Ioannes Frobenius candido lectori s. d. en Novum Testamentum, ex Erasmi Roterodami recognitione, iam quartum damus studiose lector

Erasmus, Desiderius

Basileae, anno 1527

Universitätsbibliothek Basel

Persistent Link: https://doi.org/10.3931/e-rara-2584

[Tl. 1]

(Annotationes in quartam editionem v. F. NP. III 35)

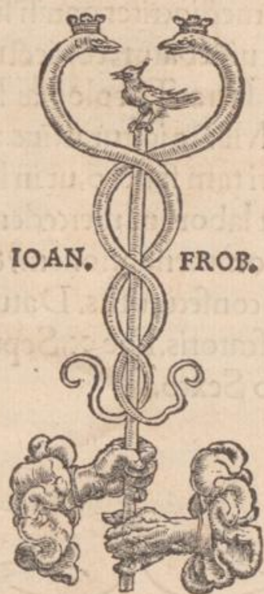
CYPRIANUS
Sacerdos Dei Euangelium Christi tenens, occidi potest, Vinci aut nō potest.

IOANNES FROBENIVS CANDIDO LECTORI S. D.

EN NOVVM TESTAMENTVM,

EX ERASMI ROTERODAMI RECOGNItione, iam quartum damus studiose lector, adiecta uulgata translatione, quo protinus ipsis oculis conferre possis, quid conueniat quid dissideat. Hic non sine graui tedio nostro, tibi tediū ademimus. Adiecta est Pauli peregrinatio Latina, cum præfatione Chrysostomi, in omnes epistolas Pauli. In annotationibus præterquam quod autor exactiora reddidit omnia, magnam accessionem adiunxit ex Græcorum uoluminibus ecp uetustissimis exemplaribus Latinis, quæ nuper est nactus. Cuius in recognoscendo summā diligentiam, nos in excudendo sumus imitati. Si proxima æditio satisfecit, fatebe ris hic Frobenium à Frobenio superatum. Accessit & locorum annotatu dignorum index non aspernandus.

Fruere, nostrisq; conatibus faue.

ἓν μαργάριτον τίμιον
ἀποδοὺς ἅπαντα λάμβανε.

En margaritum nobile.
Eme, si cupis ditescere.

BASILEAE ANNO M. D. XXVII.

DILECTO FILIO ERASMO ROTEROD. SACRAE THEO LOGIAE PROFESSORI.

LEO, PP. X.
A S

DILECTE FILI SALVTEM, ET APOSTOlicam beñ. Valde nos delectarunt lucubrationes tuæ in testamentum nouum iam pridem æditæ, non tam quia nostro nomini dicatæ fuerant, quàm quod non uulgari, sed noua & insigni quadam eruditione præstabant, omniumq; doctorum calculo plurimum laudabantur. Quas nuper à te recognitas, & pluribus additis annotationibus locupletatas, illustratasq; fuisse certiores facti, non mediocriter gauisi fuimus, ex prima illa æditione, quæ absolutissima uidebatur, coniecturã facientes, qualis hæc futura, quantúmue boni, sacræ Theologiæ studiosis, ac orthodoxæ fidei nostræ sit allatura. Macte igitur istius animi tui esto, ac publicæ utilitati studens, operi tam sancto, ut in lucem exeat, sedulo inuigila, dignam quidem tot laborum mercedem ab ipso deo relaturus: à nobis uero meritam commendationem, & cunctis Christifidelibus perpetuam laudem consecuturus. Datum Romæ apud sanctũ Petrum, Sub annulo piscatoris. Die X. Septem. M. D. XVIII. Pontificatus nostri Anno Sexto.

Euangelista.

LEONI DECIMO

PONTIFICI MODIS OMNIBVS SVMMO, Erasmus Roterodamus Theologorum infimus, S. D.

NTER tot egregia decora, Leo decime pontifex maxime, quibus undiq; clarus & suspiciendus, ad pontificiæ dignitatis culmen adisti, hinc infinitis Mediceæ domus ornamentis, non minus eruditorum hominum monumentis, quàm maiorum tuorũ imaginibus & honoribus inclytæ, hinc innumeris corporis animiq; dotibus, quas partim diuini numinis indulsit benignitas, partim eadẽ aspirante, tua parauit industria, non alia res te uerius, aut magnificẽtius illustrauit, quàm quod ad istum honorem, quo maior inter homines, homini non potest contingere, parem morum attuleris innocentiam, neq; uero uitam modo ab omni dedecore longe, lateq; semotam, uerumetiã famã, nulla unquam sinistri rumoris labe aspersam. Id quod cum ubiq; difficillimum est, tum præcipue Rhomæ, cuius urbis tanta est libertas, ne dicam petulantia, ut illic à conuicijs parum tuta sit & integritas, ac ne ij quidem absint à crimine, qui plurimum absunt à uitijs. Quibus rebus factum est, ut Leoni non paulo plus ueræ laudis pepererit, quod summum pontificium promeruisset, quàm quod accepisset. Iam in ipsa pulcherrimi simul & sanctissimi muneris functione, cum tot præclaris factis, tot eximijs uirtutibus susceptum honorem uicissim cohonestes, nihil tamen est, quod te superis pariter & mortalibus commendet efficacius: quàm quod summo studio, pariq; sapientia, illud potissimum agis ac moliris, ut indies in melius prouehatur Christiana pietas, hactenus temporum maximéq; bellorũ uitio, nonnihil labefacta collapsaq;, ut est cæterarum item omnium rerum humanarum natura, ni manibus pedibúsq; obnitamur, paulatim in deterius relabi, uelutiq; degenerare. At res egregias aliquoties ut difficilius, ita & pulchrius est restituisse, quàm condidisse. Proinde quando tu nobis uelut alterum præstas Esdram, & sedatis, quod in te fuit, bellorum procellis, sarciendæ religionis prouinciam, strenue capessis, par est nimirum, ut omnes ubiq; gentium ac terrarum Christiani, rem omnium pulcherrimam ac saluberrimam conantem, pro sua quisq; facultate adiuuent. Iam uideo passim excellẽtes ingenio uiros ceu magnos & opulentos reges, Solomoni nostro in templi structuram mittere marmora, ebur, aurum, gemmas. Nos

tenues reguli seu potius homũculi, qualescunq; materias, aut certe caprarũ pelles, ne nihil cõferamus, mittere studemus, uile quidẽ munusculum, quod ad nostrã attinet operã, sed unde (nisi me fallit animus) Christi tẽplo, si non multũ splẽdoris, certe nõ parũ utilitatis sit accessurum, præsertim si eius calculo cõprobetur, de cuius unius nutu ac renutu summa rerum humanarum pendet uniuersa. Etenim cum illud haberem perspectissimum, præcipuam spem, planeq; sacram, ut aiunt, ancorã, restituendæ sarciendæq; Christianæ religionis in hoc esse sitam, si quotquot ubiq; terrarum Christianam philosophiam profitentur, in primis autoris sui decreta, ex Euangelicis Apostolicisq; literis imbibãt, in quibus sermo ille cœlestis, quondam è corde patris ad nos profectus, adhuc nobis uiuit, adhuc spirat, adhuc agit & loquitur, sic ut mea quidem sentẽtia nusquam aliâs efficacius aut præsentius: adhæc, cum uiderem salutarem illam doctrinam longe purius ac uiuidius ex ipsis peti uenis, ex ipsis hauriri fontibus, quàm ex lacunis, aut riuulis, nouum (ut uocant) testamentum, uniuersum ad Græcæ originis fidem recognouimus, idq; non temere, neq; leui opera, sed adhibitis in consilium compluribus utriusq; linguæ codicibus, nec ijs sanè quibuslibet, sed uetustissimis simul & emẽdatissimis. Et quoniam nouimus in rebus sacris, religiose quoque uersandum esse, nec hac contenti diligentia, per omnia ueterum Theologorum scripta circumuolantes, ex horum citationibus aut expositionibus subodorati sumus, quid quisq; legisset, aut mutasset. Adiecimus annotationes nostras, quæ primum lectorem doceant, quid qua ratione fuerit immutatum, deinde si quid alioqui perplexum, ambiguum, aut obscurum, id explicent, atq; enodent. Postremo quæ obsistant, quo minus procliue sit in posterum deprauare, quod nos uix credendis uigilijs restituissemus. Quãquam, ut ingenue dicam, quicquid hoc est operis uideri poterat humilius quàm ut ei dicandum esset, quo nihil maius habet hic orbis, nisi conueniret, ut quicquid ad religionem instaurandam pertinet, haud alij consecretur, quàm summo religionis principi, & eidem assertori. Neq; metus est, ne munus hoc nostrũ qualecunq;, sis aspernaturus, qui non loco tantum referas illum, qui donaria nõ precijs, sed animis solitus sit æstimare, qui duo minutula pauperculæ uiduæ, splendidis & opimis diuitum donarijs prætulerit. Iam an non quotidie uidemus inter auro gemmisq; radiantia regũ donaria pratensibus flosculis, aut hortensibus herbulis cõcinnatas corollas suspendi diuis, quas, re tenuis, pietate diues offert plæbecula? Alioqui quicquid illud est, seu magnum, seu pusillum, seu ludicrum, seu seriũ, quod huius ingenioli fundus produxerit, id omne, ut nullus dedicem, suopte iure sibi potest uindicare, summus ille apud suos, uirtutum ac literarũ omnium Mecœnas & antistes Gulielmus Vuaramus Archiepiscopus Cantuariensis, totius Angliæ, non tituli tantum honore primas, ac tuæ sanctitatis legatus, ut uocant, natus, cui meipsum quoq; quantus quantus sum debeo, non modo uniuersum studij mei prouentũ. Siquidem is (ut ne dicam interim, cuiusmodi tum publice, tum priuatim in me fuerit) id præstat suæ Britanniæ, quod Leo præstat orbi terrarũ, quodq; Medicea domus iam olim est Italiæ, uel hoc nomine terrarum omnium felicissimæ, hoc is suis est Anglis, ceu salutare quoddam sydus, ab ipsis fatis in hoc datus, ut eo præside, quicquid est bonarum rerum repullulet ac subolescat. Nam perinde, quasi uno in homine plures sint heroes, & in unico pectore, non simplex inhabitet numen: ita

Decreta Christi.

Annotatio- nũ utilitas.

Archiepisco- pus Cantuari- ensis.

miris

miris modis Archiepiscopum gerit ecclesiæ, legatum sedi Rhomanæ, cõsiliarium re/giæ, cancellarium iusticiæ, Mecœnatem studijs, cuius opera potissimum factum est, ut insula iam olim uiris, armis, opibusq; pollens, nunc optimis item legibus, religio/ne, moribus, ad extremum ingenijs omni literarum genere perpolitis, adeo floreat, ut cum quauis cæterarum regionum possit ex æquo contendere. Verum quo latius huius laboris nostri manaret utilitas, uisum est, tui nominis apud omnes sacrosan/cti, ceu lenocinio quodam ad publicam orbis abuti commoditatem, præsertim cum huc uocet ipsa quoq; rei ratio, quod pulchre congruebat, ut illius auspicijs hæc Chri stiana philosophia diriuaretur ad omneis mortales, qui Christianæ religionis tene/ret arcem, ac per eum proficisceretur doctrina cœlestis ad uniuersos homines, per quem Christus nos uoluit accipere, quicquid homines è terris euehit in cœlũ. Quan quam adeo, quid tandem uetat, quo minus hic liber gemina commẽdatione fultus, hoc etiam felicius & auspicatius exeat in manus hominum, si duobus totius orbis summatibus uiris communiter fuerit consecratus? Quandoquidem aris templisq; uidemus hoc plus accedere maiestatis ac uenerationis, quod pluribus simul diuis sint dedicata. Iam hoc quantumlibet nouum uideatur, modo publicæ conducat utilita/ti. Et ea est Leonis modestia facilitasq;, ut hac parte non minus sit maximus, quàm ea qua maximos omnes longo superat interuallo. Et ea est Archiepiscopi in omni decorum genere præstantia, ut Leonem omnibus numeris summum, non alius ma gis deceat collega. Postremo si fas est apud tantum principem nonnihil Thra/sonis è comœdia referre, quantúmuis in speciem humilis uideatur hic meus labor, tamen confido futurũ, ut attentus lector aliquanto plus deprehen/dat in secessu, quàm prima statim fronte præ se ferat opus. Sed ne cel/situdinem tuam iugi solicitudine, terrarum orbi consulentem, lon/giore sermone remorans, in publica peccem commoda, quod reliquũ est, cum plebeio lectore transigam, sed prius illud apprecatus, ut cuius prouidentia Leo decimus contigit subleuãdis rebus mortalium, idem eum nobis & q̃ maxime longæuũ esse uelit, & felicissimum. Basi leæ Anno restitutæ salutis, M. D. XVI. Calendis Februarijs.

Paraclesim, quoniam toties excusa nusquam non circumfertur, uisum est hic omittere.

DES. ERASMI ROTE RODAMI APOLOGIA.

IAM ut paucis occurram Apologia, reclamaturis, Paulus apostolus, referēte Luca, fortunatum sese prædicat, quod apud Agrippā pro se causam dicturus esset, cui propter diutinam cum Iudæis consuetudinem, res omnes in quibus uertebatur quæstio, maxime cognitæ compertæq; essent. Atq; utinam eodem nomine mihi quoque gratulari possim, cui planè diuersum quiddam usu uenit atq; Paulo. Nam ne opus quidem est nobis Apologia, nisi apud istos, qui totum hoc negocium, de quo cōtrouersia est, nō intelligunt: nec prorsus aliam ob causam calumniantur, nisi quod non intelligāt. Siquidem apud eos qui Latinas, Græcas & Hebraicas literas uel ad mediocritatē degustarunt, qui serio in uestigandis diuinæ scripturæ mysterijs, qui feliciter ac diligenter in uetustis illis, ac nō minus ueris quàm uetustis Theologis uersati sunt, nihil addubito, quin magnam initurus sim gratiam, etiam si quod conatus sum, parum assecutus fuero. Proinde mire fiet, ut quibus hac opera nostra nō magnopere est opus, quiq; soli damnare quædam possent, quod ob bonarum peritiam literarum ualeāt iudicare, ij non solum comprobent suo suffragio nostram industriam, uerumetiam gratiam haud uulgarem habeant. Contrà qui hisce de rebus nullo modo possunt ferre sentētiam, & hoc magis egent huius laboris subsidio, quo longius absunt à bonis literis, ij non solum nō amplectentur opus ipsorum paratum usui, uerumetiam obstrepent, calumniabūtur, damnabunt: quorum alterum extremæ cuiusdam ingratitudinis esse uidetur, alterum insignis impudentiæ. Quid enim fingi potest impudentius quàm damnare librum quem ne legeris quidem: tum eiusmodi, ut si maxime legas, tamen absq; linguarum peritia pronunciare de eo non possis? Quid autē ingratius, quàm pro tam immensis sudoribus uigilijsq;, quas tantum iuuandi animo susceperis, & quibus nulla par gratia referri queat, rependi calumniam, idq; potissimum ab ijs, ad quos potissimū operis utilitas sit reditura? Cum ubiq; fœda est ingratitudo, tum in nullos æque par est gratos esse, atq; in eos qui dispendio rei pecuniariæ, iactura uoluptatum, nonnullo etiam ualetudinis ac uitæ suæ detrimento, in hoc totis uiribus incumbunt, ut ingenij sui monumentis orbi consulant. Verum haud scio, an usquam ingratius reperias mortaliū ingenium, nec aliâs esse uerius arbitror, quod non minus eleganter quàm grauiter dictum est à Seneca, Tutius esse, quosdam offendisse quàm demeruisse. Nihil æque perit, atq; id quod cōfertur in ingratos. At magis perit officium, mea quidem sententia, quod in eos collocatur, qui non intelligunt officium: & minus gratiæ redit ab ijs qui non cognoscunt meritum, quàm qui non agnoscūt. Nam ij tametsi dissimulant, tamen apud se sunt obnoxij, nonnunquam pudore coguntur agnoscere. Deniq; spes est fore, ut aliquando resipiscant.

ſcant. Illi quod eſt beneficium, iniuriam interpretantur, & officio adiuti in ius uocāt benemerentem. Theologorum in primis eſt, non ſolum gratitudinem præſtare, uerumetiam candorem & manſuetudinem. Et Theologis potiſſimum hic meus deſudauit labor, atq; his Theologis, quibus aut non uacauit, aut non contigit, eas diſcere literas, ſine quibus diuina ſcriptura penitus intelligi non poſſit. Horum adiuuandis ſtudijs, noſtrum impendimus ſtudium, ut quod illis ſua fortuna negauit, id noſtra ſuppeditaret induſtria. Et tamen ſi qui reclamaturi ſunt, ex hoc grege proditu ros auguror. Amplectuntur medici, nō aſpernantur iureconſulti, recipiunt philoſophi, ſi quid ad illorum profeſſionem inſtaurandam conducit. Abſit ut ſoli Theologi pertinaciter reclamemus, & ipſi noſtris inuideamus bonis. Sanè permoleſtū eſt, pro benigne collato beneficio nullam recipere gratiam. Moleſtius ab ijs de quibus benemereri ſtudeas, calumniam præmij loco reportare, & à quibus tuo iure poteras exigere debitam gratiam, his actoribus iniuriæ cauſam dicere. Seneca ſummum liberalitatis genus eſſe putat, ac diuinæ beneficentiæ proximum, ſi quis nō tantū gratuito proſit, uerumetiam ſciens perdat beneficium. At mihi uideor hoc quoq; ſuperaturus, ſi de his quoq; pergā benemereri, qui beneficium iniuria retaliant. Et quemadmodum fidi medici, reclamantibus etiam & cōuiciantibus ægrotis, tamen pergūt ſubuenire, ita nos hoc quoq; uelut auctario beneficium noſtrum cumulabimus, ut beneficiū quod accipiunt, intelligant. Primū igitur etiam atq; etiā adhortor omnes Theologos, ut quibus per ætatē aut occupationes uacat, Græcas deguſtēt literas, & item Hebræas, ſi liceat. In ipſis arcanæ ſcripturæ fontibus diligenter philoſophētur, ueteres Theologos, quos & eruditio commendat & uitæ ſanctimonia, iugiter euoluant. Deinde noſtra ſi uolent conferant & expendant, atq; ita probent ſi quid recte monuimus, emendent amice, ſi quid ut homines aberrauimus à uero, & minus aſſecuti ſumus, quod ſedulo ſumus ſecuti. Quod ſi impetro, cauſam uici, pro accuſatoribus habiturus patronos. Cæterum à quibus hoc non impetro, ſaltem illud mihi uel precario donēt, ut credant, me ſimplici pioq; iuuādi ſtudio quicquid hoc laboris eſt ſuſcepiſſe. Quod ſi parum alicubi ſucceſſit, error eſt, nō ſcelus: & corrigi mereor, inceſſi non mereor, Nihil enim magis agnoſco, quàm me nihil ſcire. Profiteant̄ alij quantumlibet ingentia. Ego pro mea tenuitate nihil profitens, præſto tamen quod licet, paratiſſimus ad palinodiam, ſicubi more hominum lapſus ſim, ipſe quoq; mihi cenſor futurus, ſimul atq; deprehendero. Cæterū diuus Hieronymus non fert reprehenſorem, qui damnare poſſit, docere non poſſit. Quorū illud tyrannicū eſt, hoc amicū & eruditū. Iam illud quemadmodū extra cōtrouerſiam eſt apud eruditos, ita indoctis etiam, multorum libris perſuaſum eſſe reor, hanc noui teſtamenti æditionē Hieronymi nō eſſe. Tametſi nos, nec hanc, qualiſcunq; eſt, aut cuiuſcūq; eſt, neq; cōuellimus ullo modo, neq; calumniamur. Tantum reſtituimus, quæ temporum ac librariorum uitio fuerant deprauata, obiter indicatis & his, quæ uel ambigue, uel parum attente reddidit interpres, nam non recte, mihi religio eſt dicere, etiamſi id non ueritus eſt aliquot locis Hieronymus, idq; fecimus, neq; leui quod dici ſolet brachio, neque temere, ſed primum ex canonum conſilio, ad Græcæ originis fidem, examinatis exemplaribus Latinis, neq; tamen fidentes paucis, aut quibuſlibet. Laurentius Valla ſeptem bonæ fidei codices ſe ſecutum fuiſſe teſtatur. Nos in prima recognitione

quatuor Græcis adiuti sumus, in secunda quinq;. In tertia præter alia accessit æditio Asulana, in hac quarta præsto fuit & Hispaniensis. Deinde cõsultis tum peruetustis tum emẽdatis aliquot Latinæ linguæ uoluminibus: nec hoc contenti, discussis & exploratis probatissimis autoribus, non oscitanter obseruauimus quid citarint, quid legerint, quid emendarint, quid interpretentur. Atq; hisce rebus omnibus qua licuit uigilantia, certe, summa fide, collatis ac pẽsitatis, quod optimum iudicauimus, secuti sumus: & hac lege in medium contulimus, ut nihilo secius suo quisq; iudicio frueretur. Iam uero si qui uerẽtur, ne sacrarum literarum autoritas uocetur in dubium, si quid usquam uariauerit: hi sciant oportet, iam annos plus mille, neq; Latinorum, neque Græcorum exemplaria per omnia consensisse. Id quod ne fieri quidem possit, nimirum in tanta librariorum, nõ solum turba, uerumetiam inscitia, oscitantia, temeritate. Vt ne cõmemorem quàm multa mutata sint ab eruditulis, aut certe à parum attentis. Comperio quædam erasa aut inducta à factionibus, quarum tumultu quondam sursum ac deorsum miscebant̃ omnia, præsertim Orientis ecclesiæ, dum quisq; pro suarum partium patrocinio scripturam uariat. Id certe factum nõ obscure compluribus in locis declarat Hieronymus. Leuius deprauandi genus est, quoties lector aliunde quod congruebat asscribit, Grauius quũ quod scholiastes annotarat in spatio, lector transfert in cõtextum. Quid autem accidit religioni Christianæ, quod tot iam seculis, aliud legit Hieronymus, aliud Cyprianus, aliud Hilarius, aliud Ambrosius, aliud Augustinus? Apud hos alicubi non modo diuersa comperies, sed & pugnantia, cum in summa Christianæ fidei consentiant. Quid accidit Græcis orthodoxis, qui sic secuti sunt translationem Septuaginta, ut subinde meminerint, Symmachi Theodotionis & Aquilæ? Quid facias, posteaquam nec ipsa horum temporũ æditio per omnia sibi consentit? Qua de re si quis dubitet, huic fidem fecerint codices typis etiam excusi, cum annotamentis marginalibus, quæ declarant uarietatem lectionis, & si id parum est, ex commentarijs Bedæ, Rabani, Thomæ, ex commẽtarijs Lyrani, ex cõmentarijs Hugonis Carrensis idẽ intelliget. Origenes iam tum quęrebatur inexplicabilem in Euãgelicis libris uarietatem. Et publicitus aliud legit Græcia, aliud occidentis ecclesia, Et circa ætatem Hieronymi, quædam ecclesiæ sequebantur interpretationem Septuaginta, quædam nouam amplectebantur, ex Hebræorum fontibus traditam. Atq; etiam post hanc ætatem, aliud legebant Gallicanæ ecclesiæ, aliud Romana. Deniq; si excutias uetustos codices manu descriptos, quibus in publico cultu tum utebantur, duos non reperies inter se consentientes, Certe constat Augustinum codicibus usum, qui non uacabant mendis. Et tamen tot iam seculis constitit sua scripturis autoritas. Si codicum uarietas in totum abrogat fidem scripturis, & apud Hebræos & apud Græcos & apud Latinos uariant. Quæso quid periculi consecutũ est, quod sanctus Hieronymus uetus & nouum testamentum mũdo iam senescenti, ad Hebræam & Græcam ueritatem instaurauit? Reclamatum est tum à nonnullis, quibus ipse suis libris abunde satisfacit, nec ob aliud opinor reclamatum, nisi quod nescirent eas literas. At num hinc uel tantulum incommodi natũ est Christianæ religioni? Augustinus fatet̃ ipsa codicũ discordia, se nõ mediocriter adiutũ fuisse, dum quod hic parum apte dixerat, alter clarius ac rectius efferret, id quod uel fortuito fieri necesse est. Quid decessit Euangeliorum maiestati,

quod

quod ea Iuuēcus heroicis uersibus incluserit? Quod Arator idem ausus sit in actis Apostolorū? Nos locos aliquot innouauimus, non tam ut elegantius redderemus, quàm ut dilucidius ac fidelius. Quid autem erat periculi, si paraphrasi totam orationem nouassemus? Id quod propemodum fecit Hieronymus in ueteri testamento. Quibus hæc placet æditio, quam ego nec damno, nec muto, huic sua manet æditio. Siquidem ea nostra castigatione non læditur, sed redditur illustrior, purior, emēdatior. Illa legatur in scholis, canatur in templis, citetur in concionibus. Nullus obstat. Illud ausim polliceri, quisquis hanc nostrā domi legerit, suam rectius intellecturus est. Proinde si nihil offendit nisi nouitas, & illa iam uetus olim noua fuit, & hæc noua, si patiamur, olim uetus fuerit. Nimis imperiti est hominis, libros annorum æstimare numero, ac non potius ipsarum rerum iudicio. Optarim & ipse in sacris literis, nihil esse deprauatum, nihil dissidere. Atq; id ut optare est in procliui, ita nec fuit unquam, nec opinor futurum est unquā. Qui prædicant inuiolabilem diuinarū scripturarum autoritatē, his utroq; fauemus pollice. Qui has sciens deprauat, cōtumeliam facit spiritui sancto. Fatemur. Verū hæc maiestas in ipsis est fontibus. Non errauit Esaias, neq; quisquam mutare nititur, quod ille scripsit. Non lapsus est Matthæus, nemo corrigit quod ille tradidit. Cum interpretibus, cum scribis, cum deprauatoribus nobis res est. Quod si tota labascit autoritas, ob aliquot loca corrupta, oportuit spiritum sanctū nō minus assidere bibliographis, quàm Prophetis & Euangelistis. Nusquam non adest spiritus sanctus, sed ita uim exerit suam, ut nobis portionem laboris relinquat. Autoritas illa inuiolabilis intra Prophetas & Apostolos aut Euangelistas stetit. Immo hæc est summa scripturarum laus, quod in tot linguas toties transfusæ, toties ab hæreticis uel mutilatæ uel deprauatæ, tot modis in curia scribarum contaminatæ, tamen æternæ ueritatis uigorem obtinent. Sic omnibus malorum procellis, sollicitata, constat ecclesia. Is uero subseruit spiritui sancto, qui quod per homines deprauatum est, pro uiribus, pristinæ restituit integritati. Nunquam defuturi sunt qui deprauent, proinde nunquam cessandum est à studio castigandi. Aliud est igitur sacra scriptura, aliud quod incommode uerterunt interpretes aut scribæ corruperunt. Rursus aliud est mutare publicam lectionem, aliud priuata publicam uel emendare uel illustrare. Atqui hæc mire cōfundunt quidam qui sibi uidentur admodum dialectici. Neque refello quod aiunt quidam in literis & apicibus latere mysteria, si modo illi agnoscant hyperbolen. Alioqui non oportebat scripturam haurire nisi ex fontibus. Nam qui uertit in alienam linguam, à literis & apicibus longe lateq; cogit' discedere. De nominibus dei, præsertim de nomine tetragrammato mira iactant Iudæi, de nomine Iesu nonnulla Christiani, uerum hæc mysteria pereunt in translatione. Quin illud ipsum nomen Iesu longe alijs elementis scribitur apud Hebræos, alijs apud Euangelistas ac Paulum. Si tam seria res latet in punctis & apicibus, quur Apostoli qui norant Hebraice, nomen illud sacrosanctum non ijsdem elementis nobis tradiderunt, quibus scribitur apud Hebræos, quum toties in scriptis suis inculcent? Hoc argumento quum urgerem quendam, respondit nomen Iesu in omnibus noui testamenti libris deprauate scribi legiq;. Quod si uerū esset in tam insigni errore tot iam seculis caligasset ecclesia catholica. Imò probabilius est sic Græcos ac Latinos uulgo sonuisse nomen illud, &

apostolos

apostolos usurpasse receptam uocem, non sollicitos de elementis & apicibus. Quin iidem euangelistæ & apostoli non fuere tam superstitiosi, in citandis scripturarum testimoniis, interdum sequentes æditionem septuaginta, nonnunquam ex Hebræorum fontibus adducētes, aliâs suo arbitrio reddentes sententiā, nec cum his nec cum illis per omnia cōgruentes. Iam quid attinet istos refellere, qui nō minus indocte quàm impudenter solent uociferari, facinus esse non ferendum, ut quisquam corrigat euangelia, castiget canticum, magnificat, mutet precationem dominicam? O uocem uix auriga dignam, nedum Theologo. Ne mihi succenseat ordo Theologicus, quod Theologum nomino: illis indignetur potius, qui quum essent primi nominis Theologi, hæc seditiosissime uociferabantur, & adhuc uociferātur in ordinariis professionibus, sacrisque cōcionibus. Sed ad rem. Fas est nebuloni cuiuis, Euāgelii codices deprauare, & nefas erit quod deprauatū est restituere? præsertim homini, ne quid dicam insolentius, in hoc genere literarū, nec indiligenti, nec inexercitato, idque tot Græcis ac Latinis uoluminibus, tot clarissimis autoribus in consilium ascitis? Mihi plurimis argumentis uehementer probabile est, uniuersum testamentum nouum Græce scriptum fuisse, non Latine. Certe si quis excipiat Euangelium iuxta Matthæum, & unam ad Hebræos epistolam, de reliquo nulla cōtrouersia est. Proinde qui mutare paret, quod scriptū fuit ab Apostolis & Euangelistis in hūc iure clamitent, quod corrigat Euangelia, nō in eum qui iuxta pontificum decreta ex Græcorum fontibus, ex sacrorum interpretum sentētia syncera fide reponat, quod uel à scribis erat uitiatum, uel ab interprete parum apte redditū in Latinis codicibus, cum Græce scripserint Apostoli. Sed cur hæc pluribus ago? cum diuus Hieronymus cōpluribus epistolis huius causæ patronum agat, qui nec ipse, cum in re nō ita dissimili laborasset, calumnia caruit. Cuius emēdatio si extaret, aut non fuisset nobis hoc laboris capiundum, aut fuisset quod sequeremur. Itaque te quæso lector optime, cum occurret nouatum aliquid à nobis, ne protinus ad solitæ lectionis gustum ac saliuam reiicias, ac damnes, quasi necesse sit malum esse, quicquid diuersum est, simul & me fraudans mea laude, & te operis utilitate, sed primum nostra cōferto cum Græcis, quod quo promptius esset, illa è regione adiecimus: nunc addidimus & ueterem æditionē, hactenus usu publico receptā. Expende num fidelius, num apertius, num significātius expresserim, quàm uetus interpres. Nec hic rursum protinus in ius trahāt, si minus uerbū uerbo respondeat, id quod ut maxime coneris, ne fieri quidē potest. Si nefas esse ducūt, usquā à literis ac syllabis discedere, cur hic interpres passim id ausus est, aliquoties nulla nec adactus necessitate, nec inuitatus utilitate, sed uelut in re ludicra lasciuiens & oscitās? Quod si licet, ut certe licet, si me cōperies sentētias, maiori fide reddidisse quàm ille reddiderit, ne damna quod nouū est, sed amplectere quod est rectius. Iam si collatio tibi nō satisfacit, ne cōtinuo pronūcies. Cōsule nostras annotatiōes, quæ fortasse tibi uel autoritate testium, uel rationibus adductis satisfaciēt. Fit interim, ut diuersa sit lectio, fit, ut iisdē ex uerbis cōplures sensus accipi possint. Nos primū unicam duntaxat lectionem proponimus. Nec enim aliter poteramus: Cæterum in annotamentis uarias referimus, aut indicantes quid nobis optimum uideatur, aut tuo relinquentes arbitrio, quid sequi malis. Sunt in quibus nostra uulgata magis probatur æditio, aut Ambrosiana lectio, quàm Græci codices. Et tamen consentientibus

omnibus

omnibus Græcis exemplaribus, quoniã illa mutare non licuit, Latina accõmodauimus, ne nõ responderent, cum in hoc ipsum adderentur. Cæterum id in scholijs discutimus. Cõperio quædam apud illos addita ex more solenni, ueluti coronidem illam sic additã precationi dominicæ, quemadmodũ apud nos in calce psalmorũ adijcitur Gloria patri. Ea non resecuimus à cõtextu, sed tamẽ in cõmentariolis admonemus addita. Nam is error minus habet periculi, cum quod frequenter comperio factum, ex alijs locis asscribit lector, quod in simili sententia deerat alibi. Attamen id quoq; curauimus admonere. Proinde non ita tradimus hanc lectionem, quasi certa indubitataq; sint omnia, sed quod ex nostra emẽdatione, accedẽtibus annotamentis, non mediocriter adiuuandus sit lector uigilans & attẽtus. Inerunt permulta, quæ ceu minutula friuolaq; cõtemnenda uidebũtur alicui. Verũ qui conferet, qui expendet, qui tractabit & interpretabitur sacras literas, is ipse cõperiet, in his minutulis nõ minimũ esse utilitatis. Ad hæc facile mihi ueniam dabit, huiusmodi minuta persequuto, qui cogitarit ad huiusmodi scrupos primi nominis autores impegisse, nonnunquam & pudendo errore lapsos esse, nimirũ ipsum Hilariũ, Augustinum, Ambrosium, & inter recẽtiores doctissimũ Thomam Aquinatem, ne iam cæteros cõmemorem. A quibus in hoc uersanti negocio, nonnunq; dissentire fuit necesse. Quod quidẽ ut semper ingenue feci, ita nusquã contumeliose, ne in istos quidem procacior, quorũ impudens temeritas, & insolens inscitia parum merebatur hanc ciuilitatem. In quos etiã si liberius inuectus fuissem, tamen apud eruditos omneis excusaret me Plautinũ illud: Quod dignis maledicitur, bene dictum est, nõ maledictum. Verum malui rationem habere quid me dignum esset, quàm quid isti mererentur. Erat animus, istorum ineptias omnino dissimulare, nisi libri passim manibus omnium tererentur, & oraculorũ instar legerentur ac citarentur. Nec rursus id à me factum est affectate, sed obiter locis aliquot, quo posthac minus illis fidãt, qui quicquid apud huiusmodi scriptores utcunq; positũ aut additum repererint, id alba, quod aiũt, amussi in suos cõuerrerent commentarios: aut certe quibus autores isti magni sunt, intelligerent, ob harum rerũ quas indicauimus ignorantiam, magnos etiam autores turpiter ac plusq; pueriliter hallucinatos esse. Alioqui si quicquid in horum uoluminibus uel rideri, uel improbari poterat, persequi uoluissem, tum uere mihi inter manus nata fuisset ἰλιὰς κακῶν, ut est in Græcorum prouerbio, nec ad ea refellenda una suffecerat ilias. Cæteros autẽ, quos præter eruditionis cõmendationem ornat & uitæ sanctimonia, tantum abest ut incessam petulantius, ut sæpenumero captatis etiã prætextibus, aut eleuem errorem, aut excusem, aut tegam. Nec mihi succensere debent, si quid lapsus est Augustinus aut Thomas. Quum res ipsa clarior est, quàm ut dissimulari possit, imputent inscitiæ linguarũ, aut si malint, imputent illorum seculis. E re studiosorum erat, illa non omnino dissimulare. Non quod me putem oculatiorem summis illis uiris, sed quod alicubi fortasse fuerim attentior, & fortasse linguarũ opibus instructior, certe quàm Aquinas, qui Latine tantũ nouit, nec id admodum exacte, quippe qui contendit luxuriam proprie pertinere ad libidinem. Quos omnes, ut semper ueri fuere studiosissimi, magis propicios esse mihi confido, uel hoc nomine, quod illorum libros aliquanto reddiderim purgatiores. Quid minutius hypostigma? At tantula res hæreticũ gignit sensum, quemadmodum docet Aurelius Augustinus

gustinus libro de doctrina Christiana tertio, exempli causa citans illud Ioannis: In principio erat uerbum apud deũ, & deus erat. Et interposita diastola, sequitur: Verbum hoc erat in principio apud deum. Hanc lectionem hæreticam appellat, uidelicet eorum, qui negabant uerbum dei, deum esse. Item illud quod est apud Paulum in epistola ad Rhomanos: Quis accusabit aduersus electos dei? Ab hoc loco quæ sequuntur, nisi per interrogationem legantur, sensum non hæreticum modo, sed & prorsus blasphemum efficiunt. Quasi respondeas ad superiora: Deus qui iustificat. Deinde quis est qui cõdemnet? Ad id rursum respondeas: Christus Iesus, qui mortuus est. Idem offensus amphibologia Paulini sermonis, cum ait: Quod stultũ est dei, sapientius est hominibus, mauult ita reddi, quod stultum est dei, sapientius est quàm hominis, quod alioqui uideri potuerit incertũ, dandi ne casu dictum esset hominibus an auferendi. Atq; hæc & alia his fermè consimilia multis uerbis illic annotauit uir tantus, quæ nihil negocij sit animaduertere, etiam si nullus moneat. Quid si is legisset tot portenta mendarum à nobis prodita sublataq;? tot crassissimas discussas tenebras? tot sensus præpostere non solum ambigue redditos, suæ restitutos integritati? an non hunc laborem nostrum utrisq; manibus complexus fuisset? Quædam autem tanta breuitate sunt annotata, ut ni nostram annotatiunculã ad locum ipsum conferas, non sis animaduersurus quid uoluerim. Nam quod com pluscul is locis occurrent eadem, id data opera factum est, quo consuleremus lectori uel parũ memori, uel inquirendi laborem fugitanti. Et sanè nõnihil uereor, ne quemadmodum multos est offensura nouitas, ita è diuerso existant, quibus hoc ipsum displiceat, quicquam esse quod conueniat cum ueteri interprete. Alijs nihil probatur, quod sit diuersum: alijs ineruditum uidetur, quod non tota ratione pugnet ac diffideat. Rursus alios offendit sermo paulo purior ac Latinior, nẽpe hos qui nihil acutum iudicant, nisi quod prodigiosis scateat solœcismis. Alij contrà fastidiunt, quicquid non refert Ciceronianũ illum nitorem. Nos in hoc opere ut non affectauimus eloquentiam, ita mundiciem, si qua in promptu fuit, nõ respuimus. Non offenditur deus solœcismis, at idem non delectatur. Odit superbam eloquẽtiam, fateor, at multo magis superciliosam & arrogantem infantiam. Nos toleramus istorum balbutiẽ, ferant ipsi uicissim nostram qualemcũq; dicendi mediocritatem. Verum ut aliquando finiam, quemadmodum ingenue fateor esse permulta, quæ doctius tractari potuissent: ut non inficias eo, locis aliquot me dormitasse lassum: ita res ipsa, ni fallor, indicabit, me, post Laurentium Vallam, cui non hac tantum in parte debent bonæ literæ, post Iacobum Fabrum, uirtutis omnis & literarum antistitem: nec sine causa uersatum in hoc negocio, nec sine fructu. Bene ualeto lector amice, & si quid adhuc desideras, à præfatione quam Annotationibus præfixi, petito.

APOLOGIAE FINIS.

DE HAC POSTREMA AEDITIONE.

ERAS. ROT. PIO LECTORI S. D.

Mnibus omnium cauillationibus respondere, lector optime, præterquam quod infiniti sit negotij, nec admodum ex huius operis dignitate fore uideo, nec operæpretium ullum intelligo: propterea quod qui studium hoc nostrum sugillant ac traducunt, ferè non legunt, aut certe non intelligunt nostras apologias. Et iam satis illis responsum est duabus apologijs, quas primæ quoq; æditioni, ceu clypeos, aduersus istorum tela præfiximus: præterea in epistola, qua Martino Dorpio respondemus: ad hæc in epistola ad insignem Theologum Henricū Bolocum. Rursus in epistola contra quendā cuius nomē studio suppressi, postremo in Apologia qua nuper respondi Petro Sutori. Proinde hic capita duntaxat argumentorum annotabimus lectori, uel occupato, uel crassiori.

Primum illud testamur, & ubiq; testatū esse uolumus, nos nusquā à iudicio ecclesiæ catholicæ, uel unguem aut digitum latum uelle discedere. Quod si quid usq; eiusmodi deprehendatur, non data opera dictum, sed elapsum, ut sumus homines, id iam nunc pro recantato uolumus haberi.

Nota Lector — palinodiam cantat Erasmus.

Nec præimus eruditorum iudicio, nec publicarum scholarum autoritati præiudicamus. Manet incolume suum cuiq; iudiciū. Annotationes scribimus non leges: & expendenda proponimus, non protinus habenda pro compertis.

Nec ideo posteriores æditiones immensis sudoribus parauimus, quod prioribus diffideremus, sed opus quod tum pro uirili, proq; tēporis spacio q̄ fieri potuit optimum dedimus: nunc emēdatius multo, multoq; locupletius damus. Atq; id sane facturos nos, prima statim æditione sumus polliciti. Quod quidem quo fiet sæpius, hoc plus erit lucri lectori.

Quod in æditione prima parcius fecimus, ueriti, ne tantam nouitatem non ferrent quidā: post hortantibus amicis magnis & eruditis, animumq; addētibus, uberius præstitimus, ut totus noui testamenti sermo simplex quidē, sed tamen Latinus esset, exceptis uerbis aliquot, & idiomatibus, quæ receptiora uidebam, quàm ut mutari possent. Sicut fides pro fiducia, fidelis pro fidenti, benedictus pro laudatus aut laudandus: in nomine Iesu, pro autore Iesu, siue fiducia Iesu. Nam mihi quidam nimis morosi uidentur, qui quū dialecticis, philosophis, rhetoribus, grammaticis, medicis, ac mathematicis concedant peculiares uoces, quæ extra tractationem artis, aut nihil omnino significant, aut longe aliud significant, nihil eiusmodi permittunt in diuinis literis.

Neq; parū multa adiecimus prioribus annotationibus, & priores illas autorū nomenclatura cōmuniuimus ob quosdā, auidiores calumniandi quàm discendi.

Sed offenduntur, qui Latine nesciūt: & ueteres solœcismos: quibus assueuerūt,

requirunt.Habent iſti ueterem æditionem, per me quidem integram & intactam. Scio,plurimos ob ſermonis imperitiam,ne dicam ſpurciciem, à ſacris uoluminibus abhorrere.Boni conſulent iſti,ſi his quoq; cõſultum eſſe uoluimus, præſertim cum ipſi nihil perdant.

Sed indigni ſunt, inquiũt, qui ſacras literas ob ſermonis ſimplicitatẽ faſtidiũt. In ſacris literis nec apicem mutamus, cum tranſlatoribus ac deprauatoribus nobis res eſt.Nec ſimplicitatem tollimus,ſed reſtituimus.Deniq; pium eſt imbecilles ille/cebra quadam primum allicere.

Non offenditur,inquiũt,deus ſolœciſmis.Verũ fortaſſis,at idem non delecta tur.Excuſat Auguſtinus ſermonis uitiũ,nõ præfert.Et excuſat in idiotis,nõ in Theo logis,poſtremo tolerat inuitus.Nam in totũ mutari malit,ſi liceat. Quod ſi ſenſum reddit ambiguũ,aut etiã peruerſum,quod locis aliquot indicauimus factum, dete/ſtatur.Quin & deus odit ſuperbos Solœciſtas,qui recte loquentes inſectantur, nec ipſi uolũt meliora diſcere,nec alios ſinunt,ceu canes in præſepi,iuxta prouerbium.

Alioquin illud ab iſtis requiram:utrũ omnes ſolœciſmos amplectatur, an eos tantũ quibus aſſueuerũt.Si quoſuis amplectuntur,cur ab iſtis quoq; uapulant pue ri,cum dicũt,fuit in domo tuo:aut,friget corpus meus. Imò uel in tẽplis exibilarent omnes,ſi diaconus pro filio legat,pilio,aut pro Philippo,pilippum. Et tamen abſur diora ſunt ſæpenumero quæ committunt ipſi. Quod ſi nulli placent Solœciſmi,niſi quibus aſſueuerint,iam palàm eſt,eos nõ duci iudicio recto, ſed ſuis blandiri neuis, & eos imitari,qui cum ab aliorũ hulceribus abhorreãt,ſua tamẽ familiari ſcabie nõ offenduntur.Porrò quid interea fiet ijs,qui Solœciſmis non aſſueuerunt ?

Auguſtinus patitur barbare dici:Iuſtus ut palma floriet,pro florebit:ſed pati/tur in plebe imperita.Patitur,ut eruditi pro,os, cuius paternus caſus ſit,oſſis, oſſum dicant,ſed quoties imperitis loquũtur,aliter non intellecturis. Iam uero cum uulgo nemo Latine loquatur,quod Auguſtinus ſcribit de Solœciſmis,non magis ad nos pertinet,quàm ſi moneret,ut apud Gallos Gallice loquens concionator,uerbis Gal licis uulgo notis uteretur. Alioqui cur Auguſtinus ipſe in ſuis libris non Soleciſſat, cum ſæpenumero nec ab eruditulis intelligatur ?

Auguſtinus non admittit Solœciſmos, niſi apud imperitos, ut dictum eſt, & in hoc duntaxat,ut ſentẽtiam reddant dilucidam.At docuimus,locis aliquot inter/pretis Solœciſmis totam ſubuerti ſententiam, & hac occaſione magni nominis in/terpretes fuiſſe lapſos.

Porrò quod obijciũt,indignũ eſſe,diuinã ſcripturã ſubijci regulis Donati,ut à uiro ſancto dictũ eſt,ita nõ perinde circũſpecte, q; quidẽ pace illius dixerim.Primũ enim,interp̃tis ſermo nõ eſt ſcriptura ſancta,ſed quod Moſes aut Apoſtoli ſcripſe/runt.Nos interpretis ſermonẽ emẽdamus,& ſanctæ ſcripturæ ſuã lucẽ reſtituimus. Deinde ſi cõtumelioſum eſt de rebus diuinis emẽdate loqui,in ius uocãdi ſunt uete/res penè omnes,qui nõ elegãter modo,uerum etiã eloquẽter tractarũt res myſticas.

Mihi uidetur ad propagandum Chriſti Euãgelium pertinere,ut caſto puroq; ſermone tradatur, quatenus licet. Recte loquendi ratio omnium eſt communis: at uaria res eſt barbaries,& intellectu difficilis,quippe recedẽs à ſermone naturali. Vt nihil eſt dilucidius ſermone recto,ita nihil facilius.

Quod

Quod si quis neget in hac interpretatione inesse Solœcismos, non illos quidē haustos ex apostolico sermone, sed ex uulgi fece, cōsulat indicē meū, & mox, opinor, (mutabit sententiam.
Ibidem uidebit, quot locis hallucinati sint interpretes etiam magni nominis, tātum ob sermonis uitium. Ne quis putet nullum aliud esse incommodum, nisi quod parum munda sit oratio.

Porrò quanquam haud inficiamur, in Apostolorum & Euangelistarum Græco sermone nonnulla esse præter rationem grammaticam, tamen non erat causa, cur nos tantum Solœcismorum prodigiosorum adderemus.

Et fortassis, quod illis tēporibus cōducebat, ut Apostolorū oratio esset inconditior, nūc expediat mutari, quādo nec Apostolico cultu nunc utuntur Episcopi, sed in omnibus splendor accessit ecclesiæ. Olim expediebat Apostolos eo sermone uti, qui latissime patebat, & à literatis pariter ac illiteratis intelligebatur, quandoquidem & Christū Syriace locutū apparet: nunc ea ratio adeo locū nō habet, ut ijs qui Latine didicerint, noua balbutiēdi ratio sit discēda ob interpretis nō Apostolorū Solœcismos. Proinde, ut olim abusi sunt Apostoli ea lingua quā repererūt uulgo maxime cōmunem: ita nunc cōducibile fuerit, sacras literas eo sermone tradi, qui sit omnibus Latine doctis communis. Conuenit enim id esse communissimum, quod est rectissimum. Quod dictum est de sermone Apostolico, idem ualet in oratione ueterū interpretum, cum sermo Romanus adhuc esset promiscuæ multitudini communis.

Si ob eam causam diuinos libros expedit inerudite uerti, quo possint à pluribus intelligi, potissimū uertēdi essent in linguā Gallicam, aut Germanicā. Nunc ita uersi sunt, ut aliquoties nec ab eruditis nec ab imperitis intelligantur.

Si non licet Christianis recte loqui, cur Augustinus grammaticā recte loquendi magistram, ponit inter artes necessarias ad sacrorum uoluminum intelligētiam? cur tot grammaticorū scholis plena sunt omnia? cur tot laboribus excruciatur ætas illa rudis, an ut discat mendose loqui?

Vt nihil aliud sit commodi, certe hoc boni habet sermonis elegantia, quod simplex sit & naturalis: cum inemendate loquendi sexcentæ sint species.

Etiāsi nos in sermone apostolorū, quod crebro iam diximus, ne syllabā quidē mutamus, imò sermonē illorū, uitio librariorū aut alioqui deprauatū, restituimus. Proinde ne qs clamet, hic corrigit euangeliū, hic emēdat precationē dominicā: sed, hic codices euangeliorū à mēdis repurgat. Nec magis obiurgandus sum, q̄ꝫ qui scopis euerrit sordes è templo. Non enim quicquid in tēplo est, continuo sanctum est.

Iam si, quicquid hic uertit interpres, spiritui sancto libet asscribere, & ob id nefas esse, quicq̄ꝫ hinc demutare, cur audet reprehēdere Hieronymus, quod apud hūc legit, nūc uerba taxās, nūc sententiā, nunc submouēs quod adiectū affirmat? id aūt nō raro facit, etiā in his libris quos ædidit multo post æditam utriusꝗ testamēti uersionem. Quur audēt diuersum legere Cyprianus, Ambrosius, & Augustinus? Quur aliud in solenni cultu legūt canūtꝗ per orbē terrarū ecclesiæ, præsertim in psalmis?

Hieronymus in præfatione ad Desiderium, plurimum interesse putat inter uatem & interpretem: Ibi, inquit, spiritus uentura prædicit, hic eruditio & uerborū copia, ea quæ intelligit, transfert: & tamen hic Hieronymus agit de Septuaginta, quorum autoritas penè fuit sacrosancta. At nemo nouit, quis hic fuerit interpres, nam

innumeros fuisse testatur Augustinus, atq; eos admodum tenuiter eruditos.

Arbitror nihilo plus honoris huic interpreti deberi quàm Septuaginta, quorũ æditionem non raro sequuntur & Apostoli, sed horum translationem mutauit ecclesia, simul atq; nacta est meliorem.

V trum autem uolũt huic uni hoc honoris haberi, an interpretibus omnibus? si huic uni, causam adferant, cur huic potius quàm cæteris, si debetur omnibus, cæteris nimirum antiquatis facta est iniuria.

Non idem honoris debetur interpreti & Euangelistæ, alioqui quisquis concinnat aut describit codicẽ Euangelicũ, hoc honoris sibi postulabit. Versant̃ omnes in re Euangelica, sed dispari functione. Imò diuus Hieronymus interpretũ operã, qua nobis sacros libros in aliam linguam transfuderunt, confert cum studio M. Tullij, quo quædam Xenophontis, Platonis ac Demosthenis opuscula Latinis dedit.

Si deus per Caipham uirum malum edidit prophetiã uerissimam, quid uetat quo minus per hominem linguis instructum, etiam si non adsit peculiaris afflatus spiritus, recte uertantur libri sacri.

Quoties Hieronymus Græcos orthodoxos sequutus, adducit autoritatẽ Symmachi, Theodotionis & Aquilæ, hæreticorũ Iudaissantium, & nobis inuidemus, si quis quid cõmonstret, In Daniele Theodotionis æditio prælata est translationi Septuaginta. Indicat hoc Hieronymus enarrans caput huius prophetæ quartum.

Quod si iuxta Hieronymũ optimus interpres est, qui linguas & rem optime teneat, opinor me neutra in re hoc certe interprete uideri inferiorem, ne nihil de meipso dicã gloriose. Tametsi uidetur hic interpres magis incogitantia peccasse, quàm imperitia, multaq; tribuisse uulgo idiotarum quibus ista tum scribebantur.

Porrò si prorsus in interprete requirũt afflatum spiritus sancti, quid obsistat, quo minus & nobis adsit communis omnium Christianorũ spiritus, qui solet uberius opitulari ijs, qui suam quoq; industriam adiunxerint.

Audio quosdã adeo superstitiosos, ut nihil patiantur immutari à uerbis Euangelistarum in uertendo. Quasi uero istuc uertere sit, ac non potius peruertere. Duabus rebus constat oratio, uerbis ceu corpore, & sententia uelut anima. Si utrũq; reddi potest, nõ obsto, quo minus fiat. Si non potest, præposterum fuerit interpretem uerborum tenacem, à sententia recedere.

Si prorsus contendunt uerbum esse uerbo reddendum, cur toties à uerbis recedit interpres, aliquoties nulla inuitatus commoditate? Si licet, utiq; semper hoc spectandum erit interpreti, ut sententiam bona fide uerbis quàm aptissimis efferat

Nec cõstat, nec probabile est, hanc, qua uulgo utimur, æditionẽ, ullius Synodi autoritate fuisse cõprobatam. Neq; probabile est, in Synodis hac sola patres usos fuisse, quæ ex Græcis, Latinis ac Barbaris cõstabant: quorũ alius Græce citabat, alius Ambrosiũ sequebat̃, alius Cyprianũ, aut aliũ quẽpiã: sed tantũ usu publico receptã.

De Septuaginta nõ ueretur pronũciare Hieronymus, illos uertisse uerbis ambiguis, quod non intelligebãt: & alicubi conuersionẽ illorũ mendaciũ appellat. Nec paucis locis nominatim indicat manifeste lapsos in reddenda scripturæ sententia. Cur igitur putemus sacrilegium esse, si quis ab hoc ignoto dissentiat?

Sed utitur iam annis aliquot ecclesia Rhomana: utitur, sed non sola: nam &

Hieronymum legit, & Ambrosium. & cãtus ecclesiasticus sæpenumero discrepat ab hac æditione. Nec sic utitur, ut decernat, nihil illic esse, quod possit reddi melius.

Diu usa est ecclesia ueteri cõuersione ueteris testamenti, quæ quod Septuaginta Græce uerterãt, ad uerbum reddit sermone prorsus absurdo: quod palàm fuerit, si quis legat Augustinum De locutionibus. Nec ideo respuit commodiorem interpretationem, quæ priori substituta est per Hieronymum, ut arbitrantur.

Quod si quis omnino contendat, nusquam ab interprete dissentiendum esse, Primum excuset ea loca, in quibus ostendimus illum palàm uel dormitasse, uel lapsum esse, uel ita inscite reddidisse Græca, ut ob illius incommodã interpretationem summates Theologi, qui tantũ Latine sciebant, aut non consuluerunt Græcos codices, turpiter lapsi sint. Hæc si notiora sunt, quàm ut negari possint, fateamur, interpretem hominem fuisse, ne quid dicam acerbius.

Etiãsi pleraqꝫ sunt eiusmodi, ut probabile sit, uitio librariorũ inducta fuisse: proinde ut interpretationem approbet ecclesia, certe deprauationem non approbat.

Neqꝫ quicquid receptum est in usum ecclesiasticum, continuo receptum est iudicio. Quædam casu irrepunt, ad quæ conniuet ecclesia, præsertim si non uideantur ad fidei morumqꝫ periculum pertinere. Imò fieri potest, ut in hoc genere quædam ad tempus ignoret ecclesia.

Cum Damasus hoc negocij daret Hieronymo, ut nouum testamentũ ex Græcorum fontibus emẽdaret, habebat nimirum iam tum ecclesia, quod legebat, & fortassis seculis aliquot legerat. Id si syncerum erat, quid opus erat emendatione Hieronymi? Sin corruptum, palàm est ecclesiam ad tempus uti, quod sit in melius uertendum. Idem dico, de uetere testamento.

Nõ ideo uacillat autoritas scripturæ sacræ, si mẽdæ tollant̃ è codicibus, imò potius uacillaret, si cõstet, nos uti deprauatis exẽplaribus: atqꝫ id certe negari nõ potest.

Optandũ, ut nullum mendũ insit sacris libris, & ad id quantũ fieri potest, enitendum est. Verũ id non contigit post annos mille trecentos, nec fortassis unquam continget ad plenum. Bene nobiscum agetur, si quàmminimum insit mendarum.

Proinde ne nos quidẽ profitemur omneis mendas à nobis sublatas, plurimas certe sublatas audebimus profiteri: & nos rem eò deduxisse, ut posthac codicibus quàm minime mendosis uti liceat, si quis hoc filum secutus, emendare uelit, cum autoritate Pontificis Rhomani.

Nos enim non sic proponimus hanc æditionem, ut uelimus per omnia haberi emendatam: sed quod apud Græcos frequentissimũ habetur, maximeqꝫ constans, id uertimus, indicantes, ubi nostra cum Græcis consentiant, aut dissentiant, & quid nobis rectissimum esse uideatur.

Scio res sacras reuerenter ac religiose tractandas, & idcirco licet in infima functione uersantes, tamen omni qua licuit circũspectione sumus usi. Contulimus utriusque linguæ uetustissimos ac probatissimos codices, nec eos sanè paucos. Excussimus ueterum ac recentiorum commentarios, tum Græcos, tum Latinos. Obseruauimus, quid diuersi legant. Pensitauimus ipsius loci sentẽtiam, atqꝫ ita demum pronunciauimus, quid sentiremus. Imò ne pronunciauimus quidem, sed lectorem admonuimus, suum cuiqꝫ iudicium liberum relinquentes.

Beda, Rabanus, Thomas, Lyrensis, & Carrensis, alijq́ his obscuriores, satis habent annotasse: alia litera sic habet, quod sic in codice quopiam scriptum, aut fortasse deprauatum offenderint, & uidentur rem utilem præstare. Et nobis obstrepitur, qui tot argumentis, ac summorũ uirorũ autoritate ueram lectionẽ restituimus?

Si uarietas abrogat fidem libris, iam olim uariabant codices ætate Origenis, ætate Hieronymi, ætate Bedæ, ætate Thomæ, deniq́ nostris etiam temporibus hodieq́ uariant, & tamen adhuc sacris libris sua constat autoritas.

Si loca quædam deprauata fidem eleuant arcanis uoluminibus, iam olim id usu uenisset temporibus Origenis, qui Homilia in Matthæũ octaua queritur hac de re his uerbis: Multã enim differentiã inter exẽplaria inuenimus, siue per negligentiam scribentium, siue ex temeritate quorundã, siue propter eos qui negligunt emendare scripturas: uel propter eos, qui quod ipsis uidetur, in emendatioribus uel adijciunt, uel subducunt. Audis lector, iam tum uariasse libros? audis fuisse deprauatos? audis quædam adiecta, aut subtracta?

Atq́ ut ille non est ausus, in nouo præsertim testamento, pronunciare per obelos & asteriscos, sed tantũ admonere lectorẽ: ita nos, quid nobis uideretur, & quamobrem uideretur, separatim ostendimus, nequaquam admouentes manum receptæ uersioni, nec aliud profitẽtes, quàm Latine reddere nos quod in Græcorũ libris habetur, quibus usi sunt orthodoxi Basilius, Chrysostomus, Cyrillus, Athanasius.

Hoc fortasse uincimus Origenem, quod illi nihil erat, quod sequeretur in nouo testamento, præter codices Græcos. Nos Græcos contulimus cum Latinis, & ab utriusq́ linguæ probatissimis interpretibus adiuti sumus: cum is penè primus scripserit in libros diuinos.

Si quis contendit, nullum omnino mendum esse in libris sacris, quid fiet ijs locis, quæ tam palàm deprauata sunt, ut nulla sit tergiuersatio? Sin fatentur aliquot locos uitiatos, cur nõ sinunt corrigi, quicquid corrigendum esse uidetur?

Sed audio quosdã ita loqui: Rem amplectimur, sed offendiculum datur multitudini, si senserit in libris, quos hactenus secuti sumus, inesse quicquam uel uitiatũ uel non intellectum. Primum non ista scribuntur multitudini, sed eruditis, & præcipue Theologiæ candidatis. Hos offendi non oportet. Neq́ nos correctionẽ appellamus laborem nostrum, sed annotationes. Neq́ cuiquam molesti sumus, aliter cantanti, & ueterem, aut etiam deprauatam æditionem sequenti. Ab ipsis potius nascitur offendiculum, qui in publicis concionibus, qui in compotationibus, qui in uehiculis ac nauibus apud idiotas ac mulierculas uociferantur esse, qui sacros libros & precationem dominicam emendet.

Misera uero conditio sacrorum uoluminum, si horum autoritas pendet ab indoctis, ut ferè sunt, librarijs, aut temulentis typographis.

Non uociferantur in eos, à quibus palàm est sacros codices uitiari quotidie, cũ sint illiteratissimi, qui hoc audent. In me clamitant, hominem in hoc certe genere studij, quod à linguarum peritia pendet, nec omnino indoctum, opinor, nec inexercitatum. Illis temere licet pro suo arbitratu deprauare, mihi non licebit ex fide ueterum codicum, ex probatissimorum interpretum autoritate restituere?

In illis non requirunt autoritatem, satis est illitum esse chartis, in me requirunt

penè miracula. Cur, inquiunt, credamus Erasmo? Imò si Erasmo diffidunt, fidant Theologo. Nam si mihi tradita est autoritas interpretandi sacras literas, mirantur si ausim de lectione quicquam hiscere?

Quanquam non postulo, ut mihi credant. Credant uetustis & emendatis exemplaribus, credant Græcæ ueritati, præsertim ubi horum lectio cum orthodoxorũ interpretatione congruit. Postremo nec his credant, sed rem secum expendant, & si quid habent rectius in medium conferant, non mordeant admonitorem. A nobis enim nulli præclusa est uia, meliora quærendi, imò potius aperta est.

Hieronymo mandauit Damasus. Mandauit, sed ut amicus, non ut summus Pontifex. Mandasse legimus, approbasse non legimus. Postremo extra controuersiam est, nõ extare castigationem Hieronymi. Id quod à me dilucide probatum est alibi. Et constat, hanc rursus uitiatam, ut maxime demus, fuisse Hieronymo castigatam, quod certissimis argumentis promptum est refellere.

Nihil, inquiunt, tentandum absq; Synodi autoritate. Quid magis ridiculũ dici possit. Vt mihi liceat admonere, quid uel à scriba uideatur corruptum, uel ab interprete melius reddi potuerit, præsertim ex ueterum sententia, tota Synodus erit conuocãda? Cotidie noui scribuntur commentarij in sacras literas, proponuntur oracula de rebus grauissimis tot conduntur articuli, nec ulla Synodus requiritur.

Quid si nouum testamentum uertissem carmine, quod fecit Iuuencus, aut paraphrasi dilucidius explicuissem, an ob eam rem putant indicendam fuisse Synodum? Nunc tantum quod est in Græcis uerto, aliquoties non probans, quod apud illos legitur, & nostra præferens, quanquam in Græcis codicibus præter deprauata nihil extat, unde periclitetur Christiana doctrina.

Quod si nefas iudicant quicquam extare diuersum ab hac æditione, abolendi essent Ambrosiani commentarij, supprimendus Cyprianus, Hieronymus & Augustinus, nihil attingendum Græcorum interpretum, quos uersos legunt & scholæ & ecclesiæ Christianorum. Atq; eadem ratione nefas habebitur, nouum ac uetus testamentum ædidisse Græce, quod nuper ex Aldi mei prodijt officina, ac mox idem præstitit Franciscus Archiepiscopus Toletanus, approbante Rhomano Pontifice, qui suppeditauit exemplar in nouo testamento, cum quo nostra æditio ferè consentit in omnibus.

Nos opus hoc dedimus, non, unde non liceat dissentire, sed quod ad emẽdandos pariter & intelligendos sacros libros magnopere conducit. Et ut nos proponimus, ita probat suo scripto Leo. x. Pontifex uere maximus, hac quoq; parte consultum esse cupiens religioni Christianæ. Scio hic leuis est Rhomani Pontificis autoritas, quam plusquam sacrosanctam uideri uolũt, quoties illius diplomatis datur ius absoluendi inuitis pastoribus, aut alia functio unde messis est aliqua non pœnitenda, aut ius occupandi plura sacerdotia. Verum hic potius ualere oportuit, quod in illis emitur nonnunq; & extorquet Pontificis indulgentia, Hic gratuito fauor impensus est, nec tam homini quàm rei.

Tot mendas sustulimus, tot loca male reddita explicuimus, tot prodigiosos Solœcismos amouimus, tot nodos, in quibus hæserunt & ueteres, extricauimus: tot insignes lapsus autorum indicauimus, tot amphibologias resecuimus, tot hyper-

bata digeſſimus:ut finiã,tot ſenſus antehac obſcuros ac nubilos illuſtrauimus, tan/tam utilitatẽ gratis detulimus,& uociferantur quidam aduerſus benemerentem.

Iam nõ me clam eſt,hoc male habet quoſdam,quod à magni nominis ſcripto ribus diſſentiam. Qui fauent Auguſtino,fremũt,me nõ per omnia cum illo ſentire. Qui Thomæ addicti ſunt,dolẽt illũ attingi. Franciſcani nollẽt refelli Lyranum, aut Scotũ. Atqui ſi hanc accipimus legẽ,à nemine prorſus licebit diſſentire, cũ ipſi tamẽ inter ſe diſſentiant. In hoc opere,ueritatis maior ꝙ autoritatis erat habenda ratio.

Non eſt contumelioſum à quamlibet probatis autoribus diſſentire,ſi rationi/bus adductis id facias. Hoc intereſt:ſunt,à quibus par eſt reuerenter diſſentire,uelut ab Hieronymo,ab Ambroſio,ab Auguſtino. Sunt quibus hoc reuerẽtiæ non debe/tur,Thomæ fortaſſe debetur,Lyrenſi aut Carrenſi non debetur,neq; doctrinæ ne/que ſanctimoniæ nomine. Et referebat,hos aliquot locis taxari,quod uiderem ſolos mira fiducia,ſed nullo iudicio paſſim legi.

Sed cauillor in hos fortaſſis uno aut altero loco. Primum ipſis imputetur, qui tam ridicula ſcripſerint,non mihi. Deinde ſi ſtomachantur,quod hos aliquoties at/tingo,cur non magis agnoſcunt ciuilitatem meã,cum ad tam multa conniueo? quæ nequaquã præteriturus eram, ſi animi cauſa taxaſſem illos. Quod aliquoties attigi, coëgit ſtudiorũ utilitas,quod rarius id facio,datum eſt Chriſtianæ modeſtiæ.

Quanꝗ & hoc libuiſſet diſſimulare ſi per iſtos licuiſſet,qui uociferabant̃ hunc laborẽ prorſus infrugiferum fore, utpote puerilem & grãmaticum. Nũc ut puerilis omnino cõtemni non poteſt, qui cõmonſtrat,in quibus ſummi doctores lapſi ſunt.

Verum hoc ipſum,ni fallor,offendit pleroſq;,quod admonentur,quaſi hacte/nus aliquid ignorarint in his literis,quarum ſcientiam profitentur:& pudet quæ im berbes didicere,ſenes perdenda fateri. Primum nimium arrogãs ſit, qui profiteatur ſe nihil neſcire,deinde taciti hæc quoque diſcant,& deſinent ignorare. Hac uia pro/brum hoc optime effugerint. Nunc iſtiuſmodi uociferationibus magis etiam tra/ducunt ſuam inſcitiam.

Quod ſi uſq;adeo inuiſa eſt nouitas,ut ferri non poſſit,fuit & hæc æditio, qua nunc utimur,olim noua. Et ſtultiſſimum eſt,rerum æſtimationem ab annis ſumere. Hac æſtimatione res præclara fuerit ebrietas, quæ eſt uetuſtiſſima:& ex priſcis uſq; ſeculis in hanc ætatẽ deducta. Quin rem ipſam potius quàm annales expendimus?

Si nouitas offendit,nos uetera inſtauramus, & nouitatem excludimus. Nam poſterior eſt æditione,deprauatio. Si qui ſunt, qui nõ poſſunt mutare ſaliuã, quàm à pueris imbiberunt,manet iſtis ſua uetus æditio,ſi uolũt,tum dilucidior,tum emen datior:ſi nolunt,eadem & ſui ſimilis. Si glandes iſtorum palatũ obſtinate delectãt, ſaltem ne inuideant ijs,qui tritico ueſci malunt.

Vtrum quæſo fas eſt,poſt ueteres aliquid inquirere,an nõ? Si fas non eſt, cur auſi ſunt Alexãder ac Thomas, & poſt hos alij complures,totam Theologiæ faciẽ immutare? Si fas,cur noſtris obſtrepunt ſtudijs,præſertim cũ & nullius iudicio præ ſcribant,& ueterum autoritate nitantur? Etenim ſi fas eſt inducere noua,multo ma/gis fas eſt reuocare uetera.

Si nihil aliud quàm codices noſtros emendaſſem ex Græcis exẽplaribus, com probanda erat induſtria, qui id conatus eſſem, quod Auguſtinus non uno in loco fieri

fieri iubet. Nunc non hoc contentus, ex orthodoxorum commentarijs rem peto.

Vt donemus, nihil esse mendi in libris nostris, tamen multis de causis oportebat ad fontes cõfugere, ob amphibologias, ob quædam obscure reddita, ob tropos & emphasim Græcanicæ phraseos, quæ sæpenumero reddi non potest, ob gratiam idiomatis, quæ in uertendo non respondet.

Vt donemus Græcorum libros æque deprauatos esse ac Latinos, tamẽ ex collatis exẽplaribus æque deprauatis sæpe deprehendit͛ uera lectio: propterea quod sæpenumero fit, ut quod hic casu deprauatum est, in alio codice reperiatur integrũ.

Augustinus in epistola LIX. non audet respondere, rogatus de sententia uersiculi cuiusdam ex psalmis, nisi consultis libris Græcis. Idem ueteris testamenti nouiq; libros cum Græcis contulit, nimirum diffisus uulgatæ interpretationi. Id quantum habeat utilitatis in ueteri testamento uiderint alij, certe in nouo necessariũ est. Et quidam non dubitant de omnibus pronunciare, freti uulgatis codicibus? Idem multis locis docet lectionis synceritatem ex antiquiore lingua petẽdam esse: hoc est ab ea, in quam primum translatus est liber. Veluti cum hæretur in ueteri testamento: iubet consuli Græcos codices, si quis Hebraice nesciat, quod in hanc linguam prius uersum sit uetus testamentum, quàm in Latinam.

Hieronymus laudat studiũ mulierũ Germanarũ, quæ Latinũ psalterium cum Græco cõtulerint, cum id ab Hebræorum fontibus manarit: & isti putãt absurdum idem fieri in nouo testamento, quod totum, aut penè totum fluxit a Græcis?

Sed audio quosdam in totum abrogare fidem Græcorum libris, posteaquam se semouerunt ab ecclesia Rhomana. Atqui eadem de causa, non est fidendum Hebræorum libris, quod illi sint infensissimi, non solum Rhomano Pontifici, sed Christo, & Christianis omnibus. Et tamen Hieronymus illis fisus est id tẽporis, cum maxime fuisset tempestiuum deprauare, si quid deprauare uoluissent.

Si Græcis in animo fuisset deprauare codices suos, his potissimum locis deprauassent, in quibus à nobis dissentiunt, ueluti de processione spiritus, aut si quid aliud est eiusmodi, at in his nobis consentiunt. Nec ullus locus proferri ualet, qui hoc nomine suspectus haberi possit.

Aristoteles apud nos habet autoritatẽ suam, cũ plus sit q̃ schismaticus, uidelicet à Christo alienissimus. Auerroes habet põdus etiam in Theologorum scholis, homo blasphemus in Christũ. Et Græcorũ uoluminibus nulla erit apud nos fides? quod quidam illorum desciuerunt à Pontifice Rhomano, Neque enim defecerunt omnes. Et qui desciuerunt & qui non desciuerunt, in lectione consentiunt.

Si olim deprauati sunt Græcorum codices, iam adhuc erãt orthodoxi. Sin nuper à schismate, qui fit, ut horum codices cum ueterum libris cõsentiant? Nisi forte tam impudens erit aliquis, ut dicat, uniuersos codices, & interpretum commẽtarios simul esse uitiatos à schismaticis.

Ego magis suspicor, si quid deprauatũ est in Græcorũ libris, id à Latinis exemplaribus fuisse profectum, posteaq̃ Rhomana ecclesia cœpit absorbere Græciam.

Nec tota diuulsa est à nobis Græcia: Rhodus, & Creta Christũ agnoscit, agnoscit Rhomanum Pontificem, cur horum libris diffidimus? Et ab his potissimum nobis ueniunt exemplaria.

Riſit olim Heluidiũ Hieronymus,qui ſibi ſtultiſſime perſuaſerit,Græcos codices eſſe corruptos:ac dictũ hominis ſtultius eſſe putat,quàm ut ſit argumentis refellendum.Et tamen iam tum Oriens fermè omnis hæreſibus feruebat Arianorum & Origeniſtarum. Ab ijs magis timendũ erat exemplaribus,quàm à ſchiſmaticis.

Damnauit eccleſia quaſdam Græcorum opiniones, codices Græcorum nunquam damnauit.Et cur nos damnamus,quod non damnauit eccleſia? Imò cur non habemus fidem his,quibus fidem haberi uoluit eccleſia?

Sunt qui poſt receptã Hieronymi tranſlationẽ,negant quicquam eſſe tribuendum uel Hebræis uel Græcis uoluminibus.Iamq́ʒ ceſſare quod ſcribit Auguſtinus, noui teſtamenti ueritatẽ ex Græcis,ueteris ex Hebræis eſſe petendam.Si ijdem ſunt Græcorum libri,quur hodie reijciantur,quibus olim fuerat autoritas,& cõſentire in pleriſq́ʒ docuimus.Deinde ſi quod ſcripſit Auguſtinus nõ ualebat poſt receptã Hieronymi tranſlationem,quur tot ſeculis poſt Auguſtinum, eandem regulam in pontificũ decretis recepit eccleſia? Si dicti pondus æſtimamus ab ætate Gratiani, iam erat hæc Hieronymi tranſlatio receptiſſima.

Omitto interim, quod docti multis cõiecturis colligũt, neq́ʒ uetus neq́ʒ nouũ teſtamentũ hodie purũ haberi,uel ex uerſione Hieronymi.Primũ pſalteriũ ex Hebræo uerſum,nunq̃ recepit eccleſia,Eccleſiaſten nõ eſſe Hieronymianæ uerſionis declarat ipſa præfatio, quã ſuis præfixit cõmentarijs. Deniq́ʒ codices qui ferũtur iuxta tranſlationẽ Septuaginta, & iuxta ueritatẽ Hebraicã,uehemẽter inter ſe diſſentiũt.

Quidam hic nobis tradũt Leſbiam regulã,ut id habeatur pro recto,quod uulgo receptiſſimum eſt.Verũ nunq́ʒ tam bene fuit actũ cum rebus humanis,ut quod optimũ eſſet à uulgo peteretur.Certiſſima regula eſt,linguarũ,tranſlationũ, expoſitorũ,exemplariorũ inter ipſa collatio, adhibito ſobrio iudicio, excluſa contentione.

Iam quod à quibuſdã ſtudiũ hoc noſtrũ cõtemnitur, ut humile ac puerile,qui circa ſyllabas ac uoculas laborẽ, nõ ita ualde me mouet. Ego magnũ arbitror,quicquid ad rem Theologicã pertinet.Et cum nõ ignorarem,quantũ reuerentiæ ſacris libris debebatur, mihi conſcius ſumpſi,quod in eo munere uideretur infimum.

Sit hoc grammaticũ,ſit puerile,ſit triuiale,modo fateantur eſſe neceſſariũ. Vt nihil aliud doceam quàm rectã lectionem,nimirũ turpe eſt hoc ipſum neſcire magnos Theologos.Et tamẽ hoc manifeſtius eſt,quàm ut negari poſſit: poſteaquam hic lapſus deprehẽditur Auguſtinus,lapſus Beda,lapſus Thomas,lapſus Lyrenſis, & Carrenſis:poſteaquam frequenter audimus hos,qui concionantur in templis, etiam thema,quod proponunt,perperam intellectum adducere.

Scrupi ſunt quãlibet minuti,ſed ad hos impingũt frequẽter οἱ τὸν ἥλιον ὑπερφρονοῦντες. Si iuxta Chryſoſtomũ & Auguſt.articulus ὁ, hoc eſt,minutiſſimũ elemẽtũ, additũ aut omiſſum,ſenſum facit orthodoxũ,aut hæreticũ:ſi idẽ efficit hypoſtigme nõ ſuo poſita loco:q̃d eſt,cur hæc ut minuta negligamus,quæ tantũ habẽt momẽti?

Quoniã alicubi cõmonſtramus ordinẽ,& anfractus hyperbatorũ explicamus, uociferant̃ grãmatiſtã.Quidã etiã in frequẽtiſſima cõcione dixit,Docet conſtruere. Hoc didici ante annos quadraginta. quaſi nõ Origenes in ſcripturarũ expoſitione mea ſententia nulli ſecundus,quaſi nõ Hieronymus frequẽter conſtructionẽ cõmonſtret.Et tamẽ is q̃ hæc uociferabat̃,maxime op⁹ habet qui cõmonſtret cõſtructionẽ.

Sint

Sint illi multo doctiores, nihil obsto. Nõ tamen arbitror omnino cum Megarensibus nullo in numero ponendum eum, qui tot locis docet doctiores, quod scire referebat, nescire fœdum erat.

Augustinus quem isti quoq; pro summo ecclesiæ doctore habẽt, nónne distinguit percõtationem ab interrogatione, cõmonstrat hypostigmas, digerit cola, commata ac periodos, indicat tropos grammatistarum?

Nónne ridentur μετέωροι, qui sublatis in cœlum oculis sic cõtemplantur astra, ut tibias impingant in saxum?

Apelles non cõtemnebat, rationem terendi, miscendi colores, nec ductum simplicium linearum, quæ in arte qua præcelluit, infima sunt.

Nec peritus Architectus, circa tectum & colophonẽ occupatus, negligit in fundamentum comportare rudera. Hæc qui nescit architectus nõ est, qui negligit, opus collapsurum erigit.

Verũ turpe est, inquiũt, hæc discere doctores. Fateor didicisse oportuit non discere: uerũ quid facies hijs, quibus hoc nõ cõtigit, uel quia defuit animus, uel quia nõ cõtigit discẽdi facultas. An præstat nescire, quod cognitu necessariũ, q̃ serius discere?

Nec tamen quisquam cogitur ista discere, tametsi nemini non licet, certe iuuenibus potissimum hic desudat labor.

Nec dubito quin uẽtura sit ætas, & iam fortassis exorit̃, qua uidebũt̃ hæc magna ex parte supuacanea. Verũ qui iam in grãdes robustosq; uiros adoleuerũt, nõ aspernant̃ nutricẽ, q̃ prima mãmam dedit, q̃ cibũ præmãsum in os inseruit. Nec illi Græciæ lumina sapiẽtes, in omni disciplinarũ genere absoluti, nullã habebãt gratiã ijs à qb⁹ agnoscere, pingere, sonareq; literarũ elemẽta didicerãt. Hæc ita pusilla sunt, ut sine his nemo sit maxim⁹. Suæ cuiq; dotes sunt. Nos quod datũ est impartimus.

Quanquam hæc minus negligẽda uidebuntur, si quis periculum fecerit, quantis hæc minuta constent sudoribus. Aut si quis aggrediatur tractare scripturam diuinam, & in ea, sicut oportet, rimari curiose singula. Vsu sentitur utilitas, nõ tumultuaria lectione. Postremo desinet contemnere, qui non unam aut alteram annotationẽ, sed uniuersum opus expenderit. Tu mihi ociosus ac supinus hunc aut illum locum expendis, & uideris tibi copiosius ac doctius tractare potuisse. Poteram & ipse, si decem modo fuissent excutiendi. In tot milibus hanc præstare diligentiam difficillimum est, mihi sanè fuit, feliciori non inuidebimus.

Augustinum non pœnitebat operæ suæ, cum huiusmodi quædam annotaret in libros Pentateuchi, non ex fontibus Hebræorum, sed ex Græcis uoluminibus. Is rem annotatu dignam duxit, quod in sacris literis reperiatur uerbum multitudinis numero additũ nomini, rem significanti, quæ constet ex multis. Quod genus est: Dimitte populũ meum, ut seruiãt mihi. Item: Omnis terra adorent te. Præterea quod in hac oratiõe: Si interrogauerit te Esau, dicẽs: Cuius es tu, & quò uadis, & cuius hæc, quæ antecedunt te? Et dices, pueri tui Iacob: postremo loco redundet, coniunctio, &. Rursus quod in hoc sermone: Tu autem testamentũ meum conseruabis, Cõseruabis, positũ sit pro cõserua. Rursum, quod hæc uerba, quæ sunt in Leuitico: ἀκάθαρτος ὤν, ἀκάθαρτος ἔσαι: putat ad hunc modũ uerti posse, immundus existẽs, immundus erit. Et tamen participium existens, non esse ab existere, sed ab esse, cum Græce

sit

ſit ὤν,quaſi dicas,eſſens.Præterea quod docet,mulierem dici,quæ uirgo ſit, cum Hebræam uocem neſciat,unde pendebat quæſtio.Item quod ὄψιμον Græcum,parum Latine dicatur ſerotinum.Ad hæc tam puerilia non grauatus eſt deſcendere tantus epiſcopus. Quid ipſe Hieronymus,nónne quædam annotauit, quæ friuola uideri poſſent,ſi quicquam omnino friuolum eſſet in ſacris libris? In epiſtolam ad Epheſios cap.5. in Pauli uerbis: Propter hoc relinquet patrem & matrem &c. annotauit, ἀντὶ τούτου dictum,pro ἕνεκεν τούτου, cum utraq; dictio probe quadret,& eundem efficiat ſenſum: Vice uxoris relinques patrem & matrem, & cauſa uxoris relinques patrem ac matrem.Idem in epiſtolã ad Philemonem indicauit, ἀγαπητὸν magis ſonare diligibilem quàm dilectum, qui Græce dicatur ἠγαπημένος. Iterum in epiſtolam ad Rhomanos: παντὶ τῷ ὄντι ἐν ὑμῖν,omni dictum eſſe pro omnibus, cũ utroq; modo dicat̃ idem:quiſquis eſt inter uos,&,omnibus qui ſunt inter uos. Iam uero quid commemorem,qualia ſint pleraq;, quæ Hieronymus annotauit in libello,quem de caſtigatione pſalterij ſcripſit ad Suniam & Fretelam. Quàm multa ſunt illic minutiſſima,quæ ego non dignarer meis annotatiunculis quamlibet grammaticis.

Nullus igitur reprehendat,ſi argumento ſuſcepto reſpondeo.Mihi abunde ſatis eſt,ſi nullus ante me plus præſtitit in hoc ſcripti genere.Quid alij poſſint,aut præſtituri ſint,neſcio.Certe optarim exiſtere permultos,qui me prorſus obſcurarẽt.Imò uel reprehendi gaudebo,ſi quis induſtria ſua rem tam ſacram,à nobis utcunq; tentatam,adiuuerit.Abſit modo procacitas, quam fœdam & indecoram ſibi ducunt & Ethnici uerſantes in re literaria.

Meminerit is, qui reprehenſionem parat, ſe quoq; hominem eſſe,neq; minus labi poſſe reprehendendo,quàm potuerit autor operis ſcribendo.Quanquam longe plus ueniæ debetur ei,qui prodeſſe ſtudens, in ingenti opere dormitauit alicubi, non aſſecutus,quod uoluit,quàm ei,qui in alieno libro cupiẽs ingenioſus uideri,uenatur quod carpat,& tamen hoc ipſum perperam facit, dumq; falſos aliorum errores exagitat,ipſe ſuos ueros prodit. Quanquam nullus eſt error fœdior,quàm animus ſpirans inuidiam,& uel rectiſſima carpendi libidinem.

Sic oportet ad librum legendũ accedere lectorẽ, ut ſolet ad cõuiuium conuiua ciuilis.Cõuiuator annitit̃ omnibus ſatiſfacere:& tamẽ ſi quid apponit̃, quod huius aut illius palato nõ reſpõdeat,urbane uel diſſimulant cõuiuæ,uel probãt etiã,ne qd cõtriſtent cõuiuatorem.Quis enim eum cõuiuam ferat,qui tantũ hoc animo ueniat ad menſam,ut carpens quæ apponuntur,nec ueſcatur ipſe,nec alios ueſci ſinat?

Et tamẽ his quoq; reperias inciuiliores,qui palàm,qui ſine fine damnent ac lacerent opus,quod nunquam legerint.Atq; hoc ſanè faciunt,qui ſe Chriſtianæ pietatis doctores profitẽtur,& religionis antiſtites:cum ſit pluſquam ſycophanticum damnare quod neſcias.

Nec intelligunt,quantũ abeſſe oporteat linguã prophetici canis, quæ lingẽdo medetur hulceribus:à lingua uiperæ aut aſpidis,cuius uenenum immedicabile. Nec cogitant,quantum diſcriminis ſit inter hierophantam & ſycophantam.

Cum Theologorum ſcholæ,nec Scotũ, nec Petrum Lombardũ, nec Occam, nec Thomam,nec Auguſtinum,nec Ambroſium,nec Hieronymum,nec Hilarium, nec Cyprianum,nec Chryſoſtomum,nec Ioannem Damaſcenũ,nec Origenẽ, imò

nec Petrum

nec Petrum apostolum prorsus ab errore liberent, & ab eo quidem errore, quem si tuearis, hæreticus sis: cur nostra tam iniquo legunt iudicio?

At summis illis, inquiunt, hoc ciuilitatis debetur, tibi non item. Imò quo magis præcelluerunt illi uel dignitate uel eruditione, hoc minus ueniæ debebatur. Neque enim, opinor, isti me inter usq; adeo indoctos numerant, quos nõ oporteat quicq; omnino scribere.

Nomen hæreseos quo grauius est, & inuisius Christianis auribus, hoc turpius est, id temere cuiquam impingere. At isti nihil magis habent in promptu, nec dubitant hæresim inclamare, priusquã circumspiciant, qua de re loquantur. Et quemadmodum uno sue grunniente grunniunt omnes, ita ad huius aut illius clamorem omnes eiusdem factionis sodales uociferantur hæresim.

Ita ualde Christiani uideri uolunt, si in Christianum sint fortiter contumeliosi. Idq; quo possint impune, principum tyrannidi fauent, & Rhomano pontifici semper adulantur, pessime interim de illo sentientes, cui putant quicquam esse charius, quàm quod ad Christi gloriam & gregis salutem pertinet.

Ecclesiæ nomen subinde inculcant, quum suum agant negocium, spiritum sanctum habent in ore, quum longe alius sit in animo.

Qui simpliciter errat, fraterne monendus est. Qui nihil aliud quàm prodesse studuit, cum fauore & candore legendus est. At mirũ quàm isti sæuiunt, quo fastu, quo supercilio censurã agunt, frequenter ubi rem non intelligunt. Nam id accidisse, docere si libeat possim. Qua re quid potest esse turpius?

Origenes aduersus Celsum plusq; hæreticũ, qui totã Christi uitam indignissimis conuicijs lacerarat, argumentis egit, nõ conuicijs. Augustinus cũ Pascẽtio disputans, semper clarissimũ uirũ appellat, cum is iuxta Arianorũ dogma negaret homusion patri filiũ. Cũ Pollẽtio, de diuortio sic disputat, ut nulla sit usquã hæreseos mentio. Ad Madaurenses idololatras honorifice rescribit, fratres dilectissimos, & dominos prædicabiles eos appellãs: nec grauat causam illorũ sibi cõmendatã adiuuare.

Inquisitoribus hoc datum est negocij, ut indices sint, non iudices: doctores, nõ sycophantæ: monitores, non calumniatores: fidei custodes, nõ sub fidei defendẽdæ prætextu tyrannidem affectantes.

Hæresis non est: ubi non est ambitio, ubi non est malicia, ubi nõ est arrogãtiæ comes pertinacia. Nec in quouis errore hæresis est, sed in ijs duntaxat, quæ proprie ad catholicam fidem pertinent.

Quàm iniquum est, impune impingere tantam contumeliam: nec uictori ullũ esse propositum præmium aut talionem nisi quod elapsus uidetur.

Christus ipse non extinguit linum fumigans, non comminuit baculũ fractũ: & nos ob humanũ lapsum, imò ob fastũ nostrũ alienamus erecta feliciaq; ingenia.

An non turpissimũ est, à magnis olim Theologis apud Italos damnatas fuisse Pici Mirandulani conclusiones, ut impias & hæreticas: quæ nunc ut Christianæ piæq; leguntur ab omnibus, non sine applausu Theologorum?

Iam sentio quosdam esse, qui carpendis aliorũ scriptis famã aucupantur, compendiaria quidem, sed sceleratissima uia. Olim tibicen ille meliorem parandi subito nominis uiam mõstrauit, ut doctis ac uulgo celebribus se probaret: quod horũ suf

fragijs futurum esset, ut à populo quoq; probaretur. Quis autẽ genius malus hanc rationem cõmonstrauit? Ingerunt se transuersim in opus alienũ, & unũ aut alterũ locũ uellicant, moxq; famã, quam alius complurium annorum uigilijs sibi parauit, uno æquant die, nec æquant modo, uerumetiam superant. nam doctior habetur, qui reprehensor ac censor est.

Quod hoc est ingratitudinis genus, totius operis laudẽ sibi uindicare ob unũ aut alterum locum castigatum, cum dissimulet interim, se tot locis fuisse adiutum? Perinde quasi, si quis donatus sexcentis aureis, unum alterúmue ex ijs ὑπόχαλκον ἢ κίβδηλον fuisse clamitet. Aut si quis damnet totum apparatum, quod unum aliquod ius appositum sit æquo salsius.

Si detestandæ ingratitudinis est, beneficiũ acceptũ inficiari: quale uidebit', pro gratis collato officio contumeliam reponere? Et si inciuilis habet', qui donaticij equi dẽtes inspicit: qualis habebit', q in opere necessario nihil aliud q̃rit, nisi q̊d arrodat?

Si quis existat prorsus ἀναλφάβητος & indoctus, qui pio quodam animi studio gratis concinnet, aut sartiat codices euangelicos: nónne futurũ esset, ut omnes huius pietatem exoscularentur? Nónne huius hominis memoriam suis fastis inscriberẽt? Et in hoc officio, quod longe plus adfert utilitatis, & nobis non paulo pluris cõstat, tam sunt ingrati quidam.

Si quis donet istos nouo pallio, si quis accipiat cœna lautiore, si quis nummis aliquot donet: tantum non adorãt, pietatem hominis ubiq; prædicant: sua merita, quibus abundant scilicet, illi impertiuntur. At hoc meo beneficio magis egebant, & oblatrant bene merenti.

Porrò quod obiter admonuimus quædam, quæ uidentur dissonare cum ijs, quæ publicitus recepta sunt in scholis, nec sine causa fecimus, nec odiose tamen. Fortassis expediret reipublicæ Christianæ plura conuelli, quæ nunc uelut oracula publice docentur, cum priuatim fateantur se diuersum sentire.

Alius hoc agit, ut orbis sit Thomista: alius ut Scotista, alius ut Occanista, alius ut Realis, alius ut Nominalis, Quin illud potius agimus omnes, ut orbis sit Christianus?

Iam audio iactare quosdam, à me permulta præterita, quæ forent annotatu digna. Primum illud lectorem admonitum esse uolo, me non persequutum esse, quicquid in nouo testamento uideretur annotãdum, sed ea duntaxat, quæ ad lectionis synceritatem pertinent. Etiamsi hic quoq; multa prudentes omisimus, ne lectorem oneraremus. Quod si quis quid adijciet nostris, gratulabor etiam utilitati publicæ. Imò si à nobis alicubi dissentiet, modo id agat argumentis nõ conuitijs, ut erudito dignum est, nequaquam offendar. Argumenta possunt honeste refelli argumentis: conuicia conuicijs retaliare, turpe est: cum interim ferre sit molestũ. Qui rationibus agit, simplex negocium & sibi sumit, & exhibet responsuro. At qui contumeliose dissentit, duplex sumit ac facessit negocium, geminumq; malũ accersit, dum & famam lædit alienam, & sibi ipse maledicentiæ suspicionem conciliat.

Prodesse ut pulcherrimum est, ita difficillimum. Lædere ut facillimum est, ita fœdissimum. Cur hæc posterior pars plerisq; magis placet? In altera se magnos declarent, qui famam affectant apud posteros, homine Christiano dignam.

Si qua mihi foret incantatio, qua possem nouum hoc aspidum genus sopire,

non gra-

non grauaret uti. Nunc quando id nõ datur:aduersus istorum uenenata sibila, bonorum fauore,uelut antidoto,me consolor,Oblatrant,sed inter eruditos ferè nulli,si qui sunt ex eo sunt hominũ genere, qui se deuouisse uidentur dijs manibus,si queât bonas literas,hoc est,omneis,quas ipsi non didicerunt, funditus extinguere. Nam negligendos opinor idiotas ex media uulgi fece, unà cum superstitiosis mulierculis: quos isti uel redemerunt ad uociferandum,uel subornarunt.Aduersus horum maliciam, primum omnium me consolatur recta conscientia, & Christus agonotheta noster: deinde tot hominum iudicia,quorum alios uitæ sanctimonia,alios insignis eruditio, alios fortunæ splendor, alios ecclesiastici muneris dignitas, quosdam hæc omnia simul à contemptu uindicant. Quorũ suffragium hoc ponderis plus habere debet,quod horum nemo sit,cuius fauorem aut emeruerim officio,aut precibus sim eblanditus.Literis ex omni terrarum plaga missis,mihi quotidie gratias agũt,quod meis lucubrationibus,qualibuscunq;,inflammati sint ad bonæ mentis,ad sacrarum literarum studium.& qui nunquam Erasmum uiderunt, tamen ex libris cognitum amant. Nullus est in his à me prouocatus,ut modo dixi, nec est cur mihi blandiãt, Nihil est quod metuãt à me, aut uenentur ex me.Experta utilitas,& gratus animus hæc mihi parauit suffragia. Vt omnibus in commune laboraui, ita gratias agunt oẽs,cuiuscũq; gentis,cuiuscũq; ordinis cãdidi & integri, Hoc ego præmiũ pulchrius esse duco,q̃ si contigisset episcopi dignitas. Agnoscit officiũ meũ Italia,cogor enim esse gloriosior,præcipue Rhoma & Venetia. Tot Cardinales fauent nostris laboribus,sed præcipue uir in literis grauioribus absolutissimus, Card. Dominicus Grymanus, Titulo diui Marci, & omni ornamentorũ genere cumulatiss. Card. Titulo Sanctorũ quatuor,Matthæus Card. Sedunensis, Card. Laurẽtius Campegius, & ante hos Raphahel Card. S. Georgij. Frãciscus Card. Vulteranus. Quin ipse totius rei publicæ Christianæ princeps Leo x. ut ad priorẽ æditionẽ literis humanissime scriptis adhortabatur, ita post ad posteriorem rursus adhortatus est. ut interim nõ commemorem episcopos, & eruditorum hominum centurias. Post hunc Adrianus Sextus uir præter uitæ sanctimoniam, eruditione singulari,iudicioq; præditus acerrimo. Rursus Clemens septimus quid fauoris non præstat studijs nostris,idq; nec ambiẽti, nec optanti. Nimirũ uir ab ipsa maiorum stirpe natus, iuuandis optimis disciplinis, hunc fauorem studijs religioniq; præstat non mihi. Nec horum quos recensui fauor, intra uerba literas & uulgaria constitit officia. Certioribus argumentis declaratus est. Agnouit Hispania,uel hoc argumento, quod Franciscus Card. Toletanus,semel atq; iterũ me sollicitauit præmijs haudquaquam aspernandis,ut adirẽ Hispanias. Porrò Guilhelmus à Croya, quo me animo semper fuerit prosequutus, notius est plurimis q̃ ut hic sit commemorandũ. Agnoscit Germania omnis, summorum præsulum ac principum literis me prouocans ad amplissima præmia, donisq; nõ uulgaribus ornans simul & excitans nostram industriã. Agnoscit Hungaria, agnoscit Morauia & Polonia episcoporũ ac summatium uirorũ literis mihi gratias agens,nec id sine præclaris muneribus,quorum è numero præcipui sunt duo fratres, Ioãnes Turzo quondam episcopus Vratislauiensis, & Stanislaus episcopus Olmucensis. Quid em̃ dicã de Britannia,ubi tot mihi sunt Mecœnates, inter quos primus clariss. Baro, Guilhelmus Monteiouius: proximus Guilhelmus Archiepisc. Cantuarieñ. totius Angliæ primas: tertius Thomas Card. Eboracensis,uir acerrimi

iudicij:summus rex ipse nō minus animi q̄ fortunæ bonis florentissimus, quorum uterq; & benignitate sua ultro fouet ociū nostrum, & si libeat, inuitat ad ampliora. Ioānē episcopū Roffensem in hoc catalogo, in quo magis expēduntur suffragia q̄ numerantur, unum pro multis numerare poteram, Deinde Cutbertum Tunstallū episcopum Londoniensem. A Gallis, præcipue ab incomparabili uiro Stephano Poncherio episcopo Parisiensi, & à rege Christianissimo Francisco iam toties inuitor non uulgaribus promissis. Postremo, quanquam nusquam gentium plus ualeāt Sycophantæ, quàm apud nostros, nec usq; minor sit honos bonis literis: tamen sunt hic quoq;, qui faueant pro commodo publico laboranti: quorū præcipui sunt, uir cordatissimus simul & oculatissimus Erardus à Marca, episcopus ac princeps Leodiēsis, nunc Card. Et clarissimus Philippus à Burgundia, episcopus ac princeps Traiectensis, quorum uterq; ultro defert amplam fortunam, si quid expeterem huiusmodi. Ne commemorem interim Carolum Cæsarem, & Ferdinandū huius germanū. E summis præcipuos duntaxat attigi, cum cotidie literis obruar, quibus mihi celebres Academiæ, quibus uiri doctrina præstantes, quibus religione commendabiles, & gratulantur & gratias agunt. Rettuli quiddam gloriosi militis è Comœdia, huc me perpulit quorundā improbitas. Et tamen adeo nihil mentitus sum, ut cōplures sciens reticuerim, sunt enim qui malunt fauere clàm, quemadmodū Nicodemus fauit Iesu: nec ambitiose laudes illorum quod uerissime poteram prædicaui, nec ob oculos posui, quantum sit discriminis inter hos qui probant fauent, atq; adiuuāt, & inter istos qui obstrepunt, calumniantur, ac damnant. Merebantur utriq; depingi, uerum oportuit meminisse Christiani pudoris. Tot igitur ac talium uirorū animis suffragijsq; fretus, moderatius fero Sycophantarum ingratissimorum grunnitus. Felicissimum quidē est placuisse omnibus. Verū id quoniam nulli adhuc contigit, proximū est, placuisse optimis.

Vt igitur causam omnem in pauca contraham, aduersus eos qui totum hoc institutum damnant, docui pium esse, semperq; futurum, sacris codicibus, uel adimere mendas, uel aliquid lucis addere, & spiritui sancto gratum esse, quicquid huc pro suo quisque modulo attulerit. Si quis animo meo calumniam struit, nihil aliud possum quàm Christum testem facere, me nihil aliud spectasse q̄ ipsius gloriam, & Christiani populi fructum. Si quis causatur periclitari scripturarum autoritatem, demonstraui hac industria eam seruari non destrui. Si quis fingit tumultum ex nouitate, nos publicam lectionem autoritate priuata non mutamus, imò ne id fiat toties admonemus: si quid tumultus fuit, non istuc peperit nouitas, sed quorundam intempestiui clamores apud imperitam multitudinem, qui si de uulgi fece essent, impingi poterat, quod imprudenter ansam hanc præbuissem idiotis: nunc quoniam id factum est à sapientiæ columinibus, accusari nō debeo, si à talibus uiris, tale nihil oriturum suspicatus sum. Aduersus eos qui requirunt autoritatem publicā, docui nihil esse necesse, in opere priuatæ lectioni parato. Satis est ecclesiæ iudicio submissum esse quod profero. Si quis in me desiderat iustam eruditionem, arbitror me superasse, quotquot hactenus in hoc argumento uersati sunt. Si curam, si quid defuit, posterioribus, ut habet prouerbium, melioribus sarsimus. Si quis hoc quoque culpat, dicam, homo sum, & probatissimorum uirorum sequor exemplum. Si quis me negat esse Theologum, grammatici partes egi. Si grammaticum

maticum aſpernantur, non aſpernatur Cæſar tonſoris, aut nomenclatoris officiũ. Si clamant hoc non niſi à Theologo præſtari potuiſſe, Theologus infimus, infimã theologiæ functionem mihi ſumpſi. Si Theologus non eſt quo ſit alius doctior, nõ habebit orbis niſi unum Theologum. Quanquam ſuæ cuique dotes ſunt. Si nullus adferet meliora, res ipſa loquetur me nõ omnino luſiſſe operam. Si quis adferet, gemina mihi debebitur gratia. primum quod extimularim exemplo, deinde quod iuuerim præſtructa uia. Siquis clamitat hæc eſſe leuiora, quàm ut operæpreciũ ſit Theologum huc flectere oculos, reclamant tot inſignes lapſus magnorum alioqui Theologorũ. Si quos pudet hæc neſcire, diſcant, & abierit pudor: ſi pudet pigetue diſcere, uenia dabitur pudori, dabitur & deſidiæ, liuori nõ dabitur, ſi iunioribus hæc diſcere cupientibus obſtrepant. Si quem illud habet male, quod Theologos quoſdam liberius attigi, ita tum mihi uiſa eſt exigere cauſa, quanquã hoc quoque mode ratus ſum poſterioribus editionibus. Nullũ ordinem uſquam inceſſo, in neminem ſtrinxi calamum niſi uirulentiſſime laceſſitus, ſemper tamen ciuilitate ſuperior prouocatore. Neq; quiſquam adhuc Theologus aut monachus in me debacchatus eſt, etiam ſi id fecere Rabini nonnulli, palliati complures. Sed obſecro per Chriſtum, ſi pergemus ad iſtum modum nos uiciſſim dentibus impetere, quid ſupereſt, niſi ut mutuis morſibus tandem conficiamur? Quanto conſultius fuerit, ut ſi quis quid in meis ſcriptis deſiderat, aut moneat priuatim, quo medear ipſe, aut publice coarguat, ſed argumentis non ſcurrilibus conuicijs: ita nec inficietur lector amarulentiæ ueneno, & à me non uulgaris inibitur gratia. Seniores iuniorum profectui comiter faueant, iuniores contra ſenioribus ne inſultẽt: ita maiorum æquitas candorq;, ac minorum modeſtia uerecundiaq; concordiam alet, tumultum excludet, inuidiam minuet, profeſſorum autoritatem non lædet, profeſſionis dignitatem tuebitur, utilitatem augebit. Agite quotquot uere Theologi, quotquot uere monachi, imò quotquot uere Chriſtiani eſſe uolumus, hoc conſilium amplectamur, nec pœnitebit obtemperaſſe. Ex hiſce rabioſis contentionibus quid expectari poteſt, niſi talis exitus, qualia iamdudum uidemus procœmia. Hæc, opinor, abunde ſatisfaciẽt, qui ſibi fieri ſatis ullo modo patietur. Cæterum qui ſibi obturant aures, ne cognoſcant, qui occludunt oculos, ne cernant, fruſtra canitur hæc fabula. Proinde ſit hactenus huic negocio datum ſatis.

FINIS.

ΙΣΤΕΥΩ εἰς ἕνα θεὸν, πατέρα παντοκράτορα, ποιητὴν οὐρανοῦ καὶ γῆς, ὁρατῶν τε πάντων καὶ ἀοράτων, καὶ εἰς ἕνα κύριον ἰησοῦν χριστὸν τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ τὸν μονογενῆ, τὸν ἐκ τοῦ πατρὸς γεννηθέντα πρὸ πάντων τῶν αἰώνων, φῶς ἐκ φωτὸς, θεὸν ἀληθινὸν ἐκ θεοῦ ἀληθινοῦ, γεννηθέντα, οὐ ποιηθέντα, ὁμοούσιον τῷ πατρὶ, δι' οὗ τὰ πάντα ἐγένετο, τὸν δι' ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους καὶ διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν κατελθόντα ἐκ τῶν οὐρανῶν, καὶ σαρκωθέντα ἐκ πνεύματος ἁγίου καὶ μαρίας τῆς παρθένου, καὶ ἐνανθρωπήσαντα, σταυρωθέντα τε ὑπὲρ ἡμῶν ἐπὶ ποντίου πιλάτου, καὶ παθόντα καὶ ταφέντα, καὶ ἀναστάντα τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ κατὰ τὰς γραφὰς, καὶ ἀνελθόντα εἰς τοὺς οὐρανοὺς, καὶ καθεζόμενον ἐκ δεξιῶν τοῦ πατρὸς, καὶ πάλιν ἐρχόμενον μετὰ δόξης κρῖναι ζῶντας καὶ νεκροὺς, οὗ τῆς βασιλείας οὐκ ἔσται τέλος. καὶ εἰς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον τὸ κύριον, τὸ ζωοποιὸν, τὸ ἐκ τοῦ πατρὸς ἐκπορευόμενον, τὸ σὺν πατρὶ καὶ υἱῷ συμπροσκυνούμενον, καὶ συνδοξαζόμενον, τὸ λαλῆσαν διὰ τῶν προφητῶν. εἰς μίαν καθολικὴν καὶ ἀποστολικὴν ἐκκλησίαν. ὁμολογῶ ἓν βάπτισμα, εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν, προσδοκῶ ἀνάστασιν νεκρῶν, καὶ ζωὴν τοῦ μέλλοντος αἰῶνος, ἀμήν.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΚΑΝΟΝΩΝ ΤΗΣ ΤΩΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΤΩΝ ΣΥΜΦΩΝΙΑΣ.

Εὐσέβιος καρπιανῷ ἀγαπητῷ, ἀδελφῷ ἐν κυρίῳ χαίρειν.

ΑΜΜΩΝΙΟΣ μὲν ὁ ἀλεξανδρεύς, πολλὴν ὡς εἰκὸς φιλοπονίαν καὶ σπουδὴν εἰσαγηοχὼς, τὸ διὰ τεσσάρων ἡμῖν καταλέλοιπεν εὐαγγέλιον, τῷ κατὰ ματθαῖον τὰς ὁμοφώνους τῶν λοιπῶν εὐαγγελιστῶν περικοπὰς παραθεὶς, ὡς ἐξ ἀνάγκης συμβῆναι τὸν τῆς ἀκολουθίας εἱρμὸν τῶν τριῶν διαφθαρῆναι, ὅσον ἐπὶ τῷ ὕφει τῆς ἀναγνώσεως. ἵνα δὲ σωζομένου καὶ τοῦ τῶν λοιπῶν δι' ὅλου σώματός τε καὶ εἱρμοῦ, εἰδέναι ἔχοις τοὺς οἰκείους ἑκάστου εὐαγγελιστοῦ τόπους ἐν οἷς κατὰ τῶν αὐτῶν ἠνέχθησαν φιλαλήθως εἰπεῖν, ἐκ τοῦ πονήματος τοῦ προειρημένου ἀνδρὸς εἰληφὼς ἀφορμὰς, καθ' ἑτέραν μέθοδον, κανόνας, δέκα τὸν ἀριθμὸν διεχάραξά σοι τοὺς ὑποτεταγμένους. ὧν ὁ μὲν πρῶτος περιέχει ἀριθμοὺς ἐν οἷς τὰ παραπλήσια εἰρήκασιν οἱ τέσσαρες, ματθαῖος, μάρκος, λουκᾶς, ἰωάννης. Ὁ δεύτερος, ἐν ᾧ οἱ τρεῖς, ματθαῖος, μάρκος, λουκᾶς. Ὁ τρίτος, ἐν ᾧ οἱ τρεῖς, ματθαῖος, λουκᾶς, ἰωάννης. Ὁ τέταρτος, ἐν ᾧ οἱ τρεῖς, ματθαῖος, μάρκος, ἰωάννης. Ὁ πέμπτος, ἐν ᾧ οἱ δύο, ματθαῖος, λουκᾶς. Ὁ ἕκτος, ἐν ᾧ οἱ δύο, ματθαῖος, μάρκος. Ὁ ἕβδομος, ἐν ᾧ οἱ δύο, ματθαῖος, ἰωάννης. Ὁ ὄγδοος, ἐν ᾧ οἱ δύο, λουκᾶς, μάρκος. Ὁ ἔννατος, ἐν ᾧ οἱ δύο, λουκᾶς, ἰωάννης. Ὁ δέκατος, ἐν ᾧ ἕκαστος αὐτῶν ἰδίως ἀνέγραψεν. Αὕτη μὲν οὖν ἡ τῶν ὑποτεταγμένων κανόνων ὑπόθεσις. ἡ δὲ σαφὴς αὐτῶν διήγησις ἐστὶν ἥδε. ἐφ' ἑκάστῳ τῶν τεσσάρων εὐαγγελίων ἀριθμός τις πρόκειται κατὰ μέρος ἀρχόμενος ἀπὸ πρώτου, εἶτα δευτέρου, καὶ τρίτου καὶ καθ' ἑξῆς προϊὼν δι' ὅλου μέχρι τοῦ τέλους τοῦ βιβλίου. καθ' ἕκαστον δὲ ἀριθμὸν, ὑποσημείωσις διὰ τοῦ μέλανος ἔγκειται, δηλοῦσα ἐν ποίῳ τῶν δέκα κανόνων κείμενος ὁ ἀριθμὸς τυγχάνει, οἷον εἰ μὲν ἄλφα, δῆλον ὡς ἐν τῷ πρώτῳ, εἰ δὲ βῆτα ἐν τῷ δευτέρῳ. καὶ οὕτως μέχρι τῶν δέκα. Εἰ οὖν ἀναπτύξας ἕν τι τῶν τεσσάρων εὐαγγελίων ὁποῖον δή ποτε βουληθείης ἐπιστῆναί τινι ᾧ βούλει κεφαλαίῳ, καὶ γνῶναι τίνες τὰ παραπλήσια εἰρήκασι, καὶ τοὺς οἰκείους ἐν ἑκάστῳ τόπους εὑρεῖν, ἐν οἷς κατὰ τὸ αὐτὸ ἠνέχθησαν, ἧς ἐπέχεις περικοπῆς ἀναλαβὼν τὸν προκείμενον ἀριθμὸν ἐπιζητήσας τε αὐτὸν ἔνδον τῷ κανόνι, ὃν ἡ διὰ τοῦ μέλανος ὑποσημείωσις ὑποβέβληκεν, εἴσῃ μὲν οὖν εὐθὺς ἐκ τῶν ἐπὶ μετώπου τοῦ κανόνος προγραφῶν, ὁπόσοι τε καὶ τίνες, τὰ παραπλήσια εἰρήκασιν. Ἐπιστήσας δὲ καὶ τοῖς τῶν λοιπῶν εὐαγγελίων ἀριθμοῖς τοῖς ἐν τῷ κανόνι ᾧ ἐπέχεις, ἀριθμὸς παρακείμενος, ἐπιζητήσας δὲ αὐτοὺς ἔνδον, ἐν τοῖς οἰκείοις ἑκάστου εὐαγγελίου τόποις, τὰ παραπλήσια λέγοντας εὑρήσεις. ἔῤῥωσο ἐν κυρίῳ.

κανὼν

Κανὼν πρῶτος ἐν ᾧ οἱ τέσσαρες.

Ματ.	Μαρ.	Λουκᾶς.	Ἰωάννης.	Ματ.	Μάρκος	Λουκᾶς.	Ἰωάν.
η	β	ζ	ι	σϖδ	ρξε	σξϛ	ξε
ια	δ	ι	ϛ	σϖδ	ρξε	σξϛ	ξζ
ια	δ	ι	ιβ	σπθ	ρο	σοε	ρκϛ
ια	δ	ι	ιδ	σϟα	ροζ	σοϑ	ρμϛ
ια	δ	ι	κη	σϟδ	ροε	σϖα	ρξα
ιδ	ε	ιγ	ιε	σϟε	ρο;	σπβ	μβ
κγ	κζ	ιζ	μϛ	σϟε	ροϛ	σπβ	μζ
κγ	κζ	λδ	μϛ	τ	ρπα	σπε	οϑ
κγ	κζ	με	μϛ	τ	ρπα	σϖε	ρμη
ο	η	λζ	λη	τβ	ρϖγ	σπζ	ρξ
πζ	ρλθ	σμ	ρμα	τδ	ρϖδ	σπϑ	ρο
ϟη	ϟϛ	ριϛ	μ	τϛ	ρπζ	σϟ	ρξβ
ϟη	ϟϛ	ριϛ	ρια	τϛ	ρϖζ	σϟ	ροδ
ϟη	ϟϛ	ριϛ	ρκ	τι	ρϟα	σϟζ	ξθ
ϟη	ϟϛ	ριϛ	ρκθ	τιγ	ρϟδ	σϟδ	ροβ
ϟη	ϟϛ	ριϛ	ρλα	τιδ	ρϟε	σϟα	ρξϛ
ϟη	ϟϛ	ριϛ	ρμδ	τιδ	ρϟε	σϟα	ρξη
ρλγ	λζ	οζ	ρθ	τιε	ρϟϛ	σϟβ	ροε
ρμα	μ	ιϑ	μθ	τιη	ρϟθ	τ	ροϛ
ρμβ	μα	κα	λε	τκ	σ	τβ	ροη
ρμζ	ξδ	ϟγ	μθ	τκε	σδ	τι	ρπδ
ρξϛ	πβ	ϟδ	ιζ	τκϛ	σε	τια	ρϖη
ρξϛ	πβ	ϟδ	οδ	τκϛ	σε	τιγ	ρϟδ
σϑ	ριϑ	σλδ	ρ	τκη	σϛ	τιδ	ρϟϛ
σια	ρκα	σλη	κα	τλα	σϑ	τιε	ρϟζ
σκ	ρκβ	σλϑ	οζ	τλβ	σι	τιη	ρϟζ
σκ	ρκθ	σμβ	ϖε	τλδ	σιβ	τκα	σα
σκ	ρκβ	σξα	ϖη	τλε	σιδ	τκδ	ρϟθ
σμδ	ρλϑ	σμ	ρμα	τλϛ	σιε	τιζ	ρϟη
σμδ	ρλθ	σμ	ρμϛ	τλϛ	σιε	τιθ	ρϟη
σοδ	ρμϛ	σξ	κ	τμγ	σκγ	τκϑ	σδ
σοδ	ρμϛ	σξ	μη	τμη	σκζ	τλβ	σϛ
σοδ	ρμϛ	σξ	ϟϛ	τμϑ	σκη	τλγ	ση
σοϛ	ρμη	οδ	ϟη	τμβ	σλα	τλϛ	σθ
σϖ	ρξβ	σξθ	ρκβ	τμβ	σλα	τλϛ	σια
σπδ	ρξε	σξϛ	με				
σπδ	ρξε	σξϛ	ξγ				

τέλος τοῦ ᾱ κάν.

κανὼν δεύτερος ἐν ᾧ οἱ τρεῖς.

Ματ.	Μαρ.	Λουκ.	Ματ.	Μαρ.	Λουκ.	Ματ.	Μαρ.	Λουκ.
ιϛ	ϛ	ιε	ρκγ	λδ	ρμζ	σκε	ρλδ	σμε
κα	ι	λβ	ρλ	λε	ϖβ	σκϛ	ρλγ	σμδ
λα	ρβ	ρϖε	ρλα	λϛ	οϛ	σκϑ	ρλε	σλζ
λβ	λϑ	ρλγ	ρλε	λη	οη	σκϑ	ρλε	σμϛ
λβ	λϑ	οϑ	ρλζ	μδ	ρξζ	σμβ	ρλζ	σλζ
μ	μα	μϛ	ρμϛ	μξ	ϙ	σμβ	ρλζ	σμη
ξβ	ιγ	δ	ρμδ	μϑ	ιβ	σμγ	ρλη	σμθ
ξβ	ιγ	κδ	ρμϑ	ξϛ	λε	σμη	ρμγ	σθ
ξγ	ιη	λγ	ρμϑ	ξϛ	μγ	σμη	ρμγ	σμγ
ξζ	ιε	κϛ	ρμγ	ξθ	λϛ	σμϑ	ρμδ	σμδ
ζϑ	μζ	ϖγ	ρξδ	οϑ	ρμδ	σμα	ρμϛ	σμε
οα	κα	λη	ρξη	ϖϛ	ϙε	σμγ	ρμη	σδ
οβ	κβ	λϑ	ρξη	ϖγ	σϛ	σμη	ρμ	σμζ
οβ	κβ	ρϖϛ	ρο	ϖε	ϙϛ	σμϑ	ρμα	σμη
ογ	κγ	μ	ροβ	ϖζ	ϙη	σξδ	ρμε	ρμϛ
οδ	μθ	ϖε	ροδ	ϙα	ϙϑ	σξθ	ρμδ	σκη
οϛ	μβ	ρξθ	ροϛ	ϙγ	ρα	σοα	μβ	σλ
οϑ	κϑ	πϛ	ροη	ϙε	ρβ	σοη	ρξ	σξγ
π	λ	μδ	ροη	ϙε	σιζ	σπα	ρξγ	σξη
πβ	μγ	ϖζ	ροθ	ϙθ	ρϙζ	σπε	ρξϛ	σξε
πβ	μγ	ρι	ρϙ	ρε	ρϙε	σϖε	ρξϛ	σξζ
ϖγ	μδ	ϖη	ρϙβ	ρϛ	σιϛ	σϙϛ	ροζ	σπ
πγ	μδ	ριβ	ρϙγ	ρζ	ρκα	σϙϛ	ροζ	σπδ
ϖε	με	πη	ρϙγ	ρζ	σιη	τα	ρϖβ	σπϛ
ϖε	με	ριδ	ρϙδ	ρη	ρμβ	τη	ρπθ	τε
πη	ρμα	ρμη	ρϙδ	ρη	σιθ	τιβ	ρϙγ	σϙθ
πη	ρμα	σμα	ρϙε	ρθ	σκ	τιϛ	ρϙζ	οϙγ
ϙβ	μ	ϖ	ρϙη	ρι	σκα	τιζ	ρϙη	σϙε
ϙδ	πϛ	ϙζ	ρϙϑ	ρια	ρογ	τκβ	σβ	τθ
ϙδ	πϛ	ρμϛ	σα	ριβ	σκβ	τλη	σιη	τκβ
ργ	α	ο	σγ	ριδ	σο	τλϑ	σιϑ	τκε
ριδ	κδ	μα	σε	ριϛ	σκδ	τμ	σκ	τκζ
ριϛ	κε	μβ	σϛ	ριζ	σλβ	τμβ	σκβ	τκγ
ριϛ	κε	ρξε	ση	ριη	σλϛ	τμδ	σκδ	τκη
ριϛ	κε	ροζ	σιζ	ρκζ	σμ	τμϛ	σκε	τλ
ρκα	λβ	ρκζ	σιθ	ρκη	σμα	τμγ	σλβ	τλζ
ρκβ	λγ	ρκϑ	σκγ	ρλ	σμϛ	τμδ	σλγ	τλη

τέλος τοῦ β̄ κανόνος

κανὼν τρίτος ἐν ᾧ οἱ τρεῖς.

ματ.	λουκᾶς.	ἰωάν.
α	ιδ	α
α	ιδ	γ
α	ιδ	ε
ζ	ϛ	β
θ	ϛ	κε
μδ	ξγ	ριϛ
ξδ	ξε	λϛ
ϟ	μη	ριη
ϟ	με	ρλθ
ϟζ	σια	ρε
ρια	ριϑ	λ
ρια	ριϑ	ριδ
ρια	ριϑ	ρμη
ριβ	ριθ	η
ριβ	ριθ	μδ
ριβ	ριθ	ξα
ριβ	ριθ	οϛ
ριβ	ριθ	πζ
ριβ	ριϑ	ϟ
ριβ	ριθ	ρμβ
ριβ	ριθ	ρμδ
ρμε	μζ	ϟζ

τέλος τοῦ γ κανόνος.

κανὼν τέταρτος ἐν ᾧ οἱ τρεῖς.

ματθαῖος.	μάρκος.	ἰωάννης.
ιη	η	κϛ
ριζ	κϛ	ϟγ
ριζ	κϛ	ϟε
ρμ	ξϛ	μα
ρξα	οζ	κγ
ρξα	οζ	μγ
σδ	ριε	ϟα
σδ	ριε	ρλε
σιϛ	ριε	ρκη
σιϛ	ρκε	ρλγ
σιϛ	ρκε	ρλζ
σιϛ	ρκε	ρμ
σοζ	ρμϑ	ϟη
σοθ	ρξα	οβ
σοϑ	ρξα	ρκα
σπϛ	ρξη	ρμβ
σϟγ	ροδ	ρζ
σϟζ	ροη	ο
σϟϑ	ρϖ	ργ
τϛ	ρπη	ρξδ
τκα	σα	ρπ
τκα	σα	ρϟβ
τκγ	σγ	ρϖγ
τκϑ	σζ	ρπε
τκϑ	σζ	ρπζ
τλγ	σια	σγ

τέλος τοῦ δ κανόνος.

κανὼν πέμπτος ἐν ᾧ οἱ δύο.

Ματ.	Λουκ.	Ματ.	Λουκ.	Ματ.	Λουκ.
γ	β	οη	ρη	ρϟζ	σοβ
ι	η	ϖδ	ρια	σιγ	σλε
ιβ	ια	ϖϛ	ρθ	σκα	ρϖα
ιϛ	ιϛ	ϟγ	ρμε	σκη	ρλθ
κε	μϛ	ϟε	ρξ	σλα	ροθ
κϛ	μζ	ϟϛ	ρϖβ	σολ	σιε
κη	μη	ϟϛ	ρϖδ	οβ	ρμβ
λ	μθ	ρβ	ξθ	σλδ	ρλϛ
λδ	ρϟδ.	ρδ	οα	σλϛ	ρλε
λϛ	ρξβ	ρε	ρϟγ	σλζ	ρλη
λη	νγ	ρζ	ογ	σλη	ρμ
μ	νβ	ρη	ριε	σμ	ρμα
μα	νε	ρι	ριη	σμα	ροε
μγ	ρκγ	ριθ	ρκϛ	σνε	σβ
μϛ	ρνγ	ρκε	ξβ	σνϛ	σε
μζ	ρλδ	ρκζ	ρκη	σνζ	σιγ
μη	ρϟα	ρκη	ρλβ	σξα	σζ
μθ	ρν	ρκθ	ρλ	σξϛ	σιβ
να	νθ	ρλβ	πα	σξε	ρνζ
νγ	ρκε	ρλδ	ρκ	σξϛ	ρνε
νδ	νδ	ρλη	ρξη	σξζ	ρνη
νε	ρο	ρϛ	νζ	σο	σκθ
νζ	ξα	ρνη	σκϛ	σοβ	σλα
νη	ξ	ρξβ	ρξα		
ξ	ροα	ροε	σ		
ξα	ξδ	ρπβ	ρπζ		
ξε	ροβ	ρπϛ	ρπθ	τέλος	τοῦ ε κα-
ξϛ	ξϛ	ρϖγ	ρϛη	νόνος.	
ξη	ρε	ρϖζ	ρϛθ		

Κανὼν ἕκτος, ἐν ᾧ οἱ δύο.

Ματ.	Μάρ.
θ	γ
ιζ	ζ
κ	θ
κβ	ια
μδ	ρκϛ
οζ	ξγ
ρ	ϟη
ρλθ	με
ρμε	ξ
ρμη	ξε
ρνβ	ξη
ρνδ	οα
ρνζ	οβ
ρνθ	ογ
ρξ	οϛ
ρξγ	οη
ρξε	π
ρξθ	πδ
ρογ	πθ
ρπ	ρ
ρπθ	ργ
σβ	ριγ
σιδ	ρκ
σιε	ρκδ
σκδ	ρλα
σμϛ	ρμ

Ματ.	Μάρ.
σνζ	ρμβ
σν	ρμε
σνβ	ρμζ
σνδ	ρμθ
σξ	ρνβ
σξγ	ρνγ
σϙε	ρνζ
σπβ	ρξδ
σπϛ	ρξζ
σπη	ρξθ
σϟ	ροα
σϟβ	ρογ
σϟη	ροθ
τε	ρπε
τθ	ρϟ
τια	ρϟβ
τλ	ση
τλζ	σιζ
τμα	σκα
τμζ	σκϛ
τν	σκθ
τέλος	τοῦ ϛ
κανό-	νος.

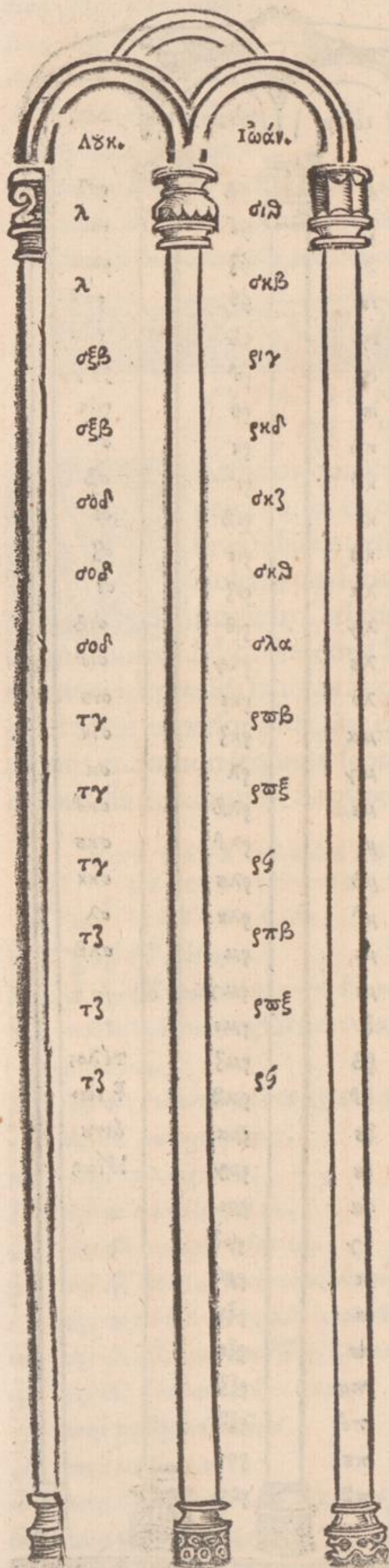
Κανὼν ἕβδομος ἐν ᾧ οἱ δύο.

Ματ.	Ἰωάν.
ι	ϖγ
ιθ	ιθ
ιθ	λε
ιθ	λδ
ρκ	βπ
ρϖε	σιε
σζ	ρα
τέλος κανό(νος)	ϖ ζ̄ ν(ος)

Κανὼν ὄγδοος ἐν ᾧ οἱ δύο.

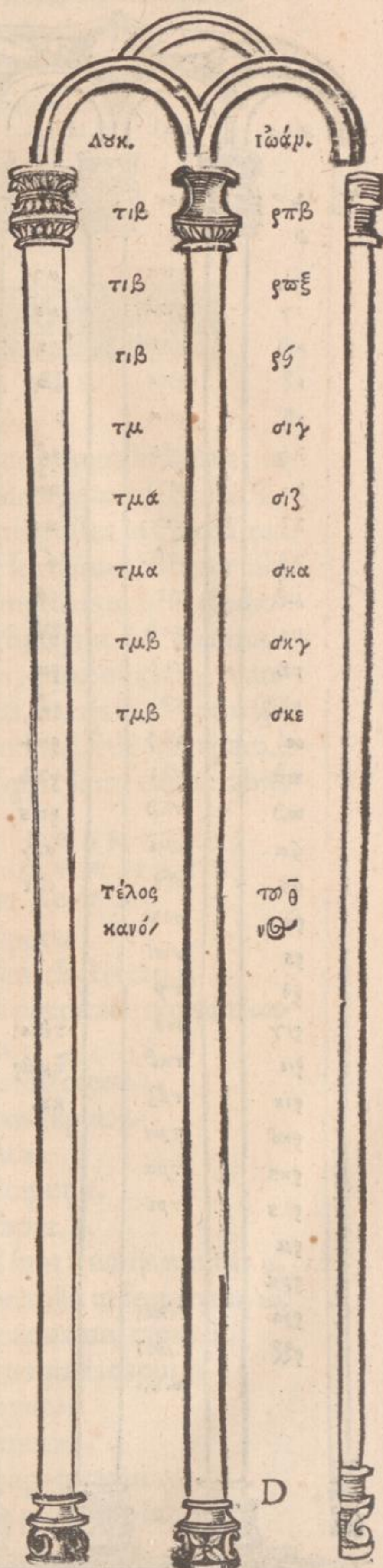
Λουκ.	Μάρ.
κγ	ιβ
κε	ιδ
κζ	ιϛ
κζ	κη
κη	ιζ
πδ	μη
πθ	μϛ
ϙα	ξα
ρ	
ργ	ϙζ
σμζ	ρλϛ
σοζ	σιϛ
τλε	σλ
τμ	σλδ
τέλος κανό(νος)	ϖ η̄ ν(ος)

κανὼν ἔννατος

Λουκ.	Ἰωάν.
λ	σιϑ
λ	σκβ
σξβ	ςιγ
σξβ	ςκδ
σοδ	σκζ
σοθ	σκϑ
σοδ	σλα
τγ	ςϖβ
τγ	ςϖξ
τγ	ςϛ
τζ	ςπβ
τζ	ςϖξ
τζ	ςϛ

ἐν ᾧ οἱ δύο

Λουκ.	Ἰωάν.
τιβ	ςπβ
τιβ	ςϖξ
τιβ	ςϛ
τμ	σιγ
τμα	σιζ
τμα	σκα
τμβ	σκγ
τμβ	σκε
τέλος κανό/	τῶ θ̄ νος

κανὼν δέκατος, ἐν ᾧ ἰδίως ἕκαστος περί τινων εἴρηκασιν

Ματ	Ματ	Μάρκος	Λουκᾶς	Λουκᾶς	Ιωάν	Ιωάν	Ιωάν
β	ροα	ιθ	α	ρϟ	δ	ϟβ	ροζ
δ	ροζ	λα	γ	ρϟβ	ζ	ϟδ	ροθ
ϛ	ρπα	μγ	ε	ρϟϛ	θ	ϟζ	ρϖα
ιγ	ρπδ	μϛ	θ	σα	ια	ϟθ	ρπθ
κδ	ρπϛ	μη	ιη	σγ	ιγ	ρβ	ρϟα
κζ	ρπη	ξβ	κ	ση	ιϛ	ρδ	ρϟγ
κθ	ρϟα	ο	κβ	σι	ιη	ρϛ	ρϟε
λγ	ρϟϛ	οδ	κθ	σιδ	κβ	ρη	σ
λε	σ	ϖα	λα	σκγ	κδ	ρι	σβ
λζ	σι	ϖη	μ	σκε	κζ	ριβ	σε
λθ	σιβ	ϟ	μα	σκζ	κθ	ριε	σζ
μβ	σιη	ϟβ	ξζ	σλϛ	λα	ριζ	σι
με	σκβ	ϟδ	ξη	σμβ	λγ	ριθ	σιβ
νβ	σκζ	ρα	οβ	σμϛ	λϛ	ρκγ	σιδ
νϛ	σλ	ρδ	οε	σμθ	λθ	ρκε	σιϛ
οε	σλγ	ρκγ	ρδ	σξδ	μα	ρκζ	σιη
ϖα	σλε	ρλβ	ρϛ	σοα	μγ	ρλ	σκ
ϖθ	σλθ	ρϖϛ	ρζ	σογ	με	ρλβ	σκδ
ϟα	σμε	σιγ	ριγ	σοϛ	ν	ρλδ	σκϛ
ϟθ	σξη	σλε	ριζ	σοη	νβ	ρλϛ	σκη
ρα	σογ		ρκβ	σπγ	νδ	ρλη	σλ
ρϛ	σϖϛ		ρκδ	σπη	νϛ	ρμ	σλβ
ρθ	τγ		ρλα	σϟϛ	νη	ρμγ	
ριγ	τιθ	τέλος	ρμγ	σϟη	ξ	ρμε	
ριε	τκδ	τοῦ μάρ	ρμθ	τα	ξβ	ρμζ	τέλος
ριη	τκζ	κου.	ρνα	τδ	ξδ	ρμθ	τοῦ ἰω
ρκδ	τμε		ρνδ	τϛ	ξϛ	ρνα	άννου
ρκϛ	τμα		ρνθ	τη	ξη	ρνγ	ἰδίως
ρλϛ	τνε		ρξγ	τιϛ	οα	ρνε	
ρμ			ρξδ	τκ	ογ	ρνζ	
ρμα			ρξϛ	τκθ	οε	ρνθ	
ρμε	τέλος		ροδ	τλα	οη	ρξγ	
ρξζ	τοῦ ματ		ροϛ	τλδ	ϖ	ρξε	
	θαίου.		ροη	τλθ	πα	ρξζ	
			ρπ	τμγ	πδ	ρξθ	
			ρπγ	τέλος	πϛ	ροα	
			ρϖη	τοῦ λου	πθ	ρογ	
				κᾶ.			

VITA SANCTI MATTHAEI, PER DIVVM HIERONYMVM.

MAtthæus qui & Leui, ex publicano apostolus, primus in Iudæa propter eos qui ex circumcisione crediderant, euangelium Christi Hebraicis literis uerbisq; composuit. Quod quis postea in Græcũ transtulerit, non satis certum est. Porrò ipsum Hebraicum habetur usq; hodie in Cæsariensi bibliotheca, quam Pamphilus martyr studiosissime confecit. Mihi quoque à Nazaræis, qui in Berœa urbe Syriæ hoc uolumine utuntur, describendi facultas fuit. In quo animaduertendum, quod ubicunq; euangelista, siue ex persona sua, siue ex persona domini saluatoris, ueteris scripturæ testimonijs utitur, non sequatur septuaginta translatorum autoritatẽ, sed Hebraicam, è quibus illa duo sunt: Ex Aegypto uocaui filium meum. Et, qm̄ Nazaræus uocabit.

ΤΟΥ ΚΑΤΑ ΜΑΤΘΑΙΟΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΥ ΤΑ ΚΕΦΑΛΑΙΑ.

CAPITA EVANGELII SECVNDVM MATTHAEVM.

De quæstione

CAPITA EVANGELII

VITA SANCTI MARCI, PER DIVVM HIERONYMVM.

MArcus discipulus & interpres Petri, iuxta quod Petrum referentem audierat, rogatus Rhomæ à fratribus, breue scripsit euangelium. Quod cum Petrus audisset, probauit, & ecclesiæ legendum sua autoritate ædidit, sicut Clemens in sexto ὑποτυπώσεων libro scribit. Et Papias Hierapolitanus episcopus meminit huius Marci, & Petrus in epistola prima, sub nomine Babylonis, figuraliter Rhomam significans. Salutat uos quæ in Babylone cũ electa, & Marcus filius meus. Assumpto itaque euangelio quod ipse confecerat, perrexit Aegyptum, & primus Alexandriæ Christum annuncians, constituit ecclesiam, tantæ doctrinæ & uitæ continentia, ut omnes sectatores Christi ad exemplum sui cogeret. Deniq; Philo disertissimus Iudæorum, uidens Alexandriæ primam ecclesiam adhuc Iudaizantem, quasi in laudẽ gentis suæ librum super eorum conuersatione scripsit, & quomodo Lucas narrat Hierosolymæ credentes omnia habuisse communia, sic ille quod Alexãdriæ sub Marco fieri doctore cernebat, memoriæ tradidit. Mortuus est autem octauo Neronis anno, & sepultus Alexandriæ, succedente sibi Aniano.

ΤΟΥ ΚΑΤΑ ΜΑΡΚΟΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΥ ΤΑ ΚΕΦΑΛΑΙΑ. — CAPITA EVANGELII SECVNDVM MARCVM.

De die

VITA SANCTI LVCAE, PER DIVVM HIERONYMVM.

Vcas medicus Antiochenſis, ut eius ſcripta indicant, Græci ſermonis non ignarus fuit, ſectator apoſtoli Pauli, & omnis peregrinationis eius comes: ſcripſit euangelium, de quo idem Paulus, Miſimus, inquit, cum illo fratrem, cuius laus eſt in euangelio per omnes eccleſias. Et ad Coloſſenſes: Salutat uos Lucas medicus chariſſimus. Et ad Timotheũ: Lucas eſt mecũ ſolus. Aliud quoq; ædidit uolumen egregium, quod titulo πράξεις ἀποστόλων prænotatur, cuius hiſtoria uſq; ad biennium Rhomæ commorantis Pauli peruenit, id eſt, uſq; ad quartum Neronis annum. Ex quo intelligimus in eadem urbe librum eſſe compoſitũ. Igitur περιόδους Pauli, & Theclæ, & totã baptizati Leonis fabulam, inter apocryphas ſcripturas computamus. Quale enim eſt, ut indiuiduus comes apoſtoli inter cæteras eius res, hoc ſolum ignorauerit? Sed & Tertulianus uicinus eorum temporum, refert presbyterum quendam in Aſia σπουδαστὴν apoſtoli Pauli, conuictum apud Iohannem, quod autor eſſet libri, & confeſſum ſe hoc Pauli amore feciſſe, & ob id excidiſſe quidam ſuſpicantur, quotieſcũq; in epiſtolis ſuis Paulus dicit iuxta euangeliũ meum, de Lucæ ſignificare uolumine. Et Lucam non ſolum ab apoſtolo Paulo didiciſſe euangelium, qui cum domino in carne non fuerat, ſed à cæteris apoſtolis, quod ipſe quoq; in principio ſui uoluminis declarat, dicens: Sicut tradiderunt nobis, qui à principio ipſi uiderunt, & miniſtri fuerunt ſermonis. Igitur euangelium, ſicut audierat, ſcripſit. Acta uero apoſtolorum, ſicut uiderat cõpoſuit. Vixit octoginta & quatuor annos, uxorem non habens. Sepultus eſt Conſtantinopoli, ad quam urbem uiceſimo Conſtantij anno, oſſa eius cum reliquijs Andreæ apoſtoli tranſlata ſunt de Achaia.

ΤΟΥ ΚΑΤΑ ΛΟΥΚΑΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΥ ΤΑ ΚΕΦΑΛΑΙΑ.		CAPITA EVANGELII SECVNDVM LVCAM.

De muliere

Vita

VITA SANCTI IOANNIS PER DIVVM HIERONYMVM.

IOhannes apostolus, quem Iesus amauit plurimum, filius Zebedæi, frater Iacobi apostoli, quem Herodes post passioné domini decollauerat, nouissimus omnium scripsit euangelium, rogatus ab Asiæ episcopis aduersus Cerinthum, aliosq; hæreticos, & maxime tunc Ebionitarum dogma consurgens, qui asserunt Christũ ante Mariam non fuisse. Vnde & compulsus est diuinam eius natiuitatem edicere. Sed & aliam causam huius scripturæ ferunt, quod cum legisset Matthæi, Marci & Lucæ uolumina, probauerit quidem textum historiæ, & uera eos dixisse firmauerit, sed unius tantum anni, in quo & passus est post carceré Ioannis historiam texuisse. Prætermisso itaq; anno, cuius acta à tribus exposita fuerant, superioris temporis antequam Iohannes clauderetur in carceré, gesta narrauit, sicut manifestum esse poterit his qui diligenter quatuor euangeliorum uolumina legerint. Quæ res etiam διαφωνίαν, quæ uidetur Iohannis esse cum cæteris, tollit. Scripsit auté & unam epistolam, cuius exordium est, Quod fuit ab initio, quod audiuimus & uidimus oculis nostris, quod perspeximus, & manus nostræ contrectauerunt de uerbo uitæ: quæ ab uniuersis ecclesiasticis & eruditis uiris probatur. Reliquæ auté duæ, quarum principium est: Senior electæ dominæ & natis eius, & sequẽtis, Senior Caio charissimo, quem ego diligo in ueritate: Ioannis presbyteri asserũtur, cuius & hodie alterum sepulchrum apud Ephesum ostenditur, & nonnulli putant duas memorias eiusdem Ioannis euangelistæ esse, super qua re cum per ordinem ad Papiá auditorem eius uentum fuerit, differemus. Quartodecimo igitur anno, secũdam, post Neronem, persequutionem mouente Domitiano, in Patmos insulá relegatus scripsit Apocalypsim, quam interpretantur Iustinus martyr & Irenæus. Interfecto autem Domitiano, & actis eius ob nimiam crudelitatem à senatu rescissis, sub Pertinace principe redit Ephesum, ibiq; usq; ad Traianum principem perseuerans, totas Asiæ fundauit, rexitq; ecclesias, & confectus senio, sexagesimo octauo post passionem domini anno mortuus, iuxta eandem urbem sepultus est.

De quinque

ΒΙΟΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΤΟΥ ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΚΑΤΑ ΣΩΦΡΟΝΙΟΝ.

Ματθαῖος ὁ καὶ λευὶς, ἀπόστολος ἀπὸ τελωνῶν, ἐν τῇ ἰουδαίᾳ πρῶτος διὰ τοὺς ἐκ περιτομῆς πιστεύσαντας εὐαγγέλιον τοῦ χριστοῦ γράμμασιν, καὶ ῥήμασιν ἑβραϊκοῖς συνέταξεν, ἀγνοουμένου τοῦ μετὰ ταῦτα εἰς ἑλληνικὸν τοῦτο μεταφράσαντος. τὸ δὲ ἑβραϊκὸν ἄχρι τήμερόν ἐστιν ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ καισαρείας τῆς παρὰ παμφίλου μάρτυρος περισπουδάστως κατασκευασθείσης. ἔμοι δὲ παρὰ τῶν ναζωραίων τῶν ἐν βεῤῥοίᾳ τῆς συρίας τούτῳ κεχρημένων, ἄδεια παρεχέθη τῆς τούτου μεταγραφῆς, δι᾽ οὗ ἐστιν ἀκριβῶς ἐπιδεῖξαι, ὡς ἔνθα ἂν ὁ εὐαγγελιστὴς εἴτε ἐκ προσώπου οἰκείου, εἴτε ἐκ προσώπου τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ καὶ σωτῆρος ταῖς μαρτυρίαις κατακέχρηται τῶν παλαιῶν γραφῶν, μὴ ἀκολουθεῖν τῇ αὐθεντίᾳ τῶν ἑβδομήκοντα ἑρμηνευτῶν, ἀλλὰ τῇ ἑβραϊκῇ, ἀφ᾽ ὧν τὰ δύο ἐστὶν ἐκεῖνα. ἐξ αἰγύπτου ἐκάλεσα τὸν υἱόν μου, καὶ ὅτι ναζωραῖος κληθήσεται.

ΤΟΥ ΘΕΟΦΙΛΕΣΤΑΤΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΒΟΥΛΓΑΡΙΟΥ κυρίου θεοφυλάκτου προοίμιον εἰς τὸ κατὰ ματθαῖον εὐαγγέλιον.

Οἱ μὲν οὖν πρὸ τοῦ νόμου ἐκεῖνοι θεῖοι ἄνδρες οὐ διὰ γραμμάτων καὶ βιβλίων ἐδιδάσκοντο, ἀλλὰ καθαρὰν ἔχοντες τὴν διάνοιαν, τῇ τοῦ πνεύματος ἐλλάμψει ἐφωτίζοντο. καὶ οὕτω τὰ τοῦ θεοῦ ἐγίνωσκον θελήματα, αὐτοῦ ἐκείνου ὁμιλοῦντος αὐτοῖς στόμα κατὰ στόμα. τοιοῦτος ἦν ὁ νῶε, ὁ ἀβραάμ, ὁ ἰώβ, ὁ μωϋσῆς. ἐπεὶ δὲ ἠσθένησαν οἱ ἄνθρωποι καὶ ἀνάξιοι ἦσαν φωτίζεσθαι καὶ διδάσκεσθαι ὑπὸ τοῦ πνεύματος, δέδωκεν ὁ φιλάνθρωπος θεὸς τὰς γραφὰς, ἵνα κἂν διὰ τούτων ὑπομιμνήσκωνται τῶν τοῦ θεοῦ θελημάτων. οὕτω καὶ ὁ χριστὸς τοῖς μὲν ἀποστόλοις, αὐτοπροσώπως ὡμίλησε καὶ τὴν τοῦ πνεύματος χάριν διδάσκαλον αὐτοῖς ἔπεμψεν. ἐπεὶ δὲ μετὰ ταῦτα ἔμελλον αἱρέσεις ἀναβλαστῆσαι καὶ τὰ ἤθη ἡμῶν διαφθαρῆναι, εὐδόκησε γραφῆναι τὰ εὐαγγέλια, ἵνα ἐκ τούτων διδασκόμενοι τὴν

ἀλήθειαν

ἀλήθειαν, μὴ παρασύρωμεν ὑπὸ τοῦ ψεύδους τῶν αἱρέσεων, μηδὲ παντελῶς διαφθαρῶσι τὰ ἤθη ἡμῶν. τέσσαρα δὲ δέδωκεν ἡμῖν εὐαγγέλια, τυχὸν διότι τὰς καθολικὰς τέσσαρας ἀρετὰς ἐκ τούτων μανθάνομεν, τὴν ἀνδρείαν, τὴν φρόνησιν, τὴν δικαιοσύνην, τὴν σωφροσύνην. τὴν μὲν ἀνδρείαν, ὅταν λέγῃ ὁ κύριος, μὴ φοβεῖσθε ἀπὸ τῶν ἀποκτεινόντων τὸ σῶμα, τὴν δὲ ψυχὴν μὴ δυναμένων ἀποκτεῖναι. τὴν δὲ φρόνησιν, ὅταν παραινῇ, γίνεσθε φρόνιμοι ὡς οἱ ὄφεις. τὴν δὲ δικαιοσύνην, ὅταν διδάσκῃ, καθὼς θέλετε ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι, καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς ὁμοίως. τὴν δὲ σωφροσύνην, ὅταν ἀποφαίνηται, πᾶς ὁ ἐμβλέψας γυναικὶ πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι αὐτῆς, ἤδη ἐμοίχευσεν αὐτὴν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ. καὶ ἄλλως δὲ τέσσαρα εἰσὶν τὰ εὐαγγέλια.

Εὐαγγέλιον λέγεται, διότι ἀγγέλλει ἡμῖν πράγματα εὖ καὶ καλῶς ἔχοντα, τουτέστιν ἀγαθά, ἄφεσιν ἁμαρτιῶν, δικαίωσιν, ἄνοδον εἰς οὐρανούς, καὶ υἱοθεσίαν θεοῦ. ἀγγέλλει, ὅτι εὐκόλως ταῦτα ἐλάβομεν. μὴ γὰρ ἐκοπιάσαμεν ἡμεῖς ἐπὶ τῇ κτήσει τούτων τῶν ἀγαθῶν, ἢ διὰ ἰδίων κατορθωμάτων ταῦτα ἐλάβομεν, ἀλλὰ χάριτι καὶ τῇ φιλανθρωπίᾳ θεοῦ τηλικούτων ἀγαθῶν ἠξιώθημεν.

ΚΑΤΑ ΜΑΤΘΑΙΟΝ. Τέσσαρες εἰσὶ οἱ εὐαγγελισταί. τούτων δὲ οἱ μὲν δύο Ματθαῖος καὶ Ἰωάννης ἦσαν ἐκ τοῦ χοροῦ τῶν δώδεκα, οἱ δὲ δύο Μάρκος καὶ Λουκᾶς, ἐκ τῶν ἑβδομήκοντα. ἦν δὲ ὁ μὲν Μάρκος ἀκόλουθος καὶ μαθητὴς Πέτρου, ὁ δὲ Λουκᾶς Παύλου. ὁ τοίνυν Ματθαῖος πρῶτος πάντων ἔγραψε τὸ εὐαγγέλιον ἑβραΐδι φωνῇ πρὸς τοὺς ἐξ Ἑβραίων πιστεύσαντας, μετὰ ὀκτὼ ἔτη τῆς Χριστοῦ ἀναλήψεως, μετέφρασε δὲ τοῦτο Ἰωάννης ἀπὸ τῆς ἑβραΐδος γλώττης εἰς τὴν ἑλληνίδα, ὥς λέγουσι. Μάρκος δὲ μετὰ δέκα ἔτη τῆς ἀναλήψεως ἔγραψεν, ὑπὸ τοῦ Πέτρου διδαχθείς. Λουκᾶς δὲ μετὰ πεντεκαίδεκα. Ἰωάννης δὲ ὁ θεολογικώτατος, μετὰ τριάκοντα δύο ἔτη. λέγουσι γάρ, ὅτι μετὰ τὸν θάνατον ἐκείνων ἐπιζήσαντι αὐτῷ προσηνέχθησαν τὰ τρία εὐαγγέλια, ἵνα ἴδῃ αὐτὰ καὶ κρίνῃ, εἰ ἀληθῶς συνεγράφησαν. ὁ δὲ ἰδὼν ταῦτα καὶ τῆς ἀληθείας χάριν ὑπεραποδεξάμενος, ὅσα ἐκεῖνοι παρέλειψαν, αὐτὸς ἀνεπλήρωσεν. ὅσα συντόμως εἶπον, αὐτὸς ἐπλάτυνεν ἐν τῷ οἰκείῳ εὐαγγελίῳ, διὸ καὶ ἀπὸ θεολογίας ἤρξατο. ἐπεὶ γὰρ οἱ ἄλλοι οὐκ ἐμνήσθησαν τῆς πρὸ αἰώνων ὑπάρξεως τοῦ θεοῦ λόγου, αὐτὸς ἐθεολόγησε περὶ ταύτης, ἵνα μὴ νομισθείη ὁ τοῦ θεοῦ λόγος ψιλὸς ἄνθρωπος εἶναι, τουτέστι δίχα θεότητος. Ματθαῖος γοῦν περὶ τῆς κατὰ σάρκα μόνης ὑπάρξεως τοῦ Χριστοῦ διαλέγεται. πρὸς γὰρ τοὺς Ἑβραίους ἔγραφεν, οἷς ἀρκετὸν ἦν τὸ μαθεῖν, ὅτι ἀπὸ Ἀβραὰμ καὶ Δαβὶδ ἐγεννήθη ὁ Χριστός. ἀναπαύεται γοῦν ὁ ἐξ Ἑβραίων πιστεύσας, ὅταν πληροφορηθῇ, ὅτι ἀπὸ Δαβὶδ ἐστὶν ὁ Χριστός. Ἀλλὰ λέγεις μοι, ὅτι οὐκ ἤρκει εἷς εὐαγγελιστής; ἄκουε τοίνυν ὅτι ἤρκει μέν, ἀλλ' ἵνα δειχθῇ μᾶλλον ἡ ἀλήθεια, διὰ τοῦτο τέσσαρες συνεχωρήθησαν γράψαι. ὅταν γὰρ ἴδῃς τούτους τοὺς τέσσαρας μὴ συνελθόντας, μηδὲ συγκαθίσαντας ἀλλήλοις, ἀλλὰ ἄλλον ἀλλαχοῦ ὄντας, εἶτα γράψαντας περὶ τῶν αὐτῶν ὥσπερ ἀφ' ἑνὸς στόματος, οὐκ ἂν θαυμάσαις τὴν τοῦ εὐαγγελίου ἀλήθειαν, καὶ εἴποις ὡς ἐκ πνεύματος ἁγίου ἐλάλησαν; καὶ μή μοι λέγε, ὅτι οὐχ ὁμοφωνοῦσιν ἐν πᾶσιν. ἴδε γὰρ ἐν τίσιν οὐχ ὁμοφωνοῦσιν. ἆρα ὁ μὲν εἶπεν, ὅτι ἐγεννήθη Χριστός, ὁ δέ, οὔ; ἢ ὁ μέν, ὅτι ἀνέστη, ὁ δέ, ὅτι οὔ; μὴ γένοιτο. ἐν γὰρ τοῖς ἀναγκαιοτέροις καὶ κυριωτέροις ὁμοφωνοῦσιν. εἰ τοίνυν ἐν τοῖς κυριωτέροις οὐ διηνέχθησαν, τί θαυμάζεις ἐὰν ἐν τοῖς ἐλαχίστοις δοκῶσι διαλλάττειν, δι' αὐτὸ γὰρ τοῦτο μᾶλλον ἀληθεύουσιν, ὅτι μὴ κατὰ πάντα ὡμοφώνησαν. ἐνομίσθησαν γὰρ ἄν, ὅτι συγκαθίσαντες ἀλλήλοις καὶ συμβουλευσάμενοι, ἔγραψαν. νῦν δὲ ὃ παρέλειψεν οὗτος, ἔγραψεν ἐκεῖνος. καὶ διὰ τοῦτο δοκοῦσιν ἔν τισι διαλλάττειν. καὶ ταῦτα μὲν οὕτως.

NOVVM

NOVVM TESTAMENTVM

IVXTA GRAECORVM LECTIONEM EX EMENDATIORIBUS exemplaribus, & ueterum orthodoxorũ lectione, cum uerſione DES. ERASMI ROTEROD. Theologiæ profeſſoris, adiecta uulgari æditione, quo magis in promptu ſit lectori collatio.

ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ ΚΑΤΑ ΜΑΤΘΑΙΟΝ.

ίβλος γενέσεως Ἰησοῦ Χριστοῦ, υἱοῦ Δαβίδ, υἱοῦ ἀβραάμ. Ἀβραὰμ ἐγέννησε τὸν Ἰσαάκ. Ἰσαὰκ δὲ ἐγέννησε τὸν ἰακώβ. Ἰακὼβ δὲ ἐγέννησε τὸν ἰούδαν καὶ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ. Ἰούδας δὲ ἐγέννησε τὸν φαρὲς, καὶ τὸν ζαρὰ, ἐκ τῆς θάμαρ. Φαρὲς δὲ ἐγέννησε τὸν ἐσρώμ. Ἐσρὼμ δὲ ἐγέννησε τὸν ἀράμ. Ἀρὰμ δὲ ἐγέννησε τὸν ἀμιναδάβ. Ἀμιναδὰβ δὲ ἐγέννησε τὸν ναασσώμ. Ναασσὼμ δὲ ἐγέννησε τὸν σαλμώμ. Σαλμὼμ δὲ ἐγέννησε τὸν βοὸζ, ἐκ τῆς ῥαχάβ. Βοὸζ δὲ ἐγέννησε τὸν ὠβήδ, ἐκ τῆς ῥούθ. Ὠβὴδ δὲ ἐγέννησε τὸν ἰεσσαί. Ἰεσσαὶ δὲ ἐγέννησε τὸν δαβὶδ τὸν βασιλέα. Δαβὶδ δὲ ὁ βασιλεὺς ἐγέννησε τὸν σολομῶνα ἐκ τῆς τοῦ οὐρίου. Σολομὼμ δὲ ἐγέννησε τὸν ῥοβοάμ. Ῥοβοὰμ δὲ ἐγέννησε τὸν ἀβιᾶ. Ἀβιᾶ δὲ ἐγέννησε τὸν ἀσά. Ἀσὰ δὲ ἐγέννησε τὸν ἰωσαφάτ. Ἰωσαφὰτ δὲ ἐγέννησε τὸν ἰωράμ. Ἰωρὰμ δὲ ἐγέννησε τὸν ὀζίαν. Ὀζίας δὲ ἐγέννησε τὸν ἰωάθαμ. Ἰωάθαμ δὲ ἐγέννησε τὸν ἄχαζ. Ἄχαζ δὲ ἐγέννησε τὸν ἐζεκίαν. Ἐζεκίας δὲ ἐγέννησε τὸν μανασσῆ. Μανασσῆς δὲ ἐγέννησε τὸν ἀμών. Ἀμὼν δὲ ἐγέννησε τὸν ἰωσίαν. Ἰωσίας δὲ ἐγέννησε τὸν ἰεχονίαν, καὶ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ, ἐπὶ τῆς μετοικεσίας βαβυλῶνος. μετὰ δὲ τὴν μετοικεσίαν βαβυλῶνος, ἰεχονίας ἐγέννησε τὸν σαλαθιήλ. Σαλαθιὴλ δὲ ἐγέννησε τὸν ζοροβάβελ. Ζοροβάβελ δὲ ἐγέννησε τὸν ἀβιούδ. Ἀβιοὺδ δὲ ἐγέννησε τὸν ἐλιακίμ. Ἐλιακὶμ δὲ ἐγέννησε τὸν ἀζώρ. Ἀζὼρ δὲ ἐγέννησε τὸν σαδώκ. Σαδὼκ δὲ ἐγέννησε

DES. ERAS. ROT. VERSIO.

IBER GEnerationis Ieſu Chriſti filij Dauid, filij Abraham. Abrahã genuit Iſaac. Iſaac autem genuit Iacob. Iacob autem genuit Iudam & fratres eius. Iudas autem genuit Phares & Zaram è Thamar. Phares autẽ genuit Eſrom. Eſrom autem genuit Aram. Aram autem genuit Aminadab. Aminadab autem genuit Naaſſon. Naaſſon autem genuit Salmon. Salmon autẽ genuit Booz, è Rachab. Booz autem genuit Obed, è Ruth. Obed autem genuit Ieſſe. Ieſſe autem genuit Dauid regem. Dauid autem rex genuit Solomonem, ex ea quæ fuerat uxor Vriæ. Solomon autem genuit Roboam. Roboam autẽ genuit Abia. Abia autem genuit Aſa. Aſa autem genuit Ioſaphat. Ioſaphat autem genuit Ioram. Ioram autem genuit Hoziam. Hozias autem genuit Ioatham. Ioatham autẽ genuit Achaz. Achaz autem genuit Ezeciam. Ezecias autem genuit Manaſſe. Manaſſes autem genuit Amon. Amon autem genuit Ioſiam. Ioſias autem genuit Iechoniam & fratres eius, in exilio Babylonico. Porrò poſt exilium Babylonicum, Iechonias genuit Salathiel. Salathiel autem genuit Zorobabel. Zorobabel autem genuit Abiud. Abiud autẽ genuit Eliacim. Eliacim autem genuit Azor. Azor autem genuit Sadoc. Sadoc autem genuit

VVLGATA EDITIO.

IBER generatiõis Ieſu Chriſti filij Dauid filij Abrahã. Abraham genuit Iſaac. Iſaac autem genuit Iacob. Iacob autem genuit Iudam & fratres eius. Iudas autem genuit Phares & Zarã de Thamar. Phares autẽ genuit Eſrom. Eſrom autẽ genuit Arã. Aram autem genuit Aminadab. Aminadab autẽ genuit Naaſon. Naaſon autem genuit Salmon. Salmõ autem genuit Booz de Raab. Booz autẽ genuit Obeth ex Ruth. Obeth autem genuit Ieſſe. Ieſſe autem genuit Dauid regem. Dauid autem rex genuit Salomonem ex ea quæ fuit Vriæ. Salomõ autem genuit Roboam. Roboam autem genuit Abiam. Abia autem genuit Aſa. Aſa autem genuit Ioſaphat. Ioſaphat autem genuit Ioram. Ioram autem genuit Oziã. Ozias aũt genuit Ioathan. Ioathan autem genuit Achaz. Achaz autẽ genuit Ezechiam. Ezechias autẽ genuit Manaſſen. Manaſſes aũt genuit Amon. Amon autem genuit Ioſiam. Ioſias aũt genuit Iechoniam & fratres eius, in tranſmigratiõe babylonis. Et poſt tranſmigrationem babylonis, Iechonias genuit Salathiel. Salathiel autẽ genuit Zorobabel. Zorobabel autẽ genuit Abiud. Abiud autem genuit Eliachim. Eliachim autem genuit Azor. Azor autem genuit Sadoch. Sadoch autem genuit

ἐγέννησε τὸν ἀχίμ. ἀχὶμ δὲ ἐγέννη-
σε τὸν ἐλιούδ. ἐλιοὺδ δὲ ἐγέννησε τὸν
ἐλεάζαρ. ἐλεάζαρ δὲ ἐγέννησε τὸν
ματθάν. ματθὰν δὲ ἐγέννησε τὸν ἰα-
κώβ. ἰακὼβ δὲ ἐγέννησε τὸν ἰωσήφ,
β̄ τὸν * ἄνδρα μαρίας, ἐξ ἧς ἐγεννήθη ἰη-
σοῦς, ὁ λεγόμενος χριστός. πᾶσαι
οὖν αἱ γενεαὶ, ἀπὸ ἀβραὰμ ἕως δαβὶδ
γενεαὶ δεκατέσσαρες, καὶ ἀπὸ δαβὶδ
ἕως τῆς μετοικεσίας βαβυλῶνος, γε-
νεαὶ δεκατέσσαρες, καὶ ἀπὸ τῆς με-
τοικεσίας βαβυλῶνος ἕως τοῦ χριστοῦ,
γ̄ γενεαὶ δεκατέσσαρες. * τοῦ δὲ ἰησοῦ
χριστοῦ ἡ γέννησις οὕτως ἦν, μνηστευ-
θείσης γὰρ τῆς μητρὸς αὐτοῦ μαρίας
τῷ ἰωσὴφ, πρὶν ἢ συνελθεῖν αὐτοὺς,
εὑρέθη ἐν γαστρὶ ἔχουσα ἐκ πνεύμα-
δ̄ τος ἁγίου. * ἰωσὴφ δὲ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς, δί-
καιος ὤν, καὶ μὴ θέλων αὐτὴν πα-
ραδειγματίσαι, ἐβουλήθη λάθρα ἀπο-
λῦσαι αὐτήν. ταῦτα δὲ αὐτοῦ ἐνθυ-
μηθέντος, ἰδοὺ ἄγγελος κυρίου κατ' ὄ-
ναρ ἐφάνη αὐτῷ λέγων. ἰωσὴφ υἱὸς
δαβὶδ μὴ φοβηθῇς παραλαβεῖν μα-
ριὰμ τὴν γυναῖκά σου. τὸ γὰρ ἐν αὐ-
τῇ γεννηθὲν, ἐκ πνεύματός ἐστιν ἁ-
γίου. τέξεται δὲ υἱὸν, καὶ καλέσεις τὸ
ὄνομα αὐτοῦ ἰησοῦν, αὐτὸς γὰρ σώ-
σει τὸν λαὸν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ἁμαρ-
τιῶν αὐτῶν. τοῦτο δὲ ὅλον γέγο-
νεν ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν ὑπὸ τοῦ κυ-
ρίου διὰ τοῦ προφήτου λέγοντος. ἰδοὺ
» ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ ἕξει καὶ τέξεται
» υἱὸν, καὶ καλέσουσι τὸ ὄνομα αὐτοῦ
ἐμμανουήλ. ὅ ἐστι μεθερμηνευόμε-
νον, μεθ' ἡμῶν ὁ θεός. διεγερθεὶς δὲ
ἰωσὴφ ἀπὸ τοῦ ὕπνου, ἐποίησεν ὡς
προσέταξεν αὐτῷ ὁ ἄγγελος κυρίου.
καὶ παρέλαβε τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ
οὐκ ἐγίνωσκεν αὐτὴν, ἕως οὗ ἔτεκε τὸν
υἱὸν αὐτῆς, τὸν πρωτότοκον, καὶ ἐκά-
λεσε τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἰησοῦν. * τοῦ δὲ ᾱ
ἰησοῦ γεννηθέντος ἐν βηθλεὲμ τῆς ἰου-
δαίας ἐν ἡμέραις ἡρώδου τοῦ βασιλέ-
ως. ἰδοὺ μάγοι ἀπὸ ἀνατολῶν παρε-
γένοντο εἰς ἱεροσόλυμα λέγοντες.
ποῦ ἐστιν ὁ τεχθεὶς βασιλεὺς τῶν ἰου-
δαίων; εἴδομεν γὰρ αὐτοῦ τὸν ἀστέρα
ἐν τῇ ἀνατολῇ, καὶ ἤλθομεν προσκυ-
νῆσαι αὐτῷ. ἀκούσας δὲ ἡρώδης ὁ βα-
σιλεὺς ἐταράχθη, καὶ πᾶσα ἱεροσό-
λυμα μετ' αὐτοῦ, καὶ συναγαγὼν πάν-
τας

genuit Achin. Achin autē genuit
Eliud. Eliud autē genuit Eleazar.
Eleazar autē genuit Matthā. Mat
than autē genuit Iacob. Iacob au-
tem genuit Ioseph, maritū Mariæ,
ex qua genitus fuit Iesus, ille qui
dicitur Christus. Vniuersæ itaq;
generationes ab Abrahā usq; ad
Dauid, generationes quatuorde-
cim: & à Dauid usq; ad demigra-
tionē Babylonicā, generationes
quatuordecim: & à demigratione
Babylonica usq; ad Christū, gene
rationes quatuordecim. Iesu uero
Christi natiuitas sic habet. Cū ma
ter em̄ eius Maria desponsa esset
Ioseph, priusq; congressi fuissent,
deprehēsa est grauida è spiritu san
cto. Porrò Ioseph marit9 ei9, quo
niam erat iustus, & nolebat illā in
famare, uoluit clāculū ab ea diuer
tere. Hæc autē quum is in animo
uersaret, ecce angel9 domini in so-
mnis uisus est illi dicēs: Ioseph fili
Dauid, ne metuas adiungere tibi
Mariā uxorē tuā. Nam quod in
illa conceptū est, à spū sancto pro-
fectū est. Pariet autē filiū, & uoca-
bis nomen eius Iesum. Is em̄ saluū
faciet populū suū à peccatis suis.
Porrò totū hoc factū est, ut perfi-
ceretur id quod dictū fuerat à do
mino per prophetā ita loquētem:
Ecce uirgo erit prægnās, & pariet
filiū, & uocabūt nomē eius Emma
nuel: quod si quis interpretetur so
nat, nobiscū deus. Excitatus aūt Io
seph à somno, fecit ut iniunxerat
sibi angelus domini: & adiunxit si
bi uxorē suā, & nō cognouit eam,
donec peperisset filiū suū primo-
genitū, & appellauit nomē eius Ie
sum. Cū autē natus esset Iesus in
Bethleē ciuitate Iudææ, tēporibus
Herodis regis, ecce magi ab oriē-
te accesserūt Hierosolyma, dicen-
tes: Vbi est ille, q natus est rex Iu-
dæorū? uidimus em̄ illius stellā in
oriēte, & accessimus, ut adorem9
eū. Auditis aūt his Herodes rex,
turbatus est, & tota Hierosolymo
rū urbs cū illo: & cōuocatis omni-
bus pon

genuit Achim. Achim autē
genuit Eliud. Eliud autem ge
nuit Eleazar. Eleazar autem
genuit Mathan. Mathan au-
tem genuit Iacob. Iacob au-
tem genuit Ioseph uirū Ma-
riæ, de qua natus est Iesus,
qui uocatur Christus. Oms̄
itaq; generationes ab Abra-
ham usq; ad Dauid, genera-
tiones quatuordecim: & a
Dauid usq; ad trāsmigratio-
nem Babylonis, generatiōes
quatuordecim: & a transmi-
gratione babylonis usq; ad
Christum, generatiōes qua-
tuordecim. Christi autem ge
neratio sic erat. Cum esset de
spōsata mater Iesu Maria Io-
seph, anteq; conuenirent, in-
uenta est in utero habens de
spiritu sancto. Ioseph autem
uir eius cum esset iustus, &
nollet eam traducere, uoluit
occulte dimittere eam. Hæc
autem eo cogitante, ecce an-
gelus domini apparuit in so-
mnis Ioseph dicens: Ioseph
fili Dauid, noli timere accipe
re Mariam coniugem tuam.
Quod enim in ea natum
est, de spiritu sancto est. Pa-
riet autem filium: & uoca-
bis nomen eius Iesum. Ipse
em̄ saluum faciet populum
suum a peccatis eorum. Hoc
autem totum factum est, ut
adimpleretur quod dictum
est a domino per prophetā
dicentem: Ecce uirgo in ute-
ro habebit & pariet filium: &
uocabitur nomen eius ema-
nuel: quod est interpretatū,
nobiscum deus. Exurgēs au
tem Ioseph a somno, fecit si-
cut præcepit ei angelus do-
mini: & accepit coniugē suā:
& non cognoscebat eam, do
nec peperit filium suum pri-
mogenitum: & uocauit no-
men eius Iesum. Cū ergo
natus esset Iesus in Bethleem II
iudææ in diebus Herodis re-
gis: ecce magi ab oriēte uene
runt Hierosolymā, dicentes:
Vbi est qui natus est rex Iu-
dæorū? Vidimus enim stellā
eius in oriēte: & uenimus ad-
orare eū. Audiēs autē Hero-
des rex, turbatus est: & oms̄
Hierosolyma cū illo. Et con-
gregans

τας τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ γραμματεῖς
τοῦ λαοῦ, ἐπυνθάνετο παρ' αὐτῶν, ποῦ
ὁ χριστὸς γεννᾶται. * οἱ δὲ εἶπον αὐ-
3 τῷ, ἐν Βηθλεὲμ τῆς ἰουδαίας. οὕτως
γὰρ γέγραπται διὰ τοῦ προφήτου. καὶ
σὺ Βηθλεὲμ γῆ ἰούδα, οὐδαμῶς ἐλα-
χίστη εἶ ἐν τοῖς ἡγεμόσιν ἰούδα, ἐκ
σοῦ γάρ μοι ἐξελεύσεται ἡγούμενος,
ὅστις ποιμανεῖ τὸν λαόν μου τὸν ἰσρα-
5 ήλ. * Τότε ἡρώδης λάθρα καλέσας
τοὺς μάγους, ἠκρίβωσε παρ' αὐτῶν
τὸν χρόνον τοῦ φαινομένου ἀστέρος,
καὶ πέμψας αὐτοὺς εἰς Βηθλεὲμ, εἶ-
πεν. πορευθέντες, ἀκριβῶς ἐξετάσα-
τε περὶ τοῦ παιδίου, ἐπὰν δὲ εὕρητε,
ἀπαγγείλατέ μοι, ὅπως κἀγὼ ἐλ-
θὼν προσκυνήσω αὐτῷ. οἱ δὲ ἀκού-
σαντες τοῦ βασιλέως, ἐπορεύθησαν,
καὶ ἰδοὺ ὁ ἀστὴρ ὃν εἶδον ἐν τῇ ἀνατο-
λῇ προῆγεν αὐτοὺς, ἕως ἐλθὼν, ἔστη
ἐπάνω οὗ ἦν τὸ παιδίον. ἰδόντες δὲ
τὸν ἀστέρα, ἐχάρησαν χαρὰν μεγά-
λην σφόδρα. καὶ ἐλθόντες εἰς τὴν
οἰκίαν εὗρον τὸ παιδίον μετὰ μα-
ρίας τῆς μητρὸς αὐτοῦ, καὶ πεσόν-
τες προσεκύνησαν αὐτῷ, καὶ ἀνοί-
ξαντες τοὺς θησαυροὺς αὐτῶν, προ-
σήνεγκαν αὐτῷ δῶρα, χρυσὸν καὶ
λίβανον, καὶ σμύρναν. καὶ χρημα-
τισθέντες κατ' ὄναρ, μὴ ἀνακάμψαι
πρὸς ἡρώδην, δι' ἄλλης ὁδοῦ ἀνεχώ-
ρησαν εἰς τὴν χώραν αὐτῶν. Αναχω-
ρησάντων δὲ αὐτῶν, ἰδοὺ ἄγγελος
κυρίου φαίνεται κατ' ὄναρ τῷ ἰωσὴφ
λέγων. ἐγερθεὶς, παράλαβε τὸ παιδί-
ον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ, καὶ φεῦγε
εἰς αἴγυπτον, καὶ ἴσθι ἐκεῖ, ἕως ἂν εἴ-
πω σοι, μέλλει γὰρ ἡρώδης ζητεῖν τὸ
παιδίον, τοῦ ἀπολέσαι αὐτό. ὁ δὲ
ἐγερθεὶς παρέλαβε τὸ παιδίον καὶ
τὴν μητέρα αὐτοῦ νυκτὸς, καὶ ἀνε-
χώρησεν εἰς αἴγυπτον, καὶ ἦν ἐκεῖ,
ἕως τῆς τελευτῆς ἡρώδου, ἵνα πληρω-
θῇ τὸ ῥηθὲν, ὑπὸ τοῦ κυρίου διὰ τοῦ προ-
φήτου λέγοντος. ἐξ αἰγύπτου ἐκάλε-
σα τὸν υἱόν μου. Τότε ἡρώδης ἰδὼν, ὅτι β
ἐνεπαίχθη ὑπὸ τῶν μάγων, ἐθυμώθη
λίαν, καὶ ἀποστείλας, ἀνεῖλε πάντας
τοὺς παῖδας τοὺς ἐν Βηθλεὲμ, καὶ
ἐν πᾶσι τοῖς ὁρίοις αὐτῆς, ἀπὸ διε-
τοῦς, καὶ κατωτέρω, κατὰ τὸν χρόνον, ὃν
ἠκρίβωσε παρὰ τῶν μάγων. Τότε ἐπλη-
ρώθη

bus pontificibus & scribis populi,
percontatus est eos, ubi Christus
nasceretur. At illi dixerunt ei: In
Bethleem Iudææ. Sic enim scri/
ptum est per prophetā: Et tu Be/
thleem terra Iuda, nequaq; mini/
ma es inter principes Iuda. Ex te
eñ mihi proditurus est dux, qui
gubernaturus est populū meum
Israel. Tum Herodes clàm accer/
sitis Magis, accurate perquisiuit
ab illis, quo tempore stella appa/
ruisset. Et iussis ire in Bethleem,
dixit: Profecti illuc, accurate in/
quirite de puero. Vbi uero inue/
neritis, renunciate mihi, ut & ego
ueniā & adorem illum. At illi au/
dito rege, ꝓfecti sunt: & ecce stel
la quam uiderant in oriente, præ/
cedebat illos, donec progressa sta
ret supra locum in quo erat puer.
Cum aūt uidissent stellam, gauisi
sunt gaudio magno ualde. Et in/
gressi domū, inuenerunt puerum
cum Maria matre eius: et prostra
ti, adorauerūt illum: & apertis the
sauris suis obtulerunt illi munera,
aurum, & thus, & myrrham: & o/
raculo admoniti in somnis, ne re/
uerterētur ad Herodem, per aliā
uiam reuersi sunt in regionē suā.
Digressis aūt illis, ecce angelus do
mini apparet in somnis Ioseph di
cens: Surge & assume puerum ac
matrē illius, & fuge in Aegyptū:
& esto illic donec dixero tibi. Fu/
turum est eñ, ut Herodes quærat
puerum ad perdendū eum. Ille ue
ro excitatus, assumpsit puerum et
matrē eius noctu, & secessit in Ae
gyptū, & fuit illic usq; ad obitum
Herodis: ut perficeret quod dictū
fuerat à dño per ꝓphetā dicentē:
Ex Aegypto uocaui filiū meum.
Tū Herodes ubi uidit sibi illusum
fuisse à Magis, indignatus est ue/
hemēter: ac missis satellitib⁹ inter
fecit oēs pueros, qui erāt Beth/
leē, & in oībus finib⁹ Bethleemi
ticis, quotquot essent bimuli aut
minores, iuxta tēpus qđ exacte
cognouerat ex Magis. Tunc per/
fectum

gregans omnes principes sa
cerdotum & scribas populi:
sciscitabatur ab eis ubi Chri
stus nasceretur. At illi dixe/
runt ei: In Bethleē Iudææ. Sic
enim scriptū est per prophe/
tam: Et tu Bethlehē terra Iu
da, nequaquā minima es in
principibus Iuda. Ex te eñ
exiet dux qui regat populū
meum Israel. Tunc Herodes
clam uocatis magis, diligen
ter didicit ab eis tempus stel
læ quæ apparuit eis: & mit/
tens illos in Bethleem, dixit:
Ite & interrogate diligēter de
puero: & cum inueneritis, re
nunciate mihi: ut & ego ue/
niens adorē eum. Qui cum
audissent regem, abierūt. Et
ecce stella quam uiderant in
oriēte antecedebat eos, usq;
dum ueniēs staret supra ubi
erat puer. Videntes autem
stellam, gauisi sunt gaudio
magno ualde. Et intrantes
domum, inuenerunt pue/
rum cum Maria matre eius:
& procidentes adorauerunt
eum: & apertis thesauris su/
is, obtulerunt ei munera: au
rum, thus & myrrham. Et re
sponso accepto in somnis, ne
redirent ad Herodem: per a/
liam uiam reuersi sunt in re/
gionem suam. Qui cum re/
cessissent: ecce angelus do/
mini apparuit in somnis Io/
seph, dicens: Surge & acci/
pe puerum & matrem eius,
& fuge in Aegyptum: & esto
ibi usquedum dicam tibi. Fu
turum est enim ut Herodes
quærat puerum ad perden/
dum eum. Qui consurgens
accepit puerum & matrem
eius nocte: & secessit in Ae/
gyptum. Et erat ibi usque ad
obitum Herodis, ut adim/
pleretur quod dictum est a
domino per prophetam di/
centem: Ex Aegypto uocaui
filium meum. Tunc Hero/
des uidens quoniam illusus
esset a magis, iratus est ual/
de: & mittens occidit omnes
pueros qui erant in Beth/
leem & in omnibus finibus
eius, a bimatu & infra secun
dum tempus quod exquisie
rat a magis. Tunc adimple/

ρώθη τὸ ῥηθὲν, ὑπὸ ἱερεμίου τοῦ προφή
» του λέγοντος. φωνὴ ἐν ῥαμᾷ ἠκούσθη,
» θρῆνος καὶ κλαυθμὸς, καὶ ὀδυρμὸς
» πολύς. ῥαχὴλ κλαίουσα τὰ τέκνα
αὐτῆς, καὶ οὐκ ἤθελε παρακληθῆναι,
ὅτι οὐκ εἰσίν. τελευτήσαντος δὲ τοῦ
ἡρώδου, ἰδοὺ ἄγγελος κυρίου κατ' ὄ/
ναρ φαίνεται τῷ ἰωσὴφ ἐν αἰγύ/
πτῳ, λέγων. ἐγερθεὶς, παράλαβε τὸ
παιδίον, καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ, καὶ
πορεύου εἰς γῆν ἰσραήλ. τεθνήκασι
γὰρ οἱ ζητοῦντες τὴν ψυχὴν τοῦ παι
δίου. ὁ δὲ ἐγερθεὶς, παρέλαβε τὸ παι/
δίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ, καὶ ἦλ/
θεν εἰς γῆν ἰσραήλ. ἀκούσας δὲ, ὅτι
ἀρχέλαος βασιλεύει ἐπὶ τῆς ἰου/
δαίας ἀντὶ ἡρώδου τοῦ πατρὸς αὐτοῦ
ἐφοβήθη ἐκεῖ ἀπελθεῖν. χρηματισθεὶς
δὲ κατ' ὄναρ, ἀνεχώρησεν εἰς τὰ μέ
ρη τῆς γαλιλαίας, καὶ ἐλθὼν, κατῴ
κησεν εἰς πόλιν λεγομένην Ναζα/
ρέθ. ὅπως πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ τῶν
προφητῶν, ὅτι ναζωραῖος κληθή/
ζ σεται. *Ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις ἐκεί/
γ ναις, παραγίνεται ἰωάννης ὁ βαπτιστὴς
κηρύσσων ἐν τῇ ἐρήμῳ τῆς ἰουδαίας
καὶ λέγων. μετανοεῖτε. ἤγγικε γὰρ
η ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. *οὗτος γάρ
α ἐστιν ὁ ῥηθεὶς ὑπὸ ἡσαΐου τοῦ προφή/
» του λέγοντος. φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ
ἐρήμῳ, ἑτοιμάσατε τὴν ὁδὸν κυ/
ρίου, εὐθείας ποιεῖτε τὰς τρίβους αὐτοῦ.
θ *Αὐτὸς δὲ ἰωάννης εἶχε τὸ ἔνδυμα αὐ
ς τοῦ, ἀπὸ τριχῶν καμήλου, καὶ ζώνην
δερματίνην, περὶ τὴν ὀσφὺν αὐτοῦ,
ἡ δὲ τροφὴ αὐτοῦ ἦν ἀκρίδες, καὶ μέλι
ἄγριον, τότε ἐξεπορεύετο πρὸς αὐτὸν
ἱεροσόλυμα καὶ πᾶσα ἡ ἰουδαία, καὶ
πᾶσα ἡ περίχωρος τοῦ ἰορδάνου, καὶ
ἐβαπτίζοντο ἐν τῷ ἰορδάνῃ ὑπ' αὐ/
τοῦ, ἐξομολογούμενοι τὰς ἁμαρτίας
ι αὐτῶν. *Ἰδὼν δὲ πολλοὺς τῶν φαρι
ε σαίων καὶ σαδδουκαίων ἐρχομένους
ἐπὶ τὸ βάπτισμα αὐτοῦ, εἶπεν αὐτοῖς,
γεννήματα ἐχιδνῶν, τίς ὑπέδειξεν
ὑμῖν φυγεῖν, ἀπὸ τῆς μελλούσης ὀρ/
γῆς; ποιήσατε οὖν καρποὺς ἀξίους τῆς
μετανοίας. καὶ μὴ δόξητε λέγειν ἐν
ἑαυτοῖς, πατέρα ἔχομεν τὸν ἀβρα/
άμ. λέγω γὰρ ὑμῖν, ὅτι δύναται ὁ θεὸς
ἐκ τῶν λίθων τούτων ἐγεῖραι τέκνα
τῷ ἀβραάμ. ἤδη δὲ καὶ ἡ ἀξίνη πρὸς τὴν
ῥίζαν

fectum eſt, quod dictū fuerat ab
Hieremia propheta, cū ait: Vox
in Rhama audita eſt, lamentatio
ploratus, et fletus multus. Rachel
plorans filios ſuos, & noluit con/
ſolationem admittere, propterea
quod non ſint. Cæterū defuncto
Herode, ecce angelus domini in
ſomnis apparet Ioſeph in Aegy/
pto, dicens: Surge & aſſume pue/
rum & matrē eius, & uade in ter/
ram Iſraël. Defuncti ſunt eñ, qui
quærebāt animā pueri. At ille ſur
gens aſſumpſit puerū & matrem
illius, & uenit in terrā Iſraël. Verū
cum audiſſet Archelaum regnare
in Iudæa, loco Herodis patris ſui
timuit illuc abire: ſed oraculo ad/
monitus in ſomnis, ſeceſſit in par
tes Galilææ: ac pfectus, habitauit
in ciuitate quæ uocat̃ Nazareth:
ut impleretur, quod dictū fuerat
per prophetas: Nazaræus uocabi
γ tur. In diebus illis, accedit Ioan/
nes Baptiſta, prædicās in deſerto
Iudææ, dicensq;: Pœnitentiā agi/
te uitæ prioris, in propinquo eſt
enim regnū cœlorū. Nam hic eſt
ille, de quo dixit Heſaias prophe/
ta, qui ait: Vox clamantis in deſer
to, parate uiam domini, rectas fa
cite ſemitas eius. Ipſe uero Ioāes
habebat indumentū ſuum è pilis
camelorum, & zonam pelliceam
circum lumbos ſuos. Porrò cibus
illius erant locuſtæ, & mel ſylue/
ſtre. Tunc egreſſa eſt ad illū Hie/
roſolyma, & tota Iudæa, totaq; re
gio undiq; finitima Iordani, & ba
ptizabātur in Iordane ab illo, con
fitentes peccata ſua. Cum uidiſſet
aūt multos ex phariſæis & ſaddu/
cæis uenıētes ad baptiſmū ſuū, di
xit illis: Progenies uiperarū, quis
uobis ſubmonſtrauit, ut fugeretis
à uentura ira? Facite igit̃ fructus,
qui deceāt pœnitentiā. Et ne ſitis
hac mēte, ut dicatis itra uoſipſos,
patrē habemus Abrahā. Dico eñ
uobis, quod poſſit deus facere, ut
ex lapidibus his, filij ſurgant A/
brahamo. Iam uero & ſecuris ad
radicem

tum eſt, quod dictum eſt per
Hieremiam prophetam, di/
centem: Vox in Rama au/
dita eſt: ploratus & ululatus
multus, Rachel plorans fili/
os ſuos, & noluit conſolari:
quia non ſunt. Defuncto au
tem Herode: ecce angelus
domini apparuit in ſomnis
Ioſeph in Aegypto, dicens:
Surge & accipe puerū & ma
trem eius: & uade in terram
Iſrael. Defuncti ſunt enim
qui quærebāt animam pue/
ri. Qui conſurgens accepit
puerum & matrem eius, &
uenit in terram Iſrael. Au/
diens autem quod Archela/
us regnaret in Iudæa pro He
rode patre ſuo, timuit illo
ire: & admonitus in ſomnis,
ſeceſſit in partes Galilææ. Et
ueniens habitauit in ciuitate
quæ uocatur Nazareth, ut
adimpleretur quod dictum
eſt per prophetas: Quoniā
Nazaræus uocabitur.
In diebus autem illis ue/ III.
nit Iohannes baptiſta prædi
cans in deſerto Iudææ, & di/
cens: Pœnitentiam agite ap/
propinquabit enim regnum
cœlorum. Hic eſt enim de
quo dictum eſt per Eſaiam
prophetam, dicentem: Vox
clamantis in deſerto: parate
uiam domini: rectas facite
ſemitas eius. Ipſe autem Io/
hannes habebat ueſtimen/
tum de pilis camelorum: &
zonam pelliceam circa lum/
bos ſuos. Eſca autem eius
erat locuſtæ & mel ſilueſtre.
Tunc exibat ad eum Hiero/
ſolyma & omnis Iudæa: &
omnis regio circa Iordanē.
Et baptizabātur ab eo in Ior
dane, confitētes peccata ſua.
Videns autem multos phari
ſæorum & ſaducæorum ue/
nientes ad baptiſmū ſuum,
dixit eis: Progenies uipera/
rum, quis demonſtrabit uo/
bis fugere a uentura ira? Fa/
cite ergo fructum dignū pœ
nitētiæ. Et ne uelitis dicere in
tra uos: patrē habemus A/
braā. Dico enim uobis: quo
niam potens eſt deus de lapi
dibus iſtis ſuſcitare filios A/
brahæ. Iam enim ſecuris ad
radicem

ῥίζαν τῶν δένδρων κεῖται. πᾶν οὖν
δένδρον μὴ ποιοῦν καρπὸν καλὸν,
ἐκκόπτεται, καὶ εἰς πῦρ βάλλεται.
ια *Ἐγὼ μὲν βαπτίζω ὑμᾶς ἐν ὕδατι εἰς
α μετάνοιαν, ὁ δὲ ὀπίσω μου ἐρχόμε-
νος, ἰσχυρότερός μου ἐστίν. οὗ οὐκ εἰ-
μὶ ἱκανὸς τὰ ὑποδήματα βαστάσαι,
αὐτὸς ὑμᾶς βαπτίσει ἐν πνεύματι
ιβ ἁγίῳ, καὶ πυρί. *οὗ τὸ πτύον ἐν τῇ χει-
ε ρὶ αὐτοῦ, καὶ διακαθαριεῖ τὴν ἅλωνα
αὐτοῦ, καὶ συνάξει τὸν σῖτον αὐτοῦ,
εἰς τὴν ἀποθήκην, τὸ δὲ ἄχυρον, κα
ιγ τακαύσει πυρὶ ἀσβέστῳ. *Τότε παρα
α γίνεται ὁ Ἰησοῦς ἀπὸ τῆς γαλιλαίας
ἐπὶ τὸν ἰορδάνην πρὸς τὸν Ἰωάννην,
τοῦ βαπτισθῆναι ὑπ᾽ αὐτοῦ, ὁ δὲ Ἰω-
άννης διεκώλυεν αὐτὸν, λέγων. ἐγὼ
χρείαν ἔχω ὑπὸ σοῦ βαπτισθῆναι, καὶ
σὺ ἔρχῃ πρός με; Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰη-
σοῦς, εἶπε πρὸς αὐτὸν, ἄφες ἄρτι. οὕ-
τω γὰρ πρέπον ἐστὶν ἡμῖν, πληρῶσαι
ιδ πᾶσαν δικαιοσύνην. *Τότε ἀφίη-
α σιν αὐτόν. καὶ βαπτισθεὶς ὁ Ἰησοῦς,
ἀνέβη εὐθὺς ἀπὸ τοῦ ὕδατος. καὶ
ἰδοὺ ἀνεῴχθησαν αὐτῷ οἱ οὐρανοὶ,
καὶ εἶδεν τὸ πνεῦμα τοῦ θεοῦ κατα-
βαῖνον ὡσεὶ περιστερὰν, καὶ ἐρχόμε-
νον ἐπ᾽ αὐτόν. καὶ ἰδοὺ φωνὴ ἐκ τῶν
οὐρανῶν λέγουσα. οὗτός ἐστιν ὁ υἱός
μου ὁ ἀγαπητὸς, ἐν ᾧ εὐδόκησα.
ιε *Τότε ὁ Ἰησοῦς ἀνήχθη εἰς τὴν ἔρη-
β μον ὑπὸ τοῦ πνεύματος, πειρασθῆ
ναι ὑπὸ τοῦ διαβόλου, καὶ νηστεύσας
ἡμέρας τεσσαράκοντα, καὶ νύκτας
ις τεσσαράκοντα, ὕστερον ἐπείνασεν.
ε *καὶ προσελθὼν αὐτῷ ὁ πειράζων,
εἶπεν. Εἰ υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ, εἰπὲ, ἵνα οἱ
λίθοι οὗτοι ἄρτοι γένωνται. ὁ δὲ ἀπο
» κριθεὶς, εἶπεν. γέγραπται. οὐκ ἐπ᾽
» ἄρτῳ μόνῳ ζήσεται ἄνθρωπος, ἀλλ᾽
» ἐπὶ παντὶ ῥήματι ἐκπορευομένῳ
διὰ στόματος θεοῦ. Τότε παραλαμ
βάνει αὐτὸν ὁ διάβολος εἰς τὴν ἁ-
γίαν πόλιν, καὶ ἵστησιν αὐτὸν ἐπὶ
τὸ πτερύγιον τοῦ ἱεροῦ, καὶ λέγει αὐ-
τῷ. εἰ υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ, βάλλε σεαυ
τὸν κάτω. γέγραπται γὰρ, ὅτι
» τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ ἐντελεῖται
» περὶ σοῦ, καί ἐπὶ χειρῶν ἀροῦσί
» σε, μή ποτε προσκόψῃς πρὸς λί-
» θον τὸν πόδα σου. ἔφη αὐτῷ ὁ Ἰη-
» σοῦς, πάλιν γέγραπται. οὐκ ἐκ-
πειράσεις

radicem arborum posita est. Omnis igitur arbor, quæ non facit fructum bonum, exciditur, & in ignem mittitur. Ego quidem baptizo uos aqua ad pœnitentiam. At ille qui post me uenturus est, fortior me est: cuius non sum idoneus ut calciamenta portem. Ipse uos baptizabit spiritu sancto, & igni: cuius uentilabrum in manu ipsius, & repurgabit aream suam & congregabit triticum suum in horreum, paleam autem exuret igni inextinguibili. Tunc accedit Iesus à Galilæa ad Iordanem, ad Ioannem, ut baptizaretur ab illo. At Iohannes prohibebat illum, dicens: Mihi opus est ut abs te baptizer, & tu uenis ad me? Respōdens autem Iesus dixit ad illum: Omitte nunc. Sic enim decet nos, ut compleamus omnem iustitiam. Tunc omittit illum. Et baptizatus Iesus, ascendit protinus ab aqua, & ecce aperti sunt illi cœli & uidit spiritum dei descendentem tanquā columbam, & uenientem super ipsum. Et ecce uox de cœlis dicens: Hic est filius meus dilectus, in quo mihi bene complacitum est.

Tunc Iesus subductus fuit in desertum à spiritu, ut tentaretur à diabolo. Et cum ieiunasset dies quadraginta, ac noctes quadraginta, tandem esurijt. Et cum accessisset ad eum ille qui tentat, dixit: Si filius es dei, iube ut lapides hi panes fiant. At ille respondens dixit: Scriptum est: Non solo pane uicturus est homo, sed omni uerbo quod egreditur per os dei. Tunc assumit illum diabolus in sanctam ciuitatem, & statuit eum super pinnaculum templi, dicitq; illi: Si filius es dei, præcipita te deorsum. Nam scriptum est: Angelis suis mandaturus est de te, ac manibus tollent te, ne quando impingas in lapidem pedem tuum. Dixit illi Iesus: Rursum scriptum est: Non ten-
tabis

radicem arborū posita est. Omnis ergo arbor quæ nō facit fructum bonum, excidetur & in ignem mittetur. Ego quidem baptizo uos in aqua in pœnitentiam: qui autem post me uenturus est, fortior me est: cuius non sum dignus calciamenta portare, ipse uos baptizabit in spiritusancto & igni. Cuius uentilabrum in manu sua, & permundabit aream suam: & congregabit triticum in horreum suum: paleas autem comburet igni inextinguibili. Tunc uenit Iesus a Galilæa in Iordanem ad Iohannem, ut baptizaretur ab eo. Iohannes autem prohibebat eum, dicens: Ego a te debeo baptizari: & tu uenis ad me. Respondens autem Iesus dixit ei: Sine modo: Sic enim decet nos implere omnem iustitiam. Tunc dimisit eum. Baptizatus autem Iesus confestim ascendit de aqua. Et ecce aperti sunt ei cœli: & uidit spiritum dei descendentem sicut columbam, & uenientem super se. Et ecce uox de cœlo, dicens: Hic est filius meus dilectus in quo mihi complacui.

Tunc Iesus ductus est in
desertum a spiritu ut tenta IIII.
retur a diabolo. Et cum ieiunasset quadraginta diebus & quadraginta noctibus, postea esurijt. Et accedens tentator, dixit ei: Si filius dei es, dic ut lapides isti panes fiant. Qui respōdens dixit: Scriptum est: Non in solo pane uiuit homo, sed in omni uerbo quod procedit de ore dei. Tunc assumpsit eū diabolus in sanctam ciuitatem: & statuit eum super pinnaculum tēpli, & dixit ei: Si filius dei es, mitte te deorsum. Scriptum est enim: quia angelis suis mandauit de te: & in manibus tollent te, ne forte offendas ad lapidem pedem tuū. Ait illi Iesus rursum: Scriptum est: Nō ten-
tabis

πειράσεις κύριον τὸν θεόν σου. πά/
λιν παραλαμβάνει αὐτὸν ὁ διάβο/
λος εἰς ὄρος ὑψηλὸν λίαν, καὶ δεί
κνυσιν αὐτῷ πάσας τὰς βασιλεί/
ας τοῦ κόσμου, καὶ τὴν δόξαν αὐ/
τῶν, καὶ λέγει αὐτῷ. ταῦτά σοι
πάντα δώσω, ἐὰν πεσὼν προσκυ
νήσῃς μοι. Τότε λέγει αὐτῷ ὁ Ἰη/
σοῦς, ὕπαγε σατανᾶ. γέγραπται
γάρ. Κύριον τὸν θεόν σου προσκυ
» νήσεις, καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις.
ιζ * Τότε ἀφίησιν αὐτὸν ὁ διάβολος.
ς καὶ ἰδοὺ ἄγγελοι προσῆλθον, καὶ δι/
ιη ηκόνουν αὐτῷ. * Ἀκούσας δὲ ὁ Ἰη/
δ σοῦς, ὅτι Ἰωάννης παρεδόθη, ἀνεχώ
ιθ ρησεν εἰς τὴν γαλιλαίαν, * καὶ κα
ζ ταλιπὼν τὴν Ναζαρὲθ, ἐλθὼν κα/
τῴκησεν εἰς καπερναοὺμ τὴν παρα
θαλασσίαν, ἐν ὁρίοις ζαβουλὼν, καὶ
νεφθαλὶμ, ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν
διὰ ἠσαΐου τοῦ προφήτου λέγοντος.
» γῆ ζαβουλὼν καὶ νεφθαλὶμ, ὁδὸν
» θαλάσσης, πέραν τοῦ ἰορδάνου, γα
» λιλαία τῶν ἐθνῶν, ὁ λαὸς ὁ καθήμε
νος ἐν σκότει, εἶδε φῶς μέγα, καὶ
τοῖς καθημένοις ἐν χώρᾳ καὶ σκιᾷ
θανάτου, φῶς ἀνέτειλεν αὐτοῖς.
κ * Ἀπὸ τότε ἤρξατο ὁ Ἰησοῦς κηρύσ/
ς σειν, καὶ λέγειν. μετανοεῖτε. ἤγ/
γικε γὰρ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.
Περιπατῶν δὲ ὁ Ἰησοῦς παρὰ τὴν
θάλασσαν τῆς γαλιλαίας, εἶδεν δύο
ἀδελφοὺς, σίμωνα τὸν λεγόμενον
πέτρον, καὶ ἀνδρέαν τὸν ἀδελφὸν
αὐτοῦ, βάλλοντας ἀμφίβληστρον
εἰς τὴν θάλασσαν. ἦσαν γὰρ ἁλιεῖς.
κα καὶ λέγει αὐτοῖς. * δεῦτε ὀπίσω
β μου καὶ ποιήσω ὑμᾶς ἁλιεῖς ἀνθρώ
πων. οἱ δὲ ἀφέντες εὐθέως τὰ δίκτυα
κε ἠκολούθησαν αὐτῷ. * καὶ προβὰς
ς ἐκεῖθεν, εἶδεν ἄλλους δύο ἀδελφοὺς,
ἰάκωβον τὸν τοῦ ζεβεδαίου, καὶ Ἰω/
άννην τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ ἐν τῷ
πλοίῳ μετὰ ζεβεδαίου τοῦ πατρὸς
αὐτῶν, καταρτίζοντας τὰ δίκτυα
αὐτῶν, καὶ ἐκάλεσεν αὐτούς. οἱ δὲ
εὐθέως ἀφέντες τὸ πλοῖον καὶ τὸν
πατέρα αὐτῶν, ἠκολούθησαν αὐτῷ.
κγ * καὶ περιῆγεν ὅλην τὴν γαλιλαί/
α αν ὁ Ἰησοῦς, διδάσκων ἐν ταῖς συ/
ναγωγαῖς αὐτῶν, καὶ κηρύσσων τὸ
εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας, καὶ θερα/
πεύων

tabis dominum deum tuum. Rursum assumit illum diabolus in montem excelsum ualde, & commonstrat ei omnia regna mundi, & gloriam illorum, & dicit illi: Hæc omnia tibi dabo, si prostratus adoraueris me. Tunc dicit illi Iesus: Abi satana. Scriptum est enim: Dominum deum tuum adorabis, & illum solum coles. Tunc omittit illum Diabolus. Et ecce angeli accedebant, ac ministrabant ei. Cum audisset autem Iesus, quod Iohannes traditus esset, secessit in Galilæam, & relicta Nazareth, profectus habitauit in Capernaum, quæ est ciuitas maritima, in finibus Zabulon & Neptalim, ut impleretur quod dictum fuerat, per Esaiam prophetam dicentem: Terra Zabulon, & Neptalim iuxta uiam maris, ultra Iordanem, Galilæa gentium, populus qui sedebat in tenebris, & umbra mortis, uidit lucem ma/
ↄ gnam, & qui sedebant in regione & umbra mortis, lux orta est eis. Ex eo tempore cœpit Iesus prædicare, & dicere: Resipiscite, instat enim regnum cœlorum. Ambulans autem Iesus iuxta mare Galilææ, uidit duos fratres, Simonem qui uocabatur Petrus, & Andream fratrem eius, iacientes rete in mare (Nam erant piscatores) & dicit illis: Sequamini me, & faciam uos piscatores hominum. At illi relictis ilico retibus, secuti sunt illum. Et progressus illinc, uidit alios duos fratres, Iacobum filium Zebedæi, & Iohannem fratrem eius in naui, cũ Zebedæo patre suo, sarcientes retia sua, & uocauit eos. At illi protinus relicta naui & patre suo, secuti sunt eum. Et circumibat totã Galilæam Iesus, docens in synagogis, illorum, ac prædicans Euangeliũ regni, et sa
nans

tabis dominum deum tuum. Iterũ assumpsit eum diabolus in montem excelsum ualde: & ostendit ei omnia regna mundi & gloriam eorum, & dixit ei: Hæc omnia dabo tibi, si cadens adoraueris me. Tunc dicit ei Iesus: Vade sathana. Scriptũ est enim: Dominum deum tuũ adorabis: & illi soli seruies. Tunc reliquit eum diabolus: & ecce angeli accesserunt & ministrabant ei. Cum autem audisset Iesus quod Iohannes traditus esset, secessit in Galilæam: & relicta ciuitate Nazareth, uenit & habitauit in ciuitate Capharnaum maritima in finibus Zabulon & Neptalim, ut adimpleretur quod dictũ est per Esaiam prophetam: Terra Zabulon, & terra Neptalim, uia maris trans Iordanem Galilææ gentium: populus qui ambulabat in tenebris uidit lucem magnã: & sedentibus in regione umbræ mortis lux orta est eis. Exinde cœpit Iesus prædicare & dicere: Pœnitentiam agite, appropinquabit enim regnũ cœlorum. Ambulans autem Iesus iuxta mare Galilææ: uidit duos fratres, Simonem qui uocatur Petrus, & Andream fratrem eius, mittentes rete in mare: Erant enim piscatores. Et ait illis: Venite post me, & faciam uos fieri piscatores hominum. At illi continuo, relictis retibus secuti sunt eum. Et procedens inde uidit alios duos fratres, Iacobum Zebedæi, & Iohannem fratrem eius in naui cum Zebedæo patre eorum, reficientes retia sua, & uocauit eos. Illi autem statim relictis retibus & patre, secuti sunt eum. Et circumibat Iesus totam Galilæam, docens in synagogis eorum & prædicans euangelium regni: & sa
nans

πεύων πᾶσαν νόσον, καὶ πᾶσαν
μαλακίαν ἐν τῷ λαῷ. καὶ ἀπῆλ/
θεν ἡ ἀκοὴ αὐτοῦ εἰς ὅλην τὴν συ/
ρίαν. καὶ προσήνεγκαν αὐτῷ, πάν
τας τοὺς κακῶς ἔχοντας, ποικίλαις
νόσοις καὶ βασάνοις συνεχομέ/
νους, καὶ δαιμονιζομένους, καὶ σελη
νιαζομένους, καὶ παραλυτικούς, καὶ
ἐθεράπευσεν αὐτούς. καὶ ἠκολούθη/
σαν αὐτῷ ὄχλοι πολλοὶ ἀπὸ τῆς γα
λιλαίας καὶ δεκαπόλεως καὶ ἱεροσο
λύμων, καὶ ἰουδαίας, καὶ πέραν
κδ τοῦ ἰορδάνου. *Ἰδὼν δὲ τοὺς ὄχλους,
ι ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος καὶ καθίσαντος
αὐτοῦ, προσῆλθον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ
κε αὐτοῦ, *καὶ ἀνοίξας τὸ στόμα αὐ/
ε τοῦ, ἐδίδασκεν αὐτούς, λέγων.
κς *Μακάριοι οἱ πτωχοὶ τῷ πνεύμα
ε τι, ὅτι αὐτῶν ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐ
ρανῶν. Μακάριοι οἱ πενθοῦντες, ὅτι
κζ αὐτοὶ παρακληθήσονται. *Μακά/
ε ριοι οἱ πραεῖς, ὅτι αὐτοὶ κληρονομή/
κη σουσι τὴν γῆν. *Μακάριοι οἱ πει/
ε νῶντες καὶ διψῶντες τὴν δικαιοσύ/
νην, ὅτι αὐτοὶ χορτασθήσονται.
κθ *Μακάριοι οἱ ἐλεήμονες, ὅτι αὐτοὶ
ε ἐλεηθήσονται. Μακάριοι οἱ καθα/
ροὶ τῇ καρδίᾳ, ὅτι αὐτοὶ τὸν θεὸν ὄ/
ψονται. Μακάριοι οἱ εἰρηνοποιοί,
ὅτι αὐτοὶ υἱοὶ θεοῦ κληθήσονται. Μα
κάριοι οἱ δεδιωγμένοι ἕνεκεν δικαιο
σύνης, ὅτι αὐτῶν ἐστὶν ἡ βασιλεία
λ τῶν οὐρανῶν. *Μακάριοι ἐστέ, ὅταν
ι ὀνειδίσωσιν ὑμᾶς καὶ διώξωσιν,
καὶ εἴπωσι πᾶν πονηρὸν ῥῆμα καθ'
ὑμῶν ψευδόμενοι, ἕνεκεν ἐμοῦ.
Χαίρετε καὶ ἀγαλλιᾶσθε, ὅτι ὁ μισθὸς
ὑμῶν πολὺς ἐν τοῖς οὐρανοῖς. οὕτω
γὰρ ἐδίωξαν τοὺς προφήτας, τοὺς
λα πρὸ ὑμῶν. *Ὑμεῖς ἐστὲ τὸ ἅλας τῆς
ε γῆς. ἐὰν δὲ τὸ ἅλας μωρανθῇ, ἐν τί
νι ἁλισθήσεται; εἰς οὐδὲν ἰσχύει ἔτι
εἰ μὴ βληθῆναι ἔξω, καὶ καταπα/
λβ τεῖσθαι ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων. *Ὑμεῖς
β ἐστὲ τὸ φῶς τοῦ κόσμου. οὐ δύναται
πόλις κρυβῆναι ἐπάνω ὄρεως κει/
μένη, οὐδὲ καίουσι λύχνον, καὶ
τιθέασιν αὐτὸν ὑπὸ τὸν μόδιον,
ἀλλ' ἐπὶ τὴν λυχνίαν, καὶ λάμ/
πει πᾶσι τοῖς ἐν τῇ οἰκίᾳ. οὕ/
τως λαμψάτω τὸ φῶς ὑμῶν ἔμ/
προσθεν

nans omnem morbum, & omnem languorem in populo. Et dimanauit fama illius in totam Syriam. Et adduxerunt ad illum om̄es male affectos, uarijs morbis ac torminibus contractos, & dæmoniacos, & lunaticos, & paralyticos, sanauitque illos. Et secutæ sunt eum turbæ multæ, à Galilæa ac Decapoli, & Hierosolymis, & Iudæa, & à regionibus trans Iordanem sitis.

Cum uidisset autem turbas, ascendit in mōtem, & cum consedisset, accesserunt ad illum discipuli eius: & postquam aperuisset os suum, docebat illos, dicens: Beati paupes spiritu, quoniam illorum est regnum cœlorum. Beati qui lugent, quoniam ipsi consolationem accipient. Beati mites, quoniam ipsi hæreditatem accipient terræ. Beati qui esuriunt & sitiunt iustitiam, quoniam ipsi saturabuntur. Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur. Beati mundo corde, quoniā ipsi deum uidebunt. Beati pacifici, quoniam ij filij dei uocabūtur. Beati qui persecutionē patiuntur propter iustitiam, quoniam illorum est regnum cœlorū. Beati estis, cum probra iecerint in uos & insectati fuerint, & dixerint omne malum uerbum aduersus uos mentientes, propter me. Gaudete & exultate, quoniam merces uestra multa est in cœlis. *Sic enim* persecuti fuerunt prophetas, qui fuerunt ante uos. Vos estis sal terræ. Quod si sal infatuatus fuerit, quo salietur? Ad nihil ualet ultra, nisi ut proijciatur foras, & conculcetur ab hominibus. Vos estis lux mundi. Nō potest oppidum abscondi supra montem situm: neque accendunt lucernam, & ponunt illam subter modiū, sed super candelabrū, et lucet omnibus qui sunt in domo. *Sic* luceat lux uestra coram ho

nans omnem languorem, & omnem infirmitatem in populo. Et abijt opinio eius in totam Syriam, & obtulerūt ei omnes male habentes uarijs lāguoribus & tormentis comprehensos: & qui dæmonia habebant & lunaticos & paralyticos, & curauit eos. Et secutæ sunt eū turbæ multæ de Galilæa & decapoli, & de Hierosolymis, & de Iudæa, & de trans Iordanem.

Videns autem V.
Iesus turbas, ascendit in montem: & cum sedisset, accesserunt ad eum discipuli eius: & aperiens os suum docebat eos, dicens: Beati paupes spiritu: quoniam ipsorum est regnum cœlorū. Beati mites: quoniam ipsi possidebunt terram. Beati qui lugent: quoniam ipsi consolabuntur. Beati qui esuriunt & sitiūt iustitiam: quoniam ipsi saturabuntur. Beati misericordes: quoniam ipsi misericordiam consequentur. Beati mundo corde: quoniam ipsi deum uidebunt. Beati pacifici: quoniam filij dei uocabuntur. Beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam: quoniam ipsorum est regnum cœlorum. Beati estis cum maledixerint uobis homines, & persecuti uos fuerint & dixerint omne malum aduersum uos, mentientes propter me. Gaudete & exultate: quoniā merces uestra copiosa est in cœlis. Sic enim persecuti sunt prophetas qui fuerunt ante uos. Vos estis sal terræ: Quod si sal euanuerit, in quo salietur? Ad nihilū ualet ultra, nisi ut mittatur foras, & conculcetur ab hominibus. Vos estis lux mūdi. Nō potest ciuitas abscōdi supra montem posita: neq; accendunt lucernam & ponūt eam sub modio, sed super cādelabrū: ut luceat omnibus qui in domo sunt. Sic luceat lux ur̄a co/ram

προσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὅπως ἴδω/
σιν ὑμῶν τὰ καλὰ ἔργα, καὶ δοξά/
σωσι τὸν πατέρα ὑμῶν, τὸν ἐν τοῖς
λγ οὐρανοῖς. * Μὴ νομίσητε, ὅτι ἦλθον
ι καταλῦσαι τὸν νόμον ἢ τοὺς προ/
φήτας. οὐκ ἦλθον καταλῦσαι, ἀλλὰ
πληρῶσαι. ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν,
λδ * ἕως ἂν παρέλθῃ ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ,
ε ἰῶτα ἓν, ἢ μία κεραία, οὐ μὴ παρέλ/
θῃ ἀπὸ τοῦ νόμου ἕως ἂν πάντα γέ
λε νηται. * ὃς ἐὰν οὖν λύσῃ μίαν τῶν
ι ἐντολῶν τούτων τῶν ἐλαχίστων, καὶ
διδάξῃ οὕτως τοὺς ἀνθρώπους, ἐλά/
χιστος κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ
τῶν οὐρανῶν. ὃς δ᾽ ἂν ποιήσῃ καὶ δι/
δάξῃ, οὗτος μέγας κληθήσεται, ἐν
τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν. Λέγω δὲ
ὑμῖν, ἐὰν μὴ περισσεύσῃ ὑμῶν ἡ δι/
καιοσύνη, πλεῖον τῶν γραμματέ/
ων καὶ φαρισαίων, οὐ μὴ εἰσέλθητε
εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. Ἠ/
κούσατε ὅτι ἐῤῥέθη τοῖς ἀρχαίοις, οὐ
» φονεύσεις, ὃς δ᾽ ἂν φονεύσῃ, ἔνοχος
ἔσται τῇ κρίσει. ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν,
ὅτι πᾶς ὁ ὀργιζόμενος τῷ ἀδελ
φῷ αὐτοῦ εἰκῆ, ἔνοχος ἔσται τῇ κρί/
σει. ὃς δ᾽ ἂν εἴπῃ τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ
ῥακὰ, ἔνοχος ἔσται τῷ συνεδρίῳ,
ὃς δ᾽ ἂν εἴπῃ μωρὲ, ἔνοχος ἔσται εἰς
τὴν γέενναν τοῦ πυρός. ἐὰν οὖν προ
σφέρῃς τὸ δῶρόν σου ἐπὶ τὸ θυσια/
στήριον, καὶ ἐκεῖ μνησθῇς, ὅτι ὁ ἀδελ
φός σου ἔχει τί κατὰ σοῦ, ἄφες ἐκεῖ
τὸ δῶρόν σου ἔμπροσθεν τοῦ θυσιαστη
ρίου, καὶ ὕπαγε πρῶτον, διαλλάγηθι
τῷ ἀδελφῷ σου. καὶ τότε ἐλθὼν
λς πρόσφερε τὸ δῶρόν σου. * Ἴσθι εὐ/
ε νοῶν τῷ ἀντιδίκῳ σου ταχὺ, ἕως
ὅτου εἶ ἐν τῇ ὁδῷ μετ᾽ αὐτοῦ, μήπο
τέ σε παραδῷ ὁ ἀντίδικος τῷ κρι
τῇ, καὶ ὁ κριτής σε παραδῷ τῷ ὑ/
πηρέτῃ, καὶ εἰς φυλακὴν βληθήσῃ.
ἀμὴν λέγω σοι. οὐ μὴ ἐξέλθῃς ἐκεῖ
θεν. ἕως ἂν ἀποδῷς τὸν ἔσχατον κο
λζ δράντην. * ἠκούσατε, ὅτι ἐῤῥέθη
ι τοῖς ἀρχαίοις, οὐ μοιχεύσεις. ἐγὼ
δὲ λέγω ὑμῖν, ὅτι πᾶς ὁ βλέπων
γυναῖκα πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι αὐ/
τῆς, ἤδη ἐμοίχευσεν αὐτὴν ἐν τῇ
καρδίᾳ αὐτοῦ. Εἰ δὲ ὁ ὀφθαλμός σου
ὁ δεξιὸς σκανδαλίζῃ σε, ἔξελε αὐτὸν
καὶ βάλλε ἀπὸ σοῦ. συμφέρει γάρ σοι,
ἵνα

ram hominibus, ut uideāt uestra
bona opera, glorificentq́ patrem
uestrū, qui est in cœlis. Ne existi/
metis, quod uenerim ad destruē/
dam legē, aut prophetas: imò nō
ueni ut destruā, sed ut compleā.
Amen quippe dico uobis, donec
prætereat cœlū & terra, iota unū,
aut unus apex non præterierit ex
lege, quoad omnia facta fuerint.
Quisquis igitur soluerit unum ex
mandatis hisce minimis, & docu/
erit sic homines, minimus uocabi
tur in regno cœlorum. Quisquis
autem fecerit & docuerit, hic ma/
gnus uocabitur in regno cœlorū.
Dico enim uobis: Nisi abundaue
rit uestra iustitia, plus quàm scri/
barum & pharisæorū, nō possitis
ingredi in regnum cœlorū. Audi
stis quod dictū sit ueteribus: Non
occides. Quisquis autē occiderit,
obnoxius erit iudicio. At ego di/
co uobis, quod quisquis irascitur
fratri suo temere, obnoxius erit iu
dicio, Quicunq; uero dixerit fra
tri suo Rhaca, obnoxius erit cōci
lio. Quisquis autē dixerit fatue,
obnoxius erit gehennæ incēdio.
Itaq; si obtuleris munus tuum ad
aram, & illic recordatus fueris, q
frater tuus habet aliquid aduer/
sum te, relinque illic munus tuū
coram altari, & abi, prius recon/
cilieris fratri tuo, & tum ueniens
offer munus tuum. Habeto be-
neuolentiam cum aduersario tuo
cito, dum es in uia cum illo: ne
quando te tradat aduersarius iu/
dici, & iudex te tradat ministro,
& in carcerem conijciaris. Amen
dico tibi, non exibis illinc, do/
nec persolueris extremum qua/
drantem. Audistis quod dictum
fuerit antiquis, Non committes
adulterium. At ego dico uobis,
quod quicūq; aspexerit uxorē al/
terius, ad cōcupiscendū eam, iam
adulteriū cū ea cōmisit in corde
suo. Quod si oculus tuus dexter
obstaculo tibi fuerit, erue illum &
abijce abs te. Expedit enim tibi,
ut pereat

ram hominibus, ut uide/
ant opera uestra bona: &
glorificēt patrem uestrum
qui in cœlis est. Nolite pu/
tare, quoniam ueni solue/
re legem aut prophetas.
Nō ueni soluere, sed adim/
plere. Amen quippe dico
uobis: donec transeat cœ/
lum & terra, iota unum aut
apex unus non præteribit
a lege, donec omnia fiant.
Qui ergo soluerit unū de
mandatis istis minimis, &
docuerit sic homines, mi/
nimus uocabitur in regno
cœlorum: qui autem fece/
rit & docuerit, hic magnus
uocabitur in regno cœlo/
rum. Dico autem uobis:
quia nisi abundauerit iusti
cia uestra plus quam scri/
barum & phariseorum nō
intrabitis in regnum cœlo/
rum. Audistis quia dictum
est antiquis: Non occides.
Qui autem occiderit, reus
erit iudicio. Ego autem di/
co uobis: quia omnis qui
irascitur fratri suo, reus erit
iudicio. Qui autem dixe/
rit fratri suo Racha, reus
erit concilio. Qui autem
dixerit fatue, reus erit ge/
hennæ ignis. Si ergo offers
munus tuum ad altare, &
ibi recordatus fueris, quia
frater tuus habet aliquid
aduersum te, relinque ibi
munus tuum ante altare:
& uade prius reconciliari
fratri tuo: & tunc ueniens
offeres munus tuum. Esto
consentiens aduersario tuo
cito, dum es cum eo in uia:
ne forte tradat te aduersa/
rius iudici: & iudex tradat
te ministro, & in carcerem
mittaris. Amen dico tibi:
non exies inde, donec red/
das nouissimum quadran/
tem. Audistis quia dictum
est antiquis: Non mœcha/
beris. Ego autem dico uo/
bis: quia omnis qui uide/
rit mulierem ad concupi/
scendū eā, iam mœchatus
est eā in corde suo. Quod
si oculus tuus dexter scan/
dalizat te, erue eum & pro/
ijce abs te. Expedit ēm tibi
ut pereat

ἵνα ἀπόληται ἓν τῶν μελῶν σου, καὶ
μὴ ὅλον τὸ σῶμά σου βληθῇ εἰς γέεν
ναν, καὶ εἰ ἡ δεξιά σου χεὶρ σκανδαλί/
ζει σε, ἔκκοψον αὐτὴν καὶ βάλλε ἀπὸ
σοῦ. συμφέρει γάρ σοι, ἵνα ἀπόληται
ἓν τῶν μελῶν σου, καὶ μὴ ὅλον τὸ σῶ
μά σου βληθῇ εἰς γέενναν. ἐρρέθη δὲ,
» ὃς ἂν ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ,
» δότω αὐτῇ ἀποστάσιον. ἐγὼ δὲ λέ/
γω ὑμῖν, ὅτι ὃς ἂν ἀπολύσῃ τὴν
γυναῖκα αὐτοῦ, παρεκτὸς λόγου πορ
νείας, ποιεῖ αὐτὴν μοιχᾶσθαι. καὶ ὃς
ἐὰν ἀπολελυμένην γαμήσῃ, μοι/
χᾶται. πάλιν ἠκούσατε, ὅτι ἐρρέθη
» τοῖς ἀρχαίοις, οὐκ ἐπιορκήσεις, ἀπο
δώσεις δὲ τῷ κυρίῳ τοὺς ὅρκους σου.
ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν μὴ ὀμόσαι ὅλως,
μήτε ἐν τῷ οὐρανῷ, ὅτι θρόνος ἐστὶ τοῦ
θεοῦ, μήτε ἐν τῇ γῇ, ὅτι ὑποπόδι/
όν ἐστι τῶν ποδῶν αὐτοῦ, μήτε εἰς ἱε/
ροσόλυμα, ὅτι πόλις ἐστὶ τοῦ με/
γάλου βασιλέως, μήτε ἐν τῇ κεφα/
λῇ σου ὀμόσῃς, ὅτι οὐ δύνασαι μί/
αν τρίχα λευκὴν ἢ μέλαιναν ποιῆ
σαι. ἔστω δὲ ὁ λόγος ὑμῶν, ναὶ ναί,
οὒ οὔ. τὸ δὲ περισσὸν τούτων, ἐκ τοῦ
πονηροῦ ἐστιν. ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη,
» ὀφθαλμὸν ἀντὶ ὀφθαλμοῦ, καὶ ὀ/
» δόντα ἀντὶ ὀδόντος. ἐγὼ δὲ λέγω
ὑμῖν, μὴ ἀντιστῆναι τῷ πονηρῷ.
λη *Ἀλλ᾽ ὅστις σε ῥαπίσει ἐπὶ τὴν δε
ε ξιάν σου σιαγόνα, στρέψον αὐτῷ καὶ
τὴν ἄλλην, καὶ τῷ θέλοντί σοι κρι/
θῆναι καὶ τὸν χιτῶνά σου λαβεῖν,
λθ ἄφες αὐτῷ καὶ τὸ ἱμάτιον, *καὶ ὅς
ι τίς σε ἀγγαρεύσει μίλιον ἕν, ὕπαγε
μετ᾽ αὐτοῦ δύο. τῷ αἰτοῦντί σε
δίδου, καὶ τὸν θέλοντα ἀπὸ σοῦ δα/
νείσασθαι μὴ ἀποστραφῇς. Ἠκούσα/
τε ὅτι ἐρρέθη, ἀγαπήσεις τὸν πλη/
» σίον σου, καὶ μισήσεις τὸν ἐχθρόν
μ σου. *Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, ἀγαπᾶτε
ε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν, εὐλογεῖτε τοὺς
καταρωμένους ὑμᾶς, καλῶς ποιεῖτε
τοὺς μισοῦντας ὑμᾶς, καὶ προσεύ/
χεσθε ὑπὲρ τῶν ἐπηρεαζόντων ὑμᾶς
καὶ διωκόντων ὑμᾶς, ὅπως γένη/
σθε υἱοὶ τοῦ πατρὸς ὑμῶν τοῦ ἐν οὐ
ρανοῖς, ὅτι τὸν ἥλιον αὐτοῦ ἀνατέλ
λει ἐπὶ πονηροὺς καὶ ἀγαθοὺς, καὶ βρέ
μα χει ἐπὶ δικαίους καὶ ἀδίκους. *Ἐὰν γὰρ
ε ἀγαπήσητε τοὺς ἀγαπῶντας ὑμᾶς,
τίνα

ut pereat unū mēbrorū tuorū, ac
non totū corpus tuū conijciat̄ in
gehennā. Et si dextera tua manus
obstiterit tibi, amputa eā, & pro/
ijce abs te. Expedit em̄ tibi, ut per
eat unū mēbrorū tuorū, ac nō to
tum corpus tuū conijciatur in ge
hennā. Dictū est aūt quicūq; repu
diauerit uxorē suā, det illi libellū
diuortij. At ego dico uobis, quod
quisquis repudiauerit uxorē suā,
nisi causa stupri, efficit ut illa sit ad
ultera, & quicūq; repudiatā duxe
rit, adulterium cōmittit. Rursum
audistis, quod dictum fuerit anti
quis, Nō peierabis, sed persolues
domino ea quæ iuraueris. At ego
dico uobis, ne iuretis omino, neq;
per cœlum, quia thronus dei est:
neq; per terrā, quia subsellium est
pedum illius: neq; per Hierosoly/
ma, quoniā ciuitas est magni re/
gis: neq; per caput tuum iurabis,
propterea, quod non potes unū
pilum albū, aut nigrū facere. Sed
erit sermo uester, est est, non nō.
Porrò quod ultra hæc adiūgitur,
ex malo ꝓficiscit̄. Audistis quod
dictum fuerit, Oculū pro oculo,
& dentē pro dente. At ego dico
uobis, Ne resistatis malo: sed quis
quis impegerit alapā in dexterā
tuam maxillā, obuerte illi & alte
ram, & ei qui te uelit in ius trahe/
re, ac tunicam tuā tollere, permit
te illi & pallium: & qui te adegerit
ad miliarium unū, abito cum illo
duo. Petēti abs te dato, & cupien
tem mutuum accipere, ne auerse/
ris. Audistis quod dictū sit: Dili/
ges proximum tuū, & odio habe
bis inimicum tuum. At ego dico
uobis: Diligite inimicos uestros,
bene ꝓcemini deuouētibus uos:
benefacite ijs, qui uos odio pro/
sequuntur: orate pro ijs, qui læ/
dunt & insectantur uos, ut sitis fi/
lij patris uestri, qui est in cœlis:
quia solem suum exoriri sinit, su/
per malos ac bonos, & pluuiam
mittit super iustos et iniustos. Nā
si dilexeritis eos, qui diligunt uos
quod

ut pereat unū membrorum
tuorum, quam totum cor/
pus tuum mittatur in gehen
nam. Et si dextera manus
tua scandalizet te, abscide eā
& proijce abs te. Expedit em̄
tibi ut pereat unū membro/
rum tuorum, quam totum
corpus tuum eat in gehen/
nam. Dictum est autē: Qui/
cunq; dimiserit uxorē suam,
det ei libellum repudij. Ego
autē dico uobis: quia omnis
qui dimiserit uxorem suam,
excepta fornicationis causa:
facit eam mœchari: & qui di
missam duxerit, adulterat.
Iterū audistis quia dictū est
antiquis: Nō periurabis: red
des autem domino iuramē/
ta tua. Ego autem dico uo/
bis non iurare omnino, neq;
per cœlū, quia thronus dei
est: neq; per terram, quia sca
bellum est pedum eius: neq;
per Hierosolymam, quia ci/
uitas est magni regis. Neque
per caput tuum iuraueris:
quia non potes unum capil/
lum album facere aut nigrū.
Sit autem sermo uester, est
est, non non: quod autem
his abundantius est, a malo
est. Audistis quia dictū est:
Oculum pro oculo, dentem
pro dente. Ego autem dico
uobis, nō resistere malo: sed
si quis te percusserit in dexte
ram maxillam tuam, præbe
illi & alteram. Et ei qui uult
tecum in iudicio cōtendere,
& tunicam tuā tollere, dimit/
te ei & pallium. Et quicunq;
te angariauerit mille passus,
uade cum illo & alia duo.
Qui petit a te, da ei: & uolen
ti mutuare a te, ne auertaris.
Audistis quia dictum est:
Diliges proximum tuum: et
odio habebis inimicum tu/
um. Ego autem dico uo/
bis: diligite inimicos ue/
stros: benefacite his qui ode/
runt uos: & orate pro perse/
quentibus, & calumnianti/
bus uos, ut sitis filij patris ue
stri qui in cœlis est: qui so/
lem suū oriri facit super bo/
nos & malos: & pluit super
iustos & iniustos. Si enim di
ligitis eos qui uos diligunt,
quam

τίνα μισθὸν ἔχετε; οὐχὶ καὶ οἱ τελῶ/
ναι τὸ αὐτὸ ποιοῦσιν; καὶ ἐὰν ἀσπά/
σησθε τοὺς ἀδελφοὺς ὑμῶν μόνον,
τί περισσὸν ποιεῖτε; οὐχὶ καὶ οἱ τελῶ/
ναι οὕτως ποιοῦσιν; ἔσεσθε οὖν ὑμεῖς
τέλειοι, ὥσπερ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν
μβ τοῖς οὐρανοῖς, τέλειός ἐστιν. *Προσέ
ι χετε τὴν ἐλεημοσύνην ὑμῶν, μὴ ποι
εῖν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, πρὸς τὸ
θεαθῆναι αὐτοῖς. εἰ δὲ μήγε, μισθὸν
οὐκ ἔχετε παρὰ τῷ πατρὶ ὑμῶν τῷ
ἐν οὐρανοῖς. ὅταν οὖν ποιῇς ἐλεη/
μοσύνην, μὴ σαλπίσῃς ἔμπροσθέν
σου, ὥσπερ οἱ ὑποκριταὶ ποιοῦσιν ἐν
ταῖς συναγωγαῖς, καὶ ἐν ταῖς ῥύ/
μαις, ὅπως δοξασθῶσιν ὑπὸ τῶν ἀν
θρώπων. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἀπέχου
σι τὸν μισθὸν αὐτῶν. σοῦ δὲ ποιοῦντος
ἐλεημοσύνην, μὴ γνώτω ἡ ἀριστερά
σου, τί ποιεῖ ἡ δεξιά σου, ὅπως ᾖ σου ἡ
ἐλεημοσύνη ἐν τῷ κρυπτῷ, καὶ ὁ πα
τήρ σου ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ,
αὐτὸς ἀποδώσει σοι ἐν τῷ φανερῷ. καὶ
ὅταν προσεύχῃ, οὐκ ἔσῃ ὥσπερ οἱ ὑ/
ποκριταί, ὅτι φιλοῦσιν ἐν ταῖς συνα
γωγαῖς, καὶ ἐν ταῖς γωνίαις τῶν πλατει
ῶν ἑστῶτες προσεύχεσθαι, ὅπως ἂν φα
νῶσι τοῖς ἀνθρώποις. ἀμὴν λέγω ὑμῖν
ὅτι ἀπέχουσι τὸν μισθὸν αὐτῶν. σὺ δὲ ὅτ
αν προσεύχῃ, εἴσελθε εἰς τὸ ταμεῖόν
σου, καὶ κλείσας τὴν θύραν σου, προσεύ/
ξαι τῷ πατρί σου τῷ ἐν τῷ κρυπτῷ,
καὶ ὁ πατήρ σου ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυ
πτῷ, ἀποδώσει σοι ἐν τῷ φανερῷ.
μγ *Προσευχόμενοι δὲ, μὴ βαττολογήση
ε τε, ὥσπερ οἱ ἐθνικοί. δοκοῦσι γὰρ, ὅτι ἐν
τῇ πολυλογίᾳ αὐτῶν εἰσακουσθήσονται.
μὴ οὖν ὁμοιωθῆτε αὐτοῖς, οἶδεν γὰρ ὁ
πατὴρ ὑμῶν, ὧν χρείαν ἔχετε, πρὸ τοῦ
ὑμᾶς αἰτῆσαι αὐτόν. οὕτως οὖν προ
σεύχεσθε ὑμεῖς. Πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν
τοῖς οὐρανοῖς, ἁγιασθήτω τὸ ὄνομά
σου. ἐλθέτω ἡ βασιλεία σου. γενηθήτω
τὸ θέλημά σου, ὡς ἐν οὐρανῷ, καὶ ἐπὶ
τῆς γῆς. τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιού/
σιον, δὸς ἡμῖν σήμερον. καὶ ἄφες
ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν, ὡς καὶ
ἡμεῖς ἀφίεμεν τοῖς ὀφειλέταις ἡ/
μῶν. καὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πει
ρασμόν, ἀλλὰ ῥῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πο
νηροῦ. ὅτι σοῦ ἐστιν ἡ βασιλεία καὶ ἡ δύνα
μις, καὶ ἡ δόξα, εἰς τοὺς αἰῶνας. ἀμήν.
*Ἐὰν

quod præmium habetis? Nonne
& publicani idē faciunt? Et si cõ/
plexi fueritis fratres uestros tan/
tum, quid eximium facitis? Nõn/
ne & publicani sic faciunt? Eritis
igitur uos perfecti, quemadmo/
dum pater uester, qui est in cœlis
perfectus est. Attendite ne elee
mosynam uestrā præstetis coram
hominibus, quo spectemini ab il/
lis. Alioqui præmium nõ habetis
apud patrem uestrũ, qui est in cœ/
lis. Itaq; cũ præstas eleemosynam,
ne tubis canatur ante te, quemad/
modum hypocritæ faciũt in con/
ciliabulis, & in uicis, ut glorificen/
tur ab hominibus. Amē dico uo/
bis, habent mercedem suã. Cæte/
rum tu cum præstabis eleemosy/
nam, nesciat sinistra tua quod fa/
cit dextera tua, ut sit tua eleemosy
na in occulto: & pater tuus qui ui/
det in occulto, ipse reddet tibi in
propatulo. Et cũ oraueris, nõ eris
queãdmodũ hypocritæ. Nam illi
solent in cõciliabulis & in angulis
platearũ, stantes orare, quo cõspi/
cui sint hominibus. Amē dico uo
bis, quod habēt mercedē suã. Tu
uero cum oras, introito in concla
ue tuum: & occluso ostio tuo, ora
patrē tuũ, qui est in occulto, & pa
ter tuus qui uidet in occulto, per/
soluet tibi in propatulo. Verũ o/
rantes, ne sitis multiloqui, sicut eth
nici. Putãt enim fore, ut ob multi/
loquiũ suũ exaudiãtur. Ne igitur
efficiamini similes istorũ. Nouit
enim pater uester, quibus rebus
opus sit uobis, priusquàm petatis
ab illo. Ad hunc ergo modũ ora/
te uos, Pater noster, qui es in cœ/
lis, sanctificetur nomē tuũ. Veni/
at regnũ tuũ, fiat uolũtas tua, quē/
admodũ in cœlo, sic etiã in terra.
Panē nostrũ quotidianũ da nobis
hodie, & remitte nobis debita no
stra, sicut & nos remittimus debi/
torib9 nostris. Et ne inducas nos
in tētationē. Sed libera nos à ma/
lo, Quia tuũ est regnũ, & potentia, &
gloria, in secula seculorum. Amen.
Proinde,

quam mercedem habebitis?
Nonne & publicani hoc fa/
ciunt? Et si salutaueritis fra/
tres uestros tantũ, quid am/
plius facitis? Nonne & ethni
ci hoc faciunt? Estote ergo
uos perfecti: sicut & pater ue
ster cœlestis perfectus est.
Attendite ne iustitiam ue/ VI.
stram faciatis coram homi/
nibus, ut uideamini ab eis:
alioquin mercedem non ha/
bebitis apud patrē uestrum
qui in cœlis est. Cum ergo
facis eleemosynam, noli tu/
ba canere ante te, sicut hypo
critæ faciunt in synagogis &
in uicis, ut honorificentur
ab hominibus. Amen di/
co uobis, receperunt mer/
cedem suam. Te autem fa/
ciente eleemosynam, nesciat
sinistra tua quid faciat de/
xtera tua: ut sit eleemosy/
na tua in abscondito: & pa/
ter tuus qui uidet in abscon/
dito, reddet tibi. Et cum
oratis, non eritis sicut hy/
pocritæ: qui amant in syna/
gogis & in angulis platearũ
stantes orare ut uideantur
ab hominibus. Amen di/
co uobis, receperunt mer/
cedem suam. Tu autem
cum oraueris, intra in cu/
biculum tuum: & clauso
ostio, ora patrem tuum in
abscondito: & pater tuus
qui uidet in abscondito, red
det tibi. Orantes autem no/
lite multum loqui, sicut eth/
nici faciunt: Putant enim
quod in multiloquio suo ex
audiantur. Nolite ergo as/
similari eis. Scit enim pa/
ter uester, quid opus sit uo/
bis, antequam petatis eum.
Sic ergo uos orabitis:
Pater noster qui es in cœ/
lis, sanctificetur nomen tu/
um: Adueniat regnum tu/
um: Fiat uoluntas tua si/
cut in cœlo & in terra. Pa/
nem nostrum supersubstan/
tialem da nobis hodie. Et
dimitte nobis debita nostra,
sicut & nos dimittimus de/
bitoribus nostris. Et ne nos
inducas in tentationem.
Sed libera nos a malo.
Amen.
Si enim

μδ * Ἐὰν γὰρ ἀφῆτε τοῖς ἀνθρώποις τὰ
ϛ παραπτώματα αὐτῶν, ἀφήσει καὶ ὑμῖν
ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος. ἐὰν δὲ μὴ
ἀφῆτε τοῖς ἀνθρώποις τὰ παραπτώ-
ματα αὐτῶν, οὐδὲ ὁ πατὴρ ὑμῶν ἀ-
με φήσει τὰ παραπτώματα ὑμῶν. * ὅταν
ι δὲ νηστεύητε, μὴ γίνεσθε ὥσπερ οἱ ὑ-
ποκριταὶ σκυθρωποί. ἀφανίζουσι γὰρ
τὰ πρόσωπα αὐτῶν, ὅπως φανῶσι
τοῖς ἀνθρώποις νηστεύοντες. Ἀμὴν λέ-
γω ὑμῖν, ὅτι ἀπέχουσι τὸν μισθὸν
αὐτῶν. σὺ δὲ νηστεύων ἄλειψαί σου τὴν
κεφαλήν, καὶ τὸ πρόσωπόν σου νίψαι
ὅπως μὴ φανῇς τοῖς ἀνθρώποις νη-
στεύων, ἀλλὰ τῷ πατρί σου, τῷ ἐν τῷ
κρυπτῷ, καὶ ὁ πατήρ σου ὁ βλέπων
ἐν τῷ κρυπτῷ, ἀποδώσει σοι ἐν τῷ
μϛ φανερῷ. * Μὴ θησαυρίζετε ὑμῖν θησαυ-
ε ροὺς ἐπὶ τῆς γῆς, ὅπου σὴς καὶ βρῶσις
ἀφανίζει, καὶ ὅπου κλέπται διορύσσου-
σι, καὶ κλέπτουσιν. Θησαυρίζετε δὲ ὑ-
μῖν θησαυροὺς ἐν οὐρανῷ, ὅπου οὔτε
σὴς, οὔτε βρῶσις ἀφανίζει καὶ ὅπου κλέ-
πται οὐ διορύσσουσιν, οὐδὲ κλέπτου-
σιν. ὅπου γάρ ἐστιν ὁ θησαυρὸς ὑμῶν
μζ ἐκεῖ ἔσται καὶ ἡ καρδία ὑμῶν. * Ὁ λύ-
ε χνος τοῦ σώματός ἐστιν ὁ ὀφθαλμός·
ἐὰν οὖν ὁ ὀφθαλμός σου ἁπλοῦς ᾖ, ὅ-
λον τὸ σῶμά σου φωτεινὸν ἔσται. ἐὰν
δὲ ὁ ὀφθαλμός σου πονηρὸς ᾖ, ὅλον
τὸ σῶμά σου σκοτεινὸν ἔσται. εἰ οὖν
τὸ φῶς τὸ ἐν σοὶ σκότος ἐστί, τὸ σκό-
μη τος πόσον; * Οὐδεὶς δύναται δυ-
ε σὶ κυρίοις δουλεύειν. ἢ γὰρ τὸν ἕνα
μισήσει, καὶ τὸν ἕτερον ἀγαπήσει, ἢ
ἑνὸς ἀνθέξεται, καὶ τοῦ ἑτέρου κατα-
φρονήσει. οὐ δύνασθε θεῷ δουλεύειν
μθ καὶ μαμμωνᾷ. * Διὰ τοῦτο λέγω ὑ-
ε μῖν, μὴ μεριμνᾶτε τῇ ψυχῇ ὑμῶν
τί φάγητε, καὶ τί πίητε, μὴ δὲ τῷ σώ-
ματι ὑμῶν τί ἐνδύσησθε. οὐχὶ ἡ ψυ-
χὴ πλεῖόν ἐστι τῆς τροφῆς; καὶ τὸ
σῶμα τοῦ ἐνδύματος; ἐμβλέψατε
εἰς τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, ὅτι οὐ σπεί-
ρουσιν, οὐδὲ θερίζουσιν, οὐδὲ συνά-
γουσιν εἰς ἀποθήκας, καὶ ὁ πατὴρ
ὑμῶν ὁ οὐράνιος, τρέφει αὐτά. οὐχ
ὑμεῖς μᾶλλον διαφέρεται αὐτῶν;
τίς δὲ ἐξ ὑμῶν μεριμνῶν, δύναται
προσθεῖναι ἐπὶ τὴν ἡλικίαν αὐτοῦ
πῆχυν ἕνα; καὶ περὶ ἐνδύματος
τί μεριμνᾶτε; καταμάθετε τὰ κρίνα
τοῦ ἀγροῦ

Proinde si remiseritis hominibus errata sua, remittet & uobis pater uester cœlestis. Quod si nõ remiseritis hominibus errata sua, nec pater uester remittet errata uestra. Porrò cum ieiunaueritis, ne sitis ueluti hypocritæ tetrici. Obscurant eñ facies suas, quo perspicuum sit hominibꝰ ipsos ieiunare. Amen dico uobis, habent mercedem suam. Tu uero cum ieiunas, unge caput tuũ, & faciem tuã laua, ne conspicuũ sit hominibus te ieiunare, sed patri tuo, qui est in occulto, et pater tuus qui uidet in abdito, reddet tibi in propatulo. Ne reponatis uobis thesauros in terra, ubi erugo & tinea corrumpit, & ubi fures perfodiunt ac furantur. Sed recondite uobis thesauros in cœlo, ubi neq; erugo, neque tinea corrumpit, & ubi fures non perfodiunt, neque furantur. Nam ubi fuerit thesaurus uester, illic erit & cor uestrum. Lucerna corporis est oculus. Si igitur oculus tuus simplex fuerit, totum corpus tuum lucidum erit. Quod si oculus tuus malus fuerit, totum corpus tuũ tenebrosum erit. Ergo si lumen quod est in te, tenebræ sunt, ipsæ tenebræ quãtæ? Nemo potest duobus dominis seruire. Aut enim hunc habebit odio, & alterum diliget: aut huic ad hærebit, & alterum negliget. Non potestis deo seruire & mammonæ. Propterea dico uobis, ne sitis solliciti uitæ uestræ, quid esuri sitis, aut bibituri: neq; corpori uestro quibus indumentis usuri. Nónne anima pluris est quàm cibus, & corpus pluris q̃ indumẽtum? Vertite oculos ad uolatilia cœli, quia nõ serunt neq; metunt, neq; conuehunt in horrea, & pater uester cœlestis alit illa. Nónne uos longe ꝑcellitis illa? Quis autẽ ex uobis sollicite cogitando, potest addere ad staturam suã cubitum unum? Ac de indumento quid solliciti estis? Cognoscite lilia agri

Si enim dimiseritis hominibus peccata eorum, dimittet & uobis pater uester cœlestis delicta uestra. Si autem non dimiseritis hominibus: nec pater uester dimittet uobis peccata uestra. Cum autem ieiunatis, nolite fieri sicut hypocritæ tristes. Exterminant enim facies suas ut pareant hominibus ieiunantes. Amẽ dico uobis: quia receperunt mercedem suam. Tu autem cum ieiunas: unge caput tuũ: & faciem tuam laua, ne uidearis hominibus ieiunãs: sed patri tuo qui est in abscondito: & pater tuus qui uidet in abscondito, reddet tibi. Nolite thesaurizare uobis thesauros in terra, ubi erugo & tinea demolitur: & ubi fures effodiunt & furantur. Thesaurizate autem uobis thesauros in cœlo: ubi nec erugo nec tinea demolitur: & ubi fures non effodiunt nec furantur. Vbi enim est thesaurus tuus, ibi est & cor tuum. Lucerna corporis tui est oculus tuus. Si oculus tuus fuerit simplex, totum corpus tuum lucidum erit. Si autem oculus tuus fuerit nequam, totum corpus tuum tenebrosum erit. Si ergo lumẽ quod in te est, tenebræ sunt: ipsæ tenebræ quantæ erunt? Nemo potest duobus dominis seruire. Aut enim unum odio habebit, & alterum diliget: aut unum sustinebit & alterum contemnet. Nõ potestis deo seruire & mammonæ. Ideo dico uobis: ne solliciti sitis animæ uestræ quid manducetis: neq; corpori uestro quid induamini. Nonne anima plus est quã esca: & corpus plus quam uestimẽtum? Respicite uolatilia cœli quæ nõ serunt neque metunt, neque congregant in horrea: & pater uester cœlestis pascit illa. Nõne uos magis pluris estis illis? Quis autem uestrum cogitãs potest adijcere ad staturam suã cubitum unum? Et de uestimentis quid solliciti estis? Considerate lilia agri

τοῦ ἀγροῦ, πῶς αὐξάνει. οὐ κοπιᾷ, οὐ
δὲ νήθει. λέγω δὲ ὑμῖν, ὅτι οὐδὲ Σο/
λομὼν ἐν πάσῃ τῇ δόξῃ αὐτοῦ περιε
βάλετο ὡς ἓν τούτων. εἰ δὲ τὸν χόρτον
τοῦ ἀγροῦ σήμερον ὄντα, καὶ αὔριον
εἰς κλίβανον βαλλόμενον, ὁ θεὸς οὕ
τως ἀμφιέννυσιν, οὐ πολλῷ μᾶλ/
λον ὑμᾶς ὀλιγόπιστοι; μὴ οὖν μερι
μνήσητε λέγοντες. τί φάγωμεν, ἢ
τί πίωμεν, ἢ τί περιβαλώμεθα. πάν
τα γὰρ ταῦτα τὰ ἔθνη ἐπιζητεῖ. οἶ/
δεν γὰρ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος,
ὅτι χρῄζετε τούτων ἁπάντων. ζητεῖ/
τε δὲ πρῶτον τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ,
καὶ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ, καὶ ταῦ
τα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν. μὴ
οὖν μεριμνήσητε εἰς τὴν αὔριον. ἡ γὰρ
αὔριον, μεριμνήσει τὰ ἑαυτῆς. ἀρκε/
μβ τὸν τῇ ἡμέρᾳ ἡ κακία αὐτῆς. * Μὴ
β κρίνετε, ἵνα μὴ κριθῆτε, ἐν ᾧ γὰρ κρί/
ματι κρίνετε, κριθήσεσθε, καὶ ἐν ᾧ μέ
τρῳ μετρεῖτε, μετρηθήσεται ὑμῖν.
να * τί δὲ βλέπεις τὸ κάρφος τὸ ἐν τῷ
ε ὀφθαλμῷ τοῦ ἀδελφοῦ σου, τὴν δὲ
ἐν τῷ σῷ ὀφθαλμῷ δοκὸν οὐ κα/
τανοεῖς; ἢ πῶς ἐρεῖς τῷ ἀδελφῷ σου
ἄφες ἐκβάλω τὸ κάρφος ἀπὸ τοῦ
ὀφθαλμοῦ σου, καὶ ἰδοὺ ἡ δοκὸς ἐν τῷ
ὀφθαλμῷ σου; ὑποκριτὰ, ἔκβαλλε
πρῶτον τὴν δοκὸν ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ
σου, καὶ τότε διαβλέψεις ἐκβαλεῖν τὸ
κάρφος ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ τοῦ ἀδελ
νβ φοῦ σου. * Μὴ δῶτε τὸ ἅγιον τοῖς κυ
ι σὶ, μὴ δὲ βάλλετε τοὺς μαργαρίτας
ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν χοίρων, μή πο
τε καταπατήσωσιν αὐτοὺς ἐν τοῖς
ποσὶν αὐτῶν, καὶ στραφέντες ῥήξωσιν
νγ ὑμᾶς. * Αἰτεῖτε καὶ δοθήσεται ὑμῖν,
ε ζητεῖτε, καὶ εὑρήσετε, κρούετε καὶ ἀνοι
γήσεται ὑμῖν. πᾶς γὰρ ὁ αἰτῶν,
λαμβάνει, καὶ ὁ ζητῶν εὑρίσκει, καὶ τῷ
κρούοντι ἀνοιγήσεται. ἢ τίς ἐστιν ἐξ
ὑμῶν ἄνθρωπος, ὃν ἐὰν αἰτήσῃ ὁ
υἱὸς αὐτοῦ ἄρτον, μὴ λίθον ἐπιδώσει
αὐτῷ; καὶ ἐὰν ἰχθὺν αἰτήσῃ, μὴ ὄ/
φιν ἐπιδώσει αὐτῷ; εἰ οὖν ὑμεῖς πο
νηροὶ ὄντες, οἴδατε δόματα ἀγαθὰ
διδόναι τοῖς τέκνοις ὑμῶν, πόσῳ
μᾶλλον ὁ πατὴρ ὑμῶν, ὁ ἐν τοῖς οὐ/
ρανοῖς δώσει ἀγαθὰ τοῖς αἰτοῦσιν αὐ
νδ τόν; * πάντα οὖν ὅσα ἂν θέλητε,
ε ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι, οὕτω
καὶ ὑμεῖς

agri, quomodo crescant. Non la/
borant, neq; nent. Attamen dico
uobis ne Solomonem quidem in
uniuersa gloria sua, sic amictum
fuisse, ut unũ ex his. Quod si gra/
mẽ agri, quod hodie cum sit, cras
in clibanum mittitur, deus sic ue/
stit, an non multo magis uobis id
faciet ô parum fidentes? Ne sitis
igitur solliciti, dicentes: Quid ede
mus, aut quid bibem⁹, aut quibus
operiemur? Nam omnia ista gen
tes exquirunt. Nouit enim pater
uester cœlestis quod opus habea
tis his om̃ibus. Quin potius quæ/
rite primum regnum dei, & iusti/
tiam eius, & hæc omnia adijcien/
tur uobis. Ne sitis igit̃ solliciti in
crastinum: nam crastinus dies cu/
ram habebit sui ipsius. Sufficit sua
diei afflictio. Nolite cõdemna
re, ne cõdemnemini. Quo enim
iudicio iudicatis, eo iudicabitur
de uobis, & qua mẽsura metimini
ea metiẽtur uobis alij. Cur autẽ ui
des festucam quæ est in oculo fra
tris tui, trabem aũt quæ est in ocu/
lo tuo, non aniaduertis? Aut quo
modo dicis fratri tuo, sine eximã
festucam ex oculo tuo, & ecce tra
bes in oculo tuo? Hypocrita, eijce
prius trabẽ ex oculo tuo, & tum
perspicies ut eximas festucã ex o/
culo fratris tui. Ne detis quod san
ctum est canibus: ne proieceritis
margaritas uestras ante porcos,
ne quãdo hi cõculcẽt eas pedibus
suis, & illi uersi in uos lacerẽt uos.
Petite & dabitur uobis, quærite et
inuenietis, pulsate & aperietur uo
bis. Quisquis eñ petit accipit: &
quicũq; quærit inuenit: & pulsanti
aperiet̃. An quisquã est uestrũ ho
mo, qui si filius eius petierit panẽ,
lapidẽ daturus sit illi? Aut si piscẽ
petierit, num serpentem porriget
illi? Si uos igitur cum sitis mali no
stis dona bona dare filijs uestris,
quanto magis pater uester qui est
in cœlis, dabit bona, si postuletis
ab ipso? Omnia igit̃ quæcũq; uo/
lueritis ut faciãt uobis homies, sic
& uos

agri quomodo crescũt: Non
laborant neq; nent. Dico au
tem uobis: quoniam nec Sa/
lomõ in omni gloria sua co/
opertus est, sicut unũ ex istis
Si enim fœnũ agri quod ho/
die est & cras in clibanũ mitti
tur, deus sic uestit, quãto ma
gis uos modicæ fidei? Nolite
ergo solliciti esse dicentes: q̃d
mãducabimus, aut quid bi/
bemus, aut quo operiemur?
Hæc enim omnia gentes in/
quirunt. Scit enim pater ue/
ster, quia his omnibus in/
digetis. Quærite ergo pri/
mum regnum dei, & iustiti/
am eius: & hæc omnia adijci
entur uobis. Nolite ergo sol/
liciti esse in crastinum. Crasti
nus enim dies sollicitus erit
sibijpsi. Sufficit diei malicia
sua. Nolite iudicare & VII.
non iudicabimini: nolite con
demnare, & non condemna/
bimini. In quo enim iudi/
cio iudicaueritis, iudicabimi
ni: & in qua mensura mensi
fueritis, remetietur uobis.
Quid autem uides festucã
in oculo fratris tui: & trabem
in oculo tuo non uides? Aut
quomodo dicis fratri tuo:
Frater sine eijciam festucam
de oculo tuo: & ecce trabs
est in oculo tuo? Hypocrita,
eijce primum trabem de o/
culo tuo: & tunc uidebis eij/
cere festucã de oculo fratris
tui. Nolite sanctum dare ca/
nibus: neq; mittatis margari
tas uestras ante porcos, ne
forte cõculcent eas pedibus
suis: & canes cõuersi dirum/
pant uos. Petite & dabitur
uobis: quærite & inuenietis:
pulsate & aperietur uobis.
Omnis eñ qui petit, accipit:
& qui quærit, inuenit: & pul/
santi apietur. Aut quis est ex
uobis homo: quem si petierit
filius suus panem, nunquid
lapidẽ porriget ei? Aut si pi/
scem petierit, nũquid serpen
tem porriget ei? Si ergo uos
cũ sitis mali, nostis bona da/
ta dare filijs uestris: q̃toma/
gis pater uester qui in cœlis
est, dabit bona petẽtibus se?
Omnia ergo quæcunq; uul/
tis ut faciãt uobis homines,
& uos

καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς. οὗτος γάρ
ΝΕ ἐστιν ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται. *Εἰ/
ε σέλθετε διὰ τῆς στενῆς πύλης. ὅτι πλα
τεῖα ἡ πύλη καὶ εὐρύχωρος ἡ ὁδὸς
ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ἀπώλειαν, καὶ
πολλοί εἰσιν οἱ εἰσερχόμενοι δι᾽ αὐ
τῆς. ὅτι στενὴ ἡ πύλη, καὶ τεθλιμμένη
ἡ ὁδὸς, ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ζωὴν,
καὶ ὀλίγοι εἰσὶν οἱ εὑρίσκοντες αὐ/
ΝϚ τήν. *Προσέχετε δὲ ἀπὸ τῶν ψευδο/
ι προφητῶν, οἵτινες ἔρχονται πρὸς ὑ/
μᾶς ἐν ἐνδύμασι προβάτων, ἔσω/
θεν δέ εἰσι λύκοι ἅρπαγες, ἀπὸ τῶν
καρπῶν αὐτῶν ἐπιγνώσεσθε αὐτούς.
ΝΖ *Μήτι συλλέγουσιν ἀπὸ ἀκανθῶν
ε σταφυλὴν; ἢ ἀπὸ τριβόλων σῦκα;
ΝΗ *Οὕτω πᾶν δένδρον ἀγαθὸν, καρ/
ι ποὺς καλοὺς ποιεῖ. τὸ δὲ σαπρὸν δέν
δρον, καρποὺς πονηροὺς ποιεῖ. οὐ
δύναται δένδρον ἀγαθὸν καρποὺς
πονηροὺς ποιεῖν. οὐδὲ δένδρον σα/
πρὸν καρποὺς καλοὺς ποιεῖν. Πᾶν
δένδρον μὴ ποιοῦν καρπὸν καλὸν
ἐκκόπτεται, καὶ εἰς πῦρ βάλλεται.
ἄρά γε ἀπὸ τῶν καρπῶν αὐτῶν ἐ/
ΝΘ πιγνώσεσθε αὐτούς. *Οὐ πᾶς ὁ λέ/
γ γων μοι κύριε κύριε, εἰσελεύσεται
εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ἀλλ᾽
ὁ ποιῶν τὸ θέλημα τοῦ πατρός μου
Ξ τοῦ ἐν οὐρανοῖς. *πολλοὶ ἐροῦσί μοι
ε ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, κύριε κύριε, οὐ
τῷ σῷ ὀνόματι προεφητεύσαμεν;
καὶ τῷ σῷ ὀνόματι δαιμόνια ἐξεβά
λομεν; καὶ τῷ σῷ ὀνόματι δυνάμεις
πολλὰς ἐποιήσαμεν; καὶ τότε ὁμο
λογήσω αὐτοῖς, ὅτι οὐδέποτε ἔγνων
ὑμᾶς. ἀποχωρεῖτε ἀπ᾽ ἐμοῦ, οἱ ἐρ/
ΞΑ γαζόμενοι τὴν ἀνομίαν. *Πᾶς οὖν
ε ὅστις ἀκούει μου τοὺς λόγους τού/
τους, καὶ ποιεῖ αὐτοὺς, ὁμοιώσω αὐ/
τὸν ἀνδρὶ φρονίμῳ, ὅστις ᾠκοδόμη
σε τὴν οἰκίαν αὐτοῦ ἐπὶ τὴν πέτραν
καὶ κατέβη ἡ βροχὴ, καὶ ἦλθον οἱ πο
ταμοὶ, καὶ ἔπνευσαν οἱ ἄνεμοι καὶ προ
σέπεσαν τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ, καὶ οὐκ
ἔπεσεν. τεθεμελίωτο γὰρ ἐπὶ τὴν
πέτραν. καὶ πᾶς ὁ ἀκούων μου τοὺς
λόγους τούτους, καὶ μὴ ποιῶν αὐ/
τοὺς, ὁμοιωθήσεται ἀνδρὶ μωρῷ, ὅσ
τις ᾠκοδόμησεν τὴν οἰκίαν αὐτοῦ ἐ/
πὶ τὴν ἄμμον, καὶ κατέβη ἡ βροχὴ,
καὶ ἦλθον οἱ ποταμοὶ καὶ ἔπνευσαν
οἱ ἄνε/

& uos facite illis. Hæc eñ est lex & prophetæ. Introite per arctam portam: quoniam lata est porta, & spaciosa uia, quæ abducit in exitium: multic͂ sunt qui ingrediuntur per illam. Quoniam angusta est porta, & stricta uia, quæ abducit ad uitam, & pauci sunt qui inueniunt illam. Cauete uero uobis à pseudoprophetis, qui ueniunt ad uos in uestitu ouium, sed intrinsecus sunt lupi rapaces. A fructibus ipsorum agnoscetis eos. Nunquid colligunt de spinis uuam? aut de tribulis ficus? Sic omnis arbor bona, fructus bonos facit. Putris autem arbor, fructus malos facit. Non potest arbor bona, fructus malos facere: neque arbor putris, fructus bonos facere. Omnis arbor, quæ non facit fructum bonum, exciditur, & in ignem conijcitur. Igitur ex fructibus ipsorum agnoscetis eos. Non quisquis dicit mihi domine, domine, introibit in regnum cœlorum, sed qui fecerit uoluntatem patris mei, qui in cœlis est. Multi dicent mihi in illo die: Domine, domine, nónne per nomen tuum prophetauimus, & per nomen tuum dæmonia eiecimus? & per nomen tuum multas uirtutes præstitimus? Ac tum confitebor illis, nunquàm noui uos. Discedite à me, qui operamini iniquitatem. Omnis igitur qui audit ex me sermones hos, & facit eos, adsimilabo illum uiro prudenti, qui ædificauit domum suam super petram, & descendit imber, & uenerunt flumina, & flauerunt uenti, & irruerunt in domum illam, & non est prostrata. Fundata enim fuerat super petram. Et omnis qui audit à me sermones hos, & non facit eos, adsimilabitur uiro fatuo, qui ædificauit domum suam super arenam, & descendit imber, & uenerunt flumina, & flauerunt uenti

& uos facite illis. Hæc est enim lex & ꝓphetæ: Intrate per angustã portã: quia lata porta & spaciosa uia est quæ ducit ad perditionem: & multi sunt qui intrãt per eam. Quod angusta porta & arta uia est quæ ducit ad uitam: & pauci sunt qui inueniunt eam. Attendite a falsis prophetis, qui ueniunt ad uos in uestimentis ouium: intrinsecus autem sunt lupi rapaces. A fructibus eorum cognoscetis eos. Nunquid colligunt de spinis, uuas: aut de tribulis, ficus? Sic omnis arbor bona, fructus bonos facit: mala autem arbor, malos fructus facit. Non potest arbor bona: malos fructus facere: neque arbor mala, fructus bonos facere. Omnis arbor quæ non facit fructum bonum, excidetur & in ignem mittetur. Igitur ex fructibus eorum cognoscetis eos. Non omnis qui dicit mihi domine domine, intrabit in regnum cœlorum: sed qui facit uoluntatem patris mei qui in cœlis est, ipse intrabit in regnum cœlorum. Multi dicent mihi in illa die domine domine, nonne in nomine tuo prophetauimus, & in nomine tuo dæmonia eiecimus: & in nomĩe tuo uirtutes multas fecimus, & tunc confitebor illis, quia nunquam noui uos. Discedite a me omnes qui operamini iniquitatem. Omnis ergo qui audit uerba mea hæc & facit ea, assimilabitur uiro sapienti qui ædificauit domũ suam supra petram: & descendit pluuia, & uenerunt flumina, & flauerunt uenti & irruerunt in domum illam, & nõ cecidit. Fundata enim erat supra petrã. Et omnis qui audit uerba mea hæc & non facit ea, similis erit uiro stulto qui ædificauit domũ suã super arenã, & descendit pluuia, & uenerunt flumina, & flauerunt

οἱ ἄνεμοι καὶ προσέκοψαν τῇ οἰκίᾳ
ἐκείνῃ, καὶ ἔπεσεν, καὶ ἦν ἡ πτῶσις
ξβ β αὐτῆς μεγάλη. * Καὶ ἐγένετο, ὅτε ἐ/
τέλεσεν ὁ Ἰησοῦς τοὺς λόγους τού/
τους, ἐξεπλήσσοντο οἱ ὄχλοι ἐπὶ τῇ
διδαχῇ αὐτοῦ. ἦν γὰρ διδάσκων αὐ/
τοὺς ὡς ἐξουσίαν ἔχων, καὶ οὐχ ὡς
ξγ β οἱ γραμματεῖς. * Καταβάντι δὲ αὐ/ ϛ
τῷ ἀπὸ τοῦ ὄρους, ἠκολούθησαν αὐ
τῷ ὄχλοι πολλοί, καὶ ἰδοὺ λεπρὸς
ἐλθὼν, προσεκύνει αὐτῷ λέγων. κύ/
ριε ἐὰν θέλῃς δύνασαί με καθαρί/
σαι. καὶ ἐκτείνας τὴν χεῖρα, ἥψα/
το αὐτοῦ ὁ Ἰησοῦς λέγων. θέλω, κα
θαρίσθητι. καὶ εὐθέως ἐκαθαρίσθη αὐ
τοῦ ἡ λέπρα. καὶ λέγει αὐτῷ ὁ Ἰη/
σοῦς. ὅρα μηδενὶ εἴπῃς, ἀλλὰ ὕπα/
γε, σεαυτὸν δεῖξον τῷ ἱερεῖ, καὶ προ
σένεγκε τὸ δῶρον, ὃ προσέταξε μω
ξδ γ σῆς, εἰς μαρτύριον αὐτοῖς. * Εἰσελ ζ
θόντι δὲ τῷ Ἰησοῦ εἰς Καπερναούμ,
προσῆλθεν αὐτῷ ἑκατόνταρχος πα
ρακαλῶν αὐτὸν καὶ λέγων. κύριε
ὁ παῖς μου βέβληται ἐν τῇ οἰκίᾳ
παραλυτικὸς, δεινῶς βασανιζόμε/
νος. καὶ λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς. ἐ/
γὼ ἐλθὼν θεραπεύσω αὐτὸν, καὶ ἀ/
ποκριθεὶς ὁ ἑκατόνταρχος, ἔφη.
κύριε, οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς, ἵνα μου ὑπὸ
τὴν στέγην εἰσέλθῃς, ἀλλὰ μόνον εἰ
πὲ λόγον, καὶ ἰαθήσεται ὁ παῖς μου.
καὶ γὰρ ἐγὼ ἄνθρωπός εἰμι ὑπὸ ἐξ
ουσίαν, ἔχων ὑπ᾽ ἐμαυτὸν στρατιώ/
τας, καὶ λέγω τούτῳ, πορεύθητι, καὶ
πορεύεται. καὶ ἄλλῳ ἔρχου, καὶ ἔρχε
ται. καὶ τῷ δούλῳ μου, ποίησον τοῦ
το, καὶ ποιεῖ. ἀκούσας δὲ ὁ Ἰησοῦς,
ἐθαύμασε, καὶ εἶπε τοῖς ἀκολουθοῦ/
σιν. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐδὲ ἐν τῷ
ἰσραὴλ τοσαύτην πίστιν εὗρον.
ξε ε * Λέγω δὲ ὑμῖν, ὅτι πολλοὶ ἀπὸ ἀνα
τολῶν καὶ δυσμῶν ἥξουσι καὶ ἀνακλι/
θήσονται μετὰ ἀβραὰμ, καὶ ἰσαὰκ,
καὶ ἰακὼβ, ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρα
νῶν, οἱ δὲ υἱοὶ τῆς βασιλείας ἐκβλη/
θήσονται εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον,
ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν
ξϛ ε ὀδόντων. * Καὶ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς τῷ ἑκα
τοντάρχῳ. ὕπαγε, καὶ ὡς ἐπίστευσας
γενηθήτω σοι, καὶ ἰάθη ὁ παῖς αὐτοῦ ἐν
ξζ ϛ τῇ ὥρᾳ ἐκείνῃ. * Καὶ ἐλθὼν ὁ Ἰησοῦς η
εἰς τὴν οἰκίαν πέτρου εἶδεν τὴν πενθερὰν
αὐτοῦ

uenti, & impegerunt in domum illam, & deiecta est, & fuit rui/na illius magna. Et factum est, ut cum finisset Iesus sermones hos, obstupuerint turbæ super doctri/na illius. Docebat enim eos ue/lut habens autoritatem, & non sicuti scribæ.

Cum descendisset autem de monte secutæ sunt eũ turbæ mul/tæ: & ecce leprosus accedens, ad/orauit eum, dicens: Domine, si uelis, potes me mundare, pro/tensáque manu, tetigit illum Ie/sus, dicens: Volo, mundus esto, ac protinus mundata fuit illius lepra. Et dicit illi Iesus: Vide, ne cui dixeris: sed abi, ostende te ipsum sacerdoti, & offer mu/nus, quod iussit offerri Moses in testimonium ipsis. Porrò cum in gressus fuisset Iesus Capernaum, adiit eum Centurio, obsecrans eum & dicens: Domine, famu/lus meus decumbit domi paraly ticus, ac grauiter discrutiatur. Et dicit illi Iesus: Ego cum uenero medebor illi. Et respondens Cen turio, dixit: Domine, non sum idoneus, ut tectum meum sub/eas, imò tãtum dic uerbum, & sa nabitur famulus meus. Nam & ego sum homo alterius potestati subditus, & habeo sub me mili/tes, & dico huic, uade, & uadit: & alteri, ueni, & uenit: & seruo meo, fac hoc, & facit. Hæc autem cum audisset Iesus, admiratus est, & ait sequentibus se: Amen dico uo bis, ne in Israël quidem tantum fidei reperi. Dico autem uobis, quod multi ab oriente et occiden te uẽturi sunt, & accumbent cum Abraham & Isaac, & Iacob, in re/gno cœlorum: filii uero regni eii/cientur in tenebras extremas, illic erit ploratus & stridor dentium. Et dixit Iesus Centurioni: Abi, & quemadmodum credis, ita fiat tibi. Et sanatus est famulus eius in hora illa. Et cum uenisset Ie/sus in domum Petri, uidit socrum illius

uenti, & irruerunt in do/mum illam & cecidit: & fuit ruina eius magna. Et fa/ctum est cum consummas/set Iesus uerba hæc, admi/rabantur turbæ super do/ctrina eius. Erat enim do/cens eos sicut potestatem habens, & non sicut scri/bæ & pharisæi.

Cum autem descendis/ VIII.
set Iesus de monte secutæ sunt eũ turbæ multæ: & ec/ce leprosus ueniens adora/bat eum, dicens: Domine si uis, potes me mundare. Et extendens Iesus manum te tigit eum, dicẽs: Volo mun dare. Et confestim mun/data est lepra eius. Et ait illi Iesus: Vide, nemini dixe ris: sed uade ostende te sa/cerdoti, & offer munus tuũ quod præcepit Moyses in te stimoniũ illis. Cum autem introisset Capharnaum ac cessit ad eum Centurio ro/gans eum, & dicens: Domi/ne, puer meus iacet in do/mo paralyticus, & male tor quetur. Et ait illi Iesus: Ego ueniam & curabo eum. Et respondens Centurio, ait: Domine, non sum dignus ut intres sub tectũ meum: sed tantum dic uerbo & sa/nabitur puer meus. Nam & ego homo sum sub pote/state constitutus, habens sub me milites: & dico huic uade, & uadit: & alio ueni, & uenit: & seruo meo fac hoc, & facit. Audiens au/tem Iesus miratus est, & se/quentibus se, dixit: Amen dico uobis: non inueni tan tam fidem in Israel. Di/co autem uobis quod mul ti ab oriente & occidente uenient: & recumbent cum Abraham, & Isaac, & Ia/cob in regno cœlorum. Filii autem regni eiicien/tur in tenebras exteriores. Ibi erit fletus & stridor den tium. Et dixit Iesus Cen/turioni: Vade: & sicut cre/didisti, fiat tibi. Et sana/tus est puer ex illa hora. Et cum uenisset Iesus in do mum Petri, uidit socrum eius

αὐτοῦ βεβλημμένην καὶ πυρέσσουσαν. καὶ ἥψατο τῆς χειρὸς αὐτῆς, καὶ ἀφῆκεν αὐτὴν ὁ πυρετός. καὶ ἠγέρθη, καὶ διηκόνει αὐτοῖς. * Ὀψίας δὲ
ις γενομένης, προσήνεγκαν αὐτῷ δαιμονιζομένους πολλούς, καὶ ἐξέβαλε τὰ πνεύματα λόγῳ, καὶ πάντας τοὺς κακῶς ἔχοντας ἐθεράπευσεν. ὅπως πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ ἠσαΐου τοῦ προφήτου λέγοντος. αὐ-
» τὸς τὰς ἀσθενείας ἡμῶν ἔλαβε, καὶ
» τὰς νόσους ἐβάστασεν. Ἰδὼν δὲ Ἰησοῦς πολλοὺς ὄχλους περὶ αὐτὸν ἐκέλευσεν ἀπελθεῖν εἰς τὸ πέραν.
ξη ι * καὶ προσελθὼν εἷς γραμματεὺς
ε εἶπεν αὐτῷ, διδάσκαλε, ἀκολουθήσω σοι ὅπου ἐὰν ἀπέρχῃ. καὶ λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς. αἱ ἀλώπεκες φωλεοὺς ἔχουσιν, καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατασκηνώσεις, ὁ δὲ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, οὐκ ἔχει ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίνῃ. Ἕτερος δὲ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ εἶπεν αὐτῷ, κύριε ἐπίτρεψόν μοι πρῶτον ἀπελθεῖν καὶ θάψαι τὸν πατέρα μου. Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ, ἀκολούθει μοι, καὶ ἄφες τοὺς νεκροὺς θάψαι τοὺς ἑαυτῶν νεκρούς.
ξθ * καὶ ἐμβάντι αὐτῷ εἰς τὸ πλοῖον, ια
α ἠκολούθησαν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. καὶ ἰδοὺ σεισμὸς μέγας ἐγένετο ἐν τῇ θαλάσσῃ, ὥστε τὸ πλοῖον καλύπτεσθαι ὑπὸ τῶν κυμάτων. αὐτὸς δὲ ἐκάθευδεν. καὶ προσελθόντες οἱ μαθηταί, ἤγειραν αὐτὸν λέγοντες. κύριε, σῶσον ὑμᾶς, ἀπολλύμεθα. καὶ λέγει αὐτοῖς. τί δειλοί ἐστε ὀλιγόπιστοι; τότε ἐγερθείς, ἐπετίμησε τοῖς ἀνέμοις καὶ τῇ θαλάσσῃ, καὶ ἐγένετο γαλήνη μεγάλη. οἱ δὲ ἄνθρωποι ἐθαύμασαν λέγοντες, ποταπός ἐστιν οὗτος, ὅτι καὶ οἱ ἄνεμοι, καὶ ἡ θάλασσα ὑπακούουσιν αὐτῷ; Καὶ
ἐλθόντι αὐτῷ εἰς τὸ πέραν, * εἰς χώ- ιβ
ραν τῶν γεργεσηνῶν, ὑπήντησαν αὐτῷ δύο δαιμονιζόμενοι ἐκ τῶν μνημείων ἐξερχόμενοι χαλεποὶ λίαν, ὥστε μὴ ἰσχύειν τινὰ παρελθεῖν διὰ τῆς ὁδοῦ ἐκείνης. καὶ ἰδοὺ ἔκραξαν λέγοντες. τί ἡμῖν καὶ σοί Ἰησοῦ υἱὲ τοῦ θεοῦ; ἦλθες ὧδε πρὸ καιροῦ βασανίσαι ἡμᾶς; ἦν δὲ μακρὰν ἀπ' αὐτῶν ἀγέλη χοίρων πολλῶν βοσκομένη.

illius in lecto decumbentem, & febricitantem, tetigitq; manum illius, & reliquit illam febris: & ſurrexit ac miniſtrauit illis. Cum autem appetiſſet ueſpera, adduxerunt illi dæmoniacos multos, & eiecit ſpiritus uerbo, omnesq; male habentes ſanauit, ut impleretur quod dictum erat per Eſaiam prophetam, cum ait: Hic infirmitates noſtras ſuſcepit, & morbos portauit. Cum uidiſſet autem Ieſus turbas multas circum ſeſe, iuſſit ut abirent in ulteriorem ripam: & cum adiſſet, unus ſcriba dixit ei: Præceptor, ſequar te quocunque abieris. Et dicit illi Ieſus: Vulpes foueas habent, & uolucres cœli nidos, at filius hominis non habet ubi caput reclinet. Alius de numero diſcipulorum ſuorum dixit ei: Domine, permitte mihi prius, ut abeam, & ſepeliam patrem meum. At Ieſus dixit illi: Sequere me, & ſine ut mortui ſepeliant mortuos ſuos. Et cum eſſet ingreſſus nauim, ſecuti ſunt eum diſcipuli ſui, & ecce motus magnus factus eſt in mari, adeo ut nauis operiretur à fluctibus, ipſe uero dormiebat. Et accedẽtes diſcipuli, excitauerunt illum dicentes: Domine, ſerua nos, perimus. Et dicit illis: Quid timidi eſtis exigua prædíti fiducia? Tunc excitatus, increpauit uentos & mare, & facta eſt tranquillitas magna. Homines uero admirabantur, dicentes: Qualis eſt hic, quia uenti quoque, & mare obediunt illi? Et cum ueniſſet ad ulteriorem ripam, in regionem Gergeſenorum, occurrerunt ei duo dæmoniaci, è monumentis egreſſi: erãt autem ſæui ſupra modũ, adeo ut nemo poſſet tranſire per uiam illam. Et ecce uociferabãtur, dicentes: Quid rei nobis tecũ eſt Ieſu fili dei? uenisti huc ad cruciandum nos ante tẽpus? Erat autẽ procul ab illis grex porcorũ multorũ paſcens.

eius iacentem & febricitantem: & tetigit manum eius & dimiſit eam febris, & ſurrexit & miniſtrabat eis. Veſpere autem facto obtulerũt ei multos dæmonia habentes, & eijciebat ſpiritus uerbo: & omnes male habentes, curauit: ut adimpleretur quod dictum eſt per Eſaiam prophetam, dicentem: Ipſe infirmitates noſtras accepit, & ægrotationes noſtras portauit. Videns autẽ Ieſus turbas multas circũ ſe, iuſſit diſcipulos ire trans fretum. Et accedens unus ſcriba, ait illi: Magiſter, ſequar te quocunque ieris. Et dicit ei Ieſus: Vulpes foueas habẽt, & uolucres cœli nidos: filius autem hominis nõ habet ubi caput ſuum reclinet. Alius autem de diſcipulis eius ait illi: Domine permitte me primum ire & ſepelire patrem meum. Ieſus autem ait illi: Sequere me, & dimitte mortuos ſepelire mortuos ſuos. Et aſcẽdente eo in nauiculam, ſecuti ſunt eum diſcipuli eius: & ecce motus magnus factus eſt in mari: ita ut nauicula opiretur fluctibus: Ipſe uero dormiebat. Et acceſſerunt ad eum diſcipuli eius, & ſuſcitauerunt eum, dicentes: Domine, ſalua nos perimus. Et dicit eis Ieſus: Quid timidi eſtis modicæ fidei? Tunc ſurgens imperauit uẽtis & mari: & facta eſt tranquillitas magna. Porro homines mirati ſunt, dicentes: Qualis eſt hic: quia uenti & mare obediunt ei? Et cum ueniſſet Ieſus trans fretum in regionem Geraſenorũ, occurrerunt ei duo habentes dæmonia: de monumentis exeuntes ſæui nimis: ita ut nemo poſſet tranſire per uiam illam. Et ecce clamauerunt, dicẽtes: Quid nobis & tibi Ieſu fili dei? Veniſti huc ante tẽpus torquere nos. Erat autẽ non longe ab illis grex porcorum multorum paſcens.

μένη. οἱ δὲ δαίμονες παρεκάλουν αὐτὸν λέγοντες. εἰ ἐκβάλλεις ἡμᾶς, ἐπίτρεψον ἡμῖν ἀπελθεῖν εἰς τὴν ἀγέλην τῶν χοίρων. καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὑπάγετε. οἱ δὲ ἐξελθόντες, ἀπῆλθον εἰς τὴν ἀγέλην τῶν χοίρων. καὶ ἰδοὺ ὥρμησεν πᾶσα ἡ ἀγέλη τῶν χοίρων κατὰ τοῦ κρημνοῦ εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ ἀπέθανον ἐν τοῖς ὕδασιν. οἱ δὲ βόσκοντες ἔφυγον καὶ ἀπελθόντες εἰς τὴν πόλιν, ἀπήγγειλαν πάντα, καὶ τὰ τῶν δαιμονιζομένων. καὶ ἰδοὺ πᾶσα ἡ πόλις ἐξῆλθεν εἰς συνάντησιν τῷ Ἰησοῦ, καὶ ἰδόντες αὐτὸν, παρεκάλεσαν, ὅπως μεταβῇ ἀπὸ τῶν ὁρίων αὐτῶν, καὶ ἐμβὰς εἰς τὸ πλοῖον διεπέρασεν καὶ ἦλθεν εἰς τὴν ἰδίαν πόλιν.

ο *καὶ ἰδοὺ προσέφερον αὐτῷ παρα- ιγ
α λυτικὸν ἐπὶ κλίνης βεβλημένον. καὶ
ἰδὼν ὁ Ἰησοῦς τὴν πίστιν αὐτῶν, εἶπεν τῷ παραλυτικῷ. θάρσει τέκνον, ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι σου. καὶ ἰδοὺ τινὲς τῶν γραμματέων εἶπον ἐν ἑαυτοῖς, οὗτος βλασφημεῖ. καὶ ἰδὼν ὁ Ἰησοῦς τὰς ἐνθυμήσεις αὐτῶν, εἶπεν. ἵνα τί ὑμεῖς ἐνθυμεῖσθε πονηρὰ ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν; τί γάρ ἐστιν εὐκολώτερον, εἰπεῖν ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι, ἢ εἰπεῖν, ἔγειρε καὶ περιπάτει; ἵνα δὲ εἰδῆτε, ὅτι ἐξουσίαν ἔχει ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τῆς γῆς ἀφιέναι ἁμαρτίας. τότε λέγει τῷ παραλυτικῷ. ἐγερθεὶς, ἆρόν σου τὴν κλίνην, καὶ ὕπαγε εἰς τὸν οἶκόν σου. καὶ ἐγερθεὶς ἀπῆλθεν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ. ἰδόντες δὲ οἱ ὄχλοι, ἐθαύμασαν καὶ ἐδόξασαν τὸν θεὸν, τὸν δόντα ἐξουσίαν τοιαύ-
οα την τοῖς ἀνθρώποις. * καὶ παρά- ιδ
β γων ὁ Ἰησοῦς ἐκεῖθεν, εἶδεν ἄνθρω-
πον καθήμενον ἐπὶ τὸ τελώνιον Ματθαῖον λεγόμενον, καὶ λέγει αὐτῷ. ἀκολούθει μοι. καὶ ἀναστὰς, ἠκολού-
οβ θησεν αὐτῷ. * καὶ ἐγένετο αὐτοῦ
β ἀνακειμένου ἐν τῇ οἰκίᾳ, καὶ ἰδοὺ πολλοὶ τελῶναι καὶ ἁμαρτωλοὶ ἐλθόντες, συνανέκειντο τῷ Ἰησοῦ, καὶ τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, καὶ ἰδόντες οἱ φαρισαῖοι, εἶπον τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ. διὰ
ογ τί μετὰ τῶν τελωνῶν καὶ ἁμαρτωλῶν
β ἐσθίει ὁ διδάσκαλος ὑμῶν; *ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀκούσας

scens. Dæmones uero rogabant eum dicentes: *Si eiicis nos, per-mitte nobis, ut demigremus in gregem porcorum.* Et ait illis: Abite. Illi uero egressi, abierunt in gregem porcorum. Et ecce ferebatur totus grex porcorũ, per præceps in mare, & perierunt in aquis. Porrò qui pascebant, aufugerunt: & digressi in ciuitatem, renunciauerunt omnia, & quid accidisset dæmoniacis. Et ecce tota ciuitas exiuit in occursum Iesu. Et cum uidissent illum, rogabant, ut decederet è finibus ipsorum.

Et ingressus nauem traiecit ac uenit in suam ciuitatem, & ecce adduxerunt illi paralyticum in lecto decumbentem. Cunctaque uidisset Iesus fidem illorum, dixit paralytico, Bono animo esto fili, remittuntur tibi peccata tua. Et ecce quidam è scribis dicebãt intra sese: Hic blasphemat. Et cum uidisset Iesus cogitationes illorum, dixit: Quare uos cogitatis mala in cordibus uestris? Vtrum enim est facilius dicere, remittũtur tibi peccata: an dicere, surge & ambula? Vt autem sciatis, quod potestatẽ habeat filius hominis in terra remittendi peccata. tunc dicit paralytico: Surge, tolle tuum lectum, & abi in domum tuam. Et ille surrexit, abiitque domum suam. Turbæ uero quæ uiderant admiratæ sunt, & glorificauerũt deum, qui dedisset potestatem talem hominibus. Et præteriẽs Iesus illinc, uidit hominem desidentem ad telonium, Matthæum nomine: dicitque ei: Sequere me. Atque is surgens secutus est eum. Et factũ est, ut Iesus accũberet in illius ædibus. Et ecce multi publicani, & peccatores, qui uenerãt, simul accubuerunt cum Iesu, & discipulis illius. Cunctaque id uidissent pharisæi, dixerunt discipulis eius: Cur cum publicanis & peccatoribus sumit cibũ præceptor uester? At Iesus ubi audiuit,

scens. Dæmones autem rogabant eum, dicentes: Si eiicis nos hinc, mitte nos in gregem porcorum. Et ait illis: Ite. At illi exeũtes abierunt in porcos: Et ecce magno impetu abiit totus grex per præceps in mare: & mortui sunt in aquis. Pastores autem fugerunt: & uenientes in ciuitatem, nunciauerunt hæc omnia: & de his qui dæmonia habuerant. Et ecce tota ciuitas exiit obuiam Iesu: & uiso eo, rogabant eum ut transiret a finibus eorum.

IX. Et ascendens Iesus in nauiculam trãsfretauit, & uenit in ciuitatem suam. Et ecce offerebant ei paralyticũ iacentem in lecto. Videns autem Iesus fidem illorum dixit paralytico: Confide fili: remittuntur tibi peccata tua. Et ecce quidam de scribis dixerũt intra se: Hic blasphemat. Et cum uidisset Iesus cogitationes eorum, dixit: Vt quid cogitatis mala in cordibus uestris? Quid est facilius dicere: dimittuntur tibi peccata tua: an dicere: surge, & ambula? Vt autem sciatis quia filius hominis habet potestatem in terra dimittendi peccata: tunc ait paralytico: Surge, tolle lectum tuum & uade in domum tuam. Et surrexit, & abiit in domum suam. Videntes autem turbæ timuerunt, & glorificauerunt deum qui dedit potestatem talem hominibus. Et cum transiret inde Iesus uidit hominem sedentem in teloneo, Matthæum nomine. Et ait illi: Sequere me. Et surgens secutus est eum. Et factum est discumbẽte eo in domo: ecce multi publicani & peccatores uenientes discumbebant cum Iesu & discipulis eius. Et uidentes pharisæi, dicebant discipulis eius: Quare cum publicanis & peccatoribus mãducat magister uester. At Iesus audiens

ἀκούσας, εἶπεν αὐτοῖς. οὐ χρείαν ἔ/
χουσιν οἱ ἰσχύοντες ἰατροῦ, ἀλλ' οἱ
κακῶς ἔχοντες. πορευθέντες δὲ μά/
θετε τί ἐστιν, ἔλεον θέλω, καὶ οὐ θυ
» σίαν, οὐ γὰρ ἦλθον καλέσαι δι/
καίους, ἀλλ' ἁμαρτωλοὺς εἰς μετά
νοιαν. τότε προσέρχονται αὐτῷ
οἱ μαθηταὶ Ἰωάννου λέγοντες. διὰ τί
ἡμεῖς καὶ οἱ φαρισαῖοι νηστεύομεν
πολλά, οἱ δὲ μαθηταί σου οὐ νηστεύου
σιν; καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς. μὴ
δύνανται οἱ υἱοὶ τοῦ νυμφῶνος πεν
θεῖν ἐφ' ὅσον μετ' αὐτῶν ἐστιν ὁ νυμ
φίος; ἐλεύσονται δὲ ἡμέραι ὅτ' ἂν
ἀπαρθῇ ἀπ' αὐτῶν ὁ νυμφίος, καὶ
τότε νηστεύσουσιν. οὐδεὶς δὲ ἐπιβάλ
λει ἐπίβλημα ῥάκους ἀγνάφου ἐπὶ
ἱματίῳ παλαιῷ. αἴρει γὰρ τὸ πλή
ρωμα αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ ἱματίου, καὶ χεῖ
ρον σχίσμα γίνεται. οὐδὲ βάλλουσιν
οἶνον νέον, εἰς ἀσκοὺς παλαιούς. εἰ
δὲ μήγε, ῥήγνυνται οἱ ἀσκοί, καὶ ὁ
οἶνος ἐκχεῖται, καὶ οἱ ἀσκοὶ ἀπο/
λοῦνται, ἀλλὰ βάλλουσιν οἶνον νέον,
εἰς ἀσκοὺς καινούς, καὶ ἀμφότερα
οδ σωτηροῦνται. * ταῦτα αὐτοῦ λα/
β λοῦντος αὐτοῖς, ἰδοὺ ἄρχων ἐλθὼν
προσεκύνει αὐτῷ λέγων, ὅτι ἡ θυγά
τηρ μου ἄρτι ἐτελεύτησεν. ἀλλὰ ἐλ
θὼν ἐπίθες τὴν χεῖρά σου ἐπ' αὐτὴν
καὶ ζήσεται. καὶ ἐγερθεὶς ὁ Ἰησοῦς,
ἠκολούθησεν αὐτῷ, καὶ οἱ μαθηταὶ
αὐτοῦ, καὶ ἰδοὺ γυνὴ αἱμοῤῥοοῦσα
δώδεκα ἔτη, προσελθοῦσα ὄπισθεν
ἥψατο τοῦ κρασπέδου τοῦ ἱματίου
αὐτοῦ, ἔλεγε γὰρ ἐν ἑαυτῇ, ἐὰν μό
νον ἅψωμαι τοῦ ἱματίου αὐτοῦ, σω/
θήσομαι. ὁ δὲ Ἰησοῦς ἐπιστραφεὶς καὶ
ἰδὼν αὐτήν, εἶπεν. θάρσει θύγατερ,
ἡ πίστις σου σέσωκέ σε, καὶ ἐσώθη
ἡ γυνὴ ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκείνης. καὶ ἐλ/
θὼν ὁ Ἰησοῦς εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἄρ
χοντος, καὶ ἰδὼν τοὺς αὐλητὰς καὶ
τὸν ὄχλον θορυβούμενον, λέγει
αὐτοῖς. ἀναχωρεῖτε, οὐ γὰρ ἀπέ/
θανε τὸ κοράσιον, ἀλλὰ καθεύδει.
καὶ κατεγέλων αὐτοῦ. ὅτε δὲ ἐξε/
βλήθη ὁ ὄχλος, εἰσελθὼν ἐκράτη
σε τῆς χειρὸς αὐτῆς, καὶ ἠγέρθη τὸ
κοράσιον. καὶ ἐξῆλθεν ἡ φήμη αὕτη,
οε εἰς ὅλην τὴν γῆν ἐκείνην. * καὶ παρά/
ι γοντι ἐκεῖθεν τῷ Ἰησοῦ, ἠκολούθησαν
αὐτῷ

audiuit, dixit illis: Non opus ha/
bent hi, qui ualidi sunt medico,
sed qui male habent. Quin poti/
us ite & discite, quid sit illud, Mi/
sericordiam uolo, & non sacrifici/
um. Non enim ueni ad uocan/
dum iustos, sed peccatores ad pœ
nitentiam. Tunc adeunt eum di/
scipuli Ioannis, dicentes: Quam
ob causam, nos & pharisæi ieiu/
namus plerumque, discipuli uero
tui non ieiunant? Et dixit illis Ie/
sus: Num possunt filij sponsi luge
re, quandiu cum illis est sponsus?
Venient autem dies, cum tolle/
tur ab eis sponsus, & tunc ieiuna/
bunt. Nullus immittit assumen/
tum panni rudis in ueste ueteri.
Aufert enim supplemētum illius
à uestimento, & peior ruptura fit.
Neque mittunt uinum nouum, in
utres ueteres: alioqui rumpuntur
utres, & uinū effunditur, & utres
pereunt. Sed mittunt uinum no/
uum in utres nouos, & utraque si/
15 mul seruantur. Hæc cum illis lo/
queretur, ecce primas quidam ue
nit & adorauit eum, dicens: Filia
mea modo defuncta est, sed ueni,
& impone manum tuam super il/
15 lam, ac uiuet. Et surgens Iesus se/
cutus est eum, ac discipuli illius.
Et ecce mulier quæ sanguinis pro
fluuio laborauerat duodecim an/
nos, accedens à tergo, tetigit fim/
briam uestimenti illius. Dixerat
enim intra sese. Si tantum tetige/
ro uestimentū illius, ero salua. At
Iesus conuersus, ut uidit illam, di/
xit: Confide filia, fides tua saluam
te fecit. Et salua facta fuit mulier
à tempore illo. Et cum uenisset Ie
sus in ædes primatis, uidissetque ti/
bicines, & turbam tumultuātem,
dicit illis: Secedite, nō enim mor/
tua est adulescentula, sed dormit.
Et deridebant illum: Cum autem
fuisset eiecta turba, introgressus
tenuit manum illius, & surrexit
adulescentula. Et emanauit ru/
17 mor hic in totam terram illam. Et
cum discederet illinc Iesus, secuti
sunt

diens, ait: Nō est opus me/
dico ualentibus: sed male
habentibus. Euntes autem
discite quid est misericordi
am uolo & non sacrificium.
Non enim ueni uocare iu/
stos: sed peccatores. Tunc
accesserūt ad eum discipu/
li Ioannis dicētes: Quare
nos & pharisæi ieiunamus
frequenter: discipuli autem
tui non ieiunant? Et ait illis
Iesus: Nunquid possunt fi/
lij spōsi lugere quādiu cum
illis est sponsus? Venient
autem dies, cum auferetur
ab eis sponsus: & tunc ieiu
nabunt. Nemo autē immit
tit commissuram panni ru/
dis in uestimentum uetus.
Tollit enim plenitudinē ei/
us a uestimēto: & peior scis/
sura fit. Neque mittunt ui/
num nouum in utres uete/
res: Alioquin rumpuntur
utres & uinum effunditur:
& utres pereūt. Sed uinum
nouum in utres nouos mit
tunt: & ambo conseruan/
tur. Hæc illo loquente ad
eos: ecce princeps unus ac/
cessit & adorabat eum, di/
cens: Domine filia mea mo
do defuncta est: sed ueni
impone manum tuam su/
per eam & uiuet. Et surgēs
Iesus sequebatur eum & di
scipuli eius. Et ecce mulier
quæ sanguinis fluxum pa/
tiebatur duodecim annis:
accessit retro & tetigit fim/
briam uestimenti eius. Di/
cebat enim intra se: Si tetige
ro tantum uestimentū eius
salua ero. At Iesus cōuersus
& uidens eā, dixit: Confide
filia: fides tua saluam te fe/
cit: & salua facta est mulier
ex illa hora. Et cū uenisset
Iesus in domum principis:
& uidisset tibicines & turbā
tumultuantem, dicebat: Re
cedite, nō est enim mortua
puella: sed dormit. Et deri/
debant eum. Et cum eiecta
esset turba: intrauit & te/
nuit manum eius, & dixit:
Puella surge. Et surrexit pu
ella: & exijt fama hæc in
uniuersam terram illam: &
transeunte inde Iesu, secuti

 sunt

αὐτῷ δύο τυφλοὶ κράζοντες καὶ λέ-
γοντες. ἐλέησον ἡμᾶς υἱὲ δαβίδ. ἐλ-
θόντι δὲ εἰς τὴν οἰκίαν, προσῆλθον
αὐτῷ οἱ τυφλοὶ, καὶ λέγει αὐτοῖς ὁ
ἰησοῦς, πιστεύετε ὅτι δύναμαι τοῦ-
το ποιῆσαι; λέγουσιν αὐτῷ. ναὶ κύ-
ριε. τότε ἥψατο τῶν ὀφθαλμῶν αὐ-
τῶν λέγων, κατὰ τὴν πίστιν ὑμῶν
γενηθήτω ὑμῖν. καὶ ἀνεῴχθησαν αὐ-
τῶν οἱ ὀφθαλμοί. καὶ ἐνεβριμήσα-
το αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς λέγων, ὁρᾶτε μη-
δεὶς γινωσκέτω. οἱ δὲ ἐξελθόντες,
διεφήμισαν αὐτὸν ἐν ὅλῃ τῇ γῇ ἐ-
κείνῃ. αὐτῶν δὲ ἐξερχομένων, * ἰδοὺ
προσήνεγκαν αὐτῷ ἄνθρωπον κω-
φὸν δαιμονιζόμενον, καὶ ἐκβλη-
θέντος τοῦ δαιμονίου ἐλάλησεν ὁ
κωφός. καὶ ἐθαύμασαν οἱ ὄχλοι λέ-
γοντες, ὅτι οὐδέποτε ἐφάνη οὕτως
ἐν τῷ ἰσραήλ. οἱ δὲ φαρισαῖοι ἔλε-
γον, ἐν τῷ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων
οϛ ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια. * καὶ πε-
ε ριῆγεν ὁ ἰησοῦς τὰς πόλεις πάσας,
καὶ τὰς κώμας διδάσκων ἐν ταῖς
συναγωγαῖς αὐτῶν, καὶ κηρύσσων
τὸ εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας, καὶ θε-
ραπεύων πᾶσαν νόσον καὶ πᾶσαν
οζ μαλακίαν ἐν τῷ λαῷ. * ἰδὼν δὲ
ϛ τοὺς ὄχλους, ἐσπλαγχνίσθη περὶ αὐ-
τῶν. ὅτι ἦσαν ἐκλελυμένοι καὶ ἐρ-
ριμμένοι ὡσεὶ πρόβατα μὴ ἔχοντα
οη ποιμένα. * τότε λέγει τοῖς μαθη-
ε ταῖς αὐτοῦ. ὁ μὲν θερισμὸς πολὺς,
οἱ δὲ ἐργάται ὀλίγοι, δεήθητε οὖν
τοῦ κυρίου τοῦ θερισμοῦ, ὅπως ἐκβά-
λῃ ἐργάτας εἰς τὸν θερισμὸν αὐτοῦ.
οθ * καὶ προσκαλεσάμενος τοὺς δώ-
β δεκα μαθητὰς αὐτοῦ, ἔδωκεν αὐ-
τοῖς ἐξουσίαν κατὰ πνευμάτων ἀκα-
θάρτων, ὥστε ἐκβάλλειν αὐτὰ, καὶ
θεραπεύειν πᾶσαν νόσον, καὶ πᾶ-
σαν μαλακίαν. τῶν δὲ δώδεκα ἀ-
ποστόλων τὰ ὀνόματά ἐστι ταῦτα.
π * πρῶτος σίμων ὁ λεγόμενος πέ-
ϛ τρος, καὶ ἀνδρέας ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ.
ἰάκωβος ὁ τοῦ ζεβεδαίου, καὶ ἰωάν-
νης ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ. φίλιππος καὶ
βαρθολομαῖος. θωμᾶς καὶ ματ-
θαῖος, ὁ τελώνης. ἰάκωβος ὁ τοῦ
ἀλφαίου. καὶ λεββαῖος ὁ ἐπικλη-
θεὶς θαδδαῖος. σίμων ὁ κανανίτης
καὶ ἰούδας ἰσκαριώτης, ὁ καὶ παρα-
δοὺς

sunt illum duo cæci, clamantes,
ac dicentes: Miserere nostri fili
Dauid. At cum uenisset in ædes,
adierunt illum cæci, & dicit illis
Iesus: Creditis me hoc posse fa-
cere? Dicunt illi: credimus do-
mine. Tunc tetigit oculos illo-
rum, dicens: Iuxta fidem uestram
fiat uobis: & aperti sunt illorum
oculi. Et interminatus est illis Ie-
sus, dicens: Videte ne quis sciat.
At illi cum abissent, diuulgarunt
famam illius in tota terra illa. Il-
ιη lis autem egredientibus, ecce ad-
duxerunt illi hominem mutum
dæmoniacum, & eiecto dæmo-
nio, locutus est mutus. Et admi-
ratæ sunt turbæ, dicentes: Nun-
quam apparuit sic in Israël. At
pharisæi dicebant: Per principem
dæmoniorum eijcit dæmonia. Et
circumibat Iesus ciuitates omnes
ac uicos, docens in synagogis il-
lorum, & prædicans Euangelium
regni, & sanãs omnem morbum
& omnem languorem in popu-
lo. Cum uidisset autem turbas,
affectu misericordiæ tactus est er-
ga illos, quod essent destituti, ac
dispersi uelut oues, non haben-
tes pastorem. Tunc dicit disci-
pulis suis: Ipsa quidem messis
copiosa, cæterum operarij pau-
ci. Rogate igitur dominum mes-
sis, ut extrudat operarios in mes-
sem suam.
ιθ Et accersitis duodecim disci-
pulis suis, dedit eis potestatem
aduersus spiritus immundos, ut
eijcerent eos, & sanarent quem-
uis morbum, & quemuis langu-
orem. Porrò duodecim aposto-
lorum nomina sunt hæc: Primus
Simon, qui uocatur Petrus. Et
Andreas frater eius. Iacobus fi-
lius Zebedæi. Et Ioannes frater
eius. Philippus & Bartholomæ-
us. Thomas, & Matthæus, qui
fuerat publicanus. Iacobus filius
Alphæi, & Lebbæus, cognomen-
to Thaddæus. Simon Cananæ-
us, & Iudas Iscariotes, qui & pro-
didit

sunt eum duo cæci clamã-
tes, & dicentes: Miserere
nostri fili Dauid. Cum au-
tem uenisset domum: ac-
cesserunt ad eum cæci, &
dixit eis Iesus: Creditis,
quia hoc possum facere
uobis? Dicunt ei: Vti-
que domine. Tunc tetigit
oculos eorum, dicens.
Secũdum fidem uestram
fiat uobis. Et aperti sunt
oculi eorum. Et cõmina-
tus est illis Iesus, dicens:
Videte ne quis sciat. Illi
autem exeuntes diffama-
uerunt eum in tota terra
illa. Egressis autem illis,
ecce obtulerunt ei homi-
nem mutum dæmonium
habentem, & eiecto dæmo
nio locutus est mutus: &
miratæ sunt turbæ, dicen-
tes: Nunq̃ apparuit sic in
Israel. Pharisæi autem di-
cebant: In principe dæmo
niorum eijcit dæmones.
Et circumibat Iesus om-
nes ciuitates & castella do
cens in synagogis eorum:
& prædicans Euangelium
regni: & curãs omnem lan
guorem & omnem infirmi
tatem. Videns autem tur-
bas, misertus est eis: quia
erant uexati: & iacentes si-
cut oues non habentes pa
storem. Tunc dixit disci-
pulis suis: Messis quidem
multa: operarij autẽ pau-
ci. Rogate ergo dominum
messis, ut mittat operari-
os in messem suam.
Et conuocatis duode-
cim discipulis suis, dedit il X.
lis potestatem spirituũ im-
mundorũ, ut eijcerent eos
& curarent omnem lan-
guorem et omnem infirmi
tatem. Duodecim autem
Apostolorũ nomina sunt
hæc: Primus Simon, qui
dicitur Petrus, & Andre-
as frater eius: Philippus, &
Bartholomeus: Iacobus
Zebedæi, & Ioannes fra-
ter eius: Thomas, & Mat-
thæus publicanus: & Iaco
bus Alphei & Thaddeus:
Simon Chananæus, & Iu
das Scariotis, qui & tra-
didit

πα δοὺς αὐτόν. * Τούτους τοὺς δώδε/
β κα ἀπέστειλεν ὁ Ἰησοῦς, παραγγεί/
λας αὐτοῖς λέγων. εἰς ὁδὸν ἐθνῶν
μὴ ἀπέλθητε, καὶ εἰς πόλιν σαμα/
ρειτῶν μὴ εἰσέλθητε. πορεύεσθε δὲ
μᾶλλον πρὸς τὰ πρόβατα τὰ ἀπο/
λωλότα οἴκου ἰσραήλ. πορευόμενοι
δὲ κηρύσσετε λέγοντες, ὅτι ἤγγικεν
πβ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. * Ἀσθε/
β νοῦντας θεραπεύετε, λεπροὺς καθα/
ρίζετε, νεκροὺς ἐγείρετε, δαιμόνια
ἐκβάλλετε, δωρεὰν ἐλάβετε, δωρε/
ὰν δότε. μὴ κτήσησθε χρυσὸν, μη/
δὲ ἄργυρον, μηδὲ χαλκὸν εἰς τὰς
ζώνας ὑμῶν, μὴ πήραν εἰς ὁδὸν,
μηδὲ δύο χιτῶνας, μηδὲ ὑποδήμα
πγ τα, μηδὲ ῥάβδον, ἄξιος γὰρ ἐργά
β της τῆς τροφῆς αὐτοῦ ἐστιν. * Εἰς
ἣν δ' ἂν πόλιν ἢ κώμην εἰσέλθητε,
ἐξετάσατε, τίς ἐν αὐτῇ ἄξιός ἐστιν.
καὶ ἐκεῖ μείνατε ἕως ἂν ἐξέλθητε.
πδ *Εἰσερχόμενοι δὲ εἰς τὴν οἰκίαν,
ε ἀσπάσασθε αὐτήν. καὶ ἐὰν μὲν ᾖ ἡ
οἰκία ἀξία, ἐλθέτω ἡ εἰρήνη ὑμῶν
ἐπ' αὐτήν, ἐὰν δὲ μὴ ᾖ ἀξία, ἡ εἰρή/
νη ὑμῶν, πρὸς ὑμᾶς ἐπιστραφήτω.
πε * Καὶ ὃς ἐὰν μὴ δέξηται ὑμᾶς μη/
β δὲ ἀκούσῃ τοὺς λόγους ὑμῶν, ἐξ/
ερχόμενοι τῆς οἰκίας ἢ τῆς πόλεως
ἐκείνης, ἐκτινάξατε τὸν κονιορτὸν τῶν
ποδῶν ὑμῶν. Ἀμὴν λέγω ὑμῖν,
ἀνεκτότερον ἔσται γῇ σοδόμων καὶ
γομόῤῥων ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως, ἢ τῇ
πϛ πόλει ἐκείνῃ. * Ἰδοὺ ἐγὼ ἀπο/
ε στέλλω ὑμᾶς ὡς πρόβατα ἐν μέ/
σῳ λύκων. γίνεσθε οὖν φρόνιμοι
ὡς οἱ ὄφεις, καὶ ἀκέραιοι ὡς αἱ πε/
πζ ριστεραί. * Προσέχετε δὲ ἀπὸ τῶν
α ἀνθρώπων. παραδώσουσι γὰρ ὑ/
μᾶς εἰς συνέδρια, καὶ ἐν ταῖς συ/
ναγωγαῖς αὐτῶν μαστιγώσουσιν
ὑμᾶς, καὶ ἐπὶ ἡγεμόνας δὲ καὶ
βασιλεῖς ἀχθήσεσθε ἕνεκεν ἐμοῦ,
εἰς μαρτύριον αὐτοῖς, καὶ τοῖς ἔ/
πη θνεσιν. * Ὅταν δὲ παραδίδω/
β σιν ὑμᾶς, μὴ μεριμνήσητε, πῶς
ἢ τί λαλήσητε. Δοθήσεται γὰρ ὑ/
μῖν ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ τί λαλήση/
τε. οὐ γὰρ ὑμεῖς ἐστὲ οἱ λαλοῦν/
τες, ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τοῦ πα/
τρὸς ὑμῶν τὸ λαλοῦν ἐν ὑμῖν.
παραδώσει δὲ ἀδελφὸς ἀδελ/
φὸν

didit illum. Hos numero duodecim, emisit Iesus, quibus præceperat dicens: In uiam gentium ne abieritis, & in ciuitatem Samaritanorum ne ingrediamini, sed ite potius ad oues perditas domus Israël. Profecti autem prædicate dicentes: Appropinquauit regnum cœlorum. Infirmos sanate, leprosos mundate, mortuos suscitate, dæmonia eijcite: gratuito accepistis, gratuito date. Ne possideatis aurum, neque argentum, neque æs in crumenis uestris, neque peram ad iter, neque binas tunicas, neq; calciamenta, neque uirgam. Nam dignus est operarius cibo suo. Sed in quamcunque ciuitatem aut uicum fueritis ingressi, exquirite quis in ea sit dignus, atque illic manete donec exeatis. Cum autem intrabitis domum, salutate illam: & si quidem fuerit domus digna, ueniat pax uestra super illam. Sin minus fuerit digna, pax uestra ad uos reuertatur. Et quicunq; non exceperit uos, neq; audierit sermones uestros, exeuntes ex ædibus, aut ciuitate illa, excutite puluerem pedum uestrorum. Amen dico uobis, Tolerabilius erit terræ Sodomorum, & Gomorrhorum in die iudicij, quàm ciuitati illi. Ecce ego emitto uos, uelut oues in medio luporum. Estote igitur prudentes, ueluti serpentes, & simplices sicut columbæ. Cauete autem ab illis hominibus, tradēt enim uos in concilia, & in conciliabulis suis flagris cædent uos: quin & ad principes ac reges ducemini, propter me, in testimonium ipsis ac gentibus. At cum tradiderint uos, ne sitis solliciti, quomodo, aut quid loquamini: dabitur enim uobis in illa hora quid loquamini. Non enim uos estis illi loquentes, sed spiritus patris uestri, qui loquitur in uobis. Tradet autem frater fratrem in

didit eum. Hos duodecim misit Iesus præcipiens eis, & dicens: In uiam gētium ne abieritis: & in ciuitates Samaritanorum ne intraueritis: sed potius ite ad oues quæ perierunt domus Israel. Euntes autem prædicate, dicentes: quia appropinquabit regnum cœlorū: infirmos curate: mortuos suscitate: leprosos mūdate: dæmones eijcite: gratis accepistis, gratis date. Nolite possidere aurū neque argentum neq; pecuniam in zonis uestris. Non peram in uia, neque duas tunicas, neq; calciamenta, neque uirgam. Dignus est enim operarius cibo suo. In quācūq; enim ciuitatem aut castellum intraueritis, interrogate quis in ea dignus sit: & ibi manete donec exeatis. Intrantes autem in domū salutate eam, dicentes: Pax huic domui: & si quidem fuerit domus illa digna, ueniet pax uestra super eam: si autē non fuerit digna, pax uestra reuertetur ad uos. Et quicūque nō receperit uos: neq; audierit sermones uestros: exeūtes foras de domo uel ciuitate, excutite puluerē de pedibus uestris. Amen dico uobis: tolerabilius erit terræ Sodomorum & Gomorreorum in die iudicij quam illi ciuitati. Ecce ego mitto uos sicut oues in medio luporum. Estote ergo prudentes sicut serpentes: & simplices sicut colūbæ. Cauete autem ab hominibus: tradent enim uos in cōcilijs, & in synagogis suis flagellabunt uos: & ad præsides & ad reges ducemini propter me, in testimoniū illis & gentibus. Cum autem tradent uos, nolite cogitare quomodo aut quid loquamini. Dabitur enim uobis in illa hora quid loquamini. Non em̄ estis uos qui loquimini: sed spiritus patris uestri qui loqtur in uobis. Tradet aūt frater fratrem

φὸν εἰς θάνατον, καὶ πατὴρ τέκνον,
καὶ ἐπαναστήσονται τέκνα ἐπὶ γο/
νεῖς, καὶ θανατώσουσιν αὐτούς. καὶ ἔ/
σεσθε μισούμενοι ὑπὸ πάντων διὰ
τὸ ὄνομά μου. Ὁ δὲ ὑπομείνας εἰς
πθ τέλος, οὗτος σωθήσεται. * Ὅταν
ι δὲ διώκωσιν ὑμᾶς ἐν τῇ πόλει
ταύτῃ, φεύγετε εἰς τὴν ἄλλην. Ἀμὴν
γὰρ λέγω ὑμῖν. οὐ μὴ τελέσητε τὰς
πόλεις τοῦ ἰσραήλ, ἕως ἂν ἔλθῃ ὁ
ϟ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου. * Οὐκ ἔστι μαθητὴς
γ ὑπὲρ τὸν διδάσκαλον, οὐδὲ δοῦ/
λος ὑπὲρ τὸν κύριον αὐτοῦ. ἀρκε/
τὸν τῷ μαθητῇ, ἵνα γένηται ὡς ὁ δι
δάσκαλος αὐτοῦ. καὶ ὁ δοῦλος
ϟα ὡς ὁ κύριος αὐτοῦ. * Εἰ τὸν οἰκο/
β δεσπότην βεελζεβοὺλ ἐκάλεσαν,
πόσῳ μᾶλλον τοὺς οἰκιακοὺς αὐτοῦ;
ϟβ μὴ οὖν φοβηθῆτε αὐτούς. * οὐδὲν
β γάρ ἐστι κεκαλυμμένον, ὃ οὐκ ἀπο/
καλυφθήσεται, καὶ κρυπτὸν ὃ οὐ γνω
ϟγ σθήσεται. * Ὃ λέγω ὑμῖν ἐν τῇ
σκοτίᾳ, εἴπατε ἐν τῷ φωτί. καὶ ὃ
ε εἰς τὸ οὖς ἀκούετε, κηρύξατε ἐπὶ τῶν
δωμάτων. καὶ μὴ φοβηθῆτε ἀπὸ τῶν
ἀποκτεινόντων τὸ σῶμα, τὴν δὲ ψυ
χὴν μὴ δυναμένων ἀποκτεῖναι. φο
βήθητε δὲ μᾶλλον τὸν δυνάμενον καὶ
τὴν ψυχὴν, καὶ τὸ σῶμα ἀπολέσαι ἐν
γεέννῃ. οὐχὶ δύο στρουθία ἀσσαρίου πω
λεῖται; καὶ ἓν ἐξ αὐτῶν οὐ πεσεῖ/
ται ἐπὶ τὴν γῆν, ἄνευ τοῦ πατρὸς
ὑμῶν. ὑμῶν δὲ καὶ αἱ τρίχες τῆς κε/
φαλῆς πᾶσαι, ἠριθμημέναι εἰσίν.
Μὴ οὖν φοβηθῆτε, πολλῶν στρουθίων
διαφέρετε ὑμεῖς. Πᾶς οὖν ὅς τις ὁ/
μολογήσει ἐν ἐμοὶ ἔμπροσθεν τῶν
ἀνθρώπων, ὁμολογήσω κἀγὼ ἐν
αὐτῷ, ἔμπροσθεν τοῦ πατρός μου
ϟδ τοῦ ἐν οὐρανοῖς. * Ὅς τις δ' ἂν ἀρ/
β νήσηταί με ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώ/
πων, ἀρνήσομαι αὐτὸν κἀγὼ ἔμ/
προσθεν τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν οὐρα
ϟε νοῖς. * Μὴ νομίσητε, ὅτι ἦλθον
ς βαλεῖν εἰρήνην ἐπὶ τὴν γῆν, οὐκ
ἦλθον βαλεῖν εἰρήνην, ἀλλὰ μά/
χαιραν. ἦλθον γὰρ διχάσαι ἄν/
θρωπον κατὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, καὶ
θυγατέρα κατὰ τῆς μητρὸς αὐτῆς,
καὶ νύμφην κατὰ τῆς πενθερᾶς αὐτῆς,
καὶ ἐχθροὶ τοῦ ἀνθρώπου, οἱ οἰκιακοὶ
ϟϛ αὐτοῦ. * Ὁ φιλῶν πατέρα ἢ μητέρα
ι ὑπὲρ

trem in mortem, & pater filiũ: & insurgent filij aduersus parentes, & morte afficient eos: & eritis odio habiti ab oĩbus propter nomen meum. Verũ qui sustinuerit usq; ad finem, hic saluus fiet. Cum autem persecuti uos fuerint in ciuitate hac, fugite in aliam. Amen enim dico uobis, Non perambulaueritis omnes ciuitates Israëliticas, quin iam uenerit filius hominis. Non est discipulus supra præceptorẽ, neq; seruus supra dominum suũ. Sufficit discipulo ut sit sicut præceptor ipsius: & ut seruus sit sicut dominus ipsius. Si ipsum patremfamiliâs uocauerunt Beelzebul, quanto magis domesticos illius? Ne igitur metuatis eos, Nihil enim est tectum, quod non sit retegendũ: & nihil occultũ, quin futurũ sit ut sciatur. Quod dico uobis in tenebris, dicite in luce. Et quod in aurem auditis, prædicate in tectis. Et ne metuatis uobis ab his qui occidunt corpus, animam autem nõ possunt occidere. Sed metuite magis illũ, qui potest & animam & corpus perdere in gehenna. Nonne duo passerculi minuto asse ueneũt? & unus ex illis non cadet in terram, sine patre uestro. Vestri uero etiam pili capitis oẽs numerati sunt. Ne igitur metuatis, uos pluris estis, q̃ multi passerculi. Oẽs igitur qui cõfitebitur me coram hominibus cõfitebor & ego illum coram patre meo, qui est in cœlis. Porrò quisquis negauerit me coram hominibus, negabo eum & ego coram patre meo, qui est in cœlis. Ne arbitremini quod uenerim ad mittendum pacem in terrã. Non ueni ut mitterem pacem, sed gladium. Nam ueni ut dissidere faciam hominem aduersus patrem suum, & filiam aduersus matrem suam, & sponsam aduersus socrum suam. Et inimici hominis erunt, ij qui sunt domestici ipsius. Qui amauerit patrem, aut matrem supra

trem in mortem & pater filium: & insurgent filij in parentes: & morte eos afficient. Et eritis odio omnibus hominibus propter nomẽ meum. Qui autem perseuerauerit usque in finem: hic saluus erit. Cum autẽ persequentur uos in ciuitate ista: fugite in aliã. Amen dico uobis: non consummabitis ciuitates Israel: donec ueniat filius hominis. Nõ est discipulus super magistrum: nec seruus super dominum suum. Sufficit discipulo ut sit sicut magister eius: & seruo sicut dominus eius. Si patremfamilias beelzebub uocauerunt: quantomagis domesticos eius? Ne ergo timueritis eos. Nihil enim opertum quod non reueletur: & occultum quod non sciatur. Quod dico uobis in tenebris, dicite in lumine: & quod in aure auditis prædicate super tecta. Et nolite timere eos qui occidunt corpus, animam autẽ non possunt occidere: sed potiꝰ timete eũ qui potest & animam & corpus perdere in gehennam. Nonne duo passeres asse ueneunt? & unus ex illis non cadet super terram sine patre uestro. Vestri autem & capilli capitis omnes numerati sunt. Nolite ergo timere: multis passeribus meliores estis uos. Omnis ergo qui confitebitur me coram hominibus: confitebor & ego eum coram patre meo qui in cœlis est. Qui autem negauerit me coram hominibus: negabo & ego eum coram patre meo qui in cœlis est. Nolite arbitrari, quia uenerim pacem mittere in terram: Non ueni pacem mittere, sed gladium. Veni enim separare hominem aduersus patrem suum: & filiam aduersus matrem suam: & nurum aduersus socrum suam: & inimici hominis domestici eius. Qui amat patrem aut matrem plus quam

ὑπὲρ ἐμὲ, οὐκ ἔστι μου ἄξιος, καὶ ὁ
φιλῶν υἱὸν ἢ θυγατέρα ὑπὲρ ἐμὲ,
οὐκ ἔστι μου ἄξιος. καὶ ὃς οὐ λαμβά-
νει τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καὶ ἀκολουθεῖ
ϙγ γ ὀπίσω μου, οὐκ ἔστι μου ἄξιος. * ὁ
εὑρὼν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἀπολέσει
αὐτὴν, καὶ ὁ ἀπολέσας τὴν ψυχὴν
ϙη α αὐτοῦ ἕνεκεν ἐμοῦ, εὑρήσει αὐτήν.
* ὁ δεχόμενος ὑμᾶς, ἐμὲ δέχεται,
καὶ ὁ ἐμὲ δεχόμενος, δέχεται τὸν
ϙθ ι ἀποστείλαντά με. * ὁ δεχόμενος
προφήτην εἰς ὄνομα προφήτου, μι-
σθὸν προφήτου λήψεται. καὶ ὁ δε-
ρ ς χόμενος δίκαιον εἰς ὄνομα δικαίου,
μισθὸν δικαίου λήψεται. * καὶ ὃς
ἐὰν ποτίσῃ ἕνα τῶν μικρῶν τούτων
ποτήριον ψυχροῦ μόνον εἰς ὄνομα
ρα ι μαθητοῦ, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ
ἀπολέσῃ τὸν μισθὸν αὐτοῦ. * καὶ
ἐγένετο ὅτε ἐτέλεσεν ὁ Ἰησοῦς δια-
τάσσων τοῖς δώδεκα μαθηταῖς αὐ-
τοῦ, μετέβη ἐκεῖθεν τοῦ διδάσκειν
καὶ κηρύσσειν ἐν ταῖς πόλεσιν αὐ-
ρβ ε τῶν. * ὁ δὲ Ἰωάννης ἀκούσας ἐν τῷ
δεσμωτηρίῳ τὰ ἔργα τοῦ Χριστοῦ,
πέμψας δύο τῶν μαθητῶν αὐτοῦ,
εἶπεν αὐτῷ, σὺ εἶ ὁ ἐρχόμενος, ἢ
ἕτερον προσδοκῶμεν; καὶ ἀποκρι-
θεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς. πορευθέν-
τες ἀπαγγείλατε Ἰωάννῃ, ἃ ἀκούετε
καὶ βλέπετε. τυφλοὶ ἀναβλέπου-
σιν, καὶ χωλοὶ περιπατοῦσιν, λε-
προὶ καθαρίζονται, καὶ κωφοὶ ἀκού-
ουσιν, νεκροὶ ἐγείρονται, καὶ πτω-
χοὶ εὐαγγελίζονται. καὶ μακάριός
ἐστιν, ὃς ἐὰν μὴ σκανδαλισθῇ ἐν ἐ-
μοί. τούτων δὲ πορευομένων, ἤρξα-
το ὁ Ἰησοῦς λέγειν τοῖς ὄχλοις περὶ
Ἰωάννου. τί ἐξήλθετε εἰς τὴν ἔρημον
θεάσασθαι; κάλαμον ὑπὸ ἀνέμου
σαλευόμενον; ἀλλὰ τί ἐξήλθετε ἰ-
δεῖν; ἄνθρωπον ἐν μαλακοῖς ἱμα-
τίοις ἠμφιεσμένον; ἰδοὺ οἱ τὰ μα-
λακὰ φοροῦντες, ἐν τοῖς οἴκοις τῶν
βασιλέων εἰσίν. ἀλλὰ τί ἐξήλθε-
τε ἰδεῖν, προφήτην; ναὶ λέγω ὑ-
μῖν, καὶ περισσότερον προφήτου.
οὗτος γάρ ἐστι περὶ οὗ γέγραπται.
ργ β * ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω τὸν ἄγγελόν
μου πρὸ προσώπου σου, ὃς κατα-
ρδ β σκευάσει τὴν ὁδόν σου ἔμπροσθέν
σου. * ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐκ
ἐγήγερται

supra me, non est me dignus, & qui amauerit filium, aut filiam supra me, nō est me dignus. Et qui non accipit crucem suā, ac sequitur me, non est me dignus. Qui inuenerit animam suam, perditurus est eam: & qui perdiderit animam suā mea causa, inueniet eā. Qui recipit uos, me recipit: et qui me recipit, recipit eum qui misit me. Qui recipit prophetā in nomine prophetæ, mercedem prophetæ accipiet. Et qui recipit iustum in nomine iusti, mercedem iusti accipiet. Et quicūq; ad bibendum dederit uni ex pusillis his poculum aquæ frigidæ tantum nomine discipuli, Amen dico uobis, non perditurus est mercedem suam. Et factum est cum finem fecisset Iesus mandandi duodecim discipulis suis, progressus est illinc ut doceret & prædicaret in ciuitatibus illorum. Ioannes autē cum audisset in carcere facta Christi, missis duobus discipulis suis dixit illi: Tu es ille qui uenturus est, an alterum expectamus? Et respondens Iesus dixit illis: Ite & renunciate Ioanni ea quæ auditis, & uidetis. Cæci uisum recipiunt, & claudi ambulant, leprosi mundantur, & surdi audiunt, mortui excitantur, & pauperes lætum accipiunt Euangelij nuncium. Et beatus est quisquis non fuerit offensus per me. Euntibus autem illis, cœpit Iesus dicere turbis de Ioanne: Quid existis in desertum ut uideretis? Num arundinem quæ agitatur à uento? Age, quid existis ut uideretis? Num hominem mollibus uestibus amictū? Ecce qui mollia gestant, in domibus regum sunt. At quid existis uidere? Num prophetam? Certe dico uobis, & excellentiorem propheta. Hic est enim de quo scriptum est: Ecce ego mitto nuncium meum ante faciem tuam, qui præparaturus est uiam tuam ante te. Amen dico uobis, non exortus

plus quam me, non est me dignus. Et qui amat filium aut filiam super me, nō est me dignus: Et qui non accipit crucem suam & sequitur me, non est me dignus. Qui inuenit animā suam, perdet illam: & qui perdiderit animā suam propter me, inueniet eam. Qui recipit uos, me recipit: & qui me recipit, recipit eum qui me misit. Qui recipit prophetam in nomine prophetæ, mercedem prophetæ accipiet. Et qui recipit iustum in nomine iusti, mercedem iusti accipiet. Et quicunq; potum dederit uni ex minimis istis, calicem aquæ frigidæ tantum in nomine discipuli. Amen dico uobis, non perdet mercedem suam.

Et factum est cum consummasset Iesus præcipiēs XI.
duodecim discipulis suis: transijt inde ut doceret: & prædicaret in ciuitatibus eorum. Ioannes autem cum audisset in uinculis opera Christi: mittens duos de discipulis suis, ait illi: Tu es qui uenturus es, an aliū expectamus? Et respōdens Iesus, ait illis: Euntes renūciate Iohanni quæ audistis & uidistis. Cæci uidēt: claudi ambulant, leprosi mundantur: surdi audiūt: mortui resurgunt: pauperes euangelizātur: & beatus est qui non fuerit scandalizatus in me. Illis autem abeuntibus cœpit Iesus dicere ad turbas de Ioāne: Quid existis in desertum uidere, harundinem uento agitatam? Sed quid existis uidere, hominem mollibus uestitum? Ecce qui mollibus uestiūtur in domibus regum sunt. Sed quid existis uidere, prophetam? Etiam dico uobis & plusquā prophetam. Hic est enim de quo scriptum est: Ecce ego mitto angelum meum ante faciem tuam: qui præparabit uiam tuam ante te. Amen dico uobis: non surrexit

ἐγήγερται ἐν γεννητοῖς γυναικῶν,
μείζων ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ. ὁ δὲ μι/
κρότερος, ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρα
ρε νῶν μείζων αὐτοῦ ἐστίν. * Ἀπὸ δὲ
ε τῶν ἡμερῶν ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ
ἕως ἄρτι, ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν
βιάζεται, καὶ βιασταὶ ἁρπάζουσιν αὐ
ρϛ τήν. * πάντες γὰρ οἱ προφῆται καὶ
ι ὁ νόμος, ἕως ἰωάννου προεφήτευ/
σαν. καὶ εἰ θέλετε δέξασθαι, αὐτός
ἐστιν ἡλίας ὁ μέλλων ἔρχεσθαι. ὁ ἔ/
ρζ χων ὦτα ἀκούειν, ἀκουέτω. * τίνι
ε δὲ ὁμοιώσω τὴν γενεὰν ταύτην;
ὁμοία ἐστὶ παιδαρίοις ἐν ἀγοραῖς
καθημένοις, καὶ προσφωνοῦσι τοῖς
ἑταίροις αὐτῶν, καὶ λέγουσιν, ηὐλή/
σαμεν ὑμῖν, καὶ οὐκ ὠρχήσασθε,
ἐθρηνήσαμεν ὑμῖν, καὶ οὐκ ἐκόψα/
σθε. ἦλθε γὰρ ἰωάννης μήτε ἐσθίων μή
τε πίνων, καὶ λέγουσιν, ὅτι δαιμό/
νιον ἔχει. ἦλθεν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου
ἐσθίων καὶ πίνων, καὶ λέγουσιν. ἰδοὺ
ἄνθρωπος φάγος, καὶ οἰνοπότης,
τελωνῶν φίλος, καὶ ἁμαρτωλῶν,
καὶ ἐδικαιώθη ἡ σοφία, ἀπὸ τῶν
ρη τέκνων αὐτῆς. * Τότε ἤρξατο ὀνει/
ε δίζειν τὰς πόλεις ἐν αἷς ἐγένοντο αἱ
πλεῖσται δυνάμεις αὐτοῦ, ὅτι οὐ με/
ρθ τενόησαν. * οὐαί σοι χοραζείν, οὐ/
ι αί σοι βηθσαϊδάν, ὅτι εἰ ἐν τύρῳ
καὶ σιδῶνι ἐγένοντο αἱ δυνάμεις αἱ
γενόμεναι ἐν ὑμῖν, πάλαι ἂν ἐν
σάκκῳ καὶ σποδῷ μετενόησαν. πλὴν
λέγω ὑμῖν, τύρῳ καὶ σιδῶνι, ἀνεκτό
τερον ἔσται ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως, ἢ ὑμῖν
καὶ σὺ καπερναοὺμ, ἡ ἕως τοῦ οὐρανοῦ
ὑψωθεῖσα, ἕως ᾅδου καταβιβασθήσῃ,
ὅτι εἰ ἐν σοδόμοις ἐγένοντο αἱ δυνά
μεις αἱ γενόμεναι ἐν σοί, ἔμειναν ἂν
μέχρι τῆς σήμερον. πλὴν λέγω ὑ/
μῖν, ὅτι γῇ σοδόμων ἀνεκτότερον
ρι ἔσται ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως, ἢ σοί. * Ἐν
ϛ ἐκείνῳ τῷ καιρῷ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰη/
σοῦς, εἶπεν. ἐξομολογοῦμαί σοι
πάτερ κύριε τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς,
ὅτι ἀπέκρυψας ταῦτα ἀπὸ σοφῶν,
καὶ συνετῶν, καὶ ἀπεκάλυψας αὐ/
τὰ νηπίοις. ναὶ ὁ πατὴρ, ὅτι οὕτως
ρια ἐγένετο εὐδοκία ἔμπροσθέν σου.
γ * Πάντα μοι παρεδόθη ὑπὸ τοῦ πα/
ριβ τρός μου, * καὶ οὐδεὶς ἐπιγινώσκει
γ τὸν υἱὸν, εἰ μὴ ὁ πατὴρ, οὐδὲ τὸν
πατέρα

exortus fuit inter eos, qui naſcun
tur è mulieribus maior Ioãne ba/
ptiſta. Attamẽ is qui minor eſt in
regno cœlorũ, maior illo eſt. Por
rò à diebus Ioãnis Baptiſtæ, uſq;
ad hunc diem, regnũ cœlorũ uim
patitur, & uiolenti rapiunt illud.
Nam om̃es prophetæ, & ipſa lex,
uſq; ad Ioannẽ prophetauerunt.
Et ſi uultis recipere, ipſe eſt Heli/
as ille, qui uenturus erat. Qui ha/
bet aures ad audiendum, audiat.
Sed cui aſſimilabo generationẽ
hãc? Similis eſt pueris, qui ſedent
in foris, & acclamãt ſodalib9 ſuis,
ac dicunt: Tibia cecinimus uobis
et nõ ſaltaſtis, lugubria cecinimus
uobis, & nõ planxiſtis. Venit em̃
Ioãnes, nec edens, nec bibens, &
aiunt: Dæmoniũ habet. Venit fili
us hominis edens ac bibens, & di
cunt: En hominem comedonem,
& uini potorẽ, publicanis amicũ,
ac peccatorib9, & iuſtificata eſt ſa/
pientia à filijs ſuis. Tunc cœpit ex
probrare ciuitatibus, in quibus æ/
ditæ fuerant plurimæ uirtutes ipſi
us, quod ſcelerũ eas non pœnituiſ
ſet. Væ tibi Chorazin. Væ tibi Be
thſaidan: quoniã ſi in urbe Tyri,
aut Sidonis factæ fuiſſent uirtu/
tes, quæ factæ ſunt in uobis, olim
in ſacco & cinere ſcelerũ ſuorum
pœnitentiã egiſſent. Attamen di/
co uobis, Tyro & Sidoni, tolera/
bilius erit in die iudicij q̃ uobis:
et tu Capernaũ, quæ es uſq; ad cœ
lũ exaltata, uſq; ad inferos detra/
heris: qm̃ ſi in Sodomis æditæ fu/
iſſent uirtutes, quæ æditæ ſunt in
te, manſiſſent uſq; ad hodiernum
diem. Veruntamẽ dico uobis, qđ
Sodomis tolerabili9 erit in die iu
dicij, quàm tibi. In illo tẽpore re/
ſpondens Ieſus dixit: Gratias ago
tibi pater, domine cœli & terræ,
quod abſconderis hæc à ſapien/
tibus & prudentibus, & reuelaris
ea paruulis. Certe pater, ſic fuit
bona uoluntas apud te. Om̃ia mi
hi tradita ſunt à patre meo: & ne/
mo nouit filium, niſi pater: neque
patrem

ſurrexit inter natos mulie/
rum maior Ioãne baptiſta.
Qui autem minor eſt in re
gno cœlorũ maior eſt illo.
A diebus autem Ioãnis ba
ptiſtæ uſq; nunc regnũ cœ/
lorũ uim patitur & uiolenti
rapiunt illud. Omnes enim
prophetæ & lex uſq; ad Io/
annem prophetauerunt: &
ſi uultis recipere ipſe eſt He
lias qui uenturus eſt. Qui
habet aures audiendi, au/
diat. Cui autem ſimilem æ/
ſtimabo generationẽ iſtã?
Similis eſt pueris ſedenti/
bus in foro qui clamantes
coæqualibus, dicunt: Ceci/
nimus uobis & nõ ſaltaſtis:
lamentauimus & non plan
xiſtis. Venit enim Ioannes,
neq; mãducãs neq; bibens,
& dicũt dæmonium habet.
Venit filius hominis man/
ducans & bibens: & dicũt:
Ecce homo uorax & pota/
tor uini: publicanorũ & pec
catorum amicus. Et iuſtifi/
cata eſt ſapiẽtia a filijs ſuis.
Tunc cœpit exprobrare ci/
uitatibus in quibus ſunt fa
ctæ plurimæ uirtutes eius:
quia non egiſſent pœniten/
tiã. Væ tibi Corozaim: uæ
tibi Bethſaida: quia ſi in Ty
ro, & Sidone factæ eſſent
uirtutes quæ factæ ſunt in
uobis: olim in cilicio & cine
re pœnitẽtiã egiſſent. Verũ/
tamẽ dico uobis Tyro & Si
doni remiſſius erit in die iu
dicij quã uobis. Et tu Ca/
pharnaum: nunquid uſq;
in cœlũ exaltaberis? Vſq; in
infernum deſcendes. Quia
ſi in Sodomis factæ fuiſſent
uirtutes quæ factæ ſunt in
te: forte manſiſſent uſq; in
hanc diem. Verũtamen di/
co uobis: quia terræ Sodo/
morũ remiſſius erit in die
iudicij quã tibi. In illo tem/
pore reſpõdẽs Ieſus, dixit:
Cõfitebor tibi pater domi/
ne cœli & terræ: qa abſcõdi
ſti hæc a ſapiẽtibus & prudẽ
tib9: & reuelaſti ea paruulis.
Ita pater: qm̃ ſic placitũ fuit
ante te. Om̃ia mihi tradita
ſunt a patre meo. Et nemo
nouit filium niſi pater: neq;
patrem

κα περὶ τοῦ ξηρὰν ἔχοντος τὴν χεῖρα.

πατέρα τὶς ἐπιγινώσκει, εἰ μὴ ὁ
υἱὸς, καὶ ᾧ ἐὰν βούληται ὁ υἱὸς ἀπο/
ριγ καλύψαι. * Δεῦτε πρός με πάντες
γ οἱ κοπιῶντες, καὶ πεφορτισμένοι,
κἀγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς. ἄρατε τὸν
ζυγόν μου ἐφ᾽ ὑμᾶς καὶ μάθετε ἀπ᾽
ἐμοῦ ὅτι πρᾶός εἰμι, καὶ ταπεινὸς
τῇ καρδίᾳ, καὶ εὑρήσετε ἀνάπαυσιν
ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν. ὁ γὰρ ζυγός
μου χρηστὸς, καὶ τὸ φορτίον μου ἐλα/
ριδ φρόν ἐστιν. * Ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ,
β ἐπορεύθη ὁ Ἰησοῦς τοῖς σάββασι διὰ
τῶν σπορίμων. οἱ δὲ μαθηταὶ αὐτοῦ,
ἐπείνασαν, καὶ ἤρξαντο τίλλειν στά/
χυας, καὶ ἐσθίειν. οἱ δὲ φαρισαῖοι
ἰδόντες εἶπον αὐτῷ. ἰδοὺ οἱ μαθη/
ταί σου ποιοῦσιν, ὃ οὐκ ἔξεστι ποιεῖν
ριε ἐν σαββάτῳ. ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς. * οὐκ
ι ἀνέγνωτε, τί ἐποίησεν Δαβὶδ, ὅτε ἐ/
πείνασεν αὐτὸς καὶ οἱ μετ᾽ αὐτοῦ; πῶς
εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ, καὶ τοὺς
ἄρτους τῆς προθέσεως ἔφαγεν, οὓς
οὐκ ἐξὸν ἦν αὐτῷ φαγεῖν, οὐδὲ τοῖς
μετ᾽ αὐτοῦ, εἰ μὴ τοῖς ἱερεῦσι μόνοις.
ἢ οὐκ ἀνέγνωτε ἐν τῷ νόμῳ, ὅτι τοῖς
σάββασιν οἱ ἱερεῖς ἐν τῷ ἱερῷ τὸ σάβ
βατον βεβηλοῦσι, καὶ ἀναίτιοί εἰσιν;
Λέγω δὲ ὑμῖν, ὅτι τοῦ ἱεροῦ μείζων
ἐστὶν ὧδε. εἰ δὲ ἐγνώκειτε, τί ἐστιν ἔλεος
θέλω, καὶ οὐ θυσίαν, οὐκ ἂν κατεδι/
κάσατε τοὺς ἀναιτίους. κύριος γάρ
ἐστι καὶ τοῦ σαββάτου ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώ
που. καὶ μεταβὰς ἐκεῖθεν ἦλθεν εἰς
ρις τὴν συναγωγὴν αὐτῶν. * καὶ κα
β ἰδοὺ ἄνθρωπος ἦν, τὴν χεῖρα ἔ/
χων ξηράν. καὶ ἐπηρώτησαν αὐτὸν
λέγοντες. εἰ ἔξεστι τοῖς σάββασιν
θεραπεύειν; ἵνα κατηγορήσωσιν αὐ
τοῦ. ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς. τίς ἔσται ἐξ
ὑμῶν ἄνθρωπος, ὃς ἕξει πρόβατον
ἓν, καὶ ἐὰν ἐμπέσῃ τοῦτο τοῖς σάβ/
βασιν εἰς βόθυνον, οὐχὶ κρατήσει
αὐτὸ καὶ ἐγερεῖ; πόσῳ οὖν διαφέρει
ἄνθρωπος προβάτου. ὥστε ἔξεστι τοῖς
σάββασι καλῶς ποιεῖν. τότε λέγει
τῷ ἀνθρώπῳ. ἔκτεινον τὴν χεῖρά
σου, καὶ ἐξέτεινε, καὶ ἀπεκατεστάθη
ριζ ὑγιὴς ὡς ἡ ἄλλη. * οἱ δὲ φαρισαῖοι
δ ἐξελθόντες συμβούλιον ἔλαβον
κατ᾽ αὐτοῦ, ὅπως αὐτὸν ἀπολέ/
ριη σωσιν. * ὁ δὲ Ἰησοῦς γνοὺς, ἀνεχώ
ι ρησεν ἐκεῖθεν, καὶ ἠκολούθησαν αὐτῷ
ὄχλοι

patrem quisquã nouit, nisi filius,
& cuicunq; uoluerit filius reuela/
re. Venite ad me omnes, qui la/
boratis, & onerati estis, & ego re/
focillabo uos. Tollite iugum me/
um sup uos, & discite à me, quod
mitis sim, & humilis corde, & in/
uenietis requiem animabus ue/
stris. Iugum enim meum commo
dum est, & onus meum leue est.
In illo tempore, ibat Iesus sab/
batis per segetes. Discipuli uero
illius esuriebant, & cœperunt uel/
lere spicas, & comedere. At pha/
risæi cum uidissent dixerunt illi:
Ecce discipuli tui faciunt, quod
non licet facere in sabbato. Ille ue
ro dixit eis: Non legistis quid fe/
cerit Dauid, cum esuriret ipse, & ij
qui erant cum illo? Quomodo in
gressus sit in domum dei, & pa/
nes propositiõis ederit, quos ipsi
non licebat edere: neque ijs qui
cum illo erãt, nisi sacerdotibus so/
lis. Aut non legistis in lege, quod
sabbatis sacerdotes in templo sab
batum prophanant, & crimine
uacant? Dico autem uobis, quod
templo maior est hoc in loco.
Quod si sciretis quid sit, Miseri/
cordiam uolo, & non sacrificium,
nequaquã condemnassetis inson
tes. Nam dominus est & sabbati,
filius hominis. At progressus il/
linc, uenit in synagogam illorum,
& ecce homo erat, manũ habens
aridam: & interrogabant illum,
dicẽtes: Licet ne sabbatis curare?
ut accusarent eũ. At ille dixit eis:
Quis erit ex uobis homo, qui ha
bebit ouem unam, & si ea incide/
rit sabbatis in foueam, nõnne ap/
prehendet illam & eriget? Quan
to igitur præstantior est homo o/
ue? Licet igitur sabbatis beneficio
afficere. Tũc dicit homini: Exten
de manum tuam: & is extendit ac
restituta est sanitati, sicut altera.
Porrò pharisæi egressi, ceperunt
consiliũ aduersus eum, quomodo
illũ perderent. At Iesus ubi nouis/
set, secessit illinc, secutæq; sunt eũ
turbæ

patrem quis nouit nisi fili/
us, & cui uoluerit filius re/
uelare. Venite ad me omẽs
q laboratis & onerati estis:
& ego reficiam uos. Tollite
iugum meum super uos &
discite a me: quia mitis sum
& humilis corde: & inue/
nietis requiẽ animabus ue/
stris. Iugum enim meũ sua
ue est: & onus meum leue.
In illo tempore: abijt Ie/ XII.
sus per sata sabbato: disci/
puli autem eius esurientes
cœperunt uellere spicas &
mãducare. Pharisæi autem
uidentes, dixerunt ei: Ec/
ce discipuli tui faciũt quod
non licet eis facere sabba/
tis. At ille dixit eis: Non
legistis quid fecerit Dauid
quando esurijt, & qui cum
eo erant, quomodo intra/
uit in domum dei, & panes
propositiõis comedit quos
non licebat ei edere: neque
his qui cum eo erant: nisi so
lis sacerdotibus? Aut non
legistis in lege quia sabba/
tis sacerdotes in templo sab
batum uiolant & sine crimi
ne sunt? Dico autem uo/
bis: quia templo maior est
hic. Si autem sciretis quid
est? Misericordiam uolo,
& non sacrificiũ: nunquam
cõdemnassetis innocentes.
Dominus enĩ est filius ho/
minis, etiam sabbati. Et
cum inde transisset uenit in
synagogam eorum. Et ec/
ce homo manum habens
aridam, & interrogabant
eum, dicentes: Si licet sab/
batis curare, ut accusarent
eum. Ipse autem dixit illis:
Quis erit ex uobis homo
qui habeat ouem unam: &
si ceciderit hæc sabbatis in
foueam: nonne tenebit &
leuabit eam? Quantoma/
gis melior est homo oue.
Itaq; licet sabbatis benefa/
cere. Tũc ait homini: Exten
de manum tuam: Et exten
dit & restituta est sanitati si/
cut altera. Exeũtes aũt pha
risæi conciliũ faciebant ad/
uersus eum, quomodo per
derent eũ. Iesus aũt sciẽs, re
cessit inde, & secuti sunt eũ
multi,

ὄχλοι πολλοί, καὶ ἐθεράπευσεν αὐ/
τοὺς πάντας, καὶ ἐπετίμησεν αὐτοῖς
ἵνα μὴ φανερὸν αὐτὸν ποιήσωσιν. ὅ/
πως πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ ἠσαΐου τοῦ
» προφήτου λέγοντος. ἰδοὺ ὁ παῖς μου
» ὃν ᾑρέτισα, ὁ ἀγαπητός μου εἰς ὃν
» εὐδόκησεν ἡ ψυχή μου. θήσω τὸ
» πνεῦμά μου ἐπ' αὐτὸν, καὶ κρίσιν τοῖς
» ἔθνεσιν ἀπαγγελεῖ. οὐκ ἐρίσει, οὐδὲ
» κραυγάσει, οὐδὲ ἀκούσει τὶς ἐν ταῖς
» πλατείαις τὴν φωνὴν αὐτοῦ. κάλα/
» μον συντετριμμένον οὐ κατεάξει,
» καὶ λίνον τυφόμενον οὐ σβέσει, ἕ/
ὡς ἂν ἐκβάλῃ εἰς νῖκος τὴν κρίσιν,
καὶ ἐν τῷ ὀνόματι αὐτοῦ ἔθνη ἐλπι/
ριθ οὖσιν. *τότε προσηνέχθη αὐτῷ δαι/
ε μονιζόμενος τυφλὸς καὶ κωφὸς, καὶ
ἐθεράπευσεν αὐτὸν, ὥστε τὸν τυφλὸν
καὶ κωφὸν, καὶ λαλεῖν καὶ βλέπειν.
ρκ *καὶ ἐξίσταντο πάντες οἱ ὄχλοι, καὶ
ζ ἔλεγον. μή τι οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς δα/
ρκα βίδ; *οἱ δὲ φαρισαῖοι ἀκούσαντες
β εἶπον. οὗτος οὐκ ἐκβάλλει τὰ δαι/
μόνια, εἰ μὴ ἐν τῷ βεελζεβοὺλ ἄρ/
ρκβ χοντι τῶν δαιμονίων. *εἰδὼς δὲ ὁ
β Ἰησοῦς τὰς ἐνθυμήσεις αὐτῶν, εἶπεν
αὐτοῖς. πᾶσα βασιλεία μερισθεῖσα
καθ' ἑαυτῆς, ἐρημοῦται. καὶ πᾶσα
πόλις, ἢ οἰκία μερισθεῖσα καθ' ἑαυ/
τῆς, οὐ σταθήσεται. καὶ εἰ ὁ σατανᾶς τὸν
σατανᾶν ἐκβάλλει, ἐφ' ἑαυτὸν ἐμε/
ρίσθη. πῶς οὖν σταθήσεται ἡ βασιλεία
αὐτοῦ; καὶ εἰ ἐγὼ ἐν βεελζεβοὺλ ἐκ/
βάλλω τὰ δαιμόνια, οἱ υἱοὶ ὑμῶν, ἐν
τίνι ἐκβάλλουσιν; διὰ τοῦτο αὐτοὶ ὑ/
μῶν ἔσονται κριταί. εἰ δὲ ἐγὼ ἐν
πνεύματι θεοῦ ἐκβάλλω τὰ δαιμό/
νια, ἄρα ἔφθασεν ἐφ' ὑμᾶς ἡ βασι/
λεία τοῦ θεοῦ. ἢ πῶς δύναταί τις εἰ/
σελθεῖν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἰσχυροῦ, καὶ
τὰ σκεύη αὐτοῦ διαρπάσαι, ἐὰν μὴ
πρῶτον δήσῃ τὸν ἰσχυρὸν, καὶ τότε
τὴν οἰκίαν αὐτοῦ διαρπάσει; ὁ μὴ ὢν
μετ' ἐμοῦ κατ' ἐμοῦ ἐστιν, καὶ ὁ μὴ συ/
ρκϛ νάγων μετ' ἐμοῦ, σκορπίζει. *διὰ τοῦτο
β λέγω ὑμῖν. πᾶσα ἁμαρτία καὶ βλα/
σφημία ἀφεθήσεται τοῖς ἀνθρώποις, ἡ
δὲ τοῦ πνεύματος βλασφημία, οὐκ
ἀφεθήσεται τοῖς ἀνθρώποις. καὶ ὃς
ἐὰν εἴπῃ λόγον κατὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώ/
που, ἀφεθήσεται αὐτῷ. ὃς δ' ἂν εἴπῃ
κατὰ τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου, οὐκ ἀφεθή/
σεται

turbæ multæ,& sanauit eos omẽs
& interminatus est illis, ne se face
rent manifestũ: ut cõpleretur qđ
dictũ erat per Esaiam prophetã,
qui ait:Ecce filius meus,quem ele
gi:dilectus meus,in quo sibi bene
cõplacuit anima mea.Ponã spiri/
tum meũ super illum,et iudicium
gentibus annunciabit.Non con
tendet,neq; clamabit,neq; audiet
quisquam in plateis uocem eius.
Arundinem cõminutam,nõ con
fringet,& linum fumigans nõ ex
tinguet, donec eijciat ad uictoriã
iudicium:& in nomine illius gen
κβ tes sperabũt. Tunc adductus est
ad eum,qui dæmonio agitabatur
cæcus ac mutus,& sanauit illũ,ita
ut cæcus ac mutus, & loqueretur
& cerneret.Et obstupuerũt omnes
turbæ,dicebantq;:Num hic est il/
le filius Dauid? At pharisæi cum
audissent dicebant: Hic non eij/
cit dæmonia,nisi præsidio Beelze
bul principis dæmoniorum.Iesus
aũt cum sciret cogitationes illorũ
dixit illis:Om̃e regnũ diuisum ad
uersus sese desolatur,& omnis ci/
uitas, aut domus diuisa aduersus
seipsam,non stabit.Et si satanas sa
tanam eijcit, aduersus seipsum di
uisus est.Quomodo igitur stabit
regnũ illius?Et si ego præsidio Be
elzebul eijcio dæmonia,filij uestri
cuius præsidio eijciunt? Propte/
rea ipsi iudicabũt de uobis. Qđ
si spiritu dei ego eijcio dæmonia,
ergo peruenit ad uos regnũ dei.
Alioqui quomodo potest aliquis
intrare domum potentis, & uasa
illius diripere, nisi prius uinxerit
potentem,& tunc domũ illius di
ripiet? Qui non est mecũ,aduer/
sum me est:& qui non congregat
mecũ,spargit.Propterea dico uo
bis: Omne peccatũ & conuitium
remittetur hominibus, at cõuitiũ
in spiritum,non remittetur homi
nibus. Et quicunque dixerit uer/
bum aduersus filium hominis, re
mittetur illi.Qui autẽ dixerit ad/
uersus spiritũ sanctum,nõ remit/
tetur

multi:& curauit eos omẽs.
Et præcepit eis ne manife/
stum eum facerẽt:ut ad im/
pleretur quod dictũ est per
Esaiam prophetam, dicen/
tem:Ecce puer meus quem
elegi: dilectus meus in quo
bene complacuit animæ
meæ. Ponam spiritum me
um super eum,& iudicium
gentibus nũciabit. Non cõ
tendet neq; clamabit, neq;
audiet aliquis in plateis uo
cem eius.Harundinẽ quas/
satam non confringet:& li/
num fumigans non extin/
guet: donec eijciat ad uicto
riam iudicium:& in nomĩe
eius gentes sperabunt.Tũc
oblatus est ei dæmoniũ ha/
bens cæcus & mutus, & cu
rauit eũ, ita ut loqueretur
& uideret. Et stupebant o/
mnes turbæ, & dicebant:
Nunquid hic est filius Da/
uid?Pharisæi autẽ audien/
tes, dixerunt: Hic nõ eijcit
dæmões nisi in beelzebub
principe dæmoniorum. Ie
sus autem sciens cogitatio/
nes eorũ, dixit eis: Omne
regnum in se diuisum deso
labitur: & om̃is ciuitas uel
domus diuisa cõtra se non
stabit. Et si satanas satanã
eijcit: aduersus se diuisus
est: quomodo ergo stabit
regnum eius? Et si ego in
beelzebub eijcio dæmones
filij uestri in quo eijciunt?
Ideo ipsi iudices uestri erũt
Si autem ego in spiritu dei
eijcio dæmones: igitur per
uenit in uos regnum dei.
Aut quomodo potest quis
quam intrare in domum
fortis & uasa eius diripe/
re: nisi prius alligauerit
fortem? Et tunc domum
illius diripiet. Qui non est
mecum contra me est, &
qui non cõgregat mecum,
spargit. Ideo dico uobis:o/
mne peccatum & blasphe/
mia remittetur hominib⁹,
spiritus autẽ blasphemiæ
nõ remittetur.Et quicunq;
dixerit uerbum contra fi/
liũ hominis, remittetur ei:
qui autẽ dixerit uerbũ con
tra spiritũsanctũ, nõ remit/
tetur

σεται αὐτῷ, οὔτε ἐν τούτῳ τῷ αἰῶνι
ρκδ οὔτε ἐν τῷ μέλλοντι. *Η ποιήσατε
ι τὸ δένδρον καλὸν, καὶ τὸν καρπὸν
αὐτοῦ καλὸν, ἢ ποιήσατε τὸ δένδρον
σαπρὸν, καὶ τὸν καρπὸν αὐτοῦ σαπρόν.
ἐκ γὰρ τοῦ καρποῦ τὸ δένδρον γινώ
σκεται. γεννήματα ἐχιδνῶν, πῶς δύ/
νασθε ἀγαθὰ λαλεῖν πονηροὶ ὄντες;
ἐκ γὰρ τοῦ περισσεύματος τῆς καρ/
ρκε δίας τὸ στόμα λαλεῖ. *Ο ἀγαθὸς ἄν
ε θρωπος ἐκ τοῦ ἀγαθοῦ θησαυροῦ τῆς
καρδίας ἐκβάλλει τὰ ἀγαθά. καὶ ὁ πο
νηρὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ πονηροῦ θησαυ
ρκϛ ροῦ, ἐκβάλλει πονηρά. *Λέγω δὲ ὑμῖν
ι ὅτι πᾶν ῥῆμα ἀργὸν ὃ ἐὰν λαλήσω
σιν οἱ ἄνθρωποι, ἀποδώσουσι περὶ αὐ
τοῦ λόγον, ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως. ἐκ γὰρ
τῶν λόγων σου δικαιωθήσῃ, καὶ ἐκ τῶν
ρκζ λόγων σου καταδικασθήσῃ. *Τότε
ε ἀπεκρίθησάν τινες τῶν γραμματέ/
ων καὶ φαρισαίων λέγοντες. *Διδά
σκαλε, θέλομεν ἀπὸ σοῦ σημεῖον ἰ/
ρκη δεῖν. *Ο δὲ ἀποκριθεὶς, εἶπεν αὐτοῖς.
ε γενεὰ πονηρὰ καὶ μοιχαλὶς, σημεῖον
ἐπιζητεῖ, καὶ σημεῖον οὐ δοθήσεται αὐ/
τῇ, εἰ μὴ τὸ σημεῖον ἰωνᾶ τοῦ προφή
του. ὥσπερ γὰρ ἦν ἰωνᾶς ἐν τῇ κοιλίᾳ τοῦ
κήτους τρεῖς ἡμέρας, καὶ τρεῖς νύκτας,
οὕτως ἔσται ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ
καρδίᾳ τῆς γῆς, τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς
νύκτας. ἄνδρες νινευῖται ἀναστήσονται
ἐν τῇ κρίσει μετὰ τῆς γενεᾶς ταύτης,
καὶ κατακρινοῦσιν αὐτὴν, ὅτι μετενό
ησαν εἰς τὸ κήρυγμα ἰωνᾶ. καὶ ἰδοὺ
πλεῖον ἰωνᾶ ὧδε. βασίλισσα νότου
ἐγερθήσεται ἐν τῇ κρίσει μετὰ τῆς γε
νεᾶς ταύτης, καὶ κατακρινεῖ αὐτὴν,
ὅτι ἦλθεν ἐκ τῶν περάτων τῆς γῆς ἀ/
κοῦσαι τὴν σοφίαν σολομῶντος.
καὶ ἰδοὺ πλεῖον σολομῶντος ὧδε.
ρκθ *Οταν δὲ τὸ ἀκάθαρτον πνεῦμα ἐξ
ϛ έλθῃ ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου, διέρχεται δι᾽ ἀ/
νύδρων τόπων ζητοῦν ἀνάπαυσιν,
καὶ οὐχ εὑρίσκει. τότε λέγει, ἐπιστρέ/
ψω εἰς τὸν οἶκόν μου ὅθεν ἐξῆλθον. καὶ
ἐλθὼν εὑρίσκει σχολάζοντα, σεσαρω
μένον καὶ κεκοσμημένον. τότε πο
ρεύεται καὶ παραλαμβάνει μεθ᾽ ἑαυτοῦ
ἑπτὰ ἕτερα πνεύματα πονηρότερα
ἑαυτοῦ, καὶ εἰσελθόντα κατοικεῖ ἐκεῖ.
καὶ γίνεται τὰ ἔσχατα τοῦ ἀνθρώπου
ἐκείνου, χείρονα τῶν πρώτων, οὕτως
ἔσται

tetur ei, neque in præſenti ſeculo,
neq; in futuro. Aut facite arborē
bonam, & fructū eius bonū. aut
facite arborem uitioſam, & fru/
ctum illius uitioſum. Nam è fru/
ctu arbor agnoſcitur. Progenies
uiperarū quomodo poteſtis bo/
na loqui cū ſitis mali? Siquidem
ex abundātia cordis os loquitur.
Bonus homo è bono theſauro
cordis, expromit bona: & malus
homo ex malo theſauro depro/
mit mala. Sed dico uobis, quod
de quocunq; uerbo ocioſo, quod
locuti fuerint homines, reddítu/
ri ſunt rationem in die iudicij.
Nam ex dictis tuis iuſtificaberis,
& ex dictis tuis condemnaberis.
Tunc interrogauerunt eum qui/
dam è ſcribis ac phariſæis, dicen/
κγ tes: Præceptor, uolumus ex te ſi/
gnum uidere. At ille reſpondens
dixit illis: Generatio praua & ad/
ultera ſignum quærit, & ſignum
non dabitur illi, niſi ſignum Ionæ
prophetæ. Quemadmodū enim
fuit Ionas in uētre ceti tribus die/
bus, ac tribus noctibus, ſic erit fi/
lius hominis in corde terræ, tri/
bus diebus & tribus noctibus. Vi
ri Niniuitæ ſurgent in iudicio, cū
generatione hac, & condemna/
bunt eā, quod ipſi reſipuerint ad
prædicationē Ionæ. Et ecce plus
quàm Ionas eſt hoc loco. Regi/
na Auſtri ſurget in iudicio cum
generatione hac, & cōdemnabit
eam, quod uenerit à finibus ter/
ræ, ad audiendam ſapientiam So
lomonis. Et ecce plus quàm Solo
mon eſt in hoc loco. Cum autem
immundus ſpiritus exierit ab ho/
mine, perambulat per arentia lo/
ca, quærens requiem, & non in/
uenit. Tunc dicit, reuertar in do/
mum meā, unde exiui: & cum ue/
nerit, reperit eam uacantē, & ſco/
pis purgatā, atq; ornatam. Tunc
abit, & adiungit ſibi ſeptem alios
ſpiritus ſceleratiores ſe, & ingreſ/
ſis inhabitat illic: & fiūt poſtrema
hominis illius, peiora primis: ſic
erit &

tetur ei neq; in hoc ſæculo
neq; in futuro. Aut facite
arborem bonā & fructum
eius bonum: aut facite ar/
borem malam, & fructum
eius malum. Siquidem ex
fructu arbor agnoſcitur.
Progenies uiperarum quo
modo poteſtis bona loqui:
cum ſitis mali? Ex abun/
dantia enim cordis os lo/
quitur. Bonus homo de
bono theſauro profert bo/
na. Et malus homo de ma
lo theſauro profert mala.
Dico autem uobis: quoni/
am om̄e uerbum ocioſum
quod locuti fuerint homi/
nes: reddent rationem de
eo in die iudicij. Ex uerbis
enim tuis iuſtificaberis: &
ex uerbis tuis condemna/
beris. Tunc reſponderunt
ei quidam de ſcribis & pha
riſæis, dicentes: Magiſter
uolumus a te ſignum uide
re. Qui reſpondens, ait il/
lis: Generatio mala & ad/
ultera ſignum quærit: & ſi/
gnum non dabitur ei niſi ſi
gnum Ionæ prophetæ. Si/
cut enim fuit Ionas in uen/
tre ceti tribus diebus, & tri
bus noctibus: ſic erit filius
hominis in corde terræ tri/
bus diebus & tribus nocti/
bus. Viri Niniuitæ ſurgēt in
iudicio cū generatione iſta:
& condemnabunt eā: quia
pœnitentiā egerunt in præ/
dicatiōe Ionæ. Et ecce plus
quam Iona hic. Regina Au
ſtri ſurget in iudicio cū ge/
neratione iſta & cōdemna/
bit eā: quia uenit a finibus
terræ audire ſapiētiam Sa
lomonis. Et ecce plus quā
Salomon hic. Cum autem
immundus ſpiritus exierit
ab homine: ambulat per lo
ca arida quærēs requiem &
non inuenit. Tunc dicit: Re
uertar in domum meā un/
de exiui. Et ueniēs inuenit
eam uacantem, ſcopis mū/
datam, & ornatā. Tunc ua/
dit & aſſumit ſeptem alios
ſpiritus ſecū nequiores ſe:
& intrantes habitant ibi: &
fiunt nouiſſima hominis il
lius peiora prioribus. Sic

 erit &

κλ περὶ τῶν παραβολῶν.

ἔσαι καὶ τῇ γενεᾷ ταύτῃ τῇ πονη-
ρλ ρᾷ. *Ἔτι δὲ αὐτοῦ λαλοῦντος τοῖς ὄ-
β χλοις, ἰδοὺ ἡ μήτηρ, καὶ οἱ ἀδελφοὶ
αὐτοῦ εἱστήκεισαν ἔξω, ζητοῦντες αὐ-
τῷ λαλῆσαι. εἶπε δέ τις αὐτῷ. ἰδοὺ
ἡ μήτηρ σου καὶ οἱ ἀδελφοί σου, ἔξω
ἑστήκασιν, ζητοῦντές σοι λαλῆσαι.
ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν τῷ εἰπόντι αὐ-
τῷ. τίς ἐστιν ἡ μήτηρ μου, καὶ τίνες
εἰσὶν οἱ ἀδελφοί μου; καὶ ἐκτείνας
τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐπὶ τοὺς μαθητὰς
αὐτοῦ, εἶπεν. ἰδοὺ ἡ μήτηρ μου, καὶ οἱ
ἀδελφοί μου. ὅς τις γὰρ ἂν ποιήσῃ τὸ
θέλημα τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς
αὐτός μου ἀδελφὸς καὶ ἀδελφὴ καὶ
ρλα μήτηρ ἐστίν. *Ἐν δὲ τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ
ε ἐξελθὼν ὁ Ἰησοῦς ἀπὸ τῆς οἰκίας, ἐκά-
θητο παρὰ τὴν θάλασσαν, καὶ συνή-
χθησαν πρὸς αὐτὸν ὄχλοι πολλοί,
ὥστε αὐτὸν εἰς τὸ πλοῖον ἐμβάντα κα-
θῆσθαι, καὶ πᾶς ὁ ὄχλος ἐπὶ τὸν αἰ-
γιαλὸν εἱστήκει. καὶ ἐλάλησεν αὐτοῖς κλ
πολλὰ ἐν παραβολαῖς λέγων. ἰδοὺ
ἐξῆλθεν ὁ σπείρων τοῦ σπείρειν, καὶ
ἐν τῷ σπείρειν αὐτόν, ἃ μὲν ἔπεσε
παρὰ τὴν ὁδόν, καὶ ἦλθε τὰ πετεινά,
καὶ κατέφαγεν αὐτά. ἄλλα δὲ ἔπε-
σεν ἐπὶ τὰ πετρώδη, ὅπου οὐκ εἶ-
χε γῆν πολλήν, καὶ εὐθέως ἐξανέ-
τειλε διὰ τὸ μὴ ἔχειν βάθος γῆς. ἡ-
λίου δὲ ἀνατείλαντος, ἐκαυματί-
σθη, καὶ διὰ τὸ μὴ ἔχειν ῥίζαν, ἐξη-
ράνθη. ἄλλα δὲ ἔπεσεν ἐπὶ τὰς ἀ-
κάνθας, καὶ ἀνέβησαν αἱ ἄκανθαι,
καὶ ἀπέπνιξαν αὐτά. ἄλλα δὲ ἔπε-
σεν ἐπὶ τὴν γῆν τὴν καλήν, καὶ
ἐδίδου καρπόν, ὃ μὲν ἑκατόν, ὃ δὲ
ἑξήκοντα, ὃ δὲ τριάκοντα. ὁ ἔχων
ὦτα ἀκούειν, ἀκουέτω. καὶ προσελ-
θόντες οἱ μαθηταί, εἶπον αὐτῷ.
διατί ἐν παραβολαῖς λαλεῖς αὐ-
τοῖς; ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐ-
τοῖς, ὅτι ὑμῖν δέδοται γνῶναι τὰ
μυστήρια τῆς βασιλείας τῶν οὐρα-
ρλβ νῶν, ἐκείνοις δὲ οὐ δέδοται. *Ὅς τις
ς γὰρ ἔχει, δοθήσεται αὐτῷ, καὶ περισ-
σευθήσεται, ὅς τις δὲ οὐκ ἔχει, καὶ ὃ
ρλγ ἔχει ἀρθήσεται ἀπ᾽ αὐτοῦ. *Διὰ τοῦ-
α το ἐν παραβολαῖς αὐτοῖς λαλῶ, ὅτι
βλέποντες οὐ βλέπουσιν, καὶ ἀκού-
οντες οὐκ ἀκούουσιν, οὐδὲ συνίου-
σιν. καὶ ἀναπληροῦται ἐπ᾽ αὐτοῖς ἡ
προφητεία

erit & generationi huic peruersæ.
Cum autē adhuc loqueretur tur-
bis, ecce mater & fratres eius sta-
bant foris, quærentes ei loqui. Di-
xit autem illi quidam: Ecce mater
tua & fratres tui foris stant, quæ-
rentes tibi loqui. At ille respon-
dens dixit ei, qui sibi renunciaue-
rat: Quæ est mater mea, aut qui
sunt fratres mei? Et protensa ma-
nu sua in discipulos suos, dixit: Ec
ce mater mea, & fratres mei. Quis-
quis enim fecerit uoluntatem pa-
tris mei, qui est in cœlis, ipse me-
us frater & soror & mater est.
In die uero illo, egressus Iesus è
domo, sedit iuxta mare, & cōgre-
gatæ sunt ad illum turbæ multæ,
adeo ut ipse nauim ingressus sede
ret, & uniuersa turba in littore sta
bat. Ac dicebat illis multa per si-
militudines, dicens: Ecce exijt qui
seminabat ad seminādum: & cum
seminaret, alia quidem ceciderūt
iuxta uiam, & uenerūt uolucres,
ac deuorauerunt ea. Alia uero ce-
ciderunt in loca saxosa, ubi non
habebant multum terræ, & pro-
tinus exorta sunt, propterea quod
non haberent profunditatem ter
ræ: cum autem exortus esset sol,
exusta sunt: & quia nō habebant
radicē, exaruerunt. Alia rursus ce
ciderunt in spinas, & insurrexerūt
spinæ, & suffocauerūt ea. Alia ue-
ro ceciderunt in terrā bonā, & de
derunt fructū: aliud quidem cen-
tuplum, aliud uero sexagecuplū,
aliud uero trigecuplū. Qui habet
aures ad audiendū, audiat. Et ade
untes discipuli dixerūt illi: Quare
per parabolas loqueris illis? At il-
le respondens, dixit eis: Vobis da
tum est nosse mysteria regni cœ-
lorum, illis autē nō est datū. Quis
quis enī habet, dabitur illi, & red-
detur abūdantior. Quisquis autē
non habet, etiā illud quod habet,
tolletur ab eo. Propterea per para
bolas loquor illis: quia uidētes nō
uident, & audientes nō audiunt,
nec intelligunt. Et cōpletur in illis
prophetia

erit & generationi huic pes
simæ. Adhuc eo loquēte ad
turbas: ecce mater eius, &
fratres stabāt foris quæren
tes loqui ei. Dixit autem ei
quidam: Ecce mater tua &
fratres tui foris stant quæ-
rentes te. At ipse respōdens
dicēti sibi, ait: Quæ est ma
ter mea: & qui sunt fratres
mei? Et extendens manum
in discipulos suos, dixit: Ec
ce mater mea & fratres mei
Quicunq; enim fecerit uo
luntatem patris mei qui in
cœlis est: ipse meus frater,
soror & mater est.
In illo die exiens Iesus de XIII
domo: sedebat secus mare.
Et cōgregatæ sunt ad eum
turbæ multæ: ita ut in naui
culam ascendens sederet &
omnis turba stabat in lito-
re: & locutus est eis multa
in parabolis, dicens: Ecce
exijt qui seminat seminare
semen suum. Et dum semi-
nat: quædam ceciderunt se
cus uiam: & uenerunt uo-
lucres cœli & comederunt
ea. Alia autem ceciderunt
in petrosa ubi nō habebāt
terram multā: & continuo
exorta sunt: quia non habe
bant altitudinem terræ. So
le autem orto æstuauerūt:
& quia non habebant radi
cem aruerunt. Alia autem
ceciderunt in spinas: & cre-
uerunt spinæ & suffocaue-
runt ea. Alia autem cecide
runt in terram bonā & da-
bant fructum: aliud cente-
simum, aliud sexagesimū,
aliud tricesimum. Qui ha
bet aures audiendi audiat.
Et accedentes discipuli, di
xerunt ei: Quare in para-
bolis loqueris eis? Qui re-
spondens, ait illis: Quia
uobis datum est nosse my-
steria regni cœlorum: illis
autem nō est datum. Qui
enim habet dabitur ei, &
abundabit: qui autem non
habet: & quod habet aufe
retur ab eo. Ideo in para-
bolis loquor eis: quia uidē
tes non uident: & audien-
tes non audiūt neq; intelli-
gunt: ut adimpleatur in eis
prophetia

προφητεία ἠσαΐου ἡ λέγουσα. ἀκοῇ
« ἀκούσετε, καὶ οὐ μὴ συνῆτε, καὶ βλέ/
» ποντες βλέψετε, καὶ οὐ μὴ ἴδητε. ἐ/
» παχύνθη γὰρ ἡ καρδία τοῦ λαοῦ
» τούτου, καὶ τοῖς ὠσὶ βαρέως ἤκου/
» σαν, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν ἐ/
» κάμμυσαν, μή ποτε ἴδωσι τοῖς ὀ/
» φθαλμοῖς, καὶ τοῖς ὠσὶν ἀκούσωσι,
» καὶ τῇ καρδίᾳ συνιῶσι, καὶ ἐπιστρέ/
ρλδ ψωσι, καὶ ἰάσωμαι αὐτούς. * ὑ/
ε μῶν δὲ μακάριοι οἱ ὀφθαλμοὶ, ὅτι
βλέπουσι, καὶ τὰ ὦτα ὑμῶν, ὅτι
ἀκούει. ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν, ὅτι
πολλοὶ προφῆται καὶ δίκαιοι ἐπε/
θύμησαν ἰδεῖν ἃ βλέπετε, καὶ οὐκ
εἶδον, καὶ ἀκοῦσαι ἃ ἀκούετε, καὶ οὐκ
ρλε ἤκουσαν. * ὑμεῖς οὖν ἀκούσατε τὴν
β παραβολὴν τοῦ σπείροντος. παν/
τὸς ἀκούοντος τὸν λόγον τῆς βασι/
λείας, καὶ μὴ συνιέντος, ἔρχεται
ὁ πονηρὸς, καὶ ἁρπάζει τὸ ἐσπαρμέ/
νον ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ. οὗτός ἐστιν ὁ
παρὰ τὴν ὁδὸν σπαρείς. ὁ δὲ ἐπὶ
τὰ πετρώδη σπαρεὶς, οὗτός ἐστιν,
ὁ τὸν λόγον ἀκούων, καὶ εὐθὺς με/
τὰ χαρᾶς λαμβάνων αὐτὸν, οὐκ ἔ/
χει δὲ ῥίζαν ἐν ἑαυτῷ, ἀλλὰ πρόσ
καιρός ἐστιν. γενομένης δὲ θλίψεως
ἢ διωγμοῦ διὰ τὸν λόγον, εὐθὺς
σκανδαλίζεται. ὁ δὲ εἰς τὰς ἀκάν/
θας σπαρεὶς, οὗτός ἐστιν, ὁ τὸν λόγον
ἀκούων, καὶ ἡ μέριμνα τοῦ αἰῶνος
τούτου, καὶ ἡ ἀπάτη τοῦ πλούτου
συμπνίγει τὸν λόγον, καὶ ἄκαρπος
γίνεται. ὁ δὲ ἐπὶ τὴν γῆν τὴν κα/
λὴν σπαρεὶς, οὗτός ἐστιν, ὁ τὸν λό/
γον ἀκούων καὶ συνιῶν, ὃς δὴ καρ/
ποφορεῖ καὶ ποιεῖ, ὁ μὲν ἑκατὸν, ὁ
ρλϛ δὲ ἑξήκοντα, ὁ δὲ τριάκοντα. * ἄλ/
ι λην παραβολὴν παρέθηκεν αὐτοῖς,
λέγων. ὡμοιώθη ἡ βασιλεία τῶν οὐ/
ρανῶν ἀνθρώπῳ σπείροντι καλὸν
σπέρμα ἐν τῷ ἀγρῷ αὐτοῦ, ἐν δὲ
τῷ καθεύδειν τοὺς ἀνθρώπους ἦλ/
θεν αὐτοῦ ὁ ἐχθρὸς, καὶ ἔσπειρε
ζιζάνια ἀνὰ μέσον τοῦ σίτου, καὶ
ἀπῆλθεν. ὅτε δὲ ἐβλάστησεν ὁ χόρ/
τος, καὶ καρπὸν ἐποίησε, τότε ἐ/
φάνη καὶ τὰ ζιζάνια. προσελθόντες
δὲ οἱ δοῦλοι τοῦ οἰκοδεσπότου, εἶ/
πον αὐτῷ. κύριε, οὐχὶ καλὸν σπέρ/
μα ἔσπειρας ἐν τῷ σῷ ἀγρῷ; πό/
θεν οὖν

prophetia Esaiæ, quæ dicit: Auribus audietis, & non intelligetis: & uidentes uidebitis, & non cernetis. Incrassatum est enim cor populi huius, & auribus grauiter audierunt, & oculos suos occluserunt, ne quando uideant oculis, & auribus audiant, & corde intelligant, & conuertantur, & sanem illos. Vestri uero beati sunt oculi, quia uident: & aures uestræ, quia audiunt. Amen enim dico uobis, quod multi prophetæ & iusti desiderauerunt uidere quæ uidetis, & non uiderunt: & audire quæ auditis, & non audierunt. Vos igitur audite parabolam seminantis. Cum quiuis audit sermonem regni, & non intelligit, uenit ille malus, & rapit id quod seminatum est in corde illius: hic est qui iuxta uiam seminatus fuit. At qui in petricosa semen iactum exceperat, hic est, qui uerbum audit, ac protinus cum gaudio accipit illud: uerum non habet radicem in semetipso, sed temporarius est. Porrò cum inciderit afflictio, aut persecutio propter sermonem, continuo offenditur. At qui in spinas semen exceperat, hic est, qui uerbum audit: & cura seculi huius, deceptioq́ diuitiarum suffocat sermonem, & infrugifer redditur. Cæterũ qui in terram bonam excepit semẽ, hic est, qui sermonem audit & intelligit, qui deniq́ fructum quoq́ reddit ac facit, alius quidem centuplum, alius uero sexagecuplum, alius uero trigecuplum. Aliã parabolam proposuit eis, dicẽs: Assimilatum est regnum cœlorum homini seminanti bonũ semen in agro suo: sed dormiẽtibus hominibus uenit illius inimicus, & seminauit zizania inter triticũ, abijtq́. Cũ autem germinasset herba, & fructũ fecisset, tũc apparuerũt & zizania. Accedentes aũt serui patrisfamiliâs, dixerũt illi: Domine, nónne bonũ semen seminaras in tuo agro? unde igitur

prophetia Esaiæ, dicentis: Auditu audietis & non intelligetis: & uidentes uidebitis & non uidebitis. Incrassatum est enim cor populi huius & auribus grauiter audierunt: & oculos suos clauserunt: nequando uideant oculis & auribus audiant & corde intelligant: & conuertãtur & sanem eos. Vestri autem beati oculi: quia uident: & aures uestræ, quia audiunt. Amen quippe dico uobis: quia multi prophetæ & iusti cupierũt uidere quæ uidetis, & non uiderũt: & audire quæ auditis, & nõ audierũt. Vos ergo audite parabolam seminantis. Omnis qui audit uerbũ regni & non intelligit: uenit malus & rapit quod seminatũ est in corde eius: hic est qui secus uiam seminatus est. Qui aut sup petrosa seminatus est: hic est qui uerbũ audit: & cõtinuo cum gaudio accipit illud. Nõ habet aũt in se radicẽ: sed est temporalis. Facta autẽ tribulatione & persecutione propter uerbum, cõtinuo scandalizatur. Qui autẽ seminat⁹ est in spinis: hic est qui uerbum dei audit: & sollicitudo sæculi istius & fallacia diuitiarum suffocat uerbum: & sine fructu efficitur. Qui uero in terrã bonam seminatus est: hic est qui audit uerbum & intelligit & fructũ affert: & facit aliud quidẽ cẽtesimũ aliud autẽ sexagesimũ, aliud uero tricesimũ. Aliã parabolam proposuit illis, dicens: Simile factũ est regnũ cœlorũ homini qui seminauit bonũ semẽ in agro suo. Cũ aũt dormirẽt homines, uenit inimicus eius: & superseminauit zizania in medio tritici & abijt. Cũ autẽ creuisset herba & fructũ fecisset: tunc apparuerũt & zizania. Accedentes autẽ serui patrisfamilias, dixerunt ei: Domine, nõne bonũ semen seminasti in agro tuo?

θεν οὖν ἔχει τὰ ζιζάνια; ὁ δὲ ἔφη αὐ-
τοῖς, ἐχθρὸς ἄνθρωπος τοῦτο ἐποί-
ησεν. οἱ δὲ δοῦλοι εἶπον αὐτῷ. θέλεις
οὖν ἀπελθόντες συλλέξωμεν αὐτά;
ὁ δὲ ἔφη. οὔ. μή ποτε συλλέγοντες
τὰ ζιζάνια, ἐκριζώσητε ἅμα αὐτοῖς
τὸν σῖτον, ἄφετε συναυξάνεσθαι ἀμ-
φότερα μέχρι τοῦ θερισμοῦ, καὶ ἐν
καιρῷ τοῦ θερισμοῦ, ἐρῶ τοῖς θερι-
σταῖς. συλλέξατε πρῶτον τὰ ζιζάνια
καὶ δήσατε αὐτὰ εἰς δεσμὰς πρὸς
τὸ κατακαῦσαι αὐτά. τὸν δὲ σῖτον
συναγάγετε εἰς τὴν ἀποθήκην μου.
ρλζ * Ἄλλην παραβολὴν παρέθηκεν αὐ-
β τοῖς, λέγων. ὁμοία ἐστὶν ἡ βασι-
λεία τῶν οὐρανῶν κόκκῳ σινάπεως,
ὃν λαβὼν ἄνθρωπος ἔσπειρεν ἐν τῷ
ἀγρῷ αὐτοῦ, ὃ μικρότερον μέν ἐστι
πάντων τῶν σπερμάτων. ὅταν δὲ
αὐξηθῇ μεῖζον τῶν λαχάνων ἐστί. καὶ γί-
νεται δένδρον, ὥστε ἐλθεῖν τὰ πετει-
νὰ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ κατασκηνοῦν ἐν
ρλη τοῖς κλάδοις αὐτοῦ. * Ἄλλην πα-
ε ραβολὴν ἐλάλησεν αὐτοῖς. ὁμοία
ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ζύμῃ,
ἣν λαβοῦσα γυνὴ ἐνέκρυψεν εἰς ἀ-
λεύρου σάτα τρία, ἕως οὗ ἐζυμώθη
ρλθ ὅλον. * Ταῦτα πάντα ἐλάλησεν ὁ
ς Ἰησοῦς ἐν παραβολαῖς τοῖς ὄχλοις,
καὶ χωρὶς παραβολῆς οὐκ ἐλάλει αὐ-
τοῖς, ὅπως πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ
» τοῦ προφήτου λέγοντος. ἀνοίξω
» ἐν παραβολαῖς τὸ στόμα μου, ἐ-
» ρεύξομαι ἀποκεκρυμμένα ἀπὸ κα-
ρμ ταβολῆς κόσμου. * Τότε ἀφεὶς
ι τοὺς ὄχλους, ἦλθεν εἰς τὴν οἰκίαν ὁ
Ἰησοῦς. καὶ προσῆλθον αὐτῷ οἱ μα-
θηταὶ αὐτοῦ, λέγοντες, φράσον ἡ-
μῖν τὴν παραβολὴν τῶν ζιζανίων
τοῦ ἀγροῦ. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς, εἶπεν
αὐτοῖς. ὁ σπείρων τὸ καλὸν σπέρ-
μα, ἐστὶν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου. ὁ δὲ
ἀγρός ἐστιν ὁ κόσμος. τὸ δὲ καλὸν
σπέρμα, οὗτοί εἰσιν οἱ υἱοὶ τῆς βασι-
λείας. τὰ δὲ ζιζάνια εἰσὶν οἱ υἱοὶ τοῦ
πονηροῦ. ὁ δὲ ἐχθρὸς ὁ σπείρων αὐ-
τά ἐστιν ὁ διάβολος. ὁ δὲ θερισμὸς
συντέλεια τοῦ αἰῶνός ἐστιν. οἱ δὲ θε-
ρισταὶ ἄγγελοί εἰσιν. ὥσπερ οὖν συλ-
λέγεται τὰ ζιζάνια, καὶ πυρὶ κατα-
καίεται, οὕτως ἔσται ἐν τῇ συντελείᾳ
τοῦ αἰῶνος τούτου. Ἀποστελεῖ ὁ υἱὸς τοῦ ἀν-
θρώπου

de igitur habet zizania? Ille uero dixit illis: Inimicus homo hoc fecit. Serui autem dixerunt illi: Vis igitur abeamus & colligamus ea? At ille dixit. Non, ne dum colligitis zizania, eradicetis simul cum illis & triticum: sinite pariter crescere utraque usque ad messem, & in tempore messis dicam messoribus: Colligite primum zizania, & colligate ea in fasciculos ad comburendum ea: triticum uero congregate in horreum meum. Aliam parabolam proposuit eis dicēs: Simile est regnum cœlorum grano sinapis, quod acceptum homo seminauit in agro suo, quod minimum est omniū seminum. Cæterum ubi excreuerit maximum est inter holera, & fit arbor, adeo ut ueniāt uolucres cœli, & nidulentur in ramis illius. Aliam parabolam dixit illis: Simile est regnum cœlorum fermento, quod acceptum mulier abscōdidit in farinæ satis tribus, donec fermentaretur totū. Hæc omnia locutus est Iesus per parabolas ad turbas, & sine parabola nihil locutus est illis: ut cōpleretur quod dictum fuerat per prophetam, qui ait: Aperiam in parabolis os meū, eructabo abscondita à constitutione mundi. Tunc dimissis turbis, uenit in domum Iesus, & accesserunt ad illum discipuli eius, dicentes: Explica nobis parabolam zizaniorum agri. At ille respondens, dixit illis: Qui seminat bonum semen, est filius hominis: ager autem est mundus. Porrò bonum semen, ij sunt filij regni: zizania uero sunt, filij illius mali: inimicus autem qui seminat ea, est diabolus: messis uero, consummatio seculi est: messores autem, angeli sunt. Sicut igitur colliguntur zizania, & igni comburuntur, sic erit in consummatione seculi huius. Mittet filius hominis

Vnde ergo habet zizania? Et ait illis: Inimicus homo hoc fecit. Serui autem dixerunt ei: Vis, imus & colligimus ea? Et ait: Non. Ne forte colligētes zizania eradicetis simul cum eis & triticum. Sinite utraque crescere usque ad messem: & in tempore messis dicā messoribus: Colligite primum zizania & alligate ea in fasciculos ad comburēdum: triticum autem congregate in horreum meum. Aliam parabolam proposuit eis, dicens: Simile est regnum cœlorum grano sinapis: quod accipiens homo seminauit in agro suo: quod minimū quidem est omnibus seminibus. Cum autem creuerit: maius est omnibus oleribus: & fit arbor: ita ut uolucres cœli ueniant & habitent in ramis eius. Aliam parabolam locutus est eis. Simile est regnum cœlorum fermento quod acceptū mulier abscondit in farinæ satis tribus: donec fermentatum est totum. Hæc omnia locutus est Iesus in parabolis ad turbas: & sine parabolis non loquebatur eis: ut impleretur quod dictum est per prophetam, dicentem: Aperiam in parabolis os meum: eructuabo abscondita a constitutione mundi. Tunc dimissis turbis uenit in domum: & accesserunt ad eum discipuli eius, dicentes: Edissere nobis parabolam zizaniorum agri. Qui respondens, ait: Qui seminat bonum semen, est filius hominis. Ager autem, est mundus. Bonum uero semen: hi sunt filij regni: zizania autē, filij sunt nequā. Inimicus autem qui seminauit ea: est diabolus. Messis uero cōsummatio sæculi est. Messores autē angeli sunt. Sicut ergo colliguntur zizania & igni cōburūtur: sic erit in cōsummatiōe sæculi. Mittet ergo filius hominis

θρώπου τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ, καὶ συλ/
λέξουσιν ἐκ τῆς βασιλείας αὐτοῦ πάν
τα τὰ σκάνδαλα, καὶ τοὺς ποιοῦν/
τας τὴν ἀνομίαν, καὶ βαλοῦσιν αὐ
τοὺς εἰς τὴν κάμινον τοῦ πυρός. ἐκεῖ
ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν
ὀδόντων. τότε οἱ δίκαιοι ἐκλάμψου
σιν ὡς ὁ ἥλιος ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ
πατρὸς αὐτῶν. ὁ ἔχων ὦτα ἀκού/
ειν, ἀκουέτω. πάλιν ὁμοία ἐστὶν ἡ βα
σιλεία τῶν οὐρανῶν θησαυρῷ κεκρυμ/
μένῳ ἐν τῷ ἀγρῷ, ὃν εὑρὼν ἄνθρω
πος ἔκρυψεν, καὶ ἀπὸ τῆς χαρᾶς αὐ/
τοῦ ὑπάγει, καὶ πάντα ὅσα ἔχει πω
λεῖ, καὶ ἀγοράζει τὸν ἀγρὸν ἐκεῖνον.
πάλιν ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν
οὐρανῶν ἀνθρώπῳ ἐμπόρῳ, ζητοῦν/
τι καλοὺς μαργαρίτας, ὃς εὑρὼν ἕ/
να πολύτιμον μαργαρίτην, ἀπελ/
θὼν πέπρακε πάντα ὅσα εἶχεν,
καὶ ἠγόρασεν αὐτόν. πάλιν ὁμοία
ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν σαγήνῃ
βληθείσῃ εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ ἐκ παν
τὸς γένους συναγαγούσῃ, ἣν ὅτε ἐπλη
ρώθη ἀναβιβάσαντες ἐπὶ τὸν αἰγια
λὸν, καὶ καθίσαντες συνέλεξαν τὰ
καλὰ εἰς ἀγγεῖα, τὰ δὲ σαπρὰ ἔξω ἔ/
βαλον. οὕτως ἔσται ἐν τῇ συντελείᾳ
τοῦ αἰῶνος. ἐξελεύσονται οἱ ἄγγελοι, καὶ
ἀφοριοῦσι τοὺς πονηροὺς ἐκ μέσου τῶν
δικαίων, καὶ βαλοῦσιν αὐτοὺς εἰς τὴν
κάμινον τοῦ πυρὸς, ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυ/
θμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων. λέ/
γει αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς. συνήκατε ταῦτα
πάντα; λέγουσιν αὐτῷ, ναὶ κύριε. ὁ
δὲ εἶπεν αὐτοῖς. διὰ τοῦτο πᾶς γραμ
ματεὺς μαθητευθεὶς εἰς τὴν βασι/
λείαν τῶν οὐρανῶν, ὅμοιός ἐστιν ἀν/
θρώπῳ οἰκοδεσπότῃ, ὅστις ἐκβάλλει
ἐκ τοῦ θησαυροῦ αὐτοῦ καινὰ καὶ παλαιά.
* καὶ ἐγένετο, ὅτε ἐτέλεσεν ὁ ἰησοῦς
ρμα τὰς παραβολὰς ταύτας, μετῆρεν ἐ/
α κεῖθεν. καὶ ἐλθὼν εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ,
ἐδίδασκεν αὐτοὺς ἐν τῇ συναγωγῇ
αὐτῶν, ὥστε ἐκπλήττεσθαι αὐτοὺς καὶ
λέγειν. πόθεν τούτῳ ἡ σοφία αὕτη καὶ
αἱ δυνάμεις; οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ τοῦ τέκ
τονος υἱός; οὐχὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ λέγεται
μαριὰμ, καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ ἰάκωβος
καὶ ἰωσῆς καὶ σίμων καὶ ἰούδας; καὶ αἱ ἀ/
δελφαὶ αὐτοῦ οὐχὶ πᾶσαι πρὸς ὑμᾶς εἰ
σιν; πόθεν

minis angelos suos: & colligent è
regno illius omnia offendicula,
& eos qui patrant iniquitatem
ac mittent illos in caminū ignis:
ibi erit ploratus, stridórque den/
tium. Tunc iusti fulgebunt ut sol
in regno patris sui. Qui habet au/
res ad audiendum, audiat. Rur/
sum, simile est regnum cœlorum
thesauro absconso in agro, quem
repertum homo abscondidit: &
præ gaudio quod habet super eo,
abit: & omnia quæcunque habet
uendit, ac mercatur agrum illum
Rursum, simile est regnum cœ/
lorum homini negociatori, quæ/
renti pulchras margaritas: qui
cum inuenisset unam preciosam
margaritam, abiens uendidit o/
mnia quæ possidebat, & merca/
tus est illam. Rursum, simile est
regnum cœlorum uerriculo ia/
cto in mare, & ex omni genere
contrahenti: quod cum imple/
tum fuisset, subduxerunt in littus
& sedentes collegerunt quæ bo/
na sunt in uasa, quæ uero mala, fo
ras abiecerunt. Sic futurum est in
cōsummatione seculi: uenient an
geli, & segregabunt malos de me
dio iustorum, & mittent eos in
caminum ignis, illic erit ploratus
& stridor dentium. Dicit illis Ie/
sus: Intellexistis hæc omnia? Di/
cunt illi: Etiam domine. At ille di
xit illis: Propterea omnis scriba
doctus ad regnum cœlorum, si/
milis est homini patrifamiliâs,
qui depromit è thesauro suo no/
ua & uetera. Et factum est, ut
cum finisset Iesus sermones hos,
digrederetur illinc. Et cum ue/
nisset in patriam suam, docuit
in synagoga illorum, ita ut stu/
perent ac dicerent: Vnde huic
sapientia hæc & uirtutes? Nón=
ne hic est ille fabri filius? Nón/
ne mater eius uocatur Mariam,
& fratres eius Iacobus, & Ioses,
& Simon, & Iudas? & sorores il
lius nónne oēs apud nos sunt?
Vnde

minis angelos suos: & col/
ligent de regno eius om/
nia scandala: & eos qui fa/
ciunt iniquitatem: & mit/
tent eos in caminum ignis.
Ibi erit fletus & stridor den
tium. Tunc iusti fulge/
bunt sicut sol in regno pa/
tris eorum. Qui habet
aures audiendi audiat.
Simile est regnum cœlo/
rum thesauro abscondito
in agro: quem qui inue/
nit homo, abscondit: &
præ gaudio illius uadit &
uendit uniuersa quæ ha/
bet: & emit agrum illum.
Iterum simile est regnum
cœlorum homini negocia
tori, quærenti bonas mar
garitas. Inuenta autem
una preciosa margarita:
abijt, & uendidit omnia
quæ habuit & emit eam.
Iterum simile est regnum
cœlorum sagenæ missæ in
mare: & ex omni genere pi
scium congregāti. Quam
cum impleta esset educen/
tes & secus litus sedentes:
elegerunt bonos in uasa:
malos autem foras mise/
runt. Sic erit in consum/
matione sæculi. Exibunt
angeli & separabunt ma/
los de medio iustorum &
mittent eos in caminum
ignis. Ibi erit fletus & stri/
dor dentium. Intellexi/
stis hæc omnia? Dicunt
ei: etiam. Ait illis: Ideo
omnis scriba doctus in re/
gno cœlorū similis est ho/
mini patrifamilias qui pro
fert de thesauro suo noua
& uetera. Et factum est
cum consummasset Iesus
parabolas istas: transijt in/
de. Et ueniens in patriam
suam docebat eos in sy/
nsgogis eorum: ita ut mi/
rarentur & dicerent: Vn/
de huic sapientia hæc, &
uirtutes? Nonne hic est
fabri filius? Nonne ma/
ter eius dicitur Maria &
fratres eius Iacobus & Io/
seph & Simon & Iudas?
& sorores eius nonne o/
mnes apud nos sunt?

σιν; πόθεν οὖν τούτῳ ταῦτα πάν-
ρμβ τα; καὶ ἐσκανδαλίζοντο ἐν αὐτῷ.* Ο
α δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς. οὐκ ἔστι προ-
φήτης ἄτιμος εἰ μὴ ἐν τῇ πατρίδι
αὐτοῦ, καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ. καὶ οὐκ
ἐποίησεν ἐκεῖ δυνάμεις πολλὰς διὰ
ρμγ τὴν ἀπιστίαν αὐτῶν. * Εν ἐκείνῳ τῷ
β καιρῷ ἤκουσεν ἡρώδης ὁ τετράρχης
τὴν ἀκοὴν Ἰησοῦ, καὶ εἶπε τοῖς παι-
σὶν αὐτοῦ, οὗτός ἐστιν ἰωάννης ὁ βα-
πτιστής, αὐτὸς ἠγέρθη ἀπὸ τῶν νεκρῶν
καὶ διὰ τοῦτο αἱ δυνάμεις ἐνεργοῦ-
ρμδ σιν ἐν αὐτῷ. * Ο γὰρ ἡρώδης κρα-
β τήσας τὸν ἰωάννην ἔδησεν αὐτὸν,
καὶ ἔθετο εἰς φυλακὴν διὰ ἡρωδιάδα
τὴν γυναῖκα φιλίππου τοῦ ἀδελφοῦ
αὐτοῦ. ἔλεγε γὰρ αὐτῷ ὁ ἰωάννης. οὐκ
ἔξεστί σοι ἔχειν αὐτήν. καὶ θέλων αὐ-
τὸν ἀποκτεῖναι, ἐφοβήθη τὸν ὄχλον,
ρμε ὅτι ὡς προφήτην αὐτὸν εἶχον. * Γε-
ϛ νεσίων δὲ ἀγομένων τοῦ ἡρώδου, ὠρ-
χήσατο ἡ θυγάτηρ τῆς ἡρωδιάδος
ἐν τῷ μέσῳ, καὶ ἤρεσε τῷ ἡρώδῃ.
ὅθεν μεθ᾽ ὅρκου ὡμολόγησεν, αὐτῇ
δοῦναι ὃ ἐὰν αἰτήσηται. ἡ δὲ προβι-
βασθεῖσα ὑπὸ τῆς μητρὸς αὐτῆς.
δός μοι φησὶν ὧδε ἐπὶ πίνακι τὴν
κεφαλὴν ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ. καὶ
ἐλυπήθη ὁ βασιλεύς. διὰ δὲ τοὺς ὅρ-
κους, καὶ τοὺς συνανακειμένους ἐκέ-
λευσε δοθῆναι αὐτῇ. καὶ πέμψας
ἀπεκεφάλησεν τὸν ἰωάννην ἐν τῇ
φυλακῇ, καὶ ἠνέχθη ἡ κεφαλὴ αὐτοῦ
ἐπὶ πίνακι, καὶ ἐδόθη τῷ κορασίῳ,
καὶ ἤνεγκε τῇ μητρὶ αὐτῆς. καὶ προ-
σελθόντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, ἦραν τὸ
σῶμα, καὶ ἔθαψαν αὐτό. καὶ ἐλθόν-
ρμϛ τες ἀπήγγειλαν τῷ Ἰησοῦ. * Καὶ ἀ-
γ κούσας ὁ Ἰησοῦς, ἀνεχώρησεν ἐκεῖ-
θεν ἐν πλοίῳ εἰς ἔρημον τόπον κατ᾽
ἰδίαν. καὶ ἀκούσαντες οἱ ὄχλοι, ἠκο-
λούθησαν αὐτῷ πεζῇ ἀπὸ τῶν πό-
λεων. καὶ ἐξελθὼν ὁ Ἰησοῦς εἶδεν
πολὺν ὄχλον, καὶ ἐσπλαγχνί-
σθη ἐπ᾽ αὐτοῖς, καὶ ἐθεράπευσε τοὺς
ρμζ ἀῤῥώστους αὐτῶν. * Οψίας δὲ γε-
α νομένης, προσῆλθον αὐτῷ οἱ μα-
θηταὶ αὐτοῦ, λέγοντες. ἔρημός
ἐστιν ὁ τόπος, καὶ ἡ ὥρα ἤδη παρῆλ-
θεν, ἀπόλυσον τοὺς ὄχλους, ἵνα ἀ-
πελθόντες εἰς τὰς κώμας, ἀγορά-
σωσιν ἑαυ-

Vnde igitur huic hæc omnia? Et
offendebantur super eo. Iesus au-
tem dixit illis: Non est prophe-
ta expers honoris, nisi in patria
sua, & domo sua. Et non ædidit
illic uirtutes multas propter incre-
κε dulitatem illorum. In illo tem-
pore audiuit Herodes tetrarcha
famam Iesu, & dixit famulis suis:
Hic est Ioannes Baptista, is sur-
rexit à mortuis, & ideo uirtutes
agunt in illo. Nam Herodes cepe-
rat Ioãnem & uinxerat, ac posue-
rat in carcere propter Herodia-
dem uxorem Philippi fratris sui.
Dicebat enim illi Ioannes: Nõ li-
cet tibi habere eam. Et cum uel-
let eum occidere, metuebat mul-
titudinem, propterea quod illum
ceu prophetam habebant. Cum
autem celebraretur natalis Hero-
dis, saltabat filia Herodiadis in
medio, & placuit Herodi. Vn-
de cũ iureiurando pollicitus est,
se daturũ illi quicquid peteret. At
illa prius instructa à matre sua:
Da mihi, inquit, hic in patina ca-
put Ioannis Baptistæ. Et indo-
luit rex: attamen propter iusiu-
randum & eos qui simul accum-
bebãt iussit ei dari: & missis car-
nificibus, amputauit caput Ioan-
nis in carcere: & allatum est ca-
put eius in patina, datumq; est
puellæ, atq; illa obtulit matri suæ.
Et accesserunt discipuli eius, & su-
stulerunt corpus, ac sepelierunt il-
lud: abieruntq; & renũciarunt Ie-
su. Id cum audisset Iesus, secessit il-
linc in naui ad desertum locum
seorsim. Et cum audissent turbæ,
secutæ sunt illum itinere pedestri
relictis urbibus. Et egressus Iesus
uidit multam turbam: & tactus
est affectu misericordiæ erga il-
los, sanauitq; ex illis qui male ua-
lebant. Porrò cum appetisset ue-
spera, adierunt eum discipuli ipsi-
us, dicentes: Desertus est locus, &
hora iam præterijt. Dimitte tur-
bas, ut abeant in uicos, & emant
sibi ciba

Vnde ergo huic oĩa ista?
& scandalizabantur in eo.
Iesus autem dixit eis: Non
est ꝓpheta sine honore ni-
si in patria sua & in domo
sua. Et nõ fecit ibi uirtutes
multas propter increduli-
tatem illorum.
In illo tempore: audiuit
Herodes tetrarcha famãle XIIII.
su, & ait pueris suis: Hic
est Ioannes Baptista, ipse
surrexit a mortuis: & ideo
uirtutes operantur in eo.
Herodes enim tenuit Io-
annem, & alligauit eum:
& posuit in carcerem pro-
pter Herodiadem uxorem
fratris sui. Dicebat enim
illi Ioannes: Non licet tibi
habere eam. Et uolens il-
lum occidere timuit popu-
lum, quia sicut prophetam
eum habebant. Die autem
natalis Herodis saltauit fi-
lia Herodiadis in medio:
& placuit Herodi. Vnde
cum iuramento pollicitus
est ei dare quodcunq; po-
stulasset ab eo. At illa præ-
monita a matre sua: Da mi
hi inquit hic in disco caput
Iohannis Baptistæ. Et con-
tristatus est rex: propter iu-
iurandum autem, & pro-
pter eos qui pariter recum
bebant iussit dari. Misitq;
& decollauit Ioannem in
carcere. Et allatum est ca-
put eius in disco: & datum
est puellæ, & illa attulit ma-
tri suæ. Et accedentes di-
scipuli eius: tulerunt cor-
pus eius & sepelierunt il-
lud: & uenientes nuncia-
uerunt Iesu. Quod cum
audisset Iesus: secessit in-
de in nauicula in locum de
sertum seorsum. Et cum
audissent turbæ: secutæ
sunt eum pedestres de ci-
uitatibus. Et exiens uidit
turbam multam: & miser-
tus est eis, & curauit langui
dos eorũ. Vespere autem
facto accesserunt ad eum
discipuli eius, dicentes: De
sertus est locus & hora iam
præterijt: dimitte turbas ut
euntes in castella emant si-
bi escas

σωσιν ἑαυτοῖς βρώματα. ὁ δὲ Ἰη-
σοῦς εἶπεν αὐτοῖς. οὐ χρείαν ἔχουσιν
ἀπελθεῖν, δότε αὐτοῖς ὑμεῖς φαγεῖν.
οἱ δὲ λέγουσιν αὐτῷ. οὐκ ἔχομεν
ὧδε εἰ μὴ πέντε ἄρτους, καὶ δύο ἰχ-
θύας. ὁ δὲ εἶπεν. φέρετέ μοι αὐτοὺς
ὧδε. καὶ κελεύσας τοὺς ὄχλους ἀ-
νακλιθῆναι ἐπὶ τοὺς χόρτους, καὶ
λαβὼν τοὺς πέντε ἄρτους καὶ τοὺς
δύο ἰχθύας, ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐ-
ρανὸν, εὐλόγησεν, καὶ κλάσας, ἔδω-
κε τοῖς μαθηταῖς τοὺς ἄρτους, οἱ δὲ
μαθηταὶ τοῖς ὄχλοις. καὶ ἔφαγον
πάντες, καὶ ἐχορτάσθησαν. καὶ ἦ-
ραν τὸ περισσεῦον τῶν κλασμάτων,
δώδεκα κοφίνους πλήρεις. οἱ δὲ ἐσθί-
οντες ἦσαν ἄνδρες ὡσεὶ πεντακισχί-
λιοι χωρὶς γυναικῶν καὶ παιδίων.
ρμη *καὶ εὐθέως ἠνάγκασεν ὁ Ἰησοῦς
5 τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ ἐμβῆναι εἰς τὸ
πλοῖον, καὶ προάγειν αὐτὸν εἰς τὸ πέ-
ραν, ἕως οὗ ἀπολύσῃ τοὺς ὄχλους.
ρμθ *καὶ ἀπολύσας τοὺς ὄχλους, ἀνέβη
β εἰς τὸ ὄρος κατ' ἰδίαν προσεύξασθαι.
ρν *ὀψίας δὲ γενομένης, μόνος ἦν ἐκεῖ.
δ τὸ δὲ πλοῖον ἤδη μέσον τῆς θαλάσ-
σης ἦν, βασανιζόμενον ὑπὸ τῶν κυμά-
των, ἦν γὰρ ἐναντίος ὁ ἄνεμος, τε-
τάρτῃ δὲ φυλακῇ τῆς νυκτὸς ἀπῆλθε
πρὸς αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς, περιπατῶν ἐ-
πὶ τὴν θάλασσαν. καὶ ἰδόντες αὐτὸν
οἱ μαθηταὶ ἐπὶ τὴν θάλασσαν περι-
πατοῦντα, ἐταράχθησαν, λέγοντες,
ὅτι φάντασμά ἐστιν. καὶ ἀπὸ τοῦ φό-
βου ἔκραξαν. εὐθέως δὲ ἐλάλησεν αὐ-
τοῖς ὁ Ἰησοῦς, λέγων, θαρσεῖτε ἐγώ
ρμα εἰμι, μὴ φοβεῖσθε. * Ἀποκριθεὶς
ι δὲ αὐτῷ ὁ Πέτρος, εἶπεν. κύριε,
εἰ σὺ εἶ, κέλευσόν με πρός σε ἐλ-
θεῖν ἐπὶ τὰ ὕδατα. ὁ δὲ εἶπεν, ἐλ-
θέ. καὶ καταβὰς ἀπὸ τοῦ πλοίου ὁ
Πέτρος, περιεπάτησεν ἐπὶ τὰ ὕ-
δατα, ἐλθεῖν πρὸς τὸν Ἰησοῦν. βλέ-
πων δὲ τὸν ἄνεμον ἰσχυρὸν, ἐφοβή-
θη, καὶ ἀρξάμενος καταποντίζεσθαι
ἔκραξε λέγων. κύριε σῶσόν με. εὐθέ-
ως δὲ ὁ Ἰησοῦς ἐκτείνας τὴν χεῖρα,
ἐπελάβετο αὐτοῦ, καὶ εἶπεν αὐτῷ. ὀλι-
ρμβ γόπιστε, εἰς τί ἐδίστασας; *Καὶ ἐμβάν-
5 των αὐτῶν εἰς τὸ πλοῖον, ἐκόπασεν ὁ
ἄνεμος. οἱ δὲ ἐν τῷ πλοίῳ, ἐλθόν-
τες προσεκύνησαν αὐτῷ, λέγοντες,
ἀληθῶς

sibi cibaria. At Iesus dixit illis: Nō
est illis necesse ut abeant, date illis
uos quod edant. At illi dicunt ei:
κε Non habemus hic nisi quinq; pa
nes, & duos pisces. Ille uero dixit:
Afferte mihi illos huc. Et iussis
turbis discumbere super gramina
sumptisque quinque panibus, ac
duobus piscibus, sublatis in cœlū
oculis, benedixit. Et cum fregisset
dedit discipulis panes, discipuli
uero turbis. Et comederunt o-
mnes, & saturati sunt: & sustule-
rūt quod superfuerat de fragmen
tis, duodecim cophinos plenos.
Porrò qui comederant fuere uiri
fermè quinquies mille, præter mu
lieres ac pueros. Et statim com-
pulit Iesus discipulos suos, ut con
scenderent nauim, & præcede-
rent se in ripam ulteriorem, do-
nec dimisisset turbas. Ac dimissis
turbis, ascendit in montem solus
ad orandum. Cum autem ad =
uenisset uespera, solus erat illic.
Cæterum nauis iam in medio ma
ris erat, & affligebatur ab undis,
nam uentus erat aduersus. Quar
ta autem noctis uigilia abijt ad
illos Iesus, ambulans super mare:
κζ & ubi uidissent eum discipuli su-
per mare ambulantem, turbati
sunt, dicentes: Spectrum est, ac
præ metu exclamauerunt: sed sta-
tim locutus est illis Iesus, dicēs: Bo
no animo este, Ego sum, ne ter-
reamini. Respondens autem illi
Petrus, dixit: Domine, si tu es, iu-
beto me ad te uenire super aquas
At ille dixit: Veni. Et cùm descen
disset è naui Petrus, ambulabat su
per aquas, ut iret ad Iesum. Cæte-
rum cum uideret uentum ualidū
territus est: & cū cœpisset demer-
gi, clamauit, dicens: Domine, ser-
ua me. Continuo autem Iesus ex-
tenta manu, apprehendit eum, &
dixit illi: Exigua fiducia prædite,
cur hæsitabas? Et cum essent in-
gressi nauim, conquieuit uentus.
Porrò qui erant in naui, accesse-
runt & adorauerunt eū, dicentes:
Vere

bi escas. Iesus autem di-
xit eis: Non habent necesse
ire: date illis uos manduca
re. Responderunt ei: Non
habem⁹ hic nisi quinq; pa-
nes & duos pisces. Qui ait
eis: Afferte mihi illos huc.
Et cum iussisset turbam di-
scumbere super fœnū: acce
ptis quinq; panib⁹ & duo-
bus piscibus: aspiciēs in cœ
lum benedixit & fregit &
dedit discipulis panes: di-
scipuli autem dederūt tur-
bis. Et manducauerunt o-
mnes & saturati sunt. Et tu
lerunt reliquias duodecim
cophinos fragmentorū ple
nos. Manducātium autem
fuit numerus quinq; milia
uirorum: exceptis mulieri
bus & paruulis. Et statim
compulit Iesus discipulos
ascendere in nauiculam: &
præcedere eum trās fretū:
donec dimitteret turbas.
Et dimissa turba ascēdit in
montē solus orare. Vespe-
re autē facto solus erat ibi.
Nauicula autem in medio
mari iactabatur fluctibus.
Erat enim contrarius uen-
tus. Quarta autem uigilia
noctis uenit ad eos ambu-
lans supra mare. Et uiden-
tes eum supra mare ambu
lantem: turbati sunt, dicen
tes: quia phantasma est. Et
præ timore clamauerunt.
Statimq; Iesus locutus est
eis, dicens: Habete fiduciā:
ego sum, nolite timere. Re
spondens autem Petrus, di
xit: Domine si tu es: iube
me uenire ad te sup aquas.
At ipse ait: Veni. Et descen
dens Petrus de nauicula,
ambulabat super aquam
ut ueniret ad Iesum. Vidēs
uero uentum ualidum ti-
muit. Et cum cœpisset mer
gi clamauit, dicens: Do-
mine saluum me fac. Et cō-
tinuo Iesus extendens ma-
num: apprehendit eum, &
ait illi: Modicæ fidei, qua-
re dubitasti? Et cum ascen-
disset in nauiculam cessa-
uit uentus. Qui autem in
nauicula erant: uenerūt &
adorauerūt eum, dicentes:

 Vere

ςμγ ἀληθῶς θεοῦ υἱὸς εἶ. * καὶ διαπερά-
β σαντες, ἦλθον εἰς τὴν γῆν γεννησα-
ρέθ. καὶ ἐπιγνόντες αὐτὸν οἱ ἄνδρες
τοῦ τόπου ἐκείνου, ἀπέστειλαν εἰς ὅλην
τὴν περίχωρον ἐκείνην, καὶ προσή-
νεγκαν αὐτῷ πάντας τοὺς κακῶς
ἔχοντας, καὶ παρεκάλουν αὐτὸν, ἵνα
μόνον ἅψονται τοῦ κρασπέδου τοῦ
ἱματίου αὐτοῦ, καὶ ὅσοι ἥψαντο, διε-
ςμδ σώθησαν. * τότε προσέρχονται τῷ
5 Ἰησοῦ οἱ ἀπὸ ἱεροσολύμων γραμμα-
τεῖς καὶ φαρισαῖοι, λέγοντες. διὰ τί
οἱ μαθηταί σου παραβαίνουσι τὴν πα-
ράδοσιν τῶν πρεσβυτέρων; οὐ γὰρ
νίπτονται τὰς χεῖρας αὐτῶν, ὅταν
ἄρτον ἐσθίωσιν. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς, εἶ-
πεν αὐτοῖς. διὰ τί καὶ ὑμεῖς παραβαί-
νετε τὴν ἐντολὴν τοῦ θεοῦ διὰ τὴν
παράδοσιν ὑμῶν; ὁ γὰρ θεὸς ἐνε-
» τείλατο, λέγων. τίμα τὸν πατέ-
» ρα καὶ τὴν μητέρα. καὶ ὁ κακολο-
» γῶν πατέρα ἢ μητέρα, θανάτῳ τε-
λευτάτω. ὑμεῖς δὲ λέγετε, ὃς ἂν εἴ-
πῃ τῷ πατρὶ ἢ τῇ μητρὶ, δῶρον ὃ
ἐὰν ἐξ ἐμοῦ ὠφεληθῇς, καὶ οὐ μὴ
τιμήσῃ τὸν πατέρα αὐτοῦ ἢ τὴν μη-
τέρα αὐτοῦ. καὶ ἠκυρώσατε τὴν ἐν-
τολὴν τοῦ θεοῦ διὰ τὴν παράδο-
σιν ὑμῶν. ὑποκριταὶ, καλῶς προε-
φήτευσε περὶ ὑμῶν ἡσαΐας, λέ-
» γων. Ἐγγίζει μοι ὁ λαὸς οὗτος τῷ
» στόματι αὐτῶν, καὶ τοῖς χείλεσί με
» τιμᾷ, ἡ δὲ καρδία αὐτῶν πόῤῥω ἀ-
» πέχει ἀπ᾽ ἐμοῦ, μάτην δὲ σέβονταί
» με, διδάσκοντες διδασκαλίας, ἐν-
τάλματα ἀνθρώπων. καὶ προσκα-
λεσάμενος τὸν ὄχλον, εἶπεν αὐ-
τοῖς. ἀκούετε καὶ συνίετε. οὐ τὸ εἰσερ-
χόμενον εἰς τὸ στόμα κοινοῖ τὸν ἄν-
θρωπον, ἀλλὰ τὸ ἐκπορευόμενον ἐκ τοῦ
στόματος, τοῦτο κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον.
ςμε * τότε προσελθόντες οἱ μαθηταὶ αὐ-
ι τοῦ, εἶπον αὐτῷ. οἶδας ὅτι οἱ φαρι-
σαῖοι ἀκούσαντες τὸν λόγον ἐσκαν-
δαλίσθησαν; ὁ δὲ ἀποκριθεὶς, εἶπεν.
πᾶσα φυτεία, ἣν οὐκ ἐφύτευσε πα-
τήρ μου ὁ οὐράνιος, ἐκριζωθήσεται.
ςμς * Ἄφετε αὐτοὺς, ὁδηγοί εἰσι, τυφλοὶ
η τυφλῶν. τυφλὸς δὲ τυφλὸν ἐὰν ὁ-
δηγῇ, ἀμφότεροι εἰς βόθυνον πε-
ςμζ σοῦνται. * Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ πέ-
5 τρος, εἶπεν αὐτῷ. φράσον ἡμῖν
τὴν πα-

Vere dei filius es. Et cum traiecis-
sent, uenerunt in terram Genne-
sareth. Et cum agnouissent illum
uiri loci illius, emiserunt nunci-
os in totam undiq; finitimam re-
gionem illam, & obtulerunt illi
omnes male habentes: & obse-
crabant eum, ut tantum tangerēt
fimbriā uestimenti ipsius: & quot
κκ quot tetigissent, salui facti sunt.

Tunc accedunt ad Iesum, qui
ab Hierosolymis uenerāt, scribæ
& pharisæi, dicentes: Quare di-
scipuli tui transgrediuntur tradi-
tionem seniorum? Non enim ab-
luunt manus suas, cum edunt pa-
nem. At ille respondens, dixit
eis: Quare & uos transgredimi-
ni præceptum dei propter tradi-
tionem uestram? Nam deus præ-
cepit, dicens: Honora patrem &
matrem. Et qui maledixerit patri
aut matri, morte moriatur. Vos
autem dicitis: Quicunq; dixerit
patri aut matri: quicquid doni à
me profecturum erat, id in tuum
uertitur commodum: & non ho-
norabit patrem suū, aut matrem
suam: & irritū fecistis præceptum
dei propter traditionē uestram.
Hypocritæ, recte de uobis præ-
dixit Esaias, dicens: Appropin-
quat mihi populus hic ore suo, &
labijs me honorat, cæterum cor
eorum procul abest à me: sed fru-
stra me colunt, docentes doctri-
nas, præcepta hominum. Et ad-
uocatis ad se turbis, dixit eis: Au-
dite & intelligite. Nō quod ingre-
ditur in os, impurat hominē, sed
quod egreditur ex ore, hoc impu-
rum reddit hominē. Tunc acce-
dentes discipuli eius, dixerunt illi:
Nosti pharisæos audito sermone
isto offensos fuisse? At ille respon-
dens, ait: Omnis plātatio, quam
non plantauit pater meus cœle-
stis, eradicabit. Omittite illos, du-
ces sunt cæci cæcorū. Porrò si cæ-
cus cæco dux fuerit, ambo in fo-
ueam cadent. Respōdens autem
Petrus, dixit ei: Dissere nobis
parabolam

Vere filius dei es. Et cū trās-
fretassent uenerūt in terrā
Genesar. Et cum cognouis-
sent eum uiri loci illius: mi-
serunt in uniuersam regio-
nem illam: & obtulerunt ei
omes male habentes: & ro-
gabant eum ut uel fimbriā
uestimenti eius tangerent.
Et quicunq; tetigerunt, sal-
ui facti sunt.
Tunc accesserunt ad e- XV.
um ab hierosolymis scribæ
& pharisæi, dicentes: Qua-
re discipuli tui transgredi-
untur traditiones seniorū?
Non enim lauant manus
suas cum panem mandu-
cant. Ipse autem respon-
dens ait illis: Quare & uos
trāsgredimini mandatum
dei propter traditionē ue-
stram? Nam deus dixit: ho-
nora patrem & matrem:
& qui maledixerit patri uel
matri: morte moriatur.
Vos autem dicitis: Qui-
cunq; dixerit patri uel ma-
tri, munus quodcūq; est ex
me tibi proderit: & non ho-
norificabit patrem suū aut
matrem suam: & irritū feci-
stis mandatū dei, propter
traditionem uestram. Hy-
pocritæ, bene prophetauit
de uobis Esaias, dicens: Po-
pulus hic labijs me hono-
rat: cor autem eorum lon-
ge est a me. Sine causa au-
tem colūt me: docentes do-
ctrinas & mandata homi-
num. Et conuocatis ad se
turbis, dixit eis: Audite &
intelligite. Non quod in-
trat in os coinquinat ho-
minem, sed quod proce-
dit ex ore hoc coinquinat
hominem. Tunc acceden-
tes discipuli eius, dixerunt
ei: Scis quia pharisæi au-
dito uerbo hoc scandaliza-
ti sunt. At ille respondens,
ait: Omis plantatio quam
non plantauit pater meus
cœlestis, eradicabitur. Si-
nite illos: cæci sunt: & du-
ces cæcorum: Cæcus au-
tem si cæco ducatum præ-
stet, ambo in foueam ca-
dunt. Respondens autē Pe-
trus, dixit ei: edissere nobis
parabo-

τὴν παραβολὴν ταύτην. Ὁ δὲ Ἰησοῦς
εἶπεν, ἀκμὴν καὶ ὑμεῖς ἀσύνετοί ἐστε,
οὔπω νοεῖτε, ὅτι πᾶν τὸ εἰσπορευόμε/
νον εἰς τὸ στόμα, εἰς τὴν κοιλίαν χω
ρεῖ, καὶ εἰς ἀφεδρῶνα ἐκβάλλεται;
τὰ δὲ ἐκπορευόμενα ἐκ τοῦ στόμα/
τος, ἐκ τῆς καρδίας ἐξέρχεται, κἀ
κεῖνα κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον. Ἐκ γὰρ τῆς
καρδίας ἐξέρχονται διαλογισμοὶ
Aliâs πονηροί, φόνοι, μοιχεῖαι, πορνεῖαι,
φθόνοι. κλοπαί, ψευδομαρτυρίαι, βλασφη
μίαι, ταῦτά ἐστι τὰ κοινοῦντα τὸν
ἄνθρωπον. Τὸ δὲ ἀνίπτοις χερσὶ φα
γεῖν, οὐ κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον. Καὶ ἐξ
ελθὼν ἐκεῖθεν ὁ Ἰησοῦς, ἀνεχώρησεν
εἰς τὰ μέρη Τύρου καὶ Σιδῶνος. * Καὶ
ἰδοὺ γυνὴ χαναναία ἀπὸ τῶν ὁρίων
ἐκείνων ἐξελθοῦσα, ἔκραζεν αὐτῷ λέ
γουσα, ἐλέησόν με κύριε, υἱὲ Δαβίδ,
θυγάτηρ μου κακῶς δαιμονίζεται. Ὁ
δὲ οὐκ ἀπεκρίθη αὐτῇ λόγον. Καὶ προ
σελθόντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, ἠρώτων
αὐτὸν λέγοντες, ἀπόλυσον αὐτήν,
ρμη ὅτι κράζει ὄπισθεν ἡμῶν. * Ὁ δὲ
ε ἀποκριθεὶς εἶπεν, οὐκ ἀπεστάλην εἰ
μὴ εἰς τὰ πρόβατα τὰ ἀπολωλό/
ρμθ τα οἴκου Ἰσραήλ. * Ἡ δὲ ἐλθοῦσα
ς προσεκύνησεν αὐτῷ λέγουσα. κύριε,
βοήθει μοι. Ὁ δὲ ἀποκριθείς, εἶπεν,
οὐκ ἔστι καλὸν, λαβεῖν τὸν ἄρτον τῶν
τέκνων, καὶ βαλεῖν τοῖς κυναρίοις.
Ἡ δὲ εἶπεν, ναὶ κύριε. καὶ γὰρ τὰ κυ
νάρια ἐσθίει ἀπὸ τῶν ψιχίων τῶν πι
πτόντων ἀπὸ τῆς τραπέζης τῶν κυ/
ρίων αὐτῶν. Τότε ἀποκριθεὶς ὁ Ἰη/
σοῦς, εἶπεν αὐτῇ, ὦ γύναι μεγάλη
σου ἡ πίστις, γενηθήτω σοι ὡς θέλεις.
Καὶ ἰάθη ἡ θυγάτηρ αὐτῆς ἀπὸ τῆς
ρξ ὥρας ἐκείνης. * Καὶ μεταβὰς ἐκεῖθεν
ς ὁ Ἰησοῦς, ἦλθε παρὰ τὴν θάλασσαν τῆς
γαλιλαίας, καὶ ἀναβὰς εἰς τὸ ὄρος,
ἐκάθητο ἐκεῖ, καὶ προσῆλθον πρὸς αὐ/
τὸν ὄχλοι πολλοί, ἔχοντες μεθ' ἑαυ/
τῶν, χωλούς, τυφλούς, κωφούς,
κυλλούς, καὶ ἑτέρους πολλούς, καὶ ἔρρι
ψαν αὐτοὺς παρὰ τοὺς πόδας τοῦ Ἰη/
σοῦ, καὶ ἐθεράπευσεν αὐτούς. ὥστε τοὺς
ὄχλους θαυμάσαι βλέποντας κω/
φοὺς λαλοῦντας, κυλλοὺς ὑγιεῖς, χω
λοὺς περιπατοῦντας, τυφλοὺς βλέπον
τας, καὶ ἐδόξασαν τὸν θεὸν Ἰσραήλ. * Ὁ
δὲ Ἰησοῦς προσκαλεσάμενος τοὺς μα
θητὰς

parabolam iſtam. Ieſus autem di
xit: Adhuc & uos intelligentia ca
retis? Nondum intelligitis, quod
quicquid ingreditur in os, in al/
uum abit, & in ſeceſſum eijcitur?
At ea quæ proficiſcuntur ex ore,
ex ipſo corde egrediuntur, & il/
la impurum reddunt hominem.
Nam ex corde exeunt cogitatio/
nes malæ, cædes, adulteria, ſtu/
pra, furta, falſa teſtimonia, con/
uitia. Hæc ſunt quæ impurũ red/
dunt hominem. Cæterum illo/
tis manibus capere cibum, non
inquinat hominem. Et digreſ/
κθ ſus illinc Ieſus, ſeceſſit in partes
Tyri & Sidonis. Et ecce mulier
Cananæa, quæ à finibus illis ue/
nerat, clamabat ad illum, dicens:
Miſerere mei domine, fili Dauid:
filia mea miſere à dæmonio agi/
tatur. Ille uero non reſpondit ei
quicquam. Et accedentes diſci/
puli eius, rogabant illum, dicen/
tes: Amitte illam, nam clamat
poſt nos. At ille reſpondens, di/
xit: Non ſum miſſus, niſi ad o/
ues perditas domus Iſraeliticæ.
Illa uero uenit & adorauit eum,
dicens: Domine, ſuccurre mihi.
At ille reſpondens dixit: Non eſt
honeſtum, ſumere panem filio/
rum, & obijcere catellis. Hæc au/
tem reſpondit: Certe domine, Et
enim catelli edunt de micis, quæ
cadunt de menſa dominorũ ſuo/
rum. Tunc reſpondens Ieſus,
dixit illi: O mulier magna eſt fi/
des tua, fiat tibi ſicut uis. Et ſana/
ta fuit filia eius ex eo tempore.
λ Et progreſſus illinc Ieſus, uenit
iuxta mare Galilææ, & conſcen/
ſo monte, ſedebat illic. Et acceſſe/
runt ad eum turbæ multæ, ducen
tes ſecum claudos, cæcos, mutos,
mutilos, et alios multos, & abiece
runt eos ad pedes Ieſu: & ſanauit
eos, adeo ut turbæ miratæ ſint cũ
uiderent mutos loqui, mutilos eſ/
ſe ſanos, claudos ambulare, cæ/
cos uidere, & glorificabant deum
λα Iſraël. Ieſus autem uocatis ad ſe di
ſcipulis

parabolam iſtam. At ille di
xit: Adhuc & uos ſine intel
lectu eſtis. Non intelligitis:
quia omne quod in os in/
trat, in uentrem uadit: & in
ſeceſſum emittitur. Quæ
autem procedunt de ore,
de corde exeunt: & ea coin
quinant hominem. De cor
de enim exeunt cogitatio/
nes malæ, homicidia, adul/
teria, fornicationes, furta,
falſa teſtimonia, blaſphe/
miæ. Hæc ſunt quæ coin/
quinant hominem. Non lo
tis autem manibus man/
ducare non coinquinat ho
minem. Et egreſſus inde Ie
ſus ſeceſſit in partes Tyri &
Sidonis. Et ecce mulier
Chananea a finibus illis e/
greſſa clamauit, dicens ei:
Miſerere mei domine fili
Dauid: filia mea male a dæ
monio uexatur. Qui non
reſpondit ei uerbum. Et ac
cedentes diſcipuli eius ro/
gabant eum, dicentes: Di/
mitte eã: quia clamat poſt
nos. Ipſe autem reſpon/
dens ait: Non ſum miſſus
niſi ad oues quæ perierunt
domus Iſrael. At illa ue/
nit & adorauit eum, di/
cens: Domine adiuua me.
Qui reſpondens, ait: Non
eſt bonum ſumere panem
filiorum: & mittere cani/
bus. At illa dixit: Etiam do
mine. Nam & catelli edunt
de micis quæ cadũt de mẽ/
ſa dominorum ſuorum.
Tunc reſpondens Ieſus ait
illi: O mulier magna eſt fi/
des tua: fiat tibi ſicut uis.
Et ſanata eſt filia eiꝰ ex illa
hora. Et cum trãſiſſet inde
Ieſus, uenit ſecus mare Ga
lilææ, & aſcendens in mon/
tem ſedebat ibi. Et acceſ/
ſerunt ad eum turbæ mul
tæ: habentes ſecum mu/
tos, cæcos, claudos, debi/
les: & alios multos: & pro/
iecerũt eos ad pedes eius:
& curauit eos, ita ut tur/
bæ mirarentᷣ: uidentes mu
tos loquentes: claudos am
bulantes: cæcos uidẽtes: &
magnificabant deũ Iſrael.
Ieſus autem cõuocatis di/
ſcipulis

θητὰς αὐτοῦ, εἶπεν. σπλαγχνίζομαι
ἐπὶ τὸν ὄχλον, ὅτι ἤδη ἡμέρας τρεῖς
προσμένουσί μοι, καὶ οὐκ ἔχουσιν τί
φάγωσιν, καὶ ἀπολῦσαι αὐτοὺς νή
στεις, οὐ θέλω, μή ποτε ἐκλυθῶσιν ἐν
τῇ ὁδῷ, καὶ λέγουσιν αὐτῷ οἱ μαθη/
ταὶ αὐτοῦ, πόθεν ἡμῖν ἐν ἐρημίᾳ ἄρ
τοι τοσοῦτοι, ὥστε χορτάσαι ὄχλον τοσ
οῦτον; καὶ λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, πό/
σους ἄρτους ἔχετε; οἱ δὲ εἶπον, ἑπτὰ
καὶ ὀλίγα ἰχθύδια. καὶ ἐκέλευσε τοῖς
ὄχλοις ἀναπεσεῖν ἐπὶ τὴν γῆν. καὶ
λαβὼν τοὺς ἑπτὰ ἄρτους καὶ τοὺς ἰχ/
θύας, εὐχαριστήσας, ἔκλασε καὶ ἔδω/
κε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ. οἱ δὲ μαθη/
ταὶ τῷ ὄχλῳ, καὶ ἔφαγον πάντες,
καὶ ἐχορτάσθησαν, καὶ ἦραν τὸ περισσεῦ
ον τῶν κλασμάτων ἑπτὰ σπυρίδας
πλήρεις, οἱ δὲ ἐσθίοντες ἦσαν τετρακι
σχίλιοι ἄνδρες, χωρὶς γυναικῶν καὶ
ρξα παιδίων. *καὶ ἀπολύσας τοὺς ὄχλους
δ ἀνέβη εἰς τὸ πλοῖον, καὶ ἦλθεν εἰς τὰ
ὅρια μαγδαλά. καὶ προσελθόντες οἱ
φαρισαῖοι καὶ σαδδουκαῖοι, πειράζον
τες ἐπηρώτησαν αὐτὸν, σημεῖον ἐκ
ρξβ τοῦ οὐρανοῦ δεῖξαι αὐτοῖς. *ὁ δὲ ἀπο
ε κριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς, ὀψίας γενομέ/
νης λέγετε, εὐδία, πυῤῥάζει γὰρ ὁ οὐρα
νὸς, καὶ πρωὶ, σήμερον χειμών. πυῤῥά
ζει γὰρ ὁ οὐρανὸς στυγνάζων. ὑποκριταὶ, τὸ
μὲν πρόσωπον τοῦ οὐρανοῦ γινώσκετε
διακρίνειν, τὰ δὲ σημεῖα τῶν καιρῶν οὐ
ρξγ δύνασθε; *γενεὰ πονηρὰ καὶ μοιχα/
ς λὶς σημεῖον ἐπιζητεῖ, καὶ σημεῖον οὐ
δοθήσεται αὐτῇ, εἰ μὴ τὸ σημεῖον Ἰω
ρξδ νᾶ τοῦ προφήτου. *καὶ καταλιπὼν αὐ
β τοὺς, ἀπῆλθεν, καὶ ἐλθόντες οἱ μαθη/
ταὶ αὐτοῦ εἰς τὸ πέραν, ἐπελάθοντο
ἄρτους λαβεῖν. ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐ
τοῖς, ὁρᾶτε καὶ προσέχετε ἀπὸ τῆς ζύ
μης τῶν φαρισαίων καὶ σαδδουκαί/
ρξε ων. *οἱ δὲ διελογίζοντο ἐν ἑαυτοῖς
ς λέγοντες, ὅτι ἄρτους οὐκ ἐλάβο/
μεν. γνοὺς δὲ ὁ Ἰησοῦς, εἶπεν αὐτοῖς
τί διαλογίζεσθε ἐν ἑαυτοῖς ὀλιγό/
πιστοι, ὅτι ἄρτους οὐκ ἐλάβετε;
οὔπω νοεῖτε οὐδὲ μνημονεύετε τοὺς
πέντε ἄρτους τῶν πεντακισχιλί/
ων, καὶ πόσους κοφίνους ἐλά/
βετε; οὐδὲ τοὺς ἑπτὰ ἄρτους
τῶν τετρακισχιλίων, καὶ πόσας
σπυρίδας ἐλάβετε; πῶς οὐ νοεῖτε,
ὅτι

ſcipulis ſuis dixit: Miſeret me tur/
bæ, propterea quod iam triduum
perſeuerant apud me, & non ha/
bent quod edãt: & dimittere eos
ieiunos nolo, ne deficiant in uia.
Et dicunt ei diſcipuli eius: Vnde
nobis in ſolitudine panes tã mul/
ti, ut ſaturemus turbam tantam?
Et dicit illis Ieſus: Quot panes ha
betis? At illi dicunt: Septẽ, & pau
cos piſciculos. Et iuſſit turbas diſ/
cumbere in terra. Et ſumpſit ſeptẽ
panes ac piſces: & poſtquam gratias
egiſſet, fregit, deditque diſcipulis ſu
is: diſcipuli uero turbæ, comede/
runtque omnes & ſaturati ſunt, & ſu/
ſtulerũt quod ſupererat fragmen/
torum, ſeptem ſportulas plenas.
At ij qui comederant, erant qua/
ter mille uiri, præter mulieres &
pueros. Et dimiſſis turbis, cõſcen/
dit nauim, uenitque in fines Mag/
dala. Et aggreſſi phariſæi unà
cũ ſadducæis tentantes rogabant
eum, ut ſignũ è cœlo oſtenderet ſi
bi. At ille reſpõdens dixit eis: Cũ
cœperit eſſe ueſpera, dicitis, ſereni
tas erit, nam rubet cœlum, & ma/
ne, hodie tempeſtas, rubet enim
cœlũ triſte. Hypocritæ, faciem cœ
li ſcitis dijudicare, ſigna uero tem
porum nõ poteſtis? Natio praua
& adultera ſignum requirit, & ſi/
gnum nõ dabitur ei, niſi ſignũ Io
næ prophetæ. Et relictis illis abijt.
Et cum ueniſſent diſcipuli eius in
ulteriorem ripam, per obliuionẽ
non ſumpſerant panes. Ieſus aũt
dixit illis: Videte & cauete à fer/
mẽto phariſæorũ ac ſadducæorũ.
λβ At illi reputabant intra ſeſe, dicen
tes: Panes nõ ſumpſimus. Quod
ubi cognouit Ieſus, dixit illis: quid
cogitatis intra uoſipſos, ô parũ fi/
dentes, quòd panes nõ ſumpſeritis?
Nondũ intelligitis, neque memoria
tenetis, quinque illos panes, cũ ho/
mines eſſent quinquies mille, &
quot cophinos ſuſtuleritis? Neque
ſeptẽ illos panes, cum homines eſ
ſent quater mille, & quot ſportas
accepitis? qui fit, ut nõ intelligatis
me non

ſcipulis ſuis, dixit: Miſereor
turbæ: quia iam triduo pſe
uerãt mecum: & non habẽt
quod mãducẽt. Et dimitte/
re eos ieiunos, nolo: ne de/
ficiant in uia. Et dicũt ei di/
ſcipuli: Vnde ergo nobis
in deſerto panes tantos: ut
ſaturemus turbã tantã? Et
ait illis Ieſus: Quot habe/
tis panes? At illi dixerũt. Se
ptem: & paucos piſciculos.
Et præcepit turbæ ut diſcũ/
berent ſuper terrã. Et acci/
piens ſeptẽ panes & piſces:
& gratias agẽs fregit & de/
dit diſcipulis ſuis: & diſci/
puli dederũt populo. Et co
mederũt omnes: & ſaturati
ſunt. Et quod ſuperfuit de
fragmentis: tulerũt ſeptem
ſportas plenas. Erãt autem
qui mãducauerũt quattu/
or millia hominũ extrapar
uulos & mulieres. Et dimiſ
ſa turba aſcẽdit in nauicu/
lam: & uenit in fines mage/
dan. Et acceſſerunt ad XVI.
eũ phariſæi & ſaducæi ten/
tantes: & rogauerũt eũ ut ſi
gnũ de cœlo oſtẽderet eis.
At ille reſpõdẽs, ait illis: Fa/
cto ueſpere dicitis, ſerenũ
erit: rubicũdum eſt em̃ cœ/
lum: & mane, hodie tempe
ſtas: rutilat em̃ triſte cœlũ.
Faciẽ ergo cœli dijudicare
noſtis: ſigna autẽ temporũ
nõ poteſtis ſcire. Generatio
mala & adultera ſignũ quæ
rit: & ſignũ nõ dabit̃ ei niſi
ſignũ Ionæ prophetæ. Et re
lictis illis abijt. Et cũ ueniſ/
ſent diſcipuli eius trans fre
tum, obliti ſunt panes acci/
pere. Qui dixit illis: Intue/
mini & cauete a fermento
phariſæorũ & ſaducæorũ.
At illi cogitabãt inter ſe, di/
centes: Quia panes nõ ac/
cepimus. Sciẽs autẽ Ieſus,
dixit: Quid cogitatis inter
uos modicæ fidei: quia pa/
nes nõ habetis? Non dum
intelligitis: neque recordami
ni quinque panũ in quinque mi/
lia hominũ: & quot cophi/
nos ſumpſiſtis? Neque ſeptẽ
panũ in quatuor milia ho/
minũ: & quot ſportas ſumpſi
ſtis? Quare nõ intelligitis:
quia

ὅτι οὐ περὶ ἄρτου εἶπον ὑμῖν, προσέ
χειν ἀπὸ τῆς ζύμης τῶν φαρισαίων
καὶ σαδδουκαίων; τότε συνῆκαν, ὅτι
οὐκ εἶπεν προσέχειν ἀπὸ τῆς ζύμης
τοῦ ἄρτου, ἀλλὰ ἀπὸ τῆς διδαχῆς
τῶν φαρισαίων καὶ σαδδουκαίων.
ρξϛ α * Ἐλθὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς εἰς τὰ μέρη
καισαρείας τῆς φιλίππου, ἠρώτα
τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, λέγων. τίνα
με λέγουσιν οἱ ἄνθρωποι εἶναι, τὸν
υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου; οἱ δὲ εἶπον. οἱ
μὲν, ἰωάννην τὸν βαπτιστὴν, ἄλ/
λοι δὲ ἠλίαν, ἕτεροι δὲ ἱερεμίαν, ἢ ἕ/
να τῶν προφητῶν. λέγει αὐτοῖς.
ὑμεῖς δὲ τίνα με λέγετε εἶναι; ἀπο/
κριθεὶς δὲ σίμων πέτρος εἶπεν.
Σὺ εἶ ὁ χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ τοῦ
ζῶντος. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς,
ρξζ ι εἶπεν αὐτῷ. * Μακάριος εἶ σί/
μων βὰρ ἰωνᾶ, ὅτι σὰρξ καὶ αἷμα
οὐκ ἀπεκάλυψέ σοι, ἀλλ' ὁ πατήρ
μου ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. κἀγὼ δέ
σοι λέγω, ὅτι σὺ εἶ πέτρος, καὶ
ἐπὶ ταύτῃ τῇ πέτρᾳ οἰκοδομήσω
μου τὴν ἐκκλησίαν. καὶ πύλαι ᾅ/
δου οὐ κατισχύσουσιν αὐτῆς. καὶ δώ
σω σοι τὰς κλεῖς τῆς βασιλείας
τῶν οὐρανῶν. καὶ ὃ ἐὰν δήσῃς ἐπὶ
τῆς γῆς, ἔσται δεδεμένον ἐν τοῖς οὐ/
ρανοῖς. καὶ ὃ ἐὰν λύσῃς ἐπὶ τῆς γῆς,
ἔσται λελυμένον ἐν τοῖς οὐρανοῖς.
ρξη β * Τότε διεστείλατο τοῖς μαθηταῖς αὐ/
τοῦ, ἵνα μηδενὶ εἴπωσιν, ὅτι αὐτός
ἐστιν Ἰησοῦς ὁ χριστός. ἀπὸ τότε ἤρξα/
το ὁ Ἰησοῦς δεικνύειν τοῖς μαθηταῖς
αὐτοῦ, ὅτι δεῖ αὐτὸν ἀπελθεῖν εἰς
ἱεροσόλυμα, καὶ πολλὰ παθεῖν ἀ/
πὸ τῶν πρεσβυτέρων, καὶ ἀρχιερέ/
ων, καὶ γραμματέων, καὶ ἀπο/
κτανθῆναι, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐ/
ρξθ β γερθῆναι. * Καὶ προσλαβόμενος
αὐτὸν ὁ πέτρος, ἤρξατο ἐπιτιμᾶν
αὐτῷ λέγων. ἵλεώς σοι κύριε, οὐ
μὴ ἔσται σοι τοῦτο. ὁ δὲ στραφεὶς, εἶ/
πεν τῷ πέτρῳ. ὕπαγε ὀπίσω μου
σατανᾶ, σκάνδαλόν μου εἶ, ὅτι οὐ
φρονεῖς τὰ τοῦ θεοῦ, ἀλλὰ τὰ τῶν
ρο β ἀνθρώπων. * Τότε ὁ Ἰησοῦς εἶπεν
τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ. εἴ τις θέλει ὀ/
πίσω μου ἐλθεῖν, ἀπαρνησάσθω ἑαυ/
τὸν, καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ,
καὶ ἀκολουθείτω μοι. ὃς γὰρ ἂν
θέλῃ

me non de pane dixisse uobis il/
lud, ut caueretis à fermento pha/
risæorum & sadducæorum? Tūc
intellexerunt, quod non iussisset
cauere à fermento panis, sed à do
ctrina pharisæorum & sadducæo
λγ rum. Cum uenisset autē Iesus in
partes Cæsareæ eius, quæ cogno/
minatur Philippi, interrogauit di
scipulos suos, dicens: Quem me
dicunt homines esse filium illum
hominis? Illi uero dicebant: Alij
quidem Ioannem Baptistam, alij
uero Heliam, alij uero Hieremiā,
aut unum de numero propheta/
rum. Dicit illis: At uos, quem me
dicitis esse? Respondens autem
Simon Petrus, dixit: Tu es Chri/
stus ille filius dei uiuentis. Et re/
spondēs Iesus, dixit illi: Beatus es
Simon Bar Iona, quia caro & san
guis non reuelauit tibi, sed pater
meus qui est in cœlis. At ego uicis
sim tibi dico, quod tu es Petrus, et
super hanc petram ædificabo me/
am ecclesiam, & portæ infero/
rum nō ualebunt aduersus illam.
Et dabo tibi claues regni cœlorū.
Et quicquid alligaueris in terra,
erit alligatum in cœlis: & quic/
quid solueris in terra, erit solu/
tum in cœlis. Tunc edixit disci/
pulis suis, ne cui dicerent, quod
ipse esset Iesus Christus. Ex eo
tempore cœpit Iesus indicare di/
scipulis suis, quod oporteret ip/
sum abire Hierosolymam, ac mul
ta pati à senioribus & principi/
bus sacerdotum & scribis, & oc/
cidi, & tertio die resuscitari. Et
cum abduxisset eum Petrus, cœ/
pit illum increpare, dicens: Pro/
pitius tibi sis domine, nequa/
quam erit tibi hoc. At ille con/
uersus dixit Petro: Abi post me
satana, obstaculo es mihi: quia
non sapis ea quæ sunt dei, sed ea
quæ sunt hominum. Tunc Ie/
sus dixit discipulis suis: Si quis
uult post me uenire, abneget se/
metipsum, & tollat crucem su/
am, ac sequatur me. Qui enim
uoluerit

quia non de pane dixi uo/
bis: cauete a fermento pha
risæorum & sadducæorū.
Tunc intellexerunt: quia
non dixerit cauendum a
fermento panum: sed a do
ctrina pharisæorum & sad
ducæorum. Venit au/
tem Iesus in partes Cæsa/
reæ Philippi & interroga/
bat discipulos suos, dicēs:
Quem dicūt homines es/
se filium hominis? At illi
dixerunt: Alij Ioannē ba/
ptistam: alij autem Heli/
am: alij uero Hieremiam:
aut unum ex prophetis.
Dicit illis Iesus: Vos au/
tem quem me esse dicitis?
Respondens Simon Pe/
trus, dixit: Tu es Christus
filius dei uiui. Respondens
autem Iesus dixit ei: Bea/
tus es Simō Bariona: quia
caro & sanguis non reue/
lauit tibi, sed pater meus
qui in cœlis est. Et ego di/
co tibi: quia tu es Petrus:
& super hanc petram ædifi
cabo ecclesiā meam, & por
tæ inferi non præualebunt
aduersus eā. Et tibi dabo
claues regni cœlorum. Et
quodcunq ligaueris super
terram, erit ligatum & in
cœlis: & quodcunque sol/
ueris super terram, erit so/
lutum & in cœlis. Tūc præ
cepit discipulis suis ut ne/
mini dicerent: quia ipse es/
set Iesus Christus. Exinde
cœpit Iesus ostendere disci
pulis suis: quia oporteret
eum ire Hierosolymam: &
multa pati a senioribus &
scribis & principibus sacer
dotū: & occidi & tertia die
resurgere. Et assumens eū
Petrus, cœpit increpare il/
lum, dicens: Absit a te do/
mine non erit tibi hoc.
Qui conuersus, dixit Pe/
tro: Vade post me satha/
na: scandalum es mihi:
quia non sapis ea quæ dei
sunt: sed ea quæ homi/
num. Tunc Iesus dixit
discipulis suis: Si quis uult
post me uenire: abneget se
metipsum: & tollat crucem
suā & sequat me. Qui eñ
uoluerit

θέλῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι, ἀπο
λέσει αὐτήν. ὃς δ' ἂν ἀπολέσῃ τὴν
ψυχὴν αὐτοῦ ἕνεκεν ἐμοῦ, εὑρήσει αὐ/
τήν. τί γὰρ ὠφεληθήσεται ἄνθρωπος
ἐὰν τὸν κόσμον ὅλον κερδήσῃ, τὴν δὲ
ψυχὴν αὐτοῦ ζημιωθῇ; ἢ τί δώσει ἄν/
θρωπος ἀντάλλαγμα τῆς ψυχῆς αὐτοῦ;
ροα *Μέλλει γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχε
ι σθαι ἐν τῇ δόξῃ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ με/
τὰ τῶν ἀγγέλων αὐτοῦ. καὶ τότε ἀπο
δώσει ἑκάστῳ, κατὰ τὴν πρᾶξιν αὐτοῦ.
ροβ *Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, εἰσί τινες ὧδε
β ἑστώτων, οἵτινες οὐ μὴ γεύσωνται θα
νάτου, ἕως ἂν ἴδωσι τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώ
που ἐρχόμενον ἐν τῇ βασιλείᾳ αὐ/
τοῦ. *Καὶ μεθ' ἡμέρας ἕξ, παραλαμ
βάνει ὁ Ἰησοῦς τὸν πέτρον καὶ ἰάκωβον
καὶ ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, καὶ
ἀναφέρει αὐτοὺς εἰς ὄρος ὑψηλὸν κατ'
ἰδίαν, καὶ μετεμορφώθη ἔμπροσθεν
αὐτῶν, καὶ ἔλαμψε τὸ πρόσωπον αὐ/
τοῦ ὡς ὁ ἥλιος, τὰ δὲ ἱμάτια αὐτοῦ
ἐγένετο λευκὰ ὡς τὸ φῶς. καὶ ἰδοὺ ὤφ
θησαν αὐτοῖς μωσῆς καὶ ἠλίας, μετ'
αὐτοῦ συλλαλοῦντες. ἀποκριθεὶς δὲ ὁ
πέτρος, εἶπεν τῷ Ἰησοῦ. κύριε κα/
λόν ἐστιν ἡμᾶς ὧδε εἶναι. εἰ θέλεις,
ποιήσωμεν ὧδε τρεῖς σκηνάς, σοὶ μί
αν, καὶ μωσῇ μίαν, καὶ ἠλίᾳ μίαν. ἔτι
αὐτοῦ λαλοῦντος, ἰδοὺ νεφέλη φωτει
νὴ ἐπεσκίασεν αὐτούς. καὶ ἰδοὺ φωνὴ
ἐκ τῆς νεφέλης λέγουσα. οὗτός ἐστιν
ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητὸς ἐν ᾧ εὐδόκη/
σα, αὐτοῦ ἀκούετε. καὶ ἀκούσαντες οἱ μα
θηταί, ἔπεσον ἐπὶ πρόσωπον αὐτῶν,
καὶ ἐφοβήθησαν σφόδρα. καὶ προσελ/
θὼν ὁ Ἰησοῦς, ἥψατο αὐτῶν, καὶ εἶπεν
ἐγέρθητε καὶ μὴ φοβεῖσθε. ἐπάραντες
δὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν, οὐδένα εἶ
δον, εἰ μὴ τὸν Ἰησοῦν μόνον. Καὶ κα
ταβαινόντων αὐτῶν ἐκ τοῦ ὄρους, ἐνε/
τείλατο αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς λέγων. μη/
δενὶ εἴπητε τὸ ὅραμα, ἕως οὗ ὁ υἱὸς τοῦ
ἀνθρώπου ἐκ νεκρῶν ἀναστῇ. Καὶ ἐπη/
ρώτησαν αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, λέ
γοντες. τί οὖν οἱ γραμματεῖς λέγου
σιν, ὅτι ἠλίαν δεῖ ἐλθεῖν πρῶτον;
ρογ *Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀποκριθείς, εἶπεν αὐ/
ϛ τοῖς. ἠλίας μὲν ἔρχεται πρῶτον, καὶ
ἀποκαταστήσει πάντα. λέγω δὲ ὑμῖν
ὅτι ἠλίας ἤδη ἦλθεν, καὶ οὐκ ἐπέγνω
σαν αὐτόν, ἀλλ' ἐποίησαν ἐν αὐτῷ
ὅσα

ERASMVS.

uoluerit animā ſuam ſeruare, per/
det eam. Rurſus, Qui perdiderit
animā ſuam mea cauſa, inueniet
eam. Quid enim prodeſt homini
ſi totū mundū lucratus fuerit, ani
mæ uero ſuæ iacturā fecerit? Aut
quid dabit homo, cuius permuta
tione redimat animā ſuam? Futu/
rum eſt enim, ut filius hominis ue
niat in gloria patris ſui, cū angelis
ſuis, & tunc reddet unicuiq; iuxta
facta ipſius. Amē dico uobis, ſunt
quidam hic ſtantes, qui nō guſta/
bunt mortem, donec uiderint fili
um hominis uenientem in regno
λδ ſuo. Et poſt dies ſex, aſſumit Ie/
ſus Petrū ac Iacobū & Ioannē fra
trem eius, & ſubducit illos in mō/
tem excelſum ſeorſum, transfor/
matusq; eſt corā illis: & ſplenduit
facies eius ſicut ſol. Veſtimēta au
tem illius facta ſunt candida, ſicut
lumen. Et ecce conſpecti ſunt illis
Moſes & Helias cum illo collo/
quentes. Reſpondens autem Pe/
trus, dixit Ieſu: Domine, bonum
eſt nos hic eſſe. Si uis faciamꝰ hic
tria tabernacula, tibi unū, & Mo/
ſi unum, & Heliæ unum. Adhuc
eo loquēte, ecce nubes lucida ob/
umbrauit illos. Et ecce uox è nu/
be quæ diceret: Hic eſt filius meus
dilectus, in quo mihi bene cōpla/
citum eſt, ipſum audite. Et cū hæc
audiſſent diſcipuli, prociderūt in
aciē ſuā, & territi ſunt uehemen/
ter. Et accedens Ieſus, tetigit illos,
dixitq;: Surgite & ne timeatis.
Vbi uero ſuſtuliſſent oculos ſuos
neminē uidebant, niſi Ieſum ſolū.
Et cum deſcenderent de monte,
præcepit illis Ieſus, dicens: Ne cui
dixeritis uiſionē, donec filius ho/
minis à mortuis reſurgat. Et inter
rogauerunt eum diſcipuli ſui, di/
centes: Cur igitur ſcribæ dicunt,
quod Heliā oporteat uenire pri/
us? Ieſus autem reſpondens dixit
illis: Helias quidem ueniet prius,
& reſtituet omīa. Cæterū dico uo
bis, Heliam iam ueniſſe, & non a/
gnouerunt eum: ſed fecerūt in eo
quæcunq;

VVLG. EDITIO.

uoluerit animam ſuam ſal
uam facere: perdet eā. Qui
autē perdiderit animā ſuā
propter me: inueniet eam.
Quid em̄ prodeſt homini
ſi uniuerſum mundū lucre
tur: animæ uero ſuæ detri/
mentū patiat̄? Aut quā da
bit homo cōmutationē ꝓ
anima ſua? Filius em̄ homi
nis uēturus eſt in gloria pa
tris ſui cū angelis ſuis: & tūc
reddet unicuiq; ſecundum
opera eius. Amen dico uo/
bis: ſunt quidā de hic ſtan/
tibus qui nō guſtabūt mor
tem: donec uideāt filiū ho/
minis uenientē in regno ſuo.
Et poſt dies ſex aſſumpſit XVII.
Ieſus Petrū & Iacobū & Io/
annē fratrē eius: & duxit il/
los in montē excelſum ſeor
ſum: & transfiguratus eſt
ante eos. Et reſplēduit faci/
es eius ſicut ſol: ueſtimenta
autē eius facta ſunt alba ſi/
cut nix. Et ecce apparuerūt
illis Moſes & Helias cū eo
loquentes. Reſpōdens autē
Petrus, dixit ad Ieſum: Do
mine, bonū eſt nos hic eſſe:
ſi uis faciamꝰ hic tria taber
nacula: tibi unū, Moſi unū,
& Heliæ unū. Adhuc eo lo/
quente: ecce nubes lucida
obūbrauit eos. Et ecce uox
de nube, dicens: Hic eſt filiꝰ
meus dilectus in quo mihi
bene cōplacui, ipſum audi
te. Et audiētes diſcipuli, ce/
ciderūt in faciē ſuā & timue
runt ualde. Et acceſſit Ieſus
& tetigit eos, dixitq; eis: Sur
gite & nolite timere. Leuan
tes autē oculos ſuos nemi/
nem uiderunt niſi ſolū Ie/
ſum. Et deſcēdentibus illis
de mōte præcepit Ieſus, di/
cens: Nemini dixeritis ui/
ſionem: donec filius homi
nis a mortuis reſurgat. Et
interrogauerūt eum diſci/
puli, dicētes: Quid ergo
ſcribæ dicūt: quod Heliam
oporteat primū uenire? At
ille reſpōdens, ait illis: He/
lias quidem uēturus eſt &
reſtituet omnia. Dico autē
uobis: quia Helias iam ue/
nit, Et non cognouerunt
eum: ſed fecerūt in eo quæ/
cunq;

ὅσα ἠθέλησαν. οὕτως καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀν/
θρώπου μέλλει πάσχειν ὑπ᾽ αὐτῶν. τό/
τε συνῆκαν οἱ μαθηταί, ὅτι περὶ Ἰω/
σοδ β άννου τοῦ βαπτιστοῦ εἶπεν αὐτοῖς.* καὶ
ἐλθόντων αὐτῶν πρὸς τὸν ὄχλον, προ
σῆλθεν αὐτῷ ἄνθρωπός τις γονυπε/
τῶν αὐτῷ, καὶ λέγων. * κύριε, ἐλέη/
σόν μου τὸν υἱόν, ὅτι σεληνιάζεται καὶ κα
κῶς πάσχει, πολλάκις γὰρ πίπτει εἰς τὸ
πῦρ, καὶ πολλάκις εἰς τὸ ὕδωρ, καὶ προσή
νεγκα αὐτὸν τοῖς μαθηταῖς σου, καὶ οὐκ
ἠδυνήθησαν αὐτὸν θεραπεῦσαι. ἀποκρι
θεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν. ὦ γενεὰ ἄπιστος
καὶ διεστραμμένη, ἕως πότε ἔσομαι
μεθ᾽ ὑμῶν; ἕως πότε ἀνέξομαι ὑμῶν
φέρετέ μοι αὐτὸν ὧδε. καὶ ἐπετίμησεν
αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἐξῆλθεν ἀπ᾽ αὐτοῦ
τὸ δαιμόνιον, καὶ ἐθεραπεύθη ὁ παῖς,
σοε ε ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκείνης. * τότε προσελ/
θόντες οἱ μαθηταὶ τῷ Ἰησοῦ κατ᾽ ἰ/
δίαν, εἶπον. διὰ τί ἡμεῖς, οὐκ ἠδυνή
θημεν ἐκβαλεῖν αὐτό. ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶ
πεν αὐτοῖς, διὰ τὴν ἀπιστίαν ὑμῶν.
ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν, ἐὰν ἔχητε πί/
στιν ὡς κόκκον σινάπεως, ἐρεῖτε τῷ
ὄρει τούτῳ, μετάβηθι ἐντεῦθεν ἐκεῖ,
καὶ μεταβήσεται. καὶ οὐδὲν ἀδυνατή
σει ὑμῖν. τοῦτο δὲ τὸ γένος οὐκ ἐκπο
ρεύεται, εἰ μὴ ἐν προσευχῇ καὶ νηστείᾳ.
σοϛ β * ἀναστρεφομένων δὲ αὐτῶν ἐν τῇ Γα
λιλαίᾳ, εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς. μέλ
λει ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοσθαι
εἰς χεῖρας ἀνθρώπων, καὶ ἀποκτενοῦ
σιν αὐτόν, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐγερ
θήσεται. καὶ ἐλυπήθησαν σφόδρα.
σοζ ι * ἐλθόντων δὲ αὐτῶν εἰς Καπερναοὺμ
προσῆλθον οἱ τὰ δίδραχμα λαμβά
νοντες τῷ Πέτρῳ, καὶ εἶπον. ὁ διδά/
σκαλος ὑμῶν οὐ τελεῖ τὰ δίδραχ/
μα; λέγει, ναί. καὶ ὅτε εἰσῆλθεν εἰς
τὴν οἰκίαν, προέφθασεν αὐτὸν ὁ Ἰη/
σοῦς, λέγων. τί σοι δοκεῖ Σίμων; οἱ
βασιλεῖς τῆς γῆς ἀπὸ τίνων λαμβά/
νουσι τὰ τέλη ἢ κῆνσον, ἀπὸ τῶν υἱῶν
αὐτῶν, ἢ ἀπὸ τῶν ἀλλοτρίων; λέγει
αὐτῷ ὁ Πέτρος, ἀπὸ τῶν ἀλλοτρίων.
ἔφη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, ἄραγε ἐλεύθεροί
εἰσιν οἱ υἱοί. ἵνα δὲ μὴ σκανδαλίσω/
μεν αὐτούς, πορευθεὶς εἰς τὴν θάλασ
σαν, βάλε ἄγκιστρον, καὶ τὸν ἀνα/
βάντα πρῶτον ἰχθὺν ἆρον, καὶ ἀνοί/
ξας τὸ στόμα αὐτοῦ, εὑρήσεις στατῆρα,
ἐκεῖνον

quæcunque uoluerunt. Sic & filius
hominis passurus est ab illis. Tūc
intellexerūt discipuli, quod de Io
anne baptista dixisset ipsis. Et cū
uenissent ad turbam, accessit ad
eum homo quidam, flectens ge/
λε nua illi, dicensque: Domine, misere
re filij mei, quoniā lunaticus est,
& misere affligitur. Nam sæpe ca/
dit in ignem, & sæpe in aquam: &
obtuli eum discipulis tuis, nec po
tuerunt eum sanare. Respondens
autē Iesus dixit: O natio incredu/
la & distorta, quousque tandē ero
uobiscum? usquequo patiar uos?
adducite illum huc. Et increpauit
illud Iesus, & exijt ab eo dæmoni
um, et sanatus est puer à tempore
illo. Tūc accedentes discipuli ad
Iesum seorsum, dixerunt: Quare
nos nō potuimus eijcere illud? Ie
sus aūt dixit illis: Propter incredu
litatem uestram. Amē quippe di/
co uobis, si habeatis fidē sicut gra
num sinapis, dicetis monti huic,
demigra hinc illuc, & demigrabit
neque quicque impossibile erit uo/
bis. Sed hoc genus nō egreditur,
nisi per deprecationē & ieiuniū.
Cum autem uersarentur in Gali/
læa, dixit illis Iesus: Futurum est
ut filius hominis tradatur in ma/
nus hominum, & occident eum,
ac tertio die resurget. Et mœro/
re affecti sunt uehementer. Cum
λϛ autem uenissent in oppidum Ca/
pernaum, accesserunt qui didra/
chma solēt accipere ad Petrum,
dixerūtque: Præceptor uester num
soluit didrachma? Dicit, etiam.
Et cum ingressus fuisset in do/
mum, præuenit illum Iesus, di/
cens: Quid tibi uidetur Simon?
Reges terræ à quibus accipiunt
tributa aut censum? à filijs suis,
an ab alienis? Dicit illi Petrus:
Ab alienis. Ait illi Iesus. Ergo li/
beri sunt filij. Verum ne simus il/
lis offendiculo, profectus ad ma
re mitte hamum, & eum piscem
qui prodierit primus, tolle: & a/
perto ore illius inuenies staterem:
acceptum

cunque uoluerunt. Sic &
filius hominis passurus est
ab eis. Tunc intellexerunt
discipuli: quia de Ioanne
Baptista dixisset eis. Et cū
uenisset ad turbam: acces/
sit ad eum homo genibus
prouolutus ante eum, di/
cens, Domine miserere fi/
lio meo: quia lunaticus est,
& male patit. Mam sepe ca
dit in ignem: & crebro in
aquam. Et obtuli eum di/
scipulis tuis: & nō potuerūt
curare eū. Respōdens autē
Iesus, ait: O generatio incre
dula & peruersa: quousque
ero uobiscū. Vsquequo pa
tiar uos? Afferte huc illū ad
me. Et increpauit illū Iesus:
& exijt ab eo dæmoniū: &
curatus est puer ex illa ho/
ra. Tunc accesserunt disci/
puli ad Iesum secreto, & di
xerunt: Quare nos nō po
tuimus eijcere illū? Dicit il/
lis Iesus: Propter increduli
tatem uestram. Amē quip/
pe dico uobis: Si habueri/
tis fidem sicut granū sina/
pis: dicetis monti huic: trāsi
hinc, & transibit: & nihil im
possibile erit uobis. Hoc au
tem genus non eijcitur: nisi
per orationē & ieiunium.
Cōuersantibus autē eis in
Galilæa, dixit illis Iesus: Fi
lius hominis tradendus est
in manus hominū: & occi/
dent eum: & tertia die resur
get. Et contristati sunt uehe
menter. Et cum uenissent
Capharnaum: accesserunt
qui didrachmā accipiebāt
ad Petrum, & dixerunt ei:
Magister uester nō soluit di
drachmā? Ait: Etiā. Et cum
intrasset in domū: præuenit
eum Iesus, dicēs: Quid ti/
bi uidetur Simō? Reges ter
ræ a quibus accipiūt tribu/
tum uel censum: a filijs su/
is an ab alienis? Et ille di/
xit: Ab alienis. Dixit illi
Iesus: Ergo liberi sunt fi/
lij. Vt autem non scanda/
lizemus eos: uade ad ma/
re & mitte hamum: & eum
piscem qui primus ascende
rit, tolle. Et aperto ore ei/
us inuenies staterem: il/

ἐκεῖνον λαβὼν δὸς αὐτοῖς ἀντὶ ἐμοῦ
ροη καὶ σοῦ. * Ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ προσῆλ- λζ
β θον οἱ μαθηταὶ τῷ Ἰησοῦ, λέγοντες.
τίς ἄρα μείζων ἐστὶν ἐν τῇ βασιλείᾳ
τῶν οὐρανῶν; καὶ προσκαλεσάμε-
νος ὁ Ἰησοῦς παιδίον, ἔστησεν αὐτὸ
ἐν μέσῳ αὐτῶν, καὶ εἶπεν. ἀμὴν λέ-
γω ὑμῖν, ἐὰν μὴ στραφῆτε καὶ γένη-
σθε ὡς τὰ παιδία, οὐ μὴ εἰσέλθητε
εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. ὅστις
οὖν ταπεινώσῃ ἑαυτὸν ὡς τὸ παιδίον
τοῦτο, οὗτός ἐστιν ὁ μείζων ἐν τῇ βα-
σιλείᾳ τῶν οὐρανῶν, καὶ ὃς ἐὰν δέξηται
παιδίον τοιοῦτο ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου
ροθ ἐμὲ δέχεται. * Ὃς δ᾽ ἂν σκανδαλί-
β σῃ ἕνα τῶν μικρῶν τούτων τῶν πιστευόν-
των εἰς ἐμέ, συμφέρει αὐτῷ, ἵνα κρε-
μασθῇ μύλος ὀνικὸς ἐπὶ τὸν τράχη-
λον αὐτοῦ, καὶ καταποντισθῇ ἐν τῷ πε-
λάγει τῆς θαλάσσης. οὐαὶ τῷ κόσ-
μῳ ἀπὸ τῶν σκανδάλων. ἀνάγκη γὰρ
ἐλθεῖν τὰ σκάνδαλα. πλὴν οὐαὶ τῷ
ἀνθρώπῳ δι᾽ οὗ τὸ σκάνδαλον ἔρχε-
ρπ ται. * Εἰ δὲ ἡ χείρ σου ἢ ὁ πούς σου
ε σκανδαλίζει σε, ἔκκοψον αὐτὸν, καὶ
βάλλε ἀπὸ σοῦ. καλόν σοι ἐστὶν εἰ-
σελθεῖν εἰς τὴν ζωὴν, χωλὸν ἢ κυλ-
λὸν, ἢ δύο χεῖρας ἢ δύο πόδας ἔχον-
τα, βληθῆναι εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον.
καὶ εἰ ὀφθαλμός σου σκανδαλίζει σε,
ἔξελε αὐτὸν, καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ. καλόν
σοι ἐστὶ μονόφθαλμον εἰς τὴν ζωὴν
εἰσελθεῖν, ἢ δύο ὀφθαλμοὺς ἔχον-
τα βληθῆναι εἰς τὴν γέενναν τοῦ πυ-
ρπα ρός. * Ὁρᾶτε μὴ καταφρονήσητε ἑνὸς
ι τῶν μικρῶν τούτων. Λέγω γὰρ ὑμῖν
ὅτι οἱ ἄγγελοι αὐτῶν ἐν οὐρανοῖς διὰ
παντὸς βλέπουσι τὸ πρόσωπον τοῦ
πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς. ἦλθε γὰρ
ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου σῶσαι τὸ ἀπο-
ρπβ λωλός. * Τί ὑμῖν δοκεῖ; ἐὰν γέ- λη
νηταί τινι ἀνθρώπῳ ἑκατὸν πρόβα-
τα, καὶ πλανηθῇ ἓν ἐξ αὐτῶν, οὐχὶ
ἀφεὶς τὰ ἐννενηκονταεννέα ἐπὶ τὰ
ὄρη, πορευθεὶς ζητεῖ τὸ πλανώμε-
νον; καὶ ἐὰν γένηται εὑρεῖν αὐτὸ, ἀ-
μὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι χαίρει ἐπ᾽ αὐ-
τῷ μᾶλλον ἢ ἐπὶ τοῖς ἐννενηκοντα-
εννέα τοῖς μὴ πεπλανημένοις. οὕτως
οὐκ ἔστιν θέλημα ἔμπροσθεν τοῦ πα-
τρὸς ὑμῶν τοῦ ἐν οὐρανοῖς, ἵνα ἀ-
πόληται ἓν τῶν μικρῶν τούτων.

Ἐὰν δὲ

acceptũ eum da illis pro me & te.

In illo tempore accesserunt discipuli ad Iesum, dicentes: Quis maximus est in regno cœlorum? Et accersitum ad se puerum Iesus, statuit in medio illorum, & dixit: Amen dico uobis, nisi conuersi fueritis, & efficiamini sicut pueri, non ingrediemini in regnum cœlorum. Quisquis igitur demiserit semetipsum, sicut est puer iste, hic est ille maximus in regno cœlorum. Et qui receperit unum puellum talem in nomine meo, me recipit. Qui autem offenderit unum de pusillis istis, qui in me credunt, expedit ei ut suspẽdatur mola asinaria in collum eius, ac demergatur in profundum maris. Væ mundo ab offendiculis. Necesse est enim ut ueniãt offendicula: ueruntamen, uæ homini, per quem offendiculũ uenit. Quod si manus tua, uel pes tuus obstaculo est tibi, abcide eum, & proijce abs te. Bonum est tibi ad uitam ingredi claudum, aut mutilum, potius quàm duas manus, uel duos pedes habentem, mitti in ignem æternum. Et si oculus tuus offendit te erue eum, & proijce abs te. Bonum est tibi, ut luscus intres in uitã, potius quàm ut duos oculos habens mittaris in gehennam ignis. Videte ne contemnatis unum ex his pusillis. Dico enim uobis, quod angeli eorum in cœlis semper uidẽt faciem patris mei, qui in cœlis est. Venit enim filius hominis seruare quod perierat. Quid uobis uidetur? si fuerint alicui homini cẽtum oues, & errauerit una ex eis, nonne relictis nonagintanouem in montibus, uadit & quærit eam quæ errauerat? Et si contigerit ut inueniat eam, Amen dico uobis, gaudet super ea magis quàm super nonagintanouem, quæ nõ errauerunt. Sic nõ est uoluntas coram patre uestro qui in cœlis est, ut pereat unus de pusillis istis.

Porrò

lum sumens, da eis pro me & te.

XVIII. In illa hora accesserunt discipuli ad Iesum dicentes: Quis putas maior est in regno cœlorũ? Et aduocans Iesus paruulũ: statuit eum in medio eorũ, & dixit: Amen dico uobis: nisi conuersi fueritis: & efficiamini sicut paruuli: nõ intrabitis in regnum cœlorum. Quicunq; ergo humiliauerit se sicut paruulus iste: hic est maior in regno cœlorum. Et qui susceperit unum paruulũ talem in nomine meo: me suscipit. Qui autem scãdalizauerit unũ de pusillis istis q̃ in me credunt: expedit ei ut suspendatur mola asinaria in collo eius: & demergatur in profundum maris. Væ mũdo ab scãdalis. Necesse est enĩ ut ueniant scandala. Verũtamẽ uæ homini per quem scandalum uenit. Si autem manus tua uel pes tu⁹ scandalizat te: abscide eum & proijce abs te. Bonũ est tibi ad uitam ingredi debilẽ uel claudum: quam duas manus uel duos pedes habentem mitti in ignem æternum. Et si oculus tuus scãdalizat te: erue eum & proijce abs te. Bonum est tibi cum uno oculo in uitam intrare: quã duos oculos habentem mitti in gehennam ignis. Videte ne contẽnatis unum ex his pusillis. Dico enim uobis: quia angeli eorum in cœlis semper uidẽt faciẽ patris mei qui in cœlis est. Venit enim filius hominis saluare quod perierat. Quid uobis uidet? Si fuerint alicui centũ oues: & errauerit una ex eis: nonne relinquit nonaginta nouẽ in deserto: & uadit quærere eam quæ errauit? Et si contigerit ut inueniat eã: Amẽ dico uobis: quia gaudebit super ea magis quã super nonaginta nouem quæ nõ errauerunt. Sic non est uoluntas ante patrẽ uestrum qui in cœlis est: ut pereat unus de pusillis istis.

Si autem

ρπγ Ἐὰν δὲ ἁμαρτήσῃ εἰς σὲ ὁ ἀδελφός
ε σου, ὕπαγε καὶ ἔλεγξον αὐτὸν με/
ταξὺ σοῦ καὶ αὐτοῦ μόνου. ἐάν σου
ἀκούσῃ, ἐκέρδησας τὸν ἀδελφόν
ρπδ σου. * Ἐὰν δὲ μὴ ἀκούσῃ, παράλα/
ι βε μετὰ σοῦ ἔτι ἕνα ἢ δύο, ἵνα ἐπὶ στό
ματος δύο μαρτύρων ἢ τριῶν στα
θῇ πᾶν ῥῆμα. ἐὰν δὲ παρακούσῃ αὐ/
τῶν, εἰπὲ τῇ ἐκκλησίᾳ. ἐὰν δὲ καὶ
τῆς ἐκκλησίας παρακούσῃ, ἔστω σοι
ὥσπερ ὁ ἐθνικὸς καὶ ὁ τελώνης.
ρπε * Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅσα ἐὰν δήση
ζ τε ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται δεδεμένα ἐν τῷ
οὐρανῷ. καὶ ὅσα ἐὰν λύσητε ἐπὶ τῆς
γῆς, ἔσται λελυμένα ἐν τῷ οὐρανῷ.
ρπς * Πάλιν λέγω ὑμῖν, ὅτι ἐὰν δύο
ι ὑμῶν συμφωνήσωσιν ἐπὶ τῆς γῆς,
περὶ παντὸς πράγματος, οὗ ἐὰν
αἰτήσωνται, γενήσεται αὐτοῖς πα
ρὰ τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς.
οὗ γάρ εἰσι δύο ἢ τρεῖς συνηγμέ/
νοι εἰς τὸ ἐμὸν ὄνομα, ἐκεῖ εἰμὶ ἐν
ρπζ μέσῳ αὐτῶν. * Τότε προσελθὼν
ε αὐτῷ ὁ Πέτρος εἶπεν. κύριε, πο/
σάκις ἁμαρτήσει εἰς ἐμὲ ὁ ἀδελ/
φός μου, καὶ ἀφήσω αὐτῷ; ἕως ἑ/
πτάκις; Λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς. οὐ λέ
γω σοι ἕως ἑπτάκις, ἀλλ' ἕως ἑβ/
ρπη δομηκοντάκις ἑπτά. * Διὰ τοῦτο
ι ὡμοιώθη ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀν/
θρώπῳ βασιλεῖ, ὃς ἠθέλησε συνᾶ/
ραι λόγον μετὰ τῶν δούλων αὐτοῦ.
ἀρξαμένου δὲ αὐτοῦ συναίρειν, προ/
σηνέχθη αὐτῷ εἷς ὀφειλέτης μυρί/
ων ταλάντων. μὴ ἔχοντος δὲ αὐτοῦ
ἀποδοῦναι, ἐκέλευσεν αὐτὸν ὁ κύριος
αὐτοῦ πραθῆναι, καὶ τὴν γυναῖκα αὐ/
τοῦ, καὶ τὰ τέκνα, καὶ πάντα ὅσα εἶ/
χεν, καὶ ἀποδοθῆναι. πεσὼν οὖν ὁ
δοῦλος, προσεκύνει αὐτῷ λέγων.
κύριε, μακροθύμησον ἐπ' ἐμοί, καὶ
πάντα σοι ἀποδώσω. σπλαγχνι/
σθεὶς δὲ ὁ κύριος τοῦ δούλου ἐκείνου, ἀ/
πέλυσεν αὐτόν, καὶ τὸ δάνειον ἀφῆκεν
αὐτῷ. ἐξελθὼν δὲ ὁ δοῦλος ἐκεῖνος,
εὗρεν ἕνα τῶν συνδούλων αὐτοῦ, ὃς
ὤφειλεν αὐτῷ ἑκατὸν δηνάρια.
καὶ κρατήσας αὐτὸν ἔπνιγε, λέ/
γων. ἀπόδος μοι, ὅτι ὀφείλεις. πε
σὼν οὖν ὁ σύνδουλος αὐτοῦ, παρε
κάλει αὐτόν, λέγων. μακροθύμησον
ἐπ' ἐμοί, καὶ πάντα ἀποδώσω σοι.
Ὁ δὲ

Porrò si peccauerit in te frater
tuus, uade & argue eum inter
te & ipsum solum. Si te audie/
rit, lucratus es fratrem tuum: sin
uero te non audierit, adhibe te/
cum adhuc unũ aut duos: ut in
ore duorum aut trium testium
consistat omne uerbum. Quod
si non audierit eos, dic ecclesiæ.
Quod si ecclesiam non audierit
sit tibi uelut ethnicus & publica/
nus. Amen dico uobis, quæcun
que alligaueritis super terram, e/
runt ligata in cœlo: & quæcunq;
solueritis super terram, erunt so/
luta in cœlo. Rursum dico uo/
bis, quod si duo ex uobis consen
serint super terram, de omni re
quancunque petierint, fiet illis à
patre meo qui in cœlis est. Vbi
enim sunt duo uel tres congrega
ti in nomine meo, ibi sum in me
dio eorum. Tunc accedens Pe
trus ad eum, dixit: Domine, quo
ties peccabit in me frater meus,
& remittam ei? Num usque septi
es? Dicit illi Iesus: Non dico tibi
usque septies, sed usq; septuagies
septies. Ideo assimilatum est re/
gnum cœlorũ homini regi, qui
uoluit conferre rationem cum
seruis suis. Et cum cœpisset con/
ferre, oblatus est ei unus qui de/
λθ bebat ei decem milia talentorũ.
Cæterum cum is non esset sol/
uendo, iussit eum dominus ue/
nundari, & uxorem eius, & libe/
ros, et omnia quæ habebat, ac fie
ri solutionem. Procidens autem
seruus ille adorabat eum, dicens
Domine, esto patiens erga me,
& omnia tibi reddam. Misertus
autem dominus serui illius, absol
uit eum, & æs alienum remisit ei.
Egressus uero seruus ille, inuenit
unum de cõseruis suis, qui debe/
bat sibi centum denarios: & inie
cta in eum manu, obtorto collo
trahebat, dicens: Solue quod de
bes. Et procidens conseruus eius
rogabat eum, dicens: Esto patiẽs
erga me, & omnia reddam tibi.
At ille

Si autẽ peccauerit in te fra
ter tuus: uade & corripe
eum inter te, & ipsum so/
lum. Si te audierit lucra/
tus eris fratrem tuum. Si
autem te non audierit: ad/
hibe tecum adhuc unum
uel duos: ut in ore duorũ
uel trium testium stet om/
ne uerbum. Quod si non
audierit eos: dic ecclesiæ.
Si autem ecclesiam non au
dierit: sit tibi sicut ethnicus
& publicanus. Amen di/
co uobis: quæcunque alli
gaueritis super terrã: erunt
ligata & in cœlo: & quæcũ/
que solueritis super terrã:
erunt soluta & in cœlo. Ite/
rum dico uobis: qa si duo
ex uobis cõsenserint super
terram: de omni re quan/
cunque petierint: fiet illis a
patre meo qui in cœlis est.
Vbi enim sunt duo uel tres
congregati in nomine meo
ibi sum in medio eorum.
Tunc accedens Petrus ad
eum, dixit: Domine, quo/
tiens peccabit in me frater
meus, & dimittam ei? us/
que septies? Dicit illi Iesus:
Non dico tibi usque septi
es: sed usque septuagiesies
septies. Ideo assimilatum
est regnum cœlorum ho/
mini regi: qui uoluit ratio/
nem ponere cũ seruis suis.
Et cũ cœpisset rationem po
nere: oblatus est ei unus
qui debebat ei decem mi/
lia talenta. Cum autem nõ
haberet unde redderet: ius
sit eum dominus uenun/
dari & uxorem eius & fili/
os: & omnia quæ habebat,
& reddi. Procidens autẽ ser
uus ille rogabat eũ, dicens:
Patientiam habe in me: &
omnia reddam tibi. Miser/
tus autẽ dominus serui illi/
us dimisit eum: & debitum
dimisit ei. Egressus autem
seruus ille: inuenit unũ de
conseruis suis qui debebat
ei centum denarios: & te/
nens suffocabat eũ dicens:
Redde quod debes. Et pro
cidens cõseruus eius roga/
bat eum dicẽs. Patientiã ha
be in me: & omia reddã ti/

Ὁ δὲ οὐκ ἤθελεν, ἀλλὰ ἀπελθὼν, ἔβα
λεν αὐτὸν εἰς φυλακὴν, ἕως οὗ ἀπο
δῷ τὸ ὀφειλόμενον. ἰδόντες δὲ οἱ
σύνδουλοι αὐτοῦ τὰ γενόμενα, ἐλυ
πήθησαν σφόδρα, καὶ ἐλθόντες διε
σάφησαν τῷ κυρίῳ ἑαυτῶν πάντα
τὰ γενόμενα. Τότε προσκαλεσά-
μενος αὐτὸν ὁ κύριος αὐτοῦ, λέγει
αὐτῷ. Δοῦλε πονηρὲ, πᾶσαν τὴν
ὀφειλὴν ἐκείνην ἀφῆκά σοι, ἐπεὶ
παρεκάλεσάς με. οὐκ ἔδει καὶ σὲ ἐλεῆ
σαι τὸν σύνδουλόν σου, ὡς καὶ ἐγώ
σε ἠλέησα; Καὶ ὀργισθεὶς ὁ κύριος
αὐτοῦ, παρέδωκεν αὐτὸν τοῖς βα-
σανισταῖς, ἕως οὗ ἀποδῷ πᾶν τὸ ὀ-
φειλόμενον αὐτῷ. οὕτω καὶ ὁ πα-
τήρ μου ὁ ἐπουράνιος ποιήσει ὑμῖν,
ἐὰν μὴ ἀφῆτε ἕκαστος τῷ ἀδελφῷ
αὐτοῦ ἀπὸ τῶν καρδιῶν ὑμῶν τὰ πα-
ρ̅π̅θ̅ ραπτώματα αὐτῶν. * Καὶ ἐγένε-
ε το, ὅτε ἐτέλεσεν ὁ Ἰησοῦς τοὺς λό-
γους τούτους, μετῆρεν ἀπὸ τῆς γα-
λιλαίας, καὶ ἦλθεν εἰς τὰ ὅρια τῆς
ἰουδαίας πέραν τοῦ ἰορδάνου, καὶ ἠκο-
λούθησαν αὐτῷ ὄχλοι πολλοὶ, καὶ ἐ-
θεράπευσεν αὐτοὺς ἐκεῖ. Καὶ προ-
σῆλθον αὐτῷ οἱ φαρισαῖοι πειράζον
τες αὐτὸν, καὶ λέγοντες αὐτῷ. εἰ ἔξεστιν
ἀνθρώπῳ ἀπολῦσαι τὴν γυναῖκα αὐ
τοῦ κατὰ πᾶσαν αἰτίαν; ὁ δὲ ἀποκριθεὶς μ̅
εἶπεν αὐτοῖς, οὐκ ἀνέγνωτε, ὅτι ὁ ποι
» ήσας ἀπ᾽ ἀρχῆς, ἄρρεν καὶ θῆλυ ἐποίη
» σεν αὐτούς; καὶ εἶπεν, ἕνεκεν τούτου κα
» ταλείψει ἄνθρωπος τὸν πατέρα, καὶ
» τὴν μητέρα, καὶ προσκολληθήσεται
» τῇ γυναικὶ αὐτοῦ, καὶ ἔσονται οἱ δύο
εἰς σάρκα μίαν, ὥστε οὐκ ἔτι εἰσὶ δύο
ἀλλὰ σὰρξ μία. ὃ οὖν ὁ θεὸς συνέζευ
ξεν, ἄνθρωπος μὴ χωριζέτω. Λέγου
σιν αὐτῷ. τί οὖν μωσῆς ἐνετείλατο
δοῦναι βιβλίον ἀποστασίου, καὶ ἀπολῦ
σαι αὐτήν; λέγει αὐτοῖς, ὅτι μωσῆς
πρὸς τὴν σκληροκαρδίαν ὑμῶν ἐπέ-
τρεψεν ὑμῖν ἀπολῦσαι τὰς γυναῖ
κας ὑμῶν, ἀπ᾽ ἀρχῆς δὲ οὐ γέγονεν
ρ̅ϛ̅ οὕτως. * Λέγω δὲ ὑμῖν, ὅτι ὃς ἂν ἀ-
α πολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, εἰ μὴ ἐπὶ
πορνείᾳ, καὶ γαμήσῃ ἄλλην, μοιχᾶται.
καὶ ὁ ἀπολελυμένην γαμήσας, μοιχᾶται
ρ̅ϛ̅α̅ * Λέγουσιν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. Εἰ
ι οὕτως ἐστὶν ἡ αἰτία τοῦ ἀνθρώπου μετὰ
τῆς γυναικὸς, οὐ συμφέρει γαμῆσαι.

Ὁ δὲ

ERASMVS.

At ille nolebat, sed abijt & conie/
cit eum in carcerẽ, donec redde/
ret debitũ. Porrò cum uidissent
cõserui eius quæ fiebant, indolue
runt ualde, & uenerunt, aperue/
runtq; domino suo om̃ia quæ fa/
cta fuerant. Tũc accersiuit illum
dominus suus, & ait illi: Serue sce
leste, totum debitum illud remisi
tibi, cum obsecrasses me. Nonne
oportuit & te misereri cõserui tui
sicut & ego tui misertus eram? Et
iratus domius eius, tradidit eum
tortoribus, quoadusque redderet
totũ quod debebatur sibi. Sic &
pater meus cœlestis faciet uobis,
si non remiseritis suo quisque fra/
tri ex cordibus uestris delicta illo
rum. Et factum est, cum con/
summasset Iesus sermones hos,
demigrauit à Galilæa, & uenit in
fines Iudææ trans Iordanem, & se
cutæ sunt eum turbæ multæ, & sa
nauit eos ibi. Et accesserunt ad e/
um pharisæi tentantes eum, & di
centes ei: Licet ne homini diuor
tium facere cum uxore sua, quali
bet ex causa? Qui respõdens, ait
eis: An nõ legistis, quod is qui fe/
cit ab initio, masculum & fœmi/
nam fecit eos? Et dixit: Propte/
rea deseret homo patrem & ma-
trem, & adglutinabit uxori suæ,
& erunt duo in carnẽ unam. Ita/
que iam nõ sunt duo, sed una ca/
ro. Quod ergo deus copulauit,
homo ne separet. Dicũt illi: Cur
ergo Moses iussit dare libellum
repudij, ac dimittere eam? Ait il/
lis: Moses ad duritiam cordis
uestri permisit uobis repudiare
uxores uestras, cæterum ab initio
non fuit sic. Dico autem uobis,
quod quicunque repudiauerit u/
xorem suam, nisi ob stuprum, &
aliam duxerit, is committit adul/
terium. Et qui repudiatam du/
xerit: is adulterium committit.
Dicunt ei discipuli eius: Si ad
istum modum habet causa ho/
minis cum uxore, non expedit
contrahere matrimonium.

Qui

VVLG. EDITIO.

Ille autem noluit: sed abijt
& misit eum in carcerẽ, do/
nec redderet debitum. Vi/
dentes autem conserui eius
quæ fiebãt: contristati sunt
ualde: & uenerunt & narra/
uerunt domino suo omnia
quæ facta fuerãt. Tunc uo/
cauit illum dominus suus,
& ait illi: Serue nequam: o/
mne debitũ dimisi tibi quo
niam rogasti me. Nonne er
go oportuit & te misereri cõ
serui tui: sicut & ego tui mi/
sertus sum? Et iratus domi
nus eius tradidit eum tor/
toribus quoadusq; redde/
ret uniuersum debitum:
Sic & pater meus cœlestis
faciet uobis: si non remiseri
tis unusquisq; fratri suo de
cordibus uestris.
Et factum est cum con/ XIX.
summasset Iesus sermones
istos migrauit a Galilæa: &
uenit in fines Iudææ trans
Iordanem: & secutæ sunt
eum turbæ multæ: & cura/
uit eos ibi. Et accesserũt ad
eum pharisæi tentantes eũ,
& dicentes: Si licet homini
dimittere uxorem suã qua/
cunque ex causa? Qui re/
spondens, ait eis: Non le/
gistis: quia qui fecit homi/
nem ab initio, masculum
& fœminam fecit eos. Et
dixit: Propter hoc dimit/
tet homo patrem, & ma/
trem: & adhærebit uxori
suæ: & erunt duo in carnę
una. Itaque iam non sunt
duo: sed una caro. Quod
ergo deus coniunxit homo
non seperet. Dicunt illi:
Quid ergo Moyses man/
dauit dari libellum repudij
& dimittere? Et ait illis:
Quoniam Moyses ad du/
riciam cordis uestri permi/
sit uobis dimittere uxores
uestras: ab initio autem nõ
fuit sic. Dico autem uobis:
quia quicunque dimiserit
uxorem suam nisi ob for/
nicationem: & aliam duxe/
rit, mœchatur. Et qui dimis
sam duxerit: mœchatur.
Dicunt ei discipuli eius. Si
ita est causa hominis cum
uxore: nõ expedit nubere.

Qui di

Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, οὐ πάντες χωροῦ
σι τὸν λόγον τοῦτον. ἀλλ᾽ οἷς δέδοται.
εἰσὶ γὰρ εὐνοῦχοι, οἵτινες ἐκ κοιλίας μη
τρὸς ἐγεννήθησαν οὕτως. καὶ εἰσὶν εὐ/
νοῦχοι, οἵτινες εὐνουχίσθησαν ὑπὸ τῶν
ἀνθρώπων. καὶ εἰσὶν εὐνοῦχοι, οἵτινες
εὐνούχισαν ἑαυτοὺς διὰ τὴν βασι/
λείαν τῶν οὐρανῶν. ὁ δυνάμενος χω
ρϟβ ρεῖν, χωρείτω. * Τότε προσηνέχθη
β αὐτῷ παιδία, ἵνα τὰς χεῖρας ἐπιθῇ
αὐτοῖς, καὶ προσεύξηται. οἱ δὲ μαθη/
ταὶ ἐπετίμησαν αὐτοῖς. ὁ δὲ Ἰησοῦς
εἶπεν. ἄφετε τὰ παιδία, καὶ μὴ κω/
λύετε αὐτὰ ἐλθεῖν πρός με, τῶν γὰρ τοιού
των ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. καὶ
ἐπιθεὶς αὐτοῖς τὰς χεῖρας, ἐπορεύθη
ρϟγ ἐκεῖθεν. * Καὶ ἰδοὺ εἷς προσελθὼν, εἶ/
β πεν αὐτῷ. Διδάσκαλε ἀγαθὲ, τί ἀ/
γαθὸν ποιήσω, ἵνα ἔχω ζωὴν αἰώνι
ον; ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ. τί με λέγεις ἀ/
γαθόν; οὐδεὶς ἀγαθὸς, εἰ μὴ εἷς ὁ
θεός. εἰ δὲ θέλεις εἰσελθεῖν εἰς τὴν ζωὴν
τήρησον τὰς ἐντολάς. Λέγει αὐτῷ,
» ποίας; ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν. τὸ. οὐ φο/
» νεύσεις, οὐ μοιχεύσεις, οὐ κλέψεις, οὐ
» ψευδομαρτυρήσεις. τίμα τὸν πατέ/
» ρα καὶ τὴν μητέρα, καὶ ἀγαπήσεις τὸν
πλησίον σου ὡς σεαυτόν. Λέγει αὐ/
τῷ ὁ νεανίσκος. πάντα ταῦτα ἐ/
φύλαξα ἐκ νεότητός μου. τί ἔτι ὑστε
ρϟδ ρῶ; * Ἔφη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς. εἰ θέλεις
β τέλειος εἶναι, ὕπαγε πώλησόν σου
τὰ ὑπάρχοντα, καὶ δὸς πτωχοῖς,
καὶ ἕξεις θησαυρὸν ἐν οὐρανῷ, καὶ δεῦ
ρϟε ρο ἀκολούθει μοι. * Ἀκούσας δὲ ὁ
β νεανίσκος τὸν λόγον, ἀπῆλθε λυ/
πούμενος, ἦν γὰρ ἔχων κτήματα
πολλά. Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν τοῖς μαθη
ταῖς αὐτοῦ. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι
πλούσιος δυσκόλως εἰσελεύσεται εἰς
τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. καὶ πά
λιν λέγω ὑμῖν, εὐκοπώτερόν ἐστι κά
μηλον διὰ τρυπήματος ῥαφίδος δι/
ελθεῖν, ἢ πλούσιον εἰς τὴν βασιλείαν
τοῦ θεοῦ εἰσελθεῖν. ἀκούσαντες δὲ οἱ
μαθηταὶ αὐτοῦ, ἐξεπλήσσοντο σφό/
δρα, λέγοντες, τίς ἄρα δύναται
σωθῆναι, ἐμβλέψας δὲ ὁ Ἰησοῦς,
εἶπεν αὐτοῖς. παρὰ ἀνθρώποις τοῦτο
ἀδύνατόν ἐστιν, παρὰ δὲ θεῷ πάντα
ρϟϛ δυνατά ἐστι. * Τότε ἀποκριθεὶς ὁ πέ
ι τρος, εἶπεν αὐτῷ. ἰδοὺ ἡμεῖς ἀφή/
καμεν

Qui dixit illis: Non omnes capa
ces sunt huius dicti, sed ij quibus
datũ est. Sunt enim eunuchi, qui
de matris utero sic nati sunt: &
sunt eunuchi, qui facti sunt eunu
chi ab hominibus: & sunt eunu/
chi, qui seipsos castrauerunt pro/
pter regnum cœlorum. Qui po
test capere, capiat. Tunc oblati
sunt ei pueri, ut manus eis impo/
neret & oraret. Discipuli autẽ in/
crepabant eos. Iesus uero ait eis:
Sinite pueros, & ne prohibeatis
eos ad me uenire, taliũ est enim
regnum cœlorum. Et cum impo
suisset eis manus, abijt illinc. Et ec
ce unus accedẽs, ait illi: Magister
μα bone, quid boni faciam, ut habe/
am uitam æternam? Qui dixit ei:
Cur me uocas bonũ? Nullus est
bonus, nisi unus, nempe deus.
Quod si uis ad uitam ingredi, ser
ua mandata. Dicit illi: Quæ? Ie/
sus autem dixit: Nõ facies homi/
cidium. Non cõmittes adulteriũ.
Non facies furtum. Non falsum
dices testimonium. Honora pa/
trem & matrem: & diliges proxi/
mum tuum, ut teipsum. Dicit illi
adolescens: Omnia hæc seruaui à
iuuentute mea, quid adhuc mihi
deest? Ait illi Iesus: Si uis perfect⁹
esse uade uende quæ habes, & da
pauperibus, & habebis thesaurũ
in cœlo, & ueni sequere me. Cum
audisset autem adolescens eum
sermonem, abijt tristis. Erat enim
habens possessiones multas. Ie/
sus autem dixit discipulis suis: A/
men dico uobis, Diues difficile
intrabit in regnum cœlorum. Et
iterum dico uobis: Facilius est ca
melum per foramen acus transi/
re, quàm diuitem in regnum dei
ingredi. Auditis autem his disci/
puli expauerunt ualde, dicentes:
Quis ergo potest saluus fieri? In/
tuitus autem illos Iesus, dixit illis:
Apud homines hoc impossibile
est, apud deum autẽ omnia possi
bilia sunt. Tunc respondens Pe
trus, dixit ei: Ecce nos reliqui/
mus

Qui dixit illis: Non om̃es
capiunt uerbum istud: sed
quibus datũ est. Sunt enim
eunuchi qui de matris ute/
ro sic nati sunt: & sunt eunu
chi qui facti sunt ab homi/
nibus: & sunt eunuchi qui
seipsos castrauerũt propter
regnum cœlorum. Qui po
test capere capiat. Tunc ob/
lati sunt ei paruuli: ut man⁹
eis imponeret & oraret. Di/
scipuli autem increpabant
eos. Iesus uero ait eis: Sinite
paruulos & nolite eos pro/
hibere ad me uenire: taliũ
est enim regnum cœlorũ. Et
cum imposuisset eis man⁹,
abijt inde. Et ecce unus ac/
cedens ait illi: Magister bo/
ne: q̃d boni faciã ut habeã
uitam æternã? Qui dixit ei:
Quid me interrogas de bo
no? Vnus est bonus deus.
Si autẽ uis ad uitã ingredi:
serua mandata. Dicit illi:
Quæ? Iesus autem dixit:
Non homicidiũ facies. Nõ
adulterabis. Nõ facies fur/
tum. Non falsum testimo/
nium dices. Honora patrẽ
tuum & matrem: & diliges
proximũ tuũ sicut teipsum.
Dicit illi adolescẽs: Omnia
hæc custodiui a iuuentute
mea: quid adhuc mihi de/
est? Ait illi Iesus: Si uis per
fectus esse: uade & uende
om̃ia quæ habes & da pau/
peribus & habebis thesau/
rum in cœlo: & ueni seque/
re me. Cum audisset au/
tem adolescens uerbũ abijt
tristis. Erat eñ habens mul
tas possessiones. Iesus autẽ
dixit discipulis suis: Amen
dico uobis quia diues diffi/
cile intrabit in regnum cœ/
lorum. Et iterum dico uo/
bis: Facilius est camelum
per foramẽ acus transire: q̃
diuitem intrare in regnum
cœlorum. Auditis autẽ his
discipuli mirabãtur ualde,
dicentes: Quis ergo pote/
rit saluus esse? Aspiciẽs au/
tem Iesus, dixit illis. Apud
homĩes hoc impossibile est:
apud deum autẽ om̃ia pos/
sibilia sunt. Tũc respõdẽs Pe
tr⁹, dixit ei: Ecce nos reliqui
mus

καμεν πάντα, καὶ ἠκολουθήσαμέν σοι
τί ἄρα ἔσαι ἡμῖν; Ο δὲ Ἰησοῦς εἶ-
ϛϟϛ ε πεν αὐτοῖς. * Αμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι
ὑμεῖς οἱ ἀκολουθήσαντές μοι ἐν τῇ
παλιγγενεσίᾳ, ὅταν καθίσῃ ὁ υἱὸς τοῦ
ἀνθρώπου ἐπὶ θρόνου δόξης αὐτοῦ καθί-
σεσθε καὶ ὑμεῖς ἐπὶ δώδεκα θρόνους,
κρίνοντες τὰς δώδεκα φυλὰς τοῦ Ἰσρα-
ϛϟη β ήλ. * Καὶ πᾶς ὃς ἀφῆκεν οἰκίας, ἢ
ἀδελφούς, ἢ ἀδελφάς, ἢ πατέρα, ἢ
μητέρα, ἢ γυναῖκα, ἢ τέκνα, ἢ ἀ-
γρούς, ἕνεκεν τοῦ ὀνόματός μου, ἑκα-
τονταπλασίονα λήψεται, καὶ ζωὴν αἰ-
ϛϟθ β ώνιον κληρονομήσει. * Πολλοὶ δὲ ἔσον-
ται πρῶτοι ἔσχατοι, καὶ ἔσχατοι πρῶ-
σ ι τοι. * Ομοία γάρ ἐστιν ἡ βασιλεία
τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ οἰκοδεσπότῃ
ὅστις ἐξῆλθεν ἅμα πρωῒ μισθώσα-
σθαι ἐργάτας εἰς τὸν ἀμπελῶνα αὐ-
τοῦ. συμφωνήσας δὲ μετὰ τῶν ἐργα-
τῶν ἐκ δηναρίου τὴν ἡμέραν, ἀπέστει-
λεν αὐτοὺς εἰς τὸν ἀμπελῶνα αὐτοῦ.
καὶ ἐξελθὼν περὶ τὴν τρίτην ὥραν, εἶ-
δεν ἄλλους ἑστῶτας ἐν τῇ ἀγορᾷ ἀρ-
γούς, καὶ ἐκείνοις εἶπεν. ὑπάγετε καὶ
ὑμεῖς εἰς τὸν ἀμπελῶνα, καὶ ὃ ἐὰν ᾖ δί-
καιον δώσω ὑμῖν. οἱ δὲ ἀπῆλθον.
πάλιν δὲ ἐξελθὼν περὶ ἕκτην καὶ
ἐννάτην ὥραν, ἐποίησεν ὡσαύτως.
περὶ δὲ τὴν ἑνδεκάτην ὥραν ἐξελ-
θών, εὗρεν ἄλλους ἑστῶτας ἀργούς,
καὶ λέγει αὐτοῖς, Τί ὧδε ἑστήκατε ὅ-
λην τὴν ἡμέραν ἀργοί; λέγουσιν
αὐτῷ, ὅτι οὐδεὶς ἡμᾶς ἐμισθώσα-
το. Λέγει αὐτοῖς. ὑπάγετε καὶ ὑμεῖς
εἰς τὸν ἀμπελῶνα, καὶ ὃ ἂν ᾖ δίκαι-
ον, λήψεσθε. ὀψίας δὲ γενομένης, λέ-
γει ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος τῷ
ἐπιτρόπῳ αὐτοῦ. κάλεσον τοὺς ἐργά-
τας, καὶ ἀπόδος αὐτοῖς τὸν μισθόν,
ἀρξάμενος ἀπὸ τῶν ἐσχάτων ἕως
τῶν πρώτων. καὶ ἐλθόντες, οἱ περὶ τὴν
ἑνδεκάτην ὥραν, ἔλαβον ἀνὰ δηνά-
ριον. ἐλθόντες δὲ οἱ πρῶτοι, ἐνόμισαν
ὅτι πλεῖον λήψονται, καὶ ἔλαβον
καὶ αὐτοὶ ἀνὰ δηνάριον. Λαβόν-
τες δὲ ἐγόγγυζον κατὰ τοῦ οἰκοδε-
σπότου, λέγοντες. ὅτι οὗτοι οἱ ἔσχα-
τοι μίαν ὥραν ἐποίησαν καὶ ἴσους
ἡμῖν αὐτοὺς ἐποίησας, τοῖς βαστά-
σασι τὸ βάρος τῆς ἡμέρας, καὶ τὸν
καύσωνα. Ο δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν
ἑνὶ

mus omnia, & secuti sumus te.
Quid ergo erit nobis? Iesus autẽ
dixit illis: Amẽ dico uobis, quod
uos qui secuti estis me in regene-
ratione, cum sederit filius homi-
nis in sede maiestatis suæ, sedebi-
tis & uos super sedes duodecim,
iudicãtes duodecim tribus Israel.
Et omnis qui reliquerit domos,
aut fratres, aut sorores, aut patrẽ,
aut matrem, aut uxorem, aut fili-
os, aut agros, propter nomẽ me-
um, centuplum accipiet, & uitæ
æternæ sortietur hæreditatẽ. Mul
ti autem primi erunt nouissimi,
& nouissimi primi.

Nam simile est regnũ cœlorum
hominí patrifamiliãs, qui exijt pri
μβ mo statim diluculo ad cõducen-
dos operarios in uineã suam. Cõ
uentione autẽ facta cum opera-
rijs in singulos dies denario, mi-
sit eos in uineã suam. Et egressus
circiter horam tertiã, uidit alios
stantes in foro ociosos, & illis di-
xit: Ite & uos in uineam, & quod
cunq̃ iustum fuerit dabo uobis.
Illi autẽ abierunt. Rursum autem
exijt circiter sextã & nonã horã,
& fecit similiter. Circa undecimã
uero exijt, & inuenit alios stantes
ociosos, ac dicit illis: Cur hic statis
totum diẽ ociosi? Dicũt ei: Quia
nemo nos cõduxit. Dicit illis: Abi
te & uos in uineã, & quicquid fue
rit iustũ, accipietis. Cum autẽ ue-
spera facta esset, dicit dominus ui
neæ, procuratori suo: Voca ope
rarios, & redde illis mercedẽ inci
piẽs à postremis usq̃ ad primos.
Et cum uenissent qui circa unde-
cimam horam uenerant, accepe-
runt singuli denarium. Venien-
tes autem & primi, arbitrati sunt,
quod plus essent accepturi, & ac-
ceperunt ipsi quoq̃ singuli dena-
rium. Et cũ accepissent, murmura
bant aduersus patrẽfamiliãs, dicẽ
tes: Hi nouissimi unam horã fue-
runt in opere, & illos pares nobis
fecisti, qui portauimus pondus
diei & æstum. At ille respondens
uni

mus omnia: & secuti sumus
te. Quid ergo erit nobis? Ie
sus autem dixit illis: Amen
dico uobis: quod uos qui se
cuti estis me in regeneratio
ne, cũ sederit filius hominis
in sede maiestatis suæ: sede-
bitis & uos super sedes duo
decim, iudicantes duode-
cim tribus Israel. Et omnis
qui reliquerit domum uel
fratres aut sorores: aut pa-
trem aut matrem aut uxo-
rem aut filios aut agros, p-
pter nomen meum: centu-
plum accipiet & uitam æter
nam possidebit. Multi au-
tem erunt primi nouissimi:
& nouissimi primi.

Simile est regnum cœlo- XX.
rum homini patrifamilias
qui exijt primo mane con-
ducere operarios in uineã
suam. Conuentione autem
facta cum operarijs ex de-
nario diurno: misit eos in ui
neam suam. Et egressus cir-
ca horam tertiam: uidit ali-
os stantes in foro ociosos, et
dixit illis: Ite & uos in ui-
neam meã: & quod iustum
fuerit dabo uobis. Illi autẽ
abierunt. Iterũ autem exijt
circa sextam & nonam ho-
ram: & fecit similiter. Circa
undecimam uero exijt: &
inuenit alios stantes, & di-
cit illis: Quid hic statis tota
die ociosi? Dicunt ei: Quia
nemo nos conduxit. Dixit
illis: Ite & uos in uineã me-
am. Cum sero autẽ factum
esset: dicit dominus uineæ
procuratori suo. Voca ope
rarios & redde illis merce-
dem: incipiens a nouissimis
usque ad primos. Cum ue-
nissent ergo qui circa unde
cimam horam uenerãt: ac-
ceperũt singulos denarios.
Venientes autem & primi:
arbitrati sunt quod plus es-
sent accepturi: acceperunt
autem & ipsi singulos de-
narios. Et accipientes: mur
murabant aduersus patrẽ-
familias dicentes: Hi no-
uissimi una hora fecerunt:
& pares illos nobis fecisti
qui portauimus pondus diei
& æstus? At ille respondens
uni

μγ περὶ τῶν υἱῶν ζεβεδαίου.

ΜΑΤΘΑΙΟΣ

ἑνὶ αὐτῶν. ἑταῖρε, οὐκ ἀδικῶ σε, οὐ
χὶ δηναρίου συνεφώνησάς μοι; ἆρον
τὸ σὸν, καὶ ὕπαγε. θέλω δὲ τούτῳ τῷ
ἐσχάτῳ δοῦναι ὡς καὶ σοί. ἢ οὐκ ἔξε/
στί μοι ποιῆσαι ὃ θέλω ἐν τοῖς ἐμοῖς;
εἰ ὁ ὀφθαλμός σου πονηρός ἐστιν, ὅτι
ἐγὼ ἀγαθός εἰμι; οὕτως ἔσονται οἱ
ἔσχατοι πρῶτοι, καὶ οἱ πρῶτοι ἔσχατοι.
πολλοὶ γάρ εἰσιν κλητοὶ, ὀλίγοι δὲ
σα ἐκλεκτοί. * Καὶ ἀναβαίνων ὁ Ἰησοῦς
β εἰς Ἱεροσόλυμα, παρέλαβε τοὺς δώ
δεκα μαθητὰς κατ' ἰδίαν ἐν τῇ ὁ/
δῷ, καὶ εἶπεν αὐτοῖς. ἰδοὺ ἀναβαίνο
μεν εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ
ἀνθρώπου παραδοθήσεται τοῖς ἀρ/
χιερεῦσι, καὶ γραμματεῦσι, καὶ κα
τακρινοῦσιν αὐτὸν θανάτῳ, καὶ πα/
ραδώσουσιν αὐτὸν τοῖς ἔθνεσιν εἰς τὸ
ἐμπαῖξαι, καὶ μαστιγῶσαι, καὶ σταυρῶ/
σαι, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστήσε/
σβ ται. * Τότε προσῆλθεν αὐτῷ ἡ μη/
ς τὴρ τῶν υἱῶν ζεβεδαίου μετὰ τῶν υἱῶν
αὐτῆς, προσκυνοῦσα καὶ αἰτοῦσά
τι παρ' αὐτοῦ. ὁ δὲ εἶπεν αὐτῇ. τί θέ/
λεις; λέγει αὐτῷ. εἰπὲ ἵνα καθίσω/
σιν οὗτοι οἱ δύο υἱοί μου, εἷς ἐκ δε/
ξιῶν σου, καὶ εἷς ἐξ εὐωνύμων ἐν τῇ
βασιλείᾳ σου. ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς
εἶπεν. οὐκ οἴδατε τί αἰτεῖσθε. δύνα
σθε πιεῖν τὸ ποτήριον, ὃ ἐγὼ μέλ/
λω πίνειν; καὶ τὸ βάπτισμα ὃ ἐγὼ
βαπτίζομαι, βαπτισθῆναι; λέγου/
σιν αὐτῷ, δυνάμεθα. καὶ λέγει αὐ/
τοῖς. τὸ μὲν ποτήριόν μου πίεσθε, καὶ
τὸ βάπτισμα, ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι,
βαπτισθήσεσθε, τὸ δὲ καθίσαι ἐκ δε
ξιῶν μου καὶ ἐξ εὐωνύμων μου. οὐκ ἔ/
στιν ἐμὸν δοῦναι, ἀλλ' οἷς ἡτοίμασται
σγ ὑπὸ τοῦ πατρός μου. * Καὶ ἀκούσαντες
β οἱ δέκα ἠγανάκτησαν περὶ τῶν δύο
ἀδελφῶν. Ὁ δὲ Ἰησοῦς προσκαλεσά
μενος αὐτοὺς, εἶπεν. οἴδατε ὅτι οἱ
ἄρχοντες τῶν ἐθνῶν, κατακυριεύου/
σιν αὐτῶν, καὶ οἱ μεγάλοι κατεξου/
σιάζουσιν αὐτῶν. οὐχ οὕτως ἔσται
ἐν ὑμῖν, ἀλλ' ὃς ἐὰν θέλῃ ἐν ὑμῖν
μέγας γενέσθαι, ἔστω ὑμῶν διάκο/
νος, καὶ ὃς ἐὰν θέλῃ ἐν ὑμῖν εἶ/
ναι πρῶτος, ἔστω ὑμῶν δοῦλος.
σδ * Ὥσπερ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ
δ ἦλθε διακονηθῆναι, ἀλλὰ διακονῆσαι
καὶ δοῦναι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ λύτρον ἀν

τι πολ-

ERASMVS.

uni eorum, dixit: Amice, nō facio
tibi iniuriam. Nonne denario pa
ctus es mecum? Tolle quod tuū
est, & abi. Volo autē huic nouissi
mo dare sicut & tibi. An nō licet
mihi quod uolo facere in rebus
meis? An oculus tuus malus est,
quod ego bonus sim? Sic nouissi
mi erunt primi, & primi nouissi/
mi. Multi enim sunt uocati, pauci
uero electi. Et ascēdens Iesus Hie
rosolyma, assumpsit duodecim
discipulos suos solos in uia, & ait
illis: Ecce conscendimus Hieroso
lyma, & filius hominis tradetur
principibus sacerdotū ac scribis,
& condemnabunt eum morte, &
tradent eum gentibus ad illuden
dum & flagellandū, & crucifigen
dum, & tertia die resurget. Tunc
μγ accessit ad eum mater filiorū Ze
bedæi cum filijs suis, adorans &
petens aliquid ab eo. At ille dicit
ei: Quid uis? Ait illi: Dic ut sede
ant hi duo filij mei, unus ad de/
xtram tuam, & alter ad sinistram
in regno tuo. Respōdens autem
Iesus, dixit: Nescitis quid petitis.
Potestis bibere poculum, quod
ego bibiturus sum? & baptismate
quo ego baptizor, baptizari? Di
cunt ei: Possumus. Ait illis: Pocu
lum quidem meum bibetis, & ba
ptismate quo ego baptizor, bapti
zabimini: sedere autem ad dexte
ram meā & sinistram meam non
est meum dare, sed ijs continget,
quibus paratum est à patre meo.
Et cum audissent decē, indignati
sunt de duobus fratribus. Iesus
autem uocauit eos ad se, & ait:
Scitis quod principes gentium
dominentur illis: & qui magni
sunt, potestatem exerceant in eas
Non ita erit inter uos, sed quicun
que uoluerit inter uos magnus
fieri, sit uester minister: & qui uo/
luerit inter uos primus esse, sit ue
ster seruus. Sicut filius hominis
non uenit ut sibi ministraretur,
sed ut ipse ministraret: utq; da/
ret animā suam redemptionem
pro multis.

VVLG. EDITIO.

uni eorum, dixit: Amice,
non facio tibi iniuriam.
Nonne ex denario conue
nisti mecum? Tolle quod
tuum est & uade. Volo au
tem & huic nouissimo da/
re sicut & tibi. Aut non li/
cet mihi quod uolo face/
re? An oculus tuus nequā
est: quia ego bonus sum.
Sic erunt nouissimi primi:
& primi nouissimi. Mul/
ti enim sunt uocati: pauci
uero electi. Et ascendens
Iesus Hierosolymam: as/
sumpsit duodecim discipu
los suos secreto, & ait illis:
Ecce ascendimus Hieroso/
lymam: & filius hominis
tradetur principibus sacer
dotum & scribis: & con/
demnabunt eum morte: &
tradent eum gentibus ad
illudendum & flagellan/
dum & crucifigendum: &
tertia die resurget. Tunc
accessit ad eum mater filio
rum Zebedæi cum filijs
suis: adorans & petens ali/
quid ab eo. Qui dixit ei:
Quid uis? Ait illi: Dic ut
sedeant hi duo filij mei:
unus ad dexteram tuam,
& unus ad sinistram in re/
gno tuo. Respondens au/
tem Iesus, dixit. Nescitis
quid petatis. Potestis bi/
bere calicem quem ego bi
biturus sum? Dicunt ei:
Possumus. Ait illis: Cali/
cem quidem meum bibe/
tis: sedere autem ad dexte
ram meam uel sinistram,
non est meum dare uobis:
sed quibus paratum est a
patre meo. Et audientes de
cem indignati sunt de duo
bus fratribus. Iesus autem
uocauit eos ad se, & ait. Sci
tis: quia principes gentium
dominantur eorum: & qui
maiores sunt, potestatē ex/
ercent inter eos. Nō ita erit
inter uos: Sed quicunq; uo
luerit inter uos maior fieri:
sit uester minister. Et q uo/
luerit inter uos primus es/
se: erit uester seruus. Sicut fi
lius hominis nō uenit mini
strari: sed ministrare: & da
re animā suā redemptionē

σε τι πολλῶν. * Καὶ ἐκπορευομένων
β αὐτῶν ἀπὸ ἱεριχῶ, ἠκολούθησεν αὐτῷ ὄχλος πολύς. Καὶ ἰδοὺ δύο τυφλοὶ καθήμενοι παρὰ τὴν ὁδόν, ἀκούσαντες, ὅτι Ἰησοῦς παράγει, ἔκραξαν λέγοντες. Ἐλέησον ἡμᾶς κύριε υἱὲ δαβίδ. ὁ δὲ ὄχλος ἐπετίμησεν αὐτοῖς, ἵνα σιωπήσωσιν, οἱ δὲ μεῖζον ἔκραξαν, λέγοντες. Ἐλέησον ἡμᾶς κύριε υἱὲ δαβίδ. Καὶ στὰς ὁ Ἰησοῦς ἐφώνησεν αὐτούς, καὶ εἶπεν. Τί θέλετε ποιήσω ὑμῖν; Λέγουσιν αὐτῷ. κύριε, ἵνα ἀνοιχθῶσιν ἡμῶν οἱ ὀφθαλμοί. σπλαγχνισθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς, ἥψατο τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν, καὶ εὐθέως ἀνέβλεψαν αὐτῶν οἱ ὀφθαλμοί, καὶ ἠκολούθησαν αὐτῷ.
σϛ * Καὶ ὅτε ἤγγισαν εἰς ἱεροσόλυμα,
β καὶ ἦλθον εἰς βηθφαγῆ πρὸς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν, τότε Ἰησοῦς ἀπέστειλε δύο μαθητάς, λέγων αὐτοῖς. πορεύθητε εἰς τὴν κώμην τὴν ἀπέναντι ὑμῶν, καὶ εὐθέως εὑρήσετε ὄνον δεδεμένην, καὶ πῶλον μετ᾽ αὐτῆς, λύσαντες ἀγάγετέ μοι. καὶ ἐάν τις ὑμῖν εἴπῃ τι, ἐρεῖτε, ὅτι ὁ κύριος αὐτῶν χρείαν ἔχει. εὐθέως δὲ ἀποστέλλει αὐτούς.
σζ * Τοῦτο δὲ ὅλον γέγονεν, ἵνα πληρω-
ζ θῇ τὸ ῥηθὲν διὰ τοῦ προφήτου λέγοντος. εἴπατε τῇ θυγατρὶ σιών. ἰδοὺ
» ὁ βασιλεύς σου ἔρχεταί σοι πρᾶος,
» καὶ ἐπιβεβηκὼς ἐπὶ ὄνον καὶ πῶ-
ση λον υἱὸν ὑποζυγίου. * Πορευθέντες
ϛ δὲ οἱ μαθηταὶ καὶ ποιήσαντες καθὼς προσέταξεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, ἤγαγον τὴν ὄνον, καὶ τὸν πῶλον. καὶ ἐπέθηκαν ἐπάνω αὐτῶν τὰ ἱμάτια αὐτῶν, καὶ ἐπεκάθησαν ἐπάνω αὐτῆς. ὁ δὲ πλεῖστος ὄχλος ἔστρωσαν ἑαυτῶν τὰ ἱμάτια ἐν τῇ ὁδῷ. ἄλλοι δὲ ἔκοπτον κλάδους ἀπὸ τῶν δένδρων,
σθ καὶ ἐστρώννυον ἐν τῇ ὁδῷ. οἱ δὲ ὄχλοι
α οἱ προάγοντες καὶ οἱ ἀκολουθοῦντες ἔκραζον, λέγοντες. ὡς ἀννὰ τῷ υἱῷ δαβίδ. εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου, ὡς ἀννὰ ἐν τοῖς ὑψί-
σι στοις * Καὶ εἰσελθόντος αὐτοῦ εἰς ἱε-
ι ροσόλυμα, ἐσείσθη πᾶσα ἡ πόλις λέγουσα. Τίς ἐστιν οὗτος; οἱ δὲ ὄχλοι ἔλεγον, οὗτός ἐστιν Ἰησοῦς ὁ προφή-
σια της ὁ ἀπὸ ναζαρὲθ τῆς γαλιλαίας.
α * Καὶ εἰσῆλθεν ὁ Ἰησοῦς εἰς τὸ ἱερὸν τοῦ θεοῦ

μδ pro multis. Et egredientibus illis ab Hiericho, secuta est eum turba multa. Et ecce duo cæci sedentes iuxta uiā, cū audissent quod Iesus transiret, clamauerūt dicentes: Domine miserere nostri fili Dauid. Turba autem increpabat eos, ut tacerent. At illi magis clamabant, dicētes: Miserere nostri domine fili Dauid. Et stetit Iesus & uocauit eos, & ait: Quid uultis ut faciam uobis? Dicunt illi: Domine, ut aperiantur oculi nostri. Misertus autem eorum Iesus, tetigit oculos eorum: & cōfestim uisum receperunt oculi illorum, & secuti sunt eum. Et cum appropinquassent Hierosolymis, & uenissent Betphage ad montem oliuarum, tunc Iesus misit duos discipulos, dicens eis: Ite in castellū quod contra uos est, & statim inuenietis asinam alligatam, & pul-
με lum cum ea, soluite & adducite mihi. Et si quis uobis aliquid dixerit, dicite: Dominus his opus habet: & cōfestim emittit eos. Hoc autem totum factum est, ut adimpleretur quod dictum est per prophetam dicentem: Dicite filiæ Sion: Ecce rex tuus uenit tibi mansuetus, & sedens super asinā & pullum filium subiugalis. Euntes autem discipuli, fecerunt sicut præceperat illis Iesus. Et adduxerunt asinam & pullum, & imposuerunt super eos uestimenta sua & eum super illa collocarūt. Plurima autem turba strauerunt uestimenta sua in uia. Alij uero cædebāt ramos de arborib⁹, & sternebant in uia. Porrò turbæ quæ præcedebant et quæ sequebantur clamabant, dicentes: Hos anna filio Dauid, benedictus qui uenit in nomine domini, hos anna in altissimis. Et cum intrasset Hierosolyma, commota est uniuersa ciuitas, dicens: Quis est hic? Turbæ autem dicebant: Hic est Iesus ille propheta à Nazareth Galilææ. Et intrauit Iesus in templum dei,

pro multis. Et egredientibus illis ab Hiericho: secuta est eum turba multa. Et ecce duo cæci sedētes secus uiam, audierūt quia Iesus transiret: & clamauerunt, dicētes: Domine miserere nostri fili Dauid. Turba autem increpabat eos ut tacerent. At illi magis clamabant, dicentes: Domine miserere nostri fili Dauid. Et stetit Iesus & uocauit eos, & ait: Quid uultis ut faciam uobis? Dicunt illi: Domine ut aperiantur oculi nostri. Misertus autem eorum Iesus tetigit oculos eorum. Et confestim uiderunt: & secuti sunt eum.

Et cū appropinquassent XXI.
Hierosolymis, & uenissent Betphage ad montē Oliueti: tūc Iesus misit duos discipulos, dicens eis: Ite in castellum quod cōtra uos est: & statim inuenietis asinā alligatam & pullum cum ea: soluite & adducite mihi. Et si quis uobis aliquid dixerit, dicite: quia dominus his opus habet: & confestim dimittet eos. Hoc autē factū est: ut adimpleretur quod dictum est per prophetā, dicentē: Dicite filiæ Sion: ecce rex tuus uenit tibi mansuetus: sedens super asinam & pullum filiū subiugalis. Eūtes autem discipuli, fecerūt sicut præcepit illis Iesus. Et adduxerunt asinā & pullū: & imposuerūt super eos uestimēta sua: & eum desuper sedere fecerunt. Plurima autem turba strauerunt uestimēta sua in uia. Alij autem cædebant ramos de arboribus & sternebāt in uia. Turbæ autē quæ præcedebāt & quæ sequebant̄ clamabāt, dicentes: Osanna filio Dauid: benedictus qui uenit in nomine domini: Osanna in altissimis. Et cum intrasset Hierosolymam: commota est uniuersa ciuitas dicens: Quis est hic? Populi autē dicebant: Hic est Iesus propheta a Nazareth Galilææ. Et intrauit Iesus in tēplum dei: &

τοῦ θεοῦ, καὶ ἐξέβαλε πάντας τοὺς
πωλοῦντας καὶ ἀγοράζοντας ἐν τῷ
ἱερῷ, καὶ τὰς τραπέζας τῶν κολυβιστῶν
κατέστρεψεν, καὶ τὰς καθέδρας τῶν
πωλούντων τὰς περιστεράς. καὶ λέγει
αὐτοῖς. γέγραπται. ὁ οἶκός μου, οἶκος
» προσευχῆς κληθήσεται. ὑμεῖς δὲ αὐτὸν
σιβ ἐποιήσατε σπήλαιον λῃστῶν. * Καὶ
ι προσῆλθον αὐτῷ τυφλοὶ καὶ χωλοὶ
ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ ἐθεράπευσεν αὐτούς.
σιγ *Ἰδόντες οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμμα
ϛ τεῖς τὰ θαυμάσια ἃ ἐποίησεν. καὶ τοὺς
παῖδας κράζοντας ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ
λέγοντας. ὡς ἀννὰ τῷ υἱῷ δαβίδ, ἠ/
γανάκτησαν, καὶ εἶπον αὐτῷ. ἀκούεις
τί οὗτοι λέγουσιν; ὁ δὲ Ἰησοῦς λέγει
αὐτοῖς. ναί, οὐδέποτε ἀνέγνωτε ὅτι ἐκ
στόματος νηπίων καὶ θηλαζόντων κα/
σιδ τηρτίσω αἶνον; * Καὶ καταλιπὼν
ϛ αὐτοὺς ἐξῆλθεν ἔξω τῆς πόλεως εἰς βη
θανίαν καὶ ηὐλίσθη ἐκεῖ. * Πρωΐας δὲ
ἐπανάγων εἰς τὴν πόλιν ἐπείνασεν
καὶ ἰδὼν συκῆν μίαν ἐπὶ τῆς ὁδοῦ
ἦλθεν ἐπ᾽ αὐτήν. καὶ οὐδὲν εὗρεν ἐν
αὐτῇ, εἰ μὴ φύλλα μόνον, καὶ λέγει αὐ
τῇ. μηκέτι ἐκ σοῦ καρπὸς γένηται εἰς τὸν
αἰῶνα, καὶ ἐξηράνθη παραχρῆμα ἡ συ/
κῆ. καὶ ἰδόντες οἱ μαθηταὶ ἐθαύμα
σαν λέγοντες. πῶς παραχρῆμα ἐξη/
σιε ράνθη ἡ συκῆ; * Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς
ϛ εἶπεν αὐτοῖς. Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐὰν
ἔχητε πίστιν καὶ μὴ διακριθῆτε, οὐ μό
νον τὸ τῆς συκῆς ποιήσετε, ἀλλὰ καὶ
ἐὰν τῷ ὄρει τούτῳ εἴπητε, ἄρθητι καὶ
βλήθητι εἰς τὴν θάλασσαν, γενήσε/
σιϛ ται. * Καὶ πάντα ὅσα ἂν αἰτή/
δ σητε ἐν τῇ προσευχῇ πιστεύοντες, λή
σιζ ψεσθε. * Καὶ ἐλθόντι αὐτῷ εἰς τὸ ἱε/
β ρὸν, προσῆλθον αὐτῷ διδάσκοντι
οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι τοῦ
λαοῦ λέγοντες, ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ
ταῦτα ποιεῖς; καὶ τίς σοι ἔδωκε
τὴν ἐξουσίαν ταύτην; ἀποκριθεὶς
δὲ ὁ Ἰησοῦς, εἶπεν αὐτοῖς. ἐρωτήσω
ὑμᾶς κἀγὼ λόγον ἕνα. ὃν ἐὰν εἴ/
πητέ μοι, κἀγὼ ὑμῖν ἐρῶ ἐν ποίᾳ
ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιῶ. τὸ βάπτι/
σμα ἰωάννου πόθεν ἦν; ἐξ οὐρανοῦ
ἢ ἐξ ἀνθρώπων; οἱ δὲ διελογίζοντο
παρ᾽ ἑαυτοῖς λέγοντες. ἐὰν εἴπωμεν
ἐξ οὐρανοῦ, ἐρεῖ ἡμῖν. διὰ τί οὖν οὐκ
ἐπιστεύσατε αὐτῷ; ἐὰν δὲ εἴπωμεν
ἐξ ἀν/

dei, & eijciebat omnes uenden/
tes & ementes in tēplo, mensasq́
nummulariorum, & cathedras
uendentium columbas euertit.
Et dixit eis: Scriptum est, domus
mea, domus deprecationis uo/
cabitur. At uos fecistis illam spe/
μς luncam latronum. Et accesserunt
ad eum cæci, & claudi in tem/
plo, & sanauit eos. Cum uidis-
sent principes sacerdotum & scri/
bæ mirabilia quæ fecerat, & pue/
ros clamantes in templo, dicen/
tes: Hos anna filio Dauid, indi/
gnati sunt: & dixerunt ei: Audis
quid isti dicunt? Iesus autem di/
cit eis: Quid ni: Nunquam legistis, Ex
ore infantium & lactentium per/
fecisti laudem? Et relictis illis, ex/
ijt è ciuitate in Bethaniam, & di/
μζ uersatus est illic. Mane autem re/
uertens in ciuitatē, esurijt. Et cum
uidisset fici arborem unam in uia,
uenit ad eam, & nihil inuenit in
ea, nisi folia tantum: & ait illi: Ne
post hac ex te fructus nascatur in
æternum. Et arefacta est cōtinuo
ficus. Et eo uiso discipuli, mirati
sunt, dicentes: Quomodo conti
nuo exaruit ficus? Respōdens au
tem Iesus, ait eis: Amen dico uo/
bis, si habueritis fidem, & nō hæ/
sitaueritis, non solum hoc quod
accidit ficui facietis, uerum etiam
si monti huic dixeritis, tollere &
proijce te in mare, fiet. Et omnia
quæcunq́ petieritis in deprecatio
μη ne credentes, accipietis. Et cum
uenisset in templum, accesserunt
ad eum docētem principes sacer
dotū & seniores populi, dicentes:
Qua autoritate hæc facis? & qs
tibi dedit istā autoritatē? Respon
dens autē Iesus, dixit eis: Interro/
gabo uos & ego quiddā: quod si
dixeritis mihi, & ego uobis dicā
qua autoritate hæc faciā. Baptis/
mus Ioānis unde erat? è cœlo an
ex hominibus? At illi cogitabant
apud se, dicētes: Si dixerimꝰ è cœ
lo, dicet nobis, Quare ergo non
credidistis illi? Sin aūt dixerimus
ex homi

dei: & eijciebat omnes uen/
dentes & emētes in templo:
& mensas nummulariorū,
& cathedras uendentiū co/
lumbas euertit. Et dixit eis:
Scriptum est: domus mea
domus orationis uocabit:
uos autē fecistis illā spelun/
cam latronū. Et accesserūt
ad eum cæci & claudi in tē/
plo & sanauit eos. Videntes
autē principes sacerdotum
& scribæ, mirabilia quæ fe/
cit: & pueros clamantes in
templo, & dicētes: Osanna
filio Dauid, indignati sunt.
Et dixerunt ei: Audis quid
isti dicunt? Iesus autē dixit
eis: Vtiq́: Nunquā legistis:
quia ex ore infantium & la
ctentiū perfecisti laudem.
Et relictis illis abijt foras ex
tra ciuitatē in Bethaniam:
ibiq́ mansit. Mane autem
reuertens in ciuitatem, esu/
rijt. Et uidens fici arborem
unam secus uiam: uenit ad
eam: & nihil inuenit in ea ni
si folia tantum. Et ait illi:
Nunquā ex te fructus na/
scatur in sempiternum: &
arefacta est continuo ficul/
nea. Et uidentes discipuli,
mirati sunt, dicentes: Quo
modo cōtinuo aruit? Respō
dens aūt Iesus, ait eis: Amē
dico uobis: si habueritis fi/
dem & nō hæsitaueritis: nō
solū de ficulnea facietis: sed
& si mōti huic dixeritis: tol/
le & iacta te in mare, fiet. Et
omnia quæcunq́ petieritis
in oratione credentes, acci/
pietis. Et cū uenisset in tem/
plum, accesserunt ad eum
docentē principes sacerdo/
tum & seniores populi, di/
cētes: In qua potestate hæc
facis? Et quis tibi dedit hāc
potestatem? Respōdens au
tem Iesus dixit eis: Interro/
gabo uos & ego unū sermo
nem: quē si dixeritis mihi: et
ego uobis dicā in qua pote
state hæc facio. Baptismus
Ioānis unde erat: e cœlo an
ex hominibus? At illi cogi/
tabant inter se, dicētes: Si di
xerimus e cœlo: dicet no/
bis: Quare ergo nō credidi
stis illi? Si autē dixerimus
ex homi

ἐξ ἀνθρώπων, φοβούμεθα τὸν ὄχλον
πάντες γὰρ ἔχουσιν τὸν ἰωάννην ὡς προ
φήτην. καὶ ἀποκριθέντες τῷ Ἰησοῦ εἶ
πον. οὐκ οἴδαμεν. ἔφη αὐτοῖς καὶ αὐ
τός. οὐδὲ ἐγὼ λέγω ὑμῖν, ἐν ποίᾳ
σιη ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιῶ. * τί δὲ ὑμῖν μθ
δοκεῖ; ἄνθρωπος εἶχε τέκνα δύο, καὶ
προσελθὼν τῷ πρώτῳ εἶπεν, τέκνον
ὕπαγε σήμερον ἐργάζου ἐν τῷ ἀμ
πελῶνί μου. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν, οὐ
θέλω. ὕστερον δὲ μεταμεληθεὶς, ἀπῆλ
θεν. καὶ προσελθὼν τῷ δευτέρῳ εἶ/
πεν ὡσαύτως. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς, εἶπεν
ἐγὼ κύριε, καὶ οὐκ ἀπῆλθεν. τίς ἐκ τῶν
δύο ἐποίησε τὸ θέλημα τοῦ πατρός;
λέγουσιν αὐτῷ. ὁ πρῶτος. λέγει αὐ/
τοῖς ὁ Ἰησοῦς. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι
οἱ τελῶναι καὶ αἱ πόρναι προάγουσιν
ὑμᾶς εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ. ἦλθε γὰρ
πρὸς ὑμᾶς ἰωάννης ἐν ὁδῷ δικαιο/
σύνης, καὶ οὐκ ἐπιστεύσατε αὐτῷ. οἱ δὲ
τελῶναι καὶ αἱ πόρναι ἐπίστευσαν αὐ
τῷ. ὑμεῖς δὲ ἰδόντες, οὐ μετεμελήθητε
σιθ ὕστερον, τοῦ πιστεῦσαι αὐτῷ. * Ἄλλην μ
β παραβολὴν ἀκούσατε. Ἄνθρωπός τις
ἦν οἰκοδεσπότης ὅς τις ἐφύτευσεν
ἀμπελῶνα, καὶ φραγμὸν αὐτῷ περιέ/
θηκεν, καὶ ὤρυξεν ἐν αὐτῷ ληνὸν, καὶ ᾠ/
κοδόμησεν πύργον, καὶ ἐξέδοτο αὐτὸν
γεωργοῖς καὶ ἀπεδήμησεν. ὅτε δὲ ἤγγι
σεν ὁ καιρὸς τῶν καρπῶν, ἀπέστειλε
τοὺς δούλους αὐτοῦ πρὸς τοὺς γεωργοὺς
λαβεῖν τοὺς καρποὺς αὐτοῦ. καὶ λαβόντες
οἱ γεωργοὶ τοὺς δούλους αὐτοῦ, ὃν μὲν ἔ/
δειραν, ὃν δὲ ἀπέκτειναν, ὃν δὲ ἐλιθοβό
λησαν. πάλιν ἀπέστειλεν ἄλλους δού/
λους πλείονας τῶν πρώτων, καὶ ἐποίησαν
αὐτοῖς ὡσαύτως. ὕστερον δὲ ἀπέστειλε
πρὸς αὐτοὺς τὸν υἱὸν αὐτοῦ λέγων. ἐντρα
πήσονται τὸν υἱόν μου. οἱ δὲ γεωργοὶ
ἰδόντες τὸν υἱὸν, εἶπον ἐν ἑαυτοῖς. οὗτός
ἐστιν ὁ κληρονόμος, δεῦτε, ἀποκτείνω/
μεν αὐτὸν, καὶ κατασχῶμεν τὴν κληρο
νομίαν αὐτοῦ. καὶ λαβόντες αὐτὸν, ἐξ
έβαλον ἔξω τοῦ ἀμπελῶνος καὶ ἀπέ
κτειναν. ὅταν οὖν ἔλθῃ ὁ κύριος
τοῦ ἀμπελῶνος, τί ποιήσει τοῖς γε/
ωργοῖς ἐκείνοις; λέγουσιν αὐτῷ, κα
κοὺς κακῶς ἀπολέσει αὐτοὺς, καὶ τὸν ἀμ
πελῶνα ἐκδόσεται ἄλλοις γεωργοῖς,
οἵτινες ἀποδώσουσιν αὐτῷ τοὺς καρ/
ποὺς, ἐν τοῖς καιροῖς αὐτῶν. λέγει αὐτοῖς
ὁ Ἰησοῦς

ex hominibus, timemus turbam.
Omnes enim habent Iohannē ut
prophetā. Et respōdentes Iesu, di/
xerunt: Nescimus. Ait illis et ipse.
Nec ego dico uobis qua autorita
te hæc faciā. Quid aūt uobis uide
tur? Homo habebat duos filios,
& accedens ad priorem dixit: Fili
uade hodie opare in uinea mea.
Ille aūt respondens ait: Nolo: po/
stea uero pœnitētia motus, abijt.
Accedens aūt ad alterum, dixit si
militer. At ille respōdens ait: Ego
domine, & nō abijt. Vter è duo/
bus fecit quod uoluit pater? Et di
cūt ei, prior. Dicit illis Iesus: Amē
dico uobis, quod publicani & me
retrices præcedunt uos in regnū
dei. Venit enim ad uos Ioannes
per uiam iustitiæ, & non credidi/
stis ei: publicani autem et meretri
ces crediderunt ei. Vos autem cū
uidissetis non fuistis cōmoti pœ/
nitentia postea, ut crederetis ei.
Aliam parabolam audite. Homo
quidam erat paterfamiliâs, qui
plantauit uineam, & sepem circū
dedit ei: & fodit in ea torcular, &
ædificauit turrim, & locauit eam
agricolis, ac peregre, pfectus est.
Cum autem tempus fructuū ap/
propinquasset, misit seruos suos
ad agricolas, ut acciperent fru/
ctus ipsius. Et agricolæ apprehen
sis seruis eius, alium ceciderunt,
alium occiderunt, alium uero la/
pidauerūt. Iterum misit alios ser/
uos plures prioribus, & fecerunt
illis similiter. Nouissime autem
misit ad eos filium suum, dicens:
Reuerebūtur filium meum. Agri
colæ autem uiso filio, dixerunt in
tra se: Hic est hæres, uenite occi/
damus eum, & occupemus hære/
ditatem eius. Et apprehensum e/
um, eiecerunt ex uinea, & occide
rūt. Cum ergo uenerit dominus
uineæ, quid faciet agricolis illis?
Aiunt illi: Mali cū sint, male per/
det illos: & uineam suam locabit
alijs agricolis, qui reddent ei fru/
ctum temporibus suis. Dicit illis
Iesus:

ex hominibꝰ: timemus tur
bam. Omes enim habebāt
Iohannē sicut prophetā. Et
respōdentes Iesu, dixerunt:
Nescimꝰ. Ait illis & ipse: Nec
ego dico uobis in qua pote
state hæc facio. Quid autē
uobis uidet? Homo quidā
habebat duos filios: & acce
dēs ad primū, dixit: Fili: ua/
de hodie operari in uineā
meam. Ille autē respōdens,
ait: Nolo. Postea autē pœni
tentia motus abijt. Accedēs
autē ad alterū, dixit simili/
ter. At ille respōdens, ait: Eo
domine: Et non iuit. Quis
ex duobus fecit uolūtatem
patris? Et dicūt ei: Primus.
Dicit illis Iesus: Amē dico
uobis, quia publicani & me
retrices præcedēt uos in re/
gno dei. Venit enim ad uos
Iohannes in uia iusticiæ: &
non credidistis ei: publica/
ni autē & meretrices credi/
derunt ei: uos autē uidētes
nec pœnitētiā habuistis post
ea ut crederetis ei. Aliā pa/
rabolā audite: Homo erat
paterfamilias qui plantauit
uineā & sepem circundedit
ei: & fodit in ea torcular: &
ædificauit turrim: & locauit
eā agricolis: & peregre pro/
fectus est. Cum autē tem/
pus fructuū appropinquas
set: misit seruos suos ad agri
colas: ut acciperēt fructus
eius. Et agricolæ apprehen
sis seruis eius: aliū cecide/
runt: aliū occiderūt: alium
uero lapidauerūt. Iterū mi/
sit alios seruos plures prio/
ribus: & fecerūt illis simili/
ter. Nouissime aūt misit ad
eos filiū suū, dicēs: uerebun
tur forte filium meū. Agri/
colæ autē uidentes filium,
dixerūt intra se: Hic est hæ/
res: uenite occidamus eum:
& habebimus hæreditatem
eius. Et apprehensum eum
eiecerūt extra uineā, & occi
derunt. Cum ergo uenerit
dominus uineæ: quid faciet
agricolis illis? Aiūt illi. Ma/
los male perdet: & uineam
suam locabit alijs agrico/
lis: qui reddant ei fructum
temporibus suis. Dicit illis
Iesus:

μα περὶ τῶν καλουμένων εἰς τὸν γάμον.

ὁ Ἰησοῦς. οὐδέποτε ἀνέγνωτε ἐν ταῖς
γραφαῖς; λίθον ὃν ἀπεδοκίμασαν
οἱ οἰκοδομοῦντες, οὗτος ἐγενήθη εἰς
κεφαλὴν γωνίας. παρὰ κυρίου ἐγένε/
το αὕτη, καὶ ἔστι θαυμαστὴ ἐν ὀφθαλμοῖς
ἡμῶν; διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν, ὅτι ἀρθή/
σεται ἀφ᾽ ὑμῶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ, καὶ
δοθήσεται ἔθνει ποιοῦντι τοὺς καρποὺς αὐ
τῆς. καὶ ὁ πεσὼν ἐπὶ τὸν λίθον τοῦτον,
συνθλασθήσεται, ἐφ᾽ ὃν δ᾽ ἂν πέσῃ,
σκ λικμήσει αὐτόν. * καὶ ἀκούσαντες οἱ
α ἀρχιερεῖς καὶ οἱ φαρισαῖοι τὰς παραβο
λὰς αὐτοῦ, ἔγνωσαν, ὅτι περὶ αὐτῶν λέ
γει. καὶ ζητοῦντες αὐτὸν κρατῆσαι, ἐφο
βήθησαν τοὺς ὄχλους, ἐπειδὴ ὡς προ/
σκα φήτην αὐτὸν εἶχον. * καὶ ἀποκρι/
ε θεὶς ὁ Ἰησοῦς, πάλιν εἶπεν αὐτοῖς ἐν
παραβολαῖς, λέγων. ὁμοιώθη ἡ βασι μα
λεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ βασιλεῖ,
ὅστις ἐποίησε γάμους τῷ υἱῷ αὐτοῦ,
καὶ ἀπέστειλε τοὺς δούλους αὐτοῦ, καλέ
σαι τοὺς κεκλημένους εἰς τοὺς γάμους
καὶ οὐκ ἤθελον ἐλθεῖν. πάλιν ἀπέστει/
λεν ἄλλους δούλους, λέγων. εἴπατε
τοῖς κεκλημένοις. ἰδοὺ τὸ ἄριστόν μου
ἡτοίμασα, οἱ ταῦροί μου καὶ τὰ σιτι/
στὰ τεθυμένα, καὶ πάντα ἕτοιμα, δεῦ
τε εἰς τοὺς γάμους. οἱ δὲ ἀμελήσαν
τες, ἀπῆλθον, ὁ μὲν εἰς τὸν ἴδιον ἀ/
γρόν, ὁ δὲ εἰς τὴν ἐμπορίαν αὐτοῦ.
οἱ δὲ λοιποὶ κρατήσαντες τοὺς δούλους
αὐτοῦ, ὕβρισαν καὶ ἀπέκτειναν. ἀκού
σας δὲ ὁ βασιλεὺς, ὠργίσθη, καὶ πέμ
ψας τὰ στρατεύματα αὐτοῦ, ἀπώλε
σε τοὺς φονεῖς ἐκείνους, καὶ τὴν πόλιν
αὐτῶν ἐνέπρησεν. τότε λέγει τοῖς δού/
λοις αὐτοῦ. ὁ μὲν γάμος ἕτοιμός ἐ/
στιν, οἱ δὲ κεκλημένοι οὐκ ἦσαν ἄξιοι.
πορεύεσθε οὖν ἐπὶ τὰς διεξόδους τῶν
ὁδῶν, καὶ ὅσους ἐὰν εὕρητε, καλέσα
τε εἰς τοὺς γάμους. καὶ ἐξελθόντες οἱ
δοῦλοι ἐκεῖνοι εἰς τὰς ὁδούς, συνή/
γαγον πάντας ὅσους εὗρον πονηρούς
τε καὶ ἀγαθούς, καὶ ἐπλήσθη ὁ γάμος
σκβ ἀνακειμένων. * εἰσελθὼν δὲ ὁ βασι
ι λεὺς θεάσασθαι τοὺς ἀνακειμένους, εἶ/
δεν ἐκεῖ ἄνθρωπον οὐκ ἐνδεδυμένον
ἔνδυμα γάμου, καὶ λέγει αὐτῷ. ἑταῖ/
ρε, πῶς εἰσῆλθες ὧδε, μὴ ἔχων ἔνδυ
μα γάμου; ὁ δὲ ἐφιμώθη. τότε εἶπεν
ὁ βασιλεὺς τοῖς διακόνοις. δήσαντες
αὐτοῦ πόδας καὶ χεῖρας ἐκβάλετε εἰς
τὸ σκότος

Iesus: Nunquam legistis in scripturis:
Lapidem quem reprobauerũt æ/
dificantes, hic factus est in caput
anguli. A domino factũ est hoc,
& est mirabile in oculis nostris?
Ideo dico uobis, auferetur à uo/
bis regnum dei, & dabitur gen/
ti facienti fructus eius. Et qui ce/
ciderit super lapidem istũ, cõfrin/
getur: super quem uero ceciderit,
conteret eum. Et cum audissent
principes sacerdotum ac pharisæi
parabolas eius, cognouerunt qđ
de se diceret. Et quærentes illi ma
nus inijcere, timuerũt turbas, quo
niam tanq̃ prophetã eum habe/
bant. Et respondens Iesus, iterum
dixit eis per parabolas, & ait:

Simile factum est regnũ cœlo/
rum homini regi, qui fecit nupti/
as filio suo: & emisit seruos suos,
ut uocarent inuitatos ad nuptias
& nolebãt uenire. Rursus emisit
alios seruos, dicens: Dicite inuita
tis: Ecce prandiũ meum paraui,
tauri mei & altilia mactata sunt,
& omnia parata, uenite ad nupti/
as. Illi aũt neglexerunt, & abierũt:
alius in uillã suã, alius uero ad ne/
gociationem suã. Reliqui uero te
nuerunt seruos eius, & contume
lijs affectos occiderunt. Rex aũt
cum audisset, iratus est, & missis
exercitibus suis, perdidit homici/
das illos, & ciuitatẽ illorũ succen/
dit. Tunc ait seruis suis: Nuptiæ
quidem paratæ sunt, sed qui inui/
tati erant nõ fuerunt digni. Ite er
go ad exitus uiarũ, & quotcunq;
inueneritis, uocate ad nuptias. Et
egressi serui eius in uias, cõgrega/
uerunt omnes quotquot inuene
rũt, malos pariter ac bonos: & im
pletæ sunt nuptiæ discũbentibus.
Ingressus autẽ rex ut uideret dis/
cumbentes, ubi uidit illic homi/
nem nõ uestitum ueste nuptiali,
ait illi: Amice, quomodo huc in/
trasti, non habens uestem nupti/
alem? At ille obmutuit. Tunc
dixit rex ministris: Ligatis pedi/
bus & manibus eius, mittite eum
in te

Iesus: Nunquam legistis in
scripturis: Lapidẽ quem re
probauerũt ædificãtes: hic
factus est in caput anguli.
A domino factũ est istud,
& est mirabile in oculis no/
stris. Ideo dico uobis: quia
auferet a uobis regnũ dei:
& dabit gẽti faciẽti fructus
eius. Et qui ceciderit super
lapidem istũ confringetur:
super quem uero ceciderit,
conteret eũ. Et cũ audissent
principes sacerdotũ & pha
risæi parabolas eius: cogno
uerunt quod de ipsis dice/
ret. Et quærẽtes eũ tenere,
timuerũt turbas: quoniã si/
cut prophetam eum habe/
bant. Et respõdens Iesus, di
xit iterũ in parabolis eis, di
cens. Simile factũ est re/ XXII.
gnum cœlorum homini re
gi q fecit nuptias filio suo:
& misit seruos suos uocare
inuitatos ad nuptias & no/
lebant uenire. Iterum misit
alios seruos, dicens: Dicite
inuitatis: Ecce prandiũ me/
um paraui: tauri mei & alti
lia occisa sunt & omnia pa/
rata: uenite ad nuptias. Illi
autem neglexerũt & abie/
runt: alius in uillã suã: ali/
us uero ad negociationem
suam. Reliqui uero tenue/
runt seruos eius, & contu/
melijs affectos occiderũt.
Rex autẽ cũ audisset iratus
est: & missis exercitib' suis,
perdidit homicidas illos: &
ciuitatem illorũ succendit.
Tũc ait seruis suis: Nuptiæ
quidẽ paratæ sunt: sed qui
inuitati erãt, non fuerũt di/
gni. Ite ergo ad exitus uia/
rum: & quoscunq; inuene/
ritis uocate ad nuptias. Et
egressi serui eius in uias, cõ
gregauerũt omnes q̊s inue
nerunt malos & bonos: &
impletæ sunt nuptiæ discũ/
bentiũ. Intrauit autẽ rex ut
uideret discũbẽtes: & uidit
ibi hominẽ nõ uestitũ ueste
nuptiali, & ait illi: Amice
quomodo huc intrasti non
habẽs uestem nuptialẽ? At
ille obmutuit. Tũc dixit rex
ministris: Ligatis manibus
& pedib' eius mittite eum
in tene

τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον. ἐκεῖ ἔσται ὁ
κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων
πολλοὶ γάρ εἰσι κλητοί, ὀλίγοι δὲ ἐκ
σκγ β λεκτοί. * Τότε πορευθέντες οἱ φαρι/
σαῖοι συμβούλιον ἔλαβον, ὅπως αὐ
τὸν παγιδεύσωσιν ἐν λόγῳ. καὶ ἀ/
ποστέλλουσιν αὐτῷ τοὺς μαθητὰς αὐ
τῶν μετὰ τῶν ἡρωδιανῶν, λέγοντες.
Διδάσκαλε, οἴδαμεν ὅτι ἀληθὴς εἶ,
καὶ τὴν ὁδὸν τοῦ θεοῦ ἐν ἀληθείᾳ διδά/
σκεις, καὶ οὐ μέλει σοι περὶ οὐδενός. οὐ
γὰρ βλέπεις εἰς πρόσωπον ἀνθρώπων
εἰπὲ οὖν ἡμῖν, τί σοι δοκεῖ; ἔξεστι δοῦ
ναι κῆνσον καίσαρι, ἢ οὔ; γνοὺς δὲ ὁ
Ἰησοῦς τὴν πονηρίαν αὐτῶν, εἶπεν.
τί με πειράζετε ὑποκριταί; ἐπιδεί/
ξατέ μοι τὸ νόμισμα τοῦ κήνσου.
οἱ δὲ προσήνεγκαν αὐτῷ δηνάριον.
καὶ λέγει αὐτοῖς. τίνος ἡ εἰκὼν αὕ/
τη, καὶ ἡ ἐπιγραφή; λέγουσιν αὐτῷ.
καίσαρος. τότε λέγει αὐτοῖς. ἀπό/
δοτε οὖν τὰ καίσαρος, καίσαρι, καὶ
τὰ τοῦ θεοῦ, τῷ θεῷ. καὶ ἀκούσαντες
ἐθαύμασαν, καὶ ἀφέντες αὐτὸν ἀπῆλ
θον. * Ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ προσῆλ/
θον αὐτῷ σαδδουκαῖοι, οἱ λέγοντες,
μὴ εἶναι ἀνάστασιν, καὶ ἐπηρώτησαν
αὐτόν, λέγοντες. διδάσκαλε, μω/
σῆς εἶπεν. ἐάν τις ἀποθάνῃ μὴ ἔχων
τέκνα, ἐπιγαμβρεύσει ὁ ἀδελφὸς αὐ
τοῦ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ ἀναστή/
σει σπέρμα τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ. ἦσαν
δὲ παρ' ἡμῖν ἑπτὰ ἀδελφοί. καὶ ὁ
πρῶτος γαμήσας ἐτελεύτησεν, καὶ
μὴ ἔχων σπέρμα, ἀφῆκε τὴν γυναῖ
κα αὐτοῦ τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ. ὁμοί/
ως καὶ ὁ δεύτερος, καὶ ὁ τρίτος ἕως
τῶν ἑπτά. ὕστερον δὲ πάντων ἀπέ/
θανε καὶ ἡ γυνή. ἐν τῇ οὖν ἀναστάσει,
τίνος τῶν ἑπτὰ ἔσται γυνή; πάντες
γὰρ ἔσχον αὐτήν. ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰη
σοῦς εἶπεν αὐτοῖς. πλανᾶσθε, μὴ εἰ
δότες τὰς γραφάς, μηδὲ τὴν δύνα
μιν τοῦ θεοῦ. ἐν γὰρ τῇ ἀναστάσει οὔ/
τε γαμοῦσιν, οὔτε ἐκγαμίζονται,
ἀλλ' ὡς ἄγγελοι τοῦ θεοῦ ἐν οὐρανῷ
εἰσίν. περὶ δὲ τῆς ἀναστάσεως τῶν νε
κρῶν, οὐκ ἀνέγνωτε τὸ ῥηθὲν ὑμῖν
ἀπὸ τοῦ θεοῦ λέγοντος. ἐγώ εἰμι ὁ
θεὸς ἀβραάμ, καὶ ὁ θεὸς ἰσαάκ, καὶ ὁ
θεὸς ἰακώβ; οὐκ ἔστιν ὁ θεός, θεὸς νε/
κρῶν, ἀλλὰ ζώντων. καὶ ἀκούσαντες
οἱ ὄχλοι

in tenebras exteriores: ibi erit fle/
tus & stridor dentium. Multi em̃
sũt uocati, pauci uero electi. Tũc
μβ abeuntes pharisæi consiliũ cepe/
runt, ut illaquearent eũ in sermo/
ne. Et ad illum emittunt discipu/
los suos cũ Herodianis, dicentes:
Magister, scimus quod uerax sis,
& uiam dei in ueritate doceas, ne
que cures quenquã. Non enim re
spicis personam hominũ. Dic er/
go nobis, quid tibi uidetur? Licet
censum dari Cæsari, an non? Co/
gnita autem Iesus malicia eorum
ait: Quid me tentatis hypocri/
tæ? Ostendite mihi numisma cen
sus. At illi obtulerunt ei denariũ.
Et ait illis: Cuius est imago hæc et
inscriptio? Dicunt ei: Cæsaris.
Tunc ait illis: Reddite ergo quæ
sunt Cæsaris, Cæsari: & quæ sunt
dei, deo. Et his auditis, mirati sũt:
& omisso eo abierunt. In illo die
accesserũt ad eum Sadducæi, qui
μγ dicunt non esse resurrectionem,
& interrogauerunt eum, dicen/
tes: Magister, Moses dixit, si quis
mortuus fuerit, non habens fili/
um, ut ducat frater eius uxorem
illius, & suscitet semen fratri suo.
Erant autẽ apud nos septem fra/
tres, & primus uxore ducta de/
functus est: ac non habens se/
men, reliquit uxorem suam fra/
tri suo: similiter secundus & ter/
tius usque ad septimum. Nouissi/
me autem omnium defuncta est
& mulier. In resurrectione ergo
cuius è septem illis erit uxor? O/
mnes enim habuerunt eam. Re/
spondens autem Iesus, ait illis: Er/
ratis, nescientes scripturas neque
uirtutem dei. In resurrectione em̃
neq; matrimonium contrahunt,
neque elocantur, sed sunt sicut an
geli dei in cœlo. De resurrectio/
ne uero mortuorum, non legi/
stis, quod uobis dictum est à deo
qui ait: Ego sum deus Abraham,
& deus Isaac, & deus Iacob? De/
us non est deus mortuorum, sed
uiuentium. Et cum audissent
turbæ

in tenebras exteriores: ibi
erit fletus & stridor dentiũ.
Multi autem sunt uocati:
pauci uero electi. Tunc ab
euntes pharisæi, consilium
inierunt ut caperẽt eum in
sermone. Et mittunt ei disci/
pulos suos cum Herodia/
nis, dicentes: Magister sci/
mus quia uerax es: & uiam
dei in ueritate doces: & nõ
est tibi cura de aliquo. Nõ
enim respicis personam ho
minum. Dic ergo nobis
quid tibi uidetur: Licet cẽ/
sum dari Cæsari, aut non?
Cognita autẽ Iesus nequi/
tia eorũ, ait: Quid me ten/
tatis Hypocritæ? Ostẽdite
mihi numisma census. At
illi obtulerũt ei denarium.
Et ait illis Iesus: Cuius est
imago hæc, & superscriptio?
Dicunt ei: Cæsaris. Tunc
ait illis: Reddite ergo quæ
sunt Cæsaris Cæsari. & quæ
sunt dei deo. Et audientes
mirati sunt: & relicto eo a/
bierunt. In illo die accesse/
runt ad eũ Saducæi qui di/
cunt nõ esse resurrectionẽ:
& interrogauerũt eum, di/
centes: Magister, Moyses di
xit: si quis mortuus fuerit
non habens filiũ ut ducat
frater eius uxorem illius &
suscitet semẽ fratri suo. Erãt
autem apud nos septẽ fra/
tres, & prim⁹ uxore ducta
defunctus est: & nõ habẽs
semẽ, reliquit uxorẽ suã fra
tri suo. Similiter secũdus, &
tertius usq; ad septimũ. No
uissime autẽ omniũ & mu/
lier defuncta est: In resurre
ctione ergo cuius erit de se
ptem uxor? Omnes em̃ ha
buerunt eã. Respõdens au
tem Iesus, ait illis: Erratis,
nesciẽtes scripturas neque
uirtutẽ dei. In resurrectio/
ne enim neq; nubent neq;
nubentur: sed erũt sicut an
geli dei in cœlo. De resur/
rectione autẽ mortuorum
non legistis quod dictũ est
a deo dicente uobis: Ego
sum deus Abrahã, & deus
Isaac & deus Iacob. Non
est deus mortuorum, sed
uiuentium. Et audientes
turbæ

οἱ ὄχλοι ἐξεπλήσσοντο ἐπὶ τῇ διδα
σκδ χῇ αὐτοῦ. * Οἱ δὲ φαρισαῖοι ἀκού/
5 σαντες, ὅτι ἐφίμωσε τοὺς σαδδουκαί
ους, συνήχθησαν ἐπὶ τὸ αὐτό, καὶ ἐπη
ρώτησεν εἷς ἐξ αὐτῶν νομικός τις, μδ
πειράζων αὐτὸν καὶ λέγων. διδάσκα
λε, ποία ἐντολὴ μεγάλη ἐν τῷ νό/
μῳ; Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ. ἀγαπή
σεις κύριον τὸν θεόν σου ἐν ὅλῃ καρδίᾳ
σου, καὶ ἐν ὅλῃ ψυχῇ σου, καὶ ἐν ὅλῃ δια
νοίᾳ σου. αὕτη ἐστὶν πρώτη καὶ μεγάλη
ἐντολή. δευτέρα δὲ ὁμοία αὐτῇ. ἀγα
πήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν. ἐν
ταύταις ταῖς δυσὶν ἐντολαῖς, ὅλος
σκε ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται κρέμανται. * Συ
6 νηγμένων δὲ τῶν φαρισαίων, ἐπηρώ/
τησεν αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς, λέγων. τί ὑ/ με
μῖν δοκεῖ περὶ τοῦ χριστοῦ; τίνος υἱός ἐστιν;
λέγουσιν αὐτῷ, τοῦ δαβίδ. Λέγει αὐ/
τοῖς. πῶς οὖν δαβὶδ ἐν πνεύματι
κύριον αὐτὸν καλεῖ, λέγων; εἶπεν ὁ
κύριος τῷ κυρίῳ μου, κάθου ἐκ δεξι
ῶν μου, ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου
σκς ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου. * Εἰ
6 οὖν δαβὶδ κύριον αὐτὸν καλεῖ, πῶς
υἱὸς αὐτοῦ ἐστί; καὶ οὐδεὶς ἐδύνατο αὐ/
τῷ ἀποκριθῆναι λόγον. οὐδὲ ἐτόλ
μησέ τις ἀπ' ἐκείνης τῆς ἡμέρας ἐπε/
ρωτῆσαι αὐτὸν οὐκέτι.
σκζ * Τότε ὁ Ἰησοῦς ἐλάλησε τοῖς ὄχλοις μς
ι καὶ τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, λέγων. ἐπὶ
τῆς μωσέως καθέδρας ἐκάθισαν οἱ
γραμματεῖς καὶ οἱ φαρισαῖοι, πάντα
οὖν ὅσα ἂν εἴπωσιν ὑμῖν τηρεῖν, τη
ρεῖτε καὶ ποιεῖτε, κατὰ δὲ τὰ ἔργα αὐτῶν
μὴ ποιεῖτε. λέγουσι γὰρ καὶ οὐ ποι/
σκη οῦσι. * Δεσμεύουσι γὰρ φορτία βα
ε ρέα καὶ δυσβάστακτα, καὶ ἐπιτιθέα/
σιν ἐπὶ τοὺς ὤμους τῶν ἀνθρώπων,
τῷ δὲ δακτύλῳ αὐτῶν οὐ θέλουσι
σκθ κινῆσαι αὐτά. * Πάντα δὲ τὰ ἔργα
6 αὐτῶν ποιοῦσι πρὸς τὸ θεαθῆναι τοῖς
ἀνθρώποις. πλατύνουσι δὲ τὰ φυ/
λακτήρια ἑαυτῶν, καὶ μεγαλύνουσι
τὰ κράσπεδα τῶν ἱματίων αὐτῶν.
φιλοῦσί τε τὰς πρωτοκλισίας ἐν τοῖς
δείπνοις, καὶ τὰς πρωτοκαθεδρίας
ἐν ταῖς συναγωγαῖς, καὶ τοὺς ἀσπα
σμοὺς ἐν ταῖς ἀγοραῖς, καὶ καλεῖσθαι
σλ ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων ῥαββεί. * Ὑμεῖς δὲ
ι μὴ κληθῆτε ῥαββεί. εἷς γάρ ἐστιν ὑ/
μῶν ὁ καθηγητὴς ὁ χριστός. πάντες
δὲ ὑμεῖς

turbæ, stupuerunt de doctrina e/ius. Pharisæi autē cum audissent, quod obturasset os Sadducæis, cōuenerunt in unum: & interro/gauit eū unus ex eis legis doctor quispiam, tentans eum & dicens: Magister, quod est mandatū ma gnū in lege? Ait illi Iesus: Diliges dominū deum tuum ex toto cor de tuo, & in tota anima tua, & in tota mente tua: Hoc est primum & magnum mandatum. Secun/dum autem simile est huic: Dili/ges proximum tuum perinde at/que teipsum. In his duobus man datis tota lex & prophetæ pen/dent. Congregatis autem phari/sæis, interrogauit eos Iesus, dicēs: Quid uobis uidet' de Christo? cuius filius est? Dicunt ei: Dauid. Ait illis: Quomodo ergo Dauid in spiritu uocat eum dominum, dicens: Dixit dominus domino meo, sede à dextris meis: Donec ponam inimicos tuos subsellium pedum tuorū. Si ergo Dauid uo cat eum dominū, quomodo filius eius est? Et nemo poterat ei respō dere quicq̃, neque ausus fuit quis quam ex eo die eum amplius in/terrogare. Tunc Iesus locutus est ad turbas, & ad discipulos su/os, dicens: In cathedra Moysi se/dent scribæ & pharisæi: Omnia er go quæcunq̃ iusserint uos serua/re, seruate, & facite: secundū ope/ra uero eorum nolite facere, Di/cunt enim, & non faciunt. Colli/gant enim onera grauia, difficiliá que portatu, & imponunt in hu/meros hominū, cæterum digito suo nolūt ea mouere. Omnia ue/ro opera sua faciūt in hoc, ut spe/ctentur ab hominibus. Dilatant aūt phylacteria sua, & magnificāt fimbrias palliorū suorū. Amant que primos accubitus in cœnis, & primo sedere loco in cōciliis, & salutationes in foro, & uocari ab hominibus rabbi. Vos aūt nolite uocari rabbi: un⁹ est em̄ magister uester, nempe Christus: omnes autem

turbæ mirabātur de doctri na eius. Pharisæi autem au dientes quod silentium im/posuisset Saducæis, conue/nerunt in unum: & interro/gauit eum unus ex eis legis doctor, tentans eum: Magi ster, quod est mandatū ma gnum in lege? Ait illi Iesus: Diliges dominū deum tuū ex toto corde tuo: & in tota anima tua: & in tota mente tua. Hoc est maximum & primum mādatum. Secun dum autem simile est huic: Diliges proximum tuū si/cut teipsum. In his duobus mandatis uniuersa lex pen det & prophetæ. Congrega tis autem pharisæis, interro gauit eos Iesus dicēs: Quid uobis uidetur de Christo, cuius filius est? Dicunt ei: Dauid. Ait illis: Quomo/do ergo Dauid in spiritu uocat eum dominum, di/cens: Dixit dominus domi no meo, sede a dextris me/is: donec ponā inimicos tu/os scabellum pedum tuo/rum. Si ergo Dauid uocat eum dominum, quomodo filius eius est? Et nemo pote rat ei respōdere uerbū: neq; ausus fuit quisquam ex illa die eū amplius interrogare.

Tunc Iesus locutus est ad turbas & ad discipulos su/os, dicēs: Super cathedram Moysi sederūt scribæ & pha risæi. Omnia ergo quæcūq; dixerint uobis, seruate & fa cite: secundū opera uero eo rum nolite facere: Dicunt enim, & nō faciunt. Alligāt autem onera grauia & im/portabilia, & imponunt in humeros hominum: digito autem suo nolunt ea moue re. Omnia uero opera sua faciunt ut uideantur ab ho minibus. Dilatāt enim phy lacteria sua, & magnificant fimbrias. Amāt autem pri/mos recubitus in cœnis: & primas cathedras in syna/gogis: & salutationes in fo/ro: & uocari ab hominibus rabbi. Vos autem nolite uocari rabbi. Vnus est em̄ magister uester: omnes au/tem uos XXIII.

δὲ ὑμεῖς ἀδελφοί ἐστε. καὶ πατέρα μὴ
καλέσητε ὑμῖν ἐπὶ τῆς γῆς. εἷς γάρ
ἐστιν ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρα-
νοῖς. μὴ δὲ κληθῆτε καθηγηταί. εἷς
γάρ ὑμῶν ἐστιν ὁ καθηγητὴς, ὁ χριστός.
σλα ὁ δὲ μείζων ὑμῶν, ἔσται ὑμῶν διά-
ε κονος. ὅστις δὲ ὑψώσει ἑαυτὸν, τα-
πεινωθήσεται. καὶ ὅστις ταπεινώσει
σλβ ἑαυτὸν, ὑψωθήσεται. * οὐαὶ δὲ ὑμῖν
ς γραμματεῖς καὶ φαρισαῖοι ὑποκρι-
ταὶ, ὅτι κλείετε τὴν βασιλείαν τῶν
οὐρανῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων.
ὑμεῖς γὰρ οὐκ εἰσέρχεσθε, οὐδὲ τοὺς εἰ-
σλγ σερχομένους ἀφίετε εἰσελθεῖν. * οὐ-
ι αὶ ὑμῖν γραμματεῖς καὶ φαρισαῖοι
ὑποκριταὶ, ὅτι κατεσθίετε τὰς οἰκίας
τῶν χηρῶν, καὶ προφάσει μακρὰ
προσευχόμενοι, διὰ τοῦτο λήψεσθε
περισσότερον κρίμα. οὐαὶ ὑμῖν γραμ-
ματεῖς καὶ φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι
περιάγετε τὴν θάλασσαν καὶ τὴν ξη-
ρὰν, ποιῆσαι ἕνα προσήλυτον, καὶ ὅταν
γένηται, ποιεῖτε αὐτὸν υἱὸν γεέν-
νης διπλότερον ὑμῶν. οὐαὶ ὑμῖν ὁ-
δηγοὶ τυφλοὶ, οἱ λέγοντες, ὃς ἂν ὀ-
μόσῃ ἐν τῷ ναῷ, οὐδέν ἐστιν, ὃς δ'
ἂν ὀμόσῃ ἐν τῷ χρυσῷ τοῦ ναοῦ, ὀ-
φείλει. μωροὶ καὶ τυφλοὶ, τίς γὰρ μεί-
ζων ἐστὶν, ὁ χρυσὸς, ἢ ὁ ναὸς ὁ ἁγιά-
ζων τὸν χρυσόν. καὶ ὃς ἐὰν ὀμόσῃ ἐν
τῷ θυσιαστηρίῳ, οὐδέν ἐστιν, ὃς δ' ἂν
ὀμόσῃ ἐν τῷ δώρῳ τῷ ἐπάνω αὐτοῦ
ὀφείλει. μωροὶ καὶ τυφλοὶ, τί γὰρ μεῖ-
ζον, τὸ δῶρον, ἢ τὸ θυσιαστήριον τὸ ἁ-
γιάζον τὸ δῶρον; ὁ οὖν ὀμόσας ἐν
τῷ θυσιαστηρίῳ, ὀμνύει ἐν αὐτῷ καὶ ἐν
πᾶσι τοῖς ἐπάνω αὐτοῦ, καὶ ὁ ὀμόσας
ἐν τῷ ναῷ, ὀμνύει ἐν αὐτῷ καὶ ἐν τῷ
κατοικοῦντι αὐτόν. καὶ ὁ ὀμόσας ἐν
τῷ οὐρανῷ, ὀμνύει ἐν τῷ θρόνῳ τοῦ
θεοῦ, καὶ ἐν τῷ καθημένῳ ἐπάνω αὐ-
σλδ τοῦ. * οὐαὶ ὑμῖν γραμματεῖς καὶ
ε φαρισαῖοι ὑποκριταὶ, ὅτι ἀποδεκα-
τοῦτε τὸ ἡδύοσμον, καὶ τὸ ἄνηθον, καὶ
τὸ κύμινον, καὶ ἀφήκατε τὰ βαρύτε-
ρα τοῦ νόμου, τὴν κρίσιν καὶ τὸν ἔλεον
καὶ τὴν πίστιν. ταῦτα ἔδει ποιῆσαι, κἀ-
σλε κεῖνα μὴ ἀφιέναι. * ὁδηγοὶ τυφλοὶ
ι οἱ διϋλίζοντες τὸν κώνωπα, τὴν δὲ κά-
σλς μηλον καταπίνοντες. * οὐαὶ ὑμῖν
ε γραμματεῖς καὶ φαρισαῖοι ὑποκριταὶ
ὅτι καθαρίζετε τὸ ἔξωθεν τοῦ ποτηρίου
καὶ τῆς

autem uos fratres estis. Et patrem nolite uocare uobis in terra: un⁹ est enim pater uester, qui in cœlis est. Nec uocemini magistri, unus enim uester est magister, nempe Christus. Qui maximus est uestrũ, erit minister uester. Qui autem se exaltauerit, humiliabitur: & qui se humiliauerit, exaltabit̃. Væ autẽ uobis scribæ & pharisæi hypocritæ, quia clauditis regnũ cœlorũ ante homines: uos em̃ nõ intratis, nec adueniẽtes sinitis intrare. Væ uobis scribæ & pharisæi hypocritæ, qa comeditis domos uiduarum. Idq; prætextu prolixæ precationis, propter hoc grauius puniemini. Væ uobis scribæ & pharisæi hypocritæ, quia circumitis mare & aridã, ut faciatis unũ proselytum: & cum fuerit factus, facitis eum filium gehẽnæ duplo magis quàm uos estis. Væ uobis duces cæci, quia dicitis: quicunq; iurauerit per templum, nihil est: qui autẽ iurauerit per aurũ templi, reus est. *Stulti & cæci.* utrum enim maius est, aurũ, an templũ, quod sanctificat aurum? Et quicunque iurauerit per altare, nihil est: quicunq; autem iurauerit per donum, quod est super illud, reus est. *Stulti* ac cæci. utrum enim maius est, donũ, an altare, quod sanctificat donum? Qui ergo iurauerit per altare iurat per ipsum, et per omnia quæ super illud sunt. Et qui iurauerit per templum, iurat per illud & per eum qui habitat in ipso. Et qui iurauerit per cœlum, iurat per thronum dei, & per eum qui sedet super illum. Væ uobis scribæ & pharisæi hypocritæ, quia decimatis mentham, & anethum, & cyminum, & reliquistis quæ grauiora sunt legis, iudicium & misericordiam ac fidem: hæc oportuit facere, & illa non omittere. Duces cæci, excolãtes culicem, camelũ autẽ glutiẽtes. Væ uobis scribæ & pharisæi hypocritæ, quia purgatis exteriorẽ pocu-

li pa

tem uos fratres estis. Et patrẽ nolite uocare uobis super terrã. Vnus est enim pater uester qui in cœlis est. Nec uocemini magistri: qa magister uester un⁹ est Christus. Qui maior est uestrũ, erit minister uester. Qui autem se exaltauerit, humiliabitur: & qui se humiliauerit, exaltabitur. Væ autem uobis scribæ & pharisæi hypocritæ, qui clauditis regnum cœlorum ante homines. Vos enim non intratis: nec introeuntes sinitis intrare. Væ uobis scribæ & pharisæi hypocritæ, qui comeditis domos uiduarum, orationes longas orantes: propter hoc amplius accipietis iudicium. Væ uobis scribæ & pharisæi hypocritæ, qui circumitis mare & aridam ut faciatis unũ proselytum: & cum fuerit factus, facitis eum filium gehennæ duplo quã uos. Væ uobis duces cæci, qui dicitis: quicunq; iurauerit per templũ nihil est: qui autẽ iurauerit in auro templi, debitor est. Stulti & cæci quid em̃ maius est aurum, an templum quod sanctificat aurum, Et quicũq; iurauerit in altari, nihil est: quicunq; autẽ iurauerit in dono quod est sup illud, debet. Cæci quid em̃ maius est: donũ, an altare quod sanctificat donum? Qui ergo iurat in altari, iurat in eo, & in om̃ibus quæ super illud sunt. Et quicũq; iurauerit in templo, iurat in illo, & in eo q habitat in ipso. Et qui iurat in cœlo, iurat in throno dei, & in eo qui sedet super eũ. Væ uobis scribæ & pharisæi hypocritæ, qui decimatis mentham & anethũ & cyminũ: & reliquistis quæ grauiora sunt legis, iudiciũ & misericordiã & fidem. Hæc oportuit facere: & illa non omittere. Duces cæci, excolãtes culicem: camelum autẽ glutientes. Væ uobis scribæ & pharisæi hypocritæ: qui mundatis quod de foris est cali-

cis &

ἢ τῆς παροψίδος, ἔσωθεν δὲ γέμου/
σιν ἐξ ἁρπαγῆς καὶ ἀκρασίας. φαρι/
σαῖε τυφλέ, καθάρισον πρῶτον τὸ
ἐντὸς τοῦ ποτηρίου, καὶ τῆς παροψί/
δος, ἵνα γένηται καὶ τὸ ἐκτὸς αὐ/
σλζ τῶν καθαρόν. * οὐαὶ ὑμῖν γραμ/
ε ματεῖς καὶ φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι
παρομοιάζετε τάφοις κεκονιασμέ/
νοις, οἵτινες ἔξωθεν μὲν φαίνονται
ὡραῖοι, ἔσωθεν δὲ γέμουσιν ὀστέων
νεκρῶν καὶ πάσης ἀκαθαρσίας. οὕ/
τω καὶ ὑμεῖς, ἔξωθεν μὲν φαίνεσθε τοῖς
ἀνθρώποις δίκαιοι, ἔσωθεν δὲ μεστοί
σλη ἐστε ὑποκρίσεως καὶ ἀνομίας. * οὐαὶ ὑ/
ς μῖν γραμματεῖς καὶ φαρισαῖοι ὑπο/
κριταί, ὅτι οἰκοδομεῖτε τοὺς τάφους
τῶν προφητῶν, καὶ κοσμεῖτε τὰ μνη/
μεῖα τῶν δικαίων, καὶ λέγετε. εἰ ἤ/
μεθα ἐν ταῖς ἡμέραις τῶν πατέρων
ἡμῶν, οὐκ ἂν ἤμεθα κοινωνοὶ αὐ/
τῶν ἐν τῷ αἵματι τῶν προφητῶν.
ὥστε μαρτυρεῖτε ἑαυτοῖς, ὅτι υἱοί ἐστε
τῶν φονευσάντων τοὺς προφήτας.
σλθ * καὶ ὑμεῖς πληρώσατε τὸ μέτρον
ι τῶν πατέρων ὑμῶν. ὄφεις γεννήμα/
τα ἐχιδνῶν πῶς φύγητε ἀπὸ τῆς κρί/
σμ σεως τῆς γεέννης; * Διὰ τοῦτο ἰδοὺ ἐ/
ε γὼ ἀποστέλλω πρὸς ὑμᾶς προφήτας
καὶ σοφοὺς καὶ γραμματεῖς, καὶ ἐξ αὐ/
τῶν ἀποκτενεῖτε καὶ σταυρώσετε, καὶ ἐξ
αὐτῶν μαστιγώσετε ἐν ταῖς συναγω/
γαῖς ὑμῶν, καὶ διώξετε ἀπὸ πόλεως
εἰς πόλιν, ὅπως ἔλθῃ ἐφ᾽ ὑμᾶς πᾶν
αἷμα δίκαιον, ἐκχυνόμενον ἐπὶ τῆς
γῆς, ἀπὸ τοῦ αἵματος ἄβελ τοῦ δικαίου
ἕως τοῦ αἵματος ζαχαρίου υἱοῦ βαρα/
χίου, ὃν ἐφονεύσατε μεταξὺ τοῦ ναοῦ
καὶ τοῦ θυσιαστηρίου. ἀμὴν λέγω ὑ/
μῖν, ἥξει ταῦτα πάντα ἐπὶ τὴν γε/
σμα νεὰν ταύτην. * Ἱερουσαλήμ, ἱερουσα/
ε λὴμ ἡ ἀποκτείνουσα τοὺς προφήτας
καὶ λιθοβολοῦσα τοὺς ἀπεσταλμένους
πρὸς αὐτήν, ποσάκις ἠθέλησα ἐπι/
συναγαγεῖν τὰ τέκνα σου, ὃν τρόπον
ἐπισυνάγει ὄρνις τὰ νοσσία ἑαυτῆς
ὑπὸ τὰς πτέρυγας, καὶ οὐκ ἠθελήσα/
τε; ἰδοὺ ἀφίεται ὑμῖν ὁ οἶκος ὑμῶν ἔ/
ρημος. λέγω γὰρ ὑμῖν, οὐ μή με ἴδητε
ἀπ᾽ ἄρτι, ἕως ἂν εἴπητε, εὐλογημένος
ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου.
σμβ * Καὶ ἐξελθὼν ὁ Ἰησοῦς ἐπορεύετο ἀπὸ
β τοῦ ἱεροῦ, καὶ προσῆλθον οἱ μαθηταὶ
αὐτοῦ

li patinæq; partem : cæterũ intus plena sunt rapina & intemperantia. Pharisæe cæce, purga prius quod est intra poculũ & patinam ut & exteriores horum partes puræ reddantur. Væ uobis scribæ et pharisæi hypocritæ, quia similes estis sepulchris dealbatis, quæ foris quidem apparent speciosa, intus uero plena sunt ossibus mortuorum, omniq; spurcitia. Sic & uos, foris quidẽ apparetis hominibus iusti, intus autẽ pleni estis fictione & iniquitate. Væ uobis scribæ & pharisæi hypocritæ, quia ædificatis sepulchra prophetarũ, & ornatis monumẽta iustorũ, & dicitis: *Si fuissemus in diebus patrum nostrorum, non fuissemus socij eorum in sanguine prophetarum.* Itaq; testimonio estis uobismetipsis, quod filij sitis eorum, qui prophetas occiderunt. Vos quoq; implete mẽsuram patrum uestrorum. Serpentes, progenies uiperarum, quomodo effugietis iudiciũ gehennæ? Ideo ecce ego mitto ad uos prophetas & sapientes & scribas, & illorũ aliquot occidetis crucifigetisq;, & illorũ nõnullos flagellabitis in synagogis uestris, & persequemini de ciuitate in ciuitatem, ut ueniat super uos omnis sanguis iustus, qui effusus est super terram, à sanguine Abel iusti usq; ad sanguinem Zachariæ filij Barachiæ, quem occidistis inter templum & altare. Amen dico uobis, uenient hæc omnia super generationem istam. Hierusalem, Hierusalem quæ occidis prophetas, & lapidas eos qui ad te missi sunt: quoties uolui congregare filios tuos: quẽadmodum gallina congregat pullos suos sub alas, & noluistis? Ecce relinquit uobis domus uestra deserta Dico eñi uobis, haudquaquã me uidebitis post hac, donec dicatis: Benedict⁹ ꝗ uenit in nomine domini. Et egressus Iesus discedebat à tẽplo: & accesserũt discipuli eius,

cis & parapsidis: intus autẽ pleni estis rapina & immũdicia. Pharisæe cæce mũda prius quod intus est calicis & parapsidis, ut fiat & id quod de foris est mũdum. Væ uobis scribæ & pharisæi hypocritæ: quia similes estis sepulchris dealbatis: quæ a foris parent hominibus speciosa: intus uero plena sunt ossib⁹ mortuorũ & omni spurcitia. Sic & uos a foris quidẽ paretis hominibus iusti: int⁹ aũt pleni estis hypocrisi & iniquitate. Væ uobis scribæ & pharisæi hypocritæ qui ædificatis sepulchra prophetarũ, & ornatis monumenta iustorũ, & dicitis: Si fuissemus in dieb⁹ patrum nostrorũ, nõ essemus socij eorũ in sanguine prophetarũ. Itaq; testimonio estis uobismetipsis: quia filij estis eorũ qui prophetas occiderũt. Et uos implete mẽsurã patrũ uestrorũ: Serpẽtes, genimina uiperarũ quomodo fugietis a iudicio gehennæ? Ideo dico uobis: Ecce ego mitto ad uos ꝓphetas & sapientes & scribas, & ex illis occidetis & crucifigetis: & ex eis flagellabitis in synagogis uestris: & persequemini de ciuitate in ciuitatem, ut ueniat super uos om̃is sanguis iustus qui effusus est super terrã a sanguine Abel iusti usq; ad sanguinem Zachariæ filij Barachiæ: quẽ occidistis inter templum & altare. Amẽ dico uobis uenięt hæc omnia super generationem istam. Hierusalem Hierusalẽ quæ occidis prophetas, & lapidas eos qui ad te missi sunt: quoties uolui congregare filios tuos quẽadmodum gallina cõgregat pullos suos sub alas: & noluisti? Ecce relinquetur uobis domus uestra deserta. Dico enim uobis: non me uidebitis amodo, donec dicatis: Benedictus qui uenit in nomine domini.

Et egressus Iesus de tẽplo XXIIII.
ibat: Et accesserũt discipuli

αὐτοῦ, ἐπιδεῖξαι αὐτῷ τὰς οἰκοδο/
μὰς τοῦ ἱεροῦ. ὁ δὲ Ἰησοῦς, εἶπεν αὐ/
τοῖς. οὐ βλέπετε πάντα ταῦτα; ἀ/
μὴν λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ ἀφεθῇ ὧδε λί
θος ἐπὶ λίθον, ὃς οὐ μὴ καταλυθήσε
σμγ ται. *καθημένου δὲ αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ ὄ/ μζ
β ρους τῶν ἐλαιῶν, προσῆλθον αὐτῷ οἱ
μαθηταὶ κατ᾽ ἰδίαν, λέγοντες. εἰπὲ
ἡμῖν, πότε ταῦτα ἔσται; καὶ τί τὸ ση/
μεῖον τῆς σῆς παρουσίας, καὶ τῆς συντε/
λείας τοῦ αἰῶνος; καὶ ἀποκριθεὶς ὁ
Ἰησοῦς, εἶπεν αὐτοῖς. βλέπετε, μή τις
ὑμᾶς πλανήσῃ. πολλοὶ γὰρ ἐλεύσον
ται ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, λέγοντες.
ἐγώ εἰμι ὁ χριστὸς, καὶ πολλοὺς πλα
νήσουσι. μελλήσετε δὲ ἀκούειν πολέ/
μους καὶ ἀκοὰς πολέμων, ὁρᾶτε μὴ
θροεῖσθε. δεῖ γὰρ τὰ πάντα γενέ/
σθαι, ἀλλ᾽ οὔπω ἐστὶ τὸ τέλος. ἐγερ/
θήσεται γὰρ ἔθνος ἐπὶ ἔθνος, καὶ
βασιλεία ἐπὶ βασιλείαν, καὶ ἔσον
ται λιμοὶ, καὶ λοιμοὶ, καὶ σεισμοὶ
κατὰ τόπους. πάντα δὲ ταῦτα ἀρ/
σμδ χὴ ὠδίνων. *τότε παραδώσουσιν
α ὑμᾶς εἰς θλίψιν, καὶ ἀποκτενοῦσιν
ὑμᾶς, καὶ ἔσεσθε μισούμενοι ὑπὸ
πάντων τῶν ἐθνῶν διὰ τὸ ὄνομά μου
σμε *καὶ τότε σκανδαλισθήσονται πολ
ι λοὶ, καὶ ἀλλήλους παραδώσουσιν, καὶ
μισήσουσιν ἀλλήλους, καὶ πολλοὶ
ψευδοπροφῆται ἐγερθήσονται, καὶ πλα/
νήσουσι πολλούς. καὶ διὰ τὸ πληθυν/
θῆναι τὴν ἀνομίαν, ψυγήσεται ἡ ἀ/
γάπη τῶν πολλῶν. ὁ δὲ ὑπομείνας εἰς
σμς τέλος, οὗτος σωθήσεται. *καὶ κη
ς ρυχθήσεται τοῦτο τὸ εὐαγγέλιον τῆς
βασιλείας ἐν ὅλῃ τῇ οἰκουμένῃ εἰς
μαρτύριον πᾶσι τοῖς ἔθνεσιν, καὶ τό
σμζ τε ἥξει τὸ τέλος. *ὅταν οὖν ἴδητε τὸ
ς βδέλυγμα τῆς ἐρημώσεως, τὸ ῥηθὲν
διὰ Δανιὴλ τοῦ προφήτου, ἑστὸς ἐν τό/
πῳ ἁγίῳ, ὁ ἀναγινώσκων νοείτω.
σμη *τότε οἱ ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ φευγέτωσαν
β ἐπὶ τὰ ὄρη. ὁ ἐπὶ τοῦ δώματος, μὴ κα/
ταβαινέτω ἆραί τι ἐκ τῆς οἰκίας αὐτοῦ. καὶ
ὁ ἐν τῷ ἀγρῷ, μὴ ἐπιστρεψάτω ὀπί
σμθ σω ἆραι τὰ ἱμάτια αὐτοῦ *οὐαὶ δὲ
β ταῖς ἐν γαστρὶ ἐχούσαις καὶ ταῖς θηλα
ζούσαις ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις.
σν *προσεύχεσθε δὲ, ἵνα μὴ γένηται ἡ φυ
ς γὴ ὑμῶν χειμῶνος, μηδὲ ἐν σαββάτῳ
σνα *ἔσται γὰρ τότε θλίψις μεγάλη, οἵα οὐ
β γέγονεν

eius, ut oſtenderent ei ſtructuras
templi. Ieſus autẽ dixit illis: Nón
ne uidetis hæc omnia? Amen di/
co uobis, non relinquetur hic la/
pis ſuper lapidem, qui nõ deſtrue
tur. Sedente autem eo in monte
oliuarum, acceſſerunt ad eum di
ſcipuli ſecreto, dicẽtes: Dic nobis,
quando hæc erunt? & quod ſi/
gnum aduentus tui, & conſum/
mationis ſeculi? Et reſpondens Ie
ſus, dixit eis: Videte, ne quis uos
ſeducat. Multi ẽm uenient in no/
mine meo, dicẽtes: Ego ſum Chri
ſtus, multóſque ſeducent. Audi/
turi autem eſtis bella, & rumores
bellorum, uidete ne turbemini:
Oportet enim omnia fieri, ſed nõ
dum eſt finis. Conſurget enim
gens contra gentem, & regnum
contra regnum: & erunt peſtilen
tiæ, & fames, & terræmotus ſingu
lis locis. Hæc autem omnia initia
ſunt dolorum. Tunc tradent uos
in afflictionem, & occident uos,
& eritis inuiſi cunctis gentibus
propter nomen meum. Et tunc
offendiculum patientur multi, &
alius alium inuicem tradent, ſe
que odio habebunt inuicem. &
multi pſeudoprophetæ ſurgent,
ac ſeducent multos. & quoniam
abundabit iniquitas, refrigeſcet
charitas multorum. Qui autem
perſeuerauerit uſq; in finem, hic
ſaluus erit. Et prædicabitur hoc e/
uangelium regni in uniuerſo or/
be in teſtimonium omnibus gen
tibus, & tunc ueniet conſumma/
tio. Cum ergo uideritis abomina
tionem deſolationis, quæ dicta
eſt à Daniele propheta, ſtantem
in loco ſancto: qui legit, intelligat
tunc qui in Iudæa ſunt, fugiant ad
mõtes: qui in tecto, nõ deſcendat
ut tollat quicquã de domo ſua. et
qui in agro, non reuertatur ut tol
lat ueſtes ſuas. Væ autẽ prægnan
tibus et lactantibus in illis diebus
Orate aũt, ut non fiat fuga ueſtra
hyeme, neque ſabbato. Erit enim
tunc afflictio magna, qualis non
fuit

eius ut oſtenderẽt ei ædifi/
cationes templi. Ipſe autem
reſpõdẽs, dixit illis: Videtis
hæc omnia: Amen dico uo
bis, nõ relinquetur hic la/
pis ſuper lapidẽ qui nõ de/
ſtruat. Sedente autẽ eo ſu/
per montẽ Oliueti, acceſſe/
runt ad eũ diſcipuli eius ſe/
creto, dicentes: Dic nobis
quando hæc erũt: & quod
ſignum aduẽtus tui & con/
ſummationis ſæculi? Et re/
ſpondẽs Ieſus dixit eis: Vi/
dete ne quis uos ſeducat.
Multi ẽm uenięt in nomine
meo, dicẽtes: Ego ſum Chri
ſtus: & multos ſeducẽt. Au
dituri ẽm eſtis prælia & opi
niones præliorũ: uidete ne
turbemini. Oportet enim
hæc fieri: ſed nõdũ eſt finis.
Conſurget ẽm gens contra
gentem, & regnũ in regnũ:
& erunt peſtilẽtiæ & fames
& terræmot⁹ per loca. Hæc
autẽ omnia initia ſunt dolo
rum. Tũc tradent uos in tri
bulationẽ: & occident uos:
& eritis odio omnibus gen
tibus propter nomẽ meũ.
Et tũc ſcãdalizabunt mul/
ti: & inuicẽ tradent: & odio
habebunt inuicẽ. Et multi
pſeudoprophetæ ſurgẽt &
ſeducẽt multos: & quoniã
abundabit iniquitas, refri/
geſcet charitatis multorũ.
Qui aũt perſeuerauerit uſ
que in finẽ, hic ſaluus erit.
Et prædicabitur hoc Euan
geliũ regni in uniuerſo or/
be in teſtimoniũ omnibus
gentibus: & tũc ueniet con/
ſummatio. Cũ ergo uideri
tis abominationem deſola
tionis quæ dicta eſt a Da
niele propheta ſtantem in
loco ſancto: qui legit, in/
telligat. Tunc qui in Iudæa
ſunt, fugiant ad montes: &
qui in tecto, nõ deſcendat
tollere aliqd de domo ſua:
& qui in agro, nõ reuerta/
tur tollere tunicã ſuam. Væ
autem prægnãtibus & nu/
trientibus in illis diebus.
Orate autem ut nõ fiat fu/
ga ueſtra in hyeme uel ſab/
bato. Erit enim tunc tri/
bulatio magna, qualis non
fuit

γέγονεν ἀπ᾽ ἀρχῆς κόσμου ἕως τοῦ
σνβ νῦν, οὐδ᾽ οὐ μὴ γένηται. *καὶ εἰ μὴ ἐ/
5 κολοβώθησαν αἱ ἡμέραι ἐκεῖναι, οὐκ
ἂν ἐσώθη πᾶσα σάρξ, διὰ δὲ τοὺς ἐκ
λεκτοὺς κολοβωθήσονται αἱ ἡμέραι
σνγ ἐκεῖναι. *τότε ἐάν τις ὑμῖν εἴπῃ, ἰδοὺ
β ὧδε ὁ χριστός, ἢ ὧδε, μὴ πιστεύσητε.
σνδ *ἐγερθήσονται γὰρ ψευδόχριστοι καὶ ψευ/
5 δοπροφῆται, καὶ δώσουσι σημεῖα μεγά
λα καὶ τέρατα, ὥστε πλανᾶσθαι, εἰ δυ/
νατὸν, καὶ τοὺς ἐκλεκτούς. ἰδοὺ προείρη
σνε κα ὑμῖν. *ἐὰν οὖν εἴπωσιν ὑμῖν,
ε ἰδοὺ ἐν τῇ ἐρήμῳ ἐστὶν, μὴ ἐξέλθητε
ἰδοὺ ἐν τοῖς ταμείοις, μὴ πιστεύση/
σνϛ τε. *ὥσπερ γὰρ ἡ ἀστραπὴ ἐξέρχεται
ε ἀπὸ ἀνατολῶν, καὶ φαίνεται ἕως δυσ
μῶν, οὕτως ἔσται ἡ παρουσία τοῦ υἱοῦ τοῦ
σνζ ἀνθρώπου. *ὅπου γὰρ ἐὰν ᾖ τὸ πτῶ/
ε μα, ἐκεῖ συναχθήσονται οἱ ἀετοί. *εὐ
σνη θέως δὲ μετὰ τὴν θλῖψιν τῶν ἡμερῶν
β ἐκείνων, ὁ ἥλιος σκοτισθήσεται, καὶ ἡ
σελήνη οὐ δώσει τὸ φέγγος αὐτῆς,
καὶ οἱ ἀστέρες πεσοῦνται ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ,
καὶ αἱ δυνάμεις τῶν οὐρανῶν σαλευ/
θήσονται, καὶ τότε φανήσεται τὸ ση/
μεῖον τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῷ οὐ
σνθ ρανῷ. *καὶ τότε κόψονται πᾶσαι αἱ
6 φυλαὶ τῆς γῆς, καὶ ὄψονται τὸν υἱὸν τοῦ
ἀνθρώπου, ἐρχόμενον ἐπὶ τῶν νεφε/
λῶν τοῦ οὐρανοῦ μετὰ δυνάμεως καὶ
δόξης πολλῆς, καὶ ἀποστελεῖ τοὺς ἀγγέ/
λους αὐτοῦ μετὰ σάλπιγγος φωνῆς
μεγάλης, καὶ ἐπισυνάξουσι τοὺς ἐκ/
λεκτοὺς αὐτοῦ ἐκ τῶν τεσσάρων ἀνέμων
ἀπ᾽ ἄκρων οὐρανῶν ἕως ἄκρων αὐτῶν.
ἀπὸ δὲ τῆς συκῆς μάθετε τὴν παραβο/
λήν. ὅταν ἤδη ὁ κλάδος αὐτῆς γένη
ται ἁπαλὸς, καὶ τὰ φύλλα ἐκφυῇ, γι
νώσκετε ὅτι ἐγγὺς τὸ θέρος. οὕτω καὶ ὑ/
μεῖς, ὅταν ἴδητε πάντα ταῦτα, γινώ
σκετε ὅτι ἐγγύς ἐστιν ἐπὶ θύραις. ἀμὴν
λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ παρέλθῃ ἡ γενεὰ αὕ
τη, ἕως ἂν πάντα ταῦτα γένηται. ὁ
οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ παρελεύσονται. οἱ δὲ λό
σξ γοι μου οὐ μὴ παρέλθωσι. *περὶ δὲ τῆς μη
5 ἡμέρας ἐκείνης καὶ τῆς ὥρας οὐδεὶς οἶ
σξα δεν, οὐδὲ οἱ ἄγγελοι τῶν οὐρανῶν, εἰ
ε μὴ ὁ πατήρ μου μόνος. *ὥσπερ δὲ
αἱ ἡμέραι τοῦ νῶε, οὕτως ἔσται καὶ ἡ
παρουσία τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου. ὥσπερ
γὰρ ἦσαν ἐν ταῖς ἡμέραις, ταῖς πρὸ
τοῦ κατακλυσμοῦ, τρώγοντες καὶ
πίνοντες,

fuit ab initio mundi ad hoc usq;
tempus, neque fiet. Et nisi decur/
tati fuissent dies illi, non fieret
salua omnis caro: sed propter ele
ctos decurtabuntur dies illi.
Tunc si quis uobis dixerit: ecce
hic Christus, aut illic nolite cre/
dere. Surgent enim pseudochri/
sti & pseudoprophetæ: & dabũt
signa magna & prodigia: ita ut
in errorem inducãtur, si fieri pos/
sit, etiam electi. Ecce prædixi uo
bis. Si ergo dixerint uobis, ecce
in deserto est, nolite exire: ecce
in penetralibus, nolite credere.
Sicut enim fulgur exit ab orien/
te, & apparet usque in occiden/
tem: ita erit aduentus filij homi/
nis. Vbicunque enim fuerit ca/
dauer, illic congregabuntur & a/
quilæ. Statim autẽ post afflictio
nem dierum illorum sol obscura
bitur: & luna non dabit lumen
suum, & stellæ cadent de cœlo,
& uirtutes cœlorum commoue/
buntur. & tũc apparebit signum
filij hominis in cœlo: & tũc plan/
gent omnes tribus terræ, & uide
bunt filium hominis, uenientem
in nubibus cœli cũ uirtute & glo
ria multa. Et mittet angelos suos
cum tubæ uoce magna, & con/
gregabũt electos eius à quatuor
uentis, à summis cœlorum usque
ad terminos eorum. Ab arbore
autem fici discite similitudinem:
cum iam ramus eius tener fuerit
& folia fuerint enata, scitis quod
prope sit æstas. Ita & uos, cum
uideritis hæc omĩa, scitote quod
propè sit in foribus. Amen di/
co uobis, nõ præteribit ætas hæc,
donec omnia ista fiant. Cœlum
& terra præteribunt, uerba au/
tem mea non præteribunt. Cæ/
terum de die illo & hora nemo
scit, ne angeli quidem cœlorum,
nisi pater meus solus. Sed si,
cut erant dies Noë, ita erit &
aduentus filij hominis. Sicut e/
nim erant in diebus, qui præ/
cesserunt diluuium, edentes &
bibentes

fuit ab initio mundi usque
modo, neque fiet. Et nisi
breuiati fuissent dies illi,
non fieret salua omnis ca/
ro: sed propter electos bre/
uiabuntur dies illi. Tunc
si quis uobis dixerit: ecce
hic est Christus aut illic:
nolite credere. Surgent e/
nim pseudochristi & pseu/
do prophetæ: & dabunt si/
gna magna & prodigia: ita
ut in errorem inducantur,
si fieri potest, etiam electi:
Ecce prædixi uobis. Si er/
go dixerint uobis: ecce in
deserto est, nolite exire: ec/
ce in penetralibus, nolite
credere. Sicut enim fulgur
exit ab oriente & paret us/
que in occidentem, ita erit
& aduentus filij hominis.
Vbicunque fuerit corpus,
illic congregabuntur & a/
quilæ. Statim autem post
tribulationem dierum illo
rum sol obscurabitur: & lu
na non dabit lumen suum:
& stellæ cadent de cœlo: &
uirtutes cœlorum commo
uebuntur: & tunc parebit
signum filij hominis in cœ/
lo: & tunc plangent omnes
tribus terræ: & uidebunt fi
lium hominis uenientẽ in
nubibus cœli cum uirtute
multa & maiestate. Et mit/
tet angelos suos cum tuba
& uoce magna: & congre/
gabunt electos eius a quat
tuor uentis a summis cœlo
rum usque ad terminos eo
rum. Ab arbore autem fici
discite parabolã: cum iam
ramus eius tener fuerit &
folia nata: scitis: quia pro/
pe est æstas. Ita & uos cum
uideritis hæc omnia, scito/
te quia prope est in ianuis.
Amẽ dico uobis quia non
præteribit generatio hæc:
donec omnia fiãt. Cœlum
& terra trãsibunt: uerba au
tem mea non præteribunt.
De die autem illa & hora
nemo scit: neq; angeli cœlo
rum, nisi solus pater. Sicut
autem in diebus Noe, ita e/
rit & aduẽtus filij hominis.
Sicut enim erant in diebus
ante diluuiũ comedentes &

πίνοντες, γαμοῦντες, καὶ ἐκγαμίζον/
τες, ἄχρι ἧς ἡμέρας εἰσῆλθεν νῶε εἰς
τὴν κιβωτόν. καὶ οὐκ ἔγνωσαν, ἕως
ἦλθεν ὁ κατακλυσμὸς, καὶ ἦρεν ἅπαν
τας, οὕτως ἔσται καὶ ἡ παρουσία τοῦ υἱοῦ
σξβ τοῦ ἀνθρώπου.* τότε δύο ἔσονται ἐν
ε τῷ ἀγρῷ, ὁ εἷς παραλαμβάνεται, καὶ ὁ
εἷς ἀφίεται. δύο ἀλήθουσαι ἐν τῷ μύ
λωνι, μία παραλαμβάνεται, καὶ μία
σξγ ἀφίεται. *γρηγορεῖτε οὖν, ὅτι οὐκ
ς οἴδατε ποίᾳ ὥρᾳ ὁ κύριος ὑμῶν ἔρ
σξδ χεται. *ἐκεῖνο δὲ γινώσκετε, ὅτι εἰ
β ᾔδει ὁ οἰκοδεσπότης, ποίᾳ φυλακῇ
ὁ κλέπτης ἔρχεται, ἐγρηγόρησεν ἄν,
καὶ οὐκ ἂν εἴασε διορυχθῆναι τὴν οἰ/
κίαν αὐτοῦ. διὰ τοῦτο καὶ ὑμεῖς γί/
νεσθε ἕτοιμοι, ὅτι ᾗ ὥρᾳ οὐ δοκεῖτε,
σξε ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεται. *τίς ἄ/
ε ρα ἐστὶν ὁ πιστὸς δοῦλος καὶ φρόνι/
μος, ὃν κατέστησεν ὁ κύριος ἐπὶ τῆς
θεραπείας αὐτοῦ, τοῦ διδόναι αὐτοῖς
σξς τὴν τροφὴν ἐν καιρῷ; *μακάριος
ε ὁ δοῦλος ἐκεῖνος, ὃν ἐλθὼν ὁ κύριος
αὐτοῦ, εὑρήσει ποιοῦντα οὕτως. ἀμὴν
λέγω ὑμῖν, ὅτι ἐπὶ πᾶσι τοῖς ὑπάρ
σξζ χουσιν αὐτοῦ καταστήσει αὐτόν.* ἐὰν
ε δὲ εἴπῃ ὁ κακὸς δοῦλος ἐκεῖνος ἐν τῇ
καρδίᾳ αὐτοῦ, χρονίζει ὁ κύριός μου ἐλ
θεῖν, καὶ ἄρξηται τύπτειν τοὺς συνδού/
λους, ἐσθίειν δὲ καὶ πίνειν μετὰ τῶν με/
θυόντων, ἥξει ὁ κύριος τοῦ δούλου ἐκεί
νου ἐν ἡμέρᾳ, ᾗ οὐ προσδοκᾷ, καὶ ἐν
ὥρᾳ ᾗ οὐ γινώσκει, καὶ διχοτομήσει
αὐτὸν, καὶ τὸ μέρος αὐτοῦ μετὰ τῶν ὑπο
κριτῶν θήσει. ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ
σξη ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων. *τότε ὁ/
ι μοιωθήσεται ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν
δέκα παρθένοις, αἵτινες λαβοῦσαι
τὰς λαμπάδας αὐτῶν, ἐξῆλθον εἰς
ἀπάντησιν τοῦ νυμφίου. πέντε δὲ ἦσαν
ἐξ αὐτῶν μωραὶ, καὶ αἱ πέντε φρόνιμοι.
αἵτινες μωραὶ λαβοῦσαι τὰς λαμ/
πάδας ἑαυτῶν, οὐκ ἔλαβον μεθ' ἑ/
αυτῶν ἔλαιον. αἱ δὲ φρόνιμοι ἔλαβον
ἔλαιον ἐν τοῖς ἀγγείοις αὐτῶν μετὰ
τῶν λαμπάδων. χρονίζοντος δὲ τοῦ νυμ
φίου, ἐνύσταξαν πᾶσαι καὶ ἐκάθευδον.
μέσης δὲ νυκτὸς κραυγὴ γέγονεν, ἰ/
δοὺ ὁ νυμφίος ἔρχεται, ἐξέρχεσθε εἰς
ἀπάντησιν αὐτοῦ. τότε ἠγέρθησαν πᾶ
σαι αἱ παρθένοι ἐκεῖναι, καὶ ἐκόσμησαν
τὰς λαμπάδας αὐτῶν. αἱ δὲ μωραὶ
ταῖς φρο

bibentes, contrahentes matrimo
nium, & nuptum dantes, usque
ad eum diem quo intrauit Noë
in arcam: & non cognouerunt,
donec uenisset diluuium, & su/
stulisset uniuersos: ita erit & ad/
uentus filij hominis. Tunc duo
erunt in agro, unus assumitur, &
alter relinquitur. Duæ molentes
in mola, una assumitur, & altera
relinquitur. Vigilate ergo, quia
nescitis qua hora dominus uester
uenturus sit. Illud autem scitote,
si scisset paterfamiliâs, qua hora
fur uenturus fuisset, uigilasset uti/
que, & non siuisset perfodi do=
mum suam. Ideo & uos estote pa
rati: quia qua hora non putatis,
ea filius hominis uenturus est.
Quisnam est fidelis seruus & pru
dens, quem præfecit dominus fa
mulitio suo, ut det illis cibum in
tempore? Beatus seruus ille, quē
cum uenerit dominus eius, inue/
nerit sic facientem: Amen dico
uobis, super omnia bona sua con
stituet eum. Quod si dixerit ser/
uus ille malus in corde suo, cun/
ctatur dominus meus uenire, cœ
peritque percutere conseruos, imò
edere & bibere cum ebrijs, ueniet
dominus serui illius in die, quo
non expectat, & hora qua igno/
rat, & dissecabit eū, partemque eius
ponet cū hypocritis, illic erit plo
μθ ratus & stridor dentium.

Tunc simile fiet regnum cœlo
rum decem uirginibus, quæ sum/
ptis lampadibus suis, exierunt in
occursum sponso. Quinque autem
ex eis erant fatuæ, & quinque pru/
dentes. Quæ erāt fatuæ acceptis
lampadibus suis, non sumpserant
oleum secū. Prudentes uero sum/
pserāt oleū in uasis suis unà cum
lampadibus. Tardante uero spō/
so, dormitauerunt omnes, ac dor
mierunt. Porrò medio noctis cla
mor factus est: ecce sponsus ue/
nit, exite obuiam ei. Tunc surre/
xerūt omes uirgines illæ, & appa
rauerūt lampades suas. Fatuæ aūt
prudētibus

bibentes: nubētes & nuptui
tradētes usque ad eum diem
quo intrauit Noe in arcā:
& nō cognouerūt donec ue
nit diluuiū & tulit omnes:
ita erit & aduētus filij homi
nis. Tūc duo erūt in agro:
unus assumetur, & unus re
linquetur. Duæ molētes in
mola: una assumet, & una
relinquetur. Duo in lecto:
unus assumetur, & alter re
linquet. Vigilate ergo quia
nescitis qua hora dominus
uester uēturus sit. Illud au/
tem scitote: quoniā si sciret
paterfamilias qua hora fur
uēturus esset, uigilaret uti/
que, & non sineret perfodi
domū suā. Ideo & uos esto
te parati: quia nescitis qua
hora filius hominis uētu/
rus est. Quis putas est fide
lis seruus & prudēs quem
cōstituit dominus supra fa
miliam suā, ut det illis cibū
in tēpore? Beatus ille seruus,
quem cū uenerit dominus
eius inuenerit sic facietem.
Amen dico uobis: quoniā
super omia bona sua cōsti/
tuet eū. Si autē dixerit ma/
lus seruus ille in corde suo,
moram facit dominus me/
us uenire, & cœperit percu
tere cōseruos suos: mandu
cet autē & bibat cum ebrio
sis: ueniet dominus serui il/
lius in die qua nō sperat: &
hora qua ignorat: & diui/
det eum, partēque eius ponet
cū hypocritis. Illic erit fletus
& stridor dentiū. Tunc si/ XXV.
mile erit regnū cœlorū de/
cem uirginibus: quæ acci/
piētes lampades suas exie/
runt obuiā spōso & spōsæ.
Quinque autē ex eis erāt fa/
tuæ: & quinque prudētes: Sed
quinque fatuæ acceptis lāpa
dibus nō sumpserunt oleū
secum. Prudētes uero acce
perunt oleū in uasis suis cū
lampadibus. Morā autē fa
ciente spōso, dormitauerūt
omes & dormierūt. Media
autē nocte clamor factus est:
ecce spōsus uenit: exite ob/
uiā ei. Tūc surrexerūt omes
uirgines illæ: & ornauerūt
lampades suas. Fatuæ autē
sapiētibus

ταῖς φρονίμοις εἶπον, δότε ἡμῖν ἐκ
τοῦ ἐλαίου ὑμῶν, ὅτι αἱ λαμπάδες
ἡμῶν σβέννυνται. ἀπεκρίθησαν δὲ αἱ
φρόνιμοι, λέγουσαι. μή ποτε οὐκ ἀρ/
κέσῃ ἡμῖν καὶ ὑμῖν, πορεύεσθε δὲ μᾶλ
λον πρὸς τοὺς πωλοῦντας, καὶ ἀγοράσ
ατε ἑαυταῖς. ἀπερχομένων δὲ αὐτῶν
ἀγοράσαι, ἦλθεν ὁ νυμφίος, καὶ αἱ ἕτοι
μοι εἰσῆλθον μετ' αὐτοῦ εἰς τοὺς γά/
μους, καὶ ἐκλείσθη ἡ θύρα. ὕστερον δὲ ἔρ
χονται καὶ αἱ λοιπαὶ παρθένοι, λέγου/
σαι. κύριε, κύριε, ἄνοιξον ἡμῖν. ὁ δὲ
ἀποκριθεὶς, εἶπεν. ἀμὴν λέγω ὑμῖν
οὐκ οἶδα ὑμᾶς. γρηγορεῖτε οὖν, ὅτι
οὐκ οἴδατε τὴν ἡμέραν οὐδὲ τὴν ὥ/
ραν, ἐν ᾗ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεται.
σξϑ *Ωσπερ γὰρ ἄνθρωπός τις ἀποδη/
ϛ μῶν, *ἐκάλεσε τοὺς ἰδίους δούλους
σο καὶ παρέδωκεν αὐτοῖς τὰ ὑπάρχον/ ξ
ε τα αὐτοῦ, καὶ ᾧ μὲν ἔδωκε πέντε τά
λαντα, ᾧ δὲ δύο, ᾧ δὲ ἓν, ἑκάστῳ κα
τὰ τὴν ἰδίαν δύναμιν, καὶ ἀπεδή
μησεν εὐθέως. πορευθεὶς δὲ ὁ τὰ πέν
τε τάλαντα λαβὼν, εἰργάσατο ἐν
αὐτοῖς, καὶ ἐποίησεν ἄλλα πέντε τά/
λαντα. ὡσαύτως καὶ ὁ τὰ δύο, ἐκέρ/
δησε καὶ αὐτὸς ἄλλα δύο. ὁ δὲ τὸ ἓν
λαβὼν, ἀπελθὼν ὤρυξεν ἐν τῇ γῇ,
καὶ ἀπέκρυψε τὸ ἀργύριον τοῦ κυρίου
αὐτοῦ. μετὰ δὲ χρόνον πολὺν ἔρ/
χεται ὁ κύριος τῶν δούλων ἐκεί/
νων, καὶ συναίρει μετ' αὐτῶν λόγον.
καὶ προσελθὼν ὁ τὰ πέντε τάλαν/
τα λαβὼν, προσήνεγκεν ἄλλα πέν
τε τάλαντα, λέγων. κύριε, πέντε τά
λαντά μοι παρέδωκας, ἴδε ἄλλα
πέντε τάλαντα ἐκέρδησα ἐν αὐτοῖς.
ἔφη δὲ αὐτῷ ὁ κύριος αὐτοῦ. εὖ δοῦ
λε ἀγαθὲ καὶ πιστὲ, ἐπὶ ὀλίγα ἦς πι
στὸς, ἐπὶ πολλῶν σε καταστήσω. εἴ/
σελθε εἰς τὴν χαρὰν τοῦ κυρίου σου.
προσελθὼν δὲ καὶ ὁ τὰ δύο τάλαν/
τα λαβὼν, εἶπεν. κύριε, δύο τάλαν/
τά μοι παρέδωκας, ἴδε ἄλλα δύο τά
λαντα ἐκέρδησα ἐπ' αὐτοῖς. ἔφη αὐ
τῷ ὁ κύριος αὐτοῦ. εὖ δοῦλε ἀγα/
θὲ καὶ πιστὲ, ἐπὶ ὀλίγα ἦς πιστὸς, ἐπὶ
πολλῶν σε καταστήσω. εἴσελθε εἰς
τὴν χαρὰν τοῦ κυρίου σου. Προσελθὼν
δὲ καὶ ὁ τὸ ἓν τάλαντον λαβὼν, εἰ/
πεν. κύριε, ἔγνων σε ὅτι αὐστηρὸς εἶ ἄν
θρωπος, θερίζων ὅπου οὐκ ἔσπειρας, καὶ
συνάγων

prudentibus dixerũt: Date nobis
de oleo ueſtro, quia lampades no
ſtræ extinguuntur. At reſponde/
runt prudentes, dicentes: Nequa
quam, ne nõ ſufficiat nobis & uo
bis: ſed ite potius ad eos, qui uen/
dunt, & emite uobiſipſis. Porrò
dum irent emptũ, uenit ſponſus:
& quæ paratæ erant, intrauerunt
cum eo ad nuptias, clauſaq́; eſt ia
nua. Poſtea uero ueniunt & reli/
quæ uirgines, dicentes: Domine,
dñe, aperi nobis. at ille reſpõdens
ait: Amẽ dico uobis, nõ noui uos
Vigilate itaq;, quia neſcitis diem
neq; horam, in qua filius hominis
ueniet. Sicut enim homo quidã
peregre proficiſcens, uocauit ſer/
uos ſuos, & tradidit illis bona ſua
& huic quidẽ dedit quinq; talen/
ta, alij autẽ duo, alij uero unũ: uni
cuique ſecundũ propriam faculta
tem, & profectus eſt ſtatim. Abijt
aũt qui quinq; talenta acceperat,
& negociatus eſt per ea, & confe
cit altera quinq; talenta. Similiter
& qui duo acceperat, lucratus eſt
& ipſe altera duo. Qui aũt unum
acceperat, abiens fodit in terram,
& abſcondit pecuniã domini ſui.
Poſt multũ uero temporis uenit
dominus ſeruorũ illorũ, & ponit
rationem cum eis. Et accedens is
qui quinq; talenta acceperat, attu
lit altera quinq; talenta, dicẽs: Do
mine, quinq; talenta tradidiſti mi
hi, ecce altera quinq; talẽta lucra/
tus ſum per ea. Ait illi dominus e/
ius: Euge ſerue bone & fidelis, ſu/
per pauca fuiſti fidelis, ſuper mul/
ta te cõſtituã: intra in gaudiũ do/
mini tui. Accedẽs aũt & qui duo
talenta accepat, ait: Domine, duo
talenta tradidiſti mihi, ecce alia
duo lucratus ſum per ea. Ait illi
dñs eius: Euge ſerue bone & fide/
lis, ſuper pauca fuiſti fidelis, ſuper
multa te cõſtituã: intra in gaudiũ
domini tui. Accedens aũt & qui
unum talentũ acceperat, ait: Do/
mine, nouerã te quod homo du/
rus ſis, metẽs ubi nõ ſeminaſti, &
inde con

ſapientibus dixerũt: Date
nobis de oleo ueſtro: quia
lampades noſtræ extinguũ
tur. Reſpõderunt pruden/
tes, dicẽtes: Ne forte nõ ſuf/
ficiat nobis & uobis: ite po/
tius ad uendentes & emite
uobis. Dum autẽ irẽt eme
re, uenit ſpõſus: & quæ pa/
ratæ erant intrauerũt cũ eo
ad nuptias, & clauſa eſt ia/
nua. Nouiſſime uero ueni/
unt & reliquæ uirgines, di/
centes: Domine domine:
aperi nobis. At ille reſpon/
dens ait: Amẽ dico uobis:
neſcio uos. Vigilate itaque
quia neſcitis diem neq; ho/
ram. Sicut enim homo pe/
regre proficiſcens uocauit
ſeruos ſuos, & tradidit illis
bona ſua. Et uni dedit quin
que talenta: alij autẽ duo:
alij uero unum: unicuiq; ſe
cundum propriam uirtu/
tem: & profectus eſt ſtatim.
Abijt autẽ qui quinq; talen
ta acceperat: & operat⁹ eſt
in eis, & lucratus eſt alia
quinq;. Similiter qui duo
acceperat, lucratus eſt alia
duo. Qui autẽ unum acce
perat, abiens fodit in terrã,
& abſcondit pecuniã domi
ni ſui. Poſt multũ uero tem
poris uenit dominus ſeruo
rum illorũ, & poſuit ratio/
nem cũ eis. Et accedens qui
quinq; talẽta acceperat, ob
tulit alia qnq; talẽta dicens
Domine quinq; talẽta tra/
didiſti mihi: ecce alia quin/
que ſuperlucrat⁹ ſum. Ait
illi dominus eius: Euge ſer/
ue bone & fidelis: quia ſu/
per pauca fuiſti fidelis: ſu/
per multa te cõſtituam: in/
tra in gaudiũ domini tui.
Acceſſit aũt & qui duo talẽ
ta acceperat, & ait: Domi/
ne, duo talẽta tradidiſti mi/
hi: ecce alia duo lucratus
ſum. Ait illi dominus eius:
Euge ſerue bone & fidelis:
quia ſuper pauca fuiſti fide
lis: ſuper multa te cõſtituã:
intra in gaudiũ domini tui.
Accedẽs autẽ & qui unũ ta
lentũ acceperat, ait: Domi
ne, ſcio quia homo dur⁹ es:
: metis ubi nõ ſeminaſti: &

ξα περὶ τῆς ἐλεύσεως τοῦ χριστοῦ.

συνάγων ὅθεν οὐ διεσκόρπισας, καὶ
φοβηθεὶς ἀπελθὼν ἔκρυψα τὸ τάλαν/
τόν σου ἐν τῇ γῇ, ἴδε ἔχεις τὸ σόν.
Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ κύριος αὐτοῦ, εἶπεν
αὐτῷ. πονηρὲ δοῦλε καὶ ὀκνηρέ, ᾔδεις
ὅτι θερίζω ὅπου οὐκ ἔσπειρα, καὶ συνά
γω ὅθεν οὐ διεσκόρπισα, ἔδει οὖν σε
βαλεῖν τὸ ἀργύριόν μου τοῖς τραπε/
ζίταις, καὶ ἐλθὼν ἐγὼ ἐκομισάμην
ἂν τὸ ἐμὸν σὺν τόκῳ, ἄρατε οὖν ἀπ᾽
αὐτοῦ τὸ τάλαντον, καὶ δότε τῷ ἔ/
σοα χοντι τὰ δέκα τάλαντα. * τῷ γὰρ ἔ/
ε χοντι παντὶ δοθήσεται, καὶ περισσευθή/
σεται. ἀπὸ δὲ τοῦ μὴ ἔχοντος, καὶ ὃ ἔχει
σοβ ἀρθήσεται ἀπ᾽ αὐτοῦ * καὶ τὸν ἀχρεῖον δοῦ/
ε λον ἐκβάλλετε εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτε/
ρον. ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυ/
σογ γμὸς τῶν ὀδόντων. * ὅταν δὲ ἔλθῃ ὁ
ι υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ, καὶ
πάντες οἱ ἅγιοι ἄγγελοι μετ᾽ αὐτοῦ, τό/
τε καθίσει ἐπὶ θρόνου δόξης αὐτοῦ, καὶ
συναχθήσεται ἔμπροσθεν αὐτοῦ πάν
τα τὰ ἔθνη, καὶ ἀφοριεῖ αὐτοὺς ἀπ᾽ ἀλ
λήλων, ὥσπερ ὁ ποιμὴν ἀφορίζει τὰ
πρόβατα ἀπὸ τῶν ἐρίφων, καὶ στήσει τὰ
μὲν πρόβατα ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ, τὰ δὲ ἐρί
φια ἐξ εὐωνύμων. τότε ἐρεῖ ὁ βασι/
λεὺς τοῖς ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ. δεῦτε οἱ εὐ/
λογημένοι τοῦ πατρός μου, κληρονομή
σατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασι/
λείαν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου. ἐπεί/
νασα γὰρ καὶ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν. ἐδί
ψησα, καὶ ἐποτίσατέ με. ξένος ἤμην, καὶ
συνηγάγετέ με. γυμνός, καὶ περιεβά/
λετέ με. ἠσθένησα, καὶ ἐπεσκέψασθέ
με. ἐν φυλακῇ ἤμην, καὶ ἤλθετε πρός
με. τότε ἀποκριθήσονται αὐτῷ οἱ δί
καιοι, λέγοντες. κύριε, πότε σε εἴδο
μεν πεινῶντα καὶ ἐθρέψαμεν, ἢ διψῶν
τα καὶ ἐποτίσαμεν; πότε δέ σε εἴδο/
μεν ξένον, καὶ συνηγάγομεν; ἢ γυμ/
νὸν καὶ περιεβάλομεν; πότε δέ σε εἴδο
μεν ἀσθενῆ, ἢ ἐν φυλακῇ, καὶ ἤλθο/
μεν πρός σε; καὶ ἀποκριθεὶς ὁ βασι/
λεὺς ἐρεῖ αὐτοῖς. ἀμὴν λέγω ὑμῖν,
ἐφ᾽ ὅσον ἐποιήσατε ἑνὶ τούτων τῶν ἀδελ
φῶν μου τῶν ἐλαχίστων, ἐμοὶ ἐποιήσα
τε. τότε ἐρεῖ καὶ τοῖς ἐξ εὐωνύμων. πο
ρεύεσθε ἀπ᾽ ἐμοῦ οἱ κατηραμένοι εἰς
τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον, τὸ ἡτοιμασμένον
τῷ διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ. ἐπεί
νασα γάρ, καὶ οὐκ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν
ἐδίψησα

inde congregans ubi nō ſparſiſti:
ac territus abij, abſcondiq; talen/
tum tuū in terra: Ecce habes qđ
tuū eſt. Reſpondens aūt domin⁹
eius, dixit ei: Serue male & piger,
ſciebas quod metā ubi nō ſemina
ui, & cōgregem illinc ubi nō ſpar
ſi: Oportuit ergo te cōmittere pe/
cuniam meam menſarijs, & ueni
ens ego recepiſſem utique quod
meū eſt cum uſura. Tollite itaque
ab eo talentū, & date ei qui habet
decem talenta. Omni em̄ haben/
ti dabitur, & abundabit. Qui ue/
ro non habet, etiā id quod habet
auferetur ab eo. Et inutilem ſeruū
eijcite in tenebras exteriores: illic
ξα erit fletus & ſtridor dentiū. Cum
aūt uenerit filius hominis in glo/
ria ſua, & om̄es ſancti angeli cum
eo, tunc ſedebit ſuper ſedem glo
riæ ſuæ, & congregabuntur ante
eum omnes gentes, & ſeparabit
eos, alteros ab alteris, ſicut paſtor
ſegregat oues ab hœdis: et ſtatuet
oues quidem à dextris ſuis, hœ/
dos autem à ſiniſtris. Tunc dicet
rex his qui à dextris ſibi erūt: Ve/
nite benedicti patris mei, poſſi/
dete regnum paratū uobis ab ex/
ordio mundi. Eſuriui enim, & de
diſtis mihi edere. Sitiui, & dedi/
ſtis mihi bibere. Hoſpes eram, &
collegiſtis me. Nudus, & operui/
ſtis me. Infirmus, & uiſitaſtis me.
In carcere eram, & ueniſtis ad me
Tunc reſpondebūt ei iuſti, dicen
tes: Domine, quando te uidimus
eſurientem, & pauimus: aut ſitien
tem, et dedimus tibi potū? Quan
do aūt te uidimus hoſpitē, & col/
legimus te: aut nudum, & coope
ruimus te: aut quādo te uidimus
infirmū aut in carcere, & uenim⁹
ad te? Et reſpōdens rex dicet illis:
Amen dico uobis, quatenus feci/
ſtis uni de his fratrib⁹ meis mini=
mis, mihi feciſtis. Tūc dicet & his
qui à ſiniſtris erūt: Diſcedite à me
maledicti in ignē æternū, qui pa/
rat⁹ eſt diabolo & angelis eius. E/
ſuriui em̄, et nō dediſtis mihi cibū
Sitiui

congregas ubi non ſparſi/
ſti: & timēs abij & abſcondi
talentum tuū in terra. Ecce
habes quod tuum eſt. Re/
ſpondens autē dominus e/
ius, dixit ei: Serue male &
piger: ſciebas quia meto u/
bi non ſemino: & cōgrego
ubi nō ſparſi. Oportuit er/
go te cōmittere pecuniam
meā numularijs: & ueniēs
ego recepiſſem utiq; quod
meū eſt cū uſura. Tollite ita
que ab eo talentū: & date ei
qui habet decē talenta. O/
mni em̄ habēti dabit: & abū
dabit: ei autē qui nō habet,
& quod uidet habere aufe
retur ab eo. Et inutilē ſeruū
eijcite in tenebras exterio/
res: illic erit fletus & ſtridor
dentiū. Cū autē uenerit fili/
us homis in maieſtate ſua,
& om̄es angeli cū eo: tūc ſe/
debit ſuper ſedē maieſtatis
ſuæ, & congregabunt ante
eū om̄es gētes: & ſeparabit
eos ab inuicem ſicut paſtor
ſegregat oues ab hœdis. Et
ſtatuet oues qdē a dextris
ſuis: hœdos aute a ſiniſtris.
Tūc dicet rex his qui a de/
xtris eius erūt. Venite bñdi
cti patris mei, poſſidete pa/
ratū uobis regnū a cōſtitu/
tione mūdi. Eſuriui enim,
& dediſti mihi mādūcare.
Sitiui, & dediſtis mihi bibe
re: Hoſpes erā, & collegiſtis
me: Nudus, & opuiſtis me:
Infirmus, & uiſitaſtis me:
In carcere eram, & ueniſtis
ad me. Tunc reſpōdebūt ei
iuſti, dicētes: Domine, quā
do te uidimus eſurientē, &
pauimus te: ſitientē, & dedi
mus tibi potū? Quādo aūt
te uidim⁹ hoſpitē, & collegi
mus te: aut nudū: & coope/
ruimus te: aut qñ te uidim⁹
infirmū, aut in carcere, & ue
nimus ad te? Et rñdēs rex,
dicet illis: Amē dico uobis:
q̄diu feciſtis uni de his fra/
trib⁹ meis minimis, mihi fe/
ciſtis. Tūc dicet rex & his q
a ſiniſtris erūt: Diſcedite a
me maledicti in ignē æter/
nū: qui parat⁹ eſt diabolo &
angelis ei⁹. Eſuriui enim, &
nō dediſtis mihi mādūcare
Sitiui

ἐδίψησα, καὶ οὐκ ἐποτίσατέ με. ξέ/
νος ἤμην, καὶ οὐ συνηγάγετέ με. γυ
μνός, καὶ οὐ περιεβάλετέ με. ἀσθενὴς
καὶ ἐν φυλακῇ, καὶ οὐκ ἐπεσκέψασθέ
με. τότε ἀποκριθήσονται αὐτῷ καὶ αὐ
τοὶ λέγοντες. κύριε, πότε σε εἴδομεν
πεινῶντα, ἢ διψῶντα, ἢ ξένον, ἢ γυ/
μνόν, ἢ ἀσθενῆ, ἢ ἐν φυλακῇ, καὶ οὐ
διηκονήσαμέν σοι; τότε ἀποκριθήσε/
ται αὐτοῖς, λέγων. ἀμὴν λέγω ὑμῖν
ἐφ᾽ ὅσον οὐκ ἐποιήσατε ἑνὶ τούτων τῶν
ἐλαχίστων, οὐδὲ ἐμοὶ ἐποιήσατε. καὶ
ἀπελεύσονται οὗτοι εἰς κόλασιν αἰ/
ώνιον, οἱ δὲ δίκαιοι εἰς ζωὴν αἰώνιον.
σοδ α *Καὶ ἐγένετο, ὅτε ἐτέλεσεν ὁ Ἰησοῦς
πάντας τοὺς λόγους τούτους, εἶπεν
τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ. οἴδατε ὅτι μετὰ
δύο ἡμέρας τὸ πάσχα γίνεται, καὶ ὁ υἱὸς
τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοται εἰς τὸ σταυρωθῆ
σοε ε ναι.* τότε συνήχθησαν οἱ ἀρχιερεῖς
καὶ οἱ γραμματεῖς, καὶ οἱ πρεσβύτε/
ροι τοῦ λαοῦ εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ ἀρχιε
ρέως, τοῦ λεγομένου καϊάφα. καὶ συνε/
βουλεύσαντο, ἵνα τὸν Ἰησοῦν κρατή/
σωσι δόλῳ, καὶ ἀποκτείνωσιν. ἔλεγον
δέ, μὴ ἐν τῇ ἑορτῇ, ἵνα μὴ θόρυβος
σος α γίνηται ἐν τῷ λαῷ. *Τοῦ δὲ Ἰησοῦ
γενομένου ἐν βηθανίᾳ ἐν οἰκίᾳ σίμω
νος τοῦ λεπροῦ, προσῆλθεν αὐτῷ γυ/
νὴ ἀλάβαστρον μύρου ἔχουσα βαρυτί
μου, καὶ κατέχεεν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν
αὐτοῦ ἀνακειμένου. ἰδόντες δὲ οἱ μα/
θηταὶ αὐτοῦ ἠγανάκτησαν, λέγοντες
εἰς τί ἡ ἀπώλεια αὕτη; ἠδύνατο γὰρ
τοῦτο τὸ μύρον πραθῆναι πολλοῦ, καὶ
δοθῆναι πτωχοῖς. γνοὺς δὲ ὁ Ἰησοῦς
εἶπεν αὐτοῖς. τί κόπους παρέχετε τῇ
γυναικί; ἔργον γὰρ καλὸν εἰργάσα
το εἰς ἐμέ. πάντοτε γὰρ τοὺς πτωχοὺς
ἔχετε μεθ᾽ ἑαυτῶν, ἐμὲ δὲ οὐ πάντο
σοζ δ τε ἔχετε. *βαλοῦσα γὰρ αὕτη τὸ μύ
ρον τοῦτο ἐπὶ τοῦ σώματός μου, πρὸς
τὸ ἐνταφιάσαι με ἐποίησεν. ἀμὴν
λέγω ὑμῖν, ὅπου ἐὰν κηρυχθῇ τὸ εὐ/
αγγέλιον τοῦτο ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ,
λαληθήσεται καὶ ὃ ἐποίησεν αὕτη εἰς
σοη ϛ μνημόσυνον αὐτῆς. *Τότε πορευθεὶς
εἷς τῶν δώδεκα, ὁ λεγόμενος ἰούδας
ὁ ἰσκαριώτης, πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς, εἶ/
πεν. τί θέλετέ μοι δοῦναι, κἀγὼ ὑ/
μῖν παραδώσω αὐτόν; οἱ δὲ ἔστησαν αὐ
τῷ τριάκοντα ἀργύρια. καὶ ἀπὸ τότε
ἐζήτει

Sitiui, & non dedistis mihi potū.
Hospes erā, & non collegistis me.
Nudus, & non operuistis me. In/
firmus & in carcere eram, & nō ui
sitastis me. Tunc respōdebunt ei
& ipsi dicētes: Domine, quādo te
uidimus esurietem, aut sitiētem,
aut hospitem, aut nudum, aut in/
firmum, aut in carcere, & non mi
nistrauimus tibi? Tunc respōde/
bit illis, dicens: Amē dico uobis,
quatenus nō fecistis uni de mini/
mis his, nec mihi fecistis. Et ibunt
hi in supplicium æternū, iusti ue/
ro in uitam æternā. Et factū est
cū cōsummasset Iesus sermones
hos, omēs, dixit discipulis suis: Sci
tis quod post biduū pascha fit, et
filius hominis tradit̄ ut crucifiga/
tur. Tūc cōgregati sunt principes
sacerdotū & scribæ & seniores po
puli in atriū principis sacerdotū,
qui dicebat̄ Caipha: & cōsiliū inie
runt, ut Iesum dolo caperēt, & oc
ciderent. Dicebāt autē: Nō in die
festo, ne tumultus fiat in populo.
ξβ Cum autē Iesus esset in Bethania
in domo Simonis leprosi, accessit
ad eum mulier, habens alabastrū
unguēti preciosi, & effudit super
caput ipsius recumbentis. Viden
tes autē discipuli indignati sunt,
dicētes: Ad qd perditio hæc? Po/
tuit enim istud unguentū uenun/
dari magno et dari pauperib⁹. Eo
autē cognito, Iesus ait illis: Quid
molesti estis mulieri? Opus enim
bonū operata est erga me. Nam
semper paupes habetis uobiscū,
me uero nō semp habetis. Quod
enim hæc unguentū hoc misit su/
per corpus meū, ad sepeliendum
me fecit. Amē dico uobis, ubicun
que prædicatū fuerit hoc euange
lium in toto mundo, hoc quoq;
quod hæc fecit narrabit̄ in memo
riam ipsius. Tūc abijt un⁹ de duo
decim, q dicebat̄ Iudas Iscariotes,
ad principes sacerdotū, & ait illis:
Quid uultis mihi dare, & ego uo
bis tradā illū? At illi cōstituerūt ei
triginta argēteos. Et ex eo tēpore
quærebat

Sitiui & nō dedistis mihi po
tum, Hospes erā, & nō col/
legistis me, Nudus, & nō o/
peruistis me, Infirmus & in
carcere erā, & nō uisitastis
me. Tunc respōdebūt ei &
ipsi, dicētes: Dn̄e, quādo te
uidim⁹ esurientē: aut sitien/
tem: aut hospitē: aut nudū:
aut infirmū: aut in carcere:
& nō ministrauimus tibi?
Tūc respōdebit illis, dicēs:
Amē dico uobis: quandiu
nō fecistis uni de minorib⁹
his, nec mihi fecistis. Et ibūt
hi in suppliciū æternū: iusti
autē in uitā æternā. Et fa/ XXVI.
ctum est cū consummasset
Iesus sermones hos omēs,
dixit discipulis suis: Scitis
quia post biduū pasca fiet:
& filius hominis tradet̄ ut
crucifigat̄. Tunc cōgregati
sunt principes sacerdotū &
seniores populi in atriū pri
cipis sacerdotū, q dicebat̄
Caiphas: & consiliū fecerūt
ut Iesum dolo tenerēt & oc
ciderēt. Dicebāt autē: Non
in die festo, ne forte tumul/
tus fieret in populo. Cū au
tem Iesus esset in Bethania
in domo Simonis leprosi:
accessit ad eū mulier habēs
alabastrū unguenti precio
si: & effudit sup caput ipsi/
us recūbentis. Vidētes aūt
discipuli, indignati sunt, di/
cētes: Vt qd perditio hæc?
Potuit em̄ istud uenundari
multo, & dari paupib⁹. Sci
ens autē Iesus, ait illis: quid
molesti estis huic mulieri?
Opus em̄ bonū operata est
in me. Nā semper paupe/
res habebitis uobiscū: me
autē nō semper habebitis.
Mittēs enim hæc unguentū
hoc in corpus meū, ad sepe
liendū me fecit. Amen dico
uobis: ubicunq; prædicatū
fuerit hoc Euangeliū in to/
to mundo, dicet̄ quod hæc
fecit in memoriā eius. Tūc
abijt un⁹ de duodecim qui
dicebatur Iudas Scarioth
ad principes sacerdotū, &
ait illis: Quid uultis mihi
dare, & ego uobis eum tra
dam? At illi cōstituerunt ei
triginta argēteos. Et exinde
quærebat

ἐζήτει εὐκαιρίαν ἵνα αὐτὸν παραδῷ.
τῇ δὲ πρώτῃ τῶν ἀζύμων προσῆλθον
οἱ μαθηταὶ τῷ Ἰησοῦ, λέγοντες αὐτῷ
ποῦ θέλεις ἑτοιμάσωμέν σοι φαγεῖν
τὸ πάσχα; ὁ δὲ εἶπεν. ὑπάγετε εἰς
τὴν πόλιν πρὸς τὸν δεῖνα, καὶ εἴπατε
αὐτῷ. ὁ διδάσκαλος λέγει, ὁ καιρός
μου ἐγγύς ἐστιν, πρός σε ποιῶ τὸ πά
σχα μετὰ τῶν μαθητῶν μου, καὶ ἐποί
ησαν οἱ μαθηταὶ ὡς συνέταξεν αὐ
τοῖς ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἡτοίμασαν τὸ πά
σοδ σχα. * Ὀψίας δὲ γενομένης, ἀνέκειτο
δ μετὰ τῶν δώδεκα. καὶ ἐσθιόντων αὐ
τῶν, εἶπεν. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι εἷς
σπ ἐξ ὑμῶν παραδώσει με. * καὶ λυπού
α μενοι σφόδρα, ἤρξαντο λέγειν αὐτῷ
ἕκαστος αὐτῶν. μή τι ἐγώ εἰμι κύριε;
σπα * Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς, εἶπεν. ὁ ἐμβάψας
β μετ' ἐμοῦ ἐν τῷ τρυβλίῳ τὴν χεῖ
ρα, οὗτός με παραδώσει. ὁ μὲν υἱὸς
τοῦ ἀνθρώπου ὑπάγει. καθὼς γέγρα
σπβ πται περὶ αὐτοῦ. * οὐαὶ δὲ τῷ ἀν
ε θρώπῳ ἐκείνῳ δι' οὗ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώ
που παραδίδοται. καλὸν ἦν αὐτῷ, εἰ
οὐκ ἐγεννήθη ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος.
σπγ * Ἀποκριθεὶς δὲ Ἰούδας ὁ παραδιδοὺς
ι αὐτὸν, εἶπεν. μή τι ἐγώ εἰμι ῥαββεί; λέ
σπδ γει αὐτῷ, σὺ εἶπας. * Ἐσθιόντων δὲ
α αὐτῶν, λαβὼν ὁ Ἰησοῦς τὸν ἄρτον, καὶ
εὐχαριστήσας, ἔκλασεν καὶ ἐδίδου τοῖς
μαθηταῖς, καὶ εἶπεν. Λάβετε, φάγετε,
σπε τοῦτό ἐστι τὸ σῶμά μου. * καὶ λαβὼν
ϛ τὸ ποτήριον καὶ εὐχαριστήσας, ἔδω
κεν αὐτοῖς λέγων. πίετε ἐξ αὐτοῦ πάν
τες. τοῦτο γάρ ἐστι τὸ αἷμά μου τὸ τῆς
καινῆς διαθήκης, τὸ περὶ πολλῶν ἐκ
χυνόμενον εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν.
σπϛ * Λέγω δὲ ὑμῖν, οὐ μὴ πίω ἀπ' ἄρτι
ε ἐκ τούτου τοῦ γεννήματος τῆς ἀμπέ
λου ἕως τῆς ἡμέρας ἐκείνης, ὅταν αὐ
τὸ πίνω μεθ' ὑμῶν καινὸν ἐν τῇ βα
σιλείᾳ τοῦ πατρός μου. καὶ ὑμνήσαν
τες, ἐξῆλθον εἰς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν
σπζ * τότε λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς. πάντες
Δ ὑμεῖς σκανδαλισθήσεσθε ἐν ἐμοὶ ἐν
σπη τῇ νυκτὶ ταύτῃ. * γέγραπται γὰρ, πα
ε τάξω τὸν ποιμένα, καὶ διασκορπισθή
σεται τὰ πρόβατα τῆς ποίμνης. μετὰ δὲ
τὸ ἐγερθῆναί με, προάξω ὑμᾶς εἰς τὴν
σπθ γαλιλαίαν. * Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ πέτρος
α εἶπεν αὐτῷ. εἰ καὶ πάντες σκανδαλι
σθήσονται ἐν σοί, ἐγὼ δὲ οὐδέποτε
σκανδα-

quærebat oportunitatem ut eum
ξγ traderet. Cæterum primo die azy
morum accesserũt discipuli ad Ie
sum, dicẽtes ei: Vbi uis paremus
tibi ad edendũ pascha? At ille di
xit: Ite in ciuitatem ad quendam,
& dicite ei: Magister dicit: Tem
pus meũ prope est, apud te facio
pascha cum discipulis meis. Et fe
cerunt discipuli sicut constituit il
lis Iesus, & parauerũt pascha. Ve
spere autem facto, discumbebat
cum duodecim: & edentibus illis
dixit: Amen dico uobis, quod u
nus uestrum me proditurus est.
Et mœsti redditi uehementer, cœ
perũt singuli dicere ei: Num ego
sum domine? At ipse respondens
ait: Qui intinxit mecum manum
in catino, hic me proditurus est.
Filius quidẽ hominis uadit, sicut
scriptũ est de illo: Væ autem ho
mini illi per quem filius hominis
proditur: bonum erat ei, si natus
non fuisset homo ille. Respon
dens autem Iudas qui tradidit eũ,
dixit: Num ego sum rabbi? Ait il
ξδ li: Tu dixisti. Vescentibus autem
eis, accepit Iesus panem, & cum
egisset gratias, fregit, deditq́ue disci
pulis, & ait: Accipite, comedite,
hoc est corpus meum. Et accepto
poculo, gratijs actis, dedit illis, di
cens: Bibite ex hoc omes: Hic est
enĩ sanguis meus qui est noui te
stamenti, qui pro multis effundi
tur in remissionẽ peccatorũ. Di
co autẽ uobis, nõ bibam posthac
ex hoc fructu uitis usq́ue in diem il
lum, cum illud bibam uobiscũ no
uum in regno patris mei. Et cum
hymnum cecinissent, exierunt in
montem oliuarũ. Tunc dicit illis
Iesus: Omnes uos offendiculum
patiemini mea causa in nocte hac
Scriptum est enim: Percutiam pa
storem, & dispergentur oues gre
gis. Postquã autem resurrexero,
præcedam uos in Galilæam. Re
spondens autem Petrus, ait illi:
Et si omnes offendiculum passi
fuerint tua causa, ego tamen nun
quam

quærebat oportunitatẽ ut
eum traderet. Prima autẽ
die Azymorum accesserũt
discipuli ad Iesum, dicẽtes:
Vbi uis parem⁹ tibi come
dere pascha? At Iesus di
xit: Ite in ciuitatẽ ad quen
dam & dicite ei: Magister di
cit: Tempus meũ prope est
apud te facio pascha cũ di
scipulis meis. Et fecerũt di
scipuli sicut cõstituit illis Ie
sus & parauerunt pascha.
Vespere autẽ facto discũbe
bat cũ duodecim discipulis
suis: & edẽtibus illis, dixit:
Amẽ dico uobis: quia un⁹
uestrũ me traditurus est. Et
contristati ualde, cœperũt
singuli dicere: Nũquid ego
sum domine? At ipse respõ
dens, ait: Qui intingit me
cum manum in parapside,
hic me tradet. Filius quidẽ
hominis uadit sicut scriptũ
est de illo. Væ autẽ homini
illi per quẽ filius hominis
tradetur. Bonũ erat ei, si na
tus nõ fuisset homo ille. Re
spondens autẽ Iudas, qui
tradidit eum, dixit: Nun
quid ego sum rabbi? Ait il
li: Tu dixisti: Cœnantibus
autem eis, accepit Iesus pa
nem & benedixit ac fregit,
deditq́ue discipulis suis & ait
Accipite & comedite: hoc
est corpus meum. Et acci
piens calicem gratias egit,
& dedit illis dicens: Bibite
ex hoc omnes. Hic est enim
sanguis meus noui testamẽ
ti, qui pro multis effundẽ
tur in remissionẽ peccato
rum. Dico autẽ uobis: non
bibam amodo de hoc geni
mine uitis usq́ue in diẽ illum
cum illud bibã uobiscum
nouũ in regno patris mei.
Et hymno dicto, exierũt in
montem Oliueti. Tunc di
cit illis Iesus: Omnes uos
scãdalum patiemini in me
in ista nocte. Scriptum est
enim: Percutiã pastorem &
dispergentur oues gregis.
Postquam autẽ resurrexe
ro, præcedam uos in Gali
læam. Respõdens autẽ Pe
trus, ait illi. Etsi omes scãda
lizati fuerint in te: ego nun
quam

σκανδαλισθήσομαι. ἔφη αὐτῷ ὁ Ἰη-
σοῦς, ἀμὴν λέγω σοι, ὅτι ἐν ταύτῃ
τῇ νυκτὶ πρὶν ἀλέκτορα φωνῆσαι, τρὶς
σϞ ἀπαρνήσῃ με. *Λέγει αὐτῷ ὁ πέτρος
ε κἂν δέῃ με σὺν σοὶ ἀποθανεῖν, οὐ
μή σε ἀπαρνήσομαι. ὁμοίως καὶ πάν-
σϞα τες οἱ μαθηταὶ εἶπον. *Τότε ἔρχε-
α ται μετ᾽ αὐτῶν ὁ Ἰησοῦς εἰς χωρίον λεγό-
μενον γεθσημανῆ, καὶ λέγει τοῖς μαθη-
σϞβ ταῖς. *Καθίσατε αὐτοῦ ἕως οὗ ἀ-
ε πελθὼν προσεύξωμαι ἐκεῖ. καὶ παρα-
λαβὼν τὸν πέτρον καὶ τοὺς δύο υἱοὺς
ζεβεδαίου, ἤρξατο λυπεῖσθαι καὶ ἀδη-
σϞγ μονεῖν. *Τότε λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς
δ περίλυπός ἐστιν ἡ ψυχή μου ἕως θανά-
του, μείνατε ὧδε καὶ γρηγορεῖτε μετ᾽
σϞδ ἐμοῦ. *Καὶ προελθὼν μικρὸν ἔπε-
α σεν ἐπὶ πρόσωπον αὐτοῦ προσευχό-
μενος, καὶ λέγων. πάτερ μου, εἰ δυνα-
τόν ἐστιν, παρελθέτω ἀπ᾽ ἐμοῦ τὸ πο-
σϞε τήριον τοῦτο. *Πλὴν οὐχ ὡς ἐγὼ θέ-
α λω, ἀλλ᾽ ὡς σύ. *Καὶ ἔρχεται πρὸς
σϞϛ τοὺς μαθητὰς, καὶ εὑρίσκει αὐτοὺς
β καθεύδοντας, καὶ λέγει τῷ πέτρῳ.
οὕτως οὐκ ἰσχύσατε μίαν ὥραν γρη-
γορῆσαι μετ᾽ ἐμοῦ; γρηγορεῖτε καὶ προ-
σεύχεσθε, ἵνα μὴ εἰσέλθητε εἰς πει-
σϞζ ρασμόν. *Τὸ μὲν πνεῦμα πρόθυ-
δ μον, ἡ δὲ σὰρξ ἀσθενής. *Πάλιν ἐκ
σϞη δευτέρου ἀπελθὼν, προσηύξατο λέ-
γων. Πάτερ μου, εἰ οὐ δύναται τοῦτο τὸ
ε ποτήριον παρελθεῖν ἀπ᾽ ἐμοῦ, ἐὰν μὴ
αὐτὸ πίω, γενηθήτω τὸ θέλημά σου.
καὶ ἐλθὼν, εὑρίσκει αὐτοὺς πάλιν κα-
θεύδοντας, ἦσαν γὰρ αὐτῶν οἱ ὀφθαλ-
μοὶ βεβαρημένοι. καὶ ἀφεὶς αὐτοὺς, ἀ-
πελθὼν πάλιν, προσηύξατο ἐκ τρίτου
σϞθ τὸν αὐτὸν λόγον εἰπών. *Τότε ἔρχε-
δ ται πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, καὶ λέ-
γει αὐτοῖς. καθεύδετε τὸ λοιπὸν καὶ ἀ-
ναπαύεσθε, ἰδοὺ ἤγγικεν ἡ ὥρα, καὶ ὁ
υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοται εἰς χεῖ-
ρας ἁμαρτωλῶν. ἐγείρεσθε, ἄγωμεν,
τ ἰδοὺ ἤγγικεν ὁ παραδιδούς με. *Καὶ
α ἔτι αὐτοῦ λαλοῦντος, ἰδοὺ ἰούδας εἷς τῶν
δώδεκα ἦλθεν, καὶ μετ᾽ αὐτοῦ ὄχλος
πολὺς μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων
ἀπὸ τῶν ἀρχιερέων καὶ πρεσβυτέρων
τα τοῦ λαοῦ. *Ὁ δὲ παραδιδοὺς αὐτὸν, ἔδω-
β κεν αὐτοῖς σημεῖον λέγων, ὃν ἂν φι-
λήσω, αὐτός ἐστιν, κρατήσατε αὐ-
τόν. καὶ εὐθέως προσελθὼν τῷ Ἰησοῦ,
εἶπεν.

quam offendiculum patiar. Ait illi Iesus: Amen dico tibi, quod in hac nocte antequā gallus cantet, ter me negabis. Ait illi Petrus: Etiam si oportuerit me mori tecum, non te negabo. Similiter & omnes discipuli dixerunt. Tunc uenit Iesus cum illis in uillam, quæ dicitur Gethsemane, & dixit discipulis: Sedete hic donec uadam & orem illic. Et assumpto Petro et duobus filijs Zebedæi, cœpit affici dolore & mœstitudine. Tunc ait illis Iesus: Mœsta est anima mea usque ad mortem: manete hic & uigilate mecum. Et progressus pusillum, procidit in faciem suam, orans ac dicens: Pater mi, si possibile est, transeat à me calix iste: ueruntamen non sicut ego uolo, sed sicut tu. Et uenit ad discipulos, & reperit eos dormientes, & dicit Petro: Adeo non potuistis una hora uigilare mecum? Vigilate & orate, ut ne intretis in tentationem. Spiritus quidem promptus est, at caro infirma. Rursus altera uice abijt, & orauit, dicens: Pater mi, si non potest hoc poculum transire à me, nisi bibam illud, fiat uoluntas tua. Et uenit, & reperit eos iterum dormientes. Erant enim oculi eorum grauati. Et relictis illis, iterum abijt, & orauit tertio, eundem sermonē dicens. Tunc uenit ad discipulos suos, & dicit illis: Dormite iam & requiescite, ecce appropinquauit hora, & filius hominis traditur in manus peccatorum. Surgite eamus, ecce appropinquauit qui me tradit. Adhuc eo loquente, ecce Iudas unus de numero duodecim uenit, & cum eo turba
ξε multa cum gladijs & fustibus, missi à principibus sacerdotum, & senioribus populi. Is uero qui prodebat eum, dedit illis signum, dicens: Quemcumque osculatus fuero, ipse est, tenete eum. Et confestim accedens ad Iesum, dixit:

quam scādalizabor. Ait illi Iesus: Amē dico tibi quia in hac nocte antequam gallus cantet, ter me negabis. Ait illi Petrus: Etiam si oportuerit me mori tecum, non te negabo. Similiter & omnes discipuli dixerunt. Tunc uenit Iesus cum illis in uillam quæ dicitur Gethsemani, & dixit discipulis suis. Sedete hic donec uadam illuc & orem. Et assumpto Petro & duobus filijs Zebedæi, cœpit contristari & mœstus esse. Tunc ait illis: Tristis est anima mea usq; ad mortem: Sustinete hic & uigilate mecum. Et progressus pusillum, procidit in faciem suam orans & dicēs: Pater mi, si possibile est, trāseat a me calix iste. Verū tamē nō sicut ego uolo, sed sicut tu uis. Et uenit ad discipulos suos, & inuenit eos dormientes: & dicit Petro: Sic non potuisti una hora uigilare mecum? Vigilate & orate, ut non intretis in tentationem. Spiritus quidem promptus est: caro autem infirma. Iterum secundo abijt & orauit, dicens: Pater mi: si non potest hic calix transire nisi bibam illum, fiat uolūtas tua. Et uenit iterū, & inuenit eos dormientes. Erāt enim oculi eorum grauati. Et relictis illis, iterum abijt & orauit tertio eundem sermonem, dicēs: Tūc uenit ad discipulos suos, & dixit illis: Dormite iam & requiescite: ecce appropinquabit hora, & filius hominis tradetur in manus peccatorum. Surgite eamus: ecce appropinquabit qui me tradet. Adhuc eo loquente, ecce Iudas unus de duodecim uenit, & cum eo turba multa cum gladijs, & fustibus, missi a principibus sacerdotum & senioribus populi. Qui autem tradidit eum, dedit illis signum, dicens: Quēcunque osculatus fuero, ipse est, tenete eum. Et confestim accedens ad Iesum, dixit:

εἶπεν, χαῖρε ῥαββεί. καὶ κατεφίλησεν
αὐτόν. ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ. ἑταῖ/
ρε, ἐφ' ὃ πάρει; Τότε προσελθόντες
ἐπέβαλον τὰς χεῖρας ἐπὶ τὸν Ἰη/
τβ α σοῦν καὶ ἐκράτησαν αὐτόν. *Καὶ ἰ/
δοὺ εἷς τῶν μετὰ Ἰησοῦ, ἐκτείνας τὴν
χεῖρα, ἀπέσπασε τὴν μάχαιραν αὐ/
τοῦ, καὶ πατάξας τὸν δοῦλον τοῦ ἀρχιε/
τγ ι ρέως, ἀφεῖλεν αὐτοῦ τὸ ὠτίον. *Τότε
λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς. ἀπόστρεψόν σου
τὴν μάχαιραν εἰς τὸν τόπον αὐτῆς. πάν
τες γὰρ οἱ λαμβάνοντες μάχαιραν, ἐν
μαχαίρᾳ ἀπολοῦνται. ἢ δοκεῖς ὅτι οὐ
δύναμαι ἄρτι παρακαλέσαι τὸν πατέ
ρα μου, καὶ παραστήσει μοι πλείους ἢ
δώδεκα λεγεῶνας ἀγγέλων; πῶς οὖν
πληρωθῶσιν αἱ γραφαί, ὅτι οὕτως
τδ α δεῖ γενέσθαι. *Ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ εἶπεν
ὁ Ἰησοῦς τοῖς ὄχλοις, ὡς ἐπὶ λῃστὴν
ἐξήλθετε μετὰ μαχαιρῶν, καὶ ξύλων
συλλαβεῖν με. καθ' ἡμέραν πρὸς ὑ/
μᾶς ἐκαθιζόμην, διδάσκων ἐν τῷ
τε ϛ ἱερῷ, καὶ οὐκ ἐκρατήσατέ με. *Τοῦ
το δὲ ὅλον γέγονεν, ἵνα πληρωθῶσιν
αἱ γραφαὶ τῶν προφητῶν. Τότε οἱ μα
θηταὶ πάντες, ἀφέντες αὐτὸν ἔφυγον.
τϛ α *Οἱ δὲ κρατήσαντες τὸν Ἰησοῦν, ἀπή
γαγον πρὸς Καϊάφαν τὸν ἀρχιερέα,
ὅπου οἱ γραμματεῖς, καὶ οἱ πρεσβύ/
τζ δ τεροι συνήχθησαν. *Ὁ δὲ Πέτρος
ἠκολούθει αὐτῷ ἀπὸ μακρόθεν ἕως τῆς
τη β αὐλῆς τοῦ ἀρχιερέως. *Καὶ εἰσελθὼν
ἔσω ἐκάθητο μετὰ τῶν ὑπηρετῶν ἰδεῖν
τὸ τέλος. Οἱ δὲ ἀρχιερεῖς, καὶ οἱ πρεσ
βύτεροι, καὶ τὸ συνέδριον ὅλον ἐζή/
τουν ψευδομαρτυρίαν κατὰ τοῦ Ἰησοῦ
ὅπως αὐτὸν θανατώσωσιν, καὶ οὐχ
εὗρον. καὶ πολλῶν ψευδομαρτύρων
τθ ϛ προσελθόντων, οὐχ εὗρον. *Ὕστερον
δὲ προσελθόντες δύο ψευδομάρτυ/
ρες, εἶπον. οὗτος ἔφη, δύναμαι κα
ταλῦσαι τὸν ναὸν τοῦ θεοῦ, καὶ διὰ
τριῶν ἡμερῶν οἰκοδομῆσαι αὐτόν
καὶ ἀναστὰς ὁ ἀρχιερεὺς εἶπεν αὐτῷ.
οὐδὲν ἀποκρίνῃ; τί οὗτοί σου κατα/
μαρτυροῦσιν; ὁ δὲ Ἰησοῦς ἐσιώπα.
καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἀρχιερεὺς εἶπεν αὐ/
τῷ. ἐξορκίζω σε κατὰ τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶν
τος, ἵνα ἡμῖν εἴπῃς, εἰ σὺ εἶ ὁ Χριστὸς
ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ. Λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς,
τι α Σὺ εἶπας. *Πλὴν λέγω ὑμῖν, ἀπ' ἄρ
τι ὄψεσθε τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου καθήμε/
νον ἐκ

dixit: Aue rabbi. Et osculatus est eum. Dixitq́ꝫ illi Iesus: Amice, ad quid ades? Tunc accesserunt, & manus iniecerunt in Iesum, & ceperunt eum. Et ecce unus ex his, qui erant cũ Iesu, extendens manum, exemit gladiũ suũ, & percutiens seruum principis sacerdotũ, amputauit auriculam eius. Tunc ait illi Iesus: Conuerte gladiũ tuũ in locum suum. Omnes enim qui acceperint gladiũ, gladio peribũt An putas quod nõ possum nunc rogare patrem meũ, & exhibebit mihi plus quàm duodecim legiones angelorũ? Quomodo ergo implebuntur scripturæ, quod sic oportet fieri. In illa hora dixit Iesus turbis: Tanquã ad latronem existis cum gladijs & fustibus ad comprehendendũ me: quotidie apud uos sedebã docens in templo, & non me cepistis? Hoc aũt totum factũ est ut complerentur scripturæ prophetarũ. Tunc discipuli omnes relicto eo fugerunt. At illi comprehensum Iesum duxerũt ad Caipham principem sacerdotum, ubi scribæ & seniores cõuenerant. Petrus autem sequebatur eum procul usq́ꝫ ad atrium principis sacerdotũ. Et ingressus intro, sedebat cum ministris, ut uideret finẽ. Principes autẽ sacerdotum & seniores, & totũ cõcilium quærebant falsum testimoniũ cõtra Iesum, ut morti eũ traderẽt, & nõ inueniebant. etiã cũ multi falsi testes accessissent, nõ inueniebãt. Nouissime aũt uenerũt duo falsi testes, & dixerunt: Hic dixit, Possum destruere templũ dei, et in triduo ædificare illud. Et surgẽs princeps sacerdotum, ait illi: Nihil respõdes? Cur isti aduersum te testimoniũ dicũt? Iesus aũt tacebat. Et respondens princeps sacerdotũ, ait illi: Adiuro te per deum uiuentem, ut dicas nobis, an tu sis Christus filius dei. Dicit illi Iesus: Tu dixisti. Veruntamẽ dico uobis, a modo uidebitis filiũ hominis se/
dentem

dixit: Aue rabbi. Et osculatus est eum. Dixitq́ꝫ illi Iesus: Amice ad quid uenisti? Tunc accesserunt & manus iniecerũt in Iesum, & tenuerunt eum. Et ecce unus ex his qui erant cum Iesu, extendens manũ exemit gladium suum: & percutiẽs seruum principis sacerdotũ, amputauit auriculã eius. Tunc ait illi Iesus: Cõuerte gladiũ tuum in locum suum. Omnes enim qui acceperint gladiũ, gladio peribunt. An putas quia nõ possum rogare patrẽ meum, & exhibebit mihi modo plus quam duodecim legiones angelorũ? Quomodo ergo implebũtur scripturæ? quia sic oportet fieri. In illa hora dixit Iesus turbis: Tanquã ad latronem existis cũ gladijs & fustibus comprehendere me: q̃tidie apud uos sedebam docens in templo: & non me tenuistis. Hoc autem totũ factũ est, ut adimplerentur scripturæ prophetarum. Tũc discipuli omnes relicto eo fugerũt. At illi tenentes Iesum, duxerunt ad Caipham principẽ sacerdotum ubi scribæ & seniores conuenerãt. Petrus autẽ sequebatur eum a longe usq́ꝫ in atrium principis sacerdotum. Et ingressus intro, sedebat cũ ministris ut uideret finẽ. Principes autẽ sacerdotum & omne consilium quærebant falsum testimoniũ cõtra Iesum, ut morti eũ traderẽt. Et nõ inuenerunt, cũ multi falsi testes accessissent. Nouissime aũt uenerũt duo falsi testes, & dixerũt. Hic dixit: Possum destruere templũ dei: & post triduum reædificare illud. Et surgẽs princeps sacerdotũ, ait illi: Nihil r̃ndes ad ea quæ isti aduersũ te testificant? Iesus aũt tacebat. Et surgens princeps sacerdotũ, ait illi: Adiuro te ꝑ deũ uiuũ: ut dicas nobis si tu es Christ⁹ filius dei. Dixit illi Iesus: Tu dixisti: Verũtamẽ dico uobis: amodo uidebitis filiũ homĩs se/
dentem

νον ἐκ δεξιῶν τῆς δυνάμεως καὶ ἐρχό/
τια μενον ἐπὶ τῶν νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ.* Τό
ς τε ὁ ἀρχιερεὺς διέῤῥηξε τὰ ἱμάτια αὐ
τιβ τοῦ λέγων, ὅτι ἐβλασφήμησε. *Τί
ϛ ἔτι χρείαν ἔχομεν μαρτύρων; ἴδου
νῦν ἠκούσατε τὴν βλασφημίαν αὐ/
τοῦ. τί ὑμῖν δοκεῖ; οἱ δὲ ἀποκριθέν/
τιγ τες εἶπον. ἔνοχος θανάτου ἐστί. *Τό/
α τε ἐνέπτυσαν εἰς τὸ πρόσωπον αὐ/
τοῦ, καὶ ἐκολάφισαν αὐτόν. οἱ δὲ ἐ-
ῤῥάπισαν λέγοντες. προφήτευσον ἡ/
μῖν χριστέ, τίς ἐστιν ὁ παίσας σε.
τιδ Ο δὲ πέτρος ἔξω ἐκάθητο ἐν τῇ αὐλῇ
α καὶ προσῆλθεν αὐτῷ μία παιδίσκη
λέγουσα. καὶ σὺ ἦσθα μετὰ Ἰησοῦ τοῦ
γαλιλαίου. ὁ δὲ ἠρνήσατο ἔμπροσθεν
πάντων, λέγων. οὐκ οἶδα τί λέγεις
τιε *Ἐξελθόντα δὲ αὐτὸν εἰς τὸν πυλῶνα
α εἶδεν αὐτὸν ἄλλη, καὶ λέγει τοῖς ἐκεῖ,
καὶ οὗτος ἦν μετὰ Ἰησοῦ τοῦ ναζωραίου.
καὶ πάλιν ἠρνήσατο μεθ' ὅρκου, ὅτι οὐκ
οἶδα τὸν ἄνθρωπον. μετὰ μικρὸν δὲ
προσελθόντες οἱ ἑστῶτες, εἶπον τῷ
πέτρῳ. ἀληθῶς καὶ σὺ ἐξ αὐτῶν εἶ,
καὶ γὰρ ἡ λαλιά σου δῆλόν σε ποιεῖ.
Τότε ἤρξατο καταναθεματίζειν καὶ
ὀμνύειν, ὅτι οὐκ οἶδα τὸν ἄνθρωπον, καὶ
τις εὐθέως ἀλέκτωρ ἐφώνησε. *Καὶ ἐμ
β νήσθη ὁ πέτρος τοῦ ῥήματος Ἰησοῦ, εἰρη
κότος αὐτῷ, ὅτι πρὶν ἀλέκτορα φω
νῆσαι, τρὶς ἀπαρνήσῃ με. καὶ ἐξελθὼν
τιζ ἔξω, ἔκλαυσε πικρῶς. *Πρωίας δὲ γε
β νομένης, συμβούλιον ἔλαβον πάντες
οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι τοῦ λαοῦ
κατὰ τοῦ Ἰησοῦ, ὥστε θανατῶσαι αὐτόν
τιη *Καὶ δήσαντες αὐτὸν, ἀπήγαγον καὶ
α παρέδωκαν αὐτὸν ποντίῳ πιλάτῳ
τιθ τῷ ἡγεμόνι. *Τότε ἰδὼν ἰούδας ὁ
ι παραδιδοὺς αὐτὸν ὅτι κατεκρίθη, με/
ταμεληθεὶς, ἀπέστρεψε τὰ τριάκον
τα ἀργύρια τοῖς ἀρχιερεῦσι, καὶ τοῖς
πρεσβυτέροις λέγων. ἥμαρτον, παρα
δοὺς αἷμα ἀθῶον. οἱ δὲ εἶπον, τί
πρὸς ἡμᾶς; σὺ ὄψει. καὶ ῥίψας τὰ ἀρ/
γύρια ἐν τῷ ναῷ ἀνεχώρησε, καὶ ἀ/
πελθὼν ἀπήγξατο. οἱ δὲ ἀρχιερεῖς
λαβόντες τὰ ἀργύρια, εἶπον. οὐκ ἔξε
στι βαλεῖν αὐτὰ εἰς τὸν κορβονᾶν, ἐπεὶ
τιμὴ αἵματός ἐστι, συμβούλιον δὲ λα
βόντες ἠγόρασαν ἐξ αὐτῶν τὸν ἀ/
γρὸν τοῦ κεραμέως εἰς ταφὴν τοῖς
ξένοις. διὸ ἐκλήθη ὁ ἀγρὸς ἐκεῖνος,
ἀγρὸς

dentem à dextris uirtutis,& ueni
entem in nubibus cœli. Tũc prin
ceps ſacerdotũ diſcidit ueſtimen
ta ſua,dicẽs:Proloquutus eſt bla/
ſphemiam:quid inſuper egemus
teſtibus? Ecce nunc audiſtis bla/
ſphemiã eius:quid uobis uidetᷣ?
At illi reſpõdentes dixerũt:Reus
eſt mortis. Tũc expuerũt in faciẽ
eius,& colaphis eũ cæciderũt.alij
aũt palmas in faciẽ eius dederunt
dicentes:Vaticinare nobis Chri/
ſte,quis eſt qui te percuſſit?Petr⁹
uero ſedebat foris in atrio,& ac/
ceſſit ad eũ una ancillula dicens:
ξς Et tu cũ Ieſu Galilæo eras. At ille
negauit corã omibus,dicens:Ne/
ſcio quid dicas. Cũ autẽ exiſſet in
ueſtibulũ,uidit eum altera ancilla
& ait his qui erant ibi: Et hic erat
cũ Ieſu Nazareno. Et iterũ nega/
uit cũ iureiurando:Non noui ho
minem.Et poſt puſillũ acceſſerũt
qui ſtabant,& dixerũt Petro:Ve/
re & tu ex illis es, nam & loquela
tua te manifeſtũ facit. Tũc cœpit
execrari & iurare, qđ non noſſet
hoiem.Et cõtinuo gall⁹ cãtauit.Et
recordat⁹ eſt Petr⁹ uerbi Ieſu,qui
dixerat ei:Priuſq̃ gallus cãtet,ter
me negabis.Et egreſſus foras,fle/
uit amare. Mane aũt facto,cõſi
lium inierũt omes principes ſacer
dotũ et ſeniores populi aduerſus
Ieſũ,ut eũ morti traderent. Et uin
ctum eũ adduxerũt & tradiderũt
Pontio Pilato præſidi.Tũc uidẽs
ξζ Iudas, qui eũ prodiderat,qđ da/
mnatus eſſet, pœnitentia ductus
retulit triginta argẽteos principi/
bus ſacerdotũ & ſenioribus,dicẽs
Peccaui,prodens ſanguinẽ inno/
xiũ.At illi dixerunt:quid ad nos?
tu uideris. Et proiectis argenteis
in tẽplo,receſſit,et abiens laqueo
ſe ſuſpendit. Principes autẽ ſacer
dotũ acceptis argenteis, dixerũt:
Nõ licet eos mittere in corbonã,
quia preciũ ſanguinis eſt. Conſi/
lio aũt inito,emerunt ex illis agrũ
figuli,in ſepulturam peregrinorũ:
quapropter uocatus eſt ager ille,
ager

dentẽ a dextris uirtutis dei,
& uenientẽ in nubib⁹ cœli.
Tũc princeps ſacerdotũ ſci/
dit ueſtimẽta ſua,dicẽs: Bla
ſphemauit.Quid adhuc e/
gemus teſtib⁹?Ecce nũc au
diſtis blaſphemiam.Quid
uobis uidetᷣ?At illi reſpõdẽ
tes dixerũt: Reus eſt mortis
Tũc expuerũt in faciẽ ei⁹:&
colaphis eũ cæciderũt. Alij
aũt palmas in faciẽ eius de/
derunt,dicẽtes:Prophetiza
nobis Chriſte: q̃s eſt qui te
ꝑcuſſit?Petrus uero ſedebat
foris in atrio : & acceſſit ad
eum una ancilla,dicẽs:Et tu
cum Ieſu Galilæo eras.At il
le negauit corã omibus, di/
cẽs:Neſcio quid dicis.Exeũ
te aũt illo ianuã, uidit eũ a/
lia ancilla,& ait his qui erãt
ibi:Et hic erat cũ Ieſu Naza
reno. Et iterũ negauit cũ iu/
ramẽto:quia nõ noui homi
nẽ.Et poſt puſillũ acceſſerũt
qui ſtabãt,& dixerũt Petro:
Vere & tu ex illis es.Nã & lo
quela tua te manifeſtũ facit.
Tũc cœpit deteſtari & iura/
re: q̃a nõ nouiſſet hominẽ.
Et cõtinuo gall⁹ cãtauit. Et
recordatus eſt Petrus uerbi
Ieſu quod dixerat : priuſq̃
gallus cantet, ter me nega/
bis. Et egreſſus foras, fleuit
amare. Mane aũt facto cõ XXVII.
ciliũ inierunt omnes princi
pes ſacerdotũ & ſeniores po
puli aduerſum Ieſum,ut eũ
morti traderẽt. Et uinctum
adduxerũt eũ & tradiderũt
Põtio Pilato præſidi. Tũc ui
dens Iudas qui eũ tradidit
quod dãnatus eſſet,pœnitẽ
tia duct⁹,retulit triginta ar/
genteos principib⁹ ſacerdo
tum & ſeniorib⁹, dicẽs: Pec/
caui tradẽs ſanguinẽ iuſtũ.
At illi dixerunt: Quid ad
nos? Tu uideris. Et ꝓiectis
argẽteis in tẽplo receſſit: &
abiens laqueo ſe ſuſpendit.
Principes aũt ſacerdotũ ac/
ceptis argẽteis, dixerũt: Nõ
licet eos mittere in corbonã
q̃a preciũ ſanguinis eſt: cõ/
cilio aũt inito emerũt ex illis
agrũ figuli in ſepulturã pe/
regrinorũ:ꝓpter hoc uocat⁹
eſt ager ille Acheldemach,
f hoc eſt

ἀγρὸς αἵματος, ἕως τῆς σήμερον. τό/
τε ἐπληρώθη τὸ ῥηθὲν διὰ ἱερεμίου τοῦ
» προφήτου λέγοντος. καὶ ἔλαβον τὰ
» τριάκοντα ἀργύρια τὴν τιμὴν τοῦ τε/
» τιμημένου· ὃν ἐτιμήσαντο ἀπὸ υἱῶν
» ἰσραὴλ, καὶ ἔδωκαν αὐτὰ εἰς τὸν ἀ/
γρὸν τοῦ κεραμέως, καθὼς συνέταξέ
τκ μοι κύριος. * ὁ δὲ ἰησοῦς ἔστη ἔμπρο/
α σθεν τοῦ ἡγεμόνος, καὶ ἐπηρώτησεν αὐ
τὸν ὁ ἡγεμὼν λέγων, σὺ εἶ ὁ βασι/
τκα λεὺς τῶν ἰουδαίων; * ὁ δὲ ἰησοῦς ἔφη
Δ αὐτῷ. σὺ λέγεις. καὶ ἐν τῷ κατηγο/
ρεῖσθαι αὐτὸν ὑπὸ τῶν ἀρχιερέων καὶ τῶν πρεσ
βυτέρων, οὐδὲν ἀπεκρίνατο. τότε λέ/
γει αὐτῷ ὁ πιλᾶτος, οὐκ ἀκούεις πό
σα σου καταμαρτυροῦσι; καὶ οὐκ ἀπε
κρίθη αὐτῷ πρὸς οὐδὲ ἓν ῥῆμα, ὥστε
τκβ θαυμάζειν τὸν ἡγεμόνα λίαν. * κατὰ
β δὲ ἑορτὴν εἰώθει ὁ ἡγεμὼν ἀπολύειν
ἕνα τῷ ὄχλῳ δέσμιον, ὃν ἤθελον.
τκγ * εἶχον δὲ τότε δέσμιον ἐπίσημον
δ λεγόμενον βαραββᾶν. συνηγμένων
οὖν αὐτῶν, εἶπεν αὐτοῖς ὁ πιλᾶτος.
τίνα θέλετε ἀπολύσω ὑμῖν, βαραβ
βᾶν, ἢ ἰησοῦν τὸν λεγόμενον χριστόν;
ᾔδει γὰρ, ὅτι διὰ φθόνον παρέδωκαν
τκδ αὐτόν. * καθημένου δὲ αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ βή
ι ματος, ἀπέστειλε πρὸς αὐτὸν ἡ γυνὴ
αὐτοῦ λέγουσα. μηδέν σοι καὶ τῷ δι
καίῳ ἐκείνῳ, πολλὰ γὰρ ἔπαθον σήμε
τκε ρον κατ᾽ ὄναρ δι᾽ αὐτόν. * οἱ δὲ ἀρ/
α χιερεῖς, καὶ οἱ πρεσβύτεροι ἔπεισαν
τοὺς ὄχλους, ἵνα αἰτήσωνται τὸν βαραβ
βᾶν, τὸν δὲ ἰησοῦν ἀπολέσωσιν. ἀπο
κριθεὶς δὲ ὁ ἡγεμὼν εἶπεν αὐτοῖς. τί
να θέλετε ἀπὸ τῶν δύο ἀπολύσω ὑ/
μῖν; οἱ δὲ εἶπον. βαραββᾶν. λέγει αὐ
τκς τοῖς ὁ πιλᾶτος. * τί οὖν ποιήσω ἰη
α σοῦν τὸν λεγόμενον χριστόν; λέγου/
σιν αὐτῷ πάντες. σταυρωθήτω. ὁ δὲ
ἡγεμὼν ἔφη, τί γὰρ κακὸν ἐποίησεν;
οἱ δὲ περισσῶς ἔκραζον, λέγοντες. σταυ
τκζ ρωθήτω. * ἰδὼν δὲ ὁ πιλᾶτος, ὅτι
ι οὐδὲν ὠφελεῖ, ἀλλὰ μᾶλλον θόρυβος
γίνεται, λαβὼν ὕδωρ ἀπενίψατο
τὰς χεῖρας ἀπέναντι τοῦ ὄχλου, λέ/
γων. ἀθῷός εἰμι ἀπὸ τοῦ αἵματος τοῦ
δικαίου τούτου, ὑμεῖς ὄψεσθε. καὶ ἀπο/
κριθεὶς πᾶς ὁ λαὸς εἶπεν. τὸ αἷμα
αὐτοῦ ἐφ᾽ ἡμᾶς καὶ ἐπὶ τὰ τέκνα ἡμῶν
τκη * τότε ἀπέλυσεν αὐτοῖς τὸν βαραβ
α βᾶν, τὸν δὲ ἰησοῦν φραγελλώσας, παρέ
δωκεν

ager sanguinis, usq; in hodiernū diem. Tunc impletū est quod di/ctum est per Hieremiā prophetam dicentē: Et acceperunt triginta argenteos preciū æstimati, quē æstimatū emerunt à filijs Israël: & dederūt eos in agrum figuli, sicut cōstituit mihi dominus. Iesus aūt stetit ante præsidem, & interrogauit eum præses, dicens: Tu es rex Iudæorū? Dicit illi Iesus: Tu dicis Et cum accusaretur à principibus sacerdotum & senioribus, nihil respondit. Tūc dicit illi Pilatus: Nō audis quàm multa aduersum te dicunt testimonia? Et nō respon/dit ei ad ullum uerbum, ita ut miraretur præses uehementer. In fe/sto autem consueuerat præses turbæ dimittere unum uinctū quem uoluissent. Habebat aūt tunc uinctum insignem, qui dicebatur Barabbas. Congregatis ergo illis, dixit Pilatus: Vtrum uultis dimittā uobis Barabbam an Iesum, qui dicitur Christus? Sciebat em̄ quod propter inuidiā tradidissent eū. Sedente aūt illo pro tribunali, misit ad eum uxor eius, dicēs: Nihil tibi cum iusto illo, multa em̄ pas/sa sum hodie in somnis propter eum. Principes autē sacerdotū & seniores persuaserūt turbis, ut peterent Barabbā, Iesum uero per/derent. Respōdens aūt præses ait illis: Vtrū uultis uobis è duobus dimittā? At illi dixerūt, Barabbā. Dixit illis Pilatus: Quid igitur fa/ciam Iesu, qui dicit̄ Christus? Di/cunt ei omnes, Crucifigatur. Præses aūt ait: Quid enim mali fecit? At illi magis clamabant, dicentes Crucifigatur. Videns autem Pilatus quod nihil proficeret, sed ma/gis tumultus fieret, accepta aqua, abluit manus corā populo, dicēs: Innocens ego sum à sanguine huius iusti, uos uideritis. Et respon/dens uniuersus popul⁹, dixit: Sanguis eius super nos & super filios nostros. Tunc dimisit illis Barabbam, Iesum autem flagellatū tra/didit

hoc est ager sanguinis usq; in hodiernū diē. Tūc impletum est quod dictū est per Hieremiā prophetā, dicentem: Et acceperunt triginta argēteos preciū appreciati quē appreciauerunt a filijs Israel, & dederūt eos in agrū figuli sicut cōstituit mihi dominus. Iesus autē stetit ante præsidē, & interrogauit eū præses, dicēs. Tu es rex Iudæorū? Dixit illi Iesus: Tu dicis. Et cū accusaret̄ a principib⁹ sacerdotū & senioribus, nihil respōdit. Tūc dicit illi Pilat⁹: Nō audis quāta aduersum te dicūt testimonia? Et nō respōdit ei ad ullum uerbū: ita ut miraret̄ præses uehementer. Per diē aūt solennē cōsueuerat præses populo dimittere unum uinctū quē uoluissent. Habebat aūt tunc unū uinctū insignē qui dicebat̄ Barrabas. Cōgregatis ergo illis, dixit Pilat⁹: Quē uultis dimittā uobis: Barrabā, an Iesum qui dicit̄ Christ⁹? Sciebat em̄ qd̄ per inuidiā tradidissent eū. Sedente autē illo pro tribunali, misit ad eum uxor eius, dicēs: Nihil tibi & iusto illi: multa em̄ passa sum hodie per uisum ꝓpter eū. Principes autē sacerdotū & seniores psuaserūt populis ut peterēt Barrabam: Iesum uero pderēt. Respōdēs aūt præses ait illis: Quē uultis uobis de duob⁹ dimitti? At illi dixerūt: Barrabā. Dixit illis Pilat⁹. Quid igit̄ faciam de Iesu qui dicit̄ Christus? Dicūt omes: Crucifigat̄. Ait illis præses: Quid em̄ mali fecit? At illi magis clamabāt, dicētes: Crucifigatur. Videns autē Pilatus quia nihil ꝓficeret, sed magis tumult⁹ fieret: accepta aqua, lauit manus corā populo, dicēs: Innocens ego sum a sanguine huius iusti, uos uideritis. Et respōdens uniuersus populus, dixit: Sanguis eius super nos & super filios nostros. Tunc dimisit illis Barrabam: Iesum aūt flagellatum tradi/dit eis

τκθ δῶκεν ἵνα σταυρωθῇ. * Τότε οἱ στρατι/
δ ῶται τοῦ ἡγεμόνος παραλαβόντες τὸν
ἰησοῦν εἰς τὸ πραιτώριον, συνήγα/
γον ἐπ᾽ αὐτὸν ὅλην τὴν σπεῖραν. καὶ
ἐκδύσαντες αὐτὸν, περιέθηκαν αὐτῷ
χλαμύδα κοκκίνην, καὶ πλέξαντες
στέφανον ἐξ ἀκανθῶν, ἐπέθηκαν ἐπὶ
τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ, καὶ κάλαμον ἐ/
πὶ τὴν δεξιὰν αὐτοῦ, καὶ γονυπετήσαν
τες ἔμπροσθεν αὐτοῦ, ἐνέπαιζον αὐ
τῷ λέγοντες. χαῖρε ὁ βασιλεὺς τῶν
τλ ἰουδαίων. * Καὶ ἐμπτύσαντες εἰς αὐ
ς τὸν, ἔλαβον τὸν κάλαμον, καὶ ἔτυπτον
εἰς τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ. καὶ ὅτε ἐνέπαι/
ξαν αὐτῷ, ἐξέδυσαν αὐτὸν τὴν χλα
μύδα, καὶ ἐνέδυσαν αὐτὸν τὰ ἱμάτια
αὐτοῦ, καὶ ἀπήγαγον αὐτὸν εἰς τὸ σταυ/
τλα ρῶσαι. * Ἐξερχόμενοι δὲ εὗρον ἄν/
α θρωπον κυρηναῖον, ὀνόματι σίμωνα
τοῦτον ἠγγάρευσαν, ἵνα ἄρῃ τὸν σταυρὸν
τλβ αὐτοῦ. * Καὶ ἐλθόντες εἰς τόπον λε/
α γόμενον γολγοθᾶ, ὅς ἐστι λεγόμε/
τλγ νος κρανίου τόπος. * Ἔδωκαν αὐτῷ
Δ πιεῖν ὄξος μετὰ χολῆς μεμιγμέ/
νον. καὶ γευσάμενος, οὐκ ἤθελε πιεῖν.
τλδ * Σταυρώσαντες δὲ αὐτὸν, διεμερίσαν
α το τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, βάλλοντες κλῆρον
» ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν ὑπὸ τοῦ προφή/
» του. διεμερίσαντο τὰ ἱμάτιά μου ἑαυ
» τοῖς, καὶ ἐπὶ τὸν ἱματισμόν μου ἔβαλον
κλῆρον. καὶ καθήμενοι ἐτήρουν αὐτὸν
τλε ἐκεῖ. * Καὶ ἐπέθηκαν ἐπάνω τῆς κεφα
α λῆς αὐτοῦ τὴν αἰτίαν αὐτοῦ γεγραμ/
μένην, οὗτός ἐστιν Ἰησοῦς ὁ βασι/
τλς λεὺς τῶν ἰουδαίων. * Τότε σταυροῦνται
α σὺν αὐτῷ δύο λῃσταὶ, εἷς ἐκ δεξιῶν
τλζ καὶ εἷς ἐξ εὐωνύμων. * Οἱ δὲ παραπο/
ς ρευόμενοι, ἐβλασφήμουν αὐτὸν, κινοῦν
τες τὰς κεφαλὰς αὐτῶν, καὶ λέγοντες.
ὁ καταλύων τὸν ναὸν, καὶ ἐν τρισὶν ἡ/
μέραις οἰκοδομῶν, σῶσον σεαυτόν
εἰ υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ, κατάβηθι ἀπὸ τοῦ σταυ
τλη ροῦ. * Ὁμοίως καὶ οἱ ἀρχιερεῖς ἐμπαί/
β ζοντες μετὰ τῶν γραμματέων καὶ πρεσ
βυτέρων, ἔλεγον. ἄλλους ἔσωσεν, ἑ/
αυτὸν οὐ δύναται σῶσαι. εἰ βασι/
λεὺς ἰσραὴλ ἐστι, καταβάτω νῦν ἀπὸ
τοῦ σταυροῦ, καὶ πιστεύσομεν αὐτῷ. πέ
ποιθεν ἐπὶ τὸν θεὸν, ῥυσάσθω νῦν αὐ
τὸν, εἰ θέλει αὐτόν. εἶπε γὰρ, ὅτι θεοῦ
τλθ εἰμὶ υἱός. * Τὸ δ᾽ αὐτὸ καὶ οἱ λῃσταὶ οἱ
β συσταυρωθέντες αὐτῷ, ὠνείδιζον αὐ

didit ut crucifigeretur. tunc mili/
tes præsidis suscipientes Iesum in
prætorio, congregauerũt ad eum
uniuersam cohortem. Et cum ex/
uissent eũ, circundederunt ei chla
mydem coccinam, et coronã de
spinis contextam imposuerũt su/
per caput eius, & harundinem in
dexteram eius, et genu flexo ante
eum, illudebant ei, dicentes: Aue
rex Iudæorũ. Et cum expuissent
in eum, acceperunt harundinem
& percutiebãt caput eius. Et post
quam illusissent ei, exuerunt eum
chlamyde, & induerunt eum ue/
stimentis suis, & abduxerũt eum
ut crucifigerent. Exeuntes autem
inuenerunt hominem Cyrenæũ,
nomine Simonem: hunc adege/
runt, ut tolleret crucẽ eius. Et ue/
nerunt in locum, qui dicitur gol/
gotha, quod est caluariæ locus. Et
dederunt ei acetum bibere cũ fel/
le mixtũ: & cum gustasset, noluit
bibere. Postquã autem crucifixe/
runt eum, diuiserunt uestimenta
eius, sortem mittentes: ut implere
tur quod dictum est per prophe/
tam: Diuiserunt sibi uestimenta
mea, & super uestimentũ meum
miserunt sortem. Et sedentes ser/
uabant eum ibi. Et imposuerant
sup caput eius causam ipsius scri/
ptam: Hic est Iesus rex Iudæorũ.
Tunc crucifiguntur cum eo duo
latrones, unus à dextris, & alter à
sinistris. Prætereuntes autem con
uitia iaciebant in eum, mouentes
capita sua, & dicentes: Tu ille qui
destruebas templum, & in triduo
ædificabas: serua temetipsum. *Si* fi
lius dei es, descende de cruce. *Si/*
militer & principes sacerdotum,
illudentes cum scribis & seniori/
bus, dicebant: Alios seruauit, se/
ipsum non potest seruare. *Si* rex
Israël est, descendat nunc de cru/
ce, & credemus ei. Confidit in
deo, liberet eum nũc si uult eum.
Dixit enĩ, filius dei sum. Idipsum
autem & latrones, qui crucifixi e/
rant cum eo, exprobrabant ei.

dit eis ut crucifigeretur: tũc
milites præsidis suscipiẽtes
Iesum in prætorio, congre/
gauerunt ad eum uniuer/
sam cohortẽ: & exuẽtes eũ,
chlamydẽ coccineã circũde
derũt ei. Et plectẽtes coronã
de spinis, deposuerũt super
caput eius: & harundinẽ in
dextera eius: & genuflexo
ante eũ, illudebãt ei, dicẽtes:
Aue rex Iudæorũ. Et expuẽ
tes in eum, acceperũt harun
dinẽ & percutiebant caput
eius. Et postquã illuserũt ei,
exuerũt eũ chlamydẽ & in/
duerũt eũ uestimẽtis eius &
duxerũt eũ ut crucifigerẽt.
Exeuntes aũt inuenerũt ho
minẽ Cyreneũ nomine Si/
monem: hũc angariauerũt
ut tolleret crucẽ eius. Et ue/
nerunt in locũ qui dicitur:
Golgatha: quod est Calua/
riæ locus. Et dederunt ei ui/
num bibere cũ felle mixtũ.
Et cũ gustasset, noluit bibe/
re. Postquã autẽ crucifixe/
runt eum, diuiserũt uestimẽ
ta eius, sortẽ mittentes: ut
impleretur quod dictũ est
per prophetam, dicẽtem:
Diuiserunt sibi uestimenta
mea: & super uestem me/
am miserũt sortem. Et se/
dentes seruabant eum. Et
imposuerũt super caput e/
ius causam ipsius scriptam:
Hic est Iesus rex Iudæorũ.
Tunc crucifixi sunt cum eo
duo latrones: unus a de/
xtris, & unus a sinistris.
Prætereũtes autem blasphe
mabant eum, mouẽtes ca/
pita sua, & dicẽtes: Vah qui
destruis templum dei, & in
triduo illud reædificas: Sal
ua temetipsum: si filius dei
es, descẽde de cruce. Simi/
liter, & principes sacerdo/
tum illudentes cum scribis
& senioribus, dicebãt: Ali/
os saluos fecit, seipsum nõ
potest saluum facere: Si rex
Israel est, descendat nunc
de cruce, & credimus ei. Cõ
fidit in deo: liberet eũ nunc
si uult. Dixit enim quia fili/
us dei sum. Idipsum autẽ &
latrones qui crucifixi erant
cum eo improperabant ei.

τμ τόν. * Ἀπὸ δὲ ἕκτης ὥρας σκότος
β ἐγένετο ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν ἕως ὥ/
τμα ρας ἐννάτης. * Περὶ δὲ τὴν ἐννάτην ὥ/
5 ραν ἀνεβόησεν ὁ Ἰησοῦς φωνῇ μεγά
λῃ, λέγων. Ηλεὶ ἠλεί, λαμᾶ σαβαχ/
θανί. τοῦτ' ἔστιν, θεέ μου, θεέ μου, ἵνα τί
με ἐγκατέλιπες; Τινὲς δὲ τῶν ἐκεῖ ἑστώ
των ἀκούσαντες, ἔλεγον, ὅτι ἠλίαν
τμβ φωνεῖ οὗτος. * Καὶ εὐθέως δραμὼν
6 εἷς ἐξ αὐτῶν, καὶ λαβὼν σπόγγον,
πλήσας τε ὄξους, καὶ περιθεὶς καλάμῳ
ἐπότιζεν αὐτόν. οἱ δὲ λοιποὶ ἔλεγον
ἄφες, ἴδωμεν εἰ ἔρχεται ἠλίας σώ
τμγ σων αὐτόν. * Ὁ δὲ Ἰησοῦς πάλιν κρά
α ξας φωνῇ μεγάλῃ, ἀφῆκε τὸ πνεῦμα
τμδ * καὶ ἰδοὺ τὸ καταπέτασμα τοῦ ναοῦ
β ἐσχίσθη εἰς δύο, ἀπὸ ἄνωθεν ἕως κάτω
τμε * καὶ ἡ γῆ ἐσείσθη, καὶ αἱ πέτραι ἐσχί
ι σθησαν, καὶ τὰ μνημεῖα ἀνεῴχθησαν,
καὶ πολλὰ σώματα τῶν κεκοιμημέ
νων ἁγίων ἠγέρθη, καὶ ἐξελθόντες ἐκ
τῶν μνημείων μετὰ τὴν ἔγερσιν αὐ/
τοῦ, εἰσῆλθον εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν,
τμϛ καὶ ἐνεφανίσθησαν πολλοῖς. * Ὁ δὲ
6 ἑκατόνταρχος καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ τη
ροῦντες τὸν Ἰησοῦν, ἰδόντες τὸν σεισ/
μὸν καὶ τὰ γενόμενα, ἐφοβήθησαν
σφόδρα, λέγοντες. ἀληθῶς θεοῦ υἱὸς
τμζ ἦν οὗτος, * Ἦσαν δὲ ἐκεῖ γυναῖκες
5 πολλαί, ἀπὸ μακρόθεν θεωροῦσαι, αἵ
τινες ἠκολούθησαν τῷ Ἰησοῦ ἀπὸ τῆς
γαλιλαίας, διακονοῦσαι αὐτῷ, ἐν
αἷς ἦν μαρία ἡ μαγδαληνή, καὶ μα
ρία ἡ τοῦ ἰακώβου καὶ ἰωσῆ μήτηρ, καὶ
τμη ἡ μήτηρ τῶν υἱῶν ζεβεδαίου. * Ὀψίας ξη
α δὲ γενομένης, ἦλθεν ἄνθρωπος πλου/
σιος ἀπὸ ἀριμαθαίας, τὸ ὄνομα ἰω/
σήφ, ὃς καὶ αὐτὸς ἐμαθήτευσε τῷ Ἰη
σοῦ. οὗτος προσελθὼν τῷ πιλάτῳ
ᾐτήσατο τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ. τότε ὁ πι
λᾶτος ἐκέλευσεν ἀποδοθῆναι τὸ σῶ
τμθ μα. * Καὶ λαβὼν τὸ σῶμα ὁ ἰωσὴφ
α ἐνετύλιξεν αὐτὸ σινδόνι καθαρᾷ, καὶ
ἔθηκεν αὐτὸ ἐν τῷ καινῷ αὐτοῦ μνη/
μείῳ, ὃ ἐλατόμησεν ἐν τῇ πέτρᾳ, καὶ
προσκυλίσας λίθον μέγαν τῇ θύρᾳ
τν τοῦ μνημείου, ἀπῆλθεν. Ἦν δὲ ἐκεῖ μα/
5 ρία ἡ μαγδαληνὴ καὶ ἡ ἄλλη μαρία,
τνα καθήμεναι ἀπέναντι τοῦ τάφου. * Τῇ δὲ
ι ἐπαύριον ἥτις ἐστὶ μετὰ τὴν παρασκευ/
ήν, συνήχθησαν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ φα
ρισαῖοι πρὸς πιλᾶτον, λέγοντες. κύ/
ριε, ἐμνή

A sexta autē hora tenebræ factæ
sunt super uniuersam terram usq;
ad horam nonam, & circa horā
nonam clamauit Iesus uoce ma/
gna, dicēs: Eli eli lama sabachtha/
ni: Hoc est, Deus meus, deus me/
us, cur deseruisti me? Quidā au/
tem illic stantium, cum audissent
dicebant, Heliā uocat iste. Et con
tinuo currens unus ex eis, cū ac/
ceptam spongiā implesset aceto,
imposuit harundini, dabatq; ei ut
biberet. Cæteri uero dicebāt: sine,
uideamus an ueniat Helias libe/
raturus eum. Iesus autē cum iterū
clamasset uoce magna, emisit spi/
ritum. Et ecce uelum templi scis/
sum est in duas partes à summo
usq; ad imum. & terra mota est,
& petræ scissæ sunt, & monumen
ta apta sunt, & multa corpora san
ctorū, qui dormierant, surrexerūt
& egressi è monumentis post re/
surrectionē eius, uenerunt in san
ctam ciuitatē, & apparuerūt mul
tis. Centurio uero & qui cum eo
erāt custodientes Iesum, uiso ter/
ræ motu, & his quæ facta fuerant
timuerūt ualde, dicētes: Vere filius
dei erat iste. Erāt aūt ibi mulieres
multæ, è lōginquo spectātes, quæ
secutæ fuerāt Iesum à Galilæa, mi
nistrātes ei: inter quas erat Maria
Magdalene, & Maria Iacobi, &
Iose mater, & mater filiorū Zebe
dæi. Cum aūt uespera facta esset,
uenit homo diues ab Arimathæa
nomīe Ioseph, qui & ipse discipu/
lus erat Iesu, hic accessit ad Pilatū,
ac postulauit corpus Iesu. Tūc Pi
latus iussit reddi corpus. Et cum
accepisset corpus Ioseph, inuol/
uit illud sindone mūda: posuitq;
illud in monumento suo nouo,
quod exciderat in petra: & aduo
luto saxo ingenti ad ostiū monu/
menti, abijt. Erat autē ibi Maria
magdalene & altera Maria, seden
tes contra sepulchrū. Postero aūt
die quæ sequitur parasceuen, con
uenerūt principes sacerdotum &
pharisæi ad Pilatū, dicentes: Do/
mine,

A sexta autē hora tenebræ
factæ sunt super uniuersam
terrā usq; ad horā nonā. Et
circa horam nonam clama
uit Iesus uoce magna, di/
cens: Eli eli lamma azab/
thani: Hoc est, Deus meus,
deus meus, ut quid dereli/
quisti me? Quidā autē illic
stantes & audiētes, dicebāt:
Heliam uocat iste. Et conti/
nuo currēs unus ex eis ac/
ceptā spongiā impleuit ace/
to: & imposuit harundini &
dabat ei bibere. Cæteri ue/
ro dicebāt: Sine, uideamus
an ueniat Helias liberās eū.
Iesus aūt iterū clamans uo/
ce magna, emisit spiritū. Et
ecce uelū tēpli scissum est in
duas partes, a summo usq;
deorsum. Et terra mota est:
& petræ scissæ sunt: & monu
mēta aperta sunt: & multa
corpora sanctorū qui dor/
mierāt, surrexerūt. Et exeū/
tes de monumentis post re/
surrectionē eius uenerūt in
sanctā ciuitatē: & apparue/
runt multis. Cēturio aūt &
qui cū eo erāt custodiētes Ie
sum, uiso terræmotu & his
quæ fiebāt, timuerūt ualde,
dicētes: Vere filius dei erat
iste. Erant aūt ibi mulieres
multæ a lōge quæ secutæ e/
rant Iesum a Galilæa mini/
strātes ei: īter quas erat Ma
ria Magdalene & Maria Ia
cobi & Ioseph mater, & ma
ter filiorū Zebedæi. Cū aūt
sero factū esset, uenit quidā
homo diues ab Arimathia
nomine Ioseph: qui & ipse
discipulus erat Iesu. Hic ac/
cessit ad Pilatū, & petijt cor/
pus Iesu. Tūc Pilatus iussit
reddi corpus. Et accepto cor/
pore Ioseph inuoluit illud
in sindone mūda: & posuit
illud in monumēto suo no/
uo: quod exciderat in pe/
tra: & aduoluit saxum ma/
gnū ad ostiū monumēti, &
abijt. Erāt aūt ibi Maria Ma
gdalene, & altera Maria se/
dentes cōtra sepulchrū. Al
tera aūt die quæ est post pa
rasceuen, conuenerūt prin/
cipes sacerdotū & pharisæi
ad Pilatum, dicentes: Do/
mine,

ρίε, ἐμνήσθημεν, ὅτι ἐκεῖνος ὁ πλά/
νος εἶπεν ἔτι ζῶν, μετὰ τρεῖς ἡμέ/
ρας ἐγείρομαι, κέλευσον οὖν ἀσ/
φαλισθῆναι τὸν τάφον ἕως τῆς τρί/
της ἡμέρας, μήποτε ἐλθόντες οἱ μα
θηταὶ αὐτοῦ κλέψωσιν αὐτὸν, καὶ εἴπω/
σιν τῷ λαῷ, ἠγέρθη ἀπὸ τῶν νεκρῶν, καὶ
ἔσται ἡ ἐσχάτη πλάνη χείρων τῆς πρώ
της. ἔφη αὐτοῖς ὁ πιλᾶτος. ἔχετε κου
στωδίαν, ὑπάγετε, ἀσφαλίσασθε ὡς
οἴδατε. οἱ δὲ πορευθέντες, ἠσφαλίσαν/
το τὸν τάφον, σφραγίσαντες τὸν λί
θον, μετὰ τῆς κουστωδίας.
τμβ̄ * Ὀψὲ δὲ σαββάτων τῇ ἐπιφωσκού/
α σῃ, εἰς μίαν σαββάτων, ἦλθεν μα/
ρία ἡ μαγδαληνὴ, καὶ ἡ ἄλλη μα/
ρία, θεωρῆσαι τὸν τάφον. καὶ ἰδοὺ
σεισμὸς ἐγένετο μέγας. ἄγγελος γὰρ
κυρίου καταβὰς ἐξ οὐρανοῦ, προσελ/
θὼν ἀπεκύλισε τὸν λίθον ἀπὸ τῆς θύ
ρας, καὶ ἐκάθητο ἐπάνω αὐτοῦ. ἦν δὲ ἡ
ἰδέα αὐτοῦ ὡς ἀστραπὴ, καὶ τὸ ἔνδυ/
μα αὐτοῦ λευκὸν ὡσεὶ χιών. ἀπὸ δὲ
τοῦ φόβου αὐτοῦ ἐσείσθησαν οἱ τηροῦν
τες, καὶ ἐγένοντο ὡσεὶ νεκροί. ἀποκρι
θεὶς δὲ ὁ ἄγγελος, εἶπεν ταῖς γυναι
ξί. μὴ φοβεῖσθε ὑμεῖς, οἶδα γὰρ ὅτι
Ἰησοῦν, τὸν ἐσταυρωμένον ζητεῖτε,
οὐκ ἔστιν ὧδε. ἠγέρθη γὰρ καθὼς εἶ/
πεν. Δεῦτε ἴδετε τὸν τόπον ὅπου ἔ/
κειτο ὁ κύριος. καὶ ταχὺ πορευθεῖσαι
εἴπατε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, ὅτι ἠ/
γέρθη ἀπὸ τῶν νεκρῶν, καὶ ἰδοὺ προ/
άγει ὑμᾶς εἰς τὴν γαλιλαίαν, ἐκεῖ
αὐτὸν ὄψεσθε, ἰδοὺ εἶπον ὑμῖν. καὶ
ἐξελθοῦσαι ταχὺ ἀπὸ τοῦ μνημείου
μετὰ φόβου καὶ χαρᾶς μεγάλης,
ἔδραμον ἐπαγγεῖλαι τοῖς μαθηταῖς
αὐτοῦ. ὡς δὲ ἐπορεύοντο ἀπαγγεῖ/
λαι τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, καὶ ἰδοὺ Ἰη
σοῦς ἀπήντησεν αὐταῖς, λέγων. χαί
ρετε. αἱ δὲ προσελθοῦσαι, ἐκράτησαν
αὐτοῦ τοὺς πόδας, καὶ προσεκύνησαν
αὐτῷ. τότε λέγει αὐταῖς ὁ Ἰησοῦς.
μὴ φοβεῖσθε. ὑπάγετε, ἀπαγγείλατε
τοῖς ἀδελφοῖς μου, ἵνα ἀπέλθωσιν
εἰς τὴν γαλιλαίαν. κἀκεῖ με ὄψονται.
πορευομένων δὲ αὐτῶν, ἰδού τινες τῆς κου/
στωδίας ἐλθόντες εἰς τὴν πόλιν, ἀπήγ/
γειλαν τοῖς ἀρχιερεῦσιν ἅπαντα τὰ γε
νόμενα. καὶ συναχθέντες μετὰ τῶν πρεσ
βυτέρων, συμβούλιόν τε λαβόντες, ἀργύ
ρια ἱκανὰ

mine, recordati sumus, quod impostor ille dixit adhuc uiuẽs: post tres dies resurgo, iube ergo muniri sepulchrum usq; in diem tertium, ne quando ueniant discipuli eius, & furetur eum, dicántque plebi, surrexit à mortuis: & erit nouissimus error peior illo priore. Ait illis Pilatus: Habetis custodiam: Ite, munite sicut scitis. Illi autem abeuntes, munierunt sepulchrum, obsignato lapide, adhibitis custodibus.

Vespera autem sabbatorum, quæ lucescit in unã sabbatorum, uenit Maria Magdalene, & altera Maria, ut uiderent sepulchrũ. Et ecce terræmotus factus est magnus. Angelus enim domini descendit de cœlo: & accedens, deuoluit lapidẽ ab ostio, sedebatq; super eũ. Erat autẽ aspectus eius sicut fulgur, & uestimentum eius candidũ sicut nix. Præ timore autem eius cõcussi sunt custodes, & facti sunt uelut mortui. Respondens autẽ angelus, dixit mulieribus: Nolite timere uos: scio enim quod Iesum, qui crucifixus est, quæritis: nõ est hic, surrexit enim sicut dixit. Venite, uidete locum ubi positus erat dominus. Et cito euntes dicite discipulis eius, quod surrexit à mortuis: & ecce præcedit uos in Galilæã, ibi eum uidebitis, ecce dixi uobis. Et digressæ celeriter à monumẽto cum timore & gaudio magno, currebãt ut renunciarent discipulis eius. Cum autem issent ad renunciandũ discipulis eius, & ecce Iesus occurrit illis, dicẽs: Auete. Illæ autẽ accesserunt & tenuerũt pedes eius, & adorauerunt eum. Tũc ait illis Iesus: Nolite timere: Ite renũciate fratribus meis, ut eant in Galilæã, & ibi me uidebũt. Quæ cum abissent, ecce quidam è custodibus uenerunt in ciuitatem, ac renunciauerunt principibus sacerdotũ omĩa quæ acciderant: & cõgregati cum senioribus, consilio habito, pecuniam co

mine, recordati sum⁹, quia seductor ille dixit adhuc uiuens: post tres dies resurgã: Iube ergo custodiri sepulchrũ usq; in diem tertiũ: ne forte ueniant discipuli eius & furẽtur eum: & dicãt plebi, surrexit a mortuis: & erit nouissimus error peior priore. Ait illis Pilatus: Habetis custodiam: Ite custodite sicut scitis. Illi autem abeuntes, munierũt sepulchrum signantes lapidem cum custodibus.

Vespere autem sabbati quæ lucescit in prima sabbati, uenit Maria Magdalene & altera Maria uidere sepulchrum. Et ecce terræmotus factus est magnus. Angelus enim domini descendit de cœlo: & accedens, reuoluit lapidem: & sedebat super eum. Erat autem aspectus eius sicut fulgur: & uestimenta eius sicut nix. Præ timore autem eius exterriti sunt custodes: & facti sunt uelut mortui. Respondens autẽ angelus dixit mulieribus. Nolite timere uos. Scio enim quod Iesum qui crucifixus est quæritis: Nõ est hic: surrexit enim sicut dixit: Venite & uidete locum ubi positus erat dominus. Et cito euntes dicite discipulis eius, quia surrexit: & ecce præcedet uos in Galilæam: Ibi eum uidebitis: ecce prædixi uobis. Et exierunt cito de monumento cũ timore & gaudio magno currentes nunciare discipulis eius. Et ecce Iesus occurrit illis, dicens: Auete. Illæ autem accesserunt & tenuerunt pedes eius: & adorauerunt eum. Tunc ait illis Iesus: Nolite timere: Ite nunciate fratribus meis ut eant in Galilæam: ibi me uidebunt. Quæ cum abijssent, ecce quidam de custodibus uenerunt in ciuitatem, & nunciauerunt principibus sacerdotum omnia quæ facta fuerant. Et cõgregati cum senioribus, consilio accepto pecuniam XXVIII.

 copio

ρια ἱκανὰ ἔδωκαν τοῖς στρατιώταις,
λέγοντες. Εἴπατε ὅτι οἱ μαθηταὶ αὐ
τοῦ νυκτὸς ἐλθόντες, ἔκλεψαν αὐτὸν
ἡμῶν κοιμωμένων. καὶ ἐὰν ἀκουσθῇ
τοῦτο ἐπὶ τοῦ ἡγεμόνος, ἡμεῖς πείσο/
μεν αὐτὸν, καὶ ὑμᾶς ἀμερίμνους ποι
ήσομεν. οἱ δὲ λαβόντες τὰ ἀργύ/
ρια, ἐποίησαν ὡς ἐδιδάχθησαν. καὶ
διεφημίσθη ὁ λόγος οὗτος παρὰ Ἰου/
δαίοις μέχρι τῆς σήμερον. οἱ δὲ ἕν/
δεκα μαθηταὶ ἐπορεύθησαν εἰς τὴν
γαλιλαίαν, εἰς τὸ ὄρος οὗ ἐτάξατο
αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς. καὶ ἰδόντες αὐτὸν προ
σεκύνησαν αὐτῷ, οἱ δὲ ἐδίστασαν. καὶ
προσελθὼν ὁ Ἰησοῦς ἐλάλησεν αὐ/
τοῖς λέγων. Ἐδόθη μοι πᾶσα ἐξου/
σία ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς. πορευθέν
τες οὖν μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔ/
θνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα
τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου
πνεύματος, διδάσκοντες αὐτοὺς
τηρεῖν πάντα ὅσα ἐνετειλάμην ὑ/
μῖν. καὶ ἰδοὺ ἐγὼ μεθ᾽ ὑμῶν εἰμι
πάσας τὰς ἡμέρας ἕως τῆς συντε/
λείας τοῦ αἰῶνος.

ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΚΑΤΑ ΜΑΤ/
ΘΑΙΟΝ ΕΥΑΓΓΕ/
ΛΙΟΥ.

niam copiosam dederunt militi/
bus, dicentes: Dicite quod disci=
puli eius nocte uenerint, & fura/
ti sint eum nobis dormientibus.
Et si hoc auditum fuerit sub præ/
side, nos persuadebimus ei, & se/
curos uos faciemus. At illi acce/
pta pecunia fecerũt sicut erãt edo
cti. Et diuulgatus est hic sermo a/
pud Iudæos usque in hodiernum
diem. Vndecim autem discipuli
abierunt in Galilæam, in mon/
tem ubi constituerat illis Iesus. Et
cum uidissent illum, adorauerũt
eum: quidam autem dubitaue/
runt. Et accedẽs Iesus, locutus est
eis, dicens: Data est mihi omnis
potestas in cœlo & in terra. eũtes
ergo docete omnes gentes, bapti
zantes eos in nomine patris & fi/
lij & spiritus sancti: docentes eos
seruare omnia quæcunq; præcepi
uobis. Et ecce ego uobiscum sum
omnibus diebus usq; ad consum/
mationem seculi.

EVANGELII SECVN
DVM MATTHAE/
VM FINIS.

copiosam dederunt militi/
bus dicẽtes: Dicite quia di
scipuli eius nocte uenerunt
& furati sunt eũ nobis dor/
mientibus. Et si hoc auditũ
fuerit a præside nos suade/
bimus ei: & securos uos fa/
ciemus. At illi accepta pe/
cunia fecerũt sicut erãt edo
cti. Et diuulgatũ est uerbũ
istud apud Iudæos usq; in
hodiernũ diẽ. Vndecim au/
tem discipuli abierũt in Ga
lilæam in mõtem ubi con/
stituerat illis Iesus. Et uidẽ/
tes eum adorauerũt: quidã
autem dubitauerũt. Et ac/
cedens Iesus, locutus est eis
dicẽs: Data est mihi omnis
potestas in cœlo & in terra.
Euntes ergo docete omnes
gentes baptizãtes eos in no
mine patris & filij & spiritus
sancti, docentes eos serua/
re omnia quæcunque man
daui uobis. Et ecce ego uo/
biscum sum omnibus die/
bus usq; ad consummatio/
nem sæculi.

FINIS.

Μάρκος μαθητὴς καὶ ἑρμηνευτὴς Πέτρου, καθὼς τοῦ Πέτρου διηγουμένου ἀκήκοε, παρακληθεὶς ἐν τῇ Ῥώμῃ παρὰ τῶν ἀδελφῶν, βραχὺ συνέταξεν εὐαγγέλιον. ὅπερ ἐντυχὼν Πέτρος ἐδοκίμασε, καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ ἀναγνωσθησόμενον αὐθεντίσας διέδωκε, καθὰ συγγράφει Κλήμης ἐν τῷ ἕκτῳ τῶν ὑποτυπώσεων λόγῳ. καὶ Παπίας Ἱεραπολίτης ἐπίσκοπος μέμνηται τούτου τοῦ Μάρκου. καὶ Πέτρος ἐν τῇ πρώτῃ ἐπιστολῇ, ἐπονομάζει Βαβυλῶνος, εἰκονικῶς Ῥώμην σημαίνων. Ἀσπάζεται ὑμᾶς φησὶν ἡ ἐν Βαβυλῶνι σὺν τῇ ἐκλεκτῇ, καὶ Μάρκος ὁ ἐμὸς υἱός. παραλαβὼν τοιγαροῦν τὸ εὐαγγέλιον ὅπερ αὐτὸς συνέταξε, καταλαμβάνει τὴν Αἴγυπτον, καὶ πρῶτος ἐν Ἀλεξανδρείᾳ Ἰησοῦν Χριστὸν κηρύττων, κατεστήσατο ἐκκλησίαν. Τοσαύτῃ παιδεύσει καὶ βίου καρτερίᾳ διέπρεψεν, ὥστε πάντας τοὺς ἀκολουθοῦντας τῷ Χριστῷ ἕπεσθαι τῇ τούτου διαγωγῇ. Ὅθεν καὶ Φίλων ὁ τῶν Ἰουδαίων ἐλλογιμώτατος, ὁρῶν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ πρώτην ἐκκλησίαν ἔτι ἰουδαΐζουσαν, ὡσανεὶ εἰς ἔπαινον τοῦ οἰκείου ἔθνους, βίβλον περὶ τῆς τούτων διαγωγῆς συνεγράψατο. καὶ ὥσπερ Λουκᾶς διηγεῖται τοὺς ἐν Ἱεροσολύμοις πιστεύσαντας πάντα ἐσχηκέναι κοινά, οὕτως κἀκεῖνος ὅπερ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἐπὶ Μάρκου τοῦ διδασκάλου ἑώρα γινόμενον, τῇ μνήμῃ παρέδωκε. τελευτήσας δὲ τῷ ὀγδόῳ τοῦ Νέρωνος ἔτει, ἀπετέθη ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, διαδεξαμένου αὐτὸν Ἀνανίου.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΕΙΣ ΤΟ ΚΑΤΑ ΜΑΡΚΟΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ ΤΟΥ ΘΕΟΦΥΛΑΚΤΟΥ ΩΣ ΔΟΚΕΙ.

Τὸ κατὰ Μάρκον εὐαγγέλιον μετὰ δέκα ἔτη τῆς Χριστοῦ ἀναλήψεως συνεγράφη ἐν Ῥώμῃ. ἦν μὲν γὰρ οὗτος ὁ Μάρκος Πέτρου μαθητής, ὃν υἱὸν αὐτοῦ ὁ Πέτρος ὀνομάζει πνευματικὸν πάντως. ἐκαλεῖτο δὲ καὶ Ἰωάννης. ἀνεψιὸς δὲ Βαρνάβα. ἀλλὰ καὶ Παύλου συνέκδημος. τέως μέντοι Πέτρῳ συνὼν τὰ πλεῖστα, καὶ ἐν Ῥώμῃ συνῆν. ἠτήσαντο οὖν αὐτὸν οἱ ἐν Ῥώμῃ πιστοί, μὴ μόνον ἀγράφως κηρύττειν, ἀλλὰ καὶ ἐγγράφως ἐκθέσθαι τὴν κατὰ Χριστὸν πραγματείαν. μόλις οὖν πεισθεὶς συνεγράψατο. τῷ δὲ Πέτρῳ ἀπεκαλύφθη παρὰ θεοῦ, ὅτι Μάρκος συνέγραψεν εὐαγγέλιον. ἰδὼν οὖν καὶ ἐπιβεβαιώσας ὡς ἀληθές, εἶτα καὶ ἐπίσκοπον αὐτὸν ἀπέστειλεν εἰς Αἴγυπτον. ἔνθα δὴ καὶ κηρύξας ἐν Ἀλεξανδρείᾳ τὴν ἐκκλησίαν συστησάμενος, τοὺς πρὸς τῷ μεσημβρινῷ κλίματι πάντας ἐφώτισεν. Ἔστιν οὖν ὁ χαρακτὴρ τοῦ εὐαγγελίου σαφής, καὶ οὐδὲν ἔχων περινενοημένον. σχεδὸν δέ τι κατὰ πάντα τῷ Ματθαίῳ συντρέχων ὁ παρὼν εὐαγγελιστής, πλὴν ὅσον ὁ Ματθαῖος πλατύτερος, καὶ ὅτι ὁ μὲν Ματθαῖος τῆς κατὰ σάρκα γεννήσεως τοῦ κυρίου ἐν ἀρχῇ μνημονεύει, οὗτος δὲ ἀπὸ τοῦ προφήτου ἤρξατο Ἰωάννου. ὅθεν τινὲς εἰ καὶ περιεργότερον δοκεῖ, τοιοῦτόν τι νόημα εἶπον ἐπὶ τοῖς εὐαγγελισταῖς, ὁ ἐπὶ τῶν χερουβὶμ καθήμενος θεός, ἃ τέσσαρα πρόσωπα ἡ γραφὴ λέγει, παρέδωκεν ἡμῖν τετράμορφον τὸ εὐαγγέλιον ἑνὶ πνεύματι συνεχόμενον. ὥσπερ οὖν τὰ χερουβὶμ ἕκαστον, ἓν μὲν πρόσωπον εἶχεν ὅμοιον λέοντι, ἕτερον δὲ ἀνθρώπῳ, καὶ ἕτερον ἀετῷ, καὶ ἕτερον μόσχῳ, οὕτως καὶ ἡ τοῦ εὐαγγελικοῦ κηρύγματος πραγματεία. τὸ μὲν κατὰ Ἰωάννην εὐαγγέλιον, ἔχει λεοντοπρόσωπον. βασιλικὸν γὰρ ὁ λέων, καὶ ἡγεμονικόν ἐστιν. ὁμοίως οὖν καὶ ὁ Ἰωάννης ἀπὸ τοῦ βασιλικοῦ καὶ δεσποτικοῦ ἀξιώματος τῆς θεότητος τοῦ λόγου ἤρξατο, εἰπών, Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος, καὶ ὁ λόγος ἦν πρὸς τὸν θεόν. τὸ δὲ κατὰ Ματθαῖον, ἀνθρωποπρόσωπον, ἀπὸ γὰρ τῆς κατὰ σάρκα γεννήσεως καὶ ἐνανθρωπήσεως τοῦ λόγου ἤρξατο. τὸ δὲ κατὰ Μάρκον, ἀετῷ παρεικαζόμενον, ἀπὸ γὰρ προφήτου ἤρξατο τοῦ Ἰωάννου. Ἡ δὲ προφητικὴ χάρις προορατικὴ οὖσα καὶ ὀξέως τὰ πόρρω βλέπουσα, ἀετός ἐστι. φασὶ γὰρ τὸν ἀετὸν ὀξυδερκέστατον εἶναι, ὥστε καὶ μόνον ἐκ τῶν ἄλλων ζώων πρὸς τὸν ἥλιον δύνασθαι ἀτενίζειν μὴ καμμύοντα. μόσχῳ δὲ ὅμοιον τὸ κατὰ Λουκᾶν, διότι ἀπὸ τῆς ἱερατείας τοῦ Ζαχαρίου ἤρξατο, ὑπὲρ τῶν ἁμαρτιῶν τοῦ λαοῦ θυμιῶντος. μόσχος δὲ ἦν ὁ θυόμενος τότε. Ἄρχεται οὖν ὁ Μάρκος τοῦ εὐαγγελίου ἀπὸ τῆς τοῦ προδρόμου διαγωγῆς καὶ ἐνδείξεως. ἄκουε οὖν τί φησίν.

Εὐαγγέλιον

ΡΧΗ τοῦ
εὐαγγελίου
Ἰησοῦ χρι/
στοῦ υἱοῦ τοῦ
θεοῦ, ὡς γέ/
γραπται ἐν
τοῖς προφή/
ᾱ ταις. * Ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω τὸν
β ἄγγελόν μου πρὸ προσώπου σου,
ὃς κατασκευάσει τὴν ὁδόν σου ἔμ/
ῑβ προσθέν σου. * Φωνὴ βοῶντος ἐν
α τῇ ἐρήμῳ, ἑτοιμάσατε τὴν ὁδὸν
κυρίου, εὐθείας ποιεῖτε τὰς τρίβους
γ̄ αὐτοῦ. * Ἐγένετο Ἰωάννης βαπτί/
ς ζων ἐν τῇ ἐρήμῳ, καὶ κηρύσσων βά/
πτισμα μετανοίας εἰς ἄφεσιν ἁ/
μαρτιῶν. Καὶ ἐξεπορεύοντο πρὸς
αὐτὸν πᾶσα ἡ Ἰουδαία χώρα, καὶ οἱ
ἱεροσολυμῖται, καὶ ἐβαπτίζοντο
πάντες ἐν τῷ Ἰορδάνῃ ποταμῷ ὑπ'
αὐτοῦ, ἐξομολογούμενοι τὰς ἁ/
μαρτίας αὐτῶν. Ἦν δὲ ὁ Ἰωάννης
ἐνδεδυμένος τρίχας καμήλου
καὶ ζώνην δερματίνην περὶ τὴν
ὀσφὺν αὐτοῦ, καὶ ἐσθίων ἀκρί/
δας καὶ μέλι ἄγριον, καὶ ἐκήρυσ/
δ̄ σε λέγων. * Ἔρχεται ὁ ἰσχυρότε/
α ρός μου ὀπίσω μου, οὗ οὐκ εἰμὶ ἱ/
κανὸς κύψας λῦσαι τὸν ἱμάντα
τῶν ὑποδημάτων αὐτοῦ. ἐγὼ μὲν
ἐβάπτισα ὑμᾶς ἐν ὕδατι, αὐτὸς δὲ
βαπτίσει ὑμᾶς ἐν πνεύματι ἁγίῳ.
Καὶ ἐγένετο ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέ/
ραις, ἦλθεν Ἰησοῦς ἀπὸ Ναζαρὲθ
ε̄ τῆς γαλιλαίας. * Καὶ ἐβαπτίσθη ὑπὸ
α Ἰωάννου εἰς τὸν Ἰορδάνην. Καὶ εὐθέως
ἀναβαίνων ἀπὸ τοῦ ὕδατος, εἶδεν
σχιζομένους τοὺς οὐρανοὺς, καὶ τὸ
πνεῦμα ὡσεὶ περιστερὰν καταβαῖ/
νον ἐπ' αὐτόν. Καὶ φωνὴ ἐγένετο ἐκ
τῶν οὐρανῶν. σὺ εἶ ὁ υἱός μου ὁ ἀγα/
ς̄ πητὸς, ἐν ᾧ εὐδόκησα. * Καὶ εὐθέως
β τὸ πνεῦμα αὐτὸν ἐκβάλλει εἰς τὴν ἔρη/
μον. Καὶ ἦν ἐκεῖ ἐν τῇ ἐρήμῳ ἡμέρας
τεσσαράκοντα, πειραζόμενος ὑπὸ
ζ̄ τοῦ σατανᾶ. * Καὶ ἦν μετὰ τῶν θηρίων,
ς καὶ οἱ ἄγγελοι διηκόνουν αὐτῷ. * Με/
η̄ τὰ δὲ τὸ παραδοθῆναι Ἰωάννην, ἦλθεν
δ Ἰησοῦς εἰς τὴν γαλιλαίαν, * κηρύσ/
σων τὸ εὐαγ/

NITIVM euangelij Iesu Christi filij dei, sicut scriptum est in Prophetis: Ecce ego mitto nuncium meum ante faciem tuam, qui præparabit uiam tuam ante te. Vox clamantis in deserto: Parate uiam domini, rectas facite semitas eius. Baptizabat Ioannes in deserto prædicās baptismum pœnitentiæ in remissionem peccatorum. Et egrediebantur ad eum tota Iudæa regio, ac Hierosolymitæ, & baptizabantur omnes ab illo in Iordane flumine, confitentes peccata sua. Erat autem Ioannes uestitus pilis cameli, & zona pellicea circa lumbos suos, uescebaturq; locustis ac melle syluestri: & prædicabat, dicens: Venit is qui fortior est me post me, cuius non sum idoneus ut procumbens soluam corrigiam calciamentorum. Ego quidem baptizaui uos aqua, ille uero baptizabit uos spiritu sancto. Et factum est in diebus illis, uenit Iesus à Nazareth Galilææ, & baptizatus est à Ioanne in Iordane. Et statim cum ascenderet ex aqua uidit diffindi cœlos, & spiritum quasi columbam descēdentem super illum. Et uox facta est de cœlis: Tu es ille filius meus dilectus, in quo mihi bene complacitum est. Et continuo spiritus illū expellit in desertum, & erat illic in deserto dies quadraginta, & tentabatur à satana, eratq; cū feris, & angeli ministrabant illi. Postquam autē comprehensus esset Ioānes, uenit Iesus in Galilæam, prædicās euangelium

NITIVM euangelij Iesu Christi filij dei sicut scriptum est in Esaia propheta: Ecce mitto angelum meū ante faciē tuam qui præparabit uiā tuam ante te: Vox clamantis in deserto: Parate uiā domini: rectas facite semitas eius. Fuit in deserto Ioānes baptizans & prædicās baptismum pœnitentiæ in remissionem peccatorum. Et egrediebatur ad eū omnis Iudææ regio: & Hierosolymitæ uniuersi: & baptizabantur ab illo in Iordanis flumine, confitentes peccata sua. Et erat Ioannes uestitus pilis cameli & zona pellicea circa lūbos eius: & locustas & mel siluestre edebat: & prædicabat, dicens: Veniet fortior me post me: cuius non sum dignus procumbēs soluere corrigiam calciamentorum eius. Ego baptizaui uos aqua: ille uero baptizabit uos spiritusancto. Et factū est in diebus illis uenit Iesus a Nazareth Galilææ, & baptizatus est a Ioanne in Iordane, & statim ascendēs de aqua uidit cœlos apertos & spiritumsanctum tāquam columbam descendentem & manentem in ipso. Et uox facta est de cœlis: Tu es filius meus dilectus: in te complacui. Et statim spiritus expulit eum in desertum: & erat in deserto quadraginta diebus & quadraginta noctibus: & tentabatur a satana. Eratque cum bestijs: & angeli ministrabāt illi. Postquam autem traditus est Ioannes: uenit Iesus in Galilæā: prædicans euangelium

θ σων τὸ εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας
ϛ τοῦ θεοῦ, καὶ λέγων. ὅτι πεπλή/
ρωται ὁ καιρὸς, καὶ ἤγγικεν ἡ βασι/
λεία τοῦ θεοῦ, μετανοεῖτε καὶ πιστεύε
τε ἐν τῷ εὐαγγελίῳ. Περιπατῶν
δὲ παρὰ τὴν θάλασσαν τῆς γαλι/
λαίας, εἶδεν σίμωνα καὶ ἀνδρέαν
τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, βάλλοντας ἀμ
φίβληστρα ἐν τῇ θαλάσσῃ, ἦσαν γὰρ
ι ἁλιεῖς. *Καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς.
β δεῦτε ὀπίσω μου, καὶ ποιήσω ὑ/
μᾶς γενέσθαι ἁλιεῖς ἀνθρώπων. καὶ
εὐθέως ἀφέντες τὰ δίκτυα αὐτῶν,
ια ἠκολούθησαν αὐτῷ. *Καὶ προβὰς ἐ/
ϛ κεῖθεν ὀλίγον, εἶδεν ἰάκωβον τὸν
τοῦ ζεβεδαίου, καὶ ἰωάννην τὸν ἀδελ
φὸν αὐτοῦ, καὶ αὐτοὺς ἐν τῷ πλοίῳ
καταρτίζοντας τὰ δίκτυα, καὶ εὐ/
θέως ἐκάλεσεν αὐτούς. καὶ ἀφέν/
τες τὸν πατέρα αὐτῶν ζεβεδαῖον
ἐν τῷ πλοίῳ μετὰ τῶν μισθωτῶν
ιβ ἀπῆλθον ὀπίσω αὐτοῦ. *καὶ εἰ/
η σπορεύονται εἰς καπερναούμ. καὶ εὐ/
θέως τοῖς σάββασιν εἰσελθὼν εἰς
ιγ τὴν συναγωγὴν, ἐδίδασκεν.* καὶ
β ἐξεπλήσσοντο ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ.
ἦν γὰρ διδάσκων αὐτοὺς ὡς ἐξουσί/
αν ἔχων, καὶ οὐχ ὡς οἱ γραμματεῖς.
ιδ *Καὶ ἦν ἐν τῇ συναγωγῇ αὐτῶν ἄν
η θρωπος ἐν πνεύματι ἀκαθάρτῳ, καὶ
ἀνέκραξε λέγων. ἔα, τί ἡμῖν καὶ σοὶ
Ἰησοῦ ναζαρηνέ; ἦλθες ἀπολέσαι ἡ/
μᾶς; οἶδά σε τίς εἶ, ὁ ἅγιος τοῦ θεοῦ.
καὶ ἐπετίμησεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, λέ
γων. φιμώθητι καὶ ἔξελθε ἐξ αὐτοῦ.
καὶ σπαράξαν αὐτὸν τὸ πνεῦμα τὸ
ἀκάθαρτον, καὶ κράξαν φωνῇ μεγά
λῃ, ἐξῆλθεν ἐξ αὐτοῦ. καὶ ἐθαμ/
βήθησαν πάντες, ὥστε συζητεῖν πρὸς
αὐτοὺς, λέγοντες. τί ἐστι τοῦτο; τίς
ἡ διδαχὴ ἡ καινὴ αὕτη; ὅτι κατ᾽ ἐξ
ουσίαν καὶ τοῖς πνεύμασι τοῖς ἀκα
θάρτοις ἐπιτάσσει, καὶ ὑπακούουσιν
αὐτῷ; ἐξῆλθε δὲ ἡ ἀκοὴ αὐτοῦ εὐ/
θὺς εἰς ὅλην τὴν περίχωρον τῆς
ιε γαλιλαίας. *καὶ εὐθέως ἐκ τῆς συ/
β ναγωγῆς ἐξελθόντες, ἦλθον εἰς τὴν
οἰκίαν σίμωνος καὶ ἀνδρέου μετὰ
ἰακώβου καὶ ἰωάννου. ἡ δὲ πενθερὰ
σίμωνος κατέκειτο πυρέσσουσα, καὶ
εὐθέως λέγουσιν αὐτῷ περὶ αὐτῆς. καὶ
προσελθὼν

euangelium regni dei,& dicens:
Impletum est tempus,instátque
regnum dei, resipiscite & credi/
te Euangelio. Cum ambularet
autem iuxta mare Galilææ, ui/
dit Simonem & Andream fra/
trem eius, iacientes retia in ma/
re, erant enim piscatores. Et di/
xit eis Iesus: Sequamini me, &
faciam ut efficiamini piscatores
hominum. Ac protinus relictis
retibus suis, secuti sunt eum. Et
progressus illinc pusillum, ui/
dit Iacobum filium Zebedæi,
& Iohannem fratrem eius, qui
& ipsi in naui reconcinnabant
retia, statímque uocauit illos. Et
illi relicto patre suo Zebedæo
in naui cum mercenarijs, secuti
sunt eum. Et ingrediuntur Ca/
pernaum, & statim sabbatis in/
gressus in synagogam docebat.
Et stupebant super doctrina e/
ius. Erat enim docens eos tan/
quam autoritate præditus, &
non sicut scribæ. Et erat in sy/
nagoga eorum homo obnoxius
spiritui immundo, & exclama/
α uit, dicens: Ah, Quid rei nobis
tecum est Iesu Nazarene? Ve/
nisti ad perdendum nos? Noui
te quis sis, nimirum ille sanctus
dei. Et increpauit illum Iesus,
dicens: Obmutesce, & exi ab ho
mine. Et cum discerpsisset eum
spiritus immundus, exclamas/
setque uoce magna, exijt ab eo.
Et obstupuerunt omnes, ita ut
conquirerent inter se, dicentes:
Quid est hoc? Quæ doctrina
noua hæc? quia cum autorita/
te etiam spiritibus immundis im
perat, & obediunt ei? Emana/
uit autem fama eius statim in
totam undique regionem Ga/
β lilææ finitimam. Et protinus è
synagoga egressi, uenerũt in do/
mum Simonis & Andreæ cum
Iacobo & Iohanne. Socrus autẽ
Simonis decumbebat febricitãs,
& continuo dicunt ei de illa. Et
accedens

euangelium regni dei, &
dicens: Quoniam imple/
tum est tempus,& appro/
pinquabit regnum dei.
Pœnitemini & credite euã
gelio. Et præteriens secus
mare Galilææ,uidit Simo
nem & Andream fratrem
eius,mittentes retia in ma
re. Erant enim piscatores.
Et dixit eis Iesus: Venite
post me: & faciam uos fie
ri piscatores hominum.
Et protinus relictis reti/
bus secuti sunt eum. Et
progressus inde pusillum,
uidit Iacobum Zebedæi
& Ioannem fratrem eius:
& ipsos componentes re/
tia in naui: & statim uo/
cauit illos. Et relicto pa/
tre suo Zebedæo in naui
cum mercennarijs, secu/
ti sunt eum: & ingrediun/
tur Capharnaum: & sta/
tim sabbatis ingressus in
synagogam docebat eos:
& stupebant super doctri/
na eius. Erat enim do/
cens eos quasi potestatem
habens: & non sicut scri/
bæ. Et erat in synagoga eo
rum homo in spiritu im/
mundo, & exclamauit,
dicens: Quid nobis & ti/
bi Iesu Nazarene? Venisti
perdere nos? Scio quod
sis sanctus dei. Et commi
natus est ei Iesus, dicens:
Obmutesce & exi de ho/
mine. Et discerpens eum
spiritus immundus,& ex/
clamans uoce magna,ex/
ijt ab eo. Et mirati sunt o/
mnes, ita ut conquirerent
inter se, dicentes: Quid/
nam est hoc? Quænã do
ctrina hæc noua? Quia
in potestate spiritibus im/
mundis imperat, & obe/
diunt ei. Et processit ru/
mor eius statim in om̃em
regionem Galilææ. Et pro
tinus egredientes de syna/
goga uenerũt in domum
Simonis & Andreæ cum
Iacobo & Ioanne. Re/
cumbebat autem socrus
Simonis febricitans: & sta
tim dicunt ei de illa. Et
accedens

προσελθὼν ἤγειρεν αὐτήν, κρατή/
σας τῆς χειρὸς αὐτῆς, καὶ ἀφῆκεν
αὐτὴν ὁ πυρετὸς εὐθέως, καὶ διηκόνει
αὐτοῖς. Ὀψίας δὲ γενομένης, ὅτε ἔδυ
ὁ ἥλιος, ἔφερον πρὸς αὐτὸν πάντας
τοὺς κακῶς ἔχοντας, καὶ τοὺς δαιμο
νιζομένους. καὶ ἡ πόλις ὅλη ἐπισυ/
νηγμένη ἦν πρὸς τὴν θύραν, καὶ ἐθε/
ράπευσε πολλοὺς κακῶς ἔχοντας
ιε ποικίλαις νόσοις. * καὶ δαιμόνια
η πολλὰ ἐξέβαλε, καὶ οὐκ ἤφιε λα/
λεῖν τὰ δαιμόνια, ὅτι ᾔδεισαν αὐ/
ιζ τόν. * καὶ πρωῒ ἔννυχον λίαν ἀνα/
η στὰς ἐξῆλθε, καὶ ἀπῆλθεν ὁ Ἰησοῦς
εἰς ἔρημον τόπον, κἀκεῖ προσηύχε
το. καὶ κατεδίωξαν αὐτὸν ὁ σίμων,
καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ, καὶ εὑρόντες αὐ/
τὸν, λέγουσιν αὐτῷ. ὅτι πάντες ζη/
τοῦσί σε. καὶ λέγει αὐτοῖς. ἄγω/
μεν εἰς τὰς ἐχομένας κωμοπό/
λεις, ἵνα καὶ ἐκεῖ κηρύξω. εἰς τοῦτο
γὰρ ἐξελήλυθα. καὶ ἦν κηρύσσων
ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν, εἰς ὅ/
λην τὴν γαλιλαίαν, καὶ τὰ δαιμό
ιη νια ἐκβάλλων. * καὶ ἔρχεται πρὸς
β αὐτὸν λεπρὸς παρακαλῶν αὐτὸν,
καὶ γονυπετῶν αὐτὸν, καὶ λέγων
αὐτῷ. ὅτι ἐὰν θέλῃς δύνασαί με
καθαρίσαι. Ὁ δὲ Ἰησοῦς σπλαγχνι
σθεὶς, ἐκτείνας τὴν χεῖρα, ἥψατο αὐ
τοῦ, καὶ λέγει αὐτῷ. θέλω, καθα/
ρίσθητι. καὶ εἰπόντος αὐτοῦ, εὐθέ/
ως ἀπῆλθεν ἀπ' αὐτοῦ ἡ λέπρα,
καὶ ἐκαθαρίσθη. καὶ ἐμβριμησάμε
νος αὐτῷ, εὐθέως ἐξέβαλεν αὐτόν.
καὶ λέγει αὐτῷ. ὅρα, μηδενὶ μηδὲν
εἴπῃς, ἀλλὰ ὕπαγε, σεαυτὸν δεῖξον
τῷ ἱερεῖ, καὶ προσένεγκε περὶ τοῦ
καθαρισμοῦ σου, ἃ προσέταξε μωσῆς
ιθ εἰς μαρτύριον αὐτοῖς. * Ὁ δὲ ἐξελ/
ι θὼν ἤρξατο κηρύσσειν πολλὰ, καὶ διαφη
μίζειν τὸν λόγον, ὥστε μηκέτι αὐτὸν δύ
νασθαι φανερῶς εἰς πόλιν εἰσελθεῖν
ἀλλ' ἔξω ἐν ἐρήμοις τόποις ἦν, καὶ ἤρ/
χοντο πρὸς αὐτὸν πανταχόθεν.
κ * καὶ πάλιν εἰσῆλθεν εἰς καπερνα/
α οὺμ δι' ἡμερῶν, καὶ ἠκούσθη ὅτι εἰς οἶ
κον ἐστὶ, καὶ εὐθέως συνήχθησαν
πολλοὶ, ὥστε μηκέτι χωρεῖν, μηδὲ τὰ
πρὸς τὴν θύραν, καὶ ἐλάλει αὐτοῖς
τὸν λόγον. καὶ ἔρχονται πρὸς αὐτὸν
παραλυτικὸν

accedens erexit eam, apprehen/
sa manu eius, & reliquit eam fe/
bris ilico, ac ministrabat eis.
γ Vesperi uero, cum occidisset sol
afferebant ad eum omnes ma/
le habentes, & qui à dæmoniis
agitabantur. Et ciuitas tota con/
gregata erat ad ostium, & sana/
uit multos qui ægrotabant ua/
riis morbis, & dæmonia multa
eiiciebat: & non sinebat loqui
dæmonia quod ipsum nossent.
Et mane multa adhuc nocte cũ
surrexisset, egressus est: & abiit
Iesus in desertum locum, ibique
orabat. Et prosecutus est eum
Simon, & qui cum illo erant: &
cum inuenissent eum, dicunt ei:
Omnes te quærunt. Et ait illis:
Eamus in proximos uicos, ut &
ibi prædicem: in hoc enim egres/
sus sum. Et prædicabat in syna/
gogis eorum, in tota Galilæa,
& dæmonia eiiciebat. Et uenit
δ ad eum leprosus, deprecans e/
um, eiq; ad genua accidens, ac
dicens illi: *Si* uis potes me mun
dare. Iesus autem misertus, pro/
tensa manu, tetigit illum, & di/
cit ei: Volo, mundus esto. Et
cum dixisset, statim discessit ab
eo lepra, & mundatus est. Et cõ/
minatus ei, statim emisit illum,
dicitque ei: Vide ne cui quic/
quam dicas, sed abi teipsum o/
stende sacerdoti, & offer pro e/
mundatione tui, quæ præcepit
Moses in testimoniũ illis. At il/
le egressus, cœpit prædicare mul
ta, & diuulgare sermonem, ita
ut iam non posset Iesus manife/
ste introire in ciuitatem, sed fo/
ris in desertis locis erat, & uenie/
bant ad eum undiq;. Et iterum
intrauit Capernaũ post dies ali/
quot, & auditum est quod in do
mo esset, & protinus congregati
sunt multi, adeo ut iam nõ cape/
rent eos, nec illa loca quæ erant
circa ianuam, & loquebatur eis
sermonem. Et ueniunt ad eum
ferentes

accedens eleuauit eam ap
prehẽsa manu eius: & con
tinuo dimisit eam febris:
& ministrabat eis. Vespe/
re autem facto cum occi/
disset sol: afferebãt ad eum
omnes male habentes, &
dæmonia habentes: & erat
omnis ciuitas congregata
ad ianuam: & curauit mul
tos qui uexabantur uariis
languoribus: & dæmonia
multa eiiciebat, & non si/
nebat ea loqui: quoniam
sciebant eum: & dilucu/
lo ualde surgens egressus
abiit in desertum locum,
ibique orabat: & prosecu/
tus est eum Simon & qui
cum illo erant. Et cum in/
uenissent eum: dixerunt
ei: quia omnes quærunt
te. Et ait illis: Eamus in
proximos uicos & ciuita/
tes, ut ibi prædicẽ: Ad hoc
enim ueni. Et erat prædi/
cans in synagogis eorum
& in omni Galilæa: & dæ/
monia eiiciens. Et ue/
nit ad eum leprosus depre
cans eum: & genuflexo di
xit: Si uis potes me mun/
dare. Iesus autem miser/
tus eius: extendit manum
suam: & tangens eũ, ait il/
li: Volo mundare. Et cum
dixisset, statim discessit ab
eo lepra, & mundatus est.
Et comminatus est ei, sta/
timque eiecit illum. Et di/
xit ei: Vide nemini dixe/
ris: sed uade ostẽde te prin
cipi sacerdotum: & offer
pro emundatione tua quæ
præcepit Moyses in testi/
monium illis. At ille e/
gressus cœpit prædicare:
& diffamare sermonem:
ita ut iam non posset ma/
nifeste introire in ciuita/
tem, sed foris in desertis
locis esse: & conueniebant
ad eum undiq;. Et ite/ II.
rum intrauit Capharna/
um post dies octo: & audi/
tum est quod in domo es/
set, et cõuenerunt multi, ita
ut non caperẽt neq; ad ia/
nuam, & loquebatur eis
uerbũ. Et uenerũt ad eum
ferentes

παραλυτικὸν φέροντες, αἰρόμενον
ὑπὸ τεσσάρων, καὶ μὴ δυνάμενοι προ
σεγγίσαι αὐτῷ διὰ τὸν ὄχλον, ἀπε/
στέγασαν τὴν στέγην ὅπου ἦν, καὶ ἐξ
ορύξαντες χαλῶσι τὸν κράββατον,
ἐφ᾽ ᾧ ὁ παραλυτικὸς κατέκειτο. ἰδὼν δὲ
ὁ Ἰησοῦς τὴν πίστιν αὐτῶν, λέγει τῷ
παραλυτικῷ. τέκνον, ἀφέωνταί σοι
αἱ ἁμαρτίαι σου. ἦσαν δέ τινες τῶν
γραμματέων ἐκεῖ καθήμενοι, καὶ
διαλογιζόμενοι ἐν ταῖς καρδίαις
αὐτῶν, τί οὗτος οὕτω λαλεῖ βλασ/
φημίας; τίς δύναται ἀφιέναι ἁμαρ/
τίας, εἰ μὴ εἷς ὁ θεός; καὶ εὐθέως ἐπι/
γνοὺς ὁ Ἰησοῦς τῷ πνεύματι αὐτοῦ,
ὅτι οὕτως διαλογίζονται ἐν ἑαυτοῖς
εἶπεν αὐτοῖς. τί ταῦτα διαλογίζε/
σθε ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν; τί ἐστιν
εὐκοπώτερον εἰπεῖν τῷ παραλυτικῷ,
ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι, ἢ εἰπεῖν
ἔγειρε καὶ ἆρον σου τὸν κράββατον,
καὶ περιπάτει; ἵνα δὲ εἰδῆτε ὅτι ἐξου
σίαν ἔχει ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἀφιέ/
ναι ἐπὶ τῆς γῆς ἁμαρτίας, λέγει τῷ
παραλυτικῷ. σοὶ λέγω, ἔγειρε, καὶ
ἆρον τὸν κράββατόν σου, καὶ ὕπα
γε εἰς τὸν οἶκόν σου. καὶ ἠγέρθη εὐθέ/
ως, καὶ ἄρας τὸν κράββατον ἐξῆλ/
θεν ἐναντίον πάντων. ὥστε ἐξίστασθαι
πάντας, καὶ δοξάζειν τὸν θεόν, λέγον
τας. ὅτι οὐδέποτε οὕτως εἴδομεν.
κα *καὶ ἐξῆλθεν πάλιν παρὰ τὴν θά/
ϐ λασσαν, καὶ πᾶς ὁ ὄχλος ἤρχετο πρὸς
αὐτὸν, καὶ ἐδίδασκεν αὐτούς. καὶ παρά
γων ὁ Ἰησοῦς, εἶδεν Λευεὶ τὸν τοῦ ἀλ
φαίου καθήμενον ἐπὶ τὸ τελώνιον,
καὶ λέγει αὐτῷ. ἀκολούθει μοι, καὶ
κβ ἀναστὰς ἠκολούθησεν αὐτῷ. *καὶ ἐ/
β γένετο ἐν τῷ κατακεῖσθαι αὐτὸν
ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ, καὶ πολλοὶ τελῶναι
καὶ ἁμαρτωλοὶ συνανέκειντο τῷ Ἰη
σοῦ καὶ τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ. ἦσαν
γὰρ πολλοί, καὶ ἠκολούθησαν αὐτῷ. καὶ
οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ φαρισαῖοι ἰδόν
τες αὐτὸν ἐσθίοντα μετὰ τῶν τελω/
νῶν καὶ ἁμαρτωλῶν, ἔλεγον τοῖς μα
θηταῖς αὐτοῦ. τί, ὅτι μετὰ τῶν τελωνῶν
κγ καὶ ἁμαρτωλῶν ἐσθίει καὶ πίνει; *καὶ
β ἀκούσας ὁ Ἰησοῦς, λέγει αὐτοῖς. οὐ χρεί
αν ἔχουσιν οἱ ἰσχύοντες ἰατροῦ, ἀλλ᾽
οἱ κακῶς ἔχοντες. οὐκ ἦλθον καλέ/
σαι δικαίους, ἀλλὰ ἁμαρτωλοὺς εἰς
μετάνοιαν.

ε ferẽtes paralyticũ, qui à quatuor
portabatur:et cum nõ poſſent ap
propinquare illi præ turba, nuda-
uerunt tectũ ædiũ in quibus erat,
perfoſſoq; tecto funibus demit/
tunt grabatũ, in quo paralyticus
decumbebat. Cum autẽ uidiſſet
Ieſus fidem illorũ, ait paralytico:
Fili, remittantur tibi peccata tua.
Erant autem illic quidam de ſcri/
bis ſedentes, & cogitantes in cor
dibus ſuis: Quid hic ſic loquitur
blaſphemias? Quis poteſt remit
tere peccata, niſi ſolus deus? Et
protin⁹ ubi cognouiſſet Ieſus ſpi/
ritu ſuo, quod ſic cogitarent intra
ſeſe, dicit illis: Quid iſta cogitatis
in cordibus ueſtris? Vtrum eſt fa
cilius dicere paralytico, remittan
tur tibi peccata, an dicere; ſurge,
& tolle grabatum tuum & ambu
la? Vt autẽ ſciatis quod filius ho/
minis habet poteſtatem in terra
remittendi peccata, ait paralytico
Tibi dico, ſurge, ac tolle grabatũ
tuum, & abi in domum tuam. Et
ſtatim ſurrexit, ſublatoq; grabato
egreſſus eſt in conſpectu omniũ,
adeo ut ſtupeſcerent omnes, &
glorificarent deũ, dicentes: Nun/
quam ſic uidimus. Et egreſſus eſt
rurſus ad mare, omniſq; turba ue
niebat ad eum, ac docebat eos.
ς Et cum præteriret Ieſus, uidit Le
ui, Alphæi filium, ſedentem ad te
lonium, & ait illi: Sequere me. Iſ
que ſurgens ſecutus eſt eum. Et
factũ eſt, cum accumberet in do
mo illius, multi etiam publicani
& peccatores ſimul diſcumbebãt
cum Ieſu & diſcipulis eius. erant
enim multi qui ſecuti fuerãt eum
Et ſcribæ ac phariſæi cum uidiſ=
ſent eum capientem cibum cum
publicanis & peccatoribus, dice/
bant diſcipulis eius: Quid eſt,
quod cum publicanis & peccato
ribus edit ac bibit? Hoc audito
Ieſus, ait illis: Non opus habent
qui ualent, medico, ſed qui ma/
le habent. Non ueni ad uocan/
dum iuſtos, ſed peccatores ad
pœniten/

ferentes paralyticum qui a
quatuor portabat̃. Et cum
non poſſent offerre eum il/
li præ turba, nudauerũt te/
ctum ubi erat: & patefaciẽ/
tes ſubmiſerunt grabatum
in quo paralyticus iacebat.
Cum autẽ uidiſſet Ieſus fi/
dem illorum ait paralytico:
Fili, dimittuntur tibi pecca/
ta tua: erãt autem illic qui/
dam de ſcribis ſedentes &
cogitãtes in cordibus ſuis:
Quid hic ſic loquitur? Bla/
ſphemat. Quis poteſt di/
mittere peccata, niſi ſolus
deus? Quo ſtatim cogni/
to Ieſus ſpiritu ſuo: quia ſic
cogitarent intra ſe, dicit il/
lis: Quid iſta cogitatis in
cordibus ueſtris? Quid
eſt facilius dicere paralyti/
co: dimittuntur tibi pecca/
ta tua, an dicere: Surge tol/
le grabatum tuum & am/
bula? Vt autem ſciatis quia
filius hominis habet pote/
ſtatem in terra dimittendi
peccata, ait paralytico: Ti/
bi dico: ſurge, tolle graba/
tum tuum, & uade in do/
mum tuam. Et ſtatim ſur/
rexit ille & ſublato grabato
abijt inde coram omnibus:
ita ut mirarentur omnes &
honorificarent deum, dicẽ/
tes: quia nunquam ſic uidi
mus. Et egreſſus eſt rurſus
ad mare: omniſq; turba ue
niebat ad eum: & docebat
eos. Et cum præteriret, ui/
dit Leui alphei ſedẽtem ad
teloneum, & ait illi. Seque/
re me. Et ſurgẽs ſecutus eſt
eum. Et factum eſt cum ac/
cũberet in domo illius: mul
ti publicani & peccatores ſi
mul diſcumbebant cum Ie
ſu & diſcipulis eius. Erant
enim multi qui ſequebãtur
eum. Et ſcribæ & phariſæi ui
dentes quia manducaret cũ
publicanis & peccatoribus,
dicebant diſcipulis eius:
Quare cum publicanis &
peccatoribus manducat &
bibit magiſter ueſter? Hoc
audito, Ieſus ait illis: Nõ ne
ceſſe habẽt ſani medico, ſed
qui male habent. Non enĩ
ueni uocare iuſtos, ſed pec/
catores

μετάνοιαν. καὶ ἦσαν οἱ μαθηταὶ Ἰω
άννου καὶ οἱ τῶν φαρισαίων νηστεύοντες,
καὶ ἔρχονται, καὶ λέγουσιν αὐτῷ. διὰ
τί οἱ μαθηταὶ Ἰωάννου, καὶ οἱ τῶν φαρι
σαίων νηστεύουσιν, οἱ δὲ σοὶ μαθηταὶ
οὐ νηστεύουσι; καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς
μὴ δύνανται οἱ υἱοὶ τοῦ νυμφῶνος, ἐν
ᾧ ὁ νυμφίος μετ' αὐτῶν ἐστι, νηστεύειν;
ὅσον χρόνον μεθ' ἑαυτῶν ἔχουσι τὸν
νυμφίον, οὐ δύνανται νηστεύειν. ἐλεύ/
σονται δὲ ἡμέραι, ὅταν ἀπαρθῇ ἀπ' αὐ
τῶν ὁ νυμφίος, καὶ τότε νηστεύσουσιν
ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις. καὶ οὐδεὶς
ἐπίβλημα ῥάκους ἀγνάφου ἐπιῤῥάπτει
ἐπὶ ἱματίῳ παλαιῷ, εἰ δὲ μή, αἴρει τὸ
πλήρωμα αὐτοῦ τὸ καινὸν τοῦ παλαιοῦ
καὶ χεῖρον σχίσμα γίνεται. καὶ οὐδεὶς
βάλλει οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς παλαι
ούς, εἰ δὲ μή, ῥήσσει ὁ οἶνος ὁ νέος τοὺς
ἀσκούς, καὶ ὁ οἶνος ἐκχεῖται, καὶ οἱ ἀσ
κοὶ ἀπολοῦνται, ἀλλὰ οἶνον νέον εἰς
κδ ἀσκοὺς καινοὺς βλητέον. * Καὶ ἐγέ
β νετο, παραπορεύεσθαι αὐτὸν τοῖς σάββα
σι διὰ τῶν σπορίμων, καὶ ἤρξαντο οἱ
μαθηταὶ αὐτοῦ ὁδὸν ποιεῖν, τίλλον/
τες τοὺς στάχυας, καὶ οἱ φαρισαῖοι
ἔλεγον αὐτῷ. ἴδε τί ποιοῦσιν ἐν τοῖς
σάββασιν, ὃ οὐκ ἔξεστι; καὶ αὐτὸς ἔλε/
γεν αὐτοῖς, οὐδέποτε ἀνέγνωτε τί
ἐποίησε Δαβίδ, ὅτε χρείαν ἔσχεν, καὶ
ἐπείνασεν αὐτὸς καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ; πῶς
εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ ἐπὶ
Ἀβιάθαρ τοῦ ἀρχιερέως, καὶ τοὺς ἄρ/
τους τῆς προθέσεως ἔφαγεν, οὓς οὐκ
ἔξεστι φαγεῖν εἰ μὴ τοῖς ἱερεῦσι; καὶ ἔ/
δωκε καὶ τοῖς σὺν αὐτῷ οὖσι; καὶ ἔλε
κε γεν αὐτοῖς. * τὸ σάββατον διὰ τὸν
β ἄνθρωπον ἐγένετο, οὐχ ὁ ἄνθρωπος
διὰ τὸ σάββατον. ὥστε κύριός ἐστιν ὁ
υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ σαββάτου. Καὶ ζ
εἰσῆλθε πάλιν εἰς τὴν συναγωγήν,
καὶ ἦν ἐκεῖ ἄνθρωπος ἐξηραμμένην
ἔχων τὴν χεῖρα. καὶ παρετήρουν αὐτόν,
εἰ τοῖς σάββασι θεραπεύσει αὐτόν, ἵνα
κατηγορήσωσιν αὐτοῦ. καὶ λέγει τῷ ἀν
θρώπῳ, τῷ ἐξηραμμένην ἔχοντι τὴν
χεῖρα, ἔγειρε εἰς τὸ μέσον. καὶ λέγει
αὐτοῖς. ἔξεστι τοῖς σάββασιν ἀγαθο
ποιῆσαι, ἢ κακοποιῆσαι; ψυχὴν σῶ/
σαι, ἢ ἀποκτεῖναι; οἱ δὲ ἐσιώπων. καὶ
περιβλεψάμενος αὐτοὺς μετ' ὀργῆς,
συλλυπούμενος ἐπὶ τῇ πωρώσει τῆς
καρδίας

pœnitentiam. Et diſcipuli Ioan/
nis ac phariſæorum ieiunabant,
ueniuntq́;, & dicũt illi: Quare di/
ſcipuli Ioannis & phariſæorum ie
iunant, tui autem diſcipuli nõ ie/
iunant? Et ait illis Ieſus: Num poſ
ſunt filij thalami nuptialis in quo
cum illis ſponſus eſt, ieiunare?
Quandiu habent ſecum ſpon/
ſum, non poſſunt ieiunare. Ve/
nient autem dies, cum auferetur
ab eis ſponſus, & tunc ieiunabũt
in illis diebus. Et nemo aſſumen/
tum panni rudis aſſuit ueſtimen/
to ueteri, alioquin aufert ſupple/
mentum eius nouum à ueteri, &
peior ſciſſura fit. Et nemo mittit
uinum muſtum in utres ueteres,
alioqui diſrumpit uinũ muſtum
utres, & uinum effunditur, & u/
tres pereunt, ſed uinum muſtum
in utres nouos mitti debet. Et ac/
cidit, ut tranſiret ſabbatis per ſe/
getes, & cœperunt diſcipuli eius
inter uiam uellere ſpicas, & pha/
riſæi dicebant ei: ecce cur faciunt
ſabbatis, quod non licet? Et ipſe
ait illis: Nunquàm legiſtis quid
fecerit Dauid, cum opus haberet,
& eſuriret ipſe & qui cũ eo erant?
quomodo ingreſſus ſit in domũ
dei ſub Abiathar principe ſacer/
dotum, & panes propoſitionis
comederit, quos non licet edere
niſi ſacerdotibus: & dederit eti/
am ijs qui ſecum erant? Et dice/
bat illis: Sabbatum propter homi
nem factum eſt, non homo pro/
pter ſabbatum. Itaq; dominus eſt
filius hominis, etiam ſabbati.

Et introiuit iterum in ſynago/
gam, & erat ibi homo arefactam
habens manum: & obſeruabant
eum, an ſabbatis ſanaturus eſſet
eum, ut accuſarent illum. Et ait
homini, habenti manum arefa/
ctam: Surge in medium. Et dicit
illis: Vtrum licet ſabbatis benefa/
cere, an malefacere? animam ſer
uare, an occidere? At illi tacebãt.
Et cum circumſpexiſſet eos cũ ira
cundia, cõdoleſcẽs ſuper cæcitate
cordis

catores. Et erãt diſcipuli Io/
annis & phariſæi ieiunan/
tes, & ueniunt & dicunt illi:
Quare diſcipuli Ioannis &
phariſæorũ ieiunãt: tui au/
tem diſcipuli nõ ieiunãt? Et
ait illis Ieſus: Nunquid poſ/
ſunt filij nuptiarũ quandiu
cũ illis ſpõſus eſt ieiunare?
Quanto tẽpore habẽt ſecũ
ſpõſum, nõ poſſunt ieiuna/
re. Venient autẽ dies cũ au/
feretur ab eis ſpõſus: & tũc
ieiunabũt in illis dieb⁹. Ne/
mo aſſumentũ panni rudis
aſſuit ueſtimẽto ueteri: alio
quin aufert ſupplemẽtũ no
uum a ueteri: & maior ſciſ/
ſura fit. Et nemo mittit ui/
num nouũ in utres ueteres:
alioquin dirumpet uinũ u/
tres: & uinũ effundetur &
utres peribũt. Sed uinũ no/
uum in utres nouos mitti
debet. Et factũ eſt iterũ cum
dominus ſabbatis ambula
ret per ſata: & diſcipuli eius
cœperunt prægredi & uelle
re ſpicas. Phariſæi autem di
cebant ei: ecce quid faciunt
diſcipuli tui ſabbatis quod
non licet. & ait illis: Nũquid
legiſtis quid fecerit Dauid
quando neceſſitatẽ habuit:
& eſurijt ipſe & qui cum eo
erant. Quomodo introiuit
in domũ dei ſub Abiathar
principe ſacerdotum: & pa/
nes propoſitionis mandu/
cauit quos nõ licebat man
ducare niſi ſolis ſacerdoti/
bus: & dedit eis & qui cum
eo erãt. Et dicebat eis: Sab/
batum propter hominẽ fa/
ctum eſt, & non homo pro/
pter ſabbatum. Itaq; domi
nus eſt filius hominis eti/
am ſabbati.

Et introiuit iterum in ſy/
nagogam: & erat ibi homo III.
habens manum aridam: &
obſeruabãt eum ſi ſabbatis
curaret ut accuſarẽt illum.
Et ait homini habenti ma/
num aridam: Surge in me/
dium. Et dixit eis: Licet ſab
batis benefacere an male:
animam ſaluam facere, an
perdere? At illi tacebant.
Et circunſpiciens eos in ira,
contriſtatus ſuper cæcitate
cordis

ἡ περὶ τῶν ἀποστόλων ἐκλογῆς.

καρδίας αὐτῶν, λέγει τῷ ἀνθρώπῳ.
ἔκτεινον τὴν χεῖρά σου. καὶ ἐξέτεινε, καὶ
ἀπεκατεστάθη ἡ χεὶρ αὐτοῦ ὑγιὴς, ὡς ἡ
κς δ ἄλλη. * καὶ ἐξελθόντες οἱ φαρισαῖοι
εὐθέως μετὰ τῶν ἡρωδιανῶν συμβού/
λιον ἐποίουν κατ᾽ αὐτοῦ, ὅπως αὐτὸν
κζ α ἀπολέσωσι. * καὶ ὁ ἰησοῦς ἀνεχώ/
ρησε μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ πρὸς
τὴν θάλασσαν. καὶ πολὺ πλῆθος ἀ/
πὸ τῆς γαλιλαίας ἠκολούθησαν αὐτῷ,
καὶ ἀπὸ τῆς ἰουδαίας, καὶ ἀπὸ ἱεροσολύ/
μων, καὶ ἀπὸ τῆς ἰδουμαίας, καὶ πέραν τοῦ
ἰορδάνου, καὶ οἱ περὶ τύρον καὶ σιδῶ/
να πλῆθος πολὺ, ἀκούσαντες ὅσα ἐ/
ποίει, ἦλθον πρὸς αὐτόν. καὶ εἶπεν
τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, ἵνα πλοιάριον
προσκαρτερῇ αὐτῷ διὰ τὸν ὄχλον,
ἵνα μὴ θλίβωσιν αὐτόν. πολλοὺς γὰρ
ἐθεράπευσεν, ὥστε ἐπιπίπτειν αὐτῷ,
ἵνα αὐτοῦ ἅψωνται, ὅσοι εἶχον μά/
κη η στιγας. * καὶ τὰ πνεύματα τὰ ἀκά/
θαρτα, ὅταν αὐτὸν ἐθεώρει, προσέπι/
πτεν αὐτῷ, καὶ ἔκραζε λέγοντα. ὅτι
σὺ εἶ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ. καὶ πολλὰ ἐπετί/
μα αὐτοῖς, ἵνα μὴ αὐτὸν φανερὸν ποι/
κθ β ήσωσι. * καὶ ἀναβαίνει εἰς τὸ ὄρος,
καὶ προσκαλεῖται οὓς ἤθελεν αὐτός. καὶ
ἀπῆλθον πρὸς αὐτόν. καὶ ἐποίησε δώ/
δεκα, ἵνα ὦσι μετ᾽ αὐτοῦ. καὶ ἵνα ἀπο/
στέλλῃ αὐτοὺς κηρύσσειν, καὶ ἔχειν ἐξου/
σίαν θεραπεύειν τὰς νόσους, καὶ ἐκ/
λ β βάλλειν τὰ δαιμόνια. * καὶ ἐπέθηκε
τῷ σίμωνι ὄνομα πέτρον. καὶ ἰάκω/
βον τὸν τοῦ ζεβεδαίου, καὶ ἰωάννην τὸν
ἀδελφὸν τοῦ ἰακώβου, καὶ ἐπέθηκεν
αὐτοῖς ὀνόματα βοανεργὲς, ὅ ἐστιν,
υἱοὶ βροντῆς. καὶ ἀνδρέαν, καὶ φίλιπ/
πον, καὶ βαρθολομαῖον, καὶ ματθαῖον,
καὶ θωμᾶν, καὶ ἰάκωβον τὸν τοῦ ἀλφαίου
καὶ θαδδαῖον, καὶ σίμωνα τὸν κανα/
νίτην, καὶ ἰούδαν ἰσκαριώτην, ὃς καὶ
παρέδωκεν αὐτόν. καὶ ἔρχονται εἰς οἶ/
λα ι κον. * καὶ συνέρχεται πάλιν ὄχλος
ὥστε μὴ δύνασθαι αὐτοὺς μήτε ἄρτους
φαγεῖν. καὶ ἀκούσαντες οἱ παρ᾽ αὐτοῦ, ἐξ/
Aliâs ἐξέστη. ῆλθον κρατῆσαι αὐτόν. ἔλεγον γὰρ, ὅτι
ἐξέστη. * καὶ οἱ γραμματεῖς οἱ ἀ/
λβ β πὸ ἱεροσολύμων καταβάντες, ἔλεγον,
ὅτι βεελζεβοὺλ ἔχει, καὶ ὅτι ἐν τῷ ἄρ/
χοντι τῶν δαιμονίων ἐκβάλλει τὰ δαι/
λγ β μόνια. * καὶ προσκαλεσάμενος αὐ/
τοὺς, ἐν παραβολαῖς ἔλεγεν αὐτοῖς. πῶς
δύναται

cordis eorum, dicit homini: Ex/
tende manum tuam. Et extendit:
& reſtituta eſt manus illius ſana,
ut altera. Egreſsi uero phariſæi, ſta
tim unà cũ Herodianis cõſilium
inibant aduerſus eum, ut illũ per/
derent. Ieſus autem cum diſcipu/
lis ſuis ſeceſsit ad mare: & ingens
multitudo à Galilæa ſecuta eſt eũ,
& ab Iudæa & ab Hieroſolymis,
& ab Idumæa, & trãs Iordanem,
& qui circa Tyrum habitabãt ac
Sidonẽ, hominũ multitudo ma/
gna: qui cum audiſſent quæ facie
bat, uenerunt ad eum. Et iuſsit Ie/
ſus diſcipulis ſuis, ut nauicula ſibi
deſeruiret ꝓpter turbã, ne ipſum
premerent. Multos enim ſanaue
rat, ita ut irruerent in eum, quo il/
lum tangerent, quotquot affligẽ/
bantur. Et ſpiritus immũdi cum
illum uidiſſent, procidebant ei, &
clamabant dicentes: Tu es filius
dei: & uehementer interminaba/
tur eis, ne ſe manifeſtũ facerent.
Et aſcendit in montẽ, ac uocat ad
ſe quos uoluit ipſe: & uenerũt ad
eum. Et fecit duodecim ut eſſent
ſecum, & ut emitteret eos ad præ
dicandum, utq; haberẽt poteſta/
tem ſanãdi morbos, eijciẽdiq; dæ
monia. Et impoſuit Simoni no/
men Petrus, & Iacobum filiũ Ze
bedæi, & Ioannem fratrem Iaco
bi, & impoſuit eis nomina Boa/
nerges, quod eſt, filij tonitrui: &
Andreã, & Philippũ, & Bartholo
mæum, & Matthæũ, & Thomã,
& Iacobum Alphæi filiũ, & Thad
dæum, & Simonẽ Cananæũ & Iu
dam Iſcariotẽ, qui et prodidit illũ.
Et ueniũt in domũ, & cõuenit ite/
rum turba, ſic ut nõ liceret illis uel
panes edere: & cum audiſſent qui
ad illũ attinebant, exierũt ut ma/
nus iniicerent in eum. Dicebant
enim, in furorẽ uerſus eſt. Et ſcri/
bæ qui ab Hieroſolymis deſcẽde/
rant, dicebãt: Beelzebul habet,
& per principẽ dæmoniorũ eijcit
dæmonia. Et ad ſe uocatis eis, in
parabolis dicebat illis: Quomo/
do poteſt

cordis eorũ, dicit homini:
Extende manum tuam. Et
extendit, & reſtituta eſt ma/
nus illi. Exeuntes autẽ pha
riſæi, ſtatim cum Herodia/
nis conſilium faciebant ad
uerſus eũ quomodo eũ per
derent. Ieſus autẽ cum diſci
pulis ſuis ſeceſsit ad mare: et
multa turba a Galilæa & Iu
dæa ſecuta eſt eũ & ab Hie/
roſolymis & ab Idumæa &
trans Iordanem: & qui cir/
ca Tyrum & Sidonẽ multi/
tudo magna audiẽtes quæ
faciebat uenerunt ad eũ. Et
dixit Ieſus diſcipulis ſuis:
ut in nauicula ſibi deſerui/
rent propter turbam ne cõ/
primerent eum. Multos eñ
ſanabat ita ut irruerẽt in eũ
ut illum tangerẽt quotquot
habebãt plagas. Et ſpiritus
immundi cum illum uide/
bant, procidebant ei. Et cla/
mabant dicentes: Tu es fi/
lius dei: & uehementer com
minabatur eis, ne manife/
ſtarent illum. Et aſcendens
in mõtẽ uocauit ad ſe quos
uoluit ipſe: & uenerunt ad
eum. Et fecit ut eſſent duo/
decim cum illo: & ut mitte/
ret eos prædicare. Et dedit
illis poteſtatem curandi in/
firmitates: & eijciendi dæ/
monia. Et impoſuit Simo/
ni nomen Petrus, & Iacobũ
Zebedæi, & Ioannem fra/
trem Iacobi: & impoſuit eis
nomina Boanerges: quod
eſt filij tonitrui: & Andre/
am & Philippum & Bartho
lomeum & Matthæum &
Thomam & Iacobum Al/
phei & Thadeum & Simo/
nem Chananæũ, & Iudam
Scarioth qui & tradidit il/
lum. Et ueniunt ad domũ:
& cõuenit iterum turba: ita
ut non poſſent neq; panem
manducare: & cũ audiſſent
ſui, exierunt tenere eũ. Dice
bant enim quoniã in furo/
rem uerſus eſt: Et ſcribæ qui
ab Hieroſolymis deſcende/
rant, dicebãt quoniã beelze
bub habet: & quia in princi
pe dæmoniorũ eijcit dæmo
nia. Et cõuocatis eis, in para
bolis dicebat illis: Quomo
g do poteſt

δύναται σατανᾶς σατανᾶν ἐκβάλ
λειν; καὶ ἐὰν βασιλεία ἐφ᾽ ἑαυτὴν με
ρισθῇ, οὐ δύναται σταθῆναι ἡ βασιλεία
ἐκείνη. καὶ ἐὰν οἰκία ἐφ᾽ ἑαυτὴν μερι
σθῇ, οὐ δύναται σταθῆναι ἡ οἰκία ἐκεί
νη. καὶ εἰ ὁ σατανᾶς ἀνέστη ἐφ᾽ ἑαυτὸν
καὶ μεμέρισται, οὐ δύναται σταθῆναι,
ἀλλὰ τέλος ἔχει. οὐ δύναται οὐδεὶς
τὰ σκεύη τοῦ ἰσχυροῦ, εἰσελθὼν εἰς τὴν
οἰκίαν αὐτοῦ, διαρπάσαι, ἐὰν μὴ πρῶ
τον τὸν ἰσχυρὸν δήσῃ, καὶ τότε τὴν οἰκίαν
λδ αὐτοῦ διαρπάσει. * Ἀμὴν λέγω ὑμῖν,
β ὅτι πάντα ἀφεθήσεται τὰ ἁμαρτή
ματα τοῖς υἱοῖς τῶν ἀνθρώπων, καὶ
βλασφημίαι, ὅσας ἂν βλασφημή
σωσιν. ὃς δ᾽ ἂν βλασφημήσῃ εἰς
τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, οὐκ ἔχει ἄφεσιν
εἰς τὸν αἰῶνα, ἀλλ᾽ ἔνοχός ἐστιν αἰωνίου
κρίσεως. ὅτι ἔλεγον, πνεῦμα ἀκάθαρ
λε τον ἔχει. * καὶ ἔρχονται ἡ μήτηρ αὐτοῦ
β καὶ οἱ ἀδελφοί, καὶ ἔξω ἑστηκότες, ἀπέ
στειλαν πρὸς αὐτὸν φωνοῦντες αὐτόν, καὶ
ἐκάθητο ὄχλος περὶ αὐτόν, εἶπον δὲ αὐ
τῷ. ἰδοὺ ἡ μήτηρ σου καὶ οἱ ἀδελφοί
σου ἔξω ζητοῦσί σε. καὶ ἀπεκρίθη αὐ
τοῖς, λέγων. τίς ἐστιν ἡ μήτηρ μου, καὶ
οἱ ἀδελφοί μου; καὶ περιβλεψάμενος
τοὺς κύκλῳ περὶ αὐτὸν μαθητὰς καθη
μένους, λέγει. ἰδοὺ ἡ μήτηρ μου καὶ οἱ
ἀδελφοί μου. ὃς γὰρ ἂν ποιήσῃ τὸ θέλη
μα τοῦ θεοῦ, οὗτος ἀδελφός μου, καὶ ἀ
λς δελφή μου, καὶ μήτηρ ἐστί. * καὶ πά
ϐ λιν ἤρξατο διδάσκειν παρὰ τὴν θά
λασσαν. καὶ συνήχθη πρὸς αὐτὸν ὄ
χλος πολύς, ὥστε αὐτὸν ἐμβάντα εἰς τὸ
πλοῖον, καθῆσθαι ἐν τῇ θαλάσσῃ, καὶ
πᾶς ὁ ὄχλος πρὸς τὴν θάλασσαν ἐπὶ
τῆς γῆς ἦν. καὶ ἐδίδασκεν αὐτοὺς ἐν πα
ραβολαῖς πολλά, καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς ἐν
τῇ διδαχῇ αὐτοῦ. ἀκούετε, ἰδοὺ ἐξῆλ
θεν ὁ σπείρων τοῦ σπεῖραι, καὶ ἐγένετο
ἐν τῷ σπείρειν, ὃ μὲν ἔπεσε παρὰ τὴν
ὁδόν, καὶ ἦλθε τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ,
καὶ κατέφαγεν αὐτό. ἄλλο δὲ ἔπεσεν
ἐπὶ τὰ πετρώδη, ὅπου οὐκ εἶχεν γῆν
πολλήν, καὶ εὐθέως ἐξανέτειλε διὰ τὸ
μὴ ἔχειν βάθος γῆς, ἡλίου δὲ ἀνατεί
λαντος, ἐκαυματίσθη, καὶ διὰ τὸ μὴ
ἔχειν ῥίζαν, ἐξηράνθη. καὶ ἄλλο ἔπε
σεν εἰς τὰς ἀκάνθας, καὶ ἀνέβησαν αἱ
ἄκανθαι, καὶ συνέπνιξαν αὐτό, καὶ καρ
πὸν οὐκ ἔδωκε. καὶ ἄλλο ἔπεσεν εἰς
τὴν γῆν

ERASMVS.

do poteſt ſatanas ſatanam eijce
re? Et ſi regnum aduerſus ſeſe di
uiſum fuerit, non poteſt ſtare re
gnũ illud. Et ſi domus contra ſe
metipſam diuiſa fuerit, non po
teſt ſtare domꝰ illa: & ſi ſatanas in
ſurrexit aduerſus ſemetipſum ac
diuiſus eſt, nõ poteſt ſtare, ſed fi
nem habet. Nõ poteſt quiſquam
uaſa fortis, ingreſſus in domũ il
lius, diripere, niſi prius fortem al
ligarit, & tũc domũ eius diripiet.
Amen dico uobis: Omĩa remittẽ
tur filijs hominũ peccata: & cõui
tia, quibuſcũq; conuitiati fuerint.
At qui conuitiũ dixerit in ſpiritũ
ſanctum, nõ habet remiſſionẽ in
æternũ, ſed obnoxius eſt æterno
iudicio. Dicebãt enim, ſpiritũ im
mundum habet. Et ueniũt mater
eius & fratres, & foris ſtãtes, miſe
runt ad eũ qui euocarent eum, &
ſedebat turba circa eũ dicũtq; ei:
Ecce mater tua & fratres tui foris
quærunt te. Et reſpondit eis, di
cẽs: Quæ eſt mater mea, & fratres
mei? Et cũ circũſpexiſſet, in circui
tu circũ ſe diſcipulos ſedentes, ait:
Ecce mater mea, & fratres mei.
Qui eñ fecerit uolũtatẽ dei, hic
frater meus, & ſoror mea, & ma
ter eſt. Et iterũ cœpit docere iu
xta mare, & congregata eſt ad eũ
turba multa, ita ut nauim ingreſ
ſus, ſederet in mari, & tota turba
iuxta mare in terra erat, & doce
bat eos per parabolas multa, & di
cebat illis in doctrina ſua: Audi
te, ecce exibat ſeminator ad ſemi
ζ nandum: & accidit inter ſeminan
dum, aliud quidem cecidit ſecus
uiam, ueneruntq; uolucres cœli
& comederunt illud. Aliud uero
cecidit ſuper petroſa, ubi non ha
buit terram multã, & ſtatim exor
tum eſt, quod nõ haberet altitudi
nem terræ: ſole autẽ exorto, æſtu
affectum eſt: & eo quod non ha
beret radicem, exaruit. Et aliud
cecidit in ſpinas, & ſuccreuerunt
ſpinæ ac ſuffocauerũt illud, & fru
ctum nõ dedit. Et aliud cecidit in
terram

VVLG. EDITIO.

do poteſt ſathanas ſathanã
eijcere? Et ſi regnũ in ſe di
uidatur, nõ poteſt regnum
illud ſtare: Et ſi domus ſu
per ſemetipſam diſpartiat̃,
nõ poteſt domꝰ illa ſtare: &
ſi ſathanas cõſurrexerit in
ſemetipſum diſpartitus eſt:
& nõ poterit ſtare, ſed finẽ
habet. Nemo poteſt uaſa
fortis ingreſſus in domũ di
ripere, niſi prius fortẽ alli
get: & tunc domũ eius diri
piet. Amen dico uobis quo
niam omnia dimittẽtur fi
lijs hominũ peccata & blaſ
phemiæ, quibꝰ blaſphema
uerunt. Qui autẽ blaſphe
mauerit in ſpiritum ſanctũ,
nõ habet remiſſionẽ in æter
num, ſed reus erit æterni de
licti: quoniã dicebãt, ſpiritũ
immundũ habet. Et ueniũt
mater eiꝰ & fratres: & foris
ſtantes miſerũt ad eum uo
cantes eum: & ſedebat cir
ca eum turba, & dicũt ei. Ec
ce mater tua & fratres tui
foris quærũt te. Et reſpon
dens eis ait: Quæ eſt mater
mea & fratres mei? Et circũ
ſpiciẽs eos qui in circumitu
eius ſedebãt, ait: Ecce ma
ter mea & fratres mei. Qui
enim fecerit uoluntatẽ dei,
hic frater meꝰ & ſoror mea
& mater mea eſt.
Et iterũ cœpit docere ad IIII
mare: & congregata eſt ad
eum turba multa: ita ut in
nauim aſcẽdens ſederet in
mari: & omnis turba circa
mare ſuper terrã erat & do
cebat eos in parabolis mul
ta: & dicebat illis in doctri
na ſua: Audite. Ecce exijt ſe
minans ad ſeminandũ. Et
dum ſeminat, aliud cecidit
ſecus uiam & uenerũt uolu
cres cœli & comederunt il
lud. Aliud uero cecidit ſu
per petroſa ubi nõ habuit
terrã multã: & ſtatim exor
tum eſt: quoniã non habe
bat altitudinẽ terræ: & quã
do exortꝰ eſt ſol, exeſtuauit:
et eo quod nõ habebat radi
cẽ, exaruit. Et aliud cecidit
in ſpinas: & aſcẽderũt ſpinæ
& ſuffocauerũt illud. & fru
ctũ nõ dedit. Et aliud cecidit
in terram

τὴν γῆν τὴν καλὴν, καὶ ἐδίδου καρ
πὸν ἀναβαίνοντα καὶ αὐξάνοντα, καὶ
ἔφερεν ἓν τριάκοντα, καὶ ἓν ἑξήκον/
τα, καὶ ἓν ἑκατόν. καὶ ἔλεγεν αὐ/
τοῖς. ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν, ἀκουέτω.
Ὅτε δὲ ἐγένετο καταμόνας, ἠρώτησαν
αὐτὸν οἱ περὶ αὐτὸν σὺν τοῖς δώδε/
κα τὴν παραβολήν. καὶ ἔλεγεν αὐ/
τοῖς. ὑμῖν δέδοται γνῶναι τὸ μυστή/
λζ α ριον τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ. * Ἐκείνοις
δὲ τοῖς ἔξω ἐν παραβολαῖς τὰ πάν/
τα γίνεται, ἵνα βλέποντες βλέπω/
σι, καὶ μὴ ἴδωσι, καὶ ἀκούοντες ἀκού
ωσι, καὶ μὴ συνιῶσι, μήποτε ἐπι/
στρέψωσι, καὶ ἀφεθῇ αὐτοῖς τὰ ἁμαρ
τήματα. καὶ λέγει αὐτοῖς. οὐκ οἴδα/
τε τὴν παραβολὴν ταύτην; καὶ πῶς
πάσας τὰς παραβολὰς γνώσεσθε;
λη β * Ὁ σπείρων τὸν λόγον σπείρει. οὗτοι
δέ εἰσιν οἱ παρὰ τὴν ὁδὸν ὅπου σπεί
ρεται ὁ λόγος, καὶ ὅταν ἀκούσωσιν,
εὐθέως ἔρχεται ὁ σατανᾶς, καὶ αἴρει
τὸν λόγον τὸν ἐσπαρμένον ἐν ταῖς
καρδίαις αὐτῶν. καὶ οὗτοί εἰσιν ὁ/
μοίως, οἱ ἐπὶ τὰ πετρώδη σπειρό/
μενοι, οἳ ὅταν ἀκούσωσι τὸν λόγον,
εὐθέως μετὰ χαρᾶς λαμβάνουσιν
αὐτὸν, καὶ οὐκ ἔχουσι ῥίζαν ἐν ἑαυτοῖς
ἀλλὰ πρόσκαιροί εἰσιν, εἶτα γενομέ
νης θλίψεως ἢ διωγμοῦ διὰ τὸν λό/
γον, εὐθέως σκανδαλίζονται. καὶ οὗ
τοί εἰσιν, οἱ εἰς τὰς ἀκάνθας σπειρό/
μενοι, οὗτοί εἰσιν οἱ τὸν λόγον ἀκού/
οντες, καὶ αἱ μέριμναι τοῦ αἰῶνος τού
του, καὶ ἡ ἀπάτη τοῦ πλούτου, καὶ αἱ
περὶ τὰ λοιπὰ ἐπιθυμίαι εἰσπορευό
μεναι συμπνίγουσι τὸν λόγον, καὶ
ἄκαρπος γίνεται. καὶ οὗτοί εἰσιν, οἱ
ἐπὶ τὴν γῆν τὴν καλὴν σπαρέντες, οἵ
τινες ἀκούουσι τὸν λόγον καὶ παραδέ
χονται, καὶ καρποφοροῦσιν, ἓν τριά
κοντα, καὶ ἓν ἑξήκοντα, καὶ ἓν ἑκα
λθ β τόν. Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς. * Μήτι ὁ λύ
χνος * καίεται, ἵνα ὑπὸ τὸν μόδιον τε
Aliâs ἔρχεται. θῇ, ἢ ὑπὸ τὴν κλίνην; οὐχ ἵνα ἐπὶ τὴν
λυχνίαν ἐπιτεθῇ; * οὐ γάρ ἐστί τι κρυ
μ β πτὸν, ὃ ἐὰν μὴ φανερωθῇ, οὐδὲ ἐγέ/
νετο ἀπόκρυφον, ἀλλ᾽ ἵνα εἰς φανε/
ρὸν ἔλθῃ. Εἴ τις ἔχει ὦτα ἀκούειν, ἀ/
μα β κουέτω. * Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς. βλέ/
πετε τί ἀκούετε. ἐν ᾧ μέτρῳ μετρεῖ/
τε, μετρηθήσεται ὑμῖν, καὶ προσεθή/
σεται

terrã bonã, & dabat fructũ emer/
gentẽ atq; crescentẽ: & afferebat
unum triginta, & unũ sexaginta,
& unũ centũ. ac dicebat illis: Qui
habet aures ad audiendũ, audiat.
Cũ autẽ cœpisset esse solus, inter/
rogauerunt eum hi, qui circũ illũ
erant cũ duodecim, de parabola,
& dicebat eis: Vobis datũ est nos
se mysteriũ regni dei, illis aũt qui
foris sunt per parabolas omnia fi/
unt: ut uidentes uideãt, & nõ cer/
nant: & audientes audiant, & nõ
intelligant: nequãdo conuertanť
& remittanť eis peccata. Et ait il/
lis: Nescitis parabolã hanc? & quo
modo omnes parabolas cogno/
scetis? Seminator ille sermonẽ se/
minat. Isti uero sunt, quorũ alij iu
xta uiam dicunť ubi seminať ser/
mo, & cum audierint, confestim
uenit satanas, & aufert sermonẽ
qui seminatus est in cordibus eo
rũ. Et alij sunt similiter, qui in pe/
trosa semẽ excipiũt: qui cũ audie/
rint sermonẽ, statim cũ gaudio ac
cipiunt illũ, & non habent radicẽ
in se, sed temporarij sunt: deinde
coorta afflictione aut persecutio/
ne propter sermonẽ, cõfestim of/
fendunť. Et alij sunt qui in spinas
semen excipiũt. hi sunt qui sermo
nem audiũt, & solicitudines secu/
li huius ac deceptio diuitiarũ, cæ/
terarũq; rerũ cupiditates introẽ/
untes, suffocant sermonẽ, ac red/
ditur infructifer. Et alij sunt qui
in terrã bonã semẽ excperũt, qui
audiunt sermonẽ & suscipiunt, &
fructificant, ita ut aliud granũ ad/
ferat triginta, aliud sexaginta, ali=
ud centũ. Et dicebat illis: Num lu
cerna incẽditur, ut subter modiũ
ponatur, aut subter lectum? Non
ne ut super candelabrũ ponatur?
Nõ est eñ quicq; occultũ, quod
non manifestetur: neq; fuit secre/
tum, sed ut in propatulũ ueniat.
Si quis habet aures ad audiendũ
audiat. Et dicebat illis: Videte qd
audiatis: Qua mensura metimi/
ni, alij metientur uobis, & adijcie
tur

in terrã bonã, & dabat fru/
ctum ascendentẽ & crescen
tem: & afferebat unũ tricesi
mum, & unũ sexagesimũ, &
unũ centesimũ. Et dicebat:
Qui habet aures audiendi
audiat. Et cũ esset singularis
interrogauerũt eũ hi qui cũ
eo erãt duodecim parabo/
lam exponere. Et dicebat
eis: Vobis datũ est nosse my
steriũ regni dei: illis aũt qui
foris sunt in parabolis omia
fiunt ut uidentes uideãt, &
non uideãt, & audiẽtes au/
diant & nõ intelligant: ne/
quãdo cõuertãtur & dimit
tantur eis peccata. Et ait il/
lis: Nescitis parabolã hanc.
Et quomodo omes parabo
las cognoscetis? Qui semi/
nat, uerbũ seminat. Hi autẽ
sunt qui circa uiã ubi semi/
natur uerbũ, & cum audie/
rint, confestim uenit satha/
nas & aufert uerbũ quod se
minatũ est in cordibus eo/
rum. Et hi sunt similiter qui
super petrosa seminanť: qui
cum audierint uerbũ, sta/
tim cum gaudio accipiũt il/
lud: & nõ habent radicẽ in
se, sed tẽporales sunt: dein/
de orta tribulatione & per/
secutione propter uerbũ, cõ
festim scãdalizantur. Et alij
sunt qui in spinis seminanť.
Hi sunt qui uerbũ audiunt,
& ærũnæ sæculi & deceptio
diuitiarũ: & circa reliqua cõ
cupiscentiæ introeuntes suf
focãt uerbũ: & sine fructu
efficiť. Et hi sunt qui super
terram bonã seminati sunt:
qui audiũt uerbum & susci
piunt: & fructificant, unum
tricesimũ, unũ sexagesimũ,
& unũ cẽtesimũ. Et dicebat
illis: Nunquid uenit lucer/
na ut sub modio ponatur
aut sub lecto? Nõne ut su/
per candelabrũ ponatur?
Nõ est enim aliquid abscõ
ditum quod nõ manifeste/
tur: nec factũ est occultum
quod nõ ueniat in palam.
Si quis habet aures audi/
endi, audiat. Et dicebat il/
lis: Videte quid audiatis. In
qua mẽsura mensi fueritis,
remetieť uobis, & adijcie/
tur

περὶ τῆς ἐπιτιμήσεως τῶν ὑδάτων. περὶ τοῦ λεγεῶνος.

μβ σεται ὑμῖν τοῖς ἀκούουσιν. ὃς γὰρ ἂν
β ἔχει, δοθήσεται αὐτῷ. καὶ ὃς οὐκ ἔχει,
μγ καὶ ὃ ἔχει, ἀρθήσεται ἀπ᾽ αὐτοῦ. * Καὶ ἔλε
ι γεν. οὕτως ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ.
ὡς ἐὰν ἄνθρωπος βάλῃ τὸν σπόρον
ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ καθεύδῃ καὶ ἐγείρηται νύ/
κτα καὶ ἡμέραν. καὶ ὁ σπόρος βλα/
στάνῃ, καὶ μηκύνηται ὡς οὐκ οἶδεν αὐ/
τός. αὐτομάτη γὰρ ἡ γῆ καρποφορεῖ
πρῶτον χόρτον, εἶτα στάχυν, εἶτα
πλήρη σῖτον ἐν τῷ στάχυϊ. ὅταν δὲ
παραδῷ ὁ καρπός, εὐθέως ἀποστέλλει
τὸ δρέπανον, ὅτι παρέστηκεν ὁ θερισμός.
μδ * Καὶ ἔλεγε, τίνι ὁμοιώσομεν τὴν βα
β σιλείαν τοῦ θεοῦ; ἢ ἐν * τίνι παραβολῇ
Aliâs παραβάλωμεν αὐτήν; ὡς κόκκον σι/
ποίᾳ. νάπεως, ὃς ὅταν σπαρῇ ἐπὶ τῆς γῆς,
μικρότερος πάντων τῶν σπερμά/
των ἐστὶ τῶν ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ὅταν
σπαρῇ, ἀναβαίνει, καὶ γίνεται πάν/
των τῶν λαχάνων μείζων, καὶ ποιεῖ
κλάδους μεγάλους, ὥστε δύνασθαι ὑ/
πὸ τὴν σκιὰν αὐτοῦ τὰ πετεινὰ τοῦ
με οὐρανοῦ κατασκηνοῦν. * Καὶ τοιαύ/
ς ταις παραβολαῖς πολλαῖς ἐλάλει
αὐτοῖς τὸν λόγον, καθὼς ἐδύναντο
μς ἀκούειν. * Χωρὶς δὲ παραβολῆς οὐκ
ι ἐλάλει αὐτοῖς, κατ᾽ ἰδίαν δὲ τοῖς μα
μζ θηταῖς αὐτοῦ ἐπέλυε πάντα. * Καὶ ι
β λέγει αὐτοῖς ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ὀψί
ας γενομένης, διέλθωμεν εἰς τὸ πέ/
ραν. καὶ ἀφέντες τὸν ὄχλον, παρα
λαμβάνουσιν αὐτὸν ὡς ἦν ἐν τῷ
πλοίῳ, καὶ ἄλλα δὲ πλοιάρια ἦν μετ᾽
αὐτοῦ. καὶ γίνεται λαῖλαψ ἀνέμου
μεγάλη, τὰ δὲ κύματα ἐπέβαλεν
εἰς τὸ πλοῖον, ὥστε αὐτὸ ἤδη γεμίζε/
σθαι, καὶ ἦν αὐτὸς ἐπὶ τῇ πρύμνῃ, ἐπὶ
τὸ προσκεφάλαιον καθεύδων. καὶ δι
εγείρουσιν αὐτόν, καὶ λέγουσιν αὐτῷ.
διδάσκαλε, οὐ μέλει σοι, ὅτι ἀπολλύ
μεθα; καὶ διεγερθεὶς ἐπετίμησε τῷ
ἀνέμῳ, καὶ εἶπεν τῇ θαλάσσῃ, σιώ/
πα, πεφίμωσο. καὶ ἐκόπασεν ὁ ἄνε/
μος, καὶ ἐγένετο γαλήνη μεγάλη,
καὶ εἶπεν αὐτοῖς. τί δειλοί ἐστε οὕτως;
πῶς οὐκ ἔχετε πίστιν; καὶ ἐφοβήθησαν
φόβον μέγαν, καὶ ἔλεγον πρὸς ἀλλή
λους. τίς ἄρα οὗτός ἐστιν, ὅτι καὶ ὁ ἄνε
μος καὶ ἡ θάλασσα ὑπακούουσιν αὐ
τῷ; * Καὶ ἦλθον εἰς τὸ πέραν τῆς θα ια
λάσσης εἰς τὴν χώραν τῶν Γαδαρηνῶν.
Καὶ

tur uobis qui auditis: Qui enim
habet, dabitur illi: & qui non ha/
bet, etiam quod habet, auferetur
ab eo, & dicebat: Sic est regnum
dei, quemadmodum si homo ia/
ciat semen in terram, ac dormiat,
atque exurgat ille nocte ac die: se
gesq; germinet, ac surgat in altũ
dum nescit. Vltro eñ terra fructi
ficat, primũ herbã, deinde spicã,
deinde plenũ frumentum in spi/
ca. cum autem productus fuerit
fructus, statim mittit falcem, quo
niã adest messis. Et dicebat: Cui
assimilabimus regnum dei? aut
qua collatione cõferemus illud?
Est sicut granum sinapis, quod
cum seminatũ fuerit in terra, mi/
nus est omnibus seminibus quæ
sunt in terra: & cum seminatum
fuerit, exurgit, & fit maius omni/
bus oleribus: & facit ramos ma/
gnos, ita ut possint sub umbra e/
ius aues cœli nidificare. Et talibus
multis parabolis loquebatur eis
sermonem, prout poterant audi/
re. sine parabola uero non loque
batur eis. seorsim autem discipu/
lis suis exponebat omnia. Et ait
illis in die illo cum facta esset ue/
spera: Transeamus in ulteriorem
ripam. Et dimissa turba, assu/
munt eum ita ut erat in naui, sed
& aliæ nauiculæ erant cum illo.
Et oritur procella uenti magna,
& fluctus irruebant in nauim, ita
ut illa iam impleretur. Et erat ipse
sn puppi uper ceruical dormi/
ens, & excitant eum, dicuntque
illi: Præceptor, non est tibi curæ,
quod perimus? Et excitatus in/
crepauit uentum, dixitq; mari:
Tace, obmutesce. & conquieuit
uentus, factaque est tranquillitas
magna, & ait illis: Quid timidi e/
stis adeo? qui fit ut non habeatis
fiduciam? Et timuerũt timore ma
gno, dicebantq; inter sese: Quis/
nam hic est, quia & uentus & ma
re obediunt ei?

Et uenerunt traiecto mari in
regionem Gadarenorum. Egres/
soque

tur uobis. Qui enim ha/
bet, dabitur illi: & qui non
habet, etiam quod habet,
auferet̃ ab eo. Et dicebat:
Sic est regnum dei quem/
admodum si homo iaciat
sementem in terram, & dor
miat & exurgat nocte & die
& semen germinet: & incre/
scat dum nescit ille. Vltro e/
nim terra fructificat primũ
herbam, deinde spicam, de
inde plenum frumentum
in spica. Et cum ex se pro/
duxerit fructus, statim mit
tit falcem: quoniam adest
messis. Et dicebat: Cui as/
similabimus regnũ dei: aut
cui parabolæ comparabi/
mus illud? Sicut granum
sinapis, quod cum semina
tum fuerit in terra, minus
est oĩbus seminibus quæ
sunt in terra: & cum natum
fuerit, ascẽdit in arborem,
& fit maius omnibus ole/
ribus: & facit ramos ma/
gnos: ita ut possint sub um
bra eius aues cœli habita/
re. Et talibus multis para/
bolis loquebatur eis uer/
bum prout poterant audi/
re: sine parabola autẽ non
loquebat̃ eis. Seorsum au/
tem discipulis suis dissere/
bat omnia. Et ait illis in die
illa, cum sero esset factum:
Transeamus contra. Et di/
mittentes turbã, assumunt
eum ita ut erat in naui: &
aliæ naues erant cum illo.
Et facta est procella magna
uenti: & fluctus mittebat in
nauim: ita ut impleret̃ na/
uis. Et erat ipse in puppi su
per ceruical dormiens: &
excitant eum: & dicunt illi:
Magister: non ad te perti/
net, quia perimus? Et exur
gens comminatus est uen/
to & dixit mari: Tace, ob/
mutesce. Et cessauit uẽtus:
& facta est tranquillitas ma
gna. Et ait illis. Quid timi/
di estis? Necdum habetis fi
dem. Et timuerunt timore
magno & dicebãt ad alter/
utrũ. Quisputas est iste: qa
uentus & mare obediũt ei.

Et uenerũt trans fretũ ma V.
ris in regionẽ Gerasenorũ
Et

καὶ ἐξελθόντι αὐτῷ ἐκ τοῦ πλοίου, εὐ/
θέως ἀπήντησεν αὐτῷ ἐκ τῶν μνη/
μείων ἄνθρωπος ἐν πνεύματι ἀκαθάρ
τῳ, ὃς τὴν κατοίκησιν εἶχεν ἐν τοῖς
μνημείοις. καὶ οὔτε ἁλύσεσιν οὐδεὶς
ἠδύνατο αὐτὸν δῆσαι, διὰ τὸ αὐτὸν πολ
λάκις πέδαις καὶ ἁλύσεσι δεδέσθαι,
καὶ διεσπᾶσθαι ὑπ' αὐτοῦ τὰς ἁλύσεις,
καὶ τὰς πέδας συντετρίφθαι, καὶ οὐ
δεὶς αὐτὸν ἴσχυσε δαμάσαι. καὶ διὰ
παντὸς νυκτὸς καὶ ἡμέρας ἐν τοῖς ὄρε
σι καὶ ἐν τοῖς μνήμασιν ἦν κράζων,
καὶ κατακόπτων ἑαυτὸν λίθοις. ἰδὼν
δὲ τὸν Ἰησοῦν ἀπὸ μακρόθεν, ἔδραμε,
καὶ προσεκύνησεν αὐτῷ, καὶ κράξας
φωνῇ μεγάλῃ εἶπεν. τί ἐμοὶ καὶ σοὶ
Ἰησοῦ υἱὲ τοῦ θεοῦ τοῦ ὑψίστου; ὁρκίζω σε
τὸν θεόν, μή με βασανίσῃς. ἔλεγε γὰρ
αὐτῷ, ἔξελθε τὸ πνεῦμα τὸ ἀκάθαρ/
τον ἐκ τοῦ ἀνθρώπου. καὶ ἐπηρώτα αὐ/
τόν. τί σοι ὄνομα; καὶ ἀπεκρίθη λέ/
γων. λεγεὼν ὄνομά μοι, ὅτι πολλοί
ἐσμεν. καὶ παρεκάλει αὐτὸν πολλὰ,
ἵνα μὴ αὐτοὺς ἀποστείλῃ ἔξω τῆς χώ/
ρας. ἦν δὲ ἐκεῖ πρὸς τὰ ὄρη ἀγέλη χοί
ρων μεγάλη βοσκομένη. καὶ παρεκά/
λεσαν αὐτὸν πάντες οἱ δαίμονες, λέ/
γοντες. πέμψον ἡμᾶς εἰς τοὺς χοί/
ρους, ἵνα εἰς αὐτοὺς εἰσέλθωμεν. καὶ ἐ/
πέτρεψεν αὐτοῖς εὐθέως ὁ Ἰησοῦς. καὶ
ἐξελθόντα τὰ πνεύματα τὰ ἀκάθαρ
τα, εἰσῆλθον εἰς τοὺς χοίρους. καὶ ὥρ/
μησεν ἡ ἀγέλη κατὰ τοῦ κρημνοῦ εἰς τὴν
θάλασσαν. ἦσαν δὲ ὡς δισχίλιοι, καὶ
ἐπνίγοντο ἐν τῇ θαλάσσῃ. οἱ δὲ βόσκον
τες τοὺς χοίρους, ἔφυγον, καὶ ἀνήγγει
λαν εἰς τὴν πόλιν καὶ εἰς τοὺς ἀγρούς.
καὶ ἐξῆλθον ἰδεῖν τί ἐστι τὸ γεγονὸς
καὶ ἔρχονται πρὸς τὸν Ἰησοῦν. καὶ θεω
ροῦσι τὸν δαιμονιζόμενον καθήμε/
νον καὶ ἱματισμένον, καὶ σωφρονοῦν/
τα τὸν ἐσχηκότα τὸν λεγεῶνα, καὶ
ἐφοβήθησαν. καὶ διηγήσαντο αὐτοῖς
οἱ ἰδόντες, πῶς ἐγένετο τῷ δαιμο
νιζομένῳ, καὶ περὶ τῶν χοίρων. καὶ
ἤρξαντο παρακαλεῖν αὐτὸν ἀπελ/
μη θεῖν ἀπὸ τῶν ὁρίων αὐτῶν. * καὶ ἐμ
η βάντος αὐτοῦ εἰς τὸ πλοῖον, παρε/
κάλει αὐτὸν ὁ δαιμονισθεὶς, ἵνα ᾖ μετ'
αὐτοῦ. ὁ δὲ Ἰησοῦς οὐκ ἀφῆκεν αὐτὸν
ἀλλὰ λέγει αὐτῷ. ὕπαγε εἰς τὸν οἶ
κόν σου πρὸς τοὺς σούς, καὶ ἀνάγγει/
λον αὐ

soq; ei de naui, statim occurrit è
monumentis homo spiritui ob/
noxius immũdo, qui domicilium
habebat in monumentis, & neq;
catenis quisquam poterat eum li
gare, propterea quod, cum sæpe
cõpedibus & catenis uinctus fuis
set, discerptæ essent ab illo cate/
næ, & cõpedes essent comminu/
tæ, neq; quisquam ualuisset eũ do
mare. Et semper die ac nocte in
montibus & in monumẽtis erat
clamans, & concidens seipsum la
pidibus. Cum uidisset autẽ Iesum
emin⁹, cucurrit, & adorauit eũ, &
clamãs uoce magna dixit: Quid
mihi tecũ est Iesu fili dei altissimi?
adiuro te per deũ, ne me torque/
as. Dicebat em̃ illi: Exi spiritus im
munde ab homine. Et interroga/
bat eum: Quod tibi nomẽ est? Et
respõdit, dicẽs ei: Legio mihi no/
men est, quia multi sumus. Et de/
precabatur eum multũ, ne se emit
teret extra regionẽ. Erat autẽ ibi
iuxta montes grex porcorũ ma/
gnus pascens, & deprecabãtur eũ
omnes dæmones, dicẽtes: Mitte
nos in porcos, ut in eos introeã/
mus. Et permisit eis statim Iesus.
Et egressi spiritus immũdi, ingres
si sunt in porcos. Et ferebãt grex
per præceps in mare. Erãt aũt fer/
mè bis mille, & suffocati sunt in
mari. Porrò qui pascebãt porcos,
fugerunt, & renunciauerũt in ci/
uitatẽ, & in agros. Et egressi sunt
ad uidendũ quid esset quod acci/
derat: & ueniũt ad Iesum, & uidẽt
illum qui à dæmonio uexabatur,
sedentem ac uestitũ, & sanæ men
tis, qui habuerat legionem, & ti/
muerunt. Et narrauerunt illis qui
uiderant, qualiter accidisset ei qui
dæmoniũ habuerat, & de porcis.
Et rogare cœperũt eum, ut disce/
deret de finibus ipsorum. Et cum
ingressus esset nauim, rogabat il/
lum qui fuerat à dæmonio corre
ptus, ut esset cũ illo: Iesus autem
non permisit eum, sed ait illi: Abi
in domũ tuã ad tuos, & annun/
cia illis

Et exeunti ei de naui, sta/
tim occurrit de monumen
tis homo in spiritu immun
do qui domicilium habe/
bat in monumentis. Et ne/
que catenis iam quisquam
poterat eum ligare: quo/
niam sæpe compedibus &
catenis uinctus, dirupisset
catenas & compedes com/
minuisset: & nemo poterat
eũ domare. Et semper die
ac nocte in monumentis &
in montibus erat clamans
& concidens se lapidibus.
Videns autem Iesum a lon
ge cucurrit, & adorauit eũ:
& clamans uoce magna di
xit: Quid mihi & tibi Iesu
fili dei altissimi? Adiuro te
per deum ne me torqueas.
Dicebat enim illi: Exi spiri
tus immunde ab homine
isto. Et interrogabat eum:
Quod tibi nomen est? Et
dicit ei: Legio mihi nomen
est: quia multi sumus. Et
deprecabatur eum multũ
ne se expelleret extra regio
nem. Erat autem ibi circa
montem grex porcorũ ma
gnus pascẽs in agris. Et de/
precabantur eum spiritus,
dicentes: Mitte nos in por/
cos: ut in eos introeamus.
Et cõcessit eis statim Iesus.
Et exeuntes spiritus immũ
di, introierunt in porcos: &
magno impetu grex præci
pitatus est in mare ad duo
milia: & suffocati sunt in
mari. Qui autem pascebãt
eos fugerunt, & nunciaue/
runt in ciuitatẽ, & in agros.
Et egressi sunt uidere quid
esset facti: & uenerunt ad Ie
sum, & uident illum qui a
dæmonio uexabatur sedẽ/
tem uestitum & sanæ men/
tis, & timuerũt. Et narraue/
runt illis qui uiderãt quali
ter factũ esset ei qui dæmo/
niũ habuerat: & de porcis.
Et rogare cœperũt eum, ut
discederet de finibus eorũ.
Cumq; ascenderet nauim,
cœpit illũ deprecari qui a
dæmonio uexatus fuerat,
ut esset cu illo: & nõ admisit
eum: sed ait illi: Vade in do
mum tuã ad tuos: & annũ/
cia illis

λον αὐτοῖς, ὅσα σοι ὁ κύριος πεποίηκε
καὶ ἠλέησέ σε. καὶ ἀπῆλθε καὶ ἤρξατο
κηρύσσειν ἐν τῇ δεκαπόλει, ὅσα ἐποί
ησεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, καὶ πάντες ἐθαυ/
μθ μαζον. * καὶ διαπεράσαντος τοῦ Ἰησοῦ
β ἐν τῷ πλοίῳ πάλιν εἰς τὸ πέραν,
συνήχθη ὄχλος πολὺς ἐπ' αὐτὸν, καὶ
ἦν παρὰ τὴν θάλασσαν. καὶ ἰδοὺ ἔρ/ ιβ
χεται εἷς τῶν ἀρχισυναγώγων, ὀνό
ματι Ἰάειρος, καὶ ἰδὼν αὐτὸν, πίπτει
πρὸς τοὺς πόδας αὐτοῦ. καὶ παρεκάλει
αὐτὸν πολλὰ, λέγων. ὅτι τὸ θυγάτριόν
μου ἐσχάτως ἔχει. ἵνα ἐλθὼν ἐπιθῇς
αὐτῷ τὰς χεῖρας, ὅπως σωθῇ καὶ ζή
σεται. καὶ ἀπῆλθε μετ' αὐτοῦ. καὶ ἠκολού/
θει αὐτῷ ὄχλος πολύς, καὶ συνέθλι/
βον αὐτόν. καὶ γυνή τις οὖσα ἐν ῥύσει
αἵματος ἔτη δώδεκα, καὶ πολλὰ πα/ ιγ
θοῦσα ὑπὸ πολλῶν ἰατρῶν, καὶ δαπανή
σασα τὰ ἑαυτῆς πάντα, καὶ μηδὲν ὠφε
ληθεῖσα, ἀλλὰ μᾶλλον εἰς τὸ χεῖρον
ἐλθοῦσα, ἀκούσασα περὶ τοῦ Ἰησοῦ, ἐλ/
θοῦσα ἐν τῷ ὄχλῳ ὄπισθεν, ἥψατο
τοῦ ἱματίου αὐτοῦ. ἔλεγε γὰρ, κἂν τῶν ἱμα
τίων αὐτοῦ ἅψωμαι, σωθήσομαι. καὶ
εὐθέως ἐξηράνθη ἡ πηγὴ τοῦ αἵματος
αὐτῆς, καὶ ἔγνω τῷ σώματι, ὅτι ἴα/
ται ἀπὸ τῆς μάστιγος. καὶ εὐθέως ὁ
Ἰησοῦς ἐπιγνοὺς ἐν ἑαυτῷ, τὴν ἐξ
αὐτοῦ δύναμιν ἐξελθοῦσαν, ἐπιστρα
φεὶς ἐν τῷ ὄχλῳ, ἔλεγε. τίς μου ἥ/
ψατο τῶν ἱματίων; καὶ ἔλεγον αὐτῷ
οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. βλέπεις τὸν ὄχλον
συνθλίβοντά σε, καὶ λέγεις, τίς μου
ἥψατο, καὶ περιεβλέπετο ἰδεῖν τὴν τοῦ
το πεποιηκυῖαν. ἡ δὲ γυνὴ φοβηθεῖσα
καὶ τρέμουσα, εἰδυῖα ὃ γέγονεν ἐπ'
αὐτῇ, ἦλθεν καὶ προσέπεσεν αὐτῷ, καὶ
εἶπεν αὐτῷ πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν.
ὁ δὲ εἶπεν αὐτῇ. θύγατερ, ἡ πίστις
σου σέσωκέ σε, ὕπαγε εἰς εἰρήνην,
καὶ ἴσθι ὑγιὴς ἀπὸ τῆς μάστιγός σου.
ἔτι αὐτοῦ λαλοῦντος, ἔρχονται ἀπὸ
τοῦ ἀρχισυναγώγου, λέγοντες, ὅτι
ἡ θυγάτηρ σου ἀπέθανε, τί ἔτι σκύλ
λεις τὸν διδάσκαλον; ὁ δὲ Ἰησοῦς
εὐθέως ἀκούσας τὸν λόγον λαλούμε
νον, λέγει τῷ ἀρχισυναγώγῳ. μὴ
φοβοῦ, μόνον πίστευε. καὶ οὐκ ἀφῆ/
κεν οὐδένα αὐτῷ συνακολουθῆσαι,
Alias εἰ μὴ Πέτρον καὶ Ἰάκωβον καὶ Ἰω/
ἔρχονται άννην τὸν ἀδελφὸν Ἰακώβου. καὶ ἔρχεται
εἰς τὸν

cia illis quanta tibi dominus fece
rit, & misertus sit tui. Et abijt, &
cœpit p̄dicare in decapoli, quan/
ta sibi fecisset Iesus, & omes mira/
bantur. Et cũ traiecisset Iesus na/
ui rursus in ulteriorem ripam, cõ/
uenit turba multa ad eum, & erat
circa mare. Et ecce uenit quidam
principũ synagogæ, nomine Iai/
rus: & cum uidisset eum, procidit
ad pedes eius, et deprecabatur eũ
multum, dicens, Filiola mea in ex
tremis est, oro ut uenias & impo/
nas illi manus, ut salua sit, & uiuet
Et abijt cũ illo, & sequebat̃ eum
turba multa, & cõprimebant eũ.
Et mulier quædã, quæ fuerat ob/
noxia ꝓfluuio sanguinis annos
duodecim, fueratq; multa perpes
sa à cõpluribus medicis, & insum
pserat omnia sua, neq; quicquã ad
iumenti senserat, sed magis in de/
terius uenerat, cum audisset de Ie
su uenit in turba à tergo, & tetigit
uestimentũ eius. Dicebat enim: si
uel uestimẽta eius tetigero, salua
ero. Et confestim siccatus est fons
sanguinis eius: & sensit corpore,
quod sanata esset ab eo flagello.
Et statim Iesus in semetipso co/
gnoscens uirtutẽ ex sese prodisse,
conuersus in turba, aiebat: Quis
tetigit uestimẽta mea? Et dicebãt
ei discipuli ipsius: Vides turbam
undiq; prementẽ te, & dicis: quis
me tetigit? Et circũspiciebat, ut ui
deret eam quæ hoc fecerat. Muli/
er uero timens & tremens, sciens
quod factũ esset in se, uenit & ac/
cidit ei, dixitq; ei omnẽ ueritatẽ.
Ille autẽ dixit ei: Filia, fides tua te
seruauit, uade cum pace, & esto sa
na à flagello tuo. Adhuc eo lo/
quente ueniũt à principe synago
gæ, qui dicerent: Filia tua mortua
est, quid ultra uexas magistrũ? Ie
sus aũt protinus audito sermone
qui dicebatur, ait principi synago
gæ: ne metuas, tantũmodo crede.
Et non permisit ut quisq; se seque
retur, præter Petrũ & Iacobũ &
Iohannẽ fratrem Iacobi. Et uenit
in do

cia illis quãta tibi dominus
fecerit & misertus sit tui. Et
abijt, & cœpit prædicare in
decapoli: quãta sibi fecisset
Iesus: & omnes mirabãtur.
Et cum trãscẽdisset Iesus in
naui rursus trãsfretũ, cõue
nit turba multa ad eũ: & e/
rat circa mare. Et uenit qui
dam de archisynagogis no
mine Iairus: & uidẽs eum,
procidit ad pedes ei⁹: & de/
precabat̃ eũ multũ, dicens:
Quoniã filia mea in extre/
mis est: ueni, impone manũ
tuã super eã: ut salua sit, &
uiuat. Et abijt cũ illo: & se/
quebatur eũ turba multa:
& cõprimebãt eũ. Et mulier
quæ erat in profluuio san/
guinis annis duodecim, &
fuerat multa perpessa a cõ/
pluribus medicis: & eroga/
uerat omia sua: nec quicq;
profecerat: sed magis dete/
rius habebat: cum audisset
de Iesu, uenit in turba retro
& tetigit uestimentũ ei⁹. Di
cebat eñ: qa si uel uestimẽ/
tum ei⁹ tetigero, salua ero.
Et cõfestim siccat⁹ est fons
sanguinis ei⁹: & sensit corpo
re: qa sanata esset a plaga.
Et statim Iesus in semetipso
cognoscẽs uirtutẽ quæ exie
rat de illo, cõuersus ad tur/
bã aiebat: Quis tetigit ue/
stimẽta mea? Et dicebãt ei
discipuli sui: Vides turbã
cõprimentẽ te: & dicis: quis
me tetigit? Et circũspiciebat
uidere eam quæ hoc fece/
rat. Mulier uero timẽs & tre
mens, sciens quod factũ es/
set in se, uenit & procidit an
te eum: & dixit ei omnẽ ue/
ritatem. Ille autẽ dixit ei: Fi
lia, fides tua te saluã fecit:
uade in pace: & esto sana a
plaga tua. Adhuc eo loquẽ
te ueniũt nunciȷ ad archi/
synagogũ, dicentes: quia fi/
lia tua mortua est: quid ul/
tra uexas magistrũ? Iesus
autem audito uerbo quod
dicebatur, ait archisynago
go: Noli timere: tantum/
modo crede. Et nõ admisit
quẽquam se sequi: nisi Pe/
trum & Iacobũ & Ioãnem
fratrẽ Iacobi: Et ueniunt
in domum

εἰς τὸν οἶκον τοῦ ἀρχισυναγώγου, καὶ
θεωρεῖ θόρυβον καὶ κλαίοντας, καὶ ἀλα-
λάζοντας πολλὰ, καὶ εἰσελθὼν λέγει
αὐτοῖς. τί θορυβεῖσθε καὶ κλαίετε; τὸ παι-
δίον οὐκ ἀπέθανεν, ἀλλὰ καθεύδει. καὶ
κατεγέλων αὐτοῦ. ὁ δὲ ἐκβαλὼν ἅπαν-
τας, παραλαμβάνει τὸν πατέρα τοῦ παι-
δίου καὶ τὴν μητέρα, καὶ τοὺς μετ᾽ αὐτοῦ,
καὶ εἰσπορεύεται ὅπου ἦν τὸ παιδίον
ἀνακείμενον, καὶ κρατήσας τῆς χειρὸς
τοῦ παιδίου, λέγει αὐτῇ. ταλιθὰ κοῦμι,
ὅ ἐστι μεθερμηνευόμενον, τὸ, κοράσι-
ον, σοὶ λέγω, ἔγειρε. καὶ εὐθέως ἀνέστη
τὸ κοράσιον καὶ περιεπάτει. ἦν γὰρ ἐτῶν
δώδεκα, καὶ ἐξέστησαν ἐκστάσει μεγά-
λῃ. καὶ διεστείλατο αὐτοῖς πολλὰ, ἵνα
μηδεὶς γνῷ τοῦτο, καὶ εἶπε δοθῆναι αὐ-
μ τῇ φαγεῖν. * καὶ ἐξῆλθεν ἐκεῖθεν, καὶ
α ἦλθεν εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ, καὶ ἀκολου-
θοῦσιν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. καὶ γε-
νομένου σαββάτου, ἤρξατο ἐν τῇ συνα-
γωγῇ διδάσκειν, καὶ πολλοὶ ἀκού-
οντες, ἐξεπλήσσοντο λέγοντες. πόθεν
τούτῳ ταῦτα; καὶ τίς ἡ σοφία ἡ δο-
θεῖσα αὐτῷ, καὶ δυνάμεις τοιαῦται
διὰ τῶν χειρῶν αὐτοῦ γίνονται; οὐχ
οὗτός ἐστιν ὁ τέκτων, ὁ υἱὸς μαρίας,
ἀδελφὸς δὲ ἰακώβου καὶ ἰωσῆ καὶ ἰού-
δα, καὶ σίμωνος; καὶ οὐκ εἰσὶν αἱ
ἀδελφαὶ αὐτοῦ ὧδε πρὸς ὑμᾶς;
μα * καὶ ἐσκανδαλίζοντο ἐν αὐτῷ. ἔλε-
α γε δὲ αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, ὅτι οὐκ ἔστι προ-
φήτης ἄτιμος, εἰ μὴ ἐν τῇ πατρίδι
αὐτοῦ, καὶ ἐν τοῖς συγγενέσι, καὶ ἐν
τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ. καὶ οὐκ ἠδύνατο ἐκεῖ
οὐδὲ μίαν δύναμιν ποιῆσαι, εἰ μὴ
ὀλίγοις ἀῤῥώστοις ἐπιθεὶς τὰς χεῖρας
ἐθεράπευσε. καὶ ἐθαύμαζε διὰ τὴν ἀ-
μβ πιστίαν αὐτῶν. * καὶ περιῆγε τὰς κώ-
β μας κύκλῳ, διδάσκων. * καὶ προσ- ιδ
μγ καλεῖται τοὺς δώδεκα, καὶ ἤρξατο αὐ-
β τοὺς ἀποστέλλειν δύο δύο, καὶ ἐδίδου
αὐτοῖς ἐξουσίαν τῶν πνευμάτων τῶν
ἀκαθάρτων. καὶ παρήγγειλεν αὐτοῖς,
ἵνα μηδὲν αἴρωσιν εἰς ὁδὸν, εἰ μὴ
ῥάβδον μόνον, μὴ πήραν, μὴ ἄρτον
μὴ εἰς τὴν ζώνην χαλκὸν, ἀλλ᾽ ὑπο-
δεδεμένους σανδάλια, καὶ μὴ ἐνδύ-
μδ σασθαι δύο χιτῶνας. καὶ ἔλεγεν αὐ-
β τοῖς. * ὅπου ἐὰν εἰσέλθητε εἰς οἰκί-
με αν, ἐκεῖ μένετε, ἕως ἂν ἐξέλθητε ἐκεῖ-
β θεν. * καὶ ὅσοι ἐὰν μὴ δέξονται ὑμᾶς
μηδὲ

in domū principis synagogæ, uidetque tumultū ac flentes & eiulantes multum, & ingressus ait illis: Quid tumultuamini & ploratis? Puella non est mortua, sed dormit. Et irridebāt eum. Ipse uero eiectis omnibus, assumit patrē & matrem puellæ & eos qui cum ipso erant, & ingreditur eò ubi puella erat iacens, & apprehensa manu puellæ, ait illi: Talitha, cumi: quod est si quis interpretetur: Puella, tibi dico, surge. Et confestim surrexit puella, & ambulabat. erat enim annorum duodecim. & obstupuerunt stupore magno. Et præcepit illis uehemēter, ne quisquam id sciret, & iussit ut daretur illi quod ederet.

Et egressus est illinc, uenitq; in patriam suam, & sequuntur eum discipuli sui. Cumq; adesset sabbatum, cœpit in synagoga docere, multiq; audientes obstupuerunt, dicētes: Vnde huic hæc? & quæ est sapiētia, quæ data est illi? & uirtutes tales per manus eius efficiunt? Nonne hic est faber ille, filius Mariæ, frater Iacobi, & Iose, & Iuda, & Simonis? Nonne & sorores eius hic nobiscū sunt? Et offendebantur per eum. Dicebat autē illis Iesus: Non est propheta contēptus nisi in patria sua, & inter cognatos, & in familia sua. Et nō poterat ibi uirtutē ullam ædere, nisi quod paucos infirmos impositis manibus sanauit, ac mirabatur propter incredulitatem eorum. & obambulabat per uicos undiq; circumiacentes, docens. Et accersit duodecim, cœpitque eos emittere binos, ac dabat illis potestatē aduersus spiritus immūdos. Et præcepit illis, ne quid tollerent in uiā, nisi uirgam tantū: non peram, non panē, nō in zona æs: sed calciarētur sandalijs, & ne induerētur binis tunicis. Et dicebat eis: Vbicunq; introieritis in domū, illic manete donec exeatis illinc. Et quicunq; non receperint uos,

neq;

in domum archisynagogi: & uidit tumultū & flentes & eiulantes multum: & ingressus ait illis: Quid turbamini & ploratis? puella nō est mortua, sed dormit. Et irridebāt eum. Ipse uero eiectis oībus, assumit patrem & matrē puellæ qui secum erāt: & ingrediunt ubi puella erat iacēs: & tenens manū puellæ, ait illi: Tabita cumi: quod est interpretatum, Puella tibi dico surge. Et cōfestim surrexit puella, & ambulabat: Erat autem annorū duodecim: & obstupuerunt stupore magno. Et præcepit illis uehemēter: ut nemo id sciret: & iussit dare illi mãducare.

Et egressus inde abijt in VI.
patriam suam: & sequebantur eum discipuli sui. Et facto sabbato cœpit in synagoga docere: & multi audiētes admirabātur in doctrina eius, dicētes: Vnde huic hæc omnia? Et quæ est sapientia quæ data est illi: & uirtutes tales quæ per manus eius efficiūtur? Nonne hic est faber, filius Mariæ, & frater Iacobi & Ioseph & Iudæ & Simonis? Nōne & sorores eius hic nobiscum sunt? Et scandalizabant in illo. Et dicebat illis Iesus: Quia nō est propheta sine honore nisi in patria sua, & in domo sua, & in cognatione sua. Et nō poterat ibi uirtutē ullā facere: nisi paucos infirmos impositis manibus curauit. Et mirabatur propter incredulitatē eorū: & circuibat castella in circuitu docens. Et cōuocauit duodecim, & cœpit eos mittere binos: & dabat illis potestatē spirituum immūdorum. Et præcepit illis ne quid tollerent in uia, nisi uirgam tantum: non peram, non panem, neq; in zona æs: sed calciatos sandalijs: & ne induerentur duabus tunicis. Et dicebat eis: Quocūq; introieritis in domū: illic manete donec exeatis inde. Et quicūq; nō receperint uos:

μηδὲ ἀκούσωσιν ὑμῶν, ἐκπορευόμε
νοι ἐκεῖθεν, ἐκτινάξατε τὸν χνοῦν τὸν
ὑποκάτω τῶν ποδῶν ὑμῶν εἰς μαρ/
τύριον αὐτοῖς. Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἀνε
κτότερον ἔσται σοδόμοις ἢ γομόῤ/
ῥοις ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως, ἢ τῇ πόλει ἐ/
μϛ κείνῃ. * καὶ ἐξελθόντες ἐκήρυσσον,
η ἵνα μετανοήσωσι. καὶ δαιμόνια πολ
λὰ ἐξέβαλον, καὶ ἤλειφον ἐλαίῳ πολ
μζ λοὺς ἀῤῥώστους καὶ ἐθεράπευον. * καὶ
ϛ ἤκουσεν ὁ βασιλεὺς ἡρώδης, φανερὸν
γὰρ ἐγένετο τὸ ὄνομα αὐτοῦ, καὶ ἔλεγεν,
ὅτι ἰωάννης ὁ βαπτίζων, ἐκ νεκρῶν ἠ/
γέρθη, καὶ διὰ τοῦτο ἐνεργοῦσιν αἱ δυ/
νάμεις ἐν αὐτῷ. ἄλλοι ἔλεγον, ὅτι ἠ/
λίας ἐστίν. ἄλλοι δὲ ἔλεγον, ὅτι προφή
μη της ἐστίν, ἢ ὡς εἷς τῶν προφητῶν. * Ἀκού
α σας δὲ ὁ ἡρώδης, εἶπεν, ὃν ἐγὼ ἀπεκε
φάλισα ἰωάννην, οὗτός ἐστιν, αὐτὸς
μθ ἠγέρθη ἐκ νεκρῶν. * Αὐτὸς γὰρ ὁ ἡρώ/
β δης ἀποστείλας, ἐκράτησε τὸν ἰωάν/
νην, καὶ ἔδησεν αὐτὸν ἐν τῇ φυλακῇ
διὰ ἡρωδιάδα τὴν γυναῖκα φιλίπ/
που τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, ὅτι αὐτὴν ἐγά/
μησεν. ἔλεγε γὰρ ὁ ἰωάννης τῷ ἡρώ/
δῃ, ὅτι οὐκ ἔξεστί σοι ἔχειν τὴν γυναῖ/
κα τοῦ ἀδελφοῦ σου. ἡ δὲ ἡρωδιὰς ἐνεῖ
χεν αὐτῷ καὶ ἤθελεν αὐτὸν ἀποκτεῖ/
ναι, καὶ οὐκ ἠδύνατο. ὁ γὰρ ἡρώδης
ἐφοβεῖτο τὸν ἰωάννην, εἰδὼς αὐτὸν ἄν/
δρα δίκαιον καὶ ἅγιον, καὶ συνετήρει
αὐτὸν, καὶ ἀκούσας αὐτοῦ πολλὰ ἐποίει, καὶ
ξ ἡδέως αὐτοῦ ἤκουεν. * καὶ γενομέ/
ε νης ἡμέρας εὐκαίρου, ὅτε ἡρώδης τοῖς
γενεσίοις αὐτοῦ δεῖπνον ἐποίει τοῖς
μεγιστᾶσι, καὶ τοῖς χιλιάρχοις, καὶ
τοῖς πρώτοις τῆς γαλιλαίας, καὶ εἰσελ
θούσης τῆς θυγατρὸς αὐτῆς τῆς ἡρω
διάδος, καὶ ὀρχησαμένης, καὶ ἀρε/
σάσης τῷ ἡρώδῃ, καὶ τοῖς συνανακει/
μένοις, εἶπεν ὁ βασιλεὺς τῷ κορα/
σίῳ. αἴτησόν με ὃ ἐὰν θέλῃς, καὶ δώ
σω σοί. καὶ ὤμοσεν αὐτῇ, ὅτι ὃ ἐὰν
με αἰτήσῃς, δώσω σοι, ἕως ἡμίσους
τῆς βασιλείας μου. ἡ δὲ ἐξελθοῦσα, εἶ/
πεν τῇ μητρὶ αὐτῆς. τί αἰτήσομαι; ἡ δὲ
εἶπεν. τὴν κεφαλὴν ἰωάννου τοῦ βαπτι/
στοῦ. καὶ εἰσελθοῦσα εὐθέως μετὰ σπου
δῆς πρὸς τὸν βασιλέα, ᾐτήσατο λέ
γουσα, θέλω ἵνα μοι δῷς ἐξαυτῆς ἐπὶ
πίνακι τὴν κεφαλὴν ἰωάννου τοῦ βαπτι
στοῦ. καὶ περίλυπος γενόμενος ὁ βασι
λεύς,

neque audierint uos, exeuntes illinc, excutite puluerē qui est sub pedibus uestris in testimonium illis. Amen dico uobis: tolerabilius erit Sodomis aut Gomorris in die iudicij, quàm ciuitati illi. Et egressi prædicabant, ut resipiscerent, & dæmonia multa eijciebāt, & ungebant oleo multos ægros, & sanabant. Et audiuit rex Herodes (innotuerat enim nomen eius) dicebatq́: Iohannes ille, qui baptizabat, resurrexit à mortuis, & propterea uirtutes agunt in illo. Alij dicebant: Helias est. alij uero dicebant: Propheta est, uel tanquā unus ex prophetis. Cum audisset autem Herodes, ait: Cui ego præcidi caput, Iohannes iste est, ipse surrexit à mortuis. Nam ipse Herodes, missis satellitibus, manus iniecerat in Iohannem, & uinxerat eum in carcere propter Herodiadem uxorē Philippi fratris sui, quia duxerat eam uxorē. Dicebat enim Iohannes Herodi: Non licet tibi habere uxorem fratris tui. Herodias autem insidiabatur illi, uolebátque occidere eum, nec poterat. Herodes enim metuebat Iohannem, sciens eum uirum iustum ac sanctum, & obseruabat eum: auditóque eo multa faciebat, & libenter eum audiebat. Et cum dies opportunus accidisset, cū Herodes in natalitijs cœnā faceret primatibus, ac tribunis, & primoribus Galilææ, cumque introisset filia ipsius Herodiadis ac saltasset, placuissetque Herodi ac simul accumbentibus, rex ait puellæ: Pete à me quod uis, & dabo tibi. Et iurauit illi: Quicquid à me petieris, dabo tibi usq; ad dimidium regni mei. At illa egressa dixit matri suę: Quid petam? Illa uero dixit: Caput Ioannis baptistæ. Et ingressa statim cū festinatione ad regem, petiuit dicens: Volo ut protinus des mihi in lance caput Iohannis baptistæ. Et dolore affectus rex,

propter

neque audierint uos, exeuntes inde, excutite puluerem de pedibus uestris in testimonium illis. Et exeuntes prædicabant ut pœnitentiam agerent: & dæmonia multa eijciebant: & ungebant oleo multos ægros, & sanabantur. Et audiuit rex Herodes (manifestum enim factum est nomen eius) & dicebat: Quia Ioannes Baptista resurrexit a mortuis: & propterea uirtutes operantur in illo. Alij autē dicebant, quia Helias est: alij uero dicebant: quia propheta est: quasi unus ex prophetis. Quo audito, Herodes ait: Quem ego decollaui Ioannem, hic a mortuis resurrexit. Ipse enim Herodes misit ac tenuit Ioannē: & uinxit eum in carcerem propter Herodiadem uxorem Philippi fratris sui: q̄a duxerat eam. Dicebat enim Ioannes Herodi: Non licet tibi habere uxorē fratris tui. Herodias autem insidiabatur illi: & uolebat occidere eum: nec poterat. Herodes autem metuebat Ioannem: sciens eum uirum iustum & sanctum: & custodiebat eum: & audito eo multa faciebat, & libenter eum audiebat. Et cum dies opportunus accidisset Herodes natalis sui cœnā fecit principibus & tribunis & primis Galilææ. Cūque introisset filia ipsius Herodiadis & saltasset, & placuisset Herodi: simulq; recumbentibus, rex ait puellæ: Pete a me quod uis: & dabo tibi. Et iurauit illi: quia quicquid petieris, dabo tibi licet dimidium regni mei. Quæ cum exisset, dixit matri suæ: Quid petam? At illa dixit: Caput Ioānis Baptistæ. Cumque introisset, statim cum festinatione ad regem petiuit, dicens: Volo, ut protinus des mihi in disco caput Ioannis Baptistæ. Et contristatus est rex,

propter

λεύς, διὰ τοὺς ὅρκους καὶ τοὺς συνα-
νακειμένους οὐκ ἠθέλησεν αὐτὴν ἀθε-
τῆσαι. καὶ εὐθέως ἀποστείλας ὁ βασι-
λεὺς σπεκουλάτωρα, ἐκέλευσεν ἐνε-
χθῆναι τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ. ὁ δὲ ἀπελ-
θὼν ἀπεκεφάλισεν αὐτὸν ἐν τῇ φυλα-
κῇ, καὶ ἤνεγκε τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ἐπὶ
πίνακι, καὶ ἔδωκεν αὐτὴν τῷ κορασίῳ.
καὶ τὸ κοράσιον ἔδωκεν αὐτὴν τῇ μη-
τρὶ αὐτῆς. καὶ ἀκούσαντες οἱ μαθηταὶ αὐ-
τοῦ, ἦλθον καὶ ἦραν τὸ πτῶμα αὐτοῦ, καὶ
ξα η ἔθηκαν αὐτὸ ἐν μνημείῳ.* καὶ συνά-
γονται οἱ ἀπόστολοι πρὸς τὸν Ἰησοῦν, καὶ
ἀπήγγειλαν αὐτῷ πάντα, καὶ ὅσα ἐ-
ποίησαν, καὶ ὅσα ἐδίδαξαν. καὶ εἶ-
ξβ ι πεν αὐτοῖς.* Δεῦτε ὑμεῖς αὐτοὶ κατ᾽ ἰ-
δίαν εἰς ἔρημον τόπον, καὶ ἀναπαύ-
εσθε ὀλίγον. ἦσαν γὰρ οἱ ἐρχόμενοι
καὶ οἱ ὑπάγοντες πολλοί, καὶ οὐδὲ φα-
ξγ ς γεῖν ηὐκαίρουν.* καὶ ἀπῆλθεν εἰς ἔρη-
μον τόπον τῷ πλοίῳ κατ᾽ ἰδίαν. καὶ
εἶδον αὐτοὺς ὑπάγοντας οἱ ὄχλοι,
καὶ ἐπέγνωσαν αὐτὸν πολλοί, καὶ πεζῇ
ἀπὸ πασῶν τῶν πόλεων συνέδραμον
ἐκεῖ, καὶ προῆλθον αὐτούς, καὶ συνῆλθον
πρὸς αὐτόν. καὶ ἐξελθὼν εἶδεν ὁ Ἰη-
σοῦς πολὺν ὄχλον, καὶ ἐσπλαγχνί-
σθη ἐπ᾽ αὐτοῖς, ὅτι ἦσαν ὡς πρόβατα
μὴ ἔχοντα ποιμένα, καὶ ἤρξατο διδά-
ξδ α σκειν αὐτοὺς πολλά. * καὶ ἤδη ὥρας
πολλῆς γενομένης, προσελθόντες αὐ-
τῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, λέγουσιν, ὅτι
ἔρημός ἐστιν ὁ τόπος, καὶ ἤδη ὥρα πολ-
λή, ἀπόλυσον αὐτούς, ἵνα ἀπελθόν-
τες εἰς τοὺς κύκλῳ ἀγροὺς καὶ κώμας
ἀγοράσωσιν ἑαυτοῖς ἄρτους, τί γὰρ
φάγωσιν, οὐκ ἔχουσιν. ὁ δὲ ἀποκρι-
θεὶς εἶπεν αὐτοῖς, δότε αὐτοῖς ὑμεῖς
φαγεῖν. καὶ λέγουσιν αὐτῷ. ἀπελθόν-
τες ἀγοράσωμεν διακοσίων δηνα-
ρίων ἄρτους, καὶ δῶμεν αὐτοῖς φαγεῖν;
ὁ δὲ λέγει αὐτοῖς. πόσους ἄρτους ἔχε-
τε; ὑπάγετε καὶ ἴδετε. καὶ γνόντες, λέ- ις
γουσι. πέντε καὶ δύο ἰχθύας. καὶ ἐπέ-
ταξεν αὐτοῖς ἀνακλιθῆναι πάντας
συμπόσια συμπόσια ἐπὶ τῷ χλω-
ρῷ χόρτῳ. καὶ ἀνέπεσαν πρασιαὶ
πρασιαὶ ἀνὰ ἑκατὸν καὶ ἀνὰ πεντή-
κοντα. καὶ λαβὼν τοὺς πέντε ἄρτους καὶ
τοὺς δύο ἰχθύας, ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐ-
ρανόν, εὐλόγησε, καὶ κατέκλασε τοὺς
ἄρτους, καὶ ἐδίδου τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ
ἵνα πα-

propter iusiurandum, eosque qui si
mul accumbebant, noluit eam re
ijcere. Et confestim rex misso pi
culatore, iussit inferri caput eius.
At ille abijt, ac decollauit eum in
carcere: et attulit caput eius in lan
ce, & dedit illud puellæ, & puella
dedit illud matri suæ. Quo audi
to, discipuli eius uenerunt, & su
stulerunt cadauer eius, posue=
runtque illud in monumento. Et
congregantur apostoli ad Iesum
ac renunciauerunt ei omnia, &
quæ egissent, quæque docuissent.
Et ait illis: Venite uos soli seor-
sim in desertum locum, & requie
scite pusillum. Erant enim qui ue
nirent & abirent multi. ac ne ci-
bum quidem capere uacabat. Et
abijt in desertum locum nauigio
seorsim. Et uiderũt eos abeuntes,
turbæ: & agnouerunt eum multi,
& itinere pedestri ex omnibus ci-
uitatibus concurrerunt illuc, &
præuenerunt eos, conuenerũtque
ad illum. Et egressus uidit turbã
multã Iesus, & affectu misericor-
diæ tactus est erga eos, quia erãt
uelut oues nõ habentes pastorẽ.
Et cœpit illos docere multa. & cũ
iam multũ diei præterisset, acces-
serunt ad illum discipuli eius, di-
centes: Desertus est locus, & iam
multum temporis effluxit, dimit-
te illos ut abeant in circũiacentes
uillas ac uicos, emantque sibi panes
nam quod edant, nõ habent. At
ille respondens ait illis: Date illis
uos quod edãt. Et dixerũt ei: Eun
tes emamus ducentis denarijs pa
nes, & demus illis quod edãt? At
ille dicit eis: Quot panes habe-
tis? Ite & uidete. Et cum cogno-
uissent, dicũt: Quinque, & duos pi-
sces. Et præcepit illis ut accumbe-
re facerent omnes, distributis cõ-
uiuijs in uiridi gramine. Et discu-
buerũt diuisi in uiridaria centeni
& quinquageni. Et cũ accepisset
quinque panes ac duos pisces, sub-
latis in cœlũ oculis bñdixit, ac fre
git panes, deditque discipulis suis
ut appo

propter iusiurandũ & pro-
pter simul recumbentes no
luit eam cõtristare: sed mis-
so spiculatore, præcepit af-
ferri caput eius in disco: &
decollauit eum in carcere.
Et attulit caput eius in di-
sco: & dedit illud puellæ:
& puella dedit matri suæ.
Quo audito, discipuli eius
uenerunt, & tulerunt cor-
pus eius: & posuerũt illud
in monumento. Et conue-
nientes apostoli ad Iesum,
renunciauerunt ei omnia
quæ egerant & docuerant.
Et ait illis: Venite seorsum
in desertum locum: & re-
quiescite pusillum. Erant
enim qui ueniebant & redi
bant, multi. Et nec spaci-
um manducandi habebãt.
Et ascendentes in nauim,
abierunt in desertũ locum
seorsum. Et uiderũt eos ab-
euntes: & cognouerũt mul
ti: & pedestres de omnibus
ciuitatibus cucurrerunt il-
luc: & præuenerunt eos. Et
exiens uidit turbam mul-
tam Iesus: & misertus est su
per eos: quia erant sicut o-
ues non habentes pastorẽ.
Et cœpit illos docere mul-
ta: & cum iam hora multa
fieret, accesserunt discipu-
li eius, dicentes: Desertus
est locus hic: & iam hora
præterijt: dimitte illos, ut
euntes in proximas uillas
& uicos, emant sibi cibos
quos manducent. Et respõ
dens, ait illis: Date illis mã
ducare. Et dixerunt ei: Eun
tes emamus ducẽtis dena-
rijs panes: & dabimus illis
manducare. Et dixit eis:
Quot panes habetis? Ite
& uidete. Et cum cogno-
uissent, dicunt: quinque &
duos pisces. Et præcepit il-
lis ut accumbere facerent
omnes, secundum contu-
bernia super uiride fœnũ.
Et discubuerunt in par-
tes per centenos & quin-
quagenos. Et acceptis quin
que panibus & duobus pi-
scibus intuens in cœlum
benedixit: & fregit pa-
nes: & dedit discipulis suis
ut poneret

ἵνα παραθῶσιν αὐτοῖς, καὶ τοὺς δύο ἰ-
χθύας ἐμέρισε πᾶσι. καὶ ἔφαγον
πάντες καὶ ἐχορτάσθησαν. καὶ ἦραν
κλασμάτων δώδεκα κοφίνους πλή-
ρεις, καὶ ἀπὸ τῶν ἰχθύων. καὶ ἦσαν οἱ
φαγόντες ὡσεὶ πεντακισχίλιοι ἄν-
ξε δρες. * Καὶ εὐθέως ἠνάγκασε τοὺς μα-
6 θητὰς αὐτοῦ ἐμβῆναι εἰς τὸ πλοῖον,
καὶ προάγειν εἰς τὸ πέραν πρὸς βη-
θσαϊδὰ, ἕως αὐτὸς ἀπολύσῃ τὸν ὄ-
ξϛ χλον. * καὶ ἀποταξάμενος αὐτοῖς
ϛ ἀπῆλθεν εἰς τὸ ὄρος προσεύξασθαι.
ξζ * καὶ ὀψίας γενομένης, ἦν τὸ πλοῖ-
δ ον ἐν μέσῳ τῆς θαλάσσης, καὶ αὐτὸς
μόνος ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ εἶδεν αὐτοὺς
βασανιζομένους ἐν τῷ ἐλαύνειν, ἦν
γὰρ ὁ ἄνεμος ἐναντίος αὐτοῖς. καὶ περὶ
τετάρτην φυλακὴν τῆς νυκτὸς ἔρχεται ιζ
πρὸς αὐτοὺς, περιπατῶν ἐπὶ τῆς θα-
λάσσης, καὶ ἤθελε παρελθεῖν αὐτούς. οἱ
δὲ ἰδόντες αὐτὸν περιπατοῦντα ἐπὶ
τῆς θαλάσσης, ἔδοξαν φάντασμα εἶ-
ναι, καὶ ἀνέκραξαν. πάντες γὰρ αὐτὸν
εἶδον, καὶ ἐταράχθησαν, καὶ εὐθέως
ἐλάλησε μετ᾽ αὐτῶν, καὶ λέγει αὐτοῖς.
θαρσεῖτε, ἐγώ εἰμι, μὴ φοβεῖσθε.
ξη * καὶ ἀνέβη πρὸς αὐτοὺς εἰς τὸ πλοῖ-
ϛ ον, καὶ ἐκόπασεν ὁ ἄνεμος, καὶ λίαν
ἐκ περισσοῦ ἐν ἑαυτοῖς ἐξίσταντο, καὶ ἐ-
θαύμαζον. οὐ γὰρ συνῆκαν ἐπὶ τοῖς
ἄρτοις, ἦν γὰρ αὐτῶν ἡ καρδία πεπω-
ρωμένη. καὶ διαπεράσαντες, ἦλθον ἐ-
πὶ τὴν γῆν γενησαρὲθ, καὶ προσωρμί-
ξθ σθησαν. * καὶ ἐξελθόντων αὐτῶν ἐκ τοῦ
β πλοίου, εὐθέως ἐπιγνόντες αὐτὸν, περι-
δραμόντες ὅλην τὴν περίχωρον ἐκεί-
νην, ἤρξαντο ἐπὶ τοῖς κραβάτοις τοὺς
κακῶς ἔχοντας περιφέρειν, ὅπου ἤκου-
ον ὅτι ἐκεῖ ἐστι, καὶ ὅπου ἂν εἰσεπο-
ρεύετο εἰς κώμας, ἢ πόλεις, ἢ ἀγροὺς
ἐν ταῖς ἀγοραῖς ἐτίθουν τοὺς ἀσθε-
νοῦντας, καὶ παρεκάλουν αὐτὸν, ἵνα κἂν
τοῦ κρασπέδου τοῦ ἱματίου αὐτοῦ ἅ-
ψωνται, καὶ ὅσοι ἂν ἥπτοντο αὐτοῦ,
ο ἐσώζοντο. * καὶ συνάγονται πρὸς
ι αὐτὸν οἱ φαρισαῖοι, καί τινες τῶν γραμ-
ματέων ἐλθόντες ἀπὸ ἱεροσολύ- ιη
μων, καὶ ἰδόντες τινὰς τῶν μαθητῶν
αὐτοῦ κοιναῖς χερσὶ, τοῦτ᾽ ἔστιν, ἀνί-
πτοις ἐσθίοντας ἄρτους, ἐμέμψαντο.
οἱ γὰρ φαρισαῖοι καὶ πάντες οἱ ἰουδαῖοι
ἐὰν μὴ πυγμῇ νίψωνται τὰς χεῖρας,
οὐκ

ut apponerent illis, et duos pisces diuisit omnibus. Et comederunt omnes, & saturati sunt. Et sustulerunt fragmentorũ duodecim cophinos plenos, & de piscibus. Erant aũt qui comederant circiter quinq; milia uirorũ. Et statim coëgit discipulos suos cõscendere nauim, ut pcederent transmisso mari Bethsaidã, dum ipse dimitteret turbã. Et cum dimisisset eos, abijt in montem ad orandum. Et cum uespera aduenisset, erat nauis in medio mari, & ipse solus in terra, uiditq; eos laborãtes in remigando, erat em̃ uentus contrarius eis. At circa quartã uigiliã noctis uenit ad eos, ambulans super mare, & uolebat præterire eos. At illi ut uiderũt eum ambulantem super mare, putauerunt spectrũ esse, & exclamauerunt: Omnes enim uidebant eum, & cõturbati sunt. & statim locutus est cum eis, dixitq; eis: Confidite, ego sum, ne terreamini. Et ascẽdit ad illos in nauim, & cõquieuit uentus, & uehementer supra modum intra sese stupebant, & admirabãtur. Non enim intellexerant de panibus, erat em̃ cor eorum obcæcatũ. Et cum traiecissent, uenerunt in terram Genezareth, & applicuerunt in portum. Cumq; egressi essent de naui, continuo agnouerunt eum, ac percurrentes totam undiq; regionem illã, cœperũt in grabatis eos qui male habebant circũferre, cũ audissent eũ illic esse, & quocunq; introisset in uicos, aut in ciuitates aut in uillas, in plateis ponebant infirmos, & deprecabant̃ eum, ut uel fimbriã uestimenti eius tangerent. Et quotquot tangebant eũ, salui fiebant. Et conueniunt ad eum pharisæi, & quidam de scribis qui uenerãt Hierosolymis. & cum uidissent quosdam ex discipulis eius cõmunibus manibus (id est, illotis) edere panes, incusabant. nam pharisæi, & omnes Iudæi, nisi crebro lauerint manus, non

ut ponerẽt ante eos. Et duos pisces diuisit omnibus: & manducauerũt omes, & saturati sunt. Et sustulerũt reliquias fragmẽtorũ duodecim cophinos plenos, & de piscibus. Erãt autẽ qui mãducauerũt quinq; milia uirorũ. Et statim coegit discipulos suos ascẽdere nauim, ut præcederẽt eũ transfretũ ad Bethsaidã: dũ ipse dimitteret populũ. Et cũ dimisisset eos: abijt in mõtẽ orare. Et cũ sero esset, erat nauis in medio mari: & ipse solus in terra: & uidẽs eos laborãtes in remigãdo, erat em̃ uẽtus cõtrarius eis. Et circa quartam uigiliã noctis uenit ad eos ambulãs supra mare: & uolebat præterire eos. At illi ut uiderũt eũ ambulãtem supra mare, putauerũt phãtasma esse, & exclamauerũt. Oẽs em̃ uiderũt eũ, & cõturbati sunt. Et statim locutus est cũ eis, & dixit eis: Cõfidite: ego sum, nolite timere. Et ascẽdit ad illos in nauim: & cessauit uẽtus. Et plus magis intra se stupebãt. Nõ enim intellexerũt de panibus: erat enim cor eorũ obcæcatum. Et cũ transfretassent, uenerunt in terrã Genesareth: & applicuerunt. Cumq; egressi essent de naui cõtinuo cognouerũt eũ: & percurrentes uniuersam regionẽ illam, cœperunt in grabatis eos qui se male habebant circũferre, ubi audiebant eũ esse: & quocunque introibat in uicos uel in uillas aut ciuitates, in plateis ponebãt infirmos: & deprecabãtur eum: ut uel fimbriam uestimẽti eius tangerent. Et quotquot tangebãt eum salui fiebant.

Et conuenerunt ad eum pharisæi: & quidam de scribis uenientes ab Hierosolymis. Et cum uidissent quosdam ex discipulis eius cõmunibus manibus: id est non lotis, manducare panes, uituperauerunt. Pharisæi autem & oẽs Iudæi nisi crebro lauerint manus VII.

non man

οὐκ ἐσθίουσι, κρατοῦντες τὴν παρά/
δοσιν τῶν πρεσβυτέρων. καὶ ἀπὸ ἀ/
γορᾶς, ἐὰν μὴ βαπτίσωνται, οὐκ ἐ/
σθίουσι. καὶ ἄλλα πολλά ἐστιν, ἃ πα
ρέλαβον κρατεῖν, βαπτισμοὺς πο/
τηρίων καὶ ξεστῶν καὶ χαλκίων, καὶ
οα κλινῶν. * Ἔπειτα ἐπερωτῶσι αὐτὸν
5 οἱ φαρισαῖοι καὶ οἱ γραμματεῖς.
Διὰ τί οἱ μαθηταί σου οὐ περιπατοῦ/
σι κατὰ τὴν παράδοσιν τῶν πρεσβυτέ
ρων, ἀλλὰ ἀνίπτοις χερσὶν ἐσθίουσι
τὸν ἄρτον; ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐ/
τοῖς, ὅτι καλῶς προεφήτευσεν Ἡσαΐας
περὶ ὑμῶν τῶν ὑποκριτῶν, ὡς γέγραπται.
» οὗτος ὁ λαὸς τοῖς χείλεσί με τιμᾷ, ἡ
» δὲ καρδία αὐτῶν πόῤῥω ἀπέχει ἀπ'
» ἐμοῦ. μάτην δὲ σέβονταί με, διδά/
» σκοντες διδασκαλίας, ἐντάλματα
ἀνθρώπων. ἀφέντες γὰρ τὴν ἐντολὴν τοῦ
θεοῦ, κρατεῖτε τὴν παράδοσιν τῶν ἀνθρώ/
πων, βαπτισμοὺς ξεστῶν καὶ ποτηρί
ων, καὶ ἄλλα παρόμοια τοιαῦτα πολ
λὰ ποιεῖτε. καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς. καλῶς,
ἀθετεῖτε τὴν ἐντολὴν τοῦ θεοῦ, ἵνα τὴν πα
ράδοσιν ὑμῶν τηρήσητε. Μωσῆς γὰρ
εἶπεν. τίμα τὸν πατέρα σου, καὶ τὴν
» μητέρα σου. καὶ ὁ κακολογῶν πατέ/
» ρα ἢ μητέρα, θανάτῳ τελευτάτω. ὑ/
μεῖς δὲ λέγετε, ἐὰν εἴπῃ ἄνθρωπος
τῷ πατρὶ ἢ τῇ μητρὶ κορβᾶν, ὅ ἐστι, δῶ
ρον ὃ ἐὰν ἐξ ἐμοῦ, ὠφεληθῇς. καὶ οὐκ
ἔτι ἀφίετε αὐτὸν οὐδὲν ποιῆσαι τῷ
πατρὶ αὐτοῦ, ἢ τῇ μητρὶ αὐτοῦ, ἀκυροῦν
τες τὸν λόγον τοῦ θεοῦ τῇ παραδόσει
ὑμῶν ᾗ παρεδώκατε. καὶ παρόμοια
τοιαῦτα πολλὰ ποιεῖτε. καὶ προσκα/
λεσάμενος πάντα τὸν ὄχλον ἔλεγεν
αὐτοῖς. ἀκούετέ μου πάντες καὶ συνίε
τε. οὐδέν ἐστιν ἔξωθεν τοῦ ἀνθρώπου εἰ/
σπορευόμενον εἰς αὐτὸν, ὃ δύναται
αὐτὸν κοινῶσαι, ἀλλὰ τὰ ἐκπορευόμε
να ἀπ' αὐτοῦ, ἐκεῖνά ἐστι τὰ κοινοῦν/
τα τὸν ἄνθρωπον. εἴ τις ἔχει ὦτα ἀκού/
οβ ειν, ἀκουέτω. * καὶ ὅτε εἰσῆλθεν εἰς
5 οἶκον ἀπὸ τοῦ ὄχλου ἐπηρώτων αὐ/
τὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ περὶ τῆς παραβο
λῆς. καὶ λέγει αὐτοῖς, οὕτως καὶ ὑμεῖς
ἀσύνετοί ἐστε; οὔπω νοεῖτε, ὅτι πᾶν τὸ
ἔξωθεν εἰσπορευόμενον εἰς τὸν ἄν/
θρωπον, οὐ δύναται αὐτὸν κοινῶ/
σαι, ὅτι οὐκ εἰσπορεύεται αὐτοῦ εἰς
τὴν καρδίαν, ἀλλ' εἰς τὴν κοιλίαν,
καὶ εἰς

non capiũt cibum,tenentes inſti/
tuta maiorũ. & à foro uenientes,
niſi loti fuerint,nõ comedunt. Et
alia multa ſunt, quæ ſuſceperunt
ſeruãda,nempe lotiones poculo/
rum et urceorũ & æramentorũ et
lectorũ. Deinde interrogãt eum
phariſæi & ſcribæ. Quare diſcipu
li tui non ambulant iuxta ritũ tra
ditum à maioribus,ſed illotis ma
nibus edunt panẽ? At ille reſpon
dens,dixit eis:Bene uaticinat⁹ eſt
Eſaias de uobis hypocritis, ſicut
ſcriptũ eſt:Populus hic labijs me
honorat, cor autem eorũ longe
eſt à me:in uanum autem me co/
lunt, docentes doctrinas, præce/
pta hominũ. Nam omiſſo præce
pto dei,tenetis conſtitutionẽ ho/
minũ, ablutiones urceorũ & po/
culorum, aliaq; ſimilia his facitis
multa. Et dicebat illis:Bene,reijci
tis præceptum dei,ut conſtitutio/
nem ueſtrã ſeruetis. Moſes enim
dixit:Honora patrem tuũ & ma/
trem tuam:& qui maledixerit pa
tri uel matri morte moriat̃. Vos
autem dicitis:Si dixerit homo pa
tri uel matri corban:quod eſt,do
num quodcunq; ex me, in tuum
cedet cõmodum. & præterea nõ
ſinitis eũ quicquã facere patri ſuo
aut matri ſuæ,& irritũ facitis uer/
bum dei per conſtitutionem ue/
ſtram quam tradidiſtis.Et ſimilia
huiuſmodi multa facitis.Et cũ ad
uocaſſet ad ſe totam turbam, di/
cebat illis: Audite me omnes &
intelligite: Nihil eſt extra homi/
nem introiens in eũ, quod poſſit
eum inquinare, ſed quæ de homi
ne procedunt,illa ſunt quæ inqui
nant hominẽ. Si quis habet aures
ad audiendum,audiat.Et cum in
troiſſet in domũ ſemotus à turba
interrogabant eum diſcipuli eius
de ſimilitudine. Et ait illis: Adeo
& uos intelligentia caretis? Non
dum intelligitis, quod omne fo/
ris introiens in hominem, non
poteſt eum inquinare, quia non
intrat in eius cor,ſed in uentrem:
& in

non manducãt:tenẽtes tra/
ditionem ſeniorũ. Et a foro
uenientes niſi baptizentur
non comedunt. Et alia mul
ta ſunt quæ tradita ſunt il/
lis ſeruare:baptiſmata cali/
cum & urceorũ & æramẽto
rum & lectorum.Et interro
gabant eum phariſæi & ſcri
bæ: Quare diſcipuli tui non
ambulant iuxta traditionẽ
ſeniorũ:ſed cõmunibus ma
nibus manducãt panẽ? At
ille reſpõdens,dixit eis: Be/
ne,ꝓphetauit Eſaias de uo/
bis hypocritis : ſicut ſcriptũ
eſt: Populus hic labijs me
honorat:cor autẽ eorũ lon/
ge eſt a me. In uanũ aũt me
colunt, docentes doctrinas
& præcepta hominũ. Relin/
quentes enim mãdata dei,
tenetis traditiones hominũ:
baptiſmata urceorũ & cali/
cum: & alia ſimilia his faci/
tis multa.Et dicebat illis:Be
ne irritũ feciſtis præceptum
dei, ut traditionẽ ueſtram
ſeruetis. Moyſes eñ dixit:
Honora patrem tuũ & ma/
trem tuã:& qui maledixerit
patri uel matri, morte mo/
riatur. Vos autẽ dicitis : Si
dixerit homo patri uel ma/
tri corbã : quod eſt donum
quodcũq; ex me tibi prode
rit : & ultra nõ dimittitis eũ
quicq̃ facere patri ſuo aut
matri:reſcindẽtes uerbũ dei
per traditionẽ ueſtrã quam
tradidiſtis. Et ſimilia huiuſ
modi multa facitis. Et ad/
uocans iterum turbas,dice
bat illis : Audite me omnes
& intelligite : Nihil eſt extra
hominem introiens in eum
quod poſſit eũ coinquina/
re : ſed quæ de homine pro
cedũt,illa ſunt quæ coinqui
nant hominem. Si quis ha/
bet aures audiendi audiat.
Et cum introiſſet in domũ
a turba : interrogabãt eum
diſcipuli eius parabolã. Et
ait illis : Sic & uos impru/
dentes eſtis. Non intelli/
gitis : quia omne extrinſe/
cus introiens in hominem:
non poteſt eum coinqui/
nare: quia non intrat in cor
eius, ſed in uentrem uadit
& in ſe

καὶ εἰς τὸν ἀφεδρῶνα ἐκπορεύεται,
ἐκκαθαρίζον πάντα τὰ βρώματα;
ἔλεγε δὲ ὅτι τὸ ἐκ τοῦ ἀνθρώπου ἐκπο-
ρευόμενον, ἐκεῖνο κοινοῖ τὸν ἄνθρω-
πον. ἔσωθεν γὰρ ἐκ τῆς καρδίας τῶν
ἀνθρώπων οἱ διαλογισμοὶ οἱ κακοὶ
ἐκπορεύονται, μοιχεῖαι, πορνεῖαι,
φόνοι, κλοπαὶ, πλεονεξίαι, πονηρίαι
δόλος, ἀσέλγεια, ὀφθαλμὸς πονη-
ρὸς, βλασφημίαι, ὑπερηφανία, ἀφρο-
σύνη. πάντα ταῦτα τὰ πονηρὰ ἔ-
σωθεν ἐκπορεύεται, καὶ κοινοῖ τὸν ἄν-
θρωπον. καὶ ἐκεῖθεν ἀναστὰς, ἀπῆλθεν
εἰς τὰ μεθόρια τύρου καὶ σιδῶνος.
καὶ εἰσελθὼν εἰς οἰκίαν, οὐδένα ἤθελε
γνῶναι, καὶ οὐκ ἠδυνήθη λαθεῖν. ἀκού-
σασα γὰρ γυνὴ περὶ αὐτοῦ, ἧς εἶχεν τὸ
θυγάτριον αὐτῆς πνεῦμα ἀκάθαρτον
ἐλθοῦσα προσέπεσε πρὸς τοὺς πόδας
αὐτοῦ. ἦν δὲ ἡ γυνὴ ἑλληνὶς, συροφοί-
ογ νισσα τῷ γένει. * καὶ ἠρώτα αὐτὸν, ἵνα
ϛ τὸ δαιμόνιον ἐκβάλλῃ ἐκ τῆς θυγατρὸς
αὐτῆς. ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν αὐτῇ, ἄφες
πρῶτον χορτασθῆναι τὰ τέκνα. οὐ
γὰρ καλόν ἐστι, λαβεῖν τὸν ἄρτον τῶν τέ-
κνων, καὶ βαλεῖν τοῖς κυναρίοις. ἡ δὲ
ἀπεκρίθη καὶ λέγει αὐτῷ. ναὶ κύριε,
καὶ γὰρ τὰ κυνάρια ὑπὸ κάτω τῆς τραπέ-
ζης ἐσθίει ἀπὸ τῶν ψιχίων τῶν παιδίων.
καὶ εἶπεν αὐτῇ. διὰ τοῦτον τὸν λό-
γον, ὕπαγε, ἐξελήλυθε τὸ δαιμόνιον
ἐκ τῆς θυγατρός σου. καὶ ἀπελθοῦσα εἰς
τὸν οἶκον αὐτῆς, εὗρε τὸ δαιμόνιον ἐξε-
ληλυθὸς, καὶ τὴν θυγατέρα βεβλημέ-
οδ νην ἐπὶ τῆς κλίνης. * καὶ πάλιν ἐξελ-
ι θὼν ἐκ τῶν ὁρίων τύρου καὶ σιδῶνος,
ἦλθεν πρὸς τὴν θάλασσαν τῆς γαλιλαί-
ας, ἀνὰ μέσον τῶν ὁρίων δεκαπόλεως
καὶ φέρουσιν αὐτῷ κωφὸν μογιλά-
λον, καὶ παρακαλοῦσιν αὐτὸν, ἵνα ἐπιθῇ
αὐτῷ τὴν χεῖρα. καὶ ἀπολαβόμενος αὐ-
τὸν ἀπὸ τοῦ ὄχλου κατιδίαν, ἔβαλε τοὺς
δακτύλους αὐτοῦ εἰς τὰ ὦτα αὐτοῦ, καὶ
πτύσας, ἥψατο τῆς γλώσσης αὐτοῦ, καὶ ἀ-
ναβλέψας εἰς τὸν οὐρανὸν, ἐστέναξε, καὶ
λέγει αὐτῷ, ἐφφαθά. ὅ ἐστι, διανοί-
χθητι, καὶ εὐθέως διηνοίχθησαν αὐ-
τοῦ αἱ ἀκοαὶ, καὶ ἐλύθη ὁ δεσμὸς τῆς
γλώσσης αὐτοῦ, καὶ ἐλάλει ὀρθῶς. καὶ διε-
στείλατο αὐτοῖς, ἵνα μηδενὶ εἴπωσιν.
οε * ὅσον δὲ αὐτὸς αὐτοῖς διεστέλλετο,
η μᾶλλον περισσότερον ἐκήρυσσον. καὶ
ὑπερπερισσῶς

& in ſeceſſum exit, repurgans o-
mnes eſcas? Dicebat autē, quod
ab homīe exit, illud inquinat ho-
minem. Ab interioribus enim de
corde hominum malæ cogitatio
nes procedunt, adulteria, ſtupra
homicidia, furta, auaritiæ, frau-
des, dolus, impudicitia, malus o-
culus, conuitia, ſuperbia, ſtultitia.
omnia hæc mala ab internis pro-
cedunt, & inquinant hominem.
Et inde ſurgens, abijt in confinia
Tyri ac Sidonis, & ingreſſus do
mum, neminem uoluit ſcire, nec
potuit latere. Mulier enim ſtatim
ut audiuit de eo, cuius filiola ha-
ιθ bebat ſpiritum immundum, ue-
nit & accidit ad pedes eius. Erat
enim mulier Græca Syrophœ-
niſſa genere, & rogabat eum, ut
dæmonium eijceret de filia ſua.
Ieſus autem dixit illi: Sine pri-
us ſaturari filios. Non eſt enim
honeſtum, ſumere panem filio-
rum, & proijcere catellis. At il-
la reſpondit & dicit illi: Etiam
domine: nam catelli quoque co-
medunt ſub menſa de micis fi-
liorum. Et ait illi: Propter iſtum
ſermonem uade, exijt dæmoni-
um à filia tua. Et cum abiſſet do-
mum ſuam, reperit dæmonium
exiſſe, & filiam iacentem ſuper
lectum. Et rurſum egreſſus de
finibus Tyri ac Sidonis, uenit
ad mare Galilææ per medios fi-
nes decapolis, & adducunt ei ſur
dum, impeditæq; linguæ, & de-
κ precantur eum, ut imponat illi
manum. & cum apprehendiſ-
ſet eum de turba ſeorſim, miſit
digitos ſuos in auriculas eius, &
ſputo emiſſo tetigit linguam e-
ius, ac ſuſpiciens in cœlum, in-
gemuit, & ait illi, Ephphatha,
quod eſt aperire. Et ſtatim aper-
tæ ſunt eius aures, & ſolutum
eſt uinculum linguæ eius, ac lo-
quebatur recte. Ac præcepit il-
lis, ne cui dicerent. Sed quo ma-
gis ille eis præceperat, hoc po-
tius amplius prædicabant. & ſu-
pramodū

& in ſeceſſum exit: purgās
omnes eſcas. Dicebat au-
tem quoniam quæ de ho-
mine exeunt illa coinqui-
nant hominem. Ab intus
enim de corde hominū ma
le cogitationes procedunt:
adulteria, fornicationes, ho
micidia, furta, auaritiæ, ne-
quitiæ, dolus, impudici-
tiæ, oculus malus, blaſphe
mia, ſuperbia, ſtultitia.
Omnia hæc mala ab intus
procedunt: & coinquinant
hominem. Et inde ſurgens
abijt in fines Tyri & Sido-
nis: & ingreſſus domum
neminē uoluit ſcire: & non
potuit latere. Mulier enim
ſtatim ut audiuit de eo cu-
ius filia habebat ſpiritum
immundū, intrauit & pro-
cidit ad pedes eius: Erat
enim mulier gentilis Syro-
phœniſſa genere: et rogabat
eum ut dæmonium eijce-
ret de filia eius. Qui dixit
illi: Sine prius ſaturari fili-
os. Nō eſt enim bonum ſu-
mere panem filiorū, & mit-
tere canibus. At illa reſpon
dit & dixit illi: Vtiq; domi-
ne: nam & catelli comedūt
ſub menſa de micis puero-
rum. Et ait illi: Propter hūc
ſermonem uade: exijt dæ-
monium a filia tua. Et cum
abijſſet domū, inuenit puel
lam iacētem ſupra lectum,
& dæmonium exiſſe. Et ite-
rum exiens de finibus Ty-
ri, uenit per Sidonem ad
mare Galilææ inter medi-
os fines decapoleos: & ad-
ducunt ei ſurdum & mu-
tum: & deprecabātur eum
ut imponat illi manum: &
apprehendens eum de tur
ba ſeorſum, miſit digitos ſu
os in auriculas eius: & ex-
puens tetigit linguā eius: &
ſuſpiciens in cœlum inge-
muit: & ait illi: Effeta: quod
eſt adaperire. Et ſtatim a-
pertæ ſunt aures eius: & ſo
lutum eſt uinculū linguæ
eius, & loquebatur recte: &
præcepit illis ne cui dicerēt.
Quanto autem eis præci-
piebat: tanto magis plus
prædicabant: et eo amplius
admiraban

τω, περισσῶς ἐξεπλήσσοντο, λέγον/
οε ς τες. * καλῶς πάντα πεποίηκε, καὶ
τοὺς κωφοὺς ποιεῖ ἀκούειν, καὶ τοὺς ἀ/
λάλους λαλεῖν. * Ἐν ἐκείναις ταῖς
ἡμέραις παμπόλλου ὄχλου ὄντος, καὶ
μὴ ἐχόντων τί φάγωσι, προσκαλε/
σάμενος ὁ Ἰησοῦς τοὺς μαθητὰς αὐ/
τοῦ, λέγει αὐτοῖς. σπλαγχνίζομαι
ἐπὶ τὸν ὄχλον, ὅτι ἤδη ἡμέρας τρεῖς
προσμένουσί μοι, καὶ οὐκ ἔχουσι τί
φάγωσι. καὶ ἐὰν ἀπολύσω αὐτοὺς
νήστεις εἰς οἶκον αὐτῶν, ἐκλυθήσονται
ἐν τῇ ὁδῷ. τινὲς γὰρ αὐτῶν μακρό/
θεν ἥκασιν. καὶ ἀπεκρίθησαν αὐτῷ οἱ
μαθηταὶ αὐτοῦ. πόθεν τούτους δυνή/
σεταί τις ὧδε χορτάσαι ἄρτων ἐπ᾽
ἐρημίας; καὶ ἐπηρώτα αὐτούς. πόσους
ἔχετε ἄρτους; οἱ δὲ εἶπον, ἑπτά. καὶ
παρήγγειλε τῷ ὄχλῳ ἀναπεσεῖν ἐπὶ
τῆς γῆς. καὶ λαβὼν τοὺς ἑπτὰ ἄρτους
εὐχαριστήσας, ἔκλασε, καὶ ἐδίδου τοῖς
μαθηταῖς αὐτοῦ, ἵνα παραθῶσι. καὶ πα/
ρέθηκαν τῷ ὄχλῳ. καὶ εἶχον ἰχθύ/
δια ὀλίγα, καὶ εὐλογήσας εἶπε παρα
θεῖναι καὶ αὐτά. ἔφαγον δὲ καὶ ἐχορτά
σθησαν, καὶ ἦραν περισσεύματα κλα
σμάτων ἑπτὰ σπυρίδας. ἦσαν δὲ οἱ
φαγόντες, ὡς τετρακισχίλιοι, καὶ ἀπέ
λυσεν αὐτούς. καὶ εὐθέως ἐμβὰς εἰς
τὸ πλοῖον μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ,
οζ δ ἦλθεν εἰς τὰ μέρη δαλμανουθά. * καὶ
ἐξῆλθον οἱ φαρισαῖοι, καὶ ἤρξαντο συ
ζητεῖν αὐτῷ, ζητοῦντες παρ᾽ αὐτοῦ ση
μεῖον ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ, πειράζοντες αὐ
τόν. καὶ ἀναστενάξας τῷ πνεύματι
αὐτοῦ, λέγει. τί ἡ γενεὰ αὕτη ση/
οη μεῖον ἐπιζητεῖ; * Ἀμὴν λέγω ὑμῖν,
ς εἰ δοθήσεται τῇ γενεᾷ ταύτῃ σημεῖ
ον. καὶ ἀφεὶς αὐτοὺς ἐμβὰς πάλιν
εἰς πλοῖον, ἀπῆλθεν εἰς τὸ πέραν.
καὶ ἐπελάθοντο λαβεῖν ἄρτους. καὶ εἰ/
μὴ ἕνα ἄρτον οὐκ εἶχον μετ᾽ αὐτῶν
οθ ἐν τῷ πλοίῳ. * καὶ διεστέλλετο αὐ/
β τοῖς λέγων. ὁρᾶτε, βλέπετε ἀπὸ τῆς
ζύμης τῶν φαρισαίων, καὶ τῆς ζύμης
π ἡρώδου. * καὶ διελογίζοντο πρὸς ἀλ/
ς λήλους, λέγοντες, ὅτι ἄρτους οὐκ ἔχο
μεν. καὶ γνοὺς ὁ Ἰησοῦς λέγει αὐτοῖς.
τί διαλογίζεσθε, ὅτι ἄρτους οὐκ ἔχε
τε. οὔπω νοεῖτε, οὐδὲ συνίετε; ἔτι πε/
πωρωμένην ἔχετε τὴν καρδίαν ὑ/
μῶν; ὀφθαλμοὺς ἔχοντες οὐ βλέπε
τε, καὶ

pra modum stupebant, dicentes:
Bene omnia fecit, & surdos facit
audire, & mutos loqui.
In diebus illis, cum turba ad=
modum multa esset, nec haberet
quod manducarent, accersitis ad
se Iesus discipulis, ait illis: Miseri/
cordia tangor erga turbam, quia
iam triduo manet apud me, nec
habent quod edant: & si dimisero
eos ieiunos in domum suam, de/
ficient in uia. Quidā enim ex eis
è longinquo uenerunt. Et respon
derunt ei discipuli sui: Vnde istos
quis poterit hic satiare panibus
in solitudine? Et interrogauit eos
Quot panes habetis? Illi uero di/
κα xerunt: Septē. Et præcepit turbæ
discūbere super terrā. Et acceptis
septē panibus, cū gratias egisset,
fregit, deditq; discipulis suis, ut ap
ponerent. Et apposuerunt turbæ.
& habebant pisciculos paucos: &
cum benedixisset, iussit apponi
& hos. Comederunt autem & sa/
turati sunt, ac sustulerunt quæ su/
perfuerant, fragmentorū septem
sportas. Erant autem qui comede
rant fermè quater mille, & dimi/
sit illos. Et mox ingressus in na/
uim cum discipulis suis, uenit in
partes Dalmanutha. Et egressi sūt
pharisæi, cœperūtq; disputare cū
illo, querentes ab eo signum è cœ
lo, tentātes eum. Et cum ingemu/
isset spiritu suo, dicit: Cur genera/
tio hæc signū quærit? Amen dico
uobis, si dabitur generationi huic
signum. Et relictis illis ingressus
rursus nauim, abijt traiecto lacu.
Et obliti fuerāt sumere panes, nec
præter unum panē habebant se/
κβ cum in naui. Ac præcepit illis di/
cens: Videte, cauete à fermento
pharisæorū, & à fermento Hero/
dis, & disputabāt inter sese dicen/
tes: Panes nō habemus. Et eo co/
gnito Iesus dicit illis: Quid dispu
tatis, quod panes nō habetis? nō
dum animaduertitis nec intelligi
tis? adhuc obcæcatū habetis cor
uestrū? oculos habentes, nō cerni
tis: &

admirabātur, dicentes: Be/
ne omnia fecit: & surdos fe/
cit audire, & mutos loqui.
In diebus illis, iterū cum VIII.
turba multa esset cū Iesu:
nec haberēt quod māduca
rent: cōuocatis discipulis,
ait illis: Misereor super tur/
bam: quia ecce iam triduo
sustinent me: nec habent
quod mānducent: & si dimi/
sero eos ieiunos in domum
suam, deficiēt in uia. Qui/
dam eñ ex eis de longe ue/
nerunt. Et respōderūt ei di/
scipuli sui: Vnde istos quis
poterit hic satiare panibus
in solitudine? Et interroga/
uit eos: Quot panes habe/
tis? Qui dixerūt: Septē. Et
præcepit turbæ discumbe/
re sup terrā. Et accipiēs se/
ptē panes gratias agens fre
git & dabat discipulis suis,
ut apponerēt. Et apposue/
runt turbæ: & habebāt pi/
sciculos paucos: & ipsos be
nedixit, & iussit apponi. Et
manducauerūt & saturati
sunt: & sustulerūt quod su/
perauerat de fragmētis se/
ptem sportas. Erāt autē qui
manducauerāt quasi quat/
tuor milia: & dimisit eos. Et
statim ascēdēs nauim cū di
scipulis suis, uenit in partes
Dalmanutha: & exierunt
pharisæi & cœperūt cōqui/
rere cū eo quærētes ab illo
signū de cœlo: tentātes eū.
Et ingemiscens spiritu ait:
Quid generatio ista signū
quærit? Amē dico uobis: si
dabit generationi isti signū
& dimittēs eos ascēdit iterū
nauim, & abijt trās fretum.
Et obliti sunt panē sumere:
& nisi unū panē non habe/
bant secū in naui. Et præci/
piebat eis, dicēs: Videte &
cauete a fermēto pharisæo/
rum & fermento Herodis.
Et cogitabāt ad alterum di
centes: quia panes nō ha/
bemus. Quo cognito, ait il
lis Iesus: Quid cogitatis,
quia panes non habetis?
Nondū cognoscitis nec in/
telligitis? Adhuc cæcatum
habetis cor uestrum: ocu/
los habentes non uidetis:

τε, καὶ ὦτα ἔχοντες οὐκ ἀκούετε; καὶ οὐ
μνημονεύετε; ὅτε τοὺς πέντε ἄρτους
ἔκλασα εἰς τοὺς πεντακισχιλίους,
πόσους κοφίνους πλήρεις κλασμά-
των ἤρατε; λέγουσιν αὐτῷ, δώδεκα.
ὅτε δὲ τοὺς ἑπτὰ εἰς τοὺς τετρακισχιλί-
ους, πόσων σπυρίδων πληρώματα
κλασμάτων ἤρατε; οἱ δὲ εἶπον, ἑπτά.
πα καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς. πῶς οὐ νοεῖτε; *καὶ
ι ἔρχεται εἰς Βηθσαϊδάν, καὶ φέρουσιν αὐ-
τῷ τυφλόν, καὶ παρακαλοῦσιν αὐτόν,
ἵνα αὐτοῦ ἅψηται, καὶ ἐπιλαβόμενος τῆς χει-
ρὸς τοῦ τυφλοῦ, ἐξήγαγεν αὐτὸν ἔξω τῆς
κώμης. καὶ πτύσας εἰς τὰ ὄμματα
αὐτοῦ, καὶ ἐπιθεὶς τὰς χεῖρας αὐτῷ, ἐ-
πηρώτα αὐτόν, εἴ τι βλέπει, καὶ ἀναβλέ-
ψας ἔλεγε. βλέπω τοὺς ἀνθρώπους,
ὅτι ὡς δένδρα ὁρῶ περιπατοῦντας. εἶ-
τα πάλιν ἐπέθηκε τὰς χεῖρας ἐπὶ
τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ, καὶ ἐποίησεν αὐ-
τὸν ἀναβλέψαι, καὶ ἀπεκατεστάθη, καὶ
διέβλεψε τηλαυγῶς ἅπαντας. καὶ
ἀπέστειλεν αὐτὸν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ,
λέγων. μηδὲ εἰς τὴν κώμην εἰσέλ-
πβ θῃς, μηδὲ εἴπῃς τινὶ ἐν τῇ κώμῃ. *καὶ
α ἐξῆλθεν ὁ Ἰησοῦς καὶ οἱ μαθηταὶ αὐ-
τοῦ εἰς τὰς κώμας Καισαρείας τῆς Φι-
λίππου. καὶ ἐν τῇ ὁδῷ ἐπηρώτα τοὺς
μαθητὰς αὐτοῦ, λέγων αὐτοῖς. τίνα
με λέγουσιν οἱ ἄνθρωποι εἶναι; οἱ δὲ
ἀπεκρίθησαν, Ἰωάννην τὸν βαπτιστήν,
καὶ ἄλλοι Ἠλίαν, ἄλλοι δὲ ἕνα τῶν προ-
φητῶν. καὶ αὐτὸς λέγει αὐτοῖς. ὑμεῖς
δὲ τίνα με λέγετε εἶναι; ἀποκριθεὶς δὲ
ὁ Πέτρος, λέγει αὐτῷ. σὺ εἶ ὁ Χρι-
πγ στός. *καὶ ἐπετίμησεν αὐτοῖς, ἵνα μη-
γ δενὶ λέγωσι περὶ αὐτοῦ, καὶ ἤρξατο
διδάσκειν αὐτούς, ὅτι δεῖ τὸν υἱὸν τοῦ
ἀνθρώπου πολλὰ παθεῖν, καὶ ἀποδο-
κιμασθῆναι ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων,
καὶ ἀρχιερέων, καὶ γραμματέων,
καὶ ἀποκτανθῆναι, καὶ μετὰ τρεῖς ἡ-
μέρας ἀναστῆναι, καὶ παρρησίᾳ τὸν
πδ λόγον ἐλάλει. *καὶ προσλαβόμε-
ς νος αὐτὸν ὁ Πέτρος, ἤρξατο ἐπιτιμᾷν
αὐτῷ. ὁ δὲ ἐπιστραφεὶς καὶ ἰδὼν τοὺς
μαθητὰς αὐτοῦ, ἐπετίμησε τῷ Πέ-
τρῳ, λέγων. ὕπαγε ὀπίσω μου σα-
τανᾶ, ὅτι οὐ φρονεῖς τὰ τοῦ θεοῦ, ἀλ-
πε λὰ τὰ τῶν ἀνθρώπων. *καὶ προσκα-
β λεσάμενος τὸν ὄχλον σὺν τοῖς μαθη-
ταῖς αὐτοῦ, εἶπεν αὐτοῖς. ὅστις θέλει
ὀπίσω

tis: & aures habentes, nō auditis?
& non meministis? Cum quinq;
panes fregissem in hominū quin
que milia, quot cophinos fra-
gmentis plenos sustulistis? Dicūt
ei: duodecim. Cum aūt septem in
quatuor milia, quot sportas ex re
liquijs fragmentorum tulistis? Illi
uero dixerunt: Septem. Et dixit il
lis: Qui fit ut non intelligatis? Et
κγ uenit Bethsaidam, & adducunt il
li cæcum, & obsecrant eum, ut illū
tangeret. Et apprehensa manu cæ
ci, eduxit illum extra uicum. & cū
expuisset in oculos illius, impo-
suissetq; illi manus, interrogauit
eum, si quid uideret: & recepto ui
su, dicebat: Video homines, quo-
niam uelut arbores cerno ambu-
lantes. Deinde rursum imposuit
manus super oculos illius, & fecit
ut uisum recipet, & restitutus est,
ac denuo uidebat dilucide oēs:
& dimisit illum in domum suam,
dicens: Neq; in uicum ingredia-
κδ ris, neq; dixeris cuiquā in uico. Et
egressus est Iesus & discipuli illius
in uicos Cæsariæ, quæ cognomi-
natur Philippi: & in uia interro-
gauit discipulos suos, dicēs: Quē
me dicunt homines esse? Illi ue-
ro responderunt: Iohannem ba-
ptistam, & alij Heliam, alij rursus
unum de numero prophetarum.
Et ipse dicit illis: At uos quem me
dicitis esse? Respondens autē Pe
trus, dicit illi: Tu es ille Christus.
Et interminatus est eis, ne cui di-
cerent de se. Et cœpit docere eos
qđ oporteret filiū hominis multa
pati, & reprobari à senioribus, sum
misq; sacerdotibus ac scribis, & oc-
cidi, & post tres dies resurgere. Et
aperte sermonē loquebat̃. Et ap-
prehendit illū Petrus, cœpitq; in-
crepare eū. At ille cōuersus, & in-
tuitus discipulos suos, increpauit
Petrū, dicens: Abi post me satana
quoniā nō sapis quæ dei sunt, sed
quæ sunt hominum. Et cum ad se
uocasset turbā unà cum discipu-
lis suis, dixit illis: Quicunq; uult
sequi

& aures habentes nō audi-
tis. Nec recordamini quā-
do quinque panes fregi in
quinq; milia: & quot cophi
nos fragmentorū plenos su
stulistis? Dicunt ei. Duode
cim. Quando & septē pa-
nes in quattuor milia: quot
sportas fragmentorum tu-
listis? Et dicunt ei: Septem.
Et dicebat eis: Quomodo
nondum intelligitis? Et ue
niunt Bethsaida, & addu-
cunt ei cæcum: & rogabant
eum ut illum tangeret. Et
apprehēsa manu cæci, edu-
xit eum extra uicum: & ex-
puens in oculos eius, im-
positis manibus suis inter-
rogauit eum, si quid uide-
ret. Et aspiciens ait: Video
homines uelut arbores am
bulantes. Deinde iterū im-
posuit manus super oculos
eius: & cœpit uidere: & resti
tutus est ita ut clare uideret
omnia: & misit illū in domū
suam, dicēs: Vade in domū
tuam: & si in uicū introieris,
nemini dixeris. Et egressus
est Iesus & discipuli eius in
castella Cæsareæ Philippi:
& in uia interrogabat disci-
pulos suos, dicēs eis: Quē
me dicūt homines? Qui re
sponderūt illi, dicentes: Alij
Iohannem Baptistā: alij He
liam: alij uero quasi unū de
prophetis. Tunc dicit illis:
Vos uero quē me esse dici-
tis? Respōdens Petrus, ait
ei: Tu es Christus. Et com
minatus est eis: ne cui dice-
rent de illo. Et cœpit doce-
re eos quoniam oportet fi-
lium hominis multa pati: &
reprobari a senioribus & a
summis sacerdotibus & scri
bis: & occidi: & post tres
dies resurgere. Et palā uer-
bum loquebatur. Et appre
hendens eum Petrus, cœpit
increpare eum. Qui con-
uersus, & uidens discipulos
suos: comminatus est Pe-
tro, dicens: Vade retro me
sathana: quoniam non sa-
pis quæ dei sunt: sed quæ
sunt hominum. Et conuo-
cata turba cum discipulis
suis, dixit eis. Si quis uult
me

κε περὶ τῆς μεταμορφώσεως τοῦ κυρίου.

ὀπίσω μου ἀκολουθεῖν, ἀπαρνησάσθω
ἑαυτόν, καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ,
καὶ ἀκολουθείτω μοι. ὃς γὰρ ἂν θέλῃ
τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι, ἀπολέσει
αὐτήν. ὃς δ' ἂν ἀπολέσῃ τὴν ψυχὴν
αὐτοῦ ἕνεκεν ἐμοῦ καὶ τοῦ εὐαγγελίου, οὗ
τος σώσει αὐτήν. τί γὰρ ὠφελήσει ἄν
θρωπον ἐὰν κερδήσῃ τὸν κόσμον ὅλον
καὶ ζημιωθῇ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ; ἢ τί δώ
σει ἄνθρωπος ἀντάλλαγμα τῆς ψυ/
πϛ χῆς αὐτοῦ. * Ὃς γὰρ ἂν ἐπαισχυνθῇ
β με, καὶ τοὺς ἐμοὺς λόγους ἐν τῇ γε/
νεᾷ ταύτῃ τῇ μοιχαλίδι καὶ ἁμαρ
τωλῷ, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπαι/
σχυνθήσεται αὐτόν, ὅταν ἔλθῃ ἐν τῇ
δόξῃ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ μετὰ τῶν ἀγγέ
πζ λων τῶν ἁγίων. * καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς.
β ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι εἰσί τινες τῶν
ὧδε ἑστηκότων, οἵτινες οὐ μὴ γεύσον
ται θανάτου ἕως ἂν ἴδωσι τὴν βασι/
λείαν τοῦ θεοῦ ἐληλυθυῖαν ἐν δυνάμει.
καὶ μεθ' ἡμέρας ἕξ, παραλαμβάνει ὁ Ἰη κι
σοῦς τὸν Πέτρον καὶ τὸν Ἰάκωβον καὶ τὸν
Ἰωάννην, καὶ ἀναφέρει αὐτοὺς εἰς ὄρος
ὑψηλὸν κατ' ἰδίαν μόνους. καὶ μετε
μορφώθη ἔμπροσθεν αὐτῶν, καὶ τὰ
ἱμάτια αὐτοῦ ἐγένετο στίλβοντα, λευ
κὰ λίαν ὡς χιών, οἷα γναφεὺς ἐπὶ
τῆς γῆς οὐ δύναται λευκᾶναι, καὶ
ὤφθη αὐτοῖς Ἠλίας σὺν Μωσῇ, καὶ ἦ/
σαν συλλαλοῦντες τῷ Ἰησοῦ. καὶ ἀπο
κριθεὶς ὁ Πέτρος λέγει τῷ Ἰησοῦ. ῥαβ/
βεί, καλόν ἐστιν ἡμᾶς ὧδε εἶναι, καὶ ποι
ήσωμεν σκηνὰς τρεῖς, σοὶ μίαν, καὶ
Μωσεῖ μίαν, καὶ Ἠλίᾳ μίαν. οὐ γὰρ ᾔδει
τί λαλήσῃ, ἦσαν γὰρ ἔκφοβοι. καὶ ἐγέ
νετο νεφέλη ἐπισκιάζουσα αὐτοῖς. καὶ
ἦλθεν φωνὴ ἐκ τῆς νεφέλης, λέγου/
σα, οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός,
αὐτοῦ ἀκούετε. καὶ ἐξάπινα περιβλε/
ψάμενοι, οὐκέτι οὐδένα εἶδον, ἀλλὰ
τὸν Ἰησοῦν μόνον μεθ' ἑαυτῶν. κατα
βαινόντων δὲ αὐτῶν ἀπὸ τοῦ ὄρους,
διεστείλατο αὐτοῖς, ἵνα μηδενὶ διηγή/
σωνται ἃ εἶδον, εἰ μὴ ὅταν ὁ υἱὸς
πη τοῦ ἀνθρώπου ἐκ νεκρῶν ἀναστῇ. * καὶ
ι τὸν λόγον ἐκράτησαν πρὸς ἑαυτοὺς
συζητοῦντες, τί ἐστι τὸ ἐκ νεκρῶν ἀνα
πθ στῆναι; * καὶ ἐπηρώτων αὐτόν, λέ/
ϛ γοντες, ὅτι λέγουσιν οἱ γραμμα/
τεῖς, ὅτι Ἠλίαν δεῖ ἐλθεῖν πρῶτον. ὁ
δὲ ἀποκριθείς, εἶπεν αὐτοῖς. Ἠλίας
μὲν ἐλθὼν

sequi me, abneget semetipsum, & tollat crucem suā, ac sequatur me Nam quisquis uoluerit animā suā seruare, perdet eam. Quisquis autem perdiderit animā suam causa mea & euāgelij, hic seruabit eam. Quid em̄ profuerit homini si lucratus fuerit mundū totū, & animæ suæ iacturā fecerit? Aut quid daturus est homo, quo repenset animā suam? Quencunqꝫ em̄ puduerit mei ac meorū sermonū in generatione hac adultera & peccatrice, pudebit illius & filium hominis, ubi uenerit in gloria patris sui cum angelis sanctis. Et dicebat illis: Amē dico uobis: Sūt quidam inter eos qui hic stant, qui nō gustabunt mortē, donec uiderint regnū dei uenisse cū uirtute. Ac post dies sex assumit Iesus Petrum & Iacobū & Iohannem & subducit eos in montē excelsum seorsim solos, & trāsformatus fuit coram illis, & uestimenta illius facta sunt splendida, candida ualde ueluti nix, q̄ candida facere non potest fullo super terrā. & conspectus est illis Helias cū Mose, colloquebanturqꝫ cū Iesu. Et respondens Petrus dicit Iesu: Rabbi, Bonum est nos hic esse, & faciamus tabernacula tria, tibi unū, & Mosi unū, & Heliæ unū. Non em̄ nouerat quid loqueretur. erāt enim expauefacti. Et facta est nubes, quæ obūbrauit illos. Et uenit uox è nube, dicens: Hic est filius meus dilectus, ipsum audite. Et repente cum circūspexissent, nō amplius uiderūt quenqꝫ, sed solū Iesum esse secū. Porrò cum descenderent de monte, præcepit illis ne cui dicerent ea quæ uiderant, nisi cū filius hominis à mortuis resurrexisset. Ac uerbū hoc tenuerūt apud sese, inter se disputātes, quid esset hoc quod dixerat, è mortuis resurgere, & interrogabāt illū dicentes: Quid est quod scribæ dicunt: Heliā oportere uenire prius? Ille uero respōdens, dixit illis: Helias quidem

me sequi deneget semetipsum: & tollat crucē suā, & sequatur me. Qui em̄ uoluerit animā suam saluā facere, perdet eā: qui aūt perdiderit animā suā ꝓpter me & euāgeliū, saluā faciet eā. Quid em̄ ꝓderit homini, si lucret̄ mūdū totū: & detrimentū animæ suæ faciat? Aut quid homo cōmutatiōis dabit pro anima sua? Qui em̄ me cōfessus fuerit & uerba mea in generatiōe ista adultera & peccatrice: & filius hominis cōfitebit̄ eum, cū uenerit in gloria patris sui cū angelis sanctis.

Et dicebat illis: Amē di/ IX.
co uobis: quia sunt quidā de hic stātib9 qui nō gustabunt mortē, donec uideant regnū dei ueniēs in uirtute. Et post dies sex assumpsit Iesus Petrū & Iacobū & Ioannē: & duxit illos in mōtē excelsum solos: & trāsfiguratus est corā ipsis. Et uestimēta ei9 facta sunt splēdentia & candida nimis uelut nix: qualia fullo nō potest super terrā candida facere. Et apparuit illis Helias cū Moyse: & erant loquentes cum Iesu. Et respōdens Petrus ait Iesu: Rabbi, bonū est nos hic esse: & faciamus tria tabernacula: tibi unū Moysi unū: & Heliæ unum. Non enim sciebat quid diceret. Erāt enim timore exterriti. Et facta est nubes obumbrans eos: & uenit uox de nube dicēs: Hic est filius me9 charissimus, audite illum. Et statim circunspicientes, neminē amplius uiderunt nisi Iesum tantum secum. Et descēdentibus illis de mōte præcepit illis ne cuiquā quod uidissent, narrarent: nisi cū filius hominis a mortuis resurrexerit. Et uerbū cōtinuerūt apud se: cōquirentes quid esset cū a mortuis resurrexerit. Et interrogabāt eū, dicētes: Quid ergo dicūt pharisæi & scribæ: qa Heliā oporteat uenire primū? Qui respōdens ait illis: Helias

μὲν ἐλθὼν πρῶτον, ἀποκαθιστᾷ πάν
τα. καὶ πῶς γέγραπται ἐπὶ τὸν υἱὸν
τοῦ ἀνθρώπου, ἵνα πολλὰ πάθῃ καὶ ἐξ
ουδενωθῇ. ἀλλὰ λέγω ὑμῖν, ὅτι Ἠλί/
ας ἐλήλυθε, καὶ ἐποίησαν αὐτῷ ὅσα
ἠθέλησαν, καθὼς γέγραπται ἐπ' αὐ/
ϙ τόν. * καὶ ἐλθὼν πρὸς τοὺς μαθητὰς
ι εἶδεν ὄχλον πολὺν περὶ αὐτοὺς, καὶ
γραμματεῖς συζητοῦντας αὐτοῖς. καὶ εὐ
θέως πᾶς ὁ ὄχλος ἰδὼν αὐτὸν ἐξεθαμ
βήθη, καὶ προστρέχοντες, ἠσπάζοντο αὐτόν.
καὶ ἐπηρώτησε τοὺς γραμματεῖς. τί
ϙα συζητεῖτε πρὸς αὐτούς. * καὶ ἀποκρι
β θεὶς εἷς ἐκ τοῦ ὄχλου, εἶπεν. Διδάσκα
λε ἤνεγκα τὸν υἱόν μου πρός σε, ἔχον
τα πνεῦμα ἄλαλον. καὶ ὅπου ἂν αὐ/
τὸν καταλάβῃ, ῥήσσει αὐτὸν, καὶ ἀφρί
ζει, καὶ τρίζει τοὺς ὀδόντας αὐτοῦ, καὶ
ξηραίνεται. καὶ εἶπον τοῖς μαθηταῖς
σου, ἵνα αὐτὸ ἐκβάλωσι, καὶ οὐκ ἴσχυ
σαν. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς αὐτῷ, λέγει.
ὦ γενεὰ ἄπιστος, ἕως πότε πρὸς ὑ/
μᾶς ἔσομαι; ἕως πότε ἀνέξομαι ὑ/
μῶν; φέρετε αὐτὸν πρός με. καὶ ἤνε/
γκαν αὐτὸν πρὸς αὐτόν. καὶ ἰδὼν
αὐτὸν, εὐθέως τὸ πνεῦμα ἐσπάραξεν
αὐτόν. καὶ πεσὼν ἐπὶ τῆς γῆς ἐκυ/
λίετο ἀφρίζων, καὶ ἐπηρώτησε τὸν
πατέρα αὐτοῦ. πόσος χρόνος ἐ/
στὶν, ὡς τοῦτο γέγονεν αὐτῷ; ὁ δὲ
εἶπεν. παιδιόθεν, καὶ πολλάκις αὐ
τὸν καὶ εἰς πῦρ ἔβαλε, καὶ εἰς ὕδα/
τα, ἵνα ἀπολέσῃ αὐτόν. ἀλλ' εἴ τι δύ/
νασαι, βοήθησον ἡμῖν σπλαγχνι/
σθεὶς ἐφ' ἡμᾶς. ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐ
τῷ. τὸ εἰ δύνασαι πιστεῦσαι, πάντα
δυνατὰ τῷ πιστεύοντι. καὶ εὐθέως
κράξας ὁ πατὴρ τοῦ παιδίου μετὰ
δακρύων ἔλεγε. πιστεύω κύριε, βοή
θει μου τῇ ἀπιστίᾳ. ἰδὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς,
ὅτι ἐπισυντρέχει ὄχλος, ἐπετίμη/
σε τῷ πνεύματι τῷ ἀκαθάρτῳ, λέ
γων αὐτῷ. τὸ πνεῦμα τὸ ἄλαλον καὶ
κωφὸν, ἐγώ σοι ἐπιτάσσω, ἔξελθε
ἐξ αὐτοῦ, καὶ μηκέτι εἰσέλθῃς εἰς
αὐτόν. καὶ κράξαν, καὶ πολλὰ σπα/
ράξαν αὐτὸν, ἐξῆλθε. καὶ ἐγένετο ὡ/
σεὶ νεκρὸς, ὥστε πολλοὺς λέγειν, ὅτι,
ἀπέθανεν. ὁ δὲ Ἰησοῦς κρατήσας αὐ/
τὸν τῆς χειρὸς, ἤγειρεν αὐτὸν, καὶ ἀνέ
ϙβ στη. * καὶ εἰσελθόντα αὐτὸν εἰς οἶ/
ι κον, οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἐπηρώτων αὐ
τὸν κατ'

quidē ubi uenerit prius, restituit
omnia: & quemadmodū scriptū
est de filio hominis, ut multa pa/
tiatur, & cōtemnatur. Verum di/
co uobis: Heliam uenisse, & fece/
runt illi quæcunque uoluerunt, si/
cut scriptū erat de illo. Et cum ue/
nisset ad discipulos suos, uidit tur
bam multam circum illos, & scri/
bas disputantes cum eis. Et proti/
nus uniuersa turba cum uidisset
eum, obstupuit: & accurrentes, sa
lutauerunt eum. Et interrogauit
κς scribas: quid disputatis inter uos?
Et respondens unus è turba dixit
Præceptor adduxi filiū meum ad
te, habentem spiritum mutum: &
quandocunque eum corripuerit, la
cerat eum: atque ille spumat, ac stri/
dit dentibus suis, & arescit. Et di/
xi discipulis tuis ut eijcerēt, & nō
potuerunt. At ille respondens ei,
dicit: O natio incredula, quousque
apud uos ero? quousque patiar uos
Adducite illū ad me. Et adduxe/
runt illū ad eum. At uiso illo, con/
tinuo spiritus discerpebat eum. &
prolapsus in terra uoluebatur spu
mans. Et interrogauit patrē illius
Quantū temporis est, quod hoc
accidit ei? At ille dixit: A puero.
Et frequenter illū & in ignem ab/
iecit, & in aquas, quo perderet eū
Age si quid potes, subueni nobis
misertus nostri. Iesus aūt dixit ei:
Illud si potes credere: omnia pos/
sibilia credenti. Et cōfestim excla/
mans pater pueri cum lachrymis
dixit: Credo domine, succurre in
credulitati meæ. Cum uidisset au
tem Iesus, quod turba simul accur
reret, increpauit spiritum immun
dum, dicens illi: Spiritus mute, &
surde, ego tibi impero, exi ab eo,
& ne posthac ingrediaris in illū.
Et cū clamasset spiritus, multūque
discerpsisset eū, exiuit: & factus est
tanquam mortuus, adeo ut multi di/
cerent, mortuus est. At Iesus corre/
pta manu illius, erexit eum, & ille
surrexit. Et cū esset ingressus do/
mum, discipuli illius interrogabāt
eum

cum uenerit primo, restitu/
et omnia: & quomodo scri/
ptum est in filiū hominis ut
multa patiatur & contēnatur.
Sed dico uobis: quia & He/
lias uenit: & fecerūt illi quæ
cūque uoluerūt: sicut scriptū
est de eo. Et ueniēs ad disci/
pulos suos uidit turbā ma/
gnā circa eos: & scribas cō/
quirētes cum illis. Et confe
stim omnis populus uidēs
Iesum, stupefactus est, & ex
pauerunt: & accurrētes sa/
lutabāt eum: & interroga/
uit eos: Quid inter uos cō/
quiritis? Et respōdēs unus
de turba, dixit: Magister at
tuli filium meū ad te, habē/
tem spiritū mutū: qui ubicū
que eū apprehēderit, allidit
illū, & spumat & stridet den
tibus & arescit. Et dixi disci
pulis tuis: ut eijcerēt illum,
& nō potuerūt. Qui respō/
dens eis, dixit: O generatio
incredula: quandiu apud
uos ero: quādiu uos patiar.
Afferte illū ad me. Et attule
runt eum. Et cū uidisset eū:
statim spiritus conturbauit
illum: & elisus in terrā uolu
tabatur spumās: & interro/
gauit patrē eius: Quātū tē/
poris est ex quo ei hoc acci/
dit? At ille ait: Ab infantia:
& frequenter eum in ignē &
aquā misit, ut eū perderet.
Sed si quid potes: adiuua
nos: misertus nostri. Iesus aūt
ait illi: Si potes credere, o/
mnia possibilia sunt credē/
ti. Et cōtinuo exclamās pa/
ter pueri cū lachrymis aie/
bat: Credo domine: adiu/
ua incredulitatē meam. Et
cum uidisset Iesus cōcurrē/
tem turbā: comminatus est
spiritui immundo, dicēs illi:
Surde & mute spiritus, ego
præcipio tibi, exi ab eo: &
amplius ne introeas in eū.
Et exclamās & multum di/
scerpens eum, exijt ab eo.
Et factus est sicut mortuus:
ita ut multi dicerent, quia
mortuus est. Iesus autē te/
nens manum eius eleuauit
eum, & surrexit. Et cum in/
troisset in domum, discipu/
li eius secreto interrogabāt
eum

τὸν κατ' ἰδίαν, ὅτι ἡμεῖς οὐκ ἠδυνή-
θημεν ἐκβαλεῖν αὐτό; καὶ εἶπεν αὐ-
τοῖς. τοῦτο τὸ γένος ἐν οὐδενὶ δύνα-
ται ἐξελθεῖν, εἰ μὴ ἐν προσευχῇ καὶ νη-
ϟγ β στείᾳ. *καὶ ἐκεῖθεν ἐξελθόντες, παρε-
πορεύοντο διὰ τῆς γαλιλαίας, καὶ οὐκ
ἤθελεν ἵνα τὶς γνῷ, ἐδίδασκε γὰρ
τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, καὶ ἔλεγεν αὐ-
τοῖς, ὅτι ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδο-
ται εἰς χεῖρας ἀνθρώπων, καὶ ἀποκτε-
νοῦσιν αὐτὸν, καὶ ἀποκτανθεὶς, τῇ
τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστήσεται. οἱ δὲ ἠγνό-
ουν τὸ ῥῆμα, καὶ ἐφοβοῦντο αὐτὸν ἐπε-
ϟδ ρωτῆσαι. *καὶ ἦλθεν εἰς καπερναούμ. κζ
ι καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ γενόμενος, ἐπηρώτα
αὐτοὺς, τί ἐν τῇ ὁδῷ πρὸς ἑαυτοὺς
ϟε β διελογίζεσθε; *οἱ δὲ ἐσιώπων, πρὸς
ἀλλήλους γὰρ διελέχθησαν ἐν τῇ ὁ-
δῷ, τίς μείζων. καὶ καθίσας, ἐφώνη-
σε τοὺς δώδεκα, καὶ λέγει αὐτοῖς. εἴ
τις θέλει πρῶτος εἶναι, ἔσται πάντων
ἔσχατος, καὶ πάντων διάκονος. καὶ
λαβὼν παιδίον, ἔστησεν ἐν μέσῳ
αὐτῶν, καὶ ἐναγκαλισάμενος αὐτὸ
εἶπεν αὐτοῖς. ὃς ἐὰν ἓν τῶν τοιούτων
παιδίων δέξηται ἐπὶ τῷ ὀνόματί
ϟϛ μου, ἐμὲ δέχεται. *καὶ ὃς ἐὰν ἐμὲ
α δέξηται, οὐκ ἐμὲ δέχεται, ἀλλὰ τὸν
ϟζ ἀποστείλαντά με. *Ἀπεκρίθη δὲ αὐ-
η τῷ ἰωάννης, λέγων. Διδάσκαλε, εἴ-
δομέν τινα ἐν τῷ ὀνόματί σου ἐκ-
βάλλοντα δαιμόνια, ὃς οὐκ ἀκολουθεῖ
ἡμῖν, καὶ ἐκωλύσαμεν αὐτὸν, ὅτι οὐκ
ϟη ἀκολουθεῖ ἡμῖν. *Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν,
ϛ μὴ κωλύετε αὐτόν. οὐδεὶς γάρ ἐστιν, ὃς
ποιήσει δύναμιν ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου
καὶ δυνήσεται ταχὺ κακολογῆσαί με.
ὃς γὰρ οὐκ ἔστι καθ' ἡμῶν, ὑπὲρ ἡμῶν
ἐστιν. ὃς γὰρ ἂν ποτίσῃ ὑμᾶς ποτή-
ριον ὕδατος ἐν ὀνόματί μου, ὅτι χρι-
στοῦ ἐστὲ, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ ἀπο-
ϟθ λέσει τὸν μισθὸν αὐτοῦ. *καὶ ὃς ἂν
β σκανδαλίσῃ ἕνα τῶν μικρῶν τῶν πι-
στευόντων εἰς ἐμὲ, καλόν ἐστιν αὐτῷ
μᾶλλον, εἰ περίκειται λίθος μυλικὸς
περὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ καὶ βέβληται
ρ εἰς τὴν θάλασσαν. *καὶ ἐὰν σκαν-
ϛ δαλίζῃ σε ἡ χείρ σου, ἀπόκοψον αὐ-
τήν. καλόν σοι ἐστὶ, κυλλὸν εἰς τὴν ζω-
ὴν εἰσελθεῖν, ἢ τὰς δύο χεῖρας ἔχοντα
ρα ἀπελθεῖν εἰς τὴν γέενναν. εἰς τὸ πῦρ
ι τὸ ἄσβεστον. *ὅπου ὁ σκώληξ αὐτῶν

οὐ τελευ-

eum seorsim: Cur nos non quiuimus eijcere illũ? Et dixit illis: Hoc genus nulla re potest exire, nisi per deprecationẽ & ieiunium. Et illinc digressi, iter fecerũt per Galilæam, nec uolebat ut quisquã sciret. Docebat enĩ discipulos suos, & dicebat illis: Filius hominis traditur in manus hominũ, & occident eum, & occisus, tertio die resurget. At illi ignorabant quod dixerat, & timebant eum interrogare. Et uenit Capernaũ: & cum uenisset in domũ, interrogauit illos, quid in itinere inter uos disputabatis? At illi siluerunt. Nam inter se disputauerant inter uiam, quis esset maior. Et cum cõsedisset, accersiuit duodecim, & dicit illis: Si quis uult primus esse, is erit omnium postremus, & omnium minister. Atq; arreptum puerũ statuit in medio illorum: & cum cepisset illũ in ulnas suas, dixit illis: Quisquis unum ex talibus pueris receperit nomine meo, me recipit: & quicunq; me recipit, non me recipit, sed eum qui misit me. Respõdit autẽ ei Iohannes, dicens: Præceptor, uidimus quendã nomine tuo eijcere dæmonia, nec sequit̃ nos, & prohibuimus illũ, propterea quod non sequitur nos. At Iesus ait: Ne prohibeatis illum. Nullus enim est, qui si fecerit uirtutẽ per nomen meũ, possit cito male loqui de me. Qui enim nõ est aduersus nos, pro nobis est. Quisquis enim ad bibendũ dederit uobis calicem aquæ nomĩe meo, qđ sitis Christi, amen dico uobis, nequaq̃ perditurus est mercedem suam. Et quisquis offenderit unũ ex pusillis, qui cõfidunt in me, melius foret illi, si circundaretur saxum molare circa ceruicem eius, & abijceret̃ in mare. Et si tibi fuerit obstaculo manus tua, amputa illam. Bonũ est tibi, mutilũ ad uitam ingredi, potius q̃ duas man⁹ habentẽ abire in gehennã, in ignẽ inextinguibilẽ, ubi uermis illorũ

non mo-

eum: Quare nos nõ potuimus eijcere eũ? Et dixit illis: Hoc genus in nullo potest exire, nisi in oratione & ieiunio. Et inde profecti prætergrediebãtur Galilæam: nec uolebat quemquã scire. Docebat autẽ discipulos suos, & dicebat illis: quoniam filius hominis tradet̃ in manus hominum: & occident eum: & occisus tertia die resurget. At illi ignorabãt uerbum, & timebãt eum interrogare. Et uenerũt Capharnaum. Qui cũ domi essent interrogabat eos: Quid in uia tractabatis? At illi tacebant. Siquidẽ in uia inter se disputauerant: quis eorum maior esset. Et residens uocauit duodecim, & ait illis: Si quis uult primus esse: erit omnium nouissimus, & omnium minister. Et accipiens puerũ statuit eum in medio eorum. Quem cum complexus esset, ait illis: Quisquis unũ ex huiusmodi pueris receperit in nomine meo, me recipit: & quicunq; me susceperit, nõ me suscipit sed eũ qui me misit: Respõdit illi Ioãnes, dicẽs: Magister, uidimus quẽdã in nomine tuo eijcientẽ dæmonia: qui non sequit̃ nos: & prohibuimus eum. Iesus autem ait: Nolite prohibere eum. Nemo est enim qui facit uirtutẽ in nomĩe meo, & possit cito male loqui de me. Qui enim nõ est aduersum uos: ꝓ uobis est. Quisquis enim potũ dederit uobis calicem aquæ frigidæ in nomine meo, quia christi estis: amẽ dico uobis, nõ perdet mercedẽ suam. Et quisquis scãdalizauerit unũ ex his pusillis credẽtib⁹ in me: bonum est ei magis si circundaretur mola asinaria collo eius, & in mare mitteretur. Et si scandalizauerit te manus tua, abscide illam: Bonum est tibi debilem introire in uitã: quam duas manus habentẽ ire in gehẽnam, in ignem inextinguibilẽ: ubi uermis eorum

οὐ τελευτᾷ, καὶ τὸ πῦρ οὐ σβέννυται. καὶ
ἐὰν ὁ πούς σου σκανδαλίζῃ σε, ἀπό/
κοψον αὐτόν. καλόν ἐστί σε εἰσελθεῖν
εἰς τὴν ζωὴν χωλόν, ἢ τοὺς δύο πό
δας ἔχοντα βληθῆναι εἰς τὴν γέεν
ναν, εἰς τὸ πῦρ τὸ ἄσβεστον. ὅπου ὁ
σκώληξ αὐτῶν οὐ τελευτᾷ, καὶ τὸ πῦρ
οὐ σβέννυται. καὶ ἐὰν ὁ ὀφθαλμός
σου σκανδαλίζῃ σε, ἔκβαλε αὐτόν.
καλόν σοι ἐστὶ, μονόφθαλμον εἰσελ
θεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, ἢ
δύο ὀφθαλμοὺς ἔχοντα βληθῆναι
εἰς τὴν γέενναν τοῦ πυρός. ὅπου ὁ
σκώληξ αὐτῶν οὐ τελευτᾷ, καὶ τὸ
πῦρ οὐ σβέννυται. πᾶς γὰρ πυρὶ ἁλι
σθήσεται, καὶ πᾶσα θυσία ἁλὶ ἁλι/
ρβ β σθήσεται. *καλὸν τὸ ἅλας, ἐὰν δὲ
τὸ ἅλας ἄναλον γένηται, ἐν τίνι αὐτὸ
ἀρτύσετε; ἔχετε ἐν ἑαυτοῖς ἅλας, καὶ
ργ ς εἰρηνεύετε ἐν ἀλλήλοις. *κἀκεῖθεν
ἀναστὰς, ἔρχεται εἰς τὰ ὅρια τῆς Ἰου/
δαίας διὰ τοῦ πέραν τοῦ Ἰορδάνου, καὶ
συμπορεύονται πάλιν ὄχλοι πρὸς
αὐτὸν, καὶ ὡς εἰώθει πάλιν ἐδίδασκεν
αὐτούς. καὶ προσελθόντες φαρισαῖοι
ἐπηρώτησαν αὐτὸν, εἰ ἔξεστιν ἀνδρὶ
γυναῖκα ἀπολῦσαι, πειράζοντες αὐ
τόν. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς, εἶπεν αὐτοῖς. τί
ὑμῖν ἐνετείλατο Μωσῆς; οἱ δὲ εἶπον.
Μωσῆς ἐπέτρεψε βιβλίον ἀποστασίου
γράψαι, καὶ ἀπολῦσαι. καὶ ἀποκρι/
θεὶς ὁ Ἰησοῦς, εἶπεν αὐτοῖς. πρὸς τὴν
σκληροκαρδίαν ὑμῶν ἔγραψεν ὑ/
μῖν τὴν ἐντολὴν ταύτην. ἀπὸ δὲ ἀρ/
χῆς κτίσεως ἄρσεν καὶ θῆλυ ἐποίη/
σεν αὐτοὺς ὁ θεός. ἕνεκεν τούτου κατα
λείψει ἄνθρωπος τὸν πατέρα αὐτοῦ,
καὶ τὴν μητέρα, καὶ προσκολληθήσε
ται πρὸς τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ ἔσον
ται οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν, ὥστε οὐκ
ἔτι εἰσὶ δύο, ἀλλὰ μία σάρξ. ὃ οὖν ὁ
θεὸς συνέζευξεν, ἄνθρωπος μὴ χωρι/
ρδ ι ζέτω. *καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ πάλιν οἱ μα
θηταὶ αὐτοῦ περὶ τοῦ αὐτοῦ ἐπηρώτησαν
ρε β αὐτόν. *καὶ λέγει αὐτοῖς. ὃς ἐὰν ἀπο/
λύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ γαμήσῃ
ἄλλην μοιχᾶται ἐπ᾽ αὐτήν. καὶ ἐὰν
γυνὴ ἀπολύσῃ τὸν ἄνδρα αὐτῆς, καὶ γα
ρς β μηθῇ ἄλλῳ, μοιχᾶται. *καὶ προσέ/
φερον αὐτῷ παιδία, ἵνα ἅψηται αὐτῶν.
οἱ δὲ μαθηταὶ ἐπετίμων τοῖς προσ/
φέρουσιν. ἰδὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς, ἠγανάκτη
σεν, καὶ

non moritur, & ignis nō extingui
tur. Et ſi pes tuus fuerit tibi obſta/
culo, amputa illū. Bonū eſt ut in/
grediaris ad uitā claudus, potius
quā duos pedes habēs mittaris in
gehennā, in ignē inextinguibilē,
ubi uermis illorū non moritur, &
ignis nō extinguiť. Et ſi ocul⁹ tu⁹
tibi obſtaculo eſt, erue illū. Bonū
eſt tibi, ut luſc⁹ introeas in regnū
dei, potiusq̄ ut duos oculos ha/
bens mittaris in gehenā ignis, ubi
uermis eorū nō moritur, & ignis
non extinguiť. Nā omnis homo
igne ſaliet, & omīs uictima ſale ſa
lietur. Bona res eſt ſal, cæterū ſi ſal
inſulſus fuerit, per qđ ipſum con/
dietis? Habete in uobiſipſis ſalē,
& pacē habete inter uos inuicē.
Et cū inde ſurrexiſſet, uenit in
fines Iudææ per regionē quæ eſt
ultra Iordanē, & cōueniūt rurſum
turbæ ad illum, & ſicut conſueue/
rat rurſum docebat eas. Et adeun
tes phariſæi interrogabant illum:
Licet ne uiro uxorē repudiare? κη
tentātes illū. At ille reſpōdens, di/
xit illis: Quid uobis præcepit Mo
ſes? At illi dixerunt: Moſes per/
miſit libellum repudij ſcribere, ac
dimittere. Et reſpōdens Ieſus, di/
xit illis: Ad duriciā cordis ueſtri
ſcripſit uobis præceptū iſtud. cæ/
terum ab initio creationis maſcu/
lum & fœminam fecit illos deus.
Propter hoc relinquet homo pa/
trem ſuum & matrē, & adhærebit
uxori ſuæ, & fient duo caro una.
Itaq; nō iam ſunt duo, ſed una ca/
ro. Quod igiť deus copulauit, ho
mo ne ſeparet. Et in domo rur/
ſum diſcipuli illi⁹ eadē de re inter
rogauerūt illū. & dicit illis: Quicū
que repudiauerit uxorē ſuam, &
duxerit aliam, adulteriū commit/
tit aduerſus illā. Et ſi mulier repu/
diauerit uirum ſuum, & nupſerit
alteri, adulterium committit. Et
attulerūt ad illum pueros, ut tan/
geret illos: diſcipuli uero incre/
pabant eos qui adducebāt. Cum
uidiſſet autem Ieſus, indigna/
tus eſt,

non moriť: & ignis nō extin
guitur. Et ſi pes tuus te ſcā/
dalizat, amputa illum: Bo/
num eſt tibi claudū introire
in uitā æternā quam duos
pedes habentē mitti in ge/
hēnā ignis inextinguibilis:
ubi uermis eorū non mori/
tur: & ignis nō extinguitur.
Quod ſi oculus tuus ſcan/
dalizat te: eijce eum: Bonū
eſt tibi luſcū introire in re/
gnum dei: quam duos ocu
los habentē mitti in gehēnā
ignis ubi uermis eorū non
moritur: & ignis nō extin/
guitur. Omnis enim igne ſa
lietur: & omnis uictima ſa/
le ſalietur. Bonum eſt ſal.
Quod ſi ſal inſulſum fuerit
in quo illud condietis? Ha/
bete in uobis ſal. & pacē ha
bete inter uos. Et inde ex/
urgēs uenit in fines Iudææ X.
ultra iordanē: & cōueniunt
iterū turbæ ad eū: & ſicut cō
ſueuerat iterum docebat il/
los. Et accedentes phariſæi
interrogabant eum: ſi licet
uiro uxorē dimittere, tentā/
tes eum. At ille reſpondens
dixit eis: Quid uobis præ/
cepit Moyſes? Qui dixe/
runt: Moyſes permiſit libel
lum repudij ſcribere, & di/
mittere. Quibus reſpon/
dens Ieſus, ait: Ad duriciā
cordis ueſtri ſcripſit uobis
præceptum iſtud. Ab ini/
tio autem creaturæ maſcu/
lum & fœminam fecit eos
deus. Propter hoc relinquet
homo patrem ſuum & ma/
trem & adhærebit ad uxo/
rem ſuam: & erunt duo in
carne una. Itaque iam non
ſunt duo: ſed una caro.
Quod ergo deus coniun/
xit: homo nō ſeparet. Et in
domo iterū diſcipuli ei⁹ de
eodē interrogauerūt eum.
Et ait illis: Quicūq; dimiſe/
rit uxorē ſuam: & aliam du
xerit adulterium commit/
tit ſuper eam. Et ſi uxor di/
miſerit uirum ſuū, & alij nu
pſerit: mœchatur. Et offe/
rebant illi paruulos ut tan/
geret eos: diſcipuli autem
cōminabātur offerentibus.
Quos cū uideret Ieſus indi

gna

σεν, καὶ εἶπεν αὐτοῖς, ἄφετε τὰ παι
δία ἔρχεσθαι πρός με, μὴ κωλύετε αὐ
τά, τῶν γὰρ τοιούτων ἐστὶν ἡ βασιλεία
τοῦ θεοῦ. Ἀμὴν λέγω ὑμῖν. ὃς ἐὰν μὴ
δέξηται τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ ὡς
παιδίον, οὐ μὴ εἰσέλθῃ εἰς αὐτήν. καὶ
ἐναγκαλισάμενος αὐτά, τιθεὶς τὰς
χεῖρας ἐπ᾽ αὐτά, εὐλόγησεν αὐτά.
ρζ ς *Καὶ ἐκπορευομένου αὐτοῦ εἰς ὁδὸν
προσδραμὼν εἷς, καὶ γονυπετήσας
αὐτὸν, ἐπηρώτα αὐτόν. διδάσκαλε
ἀγαθέ, τί ποιήσω ἵνα ζωὴν αἰώνιον
κληρονομήσω; ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐ/
τῷ. τί με λέγεις ἀγαθόν; οὐδεὶς ἀ/
γαθὸς, εἰ μὴ εἷς ὁ θεός. τὰς ἐντολὰς
οἶδας, μὴ μοιχεύσῃς, μὴ φονεύσῃς
" μὴ κλέψῃς, μὴ ψευδομαρτυρήσῃς,
" μὴ ἀποστερήσῃς. τίμα τὸν πατέρα σου
" καὶ τὴν μητέρα. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν
αὐτῷ. Διδάσκαλε, ταῦτα πάντα
ρη β ἐφυλαξάμην ἐκ νεότητός μου.* Ὁ δὲ
Ἰησοῦς ἐμβλέψας αὐτῷ, ἠγάπησεν
αὐτὸν, καὶ εἶπεν αὐτῷ. ἕν σοι ὑστερεῖ.
ὕπαγε ὅσα ἔχεις πώλησον, καὶ δὸς
τοῖς πτωχοῖς, καὶ ἕξεις θησαυρὸν ἐν
οὐρανῷ, καὶ δεῦρο ἀκολούθει μοι, ἄ/
ρθ β ρας τὸν σταυρόν.* Ὁ δὲ στυγνάσας ἐπὶ
τῷ λόγῳ, ἀπῆλθε λυπούμενος. ἦν
γὰρ ἔχων κτήματα πολλά, καὶ πε
ριβλεψάμενος ὁ Ἰησοῦς, λέγει τοῖς
μαθηταῖς αὐτοῦ. Πῶς δυσκόλως οἱ
τὰ χρήματα ἔχοντες εἰς τὴν βασι
λείαν τοῦ θεοῦ εἰσελεύσονται. Οἱ δὲ μα
θηταὶ ἐθαμβοῦντο ἐπὶ τοῖς λόγοις
αὐτοῦ. Ὁ δὲ Ἰησοῦς πάλιν ἀποκρι/
θεὶς λέγει αὐτοῖς. τέκνα, πῶς δύσκο
λόν ἐστι τοὺς πεποιθότας ἐπὶ τοῖς
χρήμασιν, εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ
θεοῦ εἰσελθεῖν. εὐκοπώτερόν ἐστι κά/
μηλον διὰ τῆς τρυμαλιᾶς τῆς ῥαφί
δος εἰσελθεῖν, ἢ πλούσιον εἰς τὴν βα
σιλείαν τοῦ θεοῦ εἰσελθεῖν. Οἱ δὲ πε/
ρισσῶς ἐξεπλήσσοντο, λέγοντες πρὸς
ἑαυτούς. καὶ τίς δύναται σωθῆναι;
Ἐμβλέψας δὲ αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, λέγει.
Παρὰ ἀνθρώποις ἀδύνατον, ἀλλ᾽ οὐ
παρὰ τῷ θεῷ. πάντα γὰρ δυνατά ἐστι
παρὰ τῷ θεῷ. καὶ ἤρξατο ὁ Πέτρος λέγειν
αὐτῷ. Ἰδοὺ ἡμεῖς ἀφήκαμεν πάν/
ρι β τα, καὶ ἠκολουθήσαμέν σοι.* Ἀποκρι/
θεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς, εἶπεν. Ἀμὴν λέγω ὑ/
μῖν, οὐδείς ἐστιν, ὃς ἀφῆκεν οἰκίαν,
ἢ ἀδελ/

tus est, & dixit illis: Sinite pueros
uenire ad me, ne prohibete illos,
talium enim est regnum dei. A/
men dico uobis: Quicunque non
acceperit regnum dei tanquam
puer, haudquaquam ingredietur in
illud. Et cum cœpisset illos in ul/
nas, impositis manibus super il/
los, benedixit eis. Et cum exiret
κη in uiam, accurrit quidam, ac ge/
nua flexit illi, & interrogabat eũ
Præceptor bone, quid faciam, ut
uitam æternam possideam? Iesus
autem dixit illi: Cur me dicis bo/
num? Nemo bonus, nisi unus,
nempe deus. Præcepta nosti. Ne
cõmittas adulterium, ne occidas,
ne fureris, ne falsum testimoniũ
dicas, ne fraudes: honora patrem
tuum & matrem. At ille respon/
dens dixit illi: Præceptor, hæc o/
mnia seruaui ab adolescẽtia mea.
Iesus autẽ intuitus illum, dilexit
eum, & dixit illi: Vnũ tibi deest:
Abi, quæcunque habes, uende, & da
pauperibus, & habebis thesaurũ
in cœlo, & ueni sequere me, subla
ta in humeros cruce. At ille mole/
stia affectus propter sermonem,
discedebat mœrẽs. habebat enim
possessiones multas. Et cum circũ
spexisset Iesus, dicit discipulis suis
Quàm difficulter hi qui pecuni/
as habent, in regnũ dei intrabunt
Discipuli uero obstupuerunt sup
uerbis illius. At Iesus rursum re/
spõdens, dicit illis: Filij, quàm dif/
ficile est eos, qui fiduciam habent
in pecunijs, regnum dei ingredi.
Facilius est camelũ per foramen
acus ingredi, quàm diuitem in re
gnum dei ingredi. Illi uero supra
modũ admirati sunt, dicentes in/
tra sese: Et quis potest esse saluus?
Intuitus autẽ Iesus illos, dicit: A/
pud homines impossibile, non a/
pud deum: nam omnia possibilia
sunt apud deum. Et cœpit Petrus
dicere illi: Ecce reliquimus omia:
& secuti sumus te. Respõdens au
tem Iesus dixit: Amen dico uo/
bis: Nullus est qui reliquit domũ,
aut fra

gne tulit: & ait illis: Sinite
paruulos uenire ad me: &
ne prohibueritis eos: tali/
um est enim regnum dei.
Amen dico uobis: quisquis
non receperit regnum dei
uelut paruulus, non intra/
bit in illud. Et complexans
eos, & imponens manus su
per illos, benedicebat eos.
Et cum egressus esset in uia,
procurrens quidam genu/
flexo ante eũ, rogabat eum
dicẽs: Magister bone, quid
faciam ut uitam æternã per
cipiam? Iesus autem dixit
ei: Quid me dicis bonum?
Nemo bonus nisi unus de/
us. Præcepta nosti: ne ad/
ulteres: ne occidas: ne fu/
reris: ne falsum testimoni/
um dixeris: ne fraudem fe/
ceris: honora patrem tuum
& matrem. At ille respon/
dens, ait illi: Magister, hæc
omnia obseruaui a iuuẽtu/
te mea. Iesus autem intui/
tus eum, dilexit eum, & di/
xit ei: Vnum tibi deest: ua/
de quæcunque habes uende &
da pauperibus: & habebis
thesaurum in cœlo: & ue/
ni sequere me. Qui contri/
status in uerbo, abijt mœ/
rens. Erat enim habẽs mul/
tas possessiones. Et circũspi
ciẽs Iesus ait discipulis suis:
Quam difficile qui pecuni
as habent in regnum dei in
troibunt. Discipuli autem
obstupebãt in uerbis eius.
At Iesus rursus respõdens,
ait illis: Filioli, quam diffici
le est confidẽtes in pecunijs
in regnum dei introire. Faci
lius est camelum per fora/
men acus transire: quam di
uitem intrare in regnũ dei.
Qui magis admirabãtur,
dicentes ad semetipsos. Et
quis potest saluus fieri? Et
intuẽs illos Iesus, ait: Apud
homines impossibile est: sed
non apud deum: omnia e/
nim possibilia sunt apud de
um. Et post hæc cœpit ei
Petrus dicere: Ecce nos di/
misimus omnia: & secuti
sumus te. Respondens Ie/
sus ait: Amẽ dico uobis: Ne
mo est qui reliquerit domũ,

ἢ ἀδελφοὺς, ἢ ἀδελφὰς, ἢ πατέρα,
ἢ μητέρα, ἢ γυναῖκα, ἢ τέκνα, ἢ ἀ/
γροὺς ἕνεκεν ἐμοῦ καὶ τοῦ εὐαγγελίου,
ἐὰν μὴ λάβῃ ἑκατονταπλασίονα νῦν
ἐν τῷ καιρῷ τούτῳ, οἰκίας, καὶ ἀδελ
φοὺς, καὶ ἀδελφὰς, καὶ μητέρας, καὶ
τέκνα, καὶ ἀγροὺς μετὰ διωγμῶν,
καὶ ἐν τῷ αἰῶνι τῷ ἐρχομένῳ ζωὴν
ρια β αἰώνιον. *πολλοὶ δὲ ἔσονται πρῶτοι
ἔσχατοι, καὶ οἱ ἔσχατοι πρῶτοι.* Ἦσαν
ριβ β δὲ ἐν τῇ ὁδῷ ἀναβαίνοντες εἰς ἱερο/
σόλυμα, καὶ ἦν προάγων αὐτοὺς ὁ
Ἰησοῦς, καὶ ἐθαμβοῦντο, καὶ ἀκολουθοῦν
τες ἐφοβοῦντο. καὶ παραλαβὼν ὁ Ἰη
σοῦς πάλιν τοὺς δώδεκα, ἤρξατο αὐ/
τοῖς λέγειν τὰ μέλλοντα αὐτῷ συμ
βαίνειν, ὅτι ἰδοὺ ἀναβαίνομεν εἰς ἱε/
ροσόλυμα, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου
παραδοθήσεται τοῖς ἀρχιερεῦσι, καὶ τοῖς
γραμματεῦσι, καὶ κατακρινοῦσιν αὐ
τὸν θανάτῳ, καὶ παραδώσουσιν αὐτὸν
τοῖς ἔθνεσι, καὶ ἐμπαίξουσιν αὐτῷ, καὶ
μαστιγώσουσιν αὐτὸν, καὶ ἐμπτύσου
σιν αὐτῷ, καὶ ἀποκτενοῦσιν αὐτὸν,
ριγ ς καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστήσεται. *Καὶ λ
προσπορεύονται αὐτῷ Ἰάκωβος καὶ Ἰω
άννης οἱ υἱοὶ Ζεβεδαίου, λέγοντες. Διδά
σκαλε, θέλομεν ἵνα ὃ ἐὰν αἰτήσω/
μεν, ποιήσῃς ἡμῖν. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς.
τί θέλετε ποιῆσαί με ὑμῖν; Οἱ δὲ εἶπον
αὐτῷ. Δὸς ἡμῖν, ἵνα εἷς ἐκ δεξιῶν
σου, καὶ εἷς ἐξ εὐωνύμων σου καθίσω/
μεν ἐν τῇ δόξῃ σου. Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν
αὐτοῖς. οὐκ οἴδατε τί αἰτεῖσθε, δύνα
σθε πιεῖν τὸ ποτήριον ὃ ἐγὼ πίνω;
καὶ τὸ βάπτισμα ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι
βαπτισθῆναι; Οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ, δυ
νάμεθα. Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς. τὸ
μὲν ποτήριον ὃ ἐγὼ πίνω πίεσθε, καὶ τὸ
βάπτισμα ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι βα/
πτισθήσεσθε. τὸ δὲ καθίσαι ἐκ δεξιῶν
μου καὶ ἐξ εὐωνύμων μου, οὐκ ἔστιν ἐ/
ριδ ε μὸν δοῦναι, ἀλλ᾽ οἷς ἡτοίμασται.* Καὶ
ἀκούσαντες οἱ δέκα ἤρξαντο ἀγανα/
κτεῖν περὶ Ἰακώβου καὶ Ἰωάννου. Ὁ δὲ Ἰη
σοῦς προσκαλεσάμενος αὐτοὺς, λέγει
αὐτοῖς. οἴδατε ὅτι οἱ δοκοῦντες ἄρχειν
τῶν ἐθνῶν κατακυριεύουσιν αὐτῶν,
καὶ οἱ μεγάλοι αὐτῶν κατεξουσιάζου/
σιν αὐτῶν. οὐχ οὕτω δὲ ἔσται ἐν ὑμῖν
ἀλλ᾽ ὃς ἐὰν ὑμῶν θέλῃ γενέσθαι μέ
γας ἐν ὑμῖν, ἔσται διάκονος ὑμῶν.
καὶ ὃς

aut fratres,aut sorores,aut patrẽ,
aut matrem,aut uxorem,aut libe
ros,aut agros mea causa & euan/
gelij,quin recipiat centupla nunc
in tempore hoc,domꝰ,& fratres,
& sorores,& matres,& liberos,&
agros cum persecutionibus,ac in
seculo uenturo uitā æternā.Mul/
ti autem primi,erunt postremi:&
postremi primi.Erant autẽ in uia
ascendentes Hierosolymā,& præ
cedebat illos Iesus,erantq́ pauefa
cti, & sequentes timebant. Et as/
sumptis Iesus rursum duodecim,
cœpit illis dicere, quæ sibi euentu
ra essent.Ecce ascendimus Hiero
solymam,& filius hominis trade/
tur principibus sacerdotū & scri/
bis,& cōdemnabūt eum ad mor/
tem,& tradent illum gentibus, &
illudent illi,& flagellabūt eum, &
insputent in illū, & occident eum,
& tertia die resurget. Et accedunt
ad eum Iacobus & Iohannes filij
Zebedæi,dicētes:Præceptor,uo/
lumus ut quicquid petierimus,fa
cias nobis.Ille uero dixit eis:quid
me uultis facere uobis? Illi uero
dixerunt ei:Da nobis,ut unus ti/
bi à dextris,& alter tibi à sinistris
sedeamus in gloria tua.Iesus autē
dixit illis: Nescitis quid petatis:
potestis bibere poculum,quod e/
go bibo? & baptismate quo ego
baptizor, baptizari? At illi dixe/
runt ei:Possumus.Iesus autem di
xit illis: Poculū quidem quod e/
go bibo, bibetis, & baptismate
quo ego baptizor,baptizabimini
Cæterū sedere mihi à dextris ac si
nistris, non est meū dare, sed his
continget quibus paratū est. Et cū
audissent decē,cœperūt indigna/
ri de Iacobo & Iohanne.Iesus au/
tem cū uocasset eos ad se, dicit il/
lis:Scitis ꝙ qui uidentur impera/
re gentibus,dominiū exercent ad
uersus illas. Et qui magnates sunt
inter eas,potestatē exercent in il/
las. Verū nō sic erit inter uos: sed
quicūq; uoluerit ex uobis fieri ma
gnus iter uos,erit minister uester
Et qui

aut fratres,aut sorores, aut
patrem,aut matrem,aut fi/
lios,aut agros , propter me
& propter euangelium:qui
non accipiet centies tantū
nunc in tempore hoc: do/
mos & fratres & sorores &
matres & filios & agros cū
persecutionibus: & in secu/
lo futuro uitā æternā.Mul/
ti autem erūt primi nouissi/
mi,& nouissimi primi. Erāt
autē in uia ascendentes Hie
rosolymā,& præcedebat il/
los Iesus. Et stupebant,& se
quentes timebant. Et assu/
mens iterū duodecim, cœ/
pit illis dicere quæ essent ei
uentura. Quia ecce ascen/
dimus Hierosolymā: & fili/
us hominis tradetur princi
pibus sacerdotū & scribis &
senioribus : & damnabunt
eum morte: & tradent eum
gentibus & illudent ei: & cō
spuent eū: & flagellabūt eū:
& iterficient eū : & tertia die
resurget.Et accedunt ad eū
Iacobus & Iohānes filij Ze
bedæi,dicētes:Magister,uo
lumus ut quodcunq; petie
rimus , facias nobis. At ille
dixit eis: Quid uultis ut fa/
ciam uobis? Et dixerūt:Da
nobis ut unus ad dexterā :
& alius ad sinistrā tuam se/
deamus in gloria tua.Iesus
autem ait eis: Nescitis quid
petatis:potestis bibere cali/
cem quem ego bibo: aut ba
ptismo quo ego baptizor,
baptizari. At illi dixerunt
ei: Possumus . Iesus autem
ait eis : Calicē quidem quē
ego bibo, bibetis : & bapti/
smo quo ego baptizor, ba/
ptizabimini : sedere autem
ad dexteram meam, uel ad
sinistram,non est meum da
re uobis: sed quibus para/
tum est. Et audientes de/
cem, indignati sunt de Ia/
cobo & Iohanne. Iesus au/
tem uocans eos,ait illis: Sci
tis quia hi qui uidenť prin/
cipari gentibus, dominan/
tur eis : & principes eorum
potestatem habent ipsorū.
Non ita est autem in uobis
sed quicunq; uoluerit fieri
maior, erit uester minister :
& qui

λα περὶ βαρτιμαίου. λβ περὶ τοῦ πώλου.

καὶ ὃς ἂν θέλῃ ὑμῶν γενέσθαι πρῶτος
ρ͞ιε ἔσαι πάντων δοῦλος. *καὶ γὰρ ὁ υἱὸς
δ τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἦλθε διακονηθῆναι,
ἀλλὰ διακονῆσαι, καὶ δοῦναι τὴν ψυ
χὴν αὐτοῦ λύτρον ἀντὶ πολλῶν. καὶ
ρ͞ις ἔρχονται εἰς ἱεριχώ. *καὶ ἐκπορευο/
β μένου αὐτοῦ ἀπὸ ἱεριχὼ, καὶ τῶν μα/
θητῶν αὐτοῦ, καὶ ὄχλου ἱκανοῦ, υἱὸς τι/
μαίου βαρτιμαῖος ὁ τυφλὸς ἐκάθη/
το παρὰ τὴν ὁδὸν προσαιτῶν. καὶ
ἀκούσας ὅτι Ἰησοῦς ὁ ναζαραῖός ἐστιν
ἤρξατο κράζειν καὶ λέγειν. ὁ υἱὸς δα
βὶδ Ἰησοῦ, ἐλέησόν με. καὶ ἐπετίμων
αὐτῷ πολλοὶ, ἵνα σιωπήσῃ. ὁ δὲ πολ
λῷ μᾶλλον ἔκραζεν, υἱὲ δαβὶδ, ἐλέη
σόν με. καὶ στὰς ὁ Ἰησοῦς, εἶπεν αὐ/
τὸν φωνηθῆναι. καὶ φωνοῦσιν τὸν
τυφλὸν, λέγοντες αὐτῷ. θάρσει, ἔ/
γειραι, φωνεῖ σε. ὁ δὲ ἀποβαλὼν τὸ
ἱμάτιον αὐτοῦ, ἀναστὰς ἦλθεν πρὸς
τὸν Ἰησοῦν. καὶ ἀποκριθεὶς λέγει αὐ/
τῷ ὁ Ἰησοῦς. τί θέλεις ποιήσω σοι;
ὁ δὲ τυφλὸς εἶπεν αὐτῷ. ῥαββονὶ, ἵ/
να ἀναβλέψω. ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐ
τῷ. ὕπαγε, ἡ πίστις σου σέσωκέ σε.
καὶ εὐθέως ἀνέβλεψε, καὶ ἠκολούθει τῷ
ρ͞ιζ Ἰησοῦ ἐν τῇ ὁδῷ. *καὶ ὅτε ἐγγίζου/
β σιν εἰς ἱερουσαλὴμ, εἰς βηθφαγὴ καὶ
βηθανίαν πρὸς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν
ἀποστέλλει δύο τῶν μαθητῶν αὐτοῦ,
καὶ λέγει αὐτοῖς. ὑπάγετε εἰς τὴν
κώμην τὴν κατέναντι ὑμῶν, καὶ εὐ
θέως εἰσπορευόμενοι εἰς αὐτὴν, εὑ/
ρήσετε πῶλον δεδεμένον, ἐφ᾽ ὃν οὐ/
δεὶς ἀνθρώπων κεκάθικεν. λύσαν/
τες αὐτὸν ἀγάγετε. καὶ ἐάν τις ὑμῖν
εἴπῃ, τί ποιεῖτε τοῦτο; εἴπατε, ὅτι
ὁ κύριος αὐτοῦ χρείαν ἔχει, καὶ εὐ/
ρ͞ιη θέως αὐτὸν ἀποστελεῖ ὧδε. *Ἀπῆλθον
β δὲ καὶ εὗρον πῶλον δεδεμένον πρὸς
τὴν θύραν ἔξω ἐπὶ τοῦ ἀμφόδου,
καὶ λύουσιν αὐτόν. καί τινες τῶν ἐ/
κεῖ ἑστηκότων, ἔλεγον αὐτοῖς. τί ποι
εῖτε λύοντες τὸν πῶλον; οἱ δὲ εἶπον
αὐτοῖς καθὼς ἐνετείλατο ὁ Ἰησοῦς,
καὶ ἀφῆκαν αὐτούς. καὶ ἤγαγον
τὸν πῶλον πρὸς τὸν Ἰησοῦν, καὶ ἐ/
πέβαλον αὐτῷ τὰ ἱμάτια αὐτῶν.
καὶ ἐκάθισεν ἐπ᾽ αὐτόν. πολλοὶ δὲ τὰ
ἱμάτια αὐτῶν ἔστρωσαν εἰς τὴν ὁδόν.
ἄλλοι δὲ στιβάδας ἔκοπτον ἐκ τῶν δέν
δρων, καὶ ἐστρώννυον εἰς τὴν ὁδόν.

Καὶ οἱ

Et quicunq; uoluerit ex uobis es/
se primus, erit omnium seruus.
Nam & filius hominis non uenit
ut sibi ministraret, sed ut ipse mi/
nistraret, ac daret animã suã redẽ/
ptionẽ pro multis. Et ueniũt Hie/
richo, cumq; egrederetur ab urbe
Hiericho, ac discipuli illius & tur/
λα ba copiosa: filius Timæi Bartimæ
us cæcus sedebat iuxta uiã mẽdi/
cans. Et cum audisset quod Iesus
Nazarenus esset, cœpit clamare,
& dicere: Fili Dauid Iesu, miserere
mei. Et increpabãt illũ multi, ut ta
ceret. At ille multo magis clama/
bat: Fili Dauid, miserere mei. Et
stetit Iesus, ac iussit illũ uocari, &
uocant cæcum, dicẽtes illi: Bono
animo esto, surge, uocat te. Ille ue
ro abiecto pallio suo, surrexit &
uenit ad Iesum. Et respondens di
cit illi Iesus: Quid uis faciam ti/
bi? Cæcus autem dixit ei: Rabo/
ni, ut uisum recipiam. Iesus autẽ
dixit illi: Abi, fides tua saluum te
reddidit, & protinus recepit ui/
sum, & sequebatur Iesum in uia.
Et cum appropinquant Hiero
solymis ad Bethphage & Betha/
niam iuxta montẽ Oliuarũ, emit
tit duos è discipulis suis, & dicit il
lis: Abite in uicum qui cõtra uos
est, & statim ingredientes in illũ,
λβ inuenietis pullum alligatũ, supra
quem nullus hominũ sedit: solui/
te eum & adducite. Et si quis uo/
bis dixerit. Cur facitis hoc? Dici/
te, quod domin⁹ eo opus habet,
& continuo illũ mittet huc. Abie
runt autẽ, & inuenerũt pullum al
ligatum iuxta ianuam foris in bi/
uio, & soluũt illum. Et nõnulli eo
rum qui illic stabãt, dicebant illis:
Quid facitis soluentes pullum?
At illi dixerũt eis, quemadmodũ
præceperat Iesus, & sinebãt illos.
Et adduxerunt pullum ad Iesum,
& iniecerunt illi uestimenta sua,
seditq; super illum. Multi uero ue
stimenta sua sternebant in uiam.
Alij uero frõdes incidebant ex ar
boribus, & sternebant in uiam.

Et

& quicunq; uoluerit in uo/
bis primus esse, erit omniũ
seruus. Nam & filius homi/
nis nõ uenit ut ministraret
ei: sed ut ministraret & da/
ret animã suam redemptio
nem pro multis. Et ueniunt
Hiericho: & proficiscẽte eo
de Hiericho & discipulis e/
ius: & plurima multitudi/
ne: fili⁹ Thimæi Barthimæ⁹
cæcus sedebat iuxta uiã mẽ
dicãs. Qui cũ audisset quia
Iesus Nazarenus esset, cœ/
pit clamare & dicere: Iesu fi
li Dauid miserere mei. Et
comminabant illi multi ut
taceret: at ille multo magis
clamabat: fili Dauid misere
re mei. Et stans Iesus præce
pit illũ uocari. Et uocãt cæ/
cum, dicẽtes ei: Animæqui/
or esto: surge, uocat te. Qui
proiecto uestimẽto suo, exi/
liens uenit ad eum. Et respõ
dens Iesus, dixit illi: Quid
tibi uis faciã? Cæcus aũt di
xit ei: Rabboni, ut uideam.
Iesus aũt ait illi: Vade, fides
tua te saluũ fecit. Et confe/
stim uidit & sequebat eum
in uia. Et cum appropin XI.
quarẽt Hierosolymæ & Be/
thaniæ ad montem Oliua/
rum, mittit duos ex discipu
lis suis, & ait illis: Ite in ca/
stellum quod cõtra uos est:
& statim introeuntes illuc,
inuenietis pullum ligatum,
super quẽ nemo adhuc ho/
minum sedit: soluite illum
& adducite. Et si quis uo/
bis dixerit, quid facitis: di/
cite: quia domino necessa/
rius est: & continuo illum
dimittet huc. Et abeuntes
inuenerũt pullum ligatum
ante ianuam foris in biuio:
& soluunt eum. Et quidam
de illic stantibus dicebant
illis: Quid facitis soluen/
tes pullum? Qui dixerunt
eis sicut præceperat eis Ie/
sus: & dimiserunt eis. Et du
xerunt pullum ad Iesum:
& imponunt illi uestimen/
ta sua: & sedit super eum.
Multi autẽ uestimenta sua
strauerunt in uia. Alij au/
tem frondes cædebãt de ar
boribus, & sternebãt in uia:

Et

ριθ * καὶ οἱ προάγοντες, καὶ οἱ ἀκολου/
α θοῦντες, ἔκραζον, λέγοντες, ὡσαννὰ,
εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνό
ματι κυρίου, εὐλογημένη ἡ ἐρχομέ/
νη βασιλεία ἐν ὀνόματι κυρίου τοῦ πα
τρὸς ἡμῶν δαβὶδ, ὡσαννὰ ἐν τοῖς
ρκ ὑψίστοις. * καὶ εἰσῆλθεν εἰς ἱεροσό/
ς λυμα, ὁ κύριος καὶ εἰς τὸ ἱερόν. καὶ
περιβλεψάμενος πάντα, ὀψίας
ἤδη οὔσης τῆς ὥρας, ἐξῆλθεν εἰς βη
θανίαν μετὰ τῶν δώδεκα. καὶ τῇ λγ
ἐπαύριον ἐξελθόντων αὐτῶν ἀπὸ
βηθανίας ἐπείνασε. καὶ ἰδὼν συκῆν
μακρόθεν, ἔχουσαν φύλλα, ἦλθεν
εἰ ἄρα εὑρήσει τι ἐν αὐτῇ. καὶ ἐλθὼν
ἐπ᾽ αὐτὴν, οὐδὲν εὗρεν εἰ μὴ φύλλα.
οὐ γὰρ ἦν καιρὸς σύκων. καὶ ἀπο
κριθεὶς ὁ ἰησοῦς, εἶπεν αὐτῇ. μηκέτι
ἐκ σοῦ εἰς τὸν αἰῶνα μηδεὶς καρπὸν
φάγοι, καὶ ἤκουον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ.
ρκα * καὶ ἔρχονται εἰς ἱεροσόλυμα, καὶ
β εἰσελθὼν ὁ ἰησοῦς εἰς τὸ ἱερὸν, ἤρξα/
το ἐκβάλλειν τοὺς πωλοῦντας, καὶ
ἀγοράζοντας ἐν τῷ ἱερῷ. καὶ τὰς
τραπέζας τῶν κολλυβιστῶν, καὶ τὰς
καθέδρας τῶν πωλούντων τὰς πε
ριστερὰς κατέστρεψε. καὶ οὐκ ἤφιεν,
ἵνα τις διενέγκῃ σκεῦος διὰ τοῦ ἱε
ροῦ. καὶ ἐδίδασκε, λέγων αὐτοῖς. οὐ
» γέγραπται, ὅτι ὁ οἶκός μου οἶκος
» προσευχῆς κληθήσεται πᾶσι τοῖς
ἔθνεσιν; ὑμεῖς δὲ ἐποιήσατε αὐτὸν
ρκβ σπήλαιον λῃστῶν. * καὶ ἤκουσαν οἱ
α γραμματεῖς, καὶ οἱ ἀρχιερεῖς, καὶ
ἐζήτουν πῶς αὐτὸν ἀπολέσουσιν,
ἐφοβοῦντο γὰρ αὐτὸν, ὅτι πᾶς ὁ ὄ/
χλος ἐξεπλήσσετο ἐπὶ τῇ διδαχῇ
ρκγ αὐτοῦ. * καὶ ὅτε ὀψὲ ἐγένετο, ἐξεπο/
ι ρεύετο ἔξω τῆς πόλεως. καὶ πρωὶ παρα
πορευόμενοι, εἶδον τὴν συκῆν ἐξη/
ραμμένην ἐκ ῥιζῶν, καὶ ἀναμνησθεὶς
ὁ πέτρος, λέγει αὐτῷ. ῥαββεὶ, ἴδε ἡ συ
ρκδ κῆ ἣν κατηράσω ἐξήρανται. * καὶ ἀπο
ς κριθεὶς ὁ ἰησοῦς, λέγει αὐτοῖς. ἔχετε
πίστιν θεοῦ. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ὃς
ἂν εἴπῃ τῷ ὄρει τούτῳ, ἄρθητι, καὶ βλή
θητι εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ μὴ δια/
κριθῇ ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, ἀλλὰ πι/
στεύσῃ, ὅτι ἃ λέγει γίνεται, ἔσται αὐ/
ρκε τῷ ὃ ἐὰν εἴπῃ. * διὰ τοῦτο λέγω ὑ/
δ μῖν. πάντα ὅσα ἂν προσευχόμενοι
αἰτεῖσθε, πιστεύετε, ὅτι λαμβάνετε, καὶ
ἔσται

Et qui præcedebant, quicq; sequebant clamabant, dicẽtes: Hosanna: benedictus qui uenit in nomine domini. Benedictũ qđ uenit regnũ in noie domini patris nostri Dauid, hosanna in altissimis Et ingressus est Hierosolymã dominus & in templũ. Et cum circũspexisset omnia, iamq; tempus esset uespertinum, egressus est Bethania cum duodecim, & postero die cum exissent Bethania, esurijt: cumq; uidisset arborẽ fici procul, habentem folia, ueniebat si uidelicet inuẽturus esset aliquid in illa: & cum uenisset ad illam, nihil inuenit nisi folia. Non enim erat tempus ficorũ. Et respondens Iesus dixit ficui: Ne post hac ex te in æternum quisquã fructum edat. Et audiebant discipuli illius, ueniũtq; Hierosolymã. Et ingressus Iesus in templũ, cœpit eijcere eos qui uendebãt & emebant in templo, & mensas argentariorũ, & sellas uendentiũ columbas subuertit, & non permisit, ut quisquã deportaret uas per templum: & docebat, dicens illis: Nonne scriptũ est: Domus mea domus precationis uocabitur omnibus gentibus? uos autem fecistis eam speluncam latronum. Et audierunt scribæ principesque sacerdotum, & quærebant quomodo illum essent perdituri. Timebãt enim eũ quod tota turba admirabatur doctrinam illius. Et cũ uespera iam esset, egressus est Iesus è ciuitate, & mane prætereuntes, uiderunt ficum exaruisse radicitus, & recordatus Petrus, dicit illi: Rabbi, ecce ficus illa quam execratus es, exaruit. Et respondens Iesus, dicit illis: Confidite deo. Amẽ dico uobis, quod quicunq; dixerit monti huic: Tollaris ac mittaris in mare, & nõ hæsitauerit in corde suo, sed crediderit, fore quæ dixerit, erit illi quicquid dixerit. Propterea dico uobis, quæcunque orantes petitis, credite qđ accipitis, & erunt

Et qui præibãt, & qui sequebantur, clamabant dicentes: Osanna, benedict⁹ qui uenit in nomine domini: benedictum quod uenit regnum patris nostri Dauid, Osanna in excelsis. Et introiuit Hierosolymã in templum: & circũspectis omnibus cum iam uespera esset hora: exijt in Bethaniam cum duodecim: & alia die cum exirẽt a Bethania, esurijt. Cumq; uidisset a lõge ficum habentem folia: uenit si quid forte inueniret in ea. Et cum uenisset ad eam, nihil inuenit nisi folia. Non enim erat tempus ficorũ. Et respõdens, dixit ei: Iam nõ amplius in æternum ex te fructum quisquam mãducet. Et audiebant discipuli eius: & ueniunt Hierosolymam. Et cum introisset in templum, cœpit eijcere uẽdentes & emẽtes in templo: & mẽsas nummulariorum & cathedras uendentiũ columbas euertit. Et non sinebat ut quisquam transferret uas per templum: & docebat, dicens eis: Nõne scriptum est: quia dom⁹ mea, domus oratiõis uocabitur omnibus gẽtibus? Vos autem fecistis eam speluncam latronũ. Quo audito, principes sacerdotum & scribæ quærebant quomodo eum perderent. Timebant enim eum: quoniã uniuersa turba admirabatur super doctrina eius. Et cũ uespera facta esset: egrediebatur de ciuitate. Et cũ mane transirẽt, uiderunt ficũ aridam factã a radicib⁹: & recordatus Petrus dixit ei: Rabbi, ecce ficus cui maledixisti aruit. Et respõdens Iesus ait illis: Habete fidem dei. Amen dico uobis quia quicunq; dixerit huic mõti: tollere & mittere in mare, & non hæsitauerit in corde suo: sed crediderit quia quodcunque dixerit fiat, fiet ei. Propterea dico uobis: omnia quæcunque orantes petitis, credite quia accipietis & euenient

ρκϛ 5 ἔσται ὑμῖν. * καὶ ὅταν στήκητε προσευχόμενοι, ἀφίετε εἴ τι ἔχετε κατά τινος, ἵνα καὶ ὁ πατὴρ ὑμῶν, ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ἀφῇ ὑμῖν τὰ παραπτώματα ὑμῶν.
ρκζ β * καὶ ἔρχονται πάλιν εἰς ἱεροσόλυμα, καὶ ἐν τῷ ἱερῷ περιπατοῦντος αὐτοῦ, ἔρχονται πρὸς αὐτὸν οἱ ἀρχιερεῖς, καὶ οἱ γραμματεῖς, καὶ οἱ πρεσβύτεροι, καὶ λέγουσιν αὐτῷ, ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιεῖς; καὶ τίς σοι τὴν ἐξουσίαν ταύτην ἔδωκεν, ἵνα ταῦτα ποιῇς; Ο δὲ Ιησοῦς ἀποκριθεὶς, εἶπεν αὐτοῖς. Επερωτήσω ὑμᾶς καὶ ἐγὼ ἕνα λόγον, καὶ ἀποκρίθητέ μοι, καὶ ἐρῶ ὑμῖν ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιῶ. Τὸ βάπτισμα ἰωάννου ἐξ οὐρανοῦ ἦν, ἢ ἐξ ἀνθρώπων; Αποκρίθητέ μοι. καὶ ἐλογίζοντο πρὸς ἑαυτοὺς, λέγοντες. ἐὰν εἴπωμεν, ἐξ οὐρανοῦ, ἐρεῖ, διὰ τί οὖν οὐκ ἐπιστεύσατε αὐτῷ. ἀλλ᾽ ἐὰν εἴπωμεν, ἐξ ἀνθρώπων, ἐφοβοῦντο τὸν λαόν. ἅπαντες γὰρ εἶχον τὸν ἰωάννην, ὅτι ὄντως προφήτης ἦν. καὶ ἀποκριθέντες λέγουσι τῷ Ιησοῦ. οὐκ οἴδαμεν. καὶ ὁ Ιησοῦς ἀποκριθεὶς, λέγει αὐτοῖς. οὐδὲ ἐγὼ λέγω ὑμῖν ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιῶ.
ρκη β * Καὶ ἤρξατο αὐτοῖς ἐν παραβολαῖς λαλεῖν. ἀμπελῶνα ἐφύτευσεν ἄνθρωπος, καὶ περιέθηκε φραγμὸν, καὶ ὤρυξεν ὑπολήνιον, καὶ ᾠκοδόμησε πύργον, καὶ ἐξέδοτο αὐτὸν γεωργοῖς, καὶ ἀπεδήμησε, καὶ ἀπέστειλε πρὸς τοὺς γεωργοὺς τῷ καιρῷ δοῦλον, ἵνα παρὰ τῶν γεωργῶν λάβῃ ἀπὸ τοῦ καρποῦ τοῦ ἀμπελῶνος. οἱ δὲ λαβόντες αὐτὸν ἔδειραν, καὶ ἀπέστειλαν κενόν. Καὶ πάλιν ἀπέστειλε πρὸς αὐτοὺς ἄλλον δοῦλον, κἀκεῖνον λιθοβολήσαντες ἐκεφαλαίωσαν, καὶ ἀπέστειλαν ἠτιμωμένον. καὶ πάλιν ἄλλον ἀπέστειλε, κἀκεῖνον ἀπέκτειναν, καὶ πολλοὺς ἄλλους, τοὺς μὲν δέροντες, τοὺς δὲ ἀποκτείνοντες. ἔτι οὖν ἕνα υἱὸν ἔχων ἀγαπητὸν αὐτοῦ, ἀπέστειλε καὶ αὐτὸν πρὸς αὐτοὺς ἔσχατον, λέγων, ὅτι ἐντραπήσονται τὸν υἱόν μου. ἐκεῖνοι δὲ οἱ γεωργοὶ εἶπον πρὸς ἑαυτοὺς. ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ κληρονόμος, δεῦτε ἀποκτείνωμεν αὐτὸν, καὶ ἡμῶν ἔσται ἡ κληρονομία. καὶ λαβόντες αὐτὸν, ἀπέκτειναν, καὶ ἐξέβαλον ἔξω

λδ erunt uobis. Et cum steteritis orãtes, remittite si quid habetis aduersus aliquem, ut & pater uester, qui in cœlis est, remittat uobis de
λε licta uestra. Et ueniũt rursum Hierosolymã, & cũ ambularet in templo, ueniũt ad illum principes sacerdotũ & scribæ & seniores, & dicunt illi: Qua autoritate hæc facis, & quis tibi dedit autoritatem istam, ut ista facias? Iesus autẽ respondens, dixit illis: Quærã à uobis & ipse quiddã, & respõdete mihi, & dicam uobis qua autoritate hæc faciam. Baptismus Ioannis utrum è cœlo erat, an ex hominibus? Respõdete mihi. Et cogitabant apud se, dicentes: Si dixerimus, è cœlo, dicet: Cur igitur non credidistis illi? At si dixissent, ex hominibus, timebant populum Omnes enim habebant Ioannẽ, quod uere propheta fuisset. Et respondentes, dicunt Iesu: Nescimus. Et Iesus respondens dicit illis: Nec ego dicam uobis, qua autoritate hæc faciam.

λς Et cœpit illis per parabolas loqui. Vineam plantauit homo, & circundederat sepem, & foderat lacum, & ædificauerat turrim, & elocauerat eam agricolis, & peregre profectus est, & misit ad agricolas cum opportunum esset seruũ ut ab agricolis acciperet de fructu uineæ. At illi arreptũ illum ceciderunt, ac remiserunt uacuũ. Et rursum misit ad illos alium seruum, & illi coniectis in eum saxis comminuerunt illi caput, & remiserunt contumelijs affectum. Et rursum alium misit, & illum occiderunt: multosq; alios, hos quidẽ cædentes, illos uero occidẽtes. Itaque cum unum adhuc haberet filium suum dilectũ, misit etiam illum ad illos postremum, dicens: Reuerebuntur filiũ meum. Illi uero agricolæ dicebant inter sese: Hic est hæres uenite occidamus eum, & nostra erit hæreditas. Et arreptum illũ occiderũt, & eiecerunt

euenĩet uobis. Et cũ stabitis ad orandũ: dimittite si quid habetis aduersus aliquẽ: ut & pater uester qui in cœlis est, dimittat uobis peccata uestra. Quod si uos nõ dimiseritis: nec pater uester qui in cœlis est, dimittet uobis peccata uestra. Et ueniunt rursus Hierosolymã. Et cum ambularet in tẽplo: accedũt ad eũ summi sacerdotes & scribæ & seniores & dicũt ei: In qua potestate hæc facis: & quis dedit tibi hanc potestatẽ ut ista facias? Iesus aũt respõdẽs ait illis: Interrogabo & ego uos unũ uerbũ, & respõdete mihi: & dicã uobis in qua potestate hæc faciã. Baptismũ Ioãnis de cœlo erat: an ex hominibus? Respõdete mihi. At illi cogitabãt secũ dicẽtes: Si dixerim9 de cœlo, dicet nobis: quare ergo nõ credidistis ei? Si dixerimus, ex hominibus: timemus populũ: Omnes eñ habebãt Ioannem: quia uere propheta esset. Et respõdentes dicũt Iesu: Nescimus. Et respõdens Iesus, ait illis: Neq; ego dico uobis, in qua potestate hæc faciã.

XII. Et cœpit illis in parabolis loqui: Vineã pastinauit homo: & circundedit sepẽ, & fodit lacũ: & ædificauit turrim & locauit eã agricolis: & peregre profect9 est. Et misit ad agricolas in tẽpore seruũ: ut ab agricolis acciperet de fructu uineæ. Qui apprehẽsum eũ cæciderũt & dimiserũt uacuũ. Et iterũ misit ad illos aliũ seruũ & illũ in capite uulnerauerũt: & cõtumelijs affecerũt. Et rursum aliũ misit: & illũ occiderunt & plures alios: quosdã cædentes: alios uero occidentes. Adhuc ergo unum habẽs filiũ charissimum: & illũ misit ad eos nouissimum dicẽs: quia reuerebuntur filium meũ. Coloni autẽ dixerunt adinuicem: Hic est hæres: uenite occidamus eum: & nostra erit hæreditas. Et apprehẽdentes eum occiderũt & eiecerunt

λὸν ἔξω τοῦ ἀμπελῶνος. τί οὖν ποι/
ήσει ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος; ἐ/
λεύσεται καὶ ἀπολέσει τοὺς γεωρ/
γούς, καὶ δώσει τὸν ἀμπελῶνα ἄλ/
λοις. οὐδὲ τὴν γραφὴν ταύτην ἀ/
” νέγνωτε; Λίθον ὃν ἀπεδοκίμασαν
” οἱ οἰκοδομοῦντες, οὗτος ἐγενήθη εἰς
” κεφαλὴν γωνίας, παρὰ κυρίου ἐγέ/
νετο αὕτη, καὶ ἔστι θαυμαστὴ ἐν ὀφ/
ρκθ θαλμοῖς ἡμῶν. * καὶ ἐζήτουν αὐ/
α τὸν κρατῆσαι, καὶ ἐφοβήθησαν τὸν
ὄχλον. ἔγνωσαν γάρ, ὅτι πρὸς αὐ/
τοὺς τὴν παραβολὴν εἶπε. καὶ ἀφέντες
ρλ αὐτὸν ἀπῆλθον. * καὶ ἀποστέλλου/
β σι πρὸς αὐτόν τινας τῶν φαρισαίων
καὶ τῶν ἡρωδιανῶν, ἵνα αὐτὸν ἀγρεύ/
σωσι λόγῳ. οἱ δὲ ἐλθόντες λέγου/
σιν αὐτῷ. Διδάσκαλε, οἴδαμεν ὅτι
ἀληθὴς εἶ, καὶ οὐ μέλει σοι περὶ οὐδε/
νός. οὐ γὰρ βλέπεις εἰς πρόσωπον ἀν/
θρώπων, ἀλλ᾽ ἐπ᾽ ἀληθείας τὴν ὁ/
δὸν τοῦ θεοῦ διδάσκεις, ἔξεστι κῆν/
σον καίσαρι δοῦναι ἢ οὔ; Δῶμεν, ἢ
μὴ δῶμεν; ὁ δὲ εἰδὼς αὐτῶν τὴν ὑ/
πόκρισιν, εἶπεν αὐτοῖς, τί με πειρά/
ζετε; φέρετέ μοι δηνάριον, ἵνα ἴδω.
οἱ δὲ ἤνεγκαν. καὶ λέγει αὐτοῖς. τίνος
ἡ εἰκὼν αὕτη καὶ ἡ ἐπιγραφή. οἱ δὲ
εἶπον αὐτῷ, καίσαρος. καὶ ἀποκρι/
θεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς. ἀπόδοτε
τὰ καίσαρος καίσαρι, καὶ τὰ τοῦ θεοῦ
τῷ θεῷ. καὶ ἐθαύμασαν ἐπ᾽ αὐτῷ.
καὶ ἔρχονται σαδδουκαῖοι πρὸς αὐ/
τόν, οἵτινες λέγουσιν, ἀνάστασιν μὴ εἶ/
ναι, καὶ ἐπηρώτησαν αὐτόν, λέγον/
τες. Διδάσκαλε, μωσῆς ἔγραψεν ἡ/
μῖν, ὅτι ἐάν τινος ἀδελφὸς ἀποθά/
νῃ, καὶ καταλείπῃ γυναῖκα, καὶ τέ/
κνα μὴ ἀφῇ, ἵνα λάβῃ ὁ ἀδελφὸς αὐ/
τοῦ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ ἐξαναστή/
σῃ σπέρμα τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ. ἑπτὰ
ἀδελφοὶ ἦσαν, καὶ ὁ πρῶτος ἔλαβε γυ/
ναῖκα, καὶ ἀποθνήσκων οὐκ ἀφῆκε
σπέρμα, καὶ ὁ δεύτερος ἔλαβεν αὐτὴν
καὶ ἀπέθανε, καὶ οὐδὲ αὐτὸς ἀφῆκε σπέρ/
μα. καὶ ὁ τρίτος ὡσαύτως, καὶ ἔλαβον
αὐτὴν οἱ ἑπτὰ, καὶ οὐκ ἀφῆκαν σπέρ/
μα. ἐσχάτη δὲ πάντων ἀπέθανε καὶ
ἡ γυνή. ἐν τῇ οὖν ἀναστάσει, ὅταν
ἀναστῶσι, τίνος αὐτῶν ἔσται γυνή;
οἱ γὰρ ἑπτὰ ἔσχον αὐτὴν γυναῖκα.
καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς, εἶπεν αὐτοῖς.
οὐ διὰ

runt è uinea. Quid igitur factu/
rus est dominus uineæ? ueniet &
perdet agricolas, & dabit uineam
aliis. An ne hanc quidem scriptu/
ram legistis? Lapidem quem re/
probauerunt ii qui ædificabant,
hic factus est caput anguli: à do/
mino factum est hoc, & est admi
rabile in oculis nostris. Et quære/
bant eum comprehendere, & me
tuebant turbam. sciebant enim,
quod aduersus ipsos parabolam
dixisset. Et relicto illo abierũt, ac
mittunt ad illum quosdam è pha
risæis & Herodianis, ut eum ca/
ptarent sermone. Illi uero cum ue
nissent, dicunt ei: Præceptor, sci/
mus quod uerax es, & non curas
quenquam: nõ enim respicis per/
sonam hominum, sed cum uerita
te uiam dei doces: Licet censum
λζ Cæsari dare, an non? demus, an
non demus? Ille uero sciens illo/
rum simulationẽ, dixit illis: Quid
me tentatis? Afferte mihi denari/
um, ut uideam. Illi uero attulerũt.
Et dicit eis. Cuius est imago hæc
& inscriptio? Illi uero dixerũt ei:
Cæsaris. Et respondens Iesus di/
xit illis: Reddite quæ sunt Cæsa/
ris Cæsari, & quæ dei sunt deo. Et
admirati sunt de eo. Et ueniũt sad
λη ducæi ad illum, qui dicunt, non
esse resurrectionem: interrogaue
runtque eũ, dicentes: Præceptor,
Moses scripsit nobis, si cuius fra/
ter moriatur, ac relinquat uxo/
rem, & liberos non relinquat, ut
accipiat frater eius uxorem illius,
& suscitet semen fratri suo. Se/
ptem fratres fuerunt, ac primus
accepit uxorem, isque moriens nõ
reliquit semen. & secundus acce/
pit illam, ac mortuus est: & nec
ipse reliquit semen, & tertius simi
liter. & acceperunt eam septem,
nec reliquerunt semẽ. Postrema
uero omniũ mortua est & uxor.
In resurrectione igitur, cum resur
rexerint, cuius illorum erit uxor?
Nam septem habuerũt eam uxo/
rem. Et respõdens Iesus, dixit eis:
An non

runt extra uineã. Quid er
go faciet dominus uineæ?
Veniet & perdet colonos:
& dabit uineam aliis. Nec
scripturam hanc legistis?
Lapidem quem reproba/
uerunt ædificantes, hic fa/
ctus est in caput anguli: a
domino factum est istud:
& est mirabile in oculis no/
stris. Et quærebant eum te/
nere: & timuerunt turbam.
Cognouerũt enim quoni/
am ad eos parabolam hãc
dixerit. Et relicto illo abie/
runt. Et mittunt ad eum
quosdã ex pharisæis & He/
rodianis: ut eum caperent
in uerbo. Qui uenientes di/
cunt ei: Magister scimus:
quia uerax es, & non curas
quemquã. Nec enim uides
in faciem hominũ: sed in ue
ritate uiã dei doces: Licet
dari tributũ Cæsari: an non
dabimus? Qui sciens uer/
sutiam illorũ, ait illis: Quid
me tẽtatis? Afferte mihi de
narium ut uideam. At illi
obtulerũt ei: & ait illis: Cu/
ius est imago hæc & inscri/
ptio? Dicũt ei: Cæsaris. Re/
spondens autem Iesus, di/
xit illis: Reddite igitur quæ
sunt Cæsaris, Cæsari: &
quæ sunt dei, deo. Et mira/
bantur super eo. Et uene/
runt super eũ Saducæi: qui
dicunt resurrectionem non
esse: & interrogabant eũ, di
centes: Magister, Moyses no
bis scripsit ut si cuius frater
mortuus fuerit, & dimiserit
uxorem & filios nõ relique
rit: accipiat frater eius uxo
rem ipsius, & resuscitet se/
men fratri suo. Septem er/
go fratres erant: & primus
accepit uxorẽ, & mortuus
est: non relicto semine: & se/
cũdus accepit eã & mortu/
est: & nec iste reliquit semẽ:
& tertius similiter. Et acce/
perunt eã similiter septẽ: &
non reliquerũt semẽ. Nouis
sima omniũ defuncta est &
mulier: in resurrectione er/
go cũ resurrexerint cui9 de
his erit uxor? Septẽ enim
habuerunt eam uxorẽ. Et
respondens Iesus, ait illis:
Nonne

οὐ διὰ τοῦτο πλανᾶσθε, μὴ εἰδότες
τὰς γραφὰς, μηδὲ τὴν δύναμιν τοῦ
θεοῦ; ὅταν γὰρ ἐκ νεκρῶν ἀναστῶσιν,
οὔτε γαμοῦσιν, οὔτε γαμίσκονται,
ἀλλ᾽ εἰσὶν ὡς ἄγγελοι οἱ ἐν τοῖς οὐρα
νοῖς. περὶ δὲ τῶν νεκρῶν, ὅτι ἐγείρον-
ται, οὐκ ἀνέγνωτε ἐν τῇ βίβλῳ μω
σέως, ἐπὶ τοῦ βάτου ὡς εἶπεν αὐτῷ
» ὁ θεὸς, λέγων; ἐγὼ ὁ θεὸς ἀβραὰμ,
» καὶ ὁ θεὸς ἰσαὰκ, καὶ ὁ θεὸς ἰακώβ.
οὐκ ἔστιν ὁ θεὸς νεκρῶν, ἀλλὰ θεὸς
ρλα ζώντων. ὑμεῖς οὖν πολὺ πλανᾶσθε.
5 *Καὶ προσελθὼν εἷς τῶν γραμμα- λθ
τέων ἀκούσας αὐτῶν συζητούντων,
εἰδὼς ὅτι καλῶς αὐτοῖς ἀπεκρίθη, ἐ-
πηρώτησεν αὐτόν. ποία ἐστὶν πρώτη
πασῶν ἐντολή. ὁ δὲ ἰησοῦς ἀπεκρί-
θη αὐτῷ, ὅτι πρώτη πασῶν τῶν ἐν-
» τολῶν. ἄκουε ἰσραὴλ, κύριος ὁ θεὸς
» ἡμῶν, κύριος εἷς ἐστι. καὶ ἀγαπήσεις
» κύριον τὸν θεόν σου ἐξ ὅλης τῆς καρ
» δίας σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου, καὶ
» ἐξ ὅλης τῆς διανοίας σου, καὶ ἐξ ὅλης
» τῆς ἰσχύος σου. αὕτη πρώτη ἐντολή.
καὶ δευτέρα ὁμοία αὕτη. ἀγαπή-
σεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν.
μείζων τούτων ἄλλη ἐντολὴ οὐκ ἔστι.
ρλβ *Καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ γραμματεύς.
ι καλῶς διδάσκαλε ἐπ᾽ ἀληθείας εἶ-
πας, ὅτι εἷς ἐστι θεὸς, καὶ οὐκ ἔστιν ἄλ
λος πλὴν αὐτοῦ. καὶ τὸ ἀγαπᾷν αὐτὸν
ἐξ ὅλης τῆς καρδίας, καὶ ἐξ ὅλης τῆς συ
νέσεως, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς, καὶ ἐξ ὅ-
λης τῆς ἰσχύος, καὶ τὸ ἀγαπᾷν τὸν πλη-
σίον ὡς ἑαυτὸν, πλεῖόν ἐστι πάντων
τῶν ὁλοκαυτωμάτων, καὶ τῶν θυσιῶν.
καὶ ὁ ἰησοῦς ἰδὼν, ὅτι νουνεχῶς ἀπεκρί
θη, εἶπεν αὐτῷ. οὐ μακρὰν εἶ ἀπὸ τῆς
ρλγ βασιλείας τοῦ θεοῦ. *Καὶ οὐδεὶς οὐκ ἔτι
ε ἐτόλμα αὐτὸν ἐπερωτῆσαι. *Καὶ ἀπο μ
ρλδ κριθεὶς ὁ ἰησοῦς ἔλεγε, διδάσκων ἐν
6 τῷ ἱερῷ. πῶς λέγουσιν οἱ γραμμα
τεῖς, ὅτι ὁ χριστὸς υἱός ἐστι δαβίδ. αὐ-
τὸς γὰρ δαβὶδ εἶπεν ἐν πνεύματι ἁ-
» γίῳ. εἶπεν ὁ κύριος τῷ κυρίῳ μου,
» κάθου ἐκ δεξιῶν μου. ἕως ἂν θῶ τοὺς
» ἐχθρούς σου, ὑποπόδιον τῶν ποδῶν
σου; αὐτὸς οὖν δαβὶδ λέγει αὐτὸν κύ
ριον, καὶ πόθεν υἱὸς αὐτοῦ ἐστι; καὶ ὁ πο
ρλε λὺς ὄχλος ἤκουεν αὐτοῦ ἡδέως. *Καὶ
β ἔλεγεν αὐτοῖς ἐν τῇ διδαχῇ αὐτοῦ.
βλέπετε ἀπὸ τῶν γραμματέων, τῶν
θελόντων

An non propterea erratis, quod nesciatis scripturas, neq; uirtutem dei? Cum enim à mortuis resurrexerint, neq; contrahunt matrimonium, neq; nuptũ dantur, sed sũt uelut angeli qui in cœlis sunt. Cæterũ de mortuis, quod resuscitantur, nõ legistis in libro Mosi, quo modo in rubo locutus sit illi deus dicens: Ego ille deus Abrahã, & deus Isaac, & deus Iacob. Non est deus mortuorũ, sed deus uiuentium. Vos igit̃ multũ erratis. Et cũ accessisset quidam è scribis, & audisset eos simul disputantes, uideretq; quod bene respondisset eis, interrogauit illum: Quod est primum omniũ præceptorũ? Iesus aũt respondit illi: Primum omniũ præceptũ est: Audi Israël, Dominus deus noster, dominus unus est. Et diliges dominũ deum tuũ ex toto corde tuo, & ex tota anĩa tua, & ex tota mente tua, & ex totis uiribus tuis. Hoc est primum præceptũ. Et secũdum simile hoc est: Diliges proximũ tuum, ut te ipsum. Maius his aliud præceptũ nõ est. Et dixit illi scriba: Bene præceptor cum ueritate dixisti, quod unus sit deus, & non sit alius præter illum, quodq; diligere eum ex toto corde, & ex tota intelligẽtia, & ex tota anĩa, & ex totis uiribus ac diligere proximũ ut seipsum, plus sit q̃ uniuersa holocautomata & uictimæ. At Iesus cũ uideret quod cordate respõdisset, dixit illi: Haud longe abes à regno dei. Et nemo post illa audebat illũ interrogare. Et respõdens Iesus dicebat, docens in tẽplo: Quomodo dicunt scribæ, Christum esse filiũ Dauid? nam ipse Dauid dixit afflatus spiritu sancto: Dixit dominus dño meo, sede à dextris mihi. Donec posuero inimicos tuos scabellũ pedũ tuorũ. Ipse ergo Dauid uocat eum dominũ, & unde filius eius est? Et pleraq; turba audiebat illũ libenter. et dicebat illis in doctrina sua: Cauete à scribis,

qui amant

Nonne ideo erratis, nõ scientes scripturas neq; uirtutẽ dei? Cum eñ a mortuis resurrexerint, neq; nubẽt neque nubẽtur: sed sunt sicut angeli dei in cœlis. De mortuis autẽ quod resurgãt, nõ legistis in libro Moysi super rubũ, quomodo dixerit illi deus inquiẽs: Ego sum deus Abraam & deus Isaac & deus Iacob. Nõ est deꝰ mortuorũ, sed uiuorũ. Vos ergo multum erratis. Et accessit unus de scribis qui audierat illos conquirẽtes: & uidens quoniam bene illis respõderit: interrogauit eum quod esset primũ omnium mandatũ. Iesus autẽ respõdit ei: Quia primũ omniũ mandatũ est: Audi Israel, dominus deus tuꝰ deus unus est. Et diliges dominũ deũ tuũ ex toto corde tuo & ex tota anima tua: & ex tota mente tua: & ex tota uirtute tua. Hoc est primũ mandatum. Secundũ aũt simile est illi: Diliges proximũ tuum sicut teipsum. Maius horũ aliud mandatum nõ est. Et ait illi scriba: Bene magister in ueritate dixisti: quia unꝰ est deus: & nõ est alius præter eum. Et ut diligatur ex toto corde: & ex toto intellectu: & ex tota anima: & ex tota fortitudine: & diligere proximum tanquam seipsum, maius est omnibus holocaustomatibus & sacrificijs. Iesus aũt uidẽs quod sapiẽter respõdisset, dixit illi: Nõ es longe a regno dei. Et nemo iam audebat eum interrogare. Et respõdẽs Iesus dicebat docẽs in tẽplo: Quomodo dicunt scribæ Christum filiũ esse Dauid? Ipse eñ Dauid dixit in spiritu sancto: Dixit dominꝰ domino meo: sede a dextris meis. Donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorũ. Ipse ergo Dauid dixit eum dominum: & unde est filius eius? Et multa turba eum libenter audiuit. Et dicebat eis in doctrina sua: Cauete a scribis, qui

 uolunt

θελόντων ἐν στολαῖς περιπατεῖν, καὶ
ἀσπασμοὺς ἐν ταῖς ἀγοραῖς, καὶ πρω
τοκαθεδρίας ἐν ταῖς συναγωγαῖς,
καὶ πρωτοκλισίας ἐν τοῖς δείπνοις.
ρλϛ * οἱ κατεσθίοντες τὰς οἰκίας τῶν χη
η ρῶν, καὶ προφάσει μακρὰ προσευχό/
μενοι. οὗτοι λήψονται περισσότερον
κρίμα. καὶ καθίσας ὁ Ἰησοῦς κατέναν
τι τοῦ γαζοφυλακίου, ἐθεώρει, πῶς ὁ
ὄχλος βάλλει χαλκὸν εἰς τὸ γαζο/
φυλάκιον. καὶ πολλοὶ πλούσιοι ἔβαλ
λον πολλά. καὶ ἐλθοῦσα μία χήρα μα
πτωχὴ, ἔβαλε λεπτὰ δύο, ὅ ἐστι κο
δράντης. καὶ προσκαλεσάμενος τοὺς
μαθητὰς αὐτοῦ, λέγει αὐτοῖς. ἀμὴν
λέγω ὑμῖν, ὅτι ἡ χήρα αὕτη ἡ πτω
χὴ πλεῖον πάντων βέβληκε τῶν βα
λόντων εἰς τὸ γαζοφυλάκιον. πάν/
τες γὰρ ἐκ τοῦ περισσεύοντος αὐ/
τοῖς ἔβαλον, αὕτη δὲ ἐκ τῆς ὑστερή/
σεως αὐτῆς πάντα ὅσα εἶχεν ἔβα/
λεν, ὅλον τὸν βίον αὐτῆς.
ρλζ * καὶ ἐκπορευομένου αὐτοῦ ἐκ τοῦ ἱε/
β ροῦ, λέγει αὐτῷ εἷς τῶν μαθητῶν αὐ/
τοῦ. Διδάσκαλε, ἴδε ποταποὶ λίθοι,
καὶ ποταπαὶ οἰκοδομαί. καὶ ὁ Ἰη/
σοῦς ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτῷ. βλέπεις
ταύτας τὰς μεγάλας οἰκοδομάς;
οὐ μὴ ἀφεθῇ λίθος ἐπὶ λίθου, ὃς οὐ
ρλη μὴ καταλυθῇ. * καὶ καθημένου αὐ/ μβ
ϛ τοῦ εἰς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν κατέ/
ναντι τοῦ ἱεροῦ, ἐπηρώτων αὐτὸν κατ'
ἰδίαν πέτρος καὶ ἰάκωβος, καὶ ἰω/
άννης, καὶ ἀνδρέας, εἰπὲ ἡμῖν, πότε
ταῦτα ἔσται; καὶ τί τὸ σημεῖον ὅταν
μέλλει πάντα ταῦτα συντελεῖσθαι;
ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀποκριθεὶς αὐτοῖς, ἤρξατο
λέγειν. βλέπετε, μή τις ὑμᾶς πλα/
νήσῃ. πολλοὶ γὰρ ἐλεύσονται ἐπὶ τῷ
ὀνόματί μου, λέγοντες, ὅτι ἐγώ εἰμι
καὶ πολλοὺς πλανήσουσιν. ὅταν δὲ ἀ/
κούσητε πολέμους καὶ ἀκοὰς πολέ/
μων, μὴ θροεῖσθε, δεῖ γὰρ γενέσθαι,
ἀλλ' οὔπω τὸ τέλος. ἐγερθήσεται γὰρ
ἔθνος ἐπὶ ἔθνος, καὶ βασιλεία ἐπὶ
βασιλείαν. καὶ ἔσονται σεισμοὶ κα
τὰ τόπους, καὶ ἔσονται λιμοὶ καὶ τα
ρλθ ραχαί. ἀρχαὶ ὠδίνων ταῦτα. * βλέ
α πετε δὲ ὑμεῖς ἑαυτούς. παραδώσου/
σι γὰρ ὑμᾶς εἰς συνέδρια καὶ εἰς συ
ναγωγάς. δαρήσεσθε, καὶ ἐπὶ ἡγεμό
νων καὶ βασιλέων ἀχθήσεσθε ἕνεκεν
ἐμοῦ

qui amant ſtolati obambulare, &
amant ſalutationes in foris, pri/
masq; ſellas in cōgregationibus,
et primos accubitus in cœnis, qui
deuorant domos uiduarum, &
ſub prætextu longas faciunt pre/
ces. iſti accipient grauiorem da/
mnationem. Et cum ſederet Ieſus
ex aduerſo gazophylacij, ſpecta/
bat, quomodo turba mitteret æs
in gazophylacium. Et multi diui/
μα tes mittebant multa. Et uenit quæ
dam uidua pauper, miſitq; minu
ta duo, quod eſt quadrans. Voca
tisq; ad ſe diſcipulis ſuis, dicit illis
Amen dico uobis, qđ uidua hæc
pauper plus miſit, q̃ omnes qui
miſerunt in gazophylaciū. Nam
omnes ex eo quod ipſis ſupere/
rat, miſerūt. At hæc è penuria ſua
omnia quæcunq; habebat miſit,
totam ſubſtantiam ſuam.
Et cum exiret è templo, dicit il
li quidā è diſcipulis illius: Præce/
ptor, uide quales lapides, & qua/
les ſubſtructiones. Et Ieſus reſpō
dens, ait illi: Vides has magnas
ſubſtructiones? Nō relinquetur
lapis ſuper lapidem, qui non di/
μβ ruatur. Et cum ſederet in monte
oliuarum è regione templi inter/
rogabant illum ſecreto Petrus &
Iacobus, & Iohannes, & Andreas
Dic nobis, quando hæc erunt? &
quod ſignum eſt, quando hæc o-
mnia ſint conſummanda? At Ie/
ſus reſpondens illis, cœpit dicere:
Videte, ne quis uos fallat. Multi
enim uenient in nomine meo di/
centes: Ego ſum Chriſtus, mul/
toſq; decipient. Cum autem au/
dieritis bella & rumores bellorū,
ne turbemini: oportet enim fieri.
at nondum finis. Inſurget enim
gens aduerſus gentem, & regnū
aduerſus regnum. Et erunt terræ
motus in ſingulis locis, & erunt
fames ac turbationes. Initia dolo/
rum hæc. Sed cauete uos uobis.
Tradent eñ uos in concilia & in
ſynagogas. cædemini, & ſub præſi
dibus ac regibus ducemini ꝓpter
me

uolunt in ſtolis ambulare:
& ſalutari in foro: & in pri/
mis cathedris ſedere in ſy/
nagogis: & primos diſcubi/
tus in cœnis: qui deuorant
domos uiduarū ſub obte/
tu prolixæ oratiōis: hi acci/
piēt prolixius iudiciū. Et ſe/
dēs Ieſus cōtra Gazophyla
cium aſpiciebat quomodo
turba iactaret æs in Gazo/
phylaciū: & multi diuites ia
ctabant multa. Cū ueniſſet
autē una uidua pauper, mi
ſit duo minuta, qđ eſt qua/
drans. Et cōuocans diſcipu
los ſuos, ait illis: Amē dico
uobis: quoniam uidua hæc
pauper plus omnibus miſit
qui miſerūt in Gazophyla/
cium. Omnes enim ex eo
quod abūdabat illis, miſe/
runt: hæc uero de penuria
ſua omnia quæ habuit mi/
ſit, totum uictū ſuum.
Et cū egrederetur de tem XIII.
plo, ait illi unus ex diſcipu/
lis ſuis: Magiſter, aſpice qua
les lapides & quales ſtru/
cturæ? Et reſpōdens Ieſus,
ait illi: Vides has omẽs ma/
gnas ædificationes: Nō re/
linquetur lapis ſuper lapi/
dem: qui nō deſtruatur. Et
cum ſederet in monte Oli/
uarum cōtra templum, in/
terrogabāt eum ſeparatim
Petrus & Iacobus & Ioānes
& Andreas: Dic nobis quā
do iſta fient: & quod ſignū
erit, quando hæc omnia in/
cipient conſummari? Et re/
ſpōdens Ieſus, cœpit dice/
re illis: Videte ne quis uos
ſeducat. Multi eñ uenient
in nomine meo, dicentes:
quia ego ſum: & multos ſe/
ducent. Cum audieritis au
tem bella & opiniones bel/
lorum: ne timueritis: opor/
tet enim hæc fieri: ſed non/
dum finis. Exurget eñ gens
contra gentem: & regnum
ſuper regnum: & erunt ter/
ræ motus per loca & fames.
Initium dolorum hæc. Vi/
dete autem uoſmetipſos.
Tradent enim uos in con/
cilijs: & in ſynagogis ua/
pulabitis: Et ante præſi/
des & reges ſtabitis propter
me

ρμ ἐμοῦ εἰς μαρτύριον αὐτοῖς.* καὶ εἰς
ϛ πάντα τὰ ἔθνη δεῖ πρῶτον κηρυχθῆ/
ρμα ναι τὸ εὐαγγέλιον. * ὅταν δὲ ἀγά/
ε γωσιν ὑμᾶς παραδιδόντες, μὴ προ/
μεριμνᾶτε τί λαλήσητε, μηδὲ μελε/
τᾶτε, ἀλλ᾽ ὃ ἐὰν δοθῇ ὑμῖν ἐν ἐκεί/
νῃ τῇ ὥρᾳ, τοῦτο λαλεῖτε. οὐ γάρ ἐστε
ὑμεῖς οἱ λαλοῦντες, ἀλλὰ τὸ πνεῦμα
τὸ ἅγιον. παραδώσει δὲ ἀδελφὸς ἀ/
δελφὸν εἰς θάνατον, καὶ πατὴρ τέ/
κνον, καὶ ἐπαναστήσονται τέκνα ἐπὶ γο/
νεῖς, καὶ θανατώσουσιν αὐτούς. καὶ ἔσε/
σθε μισούμενοι ὑπὸ πάντων διὰ τὸ
ὄνομά μου. ὁ δὲ ὑπομείνας εἰς τέ/
ρμβ λος, οὗτος σωθήσεται. * ὅταν δὲ ἴδη/
ϛ τε τὸ βδέλυγμα τῆς ἐρημώσεως, τὸ
ῥηθὲν ὑπὸ Δανιὴλ τοῦ προφήτου, ἑστὸς
ὅπου οὐ δεῖ, ὁ ἀναγινώσκων, νοείτω.
ρμγ *τότε οἱ ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ, φυγέτω/
β σαν εἰς τὰ ὄρη. ὁ δὲ ἐπὶ τοῦ δώμα/
τος, μὴ καταβάτω εἰς τὴν οἰκίαν,
μηδὲ εἰσελθέτω ἆραι τι ἐκ τῆς οἰκί/
ας αὐτοῦ. καὶ ὁ εἰς τὸν ἀγρὸν ὢν
μὴ ἐπιστρεψάτω εἰς τὰ ὀπίσω, ἆραι
ρμδ τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ. * οὐαὶ δὲ ταῖς ἐν
ε γαστρὶ ἐχούσαις, καὶ ταῖς θηλαζούσαις
ρμε ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις. * προσεύ/
ϛ χεσθε δέ, ἵνα μὴ γένηται ἡ φυγὴ ὑ/
ρμϛ μῶν χειμῶνος. * ἔσονται γὰρ αἱ ἡμέ/
β ραι ἐκεῖναι θλίψις, οἵα οὐ γέγονε τοι/
αύτη ἀπ᾽ ἀρχῆς κτίσεως, ἧς ἔκτισεν
ὁ θεὸς ἕως τοῦ νῦν, καὶ οὐ μὴ γένηται.
ρμζ * καὶ εἰ μὴ κύριος ἐκολόβωσε τὰς ἡ/
ϛ μέρας, οὐκ ἂν ἐσώθη πᾶσα σάρξ. ἀλ/
λὰ διὰ τοὺς ἐκλεκτούς, οὓς ἐξελέξατο
ρμη ἐκολόβωσε τὰς ἡμέρας. * καὶ τότε
β ἐάν τις ὑμῖν εἴπῃ, ἰδοὺ ὧδε ὁ χριστός,
ρμθ ἰδοὺ ἐκεῖ, μὴ πιστεύετε. * ἐγερθήσονται
ϛ γὰρ ψευδόχριστοι, καὶ ψευδοπροφῆται, καὶ
δώσουσι σημεῖα καὶ τέρατα, πρὸς τὸ
ἀποπλανᾶν, εἰ δυνατόν, καὶ τοὺς ἐκλε/
κτούς. ὑμεῖς δὲ βλέπετε, ἰδοὺ προείρη/
ρν κα ὑμῖν πάντα. * ἀλλ᾽ ἐν ἐκείναις
β ταῖς ἡμέραις μετὰ τὴν θλίψιν ἐκεί/
νην ὁ ἥλιος σκοτισθήσεται, καὶ ἡ σελή/
νη οὐ δώσει τὸ φέγγος αὐτῆς. καὶ οἱ ἀστέ/
ρες τοῦ οὐρανοῦ ἔσονται ἐκπίπτοντες, καὶ
αἱ δυνάμεις αἱ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, σαλευ/
ρνα θήσονται. * καὶ τότε ὄψονται τὸν υἱὸν τοῦ μγ
β ἀνθρώπου ἐρχόμενον ἐν νεφέλαις
μετὰ δυνάμεως πολλῆς καὶ δόξης. καὶ
τότε ἀποστελεῖ τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ, καὶ
ἐπισυνάξει

me in teſtimoniũ illis. Et apud o/
mnes gẽtes oportet priꝰ prædica/
ri euãgeliũ. Cũ autẽ duxerint uos
tradẽtes, ne præcogitetis quid di/
cturi ſitis, neq; meditemini, ſed qc
quid datũ fuerit uobis in illa ho/
ra, hoc loquamini. Nõ enim eſtis
uos qui loquimini, ſed ſpiritusſan
ctus. Traditurꝰ eſt aũt frater fra/
trẽ in mortẽ, & pater filiũ, & inſur
gent filij aduerſus parẽtes, ac mor
te afficiẽt eos. Et eritis odio habi/
ti ab omĩbus propter nomẽ me/
um. Sed qui perſeuerauerit uſq;
ad finẽ, hic ſaluus erit. Porrò cum
uideritis abominationẽ deſolatio
nis, de qua dictum eſt à Daniele
propheta, ſtantẽ ubi nõ oportet,
qui legerit, intelligat. Tũc qui fue
rint in Iudæa, fugiãt ad montes.
Qui uero fuerit in tecto, ne deſcẽ
dat in domũ: nec ingrediatur, ut
quicq; tollat è domo ſua. Et qui
fuerit in agro, ne reuertatur ad ea
quæ reliquit à tergo, ad tollẽdum
pallium ſuũ. Væ autẽ prægnanti
bus & lactantibus in illis diebus.
Sed orate, ne fiat fuga ueſtra hye
me. Erunt eñ dies illi talis affli/
ctio, qualis nõ fuit à primordio
rerum conditarũ, quas condidit
deus, uſq; ad hoc tempus, nec fu/
tura eſt. Et niſi dominus abbre/
uiaſſet dies, haud quaquàm ſalua
fuiſſet uniuerſa caro. Sed propter
electos quos elegit, abbreuiauit
dies. Ac tum, ſi quis uobis dixe/
rit: Ecce hic Chriſtus, ecce illic, ne
credatis. Exorietur pſeudochri/
ſti, & pſeudoprophetæ & ædent
ſigna, ac prodigia, ad decipiẽdũ,
ſi fieri poſſit, etiã electos. Vos au/
tem cauete, ecce prædixi uobis o/
mnia. Cæterũ in illis diebus poſt
afflictionẽ illam ſol obtenebrabi/
tur, & luna nõ dabit ſplendorem
ſuum: & ſtellæ cœli decident, &
uirtutes quæ in cœlis ſunt, cõcu/
tientur. Et tunc uidebunt filium
hominis uenientem in nubibus,
cum poteſtate multa & gloria. Et
tunc mittet angelos ſuos, & ag/
grega

me in teſtimonium illis. Et
in omnes gentes primum
oportet prædicari euange/
lium. Et cũ duxerint uos,
tradentes: nolite præcogita
re quid loquamini: ſed qđ
datum uobis fuerit in illa
hora, id loquamini. Non
enim uos eſtis loquẽtes, ſed
ſpiritusſanctus. Tradet au/
tem frater fratrem in mor/
tem: & pater filium: & cõſur
gent filij in parentes: & mor
te afficiẽt eos. Et eritis odio
omnibus propter nomen
meum. Qui autem ſuſti/
nuerit in finem, hic ſaluus
erit. Cum autem uideritis
abominationem deſolatio/
nis ſtantem ubi non debet:
qui legit, intelligat. Tũc qui
in Iudæa ſunt, fugiãt in mõ
tes: & qui ſuper tectum,
non deſcẽdant in domum:
nec introeat ut tollat quid
de domo ſua. Et qui in a/
gro erit: non reuertatur re/
tro tollere ueſtimentum ſu/
um. Væ autem prægnanti/
bus & nutrientibus in illis
diebus. Orate uero ut hye
me non fiant. Erunt enim
dies illi tribulationis tales
quales non fuerunt ab ini/
tio creaturæ quam condi/
dit deus uſque nunc: neq;
fient. Et niſi breuiaſſet do/
minus dies: non fuiſſet ſal/
ua oĩs caro. Sed propter
electos quos elegit, breuia/
bit dies. Et tunc ſi quis uo/
bis dixerit: Ecce hic eſt Chri
ſtus: ecce illic, ne crediderí/
tis. Exurgent enim pſeu/
do Chriſti & pſeudo pro/
phetæ: & dabunt ſigna &
portenta ad ſeducendos ſi
fieri poteſt etiam electos.
Vos ergo uidete: ecce præ/
dixi uobis omnia. Sed in
illis diebus poſt tribulatio/
nem illam ſol contenebra/
bitur: & luna nõ dabit ſplen
dorem ſuum: & ſtellæ cœli
erunt decidentes: & uirtu/
tes quæ in cœlis ſunt, mo/
uebuntur. Et tunc uide/
bunt filium hominis ueniẽ
tem in nubibus cum uirtu/
te multa & gloria. Et tunc
mittet angelos ſuos: & con/

ἐπισυνάξει τοὺς ἐκλεκτοὺς αὐτοῦ ἐκ τῶν
τεσσάρων ἀνέμων, ἀπ᾽ ἄκρου γῆς ἕ/
ως ἄκρου οὐρανοῦ. Ἀπὸ δὲ τῆς συκῆς μά/
θετε τὴν παραβολήν. ὅταν αὐτῆς ἤδη
ὁ κλάδος ἁπαλὸς γένηται, καὶ ἐκφύῃ
τὰ φύλλα, γινώσκετε ὅτι ἐγγὺς τὸ
θέρος ἐστίν. Οὕτως καὶ ὑμεῖς ὅταν
ταῦτα ἴδητε γινόμενα, γινώσκετε
ὅτι ἐγγύς ἐστιν ἐπὶ θύραις. Ἀμὴν λέ
γω ὑμῖν, ὅτι οὐ μὴ παρέλθῃ ἡ γενεὰ
αὕτη, μέχρις οὗ πάντα ταῦτα γένη
ται. Ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ παρελεύσονται
ρμβ ς οἱ δὲ λόγοι μου οὐ μὴ παρέλθωσι. *Πε
ρὶ δὲ τῆς ἡμέρας ἐκείνης, καὶ τῆς ὥρας οὐ
δεὶς οἶδεν, οὐδὲ οἱ ἄγγελοι οἱ ἐν οὐρα
ρμγ ς νῷ, οὐδὲ ὁ υἱός, εἰ μὴ ὁ πατήρ. *Βλέ/
πετε, ἀγρυπνεῖτε καὶ προσεύχεσθε, οὐκ
ρμδ β οἴδατε γὰρ πότε ὁ καιρός ἐστιν. *Ὡς ἄν
θρωπος ἀπόδημος ἀφεὶς τὴν οἰκίαν
αὐτοῦ, καὶ δοὺς τοῖς δούλοις αὐτοῦ τὴν ἐξ
ουσίαν, καὶ ἑκάστῳ τὸ ἔργον αὐτοῦ. καὶ τῷ
ρμε β θυρωρῷ ἐνετείλατο ἵνα γρηγορῇ. *Γρη
γορεῖτε οὖν, οὐκ οἴδατε γάρ, πότε ὁ κύρι
ος τῆς οἰκίας ἔρχεται, ὀψὲ ἢ μεσονυ/
κτίου, ἢ ἀλεκτοροφωνίας, ἢ πρωΐ. μὴ
ἐλθὼν ἐξαίφνης, εὕρῃ ὑμᾶς καθεύδον
τας. ἃ δὲ ὑμῖν λέγω, πᾶσι λέγω, γρη
ρμς α γορεῖτε. *Ἦν δὲ τὸ πάσχα, καὶ τὰ ἄζυ
μα μετὰ δύο ἡμέρας. *Καὶ ἐζήτουν
ρμζ ς οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς, πῶς
αὐτὸν ἐν δόλῳ κρατήσαντες ἀποκτεί
νωσιν. ἔλεγον δέ, μὴ ἐν τῇ ἑορτῇ, μή
ρμη α ποτε θόρυβος ἔσται τοῦ λαοῦ. *Καὶ ὄντος
αὐτοῦ ἐν Βηθανίᾳ ἐν τῇ οἰκίᾳ σίμω
νος τοῦ λεπροῦ, κατακειμένου αὐτοῦ ἦλθεν
γυνὴ ἔχουσα ἀλάβαστρον μύρου νάρ
δου πιστικῆς πολυτελοῦς, καὶ συντρίψα
σα τὸ ἀλάβαστρον, κατέχεεν αὐτοῦ κα
τὰ τῆς κεφαλῆς. ἦσαν δέ τινες ἀγα/
νακτοῦντες πρὸς ἑαυτούς, καὶ λέγον
τες. εἰς τί ἡ ἀπώλεια αὕτη τοῦ μύρου
γέγονεν; ἠδύνατο γὰρ τοῦτο πραθῆ/
ναι ἐπάνω τριακοσίων δηναρίων,
καὶ δοθῆναι τοῖς πτωχοῖς. καὶ ἐνεβρι
μῶντο αὐτῇ. Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν. ἄφε
τε αὐτήν. τί αὐτῇ κόπους παρέχετε;
καλὸν ἔργον εἰργάσατο εἰς ἐμέ. πάν
τοτε γὰρ τοὺς πτωχοὺς ἔχετε μεθ᾽ ἑαυ
τῶν, καὶ ὅταν θέλητε δύνασθε αὐ/
τοὺς εὖ ποιῆσαι, ἐμὲ δὲ οὐ πάντοτε
ρμθ δ ἔχετε. ὃ εἶχεν αὕτη ἐποίησε. *Προ/
έλαβε μυρίσαι μου τὸ σῶμα εἰς τὸν
ἐνταφι

aggregabit electos suos à quatu/
or uentis, à summo terræ usq; ad
summũ cœli. A ficu uero discite si
militudinē. Cum ramus eius iam
tener fuerit, ꝑduxeritq; folia, sci/
tis qđ prope sit æstas. Sic & uos
cũ hæc uideritis fieri, scitote quod
prope sit in foribus. Amen dico
uobis, quod nõ præteribit genera
tio hæc, donec omnia hæc facta
fuerint. Cœlũ & terra præteribũt,
sed uerba mea nõ præteribũt. Cæ
terũ de die illo ac tempore, nemo
nouit, ne angeli quidē qui in cœ/
lo sunt, nec ipse filius, sed solus pa
ter. Cauete, uigilate, & orate, ne/
scitis em̃ quãdo tempus sit. Sicut
homo qui peregre agit relicta do
mo sua, deditq; seruis suis potesta
tem, ac suũ cuiq; opus, & ianitori
mãdauit ut uigilaret. Vigilate igi
tur, nescitis em̃ quando dominus
domus uenturus sit, sero, an me/
dio noctis, an in gallicinio, an di/
luculo: ne si uenerit repẽte, offen/
dat uos dormientes. Cæterũ quæ
dico uobis, om̃ibus dico, uigilate.

Erat aũt pascha, & azymorum
dies futuri post biduũ. Et quære/
bant summi sacerdotes & scribæ,
quomodo eũ per dolũ cõprehen
sum occiderent. Dicebant aũt: nõ
in die festo, ne tumultus fiat po/
μδ puli. Et cum esset Bethaniæ in do
mo Simonis leprosi, accumbente
eo uenit mulier habens alabastrũ
unguenti nardi pisticæ preciosæ,
& cõminuto alabastro effudit illi
in caput. Erant aũt quidã, qui in/
dignarent̃ apud sese, ac dicerent:
Ad quid perditio hæc unguenti?
nam poterat hoc uendi pluris q̃
trecentis denariis, ac dari pauperi
bus. Et infremuerunt aduersus il/
lam. At Iesus dixit: Sinite illã, cur
illi molesti estis? bonũ opus ope/
rata est erga me. Semper em̃ pau
peres habetis uobiscum: & quan/
docunq; uolueritis, potestis illis
benefacere: me uero non semper
habetis. qđ potuit, hæc fecit: præ/
uenit, ut ungeret meũ corpus ad
sepulturam.

gregabit electos suos a qua
tuor uentis, a summo terræ
usq; ad summum cœli. A fi
cu autem discite parabolã:
Cum iam ramus eius tener
fuerit: & nata fuerint folia:
cognoscitis, quia in proxi/
mo sit æstas. Sic & uos cũ ui
deritis hæc fieri: scitote qđ
in ꝓximo sit in ostiis. Amẽ
dico uobis, quoniã nõ trãsi
bit generatio hæc, donec o/
mnia ista fiãt. Cœlũ & terra
trãsibũt: uerba aũt mea nõ
trãsibũt. De die autẽ illa uel
hora nemo scit: neq; angeli
in cœlo, neq; filius, nisi pa/
ter. Videte, uigilate & ora/
te: nescitis enim quãdo tem
pus sit. Sicut homo qui pe/
regre profectus reliquit do
mum suã: & dedit seruis su/
is potestatẽ cuiusq; operis:
& ianitori præcepit ut uigi/
let. Vigilate ergo: nescitis em̃
quãdo dominus dom⁹ ueni
at, sero, an media nocte, an
gallicãtu, an mane: ne cũ ue
nerit repente inueniat uos
dormiẽtes. Qđ autẽ uobis
dico, om̃ib⁹ dico: Vigilate.
Erat autẽ pascha & Azy/ XIIII
ma post biduũ: & quærebãt
summi sacerdotes & scribæ,
quomodo eum dolo tene/
rent & occiderẽt: dicebãt au
tem: Nõ in die festo: ne forte
tumultus fieret in populo.
Et cũ esset Bethaniæ in do/
mo Simonis leprosi, & recũ
beret, uenit mulier habẽs a/
labastrũ unguenti nardi spi
cati preciosi, & fracto alaba
stro effudit super caput ei⁹.
Erant aũt quidã indigne fe/
rentes intra semetipsos, & di
centes: Vt qđ perditio ista
unguenti facta est? Poterat
enim unguentũ istud uænũ
dari plusquam trecẽtis de/
nariis, & dari pauperibus.
Et fremebãt in eam: Iesus
autem dixit: Sinite eam:
Quid illi molesti estis? Bo/
num op⁹ operata est in me.
Semper em̃ pauperes habe
tis uobiscũ: & cũ uolueritis,
potestis illis benefacere: me
autẽ nõ semper habebitis.
Qđ habuit hæc fecit: præ/
uenit ungere corp⁹ meũ in
sepulturam.

ἐνταφιασμόν. Ἀμὴν λέγω ὑμῖν,
ὅπου ἐὰν κηρυχθῇ τὸ εὐαγγέλιον τοῦ/
το εἰς ὅλον τὸν κόσμον, καὶ ὃ ἐποίη/
σεν αὕτη, λαληθήσεται εἰς μνημόσυ/
ρξ νον αὐτῆς. * Καὶ ὁ Ἰούδας ὁ Ἰσκαριώ
β της, εἷς τῶν δώδεκα, ἀπῆλθε πρὸς
τοὺς ἀρχιερεῖς, ἵνα παραδῷ αὐτὸν αὐ
τοῖς. οἱ δὲ ἀκούσαντες ἐχάρησαν, καὶ
ἐπηγγείλαντο αὐτῷ ἀργύριον δοῦ/
ναι. καὶ ἐζήτει, πῶς εὐκαίρως αὐτὸν
παραδῷ. Καὶ τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ τῶν
ἀζύμων, ὅτε τὸ πάσχα ἔθυον, λέγου
σιν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. ποῦ θέ/ με
λεις ἀπελθόντες ἑτοιμάσομεν, ἵνα
φάγῃς τὸ πάσχα; καὶ ἀποστέλλει δύο
τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, καὶ λέγει αὐ/
τοῖς. ὑπάγετε εἰς τὴν πόλιν, καὶ ἀ/
παντήσει ὑμῖν ἄνθρωπος κεράμιον
ὕδατος βαστάζων, ἀκολουθήσατε αὐ/
τῷ, καὶ ὅπου ἐὰν εἰσέλθῃ, εἴπατε τῷ
οἰκοδεσπότῃ, ὅτι ὁ διδάσκαλος
λέγει. ποῦ ἐστι τὸ κατάλυμα, ὅπου τὸ
πάσχα μετὰ τῶν μαθητῶν μου φά
γω; καὶ αὐτὸς ὑμῖν δείξει ἀνώγεον
μέγα, ἐστρωμένον, ἕτοιμον, ἐκεῖ ἑτοι
μάσατε ἡμῖν. καὶ ἐξῆλθον οἱ μαθη
ταὶ αὐτοῦ, καὶ ἦλθον εἰς τὴν πόλιν.
καὶ εὗρον καθὼς εἶπεν αὐτοῖς, καὶ ἡ/
ρξα τοίμασαν τὸ πάσχα. * Καὶ ὀψίας
δ γενομένης ἔρχεται μετὰ τῶν δώδε
κα. καὶ ἀνακειμένων αὐτῶν καὶ ἐσθιόν
των εἶπεν ὁ Ἰησοῦς. ἀμὴν λέγω ὑ/
μῖν, ὅτι εἷς ἐξ ὑμῶν παραδώσει με, ὁ μϛ
ρξβ ἐσθίων μετ᾽ ἐμοῦ. * Οἱ δὲ ἤρξαντο λυ/
α πεῖσθαι, καὶ λέγειν αὐτῷ, εἷς καθ᾽ εἷς.
ρξγ μήτι ἐγώ; καὶ ἄλλος, μήτι ἐγώ; * Ὁ
β δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς, εἷς ἐκ τῶν
δώδεκα ὁ ἐμβαπτόμενος μετ᾽ ἐμοῦ
εἰς τὸ τρυβλίον. ὁ μὲν υἱὸς τοῦ ἀνθρώ/
που ὑπάγει καθὼς γέγραπται περὶ
ρξδ αὐτοῦ. * Οὐαὶ δὲ τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ
ϛ δι᾽ οὗ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοται.
καλὸν ἦν αὐτῷ, εἰ οὐκ ἐγεννήθη ὁ ἄν
ρξε θρωπος ἐκεῖνος. * Καὶ ἐσθιόντων αὐ
α τῶν λαβὼν ὁ Ἰησοῦς ἄρτον, εὐλογή/
σας ἔκλασε, καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς. καὶ εἶ/
πε. λάβετε, φάγετε, τοῦτό ἐστι τὸ σῶ
ρξϛ μά μου. * Καὶ λαβὼν τὸ ποτήριον, εὐ
β χαριστήσας ἔδωκεν αὐτοῖς. καὶ ἔπιον
ἐξ αὐτοῦ πάντες. καὶ εἶπεν αὐτοῖς, τοῦ
τό ἐστι τὸ αἷμά μου τὸ τῆς καινῆς διαθή
κης, τὸ περὶ πολλῶν ἐκχυνόμενον.
ἀμὴν

ſepulturam. Amen dico uobis:
Vbicunq; prædicatum fuerit euã/
gelium hoc in totum mundum,
etiam hoc quod fecit hæc, dice/
tur in memoriam iſtius. Et Iudas
Iſcariotes, unus è duodecim, abijt
ad ſummos ſacerdotes, ut prode/
ret eum illis. Quo audito, illi ga/
uiſi ſunt, & polliciti ſunt ei pecu/
niã ſe daturos. Et quærebat, quo/
modo opportune illum traderet.
Ac primo die azymorum, cum
paſcha immolarent, dicunt illi di/
ſcipuli ſui: Vbi uis ut abeamus &
paremus, ut edas paſcha? Et emit/
tit duos è diſcipulis ſuis, & dicit il
lis: Ite in ciuitatem, & occurret
uobis homo hydriã fictilẽ aquæ
plenam baiulans, ſequimini il/
lum: & quocunq; ingreſſus fuerit
dicite patrifamiliãs. Magiſter di/
cit: Vbi eſt diuerſorium, ubi pa/
ſcha cum diſcipulis meis edam?
Et ille uobis oſtendet triclinium
magnum, ſtratum, paratum, il/
lic parate nobis. Et exierunt diſci
puli eius, & uenerũt in ciuitatem,
& repererunt quemadmodũ di/
xerat illis, parauerunt; paſcha,
Et cum ueſpera iam eſſet, uenit
cum duodecim. Et cum accũbe/
rent ederent; dixit Ieſus: Amen
dico uobis, Vnus ex uobis prodi
turus eſt me, qui edit mecum. At
illi cœperunt eſſe mœſti, ac dice/
re illi ſingulatim: Num ego? Et
alius: Num ego? Ille uero reſpon
dens, dixit illis: unus è duodecim
qui intingit mecum in catinum.
Filius quidem hominis uadit, ſi/
cut ſcriptũ eſt de illo: Sed uæ ho/
mini illi, per quem filius hominis
proditur. Bonum erat illi, ſi natus
non fuiſſet homo ille. Et edenti/
bus illis, ſumpto Ieſus pane, cum
gratias egiſſet, fregit & dedit illis,
ac dixit: Sumite, comedite, hoc
eſt corpus meũ. Et accepto pocu/
lo, cũ gratias egiſſet, dedit illis, &
biberunt ex eo om̃es, & dixit illis
Hic eſt ſanguis meus noui teſta/
menti, qui pro multis effunditur.
Amen

ſepulturam. Amen dico uo
bis: ubicunq; prædicatum
fuerit euangelium iſtud in
uniuerſo mundo: & quod
fecit hæc, narrabitur in me
moriam eius. Et Iudas Sca
riothis unus de duodecim
abijt ad ſummos ſacerdo/
tes: ut proderet eum illis.
Qui audientes gauiſi ſunt:
& promiſerunt ei pecuni/
am ſe daturos. Et quærebat
quomodo eum opportune
traderet. Et primo die Azy
morum quando paſcha im
molabant, dicunt ei diſcipu
li: Quo uis eamus & pare/
mus tibi comedere paſcha?
Et mittit duos ex diſcipulis
ſuis, & dicit eis: Ite in ciuita
tem: & occurret uobis ho/
mo lagenã aquæ baiulans:
ſequimini eum: & quocun/
que introierit, dicite domi/
no domus: quia magiſter
dicit: Vbi eſt refectio mea:
ubi paſcha cum diſcipulis
meis mãducem? Et ipſe uo
bis demonſtrabit cœnacu/
lum grande ſtratum: & illic
parate nobis. Et abierunt
diſcipuli eius: & uenerunt
in ciuitatem: & inuenerunt
ſicut dixerat illis: & paraue
runt paſcha. Veſpere au/
tem facto uenit cum duo/
decim: & diſcumbentibus
eis & manducantibus, ait
Ieſus: Amen dico uobis:
quia unus ex uobis tradet
me, qui manducat mecum.
At illi cœperunt contriſtari,
& dicere ei ſingulatim. Nun
quid ego? Qui ait illis:
Vnus ex duodecim qui in/
tingit manũ mecum in cati/
no. Et filius quidem homi
nis uadit ſicut ſcriptum eſt
de eo: Væ autem homini il/
li per quẽ filius hominis tra
detur. Bonũ erat ei ſi natus
non fuiſſet homo ille. Et mã
ducantib[9] illis, accepit Ieſus
panem, & benedicẽs, fregit
& dedit eis, & ait: Sumite
hoc eſt corpus meũ. Et acce
pto calice gratias agens de/
dit eis. Et biberũt ex illo o/
mnes: & ait illis: Hic eſt ſan/
guis meus noui teſtamenti,
qui pro multis effundetur.

ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι οὐκ ἔτι οὐ μὴ
πίω ἐκ τοῦ γεννήματος τῆς ἀμπέλου,
ἕως τῆς ἡμέρας ἐκείνης, ὅταν αὐτὸ πί
νω καινὸν ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ.
ρξζ *καὶ ὑμνήσαντες ἐξῆλθον εἰς τὸ ὄρος
ς τῶν ἐλαιῶν. καὶ λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς.
ρξη *ὅτι πάντες σκανδαλισθήσεσθε ἐν
δ ἐμοὶ ἐν τῇ νυκτὶ ταύτῃ. ὅτι γέγρα
ρξθ πται. *πατάξω τὸν ποιμένα, καὶ δια
ς σκορπισθήσεται τὰ πρόβατα. ἀλλὰ
μετὰ τὸ ἐγερθῆναί με προάξω ὑμᾶς
ρο εἰς τὴν γαλιλαίαν, *ὁ δὲ πέτρος ἔφη
α αὐτῷ. καὶ εἰ πάντες σκανδαλισθή
σονται, ἀλλ᾽ οὐκ ἐγώ. καὶ λέγει αὐτῷ ὁ
Ἰησοῦς. ἀμὴν λέγω σοι, ὅτι σήμερον
ἐν τῇ νυκτὶ ταύτῃ, πρὶν ἢ δὶς ἀλέ
ροα κτορα φωνῆσαι, τρὶς ἀπαρνήσῃ με. *ὁ
ς δὲ ἐκ περισσοῦ ἔλεγε. μᾶλλον ἐάν με
δέῃ συναποθανεῖν σοι, οὐ μή σε ἀπαρ
νήσομαι. ὡσαύτως δὲ καὶ πάντες ἔλε
ροβ γον. *καὶ ἔρχονται εἰς χωρίον οὗ τὸ
α ὄνομα γεθσημανεί. *καὶ λέγει τοῖς
ρογ μαθηταῖς αὐτοῦ. καθίσατε ὧδε ἕως ἀ
ς πελθὼν προσεύξομαι. καὶ παραλαμβά
νει τὸν πέτρον καὶ τὸν ἰάκωβον καὶ ἰωάννην
μεθ᾽ ἑαυτοῦ, καὶ ἤρξατο ἐκθαμβεῖσθαι καὶ
ροδ ἀδημονεῖν. *καὶ λέγει αὐτοῖς. περίλυ
δ πός ἐστιν ἡ ψυχή μου ἕως θανάτου. μεί
ροε νατε ὧδε καὶ γρηγορεῖτε. *καὶ προελ
α θὼν μικρὸν, ἔπεσεν ἐπὶ τῆς γῆς καὶ
προσηύχετο, ἵνα εἰ δυνατόν ἐστι παρέλ
θῃ ἀπ᾽ αὐτοῦ ἡ ὥρα. καὶ ἔλεγεν, ἀββᾶ ὁ
πατήρ, πάντα δυνατά σοι, παρένε
ρος γκε τὸ ποτήριον ἀπ᾽ ἐμοῦ τοῦτο. *ἀλλ᾽
α οὐ τί ἐγὼ θέλω, ἀλλὰ τί σύ. *καὶ ἔρ
ροζ χεται καὶ εὑρίσκει αὐτοὺς καθεύδοντας.
β καὶ λέγει τῷ πέτρῳ. Σίμων καθεύδεις;
οὐκ ἴσχυσας μίαν ὥραν γρηγορῆσαι;
γρηγορεῖτε καὶ προσεύχεσθε, ἵνα μὴ εἰ
σέλθητε εἰς πειρασμόν. *τὸ μὲν πνεῦ
ροη μα πρόθυμον, ἡ δὲ σὰρξ ἀσθενής. *καὶ
δ πάλιν ἀπελθὼν προσηύξατο, τὸν αὐ
ροθ τὸν λόγον εἰπών. καὶ ὑποστρέψας εὗ
ς ρεν αὐτοὺς πάλιν καθεύδοντας. ἦ
σαν γὰρ οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν βεβαρημέ
νοι, καὶ οὐκ ᾔδεισαν τί αὐτῷ ἀποκριθῶ
σι. καὶ ἔρχεται τὸ τρίτον. καὶ λέγει αὐ
τοῖς. καθεύδετε τὸ λοιπὸν καὶ ἀναπαύ
ρπ εσθε. *ἀπέχει, ἦλθεν ἡ ὥρα, ἰδοὺ παρα
δ δίδοται ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὰς χεῖ
ρας τῶν ἁμαρτωλῶν. ἐγείρεσθε ἄγωμεν.
ἰδοὺ ὁ παραδιδούς με ἤγγικε. *καὶ εὐ
θέως

Amen dico uobis, post hac non bibam de fructu uitis, usque ad diem illum, cum illud bibero nouum in regno dei. Et cū hymnū dixissent, exierunt in montem oliuarum. Et dicit illis Iesus: Om̄es offendiculum patiemini propter me in nocte hac, quia scriptū est: Percutiam pastorē, & dispergentur oues. Sed posteaquam resurrexero, præcedam uos in Galilæā. Petrus autem dixit illi: Etiam si omnes offendiculū passi fuerint, at nō ego. Et dicit illi Iesus: Amen dico tibi, qđ hodie in nocte hac, priusquā bis gallus cecinerit, ter abnegabis me. At ille uehementius dicebat: Imò si me oportuerit commori tibi, non te abnegabo. Similiter autem & omnes dicebant. Et ueniunt in locum, cuius nomen Gethsemani, & dicit discipulis suis: Sedete hic, donec digressus orauero. Et assumit Petrum, & Iacobum, & Iohannem secum, cœpitq́ expauescere & angi. Et dicit illis: Dolore afficitur anima mea usque ad mortem: manete hic & uigilate. Et progressus paululū, prostratus est in terram & orauit, ut si possibile esset, trāsiret à se hora, & dicebat: Abba pater, omnia possibilia sunt tibi, aufer poculum à me hoc. Veruntamen nō quid ego uelim, sed quid tu. Et uenit, & offendit eos dormientes, dicitq́ Petro: Simō dormis? nō potuisti unam horam uigilare? Vigilate, & orate, ne ueniatis in tentationem. Spiritus quidem promptus, at caro infirma. Et rursum digressus orabat, & eundem dixit sermonem. Et reuersus offendit illos rursum dormiētes. erant enim oculi eorū grauati: neq́ sciebant quid illi responderent. Et uenit tertio, dicitque illis: Dormite posthac & requiescite. Sufficit. Venit hora, ecce traditur filius hominis in manus peccatorum. Surgite eamus. Ecce qui prodit me, appropinquat. Et continuo

Amē dico uobis: quod iam non bibam de hoc genimine uitis usq́ in diem illum: cum illud bibā nouum in regno dei. Et hymno dicto exierunt in montem Oliuarum. Et ait eis Iesus. Om̄es scandalizabimini in me in nocte ista: quia scriptū est: Percutiam pastorem: & dispergentur oues. Sed postquam resurrexero, præcedam uos in Galilæā. Petrus autem ait illi: Et si om̄es scādalizati fuerint: sed nō ego. Et ait illi Iesus: Amē dico tibi: quia tu hodie in hac nocte priusq́ bis gallus uocē dederit, ter me es negaturus. At ille amplius loquebat̄: Et si oportuerit me simul cō mori tibi: non te negabo. Similiter autē & omnes dicebant. Et ueniunt in prædium cui nomē Gethsemani: & ait discipulis suis: Sedete hic donec orem. Et assumit Petrum & Iacobum & Ioannem secum: & cœpit pauere & tedere. Et ait illis: Tristis est anima mea usq́ ad mortem. Sustinete hic & uigilate. Et cum processisset paululū procidit super terram: & orabat ut si fieri posset, transiret ab eo hora: & dixit: Abba pater, omnia tibi possibilia sunt: transfer calicem hunc a me: sed non quod ego uolo, sed quod tu. Et uenit & inuenit eos dormientes: Et ait Petro: Simon dormis? non potuisti una hora uigilare? Vigilate & orate ut non intretis in tentationem. Spiritus quidem promptus est: caro autem infirma. Et iterum abiens, orauit eundem sermonem dicens. Et reuersus denuo inuenit eos dormientes. Erant enim oculi eorum grauati: & ignorabant quid responderent ei. Et uenit tertio, & ait illis: Dormite iam & requiescite. Sufficit. Venit hora: ecce filius hominis tradetur in manus peccatorum: Surgite eamus. Ecce qui me tradet, prope est. Et adhuc

ρπα θέως ἔτι αὐτοῦ λαλοῦντος παραγίνεται
α ἰούδας εἷς ὢν τῶν δώδεκα, καὶ μετ᾽ αὐ
τοῦ ὄχλος πολὺς μετὰ μαχαιρῶν
καὶ ξύλων παρὰ τῶν ἀρχιερέων καὶ
τῶν γραμματέων καὶ τῶν πρεσβυ/
ρπβ τέρων. * Δεδώκει δὲ ὁ παραδιδοὺς
β αὐτὸν σύσσημον αὐτοῖς, λέγων. ὃν
ἂν φιλήσω, αὐτός ἐστι, κρατήσατε
αὐτὸν καὶ ἀπαγάγετε ἀσφαλῶς.
καὶ ἐλθὼν, εὐθέως προσελθὼν αὐ/
τῷ, λέγει αὐτῷ, ῥαββεὶ ῥαββεὶ, καὶ
κατεφίλησεν αὐτόν. οἱ δὲ ἐπέβα/
λον ἐπ᾽ αὐτὸν τὰς χεῖρας αὐτῶν, καὶ
ρπγ ἐκράτησαν αὐτόν. * Εἷς δέ τις τῶν
α παρεστηκότων σπασάμενος τὴν μά
χαιραν, ἔπαισε τὸν δοῦλον τοῦ ἀρ/
χιερέως, καὶ ἀφεῖλεν αὐτοῦ τὸ ὠ/
ρπδ τίον. * καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς, εἶ
α πεν αὐτοῖς. ὡς ἐπὶ λῃστὴν ἐξήλθετε
μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων συλλα
βεῖν με, καθημέραν ἤμην πρὸς ὑ/
μᾶς ἐν τῷ ἱερῷ διδάσκων, καὶ οὐκ
ρπε ἐκρατήσατέ με. * Ἀλλ᾽ ἵνα πληρω
ε θῶσιν αἱ γραφαί. καὶ ἀφέντες αὐ/
ρπϛ τὸν πάντες ἔφυγον. * καὶ εἷς τις νεα
ι νίσκος ἠκολούθει αὐτῷ περιβεβλη/
μένος σινδόνα ἐπὶ γυμνοῦ, καὶ κρα/
τοῦσιν αὐτὸν οἱ νεανίσκοι. ὁ δὲ κα/
ταλιπὼν τὴν σινδόνα, γυμνὸς ἔφυ
ρπζ γεν ἀπ᾽ αὐτῶν. * καὶ ἀπήγαγον
α τὸν Ἰησοῦν πρὸς τὸν ἀρχιερέα. καὶ
συνέρχονται αὐτῷ πάντες οἱ ἀρ/
χιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι καὶ οἱ γραμ
ρπη ματεῖς. * καὶ ὁ πέτρος ἀπὸ μα/
δ κρόθεν ἠκολούθησεν αὐτῷ, ἕως ἔσω
εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ ἀρχιερέως, καὶ
ἦν συγκαθήμενος μετὰ τῶν ὑπη/
ρετῶν καὶ θερμαινόμενος πρὸς τὸ
ρπθ φῶς. * οἱ δὲ ἀρχιερεῖς καὶ ὅλον τὸ συ
β νέδριον ἐζήτουν κατὰ τοῦ Ἰησοῦ μαρ/
τυρίαν, εἰς τὸ θανατῶσαι αὐτὸν, καὶ
οὐχ εὕρισκον. πολλοὶ γὰρ ἐψευδο/
μαρτύρουν κατ᾽ αὐτοῦ, καὶ ἴσαι αἱ μαρ
ρϙ τυρίαι οὐκ ἦσαν. * καί τινες ἀναστάν/
ϛ τες ἐψευδομαρτύρουν κατ᾽ αὐτοῦ λέ
γοντες. ὅτι ἡμεῖς ἠκούσαμεν αὐτοῦ
λέγοντος, ὅτι ἐγὼ καταλύσω τὸν
ναὸν τοῦτον τὸν χειροποίητον, καὶ
διὰ τριῶν ἡμερῶν ἄλλον ἀχειρο/
ποίητον οἰκοδομήσω. καὶ οὐδὲ οὕ/
τως ἴση ἦν ἡ μαρτυρία αὐτῶν.
καὶ ἀναστὰς ὁ ἀρχιερεὺς εἰς τὸ μέ/
σον

nuo adhuc eo loquēte accedit Iu
das, qui erat unus è duodecim, &
cum illo turba multa cum gladijs
& fustibus à summis sacerdotibꝰ
& scribis & senioribus. Dederat
autem is qui prodebat eum, com
mune signum illis, dicens: Quen/
cunq; osculatus fuero, is est, com
prehendite illū, & abducite caute
Et cum uenisset, protinus accedit
ad illum, dicitq; ei: Rabbi rabbi,
ac deosculatus est eum. Illi uero
iniecerunt in illum manus suas,
& comprehenderūt eum. Vnus
autem quispiam astantiū educto
gladio percussit seruum summi sa
cerdotis, & amputauit eius auri/
culam. Et respōdens Iesus dixit il/
lis: Tanq̄ ad latronem existis cū
gladijs ac fustibus ad cōprehen/
dendū me, quotidie eram apud
uos in templo docens, & nō com
prehendistis me, sed ista fiunt ut
impleantur scripturæ. Et relicto il
lo omnes fugerunt. Et unusquis/
piam adolescentulus sequebatur
illū circūamictus sindone sup nu/
dum, & cōprehenderūt illū adole
scentuli. Ille uero relicta sindone
nudus effugit ab illis. Et abduxe=
runt Iesum ad summū sacerdotē.
Et cōueniunt cum illo omēs sum
mi sacerdotes & seniores & scri/
bæ. Et Petrus eminus sequebatur
illū donec uenisset in atriū summi
sacerdotis, & erat sedēs unà cum
ministris, & calefiebat ad lumen.
Sūmi uero sacerdotes & totū con
cilium quærebāt aduersus Iesum
testimoniū, ut morti traderent eū
nec inueniebāt. Nam multi falsū
testimoniū dixerant aduersus illū
nec erant satis idonea testimonia
Et quidā assurgebant & falsum te
stimoniū ferebant aduersus illū,
dicentes: Nos audiuimus eum di
centem: Ego diruam templū hoc
quod est manibus factum, & tri/
bus diebus aliud sine manibus fa
ctum extruā. Et ne sic quidem sa/
tis idonea erāt testimonia illorū.
Et surgēs summꝰ sacerdos in me/
dium,

adhuc eo loquēte, uenit Iu/
das scarioth unus de duo/
decim: & cū eo turba mul/
ta: cum gladijs & lignis mis/
si a summis sacerdotibus &
scribis & senioribus. De/
derat autem traditor eis si/
gnum, dicens: Quencun/
que osculatus fuero, ipse
est, tenete eum & ducite cau
te. Et cum uenisset, statim
accedens ad eum, ait: Aue
rabbi: & osculatus est eum.
At illi manus iniecerunt in
Iesum, & tenuerunt eum.
Vnus autem quidam de cir
cunstantibus educens gla/
dium: percussit seruū sum/
mi sacerdotis: & amputauit
illi auriculā. Et respondens
Iesus, ait illis: Tanq̄ ad la/
tronem existis cum gladijs
& lignis comprehēdere me:
quotidie eram apud uos in
templo docēs: & non me te/
nuistis. Sed ut impleantur
scripturæ. Tunc discipuli e/
ius relinquentes eū, omnes
fugerunt, Adolescēs autem
quidam sequebatur eum,
amictus sindone super nu/
do: & tenuerunt eum. At il/
le reiecta sindone, nudus
profugit ab eis. Et adduxe/
runt Iesum ad summum sa
cerdotem: & conuenerūt o/
mnes sacerdotes & scribæ
& seniores. Petrus autem a
longe secutus est eum usq;
intro in atrium summi sa/
cerdotis: & sedebat cum mi
nistris ad ignem: & calefa/
ciebat se. Summi uero sa/
cerdotes & omne cōcilium
quærebāt aduersus Iesum
testimonium: ut eum morti
traderent: nec inueniebant.
Multi autē falsum testimo/
nium dicebāt aduersus eū:
& conuenientia testimonia
non erant. Et quidam sur/
gētes, falsum testimonium
ferebant aduersus eum, di/
centes: Quoniā nos audi/
uimus eum dicētē: Ego dis/
soluā templū hoc manufa/
ctum: & post triduū aliud
non manufactū ædificabo.
Et non erat cōueniens testi/
monium illorum. Et exur/
gens summꝰ sacerdos in me
i 4 dium

σον ἐπηρώτησε τὸν Ἰησοῦν λέγων.
οὐκ ἀποκρίνῃ οὐδέν; τί οὗτοί σου κα/
ταμαρτυροῦσιν; ὁ δὲ ἐσιώπα, καὶ οὐ/
δὲν ἀπεκρίνατο. πάλιν ὁ ἀρχιερεὺς
ἐπηρώτα αὐτόν, καὶ λέγει αὐτῷ. σὺ εἶ
ὁ χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ εὐλογητοῦ; ὁ δὲ Ἰη
ρϙα σοῦς εἶπεν, ἐγώ εἰμι. * καὶ ὄψεσθε
α τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου καθήμενον ἐκ
δεξιῶν τῆς δυνάμεως, καὶ ἐρχόμενον
ρϙβ μετὰ τῶν νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ. * ὁ
ς δὲ ἀρχιερεὺς διαρρήξας τοὺς χιτῶ/
ρϙγ νας αὐτοῦ, λέγει. * τί ἔτι χρείαν ἔχο
β μεν μαρτύρων; ἠκούσατε τῆς βλα/
σφημίας. τί ὑμῖν φαίνεται; οἱ δὲ πάν
τες κατέκριναν αὐτὸν εἶναι ἔνοχον θα
ρϙδ νάτου. * καὶ ἤρξαντό τινες ἐμπτύειν
α αὐτῷ, καὶ περικαλύπτειν τὸ πρόσωπον
αὐτοῦ, καὶ κολαφίζειν αὐτόν, καὶ λέ/
γειν αὐτῷ, προφήτευσον. καὶ οἱ ὑπη
ρέται ῥαπίσμασιν αὐτὸν ἔβαλλον.
ρϙε * καὶ ὄντος τοῦ πέτρου ἐν τῇ αὐλῇ κά μζ
α τω, ἔρχεται μία τῶν παιδισκῶν τοῦ
ἀρχιερέως, καὶ ἰδοῦσα τὸν πέτρον
θερμαινόμενον, ἐμβλέψασα αὐτῷ
λέγει. καὶ σὺ μετὰ τοῦ ναζαρηνοῦ Ἰη/
σοῦ ἦσθα; ὁ δὲ ἠρνήσατο, λέγων. οὐκ
ρϙς οἶδα, οὐδὲ ἐπίσταμαι τί λέγεις. *καὶ
α ἐξῆλθεν ἔξω εἰς τὸ προαύλιον. καὶ ἀ/
λέκτωρ ἐφώνησε. καὶ ἡ παιδίσκη ἰδοῦ
σα αὐτόν, πάλιν ἤρξατο λέγειν τοῖς
παρεστηκόσιν. ὅτι οὗτος ἐξ αὐτῶν ἐστίν.
ὁ δὲ πάλιν ἠρνεῖτο. καὶ μετὰ μικρὸν
πάλιν οἱ παρεστῶτες ἔλεγον τῷ πέ/
τρῳ. ἀληθῶς ἐξ αὐτῶν εἶ, καὶ γὰρ γα/
λιλαῖος εἶ, καὶ ἡ λαλιά σου ὁμοιάζει.
ὁ δὲ ἤρξατο ἀναθεματίζειν καὶ ὀμνύ/
ειν, ὅτι οὐκ οἶδα τὸν ἄνθρωπον τοῦτον
ὃν λέγετε. καὶ ἐκ δευτέρου ἀλέκτωρ
ρϙζ ἐφώνησε. * καὶ ἀνεμνήσθη ὁ πέτρος
β τοῦ ῥήματος οὗ εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς.
ὅτι πρὶν ἀλέκτορα φωνῆσαι δίς, ἀ/
παρνήσῃ με τρίς, καὶ ἐπιβαλὼν ἔ/
ρϙη κλαιε. * καὶ εὐθέως ἐπὶ τὸ πρωὶ
η συμβούλιον ποιήσαντες οἱ ἀρχιε/
ρεῖς μετὰ τῶν πρεσβυτέρων καὶ γραμ/
ματέων, καὶ ὅλον τὸ συνέδριον.
ρϙθ * Δήσαντες τὸν Ἰησοῦν ἀπήνεγκαν
α καὶ παρέδωκαν τῷ πιλάτῳ. * καὶ
σ ἐπηρώτησεν αὐτὸν ὁ πιλᾶτος. σὺ εἶ
α ὁ βασιλεὺς τῶν ἰουδαίων; ὁ δὲ ἀποκρι
σα θεὶς εἶπεν αὐτῷ. σὺ λέγεις. *καὶ κα
δ τηγόρουν αὐτοῦ οἱ ἀρχιερεῖς πολλά.
ὁ δὲ πι

dium, interrogabat Iesum dicēs: Non respondes quicq̃? Quid isti aduersum te dicunt testimonia? At ille tacebat, neque quicquàm respōdebat. Rursum summus sacerdos interrogauit, & dicit illi: Tu es ille Christus, filius benedicti? Iesus autem dixit: Ego sum: & uidebitis filium hominis sedentem à dextris uirtutis, & uenientem in nubibus cœli. Summus autē sacerdos dilaceratis uestibus suis dixit: Quid præterea opus habemus testib⁹? Audistis blasphemiam. Quid uobis uidetur? Illi uero omnes condemnauerunt eum esse reum mortis. Et cœperunt quidam conspuere in eum, & obuelare faciem illius, & colaphis eum cædere, & dicere illi: Diuina. Ac ministri alapas illi impingebant. Et cum esset Petrus in atrio inferi⁹, uenit una ancillarū summi sacerdotis, cūq̃ uidisset Petrum calefacientem se, intuita illum, dicit: Et tu cum Nazareno Iesu fuisti? At ille negauit, dicens: Non noui, neq̃ scio quid dicas. Et exiuit foras in uestibulum, & gallus cecinit. Et ancilla cum uidisset eū, rursum cœpit dicere his qui astabant: Hic ex illis est. At ille rursum negabat, ac paulo post iterum, qui astabant, dicebant Petro: Vere ex illis es, nam, & Galilæus es, & loquela tua conuenit. At ille cœpit execrari ac deierare, non noui hominem istum de quo dicitis. Et iterum gallus cecinit. Recordatusq̃ est Petrus uerbi quod dixerat illi Iesus: Priusq̃ gallus cecinerit bis, abnegabis me ter, cœpitq̃ flere.

Et confestim diluculo concilio inito summi sacerdotes cū senioribus & scribis ac toto consessu uinctum Iesum abduxerunt, tradideruntq̃ Pilato. Et interrogauit eum Pilatus: Tu es ille rex Iudæorum? At ille respondens, dixit illi: Tu dicis. Et accusabant eum summi sacerdotes de multis.

Pilatus

diū: interrogauit Iesum, dicens: Nō respondes quicq̃ ad ea quæ tibi obijciunt ab his? Ille autem tacebat, & nihil respōdit. Rursum summus sacerdos interrogabat eum, & dixit ei: Tu es Christus filius dei benedicti? Iesus autē dixit illi: Ego sum. Et uidebitis filium hominis sedentem a dextris uirtutis dei: & uenientem cum nubibus cœli. Sūmus autem sacerdos scindens uestimenta sua, ait: Quid adhuc desideram⁹ testes? Audistis blasphemiam. Quid uobis uidetur. Qui omnes condemnauerunt eum esse reum mortis. Et cœperunt quidam cōspuere eū: & uelare faciē eius: & colaphis eū cædere: & dicere ei: Prophetiza. Et ministri alapis eum cædebant. Et cū esset Petrus in atrio deorsum: uenit una ex ancillis summi sacerdotis: & cū uidisset Petrū calefacientē se: aspiciens illū, ait: Et tu cum Iesu Nazareno eras? At ille negauit, dicēs: Neq̃ scio neq̃ noui quid dicas. Et exijt foras ante atrium: & gallus cantauit. Rursus autem cum uidisset illum ancilla, cœpit dicere circunstantibus: quia hic ex illis est. At ille iterum negauit. Et post pusillum rursus qui astabant, dicebant Petro: Vere ex illis es: nam & Galilæus es. Ille autem cœpit anathematizare & iurare: quia nescio hominem istum quem dicitis: & statim gallus iterum cantauit. Et recordat⁹ est Petrus uerbi quod dixerat ei Iesus: priusquam gallus cantet bis, ter me negabis: & cœpit flere.

XV. Et cōfestim mane consilium facientes summi sacerdotes cum senioribus & scribis & uniuerso concilio uincientes Iesum duxerunt & tradiderunt Pilato. Et interrogauit eum Pilatus: Tu es rex Iudæorum? At ille respōdens, ait illi: Tu dicis. Et accusabant eum summi sacerdotes in multis.

Pilatus

ὁ δὲ πιλᾶτος πάλιν ἐπηρώτησεν
αὐτὸν, λέγων. οὐκ ἀποκρίνῃ οὐδέν;
ἴδε πόσα σου καταμαρτυροῦσιν. ὁ
δὲ Ἰησοῦς οὐκ ἔτι οὐδὲν ἀπεκρίθη, ὥστε
σβ θαυμάζειν τὸν πιλᾶτον. *κατὰ δὲ
β ἑορτὴν ἀπέλυεν αὐτοῖς ἕνα δέσμιον
σγ ὅνπερ ᾐτοῦντο. *ἦν δὲ ὁ λεγόμενος
δ βαραββᾶς, μετὰ τῶν συστασιαστῶν
δεδεμένος, οἵτινες ἐν τῇ στάσει φό/
νον πεποιήκεισαν. καὶ ἀναβοήσας ὁ
ὄχλος, ἤρξατο αἰτεῖσθαι, καθὼς ἀεὶ
ἐποίει αὐτοῖς. ὁ δὲ πιλᾶτος ἀπεκρίθη
αὐτοῖς, λέγων. θέλετε ἀπολύσω ὑ/
μῖν τὸν βασιλέα τῶν ἰουδαίων; ἐγί/
νωσκε γὰρ, ὅτι διὰ φθόνον παραδεδώ
σδ κεισαν αὐτὸν οἱ ἀρχιερεῖς. *οἱ δὲ ἀρ
α χιερεῖς ἀνέσεισαν τὸν ὄχλον, ἵνα
μᾶλλον τὸν βαραββᾶν ἀπολύσῃ αὐ
σε τοῖς. *ὁ δὲ πιλᾶτος ἀποκριθεὶς πά/
α λιν, εἶπεν αὐτοῖς, τί οὖν θέλετε ποιή
σω, ὃν λέγετε βασιλέα τῶν ἰουδαίων;
οἱ δὲ πάλιν ἔκραξαν, σταύρωσον αὐ
τόν. ὁ δὲ πιλᾶτος ἔλεγεν αὐτοῖς. τί
γὰρ κακὸν ἐποίησεν; οἱ δὲ περισσοτέ
σς ρως ἔκραξαν. σταύρωσον αὐτόν. *ὁ
α δὲ πιλᾶτος βουλόμενος τῷ ὄχλῳ τὸ
ἱκανὸν ποιῆσαι, ἀπέλυσεν αὐτοῖς
τὸν βαραββᾶν, καὶ παρέδωκε τὸν Ἰη
σζ σοῦν φραγελλώσας, ἵνα σταυρωθῇ. *οἱ
ς δὲ στρατιῶται ἀπήγαγον αὐτὸν ἔσω τῆς
αὐλῆς, ὅ ἐστι πραιτώριον, καὶ συγκα/
λοῦσιν ὅλην τὴν σπεῖραν, καὶ ἐνδύου
σιν αὐτὸν πορφύραν, καὶ περιτιθέα/
σιν αὐτῷ πλέξαντες ἀκάνθινον στέ/
φανον, καὶ ἤρξαντο ἀσπάζεσθαι αὐ/
τόν. χαῖρε βασιλεῦ τῶν ἰουδαίων.
ση *καὶ ἔτυπτον αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν
α καλάμῳ. καὶ ἐνέπτυον αὐτῷ. καὶ τι/
θέντες τὰ γόνατα προσεκύνουν αὐ/
τῷ. καὶ ὅτε ἐνέπαιξαν αὐτῷ, ἐξέδυ/
σαν αὐτῷ τὴν πορφύραν, καὶ ἐνέδυ
σθ σαν αὐτὸν τὰ ἱμάτια τὰ ἴδια. *καὶ
α ἐξάγουσιν αὐτὸν, ἵνα σταυρώσωσιν αὐ
τόν. καὶ ἀγγαρεύουσι παράγοντά τινα
σίμωνα κυρηναῖον, ἐρχόμενον ἀπὸ
ἀγροῦ, τὸν πατέρα ἀλεξάνδρου καὶ ῥού
σι φου, ἵνα ἄρῃ τὸν σταυρὸν αὐτοῦ. *καὶ
α φέρουσιν αὐτὸν ἐπὶ γολγοθᾶ τόπον,
ὅ ἐστι μεθερμηνευόμενον, κρανίου τό
σια πος. *καὶ ἐδίδουν αὐτῷ πιεῖν ἐσ/
δ μυρνισμένον οἶνον. ὁ δὲ οὐκ ἔλαβε.
σιβ *καὶ σταυρώσαντες αὐτὸν, διεμέρι/
α ζον τὰ

Pilatus aũt rursus interrogauit il/
lum, dicens: Non respondes quic
quã? ecce quàm multa aduersus
te testantur? Iesus aũt deinde ni/
hil respõdit, adeo ut admiraretur
Pilatus. Cæterũ in festo dimitte/
bat illis unum uinctũ, quencunque
postulassent. Erat autem qui dice
batur Barabbas, qui cum seditio/
nis autoribus fuerat uinctus, qui
per seditionẽ cædem patrauerant
Et cum acclamasset turba, cœpit
flagitare, ut faceret quemadmodũ
semper fecerat ipsis. Pilatus autẽ
respõdit eis, dicens: Vultis dimit/
tam uobis regẽ illum Iudæorũ?
Sciebat enim quod propter inui/
diam tradidissent illum summi sa
cerdotes. Summi uero sacerdo/
tes concitauerunt turbam, ut po/
tius Barabbam dimitteret ipsis.
Pilatus autẽ respondens rursum,
ait illis: Quid igitur uultis faciã
ei, quem dicitis regem Iudæorũ?
At illi rursum clamauerunt: Cru/
cifige istum. Pilatus aũt dicebat il
lis: Quid eñ mali fecit? At illi ue/
hementius clamauerũt: Crucifige
eum. Pilatus uero uolẽs turbæ fa
cere satis, dimisit illis Barabbã, &
tradidit Iesum flagellatũ, ut cruci/
figeretur. Milites aũt abduxerunt
eum intrò in atriũ, quod est præ/
torium, & conuocant totam co/
hortem, & induunt illũ purpura,
& circũponunt ei contextam spi/
nis coronã, & cœperũt salutare il
lum: Aue rex Iudæorũ. & uerbera
bant illius caput arundine, & in/
spuebãt in illũ, & positis genibus
adorabant illũ. Et cum illusissent
ei, exuerunt eũ purpura, & indue
runt illũ uestibus proprijs: & edu
cunt eũ, ut crucifigerent eũ. Et co/
egerunt prætereuntẽ quendã Si/
monẽ Cyrenensem, qui ueniebat
ex agro, patrẽ Alexandri & Rufi,
ut tolleret crucẽ eius. Et ducũt eũ
in Golgotha locũ, quod est, si interp̃/
teris, caluariæ loc⁹: & dederũt illi
bibere myrrhatũ uinũ, sed ille nõ
sũpsit. Cũque crucifixissent eũ, parti
ti sunt

Pilatus autẽ rursum inter/
rogauit eum, dicens: Nõ re
spondes quicquam? Vide
in quantis te accusant. Ie/
sus autem amplius nihil re
spondit, ita ut miraretur Pi
latus. Per diem autẽ festum
solebat dimittere illis unũ
ex uinctis quencunque pe/
tissent. Erat autem qui di/
cebatur Barrabas: qui cum
seditiosis erat uinctus: qui
in seditione fecerat homici/
dium. Et cum ascẽdisset tur
ba: cœpit rogare sicut sem/
per faciebat illis. Pilatus au
tem respondit eis & dixit:
Vultis dimittam uobis re/
gem Iudeorum? Sciebat e/
nim quod per inuidiã tradi
dissent eum summi sacerdo
tes. Põtifices autẽ cõcitaue/
runt turbã, ut magis Barra
bam dimitteret eis. Pilatus
autẽ iterũ respondens, ait il
lis: Quid ergo uultis faciã
regi Iudeorũ? At illi iterum
clamauerunt: Crucifige eũ:
Pilatus uero dicebat illis:
Quid enim mali fecit? At
illi magis clamabant: Cru/
cifige eum. Pilatus autem
uolens populo satisfacere,
dimisit illis Barrabã: & tra/
didit Iesum flagellis cæsum
ut crucifigeret. Milites au/
tem duxerunt eum in atriũ
prætorij: & conuocant totã
cohortem: & induunt eum
purpura: & imponũt ei ple/
ctentes spineam coronã: &
cœperũt salutare eum: Aue
rex Iudæorum. Et percutie
bant caput eius harundine
& conspuebant eum: & po/
nentes genua, adorabãt eũ.
Et postquam illuserunt ei,
exuerunt illum purpura: &
induerunt eum uestimẽtis
suis: & educũt illum, ut cru
cifigerent eum. Et angaria/
uerunt prætereuntem quẽ/
piam Simonẽ Cyreneũ ue/
nientem de uilla, patrẽ Ale/
xãdri & Rufi: ut tolleret cru
cem eius. Et perducunt illũ
in Golgotha locũ: quod est
interpretatũ, Caluariæ lo/
cus. Et dabãt ei bibere myr/
rhatum uinũ: & nõ accepit.
Et crucifigẽtes eum, diuise/
runt

μη περὶ τῆς αἰτήσεως τοῦ σώματος τοῦ κυρίου.

ζομ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, βάλλοντες κλῆ
σιγ ρομ ἐπ' αὐτὰ, τίς τί ἄρῃ. * Ην δὲ ὥρα
α τρίτη καὶ ἐσαύρωσαμ αὐτόμ. * καὶ ἦμ
σιδ ἡ ἐπιγραφὴ τῆς αἰτίας αὐτοῦ ἐπιγε
α γραμμένη. ὁ βασιλεὺς τῶν ἰουδαίωμ.
σιε * καὶ σὺν αὐτῷ σαυροῦσι δύο λῃστὰς
α ἕνα ἐκ δεξιῶμ, καὶ ἕνα ἐξ εὐωνύμωμ
σις αὐτοῦ. * καὶ ἐπληρώθη ἡ γραφὴ, ἡ λέ
η γουσα. καὶ μετὰ ἀνόμωμ ἐλογίσθη.
σιζ * καὶ οἱ παραπορευόμενοι ἐβλασφή/
ς μουμ αὐτὸν, κινοῦντες τὰς κεφαλὰς αὐ
τῶμ, καὶ λέγοντες. οὐαὶ ὁ καταλύωμ
τὸμ ναὸμ, καὶ ἐν τρισὶμ ἡμέραις οἰκο/
δομῶμ, σῶσομ σεαυτὸμ, καὶ κατάβα
σιη ἀπὸ τοῦ σαυροῦ. * Ομοίως καὶ οἱ ἀρχιε/
β ρεῖς ἐμπαίζοντες πρὸς ἀλλήλους με/
τὰ τῶν γραμματέωμ, ἔλεγομ. ἄλ/
λους ἔσωσεμ, ἑαυτὸμ οὐ δύναται σῶ/
σαι. ὁ χριστὸς ὁ βασιλεὺς τοῦ ἰσραὴλ
καταβάτω νῦν ἀπὸ τοῦ σαυροῦ, ἵνα ἴδω
σιθ μεν καὶ πιστεύσωμεμ. * καὶ οἱ συνε/
β σαυρωμένοι αὐτῷ ὠνείδιζομ αὐτόμ.
σκ * γενομένης δὲ ὥρας ἕκτης, σκότος
β ἐγένετο ἐφ' ὅλην τὴν γῆν, ἕως ὥρας
σκα ἐννάτης. * καὶ τῇ ὥρᾳ τῇ ἐννάτῃ ἐ/
ς βόησεμ ὁ Ιησοῦς φωνῇ μεγάλῃ, λέ/
γωμ. ἐλωὶ, ἐλωὶ, λαμὰ σαβαχθανί.
ὅ ἐστι, μεθερμηνευόμενομ, ὁ θεός μου,
ὁ θεός μου, εἰς τί με ἐγκατέλιπες. καὶ
τινὲς τῶν παρεστηκότωμ ἀκούσαντες, ἔλε
σκβ γομ. ἰδοὺ ἡλίαμ φωνεῖ. * Δραμὼμ δὲ
β εἷς, καὶ γεμίσας σπόγγομ ὄξους περι
θείς τε καλάμῳ, ἐπότιζεμ αὐτὸμ, λέ
σκγ γωμ. * Αφετε, ἴδωμεμ εἰ ἔρχεται ἡ/
α λίας καθελεῖμ αὐτόμ. ὁ δὲ Ιησοῦς ἀ/
φεὶς φωνὴν μεγάλην, ἐξέπνευσε.
σκδ * καὶ τὸ καταπέτασμα τοῦ ναοῦ ἐσχί
β σθη εἰς δύο ἀπὸ ἄνωθεμ ἕως κάτω.
σκε * ἰδὼμ δὲ ὁ κεντυρίωμ, ὁ παρεστηκὼς ἐξ
ε ἐναντίας αὐτοῦ, ὅτι οὕτω κράξας ἐξέ
πνευσεμ, εἶπεμ. ἀληθῶς ὁ ἄνθρωπος
σκς οὗτος υἱὸς ἦμ θεοῦ. * Ησαμ δὲ καὶ γυ
ς ναῖκες, ἀπὸ μακρόθεμ θεωροῦσαι, ἐν
αἷς ἦμ μαρία ἡ μαγδαληνὴ, καὶ μα/
ρία ἰακώβου τοῦ μικροῦ, καὶ ἰωσῆ μη/
τὴρ, καὶ σαλώμη, αἳ καὶ ὅτε ἦμ ἐν
τῇ γαλιλαίᾳ, ἠκολούθουμ αὐτῷ, καὶ
διηκόνουμ αὐτῷ, καὶ ἄλλαι πολλαὶ
αἱ συναναβᾶσαι αὐτῷ εἰς ἱερο/
σκζ σόλυμα. * καὶ ἤδη ὀψίας γενο/ μη
α μένης, ἐπεὶ ἦμ παρασκευὴ, ὅ ἐστι προ/
σάββατομ, ἦλθεμ ἰωσὴφ ὁ ἀπὸ ἀριμα
θαίας

ti sunt uestimenta eius, mittentes
sortem super illa, quis quid tolle/
ret. Erat aũt hora tertia, & crucifi/
xerunt eum. Et erat inscriptio cau
sæ illius inscripta: Rex Iudæorũ.
Et cum eo crucifigunt duos latro
nes: unũ à dextris, & alterũ à sini/
stris eius. Et impleta est scriptura,
quæ dicit: Et cum iniquis deputa/
tus est. & qui præteribant, conui/
ciabantur illi, mouẽtes capita sua
ac dicẽtes: Væ qui demoliris tem
plum, & in tribus diebus extruis.
serua teipsum, & descende de cru
ce. Similiter & summi sacerdotes
illudentes inter sese cũ scribis, di/
cebant: Alios seruauit, seipsum ser
uare non potest. Christus ille rex
Israel descendat nunc de cruce, ut
uideamus & credam⁹. Et qui cru/
cifixi fuerant cũ illo, probra iacie/
bant in eum. Cũ uero facta esset
hora sexta, tenebræ ortæ sunt sup
totam terrã, usq; ad horam nonã.
Et hora nona clamauit Iesus uo/
ce magna, dicẽs: Eloi, eloi, lama sa
bachthani. qđ est, si quis interpre
tetur, Deus meus, deus meus, cur
me deseruisti? Et quidã astantiũ
cũ audissent, dicebant: Ecce Heliã
uocat. Accurrit autẽ quidã, & im
pleta spõgia aceto, impositaq; ha
rundini, porrexit illi potũ, dicens:
Sinite, uideam⁹ an uenturus sit He
lias, ad deponendũ eũ. Iesus autẽ
emissa uoce magna, expirauit. Et
uelũ tẽpli scissum est in duas par=
tes, à sũmo usq; ad imũ. Cũ uidis/
set aũt centurio, qui astabat ex ad
uerso illi, ꝙ sic emisso clamore ex
pirasset, dixit: Vere homo hic fili/
us erat dei. Erant aũt & mulieres
è longinquo spectãtes, inter quas
erat Maria magdalene, & Maria
Iacobi parui, & Iose mater, & Sa/
lome, quæ etiã cũ esset in Galilæa
secutæ fuerant illũ, & ministraue/
rant ei, aliæq; cõplures quæ simul
ascenderãt cũ eo Hierosolymã. & Et
cũ iam uenisset uespera, qm̃ erat
parasceue, quæ ꝑcedit sabbatũ, ue
nit Ioseph ort⁹ ex ciuitate Arima
thæa,

runt uestimẽta eius: mitten
tes sortẽ super eis, quis qd
tolleret. Erat autẽ hora ter/
tia, & crucifixerũt eũ. Et erat
titulus causæ eius inscript⁹:
Rex iu deorũ. Et cũ eo cruci
figunt duos latrones: unũ a
dextris, & aliũ a sinistris e/
ius. Et impleta est scriptura
quæ dicit: Et cum iniquis re
putatus est. Et prætereũtes
blasphemabãt eum, mouẽ/
tes capita sua, & dicentes:
Vah qui destruis templum
dei: & in tribus dieb⁹ reædi
ficas. Saluũ fac teipsum de/
scendẽs de cruce. Similiter
& summi sacerdotes illudẽ
tes ad alterutrũ cum scribis
dicebãt: Alios saluos fecit,
seipsum nõ potest saluũ fa/
cere. Christus rex Israel de
scendat nũc de cruce, ut ui/
deamus & credam⁹. Et qui
cum eo crucifixi erãt, cõui/
ciabant ei. Et facta hora se/
xta, tenebræ factæ sunt per
totam terrã usq; in horã no
nam. Et hora nona excla/
mauit Iesus uoce magna,
dicẽs: Eloy eloi lãmaazab
thani: quod est interpreta/
tum: Deus meus, deus me/
us: ut quid dereliquisti me.
Et quidã de circũstantibus
audiẽtes, dicebãt: Ecce Heli
am uocat. Currẽs aũt unus
& implẽs spongiã aceto, cir/
cumponẽsq; calamo, potũ
dabat ei, dicẽs. Sinite uidea
mus si ueniat Helias ad de/
ponendũ eum. Iesus autem
emissa uoce magna expira/
uit. Et uelum tẽpli scissum
est in duo, a summo usq; de
orsum. Videns aũt Cẽturio
qui ex aduerso stabat: quia
sic clamãs expirasset ait: Ve
re hic homo filius dei erat.
Erant autem & mulieres de
longe aspiciẽtes: inter quas
erat Maria Magdalene, &
Maria Iacobi minoris, & Io
seph mater & Salome. Et cũ
esset in Galilæa, sequebãtur
eũ, & ministrabãt ei: & aliæ
multæ quæ simul cũ eo ascẽ
derãt Hierosolymã. Et cũ iã
sero esset factũ: qa erat para
sceue quod est ante sabba/
tũ, uenit Ioseph ab Arima/
thia

βαίας εὐσχήμων βουλευτής, ὃς καὶ αὐ
τὸς ἦν προσδεχόμενος τὴν βασι/
λείαν τοῦ θεοῦ, τολμήσας εἰσῆλθε
πρὸς πιλᾶτον, καὶ ἠτήσατο τὸ σῶ/
μα τοῦ ἰησοῦ. ὁ δὲ πιλᾶτος ἐθαύμα
σεν, εἰ ἤδη τέθνηκε, καὶ προσκαλεσά/
μενος τὸν κεντυρίωνα, ἐπηρώτησεν
αὐτὸν, εἰ πάλαι ἀπέθανε. καὶ γνοὺς
ἀπὸ τοῦ κεντυρίωνος, ἐδωρήσατο τὸ
σκη σῶμα τῷ ἰωσήφ. * καὶ ἀγοράσας
α σινδόνα, καὶ καθελὼν αὐτὸν ἐνείλη/
σε τῇ σινδόνι. καὶ κατέθηκεν αὐτὸν ἐν
μνημείῳ. ὃ ἦν λελατομημένον ἐκ
πέτρας. καὶ προσεκύλισε λίθον ἐπὶ
σκθ τὴν θύραν τοῦ μνημείου. * Η δὲ μαρία
ς ἡ μαγδαληνὴ καὶ μαρία ἰωσῆ ἐθεώ
σλ ρουν ποῦ τίθεται. * καὶ διαγενομέ
η νου τοῦ σαββάτου, μαρία ἡ μαγδα/
ληνὴ, καὶ μαρία ἰακώβου, καὶ σαλώ
μη, ἠγόρασαν ἀρώματα, ἵνα ἐλθοῦ/
σλα σαι ἀλείψωσιν αὐτόν. * καὶ λίαν
α πρωῒ τῆς μιᾶς σαββάτων ἔρχονται
ἐπὶ τὸ μνημεῖον ἀνατείλαντος τοῦ
ἡλίου, καὶ ἔλεγον πρὸς ἑαυτάς. τίς
ἀποκυλίσει ἡμῖν τὸν λίθον ἐκ τῆς θύ
ρας τοῦ μνημείου; καὶ ἀναβλέψασαι
θεωροῦσιν ὅτι ἀποκεκύλισται ὁ λίθος
ἦν γὰρ μέγας σφόδρα. καὶ εἰσελ/
θοῦσαι εἰς τὸ μνημεῖον, εἶδον νεανί/
σκον καθήμενον ἐν τοῖς δεξιοῖς πε
ριβεβλημένον στολὴν λευκὴν, καὶ ἐξ/
σλβ εθαμβήθησαν. * ὁ δὲ λέγει αὐταῖς.
β μὴ ἐκθαμβεῖσθε, ἰησοῦν ζητεῖτε τὸν
ναζαρηνὸν τὸν ἐσταυρωμένον, ἠγέρ/
θη, οὐκ ἔστιν ὧδε. ἴδε ὁ τόπος ὅπου
ἔθηκαν αὐτόν. ἀλλ᾽ ὑπάγετε, εἴπατε
τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ καὶ τῷ πέτρῳ,
ὅτι προάγει ὑμᾶς εἰς τὴν γαλιλαίαν,
ἐκεῖ αὐτὸν ὄψεσθε, καθὼς εἶπεν ὑμῖν.
σλγ *καὶ ἐξελθοῦσαι ταχὺ ἔφυγον ἀπὸ
β τοῦ μνημείου, εἶχεν δὲ αὐτὰς τρόμος
καὶ ἔκστασις, καὶ οὐδενὶ οὐδὲν εἶπον,
ἐφοβοῦντο γάρ. Ανασὰς δὲ πρωῒ πρώ
τῃ σαββάτου, ἐφάνη πρῶτον μα/
ρίᾳ τῇ μαγδαληνῇ, ἀφ᾽ ἧς ἐκβεβλή
κει ἑπτὰ δαιμόνια. ἐκείνη πορευθεῖ/
σα ἀπήγγειλε τοῖς μετ᾽ αὐτοῦ γε/
νομένοις πενθοῦσι καὶ κλαίουσι. κἀ
κεῖνοι ἀκούσαντες, ὅτι ζῇ καὶ ἐθεάθη
σλδ ὑπ᾽ αὐτῆς, ἠπίστησαν. * Μετὰ δὲ
η ταῦτα δυσὶν ἐξ αὐτῶν περιπατοῦ/
σιν, ἐφανερώθη ἐν ἑτέρᾳ μορφῇ,
πορευομένοις

thæa, honestꝰ senator, qui & ipse
erat expectans regnũ dei,& sum/
pta audacia, ingressus est ad Pila
tum,& petijt ab eo corpus Iesu. Pi
latus autem admiratus est, si iam
mortuus esset, & accersito ad se
centurione, interrogauit illũ, an
iamdudum mortuus fuisset. Et re
cognita ex centurione, donauit
corpus ipsi Ioseph. Et is mercatus
sindonem, depositum eum inuol
uit sindoni, deposuitq; in mo/
numẽto, quod erat excisum è pe
tra. Et aduoluit lapidem ad ostiũ
monumenti. At Maria magdale
ne & Maria Iose spectabant ubi
poneretur. Et cum præter/
isset sabbatũ, Maria magdalene,
& Maria Iacobi, & Salome eme/
runt aromata, ut uenirent & un/
gerent eum. Et summo diluculo
diei primi sabbatorũ ueniunt ad
monumentum, exorto sole, dice/
bantq; inter sese: Quis reuoluet
nobis lapidẽ ab ostio monumen
ti? Et cum respexissent, uident la/
pidem esse reuolutum: nam erat
magnus ualde. Et ingressæ in mo
numentũ, uiderũt adolescentem
sedentem à dextris, amictum sto
la candida, & expauerunt. At ille
dicit eis: Ne expauescatis, Iesum
quæritis Nazarenũ, qui fuit cruci
fixus: surrexit, non est hic: ecce lo
cus, ubi posuerant illum. Sed abi/
te, dicite discipulis eius & Petro,
quod ille præcedit uos in Galilæã
illic eum uidebitis, sicut dixit uo/
bis. Et abeũtes cito fugerũt à mo/
numento. Habebat enim illas tre
mor & stupor, neq; cuiquã quic/
quam dicebant. timebant enim.
Cum surrexisset aũt Iesus mane,
primo die sabbati, apparuit pri/
mum Mariæ magdalenæ, de qua
eiecerat septẽ dæmonia. Illa profe
cta, renunciauit ijs, qui cũ illo fue
rant lugentibus ac flentibus. Et il/
li cum audissent, quod uiueret, ac
uisus esset ab illa, non crediderũt.
Post hæc aũt duobus ex ipsis am
bulãtibus, apparuit in alia forma
eunti

thia nobilis decurio: qui &
ipse erat expectãs regnum
dei: & audacter introiuit ad
Pilatum: & petijt corpus Ie/
su. Pilatus autẽ mirabatur,
si iã obijsset: & accersito Cẽ/
turione interrogauit eum, si
iam mortuus esset. Et cũ co
gnouisset à Centurione: do
nauit corpꝰ Ioseph. Ioseph
autem mercatus sindonem
& deponens eum, inuoluit
sindone: & posuit eũ in mo/
numento, quod erat exci/
sum de petra: & aduoluit la
pidem ad ostiũ monumen/
ti. Maria autem Magdale/
ne & Maria Ioseph aspicie/
bant ubi poneretur.
Et cum transisset sabba/ XVI.
tum, Maria Magdalene &
Maria Iacobi & Salome e/
merunt aromata: ut ueniẽ/
tes ungerent Iesum. Et ual/
de mane una sabbatorum,
ueniunt ad monumentum
orto iam sole: & dicebant
ad inuicem: Quis reuol/
uet nobis lapidem ab ostio
monumenti? Et respicien/
tes uiderunt reuolutum la/
pidẽ: erat quippe magnus
ualde. Et introeũtes in mo
numentum uiderunt iuue/
nem sedentẽ in dextris, co/
opertum stola candida: &
obstupuerunt. Qui dixit
illis: Nolite expauescere: Ie
sum quæritis Nazarenum
crucifixum: surrexit nõ est
hic: ecce locus ubi posuerũt
eum. Sed ite dicite discipu/
lis eius & Petro: quia præce
det uos in Galilæã: ibi eum
uidebitis: sicut dixit uobis.
At illæ exeuntes fugerunt
de monumento. Inuaserat
enim eas tremor & pauor:
& nemini quicquam dixe/
runt: timebant enim. Sur/
gens autem Iesus mane pri
ma sabbati apparuit primo
Mariæ Magdalenæ: de qua
eiecerat septẽ dæmonia. Illa
uadens nũciauit his qui cũ
eo fuerant lugẽtibus & flen
tibus. Et illi audiẽtes, quia
uiueret, & uisus esset ab ea,
nõ crediderũt. Post hæc aũt
duobus ex eis ambulanti/
bus ostẽsus est in alia effigie
euntibus

πορευομένοις εἰς ἀγρόν. κἀκεῖνοι ἀ/
πελθόντες ἀπήγγειλαν τοῖς λοιποῖς.
σλε οὐδὲ ἐκείνοις ἐπίστευσαν. * ὕστερον
ἀνακειμένοις αὐτοῖς τοῖς ἕνδεκα ἐφα
νερώθη, καὶ ὠνείδισε τὴν ἀπιστίαν αὐ
τῶν, καὶ σκληροκαρδίαν, ὅτι τοῖς
θεασαμένοις αὐτὸν ἐγηγερμένον,
οὐκ ἐπίστευσαν. καὶ εἶπεν αὐτοῖς. πορευ
θέντες εἰς τὸν κόσμον ἅπαντα, κη/
ρύξατε τὸ εὐαγγέλιον πάσῃ τῇ κτί
σει. ὁ πιστεύσας καὶ βαπτισθεὶς σω/
θήσεται, ὁ δὲ ἀπιστήσας κατακριθήσε
ται. σημεῖα δὲ τοῖς πιστεύσασι ταῦ/
τα παρακολουθήσει, ἐν τῷ ὀνόματί
μου δαιμόνια ἐκβαλοῦσι, γλώσσαις
λαλήσουσι καιναῖς, ὄφεις ἀροῦσι, κἂν
θανάσιμόν τι πίωσιν, οὐ μὴ αὐτοὺς
βλάψει. ἐπὶ ἀρρώστους χεῖρας ἐπιθή/
σουσι, καὶ καλῶς ἕξουσι. ὁ μὲν οὖν κύ/
ριος μετὰ τὸ λαλῆσαι αὐτοῖς, ἀνελή
φθη εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ ἐκάθισεν
ἐκ δεξιῶν τοῦ θεοῦ. ἐκεῖνοι δὲ ἐξελθόν
τες, ἐκήρυξαν πανταχοῦ, τοῦ κυρίου
συνεργοῦντος, καὶ τὸν λόγον βεβαι/
οῦντος διὰ τῶν ἐπακολουθούντων
σημείων.

ΤΟΥ ΚΑΤΑ ΜΑΡΚΟΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΥ ΤΕΛΟΣ.

euntibus rus. Et illi abierunt, ac renunciarunt reliquis: nec his illi crediderunt. Postea discūbētibus illis undecim apparuit: & exprobrauit illis incredulitatē suam, & cordis duriciē: qđ his qui ipsum uidissent resuscitatum, non credidissent. Et dicebat eis: Ite in mūdum uniuersum, & prædicate euangelium omni creaturæ: Qui crediderit, & baptizatus fuerit, saluus erit: qui uero non crediderit, condemnabitur. Porrò signa eos qui crediderint, hæc subsequētur: Per nomen meum dæmonia eijcient: linguis loquentur nouis: serpentes tollent. Et si quid letale biberint, non nocebit eis. Super ægrotos manus imponent. & bene habebunt. Itaq; dominus quidem postquā locutus fuisset eis, receptus est in cœlum, & cōsedit à dextris dei. Illi uero egressi, prædicauerunt ubiq;, domino cooperante, & sermonem confirmante per signa subsequentia.

EVANGELII SECVNDVM MARCVM, FINIS.

euntibus in uillā, & illi euntes nunciauerūt cæteris: nec illis crediderūt. Nouissime autem recumbentibus illis undecim apparuit & exprobrauit incredulitatem illorum & duriciā cordis: quia his qui uiderant eum resurrexisse non crediderunt. Et dixit eis: Euntes in mūdum uniuersum, prædicate euāgelium om̄i creaturæ. Qui crediderit & baptizatus fuerit, saluus erit: qui uero non crediderit, cōdemnabitur. Signa autē eos qui crediderint, hæc sequētur. In nomine meo dæmonia eijciēt: linguis loquētur nouis: serpētes tollent. Et si mortiferum quid biberint, non eis nocebit. Super ægros manus imponent, & bene habebūt. Et dominus quidē Iesus postquā locutus est eis, assumptus est in cœlum: & sedet a dextris dei. Illi autem profecti prædicauerūt ubique domino cooperante, & sermonem confirmāte sequentibus signis.

FINIS.

Λουκᾶς ἰατρὸς ἀντιοχεύς, καθὼς τὰ συγγράμματα αὐτοῦ δηλοῖ, τοῦ ἑλληνικοῦ οὐκ ἄπειρος, μαθητὴς Παύλου ἀποστόλου, καὶ πάσης αὐτοῦ τῆς ἀλλοδαπῆς ἀκόλουθος, συνέταξεν εὐαγγέλιον, περὶ οὗ αὐτὸς Παῦλος, ἀπεστείλαμεν φησὶ σὺν αὐτῷ τὸν ἀδελφόν, οὗ ὁ ἔπαινος ἐν τῷ εὐαγγελίῳ κατὰ πάσας τὰς ἐκκλησίας. καὶ πρὸς τοὺς κολοσσαεῖς, ἀσπάζεται ὑμᾶς Λουκᾶς ὁ ἰατρὸς ὁ ἀγαπητός. καὶ πρὸς Τιμόθεον, Λουκᾶς ἐστὶ μετ᾽ ἐμοῦ μόνος. καὶ ἕτερον δὲ ἐξέδωκε τεῦχος ἐξαίρετον, ἐπιγράψας πράξεις ἀποστόλων, οὗ ἡ ἱστορία ἕως διετίας διάγοντος ἐν τῇ Ῥώμῃ Παύλου ἐκτείνεται, τουτέστιν, ἕως τετάρτου Νέρωνος ἐνιαυτοῦ, ἀφ᾽ ὧν πεπείσμεθα ἐν τῇ αὐτῇ πόλει, τὴν βίβλον συντετάχθαι. Ἡ γὰρ περίοδος Παύλου καὶ Θέκλας, καὶ πᾶς ὁ μῦθος ὡσανεὶ λέοντος βαπτισθέντος, εἰς τὰς ἀποκρύφους γραφὰς ψηφισθήσεται. Οὐ δὲ γὰρ ἐνεχώρει τὸν ἀχώριστον τοῦ ἀποστόλου, μεταξὺ τῶν λοιπῶν αὐτοῦ πράξεων τοῦτο ἠγνοηκέναι. Ἀλλὰ καὶ Τερτυλλιανὸς ἐκεῖνον τὸν χρόνον, ἀναφέρει πρεσβύτερόν τινα ἐν τῇ ἀσίᾳ, σπουδαστὴν Παύλου ἀποστόλου, ἐλεγχθέντα ἐπὶ Ἰωάννου, οἷα παρ᾽ αὐτοῦ συνταγείσης βίβλου, ὡμολογηκέναι φίλτρῳ κατεχόμενον Παύλου, τοῦτο πεποιηκέναι, διὸ καὶ ἐκβεβλῆσθαι τοῦτον τινὲς ὑπολαμβάνουσιν. Ὁσάκις γοῦν Παῦλος ἐν ταῖς οἰκείαις ἐπιστολαῖς λέγει, κατὰ τὸ εὐαγγέλιόν μου, δῆλον ὡς περὶ τοῦ τεύχους τοῦ κατὰ Λουκᾶν σημαίνει. καὶ Λουκᾶν οὐ μόνον παρὰ τοῦ ἀποστόλου Παύλου μεμαθηκέναι τὸ εὐαγγέλιον, οἷα μετὰ τοῦ κυρίου τηνικαῦτα ἐν τῷ σώματι μὴ γενομένου, ἀλλὰ καὶ παρὰ τῶν λοιπῶν ἀποστόλων, ὅπερ καὶ αὐτὸς ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ ἰδίου συντάγματος περιφανῶς λέγει. καθὼς παρέδοσαν ἡμῖν οἱ ἀπ᾽ ἀρχῆς αὐτόπται. Τοιγαροῦν τὸ εὐαγγέλιον καθὼς ἀκήκοεν ἔγραψε. Τὰς δὲ πράξεις τῶν ἀποστόλων, καθὰ ἱστόρησεν αὐτός, καὶ συνέταξεν. Ἠνέχθη τὰ λείψανα αὐτοῦ, καὶ ἀπετέθη ἐν Κωνσταντινουπόλει, εἰς ἣν πόλιν τῷ εἰκοστῷ Κωνσταντίνου ἐνιαυτῷ, τὸ τούτου σῶμα, μετὰ τῶν λειψάνων Ἀνδρέου τοῦ ἀποστόλου μετηνέχθη.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΕΙΣ ΤΟ ΚΑΤΑ ΛΟΥΚΑΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ ΤΟΥ ΘΕΟΦΥΛΑΚΤΟΥ.

Λουκᾶς ὁ θεῖος, ἀντιοχεὺς μὲν ἦν, ἰατρὸς δέ, καὶ τὴν ἔξω σοφίαν πολύς, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τὴν ἑβραϊκὴν παιδείαν ἐξησκήκει, τοῖς Ἱεροσολύμοις ἐπιφοιτήσας, ὅτε δὴ καὶ ὁ κύριος ἡμῶν ἐδίδασκεν. ὥστε φασί τινες, ἕνα καὶ αὐτὸν γενέσθαι τῶν ἑβδομήκοντα ἀποστόλων. ἠξιώθη ἐκ νεκρῶν δὲ ἀναστάντι τῷ Χριστῷ συναντῆσαι μετὰ Κλεόπα. ἀναληφθέντος δὲ τοῦ κυρίου, καὶ τοῦ Παύλου πιστεύσαντος, γενέσθαι συνέκδημον αὐτοῦ. φημὶ δὲ τοῦ Παύλου, ἠξιώθη δὴ συγγράψασθαι τὸ εὐαγγέλιον μετὰ πάσης ἀκριβείας. ὡς καὶ αὐτὸ τὸ προοίμιον αὐτοῦ ἐμφαίνει, μετὰ πεντεκαίδεκα ἔτη τῆς τοῦ Χριστοῦ ἀναλήψεως. γράφει δὲ πρὸς Θεόφιλον συγκλητικὸν ὄντα, καὶ ἄρχοντα ἴσως. τὸ γοῦν κράτιστος ἐπὶ τῶν ἀρχόντων καὶ ἡγεμόνων ἐλέγετο. ὡς καὶ ὁ Παῦλος φησὶ πρὸς τὸν ἡγεμόνα Φῆστον. κράτιστε Φῆστε. καὶ πᾶς δὲ ἄνθρωπος θεοφιλής, καὶ κράτος κατὰ παθῶν ἀναδεξάμενος, θεόφιλος ἐστὶ κράτιστος, ὃς καὶ ἄξιος τῷ ὄντι ἐστὶν ἀκούειν τοῦ εὐαγγελίου.

ΠΕΙΔΗΠΕΡ πολλοὶ ἐπεχείρησαν ἀνατάξασθαι διήγησιν περὶ τῶν πεπληροφορημένων ἐν ἡμῖν πραγμάτων, καθὼς παρέδοσαν ἡμῖν οἱ ἀπ' ἀρχῆς αὐτόπται καὶ ὑπηρέται γενόμενοι τοῦ λόγου, ἔδοξε κἀμοὶ παρηκολουθηκότι, ἄνωθεν πᾶσιν ἀκριβῶς καθεξῆς σοι γράψαι κράτιστε θεόφιλε, ἵνα ἐπιγνῷς περὶ ὧν κατηχήθης λόγων τὴν ἀσφάλειαν.

Ἐγένετο ἐν ταῖς ἡμέραις ἡρώδου τοῦ βασιλέως τῆς ἰουδαίας, ἱερεύς τις ὀνόματι ζαχαρίας, ἐξ ἐφημερίας ἀβιά. καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ ἐκ τῶν θυγατέρων ἀαρών, καὶ τὸ ὄνομα αὐτῆς ἐλισάβετ. ἦσαν δὲ δίκαιοι ἀμφότεροι ἐνώπιον τοῦ θεοῦ, πορευόμενοι ἐν πάσαις ταῖς ἐντολαῖς καὶ δικαιώμασι τοῦ κυρίου ἄμεμπτοι. καὶ οὐκ ἦν αὐτοῖς τέκνον, καθότι ἡ ἐλισάβετ ἦν στεῖρα καὶ ἀμφότεροι προβεβηκότες ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτῶν ἦσαν. ἐγένετο δέ, ἐν τῷ ἱερατεύειν αὐτὸν ἐν τῇ τάξει τῆς ἐφημερίας αὐτοῦ ἔναντι τοῦ θεοῦ, κατὰ τὸ ἔθος τῆς ἱερατείας, ἔλαχε τοῦ θυμιᾶσαι, εἰσελθὼν εἰς τὸν ναὸν τοῦ κυρίου, καὶ πᾶν τὸ πλῆθος τοῦ λαοῦ ἦν προσευχόμενον ἔξω τῇ ὥρᾳ τοῦ θυμιάματος. ὤφθη δὲ αὐτῷ ἄγγελος κυρίου, ἑστὼς ἐκ δεξιῶν τοῦ θυσιαστηρίου τοῦ θυμιάματος. καὶ ἐταράχθη ζαχαρίας ἰδών, καὶ φόβος ἐπέπεσεν ἐπ' αὐτόν. Εἶπε δὲ πρὸς αὐτὸν ὁ ἄγγελος. μὴ φοβοῦ ζαχαρία, διότι εἰσηκούσθη ἡ δέησίς σου, καὶ ἡ γυνή σου ἐλισάβετ γεννήσει υἱόν σοι, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἰωάννην, καὶ ἔσται χαρά σοι, καὶ ἀγαλλίασις, καὶ πολλοὶ ἐπὶ τῇ γεννήσει αὐτοῦ χαρήσονται. ἔσται γὰρ μέγας ἐνώπιον κυρίου καὶ οἶνον καὶ σίκερα οὐ μὴ πίῃ. καὶ πνεύματος ἁγίου πλησθήσεται ἔτι ἐκ κοιλίας μητρὸς αὐτοῦ, καὶ πολλοὺς τῶν υἱῶν ἰσραὴλ ἐπιστρέψει πρὸς κύριον τὸν θεὸν αὐτῶν. καὶ αὐτὸς προελεύσεται ἐνώπιον αὐτοῦ ἐν πνεύματι καὶ δυνάμει

VONIAM cōplures aggreſſi ſunt cōtexere narrationē earum, quæ inter nos certiſſimæ fidei ſunt, rerū, ſicuti tradiderūt nobis hi qui ab initio ſuis oculis uiderant, ac pars aliqua fuerāt eorum quæ narrabant: uiſum eſt & mihi, ut, cunctis ab initio exacta diligentia perueſtigatis, deinceps tibi ſcriberem optime Theophile, quo agnoſcas, eorum de quibus edoctus fueras, certitudinem. Erat in diebus Herodis regis Iudææ, ſacerdos quidā nomine Zacharias, de uice Abia, & uxor illius de filiabus Aaron, & nomen eius Elizabet. Erant autem iuſti ambo corā deo, uerſantes in omnibus præceptis & iuſtificationibus domini irreprehenſibiles: nec erat illis proles, eo quod eſſet Elizabet ſterilis, & ambo prouectæ iam eſſent ætatis. Factum eſt autē, cum is ſacerdotio fungeretur in ordine uicis ſuæ coram deo, ſecundū conſuetudinem functionis ſacerdotalis, ſors illi obuenit: ut odores incenderet, ingreſſus in templū domini, & omnis multitudo populi precabatur foris tempore thymiamatis. Apparuit autē illi angelus domini ſtans à dextris altaris, in quo thymiamata ſolent adoleri. Et Zacharias turbatus eſt eo uiſo, ac timor irruit ſuper eum. Ait autem ad illum angelus: Ne timeas Zacharia, quoniam exaudita eſt deprecatio tua. Vxorq́ tua Elizabet pariet tibi filium, & uocabis nomē eius Ioannē: & erit gaudium tibi, & exultatio: et multi ſup eius natiuitate gaudebūt Erit enim magnus coram dn̄o, & uinū ſiceraq́ nō bibet. Et ſpiritu ſancto replebit iam inde ab utero matris ſuæ, multosq́ filiorū Iſrael conuertet ad dominū deum ipſorū. Et ipſe præcedet ante illū cū ſpiritu & uirtute

VOniam quidē multi conati ſunt ordiare narrationes quæ in nobis cōpletæ ſunt rerū: ſicut tradiderūt nobis qui ab initio ipſi uiderūt & miniſtri fuerūt ſermonis: uiſum eſt & mihi aſſecuto omnia, a principio diligēter ex ordine tibi ſcribere optime Theophile, ut cognoſcas eorū uerborū de quibus eruditus es ueritatem.

Fuit in diebus Herodis re I.
gis Iudææ ſacerdos quidā nomine Zacharias de uicē Abia: & uxor illi⁹ de filiab⁹ Aarō: & nomē eius Helizabet. Erāt aūt ambo iuſti ante deū, incedētes in omībus mādatis & iuſtificatiōibus domini ſine querela. Et nō erat illis fili⁹: eo qđ eſſet Helizabet ſterilis: & ambo proceſſiſſent in dieb⁹ ſuis. Factū eſt aūt cū ſacerdotio fungeret Zacharias in ordine uicis ſuæ ante deū: ſecundum cōſuetudinē ſacerdotij ſorte exijt ut incēſum poneret. Ingreſſus in templū domini: & omīs multitudo populi erat orās foris hora incenſi. Apparuit aūt illi angelus domini ſtans a dextris altaris incēſi. Et Zacharias turbatus eſt uidēs: & timor irruit ſuper eum. Ait autē ad illū angelus: Ne timeas Zacharia: quoniā exaudita eſt deprecatio tua. Et uxor tua Helizabet pariet tibi filiū: & uocabis nomen eius Iohannem. Et erit gaudiū tibi & exultatio: & multi in natiuitate eius gaudebūt. Erit enim magnus corā domino: uinū & ſiceram non bibet: & ſpiritu ſancto replebitur adhuc ex utero matris ſuæ: & multos filiorum Iſrael cōuertet ad dominū deum ipſorum. Et ipſe præcedet ante illum in ſpiritu & uirtute

δυνάμει ἠλίου, ἐπιστρέψαι καρδίας πατέρων ἐπὶ τέκνα, καὶ ἀπειθεῖς ἐν φρονήσει δικαίων, ἑτοιμάσαι κυρίῳ λαὸν κατεσκευασμένον. καὶ εἶπε ζαχαρίας πρὸς τὸν ἄγγελον. κατὰ τί γνώσομαι τοῦτο; ἐγὼ γάρ εἰμι πρεσβύτης, καὶ ἡ γυνή μου προβεβηκυῖα ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτῆς. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἄγγελος, εἶπεν αὐτῷ. ἐγώ εἰμι γαβριὴλ, ὁ παρεστηκὼς ἐνώπιον τοῦ θεοῦ. καὶ ἀπεστάλην λαλῆσαι πρός σε, καὶ εὐαγγελίσασθαί σοι ταῦτα. καὶ ἰδοὺ ἔσῃ σιωπῶν, καὶ μὴ δυνάμενος λαλῆσαι ἄχρι ἧς ἡμέρας γένηται ταῦτα, ἀνθ᾽ ὧν οὐκ ἐπίστευσας τοῖς λόγοις μου, οἵτινες πληρωθήσονται εἰς τὸν καιρὸν αὐτῶν. καὶ ἦν ὁ λαὸς προσδοκῶν τὸν ζαχαρίαν, καὶ ἐθαύμαζον ἐν τῷ χρονίζειν αὐτὸν ἐν τῷ ναῷ. ἐξελθὼν δὲ οὐκ ἠδύνατο λαλῆσαι αὐτοῖς. καὶ ἐπέγνωσαν, ὅτι ὀπτασίαν ἑώρακεν ἐν τῷ ναῷ. καὶ αὐτὸς ἦν διανεύων αὐτοῖς, καὶ διέμενε κωφός. καὶ ἐγένετο, ὡς ἐπλήσθησαν αἱ ἡμέραι τῆς λειτουργίας αὐτοῦ, ἀπῆλθεν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ. μετὰ δὲ ταύτας τὰς ἡμέρας συνέλαβεν ἐλισάβετ ἡ γυνὴ αὐτοῦ, καὶ περιέκρυβεν ἑαυτὴν μῆνας πέντε, λέγουσα, ὅτι οὕτως μοι πεποίηκεν ὁ κύριος ἐν ἡμέραις, αἷς ἐπεῖδεν ἀφελεῖν τὸ ὄνειδός μου ἐν ἀνθρώποις. ἐν δὲ τῷ μηνὶ τῷ ἕκτῳ ἀπεστάλη ὁ ἄγγελος γαβριὴλ ὑπὸ τοῦ θεοῦ εἰς πόλιν τῆς γαλιλαίας, ᾗ ὄνομα ναζαρὲθ, πρὸς παρθένον μεμνηστευμένην ἀνδρί, ᾧ ὄνομα ἰωσὴφ, ἐξ οἴκου δαβίδ, καὶ τὸ ὄνομα τῆς παρθένου μαριάμ. καὶ εἰσελθὼν ὁ ἄγγελος πρὸς αὐτὴν, εἶπεν. χαῖρε κεχαριτωμένη, ὁ κύριος μετὰ σοῦ, εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξίν. ἡ δὲ ἰδοῦσα, διεταράχθη ἐπὶ τῷ λόγῳ αὐτοῦ. καὶ διελογίζετο, ποταπὸς εἴη ὁ ἀσπασμὸς οὗτος. καὶ εἶπεν ὁ ἄγγελος αὐτῇ. μὴ φοβοῦ μαριάμ, εὗρες γὰρ χάριν παρὰ τῷ θεῷ. ἰδοὺ συλλήψῃ ἐν γαστρὶ, καὶ τέξῃ υἱὸν, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἰησοῦν. οὗτος ἔσται μέγας, καὶ υἱὸς ὑψίστου κληθήσεται. καὶ δώσει αὐτῷ κύριος ὁ θεὸς τὸν θρόνον δαβὶδ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, καὶ βασιλεύσει ἐπὶ τὸν οἶκον ἰακὼβ εἰς τοὺς αἰῶνας, καὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ οὐκ ἔσται τέλος.

uirtute Heliæ, ut conuertat corda patrum in filios, & inobedientes ad prudentiam iustorum, ut paret domino plebem perfectã. Et dixit Zacharias ad angelum: Quo argumento istuc cognoscam? ego enim sum senex, & uxor mea prouectæ ætatis est. Ac respondens angelus dixit ei: Ego sum Gabriel, qui astiti in conspectu dei, missusque sum ut loquar ad te, & hæc tibi læta nunciem. Et ecce futurum est ut sis tacitus, nec fari possis ad eum usq; diem quo hæc fiant, eo quod non credidisti uerbis meis, quæ implebuntur in tempore suo. Et erat populus expectans Zachariam, & mirabãtur quod moraretur in templo. Egressus autem non poterat loqui illis. Et cognouerunt, quod uisionem uidisset in templo. Et ipse innuebat illis, permansitq; mutus. Et accidit, ut impleti sunt dies officij eius, abijt in domum suam. Post hos autem dies concepit Elizabet uxor eius, et occultabat se mensibus quinque, dicens: Sic fecit mihi dominus in diebus, quibus me respexit, ut auferret probrum meum inter homines. In mense autem sexto missus est angelus Gabriel à deo in ciuitatem Galilææ, cui nomẽ Nazareth, ad uirginem desponsam uiro, cui nomẽ erat Ioseph, de domo Dauid, ac nomẽ uirginis Maria. Et ingressus angelus ad eam, dixit: Aue gratiosa, dominus tecum, benedicta tu inter mulieres Illa uero cum uidisset, turbata est super oratione eius, & cogitabat, qualis esset illa salutatio. Et ait angelus ei: Ne timeas Maria, nacta es enim gratiam apud deum. Ecce concipies in utero, & paries filium, ac uocabis nomen eius Iesum. Is erit magnus, & filius altissimi uocabitur. Et dabit illi dominus deus sedem Dauid patris ipsius, regnabitq; super domũ Iacob in æternum, & regni eius nõ erit finis.

uirtute Heliæ: ut conuertat corda patrum in filios: & incredulos ad prudentiam iustorum: parare domino plebem perfectam. Et dixit Zacharias ad angelum: Vnde hoc sciam? Ego enim sum senex: & uxor mea processit in diebus suis. Et respondens angelus, dixit ei. Ego sum Gabriel qui asto ante deum: & missus sum loqui ad te: & hæc tibi euangelizare. Et ecce eris tacens & non poteris loqui usq; in diem quo hæc fiant: pro eo quod non credidisti uerbis meis quæ implebũtur in tempore suo. Et erat plebs expectans Zachariam: & mirabantur quod tardaret ipse in templo. Egressus autem non poterat loqui ad illos: & cognouerunt quod uisionem uidisset in tẽplo. Et ipse erat innuens illis: & permãsit mutus. Et factum est, ut impleti sunt dies officij ei9: abijt in domum suam. Post hos autẽ dies concepit Helizabet uxor eius: & occultabat se mẽsibus quinq;, dicens: Quia sic fecit mihi dominus in diebus quibus respexit auferre opprobrium meũ inter homines. In mense autem sexto missus est angelus Gabriel a deo in ciuitatem Galilææ, cui nomen Nazareth, ad uirginem desponsatam uiro, cui nomen erat Ioseph de domo Dauid: & nomen uirginis Maria. Et ingressus angelus ad eam, dixit: Aue gratia plena dominus tecum: benedicta tu in mulieribus. Quæ cũ audisset, turbata est in sermone eius, & cogitabat qualis esset ista salutatio. Et ait angelus ei: Ne timeas Maria: inuenisti enim gratiam apud deum. Ecce concipies in utero & paries filium: & uocabis nomen eius Iesum: hic erit magnus & filius altissimi uocabitur. Et dabit illi domin9 deus sedem Dauid patris ei9: & regnabit in domo Iacob in æternum: & regni eius nõ erit finis.

τέλος. Εἶπεν δὲ μαριὰμ πρὸς τὸν
ἄγγελον, πῶς ἔσαι τοῦτο, ἐπεὶ ἄνδρα
οὐ γινώσκω; καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἄγγε-
λος, εἶπεν αὐτῇ. πνεῦμα ἅγιον ἐπε
λεύσεται ἐπί σε, καὶ δύναμις ὑψίστου
ἐπισκιάσει σοι. Διὸ καὶ τὸ γεννώμενον
ἅγιον, κληθήσεται υἱὸς θεοῦ. καὶ ἰδοὺ
ἐλιζάβετ ἡ συγγενής σου, καὶ αὐτὴ συ
νειληφυῖα υἱὸν ἐν γήρει αὐτῆς. καὶ οὗτος
μὴν ἕκτος ἐστὶν αὐτῇ τῇ καλουμένῃ
στείρᾳ, ὅτι οὐκ ἀδυνατήσει παρὰ τοῦ
θεοῦ πᾶν ῥῆμα. Εἶπεν δὲ μαριάμ,
ἰδοὺ ἡ δούλη κυρίου, γένοιτό μοι κατὰ
τὸ ῥῆμά σου. καὶ ἀπῆλθεν ἀπ' αὐτῆς ὁ
ἄγγελος. Ἀναστᾶσα δὲ μαριὰμ ἐν ταῖς
ἡμέραις ταύταις, ἐπορεύθη εἰς τὴν
ὀρεινὴν μετὰ σπουδῆς εἰς πόλιν ἰού-
δα, καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον ζαχα
ρίου, καὶ ἠσπάσατο τὴν ἐλιζάβετ. καὶ
ἐγένετο, ὡς ἤκουσεν ἐλιζάβετ τὸν ἀσπα
σμὸν τῆς μαρίας, ἐσκίρτησε τὸ βρέ
φος ἐν τῇ κοιλίᾳ αὐτῆς. καὶ ἐπλήσθη
πνεύματος ἁγίου ἡ ἐλισάβετ, καὶ ἀνε
φώνησε φωνῇ μεγάλῃ, καὶ εἶπεν. Εὐ-
λογημένη σὺ ἐν γυναιξί, καὶ εὐλογη
μένος ὁ καρπὸς τῆς κοιλίας σου. καὶ
πόθεν μοι τοῦτο, ἵνα ἔλθῃ ἡ μήτηρ τοῦ
κυρίου μου πρός με; ἰδοὺ γὰρ ὡς ἐγέ
νετο ἡ φωνὴ τοῦ ἀσπασμοῦ σου εἰς τὰ
ὦτά μου, ἐσκίρτησεν ἐν ἀγαλλιάσει
τὸ βρέφος ἐν τῇ κοιλίᾳ μου. καὶ μα
καρία ἡ πιστεύσασα, ὅτι ἔσαι τελείω-
σις τοῖς λελαλημένοις αὐτῇ παρὰ κυ
ρίου, καὶ εἶπε μαριάμ. Μεγαλύνει ἡ ψυ
χή μου τὸν κύριον. καὶ ἠγαλλίασε τὸ
πνεῦμά μου ἐπὶ τῷ θεῷ τῷ σωτῆρί
μου, ὅτι ἐπέβλεψεν ἐπὶ τὴν ταπείνω-
σιν τῆς δούλης αὐτοῦ. ἰδοὺ γὰρ ἀπὸ τοῦ
νῦν μακαριοῦσί με πᾶσαι αἱ γενεαί.
ὅτι ἐποίησέ μοι μεγαλεῖα ὁ δυνα-
τός, καὶ ἅγιον τὸ ὄνομα αὐτοῦ. καὶ τὸ ἔ-
λεος αὐτοῦ εἰς γενεὰν καὶ γενεὰν τοῖς
φοβουμένοις αὐτόν. Ἐποίησε κράτος
ἐν βραχίονι αὐτοῦ, διεσκόρπισεν ὑ-
περηφάνους διανοίᾳ καρδίας αὐτῶν.
καθεῖλεν δυνάστας ἀπὸ θρόνων, καὶ
ὕψωσε ταπεινούς. πεινῶντας ἐνέπλη
σεν ἀγαθῶν, καὶ πλουτοῦντας ἐξαπέ
στειλε κενούς. Ἀντελάβετο ἰσραὴλ παι
δὸς αὐτοῦ, μνησθῆναι ἐλέους. καθὼς
ἐλάλησε πρὸς τοὺς πατέρας ἡμῶν,
τῷ ἀβραὰμ καὶ τῷ σπέρματι αὐ-
τοῦ εἰς

finis. Dixit autem Maria ad ange
lum: Quomodo erit istud, quan
doquidem uirum nõ cognosco?
Et respondens angelus, dixit ei:
Spiritus sanctus supueniet in te,
& uirtus altissimi obumbrabit ti-
bi. Quapropter & quod nascet
sanctũ, uocabitur filius dei. Atq;
ecce Elizabet cognata tua, & ipsa
concepit filiũ in senectute sua, &
hic mensis est sextus illi, quæ dice
batur sterilis, quia nõ erit impos-
sibile apud deũ omne uerbũ. Di-
xit aũt Maria: Ecce ancilla domi-
ni, fiat mihi secundũ uerbũ tuum.
Ac discessit ab illa angelus. Exur-
gens aũt Maria in dieb⁹ his, abijt
in montana cum festinatione in
ciuitatem Iuda, & intrauit in do-
mum Zachariæ, ac salutauit Eli-
zabet. & factum est, ut audiuit sa
lutationẽ Mariæ Elizabet, saliJt in
fans in utero eius. Et repleta est
spiritu sancto Elizabet, exclama-
uitq; uoce magna, & dixit: Bene-
dicta tu inter mulieres, & benedi
ctus fructus uentris tui. Et unde
hoc mihi, ut ueniat mater domi-
ni mei ad me? Ecce enim ut facta
est uox salutationis tuæ in aurib⁹
meis, exultauit præ gaudio in-
fans in utero meo. Et beata quæ
credidit, quoniã perficient ea quę
dicta sunt ei à dño. Et ait Maria:
Magnificat anima mea dñm. Et
exultauit spiritus meus in deo ser
uatore meo: Quia respexit ad hu
militatem ancillæ suæ. ecce em̃ ex
hoc beatã me dicent om̃es gene-
rationes. Quia fecit mihi magnifi
ca qui potens est, & sanctũ nomẽ
eius: Et misericordia eius in pro-
geniem & progeniẽ, timentibus
ipsum. Præstitit robur per brachi
um suũ, dispersit supbos cogitatio
ne cordis ipsorũ. Detraxit poten-
tes de sedibus, & euexit humiles.
Esurientes impleuit bonis, & diui-
tes dimisit inanes. Suscepit Israël
puerũ suũ, ut memor esset miseri-
cordiæ. Sicut locut⁹ est ad patres
nostros, nimirũ Abrahamo et se-
mini

finis. Dixit aũt Maria ad an
gelũ: Quomodo fiet istud,
quoniã uirũ nõ cognosco?
Et respõdens angelus, dixit
ei: Spiritussanctus superue
niet in te, & uirt⁹ altissimi ob
umbrabit tibi. Ideoq; & qđ
nascetur ex te sanctum, uo-
cabit filius dei. Et ecce Heli
zabet cognata tua: & ipsa
concepit filium in senectute
sua. Et hic mẽsis est sext⁹ illi
quæ uocať sterilis: quia nõ
erit impossibile apud deum
omne uerbũ. Dixit aũt Ma-
ria: Ecce ancilla domini, fiat
mihi secundũ uerbũ tuũ. Et
discessit ab illa angel⁹. Exur
gẽs aũt Maria in dieb⁹ illis:
abijt in montana cũ festina-
tione in ciuitatẽ Iuda: & in-
trauit in domũ Zachariæ,
& salutauit Helizabeth. Et
factũ est ut audiuit saluta-
tionẽ Mariæ Helizabet: ex-
ultauit infans in utero eius.
Et repleta est spiritusancto
Helizabeth: & exclamauit
uoce magna, & dixit: Bene-
dicta tu ĩter mulieres: & be-
nedictus fructus uẽtris tui:
Et unde hoc mihi ut ueniat
mater domini mei ad me?
Ecce em̃ ut facta est uox sa-
lutationis tuæ in aurib⁹ me-
is, exultauit in gaudio in-
fans in utero meo: & beata
quæ credidisti: quoniã per-
ficienť ea quæ dicta sunt ti-
bi a domino. Et ait Maria.
Magnificat anima mea do-
minũ. Et exultauit spiritus
meus, in deo salutari meo.
Quia respexit humilitatẽ
ancillæ suæ: ecce em̃ ex hoc
beatã me dicẽt omnes gene
ratiões. Quia fecit mihi ma
gna q potẽs est: & sanctũ no
men ei⁹. Et misericordia ei⁹
a progenie in ꝓgenies, timẽ
tibus eũ. Fecit potẽtiã in bra
chio suo, dispersit superbos
mente cordis sui. Deposuit
potẽtes de sede: & exaltauit
humiles. Esuriẽtes imple-
uit bonis: & diuites dimi-
sit inanes. Suscepit Israel
puerum suũ: memorari mi
sericordiæ suæ. Sicut locu-
tus est ad patres nostros: A-
brahã & semini eius in sæ-
cula.

τοῦ εἰς τὸν αἰῶνα. Ἔμεινε δὲ μαριὰμ
σὺν αὐτῇ ὡσεὶ μῆνας τρεῖς, καὶ ὑπέ/
στρεψεν εἰς τὸν οἶκον αὐτῆς. τῇ δὲ ἐλισά
βετ ἐπλήσθη ὁ χρόνος τοῦ τεκεῖν αὐτήν,
καὶ ἐγέννησεν υἱόν. καὶ ἤκουσαν οἱ περίοι
κοι καὶ οἱ συγγενεῖς αὐτῆς, ὅτι ἐμεγάλυ
νε κύριος τὸ ἔλεος αὐτοῦ μετ᾽ αὐτῆς, καὶ συ
νέχαιρον αὐτῇ. καὶ ἐγένετο ἐν τῇ ὀγ/
δόῃ ἡμέρᾳ, ἦλθον περιτεμεῖν τὸ παι/
δίον, καὶ ἐκάλουν αὐτὸ ἐπὶ τῷ ὀνόμα
τι τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ζαχαρίαν. καὶ ἀπο
κριθεῖσα ἡ μήτηρ αὐτοῦ, εἶπεν. οὐχί, ἀλ
λὰ κληθήσεται ἰωάννης. καὶ εἶπον πρὸς
αὐτήν, ὅτι οὐδείς ἐστιν ἐν τῇ συγγενείᾳ
σου, ὃς καλεῖται τῷ ὀνόματι τούτῳ.
ἐνένευον δὲ τῷ πατρὶ αὐτοῦ, τὸ, τί
ἂν θέλοι καλεῖσθαι αὐτόν. καὶ αἰτή/
σας πινακίδιον ἔγραψε, λέγων. ἰω/
άννης ἐστὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ. καὶ ἐθαύμα
σαν πάντες. ἀνεῴχθη δὲ τὸ στόμα αὐ/
τοῦ παραχρῆμα, καὶ ἡ γλῶσσα αὐτοῦ,
καὶ ἐλάλει εὐλογῶν τὸν θεόν. καὶ ἐγέ
νετο ἐπὶ πάντας φόβος τοὺς περιοι/
κοῦντας αὐτούς, καὶ ἐν ὅλῃ τῇ ὀρεινῇ
τῆς ἰουδαίας διελαλεῖτο πάντα τὰ
ῥήματα ταῦτα. καὶ ἔθεντο πάντες οἱ
ἀκούσαντες, ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῶν, λέ
γοντες. τί ἄρα τὸ παιδίον τοῦτο ἔ/
σται; καὶ χεὶρ κυρίου ἦν μετ᾽ αὐτοῦ. καὶ
ζαχαρίας ὁ πατὴρ αὐτοῦ ἐπλήσθη
πνεύματος ἁγίου, καὶ προεφήτευσε.
λέγων. εὐλογητὸς κύριος ὁ θεὸς τοῦ
ἰσραήλ, ὅτι ἐπεσκέψατο καὶ ἐποίησε
λύτρωσιν τῷ λαῷ αὐτοῦ. καὶ ἤγειρε
κέρας σωτηρίας ἡμῖν ἐν τῷ οἴκῳ
δαβὶδ τοῦ παιδὸς αὐτοῦ. καθὼς ἐλά
λησε διὰ στόματος τῶν ἁγίων τῶν ἀπ᾽
αἰῶνος προφητῶν αὐτοῦ, σωτηρίαν ἐξ
ἐχθρῶν ἡμῶν, καὶ ἐκ χειρὸς πάντων
τῶν μισούντων ἡμᾶς. ποιῆσαι ἔλεος
μετὰ τῶν πατέρων ἡμῶν, καὶ μνησθῆ
ναι διαθήκης ἁγίας αὐτοῦ. ὅρκον ὃν
ὤμοσε πρὸς ἀβραὰμ τὸν πατέρα ἡ/
μῶν, τοῦ δοῦναι ἡμῖν, ἀφόβως ἐκ
χειρὸς τῶν ἐχθρῶν ἡμῶν ῥυσθέντας,
λατρεύειν αὐτῷ, ἐν ὁσιότητι καὶ δι/
καιοσύνῃ ἐνώπιον αὐτοῦ πάσας
τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς ἡμῶν. καὶ σὺ
παιδίον προφήτης ὑψίστου κληθήσῃ,
προπορεύσῃ γὰρ πρὸ προσώπου κυρίου
ἑτοιμάσαι ὁδοὺς αὐτοῦ. τοῦ δοῦναι
γνῶσιν σωτηρίας τῷ λαῷ αὐτοῦ, ἐν
ἀφέσει

mini eius in æuũ. Manſit aũt Ma
ria cũ illa circiter menſibus tribus
& reuerſa eſt in domũ ſuã. Eliza/
betæ uero impletũ eſt tempus pa
riendi,& peperit filiũ. Et audierũt
uicini & cognati eius,qđ magni/
fice dñs miſericordia ſua uſus eſ/
ſet erga illam,et gratulabantur ei.
Et factum eſt in die octauo,uene
runt ad circumcidendũ puerũ,&
uocabant eum nomine patris ſui
Zachariam. Et reſpõdens mater
eius dixit:Nequaꝗ̃,ſed uocabit
Iohannes. Et dixerũt ad illã: Ne
mo eſt in cognatiõe tua, qui uo/
cetur iſto nomine.Innuebant aũt
patri eius,quid uellet uocari eum
Iſq; poſtulatis tabellis ſcripſit, di/
cens: Iohannes eſt nomẽ eius. Et
admirati ſunt uniuerſi. Apertũ eſt
aũt os eius ilico,& lingua eius, &
loquebaẽ laudans deũ. Et perua/
ſit timor per omes uicinos eorũ,
& per omnẽ montanã regionem
Iudææ diuulgabanẽ omia uerba
hæc,et poſuerũt omnes qui audie
rant,in corde ſuo,dicẽtes: Quid
nam puer hic erit? Et manus do/
mini erat cũ illo.Et Zacharias pa
ter eius repletus eſt ſpiritu ſancto
prophetauitq; dicẽs:Laudandus
domin⁹ deus Iſraël, quia uiſitauit
& fecit redemptionẽ populo ſuo.
Et erexit cornu ſalutis nobis, in
domo Dauid pueri ſui. Sicut lo/
cutus eſt per os ſanctorũ,qui à ſe
culo fuerunt prophetarũ ſuorũ,
Fore ut ſeruaremur ab inimicis
noſtris,& de manu omniũ qui o/
derũt nos: Vt uteretur miſericor/
dia erga patres noſtros, ac me/
mor eſſet teſtamẽti ſui ſancti. præ
ſtaretq; iuſiurandũ quod iurauit
ad Abrahã patrẽ noſtrũ, ac daret
nobis: Vt ſine timore, de manu
inimicorũ noſtrorũ liberati,ſerui
remus ipſi:Cũ ſanctitate & iuſti/
tia corã ipſo, cũctis dieb⁹ uitæ no
ſtræ. Et tu puer, ꝓpheta altiſſimi
uocaberis, præibis eñ ante faciẽ
dñi,ad parandũ uias ei⁹:Ad dan/
dam ſcientiã ſalutis populo ipſius
per re/

cula. Mãſit autẽ Maria cum
illa quaſi mẽſibus tribus:&
reuerſa eſt in domũ ſuã. He
lizabet aũt impletũ eſt tem/
pus pariẽdi: & peperit filiũ.
Et audierũt uicini & cogna
ti ei⁹, quia magnificauit do
minus miſericordiã ſuam
cum illa, & cõgratulabãtur
ei. Et factum eſt in die octa/
uo, uenerunt circuncidere
puerum: & uocabãt eũ no/
mine patris ſui Zachariã.
Et reſpõdens mater eius, di
xit: Nequaꝗ̃, ſed uocabit Io
hannes. Et dixerunt ad illã:
quia nemo eſt in cognatiõe
tua qui uocet̃ hoc nomine.
Innuebãt aũt patri eius quẽ
uellet uocari eũ. Et poſtulãs
pugillarẽ, ſcripſit dicens: Io
hannes eſt nomẽ eius. Et mi
rati ſunt uniuerſi. Apertum
eſt autẽ illico os ei⁹ et lingua
eius:& loquebatur benedi/
cens deũ. Et fact⁹ eſt timor
ſuper omnes uicinos eorũ:
& ſuper omnia mõtana Iu/
dææ diuulgabantur omnia
uerba hæc. Et poſuerunt o/
mnes qui audierãt in corde
ſuo, dicẽtes: Quiſputas pu/
er iſte erit? Etenim man⁹ do/
mini erat cũ illo. Et Zacha/
rias pater eius replet⁹ eſt ſpi
ritu ſancto, & ꝓphetauit di/
cens: Benedictus dominus
deus Iſrael: quia uiſitauit &
fecit redẽptionẽ plebis ſuæ.
Et erexit cornu ſalutis no/
bis: in domo Dauid pueri
ſui. Sicut locutus eſt per os
ſanctorũ qui a ſæculo ſunt,
prophetarũ eius: Salutem
ex inimicis noſtris:& de ma
nu omniũ qui oderũt nos.
Ad faciendam miſericordi/
am cũ patrib⁹ noſtris: & me
morari teſtamẽti ſui ſancti.
Iuſiurãdũ quod iurauit ad
Abraham patrẽ noſtrũ: da/
turũ ſe nobis. Vt ſine timo/
re de manu inimicorum no
ſtrorũ liberati: ſeruiamus il
li. In ſanctitate & iuſticia co
ram ipſo omibus dieb⁹ no/
ſtris. Et tu puer, ꝓpheta al/
tiſſimi uocaberis: præibis e/
nim ante faciẽ domini pa/
rare uias eius. Ad dãdam
ſciẽtiam ſalutis plebi eius:

ἀφέσει ἁμαρτιῶν αὐτῶν, διὰ σπλά
γχνα ἐλέους θεοῦ ἡμῶν, ἐν οἷς ἐπε/
σκέψατο ἡμᾶς ἀνατολὴ ἐξ ὕψους, ἐ/
πιφᾶναι τοῖς ἐν σκότει καὶ σκιᾷ θα
νάτου καθημένοις, τοῦ κατευθῦναι
τοὺς πόδας ἡμῶν εἰς ὁδὸν εἰρήνης.
Τὸ δὲ παιδίον ηὔξανε καὶ ἐκραταιοῦ/
το πνεύματι, καὶ ἦν ἐν ταῖς ἐρήμοις.
ἕως ἡμέρας ἀναδείξεως αὐτοῦ πρὸς τὸν
ἰσραήλ. Εγένετο δὲ ἐν ταῖς ἡμέ α
ραις ἐκείναις, ἐξῆλθε δόγμα παρὰ
καίσαρος αὐγούστου, ἀπογράφεσθαι πᾶ
σαν τὴν οἰκουμένην. αὕτη ἡ ἀπογρα
φὴ πρώτη ἐγένετο ἡγεμονεύοντος τῆς
συρίας κυρηνίου. καὶ ἐπορεύοντο πάν
τες ἀπογράφεσθαι ἕκαστος εἰς τὴν
ἰδίαν πόλιν. ἀνέβη δὲ καὶ ἰωσὴφ ἀπὸ
τῆς γαλιλαίας, ἐκ πόλεως Ναζα/
ρὲθ, εἰς τὴν ἰουδαίαν, εἰς πόλιν δα
βὶδ, ἥτις καλεῖται βηθλεὲμ, διὰ τὸ εἶ/
ναι αὐτὸν ἐξ οἴκου καὶ πατριᾶς Δαβὶδ,
ἀπογράψασθαι σὺν μαριὰμ τῇ με
μνηστευμένῃ αὐτῷ γυναικὶ, οὔσῃ ἐγ
β κύῳ. *Εγένετο δὲ ἐν τῷ εἶναι αὐ/
κ τοὺς ἐκεῖ, ἐπλήσθησαν αἱ ἡμέραι τοῦ
τεκεῖν αὐτήν. καὶ ἔτεκε τὸν υἱὸν αὐτῆς
τὸν πρωτότοκον, καὶ ἐσπαργάνωσεν αὐ/
γ τόν. *Καὶ ἀνέκλινεν αὐτὸν ἐν τῇ φά/
ι τνῃ, διότι οὐκ ἦν αὐτοῖς τόπος ἐν τῷ
καταλύματι. καὶ ποιμένες ἦσαν ἐν
τῇ χώρᾳ τῇ αὐτῇ ἀγραυλοῦντες, καὶ β
φυλάσσοντες φυλακὰς τῆς νυκτὸς ἐπὶ
τὴν ποίμνην αὐτῶν. καὶ ἰδοὺ ἄγγελος
κυρίου ἐπέστη αὐτοῖς, καὶ δόξα κυρίου πε
ριέλαμψεν αὐτούς. καὶ ἐφοβήθησαν
φόβον μέγαν. καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ
ἄγγελος, μὴ φοβεῖσθε. ἰδοὺ γὰρ εὐαγ/
γελίζομαι ὑμῖν χαρὰν μεγάλην, ἥ
τις ἔσται παντὶ τῷ λαῷ, ὅτι ἐτέχθη
ὑμῖν σήμερον σωτὴρ, ὅς ἐστι χριστὸς
κύριος, ἐν πόλει δαβίδ. καὶ τοῦ/
το ὑμῖν τὸ σημεῖον. εὑρήσετε βρέ/
φος ἐσπαργανωμένον, κείμενον ἐν
φάτνῃ. καὶ ἐξαίφνης ἐγένετο σὺν τῷ
ἀγγέλῳ πλῆθος στρατιᾶς οὐρανίου,
αἰνούντων τὸν θεὸν, καὶ λεγόντων.
δόξα ἐν ὑψίστοις θεῷ, καὶ ἐπὶ γῆς εἰ/
ρήνη, ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία. καὶ ἐγένε
το, ὡς ἀπῆλθον ἀπ' αὐτῶν εἰς τὸν οὐρα
νὸν οἱ ἄγγελοι, καὶ οἱ ἄνθρωποι οἱ ποι
μένες εἶπον πρὸς ἀλλήλους. Διέλθω
μεν δὴ ἕως βηθλεὲμ, καὶ ἴδωμεν τὸ
ῥῆμα

per remiſſionem peccatorũ eius:
Per uiſcera miſericordiæ dei no/
ſtri, quibus uiſitauit nos oriens ex
alto: Vt illuceſceret his qui in te/
nebris & umbra mortis ſedebant
ad dirigendos pedes noſtros in
uiam pacis. Puer autẽ creſcebat
& corroborabat̃ ſpiritu, et erat in
deſertis, donec ueniret dies, quo
oſtendendus erat apud Iſraëlitas
Factum eſt autẽ in diebus illis:
Exijt decretũ à Cæſare Auguſto,
ut cenſeretur totus orbis. Hæc de
ſcriptio prima facta eſt præſide
Syriæ Cyrenio. Et ibant om̃es ut
profiterentur in ſuã quiſq; ciuita/
tem. Aſcendit aũt & Ioſeph à Ga/
lilæa, de ciuitate Nazareth, in Iu/
dæam: in ciuitatẽ Dauid, quæ uo
catur Bethleem, eo quod eſſet de
domo & familia Dauid, ut profi/
teretur cum Maria deſponſa ſibi
uxore, quæ erat prægnãs. Accidit
aũt cum eſſent ibi, completi ſunt
dies pariendi. Et peperit filiũ ſuũ
primogenitũ, ac faſcijs eum inuol
uit, reclinauitq; eum in præſepi,
quod non eſſet eis locus in diuer
ſorio. Et paſtores erant in regio/
ne eadem uigilantes, & excuban
tes excubias nocte ſuper gregem
ſuũ. Et ecce angelus domini aſti/
tit illis, & claritas domini circum
fulſit illos, & timuerũt timore ma
gno. Et dixit illis angelus: Ne ti/
meatis. Ecce enim annuncio uo/
bis gaudium magnum, quod fu/
turum eſt toti populo, quia na/
tus eſt uobis hodie ſeruator, qui
eſt Chriſtus dominus, in ciuitate
Dauid. Et hoc uobis ſignum: In
uenietis infantem faſcijs inuolu/
tum, poſitum in præſepi. Et ſubi/
to facta eſt cum angelo multitu/
do militiæ cœleſtis, laudantium
deum & dicentiũ: Gloria in altiſſi
mis deo, ac in terra pax, in homi/
nibus bona uoluntas. Et factũ eſt
ut diſceſſerũt ab eis angeli in cœ/
lum, & homines paſtores loque/
bantur inter ſeſe: Tranſeam⁹ iam
Bethleem uſq;, & uideamus hoc
quod

in remiſſionẽ peccatorũ eo/
rum. Per uiſcera miſericor/
diæ dei noſtri: in quibus ui/
ſitauit nos oriẽs ex alto. Illu
minare his qui in tenebris
& in umbra mortis ſedent:
ad dirigẽdos pedes noſtros
in uiam pacis. Puer autẽ cre
ſcebat & confortabatur ſpi/
ritu: & erat in deſertis uſque
in diem oſtẽſionis ſuæ ad I/
ſrael. Factum eſt autẽ in
diebus illis. Exijt ædictũ a II.
Cæſare auguſto, ut deſcri/
beret̃ uniuerſus orbis. Hæc
deſcriptio prima facta eſt a
præſide Syriæ Cyrino. Et i/
bant omnes ut profiterẽtur
ſinguli in ſuam ciuitatem.
Aſcendit autem & Ioſeph a
Galilæa de ciuitate Naza/
reth in Iudæã, in ciuitatem
Dauid quæ uocatur Beth/
leem: eo quod eſſet de do/
mo & familia Dauid ut pro
fiteretur cum Maria deſpõ/
ſata ſibi uxore prægnãte. Fa
ctum eſt aũt cum eſſent ibi,
impleti ſunt dies ut pareret.
Et peperit filiũ ſuum primo
genitum: & pannis eũ inuol
uit: & reclinauit eũ in præ/
ſepio: quia nõ erat ei locus
in diuerſorio. Et paſtores e/
rant in regione eadem, uigi/
lantes & cuſtodiẽtes uigili/
as noctis ſuper gregem ſu/
um. Et ecce angelus domi/
ni ſtetit iuxta illos: & clari/
tas dei circunfulſit illos: &
timuerunt timore magno.
Et dixit illis angelus: No/
lite timere: Ecce enim euan/
gelizo uobis gaudium ma/
gnum quod erit om̃i popu/
lo: quia natus eſt uobis ſal/
uator q eſt Chriſt⁹ domin⁹
in ciuitate Dauid. Et hoc
uobis ſignum: Inuenietis in
fantem pannis inuolutum
& poſitum in præſepio. Et
ſubito facta eſt cum angelo
multitudo militiæ cœleſtis,
laudantium deum & dicen
tiũ: Gloria in altiſſimis deo:
& in terra pax hominib⁹ bo
næ uolũtatis. Et factũ eſt ut
diſceſſerunt ab eis angeli in
cœlũ: paſtores loquebãtur
ad inuicẽ. Tranſeamus uſq;
ad Bethleẽ & uideam⁹ hoc
uerbum

γ περὶ σιμεών.

ῥῆμα τοῦτο τὸ γεγονός, ὃ ὁ κύριος
ἐγνώρισεν ἡμῖν. καὶ ἦλθον σπεύσαν/
τες, καὶ ἀνεῦρον τήν τε μαριὰμ καὶ τὸν
ἰωσὴφ, καὶ τὸ βρέφος κείμενον ἐν
τῇ φάτνῃ. ἰδόντες δὲ, διεγνώρισαν
περὶ τοῦ ῥήματος, τοῦ λαληθέντος αὐ
τοῖς περὶ τοῦ παιδίου τούτου. καὶ
πάντες οἱ ἀκούσαντες ἐθαύμασαν
περὶ τῶν λαληθέντων ὑπὸ τῶν ποι/
μένων πρὸς αὐτούς. ἡ δὲ μαριὰμ
πάντα συνετήρει τὰ ῥήματα ταῦ/
τα, συμβάλλουσα ἐν τῇ καρδίᾳ αὐ
τῆς. καὶ ὑπέστρεψαν οἱ ποιμένες, δο/
ξάζοντες καὶ αἰνοῦντες τὸν θεὸν ἐπὶ
πᾶσιν, οἷς ἤκουσαν καὶ εἶδον, καθὼς
ἐλαλήθη πρὸς αὐτούς. καὶ ὅτε ἐπλή/
σθησαν ἡμέραι ὀκτὼ τοῦ περιτεμεῖν
τὸ παιδίον, καὶ ἐκλήθη τὸ ὄνομα αὐ/
τοῦ Ἰησοῦς, τὸ κληθὲν ὑπὸ τοῦ ἀγγέ/
λου πρὸ τοῦ συλληφθῆναι αὐτὸν ἐν τῇ
κοιλίᾳ. καὶ ὅτε ἐπλήσθησαν αἱ ἡμέ/
ραι τοῦ καθαρισμοῦ αὐτῶν κατὰ τὸν
νόμον μωσέως, ἀνήγαγον αὐτὸν εἰς
ἱεροσόλυμα, παραστῆσαι τῷ κυρίῳ,
καθὼς γέγραπται ἐν νόμῳ κυρίου.
» ὅτι πᾶν ἄρσεν διανοῖγον μήτραν,
» ἅγιον τῷ κυρίῳ κληθήσεται. καὶ τοῦ
δοῦναι θυσίαν κατὰ τὸ εἰρημένον ἐν νό
μῳ κυρίου, ζεῦγος τρυγόνων, ἢ δύο
νεοσσοὺς περιστερῶν. καὶ ἰδοὺ ἦν ἄνθρω
πος ἐν ἱερουσαλὴμ, ᾧ ὄνομα σιμε/ γ
ών. καὶ ὁ ἄνθρωπος οὗτος δίκαιος καὶ
εὐλαβὴς, προσδεχόμενος παράκλη
σιν τοῦ ἰσραὴλ, καὶ πνεῦμα ἅγιον ἦν
ἐπ᾽ αὐτόν. καὶ ἦν αὐτῷ κεχρηματισμέ/
νον ὑπὸ τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου, μὴ
ἰδεῖν θάνατον, πρὶν ἴδῃ τὸν χριστὸν
κυρίου. καὶ ἦλθεν ἐν τῷ πνεύματι εἰς
τὸ ἱερόν. καὶ ἐν τῷ εἰσαγαγεῖν τοὺς
γονεῖς τὸ παιδίον Ἰησοῦν, τοῦ ποιῆ/
σαι αὐτοὺς κατὰ τὸ εἰθισμένον τοῦ νό
μου περὶ αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς ἐδέξατο αὐτὸ
εἰς τὰς ἀγκάλας αὐτοῦ, καὶ εὐλό/
» γησε τὸν θεὸν, καὶ εἶπεν. Νῦν ἀπο/
» λύεις τὸν δοῦλόν σου δέσποτα κατὰ
» τὸ ῥῆμά σου ἐν εἰρήνῃ. ὅτι εἶδον οἱ ὀ/
» φθαλμοί μου τὸ σωτήριόν σου, ὃ ἡτοί
» μασας κατὰ πρόσωπον πάντων τῶν λα
ῶν, φῶς εἰς ἀποκάλυψιν ἐθνῶν, καὶ
δόξαν λαοῦ σου ἰσραήλ. καὶ ἦν ὁ πα
τὴρ καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ θαυμάζοντες, ἐπὶ
τοῖς λαλουμένοις περὶ αὐτοῦ. καὶ εὐλό/
γησεν

quod audiuimus accidisse, quod dominus aperuit nobis. Et uenerunt festinantes, & inuenerunt Mariam & Ioseph, & infantē positum in præsepi. Cum uidissent autem, diuulgauerunt de uerbo, quod dictum erat ipsis de puero hoc. Et omnes qui audierunt mirati sunt, de his quæ dicta erant à pastoribus ad ipsos. Porrò Maria conseruabat oīa uerba hæc, conferens in corde suo. Et reuersi sunt pastores, glorificantes ac laudantes deum super omnibus, quæ audierant & uiderant, ita ut dictum fuerat ipsis. Et postquàm consummati sunt dies octo ut circuncideretur puer, uocatum est nomē eius Iesus, quod uocatum erat ab angelo priusquàm in utero conciperetur. Et posteaquàm completi fuissent dies purgationis eorum secundum legē Mosi, adduxerunt eum Hierosolymā, ut sisterent eum domino, sicut scriptum est in lege domini: Omne masculinū adaperiens uuluā, sanctum domino uocabitur, & ut darent hostiam secundum quod dictum est in lege domini, par turturum aut duos pullos colūbarū. Et ecce homo erat Hierosolymis cui nomē Simeō. & homo iste iustus ac pius, expectās consolationem Israël, & spiritussanctus erat super eū. Et responsum acceperat à spiritu sancto, nō uisurū se mortem, nisi prius uideret Christū domini. Et uenit per spiritū in tēplū. Et cum induceret puerum Iesum parentes, ut facerēt secundū consuetudinē legis, pro eo, ipse quoq; accepit eū in ulnas suas & laudauit deū, ac dixit: Nūc dimittis seruum tuū domine secundū uerbū tuum in pace: quia uiderūt oculi mei salutare tuū. quod parasti ante faciem omnium populorū, lumen ad reuelationem gētium, & gloriā plebis tuæ Israel. Et erat pater & mater eius mirantes super his, quæ dicebanť de illo. Et bene/ dixit

uerbū quod factū est quod fecit dominus & ostēdit nobis. Et uenerūt festinātes & inuenerūt Mariā & Ioseph: & infantem positū in præsepio. Vidētes autē cognouerūt de uerbo qđ dictū erat illis de puero hoc. Et oēs qui audierāt, mirati sunt: & de his quæ dicta erāt a pastoribus ad ipsos. Maria autem cōseruabat omnia uerba hæc: conferēs in corde suo. Et reuersi sunt pastores glorificātes & laudātes deū in oībus quæ audierāt & uiderant, sicut dictū est ad illos. Et postquā cōsummati sunt dies octo ut circūcideretur puer: uocatū est nomen eius Iesus. Quod uocatū est ab angelo priusquā in utero cōciperet. Et postquā impleti sunt dies purgationis eius secundū legē Moysi, tulerūt illum in Hierusalem, ut sisterēt eum domino: sicut scriptū est in lege domini: Quia oē masculinū adaperiēs uuluam, sanctū domino uocabiť. Et ut darēt hostiam secūdum quod dictū est in lege domini: par turturū aut duos pullos columbarū. Et ecce homo erat in Hierusalē cui nomen Simeon. Et homo iste iustus & timoratus, expectans cōsolationē Israel: & spiritussanct⁹ erat in eo. Et respōsum acceperat Simeon a spiritusancto, nō uisurum se mortē nisi prius uideret Christū domini. Et uenit in spiritu in templū. Et cum inducerēt puerum Iesum parētes eius, ut facerēt secundū cōsuetudinem legis pro eo: & ipse accepit eū in ulnas suas: & benedixit deum & dixit: Nūc dimittis seruum tuū domine: secundum uerbum tuū in pace. Quia uiderūt oculi mei salutare tuū. Quod parasti ante faciē omniū populorū. Lumen ad reuelationē gentium: & gloriā plebis tuæ Israel. Et erāt pater ei⁹ & mater ei⁹ mirantes sup his quæ dicebātur de illo. Et bene/

Δ περὶ ἄννης προφήτιδος.

γησεν αὐτοὺς σιμεὼν, καὶ εἶπε πρὸς μαριὰμ τὴν μητέρα αὐτοῦ. ἰδοὺ οὗτος κεῖται εἰς πτῶσιν, καὶ ἀνάστασιν πολλῶν ἐν τῷ ἰσραὴλ, καὶ εἰς σημεῖον ἀντιλεγόμενον. καί σοῦ δὲ αὐτῆς τὴν ψυχὴν διελεύσεται ῥομφαία, ὅπως ἂν ἀποκαλυφθῶσιν ἐκ πολλῶν καρδιῶν διαλογισμοί. καὶ ἦν ἄννα προφῆτις θυγάτηρ φανουὴλ ἐκ φυλῆς ἀσὴρ, αὕτη προβεβηκυῖα ἐν ἡμέραις πολλαῖς, ζήσασα ἔτη μετὰ ἀνδρὸς ἑπτὰ ἀπὸ τῆς παρθενίας αὐτῆς. καὶ αὕτη χήρα ὡς ἐτῶν ὀγδοήκοντα τεσσάρων, ἣ οὐκ ἀφίστατο ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ, νηστείαις καὶ δεήσεσι λατρεύουσα νύκτα καὶ ἡμέραν. καὶ αὕτη αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἐπιστᾶσα, ἀνθωμολογεῖτο τῷ κυρίῳ, καὶ ἐλάλει περὶ αὐτοῦ πᾶσι τοῖς προσδεχομένοις λύτρωσιν ἐν ἱερουσαλήμ. καὶ ὡς ἐτέλεσαν ἅπαντα τὰ κατὰ τὸν νόμον κυρίου, ὑπέστρεψαν εἰς τὴν γαλιλαίαν εἰς πόλιν αὐτῶν ναζαρέθ. τὸ δὲ παιδίον ηὔξανε καὶ ἐκραταιοῦτο πνεύματι, πληρούμενον σοφίας, καὶ χάρις θεοῦ ἦν ἐπ᾽ αὐτό. καὶ ἐπορεύοντο οἱ γονεῖς αὐτοῦ κατ᾽ ἔτος εἰς ἱερουσαλὴμ τῇ ἑορτῇ τοῦ πάσχα. καὶ ὅτε ἐγένετο ἐτῶν δώδεκα, ἀναβάντων αὐτῶν εἰς ἱεροσόλυμα, κατὰ τὸ ἔθος τῆς ἑορτῆς, καὶ τελειωσάντων τὰς ἡμέρας ἐν τῷ ὑποστρέφειν αὐτοὺς, ὑπέμεινεν ἰησοῦς ὁ παῖς ἐν ἱερουσαλὴμ, καὶ οὐκ ἔγνωσαν οἱ γονεῖς αὐτοῦ. νομίσαντες δὲ αὐτὸν ἐν τῇ συνοδίᾳ εἶναι, ἦλθον ἡμέρας ὁδὸν, καὶ ἀνεζήτουν αὐτὸν ἐν τοῖς συγγενέσιν, καὶ ἐν τοῖς γνωστοῖς, καὶ μὴ εὑρόντες αὐτὸν, ὑπέστρεψαν εἰς ἱερουσαλὴμ, ζητοῦντες αὐτόν. καὶ ἐγένετο μεθ᾽ ἡμέρας τρεῖς, εὗρον αὐτὸν ἐν τῷ ἱερῷ καθεζόμενον ἐν μέσῳ τῶν διδασκάλων, καὶ ἀκούοντα αὐτῶν, καὶ ἐπε-
Δ ρωτῶντα αὐτούς. * ἐξίσταντο δὲ πάν-
β τες οἱ ἀκούοντες αὐτοῦ ἐπὶ τῇ συνέσει καὶ ταῖς ἀποκρίσεσιν αὐτοῦ. καὶ ἰδόντες αὐτὸν ἐξεπλάγησαν. * καὶ πρὸς αὐτὸν ἡ μήτηρ αὐτοῦ εἶπε. τέκνον, τί ἐποίησας ἡμῖν οὕτως; ἰδοὺ ὁ πατήρ σου κἀγὼ ὀδυνώμενοι ἐζητοῦμέν σε. καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς. τί ὅ,τι ἐζητεῖτέ με; οὐκ ᾔδειτε, ὅτι ἐν τοῖς τοῦ πατρός μου δεῖ εἶναί με;

dixit illis Simeon. & dixit ad Mariam matrē eius: Ecce positus est hic in ruinā, & in resurrectionem multorum in Israel, & in signū cui contradicitur. Quin & tuā ipsius animam penetrabit gladius, ut retegantur ex multis cordibus co-
Δ gitationes. Et erat Anna prophetissa filia Phanuël de tribu Aser. Hæc processerat in multam ætatem, & uixerat cum uiro annis septem à uirginitate sua. Et hæc uidua annorum fermè octoginta quatuor, quæ nō discedebat de tēplo, ieiunijs ac deprecationib⁹ seruiens nocte ac die. Et hæc, eadem hora superueniēs, uicissim confitebatur domino, & loquebaꝫ de illo omnibus qui expectabant redemptionē Hierosolymis. Et ut perfecerūt omnia secundū legem domini, reuersi sunt in Galilæā in ciuitatem suā Nazareth. Puer aūt succrescebat corroborabaturque spiritu, & implebatur sapiētia, & gratia dei erat sup illū. Et ibāt parētes ei⁹ quotannis Hierosolymā in die festo paschæ. Et cū fact⁹ esset annorū duodecim, ascendentibus illis Hierosolymā secundum consuetudinē diei festi, consummatisq; diebus cū redirent illi, remansit puer Iesus Hierosolymis, & nō cognouerunt parētes eius. Cæterū rati illum esse in comitatu, uenerūt itinere diei, & requirebant eum inter cognatos & inter notos. Et cum nō inuenissent eū, reuersi sunt Hierosolymā, quærētes eum. Et accidit post triduum, inuenerūt illum in templo sedentem in medio doctorū, audientē illos, & interrogantē eos. Stupebant autē omnes qui eum audiebant super intelligētia & respōsis eius: & uiso eo admirati sunt. Et dixit mater eius ad illū: Fili, cur fecisti nobis sic? Ecce pater tuus & ego dolētes quærebam⁹ te. Et ait ad illos: Quid est qđ quærebatis me? An nesciebatis, qđ in his quæ patris mei sunt, oportet me esse?

dixit illis Simeō: & dixit ad Mariam matrem eius: Ecce positus est hic in ruinam, & in resurrectionē multorum in Israel, & in signum cui cō tradicetur. Et tuam ipsius animam pertransibit gladius, ut reuelentur ex multis cordibus cogitationes. Et erat Anna prophetissa filia Phanuel de tribu Aser. Hæc processerat in diebus multis: & uixerat cū uiro suo annis septē a uirginitate sua. Et hæc uidua usq; ad annos octogintaquatuor quæ nō discedebat de templo ieiunijs & obsecrationibus seruiens nocte ac die. Et hæc ipsa hora superueniens cōfitebatur domino: & loquebatur de illo omnib⁹ qui expectabant redēptionē Israel. Et ut perfecerūt oīa secundū legē domini, reuersi sunt in Galilæā in ciuitatem suam Nazaret. Puer autem crescebat & cōfortabaꝫ plenus sapiētia: & gratia dei erat in illo. Et ibant parentes eius per oēs annos in Hierusalē in die solēni paschæ. Et cum factus esset annorū duodecim, ascendētibus illis Hierosolymā secundum cōsuetudinē diei festi: consummatisq; diebus cū redirent, remansit puer Iesus in Hierusalē: & non cognouerunt parētes eius. Existimātes autē illum esse in comitatu, uenerūt iter diei: & requirebāt eū inter cognatos & notos: & nō inueniētes, regressi sunt in Hierusalem requirentes eum. Et factū est post triduū, inuenerunt illū in templo sedentē in medio doctorū, audientē illos & interrogantem. Stupebāt autem omnes qui eum audiebant sup prudētia & respōsis eius. Et uidētes admirati sunt. Et dixit mater eius ad illum: Fili, quid fecisti nobis sic? Ecce pater tuus & ego dolentes quærebamus te. Et ait ad illos: Quid est qđ me quærebatis? Nesciebatis: quia in his quæ patris mei sunt, oportet me esse?

καὶ αὐτοὶ οὐ συνῆκαν τὸ ῥῆμα ὃ ἐλά
λησεν αὐτοῖς. καὶ κατέβη μετ' αὐτῶν,
καὶ ἦλθεν εἰς ναζαρέθ, καὶ ἦν ὑποτασ
σόμενος αὐτοῖς. Η δὲ μήτηρ αὐτοῦ
διετήρει πάντα τὰ ῥήματα ταῦτα
ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς. καὶ Ιησοῦς προέ
κοπτε σοφίᾳ καὶ ἡλικίᾳ καὶ χάριτι
παρὰ θεῷ καὶ ἀνθρώποις.
ϛ *Εν ἔτει δὲ πεντεκαιδεκάτῳ τῆς ἡ/
γ γεμονίας τιβερίου καίσαρος, ἡγεμο/
νεύοντος ποντίου πιλάτου τῆς ἰουδαίας
καὶ τετραρχοῦντος τῆς γαλιλαίας
ἡρώδου, φιλίππου δὲ τοῦ ἀδελφοῦ αὐ
τοῦ τετραρχοῦντος τῆς ἰτουραίας καὶ τρα
χωνίτιδος χώρας, καὶ λυσανίου τῆς
ἀβιληνῆς τετραρχοῦντος, ἐπ' ἀρχιε/
ρέων ἄννα καὶ καϊάφα, ἐγένετο ῥῆ/
μα θεοῦ ἐπὶ ἰωάννην τὸν τοῦ ζαχαρίου
ζ υἱὸν ἐν τῇ ἐρήμῳ.*Καὶ ἦλθεν εἰς πᾶ
α σαν τὴν περίχωρον τοῦ ἰορδάνου, κη/
ρύσσων βάπτισμα μετανοίας εἰς ἄ/
φεσιν ἁμαρτιῶν, ὡς γέγραπται ἐν
βίβλῳ λόγων ἡσαΐου τοῦ προφήτου, λέ
» γοντος. φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ,
» ἑτοιμάσατε τὴν ὁδὸν κυρίου, εὐθείας
» ποιεῖτε τὰς τρίβους αὐτοῦ. πᾶσα φά/
» ραγξ πληρωθήσεται, καὶ πᾶν ὄρος καὶ
» βουνὸς ταπεινωθήσεται. καὶ ἔσται τὰ
» σκολιὰ εἰς εὐθείαν, καὶ αἱ τραχεῖαι εἰς
ὁδοὺς λείας, καὶ ὄψεται πᾶσα σὰρξ τὸ
κ σωτήριον τοῦ θεοῦ. *Ελεγεν οὖν τοῖς
β ἐκπορευομένοις ὄχλοις βαπτισθῆ/
ναι ὑπ' αὐτοῦ. γεννήματα ἐχιδνῶν,
τίς ὑπέδειξεν ὑμῖν φυγεῖν ἀπὸ τῆς
μελλούσης ὀργῆς; ποιήσατε οὖν καρ
ποὺς ἀξίους τῆς μετανοίας, καὶ μὴ ἄρξη
σθε λέγειν ἐν ἑαυτοῖς. πατέρα ἔχο
μεν τὸν ἀβραάμ. Λέγω γὰρ ὑμῖν,
ὅτι δύναται ὁ θεὸς ἐκ τῶν λίθων
τούτων ἐγεῖραι τέκνα τῷ ἀβρα/
άμ. ἤδη δὲ καὶ ἡ ἀξίνη πρὸς τὴν ῥί/
ζαν τῶν δένδρων κεῖται. πᾶν οὖν
δένδρον, μὴ ποιοῦν καρπὸν καλὸν,
ἐκκόπτεται, καὶ εἰς πῦρ βάλλεται.
ϛ *Καὶ ἐπηρώτων αὐτὸν οἱ ὄχλοι, λέ
ι γοντες. τί οὖν ποιήσομεν; ἀποκρι/
θεὶς δὲ λέγει αὐτοῖς. ὁ ἔχων δύο χι
τῶνας, μεταδότω τῷ μὴ ἔχοντι, καὶ
ὁ ἔχων βρώματα, ὁμοίως ποιείτω.
ἦλθον δὲ καὶ τελῶναι βαπτισθῆναι,
καὶ εἶπον πρὸς αὐτόν. διδάσκαλε,
τί ποιήσομεν; Ο δὲ εἶπε πρὸς αὐ/
τούς. μη

Et illi non intellexerunt sermonē
quem locutus est ipsis. Et descen/
dit cum eis, uenitq; Nazareth, e/
ratq; subditus illis. Mater autem
eius conseruabat oĩa uerba hæc
in corde suo. Et Iesus proficiebat
sapientia, & ætate, & gratia apud
deum atq; homines. Anno au
tem decimoquinto imperij Tibe
rij Cæsaris, Pontio Pilato præsi/
de Iudææ, tetrarcha uero Galilææ
Herode, Philippo autem fratre
eius tetrarcha Itureæ & Tracho/
nitidis regionis, & Lysania Abile
nes tetrarcha, sub põtificibus An
na & Caiapha, factum est uerbũ
domini super Iohannem Zacha
riæ filiũ in deserto. Et uenit in o/
mnem regionem finitimam Ior/
dani, prædicans baptismũ pœni/
tentiæ in remissionem peccatorũ
sicut scriptum est in libro sermo/
num Hesaiæ prophetæ, dicentis:
Vox clamantis in deserto, parate
uiam domini, rectas facite semi/
tas eius. Omnis uallis implebitur
& omnis mons & collis reddetur
humilis. Et fient quæ obliqua sunt
directa, & asperæ uertẽtur in uias
planas, & uidebit omĩs caro salu/
tare dei. Dicebat ergo ad turbas,
quæ exibant ut baptizarentur ab
ipso: Progenies uiperarum, quis
submonstrauit uobis ut fugeretis
à uentura ira? Facite ergo fructus
dignos pœnitentiæ: & ne cœperi
tis dicere intra uosipsos, patrē ha
bemus Abrahamũ. Dico eñ uo/
bis, potens est deus de lapidibus
istis suscitare filios Abrahamo.
Iam uero et securis ad radicem ar
borum posita est. Omnis ergo ar
bor, nõ faciens fructũ bonũ, exci/
ditur, & in ignem cõijcitur. Et in/
terrogabant eum turbæ, dicẽtes:
Quid ergo faciem⁹? Respõdens
autẽ dicit illis: Qui habet duas tu
nicas, impertiat nõ habẽti: & qui
habet escas, similiter faciat. Vene
runt autẽ & publicani ut baptiza
rentur, & dixerunt ad illũ: Magi/
ster, quid faciem⁹? At ille dixit ad
eos:

Et ipsi non intellexerũt uer
bum qđ locut⁹ est ad eos.
Et descẽdit cum eis & uenit
Nazareth: & erat subditus
illis. Et mater eius cõserua/
bat oĩa uerba hæc in cor/
de suo. Et Iesus proficiebat
sapiẽtia & ætate & gratia a/
pud deum & homines.
Anno autem quintodeci III.
mo imperij Tyberij Cæsa/
ris procurante Pontio Pila/
to Iudæã: tetrarcha autem
Galilææ Herode: Philippo
autem fratre eius tetrarcha
Itureæ & Traconitidis regi/
onis: & Lysania Abilinæ te/
trarcha, sub principibus sa
cerdotũ Anna, & Caipha:
factum est uerbum domini
super Iohannem Zachariæ
filium in deserto. Et uenit in
omnem regionē Iordanis,
prædicans baptismum pœ
nitentiæ in remissionem pec
catorum: sicut scriptum est
in libro sermonũ Esaiæ pro/
phetæ: Vox clamãtis in de/
serto parate uiã domini: re/
ctas facite semitas eius. O/
mnis uallis implebit: & o/
mnis mons & collis humi/
liabitur. Et erunt praua in
directa: & aspera in uias pla
nas: & uidebit omnis caro
salutare dei. Dicebat ergo
ad turbas quæ exibãt ut ba
ptizarẽtur ab ipso. Genimi
na uiperarũ quis ostẽdit uo
bis fugere a uentura ira? Fa
cite ergo fruct⁹ dignos pœ/
nitentiæ: & ne cœperitis di/
cere: patrem habemus A/
braham. Dico enim uobis
quia potens est deus de la/
pidibus istis suscitare filios
Abrahæ. Iam enim securis
ad radicem arboris posita
est. Omnis ergo arbor non
faciens fructum bonum, ex
cidetur & in ignē mittetur.
Et interrogabant eũ turbæ,
dicentes: Quid ergo facie/
mus? Respõdens autem di
cebat illis: Qui habet duas
tunicas, det nõ habenti: Et
qui habet escas, similiter fa/
ciet. Venerunt autẽ & publi
cani ut baptizarent & dixe
runt ad illũ: Magister, quid
faciemus? At ille dixit ad
eos:

τους. μηδὲν πλέον παρὰ τὸ δια-
τεταγμένον ὑμῖν πράσσετε. ἐπη-
ρώτων δὲ αὐτὸν καὶ στρατευόμε-
νοι, λέγοντες. καὶ ἡμεῖς τί ποιήσο-
μεν; καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς. μηδέ-
να διασείσητε, μηδὲ συκοφαντή-
σητε, καὶ ἀρκεῖσθε τοῖς ὀψωνίοις ὑ-
μῶν. προσδοκῶντος δὲ τοῦ λαοῦ,
καὶ διαλογιζομένων πάντων ἐν
ταῖς καρδίαις αὐτῶν περὶ τοῦ ἰω-
άννου, μήποτε αὐτὸς εἴη ὁ χριστὸς, ἀ-
πεκρίνατο ὁ ἰωάννης, ἅπασι λέ-
ι γων. * Ἐγὼ μὲν ὕδατι βαπτίζω
α ὑμᾶς, ἔρχεται δὲ ὁ ἰσχυρότερός μου,
οὗ οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς λῦσαι τὸν ἱ-
μάντα τῶν ὑποδημάτων αὐτοῦ,
αὐτὸς ὑμᾶς βαπτίσει ἐν πνεύμα-
ια τι ἁγίῳ καὶ πυρί. * οὗ τὸ πτύον
ς ἐν χειρὶ αὐτοῦ, καὶ διακαθαριεῖ
τὴν ἅλωνα αὐτοῦ, καὶ συνάξει τὸν
σῖτον εἰς τὴν ἀποθήκην αὐτοῦ,
τὸ δὲ ἄχυρον κατακαύσει πυρὶ ἀσ-
βέστῳ. πολλὰ μὲν οὖν καὶ ἕτερα πα-
ρακαλῶν, εὐηγγελίζετο τὸν λαόν.
ιβ * Ὁ δὲ ἡρώδης ὁ τετράρχης, ἐλεγχό-
β μενος ὑπ᾽ αὐτοῦ περὶ ἡρωδιάδος
τῆς γυναικὸς τοῦ ἀδελφοῦ αὐ-
τοῦ, καὶ περὶ πάντων, ὧν ἐποίει
πονηρῶν ὁ ἡρώδης, προσέθηκε
καὶ τοῦτο ἐπὶ πᾶσι, καὶ κατέ-
κλεισε τὸν Ἰωάννην ἐν τῇ φυλα-
ιγ κῇ. * Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ βαπτι-
α σθῆναι ἅπαντα τὸν λαὸν, καὶ Ἰη-
σοῦ βαπτισθέντος καὶ προσευ-
χομένου, ἀνεῳχθῆναι τὸν οὐρανὸν
καὶ καταβῆναι τὸ πνεῦμα τὸ ἅ-
γιον σωματικῷ εἴδει ὡσεὶ περιστε-
ρὰν ἐπ᾽ αὐτὸν, καὶ φωνὴν ἐξ οὐρα-
νοῦ γενέσθαι, λέγουσαν. σὺ εἶ ὁ υἱός
μου ὁ ἀγαπητὸς, ἐν σοὶ ηὐδόκησα.
ιδ * Καὶ αὐτὸς ἦν ὁ Ἰησοῦς ὡσεὶ ἐτῶν
γ τριάκοντα ἀρχόμενος ὢν, ὡς ἐνο-
μίζετο υἱὸς ἰωσὴφ τοῦ ἡλεὶ, τοῦ μα-
θὰτ, τοῦ λευὶ, τοῦ μελχὶ, τοῦ ἰαννὰ,
τοῦ ἰωσήφ, τοῦ ματατθίου, τοῦ ἀμὼς
τοῦ ναοὺμ, τοῦ ἐσλὶ, τοῦ ναγγὲ, τοῦ
μαὰθ, τοῦ ματαθίου, τοῦ σεμεῒ, τοῦ
ἰωσὴχ, τοῦ ἰούδα, τοῦ ἰωαννᾶ, τοῦ ῥη-
σία, τοῦ ζοροβάβελ, τοῦ σαλαθιήλ,
τοῦ νηρὶ, τοῦ μελχὶ, τοῦ ἀδδὶ, τοῦ κο-
σὰμ, τοῦ ἐλμαδὰμ, τοῦ ἢρ, τοῦ ἰη-
σοῦ, τοῦ ἐλιέζερ, τοῦ ἰωρὴμ, τοῦ ματθὰ,
τοῦ λευί,

eos: Ne quid amplius quàm quod constitutum est uobis, exigatis. Interrogabãt autem eum & milites, dicentes: Et nos quid faciemus? Et ait illis: Ne quem concutiatis, ne quem calumniemini, & contenti estote stipendiis uestris. Expectante autem populo, & cogitantibus omnibus in cordibus suis de Iohanne, num ipse esset ille Christus? Respondit Iohannes, dicens uniuersis: Ego quidem aqua baptizo uos: sed ueniet fortior me, cuius non sum dignus soluere corrigiam calciamentorum, ipse uos baptizabit spiritu sancto & igni, cuius uentilabrum in manu ipsius, & purgabit aream suam, & congregabit triticum in horreum suum, paleas autem comburet igni inextinguibili. Multa quidem & alia exhortans euangelizabat populo. Herodes autem tetrarcha, cum corriperetur ab illo de Herodiade uxore fratris sui, deque omnibus malis, quæ faciebat Herodes, adiecit & hoc super omnia, & inclusit Iohãnem in carcerem. Factum est autem cum baptizaretur omnis populus, ut & Iesu baptizato & orante apertum sit cœlum, ac descendit spiritus sanctus corporali specie quasi columba in ipsum, & uox de cœlo facta est, quæ diceret: Tu es filius ille meus dilectus, in te complacitum est mihi. Et ipse Iesus incipiebat esse fermè annorum triginta, ut putabatur filius Ioseph, qui fuit filius Heli, qui fuit Mathat, qui fuit Leui, qui fuit Melchi, qui fuit Ianne, qui fuit Ioseph, qui fuit Matatthiæ, qui fuit Amos, qui fuit Naum, qui fuit Hesli, qui fuit Nagge, qui fuit Maath, qui fuit Matathiæ, qui fuit Semëi, qui fuit Iosech, qui fuit Iuda, qui fuit Ioanna, qui fuit Rhesa, qui fuit Zorobabel, qui fuit Salathiel, qui fuit Neri, qui fuit Melchi, qui fuit Addi, qui fuit Cosam, qui fuit Helmadam, qui fuit Her, qui fuit Ieso, qui fuit Helиezer, qui fuit Iorã, qui fuit Mattha, qui fuit

eos: Nihil amplius quam quod cõstitutum est uobis faciatis. Interrogabant autẽ eũ & milites, dicẽtes. Quid faciemus & nos? Et ait illis: Neminẽ cõcutiatis, neque calumniam faciatis: & cõtenti estote stipẽdiis uestris. Existimante autẽ populo & cogitantibus omnibus in cordibus suis de Iohãne, ne forte ipse esset Christus. Respõdit Iohãnes, dicẽs omibus: Ego quidem aqua baptizo uos: ueniet autẽ fortior me post me: cuius non sum dignus soluere corrigiã calciamẽtorum eius, ipse uos baptizabit in spiritusancto, & igni. Cuius uentilabrum in manu eius: & purgabit aream suam: & cõgregabit triticum in horreũ suũ: paleas autem cõburet igni inextinguibili. Multa quidẽ & alia exhortãs euãgelizabat populo. Herodes autẽ Tetrarcha cũ corriperetur ab illo de Herodiade uxore fratris sui: & de omnibus malis quæ fecit Herodes: adiecit & hoc super omnia: & inclusit Iohannem in carcerẽ. Factũ est autem cũ baptizaret omis populus: & Iesu baptizato & orãte, apertũ est cœlũ: & descẽdit spiritussanctus corporali specie sicut columba in ipsum: & uox de cœlo facta est. Tu es filius meus dilectus, in te cõplacui mihi. Et ipse Iesus erat incipiẽs quasi annorum triginta, ut putabatur filius Ioseph, qui fuit Heli, qui fuit Mathat, qui fuit Leui, qui fuit Melchi, qui fuit Iamne, qui fuit Ioseph, qui fuit mathathiæ, qui fuit Amos, qui fuit Naum, qui fuit Hesli, qui fuit Nage, qui fuit Maath, qui fuit Mathathiæ, qui fuit Semei, qui fuit Ioseph, q fuit Iuda, qui fuit Iohanna, qui fuit Resa, qui fuit Zorobabel, qui fuit Salathiel, qui fuit Neri, qui fuit Melchi, qui fuit Addi, qui fuit Cosan, qui fuit Elmadan, fuit Her, quit fuit Iesu, qui fuit Eliezer, qui fuit Iorim, qui fuit Mathat, qui fuit

τοῦ λευὶ, τοῦ σιμεὼν, τοῦ ἰούδα, τοῦ ἰωσὴφ, τοῦ ἰωνὰμ, τοῦ ἠλιακὶμ, τοῦ μελεᾶ, τοῦ μενὰμ, τοῦ ματαθὰν, τοῦ ναθὰν, τοῦ δαβὶδ, τοῦ ἰεσσαὶ, τοῦ ὀβὴδ, τοῦ βοὸζ, τοῦ σαλμὼν, τοῦ ναασσὼν, τοῦ ἀμιναδὰβ, τοῦ ἀρὰμ, τοῦ ἐσρὼμ, τοῦ φαρὲς, τοῦ ἰούδα, τοῦ ἰακὼβ, τοῦ ἰσαὰκ, τοῦ ἀβραὰμ, τοῦ θαῤῥᾶ, τοῦ ναχὼρ, τοῦ σαρούχ, τοῦ ῥαγαῦ, τοῦ φάλεκ, τοῦ ἐβὲρ, τοῦ σαλὰ, τοῦ καϊνὰν, τοῦ ἀρφαξὰτ, τοῦ σὴμ, τοῦ νῶε, τοῦ λάμεχ, τοῦ μαθουσάλα, τοῦ ἐνὼχ, τοῦ ἰαρὲθ, τοῦ μαλελεὴλ, τοῦ καϊνὰν, τοῦ ἐνὼς, τοῦ σὴθ, τοῦ ἀδὰμ, τοῦ θεοῦ.

ιε
β
Ιησοῦς δὲ πνεύματος ἁγίου πλήρης, ὑπέστρεψεν ἀπὸ τοῦ ἰορδάνου, καὶ ἤγετο ἐν τῷ πνεύματι εἰς τὴν ἔρημον, ἡμέρας τεσσαράκοντα πειραζόμενος ὑπὸ τοῦ διαβόλου.
ιε
ε
* Καὶ οὐκ ἔφαγεν οὐδὲν ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις. καὶ συντελεσθεισῶν αὐτῶν, ὕστερον ἐπείνασεν. εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ διάβολος. εἰ υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ, εἰπὲ τῷ λίθῳ τούτῳ ἵνα γένηται ἄρτος. καὶ ἀπεκρίθη Ιησοῦς πρὸς αὐτὸν, λέγων. γέγραπται ὅτι οὐκ ἐπ᾽ ἄρτῳ μόνῳ ζήσεται ἄνθρωπος, ἀλλ᾽ ἐπὶ παντὶ ῥήματι θεοῦ. καὶ ἀναγαγὼν αὐτὸν ὁ διάβολος εἰς ὄρος ὑψηλὸν, ἔδειξεν αὐτῷ πάσας τὰς βασιλείας τῆς οἰκουμένης ἐν στιγμῇ χρόνου, καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ διάβολος. σοὶ δώσω τὴν ἐξουσίαν ταύτην ἅπασαν καὶ τὴν δόξαν αὐτῶν, ὅτι ἐμοὶ παραδέδοται, καὶ ᾧ ἐὰν θέλω δίδωμι αὐτήν, σὺ οὖν ἐὰν προσκυνήσῃς ἐνώπιόν μου ἔσται σου πάντα. καὶ ἀποκριθεὶς αὐτῷ εἶπεν ὁ Ιησοῦς. ὕπαγε ὀπίσω μου σατανᾶ. γέγραπται γὰρ προσκυνήσεις κύριον τὸν θεόν σου, καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις. καὶ ἤγαγεν αὐτὸν εἰς ἱερουσαλὴμ, καὶ ἔστησεν αὐτὸν ἐπὶ τὸ πτερύγιον τοῦ ἱεροῦ, καὶ εἶπεν αὐτῷ. εἰ υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ, βάλλε σεαυτὸν ἐντεῦθεν κάτω. γέγραπται γὰρ, ὅτι τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ ἐντελεῖται περὶ σοῦ, τοῦ διαφυλάξαι σε, καὶ

qui fuit Leui, qui fuit Simeō, qui fuit Iuda, qui fuit Ioseph, qui fuit Ionam, qui fuit Heliachim, qui fuit Meleam, qui fuit Menam, qui fuit Mathatha, qui fuit Nathan, qui fuit Dauid, qui fuit Iessæ, qui fuit Obed, qui fuit Booz, qui fuit Salmon, qui fuit Naasson, qui fuit Aminadab, qui fuit Aram, qui fuit Esrō, qui fuit Phares, qui fuit Iudæ, qui fuit Iacob, qui fuit Isaac, qui fuit Abrahæ, qui fuit Tharræ, qui fuit Nachor, qui fuit Saruch, qui fuit Ragau, qui fuit Phalec, qui fuit Heber, qui fuit Sale, qui fuit Cainan, qui fuit Arphaxat, qui fuit Sem, qui fuit Noë, qui fuit Lamech, qui fuit Mathusala, qui fuit Enoch, qui fuit Iareth, qui fuit Malale/
7 hel, qui fuit Cainan, qui fuit Enos, qui fuit Seth, qui fuit Adā, qui fuit dei.

Iesus autem plenus spiritu sancto, regressus est à Iordane, & actus est per spiritum in desertum, ac diebus quadraginta tētabatur à diabolo, nihilq́ comedit in diebus illis: & cōsumatis illis, deinde esurijt. Dixit autem illi diabolus: Si filius es dei, dic lapidi huic ut panis fiat. Et respondit ad illum Iesus, dicens: Scriptū est: Non pane solo uiuet homo, sed omni uerbo dei. Et subduxit illum diabolus in montem excelsum, & ostendit illi omnia regna orbis terræ in puncto temporis, & ait illi diabolus: Tibi dabo potestatem hanc uniuersam & gloriam illorum, quia mihi tradita sunt, & cuicunq́ uolo, do illam. Tu ergo si adoraueris prouolutus corā me, erūt tua omīa. Et respōdens Iesus dixit illi: Abi post me satana. Scriptum est enim: Adorabis dominū deum tuum, & illū solum coles. Et duxit illum Hierosolymā, statuitq́ eum super pinnam templi, & dixit illi: Si filius dei es, mitte teipsum hinc deorsum. Scriptū est em, quod angelis suis mādabit de te, ut seruēt te, &

fuit Leui, qui fuit Simeon, qui fuit Iuda, q fuit Ioseph, qui fuit Iona, qui fuit Heliachim, qui fuit Melcha, qui fuit Menna, qui fuit Mathatha, qui fuit Nathā, qui fuit Dauid, qui fuit Iesse, qui fuit Obeth, qui fuit Booz, qui fuit Salmon, qui fuit Naason, q fuit Aminadab, qui fuit Aram, qui fuit Esrom, qui fuit Phares, qui fuit Iudæ, qui fuit Iacob, qui fuit Isaac, qui fuit Abraam, qui fuit Thare, q fuit Nachor, qui fuit Saruch, qui fuit Ragau, q fuit Phalech, qui fuit Heber, qui fuit Sale, qui fuit Chainam, qui fuit Arphaxat, qui fuit Sem, qui fuit Noe, qui fuit Lamech, qui fuit Mathusalē, qui fuit Enoch, qui fuit Iareth, qui fuit Malaleel, qui fuit Chainam, qui fuit Enos, qui fuit Seth, qui fuit Adam, qui fuit dei.

Iesus autem plenus spiritusancto egressus est a Ior/ IIII.
dane: & agebatur in spiritu in deserto diebus quadraginta, & tentabatur a diabolo. Et nihil manducauit in diebus illis: & consummatis illis, esurijt: Dixit autem illi diabolus: Si filius dei es, dic lapidi huic ut panis fiat. Et respondit ad illum Iesus: Scriptum est: quia nō in pane solo uiuit homo sed in omni uerbo dei. Et duxit illum diabolus in montē excelsum: & ostendit illi omnia regna orbis terræ in momento temporis: & ait illi: Tibi dabo potestatem hanc uniuersam & gloriam illorū: quia mihi tradita sunt: & cui uolo, do illa. Tu ergo si procidens adoraueris coram me, erunt tua omnia. Et respondens Iesus, dixit illi: Scriptū est: Dominū deū tuū adorabis: & illi soli seruies. Et duxit illum in Hierusalem: & statuit eū super pinnaculum templi & dixit illi: Si filius dei es, mitte te hinc deorsum. Scriptum est enim: quod angelis suis mādauit, de te ut conseruent te: &

» σε, καὶ ἐπὶ χειρῶν ἀροῦσί σε, μή ποτε
» προσκόψῃς πρὸς λίθον τὸν πόδα σου.
καὶ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς,
α ὅτι εἴρηται. οὐκ ἐκπειράσεις κύριον τὸν
θεόν σου. καὶ συντελέσας πάντα πει/
ρασμὸν ὁ διάβολος ἀπέστη ἀπ᾽ αὐτοῦ
ιζ ἄχρι καιροῦ. *Καὶ ὑπέστρεψεν ὁ Ἰη/
α σοῦς ἐν τῇ δυνάμει τοῦ πνεύματος
εἰς τὴν γαλιλαίαν, καὶ φήμη ἐξῆλ/
θε καθ᾽ ὅλης τῆς περιχώρου περὶ αὐτοῦ. καὶ
αὐτὸς ἐδίδασκεν ἐν ταῖς συναγω
γαῖς αὐτῶν, δοξαζόμενος ὑπὸ πάν
ιη των. *Καὶ ἦλθεν εἰς τὴν ναζαρὲθ, οὗ
ι ἦν τεθραμμένος, καὶ εἰσῆλθε κατὰ τὸ
εἰωθὸς αὐτῷ ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῶν σαββά/
των εἰς τὴν συναγωγὴν, καὶ ἀνέστη ἀ/
ναγνῶναι. καὶ ἐπεδόθη αὐτῷ βιβλίον
ἡσαΐου τοῦ προφήτου. καὶ ἀναπτύξας τὸ
βιβλίον, εὗρε τὸν τόπον, οὗ ἦν γεγραμ
μένον. Πνεῦμα κυρίου ἐπ᾽ ἐμὲ, οὗ ἕνε/
» κεν ἔχρισέ με, εὐαγγελίζεσθαι πτω/
» χοῖς ἀπέσταλκέ με, ἰάσασθαι τοὺς συν
» τετριμμένους τὴν καρδίαν, κηρύξαι
» αἰχμαλώτοις ἄφεσιν, καὶ τυφλοῖς
» ἀνάβλεψιν, ἀποστεῖλαι τεθραυσμένους
ἐν ἀφέσει, κηρύξαι ἐνιαυτὸν κυρίου δε/
κτόν. καὶ πτύξας τὸ βιβλίον, ἀποδοὺς
τῷ ὑπηρέτῃ, ἐκάθισε. καὶ πάντων ἐν
τῇ συναγωγῇ οἱ ὀφθαλμοὶ ἦσαν ἀ/
τενίζοντες αὐτῷ. ἤρξατο δὲ λέγειν πρὸς
αὐτοὺς, ὅτι σήμερον πεπλήρωται ἡ
γραφὴ αὕτη ἐν τοῖς ὠσὶν ὑμῶν.
ιθ *Καὶ πάντες ἐμαρτύρουν αὐτῷ, καὶ
α ἐθαύμαζον ἐπὶ τοῖς λόγοις τῆς χά
ριτος, τοῖς ἐκπορευομένοις ἐκ τοῦ στό
ματος αὐτοῦ, καὶ ἔλεγον. οὐχ οὗτός
κ ἐστιν ὁ υἱὸς ἰωσήφ; *Καὶ εἶπε πρὸς αὐ
ι τούς. πάντως ἐρεῖτέ μοι τὴν παραβο
λὴν ταύτην. ἰατρὲ θεράπευσον σεαυ
τὸν, ὅσα ἠκούσαμεν γενόμενα ἐν τῇ
καπερναούμ, ποίησον καὶ ὧδε ἐν τῇ
κα πατρίδι σου. *Εἶπε δὲ, ἀμὴν λέγω
α ὑμῖν, ὅτι οὐδεὶς προφήτης δεκτός
κβ ἐστιν ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ. *Ἐπ᾽ ἀλη
ι θείας δὲ λέγω ὑμῖν, πολλαὶ χῆραι
ἦσαν ἐν ταῖς ἡμέραις ἠλίου ἐν τῷ
ἰσραὴλ, ὅτε ἐκλείσθη ὁ οὐρανὸς ἐπὶ
ἔτη τρία καὶ μῆνας ἕξ, ὡς ἐγένετο λι/
μὸς μέγας ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν, καὶ
πρὸς οὐδεμίαν αὐτῶν ἐπέμφθη ἠλίας,
εἰ μὴ εἰς σάρεφθα τῆς σιδῶνος πρὸς γυ
ναῖκα χήραν. καὶ πολλοὶ λεπροὶ ἦσαν
ἐπὶ

te, & in manibus tollent te, ne of/
fendas ad lapidem pedem tuum.
Et respondens Iesus ait illi: Di/
ctum est. Nō tentabis dominum
deum tuum. Et consumata omni
tentatione diabolus recessit ab il/
lo usque ad tempus. Et reuersus
est Iesus uirtute spiritus in Galilæ/
am, & fama exiit per uniuersam
regionem de illo. Et ipse doce/
bat in synagogis eorum, & glo/
rificabatur ab omnibus. Et uenit
Nazareth, ubi erat nutritus, & in/
trauit secundum consuetudinem
suam die sabbatorum in synago/
gam, & surrexit ut legeret. Et tra/
ditus est illi liber Hesaiæ prophe/
tæ. & ut explicuit librū, inuenit lo
cum ubi scriptū erat: Spiritus do/
mini super me, propterea quod
unxit me. ad euangelizandū pau
peribus misit me, ut sanem con/
tritos corde, ut prædicem capti/
uis remissionē, & cæcis uisum, ut
emittam confractos per remissio
nem, ut prædicem annum domi/
ni acceptum. Et cōplicato libro,
reddidit ministro, ac resedit. Et o/
mnium in synagoga oculi erant
defixi in eum. Cœpit autē dicere
ad illos: Hodie impleta est hæc
scriptura in auribus uestris. Et o/
mnes testimonium illi dabant, &
mirabātur super gratia sermonū,
qui procedebant ex ore ipsius, di
cebantq;: Nonne hic est filius Io/
seph? Et ait illis: Omnino dice/
tis mihi hanc similitudinem. Me/
dice, cura teipsum. Quæcunque
audiuimus facta in Capernaum,
fac & hic in patria tua. Ait autē:
Amē dico uobis, Nemo prophe/
ta acceptus est in patria sua. Sed
in ueritate dico uobis, multæ ui/
duæ erant in diebus Heliæ in I/
sraël, quando clausum est cœ/
lum annis tribus & mensibus sex,
cum facta esset fames magna per
omnem terram, & ad nullam il/
larum missus est Helias, nisi in
Sarephtha Sidonis ad mulierem
uiduam. Et multi leprosi erant
in Israël

te: & quia in manibus tollēt
te, ne forte offendas ad lapi
dem pedem tuū: Et respon
dens Iesus, ait illi: Dictum
est non tentabis dominum
deum tuum. Et consumma
ta omni tētatione diabolus
recessit ab illo usq; ad tem/
pus. Et regressus est Iesus
in uirtute spiritus in Galilæ
am: & fama exiit per uni/
uersam regionem de illo: &
ipse docebat in synagogis
eorū: & magnificabatur ab
omibus: & uenit Nazareth
ubi erat nutritus: & intrauit
secundum consuetudinem
suam die sabbati in synago/
gam: & surrexit legere: &
tradit[us] est illi liber Esaiæ pro
phetæ: & ut reuoluit librū,
inuenit locū ubi scriptū e/
rat: Spiritus domini super
me eo quod unxit me: euā/
gelizare pauperib[us] misit me
sanare cōtritos corde: præ/
dicare captiuis remissionē:
& cæcis uisum: dimittere cō
fractos in remissionē: prædi
care annū domini acceptū,
& diem retributionis: & cū
plicuisset librum, reddidit
ministro & sedit: & omniū
in synagoga oculi erant in/
tendētes in eum. Cœpit au/
tem dicere ad illos: quia ho
die impleta est hæc scriptu/
ra in auribus uestris. Et o/
mnes testimonium illi da/
bant, & mirabantur in uer/
bis gratiæ quæ procedebāt
de ore ipsius, & dicebant.
Nōne hic est filius Ioseph?
Et ait illis: Vtiq; dicetis mi/
hi hanc similitudinem: Me/
dice cura teipsum. Quanta
audiuim[us] facta in Caphar
naū, fac & hic in patria tua.
Ait autem. Amen dico uo/
bis: quia nemo propheta ac
ceptus est in patria sua. In
ueritate dico uobis: multæ
uiduæ erant in diebus He/
liæ in Israel quādo clausum
est cœlum annis tribus, &
mensibus sex: cum facta es/
set fames magna in omī ter/
ra: & ad nullam illarū mis/
sus est Helias, nisi in Sare/
pta Sidoniæ ad mulierē ui/
duam. Et multi leprosi erāt
in Israel

ἐπὶ Ἐλισαίου τοῦ προφήτου ἐν τῷ
Ἰσραήλ, καὶ οὐδεὶς αὐτῶν ἐκαθαρίσθη
εἰ μὴ Νεεμὰν ὁ σύρος. καὶ ἐπλήσθησαν
πάντες θυμοῦ ἐν τῇ συναγωγῇ, ἀκού
οντες ταῦτα. καὶ ἀναστάντες, ἐξέβα/
λον αὐτὸν ἔξω τῆς πόλεως, καὶ ἤγαγον
αὐτὸν ἕως ὀφρύος τοῦ ὄρους, ἐφ' οὗ ἡ
πόλις αὐτῶν ᾠκοδόμητο, εἰς τὸ κα/
τακρημνίσαι αὐτόν. Αὐτὸς δὲ διελ
θὼν διὰ μέσου αὐτῶν ἐπορεύετο.
κγ *καὶ κατῆλθεν εἰς καπερναοὺμ πό
η λιν τῆς γαλιλαίας, καὶ ἦν διδά/
κδ σκων αὐτοὺς ἐν τοῖς σάββασι. *καὶ
β ἐξεπλήσσοντο ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ,
ὅτι ἐν ἐξουσίᾳ ἦν ὁ λόγος αὐτοῦ.
κε *καὶ ἐν τῇ συναγωγῇ ἦν ἄνθρω/
η πος, ἔχων πνεῦμα δαιμονίου ἀκα
θάρτου, καὶ ἀνέκραξε φωνῇ μεγάλῃ,
λέγων. ἔα, τί ἡμῖν καὶ σοι Ἰησοῦ
ναζαρηνέ; ἦλθες ἀπολέσαι ἡμᾶς;
οἶδά σε τίς εἶ, ὁ ἅγιος τοῦ θεοῦ. καὶ
ἐπετίμησεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, λέγων.
φιμώθητι, καὶ ἔξελθε ἐξ αὐτοῦ. καὶ
ῥίψαν αὐτὸν τὸ Δαιμόνιον εἰς μέ/
σον, ἐξῆλθεν ἀπ' αὐτοῦ, μηδὲν βλά
ψαν αὐτόν. καὶ ἐγένετο θάμβος
ἐπὶ πάντας, καὶ συνελάλουν πρὸς
ἀλλήλους, λέγοντες. τίς ὁ λόγος
οὗτος; ὅτι ἐν ἐξουσίᾳ καὶ δυνάμει
ἐπιτάσσει τοῖς ἀκαθάρτοις πνεύμα
σι, καὶ ἐξέρχονται; καὶ ἐξεπορεύ/
ετο ἦχος περὶ αὐτοῦ εἰς πάντα τό/
κς πον τῆς περιχώρου. * Ἀναστὰς δὲ ἐκ
β τῆς συναγωγῆς, εἰσῆλθεν εἰς τὴν
οἰκίαν σίμωνος. ἡ πενθερὰ δὲ τοῦ
σίμωνος ἦν συνεχομένη πυρετῷ
μεγάλῳ, καὶ ἠρώτησαν αὐτὸν περὶ
αὐτῆς. καὶ ἐπιστὰς ἐπάνω αὐτῆς, ἐπε
τίμησε τῷ πυρετῷ, καὶ ἀφῆκεν αὐ
τήν. καὶ παραχρῆμα ἀναστᾶσα, διη
κόνει αὐτοῖς. Δύνοντος δὲ τοῦ ἡλίου,
ἅπαντες ὅσοι εἶχον ἀσθενοῦντας νό
σοις ποικίλαις, ἤγαγον αὐτοὺς πρὸς
αὐτόν. Ὁ δὲ ἑνὶ ἑκάστῳ αὐτῶν τὰς
χεῖρας ἐπιθεὶς, ἐθεράπευσεν αὐτούς.
κζ *Ἐξήρχετο δὲ καὶ δαιμόνια ἀπὸ πολ/
η λῶν, κράζοντα καὶ λέγοντα. ὅτι σὺ
εἶ ὁ χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ. καὶ ἐπιτι/
μῶν, οὐκ εἴα αὐτὰ λαλεῖν, ὅτι ᾔδει/
κη σαν τὸν χριστὸν αὐτὸν εἶναι. *γενο/
η μένης δὲ ἡμέρας ἐξελθὼν ἐπορεύ/
θη εἰς ἔρημον τόπον, καὶ οἱ ὄχλοι ἐζή/
τουν αὐτόν.

in Israël sub Helisæo propheta, &
nemo eorum mundatus est, nisi
Naaman Syrus. Et repleti sunt o/
mnes in synagoga ira, hæc audi/
entes. Et insurrexerunt, eiecerunt
que illum è ciuitate, & duxerunt
illum usque ad supercilium mon
tis, super quem ciuitas illorum e/
rat ædificata, ut præcipitarent eũ.
Ipse autem transiens per mediũ
illorum ibat. Et descendit Caper/
naum ciuitatem Galilææ, ibiq́ do
cebat illos sabbatis. Et stupebant
super doctrina eius, quia cum po
testate cõiunctus erat sermo ipsi/
η us. Et in synagoga erat homo, ha
bens spiritum dæmonis immun/
di: & exclamauit uoce magna, di
cens: Eia, quid tibi nobiscum est
Iesu Nazarene? Venisti ad per/
dendum nos? Scio te qui sis, san/
ctus ille dei. Et increpauit illũ Ie/
sus, dicens: Obmutesce, & exi ab
eo. Et cum proiecisset illũ dæmo
nium in medium, exijt ab illo, ni/
hilq́ illi nocuit. Et factus est pa/
uor super omnes: & colloqueban
tur inter sese, dicẽtes: Quis sermo
hic est? quia cũ autoritate ac po/
testate imperat immundis spiriti
bus, & exeunt? Et diuulgabatur
fama de illo in omnem locũ un/
dique finitimæ regionis. Cum sur
rexisset autem Iesus de synagoga
introiuit in domum Simonis. So/
crus autem Simonis tenebatur fe
bri magna, & rogauerunt illum
pro ea. Et astans supra illam, in/
crepauit febrem, & febris dimi/
sit illam: statimque surgens, mi/
ι nistrabat illis. Cum autem sol oc/
cideret, omnes qui habebant in/
firmos morbis uarijs, ducebant
illos ad eum: at ille singulis ma/
nus imponens, sanabat eos. Exi/
bant autem & dæmonia à mul/
tis, clamantia ac dicentia: Tu es
Christus filius dei. Et increpans,
non sinebat ea loqui, quod scie/
bant ipsum esse Christum. Fa/
cto autem die egressus ibat in de
sertum locum, & turbæ quære/
bant eum

in Israel sub Helisæo ꝓphe/
ta: & nemo eorum munda/
tus est, nisi Naaman Syrus.
Et repleti sunt omnes in sy/
nagoga ira hæc audientes.
Et surrexerunt & eiecerunt
illum extra ciuitatem: & du
xerunt illum usq; ad super/
cilium montis, supra quem
ciuitas illorum erat ædifica
ta ut præcipitarẽt eum. Ipse
autem transiens, per mediũ
illorum ibat. Et descẽdit in
Capharnaum ciuitatẽ Ga/
lilææ, ibiq́ docebat illos sab
batis. Et stupebãt in doctri/
na eius: quia in potestate e/
rat sermo ipsius. Et in syna/
goga erat homo habẽs dæ/
monium immũdum: & ex/
clamauit uoce magna di/
cens: Sine, quid nobis & ti/
bi Iesu Nazarene? Venisti
perdere nos. Scio te: quia
sis sanctus dei. Et increpa/
uit illum Iesus, dicens: Ob/
mutesce & exi ab eo. Et cũ
proiecisset illum dæmoniũ
in medium, exijt ab illo, ni/
hilque eum nocuit. Et fa/
ctus est pauor in omnibus,
& colloquebantur adinui/
cem, dicentes: Quod est
hoc uerbum: quia in pote
state & uirtute imperat im/
mundis spiritibꝰ, & exeunt?
Et diuulgabatur fama de
illo in omnem locum regio
nis. Surgens autem Iesus
de synagoga, introiuit in
domum Simonis: socrus
autem Simonis tenebatur
magnis febribus: & roga/
uerũt illum pro ea: & stans
super illam, imperauit fe/
bri, & dimisit illam: & con/
tinuo surgens ministrabat
illis. Cum autem sol occi/
disset, omnes qui habebant
infirmos uarijs languori/
bus, ducebãt illos ad eum:
at ille singulis manus im/
ponens, curabat eos: exie/
bant autẽ dæmonia a mul/
tis clamantia, & dicentia,
quia tu es filius dei. Et in/
crepans non sinebat ea lo/
qui: quia sciebant ipsum es/
se Christum. Facta autem
die, egressus ibat in deser/
tum locum: & turbæ requi/

τὸν αὐτὸν, καὶ ἦλθον ἕως αὐτοῦ, καὶ κα
τεῖχον αὐτὸν τοῦ μὴ πορεύεσθαι ἀπ᾽
αὐτῶν. Ὁ δὲ εἶπε πρὸς αὐτούς, ὅτι καὶ
ταῖς ἑτέραις πόλεσιν εὐαγγελίσα-
σθαί με δεῖ τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ,
ὅτι εἰς τοῦτο ἀπέσταλμαι. καὶ ἦν κη-
ρύσσων ἐν ταῖς συναγωγαῖς τῆς γα
κθ λιλαίας. *Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ τὸν ὄχλον
ι ἐπικεῖσθαι αὐτῷ, τοῦ ἀκούειν τὸν λόγον τοῦ
θεοῦ, καὶ αὐτὸς ἦν ἑστὼς παρὰ τὴν λίμνην
γεννησαρέθ. καὶ εἶδε δύο πλοῖα ἑστῶτα
παρὰ τὴν λίμνην, οἱ δὲ ἁλιεῖς ἀποβάντες
ἀπ᾽ αὐτῶν, ἀπέπλυναν τὰ δίκτυα. ἐμ
βὰς δὲ εἰς ἓν τῶν πλοίων, ὃ ἦν τοῦ σίμω
νος, ἠρώτησεν αὐτὸν, ἀπὸ τῆς γῆς ἐπα-
ναγαγεῖν ὀλίγον. καὶ καθίσας ἐδίδα
λ σκεν ἐκ τοῦ πλοίου τοὺς ὄχλους. * Ὡς
θ δὲ ἐπαύσατο λαλῶν, εἶπε πρὸς τὸν σί ια
μωνα. ἐπανάγαγε εἰς τὸ βάθος, καὶ
χαλάσατε τὰ δίκτυα ὑμῶν εἰς ἄ-
γραν. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ σίμων, εἶπεν
αὐτῷ, ἐπιστάτα, δι᾽ ὅλης τῆς νυκτὸς κο
πιάσαντες οὐδὲν ἐλάβομεν, ἐπὶ δὲ τῷ
ῥήματί σου χαλάσω τὸ δίκτυον. καὶ
τοῦτο ποιήσαντες, συνέκλεισαν πλῆ
θος ἰχθύων πολύ. Διερρήγνυτο δὲ τὸ
δίκτυον αὐτῶν, καὶ κατένευσαν τοῖς με
τόχοις, τοῖς ἐν τῷ ἑτέρῳ πλοίῳ, τοῦ
ἐλθόντας συλλαβέσθαι αὐτοῖς. καὶ ἦλ-
θον, καὶ ἔπλησαν ἀμφότερα τὰ πλοῖα
λα ὥστε βυθίζεσθαι αὐτά. *Ἰδὼν δὲ σίμων
ι πέτρος, προσέπεσε τοῖς γόνασι τοῦ Ἰη
σοῦ, λέγων. ἔξελθε ἀπ᾽ ἐμοῦ, ὅτι ἀνὴρ
ἁμαρτωλός εἰμι κύριε. θάμβος γὰρ
περιέσχεν αὐτὸν, καὶ πάντας τοὺς σὺν
αὐτῷ, ἐπὶ τῇ ἄγρᾳ τῶν ἰχθύων, ᾗ συνέ
λαβον, ὁμοίως δὲ καὶ ἰάκωβον καὶ ἰω
άννην υἱοὺς ζεβεδαίου, οἳ ἦσαν κοινω-
λβ νοὶ τῷ σίμωνι. *Καὶ εἶπε πρὸς τὸν
β σίμωνα ὁ Ἰησοῦς. μὴ φοβοῦ, ἀπὸ τοῦ
νῦν ἀνθρώπους ἔσῃ ζωγρῶν. καὶ κατα
γαγόντες τὰ πλοῖα ἐπὶ τὴν γῆν,
ἀφέντες ἅπαντα ἠκολούθησαν αὐτῷ
λγ *Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εἶναι αὐτὸν ἐν μιᾷ ιβ
β τῶν πόλεων, καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ πλήρης λέ-
πρας, καὶ ἰδὼν τὸν Ἰησοῦν. πεσὼν ἐπὶ
πρόσωπον, ἐδεήθη αὐτοῦ, λέγων. κύ
ριε, ἐὰν θέλῃς, δύνασαί με καθαρί-
σαι. καὶ ἐκτείνας τὴν χεῖρα, ἥψατο
αὐτοῦ, εἰπών. θέλω, καθαρίσθητι.
καὶ εὐθέως ἡ λέπρα ἀπῆλθεν ἀπ᾽ αυ
τοῦ. καὶ αὐτὸς παρήγγειλεν αὐτῷ, μη
δενὶ

bant eum, & uenerunt usque ad
ipsum, & detinebant illũ ne disce-
deret ab eis. Quibus ille ait: Et a-
lijs ciuitatibus oportet me euan-
gelizare regnum dei, nam in hoc
missus sum. Et prædicabat in sy-
nagogis Galilææ.
Factum est autem cum turba
immineret ei, ut audiret uerbum
dei, & ipse stabat iuxta stagnũ Ge
nezareth. & uidit duas naues stã-
tes ad stagnum, piscatores autem
descenderãt ex illis, & abluebant
retia. Ingressus autem in unã na-
uim, quæ erat Simonis, rogauit
eum, ut à terra abduceret pusil-
lum, & sedens docebat de naui
turbas. Vt cessauit autem loqui,
dixit ad Simonem: Duc in altũ,
& laxate retia uestra in capturam
Et respondens Simon, dixit illi:
Præceptor, per totam noctem la
borantes nihil cepimus: tamen
tuo iussu laxabo rete. Et cum hoc
fecissent, concluserunt piscium
multitudinem copiosam. Rum-
pebatur autem rete eorum. Et an
nuerunt socijs, qui erant in altera
naui, ut uenirent & adiuuarent
ipsos. Et uenerunt, atque imple-
uerunt ambas naues, ita ut mer-
gerentur. Quod cum uideret Si-
mon Petrus, accidit ad genua Ie-
su, dicens: Discede à me domine,
quia homo peccator sum. Stupor
enim circundederat eum, & o-
mnes qui cum illo fuerant, super
captu piscium, quem ceperant, si-
militer autem Iacobum & Iohan
nem filios Zebedæi, qui erant so-
cij Simoni. Et ait ad Simonem Ie
sus: Ne metuas, posthac homĩes
capies. Et subductis in terrã naui
bus, relictis omĩbus secuti sunt eũ
Et accidit cum esset in quadã ciui
tate, & ecce uir plenus lepra, cũq;
uidisset Iesum, prostratus in faciẽ
rogauit eum, dicens: Domine, si
uis potes me mundare. Et proten
sa manu tetigit eũ, dicens: Volo,
mundus esto. Et confestim lepra
discessit ab illo. Et ipse præcepit il-
li, ne

rebant eum & uenerũt usq;
ad ipsum, & detinebant illũ
ne discederet ab eis. Quibus
ille ait, quia & alijs ciuitati-
bus oportet me euangeliza
re regnũ dei: quia ideo mis-
sus sum: & erat prædicãs in
synagogis Galilææ.
Factum est aũt cũ turbæ V.
irruerent in eum ut audirẽt
uerbum dei: & ipse stabat se
cus stagnum Genezareth.
Et uidit duas naues stantes
secus stagnũ: piscatores au
tem descenderãt & lauabãt
retia. Ascendens autem in
unam nauim quæ erat Si-
monis, rogauit eum a terra
reducere pusillum: & sedẽs
docebat de nauicula tur-
bas. Vt cessauit autem lo-
qui, dixit ad Simonẽ: Duc
in altum: & laxate retia ue-
stra in capturam. Et respon
dens Simõ dixit illi: Præce-
ptor per totã noctẽ laboran
tes, nihil cepimus: in uerbo
autẽ tuo laxabo rete. Et cũ
hoc fecissent, cõcluserunt pi
scium multitudinem copio
sam. Rumpebatur autẽ re-
te eorũ. Et annuerunt socijs
qui erãt in alia naui ut ueni
rent & adiuuarẽt eos: & ue-
nerunt & impleuerunt am-
bas nauiculas, ita ut pene
mergerentur. Quod cũ ui-
deret Simõ Petrus, procidit
ad genua Iesu, dicens: Exi a
me domine: quia homo pec
cator sum. Stupor eñ circũ
dederat eũ & omẽs qui cũ il
lo erant in captura piscium
quam ceperãt. Similiter aũt
Iacobũ & Iohannẽ filios Ze
bedæi: qui erãt socij Simo-
nis. Et ait ad Simonẽ Iesus:
Noli timere, ex hoc iam ho-
mines eris capiẽs. Et subdu
ctis ad terrã nauibus: reli-
ctis omĩbus, secuti sunt eũ.
Et factũ est cum esset in una
ciuitatũ, & ecce uir plenus
lepra & uidẽs Iesum: & pro
cidens in faciẽ suã, rogauit
eum dicẽs: Domine si uis,
potes me mũdare. Et exten
dens manũ, tetigit eum Ie-
sus dicẽs: Volo, mundare.
Et confestim lepra discessit
ab illo. Et ipse præcepit illi:
ut ne

μηδενὶ εἰπεῖν, ἀλλὰ ἀπελθὼν δεῖξον σε
αὐτὸν τῷ ἱερεῖ, καὶ προσένεγκε περὶ τοῦ
καθαρισμοῦ σου, καθὼς προσέταξε
λδ α μωσῆς εἰς μαρτύριον αὐτοῖς. * Διήρ
χετο δὲ μᾶλλον ὁ λόγος περὶ αὐ/
τοῦ, καὶ συνήρχοντο ὄχλοι πολλοὶ ἀ/
κούειν, καὶ θεραπεύεσθαι ὑπ᾽ αὐτοῦ ἀπὸ
λε β τῶν ἀσθενειῶν αὐτῶν. * Αὐτὸς δὲ ἦν
ὑποχωρῶν ἐν ταῖς ἐρήμοις, καὶ προ/
λϛ β σευχόμενος. * Καὶ ἐγένετο ἐν μιᾷ
τῶν ἡμερῶν, καὶ αὐτὸς ἦν διδάσκων,
καὶ ἦσαν καθήμενοι φαρισαῖοι καὶ νο
μοδιδάσκαλοι, οἳ ἦσαν ἐληλυθότες
ἐκ πάσης κώμης τῆς γαλιλαίας καὶ
ἰουδαίας καὶ ἱερουσαλήμ, καὶ δύναμις
λζ α κυρίου ἦν εἰς τὸ ἰᾶσθαι αὐτούς. * Καὶ ἰδοὺ
ἄνδρες φέροντες ἐπὶ κλίνης ἄνθρωπον
ὃς ἦν παραλελυμένος, καὶ ἐζήτουν αὐτὸν
εἰσενεγκεῖν, καὶ θεῖναι ἐνώπιον αὐτοῦ,
καὶ μὴ εὑρόντες διὰ ποίας εἰσενέγκω
σιν αὐτὸν διὰ τὸν ὄχλον, ἀναβάντες
ἐπὶ τὸ δῶμα, διὰ τῶν κεράμων κα/
θῆκαν αὐτὸν σὺν τῷ κλινιδίῳ εἰς τὸ
μέσον ἔμπροσθεν τοῦ Ἰησοῦ. καὶ ἰδὼν
τὴν πίστιν αὐτῶν, εἶπεν αὐτῷ. ἄνθρω
πε, ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι σου.
καὶ ἤρξαντο διαλογίζεσθαι οἱ γραμμα
τεῖς καὶ οἱ φαρισαῖοι, λέγοντες. τίς ἐστιν
οὗτος, ὃς λαλεῖ βλασφημίας; τίς δύ
ναται ἀφιέναι ἁμαρτίας, εἰ μὴ μόνος
ὁ θεός; ἐπιγνοὺς δὲ ὁ Ἰησοῦς τοὺς δια
λογισμοὺς αὐτῶν, ἀποκριθεὶς, εἶπε
πρὸς αὐτούς. τί διαλογίζεσθε ἐν ταῖς
καρδίαις ὑμῶν; τί ἐστιν εὐκοπώτερον
εἰπεῖν, ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι
σου, ἢ εἰπεῖν, ἔγειραι καὶ περιπάτει; ἵνα
δὲ εἰδῆτε, ὅτι ἐξουσίαν ἔχει ὁ υἱὸς τοῦ
ἀνθρώπου ἐπὶ τῆς γῆς ἀφιέναι ἁμαρτί
ας, εἶπε τῷ παραλυτικῷ. σοὶ λέγω,
ἔγειραι. καὶ ἄρας τὸ κλινίδιόν σου πο/
ρεύου εἰς τὸν οἶκόν σου. καὶ παραχρῆμα
Aliâs ἐφ᾽ ᾧ. ἀναστὰς ἐνώπιον αὐτῶν, ἄρας ἐφ᾽ ὃ κα
τέκειτο, ἀπῆλθεν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, δο
ξάζων τὸν θεόν. καὶ ἔκστασις ἔλαβεν ἅ/
παντας, καὶ ἐδόξαζον τὸν θεὸν, καὶ ἐπλή/
σθησαν φόβου, λέγοντες, ὅτι εἴδομεν
λη β παράδοξα σήμερον. * Καὶ μετὰ ταῦ/
τα ἐξῆλθε, καὶ ἐθεάσατο τελώνην, ὀνό
ματι λευείν, καθήμενον ἐπὶ τὸ τελώ/
νιον, καὶ εἶπεν αὐτῷ. ἀκολούθει μοι. καὶ
λθ β καταλιπὼν ἅπαντα, ἀναστὰς, ἠκο/
λούθησεν αὐτῷ. * Καὶ ἐποίησε δοχὴν
μεγάλην

li, ne cuiquã diceret, sed uade, in/
quit, ostende teipsum sacerdoti,
& offer pro emũdatione tui, quẽ/
admodũ præcepit Moses in testi/
monium illis. Peruagabatur autẽ
magis rumor de illo, & cõuenie/
bant turbæ multæ ut audirent, &
sanarentur ab infirmitatibus suis.
Ipse autem agebat in secessu in de
sertis & orabat. Et factũ est quo/
dam die, & ipse docebat, erantq;
pharisæi sedentes ac legis docto/
res, qui uenerant ex omni castel/
lo Galilææ & Iudææ & Hierusa/
ιγ sanandum eos. Et ecce uiri por/
tantes in lecto hominem, qui erat
paralyticus, & quærebant eum in
ferre, & ponere ante illum. Et nõ
inuenientes qua parte illum infer
rent præ turba, ascenderunt su/
per tectum, ac per tegulas demi/
serunt eum cum lectulo in medi/
um ante Iesum. Quorum fidem
ut uidit, dixit illi: Homo, remit/
tantur tibi peccata tua. Et cœpe/
runt cogitare scribæ & pharisæi,
dicentes: Quis est is qui loqui/
tur blasphemias? Quis potest re
mittere peccata, nisi solus deus?
Vt cognouit autem Iesus cogita/
tiones eorum, respondens, dixit
ad illos: Quid cogitatis in cordi/
bus uestris? Vtrum est facilius di
cere, remittantur tibi peccata, an
dicere, surge & ambula? Vt autẽ
sciatis quod filius hominis habet
potestatẽ in terra remittendi pec
cata, ait paralytico: Tibi dico, sur
ge, tolle lectulũ tuum, & uade in
domum tuam. Isq; confestim sur
gens coram illis, tollebat in quo
iacuerat, abijtq; in domum suam
glorificans deum. Et stupor cor/
ripuit omẽs, & glorificabant deũ:
& repleti sunt timore, dicentes:
ιδ Vidimus incredibilia hodie. Et
post hæc exijt, ac uidit publicanũ
nomine Leui, sedentem ad telo/
nium, & ait illi: Sequere me. Atq;
is relictis omnibus, surgens, secu/
tus est eum. Et fecit ei conuiuium
magnum

ut nemini diceret, sed uade
ostende te sacerdoti: & offer
pro emundatione tua sicut
præcepit Moyses in testimo
niũ illis. Perambulabat au/
tem magis sermo de illo: &
conueniebãt turbæ multæ,
ut audirent & curarẽtur ab
infirmitatibus suis. Ipse au/
tem secedebat in desertũ &
orabat. Et factum est in una
dierum, & ipse sedebat do/
cens. Et erant pharisæi sedẽ
tes & legis doctores qui ue/
nerant ex omni castello Ga
lilææ & Iudææ & Hierusalẽ:
& uirtus domini erat ad sa/
nandũ eos. Et ecce uiri por/
tantes in lecto hominẽ qui
erat paralyticus: & quære/
bant eum inferre & ponere
ante eum. Et nõ inueniẽtes
qua parte illũ inferrent præ
turba: ascenderũt supra te/
ctum: & per tegulas submi/
serũt eum cum lecto in me/
dium ante Iesum. Quorũ
fidem ut uidit, dixit: Homo,
remittũtur tibi peccata tua.
Et cœperũt cogitare scribæ
& pharisæi, dicentes: Quis
est hic qui loquitur blasphe
mias? Quis potest dimitte
re peccata, nisi solus deus?
Vt cognouit autẽ Iesus co/
gitationes eorũ, respõdens
dixit ad illos Quid cogita/
tis mala in cordibꝰ uestris?
Quid est facilius dicere, di
mittũtur tibi peccata: an di/
cere, surge & ambula? Vt
autem sciatis quia filius ho
minis habet potestatem in
terra dimittendi peccata, ait
paralytico: Tibi dico, sur/
ge: tolle lectum tuum & ua
de in domum tuam. Et con
festim surgens coram illis,
tulit lectum in quo iacebat,
& abijt in domum suã, ma/
gnificans deum. Et stupor
apprehendit omnes: & ma/
gnificabant deum. Et reple
ti sunt timore, dicentes quia
uidimus mirabilia hodie.
Et post hæc exijt: & uidit pũ
blicanum nomine Leui se/
dentem ad teloneum, & ait
illi: Sequere me. Et relictis
omnibus, surgens secutus
est eũ: & fecit ei conuiuium

 magnum

μεγάλην λευεὶς αὐτῷ ἐν τῇ οἰκίᾳ
αὐτοῦ, καὶ ἦν ὄχλος τελωνῶν πολύς, καὶ
ἄλλων, οἳ ἦσαν μετ᾽ αὐτῶν κατακεί/
μενοι. καὶ ἐγόγγυζον οἱ γραμματεῖς
καὶ οἱ φαρισαῖοι πρὸς τοὺς μαθητὰς
αὐτοῦ, λέγοντες. διὰ τί μετὰ τελωνῶν
καὶ ἁμαρτωλῶν ἐσθίετε καὶ πίνετε;
μ β *καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς, εἶπε πρὸς
αὐτούς. οὐ χρείαν ἔχουσιν οἱ ὑγιαί/
νοντες ἰατροῦ, ἀλλ᾽ οἱ κακῶς ἔχοντες.
οὐκ ἐλήλυθα καλέσαι δικαίους, ἀλ
λὰ ἁμαρτωλοὺς εἰς μετάνοιαν. οἱ
δὲ εἶπον πρὸς αὐτόν. διὰ τί οἱ μαθη/
ταὶ Ἰωάννου νηστεύουσι πυκνὰ, καὶ δεή/
σεις ποιοῦνται, ὁμοίως καὶ οἱ τῶν φαρι/
σαίων, οἱ δὲ σοὶ ἐσθίουσι καὶ πίνουσιν.
ὁ δὲ εἶπε πρὸς αὐτούς. μὴ δύνασθε
τοὺς υἱοὺς τοῦ νυμφῶνος, ἐν ᾧ ὁ νυμφί/
ος μετ᾽ αὐτῶν ἐστὶ, ποιῆσαι νηστεύειν; ἐ/
λεύσονται δὲ ἡμέραι, καὶ ὅταν ἀπαρθῇ
ἀπ᾽ αὐτῶν ὁ νυμφίος, τότε νηστεύσουσιν
ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις. ἔλεγε δὲ καὶ
παραβολὴν πρὸς αὐτούς. ὅτι οὐδεὶς
ἐπίβλημα ἱματίου καινοῦ ἐπιβάλλει
ἐπὶ ἱμάτιον παλαιόν, εἰ δὲ μή γε,
καὶ τὸ καινὸν σχίζει, καὶ τῷ παλαιῷ
οὐ συμφωνεῖ τὸ ἐπίβλημα ἀπὸ τοῦ
καινοῦ. καὶ οὐδεὶς βάλλει οἶνον νέον
εἰς ἀσκοὺς παλαιούς, εἰ δὲ μή γε, ῥή
ξει ὁ νέος οἶνος τοὺς ἀσκούς, καὶ αὐ
τὸς ἐκχυθήσεται, καὶ οἱ ἀσκοὶ ἀπο/
λοῦνται. ἀλλὰ οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς
καινοὺς βλητέον, καὶ ἀμφότεροι συν
τηροῦνται. καὶ οὐδεὶς πιὼν παλαιὸν
εὐθέως θέλει νέον, λέγει γὰρ, ὁ πα/
λαιὸς χρηστότερός ἐστιν.
μα β *Ἐγένετο δὲ, ἐν σαββάτῳ δευτερο/
πρώτῳ διαπορεύεσθαι αὐτὸν διὰ τῶν
σπορίμων, καὶ ἔτιλλον οἱ μαθηταὶ αὐ
τοῦ τοὺς στάχυας, καὶ ἤσθιον, ψώχον
τες ταῖς χερσί. τινὲς δὲ τῶν φαρισαίων
εἶπον αὐτοῖς. τί ποιεῖτε, ὃ οὐκ ἔξεστι
ποιεῖν ἐν τοῖς σάββασι. καὶ ἀποκριθεὶς
πρὸς αὐτοὺς εἶπεν ὁ Ἰησοῦς. οὐδὲ τοῦ
το ἀνέγνωτε, ὃ ἐποίησε Δαβὶδ, ὁπότε
ἐπείνασεν αὐτὸς, καὶ οἱ μετὰ αὐτοῦ ὄν
τες, ὡς εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ, καὶ
τοὺς ἄρτους τῆς προθέσεως ἔλαβε καὶ
ἔφαγε, καὶ ἔδωκε καὶ τοῖς μετ᾽ αὐτοῦ, οὓς
οὐκ ἔξεστι φαγεῖν, εἰ μὴ μόνους τοὺς
ἱερεῖς; καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς, ὅτι κύρι/
ός ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ
σαββάτου.

magnum Leui in domo ſua,& erat turba multa publicanorum,& aliorum, qui cum illis accumbebant. Et murmurabant ſcribæ, & phariſæi, aduerſus diſcipulos eius dicentes: Quare cum publicanis & peccatoribus editis & bibitis? Et reſpondens Ieſus, dixit ad illos: Non egent qui ſani ſunt medico, ſed qui male habent. Non ueni uocare iuſtos, ſed peccatores ad pœnitentiam. At illi dixerunt ad eum: Quare diſcipuli Iohannis ieiunant frequenter,& obſecrationes faciūt, ſimiliter & phariſæorum, tui uero edunt & bibunt? Quibus ipſe ait: Num poteſtis facere, ut filij thalami, dum cum illis eſt ſpōſus, ieiunent? Venient autem dies, & cum ablatus fuerit ab illis ſponſus, tunc ieiunabunt in illis diebus. Dicebat autē & ſimilitudinem ad illos: Nemo immiſſuram noui ueſtimenti immittit in ueſtimentum uetus, alioquin,& nouum rumpit,& ueteri non conuenit immiſſura ex nouo. Et nemo mittit uinum nouū in utres ueteres, alioqui rumpet uinum nouum utres, & ipſum effundetur,& utres peribūt. Sed uinum muſtum in utres nouos mittendum eſt,& utraq; conſeruantur. Et nemo qui biberit uetus, ſtatim uult nouū: dicit enim, uetus melius eſt. Accidit autem, ut in ſabbato ſecundoprimo tranſiret per ſata, ac uellebant diſcipuli eius ſpicas, edebantq;, confricantes manibus. Quidā autem phariſæorum dicebant illis: Quid facitis, quod non licet facere in ſabbatis? Et reſpondens Ieſus ad eos, dixit: Ne hoc quidem legiſtis, quod fecit Dauid, cum eſuriſſet ipſe, & qui cum illo erant, quomodo intrauit in domum dei, & panes propoſitionis ſumpſit, editq; ac dedit etiam his qui ſecum erant, quos nō licet edere, niſi tantum ſacerdotibus? Et dicebat illis Dominus eſt filius hominis etiā ſabbati.

magnū Leui in domo ſua: & erat turba multa publicanorum & aliorū qui cū illis erant diſcūbentes. Et murmurabāt phariſæi & ſcribæ eorū, dicētes ad diſcipulos eius: Quare cū peccatoribus & publicanis māducatis & bibitis? Et reſpōdens Ieſus dixit ad illos: Non egent qui ſani ſunt medico, ſed qui male habent: Non enī ueni uocare iuſtos, ſed peccatores in pœnitētiam. At illi dixerunt ad eū. Quare diſcipuli Iohānis ieiunāt frequēter, & obſecrationes faciūt ſimiliter & phariſæorum: tui aūt edunt & bibūt. Quibus ipſe ait: Nunquid poteſtis filios ſpōſi dum cū illis eſt ſpōſus facere ieiunare? Venient autē dies cū ablatus fuerit ab illis ſponſus, tunc ieiunabunt in illis diebus. Dicebat autē & ſimilitudinem ad illos: Quia nemo commiſſurā a ueſtimēto nouo immittit in ueſtimētum uetus: alioquin & nouum rūpit & ueteri nō conuenit cōmiſſura a nouo. Et nemo mittit uinū nouū in utres ueteres: alioqn rūpit uinū nouū utres: & ipſum effundetur,& utres peribunt. Sed uinū nouū in utres nouos mittendū eſt: & utraq; cōſeruantur: & nemo bibens uetus ſtatim uult nouū: dicit enim, uetus melius eſt.
Factum eſt autē in ſabbato ſecūdo primo cum tranſiret per ſata, uellebāt diſcipuli eius ſpicas: & māducabāt confricātes manibus. Quidam autē phariſæorū dicebāt illis: Quid facitis quod non licet in ſabbatis? Et reſpōdens Ieſus ad eos, dixit. Nec hoc legiſtis quod fecit Dauid, cum eſuriret ipſe & qui cum eo erāt, quomodo intrauit in domū dei: & panes propoſitionis ſumpſit & māducauit: & dedit his qui cum ipſo erāt: quos non licebat manducare, niſi tantum ſacerdotibus? Et dicebat illis, quia dominus eſt filius hominis etiam ſabbati. VI.

μβ σαββάτου. *Ἐγένετο δὲ καὶ ἐν ἑτέρῳ
β σαββάτῳ, εἰσελθεῖν αὐτὸν εἰς τὴν συ
ναγωγὴν καὶ διδάσκειν. καὶ ἦν ἐκεῖ
ἄνθρωπος, καὶ ἡ χεὶρ αὐτοῦ ἡ δεξιὰ
ἦν ξηρά. παρετήρουν δὲ αὐτὸν οἱ γραμ
ματεῖς καὶ οἱ φαρισαῖοι, εἰ ἐν τῷ σαβ
βάτῳ θεραπεύσῃ, ἵνα εὕρωσι κατηγο
ρίαν κατ' αὐτοῦ. Αὐτὸς δὲ ᾔδει τοὺς
διαλογισμοὺς αὐτῶν, καὶ εἶπε τῷ
ἀνθρώπῳ τῷ ξηρὰν ἔχοντι τὴν χεῖ/
ρα. ἔγειραι, καὶ στῆθι εἰς τὸ μέσον. ὁ
δὲ ἀναστὰς ἔστη. εἶπεν οὖν ὁ Ἰησοῦς
πρὸς αὐτούς. ἐπερωτήσω ὑμᾶς, τί
ἔξεστι τοῖς σάββασιν, ἀγαθοποιῆσαι
ἢ κακοποιῆσαι, ψυχὴν σῶσαι ἢ ἀπο
λέσαι; καὶ περιβλεψάμενος πάντας
αὐτούς, εἶπε τῷ ἀνθρώπῳ, ἔκτεινον
τὴν χεῖρά σου. ὁ δὲ ἐποίησε, καὶ ἀποκα
τεστάθη ἡ χεὶρ αὐτοῦ ὑγιὴς ὡς ἡ ἄλλη.
Αὐτοὶ δὲ ἐπλήσθησαν ἀνοίας, καὶ διε
λάλουν πρὸς ἀλλήλους, τί ἂν ποιή/
μγ σαιεν τῷ Ἰησοῦ. *Ἐγένετο δὲ ἐν ταῖς
β ἡμέραις ταύταις, ἐξῆλθεν εἰς τὸ ὄρος
προσεύξασθαι, καὶ ἦν διανυκτερεύων
μδ ἐν τῇ προσευχῇ τοῦ θεοῦ. *Καὶ ὅτε ἐγέ
β νετο ἡμέρα, προσεφώνησε τοὺς μαθη/
τὰς αὐτοῦ. καὶ ἐκλεξάμενος ἀπ' αὐτῶν
δώδεκα, οὓς καὶ ἀποστόλους ὠνόμασε
σίμωνα, ὃν καὶ ὠνόμασε πέτρον, καὶ
ἀνδρέαν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, ἰά/
κωβον καὶ ἰωάννην, φίλιππον καὶ
βαρθολομαῖον, ματθαῖον καὶ θωμᾶν
ἰάκωβον τὸν τοῦ ἀλφαίου καὶ σίμω/
να τὸν καλούμενον ζηλωτήν, ἰούδαν
ἰακώβου, καὶ ἰούδαν ἰσκαριώτην, ὃς καὶ
με ἐγένετο προδότης. *Καὶ καταβὰς
α μετ' αὐτῶν, ἔστη ἐπὶ τόπου πεδινοῦ, καὶ
ὄχλος μαθητῶν αὐτοῦ, καὶ πλῆθος
πολὺ τοῦ λαοῦ ἀπὸ πάσης τῆς ἰου/
δαίας καὶ ἱερουσαλήμ, καὶ τῆς παρα
λίου τύρου καὶ σιδῶνος, οἳ ἦλθον ἀ/
κοῦσαι αὐτοῦ, καὶ ἰαθῆναι ἀπὸ τῶν
νόσων αὐτῶν, καὶ οἱ ὀχλούμενοι ὑπὸ
πνευμάτων ἀκαθάρτων, καὶ ἐθεραπεύ
οντο. καὶ πᾶς ὁ ὄχλος ἐζήτει ἅπτεσθαι
αὐτοῦ, ὅτι δύναμις παρ' αὐτοῦ ἐξήρχετο,
μς καὶ ἰᾶτο πάντας. *Καὶ αὐτὸς ἐπάρας
ε τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ εἰς τοὺς μαθη/
μζ τάς, ἔλεγε. *Μακάριοι οἱ πτωχοί, ὅτι
ε ὑμετέρα ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ. *Μα
μη κάριοι οἱ πεινῶντες νῦν, ὅτι χορτασθή
ε σεσθε. Μακάριοι οἱ κλαίοντες νῦν, ὅτι
γελάσετε.

sabbati. Factum est autem & in
alio sabbato, ut intraret in synago
ιε gam, ac doceret. Et erat ibi homo
& manus eius dextera erat arida
Obseruabant autem eum scribæ
ac pharisæi, an in sabbato sanatu/
rus esset, ut inuenirent unde accu
sarent eum. Ipse uero sciebat cogi
tationes eorũ, & ait homini qui
habebat manum aridam: Surge,
& sta in medio. Et surgens stetit.
Ait igitur ad illos Iesus: Interroga
bo uos, utrum licet sabbatis bene
facere an malefacere, animam ser
uare an perdere? Et circũspectis
omnibus, dixit homini: Extende
manum tuam. Ille autem fecit, &
restituta est manus eius sana sicut
altera. ipsi autem repleti sunt a/
mentia, & colloquebantur inter
sese, quidnam facerent Iesu. Fa/
ctum est autẽ in illis diebus, exijt
in montem ad orandum, eratque
pernoctans in deprecatione dei.
ις Et cum dies factus esset, uocauit
discipulos suos, & elegit duode/
cim ex ipsis, quos & apostolos
nominauit, Simonem, quem &
nominauit Petrum, & Andream
fratrem eius, Iacobum & Iohan/
nem, Philippũ & Bartholomæũ,
Matthæum & Thomam, Iaco/
bum Alphæi filium & Simonem
qui uocatur Zelotes, & Iudam Ia
cobi, & Iudam Iscariotẽ, qui idem
fuit proditor. Et descendens cum
illis, stetit in loco campestri tur/
baq; discipulorum eius, & multi/
tudo copiosa plebis ex omni Iu/
dæa & Hierusalem, & à maritima
Tyro & Sidone, qui uenerant ut
audirent eum, & sanarent̃ à mor
bis suis, & qui uexabantur à spiri
tibus immundis, & sanabantur.
Et omnis turba quærebat eum
tangere, quia uirtus ab illo exi/
bat, & sanabat omnes. Et ipse at/
tollens oculos suos in discipulos,
dicebat: Beati pauperes, quia ue/
strum est regnum dei. Beati qui
ιζ esuritis nunc, quia saturabimini.
Beati qui fletis nunc, quia ride/
bitis.

ti. Factum est autẽ & in alio
sabbato, ut intraret in syna
gogã & doceret. Et erat ibi
homo: & manus eius de/
xtera erat arida. Obserua/
bant autem scribæ & phari/
sæi si in sabbato curaret, ut
inuenirent unde accusarent
eum. Ipse uero sciebat co/
gitationes eorum: & ait ho/
mini qui habebat manum
aridam: Surge & sta in me/
dium. Et surgens stetit. Ait
autem ad illos Iesus: Inter/
rogo uos si licet sabbatis be
nefacere, an male: animam
saluam facere, an perdere?
Et circunspectis omnibus,
dixit homini: Extende ma/
num tuam: Et extendit &
restituta est manus eius. Ipsi
autem repleti sunt insipien/
tia: & colloquebantur ad/
inuicem, quidnam facerent
de Iesu. Factum est autem
in illis diebus, exijt in mon/
tem orare: & erat perno/
ctans in oratiõe dei: & cum
dies factus esset, uocauit di
scipulos suos, & elegit duo/
decim ex ipsis, quos & apo/
stolos nominauit, Simo/
nem quem cognominauit
Petrum, & Andream fra/
trem eius, Iacobũ & Iohan
nem, Philippũ & Bartho/
lomeum, Matthæũ & Tho/
mam, Iacobum Alphei &
Simonem qui uocatur Ze/
lotes, Iudam Iacobi, & Iu/
dam Scarioth, qui fuit pro/
ditor. Et descendens cum il
lis de monte, stetit in loco cã
pestri, & turba discipulo/
rum eius & multitudo co/
piosa plebis, ab omi Iudææ
& Hierusalem & maritima
& Tyri & Sidonis, qui uene
rant ut audirẽt eum & sana
rentur a languoribus suis.
Et qui uexabantur a spiri/
tibus immundis, curaban/
tur. Et omnis turba quære/
bat eum tangere: quia uir/
tus de illo exibat & sanabat
omẽs. Et ipse eleuatis oculis
in discipulos suos dicebat.
Beati pauperes: quia uestrũ
est regnũ dei. Beati qui nũc
esuritis: quia saturabimini.
Beati qui nũc fletis: quia ri/

μθ γελάσετε. * Μακάριοι ἐστὲ, ὅταν μι
ε σήσωσιν ὑμᾶς οἱ ἄνθρωποι, καὶ ἀφορί
ζωσιν ὑμᾶς, καὶ ὀνειδίσωσι, καὶ ἐκβά
λωσι τὸ ὄνομα ὑμῶν ὡς πονηρὸν, ἕνε
κα τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου. χαίρετε ἐν ἐκεί-
νῃ τῇ ἡμέρᾳ καὶ σκιρτήσατε, ἰδοὺ γὰρ
ὁ μισθὸς ὑμῶν πολὺς ἐν τοῖς οὐρα-
νοῖς. κατὰ ταῦτα γὰρ ἐποίουν τοῖς
προφήταις οἱ πατέρες αὐτῶν. πλὴν
οὐαὶ ὑμῖν τοῖς πλουσίοις, ὅτι ἀπέχε
ν τε τὴν παράκλησιν ὑμῶν. * Οὐαὶ ὑ-
ι μῖν, οἱ ἐμπεπλησμένοι, ὅτι πεινά-
σετε. Οὐαὶ ὑμῖν, οἱ γελῶντες νῦν, ὅτι
να πενθήσετε καὶ κλαύσετε. * Οὐαὶ ὑ-
ι μῖν, ὅταν καλῶς ὑμᾶς εἴπωσι πάν
τες οἱ ἄνθρωποι. κατὰ ταῦτα γὰρ ἐποί
ουν τοῖς ψευδοπροφήταις οἱ πατέρες
νβ αὐτῶν. * Ἀλλ' ὑμῖν λέγω τοῖς ἀκού-
ε ουσιν, ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν
καλῶς ποιεῖτε τοῖς μισοῦσιν ὑμᾶς. εὐ
λογεῖτε τοὺς καταρωμένους ὑμᾶς, καὶ
προσεύχεσθε ὑπὲρ τῶν ἐπηρεαζόντων
νγ ὑμᾶς. * Τῷ τύπτοντί σε ἐπὶ τὴν σια
ε γόνα, πάρεχε καὶ τὴν ἄλλην. καὶ ἀπὸ
τοῦ αἴροντός σου τὸ ἱμάτιον, καὶ τὸν
χιτῶνα μὴ κωλύσῃς. παντὶ δὲ τῷ
αἰτοῦντί σε δίδου. καὶ ἀπὸ τοῦ αἴρον-
νδ τος τὰ σὰ, μὴ ἀπαίτει. * Καὶ καθὼς
ε θέλετε ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρω-
ποι, καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς ὁμοί-
νε ως. * Καὶ εἰ ἀγαπᾶτε τοὺς ἀγαπῶν-
ε τας ὑμᾶς, ποία ὑμῖν χάρις ἐστί;
καὶ γὰρ οἱ ἁμαρτωλοὶ τοὺς ἀγαπῶν-
τας αὐτοὺς ἀγαπῶσι. καὶ ἐὰν ἀγα-
θοποιῆτε τοὺς ἀγαθοποιοῦντας ὑμᾶς
ποία ὑμῖν χάρις ἐστί; καὶ γὰρ οἱ ἁμαρ
τωλοὶ τὸ αὐτὸ ποιοῦσι. καὶ ἐὰν δανεί
ζητε παρ' ὧν ἐλπίζετε ἀπολαβεῖν,
ποία ὑμῖν χάρις ἐστίν; καὶ γὰρ ἁμαρ-
τωλοὶ ἁμαρτωλοῖς δανείζουσιν, ἵνα
ἀπολάβωσι τὰ ἴσα. πλὴν ἀγαπᾶ
τε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν, καὶ ἀγαθοποιεῖ
τε καὶ δανείζετε μηδὲν ἀπελπίζοντες
καὶ ἔσται ὁ μισθὸς ὑμῶν πολὺς, καὶ
ἔσεσθε υἱοὶ τοῦ ὑψίστου, ὅτι αὐτὸς χρη-
στός ἐστιν ἐπὶ τοὺς ἀχαρίστους καὶ πονη-
ρούς. Γίνεσθε οὖν οἰκτίρμονες, καθὼς
καὶ ὁ πατὴρ ὑμῶν οἰκτίρμων ἐστί.
νς * Μὴ κρίνετε, καὶ οὐ μὴ κριθῆτε. Μὴ κα
β ταδικάζετε, καὶ οὐ μὴ καταδικασθῆ-
τε. Ἀπολύετε, καὶ ἀπολυθήσεσθε.
Δίδοτε, καὶ δοθήσεται ὑμῖν. μέ-
τρον κα

bitis. Beati eritis cum uos oderint homines, & ſeparauerint uos, & exprobrauerint, & eiecerint nomen ueſtrum tanq̃ malum propter filium hominis. Gaudete in illo die & exultate, ecce enim merces ueſtra multa eſt in cœlis. Secundū hæc enim faciebāt prophetis patres eorum. Veruntamē uæ uobis diuitibus, quia habetis cōſolationem ueſtrā. Væ uobis, qui ſaturati eſtis, quia eſurietis. Væ uobis qui ridetis nunc, quia lugebitis & flebitis. Væ cū laudauerint uos omnes homines. Secundum hæc enim faciebant pſeudoprophetis patres eorum. Sed uobis dico qui auditis, Diligite inimicos ueſtros: bn̄facite his qui uos oderunt. Benedicite maledicentibus uobis, & orate pro calumniantibus uos. Percutienti te in maxillam, præbe & alteram, & ab eo qui aufert tibi pallium, etiam tunicam noli prohibere. Omni aūt exigēti abs te, tribue, & ab eo qui aufert quæ tua ſunt, ne repoſcas. Et prout uultis ut faciāt uobis homines, uos quoq; facite illis ſimiliter. Et ſi diligitis eos qui uos diligunt, quæ uobis eſt gratia? Nam & peccatores eos à quibus diliguntur, diligunt. Et ſi benefeceritis his qui uobis benefaciūt, quæ uobis eſt gratia? Siquidem & peccatores hoc faciūt. Et ſi mutuum dederitis his à quibus ſperatis uos recepturos, quæ gratia eſt uobis? Nam & peccatores peccatoribus dant mutuum, ut recipiant paria. Quin immò diligite inimicos ueſtros, & benefacite, & mutuū date, nihil inde ſperātes, & erit merces ueſtra multa, & eritis filij altiſſimi, quia ipſe benignus eſt erga ingratos ac malos. Eſtote ergo miſericordes, ſicut & pater ueſter miſericors eſt. Nolite iudicare, & non iudicabimini. Nolite condemnare, & non condemnabimini. Remittite, & remittetur uobis. Date & dabitur uobis. Menſuram

debitis. Beati eritis cū uos oderint homines & cum ſeparauerint uos & exprobrauerint: & eiecerint nomē ueſtrum tanquā malum propter filium hominis. Gaudete in illa die & exultate: ecce em̄ merces ueſtra multa eſt in cœlo. Secundū hæc enim faciebant prophetis patres eorū. Verūtamē uæ uobis diuitibus qui habetis cōſolationem ueſtrā. Væ uobis qui ſaturati eſtis: q̃a eſurietis. Væ uobis qui ridetis nūc: quia lugebitis & flebitis. Væ cū benedixerint uobis om̄es homines: Secundū hæc enim faciebāt pſeudo prophetis patres eorū. Sed uobis dico qui auditis: Diligite inimicos ueſtros: benefacite his qui uos oderunt: benedicite maledicētibus uobis: & orate pro calūniantibus uos. Et qui te percuſſerit in maxillā unā, præbe illi & alterā. Et ab eo qui aufert tibi ueſtimētum, etiā tunicā noli prohibere. Om̄i autē petēti te, tribue: & q̃ aufert quæ tua ſunt, ne repetas. Et prout uultis ut faciāt uobis homines, & uos facite illis ſimiliter. Et ſi diligitis eos qui uos diligūt: quæ uobis eſt gratia? Nā & peccatores diligētes ſe diligunt. Et ſi benefeceritis his qui uos diligūt: quæ uobis eſt gratia? Siquidē & peccatores hoc faciunt. Et ſi mutuū dederitis his a quibus ſperatis recipere: quæ gratia eſt uobis? Nam & peccatores peccatoribus fœnerātur ut recipiant æqualia. Verumtamen diligite inimicos ueſtros: benefacite & mutuū date, nihil inde ſperātes & erit merces ueſtra multa. Et eritis filij altiſſimi: quia ipſe benignus eſt ſuper ingratos & malos. Eſtote ergo miſericordes, ſicut, & pater ueſter miſericors eſt. Nolite iudicare, & non iudicabimini. Nolite condemnare, & non condennabimini. Dimittite, & dimittetur uobis. Date, & dabit̃ uobis. Menſuram

τρον καλὸν πεπιεσμένον, καὶ σεσα/
λευμένον, καὶ ὑπερεκχυνόμενον δώ/
σουσιν εἰς τὸν κόλπον ὑμῶν. τῷ γὰρ
αὐτῷ μέτρῳ ᾧ μετρεῖτε, ἀντιμετρηθή/
μζ σεται ὑμῖν. *Εἶπε δὲ παραβολὴν αὐ
ε τοῖς. μή τι δύναται τυφλὸς τυφλὸν
ὁδηγεῖν; οὐχὶ ἀμφότεροι εἰς βόθυ/
μη νον πεσοῦνται. *οὐκ ἔστι μαθητὴς
γ ὑπὲρ τὸν διδάσκαλον αὐτοῦ, κατηρ
τισμένος δὲ πᾶς ἔσται ὡς ὁ διδά/
μθ σκαλος αὐτοῦ. *τί δὲ βλέπεις τὸ
ε κάρφος τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ ἀδελ
φοῦ σου, τὴν δὲ δοκὸν τὴν ἐν τῷ ἰδίῳ
ὀφθαλμῷ, οὐ κατανοεῖς; ἢ πῶς δύ/
νασαι λέγειν τῷ ἀδελφῷ σου, ἀδελ
φέ, ἄφες ἐκβάλω τὸ κάρφος τὸ ἐν
τῷ ὀφθαλμῷ σου, αὐτὸς τὴν ἐν τῷ
ὀφθαλμῷ σου δοκὸν οὐ βλέπων; ὑ/
ποκριτά, ἔκβαλλε πρῶτον τὴν δοκὸν
ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ σου, καὶ τότε διαβλέ/
ψεις, ἐκβαλεῖν τὸ κάρφος τὸ ἐν τῷ
ξ ὀφθαλμῷ τοῦ ἀδελφοῦ σου. *οὐ γάρ
ε ἐστι δένδρον καλὸν, ποιοῦν καρπὸν σα
πρόν. οὐδὲ δένδρον σαπρὸν, ποιοῦν
καρπὸν καλόν. ἕκαστον γὰρ δένδρον
ξα ἐκ τοῦ ἰδίου καρποῦ γινώσκεται. *οὐ γὰρ
ε ἐξ ἀκανθῶν συλλέγουσι σῦκα. οὐδὲ
ξβ ἐκ βάτου τρυγῶσι σταφυλήν. *ὁ ἀ/
ε γαθὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ ἀγαθοῦ θησαυροῦ
τῆς καρδίας αὐτοῦ προφέρει τὸ ἀγα/
θόν. καὶ ὁ πονηρὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ πο
νηροῦ θησαυροῦ τῆς καρδίας αὐτοῦ προ
φέρει τὸ πονηρόν. ἐκ γὰρ τοῦ περισσεύ/
ματος τῆς καρδίας λαλεῖ τὸ στόμα
ξγ αὐτοῦ. *τί δέ με καλεῖτε κύριε, κύ/
γ ριε, καὶ οὐ ποιεῖτε ἃ λέγω. *πᾶς ὁ
ξδ ἐρχόμενος πρός με, καὶ ἀκούων μου
ε τῶν λόγων, καὶ ποιῶν αὐτούς, ὑπο/
δείξω ὑμῖν τίνι ἐστὶν ὅμοιος. ὅμοιός
ἐστιν ἀνθρώπῳ οἰκοδομοῦντι οἰκίαν,
ὃς ἔσκαψε καὶ ἐβάθυνε, καὶ ἔθηκε θε/
μέλιον ἐπὶ τὴν πέτραν, πλημμύ/
ρας δὲ γενομένης, προσέρρηξεν ὁ πο
ταμὸς τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ, καὶ οὐκ ἴσχυσε
σαλεῦσαι αὐτήν, τεθεμελίωτο γὰρ
ἐπὶ τὴν πέτραν. ὁ δὲ ἀκούσας, καὶ μὴ
ποιήσας, ὅμοιός ἐστιν ἀνθρώπῳ οἰ/
κοδομήσαντι οἰκίαν ἐπὶ τὴν γῆν χω/
ρὶς θεμελίου, ᾗ προσέρρηξεν ὁ ποτα/
μός, καὶ εὐθέως ἔπεσε, καὶ ἐγένετο τὸ
ξε ῥῆγμα τῆς οἰκίας ἐκείνης μέγα.
γ *Ἐπεὶ δὲ ἐπλήρωσε πάντα τὰ ῥήμα ιη
τα αὐτοῦ

ſuram bonam & confertam, & concuſſam atq; exundantem dabunt in ſinum ueſtrum. Eadem quippe menſura qua metimini, metientur alij uobis. Dicebat autem illis ſimilitudinem: Nunquid poteſt cæcus cæcũ ducere? nonne ambo in foueam cadunt? Non eſt diſcipulus ſupra magiſtrum ſuum: perfectus autem omnis erit, ſicut magiſter ipſius. Quid autem uides feſtucam in oculo fratris tui, trabem autem quæ in oculo proprio eſt, non animaduertis? Aut quomodo potes dicere fratri tuo: frater, ſine eijciam feſtucam quæ in oculo tuo eſt, ipſe in oculo tuo trabem non uidens: Hypocrita, eijce primum trabem ex oculo tuo, & tunc perſpicies, ut eijcias feſtucã, quæ eſt in oculo fratris tui. Non eſt enim arbor bona, quæ facit fructũ malum: neque arbor mala, faciens fructum bonum. Vnaquæq; ẽm arbor ex fructu ſuo cognoſcitur. Neque enim è ſpinis colligunt ficus, neque è rubo uindemiant uuam. Bonus homo ex bono theſauro cordis ſui profert bonum, & malus homo ex malo theſauro cordis ſui profert malum. Ex abũdantia ẽm cordis loquit̃ os eius. Quid autem uocatis me domine, domine, & non facitis quæ dico? Quiſquis uenit ad me, & audit ſermones meos, & facit eos, oſtendam uobis, cui ſimilis ſit. Similis eſt homini, ædificanti domum: qui fodit in altum, & poſuit fundamentum ſuper petram. Inundatione autem facta illiſum eſt flumen domui illi, & non potuit eam mouere. Fundata enim erat ſuper petram. Qui autẽ audiuit & non fecit, ſimilis eſt homini, qui ædificauit domum ſuam ſuper terram, abſq; fundamento, in quam illiſus eſt fluuius, & continuo cecidit, & facta eſt ruina domus illius magna. Cum autem conſummaſſet omnia uerba ſua

ſuram bonam & cõfertam & coagitatam & ſupereffluentem dabunt in ſinum ueſtrum. Eadem quippe menſura qua menſi fueritis, remetietur uobis. Dicebat autem illis & ſimilitudinem. Nunquid poteſt cæcus cæcum ducere: nõne ambo in foueam cadunt? Non eſt diſcipulus ſuper magiſtrum: perfectus autẽ omnis erit ſi ſit ſicut magiſter ei⁹. Quid autem uides feſtucã in oculo fratris tui trabem autem quæ in oculo tuo eſt nõ cõſideras? Aut quomodo potes dicere fratri tuo: frater ſine, eijciam feſtucã de oculo tuo, ipſe in oculo tuo trabem non uides? Hypocrita, eijce primum trabem de oculo tuo: & tunc perſpicies ut educas feſtucã de oculo fratris tui. Non eſt enim arbor bona quæ facit fructus malos: neq; arbor mala faciens fructum bonum. Vnaquæq; ẽm arbor de fructu ſuo cognoſcitur. Neque enim de ſpinis colligunt ficus: neque de rubo uindemiãt uuã. Bonus homo de bono theſauro cordis ſui profert bonũ: & malus homo de malo theſauro profert malum. Ex abundantia ẽm cordis os loquitur. Quid autem uocatis me domine domine, & non facitis quæ dico? Omnis qui uenit ad me: & audit ſermones meos: & facit eos, oſtendam uobis cui ſimilis ſit. Similis eſt homini ædificanti domum qui fodit in altum: & poſuit fundamentum ſupra petram. Inundatione autẽ facta, illiſum eſt flumen domui illi: & nõ potuit eam mouere: fundata enim erat ſupra petram. Qui autem audit & non facit, ſimilis eſt homini ædificanti domum ſuam ſupra terram ſine fundamẽto: in quam illiſus eſt fluuius: & continuo cecidit: & facta eſt ruina illius domus magna.

VII. Cũ aũt impleſſet omĩa uerba

τα αὐτοῦ εἰς τὰς ἀκοὰς τοῦ λαοῦ, εἰσῆλ
θεν εἰς καπερναοὺμ. ἑκατοντάρχου δέ
τινος δοῦλος κακῶς ἔχων, ἤμελλε τε/
λευτᾷν, ὃς ἦν αὐτῷ ἔντιμος. ἀκου/
σας δὲ περὶ τοῦ ἰησοῦ, ἀπέστειλε πρὸς
αὐτὸν πρεσβυτέρους τῶν ἰουδαίων, ἐρω
τῶν αὐτὸν, ὅπως ἐλθὼν διασώσῃ τὸν
δοῦλον αὐτοῦ. οἱ δὲ παραγενόμενοι
πρὸς τὸν ἰησοῦν, παρεκάλουν αὐτὸν
σπουδαίως, λέγοντες, ὅτι ἄξιός ἐστιν
ᾧ παρέξει τοῦτο. ἀγαπᾷ γὰρ τὸ ἔθνος
ἡμῶν, καὶ τὴν συναγωγὴν αὐτὸς
ᾠκοδόμησεν ἡμῖν. ὁ δὲ ἰησοῦς ἐπο/
ρεύετο σὺν αὐτοῖς. ἤδη δὲ αὐτοῦ οὐ
μακρὰν ἀπέχοντος ἀπὸ τῆς οἰκί/
ας, ἔπεμψε πρὸς αὐτὸν ὁ ἑκατόνταρ/
χος φίλους, λέγων αὐτῷ· κύριε, μὴ
σκύλλου, οὐ γάρ εἰμι ἱκανὸς, ἵνα ὑ/
πὸ τὴν στέγην μου εἰσέλθῃς. διὸ οὐ
δὲ ἐμαυτὸν ἠξίωσα πρός σε ἐλθεῖν,
ἀλλὰ εἰπὲ λόγῳ, καὶ ἰαθήσεται ὁ
παῖς μου. καὶ γὰρ ἐγὼ ἄνθρωπός
εἰμι ὑπὸ ἐξουσίαν τασσόμενος,
ἔχων ὑπ᾽ ἐμαυτὸν στρατιώτας, καὶ λέ
γω τούτῳ, πορεύθητι, καὶ πορεύεται.
καὶ ἄλλῳ, ἔρχου, καὶ ἔρχεται. καὶ τῷ
δούλῳ μου, ποίησον τοῦτο, καὶ ποιεῖ.
ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ ἰησοῦς, ἐθαύ/
μασεν αὐτόν. καὶ στραφεὶς, τῷ ἀκο
λουθοῦντι αὐτῷ ὄχλῳ εἶπε. λέγω ὑ/
μῖν, οὐδὲ ἐν τῷ ἰσραὴλ τοσαύτην
ξς πίστιν εὗρον. * καὶ ὑποστρέψαντες οἱ
ε πεμφθέντες εἰς τὸν οἶκον, εὗρον τὸν
ξζ ἀσθενοῦντα δοῦλον ὑγιαίνοντα. * καὶ
ι ἐγένετο ἐν τῷ ἑξῆς ἐπορεύετο εἰς πό
λιν, καλουμένην ναΐν, καὶ συνεπο/
ρεύοντο αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἱκα
νοὶ, καὶ ὄχλος πολύς. ὡς δὲ ἤγγισε ιθ
τῇ πύλῃ τῆς πόλεως, καὶ ἰδοὺ ἐξεκομί
ζετο τεθνηκὼς υἱὸς μονογενὴς τῇ μητρὶ
αὐτοῦ. καὶ αὕτη ἦν χήρα, καὶ ὄχλος τῆς
πόλεως ἱκανὸς σὺν αὐτῇ, καὶ ἰδὼν
αὐτὴν ὁ κύριος, ἐσπλαγχνίσθη ἐπ᾽
αὐτὴν, καὶ εἶπεν αὐτῇ. μὴ κλαῖε. καὶ
προσελθὼν, ἥψατο τῆς σοροῦ. οἱ δὲ βα
στάζοντες ἔστησαν, καὶ εἶπε. νεανίσκε,
σοὶ λέγω, ἐγέρθητι, καὶ ἀνεκάθισεν ὁ
νεκρὸς, καὶ ἤρξατο λαλεῖν, καὶ ἔδωκεν
αὐτὸν τῇ μητρὶ αὐτοῦ. ἔλαβε δὲ φό/
βος πάντας, καὶ ἐδόξαζον τὸν θεὸν,
λέγοντες. ὅτι προφήτης μέγας ἐγή/
γερται ἐν ἡμῖν, καὶ ὅτι ἐπεσκέψατο
ὁ θεὸς

ba sua audiente populo, intrauit
Capernaum. Centurionis autem
cuiusdam seruus male habens, a/
gebat animā, qui illi erat charus:
Cum audisset autē de Iesu, misit
ad eum seniores Iudæorum, ro/
gans eum, ut ueniret & seruaret
seruum suum. At illi cum uenis/
sent ad Iesum, rogabant eum stu/
diose, dicētes: Dignus est, ut hoc
illi præstes. Diligit enim gentem
nostram, & synagogam ipse ædi/
ficauit nobis. Iesus autē ibat cum
illis. Et cum iam non longe abes/
set à domo, misit ad eum Centu/
rio amicos, dicens ei: Domine,
noli uexari. Non enim sum di/
gnus, ut sub tectum meum in/
tres. Quapropter nec meipsum
sum dignum arbitratus, ut ueni/
rem ad te, sed dic uerbo, & sanabi
tur puer meus. Nam & ego ho/
mo sum sub potestate cōstitutus,
habens sub me milites, & dico
huic, uade, ac uadit: & alteri, ue/
ni, ac uenit: & seruo meo, fac hoc,
ac facit. Auditis autem his Iesus,
miratus est eum, & conuersus, se/
quenti se turbæ dixit: Dico uobis,
ne in Israël quidem tantam fidem
inueni. Et reuersi, qui missi fue/
rant, in domum, repererunt ser/
uum qui languerat, sanum. Et fa/
ctum est, deinceps ibat in ciuita/
tem, quæ uocatur Nain, & ibant
cum eo discipuli eius multi, turba
que copiosa. Cum autem appro
pinquaret portæ ciuitatis, ecce de
functus efferebatur filius unicus
matri suæ. & hæc uidua erat, &
turba ciuitatis multa cum illa.
Quam cū uidisset dominus, mise
ricordia motus super eam, dixit
illi: Noli flere. Et accessit, teti/
gitque loculum. Porrò qui por/
tabant substiterunt. Et ait: Ado/
lescens, tibi dico, surge. Et resedit
qui erat mortuus, & cœpit loqui,
& dedit illum matri suæ. Accepit
autem omnes timor, & glorifi/
cabant deum, dicentes: Pro/
pheta magnus surrexit inter nos,
& deus

ba sua in aures plebis, intra
uit Capharnaum. Centu/
rionis autem cuiusdam ser/
uus male habens erat mori
turus: qui illi erat precio/
sus. Et cum audisset de Ie/
su, misit ad eum seniores Iu
dæorum, rogans eum ut ue
niret & sanaret seruū eius.
At illi cum uenissent ad Ie/
sum, rogabant eum sollici/
te dicētes ei: quia dignus est
ut hoc illi præstes: diligit e/
nim gentem nostrā: & syna/
gogā ipse ædificauit nobis.
Iesus autem ibat cum illis:
Et cum iam non longe esset
a domo: misit ad eum Cētu
rio amicos, dicēs: Domine,
noli uexari. Non enī sum di
gnus ut sub tectum meū in
tres: propter quod & me/
ipsum non sum dignū arbi/
tratus ut uenirem ad te, sed
dic uerbo & sanabitur puer
meus. Nā & ego homo sum
sub potestate cōstitutus, ha
bens sub se milites: & dico
huic uade, & uadit: & alio
ueni, & uenit: & seruo meo
fac hoc, & facit. Quo audi/
to Iesus miratus est: & con/
uersus sequentibus se tur/
bis, dixit: Amen dico uo/
bis: nec in Israel tantam fi/
dem inueni. Et reuersi qui
missi fuerant domum, in/
uenerunt seruum qui lan/
guerat sanum. Et factum
est deinceps ibat Iesus in ci/
uitatē quæ uocatur Naim:
& ibant cum eo discipuli e/
ius & turba copiosa. Cum
autē appropinquaret por/
tæ ciuitatis, ecce defunctus
efferebatur filius unic⁹ ma/
tris suæ: & hæc uidua erat:
& turba ciuitatis multa cū
illa. Quā cum uidisset do/
minus, misericordia mo/
tus super eam, dixit illi: No
li flere. Et accessit & tetigit
loculum. Hi autem qui por
tabant, steterūt. Et ait: Ado
lescens tibi dico surge. Et re
sedit qui erat mortu⁹: & cœ
pit loqui: & dedit illū matri
suæ. Accepit autē omnes ti/
mor & magnificabant deū,
dicentes: Quia propheta
magnus surrexit in nobis:
& quia

ξη ὁ θεὸς τὸν λαὸν αὐτοῦ. *καὶ ἐξῆλθεν ὁ
ι λόγος οὗτος ἐν ὅλῃ τῇ ἰουδαίᾳ περὶ αὐ
ξθ τοῦ, καὶ ἐν πάσῃ τῇ περιχώρῳ. * καὶ
ε ἀπήγγειλαν ἰωάννῃ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ
περὶ πάντων τούτων. καὶ προσκαλεσά
μενος δύο τινὰς τῶν μαθητῶν αὐτοῦ
ὁ ἰωάννης, ἔπεμψε πρὸς τὸν ἰησοῦν,
λέγων. Σὺ εἶ ὁ ἐρχόμενος, ἢ ἄλλον
προσδοκῶμεν; παραγενόμενοι δὲ
πρὸς αὐτὸν οἱ ἄνδρες, εἶπον. ἰωάν/
νης ὁ βαπτιστὴς ἀπέσταλκεν ἡμᾶς
πρός σε, λέγων. Σὺ εἶ ὁ ἐρχόμενος,
ἢ ἄλλον προσδοκῶμεν; ἐν αὐτῇ δὲ τῇ
ὥρᾳ ἐθεράπευσε πολλοὺς ἀπὸ νόσων
καὶ μαστίγων, καὶ πνευμάτων πονη/
ρῶν, καὶ τυφλοῖς πολλοῖς ἐχαρίσα/
το τὸ βλέπειν. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰη/
σοῦς, εἶπεν αὐτοῖς. πορευθέντες ἀπαγ
γείλατε ἰωάννῃ, ἃ εἴδετε καὶ ἠκούσατε
ὅτι τυφλοὶ ἀναβλέπουσι, χωλοὶ πε
ριπατοῦσι, λεπροὶ καθαρίζονται, κω/
φοὶ ἀκούουσι, νεκροὶ ἐγείρονται, πτω/
χοὶ εὐαγγελίζονται, καὶ μακάριός ἐστιν
ὃς ἐὰν μὴ σκανδαλισθῇ ἐν ἐμοί. Α/
πελθόντων δὲ τῶν ἀγγέλων ἰωάννου
ἤρξατο λέγειν πρὸς τοὺς ὄχλους περὶ
ἰωάννου. τί ἐξεληλύθατε εἰς τὴν ἔρη
μον θεάσασθαι; κάλαμον ὑπὸ ἀνέ/
μου σαλευόμενον; Ἀλλὰ τί ἐξεληλύ
θατε ἰδεῖν; ἄνθρωπον ἐν μαλακοῖς ἱ/
ματίοις ἠμφιεσμένον; ἰδοὺ οἱ ἐν ἱ/
ματισμῷ ἐνδόξῳ, καὶ τρυφῇ ὑπάρ/
χοντες, ἐν τοῖς βασιλείοις εἰσίν. Ἀλ
λὰ τί ἐξεληλύθατε ἰδεῖν; προφήτην;
Ναὶ λέγω ὑμῖν, καὶ περισσότερον προ
ο φήτου. * οὗτός ἐστι περὶ οὗ γέγρα/
β πται. ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω τὸν ἄγγε
λόν μου πρὸ προσώπου σου, ὃς κατα
σκευάσει τὴν ὁδόν σου ἔμπροσθέν
οα σου. * Λέγω γὰρ ὑμῖν. μείζων ἐν
ε γεννητοῖς γυναικῶν προφήτης ἰω
άννου τοῦ βαπτιστοῦ οὐδείς ἐστιν. ὁ δὲ μι
κρότερος ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ, μεί/
οβ ζων αὐτοῦ ἐστι. * καὶ πᾶς ὁ λαὸς ἀκού
ι σας καὶ οἱ τελῶναι ἐδικαίωσαν τὸν θεὸν,
βαπτισθέντες τὸ βάπτισμα ἰωάννου.
οἱ δὲ φαρισαῖοι καὶ οἱ νομικοὶ τὴν βου
λὴν τοῦ θεοῦ ἠθέτησαν εἰς ἑαυτοὺς, μὴ
βαπτισθέντες ὑπ᾽ αὐτοῦ. Εἶπε δὲ ὁ κύ/
ογ ριος. * τίνι οὖν ὁμοιώσω τοὺς ἀνθρώ
ε πους τῆς γενεᾶς ταύτης, καὶ τίνι εἰσὶν
ὅμοιοι; ὅμοιοί εἰσι παιδίοις τοῖς
ἐν ἀγορᾷ

& deus uisitauit plebem suam. Et exijt hic rumor in uniuersam Iudæam de eo, & omnē finitimam regionem. Et nunciauerunt Iohāni discipuli ipsius de his omībus. Et conuocauit duos de discipulis suis Iohannes, misitq; ad Iesum, dicens: Tu es qui uenturus es, an alium expectamus? Cum autem uenissent ad eum uiri, dixerunt: Iohānes baptista misit nos ad te, dicens: Tu es ille qui uenturus erat, an alium expectamus? In eadem autem hora multos curauit à morbis ac plagis, & spiritibus malis, & cæcis multis donauit uisum. Et respōdens dixit illis: Euntes renunciate Iohanni, quæ uidistis & audistis, quod cæci uident, claudi ambulant, leprosi mundātur, surdi audiunt, mortui resurgunt, pauperib9 annunciatur euāgelium, & beatus est quicunq; nō fuerit offensus per me. Et cum discessissent nuncij Iohannis, cœpit de Iohāne dicere ad turbas: Quid exiistis in desertum ut uideretis? arundinem uento agitari? Sed quid exiistis uisuri? hominem mollibus uestimentis indutum? Ecce qui uestitu splendido uestiuntur, & in delitijs agunt, in aulis Regum sunt. Sed quid exiistis ad uidendum? prophetam? Vtique dico uobis, & plus quàm prophetam. Hic est de quo scriptum est, Ecce mitto angelum meum ante faciem tuam, qui præparabit uiam tuam ante te. Dico enim uobis: Maior inter natos mulierum propheta Iohāne baptista nemo est. Attamen qui minor est in regno dei, maior est illo. Et omnis populus audiens, & publicani iustificauerunt deum, baptizati baptismo Iohannis. Pharisæi autem & legisperiti consilium dei spreuerunt aduersus semetipsos, non baptizati ab eo. Ait autem dominus. Cui ergo similes dicam homines generationis huius, & cui similes sunt? Similes sunt pueris sedentibus

& quia deus uisitauit plebē suam. Et exijt hic sermo in uniuersam Iudæam de eo & omnem circa regionem. Et nunciauerūt Iohanni discipuli eius de omībus his: & cōuocauit duos de discipulis suis Iohannes: & misit ad Iesum, dicens: Tu es qui uenturus es, an alium expectamus? Cum autem uenissent ad eum uiri, dixerunt: Iohannes baptista misit nos ad te, dicens: Tu es qui uenturus es, an aliū expectamus? In ipsa autē hora multos curauit a languorib9 suis & plagis & spiritibus malis: & cæcis multis donauit uisum. Et respōdens dixit illis: Euntes, renunciate Iohanni quæ audistis & uidistis: quia cæci uident: claudi ambulant: leprosi mūdantur: surdi audiunt: mortui resurgunt: pauperes euangelizātur: & beatus est quicunq; non fuerit scādalizatus in me. Et cum discessissent nuncij Iohānis, cœpit de Iohanne dicere ad turbas: Quid exiistis in desertum uidere: harūdinem uento agitatā? Sed quid exiistis uidere hominem mollibus uestimentis indutum? Ecce qui in ueste preciosa sunt & delitijs in domib9 regum sunt. Sed quid exiistis uidere? Prophetam? Vtiq; dico uobis & plus quā prophetam. Hic est de quo scriptum est: Ecce mitto angelum meum ante faciem tuam: qui præparabit uiā tuā ante te. Dico eīn uobis. Maior inter natos mulierū propheta Iohanne baptista, nemo est. Qui autem minor est in regno dei, maior est illo. Et omnis populus audiens & publicani, iustificauerunt deum: baptizati baptismo Iohannis. Pharisæi autem & legisperiti cōsiliū dei spreuerunt, in semetipsos non baptizati ab eo. Ait autem dominus. Cui ergo similes dicam homines generationis huius: & cui similes sunt? Similes sunt pueris sedentibus

ἐν ἀγορᾷ καθημένοις, καὶ προσφωνοῦ
σιν ἀλλήλοις, καὶ λέγουσιν. ηὐλήσα/
μεν ὑμῖν, καὶ οὐκ ὠρχήσασθε, ἐθρη/
νήσαμεν ὑμῖν, καὶ οὐκ ἐκλαύσατε.
Ἐλήλυθε γὰρ Ἰωάννης ὁ βαπτιστής, μή
τε ἄρτον ἐσθίων, μήτε οἶνον πίνων,
καὶ λέγετε, δαιμόνιον ἔχει. ἐλήλυθεν
ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐσθίων καὶ πίνων
καὶ λέγετε. ἰδοὺ ἄνθρωπος φάγος
καὶ οἰνοπότης, τελωνῶν φίλος καὶ
ἁμαρτωλῶν, καὶ ἐδικαιώθη ἡ σο/
φία ἀπὸ τῶν τέκνων αὐτῆς πάντων
οδ *Ἠρώτα δέ τις αὐτὸν τῶν φαρισαί/
α ων, ἵνα φάγῃ μετ᾽ αὐτοῦ, καὶ εἰσελθὼν
εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ φαρισαίου ἀνεκλί/
θη. καὶ ἰδοὺ γυνὴ ἐν τῇ πόλει, ἥτις
ἦν ἁμαρτωλὸς ἐπιγνοῦσα, ὅτι ἀνά/
κειται ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ φαρισαίου, κο/
μίσασα ἀλάβαστρον μύρου, καὶ στᾶσα
παρὰ τοὺς πόδας αὐτοῦ ὀπίσω κλαίου
σα, ἤρξατο βρέχειν τοὺς πόδας αὐ/
τοῦ τοῖς δάκρυσι, καὶ ταῖς θριξὶ τῆς κε/
φαλῆς αὐτῆς ἐξέμασσε, καὶ κατεφί/
λει τοὺς πόδας αὐτοῦ, καὶ ἤλειφε τῷ μύ
ρῳ. Ἰδὼν δὲ ὁ φαρισαῖος ὁ καλέσας
αὐτὸν, εἶπεν ἐν ἑαυτῷ, λέγων. οὗτος
εἰ ἦν προφήτης, ἐγίνωσκεν ἄν, τίς καὶ
ποταπὴ ἡ γυνὴ, ἥτις ἅπτεται αὐτοῦ,
ὅτι ἁμαρτωλός ἐστι. Καὶ ἀποκριθεὶς
ὁ Ἰησοῦς, εἶπε πρὸς αὐτόν. Σίμων, ἔ/
χω σοί τι εἰπεῖν. ὁ δέ φησι, Διδά/
σκαλε, εἰπέ. Δύο χρεωφειλέται ἦσαν
δανειστῇ τινὶ, ὁ εἷς ὤφειλε δηνάρια
πεντακόσια, ὁ δὲ ἕτερος πεντήκον/
τα, μὴ ἐχόντων δὲ αὐτῶν ἀποδοῦναι,
ἀμφοτέροις ἐχαρίσατο. τίς οὖν αὐ/
τῶν εἰπὲ πλεῖον αὐτὸν ἀγαπήσει;
Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ σίμων, εἶπεν. ὑπολαμ
βάνω, ὅτι ᾧ τὸ πλεῖον ἐχαρίσατο. ὁ
δὲ εἶπεν αὐτῷ. ὀρθῶς ἔκρινας, καὶ
στραφεὶς πρὸς τὴν γυναῖκα, τῷ σίμω
νι ἔφη. βλέπεις ταύτην τὴν γυναῖ
κα; εἰσῆλθόν σου εἰς τὴν οἰκίαν,
ὕδωρ ἐπὶ τοὺς πόδας μου οὐκ ἔδω/
κας, αὕτη δὲ τοῖς δάκρυσιν ἔβρεξέ μου
τοὺς πόδας, καὶ ταῖς θριξὶ τῆς κεφα
λῆς αὐτῆς ἐξέμαξε, φίλημά μοι
οὐκ ἔδωκας, αὕτη δὲ ἀφ᾽ ἧς εἰσῆλθον,
οὐ διέλειπε καταφιλοῦσά μου τοὺς
πόδας. ἐλαίῳ τὴν κεφαλήν μου οὐκ
ἤλειψας, αὕτη δὲ μύρῳ ἤλειψέ μου τοὺς
πόδας, οὗ χάριν λέγω σοι, ἀφέωνται
αἱ ἁμαρ

sedentibus in foro, & acclamanti
bus inter se ac dicentibus: Canta
uimus uobis tibijs, & nō saltastis.
Cecinimus uobis lugubria, & nō
plorastis. Venit enim Iohannes
baptista neq; edens panem, neq;
bibens uinum, & dicitis: Dæmo/
nium habet. Venit filius hominis
edens ac bibēs, & dicitis: Ecce ho
mo edax, & uinipotor, amic⁹ pu/
blicanorū ac peccatorū. Et iustifi/
cata est sapiētia a filijs suis omib⁹.
Rogabat aūt illum quidā è phari
sæis, ut caperet cibū cū ipso. Et in/
gressus domū pharisæi, accubuit.
κα Et ecce mulier quæ fuerat in ciui/
tate peccatrix, ut cognouit, quod
Iesus accubuisset in domo phari/
sæi, attulit alabastrū unguēti, stāns
que ad pedes eius à tergo, flens la
chrymis cœpit rigare pedes eius,
& capillis capitis sui extergebat,
& deosculabatur pedes eius, & un/
guento ungebat. Videns autem
pharisæus, qui uocauerat eum, ait
intra se, dicēs: Hic si esset prophe
ta, sciret utiq;, quæ & qualis est mu
lier, quæ tāgit ipsum, quia pecca/
trix est. Et respondens Iesus dixit
ad illū: Simon, habeo quiddam
quod tibi dicā. At ille ait: Magi/
ster dic. Duo debitores erāt cui/
dam creditori, unus debebat de/
narios quingētos, & alter quin/
quaginta. Cum aūt illi non essent
soluendo, cōdonauit utrisq;. Ho/
rum igitur, dic uter eum plus dili
get? Respōdens Simō, dixit: Exi/
stimo, quod is cui plus cōdona/
uit. At ille dixit ei: Recte iudica/
sti. Et conuersus ad mulierē, dixit
Simoni: Vides hanc mulierē: In/
traui in domū tuam, aquā pedi/
bus meis nō dedisti, hæc autē la/
chrymis rigauit pedes meos, & ca
pillis capitis sui extersit. Osculum
mihi non dedisti, hæc autem ex
quo intraui, nō cessauit deoscu/
lari pedes meos. Oleo caput me/
um non unxisti, hæc autem un/
guento unxit pedes meos. Pro/
pter quod dico tibi: Remittatur
peccata

sedentibus in foro & loquē/
tibus ad inuicē & dicētibus:
Cātauimus uobis tibijs, &
nō saltastis: lamētauim⁹, &
non plorastis. Venit autē Io
hannes baptista, neq; man/
ducans panē, neq; bibēs ui/
num: & dicitis dæmoniū ha
bet. Venit fili⁹ hominis mā/
ducans & bibēs, & dicitis:
Ecce homo deuorator & bi
bens uinū, amicus publica/
norū & peccatorū. Et iustifi
cata est sapiētia ab omibus
filijs suis. Rogabat autē illū
quidā de pharisæis ut man/
ducaret cū illo. Et ingressus
domū pharisæi discubuit.
Et ecce mulier quæ erat in
ciuitate peccatrix: ut cogno
uit quod Iesus accubuisset
in domo pharisæi: attulit a/
labastrū unguenti: & stans
retro sec⁹ pedes eius: lachry
mis cœpit rigare pedes ei⁹:
& capillis capitis sui terge/
bat: & osculabatur pedes eius
& unguēto ungebat. Vidēs
autē pharisæus qui uocaue
rat eum, ait intra se dicens:
Hic si esset propheta sciret
utiq; quæ & qualis est muli/
er quæ tāgit eum: quia pec/
catrix est. Et respōdens Ie/
sus, dixit ad illū: Simon, ha
beo tibi aliquid dicere. At
ille ait: Magister, dic: Duo
debitores erāt cuidam fœ/
neratori: unus debebat de/
narios quingentos: & alius
quinquaginta. Nō habenti
bus illis unde redderēt, do/
nauit utrisq;: Quis ergo eū
plus diligit? Respōdens Si/
mō dixit: Estimo quia is cui
plus donauit. At ille dixit
ei: Recte iudicasti. Et cōuer
sus ad mulierē dixit Simo/
ni: Vides hanc mulierē: In/
traui in domū tuā: aquam
pedibus meis non dedisti:
hæc autem lachrymis riga/
uit pedes meos: & capillis
suis tersit. Osculum mihi
non dedisti: hæc autem ex/
quo intrauit, non cessauit
osculari pedes meos. Oleo
caput meum non unxisti:
hæc autem unguēto unxit
pedes meos. Propter quod
dico tibi: remittūtur ei pec/
cata

ΛΟΥΚΑΣ.

αἱ ἁμαρτίαι αὐτῆς αἱ πολλαί, ὅτι
ἠγάπησε πολύ. ᾧ δὲ ὀλίγον ἀφίε/
ται, ὀλίγον ἀγαπᾷ. Εἶπε δὲ αὐτῇ.
ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι. καὶ ἤρξαν
το οἱ συνανακείμενοι λέγειν ἐν ἑαυ
τοῖς, τίς οὗτός ἐστιν, ὃς καὶ ἁμαρτίας
ἀφίησιν; Εἶπε δὲ πρὸς τὴν γυναῖ/
κα. ἡ πίστις σου σέσωκέ σε, πορεύου
οε εἰς εἰρήνην. *Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ κα
ι θεξῆς, καὶ αὐτὸς διώδευε κατὰ πόλιν καὶ
κώμην κηρύσσων, καὶ εὐαγγελιζόμε/
νος τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ καὶ οἱ δώ
δεκα σὺν αὐτῷ, καὶ γυναῖκές τινες
αἳ ἦσαν τεθεραπευμέναι ἀπὸ πνευ/
μάτων πονηρῶν καὶ ἀσθενειῶν, Μα/
ρία ἡ καλουμένη μαγδαληνή, ἀφ᾽ ἧς
δαιμόνια ἑπτὰ ἐξεληλύθει, καὶ ἰωάν/
να γυνὴ χουζᾶ, ἐπιτρόπου ἡρώδου, καὶ
σουσάννα, καὶ ἕτεραι πολλαί, αἵτινες
διηκόνουν αὐτῷ ἀπὸ τῶν ὑπαρχόντων
ος αὐταῖς. *Συνιόντος δὲ ὄχλου πολ
β λοῦ, καὶ τῶν κατὰ πόλιν ἐπιπορευο
μένων πρὸς αὐτόν, εἶπε διὰ παραβο/
λῆς. Ἐξῆλθεν ὁ σπείρων τοῦ σπεῖραι κβ
τὸν σπόρον αὐτοῦ, καὶ ἐν τῷ σπείρειν
αὐτόν, ὃ μὲν ἔπεσε παρὰ τὴν ὁδόν,
καὶ κατεπατήθη, καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐ
ρανοῦ κατέφαγεν αὐτό. καὶ ἕτερον ἔ/
πεσεν ἐπὶ τὴν πέτραν καὶ φυὲν ἐξη
ράνθη διὰ τὸ μὴ ἔχειν ἰκμάδα. καὶ
ἕτερον ἔπεσεν ἐν μέσῳ τῶν ἀκαν/
θῶν, καὶ συμφυεῖσαι αἱ ἄκανθαι ἀπέ
πνιξαν αὐτό. καὶ ἕτερον ἔπεσεν ἐπὶ
τὴν γῆν τὴν ἀγαθήν, καὶ φυὲν, ἐποί/
ησε καρπὸν ἑκατονταπλασίονα.
Ταῦτα λέγων ἐφώνει, ὁ ἔχων ὦτα
ἀκούειν, ἀκουέτω. Ἐπηρώτων δὲ αὐ/
τὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, λέγοντες. τίς
εἴη ἡ παραβολὴ αὕτη. ὁ δὲ εἶπεν. ὑ/
μῖν δέδοται γνῶναι τὰ μυστήρια,
οζ τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ, *τοῖς δὲ
ι λοιποῖς ἐν παραβολαῖς, ἵνα βλέ/
πόντες μὴ βλέπωσι, καὶ ἀκούον/
οη τες μὴ συνιῶσιν. *Ἔστι δὲ αὕτη ἡ πα
β ραβολή. ὁ σπόρος ἐστὶν ὁ λόγος τοῦ
θεοῦ. οἱ δὲ παρὰ τὴν ὁδόν εἰσιν, οἱ
ἀκούοντες, εἶτα ἔρχεται ὁ διάβολος,
καὶ αἴρει τὸν λόγον ἀπὸ τῆς καρδίας αὐ
τῶν, ἵνα μὴ πιστεύσαντες σωθῶσιν.
οἱ δὲ ἐπὶ τῆς πέτρας, οἳ ὅταν ἀ/
κούσωσι μετὰ χαρᾶς δέχονται
τὸν λόγον, καὶ οὗτοι ῥίζαν οὐκ ἔχου/
σιν, οἳ

ERASMVS.

peccata eius multa, quoniam dile
xit multum. Cui autem minus re
mittitur, is minus diligit. Dixit au
tem ad illã: Remittuntur tibi pec
cata. Et cœperũt qui simul accum
bebant dicere intra se: Quis est
hic, qui etiã peccata remittit? Di/
xit autem ad mulierem: Fides tua
te saluam fecit. uade cum pace.
Et factum est deinceps, & ipse
iter faciebat per singulas ciuita/
tes & castella, prædicãs & annun
cians regnũ dei, & duodecim cũ
illo, simulq; mulieres aliquæ, quæ
erant sanatæ à spiritibus malis, &
infirmitatibus: Maria quæ uocatᷓ
Magdalene, de qua septem dæ/
monia exierant, & Ioanna uxor
Chuzæ procuratoris Herodis, &
Susanna, & aliæ multæ, quæ mini
strabant ei de facultatibus suis.
Cum autem turba plurima con/
ueniret, & è singulis ciuitatibus
properarent ad eum, dixit per si/
militudinem: Exijt qui sementem
faciebat ad seminandũ semẽ suũ,
& inter seminandũ, aliud cecidit
circa uiam, & conculcatum est, &
uolucres cœli comederunt illud.
Et aliud cecidit super petram, &
enatũ aruit, quia non habebat hu
morem. Et aliud cecidit inter spi/
nas, & simul enatæ spinæ suffoca/
uerũt illud. Et aliud cecidit in ter/
ram bonam, & enatum fecit fru/
ctum centuplũ. Hæc dicẽs clama
bat: Qui habet aures ad audien/
dum, audiat. Interrogabant autẽ
eum discipuli eius, dicentes: quæ
esset ista parabola. At ille dixit:
Vobis datũ est nosse mysteria re
gni dei, cæteris aũt per parabolas
ut uidentes nõ uideãt, & audien/
tes nõ intelligant. Est aũt hæc pa/
rabola: Semen est sermo dei. Qui
autem iuxta uiam, hi sunt qui au/
diunt, deinde uenit diabolus, &
tollit sermonem de corde eorum
ne credentes seruentur. Nam qui
super petrã, ij sunt qui cum audie
rint, cum gaudio suscipiũt sermo/
nem. & hi radices non habent,
qui ad

VVLG. EDITIO.

cata multa: quoniam dile/
xit multum. Cui autem mi
nus dimittitur, minus dili/
git. Dixit autem ad illam:
Remittuntur tibi peccata.
Et cœperunt qui simul ac/
cumbebant dicere intra se:
Quis est hic qui etiam pec
cata dimittit. Dixit autẽ ad
mulierem: Fides tua te sal/
uam fecit: Vade in pace.
Et factum est deinceps, & VIII.
ipse iter faciebat per ciuita/
tes & castella, prædicans &
euangelizans regnũ dei: &
duodecim cum illo: & mu/
lieres aliquæ quæ erãt cura
tæ a spiritib9 malignis & in/
firmitatibus: Maria quæ uo
catur Magdalene: de qua se
ptem dæmonia exierant: &
Iohanna uxor Chuzæ pro
curatoris Hærodis: & Susan
na & aliæ multæ quæ mini/
strabant ei de facultatibus
suis. Cum autẽ turba pluri
ma cõueniret: & de ciuitati/
bus properarẽt ad eum, di/
xit per similitudinem: Exijt
qui seminat seminare semẽ
suũ. Et dum seminat, aliud
cecidit secus uiam & cõcul/
catum est: & uolucres cœli
comederunt illud. Et aliud
cecidit supra petrã: & natũ
aruit: quia nõ habebat hu/
morẽ: & aliud cecidit inter
spinas: & simul exortæ spi/
næ suffocauerũt illud. Et a/
liud cecidit in terrã bonam:
& ortum fecit fructũ centu/
plum. Hæc dicẽs clamabat:
Qui habet aures audiẽdi,
audiat. Interrogabant autẽ
eum discipuli eius quæ esset
hæc parabola. Quib9 ipse
dixit: Vobis datum est nos/
se mysteriũ regni dei: cæte/
ris autem in parabolis: ut
uidentes non uideant: & au
dientes non intelligant. Est
autem hæc parabola. Semẽ
est uerbũ dei. Qui autem
secus uiam: hi sunt qui au/
diunt: deinde uenit diabo/
lus & tollit uerbum de cor/
de eorum: ne credentes sal/
ui fiant. Nam qui supra pe/
tram: qui cum audierint,
cum gaudio suscipiunt uer
bum: & hi radices nõ habẽt
quia

σιν, οἳ πρὸς καιρὸν πιστεύουσι, καὶ
ἐν καιρῷ πειρασμοῦ ἀφίστανται. τὸ δὲ
εἰς τὰς ἀκάνθας πεσὸν, οὗτοί εἰσιν
οἱ ἀκούσαντες, καὶ ὑπὸ μεριμνῶν καὶ
πλούτου, καὶ ἡδονῶν τοῦ βίου πορευ-
όμενοι συμπνίγονται, καὶ οὐ τελε-
σφοροῦσι. τὸ δὲ ἐν τῇ καλῇ γῇ, οὗ-
τοί εἰσιν, οἵτινες ἐν καρδίᾳ καλῇ καὶ
ἀγαθῇ ἀκούσαντες τὸν λόγον κατέ-
χουσι, καὶ καρποφοροῦσιν ἐν ὑπομο-
οδ νῇ. * Οὐδεὶς δὲ λύχνον ἅψας καλύ-
β πτει αὐτὸν σκεύει, ἢ ὑποκάτω κλίνης
τίθησιν, ἀλλ᾽ ἐπὶ λυχνίας ἐπιτίθη-
σιν, ἵνα οἱ εἰσπορευόμενοι βλέπωσι
τὸ φῶς. οὐ γάρ ἐστι κρυπτὸν ὃ οὐ φα-
π νερὸν γενήσεται. * οὐδὲ ἀπόκρυ-
ε φον, ὃ οὐ γνωσθήσεται, καὶ εἰς φα-
πα νερὸν ἔλθῃ. * Βλέπετε οὖν πῶς ἀ-
ε κούετε. ὃς γὰρ ἐὰν ἔχῃ, δοθήσε-
ται αὐτῷ. καὶ ὃς ἐὰν μὴ ἔχῃ, καὶ ὃ
δοκεῖ ἔχειν, ἀρθήσεται ἀπ᾽ αὐτοῦ.
πβ * Παρεγένοντο δὲ πρὸς αὐτὸν ἡ μη-
β τὴρ, καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἠ-
δύναντο συντυχεῖν αὐτῷ διὰ τὸν
ὄχλον, καὶ ἀπηγγέλθη αὐτῷ λεγόν-
των. Ἡ μήτηρ σου καὶ οἱ ἀδελφοί
σου ἑστήκασιν ἔξω, ἰδεῖν σε θέλοντες.
Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπε πρὸς αὐτούς.
Μήτηρ μου καὶ ἀδελφοί μου οὗτοί εἰ-
σιν, οἱ τὸν λόγον τοῦ θεοῦ ἀκούοντες
πγ καὶ ποιοῦντες αὐτόν. * Καὶ ἐγένε-
β το ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν, καὶ αὐτὸς ἀνέ-
βη εἰς πλοῖον, καὶ οἱ μαθηταὶ αὐ-
τοῦ, καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς. Διέλ-
θωμεν εἰς τὸ πέραν τῆς λίμνης, καὶ
ἀνήχθησαν. πλεόντων δὲ αὐτῶν ἀ-
φύπνωσε, καὶ κατέβη λαῖλαψ ἀνέ-
μου εἰς τὴν λίμνην, καὶ συνεπληροῦν-
το καὶ ἐκινδύνευον. Προσελθόντες δὲ
διήγειραν αὐτὸν, λέγοντες. ἐπιστά-
τα, ἐπιστάτα, ἀπολλύμεθα. Ὁ δὲ ἐ-
γερθεὶς ἐπετίμησε τῷ ἀνέμῳ καὶ τῷ
κλύδωνι τοῦ ὕδατος. καὶ ἐπαύσαν-
το, καὶ ἐγένετο γαλήνη. Εἶπε δὲ αὐτοῖς.
ποῦ ἐστιν ἡ πίστις ὑμῶν; φοβηθέντες
δὲ ἐθαύμασαν, λέγοντες, πρὸς ἀλλή-
λους. τίς ἄρα οὗτός ἐστιν; ὅτι καὶ
τοῖς ἀνέμοις ἐπιτάσσει καὶ τῷ ὕδατι
καὶ ὑπακούουσιν αὐτῷ; Καὶ κατέ-
πλευσαν εἰς τὴν χώραν τῶν Γαδαρη-
νῶν, ἥτις ἐστὶν ἀντιπέρα τῆς Γαλιλαίας.
ἐξελθόντι δὲ αὐτῷ ἐπὶ τὴν γῆν,
ὑπήντησεν

qui ad tempus credunt, & in tempore tentationis recedũt. Quod autẽ in spinas cecidit, hi sunt qui audierunt, & à solicitudinibus & diuitijs ac uoluptatibus uitæ euntes suffocantur, nec referunt fructum. Quod autem in bonã terram, hi sunt, qui in corde honesto ac bono audiẽtes sermonem retinent, & fructum afferunt per patientiam. Nemo uero cum lucernã accenderit, operit eam uase, aut subter lectum ponit, sed super candelabrum ponit, ut intrantes uideant lumen. Non est enim occultum, quod nõ manifestum sit futurũ: nec absconditũ, quod non sit cognoscendum, & in propatulum uenturum. Videte ergo quomodo audiatis. Quisquis cũ habet, dabitur illi, & quicunq; nõ habet, etiam quod putat se habere, auferetur ab illo. Venerunt autem ad illum mater et fratres eius & non poterant adire eum præ turba, & nunciatũ est illi dicẽtib;: Mater tua & fratres tui stant foris, uolentes te uidere. Qui respõdens, dixit ad eos: Mater mea & fratres mei hi sunt, qui sermonem dei audiunt, ac faciunt illum. Factum est autem quodã die, & ipse ascẽdit in nauim, ac discipuli eius & ait ad illos: Traijciamus in ulteriorem ripam stagni, ac soluerũt. Cæterum nauigantibus illis, obdormiuit: & ingruit procella uenti in stagnũ, & complebantur ac periclitabantur. Accedentes autem suscitauerunt eum, dicentes:
κγ Præceptor, præceptor, perimus. At ille exprectus, increpauit uentum ac tempestatem aquæ: & cessauerunt, factaq; est tranquillitas Dixit autem illis: Vbi est fides uestra? Timentes autẽ mirati sunt inter se, dicentes: Quisputas hic est? Quia uentis quoque & aquæ imperat, & obediũt ei? Et nauigauerunt ad regionẽ Gadarenorũ, quæ est contra Galilæam. Et cum de naui egressus esset ad terram,
occurrit

quia ad tempus credũt: & in tempore tentationis recedunt: Quod autem inter spinas cecidit: hi sunt qui audierunt & a sollicitudinibus & diuitijs & uoluptatibus uitæ euntes suffocãtur, & non referunt fructum. Quod autẽ in bonam terram: hi sunt qui in corde bono & optimo audiẽtes uerbum, retinẽt & fructum afferunt in patiẽtia. Nemo autem lucernã accẽdẽs operit eam uase: aut subtus lectũ ponit, sed supra candelabrum ponit: ut intrantes uideant lumen. Non est enim occultum, quod non manifestetur: nec absconditum quod nõ cognoscatur & in palam ueniat. Videte ergo quid audiatis. Qui enĩ habet, dabitur illi: & quicunque nõ habet, etiam quod putat se habere, auferetur ab illo. Venerunt autem ad illum mater & fratres eius: & non poterãt audire eum præ turba: & nunciatum est illi: Mater tua & fratres tui stant foris uolentes te uidere. Qui respõdens dixit ad eos: Mater mea & fratres mei hi sunt qui uerbum dei audiunt & faciunt. Factum est autem in una dierum: & ipse ascendit in nauiculam & discipuli eius: & ait ad illos: Trãsfretemus trans stagnum. Et ascenderũt. Nauigantibus autem illis, ob dormiuit: & descendit procella uenti in stagnũ: & compellebantur & periclitabantur. Accedentes autem suscitauerunt eum, dicentes: Præceptor perimus. At ille surgens increpauit uentum & tempestatem aquæ, & cessauit: & facta est tranquillitas. Dixit autem illis: Vbi est fides uestra? Qui timentes, mirati sunt, adinuicem dicentes. Quisputas hic est? Quia & uentis & mari imperat: & obediunt ei. Et nauigauerunt ad regionem Gerasenorum, quæ est cõtra Galilæam. Et cum de naui egressus esset ad terrã
occurrit

κδ περὶ τοῦ λεγεῶνος.

ὑπήντησεν αὐτῷ ἀνήρ τις ἐκ τῆς πό/
λεως, ὃς εἶχε δαιμόνια ἐκ χρόνων ἱ/
κανῶν. καὶ ἱμάτιον οὐκ ἐνεδιδύσκε
το καὶ ἐν οἰκίᾳ οὐκ ἔμενεν, ἀλλ᾽ ἐν
τοῖς μνήμασιν. ἰδὼν δὲ τὸν Ἰη/
σοῦν, καὶ ἀνακράξας προσέπεσεν αὐ/
τῷ, καὶ φωνῇ μεγάλῃ εἶπε. τί ἐμοὶ
καί σοι Ἰησοῦ υἱὲ τοῦ θεοῦ τοῦ ὑψίστου; δέο/
μαί σου μή με βασανίσῃς. παρήγγε
λε γὰρ τῷ πνεύματι τῷ ἀκαθάρτῳ
ἐξελθεῖν ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου. πολλοῖς
γὰρ χρόνοις συνηρπάκει αὐτὸν, καὶ
ἐδεσμεῖτο ἁλύσεσι, καὶ πέδαις φυ
λασσόμενος, καὶ διαῤῥήσσων τὰ
δεσμὰ, ἠλαύνετο ὑπὸ τοῦ δαίμονος
εἰς τὰς ἐρήμους. ἐπηρώτησε δὲ αὐ/
τὸν ὁ Ἰησοῦς, λέγων. τί σοι ἐστὶν ὄ/
νομα; ὁ δὲ εἶπε, λεγεὼν, ὅτι δαιμό
νια πολλὰ εἰσῆλθεν εἰς αὐτόν. καὶ
παρεκάλουν αὐτὸν, ἵνα μὴ ἐπιτά/
ξῃ αὐτοῖς εἰς τὴν ἄβυσσον ἀπελθεῖν.
ἦν δὲ ἐκεῖ ἀγέλη χοίρων ἱκανῶν βο/
σκομένων ἐν τῷ ὄρει. καὶ παρεκά/
λουν αὐτὸν, ἵνα ἐπιτρέψῃ αὐτοῖς, εἰς
ἐκείνους εἰσελθεῖν, καὶ ἐπέτρεψεν
αὐτοῖς. ἐξελθόντα δὲ τὰ δαιμόνια
ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου, εἰσῆλθεν εἰς τοὺς
χοίρους, καὶ ὥρμησεν ἡ ἀγέλη κα/
τὰ τοῦ κρημνοῦ εἰς τὴν λίμνην, καὶ
ἀπεπνίγη. ἰδόντες δὲ οἱ βόσκοντες
τὸ γεγενημένον, ἔφυγον, καὶ ἀπήγ
γειλαν εἰς τὴν πόλιν, καὶ εἰς τοὺς
ἀγρούς. ἐξῆλθον δὲ ἰδεῖν τὸ γεγο/
νός. καὶ ἦλθον πρὸς τὸν Ἰησοῦν, καὶ
εὗρον καθήμενον τὸν ἄνθρωπον ἀφ᾽
οὗ τὰ δαιμόνια ἐξεληλύθει, ἱμα/
τισμένον καὶ σωφρονοῦντα, παρὰ
τοὺς πόδας τοῦ Ἰησοῦ, καὶ ἐφο/
βήθησαν. ἀπήγγειλαν δὲ αὐτοῖς, καὶ
οἱ ἰδόντες πῶς ἐσώθη ὁ δαιμονι/
σθείς, καὶ ἠρώτησαν αὐτὸν ἅπαν τὸ
πλῆθος τῆς περιχώρου τῶν Γαδα
ρηνῶν, ἀπελθεῖν ἀπ᾽ αὐτῶν, ὅτι φό/
πδ βῳ μεγάλῳ συνείχοντο. * Αὐτὸς
η δὲ ἐμβὰς εἰς τὸ πλοῖον ὑπέστρεψεν.
ἐδέετο γὰρ αὐτοῦ ὁ ἀνὴρ, ἀφ᾽ οὗ ἐξε/
ληλύθει τὰ δαιμόνια, εἶναι σὺν αὐ/
τῷ. ἀπέλυσε δὲ αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς λέγων.
ὑπόστρεφον εἰς τὸν οἶκόν σου, καὶ διη/
γοῦ ὅσα ἐποίησέ σοι ὁ θεός. καὶ ἀπῆλ
θε καθ᾽ ὅλην τὴν πόλιν κηρύσσων, ὅ/
σα ἐποίησεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς. * Ἐγένετο
δὲ ἐν

occurrit illi uir quidam è ciuitate,
qui habebat dæmonium iam tem
poribus multis,et ueſtimento nō
induebatur, neq; in domo mane
bat,ſed in monumētis. Is ut uidit
Ieſum,& exclamaſſet,prōcidit an
te illū,ac uoce magna dixit:Quid
mihi rei tecum eſt Ieſu fili dei altiſ
ſimi? Obſecro te,ne me torqueas
Præcipiebat eñ ſpiritui immūdo
ut exiret ab homine. Frequenter
enim corripuerat illum, & uincie
batur catenis,& compedibus cu/
ſtodiebať, & ruptis uinculis age/
batur à dæmonio in deſerta. In/
terrogauit autem illum Ieſus, di/
cens: Quod tibi nomen eſt? At
κδ ille dixit:Legio. Quia intrauerūt
dæmonia multa in eum. Et roga/
uerunt illum, ne imperaret ipſis,
ut in abyſſum irent. Erat autē ibi
grex porcorum multorū paſcen/
tium in monte,& rogabant eum
ut permitteret ipſis in illos ingre/
di.Et permiſit illis. Exierunt ergo
dæmonia ab homine, & intraue/
runt in porcos, & impetu abijt
grex per præceps in ſtagnum, &
ſuffocatus eſt. Porrò ut uiderunt
quod acciderat ij qui paſcebant,
fugerunt, rumoremq; nunciaue/
runt in ciuitatē ac uillas. Exierunt
autem ut uiderent quod factum
erat,& uenerūt ad Ieſum,& inue/
nerunt hominē ſedentem, à quo
dæmonia exierant,ueſtitum,ac ſa
na mente,ad pedes Ieſu,& timue
runt. Nunciauerunt autem illis e/
tiam qui uiderant quomodo ſa/
nus factus eſſet is qui agitabatur
à dæmonio. Et rogauerunt illum
omnis multitudo Gadarenorum
ut diſcederet ab ipſis, quia ma/
gno timore tenebantur. Ipſe aūt
cōſcenſa naui reuerſus eſt. Roga/
uerat enim illū uir, à quo dæmo/
nia exierant, ut cum eo eſſet, ſed
ablegauit eum Ieſus,dicens: Redi
in domū tuam,& narra quæcun/
que tibi fecerit deus. Et abijt per
totā ciuitatē, prædicans quæcun/
que ſibi feciſſet Ieſus. Factum eſt
autem

occurrit illi uir quidam qui
habebat dæmoniū iam tem
poribus multis: & ueſtimē/
to non induebatur: neq; in
domo manebat, ſed in mo
numētis. Is ut uidit Ieſum,
procidit ante illum:& excla
mans uoce magna, dixit:
Quid mihi & tibi eſt Ieſu fi
li dei altiſſimi? Obſecro te
ne me torqueas. Præcipie/
bat enim ſpiritui immundo
ut exiret ab homine. Mul/
tis eñ temporibus arripie/
bat illum:& uinciebatur ca
tenis & compedibus cuſto/
ditus: & ruptis uinculis a/
gebatur a dæmonio in de/
ſerto. Interrogauit autem il
lum Ieſus, dicens: Quod
tibi nomen eſt? At ille dixit:
Legio: quia intrauerūt dæ/
monia multa in eum. Et ro
gauerunt illum, ne impera
ret illis ut in abyſſum irent.
Erat autem ibi grex porco/
rum multorum paſcētium
in monte: & rogabant eum
ut permitteret eis in illos in/
gredi. Et permiſit illis. Exie
runt ergo dæmonia ab ho
mine & intrauerunt in por/
cos:& impetu abijt grex per
præceps in ſtagnū, & ſuffo/
catus eſt. Quod ut uiderūt
factum qui paſcebāt, fuge/
runt & nunciauerūt in ciui/
tatem & in uillas. Exierunt
autē uidere quod factū eſt,
& uenerūt ad Ieſum:& inue
nerunt hominē ſedentem a
quo dæmonia exierāt ueſti
tum,ac ſana mēte ad pedes
eius,& timuerunt. Nuncia/
uerunt autē illis & qui uide
rant quomodo ſanus fact⁹
eſſet a legione. Et rogauerūt
illū oīs multitudo regio/
nis Geraſenorum ut diſce/
deret ab ipſis: quia magno
timore tenebantur. Ipſe au/
tem aſcendens nauim, re/
uerſus eſt: & rogauit illum
uir a quo dæmonia exierāt
ut cum eo eſſet. Dimiſit au/
tem eum Ieſus, dicens: Re/
di in domum tuam, & nar/
ra quanta tibi fecit deus. Et
abijt per uniuerſam ciuita/
tem, prædicans quanta illi
feciſſet Ieſus. Factū eſt au/
m tem

πε δὲ ἐν τῷ ὑποστρέψαι τὸν Ἰησοῦν, ἀ/
β πεδέξατο αὐτὸν ὁ ὄχλος, ἦσαν γὰρ
πάντες προσδοκῶντες αὐτόν. καὶ
ἰδοὺ ἦλθεν ἀνὴρ, ᾧ ὄνομα Ἰάειρος, καὶ
αὐτὸς ἄρχων τῆς συναγωγῆς ὑπῆρ
χε, καὶ πεσὼν παρὰ τοὺς πόδας τοῦ
Ἰησοῦ παρεκάλει αὐτὸν εἰσελθεῖν εἰς τὸν
οἶκον αὐτοῦ, ὅτι θυγάτηρ μονογενὴς
ἦν αὐτῷ ὡς ἐτῶν δώδεκα, καὶ αὕτη
ἀπέθνησκεν. ἐν δὲ τῷ ὑπάγειν αὐ/
τὸν οἱ ὄχλοι συνέπνιγον αὐτόν.
Καὶ γυνὴ οὖσα ἐν ῥύσει αἵματος ἀπὸ
ἐτῶν δώδεκα, ἥτις εἰς ἰατροὺς προ
σαναλώσασα ὅλον τὸν βίον, οὐκ
ἴσχυσεν ὑπ᾽ οὐδενὸς θεραπευθῆναι,
προσελθοῦσα δὲ ὄπισθεν, ἥψατο τοῦ
κρασπέδου τοῦ ἱματίου αὐτοῦ, καὶ
παραχρῆμα ἔστη ἡ ῥύσις τοῦ αἵμα/
τος αὐτῆς. Καὶ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς. τίς ὁ
ἁψάμενός μου; ἀρνουμένων δὲ πάν
των, εἶπεν ὁ Πέτρος, καὶ οἱ μετ᾽ αὐ
τοῦ. ἐπιστάτα, οἱ ὄχλοι συνέχουσί
σε καὶ ἀποθλίβουσι, καὶ λέγεις, τίς
ὁ ἁψάμενός μου; Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν.
Ἥψατό μου τίς. ἐγὼ γὰρ ἔγνων δύ
ναμιν ἐξελθοῦσαν ἀπ᾽ ἐμοῦ. Ἰδοῦ/
σα δὲ ἡ γυνὴ, ὅτι οὐκ ἔλαθε, τρέ/
μουσα ἦλθε, καὶ προσπεσοῦσα αὐ/
τῷ, δι᾽ ἣν αἰτίαν ἥψατο αὐτοῦ, ἀ/
πήγγειλεν αὐτῷ ἐνώπιον παντὸς
τοῦ λαοῦ, καὶ ὡς ἰάθη παραχρῆμα.
Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῇ. Θάρσει θύγατερ, ἡ
πίστις σου σέσωκέ σε, πορεύου εἰς εἰρή
νην. Ἔτι αὐτοῦ λαλοῦντος, ἔρχεταί τις
παρὰ τοῦ ἀρχισυναγώγου, λέγων αὐ
τῷ, ὅτι τέθνηκεν ἡ θυγάτηρ σου, μὴ
σκύλλε τὸν διδάσκαλον. Ὁ δὲ Ἰησοῦς
ἀκούσας, ἀπεκρίθη αὐτῷ, λέγων, μὴ
φοβοῦ, μόνον πίστευε, καὶ σωθήσεται.
Ἐλθὼν δὲ εἰς τὴν οἰκίαν, οὐκ ἀφῆ/
κεν εἰσελθεῖν οὐδένα, εἰ μὴ Πέτρον καὶ
Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην, καὶ τὸν πα/
τέρα τῆς παιδὸς καὶ τὴν μητέρα,
ἔκλαιον δὲ πάντες καὶ ἐκόπτοντο αὐ/
τήν. ὁ δὲ εἶπε. μὴ κλαίετε, οὐκ ἀπέθα
νεν ἀλλὰ καθεύδει, καὶ κατεγέλων αὐ
τοῦ, εἰδότες, ὅτι ἀπέθανεν. Αὐτὸς δὲ
ἐκβαλὼν ἔξω πάντας, καὶ κρατήσας
τῆς χειρὸς αὐτῆς, ἐφώνησε λέγων.
Ἡ παῖς, ἐγείρου. Καὶ ἐπέστρεψε τὸ
πνεῦμα αὐτῆς, καὶ ἀνέστη παραχρῆμα, καὶ
διέταξεν αὐτῇ δοθῆναι φαγεῖν. καὶ
ἐξέστησαν

autem cum rediret Iesus, excepit
illum turba. nam omnes expecta
bant eũ. Et ecce uenit uir, cui no/
κε men Iairus, & ipse princeps syna/
gogæ erat. accidit ad pedes Ie/
su, rogans eum, ut intraret in do/
mum suam, quoniam unica filia
erat ei ferè annorum duodecim,
& hæc moriebatur. Verum inter
eundũ, turbæ coarctabant eum.
κϛ Et mulier quæ erat obnoxia pro/
fluuio sanguinis ab annis duode/
cim, quæ in medicos impenderat
omnem substantiam, nec ab ullo
potuerat curari, accessit retro, &
tetigit fimbriam uestimenti eius,
& confestim sistebatur fluxus san
guinis eius. Et ait Iesus: Quis est
qui me tetigit? Negantibus autẽ
omibus, dixit Petrus, & qui cum
illo erant: Præceptor, turbæ te cõ
stringunt & affligunt, & dicis:
Quis me tetigit? et dixit Iesus: Te
tigit me aliquis. Nam ego noui
uirtutem à me exisse. Videns aũt
mulier, quod nõ latuisset, tremẽs
uenit ac procidit ante pedes eius,
& ob quam causam tetigisset eũ,
indicauit ei coram toto populo,
& quemadmodum confestim sa/
nata fuisset. At ipse dixit ei: Con/
fide filia, fides tua te seruauit, uade
cũ pace. Adhuc illo loquente, ue/
nit quidam à domo principis sy/
nagogæ, dicens ei: Mortua est fi/
lia tua, noli uexare magistrum. Ie
sus aũt audito hoc uerbo, respon/
dit patri puellæ: Noli timere, cre/
de tantum, & salua erit. Et cum ue
nisset in domũ, nõ permisit intra
re secum quenq̃, nisi Petrũ & Ia-
cobum & Iohannẽ, & patrem ac
matrem puellæ. Flebant autẽ o/
mnes & plangebant illam. At ille
dixit: Nolite flere. Nõ est mortua
puella, sed dormit. Et deridebant
eum, scientes quod mortua esset.
Ipse autem eiectis foras omibus,
apprehensa manu eius clamauit,
dicens: Puella, surge. Et reuersus
est spiritus eius, & surrexit conti/
nuo. Ac iussit illi dari cibum. Et
stupuerunt

tem cum rediisset Iesus, ex/
cepit illũ turba. Erant enim
omnes expectãtes eũ. Et ec/
ce uenit uir cui nomen Iai/
rus: & ipse princeps synago
gæ erat: & cecidit ad pedes
Iesu rogans eum ut intraret
in domũ eius: quia unica fi/
lia erat ei fere annorũ duo/
decim: & hæc moriebatur.
Et cõtigit dum iret, a turbis
comprimebatur. Et mulier
quædam erat in fluxu san/
guinis ab annis duodecim:
quæ in medicos erogauerat
omnem substantiam suam:
nec ab ullo potuit curari:
accessit retro & tetigit fim/
briam uestimẽti eius: & con
festim stetit fluxus sangui/
nis eius. Et ait Iesus: Quis
est qui me tetigit? Neganti/
bus autẽ omnibus, dixit Pe
trus & qui cũ illo erant. Præ
ceptor: turbæ te comprimũt
& affligunt: & dicis quis me
tetigit? Et dixit Iesus: Teti/
git me aliquis. Nã & ego no
ui uirtutẽ de me exiisse. Vi/
dens autẽ mulier quia non
latuit: tremẽs uenit & proci
dit ante pedes eius: & ob quã
causam tetigerit eũ, indica/
uit coram omni populo: &
queadmodũ confestim sa/
nata sit. At ipse dixit ei: Fi/
lia, fides tua te saluam fe/
cit: Vade in pace. Adhuc
illo loquente, uenit quidam
ad principem synagogæ di/
cens ei: quia mortua est fi/
lia tua: noli uexare illum.
Iesus autẽ audito hoc uer/
bo, respondit patri puellæ:
Noli timere, crede tantum
& salua erit. Et cum uenisset
ad domum, non permisit in
trare secum quenq̃, nisi Pe/
trum & Iacobũ & Iohannẽ:
& patrẽ & matrẽ puellæ. Fle
bant autẽ omnes & plange/
bant illam. At ille dixit: No
lite flere: Non est mortua
puella, sed dormit. Et deri/
debant eum, scientes quia
mortua esset. Ipse autem te/
nens manum eius, clama/
uit dicens: Puella surge. Et
reuersus est spiritus eius &
surrexit continuo. Et iussit
illi dare manducare: & stu/
puerunt

ἐξέστησαν οἱ γονεῖς αὐτῆς. ὁ δὲ παρήγγει
λεν αὐτοῖς μηδενὶ εἰπεῖν τὸ γεγονός.
πϛ *Συγκαλεσάμενος δὲ τοὺς δώ/
β δεκα ἔδωκεν αὐτοῖς δύναμιν καὶ ἐξ/
ουσίαν ἐπὶ πάντα τὰ δαιμόνια, καὶ
νόσους θεραπεύειν. καὶ ἀπέστειλεν αὐ
τοὺς κηρύσσειν τὴν βασιλείαν τοῦ
θεοῦ καὶ ἰᾶσθαι τοὺς ἀσθενοῦντας,
πζ καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς. *μηδὲν αἴρετε
β εἰς τὴν ὁδὸν μήτε ῥάβδον, μήτε πή
ραν, μήτε ἄρτον, μήτε ἀργύριον, μή
τε ἀνὰ δύο χιτῶνας ἔχειν. καὶ εἰς ἣν
ἂν οἰκίαν εἰσέλθητε, ἐκεῖ μένετε, καὶ
πη ἐκεῖθεν ἐξέρχεσθε. *καὶ ὅσοι ἐὰν
β μὴ δέξονται ὑμᾶς, ἐξερχόμενοι ἀ/
πὸ τῆς πόλεως ἐκείνης, καὶ τὸν κο/
νιορτὸν ἀπὸ τῶν ποδῶν ὑμῶν ἀπο
τινάξατε εἰς μαρτύριον ἐπ᾽ αὐτούς.
πθ *ἐξερχόμενοι δὲ διήρχοντο κατὰ τὰς
κ κώμας, εὐαγγελιζόμενοι καὶ θερα/
ϟ πεύοντες πανταχοῦ. *Ἤκουσε δὲ ἡ/
β ρώδης ὁ τετράρχης τὰ γινόμενα ὑπ᾽
αὐτοῦ πάντα, καὶ διηπόρει, διὰ τὸ λέ
γεσθαι ὑπό τινων, ὅτι ἰωάννης ἐγή/
γερται ἐκ νεκρῶν. ὑπό τινων δὲ, ὅτι ἠ/
λίας ἐφάνη, ἄλλων δὲ, ὅτι προφήτης
εἷς τῶν ἀρχαίων ἀνέστη. καὶ εἶπεν ἡρώ
δης. ἰωάννην ἐγὼ ἀπεκεφάλισα, τίς
δέ ἐστιν οὗτος, περὶ οὗ ἐγὼ ἀκούω τοι/
ϟα αῦτα, καὶ ἐζήτει ἰδεῖν αὐτόν. *Καὶ ὑ/
κ ποστρέψαντες οἱ ἀπόστολοι διηγήσαντο
ϟβ αὐτῷ ὅσα ἐποίησαν. *καὶ παραλα
γ βὼν αὐτοὺς, ὑπεχώρησε κατ᾽ ἰδίαν εἰς
τόπον ἔρημον πόλεως, καλουμένης
βηθσαϊδά. οἱ δὲ ὄχλοι γνόντες, ἠκο/
λούθησαν αὐτῷ. καὶ δεξάμενος αὐ/
τοὺς, ἐλάλει αὐτοῖς περὶ τῆς βασιλεία
τοῦ θεοῦ, καὶ τοὺς χρείαν ἔχοντας θερα/
ϟγ πείας, ἰᾶτο. *Η δὲ ἡμέρα ἤρξατο κλί/
α νειν, προσελθόντες δὲ οἱ δώδεκα, εἶπον
αὐτῷ. ἀπόλυσον τὸν ὄχλον, ἵνα ἀ/
πελθόντες εἰς τὰς κύκλῳ κώμας καὶ
τοὺς ἀγροὺς καταλύσωσι καὶ εὕρω/
σιν ἐπισιτισμὸν, ὅτι ὧδε ἐν ἐρήμῳ
τόπῳ ἐσμέν. Εἶπε δὲ πρὸς αὐτούς.
Δότε αὐτοῖς ὑμεῖς φαγεῖν. οἱ δὲ εἶπον.
Οὐκ εἰσὶν ἡμῖν πλεῖον ἢ πέντε ἄρ/
τοι, καὶ δύο ἰχθύες, εἰ μή τι πορευθέντες
ἡμεῖς ἀγοράσωμεν εἰς πάντα τὸν
λαὸν τοῦτον βρώματα. ἦσαν γὰρ ὡσεὶ
ἄνδρες πεντακισχίλιοι. Εἶπε δὲ πρὸς
τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ. κατακλίνατε
αὐτοὺς

stupuerunt parentes eius. At ille
præcepit eis, ne cui diceret quod
κζ factum erat. Conuocatis autē
Iesus duodecim, dedit illis pote/
statem & autoritatē super omnia
dæmonia, & ut morbos sanarent.
Et misit illos ut prædicarent re/
gnum dei, & sanarēt infirmos. Et
ait ad illos: Ne quid tuleritis in ui/
am, neq; uirgam, neq; peram, ne/
que panem, neq; pecuniam, neq;
binas tunicas habeatis. Et in quā/
cunq; domū intraueritis, illic ma/
nete, atq; illinc exeatis. Et quicun/
que non receperint uos, exeūtes
de ciuitate illa, etiam puluerem è
pedib⁹ uestris excutite in testimo
nium aduersus illos. Egressi autē
circumibant per castella, euange
lizantes & curantes ubiq;. Audi/
uit autem Herodes Tetrarcha o/
mnia quæ fiebant ab eo, & hæsita
bat, eo quod diceret̄ à quibusdā,
quod Iohānes surrexisset à mor/
tuis: à quibusdā uero, quod Heli/
as apparuisset: ab alijs autē, quod
propheta quispiā ex antiquis sur/
rexisset. Et ait Herodes: Iohannē
ego decollaui: quis est aūt iste, de
quo ego talia audio? & quærebat
uidere eū. Et reuersi apostoli nar
rauerunt illi quæcunq; fecerant.
Et assumptis illis secessit seorsum
in locum desertum ciuitatis, quæ
uocatur Bethsaida. Quod cum
cognouissent turbæ, secutæ sunt
illum. Et excepit eos, & loquebat̄
illis de regno dei, & eos qui cura
tione indigebant, sanabat. Dies
aūt cœperat declinare, et accedēn
tes duodecim, dixerūt illi: Dimit/
te turbas, ut euntes in castella uil/
lasq; uicinas, diuertant, & inueni/
ant escas, quia hic in loco deserto
sumus. Ait autē ad illos: Vos da/
te illis quod edant. At illi dixe/
runt: Non sunt nobis plures q̄
κη quinq; panes, & duo pisces, nisi
nos eamus, & emamus in omēm
hunc populum escas. Erant au/
tem ferè uiri quinquies mille. Ait
autem ad discipulos suos: Facite
illos

puerunt parentes eius, qui/
bus præcepit, ne alicui dice
rent quod factū erat.
Conuocatis autem Iesus IX.
duodecim apostolis, dedit
illis uirtutem & potestatem
super omīa dæmonia, & ut
languores curarent: & misit
illos prædicare regnū dei, &
sanare infirmos. Et ait illis:
Nihil tuleritis in uia: neque
uirgā: neq; peram: neq; pa/
nem: neq; pecuniam: neque
duas tunicas habeatis. Et in
quācunq; domum intraue
ritis, ibi manete: & inde ne
exeatis. Et quicūq; non rece
perint uos, exeuntes de ciui
tate illa: etiā puluerē pedū
uestrorum excutite, in testi
monium supra illos. Egres/
si aūt circumibāt per castel/
la, euāgelizātes & curantes
ubiq;. Audiuit autem He/
rodes Tetrarcha omīa quæ
fiebāt ab eo, & hæsitabat: eo
quod diceretur a quibusdā,
qa Iohānes surrexit a mor/
tuis: a quibusdā uero quia
Helias apparuit: ab alijs au
tem quia propheta unus de
antiquis surrexit. Et ait He
rodes: Iohannē ego decolla
ui. Quis est aūt iste de quo
ego talia audio? Et quære/
bat uidere eum: Et reuersi
apostoli narrauerūt illi quæ
cunq; fecerūt: & assumptis
illis, secessit seorsum in locū
desertū qui est Bethsaidæ.
Quod cū cognouissent tur
bæ secutæ sunt illū: & exce/
pit eos & loquebat̄ illis de
regno dei: & eos qui cura in
digebāt, sanabat. Dies autē
cœperat declinare: & accedē
tes duodecim, dixerunt illi:
Dimitte turbas ut euntes in
castella, uillasq; quæ circa
sunt diuertant & inueniant
escas: quia hic in loco deser
to sumus. Ait autē ad illos:
Vos date illis manducare.
At illi dixerunt: Non sunt
nobis plus quam quinque
panes, & duo pisces, nisi for
te nos eamus, & emamus
in omnem hanc turbam e/
scas. Erant autem fere ui/
ri quinque milia. Ait autem
ad discipulos suos: Facite
m 2 illos

αὐτοὺς κλισίας ἀνὰ πεντήκοντα, καὶ
ἐποίησαν οὕτως, καὶ κατέκλιναν ἅ-
παντας. Λαβὼν δὲ τοὺς πέντε ἄρ-
τους, καὶ τοὺς δύο ἰχθύας, ἀναβλέ-
ψας εἰς τὸν οὐρανὸν, εὐλόγησεν αὐ-
τοὺς, καὶ κατέκλασε, καὶ ἐδίδου τοῖς
μαθηταῖς παραθεῖναι τῷ ὄχλῳ. καὶ
ἔφαγον, καὶ ἐχορτάσθησαν πάντες.
καὶ ἤρθη τὸ περισσεῦσαν αὐτοῖς κλα-
ϛδ σμάτων κόφινοι δώδεκα. * Καὶ ἐ-
α γένετο ἐν τῷ εἶναι αὐτὸν προσευχό-
μενον καταμόνας, συνῆσαν αὐτῷ
οἱ μαθηταὶ, καὶ ἐπηρώτησεν αὐτοὺς
λέγων. Τίνα με λέγουσιν οἱ ὄχλοι
εἶναι; οἱ δὲ ἀποκριθέντες εἶπον, ἰω-
άννην τὸν βαπτιστὴν, ἄλλοι δὲ ἠλίαν
ἄλλοι δὲ, ὅτι προφήτης τὶς τῶν ἀρ-
χαίων ἀνέστη. Εἶπε δὲ αὐτοῖς. ὑμεῖς δὲ
τίνα με λέγετε εἶναι; ἀποκριθεὶς δὲ
πέτρος, εἶπε, τὸν χριστὸν τοῦ θεοῦ.
ϛε Ὁ δὲ ἐπιτιμήσας αὐτοῖς, παρήγγειλε,
β μηδενὶ εἰπεῖν τοῦτο, εἰπὼν, ὅτι δεῖ τὸν
υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου πολλὰ παθεῖν, καὶ
ἀποδοκιμασθῆναι ἀπὸ τῶν πρεσβυ-
τέρων καὶ ἀρχιερέων καὶ γραμματέ-
ων, καὶ ἀποκτανθῆναι, καὶ τῇ τρίτῃ
ϛϛ ἡμέρᾳ ἐγερθῆναι. * Ἔλεγε δὲ πρὸς
β πάντας. εἴ τις θέλει ὀπίσω μου ἐλ-
θεῖν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν, καὶ ἀρά-
τω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καθ᾽ ἡμέραν,
καὶ ἀκολουθείτω μοι. ὃς γὰρ ἐὰν θέ-
λῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι, ἀπολέ-
σει αὐτήν. ὃς δ᾽ ἂν ἀπολέσῃ τὴν ψυ-
χὴν αὐτοῦ ἕνεκεν ἐμοῦ, οὗτος σώσει
αὐτήν. τί γὰρ ὠφελεῖται ἄνθρωπος,
κερδήσας τὸν κόσμον ὅλον, ἑαυτὸν
ϛζ δὲ ἀπολέσας, ἢ ζημιωθείς; * Ὃς γὰρ
β ἂν ἐπαισχυνθῇ με, καὶ τοὺς ἐμοὺς λό-
γους, τοῦτον ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπαι-
σχυνθήσεται, ὅταν ἔλθῃ ἐν τῇ δόξῃ
αὐτοῦ, καὶ τοῦ πατρὸς, καὶ τῶν ἁγίων ἀγ-
ϛη γέλων. * Λέγω δὲ ὑμῖν ἀληθῶς, εἰ-
β σί τινες τῶν ὧδε ἑστηκότων, οἳ οὐ μὴ
γεύσονται θανάτου, ἕως ἂν ἴδωσι
τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ. Ἐγένετο
δὲ μετὰ τοὺς λόγους ὡσεὶ ἡμέραι
ὀκτὼ, καὶ παραλαβὼν τὸν πέτρον
καὶ ἰωάννην καὶ ἰάκωβον, ἀνέβη εἰς
τὸ ὄρος προσεύξασθαι. καὶ ἐγένετο
ἐν τῷ προσεύχεσθαι αὐτὸν, τὸ εἶδος
τοῦ προσώπου αὐτοῦ ἕτερον, καὶ ὁ ἱμα-
τισμὸς αὐτοῦ λευκὸς ἐξαστράπτων.
καὶ ἰδοὺ

illos discumbere in singulo quo-
que discubitu quinquagenos: at-
que ita fecerũt, et fecerunt omnes
discũbere. Acceptis autem quin-
que panibus & duobus piscibus,
sublatis in cœlum oculis benedi-
xit illis, & fregit distribuitq́ue disci-
pulis, ut apponerent turbæ. Et co
mederunt omnes, & saturati sunt
Et sublatum est quod superfuit il
lis, fragmentorum cophini duo-
decim. Et factũ est cum solus es-
set orans, erãt cum illo & discipu-
κθ li, interrogauitq́ue illos, dicẽs: Quẽ
me dicũt esse turbæ? At illi respon
derunt & dixerũt, Iohannem ba-
ptistam, alij autem Heliam: alij ue
ro, quod propheta quispiã de an-
tiquis surrexit. Dixit autem illis:
Vos autẽ quem me esse dicitis?
Respõdens Simon Petrus, dixit:
Christum dei. At ille cõminatus
illis, præcepit, ne cui dicerent hoc
dicẽs: Oportet filiũ hominis mul-
ta pati, & reprobari à senioribus
& principibus sacerdotum & scri
bis: & occidi, & tertia die resurge-
re. Dicebat aũt ad omnes: Si quis
uult post me uenire, abneget se-
metipsum, & tollat crucem suam
cottidie, & sequatur me. Qui em̃
uoluerit animã suam saluam face
re, perdet illã. Qui uero perdide-
rit animã suam propter me, is sal-
uam faciet illam, Quid enim pro
ficit homo, si lucretur uniuersum
mũdum, se autem ipsum perdat,
aut iacturã suipsius faciat? Nam
quem mei, meorũq́ue sermonũ pu
duerit, huius & filiũ hominis pu-
debit, cũ uenerit in maiestate sua,
& patris, sanctorumq́ue angelorũ.
Dico autem uobis uere, sunt qui-
dam hic stantes, qui non gusta-
bunt mortem, donec uideant re-
gnum dei. Factum est autẽ post
hæc uerba ferè diebus octo, & as-
sumpsit Petrum & Iohannem &
λ Iacobum, & ascendit in montem
ut oraret. Et facta est dum oraret
species uultus eius alia, & uesti-
tus eius candidus ac refulgens.
Et ecce

illos discumbere per conui
uia quinquagenos: & ita fe-
cerunt & discubuerunt o-
mnes. Acceptis autẽ quin-
que panibus & duobus pi-
scibus: respexit in cœlum &
benedixit illis, & fregit & di
stribuit discipulis suis, ut po
nerent ante turbas: & man-
ducauerunt omnes & satu-
rati sunt. Et sublatũ est quod
superfuit illis fragmentorũ
cophini duodecim. Et fa-
ctum est cum solus esset o-
rans: erant cum illo & disci-
puli & interrogauit illos, di
cens: Quem me dicunt es-
se turbæ? At illi responde-
runt & dixerunt Iohannem
baptistam: alij autem Heli-
am: alij uero quia unus pro-
pheta de prioribus surrexit.
Dixit autem illis: Vos au-
tem quẽ me esse dicitis? Re-
spondens Simon Petrus, di
xit: Christum dei. At ille in-
crepãs illos præcepit, ne cui
dicerent hoc, dicens: Quia
oportet filiũ hominis mul-
ta pati & reprobari a senio-
ribus & principibus sacer-
dotum & scribis: & occidi &
tertia die resurgere. Dice-
bat autẽ ad omnes: Si quis
uult post me uenire abne-
get semetipsum & tollat cru
cem suã quotidie & sequa-
tur me. Qui enim uoluerit
animam suam saluã facere
perdet illam: nam qui perdi
derit animã suã propter me
saluam faciet illã. Quid em̃
proficit homini si lucretur
uniuersum mũdũ: seipsum
autẽ perdat: & detrimẽtum
sui faciat? Nam qui me eru-
buerit & meos sermões, hũc
filius hominis erubescet cũ
uenerit in maiestate sua. Et
patris & sanctorum angelo
rum. Dico autẽ uobis: uere
sunt aliqui hic stãtes: qui nõ
gustabũt mortem donec ui
deant regnum dei. Factum
est autẽ post hæc uerba fere
dies octo, & assumpsit Pe-
trum & Iacobũ & Iohannẽ:
& ascendit in montẽ ut ora-
ret. Et facta est dum oraret,
species uultus eius altera: & ue
stitus eius albus & refulgẽs.
Et ecce

καὶ ἰδοὺ ἄνδρες δύο συνελάλουν αὐ
τῷ, οἵτινες ἦσαν μωσῆς καὶ ἠλίας. οἳ
ὀφθέντες ἐν δόξῃ, ἔλεγον τὴν ἔξοδον
αὐτοῦ, ἣν ἔμελλε πληροῦν ἐν ἱερουσα
λήμ. ὁ δὲ πέτρος καὶ οἱ σὺν αὐτῷ
ἦσαν βεβαρημένοι ὕπνῳ. διαγρηγο
ρήσαντες δὲ εἶδον τὴν δόξαν αὐτοῦ,
καὶ τοὺς δύο ἄνδρας τοὺς συνεστῶτας
αὐτῷ. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ διαχωρί-
ζεσθαι αὐτοὺς ἀπ' αὐτοῦ, εἶπεν ὁ πέ
τρος πρὸς τὸν ἰησοῦν. ἐπιστάτα, κα
λόν ἐστιν ἡμᾶς ὧδε εἶναι, καὶ ποιή-
σωμεν σκηνὰς τρεῖς, μίαν σοί, καὶ
μωσεῖ μίαν, καὶ μίαν ἠλίᾳ, μὴ εἰ-
δὼς ὃ λέγει. ταῦτα δὲ αὐτοῦ λέγον-
τος, ἐγένετο νεφέλη, καὶ ἐπεσκίασεν
αὐτούς. ἐφοβήθησαν δὲ ἐν τῷ ἐκεί-
νους εἰσελθεῖν εἰς τὴν νεφέλην. καὶ
φωνὴ ἐγένετο ἐκ τῆς νεφέλης, λέγου
σα. οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπη-
τός, αὐτοῦ ἀκούετε. καὶ ἐν τῷ γενέσθαι
τὴν φωνήν, εὑρέθη ὁ ἰησοῦς μόνος,
καὶ αὐτοὶ ἐσίγησαν, καὶ οὐδενὶ ἀ-
πήγγειλαν ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις
ρλ̄ οὐδέν, ὧν ἑωράκασιν. * ἐγένετο δὲ
β ἐν τῇ ἑξῆς ἡμέρᾳ, κατελθόντων αὐ-
τῶν ἀπὸ τοῦ ὄρους, συνήντησεν αὐ
τῷ ὄχλος πολύς. καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ ἀπὸ
τοῦ ὄχλου ἀνεβόησε, λέγων. διδά-
σκαλε, δέομαί σου, ἐπίβλεψαι ἐπὶ
τὸν υἱόν μου, ὅτι μονογενής ἐστί μοι, καὶ
ἰδοὺ πνεῦμα λαμβάνει αὐτόν, καὶ ἐξαί
φνης κράζει, καὶ σπαράσσει αὐτὸν με
τὰ ἀφροῦ, καὶ μόγις ἀποχωρεῖ ἀπ' αὐ-
τοῦ συντρίβον αὐτόν. καὶ ἐδεήθην
τῶν μαθητῶν σου, ἵνα ἐκβάλλωσιν
αὐτό, καὶ οὐκ ἠδυνήθησαν. ἀποκριθεὶς
δὲ ὁ ἰησοῦς, εἶπεν. ὦ γενεὰ ἄπιστος καὶ
διεστραμμένη, ἕως πότε ἔσομαι πρὸς
ὑμᾶς, καὶ ἀνέξομαι ὑμῶν; προσάγα
γε ὧδε τὸν υἱόν σου. ἔτι δὲ προσερχο-
μένου αὐτοῦ, ἔρρηξεν αὐτὸν τὸ δαιμό-
νιον, καὶ συνεσπάραξεν. ἐπετίμησε δὲ
ὁ ἰησοῦς τῷ πνεύματι τῷ ἀκαθάρ-
τῳ, καὶ ἰάσατο τὸν παῖδα, καὶ ἀπέ-
ρι δωκεν αὐτὸν τῷ πατρὶ αὐτοῦ. * ἐξε-
κ πλήσσοντο δὲ πάντες ἐπὶ τῇ μεγα-
ρα λειότητι τοῦ θεοῦ. * πάντων δὲ θαυμα-
β ζόντων ἐπὶ πᾶσιν οἷς ἐποίησεν, εἶ-
πε πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ. θέσθε
ὑμεῖς εἰς τὰ ὦτα ὑμῶν τοὺς λόγους
τούτους. ὁ γὰρ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου μέλλει
παραδίδο

ERASMVS.

Et ecce duo uiri loquebãtur cum
illo, qui erant Moses & Heli-
as, qui uisi in maiestate, dicebant
excessum eius, quem completu-
rus erat Hierosolymis. Petrus ue
ro & qui cum illo erant, grauati
erant somno. Experrecti autem
uiderũt maiestatem eius, & duos
uiros qui stabant cum illo. Et fa-
ctum est, cum discederent ab il-
lo, ait Petrus ad Iesum: Præce-
ptor, bonum est nos hic esse, & fa
ciamus tria tabernacula, unum
tibi, & unum Mosi, & unum He
liæ, nesciens quid diceret. Hæc
autem illo loquente, facta est nu-
bes & obumbrauit eos, timue-
runt autem intrantibus illis in nu
bem. Et uox facta est de nube, di-
cens: Hic est filius meus dilectus
ipsum audite. Et dum fieret uox,
inuentus est Iesus solus, & ipsi ta-
cuerunt, & nemini dixerunt in il
lis diebus quicquam ex his quæ
uiderant. Factum est autem in
sequenti die descendentibus illis
de monte, occurrit illi turba mul-
λα ta. Et ecce uir de turba exclama,
uit, dicens: Magister, obsecro te,
respice ad filium meum, quia uni
cus est mihi: & ecce spiritus ap-
prehendit eum, & subito cla-
mat, & discerpit eum cum spu-
ma, & uix discedit ab eo dilani-
ans eum: & rogaui discipulos tu-
os ut eijcerent illum, & non po-
tuerunt. Respondens autem Ie-
sus, dixit: O natio infidelis & per
uersa, usquequo ero apud uos,
ac patiar uos? Adduc huc filium
tuum. Cum adhuc autem acce-
deret, laniauit illum dæmonium
& dissipauit. Increpauit autem
Iesus spiritum immundum & sa-
nauit puerum, & reddidit illum
patri suo. Stupebant autem o-
mnes super magnificentia dei.
Sed omnibus mirantibus super
omnibus quæ faciebat, dixit ad
discipulos suos: Ponite uos in au-
ribus uestris sermones istos. Fili-
us enim hominis, futurum est ut
tradatur

VVLG. EDITIO.

Et ecce duo uiri loqueban-
tur cum illo. Erant autem
Moyses & Helias uisi in ma-
iestate: & dicebãt excessum
eius quem completurus e-
rat in Hierusalẽ. Petrus ue-
ro & qui cum illo erant, gra
uati erãt somno: & euigilan
tes uiderũt maiestatẽ eius:
& duos uiros qui stabant
cum illo. Et factum est cum
discederent ab illo, ait Pe-
trus ad Iesum: Præceptor,
bonum est nos hic esse: &
faciamus tria tabernacula:
unum tibi & unum Moysi
& unum Heliæ: nesciens
quid diceret. Hæc autem il-
lo loquente facta est nubes
& obũbrauit eos: & timue-
runt in trantibus illis in nu
bem. Et uox facta est de nu
be, dicens: Hic est filius me-
us dilectus, ipsum audite.
Et dum fieret uox, inuen-
tus est Iesus solus. Et ipsi ta-
cuerunt: & nemini dixerũt
in illis diebus quicquam ex
his quæ uiderant. Factum
est autem in sequenti die de
scendentibus illis de mõte,
occurrit illis turba multa.
Ec ecce uir de turba excla-
mauit, dicens: Magister ob
secro te, respice in filiũ me-
um: quia unicus est mihi.
Et ecce spiritus apprehen-
dit eum: & subito clamat &
elidit & dissipat eum cũ spu
ma: & uix discedit dilaniãs
eum. Et rogaui discipulos
tuos ut eijcerent illum: &
non potuerunt. Respõdens
autem Iesus, dixit: O ge-
neratio infidelis & peruer-
sa: usq̃quo ero apud uos,
& patiar uos? Adduc huc
filium tuum. Et cum ac-
cederet, elisit illum dæmo-
nium & dissipauit. Et incre-
pauit Iesus spiritum immũ-
dum, & sanauit puerum: &
reddidit illum patri eius.
Stupebãt autem omnes in
magnitudine dei. Omni-
busque mirantibus in om-
nibus quæ faciebat, dixit
ad discipulos suos: Poni-
te uos in cordibus uestris
sermones istos: Filius e-
nim hominis, futurum est

παραδίδοσθαι εἰς χεῖρας ἀνθρώπων. οἱ
δὲ ἠγνόουν τὸ ῥῆμα τοῦτο, καὶ ἦν παρακε
καλυμμένον ἀπ᾽ αὐτῶν, ἵνα μὴ αἴ/
σθωνται αὐτό. καὶ ἐφοβοῦντο ἐρωτῆσαι
ρβ αὐτὸν περὶ τοῦ ῥήματος τούτου. *Εἰσῆλ/
β θε δὲ διαλογισμὸς ἐν αὐτοῖς, τὸ, τίς
ἂν εἴη μείζων αὐτῶν. ὁ δὲ Ἰησοῦς ἰδὼν
τὸν διαλογισμὸν τῆς καρδίας αὐ/
τῶν, ἐπιλαβόμενος παιδίου, ἔστησεν
αὐτὸ παρ᾽ ἑαυτῷ, καὶ εἶπεν αὐτοῖς. ὃς
ἐὰν δέξηται τοῦτο παιδίον ἐπὶ τῷ
ὀνόματί μου, ἐμὲ δέχεται. καὶ ὃς ἐὰν
ἐμὲ δέξηται, δέχεται τὸν ἀποστεί/
λαντά με. ὁ γὰρ μικρότερος ἐν πᾶ
σιν ὑμῖν ὑπάρχων, οὗτος ἔσται μέ/
ργ γας. *Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰωάννης, εἶ/
η πεν. ἐπιστάτα, εἴδομέν τινα ἐπὶ τῷ
ὀνόματί σου ἐκβάλλοντα τὰ δαιμό
νια, καὶ ἐκωλύσαμεν αὐτὸν, ὅτι οὐκ
ἀκολουθεῖ μεθ᾽ ἡμῶν. καὶ εἶπε πρὸς
αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς. μὴ κωλύετε. ὃς γὰρ οὐκ
ρδ ἔστι καθ᾽ ἡμῶν, ὑπὲρ ἡμῶν ἐστιν. *Ἐγέ
ι νετο δὲ ἐν τῷ συμπληροῦσθαι τὰς ἡ/
μέρας τῆς ἀναλήψεως αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς
τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἐστήριξε τοῦ πορεύε/
σθαι εἰς ἱερουσαλήμ, καὶ ἀπέστειλεν
ἀγγέλους πρὸ προσώπου αὐτοῦ. καὶ πο
ρευθέντες, εἰσῆλθον εἰς κώμην σα/
μαρειτῶν, ὥστε ἑτοιμάσαι αὐτῷ, καὶ
οὐκ ἐδέξαντο αὐτὸν, ὅτι τὸ πρόσωπον
αὐτοῦ ἦν πορευόμενον εἰς ἱερουσα/
λήμ. ἰδόντες δὲ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, ἰά
κωβος καὶ ἰωάννης, εἶπον. κύριε, θέ
λεις εἴπωμεν, πῦρ καταβῆναι ἀπὸ
τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἀναλῶσαι αὐτοὺς,
ὡς καὶ ἡλίας ἐποίησε; στραφεὶς δὲ ὁ
Ἰησοῦς, ἐπετίμησεν αὐτοῖς, καὶ εἶπεν,
οὐκ οἴδατε οἵου πνεύματός ἐστε ὑ/
μεῖς. ὁ γὰρ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἦλ/
θε ψυχὰς ἀνθρώπων ἀπολέσαι, ἀλ/
λὰ σῶσαι. καὶ ἐπορεύθησαν εἰς ἑ/
ρε τέραν κώμην. *Ἐγένετο δὲ πορευο/
ε μένων αὐτῶν ἐν τῇ ὁδῷ, εἶπέ τις πρὸς
αὐτόν. ἀκολουθήσω σοι ὅπου ἂν ἀπέρ/
χῃ. καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς. αἱ ἀλώ
πεκες φωλεοὺς ἔχουσι, καὶ τὰ πε/
τεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατασκηνώσεις, ὁ
δὲ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἔχει ποῦ τὴν
κεφαλὴν κλίνῃ. εἶπε δὲ πρὸς ἕτερον
ἀκολούθει μοι. ὁ δὲ εἶπε, κύριε ἐπίτρε
ψόν μοι ἀπελθόντι πρῶτον θάψαι
τὸν πατέρα μου. εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ
Ἰησοῦς

tradatur in manus hominum. At
illi ignorabant uerbum istud, &
erat absconditũ ab illis, ut non in
telligerent illud. Et timebãt eum
λβ interrogare de hoc uerbo. Intra/
uit autẽ cogitatio inter eos, quis
eorũ maior esset. At Iesus uidens
cogitationem cordis illorum, ap/
prehendit puerũ, & statuit illum
iuxta se, & ait illis: Quicunq; rece
perit puerum hunc nomine meo
me recipit. Et quicũq; me recepe/
rit, recipit eũ qui me misit. Nam
qui minor est inter omnes uos,
hic erit magnus. Respondens au
tem Iohannes, dixit: Præceptor,
uidimus quendam sub nomine
tuo eiicientem dæmonia, & pro/
hibuimus eum, quia nõ sequitur
nobiscũ. Et ait ad illum Iesus: No
lite prohibere. Qui enim non est
aduersum nos, pro nobis est. Fa/
ctum est autem dum compleren
tur dies assumptionis eius, & ipse
faciem suam obfirmauerat, ut iret
Hierosolymam, & misit nuncios
ante cõspectum suum, & euntes
intrauerunt in ciuitatem Samari
tanorũ, ut pararent illi. Et non re
ceperunt eum, quia facies eius e/
rat euntis Hierosolymã. Cum ui
dissent autem discipuli eius, Iaco
bus & Iohannes, dixerunt: Domi
ne, uis dicamus, ut ignis descẽdat
de cœlo, & consumat illos, quem
admodũ & Helias fecit? Conuer
sus autem Iesus, increpauit illos,
dicẽs: Nescitis cuius spiritus estis
uos. Filius enim hominis non ue
nit ad perdendum animas homi
num, sed ad seruandũ. Et abierũt
λγ in aliud castellum. Factum est au
tem, ambulantibus illis in uia, di/
xit quidã ad illum: Sequar te quo
cunque ieris. Dixit illi Iesus: Vul
pes cauernas habent, & uolucres
cœli nidos, filius aũt hominis nõ
habet ubi caput suũ reclinet. Ait
autem ad alterum: Sequere me.
Ille autem dixit: Domine, permit/
te mihi ut prius abeam, ac sepeliã
patrem meum. Dixit autem ei
Iesus:

ut tradatur in manus homi
num. At illi ignorabant uer
bum istud: & erat uelatum
ante eos, ut non sentirent il/
lud: & timebant eum inter/
rogare de hoc uerbo. Intra/
uit autem cogitatio in eos,
quis eorũ maior esset. At Ie
sus uidẽs cogitationes cor/
dis illorũ, apprehendit pue
rum: & statuit illum secus
se, & ait illis: Quicunque
susceperit puerum istum in
nomine meo, me recipit: &
quicunq; me receperit, re/
cipit eum qui me misit. Nã
qui minor est inter uos o/
mnes, hic maior est. Re/
spondens autem Iohannes,
dixit: Præceptor, uidimus
quendam in nomine tuo e/
iicientem dæmonia, & pro/
hibuimus eum: quia non
sequitur nobiscum. Et ait
ad illos Iesus: Nolite pro/
hibere: Qui enim non est
aduersum uos, pro uobis
est. Factum est autem dum
complerentur dies assum/
ptionis eius & ipse faciẽ su/
am firmauit ut iret in Hie/
rusalem. Et misit nuncios
ante conspectum suum: &
euntes intrauerunt in ciui/
tatem Samaritanorum, ut
pararent illi. Et non recepe
runt eum: quia facies eius
erat euntis Hierusalẽ. Cum
uidissent autem discipuli e/
ius Iacobus & Iohannes, di
xerunt: Domine, uis dici/
mus ut ignis descendat de
cœlo, & consumat illos? Et
conuersus increpauit illos,
dicens: Nescitis cuius spiri/
tus estis. Filius hominis nõ
uenit animas perdere, sed
saluare. Et abierũt in aliud
castellum. Factum est au/
tem ambulantibus illis in
uia, dixit quidam ad illum:
Sequar te quocunq; ieris.
Dixit illi Iesus: Vulpes fo/
ueas habẽt: & uolucres cœ/
li nidos: filius autem homi/
nis non habet ubi caput su/
um reclinet. Ait autẽ ad al/
terum: Sequere me. Ille au
tem dixit: Domine, permit
te mihi primum ire, & sepe/
lire patrem meum. Dixit ei
Iesus:

Ἰησοῦς, ἄφες τοὺς νεκροὺς θάψαι τοὺς
ἑαυτῶν νεκρούς, σὺ δὲ ἀπελθὼν διάγ-
ρϛ γελλε τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ. *Εἶπε
ι δὲ καὶ ἕτερος, ἀκολουθήσω σοι κύριε,
πρῶτον δὲ ἐπίτρεψόν μοι ἀποτάξα-
σθαι τοῖς εἰς τὸν οἶκόν μου. Εἶπε πρὸς
αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς. Οὐδεὶς ἐπιβαλὼν τὴν
χεῖρα αὐτοῦ ἐπ' ἄροτρον, καὶ βλέπων εἰς
τὰ ὀπίσω εὔθετός ἐστιν εἰς τὴν βα-
ρζ σιλείαν τοῦ θεοῦ. * Μετὰ δὲ ταῦτα
ι ἀνέδειξεν ὁ κύριος καὶ ἑτέρους ἑβδομή-
κοντα, καὶ ἀπέστειλεν αὐτοὺς ἀνὰ δύο
πρὸ προσώπου αὐτοῦ εἰς πᾶσαν πόλιν
καὶ τόπον οὗ ἔμελλεν αὐτὸς ἔρχεσθαι.
ρη *Ἔλεγεν οὖν πρὸς αὐτούς. ὁ μὲν θε-
ε ρισμὸς πολύς, οἱ δὲ ἐργάται ὀλίγοι,
δεήθητε οὖν τοῦ κυρίου τοῦ θερισμοῦ,
ὅπως ἐκβάλλῃ ἐργάτας εἰς τὸν θερι-
ρθ σμὸν αὐτοῦ. * Ὑπάγετε, ἰδοὺ ἐγὼ
ε ἀποστέλλω ὑμᾶς, ὡς ἄρνας ἐν μέσῳ
ρι λύκων. * Μὴ βαστάζετε βαλάντιον,
β μὴ πήραν, μηδὲ ὑποδήματα, καὶ μη-
ρια δένα κατὰ τὴν ὁδὸν ἀσπάσησθε. *Εἰς
ε ἣν δ' ἂν οἰκίαν εἰσέρχησθε, πρῶτον
λέγετε, εἰρήνη τῷ οἴκῳ τούτῳ. καὶ
ἐὰν μὲν ᾖ ἐκεῖ υἱὸς εἰρήνης, ἐπαναπαύ-
σεται ἐπ' αὐτὸν ἡ εἰρήνη ὑμῶν, εἰ δὲ μή-
ριβ γε, ἐφ' ὑμᾶς ἀνακάμψει. *Ἐν αὐτῇ δὲ
β τῇ οἰκίᾳ μένετε ἐσθίοντες καὶ πίνον-
τες τὰ παρ' αὐτῶν. ἄξιος γὰρ ὁ ἐργά-
ριγ της τοῦ μισθοῦ αὐτοῦ ἐστι. * Μὴ μετα-
ι βαίνετε ἐξ οἰκίας εἰς οἰκίαν. καὶ εἰς ἣν
ἂν πόλιν εἰσέρχησθε, καὶ δέχωνται ὑ-
μᾶς, ἐσθίετε τὰ παρατιθέμενα ὑμῖν,
καὶ θεραπεύετε τοὺς ἐν αὐτῇ ἀσθενεῖς,
καὶ λέγετε αὐτοῖς. ἤγγικεν ἐφ' ὑμᾶς ἡ
ριδ βασιλεία τοῦ θεοῦ. *Εἰς ἣν δ' ἂν πό-
β λιν εἰσέρχησθε, καὶ μὴ δέχωνται ὑ-
μᾶς, ἐξελθόντες εἰς τὰς πλατείας
αὐτῆς, εἴπατε. Καὶ τὸν κονιορτόν, τὸν κολλη-
θέντα ἡμῖν ἐκ τῆς πόλεως ὑμῶν, ἀπο-
μασσόμεθα ὑμῖν. πλὴν τοῦτο γινώ-
σκετε, ὅτι ἤγγικεν ἐφ' ὑμᾶς ἡ βασι-
λεία τοῦ θεοῦ. Λέγω ὑμῖν, ὅτι Σοδόμοις
ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἀνεκτότερον ἔσται
ριε ἢ τῇ πόλει ἐκείνῃ *Οὐαί σοι Χοραζείν
ε οὐαί σοι Βηθσαϊδά, ὅτι εἰ ἐν Τύρῳ καὶ
Σιδῶνι ἐγένοντο αἱ δυνάμεις, αἱ γενό-
μεναι ἐν ὑμῖν, πάλαι ἂν ἐν σάκκῳ
καὶ σποδῷ καθήμεναι, μετενόησαν.
πλὴν Τύρῳ καὶ Σιδῶνι ἀνεκτότερον ἔ-
σαι ἐν τῇ κρίσει, ἢ ὑμῖν. καὶ σὺ Καπερνα-
ούμ, ἡ ἕως

Iesus: Sine ut mortui sepeliãt mor
tuos suos, tu uero uade & annun
cia regnũ dei. Et ait alius: Sequar
te domine, sed permitte mihi pri/
us ut dicam uale ijs, qui sunt do/
mi meæ. Ait ad illum Iesus: Ne/
mo qui manu sua admota aratro
respexerit à tergo aptus est regno
dei. Post hæc autem designa/
λΔ uit dominus & alios septuaginta,
misitq; illos binos ante faciẽ suã
in omnem ciuitatẽ & locum quò
erat ipse uenturus. Dicebat ergo
illis: Messis quidem multa, sed o/
perarij pauci. Rogate ergo domi
num messis, ut extrudat operari/
os in messem suam. Ite, ecce ego
mitto uos, sicut agnos inter lu/
pos. Nolite portare sacculũ, neq;
peram, neq; calciamenta, & nemi
nem per uiã salutaueritis. In quan
cunque domum intraueritis, pri/
mum dicite, pax huic domui: & si
ibi fuerit filius pacis, requiescet su
per illum pax uestra: sin minus,
ad uos reuertetur: in eadem autẽ
domo manete, edentes & biben/
tes quæ dantur ab illis. Dignus e/
nim est operarius mercede sua.
Nolite transire de domo in do/
mum. Et in quancunq; ciuitatem
intraueritis et susceperint uos, edi
te quæ apponũtur uobis: & sana/
te infirmos, qui in illa sunt, & dici
te illis: Appropinquauit in uos re
gnum dei. In quancunq; aũt ciui/
tatem intraueritis, & non suscepe
rint uos, exeuntes in plateas eius,
dicite: Etiam puluerem, qui adhæ
sit nobis de ciuitate uestra, exter/
gimus in uos: tamen hoc scitote,
quod appropinquauit in uos re/
gnũ dei. Dico uobis, q Sodomis
in die illo remissius erit q̃ illi ciui
tati. Væ tibi Chorozain, uæ tibi
Bethsaida, quia si in Tyro & Sido
ne factæ fuissent uirtutes, quæ fa/
ctæ sunt in uobis, olim in cilicio
& cinere sedentes, scelerũ suorũ e/
gissent pœnitentiã: ueruntamen
Tyro & Sidoni remissius erit in
iudicio, q̃ uobis. Et tu Capernaũ
quæ usq;

Iesus: Sine ut mortui sepe/
liant mortuos suos: tu au/
tem uade & annũcia regnũ
dei. Et ait alter: Sequar te
domine: sed permitte mihi
primum renũciare his quæ
domi sunt. Ait ad illũ Iesus:
Nemo mittens manũ suam
ad aratrũ & aspiciens retro,
aptus est regno dei.
Post hæc autem designa/ X.
uit dominus & alios septua
gintaduos: & misit illos bi/
nos ante faciem suam in o/
mnem ciuitatẽ & locũ quo
erat ipse uenturus. Et dice/
bat illis: Messis quidẽ mul/
ta: operarij autẽ pauci. Ro/
gate autem dominum mes/
sis: ut mittat operarios in
messem suam. Ite, ecce ego
mitto uos sicut agnos inter
lupos. Nolite portare saccu
lum neq; peram neq; calcia
menta: & neminẽ per uiam
salutaueritis. In quãcunq;
domũ intraueritis, primum
dicite: pax huic domui. Et si
ibi fuerit fili⁹ pacis, requie/
scet super illũ pax uestra: sin
autẽ ad uos reuertetur. In
eadem autẽ domo manete,
edẽtes & bibẽtes quæ apud
illos sunt. Dignus est enim
operarius mercede sua. No
lite transire de domo in do/
mum. Et in quãcũq; ciuita/
tem intraueritis & suscepe/
rint uos mãducate quæ ap/
ponũtur uobis: & curate in
firmos qui in illa sunt, & di/
cite illis: Appropinquabit
in uos regnũ dei. In quãcun
que aũt ciuitatẽ intraueritis
& nõ susceperint uos: exeũ/
tes in plateas ei⁹, dicite: Etiã
puluerẽ qui adhæsit nobis
de ciuitate uestra, extergi/
mus in uos. Tamẽ hoc scito
te: quia appropinquabit re/
gnũ dei. Dico uobis qa So/
domis in die illa remissi⁹ e/
rit, q̃ illi ciuitati. Væ tibi Co
rozaim: uæ tibi Bethsaida:
quia si in Tyro & Sidone fa
ctæ fuissent uirtutes quæ fa
ctæ sunt in uobis, olim in ci/
licio & cinere sedẽtes pœni/
terent. Verũtamẽ Tyro & Si
doni remissi⁹ erit in iudicio,
q̃ uobis. Et tu Capharnaũ

ἡ ἕως τοῦ οὐρανοῦ ὑψωθεῖσα, ἕως ᾅδου
ρις καταβιβασθήσῃ. * Ὁ ἀκούων ὑμῶν,
α ἐμοῦ ἀκούει. καὶ ὁ ἀθετῶν ὑμᾶς, ἐμὲ
ριζ ἀθετεῖ, ὁ δὲ ἐμὲ ἀθετῶν, ἀθετεῖ τὸν ἀπο
ι στείλαντά με. * Ὑπέστρεψαν δὲ οἱ ἑβ/
δομήκοντα μετὰ χαρᾶς, λέγοντες.
κύριε, καὶ τὰ δαιμόνια ὑποτάσσεται
ἡμῖν ἐν τῷ ὀνόματί σου. Εἶπε δὲ αὐ
τοῖς. ἐθεώρουν τὸν σατανᾶν ὡς ἀστρα
πὴν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ πεσόντα. ἰδοὺ δί
δωμι ὑμῖν τὴν ἐξουσίαν τοῦ πατεῖν
ἐπάνω ὄφεων, καὶ σκορπίων, καὶ ἐπὶ
πᾶσαν τὴν δύναμιν τοῦ ἐχθροῦ, καὶ
οὐδὲν ὑμᾶς οὐ μὴ ἀδικήσει. πλὴν ἐν
τούτῳ μὴ χαίρετε, ὅτι τὰ πνεύματα
ὑμῖν ὑποτάσσεται, χαίρετε δὲ μᾶλ/
λον, ὅτι τὰ ὀνόματα ὑμῶν ἐγράφη
ριη ἐν τοῖς οὐρανοῖς. * Ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ
ε ἠγαλλιάσατο τῷ πνεύματι ὁ Ἰησοῦς
καὶ εἶπεν. ἐξομολογοῦμαί σοι πά/
τερ, κύριε τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, ὅτι
ἀπέκρυψας ταῦτα ἀπὸ σοφῶν καὶ
συνετῶν, καὶ ἀπεκάλυψας αὐτὰ νη/
πίοις. Ναὶ ὁ πατὴρ, ὅτι οὕτως ἐγέ
ριθ νετο εὐδοκία ἔμπροσθέν σου. * Πάντα
γ παρεδόθη μοι ὑπὸ τοῦ πατρός μου, καὶ
οὐδεὶς γινώσκει, τίς ἐστιν ὁ υἱὸς, εἰ μὴ
ὁ πατὴρ, καὶ τίς ἐστιν ὁ πατὴρ. εἰ μὴ
ὁ υἱὸς, καὶ ᾧ ἐὰν βούληται ὁ υἱὸς ἀποκα/
ρκ λύψαι. * Καὶ στραφεὶς πρὸς τοὺς μα
ϛ θητὰς, κατ᾽ ἰδίαν εἶπε. μακάριοι οἱ ὀ/
φθαλμοὶ, οἱ βλέποντες, ἃ ὑμεῖς βλέ
πετε. λέγω γὰρ ὑμῖν, ὅτι πολλοὶ προ
φῆται καὶ βασιλεῖς ἠθέλησαν ἰδεῖν,
ἃ ὑμεῖς βλέπετε, καὶ οὐκ εἶδον, καὶ
ἀκοῦσαι, ἃ ἀκούετε, καὶ οὐκ ἤκουσαν.
ρκα * Καὶ ἰδοὺ νομικός τις ἀνέστη, ἐκπει/
β ράζων αὐτὸν, καὶ λέγων. διδάσκα/
λε, τί ποιήσας ζωὴν αἰώνιον κληρο/
νομήσω; ὁ δὲ εἶπε πρὸς αὐτόν. ἐν τῷ
νόμῳ τί γέγραπται; πῶς ἀναγινώ/
» σκεις; Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς, εἶπεν. ἀγα/
» πήσεις κύριον τὸν θεόν σου ἐξ ὅλης τῆς
» καρδίας σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου
» καὶ ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος σου, καὶ ἐξ ὅ/
λης τῆς διανοίας σου, καὶ τὸν πλησίον σου
ὡς σεαυτόν. Εἶπε δὲ αὐτῷ. ὀρθῶς ἀπε
ρκβ κρίθης, τοῦτο ποίει καὶ ζήσῃ. * Ὁ δὲ θέλων
ι δικαιοῦν ἑαυτὸν, εἶπε πρὸς τὸν Ἰησοῦν.
καὶ τίς ἐστί μου πλησίον; ὑπολαβὼν δὲ
ὁ Ἰησοῦς, εἶπεν. ἄνθρωπός τις κατέ/
βαινεν ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ εἰς Ἱεριχὼ,
καὶ λῃσταῖς

quæ uſque ad cœlum elata es, uſ/
que ad infernũ deprimeris. Qui
uos audit, me audit, & qui uos
ſpernit, me ſpernit: qui autem me
ſpernit, ſpernit eum qui miſit me.
Reuerſi ſunt autem ſeptuaginta
cum gaudio, dicentes: Domine,
etiam dæmonia ſubijciuntur no/
bis per nomen tuum. Ait autem
illis: Videbam ſatanam ſicut ful/
gur de cœlo cadentem. Ecce do
uobis poteſtatem calcandi ſuper
ſerpentes, & ſcorpiones, & ſuper
omnem uirtutem inimici, et nihil
uobis nocebit. Veruntamen in
hoc nolite gaudere, quod ſpiritus
uobis ſubijciuntur, ſed gaudete,
quod nomina ueſtra ſcripta ſunt
in cœlis. In eadem hora exultauit
ſpiritu Ieſus, & dixit: Confiteor
tibi pater, domine cœli & terræ,
quod abſcondiſti hæc à ſapienti/
bus & prudẽtibus, & reuelaſti ea
paruulis. etiam pater, quoniã ſic
complacitũ eſt coram te. Omnia
mihi tradita ſunt à patre meo, &
nemo ſcit, quis ſit filius, niſi pater:
& quis ſit pater, niſi filius, & cui
uoluerit filius aperire. Et conuer/
ſus ad diſcipulos, ſeorſim dixit:
Beati oculi, qui uident, quæ uos
uidetis. dico eñ uobis, quod mul
ti prophetæ & reges uoluerũt ui/
dere, quæ uos uidetis, & nõ uide/
runt: & audire quæ auditis, & nõ
audierunt. Et ecce quidã legiſpe/
ritus ſurrexit, tentans illum, & di/
λε cens: Magiſter, quid faciendo ui/
tam æternã poſſidebo? At ille di/
xit ad eum: In lege quid ſcriptum
eſt? quomodo legis? Ille reſpon/
dens dixit: Diliges dominũ deũ
tuum ex toto corde tuo, & ex to/
ta anima tua, & ex totis uiribus
tuis, & ex tota mente tua, & pro/
ximum tuũ ſicut teipſum. Dixitq;
illi: Recte reſpondiſti. hoc fac, &
uiues. Ille aũt uolens iuſtificare ſe
ipſum, dixit ad Ieſum: Et quis eſt
meus proximus? Reſpõdens aũt
λϛ Ieſus, dixit: Homo quidã deſcẽde
bat ab Hieroſolymis in Hiericho
& incidit

uſq; ad cœlum exaltata: uſ/
que ad infernum demerge/
ris. Qui uos audit, me au/
dit: & qui uos ſpernit, me
ſpernit: qui autem me ſper/
nit, ſpernit eum qui miſit
me. Reuerſi ſunt autem ſe/
ptuagintaduo cum gaudio
dicentes: Domine, etiã dæ/
monia ſubijciũtur nobis in
nomine tuo. Et ait illis: Vide
bam ſathanam ſicut fulgur
de cœlo cadentem. Ecce de
di uobis poteſtatem calcan
di ſupra ſerpẽtes & ſcorpio/
nes: & ſuper omnem uirtu/
tem inimici, & nihil uobis
nocebit. Verũtamen in hoc
nolite gaudere: quia ſpirit⁹
uobis ſubijciũtur. Gaudete
autẽ qđ nomina ueſtra ſcri
pta ſunt in cœlis. In ipſa ho
ra exultauit in ſpiritu ſan/
cto, & dixit: Cõfitebor tibi
domine pater cœli & terræ:
quod abſcõdiſti hæc a ſapiẽ
tibus & prudẽtibus, & reue
laſti ea paruulis. Etiã pater,
quoniam ſic placuit ante te.
Omnia mihi tradita ſunt a
patre meo. Et nemo ſcit qs
ſit filius niſi pater: & quis ſit
pater niſi filius: & cui uolue
rit filius reuelare. Et cõuer/
ſus ad diſcipulos ſuos, di/
xit: Beati oculi qui uident
quæ uos uidetis. Dico eñ
uobis qđ multi prophetæ &
reges uoluerũt uidere quæ
uos uidetis & nõ uiderũt: &
audire quæ auditis & nõ au
dierũt. Et ecce quidã legiſpe
ritus ſurrexit tentans illũ, &
dicens: Magiſter quid faciẽ
do uitã æternã poſſidebo?
At ille dixit ad eum. In lege
quid ſcriptũ eſt? Quomo/
do legis? Ille reſpõdẽs dixit:
Diliges dominũ deum tuũ
ex toto corde tuo, & ex tota
anima tua, & ex omibus ui
ribus tuis, & ex omni mẽte
tua: & proximũ tuũ ſicut te
ipſum. Dixitq; illi: Recte re/
ſpõdiſti, hoc fac & uiues. Il/
le autẽ uolens iuſtificare ſe/
ipſum, dixit ad Ieſum: Et
quis eſt meus proxim⁹? Su
ſpiciens aũt Ieſus, dixit: Ho/
mo quidam deſcẽdebat ab
Hieruſalẽ in Hiericho, & in/
cidit

καὶ λῃσταῖς περιέπεσεν, οἳ καὶ ἐκδύ/
σαντες αὐτὸν, καὶ πληγὰς ἐπιθέντες, ἀπῆλ
θον, ἀφέντες ἡμιθανῆ τυγχάνοντα.
κατὰ συγκυρίαν δὲ ἱερεύς τις κατέβαι/
νεν ἐν τῇ ὁδῷ ἐκείνῃ, καὶ ἰδὼν αὐτὸν,
ἀντιπαρῆλθεν. ὁμοίως δὲ καὶ λευίτης, γε
νόμενος κατὰ τὸν τόπον, ἐλθὼν καὶ ἰδὼν
ἀντιπαρῆλθε. Σαμαρίτης δέ τις ὁδεύ/
ων, ἦλθε κατ᾽ αὐτὸν, καὶ ἰδὼν αὐτὸν, ἐ/
σπλαγχνίσθη, καὶ προσελθὼν κατέ/
δησε τὰ τραύματα αὐτοῦ, ἐπιχέων
ἔλαιον καὶ οἶνον, ἐπιβιβάσας δὲ αὐτὸν
ἐπὶ τὸ ἴδιον κτῆνος, ἤγαγεν αὐτὸν εἰς
πανδοχεῖον, καὶ ἐπεμελήθη αὐτοῦ, καὶ
ἐπὶ τὴν αὔριον ἐξελθὼν, ἐκβαλὼν
δύο δηνάρια ἔδωκε τῷ πανδοχεῖ, καὶ
εἶπεν αὐτῷ. ἐπιμελήθητι αὐτοῦ, καὶ
ὅ τι ἂν προσδαπανήσῃς, ἐγὼ, ἐν τῷ
ἐπανέρχεσθαί με, ἀποδώσω σοι. τίς
οὖν τούτων τῶν τριῶν δοκεῖ σοι πλη
σίον γεγονέναι τοῦ ἐμπεσόντος εἰς
τοὺς λῃστάς; ὁ δὲ εἶπεν. ὁ ποιήσας τὸ
ἔλεος μετ᾽ αὐτοῦ. εἶπεν οὖν αὐτῷ ὁ
Ἰησοῦς. πορεύου, καί σὺ ποίει ὁμοίως.
Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ πορεύεσθαι αὐτοὺς,
καὶ αὐτὸς εἰσῆλθεν εἰς κώμην τινά.
γυνὴ δέ τις, ὀνόματι μάρθα, ὑπεδέ/
ξατο αὐτὸν εἰς τὸν οἶκον αὐτῆς. καὶ
τῇδε ἦν ἀδελφὴ, καλουμένη μαρία,
ἣ καὶ παρακαθίσασα παρὰ τοὺς πόδας
τοῦ Ἰησοῦ, ἤκουε τὸν λόγον αὐτοῦ. ἡ δὲ μάρ
θα περιεσπᾶτο περὶ πολλὴν διακονίαν,
ἐπιστᾶσα δὲ εἶπε. κύριε, οὐ μέλει σοι,
ὅτι ἡ ἀδελφή μου μόνην με κατέλει
πε διακονεῖν; εἰπὲ οὖν αὐτῇ, ἵνα μοι
συναντιλάβηται. ἀποκριθεὶς δὲ εἶπεν
αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς. μάρθα, μάρθα, μερι/
μνᾷς, καὶ τυρβάζῃ περὶ πολλά, ἑνὸς δέ
ἐστι χρεία. μαρία τὴν ἀγαθὴν μερί/
δα ἐξελέξατο, ἥ τις οὐκ ἀφαιρεθήσε
ρκγ ται ἀπ᾽ αὐτῆς. * καὶ ἐγένετο, ἐν τῷ
ε εἶναι αὐτὸν ἐν τόπῳ τινὶ προσευχό
μενον, ὡς ἐπαύσατο, εἶπέ τις τῶν μα
θητῶν αὐτοῦ πρὸς αὐτόν. κύριε, δίδα
ξον ἡμᾶς προσεύχεσθαι, καθὼς καὶ
ἰωάννης ἐδίδαξε τοὺς μαθητὰς αὐ/
τοῦ. εἶπε δὲ αὐτοῖς. ὅταν προσεύχη
σθε, λέγετε. πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐ
ρανοῖς, ἁγιασθήτω τὸ ὄνομά σου, ἐλ/
θέτω ἡ βασιλεία σου, γενηθήτω τὸ θέ
λημά σου ὡς ἐν οὐρανῷ, καὶ ἐπὶ τῆς γῆς.
τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον δίδου
ἡμῖν

& incidit in latrones qui etiã de/
spoliauerunt eũ uestibus, ac uul/
neribus inflictis, abierũt semimor
tuo relicto. Accidit autem, ut sa/
cerdos quidã descenderet eadem
uia, uisoq; illo præterijt. Similiter
& Leuita, cum iret iuxta locum,
cum accessisset ac uidisset eũ, præ
terijt. Samaritanus autẽ quidam
iter faciens, uenit ad eum, & uiso
eo misericordia motus est, & ac/
cedens obligauit uulnera eius, in
fundens oleum, ac uinum, & im/
ponens illum in suũ iumentũ, du/
xit in diuersorium, & curam eius
egit. Et postero die egrediens, de
prõptos duos denarios dedit ho/
spiti, & ait ei: Curã illius habe, &
quodcũq; præterea insumpseris,
ego, cum rediero, reddam tibi.
Quis ergo horũ triũ uidetur tibi
proximus fuisse illi, qui incidit in
latrones? At ille dixit: Qui exer/
cuit misericordiã in illum. Ait igi
tur illi Iesus: Vade & tu fac simili/
ter. Factũ est autem dum irent, ut
λζ ipse intraret in quoddã oppidu/
lum. Ac mulier quædam Martha
nomine, excepit illum in domũ
suam, & huic erat soror nomine
Maria, quæ etiam assidens ad pe
des Iesu, audiebat sermonẽ illius.
Martha autẽ distrahebatur circa
frequẽs ministeriũ, quæ assistens
ait: Domine, non est tibi curæ,
quod soror mea reliquit me ut so
la ministrẽ? dic ergo illi, ut me ad
iuuet. Et respõdens dixit illi Iesus:
Martha, Martha, solicita es, & tu/
multuaris circa multa. Atqui unũ
est necessariũ. Maria bonã partẽ
delegit, quæ nõ auferetur ab ea.

Et factum est cũ oraret quodã
in loco, ut cessauit: dixit quidã ex
discipulis eius ad eum: Domine,
doce nos orare, sicut & Iohãnes
λη docuit discipulos suos, Et ait illis:
Cũ oratis, dicite: Pater noster, qui
es in cœlis, sanctificetur nomẽ tuũ, ad/
ueniat regnũ tuũ, fiat uoluntas tua
queãdmodum in cœlo sic etiã in ter/
ra. Panem nostrum cotidianũ da
nobis

cidit in latrones: qui etiã de
spoliauerunt eum: & plagis
impositis abierunt, semiui/
uo relicto. Accidit autem ut
sacerdos quidam descende
ret eadẽ uia: & uiso illo præ/
teriuit. Similiter & leuita cũ
esset secus locum & uideret
eum, pertransijt. Samarita
nus autem quidam iter fa/
ciens, uenit secus eum: & ui
dens eum, misericordia mo
tus est. Et appropians alli/
gauit uulnera eius, infun/
dens oleum & uinũ. Et im/
ponens illum in iumentum
suum, duxit in stabulum: &
curã eius ægit. Et altera die
protulit duos denarios: &
dedit stabulario, & ait: Cu/
ram illius habe: & quodcũ/
que supererogaueris, ego
cum rediero reddam tibi.
Quis horũ trium tibi uide
tur proximus fuisse illi qui
incidit in latrones. At ille di
xit: Qui fecit misericordi/
am in illum. Et ait illi Iesus:
Vade & tu fac similiter. Fa/
ctum est autem dum irent
& ipse intrauit in quoddam
castellum: & mulier quædã
Martha nomine excepit il/
lum in domũ suam. Et huic
soror erat nomine Maria.
Quæ etiam sedẽs secus pe/
des domini, audiebat uer/
bum illius. Martha autem
satagebat circa frequẽs mi/
nisterium. Quæ stetit & ait:
Domine, non est tibi curæ,
quod soror mea reliquit me
solam ministrare? dic ergo
illi ut me adiuuet. Et respon
dens dixit illi dominus:
Martha Martha sollicita es
& turbaris erga plurima.
Porro unum est necessari/
um: Maria optimam par/
tem elegit, quæ non aufere
tur ab ea.
Et factum est cũ esset in XI.
quodam loco orans, ut ces/
sauit dixit unus ex discipu/
lis eius ad eũ: Domine, do/
ce nos orare: sicut docuit Io
hannes discipulos suos. Et
ait illis: Cum oratis, dicite:
Pater, sanctificetur nomẽ tuũ:
adueniat regnum tuũ: pa/
nem nostrũ quotidianũ da
nobis

ἡμῖν τὸ καθ᾽ ἡμέραν, καὶ ἄφες ἡμῖν
τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν, καὶ γὰρ αὐτοὶ ἀ/
φίεμεν παντὶ ὀφείλοντι ἡμῖν, καὶ μὴ
εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν, ἀλ
ρκδ λὰ ῥῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ. * καὶ
ι εἶπε πρὸς αὐτούς. τίς ἐξ ὑμῶν ἕξει φί
λον, καὶ πορεύσεται πρὸς αὐτὸν με/
σονυκτίου καὶ εἴπῃ αὐτῷ, φίλε, χρῆ/
σόν μοι τρεῖς ἄρτους, ἐπειδὴ φίλος
μου παρεγένετο ἐξ ὁδοῦ πρός με, καὶ
οὐκ ἔχω ὃ παραθήσω αὐτῷ. κἀκεῖνος
ἔσωθεν ἀποκριθεὶς εἴπῃ. μή μοι κό
πους πάρεχε, ἤδη ἡ θύρα κέκλεισται,
καὶ τὰ παιδία μου μετ᾽ ἐμοῦ εἰς τὴν
κοίτην εἰσίν, οὐ δύναμαι ἀναστὰς
δοῦναί σοι. Λέγω ὑμῖν, εἰ καὶ οὐ δώ/
σει αὐτῷ ἀναστάς, διὰ τὸ εἶναι αὐτοῦ
φίλον, διά γε τὴν ἀναίδειαν αὐτοῦ
ἐγερθείς, δώσει αὐτῷ ὅσων χρήζει.
ρκε κἀγὼ ὑμῖν λέγω. * Αἰτεῖτε καὶ δο/
ς θήσεται ὑμῖν, ζητεῖτε καὶ εὑρήσετε,
κρούετε καὶ ἀνοιγήσεται ὑμῖν. Πᾶς γὰρ
ὁ αἰτῶν λαμβάνει, καὶ ὁ ζητῶν εὑρί/
σκει, καὶ τῷ κρούοντι ἀνοιγήσεται, Τίνα
δὲ ὑμῶν τὸν πατέρα αἰτήσει ὁ υἱὸς ἄρ
τον, μὴ λίθον ἐπιδώσει αὐτῷ; Εἰ καὶ
ἰχθὺν, μὴ ἀντὶ ἰχθύος ὄφιν ἐπιδώ
σει αὐτῷ; ἢ καὶ ἐὰν αἰτήσῃ ᾠόν, μὴ
ἐπιδώσει αὐτῷ σκορπίον; Εἰ οὖν ὑ/
μεῖς πονηροὶ ὑπάρχοντες, οἴδατε ἀ/
γαθὰ δόματα διδόναι τοῖς τέκνοις
ὑμῶν, πόσῳ μᾶλλον ὁ πατὴρ ὁ ἐξ
οὐρανοῦ δώσει πνεῦμα ἅγιον τοῖς αἰ
ρκς τοῦσιν αὐτόν. * καὶ ἦν ἐκβάλλων λθ
ε δαιμόνιον, καὶ αὐτὸ ἦν κωφόν. Ἐγέ
νετο δέ, τοῦ δαιμονίου ἐξελθόντος,
ἐλάλησεν ὁ κωφός, καὶ ἐθαύμα/
ρκζ σαν οἱ ὄχλοι. * Τινὲς δὲ ἐξ αὐτῶν εἶ
β πον, ἐν Βεελζεβοὺλ ἄρχοντι τῶν δαι
ρκη μονίων ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια. * Ἕτε
ς ροι δὲ πειράζοντες, σημεῖον παρ᾽ αὐτοῦ
ρκθ ἐζήτουν ἐξ οὐρανοῦ. * Αὐτὸς δὲ εἰδὼς
β αὐτῶν τὰ διανοήματα, εἶπεν αὐ/
τοῖς. Πᾶσα βασιλεία ἐφ᾽ ἑαυτὴν δια
μερισθεῖσα, ἐρημοῦται, καὶ οἶκος
ἐπὶ οἶκον πίπτει. Εἰ δὲ καὶ ὁ σατα/
νᾶς ἐφ᾽ ἑαυτὸν διεμερίσθη, πῶς στα/
θήσεται ἡ βασιλεία αὐτοῦ; ὅτι λέ
γετε, ἐν Βεελζεβοὺλ ἐκβάλλειν με
τὰ δαιμόνια. Εἰ δὲ ἐγὼ ἐν Βεελζε/
βοὺλ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, οἱ υἱοὶ ὑ/
μῶν ἐν τίνι ἐκβάλλουσι; Διὰ τοῦτο
κριταὶ

nobis quotidie, & remitte nobis peccata nostra, siquidem & ipsi remittimus omni debenti nobis, & ne nos inducas in tentationẽ, sed libera nos a malo. Et ait ad illos: Quis uestrum habebit amicũ, & ibit ad illũ media nocte, et dicet illi: Amice da mihi mutuo tres panes, quoniã amic⁹ meus uenit de uia ad me, & nõ habeo qđ apponam illi. & ille int⁹ respõdẽs dicat: Noli mihi molestus esse, iam ostium clausum est, & pueri mei mecum sunt in cubili, nõ possum surgere & dare tibi. Dico uobis, etiã si non daturus sit illi surgens, eo quod amicus eius sit, propter improbitatem tamen eius surget, ac dabit illi quotquot habet opus. Et ego dico uobis: Petite, & dabitur uobis: quærite, & inuenietis: pulsate, & aperietur uobis. Omnis enim qui petit, accipit: & qui quærit, inuenit: & pulsanti aperietur. Quis autẽ ex uobis pater, à quo si filius petierit panem, num lapidem dabit illi? Aut si piscẽ, num pro pisce serpentẽ dabit illi? Aut si petierit ouum, num porriget illi scorpiũ? Si ergo uos cũ sitis mali, nostis bona dona dare filijs uestris, quanto magis pater uester cœlestis dabit spiritũ sanctum poscentibus se. Et erat eijciẽs dæmonium, & illud erat mutum, cumq; eiecisset dæmonium, locutus est mutus, & ammiratæ sunt turbæ. Quidam autem ex eis dixerunt: Per Beelzebul principem dæmoniorũ eijcit dæmonia. Et alij tentantes, signũ de cœlo quærebant ab eo. Ipse autẽ cum sciret cogitationes eorum, dixit eis: Omne regnum aduersus seipsum diuisum desolatur, & domus super domũ cadit. Quod si satanas quoq; aduersus seipsum diuisus est, quomodo stabit regnũ eius? quia dicitis, per Beelzebul eijcere me dæmonia. Quod si ego Beelzebul præsidio eijcio dæmonia, filij uestri cui⁹ præsidio eijciũt? Ideo ipsi iudices

nobis hodie: & dimitte nobis peccata nostra, siquidẽ & ipsi dimittimus omni debenti nobis: & ne nos inducas in tẽtationẽ. Et ait ad illos: Quis uestrũ habebit amicum: & ibit ad illũ media nocte, & dicet illi: Amice cõmoda mihi tres panes: quoniam amicus me⁹ uenit de uia ad me: & nõ habeo qđ ponam ante illũ. Et ille deintus respondens dicat: Noli mihi molestus esse: iam ostium clausum est, & pueri mei mecum sunt in cubili: non possum surgere, & dare tibi Et si ille perseuerauerit pulsans, dico uobis: & si nõ dabit illi surgẽs eo quod amicus eius sit, propter improbitatem tamẽ eius surget: & dabit illi quotqt habet necessarios. Et ego dico uobis: petite, & dabit̃ uobis: quærite, & inuenietis: pulsate, & aperiet̃ uobis. Omnis enim qui petit, accipit: & qui quærit, inuenit: & pulsanti aperietur. Quis ex uobis patrẽ petit panẽ, nunquid lapidẽ dabit illi? Aut piscẽ, nũquid pro pisce serpentẽ dabit illi? Aut si petierit ouũ, nũquid porriget illi scorpionẽ? Si ergo cũ sitis mali, nostis bona data dare filijs uestris: quãto magis pater uester cœlestis de cœlo dabit spiritũ bonum petẽtibus se? Et erat eijciens dæmoniũ & illud erat mutum. Et cum eiecisset dæmonium locutus est mut⁹, & admiratæ sunt turbæ.
Quidam autem ex eis dixerunt: In beelzebub principe dæmoniorũ eijcit dæmonia. Et alij tentantes, signum de cœlo quærebant de eo. Ipse autẽ ut uidit cogitationes eorum, dixit eis: Omne regnum in seipsum diuisum, desolabitur: & domus supra domũ cadet. Si autẽ & sathanas in seipsum diuisus est, quomodo stabit regnum eius: quia dicitis in beelzebub me eijcere dæmonia. Si aũt ego in beelzebub eijcio dæmonia, filij uestri in q̃ eijciunt. Ideo ipsi iudices

κριταὶ ὑμῶν αὐτοὶ ἔσονται. Εἰ δὲ ἐν
δακτύλῳ θεοῦ ἐκβάλλω τὰ δαιμό-
νια, ἄρα ἔφθασεν ἐφ' ὑμᾶς ἡ βασι-
λεία τοῦ θεοῦ. ὅταν ὁ ἰσχυρὸς καθωπλι-
σμένος φυλάσσῃ τὴν ἑαυτοῦ αὐλὴν, ἐν
εἰρήνῃ ἐστὶ τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ. ἐπὰν
δὲ ὁ ἰσχυρότερος αὐτοῦ ἐπελθὼν νική-
σῃ αὐτὸν, τὴν πανοπλίαν αὐτοῦ αἴ-
ρει, ἐφ' ᾗ ἐπεποίθει, καὶ τὰ σκῦλα αὐτοῦ
διαδίδωσιν. ὁ μὴ ὢν μετ' ἐμοῦ, κατ'
ἐμοῦ ἐστίν. καὶ ὁ μὴ συνάγων μετ' ἐμοῦ
ρλ σκορπίζει. * Ὅταν τὸ ἀκάθαρτον
ϛ πνεῦμα ἐξέλθῃ ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου,
διέρχεται δι' ἀνύδρων τόπων, ζη-
τοῦν ἀνάπαυσιν, καὶ μὴ εὑρίσκον, λέ-
γει. ὑποστρέψω εἰς τὸν οἶκόν μου, ὅθεν
ἐξῆλθον. καὶ ἐλθὸν, εὑρίσκει σεσαρω-
μένον καὶ κεκοσμημένον. τότε πορεύ-
εται, καὶ παραλαμβάνει ἑπτὰ ἕτερα
πνεύματα πονηρότερα ἑαυτοῦ, καὶ εἰ-
σελθόντα κατοικεῖ ἐκεῖ. καὶ γίνεται τὰ
ἔσχατα τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου χείρονα
ρλα τῶν πρώτων. * Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ λέ-
ι γειν αὐτὸν ταῦτα, ἐπάρασά τις γυ-
νὴ φωνὴν ἐκ τοῦ ὄχλου, εἶπεν αὐτῷ.
Μακαρία ἡ κοιλία ἡ βαστάσασά σε, καὶ
μαστοὶ οὓς ἐθήλασας. Αὐτὸς δὲ εἶπε,
μενοῦνγε, μακάριοι οἱ ἀκούοντες τὸν
λόγον τοῦ θεοῦ, καὶ φυλάσσοντες αὐ-
ρλβ τόν. * Τῶν δὲ ὄχλων ἐπαθροιζομέ-
ϛ νων, ἤρξατο λέγειν. ἡ γενεὰ αὕτη πο-
νηρά ἐστι, σημεῖον ζητεῖ, καὶ σημεῖον
οὐ δοθήσεται αὐτῇ, εἰ μὴ τὸ σημεῖον ἰω-
νᾶ τοῦ προφήτου. καθὼς γὰρ ἐγέ-
νετο ἰωνᾶς σημεῖον τοῖς νινευίταις,
οὕτως ἔσται καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου
τῇ γενεᾷ ταύτῃ. Βασίλισσα νότου
ἐγερθήσεται ἐν τῇ κρίσει μετὰ τῶν
ἀνδρῶν τῆς γενεᾶς ταύτης, καὶ κα-
τακρινεῖ αὐτούς, ὅτι ἦλθεν ἐκ τῶν πε-
ράτων τῆς γῆς ἀκοῦσαι τὴν σοφίαν σο-
λομῶνος, καὶ ἰδοὺ πλεῖον σολομῶ-
νος ὧδε. ἄνδρες νινευῗται ἀναστήσονται
ἐν τῇ κρίσει μετὰ τῆς γενεᾶς ταύτης,
καὶ κατακρινοῦσιν αὐτήν, ὅτι μετενό-
ησαν εἰς τὸ κήρυγμα ἰωνᾶ. καὶ ἰδοὺ
ρλγ πλεῖον ἰωνᾶ ὧδε. * Οὐδεὶς λύχνον
β ἅψας εἰς κρυπτὸν τίθησιν, οὐδὲ ὑπὸ
Aliâs τὸν μόδιον, ἀλλ' ἐπὶ τὴν λυχνίαν,
φέγγος ἵνα οἱ εἰσπορευόμενοι, τὸ φῶς βλέπω-
ρλδ σιν. * Ὁ λύχνος τοῦ σώματός ἐστιν
ϛ ὁ ὀφθαλμός. ὅταν οὖν ὁ ὀφθαλ-
μός σου

iudices uestri erunt. Porrò si di-
gito dei eijcio dæmonia, profe-
cto peruenit ad uos regnum dei.
Cum fortis armatus custodit atri
um suum, in pace sunt ea quæ pos
sidet. Vbi uero fortior eo super-
ueniens uicerit eum, uniuersa ar-
ma eius aufert, in quibus confide
bat, & spolia eius distribuit. Qui
non est mecum, contra me est: &
qui non colligit mecum, disper-
git. Cum immundus spiritus ex-
ierit ab homine, ambulat per lo-
ca arentia, quærens requiem, &
non inueniens, dicit: Reuertar in
domũ meam unde exiui. Et cum
uenerit, inuenit eam scopis mun-
datam atq; ornatam, tunc uadit,
& assumit septem alios spiritus se
cum nocentiores ipso, & ingressi
habitant ibi, & fiunt extrema ho-
minis illius peiora primis. Factũ
est autem cum hæc diceret, extol-
μ lens uocem quædam mulier de
turba, dixit illi: Beatus uenter qui
te portauit, & ubera quæ suxisti.
At ille dixit: Quinimmò, beati
qui audiunt sermonem dei, & cu
stodiũt illum. Turbis autem con-
densantibus se, cœpit dicere: Na-
μα tio hæc mala est. Signum quæ-
rit, & signum non dabitur ei, ni-
si signum Ionæ prophetæ. Nam
sicut fuit Ionas signum Niniui-
tis, ita erit & filius hominis natio
ni isti. Regina Austri surget in
iudicio cum uiris nationis huius,
& condemnabit illos, quia uenit
à finibus terræ, ut audiret sapi-
entiam Solomonis, & ecce plus
quàm Solomon hoc in loco.
Viri Niniuitæ surgent in iudicio
cum natione hac, & condemna-
bunt illam: quia ad pœnitenti-
am adducti sunt prædicatione Io
næ. & ecce plus quàm Iona hoc
in loco. Nemo lucernam ac-
cendit, & in abscondito ponit, ne
que subter modium, sed super
candelabrum, ut qui ingrediun-
tur, lumen uideant. Lucerna cor
poris est oculus. Cum igitur ocu-
lus tuus

iudices uestri erunt. Porro
si in digito dei eijcio dæmo-
nia, pfecto peruenit in uos
regnũ dei. Cũ fortis arma-
tus custodit atrium suum,
in pace sunt omia quæ pos-
sidet. Si autem fortior eo su
perueniẽs uicerit eũ, uniuer
sa arma eius auferet in qui-
bus cõfidebat: et spolia eius
distribuet. Qui nõ est me-
cum, cõtra me est: & qui nõ
colligit mecũ, dispergit. Cũ
immundus spiritus exierit
de homine, ambulat per lo-
ca inaquosa: quærẽs requiẽ
& non inueniens, dicit: Re-
uertar in domum meã un-
de exiui. Et cũ uenerit, inue
nit eam scopis mundatam.
Et tunc uadit & assumit se-
ptem alios spiritus secũ ne-
quiores se, & ingressi habi-
tant ibi. Et fiunt nouissima
hominis illius peiora priori
bus. Factum est autẽ cum
hæc diceret: extollens uo-
cem quædã mulier de tur-
ba, dixit illi: Beatus uen-
ter qui te portauit: & ubera
quæ suxisti. At ille dixit:
Quinimmo: beati qui au-
diunt uerbũ dei, & custodi-
unt illud. Turbis autẽ con-
currentib⁹ cœpit dicere: Ge
neratio hæc, generatio ne-
quam est: signum quærit: &
signum non dabitur ei nisi
signũ Ionæ prophetæ. Nam
sicut fuit Ionas signum Ni-
niuitis, ita erit & filius ho-
minis generationi isti. Re-
gina Austri surget in iudi-
cio cum uiris generationis
huius, & condemnabit il-
los: quia uenit a finibus ter
ræ audire sapientiam Salo-
monis. Et ecce plus quam
Salomon hic. Viri Niniui-
tæ surgent in iudicio cũ ge-
neratione hac, & condem-
nabunt illam: quia pœnitẽ-
tiam ægerunt in prædicatio
ne Ionæ. Et ecce plus quam
Iona hic. Nemo lucernam
accendit: & in abscõdito po
nit neque sub modio, sed su
pra candelabrum: ut qui
ingrediuntur, lumen uide-
ant. Lucerna corporis tui
est oculus tuus. Si ocu-
lus

μὸς σου ἁπλοῦς ᾖ, καὶ ὅλον τὸ σῶμά
σου φωτεινόν ἐστι. ἐπὰν δὲ πονηρὸς ᾖ,
καὶ τὸ σῶμά σου σκοτεινόν ἐστι. σκόπει
οὖν, μὴ τὸ φῶς τὸ ἐν σοὶ, σκότος ἐστίν.
Εἰ οὖν τὸ σῶμά σου ὅλον φωτεινόν,
μὴ ἔχον τί μέρος σκοτεινόν, ἔσται
φωτεινὸν ὅλον, ὡς ὅταν ὁ λύχνος
τῇ ἀστραπῇ φωτίζει σε. * Ἐν δὲ τῷ
ρλε λαλῆσαι, ἠρώτα αὐτὸν φαρισαῖος
ε τὶς, ὅπως ἀριστήσῃ παρ᾽ αὐτῷ. Εἰσελ
θὼν δὲ ἀνέπεσεν. Ὁ δὲ φαρισαῖος
ἰδὼν ἐθαύμασεν, ὅτι οὐ πρῶτον ἐ/
βαπτίσθη πρὸ τοῦ ἀρίστου. εἶπε δὲ ὁ κύ
ριος πρὸς αὐτόν. νῦν ὑμεῖς οἱ φαρι/
σαῖοι τὸ ἔξωθεν τοῦ ποτηρίου, καὶ τοῦ
πίνακος καθαρίζετε, τὸ δὲ ἔσωθεν
ὑμῶν γέμει ἁρπαγῆς καὶ πονηρίας.
ἄφρονες, οὐχ ὁ ποιήσας τὸ ἔξωθεν,
καὶ τὸ ἔσωθεν ἐποίησε; πλὴν τὰ ἐ/
νόντα, δότε ἐλεημοσύνην, καὶ ἰδοὺ
ρλϛ πάντα καθαρὰ ὑμῖν ἐστιν. * Ἀλλ᾽
ε οὐαὶ ὑμῖν τοῖς φαρισαίοις, ὅτι ἀπο
δεκατοῦτε τὸ ἡδύοσμον, καὶ τὸ πή/
γανον, καὶ πᾶν λάχανον, καὶ πα/
ρέρχεσθε τὴν κρίσιν, καὶ τὴν ἀγά/
πην τοῦ θεοῦ, ταῦτα ἔδει ποιῆ/
ρλζ σαι, κἀκεῖνα μὴ ἀφιέναι. * Οὐαὶ
β ὑμῖν τοῖς φαρισαίοις, ὅτι ἀγαπᾶτε
τὴν πρωτοκαθεδρίαν ἐν ταῖς συνα
γωγαῖς, καὶ τοὺς ἀσπασμοὺς ἐν ταῖς
ρλη ἀγοραῖς. * Οὐαὶ ὑμῖν γραμματεῖς
ε καὶ φαρισαῖοι ὑποκριταὶ, ὅτι ἐστὲ ὡς
τὰ μνημεῖα τὰ ἄδηλα, καὶ οἱ ἄνθρω
ποι περιπατοῦντες ἐπάνω οὐκ οἴδα
ρλθ σιν. * Ἀποκριθεὶς δέ τις τῶν νομι/
ε κῶν, λέγει αὐτῷ. Διδάσκαλε, ταῦ/
τα λέγων καὶ ὑμᾶς ὑβρίζεις. Ὁ δὲ
Aliâs εἶπε. καὶ ὑμῖν τοῖς νομικοῖς οὐαὶ,
τοῖς ἀν/ ὅτι φορτίζετε* τοὺς ἀνθρώπους φορ/
θρώποις. τία δυσβάστακτα, καὶ αὐτοὶ ἑνὶ τῶν
δακτύλων ὑμῶν οὐ προσψαύετε τοῖς
ρμ φορτίοις. * Οὐαὶ ὑμῖν, ὅτι οἰκοδο
ε μεῖτε τὰ μνημεῖα τῶν προφητῶν, οἱ
δὲ πατέρες ὑμῶν ἀπέκτειναν αὐ/
τούς, ἄρα μαρτυρεῖτε καὶ συνευ/
δοκεῖτε τοῖς ἔργοις τῶν πατέρων ὑ/
μῶν, ὅτι αὐτοὶ μὲν ἀπέκτειναν αὐ/
τούς, ὑμεῖς δὲ οἰκοδομεῖτε αὐτῶν τὰ
ρμα μνημεῖα. * Διὰ τοῦτο καὶ ἡ σοφία τοῦ
ε θεοῦ εἶπεν. ἀποστελῶ εἰς αὐτοὺς προφή
τας καὶ ἀποστόλους, καὶ ἐξ αὐτῶν ἀπο
κτενοῦσι καὶ διώξουσιν, ἵνα ἐκζητηθῇ
τὸ αἷμα

lus tuus fuerit ſimplex, totũ quo/
que corpus tuũ lucidũ erit. quod
ſi malus fuerit, etiam corpus tuũ
tenebroſum erit. Vide ergo ne lu
men quod in te eſt, tenebræ ſint.
Si ergo corpus tuũ totum lucidũ
fuerit, non habens aliquam partẽ
μβ tenebroſam, ſic erit lucidum totũ
ut cum lucerna fulgore illuminat
te. Et cum loqueretur, rogauit il/
lum quidam phariſæus, ut pran/
deret apud ſe. Ieſus autem ingreſ/
ſus accubuit. Phariſæus autem cũ
uidiſſet, admiratus eſt, quod non
prius lauiſſet ante prandiũ. Et ait
dominus ad illum: Nũc uos pha/
riſæi exteriora poculi, catiniq; mũ
datis, & quod intus eſt ueſtri, ple
num eſt rapina & malicia: ſtulti.
nónne qui fecit quod foris eſt, eti
am id quod intus eſt, fecit? Verũ
tamẽ quod ſupereſt, date eleemo
ſynam, & ecce oĩa munda ſunt
uobis. Sed uæ uobis phariſæis,
quia decimatis mentã & rutam,
& quoduis olus, et præteritis iudi
cium & charitatẽ dei. Immò hæc
oportuit facere & illa nõ omitte/
re. Væ uobis phariſæis, quia diligi
tis primas cathedras in ſynago/
gis, & ſalutatiões in foro. Væ uo/
bis ſcribæ & phariſæi hypocritæ,
quia eſtis ut monumenta quæ nõ
apparent, & homĩes ambulantes
ſuper neſciunt. Reſpondens autẽ
quidam ex legiſperitis, ait illi: Ma
giſter, hæc dicens etiã nos afficis
contumelia. At ille ait: Et uobis le
giſperitis uæ, quia oneratis homi
nes oneribus, quæ portare nõ poſ
ſunt, & ipſi uno digito ueſtro nõ
μγ attingitis ſarcinas. Væ uobis, qa
ædificatis monumenta propheta
rum, patres aũt ueſtri occiderunt
illos: profecto teſtamini, quod cõ
probatis facta patrum ueſtrorũ,
quoniã illi quidem eos occiderũt
uos autem ædificatis eorũ ſepul/
chra. Propterea & ſapientia dei
dixit: Mittam ad illos prophetas
& apoſtolos, & ex illis occident
et perſequentur, ut requiratur ſan
guis

lus tuus fuerit ſimplex, to/
tum corpus tuũ lucidũ erit:
ſin autẽ nequam fuerit, etiã
corp⁹ tuũ tenebroſum erit.
Vide ergo ne lumẽ quod in
te eſt, tenebræ ſint. Si ergo
corpus tuum totũ lucidum
fuerit: nõ habens aliquam
partem tenebrarũ, erit luci/
dum totũ. Et ſicut lucerna
fulgoris illuminabit te. Et
cum loqueretur, rogauit il/
lum quidam phariſæus, ut
prãderet apud ſe. Et ingreſ
ſus recubuit. Phariſæus au
tem cœpit intra ſe reputans
dicere: quare non baptiza/
tus eſſet ante prandiũ. Et ait
dominus ad illũ: Nunc uos
phariſæi qđ deforis eſt cali/
cis & catini mũdatis: quod
autem intus eſt ueſtrũ, ple/
num eſt rapina & iniquita/
te. Stulti, nõne qui fecit qđ
deforis eſt: etiã id quod de/
intus eſt fecit? Verũtamen
quod ſupereſt, date elemo/
ſynam: & ecce omnia mũda
ſunt uobis. Sed uæ uobis
phariſæis, qui decimatis mẽ
tam & rutã & omne olus: &
præteritis iudiciũ & charita
tem dei. Hæc autẽ oportuit
facere, & illa non omittere.
Væ uobis phariſæis, qui dili
gitis primas cathedras in ſy
nagogis: & ſalutatiões in fo
ro. Væ uobis q eſtis ut mo/
numẽta quæ nõ parẽt: & ho
mines ambulãtes ſupra, ne
ſciunt. Reſpõdens autẽ qui
dam ex legiſperitis, ait illi:
Magiſter, hæc dicẽs etiã no/
bis cõtumeliam facis. At il/
le ait: Et uobis legiſperitis
uæ, qui oneratis homĩes o/
nerib⁹ quæ portare nõ poſ/
ſunt: & ipſi uno digito ue/
ſtro nõ tãgitis ſarcinas. Væ
uobis qui ædificatis monu/
menta prophetarũ: patres
autẽ ueſtri occiderunt illos.
Profecto teſtificamini quod
conſentitis operibus patrũ
ueſtrorũ: quoniã quidẽ ipſi
eos occiderũt. uos aũt ædifi
catis eorũ ſepulchra. Pro/
pterea & ſapiẽtia dei dixit:
Mittã ad illos prophetas &
apoſtolos: & ex illis occidẽt
& perſequẽt, ut inquiratur
ſanguis

μδ περὶ τῆς ζύμης τῶν φαρισαίων.

τὸ αἷμα πάντων τῶν προφητῶν, τὸ
ἐκχυνόμενον ἀπὸ καταβολῆς κόσ
μου, ἀπὸ τῆς γενεᾶς ταύτης, ἀπὸ τοῦ αἵ
ματος ἄβελ ἕως τοῦ αἵματος ζαχαρίου
τοῦ ἀπολομένου μεταξὺ τοῦ θυσιαστη
ρίου καὶ τοῦ οἴκου. ναὶ λέγω ὑμῖν, ἐκ/
ζητηθήσεται ἀπὸ τῆς γενεᾶς ταύτης.
ρμβ ε *οὐαὶ ὑμῖν τοῖς νομικοῖς, ὅτι ἤρατε
τὴν κλεῖδα τῆς γνώσεως, αὐτοὶ οὐκ εἰ/
σήλθετε, καὶ τοὺς εἰσερχομένους ἐκω/
ρμγ ε λύσατε. *λέγοντος δὲ αὐτοῦ ταῦτα
πρὸς αὐτούς, ἤρξαντο οἱ νομικοὶ καὶ οἱ
φαρισαῖοι δεινῶς ἐνέχειν, καὶ ἀποστομί
ζειν αὐτὸν περὶ πλειόνων, ἐνεδρεύοντες
αὐτόν, ζητοῦντες θηρεῦσαί τι ἐκ τοῦ στόμα
τος αὐτοῦ, ἵνα κατηγορήσωσιν αὐτοῦ.

Ἐν οἷς ἐπισυναχθεισῶν τῶν μυριά/
δων τοῦ ὄχλου, ὥστε καταπατεῖν ἀλ
λήλους, ἤρξατο λέγειν πρὸς τοὺς μαθη
ρμδ β τὰς αὐτοῦ, πρῶτον. *προσέχετε ἑαυ/
τοῖς ἀπὸ τῆς ζύμης τῶν φαρισαίων ἥτις
ρμε ε ἐστὶν ὑπόκρισις. *οὐδὲν δὲ συγκεκα
λυμμένον ἐστίν, ὃ οὐκ ἀποκαλυφθή/
σεται, καὶ κρυπτὸν ὃ οὐ γνωσθήσεται.
ἀνθ᾽ ὧν ὅσα ἐν τῇ σκοτίᾳ εἴπατε, ἐν
τῷ φωτὶ ἀκουσθήσεται, καὶ ὃ πρὸς τὸ
οὖς ἐλαλήσατε ἐν τοῖς ταμείοις, κη/
ρυχθήσεται ἐπὶ τῶν δωμάτων. λέγω δὲ
ὑμῖν τοῖς φίλοις μου, μὴ φοβηθῆτε
ἀπὸ τῶν ἀποκτενόντων τὸ σῶμα, καὶ με/
τὰ ταῦτα μὴ ἐχόντων περισσότερον
τὶ ποιῆσαι. ἀποδείξω δὲ ὑμῖν τίνα
φοβηθῆτε. φοβήθητε τὸν μετὰ τὸ ἀποκτεῖ
ναι ἐξουσίαν ἔχοντα ἐμβαλεῖν εἰς
τὴν γέενναν, ναὶ λέγω ὑμῖν, τοῦτον
φοβήθητε. οὐχὶ πέντε στρουθία πωλεῖ
ται ἀσσαρίων δύο. καὶ ἓν ἐξ αὐτῶν
οὐκ ἔστιν ἐπιλελησμένον ἐνώπιον
τοῦ θεοῦ. ἀλλὰ καὶ αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς
ὑμῶν πᾶσαι ἠρίθμηνται. μὴ οὖν φο
βεῖσθε, πολλῶν στρουθίων διαφέρετε.
λέγω δὲ ὑμῖν, πᾶς ὃς ἂν ὁμολογή
σῃ ἐν ἐμοὶ ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώ/
πων, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὁμολο
γήσει ἐν αὐτῷ ἔμπροσθεν τῶν ἀγγέ/
ρμς β λων τοῦ θεοῦ. *ὁ δὲ ἀρνησάμενός με
ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων, ἀπαρνηθήσε
ται ἐνώπιον τῶν ἀγγέλων τοῦ θεοῦ.
ρμζ β *καὶ πᾶς ὃς ἐρεῖ λόγον εἰς τὸν υἱὸν
τοῦ ἀνθρώπου ἀφεθήσεται αὐτῷ. τῷ
ρμη β δὲ εἰς τὸ ἅγιον πνεῦμα βλασφημήσαντι
οὐκ ἀφεθήσεται. *ὅταν δὲ προσ/
φέρωσιν

guis omnium prophetarum, qui
effunditur à constitutione mun/
di, à natione ista, à sanguine Abel
usque ad sanguinem Zachariæ, qui
perijt inter altare & ædem. profe/
cto dico uobis, requiretur ab hac
natione. Væ uobis legisperitis, qa
tulistis clauē scientiæ, ipsi non in/
troistis, & eos qui introibant, ue/
tuistis. Cum autē hæc ad illos di/
ceret, cœperunt legisperiti & pha
risæi grauiter insistere, & captiose
interrogare eū de multis, insidiā
tes ei, & quærētes aliquid uenari
ex ore eius, quo accusarent eum.

Cum autē conuenisset innu/
mera turbæ multitudo, adeo ut
se inuicem conculcarēt, cœpit di/
cere ad discipulos suos, primum,
μδ Cauete uobisipsis à fermēto pha
risæorum quod est hypocrisis. Ni
hil enim opertū est, quod non re/
uelabitur: neque absconditū, quod
non scietur. Quoniam quæ in te
nebris dixistis, in lumine audien/
tur, & quod in aurē loquuti estis
in conclauibus, prædicabit in te/
ctis. Dico aūt uobis amicis meis:
Ne terreamini ab his qui occidūt
corpus, & post hæc non habent
quod amplius faciant. Ostēdam
autem uobis quem timeatis. Ti/
mete eum, qui postquàm occide
rit, habet potestatem conijciendi
in gehennam. certe dico uobis,
hunc timete. Nonne quinque pas/
serculi ueneunt minutis assibus
duobus, & unus ex illis nō est in
obliuione corā deo. Quin & pi/
li capitis uestri omnes numerati
sunt. Nolite ergo timere, multis
passeribus pluris estis. Dico autē
uobis, omnis quicunque confes/
sus fuerit me coram hominibus,
& filius hominis confitebitur illū
coram angelis dei. Qui autē ne/
gauerit me coram hominibus, ne
gabitur corā angelis dei. Et quis/
quis loquitur dictum in filiū ho/
minis, remittet illi, ei uero qui in
spiritū sanctum conuiciū dixerit,
non remittet. Cum autem addu/
xerint

sanguis omnium propheta
rum, qui effusus est a con/
stitutione mundi, a genera/
tione ista, a sanguine Abel
usque ad sanguinē Zacha/
riæ, qui perijt inter altare &
ædem. Ita dico uobis, requi
retur ab hac generatione.
Væ uobis legisperitis: qui
tulistis clauem scientiæ: ipsi
non introistis, & eos qui in/
troibant, prohibuistis. Cū
autem hæc ad illos diceret,
cœperūt pharisæi & legispe/
riti grauiter insistere: & os e/
ius opprimere de multis in
sidiantes ei: & quærentes ali
quid capere de ore eius, ut
accusarent eum.

Multis autem turbis cō/ XII.
currētibus ita ut se inuicem
conculcarent, cœpit dicere
ad discipulos suos: Atten/
dite a fermento pharisæo/
rum, quod est hypocrisis.
Nihil enim opertū est quod
non reueletur: neque abscō
ditū quod nō sciatur. Quo
niam quæ in tenebris dixi/
stis, in lumine dicentur: &
quod in aure locuti estis in
cubiculis, prædicabitur in
tectis. Dico autem uobis
amicis meis, ne terreamini
ab his qui occidūt corpus:
& post hoc non habent am/
plius quid faciant. Osten/
dam autem uobis quem ti/
meatis: Timete eū qui post/
quam occiderit, habet pote
statem mittere in gehēnam.
Ita dico uobis hunc timete.
Nonne quinque passeres ue/
neunt dipondio: & unus ex
illis non est in obliuione co/
ram deo? Sed & capilli ca/
pitis uestri omnes numera/
ti sunt. Nolite ergo timere,
multis passeribus pluris e/
stis uos. Dico autē uobis:
Omnis quicunque confes/
sus fuerit me corā homini/
bus: & filius hominis cōfite
bitur illū coram angelis dei.
Qui aūt negauerit me corā
hominibus: denegabitur co/
ram angelis dei. Et omnis qui
dicit uerbū in filiū hominis,
remittetur illi: ei autē qui in
spiritūsanctū blasphemaue
rit, nō remittetur. Cū aūt in
n ducent

φέρωσιν ὑμᾶς ἐπὶ τὰς συναγωγὰς
καὶ τὰς ἀρχὰς, καὶ τὰς ἐξουσίας, μὴ
μεριμνᾶτε, πῶς ἢ τί ἀπολογηθήσησθε
ἢ τί εἴπητε. τὸ γὰρ ἅγιον πνεῦμα δι
δάξει ὑμᾶς ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ, ἃ δεῖ εἰ
ρμθ πεῖν. * Εἶπε δέ τις αὐτῷ ἐκ τοῦ ὄχλου
ι διδάσκαλε, εἰπὲ τῷ ἀδελφῷ μου
μερίσασθαι μετ' ἐμοῦ τὴν κληρονομίαν
ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ. ἄνθρωπε, τίς με κα
τέστησε δικαστὴν ἢ μεριστὴν ἐφ' ὑμᾶς;
εἶπε δὲ πρὸς αὐτοὺς ὁρᾶτε καὶ φυλάσ
σεσθε ἀπὸ τῆς πλεονεξίας, ὅτι οὐκ ἐν
τῷ περισσεύειν τινὶ ἡ ζωὴ αὐτοῦ ἐστιν ἐκ
τῶν ὑπαρχόντων αὐτοῦ. Εἶπε δὲ παραβο
λὴν πρὸς αὐτοὺς, λέγων. ἀνθρώπου
τινὸς πλουσίου εὐφόρησεν ἡ χώρα, καὶ
διελογίζετο ἐν ἑαυτῷ, λέγων. τί ποι
ήσω, ὅτι οὐκ ἔχω ποῦ συνάξω τοὺς
καρπούς μου; καὶ εἶπε, τοῦτο ποιήσω.
καθελῶ μου τὰς ἀποθήκας, καὶ μείζο
νας οἰκοδομήσω. καὶ συνάξω ἐκεῖ
πάντα τὰ γεννήματά μου, καὶ τὰ ἀ
γαθά μου, καὶ ἐρῶ τῇ ψυχῇ μου. ψυχὴ
ἔχεις πολλὰ ἀγαθὰ κείμενα εἰς ἔ
τη πολλά, ἀναπαύου, φάγε, πίε, εὐ
φραίνου. εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ θεός. ἄφρων,
ταύτῃ τῇ νυκτὶ τὴν ψυχήν σου ἀπαι
τοῦσιν ἀπὸ σοῦ, ἃ δὲ ἡτοίμασας, τί
νι ἔσται; οὕτως ὁ θησαυρίζων ἑαυτῷ,
καὶ μὴ εἰς θεὸν πλουτῶν. εἶπε δὲ πρὸς
ρν τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ. * Διὰ τοῦτο ὑ
ι μῖν λέγω. μὴ μεριμνᾶτε τῇ ψυχῇ
ὑμῶν τί φάγητε, μηδὲ τῷ σώμα
τι, τί ἐνδύσησθε. Ἡ ψυχὴ πλεῖόν ἐστι
τῆς τροφῆς, καὶ τὸ σῶμα τοῦ ἐνδύ
ματος. κατανοήσατε τοὺς κόρακας,
ὅτι οὐ σπείρουσιν οὐδὲ θερίζουσιν,
οἷς οὐκ ἔστι ταμεῖον, οὐδὲ ἀποθήκη,
καὶ ὁ θεὸς τρέφει αὐτούς. πόσῳ
μᾶλλον ὑμεῖς διαφέρετε τῶν πετει
νῶν; τίς δὲ ἐξ ὑμῶν μεριμνῶν δύ
ναται προσθεῖναι ἐπὶ τὴν ἡλικίαν αὐ
τοῦ πῆχυν ἕνα; Εἰ οὖν οὔτε ἐλάχι
στον δύνασθε, τί περὶ τῶν λοιπῶν μερι
μνᾶτε; κατανοήσατε τὰ κρίνα πῶς
αὐξάνει, οὐ κοπιᾷ, οὐδὲ νήθει. λέγω δὲ
ὑμῖν. οὐδὲ Σολομὼν ἐν πάσῃ τῇ
δόξῃ αὐτοῦ περιεβάλετο ὡς ἓν τού
των. Εἰ δὲ τὸν χόρτον ἐν τῷ ἀγρῷ
σήμερον ὄντα, καὶ αὔριον εἰς κλίβα
νον βαλλόμενον ὁ θεὸς οὕτως ἀμφι
έννυσι, πόσῳ μᾶλλον ὑμᾶς ὀλιγό
πιστοι;

xerint uos ad synagogas, & ad
magistratus ac potestates, nolite
soliciti esse, qualiter aut quid re/
spondeatis, aut quid dicatis. spiri/
tus eñ sanctus docebit uos in ea/
με dem hora, quid oporteat uos di/
cere. Ait aũt ei quidam de turba:
Magister, dic fratri meo, ut diui/
dat mecũ hæreditatẽ. At ille dixit
ei: Homo, quis me cõstituit iudi/
cẽ aut diuisorẽ sup uos? Dixitq;
ad illos: Videte & cauete ab aua/
ritia, quia nõ in abundantia cuius
quàm uita eius est ex his quæ pos
μς sidet. Dixit aũt similitudinẽ ad il/
los, dicens: Hominis cuiusdã diui
tis uberes fructus ager attulit, &
cogitabat intra se, dicẽs: Quid fa/
ciam, quod nõ habeã quo cõgre/
gem fructus meos? Et dixit: Hoc
faciã: Destruã horrea mea, & ma/
iora extruam, & illuc cõgregabo
omnia quæ nata sunt mihi bona
mea, & dicã aniæ meæ. Ania ha/
bes multa bona reposita in annos
multos, requiesce, comede, bibe,
gaude. Dixit autẽ illi deus: Stulte
hac nocte animã tuã repetũt abs
te. Quæ uero parasti, cui cedent?
Sic qui recondit sibi, nec est erga
deũ diues. Dixitq; ad discipulos
suos: Ideo dico uobis: Nolite soli/
citi esse aniæ uestræ, quid edatis,
neq; corpori qd induamini. Ania
plus est q̃ esca, & corpus plus q̃
indumentũ. Considerate coruos
quia nõ seminãt, neq; metũt, qui/
bus nõ est penuariũ, neq; horreũ
& deus pascit illos. Quãto magis
uos præstatis uolucribus? Quis
aũt uestrũ solicitudine sua potest
adijcere ad staturã suam cubitũ
unum? Si ergo ne id quidẽ quod
minimũ est potestis, quid de cæte
ris soliciti estis? Considerate lilia
quõ crescunt, nõ laborant, neque
nent. dico aũt uobis, nec Salomõ
in omni gloria sua uestiebat sicut
unũ ex istis. Si aũt gramen quod
hodie est in agro, & cras in cliba/
num mittit, deus sic uestit, quan/
to magis uos uestiet ô parũ fiden/
tes?

ducent uos in synagogas &
ad magistratꝰ & potestates,
nolite solliciti esse q̃liter aut
quid respõdeatis, aut quid
dicatis: Spiritꝰ eñ sanctꝰ do
cebit uos in ipsa hora, quid
oporteat uos dicere. Ait aũt
ei quidã de turba: Magister,
dic fratri meo ut diuidat me
cũ hæreditatẽ. At ille dixit
ei: Homo, qs me cõstituit iu
dicẽ aut diuisorẽ supra uos?
Dixitq; ad illos: Videte & ca
uete ab om̃i auaricia: qa nõ
in abũdãtia cuiusq; uita eiꝰ
est ex his quæ possidet. Di/
xit aũt similitudinẽ ad illos,
dicẽs: Hominis cuiusdã di/
uitis, uberes fructus ager at
tulit: & cogitabat intra se, di
cens: Quid faciã qđ nõ ha
beo quo cõgregẽ fructꝰ me/
os. Et dixit: Hoc faciã: De/
struã horrea mea, & maio/
ra faciã: & illuc cõgregabo
om̃ia quæ nata sunt mihi &
bona mea, & dicam animæ
meæ: Anima, habes multa
bona posita in annos pluri/
mos: reqesce, comede, bibe,
epulare. Dixit aũt illi deus:
Stulte, hac nocte animã tuã
repetũt a te: quæ aũt parasti,
cuiꝰ erũt? Sic est qui sibi the
saurizat: & nõ est in deũ di/
ues. Dixitq; ad discipulos
suos: Ideo dico uobis: Noli
te solliciti esse animæ uestræ
quid mãducetis: neq; cor/
pori qd induamini. Anima
plus est quã esca: & corpus
plus quã uestimẽtũ. Cõside
rate coruos: qa nõ seminãt
neq; metũt: quibꝰ nõ est cel
lariũ neq; horreũ: & deus pa
scit illos: Quãto magis uos
pluris estis illis. Quis autẽ
uestrũ cogitãdo potest adij
cere ad staturã suam cubi/
tum unũ? Si ergo neq; qđ
minimũ est potestis, quid de
cæteris solliciti estis? Cõside
rate lilia quomodo crescũt:
Nõ laborãt, neq; nent. Di/
co autẽ uobis: quia nec Sa/
lomõ in om̃i gloria sua ue/
stiebat sicut unũ ex istis. Si
autẽ fœnũ quod hodie est
in agro, & cras in clibanum
mittitur, deus sic uestit: quã
to magis uos pusillæ fidei?

Et uos

πιστοι; καὶ ὑμεῖς μὴ ζητεῖτε τί φάγη-
τε, ἢ τί πίητε, καὶ μὴ μετεωρίζεσθε.
ταῦτα γὰρ πάντα τὰ ἔθνη τοῦ κόσμου
ἐπιζητεῖ. ὑμῶν δὲ ὁ πατὴρ οἶδεν,
ὅτι χρῄζετε τούτων. πλὴν ζητεῖτε τὴν
βασιλείαν τοῦ θεοῦ, καὶ ταῦτα πάντα
ρμα προστεθήσεται ὑμῖν. * Μὴ φοβηθῆτε τὸ
ι μικρὸν ποίμνιον, ὅτι εὐδόκησεν ὁ
πατὴρ ὑμῶν δοῦναι ὑμῖν τὴν βασι-
ρμβ λείαν. * Πωλήσατε τὰ ὑπάρχοντα
β ὑμῶν, καὶ δότε ἐλεημοσύνην. * Ποιή-
ρμγ σατε ἑαυτοῖς βαλάντια μὴ παλαι-
ε ούμενα, θησαυρὸν ἀνέκλειπτον ἐν
τοῖς οὐρανοῖς, ὅπου κλέπτης οὐκ ἐγ-
γίζει, οὐδὲ σὴς διαφθείρει. ὅπου γάρ
ἐστιν ὁ θησαυρὸς ὑμῶν, ἐκεῖ καὶ ἡ καρ-
ρμδ δία ὑμῶν ἔσται. * Ἔστωσαν ὑμῶν αἱ
ι ὀσφύες περιεζωσμέναι, καὶ οἱ λύχνοι
καιόμενοι, καὶ ὑμεῖς ὅμοιοι ἀνθρώποις
προσδεχομένοις τὸν κύριον αὐτῶν,
πότε ἀναλύσει ἐκ τῶν γάμων, ἵνα
ἐλθόντος καὶ κρούσαντος, εὐθέως ἀνοί-
ρμε ξωσιν αὐτῷ. * Μακάριοι οἱ δοῦλοι
ε ἐκεῖνοι, οὓς ἐλθὼν ὁ κύριος εὑρήσει
γρηγοροῦντας. ἀμὴν λέγω ὑμῖν,
ὅτι περιζώσεται καὶ ἀνακλινεῖ αὐτοὺς,
καὶ παρελθὼν διακονήσει αὐτοῖς. καὶ
ἐὰν ἔλθῃ ἐν τῇ δευτέρᾳ φυλακῇ, καὶ
ἐν τῇ τρίτῃ φυλακῇ ἔλθῃ, καὶ εὕρῃ
οὕτως, μακάριοί εἰσιν οἱ δοῦλοι ἐκεῖ-
ρμϛ νοι. * Τοῦτο δὲ γινώσκετε, ὅτι εἰ ᾔδει
β ὁ οἰκοδεσπότης, ποίᾳ ὥρᾳ ὁ κλέ-
πτης ἔρχεται, ἐγρηγόρησεν ἄν, καὶ
οὐκ ἂν ἀφῆκε διορυγῆναι τὸν οἶκον
αὐτοῦ. Καὶ ὑμεῖς οὖν γίνεσθε ἕτοιμοι
ὅτι ᾗ ὥρᾳ οὐ δοκεῖτε ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώ-
ρμζ που ἔρχεται. * Εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ πέ-
ε τρος. Κύριε πρὸς ἡμᾶς τὴν παραβο-
λὴν ταύτην λέγεις, ἢ καὶ πρὸς πάν-
τας; Εἶπε δὲ ὁ κύριος. Τίς ἄρα ἐστὶν ὁ
πιστὸς οἰκονόμος καὶ φρόνιμος, ὃν
καταστήσει ὁ κύριος ἐπὶ τῆς θεραπείας
αὐτοῦ, τοῦ διδόναι ἐν καιρῷ τὸ σιτομέ-
τριον; Μακάριος ὁ δοῦλος ἐκεῖνος, ὃν,
ἐλθὼν ὁ κύριος αὐτοῦ, εὑρήσει ποιοῦν-
τα οὕτως. ἀληθῶς λέγω ὑμῖν, ὅτι
ἐπὶ πᾶσι τοῖς ὑπάρχουσιν αὐτοῦ κα-
ρμη τιστήσει αὐτόν. * Ἐὰν δὲ εἴπῃ ὁ δοῦ-
ε λος ἐκεῖνος ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, χρονί-
ζει μου ὁ κύριος ἔρχεσθαι, καὶ ἄρξηται
τύπτειν τοὺς παῖδας καὶ τὰς παιδί-
σκας, ἐσθίειν τε καὶ πίνειν καὶ μεθύσκε-
σθαι, ἥξει

tes? Et uos nolite quærere quid esuri sitis, aut quid bibituri, & nolite in sublime tolli. hæc em̄ omnia gentes mūdi quærunt. pater autē uester scit quod istis indigeatis. Quin potius quærite regnū dei, & hæc omnia adijcientur uobis. Noli timere pusille grex, quia cō/placitum est patri uestro dare uobis regnum. Vendite quæ possidetis, & date eleemosynam. Parate uobis sacculos qui non ueterascunt, thesaurum non deficientem in cœlis, quò fur non accedit, neque tinea corrumpit. Vbi enim thesaurus uester est, ibi & cor uestrum erit. Sint lumbi uestri præcincti, & lucernæ accensæ & uos similes hominibus, expectantibus dominum suum quando reuertatur à nuptijs: ut cū uenerit ac pulsauerit, confestim aperiant ei. Beati serui illi, quos cum uenerit dominus, inuenerit uigilantes: amē dico uobis, quod præcinget se, & faciet illos discumbere, & transiens ministrabit illis. Et si uenerit in secunda uigilia, & si in tertia uigilia uenerit, atq; ita inuenerit, beati sunt serui illi. Hoc autem scitote, quod si scisset pater familiâs qua hora fur uenturus fuisset, uigilasset, utiq; nec passus fuisset perfodi domum suam. Et uos igitur estote parati, quia qua hora non putatis, filius hominis ueniet. Ait autē ei Petrus: Domine, ad nos dicis istam parabolam an etiam ad om̄es? Dixit autem dominus: Quisnam est fidelis dispensator ac prudens, quem constituet dominus super famulitiū suum, ut det illis in tempore demensum cibum? Beatus ille seruus, quem cum uenerit dominus inuenerit ita facientem: uere dico uobis, quod omnibus quæ possidet, præficiet illum. Quod si dixerit seruus ille in corde suo, differt dominus meus reditum, cœperitq; percutere seruos & ancillas, & edere bibereq; & inebriari, ueniet

Et uos nolite quærere quid manducetis aut quid bibatis, & nolite in sublime tolli. Hæc em̄ omnia gētes mundi quærūt. Pater autē uester scit quoniā his indigetis. Verumtamē primū quærite regnū dei & iustitiam eius: & hæc om̄ia adijciētur uobis. Nolite timere pusillus grex: quia cōplacuit patri uestro dare uobis regnū. Vendite quæ possidetis, & date eleemosynā. Facite uobis sacculos qui nō ueterascunt: thesaurum nō deficientē in cœlis: quo fur non appropiat, neq; tinea corrūpit. Vbi em̄ thesaurus uester est, ibi & cor uestrū erit. Sint lumbi uestri præcincti: & lucernæ ardentes in manibus uestris: & uos similes hominibus expectātibus dominū suū, quādo reuertatur a nuptijs; ut cū uenerit & pulsauerit, confestim aperiāt ei. Beati serui illi, quos cū uenerit dominus, inuenerit uigilantes. Amen dico uobis quod præcinget se, & faciet illos discūbere: & transiēs ministrabit illis. Et si uenerit in secūda uigilia: & si in tertia uigilia uenerit: & ita inuenerit, beati sunt serui illi. Hoc autē scitote: quoniam si sciret paterfamilias qua hora fur ueniret, uigilaret utiq; & nō sineret perfodi domū suā. Et uos estote parati: quia qua hora nō putatis, filius hominis ueniet. Ait autē ei Petrus: Domine, ad nos dicis hanc parabolam, an ad om̄es? Dixit autē dominus: Quis putas est fidelis dispensator & prudens: quem cōstituit dominus super familiā suam, ut det illis in tempore tritici mensurā. Beatus ille seruus: quem cū uenerit dominus, inuenerit ita faciētem. Vere dico uobis: quia super omnia quæ possidet, cōstituet illum. Quod si dixerit seruus ille in corde suo: Moram facit dominus meus uenire: & cœperit percutere seruos & ancillas: & edere & bibere & inebriari, ueniet

ἥξει ὁ κύριος τοῦ δούλου ἐκείνου ἐν ἡμέ/
ρᾳ ᾗ οὐ προσδοκᾷ, καὶ ἐν ὥρᾳ ᾗ οὐ γι/
νώσκει, καὶ διχοτομήσει αὐτὸν, καὶ τὸ μέ
ρος αὐτοῦ μετὰ τῶν ἀπίστων θήσει.
ρμθ *Ἐκεῖνος δὲ ὁ δοῦλος ὁ γνοὺς τὸ θέλη
ι μα τοῦ κυρίου ἑαυτοῦ, καὶ μὴ ἑτοιμάσας
μηδὲ ποιήσας πρὸς τὸ θέλημα αὐτοῦ,
δαρήσεται πολλάς. ὁ δὲ μὴ γνοὺς, ποι
ήσας δὲ ἄξια πληγῶν, δαρήσεται ὀλί
γας. παντὶ δὲ ᾧ ἐδόθη πολὺ, πολὺ ζη/
τήσεται παρ' αὐτοῦ, καὶ ᾧ παρέθεντο πολὺ,
ρξ περισσότερον αἰτήσουσιν αὐτόν. *Πῦρ
ε ἦλθον βαλεῖν εἰς τὴν γῆν, καὶ τί θέ/
λω εἰ ἤδη ἀνήφθη; βάπτισμα δὲ ἔχω
βαπτισθῆναι, καὶ πῶς συνέχομαι
ἕως οὗ τελεσθῇ; Δοκεῖτε, ὅτι εἰρήνην
παρεγενόμην δοῦναι ἐν τῇ γῇ; οὐχὶ
λέγω ὑμῖν, ἀλλ' ἢ διαμερισμόν. ἔ/
σονται γὰρ ἀπὸ τοῦ νῦν πέντε ἐν οἴκῳ ἑνὶ
διαμεμερισμένοι, τρεῖς ἐπὶ δυσὶν, καὶ
δύο ἐπὶ τρισίν. διαμερισθήσεται πα/
τὴρ ἐφ' υἱῷ, καὶ υἱὸς ἐπὶ πατρὶ, μήτηρ
ἐπὶ θυγατρὶ, καὶ θυγάτηρ ἐπὶ μητρὶ,
πενθερὰ ἐπὶ τὴν νύμφην αὐτῆς, καὶ
νύμφη ἐπὶ τὴν πενθερὰν αὐτῆς.
ρξα *Ἔλεγε δὲ καὶ τοῖς ὄχλοις, ὅταν
ε ἴδητε τὴν νεφέλην ἀνατέλλουσαν
ἀπὸ δυσμῶν, εὐθέως λέγετε, ὄμ/
βρος ἔρχεται, καὶ γίνεται οὕτως, καὶ
ὅταν νότον πνέοντα, λέγετε, ὅτι καύ
σων ἔσται, καὶ γίνεται. ὑποκριταὶ, τὸ
πρόσωπον τῆς γῆς καὶ τοῦ οὐρανοῦ
οἴδατε δοκιμάζειν, τὸν δὲ καιρὸν τοῦ
τον πῶς οὐ δοκιμάζετε; τί δὲ καὶ ἀφ'
ρξβ ἑαυτῶν οὐ κρίνετε τὸ δίκαιον; *Ὡς
ε γὰρ ὑπάγεις μετὰ τοῦ ἀντιδίκου σου
ἐπ' ἄρχοντα ἐν τῇ ὁδῷ, δὸς ἐργασί/
αν ἀπηλλάχθαι ἀπ' αὐτοῦ, μή ποτε
κατασύρῃ σε πρὸς τὸν κριτὴν, καὶ ὁ
κριτής σε παραδῷ τῷ πράκτορι, καὶ
ὁ πράκτωρ σε βάλλῃ εἰς φυλακήν.
Λέγω σοι, οὐ μὴ ἐξέλθῃς ἐκεῖθεν, ἕως
οὗ καὶ τὸ ἔσχατον λεπτὸν ἀποδῷς.
ργ *Παρῆσαν δέ τινες ἐν αὐτῷ τῷ
ι καιρῷ ἀπαγγέλλοντες αὐτῷ περὶ τῶν
γαλιλαίων, ὧν τὸ αἷμα πιλάτος
ἔμιξε μετὰ τῶν θυσιῶν αὐτῶν. Καὶ
ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς, εἶπεν αὐτοῖς.
Δοκεῖτε, ὅτι οἱ γαλιλαῖοι οὗτοι ἁ/
μαρτωλοὶ παρὰ πάντας τοὺς γαλι
λαίους ἐγένοντο, ὅτι τοιαῦτα πεπόν
θασιν; οὐχὶ λέγω ὑμῖν, ἀλλ' ἐὰν
μὴ μετα

ueniet dominus serui illius in die
quo non sperat, & hora qua ne/
scit, & dissecabit eum, partemque
eius cum infidis ponet. Ille autem
seruus qui cognouit uoluntatem
domini sui, & non se præparauit,
nec fecit secundum uoluntatem
eius, plagis uapulabit multis, qui
autem non cognouit, & fecit di/
gna plagis, uapulabit paucis. Por
rò cuicunq; multum datum est,
multū quæretur ab eo: & cui com
mendauerunt multū, plus petent
ab eo. Ignem ueni missurus in ter
ram, & quid uolo, si iam accēsus
est? Sed baptismo habeo baptiza
ri, & quomodo coartor, donec
perficiatur? Putatis quod pacem
uenerim missurus in terram? Nō
dico uobis, imò separationē. Erūt
ēm ex hoc quinq; in domo una
diuisi, tres aduersus duos, & duo
contra tres. diuidetur pater aduer
sus filium, & filius aduersus patrē,
mater aduersus filiā, & filia aduer
sus matrem, socrus aduersus nu/
rum suā, & nurus aduersus socrū
suam. Dicebat autē & ad turbas:
Cum uideritis nubem orientē ab
occasu, statim dicitis, imber ue/
nit, & ita fit, & cum austrū flantē,
dicitis, quod æstus erit, & fit. Hy/
pocritæ, faciē cœli & terræ nostis
probare, hoc autē tempus qui fit
ut nō probetis? cur autē & ex uo
bisipsis non iudicatis quod iustū
est? Cum enim uadis cum aduer
sario tuo ad magistratum in uia,
da operam ut libereris ab illo, ne
forte pertrahat te ad iudicem, &
iudex tradat te exactori, & exa/
ctor conijciat te in carcerē. Dico
tibi, nō exibis inde, donec ultimū
etiam minutū reddas. Aderant
autem quidam eodem in tempo/
re nunciantes illi de Galilæis, quo
rum sanguinem Pilatus miscue/
rat cum sacrificijs ipsorū. Et respō
dens Iesus, dixit illis: Putatis
quod hi Galilæi præ cunctis Gali
læis peccatores fuerint, quia talia
passi sunt? Non dico uobis, imò
nisi

niet dominus serui illius in
die qua non sperat & hora
qua nescit, & diuidet eum:
partemq; eius cum infideli/
bus ponet. Ille autem ser/
uus qui cognouit uolunta/
tem domini sui, & nō se præ
parauit: & nō fecit secundū
uolūtatem eius, uapulabit
multis. Qui autem non co
gnouit & fecit digna, plagis
uapulabit paucis. Omni au
tem cui multum datum est,
multum quæretur ab eo: &
cui commendauerunt mul
tum, plus petent ab eo.
Ignem ueni mittere in ter/
ram: & quid uolo nisi ut ac/
cendatur? Baptismo autem
habeo baptizari: & quomo
do coartor usque dum per/
ficiatur? Putatis: quia pa/
cem ueni mittere in terrā?
Nō, dico uobis, sed separa/
tionem. Erunt enim ex hoc
quinq; in domo una diuisi:
tres in duo, & duo in tres di
uidentur: pater in filiū, & fi/
lius in patrem suum: mater
in filiam, & filia in matrem:
socrus in nurū suam, & nu/
rus in socrum suum. Dice/
bat autē & ad turbas: Cum
uideritis nubem orientē ab
occasu, statim dicitis: nim/
bus uenit, & ita fiet: & cum
austrum flantem, dicitis:
quia æstus erit, & fit. Hypo
critæ, faciem cœli & terræ
nostis probare: hoc autem
tempus quomodo non pro
batis? Quid autem & a uo
bisipsis non iudicatis quod
iustum est? Cum aūt uadis
cū aduersario tuo ad prin/
cipē in uia, da operā libera/
ri ab illo: ne forte trahat te
ad iudicem: & iudex tradat
te exactori: & exactor mit
tat te in carcerem. Dico ti/
bi: non exies inde, donec eti/
am nouissimū minutū red/
das. Aderāt autē qdā ipso XIII.
tempore nūciātes illi de Ga
lilæis: quorum sanguinē Pi
latus miscuit cum sacrificijs
eorum. Et respondens dixit
illis: Putatis quod hi Gali/
læi præ omnib⁹ Galilæis pec
catores fuerint qa talia pas/
si sunt? Non, dico uobis: sed
nisi

μὴ μετανοῆτε πάντες ὡσαύτως ἀ-
πολεῖσθε. ἢ ἐκεῖνοι οἱ δέκα καὶ ὀκτὼ,
ἐφ' οὓς ἔπεσεν ὁ πύργος ἐν τῷ σι-
λωὰμ, καὶ ἀπέκτεινεν αὐτοὺς. Δοκεῖτε
ὅτι οὗτοι ὀφειλέται ἐγένοντο παρὰ πάν-
τας ἀνθρώπους τοὺς κατοικοῦντας ἐν
ἱερουσαλήμ; οὐχὶ λέγω ὑμῖν, ἀλλ'
ἐὰν μὴ μετανοῆτε πάντες ὁμοίως
ρξδ ἀπολεῖσθε. *Ἔλεγε δὲ ταύτην τὴν
ι παραβολήν. συκῆν εἶχέ τις ἐν τῷ ἀμ-
πελῶνι αὐτοῦ πεφυτευμένην, καὶ ἦλ-
θε καρπὸν ζητῶν ἐν αὐτῇ, καὶ οὐχ εὗ-
ρεν. Εἶπε δὲ πρὸς τὸν ἀμπελουργὸν,
ἰδοὺ τρία ἔτη ἔρχομαι ζητῶν καρπὸν
ἐν τῇ συκῇ ταύτῃ, καὶ οὐχ εὑρίσκω,
ἔκκοψον αὐτὴν, ἵνα τί καὶ τὴν γῆν
καταργεῖ; Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς, λέγει αὐ-
τῷ. Κύριε, ἄφες αὐτὴν καὶ τοῦτο τὸ
ἔτος ἕως ὅτου σκάψω περὶ αὐτὴν, καὶ
βάλω κοπρίαν. κἂν μὲν ποιήσῃ καρ-
πὸν, εἰ δὲ μήγε, εἰς τὸ μέλλον ἐκκό-
ψεις αὐτήν. Ἦν δὲ διδάσκων ἐν μιᾷ
τῶν συναγωγῶν ἐν τοῖς σάββασι.
καὶ ἰδοὺ γυνὴ ἦν πνεῦμα ἔχουσα ἀ-
σθενείας ἔτη δέκα καὶ ὀκτὼ, καὶ ἦν συγ-
κύπτουσα καὶ μὴ δυναμένη ἀνακύ-
ψαι εἰς τὸ παντελές. ἰδὼν δὲ αὐτὴν
ὁ Ἰησοῦς προσεφώνησε καὶ εἶπεν αὐ-
τῇ. γύναι ἀπολέλυσαι ἀπὸ τῆς ἀσθε-
νείας σου. καὶ ἐπέθηκεν αὐτῇ τὰς χεῖ-
ρας, καὶ παραχρῆμα ἀνωρθώθη καὶ ἐδό-
ξαζε τὸν θεόν. ἀποκριθεὶς δὲ ἀρχισυ-
νάγωγος ἀγανακτῶν, ὅτι τῷ σαβ-
βάτῳ ἐθεράπευσεν ὁ Ἰησοῦς, ἔλεγε
τῷ ὄχλῳ. ἓξ ἡμέραι εἰσὶν ἐν αἷς δεῖ
ἐργάζεσθαι, ἐν ταύταις οὖν ἐρχό-
μενοι θεραπεύεσθε, καὶ μὴ τῇ ἡμέρᾳ
ρξε τοῦ σαββάτου. *Ἀπεκρίθη οὖν αὐτῷ
β ὁ κύριος, καὶ εἶπεν. ὑποκριτὰ, ἕκαστος
ὑμῶν τῷ σαββάτῳ οὐ λύει τὸν βοῦν
αὐτοῦ ἢ τὸν ὄνον ἀπὸ τῆς φάτνης,
καὶ ἀπαγαγὼν ποτίζει; ταύτην δὲ
θυγατέρα ἀβραὰμ οὖσαν, ἣν ἔδησεν
ὁ σατανᾶς ἰδοὺ δέκα καὶ ὀκτὼ ἔτη,
οὐκ ἔδει λυθῆναι ἀπὸ τοῦ δεσμοῦ τού-
ρξς του τῇ ἡμέρᾳ τοῦ σαββάτου; *Καὶ ταῦ-
ι τα λέγοντος αὐτοῦ κατῃσχύνοντο
πάντες οἱ ἀντικείμενοι αὐτῷ. καὶ
πᾶς ὁ ὄχλος ἔχαιρεν ἐπὶ πᾶσι τοῖς
ἐνδόξοις τοῖς γινομένοις ὑπ' αὐτοῦ.
ρξζ *Ἔλεγε δὲ, τίνι ὁμοία ἐστὶν ἡ βασι-
β λεία τοῦ θεοῦ, καὶ τίνι ὁμοιώσω αὐτήν;
ὁμοία

nisi resipueritis omnes similiter
peribitis, Aut illi decem & octo,
μζ supra quos cecidit turris in Siloa,
& occidit eos. Putatis, quod de-
bitores fuerint ultra cunctos ho-
mines habitantes Hierosolymis?
Non dico uobis, imò nisi resipue
ritis omnes similiter peribitis. Di
cebat & hanc similitudinem: Ar-
borem fici habebat quidam plan
tatam in uinea sua, & uenit quæ-
rens fructum in illa, & non inue-
nit. Dixit autem ad cultorem ui-
neæ: Ecce anni tres sũt ex quo ue-
nio quærens fructũ in ficu hac, &
non inuenio. succide illã, ad quid
uel terrã occupat? At ille respon-
dens, dixit illi: Domine, sine illam
& hoc anno, donec fodero circũ
illam & misero stercus, & siquidẽ
fecerit fructum, sin minus, in po-
sterũ succides eam Docebat autẽ
in una synagogarũ sabbatis. Et ec
μη ce mulier quæ habebat spiritum
infirmitatis annis decem & octo
eratq; contracta, nec omnino po
terat erigere caput, quam cum ui
deret Iesus, uocauit eam ad se, &
ait illi: Mulier liberata es ab infir-
mitate tua. Et imposuit illi manꝰ,
& confestim erecta est, & glorifi-
cabat deum. Respondens autem
princeps Synagogæ, indignans
quod sabbato sanasset Iesus, di-
cebat turbæ: Sex dies sunt, in qui-
bus oportet operari: in his ergo
uenite, ut sanemini, & non in die
sabbati. Respondens autem ad
illum dominus, dixit: Hypocri-
ta, unusquisque uestrum sabbato
nónne soluit bouem suum aut a-
sinum à præsepi, & ducit aqua-
tum? Hanc autem filiam Abra-
hæ, quã alligauit satanas ecce de-
cem & octo annis, non oportuit
solui à uinculo isto die sabbati?
Et cum hæc diceret, erubescebant
omnes aduersarij eius, & omnis
populus gaudebat super uniuer-
sis quæ cum gloria fiebant ab eo.
μθ Dicebat ergo: Cui simile est re-
gnum dei, & cui simile faciam il-
lud? Si

nisi pœnitentiã habueritis,
omnes similiter peribitis, si-
cut illi decem & octo: supra
quos cecidit turris in Siloa,
& occidit eos. Putatis: quia
& ipsi debitores fuerint præ
ter omnes homines habitã
tes in Hierusalẽ? Non, dico
uobis: sed si pœnitentiã nõ
habueritis, omnes similiter
peribitis. Dicebat aũt & hãc
similitudinẽ. Arborẽ fici ha
bebat quidã plantatã in ui-
nea sua: & uenit quærẽs fru
ctum in illa, & non inuenit.
Dixit aũt ad cultorẽ uineæ:
Ecce anni tres sunt: ex quo
uenio quærens fructũ in fi-
culnea hac, & non inuenio:
Succide ergo illam, ut quid
etiam terrã occupat? At ille
respõdens, dixit illi: Domi-
ne, dimitte illã & hoc anno
usq; dum fodiã circa illã, &
mittã stercora. Et siquidẽ fe
cerit fructũ: sin aũt, in futu-
rum succides eam. Erat aũt
docẽs in synagoga eorũ sab
batis. Et ecce mulier quæ ha
bebat spiritum infirmitatis
annis decẽ & octo & erat in-
clinata: nec omnino poterat
sursum respicere. Quã cũ
uidisset Iesus, uocauit eã ad
se, & ait illi: Mulier, dimissa
es ab infirmitate tua. Et im-
posuit illi manus: & confe-
stim erecta est, & glorifica-
bat deum. Respõdens autẽ
archisynagogus indignans:
quia sabbato curasset Iesus,
dicebat turbæ: Sex dies sunt
in quibus oportet operari:
In his ergo uenite & curami
ni, & non in die sabbati. Re-
spondens autẽ ad illum do-
minꝰ, dixit: Hypocritæ, unus
quisq; uestrum sabbato nõ
soluit bouem suũ aut asinũ
a præsepio, & ducit adaq̃re?
Hãc autẽ filiã Abrahæ quã
alligauit satanas, ecce decẽ
& octo annis, non oportuit
solui a uinculo isto die sab-
bati? Et cũ hæc diceret, eru-
bescebãt om̃es aduersarij e-
ius: & omnis populꝰ gaude
bat in uniuersis quæ glorio
se fiebãt ab eo. Dicebat er-
go: Cui simile est regnũ dei:
& cui simile esse æstimabo il
lud? Si

ὁμοία ἐστὶ κόκκῳ σινάπεως, ὃν λα-
βὼν ἄνθρωπος ἔβαλεν εἰς κῆπον ἑαυ-
τοῦ, καὶ ηὔξησε, καὶ ἐγένετο εἰς δένδρον
μέγα, καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κα-
τεσκήνωσεν ἐν τοῖς κλάδοις αὐτοῦ.
ρξη *καὶ πάλιν εἶπε. τίνι ὁμοιώσω τὴν
ς βασιλείαν τοῦ θεοῦ; ὁμοία ἐστὶ ζύμῃ
ἣν λαβοῦσα γυνὴ ἐνέκρυψεν εἰς ἀ-
λεύρου σάτα τρία, ἕως οὗ ἐζυμώθη
ρξθ ὅλον. *καὶ διεπορεύετο κατὰ πόλεις
β καὶ κώμας, διδάσκων καὶ πορείαν
ρο ποιούμενος εἰς ἱερουσαλήμ. *εἶπε μ
ς δέ τις αὐτῷ. κύριε, εἰ ὀλίγοι οἱ σωζό-
μενοι; ὁ δὲ εἶπε πρὸς αὐτούς. ἀγωνί-
ζεσθε εἰσελθεῖν διὰ τῆς στενῆς πύλης
ὅτι πολλοί, λέγω ὑμῖν, ζητήσουσιν εἰ-
ροα σελθεῖν, καὶ οὐκ ἰσχύσουσιν. *ἀφ᾽ οὗ
ς ἂν ἐγερθῇ ὁ οἰκοδεσπότης, καὶ ἀπο-
κλείσῃ τὴν θύραν, καὶ ἄρξησθε ἔξω
ἑστάναι καὶ κρούειν τὴν θύραν, λέγον-
τες. κύριε, κύριε, ἄνοιξον ἡμῖν. καὶ ἀπο-
κριθεὶς ἐρεῖ ὑμῖν, οὐκ οἶδα ὑμᾶς πό-
θεν ἐστέ. τότε ἄρξεσθε λέγειν. ἐφάγο-
μεν ἐνώπιόν σου, καὶ ἐπίομεν, καὶ ἐν
ταῖς πλατείαις ἡμῶν ἐδίδαξας. καὶ
ἐρεῖ, λέγω ὑμῖν, οὐκ οἶδα ὑμᾶς πό-
θεν ἐστέ, ἀπόστητε ἀπ᾽ ἐμοῦ πάντες ἐρ-
γάται τῆς ἀδικίας. ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυ-
ροβ θμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων, *ὅταν
ς ἂν ὄψησθε ἀβραὰμ καὶ ἰσαὰκ καὶ ἰα-
κώβ, καὶ πάντας τοὺς προφήτας ἐν τῇ
βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ, ὑμᾶς δὲ ἐκβαλλο-
μένους ἔξω. καὶ ἥξουσιν ἀπὸ ἀνατολῶν
καὶ δυσμῶν καὶ βορρᾶ καὶ νότου, καὶ
ἀνακλιθήσονται ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ
ρογ θεοῦ. *καὶ ἰδοὺ εἰσὶν ἔσχατοι οἳ ἔ-
β σονται πρῶτοι, καὶ εἰσὶν πρῶτοι οἳ ἔ-
ροδ σονται ἔσχατοι. ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ προ-
ς σῆλθόν τινες φαρισαῖοι, λέγοντες αὐ-
τῷ, ἔξελθε καὶ πορεύου ἐντεῦθεν, ὅ-
τι ἡρώδης θέλει σε ἀποκτεῖναι. καὶ εἶ-
πεν αὐτοῖς. πορευθέντες εἴπατε τῇ μα
ἀλώπεκι ταύτῃ. ἰδοὺ ἐκβάλλω δαι-
μόνια, καὶ ἰάσεις ἐπιτελῶ σήμερον καὶ
αὔριον, καὶ τῇ τρίτῃ τελειοῦμαι, πλὴν
δεῖ με σήμερον καὶ αὔριον καὶ τῇ
ἐχομένῃ πορεύεσθαι, ὅτι οὐκ ἐνδέ-
χεται, προφήτην ἀπολέσθαι ἔξω ἱε-
ροε ρουσαλήμ. * ἱερουσαλήμ, ἱερουσα-
ς λήμ, ἡ ἀποκτείνουσα τοὺς προφήτας,
καὶ λιθοβολοῦσα τοὺς ἀπεσταλμένους
πρὸς αὐτήν, ποσάκις ἠθέλησα ἐπι-

συνάξαι

ludæ? Simile est grano sinapis, quod acceptum homo misit in hortum suum, & creuit, & euasit in arborem magnam, & uolucres cœli nidulabantur in ramis eius. Et iterum dixit: Cui simile faciam regnum dei? Simile est fermento quod acceptum mulier abscõdit in farinæ sata tria, donec fermentetur totum. Et ibat per ciuitates & castella docens: & iter faciens Hierosolymã. Ait autem illi quidam: Domine, an pauci sunt qui salutem consequuntur? Ille uero dixit ad illos: Contendite intrare per angustam portam, quia multi, dico uobis, quærent intrare, & non poterunt. Cum autem surrexerit paterfamiliâs, & clauserit ostium, & cœperitis foris stare, & pulsare ostium, dicẽtes: Domine, domine, aperi nobis. Et respondens dicet uobis: Nescio uos unde sitis. Tũc incipietis dicere: Edimus corã te & bibimus, & in plateis nostris docuisti. Et dicet: Dico uobis, nescio uos unde sitis. Discedite à me omnes, qui patratis iniquitatem. Ibi erit fletus & stridor dentium, cum uideritis Abraham & Isaac & Iacob, & omnes prophetas in regno dei, uos autem expelli foras. Et uenient ab oriente & occidente & aquilone & austro, & accumbent in regno dei. Et ecce sunt postremi qui erunt primi, & sunt primi qui erunt postremi. Eodem die accesserũt quidam pharisæorum, dicẽtes illi: Exi, & uade hinc, quia Herodes uult te occidere. Et ait illis: Ite dicite uulpi illi: Ecce eijcio dæmonia, & sanitates perficio hodie & cras, & tertia die consummor. Veruntamen oportet me hodie & cras & perendie ambulare, quia fieri non potest, ut propheta pereat alibi, quàm Hierosolymis. Hierusalem, Hierusalem, quæ occidis prophetas, & lapidas eos qui mittuntur ad te: quoties uolui congre-

gare

ludæ? Simile est grano sinapis: quod acceptum homo misit in hortũ suum: & creuit, & factum est in arborẽ magnam: & uolucres cœli requieuerunt in ramis eius. Et iterum dixit. Cui simile æstimabo regnũ dei? Simile est fermento quod acceptũ mulier abscondit in farinæ sata tria: donec fermentaretur totũ. Et ibat per ciuitates & castella docens, & iter faciens in Hierusalẽ. Ait aũt illi quidã: Domine, si pauci sunt qui saluantur? Ipse autem dixit ad illos: Cõtendite intrare per angustã portam: quia multi (dico uobis) quærunt intrare, & non poterunt. Cum autẽ intrauerit paterfamilias, & clauserit ostium: & incipietis foris stare & pulsare ad ostiũ, dicentes: Domine, aperi nobis. Et respõdens, dicet uobis: Nescio uos, unde sitis? Tunc incipietis dicere: Mãducauimus coram te, & bibimus: & in plateis nostris docuisti. Et dicet uobis: Nescio uos, unde sitis. Discedite a me omnes operarij iniquitatis. Ibi erit fletus & stridor dentium: cum uideritis Abraham & Isaac & Iacob & omnes prophetas in regno dei: uos autem expelli foras. Et uenient ab oriente & occidente & aquilone & austro, & accumbent in regno dei. Et ecce sunt nouissimi qui erant primi: & sunt primi qui erant nouissimi. In ipsa die accesserunt quidam pharisæorum, dicentes illi: Exi & uade hinc: quia Herodes uult te occidere. Et ait illis: Ite & dicite uulpi illi: Ecce eijcio dæmonia & sanitates perficio hodie & cras: & tertia die consumor. Veruntamen oportet me hodie & cras & sequenti die ambulare: quia non capit prophetam perire extra Hierusalem. Hierusalem Hierusalem, quæ occidis prophetas: & lapidas eos qui mittuntur ad te: Quotiens uolui congregare

gare

συνάξαι τὰ τέκνα σου, ὃν τρόπον ὄρνις τὴν ἑαυτῆς νοσσιὰν ὑπὸ τὰς πτέρυγας, καὶ οὐκ ἠθελήσατε. ἰδοὺ ἀφίεται ὑμῖν ὁ οἶκος ὑμῶν ἔρημος. λέγω δὲ ὑμῖν, ὅτι οὐ μή με ἴδητε ἕως ἂν ἥξῃ ὅτε εἴπητε, εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου.

ρος
1 *Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ἐλθεῖν αὐτὸν εἰς οἶκόν τινος τῶν ἀρχόντων τῶν φαρισαίων σαββάτῳ φαγεῖν ἄρτον, καὶ αὐτοὶ ἦσαν παρατηρούμενοι αὐτόν. καὶ ἰδοὺ ἄνθρωπός τις ἦν ὑδρωπικὸς ἔμπροσθεν αὐτοῦ. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς, εἶπε πρὸς τοὺς νομικοὺς καὶ φαρισαίους, λέγων. εἰ ἔξεστιν ἐν τῷ σαββάτῳ θεραπεύειν; οἱ δὲ ἡσύχασαν, καὶ ἐπιλαβόμενος ἰάσατο αὐτὸν, καὶ ἀπέλυσε.

ροζ
5 * Καὶ ἀποκριθεὶς πρὸς αὐτοὺς εἶπε, τίνος ὑμῶν ὄνος ἢ βοῦς εἰς φρέαρ ἐμπεσεῖται, καὶ οὐκ εὐθέως ἀνασπάσει αὐτὸν ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ σαββάτου; καὶ οὐκ ἴσχυσαν ἀνταποκριθῆναι αὐτῷ πρὸς ταῦτα.

ροη
1 * Ἔλεγε δὲ πρὸς τοὺς κεκλημένους παραβολὴν ἐπέχων, πῶς τὰς πρωτοκλισίας ἐξελέγοντο, λέγων πρὸς αὐτούς. ὅταν κληθῇς ὑπό τινος εἰς γάμους, μὴ κατακλιθῇς εἰς τὴν πρωτοκλισίαν, μήποτε ἐντιμότερός σου ᾖ κεκλημένος ὑπ' αὐτοῦ, καὶ ἐλθὼν ὁ σὲ καὶ αὐτὸν καλέσας, ἐρεῖ σοι, δὸς τούτῳ τόπον, καὶ τότε ἄρξῃ μετ' αἰσχύνης τὸν ἔσχατον τόπον κατέχειν. ἀλλ' ὅταν κληθῇς πορευθεὶς ἀνάπεσον εἰς τὸν ἔσχατον τόπον, ἵνα ὅταν ἔλθῃ ὁ κεκληκώς σε, εἴπῃ σοι, φίλε, προσανάβηθι ἀνώτερον, τότε ἔσται σοι δόξα ἐνώπιον τῶν συνανακειμένων σοι.

ροθ
5 * ὅτι πᾶς ὁ ὑψῶν ἑαυτὸν, ταπεινωθήσεται, καὶ ὁ ταπεινῶν ἑαυτὸν, ὑψωθήσεται.

ρπ
1 * Ἔλεγε δὲ καὶ τῷ κεκληκότι αὐτὸν, ὅταν ποιῇς ἄριστον ἢ δεῖπνον, μὴ φώνει τοὺς φίλους σου, μηδὲ τοὺς ἀδελφούς σου, μηδὲ τοὺς συγγενεῖς σου, μηδὲ γείτονας πλουσίους, μήποτε καὶ αὐτοί σε ἀντικαλέσωσι, καὶ γένηταί σοι ἀνταπόδομα. ἀλλ' ὅταν ποιῇς δοχὴν, κάλει πτωχοὺς, ἀναπήρους, χωλοὺς, τυφλούς. καὶ μακάριος ἔσῃ, ὅτι οὐκ ἔχουσιν ἀνταποδοῦναί σοι. ἀνταποδοθήσεται γάρ σοι ἐν τῇ ἀναστάσει τῶν δικαίων. ἀκούσας δέ τις τῶν συνανακειμένων εἶπεν

gare filios tuos, quemadmodum auis nidum suũ sub pennas, & noluistis. Ecce relinquitur uobis domus uestra deserta. Dico aũt uobis, quod nõ uidebitis me, donec uenerit tempus, cum dicetis: Benedictus qui uenit in nomine domini. Et accidit ut introiret in domũ cuiusdam principis pharisæorũ sabbato ad capiendũ cibũ, & ipsi obseruabant eũ. Et ecce homo quidã hydropicus erat ante

μβ illũ. Et respondens Iesus, dixit ad legisperitos & pharisæos dicens: Num licet sabbato sanare? At illi tacuerũt. Ipse uero apprehensum sanauit eum, ac dimisit. Et respondens ad illos, dixit: Cuius uestrũ asinus aut bos in puteũ cadet, & nõ continuo extrahet illũ die sabbati? Et nõ poterãt ad hæc respõdere illi. Dicebat aũt ad inuitatos parabolam, intendens quomodo primos accubitus eligerent, dicẽs ad illos: Cum inuitatus fueris ab aliquo ad nuptias, ne accumbas in primo loco, ne forte honora-

μγ tior te sit inuitatus ab illo, & ueniens, is qui te & illũ uocauit, dicat tibi: da huic locũ, & tunc incipias cum rubore extremum locum tenere. Quin potius cum uocatus fueris, uade, accumbe in nouissimo loco: ut cum uenerit qui te inuitauit, dicat tibi: Amice, ascende superius: tunc erit tibi gloria corã simul discumbentibus: quia omĩs qui se extollit, deijcietur: & qui se deijcit, extolletur. Dicebat autem & ei, qui se inuitauerat: Cum facis prandium, aut cœnam, noli uocare amicos tuos, neq; fratres tuos, neq; cognatos tuos, neq; uicinos diuites: ne quando & ipsi te uicissim inuitent, ac rependatur tibi beneficium. Imò cum facis conuiuium, uoca pauperes, debiles, claudos, cæcos, & beat⁹ eris: quia non possunt rependere tibi. rependetur enim tibi in resurrectione iustorum. Hæc cum audisset quidam de simul accumbentibus dixit

gare filios tuos: quẽadmodum auis nidũ suũ sub pennis, & noluisti? Ecce relinquetur uobis dom⁹ uestra deserta. Dico autem uobis: quia non uidebitis me, donec ueniat cũ dicetis: benedictus qui uenit in nomine domini. Et factũ est cum XIIII.
introisset Iesus in domũ cuiusdã principis pharisæorũ sabbato mãducare panẽ: & ipsi obseruabãt eum. Et ecce homo quidam hydropicus erat ante illũ. Et respondens Iesus dixit ad legisperitos & pharisæos, dicẽs: Si licet sabbato curare? At illi tacuerunt. Ipse uero apprehensum sanauit eũ ac dimisit. Et respõdens ad illos dixit: Cuius uestrũ asin⁹ aut bos in puteum cadet: & nõ cõtinuo extrahet illum die sabbati? Et nõ poterant ad hæc respõdere illi. Dicebat aũt & ad inuitatos, parabolam: intẽdẽs quomodo primos accubitus eligerẽt, dicens ad illos: Cũ inuitatus fueris ad nuptias, nõ discũbas in primo loco: ne forte honoratior te sit inuitat⁹ ab illo: & ueniẽs is qui te & illũ uocauit, dicat tibi: da huic locũ: & tunc incipias cũ rubore nouissimũ locum tenere. Sed cum uocatus fueris, uade recũbe in nouissimo loco: ut cũ uenerit qui te inuitauit, dicat tibi: Amice, ascẽde superius. Tũc erit tibi gloria corã simul discũbentibus: quia omĩs qui se exaltat, humiliabitur: & qui se humiliat, exaltabitur. Dicebat autẽ & ei qui se inuitauerat: Cum facis prãdium aut cœnã, noli uocare amicos tuos, neq; fratres tuos, neq; cognatos, neque uicinos, neq; diuites: ne forte & ipsi te reinuitẽt, & fiat tibi retributio. Sed cum facis cõuiuiũ, uoca pauperes, debiles, claudos & cæcos, & beatus eris, quia nõ habẽt retribuere tibi. Retribuetur enĩ tibi in resurrectiõe iustorũ. Hæc cum audisset quidam de simul discumbentibus,

εἶπεν αὐτῷ. Μακάριος ὃς φάγεται
ἄρτον ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ. *Ὁ
δὲ εἶπεν αὐτῷ, ἄνθρωπος τὶς ἐποίη/
σε δεῖπνον μέγα, καὶ ἐκάλεσε πολ/
λούς. καὶ ἀπέστειλε τὸν δοῦλον αὐτοῦ
τῇ ὥρᾳ τοῦ δείπνου, εἰπεῖν τοῖς κεκλη/
μένοις, ἔρχεσθε, ὅτι ἤδη ἕτοιμά ἐστι
πάντα, καὶ ἤρξαντο ἀπὸ μιᾶς παραι/
τεῖσθαι πάντες, ὁ πρῶτος εἶπεν αὐτῷ.
ἀγρὸν ἠγόρασα, καὶ ἔχω ἀνάγκην
ἐξελθεῖν καὶ ἰδεῖν αὐτόν, ἐρωτῶ σε, ἔχε
με παρῃτημένον. καὶ ἕτερος εἶπε, ζεύ/
γη βοῶν ἠγόρασα πέντε, καὶ πορεύο/
μαι δοκιμάσαι αὐτά, ἐρωτῶ σε ἔχε
με παρῃτημένον. καὶ ἕτερος εἶπε. γυναῖ/
κα ἔγημα, καὶ διὰ τοῦτο οὐ δύναμαι
ἐλθεῖν. Καὶ παραγενόμενος ὁ δοῦ/
λος, ἀπήγγειλε τῷ κυρίῳ αὐτοῦ ταῦ/
τα. τότε ὀργισθεὶς ὁ οἰκοδεσπότης,
εἶπε τῷ δούλῳ αὐτοῦ. ἔξελθε ταχέ/
ως εἰς τὰς πλατείας καὶ ῥύμας τῆς
πόλεως, καὶ τοὺς πτωχοὺς καὶ ἀνα/
πήρους καὶ χωλοὺς καὶ τυφλοὺς εἰσά/
γαγε ὧδε. καὶ εἶπεν ὁ δοῦλος. κύριε,
γέγονεν ὡς ἐπέταξας, καὶ ἔτι τόπος
ἐστί. καὶ εἶπεν ὁ κύριος πρὸς τὸν δοῦλον.
ἔξελθε εἰς τὰς ὁδοὺς καὶ φραγμούς,
καὶ ἀνάγκασον εἰσελθεῖν, ἵνα γεμι/
σθῇ ὁ οἶκός μου. Λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι
οὐδεὶς τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων τῶν κεκλη/
μένων γεύσεταί μου τοῦ δείπνου.
ρπβ Συνεπορεύοντο δὲ αὐτῷ ὄχλοι πολ/
ε λοί, καὶ στραφεὶς εἶπε πρὸς αὐτούς. εἴ
τις ἔρχεται πρός με, καὶ οὐ μισεῖ τὸν
πατέρα αὐτοῦ, καὶ τὴν μητέρα, καὶ
τὴν γυναῖκα, καὶ τὰ τέκνα, καὶ τοὺς
ἀδελφούς, καὶ τὰς ἀδελφάς, ἔτι δὲ
καὶ τὴν ἑαυτοῦ ψυχήν, οὐ δύναταί
μου μαθητὴς εἶναι. καὶ ὅστις οὐ βαστά/
ζει τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καὶ ἔρχεται ὀπί/
σω μου, οὐ δύναταί μου εἶναι μαθη/
ρπγ τής. *Τίς γὰρ ἐξ ὑμῶν, θέλων πύργον
ι οἰκοδομῆσαι, οὐχὶ πρῶτον καθίσας
ψηφίζει τὴν δαπάνην, εἰ ἔχει τὰ πρὸς
ἀπαρτισμόν, ἵνα μή ποτε θέντος
αὐτοῦ θεμέλιον, καὶ μὴ ἰσχύοντος
ἐκτελέσαι, πάντες οἱ θεωροῦντες ἄρ/
ξωνται ἐμπαίζειν αὐτῷ, λέγοντες,
ὅτι οὗτος ὁ ἄνθρωπος ἤρξατο οἰκο/
δομεῖν, καὶ οὐκ ἴσχυσεν ἐκτελέσαι;
ἢ τίς βασιλεὺς πορευόμενος συμ/
βαλεῖν ἑτέρῳ βασιλεῖ εἰς πόλεμον

οὐχὶ

dixit illi: Beatus qui comedit panem in regno dei. At ipse dixit ei: Homo quidam apparauerat cœ/
μδ nam magnam, & uocauit multos, misitque seruũ suum hora cœnæ, ut diceret inuitatis: Venite: quia iam parata sunt omnia. Et cœperunt simul omnes excusare. Primus dixit ei: Villam emi, & necesse mihi est exire, & uidere illam: rogo te, habe me excusatum. Et alter dixit: Iuga boum emi quinque: & eo ad probandum illa: rogo te, habe me excusatum. Et alius dixit: Vxorem duxi, & ideo non possum uenire. Ac reuersus seruus, renunciauit hæc domino suo. Tunc iratus paterfamilias, dixit seruo suo: Exi cito in plateas & uicos ciuitatis, & pauperes, ac debiles, claudosque & cæcos introduc huc. Et ait seruus: Domine, factum est ut imperasti, & adhuc locus est. Et ait dominus seruo: Exi in uias & sepes, & compelle intrare, ut impleatur domus mea. Dico enim uobis, quod nemo uirorum illorum qui uocati sunt, gustabit cœnam meam. Ibant autem turbæ multæ cum eo, & conuersus dixit ad illos: Si quis uenit ad me, nec odit patrem suum, ac matrem, & uxorem, & filios, & fratres, & sorores: præterea autem & animam suam, non potest meus esse discipulus. Et quisquis non baiulat crucem suam, & uenit post me, non potest meus esse discipulus. Quis enim est ex uobis, qui uelit turrim ædi/
με ficare, quin prius sedens computet sumptus, an habeat quibus opus est ad perficiendum, ne postquam posuerit fundamentum, nec potuerit perficere, omnes qui uiderint, incipiant illudere ei, dicentes: Hic homo cœpit ædificare, nec potuit consummare? Aut quis rex proficiscens ut committat prælium aduersus alterum regem,

nonne

dixit illi: Beatus qui manducabit panẽ in regno dei. At ipse dixit ei: Homo quidam fecit cœnam magnã: & uocauit multos: & misit seruum suũ hora cœnæ dicere inuitatis, ut uenirent: quia iã parata sunt omnia. Et cœperunt simul omnes excusare. Primus dixit ei: Villam emi, & necesse habeo exire & uidere illam: rogo te, habe me excusatum. Et alter dixit: Iuga boum emi quinque, & eo probare illa: rogo te, habe me excusatum. Et alius dixit: Vxorem duxi: & ideo non possum uenire. Et reuersus seruus, nunciauit hæc domino suo. Tunc iratus paterfamilias, dixit seruo suo: Exi cito in plateas & uicos ciuitatis: & pauperes ac debiles & cæcos & claudos introduc huc. Et ait seruus: Domine, factum est ut imperasti: & adhuc locus est. Et ait dominus seruo: Exi in uias & sepes, & compelle intrare, ut impleatur domus mea. Dico autem uobis: quod nemo uirorum illorum qui uocati sunt, gustabit cœnam meam. Ibant autẽ turbæ multæ cum eo: & conuersus dixit ad illos: Si quis uenit ad me & non odit patrem suum & matrem & uxorem & filios & fratres & sorores, adhuc autem & animam suam, non potest meus esse discipulus. Et qui non baiulat crucem suam, & uenit post me, non potest meus esse discipulus. Quis eñ ex uobis uolens turrim ædificare: nõne prius sedens computat sumptus qui necessarij sunt, si habeat ad perficiendum: ne postquam posuerit fundamentum, & non potuerit perficere: omnes qui uident, incipiant illudere ei, dicentes: quia hic homo cœpit ædificare, & non potuit consummare. At quis rex iturus committere bellum aduersus aliũ regem:

non

οὐχὶ καθίσας πρῶτον βουλεύεται, εἰ δυ
νατός ἐστιν ἐν δέκα χιλιάσιν ἀπαν
τῆσαι τῷ μετὰ εἴκοσι χιλιάδων ἐρ
χομένῳ ἐπ' αὐτόν; εἰ δὲ μή γε, ἔτι αὐ
τοῦ πόῤῥω ὄντος, πρεσβείαν ἀποστείλας
ρπδ ἐρωτᾷ τὰ πρὸς εἰρήνην. * οὕτως οὖν
ε πᾶς ἐξ ὑμῶν, ὃς οὐκ ἀποτάσσεται πᾶ
σι τοῖς ἑαυτοῦ ὑπάρχουσιν, οὐ δύνα
ρπε ταί μου εἶναι μαθητής. * καλὸν τὸ
β ἅλας, ἐὰν δὲ τὸ ἅλας μωρανθῇ, ἐν τί
νι ἀρτυθήσεται; οὔτε εἰς γῆν, οὔτε εἰς
κοπρίαν εὔθετόν ἐστιν, ἔξω βάλλουσιν
αὐτό. ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν, ἀκουέτω.
ρπϛ * Ἦσαν δὲ ἐγγίζοντες αὐτῷ πάντες
β οἱ τελῶναι καὶ οἱ ἁμαρτωλοὶ ἀκούειν
αὐτοῦ. καὶ διεγόγγυζον οἱ φαρισαῖοι καὶ
οἱ γραμματεῖς, λέγοντες, ὅτι οὗτος
ἁμαρτωλοὺς προσδέχεται, καὶ συνε-
ρπζ σθίει αὐτοῖς. * Εἶπε δὲ πρὸς αὐτοὺς τὴν μϛ
ε παραβολὴν ταύτην, λέγων. τίς ἄν-
θρωπος ἐξ ὑμῶν ἔχων ἑκατὸν πρόβα
τα, καὶ ἀπολέσας ἓν ἐξ αὐτῶν, οὐ κατα
λείπει τὰ ἐνενηκονταεννέα ἐν τῇ ἐρή
μῳ, καὶ πορεύεται ἐπὶ τὸ ἀπολωλὸς ἕως
εὕρῃ αὐτό; καὶ εὑρὼν ἐπιτίθησιν ἐπὶ
τοὺς ὤμους ἑαυτοῦ χαίρων, καὶ ἐλθὼν
εἰς τὸν οἶκον συγκαλεῖ τοὺς φίλους
καὶ τοὺς γείτονας, λέγων αὐτοῖς. συγ
χάρητέ μοι, ὅτι εὗρον τὸ πρόβατόν
μου τὸ ἀπολωλός. Λέγω ὑμῖν, ὅτι
οὕτως χαρὰ ἔσται ἐν τῷ οὐρανῷ ἐπὶ
ἑνὶ ἁμαρτωλῷ μετανοοῦντι, ἢ ἐπὶ
ἐνενηκονταεννέα δικαίοις, οἵτινες οὐ
ρπη χρείαν ἔχουσι μετανοίας. * ἤ τις γυ
ι νὴ δραχμὰς ἔχουσα δέκα, ἐὰν ἀπο-
λέσῃ δραχμὴν μίαν, οὐχὶ ἅπτει λύ
χνον, καὶ σαροῖ τὴν οἰκίαν, καὶ ζητεῖ ἐ-
πιμελῶς, ἕως ὅτου εὕροι, καὶ εὑροῦσα
συγκαλεῖται τὰς φίλας καὶ τὰς γεί-
τονας, λέγουσα. συγχάρητέ μοι, ὅτι
εὗρον τὴν δραχμὴν, ἣν ἀπώλεσα.
ρπθ * οὕτως λέγω ὑμῖν, χαρὰ γίνε-
ε ται ἐνώπιον τῶν ἀγγέλων τοῦ θεοῦ
ἐπὶ ἑνὶ ἁμαρτωλῷ μετανοοῦντι.
ρϟ * Εἶπε δὲ, ἄνθρωπός τις εἶχε δύο υἱούς
ι καὶ εἶπεν ὁ νεώτερος αὐτῶν τῷ πα
τρί. πάτερ, δός μοι τὸ ἐπιβάλλον μέ μζ
ρος τῆς οὐσίας. καὶ διεῖλεν αὐτοῖς
τὸν βίον. καὶ μετ' οὐ πολλὰς ἡμέρας
συναγαγὼν ἅπαντα ὁ νεώτερος
υἱὸς, ἀπεδήμησεν εἰς χώραν μακρὰν
καὶ ἐκεῖ διεσκόρπισε τὴν οὐσίαν αὐτοῦ,
ζῶν

nōne ſedens prius cogitat, an poſ
ſit cum decem milibus occurrere
ei, qui cū uiginti milibus uenit cō
tra ſe? alioquin adhuc illo longe
agente, legatione miſſa, petit ea
quæ pacis ſunt. Sic ergo omīs ex
uobis, qui nō renunciat omnibus
quæ poſſidet, nō poteſt meus eſ-
ſe diſcipulus. Bonus eſt ſal, ſi uero
ſal infatuatus fuerit, per quod cō-
dietur? Neq; in terrā, neq; in ſter-
quiliniū utilis eſt, foras proijciunt
illū. Qui habet aures ad audien-
dum, audiat. Accedebant autē
ad eum omnes publicani & pec-
catores, ut audirent illum. Et mur
murabāt phariſæi ac ſcribæ, dicen
tes: Hic peccatores recipit, ac cibū
capit cum illis. Dicebat autē ad il
los parabolā hanc, dicens: Quis
ex uobis eſt homo qui habet cen
tum oues, & ſi perdiderit unā ex
illis, nōne relinquit nonagintano
uem in deſerto, & uadit ad illam
quæ perierat, donec inueniat eā?
Et cū inuenerit eam, imponit in
humeros ſuos gaudēs, ueniensq;
domū cōuocat amicos et uicinos
dicens illis: Gaudete mecū, qa in-
ueni ouem meā quæ perierat. Di
co uobis, quod ita gaudiū erit in
cœlo ſup uno peccatore reſipiſcē-
te, magis q̃ ſup nonagintanouē
iuſtis, qui nō indigent pœnitētia.
Aut quæ mulier habēs drachmas
decē, ſi perdiderit drachmā unā,
nō accendit lucernā, & uerrit do-
mum, quæritq; diligenter, donec
inueniat? Et cum inuenerit, cōuo
cat amicas ac uicinas, dicēs: Gau-
dete mecū, quia inueni drachmā,
quā perdiderā. Ita dico uobis, gau
diū erit corā angelis dei ſup uno
peccatore reſipiſcēte. Ait aūt: Ho
mo quidā habuit duos filios, & di
xit adoleſcētior illorū patri: Pater
da mihi portionē ſubſtantiæ q̃ ad
me redit. Et diuiſit illis ſubſtantiā
Ac poſt dies nō multos, cū oīa cō
traxiſſet adoleſcētior filiꝰ, peregre
ꝓfectus eſt in regionē longinquā
& ibi diſſipauit ſubſtantiā ſuam
uiuendo

nō ſedēs prius cogitat, ſi poſ
ſit cū decē milibus occurre-
re ei, qui cū uiginti milibus
uenit ad ſe. Alioqn adhuc
illo longe agēte, legationem
mittens rogat ea quæ pacis
ſunt. Sic ergo omnis ex uo
bis qui nō renūciat omnibꝰ
quæ poſſidet, nō poteſt me-
us eſſe diſcipulus. Bonū eſt
ſal: Si ſal quoq; euanuerit,
in quo cōdietur? Neq; in ter
ram, neq; in ſterquiliniū utı
le eſt, ſed foras mittet. Qui
habet aures audiēdi, audi-
at. Erāt aūt appropinquā
tes ei publicani & pctōres, XV.
ut audirent illū: & murmu-
rabāt ſcribæ & phariſæi, di-
cētes: Quia hic peccatores
recipit, & mā ducat cū illis.
Et ait ad illos parabolā iſtā,
dicens: Quis ex uobis ho-
mo qui habet centū oues: &
ſi perdiderit unā ex illis, nō-
ne dimittit nonagintanouē
in deſerto: & uadit ad illam
quæ perierat, donec inueni-
at eā? Et cū inuenerit eā, im
ponit in humeros ſuos gau
dens: & ueniēs domū cōuo
cat amicos & uicinos, dicēs
illi: Cōgratulamini mihi qa
inueni ouē meā quæ perie-
rat. Dico uobis, qđ ita gau-
diū erit in cœlo ſup uno pec
catore pœnitētiā agēte: q̃ ſu
per nonagintanouē iuſtis, q
non indigēt pœnitētia. Aut
quæ mulier habens drach-
mas decē: & ſi pdiderit dra-
chmā unā: nōne accēdit lu-
cernā & euertit domum: &
quærit diligēter donec inue
niat eā? Et cū inuenerit, cō-
uocat amicas & uicinas, di-
cens: Cōgratulamini mihi:
qa inueni drachmā quā p-
diderā. Ita dico uobis: gau-
diū erit corā angelis dei ſup
uno peccatore pœnitētiam
agēte. Ait aūt: Homo quidā
habuit duos filios: & dixit
adoleſcētior ex illis patri: Pa
ter, da mihi portionē ſubſtā
tiæ quæ me cōtingit. Et diuı
ſit illis ſubſtātiā. Et nō poſt
mltos dies: cōgregatis oībꝰ
adoleſcētior filiꝰ pegre ꝓfe-
ctus eſt in regionē lōginquā:
& ibi diſſipauit ſubſtātiā ſuā.
uiuendo

ζῶν ἀσώτως. δαπανήσαντος δὲ αὐτοῦ
πάντα, ἐγένετο λιμὸς ἰσχυρὸς κατὰ
τὴν χώραν ἐκείνην, καὶ αὐτὸς ἤρξατο
ὑστερεῖσθαι. καὶ πορευθεὶς ἐκολλήθη ἑνὶ τῶν
πολιτῶν τῆς χώρας ἐκείνης. καὶ ἔπεμ-
ψεν αὐτὸν εἰς τοὺς ἀγροὺς αὐτοῦ βό-
σκειν χοίρους. καὶ ἐπεθύμει γεμίσαι
τὴν κοιλίαν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν κερατίων, ὧν
ἤσθιον οἱ χοῖροι. καὶ οὐδεὶς ἐδίδου αὐ-
τῷ. εἰς ἑαυτὸν δὲ ἐλθὼν, εἶπε. πό-
σοι μίσθιοι τοῦ πατρός μου περισ-
σεύουσιν ἄρτων, ἐγὼ δὲ λιμῷ ἀπόλ-
λυμαι. ἀναστὰς πορεύσομαι πρὸς τὸν
πατέρα μου, καὶ ἐρῶ αὐτῷ. πάτερ,
ἥμαρτον εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐνώ-
πιόν σου, καὶ οὐκέτι εἰμὶ ἄξιος κλη-
θῆναι υἱός σου, ποίησόν με ὡς ἕνα
τῶν μισθίων σου. Καὶ ἀναστὰς, ἦλθε
πρὸς τὸν πατέρα ἑαυτοῦ. ἔτι δὲ αὐ-
τοῦ μακρὰν ἀπέχοντος, εἶδεν αὐτὸν
ὁ πατὴρ αὐτοῦ, καὶ ἐσπλαγχνίσθη,
καὶ δραμὼν ἐπέπεσεν ἐπὶ τὸν τρά-
χηλον αὐτοῦ, καὶ κατεφίλησεν αὐ-
τόν. εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ υἱός. πάτερ, ἥ-
μαρτον εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐνώπιόν
σου. καὶ οὐκέτι εἰμὶ ἄξιος κληθῆναι
υἱός σου. εἶπε δὲ ὁ πατὴρ πρὸς τοὺς δού-
λους αὐτοῦ. ἐξενέγκατε τὴν στολὴν
τὴν πρώτην, καὶ ἐνδύσατε αὐτὸν,
καὶ δότε δακτύλιον εἰς τὴν χεῖρα αὐ-
τοῦ, καὶ ὑποδήματα εἰς τοὺς πόδας
καὶ ἐξενέγκαντες τὸν μόσχον τὸν σι-
τευτὸν θύσατε, καὶ φαγόντες εὐφραν-
θῶμεν, ὅτι οὗτος ὁ υἱός μου νεκρὸς ἦν,
καὶ ἀνέζησε, καὶ ἀπολωλὼς ἦν, καὶ εὑρέ-
θη. καὶ ἤρξαντο εὐφραίνεσθαι. ἦν δὲ ὁ
υἱὸς αὐτοῦ ὁ πρεσβύτερος ἐν ἀγρῷ.
καὶ ὡς ἐρχόμενος ἤγγισε τῇ οἰκίᾳ,
ἤκουσε συμφωνίας καὶ χορῶν, καὶ προσ-
καλεσάμενος ἕνα τῶν παίδων αὐ-
τοῦ, ἐπυνθάνετο τί εἴη ταῦτα. ὁ
δὲ εἶπεν αὐτῷ, ὅτι ὁ ἀδελφός σου
ἥκει, καὶ ἔθυσεν ὁ πατήρ σου τὸν μό-
σχον τὸν σιτευτὸν, ὅτι ὑγιαίνοντα
αὐτὸν ἀπέλαβεν. ὠργίσθη δὲ, καὶ οὐκ
ἤθελεν εἰσελθεῖν. ὁ οὖν πατὴρ αὐ-
τοῦ ἐξελθὼν παρεκάλει αὐτόν. ὁ
δὲ ἀποκριθεὶς, εἶπε τῷ πατρί. ἰδοὺ
τοσαῦτα ἔτη δουλεύω σοι, καὶ οὐδέ-
ποτε ἐντολήν σου παρῆλθον, καὶ ἐ-
μοὶ οὐδέποτε ἔδωκας ἔριφον, ἵνα με-
τὰ τῶν φίλων μου εὐφρανθῶ, ὅτε δὲ ὁ
υἱός σου

uiuendo luxuriose. Et postquàm
omnia consumpsisset, facta est fa-
mes ualida in regione illa. Et ipse
cœpit egere. & abijt, & adhæsit
uni ciuium regionis illius, atq; is
misit illum in uillam suam ut pa-
sceret porcos. Et cupiebat imple-
re uentrem suum de siliquis, qui-
bus porci uescebantur, neq; quis-
quàm illi dabat. In se autem reuer
sus dixit: Quàm multi mercenna
rij patris mei abundant panibus,
ego uero fame pereo. Surgam &
ibo ad patrem meum, & dicã ei:
Pater, peccaui in cœlum & corã
te, iam non sum dignus uocari fi-
lius tuus, fac me sicut unũ de mer
cenarijs tuis. Et surgens uenit ad
patrem suũ. Cum autẽ adhuc lon
ge abesset, uidit illũ pater ipsius,
& misericordia motus est, & ac-
currens ruit in collũ eius, & oscu-
latus est eum. Dixitq; ei filius: Pa-
ter, peccaui in cœlum & corã te,
neq; posthac sum dignus uocari
filius tuus. Dixit autẽ pater ad ser
uos suos: Proferte stolam primã,
& induite illum: & date annulum
in manum eius, & calciamenta in
pedes: & adducite uitulum illum
saginatum, atq; mactate, sumptis-
que epulis lætemur: quia hic filius
meus mortuus erat, & reuixit:
perierat, & inuentus est. Et cœ-
perunt lætari. Erat autem filius
eius senior in agro, & cum ueni-
ret, & appropinquasset domui,
audiuit concentum & choros, &
uocauit unum de seruis suis, &
interrogauit quid essent illa. At
is dixit illi: Frater tuus uenit, &
occidit pater tuus uitulum illum
saginatum, quod incolumem il-
lum receperit. Indignatus est au-
tem, nec uolebat introire. Pa-
ter ergo illius egressus rogabat il-
lum. At ille respondens, dixit
patri: Ecce tot annis seruio tibi,
nec unquam præceptum tuum
trãsgressus sum, nec unquam de-
disti mihi hœdum, ut cum ami-
cis meis lætarer: sed postquàm
filius

uiuendo luxuriose. Et post-
quam omĩa cõsummasset,
facta est fames ualida in re-
gione illa, & ipse cœpit ege-
re. Et abijt & adhæsit uni ci-
uium regionis illius: & mi-
sit illum in uillã suam, ut pa
sceret porcos. Et cupiebat
implere uentrẽ suum de sili
quis quas porci manduca-
bant, & nemo illi dabat. In
se autẽ reuersus, dixit: Quã
ti mercennarij in domo pa-
tris mei abũdant panibus:
ego autem hic fame pereo.
Surgam & ibo ad patrẽ me
um & dicam ei: Pater pecca
ui in cœlũ & coram te: iam
non sum dignus uocari fili-
us tuus: fac me sicut unũ de
mercennarijs tuis. Et surgẽs
uenit ad patrem suũ. Cum
autem adhuc longe esset: ui
dit illum pater ipsius, & mi-
sericordia motus est: & ac-
currẽs cecidit super collum
eius, & osculatus est eum.
Dixitq; ei filius: Pater, pec-
caui in cœlũ & corã te: iam
non sum dignus uocari fili-
us tuus. Dixit aũt pater ad
seruos suos: Cito proferte
stolam primã, & induite il-
lum: & date anulũ in manu
eius, & calciamẽta in pedes
eius. Et adducite uitulum
saginatum & occidite. & mã
ducem[9] & epulemur: quia
hic filius meus mortuus e-
rat, & reuixit: perierat & in
uentus est. Et cœperũt epu-
lari. Erat autem filius eius
senior in agro. Et cum ue-
niret & appropinquaret do
mui, audiuit symphoniam
& chorũ: & uocauit unũ de
seruis, & interrogauit quæ
hæc essent. Isque dixit illi:
Frater tuus uenit: & occi-
dit pater tuus uitulum sagi
natum: quia saluum illum
recepit. Indignatus est au-
tem & nolebat introire. Pa-
ter ergo illius egressus, cœ-
pit rogare illũ. At ille respõ-
dens, dixit patri suo: Ecce
tot annis seruio tibi: & nun-
quam mandatum tuũ præ-
terivi: & nunquã dedisti mi
hi hœdũ, ut cũ amicis meis
epularer. Sed postquã hic
filius

υἱός σου οὗτος ὁ καταφαγών σου τὸν
βίον μετὰ πορνῶν, ἦλθεν, ἔθυσας
αὐτῷ τὸν μόσχον τὸν σιτευτόν. ὁ
δὲ εἶπεν αὐτῷ. τέκνον, σὺ πάντοτε
μετ' ἐμοῦ εἶ, καὶ πάντα τὰ ἐμὰ σά
ἐστιν. εὐφρανθῆναι δὲ, καὶ χαρῆναι ἔ/
δει, ὅτι ὁ ἀδελφός σου οὗτος νεκρὸς
ἦν, καὶ ἀνέζησε, καὶ ἀπολωλὼς ἦν, καὶ εὑ/
ρέθη. * Ἔλεγε δὲ καὶ πρὸς τοὺς μαθη
τὰς αὐτοῦ, ἄνθρωπός τις ἦν πλούσιος,
ὃς εἶχεν οἰκονόμον, καὶ οὗτος διεβλή
θη αὐτῷ, ὡς διασκορπίζων τὰ ὑπάρ
χοντα αὐτοῦ. καὶ φωνήσας αὐτὸν, εἶπεν
αὐτῷ. τί τοῦτο ἀκούω περὶ σοῦ; ἀπόδος
τὸν λόγον τῆς οἰκονομίας σου. οὐ γὰρ
δυνήσῃ ἔτι οἰκονομεῖν. εἶπε δὲ ἐν ἑ/
αυτῷ ὁ οἰκονόμος, τί ποιήσω, ὅτι
ὁ κύριός μου ἀφαιρεῖται τὴν οἰκονομίαν
ἀπ' ἐμοῦ, σκάπτειν οὐκ ἰσχύω, ἐπαι/
τεῖν αἰσχύνομαι; ἔγνων τί ποιήσω,
ἵνα ὅταν μετασταθῶ τῆς οἰκονομίας
δέξωνταί με εἰς τοὺς οἴκους αὐτῶν.
καὶ προσκαλεσάμενος ἕνα ἕκαστον
τῶν χρεωφειλετῶν τοῦ κυρίου αὐτοῦ,
ἔλεγε τῷ πρώτῳ. πόσον ὀφείλεις
τῷ κυρίῳ μου. ὁ δὲ εἶπεν. ἑκατὸν
βάτους ἐλαίου. καὶ εἶπεν αὐτῷ. δέ/
ξαί σου τὸ γράμμα. καὶ καθίσας τα/
χέως γράψον πεντήκοντα. ἔπειτα
ἑτέρῳ εἶπε. σὺ δὲ πόσον ὀφείλεις;
ὁ δὲ εἶπεν. ἑκατὸν κόρους σίτου. καὶ
λέγει αὐτῷ. δέξαι σου τὸ γράμμα,
καὶ γράψον ὀγδοήκοντα. καὶ ἐπήνε/
σεν ὁ κύριος τὸν οἰκονόμον τῆς ἀδι/
κίας, ὅτι φρονίμως ἐποίησεν. ὅτι οἱ
υἱοὶ τοῦ αἰῶνος τούτου φρονιμώτεροι ὑ/
πὲρ τοὺς υἱοὺς τοῦ φωτὸς εἰς τὴν γενε/
ὰν τὴν ἑαυτῶν εἰσί. κἀγὼ ὑμῖν λέ
γω. ποιήσατε ἑαυτοῖς φίλους ἐκ τοῦ
μαμωνᾶ τῆς ἀδικίας, ἵνα ὅταν ἐκλί/
πητε, δέξωνται ὑμᾶς εἰς τὰς αἰωνίους
σκηνάς. ὁ πιστὸς ἐν ἐλαχίστῳ, καὶ ἐν
πολλῷ πιστός ἐστι, καὶ ὁ ἐν ἐλαχίστῳ ἄ/
δικος, καὶ ἐν πολλῷ ἄδικός ἐστιν. εἰ
οὖν ἐν τῷ ἀδίκῳ μαμωνᾷ πιστοὶ οὐκ
ἐγένεσθε, τὸ ἀληθινὸν τίς ὑμῖν πιστεύ
σει; καὶ εἰ ἐν τῷ ἀλλοτρίῳ πιστοὶ οὐκ ἐ/
γένεσθε, τὸ ὑμέτερον τίς ὑμῖν δώσει;
ρξα οὐδεὶς οἰκέτης δύναται δυσὶν κυρίοις
ε δουλεύειν, ἢ γὰρ τὸν ἕνα μισήσει, καὶ τὸν ἕτε
ρον ἀγαπήσει, ἢ ἑνὸς ἀνθέξεται, καὶ τοῦ
ἑτέρου καταφρονήσει. οὐ δύνασθε
θεῷ

filius tuus hic, qui deuorauit sub/
stantiā tuam cum meretricibus,
uenit, occidisti illi uitulū illum sa/
ginatū. At ille dixit ei: Fili, tu sem/
per mecum es, & omnia mea tua
sunt. Lætari autem & gaudere o/
portebat, quia frater tuꝰ hic mor/
tuus erat, & reuixit: perieratq́;, &
μη inuentus est. Dicebat autem
& ad discipulos suos: Homo qui/
dam erat diues, qui habebat dis/
pensatorē, & hic delatus est apud
illum, ut qui dissiparet bona ipsi/
us. Et uocauit illū, & ait illi: Quid
hoc audio de te? Redde rationē
dispensationis tuæ. Non enim po
teris post hac dispensare. Ait aūt
dispensator intra se: Quid faciā,
quia dominus meus aufert à me
dispensationē? Fodere non ualeo
mendicare erubesco. Scio quid
faciā, ut cum amotus fuero à dis/
pensatione, recipiant me in do/
mos suas. Conuocatis itaq; singu
lis debitoribꝰ domini sui, dicebat
primo: Quantū debes dn̄o meo?
At ille dixit: Centū batos olei. Di
xitq; illi: Accipe cautionē tuā, &
sede cito & scribe quinquaginta.
deinde alteri dixit: Tu uero quan
tum debes? Qui ait, centū coros
tritici. Ait illi: Accipe cautionem
tuā, & scribe octoginta. Et lauda/
uit dominus dispensatorē iniquū
quod prudenter fecisset. Quia fi/
lij huius seculi prudentiores sunt
filijs lucis in natione sua. Et ego
uobis dico: Facite uobis amicos
ex māmona iniusto, ut cū defece
ritis, recipiāt uos in æterna taber/
nacula. Qui fidelis est in minimo
& in multo fidelis est, & qui in mi
nimo iniquꝰ est, is & in multo ini
quus est. Si ergo in iniquo mam/
mona fideles nō fuistis, qđ uerū
est, quis credet uobis? Et si in alie
no fideles nō fuistis, qđ uestrū est
quis dabit uobis? Nemo seruꝰ po
test duobus dominis seruire, aut
enim unū odio habebit, & alterū
diliget, aut uni adhærebit, & alte/
rum contemnet. Non potestis
deo

filius tuꝰ qui deuorauit sub
stantiam suā cum meretrici
bus uenit: occidisti illi uitu/
lum saginatū. At ipse dixit il
li: Fili tu semper mecū es, &
omnia mea tua sunt: epula/
ri aūt & gaudere oportebat:
quia frater tuus hic mortu/
us erat, & reuixit: perierat,
& inuētus est. Dicebat au XVI.
tem & ad discipulos suos:
Homo quidam erat diues
qui habebat uillicū: & hic
diffamatus est apud illum,
quasi dissipasset bona illiꝰ.
Et uocauit illum & ait illi:
Quid hoc audio de te? Red
de rationē uillicationis tuæ:
iam enim nō poteris uillica
re. Ait autē uillicus intra se:
Quid faciā: quia dominus
meus aufert a me uillicatio
nem? Fodere nō ualeo: mē/
dicare erubesco: scio quid
faciam: ut cū amotus fuero
a uillicatione, recipiāt me in
domos suas. Conuocatis
itaque singulis debitoribus
domini sui, dicebat primo:
Quantum debes domino
meo? At ille dixit: Centum
cados olei. Dixitq; illi: Acci
pe cautionem tuā: & sede ci
to, scribe quinquaginta. De
inde alio dixit: Tu uero quā
tum debes? Qui ait: Cen/
tum choros tritici. Ait illi:
Accipe literas tuas, & scribe
octoginta. Et laudauit do/
minus uillicum iniquitatis:
quia prudēter fecisset: quia
filij huiꝰ sæculi prudētiores
filijs lucis in generatiōe sua
sunt. Et ego uobis dico: Fa/
cite uobis amicos de mam/
mona iniquitatis, ut cū de/
feceritis, recipiāt uos in æter
na tabernacula. Qui fide/
lis est in minimo, & in maio
ri fidelis est: & qui in modi
co iniquꝰ est, & in maiori ini
quꝰ est. Si ergo in iniquo mā
mona fideles nō fuistis: qđ
uerū est, quis credet uobis?
Et si in alieno fideles nō fui/
stis, qđ uestrū est, quis dabit
uobis? Nemo seruꝰ potest
duobꝰ dominis seruire: aut
em̄ unū odiet, & alterū dili/
get: aut uni adhærebit, & al/
terū contēnet. Non potestis
deo

μθ περὶ τοῦ πλουσίου καὶ τοῦ λαζάρου.

ρϞβ θεῷ δουλεύειν καὶ μαμωνᾷ. * Ἤκουον
ι δὲ ταῦτα πάντα καὶ οἱ φαρισαῖοι φι-
λάργυροι ὑπάρχοντες, καὶ ἐξεμυκτή-
ριζον αὐτόν. καὶ εἶπεν αὐτοῖς. ὑμεῖς
ἐστε οἱ δικαιοῦντες ἑαυτοὺς ἐνώπιον
τῶν ἀνθρώπων, ὁ δὲ θεὸς γινώσκει τὰς
καρδίας ὑμῶν, ὅτι τὸ ἐν ἀνθρώποις
ὑψηλόν, βδέλυγμα ἐνώπιον τοῦ θεοῦ
ρϞγ ἐστίν. * Ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται ἕως
ε ἰωάννου, ἀπὸ τότε ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ
εὐαγγελίζεται, καὶ πᾶς εἰς αὐτὴν βιά-
ρϞδ ζεται. * Εὐκοπώτερον δέ ἐστι τὸν οὐ-
ε ρανὸν καὶ τὴν γῆν παρελθεῖν, ἢ τοῦ νό-
ρϞε μου μίαν κεραίαν πεσεῖν. * Πᾶς ὁ ἀ-
β πολύων τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ γαμῶν
ἑτέραν, μοιχεύει. καὶ πᾶς ὁ ἀπολελυ-
μένην ἀπὸ ἀνδρὸς γαμῶν, μοιχεύει.
ρϞϛ * Ἄνθρωπος δέ τις ἦν πλούσιος, καὶ
ι ἐνεδιδύσκετο πορφύραν καὶ βύσσον,
εὐφραινόμενος καθημέραν λαμ-
πρῶς. πτωχὸς δέ τις ἦν ὀνόματι λά-
ζαρος, ὃς ἐβέβλητο πρὸς τὸν πυλῶνα
αὐτοῦ ἡλκωμένος, καὶ ἐπιθυμῶν χορ-
τασθῆναι ἀπὸ τῶν ψιχίων τῶν πιπτόν-
των ἀπὸ τῆς τραπέζης τοῦ πλουσίου. ἀλ-
λὰ καὶ οἱ κύνες ἐρχόμενοι ἀπέλει-
χον τὰ ἕλκη αὐτοῦ. Ἐγένετο δὲ ἀποθα-
νεῖν τὸν πτωχὸν καὶ ἀπενεχθῆναι αὐτὸν
ὑπὸ τῶν ἀγγέλων εἰς τὸν κόλπον ἀ-
βραάμ. Ἀπέθανε δὲ καὶ ὁ πλούσιος,
καὶ ἐτάφη, καὶ ἐν τῷ ᾅδῃ ἐπάρας τοὺς
ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ, ὑπάρχων ἐν βα-
σάνοις, ὁρᾷ τὸν ἀβραὰμ ἀπὸ μακρό-
θεν, καὶ λάζαρον ἐν τοῖς κόλποις αὐ-
τοῦ, καὶ αὐτὸς φωνήσας, εἶπε. Πάτερ ἀ-
βραάμ, ἐλέησόν με, καὶ πέμψον λά-
ζαρον, ἵνα βάψῃ τὸ ἄκρον τοῦ δακτύ-
λου αὐτοῦ ὕδατος, καὶ καταψύξῃ τὴν
γλῶσσάν μου, ὅτι ὀδυνῶμαι ἐν τῇ
φλογὶ ταύτῃ. εἶπε δὲ ἀβραάμ. τέ-
κνον, μνήσθητι, ὅτι ἀπέλαβες τὰ ἀ-
γαθά σου ἐν τῇ ζωῇ σου, καὶ λάζαρος
ὁμοίως τὰ κακά. Νῦν δὲ ὅδε παρακα-
λεῖται, σὺ δὲ ὀδυνᾶσαι. καὶ ἐπὶ πᾶσι
τούτοις μεταξὺ ἡμῶν καὶ ὑμῶν χά-
σμα μέγα ἐστήρικται, ὅπως οἱ θέλον-
τες διαβῆναι ἐντεῦθεν πρὸς ὑμᾶς,
μὴ δύνανται, μηδὲ οἱ ἐκεῖθεν πρὸς
ἡμᾶς διαπερῶσιν. εἶπε δέ, ἐρωτῶ
οὖν σε πάτερ, ἵνα πέμψῃς αὐτὸν εἰς
τὸν οἶκον τοῦ πατρός μου. ἔχω γὰρ πέν-
τε ἀδελφούς, ὅπως διαμαρτύρηται
αὐτοῖς

deo seruire & mammonæ. Audiebant autem hæc omnia & pharisæi qui erant auari & deridebant illum. Et ait illis: Vos estis qui iustificatis uosipsos coram hominibus, deus autem nouit corda uestra. Quia quod hominibus excelsum est, abominandum est coram deo. Lex & prophetæ usque ad Iohannem, ab eo tempore regnum dei annunciatur, & quiuis in illud uim facit. Facilius est autem cœlum & terram præterire, quàm legis unum apicem cadere Quisquis dimittit uxorem suam, & alteram ducit, adulterium committit: & qui dimissam à uiro du-
μθ cit, adulterium committit. Homo quidam erat diues, qui induebatur purpura & bysso, & epulabatur quotidie splendide. Erat autem quidam mendicus, nomine Lazarus, qui iacebat ad ianuam eius hulcerosus, cupiens saturari de micis, quæ cadebant de mensa diuitis. Sed & canes ueniebant ac lingebant hulcera eius. Accidit autem ut moreretur mendicus, & deportaretur ab angelis in sinum Abrahæ. Mortuus est autem & diues, ac sepultus est. Atque in tartaro sublatis oculis suis cum esset in tormentis, uidet Abraham eminus, & Lazarū in sinu eius, & ipse clamans dixit: Pater Abraham, miserere mei, & mitte Lazarum, ut intinguat extremum digiti sui in aquam, ac refrigeret linguam meam, quia crucior in flamma hac. Dixit autem Abraham: Fili, recordare, quod receperis bona tua in uita tua, & Lazarus similiter mala. Nunc autem hic solatio fruitur, tu uero cruciaris. Et super hæc omnia inter nos & uos hiatus ingens firmatus est, ut hi qui uolunt hinc transire ad uos non possint, neque inde huc transcēdere. Ait autem: Rogo ergo te pater, ut mittas eū in domum patris mei. Habeo enim quinque fratres, ut testificetur illis,

deo seruire & mammonæ. Audiebant autem omnia hæc pharisæi: qui erant auari, & deridebant illum. Et ait illis: Vos estis qui iustificatis uos coram hominibus: deus autem nouit corda uestra. Quia quod hominibus altum est, abominatio est ante deū. Lex & prophetæ usque ad Iohannem: ex eo regnum dei euangelizatur: & omnis in illud uim facit. Facilius est autem cœlum & terrā præterire, quam de lege unum apicem cadere. Omnis qui dimittit uxorem suam & alteram ducit, mœchatur: & qui dimissam a uiro ducit, mœchatur. Homo quidā erat diues, qui induebatur purpura & bysso: & epulabat quotidie splendide. Et erat quidam mendicus nomine Lazarus: qui iacebat ad ianuam eius ulceribus plenus: cupiēs saturari de micis quæ cadebāt de mēsa diuitis, & nemo illi dabat. Sed & canes ueniebāt & lingebant ulcera eius. Factum est autem ut moreretur mēdicus, & portaretur ab angelis in sinū Abrahæ. Mortuus est autē & diues, & sepultus est in inferno. Eleuans aūt oculos suos cum esset in tormentis, uidit Abraham a longe, & Lazarum in sinu eius: & ipse clamans dixit: Pater Abrahā, miserere mei & mitte Lazarum ut intingat extremum digiti sui in aquam, ut refrigeret linguam meam: quia crucior in hac flāma. Et dixit illi Abraham: Fili recordare: quia recepisti bona in uita tua: & Lazarus similiter mala. Nunc autem hic consolatur: tu uero cruciaris. Et in his omnibus inter nos & uos chaos magnū firmatum est: ut hi qui uolunt hinc trāsire ad uos, nō possint: neque inde huc trāsmeare. Et ait: Rogo ergo te pater, ut mittas eum in domum patris mei. Habeo enim quinque fratres ut testetur illis,

αὐτοῖς, ἵνα μὴ καὶ αὐτοὶ ἔλθωσιν εἰς
τὸν τόπον τοῦτον τῆς βασάνου. λέγει
αὐτῷ ἀβραάμ. ἔχουσι μωσέα καὶ τοὺς
προφήτας, ἀκουσάτωσαν αὐτῶν. ὁ δὲ
εἶπεν. οὐχὶ πάτερ ἀβραάμ, ἀλλ᾽ ἐάν
τις ἀπὸ νεκρῶν πορευθῇ πρὸς αὐτούς,
μετανοήσουσιν. εἶπε δὲ αὐτῷ. εἰ μω
σέως καὶ τῶν προφητῶν οὐκ ἀκούουσιν,
οὐδὲ ἐάν τις ἐκ νεκρῶν ἀναστῇ, πεισθή
ρϟγ σονται. * Εἶπε δὲ πρὸς τοὺς μαθητάς.
β ἀνένδεκτόν ἐστι τοῦ, μὴ ἐλθεῖν τὰ σκάν
δαλα. οὐαὶ δὲ δι᾽ οὗ ἔρχεται, λυσιτελεῖ
αὐτῷ, εἰ μύλος ὀνικὸς περίκειται περὶ
τὸν τράχηλον αὐτοῦ, καὶ ἔρριπται εἰς τὴν
θάλασσαν, ἢ ἵνα σκανδαλίσῃ ἕνα τῶν
ρϟη μικρῶν τούτων. *Προσέχετε ἑαυτοῖς.
ε ἐὰν δὲ ἁμάρτῃ εἰς σὲ ὁ ἀδελφός σου
ἐπιτίμησον αὐτῷ, καὶ ἐὰν μετανοή
ρϟθ σῃ, ἄφες αὐτῷ. * Καὶ ἐὰν ἑπτάκις τῆς
ε ἡμέρας ἁμάρτῃ εἰς σὲ, καὶ ἑπτάκις
τῆς ἡμέρας ἐπιστρέψῃ ἐπί σε, λέγων,
σ μετανοῶ, ἀφήσεις αὐτῷ. * Καὶ εἶπον
ε οἱ ἀπόστολοι τῷ κυρίῳ. Πρόσθες ἡ/
μῖν πίστιν. Εἶπε δὲ ὁ κύριος. Εἰ ἔχε/
τε πίστιν ὡς κόκκον σινάπεως, ἐλέγε
τε ἂν τῇ συκαμίνῳ ταύτῃ, ἐκριζώθη
τι καὶ φυτεύθητι ἐν τῇ θαλάσσῃ, καὶ ὑ/
σα πήκουσεν ἂν ὑμῖν. * Τίς δὲ ἐξ ὑμῶν
ι δοῦλον ἔχων ἀροτριῶντα ἢ ποιμαί/
νοντα, ὃς εἰσελθόντι αὐτῷ ἐκ τοῦ ἀ/
γροῦ ἐρεῖ, εὐθέως παρελθὼν ἀνάπεσαι
ἀλλ᾽ οὐχὶ ἐρεῖ αὐτῷ, ἑτοίμασον, τί
δειπνήσω, καὶ περιζωσάμενος διακό/
νει μοι ἕως φάγω καὶ πίω, καὶ μετὰ
ταῦτα φάγεσαι καὶ πίεσαι σύ; μὴ
χάριν ἔχει τῷ δούλῳ ἐκείνῳ, ὅτι ἐποίη
σε τὰ διαταχθέντα αὐτῷ; οὐ δοκῶ.
οὕτως καὶ ὑμεῖς, ὅταν ποιήσητε πάν/
τα τὰ διαταχθέντα ὑμῖν, λέγε/
τε, ὅτι δοῦλοι ἀχρεῖοί ἐσμεν, ὅτι ὃ
ὀφείλομεν ποιῆσαι, πεποιήκαμεν.
καὶ ἐγένετο ἐν τῷ πορεύεσθαι αὐτὸν εἰς
ἱερουσαλὴμ, καὶ αὐτὸς διήρχετο διὰ μέ
σου σαμαρείας καὶ γαλιλαίας. καὶ εἰσερ
χομένου αὐτοῦ εἴς τινα κώμην, ἀπήν
τησαν αὐτῷ δέκα λεπροὶ ἄνδρες, οἳ
ξ ἔστησαν πόρρωθεν, καὶ αὐτοὶ ἦραν φω
νὴν, λέγοντες. Ἰησοῦ ἐπιστάτα, ἐλέη/
σον ἡμᾶς. Καὶ ἰδὼν, εἶπεν αὐτοῖς,
πορευθέντες ἐπιδείξατε ἑαυτοὺς τοῖς
ἱερεῦσι. καὶ ἐγένετο, ἐν τῷ ὑπά/
γειν αὐτοὺς ἐκαθαρίσθησαν. εἷς δὲ ἐξ αὐ
τῶν

illis, ne & ipsi ueniant in hunc lo/
cum cruciatus. Ait illi Abraham:
Habent Mosen ac prophetas, au
diant illos. At ille dixit: Non pa/
ter Abraham, sed si quis ex mor/
tuis ierit ad eos, resipiscēt. Ait au/
tem illi: *Si Mosen & prophetas*
non audiunt, necp si quis ex mor/
tuis resurrexerit credent.

Ait autem ad discipulos: Fieri
non potest quin ueniant offendi
cula. Væ tamen illi per quem ue/
niunt. Expedit illi, si mola asina=
ria ponatur circa collum eius, &
proiectus fuerit in mare, potius
quā ut offendiculo sit uni de pu/
sillis istis. Cauete uobis. *Si pecca/*
uerit in te frater tuus, increpa illū:
& si pœnituerit, remitte illi. Et si
septies in die peccauerit in te, &
septies in die conuersus fuerit ad
te, dicēs: Pœnitet me: remittes illi.
Et dixerūt apostoli domino: Ad/
auge nobis fidē. Dixit autē domi
nus: *Si haberetis fidē sicut habet*
granū sinapis, dixissetis huic arbo
ri sycamino, eradicare & trāsplan
tare in mare, & obedisset uobis.
Quis autē uestrū, habens seruum
arantem aut pascētem: qui regres/
so ab agro dicat statim trāsi & ac/
cumbe: Ac nō potius dicit illi: pa/
ra quod cœnē, & præcinge te, ac
ministra mihi donec edero & bi/
bero, & post hæc edito & bibito
tu? Num gratiam habet seruo il/
li, quia fecit quæ ei imperata fue/
rant? Non puto. *Sic & uos, cū fe*
ceritis omnia quæ præcepta sunt
uobis, dicite: *Serui inutiles sumꝰ,*
quod debuimus facere, fecimus.
Et factum est dum iret Hieroso/
lymam, & ipse trāsibat per medi/
am Samariā & Galilæam. Et cum
ingrederetur quendam uicū, oc/
currerunt ei decē uiri leprosi, qui
steterūt procul, intentaqꝫ uoce, di/
xerunt: Iesu præceptor, miserere
nostri. Quos ut uidit, dixit illis:
Ite ostendite uos sacerdotibus.
Et factum est, ut inter eundum
mundati sint. Vnus autem ex il/
lis

tur illis, ne & ipsi ueniant in
hunc locum tormētorum.
Et ait illi Abraham: Habēt
Moysen & prophetas, audi
ant illos. At ille dixit: Nō pa
ter Abraham: sed si quis ex
mortuis ierit ad eos, pœni/
tentiam agēt. Ait autē illi: Si
Moysen & prophetas nō au
diunt: neqꝫ si quis ex mortu
is resurrexerit, credent.

Et ait ad discipulos suos: XVII.
Impossibile est ut nō ueniāt
scādala: uæ autē illi per quē
ueniūt. Vtilius est illi si lapis
molaris imponat circa col/
lum eius, & proijciat in ma
re: quam ut scādalizet unū
de pusillis istis. Attēdite uo
bis: Si peccauerit in te fra/
ter tuus, increpa illum: & si
pœnitentiā ægerit, dimitte il
li. Et si septies in die pecca/
uerit in te: & septies in die
cōuersus fuerit ad te, dicēs:
Pœnitet me, dimitte illi. Et di
xerūt apostoli domino: Ad
auge nobis fidē. Dixit autē
dominus: Si habueritis fi/
dem sicut granū sinapis, di/
cetis huic arbori moro: era/
dicare & trāsplātare in ma
re, & obediet uobis. Quis
autem uestrum habēs ser/
uum arantē aut pascentem
boues: qui regresso de a/
gro, dicat illi statim: transi
& recumbe: & nō dicat, pa/
ra quod cœnem: & præcin/
ge te & ministra mihi donec
manducem & bibā & post
hæc tu māducabis & bibes:
Nunquid gratiā habet ser/
uo illi: quia fecit quæ ei im/
perauerat? Non puto. Sic
& uos cum feceritis omnia
quæ præcepta sunt uobis,
dicite: serui inutiles sumus:
quod debuimus facere, fe/
cimus. Et factū est dum iret
in Hierusalem, trāsibat per
mediā Samariā & Galilæā:
& cum ingrederet quoddā
castellū, occurrerūt ei decē
uiri leprosi: qui steterūt a lō
ge & leuauerūt uocē, dicen/
tes: Iesu præceptor miserere
nostri. Quos ut uidit, dixit:
Ite ostendite uos sacerdoti/
bus. Et factū est dum irent,
mūdati sunt. Vnꝰ autē ex il/
o lis

τῶν ἰδὼν, ὅτι ἰάθη, ὑπέστρεψε, μετὰ
φωνῆς μεγάλης δοξάζων τὸν θεόν.
καὶ ἔπεσεν ἐπὶ πρόσωπον παρὰ τοὺς
πόδας αὐτοῦ, εὐχαριστῶν αὐτῷ. καὶ
αὐτὸς ἦν σαμαρείτης. ἀποκριθεὶς δὲ ὁ
Vitium ingratitudinis ἰησοῦς, εἶπεν. οὐχὶ οἱ δέκα ἐκαθαρί/
σθησαν; οἱ δὲ ἐννέα ποῦ; οὐχ εὑρέ/
θησαν ὑποστρέψαντες δοῦναι δόξαν
τῷ θεῷ, εἰ μὴ ὁ ἀλλογενὴς οὗτος. καὶ
εἶπεν αὐτῷ. ἀναστὰς πορεύου, ἡ πίστις
σβ σου σέσωκέ σε. *Ἐπερωτηθεὶς δὲ ὑπὸ
ε τῶν φαρισαίων, πότε ἔρχεται ἡ βα
σιλεία τοῦ θεοῦ, ἀπεκρίθη αὐτοῖς καὶ εἶ
πεν, οὐκ ἔρχεται ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ
μετὰ παρατηρήσεως. οὐδὲ ἐροῦσιν,
ἰδοὺ ὧδε, ἢ ἰδοὺ ἐκεῖ. ἰδοὺ γὰρ ἡ βα/
σγ σιλεία τοῦ θεοῦ ἐντὸς ὑμῶν ἐστιν. *Εἶ
ι πε δὲ πρὸς τοὺς μαθητάς. ἐλεύσονται
ἡμέραι, ὅτε ἐπιθυμήσετε μίαν τῶν
ἡμερῶν τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου ἰδεῖν,
σδ καὶ οὐκ ὄψεσθε. *Καὶ ἐροῦσιν ὑμῖν.
ε ἰδοὺ ὧδε, ἰδοὺ ἐκεῖ. μὴ ἀπέλθητε, μὴ
σε δὲ διώξητε. *Ὥσπερ γὰρ ἡ ἀστραπὴ
ι ἡ ἀστράπτουσα ἐκ τῆς ὑπ' οὐρανὸν, εἰς
τὴν ὑπ' οὐρανὸν λάμπει, οὕτως ἔσται
καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ ἡμέρᾳ
σς αὐτοῦ. *Πρῶτον δὲ δεῖ αὐτὸν πολλὰ
β παθεῖν, καὶ ἀποδοκιμασθῆναι ἀπὸ
σζ τῆς γενεᾶς ταύτης. *Καὶ καθὼς ἐ/
ι γένετο ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ νῶε, οὕ/
τως ἔσται καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ
υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου. ἤσθιον, ἔπινον, ἐ/
γάμουν, ἐξεγαμίζοντο, ἄχρι ἧς ἡμέ
ρας εἰσῆλθεν νῶε εἰς τὴν κιβωτὸν, καὶ
ἦλθεν ὁ κατακλυσμὸς, καὶ ἀπώλε
ση σεν ἅπαντας. *Ὁμοίως καὶ ὡς ἐγένε
ι το ἐν ταῖς ἡμέραις λῶτ. ἤσθιον, ἔπι
νον, ἠγόραζον, ἐπώλουν, ἐφύτευον,
ᾠκοδόμουν, ᾗ δὲ ἡμέρᾳ ἐξῆλθε λῶτ
ἀπὸ σοδόμων, ἔβρεξε πῦρ καὶ θεῖον ἀπ'
οὐρανοῦ, καὶ ἀπώλεσεν ἅπαντας. κατὰ
ταῦτα ἔσται, ᾗ ἡμέρᾳ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώ/
σθ που ἀποκαλύπτεται. *Ἐν ἐκείνῃ τῇ
β ἡμέρᾳ, ὃς ἔσται ἐπὶ τοῦ δώματος, καὶ
τὰ σκεύη αὐτοῦ ἐν τῇ οἰκίᾳ, μὴ κα/
ταβάτω ἆραι αὐτά, καὶ ὁ ἐν τῷ ἀγρῷ
σι ὁμοίως μὴ ἐπιστρεψάτω εἰς τὰ ὀπί
ι σω. *Μνημονεύετε τῆς γυναικὸς λῶτ.
σια *Ὃς ἐὰν ζητήσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶ
γ σαι, ἀπολέσει αὐτήν. καὶ ὃς ἐὰν ἀπο/
σιβ λέσῃ αὐτήν, ζωογονήσει αὐτήν. *Λέ
ε γω ὑμῖν, ἐν ταύτῃ τῇ νυκτὶ ἔσονται
δύο

lis ut uidit, quod mundatus esset, regressus est, cũ uoce magna glo/rificans deum, & procidit in faciẽ ad pedes eius, gratias agens ei: Et hic erat Samaritanus. Respon/dens autẽ Iesus, dixit: Nónne de/cem mundati sunt? Nouẽ autem illi ubi? Non sunt reperti qui re/dierint, ut darent gloriam deo, ni si hic alienigena. Et ait illi: Surge, uade, fides tua te seruauit. Interro gatus autem à pharisæis, quando uenturum esset regnum dei, re/spondit eis, & dixit: Non ueniet regnum dei cũ obseruatione neq; dicent, ecce hic, aut ecce illic. Ec/ce enim regnũ dei intra uos est. Et ait ad discipulos: Venient di/es, quando desiderabitis uidere unum dierum filij hominis, nec uidebitis. Et dicent uobis: Ecce hic, ecce illic. Nolite ire, neque sectemini. Nam sicut fulgur co/ruscãs è regione quæ sub cœlo est, in alteram quæ sub cœlo est ful/get, ita erit filius hominis in die suo. Sed prius oportet illum mul ta pati, & reprobari à natione hac. Et sicut accidit in diebꝰ Noë, ita erit & in diebus filij hominis. Edebant, bibebant, uxores duce/bant, & dabãtur nuptum ad eum usque diem, quo intrauit Noë in arcam, & uenit diluuium, & per/didit omnes, Consimiliter etiam sicut accidit in diebus Lot, Ede/bant, bibebant, emebant, uen/debant, plantabant, ædificabant. Cæterum quo die exijt Lot è So/domis, pluit igni & sulphure de cœlo, & omnes perdidit. Secun/dum hæc erit dies, quo filius ho/minis reuelatur. In illo die qui fuerit in tecto, & uasa eius in do/mo, ne descendat ad tollendum illa, & qui in agro similiter non redeat ad relicta. Memores au/tem estote uxoris Lot. Quicun/que quæsierit animam suam ser/uare, perdet illam: & quicunque perdiderit illam, uitã illi parabit. Dico uobis, in illa nocte erunt duo

lis ut uidit quia mundatus est, regressus est cum ma/gna uoce magnificans deũ. Et cecidit in faciem ante pe/des eius, gratias agens. Et hic erat Samaritanus. Re/spõdens autem Iesus dixit: Nonne decẽ mundati sunt, & nouem ubi sunt? Non est inuentus qui rediret, & da/ret gloriam deo: nisi hic alie nigena. Et ait illi: Surge ua/de: quia fides tua te saluum fecit. Interrogatus autem a pharisæis, quando uenit regnum dei? Respondens eis, dixit: Non ueniet re/gnum dei cum obseruatio/ne: neque dicent, ecce hic, aut ecce illic. Ecce enim re/gnum dei intra uos est. Et ait ad discipulos suos: Ve/nient dies quando desidere tis uidere unum diem filij hominis & nõ uidebitis. Et dicent uobis: Ecce hic, & ec/ce illic: nolite ire neq; secte/mini. Nam sicut fulgur co/ruscans de sub cœlo in ea quæ sub cœlo sunt, fulget: ita erit filius hominis in die sua. Primum autẽ oportet il lum multa pati: & reproba/ri a generatiõe hac. Et sicut factum est in diebus Noe: ita erit & in diebus filij ho/minis. Edebant & bibebãt, uxores ducebant: & daban tur ad nuptias usq; in diem qua intrauit Noe in arcam: & uenit diluuium & perdi/dit omnes. Similiter sicut fa ctum est in diebꝰ Loth. Ede bant & bibebant, emebant & uendebant, plantabant & ædificabant. Qua die autẽ exijt Loth a Sodomis: pluit ignem & sulphur de cœlo & omnes perdidit. Secũdum hæc erit qua die filius homi nis reuelabitur. In illa hora qui fuerit in tecto & uasa e/ius in domo: ne descendat tollere illa: & qui in agro si/militer nõ redeat retro. Me/mores estote uxoris Loth. Quicunque quæsierit ani/mam suam saluã facere, per det illam: & quicunq; perdi derit illã, uiuificabit eã. Di/co uobis: in illa nocte erunt duo

δύο ἐπὶ κλίνης μιᾶς, ὁ εἷς παραλη/
φθήσεται, καὶ ὁ ἕτερος ἀφεθήσεται. δύο
ἔσονται ἀλήθουσαι ἐπὶ τὸ αὐτό. ἡ μία
παραληφθήσεται, καὶ ἡ ἑτέρα ἀφεθήσε/
σιγ ε ται. *Καὶ ἀποκριθέντες λέγουσιν αὐ
τῷ, ποῦ κύριε; ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς. ὅ/
που τὸ σῶμα, ἐκεῖ συναχθήσονται καὶ
σιδ ι οἱ ἀετοί. *Ἔλεγε δὲ καὶ παραβολὴν
αὐτοῖς πρὸς τὸ δεῖν πάντοτε προσεύ
χεσθαι, καὶ μὴ ἐκκακεῖν, λέγων.
ξα κριτής τις ἦν ἔν τινι πόλει, τὸν θεὸν
μὴ φοβούμενος, καὶ ἄνθρωπον μὴ
ἐντρεπόμενος. χήρα δέ τις ἦν ἐν
τῇ πόλει ἐκείνῃ, καὶ ἤρχετο πρὸς αὐ
τόν, λέγουσα. ἐκδίκησόν με ἀπὸ τοῦ ἀντι
δίκου μου. καὶ οὐκ ἠθέλησεν ἐπὶ χρό/
νον. μετὰ δὲ ταῦτα εἶπεν ἐν ἑαυτῷ.
εἰ καὶ τὸν θεὸν οὐ φοβοῦμαι καὶ ἄνθρω
πον οὐκ ἐντρέπομαι, διάγε τὸ πα/
ρέχειν μοι κόπον τὴν χήραν ταύ/
την, ἐκδικήσω αὐτήν, ἵνα μὴ εἰς τέ
λος ἐρχομένη ὑποπιάζῃ με. Εἶπε δὲ
ὁ κύριος. ἀκούσατε τί ὁ κριτὴς τῆς ἀδι
κίας λέγει. ὁ δὲ θεὸς οὐ μὴ ποιήσει
τὴν ἐκδίκησιν τῶν ἐκλεκτῶν αὐτοῦ
τῶν βοώντων πρὸς αὐτὸν ἡμέρας
καὶ νυκτός, καὶ μακροθυμῶν ἐπ᾽ αὐ/
τοῖς; Λέγω ὑμῖν, ὅτι ποιήσει τὴν ἐκ/
δίκησιν αὐτῶν ἐν τάχει. πλὴν ὁ υἱὸς
τοῦ ἀνθρώπου ἐλθὼν ἆρα εὑρήσει τὴν
πίστιν ἐπὶ τῆς γῆς; Εἶπε δὲ καὶ πρός
τινας τοὺς πεποιθότας ἐφ᾽ ἑαυτοῖς, ὅ/
τι εἰσὶ δίκαιοι καὶ ἐξουθενοῦντας τοὺς
λοιπούς, τὴν παραβολὴν ταύτην.
ξβ Ἄνθρωποι δύο ἀνέβησαν εἰς τὸ ἱερὸν
προσεύξασθαι, ὁ εἷς φαρισαῖος, καὶ
ὁ ἕτερος τελώνης. ὁ φαρισαῖος στα
θείς, πρὸς ἑαυτὸν ταῦτα προσηύχε
το, ὁ θεὸς εὐχαριστῶ σοι, ὅτι οὐκ εἰμὶ
ὥσπερ οἱ λοιποὶ τῶν ἀνθρώπων, ἅρ
παγες, ἄδικοι, μοιχοί, ἢ καὶ ὡς οὗ
τος ὁ τελώνης, νηστεύω δὶς τοῦ σαββά
του, ἀποδεκατῶ πάντα ὅσα κτῶμαι.
καὶ ὁ τελώνης μακρόθεν ἑστὼς, οὐκ
ἤθελεν οὐδὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς εἰς τὸν
οὐρανὸν ἐπᾶραι, ἀλλ᾽ ἔτυπτεν εἰς
τὸ στῆθος αὐτοῦ, λέγων. ὁ θεὸς ἱλά
σθητί μοι τῷ ἁμαρτωλῷ. Λέγω ὑ/
μῖν, κατέβη οὗτος δεδικαιωμένος
σιε ε εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, ἢ ἐκεῖνος. *ὅτι
πᾶς ὁ ὑψῶν ἑαυτόν, ταπεινωθήσεται,
ὁ δὲ ταπεινῶν ἑαυτόν, ὑψωθήσεται.
προσέφερον

duo in lecto uno: unus assumet,
et alter relinquetur. Duæ erũt mo
lentes simul, una assumetur, & al
tera relinquetur. Et responden/
tes dicunt illi: Vbi domine? Qui
dixit illis: Vbicunq; fuerit corpus
illuc congregabuntur & aquilæ.
Dicebat autem & parabolam
ad illos, huc spectantem, quod o/
porteret semper orare, nec defati
gari, dicens: Iudex quidã erat in
quadam ciuitate, qui deum nõ ti/
mebat, nec hominẽ reuerebatur.
Vidua autem quædam erat in ci
uitate illa & ueniebat ad eum, di/
cens: Vindica me de aduersario
meo. Et nolebat aliquandiu. Post
hæc autem dixit intra se: Quanq;
deum non timeo, nec hominem
reuereor, tamen quia molesta est
mihi hæc uidua, uindicabo illam,
ne tandem ueniens sugillet me.
Ait autem domin9: Audite quid
iudex iniquus dicat: Deus autem
non faciet uindictam electorum
suorum, clamantium ad se die ac
nocte, etiam cum patiens fuerit
super illis? Dico uobis, quod fa/
ciet uindictam illorum cito. Ve
runtamen filius hominis cum ue
nerit, an reperturus est fidem in
terra? Dixit autem & ad quosdã,
qui in se cõfidebant, quod essent
iusti, & aspernabãtur cæteros, pa/
rabolam istam: Duo homines a/
scendebant in templum, ut pre/
carentur: unus pharisæus, & al/
ter publicanus. Pharisæus stans,
hæc apud se orabat: Deus gratias
ago tibi, quod non sim sicut cæte
ri homines, raptores, iniusti, adul
teri, uelut etiam hic publicanus.
ieiuno bis in sabbato: decimas do
omnium quæ possideo. Et publi/
canus procul stãs, nec oculos uo/
lebat ad cœlum attollere, sed per/
cutiebat pectus suũ, dicens: Deus
propitius esto mihi peccatori. Di
co uobis, descẽdit hic iustificatus
in domum suã magis quàm ille:
quia omĩs qui se extollit, humilia
bitur: & qui se humiliat, extollet.
Affere

duo in lecto uno: unus assu
metur, & alter relinquetur.
Duæ erũt molentes in unũ:
una assumet, & altera relin
quetur. Duo in agro: unus
assumet, & alter relinquet.
Respõdentes dicũt illi: Vbi
domine? Qui dixit illis:
Vbicunq; fuerit corpus, illuc
congregabũtur & aquilæ.
Dicebat autẽ & parabo/
lam ad illos: quoniã opor/ XVIII.
tet semper orare & nõ defi/
cere, dicens: Iudex quidam
erat in quadã ciuitate, qui
deum nõ timebat: & homi/
nem non reuerebat. Vidua
autem quædã erat in ciuita
te illa: & ueniebat ad eũ, di/
cens: Vindica me de aduer/
sario meo. Et nolebat per
multũ tempus. Post hæc au
tem dixit intra se: Et si deũ
nõ timeo, nec hominẽ reue/
reor: tamẽ quia molesta est
mihi hæc uidua, uindicabo
illã: ne in nouissimo ueniẽs
suggillet me. Ait autẽ domi
nus: Audite quid iudex ini/
quitatis dicit? Deus aũt nõ
faciet uindictã electorũ suo
rum clamantiũ ad se die ac
nocte: & patiẽtiam habebit
in illis. Dico aũt uobis: quia
cito faciet uindictã illorum.
Verũtamẽ fili9 hominis ue/
niens putas inueniet fidẽ in
terra? Dixit aũt & ad quos/
dam qui in se cõfidebãt tan
quã iusti: & aspernabant cæ
teros parabolã istam, dicẽs:
Duo homines ascẽderũt in
templũ ut orarẽt: unus pha
risæus, & alter publicanus.
Pharisæus stãs hæc apud se
orabat: Deus gratias ago ti
bi: quia nõ sum sicut cæteri
hominũ: raptores, iniusti,
adulteri: uelut etiã hic pu/
blicanus. Ieiuno bis in sab/
bato: decimas do omnium
quæ possideo. Et publican9
a lõge stans, nolebat nec o/
culos ad cœlum leuare: sed
percutiebat pectus suũ, di/
cens: Deus propici9 esto mi
hi peccatori. Amẽ dico uo/
bis, descẽdit hic iustificat9 in
domũ suã ab illo: quia omĩs
qui se exaltat, humiliabit: &
qui se humiliat, exaltabitur.

σιϛ *Προσέφερον δὲ αὐτῷ καὶ τὰ βρέ-
β φη, ἵνα αὐτῶν ἅπτηται. ἰδόντες δὲ οἱ
μαθηταὶ, ἐπετίμησαν αὐτοῖς. ὁ δὲ
Ἰησοῦς προσκαλεσάμενος αὐτὰ, εἶ-
πεν. ἄφετε τὰ παιδία ἔρχεσθαι πρός
με, καὶ μὴ κωλύετε αὐτά. τῶν γὰρ
τοιούτων ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ.
σιζ *Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὃς ἐὰν μὴ δέξη-
β ται τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ ὡς τὸ παι-
σιη δίον, οὐ μὴ εἰσέλθῃ εἰς αὐτήν. *Καὶ ἔρ
β ἐπηρώτησέ τις ἄρχων αὐτὸν, λέγων.
Διδάσκαλε ἀγαθὲ, τί ποιήσας ζωὴν
αἰώνιον κληρονομήσω; εἶπε δὲ αὐτῷ
ὁ Ἰησοῦς. τί με λέγεις ἀγαθόν; οὐ-
δεὶς ἀγαθὸς, εἰ μὴ εἷς ὁ θεός. τὰς ἐν-
τολὰς οἶδας, μὴ μοιχεύσεις, μὴ φο-
νεύσεις, μὴ κλέψεις, μὴ ψευδομαρτυ-
ρήσεις, τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν
μητέρα σου. Ὁ δὲ εἶπε. ταῦτα πάν-
τα ἐφυλαξάμην ἐκ νεότητός μου.
σιθ *Ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ Ἰησοῦς, εἶπεν
ϐ αὐτῷ. ἔτι ἕν σοι λείπει. πάντα ὅσα
ἔχεις πώλησον, καὶ διάδος πτωχοῖς,
καὶ ἕξεις θησαυρὸν ἐν οὐρανῷ, καὶ δεῦ-
σκ ρο ἀκολούθει μοι. *Ὁ δὲ ἀκούσας ταῦ-
β τα, περίλυπος ἐγένετο, ἦν γὰρ πλού-
σιος σφόδρα. ἰδὼν δὲ αὐτὸν ὁ Ἰη-
σοῦς περίλυπον γενόμενον, εἶπε.
πῶς δυσκόλως οἱ τὰ χρήματα ἔχον-
τες, εἰσελεύσονται εἰς τὴν βασιλείαν
τοῦ θεοῦ. εὐκοπώτερον γάρ ἐστι κάμη-
λον διὰ τρυμαλιᾶς ῥαφίδος εἰ-
σελθεῖν, ἢ πλούσιον εἰς τὴν βασι-
λείαν τοῦ θεοῦ εἰσελθεῖν. εἶπον δὲ οἱ
ἀκούσαντες. καὶ τίς δύναται σωθῆ-
ναι; Ὁ δὲ εἶπε, τὰ ἀδύνατα παρὰ ἀν-
θρώποις, δυνατά ἐστι παρὰ τῷ θεῷ.
εἶπε δὲ ὁ Πέτρος. ἰδοὺ ἡμεῖς ἀφή-
καμεν πάντα, καὶ ἠκολουθήσαμέν
σκα σοι. *Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, ἀμὴν λέγω
β ὑμῖν, ὅτι οὐδείς ἐστιν ὃς ἀφῆκεν οἰκί-
αν, ἢ γονεῖς, ἢ ἀδελφοὺς, ἢ γυναῖκα,
ἢ τέκνα ἕνεκεν τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ
ὃς οὐ μὴ ἀπολάβῃ πολλαπλασίο-
να ἐν τῷ καιρῷ τούτῳ, καὶ ἐν τῷ αἰῶ-
σκβ νι τῷ ἐρχομένῳ ζωὴν αἰώνιον. *Πα-
ϐ ραλαβὼν δὲ τοὺς δώδεκα εἶπε πρὸς
αὐτούς. ἰδοὺ ἀναβαίνομεν εἰς Ἱεροσό-
λυμα, καὶ τελεσθήσεται πάντα τὰ γε-
γραμμένα διὰ τῶν προφητῶν, τῷ υἱῷ
τοῦ ἀνθρώπου. παραδοθήσεται γὰρ
τοῖς ἔθνεσι, καὶ ἐμπαιχθήσεται, καὶ
ὑβρι-

Afferebant autem ad eum & infantes, ut eos tangeret. Quod cũ uiderent discipuli, increpabant illos. Iesus autẽ cum illos ad se uocasset, dixit: Sinite pueros uenire ad me, & nolite uetare eos, taliũ est enim regnum dei. Amen dico uobis: Quicũq; non acceperit regnum dei ueluti puer, nõ intrabit in illud. Et interrogauit eum quidam princeps, dicens: Magister bone, quid faciendum mihi, ut consequar uitam æternam? Dixit autem ei Iesus: Quid me dicis bonum? Nemo bonus, nisi solus deus. Præcepta nosti: Non committes adulterium, non occides, non facies furtum, non falsum testimonium dices, honora patrem tuum & matrem tuam. At ille ait Hæc omnia seruaui à iuuentute mea. Quo audito Iesus, ait ei: Adhuc unum tibi deest: Omnia quæcunque habes, uende, et distribue pauperibus, & habebis thesaurũ in cœlo, & ueni sequere me. His ille auditis mœrore affectus est, quia diues erat ualde. Videns autem Iesus illum mœrore affectũ, dixit: Quàm difficile qui pecunias habent, in regnũ dei intrabunt Facilius est enim camelum per foramen acus transire, quàm diuitem intrare in regnũ dei. Et dixerunt qui audierant: Et quis potest saluꝰ fieri? At ille ait: Quæ impossibilia sunt apud homines, possibilia sunt apud deum. Ait autem Petrus: Ecce nos reliquimꝰ omĩa, & secuti sumus te. Qui dixit eis: Amen dico uobis, nemo est qui reliquit domũ, aut parentes, aut fratres, aut uxorem, aut liberos propter regnum dei, qui nõ recepturus sit multo plura in hoc tempore, & in seculo uenturo uitam æternam. Assumpsit autem Iesus duodecim, & ait illis: Ecce ascendimus Hierosolymã, & consumabũtur omnia, quæ scripta sunt per prophetas, filio hominis. Tradetur enĩ gentibus, et illude tur, & contumelijs

Afferebant autem ad illum & infantes, ut eos tangeret. Quod cum uiderent discipuli, increpabant illos. Iesus autem conuocans illos, dixit: Sinite pueros uenire ad me: & nolite uetare eos: Talium est enim regnũ dei. Amen dico uobis: quicunque non acceperit regnum dei sicut puer, non intrabit in illud. Et interrogauit eũ quidam princeps, dicens: Magister bone, quid faciẽs uitam æternam possidebo? Dixit autem ei Iesus: Quid me dicis bonum? Nemo bonus nisi solus deus. Mandata nosti: Non occides: non mœchaberis: non furtum facies: non falsum testimonium dices: honora patrem tuum & matrem. Qui ait: Hæc omnia custodiui a iuuentute mea. Quo audito Iesus, ait ei: Adhuc unum tibi deest. Omnia quæcunque habes, uende & da pauperibus: & habebis thesaurum in cœlo: & ueni sequere me. His ille auditis contristatus est: quia diues erat ualde. Videns autem Iesus illum tristem factum, dixit: Quam difficile qui pecunias habent in regnum dei intrabunt. Facilius est enim camelum per foramẽ acus transire, quam diuitẽ intrare in regnum dei. Et dixerũt qui audiebãt: Et quis potest saluus fieri? Ait illis: Quæ impossibilia sunt apud homines, possibilia sunt apud deum. Ait autẽ Petrus: Ecce nos dimisimus omĩa, & secuti sumus te. Qui dixit eis: Amen dico uobis: nemo est qui relinquit domũ aut parentes aut fratres aut uxorẽ aut filios propter regnũ dei: & non recipiat multo plura in hoc tempore, & in sæculo futuro uitam æternã. Assumpsit autem Iesus duodecim, & ait illis: Ecce ascendimus Hierosolymam: & consummabuntur omnia quæ scripta sunt per prophetas de filio hominis. Tradetur enim gẽtibus & illudetur & flagellabitur

ὑβρισθήσεται, καὶ ἐμπτυσθήσεται, καὶ
μαστιγώσαντες ἀποκτενοῦσιν αὐτὸν, καὶ
σκγ τῇ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ ἀναστήσεται. *Καὶ
ι αὐτοὶ οὐδὲν τούτων συνῆκαν. καὶ ἦν τὸ
ῥῆμα τοῦτο κεκρυμμένον ἀπ᾽ αὐτῶν, καὶ
σκδ οὐκ ἐγίνωσκον τὰ λεγόμενα.* Ἐγέ
β νετο δὲ ἐν τῷ ἐγγίζειν αὐτὸν εἰς ἱεριχὼ ξλ
τυφλός τις ἐκάθητο παρὰ τὴν ὁδὸν,
προσαιτῶν. ἀκούσας δὲ ὄχλου διαπο/
ρευομένου, ἐπυνθάνετο, τί εἴη τοῦτο.
ἀπήγγειλαν δὲ αὐτῷ, ὅτι Ἰησοῦς ὁ να
ζωραῖος παρέρχεται. καὶ ἐβόησε, λέγων
Ἰησοῦ υἱὲ δαβίδ, ἐλέησόν με. καὶ οἱ
προάγοντες ἐπετίμων αὐτῷ, ἵνα
σιωπήσῃ. Αὐτὸς δὲ πολλῷ μᾶλλον
ἔκραζεν, υἱὲ δαβίδ, ἐλέησόν με. Στα
θεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς, ἐκέλευσεν αὐτὸν ἀχθῆ
ναι πρὸς αὐτόν. Ἐγγίσαντος δὲ αὐτοῦ
ἐπηρώτησεν αὐτὸν, λέγων. Τί σοι
θέλεις ποιήσω; Ὁ δὲ εἶπε. κύριε, ἵνα
ἀναβλέψω. καὶ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ.
Ἀνάβλεψον, ἡ πίστις σου σέσωκέ σε,
καὶ παραχρῆμα ἀνέβλεψε, καὶ ἠκολού/
θει αὐτῷ, δοξάζων τὸν θεόν. Καὶ πᾶς
ὁ λαὸς ἰδὼν, ἔδωκεν αἶνον τῷ θεῷ.
σκε *Καὶ εἰσελθὼν διήρχετο τὴν ἱε/
ι ριχὼ, καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ ὀνόματι καλού/
μενος ζακχαῖος, καὶ αὐτὸς ἦν ἀρχι ξε
τελώνης, καὶ οὗτος ἦν πλούσιος, καὶ ἐζή
τει ἰδεῖν τὸν Ἰησοῦν τίς ἐστι, καὶ οὐκ ἠ/
δύνατο ἀπὸ τοῦ ὄχλου, ὅτι τῇ ἡλικίᾳ
μικρὸς ἦν, καὶ προδραμὼν ἔμπρο/
σθεν, ἀνέβη ἐπὶ συκομωραίαν, ἵνα
ἴδῃ αὐτὸν, ὅτι δι᾽ ἐκείνης ἤμελλε διέρ
χεσθαι. καὶ ὡς ἦλθεν ἐπὶ τὸν τόπον,
ἀναβλέψας ὁ Ἰησοῦς, εἶδεν αὐτὸν,
καὶ εἶπε πρὸς αὐτόν. ζακχαῖε, σπεύ/
σας κατάβηθι, σήμερον γὰρ ἐν τῷ
οἴκῳ σου δεῖ με μεῖναι. καὶ σπεύσας
κατέβη, καὶ ὑπεδέξατο αὐτὸν χαί/
ρων. καὶ ἰδόντες ἅπαντες διεγόγγυ
ζον, λέγοντες, ὅτι παρὰ ἁμαρτω/
λῷ ἀνδρὶ εἰσῆλθε καταλῦσαι. Στα/
θεὶς δὲ ζακχαῖος, εἶπε πρὸς τὸν κύρι/
ον, ἰδοὺ τὰ ἡμίση τῶν ὑπαρχόντων
μου, κύριε, δίδωμι τοῖς πτωχοῖς, καὶ
εἴ τινός τι ἐσυκοφάντησα, ἀποδί/
δωμι τετραπλοῦν. εἶπε δὲ πρὸς αὐτὸν
ὁ Ἰησοῦς, ὅτι σήμερον σωτηρία τῷ
οἴκῳ τούτῳ ἐγένετο, καθότι καὶ αὐ/
σκς τὸς υἱὸς ἀβραάμ ἐστιν. *Ἦλθε γὰρ ὁ υἱὸς
ϛ τοῦ ἀνθρώπου ζητῆσαι καὶ σῶσαι τὸ
ἀπολωλός.

contumelijs afficietur, & cōspue/
tur, & postq̄ flagellauerint, occi/
dent eū, ac die tertia resurget. Et
ipsi nihil horū intellexerūt. Et erat
uerbum istud abscōditum ab eis,
nec intelligebant quæ dicebātur.
Accidit autē cum appropinqua/
ret Hiericho, cæcus quidam sede/
bat iuxta uiam, mendicās. & cum
audiret turbā prætereuntē, inter/
rogabat, quid hoc esset. Dixerunt
autē ei, quod Iesus Nazaren⁹ trā/
siret. Et clamauit, dicens: Iesu fili
Dauid, miserere mei. Et qui præ/
ibant, increpabāt eum ut taceret.
Ipse uero multo magis clamabat:
Fili Dauid, miserere mei. Stās au/
tem Iesus, iussit illū adduci ad se.
Et cum appropinquasset, interro
gauit illū, dicēs: Quid tibi uis fa/
ciam? At ille dixit: Domine, ut ui
sum recipiā. Et Iesus dixit ei: Reci
pito uisum, Fides tua te saluū red/
didit. Et confestim uisum recepit,
ac sequebat̄ illū glorificans deum.
Et oīs plebs ut uidit, dedit lau/
dem deo. Et ingressus perambu
labat Hiericho. Et ecce uir nomi/
ne Zachæus, atq; is princeps erat
publicanorū, & idē erat diues. &
quærebat uidere Iesum quis esset,
nec poterat præ turba, quod sta/
ra pusillus esset. Et præcurrēs ascē
dit in arborē sycomorū, ut uide/
ret eū, nam illac erat trāsiturus. Et
cum uenisset ad locum, suspiciēs
Iesus, uidit illum, dixitq; ad eum:
Zachæe, festinans descēde, quia
hodie domi tuæ oportet me ma/
nere. Et festinans descendit, & ex
cepit illum gaudens. Cumq; uide
rent omnes, murmurabāt, dicen/
tes, qđ ingressus esset apud homi
nem peccatorē diuersatur⁹. Stās
autē Zachæus, dixit ad dominū:
Ecce dimidiū bonorū meorū, do/
mine, do pauperib⁹: & si quid ali/
quem defraudaui, reddo quadru
plū. Ait Iesus ad eū: Hodie sal⁹ do
mui huic cōtigit, eo quod & ipsa
filia sit Abrahæ. Venit em̄ filius
hominis quærere & seruare quod
perierat.

flagellabitur & conspuetur:
& postquam flagellauerint,
occidēt eum: & die tertia re/
surget. Et ipsi nihil horū in/
tellexerunt. Erat autem uer
bum istud absconditum ab
eis: & non intelligebāt quæ
dicebantur. Factum est aūt
cum appropinquaret Hieri
cho, cæcus quidam sedebat
secus uiam mēdicans. Et cū
audiret turbā prætereuntē,
interrogabat qđ hoc esset.
Dixerūt autē ei, quod Iesus
Nazarenus trāsiret. Et cla/
mauit dicens: Iesu fili Da/
uid, miserere mei. Et qui præ
ibāt increpabant eū, ut tace
ret. Ipse uero multo magis
clamabat: fili Dauid misere
re mei. Stans autē Iesus, ius
sit illū adduci ad se. Et cū ap
propinquasset, interrogauit
illū, dicēs: Quid tibi uis faci
am? At ille dixit: Domine,
ut uideam. Et Iesus dixit ei:
Respice, fides tua te saluū fe
cit. Et confestim uidit: & se/
quebat̄ illū, magnificās de/
um. Et oīs plebs ut uidit,
dedit laudē deo. Et ingres/ XIX.
sus perābulabat Hiericho:
Et ecce uir nomine Zachæ/
us & hic princeps erat pu/
blicanorū, & ipse diues. Et
quærebat uidere Iesum qs
esset, & nō poterat præ tur/
ba: qa statura pusill⁹ erat. Et
præcurrēs ascēdit in arborē
sycomorū, ut uideret eum:
qa inde erat trāsiturus. Et cū
uenisset ad locū: suspiciēs Ie
sus uidit illū, & dixit ad eū:
Zachæe festinās descende:
quia hodie in domo tua, o/
portet me manere. Et festi/
nans descēdit: & excepit il/
lum gaudens. Et cū uiderēt
oēs murmurabāt, dicētes
quod ad hominē peccatorē
diuertisset. Stās aūt Zachæ
us, dixit ad Iesum: Ecce di/
midiū bonorū meorū domi
ne do pauperibus: & si quid
aliquem defraudaui, reddo
quadruplum. Ait Iesus ad
eum: Quia hodie salus do/
mui huic facta est, eo quod
& ipse filius sit Abrahæ. Venit
enim filius hominis quære/
re & saluū facere quod pe/
rierat.

σκζ ἀπολωλός. * Ἀκουόντων δὲ αὐτῶν
ι ταῦτα, προσθεὶς εἶπε παραβολήν,
διὰ τὸ ἐγγὺς αὐτὸν εἶναι Ἱερουσαλὴμ
καὶ δοκεῖν αὐτούς, ὅτι παραχρῆμα μέλ
λει ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ ἀναφαίνεσθαι.
σκη εἶπεν οὖν. * Ἄνθρωπός τις εὐγενὴς
β ἐπορεύθη εἰς χώραν μακρὰν λαβεῖν
ἑαυτῷ βασιλείαν, καὶ ὑποστρέψαι.
σκθ * Καλέσας δὲ δέκα δούλους ἑαυτοῦ,
ε ἔδωκεν τούτοις δέκα μνᾶς, καὶ εἶ/
πε πρὸς αὐτούς, πραγματεύσασθε
ἕως ἔρχομαι. Οἱ δὲ πολῖται αὐτοῦ
ἐμίσουν αὐτόν, καὶ ἀπέστειλαν πρεσ/
βείαν ὀπίσω αὐτοῦ, λέγοντες. Οὐ
θέλομεν τοῦτον βασιλεῦσαι ἐφ' ἡ/
μᾶς. Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ἐπανελθεῖν
αὐτὸν λαβόντα τὴν βασιλείαν, καὶ
εἶπε φωνηθῆναι αὐτῷ τοὺς δούλους
τούτους, οἷς ἔδωκε τὸ ἀργύριον, ἵνα
γνῷ, τίς τί διεπραγματεύσατο. Πα
ρεγένετο δὲ ὁ πρῶτος, λέγων. Κύριε,
ἡ μνᾶ σου προσειργάσατο δέκα μνᾶς.
Καὶ εἶπεν αὐτῷ. Εὖγε ἀγαθὲ δοῦλε,
ὅτι ἐν ἐλαχίστῳ πιστὸς ἐγένου, ἴσθι
ἐξουσίαν ἔχων ἐπάνω δέκα πόλε/
ων. Καὶ ἦλθεν ὁ δεύτερος, λέγων.
Κύριε, ἡ μνᾶ σου ἐποίησε πέντε μνᾶς.
Εἶπε δὲ καὶ τούτῳ. Καὶ σὺ γίνου ἐπά
νω πέντε πόλεων. Καὶ ἕτερος ἦλθε,
λέγων. Κύριε, ἰδοὺ ἡ μνᾶ σου, ἣν εἶ/
χον ἀποκειμένην ἐν σουδαρίῳ, ἐφο/
βούμην γάρ σε, ὅτι ἄνθρωπος αὐστηρὸς
εἶ, αἴρεις ὃ οὐκ ἔθηκας, καὶ θερίζεις ὃ
οὐκ ἔσπειρας. Λέγει αὐτῷ. Ἐκ τοῦ στόμα
τός σου κρινῶ σε πονηρὲ δοῦλε, ᾔδεις,
ὅτι ἐγὼ ἄνθρωπος αὐστηρός εἰμι, αἴρων
ὃ οὐκ ἔθηκα, καὶ θερίζων ὃ οὐκ ἔσπειρα,
καὶ διὰ τί οὐκ ἔδωκας τὸ ἀργύριόν μου
ἐπὶ τὴν τράπεζαν, καὶ ἐγὼ ἐλθὼν σὺν
τόκῳ ἂν ἔπραξα αὐτό; καὶ τοῖς παρεστῶ
σιν εἶπεν, ἄρατε ἀπ' αὐτοῦ τὴν μνᾶν,
καὶ δότε τῷ τὰς δέκα μνᾶς ἔχοντι.
Καὶ εἶπον αὐτῷ. Κύριε, ἔχει δέκα
σλ μνᾶς. * Λέγω γὰρ ὑμῖν, ὅτι παντὶ τῷ
β ἔχοντι δοθήσεται· ἀπὸ δὲ τοῦ μὴ ἔχοντος,
σλα καὶ ὃ ἔχει, ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ. * Πλὴν
ε τοὺς ἐχθρούς μου ἐκείνους, τοὺς μὴ θε/
λήσαντάς με βασιλεῦσαι ἐπ' αὐτούς,
ἀγάγετε ὧδε, καὶ κατασφάξατε ἔμπρο
σλβ σθέν μου. * Καὶ εἰπὼν ταῦτα, ἐπορεύ
β ετο ἔμπροσθεν ἀναβαίνων εἰς Ἱεροσό/
λυμα. Καὶ ἐγένετο ὡς ἤγγισεν εἰς Βηθ
φαγὴ

perierat. Hæc illis audientib⁹, adij
ciens dixit parabolã, eo quod es/
set prope Hierosolymã, quodq́
existimarent fore, ut cõfestim re/
gnum dei manifestaret᷑. Dixit er/
ξς go: Homo quidã genere clar⁹ pro
fectus est in regionẽ longinquã,
ut acciperet sibi regnũ, ac reuerte
retur. Vocatis autẽ decem seruis
ξζ suis, dedit eis decem minas, & ait
ad illos: Negociemini donec ue/
niam. Ciues autem eius oderant
eum, miserũtq́ legationẽ post il/
lum, dicẽtes: Nolumus hunc re/
gnare super nos. Et factũ est ut re
diret accepto regno, iussitq́ uoca
ri illos seruos ad se, quibus dede/
rat pecuniã, ut sciret, quantũ quis/
que negociatus esset. Venit autẽ
primus, dicẽs: Domine, mina tua
decẽ minas acquisiuit. Et ait illi:
Euge bone serue, quia in minimo
fuisti fidelis, habeto potestatẽ su/
per decẽ ciuitates. Et alter uenit,
dicẽs: Domine, mina tua confe/
cit quinq́ minas, & huic ait: Et tu
præfectus esto quinq́ ciuitatib⁹.
Et alius uenit, dicẽs: Domine, ec/
ce mina tua, quã habui repositam
in sudario, timui eñ te, quod ho/
mo austerus sis, tollis quod non
posuisti, & metis quod nõ semi/
nasti. Dicit ei: De ore tuo te iudi/
cabo serue male, sciebas, qđ ego
homo austerus sim, tollẽs quod
nõ posui, & metẽs quod nõ semi/
naui: Et quare nõ dedisti pecuniã
meam ad mẽsam, & ego ueniẽs,
cum usuris utiq́ exegissem illam?
& astantibus dixit: Auferte ab il/
lo minã, & date illi qui decem mi
nas habet. Et dixerunt ei: Domi/
ne, habet decem minas. Dico e/
nim uobis, quod omni habẽti da
bitur, ab eo autem qui nõ habet,
etiam quod habet, auferet᷑. Quin
inimicos meos illos, qui nolue/
runt me regnare super se, adduci/
te huc, & interficite ante me. Et
his dictis, ibat pergens ascende/
re Hierosolimam. Et factum est
cum appropinquasset ad Beth/
phage

rierat. Hæc illis audiẽtibus,
adijciens dixit parabolã, eo
quod esset prope Hierusalẽ,
& quia existimarẽt, quod cõ
festim regnũ dei manifesta/
ret᷑. Dixit ergo: Homo qui/
dam nobilis abijt in regio/
nem lõginquã accipere sibi
regnũ, & reuerti. Vocatis au
tem decem seruis suis, dedit
eis decẽ minas, & ait ad il/
los: Negociamini dũ uenio.
Ciues autẽ eius oderãt eũ:
& miserũt legationẽ post il/
lum, dicẽtes: Nolumus hũc
regnare super nos. Et factũ
est ut rediret accepto regnõ
& iussit uocari seruos, qui/
bus dedit pecuniã ut sciret
quãtum quisq́ negociatus
esset. Venit autẽ primus, di/
cens: Domine mna tua de/
cem mnas acquisiuit. Et ait
illi: Euge bone serue: quia
in modico fuisti fidelis, eris
potestatẽ habens supra de/
cem ciuitates. Et alter uenit,
dicens: Domine, mna tua fe
cit quinq́ mnas. Et huic ait:
Et tu esto super quinq́ ciui/
tates. Et alter uenit, dicens:
Domine, ecce mna tua quã
habui repositã in sudario.
Timui enim te: quia homo
austerus es: tollis quod nõ
posuisti: & metis quod non
seminasti. Dicit ei: De ore
tuo te iudico serue nequã:
Sciebas qđ ego homo au/
sterus sum, tollẽs quod non
posui: & metens quod non
seminaui. Et quare non de/
disti pecuniã meam ad mẽ/
sam: & ego ueniens cũ usu/
ris utiq́ exegissem illud? Et
astãtibus dixit: Auferte ab
illo mnam, & date illi qui de
cem mnas habet. Et dixe/
runt ei: Domine, habet de/
cem mnas: Dico autẽ uo/
bis: quia omni habẽti da/
bitur, & abũdabit: ab eo au
tem qui nõ habet: & quod
habet, auferetur ab eo. Ve/
runtamẽ inimicos meos il/
los qui noluerũt me regna/
re super se, adducite huc: &
interficite ante me. Et his di
ctis præcedebat ascẽdẽs Hie
rosolymã. Et factũ est cum
appropinquasset ad Beth/
phage

ξη περὶ τοῦ πώλου.

φαγὴ καὶ βηθανίαν πρὸς τὸ ὄρος τὸ
καλούμενον ἐλαιῶν, ἀπέστειλε δύο
τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, εἰπών. ὑπάγε/
τε εἰς τὴν κατέναντι κώμην. ἐν ᾗ εἰ/
σπορευόμενοι, εὑρήσετε πῶλον δε/ ξη
δεμένον, ἐφ᾽ ὃν οὐδεὶς πώποτε ἀν/
θρώπων ἐκάθισε, λύσαντες αὐτὸν ἀ/
γάγετε. καὶ ἐάν τις ὑμᾶς ἐρωτᾷ,
διὰ τί λύετε, οὕτως ἐρεῖτε αὐτῷ, ὅτι
σλγ β ὁ κύριος αὐτοῦ χρείαν ἔχει. *Ἀπελ
θόντες δὲ οἱ ἀπεσταλμένοι, εὗρον κα/
θὼς εἶπεν αὐτοῖς. λυόντων δὲ αὐτῶν
τὸν πῶλον, εἶπον οἱ κύριοι αὐτοῦ πρὸς
αὐτούς, τί λύετε τὸν πῶλον; οἱ δὲ εἶ
πον, ὁ κύριος αὐτοῦ χρείαν ἔχει. καὶ
ἤγαγον αὐτὸν πρὸς τὸν Ἰησοῦν. καὶ
ἐπιῤῥίψαντες ἑαυτῶν τὰ ἱμάτια ἐπὶ
τὸν πῶλον, ἐπεβίβασαν τὸν Ἰη/
σοῦν. πορευομένου δὲ αὐτοῦ ὑπε/
στρώννυον τὰ ἱμάτια αὐτῶν ἐν τῇ ὁ/
σλδ α δῷ. * Ἐγγίζοντος δὲ αὐτοῦ ἤδη
πρὸς τῇ καταβάσει τοῦ ὄρους τῶν
ἐλαιῶν, ἤρξαντο ἅπαν τὸ πλῆθος
τῶν μαθητῶν χαίροντες αἰνεῖν τὸν
θεὸν φωνῇ μεγάλῃ περὶ πασῶν, ὧν
εἶδον δυνάμεων, λέγοντες. Εὐλο/
γημένος ὁ ἐρχόμενος βασιλεὺς ἐν
ὀνόματι κυρίου, εἰρήνη ἐν οὐρανῷ, καὶ
σλε ε δόξα ἐν ὑψίστοις. *Καί τινες τῶν φα
ρισαίων ἀπὸ τοῦ ὄχλου εἶπον πρὸς
αὐτόν. Διδάσκαλε, ἐπιτίμησον
τοῖς μαθηταῖς σου. καὶ ἀποκριθείς,
εἶπεν αὐτοῖς. Λέγω ὑμῖν, ὅτι ἐὰν οὗ
τοι σιωπήσωσιν, οἱ λίθοι κεκράξον/
σλς ι ται. * Καὶ ὡς ἤγγισεν, ἰδὼν τὴν πό
λιν, ἔκλαυσεν ἐπ᾽ αὐτῇ, λέγων, ὅτι
εἰ ἔγνως καὶ σύ, καί γε ἐν τῇ ἡμέρα
σου ταύτῃ, τὰ πρὸς εἰρήνην σου, νῦν
δὲ ἐκρύβη ἀπὸ ὀφθαλμῶν σου. ὅτι
ἥξουσιν ἡμέραι ἐπί σε, καὶ περιβα/
λοῦσιν οἱ ἐχθροί σου χάρακά σοι, καὶ
περικυκλώσουσί σε, καὶ συνέξουσί
σε πάντοθεν, καὶ ἐδαφιοῦσί σε, καὶ τὰ
σλζ β τέκνα σου ἐν σοί. * Καὶ οὐκ ἀφήσου
σιν ἐν σοὶ λίθον ἐπὶ λίθῳ, ἀνθ᾽ ὧν
οὐκ ἔγνως τὸν καιρὸν τῆς ἐπισκοπῆς
σλη α σου. * Καὶ εἰσελθὼν εἰς τὸ ἱερόν, ἤρ/
ξατο ἐκβάλλειν τοὺς πωλοῦντας ἐν
αὐτῷ καὶ ἀγοράζοντας, λέγων αὐ/
τοῖς. γέγραπται, ὁ οἶκός μου οἶκος προ
σλθ α σευχῆς ἐστιν, ὑμεῖς δὲ αὐτὸν ἐποιήσα
τε σπήλαιον λῃστῶν. *Καὶ ἦν διδά/
σκων

phage & Bethaniam iuxta mon/
tem, qui uocatur Oliuarum, misit
duos discipulos suos, dicēs: Ite in
castellum, quod è regione est. In
quod introeuntes, inuenietis pul
lum asinæ alligatū, in quo nemo
unquàm hominū sedit: soluite il/
lum, & adducite. Et si quis uos in/
terrogauerit, quare soluitis, sic di/
cetis ei: Quia dominus eo opus
habet. Abierūt aūt qui missi erāt,
& inuenerūt sicut dixerat illis. Sol
uentibus aūt illis pullum, dixerūt
domini eius ad illos: Quare solui
tis pullū? At illi dixerūt: Quia do
minus eo habet opus. Et duxe/
runt illū ad Iesum. Et iniectis ue/
stimentis suis super pullū, impo/
suerunt Iesum. Eunte aūt illo, sub/
sternebant uestimenta sua in uia.
Et cum appropinquaret iam ad
descensum mōtis Oliuarū, cœpe/
runt omnis multitudo discipulo/
rum gaudētes laudare deum uo/
ce magna super omibus, quas ui/
derant, uirtutibus, dicētes: Bene/
dictus qui uenit rex in nomine
domini, pax in cœlo, & gloria in
altissimis. Et quidā pharisæorum
è turba dixerūt ad illum: Magi/
ster, increpa discipulos tuos. Qui
bus ipse ait: Dico uobis, quod si
hí tacuerint, mox lapides clama/
bunt. Et ut appropinquauit, ui/
dens ciuitatem, fleuit super illa,
dicēs: Si cognouisses & tu, & qui/
dem in isto die tuo, quæ ad pacē
tuam pertinent curares. Nunc au/
tem abscōdita sunt ab oculis tuis.
Quia ueniēt dies in te, & circūda
bunt te inimici tui uallo, & cingēt
te, & coangustabunt te undiq;, &
solo æquabūt te, & filios tuos qui
in te sunt. Et non relinquent in te
lapidem super lapidem, eo quod
non cognoueris tempus uisitatio
nis tuæ. Et ingressus in templū,
cœpit eijcere uendentes in illo &
ementes, dicens illis: Scriptum
est, Domus mea domus preca/
tionis est: uos autem fecistis il/
lam speluncam latronum. Et do/
cebat

phage & Bethaniā, ad mon
tem qui uocaē Oliueti: mi/
sit duos discipulos suos, di/
cens: Ite in castellū quod cō
tra uos est: in quod introeū
tes inuenietis pullū asinæ al
ligatum, cui nemo unquā
hominū sedit: soluite illū, &
adducite. Et si quis uos in/
terrogauerit quare soluitis,
sic dicetis ei: quia dñs ope/
ram eius desiderat. Abierūt
autē qui missi erāt: & inuene
runt sicut dixit illis, stantem
pullū. Soluētibus autē illis
pullū, dixerūt domini eius
ad illos: Quid soluitis pul/
lum? At illi dixerūt. Quia
dominus eū necessariū ha/
bet. Et duxerūt illum ad Ie/
sum. Et iactantes uestimēta
sua supra pullum, imposue
runt Iesum. Eunte autē illo,
substernebāt uestimēta sua
in uia. Et cū appropinqua/
ret iam ad descēsum mōtis
Oliueti, cœperūt omēs tur/
bæ descēdentium gaudētes
laudare deū uoce magna su
per omnibus quas uiderāt
uirtutibus, dicētes: Benedi/
ctus qui uenit rex in nomi/
ne domini: pax in cœlo, &
gloria in excelsis. Et quidā
pharisæorū de turbis dixe/
runt ad illū: Magister incre/
pa discipulos tuos. Quib9
ipse ait: Dico uobis: quia si
hi tacuerint, lapides clama/
bunt. Et ut appropinquauit
uidēs ciuitatē, fleuit super il
lam, dicēs: Quia si cogno/
uisses, & tu. Et quidē in hac
die tua quæ ad pacem tibi,
nunc aūt abscōdita sunt ab
oculis tuis. Quia ueniēt di/
es in te, & circūdabunt te ini
mici tui uallo: & circunda/
bunt te & coangustabūt te
undiq;: & ad terrā proster/
nent te & filios tuos qui in
te sunt. Et nō relinquēt in te
lapidē sup lapidē, eo quod
nō cognoueris tempus uisi
tationis tuæ. Et ingressus in
templū, cœpit eijcere uen/
dentes & emētes, dicens il/
lis: Scriptū est: quia domus
mea, domus orationis est:
uos autē fecistis illam spe/
luncam latronū. Et erat do/
cens

σκων τὸ καθ᾽ ἡμέραν ἐν τῷ ἱερῷ. οἱ
δὲ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς ἐζή-
τουν αὐτὸν ἀπολέσαι, καὶ οἱ πρῶτοι τοῦ
λαοῦ, καὶ οὐχ εὕρισκον, τὸ, τί ποιήσω-
σιν, ὁ λαὸς γὰρ ἅπας ἐξεκρέματο
αὐτοῦ ἀκούων.
σμ * Καὶ ἐγένετο ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν
β ἐκείνων διδάσκοντος αὐτοῦ τὸν λα-
ὸν ἐν τῷ ἱερῷ. καὶ εὐαγγελιζομένου
ἐπέστησαν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ γραμμα- ξθ
τεῖς σὺν τοῖς πρεσβυτέροις, καὶ εἶπον
πρὸς αὐτὸν, λέγοντες. εἰπὲ ἡμῖν, ἐν
ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιεῖς; ἢ, τίς
ἐστιν ὁ δούς σοι τὴν ἐξουσίαν ταύ-
την; Ἀποκριθεὶς δὲ, εἶπε πρὸς αὐτούς.
Ἐρωτήσω ὑμᾶς κἀγὼ ἕνα λόγον, καὶ
εἴπατέ μοι. Τὸ βάπτισμα Ἰωάννου
ἐξ οὐρανοῦ ἦν, ἢ ἐξ ἀνθρώπων; οἱ δὲ
συνελογίσαντο πρὸς ἑαυτοὺς λέγον-
τες, ὅτι ἐὰν εἴπωμεν ἐξ οὐρανοῦ, ἐρεῖ,
διὰ τί οὖν οὐκ ἐπιστεύσατε αὐτῷ;
ἐὰν δὲ εἴπωμεν, ἐξ ἀνθρώπων, πᾶς
ὁ λαὸς καταλιθάσει ἡμᾶς. πεπεισ-
μένος γάρ ἐστιν Ἰωάννην προφήτην
εἶναι. Καὶ ἀπεκρίθησαν μὴ εἰδέναι
πόθεν. Καὶ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς. οὐ-
δὲ ἐγὼ λέγω ὑμῖν, ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ
σμα ταῦτα ποιῶ. * Ἤρξατο δὲ πρὸς τὸν
β λαὸν λέγειν τὴν παραβολὴν ταύ-
την. Ἄνθρωπός τις ἐφύτευσεν ἀμ- ο
πελῶνα, καὶ ἐξέδοτο αὐτὸν γεωργοῖς
καὶ ἀπεδήμησε χρόνους ἱκανούς, καὶ
ἐν καιρῷ ἀπέστειλε πρὸς τοὺς γεωρ-
γοὺς δοῦλον, ἵνα ἀπὸ τοῦ καρποῦ τοῦ
ἀμπελῶνος δῶσιν αὐτῷ. οἱ δὲ γε-
ωργοὶ δείραντες αὐτὸν, ἐξαπέστειλαν
κενόν. καὶ προσέθετο ἔτι πέμψαι ἕ-
τερον δοῦλον. οἱ δὲ κἀκεῖνον δείραν-
τες καὶ ἀτιμάσαντες, ἐξαπέστειλαν
κενόν. καὶ προσέθετο πέμψαι τρίτον.
οἱ δὲ καὶ τοῦτον τραυματίσαντες,
ἐξέβαλον. Εἶπε δὲ ὁ κύριος τοῦ
ἀμπελῶνος, τί ποιήσω; πέμψω
τὸν υἱόν μου τὸν ἀγαπητόν. ἴσως
τοῦτον ἰδόντες ἐντραπήσονται. ἰδόν-
τες δὲ αὐτὸν οἱ γεωργοὶ, διελογίζον-
το πρὸς ἑαυτοὺς, λέγοντες. οὗτός ἐστιν
ὁ κληρονόμος, δεῦτε ἀποκτείνωμεν
αὐτὸν, ἵνα ἡμῶν γένηται ἡ κληρο-
νομία, καὶ ἐκβαλόντες αὐτὸν ἔξω
τοῦ ἀμπελῶνος, ἀπέκτειναν. Τί
οὖν ποιήσει αὐτοῖς ὁ κύριος τοῦ ἀμ-
πελῶνος;

cebat quotidie in templo. Princi-
pes autem ſacerdotum, & ſcribæ
quærebant illum perdere, & pri-
mores plebis, nec inueniebant,
quid facerent. totus enim popu-
lus pendebat ab ore eius, cum au-
diret illum. Et factum eſt in
uno dierum illorum, docente illo
populum in templo, & euangeli-
zante, conuenerunt principes ſa-
cerdotum, & ſcribæ cum ſeniori-
bus, & aiunt illi, dicentes: Dic no-
bis, qua autoritate iſta facis? Aut,
quis eſt qui dedit tibi iſtam auto-
ritatem? Reſpondens autē Ieſus
dixit ad illos: Interrogabo uos &
ego unum quiddā, & reſpondete
mihi: Baptiſmus Iohannis è cœlo
erat, an ex hominibus? At illi co
gitabant intra ſe, dicentes: Si di-
xerimus, è cœlo, dicet: Quare er-
go non credidiſtis illi? Sin dixe-
rimus, ex hominibus, plebs uni-
uerſa lapidabit nos. Perſuaſum e-
nim habet Ioannem prophetam
eſſe. Et reſponderūt ſe neſcire un-
de eſſet. Et Ieſus ait illis: Neque
ego dico uobis, qua autoritate
hæc faciam. Cœpit autem dicere
ad plebem parabolam hanc: Ho-
mo quidam plantauit uineam, &
locauit eam colonis, & ipſe pere-
gre egit multo tempore. Cumq;
eſſet opportunum, miſit ad colo-
nos ſeruum, ut de fructu uineæ
darent ipſi. Qui cæſum emiſe-
runt eum inanem. Et rurſus, ad-
huc alterum ſeruum miſit. Illi ue-
ro hunc quoque cæſum, & contu
melijs affectū, emiſerunt inanem
Rurſus miſit & tertiū. At illi hunc
quoq; uulneribus inflictis, eiece-
runt. Dixit autem dominus ui-
neæ: Quid faciam? Mittam fili-
um meum dilectum. Forſitan
cum hunc uiderint, reuerebun-
tur. Quem cum uidiſſent coloni,
cogitauerūt intra ſe, dicentes: Hic
eſt hæres, uenite occidamus illū,
ut noſtra fiat hæreditas. Et eiectū
illum extra uineam, occiderunt.
Quid ergo faciet illis dominus
uineæ?

cens quotidie in tēplo. Prin-
cipes autē ſacerdotū & ſcri-
bæ & principes plebis quæ-
rebant illū perdere: & non
inueniebant quid facerēt il-
li. Omnis enim populus ſu-
ſpenſus erat audiens illum.
Et factum eſt in una die- XX.
rum docente illo populum
in templo & euangelizante,
conuenerunt principes ſa-
cerdotum & ſcribæ cum ſe-
nioribus: & aiunt, dicentes
ad illum: Dic nobis: in qua
poteſtate hæc facis: aut quis
eſt qui dedit tibi hanc pote-
ſtatem? Reſpondens autem
Ieſus, dixit ad illos: Interro-
gabo uos & ego unum uer-
bum, reſpondete mihi: Ba-
ptiſmum Iohannis de cœ-
lo erat, an ex hominibus?
At illi cogitabant intra ſe, di
centes: Quia ſi dixerimus
de cœlo, dicet: quare ergo
non credidiſtis illi? Si au-
tem dixerimus, ex homini-
bus: plebs uniuerſa lapida
bit nos. Certi ſunt enim Io-
hannem prophetam eſſe. Et
reſponderunt ſe neſcire un-
de eſſet. Et Ieſus ait illis: Ne-
que ego dico uobis in qua
poteſtate hæc facio. Cœpit
autem dicere ad plebē pa-
rabolam hanc: Homo qui-
dam plātauit uineam: & lo-
cauit eam colonis: & ipſe pe
regre fuit multis tēporibus:
& in tēpore illo miſit ad cul-
tores ſeruū, ut de fructu ui-
neæ darent illi. Qui cæſum
dimiſerunt eum inanem. Et
addidit alterum ſeruū mit-
tere. Illi autem hunc quoq;
cædentes & afficientes con-
tumelia, dimiſerūt inanem.
Et addidit tertium mittere.
Qui & illum uulnerantes
eiecerunt. Dixit autem do-
minus uineæ: Quid faci-
am? Mittam filium meum
dilectū: forſitan cum hunc
uiderint, uerebuntur. Quē
cum uidiſſent coloni, cogi-
tauerunt intra ſe dicentes:
Hic eſt hæres. Occidamus
illum ut noſtra fiat hæredi-
tas: & eiectum illum extra
uineam, occiderunt. Quid
ergo faciet illis dominus
uineæ?

πελῶνος; ἐλεύσεται καὶ ἀπολέσει
τοὺς γεωργοὺς τούτους, καὶ δώσει τὸν
ἀμπελῶνα ἄλλοις. ἀκούσαντες δὲ, εἶ
πον, μὴ γένοιτο. ὁ δὲ ἐμβλέψας αὐ
τοῖς, εἶπε. τί οὖν ἐστι τὸ γεγραμμέ/
νον τοῦτο. λίθον ὃν ἀπεδοκίμασαν
οἱ οἰκοδομοῦντες, οὗτος ἐγενήθη εἰς
κεφαλὴν γωνίας; πᾶς ὁ πεσὼν ἐπ᾽
ἐκεῖνον τὸν λίθον, συνθλασθήσεται,
ἐφ᾽ ὃν δ᾽ ἂν πέσῃ, λικμήσει αὐτόν.
σμβ *καὶ ἐζήτησαν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ
α γραμματεῖς ἐπιβαλεῖν ἐπ᾽ αὐτὸν τὰς
χεῖρας ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ, καὶ ἐφοβήθη/
σαν τὸν λαόν. ἔγνωσαν γὰρ, ὅτι πρὸς αὐ
σμγ τοὺς τὴν παραβολὴν ταύτην εἶπε. *καὶ
β παρατηρήσαντες, ἀπέστειλαν ἐγκαθέ
τους, ὑποκρινομένους ἑαυτοὺς δικαίους
εἶναι, ἵνα ἐπιλάβωνται αὐτοῦ λόγου, εἰς
τὸ παραδοῦναι αὐτὸν τῇ ἀρχῇ καὶ τῇ ἐξ
ουσίᾳ τοῦ ἡγεμόνος. καὶ ἐπηρώτησαν
αὐτὸν, λέγοντες. διδάσκαλε, οἴδαμεν
ὅτι ὀρθῶς λέγεις καὶ διδάσκεις; καὶ οὐ
λαμβάνεις πρόσωπον, ἀλλ᾽ ἐπ᾽ ἀλη/
θείας τὴν ὁδὸν τοῦ θεοῦ διδάσκεις, ἔξε
στιν ἡμῖν καίσαρι φόρον δοῦναι, ἢ οὔ;
οα κατανοήσας δὲ αὐτῶν τὴν πανουργίαν
εἶπε πρὸς αὐτούς. τί με πειράζετε; ἐπι
δείξατέ μοι δηνάριον, τίνος ἔχει εἰ/
κόνα καὶ ἐπιγραφήν; ἀποκριθέντες εἶ
πον, καίσαρος. ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς. ἀ/
πόδοτε τοίνυν τὰ καίσαρος, καίσα
ρι, καὶ τὰ τοῦ θεοῦ, τῷ θεῷ. καὶ οὐκ ἴσχυ
σαν ἐπιλαβέσθαι αὐτοῦ ῥήματος ἐναν/
τίον τοῦ λαοῦ, καὶ θαυμάσαντες ἐπὶ
τῇ ἀποκρίσει αὐτοῦ, ἐσίγησαν. προ/
οβ σελθόντες δέ τινες τῶν σαδδουκαίων,
οἱ ἀντιλέγοντες ἀνάστασιν μὴ εἶναι,
ἐπηρώτησαν αὐτὸν, λέγοντες. διδά
σκαλε, μωσῆς ἔγραψεν ἡμῖν, ἐάν
τινος ἀδελφὸς ἀποθάνῃ, ἔχων γυναῖ
κα, καὶ οὗτος ἄτεκνος ἀποθάνῃ, ἵνα λά
βῃ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ τὴν γυναῖκα, καὶ
ἐξαναστήσῃ σπέρμα τῷ ἀδελφῷ αὐ/
τοῦ. ἑπτὰ οὖν ἀδελφοὶ ἦσαν, καὶ ὁ πρῶ
τος λαβὼν γυναῖκα, ἀπέθανεν ἄτε/
κνος. καὶ ἔλαβεν ὁ δεύτερος τὴν γυναῖ
κα, καὶ οὗτος ἀπέθανεν ἄτεκνος. καὶ
ὁ τρίτος ἔλαβεν αὐτὴν, ὡσαύτως δὲ
καὶ οἱ ἑπτὰ, καὶ οὐ κατέλιπον τέκνα,
καὶ ἀπέθανον. ὕστερον πάντων ἀπέ/
θανε καὶ ἡ γυνή, ἐν τῇ οὖν ἀναστάσει
τίνος αὐτῶν γίνεται γυνή; οἱ γὰρ ἑπτὰ
ἔσχον

uineæ? Veniet & perdet colonos
istos, & dabit uineā alijs. Quod
cum audissent, dixerūt: Absit. Ille
uero intuitus eos, ait: Quid est er
go hoc quod scriptum est: Lapi/
dem quē reprobauerūt ædifican/
tes, is factus est caput anguli? O/
mnis qui ceciderit super illum la/
pidem, cōquassabitur: super quē
autē ceciderit cōminuet illum. Et
quærebāt principes sacerdotū &
scribæ inijcere in illum manus ea/
dem hora, & timuerūt populum.
Cognouerunt em̄, quod in ipsos
dixisset similitudinē hanc. Et ob/
seruantes emiserunt insidiatores,
qui se iustos simularent, ut cape/
rent eum ex sermone, traderētq́
illum principatui & potestati præ
sidis. Et interrogauerunt eum, di/
centes: Magister, scimus quod re
cte dicis ac doces, nec respicis per
sonā, sed uiam dei cū ueritate do/
ces: Licet nobis tributū dare cæsa
ri, an nō? Intellecta aūt illorū uer
sutia, dixit ad eos: Quid me ten/
tatis? Ostendite mihi denariū: cu
ius habet imaginem & inscriptio
nem? Respondentes dixerūt: Cæ
saris. Et ait illis: Reddite ergo quæ
sunt cæsaris, cæsari: & quæ sūt dei,
deo. Et non potuerūt uerbū eius
reprehendere corā populo, & mi
rati super responso eius, tacuerūt.
Accesserunt aūt quidam Saddu/
cæorum, qui negant esse resurre/
ctionem, & interrogauerūt eum,
dicētes: Magister, Moses scripsit
nobis, si cuius frater mortuus fue
rit, habens uxorem, isque sine li/
beris mortuus fuerit, ut accipiat
frater eius uxorē, & suscitet semē
fratri suo. Septem ergo fratres e/
rant, & primus accepit uxorē, ac
mortuꝰ est sine liberis. Et accepit
secūdus illam, & ipse mortuus est
sine liberis. Et tertius accepit illā,
similiter & cæteri septem, nec reli
querūt liberos, & mortui sunt. no
uissime omniū mortua est & mu
lier: In resurrectione ergo cuius
eorū erit uxor? Siquidem septem
habuerunt

uineæ? Veniet & perdet co
lonos istos: & dabit uineam
alijs. Quo audito, dixerūt
illi: Absit. Ille autem aspi/
ciens eos, ait: Quid est er/
go hoc quod scriptū est: La
pidem quem reprobauerūt
ædificantes, hic factus est in
caput anguli. Omnis qui ce
ciderit supra illum lapidē,
conquassabitur: supra quē
autem ceciderit, cōminuet
illum. Et quærebant princi/
pes sacerdotū & scribæ mit/
tere in illū manus hora illa,
& timuerūt populum. Co/
gnouerunt enim quod ad
ipsos dixerit similitudinem
hanc. Et obseruātes miserūt
insidiatores qui se iustos si/
mularent, ut caperent eū in
sermone: & traderent illum
principatui & potestati præ
sidis. Et interrogauerūt eū,
dicētes: Magister, scimꝰ quia
recte dicis & doces: & nō ac
cipis personā, sed uiā dei in
ueritate doces: Licet nobis
tributū dare Cæsari, an nō?
Cōsiderās autē dolum illo/
rum, dixit ad eos: Quid me
tētatis? Ostēdite mihi dena
rium: cuius habet imaginē
& inscriptionē? Respōdētes
dixerūt: Cæsaris. Et ait illis:
Reddite ergo quæ sunt Cæ/
saris, Cæsari: et quæ sunt dei
deo. Et nō potuerunt uerbū
eius reprehēdere corā ple/
be: & mirati in respōso eius,
tacuerūt. Accesserūt autem
quidam saducæorū, qui ne/
gant esse resurrectionē: & in
terrogauerunt eū, dicentes:
Magister, Moyses scripsit no
bis: Si frater alicuiꝰ mortuꝰ
fuerit habēs uxorē: & hic si/
ne liberis fuerit, ut accipiat
eam frater eius uxorē: & su/
scitet semē fratri suo. Septē
ergo fratres erāt: & primus
accepit uxorē & mortuꝰ est
sine filijs. Et sequēs accepit
illā: & ipse mortuus est sine
filio. Et tertius accepit illā.
Similiter & omnes septē: &
non reliquerūt semē, & mor
tui sunt. Nouissime omniū
mortua est & mulier: In re/
surrectione ergo cuius eorū
erit uxor? Siquidē septem
habuerunt

ἔχον αὐτὴν γυναῖκα. καὶ ἀποκρι/
θεὶς, εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς. οἱ υἱοὶ τοῦ
αἰῶνος τούτου γαμοῦσι καὶ ἐκγαμί
σκονται, οἱ δὲ καταξιωθέντες τοῦ αἰῶ/
νος ἐκείνου τυχεῖν, καὶ τῆς ἀναστάσεως
τῆς ἐκ νεκρῶν, οὔτε γαμοῦσιν, οὔτε
ἐκγαμίσκονται, οὔτε γὰρ ἀποθανεῖν
ἔτι δύνανται. ἰσάγγελοι γάρ εἰσι, καὶ
οἱ υἱοί εἰσι τοῦ θεοῦ, τῆς ἀναστάσεως υἱοὶ
ὄντες. ὅτι δὲ ἐγείρονται οἱ νεκροὶ, καὶ μω
σῆς ἐμήνυσεν ἐπὶ τῆς βάτου, ὡς λέ
γει κύριον τὸν θεὸν ἀβραὰμ καὶ τὸν
θεὸν ἰσαὰκ καὶ τὸν θεὸν ἰακώβ. θεὸς
δὲ οὐκ ἔστι νεκρῶν, ἀλλὰ ζώντων, πάν
τες γὰρ αὐτῷ ζῶσιν. ἀποκριθέντες
δέ τινες τῶν γραμματέων, εἶπον.
σμδ διδάσκαλε, καλῶς εἶπας. * οὐκ ἔτι
β δὲ ἐτόλμων ἐπερωτᾷν αὐτὸν οὐδέν.
σμε * Εἶπε δὲ πρὸς αὐτούς. πῶς λέγουσι,
β τὸν χριστὸν υἱὸν δαβὶδ εἶναι, καὶ αὐτὸς
δαβὶδ λέγει ἐν βίβλῳ ψαλμῶν. εἶ/
» πεν ὁ κύριος τῷ κυρίῳ μου, κάθου
» ἐκ δεξιῶν μου, ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς
» σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου; Δα/
βὶδ οὖν κύριον αὐτὸν καλεῖ, καὶ πῶς
σμς υἱὸς αὐτοῦ ἐστι; * Ἀκούοντος δὲ παν/
β τὸς τοῦ λαοῦ, εἶπε τοῖς μαθηταῖς αὐ
τοῦ. προσέχετε ἀπὸ τῶν γραμμα/
τέων τῶν θελόντων περιπατεῖν ἐν
στολαῖς, καὶ φιλούντων ἀσπασμοὺς
ἐν ταῖς ἀγοραῖς, καὶ πρωτοκαθεδρίας
ἐν ταῖς συναγωγαῖς, καὶ πρωτοκλι
σμζ σίας ἐν τοῖς δείπνοις. * οἳ κατεσθίου
η σι τὰς οἰκίας τῶν χηρῶν, καὶ προφά/
σει μακρὰ προσεύχονται, οὗτοι λή/
ψονται περισσότερον κρίμα.
Ἀναβλέψας δὲ εἶδε τοὺς βάλλον/
τας τὰ δῶρα αὐτῶν εἰς τὸ γαζοφυ
λάκιον πλουσίους. εἶδε δέ τινα καὶ χή
ραν πενιχρὰν βάλλουσαν ἐκεῖ δύο λε
πτά. καὶ εἶπεν, ἀληθῶς λέγω ὑμῖν,
ὅτι ἡ χήρα ἡ πτωχὴ αὕτη πλεῖον
πάντων ἔβαλεν. ἅπαντες γὰρ οὗτοι
ἐκ τοῦ περισσεύοντος αὐτοῖς ἔβαλον εἰς
τὰ δῶρα τοῦ θεοῦ, αὕτη δὲ ἐκ τοῦ ὑστερή
ματος αὐτῆς ἅπαντα τὸν βίον ὃν εἶχεν
σμη ἔβαλε. * Καί τινων λεγόντων περὶ τοῦ
β ἱεροῦ, ὅτι λίθοις καλοῖς καὶ ἀναθήμα/
σι κεκόσμηται. εἶπε, ταῦτα ἃ θεω/
ρεῖτε, ἐλεύσονται ἡμέραι ἐν αἷς οὐκ
σμθ ἀφεθήσεται λίθος ἐπὶ λίθῳ ὃς οὐ κα
β ταλυθήσεται. * Ἐπηρώτησαν δὲ αὐ
τὸν, λέ

habuerunt eam uxorē. Et respon
dens ait illis Iesus: Filij huius secu/
lí ducunt uxores & nuptũ dant, il
lí uero quí digni habebũtur secu/
lo illo, & resurrectiõe ex mortuis
neq; ducũt uxores, neq; nuptum
dant, neq; eñ ultra mori possunt.
Aequales enim angelis sunt, & fi/
lij sunt dei, cũ sint filij resurrectio/
nis. Quod uero resurgant mor/
tui, & Moses ostendit iuxta rubũ
cum dicit dominum deum Abra
ham & deũ Isaac & deum Iacob.
Deus autem nõ est mortuorum,
sed uiuorũ: omnes enim illi uiuũt
Respondentes autē quidã scriba/
rum, dixerunt: Magister, bene di/
xisti. Et amplius nõ audebant eũ
quicq̃ interrogare. Dixit autē ad
ογ illos: Quomodo dicunt Christũ
filiũ esse Dauid, & ipse Dauid di/
cit in libro psalmorum: Dixit do/
minus dño meo, sede à dextris
meis, donec posuero inimicos tu/
os scabellum pedum tuorũ? Da/
uid ergo dominũ illum uocat, &
quomodo filius eius est? Audien
te uero cuncto populo dixit disci
pulis suis: Cauete à scribis, qui uo
lunt ambulare in stolis, & amant
salutationes in foris, ac primas ca
thedras in synagogis, & primos
discubitus in cõuiuijs. Qui deuo/
rant domos uiduarũ, simulantes
longas preces, hi accipiēt damna
tionem maiorē. Respiciens aũt
οδ uidit eos qui mittebant munera
sua in gazophylaciũ diuites. Vi/
dit aũt & quandã uiduã pauper/
culam mittentē illuc æra minuta
duo. et dixit: Vere dico uobis: qđ
uidua hæc paup plusq̃ oẽs mi/
sit. Nam oẽs hi ex eo q ipsis ex/
uberat miserũt in munera dei: hęc
aũt ex penuria sua uniuersam sub
stantiã quã habebat, misit. Et qui/
busdam dicētibus de templo, qđ
pulchris lapidibus ac donis orna
tum esset, dixit: Ex his quæ uide/
tis, ueniēt dies in quibus nõ relin
quetur lapis super lapidē qui nõ
diruatur. Interrogauerũt autē il/
lum, di

habuerũt eam uxorē. Et ait
illis Iesus: Filij huius sæculi
nubũt & tradũtur ad nupti
as: illi uero qui digni habe/
buntur sæculo illo & resur/
rectiõe ex mortuis, neq; nu
bent neq; ducēt uxores: ne/
que enim ultra mori pote/
runt. Equales enim angelis
sunt & filij sunt dei, cũ sint fi
lij resurrectionis. Quia ue/
ro resurgēt mortui, & Moy/
ses ostēdit secus rubũ: sicut
dicit dominũ deũ Abrahã &
deũ Isaac & deũ Iacob. Deus
autem nõ est mortuorũ, sed
uiuorũ: omnes enim uiuũt
ei. Respõdentes autē quidã
scribarũ, dixerunt ei: Magi/
ster, bene dixisti. Et ampli/
us nõ audebãt eum quicq̃
interrogare. Dixit autē ad il
los: Quomodo dicũt Chri
stum filiũ esse Dauid: & ipse
Dauid dixit in libro Psal/
morũ: Dixit dominus dño
meo: sede a dextris meis: do
nec ponã inimicos tuos, sca
bellum pedum tuorũ. Da/
uid ergo dominũ illum uo/
cat, & quomodo filius eius
est? Audiēte autē oĩi popu
lo, dixit discipulis suis: Attē
dite a scribis qui uolũt am/
bulare in stolis: & amãt sa/
lutatiões in foro: & primas
cathedras in synagogis: &
primos discubitus in cõui/
uijs. Qui deuorant domos
uiduarũ simulãtes longam
orationē. Hi accipient dam
nationē maiorē. Respiciēs XXI.
autē uidit eos qui mittebãt
munera sua in gazophyla/
cium diuites. Vidit autē &
quandam uiduã paupercu
lam, mittētem æra minuta
duo. Et dixit: Vere dico uo/
bis: quia uidua hæc pauper
plusquã omnes misit. Nã o/
mnes hi ex abũdãti sibi mi/
serũt in munera dei: hæc aũt
ex eo quod deest illi, omnē
uictũ suũ quē habuit misit.
Et quibusdã dicētibus de tē
plo quod bonis lapidib9 &
donis ornatum esset, dixit:
Hæc quæ uidetis, ueniēt di/
es in qb9 nõ relinquet lapis
supra lapidē q nõ destrua/
tur. Interrogauerũt autē il/
lum, di

τέλος περὶ τῆς συντελείας.

τῶν, λέγοντες. διδάσκαλε, πότε οὖν
ταῦτα ἔσται; καὶ τί τὸ σημεῖον ὅταν
μέλλῃ ταῦτα γίνεσθαι; ὁ δὲ εἶπε, βλέ
πετε μὴ πλανηθῆτε. πολλοὶ γὰρ ἐλεύ
σονται ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, λέγον
τες, ὅτι ἐγώ εἰμι. καὶ ὁ καιρὸς ἤγγικε.
μὴ οὖν πορευθῆτε ὀπίσω αὐτῶν. ὅταν
δὲ ἀκούσητε πολέμους καὶ ἀκατα
στασίας, μὴ πτοηθῆτε. δεῖ γὰρ ταῦτα
γενέσθαι πρῶτον, ἀλλ᾽ οὐκ εὐθέως τὸ
τέλος. τότε ἔλεγεν αὐτοῖς, ἐγερθή/
σεται ἔθνος ἐπὶ ἔθνος, καὶ βασι/
λεία ἐπὶ βασιλείαν, σεισμοί τε με/
γάλοι κατὰ τόπους, καὶ λιμοὶ καὶ λοι
μοὶ ἔσονται, φόβητρά τε, καὶ σημεῖα
σμ ἀπ᾽ οὐρανοῦ μεγάλα ἔσται. * πρὸ δὲ
α τούτων πάντων ἐπιβαλοῦσιν ἐφ᾽ ὑ/
μᾶς τὰς χεῖρας αὐτῶν, καὶ διώξουσι
παραδιδόντες εἰς συναγωγὰς καὶ φυ
λακὰς, ἀγομένους ἐπὶ βασιλεῖς καὶ
ἡγεμόνας ἕνεκεν τοῦ ὀνόματός μου.
ἀποβήσεται δὲ ὑμῖν εἰς μαρτύριον.
σμα * θέσθε οὖν εἰς τὰς καρδίας ὑμῶν,
β μὴ προμελετᾶν ἀπολογηθῆναι, ἐ/
γὼ γὰρ δώσω ὑμῖν στόμα καὶ σο/
φίαν, ᾗ οὐ δυνήσονται ἀντειπεῖν,
οὐδὲ ἀντιστῆναι πάντες οἱ ἀντικείμε/
νοι ὑμῖν. παραδοθήσεσθε δὲ καὶ ὑπὸ
γονέων καὶ ἀδελφῶν καὶ συγγενῶν
καὶ φίλων, καὶ θανατώσουσιν ἐξ ὑ/
μῶν. καὶ ἔσεσθε μισούμενοι ὑπὸ πάν
των διὰ τὸ ὄνομά μου. καὶ θρὶξ ἐκ τῆς
κεφαλῆς ὑμῶν οὐ μὴ ἀπόληται.
ἐν τῇ ὑπομονῇ ὑμῶν κτήσασθε τὰς
σμβ ψυχὰς ὑμῶν. * ὅταν δὲ ἴδητε κυ/
ι κλουμένην ὑπὸ στρατοπέδων τὴν ἱε
ρουσαλὴμ, τότε γνῶτε. ὅτι ἤγγικεν
σμγ ἡ ἐρήμωσις αὐτῆς. * τότε οἱ ἐν τῇ
β ἰουδαίᾳ, φευγέτωσαν εἰς τὰ ὄρη, καὶ
οἱ ἐν μέσῳ αὐτῆς, ἐκχωρείτωσαν,
καὶ οἱ ἐν ταῖς χώραις, μὴ εἰσερχέ/
σθωσαν εἰς αὐτὴν, ὅτι ἡμέραι ἐκδι
κήσεως αὗταί εἰσι, τοῦ πληρωθῆναι
σμδ πάντα τὰ γεγραμμένα. * οὐαὶ δὲ
β ταῖς ἐν γαστρὶ ἐχούσαις, καὶ ταῖς θηλα
σμε ζούσαις ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις. * ἔ/
β σται γὰρ ἀνάγκη μεγάλη ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ὀρ
σμς γὴ ἐν τῷ λαῷ τούτῳ. * καὶ πεσοῦνται
ι στόματι μαχαίρας, καὶ αἰχμαλωτισθή
σονται εἰς πάντα τὰ ἔθνη. καὶ ἱερουσαλὴμ
σμζ ἔσται πατουμένη ὑπὸ ἐθνῶν ἄχρι πλη/
β ρωθῶσι καιροὶ ἐθνῶν. * καὶ ἔσται σημεῖα
ἐν ἡλίῳ

lum,dicētes: Præceptor,quando
hæc erunt,& quod ſignum quan
do iſta futura ſint? At ille dixit:
Videte ne ſeducamini.Multi em̄
uenient ſub nomine meo, dicen/
tes,ſe eſſe Chriſtum,& tempus in
ſtat.ne igitur ſequamini illos. Cæ
terum cum audieritis bella & ſe/
ditiones,nolite terreri.oportet e/
nim prius hæc fieri, ſed nō ſtatim
finis. Tunc dicebat illis: Inſurget
οε gens contra gentem,& regnū ad
uerſus regnū,& terræmotus ma/
gni erunt in ſingulis locis, & fa/
mes,ac peſtilentiæ,terriculamen/
taq́;,& ſigna de cœlo magna erūt
Sed ante hæc omnia inijcient uo
bis manus ſuas, & perſequentur,
tradentes in conciliabula & carce
res, trahētes ad reges ac præſides
propter nomen meū. Continget
aūt uobis in teſtimoniū. Habete
igitur fixum in cordibus ueſtris,
non eſſe præmeditandā defenſio
nem, nam ipſe dabo uobis os &
ſapientiam,cui non poterūt con/
tradicere, neq; reſiſtere om̄es qui
aduerſabuntur uobis. TRademini
autem etiam à parentibus & fra/
tribus & cognatis & amicis, &
morte afficient quoſdā ex uobis.
Et eritis inuiſi omnibus propter
nomen meum. Et pilus de capite
ueſtro non perit. Per patientiam
ueſtrā poſſidete animas ueſtras.
Cum autem uideritis circundari
ad exercitibus Hieroſolymā,tunc
ſcitote,quod immineat deſolatio
eius. Tunc qui in Iudæa ſunt, fu/
giant ad montes:& qui in medio
eius,diſcedant: & qui in regioni/
bus,nō intrent in eam: quia dies
ultionis hi ſunt,ut impleantur o/
mnia quæ ſcripta ſunt. Væ autem
prægnātibus & mamma nutrien
tibus in illis diebus. Erit enim af/
flictio magna ſuper terram,& ira
in populo hoc. Et cadent acie gla
dij, & captiui ducentur in omnes
gentes. Et Hieruſalem calcabi/
tur à gentibus donec impleantur
tempora gentium.Et erunt ſigna
in ſole

lum,dicētes:Præceptor quā
do hæc erūt: & quod ſignū
cum fieri incipiēt? Qui di/
xit: Videte ne ſeducamini.
Multi em̄ uenient in nomi/
ne meo, dicentes: quia ego
ſum, & tempus appropin/
quauit.Nolite ergo ire poſt
eos. Cum autem audieri/
tis prælia & ſeditiones: noli
te terreri:Oportet enim pri/
mum hæc fieri, ſed nōdum
ſtatim finis. Tunc dicebat il
lis: Surget gens contra gen/
tem:& regnum aduerſus re
gnum: & terremotus ma/
gni erūt per loca: & peſtilen
tiæ & fames: terroreſque de
cœlo & ſigna magna erunt.
Sed ante hæc omnia inijciēt
uobis manus ſuas:& perſe/
quentur tradētes in ſynago
gas& cuſtodias:trahētes ad
reges& præſides ꝓpter no/
men meum.Continget au/
tem uobis in teſtimoniū.Po
nite ergo in cordib⁹ ueſtris
non præmeditari quemad/
modum reſpōdeatis. Ego
em̄ dabo uobis os & ſapien
tiam:cui non poterunt reſi/
ſtere & cōtradicere omnes
aduerſarij ueſtri. Trademi
ni autē a parētibus & fratri
bus & cognatis & amicis:&
morte afficiēt ex uobis. Et
eritis odio omnibus homi/
nibus propter nomen meū.
Et capillus de capite ueſtro
non peribit.In patientia ue/
ſtra poſſidebitis animas ue
ſtras.Cum autem uideritis
circundari ab exercitu Hie/
ruſalē, tunc ſcitote quia ap/
propinquauit deſolatio ei⁹.
Tunc qui in Iudæa ſunt, fu/
giant ad mōtes:& qui in me
dio eius,diſcedant: & qui in
regionibus,nō intrent in eā:
quia dies ultionis hi ſunt,ut
impleantur omnia quæ ſcri
pta ſunt. Væ autem prægnā
tibus & nutrientibus in illis
diebus. Erit enim preſſura
magna ſuper terram, & ira
populo huic.Et cadēt in ore
gladij: & captiui ducētur in
omnes gentes. Et Hieruſa/
lem calcabitur a gentibus,
donec impleantur tempo/
ra nationum.Et erunt ſigna
in ſole

ος περὶ τοῦ πάσχα.

ἐν ἡλίῳ καὶ σελήνῃ καὶ ἄστροις, καὶ ἐπὶ
τῆς γῆς συνοχὴ ἐθνῶν, ἐν ἀπορίᾳ,
ἠχούσης θαλάσσης καὶ σάλου, ἀποψυ/
χόντων ἀνθρώπων ἀπὸ φόβου καὶ προσ
δοκίας τῶν ἐπερχομένων τῇ οἰκουμέ/
νῃ. αἱ γὰρ δυνάμεις τῶν οὐρανῶν σαλευ/
σμη θήσονται. * καὶ τότε ὄψονται τὸν υἱὸν
β τοῦ ἀνθρώπου ἐρχόμενον ἐν νεφέλῃ
μετὰ δυνάμεως καὶ δόξης πολλῆς.
Ἀρχομένων δὲ τούτων γίνεσθαι, ἀνα/
κύψατε καὶ ἐπάρατε τὰς κεφαλὰς
ὑμῶν, διότι ἐγγίζει ἡ ἀπολύτρωσις
ὑμῶν. καὶ εἶπε παραβολὴν αὐτοῖς, ἴδε
τε τὴν συκῆν καὶ πάντα τὰ δένδρα,
ὅταν προβάλωσιν ἤδη, βλέποντες
ἀφ᾽ ἑαυτῶν γινώσκετε, ὅτι ἤδη ἐγγὺς
τὸ θέρος ἐστίν. οὕτως καὶ ὑμεῖς, ὅταν
ἴδητε ταῦτα γινόμενα, γινώσκετε,
ὅτι ἐγγύς ἐστιν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ.
ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι οὐ μὴ παρέλθῃ
ἡ γενεὰ αὕτη, ἕως ἂν πάντα γένη/
ται. ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ παρελεύσονται,
σμθ οἱ δὲ λόγοι μου οὐ μὴ παρέλθωσι. *Προ
ι σέχετε δὲ ἑαυτοῖς, μή ποτε βαρυνθῶ
σιν ὑμῶν αἱ καρδίαι ἐν κραιπάλῃ
καὶ μέθῃ καὶ μερίμναις βιωτικαῖς,
καὶ αἰφνίδιος ἐφ᾽ ὑμᾶς ἐπιστῇ ἡ ἡμέρα
ἐκείνη. ὡς παγὶς γὰρ ἐπελεύσεται
ἐπὶ πάντας τοὺς καθημένους ἐπὶ πρό
σωπον πάσης τῆς γῆς. ἀγρυπνεῖτε
οὖν ἐν παντὶ καιρῷ, δεόμενοι, ἵνα,
καταξιωθῆτε ἐκφυγεῖν ταῦτα πάν
τα τὰ μέλλοντα γίνεσθαι, καὶ σταθῆναι
ἔμπροσθεν τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου. ἦν δὲ τὰς
ἡμέρας ἐν τῷ ἱερῷ διδάσκων, τὰς
δὲ νύκτας ἐξερχόμενος ηὐλίζετο εἰς
τὸ ὄρος τὸ καλούμενον ἐλαιῶν. καὶ
πᾶς ὁ λαὸς ὤρθριζε πρὸς αὐτὸν, ἐν
σξ τῷ ἱερῷ ἀκούειν αὐτοῦ. *Ἤγγιζε δὲ ἡ ος
PASSIO s[ecundu]m Lucā α ἑορτὴ τῶν ἀζύμων, ἡ λεγομένη πά
σξα χα. *καὶ ἐζήτουν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ
α γραμματεῖς, τὸ, πῶς ἀνέλωσιν αὐ
σξβ τὸν, ἐφοβοῦντο γὰρ τὸν λαόν. *Εἰσῆλ
θ θε δὲ σατανᾶς εἰς ἰούδαν τὸν ἐπικα/
λούμενον ἰσκαριώτην, ὄντα ἐκ τοῦ
σξγ ἀριθμοῦ τῶν δώδεκα. *καὶ ἀπελθὼν
β συνελάλησε τοῖς ἀρχιερεῦσι καὶ στρα
τηγοῖς, τὸ, πῶς αὐτὸν παραδῷ αὐ/
τοῖς. καὶ ἐχάρησαν, καὶ συνέθεντο αὐ
τῷ ἀργύριον δοῦναι. καὶ ἐξωμολό/
γησε, καὶ ἐζήτει εὐκαιρίαν τοῦ παρα/
δοῦναι αὐτὸν αὐτοῖς ἄτερ ὄχλου. Ἦλ/
θε δὲ

in sole & luna & stellis, & in terris
anxietas gentium per desperatio
nem, resonante mari & fluctu, ex
tabescentibus hominibus præ ti/
more, & expectatione eorũ quæ
superuenient orbi terrarũ. Nam
uirtutes cœlorum mouebuntur,
& tunc uidebunt filium hominis
uenientem in nube cum potesta/
te & gloria magna. His autem fie
ri incipientibus, suspicite & attol/
lite capita uestra, quoniã appro/
pinquat redemptio uestra. Et di/
xit illis similitudinem: Videte ficũ
& omẽs arbores, cum protrudũt
iam gemmas, cernentes ex uobis
ipsis scitis, quod iam instet æstas.
Ita & uos cum uideritis hæc fieri,
scitote quod instet regnum dei.
Amen dico uobis, nõ præteribit
ætas hæc, anteq; omnia facta fue
rint. Cœlũ & terra transibunt, uer
ba aũt mea non transibunt. Caue
te autẽ uobis, ne quando grauen
tur corda uestra crapula & ebrie/
tate, & curis huius uitæ, subitusq;
uobis ingruat dies ille. Tanq; la/
queus enim superueniet in omẽs
qui sedent super faciem totius ter
ræ. Vigilate itaq; omni tempore,
deprecantes, ut liceat uobis effu/
gere ista omnia quæ futura sunt,
& stare ante filiũ hominis. Doce/
bat autem interdiu in templo, no
ctu uero exiens diuersabatur in
monte qui uocatur oliuarũ. Et o/
mnis populus diluculo uẽtitabat
ad eum, ut in templo audiret eũ.
Instabat aũt dies festus azymo
rum, qui dicitur pascha. Et quære
bant principes sacerdotum & scri
bæ, quomodo eum interficerent,
timebant eñ plebem. Intrauit aũt
satanas in Iudã, cui cognomẽ erat
Iscariotes, qui erat è numero duo
decim, abijtq; & locutus est cum
principib⁹ sacerdotũ ac magistra
tibus, quemadmodũ illum trade/
ret eis. Et gauisi sunt, ac pacti sunt
pecuniã illi se daturos. Et ille spo/
pondit, quærebatq; oportunitatẽ
ut traderet illũ illis sine turba. Ve
nit aũt

in sole & luna & stellis: & in
terris præssura gẽtium præ
confusione sonitus maris &
fluctuũ: arescẽtibus homini
bus præ timore & expecta/
tione quæ superuenieẽt uni/
uerso orbi. Nã uirtutes cœ/
lorũ mouebũtur. Et tunc ui
debunt filiũ hominis ueniẽ
tem in nube cum potestate
magna & maiestate. His au
tem fieri incipiẽtibus: respi/
cite & leuate capita uestra:
quoniã appropinquat redẽ
ptio uestra. Et dixit illis simi
litudinẽ: Videte ficulneã &
omẽs arbores, cũ producũt
iam ex se fructũ, scitis quo/
niam prope est æstas. Ita &
uos cũ uideritis hæc fieri, sci
to te quoniam prope est re
gnũ dei. Amen dico uobis:
qa nõ præteribit generatio
hæc, donec omia fiãt. Cœlũ
& terra trãsibũt: uerba autẽ
mea nõ trãsibunt. Attẽdite
autẽ uobis, ne forte graue/
tur corda uestra in crapula
& ebrietate & curis hui⁹ ui/
tæ: & superueniat in uos re/
pentina dies illa. Tanquã la
queus eñ superueniet in o/
mnes qui sedent super faciẽ
omnis terræ. Vigilate itaq;
omni tempore orãtes: ut di
gni habeamini fugere omia
ista quæ uẽtura sunt, & sta/
re ante filium hominis. Erat
autem diebus docẽs in tem
plo: noctib⁹ uero exiẽs mo/
rabatur in mõte, qui uoca/
tur Oliueti: & omis popu/
lus manicabat ad eũ in tem
plo audire eũ. Appropin XXII.
quabat autẽ dies festus azy
morũ qui dicitur pascha. Et
quærebant principes sacer/
dotum & scribæ quomodo
Iesum interficerẽt: timebãt
uero plebẽ. Intrauit autẽ sa/
thanas in Iudã qui cogno/
minabaẽ Scharioth, unum
de duodecim: & abijt & lo/
cutus est cũ principibus sa/
cerdotũ & magistratibus,
quemadmodũ illum trade/
ret eis: & gauisi sunt & pa/
cti sunt pecuniam illi dare:
& spopõdit & quærebat op/
portunitatem ut traderet il
lum sine turbis. Venit au/
tem

θε δὲ ἡ ἡμέρα τῶν ἀζύμων, ἐν ᾗ ἔδει
θύεσθαι τὸ πάσχα, καὶ ἀπέστειλε πέ/
τρον καὶ ἰωάννην, εἰπών. πορευθέντες
ἑτοιμάσατε ἡμῖν τὸ πάσχα, ἵνα φά/
γωμεν. οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ. ποῦ θέ/
λεις ἑτοιμάσωμεν; ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς.
ἰδοὺ εἰσελθόντων ὑμῶν εἰς τὴν πό
λιν, συναντήσει ὑμῖν ἄνθρωπος κερά
μιον ὕδατος βαστάζων, ἀκολουθήσα
τε αὐτῷ εἰς τὴν οἰκίαν οὗ εἰσπορεύε
ται, καὶ ἐρεῖτε τῷ οἰκοδεσπότῃ τῆς οἰ/
κίας. λέγει σοι ὁ διδάσκαλος, ποῦ
ἐστι τὸ κατάλυμα, ὅπου τὸ πάσχα με
τὰ τῶν μαθητῶν μου φάγω; κἀκεῖ/
νος ὑμῖν δείξει ἀνώγεον μέγα ἐστρω
μένον, ἐκεῖ ἑτοιμάσατε. ἀπελθόντες
δὲ, εὗρον καθὼς εἰρήκει αὐτοῖς, καὶ ἡ/
τοίμασαν τὸ πάσχα. καὶ ὅτε ἐγένετο
ἡ ὥρα, ἀνέπεσε, καὶ οἱ δώδεκα ἀπο/
σξδ στολοι σὺν αὐτῷ.* καὶ εἶπε πρὸς αὐ
ι τούς. ἐπιθυμίᾳ ἐπεθύμησα τοῦτο τὸ
πάσχα φαγεῖν μεθ᾽ ὑμῶν πρὸ τοῦ
σξε με παθεῖν.* λέγω γὰρ ὑμῖν, ὅτι οὐκ
ϛ ἔτι οὐ μὴ φάγω ἐξ αὐτοῦ ἕως ὅτου
πληρωθῇ ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ.
καὶ δεξάμενος ποτήριον, εὐχαρι/
στήσας εἶπε. λάβετε τοῦτο, καὶ διαμε/
ρίσατε εἰς ἑαυτούς. λέγω γὰρ ὑμῖν,
ὅτι οὐ μὴ πίω ἀπὸ τοῦ γεννήματος
τῆς ἀμπέλου, ἕως ὅτου ἡ βασιλεία
σξϛ τοῦ θεοῦ ἔλθῃ.* καὶ λαβὼν ἄρτον, εὐ/
α χαριστήσας, ἔκλασε καὶ ἔδωκεν αὐ/
τοῖς, λέγων. τοῦτό ἐστι τὸ σῶμά μου, τὸ
ὑπὲρ ὑμῶν διδόμενον, τοῦτο ποιεῖτε
σξζ εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν.* ὡσαύ/
β τως καὶ τὸ ποτήριον μετὰ τὸ δειπνῆ/
σαι, λέγων. τοῦτο τὸ ποτήριον, ἡ και
νὴ διαθήκη ἐν τῷ αἵματί μου, τὸ ὑπὲρ
σξη ὑμῶν ἐκχυνόμενον.* πλὴν ἰδοὺ ἡ
β χεὶρ τοῦ παραδιδόντος με μετ᾽ ἐμοῦ ἐπὶ
τῆς τραπέζης. καὶ ὁ μὲν υἱὸς τοῦ ἀνθρώ
που πορεύεται κατὰ τὸ ὡρισμένον.
πλὴν οὐαὶ τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ δι᾽
σξθ οὗ παραδίδοται.* καὶ αὐτοὶ ἤρξαντο συ
α ζητεῖν πρὸς ἑαυτούς, τὸ τίς ἄρα εἴη ἐξ
σο αὐτῶν, ὁ τοῦτο μέλλων πράσσειν.* ἐγέ
β νετο δὲ καὶ φιλονεικία ἐν αὐτοῖς, τὸ, τίς
αὐτῶν δοκεῖ εἶναι μείζων. ὁ δὲ εἶπεν
αὐτοῖς, οἱ βασιλεῖς τῶν ἐθνῶν κυριεύου/
σιν αὐτῶν, καὶ οἱ ἐξουσιάζοντες αὐ/
τῶν, εὐεργέται καλοῦνται. ὑμεῖς δὲ
οὐχ οὕτως, ἀλλ᾽ ὁ μείζων ἐν ὑμῖν,
γενέσθω

nit autem dies azymorum in qua necesse erat immolari pascha. Et misit Petrum ac Iohannem, dicens: Euntes parate nobis pascha ut edamus. At illi dixerūt ei: Vbi uis paremus? Et dixit ad eos: Ecce introeuntibus uobis in ciuitatem occurret homo, uas aquæ testaceum portans, sequimini eum in domum in quam intrat, & dicetis patrifamilias ædium: Dicit tibi magister: Vbi est diuersoriū, ubi pascha cum discipulis meis edam? Et ipse ostendet uobis cœnaculum magnū stratum, ibi parate. Euntes autem inuenerunt sicut dixerat illis, & parauerunt pascha. Et cum iam esset tempestiuum, accubuit: ac duodecim apostoli cum eo. Et ait illis: Desiderio desideraui hoc pascha comedere uobiscum ante quàm patiar. Dico enim uobis, post hac non edam ultra ex eo, donec compleatur in regno dei. Et accepto poculo, gratias egit, ac dixit: Accipite hoc & diuidite inter uos: Dico enim uobis, quod non bibam de fructu uitis, donec regnū dei ueniat. Et accepto pane, cum gratias egisset, fregit, ac dedit eis, dicens: Hoc est corpus meū, quod pro uobis datur, hoc facite in mei recordationem. Similiter & poculum postquā cœnauit, dicens: Hoc poculum, nouum testamentum per sanguinem meum, qui pro uobis effunditur. Veruntamen ecce manus prodentis me mecum est in mensa. Et filius quidem hominis secundū quod definitum est, uadit. ueruntamen uæ homini illi per quem proditur. Et ipsi cœperunt quærere inter sese, quis nam esset ex ipsis, qui hoc facturus esset. Facta est aūt & con-
οζ tentio inter eos, quis eorū uidere tur esse maior. Dixit autē eis: Reges gentiū dominantur eis, & qui potestatem habent super eas, benefici uocantur. Vos autem non sic: sed qui maior est in uobis,
fiat

tem dies azymorū in qua necesse erat occidi pascha. Et misit Petrum & Iohannē, dicens: Euntes parate nobis pascha ut māducemus. At illi dixerunt: Vbi uis paremus? Et dixit ad eos: Ecce introeūtibus uobis in ciuitatem, occurret uobis homo amphoram aquæ portans: sequimini eum in domum in quam intrat, & dicetis patrifamilias domus: Dicit tibi magister: Vbi est diuersoriū ubi pascha cum discipulis meis māducem? Et ipse ostendet uobis cœnaculum magnū stratum & ibi parate. Euntes autē inuenerunt sicut dixit illis: & parauerunt pascha. Et cum facta esset hora, discubuit: & duodecim apostoli cum eo. Et ait illis: Desiderio desideraui hoc pascha manducare uobiscū antequam patiar. Dico enim uobis: quia ex hoc non manducabo illud donec impleat in regnodei. Et accepto calice gratias egit & dixit: Accipite & diuidite inter uos. Dico enim uobis quod non bibam de generatione uitis, donec regnum dei ueniat. Et accepto pane gratias egit & fregit & dedit eis, dicens: Hoc est corpus meum quod pro uobis datur: hoc facite in meam commemorationem. Similiter & calicem postquam cœnauit, dicens: Hic est calix nouū testamentū in sanguine meo: qui pro uobis fundetur. Veruntamen ecce manus tradentis me, mecū est in mensa. Et quidē filius hominis secundum quod definitum est uadit. Verūtamē uæ homini illi per quē tradetur. Et ipsi cœperūt quærere inter se, qs esset ex eis qui hoc facturus esset. Facta est aūt et cōtētio inter eos, quis eorum uideret esse maior. Dixit aūt eis: Reges gentiū dominantur eorū. & qui potestatē habēt super eos, benefici uocant. Vos aūt nō sic. Sed qui maior est in uobis,
p fiat

οκ περὶ τῆς ἐξαιτήσεως τοῦ σατανᾶ.

γινέσθω ὡς ὁ νεώτερος, καὶ ὁ ἡγού-
σοα μενος ὡς ὁ διακονῶν. * τίς γὰρ μεί-
ι ζων ὁ ἀνακείμενος, ἢ ὁ διακονῶν;
οὐχὶ ὁ ἀνακείμενος; ἐγὼ δέ εἰμι ἐν
μέσῳ ὑμῶν ὡς ὁ διακονῶν. ὑμεῖς δέ
ἐστε οἱ διαμεμενηκότες μετ᾽ ἐμοῦ ἐν
τοῖς πειρασμοῖς μου. κἀγὼ διατίθε-
μαι ὑμῖν, καθὼς διέθετό μοι πα-
τήρ μου βασιλείαν, ἵνα ἐσθίητε καὶ πί
νητε ἐπὶ τῆς τραπέζης μου ἐν τῇ βασι
σοβ λείᾳ μου. * καὶ καθίσησθε ἐπὶ θρό-
ζ νων κρίνοντες τὰς δώδεκα φυλὰς τοῦ
σογ ἰσραήλ. * Εἶπε δὲ ὁ κύριος. Σίμων
ι σίμων, ἰδοὺ ὁ σατανᾶς ἐξῃτήσατο οκ
ὑμᾶς, τοῦ σινιάσαι ὡς τὸν σῖτον. ἐγὼ
δὲ ἐδεήθην περὶ σοῦ, ἵνα μὴ ἐκλείπῃ ἡ
σοδ πίστις σου. καὶ σύ ποτε ἐπιστρέψας, στή
θ ριξον τοὺς ἀδελφούς σου. * ὁ δὲ εἶπεν
σοε αὐτῷ, κύριε, μετὰ σοῦ ἕτοιμός εἰμι καὶ
α εἰς φυλακὴν καὶ εἰς θάνατον πορεύε-
σθαι. ὁ δὲ εἶπε, λέγω σοι πέτρε, οὐ
μὴ φωνήσει σήμερον ἀλέκτωρ, πρὶν
σοϛ ἢ τρὶς ἀπαρνήσῃ μὴ εἰδέναι με. * καὶ
ι εἶπεν αὐτοῖς, ὅτε ἀπέστειλα ὑμᾶς ἄ-
τερ βαλαντίου καὶ πήρας καὶ ὑποδη-
μάτων, μή τινος ὑστερήσατε; οἱ δὲ εἶ
πον, οὐθενός. εἶπεν οὖν αὐτοῖς. ἀλλὰ
νῦν ὁ ἔχων βαλάντιον ἀράτω, ὁμοί
ως καὶ πήραν, καὶ ὁ μὴ ἔχων, πωλη-
σάτω τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ, καὶ ἀγορασά
σοζ τω μάχαιραν. * λέγω γὰρ ὑμῖν,
η ὅτι ἔτι τοῦτο τὸ γεγραμμένον, δεῖ τε
ι λεσθῆναι ἐν ἐμοί, τὸ, καὶ μετὰ ἀνό-
μων ἐλογίσθη. καὶ γὰρ τὰ περὶ ἐμοῦ,
σοη τέλος ἔχει. * οἱ δὲ εἶπον. κύριε, ἰδοὺ
ι μάχαιραι ὧδε δύο. ὁ δὲ εἶπεν αὐ-
σοθ τοῖς. ἱκανόν ἐστι. * καὶ ἐξελθὼν ἐπο
α ρεύθη κατὰ τὸ ἔθος εἰς τὸ ὄρος τῶν ἐλαι-
ῶν. ἠκολούθησαν δὲ αὐτῷ καὶ οἱ μα
σπ θηταί. * γενόμενος δὲ ἐπὶ τοῦ τό-
β που, εἶπεν αὐτοῖς. προσεύχεσθε, μὴ
σπα εἰσελθεῖν εἰς πειρασμόν. * καὶ αὐτὸς
α ἀπεσπάσθη ἀπ᾽ αὐτῶν ὡσεὶ λίθου βο
λὴν, καὶ θεὶς τὰ γόνατα προσηύχε-
σπβ το, λέγων. * πάτερ, εἰ βούλει, παρενε-
α γκεῖν τὸ ποτήριον τοῦτο ἀπ᾽ ἐμοῦ.
πλὴν μὴ τὸ θέλημά μου, ἀλλὰ τὸ σὸν
σπγ γινέσθω. * ὤφθη δὲ αὐτῷ ἄγγελος
ι ἀπ᾽ οὐρανοῦ ἐνισχύων αὐτόν. καὶ γενό-
μενος ἐν ἀγωνίᾳ, ἐκτενέστερον προσηύ
χετο. ἐγένετο δὲ ὁ ἱδρὼς αὐτοῦ ὡσεὶ θρόμ
βοι αἵματος καταβαίνοντες ἐπὶ
τὴν γῆν.

fiat sicut iunior: & qui princeps est, sicut qui ministrat. Nam uter maior est, qui accumbit, an qui ministrat? Nonne qui accumbit? At ego in medio uestrum sum, ut qui ministrat: uos autem estis qui permansistis mecum in tentationibus. Et ego dispono uobis, sicut disposuit mihi pater meus regnũ, ut edatis & bibatis super mensam meam in regno meo: & sedeatis super thronos, iudicantes duodecim tribus Israël. Ait autem dominus: Simon Simon, ecce satanas expetiuit uos, ut cribraret sicut triticum. sed ego rogaui pro te, ne deficiat fides tua. & tu aliquando conuersus confirma fratres tuos. At ille dixit ei: Domine, tecum paratus sum & in carcerem, & in mortem ire. At ille dixit: Dico tibi Petre, non canet hodie gallus, priusquam ter abneges te nosse me. Et dixit eis: Quando misi uos sine sacculo & pera & calciamẽtis, num quid defuit uobis? At illi dixerũt: Nihil. Dixit ergo eis: Sed nunc qui habet sacculum tollat, similiter & peram. & qui non habet, uendat tunicam suam, & emat gladium. Dico enim uobis: quoniam adhuc hoc quod scriptum est, oportet perfici in me: & cum iniquis deputatus est. Etenim ea quae sunt de me, finem habent. At illi dixerunt: Domine, ecce duo gladij hic. At ille dixit eis: Satis est. Et egressus ibat, ut erat solitus, in mõtem oliuarum, secuti sunt autem illum & discipuli. Et cum peruenisset ad locum, dixit illis: Orate, ne intretis in tentationẽ. Et ipse auulsus est ab eis fermè ad iactum lapidis, positisq; genibus orabat, dicens: Pater, si uis, transfer poculũ hoc à me. Veruntamen non mea uolũtas, sed tua fiat. Apparuit autem illi angelus de cœlo corroborans eũ. Et correptus angore, prolixius orabat. Et erat sudor eius sicut guttae sanguinis decurrẽtes in terram.

fiat sicut minor: & qui praecessor est, sicut ministrator. Nam quis maior est qui recũbit, an qui ministrat? Nõne qui recũbit? Ego autẽ in medio uestrũ sum sicut qui ministrat. Vos aũt estis qui permansistis mecũ in tentationibus meis. Et ego dispono uobis sicut disposuit mihi pater meus regnũ ut edatis & bibatis super mensam meã in regno meo: & sedeatis super thronos iudicãtes duodecim tribus Israel. Ait aũt dominus Simoni: Simõ, ecce sathanas expetiuit uos ut cribraret sicut triticum. Ego aũt rogaui pro te, ut nõ deficiat fides tua. Et tu aliquando cõuersus cõfirma fratres tuos. Qui dixit ei: Domine, tecũ paratus sum & in carcerẽ & in mortẽ ire. At ille dixit: Dico tibi Petre: nõ cãtabit hodie gallus, donec ter abneges nosse me. Et dixit eis: Quando misi uos sine saculo & pera & calciamentis, nũquid aliquid defuit uobis? At illi dixerunt: Nihil. Dixit ergo eis: Sed nũc qui habet sacculũ tollat, similiter & peram. Et qui nõ habet, uẽdat tunicã suam & emat gladiũ. Dico enim uobis: qm̃ adhuc hoc qd' scriptũ est, oportet impleri in me. Et cũ iniqs deputatus est. Etem̃ ea quae sunt de me, finẽ habẽt. At illi dixerunt: Domine, ecce duo gladij hic. At ille dixit eis: Satis est. Et egressus ibat secũdũ consuetudinẽ in montẽ Oliuarũ. Secuti sunt autem illum & discipuli. Et cũ peruenisset ad locũ, dixit illis: Orate ne intretis in tẽtationem. Et ipse auulsus est ab eis quãtum iactus est lapidis: & positis genibus orabat, dicẽs: Pater si uis transfer calicẽ istum a me. Verũtamen nõ mea uolũtas, sed tua fiat. Apparuit autẽ illi angelus de cœlo confortans eum. Et factus in agonia prolixius orabat. Et factus est sudor eius sicut guttae sanguinis decurrentis in terram.

σπδ τὴν γῆν.* Καὶ ἀναστὰς ἀπὸ τῆς προσευ
β χῆς, ἐλθὼν πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ,
εὗρεν αὐτοὺς κοιμωμένους ἀπὸ τῆς λυ/
πης. καὶ εἶπεν αὐτοῖς. τί καθεύδετε;
ἀναστάντες προσεύχεσθε, ἵνα μὴ εἰ/
σπε σέλθητε εἰς πειρασμόν. * Ἔτι δὲ αὐ/
α τοῦ λαλοῦντος, ἰδοὺ ὄχλος, καὶ ὁ λεγό
μενος ἰούδας, εἷς τῶν δώδεκα προήρ/
χετο αὐτῶν, καὶ ἤγγισε τῷ Ἰησοῦ φι
σπς λῆσαι αὐτόν. * Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐ
β τῷ. Ἰούδα, φιλήματι τὸν υἱὸν τοῦ ἀν/
σπζ θρώπου παραδίδως;* Ἰδόντες δὲ οἱ πε
α ρὶ αὐτὸν τὸ ἐσόμενον, εἶπον αὐτῷ.
Κύριε, εἰ πατάξομεν ἐν μαχαίρᾳ;
καὶ ἐπάταξεν εἷς τις ἐξ αὐτῶν τὸν
δοῦλον τοῦ ἀρχιερέως, καὶ ἀφεῖλεν αὐ/
τοῦ τὸ οὖς τὸ δεξιόν. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ
σπη Ἰησοῦς, εἶπεν. ἐᾶτε ἕως τούτου. * Καὶ
ι ἁψάμενος τοῦ ὠτίου αὐτοῦ, ἰάσατο αὐ/
σπθ τόν. * Εἶπε δὲ ὁ Ἰησοῦς πρὸς τοὺς
α παραγινομένους ἐπ᾽ αὐτὸν, ἀρχιερεῖς
καὶ στρατηγοὺς τοῦ ἱεροῦ καὶ πρεσβυτέ/
ρους, ὡς ἐπὶ λῃστὴν ἐξεληλύθατε με/
τὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων; καθ᾽ ἡμέ/
ραν ὄντος μου μεθ᾽ ὑμῶν ἐν τῷ ἱερῷ
οὐκ ἐξετείνατε τὰς χεῖρας ἐπ᾽ ἐμέ.
ἀλλ᾽ αὕτη ὑμῶν ἐστὶν ἡ ὥρα, καὶ ἡ ἐξου
σϟ σία τοῦ σκότους. * Συλλαβόντες δὲ αὐ/
α τὸν ἤγαγον, καὶ εἰσήγαγον αὐτὸν εἰς
σϟα τὸν οἶκον τοῦ ἀρχιερέως. * Ὁ δὲ πέτρος
α ἠκολούθει μακρόθεν. ἁψάντων δὲ πῦρ
ἐν μέσῳ τῆς αὐλῆς, καὶ συγκαθισάν
των αὐτῶν, ἐκάθητο ὁ πέτρος ἐν μέ/
σῳ αὐτῶν. ἰδοῦσα δὲ αὐτὸν παιδίσκη
τὶς καθήμενον πρὸς τὸ φῶς, καὶ ἀτε
νίσασα αὐτῷ εἶπε. καὶ οὗτος σὺν αὐ/
τῷ ἦν. ὁ δὲ ἠρνήσατο αὐτὸν, λέγων. γύ
σϟβ ναι, οὐκ οἶδα αὐτόν. * Καὶ μετὰ βρα
α χὺ ἕτερος ἰδὼν αὐτὸν, ἔφη. καὶ σὺ ἐξ
αὐτῶν εἶ. Ὁ δὲ πέτρος εἶπεν. ἄνθρω/
πε, οὐκ εἰμί. καὶ διαστάσης ὡσεὶ ὥρας
μιᾶς ἄλλος τις διϊσχυρίζετο, λέγων.
ἐπ᾽ ἀληθείας καὶ οὗτος μετ᾽ αὐτοῦ ἦν, καὶ
γὰρ γαλιλαῖός ἐστιν. Εἶπε δὲ ὁ πέ/
τρος. ἄνθρωπε, οὐκ οἶδα ὃ λέγεις. καὶ
παραχρῆμα ἔτι λαλοῦντος αὐτοῦ, ἐφώ
νησεν ἀλέκτωρ. Καὶ στραφεὶς ὁ κύ/
σϟγ ριος ἐνέβλεψε τῷ πέτρῳ. * Καὶ ὑ/
β πεμνήσθη ὁ πέτρος τοῦ λόγου τοῦ κυ/
ρίου, ὡς εἶπεν αὐτῷ, ὅτι πρὶν ἀλέκτο
ρα φωνῆσαι, ἀπαρνήσῃ με τρίς. Καὶ
ἐξελθὼν ἔξω ὁ πέτρος, ἔκλαυσε
πικρῶς.

terram. Et cũ surrexisset à depre/
catione, uenissetq́ ad discipulos
suos, reperit eos dormientes præ
mœstitudine. Et ait illis: Quid
dormitis? Surgite & orate, ne in/
tretis in tentationẽ. Adhuc autẽ
eo loquẽte, ecce turba, & qui uo/
cabat̃ Iudas, unꝰ è duodecim, an/
tecedebat eos, & appropinqua/
uit Iesu, ut oscularetur eum. Iesus
autẽ dixit illi: Iuda, osculo filiũ ho
minis prodis? Vidẽtes aũt hi qui
circa ipsum erant, qđ futurũ erat,
dixerũt ei: Domine, percutiemus
ne gladio? Et percussit unus ex il
lis seruũ principis sacerdotum, &
amputauit auriculã eius dextrã.
Respõdens autẽ Iesus, ait: Sinite
huc usq;. Et cũ tetigisset auriculã
eius, sanauit eum. Dixit autẽ Ie=
sus ad eos qui uenerãt ad se, prin/
cipes sacerdotum ac magistratus
tẽpli & seniores: Quasi ad latro/
nem existis cũ gladijs ac fustibꝰ?
cum quotidie uobiscũ fuerim in
templo, non extẽdistis manus in
me. Sed hæc est hora illa uestra &
potestas tenebrarũ. Cõprehẽsum
autẽ eũ duxerũt, & induxerũt in
domũ principis sacerdotũ. Petrꝰ
uero sequebat̃ eminus. Cum au/
tem accẽdissent ignem in medio
aulæ, atq; unà consedissent, sedit
& Petrus inter illos. Quẽ cum ui
disset ancilla quædã sedentẽ ad lu
men, defixis in illũ oculis, dixit: Et
hic cũ illo erat. At ille abnegauit
eũ, dicẽs: Mulier, nõ noui illũ. Et
post pusillũ alius uidens eum, di/
xit: Et tu de illis es. Petrus uero
ait: Homo, nõ sum. Et interuallo
interiecto ferè horæ unius alius
quidam affirmabat, dicẽs: Vere
& hic cũ illo erat, nam & Galilæ
us est. Et ait Petrꝰ: Homo, nescio
quid dicas. Et cõtinuo adhuc illo
loquente cecinit gallus. Et cõuer/
sus dominus, intuitus est Petrũ.
Et recordatus est Petrus sermõis
dñi, quomodo dixerat ipsi: prius/
quã gallus cecinerit, ter me nega/
bis. Et egressus foras Petrꝰ fleuit
amare.

terrram. Et cũ surrexisset ab
oratione & uenisset ad disci/
pulos suos, inuenit eos dor
mientes præ tristicia. Et ait
illis: Quid dormitis? Sur/
gite orate, ne intretis in tẽta/
tionẽ. Adhuc eo loquẽte: ec
ce turba, & qui uocabat̃ Iu/
das unus de duodecim an/
tecedebat eos: & appropin/
quauit Iesu, ut oscularetur
eum. Iesus autẽ dixit illi: Iu
da, osculo filiũ hominis tra/
dis? Videntes aũt hi qui cir
ca ipsum erãt quod futurũ
erat, dixerũt ei: Domine, si
percutimꝰ in gladio? Et per
cussit unꝰ ex illis seruũ prin/
cipis sacerdotũ: & amputa/
uit auriculã eius dexteram.
Respondens autẽ Iesus ait:
Sinite usq; huc. Et cũ tetigis
set auriculã eius, sanauit eũ.
Dixit autẽ Iesus ad eos qui
uenerant ad se principes sa/
cerdotũ & magistratus tem
pli & seniores. Quasi ad la/
tronem existis cum gladijs
& fustibus. Cum quotidie
uobiscũ fuerim in templo,
non extẽdistis manꝰ in me.
Sed hæc est hora uestra &
potestas tenebrarũ. Cõpre/
hendentes aũt eũ, duxerunt
ad domũ principis sacerdo
tum. Petrus uero sequebat̃
eum a longe. Accẽso autem
igne in medio atrij & circũ
sedentibus illis, erat Petrus
in medio eorũ. Quem cum
uidisset ancilla quædã sedẽ/
tem ad lumẽ: & eũ fuisset in
tuita, dixit: Et hic cum illo
erat. At ille negauit eum, di/
cens: Mulier, nõ noui illum.
Et post pusillũ alius uidens
eum, dixit: Et tu de illis es.
Petrus uero ait: O homo nõ
sum. Et interuallo facto q̃si
horæ unius, aliꝰ quidã affir
mabat, dicens: Vere & hic
cum illo erat: nam & Galilæ
us est. Et ait Petrus: Homo,
nescio qđ dicis. Et cõtinuo
adhuc illo loquẽte, cantauit
gallus. Et cõuersus dñs re/
spexit Petrũ. Et recordatꝰ est
Petrꝰ uerbi domini sicut di/
xerat: quia priusquã gallus
cantet, ter me negabis. Et e/
gressus foras Petrus fleuit
amare.

σϟδ πικρῶς. *Καὶ οἱ ἄνδρες οἱ συνέχον
α τες τὸν Ἰησοῦν, ἐνέπαιζον αὐτῷ, δέ
ροντες. Καὶ περικαλύψαντες αὐτὸν, ἔτυ/
πτον αὐτοῦ τὸ πρόσωπον, καὶ ἐπηρώ/
των αὐτὸν, λέγοντες. Προφήτευσον
τίς ἐστιν ὁ παίσας σε; Καὶ ἕτερα πολ/
λὰ βλασφημοῦντες ἔλεγον εἰς αὐ/
σϟε τόν. *Καὶ ὡς ἐγένετο ἡμέρα, συνή/
β χθη τὸ πρεσβυτέριον τοῦ λαοῦ, ἀρχιε/
ρεῖς καὶ γραμματεῖς, καὶ ἀνήγαγον
αὐτὸν εἰς τὸ συνέδριον αὐτῶν, λέ/
γοντες. Εἰ σὺ εἶ ὁ χριστός; εἰπὲ ἡμῖν.
σϟϛ *Εἶπε δὲ αὐτοῖς, ἐὰν ὑμῖν εἴπω, οὐ
ι μὴ πιστεύσητε. ἐὰν δὲ καὶ ἐρωτήσω, οὐ
σϟζ μὴ ἀποκριθῆτέ μοι ἢ ἀπολύσητε. *Ἀ/
α πὸ τοῦ νῦν ἔσται ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου κα
θήμενος ἐκ δεξιῶν τῆς δυνάμεως τοῦ
σϟη θεοῦ. *Εἶπον δὲ πάντες, σὺ οὖν εἶ ὁ
ι υἱὸς τοῦ θεοῦ; Ὁ δὲ πρὸς αὐτοὺς ἔφη. ὑμεῖς
λέγετε, ὅτι ἐγώ εἰμι. Οἱ δὲ εἶπον.
σϟθ *Τί ἔτι χρείαν ἔχομεν μαρτυρίας;
β Αὐτοὶ γὰρ ἠκούσαμεν ἀπὸ τοῦ στόματος
τ αὐτοῦ. *Καὶ ἀναστὰν ἅπαν τὸ πλῆ/
α θος αὐτῶν, ἤγαγεν αὐτὸν ἐπὶ τὸν πι
τα λᾶτον. *Ἤρξαντο δὲ κατηγορεῖν αὐ
ι τοῦ, λέγοντες. τοῦτον εὕρομεν δια/
στρέφοντα τὸ ἔθνος, καὶ κωλύοντα καί
σαρι φόρους διδόναι, λέγοντα ἑαυτὸν
τβ χριστὸν βασιλέα εἶναι. *Ὁ δὲ πιλᾶ/
α τος ἐπηρώτησεν αὐτὸν, λέγων. Σὺ
τγ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν ἰουδαίων; Ὁ δὲ ἀπο
θ κριθεὶς αὐτῷ, ἔφη. Σὺ λέγεις. *Ὁ δὲ
πιλᾶτος εἶπε πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ
τοὺς ὄχλους, οὐδὲν εὑρίσκω αἴτιον ἐν
τδ τῷ ἀνθρώπῳ τούτῳ. *Οἱ δὲ ἐπίσχυ
ι ον, λέγοντες, ὅτι ἀνασείει τὸν λαὸν,
διδάσκων καθ᾽ ὅλης τῆς ἰουδαίας, ἀρ/
ξάμενος ἀπὸ τῆς γαλιλαίας ἕως
ὧδε. Πιλᾶτος δὲ ἀκούσας γαλιλαίαν
ἐπηρώτησεν, εἰ ὁ ἄνθρωπος, γαλι
λαῖός ἐστι. Καὶ ἐπιγνοὺς, ὅτι ἐκ τῆς
ἐξουσίας ἡρώδου ἐστὶν, ἀνέπεμψεν
αὐτὸν πρὸς ἡρώδην, ὄντα καὶ αὐτὸν
ἐν ἱεροσολύμοις ἐν ταύταις ταῖς
ἡμέραις. Ὁ δὲ ἡρώδης ἰδὼν τὸν Ἰη/
σοῦν, ἐχάρη λίαν. ἦν γὰρ θέλων ἐξ
ἱκανοῦ ἰδεῖν αὐτὸν, διὰ τὸ ἀκούειν
πολλὰ περὶ αὐτοῦ, καὶ ἤλπιζέ τι ση
μεῖον ἰδεῖν ὑπ᾽ αὐτοῦ γινόμενον. Ἐπη
ρώτησε δὲ αὐτὸν ἐν λόγοις ἱκανοῖς.
τε Αὐτὸς δὲ οὐδὲν ἀπεκρίνατο αὐτῷ.
β *Εἱστήκεισαν δὲ οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ
γραμματεῖς

amare. Et uiri qui tenebāt Ieſum,
illudebant ei, cædētes, & cum cir/
cumtexiſſent eum, percutiebāt fa
ciem eius, & interrogauerunt eū,
dicētes: Vaticinare: Quis eſt ille
qui te percuſſit? Et alia multa cō/
uiciantes dicebāt in eum. Atq; ut
illuxit, cōuenerūt ſeniores plebis
& principes ſacerdotū & ſcribæ,
& duxerūt illum in cōciliū ſuum,
dicētes: Num tu es ille Chriſtus?
dic nobis. Et ait illis: Si uobis di/
xero, nō credetis, quod ſi etiā in/
terrogauero, nō reſpōdebitis mi/
hi, neq; dimittetis. Ex hoc tēpore
erit filius hominis ſedēs à dextris
uirtutis dei. Dixerunt autē oēs:
Tu ergo es fili⁹ dei? Qui ait: Vos
dicitis me eſſe. At illi dixerunt:
Quid adhuc deſideramus teſti/
monium? Ipſi eñ audiuimus ex
ore ipſius. Et ſurgens uniuerſa
multitudo eorū, duxit illū ad Pi/
latum. Cœperunt autē illū accu/
ſare, dicētes: Hunc deprehendi/
mus euertentē gentem, ac uetan/
tem tributa dare Cæſari, dicētem
ſe Chriſtum regē eſſe. Pilatus au
tem interrogauit eum, dicēs: Tu
es ille rex Iudæorū? At ille reſpō/
dens illi ait: Tu dicis. Ait autē Pi
latus ad principes ſacerdotum &
turbas: Nihil inuenio noxiæ in
hoc homine. At illi inualeſcebāt,
dicentes: Commouet populum:
docens per uniuerſam Iudæā, ex/
orſus à Galilæa uſq; ad hunc lo/
cum. Pilatus autē audita mentio
ne Galilææ, interrogauit, num ho
mo, Galilæus eſſet. Et ut cogno/
uit, quod ad Herodis ditionē per
tineret, remiſit eū ad Herodē, qui
& ipſe Hieroſolymis erat per id
tempus. Herodes autē uiſo Ieſu,
gauiſus eſt ualde. Tenebatur eñ
multo iam tēpore cupiditate ui/
dendi illū, eo quod audiret multa
de eo, & ſperabat ſe ſignū aliquod
uiſurum ab eo fieri. Interrogabat
autem eum multis ſermonibus.
At ipſe nihil illi reſpōdebat. Sta
bant autē principes ſacerdotū &
ſcribæ

amare. Et uiri qui tenebant
illum, illudebāt ei cædētes.
Et uelauerūt eum & percu/
tiebant faciē eius & interro/
gauerūt eum, dicentes: Pro
phetiza, qs eſt qui te percuſ
ſit? Et alia multa blaſphe/
mantes dicebant in eum. Et
ut factus eſt dies, conuene/
runt ſeniores plæbis & prin
cipes ſacerdotū & ſcribæ: &
duxerūt illum in conſilium
ſuum, dicētes: Si tu es Chri
ſtus, dic nobis. Et ait illis: Si
uobis dixero, non credetis
mihi: ſi autē & interrogaue/
ro, non reſpondebitis mihi
neq; dimittetis. Ex hoc autē
erit filius hominis ſedens a
dextris uirtutis dei. Dixe/
runt autē omnes: Tu ergo
es filius dei? Qui ait: Vos
dicitis: quia ego ſum. At illi
dixerūt: Quid adhuc deſi/
deram⁹ teſtimoniū? Ipſi eñ
audiuimus de ore eius.
Et ſurgēs omnis multitu/ XXIII.
do eorum duxerunt illū ad
Pilatum. Cœperunt autē il
lum accuſare, dicētes: Hunc
inuenimus ſubuertentē gē/
tem noſtrā: & prohibentem
tributa dari Cæſari: & dicē/
tem ſe Chriſtum regē eſſe.
Pilatus autem interrogauit
eum, dicens: Tu es rex Iu/
dæorum? At ille reſpōdens
ait: Tu dicis. Ait autē Pila/
tus ad principes ſacerdotū
& turbas: Nihil inuenio cau
ſæ in hoc hoīe. At illi inuale
ſcebāt dicētes: Cōmouit po
pulū docēs per uniuerſam
Iudæam: incipiēs a Galilæa
uſq; huc. Pilatus aūt audiēs
Galilæā interrogauit ſi ho/
mo Galilæus eſſet. Et ut co/
gnouit qd' de Herodis po/
teſtate eſſet, remiſit eum ad
Herodem: qui & ipſe Hiero
ſolymis erat illis diebus. He
rodes autē uiſo Ieſu, gaui/
ſus eſt ualde. Erat eñ cupi/
ens ex multo tēpore uidere
eum, eo qd' audierat mul/
ta de eo: & ſperabat ſignum
aliquod uidere ab eo fieri.
Interrogabat aūt eum mul/
tis ſermōibus. At ipſe nihil
illi reſpōdebat. Stabant au
tem principes ſacerdotū &
ſcribæ

γραμματεῖς εὐτόνως κατηγοροῦντες
ΤϚ αὐτοῦ. *Ἐξουθενήσας δὲ αὐτὸν ὁ ἡρώδης
ι σὺν τοῖς στρατεύμασιν αὐτοῦ, καὶ ἐμ/
παίξας, περιβαλὼν αὐτὸν ἐσθῆτα λαμ
πρὰν, ἀνέπεμψεν αὐτὸν τῷ πιλά/
τῳ. Ἐγένοντο δὲ φίλοι ὅ, τε πιλᾶτος
καὶ ὁ ἡρώδης ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ μετ'
ἀλλήλων, προϋπῆρχον γὰρ ἐν ἔχθρᾳ
ΤΖ ὄντες πρὸς ἑαυτούς. *Πιλᾶτος δὲ συγ
θ καλεσάμενος τοὺς ἀρχιερεῖς, καὶ τοὺς
ἄρχοντας, καὶ τὸν λαὸν, εἶπε πρὸς αὐ
τούς. Προσηνέγκατέ μοι τὸν ἄνθρω/
πον τοῦτον, ὡς ἀποστρέφοντα τὸν
λαὸν, καὶ ἰδοὺ ἐγὼ ἐνώπιον ὑμῶν
ἀνακρίνας, οὐδὲν εὗρον ἐν τῷ ἀνθρώ
πῳ τούτῳ αἴτιον, ὧν κατηγορεῖτε
ΤΗ κατ' αὐτοῦ. *Ἀλλ' οὐδὲ ἡρώδης, ἀνέ/
ι πεμψα γὰρ ὑμᾶς πρὸς αὐτὸν, καὶ ἰδοὺ
οὐδὲν ἄξιον θανάτου ἐστὶ πεπραγμέ/
ΤΘ νον αὐτῷ. *Παιδεύσας οὖν αὐτὸν ἀπο
β λύσω. Ἀνάγκην δὲ εἶχεν ἀπολύειν
ΤΙ αὐτοῖς κατὰ ἑορτὴν ἕνα. *Ἀνέκραξαν
α δὲ παμπληθεὶ, λέγοντες, αἶρε τοῦ/
τον, ἀπόλυσον δὲ ἡμῖν βαραββᾶν. ὅς
τις ἦν διὰ στάσιν τινὰ γενομένην ἐν
τῇ πόλει, καὶ φόνον βεβλημένος
ΤΙΑ εἰς φυλακήν. *Πάλιν οὖν ὁ πιλᾶ/
α τος προσεφώνησε, θέλων ἀπολῦσαι
Aliás τὸν Ἰησοῦν. Οἱ δὲ ἐφώνουν, λέγοντες.
ἐπεφώ Σταύρωσον, σταύρωσον αὐτόν. *Ὁ
νουν. δὲ τρίτον εἶπε πρὸς αὐτούς. Τί γὰρ κα
ΤΙΒ κὸν ἐποίησεν οὗτος; Οὐδὲν αἴτιον θα/
θ νάτου εὗρον ἐν αὐτῷ, παιδεύσας
ΤΙΓ οὖν αὐτὸν ἀπολύσω. *Οἱ δὲ ἐπέκειν
α το φωναῖς μεγάλαις, αἰτούμενοι αὐ
τὸν σταυρωθῆναι, καὶ κατίσχυον αἱ φω
ΤΙΔ ναὶ αὐτῶν καὶ τῶν ἀρχιερέων. *Ὁ δὲ
α πιλᾶτος ἐπέκρινε γενέσθαι τὸ αἴτη
μα αὐτῶν. Ἀπέλυσε δὲ αὐτοῖς τὸν
διὰ στάσιν καὶ φόνον βεβλημένον
εἰς τὴν φυλακὴν, ὃν ᾐτοῦντο, τὸν δὲ
Ἰησοῦν παρέδωκε τῷ θελήματι αὐτῶν.
ΤΙΕ *Καὶ ὡς ἀπήγαγον αὐτὸν, ἐπιλαβό
α μενοι σίμωνός τινος κυρηναίου ἐρχο
μένου ἀπ' ἀγροῦ, ἐπέθηκαν αὐτῷ τὸν
ΤΙϚ σταυρὸν φέρειν ὄπισθεν τοῦ Ἰησοῦ. *Ἠκο
ι λούθει δὲ αὐτῷ πολὺ πλῆθος τοῦ λαοῦ, καὶ
γυναικῶν, αἳ καὶ ἐκόπτοντο καὶ ἐθρή/
νουν αὐτόν. Στραφεὶς δὲ πρὸς αὐτὰς
ὁ Ἰησοῦς, εἶπε. Θυγατέρες ἱερουσα/
λὴμ, μὴ κλαίετε ἐπ' ἐμὲ, πλὴν ἐφ'
ἑαυτὰς κλαίετε, καὶ ἐπὶ τὰ τέκνα
ὑμῶν

scribæ acriter accusantes eũ. Spre
οθ uit autẽ illum Herodes cum exer
citibus suis, cumq́ illusisset indu/
tum ueste splẽdida remisit ad Pi/
latum. Et facti sunt amici inter se/
se Pilatus & Herodes in eodẽ die,
nam antea simultas inter eos in/
tercesserat. Pilatus autẽ conuoca/
tis principibus sacerdotũ, & ma/
gistratibꝰ, ac plebe, dixit ad illos:
Obtulistis mihi hunc hominem,
quasi auertentẽ populum: & ecce
ego corã uobis interrogans, nul/
lum crimen inuenio in homine
isto ex his de quibus accusatis eũ:
sed ne Herodes quidẽ, nam remi
si uos ad illũ, & ecce nihil dignũ
morte actum est ei. Castigatum
ergo illum dimittã. Necesse au/
tem habebat dimittere eis in fe/
sto unum. Exclamauit autẽ simul
uniuersa turba, dicẽs: Tolle hũc,
& dimitte nobis Barraban: qui
erat propter seditionẽ quandam
factam in ciuitate & homicidiũ
coniectus in carcerẽ. Iterum au/
tem Pilatus locutus est ad eos, uo
lens dimittere Iesum. At illi clama
bant, dicẽtes: Crucifige, crucifige
eum. Ille autẽ tertio dixit ad illos:
Quid enĩ mali fecit hic? Nullum
crimen capitale cõperio in eo. ca/
stigatum ergo dimittã illũ. At illi
instabãt uocibus magnis, postulã
tes ut crucifigeret, & inualescebãt
uoces eorũ, ac summorũ sacerdo/
tum. Et Pilatus adiudicauit ut fie/
ret quod illi postulabant. Dimisit
autẽ illis eũ, qui propter seditionẽ
& homicidiũ coniectus fuerat in
carcerẽ, quẽ poposcerãt, Iesum ue
ro tradidit arbitrio eorũ. Et cũ ab
ducerent eũ, apprehẽderũt Simo
nem quendã Cyrenẽsem uenien/
tem è rure, & imposuerũt illi cru/
cem ut portaret post Iesum. Se/
π quebatur autẽ illum multa turba
populi ac mulierũ, quæ & plange
bant & lamẽtabantur eũ. Cõuer/
sus autẽ ad illas Iesus, dixit: Filiæ
Hierusalẽ, nolite flere sup me, sed
sup uobisipsis flete, & sup filijs ue/
stris.

scribæ cõstanter accusantes
eum. Spreuit autẽ illum He
rodes cum exercitu suo: &
illusit indutum ueste alba,
& remisit ad Pilatum. Et fa/
cti sunt amici Herodes & Pi
latus in ipsa die: nam antea
inimici erant adinuicẽ. Pila
tus autẽ cõuocatis principi
bus sacerdotũ & magistrati
bus & plæbe, dixit ad illos:
Obtulistis mihi hunc homi
nem quasi auertentẽ popu/
lum: & ecce ego corã uobis
interrogans, nullã causam
inuenio in homine isto ex
his in quibus eũ accusatis,
sed neq; Herodes. Nã remi/
si uos ad illũ: & ecce nihil di
gnũ morte actũ est ei. Emẽ/
datum ergo illũ dimittam.
Necesse enĩ habebat dimit/
tere eis per diẽ festum unũ.
Exclamauit autẽ simul uni
uersa turba, dicẽs: Tolle hũc
& dimitte nobis Barrabã:
Qui erat propter seditionẽ
quãdam factam in ciuitate
& homicidiũ, missus in car/
cerem. Iterum autẽ Pilatus
locutus est ad eos, uolẽs di/
mittere Iesum. At illi succla
mabant, dicẽtes: Crucifige,
crucifige eum. Ille autẽ ter/
tio dixit ad eos: Quid enim
mali fecit iste? Nullam cau
sam mortis inuenio in eo.
Corripiã ergo illũ & dimit/
tam. At illi instabant uoci/
bus magnis postulantes ut
crucifigeretur: & inualesce/
bant uoces eorum. Et Pila/
tus adiudicauit fieri petitio
nem eorũ. Dimisit autem il
lis eũ qui propter homicidi
um & seditionẽ missus fue/
rat in carcerem, quem pete/
bãt. Iesum uero tradidit uo
luntati eorũ. Et cum duce/
rent eum, apprehenderunt
Simonem quendã Cyrenẽ
sem uenientẽ de uilla: & im/
posuerunt illi crucẽ portare
post Iesum. Sequebat̃ autẽ
illũ multa turba populi &
mulierũ quæ plangebant &
lamentabãtur eum. Cõuer
sus autẽ ad illas Iesus, dixit:
Filiæ Hierusalem nolite fle/
re super me, sed super uos/
ipsas flete & super filios ue/

πα περὶ τοῦ μετανοήσαντος λῃστοῦ.

ὑμῶν. ὅτι ἰδοὺ ἔρχονται ἡμέραι ἐν
αἷς ἐροῦσι, Μακάριαι αἱ στεῖραι καὶ κοι
λίαι αἳ οὐκ ἐγέννησαν, καὶ μαστοὶ οἳ
οὐκ ἐθήλασαν. τότε ἄρξονται λέγειν τοῖς
ὄρεσι, πέσετε ἐφ᾽ ἡμᾶς, καὶ τοῖς βου/
τιζ νοῖς, καλύψατε ἡμᾶς, ὅτι εἰ ἐν τῷ
α ὑγρῷ ξύλῳ ταῦτα ποιοῦσιν, ἐν τῷ
τιη ξηρῷ τί γένηται. * Ηγοντο δὲ καὶ ἕτε/
α ροι δύο κακοῦργοι σὺν αὐτῷ ἀναι/
Aliâs ρεθῆναι. * καὶ ὅτε ἀπῆλθον ἐπὶ τὸν
κρανίου. τόπον τὸν καλούμενον κρανίον, ἐκεῖ
τιθ ἐσταύρωσαν αὐτόν. * καὶ τοὺς κα/
α κούργους, ὃν μὲν ἐκ δεξιῶν, ὃν δὲ ἐξ
τκ ἀριστερῶν. * ὁ δὲ Ιησοῦς ἔλεγε, πάτερ
ι ἄφες αὐτοῖς, οὐ γὰρ οἴδασι τί ποιοῦ/
τκα σι. * Διαμεριζόμενοι δὲ τὰ ἱμάτια
α αὐτοῦ, ἔβαλλον κλῆρον. καὶ εἱστήκει ὁ
τκβ λαὸς θεωρῶν. * Εξεμυκτήριζον δὲ καὶ
β οἱ ἄρχοντες σὺν αὐτοῖς, λέγοντες.
ἄλλους ἔσωσε, σωσάτω ἑαυτὸν, εἰ οὗ
τός ἐστιν ὁ χριστὸς, ὁ τοῦ θεοῦ ἐκλεκτός.
τκγ * Ενέπαιζον δὲ αὐτῷ καὶ οἱ στρατιῶται
β προσερχόμενοι, καὶ ὄξος προσφέρον/
τες αὐτῷ, καὶ λέγοντες. Εἰ σὺ εἶ ὁ βα
σιλεὺς τῶν ἰουδαίων, σῶσον σεαυτόν.
τκδ * Ην δὲ καὶ ἐπιγραφὴ γεγραμμένη
α ἐπ᾽ αὐτῷ γράμμασιν ἑλληνικοῖς καὶ
ῥωμαϊκοῖς καὶ ἑβραϊκοῖς, οὗτός ἐστιν
τκε ὁ βασιλεὺς τῶν ἰουδαίων. * Εἷς δὲ τῶν
β κρεμασθέντων κακούργων ἐβλασφή
μει αὐτὸν, λέγων. Εἰ σὺ εἶ ὁ χριστὸς, σῶ
τκς σον σεαυτὸν καὶ ἡμᾶς. * Αποκριθεὶς δὲ
ι ὁ ἕτερος, ἐπετίμα αὐτῷ, λέγων. Οὐ
δὲ φοβῇ σὺ τὸν θεὸν, ὅτι ἐν τῷ αὐτῷ
κρίματι εἶ; καὶ ἡμεῖς μὲν δικαίως,
ἄξια γὰρ ὧν ἐπράξαμεν ἀπολαμβά/
νομεν, οὗτος δὲ οὐδὲν ἄτοπον ἔπραξε.
καὶ ἔλεγε τῷ Ιησοῦ, Μνήσθητί μου
κύριε, ὅταν ἔλθῃς ἐν τῇ βασιλείᾳ
σου. καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ Ιησοῦς, Αμὴν
λέγω σοι, σήμερον μετ᾽ ἐμοῦ ἔσῃ ἐν
τκζ τῷ παραδείσῳ. * Ην δὲ ὡσεὶ ὥρα ἕ
β κτη, καὶ σκότος ἐγένετο ἐφ᾽ ὅλην τὴν
γῆν ἕως ὥρας ἐννάτης. καὶ ἐσκοτί/
τκη σθη ὁ ἥλιος, * καὶ ἐσχίσθη τὸ καταπέ
β τασμα τοῦ ναοῦ μέσον. * καὶ φωνή
τκθ σας φωνῇ μεγάλῃ ὁ Ιησοῦς, εἶπε. πά
α τερ, εἰς χεῖράς σου παραθήσομαι τὸ
πνεῦμά μου. καὶ ταῦτα εἰπὼν, ἐξέ
τλ πνευσεν. * Ιδὼν δὲ ὁ ἑκατόνταρχος
β τὸ γενόμενον, ἐδόξασε τὸν θεὸν, λέ/
γων. Οντως ὁ ἄνθρωπος οὗτος δίκαιος
ἦν.

stris. Quoniam ecce uenient dies
in quibus dicent: Beatæ steriles et
uentres qui nō genuerunt, & ube
ra quæ nō lactauerunt. Tunc in/
cipient dicere montibus: Cadite
sup nos: & collibus, operite nos.
Quia si in humido ligno hæc fa
ciūt, in arido quid fiet? Duceban
tur aūt & alij duo facinorosi cum
eo, ut interficerentur. Et postquā
uenerūt in locū, qui uocatur Cal
uaria, ibi crucifixerunt eum, & fa
cinorosos: unū à dextris, alterū à
sinistris. Iesus autē dicebat: Pater,
remitte illis, nesciunt eīm quid fa
ciant. Diuidentes uero uestimen
ta eius, miserunt sortem. Et stabat
populus spectans, & deridebant
eum principes cum eis, dicentes:
Alios seruauit, seruet seipsum, si
hic est ille Christus, ille dei elect⁹.
Illudebant autē ei & milites acce/
dentes, & acetū offerētes ei, dicen
tesq;: Si tu es ille rex Iudæorū, sal/
uum te fac. Erat aūt & inscriptio
scripta super eum literis Græcis et
Latinis & Hebraicis: Hic est rex
Iudæorū. Vnus autē qui erant su/
πα spensi facinorosorū, cōuicia dice/
bat in eum, dicens: Si tu es Chri/
stus, serua teipsum & nos. Respō/
dens aūt alter, increpabat eum, di
cens: Ne times quidem tu deum,
quod in eadem damnatione es?
Et nos quidem iuste, nam digna
factis recipim⁹, hic uero nihil ma
li gessit. Et dicebat ad Iesum: Do
mine, memento mei, cum uene/
ris in regnū tuum. Et dixit illi Ie
sus: Amen dico tibi, hodie mecū
eris in paradiso. Erat autem ferè
hora sexta, & tenebræ factæ sunt
super totam terram usque ad ho/
ram nonam. Et obscuratus est sol
& uelum templi scissum est me/
dium. Et cum clamasset uoce ma
gna Iesus, ait: Pater in manus tu/
as cōmendabo spiritum meum.
Et hæc cum dixisset, expirauit.
Cum uidisset autem Centurio,
quod accidit, glorificauit deum,
dicens: Vere hic homo iustus
erat.

stros. Quoniā ecce uenient
dies in quibus dicēt: Beatæ
steriles & uentres quæ nō ge
nuerunt, & ubera quæ non
lactauerūt. Tūc incipiēt di/
cere mōtibus, cadite super
nos: & collibus, operite nos:
quia si in uiridi ligno hæc fa
ciunt, in arido quid fiet? Du
cebantur aūt & alij duo ne/
quam cū eo ut interficeren/
tur. Et postquā uenerunt in
locum qui uocatur Calua/
riæ, ibi crucifixerūt eum: &
latrones unū a dextris, & al
terum a sinistris. Iesus autē
dicebat: Pater, dimitte illis:
non eīm sciunt quid faciunt.
Diuidentes uero uestimēta
eius miserunt sortes. Et sta/
bat populus expectās: & de
ridebāt eum principes cum
eis, dicētes: Alios saluos fe/
cit: se saluū faciat, si hic est
Christus dei electus. Illude
bant autē ei & milites acce/
dentes: & acetū offerētes &
dicentes: Si tu es rex Iudæo
rum, saluū te fac. Erat autē
& superscriptio scripta su/
per eū literis Græcis & He/
braicis & Latinis: hic est rex
Iudæorū. Vnus autē de his
qui pēdebāt latronibus bla
sphemabat eum, dicēs: Si tu
es Christus, saluum fac te/
ipsum & nos. Respondens
autē alter increpabat eum,
dicens: Neq; tu times deum
qui in eadē damnatione es.
Et nos quidem iuste: nam
digna factis recipimus: hic
uero nihil mali gessit. Et di/
cebat ad Iesum. Domine:
memento mei cū ueneris in
regnum tuū. Et dixit illi Ie/
sus: Amen dico tibi hodie
mecū eris in paradiso. Erat
autem fere hora sexta: & te/
nebræ factæ sunt in uniuer/
sam terram usq; in horam
nonā: & obscuratus est sol,
& uelum templi scissum est
medium. Et clamans uoce
magna Iesus, ait: Pater in
manus tuas cōmendo spiri
tum meū. Et hæc dicens, ex/
pirauit. Videns aūt Centu/
rio quod factū fuerat, glori
ficauit deū, dicens: Vere hic
homo iust⁹ erat. Et omis tur
ba e

περὶ τῆς αἰτήσεως τοῦ σώματος τοῦ κυρίου.

τλα ἦν. * καὶ πάντες οἱ συμπαραγενόμε
ι νοι ὄχλοι ἐπὶ τὴν θεωρίαν ταύτην
θεωροῦντες τὰ γενόμενα, τύπτοντες
ἑαυτῶν τὰ στήθη, ὑπέστρεφον. εἱστήκει
σαν δὲ πάντες οἱ γνωστοὶ αὐτοῦ μακρό
θεν, καὶ γυναῖκες αἱ συνακολουθή/
σασαι αὐτῷ ἀπὸ τῆς γαλιλαίας ὁρῶ
τλβ σαι ταῦτα. * καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ ὀνόματι
α ἰωσὴφ, βουλευτὴς, ὑπάρχων ἀνὴρ
ἀγαθὸς καὶ δίκαιος, οὗτος οὐκ ἦν
συγκατατεθειμένος τῇ βουλῇ καὶ τῇ
πράξει αὐτῶν. ἀπὸ ἀριμαθαίας πό/
λεως τῶν ἰουδαίων, ὃς καὶ προσεδέχε
το καὶ αὐτὸς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ,
οὗτος προσελθὼν τῷ πιλάτῳ, ᾐτή/
τλγ σατο τὸ σῶμα τοῦ ἰησοῦ, * καὶ καθε
α λὼν αὐτὸ ἐνετύλιξεν αὐτὸ σινδόνι,
καὶ ἔθηκεν αὐτὸ ἐν μνήματι λαξευτῷ.
οὗ οὐκ ἦν οὐδέπω οὐδεὶς κείμενος.
τλδ * καὶ ἡμέρα ἦν παρασκευὴ, καὶ σάβ/
ι βατον ἐπέφωσκε. κατακολουθήσα/
σαι δὲ καὶ γυναῖκες αἵτινες ἦσαν συ
νεληλυθυῖαι αὐτῷ ἐκ τῆς γαλιλαίας
ἐθεάσαντο τὸ μνημεῖον, καὶ ὡς ἐτέθη
τλε τὸ σῶμα αὐτοῦ. * ὑποστρέψασαι δὲ,
κ ἡτοίμασαν ἀρώματα καὶ μύρα, καὶ
τὸ μὲν σάββατον ἡσύχασαν κατὰ
τλϛ τὴν ἐντολήν. * τῇ δὲ μιᾷ τῶν σαβ/
α βάτων ὄρθρου βαθέος, ἦλθον ἐπὶ τὸ
μνῆμα, φέρουσαι ἃ ἡτοίμασαν ἀρώ/
ματα, καί τινες σὺν αὐταῖς. εὗρον
δὲ τὸν λίθον ἀποκεκυλισμένον ἀπὸ
τοῦ μνημείου, καὶ εἰσελθοῦσαι οὐχ εὗ/
ρον τὸ σῶμα τοῦ κυρίου ἰησοῦ. καὶ ἐ/
γένετο ἐν τῷ διαπορεῖσθαι αὐτὰς πε
ρὶ τούτου, καὶ ἰδοὺ δύο ἄνδρες ἐπέστη/
σαν αὐταῖς ἐν ἐσθήσεσιν ἀστραπτού
τλζ σαις. * ἐκφόβων δὲ γενομένων αὐτῶν,
β καὶ κλινουσῶν τὸ πρόσωπον εἰς τὴν γῆν,
εἶπον πρὸς αὐτάς. τί ζητεῖτε, τὸν ζῶν
τα μετὰ τῶν νεκρῶν; οὐκ ἔστιν ὧδε,
ἀλλ᾽ ἠγέρθη. μνήσθητε ὡς ἐλάλησεν
ὑμῖν, ἔτι ὢν ἐν τῇ γαλιλαίᾳ, λέγων.
ὅτι δεῖ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου παραδοθῆ
ναι εἰς χεῖρας ἀνθρώπων ἁμαρτω/
λῶν, καὶ σταυρωθῆναι, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέ
ρᾳ ἀναστῆναι. καὶ ἐμνήσθησαν τῶν ῥη
τλη μάτων αὐτοῦ. * καὶ ὑποστρέψασαι
β ἀπὸ τοῦ μνημείου, ἀπήγγειλαν ταῦ/
τα πάντα τοῖς ἕνδεκα, καὶ πᾶσι τοῖς
τλθ λοιποῖς. * ἦν δὲ ἡ μαγδαληνὴ μαρία
ι καὶ ἰωάννα καὶ μαρία ἰακώβου, καὶ αἱ λοι
παὶ

erat. Et omnes turbæ eorum qui si
mul accesserāt ad spectaculū istud
& uiderant quæ cōtingebant, per
cutientes pectora sua, reuerteban/
tur. Stabant autē omnes noti eius
procul, & mulieres quæ secutæ eū
erant à Galilæa hæc uidētes. Et ec
ce uir nomine Ioseph, decurio, qui
erat uir bonus ac iustus, hic nō cō
senserat consilio ac facto eorū, ori/
undus ab Arimathæa ciuitate Iu/
dæorum, qui expectabat & ipse re
gnum dei: hic accessit ad Pilatum
& postulauit corpus Iesu, & depo
situm inuoluit sindone, & posuit
illud in monumento, quod erat in
lapide excisum, in quo nondum
quisquam positus fuerat. Et dies
erat parasceue, & sabbatū illucesce
bat. Subsecutæ autē mulieres quæ
cum eo uenerant de Galilæa, uide
runt monumentū, & quemadmo
dum positum erat corpus eius.
Reuersæ uero, parauerunt aroma
ta & unguēta, ac sabbato quidem
quieuerunt secundum præceptū.
Vno autem sabbatorum pro/
fundo diluculo, uenerunt ad mo/
numentum, portantes quæ para/
uerant aromata, & nonnullæ cum
illis. Repererunt autem lapidem
reuolutum à monumento, & in/
gressæ non inuenerūt corpus do/
mini Iesu. Et factum est dum men
te consternatæ essent de hoc, ecce
duo uiri steterunt iuxta illas in ue
stibus fulgurantibus. Cum expa/
uissent autem, & declinarent uul/
tum in terram, dixerunt ad illas:
Quid quæritis, uiuentē cum mor
tuis? Non est hic, sed surrexit. Re
cordamini ut dixerit uobis, cum
adhuc in Galilæa esset, dicens, q'
oportuerit filium hominis tradi
in manus hominum peccatorum
& crucifigi, & die tertio resurgere.
Et recordatæ sunt uerborum e/
ius, & regressæ à monumento,
nunciauerunt hæc omnia illis un/
decim, & cæteris omnibus.
Erat autem Maria Magdalene &
Ioanna & Maria Iacobi & cæ/
teræ

ba eorum qui simul aderāt
ad spectaculum istud & ui/
debant quæ fiebant, percu/
tientes pectora sua reuerte/
bantur. Stabant autem o/
mnes noti eius a longe: &
mulieres quæ secutæ eum
erant a Galilæa hæc uiden/
tes. Et ecce uir nomine Io/
seph qui erat decurio, uir
bonus & iustus: hic nō con
senserat consilio & actibus
eorum, ab Arimathia ciui/
tate Iudææ: qui expectabat
& ipse regnum dei. Hic ac/
cessit ad Pilatū & petijt cor/
pus Iesu: & depositum inuo
luit syndone: & posuit eum
in monumēto exciso in quo
nōdum quisquam positus
fuerat. Et dies erat parasce/
ues: & sabbatum illucesce/
bat. Subsecutæ autem mu/
lieres quæ cum eo uenerāt
de Galilæa, uiderunt mo/
numentum: & quemadmo
dum positum erat corpus
eius: & reuertentes paraue
runt aromata & unguenta:
& sabbato quidem siluerūt
secundum mandatum.
Vna autem sabbati ual/ XXIIII.
de diluculo, uenerūt ad mo
numentum, portantes quæ
parauerant aromata: & in/
uenerunt lapidem reuolu/
tum a monumēto: & ingres/
sæ non inuenerunt corpus
domini Iesu. Et factum est
dum mente consternatæ es/
sent de isto, ecce duo uiri ste
terūt secus illas in ueste ful/
genti. Cum timerent autem
& declinarēt uultum in ter/
ram, dixerunt ad illas:
Quid quæritis uiuentem
cum mortuis? Non est hic,
sed surrexit. Recordamini
qualiter locutus est uobis
cum adhuc in Galilæa esset,
dicens: Quia oportet fili/
um hominis tradi in ma/
nus hominum peccatorū &
crucifigi: & die tertia resur/
gere. Et recordatæ sunt uer/
borum eius: & regressæ a
monumento nunciauerunt
hæc omnia illis undecim &
cæteris omnibus. Erant au/
tem Maria Magdalene & Io
hāna & Maria Iacobi & cæ/

ται σὺν αὐταῖς, αἳ ἔλεγον πρὸς τοὺς
ἀποστόλους ταῦτα. καὶ ἐφάνησαν
ἐνώπιον αὐτῶν ὡσεὶ λῆρος τὰ ῥή-
ματα αὐτῶν, καὶ ἠπίστουν αὐταῖς. ὁ
δὲ πέτρος ἀναστὰς ἔδραμεν ἐπὶ τὸ
μνημεῖον, καὶ παρακύψας, βλέπει τὰ
ὀθόνια κείμενα μόνα, καὶ ἀπῆλθε,
πρὸς ἑαυτὸν θαυμάζων τὸ γεγονός.
τμ * καὶ ἰδοὺ δύο ἐξ αὐτῶν ἦσαν πο-
ε ρευόμενοι ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ εἰς κώ-
μην, ἀπέχουσαν σταδίους ἑξήκοντα,
ἀπὸ ἱερουσαλήμ, ᾗ ὄνομα ἐμμαούς,
καὶ αὐτοὶ ὡμίλουν πρὸς ἀλλήλους πε-
ρὶ πάντων τῶν συμβεβηκότων τού-
των. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ὁμιλεῖν αὐ-
τοὺς καὶ συζητεῖν, καὶ αὐτὸς ὁ Ἰησοῦς
ἐγγίσας συνεπορεύετο αὐτοῖς. οἱ δὲ
ὀφθαλμοὶ αὐτῶν ἐκρατοῦντο τοῦ μὴ
ἐπιγνῶναι αὐτόν. εἶπε δὲ πρὸς αὐ-
τούς. τίνες οἱ λόγοι οὗτοι, οὓς ἀντιβάλ-
λετε πρὸς ἀλλήλους περιπατοῦντες, καὶ
ἐστὲ σκυθρωποί; ἀποκριθεὶς δὲ εἷς,
ᾧ ὄνομα κλεόπας, εἶπε πρὸς αὐτόν.
σὺ μόνος παροικεῖς ἐν ἱερουσαλήμ,
καὶ οὐκ ἔγνως τὰ γενόμενα ἐν αὐ-
τῇ ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις; καὶ
εἶπεν αὐτοῖς, ποῖα; οἱ δὲ εἶπον αὐ-
τῷ, τὰ περὶ Ἰησοῦ τοῦ ναζωραίου, ὃς ἐ-
γένετο ἀνὴρ προφήτης, δυνατὸς ἐν ἔρ-
γῳ καὶ λόγῳ ἐναντίον τοῦ θεοῦ, καὶ
παντὸς τοῦ λαοῦ, ὅπως τε παρέδω-
καν αὐτὸν οἱ ἀρχιερεῖς, καὶ οἱ ἄρχον-
τες ἡμῶν εἰς κρίμα θανάτου, καὶ ἐσταύ-
ρωσαν αὐτόν. ἡμεῖς δὲ ἠλπίζομεν
ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ μέλλων λυτροῦσθαι
τὸν Ἰσραήλ. ἀλλά γε σὺν πᾶσι τού-
τοις τρίτην ταύτην ἡμέραν ἄγει σή-
μερον, ἀφ᾽ οὗ ταῦτα ἐγένετο. ἀλλὰ
καὶ γυναῖκές τινες ἐξ ἡμῶν ἐξέστη-
σαν ἡμᾶς, γενόμεναι ὄρθριαι ἐπὶ τὸ
μνημεῖον, καὶ μὴ εὑροῦσαι τὸ σῶμα
αὐτοῦ, ἦλθον, λέγουσαι, καὶ ὀπτασί-
αν ἀγγέλων ἑωρακέναι, οἳ λέγουσιν
αὐτὸν ζῆν. καὶ ἀπῆλθόν τινες τῶν
σὺν ἡμῖν ἐπὶ τὸ μνημεῖον, καὶ εὗ-
ρον οὕτως, καθὼς καὶ αἱ γυναῖκες
εἶπον, αὐτὸν δὲ οὐκ εἶδον. καὶ αὐ-
τὸς εἶπε πρὸς αὐτούς, ὦ ἀνόητοι καὶ
βραδεῖς τῇ καρδίᾳ τοῦ πιστεύειν ἐπὶ
πᾶσιν, οἷς ἐλάλησαν οἱ προφῆται.
οὐχὶ ταῦτα ἔδει παθεῖν τὸν χριστόν,
καὶ εἰσελθεῖν εἰς τὴν δόξαν αὐτοῦ;
καὶ

teræ quæ cum eis erant, quæ dice-
bant ad apostolos hæc. Et uisa sūt
apud illos ceu deliramentum uer-
ba illarum, neq; crediderunt illis.
Petrus autem surgēs cucurrit ad
monumentum, & prospiciens ui-
dit linteamina sola posita, & abijt
apud semetipsum mirans quod
πγ acciderat. Et ecce duo ex illis ibāt
eodem die in castellum, quod ab
erat spatio stadiorū sexaginta ab
Hierosolymis, nomine Emaus, et
ipsi confabulabant inter se de his
omībus quæ acciderant. Et factū
est dum cōfabularentur, ac dispu-
tarent, et ipse Iesus appropinquās
ibat una cum illis. Cæterum ocu-
li illorum tenebantur, ne eum a-
gnoscerēt. et ait ad illos: Qui sunt
hi sermones quos confertis inter
uos ambulantes, & estis tristes?
Ac respondens unus, cui nomen
Cleopas, dixit ei: Tu solus pere-
grinus es Hierosolymis, neq; co-
gnouisti quæ facta sunt illic his
diebus: Quibus ille dixit: Quæ?
Et dixerūt ei: De Iesu Nazareno,
qui fuit uir propheta, potens ope-
re & sermone coram deo & toto
populo: & quomodo eum tradi-
derunt summi sacerdotes, & prin-
cipes nostri in cōdemnationem
mortis, & crucifixerūt eum. Nos
autem sperabamus, eum esse illū
qui redempturus esset Israël. At-
qui super hæc omnia tertius dies
est hodie, qđ hæc facta sunt. Sed
& mulieres quædam ex nobis at-
tonitos reddidere nos, quæ dilu-
culo peruenerunt ad monumen-
tum, & nō inuento corpore eius,
uenerunt, dicentes, se etiam uisio-
nem angelorū uidisse, qui dicerēt
eum uiuere. Et abierunt quidam
eorum qui erant nobiscū ad mo-
numentū, & ita repererunt, sicut
mulieres dixerant, ipsum uero nō
uiderunt. Et ipse dixit ad eos: O
stulti & tardi corde ad credendū
in omnibus, quæ locuti sunt pro-
phetæ: Nónne hæc oportuit pati
Christū, & intrare in gloriā suā?
Et ex

teræ quæ cum eis erāt, quæ
dicebant ad apostolos hæc.
Et uisa sunt ante illos sicut
deliramētum uerba ista, &
non crediderūt illis. Petrus
autem surgens cucurrit ad
monumentum: & procum-
bens uidit linteamina sola
posita: & abijt secum mirās
quod factum fuerat. Et ec-
ce duo ex illis ibant ipsa die
in castellū quod erat in spa-
cio stadiorum sexaginta ab
Hierusalem, nomine Ema-
us: & ipsi loquebantur ad
inuicē de his omnibus quæ
acciderāt. Et factū est dum
fabularentur & secum quæ-
rerent: & ipse Iesus appro-
pinquās ibat cum illis. Ocu-
li autem illorum tenebātur
ne eum agnoscerent. Et ait
ad illos: Qui sunt hi sermo-
nes quos confertis adinui-
cem ambulantes & estis tri-
stes? Et respondens unus
cui nomen Cleophas dixit
ei: Tu solus peregrinus es in
Hierusalem: & non cogno-
uisti quæ facta sunt in illa
his diebus? Quibus ille di-
xit: Quæ? Et dixerunt: de
Iesu Nazareno qui fuit uir
propheta, potens in opere
& sermone coram deo & o-
mni populo: & quomodo
eum tradiderunt summi sa-
cerdotes & principes nostri
in damnationem mortis: &
crucifixerūt eum. Nos autē
sperabamus: quia ipse esset
redempturus Israel. Et nūc
super hæc omnia tertia dies
est hodie qđ hæc facta sunt.
Sed & mulieres quædā ex
nostris terruerunt nos quæ
ante lucē fuerunt ad monu-
mentum: & nō inuento cor-
pore eius, uenerūt dicentes
se etiam uisionē angelorum
uidisse: qui dicūt eum uiue-
re. Et abierunt quidā ex no-
stris ad monumētum: & ita
inuenerūt sicut mulieres di-
xerunt: ipsum uero nō inue-
nerunt. Et ipse dixit ad eos:
O stulti & tardi corde ad cre-
dendū in omnibus quæ locu-
ti sunt prophetæ. Nōne hæc
oportuit pati Christum, &
ita intrare in gloriā suam?
Et inde

καὶ ἀρξάμενος ἀπὸ μωσέως καὶ
ἀπὸ πάντων τῶν προφητῶν, διηρμή/
νευεν αὐτοῖς ἐν πάσαις ταῖς γρα/
φαῖς τὰ περὶ ἑαυτοῦ. καὶ ἤγγισαν
εἰς τὴν κώμην οὗ ἐπορεύοντο, καὶ αὐ/
τὸς προσεποιεῖτο πορρωτέρω πορεύε/
σθαι. καὶ παρεβιάσαντο αὐτὸν, λέγον
τες. μεῖνον μεθ᾽ ἡμῶν, ὅτι πρὸς ἑσπέ
ραν ἐστὶ, καὶ κέκλικεν ἡ ἡμέρα. καὶ
εἰσῆλθε τοῦ μεῖναι σὺν αὐτοῖς. καὶ ἐ/
γένετο ἐν τῷ κατακλιθῆναι αὐτὸν
μετ᾽ αὐτῶν, λαβὼν τὸν ἄρτον εὐλό/
γησε, καὶ κλάσας ἐπεδίδου αὐτοῖς.
αὐτῶν δὲ διηνοίχθησαν οἱ ὀφθαλ/
μοὶ, καὶ ἐπέγνωσαν αὐτὸν, καὶ αὐ/
τὸς ἄφαντος ἐγένετο ἀπ᾽ αὐτῶν. καὶ
εἶπον πρὸς ἀλλήλους. οὐχὶ ἡ καρ/
δία ἡμῶν καιομένη ἦν ἐν ἡμῖν, ὡς
ἐλάλει ἡμῖν ἐν τῇ ὁδῷ, καὶ ὡς διή/
νοιγεν ἡμῖν τὰς γραφάς; καὶ ἀνα/
στάντες αὐτῇ τῇ ὥρᾳ, ὑπέστρεψαν εἰς
ἱερουσαλὴμ, καὶ εὗρον συνηθροισμέ/
νους τοὺς ἕνδεκα, καὶ τοὺς σὺν αὐ/
τοῖς, λέγοντας, ὅτι ἠγέρθη ὁ κύριος
ὄντως, καὶ ὤφθη σίμωνι. καὶ αὐτοὶ
ἐξηγοῦντο τὰ ἐν τῇ ὁδῷ, καὶ ὡς ἐ/
γνώσθη αὐτοῖς ἐν τῇ κλάσει τοῦ ἄρ/
τμα θ του. * ταῦτα δὲ αὐτῶν λαλούν/
των, αὐτὸς ὁ ἰησοῦς ἔστη ἐν μέσῳ αὐ/
τῶν, καὶ λέγει αὐτοῖς. εἰρήνη ὑμῖν.
πτοηθέντες δὲ καὶ ἔμφοβοι γενόμε
νοι, ἐδόκουν πνεῦμα θεωρεῖν. καὶ εἶ/
πεν αὐτοῖς. τί τεταραγμένοι ἐστὲ,
καὶ διὰ τί διαλογισμοὶ ἀναβαίνου/
σιν ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν; ἴδετε
τὰς χεῖράς μου καὶ τοὺς πόδας μου,
ὅτι αὐτὸς ἐγώ εἰμι. ψηλαφήσατέ
με καὶ ἴδετε, ὅτι πνεῦμα σάρκα καὶ
ὀστέα οὐκ ἔχει, καθὼς ἐμὲ θεωρεῖτε
ἔχοντα. καὶ τοῦτο εἰπὼν, ἔδειξεν αὐ/
τοῖς τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας.
τμβ θ *ἔτι δὲ ἀπιστούντων αὐτῶν ἀπὸ τῆς
χαρᾶς καὶ θαυμαζόντων, εἶπεν αὐ/
τοῖς. ἔχετέ τι βρώσιμον ἐνθάδε;
οἱ δὲ ἐπέδωκαν αὐτῷ ἰχθύος ὀ/
πτοῦ μέρος, καὶ ἀπὸ μελισσίου κη
ρίου. καὶ λαβὼν, ἐνώπιον αὐτῶν
τμγ ι ἔφαγεν. * εἶπε δὲ αὐτοῖς, οὗτοι
οἱ λόγοι, οὓς ἐλάλησα πρὸς ὑμᾶς
ἔτι ὢν σὺν ὑμῖν, ὅτι δεῖ πληρωθῆ/
ναι πάντα τὰ γεγραμμένα ἐν τῷ
νόμῳ μωσέως, καὶ προφήταις, καὶ
ψαλμοῖς

Et exorsus à Mose & omnibus prophetis, interpretabatur illis in omnibus scripturis quæ de ipso erant. Et appropinquauerunt ca/stello quò ibant, & ipse præ e fe/rebat se longius ire. Et coëgerunt illum, dicentes: Mane nobiscum quoniam uergit ad uesperam, & inclinatus est dies. Et intrauit ut maneret cum illis. Et factum est dum accumberet cum eis, acce/pit panem & benedixit ac fregit, & porrigebat illis. Et aperti sunt oculi eorum, & agnouerunt eum & ipse subduxit sese à conspectu eorum. Et dixerunt inter se: Nón ne cor nostrum ardebat in no/bis, dum loqueretur nobis in uia & aperiret nobis scripturas? Et surgentes eadem hora, regressi sunt Hierosolymam, & inuene/runt congregatos undecim, & eos qui cum illis erant, dicentes: Surrexit dominus uere, & appa/ruit Simoni. Et illi narrabant quę gesta erant in uia, & quomodo fuisset agnitus ipsis ex fractione panis. Dum autem hæc loquun/tur, stetit Iesus ipse in medio eo/rum, & dicit eis: Pax uobis. Expa/uefacti uero & conterriti, existi/mabant se spiritum uidere. Et di/xit eis: Quid turbati estis, & co/gitationes ascendūt in cordibus uestris? Videte manus meas, & pedes meos, quia ego ipse sum. Contrectate me & uidete, quia spiritus carnem & ossa non ha/bet, sicut me uidetis habere. Et cum hæc dixisset, ostendit eis ma nus ac pedes. Adhuc autem illis non credentibus præ gaudio & mirantibus, dixit eis: Habetis hic aliquid edulij? At illi obtulerunt ei partem piscis assi, & aliquid de fauo apiario. Et accepit, & in con spectu illorum comedit. Et dixit ad eos: Hæc sunt uerba quæ lo/cutus sum ad uos, cum adhuc es/sem uobiscum: quod necesse fo/ret impleri oīa quæ scripta sunt in lege Mosi, & prophetis, & psalmis

Et incipiens a Moyse & omnī bus prophetis, interpreta/batur illis in omnibus scri/pturis quæ de ipso erant. Et appropinquauerunt castel lo quo ibant: & ipse se finxit longius ire. Et coegerunt il/lum, dicentes: Mane nobi/scum domine, quoniam ad uesperascit, & inclinata est iam dies. Et intrauit cum il lis. Et factum est dum recū beret cum eis: accepit panē & benedixit ac fregit & por rigebat illis. Et aperti sunt oculi eorum & cognouerūt eum: & ipse euanuit ex ocu/lis eorum. Et dixerunt ad in uicem: Nonne cor nostrum ardēs erat in nobis dum lo/querēt in uia & aperiret no bis scripturas? Et surgentes eadem hora, regressi sunt in Hierusalē: & inuenerunt cō gregatos undecim: & eos qui cum illis erant, dicētes, quod surrexit dominus ue/re & apparuit Simoni. Et ipsi narrabant quæ gesta e/rant in uia: & quomodo co/gnouerunt eum in fractio/ne panis. Dum autē hæc lo/quuntur, stetit Iesus in me/dio eorū, & dixit eis: Pax uo bis, ego sum: nolite timere. Conturbati uero & conter/riti existimabāt se spiritum uidere. Et dixit eis: Quid turbati estis & cogitationes ascendunt in corda uestra? Videte manus meas & pe/des: quia ego ipse sum. Pal/pate & uidete: quia spiritus carnem & ossa nō habet, si/cut me uidetis habere. Et cū hoc dixisset, ostēdit eis ma/nus & pedes. Adhuc autem illis non credentibus & mi/rantibus præ gaudio, dixit: Habetis hic aliquid quod manducetur? At illi obtule runt ei partem piscis assi & fauum mellis. Et cum man ducasset coram eis sumens reliquias, dedit eis. Et di/xit ad eos: Hæc sunt uer/ba quæ locutus sum ad uos cum adhuc essem uobiscū: quoniam necesse est imple/ri omnia quæ scripta sunt in lege Moysi & prophetis & psalmis

ψαλμοῖς περὶ ἐμοῦ. τότε διήνοιξεν αὐτῶν τὸν νοῦν τοῦ συνιέναι τὰς γραφάς, καὶ εἶπεν αὐτοῖς. ὅτι οὕτως γέγραπται, καὶ οὕτως ἔδει παθεῖν τὸν χριστόν, καὶ ἀναστῆναι ἐκ νεκρῶν τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ, καὶ κηρυχθῆναι ἐπὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ μετάνοιαν καὶ ἄφεσιν ἁμαρτιῶν εἰς πάντα τὰ ἔθνη, ἀρξάμενον ἀπὸ ἱερουσαλήμ. ὑμεῖς δέ ἐστε μάρτυρες τούτων. καὶ ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ πατρός μου ἐφ᾽ ὑμᾶς. ὑμεῖς δὲ καθίσατε ἐν τῇ πόλει ἱερουσαλήμ, ἕως οὗ ἐνδύσησθε δύναμιν ἐξ ὕψους. Ἐξήγαγε δὲ αὐτοὺς ἔξω ἕως εἰς βηθανίαν, καὶ ἐπάρας τὰς χεῖρας αὐτοῦ, εὐλόγησεν αὐτούς. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εὐλογεῖν αὐτὸν αὐτούς, διέστη ἀπ᾽ αὐτῶν, καὶ ἀνεφέρετο εἰς τὸν οὐρανόν. καὶ αὐτοὶ προσκυνήσαντες αὐτόν, ὑπέστρεψαν εἰς ἱερουσαλὴμ μετὰ χαρᾶς μεγάλης, καὶ ἦσαν διαπαντὸς ἐν τῷ ἱερῷ, αἰνοῦντες καὶ εὐλογοῦντες τὸν θεόν. Ἀμήν.

ΤΕΛΟΣ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΥ ΚΑΤΑ ΛΟΥΚΑΝ.

psalmis de me. Tunc aperuit illorum mentem, ut intelligerent scripturas, & dixit eis: Sic scriptū est, & sic oportebat Christum pati, & resurgere à mortuis tertio die, & prædicari nomine eius pœnitentiam, ac remissionem peccatorum in om̃es gentes, initio facto ab Hierosolymis. Vos autē estis testes horum. Et ecce ego mitto promissum patris mei super uos. Vos autem sedete in ciuitate Hierusalem, quoadusque induamini uirtute ex alto. Eduxit autem eos foras usque in Bethaniam, & sublatis in altum manibus suis, benedixit eis. Et factum est cum benediceret illis, recessit ab eis, ac ferebatur in cœlū. Et ipsi adorato eo regressi sunt Hierosolymam cum gaudio magno, & erant semper in templo, laudantes & benedicentes deum. Amen.

EVANGELII SECVNDVM LVCAM F.

psalmis de me. Tunc aperuit illis sensum ut intelligerent scripturas, & dixit eis: Quoniam sic scriptum est: & sic oportebat Christum pati & resurgere a mortuis tertia die: & prædicari in nomine eius pœnitentiā & remissionem peccatorū in omnes gentes, incipientibus ab Hierosolyma. Vos autem testes estis horum: & ego mittam promissum patris mei in uos: uos autē sedete in ciuitate quoadusq; induamini uirtute ex alto. Eduxit autem eos foras in Bethaniam: & eleuatis manibus suis benedixit eis. Et factum est dum benediceret illis, recessit ab eis: & ferebatur in cœlū: & ipsi adorantes regressi sunt in Hierusalem cū gaudio magno: & erant semper in templo laudantes & benedicentes deum. Amen.

FINIS.

ωάννης ὃν Ἰησοῦς πάνυ ἠγάπησεν, υἱὸς Ζεβεδαίου, ἀδελφὸς Ἰακώβου τοῦ ὑπὸ Ἡρώδου μετὰ τὸ πάθος τοῦ κυρίου ἀποκεφαλισθέντος, ἔσχατος πάντων ἔγραψεν εὐαγγέλιον, παρακληθεὶς παρὰ τῶν τῆς Ἀσίας ἐπισκόπων, καὶ κατὰ Κηρίνθου καὶ ἄλλων αἱρετικῶν, καὶ μάλιστα τηνικαῦτα τοῦ τῶν Ἐβιωνιτῶν δόγματος ἀνακύψαντος, τῶν φασκόντων τὸν Χριστὸν πρὸ Μαρίας μὴ γεγενῆσθαι. ὅθεν ἠναγκάσθη τὴν θείαν γέννησιν αὐτοῦ εἰπεῖν. καὶ ἄλλην δὲ αἰτίαν τούτου τοῦ συγγράμματος φέρουσιν. ἀναγνοὺς γὰρ Ματθαίου, Μάρκου καὶ Λουκᾶ τὰ τεύχη, ἐδοκίμασε μὲν τὸ ὕφος τῶν ἱστοριῶν, καὶ ἀληθῆ αὐτοὺς εἰρηκέναι ἐβεβαίωσεν. ἑνὸς δὲ ἐνιαυτοῦ μόνον, ἐν ᾧ καὶ ἔπαθε, μετὰ τὴν φυλακὴν Ἰωάννου τὴν ἱστορίαν συντάξαι. ἐάσας τοίνυν τὸν ἐνιαυτὸν οὗ τὰ πεπραγμένα παρὰ τῶν τριῶν ἐξετέθη, τοῦ ἀνωτέρου χρόνου, πρὶν ἢ τὸν Ἰωάννην ἐμβληθῆναι εἰς τὴν εἱρκτήν, τὰς πράξεις ἐξέθετο. καθὰ σαφηνισθῆναι δυνήσεται τοῖς ἐπιμελῶς τοῖς τέτταρσιν εὐαγγελίοις ἐντυγχάνουσιν. ὅπερ καὶ τὴν διαφωνίαν τὴν δοκοῦσαν εἶναι Ἰωάννου μετὰ τῶν λοιπῶν εἴργει. ἔγραψε δὲ μίαν ἐπιστολήν, ἧς ἡ ἀρχή ἐστιν. ὃ ἦν ἀπ᾽ ἀρχῆς, ἥτις παρὰ πάντων τῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ πεπαιδευμένων ἀνδρῶν ἐγκρίνεται. αἱ δὲ λοιπαὶ δύο, ὧν ἡ ἀρχή ἐστι πρώτης μέν, ὁ πρεσβύτερος ἐκλεκτῇ κυρίᾳ, δευτέρας δέ, ὁ πρεσβύτερος Γαΐῳ τῷ ἀγαπητῷ, Ἰωάννου πρεσβυτέρου λέγονται. οὗ ἔτι καὶ νῦν ἕτερον μνῆμα ἐν τῇ Ἐφέσῳ τυγχάνει. καί τινες νομίζουσι, τὰ δύο μνήματα Ἰωάννου εἶναι τοῦ εὐαγγελιστοῦ, περὶ οὗ ἡνίκα κατὰ τάξιν εἰς Παπίαν τὸν τούτου ἀκροατὴν ἔλθωμεν ἐξηγησόμεθα. τοιγαροῦν τεσσαρεσκαιδεκάτῳ ἔτει, δεύτερον μετὰ Νέρωνα, διωγμὸν κινοῦντος Δομετιανοῦ, εἰς Πάτμον νῆσον περιορισθείς, συνέταξεν ἀποκάλυψιν, ἣν μετέφρασεν Ἰουστῖνος μάρτυς καὶ Εἰρηναῖος. σφαγέντος δὲ Δομετιανοῦ, καὶ τῶν πράξεων αὐτοῦ διὰ τὴν πολλὴν ὠμότητα, παρὰ συγκλήτου ἀκυρωθεισῶν, ἐπὶ Περτίνακος εἰς Ἔφεσον ἀναζεύξας, ἕως Τραϊανοῦ τοῦ βασιλέως ἐκεῖσε διατελέσας, πάσας τὰς τῆς Ἀσίας ἐθεμελίωσε καὶ ᾠκοδόμησεν ἐκκλησίας, καὶ λίαν γηράσας ἑξηκοστῷ ὀγδόῳ ἐνιαυτῷ, μετὰ τὸ πάθος κυρίου τελευτήσας πλησίον τῆς προειρημένης πόλεως ἠξιώθη τῆς κοιμήσεως.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΕΙΣ ΤΟ ΚΑΤΑ ΙΟΑΝΝΗΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ ΕΚ ΤΟΥ ΘΕΟΦΥΛΑΚΤΟΥ.

τοῦ πνεύματος δύναμις ἐν ἀσθενείᾳ τελειοῦται, καθὰ καὶ γέγραπται καὶ πιστεύομεν, ἐν ἀσθενείᾳ δὲ οὐ σώματος μόνον, ἀλλὰ δὴ καὶ λόγου καὶ σοφίας ἐν γλώττῃ κειμένης. καὶ τοῦτο δῆλον ἐκ πολλῶν μὲν καὶ ἄλλων, μάλιστα δὲ ἐκ τοῦ περὶ τὸν μέγαν θεολόγον καὶ ἀδελφὸν Χριστοῦ ἐν χάριτι ὁρωμένου. οὗτος γοῦν ἁλιέως μὲν πατρὸς ἦν, τὴν αὐτὴν δὲ τέχνην τῷ πατρὶ μεταχειριζόμενος. οὐ μόνον ἀμαθὴς ἦν τῆς ἑλληνικῆς καὶ ἰουδαϊκῆς παιδεύσεως, ἀλλὰ καὶ πάντῃ ἀγράμματος, καθὰ δὴ καὶ ὁ θειότατος Λουκᾶς ἐν ταῖς πράξεσι μαρτυρεῖ περὶ αὐτοῦ, καὶ γοῦν δὴ καὶ ἡ πατρὶς αὐτῷ εὐτελεστάτη καὶ ἄσημος, ὡς χωρίον εἶναι, οὐ λογικῆς ἀλλ᾽ ἁλιευτικῆς τέχνης. Βηθσαϊδὰ γὰρ τοῦτον ἐξήνεγκεν. ἀλλ᾽ ὅμως ὁ τοιοῦτος ὁ ἀγράμματος, ὁ ἄσημος, ὁ μηδὲν ἔχων περίβλεπτον, ἴδε ποίου τετύχηκε πνεύματος. ὥστε ἃ μηδεὶς τῶν ἄλλων εὐαγγελιστῶν ἡμᾶς ἐδίδαξε, ταῦτα αὐτὸς βροντῆσαι. ἐπειδὴ γὰρ ἐκείνων καταγινομένων περὶ τὸ σωματικὸν τοῦ Χριστοῦ, μηδὲν δὲ περὶ τῆς πρὸ αἰώνων αὐτοῦ ὑπάρξεως τρανότερον καὶ σαφέστερον εἰπόντων, δέος ἦν μή ποτέ τινες χαμαιπετεῖς καὶ μηδὲν ὑψηλὸν νοῆσαι δυνάμενοι, νομίσωσι τὸν Χριστὸν τότε πρῶτον εἰς ὕπαρξιν ἐλθεῖν ὅτε ἀπὸ Μαρίας ἐγεννήθη, καὶ οὐχὶ προαιώνιον ἐκ τοῦ πατρὸς γεγεννῆσθαι. ὃ πάντως ἔπαθε καὶ Παῦλος ὁ Σαμοσατεύς. τούτου ἕνεκεν ὁ μέγας Ἰωάννης περὶ τῆς ἄνω γεννήσεως διαλαμβάνει. καίτοι οὐδὲ τὴν σάρκωσιν τοῦ λόγου ἀμνημόνευτον καταλείψας. φησὶ γάρ, καὶ ὁ λόγος σὰρξ ἐγένετο. ὡς δέ τινες φασίν, ὅτι καὶ ἠξίωσαν αὐτὸν οἱ ὀρθόδοξοι συγγράψαι περὶ τῆς ἄνω γεννήσεως, οἷα ἀναφανέντων τινῶν αἱρετικῶν ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, τῶν δογματιζόντων ἄνθρωπον ψιλὸν ὑπάρξαι τὸν Ἰησοῦν. ὅτε δὴ λέγεται ὁ ἅγιος τὰ τῶν ἄλλων εὐαγγελιστῶν ἀνεγνούς, θαυμάσαι μὲν ἐκείνους τῆς περὶ πάντων ἀληθοῦς ἀφηγήσεως, ἐπικρῖναι δέ, ὡς ὑγιῶς ἔχοντα, καὶ μηδὲν πρὸς χάριν εἰπόντων τῶν ἀποστόλων. ἃ μέντοι οὐ σαφῶς εἶπον ἐκεῖνοι, ἢ τελέως παρέλειψαν, ταῦτα αὐτὸς ἐξαπλῶσαι καὶ τρανῶσαι διέγνω καὶ προσθεῖναι διὰ τοῦ οἰκείου εὐαγγελίου, ὃ καὶ συγγέγραφεν ἐν Πάτμῳ τῇ νήσῳ ἐξόριστος διατελῶν μετὰ τριακονταδύο ἔτη τῆς

τοῦ Χριστοῦ

τοῦ Χριστοῦ ἀναλείψεως. ἠγαπᾶτο δὲ πάντων μάλιστα μαθητῶν ἰωάννης ὑπὸ κυρίῳ, ὡς ἁπλοῦς τε καὶ πραότατος καὶ χρηστοηθέστατος καὶ καθαρὸς τὴν καρδίαν, ἤγουν παρθένος. διὸ οὖν δὴ χαρίσματος καὶ τὴν θεολογίαν ἐπιστεύθη, τῶν ἀθεάτων τοῖς πολλοῖς μυστηρίων καταξιωθεὶς, μακάριοι γάρ φησιν οἱ καθαροὶ τὴν καρδίαν, ὅτι αὐτοὶ τὸν θεὸν ὄψονται. ἦν δὲ ἄρα καὶ συγγενὴς τοῦ κυρίου, καὶ πῶς, ἄκουε. ἰωσὴφ ὁ τῆς παναγνοῦ θεοτόκου μνηστὴρ, ἔσχεν ἐκ προτέρας γυναικὸς παῖδας ἑπτὰ, τέσσαρας ἄῤῥενας καὶ τρεῖς θηλείας, τὴν μάρθαν, τὴν ἐσθὴρ, καὶ τὴν σαλώμην. ἧς λέγω δὴ τῆς σαλώμης υἱὸς ἦν ἰωάννης οὗτος. εὑρίσκεται τοίνυν ὁ κύριος, θεῖος αὐτοῦ ὤν. ἐπεὶ γὰρ πατὴρ τοῦ κυρίου ὁ ἰωσήφ. τούτου δὲ τοῦ ἰωσὴφ θυγάτηρ ἡ σαλώμη, ἀδελφὴ ἄρα τοῦ κυρίου αὕτη λογίζεται. ὥστε καὶ ὁ ταύτης υἱὸς ὁ ἰωάννης ἀνεψιὸς τοῦ κυρίου. οὐκ ἄτοπον δὲ ἴσως καὶ τὰ ὀνόματα τῆς τε μητρὸς αὐτοῦ καὶ αὐτοῦ τοῦ εὐαγγελιστοῦ ἀναπτύξαι. ἡ μὲν γοῦν μήτηρ σαλώμη καλουμένη, ἑρμηνεύεται εἰρηνική, ἰωάννης δὲ, χάρις αὐτῆς. γινωσκέτω οὖν πᾶσα ψυχὴ, ὡς ἡ εἰρήνη, ἡ πρός τε τοὺς ἀνθρώπους, καὶ ἡ κατὰ ψυχὴν ἀπὸ τῶν παθῶν, μήτηρ γίνεται τῆς θείας χάριτος, καὶ γεννᾷ ταύτην ἐν ἡμῖν. τὴν γὰρ ταραττομένην ψυχὴν καὶ ἔτι μάχας ἔχουσαν πρός τε τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους καὶ πρὸς ἑαυτὴν, οὐκ εἰκὸς τῆς θείας ἀξιωθῆναι χάριτος. ἐπεσκεψάμεθα δὲ καί τι θαυμασιώτερον συμβὰν, περὶ τοῦτον δὴ τὸν ἅγιον εὐαγγελιστήν. μόνος γὰρ οὗτος τρεῖς μητέρας ἀναφαίνεται ἔχων, τὴν θεοτόκον, τὴν σαλώμην, τὴν βροντήν. υἱὸς γοῦν βροντῆς διὰ τὴν τοῦ εὐαγγελίου μεγαλοφωνίαν, καὶ τὴν θεοτόκον, ἰδοὺ γάρ φησιν, ἡ μήτηρ σου. ἀλλ' ἐπεὶ ταῦτα ἡμῖν πρὸ τῆς διηγήσεως εἴρηται, ἀρκτέον ἤδη καὶ τῆς τοῦ ῥητοῦ ἀναπτύξεως.

εὐαγγέλιον

α γ Ν ἀρχῇ ἦν
ὁ λόγος, καὶ
ὁ λόγος ἦν
πρὸς τὸν θεόν,
καὶ θεὸς ἦν ὁ
λόγος. οὗτος
ἦν ἐν ἀρχῇ
πρὸς τὸν θεόν. πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένε
το, καὶ χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο οὐδὲ
ἕν, ὃ γέγονεν. ἐν αὐτῷ ζωὴ ἦν, καὶ ἡ
ζωὴ ἦν τὸ φῶς τῶν ἀνθρώπων, καὶ τὸ
φῶς ἐν τῇ σκοτίᾳ φαίνει, καὶ ἡ σκο
τία αὐτὸ οὐ κατέλαβεν. * Ἐγένετο
β ἄνθρωπος ἀπεσταλμένος παρὰ θεοῦ,
γ ὄνομα αὐτῷ ἰωάννης. οὗτος ἦλθεν εἰς
μαρτυρίαν, ἵνα μαρτυρήσῃ περὶ τοῦ
φωτός, ἵνα πάντες πιστεύσωσι δι' αὐ
τοῦ. οὐκ ἦν ἐκεῖνος τὸ φῶς, ἀλλ' ἵνα
γ μαρτυρήσῃ περὶ τοῦ φωτός. * Ἦν τὸ
γ φῶς τὸ ἀληθινόν, ὃ φωτίζει πάντα
ἄνθρωπον ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον.
Ἐν τῷ κόσμῳ ἦν, καὶ ὁ κόσμος δι'
αὐτοῦ ἐγένετο, καὶ ὁ κόσμος αὐτὸν
δ οὐκ ἔγνω. * Εἰς τὰ ἴδια ἦλθε, καὶ οἱ
ι ἴδιοι αὐτὸν οὐ παρέλαβον. ὅσοι δὲ ἔ/
λαβον αὐτόν, ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσί/
αν τέκνα θεοῦ γενέσθαι, τοῖς πιστεύου
σιν εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ, οἳ οὐκ ἐξ αἱ/
μάτων, οὐδὲ ἐκ θελήματος σαρκός,
οὐδὲ ἐκ θελήματος ἀνδρός, ἀλλ' ἐκ
ε θεοῦ ἐγεννήθησαν. * Καὶ ὁ λόγος
γ σὰρξ ἐγένετο, καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡ/
μῖν, καὶ ἐθεασάμεθα τὴν δόξαν αὐ/
τοῦ, δόξαν ὡς μονογενοῦς παρὰ πα
τρός, πλήρης χάριτος καὶ ἀληθείας.
ϛ * Ἰωάννης μαρτυρεῖ περὶ αὐτοῦ, καὶ κέ
α κραγε, λέγων. οὗτος ἦν ὃν εἶπον, ὁ
ὀπίσω μου ἐρχόμενος, ἔμπροσθέν
ζ μου γέγονεν, ὅτι πρῶτός μου ἦν. * Καὶ
ι ἐκ τοῦ πληρώματος αὐτοῦ ἡμεῖς πάν
τες ἐλάβομεν, καὶ χάριν ἀντὶ χάριτος
ὅτι ὁ νόμος διὰ μωσέως ἐδόθη, ἡ χά
ρις καὶ ἡ ἀλήθεια διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐγένε
κ το. * Θεὸν οὐδεὶς ἑώρακε πώποτε. ὁ
γ μονογενὴς υἱός, ὁ ὢν εἰς τὸν κόλπον
β τοῦ πατρός, ἐκεῖνος ἐξηγήσατο. * Καὶ
ι αὕτη ἐστὶν ἡ μαρτυρία τοῦ ἰωάννου, ὅτε
ἀπέστειλαν οἱ ἰουδαῖοι ἐξ ἱεροσολύ/
μων ἱερεῖς καὶ λευΐτας, ἵνα ἐρωτήσω/
σιν αὐτόν, σὺ τίς εἶ; καὶ ὡμολόγησε,
καὶ οὐκ

N PRIN/
cipio erat ser/
mo, & sermo
erat apud de/
um, & deus e/
rat ille sermo.
Hic erat in
principio apud deum. Om̄ia per
ipsum facta sunt: & sine eo factū
est nihil, quod factum est. In ipso
uita erat, & uita erat lux hominū,
& lux in tenebris lucet, et tenebræ
eam non apprehenderunt. Erat
homo missus à deo, cui nomen
Iohannes. Hic uenit ad testifican
dum, ut testaretur de luce, ut o/
mnes crederent per ipsum. Non
erat ille lux illa, sed missus erat, ut
testaretur de luce. Erat lux illa,
lux uera: quæ illuminat omnē ho
minem uenientem in mundum.
In mundo erat, & mundus per
ipsum factus est, & mundus eum
non cognouit. In sua uenit, & sui
eum non receperunt. Quotquot
autem receperunt eum, dedit eis
ut liceret filios dei fieri, uidelicet
his qui credidissent in nomē ipsi/
us: Qui nō ex sanguinibus, neq;
ex uoluntate carnis, neq; ex uolū
tate uiri, sed ex deo nati sunt. Et
sermo ille caro factus est, & habi
tauit in nobis: & cōspeximus glo
riam eius, gloriam uelut unigeni/
ti à patre: plenus gratia & uerita/
te. Iohānes testificatur de ipso, &
clamat, dicens: Hic erat de quo di
cebam, qui cum me sequeret̄ an/
tecessit me, quia prior me erat. Et
de plenitudine eius nos om̄es ac/
cepimus, & gratiam pro gratia:
quia lex per Mosen data est, gra
tia & ueritas per Iesum Christū
exorta est. Deū nemo uidit unq̄:
Vnigenitus filius, qui est in sinu
patris, ipse enarrauit. Et hoc est
testimoniū Iohannis, quādo mise
rant Iudæi ab Hierosolymis sacer
dotes & leuitas, ut interrogarent
eum: Tu quis es? Et cōfessus est
& non

N prī/ 1.
cipio e
rat uer
bū: &
uerbū
erat a/
pud
deū: &
deus erat uerbū. Hoc erat
in principio apud deū. Om
nia per ipsum facta sunt: &
sine ipso factum est nihil.
Quod factū est in ipso, ui/
ta erat: & uita erat lux homi
num: & lux in tenebris lu/
cet: & tenebræ eam nō com/
prehēderūt. Fuit homo mis
sus a deo cui nomē erat Io/
hānes. Hic uenit in testimo/
niū ut testimoniū perhibe/
ret de lumine, ut om̄es cre/
derēt per illum. Nō erat ille
lux, sed ut testimoniū perhi
beret de lumine. Erat lux ue
ra quæ illuminat omnē ho/
minē uenietē in hūc mūdū.
In mūdo erat: & mūdus per
ipsum factꝰ est & mūdus eū
nō cognouit. In propria ue/
nit: & sui eū nō receperunt.
Quotq̄t autē receperūt eū,
dedit eis potestatē filios dei
fieri his qui credūt in nomi
ne eiꝰ. Qui nō ex sanguini/
bus neq; ex uolūtate carnis,
neq; ex uolūtate uiri, sed ex
deo nati sunt. Et uerbū caro
factū est: & habitauit in no/
bis. Et uidimus gloriā eius,
gloriā quasi unigeniti a pa/
tre: plenū gratiæ & ueritatis.
Iohannes testimoniū perhi/
bet de ipso, & clamat dicēs:
Hic erat quē dixi: qui post
me uēturus est, ante me fa/
ctus est: quia prior me erat.
Et de plenitudine eius nos
om̄es accepimus: & gratiā
pro gratia: qa lex per. Moy/
sen data est: gratia & ueritas
per Iesum Christū facta est.
Deū nemo uidit unq̄. Vni/
genitꝰ filiꝰ qui est in sinu pa/
tris ipse enarrauit. Et hoc est
testimoniū Iohānis: quādo
miserūt Iudæi ab Hierosoly
mis sacerdotes & leuitas ad
eum ut interrogarēt eum:
Tu quis es? Et cōfessus est,

καὶ οὐκ ἠρνήσατο. καὶ ὡμολόγησεν,
ὅτι οὐκ εἰμὶ ἐγὼ ὁ χριστός. καὶ ἠρώ-
τησαν αὐτόν, τί οὖν; Ηλίας εἶ σύ; καὶ
λέγει, οὐκ εἰμί. Ο προφήτης εἶ σύ; καὶ
ἀπεκρίθη, οὔ. Εἶπον οὖν αὐτῷ, τίς εἶ,
ἵνα ἀπόκρισιν δῶμεν τοῖς πέμψα-
σιν ἡμᾶς; τί λέγεις περὶ σεαυτοῦ;
ι̅ Εφη, *ἐγὼ φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρή-
α μῳ, εὐθύνατε τὴν ὁδὸν κυρίου, καθὼς
ι̅α εἶπεν ἠσαΐας ὁ προφήτης. *Καὶ οἱ
ι ἀπεσταλμένοι ἦσαν ἐκ τῶν φαρισαί-
ων, καὶ ἠρώτησαν αὐτόν, καὶ εἶπον αὐ-
τῷ. Τί οὖν βαπτίζεις, εἰ σὺ οὐκ εἶ ὁ
χριστός, οὔτε ἠλίας, οὔτε ὁ προφήτης;
ι̅β *Απεκρίθη αὐτοῖς ὁ Ιωάννης, λέγων.
α Εγὼ βαπτίζω ἐν ὕδατι, μέσος δὲ ὑ-
μῶν ἕστηκεν ὃν ὑμεῖς οὐκ οἴδατε, αὐ-
τός ἐστιν ὁ ὀπίσω μου ἐρχόμενος, ὃς
ἔμπροσθέν μου γέγονεν, οὗ ἐγὼ οὐκ
εἰμὶ ἄξιος, ἵνα λύσω αὐτοῦ τὸν ἱμάντα
ι̅γ τοῦ ὑποδήματος. *Ταῦτα ἐν βηθα-
ι βαρᾷ ἐγένετο πέραν τοῦ ἰορδάνου, ὅ-
που ἦν ἰωάννης βαπτίζων. Τῇ ἐπαύ-
ριον βλέπει ὁ ἰωάννης τὸν Ιησοῦν ἐρ-
χόμενον πρὸς αὐτόν, καὶ λέγει. Ιδε ὁ
ἀμνὸς τοῦ θεοῦ, ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτί-
ι̅δ αν τοῦ κόσμου. *οὗτός ἐστι περὶ οὗ
α ἐγὼ εἶπον. ὀπίσω μου ἔρχεται ἀνήρ,
ὃς ἔμπροσθέν μου γέγονεν, ὅτι πρῶ-
τός μου ἦν, κἀγὼ οὐκ ᾔδειν αὐτόν,
ἀλλ᾽ ἵνα φανερωθῇ τῷ ἰσραήλ, διὰ
τοῦτο ἦλθον ἐγὼ ἐν τῷ ὕδατι βα-
ι̅ε πτίζων. *Καὶ ἐμαρτύρησεν ἰωάννης,
α λέγων, ὅτι τεθέαμαι τὸ πνεῦμα κα-
ταβαῖνον ὡσεὶ περιστερὰν ἐξ οὐρανοῦ,
καὶ ἔμεινεν ἐπ᾽ αὐτόν. Κἀγὼ οὐκ ᾔδειν
αὐτόν, ἀλλ᾽ ὁ πέμψας με βαπτίζειν ἐν
ὕδατι, ἐκεῖνός μοι εἶπεν, ἐφ᾽ ὃν ἂν
ἴδῃς τὸ πνεῦμα καταβαῖνον, καὶ μένον
ἐπ᾽ αὐτόν, οὗτός ἐστιν ὁ βαπτίζων ἐν
πνεύματι ἁγίῳ. Κἀγὼ ἑώρακα καὶ
μεμαρτύρηκα, ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς
ι̅ς τοῦ θεοῦ. *Τῇ ἐπαύριον πάλιν εἱστή-
ι κει ὁ ἰωάννης, καὶ ἐκ τῶν μαθητῶν αὐ-
τοῦ δύο, καὶ ἐμβλέψας τῷ Ιησοῦ πε-
ριπατοῦντι, λέγει. ἴδε ὁ ἀμνὸς τοῦ
θεοῦ. Καὶ ἤκουσαν αὐτοῦ οἱ δύο μαθη-
ταὶ λαλοῦντος, καὶ ἠκολούθησαν τῷ
Ιησοῦ. στραφεὶς δὲ ὁ Ιησοῦς, καὶ θεασά-
μενος αὐτοὺς ἀκολουθοῦντας, λέ-
γει αὐτοῖς. τί ζητεῖτε; οἱ δὲ εἶπον
αὐτῷ. Ραββεί, ὃ λέγεται ἑρμη-
νευόμενον

& non negauit. Et confessus est, inquiens: Nō sum ego Christus. Et interrogauerunt eum: Quid ergo? Helias es tu? Et dicit: Nō sum. Es tu propheta ille? Et respondit: Non. Dixerunt ergo ei: Quis es, ut respōsum demus his qui miserunt nos? Quid dicis de teipso? Ait: Ego uox clamantis in deserto, dirigite uiam domini: sicut dixit Esaias propheta. Et qui missi fuerant, erant ex pharisæis. Et interrogauerunt eum, ac dixerunt ei: Cur ergo baptizas, si tu non es Christus, neq; Helias, neque propheta ille? Respōdit eis Iohannes, dicens: Ego baptizo aqua, sed in medio uestrum stat quē uos nescitis. Ipse est qui cum me sequeretur, antecessit me: cuius ego nō sum dignus ut soluam corrigiam calciamēti. Hæc in Bethabara facta sunt trans Iordanē, ubi Iohannes baptizabat. Postero die uidet Iohannes Iesum uenientem ad se, & ait: Ecce agnus ille dei, qui tollit peccatum mundi. Hic est de quo dicebam. Post me uenit uir, qui me antecessit, quia prior me erat, & ego nesciebam eum. sed ut manifestus fiat Israëli, propterea ueni ego aqua baptizans. Et testificatus est Iohānes: dicens: Vidi spiritum descēdentem specie columbæ de cœlo, & mansit super eum, & ego non noueram eum, sed qui misit me ut baptizarē aqua, is mihi dixit: Super quem uideris spiritum descendentem ac manentem super eum, hic est qui baptizat spiritu sancto. Et ego uidi & testificatus sum, hunc esse filium dei. Postero die iterum stabat Iohannes, & ex discipulis eius duo, & intuitus Iesum ambulantem, dicit: Ecce agnus ille dei. Et audierunt eum duo discipuli loquentem, & secuti sunt Iesum. Cōuersus aūt Iesus, & conspicatus eos sequētes se, dicit eis: Quid quæritis? Qui dixerunt ei: Rabbi, quod dicit si interpreteris,

& non negauit. Et confessus est: quia nō sum ego Christus. Et interrogauerunt eū: Quid ergo? Helias es tu? Et dixit: Nō sum. Propheta es tu? Et respōdit: Nō. Dixerunt ergo ei: Quis es ut responsum dem⁹ his qui miserunt nos? Quid dicis de teipso? Ait: Ego uox clamantis in deserto: dirigite uiā domini, sicut dixit Esaias propheta. Et qui missi fuerant, erant ex pharisæis. Et interrogauerūt eū & dixerunt ei: Quid ergo baptizas si tu nō es Christ⁹, neq; Helias, nec propheta? Respōdit eis Iohānes, dicēs: Ego baptizo in aqua: medius aūt uestrū stetit quē uos nescitis: Ipse est qui post me uēturus est, qui ante me factus est: cui⁹ ego nō sum dignus ut soluā ei⁹ corrigiā calciamēti. Hæc in Bethania facta sunt trās Iordanē ubi erat Iohannes baptizans. Altera die uidit Iohannes Iesum uenientem ad se, & ait: Ecce agnus dei: ecce qui tollit peccata mūdi. Hic est de quo dixi: Post me uenit uir qui ante me factus est: quia prior me erat: & ego nesciebā eum. Sed ut manifestetur in Israel: propterea ueni ego in aqua baptizans. Et testimoniū perhibuit Iohannes, dicēs: Quia uidi spiritum descēdentem quasi columbā de cœlo: & mansit super eum, & ego nesciebam eū: sed qui misit me baptizare in aqua, ille mihi dixit: Super quē uideris spiritum descēdentem & manentem super eū, hic est qui baptizat in spiritu sancto. Et ego uidi & testimonium perhibui: quia hic est filius dei. Altera die iterū stabat Ioānes & ex discipulis eius duo. Et respiciēs Iesum ambulantē, dixit: Ecce agnus dei. Et audierunt eum duo discipuli loquentem, & secuti sunt Iesum. Cōuersus autem Iesus & uidēs eos sequentes se, dicit eis: Quid quæritis? Qui dixerunt ei: Rabbi, quod dicitur interpretatum

ἑρμηνευόμενον, διδάσκαλε, ποῦ μένεις;
λέγει αὐτοῖς. ἔρχεσθε καὶ ἴδετε. ἦλθον
καὶ εἶδον ποῦ μένει, καὶ παρ' αὐτῷ ἔμει
ναν τὴν ἡμέραν ἐκείνην. ὥρα δὲ ἦν
ὡς δεκάτη. ἦν ἀνδρέας ὁ ἀδελφὸς
σίμωνος πέτρου, εἷς ἐκ τῶν δύο τῶν
ἀκουσάντων παρὰ ἰωάννου καὶ ἀκολου/
ιβ θησάντων αὐτῷ. *Εὑρίσκει οὗτος
α πρῶτος τὸν ἀδελφὸν τὸν ἴδιον σίμω
να, καὶ λέγει αὐτῷ. εὑρήκαμεν τὸν μεσ
σίαν, ὅ ἐστι μεθερμηνευόμενον, χρι/
στός. Καὶ ἤγαγεν αὐτὸν πρὸς τὸν Ιη
σοῦν. ἐμβλέψας αὐτῷ ὁ Ιησοῦς, εἶπε.
σὺ εἶ σίμων ὁ υἱὸς ἰωνᾶ, σὺ κληθήσῃ
ιη κηφᾶς, ὃ ἑρμηνεύεται πέτρος. *Τῇ
ι ἐπαύριον ἠθέλησεν ὁ Ιησοῦς ἐξελθεῖν
εἰς τὴν γαλιλαίαν, καὶ εὑρίσκει φίλιπ
πον, καὶ λέγει αὐτῷ, ἀκολούθει μοι. ἦν
δὲ ὁ φίλιππος ἀπὸ βηθσαϊδὰ ἐκ τῆς
πόλεως ἀνδρέου καὶ πέτρου. Εὑρίσκει
φίλιππος τὸν ναθαναὴλ, καὶ λέγει
αὐτῷ, ὃν ἔγραψε μωσῆς ἐν τῷ νό/
μῳ, καὶ οἱ προφῆται, εὑρήκαμεν Ιησοῦν
τὸν υἱὸν τοῦ ἰωσὴφ τὸν ἀπὸ ναζαρέθ. Καὶ
εἶπεν αὐτῷ ναθαναὴλ, ἐκ ναζαρὲθ δύ
ναταί τι ἀγαθὸν εἶναι; Λέγει αὐτῷ φί
λιππος. ἔρχου καὶ ἴδε. Εἶδε ὁ Ιησοῦς τὸν
ναθαναὴλ ἐρχόμενον πρὸς αὐτὸν, καὶ λέ
γει περὶ αὐτοῦ. ἴδε ἀληθῶς ἰσραηλίτης,
ἐν ᾧ δόλος οὐκ ἔστι. Λέγει αὐτῷ ναθα
ναὴλ, πόθεν με γινώσκεις; Απεκρίθη
ὁ Ιησοῦς, καὶ εἶπεν αὐτῷ. Πρὸ τοῦ σε φί
λιππον φωνῆσαι ὄντα ὑπὸ τὴν συ
κῆν, εἶδόν σε. ἀπεκρίθη ναθαναὴλ, καὶ
λέγει αὐτῷ. Ραββεί, σὺ εἶ ὁ υἱὸς τοῦ
θεοῦ, σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τοῦ ἰσραήλ. Απε
κρίθη Ιησοῦς, καὶ εἶπεν αὐτῷ, ὅτι εἶ/
πόν σοι, εἶδόν σε ὑποκάτω τῆς συ/
κῆς, πιστεύεις, μείζω τούτων ὄψει. Καὶ
λέγει αὐτῷ, Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑ/
μῖν, ἀπ' ἄρτι ὄψεσθε τὸν οὐρανὸν ἀνεῳ
γότα, καὶ τοὺς ἀγγέλους τοῦ θεοῦ ἀνα/
βαίνοντας, καὶ καταβαίνοντας ἐπὶ τὸν
υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου. *Καὶ τῇ ἡ/ α
μέρᾳ τῇ τρίτῃ γάμος ἐγένετο ἐν
κανᾷ τῆς γαλιλαίας. Καὶ ἦν ἡ μήτηρ
τοῦ Ιησοῦ ἐκεῖ. Ἐκλήθη δὲ καὶ ὁ Ιησοῦς
καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ εἰς τὸν γάμον.
καὶ ὑστερήσαντος οἴνου, λέγει ἡ μήτηρ
τοῦ Ιησοῦ πρὸς αὐτόν. Οἶνον οὐκ
ἔχουσι. Λέγει αὐτῇ ὁ Ιησοῦς, τί ἐμοὶ
καὶ σοὶ γύναι, οὔπω ἥκει ἡ ὥρα μου.
Λέγει

preteris, magister, ubi habitas?
Dicit eis: Venite & uidete. Vene
runt, uideruntque ubi maneret, &
apud eum manserũt die illo. Ho
ra autem erat fermè decima. Erat
Andreas frater Simonis Petri, u
nus ex duobus qui audierat à Io/
hanne, & secuti fuerant eum. Re
perit hic prior fratrem suũ Simo/
nem, & dicit ei: Inuenimus Mes/
siam, quod est, si interpreteris, un
ctus. Et adduxit eum ad Iesum.
Intuitus eum Iesus, dixit: Tu es Si
mon filius Iona, tu uocaberis Ce
phas: quod sonat si interpreteris,
lapis. Postero die uoluit Iesus exi
re in Galilæam, & reperit Philip/
pum, & dicit ei: Sequere me. Erat
autem Philippus à Bethsaida ci/
uitate Andreæ & Petri. Reperit
Philippus Nathanaël, & dicit ei:
De quo scripsit Moses in lege &
prophetæ, inuenimus Iesum fili/
um Ioseph Nazarenum. Et dixit
ei Nathanaël: A Nazareth po/
test aliquid boni esse? Dicit ei Phi
lippus: Veni & uide. Vidit Iesus
Nathanaël uenientem ad se, & di
cit de eo: Ecce uere Israëlita, in
quo dolus non est. Dicit ei Na/
thanaël: Vnde me nosti? Respõ/
dit Iesus, & dixit ei: Priusquam
te Philippus uocaret cum esses
sub ficu, uidebam te. Respondit
Nathanaël, & ait ei: Rabbi, tu es
ille filius dei, tu es ille rex Israël.
Respondit Iesus, & dixit ei: Quia
dixi tibi, uidebam te sub ficu, cre/
dis: maiora his uidebis. Et di/
cit ei: Amen amen dico uobis:
posthac uidebitis cœlum aper/
tum: & angelos dei ascenden=
tes ac descendentes super filium
hominis.

Et die tertia nuptiæ fiebant in
Cana Galilææ, & erat mater Iesu
ibi. Vocatus est autẽ & Iesus ac
discipuli eius ad nuptias. Et ubi
defecisset uinũ, dicit mater Iesu
ad eum: Vinũ nõ habẽt. Dicit ei
Iesus: Quid mihi tecum est mu/
lier? Nondum uenit hora mea.
Dicit

pretatũ magister, ubi habi/
tas? Dicit eis: Venite & ui/
dete. Venerunt & uiderunt
ubi maneret: & apud eũ mã
serũt die illo. Hora autẽ erat
quasi decima. Erat autẽ An
dreas frater Simonis Petri
unus ex duobus qui audie
rant a Iohanne, & secuti fue
rant eum. Inuenit hic pri/
mum fratrem suũ Simonẽ,
& dicit ei: Inuenimus Mes/
siam, quod est interpretatũ
Christus. Et adduxit eum
ad Iesum. Intuitus aũt eum
Iesus, dixit: Tu es Simon fi/
lius Iohanna: tu uocaberis
Cephas qđ interpretatur Pe/
trus. In crastinũ uoluit ex/
ire in Galilæam, & inuenit
Philippum. Et dicit ei Iesus:
Sequere me. Erat autẽ Phi/
lippus a Bethsaida ciuitate
Andreæ & Petri. Inuenit Phi
lippus Nathanael, & dicit
ei: Quẽ scripsit Moyses in
lege & prophetæ: inueni/
mus Iesum filium Ioseph a
Nazareth. Et dixit ei Na/
thanael: A Nazareth potest
aliquid boni esse. Dicit ei
Philippus: Veni & uide. Vi
dit Iesus Nathanael uenien
tem ad se, & dicit de eo. Ec/
ce uere Israelita in quo do/
lus non est. Dixit ei Natha
nael: Vnde me nosti? Re/
spondit Iesus & dixit ei: Pri/
usquam te Philippus uoca/
ret cum esses sub ficu, uidi
te. Respõdit ei Nathanael &
ait: Rabbi, tu es filius dei:
tu es rex Israel. Respondit
Iesus & dixit ei: Quia dixi
tibi: uidi te sub ficu, credis:
maius his uidebis. Et dicit
ei: Amen amen dico uobis:
uidebitis cœlum apertũ &
angelos dei ascendentes &
descendentes super filium
hominis.

Et die tertia, nuptiæ fa/
ctæ sunt in Chana Galilææ: II.
& erat mater Iesu ibi. Voca/
tus est autem Iesus & di/
scipuli eius ad nuptias. Et
deficiente uino, dicit mater
Iesu ad eum: Vinum non
habent. Et dicit ei Iesus:
Quid mihi & tibi est muli/
er? Nondũ uenit hora mea.

Λέγει ἡ μήτηρ αὐτοῦ τοῖς διακόνοις
ὅτι ἂν λέγῃ ὑμῖν, ποιήσατε. Ἦσαν
δὲ ἐκεῖ ὑδρίαι λίθιναι ἓξ κείμεναι
κατὰ τὸν καθαρισμὸν τῶν ἰουδαίων,
χωροῦσαι ἀνὰ μετρητὰς δύο, ἢ τρεῖς.
λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, γεμίσατε τὰς
ὑδρίας ὕδατος. καὶ ἐγέμησαν αὐ-
τὰς ἕως ἄνω, καὶ λέγει αὐτοῖς, ἀντλή-
σατε νῦν, καὶ φέρετε τῷ ἀρχιτρικλί-
νῳ, καὶ ἤνεγκαν. Ὡς δὲ ἐγεύσατο ὁ
ἀρχιτρίκλινος τὸ ὕδωρ οἶνον γεγε-
νημένον, καὶ οὐκ ᾔδει πόθεν ἐστίν, οἱ
δὲ διάκονοι ᾔδεισαν οἱ ἠντληκότες τὸ
ὕδωρ, φωνεῖ τὸν νυμφίον ὁ ἀρχιτρί-
κλινος, καὶ λέγει αὐτῷ, Πᾶς ἄνθρω-
πος πρῶτον τὸν καλὸν οἶνον τίθησι,
καὶ ὅταν μεθυσθῶσι, τότε τὸν ἐλάσ-
σω. Σὺ τετήρηκας τὸν καλὸν οἶνον
ἕως ἄρτι. Ταύτην ἐποίησε τὴν ἀρ-
χὴν τῶν σημείων ὁ Ἰησοῦς ἐν κανᾶ τῆς
γαλιλαίας, καὶ ἐφανέρωσε τὴν δό-
ξαν αὐτοῦ, καὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτὸν οἱ μα-
ιδ̅ θηταὶ αὐτοῦ. *Μετὰ τοῦτο κατέβη εἰς
γ καπερναοὺμ αὐτὸς καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ,
καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, καὶ οἱ μαθηταὶ
αὐτοῦ, καὶ ἐκεῖ ἔμειναν οὐ πολλὰς ἡ-
κ̅ μέρας. *Καὶ ἐγγὺς ἦν τὸ πάσχα τῶν
α ἰουδαίων, καὶ ἀνέβη εἰς ἱεροσόλυμα ὁ
κ̅α̅ Ἰησοῦς. *Καὶ εὗρεν ἐν τῷ ἱερῷ τοὺς
α πωλοῦντας βόας καὶ πρόβατα καὶ πε-
ριστερὰς, καὶ τοὺς κερματιστὰς καθη-
μένους. καὶ ποιήσας φραγέλλιον ἐκ
σχοινίων, πάντας ἐξέβαλεν ἐκ τοῦ
ἱεροῦ, τά τε πρόβατα καὶ τοὺς βόας, β̅
καὶ τῶν κολλυβιστῶν ἐξέχεε τὸ κέρμα,
καὶ τὰς τραπέζας ἀνέστρεψε. καὶ τοῖς
τὰς περιστερὰς πωλοῦσιν, εἶπεν, ἄρα-
τε ταῦτα ἐντεῦθεν, καὶ μὴ ποιεῖτε
τὸν οἶκον τοῦ πατρός μου, οἶκον
κ̅β̅ ἐμπορίου. *Ἐμνήσθησαν δὲ οἱ μαθη-
ι ταὶ αὐτοῦ, ὅτι γεγραμμένον ἐστίν, ὁ
ζῆλος τοῦ οἴκου σου κατέφαγέ με.
κ̅γ̅ *Ἀπεκρίθησαν οὖν οἱ ἰουδαῖοι, καὶ εἶ-
δ πον αὐτῷ, τί σημεῖον δεικνύεις ἡμῖν,
κ̅δ̅ ὅτι ταῦτα ποιεῖς; *Ἀπεκρίθη ὁ Ἰη-
ι σοῦς, καὶ εἶπεν αὐτοῖς. λύσατε τὸν
ναὸν τοῦτον, καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις
ἐγερῶ αὐτόν. εἶπον οὖν οἱ ἰουδαῖοι,
τεσσαράκοντα καὶ ἓξ ἔτεσιν ᾠκοδο-
μήθη ὁ ναὸς οὗτος, καὶ σὺ ἐν τρισὶν
ἡμέραις ἐγερεῖς αὐτόν, ἐκεῖνος δὲ ἔλε-
γε περὶ τοῦ ναοῦ τοῦ σώματος αὐτοῦ.

ὅτε

Dicit mater eius ministris. Quodcunq; dixerit uobis, facite. Erant autem ibi lapideæ hydriæ sex positæ secundum purificationem Iudæorum, capientes singulæ metretas binas aut ternas. Dicit eis Iesus: Implete hydrias aqua. Et impleuerunt eas usque ad summum. Et dicit eis: Infundite nūc, & ferte architriclino: & tulerunt. Postquam autem gustasset architriclinus aquam in uinū uersam, neque sciret, unde esset, sed ministri sciebant qui hauserant aquā, uocat sponsum, & dicit ei: Omīs homo primo loco bonum uinū ponit, & cum inebriati fuerint, tunc id quod deterius est. Tu seruasti bonum uinum usq; ad hoc tempus. Hoc ædidit initium signorum Iesus in Cana Galilææ, & manifestauit gloriam suam, & crediderūt in eum discipuli eius. Post hæc descendit Capernaum ipse & mater eius, & fratres eius, & discipuli eius, & ibi manserunt non multis diebus. Et in propinquo erat pascha Iudæorum, & ascendit Iesus Hierosolymam, & reperit in templo eos, qui uendebant boues & oues & columbas, & numularios sedentes. Et cum fecisset flagellum è funiculis, omnes eiecit è templo, oues simul ac boues, & numulariorum effudit æs, mensásque subuertit. Et his qui columbas uendebant, dixit: Auferte ista hinc, nec facite domum patris mei, domum mercatus. Recordati uero sunt discipuli eius, quod scriptum est: Zelus domus tuæ exedit me. Responderunt ergo Iudæi, & dixerūt ei: Quod signum ostendis nobis, quod ista facias? Respondit Iesus, & dixit eis: Destruite templum hoc: & in tribus diebus erigā illud. Dixerunt ergo Iudæi: Quadraginta & sex annis extructū est templū hoc, & tu in tribus diebus eriges illud? At ille dicebat de templo corporis sui.

Cum

Dicit mater eius ministris: Quodcunq; dixerit uobis, facite. Erāt autē ibi lapideæ hydriæ sex positæ secūdum purificationē Iudæorū, capientes singulæ metretas binas uel ternas. Dicit eis Iesus: Implete hydrias aqua. Et impleuerunt eas usq; ad summum. Et dicit eis Iesus: Haurite nunc & ferte architriclino, & tulerunt. Vt autem gustauit architriclinus aquam uinū factum, & non sciebat unde esset: ministri autem sciebant qui hauserant aquā: uocat sponsum architriclin⁹, & dicit ei: Omnis homo primum bonum uinum ponit: & cū inebriati fuerint, tunc id quod deterius est. Tu autē seruasti bonum uinū usq; adhuc. Hoc fecit initium signorū Iesus in Chana Galilææ, & manifestauit gloriam suā: & crediderunt in eum discipuli eius. Post hæc descendit Capharnaū ipse & mater eius & fratres eius & discipuli eius: & ibi manserūt nō multis diebus. Et prope erat pascha Iudæorum, & ascendit Iesus Hierosolymā, & inuenit in tēplo uendentes oues & boues & columbas, & nūmularios sedentes. Et cum fecisset quasi flagellum de funiculis, omnes eiecit de templo: oues quoq; & boues, & nummulariorum effudit æs, & mensas subuertit. Et his qui columbas uēdebant, dixit: Auferte ista hinc, & nolite facere domū patris mei, domūm negociationis. Recordati sunt uero discipuli eius, quia scriptū est: Zelus domus tuæ comedit me. Respōderūt ergo Iudæi & dixerūt ei: Quod signum ostendis nobis quia hæc facis? Respōdit Iesus & dixit eis: Soluite tēplū hoc: & in tribus dieb⁹ excitabo illud. Dixerunt ergo Iudæi: Quadraginta & sex annis ædificatum est templū hoc: & tu in tribus diebus excitabis illud? Ille autem dicebat de templo corporis sui.

Cum

ὅτε οὖν ἠγέρθη ἐκ νεκρῶν, ἐμνήσθησαν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, ὅτι τοῦτο ἔλεγε αὐτοῖς, καὶ ἐπίστευσαν τῇ γραφῇ, καὶ τῷ λόγῳ ᾧ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς. ὡς δὲ ἦν ἐν Ἱεροσολύμοις ἐν τῷ πάσχα ἐν τῇ ἑορτῇ, πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ, θεωροῦντες αὐτοῦ τὰ σημεῖα ἃ ἐποίει. αὐτὸς δὲ ὁ Ἰησοῦς οὐκ ἐπίστευεν ἑαυτὸν αὐτοῖς, διὰ τὸ αὐτὸν γινώσκειν πάντας, καὶ ὅτι οὐ χρείαν εἶχεν, ἵνα τις μαρτυρήσῃ περὶ τοῦ ἀνθρώπου. αὐτὸς γὰρ ἐγίνωσκε, τί ἦν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ.

γ Ἦν δὲ ἄνθρωπος ἐκ τῶν φαρισαίων, νικόδημος ὄνομα, ἄρχων τῶν ἰουδαίων. οὗτος ἦλθε πρὸς τὸν Ἰησοῦν νυκτὸς, καὶ εἶπεν αὐτῷ. ῥαββεὶ, οἴδαμεν, ὅτι ἀπὸ θεοῦ ἐλήλυθας διδάσκαλος. οὐδεὶς γὰρ ταῦτα τὰ σημεῖα δύναται ποιεῖν, ἃ σὺ ποιεῖς, ἐὰν μὴ ᾖ ὁ θεὸς μετ᾽ αὐτοῦ. ἀπεκρίθη ὁ Ἰησοῦς, καὶ εἶπεν αὐτῷ. ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι, ἐὰν μή τις γεννηθῇ ἄνωθεν, οὐ δύναται ἰδεῖν τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ. λέγει πρὸς αὐτὸν ὁ νικόδημος, πῶς δύναται ἄνθρωπος γεννηθῆναι γέρων ὤν; μὴ δύναται εἰς τὴν κοιλίαν τῆς μητρὸς αὐτοῦ δεύτερον εἰσελθεῖν, καὶ γεννηθῆναι; ἀπεκρίθη ὁ Ἰησοῦς, ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι ἐὰν μή τις γεννηθῇ ἐξ ὕδατος καὶ πνεύματος, οὐ δύναται εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ. τὸ γεγεννημένον ἐκ τῆς σαρκὸς, σάρξ ἐστι, καὶ τὸ γεγεννημένον ἐκ τοῦ πνεύματος, πνεῦμά ἐστι. μὴ θαυμάσῃς, ὅτι εἶπόν σοι, ὅτι δεῖ ὑμᾶς γεννηθῆναι ἄνωθεν. τὸ πνεῦμα ὅπου θέλει πνεῖ, καὶ τὴν φωνὴν αὐτοῦ ἀκούεις, ἀλλ᾽ οὐκ οἶδας πόθεν ἔρχεται, καὶ ποῦ ὑπάγει. οὕτως ἐστὶ πᾶς, ὁ γεγεννημένος ἐκ τοῦ πνεύματος. Ἀπεκρίθη νικόδημος, καὶ εἶπεν αὐτῷ, πῶς δύναται ταῦτα γενέσθαι; Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς, καὶ εἶπεν αὐτῷ, Σὺ εἶ ὁ διδάσκαλος τοῦ ἰσραὴλ, καὶ ταῦτα οὐ γινώσκεις; ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι, ὅτι ὃ οἴδαμεν λαλοῦμεν, καὶ ὃ ἑωράκαμεν μαρτυροῦμεν, καὶ τὴν μαρτυρίαν ἡμῶν οὐ λαμβάνετε. Εἰ τὰ ἐπίγεια εἶπον ὑμῖν, καὶ οὐκ ἐπιστεύετε, πῶς ἐὰν εἴπω τὰ ἐπουράνια, πιστεύσετε; καὶ οὐδεὶς ἀναβέβηκεν εἰς τὸν οὐρανὸν, εἰ μὴ ὁ ἐκ τοῦ οὐρα-

Cum ergo resurrexisset è mortuis recordati sunt discipuli eius, quod hoc dixisset eis, & crediderunt scripturæ, & sermoni quem dixerat Iesus. Cum autem esset Hierosolymis in pascha in die festo, multi crediderunt in nomen eius: uidentes signa eius quæ ædebat. Ipse autem Iesus non credebat semetipsum eis, eo quod ipse nosset omnes, nec opus haberet, ut quisquam testaretur de homine. Ipse enim sciebat, quid esset in homine.

Erat autem homo ex pharisæis, Nicodemus nomine, princeps Iudæorum. Hic uenit ad Iesum nocte, & dixit ei: Rabbi, scimus quod à deo ueneris magister. Nemo enim potest hæc signa facere, quæ tu facis, nisi fuerit deus cum eo. Respondit Iesus, & dixit ei: Amen amen dico tibi: nisi quis natus fuerit è supernis, non potest uidere regnũ dei. Dicit ad eum Nicodemus: Quomodo potest homo nasci, cum sit senex? Num potest in uentrem matris suæ iterum introire, ac nasci? Respondit Iesus: Amen amẽ dico tibi, nisi quis natus fuerit ex aqua & spiritu, nõ potest introire in regnum dei. Quod natum est ex carne, caro est: & quod natum est ex spiritu, spiritus est. Ne mireris, quod dixi tibi, oportet uos nasci è supernis. Spiritus ubi uult spirat, & uocem eius audis, sed nescis unde ueniat, & quò uadat. Sic est omnis qui natus est è spiritu. Respondit Nicodemus & dixit ei: Quomodo possunt hæc fieri? Respondit Iesus, & dixit ei: Tu es ille magister Israëlis, & hæc ignoras? Amen amen dico tibi: quod scimus, loquimur: & quod uidimus, testamur: & testimonium nostrum non accipitis. Si terrena dixi uobis, & nõ creditis, quomodo si dixero uobis cœlestia, credituri sitis? Et nemo ascendit in cœlũ, nisi qui descendit è cœ-

Cum ergo resurrexisset a mortuis, recordati sunt discipuli eius: quia hoc dicebat: & crediderunt scripturæ & sermoni quem dixit Iesus. Cum autem esset Hierosolymis in pascha in die festo: multi crediderunt in nomine eius, uidentes signa eius quæ faciebat. Ipse autem Iesus non credebat semetipsum eis, eo quod ipse nosset omnes: & quia opus ei non erat, ut quis testimonium perhiberet de homine: Ipse enim sciebat quid esset in homine.

Erat autem homo ex pharisæis Nicodemus nomine III.
princeps Iudæorũ. Hic uenit ad Iesum nocte & dixit ei: Rabbi, scimus quia a deo uenisti magister. Nemo enĩ potest hæc signa facere quæ tu facis nisi fuerit deus cum eo. Respondit Iesus & dixit ei: Amen amẽ dico tibi: nisi quis renatus fuerit denuo: non potest uidere regnum dei. Dixit ad eum Nicodemus. Quomodo potest homo renasci cum sit senex? Nunquid potest in uẽtrem matris suæ iterato introire & renasci? Respondit Iesus: Amen amen dico tibi: nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritusancto, non potest introire in regnũ dei. Quod natum est ex carne, caro est: & quod natũ est ex spiritu, spiritus est. Nõ mireris quia dixi tibi: oportet uos nasci denuo. Spiritus ubi uult, spirat: & uocem eius audis, sed nescis unde ueniat aut quo uadat. Sic est omnis qui natus est ex spiritu. Respondit Nicodemus & dixit ei: Quomodo possunt hæc fieri? Respondit Iesus & dixit ei: Tu es magister in Israel & hæc ignoras? Amẽ amẽ dico tibi: quia quod scimus, loquimur: & qđ uidimus, testamur: et testimoniũ nostrũ nõ accipitis. Si terrena dixi uobis, & nõ creditis: quomodo si dixero uobis cœlestia credetis? Et nemo ascẽdit in cœlũ, nisi qui descẽdit de cœ-

νοῦ καταβὰς, ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, ὁ ὢν
ἐν τῷ οὐρανῷ. Καὶ καθὼς μωσῆς ὕ-
ψωσε τὸν ὄφιν ἐν τῇ ἐρήμῳ, οὕτως
ὑψωθῆναι δεῖ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου, ἵνα
πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν, μὴ ἀπόλη-
ται, ἀλλ' ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον. οὕτως
γὰρ ἠγάπησεν ὁ θεὸς τὸν κόσμον, ὥστε
τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸν μονογενῆ ἔδωκεν,
ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν, μὴ ἀπό-
ληται, ἀλλ' ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον. οὐ γὰρ
ἀπέστειλεν ὁ θεὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ εἰς τὸν κό-
σμον, ἵνα κρίνῃ τὸν κόσμον, ἀλλ' ἵνα
σωθῇ ὁ κόσμος δι' αὐτοῦ. ὁ πιστεύων
εἰς αὐτὸν, οὐ κρίνεται. ὁ δὲ μὴ πιστεύων,
ἤδη κέκριται, ὅτι μὴ πεπίστευκεν εἰς τὸ
ὄνομα τοῦ μονογενοῦς υἱοῦ τοῦ θεοῦ. αὕ-
τη δέ ἐστιν ἡ κρίσις, ὅτι τὸ φῶς ἐλή-
λυθεν εἰς τὸν κόσμον. καὶ ἠγάπησαν
οἱ ἄνθρωποι μᾶλλον τὸ σκότος, ἢ τὸ
φῶς, ἦν γὰρ πονηρὰ αὐτῶν τὰ ἔργα.
πᾶς γὰρ ὁ φαῦλα πράσσων, μισεῖ τὸ
φῶς, καὶ οὐκ ἔρχεται πρὸς τὸ φῶς, ἵνα
μὴ ἐλεγχθῇ αὐτοῦ τὰ ἔργα. ὁ δὲ ποιῶν
τὴν ἀλήθειαν, ἔρχεται πρὸς τὸ φῶς,
ἵνα φανερωθῇ αὐτοῦ τὰ ἔργα, ὅτι ἐν
θεῷ ἐστιν εἰργασμένα. Μετὰ ταῦτα
ἦλθεν ὁ Ἰησοῦς καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ εἰς
τὴν ἰουδαίαν γῆν, καὶ ἐκεῖ διέτριβε
κε μετ' αὐτῶν, καὶ ἐβάπτιζεν. *Ἦν δὲ καὶ
γ ἰωάννης βαπτίζων ἐν αἰνὼν ἐγγὺς
τοῦ σαλείμ, ὅτι ὕδατα πολλὰ ἦν ἐκεῖ.
κς καὶ παρεγίνοντο καὶ ἐβαπτίζοντο. *οὔπω
δ γὰρ ἦν βεβλημένος εἰς τὴν φυλα-
κζ κὴν ὁ Ἰωάννης. * Ἐγένετο οὖν ζήτη-
ι σις ἐκ τῶν μαθητῶν ἰωάννου μετὰ ἰου-
δαίων περὶ καθαρισμοῦ. καὶ ἦλθον
πρὸς τὸν ἰωάννην, καὶ εἶπον αὐτῷ.
ῥαββεὶ, ὃς ἦν μετὰ σοῦ πέραν τοῦ ἰορ-
δάνου, ᾧ σὺ μεμαρτύρηκας, ἴδε οὗ-
τος βαπτίζει, καὶ πάντες ἔρχονται πρὸς
αὐτόν. ἀπεκρίθη ἰωάννης, καὶ εἶπεν,
οὐ δύναται ἄνθρωπος λαμβάνειν οὐ-
δὲν, ἐὰν μὴ ᾖ δεδομένον αὐτῷ ἐκ τοῦ
κη οὐρανοῦ. *Αὐτοὶ ὑμεῖς μαρτυρεῖτε, ὅτι
α εἶπον, οὐκ εἰμὶ ἐγὼ ὁ χριστὸς, ἀλλ' ὅτι
ἀπεσταλμένος εἰμὶ ἔμπροσθεν ἐκεί-
κθ νου. *Ὁ ἔχων τὴν νύμφην, νυμφίος
ι ἐστίν. ὁ δὲ φίλος τοῦ νυμφίου ὁ ἑστη-
κὼς καὶ ἀκούων αὐτοῦ, χαρᾷ χαίρει διὰ
τὴν φωνὴν τοῦ νυμφίου. αὕτη οὖν ἡ
χαρὰ ἡ ἐμὴ πεπλήρωται. ἐκεῖνον δεῖ
αὐξάνειν, ἐμὲ δὲ ἐλαττοῦσθαι. ὁ ἄνω-
θεν ἐρ

lo, filius hominis, qui est in cœlo. Et sicut Moses exaltauit serpentẽ in deserto, ita exaltari oportet filium hominis: ut omnis qui credit in eum, non pereat, sed habeat uitam æternam. Sic enim deus dilexit mundum, ut filium suum unigenitum daret: ut omnis qui credit in eum, non pereat, sed habeat uitam æternam. Non enim misit deus filium suum in mundum, ut condemnet mũdum, sed ut seruetur mũdus per eum. Qui credit in eum, nõ condemnatur. Qui uero nõ credit, iam cõdemnatus est, quia non credidit in nomen unigeniti filij dei. Hæc est autem cõdemnatio, quod lux uenit in mundũ, & dilexerũt homines magis tenebras quã lucem. Erant enim eorũ mala opera. Om̃is em̃ qui mala agit, odit lucem: nec uenit ad lucẽ, ne arguanť opera ipsius. Qui aũt operať ueritatem, uenit ad lucẽ: ut conspicua fiant facta ipsius, quod per deũ fint facta Post hæc uenit Iesus & discipuli eius in terram Iudæã, & illic morabatur cum eis, ac baptizabat. Baptizabat aũt & Iohãnes in Aenon iuxta Salim, quia aquæ multæ erant illic, & ueniebãt ac baptizabantur. Nondũ enim cõiectus fuerat Ioãnes in carcerẽ. Orta est autem quæstio ex discipulis Iohãnis cũ Iudæis de purificatione. Et uenerunt ad Iohãnem, & dixerũt ei. Rabbi qui erat tecũ trans Iordanem, cui tu testimoniũ perhibuisti, ecce is baptizat, & omnes ueniunt ad eum. Respõdit Iohãnes, & dixit: Nõ potest homo accipere quicquam, nisi fuerit ei datum è cœlo. Ipsi uos testes estis, quod dixerim: non sum ego Christus, sed missus sum ante illũ. Qui habet sponsam spõsus est: amicus autem sponsi qui stat & audit eũ, gaudio gaudet propter uocẽ spõsi. hoc ergo gaudium meum impletum est. illum oportet crescere, me uero minui. Qui è super-
nis ue

lo, filius hominis qui est in cœlo. Et sicut Moyses exaltauit serpentẽ in deserto: ita exaltari oportet filiũ hominis: ut omnis qui credit in ipso non pereat, sed habeat uitã æternã. Sic enim deus dilexit mundũ ut filium suum unigenitum daret: ut omnis qui credit in eũ nõ pereat, sed habeat uitã æternã. Nõ enim misit deus filiũ suũ in mundũ ut iudicet mũdũ, sed ut saluetur mũdus per ipsum. Qui credit in eũ, nõ iudicať. Qui aũt nõ credit, iam iudicatus est: quia non credidit in nomine unigeniti filij dei. Hoc est autẽ iudicium: quia lux uenit in mũdum: & dilexerũt homines magis tenebras quã lucem. Erant enim eorũ mala opera. Om̃is enim qui male agit, odit lucẽ: & nõ uenit ad lucem ut non arguanť opera eius. Qui autẽ facit ueritatem, uenit ad lucẽ, ut manifestentur opera eius: quia in deo facta sunt. Post hæc uenit Iesus & discipuli eius in terram Iudæã: & illic demorabatur cũ eis & baptizabat. Erat autem & Iohãnes baptizans in Ennon iuxta Salim: quia aquæ multæ erãt illic & ueniebãt & baptizabanť. Nõdũ enim missus fuerat Iohãnes in carcerem. Facta est autẽ quæstio ex discipulis Iohãnis cũ Iudæis de purificatiõe. Et uenerũt ad Iohãnẽ & dixerũt ei: Rabbi, qui erat tecũ trãs Iordanẽ cui tu testimonium perhibuisti: ecce hic baptizat, & omnes ueniũt ad eũ. Respõdit Iohãnes & dixit: Non potest homo accipere quicquã nisi fuerit ei datũ de cœlo. Ipsi uos mihi testimoniũ perhibetis qđ dixerim: nõ sum ego Christus, sed qa missus sum ante illũ. Qui habet spõsam, spõsus est: amicus aũt spõsi qui stat & audit eũ, gaudio gaudet propter uocẽ sponsi. Hoc ergo gaudiũ meum impletũ est. Illũ oportet crescere: me autem minui. Qui de sur-
sum

θεν ἐρχόμενος, ἐπάνω πάντων ἐστίν.
ὁ ὢν ἐκ τῆς γῆς, ἐκ τῆς γῆς ἐστι, καὶ ἐκ
τῆς γῆς λαλεῖ. ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐρχόμε/
νος, ἐπάνω πάντων ἐστίν, καὶ ὃ ἑώρα/
κε καὶ ἤκουσε, τοῦτο μαρτυρεῖ, καὶ τὴν
μαρτυρίαν αὐτοῦ οὐδεὶς λαμβάνει.
ὁ λαβὼν αὐτοῦ τὴν μαρτυρίαν, ἐσ/
φράγισεν, ὅτι ὁ θεὸς ἀληθής ἐστιν. ὃν
γὰρ ἀπέστειλεν ὁ θεός, τὰ ῥήματα τοῦ
θεοῦ λαλεῖ. οὐ γὰρ ἐκ μέτρου δίδωσιν
λ ὁ θεὸς τὸ πνεῦμα. * ὁ πατὴρ ἀγα/
γ πᾷ τὸν υἱόν, καὶ πάντα δέδωκεν ἐν
λα τῇ χειρὶ αὐτοῦ. * ὁ πιστεύων εἰς τὸν
ι υἱόν, ἔχει ζωὴν αἰώνιον. ὁ δὲ ἀπειθῶν
τῷ υἱῷ, οὐκ ὄψεται ζωήν, ἀλλ' ἡ ὀργὴ
τοῦ θεοῦ μένει ἐπ' αὐτόν.

Ὡς οὖν ἔγνω ὁ κύριος, ὅτι ἤκου/
σαν οἱ φαρισαῖοι, ὅτι Ἰησοῦς πλείο/
νας μαθητὰς ποιεῖ, καὶ βαπτίζει, ἢ Ἰω/
άννης, καίτοι γε Ἰησοῦς αὐτὸς οὐκ
ἐβάπτιζεν, ἀλλ' οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ.
λβ * Ἀφῆκε τὴν Ἰουδαίαν, καὶ ἀπῆλθε πά/
ζ λιν εἰς τὴν Γαλιλαίαν. * Ἔδει δὲ αὐ/
λγ τὸν διέρχεσθαι διὰ τῆς Σαμαρείας. ἔρ/
ι χεται οὖν εἰς πόλιν τῆς Σαμαρείας, λε/
γομένην Συχάρ, πλησίον τοῦ χωρίου
ὃ ἔδωκεν Ἰακὼβ Ἰωσὴφ τῷ υἱῷ αὐτοῦ.
ἦν δὲ ἐκεῖ πηγὴ τοῦ Ἰακώβ. ὁ οὖν Ἰη/
σοῦς κεκοπιακὼς ἐκ τῆς ὁδοιπορίας,
ἐκαθέζετο οὕτως ἐπὶ τῇ πηγῇ. ὥρα
ἦν ὡσεὶ ἕκτη. ἔρχεται γυνὴ ἐκ τῆς Σα/
μαρείας ἀντλῆσαι ὕδωρ. λέγει αὐτῇ
ὁ Ἰησοῦς, δός μοι πιεῖν. οἱ γὰρ μα/
θηταὶ αὐτοῦ ἀπεληλύθεισαν εἰς τὴν
πόλιν, ἵνα τροφὰς ἀγοράσωσι. λέγει
οὖν αὐτῷ ἡ γυνὴ ἡ Σαμαρεῖτις. πῶς
σὺ Ἰουδαῖος ὤν, παρ' ἐμοῦ πιεῖν αἰ/
τεῖς οὔσης γυναικὸς Σαμαρείτιδος;
οὐ γὰρ συγχρῶνται Ἰουδαῖοι Σαμαρεί/
ταις. Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς, καὶ εἶπεν αὐ/
τῇ, εἰ ᾔδεις τὴν δωρεὰν τοῦ θεοῦ καὶ τίς
ἐστιν ὁ λέγων σοι, δός μοι πιεῖν, σὺ
ἂν ᾔτησας αὐτόν, καὶ ἔδωκεν ἄν σοι
ὕδωρ ζῶν. λέγει αὐτῷ ἡ γυνή, κύριε
οὔτε ἄντλημα ἔχεις, καὶ τὸ φρέαρ
ἐστὶ βαθύ, πόθεν οὖν ἔχεις τὸ ὕδωρ
τὸ ζῶν; μὴ σὺ μείζων εἶ τοῦ πατρὸς
ἡμῶν Ἰακώβ, ὃς ἔδωκεν ἡμῖν τὸ φρέ/
αρ, καὶ αὐτὸς ἐξ αὐτοῦ ἔπιε, καὶ οἱ υἱοὶ
αὐτοῦ, καὶ τὰ θρέμματα αὐτοῦ; Ἀπε/
κρίθη ὁ Ἰησοῦς, καὶ εἶπεν αὐτῇ. πᾶς ὁ
πίνων ἐκ τοῦ ὕδατος τούτου, διψήσει
πάλιν.

nis uenit, ſupra omnes eſt. Qui è
terra profectus eſt, terrenus eſt,
& è terra loquitur. Qui è cœlo ue/
nit, ſupra omnes eſt, & quod uidit
& audiuit, hoc teſtatur, & teſtimo/
nium eius nemo accipit. Qui ac/
cepit eius teſtimonium, is obſigna/
uit, quod deus uerax ſit. Nam is
quem miſit deus, uerba dei loqui
tur: Nō enim huic ad menſuram
dat deus ſpiritū. Pater diligit filiū
& omnia dedit illi in manū. Qui
credit filio, habet uitam æternā:
qui uero non credit filio, nō uide
bit uitam, ſed ira dei manet ſuper
eum. Vt ergo cognouit do/
minus, audiſſe phariſæos, quod Ie
ſus plures diſcipulos faceret, et ba
ptizaret, quàm Ioannes: quan/
quā Ieſus ipſe nō baptizaret, ſed
diſcipuli eius: reliquit Iudæam &
abijt iterum in Galilæam. Opor/
tebat autem eum tranſire per Sa/
mariam. Venit ergo in ciuitatem
Samariæ, quæ dicitur Sychar, iux
ta prædiū, qđ dedit Iacob Ioſeph
filio ſuo. Erat autē ibi fons Iacob
Ieſus ergo fatigatus ex itinere, ſe/
debat ſic ſuper fontem: Hora erat
fermè ſexta: Venit mulier Sama/
ritana, ut hauriret aquam. Dicit
ei Ieſus: Da mihi quod bibam.
Nam diſcipuli eius abierant in ci
uitatem, ut cibos emerent. Dicit
ergo ei mulier illa Samaritana:
Quomodo tu Iudæus cū ſis, po/
tum à me poſcis quæ ſum mulier
Samaritana? Non enim cōmer/
cium habent Iudæi cum Samari/
tanis. Reſpondit Ieſus, & dixit ei:
Si ſcires donū dei, & quis ſit qui
dicit tibi: Da mihi quod bibam:
tu petiſſes ab eo, & dediſſet tibi
aquā uiuam. Dicit ei mulier: Do/
mine neque quo haurias, habes:
& puteus profundus eſt, unde er
go habes aquam illam uiuam?
Num tu maior es patre noſtro Ia
cob, qui dedit nobis puteū, & ipſe
ex eo bibit, & filij eius, & pecora
eius? Reſpondit Ieſus, & dixit ei:
Omīs qui bibit ex aqua hac ſitiet
iterum.

ſum uenit, ſuper omnes eſt.
Qui eſt de terra, de terra eſt
& de terra loquitur. Qui de
cœlo uenit, ſuper omnes eſt.
Et qđ uidit & audiuit, hoc
teſtatur: & teſtimoniū eius
nemo accipit. Qui autem
acceperit eius teſtimonium,
ſignauit: quia deus uerax
eſt. Quem enim miſit deus,
uerba dei loquitur. Non e/
nim ad mēſuram dat deus
ſpiritum. Pater diligit filiū:
& omnia dedit in manu ei⁹.
Qui credit in filium, habet
uitam æternam: qui autem
incredulus eſt filio, non ui/
debit uitam: ſed ira dei ma/
net ſuper eum. Vt ergo IIII.
cognouit Ieſus quia audie/
rūt phariſæi quod Ieſus plu
res diſcipulos facit & bapti/
zat quam Iohannes: quan/
quam Ieſus nō baptizaret,
ſed diſcipuli ei⁹: reliquit Iu/
dæam, & abijt iterū in Gali/
læam. Oportebat autē eum
tranſire per mediā Samari/
am. Venit ergo in ciuitatem
Samariæ quæ dicit̃ Sichar:
iuxta prædiū quod dedit Ia
cob Ioſeph filio ſūo. Erat au
tem ibi fons Iacob. Ieſus au
tem fatigatus ex itinere ſede
bat ſic ſupra fontē: hora au/
tem erat quaſi ſexta: uenit
mulier de Samaria haurire
aquā. Dixit ei Ieſus: Da mi
hi bibere: Diſcipuli enim ei⁹
abierāt in ciuitatē ut cibos
emerēt. Dicit ergo ei mulier
illa Samaritana: Quomo/
do tu cū Iudæus ſis, bibere a
me poſcis quæ ſum mulier
Samaritana? Non enim co/
utunt̃ Iudæi Samaritanis.
Reſpondit Ieſus & dixit ei:
Si ſcires donum dei, & quis
eſt qui dicit tibi: Da mihi bi
bere, tu forſitan petiſſes ab
eo: & dediſſet tibi aquam ui
uam. Dicit ei mulier: Do/
mine, neq; in quo haurias
habes: & puteus altus eſt.
Vnde ergo habes aquā ui/
uam? Nūquid tu maior es
patre noſtro Iacob, q dedit
nobis puteū: & ipſe ex eo bi
bit & filij eius & pecora ei⁹?
Reſpōdit Ieſus & dixit ei: O/
mnis q bibit ex aq̃ hac, ſitiet

πάλιν. ὃς δ᾽ ἂν πίῃ ἐκ τοῦ ὕδατος οὗ ἐγὼ δώσω αὐτῷ, οὐ μὴ διψήσῃ εἰς τὸν αἰῶνα. ἀλλὰ τὸ ὕδωρ ὃ δώσω αὐτῷ, γενήσεται ἐν αὐτῷ πηγὴ ὕδατος ἁλλομένου εἰς ζωὴν αἰώνιον. Λέγει πρὸς αὐτὸν ἡ γυνή. κύριε, δός μοι τοῦτο τὸ ὕδωρ, ἵνα μὴ διψῶ, μὴ δὲ ἔρχωμαι ἐνθάδε ἀντλεῖν. Λέγει αὐτῇ ὁ Ιησοῦς. ὕπαγε, φώνησον τὸν ἄνδρα σου, καὶ ἐλθὲ ἐνθάδε. Ἀπεκρίθη ἡ γυνή, καὶ εἶπεν αὐτῷ. οὐκ ἔχω ἄνδρα. Λέγει αὐτῇ ὁ Ιησοῦς. καλῶς εἶπας, ὅτι ἄνδρα οὐκ ἔχω, πέντε γὰρ ἄνδρας ἔσχες, καὶ νῦν ὃν ἔχεις, οὐκ ἔστι σου ὁ ἀνήρ. τοῦτο ἀληθὲς εἴρηκας. Λέγει αὐτῷ ἡ γυνή. κύριε, θεωρῶ ὅτι προφήτης εἶ σύ. Οἱ πατέρες ἡμῶν ἐν τῷ ὄρει τούτῳ προσεκύνησαν, καὶ ὑμεῖς λέγετε, ὅτι ἐν Ἱεροσολύμοις ἐστὶν ὁ τόπος, ὅπου δεῖ προσκυνεῖν. Λέγει αὐτῇ ὁ Ιησοῦς. γύναι, πίστευσόν μοι, ὅτι ἔρχεται ὥρα ὅτε οὔτε ἐν τῷ ὄρει τούτῳ, οὔτε ἐν Ἱεροσολύμοις προσκυνήσετε τῷ πατρί. ὑμεῖς προσκυνεῖτε ὃ οὐκ οἴδατε, ἡμεῖς προσκυνοῦμεν ὃ οἴδαμεν, ὅτι ἡ σωτηρία ἐκ τῶν Ἰουδαίων ἐστίν. ἀλλ᾽ ἔρχεται ὥρα καὶ νῦν ἐστιν, ὅτε οἱ ἀληθινοὶ προσκυνηταὶ προσκυνήσουσι τῷ πατρὶ ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ. καὶ γὰρ ὁ πατὴρ τοιούτους ζητεῖ τοὺς προσκυνοῦντας αὐτόν. πνεῦμα ὁ θεός, καὶ τοὺς προσκυνοῦντας αὐτόν, ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ δεῖ προσκυνεῖν. Λέγει αὐτῷ ἡ γυνή. οἶδα ὅτι μεσίας ἔρχεται, ὁ λεγόμενος χριστός, ὅταν ἔλθῃ ἐκεῖνος, ἀναγγελεῖ ἡμῖν ἅπαντα. Λέγει αὐτῇ ὁ Ιησοῦς, ἐγώ εἰμι ὁ λαλῶν σοι. Καὶ ἐπὶ τούτῳ ἦλθον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, καὶ ἐθαύμασαν, ὅτι μετὰ γυναικὸς ἐλάλει. οὐδεὶς μέντοι εἶπε, τί ζητεῖς, ἢ τί λαλεῖς μετ᾽ αὐτῆς; ἀφῆκεν οὖν τὴν ὑδρίαν αὐτῆς ἡ γυνή, καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὴν πόλιν, καὶ λέγει τοῖς ἀνθρώποις. Δεῦτε ἴδετε ἄνθρωπον, ὃς εἶπέ μοι πάντα ὅσα ἐποίησα. μήτι οὗτός ἐστιν ὁ χριστός; ἐξῆλθον οὖν ἐκ τῆς πόλεως, καὶ ἤρχοντο πρὸς αὐτόν. ἐν δὲ τῷ μεταξὺ ἠρώτων αὐτὸν οἱ μαθηταί, λέγοντες. ῥαββεί, φάγε. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς. ἐγὼ βρῶσιν ἔχω φαγεῖν, ἣν ὑμεῖς οὐκ οἴδατε.

iterum. Quisquis autē biberit ex aqua quam ego dabo ei, non sitierit in æternū: sed aqua quam ego dabo ei: fiet in eo fons aquæ saliētis in uitam æternā. Dicit illi mulier: Domine da mihi istam aquā ut non sitiam, neque ueniam huc ad hauriēdum. Dicit ei Iesus: Vade, uoca uirum tuū, & ueni huc. Respondit mulier, & dixit ei: Nō habeo uirum. Dicit ei Iesus: Bene dixisti, non habeo uirū. Quinque enim uiros habuisti, & nunc quem habes, nō est tuus uir. Hoc uere dixisti. Dicit ei mulier: Domine, uideo quod propheta es tu. Patres nostri in mōte hoc adorauerunt, & uos dicitis: quod Hierosolymis est locus, ubi oporteat adorare. Dicit ei Iesus: Mulier, crede mihi, uenit hora quādo neque in monte hoc, neque Hierosolymis adorabitis patrē. Vos adoratis quod nescitis: nos adoramus quod scimus, quia salus ex Iudæis est. Sed uenit hora & nūc est, quando ueri adoratores adorabunt patrem spiritu ac ueritate. Nam & pater tales quærit qui adorent ipsum. Spiritus est deus, & eos qui adorant eū, spiritu ac ueritate oportet adorare. Dicit ei mulier: Scio quod Messias uenturus est, qui dicitur Christus. cum ergo uenerit ille, nobis nuntiabit omnia. Dicit ei Iesus: Ego sum qui loquor tibi. Et continuo uenerunt discipuli eius, & mirabantur, quod cum muliere loqueretur. Nemo tamen dixit: quid quæris, aut cur loqueris cum ea? Reliquit ergo hydriam suam mulier, & abijt in ciuitatem, & dicit illis hominibus: Venite, uidete hominem, qui dixit mihi omnia quæcunque feci. num hic est ille Christus? Exierunt ergo è ciuitate, & ueniebant ad eum. Interea rogabant eum discipuli, dicentes: Rabbi, comede. Ille autem dixit eis: Ego cibum habeo comedendum, quem uos nescitis.

iterum. Qui autem biberit ex aqua quam ego dabo ei, nō sitiet in æternū: sed aqua quam ego dabo ei, fiet in eo fons aquæ saliētis in uitam æternam. Dicit ad eum mulier: Domine, da mihi hanc aquam ut nō sitiam neq; ueniam huc haurire. Dixit ei Iesus: Vade uoca uirum tuum & ueni huc. Respondit ei mulier & dixit: Non habeo uirum. Dixit ei Iesus: Bene dixisti, quia non habeo uirū. Quinq; enim uiros habuisti: & nunc quem habes, non est uir tuus. Hoc uere dixisti. Dicit ei mulier: Domine, uideo quia propheta es tu Patres nostri in monte hoc adorauerunt: & uos dicitis quia Hierosolymis est locus ubi adorare oportet. Dixit ei Iesus: Mulier crede mihi: quia ueniet hora quando neq; in monte hoc, neque in Hierosolymis adorabitis patrē. Vos adoratis quod nescitis: nos adoramus qđ scimus: quia salus ex Iudæis est. Sed uenit hora & nunc est, quando ueri adoratores adorabunt patrē in spiritu & ueritate. Nā & pater tales quærit, qui adorent eum. Spiritus est deus: & eos qui adorant eum, in spiritu & ueritate oportet adorare. Dicit ei mulier: Scio quia messias uenit qui dicitur Christus. Cū ergo uenerit ille, annunciabit nobis omīa. Dixit ei Iesus. Ego sum qui loquor tecū. Et cōtinuo uenerūt discipuli eius, & mirabantur: quia cū muliere loquebat̃. Nemo tamē dixit: qd quæris aut quid loqueris cū ea. Reliqt ergo hydriā suā mulier & abijt in ciuitatē, & dixit illis hominib9: Venite & uidete hominē qui dixit mihi omīa quæcūq; feci. Nunquid ipse est Christus? Exierunt ergo de ciuitate & ueniebant ad eū. Interea rogabant eum discipuli, dicētes: Rabbi māduca. Ille autem dixit eis: Ego cibum habeo manducare quem uos nescitis.

ς περὶ τοῦ βασιλικοῦ

οἴδατε. ἔλεγον οὖν οἱ μαθηταὶ πρὸς
ἀλλήλους. μή τις ἤνεγκεν αὐτῷ φα-
γεῖν; Λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, ἐμὸν
βρῶμά ἐστιν, ἵνα ποιῶ τὸ θέλημα τοῦ
πέμψαντός με, καὶ τελειώσω αὐτοῦ
τὸ ἔργον. οὐχ ὑμεῖς λέγετε, ὅτι ἔτι
τετράμηνόν ἐστι, καὶ ὁ θερισμὸς ἔρ-
χεται; ἰδοὺ λέγω ὑμῖν, ἐπάρατε
τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑμῶν, καὶ θεάσα-
σθε τὰς χώρας, ὅτι λευκαί εἰσι πρὸς
θερισμὸν ἤδη. καὶ ὁ θερίζων μισθὸν
λαμβάνει, καὶ συνάγει καρπὸν εἰς ζω-
ὴν αἰώνιον, ἵνα καὶ ὁ σπείρων ὁμοῦ
χαίρῃ, καὶ ὁ θερίζων. ἐν γὰρ τούτῳ ὁ
λόγος ἐστὶν ὁ ἀληθινός, ὅτι ἄλλος
ἐστὶν ὁ σπείρων, καὶ ἄλλος ὁ θερί-
ζων. ἐγὼ ἀπέστειλα ὑμᾶς θερίζειν,
ὃ οὐχ ὑμεῖς κεκοπιάκατε. ἄλλοι κε-
κοπιάκασι, καὶ ὑμεῖς εἰς τὸν κόπον
αὐτῶν εἰσεληλύθατε. Ἐκ δὲ τῆς πόλε-
ως ἐκείνης πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐ-
τὸν τῶν Σαμαρειτῶν διὰ τὸν λόγον τῆς
γυναικός, μαρτυρούσης, ὅτι εἶπέ
μοι πάντα, ὅσα ἐποίησα. ὡς οὖν ἦλ-
θον πρὸς αὐτὸν οἱ Σαμαρεῖται, ἠρώτων
αὐτὸν μεῖναι παρ᾽ αὐτοῖς, καὶ ἔμεινεν ἐκεῖ
δύο ἡμέρας. καὶ πολλῷ πλείους ἐπίστευ-
σαν διὰ τὸν λόγον αὐτοῦ. τῇ τε γυναι-
κὶ ἔλεγον, ὅτι οὐκ ἔτι διὰ τὴν σὴν
λαλιὰν πιστεύομεν, αὐτοὶ γὰρ ἀκηκόα-
μεν, καὶ οἴδαμεν, ὅτι οὗτός ἐστιν ἀλη-
λδ θῶς ὁ σωτὴρ τοῦ κόσμου ὁ Χριστός. *Με-
ζ τὰ δὲ τὰς δύο ἡμέρας ἐξῆλθεν ἐκεῖ-
θεν, καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὴν Γαλιλαίαν.
λε *Αὐτὸς γὰρ Ἰησοῦς ἐμαρτύρησεν,
α ὅτι προφήτης ἐν τῇ ἰδίᾳ πατρίδι τι-
λς μὴν οὐκ ἔχει. *Ὅτε οὖν ἦλθεν εἰς τὴν
ι γαλιλαίαν, ἐδέξαντο αὐτὸν οἱ γαλι-
λαῖοι, πάντα ἑωρακότες, ἃ ἐποίη-
σεν ἐν ἱεροσολύμοις ἐν τῇ ἑορτῇ.
καὶ αὐτοὶ γὰρ ἦλθον εἰς τὴν ἑορτήν.
ἦλθεν οὖν ὁ Ἰησοῦς πάλιν εἰς τὴν κα-
νᾶ τῆς γαλιλαίας, ὅπου ἐποίησε τὸ ὕ-
λζ δωρ οἶνον. *Καὶ ἦν τις βασιλικός,
γ οὗ ὁ υἱὸς ἠσθένει ἐν καπερναούμ. οὗτος
ἀκούσας, ὅτι Ἰησοῦς ἥκει ἐκ τῆς ἰουδαίας
εἰς τὴν γαλιλαίαν, ἀπῆλθε πρὸς αὐ-
τόν, καὶ ἠρώτα αὐτόν, ἵνα καταβῇ, καὶ
ἰάσηται αὐτοῦ τὸν υἱόν. ἤμελλε γὰρ ἀπο-
θνήσκειν. Εἶπεν οὖν ὁ Ἰησοῦς πρὸς
αὐτόν, ἐὰν μὴ σημεῖα καὶ τέρατα
ἴδητε, οὐ μὴ πιστεύσητε. Λέγει πρὸς
αὐτὸν

scitis. Dicebant ergo discipuli in-
ter se: Nunquis attulit ei quod e-
deret? Dicit eis Iesus: Meus cibus
est, ut faciam quod uult is qui mi
sit me, & perficiã opus eius. Nón
ne uos dicitis: adhuc quatuor
menses sunt, & messis uenit? Ec-
ce dico uobis, attollite oculos ue-
stros, & uidete regiones, quoniã
albæ sunt iam ad messem. Et qui
metit, mercedem accipit: & con-
gregat fructum in uitam æternã:
ut & qui seminat simul gaudeat,
& qui metit. In hoc enim est ser-
mo uerus, quod alius est qui semi
nat, & alius est qui metit. Ego mi
si uos ad metendũ, quod uos nõ
laborastis. Alij laborauerunt, &
uos in labores eorum introistis.
Ex ciuitate autem illa multi credi
derunt in eum Samaritanorum
propter sermonem mulieris, testi
ficantis, quod dixisset sibi omnia
quæcunq; fecisset. Cum uenissent
ergo ad illum Samaritani, roga-
uerunt eum, ut apud se maneret.
Et mansit ibi duos dies. Ac mul-
to plures, crediderunt propter ser
monẽ ipsius. & mulieri dicebãt:
Iam non propter tuam orationẽ
credimus. ipsi enim audiuimus,
& scimus, quod hic est uere serua
tor mundi Christus. Post duos
aũt dies exijt inde, & abijt in Ga-
lilæam. Ipse ẽm Iesus testatus est,
quod propheta in sua patria ho-
norem nõ haberet. Cum ergo ue
nisset in Galilæã, exceperũt eum
Galilæi, cum omĩa uidissent, quæ
fecerat Hierosolymis in die festo.
& ipsi enim uenerant ad diem fe-
stum. Venit ergo Iesus iterum in
Cana Galilææ. ubi fecerat ex a-
qua uinum. Et erat quidã Regu-
lus, cuius filius infirmabat Caper
naum. Hic cum audisset, quod Ie
sus aduenisset à Iudæa in Galilæã,
abijt ad eum, & rogabat eũ, ut de
scenderet, ac sanaret ipsius filiũ: Si
quidẽ is agebat animã. Dixit er-
go Iesus ad eũ: Nisi signa & prodi
gia uideritis, nõ creditis. Dicit ad
eum

scitis. Dicebãt ergo discipu
li adinuicem: Nunquid ali-
quis attulit ei manducare?
Dicit eis Iesus: Meus cibus
est ut faciam uoluntatẽ eius
qui misit me: ut perficiam
opus eius. Nonne uos dici-
tis qđ adhuc quattuor mẽ-
ses sunt & messis uenit? Ec-
ce dico uobis: leuate oculos
uestros & uidete regiones:
quia albæ sunt iam ad mes-
sem. Et qui metit, mercedẽ
accipit: & congregat fructũ
in uitam æternam: ut & qui
seminat, simul gaudeat &
qui metit. In hoc ẽm est uer
bum uerum: quia alius est
qui seminat & alius est, qui
metit. Ego misi uos metere
quod uos non laborastis.
Alij laborauerunt: & uos in
labores eorũ introistis. Ex
ciuitate autẽ illa multi credi
derunt in eum Samaritano
rum propter uerbũ mulie-
ris testimoniũ perhibentis:
quia dixit mihi omnia quæ
cunq; feci. Cũ uenissent er-
go ad illum Samaritani, ro-
gauerũt eũ ut ibi maneret.
Et mansit ibi duos dies. Et
multo plures crediderũt in
eũ propter sermonẽ eius. Et
mulieri dicebãt: quia iã nõ
propter tuam loquelam cre
dimus: Ipsi ẽm audiuimus
& scimus: quia hic est uere
saluator mundi. Post duos
autẽ dies exijt inde & abijt
in Galilæam. Ipse ẽm Iesus
testimoniũ perhibuit: quia
propheta in sua patria ho-
norẽ non habet. Cũ ergo ue
nisset in Galilæã, exceperũt
eum Galilæi: cũ omnia uidis
sent quæ fecerat Hierosoly-
mis in die festo. Et ipsi enim
uenerant ad diẽ festũ. Venit
ergo iterum in Chana Gali
lææ ubi fecit aquam uinũ.
Et erat quidã regulus, cuius
filius infirmabatur Caphar
naum. Hic cũ audisset, quia
Iesus adueniret a Iudæa in
Galilæam, abijt ad eũ & ro-
gabat eũ ut descẽderet & sa-
naret filiũ eius. Incipiebat ẽm
mori. Dixit ergo Iesus ad
eum: Nisi signa & prodigia ui
deritis, nõ creditis. Dicit ad
eum

ζ περὶ τ λη ἔτη ἔχοντος ἐν τῇ ἀσθενείᾳ.

αὐτὸν ὁ βασιλικός. κύριε, κατάβηθι
πρὶν ἀποθανεῖν τὸ παιδίον μου. λέ-
γει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, πορεύου, ὁ υἱός σου
ζῇ. καὶ ἐπίστευσεν ὁ ἄνθρωπος τῷ λό-
γῳ ᾧ εἶπεν αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, καὶ ἐπο-
ρεύετο. ἤδη δὲ αὐτοῦ καταβαίνοντος,
οἱ δοῦλοι αὐτοῦ ἀπήντησαν αὐτῷ,
καὶ ἀπήγγειλαν λέγοντες, ὅτι ὁ παῖς
σου ζῇ. ἐπύθετο οὖν παρ' αὐτῶν τὴν ὥ-
ραν, ἐν ᾗ κομψότερον ἔσχεν. καὶ εἶπεν
αὐτῷ, ὅτι χθὲς ὥραν ἑβδόμην ἀφῆ-
κεν αὐτὸν ὁ πυρετός. ἔγνω οὖν ὁ πα-
τὴρ, ὅτι ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ, ἐν ᾗ εἶπεν
αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ὅτι ὁ υἱός σου ζῇ. καὶ
ἐπίστευσεν αὐτὸς, καὶ ἡ οἰκία αὐτοῦ
ὅλη. τοῦτο πάλιν δεύτερον σημεῖον
ἐποίησεν ὁ ἰησοῦς ἐλθὼν ἐκ τῆς ἰου-
λκ δαίας εἰς τὴν γαλιλαίαν. * μετὰ ζ
ι ταῦτα ἦν ἑορτὴ τῶν ἰουδαίων, καὶ ἀνέ-
βη ὁ ἰησοῦς εἰς ἱεροσόλυμα. ἔστι δὲ
ἐν τοῖς ἱεροσολύμοις ἐπὶ τῇ προ-
βατικῇ κολυμβήθρα, ἡ ἐπιλεγομέ-
νη ἑβραϊστὶ βηθεσδὰ, πέντε στοὰς ἔ-
χουσα, ἐν ταύταις κατέκειτο πλῆ-
θος πολὺ τῶν ἀσθενούντων, τυφλῶν
χωλῶν, ξηρῶν, ἐκδεχομένων τὴν
τοῦ ὕδατος κίνησιν. ἄγγελος γὰρ
κατὰ καιρὸν κατέβαινεν ἐν τῇ κο-
λυμβήθρᾳ καὶ ἐτάρασσε τὸ ὕδωρ, ὁ
οὖν πρῶτος ἐμβὰς μετὰ τὴν τα-
ραχὴν τοῦ ὕδατος ὑγιὴς ἐγένετο, ᾧ
δήποτε κατείχετο νοσήματι. ἦν δέ
τις ἄνθρωπος ἐκεῖ, τριάκοντα καὶ ὀ-
κτὼ ἔτη ἔχων ἐν τῇ ἀσθενείᾳ. τοῦτον
ἰδὼν ὁ ἰησοῦς κατακείμενον, καὶ
γνοὺς, ὅτι πολὺν ἤδη χρόνον ἔχει,
λέγει αὐτῷ. θέλεις ὑγιὴς γενέσθαι;
ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ ἀσθενῶν. κύριε, ἄν-
θρωπον οὐκ ἔχω, ἵνα ὅταν ταραχθῇ
τὸ ὕδωρ, βάλλῃ με εἰς τὴν κολυμβή-
θραν, ἐν ᾧ δὲ ἔρχομαι ἐγὼ, ἄλλος
πρὸ ἐμοῦ καταβαίνει. λέγει αὐτῷ ὁ
ἰησοῦς, ἔγειραι, ἆρον τὸν κράββατόν
σου, καὶ περιπάτει. καὶ εὐθέως ἐγέ-
νετο ὑγιὴς ὁ ἄνθρωπος, καὶ ἦρε τὸν
κράββατον αὐτοῦ, καὶ περιεπάτει.
ἦν δὲ σάββατον ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ.
ἔλεγον οὖν οἱ ἰουδαῖοι τῷ τεθερα-
πευμένῳ. σάββατόν ἐστιν, οὐκ ἔξε-
λδ στί σοι ἆραι τὸν κράββατον. * ἀπε-
ι κρίθη αὐτοῖς, ὁ ποιήσας με ὑγιῆ,
ἐκεῖνός μοι εἶπεν, ἆρον τὸν κράββα-
τόν σου

eum regulus: Domine, descende priusquam moriatur filius meus. Dicit ei Iesus: Vade, filius tuus uiuit. Credidit homo sermoni quē dixerat ei Iesus, & ibat. Iam autē eo descendente, serui occurrerūt ei, & nunciauerunt, dicentes: Filius tuus uiuit. Sciscitatus est ergo horā ab eis, in qua melius habuisset. Et dixerunt ei: heri hora septima reliquit eum febris. Cognouit ergo pater, quod illa hora erat, in qua dixisset sibi Iesus, filius tuus uiuit, & credidit ipse, & domus eius tota. Hoc iterum secundum signum ædidit Iesus cum uenisset à Iudæa in Galilæam.

Post hæc erat dies festus Iudæorum, & ascendit Iesus Hierosolymam: Est autē Hierosolymis ad probaticam piscina, quæ nominatur Hebraice bethesda, quinque porticus habens, in his iacebat multitudo magna languentium, cæcorum, claudorum, aridorum, expectantium aquæ motum. Angelus em̄ descendebat certo tempore in piscinā, & turbabat aquā. Itaque qui primus descendisset post turbationem aquæ, sanus fiebat à quocunq; detinebatur morbo. Erat autem quidā homo illic, qui triginta & octo annos morbo tenebatur. Hunc cum uidisset Iesus decumbentem, & cognouisset quod iam multum temporis morbo teneretur, dicit ei: Vis sanus fieri? Respōdit ei languidus: Domine, hominem non habeo, ut cum turbata fuerit aqua, mittat me in piscinā. Sed interim dum ego uenio, iam alius ante me descendit. Dicit ei Iesus: Surge, tolle grabatum tuum, & ambula. Et statim sanus factus est homo ille, & sustulit grabatum suum, & ambulabat. Erat autem sabbatum in die illo. Dicebant ergo Iudæi ei, qui sanatus fuerat: Sabbatum est, non licet tibi tollere grabatum. Respondit eis: Qui me sanum fecit: is mihi dixit: tolle graba-

tum tuū

eum regulus: Domine, descēde priusquam moriatur filius meus. Dixit ei Iesus: Vade filius tuus uiuit. Credidit homo sermoni quem dixit ei Iesus & ibat. Iam autem eo descendente serui occurrerunt ei & nunciauerūt dicentes: quia filius eius uiueret. Interrogabat ergo horam ab eis in qua melius habuerat. Et dixerunt ei: quia heri hora septima reliquit eum febris. Cognouit ergo pater: quia illa hora esset in qua dixit ei Iesus: Filius tuus uiuit: & credidit ipse & domus eius tota. Hoc iterū secundum signum fecit Iesus cum uenisset a Iudæa in
Galilæam. Post hæc erat V.
dies festus Iudæorū: & ascēdit Iesus Hierosolymā. Est autē Hierosolymis probatica piscina: quæ cognominatur Hebraice Bethsaida, quinq; porticus habens. In his iacebat multitudo magna languētium, cæcorum, claudorum, aridorū, expectantium aquæ motū. Angelus autem domini descēdebat secūdū tempus in piscinā: & mouebatur aqua. Et qui prior descendisset in piscinā post motionē aquæ, sanus fiebat a quacunq; detinebatur infirmitate. Erat autem quidā homo ibi triginta & octo annos habēs in infirmitate sua. Hūc aūt cum uidisset Iesus iacentē, & cognouisset: quia iam multū tempus haberet, dicit ei: Vis sanus fieri? Respōdit ei languidus: Domine, hominem non habeo: ut cum turbata fuerit aqua: mittat me in piscinā. Dum uenio em̄ ego, alius ante me descēdit. Dixit ei Iesus: Surge tolle grabatū tuū & ambula. Et statim sanus factus est homo ille: & sustulit grabatum suum & ambulabat. Erat aūt sabbatum in die illo. Dicebant ergo Iudæi illi qui sanatus fuerat: Sabbatū est, nō licet tibi tollere grabatū tuū. Respondit eis. Qui me sanū fecit, ille mihi dixit: Tolle graba-

tum tuū

τὸν σου καὶ περιπάτει. ἠρώτησαν οὖν
αὐτὸν, τίς ἐστιν ὁ ἄνθρωπος ὁ εἰπών
σοι, ἆρον τὸν κράββατόν σου, καὶ
περιπάτει; ὁ δὲ ἰαθεὶς οὐκ ᾔδει τίς
ἐστιν. ὁ γὰρ Ἰησοῦς ἐξένευσεν ὄχλου
ὄντος ἐν τῷ τόπῳ. μετὰ ταῦτα εὑ
ρίσκει αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ
εἶπεν αὐτῷ, ἴδε ὑγιὴς γέγονας, μη
κέτι ἁμάρτανε, ἵνα μὴ χεῖρόν τί σοι
γένηται. ἀπῆλθεν ὁ ἄνθρωπος, καὶ
ἀνήγγειλε τοῖς ἰουδαίοις, ὅτι Ἰησοῦς
ἐστιν ὁ ποιήσας αὐτὸν ὑγιῆ. καὶ διὰ
τοῦτο ἐδίωκον τὸν Ἰησοῦν οἱ ἰουδαῖοι
καὶ ἐζήτουν αὐτὸν ἀποκτεῖναι, ὅτι
ταῦτα ἐποίει ἐν σαββάτῳ. ὁ δὲ Ἰη-
σοῦς ἀπεκρίνατο αὐτοῖς. ὁ πατήρ μου
ἕως ἄρτι ἐργάζεται, κἀγὼ ἐργάζο-
μαι. διὰ τοῦτο οὖν μᾶλλον ἐζήτουν
αὐτὸν οἱ ἰουδαῖοι ἀποκτεῖναι, ὅτι οὐ
μόνον ἔλυε τὸ σάββατον, ἀλλὰ καὶ
πατέρα ἴδιον ἔλεγε τὸν θεὸν, ἴσον
ἑαυτὸν ποιῶν τῷ θεῷ. Ἀπεκρίνατο
οὖν ὁ Ἰησοῦς, καὶ εἶπεν αὐτοῖς. ἀμὴν
ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ δύναται ὁ υἱὸς
ποιεῖν ἀφ' ἑαυτοῦ οὐδὲν, ἐὰν μή τι
βλέπῃ τὸν πατέρα ποιοῦντα. ἃ γὰρ
ἂν ἐκεῖνος ποιεῖ, ταῦτα καὶ ὁ υἱὸς
ὁμοίως ποιεῖ. ὁ γὰρ πατὴρ φιλεῖ
τὸν υἱὸν, καὶ πάντα δείκνυσιν αὐτῷ,
ἃ αὐτὸς ποιεῖ. καὶ μείζονα τούτων
δείξει αὐτῷ ἔργα, ἵνα ὑμεῖς θαυμά-
ζητε. ὥσπερ γὰρ ὁ πατὴρ ἐγείρει
τοὺς νεκροὺς, καὶ ζωοποιεῖ, οὕτως
καὶ ὁ υἱὸς, οὓς θέλει ζωοποιεῖ. οὐ δὲ
γὰρ ὁ πατὴρ κρίνει οὐδένα, ἀλλὰ
τὴν κρίσιν πᾶσαν δέδωκε τῷ υἱῷ,
ἵνα πάντες τιμῶσι τὸν υἱὸν, καθὼς
μ τιμῶσι τὸν πατέρα. *ὁ μὴ τιμῶν
α τὸν υἱὸν οὐ τιμᾷ τὸν πατέρα τὸν πέμ
ψαντα αὐτόν. ἀμὴν ἀμὴν λέγω
ὑμῖν, ὁ τὸν λόγον μου ἀκούων καὶ
πιστεύων τῷ πέμψαντί με, ἔχει
ζωὴν αἰώνιον, καὶ εἰς κρίσιν οὐκ ἔρ-
χεται, ἀλλὰ μεταβέβηκεν ἐκ τοῦ θα
μα νάτου εἰς τὴν ζωήν. * Ἀμὴν ἀμὴν
ι λέγω ὑμῖν, ὅτι ἔρχεται ὥρα, καὶ νῦν
ἐστιν, ὅτε οἱ νεκροὶ ἀκούσονται τῆς φω-
νῆς τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ, καὶ οἱ ἀκούσαντες
ζήσονται. ὥσπερ γὰρ ὁ πατὴρ ἔχει
ζωὴν ἐν ἑαυτῷ, οὕτως ἔδωκε καὶ τῷ
υἱῷ ζωὴν ἔχειν ἐν ἑαυτῷ, καὶ ἐξουσί-
αν ἔδωκεν αὐτῷ καὶ κρίσιν ποιεῖν,
ὅτι

tum tuum, & ambula. Interrogauerūt ergo eum, Quis est ille homo, qui dixit tibi, tolle grabatum tuum, & ambula? Is autem qui sanus fuerat effect⁹, nesciebat quis esset. Iesus em̄ subduxit se quod turba esset eo in loco. Postea reperit eum Iesus in templo, & dixit illi: Ecce san⁹ factus es, ne post hac pecces, ne quid deterius tibi cōtingat. Abijt ille homo, & nuntiauit Iudæis, quod Iesus esset à quo sanatus fuisset. Ac propterea persequebantur Iudæi Iesum, & quærebant illum occidere, quod ista fecisset in sabbato. Iesus autē respondit eis: Pater meus ad hoc usque temporis operatur, & ego operor. Propterea ergo magis quærebant eum Iudæi interficere quia non solum soluisset sabbatū sed & patrem suum dixisset deū, æqualem se faciens deo. Respondit itaq; Iesus, & dixit eis: Amen amen dico uobis, nō potest filius à se facere quicquam, nisi quid uiderit patrem facientē. Quæcunque em̄ ille fecerit, hæc itidem & filius facit. Pater enim diligit filiū & hæc omnia demonstrat ei quæ ipse facit: & maiora his demonstrabit ei opera, ut uos miremini. Sicut em̄ pater suscitat mortuos & uiuificat, sic & filius quos uult, uiuificat. Neque enim pater iudicat quenquam, sed omne iudiciū dedit filio, ut omnes honorent filium, sicut honorāt patrem. Qui non honorat filium, nō honorat patrem qui misit illum. Amen amen dico uobis, qui sermonem meum audit, & credit ei qui misit me, habet uitam æternā, & in cōdemnationē nō ueniet, sed transiit à morte in uitā. Amen amen dico uobis, quod ueniet hora, & nunc est, quādo mortui audient uocem filij dei: & qui audierint, uiuent. Sicut enim pater habet uitam in semetipso, sic dedit & filio habere uitam in semetipso & potestatem dedit ei iudicādi quoq;,
quia

tum tuum & ambula. Interrogauerunt ergo eum quis est ille homo qui dixit tibi: tolle grabatū tuum & ambula. Is autē qui sanus fuerat effectus, nesciebat quis esset. Iesus enim declinauit a turba constituta in loco. Postea inuenit eum Iesus in templo, & dixit illi: Ecce sanus factus es, iam noli peccare: ne deteri⁹ tibi aliquid contingat. Abijt ille homo & nunciauit Iudæis: quia Iesus esset qui fecit eum sanum. Propterea persequebantur Iudæi Iesum: quia hæc faciebat in sabbato. Iesus autem respondit eis: Pater meus usq; modo operatur, & ego operor. Propterea ergo magis quærebant eum Iudæi interficere: quia non solum soluebat sabbatum, sed & patrem suum dicebat deum, æqualem se faciens deo. Respōdit itaq; Iesus & dixit eis: Amen amen dico uobis: non potest filius a se facere quicquam: nisi quod uiderit patrem facientem. Quæcunque enim ille fecerit, hæc & filius similiter facit. Pater enim diligit filiū, & omnia demōstrat ei quæ ipse facit: & maiora his demonstrabit ei opera ut uos miremini. Sicut enim pater suscitat mortuos & uiuificat: sic & filius quos uult, uiuificat. Neq; em̄ pater iudicat quenquā, sed omne iudicium dedit filio: ut omes honorificent filium sicut honorificant patrem. Qui nō honorificat filium, non honorificat patrem qui misit illum. Amē amē dico uobis: quia qui uerbum meum audit, & credit ei qui me misit, habet uitam æternam. Et in iudiciū non uenit, sed transiet a morte in uitā. Amen amē dico uobis: quia uenit hora & nunc est, quando mortui audient uocē filij dei: & qui audierint, uiuēt. Sicut enim pater habet uitam in semet ipso, sic dedit & filio habere uitam in semetipso. Et potestatē dedit ei iudiciū facere:
quia

ὅτι υἱὸς ἀνθρώπου ἐστίν. Μὴ θαυμάζετε
τοῦτο, ὅτι ἔρχεται ὥρα, ἐν ᾗ πάντες οἱ
ἐν τοῖς μνημείοις ἀκούσονται τῆς φωνῆς
αὐτοῦ, καὶ ἐκπορεύσονται, οἱ τὰ ἀγαθὰ
ποιήσαντες, εἰς ἀνάστασιν ζωῆς, οἱ δὲ
τὰ φαῦλα πράξαντες, εἰς ἀνάστασιν
κρίσεως. οὐ δύναμαι ἐγὼ ποιεῖν
ἀπ' ἐμαυτοῦ οὐδέν. καθὼς ἀκούω, κρί/
νω, καὶ ἡ κρίσις ἡ ἐμὴ δικαία ἐστίν.
μδ * ὅτι οὐ ζητῶ τὸ θέλημα τὸ ἐμόν, ἀλ/
α λὰ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με πα/
μγ τρός. * Ἐὰν ἐγὼ μαρτυρῶ περὶ ἐμαυ/
ι τοῦ, ἡ μαρτυρία μου οὐκ ἔστιν ἀληθής.
ἄλλος ἐστὶν ὁ μαρτυρῶν περὶ ἐμοῦ, καὶ
οἶδα ὅτι ἀληθής ἐστιν ἡ μαρτυρία, ἣν
μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ. ὑμεῖς ἀπεστάλκα/
τε πρὸς Ἰωάννην, καὶ μεμαρτύρηκε τῇ
ἀληθείᾳ. Ἐγὼ δὲ οὐ παρὰ ἀνθρώπου τὴν
μαρτυρίαν λαμβάνω, ἀλλὰ ταῦτα
λέγω, ἵνα ὑμεῖς σωθῆτε. ἐκεῖνος ἦν
ὁ λύχνος ὁ καιόμενος καὶ φαίνων,
ὑμεῖς δὲ ἠθελήσατε ἀγαλλιασθῆναι
πρὸς ὥραν ἐν τῷ φωτὶ αὐτοῦ. Ἐγὼ δὲ
ἔχω τὴν μαρτυρίαν μείζω τοῦ Ἰωάν/
μδ νου. * τὰ γὰρ ἔργα ἃ ἔδωκέ μοι ὁ πα/
γ τήρ, ἵνα τελειώσω αὐτά, αὐτὰ τὰ ἔρ/
γα ἃ ἐγὼ ποιῶ, μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ,
ὅτι ὁ πατήρ με ἀπέσταλκε. Καὶ ὁ
πέμψας με πατήρ, αὐτὸς μεμαρ/
τύρηκε περὶ ἐμοῦ, οὔτε φωνὴν αὐτοῦ
ἀκηκόατε πώποτε, οὔτε εἶδος αὐτοῦ
με ἑωράκατε. * Καὶ τὸν λόγον αὐτοῦ
ι οὐκ ἔχετε μένοντα ἐν ὑμῖν, ὅτι ὃν
ἀπέστειλεν ἐκεῖνος, τούτῳ ὑμεῖς οὐ
πιστεύετε. Ἐρευνᾶτε τὰς γραφάς.
ὅτι ὑμεῖς δοκεῖτε ἐν αὐταῖς ζωὴν
αἰώνιον ἔχειν, καὶ ἐκεῖναί εἰσιν αἱ
μαρτυροῦσαι περὶ ἐμοῦ, καὶ οὐ θέ/
λετε ἐλθεῖν πρός με, ἵνα ζωὴν ἔχη/
τε. δόξαν παρὰ ἀνθρώπων οὐ λαμ/
βάνω. ἀλλ' ἔγνωκα ὑμᾶς, ὅτι τὴν
ἀγάπην τοῦ θεοῦ οὐκ ἔχετε ἐν ἑαυ/
τοῖς. ἐγὼ ἐλήλυθα ἐν τῷ ὀνόμα/
τι τοῦ πατρός μου, καὶ οὐ λαμ/
βάνετέ με. ἐὰν ἄλλος ἔλθῃ ἐν τῷ
ὀνόματι τῷ ἰδίῳ, ἐκεῖνον λήψεσθε.
πῶς δύνασθε ὑμεῖς πιστεῦσαι, δό/
ξαν παρὰ ἀλλήλων λαμβάνοντες,
καὶ τὴν δόξαν τὴν παρὰ τοῦ μό/
νου θεοῦ οὐ ζητεῖτε; Μὴ δοκεῖτε, ὅτι ἐ/
γὼ κατηγορήσω ὑμῶν πρὸς τὸν
πατέρα, ἔστιν ὁ κατηγορῶν ὑμῶν
Μωσῆς,

quia filius hominis est. Nolite mi/
rari hoc, quia ueniet hora, in qua
omnes qui in monumentis sunt,
audient uocem eius, & prodibunt
qui bona fecerunt, in resurrectio=
nem uitæ: qui uero mala egerunt,
in resurrectionem condemnatio/
nis. Nō possum ego ex meipso fa/
cere quicquā. Sicut audio, iudico,
& iudiciū meum iustum est. quia
non quæro uolūtatem meam, sed
uoluntatem eius qui misit me, pa/
tris. *Si ego testimonium perhibe/*
rem de meipso, testimoniū meum
non esset uerum. Alius est qui te/
stimonium perhibet de me, & scio
uerum esse testimoniū, quod testi
ficatur de me. Vos misistis ad Io/
annem, & is testimoniū reddidit
ueritati. Ego autem non ab homi/
ne testimoniū accipio, sed hæc di/
co, ut uos salui sitis. Ille erat lucer/
na ardens & lucens, uos autē uo/
luistis ad tempus exultare in luce
eius. At ego testimonium habeo
maius testimonio Ioannis. Opera
enim quæ dedit mihi pater ut per
ficiam ea, ipsa inquam opera quæ
ego facio, testificātur de me, quod
pater miserit me. Et qui misit me
pater, ipse testificatꝰ est de me. Ne
que uocem eius unquam audistis
neque speciem eius uidistis. & ser/
monem eius non habetis, in uobis
manentem: quia quem misit ille,
huic uos non creditis. Scrutamini
scripturas, quia uos uidemini uo/
bis in ipsis uitā æternam habere,
& illæ sunt, quæ testificant de me,
nec uultis uenire ad me ut uitam
habeatis. Gloriam ab hominibus
non accipio, sed cognoui uos, qđ
dilectionē dei non habeatis in uo
bis. Ego ueni nomine patris mei,
nec recipitis me. Si alius uenerit
nomine suo illū recipietis. Quo/
modo uos potestis credere, qui
gloriam à uobis inuicem accipitis
& gloriam quæ à solo deo profici/
scitur, non quæritis? Nolite puta/
re, quod ego accusaturus sim uos
apud patrem. Est qui accusat uos
Moses

quia filius hominis est. No/
lite mirari hoc: quia uenit
hora in qua omnes qui in
monumētis sunt, audiēt uo
cem filij dei: & procedēt qui
bona fecerūt in resurrectio/
nē uitæ: qui uero mala ege/
rūt, in resurrectionē iudicij.
Nō possum ego a meipso fa
cere quicquā. Sicut audio,
iudico: & iudiciū meum iu/
stum est: quia nō quæro uo
luntatem meam, sed uolun
tatem eius qui misit me. Si
ego testimoniū perhibeo de
meipso, testimoniū meum
nō est uerum. Alius est qui
testimoniū perhibet de me:
& scio quia uerū est testimo
niū eius qđ perhibet de me.
Vos misistis ad Iohannē: &
testimoniū perhibuit uerita
ti. Ego autē non ab homine
testimoniū accipio, sed hæc
dico ut uos salui sitis. Ille e/
rat lucerna ardens & lucēs:
Vos autem uoluistis ad ho
ram exultare in luce eius.
Ego autem habeo testimo/
niū maius Iohanne. Opera
eñ quæ dedit mihi pater ut
perficiā: ea ipsa opera quæ
ego facio testimoniū perhi/
bent de me: quia pater misit
me. Et qui me misit pater,
ipse testimonium perhibuit
de me. Neq; uocē eius unꝗ
audistis: neq; speciē eius ui/
distis. Et uerbū eius non ha
betis in uobis manēs: quia
quem misit ille, huic uos nō
creditis. Scrutamini scriptu
ras: qa uos putatis in ipsis
uitam æternā habere. Et ille
sunt quæ testimonium per/
hibent de me: & non uultis
uenire ad me ut uitā habea
tis. Claritatē ab hominibus
nō accipio: sed cognoui uos
quia dilectionem dei nō ha
betis in uobis. Ego ueni in
nomine patris mei: & non
accepistis me. Si alius uene
rit in nomine suo, illum acci
pietis. Quomodo uos po/
testis credere qui gloriā ab
inuicem accipitis: & gloriā
quæ a solo deo est, nō quæri
tis? Nolite putare: quia ego
accusaturus sim uos apud
patrem: est qui accusat uos
Moyses

μωσῆς, εἰς ὃν ὑμεῖς ἠλπίκατε. εἰ γὰρ
ἐπιστεύετε μωσῇ, ἐπιστεύετε ἂν ἐμοί·
περὶ γὰρ ἐμοῦ ἐκεῖνος ἔγραψεν. εἰ δὲ
τοῖς ἐκείνου γράμμασιν οὐ πιστεύετε
πῶς τοῖς ἐμοῖς ῥήμασι πιστεύσετε;
μς *Μετὰ ταῦτα ἀπῆλθεν ὁ Ἰησοῦς
α πέραν τῆς θαλάσσης τῆς γαλιλαίας
τῆς τιβεριάδος, καὶ ἠκολούθει αὐτῷ ὄ/
χλος πολύς, ὅτι ἑώρων αὐτοῦ τὰ ση
μεῖα, ἃ ἐποίει ἐπὶ τῶν ἀσθενούντων.
μζ *Ἀνῆλθε δὲ εἰς τὸ ὄρος ὁ Ἰησοῦς, καὶ
γ ἐκεῖ ἐκάθητο μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ.
μη *Ἦν δὲ ἐγγὺς τὸ πάσχα ἡ ἑορτὴ τῶν
α ἰουδαίων.*Ἐπάρας οὖν ὁ Ἰησοῦς τοὺς
μθ ὀφθαλμούς, καὶ θεασάμενος, ὅτι πο
α λὺς ὄχλος ἔρχεται πρὸς αὐτόν, λέγει
πρὸς τὸν φίλιππον, πόθεν ἀγοράσο
μεν ἄρτους, ἵνα φάγωσιν οὗτοι; τοῦ
το δὲ ἔλεγε πειράζων αὐτόν, αὐτὸς γὰρ
ᾔδει τί ἔμελλε ποιεῖν. Ἀπεκρίθη αὐτῷ
φίλιππος, Διακοσίων δηναρίων ἄρ/
τοι οὐκ ἀρκοῦσιν αὐτοῖς, ἵνα ἕκαστος
αὐτῶν βραχύ τι λάβῃ. Λέγει αὐτῷ εἷς ἐκ
τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, ἀνδρέας ὁ ἀδελ/
φὸς σίμωνος πέτρου. ἔστι παιδάριον
ἓν ὧδε ὃ ἔχει πέντε ἄρτους κριθίνους,
καὶ δύο ὀψάρια, ἀλλὰ ταῦτα τί ἐστιν
εἰς τοσούτους; Εἶπε δὲ ὁ Ἰησοῦς, ποιή/
σατε τοὺς ἀνθρώπους ἀναπεσεῖν. ἦν
δὲ χόρτος πολὺς ἐν τῷ τόπῳ. ἀνέ/
πεσον οὖν οἱ ἄνδρες τὸν ἀριθμὸν ὡ/
σεὶ πεντακισχίλιοι. ἔλαβε δὲ τοὺς ἄρ
τους ὁ Ἰησοῦς, καὶ εὐχαριστήσας διέ/
δωκε τοῖς μαθηταῖς, οἱ δὲ μαθηταὶ
τοῖς ἀνακειμένοις, ὁμοίως καὶ ἐκ τῶν
ὀψαρίων ὅσον ἤθελον. ὡς δὲ ἐνεπλή/
σθησαν, λέγει τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ.
συναγάγετε τὰ περισσεύσαντα κλά
σματα, ἵνα μή τι ἀπόληται. συνή/
γαγον οὖν καὶ ἐγέμισαν δώδεκα
κοφίνους κλασμάτων ἐκ τῶν πέντε ἄρ
των τῶν κριθίνων, ἃ ἐπερίσσευσε τοῖς βε
μ βρωκόσιν. *Οἱ οὖν ἄνθρωποι ἰδόν/
ι τες ὃ ἐποίησε σημεῖον ὁ Ἰησοῦς, ἔλε
γον, ὅτι οὗτός ἐστιν ἀληθῶς ὁ προφή/
της ὁ ἐρχόμενος εἰς τὸν κόσμον. Ἰη/
σοῦς οὖν γνούς, ὅτι μέλλουσιν ἔρχε/
σθαι, καὶ ἁρπάζειν αὐτόν, ἵνα ποιή/
μα σωσιν αὐτὸν βασιλέα, *ἀνεχώρη/
δ σε πάλιν εἰς τὸ ὄρος αὐτὸς μόνος. ὡς
δὲ ὀψία ἐγένετο, κατέβησαν οἱ μαθη/
ταὶ αὐτοῦ ἐπὶ τὴν θάλασσαν, καὶ ἐμβάν/
τες εἰς

Moses, in quo uos speratis. Si em̄
credidissetis Mosi, credidissetis
utique mihi, de me enim ille scri/
psit. Si autem illius scriptis nō cre
ditis, quomodo uerbis meis cre/
detis? Post hæc abijt Iesus
trans mare Galilææ quod est Ti/
beriadis, & sequebatur eum tur/
ba multa, quia uidebāt eius signa
quæ faciebat sup his qui infirma/
bantur. Subijt autem in montem
Iesus, & ibi sedebat cum discipulis
suis. Instabat autē pascha dies fe/
stus Iudæorū. Cum sustulisset er/
go oculos Iesus, & uidisset, quod
multa turba ueniret ad se, dicit ad
Philippū: Vnde ememus panes,
ut edant isti? Hoc aūt dicebat ten
tans eum, ipse enim sciebat quid
esset facturus. Respondit ei Phi/
lippus: Ducentorū denariorū pa
nes nō sufficiunt eis, ut unusquis/
q; pusillū quippiam accipiat. Di/
cit ei unus ex discipulis ipsius, An
dreas frater Simonis Petri: Est
puer unus hic qui habet quinque
panes ordeaceos & duos pisces.
sed hæc quid sunt inter tam mul/
tos? Dixit aūt Iesus: Facite ut ho/
mines discumbant. Erat autē gra
men multū in eo loco. Discubue/
rūt ergo uiri numero fermè quin
quies mille. Accepit aūt panes Ie
sus, cūq; gratias egisset, distribuit
discipulis, discipuli uero discuben
tibus. Similiter & ex piscib[9] quan
tum uolebāt. Vt aūt impleti sunt
dicit discipulis suis: Colligite quæ
superfuerunt fragmenta ne quid
pereat. Collegerūt ergo, & imple
uerunt duodecim cophinos fra/
gmentorū ex quinq; panibus or/
deaceis, quæ superfuerāt his qui
comederāt. Illi ergo homines cū
uidissent quod Iesus fecerat signū
dicebāt: Hic est uere ꝓpheta ille
q̄ uēturus est in mūdū. Iesus ergo
cū cognouisset qd' uēturi essent,
ac rapturi ipsum ut facerēt ipsum
regē, secessit iterū in mōtē ipse so/
lus. At ubi iā uespera esset, descē/
derūt discipuli eius ad mare. & cō
scensa

Moyses in q̄ uos speratis.
Si em̄ crederetis Moysi, cre/
deretis forsitan & mihi. De
me em̄ ille scripsit. Si aūt illi[9]
litteris nō creditis, quomo/
do uerbis meis credetis?
Post hæc abijt Iesus trans VI.
mare Galilææ qd' est Tybe/
riadis. Et sequebat̄ eū multi
tudo magna: qa uidebāt si/
gna quæ faciebat super his
qui infirmabant̄. Subijt er/
go in mōtē Iesus & ibi sede/
bat cū discipulis suis. Erat
aūt proximū pascha dies fe
stus Iudæorū. Cū subleuas/
set ergo oculos Iesus, & ui/
disset: qa multitudo maxi/
ma uenit ad eū, dixit ad Phi
lippū: Vnde emem[9] panes
ut mādu cēt hi? Hoc aūt di/
cebat tentās eū: Ipse em̄ scie
bat qd esset factur[9]. Rn̄dit
ei Philippus: Ducētorū de/
nariorū panes non sufficiūt
eis, ut unusqsq; modicū qd
accipiat. Dicit ei unus ex di
scipulis eius Andreas frater
Simonis Petri: Est puer u/
nus hic qui habet qnq; pa/
nes hordeaceos & duos pi/
sces. Sed hæc quid sunt in/
ter tātos? Dixit ergo Iesus:
Facite homines discūbere.
Erat autē fœnum multū in
loco. Discubuerūt ergo ui/
ri numero quasi quinq; mi/
lia. Accepit ergo Iesus pa/
nes: & cū gratias ægisset, di/
stribuit discūbētibus. Simi/
liter & ex piscibus quātum
uolebat. Vt aūt impleti sunt
dixit discipulis suis: Colligi
te quæ superauerāt fragmē
ta ne pereant. Collegerūt er
go & impleuerūt duodecim
cophinos fragmētorum ex
quinq; panib[9] hordeaceis &
duobus piscibus quæ super
fuerunt his qui māducaue/
rant. Illi ergo homines cū ui
dissent quod Iesus fecerat si
gnū, dicebant: Quia hic est
uere propheta qui uēturus
est in mundū. Iesus ergo cū
cognouisset qa uēturi essent
ut raperēt eū & facerēt eum
regē, fugit iterum in montē
ipse solus. Vt aūt sero factū
est, descenderūt discipuli e/
ius ad mare. Et cum ascen/

τες εἰς τὸ πλοῖον, ἤρχοντο πέραν τῆς
θαλάσσης εἰς καπερναούμ, καὶ σκοτία
ἤδη ἐγεγόνει, καὶ οὐκ ἐληλύθει πρὸς
αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς. ἥ τε θάλασσα ἀνέ-
μου μεγάλου πνέοντος διηγείρετο.
ἐληλακότες οὖν ὡς σταδίους εἴκοσι
πέντε ἢ τριάκοντα, θεωροῦσι τὸν Ἰησοῦν
περιπατοῦντα ἐπὶ τῆς θαλάσσης, καὶ
ἐγγὺς τοῦ πλοίου γινόμενον, καὶ ἐφο-
βήθησαν. ὁ δὲ λέγει αὐτοῖς. Ἐγώ εἰμι,
μὴ φοβεῖσθε. ἤθελον οὖν λαβεῖν αὐτὸν
εἰς τὸ πλοῖον, καὶ εὐθέως τὸ πλοῖον
ἐγένετο ἐπὶ τῆς γῆς εἰς ἣν ὑπῆγον.
μβ *Τῇ ἐπαύριον ὁ ὄχλος ὁ ἑστηκὼς πέ-
ραν τῆς θαλάσσης, ἰδὼν ὅτι πλοιάριον
ἄλλο οὐκ ἦν ἐκεῖ, εἰ μὴ ἓν ἐκεῖνο εἰς ὃ
ἐνέβησαν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, καὶ ὅτι οὐ
συνεισῆλθε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ὁ Ἰη-
σοῦς εἰς τὸ πλοιάριον, ἀλλὰ μόνοι οἱ
μαθηταὶ αὐτοῦ ἀπῆλθον. ἄλλα δὲ ἦλ-
θε πλοιάρια ἐκ Τιβεριάδος ἐγγὺς τοῦ
τόπου, ὅπου ἔφαγον τὸν ἄρτον, εὐχα-
ριστήσαντος τοῦ κυρίου. ὅτε οὖν εἶδεν ὁ
ὄχλος, ὅτι Ἰησοῦς οὐκ ἔστιν ἐκεῖ, οὐ-
δὲ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, ἐνέβησαν καὶ
αὐτοὶ εἰς τὰ πλοιάρια, καὶ ἦλθον εἰς
καπερναούμ, ζητοῦντες τὸν Ἰησοῦν.
καὶ εὑρόντες αὐτὸν πέραν τῆς θα-
λάσσης, εἶπον αὐτῷ. ῥαββεί, πότε ὧ-
δε γέγονας; Ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ Ἰη-
σοῦς, καὶ εἶπεν. ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑ-
μῖν, ζητεῖτέ με, οὐχ ὅτι εἴδετε ση-
μεῖα, ἀλλ' ὅτι ἐφάγετε ἐκ τῶν ἄρτων
καὶ ἐχορτάσθητε. Ἐργάζεσθε μὴ τὴν
βρῶσιν τὴν ἀπολλυμένην, ἀλλὰ τὴν
μένουσαν εἰς ζωὴν αἰώνιον, ἣν ὁ υἱὸς
τοῦ ἀνθρώπου ὑμῖν δώσει, τοῦτον γὰρ ὁ
πατὴρ ἐσφράγισεν ὁ θεός. Εἶπον
οὖν πρὸς αὐτόν. τί ποιοῦμεν, ἵνα ἐρ-
γαζώμεθα τὰ ἔργα τοῦ θεοῦ; Ἀπεκρίθη
ὁ Ἰησοῦς, καὶ εἶπεν αὐτοῖς. τοῦτό ἐστι
τὸ ἔργον τοῦ θεοῦ, ἵνα πιστεύσητε εἰς
μγ ὃν ἀπέστειλεν ἐκεῖνος. *Εἶπον οὖν
δ αὐτῷ. τί οὖν ποιεῖς σὺ σημεῖον, ἵνα
ἴδωμεν καὶ πιστεύσωμέν σοι; τί ἐργά-
μδ ζῃ. *Οἱ πατέρες ἡμῶν τὸ μάννα ἔ-
φαγον ἐν τῇ ἐρήμῳ, καθώς ἐστι γε-
γραμμένον, ἄρτον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἔδω-
κεν αὐτοῖς φαγεῖν. Εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ
Ἰησοῦς. ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ
μωσῆς δέδωκεν ὑμῖν τὸν ἄρτον ἐκ
τοῦ οὐρανοῦ, ἀλλ' ὁ πατήρ μου δίδω-
σιν ὑμῖν

scensa naui, uenerũt traiecto mari ad oppidum Capernaum. Iamque tenebræ erãt nec uenerat ad eos Iesus. Mare autem uento magno flante intumescebat. Cum remigassent ergo fermè stadia uigintiquinque aut triginta, uident Iesum ambulantem super mare, & appropinquãtem naui, ac timuerunt. Ille autem dicit eis: Ego sum nolite timere. Voluerunt ergo recipere eum in nauim, & ilico nauis appulerat terræ ad quã ibant. Postero die turba quæ stabat trãs mare, ut uidit, quod nauicula alia non esset ibi, nisi una illa in quã ingressi fuerant discipuli eius, & quod non introisset cum discipulis suis Iesus in nauiculam, sed soli discipuli eius abissent: Aliæ uero superuenerunt nauiculæ à Tiberiade iuxta locum ubi comederant panem, posteaquam gratias egisset dominus: Cum ergo uidisset turba, quod Iesus non esset ibi neque discipuli eius, ascenderunt & ipsi in nauiculas, & uenerunt Capernaum, quærentes Iesum, & cũ inuenissent eum trans mare, dixerunt ei: Rabbi quando huc uenisti? Respondit eis Iesus, & dixit: Amen amen dico uobis, quæritis me, non quia uidistis signa, sed quia comedistis de panibus, & saturati estis. Operemini non cibum qui perit, sed qui permanet in uitam æternã, quem filius hominis dabit uobis, hunc eñ pater consignauit deus. Dixerũt ergo ad eum: Quid facimus, ut operemur opera dei? Respondit Iesus, & dixit eis: hoc est opus dei ut credatis in eum quẽ misit ille. Dixerunt ergo ei: Quod ergo tu facis signũ, ut uideamus & credamus tibi? quid oparis? Patres nostri manducauerũt manna in deserto, sicut scriptũ est: Panẽ de cœlo dedit eis ad edendũ. Dixit ergo eis Iesus: Amen amen dico uobis, non Moses dedit uobis illum panẽ de cœlo, sed pater meus dat uobis

dissent nauim, uenerũt trãs mare in Capharnaum. Et tenebræ iam factæ erant: & non uenerat ad eos Iesus. Mare autem uento magno flante exurgebat. Cum remigassent ergo quasi stadia uigintiquinque aut triginta: uident Iesum ambulantem supra mare & proximum naui fieri, & timuerũt. Ille autẽ dicit eis: Ego sum, nolite timere. Voluerunt ergo accipere eũ in nauim: & statim nauis fuit ad terram quam ibant. Altera die turba quæ stabat trans mare, uidit quia nauicula alia nõ erat ibi nisi una: & quia non introisset cum discipulis suis Iesus in nauim, sed soli discipuli eius abijssent. Aliæ uero superuenerunt naues a Tyberiade iuxta locũ ubi manducauerãt panem, gratias agentes deo. Cum ergo uidisset turba quia Iesus non esset ibi, neque discipuli eius, ascenderunt in nauiculas: & uenerunt Capharnaum quærentes Iesum. Et cũ inueuissent eum trans mare, dixerunt ei: Rabbi, quando huc uenisti? Respondit eis Iesus & dixit: Amen amen dico uobis, quæritis me: non quia uidistis signa, sed quia manducastis ex panibus & saturati estis. Operamini non cibum qui perit, sed qui permanet in uitam æternã quẽ filius hominis dabit uobis. Hunc eñ pater signauit deus. Dixerunt ergo ad eum: Quid faciemus ut operemur opera dei? Respondit Iesus & dixit eis: Hoc est opus dei, ut credatis in eum quem misit ille. Dixerũt ergo ei: Quod ergo tu facis signum ut uideamus & credamus tibi? Quid operaris. Patres nostri manducauerunt manna in deserto, sicut scriptum est: panem de cœlo dedit eis manducare. Dixit ergo eis Iesus: Amen amen dico uobis: non Moyses dedit uobis panem de cœlo, sed pater meus dat uobis

δίδωσιν ὑμῖν τὸν ἄρτον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ τὸν
ἀληθινόν. ὁ γὰρ ἄρτος τοῦ θεοῦ ἐστιν ὁ
καταβαίνων ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ζωὴν
διδοὺς τῷ κόσμῳ. Εἶπον οὖν πρὸς
αὐτόν, κύριε, πάντοτε δὸς ὑμῖν τὸν
με ἄρτον τοῦτον. * Εἶπε δὲ αὐτοῖς ὁ Ἰη-
α σοῦς. ἐγώ εἰμι ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς, ὁ
ἐρχόμενος πρός με οὐ μὴ πεινάσῃ,
καὶ ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ οὐ μὴ διψήσῃ
πώποτε. ἀλλ᾽ εἶπον ὑμῖν, ὅτι καὶ ἑω-
μϛ ράκατέ με καὶ οὐ πιστεύετε. * Πᾶν ὃ
ι δίδωσί μοι ὁ πατήρ, πρὸς ἐμὲ ἥξει.
καὶ τὸν ἐρχόμενον πρός με, οὐ μὴ ἐκ-
μζ βάλλω ἔξω. * Ὅτι καταβέβηκα ἐκ τοῦ
α οὐρανοῦ, οὐχ ἵνα ποιῶ τὸ θέλημα τὸ
ἐμόν, ἀλλὰ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαν-
τός με. Τοῦτο δέ ἐστι τὸ θέλημα τοῦ
πέμψαντός με πατρός, ἵνα πᾶν ὃ
δέδωκέ μοι μὴ ἀπολέσω ἐξ αὐτοῦ, ἀλ-
λὰ ἀναστήσω αὐτὸ τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ.
μη * Τοῦτο δέ ἐστι τὸ θέλημα τοῦ πέμψαν-
ι τός με, ἵνα πᾶς ὁ θεωρῶν τὸν υἱὸν καὶ
πιστεύων εἰς αὐτόν, ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον
καὶ ἀναστήσω αὐτὸν ἐγὼ τῇ ἐσχάτῃ ἡ-
μθ μέρᾳ. * Ἐγόγγυζον οὖν οἱ Ἰουδαῖοι
α περὶ αὐτοῦ, ὅτι εἶπεν, ὅτι ἐγώ εἰμι ὁ ἄρ-
τος ὁ καταβὰς ἐκ τοῦ οὐρανοῦ. καὶ ἔλε-
γον. οὐχ οὗτός ἐστιν Ἰησοῦς, ὁ υἱὸς
Ἰωσήφ, οὗ ἡμεῖς οἴδαμεν τὸν πατέ-
ρα καὶ τὴν μητέρα; πῶς οὖν λέγει οὗ-
τος, ὅτι ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβέβηκα.
ξ Ἀπεκρίθη οὖν ὁ Ἰησοῦς, καὶ εἶπεν αὐ-
ι τοῖς. Μὴ γογγύζετε μετ᾽ ἀλλήλων. οὐ-
δεὶς δύναται ἐλθεῖν πρός με, ἐὰν μὴ
ὁ πατὴρ ὁ πέμψας με ἑλκύσῃ αὐ-
τόν. καὶ ἐγὼ ἀναστήσω αὐτὸν ἐν τῇ ἐ-
σχάτῃ ἡμέρᾳ. Ἔστι γεγραμμένον ἐν
τοῖς προφήταις, καὶ ἔσονται πάντες δι-
δακτοὶ τοῦ θεοῦ. Πᾶς οὖν ὁ ἀκούσας πα-
ρὰ τοῦ πατρὸς καὶ μαθών, ἔρχεται πρός
ξα με. * Οὐχ ὅτι τὸν πατέρα τίς ἑώρα-
γ κεν, εἰ μὴ ὁ ὢν παρὰ τοῦ θεοῦ. οὗτος ἑώ-
ξβ ρακε τὸν πατέρα. * Ἀμὴν ἀμὴν λέγω
ι ὑμῖν, ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ ἔχει ζωὴν
ξγ αἰώνιον. * Ἐγώ εἰμι ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς.
α * Οἱ πατέρες ὑμῶν ἔφαγον τὸ μάν-
ξδ να ἐν τῇ ἐρήμῳ καὶ ἀπέθανον, οὗτός
ι ἐστιν ὁ ἄρτος ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβαί-
νων, ἵνα τίς ἐξ αὐτοῦ φάγῃ καὶ μὴ ἀπο-
ξε θάνῃ. * Ἐγώ εἰμι ὁ ἄρτος ὁ ζῶν, ὁ ἐκ
α τοῦ οὐρανοῦ καταβάς, ἐάν τις φάγῃ
ἐκ τούτου τοῦ ἄρτου, ζήσεται εἰς τὸν
αἰῶνα.

uobis panem de cœlo uerum. Panis enim dei est qui de cœlo descendit, & dat uitam mundo. Dixerunt ergo ad eum: Domine, semper da nobis panem istũ. Dixit autem eis Iesus: Ego sum panis ille uitæ. Qui uenit ad me, non esuriet: & qui credit in me, non sitiet unquam. Sed dixi uobis, quod etiam uidistis me, nec creditis. Omne quod dat mihi pater, ad me ueniet: & eum qui uenerit ad me non eijcio foras. Quia descendi de cœlo: ut faciã non quod ego uolo, sed quod uult is qui misit me. Hæc est autem uoluntas eius qui misit me patris, ne quid perdam ex omnibus quæ dedit mihi, sed resuscitem illa in nouissimo die. Hæc est autem uoluntas eius qui misit me: ut omnis qui uidet filium, & credit in eum, habeat uitam æternam: & ego suscitabo eum in nouissimo die. Murmurabãt ergo Iudæi de illo, quod dixisset, ego sum panis ille, qui de cœlo descendi. Et dicebãt: Nonne hic est Iesus, filius Ioseph, cuius nos nouimus patrem & matrem? Quomodo ergo dicit hic, de cœlo descendi? Respondit ergo Iesus, & dixit eis: Nolite murmurare inter uos. Nemo potest uenire ad me, nisi pater qui misit me, traxerit eum, & ego suscitabo eũ in nouissimo die. Est scriptum in prophetis, & erunt omnes docti à deo. Omnis ergo qui audiuit à patre & didicit, uenit ad me, nõ quod patrem uiderit quisquam, nisi is qui est à deo, hic uidit patrem. Amen amen dico uobis, qui confidit mihi, habet uitam æternam. Ego sum panis ille uitæ. Patres uestri comederunt manna in deserto, & mortui sunt Hic est panis ille de cœlo descendens, ut ex ipso edat aliquis, & non moriatur. Ego sum panis uiuus qui de cœlo descendi. Si quis ederit ex hoc pane, uiuet in æternum.

uobis panem de cœlo uerũ. Panis enim uerus est qui de cœlo descẽdit & dat uitam mundo. Dixerunt ergo ad eum: Domine, semper da nobis panem hunc. Dixit autẽ eis Iesus: Ego sum panis uitæ. Qui uenit ad me, non esuriet: & qui credit in me, non sitiet in æternum. Sed dixi uobis: quia & uidistis me, & non credidistis. Omne quod dat mihi pater ad me ueniet: & eum qui uenit ad me, nõ eijciam foras: quia descendi de cœlo: non ut faciam uoluntatem meam, sed uolũtatem eius qui misit me. Hæc est enim uolũtas eius qui misit me patris: ut om̃e quod dedit mihi, nõ perdam ex eo: sed resuscitẽ illud in nouissimo die. Hæc est aũt uoluntas patris mei qui misit me: ut omnis qui uidet filiũ & credit in eum, habeat uitam æternã: & ego resuscitabo eum in nouissimo die. Murmurabant ergo Iudæi de illo, quia dixisset: ego sum panis uiuus qui de cœlo descẽdi. Et dicebãt: Nonne hic est filius Ioseph, cuius nos nouimus patrem & matrem? Quomodo ergo dixit hic: quia de cœlo descendi? Respõdit ergo Iesus & dixit eis: Nolite murmurare in inuicem. Nemo potest uenire ad me, nisi pater qui misit me traxerit eũ: & ego resuscitabo eũ in nouissimo die. Est scriptum in prophetis: Et erunt omnes docibiles dei. Om̃is qui audiuit a patre & didicit, uenit ad me. Non quia patrem uidit quisquam, nisi is qui est a deo, hic uidit patrem. Amen amen dico uobis: qui credit in me, habet uitam æternam. Ego sum panis uitæ. Patres uestri manducauerunt manna in deserto, & mortui sunt. Hic est panis de cœlo descendens: ut si quis ex ipso manducauerit, non moriatur. Ego sum panis uiuus qui de cœlo descendi. Si quis manducauerit ex hoc pane, uiuet in æternũ.

αἰῶνα. καὶ ὁ ἄρτος δὲ ὃν ἐγὼ δώσω
ἡ σάρξ μου ἐστὶν, ἣν ἐγὼ δώσω ὑπὲρ
ξς τῆς τοῦ κόσμου ζωῆς. *Ἐμάχοντο οὖν
ι πρὸς ἀλλήλους οἱ Ἰουδαῖοι λέγοντες.
πῶς δύναται οὗτος ἡμῖν δοῦναι τὴν
σάρκα φαγεῖν; εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ
Ἰησοῦς. ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐὰν
μὴ φάγητε τὴν σάρκα τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀν/
θρώπου, καὶ πίητε αὐτοῦ τὸ αἷμα, οὐκ
ἔχετε ζωὴν ἐν ἑαυτοῖς. ὁ τρώγων
μου τὴν σάρκα, καὶ πίνων μου τὸ αἷ/
μα, ἔχει ζωὴν αἰώνιον, καὶ ἐγὼ ἀνα
ξζ στήσω αὐτὸν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ. *Ἡ γὰρ
α σάρξ μου ἀληθῶς ἐστι βρῶσις, καὶ τὸ αἷ
ξη μά μου ἀληθῶς ἐστι πόσις. *Ὁ τρώ/
α γων μου τὴν σάρκα, καὶ πίνων μου τὸ
αἷμα, ἐν ἐμοὶ μένει, κἀγὼ ἐν αὐτῷ.
καθὼς ἀπέστειλέ με ὁ ζῶν πατὴρ, κἀ
γὼ ζῶ διὰ τὸν πατέρα, καὶ ὁ τρώ/
γων με, κἀκεῖνος ζήσεται δι᾽ ἐμέ. οὗ/
τός ἐστιν ὁ ἄρτος ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ κα/
ταβὰς, οὐ καθὼς ἔφαγον οἱ πατέ/
ρες ὑμῶν τὸ μάννα καὶ ἀπέθανον. ὁ
τρώγων τοῦτον τὸν ἄρτον, ζήσει εἰς τὸν
αἰῶνα. ταῦτα εἶπεν ἐν συναγωγῇ
διδάσκων ἐν καπερναούμ. πολλοὶ
οὖν ἀκούσαντες ἐκ τῶν μαθητῶν αὐ/
τοῦ εἶπον. σκληρός ἐστιν οὗτος ὁ λό/
γος, τίς δύναται αὐτοῦ ἀκούειν. εἰδὼς
δὲ ὁ Ἰησοῦς ἐν ἑαυτῷ, ὅτι γογγύζου/
σι περὶ τούτου οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, εἶπεν
αὐτοῖς. τοῦτο ὑμᾶς σκανδαλίζει;
ξθ *Ἐὰν οὖν θεωρῆτε τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώ/
α που ἀναβαίνοντα ὅπου ἦν τὸ πρότε/
ο ρον; *Τὸ πνεῦμά ἐστι τὸ ζωοποιοῦν, ἡ
δ σὰρξ οὐκ ὠφελεῖ οὐδέν. *Τὰ ῥήμα/
οα τα ἃ ἐγὼ λαλῶ ὑμῖν, πνεῦμά ἐστι καὶ
ι ζωή ἐστιν, ἀλλ᾽ εἰσὶν ἐξ ὑμῶν τινὲς οἳ
οβ οὐ πιστεύουσιν. *Ἤδει γὰρ ἐξ ἀρχῆς ὁ
δ Ἰησοῦς, τινὲς εἰσὶν οἱ μὴ πιστεύοντες.
ογ καὶ τίς ἐστιν ὁ παραδώσων αὐτόν. *Καὶ
ι ἔλεγε. διὰ τοῦτο εἴρηκα ὑμῖν, ὅτι οὐ
δεὶς δύναται ἐλθεῖν πρός με, ἐὰν μὴ
ᾖ δεδομένον αὐτῷ ἐκ τοῦ πατρός μου.
ἐκ τούτου πολλοὶ ἀπῆλθον τῶν μαθη/
τῶν αὐτοῦ εἰς τὰ ὀπίσω, καὶ οὐκ ἔτι
μετ᾽ αὐτοῦ περιεπάτουν. εἶπεν οὖν ὁ Ἰη
σοῦς τοῖς δώδεκα. μὴ καὶ ὑμεῖς θέλε/
οδ τε ὑπάγειν; *Ἀπεκρίθη οὖν αὐτῷ
ι σίμων πέτρος. κύριε, πρὸς τίνα ἀπε
λευσόμεθα; ῥήματα ζωῆς αἰωνίου ἔ/
χεις, καὶ ἡμεῖς πεπιστεύκαμεν καὶ ἐγνώ
καμεν,

æternũ. Et panis quem ego dabo,
caro mea eſt, quã ego dabo pro
mundi uita. Decertabant ergo Iu
dæi inter ſe, dicentes: Quomodo
poteſt hic nobis carnem illam ſuã
dare ad edendũ? Dixit ergo eis Ie
ſus: Amen amen dico uobis, niſi
ederitis carnẽ filij hominis, & bi/
beritis eius ſanguinem, non habe
tis uitam in uobis. Qui edit meã
carnem, & bibit meum ſanguinẽ,
habet uitam æternã: & ego ſuſci/
tabo eum in nouiſſimo die. Ca/
ro enim mea uere eſt cibus, et ſan
guis meus uere eſt potus. Qui e/
dit meam carnem, & bibit meum
ſanguinẽ, in me manet, & ego in
illo. Sicut miſit me uiuens pater,
et ego uiuo propter patrem: ita et
qui ederit me, uiuet ipſe quoque
propter me. Hic eſt panis ille qui
de cœlo deſcendit: nõ ſicut come
derũt patres ueſtri mãna, & mor
tui ſunt: qui ederit hunc panẽ, ui/
uet in æternũ. Hæc dixit in ſyna/
goga docens in Capernaũ. Mul/
ti ergo his auditis ex diſcipulis e/
ius dixerũt: Durus eſt hic ſermo:
quis poteſt eũ audire? Sciens aũt
Ieſus apud ſemetipſum, qđ mur/
murarent de hoc diſcipuli ipſius,
dixit eis: Hoc uos offendit? quid
igitur ſi uideritis filium hominis
aſcendentẽ eó ubi erat prius? Spi
ritus eſt qui uiuificat, caro nõ pro
deſt quicquã. Verba quæ ego lo/
quor uobis, ſpiritus & uita ſunt.
Sed ſunt quidã ex uobis, qui non
credunt. Nouerat enim ab initio
Ieſus, qui eſſent non credentes, et
quis proditurus eſſet ipſum. Et di
cebat: Propterea dixi uobis, qđ
nemo poteſt uenire ad me, niſi
fuerit ei datum à patre meo. Ex
eo tempore multi diſcipulorum e/
ius deſciuerũt eo relicto, nec am/
plius cum illo ambulabant. Di/
xit ergo Ieſus ad duodecim: num
& uos uultis abire? Reſpondit er
go ei Simon Petrus: Domine, ad
quem ibimus? uerba uitæ æternæ
habes, & nos credimus & cogno
uimus,

æternũ. Et panis quẽ ego da
bo, caro mea eſt pro mundi
uita. Litigabant ergo Iudæi
adinuicẽ, dicẽtes: Quomo
do poteſt hic nobis carnem
ſuã dare ad manducandũ?
Dixit ergo eis Ieſus: Amen
amen dico uobis: niſi mãdu
caueritis carnem filij homi/
nis: & biberitis eius ſangui/
nem, nõ habebitis uitam in
uobis. Qui mãducat meã
carnem: & bibit meũ ſangui
nem, habet uitam æternã: &
ego reſuſcitabo eũ in nouiſſi
mo die. Caro enim mea ue/
re eſt cibus: & ſanguis meꝰ
uere eſt potꝰ. Qui mãducat
meã carnẽ: & bibit meũ ſan
guinẽ, in me manet & ego in
illo. Sicut me miſit uiuẽs pa
ter: & ego uiuo propter pa/
trem: & qui mãducat me, &
ipſe uiuet ꝓpter me. Hic eſt
panis qui de cœlo deſcẽdit.
Non ſicut mãducauerũt pa
tres ueſtri mãna, & mortui
ſunt. Qui mãducat hũc pa
nem, uiuet in æternũ. Hæc
dixit in ſynagoga, docẽs in
Capharnaũ. Multi ergo au
dientes ex diſcipulis eius di
xerũt: Durus eſt hic ſermo:
Et quis poteſt eum audire?
Sciens autẽ Ieſus apud ſe/
metipſum: quia murmura/
rent de hoc diſcipuli eius, di
xit eis: Hoc uos ſcãdalizat.
Si ergo uideritis filiũ homi
nis aſcendentẽ ubi erat pri/
us. Spiritꝰ eſt qui uiuificat:
caro nõ prodeſt quicquã.
Verba quæ ego locutꝰ ſum
uobis, ſpiritus & uita ſunt.
Sed ſunt quidam ex uobis
qui nõ credunt. Sciebat eñ
ab initio Ieſus qui eſſent cre
dentes: & quis traditurus eſ
ſet eũ. Et dicebat: Propter
ea dixi uobis: quia nemo
poteſt uenire ad me, niſi fue
rit ei datũ a patre meo. Ex
hoc multi diſcipulorũ eius
abierunt retro: & iam nõ cũ
illo ambulabãt. Dixit ergo
Ieſus ad duodecim: Nun/
quid & uos uultis abire? Re
ſpondit ergo ei Simon Pe/
trus: Domine, ad quẽ ibi/
mus? Verba uitæ æternæ ha
bes: et nos credimꝰ & cogno
uimus

κάμεν, ὅτι σὺ εἶ ὁ χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ
οε τοῦ ζῶντος. * Ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ Ἰη/
ι σοῦς. οὐκ ἐγὼ ὑμᾶς τοὺς δώδεκα ἐξ
ελεξάμην, καὶ ἐξ ὑμῶν εἷς διάβολός
ἐστιν; ἔλεγε δὲ τὸν ἰούδαν σίμωνος
ἰσκαριώτην, οὗτος γὰρ ἤμελλεν αὐτὸν
παραδιδόναι, εἷς ὢν ἐκ τῶν δώδεκα.
Καὶ περιεπάτει ὁ Ἰησοῦς μετὰ ταῦ
τα ἐν τῇ γαλιλαίᾳ, οὐ γὰρ ἤθελεν ἐν
τῇ ἰουδαίᾳ περιπατεῖν, ὅτι ἐζήτουν
αὐτὸν οἱ ἰουδαῖοι ἀποκτεῖναι. Ἦν δὲ ἐγ
γὺς ἡ ἑορτὴ τῶν ἰουδαίων ἡ σκηνο/
πηγία. Εἶπον οὖν πρὸς αὐτὸν οἱ ἀδελ
φοὶ αὐτοῦ, μετάβηθι ἐντεῦθεν, καὶ ὕ/
παγε εἰς τὴν ἰουδαίαν, ἵνα καὶ οἱ μα
θηταί σου θεωρήσωσι τὰ ἔργα σοῦ ἃ
ποιεῖς. οὐδεὶς γὰρ ἐν κρυπτῷ τι ποιεῖ
καὶ ζητεῖ αὐτὸς ἐν παρρησίᾳ εἶναι.
Εἰ ταῦτα ποιεῖς, φανέρωσον σεαυτὸν
τῷ κόσμῳ. Οὐδὲ γὰρ οἱ ἀδελφοὶ αὐ
τοῦ ἐπίστευον εἰς αὐτόν. Λέγει οὖν αὐ/
τοῖς ὁ Ἰησοῦς. Ὁ καιρὸς ὁ ἐμὸς οὔπω
πάρεστιν, ὁ δὲ καιρὸς ὁ ὑμέτερος πάν
τοτέ ἐστιν ἕτοιμος. Οὐ δύναται ὁ κό/
σμος μισεῖν ὑμᾶς. ἐμὲ δὲ μισεῖ,
ὅτι ἐγὼ μαρτυρῶ περὶ αὐτοῦ, ὅτι τὰ
ἔργα αὐτοῦ πονηρά ἐστιν. ὑμεῖς ἀνά/
βητε εἰς τὴν ἑορτὴν ταύτην. Ἐγὼ
οὔπω ἀναβαίνω εἰς τὴν ἑορτὴν ταύ/
την, ὅτι ὁ καιρὸς ὁ ἐμὸς οὔπω πε/
πλήρωται. Ταῦτα δὲ εἰπὼν αὐτοῖς, ἔμει
νεν ἐν τῇ γαλιλαίᾳ. Ὡς δὲ ἀνέβησαν
οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, τότε καὶ αὐτὸς ἀνέβη
εἰς τὴν ἑορτὴν, οὐ φανερῶς, ἀλλ' ὡς ἐν
κρυπτῷ. Οἱ οὖν ἰουδαῖοι ἐζήτουν αὐτὸν
ἐν τῇ ἑορτῇ, καὶ ἔλεγον. Ποῦ ἐστιν ἐκεῖ
νος; καὶ γογγυσμὸς πολὺς περὶ αὐτοῦ
ἦν ἐν τοῖς ὄχλοις, οἱ μὲν ἔλεγον, ὅτι
ἀγαθός ἐστιν, ἄλλοι δὲ ἔλεγον, οὔ, ἀλ
λὰ πλανᾷ τὸν ὄχλον, οὐδεὶς μέντοι
παρρησίᾳ ἐλάλει περὶ αὐτοῦ διὰ τὸν φό
βον τῶν ἰουδαίων. Ἤδη δὲ τῆς ἑορτῆς με/
σούσης, ἀνέβη ὁ Ἰησοῦς εἰς τὸ ἱερὸν καὶ
ἐδίδασκε, καὶ ἐθαύμαζον οἱ ἰουδαῖοι,
λέγοντες. πῶς οὗτος γράμματα οἶ
δε μὴ μεμαθηκώς; ἀπεκρίθη αὐτοῖς
ὁ Ἰησοῦς, καὶ εἶπεν. Ἡ ἐμὴ διδαχὴ οὐκ
ἔστιν ἐμή, ἀλλὰ τοῦ πέμψαντός με.
ἐάν τις θέλῃ τὸ θέλημα αὐτοῦ ποιεῖν,
γνώσεται περὶ τῆς διδαχῆς, πότερον
ἐκ τοῦ θεοῦ ἐστιν, ἢ ἐγὼ ἀπ' ἐμαυτοῦ λα
λῶ. Ὁ ἀφ' ἑαυτοῦ λαλῶν, τὴν δόξαν
τὴν ἰδίαν

uimus,quod tu es Christus filius
dei uiui. Respõdit eis Iesus:Nõn
ne ego uos duodecim elegi,& ex
uobis unus diabolus est? dicebat
autem de Iuda Simonis Iscariota
Hic enim erat proditurus eum ,
cum esset unus ex duodecim.
Versabatur Iesus post hæc in
Galilæa,non enim uolebat in Iu
dæa uersari,quia quærebant eum
Iudæi interficere.Erat aũt in pro/
pinquo dies festus Iudæorum sce
nopegia. Dixerũt igitur ad eũ fra
tres eius: Transi hinc , & uade in
Iudæam, ut & discipuli tui uideãt
opera tua quæ facis.Nemo quip/
pe in occulto facit aliquid,et quæ
rit ipse palàm esse. Si hæc facis,de
clara teipsum mũdo. Nam ne fra
tres quidem eius credebant in eũ
Dicit ergo eis Iesus:Tempus me/
um nondũ adest,tempus autẽ ue
strum semper est paratũ.Non po
test mundus odisse uos, me autẽ
odit:quia ego testimoniũ fero de
illo,qđ opera eius mala sint. Vos
ascendite ad diem festum hunc.
Ego nondum ascendo ad festum
hocquia meũ tempus nondũ im/
pletum est. Hæc aũt cum dixisset
illis,mansit in Galilæa. Vt autem
ascenderunt fratres eius , tunc &
ipse ascendit ad festũ non manife
ste,sed uelut in occulto. Iudæi er/
go quærebant eũ in festo, & dice
bant:ubi est ille? Et murmur mul
tum erat in turbis de eo . Quidã
ẽm dicebant,bonus est:alij aũt di
cebant,non,sed seducit turbã.Ne
mo tamen palàm loquebatur de
illo propter metũ Iudæorũ.Cum
autem iam dimidiũ festi peractũ
esset, ascendit Iesus in templũ , ac
docebat.Et mirabantur Iudæi,di
centes.Quomodo hic literas scit
cum nõ didicerit? Respondit eis
Iesus,& dixit:Mea doctrina non
est mea, sed eius qui misit me . Si
quis uoluerit uoluntati eius obtẽ/
perare,cognoscet de doctrina,u/
trũ ex deo sit,an ego à meipso lo/
quar.Qui à semetipso loquit̃,glo
riam

uimus:quia tu es Christus
filius dei. Respõdit eis Iesus:
Nõne ego uos duodecim e/
legi:& ex uobis unus diabo
lus est? Dicebat autẽ de Iu/
da Simonis Scariothis.Hic
ẽm erat traditurus eum, cũ
esset unus ex duodecim.
Post hæc aũt ambulabat VII.
Iesus in Galilæam.Nõ enim
uolebat in Iudæam ambu/
lare:quia quærebãt eum Iu
dæi interficere. Erat autẽ in
proximo die festus Iudæo/
rum Scenophegia.Dixerũt
autem ad eum fratres eius.
Transi hinc & uade in Iudæ
am:ut & discipuli tui uideãt
opera tua quæ facis. Nemo
quippe in occulto quid fa/
cit : & quærit ipse in palã es/
se.Si hæc facis, manifesta te
ipsum mũdo.Neq; enim fra
tres eius credebãt in eum.Di/
xit ergo eis Iesus:Tẽpus me
um nõdũ aduenit:tẽpus au
tem uestrũ semp est paratũ.
Non potest mundus odisse
uos: Me aũt odit:qa ego te/
stimoniũ perhibeo de illo:
quia opera eius mala sunt.
Vos ascẽdite ad diẽ festum
hunc.Ego enim nõ ascendã
ad diẽ festũ illũ:quia meũ tẽ
pus nõdũ impletũ est. Hæc
cũ dixisset,ipse mãsit in Gali
læa. Vt autẽ ascẽderunt fra/
tres eius, tũc & ipse ascẽdit ad
diẽ festũ:non manifeste,sed
quasi in occulto.Iudæi ergo
quærebãt eũ in die festo , &
dicebãt:Vbi est ille? Et mur
mur multus erat in turba de
eo. Quidã enim dicebant,
quia bonus est: alij aũt dice
bant,nõ:sed seducit turbas.
Nemo tamẽ palã loqueba/
tur de illo propter metũ Iu
dæorũ.Iam aũt die festo me
diante, ascẽdit Iesus in tem/
plum & docebat.Et mirabã
tur Iudæi,dicẽtes: Quomo
do hic literas scit cũ nõ didi
cerit? Respondit eis Iesus &
dixit : Mea doctrina nõ est
mea,sed eius qui misit me. Si
quis uoluerit uolũtatem e/
ius facere, cognoscet de do/
ctrina utrũ ex deo sit, an e/
go a meipso loquar. Qui a
semetipso loquitur , gloriã
propriam

τὴν ἰδίαν ζητεῖ. ὁ δὲ ζητῶν τὴν δό/
ξαν τοῦ πέμψαντος αὐτὸν, οὗτος ἀλη/
θής ἐστι, καὶ ἀδικία ἐν αὐτῷ οὐκ ἔστιν.
οὐ μωσῆς δέδωκεν ὑμῖν τὸν νόμον
καὶ οὐδεὶς ἐξ ὑμῶν ποιεῖ τὸν νόμον;
τί με ζητεῖτε ἀποκτεῖναι; Ἀπεκρίθη
ὁ ὄχλος, καὶ εἶπε. Δαιμόνιον ἔχεις
τίς σε ζητεῖ ἀποκτεῖναι; Ἀπεκρίθη
ὁ Ἰησοῦς, καὶ εἶπεν αὐτοῖς. Ἓν ἔργον
ἐποίησα, καὶ πάντες θαυμάζετε. Διὰ
τοῦτο μωσῆς δέδωκεν ὑμῖν τὴν περι
τομὴν, οὐχ ὅτι ἐκ τοῦ μωσέως ἐστὶν,
ἀλλ᾽ ἐκ τῶν πατέρων, καὶ ἐν σαββά
τῳ περιτέμνετε ἄνθρωπον. Εἰ περιτο
μὴν λαμβάνει ἄνθρωπος ἐν σαβ/
βάτῳ, ἵνα μὴ λυθῇ ὁ νόμος μωσέ/
ως, ἐμοὶ χολᾶτε, ὅτι ὅλον ἄνθρωπον
ὑγιῆ ἐποίησα ἐν σαββάτῳ; Μὴ κρίνε/
τε κατ᾽ ὄψιν, ἀλλὰ τὴν δικαίαν κρί/
σιν κρίνατε. Ἔλεγον οὖν τινὲς ἐκ τῶν
ἱεροσολυμιτῶν, οὐχ οὗτός ἐστιν ὃν
ζητοῦσιν ἀποκτεῖναι; καὶ ἴδε παῤῥη/
σίᾳ λαλεῖ, καὶ οὐδὲν αὐτῷ λέγουσι.
μήποτε ἀληθῶς ἔγνωσαν οἱ ἄρχοντες
ὅτι οὗτός ἐστιν ἀληθῶς ὁ χριστός; Ἀλ/
λὰ τοῦτον οἴδαμεν πόθεν ἐστίν. ὁ δὲ
χριστὸς ὅταν ἔρχηται, οὐδεὶς γινώ/
ος σκει πόθεν ἐστίν. * Ἔκραξεν οὖν ὁ Ἰη
γ σοῦς ἐν τῷ ἱερῷ διδάσκων, καὶ λέ/
γων, καί με οἴδατε, καὶ οἴδατε πόθεν
εἰμί. Καὶ ἀπ᾽ ἐμαυτοῦ οὐκ ἐλήλυθα,
ἀλλ᾽ ἔστιν ἀληθινὸς ὁ πέμψας με, ὃν
ὑμεῖς οὐκ οἴδατε. Ἐγὼ δὲ οἶδα αὐτὸν,
ὅτι παρ᾽ αὐτοῦ εἰμὶ, κἀκεῖνος με ἀπέστει
οζ λεν. * Ἐζήτουν οὖν αὐτὸν πιάσαι, καὶ
α οὐδεὶς ἐπέβαλεν ἐπ᾽ αὐτὸν τὰς χεῖ/
ρας, ὅτι οὔπω ἐληλύθει ἡ ὥρα αὐτοῦ.
οη * Πολλοὶ δὲ ἐκ τοῦ ὄχλου ἐπίστευσαν εἰς
ι αὐτὸν, καὶ ἔλεγον, ὅτι ὁ χριστὸς ὅταν
ἔλθῃ, μήτι πλείονα σημεῖα τούτων
ποιήσει ὧν οὗτος ἐποίησεν; Ἤκουσαν
οἱ φαρισαῖοι τοῦ ὄχλου γογγύζοντος
οθ περὶ αὐτοῦ ταῦτα. * Καὶ ἀπέστειλαν οἱ
α φαρισαῖοι καὶ οἱ ἀρχιερεῖς ὑπηρέτας,
π ἵνα πιάσωσιν αὐτόν. * Εἶπεν οὖν
ι αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, ἔτι μικρὸν χρόνον
μεθ᾽ ὑμῶν εἰμὶ, καὶ ὑπάγω πρὸς τὸν
πα πέμψαντά με. * Ζητήσετέ με καὶ
ι οὐχ εὑρήσετε, καὶ ὅπου εἰμὶ ἐγὼ ὑμεῖς
οὐ δύνασθε ἐλθεῖν. Εἶπον οὖν οἱ ἰου/
δαῖοι πρὸς ἑαυτοὺς. ποῦ οὗτος μέλλει
πορεύεσθαι, ὅτι ἡμεῖς οὐχ εὑρήσομεν
αὐτόν;

riā propriā quærit. Qui aūt quæ/
rit gloriā ei⁹ q miſit ipſum, hic ue/
rax eſt, & iniuſticia in illo nō eſt.
Nónne Moſes dedit uobis legē,
et tamē nemo ex uobis factis præ
ſtat legem? Quid me quæritis in/
terficere? Reſpondit turba, & di/
xit: Dæmonium habes, Quis te
quærit interficere? Reſpondit Ie/
ſus, & dixit eis: Vnum opus feci,
& omnes miramini. Propterea
Moſes dedit uobis circūciſionē:
non quia ex Moſe ſit, ſed quia ex
patribus. Et tamē in ſabbato circū
ciditis hominē. Si circūciſionem
accipit homo in ſabbato ut nō ſol
uatur lex Moſi, mihi indignami/
ni, quod totum hominem ſanum
fecerim in ſabbato? Nolite iudi/
care ſecundum aſpectum, ſed iu/
ſto iudicio iudicate. Dicebant er/
go quidam ex Hieroſolymitanis:
Nónne hic eſt quē quærunt inter
ficere? Atqui ecce palàm loquit̄,
& nihil ei dicūt. Num uere cogno
uerunt principes hunc eſſe uere
Chriſtū? Sed hunc nouimus un/
de ſit, Chriſtus autē cum uenerit,
nemo ſcit unde ſit. Clamabat er=
go Ieſus in templo docens, ac di/
cens: Et me noſtis, & unde ſim no
ſtis, & à meipſo non ueni, ſed eſt
uerax qui miſit me: quē uos non
nouiſtis. Ego uero noui eū, quia
ab ipſo ſum, & ille me miſit. Quæ
rebant ergo eum apprehendere,
& nemo miſit in illū manus, quia
nondū uenerat hora eius. De tur/
ba aūt multi crediderūt in eum, et
dicebāt, Chriſtus cū uenerit, num
ſigna plura ædet ijs quæ hic ædi/
dit? Audierunt phariſæi turbam
murmurantē de illo hæc, & miſe/
runt phariſæi ac principes ſacer/
dotū miniſtros ut apprehēderēt
eū. Dixit ergo eis Ieſus: Adhuc pu
ſillū tēporis uobiſcū ſum, & abeo
ad eū qui me miſit. Quæretis me,
nec inuenietis: & ubi ego ſum, eò
uos nō poteſtis uenire. Dixerunt
ergo Iudæi inter ſeſe: Quò hic itu
rus eſt, quod nos nō inueniemus
eum?

propriam quærit. Qui aūt
quærit gloriā eius qui miſit
eū, hic uerax eſt & iniuſticia
in illo nō eſt. Nōne Moyſes
dedit uobis legē? Et nemo
ex uobis facit legem. Quid
me quæritis interficere? Re/
ſpōdit turba, & dixit: Dæ/
moniū habes: Quis te quæ
rit interficere? Reſpōdit Ie/
ſus, & dixit eis: Vnū opus fe
ci, & omnes miramini: Pro/
pterea Moyſes dedit uobis
circūciſionē: nō qa ex Moy/
ſe eſt, ſed ex patribus. Et in
ſabbato circūciditis homi/
nem. Si circūciſionē accipit
homo in ſabbato: ut nō ſol
uatur lex Moyſi: mihi cur in
dignamini, quia totū homi/
nem ſanum feci in ſabbato?
Nolite iudicare ſecundū fa/
ciem: ſed iuſtū iudiciū iudi/
cate. Dicebāt ergo quidā ex
Hieroſolymis: Nōne hic eſt
quē quærūt interficere? Ec/
ce palā loquit̄: & nihil ei di/
cunt. Nūquid uere cogno/
uerūt principes quia hic eſt
Chriſtus? Sed hūc ſcim⁹ un
de ſit: Chriſtus aūt cū uene
rit, nemo ſcit unde ſit. Cla/
mabat ergo Ieſus in templo
docēs, & dicēs: Et me ſcitis,
& unde ſim ſcitis: & a meip/
ſo nō ueni: ſed eſt uer⁹ q mi
ſit me: quē uos neſcitis. Ego
ſcio eū: & ſi dixero, quia ne/
ſcio eū: ero ſimilis uobis mē
dax. Sed ſcio eū: qa ab ipſo
ſum: & ipſe me miſit. Quæ/
rebant ergo eū apprehende
re: & nemo miſit in illū ma/
nus: quia nōdū uenerat ho
ra eius. De turba aūt multi
crediderūt in eū: & dicebāt:
Chriſt⁹ cū uenerit nūquid
plura ſigna faciet: quā quæ
hic facit? Audierūt phari/
ſæi turbā murmurātē de il/
lo hæc: & miſerūt principes
& phariſæi miniſtros ut ap/
prehenderēt eū. Dixit ergo
eis Ieſus: Adhuc modicum
tempus uobiſcū ſum: & ua/
do ad eū q me miſit. Quæ/
retis me, & nō inuenietis. Et
ubi ego ſum, uos nō pote/
ſtis uenire. Dixerūt ergo Iu
dæi ad ſemetipſos: Quo hic
itur⁹ eſt: quia nō inueniem⁹
eum?

αὐτόν. μὴ εἰς τὴν διασπορὰν τῶν ἑλ/
λήνων μέλλει πορεύεσθαι, καὶ διδάσκειν
τοὺς ἕλληνας; τίς ἐστιν οὗτος ὁ λόγος
ὃν εἶπε, ζητήσετέ με, καὶ οὐχ εὑρήσε
τε, καὶ ὅπου εἰμὶ ἐγὼ, ὑμεῖς οὐ δύνα/
σθε ἐλθεῖν; Ἐν δὲ τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ τῇ
μεγάλῃ τῆς ἑορτῆς, εἱστήκει ὁ Ἰησοῦς
καὶ ἔκραξε, λέγων. ἐάν τις διψᾷ, ἐρχέ
σθω πρός με καὶ πινέτω. ὁ πιστεύων
» εἰς ἐμὲ καθὼς εἶπεν ἡ γραφὴ, ποτα
» μοὶ ἐκ τῆς κοιλίας αὐτοῦ ῥεύσουσιν ὕ/
δατος ζῶντος. τοῦτο δὲ εἶπε περὶ τοῦ
πνεύματος, οὗ ἔμελλον λαμβάνειν οἱ
πιστεύοντες εἰς αὐτόν. οὔπω γὰρ ἦν
πνεῦμα ἅγιον, ὅτι ὁ Ἰησοῦς οὐδέ/
πβ πω ἐδοξάσθη. * Πολλοὶ οὖν ἐκ τοῦ ὄ/
3 χλου ἀκούσαντες τὸν λόγον, ἔλεγον.
οὗτός ἐστιν ἀληθῶς προφήτης. ἄλλοι
πγ ἔλεγον, οὗτός ἐστιν ὁ χριστός. * Ἄλλοι
3 δὲ ἔλεγον, μὴ γὰρ ἐκ τῆς γαλιλαίας
ὁ χριστὸς ἔρχεται; οὐχὶ ἡ γραφὴ εἶ/
πεν, ὅτι ἐκ τοῦ σπέρματος δαβὶδ, καὶ
ἀπὸ βηθλεὲμ τῆς κώμης, ὅπου ἦν δαβὶδ
πδ ὁ χριστὸς ἔρχεται; * Σχίσμα οὖν ἐν
ι τῷ ὄχλῳ ἐγένετο δι᾽ αὐτόν. * Τινὲς
πε δὲ ἤθελον ἐξ αὐτῶν πιάσαι αὐτὸν,
α ἀλλ᾽ οὐδεὶς ἐπέβαλεν ἐπ᾽ αὐτὸν τὰς
πς χεῖρας. * Ἦλθον οὖν οἱ ὑπηρέται
ι πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ φαρισαίους,
καὶ εἶπον αὐτοῖς ἐκεῖνοι. διά τι οὐκ
ἠγάγετε αὐτόν; Ἀπεκρίθησαν οἱ ὑ/
πηρέται. οὐδέποτε οὕτως ἐλάλη/
σεν ἄνθρωπος, ὡς οὗτος ὁ ἄνθρω/
πος. Ἀπεκρίθησαν οὖν αὐτοῖς οἱ φα
ρισαῖοι. μὴ καὶ ὑμεῖς πεπλάνησθε; μή
τις ἐκ τῶν ἀρχόντων ἐπίστευσεν εἰς
αὐτὸν, ἢ ἐκ τῶν φαρισαίων; Ἀλλ᾽ ὁ
ὄχλος οὗτος ὁ μὴ γινώσκων τὸν νό/
μον, ἐπικατάρατοί εἰσι. Λέγει νικό/
δημος πρὸς αὐτοὺς, ὁ ἐλθὼν νυκτὸς
πρὸς αὐτὸν, εἷς ὢν ἐξ αὐτῶν. μὴ ὁ
νόμος ἡμῶν κρίνει τὸν ἄνθρωπον, ἐὰν
μὴ ἀκούσῃ παρ᾽ αὐτοῦ πρότερον, καὶ γνῶ
τί ποιεῖ; Ἀπεκρίθησαν, καὶ εἶπον αὐ
τῷ. μὴ καὶ σὺ ἐκ τῆς γαλιλαίας εἶ;
Ἐρεύνησον καὶ ἴδε, ὅτι προφήτης ἐκ τῆς
γαλιλαίας οὐκ ἐγήγερται. καὶ ἐπο
ρεύθη ἕκαστος εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ.

Ἰησοῦς δὲ ἐπορεύθη εἰς τὸ ὄρος τῶν
ἐλαιῶν, ὄρθρου δὲ πάλιν παρεγένετο
εἰς τὸ ἱερὸν, καὶ πᾶς ὁ λαὸς ἤρχετο πρὸς
αὐτὸν, καὶ καθίσας ἐδίδασκεν αὐτούς.

φέρουσι

eum? Num in dispersionē gentiū iturus est, & docturus gentes? Quis est hic sermo, quem dixit, quæretis me, & nō inuenietis: & ubi ego sum, eò uos non potestis uenire? In nouissimo aūt die magno festi stabat Iesus & clamabat dicens: Si quis sitit, ueniat ad me & bibat. Qui credit in me, sicut dicit scriptura, flumina de uentre eius fluent aquæ uiuæ. Hoc autē dixit de spiritu, quē accepturi erāt credentes in ipsum. Nondū enim erat spiritus sanctus, quia Iesus nō dum erat glorificatus. Multi ergo de turba cum audissent hunc sermonem, dicebant: Hic est uere propheta. Alij dicebant: Hic est Christus. Quidam autē dicebāt: Num à Galilæa ueniet Christus? Nónne scriptura dicit, quod ex semine Dauid, & de Bethleem castello, ubi erat dauid, ueniet Christus? Dissensio itaque orta est in turba propter eum. Quidā autē ex ipsis uolebant apprehendere eum, sed nemo cóiecit in eum manus. Venerūt ergo ministri ad pōtifices & pharisæos, & dixerūt eis illi: Quare nō adduxistis illum? Responderunt ministri: Nunquam sic locutus est homo, sicut hic homo. Respōderunt ergo eis pharisæi: Num & uos seducti estis? Nū quis ex principib⁹ credidit in eū, aut ex pharisæis? Sed turba hæc quæ non nouit legem, execrabiles sunt. Dicit Nicodem⁹ ad eos, is qui uenerat ad eum nocte: qui unus erat de numero eorū: Num lex nostra iudicat hominem, nisi prius audierit ab ipso, & cognouerit quid faciat? Responderūt, & dixerunt ei: Num & tu Galilæus es? Scrutare & uide, quod à Galilæa propheta non surrexerit. Et profectus est unusquisque in domum suam.

Iesus autē perrexit in montem Oliuarū: & diluculo iterum uenit in templum, cunctusque populus uenit ad eū, & sedēs docebat eos

Adducunt

eum. Nunqd in dispersionē gentiū itur⁹ est: & docturus gentes? Quis est hic sermo quem dixit: quæretis me & nō inuenietis: & ubi ego sum uos nō potestis uenire? In nouissimo aūt die magno festiuitatis, stabat Iesus & clamabat, dicēs: Si quis sitit ueniat ad me & bibat. Qui credit in me (sicut dicit scriptura) flumina de uētre ei⁹ fluēt aquæ uiuæ. Hoc autē dixit de spiritu quē accepturi erant credētes in eum. Nondum eñ erat spiritus datus, quia Iesus nōdum erat glorificatus. Ex illa ergo turba cū audissent hos sermones eius, dicebant: Hic est uere propheta. Alij dicebāt: Hic est Christus. Quidā autem dicebāt: Nūquid a Galilæa uenit Christus? Nōne scriptura dicit: Quia ex semine Dauid & de Bethleē castello ubi erat Dauid, uenit Christus? Dissensio itaque facta est in turba propter eum. Quidā aūt ex ipsis uolebāt apprehendere eū: sed nemo misit super illum manus. Venerūt ergo ministri ad pontifices & pharisæos, & dixerunt eis illi: Quare nō adduxistis eū? Respōderunt ministri: Nūquam sic locutus est homo, sicut hic loquitur. Respōderunt ergo eis pharisæi: Nuquid & uos seducti estis? Nūquid ex principibus aliquis credidit in eū: aut ex pharisæis? Sed turba hæc quæ non nouit legē, maledicti sunt. Dicit Nicodemus ad eos, ille qui uenit ad eū nocte: qui unus erat ex ipsis: Nūquid lex nostra iudicat hominē: nisi prius audierit ab ipso & cognouerit quid faciat? Responderūt & dixerūt ei: Nūquid & tu Galilæ⁹ es? Scrutare scripturas & uide: quia a Galilæa propheta nō surgit. Et reuersi sunt unusquisque in domū suam.

Iesus aūt VIII.
perrexit in mōtem Oliueti: & diluculo iterū uenit in tēplū: & omis populus uenit ad eū & sedēs docebat eos.

r 4 Adducūt

φέρουσι δὲ οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ φα
ρισαῖοι πρὸς αὐτὸν γυναῖκα ἐν μοι
χείᾳ καταληφθεῖσαν, καὶ στήσαντες αὐ
τὴν ἐν μέσῳ, λέγουσιν αὐτῷ. Δι/
δάσκαλε, αὕτη ἡ γυνὴ κατελήφθη
ἐπαυτοφώρῳ μοιχευομένη. ἐν δὲ τῷ
νόμῳ μωσῆς ἡμῖν ἐνετείλατο τὰς
τοιαύτας λιθοβολεῖσθαι. σὺ οὖν τί λέ
γεις; τοῦτο δὲ ἔλεγον πειράζοντες αὐ
τὸν, ἵνα ἔχωσι κατηγορεῖν αὐτοῦ. Ο δὲ
Ιησοῦς κάτω κύψας, τῷ δακτύλῳ κα
τέγραφεν εἰς τὴν γῆν. ὡς δὲ ἐπέμε/
νον ἐρωτῶντες αὐτὸν, καὶ ἀνακύψας, εἶ
πε πρὸς αὐτούς. Ο ἀναμάρτητος ὑ/
μῶν πρῶτος τὸν λίθον ἐπ᾽αὐτὴν βαλ/
λέτω. καὶ πάλιν κάτω κύψας ἔγρα/
φεν εἰς τὴν γῆν. οἱ δὲ ἀκούοντες ἐξήρ/
χοντο εἷς καθεὶς, ἀρξάμενοι ἀπὸ τῶν
πρεσβυτέρων, καὶ κατελείφθη μόνος
ὁ Ιησοῦς καὶ ἡ γυνὴ ἐν μέσῳ ἑστῶσα.
Ανακύψας δὲ ὁ Ιησοῦς, καὶ μηδένα θεα
σάμενος πλὴν τῆς γυναικὸς, εἶπεν
αὐτῇ. ἡ γυνὴ, ποῦ εἰσὶν ἐκεῖνοι οἱ κα/
τήγοροί σου; Οὐδείς σε κατέκρινεν;
Η δὲ εἶπεν. οὐδεὶς κύριε. Εἶπε δὲ ὁ Ιη/
σοῦς. οὐδὲ ἐγώ σε κατακρίνω. πορεύου
καὶ μηκέτι ἁμάρτανε. Πάλιν οὖν ὁ Ιη
σοῦς αὐτοῖς ἐλάλησε, λέγων. ἐγώ εἰ
μι τὸ φῶς τοῦ κόσμου. Ο ἀκολουθῶν ἐ/
μοὶ οὐ μὴ περιπατήσῃ ἐν τῇ σκοτίᾳ
ἀλλ᾽ ἕξει τὸ φῶς τῆς ζωῆς. Εἶπον οὖν αὐ
τῷ οἱ φαρισαῖοι. σὺ περὶ σεαυτοῦ μαρ
τυρεῖς, ἡ μαρτυρία σου οὐκ ἔστιν ἀλη
θής. Απεκρίθη Ιησοῦς, καὶ εἶπεν αὐτοῖς.
κἂν ἐγὼ μαρτυρῶ περὶ ἐμαυτοῦ, ἀλη
θής ἐστιν ἡ μαρτυρία μου, ὅτι οἶδα πό
θεν ἦλθον, καὶ ποῦ ὑπάγω. ὑμεῖς δὲ
οὐκ οἴδατε πόθεν ἔρχομαι, καὶ ποῦ
ὑπάγω. ὑμεῖς κατὰ τὴν σάρκα κρίνε/
τε, ἐγὼ οὐ κρίνω οὐδένα. καὶ ἐὰν κρί/
νω δὲ ἐγὼ, ἡ κρίσις ἡ ἐμὴ ἀληθής ἐστιν.
ὅτι μόνος οὐκ εἰμὶ, ἀλλ᾽ ἐγὼ καὶ ὁ
πέμψας με πατήρ. καὶ ἐν τῷ νόμῳ
» δὲ τῷ ὑμετέρῳ γέγραπται, ὅτι δύο
» ἀνθρώπων ἡ μαρτυρία ἀληθής ἐστιν.
Εγώ εἰμι ὁ μαρτυρῶν περὶ ἐμαυτοῦ,
καὶ μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ ὁ πέμψας με
πατήρ. ἔλεγον οὖν αὐτῷ. ποῦ ἐστιν
πζ ὁ πατήρ σου. * Απεκρίθη Ιησοῦς.
γ οὔτε ἐμὲ οἴδατε, οὔτε τὸν πατέρα
πη μου. Εἰ ἐμὲ ᾔδειτε, καὶ τὸν πατέρα
α μου ᾔδειτε ἄν. * Ταῦτα τὰ ῥήματα
ἐλάλησεν

Adducunt autē ad eum ſcribæ &
phariſæi mulierē in adulterio de/
prehenſam, & cū ſtatuiſſent eam
in medio, dicūt ei: Magiſter, hæc
mulier depreheſa eſt in ipſo adul
terio. In lege aūt Moſes præcepit
nobis, ut huiuſmodi lapidarent.
Tu ergo quid dicis? Hoc autē di
cebant, tentantes eum, ut poſſent
accuſare eum. Ieſus aūt inclinans
ſe deorſum, digito ſcribebat in ter
ra. Cum ergo perſeuerarent inter
rogare, erexit ſe, & dixit eis: Qui
ueſtrū immunis eſt à peccato, pri
mus in illam lapidē iaciat. Et iterū
ſe inclinans ſcribebat in terra. Au
dientes autē hæc ſingulatim alius
poſt aliū exibant, initio facto à ſe
nioribus, et relictus eſt ſolus Ieſus
ac mulier in medio ſtans. Cū aūt
erexiſſet ſe Ieſus, & neminē uide/
ret præter mulierem, dixit ei: Mu
lier, ubi ſunt illi tui accuſatores?
Nemo te cōdemnauit? Quæ di/
xit: Nemo dn̄e. Dixit autē Ieſus:
Nec ego te condemno. Vade, &
poſthac ne peccaueris. Iterū ergo
Ieſus locutus eſt eis, dicēs: Ego ſū
lux mundi. Qui ſequit̄ me nō am
bulabit in tenebris, ſed habebit lu
men uitæ. Dixerūt ergo ei phari/
ſæi: Tu de teipſo teſtificaris, teſti/
moniū tuū non eſt uerū. Reſpon
dit Ieſus & dixit eis: Et ſi ego teſti
moniū perhibeā de meipſo, uerū
eſt teſtimoniū meū, quia ſcio un/
de ueni, & quò uado: uos aūt ne/
ſcitis unde uenio, & quò uado.
Vos ſecundū carnem iudicatis,
ego non iudico quenquā: porrò
& ſi iudicē ego, iudiciū meum ue
rum eſt, quia ſolus non ſum, ſed
ego & qui miſit me pater. Quin
& in lege ueſtra ſcriptū eſt, quod
duorū hominū teſtimoniū uerū
eſt. Ego ſum qui teſtimoniū fero
de meipſo, & teſtimoniū fert de
me qui miſit me pater. Dicebāt er
go ei: Vbi eſt pater tuus? Reſpon
dit Ieſus: Neq; me noſtis: neq; pa
trem meū. Si me nouiſſetis, & pa
trem meū nouiſſetis. Hæc uerba
locutus

Adducunt autem ſcribæ &
phariſæi mulierē in adulte/
rio deprehenſam: & ſtatue/
runt eam in medio, & dixe/
runt ei: Magiſter, hæc muli/
er modo deprehenſa eſt in
adulterio. In lege aūt Moy/
ſes mandauit nobis huiuſ/
modi lapidare: Tu ergo qd
dicis? Hoc autem dicebāt ten/
tantes eū: ut poſſent accuſa
re eum. Ieſus aūt inclinās ſe
deorſum, digito ſcribebat
in terrā. Cum ergo perſeue
rarent interrogātes, erexit ſe
& dixit eis: Qui ſine pecca/
to eſt ueſtrū, primus in illā
lapidē mittat. Et iterū ſe in/
clinās ſcribebat in terrā. Au
dientes autē hæc, unus poſt
unū exibant, incipiētes a ſe/
nioribus: & remāſit ſolus Ie
ſus & mulier in medio ſtās.
Erigens autē ſe Ieſus, dixit
ei: Mulier ubi ſunt qui te ac
cuſabāt: nemo te cōdenna/
uit? Quæ dixit: Nemo do
mine. Dixit autē Ieſus: Nec
ego te condennabo. Vade
& iam amplius noli pecca/
re. Iterū ergo locutus eſt eis
Ieſus, dicens: Ego ſum lux
mundi: Qui ſequitur me,
nō ambulat in tenebris: ſed
habebit lumē uitæ. Dixe/
runt ergo ei phariſæi: Tu de
teipſo teſtimoniū perhibes:
teſtimoniū tuum non eſt ue
rum. Reſpōdit Ieſus, & di/
xit eis. Et ſi ego teſtimoniū
perhibeo de meipſo: uerum
eſt teſtimoniū meum: quia
ſcio unde ueni, & quo ua/
do. Vos autē neſcitis, unde
uenio aut quo uadā. Vos ſe
cundū carnē iudicatis: ego
non iudico quēquam. Et ſi
iudico ego iudiciū meū ue/
rum eſt: quia ſolus nō ſum:
ſed ego et q miſit me pater:
Et in lege ueſtra ſcriptū eſt:
quia duorum hominū teſti
moniū uerū eſt. Ego ſum q
teſtimoniū perhibeo de me
ipſo: & teſtimoniū perhibet
de me q miſit me pater. Di/
cebāt ergo ei: Vbi eſt pater
tuus? Reſpōdit Ieſus: Neq;
me ſcitis neq; patrē meū. Si
me ſciretis forſitā & patrem
meum ſciretis. Hæc uerba
locutus

πδ ἐλάλησεν ὁ Ἰησοῦς ἐν τῷ γαζοφυλακείῳ, διδάσκων ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ οὐδεὶς ἐπίασεν αὐτόν. ὅτι οὔπω ἐληλύθει ἡ ὥρα αὐτοῦ. *Εἶπεν οὖν πάλιν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς. ἐγὼ ὑπάγω καὶ ζητήσετέ με, καὶ ἐν τῇ ἁμαρτίᾳ ὑμῶν ἀποθανεῖσθε. ὅπου ἐγὼ ὑπάγω, ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν. ἔλεγον οὖν οἱ Ἰουδαῖοι, μήτι ἀποκτενεῖ ἑαυτόν, ὅτι λέγει ὅτι ὅπου ἐγὼ ὑπάγω, ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν; καὶ εἶπεν αὐτοῖς. ὑμεῖς ἐκ τῶν κάτω ἐστέ, ἐγὼ ἐκ τῶν ἄνω εἰμί. ὑμεῖς ἐκ τοῦ κόσμου τούτου ἐστέ, ἐγὼ οὐκ εἰμὶ ἐκ τοῦ κόσμου τούτου. εἶπον οὖν ὑμῖν, ὅτι ἀποθανεῖσθε ἐν ταῖς ἁμαρτίαις ὑμῶν. ἐὰν γὰρ μὴ πιστεύσητε, ὅτι ἐγώ εἰμι, ἀποθανεῖσθε ἐν ταῖς ἁμαρτίαις ὑμῶν. Ἔλεγον οὖν αὐτῷ. σὺ τίς εἶ; καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς. τὴν ἀρχὴν ὅτι καὶ λαλῶ ὑμῖν. πολλὰ ἔχω περὶ ὑμῶν λαλεῖν καὶ κρίνειν, ἀλλ' ὁ πέμψας με ἀληθής ἐστι. κἀγὼ ἃ ἤκουσα παρ' αὐτοῦ, ταῦτα λέγω εἰς τὸν κόσμον. οὐκ ἔγνωσαν ὅτι τὸν πατέρα αὐτοῖς ἔλεγεν. εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, ὅταν ὑψώσητε τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου, τότε γνώσεσθε, ὅτι ἐγώ εἰμι, καὶ ἀπ' ἐμαυτοῦ ποιῶ οὐδέν, ἀλλὰ καθὼς ἐδίδαξέ με ὁ πατήρ μου, ταῦτα λαλῶ. καὶ ὁ πέμψας με μετ' ἐμοῦ ἐστιν. οὐκ ἀφῆκέ με μόνον ὁ πατήρ, ὅτι ἐγὼ τὰ ἀρεστὰ αὐτῷ, ποιῶ πάντοτε. ταῦτα αὐτοῦ λαλοῦντος πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν. Ἔλεγεν οὖν ὁ Ἰησοῦς πρὸς τοὺς πεπιστευκότας αὐτῷ Ἰουδαίους. ἐὰν ὑμεῖς μείνητε ἐν τῷ λόγῳ τῷ ἐμῷ, ἀληθῶς μαθηταί μου ἐστέ, καὶ γνώσεσθε τὴν ἀλήθειαν, καὶ ἡ ἀλήθεια ἐλευθερώσει ὑμᾶς. ἀπεκρίθησαν αὐτῷ. σπέρμα ἀβραάμ ἐσμέν, καὶ οὐδενὶ δεδουλεύκαμεν πώποτε, πῶς σὺ λέγεις, ὅτι ἐλεύθεροι γενήσεσθε; ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς. ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι πᾶς ὁ ποιῶν τὴν ἁμαρτίαν, δοῦλός ἐστι τῆς ἁμαρτίας. ὁ δὲ δοῦλος οὐ μένει ἐν τῇ οἰκίᾳ εἰς τὸν αἰῶνα. ὁ υἱὸς μένει εἰς τὸν αἰῶνα. Ἐὰν οὖν ὁ υἱὸς ὑμᾶς ἐλευθερώσῃ, ὄντως ἐλεύθεροι ἐστέ. οἶδα ὅτι σπέρμα ἀβραάμ ἐστέ, ἀλλὰ ζητεῖτέ με ἀποκτεῖναι, ὅτι ὁ λόγος ὁ ἐμὸς

Aliâs ἔσεσθε.

οὐ χωρεῖ

locutus est Iesus in gazophylacio docens in templo. Et nemo apprehendit eum, quia nondum uenerat hora eius. Dixit ergo iterũ eis Iesus: Ego uado & quæretis me, & in peccato uestro moriemini. quò ego uado, uos non potestis uenire. Dicebant ergo Iudæi: Num interficiet semetipsum, quia dicit: quó ego uado, uos non potestis uenire? Et dicebat eis: Vos ab infernis estis, ego de supernis sum. Vos de mundo hoc estis, ego non sum de hoc mundo. Dixi ergo uobis, quod moriemini in peccatis uestris. *Si enim non* credideritis, quod ego sum, moriemini in peccatis uestris. Dicebant ergo ei: Tu quis es? Et dicit eis Iesus: In primis quod & loquor uobis. Multa habeo quæ de uobis loquar ac iudicem, sed qui me misit, uerax est: & ego quæ audiui ab eo, hæc loquor in mundo Non cognouerũt quod de patre eis locutus esset. Dixit ergo eis Iesus: Cum exaltaueritis filium hominis, tũc cognoscetis quod ego sum, & quod ex meipso facio nihil: sed ita ut docuit me pater, hæc loquor. Et qui me misit, mecũ est. Non reliquit me solũ pater, quia ego quæ placita sunt ei, facio semper. Hæc illo loquente multi crediderunt in eum. Dicebat ergo Iesus ad eos qui crediderant ipsi Iudæos: *Si uos manseritis* in sermone meo, uere discipuli mei estis: & cognoscetis ueritatem, & ueritas liberos reddet uos. Responderũt ei: Semen Abrahæ sumus, neque cuiquam seruiuimus unquã. quo modo tu dicis, liberi reddemini? Respondit eis Iesus: Amen amen dico uobis, quod omnis qui facit peccatum, seruus est peccati. Seruus autem non manet in domo in æternum, filius manet in æternum. *Si* ergo uos fili⁹ liberos reddiderit, uere liberi estis. *Scio qđ* semen Abrahæ estis. Sed quæritis me interficere, quia sermo me⁹

non

locutus est Iesus in Gazophylacio, docẽs in templo. Et nemo apprehẽdit eum: quia necdũ uenerat hora eius. Dixit ergo iterũ eis Iesus: Ego uado & quæretis me: & in peccato uestro moriemini. Quo ego uado: uos nõ potestis uenire. Dicebant ergo Iudæi: Nũquid interficiet semetipsum: quia dicit: quo ego uado, uos nõ potestis uenire? Et dicebat eis: Vos deorsum estis: ego de supernis sum. Vos de mundo hoc estis: ego non sum de hoc mundo. Dixi ergo uobis: quia moriemini in peccatis uestris. Si eñ non credideritis quia ego sum: moriemini in peccato uestro. Dicebant ergo ei: Tu quis es? Dixit eis Iesus: Principiũ qui & loquor uobis. Multa habeo de uobis loqui & iudicare. Sed qui me misit uerax est: & ego quæ audiui ab eo, hæc loquor in mundo. Et non cognouerunt: quia patrẽ eius dicebat deũ. Dixit ergo eis Iesus: Cum exaltaueritis filium hominis: tunc cognoscetis, quia ego sum: & a me ipso facio nihil: sed sicut docuit me pater, hæc loquor. Et qui me misit, mecũ est: & non reliquit me solum: quia ego quæ placita sunt ei, facio semper. Hæc illo loquente, multi crediderũt in eum. Dicebat ergo Iesus ad eos qui crediderũt ei Iudæos: Si uos manseritis in sermone meo: uere discipuli mei eritis: & cognoscetis ueritatẽ: & ueritas liberabit uos. Responderũt ei: Semẽ Abrahæ sumus: & nemini seruiuimus unquã: Quomodo tu dicis, liberi eritis? Respondit eis Iesus: Amen amen dico uobis, quia omnis qui facit peccatum, seruus est peccati. Seruus aũt non manet in domo in æternũ: filius autem manet in æternũ. Si ergo uos fili⁹ liberauerit: uere liberi eritis. Scio qa filij Abrahæ estis: sed quæritis me interficere: qa sermo meus

non

οὐ χωρεῖ ἐν ὑμῖν. Ἐγὼ ὃ ἑώρακα παρὰ τῷ πατρί μου, λαλῶ, καὶ ὑμεῖς οὖν ὃ ἑωράκατε παρὰ τῷ πατρὶ ὑμῶν, ποιεῖτε. ἀπεκρίθησαν καὶ εἶπον αὐτῷ. ὁ πατὴρ ἡμῶν ἀβραάμ ἐστι. Λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς. Εἰ τέκνα τοῦ ἀβραὰμ ἦτε, τὰ ἔργα τοῦ ἀβραὰμ ἐποιεῖτε. Νῦν δὲ ζητεῖτέ με ἀποκτεῖναι ἄνθρωπον, ὃς τὴν ἀλήθειαν ὑμῖν λελάληκα, ἣν ἤκουσα παρὰ τοῦ θεοῦ. τοῦτο ἀβραὰμ οὐκ ἐποίησεν. ὑμεῖς ποιεῖτε τὰ ἔργα τοῦ πατρὸς ὑμῶν. Εἶπον οὖν αὐτῷ. ἡμεῖς ἐκ πορνείας οὐ γεγεννήμεθα, ἕνα πατέρα ἔχομεν τὸν θεόν. εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς. Εἰ ὁ θεὸς πατὴρ ὑμῶν ἦν, ἠγαπᾶτε ἂν ἐμέ. Ἐγὼ γὰρ ἐκ τοῦ θεοῦ ἐξῆλθον καὶ ἥκω. Οὐδὲ γὰρ ἀπ᾽ ἐμαυτοῦ ἐλήλυθα, ἀλλὰ ἐκεῖνός με ἀπέστειλε. Διὰ τί τὴν λαλιὰν τὴν ἐμὴν οὐ γινώσκετε; ὅτι οὐ δύνασθε ἀκούειν τὸν λόγον τὸν ἐμόν. ὑμεῖς ἐκ πατρὸς τοῦ διαβόλου ἐστὲ, καὶ τὰς ἐπιθυμίας τοῦ πατρὸς ὑμῶν θέλετε ποιεῖν. ἐκεῖνος ἀνθρωποκτόνος ἦν ἀπ᾽ ἀρχῆς, καὶ ἐν τῇ ἀληθείᾳ οὐχ ἕστηκεν, ὅτι οὐκ ἔστιν ἀλήθεια ἐν αὐτῷ. ὅταν λαλῇ τὸ ψεῦδος, ἐκ τῶν ἰδίων λαλεῖ, ὅτι ψεύστης ἐστὶν, καὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ. ἐγὼ δὲ ὅτι τὴν ἀλήθειαν λέγω, οὐ πιστεύετέ μοι. τίς ἐξ ὑμῶν ἐλέγχει με περὶ ἁμαρτίας; Εἰ δὲ ἀλήθειαν λέγω, διὰ τί ὑμεῖς οὐ πιστεύετέ μοι; Ὁ ὢν ἐκ τοῦ θεοῦ, τὰ ῥήματα τοῦ θεοῦ ἀκούει. Διὰ τοῦτο ὑμεῖς οὐκ ἀκούετε, ὅτι ἐκ τοῦ θεοῦ οὐκ ἐστέ. Ἀπεκρίθησαν οὖν οἱ Ἰουδαῖοι καὶ εἶπον αὐτῷ. οὐ καλῶς λέγομεν ὑμεῖς, ὅτι σαμαρείτης εἶ σὺ καὶ δαιμόνιον ἔχεις; Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς. ἐγὼ δαιμόνιον οὐκ ἔχω, ἀλλὰ τιμῶ τὸν πατέρα μου, καὶ ὑμεῖς ἠτιμάσατέ με, ἐγὼ δὲ οὐ ζητῶ τὴν δόξαν μου. ἔστιν ὁ ζητῶν καὶ κρίνων. Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐάν τις τὸν λόγον τὸν ἐμὸν τηρήσῃ, θάνατον οὐ μὴ θεωρήσῃ εἰς τὸν αἰῶνα. Εἶπον οὖν αὐτῷ οἱ Ἰουδαῖοι. Νῦν ἐγνώκαμεν, ὅτι δαιμόνιον ἔχεις. Ἀβραὰμ ἀπέθανε, καὶ οἱ προφῆται, καὶ σὺ λέγεις, ἐάν τις τὸν λόγον μου τηρήσῃ, οὐ μὴ γεύσεται θανάτου εἰς τὸν αἰῶνα. Μὴ σὺ μείζων εἶ τοῦ πατρὸς ἡμῶν ἀβραάμ,

non habet locum in uobis. Ego quod uidi apud patrē meum loquor: & uos quod uidistis apud patrem uestrum, facitis. Responderunt & dixerunt ei: Pater noster Abraham est. Dicit eis Iesus: Si filij Abrahæ essetis, opera Abrahæ faceretis. Nunc autem quæritis me interficere hominē, qui ueritatem uobis locutus sum, quam audiui à deo. hoc Abraham non fecit. Vos facitis opera patris uestri. Dixerunt itaque ei: Nos è stupro non sumus nati. Vnum patrem habemus deum. Dixit eis Iesus: Si deus pater uester esset, diligeretis utiq; me. Ego em̄ ex deo processi & ueni. Neq; enim à me ipso ueni, sed ille me misit. Quare loquelam meam non agnoscitis? quia non potestis audire sermonem meum. Vos ex patre diabolo estis, & desiderijs patris uestri uultis obsequi. Ille homicida erat ab initio, & in ueritate non stetit, quia non est ueritas in eo. Cum loquitur mendaciū, ex proprijs loquit̄: quia mēdax est, atq; eius rei pater. Ego autem quia ueritatem dico, non creditis mihi. Quis ex uobis arguit me de peccato? Porrò si ueritatē dico, quare uos non creditis mihi? Qui ex deo est, uerba dei audit. Propterea uos nō auditis, quia ex deo nō estis. Respōderunt ergo Iudæi, & dixerūt ei: Nonne bene dicimus nos, quod Samaritanus es tu, & dæmoniū habes? Respondit Iesus: Ego dæmoniū nō habeo, sed cohonesto patrem meum, & uos ignominia affecistis me. Ego aūt nō quæro gloriā meā: est qui quærat & iudicet. Amē amē dico uobis, si quis sermonē meū seruauerit, mortē non uidebit in æternū. Dixerūt ergo illi Iudæi: Nūc cognouimus q dæmoniū habes. Abrahā mortu⁹ est & ,pphetæ, & tu dicis: si qs sermonē meū seruauerit, nō gustabit mortē in æternū. Nunqd tu maior es patre nostro Abraham

non capit in uobis. Ego qd̄ uidi apud patrē loquor: & uos quæ uidistis apud patrē uestrū facitis. Respōderunt & dixerūt ei: Pater noster Abrahā est. Dicit eis Iesus: Si filij Abrahæ estis: opera Abrahæ facite. Nūc autem quæritis me interficere hominē: q ueritatē uobis locut⁹ sum: quā audiui a deo. Hoc Abrahā non fecit. Vos facitis opera patris uestri. Dixerūt itaq; ei: Nos ex fornicatione nō sumus nati: unū patrē habemus deū. Dixit ergo eis Iesus: Si deus pater uester esset: diligeretis ūtiq; me. Ego em̄ ex deo ,pcessi & ueni: neq; em̄ a meipso ueni: sed ille me misit. Quare loquelā meā nō cognoscitis? Quia nō potestis audire sermonē meum. Vos ex patre diabolo estis: & desideria patris uestri uultis facere. Ille homicida erat ab initio: & in ueritate non stetit: quia nō est ueritas in eo. Cum loquitur mēdacium, ex proprijs loquit̄: quia mēdax est, & pater eius. Ego autem si ueritatē dico: non creditis mihi. Quis ex uobis arguet me de peccato? Si ueritatē dico, quare uos nō creditis mihi? Qui ex deo est, uerba dei audit: propterea uos nō auditis: quia ex deo non estis. Responderunt ergo Iudæi, & dixerunt ei: Nonne bene dicimus nos, quia Samaritan⁹ es tu: & dæmoniū habes? Respondit Iesus: Ego dæmonium nō habeo: sed honorifico patrem meum: & uos inhonorastis me. Ego autem non quæro gloriam meam: est qui quærat & iudicet. Amen amē dico uobis: si quis sermonē meū seruauerit mortē non uidebit in æternū. Dixerunt ergo ei Iudæi: Nūc cognouim⁹ quia dæmoniū habes: Abraham mortuus est & prophetæ: & tu dicis, si quis sermonē meum seruauerit, non gustabit mortem in æternū: Nunqd tu maior es patre nostro Abraham

ἀβραάμ, ὅστις ἀπέθανε; καὶ οἱ προφῆται ἀπέθανον. τίνα σεαυτὸν σὺ ποιεῖς; Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς. ἐὰν ἐγὼ δοξάζω ἐμαυτόν, ἡ δόξα μου οὐδέν ἐστιν. ἔστιν ὁ πατήρ μου ὁ δοξάζων με, ὃν ὑμεῖς λέγετε, ὅτι θεὸς ὑμῶν ἐστι, καὶ οὐκ ἐγνώκατε αὐτόν, ἐγὼ δὲ οἶδα αὐτόν. καὶ ἐὰν εἴπω, ὅτι οὐκ οἶδα αὐτόν, ἔσομαι ὅμοιος ὑμῶν ψεύστης, ἀλλ᾽ οἶδα αὐτόν, καὶ τὸν λόγον αὐτοῦ τηρῶ. ἀβραὰμ ὁ πατὴρ ὑμῶν ἠγαλλιάσατο, ἵνα ἴδῃ τὴν ἡμέραν τὴν ἐμήν, καὶ εἶδε καὶ ἐχάρη. εἶπον οὖν οἱ ἰουδαῖοι πρὸς αὐτόν. πεντήκοντα ἔτη οὔπω ἔχεις, καὶ ἀβραὰμ ἑώρακας; εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς. ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, πρὶν ἀβραὰμ γενέσθαι ἐγώ εἰμι. ἦραν οὖν λίθους, ἵνα βάλωσιν ἐπ᾽ αὐτόν. Ἰησοῦς δὲ ἐκρύβη καὶ ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ ἱεροῦ.

Καὶ παράγων ὁ Ἰησοῦς, εἶδεν ἄνθρωπον τυφλὸν ἐκ γενετῆς, καὶ ἠρώτησαν αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, λέγοντες, ῥαββεί, τίς ἥμαρτεν, οὗτος ἢ οἱ γονεῖς αὐτοῦ, ἵνα τυφλὸς γεννηθῇ; Ἀπεκρίθη ὁ Ἰησοῦς. οὔτε οὗτος ἥμαρτεν, οὔτε οἱ γονεῖς αὐτοῦ, ἀλλ᾽ ἵνα φανερωθῇ τὰ ἔργα τοῦ θεοῦ ἐν αὐτῷ. ἐμὲ δεῖ ἐργάζεσθαι τὰ ἔργα τοῦ πέμψαντός με ἕως ἡμέρα ἐστίν. ἔρχεται νὺξ ὅτε οὐδεὶς δύναται ἐργάζεσθαι. ὅταν ἐν τῷ κόσμῳ ὦ, φῶς εἰμι τοῦ κόσμου. ταῦτα εἰπών, ἔπτυσε χαμαὶ καὶ ἐποίησε πηλὸν ἐκ τοῦ πτύσματος, καὶ ἐπέχρισε τὸν πηλὸν ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ τυφλοῦ, καὶ εἶπεν αὐτῷ. ὕπαγε, νίψαι εἰς τὴν κολυμβήθραν τοῦ σιλωάμ, ὃ ἑρμηνεύεται ἀπεσταλμένος. ἀπῆλθεν οὖν καὶ ἐνίψατο, καὶ ἦλθε βλέπων. Οἱ οὖν γείτονες καὶ οἱ θεωροῦντες αὐτὸν τὸ πρότερον, ὅτι πτωχὸς ἦν, ἔλεγον. οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ καθήμενος, καὶ προσαιτῶν; ἄλλοι ἔλεγον, ὅτι οὗτός ἐστιν. ἄλλοι δέ, ὅτι ὅμοιος αὐτῷ ἐστιν. ἐκεῖνος ἔλεγεν, ὅτι ἐγώ εἰμι. Ἔλεγον οὖν αὐτῷ. πῶς ἀνεῴχθησάν σου οἱ ὀφθαλμοί; Ἀπεκρίθη ἐκεῖνος καὶ εἶπεν. ἄνθρωπος λεγόμενος Ἰησοῦς, πηλὸν ἐποίησε, καὶ ἐπέχρισέ μου τοὺς ὀφθαλμούς, καὶ εἶπέ μοι. ὕπαγε εἰς τὴν κολυμβήθραν τοῦ σιλωάμ, καὶ νίψαι. Ἀπελθὼν δὲ καὶ νιψάμενος

Abrahã, qui mortuus est? Et prophetæ mortui sunt. Quẽ teipsum tu facis? Respondit Iesus: Si ego glorifico meipsum, gloria mea nihil est. Est pater meus qui glorificat me, quem uos dicitis deũ uestrum esse, & tamen non cognouistis eum, ego aũt noui eum. Et si dixero, quod nõ nouerim eum ero similis uestri mendax. Sed noui eum, & sermonem eius seruo. Abraham pater uester exultauit ut uideret diem meũ, & uidit atque gauisus est. Dixerunt ergo Iudæi ad eũ: Quinquaginta annos nondum habes, & Abraham uidisti? Dixit eis Iesus: Amẽ amen dico uobis, anteq̃ Abraham nasceretur, ego sum. Tollebant ergo lapides, ut iacerent in eum, Iesus autem abscondit se, & exiuit è templo. Et præteriens Iesus uidit hominem cæcum à natiuitate, & interrogauerunt eum discipuli eius, dicẽtes: Rabbi, quis peccauit, hic an parentes eius, ut cæcus nasceretur? Respondit Iesus: Neq; hic peccauit, neq; parentes eius, sed ut manifestentur opera dei in illo. Me oportet operari opera eius qui misit me donec dies est. Venit nox quãdo nemo potest operari. Quamdiu fuero in mundo, lux sum mũdi. Hoc cum dixisset, expuit in terram: & fecit lutum ex sputo, & illeuit lutum super oculos cæci, & dixit ei: Vade laua in piscina Siloæ, quod si interpreteris, sonat missus. Abijt ergo & lauit, & uenit uidens. Itaque uicini & qui uiderant eum prius, quod mendicus esset, dicebant: Nonne hic est qui sedebat, & mendicabat? Alij dicebant, hic est: alij rursus, similis est ei. Ille dicebat ego sum. Dicebant ergo ei: Quomodo aperti sunt tibi oculi? Respondit ille, & dixit: Ille homo qui dicitur Iesus lutum fecit, & inunxit oculos meos, & dixit mihi: Vade ad piscinam Siloæ, & laua. Vt autem abij ac laui,

Abraham qui mortuus est? Et prophetæ mortui sunt: Quem teipsum facis? Respondit Iesus. Si ego glorifico meipsum: gloria mea nihil est: est pater meus qui glorificat me: quem uos dicitis, quia deus noster est: & non cognouistis eum. Ego autem noui eum. Et si dixero, quia non scio eum: ero similis uobis mẽdax: sed scio eum: & sermonem eius seruo. Abrahã pater uester exultauit ut uideret diẽ meũ: uidit & gauisus est. Dixerũt ergo Iudæi ad eum: Quinquaginta annos nondũ habes, & Abraham uidisti? Dixit eis Iesus: Amen amẽ dico uobis, antequã Abrahã fieret ego sum. Tulerunt ergo lapides ut iacerent in eũ. Iesus autem abscondit se, & exiuit de templo.

IX. Et præteriens Iesus, uidit hominem cæcum a natiuitate: & interrogauerũt eũ discipuli eius: Rabbi, quis peccauit: hic, aut parentes eius ut cæcus nasceretur? Respõdit Iesus: Neq; hic peccauit neq; parẽtes eius: sed ut manifestentur opera dei in illo. Me oportet operari opera eius qui misit me: donec dies est. Venit nox, quãdo nemo potest operari. Quandiu sum in mũdo, lux sum mundi. Hæc cum dixisset, expuit in terram: & fecit lutum ex sputo: & liniuit lutũ super oculos ei9, & dixit ei: Vade & laua in natatoria Silohe: quod interpretat̃ missus. Abijt ergo & lauit: & uenit uidẽs. Itaq; uicini & qui uiderant eum prius (quia mendicus erat) dicebãt: Nõne hic est qui sedebat & mẽdicabat? Alij dicebãt, quia hic est: alij autem nequaquam: sed similis est eius. Ille uero dicebat: quia ego sum. Dicebãt ergo ei: Quomodo aperti sunt tibi oculi? Respondit: Ille homo qui dicitur Iesus, lutum fecit, & unxit oculos meos, & dixit mihi: uade ad natatoriam Silohe, & laua: & abij & laui

νιψάμενος ἀνέβλεψα. εἶπον οὖν αὐ
τῷ. ποῦ ἐστιν ἐκεῖνος; λέγει. οὐκ οἶδα.
Ἄγουσιν αὐτὸν πρὸς τοὺς φαρισαίους
τόν ποτε τυφλόν. ἦν δὲ σάββατον, ὅ/
τε τὸν πηλὸν ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἀ/
νέῳξεν αὐτοῦ τοὺς ὀφθαλμούς. Πάλιν
οὖν ἠρώτων αὐτὸν καὶ οἱ φαρισαῖοι,
πῶς ἀνέβλεψεν. ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς.
πηλὸν ἐπέθηκέ μοι ἐπὶ τοὺς ὀφθαλ
μούς, καὶ ἐνιψάμην καὶ βλέπω. ἔλε/
γον οὖν ἐκ τῶν φαρισαίων τινές. οὗ/
τος ὁ ἄνθρωπος οὐκ ἔστι παρὰ τοῦ θεοῦ.
ὅτι τὸ σάββατον οὐ τηρεῖ. ἄλλοι δὲ ἔλε/
γον. πῶς δύναται ἄνθρωπος ἁμαρτω
λὸς τοιαῦτα σημεῖα ποιεῖν; καὶ σχί/
σμα ἦν ἐν αὐτοῖς. λέγουσι τῷ τυφλῷ
πάλιν. σὺ τί λέγεις περὶ αὐτοῦ, ὅτι ἤνοι
ξέ σου τοὺς ὀφθαλμούς; ὁ δὲ εἶπεν,
ὅτι προφήτης ἐστίν. οὐκ ἐπίστευσαν
οὖν οἱ ἰουδαῖοι περὶ αὐτοῦ, ὅτι τυφλὸς
ἦν καὶ ἀνέβλεψεν, ἕως ὅτου ἐφώνησαν
τοὺς γονεῖς αὐτοῦ τοῦ ἀναβλέψαντος.
καὶ ἠρώτησαν αὐτούς, λέγοντες. οὗτός
ἐστιν ὁ υἱὸς ὑμῶν, ὃν ὑμεῖς λέγετε, ὅτι
τυφλὸς ἐγεννήθη; πῶς οὖν ἄρτι βλέ
πει; Ἀπεκρίθησαν αὐτοῖς οἱ γονεῖς αὐ
τοῦ καὶ εἶπον. οἴδαμεν, ὅτι οὗτός ἐστιν
ὁ υἱὸς ἡμῶν, καὶ ὅτι τυφλὸς ἐγεννήθη
πῶς δὲ νῦν βλέπει, οὐκ οἴδαμεν, ἤ
τίς ἤνοιξεν αὐτοῦ τοὺς ὀφθαλμούς, ἡ/
μεῖς οὐκ οἴδαμεν, αὐτὸς ἡλικίαν ἔχει
αὐτὸν ἐρωτήσατε, αὐτὸς περὶ αὐτοῦ λα
λήσει. ταῦτα εἶπον οἱ γονεῖς αὐτοῦ,
ὅτι ἐφοβοῦντο τοὺς ἰουδαίους. ἤδη γὰρ
συνετέθειντο οἱ ἰουδαῖοι, ἵνα ἐάν τις
αὐτὸν ὁμολογήσῃ χριστόν, ἀποσυνά
γωγος γένηται. Διὰ τοῦτο οἱ γονεῖς
αὐτοῦ εἶπον, ὅτι ἡλικίαν ἔχει, αὐτὸν
ἐρωτήσατε. ἐφώνησαν οὖν ἐκ δευτέ
ρου τὸν ἄνθρωπον, ὃς ἦν τυφλός, καὶ
εἶπον αὐτῷ. δὸς δόξαν τῷ θεῷ. ἡ/
μεῖς οἴδαμεν, ὅτι ὁ ἄνθρωπος οὗτος
ἁμαρτωλός ἐστιν. Ἀπεκρίθη οὖν ἐκεῖ
νος, καὶ εἶπεν. εἰ ἁμαρτωλός ἐστιν οὐκ
οἶδα. ἓν οἶδα, ὅτι τυφλὸς ὤν, ἄρτι
βλέπω. εἶπον οὖν αὐτῷ πάλιν. τί
ἐποίησέ σοι, πῶς ἤνοιξέ σου τοὺς ὀ/
φθαλμούς; Ἀπεκρίθη αὐτοῖς, εἶπον ὑ/
μῖν ἤδη, καὶ οὐκ ἠκούσατε, τί πάλιν
θέλετε ἀκούειν; μὴ καὶ ὑμεῖς θέλετε αὐ
τοῦ μαθηταὶ γενέσθαι; Ἐλοιδόρησαν
οὖν αὐτόν, καὶ εἶπον, σὺ εἶ μαθητὴς
ἐκείνου

laui, uisum recepi. Dixerunt ergo
ei: Vbi est ille? Ait: Nescio. Addu/
cunt ad pharisæos eum qui du/
dum cæcus fuerat. Erat aũt sabba
tum cum lutum faceret Iesus, &
aperiret oculos eius. Iterũ ergo in
terrogabãt eum & pharisæi, quo/
modo uisum recepisset. Ille aũt di
xit eis: Lutũ mihi imposuit super
oculos, & laui & uideo. Dicebãt
ergo ex pharisæis quidã: Non est
hic homo à deo, quia sabbatum
non obseruat. Alij autẽ dicebant:
Quomodo potest homo pecca/
tor hæc signa ædere? Et dissensio
erat inter eos. Dicunt cæco iterũ:
tu quid dicis de illo, quia aperuit
tibi oculos tuos? Ille autem dixit:
Propheta est. Non crediderũt er
go Iudæi de illo, quod cæcus fuis/
set, & uisum recepisset, donec uo/
cauerũt parentes eius, qui uisum
receperat, & interrogauerũt eos,
dicentes: Hic est filius uester, quẽ
uos dicitis cæcũ natũ esse? Quo/
modo ergo nunc uidet? Respon
derũt ei parentes eius, & dixerũt:
Scimus quod hic est filius noster
& quod cæcus natus est, quomo/
do aũt nunc uideat, nescimus: aut
quis eius aperuerit oculos, nos
nescimus. Ipse ætatẽ habet, ipsum
interrogate, ipse de se loquetur.
Hæc dixerũt parentes eius, quod
timerent Iudæos. Iam enim con/
spirauerat Iudæi, ut si quis eũ con
fiteretur esse Christũ, è synagoga
eijceret. Propterea parentes eius
dixerũt, ætatẽ habet, ipsum inter/
rogate. Vocauerũt ergo rursũ ho
minem, qui fuerat cæcus, & dixe/
runt ei: Da gloriã deo. Nos scim⁹
quod hic homo peccator est. Re
spondit ergo ille, & dixit: An pec
cator sit, nescio, unũ scio, ꝙ cæcus
cũ fuerim, nunc uideã. Dixerũt er
go illi iterũ: quid fecit tibi? Quo/
modo aperuit tibi oculos? R̃ndit
eis: Dixi uobis iam, nec audistis:
cur iterũ uultis audire? Nũ et uos
uultis discipuli eius fieri? Cõuitia/
ti sunt ergo ei, et dixerũt: Tu disci
pulus

laui, & uideo. Et dixerũt ei:
Vbi est ille? Ait: Nescio. Ad
ducunt eum ad pharisæos
qui cæcus fuerat. Erat autẽ
sabbatũ quando lutum fe/
cit Iesus: & aperuit oculos
eius. Iterum ergo interroga
bant eũ pharisæi quomodo
uidisset? Ille autẽ dixit eis:
Lutũ posuit mihi super ocu
los, & laui: & uideo. Dice/
bant ergo ex pharisæis qui/
dam: Non est hic homo a
deo qui sabbatũ non custo/
dit. Alij aũt dicebãt: Quo/
modo potest homo pecca/
tor hæc signa facere? Et schis
ma erat inter eos. Dicũt er/
go cæco iterũ: Tu quid dicis
de illo qui apuit oculos tu/
os? Ille autẽ dixit: quia pro/
pheta est. Nõ crediderũt er
go Iudæi de illo: quia cæcus
fuisset & uidisset: donec uo/
cauerunt parentes eius qui
uiderat: & interrogauerunt
eos, dicentes: Hic est filius
uester quẽ uos dicitis, quia
cæcus natus est: quomodo
ergo nunc uidet? Respõde/
runt eis parẽtes eius, & dixe
runt: Scimus quia hic est fi/
lius noster: & quia cæcus na
tus est: quomodo aũt nunc
uideat, nescim⁹: aut quis e/
ius aperuit oculos, nos ne/
scimus: ipsum interrogate,
ætatẽ habet, ipse de se loqua
tur. Hæc dixerũt parẽtes ei⁹
quoniã timebãt Iudæos. Iã
enĩ cõspirauerãt Iudæi: ut si
quis eũ cõfiteret esse Chri/
stum, extra synagogam fie/
ret. Propterea parẽtes ei⁹ di/
xerũt: qa ætatẽ habet, ipsum
interrogate. Vocauerũt er/
go rursum hominẽ qui fue/
rat cæcus, & dixerunt ei: Da
gloriã deo: nos scimus quia
hic homo peccator est. Di/
xit ergo eis ille: Si peccator
est nescio: unũ scio, quia cæ/
cus cũ essem modo uideo.
Dixerũt ergo illi: Quid fe/
cit tibi? quomodo aperuit ti
bi oculos? Respõdit eis: Di/
xi uobis iã & audistis: quid
iterũ uultis audire? Nun/
quid & uos uultis discipuli
eius fieri? Maledixerũt ergo
ei & dixerũt: Tu discipulus
illius

ἐκείνου, ἡμεῖς δὲ τοῦ μωσέως ἐσμὲν μαθηταὶ, ἡμεῖς οἴδαμεν, ὅτι μωσῇ ἐλάλησεν ὁ θεὸς, τοῦτον δὲ οὐκ οἴδαμεν πόθεν ἐστίν. Ἀπεκρίθη ὁ ἄνθρωπος, καὶ εἶπεν αὐτοῖς. ἐν γὰρ τούτῳ τὸ θαυμαστόν ἐστιν, ὅτι ὑμεῖς οὐκ οἴδατε πόθεν ἐστὶ, καὶ ἀνέῳξέ μου τοὺς ὀφθαλμούς. οἴδαμεν δὲ, ὅτι ἁμαρτωλῶν ὁ θεὸς οὐκ ἀκούει. ἀλλ' ἐάν τις θεοσεβὴς ᾖ, καὶ τὸ θέλημα αὐτοῦ ποιῇ, τούτου ἀκούει. ἐκ τοῦ αἰῶνος οὐκ ἠκούσθη ὅτι ἤνοιξέ τις ὀφθαλμοὺς τυφλοῦ γεγεννημένου. εἰ μὴ ἦν οὗτος παρὰ θεοῦ, οὐκ ἠδύνατο ποιεῖν οὐδέν. Ἀπεκρίθησαν καὶ εἶπον αὐτῷ, ἐν ἁμαρτίαις σὺ ἐγεννήθης ὅλος, καὶ σὺ διδάσκεις ἡμᾶς; καὶ ἐξέβαλον αὐτὸν ἔξω. Ἤκουσεν ὁ Ἰησοῦς ὅτι ἐξέβαλον αὐτὸν ἔξω, καὶ εὑρὼν αὐτὸν εἶπεν αὐτῷ, σὺ πιστεύεις εἰς τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ; Ἀπεκρίθη ἐκεῖνος καὶ εἶπε, καὶ τίς ἐστι κύριε, ἵνα πιστεύσω εἰς αὐτόν. Εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἑώρακας αὐτὸν, καὶ ὁ λαλῶν μετὰ σοῦ, ἐκεῖνός ἐστιν. Ὁ δὲ ἔφη, πιστεύω κύριε, καὶ προσεκύνησεν αὐτῷ. Καὶ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς. Εἰς κρῖμα ἐγὼ εἰς τὸν κόσμον τοῦτον ἦλθον, ἵνα οἱ μὴ βλέποντες βλέπωσι, καὶ οἱ βλέποντες τυφλοὶ γένωνται. Καὶ ἤκουσαν ἐκ τῶν φαρισαίων ταῦτα, οἱ ὄντες μετ' αὐτοῦ, καὶ εἶπον αὐτῷ. Μὴ καὶ ἡμεῖς τυφλοί ἐσμεν; Εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς. Εἰ τυφλοὶ ἦτε, οὐκ ἂν εἴχετε ἁμαρτίαν. Νῦν δὲ λέγετε, ὅτι βλέπομεν, ἡ οὖν ἁμαρτία ὑμῶν μένει. Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὁ μὴ εἰσερχόμενος διὰ τῆς θύρας εἰς τὴν αὐλὴν τῶν προβάτων, ἀλλὰ ἀναβαίνων ἀλλαχόθεν, ἐκεῖνος κλέπτης ἐστὶν καὶ λῃστής. Ὁ δὲ εἰσερχόμενος διὰ τῆς θύρας ποιμήν ἐστι τῶν προβάτων. τούτῳ ὁ θυρωρὸς ἀνοίγει, καὶ τὰ πρόβατα τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἀκούει καὶ τὰ ἴδια πρόβατα καλεῖ κατ' ὄνομα, καὶ ἐξάγει αὐτά. καὶ ὅταν τὰ ἴδια πρόβατα ἐκβάλῃ, ἔμπροσθεν αὐτῶν πορεύεται, καὶ τὰ πρόβατα αὐτῷ ἀκολουθεῖ, ὅτι οἴδασι τὴν φωνὴν αὐτοῦ. Ἀλλοτρίῳ δὲ οὐ μὴ ἀκολουθήσωσιν, ἀλλὰ φεύξονται ἀπ' αὐτοῦ, ὅτι οὐκ οἴδασι τῶν ἀλλοτρίων τὴν φωνήν. Ταύτην τὴν παροιμίαν εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς,

ἐκεῖνοι

pulus illius esto, nos autem Mosi discipuli sumus. Nos scimus, quod Mosi locutus est deus, hūc autem nescimus unde sit. Respōdit ille homo, & dixit eis: In hoc enim mirabile quiddā est, quod uos nesciatis unde sit, & tamen aperuit meos oculos. Scimus autem, quod peccatores deus non audit, sed si quis dei cultor est, & uoluntati ipsius obtemperat, hūc audit: A seculo non est auditum, quod quis aperuerit oculos cæci nati. Nisi esset hic à deo, non potuisset facere quicquam. Responderunt & dixerunt ei: In peccatis natus es totus, & tu doces nos? Et eiecerunt eum foras. Audiuit Iesus quod eiecissent eū foras, cumq; inuenisset eum, dixit ei: Tu credis in filium dei? Respondit ille & dixit: Et quis est domine, ut credam in eum? Et dixit ei Iesus: Et uidisti eum, & qui loquitur tecum, ipse est. At ille ait: Credo domine. & adorauit eum. Et dixit ei Iesus: In iudicium ego in hunc mundum ueni: ut qui non uident, uideant: & qui uident, cæci fiant. Et audierunt quidam ex pharisæis hæc, qui cum ipso erant, & dixerunt ei: Num & nos cæci sumus? Dixit eis Iesus: Si cæci essetis, non haberetis peccatum. Nunc uero dicitis, uidemus, idcirco peccatum uestrum manet.

Amen amen dico uobis: Qui non intrat per ostium in stabulum ouium, sed ascendit aliunde, ille fur est & latro. Qui autem intrat per ostium, pastor est ouium. Huic ostiarius aperit, & oues uocem eius audiunt. Et proprias oues uocat nominatim, & educit eas. Et cum proprias oues emiserit, ante eas uadit, & oues illum sequuntur, quia nouerunt uocem eius. Alienum autem nō sequētur, sed effugient ab eo, quia non nouerūt uocem alienorum. Hoc prouerbium dixit eis Iesus,

Illi

illius sis: nos autem Moysi discipuli sumus: Nos scimus quia Moysi locut⁹ est deus: hūc autem nescimus unde sit. Respondit ille homo, & dixit eis: In hoc enim mirabile est: quia uos nescitis unde sit: & aperuit meos oculos. Scimus aūt qa peccatores deus non audit: sed si quis dei cultor est, & uoluntatem eius facit: hūc exaudit. A sæculo non est auditum: quia quis aperuit oculos cæci nati: Nisi esset hic a deo, non poterat facere quicquam. Responderūt & dixerūt ei: In peccatis natus es totus: & tu doces nos. Et eiecerūt eum foras. Audiuit Iesus quia eiecerunt eum foras: & cum inuenisset eum, dixit ei: Tu credis in filium dei? Respondit ille & dixit: Quis est domine, ut credam in eum? Et dixit ei Iesus: Et uidisti eum: & qui loquitur tecum, ipse est. At ille ait: Credo domine. Et procidens, adorauit eum. Et dixit ei Iesus: In iudiciū ego in hunc mundum ueni: ut qui non uident uideant: & qui uident cæci fiant. Et audierunt quidam ex pharisæis qui cum ipso erant, & dixerunt ei: Nunquid & nos cæci sum⁹? Dixit eis Iesus: Si cæci essetis, nō haberetis peccatum. Nunc uero dicitis: quia uidemus, & peccatum uestrū manet.

Amen amen dico uobis,
qui non intrat per ostium X.
in ouile ouium, sed ascendit aliunde ille fur est & latro. Qui autem intrat per ostium, pastor est ouium huic ostiarius aperit: & oues uocem eius audiunt. Et proprias oues uocat nominatim: & educit eas. Et cum proprias oues emiserit, ante eas uadit: & oues illum sequuntur: quia sciunt uocem eius. Alienum autem non sequuntur, sed effugiunt ab eo: quia non nouerunt uocem alienorū. Hoc prouerbium dixit eis Iesus.

s Illi

ἐκεῖνοι δὲ οὐκ ἔγνωσαν, τίνα ἦν ἃ ἐ/
λάλει αὐτοῖς. Εἶπεν οὖν πάλιν αὐ/
τοῖς ὁ Ἰησοῦς, Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑ/
μῖν, ὅτι ἐγώ εἰμι ἡ θύρα τῶν προβάτων
πάντες ὅσοι πρὸ ἐμοῦ ἦλθον, κλέ/
πται εἰσὶ καὶ λῃσταί, ἀλλ᾽ οὐκ ἤκουσαν
αὐτῶν τὰ πρόβατα. Ἐγώ εἰμι ἡ θύρα,
δι᾽ ἐμοῦ ἐάν τις εἰσέλθῃ, σωθήσεται, καὶ
εἰσελεύσεται, καὶ ἐξελεύσεται, καὶ νομὴν
εὑρήσει. Ὁ κλέπτης οὐκ ἔρχεται, εἰ μὴ
ἵνα κλέψῃ καὶ θύσῃ, καὶ ἀπολέσῃ. Ἐγὼ
ἦλθον, ἵνα ζωὴν ἔχωσι, καὶ περισσὸν
ἔχωσιν. Ἐγώ εἰμι ὁ ποιμὴν ὁ καλός.
Ὁ ποιμὴν ὁ καλὸς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ τί
θησιν ὑπὲρ τῶν προβάτων, ὁ μισθωτὸς
δὲ καὶ οὐκ ὢν ποιμὴν, οὗ οὐκ εἰσὶ τὰ
πρόβατα ἴδια, θεωρεῖ τὸν λύκον ἐρχό
μενον, καὶ ἀφίησι τὰ πρόβατα καὶ φεύ
γει, καὶ ὁ λύκος ἁρπάζει αὐτὰ, καὶ σκορ
πίζει τὰ πρόβατα. ὁ δὲ μισθωτὸς φεύ/
γει, ὅτι μισθωτός ἐστιν, καὶ οὐ μέλει αὐ
τῷ περὶ τῶν προβάτων. ἐγώ εἰμι ὁ ποι
μὴν ὁ καλὸς, καὶ γινώσκω τὰ ἐμὰ,
ς καὶ γινώσκομαι ὑπὸ τῶν ἐμῶν. * Κα
γ θὼς γινώσκει με ὁ πατὴρ, κἀγὼ γι
ςα νώσκω τὸν πατέρα. * Καὶ τὴν ψυχήν
δ μου τίθημι ὑπὲρ τῶν προβάτων. * Καὶ
ςβ ἄλλα πρόβατα ἔχω, ἃ οὐκ ἔστιν ἐκ τῆς
ι αὐλῆς ταύτης. κἀκεῖνά με δεῖ ἀγα/
γεῖν, καὶ τῆς φωνῆς μου ἀκούσουσι, καὶ γε
νήσεται μία ποίμνη, εἷς ποιμήν. Διὰ τοῦ
το ὁ πατήρ με ἀγαπᾷ, ὅτι ἐγὼ τίθη
μι τὴν ψυχήν μου, ἵνα πάλιν λάβω
αὐτήν. Οὐδεὶς αἴρει αὐτὴν ἀπ᾽ ἐμοῦ,
ἀλλ᾽ ἐγὼ τίθημι αὐτὴν ἀπ᾽ ἐμαυτοῦ.
ἐξουσίαν ἔχω θεῖναι αὐτὴν, καὶ ἐξουσί
αν ἔχω πάλιν λαβεῖν αὐτήν. ταύτην
τὴν ἐντολὴν ἔλαβον παρὰ τοῦ πατρός
μου. Σχίσμα οὖν πάλιν ἐγένετο ἐν
τοῖς Ἰουδαίοις διὰ τοὺς λόγους τού/
τους. ἔλεγον δὲ πολλοὶ ἐξ αὐτῶν. Δαι
μόνιον ἔχει, καὶ μαίνεται. τί αὐτοῦ ἀκούε/
τε; Ἄλλοι ἔλεγον. Ταῦτα τὰ ῥήμα/
τα οὐκ ἔστι δαιμονιζομένου. Μὴ δαι/
μόνιον δύναται τυφλῶν ὀφθαλμοὺς
ἀνοίγειν; Ἐγένετο δὲ τὰ ἐγκαίνια ἐν
ἱεροσολύμοις, καὶ χειμὼν ἦν, καὶ πε/
ριεπάτει ὁ Ἰησοῦς ἐν τῷ ἱερῷ ἐν τῇ
στοᾷ Σολομῶντος. ἐκύκλωσαν οὖν
αὐτὸν οἱ Ἰουδαῖοι, καὶ ἔλεγον αὐτῷ.
ἕως πότε τὴν ψυχὴν ἡμῶν αἴρεις; Εἰ
σὺ εἶ ὁ χριστὸς, εἰπὲ ἡμῖν παρρησίᾳ.
Ἀπεκρίθη

Illi autem non cognouerũt, quæ
essent quæ loquereť eis. Dixit er/
go eis iterũ Iesus: Amen amen di
co uobis, Ego sum ostiũ ouium.
Omnes quotquot ante me uene/
runt, fures sunt & latrones, sed nõ
audierũt eos oues. Ego sum osti/
um, per me si quis introierit, ser/
uabitur, & ingredietur, & egredie
tur, & pascua inueniet. Fur nõ ue
nit, nisi ut fureť & mactet, ac per=
dat. Ego ueni ut uitã habeant, &
abundantius habeãt. Ego sum pa
stor ille bonus. Bonus pastor ani
mam suam dat pro ouibus. Mer/
cenarius autem, & qui non est pa
stor, cuius nõ sunt oues propriæ,
uidet lupum ueniẽtem, ac deserit
oues, fugitq́, & lupus rapit ac di/
spergit oues. Mercenarius autem
fugit, quia mercenarius est, & o/
ues nõ sunt illi curæ. Ego sum pa/
stor ille bonus, & cognosco oues
meas, & cognoscor à meis. *Sicut*
nouit me pater, ita & ego noui pa
trem, & animã meã pono pro oui
bus. Et alias oues habeo, quæ non
sunt ex hoc ouili: illas quoq; opor
tet me adducere, & uocẽ meã au/
dient: & fiet unum ouile, unus pa
stor. Propterea me pater diligit,
quia ego pono animã meã, ut ite
rum sumã eam. Nemo tollit eam
à me, sed ego pono eã à meipso.
Potestatẽ habeo ponẽdi eam, &
potestatem habeo rursus sumẽdi
eam. Hoc mãdatum accepi à pa/
tre meo. Dissensio igitur iterũ fa/
cta est inter Iudæos, propter ser/
mones hos. Dicebãt aũt multi ex
ipsis: Dæmoniũ habet, & insanit:
quid eum auditis? Alij dicebant:
Hæc uerba non sunt dæmonium
habentis. Num dæmoniũ potest
cæcorum oculos aperire? Facta
sunt autem encænia Hierosoly/
mis, & hyems erat, & ambulabat
Iesus in templo in porticu *Salo/
monis*. Circundederũt ergo eum
Iudæi, & dicebãt ei: Quousq; ani/
mam nostram suspendis? *Si tu
es Christus*, dic nobis ingenue.
Respondit

Illi autem nõ cognouerunt
quid loquereť eis. Dixit er/
go eis iterum Iesus: Amen
amen dico uobis: quia ego
sum ostium ouium. Omnes
quotquot uenerunt, fures
sunt & latrones: sed nõ au/
dierunt eos oues. Ego sum
ostiũ: per me si quis introie/
rit saluabitur: & ingredietur
& egredieť, & pascua inueni
et. Fur nõ uenit nisi ut fure/
tur: & mactet & perdat. Ego
ueni ut uitã habeãt & abun
dantius habeant. Ego sum
pastor bonus. Bon⁹ pastor
animam suam dat pro oui/
bus suis. Mercẽnarius autẽ
& qui non est pastor, cuius
nõ sunt oues propriæ: uidit
lupum ueniẽtem & dimittit
oues & fugit: & lupus rapit
& dispergit oues. Mercẽna/
rius autẽ fugit, quia mercẽ/
narius est: & nõ pertinet ad
eum de ouib⁹. Ego sum pa/
stor bon⁹, & cognosco oues
meas: & cognoscũt me meæ.
Sicut nouit me pater, & ego
agnosco patrẽ: & animam
meã pono pro ouibus me/
is. Et alias oues habeo quæ
nõ sunt ex hoc ouili: & illas
oportet me adducere: & uo
cem meã audiẽt: Et fiet unũ
ouile & un⁹ pastor. Propter/
ea me diligit pater: quia ego
pono animã meam, & iterũ
sumã eam. Nemo tollit eam
a me: sed ego pono eã a me
ipso. Potestatẽ habeo ponẽ/
di eam: & potestatẽ habeo
iterũ sumendi eam. Hoc mã
datum accepi a patre meo.
Dissensio iterũ facta est in/
ter Iudæos propter sermo/
nes hos. Dicebant aũt mul/
ti ex ipsis. Dæmoniũ habet
& insanit. Quid eũ auditis?
Alij dicebãt. Hæc uerba nõ
sunt dæmonium habentis.
Nunquid dæmoniũ potest
cæcorũ oculos aperire? Fa/
cta sunt aũt Encænia in Hie
rosolymis: & hyems erat &
ambulabat Iesus in templo
in porticu Salomonis. Cir/
cundederũt ergo eũ Iudæi,
& dicebãt ei: Quousq; ani/
mam nostrã tollis: si tu es
Christus, dic nobis palam?
Respondit

Ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς. εἶπον ὑμῖν
καὶ οὐ πιστεύετε. τὰ ἔργα ἃ ἐγὼ ποιῶ
ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ πατρός μου, ταῦ
τα μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ, ἀλλ᾽ ὑμεῖς
οὐ πιστεύετε, ὅτι οὐκ ἐστὲ ἐκ τῶν προ/
βάτων τῶν ἐμῶν, καθὼς εἶπον ὑμῖν.
τὰ πρόβατα τὰ ἐμὰ τῆς φωνῆς μου
ἀκούει, κἀγὼ γινώσκω αὐτὰ, καὶ
ἀκολουθοῦσί μοι, κἀγὼ ζωὴν αἰώνι/
ον δίδωμι αὐτοῖς, καὶ οὐ μὴ ἀπόλων
ται εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ οὐχ ἁρπάσει
τίς αὐτὰ ἐκ τῆς χειρός μου. Ὁ πατήρ
μου ὃς δέδωκέ μοι, μείζων πάντων
ἐστί, καὶ οὐδεὶς δύναται ἁρπάζειν ἐκ τῆς
χειρὸς τοῦ πατρός μου. Ἐγὼ καὶ ὁ πα
τὴρ ἕν ἐσμεν. Ἐβάστασαν οὖν πάλιν
λίθους οἱ ἰουδαῖοι, ἵνα λιθάσωσιν αὐ
τόν. Ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς. πολ
λὰ καλὰ ἔργα ἔδειξα ὑμῖν ἐκ τοῦ πα
τρός μου. Διὰ ποῖον αὐτῶν ἔργων
λιθάζετέ με; Ἀπεκρίθησαν αὐτῷ οἱ
ἰουδαῖοι, λέγοντες. περὶ καλοῦ ἔργου
οὐ λιθάζομέν σε, ἀλλὰ περὶ βλασφη
μίας, καὶ ὅτι σὺ ἄνθρωπος ὢν, ποι/
εῖς σεαυτὸν θεόν. Ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ
Ἰησοῦς. οὐκ ἔστι γεγραμμένον ἐν τῷ
νόμῳ ὑμῶν, ἐγὼ εἶπα, θεοί ἐστε; Εἰ ἐ/
κείνους εἶπε θεοὺς, πρὸς οὓς ὁ λόγος
τοῦ θεοῦ ἐγένετο, καὶ οὐ δύναται λυθῆ
ναι ἡ γραφὴ, ὃν ὁ πατὴρ ἡγίασε καὶ
ἀπέστειλεν εἰς τὸν κόσμον, ὑμεῖς λέ
γετε ὅτι βλασφημεῖς, ὅτι εἶπον,
υἱὸς τοῦ θεοῦ εἰμί. Εἰ οὐ ποιῶ τὰ ἔργα
τοῦ πατρός μου, μὴ πιστεύετέ μοι. Εἰ
δὲ ποιῶ, κἂν ἐμοὶ μὴ πιστεύητε, τοῖς
ἔργοις πιστεύσατε, ἵνα γνῶτε, καὶ πι/
στεύσητε, ὅτι ἐν ἐμοὶ ὁ πατὴρ, κἀγὼ
ϛγ δ ἐν αὐτῷ. *Ἐζήτουν πάλιν αὐτὸν πιά
σαι. καὶ ἐξῆλθεν ἐκ τῆς χειρὸς αὐτῶν
καὶ ἀπῆλθε πάλιν πέραν τοῦ ἰορδά/
νου εἰς τὸν τόπον, ὅπου ἦν ἰωάννης τὸ
πρῶτον βαπτίζων, καὶ ἔμεινεν ἐκεῖ.
ϛδ ζ *Καὶ πολλοὶ ἦλθον πρὸς αὐτὸν, καὶ
ἔλεγον, ὅτι Ἰωάννης μὲν σημεῖον
ἐποίησεν οὐδὲν, πάντα δὲ ὅσα εἶπεν
ἰωάννης περὶ τούτου, ἀληθῆ ἦν. καὶ ἐπί/
στευσαν πολλοὶ ἐκεῖ εἰς αὐτόν.

Ἦν δέ τις ἀσθενῶν λάζαρος ἀπὸ ια
βηθανίας ἐκ τῆς κώμης μαρίας καὶ
μάρθας τῆς ἀδελφῆς αὐτῆς. Ἦν δὲ
μαρία ἡ ἀλείψασα τὸν κύριον μύ/
ρῳ, καὶ ἐκμάξασα τοὺς πόδας αὐτοῦ
ταῖς

Reſpondit eis Ieſus: Dixi uobis,
nec creditis. Opera quæ ego fa/
cio nomine patris mei, hæc teſti/
monium reddũt de me. Sed uos
non creditis, quia non eſtis ex o/
uibus meis, quemadmodum dice
bam uobis: Oues meæ uocẽ meã
audiunt, & ego cognoſco eas, &
ſequuntur me, & ego uitam æter
nam do eis, nec peribunt in æter
num, neq; rapiet eas quiſquã de
manu mea. Pater meus qui dedit
mihi, maior omnibus eſt, & ne/
mo poteſt rapere de manu patris
mei. Ego & pater unũ ſumus. *Su/*
ſtulerunt ergo rurſum lapides Iu
dæi, ut lapidarent eum. Reſpon/
dit eis Ieſus: Multa bona opera
oſtendi uobis ex patre meo, pro/
pter quod eorum operũ me lapi/
datis? Reſponderunt ei Iudæi, di
centes: Ob bonum opus nõ lapi/
damus te, ſed ob blaſphemiam: &
quia tu homo cũ ſis, facis teipſum
deum. Reſpondit eis Ieſus: Nón/
ne ſcriptum eſt in lege ueſtra, ego
dixi, dij eſtis? *Si illos dixit deos,*
ad quos ſermo dei factus eſt, &
non poteſt ſolui ſcriptura, quem
pater ſanctificauit & miſit in mũ/
dum, uos dicitis me blaſphemare
quia dixerim, filius dei ſum? Si nõ
facio opera patris mei, nolite cre/
dere mihi. Sin uero facio, & ſi mi
hi non credatis, operibus credite,
ut cognoſcatis & credatis, quod
pater in me eſt, & ego in eo. Quæ
rebant iterum eum apprehende/
re, et exiuit de manu eorũ, et abijt
iterũ trans Iordanẽ in eum locũ,
ubi fuerat Iohãnes baptizans pri
mum, manſitq; illic. Et multi ue/
nerunt ad eũ, ac dicebant: Iohan/
nes quidem ſignũ ædidit nullum
Omnia aũt quæcunq; dixit Iohan/
nes de hoc, uera erant, & credide/
runt multi illic in eum. Aegro/
tabat autem quidam nomine La
zarus Bethanienſis à caſtello Ma
riæ & Marthæ huius ſororis. Ma
ria aũt erat ea quæ unxit dominũ
unguento, & exterſit pedes eius
capillis

Reſpõdit eis Ieſus: Loquor
uobis & non creditis: Ope/
ra quæ ego facio in nomine
patris mei, hæc teſtimoniũ
perhibent de me: ſed uos
non creditis: quia non eſtis
ex ouibus meis. Oues meæ
uocem meam audiunt: &
ego cognoſco eas: & ſequũ/
tur me. Et ego uitam æter/
nam do eis: & non peribunt
in æternũ: & non rapiet eas
quiſquã de manu mea. Pa/
ter meus quod dedit mihi,
maius omnibus eſt: & nemo
poteſt rapere de manu pa/
tris mei. Ego & pater unum
ſumus. Suſtulerũt ergo la/
pides Iudæi, ut lapidarent
eum. Reſpondit eis Ieſus:
Multa bona opera oſtendi
uobis ex patre meo: pro/
pter quod eorum opus me
lapidatis? Reſponderunt ei
Iudæi: De bono opere non
lapidamꝰ te: ſed de blaſphe
mia: & quia tu homo cũ ſis,
facis teipſum deũ. Reſpõdit
eis Ieſus: Nonne ſcriptũ eſt
in lege ueſtra: Quia ego di
xi, dij eſtis? Si illos dixit de/
os, ad quos ſermo dei factꝰ
eſt: & non poteſt ſolui ſcri/
ptura: quem pater ſanctifi
cauit & miſit in mundũ: uos
dicitis, quia blaſphemas:
quia dixi, filius dei ſum. Si
non facio opera patris mei:
nolite credere mihi. Si au/
tem facio: & ſi mihi non uul
tis credere: operibus credi/
te, ut cognoſcatis & creda/
tis, quia pater in me eſt: & e/
go in patre. Quærebant er/
go eum apprehẽdere: & exi
uit de manibus eorum. Et
abijt iterum trans Iordanẽ
in eum locum, ubi erat Io/
hannes baptizans primũ: &
mãſit illic. Et multi uenerũt
ad eũ, & dicebant: quia Iohã
nes quidem ſignũ fecit nul/
lum. Omnia aũt quæcunq;
dixit Iohannes de hoc, uera
erant: & multi crediderũt in
eum. Erat autẽ quidam
languens Lazarus a Betha XI.
nia, de caſtello Mariæ & Mar
thæ ſororũ eius. Maria autẽ
erat quæ unxit dominũ un/
guẽto: & exterſit pedes eius

 capillis

ταῖς θριξὶν αὐτῆς, ἧς ὁ ἀδελφὸς λά
ζαρος ἠσθένει. ἀπέστειλαν οὖν αἱ ἀδελ
φαὶ αὐτοῦ πρὸς αὐτὸν, λέγουσαι. κύριε,
ἴδε ὃν φιλεῖς, ἀσθενεῖ. ἀκούσας δὲ ὁ Ἰη
σοῦς, εἶπεν. αὕτη ἡ ἀσθένεια οὐκ ἔστι
πρὸς θάνατον, ἀλλ᾽ ὑπὲρ τῆς δόξης
τοῦ θεοῦ, ἵνα δοξασθῇ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ δι᾽
αὐτῆς. ἠγάπα δὲ ὁ Ἰησοῦς τὴν μάρ
θαν καὶ τὴν ἀδελφὴν αὐτῆς καὶ τὸν
λάζαρον. ὡς οὖν ἤκουσεν ὅτι ἀσθενεῖ,
τότε μὲν ἔμεινεν ἐν ᾧ ἦν τόπῳ δύο
ἡμέρας. ἔπειτα μετὰ τοῦτο λέγει
τοῖς μαθηταῖς. ἄγωμεν εἰς τὴν ἰου/
δαίαν πάλιν. λέγουσιν αὐτῷ οἱ μα
θηταί. ῥαββεὶ, νῦν ἐζήτουν σε λιθά/
σαι οἱ ἰουδαῖοι, καὶ πάλιν ὑπάγεις
ἐκεῖ; Ἀπεκρίθη ὁ Ἰησοῦς. οὐχὶ δώδε/
κα εἰσὶν ὧραι τῆς ἡμέρας; Ἐάν τις περι
πατῇ ἐν τῇ ἡμέρᾳ, οὐ προσκόπτει,
ὅτι τὸ φῶς τοῦ κόσμου τούτου βλέ/
πει. Ἐὰν δέ τις περιπατῇ ἐν τῇ νυκτὶ,
προσκόπτει, ὅτι τὸ φῶς οὐκ ἔστιν ἐν
αὐτῷ. Ταῦτα εἶπε, καὶ μετὰ τοῦτο λέ
γει αὐτοῖς. Λάζαρος ὁ φίλος ἡ/
μῶν κεκοίμηται, ἀλλὰ πορεύομαι,
ἵνα ἐξυπνήσω αὐτόν. Εἶπον οὖν οἱ
μαθηταὶ αὐτοῦ. κύριε, εἰ κεκοίμηται,
σωθήσεται. Εἰρήκει δὲ ὁ Ἰησοῦς περὶ τοῦ
θανάτου αὐτοῦ, ἐκεῖνοι δὲ ἔδοξαν, ὅτι
περὶ τῆς κοιμήσεως τοῦ ὕπνου λέγει.
Τότε οὖν εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς παρ
ῥησίᾳ. Λάζαρος ἀπέθανε, καὶ χαίρω
δι᾽ ὑμᾶς, ἵνα πιστεύσητε, ὅτι οὐκ ἤ/
μην ἐκεῖ, ἀλλ᾽ ἄγωμεν πρὸς αὐτόν.
Εἶπεν οὖν θωμᾶς ὁ λεγόμενος δί
δυμος, τοῖς μαθηταῖς. ἄγωμεν καὶ
ἡμεῖς ἵνα ἀποθάνωμεν μετ᾽ αὐτοῦ.
Ἐλθὼν οὖν ὁ Ἰησοῦς εὗρεν αὐτὸν τέσ
σαρας ἡμέρας ἤδη ἔχοντα ἐν τῷ
μνημείῳ. Ἦν δὲ ἡ Βηθανία ἐγγὺς τῶν
ἱεροσολύμων ὡς ἀπὸ σταδίων δεκα/
πέντε. καὶ πολλοὶ ἐκ τῶν ἰουδαίων ἐλη
λύθεισαν πρὸς τὰς περὶ μάρθαν καὶ μα
ρίαν, ἵνα παραμυθήσωνται αὐτὰς πε/
ρὶ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτῶν. Ἡ οὖν μάρ/
θα, ὡς ἤκουσεν, ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἔρχεται,
ὑπήντησεν αὐτῷ. Μαρία δὲ ἐν τῷ
οἴκῳ ἐκαθέζετο. εἶπεν οὖν ἡ μάρθα
πρὸς τὸν Ἰησοῦν. κύριε, εἰ ἦς ὧδε, ὁ ἀ/
δελφός μου οὐκ ἂν ἐτεθνήκει. ἀλλὰ καὶ
νῦν οἶδα, ὅτι ὅσα ἂν αἰτήσῃ τὸν θεὸν,
δώσει σοι ὁ θεός. Λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς.
ἀναστήσεται

capillis ſuis, cuius frater Lazarus
ægrotabat. Miſerunt ergo ſoro/
res eius ad eum, dicentes: Domi/
ne, ecce quem amas, ægrotat. Au/
diens autem Ieſus, dixit: Infirmi/
tas hæc non eſt ad mortē, ſed pro
gloria dei, ut glorificetur filius dei
per eam. Diligebat aūt Ieſus Mar
tham & ſororem eius & Lazarū.
Vt ergo audiuit quod ægrotaret,
tum quidem temporis manſit in
eodem loco duobus diebus. De/
inde poſt hoc dicit diſcipulis: Ea/
mus in Iudæam iterum. Dicunt
ei diſcipuli: Rabbi, modo quære
bant te Iudæi lapidare, & iterum
uadis illuc? Reſpondit Ieſus:
Nōne duodecim ſunt horæ diei?
Si quis ambulauerit in die, non
offendit: quia lucem huius mun/
di uidet. Si quis autem ambula/
uerit in nocte, offendit: quia lux
nō eſt in eo. Hæc ait, & poſt hæc
dicit eis: Lazarus amicus noſter
dormit, ſed uado ut à ſomno ex/
citem eum. Dixerunt ergo diſci/
puli eius: Domine, ſi dormit, ſal/
uus erit. Dixerat autem Ieſus de
morte eius, at illi putauerūt, quod
de dormitione ſomni diceret.
Tunc ergo Ieſus dixit eis manife
ſte: Lazarus mortuus eſt, & gau/
deo ꝓpter uos, ut credatis, quod
non fuerim ibi. Sed eamus ad eū.
Dixit ergo Thomas qui dicitur
Didymus, ad diſcipulos: Eamus
& nos ut moriamur cum eo. Ve/
nit itaqꝫ Ieſus, & inuenit eū qua/
tuor dies iam in monumento ha
bentem. Erat autem Bethania iu/
xta Hieroſolymam ferè ſtadijs
quindecim. Multiqꝫ ex Iudæis ue
nerant ad Martham ac Mariam
ut conſolarentur eas de fratre ſuo
Martha ergo ut audiuit quod Ie
ſus ueniſſet, occurrit illi: Maria
uero domi deſidebat. Dixit ergo
Martha ad Ieſum: Domine, ſi fu/
iſſes hic, frater meus non fuiſſet
mortuus. Sed & nunc ſcio, quod
quæcunque popoſceris à deo, da
turus tibi ſit deus. Dicit illi Ieſus:
Reſurget

capillis ſuis: cuius frater La
zarus infirmabatur. Miſe/
runt ergo ſorores ei⁹ ad eū,
dicentes: Domine, ecce quē
amas infirmatur. Audiens
autem Ieſus dixit eis: Infir/
mitas hæc nō eſt ad mortē:
ſed pro gloria dei: ut glorifi
cetur filius dei per eū. Dili/
gebat autē Ieſus Marthā &
ſororem eius Mariā & La/
zarū. Vt ergo audiuit, quia
infirmabatur: tunc quidem
mãſit in eodē loco duobus
diebus. Deinde poſt hæc, di
cit diſcipulis ſuis: Eamus in
Iudæam iterū. Dicūt ei diſci
puli: Rabbi, nūc quærebant
te Iudæi lapidare: & iterum
uadis illuc? Reſpōdit Ieſus:
Nōne duodecim ſunt horæ
diei? Si quis ambulauerit in
die, nō offendit quia lucem
huius mundi uidet. Si autē
ambulauerit in nocte, offen
dit: qa lux nō eſt in eo. Hæc
ait, & poſt hæc dicit eis:
Lazarus amicus noſter dor
mit: ſed uado, ut a ſomno
excitem eum. Dixerūt ergo
diſcipuli eius: Domine, ſi
dormit: ſaluus erit. Dixerat
autem Ieſus de morte eius:
illi autē putauerūt, quia de
dormitione ſomni diceret:
Tūc ergo Ieſus dixit eis ma
nifeſte: Lazarus mortuus
eſt: & gaudeo propter uos,
ut credatis: quoniã non erã
ibi: ſed eamus ad eum. Di/
xit ergo Thomas qui dicitᷣ
Didymus ad cōdiſcipulos:
Eamus & nos, & moriamur
cum eo. Venit itaqꝫ Ieſus, &
inuenit eum quattuor dies
iam in monumēto habentē.
Erat autem Bethania iuxta
Hieroſolymã quaſi ſtadijs
quindecim. Multi autē ex
Iudæis uenerant ad Mar/
tham & Mariam: ut conſo/
larentur eas de fratre ſuo.
Martha ergo ut audiuit, qa
Ieſus uenit, occurrit illi: Ma
ria autem domi ſedebat. Di
xit ergo Martha ad Ieſum:
Domine, ſi fuiſſes hic: frater
meus non fuiſſet mortuus.
Sed & nunc ſcio: quia quæ/
cunqꝫ popoſceris a deo: da/
bit tibi deus. Dixit illi Ieſus:
Reſurget

ἀναστήσεται ὁ ἀδελφός σου. Λέγει αὐτῷ μάρθα, οἶδα ὅτι ἀναστήσεται ἐν τῇ ἀναστάσει ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ. Εἶπεν αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς. ἐγώ εἰμι ἡ ἀνάστασις καὶ ἡ ζωή. Ο πιστεύων εἰς ἐμὲ, κἂν ἀποθάνῃ, ζήσεται. καὶ πᾶς ὁ ζῶν καὶ πιστεύων εἰς ἐμὲ, οὐ μὴ ἀποθάνῃ εἰς τὸν αἰῶνα. Πιστεύεις τοῦτο; Λέγει αὐτῷ. Ναὶ κύριε. Εγὼ πεπίστευκα, ὅτι σὺ εἶ ὁ χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, ὁ εἰς τὸν κόσμον ἐρχόμενος. καὶ ταῦτα εἰποῦσα, ἀπῆλθε καὶ ἐφώνησε μαρίαν τὴν ἀδελφὴν αὐτῆς λάθρα εἰποῦσα. Ο διδάσκαλος πάρεστι, καὶ φωνεῖ σε. Εκείνη ὡς ἤκουσεν, ἐγείρεται ταχὺ, καὶ ἔρχεται πρὸς αὐτόν. οὔπω δὲ ἐληλύθει ὁ Ἰησοῦς εἰς τὴν κώμην, ἀλλ' ἦν ἐν τῷ τόπῳ, ὅπου ὑπήντησεν αὐτῷ ἡ μάρθα. Οἱ οὖν ἰουδαῖοι οἱ ὄντες μετ' αὐτῆς ἐν τῇ οἰκίᾳ καὶ παραμυθούμενοι αὐτὴν, ἰδόντες τὴν μαρίαν, ὅτι ταχέως ἀνέστη καὶ ἐξῆλθεν, ἠκολούθησαν αὐτῇ, λέγοντες, ὅτι ὑπάγει εἰς τὸ μνημεῖον, ἵνα κλαύσῃ ἐκεῖ. Η οὖν μαρία ὡς ἦλθεν ὅπου ἦν ὁ Ἰησοῦς, ἰδοῦσα αὐτὸν, ἔπεσεν αὐτοῦ πρὸς τοὺς πόδας, λέγουσα αὐτῷ. κύριε, εἰ ἦς ὧδε, οὐκ ἂν ἀπέθανέ μου ὁ ἀδελφός. Ἰησοῦς οὖν ὡς εἶδεν αὐτὴν κλαίουσαν, καὶ τοὺς συνελθόντας αὐτῇ ἰουδαίους κλαίοντας, ἐνεβριμήσατο τῷ πνεύματι, καὶ ἐτάραξεν ἑαυτὸν, καὶ εἶπε. Ποῦ τεθήκατε αὐτόν; Λέγουσιν αὐτῷ. κύριε, ἔρχου καὶ ἴδε. Εδάκρυσεν ὁ Ἰησοῦς. Ελεγον οὖν ἰουδαῖοι. ἴδε πῶς ἐφίλει αὐτόν. Τινὲς δὲ ἐξ αὐτῶν εἶπον. οὐκ ἠδύνατο οὗτος ὁ ἀνοίξας τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ τυφλοῦ, ποιῆσαι, ἵνα καὶ οὗτος μὴ ἀποθάνῃ; Ἰησοῦς οὖν πάλιν ἐμβριμώμενος ἐν ἑαυτῷ, ἔρχεται εἰς τὸ μνημεῖον. Ην δὲ σπήλαιον, καὶ λίθος ἐπέκειτο ἐπ' αὐτῷ. Λέγει ὁ Ἰησοῦς. ἄρατε τὸν λίθον. Λέγει αὐτῷ ἡ ἀδελφὴ τοῦ τεθνηκότος μάρθα, κύριε, ἤδη ὄζει· τεταρταῖος γάρ ἐστι. Λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς. οὐκ εἶπόν σοι, ὅτι ἐὰν πιστεύσῃς, ὄψει τὴν δόξαν τοῦ θεοῦ; Ηραν οὖν τὸν λίθον, οὗ ἦν ὁ τεθνηκὼς κείμενος. Ο δὲ Ἰησοῦς ἦρε τοὺς ὀφθαλμοὺς ἄνω, καὶ εἶπε. Πάτερ, εὐχαριστῶ σοι, ὅτι ἤκουσάς μου. Εγὼ δὲ ᾔδειν, ὅτι

Resurget frater tuꝰ. Dicit ei Martha: Scio quod resurget in resurrectione in nouissimo die. Dicit ei Iesus: Ego sum resurrectio & uita, Qui credit in me, etiam si mortuus fuerit uiuet: & omnis qui uiuit & credit in me, non morietur in æternum. Credis hoc? Ait illi: Etiam domine. Ego credo, quod tu sis Christus ille filius dei, qui in mundum uenturus erat. Et cum hæc dixisset, abijt & uocauit Mariam sororem suam clanculum dicens: Magister adest, & uocat te. Illa ut audiuit, surgit cito, & uenit ad eum. Nondum autem uenerat Iesus in castellum, sed erat in eo loco, ubi occurrerat ei Martha. Iudæi ergo qui erant cū ea in domo & consolabantur eam, cum uidissent Mariā, quod cito surrexisset, & exisset, secuti sunt eam, dicentes Vadit ad monumentū, ut ploret ibi. Maria ergo cū uenisset eò, ubi erat Iesus, uidens eum, accidit ad pedes eius, & dicit ei: Domine, si fuisses hic non esset mortuus frater meus. Iesus ergo ut uidit eam plorantem, & Iudæos qui uenerāt cum ea plorantes, infremuit spiritu et turbauit seipsum, et dixit: Vbi posuistis eum? Dicūt ei: Domine ueni, & uide. Lachrymatus est Iesus. Dixerūt ergo Iudæi: Ecce quomodo amabat eum. Quidam autem ex ipsis dixerunt: Non poterat hic qui aperuit oculos cæci, facere, ut & hic non moreretur? Iesus ergo rursum fremens in semet ipso, uenit ad monumentum. Erat autem spelunca, et lapis impositus erat ei. Ait Iesus: Tollite lapidem. Dicit ei Martha soror eiꝰ qui mortuus fuerat. Domīe, iam olet, quatriduanus est enim. Dicit ei Iesus: Nōne dixi tibi, quod si credideris, uisura esses gloriam dei? Sustulerunt ergo lapidē à loco, ubi is qui mortuus fuerat, erat positus. Iesus autem attollens sursum oculos, dixit: Pater gratias ago tibi, quoniā audisti me. Ego autem sciebam, quod

Resurget frater tuus. Dixit ei Martha: Scio, quia resurget in resurrectione in nouissimo die. Dixit ei Iesus: Ego sum resurrectio & uita: qui credit in me, etiā si mortuus fuerit, uiuet. Et omīs qui uiuit & credit in me: nō morietur in æternū. Credis hoc? Ait illi: Vtiq; domine: Ego credidi quia tu es Christus filius dei uiui: qui in hunc mundum uenisti. Et cū hæc dixisset, abijt & uocauit Mariam sororē suam, silētio dicens: Magister adest, & uocat te. Illa ut audiuit, surrexit cito & uenit ad eū. Nondum enim uenerat Iesus in castellum: sed erat adhuc in illo loco ubi occurrerat ei Martha. Iudæi ergo qui erāt cum ea in domo, & consolabantur eam: cum uidissent Mariā quia cito surrexit & exijt: secuti sunt eā, dicētes: Quia uadit ad monumentum ut ploret ibi. Maria ergo cum uenisset ubi erat Iesus, uidens eū cecidit ad pedes eius, & dixit ei: Domine, si fuisses hic: nō esset mortuus frater meus. Iesus ergo ut uidit eam plorantē, & Iudæos qui uenerāt cū ea plorantes: infremuit spiritu & turbauit seipsum, & dixit: Vbi posuistis eum? Dicunt ei: Domine, ueni & uide. Et lachrymatus est Iesus. Dixerūt ergo Iudæi: Ecce quomodo amabat eū. Quidā autē ex ipsis dixerūt: Nō poterat hic qui aperuit oculos cæci nati, facere ut hic non moreretur? Iesus ergo rursum fremēs in semetipso, uenit ad monumentum. Erat autē spelunca: & lapis superpositus erat ei. Ait Iesus: Tollite lapidem. Dixit ei Martha soror eius qui mortuus fuerat: Domine, iam fetet: quatriduanus est enī. Dixit ei Iesus: Nōne dixi tibi: quoniā si credideris, uidebis gloriam dei? Tulerūt ergo lapidem. Iesus aūt eleuatis sursum oculis, dixit: Pater, gratias ago tibi, quoniam audisti me. Ego autē sciebam

ὅτι πάντοτέ μου ἀκούεις, ἀλλὰ διὰ
τὸν ὄχλον τὸν περιεστῶτα εἶπον, ἵνα
πιστεύσωσιν, ὅτι σύ με ἀπέστειλας.
Καὶ ταῦτα εἰπὼν, φωνῇ μεγάλῃ ἐ-
κραύγασε. Λάζαρε, δεῦρο ἔξω. καὶ ἐξ-
ῆλθεν ὁ τεθνηκὼς δεδεμένος τοὺς
πόδας καὶ τὰς χεῖρας κειρίαις, καὶ
ἡ ὄψις αὐτοῦ σουδαρίῳ περιεδέδετο.
Λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς. λύσατε αὐ-
τὸν, καὶ ἄφετε ὑπάγειν. Πολλοὶ οὖν
ἐκ τῶν Ἰουδαίων οἱ ἐλθόντες πρὸς τὴν
Μαρίαν, καὶ θεασάμενοι ἃ ἐποίησεν
ὁ Ἰησοῦς, ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν. Τι-
νὲς δὲ ἐξ αὐτῶν ἀπῆλθον πρὸς τοὺς
φαρισαίους, καὶ εἶπον αὐτοῖς, ἃ ἐ-
ποίησεν ὁ Ἰησοῦς. Συνήγαγον οὖν
οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ φαρισαῖοι συνέ-
δριον, καὶ ἔλεγον. τί ποιοῦμεν, ὅτι
οὗτος ὁ ἄνθρωπος πολλὰ σημεῖα
ποιεῖ; Ἐὰν ἀφῶμεν αὐτὸν οὕτως,
πάντες πιστεύσουσιν εἰς αὐτόν. καὶ
ἐλεύσονται οἱ ῥωμαῖοι, καὶ ἀροῦσιν
ἡμῶν καὶ τὸν τόπον, καὶ τὸ ἔθνος.
Εἷς δέ τις ἐξ αὐτῶν καϊάφας, ἀρχιε-
ρεὺς ὢν τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐκείνου, εἶπεν αὐ-
τοῖς. ὑμεῖς οὐκ οἴδατε οὐδὲν, οὐδὲ
διαλογίζεσθε, ὅτι συμφέρει ἡμῖν,
ἵνα εἷς ἄνθρωπος ἀποθάνῃ ὑπὲρ τοῦ
λαοῦ, καὶ μὴ ὅλον τὸ ἔθνος ἀπό-
ληται. Τοῦτο δὲ ἀφ' ἑαυτοῦ οὐκ εἶ-
πεν, ἀλλὰ ἀρχιερεὺς ὢν τοῦ ἐνιαυτοῦ
ἐκείνου, προεφήτευσεν, ὅτι ἔμελλεν
ὁ Ἰησοῦς ἀποθνήσκειν ὑπὲρ τοῦ ἔθνους
καὶ οὐχ ὑπὲρ τοῦ ἔθνους μόνον, ἀλλ'
ἵνα καὶ τὰ τέκνα τοῦ θεοῦ τὰ διεσκορ-
ϙε πισμένα, συναγάγῃ εἰς ἕν. * Ἀπ'
δ ἐκείνης οὖν τῆς ἡμέρας συνεβουλεύ-
σαντο, ἵνα ἀποκτείνωσιν αὐτόν. Ἰησοῦς
οὖν οὐκέτι παρρησίᾳ περιεπάτει ἐν
τοῖς Ἰουδαίοις, ἀλλὰ ἀπῆλθεν ἐκεῖθεν
εἰς τὴν χώραν ἐγγὺς τῆς ἐρήμου, εἰς
Ἐφραῒμ λεγομένην πόλιν, κἀκεῖ διέ-
ϙς τριβε μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ. * Ἦν δὲ
α ἐγγὺς τὸ πάσχα τῶν Ἰουδαίων, * καὶ ἀνέ-
ϙζ βησαν πολλοὶ εἰς Ἱεροσόλυμα ἐκ τῆς
ι χώρας πρὸ τοῦ πάσχα, ἵνα ἁγνίσω-
σιν ἑαυτούς. ἐζήτουν οὖν τὸν Ἰησοῦν, καὶ
ἔλεγον μετ' ἀλλήλων ἐν τῷ ἱερῷ ἑστη-
κότες. τί δοκεῖ ὑμῖν, ὅτι οὐ μὴ ἔλθῃ
εἰς τὴν ἑορτήν; ἐδεδώκεισαν δὲ καὶ οἱ
ἀρχιερεῖς καὶ οἱ φαρισαῖοι ἐντολὴν,
ἵνα ἐάν τις γνῷ ποῦ ἐστι, μηνύσῃ, ὅπως
πιάσωσιν

quod semper me audis, sed propter turbam quæ circunstat dixi, ut credant, quod tu me miseris. Atque hæc cum dixisset, uoce magna clamauit: Lazare ueni foras. Et prodijt qui fuerat mortuus, manus et pedes habens reuinctos fascijs sepulchralibus, & facies illius sudario erat obuincta. Dicit eis Iesus: Soluite eum, & sinite abire. Multi ergo ex Iudæis qui uenerant ad Mariã, & uiderãt quæ fecisset Iesus, crediderunt in eum. Quidam autem ex ipsis abierunt ad pharisæos, & dixerũt eis, quæ fecisset Iesus. Congregauerũt ergo pontifices & pharisæi conciliũ ac dicebant: Quid facimus, quia hic homo multa signa ædit? Si permiserimus eum sic, om̃es credent ei. Venientque Rhomani, & tollent tum locum nostrum, tum gentem. Vnus autem ex ipsis Caiaphas nomine, cum esset pontifex anni illius, dixit eis: Vos nescitis quicquam, nec perpenditis, quod expedit nobis, ut unus homo moriatur pro populo, ac non tota gens pereat. Hoc autem à se metipso non dixit, sed cum esset pontifex anni illius, uaticinatus est, quod Iesus moriturus esset pro gente, & non tantũ pro gente, sed ut filios dei qui erãt dispersi, congregaret in unum. Ab illo ergo die consultabant inuicem, ut interficerent eum. Iesus ergo iam non propalàm ambulabat inter Iudæos, sed abijt in regionẽ iuxta desertum, in ciuitatem quæ dicitur Ephraim, & ibi uersabatur cum discipulis suis. Instabat autem pascha Iudæorũ, & ascenderunt multi Hierosolymam è regione ante pascha, ut purificarent se. Quærebant ergo Iesum, & colloquebantur inter se, in templo stantes. Quid uidetur uobis, quod non uenerit ad diem festum? Dederant autem pontifices & pharisæi præceptum: ut si quis cognouisset ubi esset, indicaret, ut compre

quia semper me audis: sed propter populum qui circũstat dixi ut credant, quia tu me misisti. Hæc cũ dixisset, uoce magna clamauit: Lazare, ueni foras. Et statim prodijt qui fuerat mortuus ligatus manus & pedes institis: & facies illius sudario erat ligata. Dixit eis Iesus: Soluite eum, & sinite abire. Multi ergo ex Iudæis qui uenerant ad Mariã & Martham & uiderant quæ fecit Iesus, crediderunt in eum. Quidam autem ex ipsis abierunt ad pharisæos, & dixerunt eis quæ fecit Iesus. Collegerunt ergo pontifices & pharisæi concilium, & dicebant: Quid facimus, quia hic homo multa signa facit: si dimittimus eũ sic: omnes credent in eum: & uenient Romani & tollẽt nostrum locum & gentem. Vnus autem ex ipsis Caiphas nomine, cũ esset pontifex anni illius, dixit eis: Vos nescitis quicquam nec cogitatis: quia expedit uobis, ut unus moriatur homo pro populo: & non tota gens pereat. Hoc autem a semetipso non dixit: sed cum esset pontifex anni illius prophetauit: quia Iesus moriturus erat pro gente: & non tantũ pro gẽte: sed ut filios dei qui erant dispersi cõgregaret in unum. Ab illo ergo die cogitauerunt ut interficerent eum. Iesus ergo iam non in palam ambulabat apud Iudæos: sed abijt in regionem iuxta desertum, in ciuitatẽ quæ dicitur Ephrem: & ibi morabatur cum discipulis suis. Proximum autem erat pascha Iudæorũ: & ascenderunt multi Hierosolymam de regione ante pascha ut sanctificarent seipsos. Quærebant ergo Iesum: & colloquebantur ad inuicem in templo stantes: Quid putatis quia non uenit ad diem festum? Dederant autem põtifices & pharisæi mãdatum, ut si quis cognouerit ubi sit, indicet, ut apprehen

XII.

πιάσωσιν αὐτόν. Ὁ οὖν Ἰησοῦς
πρὸ ἓξ ἡμερῶν τοῦ πάσχα ἦλθεν εἰς
Βηθανίαν, ὅπου ἦν Λάζαρος ὁ τεθνη
ϛκ κώς, ὃν ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν. *Ἐποίη
α σαν οὖν αὐτῷ δεῖπνον ἐκεῖ, καὶ ἡ Μάρ
θα διηκόνει. ὁ δὲ Λάζαρος εἷς ἦν τῶν
ἀνακειμένων σὺν αὐτῷ. Ἡ οὖν Μα
ρία λαβοῦσα λίτραν μύρου νάρδου
πιστικῆς πολυτίμου, ἤλειψε τοὺς πό
δας τοῦ Ἰησοῦ, καὶ ἐξέμαξε ταῖς
θριξὶν αὐτῆς τοὺς πόδας αὐτοῦ, ἡ δὲ
οἰκία ἐπληρώθη ἐκ τῆς ὀσμῆς τοῦ μύ
ρου. Λέγει οὖν εἷς ἐκ τῶν μαθητῶν
αὐτοῦ, Ἰούδας Σίμωνος Ἰσκαριώτης,
ὁ μέλλων αὐτὸν παραδιδόναι. Διὰ τί
τοῦτο τὸ μύρον οὐκ ἐπράθη τριακοσί
ων δηναρίων, καὶ ἐδόθη πτωχοῖς; Εἶ
πε δὲ τοῦτο, οὐχ ὅτι περὶ τῶν πτωχῶν
ἔμελεν αὐτῷ, ἀλλ᾽ ὅτι κλέπτης ἦν,
καὶ τὸ γλωσσόκομον εἶχε, καὶ τὰ βαλ
λόμενα ἐβάσταζεν. Εἶπεν οὖν ὁ Ἰη
σοῦς. Ἄφες αὐτήν, εἰς τὴν ἡμέραν τοῦ
ἐνταφιασμοῦ μου τετήρηκεν αὐτό.
τοὺς πτωχοὺς γὰρ πάντοτε ἔχετε
μεθ᾽ ἑαυτῶν, ἐμὲ δὲ οὐ πάντοτε ἔχε
ϛλ τε. *Ἔγνω οὖν ὄχλος πολὺς ἐκ
ι τῶν Ἰουδαίων, ὅτι ἐκεῖ ἐστί. καὶ ἦλ
θον οὐ διὰ τὸν Ἰησοῦν μόνον, ἀλλ᾽
ἵνα καὶ τὸν Λάζαρον ἴδωσιν, ὃν ἤγει
ρεν ἐκ νεκρῶν. Ἐβουλεύσαντο δὲ οἱ ἀρ
χιερεῖς, ἵνα καὶ τὸν Λάζαρον ἀποκτεί
νωσιν, ὅτι πολλοὶ δι᾽ αὐτὸν ὑπῆγον
τῶν Ἰουδαίων, καὶ ἐπίστευον εἰς τὸν
ρ Ἰησοῦν. *Τῇ ἐπαύριον ὄχλος πολὺς
α ὁ ἐλθὼν εἰς τὴν ἑορτήν, ἀκούσαντες,
ὅτι ἔρχεται ὁ Ἰησοῦς εἰς Ἱεροσόλυμα,
ἔλαβον τὰ βαΐα τῶν φοινίκων, καὶ
ἐξῆλθον εἰς ὑπάντησιν αὐτῷ, καὶ ἔ
κραζον. ὡσαννά, εὐλογημένος ὁ ἐρ
χόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου ὁ βασι
ρα λεὺς τοῦ Ἰσραήλ. *Εὑρὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς
ζ ὀνάριον ἐκάθισεν ἐπ᾽ αὐτό, καθώς ἐστι
γεγραμμένον. Μὴ φοβοῦ θύγατερ Σι
ών, ἰδοὺ ὁ βασιλεύς σου ἔρχεται καθή
ρβ μενος ἐπὶ πῶλον ὄνου. *Ταῦτα δὲ
ι οὐκ ἔγνωσαν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ τὸ
πρῶτον, ἀλλ᾽ ὅτε ἐδοξάσθη Ἰησοῦς,
τότε ἐμνήσθησαν, ὅτι ταῦτα ἦν ἐπ᾽
αὐτῷ γεγραμμένα, καὶ ταῦτα ἐποίη
σαν αὐτῷ. Ἐμαρτύρει οὖν ὁ ὄχλος ὁ
ὢν μετ᾽ αὐτοῦ, ὅτε τὸν Λάζαρον ἐφώνη
σεν ἐκ τοῦ μνημείου, καὶ ἤγειρεν αὐτὸν
ἐκ νεκρῶν.

comprehēderent eum. Iesus er
go ante sex dies paschæ uenit Be
thaniā, ubi Lazarus fuerat mor
tuus, quē suscitauit à mortuis. Fe
cerunt autē ei cœnam ibi, & Mar
tha ministrabat. Lazarus uero u
ιβ nus erat de numero discūbentiū
cum eo. Maria ergo accepit librā
unguēti nardi pisticæ preciosæ, &
unxit pedes Iesu, & extersit pedes
eius capillis suis, domus autē im
pleta est ex odore unguēti. Dicit
ιγ ergo unus ex discipulis eius, Iu
das Simonis Iscariotes, qui erat
eum proditurus: Quare hoc un
guentum nō uenijt trecētis dena
rijs, & datū est egenis? Dixit au
tem hoc, non quod pauperes illi
curæ essent, sed quia fur erat, ac
marsupiū habebat, eaq; quæ mit
tebantur, portabat. Dixit ergo Ie
sus: Sine illam, in diem sepulturæ
meæ seruauit istud. Pauperes eñ
semper habetis uobiscū, me uero
non semper habetis. Cognouit er
go turba multa ex Iudæis quod il
lic esset, & uenerunt non propter
Iesum tantū, sed ut Lazarū quoq;
uiderēt, quem suscitauerat à mor
tuis. Consultabant aūt principes
sacerdotū, ut & Lazarum interfi
cerent: quia multi propter illū abi
bant ex Iudæis, & credebant in
Iesum. Postero die turba multa
quæ uenerat ad diem festū, cum
audissent quod ueniret Iesus Hie
rosolymam, acceperūt ramos pal
marum, & processerunt obuiā ei,
& clamabant: Hos anna, benedi
ctus qui uenit in nomine domi
ιδ ni rex Israel. Nactus autem Iesus
asellam, sedit super eam: sicut scri
ptum est: Noli timere filia Sion,
ecce rex tuus uenit sedens super
pullum asinæ. Hæc aūt nō cogno
uerunt discipuli eius primum, sed
quādo glorificatus est Iesus, tūc re
cordati sunt, quod hæc essent scri
pta de eo, & qđ hæc fecissent ei.
Testificabat̄ igit̄ turba, quæ erat
cum eo, quādo Lazarum uoca
uit de monumēto, & suscitauit eū
a mor

apprehēdant eū. Iesus er
go ante sex dies paschæ ue
nit Bethaniā, ubi Lazarus
fuerat mortuus: quē suscita
uit Iesus. Fecerūt aūt ei cœ
nam ibi: & Martha ministra
bat: Lazar⁹ uero unus erat
ex discūbentibus cu eo. Ma
ria ergo accepit libram un
guēti nardi pistici preciosi:
& unxit pedes Iesu: & exter
sit pedes eius capillis suis: &
domus impleta est ex odo
re unguenti. Dixit ergo u
nus ex discipulis eius, Iu
das Scariothis, qui erat eū
traditurus. Quare hoc un
guentum non uenijt trecen
tis denarijs: & datū est ege
nis? Dixit aūt hoc nō quia
de egenis pertinebat ad eū:
sed quia fur erat, & loculos
habens, ea quæ mittebātur
portabat. Dixit ergo Iesus:
Sinite illam, ut in diē sepul
turæ meæ seruet illud: Pau
peres enim semper habetis
uobiscū: me autem non sem
per habebitis. Cognouit er
go turba multa ex Iudæis
quia illic est, & uenerūt: non
propter Iesum tantum, sed
ut Lazarum uiderent: quē
suscitauit a mortuis. Cogi
tauerunt autē principes sa
cerdotum, ut & Lazarū in
terficerent: quia multi pro
pter illū abibāt ex Iudæis, &
credebant in Iesum. In cra
stinū autē turba multa quæ
uenerat ad diem festū, cum
audissent quia uenit Iesus
Hierosolymam: acceperunt
ramos palmarū: & processe
runt obuiā ei, & clamabāt:
Osanna, benedictus qui ue
nit in nomine domini rex I
srael. Et inuenit Iesus asellū,
& sedit super eum: sicut scri
ptum est: Noli timere filia
Sion: ecce rex tuus uenit ti
bi sedens super pullū asinæ.
Hæc nō cognouerunt disci
puli eius primū: sed quādo
glorificatus est Iesus, tūc re
cordati sunt: quia hæc erant
scripta de eo: & hæc fecerūt
ei. Testimonium ergo perhi
bebat turba quæ erat cū eo
quādo Lazarū uocauit de
monumēto: & suscitauit eū

ἐκ νεκρῶν, διὰ τοῦτο καὶ ὑπήντησεν
αὐτῷ ὁ ὄχλος, ὅτι ἤκουσαν τοῦτο
αὐτὸν πεποιηκέναι τὸ σημεῖον. οἱ οὖν
φαρισαῖοι εἶπον πρὸς ἑαυτούς. θεω-
ρεῖτε, ὅτι οὐκ ὠφελεῖτε οὐδέν; ἴδε ὁ
κόσμος ὀπίσω αὐτοῦ ἀπῆλθεν. ἦσαν
δέ τινες ἕλληνες ἐκ τῶν ἀναβαινόν- ιε
των, ἵνα προσκυνήσωσιν ἐν τῇ ἑορ-
τῇ. οὗτοι οὖν προσῆλθον φιλίππῳ
τῷ ἀπὸ βηθσαϊδὰ τῆς γαλιλαίας,
καὶ ἠρώτων αὐτὸν, λέγοντες. κύριε,
θέλομεν τὸν ἰησοῦν ἰδεῖν. ἔρχεται
φίλιππος καὶ λέγει τῷ ἀνδρέᾳ. καὶ
πάλιν ἀνδρέας καὶ φίλιππος λέ-
ργ γουσι τῷ ἰησοῦ. * ὁ δὲ ἰησοῦς ἀπε-
δ κρίνατο αὐτοῖς, λέγων. ἐλήλυθεν ἡ
ὥρα, ἵνα δοξασθῇ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώ-
ρδ που. * ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐὰν
ι μὴ ὁ κόκκος τοῦ σίτου πεσὼν εἰς τὴν
γῆν ἀποθάνῃ, αὐτὸς μόνος μένει. ἐὰν
δὲ ἀποθάνῃ, πολὺν καρπὸν φέρει.
ρε * ὁ φιλῶν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, ἀπο-
γ λέσει αὐτήν. καὶ ὁ μισῶν τὴν ψυχὴν
αὐτοῦ ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, εἰς ζωὴν
ρς αἰώνιον φυλάξει αὐτήν. * ἐὰν ἐμοὶ
ι διακονῇ τίς, ἐμοὶ ἀκολουθείτω. καὶ ὅ-
που εἰμὶ ἐγὼ, ἐκεῖ καὶ ὁ διάκονος ὁ
ἐμὸς ἔσται. καὶ ἐάν τις ἐμοὶ διακονῇ,
ρζ τιμήσει αὐτὸν ὁ πατήρ. * νῦν ἡ ψυ-
δ χή μου τετάρακται. καὶ τί εἴπω; πά-
τερ σῶσόν με ἐκ τῆς ὥρας ταύτης.
ρη * ἀλλὰ διὰ τοῦτο ἦλθον εἰς τὴν ὥ-
ι ραν ταύτην. πάτερ δόξασόν σου τὸ
ὄνομα. ἦλθεν οὖν φωνὴ ἐκ τοῦ οὐρα-
νοῦ, καὶ ἐδόξασα καὶ πάλιν δοξάσω.
ὁ οὖν ὄχλος ὁ ἑστὼς καὶ ἀκούσας, ἔλε-
γε βροντὴν γεγονέναι. ἄλλοι ἔλεγον,
ἄγγελος αὐτῷ λελάληκεν. ἀπεκρί-
θη ὁ ἰησοῦς, καὶ εἶπεν. οὐ δι᾽ ἐμὲ αὕ-
τη ἡ φωνὴ γέγονεν, ἀλλὰ δι᾽ ὑμᾶς.
νῦν κρίσις ἐστὶ τοῦ κόσμου τούτου.
νῦν ὁ ἄρχων τοῦ κόσμου τούτου ἐκ-
βληθήσεται ἔξω. κἀγὼ ἐὰν ὑψωθῶ ἐκ
τῆς γῆς, πάντες ἑλκύσω πρὸς ἐμαυ-
τόν. τοῦτο δὲ ἔλεγε, σημαίνων ποίῳ
θανάτῳ ἤμελλεν ἀποθνήσκειν. ἀπε-
κρίθη αὐτῷ ὁ ὄχλος. ἡμεῖς ἠκούσα-
μεν ἐκ τοῦ νόμου, ὅτι ὁ χριστὸς μένει
εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ πῶς σὺ λέγεις,
δεῖ ὑψωθῆναι τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου;
τίς ἐστιν οὗτος ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου; εἶ-
πεν οὖν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς. ἔτι μικρὸν
χρόνον

à mortuis: propterea & obuiã uenit ei turba, quod audierant eum ædidisse hoc signum. Pharisæi ergo dixerũt inter se: Videtis quod nihil proficitis? Ecce mũdus post eum abijt. Erant autem quidam Græci ex his qui ascenderant, ut adorarent in festo. Hi ergo accesserunt ad Philippum qui erat à Bethsaida Galilææ, & rogabant eum, dicẽtes: Domine, uolumus Iesum uidere. Venit Philippus, & dicit Andreæ. Andreas rursum & Philippus dicunt Iesu: Iesus autem respondit eis, dicens: Venit hora ut glorificetur filius hominis. Amen amen dico uobis, nisi granum frumẽti deiectum in terram mortuũ fuerit, ipsum solum manet. Si uero mortuum fuerit, multum fructũ affert. Qui amat animam suam, perdet eam. Et qui odit animam suam in hoc mundo, in uitam æternam custodiet eam. Si quis mihi ministrat, me sequatur. Et ubi sum ego, illic & minister meus erit. Si quis mihi ministrauerit, cohonestabit eum pater. Nunc anima mea turbata est. Et quid dicam? Pater, seruato me ex hora hac. Sed propterea ueni in horam hanc. Pater illustra nomen tuũ. Venit ergo uox de cœlo, dicens: Et illustraui, & rursus illustrabo. Turba ergo quæ stabat & audierat, dicebat tonitruũ esse factum. Alij dicebant: Angelus ei locutus est. Respondit Iesus, & dixit: Non propter me hæc uox uenit, sed propter uos. Nunc iudicium est mundi huius. Nunc princeps mundi huius eijcietur foras. Et ego si exaltatus fuero à terra, omnes traham ad meipsum. Hoc autem dicebat, significans qua morte esset moriturus. Respondit ei turba: Nos audiuimus ex lege, quod Christus manet in æternum, & quomodo tu dicis, oportet exaltari filium hominis? Quis iste filius hominis? Dixit ergo ei Iesus: Adhuc ad breue
tempus

a mortuis. Propterea & obuiã uenit ei turba: quia audierunt eum fecisse hoc signũ, pharisæi ergo dixerunt ad semetipsos: Videtis: quia nihil proficimus: ecce mundus totus post eũ abijt. Erãt autem quidã gẽtiles ex his qui ascenderãt, ut adorarẽt in die festo. Hi ergo accesserunt ad Philippum, qui erat a Bethsaida Galilææ: & rogabant eum, dicẽtes: Domine, uolumus Iesum uidere. Venit Philippus, & dicit Andreæ. Andreas rursum & Philippus dixerũt Iesu. Iesus autẽ respondit eis, dicẽs: Venit hora ut clarificetur filius hominis. Amẽ amen dico uobis: nisi granũ frumenti cadens in terrã mortuum fuerit, ipsum solũ manet. Si autem mortuũ fuerit, multum fructum affert. Qui amat animam suã, perdet eã: & qui odit animã suam in hoc mundo, in uitã æternã custodit eam. Si quis mihi ministrat me sequat. Et ubi ego sum: illic & minister meus erit. Si qs mihi ministrauerit: honorificabit eum pater meus. Nunc anima mea turbata est: & quid dicã? Pater saluifica me ex hac hora. Sed propterea ueni in hanc horam. Pater clarifica nomen tuũ. Venit ergo uox de cœlo dicẽs: Et clarificaui: & iterũ clarificabo. Turba autẽ quæ stabat & audierat, dicebat tonitruũ esse factum. Alij aũt dicebant: Angelus ei locutus est. Respõdit Iesus, & dixit: Non propter me hæc uox uenit: sed propter uos. Nũc iudicium est mũdi: nunc princeps huius mũdi eijcietur foras. Et ego si exaltatus fuero a terra, oĩa trahã ad meipsum. Hoc autẽ dicebat significãs qua morte esset moriturus. Respõdit ei turba: Nos audiuim⁹ ex lege, qa Christus manet in æternũ. Et quomodo tu dicis: oportet exaltari filium hominis? Et quis est iste fili⁹ homĩs? Dixit ergo eis Iesus: Adhuc modicum
lumen

χρόνον τὸ φῶς μεθ᾽ ὑμῶν ἐστι. περιπα-
τεῖτε ἕως τὸ φῶς ἔχετε, ἵνα μὴ σκο-
τία ὑμᾶς καταλάβῃ. καὶ ὁ περιπα-
τῶν ἐν τῇ σκοτίᾳ, οὐκ οἶδε ποῦ ὑπά-
γει. ἕως τὸ φῶς ἔχετε, πιστεύετε εἰς τὸ
φῶς, ἵνα υἱοὶ φωτὸς γένησθε. ταῦτα
ἐλάλησεν ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἀπελθὼν ἐ-
κρύβη ἀπ᾽ αὐτῶν. τοσαῦτα δὲ αὐτοῦ
σημεῖα πεποιηκότος ἔμπροσθεν αὐ-
τῶν, οὐκ ἐπίστευον εἰς αὐτὸν, ἵνα ὁ λό-
γος Ἡσαΐου τοῦ προφήτου πληρωθῇ, ὃν
εἶπε. κύριε, τίς ἐπίστευσε τῇ ἀκοῇ ἡ-
μῶν; καὶ ὁ βραχίων κυρίου τίνι ἀπε-
ρθ καλύφθη; * Διὰ τοῦτο οὐκ ἠδύναντο
α πιστεύειν, ὅτι πάλιν εἶπεν Ἡσαΐας,
τετύφλωκεν αὐτῶν τοὺς ὀφθαλμοὺς,
καὶ πεπώρωκεν αὐτῶν τὴν καρδίαν,
ἵνα μὴ ἴδωσι τοῖς ὀφθαλμοῖς καὶ νο-
ήσωσι τῇ καρδίᾳ, καὶ ἐπιστραφῶσι,
ρι καὶ ἰάσωμαι αὐτούς. * ταῦτα εἶπεν
ι Ἡσαΐας, ὅτε εἶδε τὴν δόξαν αὐτοῦ, καὶ ἐλά-
λησε περὶ αὐτοῦ. ὅμως μέντοι ἐκ τῶν ἀρ-
χόντων πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτὸν,
ἀλλὰ διὰ τοὺς φαρισαίους οὐχ ὡμο-
λόγουν, ἵνα μὴ ἀποσυνάγωγοι γίνων-
ται. ἠγάπησαν γὰρ τὴν δόξαν τῶν ἀν-
θρώπων μᾶλλον ἤπερ τὴν δόξαν τοῦ
ρια θεοῦ. * Ἰησοῦς δὲ ἔκραξε καὶ εἶπεν. ὁ πι-
α στεύων εἰς ἐμὲ, οὐ πιστεύει εἰς ἐμὲ,
ἀλλ᾽ εἰς τὸν πέμψαντά με. καὶ ὁ θεω-
ρῶν ἐμὲ, θεωρεῖ τὸν πέμψαντά με.
ριβ * Ἐγὼ φῶς εἰς τὸν κόσμον ἐλήλυθα,
ι ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ, ἐν τῇ σκο-
τίᾳ μὴ μείνῃ. καὶ ἐάν τις μου ἀκούσῃ τῶν
ῥημάτων, καὶ μὴ πιστεύσῃ, ἐγὼ οὐ κρί-
νω αὐτόν. οὐ γὰρ ἦλθον, ἵνα κρίνω τὸν κό-
σμον, ἀλλ᾽ ἵνα σώσω τὸν κόσμον. ὁ
ἀθετῶν ἐμὲ, καὶ μὴ λαμβάνων τὰ ῥή-
ματά μου, ἔχει τὸν κρίνοντα αὐτόν. ὁ λό-
γος ὃν ἐλάλησα, ἐκεῖνος κρινεῖ αὐτὸν ἐν
τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ. ὅτι ἐγὼ ἐξ ἐμαυτοῦ
οὐκ ἐλάλησα. ἀλλ᾽ ὁ πέμψας με πα-
τὴρ, αὐτός μοι ἐντολὴν ἔδωκε, τί εἴ-
πω καὶ τί λαλήσω. καὶ οἶδα, ὅτι ἡ ἐντο-
λὴ αὐτοῦ ζωὴ αἰώνιός ἐστιν. ἃ οὖν λαλῶ
ἐγὼ, καθὼς εἴρηκέ μοι ὁ πατὴρ, οὕ-
τως λαλῶ. Πρὸ δὲ τῆς ἑορτῆς τοῦ πά-
σχα εἰδὼς ὁ Ἰησοῦς, ὅτι ἐλήλυθεν αὐ-
τοῦ ἡ ὥρα, ἵνα μεταβῇ ἐκ τοῦ κόσμου
τούτου πρὸς τὸν πατέρα, ἀγαπήσας
ριγ τοὺς ἰδίους τοὺς ἐν τῷ κόσμῳ, εἰς τέ-
θ λος ἠγάπησεν αὐτούς. * Καὶ δείπνου

γενομένου

tempus lumen uobiscum est. Ambulate donec lucē habetis, ne uos tenebræ occupent. Et qui ambulat in tenebris, nescit quò uadat. Dum lucem habetis, credite in lucem, ut filij lucis sitis. Hæc locutus est Iesus, ac digressus abscōdit se ab eis. Cum autem tam multa signa fecisset coram eis, non credebant in eū: ut sermo Hesaiæ prophetæ impleretur quē dixit: Domine, quis credidit sermoni nostro: & brachiū domini cui reuelatum est? Propterea non poterant credere, quia iterū dixit Hesaias: Excæcauit oculos eorum, & indurauit cor eorū, ne uideant oculis, & ne intelligant corde, & cōuertātur & sanem eos. Hæc dixit Hesaias, quando uidit gloriā eius & locutus est de eo. Veruntamē etiam ex principibus multi crediderunt in eum, sed propter pharisæos nō confitebantur, ne è synagoga eijcerentur. Dilexerunt em̄ gloriam hominum magis quàm gloriam dei. Iesus autē clamauit, & dixit: Qui credit in me, nō credit in me, sed in eū qui misit me. Et qui uidet me, uidet eū qui misit me. Ego lux in mundum ueni, ut omnis qui credit in me, in tenebris non maneat. Et si quis audierit uerba mea, & non crediderit, ego non iudico eum. Non enim ueni, ut iudicem mundum, sed ut seruem mundum. Qui reijcit me nec accipit uerba mea, habet qui iudicet ipsum. Sermo quē locutus sum, ille iudicabit eū in extremo die: quia ego ex meipso non sum locutus: sed qui misit me pater, ipse mihi mandatū dedit, quid dicam & quid loquar. Et scio, quod mandatum eius uita æterna est. Quæ ergo ego loquor, sicut dixit mihi pater, sic loquor. Ante festum autem paschæ sciens Iesus, quod uenisset hora ipsius, ut transiret ex hoc mundo ad patrem, cum dilexisset suos qui erant in mūdo, usque ad finē dilexit eos. Et cœna

facta,

lumē in uobis est: Ambulate dum lucē habetis: ut nō uos tenebræ cōprehendāt. Et qui ambulat in tenebris, nescit quo uadat. Dum lucem habetis credite in lucē: ut filij lucis sitis. Hæc locutus est Iesus: & abijt & absconditt se ab eis. Cū autē tanta signa fecisset coram eis, non credebant in eum: ut sermo Esaiæ impleretur quē dixit: Domine, quis credidit auditui nostro: & brachiū domini cui reuelatū est? Propterea non poterant credere: quia iterum dixit Esaias: Excæcauit oculos eorū: & indurauit cor eorum: ut nō uideāt oculis: & non intelligant corde: & cōuertantur & sanē eos. Hæc dixit Esaias quando uidit gloriā eius: & locutus est de eo. Veruntamen ex principibus multi crediderūt in eum: sed propter pharisæos nō confitebanť: ut de synagoga nō eijcerentur. Dilexerunt enim gloriā hominum magis quā gloriam dei. Iesus autem clamauit & dixit. Qui credit in me, nō credit in me: sed in eum qui misit me. Et qui uidet me, uidet eum qui misit me. Ego lux in mundum ueni: ut omnis qui credit in me, in tenebris nō maneat. Et si qs audierit uerba mea, & non custodierit: ego nō iudico eum. Nō enim ueni ut iudicem mundū: sed ut saluificē mundū. Qui spernit me & nō accipit uerba mea: habet qui iudicet eum. Sermo quem locutus sum, ille iudicabit eum in nouissimo die. Quia ego ex meipso non sum locutus: sed qui misit me pater, ipse mihi mādatum dedit: quid dicam & quid loquar. Et scio quia mādatum eius uita æterna est. Quæ ergo ego loquor, sicut dixit mihi pater, sic lo-
quor. Ante diem festū pa XIII.
schæ sciens Iesus quia uenit hora eius, ut trāseat ex hoc mūdo ad patrē. Cū dilexisset suos qui erant in mūdo, in finē dilexit eos. Et cœna

facta

γενομένου, τοῦ διαβόλου ἤδη βεβλη-
κότος εἰς τὴν καρδίαν ἰούδα σίμω-
ριδ νος ἰσκαριώτου, ἵνα αὐτὸν παραδῷ. * εἰ-
γ δὼς ὁ ἰησοῦς, ὅτι πάντα δέδωκεν
αὐτῷ ὁ πατὴρ εἰς τὰς χεῖρας, καὶ ὅ-
τι ἀπὸ θεοῦ ἐξῆλθε, καὶ πρὸς τὸν θεὸν
ριε ὑπάγει, * ἐγείρεται ἐκ τοῦ δείπνου, καὶ
ι τίθησι τὰ ἱμάτια, καὶ λαβὼν λέντιον,
διέζωσεν ἑαυτόν. εἶτα βάλλει ὕδωρ
εἰς τὸν νιπτῆρα, καὶ ἤρξατο νίπτειν τοὺς
πόδας μαθητῶν, καὶ ἐκμάσσειν τῷ
λεντίῳ, ᾧ ἦν διεζωσμένος. ἔρχεται
οὖν πρὸς σίμωνα πέτρον, καὶ λέγει
αὐτῷ ἐκεῖνος. κύριε, σύ μου νίπτεις
τοὺς πόδας; ἀπεκρίθη ἰησοῦς καὶ εἶ-
πεν αὐτῷ. ὃ ἐγὼ ποιῶ, σὺ οὐκ οἶδας
ἄρτι, γνώσῃ δὲ μετὰ ταῦτα. λέγει
αὐτῷ πέτρος. οὐ μὴ νίψῃς τοὺς πό-
δας μου εἰς τὸν αἰῶνα. ἀπεκρίθη αὐ-
τῷ ὁ ἰησοῦς. ἐὰν μὴ νίψω σε, οὐκ ἔ-
χεις μέρος μετ᾽ ἐμοῦ. λέγει αὐτῷ σί-
μων πέτρος. κύριε, μὴ τοὺς πόδας
μου μόνον ἀλλὰ καὶ τὰς χεῖρας, καὶ
τὴν κεφαλήν. λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς. ὁ
λελουμένος οὐ χρείαν ἔχει ἢ τοὺς πό-
δας νίψασθαι, ἀλλ᾽ ἔστι καθαρὸς ὅλος.
καὶ ὑμεῖς καθαροί ἐστε, ἀλλ᾽ οὐχὶ πάν-
τες. ᾔδει γὰρ τὸν παραδιδόντα αὐτὸν,
διὰ τοῦτο εἶπεν, οὐχὶ πάντες καθα-
ροί ἐστε. ὅτε οὖν ἔνιψε τοὺς πόδας αὐ-
τῶν, καὶ ἔλαβε τὰ ἱμάτια αὐτοῦ ἀναπε-
σὼν, πάλιν εἶπεν αὐτοῖς. γινώσκετε
ρις τί πεποίηκα ὑμῖν; * ὑμεῖς φωνεῖτέ
α με ὁ διδάσκαλος καὶ κύριος, καὶ κα-
ριζ λῶς λέγετε, εἰμὶ γάρ. * εἰ οὖν ἐγὼ
ι ἔνιψα ὑμῶν τοὺς πόδας ὁ κύριος καὶ
ὁ διδάσκαλος, καὶ ὑμεῖς ὀφείλετε
ἀλλήλων νίπτειν τοὺς πόδας. ὑπό-
δειγμα γὰρ ἔδωκα ὑμῖν, ἵνα καθὼς
ἐγὼ ἐποίησα ὑμῖν, καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε.
ριη * ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐκ ἔστι
γ δοῦλος μείζων τοῦ κυρίου αὐτοῦ, οὐδὲ ἀ-
πόστολος μείζων τοῦ πέμψαντος αὐτόν.
εἰ ταῦτα οἴδατε, μακάριοί ἐστε ἐὰν
ριθ ποιῆτε αὐτά. * οὐ περὶ πάντων ὑμῶν
ι λέγω, ἐγὼ οἶδα οὓς ἐξελεξάμην.
» ἀλλ᾽ ἵνα ἡ γραφὴ πληρωθῇ, ὁ τρώγων
» μετ᾽ ἐμοῦ τὸν ἄρτον, ἐπῆρεν ἐπ᾽ ἐμὲ τὴν
πτέρναν αὐτοῦ. ἀπάρτι λέγω ὑμῖν πρὸ
τοῦ γενέσθαι, ἵνα ὅταν γένηται, πιστεύ-
ρκ σητε, ὅτι ἐγώ εἰμι. * ἀμὴν ἀμὴν
α λέγω ὑμῖν, ὁ λαμβάνων ἐάν τινα
πέμψω,

facta, cum diabolus iam immisis-
set in cor Iudæ Simonis Iscariotæ
ut proderet eum, sciens Iesus qd'
omnia dedisset sibi pater in ma-
nus, & quod à deo exisset, & ad
deum iret, surgit à cœna, & ponit
uestimenta: & cum accepisset lin
teum, præcinxit se. Deinde misit
aquā in peluim, & cœpit lauare
pedes discipulorum, & extergere
linteo, quo erat præcinctus. Ve-
nit ergo ad Simonem Petrum. &
dicit ei Petrus: Domine, tu mihi
lauas pedes? Respondit Iesus, &
dixit ei: Quod ego facio, tu ne-
scis nunc, scies autem postea. Di-
cit ei Petrus: Non lauabis meos
pedes in æternum. Respondit ei
Iesus: Si non lauero te, nō habes
partem mecum. Dicit ei Simō Pe
trus: Domine, nō tantum pedes
meos, sed & manus & caput. Di-
cit ei Iesus: Qui lotus est non o-
pus habet, nisi ut pedes lauet, sed
est mundus totus. Et uos mundi
estis, sed nō omnes. Sciebat enim
quis nam esset qui proderet ipsū,
propterea dixit: non estis mundi
omnes. Postquam ergo lauisset
pedes eorum, receptisq; uestibus
suis accubuisset, iterum dixit eis:
Scitis quid fecerim uobis? Vos
uocatis me magistrum ac domi-
num, & bene dicitis, sum etenim.
Si ergo ego laui pedes uestros do
minus & magister, uos quoq; de-
betis inuicem alij aliorum lauare
pedes. Exemplum enim præbui
uobis, ut quemadmodum ego fe
ci uobis, ita & uos faciatis. Amen
amen dico uobis, non est ser-
uus maior domino suo, neq; lega
tus maior est eo qui legauit ipsū.
Si hæc nouistis, beati estis si fece-
ritis ea. Non de omībus uobis lo
quor. ego scio quos elegerim. Sed
ut adimpleatur scriptura: Qui e-
dit mecum panem, sustulit aduer
sum me calcaneū suū. Nunc dico
uobis priusq̄ fiat: ut cū factū fue-
rit, credatis, quod ego sim. Amen
amē dico uobis, qui recipit quen
cunq; mi

facta est, cum diabolus iam
misisset in cor ut traderet eū
Iudas Simonis Scariothis:
sciens quia oīa dedit ei pa
ter in man⁹: & q̄a a deo exi
uit, & ad deū uadit: surgit
a cœna & ponit uestimenta
sua. Et cum accepisset lin-
theum, præcinxit se. Dein-
de misit aquā in peluim: &
cœpit lauare pedes discipu
lorum: & extergere lintheo
quo erat præcinctus. Venit
ergo ad Simonem Petrum:
& dixit ei Petrus: Domine,
tu mihi lauas pedes? Respō
dit Iesus, & dixit ei: Quod
ego facio, tu nescis modo,
scies autem postea. Dicit ei
Petrus: Nō lauabis mihi pe
des in æternum. Respōdit ei
Iesus: Si nō lauero te: non
habebis partem mecū. Di-
cit ei Simō Petrus: Domi-
ne, non tantū pedes meos:
sed & manus & caput. Dicit
ei Iesus: Qui lotus est, non
indiget nisi ut pedes lauet:
sed est mūdus totus. Et uos
mundi estis, sed nō omnes.
Sciebat enim quisnam esset
qui traderet eum: propter-
ea dixit: non estis mundi o-
mnes. Postquam ergo lauit
pedes eorum, accepit uesti-
menta sua: & cum recubuis
set, iterū dixit eis: Scitis qd
fecerim uobis? Vos uocatis
me magister & dn̄e & bene
dicitis: Sum etenim. Si er-
go ego laui pedes uestros
dominus & magister: & uos
debetis alter alterius laua-
re pedes. Exemplū enim de
di uobis, ut queadmodum
ego feci uobis: ita & uos fa-
ciatis. Amen amē dico uo-
bis: nō est seruus maior do
mino suo: neque apostolus
maior est eo qui misit illū.
Si hæc scitis, beati eritis si fe-
ceritis ea. Nō de omnibus
uobis dico: Ego scio quos
elegerim: sed ut adimpleat
scriptura: Qui manducat
mecū panem: leuabit cōtra
me calcaneū suum. Amodo
dico uobis priusquā fiat, ut
cum factum fuerit, credatis
quia ego sum. Amē amē di-
co uobis: qui accipit si quē
misero,

πέμψω, ἐμὲ λαμβάνει. ὁ δὲ ἐμὲ
λαμβάνων, λαμβάνει τὸν ἀποστείλαν-
ρκα τά με.* Ταῦτα εἰπὼν ὁ Ἰησοῦς ἐτα-
δ ράχθη τῷ πνεύματι, καὶ ἐμαρτύρη-
σε, καὶ εἶπεν. Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑ-
μῖν, ὅτι εἷς ἐξ ὑμῶν παραδώσει με.
ρκβ *Ἔβλεπον οὖν εἰς ἀλλήλους οἱ μαθη-
α ταὶ, ἀπορούμενοι περὶ τίνος λέγει.
ρκγ Ἦν δὲ ἀνακείμενος εἷς τῶν μαθη-
ι τῶν αὐτοῦ ἐν τῷ κόλπῳ τοῦ Ἰησοῦ,
ὃν ἠγάπα ὁ Ἰησοῦς. Νεύει οὖν τούτῳ
σίμων πέτρος πυθέσθαι, τίς ἂν εἴη
περὶ οὗ λέγει. ἐπιπεσὼν δὲ ἐκεῖνος
ἐπὶ τὸ στῆθος τοῦ Ἰησοῦ, λέγει αὐτῷ.
κύριε τίς ἐστιν; Ἀποκρίνεται ὁ Ἰησοῦς.
ἐκεῖνός ἐστιν, ᾧ ἐγὼ βάψας τὸ ψωμί-
ρκδ ον ἐπιδώσω.* Καὶ ἐμβάψας τὸ ψω-
θ μίον, δίδωσιν ἰούδᾳ σίμωνος ἰσκα-
ριώτῃ. καὶ μετὰ τὸ ψωμίον τότε εἰ-
ρκε σῆλθεν εἰς ἐκεῖνον ὁ σατανᾶς.* Λέγει
ι οὖν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς. ὃ ποιεῖς, ποίη-
σον τάχιον. τοῦτο δὲ οὐδεὶς ἔγνω τῶν
ἀνακειμένων, πρὸς τί εἶπεν αὐτῷ.
τινὲς γὰρ ἐδόκουν, ἐπεὶ τὸ γλωσσό-
κομον εἶχεν ὁ ἰούδας, ὅτι λέγει αὐ-
τῷ ὁ Ἰησοῦς, ἀγόρασον, ὧν χρείαν
ἔχομεν εἰς τὴν ἑορτὴν, ἢ τοῖς πτω-
χοῖς ἵνα τι δῷ. Λαβὼν οὖν τὸ ψωμί-
ον ἐκεῖνος, εὐθέως ἐξῆλθεν. ἦν δὲ
νύξ. ὅτε οὖν ἐξῆλθε, λέγει ὁ Ἰησοῦς.
Νῦν ἐδοξάσθη ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, καὶ
ὁ θεὸς ἐδοξάσθη ἐν αὐτῷ. Εἰ ὁ θεὸς ἐ-
δοξάσθη ἐν αὐτῷ, καὶ ὁ θεὸς δοξάσει
αὐτὸν ἐν ἑαυτῷ, καὶ εὐθὺς δοξάσει αὐ-
τόν. Τεκνία, ἔτι μικρὸν μεθ' ὑμῶν
εἰμί. Ζητήσετέ με, καὶ καθὼς εἶπον
τοῖς ἰουδαίοις, ὅτι ὅπου ὑπάγω ἐγὼ,
ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν, καὶ ὑμῖν
λέγω ἄρτι. ἐντολὴν καινὴν δίδω-
μι ὑμῖν, ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους, κα-
θὼς ἠγάπησα ὑμᾶς, ἵνα καὶ ὑμεῖς
ἀγαπᾶτε ἀλλήλους. ἐν τούτῳ γνώ-
σονται πάντες, ὅτι ἐμοὶ μαθηταί
ἐστε, ἐὰν ἀγάπην ἔχητε ἐν ἀλλή-
λοις. Λέγει αὐτῷ σίμων πέτρος.
κύριε, ποῦ ὑπάγεις; Ἀπεκρίθη αὐ-
τῷ ὁ Ἰησοῦς. ὅπου ἐγὼ ὑπάγω,
οὐ δύνασαί μοι νῦν ἀκολουθῆσαι,
ρκς ὕστερον δὲ ἀκολουθήσεις μοι.* Λέγει
α αὐτῷ ὁ πέτρος. κύριε, διατί οὐ
δύναμαί σοι ἀκολουθῆσαι ἄρτι; τὴν
ψυχήν μου ὑπὲρ σοῦ θήσω. Ἀπε-
κρίθη

cunque misero, me recipit. Qui aũt me recipit, recipit eũ qui me misit. Cũ hæc dixisset Iesus, turbatus est spiritu, & testificatus est, dixitque: Amen amẽ dico uobis, quod unus ex uobis proditurus est me. Aspiciebant ergo se inuicem discipuli, hæsitãtes de quo diceret. Erat autem unus ex discipulis Iesu recumbens in sinu ipsius, nimirũ is quẽ diligebat Iesus. Innuit ergo huic *Simon Petrus*, ut sciscitaretur, quis esset de quo loqueretur. Itaque cum recubuisset ille super pectus Iesu, dicit ei: Domine, quis est? Respondet Iesus: Ille est, cui ego intinctũ panem porrexero. Et cum intinxisset panem, dedit Iudæ Simonis Iscariotæ. Et post offulam ingressus est in eum satanas. Dicit igitur ei Iesus: Quod facis, fac citius. Hoc autem nemo intelligebat discumbentium ad quid dixisset ei. Quidã enim putabant, quia loculos habebat Iudas, quod dixisset ei Iesus, eme ea, quæ opus sunt nobis ad diem festũ, aut egenis ut aliquid daret. Cũ ergo accepisset ille offulam, exiuit continuo. Erat aũt nox. Cum ergo exisset, dixit Iesus: Nũc glorificatus est filius hominis, & deus glorificatus est per eum. Si deus glorificatus est per eũ, & deus glorificabit eũ per se, & continuo glorificabit eũ. Filioli, adhuc paulisper uobiscũ sum. Quæretis me, & sicut dixi Iudæis, quò ego uado, uos nõ potestis uenire: ita & uobis dico nũc. Præceptum nouũ do uobis, ut diligatis uos mutuo, sicut dilexi uos, ut & uos diligatis uos mutuo. In hoc cognoscent omes, quod discipuli mei sitis, si charitatem habueritis inter uos mutuã. Dicit ei Simon Petrus: Domine, quò uadis? Respondit ei Iesus: Quò ego uado, non potes me nunc sequi, sequeris autẽ postea. Dicit ei Petrus: Domine, quare non possum te sequi nunc? Animam meam pro te ponam. Respondit

misero, me accipit: qui autem me accipit, accipit eum qui me misit. Et cum hæc dixisset Iesus: turbatus est spiritu & testatus est, & dixit: Amẽ amẽ dico uobis: quia unus ex uobis tradet me. Aspiciebãt ergo adinuicem discipuli hæsitantes de quo diceret. Erat autẽ recũbens unus ex discipulis eius in sinu Iesu, quem diligebat Iesus. Innuit ergo huic Simõ Petrus, & dixit ei: Quis est de quo dicit? Itaque cum recubuisset ille supra pectus Iesu dicit ei: Domine, quis est? Respondit Iesus: ille est cui ego intinctum panẽ porrexero. Et cũ intinxisset panem: dedit Iudæ Simonis Scariothis. Et post buccellam introiuit in eum sathanas. Et dicit ei Iesus. Quod facis: fac citius. Hoc autem nemo sciuit discumbẽtium: ad quid dixerit ei. Quidã enim putabant (quia loculos habebat Iudas) quod dixisset ei Iesus: Eme ea quæ opus sunt nobis ad diem festum: aut egenis ut aliquid daret. Cum ergo accepisset ille buccellam, exiuit continuo: erat autem nox. Cum ergo exisset: dixit Iesus: Nũc clarificatus est filius hominis: & deus clarificatus est in eo. Si deus clarificatus est in eo: & deus clarificabit eũ in semetipso: & cõtinuo clarificabit eum. Filioli, adhuc modicum uobiscum sum. Quæretis me: & sicut dixi Iudæis: Quo ego uado, uos nõ potestis uenire. Et uobis dico modo: Mãdatum nouum do uobis: ut diligatis inuicem: sicut dilexi uos, ut & uos diligatis inuicem. In hoc cognoscent omes, quia discipuli mei estis: si dilectionem habueritis ad inuicẽ. Dicit ei Simon Petrus: Domine, quo uadis? Respondit Iesus: Quo ego uado, non potes me modo sequi: sequeris autẽ postea. Dicit ei Petrus: Quare non possum te sequi modo? Animã meam pro te ponam. Respondit

κρίθη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς. τὴν ψυχήν σου
ὑπὲρ ἐμοῦ θήσεις; Ἀμὴν ἀμὴν λέγω
σοι, οὐ μὴ ἀλέκτωρ φωνήσει, ἕως οὗ
ρκζ ἀπαρνήσῃ με τρίς. * Καὶ εἶπε τοῖς
α μαθηταῖς αὐτοῦ. Μὴ ταρασσέσθω ὑ/
μῶν ἡ καρδία. πιστεύετε εἰς τὸν θεόν, καὶ
εἰς ἐμὲ πιστεύετε. Ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ πα
τρός μου μοναὶ πολλαί εἰσιν. εἰ δὲ
μή, εἶπον ἂν ὑμῖν, πορεύομαι ἑτοι
μάσαι τόπον ὑμῖν. καὶ ἐὰν πορευθῶ
ἑτοιμάσαι ὑμῖν τόπον, πάλιν ἔρ/
χομαι καὶ παραλήψομαι ὑμᾶς πρὸς
ἐμαυτόν, ἵνα ὅπου εἰμὶ ἐγώ, καὶ ὑμεῖς
ἦτε. καὶ ὅπου ἐγὼ ὑπάγω, οἴδατε, καὶ
τὴν ὁδὸν οἴδατε. Λέγει αὐτῷ Θωμᾶς.
κύριε, οὐκ οἴδαμεν ποῦ ὑπάγεις, καὶ
πῶς δυνάμεθα τὴν ὁδὸν εἰδέναι; Λέ
γει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς. Ἐγώ εἰμι ἡ ὁδὸς
καὶ ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ ζωή. οὐδεὶς ἔρχεται
πρὸς τὸν πατέρα, εἰ μὴ δι' ἐμοῦ. Εἰ
ἐγνώκειτέ με, καὶ τὸν πατέρα μου ἐγνώ
κειτε ἄν. καὶ ἀπ' ἄρτι γινώσκετε αὐτόν,
καὶ ἑωράκατε αὐτόν. Λέγει αὐτῷ Φί/
λιππος. κύριε, δεῖξον ἡμῖν τὸν πα/
τέρα, καὶ ἀρκεῖ ἡμῖν. Λέγει αὐτῷ ὁ
Ἰησοῦς. τοσοῦτον χρόνον μεθ' ὑμῶν
εἰμί, καὶ οὐκ ἔγνωκάς με; Φίλιπ/
πε, ὁ ἑωρακὼς ἐμέ, ἑώρακε τὸν πατέ
ρα. καὶ πῶς σὺ λέγεις, δεῖξον ἡμῖν τὸν
πατέρα; οὐ πιστεύεις, ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ
πατρί, καὶ ὁ πατὴρ ἐν ἐμοί ἐστι; τὰ ῥή
ματα ἃ ἐγὼ λαλῶ ὑμῖν, ἀπ' ἐμαυτοῦ
οὐ λαλῶ. Ὁ δὲ πατὴρ ὁ ἐν ἐμοὶ μέ/
νων, αὐτὸς ποιεῖ τὰ ἔργα. πιστεύετέ μοι
ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ πατρί, καὶ ὁ πατὴρ ἐν
ἐμοί ἐστιν. Εἰ δὲ μή, διὰ τὰ ἔργα αὐτὰ
πιστεύετέ μοι. Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑ/
μῖν, ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ, τὰ ἔργα ἃ
ἐγὼ ποιῶ, κἀκεῖνος ποιήσει, καὶ μείζονα
τούτων ποιήσει, ὅτι ἐγὼ πρὸς τὸν πατέ
ρκη ρα μου πορεύομαι. * καὶ ὅτι ἂν αἰτήση/
δ τε ἐν τῷ ὀνόματί μου τοῦτο ποιήσω,
ἵνα δοξασθῇ ὁ πατὴρ ἐν τῷ υἱῷ. Ἐάν
τι αἰτήσητε ἐν τῷ ὀνόματί μου, ἐγὼ
ποιήσω. ἐὰν ἀγαπᾶτέ με, τὰς ἐντο
λὰς τὰς ἐμὰς τηρήσατε. καὶ ἐγὼ ἐρω
τήσω τὸν πατέρα, καὶ ἄλλον παρά
κλητον δώσει ὑμῖν, ἵνα μένῃ μεθ' ὑ/
μῶν εἰς τὸν αἰῶνα, τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθεί
ας, ὃ ὁ κόσμος οὐ δύναται λαβεῖν, ὅτι
οὐ θεωρεῖ αὐτό, οὐδὲ γινώσκει αὐτό.
ὑμεῖς δὲ γινώσκετε αὐτό, ὅτι παρ' ὑμῖν
μένει;

ſpondit ei Ieſus: Animam tuam
pro me pones? Amen amen dico
tibi, Non canet gallus, donec ter
me negaueris.

Et ait diſcipulis ſuis: Ne turbe/
tur cor ueſtrũ. Creditis in deum,
& in me credite. In domo patris
mei mãſiones multæ ſunt. Quod
ſi ſecus eſſet, dixiſſem uobis, ua/
do paraturus uobis locum. Et ſi
abiero ad parandum uobis locũ,
iterum ueniam & aſſumam uos
ad meipſum, ut ubi ſum ego, &
uos ſitis: & quò ego uado, ſcitis,
& uiam ſcitis. Dicit ei Thomas:
Domine, neſcimus quò uadis, &
quomodo poſſumus uiam ſcire?
Dicit ei Ieſus: Ego ſum uia, & ueri
tas & uita. Nemo uenit ad patrẽ,
niſi per me. Si cognouiſſetis me,
& patrem meum utiq; cognouiſ
ſetis. Et nunc cognoſcitis eum, &
uidiſtis eum. Dicit ei Philippus:
Domine, oſtende nobis patrem,
et ſufficit nobis. dicit ei Ieſus: Tan
to tempore uobiſcum ſum, & nõ
cognouiſti me? Philippe, qui ui/
dit me, uidit patrẽ. Et quomodo
tu dicis, oſtende nobis patrem?
Nõ credis, qđ ego in patre ſum,
et pater in me? Verba quæ ego lo
quor uobis, à meipſo nõ loquor.
Pater autem in me manens, ipſe
facit opera. Credite mihi, quod e/
go in patre ſum, & pater in me.
Alioqui propter ipſa facta credi/
te mihi. Amen amen dico uobis,
qui credit in me, opera quæ ego
facio, & ipſe faciet: & maiora his
faciet, quia ego ad patrem uado.
Et quicqd petieritis nomine meo
hoc faciam, ut glorificetur pater
per filium. Si quid petieritis per
nomen meum, ego faciam. Si di/
ligitis me, præcepta mea ſeruate,
Et ego rogabo patrem, & alium
conſolatorem dabit uobis, ut ma
neat uobiſcum in æternum, ſpiri/
tum ueritatis quem mundus nõ
poteſt accipere: quia non uidet
eum, nec nouit eum. Vos autem
cognoſcitis eum, quia apud uos
manet,

ſpondit ei Ieſus: Animã tuã
pro me pones. Amẽ amẽ di
co tibi: non cantabit gallus
donec ter me neges.

Et ait diſcipulis ſuis: Nõ XIIII.
turbetur cor ueſtrũ. Credi/
tis in deũ: & in me credite. In
domo patris mei mãſiones
multæ ſunt. Si quo minꝰ di/
xiſſem uobis: quia uado pa
rare uobis locũ. Et ſi abiero
& præparauero uobis locũ:
iterum uenio & accipiã uos
ad meipſum: ut ubi ſum e/
go, & uos ſitis. Et quo ego
uado ſcitis: & uiã ſcitis. Di/
cit ei Thomas: Domine, ne/
ſcimꝰ quo uadis: & quomo
do poſſumus uiã ſcire? Di/
cit ei Ieſus: Ego ſum uia, ue
ritas & uita. Nemo uenit ad
patrẽ niſi per me. Si cogno/
uiſſetis me: & patrem meũ
utiq; cognouiſſetis. Et amo
do cognoſcetis eum: & uidi
ſtis eum. Dicit ei Philippus:
Domine, oſtende nobis pa/
trem: & ſufficit nobis. Dicit
ei Ieſus: Tanto tempore uo
biſcum ſum, & nõ cognoui
ſtis me: Philippe, qui uidet
me: uidet & patrẽ: quomo/
do tu dicis: oſtẽde nobis pa
trem? Non credis quia ego
in patre, & pater in me eſt?
Verba quæ ego loquor uo/
bis, a meipſo non loquor.
Pater autem in me manẽs,
ipſe facit opera. Non credi/
tis, quia ego in patre: & pa/
ter in me eſt? Alioquin pro
pter opa ipſa credite. Amen
amẽ dico uobis: qui credit
in me: opera quæ ego facio,
& ipſe faciet: & maiora horũ
faciet: quia ego ad patrẽ ua
do. Et quodcunq; petieritis
patrem in nomine meo, hoc
faciã: ut glorificetur pater
in filio. Si quid petieritis me
in nomine meo, hoc faci/
am. Si diligitis me: manda
ta mea ſeruate. Et ego ro/
gabo patrem: & alium pa/
racletũ dabit uobis: ut ma/
neat uobiſcum in æternum,
ſpiritum ueritatis: quẽ mũ/
dus non poteſt accipere:
quia nõ uidet eum, nec ſcit
eum. Vos autem cognoſce/
tis eum: quia apud uos ma
nebit:

μένει, καὶ ἐν ὑμῖν ἔσται. οὐκ ἀφήσω
ὑμᾶς ὀρφανοὺς, ἔρχομαι πρὸς ὑ/
μᾶς. ἔτι μικρὸν, καὶ ὁ κόσμος με οὐκ
ἔτι θεωρεῖ, ὑμεῖς δὲ θεωρεῖτέ με, ὅτι ἐ/
γὼ ζῶ, καὶ ὑμεῖς ζήσεσθε. Ἐν ἐκείνῃ τῇ
ἡμέρᾳ γνώσεσθε ὑμεῖς, ὅτι ἐγὼ ἐν
τῷ πατρί μου, καὶ ὑμεῖς ἐν ἐμοὶ, καὶ
ἐγὼ ἐν ὑμῖν. Ὁ ἔχων τὰς ἐντολάς
μου καὶ τηρῶν αὐτὰς, ἐκεῖνός ἐστιν ὁ
ρκθ α ἀγαπῶν με. * Ὁ δὲ ἀγαπῶν με, ἀ/
γαπηθήσεται ὑπὸ τοῦ πατρός μου,
καὶ ἐγὼ ἀγαπήσω αὐτὸν, καὶ ἐμ/
ρλ ι φανίσω αὐτῷ ἐμαυτόν. * Λέγει αὐ/
τῷ Ἰούδας, οὐχ ὁ Ἰσκαριώτης. Κύριε,
τί γέγονεν, ὅτι ὑμῖν μέλλεις ἐμφα/
νίζειν σεαυτὸν, καὶ οὐχὶ τῷ κόσμῳ;
Ἀπεκρίθη ὁ Ἰησοῦς, καὶ εἶπεν αὐτῷ,
ἐάν τις ἀγαπᾷ με, τὸν λόγον μου τη/
ρήσει, καὶ ὁ πατήρ μου ἀγαπήσει αὐ/
τὸν, καὶ πρὸς αὐτὸν ἐλευσόμεθα, καὶ
μονὴν παρ᾽ αὐτῷ ποιήσομεν. Ὁ μὴ
ἀγαπῶν με, τοὺς λόγους μου οὐ τη/
ρλα α ρεῖ. * Καὶ ὁ λόγος ὃν ἀκούετε, οὐκ
ἔστιν ἐμὸς, ἀλλὰ τοῦ πέμψαντός με
πατρός. Ταῦτα λελάληκα ὑμῖν
ρλβ ι παρ᾽ ὑμῖν μένων. * Ὁ δὲ παράκλητος
τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ὃ πέμψει ὁ πα/
τὴρ ἐν τῷ ὀνόματί μου, ἐκεῖνος ὑμᾶς
διδάξει πάντα, καὶ ὑπομνήσει ὑμᾶς
πάντα ὅσα εἶπον ὑμῖν. Εἰρήνην ἀ/
φίημι ὑμῖν, εἰρήνην τὴν ἐμὴν δίδω/
μι ὑμῖν, οὐ καθὼς ὁ κόσμος δίδω/
σιν, ἐγὼ δίδωμι ὑμῖν. Μὴ ταρασσέ/
σθω ὑμῶν ἡ καρδία, μηδὲ δειλιάτω.
ἠκούσατε, ὅτι ἐγὼ εἶπον ὑμῖν, ὑπά/
γω καὶ ἔρχομαι πρὸς ὑμᾶς. Εἰ ἠγα/
πᾶτέ με, ἐχάρητε ἂν, ὅτι εἶπον, πο/
ρεύομαι πρὸς τὸν πατέρα, ὅτι ὁ πα/
τήρ μείζων μου ἐστί. Καὶ νῦν εἴρηκα
ὑμῖν πρὶν γενέσθαι, ἵνα ὅταν γένη/
ται, πιστεύσητε. Οὐκ ἔτι πολλὰ λαλή/
σω μεθ᾽ ὑμῶν. ἔρχεται γὰρ ὁ τοῦ κό/
σμου τούτου ἄρχων, καὶ ἐν ἐμοὶ οὐκ
ἔχει οὐδέν. ἀλλ᾽ ἵνα γνῷ ὁ κόσμος,
ὅτι ἀγαπῶ τὸν πατέρα, καὶ καθὼς
ἐνετείλατό μοι ὁ πατὴρ, οὕτως
ποιῶ. ἐγείρεσθε ἄγωμεν ἐντεῦθεν.

Ἐγώ εἰμι ἡ ἄμπελος ἡ ἀληθινὴ,
καὶ ὁ πατήρ μου ὁ γεωργός ἐστι. πᾶν
κλῆμα ἐν ἐμοὶ μὴ φέρον καρπὸν αἴ/
ρει αὐτὸ, καὶ πᾶν τὸ καρπὸν φέρον, κα/
θαίρει αὐτὸ, ἵνα πλείονα καρπὸν φέρῃ.
ἤδη

manet, & in uobis erit. Non relin/
quam uos orphanos, ueniam ad
uos. Adhuc pusillum, & mundus
me iam non uidet: uos autem ui/
detis me. Quia ego uiuo, & uos
uiuetis. In illo die uos cognosce/
tis, quod ego sum in patre meo,
& uos in me, & ego in uobis.
Qui habet præcepta mea & ser/
uat ea, ille est qui diligit me. Qui
autem diligit me, diligetur à pa/
tre meo: & ego diligā eum, & ape/
riam ei meipsum. Dicit ei Iudas,
non ille Iscariotes: Domine, quid
factum est, quod manifestaturus
es nobis teipsum, & nō mundo?
Respōdit Iesus, & dixit ei: Si quis
diligit me, sermonem meū serua/
bit, & pater meus diliget eum: &
ad eum ueniemus, & māsionem
apud eum faciemus. Qui non di/
ligit me, sermones meos non ser/
uat: et sermo quem auditis, nō est
meus, sed eius qui misit me patris
Hæc locut[9] sum uobis apud uos
manens. Paracletus autē ille qui
est spiritus sanctus, quem spiritū
mittet pater nomie meo, ille uos
docebit omnia, & suggeret uobis
omnia quæcunq; dixi uobis. Pa/
cem relinquo uobis, pacem meā
do uobis. Non quomodo mun/
dus dat, ego do uobis. Ne turbe/
tur cor uestrum, neque formidet
Audistis quod ego dixi uobis, ua/
do, & uenio ad uos. Si diligeretis
me, gauderetis utiq;, qđ dixerim
uado ad patrē, quia pater maior
me est. Et nūc dixi uobis prius ꝙ
fiat, ut cum factū fuerit, credatis.
Posthac non multa loquar uobi/
scum. Venit enim princeps mun/
di huius, & in me non habet quic/
quam. Sed ut cognoscat mūdus,
quod diligo patrem, & sicut man/
datum dedit mihi pater, sic facio.
Surgite, eamus hinc.

Ego sum uitis uera, & pater me/
us agricola est. Omnem palmitē
in me non ferentem fructū tollit,
& omnem qui fert fructū purgat
ut fructum copiosiorem afferat.
Iam

nebit: & in uobis erit. Nec
relinquam uos orphanos:
ueniā ad uos. Adhuc modi/
cum, & mūdus iam me non
uidet. Vos autem uidebitis
me: quia ego uiuo, & uos ui/
uetis. In illo die uos cogno/
scetis, quia ego sum in patre
meo: & uos in me, & ego in
uobis. Qui habet manda/
ta mea, & seruat ea: ille est
qui diligit me. Qui autem
diligit me: diligetur a patre
meo: & ego diligam eum: &
manifestabo ei meipsum.
Dicit ei Iudas: non ille Sca/
riothis: Domine quid factū
est, quia manifestaturus es
nobis teipsum: & nō mun/
do? Respōdit Iesus & dixit
ei: Si quis diligit me: sermo/
nem meū seruabit: & pater
meus diliget eum: & ad eū
ueniemus, & māsionē apud
eum faciemus. Qui non di/
ligit me: sermones meos nō
seruat. Et sermonē quem au/
distis, non est meus: sed eius
qui misit me patris. Hæc lo/
cutus sum uobis, apud uos
manens. Paracletus aūt spi/
ritussanctus quē mittet pa/
ter in nomine meo, ille uos
docebit omnia: & suggeret
uobis omnia quæcunq; di/
xero uobis. Pacē relinquo
uobis: pacem meam do uo/
bis: Non quomodo mūdus
dat, ego do uobis. Nō turbe/
tur cor uestrum, neq; formi/
det. Audistis qa ego dixi uo/
bis, uado & uenio ad uos.
Si diligeretis me, gaudere/
tis utiq;: quia uado ad pa/
trem: quia pater maior me
est. Et nūc dixi uobis prius
quam fiat: ut cum factū fue/
rit credatis. Iam non multa
loquar uobiscū. Venit enim
princeps mūdi huius: & in
me non habet quicquam:
Sed ut cognoscat mundus,
quia diligo patrem: & sicut
mandatū dedit mihi pater,
sic facio. Surgite eam[9] hinc.

Ego sum uitis uera: & pa/ XV.
ter me[9] agricola est. Omnē
palmitem in me non feren/
tem fructū tollet eū: & om/
nē qui fert fructū, purgabit
eū: ut fructum plus afferat.
t Iam

ἤδη ὑμεῖς καθαροί ἐστε διὰ τὸν λόγον,
ὃν λελάληκα ὑμῖν. μείνατε ἐν ἐμοὶ
κἀγὼ ἐν ὑμῖν. καθὼς τὸ κλῆμα οὐ
δύναται καρπὸν φέρειν ἀφ᾽ ἑαυτοῦ, ἐὰν
μὴ μείνῃ ἐν τῇ ἀμπέλῳ, οὕτως οὐ/
δὲ ὑμεῖς ἐὰν μὴ ἐν ἐμοὶ μείνητε. ἐγώ
εἰμι ἡ ἄμπελος, ὑμεῖς τὰ κλήμα/
τα. ὁ μένων ἐν ἐμοὶ, κἀγὼ ἐν αὐ/
τῷ, οὗτος φέρει καρπὸν πολὺν, ὅτι
χωρὶς ἐμοῦ οὐ δύνασθε ποιεῖν οὐδέν.
ἐὰν μή τις μείνῃ ἐν ἐμοὶ, ἐβλήθη ἔξω
ὡς τὸ κλῆμα, καὶ ἐξηράνθη, καὶ συ/
νάγουσιν αὐτὰ, καὶ εἰς πῦρ βάλλουσι
ρλγ καὶ καίεται. * Ἐὰν μείνητε ἐν ἐμοὶ, καὶ
δ τὰ ῥήματά μου ἐν ὑμῖν μείνῃ, ὃ ἐὰν
θέλητε αἰτήσεσθε, καὶ γενήσεται ὑμῖν.
ρλδ * Ἐν τούτῳ ἐδοξάσθη ὁ πατήρ μου,
ι ἵνα καρπὸν πολὺν φέρητε, καὶ γενή/
σεσθε ἐμοὶ μαθηταί. καθὼς ἠγάπη/
σέ με ὁ πατὴρ, κἀγὼ ἠγάπησα ὑ/
μᾶς. μείνατε ἐν τῇ ἀγάπῃ τῇ ἐμῇ.
ἐὰν τὰς ἐντολάς μου τηρήσητε, με/
νεῖτε ἐν τῇ ἀγάπῃ μου, καθὼς ἐγὼ
τὰς ἐντολὰς τοῦ πατρός μου τετήρηκα
καὶ μένω αὐτοῦ ἐν τῇ ἀγάπῃ. ταῦτα
λελάληκα ὑμῖν, ἵνα ἡ χαρὰ ἡ ἐμὴ
ἐν ὑμῖν μείνῃ, καὶ ἡ χαρὰ ὑμῶν πλη
ρωθῇ. αὕτη ἐστὶν ἡ ἐντολὴ ἡ ἐμὴ, ἵνα
ἀγαπᾶτε ἀλλήλους, καθὼς ἠγάπη/
ρλε σα ὑμᾶς. * Μείζονα ταύτης ἀγάπην
δ οὐδεὶς ἔχει, ἵνα τις τὴν ψυχὴν αὐτοῦ
ρλϛ θῇ ὑπὲρ τῶν φίλων αὐτοῦ. * Ὑμεῖς φί/
ι λοι μου ἐστὲ, ἐὰν ποιῆτε ὅσα ἐγὼ ἐν/
τέλλομαι ὑμῖν. οὐκέτι ὑμᾶς λέ/
γω δούλους, ὅτι ὁ δοῦλος οὐκ οἶδε τί
ποιεῖ αὐτοῦ ὁ κύριος. ὑμᾶς δὲ εἴρηκα
φίλους, ὅτι πάντα ἃ ἤκουσα παρὰ τοῦ
πατρός μου, ἐγνώρισα ὑμῖν. οὐχ ὑ/
μεῖς με ἐξελέξασθε, ἀλλ᾽ ἐγὼ ἐξε/
λεξάμην ὑμᾶς, καὶ ἔθηκα ὑμᾶς, ἵνα
ὑμεῖς ὑπάγητε, καὶ καρπὸν φέρητε,
ρλζ καὶ ὁ καρπὸς ὑμῶν μένῃ. * Ἵνα ὅτι
δ ἂν αἰτήσητε τὸν πατέρα ἐν τῷ ὀ/
ρλη νόματί μου, δῷ ὑμῖν. * Ταῦτα ἐν/
ι τέλλομαι ὑμῖν, ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλή
λους. Εἰ ὁ κόσμος ὑμᾶς μισεῖ, γινώ
σκετε ὅτι ἐμὲ πρῶτον ὑμῶν μεμίση
κεν. εἰ ἐκ τοῦ κόσμου ἦτε, ὁ κόσμος ἂν
τὸ ἴδιον ἐφίλει. ὅτι δὲ ἐκ τοῦ κόσμου
οὐκ ἐστὲ, ἀλλ᾽ ἐγὼ ἐξελεξάμην ὑμᾶς
ἐκ τοῦ κόσμου, διὰ τοῦτο μισεῖ ὑμᾶς
ρλθ ὁ κόσμος. * Μνημονεύετε τοῦ λόγου
γ οὗ ἐγὼ

Iam uos mundi estis propter ser/
monem, quē locutus sum uobis.
Manete in me,& ego in uobis. Si
cut palmes non potest ferre fru/
ctum à semetipso, nisi manserit in
uite, sic nec uos, nisi in me manse/
ritis. Ego sum uitis, uos palmites.
Qui manet in me & ego in eo,
hic fert fructū multū: qa sine me
nihil potestis facere. Si quis in me
non manserit, eiectus est foras si/
cut palmes,& exaruit: & colligūt
eos,& in ignem coniiciunt & ar/
dent. Si māseritis in me,& uerba
mea in uobis māserint, quicquid
uolueritis, petetis,& fiet uobis. In
hoc glorificatus est pater meus,
ut fructum copiosum afferatis,&
efficiamini mei discipuli. Sicut di
lexit me pater, ita & ego dilexi
uos. Manete in dilectione mea.
Si præcepta mea seruaueritis, ma
nebitis in dilectione mea, sicut &
ego patris mei præcepta seruaui,
& maneo in eius dilectione. Hæc
locutus sum uobis, ut gaudium
meum in uobis maneat, & gau/
dium uestrū impleatur. Hoc est
præceptum meū, ut diligatis uos
inuicem sicut dilexi uos. Maiorē
hac dilectionem nemo habet, ut
quis animam suam ponat pro a/
micis suis. Vos amici mei estis, si
feceritis quæcunque ego præcipio
uobis. Non posthac uos dico ser
uos, quia seruus nescit quid faciat
dominus eius. Vos autem dixi
amicos: quia omnia quæ audiui
à patre meo, nota feci uobis. Nō
uos me elegistis, sed ego elegi uos
& constitui uos, ut eatis & fructū
afferatis,& fruct⁹ uester maneat:
ut quicquid petieritis patrem no
mine meo, det uobis. Hæc præ/
cipio uobis, ut diligatis uos mu/
tuo. Si mūdus uos odit, scitis qđ
me prius q̄ uos odio habuerit. Si
de mundo fuissetis, mūdus quod
suum est, diligeret. Quia uero de
mundo non estis, sed ego selegi
uos de mūdo, propterea odit uos
mundus. Mementote sermonis,
quem

Iam uos mūdi estis propter
sermonē quē locutus sum
uobis: Manete in me,& ego
in uobis. Sicut palmes non
potest ferre fructū a semet/
ipso nisi manserit in uite: sic
nec uos nisi in me māseritis.
Ego sum uitis: uos palmi/
tes. Qui manet in me: & e/
go in eo: hic fert fructū mul
tū: qa sine me nihil potestis
facere. Si quis in me nō mā
serit mittetur foras sicut pal
mes,& arescet:& colligēt eū,
& in ignem mittēt, & ardet.
Si manseritis in me: & uer/
ba mea in uobis manserint:
quodcunque uolueritis pete/
tis. & fiet uobis. In hoc cla/
rificatus est pater meus: ut
fructum plurimū afferatis:
& efficiamini mei discipuli.
Sicut dilexit me pater: & e/
go dilexi uos. Manete in di/
lectione mea. Si præcepta
mea seruaueritis: manebi/
tis in dilectione mea: sicut &
ego præcepta patris mei ser
uaui:& maneo in ei⁹ dilectio
ne. Hæc locutus sum uobis:
ut gaudiū meū in uobis sit:
& gaudiū uestrum implea/
tur. Hoc est præceptū meū,
ut diligatis inuicē sicut dile/
xi uos. Maiorē hac dilectio
nem nemo habet: quam ut
animā suā ponat quis pro
amicis suis. Vos amici mei
estis, si feceritis quæ ego præ
cipio uobis. Iam non dico
uos seruos: quia seruus ne/
scit quid faciat dominus e/
ius. Vos autē dixi amicos:
quia omnia quæcūque audi/
ui a patre meo, nota feci uo
bis. Nō uos me elegistis: sed
ego elegi uos: & posui uos
ut eatis & fructū afferatis:&
fructus uester maneat: ut
quodcūque petieritis patrē in
nomie meo, det uobis. Hæc
mādo uobis, ut diligatis in/
uicē. Si mūdus uos odit: sci
tote quia me priorē uobis
odio habuit. Si de mundo
fuissetis: mundus quod suū
erat diligeret. Quia uero de
mundo non estis: sed ego
elegi uos de mundo: pro/
pterea odit uos mundus.
Mementote sermonis mei,
quem

ιβ περὶ τοῦ παρακλήτου.

οὗ ἐγὼ εἶπον ὑμῖν. οὐκ ἔστι δοῦλος
ρμ μείζων τοῦ κυρίου αὐτοῦ. * Εἰ ἐμὲ ἐ/
ι διώξαν, καὶ ὑμᾶς διώξουσιν. Εἰ τὸν λό
γον μου ἐτήρησαν, καὶ τὸν ὑμέτερον
ρμα τηρήσουσιν. * Ἀλλὰ ταῦτα πάντα
α ποιήσουσιν ὑμῖν διὰ τὸ ὄνομά μου.
ρμβ * ὅτι οὐκ οἴδασι τὸν πέμψαντά με.
γ Εἰ μὴ ἦλθον καὶ ἐλάλησα αὐτοῖς, ἁμαρ
ρμγ τίαν οὐκ εἶχον. Νῦν δὲ πρόφασιν
ι οὐκ ἔχουσι περὶ τῆς ἁμαρτίας αὐτῶν.
ρμδ * ὁ ἐμὲ μισῶν, καὶ τὸν πατέρα μου
ι μισεῖ. * Εἰ τὰ ἔργα μὴ ἐποίησα ἐν αὐ
ρμε τοῖς, ἃ οὐδεὶς ἄλλος πεποίηκεν, ἁ/
ι μαρτίαν οὐκ εἶχον. Νῦν δὲ καὶ ἑωρά
κασι καὶ μεμισήκασι, καὶ ἐμὲ καὶ τὸν
πατέρα μου. ἀλλ' ἵνα πληρωθῇ ὁ λό
γος, ὁ γεγραμμένος ἐν τῷ νόμῳ αὐ
» τῶν, ὅτι ἐμίσησάν με δωρεάν. ὅταν
δὲ ἔλθῃ ὁ παράκλητος, ὃν ἐγὼ πέμ/
ψω ὑμῖν παρὰ τοῦ πατρὸς τὸ πνεῦμα
τῆς ἀληθείας, ὃ παρὰ τοῦ πατρὸς ἐκπο/
ρεύεται, ἐκεῖνος μαρτυρήσει περὶ ἐμοῦ.
καὶ ὑμεῖς δὲ μαρτυρεῖτε, ὅτι ἀπ' ἀρ/
χῆς μετ' ἐμοῦ ἐστέ.
ρμϛ * Ταῦτα λελάληκα ὑμῖν, ἵνα μὴ
α σκανδαλισθῆτε. ἀποσυναγώγους ποι
ήσουσιν ὑμᾶς. Ἀλλ' ἔρχεται ὥρα, ἵνα
πᾶς ὁ ἀποκτείνας ὑμᾶς, δόξῃ λατρεί/
αν προσφέρειν τῷ θεῷ. καὶ ταῦτα
ποιήσουσιν ὑμῖν, ὅτι οὐκ ἔγνωσαν
τὸν πατέρα οὐδὲ ἐμέ. ἀλλὰ ταῦτα
λελάληκα ὑμῖν, ἵνα, ὅταν ἔλθῃ ἡ
ὥρα, μνημονεύητε αὐτῶν, ὅτι ἐγὼ εἶ
ρμζ πον ὑμῖν. * ταῦτα δὲ ὑμῖν ἐξ ἀρ/
ι χῆς οὐκ εἶπον, ὅτι μεθ' ὑμῶν ἤμην.
Νῦν δὲ ὑπάγω πρὸς τὸν πέμψαν/
τά με, καὶ οὐδεὶς ἐξ ὑμῶν ἐρωτᾷ
με, ποῦ ὑπάγεις. ἀλλ' ὅτι ταῦτα λε
λάληκα ὑμῖν, ἡ λύπη πεπλήρωκεν
ὑμῶν τὴν καρδίαν. ἀλλ' ἐγὼ τὴν
ἀλήθειαν λέγω ὑμῖν, συμφέρει ὑ/
μῖν, ἵνα ἐγὼ ἀπέλθω. Ἐὰν γὰρ μὴ
ἀπέλθω, ὁ παράκλητος οὐκ ἐλεύ/
σεται πρὸς ὑμᾶς. Ἐὰν δὲ πορευθῶ,
πέμψω αὐτὸν πρὸς ὑμᾶς. καὶ ἐλθὼν
ἐκεῖνος ἐλέγξει τὸν κόσμον περὶ ἁμαρ
τίας, καὶ περὶ δικαιοσύνης, καὶ περὶ
κρίσεως. περὶ ἁμαρτίας μὲν, ὅτι οὐ
πιστεύουσιν εἰς ἐμέ. περὶ δικαιοσύ/
νης δὲ, ὅτι πρὸς τὸν πατέρα ὑπάγω,
καὶ οὐκ ἔτι θεωρεῖτέ με. περὶ δὲ κρίσεως
ὅτι ὁ ἄρχων τοῦ κόσμου τούτου κέ/
κριται.

quem ego dixi uobis: Non est ser
uus maior domino suo. Si me per/
secuti sunt, & uos persequentur.
Si sermonem meum seruauerũt,
& uestrum seruabunt. Sed hæc o/
mnia facient uobis propter no/
men meũ, quia non nouerunt eũ
qui misit me. Si nõ uenissem et lo
cutus fuissem eis, peccatũ non ha
berent. Nunc autem non habent
quod prætexãt peccato suo. Qui
me odit, is & patrem meum odit
Si opera non fecissem inter eos
quæ nemo alius fecit, peccatũ nõ
haberent. Nunc aũt & uiderũt &
oderunt, non solũ me, uerumetiã
patrem meũ. Sed hoc accidit ut cõ
pleatur sermo, qui in lege eorum
scriptus est: Odio habuerunt me
gratis. Cum autẽ uenerit paracle/
tus, quem ego mittam uobis à pa
tre, spiritus ueritatis, qui à patre
procedit, ille testimonium perhi/
bebit de me. Quin & uos testes
estis, quia ab initio mecum estis.
Hæc locutus sum uobis, ut ne
quid offendamini. Alienos à sy/
nagogis facient uos. Sed ueniet
tempꝰ, ut quisquis interficiet uos,
uideatur cultum præstare deo. Et
hæc facient uobis, quia nõ noue/
runt patrẽ neq; me. Sed hæc locu
tus sum uobis, ut cũ uenerit tem/
pus illud, reminiscamini eorũ, qđ
ego dixerim uobis. Hæc autẽ uo
bis ab initio non dixi, quia uobi/
scum eram. Nũc autem uado ad
eum, qui misit me, & nemo ex uo
bis interrogat me quò uadã. Sed
quia hæc locutus sum uobis, mœ
stitudo impleuit cor uestrũ. Sed
ego ueritatẽ dico uobis, expedit
uobis, ut ego uadã. Si enĩ nõ abie
ro, consolator ille non ueniet ad
uos. Sin aũt abiero, mittam eum
ad uos. Et cum uenerit ille, arguet
mundũ de peccato, & de iustitia,
& de iudicio. De peccato quidẽ,
qa nõ credũt in me. de iustitia ue
ro, quia ad patrẽ uado, et posthac
non uidetis me. De iudicio autẽ,
quia princeps huius mũdi iam iu
dicatus

quẽ ego dixi uobis: Non est
seruus maior domino suo.
Si me persecuti sunt: & uos
persequẽtur. Si sermonem
meum seruauerũt: & uestrũ
seruabũt. Sed hæc omĩa fa/
cient uobis propter nomen
meũ: quia nesciũt eũ qui mi
sit me. Si nõ uenissem, & lo/
cutus fuissem eis, peccatum
non haberet. Nunc autẽ ex/
cusationẽ nõ habent de pec
cato suo. Qui me odit & pa
trem meũ odit. Si opera nõ
fecissem in eis, quæ nemo a/
lius fecit, peccatũ non habe
rent. Nunc autẽ & uiderũt,
& oderũt & me & patrẽ me/
um. Sed ut adimpleat ser/
mo qui in lege eorũ scriptus
est: Quia odio habuerunt
me gratis. Cum autẽ uene/
rit paracletus, quẽ ego mit/
tam uobis a patre, spiritum
ueritatis: qui a patre proce/
dit, ille testimoniũ perhibe/
bit de me: & uos testimoniũ
perhibebitis: quia ab initio
mecum estis.
Hæc locutus sum uobis: XVI.
ut nõ scãdalizemini. Absq;
synagogis facient uos. Sed
uenit hora ut omnis qui in/
terficit uos: arbitretur obse/
quiũ se præstare deo. Et hæc
faciẽt uobis: quia non noue
runt patrem neq; me. Sed
hæc locutus sum uobis ut
cum uenerit hora eorũ, re/
miniscamini, quia ego dixi
uobis. Hæc autem uobis ab
initio nõ dixi: quia uobiscũ
eram. Et nũc uado ad eum
qui misit me: & nemo ex uo
bis interrogat me, quo ua/
dis. Sed qa hæc locutꝰ sum
uobis: tristicia implebit cor
uestrũ: Sed ego ueritatẽ di/
co uobis: expedit uobis ut
ego uadã. Si enim nõ abie/
ro: paracletus nõ ueniet ad
uos. Si autẽ abiero mittam
eum ad uos. Et cũ uenerit il
le, arguet mundum de pec/
cato, & de iusticia, & de iu/
dicio. De peccato quidem:
quia nõ crediderunt in me.
De iusticia uero: quia ad pa
trem uado: & iam nõ uide/
bitis me. De iudicio aũt: qa
princeps mũdi huius iã iu/
dicatus

κρίνεται. Ετι πολλὰ ἔχω λέγειν ὑμῖν,
ἀλλ᾽ οὐ δύνασθε βαστάζειν ἄρτι. ὅτ
ἂν δὲ ἔλθῃ ἐκεῖνος τὸ πνεῦμα τῆς ἀλη
θείας, ὁδηγήσει ὑμᾶς εἰς πᾶσαν τὴν
ἀλήθειαν. οὐ γὰρ λαλήσει ἀφ᾽ ἑαυ/
τοῦ, ἀλλ᾽ ὅσα ἂν ἀκούσῃ, λαλήσει,
καὶ τὰ ἐρχόμενα ἀναγγελεῖ ὑμῖν.
Εκεῖνος ἐμὲ δοξάσει, ὅτι ἐκ τοῦ ἐμοῦ
ρμθ λήψεται, καὶ ἀναγγελεῖ ὑμῖν. * πάν
γ τα ὅσα ἔχει ὁ πατήρ, ἐμά ἐστι. * Διὰ
ρμη τοῦτο εἶπον, ὅτι ἐκ τοῦ ἐμοῦ λήψεται,
ι καὶ ἀναγγελεῖ ὑμῖν. Μικρὸν καὶ οὐ
θεωρεῖτέ με, καὶ πάλιν μικρὸν καὶ
ὄψεσθέ με, ὅτι ἐγὼ ὑπάγω πρὸς
τὸν πατέρα. Εἶπον οὖν ἐκ τῶν μα
θητῶν αὐτοῦ πρὸς ἀλλήλους. τί ἐστι
τοῦτο, ὃ λέγει ὑμῖν, μικρὸν καὶ οὐ
θεωρεῖτέ με, καὶ πάλιν μικρὸν καὶ
ὄψεσθέ με. καὶ ὅτι ἐγὼ ὑπάγω
πρὸς τὸν πατέρα; Ελεγον οὖν, τοῦ
το τί ἐστιν, ὃ λέγει, τὸ μικρόν; οὐκ
οἴδαμεν τί λαλεῖ. ἔγνω οὖν ὁ Ιησοῦς
ὅτι ἤθελον αὐτὸν ἐρωτῆσαι, καὶ εἶ/
πεν αὐτοῖς. Περὶ τούτου ζητεῖτε μετ᾽
ἀλλήλων, ὅτι εἶπον, μικρὸν καὶ οὐ
θεωρεῖτέ με, καὶ πάλιν μικρὸν καὶ ὄψε
σθέ με; Αμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν,
ὅτι κλαύσετε καὶ θρηνήσετε ὑμεῖς,
ὁ δὲ κόσμος χαρήσεται. ὑμεῖς δὲ
λυπηθήσεσθε, ἀλλὰ ἡ λύπη ὑμῶν
εἰς χαρὰν γενήσεται. Η γυνὴ ὅτ
ἂν τίκτῃ, λύπην ἔχει, ὅτι ἦλθεν ἡ
ὥρα αὐτῆς, ὅταν δὲ γεννήσῃ τὸ παι
δίον, οὐκ ἔτι μνημονεύει τῆς θλίψεως
διὰ τὴν χαράν, ὅτι ἐγεννήθη ὁ ἄν/
θρωπος εἰς τὸν κόσμον. Καὶ ὑμεῖς
οὖν λύπην μὲν νῦν ἔχετε. πάλιν
δὲ ὄψομαι ὑμᾶς, καὶ χαρήσεται
ὑμῶν ἡ καρδία, καὶ τὴν χαρὰν ὑ/
μῶν οὐδεὶς αἴρει ἀφ᾽ ὑμῶν. καὶ ἐν
ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ἐμὲ οὐκ ἐρωτήσε/
ρν τε οὐδέν. * Αμὴν ἀμὴν λέγω ὑ/
δ μῖν, ὅτι ὅσα ἂν αἰτήσητε τὸν πα/
τέρα ἐν τῷ ὀνόματί μου δώσει ὑ/
μῖν. Εως ἄρτι οὐκ ᾐτήσατε οὐδὲν
ἐν τῷ ὀνόματί μου. αἰτεῖτε, καὶ λή/
ψεσθε, ἵνα ἡ χαρὰ ὑμῶν ᾖ πεπληρω
ρμα μένη. * Ταῦτα ἐν παροιμίαις λελά/
ι ληκα ὑμῖν. ἔρχεται ὥρα, ὅτε οὐκ ἔτι
ἐν παροιμίαις λαλήσω ὑμῖν, ἀλλὰ
παρρησίᾳ περὶ τοῦ πατρὸς ἀναγγε/
λῶ ὑμῖν. Εν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ἐν τῷ
ὀνόματι

dicatus est. Ad hæc multa habeo
quæ uobis dicam, sed nō potestis
portare nūc. Cum aūt uenerit ille
qui est spirit⁹ ueritatis, ducet uos
in omnē ueritatē. Non em̄ loque
tur à semetipso, sed quæcunq; au/
dierit, loquet̄, & quæ futura sunt,
annunciabit uobis. Ille me glorifi
cabit, quia de meo accipiet, & an
nunciabit uobis. Omnia quæcun
que habet pater, mea sunt. propte
rea dixi, quod de meo accipiet &
annunciabit uobis. Pusillū, & nō
uidetis me, & iterū pusillum, & ui
debitis me, quia ego uado ad pa/
trem. Dixerunt ergo quidam ex
discipulis eius inter se: Quid est
hoc, quod dicit nobis, pusillū &
non uidetis me, & rursus pusillū,
& uidebitis me, & quia ego uado
ad patrem? Dicebant ergo: Quid
est hoc, quod dicit, pusillū? Nesci
mus quid loquatur. Cognouit au
tem Iesus, qđ uellent ipsum inter/
rogare, & dixit eis: De hoc quæri
tis inter uos, quod dixi, pusillū &
non uidetis me, & iterū pusillū &
uidebitis me. Amen dico uobis,
plorabitis & lamentabimini uos,
mundus cōtra gaudebit. Vos au/
tem mœrore afficiemini, sed mœ
ror uester uertetur in gaudium.
Mulier cum parit dolorē habet,
quia uenit hora eius. Cum aūt pe
pererit puerum, iam nō meminit
anxietatis: propterea quod gau/
deat hominē esse natū in mundo
Et uos igitur nūc quidem mœro/
rem habetis, sed iterū uidebo uos
& gaudebit cor uestrū, & gaudiū
uestrū nemo tollit à uobis. Et in
illo die me nō interrogabitis quic
quam. Amen amen dico uobis,
quæcūq; petieritis patrē in nomi
ne meo, dabit uobis. Hactenus
nō petistis quicq; in nomie meo.
Petite, & accipietis: ut gaudiū ue/
strum sit perfectū. Hæc per pro/
uerbia locutus sum uobis. Veniet
tempus, cū iam nō per ꝓuerbia lo
quar uobis, sed palā de patre meo
annunciabo uobis. In illo die in
nomine

dicatus est. Adhuc multa
habeo uobis dicere: sed nō
potestis portare modo. Cū
autē uenerit ille spiritus ue/
ritatis, docebit uos omnem
ueritatem. Nō enim loquet̄
a semetipso: sed quæcūq; au
diet, loquet̄: & quæ uentura
sunt, annūciabit uobis. Ille
me clarificabit: quia de meo
accipiet, & annunciabit uo/
bis. Omnia quæcūq; habet
pater, mea sunt. Propterea
dixi: quia de meo accipiet:
& annunciabit uobis. Modi
cum & iā nō uidebitis me:
& iterum modicū & uidebi
tis me: quia uado ad patrē:
Dixerūt ergo ex discipulis
eius adinuicē: Quid est hoc
quod dicit nobis: modicū &
nō uidebitis me: & iterū mo
dicum & uidebitis me: quia
uado ad patrē. Dicebant er
go: Quid est hoc quod di/
cit nobis, modicū? Nescim⁹
quid loquit̄. Cognouit au/
tem Iesus: quia uolebāt eū
interrogare: & dixit eis: De
hoc quæritis inter uos, quia
dixi: Modicū & non uidebi
tis me: & iterū modicum &
uidebitis me. Amē amen di
co uobis: quia plorabitis &
flebitis uos: mūdus autem
gaudebit. Vos autē contri/
stabimini: sed tristicia uestra
uertetur in gaudiū. Mulier
cum parit, tristiciam habet:
quia uenit hora eius. Cū au
tem peperit puerū: iā nō me
minit pressuræ, ꝓpter gau/
diū: quia natus est homo in
mūdū. Et uos igit̄ nūc quidē
tristiciā habetis. Iterū aūt ui
debo uos: & gaudebit cor
uestrū: & gaudiū uestrū ne/
mo tollet a uobis. Et in illo
die me nō interrogabitis qc
quā. Amē amē dico uobis: si
quid petieritis patrē in no/
mine meo, dabit uobis. Vs/
que modo nō petistis quic/
quā in nomine meo: petite
& accipietis: ut gaudiū ue/
strum sit plenū. Hæc in pro
uerbijs locutus sum uobis.
Venit hora cum iam non in
prouerbijs loquar uobis:
sed palam de patre meo an/
nūciabo uobis. In illo die in
nomine

ὀνόματί μου αἰτήσεσθε. καὶ οὐ λέγω
ὑμῖν, ὅτι ἐγὼ ἐρωτήσω τὸν πατέ
ρα περὶ ὑμῶν, αὐτὸς γὰρ ὁ πατὴρ φι
λεῖ ὑμᾶς, ὅτι ὑμεῖς ἐμὲ πεφιλήκα
τε, καὶ πεπιστεύκατε, ὅτι ἐγὼ παρὰ
τοῦ θεοῦ ἐξῆλθον. ἐξῆλθον παρὰ τοῦ πα
τρὸς, καὶ ἐλήλυθα εἰς τὸν κόσμον,
πάλιν ἀφίημι τὸν κόσμον, καὶ πο
ρεύομαι πρὸς τὸν πατέρα. λέγουσιν
αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. ἴδε νῦν παῤ
ῥησίᾳ λαλεῖς, καὶ παροιμίαν οὐδὲ μίαν
λέγεις. νῦν οἴδαμεν, ὅτι οἶδας πάν
τα, καὶ οὐ χρείαν ἔχεις, ἵνα τίς σε ἐ
ρωτᾷ, ἐν τούτῳ πιστεύομεν, ὅτι ἀπὸ
ρμβ θεοῦ ἐξῆλθες. * Ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ
δ Ἰησοῦς. ἄρτι πιστεύετε. ἰδοὺ ἔρχεται
ὥρα καὶ νῦν ἐλήλυθεν, ἵνα σκορπι
σθῆτε ἕκαστος εἰς τὰ ἴδια, καὶ ἐμὲ
μόνον ἀφῆτε. καὶ οὐκ εἰμὶ μόνος, ὅτι
ρμγ ὁ πατὴρ μετ᾽ ἐμοῦ ἐστί. * Ταῦτα
ι λελάληκα ὑμῖν, ἵνα ἐν ἐμοὶ εἰρή
νην ἔχητε. ἐν τῷ κόσμῳ θλίψιν
ἕξετε, ἀλλὰ θαρσεῖτε, ἐγὼ νενίκηκα
τὸν κόσμον.

Ταῦτα ἐλάλησεν ὁ Ἰησοῦς καὶ
ἐπῆρε τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ εἰς
τὸν οὐρανὸν, καὶ εἶπε. Πάτερ, ἐλήλυ
θεν ἡ ὥρα, δόξασόν σου τὸν υἱὸν, ἵνα
καὶ ὁ υἱός σου δοξάσῃ σε. καθὼς ἔδω
κας αὐτῷ ἐξουσίαν πάσης σαρκὸς,
ἵνα πᾶν ὃ δέδωκας αὐτῷ, δώσῃ αὐ
τοῖς ζωὴν αἰώνιον. αὕτη δέ ἐστιν ἡ αἰ
ώνιος ζωὴ, ἵνα γινώσκωσι σὲ τὸν μό
νον, ἀληθινὸν θεὸν, καὶ ὃν ἀπέστειλας
Ἰησοῦν χριστόν. Ἐγώ σε ἐδόξασα ἐπὶ
τῆς γῆς, τὸ ἔργον ἐτελείωσα, ὃ δέδω
κάς μοι, ἵνα ποιήσω. καὶ νῦν δόξασόν
με σὺ πάτερ παρὰ σεαυτῷ τῇ δόξῃ,
ᾗ εἶχον πρὸ τοῦ τὸν κόσμον εἶναι πα
ρά σοι. ἐφανέρωσά σου τὸ ὄνομα τοῖς
ἀνθρώποις, οὓς δέδωκάς μοι ἐκ τοῦ
κόσμου. σοὶ ἦσαν, καὶ ἐμοὶ αὐτοὺς δέ
δωκας, καὶ τὸν λόγον σου τετηρήκασι.
νῦν ἔγνωκαν, ὅτι πάντα ὅσα δέδω
κάς μοι, παρὰ σοῦ ἐστίν. ὅτι τὰ ῥήμα
τα ἃ δέδωκάς μοι, δέδωκα αὐτοῖς,
καὶ αὐτοὶ ἔλαβον, καὶ ἔγνωσαν ἀληθῶς
ὅτι παρὰ σοῦ ἐξῆλθον. καὶ ἐπίστευσαν,
ὅτι σύ με ἀπέστειλας. ἐγὼ περὶ αὐτῶν
ἐρωτῶ. οὐ περὶ τοῦ κόσμου ἐρωτῶ, ἀλ
λὰ περὶ ὧν δέδωκάς μοι, ὅτι σοί εἰσι
καὶ τὰ ἐμὰ πάντα σά ἐστι, καὶ τὰ σὰ
ἐμὰ,

nomine meo petetis. Et non dico uobis, quod ego rogaturus sim patrem pro uobis. Ipse enim pater amat uos, quia uos me amastis, & credidistis, quod à deo exierim. Exiui à patre, & ueni in mundum: iterum relinquo mundum, & uado ad patrem. Dicunt ei discipuli eius: Ecce nunc aperte loqueris, nec prouerbium ullum dicis. Nunc scimus, quod scis omnia, nec opus est tibi: ut quis te interroget, Per hoc credimus, quod à deo existi. Respondit eis Iesus: Nunc creditis. Ecce instat tempus, & iam uenit, ut dispergamini unusquisq; in sua, méque solum relinquatis. & tamen nō sum solus, quia pater mecum est. Hæc locutus sum uobis, ut in me pacē habeatis. In mundo afflictionem habetis, sed bono animo sitis, ego uici mundum.

Hæc locutus est Iesus, & sublatis oculis in cœlum, dixit: Pater, uenit hora, glorifica filium tuum ut & filius tuus glorificet te. Sicut dedisti ei potestatem omnis carnis, ut quotquot dedisti ei, det eis uitam æternam. Hæc est autē uita æterna, ut cognoscāt te solum, deum uerum, & quem misisti Iesum Christum. Ego te glorificaui super terram, opus consummaui, quod dedisti mihi ut facerem. Et nunc glorifica me tu pater apud temetipsum gloria, quam habui, priusquam hic mūdus esset apud te. Manifestaui nomen tuum hominib⁹, quos dedisti mihi de mūdo. Tui erant, & mihi eos dedisti, & sermonem tuum seruauerunt. Nunc cognouerunt, quod omnia quæcunque dedisti mihi, abs te sunt. Quia uerba quæ dedisti mihi, dedi eis: & ipsi acceperunt. & cognouerunt uere, quod à te exiui: & crediderunt, quod tu me misisti. Ego pro eis rogo. Non pro mundo rogo, sed pro his, quos dedisti mihi: quia tui sunt. Et mea oīa tua sunt, & tua
mea

nomine meo petetis. Et non dico uobis: quia ego rogabo patrem de uobis. Ipse enim pater amat uos: quia uos me amastis: & credidistis, quia a deo exiui. Exiui a patre & ueni in mūdum: iterum relinquo mundum & uado ad patrem. Dicunt ei discipuli eius: Ecce nunc palam loqueris: & prouerbium nullum dicis. Nūc scimus, quia scis omnia: & nō opus est tibi ut quis te interroget. In hoc credimus, quia a deo existi. Respondit eis Iesus: Modo creditis. Ecce uenit hora: & iam uenit, ut dispergamini unusquisque in propria: & me solum relinquatis: & non sum solus: quia pater mecum est. Hæc locutus sum uobis: ut in me pacem habeatis. In mundo pressuram habebitis: sed confidite, ego uici mundum.

XVII. Hæc locutus est Iesus: & subleuatis oculis in cœlum, dixit: Pater, uenit hora: clarifica filium tuum: ut filius tuus clarificet te. Sicut dedisti ei potestatē omnis carnis: ut omne quod dedisti ei det eis uitam æternā. Hæc est autem uita æterna: ut cognoscant te solum deum uerum: & quem misisti Iesum Christum. Ego te clarificaui super terram: opus consummaui quod dedisti mihi, ut faciam. Et nunc clarifica me tu pater apud temetipsum, claritate quā habui priusquam mūdus fieret apud te. Manifestaui nomen tuum hominibus quos dedisti mihi de mundo. Tui erant, & mihi eos dedisti: & sermonem meū seruauerūt. Nunc cognouerūt, quia omnia quæ dedisti mihi, abs te sunt. Quia uerba quæ dedisti mihi, dedi eis. Et ipsi acceperunt & cognouerūt uere, quia a te exiui: & crediderunt, quia tu me misisti. Ego pro eis rogo. Nō pro mūdo rogo: sed pro his quos dedisti mihi: quia tui sunt. Et mea omnia tua sunt, & tua

ἐμά, καὶ δεδόξασμαι ἐν αὐτοῖς. καὶ
οὐκ ἔτι εἰμὶ ἐν τῷ κόσμῳ, καὶ οὗτοι
ἐν τῷ κόσμῳ εἰσί, καὶ ἐγὼ πρός σε
ἔρχομαι. πάτερ ἅγιε, τήρησον αὐ/
τοὺς ἐν τῷ ὀνόματί σου, οὓς δέδω/
κάς μοι, ἵνα ὦσιν ἓν καθὼς ἡμεῖς. ὅ/
τε ἤμην μετ᾽ αὐτῶν ἐν τῷ κόσμῳ,
ἐγὼ ἐτήρουν αὐτοὺς ἐν τῷ ὀνόματί
σου. οὓς δέδωκάς μοι ἐφύλαξα, καὶ
οὐδεὶς ἐξ αὐτῶν ἀπώλετο εἰ μὴ ὁ υἱὸς
τῆς ἀπωλείας, ἵνα ἡ γραφὴ πληρωθῇ.
Νῦν δὲ πρός σε ἔρχομαι, καὶ ταῦτα
λαλῶ ἐν τῷ κόσμῳ, ἵνα ἔχωσι τὴν
χαρὰν τὴν ἐμὴν πεπληρωμένην ἐν
αὐτοῖς. Ἐγὼ δέδωκα αὐτοῖς τὸν λόγον
σου, καὶ ὁ κόσμος ἐμίσησεν αὐτούς,
ὅτι οὐκ εἰσὶν ἐκ τοῦ κόσμου, καθὼς
ἐγὼ οὐκ εἰμὶ ἐκ τοῦ κόσμου. οὐκ ἐρω/
τῶ, ἵνα ἄρῃς αὐτοὺς ἐκ τοῦ κόσμου, ἀλλ᾽
ἵνα τηρήσῃς αὐτοὺς ἐκ τοῦ πονηροῦ. ἐκ τοῦ
κόσμου οὐκ εἰσί, καθὼς ἐγὼ ἐκ τοῦ κό
σμου οὐκ εἰμί. Ἁγίασον αὐτοὺς ἐν τῇ
ἀληθείᾳ σου. ὁ λόγος ὁ σὸς ἀλήθειά
ἐστι. Καθὼς ἐμὲ ἀπέστειλας εἰς τὸν κό
σμον, κἀγὼ ἀπέστειλα αὐτοὺς εἰς τὸν
κόσμον, καὶ ὑπὲρ αὐτῶν ἐγὼ ἁγιά/
ζω ἐμαυτόν, ἵνα καὶ αὐτοὶ ὦσιν ἡγιασμέ
νοι ἐν ἀληθείᾳ. οὐ περὶ τούτων δὲ ἐρω
τῶ μόνον, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν πιστευσόν/
των διὰ τοῦ λόγου αὐτῶν εἰς ἐμέ, ἵνα
πάντες ἓν ὦσι, καθὼς σὺ πάτερ ἐν
ἐμοί, κἀγὼ ἐν σοί, ἵνα καὶ αὐτοὶ ἐν ἡ/
μῖν ἓν ὦσιν, ἵνα ὁ κόσμος πιστεύσῃ
ὅτι σύ με ἀπέστειλας. καὶ ἐγὼ τὴν δό
ξαν ἣν δέδωκάς μοι, δέδωκα αὐτοῖς
ἵνα ὦσιν ἕν, καθὼς ἡμεῖς ἕν ἐσμεν.
Ἐγὼ ἐν αὐτοῖς, καὶ σὺ ἐν ἐμοί, ἵνα ὦσι
τετελειωμένοι εἰς ἕν, καὶ ἵνα γινώσκῃ
ὁ κόσμος, ὅτι σύ με ἀπέστειλας, καὶ
ἠγάπησας αὐτούς, καθὼς ἐμὲ ἠγά/
πησας. πάτερ, οὓς δέδωκάς μοι, θέ/
λω ἵνα ὅπου εἰμὶ ἐγώ, κἀκεῖνοι ὦσι
μετ᾽ ἐμοῦ, ἵνα θεωρῶσι τὴν δόξαν τὴν
ρμδ ἐμήν, ἣν ἔδωκάς μοι, ὅτι ἠγάπησάς
γ με πρὸ καταβολῆς κόσμου. *πάτερ
δίκαιε, καὶ ὁ κόσμος σε οὐκ ἔγνω, ἐ/
ρμε γὼ δέ σε ἔγνων. *καὶ οὗτοι ἔγνω/
ι σαν, ὅτι σύ με ἀπέστειλας. καὶ ἐγνώρι
σα αὐτοῖς τὸ ὄνομά σου, καὶ γνωρίσω,
ἵνα ἡ ἀγάπη ἣν ἠγάπησάς με, ἐν αὐ
ρμς τοῖς ᾖ, κἀγὼ ἐν αὐτοῖς. *Ταῦτα εἰπὼν
α ὁ Ἰησοῦς, ἐξῆλθε σὺν τοῖς μαθηταῖς
αὐτοῦ

mea ſunt, et glorificatꝰ ſum in eis. Et iam non ſum in mundo, & hi in mundo ſunt, & ego ad te ue/nio. Pater ſancte, ſerua eos per nomen tuum, quos dediſti mihi: ut ſint unum, ſicut & nos. Cum eſſem cum eis in mundo, ego ſer/uabam eos nomine tuo. Quos dediſti mihi, ego cuſtodiui, & ne/mo ex eis perijt niſi filius ille per/ditus, ut ſcriptura compleretur. Nunc autem ad te uenio, & hæc loquor in mũdo, ut habeant gau/dium meum impletum in ſemet/ipſis. Ego tradidi eis ſermonẽ tuũ & mundus eos odio habuit: quia non ſunt de mundo, ſicut & ego non ſum de mũdo. Non rogo ut tollas eos è mundo, ſed ut ſerues eos à malo. De mundo non ſunt, ſicut & ego non ſum de mundo. Sanctifica eos per ueritatẽ tuam. Sermo tuus ueritas eſt. Sicut tu me miſiſti in mundum, ita & ego miſi eos in mundũ, & pro eis ego ſanctifico meipſum, ut ſint & ipſi ſanctificati per ueritatẽ. Non pro eis autem rogo tantũ, ſed & pro ijs, qui crediturí ſunt per ſermo/nem eorum in me: ut omnes unũ ſint: ſicut tu pater in me, & ego in te, ut & ipſi in nobis unum ſint, ut credat mũdus quod tu me mi/ſeris, & ego gloriam quam dedi/ſti mihi, dedi eis: ut ſint unum, ſi/cut & nos unum ſumus. Ego in eis, & tu in me, ut ſint conſumma ti in unum, & ut cognoſcat mun/dus, quod tu me miſiſti, & dilexi/ſti eos, ſicut & me dilexiſti. Pater, quos dediſti mihi, uolo: ut ubi ſũ ego & illi ſint mecum: ut uideant gloriam meam, quam dediſti mi/hi, quia dilexiſti me ante conditũ mundum. Pater iuſte, et mundus te nõ cognouit: ego autem te co/gnoui, & hi cognouerunt, quod tu me miſeris. Et notũ feci eis no/men tuum, & notũ faciam, ut dile ctio qua dilexiſti me, in ipſis ſit, & ego in ipſis. Hæc cũ dixiſſet Ieſus egreſſus eſt cum diſcipulis ſuis

mea ſunt: & clarificatus ſum in eis. Et iam nõ ſum in mũ do: & hi in mũdo ſunt: & e/go ad te uenio. Pater ſancte, ſerua eos in nomine tuo quos dediſti mihi: ut ſint unũ ſi/cut & nos. Cũ eſſem cũ eis, ego ſeruabã eos in nomine tuo. Quos dediſti mihi ego cuſtodiui: & nemo ex eis pe rijt niſi filius perditionis: ut ſcriptura impleatur. Nunc autem ad te uenio: & hæc lo quor in mũdo: ut habeant gaudium meum impletũ in ſemetipſis. Ego dedi eis ſer/monem tuũ: & mũdus eos odio habuit: quia non ſunt de mundo. ſicut & ego non ſum de mũdo. Non rogo ut tollas eos de mũdo: ſed ut ſerues eos a malo. De mun do nõ ſunt: ſicut & ego non ſum de mundo. Sanctifica eos in ueritate. Sermo tuus ueritas eſt. Sicut tu me mi/ſiſti in mundũ: ita & ego mi ſi eos in mũdum. Et pro eis ego ſanctifico meipſum: ut ſint & ipſi ſanctificati in ue/ritate. Nõ pro eis autem ro go tãtum: ſed & pro eis qui crediturí ſunt per uerbũ eo rum in me: ut omẽs unum ſint: ſicut tu pater in me, & e/go in te: ut & ipſi in nobis unũ ſint: ut credat mũdus, quia tu me miſiſti. Et ego claritatem quam tu dediſti mihi, dedi eis ut ſint unum ſicut & nos unũ ſumus. Ego in eis, & tu in me: ut ſint cõ/ſummati in unum: & cogno ſcat mũdus, quia tu me mi/ſiſti: & dilexiſti eos, ſicut & me dilexiſti. Pater, quos de diſti mihi uolo ut ubi ego ſum, & illi ſint mecũ: ut ui/deant claritatẽ meam, quã dediſti mihi: quia dilexiſti me ante cõſtitutionẽ mun/di. Pater iuſte mũdus te nõ cognouit: ego autem te co/gnoui. Et hi cognouerunt, quia tu me miſiſti. Et no/tum feci eis nomen tuum, & notum faciã: ut dilectio qua dilexiſti me, in eis ſit: & ego in ipſis.

Hæc cum dixiſſet Ieſus, XVIII.
egreſſus eſt cum diſcipulis ſuis

αὐτοῦ πέραν τοῦ χειμάῤῥου τῶν κέ-
δρων, ὅπου ἦν κῆπος, εἰς ὃν εἰσῆλθεν
ρμζ αὐτὸς καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. * Ἤδει δὲ
ι καὶ ἰούδας ὁ παραδιδοὺς αὐτὸν, τὸν τό-
πον, ὅτι πολλάκις συνήχθη ὁ ἰησοῦς
ρμη ἐκεῖ μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ. * Ὁ
α οὖν ἰούδας λαβὼν τὴν σπεῖραν, καὶ ἐκ
τῶν ἀρχιερέων καὶ φαρισαίων ὑπη-
ρέτας, ἔρχεται ἐκεῖ μετὰ φανῶν καὶ
ρμθ λαμπάδων καὶ ὅπλων. * Ἰησοῦς
ι οὖν εἰδὼς πάντα τὰ ἐρχόμενα ἐπ'
αὐτὸν, ἐξελθὼν, εἶπεν αὐτοῖς. τίνα ζη-
τεῖτε; Ἀπεκρίθησαν αὐτῷ. Ἰησοῦν τὸν
ναζωραῖον. Λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς.
ἐγώ εἰμι. εἱστήκει δὲ καὶ ἰούδας, ὁ πα-
ραδιδοὺς αὐτὸν, μετ' αὐτῶν. ὡς οὖν
εἶπεν αὐτοῖς, ὅτι ἐγώ εἰμι, ἀπῆλ-
θον εἰς τὰ ὀπίσω, καὶ ἔπεσον χα-
μαί. πάλιν οὖν αὐτοὺς ἐπηρώτησε.
τίνα ζητεῖτε; Οἱ δὲ εἶπον. Ἰησοῦν
τὸν ναζωραῖον. ἀπεκρίθη ὁ Ἰησοῦς.
εἶπον ὑμῖν, ὅτι ἐγώ εἰμι. Εἰ οὖν ἐ-
μὲ ζητεῖτε, ἄφετε τούτους ὑπάγειν.
ἵνα πληρωθῇ ὁ λόγος ὃν εἶπεν, ὅτι
οὓς δέδωκάς μοι, οὐκ ἀπώλεσα ἐξ
ρξ αὐτῶν οὐδένα. * Σίμων οὖν πέ-
α τρος ἔχων μάχαιραν, εἵλκυσεν αὐ-
τὴν, καὶ ἔπαισε τὸν τοῦ ἀρχιερέως
δοῦλον, καὶ ἀπέκοψεν αὐτοῦ τὸ ὠτί-
ον τὸ δεξιόν. ἦν δὲ ὄνομα τῷ δούλῳ
ρξα μάλχος. * Εἶπεν οὖν ὁ Ἰησοῦς τῷ
α πέτρῳ. βάλε τὴν μάχαιράν σου
εἰς τὴν θήκην. τὸ ποτήριον ὃ δέ-
ρξβ δωκέ μοι ὁ πατὴρ, οὐ μὴ πίω αὐ-
α τό; * Ἡ οὖν σπεῖρα καὶ ὁ χιλίαρχος
καὶ οἱ ὑπηρέται τῶν ἰουδαίων συνέ-
ρξγ λαβον τὸν Ἰησοῦν, καὶ ἔδησαν αὐτὸν,
ι * καὶ ἀπήγαγον αὐτὸν πρὸς ἄνναν
Vide di- πρῶτον. ἦν γὰρ πενθερὸς τοῦ καϊά-
uersam φα, ὃς ἦν ἀρχιερεὺς τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐκεί-
lectionē νου. ἦν δὲ καϊάφας ὁ συμβουλεύσας
in fine τοῖς ἰουδαίοις, ὅτι συμφέρει ἕνα ἄνθρω-
annota- πον ἀπολέσθαι ὑπὲρ τοῦ λαοῦ. * Ἠκο-
tionum. λούθει δὲ τῷ Ἰησοῦ σίμων πέτρος,
ρξε καὶ ἄλλος μαθητής. * Ὁ δὲ μαθη-
ι τὴς ἐκεῖνος ἦν γνωστὸς τῷ ἀρχιερεῖ,
ρξϛ καὶ συνεισῆλθε τῷ Ἰησοῦ εἰς τὴν αὐ-
α λὴν τοῦ ἀρχιερέως. * Ὁ δὲ πέτρος εἱστή-
ρξζ κει πρὸς τῇ θύρᾳ ἔξω. * Ἐξῆλθεν οὖν
ι ὁ μαθητὴς ὁ ἄλλος, ὃς ἦν γνωστὸς τῷ
ρξη ἀρχιερεῖ, καὶ εἶπε τῇ θυρωρῷ, καὶ εἰσή-
α γαγε τὸν πέτρον. * Λέγει οὖν ἡ παι-
δίσκη

ſuis trans torrentem cedron, ubi
erat hortus, in quē introiuit ipſe
& diſcipuli eius. Nouerat autem
& Iudas, qui prodebat eum, lo-
cum: quia frequenter Ieſus con-
uenerat illuc cum diſcipulis ſuis.
Iudas ergo cum accepiſſet cohor-
tem, & à pontificibus ac phari-
ſæis miniſtros, uenit illuc cum la-
ternis ac facibus & armis. Ieſus
itaque ſciens omnia quæ uentura
erant ſuper ſe: proceſſit ac dixit
eis: Quem quæritis? Responde-
runt ergo ei: Ieſum Nazarenum.
Dicit eis Ieſus. Ego ſum. Stabat
autē & Iudas, qui prodebat eum,
cum ipſis. Vt ergo dixit eis, ego
ſum, abierunt retrorſum & cecide-
runt in terram. Iterum ergo inter-
rogauit eos: Quem quæritis? Illi
autem dixerunt: Ieſum Nazare-
num. Reſpōdit Ieſus: Dixi uobis,
quod ego ſum: Si ergo me quæri-
tis, ſinite hos abire. Vt complere-
tur ſermo quem dixerat: Ex ijs
quos dediſti mihi, non perdidi
quenquā. Simon ergo Petrus cū
haberet gladium, eduxit eum, &
percuſſit pontificis ſeruum, & ab-
ſcidit auriculam eius dextrā. Erat
autem nomē ſeruo Malchus. Di-
cit ergo Ieſus Petro: Immitte gla-
dium tuum in uaginam. An non
bibam poculum quod dedit mihi
pater? Cohors igitur & tribunus
ac miniſtri Iudæorū comprehen-
derunt Ieſum, & ligauerunt eum,
& abduxerunt eum ad Annā pri-
mum: erat enim ſocer Caiaphæ,
qui erat pontifex anni illius. Erat
autem Caiaphas is qui conſilium
dederat Iudæis, quod expediret
unum hominem mori pro popu-
lo. Sequebatur aūt Ieſum Simon
Petrus, & alius diſcipulus. Diſci-
pulus aūt ille erat notus pontifici
& introiuit cum Ieſu in atriū pon-
tificis. Petrus autem ſtabat ad o-
ſtium foris. Exiuit ergo diſcipulus
ille alter, qui erat notus pontifi-
ci, & dixit oſtiariæ, & introduxit
Petrum. Dixit ergo Petro an-
cilla

ſuis trans torrētem cedron:
ubi erat hortus: in quem in-
troiuit ipſe & diſcipuli eius.
Sciebat aūt & Iudas qui tra-
debat eum, locum: quia fre-
quenter Ieſus cōuenerat il-
luc cum diſcipulis ſuis. Iu-
das ergo cum accepiſſet co-
hortē: & a pōtificib⁹ & pha-
riſæis miniſtros: uenit illuc
cum laternis & facibus & ar-
mis. Ieſus itaq; ſciens oīa
quæ uentura erāt ſuper eū:
proceſſit, & dixit eis: Quem
quæritis? Reſpōderunt ei:
Ieſum Nazarenū. Dixit eis
Ieſus: Ego ſum. Stabat au-
tem & Iudas qui tradebat
eum, cum ipſis. Vt ergo di-
xit eis, ego ſum: abierunt re-
trorſum, & ceciderunt in ter-
ram. Iterū ergo interroga-
uit eos: Quē quæritis? Il-
li autē dixerunt: Ieſum Na-
zarenum. Reſpōdit Ieſus:
Dixi uobis, quia ego ſum:
Si ergo me quæritis, ſinite
hos abire: ut impleretur ſer-
mo, quē dixit: Quia quos
dediſti mihi: nō perdidi ex
eis quēquam. Simon ergo
Petrus habens gladiū, edu-
xit eum & percuſſit pōtifi-
cis ſeruū: & abſcidit auricu-
lam eius dexterā. Erat autē
nomen ſeruo Malchus. Di-
xit ergo Ieſus Petro: Mitte
gladium tuū in uaginā: ca-
licem quem dedit mihi pa-
ter, nō uis ut bibam illum?
Cohors autem & tribunus
& miniſtri Iudaorum com-
prehenderunt Ieſum & liga-
uerunt eum: & adduxerunt
eum ad Annā primū. Erat
eīm ſocer Caiphæ, qui erat
pōtifex anni illius. Erat au-
tem Caiphas qui cōſilium
dederat Iudæis: quia expe-
dit unū hominem mori pro
populo. Sequebat̄ autem
Ieſum Simō Petrus & alius
diſcipulus. Diſcipulus au-
tem ille erat notus pontifi-
ci: & introiuit cū Ieſu in atri-
um pōtificis. Petrus autem
ſtabat ad oſtium foris. Exi-
uit ergo diſcipulus ali⁹ qui
erat notus pontifici: & dixit
oſtiariæ, & introduxit Pe-
trum. Dixit ergo Petro an-
t 4 cilla

δίσκη ἡ θυρωρὸς τῷ πέτρῳ, μὴ καὶ
σὺ ἐκ τῶν μαθητῶν εἶ τοῦ ἀνθρώπου
ρξθ τούτου; λέγει ἐκεῖνος, οὐκ εἰμί.* Εἱστή-
ι κεισαν δὲ οἱ δοῦλοι καὶ οἱ ὑπηρέται, ἀν-
θρακιὰν πεποιηκότες, ὅτι ψῦχος ἦν,
καὶ ἐθερμαίνοντο. ἦν δὲ μετ᾽ αὐτῶν ὁ
πέτρος ἑστὼς καὶ θερμαινόμενος. ὁ
οὖν ἀρχιερεὺς ἠρώτησε τὸν Ἰησοῦν πε-
ρὶ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, καὶ περὶ τῆς διδα-
ρο χῆς αὐτοῦ. *Ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς.
α ἐγὼ παῤῥησίᾳ ἐλάλησα τῷ κόσμῳ.
ἐγὼ πάντοτε ἐδίδαξα ἐν τῇ συνα-
γωγῇ, καὶ ἐν τῷ ἱερῷ, ὅπου πάντες οἱ
ἰουδαῖοι συνέρχονται, καὶ ἐν κρυπτῷ
ροα ἐλάλησα οὐδέν. *Τί με ἐπερωτᾷς;
ι ἐπερώτησον τοὺς ἀκηκοότας τί ἐλά-
λησα αὐτοῖς. ἴδε οὗτοι οἴδασιν ἃ εἶ-
ροβ πον ἐγώ. *Ταῦτα δὲ αὐτοῦ εἰπόντος,
α εἷς τῶν ὑπηρετῶν παρεστηκὼς ἔδωκε ῥά-
πισμα τῷ Ἰησοῦ, εἰπών. οὕτως ἀπο-
ρογ κρίνῃ τῷ ἀρχιερεῖ; *Ἀπεκρίθη αὐτῷ
ι ὁ Ἰησοῦς. εἰ κακῶς ἐλάλησα, μαρτύ-
ρησον περὶ τοῦ κακοῦ, εἰ δὲ καλῶς, τί με
ροδ δέρεις; *Ἀπέστειλεν αὐτὸν ὁ ἄννας δε-
α δεμένον πρὸς καϊάφαν τὸν ἀρχιερέα.
ροε *Ἦν δὲ σίμων πέτρος ἑστὼς καὶ θερ-
α μαινόμενος, εἶπον οὖν αὐτῷ. μὴ καὶ
σὺ ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ εἶ; ἠρνήσα-
το ἐκεῖνος, καὶ εἶπεν. οὐκ εἰμί. λέγει εἷς
ἐκ τῶν δούλων τοῦ ἀρχιερέως συγγενὴς
ὢν, οὗ ἀπέκοψε πέτρος τὸ ὠτίον.
οὐκ ἐγώ σε εἶδον ἐν τῷ κήπῳ μετ᾽
αὐτοῦ; πάλιν οὖν ἠρνήσατο ὁ πέτρος,
ροϛ καὶ εὐθέως ἀλέκτωρ ἐφώνησεν. *Ἄγου-
α σιν οὖν τὸν Ἰησοῦν ἀπὸ τοῦ καϊάφα εἰς
ροζ τὸ πραιτώριον. ἦν δὲ πρωΐα, *καὶ αὐτοὶ
ι οὐκ εἰσῆλθον εἰς τὸ πραιτώριον, ἵνα
μὴ μιανθῶσιν, ἀλλ᾽ ἵνα φάγωσι τὸ
πάσχα. ἐξῆλθεν οὖν ὁ πιλάτος πρὸς
αὐτοὺς ἔξω, καὶ εἶπε. τίνα κατηγορί-
αν φέρετε κατὰ τοῦ ἀνθρώπου τούτου;
ἀπεκρίθησαν, καὶ εἶπον αὐτῷ. εἰ μὴ
ἦν οὗτος κακοποιός, οὐκ ἄν σοι παρε-
δώκαμεν αὐτόν. εἶπεν οὖν αὐτοῖς
ὁ πιλάτος. λάβετε αὐτὸν ὑμεῖς, καὶ κα-
τὰ τὸν νόμον ὑμῶν κρίνατε αὐτόν.
εἶπον οὖν αὐτῷ οἱ ἰουδαῖοι. ἡμῖν οὐκ
ἔξεστιν ἀποκτεῖναι οὐδένα. ἵνα ὁ λό-
γος τοῦ Ἰησοῦ πληρωθῇ, ὃν εἶπε, ση-
μαίνων ποίῳ θανάτῳ ἤμελλεν ἀπο-
ροη θνήσκειν. *Εἰσῆλθεν οὖν εἰς τὸ πραι-
α τώριον πάλιν ὁ πιλάτος, καὶ ἐφώ-
νησε

cilla ostiaria: Num & tu ex discipulis es hominis istius? Dicit ille: Non sum. Stabant autem serui & ministri, qui prunas cōgesserant, quia frigus erat, & calefaciebāt se. Erat autē cum eis & Petrus stans & calefaciens se. Pontifex ergo interrogauit Iesum de discipulis suis & de doctrina ipsius. Respondit ei Iesus: Ego palàm locutus sum mundo. Ego semper docui in synagoga, & in templo, quò omnes Iudæi conueniunt, & in occulto locutꝰ sum nihil. Quid me interrogas? interroga eos qui audierunt quid locutus sim ipsis. Ecce hi sciūt quæ dixerim ego. Hæc autē cum dixisset, unus assistens ministrorum dedit alapam Iesu, dicens: Siccine respondes pontifici? Respondit ei Iesus: Si male locutus sum, testificare de malo: sin bene, cur me cædis? Et misit eum Annas uinctū ad Caiapham pōtificem. Stabat autem Simon Petrus & calefaciebat se. Dixerunt ergo ei: Num & tu ex discipulis eius es? Negauit ille, & dixit: Nō sum. Dicit ei unus ex seruis pontificis cognatus eius, cuius absciderat Petrus auriculam: Nónne ego te uidi in horto cum illo? Iterum ergo negauit Petrus, & statim gallus cecinit. Ducunt ergo Iesum à Caiapha in prætorium. Erat autem mane, & ipsi non introierunt in prætorium, ne contaminarent̄, sed ut ederent pascha. Exiuit ergo Pilatus ad eos foras, & dixit: Quam accusationem affertis aduersus hominē hunc? Responderunt, & dixerunt ei: Si nō esset hic nocens: haudquaquā tibi tradidissemus eum. Dicit ergo eis Pilatus: Accipite eum uos, & secundum legem uestram iudicate eum. Dixerunt ergo ei Iudæi: Nobis non licet interficere quenquam. Vt sermo Iesu impleretur, quem dixit, significās qua morte esset moriturus. Introiuit ergo iterum in prætoriū Pilatus, & uocauit Ie

cilla ostiaria. Nunquid & tu ex discipulis es hominis istius? Dicit ille: Non sum. Stabāt aūt serui & ministri ad prunas: quia frigus erat: & calefaciebāt se. Erat autē cum eis & Petrus stans & calefaciens se. Pōtifex ergo interrogauit Iesum de discipulis suis, & de doctrina eius. Respōdit ei Iesus: Ego palā locutus sum mūdo: ego semper docui in synagoga & in templo: quo omnes Iudæi conueniūt: & in occulto locutus sum nihil: Quid me interrogas? Interroga eos qui audierūt quid locutus sum ipsis: ecce hi sciūt, quæ dixerim ego. Hæc autē cum dixisset, unus assistens ministrorū, dedit alapā Iesu, dicens: Sic respōdes pōtifici: Respondit ei Iesus. Si male locutꝰ sum: testimoniū perhibe de malo. Si autē bene: quid me cædis. Et misit eū Annas ligatū ad Caipham pontificem. Erat autē Simō Petrus stans, & calefaciēs se. Dixerunt ergo ei: Nūquid & tu ex discipulis eiꝰ es? Negauit ille, & dixit: Nō sum. Dicit unus ex seruis pontificis, cognatꝰ eius cuius abscidit Petrus auriculā: Nōne ego te uidi in horto cū illo? Iterū ergo negauit Petrus: & statim gallus cātauit. Adducunt ergo Iesum ad Caiphā in prætorium. Erat autē mane & ipsi nō introierunt in prætorium: ut non cōtaminarentur: sed ut manducarēt pascha. Exiuit ergo Pilatus ad eos foras, & dixit: Quam accusationē affertis aduersus hominem hunc? Respōderunt, & dixerunt ei: Si nō esset hic malefactor, nō tibi tradidissemus eum. Dicit ergo eis Pilatus: Accipite eum uos: & secundū legem uestrā iudicate eū. Dixerūt ergo ei Iudæi: Nobis nō licet interficere quēquam. Vt sermo Iesu implereẗ: quē dixit, significans qua morte esset moriturus. Introiuit ergo iterū in prætoriū Pilatus; & uocauit Ie

νησε τὸν Ἰησοῦν, καὶ εἶπεν αὐτῷ. Σὺ εἶ
ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων; Ἀπεκρίθη
ὁ Ἰησοῦς. ἀφ' ἑαυτοῦ σὺ τοῦτο λέγεις,
ροθ ι ἢ ἄλλοι σοι εἶπον περὶ ἐμοῦ; * Ἀπε-
κρίθη ὁ Πιλᾶτος. Μήτι ἐγὼ Ἰουδαῖός
εἰμι; Τὸ ἔθνος τὸ σὸν καὶ οἱ ἀρχιερεῖς
παρέδωκάν σε ἐμοί, τί ἐποίησας;
Ἀπεκρίθη ὁ Ἰησοῦς. Ἡ βασιλεία ἡ
ἐμὴ οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ κόσμου τούτου, εἰ
ἐκ τοῦ κόσμου τούτου ἦν ἡ βασιλεία
ἡ ἐμή, οἱ ὑπηρέται ἂν οἱ ἐμοί, ἠγω-
νίζοντο, ἵνα μὴ παραδοθῶ τοῖς Ἰουδαί-
οις. Νῦν δὲ ἡ βασιλεία ἡ ἐμὴ οὐκ ἔ-
ρπ δ στιν ἐντεῦθεν. * Εἶπεν οὖν αὐτῷ ὁ Πι-
λᾶτος. οὐκοῦν βασιλεὺς εἶ σύ; Ἀπε-
κρίθη ὁ Ἰησοῦς. Σὺ λέγεις, ὅτι βασι-
ρπα ι λεύς εἰμι ἐγώ. * Ἐγὼ εἰς τοῦτο γεγέν-
νημαι, καὶ εἰς τοῦτο ἐλήλυθα εἰς τὸν κό-
σμον, ἵνα μαρτυρήσω τῇ ἀληθείᾳ.
πᾶς ὁ ὢν ἐκ τῆς ἀληθείας, ἀκούει μου τῆς
φωνῆς. Λέγει αὐτῷ ὁ Πιλᾶτος. Τί ἐστιν
ἀλήθεια; Καὶ τοῦτο εἰπών, πάλιν ἐξ-
ρπβ θ ῆλθε πρὸς τοὺς Ἰουδαίους. * Καὶ λέγει
αὐτοῖς. Ἐγὼ οὐδὲ μίαν αἰτίαν εὑρί-
ρπγ δ σκω ἐν αὐτῷ. * Ἔστι δὲ συνήθεια ὑμῖν
ἵνα ἕνα ὑμῖν ἀπολύσω ἐν τῷ πάσχα
βούλεσθε οὖν ὑμῖν ἀπολύσω τὸν βασι-
ρπδ α λέα τῶν Ἰουδαίων; * Ἐκραύγασαν οὖν
πάλιν πάντες, λέγοντες. μὴ τοῦτον
ἀλλὰ τὸν Βαραββᾶν. ἦν δὲ ὁ Βαραββᾶς
ρπε δ λῃστής. * Τότε οὖν ἔλαβεν ὁ Πιλᾶτος
τὸν Ἰησοῦν, καὶ ἐμαστίγωσε. καὶ οἱ στρα-
τιῶται πλέξαντες στέφανον ἐξ ἀκαν-
θῶν ἐπέθηκαν αὐτοῦ τῇ κεφαλῇ, καὶ
ἱμάτιον πορφυροῦν περιέβαλον αὐτόν,
καὶ ἔλεγον. Χαῖρε ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰου-
δαίων. Καὶ ἐδίδουν αὐτῷ ῥαπίσμα-
ρπϛ θ τα. * Ἐξῆλθεν οὖν πάλιν ἔξω ὁ Πι-
λᾶτος, καὶ λέγει αὐτοῖς, ἴδε ἄγω ὑμῖν
αὐτὸν ἔξω, ἵνα γνῶτε, ὅτι ἐν αὐτῷ οὐ-
ρπζ δ δεμίαν αἰτίαν εὑρίσκω. * Ἐξῆλθεν
οὖν ὁ Ἰησοῦς ἔξω, φορῶν τὸν ἀκάνθι-
νον στέφανον, καὶ τὸ πορφυροῦν ἱμάτι-
ον. καὶ λέγει αὐτοῖς. ἰδοὺ ὁ ἄνθρωπος.
ρπη α * Ὅτε οὖν εἶδον αὐτὸν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ
οἱ ὑπηρέται ἐκραύγασαν, λέγοντες.
ρπθ ι Σταύρωσον. σταύρωσον. * Λέγει αὐ-
τοῖς ὁ Πιλᾶτος. Λάβετε αὐτὸν ὑμεῖς,
ρϟ θ καὶ σταυρώσατε. * Ἐγὼ γὰρ οὐχ εὑρί-
σκω ἐν αὐτῷ αἰτίαν. * Ἀπεκρίθησαν
ρϟα ι αὐτῷ οἱ Ἰουδαῖοι. ἡμεῖς νόμον ἔχο-
μεν, καὶ κατὰ τὸν νόμον ἡμῶν ὀφείλει
ἀποθανεῖν,

uit Iesum, & dixit ei: Tu es ille rex Iudæorum? Respondit Iesus: A temetipso tu hoc dicis, an alij dixerunt tibi de me? Respōdit Pilatus: Num ego Iudæus sum? Gens tua & pōtifices tradiderunt te mihi. Quid fecisti? Respondit Iesus: Regnum meum non est ex hoc mundo. Si ex hoc mūdo esset regnum meum, ministri mei utique decertarent, ne traderer Iudæis. Nunc autem regnum meum non est hinc. Dixit itaque ei Pilatus: Ergo rex es tu? Respondit Iesus: Tu dicis, quod rex sum ego. Ego in hoc natus sum, & ad hoc ueni in mundum, ut testimonium feram ueritati. Omnis qui est ex ueritate, audit uocem meam. Dicit ei Pilatus: Quid est ueritas? Et cum hoc dixisset, iterū prodijt ad Iudæos, & dicit eis: Ego nullam inuenio in eo causam. Est autem cō suetudo uobis, ut unum dimittam uobis in pascha. Vultis ne ergo dimittam uobis illum regem Iudæorum? Clamauerunt rursum omnes dicentes: Non hunc, sed Barrabam. Erat autem Barrabas latro.

Tunc ergo apprehendit Pilatus Iesum, & flagellauit. Et milites plectentes coronam de spinis imposuerunt capiti eius, & ueste purpurea circundederūt eum, ac dicebant: Aue rex Iudæorum. Et dabant ei alapas: Exiuit iterum Pilatus foras, & dicit eis: Ecce adduco uobis eum foras, ut cognoscatis, quod nullam in eo causam inuenio. Exiuit ergo Iesus foras, gestans spineā coronam, & purpureum pallium. & dicit eis: Ecce homo. Cum ergo uidissent eum pontifices & ministri clamabant, dicentes: Crucifige, crucifige. Dicit eis Pilatus: Accipite eum uos, & crucifigite. ego enim non inuenio in eo causam. Responderunt ei Iudæi: Nos legem habemus, & secundum legem nostram debet mori:

uit Iesum, & dixit ei: Tu es rex Iudæorum? Respondit Iesus: A temetipso hoc dicis: an alij tibi dixerunt de me? Respōdit Pilatus: Numquid ego Iudæus sum? Gēs tua & pontifices tui tradiderunt te mihi: quid fecisti? Respondit Iesus: Regnum meum nō est de hoc mūdo. Si ex hoc mundo esset regnum meum: ministri mei utiq; decertarent ut non traderer Iudæis: nunc autē regnum meum non est hinc. Dixit itaq; ei Pilatus: Ergo rex es tu. Respondit Iesus tu dicis: quia rex sum ego. Ego in hoc natus sum: & ad hoc ueni in mundum: ut testimonium perhibeam ueritati. Omnis qui est ex ueritate, audit uocem meam. Dixit ei Pilatus: Quid est ueritas? Et cū hoc dixisset, iterum exiuit ad Iudæos, & dixit eis: Ego nullam inuenio in eo causam. Est autem cō suetudo, ut unum dimittam uobis in pascha: uultis ergo dimittā uobis regem Iudæorum? Clamauerunt rursum omnes, dicētes: Nō hunc: sed Barrabam. Erat autem Barrabas latro.

Tunc ergo apprehendit Pilatus Iesum, & flagellauit. XIX.
Et milites plectentes coronam de spinis, imposuerunt capiti eius: & ueste purpurea circundederūt eum. Et ueniebant ad eum, & dicebant: Aue rex Iudæorum. Et dabant ei alapas. Exiuit ergo iterū Pilatus foras, & dicit eis: Ecce adduco eum uobis foras: ut cognoscatis, quia nullam inuenio in eo causam. Exiuit ergo Iesus portās coronam spineam & purpureum uestimētum. Et dicit eis: Ecce homo. Cum ergo uidissent eū pontifices & ministri, clamabant, dicētes: Crucifige, crucifige eum. Dicit eis Pilatus: Accipite eū uos, & crucifigite: ego eñ non inuenio in eo causam. Respōderunt ei Iudæi: Nos legem habemus: & secūdum legē debet mori:

ἀποθανεῖν, ὅτι ἑαυτὸν τὸν υἱὸν θεοῦ
ρϙβ ἐποίησεν. * Ὅτε οὖν ἤκουσεν ὁ πιλᾶ/
δ τος τοῦτον τὸν λόγον, μᾶλλον ἐφο/
βήθη. καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸ πραιτώριον
πάλιν, καὶ λέγει τῷ Ἰησοῦ. πόθεν
εἶ σύ; ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀπόκρισιν οὐκ
ρϙγ ἔδωκεν αὐτῷ. * Λέγει οὖν αὐτῷ ὁ
ι πιλᾶτος. ἐμοὶ οὐ λαλεῖς; οὐκ οἶδας
ὅτι ἐξουσίαν ἔχω σταυρῶσαί σε, καὶ
ἐξουσίαν ἔχω ἀπολῦσαι σε; Ἀπε/
κρίθη ὁ Ἰησοῦς. οὐκ εἶχες ἐξουσίαν
οὐδὲ μίαν κατ᾽ ἐμοῦ, εἰ μὴ ἦν σοι δε
δομένον ἄνωθεν. Διὰ τοῦτο ὁ παρα/
διδούς με σοι μείζονα ἁμαρτίαν ἔ/
χει. Ἐκ τούτου ἐζήτει ὁ πιλᾶτος ἀπο/
λῦσαι αὐτόν. οἱ δὲ ἰουδαῖοι ἔκραζον,
λέγοντες. Ἐὰν τοῦτον ἀπολύσῃς,
οὐκ εἶ φίλος τοῦ καίσαρος. πᾶς ὁ βα
σιλέα αὐτὸν ποιῶν, ἀντιλέγει τῷ καί/
σαρι. Ὁ οὖν πιλᾶτος ἀκούσας τοῦτον
τὸν λόγον, ἤγαγεν ἔξω τὸν Ἰησοῦν,
καὶ ἐκάθισεν ἐπὶ τοῦ βήματος εἰς τόπον
λεγόμενον λιθόστρωτον, ἑβραϊστὶ δὲ
γαββαθᾶ. ἦν δὲ παρασκευὴ τοῦ πά/
σχα, ὥρα δὲ ὡσεὶ ἕκτη, καὶ λέγει τοῖς
ρϙδ ἰουδαίοις. ἴδε ὁ βασιλεὺς ὑμῶν.* Οἱ
α δὲ ἐκραύγασαν. ἆρον, ἆρον, σταύρω/
ρϙε σον αὐτόν. * Λέγει αὐτοῖς ὁ πιλᾶ/
ι τος. τὸν βασιλέα ὑμῶν σταυρώσω;
Ἀπεκρίθησαν οἱ ἀρχιερεῖς. οὐκ ἔχο/
ρϙϛ μεν βασιλέα, εἰ μὴ καίσαρα. * Τότε
α οὖν παρέδωκεν αὐτὸν αὐτοῖς, ἵνα σταυ
ρϙζ ρωθῇ. * Παρέλαβον δὲ τὸν Ἰησοῦν, καὶ
α ἀπήγαγον, καὶ βαστάζων τὸν σταυρὸν
αὐτοῦ, ἐξῆλθεν εἰς τὸν λεγόμενον κρα/
νίου τόπον. ὃς λέγεται ἑβραϊστὶ γολγο
ρϙη θᾶ, ὅπου αὐτὸν ἐσταύρωσαν. * Καὶ μετ᾽
α αὐτοῦ ἄλλους δύο ἐντεῦθεν καὶ ἐντεῦθεν
ρϙθ μέσον δὲ τὸν Ἰησοῦν. * Ἔγραψε δὲ
α καὶ τίτλον ὁ πιλᾶτος, καὶ ἔθηκεν ἐπὶ
τοῦ σταυροῦ. ἦν δὲ γεγραμμένον. Ἰη/
σοῦς ὁ ναζωραῖος ὁ βασιλεὺς τῶν
σ ἰουδαίων.* Τοῦτον οὖν τὸν τίτλον πολ
ι λοὶ ἀνέγνωσαν τῶν ἰουδαίων, ὅτι ἐγ
γὺς ἦν τῆς πόλεως ὁ τόπος, ὅπου
ἐσταυρώθη ὁ Ἰησοῦς. καὶ ἦν γεγραμμέ
νον ἑβραϊστί, ἑλληνιστί, ῥωμαϊστί. ἔλε/
γον οὖν τῷ πιλάτῳ οἱ ἀρχιερεῖς τῶν
ἰουδαίων. μὴ γράφε, ὁ βασιλεὺς τῶν ἰου
δαίων, ἀλλ᾽ ὅτι ἐκεῖνος εἶπε, βασι
λεύς εἰμι τῶν ἰουδαίων. ἀπεκρίθη ὁ
πιλᾶτος. ὃ γέγραφα, γέγραφα.
οἱ οὖν

mori: quia filiũ dei se fecit. Cum ergo audisset Pilatus hunc sermonem, magis timuit, Et ingressus est prætorium iterum, & dicit ad Iesum: Vnde es tu? Iesus autem responsum non dedit ei. Dicit ergo ei Pilatus: Mihi non loqueris? nescis quod potestatem habeam crucifigendi te, & potestatem habeam absoluendi te? Respondit Iesus: Non haberes potestatem aduersum me ullam, nisi tibi datum esset è supernis. Propterea qui me tradidit tibi, maius peccatum habet. Et ex eo quærebat Pilatus absoluere eum. Iudæi autem clamabant dicentes: Si hunc absolueris, non es amicus Cæsaris. Quicunque se regem facit, cõtradicit Cæsari. Pilatus autem cum audisset hunc sermonem, produxit foras Iesum, seditq; pro tribunali in loco, qui dicitur Lithostrotos, Hebraice autem Gabbatha. Erat autem parasceue paschæ, hora fermè sexta, & dicit Iudæis: Ecce rex uester. Illi autẽ clamabant: Tolle, tolle, crucifige eũ. Dicit eis Pilatus: Regem uestrũ crucifigam? Responderunt pontifices: Non habemus regem, nisi Cæsarem. Tũc ergo tradidit eum illis, ut crucifigeretur. Acceperũt autem Iesum, & abduxerunt, atq; is baiulans crucem suam, exiuit in eum, qui dicitur Caluaria, locum, Hebraice autem Golgotha, ubi crucifixerunt eum, & cum eo alios duos hinc & hinc, medium autem Iesum. Scripsit autem & titulum Pilatus, & posuit super crucem. Erat autem scriptum: Iesus Nazarenus rex Iudæorum. Hũc ergo titulum multi Iudæorum legerunt, quia prope ciuitatem erat locus, ubi crucifixus est Iesus. Et erat scriptum Hebraice, & Græce, & Latine. Dicebant ergo Pilato pontifices Iudæorũ: Noli scribere, rex Iudæorum, sed quod ille dixerit, rex sum Iudæorũ. Respondit Pilatus; Quod scripsi, scripsi.
Milites

mori: quia filiũ dei se fecit. Cum ergo audisset Pilatus hunc sermonem, magis timuit: & ingressus est prætorium iterum, & dixit ad Iesum: Vnde es tu? Iesus autem responsum nõ dedit ei. Dixit ergo ei Pilatus. Mihi non loqueris? Nescis quia potestatem habeo crucifigere te: & potestatẽ habeo dimittere te? Respõdit Iesus: Non haberes potestatẽ aduersum me ullã, nisi tibi datum esset desuper. Propterea qui me tradidit tibi, maius peccatum habet. Et exinde quærebat Pilatus dimittere eum. Iudæi autem clamabant, dicẽtes: Si hunc dimittis, non es amicus Cæsaris. Omnis enim qui se regem facit, contradicit Cæsari. Pilatus autem cum audisset hos sermões, adduxit foras Iesum: & sedit pro tribunali, in loco qui dicit Lithostratos: Hebraice aũt Gabatha (Erat autẽ parasceue paschæ hora quasi sexta) & dicit Iudæis: Ecce rex uester. Illi autem clamabãt: Tolle, tolle: crucifige eũ. Dixit eis Pilatus: Regem uestrũ crucifigam? Respõderũt põtifices: Nõ habemus regẽ nisi Cæsarem. Tunc ergo tradidit eis illum: ut crucifigeretur. Susceperũt autem Iesum, & eduxerunt eum. Et baiulans sibi crucem, exiuit in eum qui dicit Caluariæ locum: Hebraice autẽ Golgotha. Vbi crucifixerũt eũ: & cum eo alios duos hinc & hinc, medium autem Iesum. Scripsit autem & titulum Pilatus: & posuit super crucem. Erat aũt scriptũ: Iesus Nazarenus rex Iudeorum. Hunc ergo titulũ multi Iudæorum legerunt: quia prope ciuitatem erat locus ubi crucifixus est Iesus. Et erat scriptũ Hebraice, Græce & Latine. Dicebant ergo Pilato pontifices Iudæorũ: Noli scribere, rex Iudæorum: sed quia ipse dixit: rex sum Iudæorũ. Respondit Pilatus: Quod scripsi, scripsi.
Milites

σα * οἱ οὖν στρατιῶται ὅτε ἐσταύρωσαν
α τὸν Ἰησοῦν, ἔλαβον τὰ ἱμάτια αὐτοῦ,
καὶ ἐποίησαν τέσσαρα μέρη, ἑκάστῳ
στρατιώτῃ μέρος, καὶ τὸν χιτῶνα. ἦν δὲ
ὁ χιτὼν ἄραφος ἐκ τῶν ἄνωθεν ὑφαν-
τὸς δι' ὅλου. εἶπον οὖν πρὸς ἀλλήλους.
μὴ σχίσωμεν αὐτὸν, ἀλλὰ λάχωμεν
περὶ αὐτοῦ τίνος ἔσται. ἵνα ἡ γραφὴ πλη
» ρωθῇ ἡ λέγουσα. Διεμερίσαντο τὰ ἱ-
» μάτιά μου ἑαυτοῖς, καὶ ἐπὶ τὸν ἱματι-
σμόν μου ἔβαλον κλῆρον. οἱ μὲν οὖν
σβ στρατιῶται ταῦτα ἐποίησαν. * εἱστή-
ι κεισαν δὲ παρὰ τῷ σταυρῷ τοῦ Ἰησοῦ ἡ
μήτηρ αὐτοῦ, καὶ ἡ ἀδελφὴ τῆς μητρὸς
αὐτοῦ μαρία ἡ τοῦ κλωπᾶ, καὶ μαρία
ἡ μαγδαληνή. Ἰησοῦς οὖν ἰδὼν τὴν
μητέρα καὶ τὸν μαθητὴν παρεστῶτα,
ὃν ἠγάπα, λέγει τῇ μητρὶ αὐτοῦ. γυ-
ναι, ἰδοὺ ὁ υἱός σου. εἶτα λέγει τῷ
μαθητῇ. ἰδοὺ ἡ μήτηρ σου. καὶ ἀπ'
ἐκείνης τῆς ὥρας ἔλαβεν ὁ μαθητὴς
σγ αὐτὴν εἰς τὰ ἴδια. * Μετὰ τοῦτο εἰ-
δ δὼς ὁ Ἰησοῦς, ὅτι πάντα ἤδη τετέ-
λεσται, ἵνα τελειωθῇ ἡ γραφὴ, λέγει.
Διψῶ. Σκεῦος οὖν ἔκειτο ὄξους μεστόν.
οἱ δὲ πλήσαντες σπόγγον ὄξους καὶ
ὑσσώπῳ περιθέντες, προσήνεγκαν αὐτοῦ
σδ τῷ στόματι. * ὅτε οὖν ἔλαβε τὸ ὄξος
α ὁ Ἰησοῦς, εἶπε. τετέλεσται. καὶ κλί-
νας τὴν κεφαλὴν παρέδωκε τὸ πνεῦ-
σε μα. * οἱ οὖν Ἰουδαῖοι, ἐπεὶ παρασκευὴ
ι ἦν, ἵνα μὴ μείνῃ ἐπὶ τοῦ σταυροῦ τὰ
σώματα ἐν τῷ σαββάτῳ, ἦν γὰρ με-
γάλη ἡμέρα ἐκείνη τοῦ σαββάτου, ἠρώ-
τησαν τὸν πιλᾶτον, ἵνα κατεαγῶ-
σιν αὐτῶν τὰ σκέλη, καὶ ἀρθῶσιν. ἦλ-
θον οὖν οἱ στρατιῶται, καὶ τοῦ μὲν
πρώτου κατέαξαν σκέλη, καὶ τοῦ ἄλ-
λου τοῦ συσταυρωθέντος αὐτῷ. ἐπὶ δὲ
τὸν Ἰησοῦν ἐλθόντες, ὡς εἶδον αὐτὸν
ἤδη τεθνηκότα, οὐ κατέαξαν αὐτοῦ τὰ
σκέλη. ἀλλ' εἷς τῶν στρατιωτῶν λόγχῃ
αὐτοῦ τὴν πλευρὰν ἔνυξε, καὶ εὐ-
θὺς ἐξῆλθεν αἷμα καὶ ὕδωρ. καὶ ὁ
ἑωρακὼς μεμαρτύρηκε, καὶ ἀληθινὴ
αὐτοῦ ἐστὶν ἡ μαρτυρία. κἀκεῖνος οἶ-
δεν ὅτι ἀληθῆ λέγει, ἵνα καὶ ὑμεῖς
πιστεύσητε. Ἐγένετο γὰρ ταῦτα, ἵνα ἡ
» γραφὴ πληρωθῇ. ὀστοῦν οὐ συντρι-
» βήσεται αὐτοῦ. καὶ πάλιν ἑτέρα
σς γραφὴ λέγει. ὄψονται εἰς ὃν ἐξεκέν-
α τησαν. * Μετὰ δὲ ταῦτα ἠρώτησε τὸν
πιλᾶτον

Milites ergo cũ crucifixiſſent Ieſum, acceperunt ueſtimenta eius & fecerũt quatuor partes, unicuique militi partem & tunicã. Erat autem tunica inconſutilis, à ſummo contexta per totum. Dixerũt ergo inter ſe: Ne ſcindamus eam, ſed ſortiamur de illa cuius ſit. Vt ſcriptura impleretur, dicens: Partiti ſunt ueſtimenta mea ſibi, & in ueſtem meam miſerunt ſortem. Et milites quidem hæc fecerunt. Stabant autem iuxta crucem Ieſu mater eius, & ſoror matris eius Maria Cleopæ, et Maria Magdalene. Cum uidiſſet ergo Ieſus matrem ac diſcipulũ aſtantem, quẽ diligebat, dicit matri ſuæ: Mulier, ecce filius tuus. Deinde dicit diſcipulo: Ecce mater tua. Et ex illa hora accepit eam diſcipulus in ſua. Poſtea ſciens Ieſus, quod omnia iam conſummata eſſent, ut conſummaretur ſcriptura, dicit: Sitio. Vas igitur erat poſitum aceto plenum. Illi uero impleuerunt ſpongiam aceto & hyſopo, & impoſitam admouerũt ori eius. Cum ergo accepiſſet Ieſus acetum, dixit: Conſummatum eſt. & inclinato capite tradidit ſpiritum. Iudæi ergo, quoniã paraſceue erat, ut non remanerent in cruce corpora ſabbato (erat enim magnus dies ille ſabbati) rogauerunt Pilatum, ut frangerentur eorum crura, ac tollerentur. Venerunt ergo milites, & primi quidem fregerunt crura & alterius qui crucifixus eſt cum eo. Ad Ieſum aũt cum ueniſſent, ut uiderunt eum iam mortuum, non fregerũt eius crura. ſed unus militum lancea latus eius fodit, et continuo exiuit ſanguis & aqua. Et qui uidit, teſtimoniũ perhibuit & uerum eſt teſtimoniũ eius. Et ille ſcit quod uera dicit, ut & uos credatis. Facta ſunt enim hæc, ut ſcriptura impleretur: Os nõ comminuetis ex eo. Et rurſus alia ſcriptura dicit: Videbũt in quem pupugerunt. Poſt hæc autẽ rogauit Pilatum

Milites ergo cum crucifixiſſent eum, acceperunt ueſtimenta eius: & fecerũt quatuor partes: unicuiq; militi partem & tunicã. Erat autẽ tunica inconſutilis, deſuper contexta per totum. Dixerunt ergo adinuicem: Non ſcindamus eam: ſed ſortiamur de illa cuius ſit. Vt ſcriptura impleretur dicẽs: Partiti ſunt ueſtimẽta mea ſibi: & in ueſtem meam miſerũt ſortẽ. Et milites quidẽ hæc fecerunt. Stabant aũt iuxta crucẽ Ieſu mater eius: & ſoror matris eius, Maria Cleophæ & Maria Magdalene. Cũ uidiſſet ergo Ieſus matrem & diſcipulum ſtantem quem diligebat, dixit matri ſuæ: Mulier ecce filius tuus. Deinde dixit diſcipulo: Ecce mater tua. Et ex illa hora accepit eã diſcipulus in ſuã. Poſtea ſciens Ieſus quia omnia conſummata ſunt: ut cõſummaretur ſcriptura, dixit: Sitio. Vas autẽ erat poſitũ aceto plenum. Illi ergo ſpongiam plenã aceto hyſopo circumponẽtes, obtulerunt ori eius. Cum ergo accepiſſet Ieſus acetum, dixit: Cõſummatum eſt. Et inclinato capite, tradidit ſpiritũ. Iudæi ergo quoniã paraſceue erat, ut non remanerent in cruce corpora ſabbato. (Erat eñ magnus dies ille ſabbati) rogauerũt Pilatũ: ut frangerentur eorũ crura & tollerentur. Venerũt ergo milites, & primi quidẽ fregerunt crura, & alterius qui crucifixus eſt cũ eo. Ad Ieſum autem cũ ueniſſent ut uiderunt eum iam mortuũ: non fregerũt eius crura: ſed unus militũ lancea latus eius aperuit: & continuo exiuit ſanguis & aqua. Et qui uidit, teſtimoniũ perhibuit: & uerũ eſt teſtimonium eius. Et ille ſcit quia uera dicit: ut & uos credatis. Facta ſunt eñ hæc ut ſcriptura impleretur. Os non cõminuetis ex eo. Et iterum alia ſcriptura dicit: Videbunt in quem transfixerunt. Poſt hæc autẽ rogauit Pilatum

πιλάτον ὁ ἰωσὴφ ἀπὸ ἀριμαθαίας,
ὢν μαθητὴς τοῦ Ἰησοῦ, κεκρυμμένος
δὲ διὰ τὸν φόβον τῶν ἰουδαίων, ἵνα
ἄρῃ τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ, καὶ ἐπέτρεψεν
σζ ὁ πιλάτος. * Ἦλθε δὲ καὶ νικόδημος
ι ὁ ἐλθὼν πρὸς τὸν Ἰησοῦν νυκτὸς τὸ
πρῶτον, φέρων μίγμα μύρρης καὶ ἀ/
ση λόης ὡσεὶ λίτρας ἑκατόν. * Ἔλα/
α βον οὖν τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ, καὶ ἔδη/
σαν αὐτὸ ὀθονίοις μετὰ τῶν ἀρωμά
των, καθὼς ἔθος ἐστὶ τοῖς ἰουδαίοις ἐν
ταφιάζειν. Ἦν δὲ ἐν τῷ τόπῳ ὅπου
ἐσταυρώθη, κῆπος, καὶ ἐν τῷ κήπῳ
μνημεῖον καινόν, ἐν ᾧ οὐδέπω οὐ/
δεὶς ἐτέθη. ἐκεῖ οὖν διὰ τὴν παρα/
σκευὴν τῶν ἰουδαίων, ὅτι ἐγγὺς ἦν τὸ
σθ μνημεῖον, ἔθηκαν τὸν Ἰησοῦν. * Τῇ δὲ
α μιᾷ τῶν σαββάτων μαρία ἡ μαγδα
ληνὴ ἔρχεται πρωΐ, σκοτείας ἔτι οὔ
σης, εἰς τὸ μνημεῖον, καὶ βλέπει τὸν
σι λίθον ἠρμένον ἐκ τοῦ μνημείου. * Τρέ
ι χει οὖν, καὶ ἔρχεται πρὸς σίμωνα
πέτρον, καὶ πρὸς τὸν ἄλλον μαθη/
τήν, ὃν ἐφίλει ὁ Ἰησοῦς, καὶ λέγει
αὐτοῖς. ἦραν τὸν κύριον ἐκ τοῦ μνη/
μείου, καὶ οὐκ οἴδαμεν ποῦ ἔθηκαν αὐ
τόν. Ἐξῆλθεν οὖν ὁ πέτρος καὶ ὁ ἄλ
λος μαθητής, καὶ ἤρχοντο εἰς τὸ μνη/
μεῖον. ἔτρεχον δὲ οἱ δύο ὁμοῦ, καὶ ὁ
ἄλλος μαθητὴς προέδραμε τάχιον
τοῦ πέτρου, καὶ ἦλθε πρῶτος εἰς τὸ μνη
μεῖον καὶ παρακύψας βλέπει κείμε/
να τὰ ὀθόνια, οὐ μέντοι εἰσῆλθεν.
ἔρχεται οὖν σίμων πέτρος ἀκολου
θῶν αὐτῷ, καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸ μνη/
μεῖον, καὶ θεωρεῖ τὰ ὀθόνια κείμενα,
καὶ τὸ σουδάριον, ὃ ἦν ἐπὶ τῆς κεφα
λῆς αὐτοῦ, οὐ μετὰ τῶν ὀθονίων κεί/
μενον, ἀλλὰ χωρὶς ἐντετυλιγμένον
εἰς ἕνα τόπον. Τότε οὖν εἰσῆλθε καὶ
ὁ ἄλλος μαθητής, ὁ ἐλθὼν πρῶτος
εἰς τὸ μνημεῖον, καὶ εἶδε καὶ ἐπίστευ/
σεν. οὐδέπω γὰρ ᾔδεισαν τὴν γρα/
φήν, ὅτι δεῖ αὐτὸν ἐκ νεκρῶν ἀναστῆ
ναι. ἀπῆλθον οὖν πάλιν πρὸς ἑαυ/
σια τοὺς οἱ μαθηταί. * Μαρία δὲ εἱστήκει
α πρὸς τὸ μνημεῖον κλαίουσα ἔξω. ὡς
οὖν ἔκλαιε, παρέκυψεν εἰς τὸ μνημεῖ/
ον, καὶ θεωρεῖ δύο ἀγγέλους ἐν λευ
κοῖς, καθεζομένους ἕνα πρὸς τῇ κεφα
σιβ λῇ, καὶ ἕνα πρὸς τοῖς ποσίν, ὅπου
ι ἔθηκαν τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ. * Καὶ λέ/
γουσιν

ιη Pilatũ Ioſeph Arimathienſis:qui
erat diſcipulus Ieſu, ſed occultus
propter metũ Iudæorũ:ut tolleret
corpus Ieſu,idq́ȝ permiſit Pilatus
Venit aũt & Nicodemus,qui ue/
nerat ad Ieſum nocte primũ,ferẽs
mixturam myrrhæ & aloẽs ad li/
bras fermè centũ.Acceperunt er/
go corpus Ieſu,& obuinxerunt il
lud linteis cum aromatibus, ſicut
mos eſt Iudæis ſepelire. Erat autẽ
in eo loco ubi crucifixus eſt, hor/
tus,& in horto monumentũ no/
uum,in quo nondũ quiſquã poſi
tus erat. Ibi ergo propter paraſce
uen Iudæorum, quod in propin/
quo eſſet monumentũ, poſuerũt
Ieſum. Primo uero die ſabba/
torũ Maria Magdalene uenit ma
ne,cum adhuc tenebræ eſſent,ad
monumentũ, uidetq́ȝ lapidẽ ſub,
latum à monumẽto. Currit ergo
& uenit ad Simonem Petrum,&
ad alterũ illum diſcipulum,quem
amabat Ieſus,& dicit illis: Suſtule
runt dominũ è monumẽto, & ne
ſcimus ubi poſuerint eũ. Exijt er/
go Petrus & ille alius diſcipulus,
& uenerũt ad monumentũ. Cur/
rebant aũt duo ſimul, & ille alius
diſcipulus præcucurrit citius Pe/
tro,uenitq́ȝ prior ad monumentũ
Et cũ ſe inclinaſſet,uidit poſita lin
teamina,nõ tamen introiuit. Ve/
nit ergo Simõ Petrus ſequens eũ
& introiuit in monumentũ, & ui
det linteamina poſita, & ſudariũ
quod fuerat ſup caput eius nõ cũ
linteaminibus poſitũ, ſed ſepara/
tim inuolutũ in unũ locum. Tũc
ergo introiuit & ille alius diſcipu
lus,qui uenerat prior ad monu/
mentũ,uiditq́ȝ & credidit.nondũ
em̃ nouerãt ſcripturã,ꝙ oportuiſ
ſet eũ à mortuis reſurgere.abierũt
ergo rurſus diſcipli ad ſemetipſos
Maria aũt ſtabat ad monumentũ
foris plorans. Dũ ergo fleret,incli
nauit ſe in monumentũ, & uidet
duos angelos amictos albis,ſedẽ/
tes unũ ad caput, & alterũ ad pe/
des illic,ubi poſuerãt corpus Ieſu.
Dicunt

Pilatũ Ioſeph ab Arimathia:
eo quod eſſet diſcipulus Ie/
ſu:occultus aũt ꝓpter metũ
Iudæorũ:ut tolleret corp⁹ Ie
ſu: Et permiſit Pilatus. Venit
ergo,& tulit corpus Ieſu. Ve
nit aũt & Nicodemus qui ue
nerat ad Ieſum nocte primũ
ferẽs mixturã myrrhæ & a/
loes quaſi libras centũ. Acce
perunt aũt corpus Ieſu: & li/
gauerũt eũ linteis cũ aroma
tibus:ſicut mos eſt Iudæis ſe
pelire. Erat autẽ in loco ubi
crucifixus eſt, hortus: & in
horto monumentũ nouũ,in
quo nondũ quiſquã poſitus
erat. Ibi ergo propter para/
ſceuẽ Iudæorum,quia iuxta
erat monumentũ, poſuerũt
Ieſum. Vna autẽ ſabbati XX.
Maria Magdalene uenit ma
ne cũ adhuc tenebræ eſſent,
ad monumentũ: & uidit la/
pidem ſublatũ a monumen/
to. Cucurrit ergo & uenit ad
Simonẽ Petrũ, & ad alium
diſcipulum quẽ amabat Ie/
ſus,& dixit illis: Tulerũt do/
minũ de monumento:& ne/
ſcimus ubi poſuerũt eũ. Ex/
ijt ergo Petrus & ille alius di/
ſcipulus, & uenerũt ad mo/
numẽtũ. Currebãt aũt duo
ſimul: & ille alius diſcipulus
præcucurrit citius Petro: &
uenit primus ad monumẽ/
tum. Et cũ ſe inclinaſſet, ui/
dit poſita lintheamina:nõ ta
men introiuit. Venit ergo Si
mon Petrus ſequẽs eũ:& in/
troiuit in monumentũ:& ui/
dit linteamina poſita & ſu/
dariũ quod fuerat ſuper ca/
put eius non cũ linteamini/
bus poſitũ,ſed ſeparatim in/
uolutũ in unũ locũ. Tũc er/
go introiuit & ille diſcipulus
qui uenerat prim⁹ ad monu/
mẽtũ:& uidit & credidit. Nõ/
dum em̃ ſciebant ſcripturã.
ꝗa oportuit eũ a mortuis re
ſurgere. Abierũt ergo diſci/
puli iterũ ad ſemetipſos. Ma
ria aũt ſtabat ad monumẽtũ
foris,plorãs. Dũ ergo fleret,
inclinauit ſe & proſpexit in
monumẽtũ. Et uidit duos an
gelos in albis ſedẽtes:unũ ad
caput: & unũ ad pedes ubi
poſitũ erat corpus Ieſu. Di/
cunt ei.

γουσιν αὐτῇ ἐκεῖνοι. γύναι, τί κλαί/
εις; λέγει αὐτοῖς, ὅτι ἦραν τὸν κύριόν
μου, καὶ οὐκ οἶδα ποῦ ἔθηκαν αὐτόν.
καὶ ταῦτα εἰποῦσα ἐστράφη εἰς τὰ ὀ/
πίσω. καὶ θεωρεῖ τὸν ἰησοῦν ἑστῶτα,
καὶ οὐκ ᾔδει ὅτι ὁ ἰησοῦς ἐστί. λέγει αὐ/
τῇ ὁ ἰησοῦς. γύναι, τί κλαίεις; τίνα
ζητεῖς; ἐκείνη δοκοῦσα ὅτι ὁ κηπουρός
ἐστι, λέγει αὐτῷ. κύριε, εἰ σὺ ἐβάστα/
σας αὐτὸν, εἰπέ μοι ποῦ αὐτὸν ἔθη/
κας, κἀγὼ αὐτὸν ἀρῶ. λέγει αὐτῇ ὁ ἰη
σοῦς, μαρία. στραφεῖσα ἐκείνη, λέγει
αὐτῷ. ῥαββουνί, ὃ λέγεται διδάσκα/
λε. λέγει αὐτῇ ὁ ἰησοῦς. μή μου ἅπτου.
οὔπω γὰρ ἀναβέβηκα πρὸς τὸν πατέρα
μου. πορεύου δὲ πρὸς τοὺς ἀδελφούς
μου, καὶ εἰπὲ αὐτοῖς. ἀναβαίνω πρὸς τὸν
πατέρα μου καὶ πατέρα ὑμῶν, καὶ
θεόν μου καὶ θεὸν ὑμῶν. ἔρχεται μαρία
ἡ μαγδαληνὴ, ἀναγγέλλουσα τοῖς μα
θηταῖς, ὅτι ἑώρακε τὸν κύριον, καὶ ταῦ
σιγ τα εἶπεν αὐτῇ. *Οὔσης οὖν ὀψίας τῇ
δ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ τῇ μιᾷ τῶν σαββάτων
καὶ τῶν θυρῶν κεκλεισμένων, ὅπου ἦ/
σαν οἱ μαθηταὶ συνηγμένοι διὰ τὸν
φόβον τῶν ἰουδαίων, ἦλθεν ὁ ἰησοῦς,
καὶ ἔστη εἰς τὸ μέσον, καὶ λέγει αὐτοῖς.
Εἰρήνη ὑμῖν. καὶ τοῦτο εἰπὼν, ἔδει/
ξεν αὐτοῖς τὰς χεῖρας καὶ τὴν πλευ/
σιδ ρὰν αὐτοῦ. *Ἐχάρησαν οὖν οἱ μαθη
ι ταὶ, ἰδόντες τὸν κύριον. Εἶπεν οὖν
αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς πάλιν. Εἰρήνη ὑμῖν.
καθὼς ἀπέσταλκέ με ὁ πατὴρ, κἀ/
γὼ πέμπω ὑμᾶς. καὶ τοῦτο εἰπὼν,
ἐνεφύσησε, καὶ λέγει αὐτοῖς. λάβετε πνεῦ
σιε μα ἅγιον. *ἄν τινων ἀφῆτε τὰς ἁ/
ζ μαρτίας, ἀφίενται αὐτοῖς, ἄν τινων
σις κρατῆτε, κεκράτηνται. *Θωμᾶς δὲ εἷς
ι ἐκ τῶν δώδεκα, ὁ λεγόμενος δίδυμος
οὐκ ἦν μετ᾽ αὐτῶν ὅτε ἦλθεν ὁ ἰησοῦς.
ἔλεγον οὖν αὐτῷ οἱ ἄλλοι μαθηταὶ,
ἑωράκαμεν τὸν κύριον. ὁ δὲ εἶπεν αὐ
τοῖς, ἐὰν μὴ ἴδω ἐν ταῖς χερσὶν αὐ
τοῦ τὸν τύπον τῶν ἥλων, καὶ βάλω τὸν δά
κτυλόν μου εἰς τὸν τύπον τῶν ἥλων, καὶ
βάλω τὴν χεῖρά μου εἰς τὴν πλευρὰν
σιζ αὐτοῦ, οὐ μὴ πιστεύσω. *Καὶ μεθ᾽ ἡμέ
δ ρας ὀκτὼ πάλιν ἦσαν ἔσω οἱ μαθη
ταὶ αὐτοῦ, καὶ θωμᾶς μετ᾽ αὐτῶν, ἔρχεται
ὁ ἰησοῦς τῶν θυρῶν κεκλεισμένων, καὶ
ἔστη εἰς τὸ μέσον, καὶ εἶπεν. Εἰρήνη ὑ/
μῖν. εἶτα λέγει τῷ θωμᾷ, φέρε τὸν
δάκτυλόν

Dicūt ei illi: Mulier quid ploras?
Dicit eis: Sustulerunt dominum
meū, nec scio ubi posuerūt eum.
Hæc cum dixisset, conuersa est re
trorsum, & uidet Iesum stantem,
nec sciebat quod Iesus esset. Dicit
ei Iesus: Mulier, quid ploras?
Quem quæris? Illa existimans
quod hortulanus esset, dicit ei:
Domine, si tu asportasti eum, di/
cito mihi, ubi posueris eū, & ego
eum tollā. Dicit ei Iesus: Maria.
Conuersa illa, dicit ei: Rabboni,
quod dicitur magister. Dicit ei Ie
sus. Noli me tangere. Nondū eñ
ascendi ad patrem meum. Sed
uade ad fratres meos, & dic eis:
Ascendo ad patrem meum & pa
trem uestrum, & deum meum, &
deum uestrum. Venit Maria Ma
gdalene, annuncians discipulis,
quod uidisset dominum, & ea di
xisset sibi. Cum ergo uespera es/
set die illo qui erat unus sabbato/
rum, & fores essent clausæ, ubi e/
rant discipuli congregati propter
metum Iudæorū, uenit Iesus, ste/
titq; in medio, & dicit eis: Pax uo
bis. Et cū hæc dixisset, ostendit eis
manus ac latus suum. Gauisi sunt
ergo discipuli, uiso domino. Di/
xit ergo eis iterū: Pax uobis. Sicut
misit me pater, ita & ego mitto
uos. Hæc cū dixisset, flauit in eos,
& dicit eis: Accipite spiritum san/
ctum. Quoruncunq; remiseritis
peccata, remittuntur eis: quorun/
cūq; retinueritis, retēta sunt. Tho
mas autē unus ex duodecim, qui
dicitur Didymus, non erat cū eis
quando uenit Iesus. Dixerūt ergo
ei alij discipuli: Vidimus domi/
num. Ille autē dixit eis: Nisi uide/
ro in manibus eius uestigiū clauo
rum, & mittā digitum meū in ue/
stigium clauorum, & mittā manū
meam in latus eius, non credā. Et
post dies octo iterum erant disci
puli eius intus, & Thomas cum
eis. Venit Iesus ianuis clausis, &
stetit in medio, & dixit: Pax uo/
bis. Deinde dicit Thomæ: Infer
digitum

cunt ei illi: Mulier quid plo
ras? Dicit eis: Quia tulerūt
dominum meum: & nescio
ubi posuerūt eum. Hæc cū
dixisset, conuersa est retror/
sum, & uidit Iesum stantem
& nō sciebat quia Iesus est.
Dixit ei Iesus: Mulier quid
ploras? Quem quæris?
Illa existimans quia hortu/
lanus esset: dixit ei: Domi/
ne, si tu sustulisti eum, dici/
to mihi ubi posuisti eum: &
ego eum tollam. Dixit ei Ie
sus: Maria. Cōuersa illa di/
xit ei: Rabboni, quod dici/
tur magister. Dixit ei Iesus:
Noli me tangere: nondum
enim ascendi ad patrē meū.
Vade autem ad fratres me/
os, & dic eis: Ascendo ad pa
trem meum & patrem ue/
strum: deum meū & deum
uestrum. Venit Maria Ma/
gdalene annūcians discipu/
lis: quia uidi dominum: &
hæc dixit mihi. Cū ergo se/
ro esset die illo una sabbato
rum & fores essent clausæ
ubi erant discipuli congre/
gati propter metum Iudæo
rum: uenit Iesus & stetit in
medio: & dixit eis: Pax uo/
bis: Et cum hæc dixit, osten
dit eis manus & latus. Gaui
si sunt ergo discipuli uiso do
mino. Dixit ergo eis iterū:
Pax uobis. Sicut misit me
pater, & ego mitto uos. Hæc
cū dixisset, insufflauit & di/
xit eis: Accipite spiritum san
ctum: Quorum remiseritis
peccata, remittuntur eis: &
quorum retinueritis, retēta
sunt. Thomas autem unus
ex duodecim, qui dicit Di
dymus nō erat cum eis quā
do uenit Iesus. Dixerunt er
go ei alij discipuli. Vidimus
dominum. Ille aūt dixit eis:
Nisi uidero in manibus eius
fixuram clauorum: & mittā
digitum meum in locū cla/
uorum & mittā manū meā
in latus eius nō credam. Et
post dies octo iterum erant
discipuli eius intus & Tho/
mas cum eis. Venit Iesus ia
nuis clausis: & stetit in me/
dio & dixit eis: Pax uobis.
Deinde dixit Thomæ: Infer

 digitum

δάκτυλόν σου ὧδε, καὶ ἴδε τὰς χεῖράς
μου, καὶ φέρε τὴν χεῖρά σου, καὶ βάλλε
εἰς τὴν πλευράν μου, καὶ μὴ γίνου ἄπι-
σιη στος, ἀλλὰ πιστός. * Ἀπεκρίθη ὁ θω-
ι μᾶς, καὶ εἶπεν αὐτῷ. ὁ κύριός μου καὶ
ὁ θεός μου. Λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς. ὅτι
ἑώρακάς με θωμᾶ, πεπίστευκας, μα-
κάριοι οἱ μὴ ἰδόντες καὶ πιστεύσαντες.
Πολλὰ μὲν οὖν καὶ ἄλλα σημεῖα ἐποίη-
σεν ὁ Ἰησοῦς ἐνώπιον τῶν μαθητῶν αὐτοῦ
ἃ οὐκ ἔστι γεγραμμένα ἐν τῷ βιβλίῳ
τούτῳ. Ταῦτα δὲ γέγραπται, ἵνα πι-
στεύσητε, ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἐστὶν ὁ χριστὸς ὁ
υἱὸς τοῦ θεοῦ, καὶ ἵνα πιστεύοντες ζωὴν ἔ-
σιθ χητε ἐν τῷ ὀνόματι αὐτοῦ. Μετὰ
θ ταῦτα ἐφανέρωσεν ἑαυτὸν πάλιν ὁ
Ἰησοῦς ἐπὶ τῆς θαλάσσης τῆς τιβεριάδος.
Ἐφανέρωσε δὲ οὕτως. ἦσαν ὁμοῦ σί-
μων πέτρος καὶ θωμᾶς, ὁ λεγόμενος
δίδυμος, καὶ ναθαναὴλ ὁ ἀπὸ κανᾶ τῆς
γαλιλαίας, καὶ οἱ τοῦ ζεβεδαίου, καὶ ἄλ-
λοι ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ δύο. Λέγει αὐ-
τοῖς σίμων πέτρος. ὑπάγω ἁλιεύειν.
Λέγουσιν αὐτῷ. Ἐρχόμεθα καὶ ἡμεῖς
σὺν σοί. ἐξῆλθον καὶ ἀνέβησαν εἰς τὸ
πλοῖον εὐθύς, καὶ ἐν ἐκείνῃ τῇ νυκτὶ
ἐπίασαν οὐδέν. Πρωΐας δὲ ἤδη γενο-
μένης, ἔστη ὁ Ἰησοῦς εἰς τὸν αἰγιαλόν,
οὐ μέντοι ᾔδεισαν οἱ μαθηταί, ὅτι Ἰη-
σοῦς ἐστι. Λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς. Παιδία
μή τι προσφάγιον ἔχετε. Ἀπεκρίθη-
σαν αὐτῷ, οὔ. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς. Βάλ-
λετε εἰς τὰ δεξιὰ μέρη τοῦ πλοίου τὸ δί-
κτυον, καὶ εὑρήσετε. Ἔβαλον οὖν, καὶ
οὐκ ἔτι αὐτὸ ἑλκύσαι ἴσχυσαν ἀπὸ τοῦ
σκ πλήθους τῶν ἰχθύων. * Λέγει οὖν ὁ μα-
ι θητὴς ἐκεῖνος, ὃν ἠγάπα ὁ Ἰησοῦς, τῷ
πέτρῳ. ὁ κύριός ἐστι. Σίμων οὖν πέ-
τρος ἀκούσας, ὅτι ὁ κύριός ἐστι, τὸν ἐπεν-
δύτην διεζώσατο, ἦν γὰρ γυμνός, καὶ ἔβα-
λεν ἑαυτὸν εἰς τὴν θάλασσαν. Οἱ δὲ ἄλ-
λοι μαθηταὶ τῷ πλοιαρίῳ ἦλθον. οὐ
γὰρ ἦσαν μακρὰν ἀπὸ τῆς γῆς, ἀλλ᾽ ὡς ἀπὸ
πηχῶν διακοσίων, σύροντες τὸ δίκτυ-
σκα ον τῶν ἰχθύων. *Ὡς οὖν ἀπέβησαν εἰς
θ τὴν γῆν βλέπουσιν ἀνθρακιὰν κειμέ-
νην, καὶ ὀψάριον ἐπικείμενον καὶ ἄρτον
Λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς. ἐνέγκατε ἀπὸ τῶν
σκβ ὀψαρίων ὧν ἐπιάσατε νῦν. * Ἀνέβη
θ σίμων πέτρος, καὶ εἵλκυσε τὸ δίκτυον
ἐπὶ τῆς γῆς, μεστὸν ἰχθύων μεγάλων
ἑκατὸν πεντηκοντατριῶν. καὶ τοσούτων
ὄντων,

digitum tuum huc, & uide manus meas, & admoue manũ tuam, & immitte in latus meum, & noli esse incredulus, sed credens. Respondit Thomas, & dixit ei: Dominus meus & deus meꝰ. Dicit ei Iesus: Quia uidisti me Thoma, credidisti: beati qui non uiderunt & crediderunt. Multa quidem & alia signa fecit Iesus in cõspectu discipulorum suorũ, quæ nõ sunt scripta in libro hoc. Hæc aũt scripta sunt, ut credatis, quod Iesus est Christus ille filius dei, & ut credentes uitã habeatis per nomen eius. Postea manifestauit se iterum Iesus ad mare Tyberiadis. Manifestauit autẽ sic. Erãt simul Simon Petrus & Thomas, qui dicitur Didymus: & Nathanaël, qui erat à Cana Galilææ, & filij Zebedæi, alijq; ex discipulis eius duo. Dicit eis Simõ Petrus: Vado piscatum. Dicunt ei: Venimus & nos tecum. Exierunt & ascenderũt in nauim statim, & illa nocte nihil ceperũt. Mane autem iam facto stetit Iesus in litore, non tamen cognouerunt discipuli, quod Iesus esset. Dicit eis Iesus: Pueri, num quid opsonij habetis? Responderunt ei: Non. At ille dicit eis: Mittite in dexterã nauigij partem rete, & inuenietis. Miserunt ergo & iam nõ ualebãt illud trahere præ multitudine pisciũ. Dicit ergo discipulus ille, quẽ diligebat Iesus, Petro: Dñs est. Simon ergo Petrus cũ audisset qđ dominꝰ esset, tunica succinxit se, erat ẽm nudus, & misit se in mare. Alij aũt discipuli nauigiolo uenerunt: non ẽm longe aberant à terra, sed circiter cubitis ducẽtis, trahentes rete pisciũ. Vt ergo descẽderũt in terrã, uiderũt prunas positas, & piscẽ superpositũ, & panẽ. Dicit eis Iesus: Afferte de piscibꝰ quos prẽdidistis nunc. Ascendit Simõ Petrus, & traxit rete in terram, plenũ magnis piscibus centum quinquagintatribꝰ. Et cũ tot essent,

digitum tuum huc, & uide manus meas: & affer manũ tuam & mitte in latus meũ: & noli esse incredulus, sed fidelis. Respõdit Thomas & dixit: Dominus meꝰ & deꝰ meus. Dixit ei Iesus: Quia uidisti me Thoma, credidisti: beati qui nõ uiderunt & crediderũt. Multa quidem & alia signa fecit Iesus in cõspectu discipulorũ suorum quæ nõ sunt scripta in libro hoc: hæc aũt scripta sunt ut credatis: quia Iesus est Christus filius dei: & ut credẽtes uitã habeatis in nomine eiꝰ.

Postea manifestauit se ite- XXI.
rum Iesus ad mare Tyberiadis. Manifestauit autem sic: Erãt simul Simon Petrus & Thomas qui dicit Didymꝰ & Nathanael q erat a Chana Galilææ: & filij Zebedæi, & alij ex discipulis eiꝰ duo. Dicit eis Simõ Petrus: Vado piscari. Dicũt ei: Venimus & nos tecum. Et exierunt & ascẽderũt in nauim: & illa nocte nihil prendiderunt. Mane autẽ iam facto, stetit Iesus in littore: nõ tamen cognouerunt discipuli quia Iesus est. Dixit ergo eis Iesus: Pueri, nũquid pulmentariũ habetis? Responderunt ei: Nõ. Dicit eis. Mittite in dexteram nauigij rete: & inuenietis. Miserunt ergo: & iam nõ ualebant illud trahere præ multitudine piscium. Dicit ergo discipulus ille quẽ diligebat Iesus Petro: Dominus est. Simõ Petrus cũ audisset quia dominus est, tunica succinxit se (erat enim nudus) & misit se in mare. Alij autẽ discipuli nauigio uenerũt. Non enim longe erãt a terra, sed quasi cubitis ducẽtis, trahẽtes rete pisciũ. Vt ergo descẽderunt in terram: uiderunt prunas positas: & piscẽ superpositum & panem. Dicit eis Iesus: Afferte de piscibus quos prendidistis nunc. Ascendit Simõ Petrus & traxit rete in terram plenũ magnis piscibus, cẽtum quinquagintatribus. Et cũ tanti essent,

σκγ θ ὄντων, οὐκ ἐσχίσθη τὸ δίκτυον. *Λέγει
αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς. Δεῦτε ἀριστήσατε.
σκδ ι *οὐδεὶς δὲ ἐτόλμα τῶν μαθητῶν ἐξε/
τάσαι αὐτόν. σὺ τίς εἶ; εἰδότες, ὅτι ὁ
σκε θ κύριός ἐστιν. *Ἔρχεται οὖν ὁ Ἰησοῦς, καὶ
λαμβάνει τὸν ἄρτον, καὶ δίδωσιν αὐτοῖς
σκς ι καὶ τὸ ὀψάριον ὁμοίως. *Τοῦτο ἤδη τρί
τον ἐφανερώθη ὁ Ἰησοῦς τοῖς μαθηταῖς
αὐτοῦ, ἐγερθεὶς ἐκ νεκρῶν. Ὅτε οὖν ἠρί
στησαν, λέγει τῷ Σίμωνι Πέτρῳ ὁ Ἰη
σοῦς. Σίμων Ἰωαννᾶ, ἀγαπᾷς με
πλεῖον τούτων; Λέγει αὐτῷ. Ναὶ κύ/
ριε, σὺ οἶδας ὅτι φιλῶ σε. Λέγει αὐτῷ
σκζ θ *Βόσκε τὰ ἀρνία μου. Λέγει αὐτῷ πά
λιν δεύτερον. *Σίμων Ἰωαννᾶ, ἀγα
σκη ι πᾷς με; Λέγει αὐτῷ. Ναὶ κύριε, σὺ οἶ
δας ὅτι φιλῶ σε. Λέγει αὐτῷ. *Ποί/
σκθ θ μαινε τὰ πρόβατά μου. Λέγει αὐτῷ τὸ
τρίτον. *Σίμων Ἰωαννᾶ, φιλεῖς με;
σλ ι Ἐλυπήθη ὁ Πέτρος, ὅτι εἶπεν αὐτῷ τὸ
τρίτον, φιλεῖς με, καὶ εἶπεν αὐτῷ. Κύ
ριε, σὺ πάντα οἶδας, σὺ γινώσκεις
ὅτι φιλῶ σε. Λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς.
σλα θ *Βόσκε τὰ πρόβατά μου. *Ἀμὴν ἀ/
μὴν λέγω σοι, ὅτε ἦς νεώτερος, ἐζών
σλβ νυες σεαυτόν, καὶ περιεπάτεις ὅπου ἤθε/
λες, ὅταν δὲ γηράσῃς, ἐκτενεῖς τὰς
χεῖράς σου, καὶ ἄλλος σε ζώσει, καὶ οἴσει
ὅπου οὐ θέλεις. Τοῦτο δὲ εἶπε, σημαίνων
ποίῳ θανάτῳ δοξάσει τὸν θεόν. Καὶ τοῦ
το εἰπών, λέγει αὐτῷ. Ἀκολούθει μοι.
Ἐπιστραφεὶς δὲ ὁ Πέτρος, βλέπει τὸν
μαθητήν, ὃν ἠγάπα ὁ Ἰησοῦς, ἀκο/
λουθοῦντα, ὃς καὶ ἀνέπεσεν ἐν τῷ δεί
πνῳ ἐπὶ τὸ στῆθος αὐτοῦ, καὶ εἶπε. Κύ/
ριε, τίς ἐστιν ὁ παραδιδούς σε; Τοῦτον
ἰδὼν ὁ Πέτρος, λέγει τῷ Ἰησοῦ. Κύριε
οὗτος δὲ τί; Λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς. Ἐὰν
αὐτὸν θέλω μένειν ἕως ἔρχομαι, τί
πρός σε; σὺ ἀκολούθει μοι. Ἐξῆλθεν
οὖν ὁ λόγος οὗτος εἰς τοὺς ἀδελ/
φούς, ὅτι ὁ μαθητὴς ἐκεῖνος οὐκ ἀπο
θνήσκει. καὶ οὐκ εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς,
ὅτι οὐκ ἀποθνήσκει, ἀλλ᾽ ἐὰν αὐτὸν θέ/
λω μένειν ἕως ἔρχομαι, τί πρός σε;
Οὗτός ἐστιν ὁ μαθητής, ὁ μαρτυρῶν
περὶ τούτων, καὶ γράψας ταῦτα. καὶ οἴ
δαμεν, ὅτι ἀληθής ἐστιν ἡ μαρτυρία
αὐτοῦ. Ἔστι δὲ καὶ ἄλλα πολλὰ ὅσα ἐποίησεν
ὁ Ἰησοῦς, ἅτινα ἐὰν γράφηται καθ᾽ ἕν,
οὐδὲ αὐτὸν οἶμαι τὸν κόσμον χωρῆσαι
τὰ γραφόμενα βιβλία.

ΤΕΛΟΣ.

essent, non est scissum rete. Dicit
eis Iesus: Venite prandete. Et ne/
mo discipulorũ audebat interro/
gare eum, dicens: tu quis es? cum
scirent quod dñs esset. Venit ita/
que Iesus, & accipit panem, et dat
eis, & piscẽ similiter. Hac iam ter/
tia uice manifestatus est Iesus di/
scipulis suis cũ resurrexisset à mor
tuis. Cum ergo prandissent, dicit
Simoni Petro Iesus: Simõ Iohan
nis, diligis me plus quàm hi? Di/
cit ei: Etiam domine, tu scis quod
amẽ te. Dicit ei: Pasce agnos me/
os. Dicit ei rursus iterũ: Simon Io
hannis, diligis me? Ait illi: Etiam
domine, tu scis quod amem te. Di
cit ei: Pasce oues meas. Dicit ei ter
tio: Simon Iohãnis, amas me? In/
doluit Petrus, qđ dixisset sibi ter/
tio, amas me, dixitq́ ei: Domine,
tu omĩa nosti, tu scis quod amem
te. Dicit ei Iesus: Pasce oues meas
Amen amen dico tibi, cũ esses iu
nior, cingebas te, & ambulabas
quò uolebas: cum aũt senueris, ex
tendes manus tuas, & alius te cin
get, & ducet quò nõ uis. Hoc aũt
dixit, significans qua morte glori
ficaturus esset deũ. Et cum hoc di
xisset, dicit ei: Sequere me. Cõuer
sus Petrus, uidet illum discipulũ,
quẽ diligebat Iesus, sequentẽ: qui
& recubuit in cœna super pectus
eius, & dixit: Domie, quis est ille
qui tradit te? hũc ergo cũ uidisset
Petrus, dicit Iesu: Domine, hic au
tem quid? Dicit ei Iesus: Si eũ ue/
lim manere donec ueniã, quid ad
te? tu me sequere. Exijt ergo ser/
mo iste inter fratres, quod disci/
pulus ille non moreretur. Et non
dixerat ei Iesus, nõ moritur: sed, si
eum uelim manere donec ueniã,
quid ad te? Hic est discipulus ille
qui testimoniũ perhibet de his, &
scripsit hæc. Et scimus quod uerũ
est testimonium eius. Sunt autẽ
& alia multa quæ fecit Iesus: quæ
si scribantur per singula, nec ipse,
opinor, mundus caperet eos qui
scriberentur libros.

FINIS.

essent, nõ est scissum rete. Di
cit eis Iesus: Venite, prãdete.
Et nemo audebat discũben
tium interrogare eũ, tu quis
es: sciẽtes quia dominus est.
Et uenit Iesus & accepit pa/
nem & dabat eis: & piscẽ si/
militer. Hoc iã tertio manife
status est Iesus discipulis su
is cũ surrexisset a mortuis.
Cum ergo prãdissent, dixit
Simoni Petro Iesus: Simon
Iohãnis diligis me plus his?
Dicit ei: Etiã domine tu scis
quia amo te. Dicit ei: Pasce
agnos meos. Dicit ei iterũ.
Simon Iohãnis diligis me?
At ille: Etiã domine, tu scis
quia amo te. Dicit ei iterũ:
Pasce agnos meos. Dicit ei
tertio. Simõ Iohãnis amas
me? Cõtristatus est Petrus
q̃a dixit ei tertio, amas me:
& dicit ei: Domine, tu omĩa
nosti: tu scis quia amo te. Di
cit ei: Pasce oues meas. Amẽ
amẽ dico tibi: cũ esses iuni/
or cingebas te & ambula/
bas ubi uolebas. Cum au/
tem senueris extẽdes manus
tuas & alius te cinget & du/
cet quo tu nõ uis. Hoc autẽ
dixit significans, qua mor/
te clarificaturus esset deum.
Et cum hoc dixisset, dicit ei:
Sequere me. Cõuersus Pe/
trus, uidit illum discipulum
quẽ diligebat Iesus sequen/
tem: qui & recubuit in cœ/
na super pectus eius & di/
xit: Domine quis est qui tra
det te? Hunc ergo cũ uidis/
set Petrus, dixit Iesu: Domi
ne, hic aũt quid? Dicit ei Ie/
sus: Sic eũ uolo manere do
nec ueniam: quid ad te? Tu
me sequere. Exijt ergo ser/
mo iste inter fratres: quia di
scipulus ille nõ moritur. Et
non dixit ei Iesus: nõ morit̃,
sed sic eum uolo manere do
nec ueniã: quid ad te? Hic
est discipulus ille qui testimo/
nium perhibet de his, & scri
psit hæc. Et scimus quia uerũ
est testimoniũ eius. Sũt aũt
& alia multa quæ fecit Iesus:
quæ si scribant̃ per singula:
nec ipsum arbitror mundũ
capere posse eos qui scribẽ/
di sunt libros.

ΠΟ δαμασκοῦ ἤρξατο, καὶ ἀνῆλθεν εἰς ἱερουσαλήμ, ἐκεῖθεν εἰς ταρσόν, κἀκεῖθεν εἰς ἀντιόχειαν. καὶ πάλιν εἰς ἱερουσαλήμ, καὶ πάλιν εἰς ἀντιόχειαν. κἀκεῖθεν ἀφορισθεὶς μετὰ βαρνάβα εἰς τὴν ἀποστολήν, κατῆλθεν εἰς σελεύκειαν, εἶτα εἰς κύπρον, ἔνθα καὶ παῦλος ἤρξατο καλεῖσθαι. εἶτα εἰς πέργην, εἶτα εἰς ἀντιόχειαν τῆς πισιδίας, εἶτα εἰς ἰκόνιον, εἶτα εἰς λύστραν καὶ δέρβην τῆς λυκαονίας, εἶτα εἰς παμφυλίαν, εἶτα πάλιν εἰς πέργην, εἶτα εἰς ἀττάλειαν, εἶτα πάλιν τρίτον εἰς ἀντιόχειαν τῆς συρίας, εἶτα πάλιν τρίτον εἰς ἱερουσαλὴμ διὰ τὴν περιτομήν. εἶτα πάλιν τέταρτον εἰς ἀντιόχειαν. εἶτα διῆλθε τὴν συρίαν καὶ τὴν κιλικίαν. εἶτα πάλιν δεύτερον εἰς δέρβην καὶ λύστραν, ἔνθα τὸν τιμόθεον περιέτεμεν, εἶτα εἰς τὴν φρυγίαν καὶ γαλατικὴν χώραν, εἶτα εἰς μυσίαν, εἶτα εἰς τρωάδα. κἀκεῖθεν εἰς νεάπολιν, εἶτα εἰς φιλίππους τῆς μακεδονίας. εἶτα διελθὼν τὴν ἀμφίπολιν καὶ τὴν ἀπολλωνίαν, ἦλθεν εἰς θεσσαλονίκην, εἶτα εἰς βέρροιαν, εἶτα εἰς ἀθήνας, εἶτα εἰς κόρινθον, εἶτα εἰς ἔφεσον, εἶτα εἰς καισάρειαν, εἶτα δεύτερον εἰς ἀντιόχειαν τῆς πισιδίας, εἶτα εἰς τὴν γαλατικὴν χώραν καὶ φρυγίαν. εἶτα πάλιν δεύτερον εἰς ἔφεσον. εἶτα διελθὼν τὴν μακεδονίαν, ἦλθεν εἰς ἑλλάδα. κἀκεῖθεν διελθὼν τὴν μακεδονίαν, ἦλθε πάλιν δεύτερον εἰς φιλίππους, καὶ ἀπὸ φιλίππων πάλιν εἰς τρωάδα, ἔνθα καὶ τὸν εὔτυχον ἤγειρε πεσόντα. εἶτα εἰς τὴν ἄσσον, εἶτα εἰς μιτυλήνην, εἶτα εἰς τὰ ἀντικρὺ χίου, εἶτα εἰς σάμον, κἀκεῖθεν εἰς μίλητον. ἐκεῖθεν μεταπεμψάμενος τοὺς ἐν ἐφέσῳ ὡμίλησεν αὐτοῖς. εἶτα εἰς κῶ, εἶτα εἰς ῥόδον, κἀκεῖθεν εἰς πάταρα, κἀκεῖθεν εἰς τύρον, εἶτα εἰς πτολεμαΐδα, κἀκεῖθεν εἰς καισάρειαν, κἀκεῖθεν πάλιν τέταρτον ἀνῆλθεν εἰς ἱερουσαλήμ. κἀκεῖθεν παρεπέμφθη εἰς καισάρειαν, καὶ λοιπὸν δέσμιος ἐπὶ ῥώμην. οὕτως. ἀπὸ καισαρείας ἦλθεν εἰς σιδῶνα, κἀκεῖθεν εἰς μύρα τῆς λυκίας, εἶτα εἰς κνίδον. κἀκεῖθεν πολλὰ παθών, ἦλθεν εἰς τὴν νῆσον, ἔνθα ἡ ἔχιδνα καθήψατο τῆς χειρὸς αὐτοῦ, καὶ ἔμεινεν ἀβλαβής. εἶτα εἰς συρακούσας, εἶτα εἰς ῥήγιον τῆς καλαβρίας, εἶτα εἰς ποτιόλους. κἀκεῖθεν πεζὸς ἀνῆλθεν εἰς ῥώμην, ἀπαντησάντων αὐτῷ τῶν ἀδελφῶν εἰς ἀππίου φόρον καὶ τρεῖς ταβέρνας. καὶ λοιπὸν εἰσελθὼν εἰς ῥώμην, καὶ διδάξας χρόνον ἱκανόν, ὕστερον ἐν αὐτῇ τῇ ῥώμῃ ἐμαρτύρησεν, αὐτόθι τὸν καλὸν ἀγῶνα ἀγωνισάμενος. ῥωμαῖοι δὲ περικαλλέσιν οἴκοις καὶ βασιλείοις τὰ λείψανα τούτου καθείρξαντες, ἐπέτειον αὐτῷ μνήμης ἡμέραν πανηγυρίζουσι τῇ πρὸ τριῶν καλανδῶν ἰουλίων, ἔκτῳ τῶν ὅλων μηνῶν τὸ μαρτύριον ἑορτάζοντες. πολλὰς δὲ καὶ πρὸ τούτου ἤδη παραινέσεις ὑπέρ τε βίου καὶ ἀρετῆς ὁ μακάριος ἐποιήσατο, καὶ πολλὰ περὶ τῶν πρακτέων τοῖς ἀνθρώποις εἰσηγήσατο. ἔτι δὲ ὅλως καὶ διὰ τῆς ὑφῆς τῶν δεκατεσσάρων ἐπιστολῶν τούτων τὴν ὅλην ἀνθρώποις διέγραψε πολιτείαν. ἀναγκαῖον δὲ ἡγησάμην ἐν βραχεῖ καὶ τὸν χρόνον ἐπισημειώσασθαι τοῦ κηρύγματος παύλου, ἐκ τῶν χρονικῶν κανόνων εὐσεβίου τοῦ παμφίλου τὴν ἀνακεφαλαίωσιν ποιούμενος. ἔνθα δὴ τὴν βίβλον μετὰ χεῖρας εἰληφώς, καὶ ταύτην ἀναπτύξας, εὑρίσκω τὸ πάθος τοῦ σωτῆρος ἡμῶν καὶ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ ἐν ὀκτωκαιδεκάτῳ ἔτει τιβερίου καίσαρος γεγενημένον, καὶ τὴν τριήμερον δὲ εὐθὺς ἀνάστασιν, καὶ πάλιν τὴν εἰς οὐρανοὺς ἀνάληψιν τοῦ χριστοῦ. καὶ μεθ᾽ ἡμέρας τινὰς ὀλίγας εἶδον ἐκεῖ τοὺς ἀποστόλους προχειριζομένους εἰς διακονίαν, τὸν αὐτοφερώνυμον στέφανον, καὶ τοὺς ἀμφ᾽ αὐτόν. καὶ μετέπειτα στάσιν ἰουδαίων πάλιν καταλαμβάνω, καθὼς ἤδη προείπομεν, καὶ τὸν στέφανον ἀγωνιζόμενον ἐκεῖσε. καὶ τὸν παῦλον συνευδοκοῦντα πάνυ τῷ φόνῳ. ὃς μικρὸν ὕστερον τοῖς ἄρχουσι τῶν ἰουδαίων προστάς, ἐπιστολὰς ἐκόμιζε πρὸς τοὺς ἐν δαμασκῷ ἰουδαίους κατὰ τῶν μαθητῶν. κατὰ μέσην δὲ τὴν ὁδὸν ἡ κλῆσις αὐτῷ γεγένηται παρὰ τοῦ θεοῦ, ὡς μικροῦ προσαναλωθῆναι τὸ ἔτος ἐκεῖνο. ἐπιλαβομένου δῆτα τοῦ ἐννεακαιδεκάτου ἔτους τιβερίου καίσαρος, κατάρξασθαι τὸν παῦλον τοῦ κηρύγματος φησὶν ἡ ἱστορία, καὶ τὴν ἅπασαν οἰκουμένην διαδραμεῖν εὐαγγελιζόμενον τὴν εἰς χριστὸν εὐσέβειαν μέχρις τρισκαιδεκάτου ἔτους κλαυδίου καίσαρος, ἡγεμονεύοντος τότε τῆς ἰουδαίας φήλικος. ἐφ᾽ οὗ κατηγορηθεὶς ὑπὸ ἰουδαίων, τὴν ἀπολογίαν ἐποιήσατο παῦλος. ὃς δὴ τὸν ἀπόστολον εἰς τὸ κατὰ καισάρειαν δεσμωτήριον κατεῖρξεν ἐπὶ δυσὶν ἔτεσι. μεθ᾽ ὃν διαδεξάμενος τὴν ἀρχὴν πόρκιος φῆστος, εὐθὺς ἀνακρίνειν ὥρμησε τὸν ἀπόστολον, τοῖς ἰουδαίοις ἐν τούτῳ μεγίστην χάριν καταθέμενος. τότε οὖν ὁ μακάριος νομίσας οὐκ ἄλλως ἀπαλλαγήσεσθαι τῆς ἐπιβουλῆς, ἢ καίσαρα ἐπικαλεσάμενος, ἑστὼς ἐπὶ τοῦ βήματος ἐπεκαλεῖτο καίσαρα. καὶ εἰς ῥώμην ἐκπέμπεται πρὸς νέρωνα καίσαρα. συνῆν δὲ αὐτῷ καὶ ἀρίσταρχος, ὃν καὶ εἰκότως συναιχμάλωτόν που τῶν ἐπιστολῶν ἀποκαλεῖ. καὶ λουκᾶς, ὁ τὰς πράξεις τῶν ἀποστόλων γραφῇ παραδούς. κἀκεῖσε οὖν ἐπὶ τῆς ῥωμαίων ὁ παῦλος διετίαν ὅλην ἐφυλάττετο. ταῦτα γὰρ καὶ μέχρι τούτων ἱστορεῖ λουκᾶς ἐν ταῖς πράξεσι τῶν ἀποστόλων, κατ᾽ ἐκεῖνο καιροῦ τὸ βιβλίον συγγραψάμενος. καὶ τὰ καθεξῆς ἥκιστα τότε γινώσκων, οὐδὲ τὸ μαρτύριον αὐτοῦ ἐγκατέθετο τῇ βίβλῳ. καταλιπόντες γὰρ αὐτὸν ἐκεῖσε λουκᾶς τε καὶ ἀρίσταρχος ἦλθον. εὐσέβιος δὲ τοὺς μετέπειτα χρόνους ἀκριβῶς περιεργασάμενος, ἱστόρησεν ἡμῖν καὶ ἐν τῷ δευτέρῳ τόμῳ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας τούτου καὶ τὸ μαρτύριον. καὶ φησὶν τὸν παῦλον ἄνευ διατρίψαι, καὶ τὸν τοῦ θεοῦ λόγον ἀκωλύτως κηρύξαι, ἐπισημηνάμενος. τότε μὲν οὖν ἐπὶ νέρωνος ἀπολογησάμενον τὸν παῦλον, αὖθις ἐπὶ τὴν τοῦ κηρύγματος διακονίαν λόγος ἔχει στείλασθαι ὑπὸ καίσαρος ἀπολυθέντα, καὶ εὐαγγελίσασθαι ἐφ᾽ ἑτέροις δέκα ἔτεσιν. εἰς ἄκρον δὲ μανίας ὁ νέρων ἀφικόμενος, ἀνεῖλε μὲν ἀγριππίναν πρῶτα τὴν ἰδίαν μητέρα, ἔτι δὲ καὶ τὴν ἀδελφὴν τοῦ πατρός, καὶ ὀκταυΐαν τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα, καὶ ἄλλους μυρίους

τῶν γῆς

τῷ γήρᾳ προσήκοντας. Μετέπειτα δὲ καθολικὸν ἐκίνησε διωγμὸν κατὰ τῶν χριστιανῶν, καὶ οὕτως ἐπὶ τὰς κατὰ τῶν ἀποστόλων ἐπήρθη σφαγάς. Μεταστειλάμενος γὰρ τὸν παῦλον αὖθις, τῷ βήματι παρέστησε. Συνῆλθε δὲ πάλιν ὁ λουκᾶς αὐτῷ. ἔνθα δὴ συνέβη τὸν παῦλον τριακοστῷ ἕκτῳ ἔτει τοῦ σωτηρίου πάθους, τρισκαιδεκάτῳ δὲ νέρωνος μαρτυρῆσαι, ξίφει τὴν κεφαλὴν ἀποτμηθέντα. ἔστι τοίνυν ἀπὸ τοῦ ἐννεακαιδεκάτου ἔτους τιβερίου καίσαρος ἐξ οὗ κηρύσσειν τὸ εὐαγγέλιον ἤρξατο, ἕως τοῦ εἰκοστοῦ δευτέρου ἔτη δ, καὶ τὰ γαΐου δὲ ὡσαύτως ἔτη δ. αὖθις δὲ καὶ τὰ κλαυδίου ἔτη μικρὸν ἐλάττω ιδ. ὃν διαδεξάμενος νέρων τρισκαιδεκάτῳ ἔτει τῆς ἑαυτοῦ ἀρχῆς, τὸν ἀπόστολον ἀνεῖλε. γράφει οὖν ὁ αὐτὸς ἀπόστολος παῦλος τιμοθέῳ, περὶ μὲν τῆς πρώτης αὐτοῦ ἀπολογίας, φάσκων τάδε, ἐν τῇ πρώτῃ μου ἀπολογίᾳ, οὐδείς μοι συμπαρεγένετο, ἀλλὰ πάντες με ἐγκατέλιπον, μὴ αὐτοῖς λογισθείη, ὁ δὲ κύριός μοι παρέστη, καὶ ἐνεδυνάμωσέ με, ἵνα δι᾽ ἐμοῦ τὸ κήρυγμα πληροφορηθῇ, καὶ ἀκούσωσι πάντα τὰ ἔθνη. καὶ ἐρρύσθην ἐκ στόματος λέοντος, τοῦτον λέγων εἶναι τὸν νέρωνα. περὶ δὲ τῆς δευτέρας ἐν ᾗ καὶ τελευτᾷ τῷ κατ᾽ αὐτὸν μαρτυρίῳ, φησί. τὴν καλὴν διακονίαν σου πληροφόρησον. Ἐγὼ γὰρ ἤδη σπένδομαι, καὶ ὁ καιρὸς τῆς ἀναλύσεώς μου ἐφέστηκε. καὶ ὅτι λουκᾶς ἦν πάλιν σὺν αὐτῷ, μετ᾽ ὀλίγα τῆς ἐπιστολῆς, ἀσπάζεταί σε γράφει, λουκᾶς ὁ σὺν ἐμοί. Ἐστὶν οὖν ὁ πᾶς χρόνος τοῦ κηρύγματος παύλου, εἴκοσι καὶ ἓν ἔτος. καὶ δύο ἕτερα ἔτη, ἃ διετέλεσεν ἐπὶ τῷ κατὰ καισάρειαν δεσμωτηρίῳ. πρὸς δὲ τούτοις πάλιν τὰ ἐν ῥώμῃ πρότερα δύο ἔτη, καὶ τὰ τελευταῖα δὲ ἔτη δέκα, ὥστε εἶναι τὰ πάντα ἔτη ἀπὸ τῆς γεννήσεως αὐτοῦ μέχρι τῆς τελειώσεως, τριάκοντα καὶ πέντε.

ΜΑΡΤΥΡΙΟΝ ΠΑΥΛΟΥ ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ.

ΠΙ νέρωνος τοῦ καίσαρος ῥωμαίων ἐμαρτύρησεν αὐτόθι παῦλος ὁ ἀπόστολος, ξίφει τὴν κεφαλὴν ἀποτμηθεὶς ἐν τῷ τριακοστῷ καὶ ἕκτῳ ἔτει τοῦ σωτηρίου πάθους, τὸν καλὸν ἀγῶνα ἀγωνισάμενος ἐν ῥώμῃ, πέμπτῃ ἡμέρᾳ πανέμου μηνὸς, ἥ τις λέγοιτ᾽ ἂν παρὰ ῥωμαίοις τῇ πρὸ τριῶν καλανδῶν ἰουλίων. καθ᾽ ἣν ἐτελειώθη ὁ ἅγιος ἀπόστολος τῷ κατ᾽ αὐτὸν μαρτυρίῳ, ἑξηκοστῷ καὶ ἐννάτῳ ἔτει τῆς τοῦ σωτῆρος ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ παρουσίας.

PEREGRINATIO APOSTOLORVM PETRI ET Pauli, cum ratione temporum per ERASMVM Roterodamum.

X Actis Apostolicis nõ liquet Petrum frequenter commutasse locum, nisi quod post mortem Stephani, profectus est unà cum collega Ioanne, in Samariam ciuitatem, cui post uersum nomen Sebaste, unde & tota regio Samaria dicta est: ut comprobaret autoritate sua perficeretq́;, quod illic per Philippum diaconũ cœptum erat. Deinde uidetur plerasq́; Samariæ partes peragrasse. Sic enim legimus cap. viij. Et multis regionibus Samaritanorum Euangelizabant. Est autem Samaria media inter Iudæam & Galilæam. Porrò nonum caput testatur illum peragrasse uarias Palæstinæ regiones, antequàm ueniret Lyddam & Ioppen. Sic enim habet: Factum est autem, ut Petrus dum transiret uniuersos, deueniret ad sanctos, qui habitabant Lyddæ. Est enim Lydda in Palæstina non procul à Ioppe ciuitate littorali. Rursus à Ioppe profectus legitur ad Cæsareã Palæstinæ maritimam, quæ prius dicta fuerat turris Stratonis. Hic baptizauit Cornelium Centurionem. Hinc reuersus est Hierosolymam. Cæterum quando profectus sit Antiochiã, ubi præsedisse creditur, aut quando se Romã transtulerit, quasq́; regiones peragrarit, quoniam humanis duntaxat historijs proditum est, non laborabo persequi. Nam Eusebius, qui putat illum prædicasse Euangeliũ apud Ponticos, Galatas, Cappadoces, Asiaticos, Bithynos, non aliunde sumpsit coniecturam, nisi quod harum gentium meminit in priore Epistola. Cõueniebat autem ut Apo-

ſtolorum præcipuus, annos cóplures ſederet in ea ciuitate, unde dominus Ieſus uoluerat Euangelicam doctrinam, primum in omnes Iudææ regiones, mox in uniuerſum orbem propagari. Iam quod tradit hiſtoria, quam uocant Eccleſiaſticam, primariam rerum curam à Chriſto traditã Petro, Iacobo & Ioanni, id inde colligunt, quod horum aliquoties nominatim fit mẽtio, quum de cæteris nihil narretur, quid dixerint aut fecerint, niſi quod adſtabãt Petro dicenti tanquam teſtes. Erant autẽ Iacobi duo, unus Zebedæi filius, frater Ioãnis. Hũc interfecit Herodes atq; hoc ipſum arguit eum fuiſſe inter apoſtolos præcipuum. Alter Alphæi filius. Crebra mẽtio fit in actis tertij Iacobi, qui dictus eſt frater domini, cognomẽto Iuſtus, filius, ut opinatur Hieronymus, Mariæ, quæ fuerit ſoror matris domini. Huic Iacobo tribuunt epiſtolam, quæ legitur inter catholicas. Qui quum nõ eſſet de numero duodecim apoſtolorum, tamẽ hunc ſtatim à morte Chriſti apoſtoli deſignarunt epiſcopum Hieroſolymitanum, qui poſtea quàm Paulus appellaſſet Cæſarem, è templi faſtigio præcipitatus eſt, atque inter lapidandum fullonis fuſte percuſſus, interijt. Hunc Hieronymus negat fuiſſe de numero apoſtolorũ duodecim. Et tamẽ quanta fuerit huius autoritas uel illud declarat, quod quum in cõcilio tractaretur de gentibus nõ onerandis lege Moſaica, poſt Petrum cum autoritate pronunciat ſententiam ἐγὼ κρίνω, inquiens. Hic idem poſt Paulo fuit autor, ut adiungeret ſibi quatuor, qui uoto ſe adſtrinxerant: cumq; his ritu Iudaico purificaretur in templo, cuius cõſilio Paulus obtẽperauit. Quin etiã urbem ingreſſus hunc primum ſalutauit, tanquam illic primas tenentem. Et in epiſtola ad Galatas hunc ceu præcipuũ nominat. Aliorũ, inquit, apoſtolorum uidi neminẽ, niſi Iacobum fratrem domini. Cæterum Petrum Antiochiæ fuiſſe declarat in eadem epiſtola narrans, quemadmodũ illum reprehenderit ob ſimulationem. Iam Dionyſius apud Euſebiũ Corinthiorũ epiſcopus, ſcriptor perueruſtus, literis prodidit, Petrũ & Paulũ Romæ iuſſu Neronis eodem die martyrij palmam promeruiſſe. Cæterũ Petrum inter præcipuos etiam primatem fuiſſe declarat, quod apud Euangeliſtas omnes, atq; etiam in Actis, in catalogo duodecim ſemper primo loco recẽſetur. Deinde quod initio ferè primus fuit ad dicendũ. Nam & ante miſſum ſpiritum ſanctũ, congregatis in cœnaculo diſcipulis, proponit de ſubrogando quopiam in locũ Iudæ. Rurſus ubi tumultus eſſet in populo ob linguarũ miraculum, Petrus ſolus auſpicatur cõcionem Euangelicã. Primus omnium miraculũ ædit in nomine Ieſu, pro templi foribus ſanato claudo. Ac mox hac de cauſa concurſu facto in porticu Solomonis, Petrus concionatur apud populũ. Vbi uidetur & Ioannes Petri comes aliquid dixiſſe, quod nõ refertur. Sic enim ait Lucas: loquẽtibus autem illis ad populũ, niſi placet accipere utrũq; dixiſſe, quod Petrus utriuſq; nomine dixit: Similis enim locus mox ſequitur in eodẽ cap. iiij. Petrus uerò & Ioãnes reſpondentes dixerũt ad eos. Rurſus cap. iiij. Reſpondens autẽ Petrus & apoſtoli dixerũt, quod Petrus omniũ uoce loqueretur. Rurſum quũ ageret de creandis diaconis, Petrus uerba facit ſolus. Solus pronũciauit ſentẽtiã in Ananiã. Quin & illud arguit Petri dignitatẽ inter apoſtolos, quod primus ductus eſt in carcerẽ, ac uirgis cæſus: quãquàm ex narratione Lucæ uidentur omnes apoſtoli, ſimul cũ Petro, iam iterũ coniecto in carcerẽ, uirgis cæſi. Nũc de Paulo dicamus, qui ueluti ſtrenuus dux per omnes
terras

terras mariaq; uolitauit, ut omnes gentes redigeret sub iugum Christi. Primũ Hierosolymis profectus est Damascum. Ea est ciuitas cœles Syriæ, siue Syrophœnices, quæ quõdam Arabiæ deputabatur, ut autor est Tertullianus aduersus Marcionem lib. iij. totius Syriæ caput, inter Libanũ & Antilibanum sita. Hic baptizatus est Paulus, & Euangelij prædicationem auspicatus. Verum hinc clàm profugiens utrũ abierit in Arabiam, & inde reuersus sit Damascum, ac post annos tres demũ redierit Hierosolymam, ut uideret Petrum, quemadmodum ipse refert in epistola ad Galatas, an statim se receperit Hierosolymam, non satis liquet ex actis. Imò ne hoc quidem, utrum in prima prædicatione periclitatus sit ob insidias præfecti an secunda. Ex narratione Lucæ uidetur statim ut fugisset Damasco se recepisse Hierosolymam, quoniam qui paulo ante profectus fuerat hostili animo in discipulos, noluerunt in consortium suum recipere. Quod si tot annis prædicasset, fieri uix potuisset, quin rumore cognouissent eum fuisse mutatum. Rursus Hierosolymis profugus deductus est Cæsareã Philippi, quàm Ptolemæus Paneæ uocat, Eusebius Paneadẽ: ea est Phœnices ad radicem Libani montis, ubi sunt fontes Iordanis. A Cæsarea dimissus est Tarsum. Ea metropolis est Ciliciæ Pauli patria, quam interfluit amnis Cydnus. A Tarso per Barnabam reductus est Antiochiam Phœnices metropolim, unde & regioni nomen, quæ proxima est Ciliciæ. Ea est supra fluuium Orontem. Hinc profectus est denuo Hierosolymam, ut exhiberet collectam pecuniam in subsidium pauperum. Quo facto reuersus est Antiochiam, unde uenerat. Hic donatus apostolico nomine, profectus est Seleuciã. Ea est in promontorio Antiochiæ Syriæ, obuia uolenti ab Antiochiæ ciuitate proficisci in Cyprum. E Seleucia soluit in Cyprum insulam oppositam Ciliciæ, quæ est Asiæ minoris. Appulit autem Salaminem, quæ ciuitas Cypri prima occurrit ad orientẽ, & peruenit Paphum, quæ est extrema ad occidentem, ut intelligamus totam eam insulam peragratam. Vbi quidam putant illi pro Saulo, commutatum Pauli nomẽ à Sergio Paulo eius insulæ proconsule: cum magis conueniat, ut parentes ac patroni liberis ac libertis sua impartiant nomina, quàm ut ab illis mutuentur. A Papho soluens appulit Pergen. Ea ciuitas est Pamphyliæ. Hinc Antiochiam Pisidiæ. Hinc Iconium, mox Lystra, quæ est ciuitas Lycaoniæ. Hic autem tum lapidatus est Paulus. A Lystris profectus est Derben, quæ & ipsa Lycaoniæ est. Hinc remẽsus iter quo uenerat, reuersus est Lystra, Iconium & Antiochiam Pisidiæ, quo quod cœptum erat confirmaret. Atq; item peragrata reliqua Pisidia, redierunt in Pamphyliam, usque ad Pergen, ad quam primum appulerant è Cypro. Hinc Attaliam. Ea ciuitas est maritima Pamphyliæ, ex qua [illegible]ribæ fecerant Italiam. Attalia soluentes, nauigarunt Antiochiam Syriæ, unde primum hoc iter fuerat auspicatus. Hinc rursus Hierosolymam [illegible]um est, ut cæteris apostolis probaret, quæ gesserat in Asia minore, sed interim prædicans Euangelium in Phœnice & Samaria, per quas erat iter. Eo peracto reuersus est Antiochiam, unde uenerat. Hic seiunctus à Barnaba, peragrauit Syriam, ac mox Ciliciam. Inde iterum reuisit Derben, ac Lystra, ubi circumcidit Timotheum, A Lystris fecit iter per Phrygiam & Galatiam. Hinc uentum est in Mysiam, mox Troadem. Atque hic nonnullus scrupulus occurrit. Etenim si sentit de Phrygia, in qua est Troas, à Lycaonia

prior occurrit Galatia, quàm Phrygia. Et tamen Lucas cap.xvi. sic refert: Transeuntes autem Phrygiam & Galatiæ regionem uetiti sunt à spiritu sancto loqui uerbum in Asia. Nec incertum uideri potest an Asia hic accipiatur pro illa minoris Asiæ parte, quæ simpliciter Asia dicitur: an de tota Asia minore, in qua iam multis locis prædicauerat. Siquidem Galatia sita ad septentrionem, hoc est ad Pontum Euxinum, ad orientem habet Cappadociã, ad occidentem Bithyniam, ad austrum Pisidiam & Lycaoniã. Porrò Mysia maior proxima est Asiæ, sic proprie dictæ. Mysia minor est supra Phrygiam. Potest igitur sic explicari scrupulus, ut in his duobus uocabulis Phrygiam & Galatiam sit ordo præposterus, quem ordinem rectum comperies in eiusdem itineris descriptione cap. decimooctauo, & intelligamus illũ è Lycaonia rectà peruenisse in Galatiam, hinc in Phrygiam, ex Phrygia uoluisse per Mysiam petere Bithyniam, ni uetuisset spiritus. Adhæret autem hæc Asiæ pars Phrygiæ ad orientem & austrum. Itaq; Paulum uetitum huc ire, flexisse iter ad Mysiam, ni fallor, per quam iter est in Bithyniam, quæ quondã Bebrycia dicta est & Mygdonia: proxime habens ad septentrionem & exortum eam Asiæ partem, quæ proprie Pontus dicitur. Rursus quũ huc ire uetaret spiritus, reflexisse iter ad occidentem, ac peragrata Mysia minore redisse per mediam Phrygiam usque ad Troadem, quæ est in littore Phrygiæ, eadem & Antigonia dicta, opposita Chersoneso, unde proximus traiectus est in Europam ex Asia minore. A Troade soluerunt, ac recto cursu peruenerunt in insulam Samothracen, oppositam Thraciæ, quam habet ad septentrionem. Hinc Neapolim. Ea ciuitas est in littore, in cõfinio Macedoniæ ac Thraciæ. hinc Philippos, quam Lucas admonet esse ciuitatem Coloniam in prima parte Macedoniæ Ad hos scribit unam epistolam Paulus. Hic uirgis cæsus est, & in carcerem cõiectus cum Sila. Post hæc per Amphipolim, quæ non longe abest à Strymone flumine: & Apolloniã, quæ Thessalonicæ proxima est, uenere Thessalonicã. Ea ciuitas metropolis est Macedoniæ. Et ad hos Paulus scribit epistolã. Et hic orto tumultu clàm dimissus est Berrhœam, quam à Thessalonica dirimit Pella, patria Alexandri Magni Hic reperit dociles auditores. Porrò Berrhœa, non ita procul abest à mari. Itaque tumultu concitato deductus est ad mare, inde Athenas peruentum nauigio, ni fallor, propterea quod Lucas meminit illum dimissum, ut iret ad mare. Est & alia coniectura, quod quum iter à Berrhœa sit longum usq; ad Atticam, nulla fit mentio regionũ aut ciuitatum, quæ pedibus iter facientibus occurrissent. Hic conuertit Dionysium: qui an iudex fuerit an philosophus nõ satis liquet, quũ Lucas tantũ illũ uocet Areopagitam. Opinor aũt omnes Areopagitas dictos, qui partem eam urbis Athenarũ inhabitabãt. Demiror aũt quur Beda faciat hunc Corinthiorũ episcopũ: quũ apud Eusebiũ Dionysius quidam Corinthiorũ episcopus, doceat Dionysiũ Areopagitã Athenis episcopũ ab ipso Paulo ordinatũ. Quin probabilius est Dionysium Areopagitam nihil omnino scriptorũ reliquisse, quũ apud Eusebium tam diligenter recenseantur libri Dionysij Corinthiorũ episcopi, de Areopagitæ monumentis nulla usquam fiat mentio. Ab Attica uenit Corinthũ. Ea est metropolis Achaiæ. Hinc constituerat nauigare in Syriam, & suscepto uoto in Cenchreis, is est portus Corinthiacus ad Atticã spectans, totondit sibi caput. Hinc igitur soluens peruenit Ephesum. Ea est

in littore Asiæ minoris, in parte quæ dicitur Ionia. Hic tum temporis reliquit Priscil lam & Aquilam. Ab Epheso soluens uenit Cæsaream, deinde Antiochiam. Beda, non dubito quin ueterem quempiam sequutus, uult hanc Cæsaream esse Cappadociæ non Syriæ: & Græci uolunt hanc Antiochiam esse Pisidiæ, cuius supra bis meminit. Quanquàm Epheso profectis prior occurrit Pisidia, quàm Cappadocia. Cæterũ Græci codices hoc loco plus habẽt quàm nostri. Nimirum hunc in modum: Rogãtibus autem eis, ut ampliori tempore maneret apud se, non annuit, sed uale dixit illis, dicens: Oportet me omnino festũ, quod instat, agere Hierosolymis. Quibus probatur hæc lectio, malunt Paulũ ab Ephesio littore rectà nauigasse Cæsareã Palæstinæ, inde petijsse Hierosolymã, & salutasse fratres, post hæc redijsse Antiochiã Syriæ, atq; hinc rursus repetisse Asiam minorem. Facit ad hanc opinionẽ, quod ita legitur: Descendens Cæsareã, ascendit & salutauit ecclesiam. Ostendit quò descenderit, non indicat quò ascenderit. Atqui in Euãgelicis literis, qui petunt Hierosolymas ascendere dicuntur, unde coniectant illum è Cæsarea Palæstinæ ascẽdisse Hierosolymã, ubi dixerat agendum festũ diem, atq; hinc rursus descenderit petens Antiochiã. Hanc opinionem, ut probabilem, nos in hac paraphrasi sumus sequuti, cessuri facile, si quis adduxerit probabiliorem. Legitur & Antiochiæ cõmoratus aliquãdiu. At in Antiochia Syriæ solitus est libenter commorari Paulus. Hinc igitur repetita Asia, peragratis in medio regionibus, in quibus ante docuerat, uenit in Galatiam, hinc rursus in Phrygiam, ubiq; confirmans discipulos, Inde, quũ iam Apollos profectus esset Corinthum, ipse profectus est Ephesum, terrestri ne itinere, an nauigatione parum liquet, nisi quod probabilius est illũ terra fecisse iter, eo quod Lucas adijcit, peragratis superioribus partibus. Hic Paulus proposuerat repetere Hierosolymam, sed prius peragrata Macedonia & Achaia, per spiritum intelligẽs sibi Romam esse eundum post aditam Hierosolymã. Itaq; præmisit Timotheũ & Erastum in Macedoniam, ipse commoratus aliquãdiu in Asia minore. Post tumultũ per Demetrium excitatũ sequutus est eos, quos præmiserat. Peragratis autẽ superioribus partibus, deuenit in eam partem, quæ proprie dicitur Græcia, in qua est Attica & Achaia. Hic Lucas nõ nominat Athenas aut Corinthum, sed ex re conijcitur, quod quemadmodum fecerat, ex Attica uenerit in Achaiam, in qua est Corinthus: ac rursus è Cenchreis parauerit soluere in Syriam: sed quoniam senserat illic paratas insidias nauigaturo, uertit consilium, ac remensus iter quà uenerat, repetijt Macedoniã, terrestri ut apparet itinere, quoniam nauigaturo parabantur insidiæ. Quum uersaretur itaque in Macedonia, comitum partem, quos tum multos habebat ex Macedonia, præmisit Troadem, quæ est in Phrygia. Paulus sequutus, diem Paschæ egisse uidetur Philippis, quod Lucas ita scribat: Nauigauimus post diem Azymorum à Philippis. A Philippis itaque soluit Troadem, quò præcesserant comites, ut diximus. Hic adulescentem ex ruina mortuum restituit. A Troade peruenit Asson itinere pedestri, quò iussu Pauli comites nauigio præcesserant. Est autem Assos ciuitas littoralis, non longe infrà Troadem, eadem dicta Apollonia. Asso soluentes appulerunt Mitylenen. Ea est ciuitas Lesbi insulæ, obuia ab Asso nauigantibus Chium. A Mitylene legentes littora Asiæ, eò peruenerunt, ut Chium insulam haberent ad dextram.

Chius au

Chius autem opposita est Clazomenæ in littore Asiæ, media inter Lesbum & Samum, quò, nempe Samum post adnauigarunt. Samus autem opposita est Trogyllio promontorio Asiæ. A Samo soluentes appulerunt Trogyllium, ut est in Græcis codicibus: quanquàm Græcus qui scripsit peregrinationē Pauli, non meminit Trogyllij. A Trogyllio itum est Miletum. Ea est ciuitas Cariæ littoralis. A Chio cōmode poterant appellere Ephesum, sed data opera præternauigatū est, ne diutius hæreret in Asia. Cum enim Philippis egissent diem paschæ, decreuerant Pentecosten agere Hierosolymis. Itaque posteaquàm euocatis Epheso Miletū senioribus, mandasset quæ uolebat, illinc soluentes, recto cursu peruenerunt Coum. Ea est insula inter Samum & Gnidum, ciuitatem in promontorio Asiæ. A Coo uentū est, ad Rhodum. Ea est insula opposita Lyciæ. Iam autem nauigantes incipiunt Asiam habere ad septentrionem, quum prius habuerint ad orientem. A Rhodo uenerunt Patara. Ea ciuitas est litoralis Lyciæ prouinciæ. Hic nacti nauim: quæ rectà peteret Phœnicen Syriæ, recto cursu cœperunt eò tendere. Nam relicta ad læuam Cypro insula, appulerunt Tyrum. Ea est in littore Phœnices infra Sidonem. A Tyro uentum est Ptolemaidem. Et hæc est littoralis inter Tyrum & montē Carmelum. Hinc appulerunt Cæsareā Palæstinæ, ubi diuersatus est apud Philippum. Hinc iam pedestri itinere peruenit Hierosolymam, unde iussu tribuni Lysiæ, uinctus deductus est Antipatridem, quæ media occurrit inter Hierosolymam & Cæsaream. Hinc per equites ductus est Cæsaream Palæstinæ, unde iussu Festi præsidis, qui Felici successerat, uinctus deductus est Romam, hoc quidem itinere: Primum impositus naui, à Cæsarea peruenit Sidonem, quæ, ut diximus, est suprà Tyrum. Hinc appulerunt Cyprum, sic ut illam ad læuā relinquerent dispendioso cursu, sed huc adigebant uenti contrarij. Ita præterlegentes littora Ciliciæ & Pamphyliæ, peruenerāt Myra, quā scribæ uerterant in Lystram. Ea est in Lycia, non procul a littore. Hinc ægre longaq; nauigatione eò progressi sunt, ut Gnidum promontorium haberent ad dextram. Sed reflante uento cursum flexerunt ad Cretam, quæ illis tum erat ad læuam. Venerunt autem ad portum, cui nomen Salmon. Opinor autem Lucam usum uoce, qua tum forte uulgus utebatur. Nam arbitror hanc esse, quàm Plinius & Strabo uocant Sammonium. Hoc Cretæ promontorium spectat orientem. Hinc ob uentos aduersos ægre præterlegebant littora Cretæ, sic ut insulā haberent ad dextrā, donec uentū esset ad locū Cretæ, Lasææ ciuitati uicinū, qui dicitur Boni seu pulchri portus, quod nomen apud ueteres geographos non inuenitur. Apparet eius temporis fuisse uocabulum. Cæterū fuisse ad latus australe Cretæ, declarat, quod hinc conabantur tendere ad Phœnicem, id est promontoriū Cretæ, spectans ad Africum & Chorum. Africus autem flat ab occasu brumali, Chorus ab occasu solstitiali. Illic quoniā uidebatur portus commodus, decreuerant hybernare. Interea cum aspirasset Auster uentus sat commodus, qui flat à medio meridie, soluētes ab Aso (ea ciuitas est in littore Cretæ) præterlegebant oram Cretæ, ut appellerēt Phœnicen modo dictā. Sed subito in diuersum mutato uēto, quum pro austro flare cœpisset Typhonicus, uehemens ac nautis formidabilis, idem dictus Euroaquilo, qui spirat inter septētrionem & ortum, ui tempestatis delati sunt in insulam, quæ uocatur Claude, quæ Cretam spectat

tam ſpectat inter occidentem & Auſtrum, quam in partē maxime poterat impellere Euroaquilo, ex aduerſa cœli plaga ſpirans. Vnde grauius etiam metuebāt periculum, ne in ſyrtes impellerentur. Tandem deſperatis rebus, impegerunt nauim in inſulam, quæ dicebatur Melite. Ea eſt inter Epirum & Italiam, ſpectans Siciliam ad ſeptētrio-nem. Hic uiperam excuſſit abſque noxa. Illic aliam nauim nacti, nam altera perierat, appulerunt Syracuſas, quæ eſt in Sicilia, non procul à promontorio Pachyno. Huius littora prælerlegentes deuenerunt Rhegium, id eſt oppidum in extremo agro Brutiorum, qua parte Italia proxima eſt Siciliæ. A Rhegio recto curſu delati ſunt Puteolos, id eſt promontorium in Campania, non procul à Neapoli. Hinc terreſtri itinere peruentum eſt uſq; ad forum Appij, ad locum, qui dicitur Tres Tabernæ, atq; hic occurſum eſt Paulo à diſcipulis è Roma. Abeſt autem Appij forum ab urbe iter diei. Hinc demum Romam peruentū eſt. Conſtat igitur ex Actis illum peragraſſe totam minorem Aſiam, deinde tranſiſſe in Europam, ac totam Græciam peragraſſe, à parte ſeptentrionali, in qua eſt Macedonia, uſq; ad Illyridem. Nam Illyris extrema pars eſt Macedoniæ, ad ſeptentrionem & occidentem. Id ipſe refert in epiſtola ad Romanos cap. XV. ita ut ab Hieruſalem per circuitum uſque ad Illyricum repleuerim Euangelium. Cæterum nuſquàm legimus illum prædicaſſe in Creta, ad quam appulit tempeſtate coactus & uinctus. Nec illic moram egiſſe legitur, quum ipſe cenſeret illic hybernandum eſſe, & tamen in Creta reliquit Titum, ut ſingulis ciuitatibus ordinaret preſbyteros, ac quod illic ſupereſſet corrigendum, corrigeret: quemadmodū ipſe teſtatur in epiſtola, quibus ex uerbis apparet illum & in Creta prædicaſſe. Nec in Arabia quid à Paulo geſtum ſit, refert Lucas. Atque hactenus de locis peragratis. Nunc de temporum quoq; ratione paucis attingamus. Summa rerum quas actorum liber complectitur, ſub quatuor imperatoribus Romanis geſta eſt: Tiberio, qui ſucceſſit Octauio, Caio Caligula, Claudio Druſo, Claudio Nerone. Quorū Tiberius rerum potitus eſt annos uigintitres, Caligula. iiij. exceptis duobus menſibus. Claudius tredecim, ac menſibus fermè decem. Nero quatuordecim ac menſibus propemodum octo. Quicquid igitur geſtum eſt à morte Chriſti, uſque ad Paulum Romam perductum, continet Tiberij annos ſex, Caligulæ quatuor, Claudij quatuordecim. In huius imperij initio Petrus Romā perueniſſe creditur, & eiuſdem anno quarto orta fames, cuius meminit Lucas. Rurſus eiuſdem anno nono, quemadmodum autor eſt Ioſephus & Euſebius, Roma expulſi ſunt iudæi, cuius rei meminit Lucas cap. decimo oct. Neronis autem annos quatuor. Interim præſides Iudææ fuerūt Pontius Pilatus, qui perijt anno Caligulæ tertio. Huic ſucceſſit Felix, apud quem Paulus cauſam dixit, quem Claudius imperij ſui anno undecimo, totius prouinciæ dederat procuratorē, Samariæ quoque & Galilææ, atque etiam regionis, quæ dicitur ultrà Iordanem. Et hoc nomine ſe felicem prædicat Paulus, quod cauſam dicturus eſſet apud eum, cui diu uerſato in ea prouincia, notæ eſſent res Iudaicæ. Huic ſucceſſorem dedit Nero Portium Feſtum. Apud quem quum præſente Agrippa cauſam dixiſſet Paulus, quoniam appellarat Cæſarem, uinctus Romam miſſus eſt, anno Neronis tertio aut ſecundo. Porrò Iudæorum principes hi fuere. Herodes rex Philippus & Lyſanias, præfuerunt annis ſex. Herodes rex qui Cæſareæ percuſſus ab angelo perijt, præfuit annos ſeptem.

Agrippa huius filius, ex cuius consilio Paulus Romam missus est, annos duodecim, quod ad actorum historiam pertinet. Quanquã pater quoq; cognomento dictus est Agrippa, sed filius simpliciter Agrippa uocatur in Actis. Dominus itaque Iesus occisus est, reuixit & ascendit in cœlum, misitq; spiritũ sanctum anno Tiberij decimooctauo. Ac proximo anno, aut ut quidam uolunt eodem, mox ut inter diaconos ordinatus est, lapidatus est Stephanus, Paulo assentiente, ac seruante uestes lapidantium testium. Qui paulo post deijcitur & cõuertitur apud Damascum, anno Tiberij decimo nono. Peragrauit autem uarias regiones ubiq; disseminans Euangelium, usq; ad annum Claudij decimumtertiũ. Nam hoc anno Paulus Hierosolymis coniectus est in uincula per Lysiam tribunũ, à quo Cæsaream uinctus est missus, ut apud Felicem audiretur, ubi detentus est in uinculis annos duos, atque à Felici ut erat uinctus, traditus est Portio Festo, à quo Romam missus est, ubi totum biennium egit in uinculis, hoc est, usque ad annum Neronis quintum. Nec ultra Lucas prosequitur historiam. Cætera scriptores non indiligentes ex uarijs coniecturis uidentur addidisse, uidelicet Paulum primum apud Neronem dicta causa fuisse absolutum, ac libere ubi uellet Euangelium prædicasse annos decem. Tandem ubi Neronis sæuitia iam processisset in rabiem reuocatus est ad eius tribunal, & capite truncatus. Huius rei coniecturã sumunt ex epistola Pauli ad Timotheum secunda. In qua meminit primæ defensionis suæ, in qua desertus sit ab omnibus, & tamen dei præsidio liberatus. Atque hinc redisse ad prædicationem colligunt ex eo, quod mox subijcit: Dominus autem mihi adstitit & cõfortauit me, ut per me prædicatio impleatur, & audiant omnes gentes. Porrò eum in secunda defensione fuisse periclitatum, arguit quod inibi scribit: Ego enim iam delibor, & tempus meæ resolutionis instat &c̃. Itaq; martyriò coronatum credunt anno Neronis decimotertio, anno à Christi morte trigesimosexto, aut iuxta Chronicorum elenchon trigesimooctauo. Porrò quod Lucas reliquerit Paulum in prima defensione hinc colligunt, quod hic finierit eorum, quæ uiderat narrationem. Rursus quod adfuerit in secunda defensione, testatur Paulus in eadem epistola, dicens: Lucas est mecum solus. Ex his colligere licet Paulum in euangelico negocio uersatum fuisse annos uiginti unũ, præter duos illos, quos Cæsareæ tenebat̃ in uinculis: Rursum alios duos, quos Romæ peregit in uinculis habitans in conducto, quibus ut historiæ memorant accesserunt decem. Ita comperies à baptismo Pauli, usque ad mortem eiusdem annos trigintaquinq;, aut ut quidã supputant trigintaseptem. Hæc quoniã uidebantur non nihil lucis allatura lectioni, libuit in frontispicio huius operis præfigere. Quanq; non ignoro uix annorum rationem ad unguem tradi posse, quum in his nõ solum diuersi scriptores inter se dissentiant, uerumetiã ijdem à seipsis discrepent, ut Beda in cõmentarijs cap. decimooctauo scribit ex autoritate Iosephi, Iudæos Roma expulsos anno Claudij nono. In annotatione temporũ, quam præposuit operi, dicit id factum anno octauo. Sic & apud Eusebium nõnunquam alium annum reperies in historia, alium in Chronicis, ubi in ambiguo relinquitur, utrum Tiberius imperauerit annos xxi. an xxiij. Bene uale lector, & ad acta perlegenda bonis auibus accingere.

Τὸν μὲν πρῶτον λόγον ἐποιησάμην περὶ πάντων ὦ θεόφιλε, ὧν ἤρξατο ὁ Ἰησοῦς ποιεῖν τε καὶ διδάσκειν, ἄχρι ἧς ἡμέρας, ἐντειλάμενος τοῖς ἀποστόλοις, διὰ πνεύματος ἁγίου, οὓς ἐξελέξατο, ἀνελήφθη, οἷς καὶ παρέστησεν ἑαυτὸν ζῶντα, μετὰ τὸ παθεῖν αὐτὸν, ἐν πολλοῖς τεκμηρίοις, δι' ἡμερῶν τεσσαράκοντα ὀπτανόμενος αὐτοῖς, καὶ λέγων τὰ περὶ τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ, καὶ συναλιζόμενος παρήγγειλεν αὐτοῖς ἀπὸ ἱεροσολύμων μὴ χωρίζεσθαι, ἀλλὰ περιμένειν τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ πατρὸς, ἣν ἠκούσατέ μου, ὅτι ἰωάννης μὲν ἐβάπτισεν ὕδατι, ὑμεῖς δὲ βαπτισθήσεσθε ἐν πνεύματι ἁγίῳ οὐ μετὰ πολλὰς ταύτας ἡμέρας. οἱ μὲν οὖν συνελθόντες ἐπηρώτων αὐτὸν, λέγοντες. κύριε, εἰ ἐν τῷ χρόνῳ τούτῳ ἀποκαθιστάνεις τὴν βασιλείαν τῷ ἰσραήλ; εἶπε δὲ πρὸς αὐτούς. οὐχ ὑμῶν ἐστι γνῶναι χρόνους ἢ καιροὺς, οὓς ὁ πατὴρ ἔθετο ἐν τῇ ἰδίᾳ ἐξουσίᾳ, ἀλλὰ λήψεσθε δύναμιν ἐπελθόντος τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐφ' ὑμᾶς, καὶ ἔσεσθέ μοι μάρτυρες ἔν τε ἱερουσαλὴμ, καὶ ἐν πάσῃ τῇ ἰουδαίᾳ, καὶ σαμαρείᾳ, καὶ ἕως ἐσχάτου τῆς γῆς, καὶ ταῦτα εἰπὼν, βλεπόντων αὐτῶν ἐπήρθη, καὶ νεφέλη ὑπέλαβεν αὐτὸν ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν. καὶ ὡς ἀτενίζοντες ἦσαν εἰς τὸν οὐρανὸν πορευομένου αὐτοῦ. καὶ ἰδοὺ ἄνδρες δύο παρειστήκεισαν αὐτοῖς ἐν ἐσθῆτι λευκῇ, οἳ καὶ εἶπον. ἄνδρες γαλιλαῖοι, τί ἑστήκατε ἐμβλέποντες εἰς τὸν οὐρανόν; οὗτος ὁ Ἰησοῦς, ὁ ἀναληφθεὶς ἀφ' ὑμῶν εἰς τὸν οὐρανὸν, οὕτως ἐλεύσεται ὃν τρόπον ἐθεάσασθε αὐτὸν πορευόμενον εἰς τὸν οὐρανόν. τότε ὑπέστρεψαν εἰς ἱερουσαλὴμ ἀπὸ ὄρους τοῦ καλουμένου ἐλαιῶνος, ὅ ἐστιν ἐγγὺς ἱερουσαλὴμ σαββάτου ἔχον ὁδόν. καὶ ὅτε εἰσῆλθον ἀνέβησαν εἰς τὸ ὑπερῷον οὗ ἦσαν

SVPERIORE quidem uolumine diximus Theophile, de omnibus quæ cœpit Iesus tum facere, tum docere, ad eum usque diem, quo postquã impartitus in hoc ipsum spiritũ sanctũ, mandata dedisset, quos delegerat, Apostolis, sursum assumptus est, quibus etiã seipsũ exhibuerat uiuentem, posteaq́ supplicio fuisset affectus, idq́ cõpluribus argumẽtis dum per dies quadraginta cõspicitur ab illis, ac loquitur eis de regno dei, & cõgregans illos in idẽ loci, p̃cepit eis ne discederẽt Hierosolymis, sed ut expectarent promissum patris, de quo (inquit) audistis ex me: qm̃ Ioannes baptizauit quidẽ aqua, uos autẽ baptizabimini spũ sancto post dies hosce nõ multos. Illi igitur ubi cõuenissent, percontabant̃ illũ, dicentes: Dñe, num in tẽpore hoc restituis regnũ Israëli? Dixit autẽ ad illos: Nõ est uestrũ nosse tẽpora & articulos temporũ, quos pater in sua ipsius cõstituit potestate: sed accipietis uirtutẽ, posteaq́ spiritꝰ sanctus aduenerit super uos, & eritis mihi testes nõ solũ Hierosolymis uerũ etiã in uniuersa Iudæa Samariaq́, deniq́ usq́ ad extrema terræ. Atq́ hæc locutus, uidentibus ĳsdẽ, in altũ sublatus est: & nubes subduxit illũ ab oculis eorũ. Cũq́ essent defixis in cœlũ oculis, eũte illo, ecce uiri duo astiterũt illis amicti uestibꝰ albis. qui & dixerũt Viri Galilæi, qd statis intuẽtes in cœlũ? hic Iesus qui assumptꝰ est à uobis in cœlũ, sic ueniet, quemadmodũ uidistis eum euntẽ in cœlũ Tunc reuersi sunt Hierosolymã à mõte, qui uocat̃ oliueti, qui abest ab hierosolymis iter sabbati. & cũ introissent, ascenderũt in cœnaculum ubi

PRimum quidẽ sermonẽ feci de omnibus o Theophile, quæ cœpit Iesus facere et docere usque in diẽ qua præcipiens Apostolis per spiritũ sanctũ quos elegit assumptus est. Quibus & præbuit seipsum uiuum post passionẽ suam in multis argumẽtis, per dies quadraginta apparens eis & loquens de regno dei. Et conuescens præcepit eis ab Hierosolymis ne discederent: sed expectarent promissionem patris, quam audistis (inquit) per os meum: quia Iohannes quidem baptizauit aqua, uos autem baptizabimini spiritu sancto nõ post multos hos dies. Igitur qui conuenerant interrogabant eum, dicentes: Domine si in tempore hoc restitues regnum Israel? Dixit autem eis: Non est uestrum nosse tempora uel momenta, quæ pater posuit in sua potestate: sed accipietis uirtutem superuenientis spiritus sancti in uos: & eritis mihi testes in Hierusalem & in omni Iudæa & Samaria: & usque ad ultimum terræ. Et cũ hæc dixisset, uidentibus illis eleuatus est, & nubes suscepit eum ab oculis eorũ. Cumq́ intuerentur in cœlum euntem illũ, ecce duo uiri astiterunt iuxta illos in uestibus albis, qui & dixerunt: Viri Galilæi, quid statis aspicientes in cœlum? hic Iesus qui assumptus est a uobis in cœlum, sic ueniet quemadmodum uidistis eum euntem in cœlũ. Tunc reuersi sunt Hierosolymam a monte qui uocatur oliueti, qui est iuxta Hierusalem sabbati habens iter. Et cum introissent in cœnaculum ascenderunt ubi manebat

οὗ ἦσαν καταμένοντες, ὅ, τε πέτρος καὶ ἰάκωβος, καὶ ἰωάννης καὶ ἀνδρέας, φίλιππος καὶ θωμᾶς, βαρθολομαῖος καὶ ματθαῖος, ἰάκωβος ἀλφαίου καὶ σίμων ὁ ζηλωτὴς, καὶ ἰούδας ἰακώβου. οὗτοι πάντες ἦσαν προσκαρτεροῦντες ὁμοθυμαδὸν τῇ προσευχῇ καὶ τῇ δεήσει σὺν γυναιξὶ καὶ μαρίᾳ τῇ μητρὶ τοῦ ἰησοῦ, καὶ σὺν τοῖς ἀδελφοῖς αὐτοῦ. Καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις ἀναστὰς πέτρος ἐν μέσῳ τῶν μαθητῶν, εἶπεν, ἦν τε ὄχλος ὀνομάτων ἐπὶ τὸ αὐτὸ ὡς ἑκατὸν εἴκοσιν. Ἄνδρες ἀδελφοὶ, ἔδει πληρωθῆναι τὴν γραφὴν ταύτην, ἣν προεῖπε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον διὰ στόματος δαβὶδ, περὶ ἰούδα τοῦ γενομένου ὁδηγοῦ τοῖς συλλαβοῦσι τὸν ἰησοῦν, ὅτι κατηριθμημένος ἦν σὺν ἡμῖν, καὶ ἔλαχε τὸν κλῆρον τῆς διακονίας ταύτης. οὗτος μὲν οὖν ἐκτήσατο χωρίον ἐκ τοῦ μισθοῦ τῆς ἀδικίας, καὶ πρηνὴς γενόμενος ἐλάκησε μέσος, καὶ ἐξεχύθη πάντα τὰ σπλάγχνα αὐτοῦ, καὶ γνωστὸν ἐγένετο πᾶσι τοῖς κατοικοῦσιν ἱερουσαλὴμ, ὥστε κληθῆναι τὸ χωρίον ἐκεῖνο τῇ ἰδίᾳ διαλέκτῳ αὐτῶν ἀκελδαμὰ, τουτέστι χωρίον αἵματος. γέγραπται γὰρ
» ἐν βίβλῳ ψαλμῶν. γενηθήτω ἡ ἔπαυ-
» λις αὐτοῦ ἔρημος, καὶ μὴ ἔστω ὁ κατοι-
» κῶν ἐν αὐτῇ, καὶ τὴν ἐπισκοπὴν αὐτοῦ
λάβοι ἕτερος. δεῖ οὖν συνελθόντων ἡμῖν ἀνδρῶν ἐν παντὶ χρόνῳ, ἐν ᾧ εἰσῆλθε καὶ ἐξῆλθεν ἐφ᾽ ἡμᾶς ὁ κύριος ἰησοῦς, ἀρξάμενος ἀπὸ τοῦ βαπτίσματος ἰωάννου ἕως τῆς ἡμέρας, ἧς ἀνελήφθη ἀφ᾽ ἡμῶν, μάρτυρα τῆς ἀναστάσεως αὐτοῦ γενέσθαι σὺν ἡμῖν ἕνα τούτων. καὶ ἔστησαν δύο, ἰωσὴφ τὸν καλούμενον βαρσαβᾶν, ὃς ἐπεκλήθη ἰοῦστος, καὶ μαθίαν. καὶ προσευξάμενοι, εἶπον. Σὺ κύριε καρδιογνῶστα πάντων, ἀνάδειξον ὃν ἐξελέξω ἐκ τούτων δύο, ἕνα λαβεῖν τὸν κλῆρον τῆς διακονίας ταύτης καὶ ἀποστολῆς, ἐξ ἧς παρέβη ἰούδας πορευθῆναι εἰς τὸν τόπον τὸν ἴδιον. καὶ ἔδωκαν κλήρους αὐτῶν, καὶ ἔπεσεν ὁ κλῆρος ἐπὶ μαθίαν, καὶ συγκατεψηφίσθη μετὰ τῶν ἕνδεκα ἀποστόλων.

καὶ ἐν

lum ubi mansitabant & Petrus & Iacobus, & Iohannes & Andreas, Philippus & Thomas, Bartholomæus & Matthæus, Iacobus Alphæi & Simon Zelotes, & Iudas Iacobi frater: Hi omnes perseuerabant unanimiter in deprecatione & obsecratione cum mulieribus & Maria matre Iesu, cumque fratribus illius. Et in diebus his exurgens Petrus in medio discipulorum, dixit (eratque turba hominum simul fere centum uiginti) Viri fratres, oportuit impleri scripturam hanc, quam prædixit spiritus sanctus per os Dauid de Iuda, qui fuit dux iis qui comprehenderunt Iesum: quia cooptatus erat in numerum nostrum & sortitus erat partem ministerii huius. Et is quidem parauit agrum ex mercede iniquitatis, suspensusque crepuit medius, & effusa sunt omnia uiscera eius. Et innotuit omnibus habitantibus Hierosolymæ, ita ut appellaretur ager ille lingua illis uernacula Aceldama, hoc est, Ager sanguinis. Scriptum est enim in libro psalmorum: Fiat commoratio eius deserta, & non sit qui inhabitet in ea. Et episcopatum eius accipiat alter. Oportet igitur ut ex his uiris, qui nobiscum uersati sunt toto tempore, quo dominus Iesus perpetuam uitæ consuetudinem egit nobiscum, exorsus à baptismo Iohannis ad eum usque diem, quo receptus est à nobis: unus quispiam constituatur, qui sit una nobiscum testis resurrectionis eius. Et statuerunt duos, Ioseph qui uocatur Barsabas, qui cognominatus est Iustus, & Mathiam. Et facta precatione, dixerunt: Tu domine, qui corda nosti omnium, ostende utrum elegeris ex his duobus, ut accipiat sortem ministerii huius et apostolatus, unde præuaricatus excidit Iudas, ut abiret in locum suum. Et dederunt sortes eorum, et cecidit sors super Mathiam, & cooptatus est ad numerum undecim apostolorum.

Et cum

Petrus & Iohannes & Iacobus & Andreas, Philippus & Thomas, Bartholomeus & Matthæus, Iacobus Alphæi & Simon Zelotes & Iudas Iacobi. Hi omnes erant perseuerantes unanimiter in oratione cum mulieribus & Maria matre Iesu & fratribus eius. In diebus illis exurgens Petrus in medio fratrum, dixit: (Erat autem turba hominum simul fere centum uiginti) Viri fratres oportet impleri scripturam quam prædixit spiritussanctus per os Dauid, de Iuda qui fuit dux eorum qui comprehenderunt Iesum: qui connumeratus erat in nobis: & sortitus est sortem ministerii huius. Et hic quidem possedit agrum de mercede iniquitatis: & suspensus crepuit medius: & diffusa sunt omnia uiscera eius. Et notum factum est omnibus habitantibus Hierusalem: ita ut appellaretur ager ille lingua eorum Acheldemach: hoc est ager sanguinis. Scriptum est enim in libro psalmorum: Fiat commoratio eorum deserta: & non sit qui inhabitet in ea: & episcopatum eius accipiat alter. Oportet ergo ex his uiris qui nobiscum sunt congregati in omni tempore quo intrauit & exiuit inter nos dominus Iesus, incipiens a baptismate Iohannis usque in diem qua assumptus est a nobis, testem resurrectionis eius nobiscum fieri unum ex istis. Et statuerunt duos: Ioseph qui uocabatur Barsabas, qui cognominatus est iustus, & Mathiam. Et orantes dixerunt: Tu domine qui corda nosti omnium, ostende quem elegeris ex his duobus unum accipere locum ministerii huius & apostolatus: de quo præuaricatus est Iudas: ut abiret in locum suum. Et dederunt sortes eis: & cecidit sors super Mathiam: & annumeratus est cum undecim apostolis.

Et cum

καὶ ἐν τῷ συμπληροῦσθαι τὴν ἡμέραν τῆς πεντηκοστῆς, ἦσαν ἅπαντες ὁμοθυμαδὸν ἐπὶ τὸ αὐτό, καὶ ἐγένετο ἄφνω ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἦχος, ὥσπερ φερομένης πνοῆς βιαίας, καὶ ἐπλήρωσεν ὅλον τὸν οἶκον, οὗ ἦσαν καθήμενοι. καὶ ὤφθησαν αὐτοῖς διαμεριζόμεναι γλῶσσαι ὡσεὶ πυρός, ἐκάθισέ τε ἐφ᾽ἕνα ἕκαστον αὐτῶν, καὶ ἐπλήσθησαν ἅπαντες πνεύματος ἁγίου, καὶ ἤρξαντο λαλεῖν ἑτέραις γλώσσαις, καθὼς τὸ πνεῦμα ἐδίδου αὐτοῖς ἀποφθέγγεσθαι. ἦσαν δὲ ἐν ἱερουσαλὴμ κατοικοῦντες ἰουδαῖοι ἄνδρες εὐλαβεῖς ἀπὸ παντὸς ἔθνους τῶν ὑπὸ τὸν οὐρανόν. γενομένης δὲ τῆς φωνῆς ταύτης, συνῆλθε τὸ πλῆθος, καὶ συνεχύθη, ὅτι ἤκουον εἷς ἕκαστος τῇ ἰδίᾳ διαλέκτῳ λαλούντων αὐτῶν. ἐξίσταντο δὲ πάντες καὶ ἐθαύμαζον, λέγοντες πρὸς ἀλλήλους. οὐκ ἰδοὺ πάντες οὗτοί εἰσιν οἱ λαλοῦντες γαλιλαῖοι; καὶ πῶς ἡμεῖς ἀκούομεν ἕκαστος τῇ ἰδίᾳ διαλέκτῳ ἡμῶν ἐν ᾗ ἐγεννήθημεν; πάρθοι καὶ μῆδοι καὶ ἐλαμῖται, καὶ οἱ κατοικοῦντες τὴν μεσοποταμίαν, ἰουδαίαν τε καὶ καππαδοκίαν, πόντον καὶ τὴν ἀσίαν, φρυγίαν τε καὶ παμφυλίαν, αἴγυπτον, καὶ τὰ μέρη τῆς λιβύης τῆς κατὰ κυρήνην καὶ οἱ ἐπιδημοῦντες ῥωμαῖοι ἰουδαῖοί τε καὶ προσήλυτοι, κρῆτες καὶ ἄραβες, ἀκούομεν λαλούντων αὐτῶν ταῖς ἡμετέραις γλώσσαις τὰ μεγαλεῖα τοῦ θεοῦ. ἐξίσταντο δὲ πάντες, καὶ διηπόρουν, ἄλλος πρὸς ἄλλον λέγοντες. τί ἂν θέλοι τοῦτο εἶναι; ἕτεροι δὲ χλευάζοντες, ἔλεγον, ὅτι γλεύκους μεμεστωμένοι εἰσί. Σταθεὶς δὲ πέτρος σὺν τοῖς ἕνδεκα, ἐπῆρε τὴν φωνὴν αὐτοῦ, καὶ ἀπεφθέγξατο αὐτοῖς. ἄνδρες ἰουδαῖοι, καὶ οἱ κατοικοῦντες ἱερουσαλὴμ ἅπαντες, τοῦτο ὑμῖν γνωστὸν ἔστω, καὶ ἐνωτίσασθε τὰ ῥήματά μου. οὐ γὰρ ὡς ὑμεῖς ὑπολαμβάνετε, οὗτοι μεθύουσιν. ἔστι γὰρ ὥρα τρίτη τῆς ἡμέρας. ἀλλὰ τοῦτό ἐστι, τὸ εἰρημένον διὰ προφήτου ἰωήλ.
» καὶ ἔσται ἐν ταῖς ἐσχάταις ἡμέραις,
» λέγει ὁ θεός, ἐκχεῶ ἀπὸ τοῦ πνευμα/
» τός μου ἐπὶ πᾶσαν σάρκα, καὶ προφη
» τεύσουσιν οἱ υἱοὶ ὑμῶν, καὶ αἱ θυγατέ/
» ρες ὑμῶν, καὶ οἱ νεανίσκοι ὑμῶν ὁρά/
σεις

Et cum compleretur dies pentecostes, erant omnes unanimiter in eodem loco. Et factus est repente de cœlo sonitus, tanquā impetu ueniētis flatus uehementis, & repleuit totam domū, ubi erant sedentes. Et uisæ sunt illis dissectæ linguæ uelut igneæ, sederuntq; super singulos eorum, ac repleti sunt omnes spiritu sancto cœperuntq; loqui alijs linguis, prout spiritus ille dabat eloqui illis. Erant autem Hierosolymis habitātes Iudæi, uiri religiosi ex omni natione earum, quæ sub cœlo sunt. Is rumor cum increbruisset, conuenit multitudo & confusa est, quod audiret unusquisque lingua sua illos loquentes. Stupebant autem omnes, ac mirabantur, dicentes inter sese: Nonne ecce omnes isti qui loquuntur, Galilæi sunt? Et quomodo nos audimus eos sua quisque lingua in qua nati sumus? Parthi & Medi & Elamitæ, & habitatores Mesopotamiæ, Iudææq;, & Cappadociæ, Pōti, & Asiæ, Phrygiæ, & Pamphyliæ, Aegypti, & partium Libyæ eius quæ est finitima Cyrenæ, & aduenæ Romani, Iudæiq; & Proselyti, Cretes & Arabes, audimus eos loquentes nostris linguis magnifica dei.

Stupebant autem omnes, ac mirabantur, inter se dicentes: Quidnam uult hoc esse? Alij autē irridentes, dicebant: Musto expleti sunt isti. Stans autē Petrus cum undecim, extulit uocem suam, ac locutus est eis: Viri Iudæi, & qui habitatis Hierosolymis uniuersi, hoc uobis notum sit, & auribus percipite uerba mea. Non enim sicut uos existimatis, hi ebrij sūt, cum sit hora diei tertia. Sed hoc est quod dictum est per prophetam Ioël: Et erit in nouissimis diebus, dicit deus, effundam de spiritu meo super omnem carnē. Et prophetabunt filij uestri, & filiæ uestræ, & iuuenes uestri uisiones

II. Et cum cōplerentur dies pentecostes, erāt omnes pariter in eodē loco. Et factus est repēte de cœlo sonus tāquam aduenientis spiritus uehementis: & repleuit totam domum, ubi erant sedentes. Et apparuerunt illis dispertitæ linguæ tanquam ignis: seditq; supra singulos eorum. Et repleti sunt omēs spiritusancto: & cœperunt loqui uarijs linguis: prout spiritussanct⁹ dabat eloqui illis. Erant aūt in Hierusalē habitantes Iudæi uiri religiosi, ex omni natione quæ sub cœlo est. Facta autem hac uoce conuenit multitudo, & mente cōfusa est: quoniam audiebat unusquisq; lingua sua illos loquentes. Stupebant autem omnes & mirabantur, dicentes: Nōne ecce omēs isti qui loquūtur Galilæi sunt? Et quomodo nos audiuimus unusquisq; linguam nostram in qua nati sumus: Parthi & Medi & Elamitæ & qui habitant Mesopotamiam, Iudæam & Cappadociā, Pontum & Asiam, Phrygiam & Pamphiliam, Aegyptum, & partes Libyæ, quæ est circa Cyrenē: & aduenæ Romani. Iudæi quoq; & Proselyti, Cretes & Arabes: audiuimus eos loquentes nostris linguis magnalia dei. Stupebant autē omnes & mirabātur, adinuicē dicētes: Quidnam uult hoc esse? Alij aūt irridentes, dicebant: Quia musto pleni sunt isti. Stans autē Petrus cum undecim eleuauit uocem suam, & locutus est eis: Viri Iudæi & qui habitatis Hierusalē uniuersi, hoc uobis notum sit: & auribus percipite uerba mea: Non em̄ sicut uos æstimatis hi ebrij sunt: cum sit hora diei tertia. Sed hoc est quod dictū est per prophetam Iohel. Et erit in nouissimis diebus dicit dominus: effundam de spiritu meo super omnē carnē. Et prophetabunt filij uestri & filiæ uestræ: & iuuenes uestri uisiones

» σεις ὄψονται, καὶ οἱ πρεσβύτεροι ὑμῶν
» ἐνύπνια ἐνυπνιασθήσονται. καί γε
» ἐπὶ τοὺς δούλους μου, καὶ ἐπὶ τὰς δού
» λας μου ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις
» ἐκχεῶ ἀπὸ τοῦ πνεύματός μου, καὶ προ
» φητεύσουσι, καὶ δώσω τέρατα ἐν τῷ
» οὐρανῷ ἄνω, καὶ σημεῖα ἐπὶ τῆς γῆς κά
» τω, αἷμα καὶ πῦρ, καὶ ἀτμίδα καπνοῦ.
» ὁ ἥλιος μεταστραφήσεται εἰς σκότος,
» καὶ ἡ σελήνη εἰς αἷμα, πρὶν ἢ ἐλθεῖν
» τὴν ἡμέραν κυρίου τὴν μεγάλην καὶ ἐ-
» πιφανῆ. καὶ ἔσται, πᾶς ὃς ἐὰν ἐπικα-
» λέσηται τὸ ὄνομα κυρίου, σωθήσεται. ἄν
δρες ἰσραηλῖται, ἀκούσατε τοὺς λόγους
τούτους. Ἰησοῦν τὸν ναζωραῖον, ἄνδρα
ἀπὸ τοῦ θεοῦ ἀποδεδειγμένον εἰς ὑμᾶς
δυνάμεσι καὶ τέρασι καὶ σημείοις, οἷς
ἐποίησε δι' αὐτοῦ ὁ θεὸς ἐν μέσῳ ὑμῶν,
καθὼς καὶ αὐτοὶ οἴδατε, τοῦτον τῇ ὡ-
ρισμένῃ βουλῇ καὶ προγνώσει τοῦ θεοῦ
ἔκδοτον, λαβόντες διὰ χειρῶν ἀνό-
μων, προσπήξαντες ἀνείλετε, ὃν ὁ θε
ὸς ἀνέστησε, λύσας τὰς ὠδῖνας τοῦ θα-
νάτου, καθότι οὐκ ἦν δυνατὸν κρατεῖ
σθαι αὐτὸν ὑπ' αὐτοῦ. Δαβὶδ γὰρ λέγει
» εἰς αὐτόν. προωρώμην τὸν κύριον ἐνώ
» πιόν μου διὰ παντὸς, ὅτι ἐκ δεξιῶν
» μου ἐστὶν, ἵνα μὴ σαλευθῶ. Διὰ τοῦτο
» εὐφράνθη ἡ καρδία μου, καὶ ἠγαλλιά
» σατο ἡ γλῶσσά μου. ἔτι δὲ καὶ ἡ σάρξ
» μου κατασκηνώσει ἐπ' ἐλπίδι, ὅτι
» οὐκ ἐγκαταλείψεις τὴν ψυχήν μου
» εἰς ᾅδου, οὐδὲ δώσεις τὸν ὅσιόν σου
» ἰδεῖν διαφθοράν. Ἐγνώρισάς μοι ὁ-
» δοὺς ζωῆς, πληρώσεις με εὐφροσύ-
» νης μετὰ τοῦ προσώπου σου. Ἄνδρες
ἀδελφοί, ἐξὸν εἰπεῖν μετὰ παῤῥη-
σίας πρὸς ὑμᾶς περὶ τοῦ πατριάρχου
δαβίδ, ὅτι καὶ ἐτελεύτησε, καὶ ἐτάφη,
καὶ τὸ μνῆμα αὐτοῦ ἐστὶν ἐν ἡμῖν ἄχρι
τῆς ἡμέρας ταύτης. Προφήτης οὖν ὑ-
πάρχων, καὶ εἰδὼς, ὅτι ὅρκῳ ὤμο-
σεν αὐτῷ ὁ θεὸς ἐκ καρποῦ τῆς ὀσφύ-
ος αὐτοῦ, καθίσαι ἐπὶ τοῦ θρόνου αὐ
τοῦ, τὸ κατὰ σάρκα, ἀναστῆσαι τὸν
χριστὸν, προειδὼς ἐλάλησε περὶ τῆς
ἀναστάσεως τοῦ χριστοῦ, ὅτι οὐκ ἐγκα
τελήφθη ἡ ψυχὴ αὐτοῦ εἰς ᾅδου, οὐ-
δὲ ἡ σὰρξ αὐτοῦ εἶδε διαφθοράν.
Τοῦτον τὸν Ἰησοῦν ἀνέστησεν ὁ θε-
ὸς, οὗ πάντες ἡμεῖς ἐσμὲν μάρτυ-
ρες. Τῇ δεξιᾷ οὖν τοῦ θεοῦ ὑψωθεὶς,
τήν τε

nes uidebũt,& ſeniores ueſtri ſo-
mnia ſomniabũt. Et quidem ſu-
per ſeruos meos,& ſuper ancillas
meas in diebus illis effundam de
ſpiritu meo,& prophetabunt, &
dabo prodigia in cœlo ſuperne,
et ſigna in terra inferne,ſanguinẽ
& ignem & uaporẽ fumi. Sol cõ-
uertet̃ in tenebras,& luna in ſan
guinem, antequam ueniat dies il
le domini magnus atqꝫ illuſtris.
Et futurũ eſt: ut omnis quicunqꝫ
inuocauerit nomẽ domini,ſerue
tur. Viri Iſraëlitæ, audite uerba
hæc: Ieſum Nazarenũ,uirum ex-
hibitũ à deo erga uos uirtutibus
& ꝑdigijs & ſignis, quæ fecit per
illum deus in medio ueſtri, ſicut
& ipſi ſcitis,hunc definito conſi-
lio & præſciẽtia dei traditũ, cum
accepiſſetis per manus iniquo-
rum, crucifixũ interemiſtis, quẽ
deus ſuſcitauit ſolutis doloribus
mortis, quatinꝰ impoſſibile erat
teneri illum ab ea. Dauid em̃ di-
cit de eo: Prouidebam dominũ
coram me ſemper, quoniã à de-
xtris eſt mihi,ne cõmoueat. Pro-
pter hoc lætatum eſt cor meum,
& exultauit lingua mea. inſuper
& caro mea reqeſcet in ſpe. Quo
niam nõ derelinques animã me-
am in inferno,nec ſines ut ſanctꝰ
tuus uideat corruptionẽ. Notas
mihi feciſti uias uitæ,replebis me
iucunditate cũ facie tua. Viri fra-
tres,quandoquidẽ licet libere di-
cere apud uos de patriarcha Da
uid,quod & defunctus eſt, & ſe-
pultus eſt,& ſepulchrum eius eſt
apud nos uſqꝫ in hodiernũ diem
Propheta igitur cũ eſſet,& ſciret
quod iureiurãdo iuraſſet ſibi de-
us,futurũ,ut de fructu lũbi ipſiꝰ,
quãtũ ad carnẽ, Chriſtꝰ exoriret̃
ac ſederet ſuper ſedẽ eius, præſciꝰ
locutus eſt de reſurrectiõe Chri-
ſti, quod nõ derelicta ſit in infer-
no ãia eius,neqꝫ caro eius uide-
rit corruptionẽ. Hũc Ieſum ſuſci
tauit deus, cuius om̃es nos ſumꝰ
teſtes. Dextera igit̃ dei exaltatꝰ,
& promiſſio

nes uidebunt:& ſeniores ue
ſtri ſomnia ſomniabunt. Et
quidem ſuper ſeruos meos
& ancillas meas in diebus il
lis effũndam de ſpiritũ meo
& prophetabũt:& dabo pro
digia in cœlo ſurſum: & ſi-
gna in terra deorſum: ſan-
guinem & ignem & uaporẽ
fumi. Sol conuertetur in te-
nebras: & luna in ſanguinẽ
antequam ueniat dies do-
mini magnꝰ & manifeſtus.
Et erit: omnis quicunqꝫ in-
uocauerit nomen domini,
ſaluus erit. Viri Iſraelitæ au
dite uerba hæc: Ieſum Na-
zarenum uirum approba-
tum a deo in uobis uirtuti-
bus & ꝑdigijs & ſignis quæ
fecit deus per illũ in medio
ueſtri, ſicut ſcitis: hunc de-
finito conſilio & præſcientia
dei traditum per manus ini
quorum affigentes intere-
miſtis. Quẽ deus ſuſcitauit
ſolutis doloribus inferni: iu
xta quod impoſſibile erat te
neri illũ ab eo. Dauid enim
dicit in eum: Prouidebã do
minũ in cõſpectu meo ſem-
per quoniã a dextris eſt mi-
hi,ne commouear. Propter
hoc lætatũ eſt cor meum: &
exultauit lingua mea: inſu-
per & caro mea requieſcet
in ſpe. Quoniam nõ dere-
linques animam meã in in-
ferno: nec dabis ſanctum
tuum uidere corruptionẽ.
Notas mihi feciſti uias ui-
tæ: replebis me iocundita-
te cum facie tua. Viri fra-
tres, liceat audenter dicere
ad uos de patriarcha Da-
uid: quoniã defunctus eſt
& ſepultus eſt: & ſepulchrũ
eius eſt apud nos uſque in
hodiernum diem. Prophe-
ta igitur cum eſſet: & ſciret
quia iureiurãdo iuraſſet il-
li deus de fructu lumbi e-
ius ſedere ſuper ſedem eius,
prouidens locutus eſt de re
ſurrectione Chriſti: quia ne
que derelictus eſt in infer-
no: neque caro eius uidit
corruptionem: Hunc Ie-
ſum reſuſcitauit deus: cu-
ius nos omnes teſtes ſumꝰ.
Dextera igit̃ dei exaltatus:
& promiſſio

τήν τε ἐπαγγελίαν τοῦ ἁγίου πνεύματος λαβὼν παρὰ τοῦ πατρὸς, ἐξέχεε τοῦτο ὃ νῦν ὑμεῖς βλέπετε καὶ ἀκούετε. οὐ γὰρ Δαβὶδ ἀνέβη εἰς τοὺς οὐρανοὺς, λέγει δὲ αὐτός. Εἶπεν ὁ κύριος τῷ κυρίῳ μου κάθου ἐκ δεξιῶν μου, ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου. Ἀσφαλῶς οὖν γινωσκέτω πᾶς οἶκος Ἰσραὴλ, ὅτι κύριον καὶ Χριστὸν αὐτὸν ὁ θεὸς ἐποίησε, τοῦτον τὸν Ἰησοῦν ὃν ὑμεῖς ἐσταυρώσατε. Ἀκούσαντες δὲ κατενύγησαν τῇ καρδίᾳ, εἶπόν τε πρὸς τὸν Πέτρον καὶ τοὺς λοιποὺς ἀποστόλους. Τί ποιήσωμεν ἄνδρες ἀδελφοί; Πέτρος ἔφη πρὸς αὐτούς. Μετανοήσατε, καὶ βαπτισθήτω ἕκαστος ὑμῶν ἐπὶ τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν, καὶ λήψεσθε τὴν δωρεὰν τοῦ ἁγίου πνεύματος. ὑμῖν γάρ ἐστιν ἡ ἐπαγγελία καὶ τοῖς τέκνοις ὑμῶν, καὶ πᾶσι τοῖς εἰς μακρὰν, ὅσους ἂν προσκαλέσηται κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν. Ἑτέροις τε λόγοις πλείοσι διεμαρτύρετο καὶ παρεκάλει, λέγων. Σώθητε ἀπὸ τῆς γενεᾶς τῆς σκολιᾶς ταύτης. Οἱ μὲν οὖν ἀσμένως ἀποδεξάμενοι τὸν λόγον αὐτοῦ, ἐβαπτίσθησαν, καὶ προσετέθησαν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ψυχαὶ ὡσεὶ τρισχίλιαι. ἦσαν δὲ προσκαρτεροῦντες τῇ διδαχῇ τῶν ἀποστόλων, καὶ τῇ κοινωνίᾳ, καὶ τῇ κλάσει τοῦ ἄρτου, καὶ ταῖς προσευχαῖς. ἐγένετο δὲ πάσῃ ψυχῇ φόβος, πολλά τε τέρατα καὶ σημεῖα διὰ τῶν ἀποστόλων ἐγίνετο. πάντες δὲ οἱ πιστεύοντες ἦσαν ἐπὶ τὸ αὐτὸ, καὶ εἶχον ἅπαντα κοινὰ, καὶ τὰ κτήματα, καὶ τὰς ὑπάρξεις ἐπίπρασκον καὶ διεμέριζον αὐτὰ πᾶσι, καθότι ἄν τις χρείαν εἶχε. καθ' ἡμέραν τε προσκαρτεροῦντες ὁμοθυμαδὸν ἐν τῷ ἱερῷ, κλῶντές τε κατ' οἶκον ἄρτον, μετελάμβανον τροφῆς, ἐν ἀγαλλιάσει καὶ ἀφελότητι καρδίας αἰνοῦντες τὸν θεὸν, καὶ ἔχοντες χάριν πρὸς ὅλον τὸν λαόν. Ὁ δὲ κύριος προσετίθει τοὺς σωζομένους καθ' ἡμέραν τῇ ἐκκλησίᾳ. Ἐπὶ τὸ αὐτὸ δὲ Πέτρος καὶ Ἰωάννης ἀνέβαινον εἰς τὸ ἱερὸν, ἐπὶ τὴν ὥραν τῆς προσευχῆς τὴν ἐνάτην. Καί τις ἀνὴρ χωλὸς ἐκ κοιλίας μητρὸς αὐτοῦ ὑπάρχων ἐβαστάζετο,

& promissione spiritus sancti accepta à patre, effudit hoc quod nunc uos uidetis & auditis. Non em̃ Dauid ascendit in cœlos, sed dicit ipse: Dixit dominus domino meo, sede à dextris mihi, donec ponam inimicos tuos scabellũ pedum tuorũ. Certo sciat ergo tota domus Israël, quod dominum & Christũ fecerit deus, hunc Iesum quem uos crucifixistis. His aũt auditis cõpuncti sunt corde, & dixerunt ad Petrũ ac reliquos apostolos: Quid faciemus uiri fratres? Petrus ait ad illos: Delictorũ pœnitentiã agite, & baptizetur unusquisq; uestrũ in nomine Iesu Christi in remissionẽ peccatorũ, & accipietis donũ spiritus sancti. Vobis em̃ facta est repromissio & filijs uestris, & omnibus qui longe sunt, quoscunq; aduocauerit dñs deus noster. Alijsq; uerbis plurimis testificatus est, & exhortatus est eos, dicens: Seruemini à generatione ista praua. Qui ergo libenter acceperunt sermonẽ eius, baptizati sunt: & accesserũt in die illo animæ circiter ter mille. Erant aũt perseuerãtes in doctrina apostolorũ, & cõmunicatione, & fractione panis, & precationibus. Obortus est autẽ omni animæ timor, multaq; ꝓdigia & signa per apostolos ædebant. Omnes autẽ qui credebant erant cõiuncti, & habebant oĩa cõmunia. Possessionesq; & substãtias uendebant, ac diuidebant illa oĩbus, prout cuiq; opus erat. Et quotidie perdurantes unanimiter in templo, & frangẽtes per singulas domos panem, inuicem sumebant cibũ, cũ exultatione & simplicitate cordis laudantes deum, & habentes gratiã apud totũ populũ. Dominus autẽ addebat qui salui fierent quotidie cõgregationi. Simul autẽ Petrus & Iohannes ascendebant in templũ, ad horam precationis nonam. Et quidam uir qui erat claudus ex utero matris suæ, baiula

& promissiõe spiritussancti accepta a patre, effudit hũc quẽ uos uidetis & auditis. Non enim Dauid ascẽdit in cœlos. Dicit autẽ ipse: Dixit domin⁹ domino meo: sede a dextris meis. Donec ponã inimicos tuos scabellũ pedum tuorũ. Certissime sciat ergo oĩs domus Israel: qa dominũ eum & Christũ fecit deus hũc Iesum quẽ uos crucifixistis. His autẽ auditis cõpũcti sunt corde, & dixerunt ad Petrũ & ad reliquos apostolos: Quid faciemus uiri fratres? Petrus autẽ ad illos: Pœnitẽtiã inqt agite: & baptizet̃ unusquisque uestrũ in nomine Iesu Christi, in remissionẽ peccatorũ uestrorũ: & accipietis donũ spiritussancti. Vobis enim est repromissio & filijs uestris & oĩb⁹ q lõge sunt, quoscũq; aduocauerit dñs deus noster. Alijs etiã uerbis plurimis testificat⁹ est: & exhortabat̃ eos, dicẽs: Saluamini a generatiõe ista praua. Qui ergo receperũt sermonẽ eius, baptizati sunt: et appositæ sunt in die illa animæ circiter tria milia. Erant autẽ ꝑseuerãtes in doctrina apostolorũ, & cõmunicatione fractiõe panis & orationibus. Fiebat aũt oĩi animæ timor. Multa q̃q; ꝓdigia & signa per apostolos in Hierusalẽ fiebant: & metus erat magn⁹ in uniuersis. Omnes etiã qui credebãt erãt pariter, & habebãt omnia cõmunia: Possessiões & substãtias uẽdebãt: & diuidebãt illa omnibus, ꝓut cuiq; opus erat. Quotidie q̃q; perdurãtes unanimiter in templo. & frãgẽtes circa domos panẽ: sumebãt cibũ cum exultatione & simplicitate cordis collaudãtes deum: & habẽtes gratiã ad omnẽ plæbẽ. Dominus aũt augebat qui salui fiebant quotidie in idipsum.
III. Petrus autẽ & Iohannes ascẽdebant in templum ad horã orationis nonam. Et quidã uir qui erat claud⁹ ex utero matris suæ baiula

ἐβαστάζετο, ὃν ἐτίθουν καθ᾽ ἡμέραν πρὸς τὴν θύραν τοῦ ἱεροῦ τὴν λεγομένην ὡραίαν, τοῦ αἰτεῖν ἐλεημοσύνην παρὰ τῶν εἰσπορευομένων εἰς τὸ ἱερόν. ὃς ἰδὼν πέτρον καὶ ἰωάννην μέλλοντας εἰσιέναι εἰς τὸ ἱερὸν, ἠρώτα ἐλεημοσύνην λαβεῖν. ἀτενίσας δὲ πέτρος εἰς αὐτὸν σὺν τῷ ἰωάννῃ, εἶπε. βλέψον εἰς ἡμᾶς. ὁ δὲ ἐπεῖχεν αὐτοῖς, προσδοκῶν τι παρ᾽ αὐτῶν λαβεῖν. εἶπε δὲ πέτρος. ἀργύριον καὶ χρυσίον οὐκ ὑπάρχει μοι, ὃ δὲ ἔχω τοῦτό σοι δίδωμι. ἐν τῷ ὀνόματι ἰησοῦ χριστοῦ τοῦ ναζωραίου ἔγειραι, καὶ περιπάτει. καὶ κρατήσας αὐτὸν τῆς δεξιᾶς χειρὸς, ἤγειρε. παραχρῆμα δὲ δὲ ἐστερεώθησαν αὐτοῦ αἱ βάσεις καὶ τὰ σφυρά. καὶ ἐξαλλόμενος ἔστη καὶ περιεπάτει, καὶ εἰσῆλθε σὺν αὐτοῖς εἰς τὸ ἱερὸν περιπατῶν καὶ ἀλλόμενος καὶ αἰνῶν τὸν θεόν. καὶ εἶδεν αὐτὸν πᾶς ὁ λαὸς περιπατοῦντα καὶ αἰνοῦντα τὸν θεόν. ἐπεγίνωσκόν τε αὐτὸν, ὅτι οὗτος ἦν ὁ πρὸς τὴν ἐλεημοσύνην καθήμενος ἐπὶ τῇ ὡραίᾳ πύλῃ τοῦ ἱεροῦ. καὶ ἐπλήσθησαν θάμβους καὶ ἐκστάσεως ἐπὶ τῷ συμβεβηκότι αὐτῷ. κρατοῦντος δὲ τοῦ ἰαθέντος χωλοῦ τὸν πέτρον καὶ ἰωάννην, συνέδραμε πρὸς αὐτοὺς πᾶς ὁ λαὸς ἐπὶ τῇ στοᾷ τῇ καλουμένῃ σολομῶνος, ἔκθαμβοι. ἰδὼν δὲ πέτρος, ἀπεκρίνατο πρὸς τὸν λαόν. ἄνδρες ἰσραηλῖται, τί θαυμάζετε ἐπὶ τούτῳ, ἢ ἡμῖν τί ἀτενίζετε, ὡς ἰδίᾳ δυνάμει ἢ εὐσεβείᾳ πεποιηκόσι τοῦ περιπατεῖν αὐτόν; ὁ θεὸς ἀβραὰμ καὶ ἰσαὰκ καὶ ἰακὼβ, ὁ θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν ἐδόξασε τὸν παῖδα αὐτοῦ ἰησοῦν, ὃν ὑμεῖς παρεδώκατε καὶ ἠρνήσασθε αὐτὸν κατὰ πρόσωπον πιλάτου, κρίναντος ἐκείνου ἀπολύειν. ὑμεῖς δὲ τὸν ἅγιον καὶ δίκαιον ἠρνήσασθε, καὶ ᾐτήσασθε ἄνδρα φονέα χαρισθῆναι ὑμῖν, τὸν δὲ ἀρχηγὸν τῆς ζωῆς ἀπεκτείνατε, ὃν ὁ θεὸς ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν οὗ ἡμεῖς μάρτυρές ἐσμεν, καὶ ἐπὶ τῇ πίστει τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ τοῦτον ὃν θεωρεῖτε καὶ οἴδατε, ἐστερέωσε τὸ ὄνομα αὐτοῦ, καὶ ἡ πίστις ἡ δι᾽ αὐτοῦ, ἔδωκεν αὐτῷ τὴν ὁλοκληρίαν ταύτην ἀπέναντι πάντων ὑμῶν. καὶ νῦν ἀδελ-

φοὶ

baiulabatur, quem ponebāt quotidie ad portā templi, quæ dicitur speciosa, ut peteret eleemosynam ab introeūtibus in templū. Is cū uidisset Petrū ac Iohannē ingressuros in templū, rogabat ut eleemosynam acciperet. Defixis autē in eum oculis Petrus cum Iohanne dixit: Aspice in nos. At ille intendebat in eos, sperās se aliquid accepturū ab eis. Petrus aūt dixit Argentū & aurum non est mihi: quod autē habeo, hoc tibi do. In nomie Iesu Christi Nazareni surge, & ambula. Et apprehensa manu eius dextra, erexit eum. Protinus autē consolidatæ sunt plantæ illius ac tali. Et exiliēs stetit & ambulabat, intrauitq; cū illis in templum inambulās & saliens ac laudans deū. Et uidit eum totus populus ambulantē ac laudantem deū. Agnoueruntq; illum, quod ipse esset is qui ad eleemosynā sederat ad speciosam portā templi. Et impleti sūt admiratione & stupore super eo quod cōtigerat illi. Cum teneret aūt qui sanatus fuerat claudus, Petrū & Iohannem, cucurrit totus populus ad eos in porticu quæ appellatur Solomonis, stupefactus. Quo uiso Petrꝰ respondit ad populū: Viri Israëlitæ, quid miramini super hoc, aut nos quid intuemini, quasi nostra uirtute aut pietate effecerimus ut hic ambularet? Deus Abrahā, & Isaac, & Iacob, deus patrū nostrorum glorificauit filium suū Iesum quem uos tradidistis ac negastis in conspectu Pilati, cum ille iudicasset esse absoluendū. Vos autē sanctū & iustū negastis, & postulastis, ut uirū homicidā donaret uobis: autorem uero uitæ interfecistis. quem deus suscitauit à mortuis, cuius nos testes sumꝰ: & per fiduciā nominis eius hunc quē uidetis ac nostis, cōsolidauit nomē ipsius: & fides quæ per eū est, dedit ei integritatē istam in conspectu omniū uestrum. Et nunc fra-

tres

baiulabatur: quē ponebant ꝗtidie ad portā templi, quæ dicit͛ speciosa: ut peteret eleemosynā ab introeūtibus in templū. Is cū uidisset Petrū & Iohannē incipiētes introire in templū, rogabat ut eleemosynā acciperet. Intuens autē in eum Petrus cū Iohānē dixit: Respice in nos. At ille intēdebat in eos, sperās se aliquid accepturū ab eis. Petrus autē dixit: Argētum & aurum nō est mihi: quod autē habeo, hoc tibi do: In nomine Iesu Christi Nazareni surge & ambula. Et apprehensa manu eius dextera alleuauit eū & protinus consolidatæ sunt bases eius & plantæ. Et exiliēs stetit & ambulabat: & intrauit cū illis in templū, ambulans & exiliens & laudās deum. Et uidit omnis populus eū ambulantē & laudantem deū. Cognoscebāt autem illum, quoniā ipse erat qui ad eleemosynā sedebat ad speciosam portā templi. Et impleti sunt stupore & extasi in eo quod cōtigerat illi. Cum uiderent autē Petrū & Iohannem, cucurrit omnis populus ad eos ad porticū quæ appellat͛ Salomōis, stupentes. Vidēs aūt Petrus, respōdit ad populū: Viri Israelitæ quid miramini in hoc: aut nos qd intuemini, quasi nostra uirtute aut pietate fecerimus hūc ambulare? Deus Abraam & deus Isaac & deus Iacob, deus patrū nostrorum glorificauit filium suum Iesum: quē uos quidem tradidistis & negastis ante faciē Pilati, iudicāte illo dimitti. Vos autē sanctū & iustū negastis: & petistis uirū homicidā donari uobis: auctorē uero uitæ interfecistis. Quē deus suscitauit a mortuis: cuius nos testes sumus. Et in fide nominis eius hunc quē uos uiditis & nostis cōfirmauit nomen eius: & fides quæ per eum est, dedit integrā sanitatem istam in conspectu omnium uestrū. Et nunc fra-

tres

φοί, οἶδα, ὅτι κατὰ ἄγνοιαν ἐπράξατε,
ὥσπερ καὶ οἱ ἄρχοντες ὑμῶν. ὁ δὲ θεὸς
ἃ προκατήγγειλε διὰ στόματος πάν/
των τῶν προφητῶν αὐτοῦ, παθεῖν τὸν
χριστὸν, ἐπλήρωσεν οὕτως. Μετανοή/
σατε οὖν καὶ ἐπιστρέψατε εἰς τὸ ἐξαλει/
φθῆναι ὑμῶν τὰς ἁμαρτίας, ὅπως
ἂν ἔλθωσι καιροὶ ἀναψύξεως ἀπὸ
προσώπου τοῦ κυρίου, καὶ ἀποστείλῃ
τὸν προκεκηρυγμένον ὑμῖν Ἰησοῦν
χριστὸν, ὃν δεῖ οὐρανὸν μὲν δέξασθαι
ἄχρι χρόνων ἀποκαταστάσεως πάν/
των, ὧν ἐλάλησεν ὁ θεὸς διὰ στόμα
τος πάντων ἁγίων αὐτοῦ προφητῶν
ἀπ᾽ αἰῶνος. Μωϋσῆς μὲν γὰρ πρὸς
τοὺς πατέρας εἶπεν, ὅτι προφή/
την ὑμῖν ἀναστήσει κύριος ὁ θεὸς ὑ/
μῶν ἐκ τῶν ἀδελφῶν ὑμῶν, ὡς ἐμέ,
αὐτοῦ ἀκούσεσθε κατὰ πάντα ὅσα
ἂν λαλήσῃ πρὸς ὑμᾶς. ἔσται δὲ πᾶ
σα ψυχὴ ἥτις ἂν μὴ ἀκούσῃ τοῦ
προφήτου ἐκείνου, ἐξολοθρευθήσεται
ἐκ τοῦ λαοῦ. Καὶ πάντες δὲ οἱ προ/
φῆται ἀπὸ σαμουὴλ, καὶ τῶν καθεξῆς
ὅσοι ἐλάλησαν, καὶ κατήγγειλαν
τὰς ἡμέρας ταύτας. ὑμεῖς ἐστὲ υἱοὶ
τῶν προφητῶν, καὶ τῆς διαθήκης, ἧς διέ
θετο ὁ θεὸς πρὸς τοὺς πατέρας ἡμῶν
λέγων πρὸς ἀβραάμ. Καὶ ἐν τῷ
σπέρματί σου εὐλογηθήσονται πᾶ/
σαι αἱ πατριαὶ τῆς γῆς. ὑμῖν πρῶτον
ὁ θεὸς ἀναστήσας τὸν παῖδα αὐτοῦ
Ἰησοῦν, ἀπέστειλεν αὐτὸν εὐλογοῦντα
ὑμᾶς ἐν τῷ ἀποστρέφειν ἕκαστον ἀπὸ
τῶν πονηριῶν ὑμῶν.

Λαλούντων δὲ αὐτῶν πρὸς τὸν
λαὸν, ἐπέστησαν αὐτοῖς οἱ ἱερεῖς, καὶ
ὁ στρατηγὸς τοῦ ἱεροῦ, καὶ οἱ σαδδου/
καῖοι διαπονούμενοι διὰ τὸ διδάσκειν
αὐτοὺς τὸν λαὸν, καὶ καταγγέλλειν ἐν
τῷ Ἰησοῦ τὴν ἀνάστασιν τὴν ἐκ νε/
κρῶν, καὶ ἐπέβαλον αὐτοῖς τὰς χεῖ
ρας, καὶ ἔθεντο εἰς τήρησιν εἰς τὴν
αὔριον. ἦν γὰρ ἑσπέρα ἤδη. Πολ/
λοὶ δὲ τῶν ἀκουσάντων τὸν λόγον
ἐπίστευσαν, καὶ ἐγενήθη ὁ ἀριθμὸς
τῶν ἀνδρῶν ὡσεὶ χιλιάδες πέντε.
Ἐγένετο δὲ ἐπὶ τὴν αὔριον συναχθῆ/
ναι αὐτῶν τοὺς ἄρχοντας καὶ πρεσβυ
τέρους καὶ γραμματεῖς εἰς ἱερουσα
λὴμ, καὶ ἄνναν τὸν ἀρχιερέα, καὶ καϊά
φαν, καὶ ἰωάννην, καὶ ἀλέξανδρον,
καὶ ὅσοι

tres ſcio, quod per ignorãtiam fe/
ciſtis, ſicut & principes ueſtri. De/
us autem quæ prænũciauerat per
os omnium prophetarũ ſuorum,
Chriſtũ paſſurũ, impleuit ſic. Pœ
niteat uos igitur erroris & cõuer/
timini ut deleant̃ peccata ueſtra,
ut cum uenerint tempora refrige
rationis à cõſpectu domini, & mi
ſerit eum qui ante prædicatus eſt
uobis Ieſum Chriſtũ, quem opor
tet quidem cœlũ accipere uſq; in
tempora reſtitutiõis omniũ, quæ
locut⁹ eſt deus per os omniũ ſan/
ctorum ſuorũ à ſæculo propheta
rum. Moſes quidem ad patres di
xit: Prophetã ſuſcitabit uobis do/
minus deus ueſter de fratrib⁹ ue/
ſtris, mei ſimilẽ. Audietis eum iu/
xta omnia quæcunq; locutus fue
rit uobis. Futurum eſt autẽ, ut o/
mnis anima quæ nõ audierit pro
phetam illũ, extermineť è popu/
lo. Quin & omẽs prophetæ à Sa
muele ac deinceps quotquot lo/
cuti ſunt etiã annunciauerũt dies
iſtos. Vos eſtis filij prophetarũ ac
teſtamẽti, quod teſtatus eſt deus
erga patres noſtros, dicẽs ad A/
braham: Et in ſemine tuo benedi
ctionem cõſequentur omẽs fami
liæ terræ. Vobis primũ deus, cum
ſuſcitaſſet filiũ ſuũ Ieſum, miſit eũ
benedicẽtẽ uobis, ita ut unuſquiſ
que ueſtrũ cõuerteret ſe ab iniqui
tatibus ſuis. Loquẽtibus aũt il/
lis ad populũ, ſuperuenerunt illis
ſacerdotes, ac magiſtrat⁹ tẽpli, &
Sadducæi moleſte ferẽtes, qđ do
cerẽt populũ, & annũciarẽt in no
mine Ieſu reſurrectionẽ ex mortu
is, & iniecerũt eis manus, poſue/
runtq; eos in cuſtodiã in poſterũ
diem. Nã erat iam ueſpera. Multi
uero eorũ qui audierãt ſermonẽ
crediderũt: & factus eſt numerus
uirorũ circiter quinq; milia. Factũ
eſt autem poſtero die ut cõgrega
rentur principes eorum, & ſenio
res, & ſcribæ Hieroſolymis, et An
nas princeps ſacerdotũ, & Caia/
phas, & Iohannes, & Alexander
& quotquot

tres ſcio: quia per ignoran/
tiam feciſtis, ſicut & princi/
pes ueſtri. Deus autem qui
prænũciauit per os omniũ
ſuorum prophetarum pati
Chriſtum ſuum ſic imple/
uit. Pœnitemini enim & cõ/
uertimini ut deleantur pec/
cata ueſtra: ut cum uene/
rint tempora refrigerij a cõ
ſpectu domini: & miſerit eũ
qui prædicatus eſt uobis, Ie
ſum Chriſtũ: quem opor/
tet quidem cœlum ſuſcipe/
re uſque in tempora reſtitu
tionis omniũ quæ locutus
eſt deus per os ſanctorũ ſuo
rum a ſæculo prophetarũ.
Moyſes quidẽ dixit: Quo/
niam prophetam ſuſcitabit
ũobis dominus deus ueſter
de fratribus ueſtris, tanquã
meipſum audietis, iuxta o/
mnia quæcũq; locutus fue
rit uobis. Erit aũt omnis ani
ma quæ nõ audierit ꝓphe/
tam illũ, exterminabitur de
plæbe. Et omnes prophetæ
a Samuel & deinceps qui lo
cuti ſunt, annũciauerunt di/
es iſtos. Vos eſtis filij pro/
phetarũ & teſtamenti quod
diſpoſuit deus ad patres ue
ſtros, dicens ad Abraam:
Et in ſemine tuo benedicen
tur omnes familiæ terræ.
Vobis primum deus ſuſci/
tans filium ſuũ, miſit eum
benedicentem uobis: ut cõ/
uertat ſe unuſquiſque a ne/
quitia ſua.
Loquentibus aũt illis ad IIII.
populum, ſuperuenerũt ſa/
cerdotes & magiſtratus tẽ/
pli & Saducæi, dolẽtes qđ
docerent populum, & annũ
ciarent in Ieſu reſurrectio/
nem ex mortuis: & iniece/
runt in eos manus: & poſue
runt eos in cuſtodiã in cra/
ſtinum: Erat autem iam ue
ſpera. Multi autem eorum
qui audierant uerbum, cre
diderũt: & factus eſt nume/
rus uirorũ quinq; milia. Fa/
ctum eſt autem in craſtinũ
ut cõgregarentur principes
eorum & ſeniores & ſcribæ
in Hieruſalẽ: & Annas prin
ceps ſacerdotũ & Caiphas
& Iohannes & Alexander:

καὶ ὅσοι ἦσαν ἐκ γένους ἀρχιερατικοῦ.
καὶ στήσαντες αὐτοὺς ἐν τῷ μέσῳ
ἐπυνθάνοντο, ἐν ποίᾳ δυνάμει, ἢ ἐν
ποίῳ ὀνόματι ἐποιήσατε τοῦτο ὑ/
μεῖς; τότε πέτρος πλησθεὶς πνεύ
ματος ἁγίου, εἶπε πρὸς αὐτούς. ἄρχον
τες τοῦ λαοῦ καὶ πρεσβύτεροι τοῦ ἰσρα/
ήλ, εἰ ἡμεῖς σήμερον ἀνακρινόμεθα
ἐπὶ εὐεργεσίᾳ ἀνθρώπου ἀσθενοῦς, ἐν
τίνι οὗτος σέσωσται, γνωστὸν ἔστω πᾶ
σιν ὑμῖν, καὶ παντὶ τῷ λαῷ ἰσραὴλ
ὅτι ἐν τῷ ὀνόματι ἰησοῦ χριστοῦ τοῦ να
ζωραίου, ὃν ὑμεῖς ἐσταυρώσατε, ὃν ὁ θε
ὸς ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν, ἐν τούτῳ οὗτος
παρέστηκεν ἐνώπιον ὑμῶν ὑγιής. οὗ
τός ἐστιν ὁ λίθος ὁ ἐξουθενηθεὶς ὑφ᾽ ὑ/
μῶν τῶν οἰκοδομούντων, ὁ γενόμενος
εἰς κεφαλὴν γωνίας. καὶ οὐκ ἔστιν ἐν
ἄλλῳ οὐδενὶ ἡ σωτηρία. οὔτε γὰρ ὄνομά
ἐστιν ἕτερον ὑπὸ τὸν οὐρανὸν τὸ δεδομέ
νον ἐν ἀνθρώποις ἐν ᾧ δεῖ σωθῆναι
ἡμᾶς. θεωροῦντες δὲ τὴν τοῦ πέτρου παῤ
ῥησίαν καὶ ἰωάννου, καὶ καταλαβόμενοι
ὅτι ἄνθρωποι ἀγράμματοί εἰσι καὶ
ἰδιῶται, ἐθαύμαζον, ἐπεγίνωσκόν
τε αὐτοὺς, ὅτι σὺν τῷ ἰησοῦ ἦσαν,
τὸν δὲ ἄνθρωπον βλέποντες σὺν αὐ
τοῖς ἑστῶτα τὸν τεθεραπευμένον, οὐ
δὲν εἶχον ἀντειπεῖν. κελεύσαντες δὲ
αὐτοὺς ἔξω τοῦ συνεδρίου ἀπελθεῖν,
συνέβαλον πρὸς ἀλλήλους, λέγοντες.
τί ποιήσομεν τοῖς ἀνθρώποις τού/
τοις; ὅτι μὲν γὰρ γνωστὸν σημεῖον γέ
γονε δι᾽ αὐτῶν, πᾶσι τοῖς κατοικοῦ/
σιν ἱερουσαλὴμ φανερὸν, καὶ οὐ δυνά
μεθα ἀρνήσασθαι. ἀλλ᾽ ἵνα μὴ ἐπὶ
πλεῖον διανεμηθῇ εἰς τὸν λαὸν, ἀπει/
λῇ ἀπειλησώμεθα αὐτοῖς, μηκέτι λα
λεῖν ἐπὶ τῷ ὀνόματι τούτῳ μηδενὶ
ἀνθρώπων. καὶ καλέσαντες αὐτοὺς, πα
ρήγγειλαν αὐτοῖς, τὸ, καθόλου μὴ φθέγ
γεσθαι, μηδὲ διδάσκειν ἐπὶ τῷ ὀνό/
ματι τοῦ ἰησοῦ. ὁ δὲ πέτρος καὶ ἰωάν
νης ἀποκριθέντες, πρὸς αὐτοὺς εἶπον.
εἰ δίκαιόν ἐστιν ἐνώπιον τοῦ θεοῦ, ὑ/
μῶν ἀκούειν μᾶλλον ἢ τοῦ θεοῦ, κρίνα
τε. οὐ δυνάμεθα γὰρ ἡμεῖς ἃ εἴδομεν
καὶ ἠκούσαμεν, μὴ λαλεῖν. οἱ δὲ προ
σαπειλησάμενοι, ἀπέλυσαν αὐτοὺς
μηδὲν εὑρίσκοντες, τὸ, πῶς κολάσων
ται αὐτοὺς διὰ τὸν λαὸν, ὅτι πάντες
ἐδόξαζον τὸν θεὸν ἐπὶ τῷ γεγονότι.
ἐτῶν

& quotquot erant de genere pō/
tificio. Et cum statuissent eos in
medio, interrogabant: Qua uir/
tute, aut quo nomine fecistis hoc
uos? Tunc Petrus repletus spiri/
tu sancto, dixit ad eos: Principes
populi & seniores Israël, si nos ho
die examinamur, de eo quod be/
nefecerim⁹ homini infirmo, qua
ratione iste saluus factus sit: notū
sit omnibus uobis, & toti plebi
Israël, quod per nomen Iesu Chri
sti Nazareni, quem uos crucifixi/
stis, quem deus suscitauit à mor/
tuis, per hunc iste astat coram uo
bis sanus. Hic est lapis ille, qui re/
iectus est à uobis ædificantibus,
qui factus est caput anguli, nec
est in alio quocq; salus. Nec enim
aliud nomen est sub cœlo datum
inter homines, in quo oporteat
nos saluos fieri. Videntes autem
Petri in dicendo libertatem ac Io
hannis, compertoq;, quod homi/
nes essent illiterati & idiotæ, ad/
mirabantur, & agnoscebant eos,
quod cum Iesu fuissent, hominē
autem uidentes stantem cum eis
qui sanatus fuerat, nihil poterant
contradicere. iussis aūt illis è con/
cilio secedere, cōferebant inter se/
se, dicentes: Quid faciemus homi
nibus istis? nam conspicuū signū
æditum esse per eos, omnibus ha
bitantibus Hierosolymis manife
stum est, nec possumus inficiari.
Sed ne amplius diuulgetur in po
pulum, minaciter interminemur
eis, ne posthac loquātur in nomi
ne hoc ulli hominū. Et accersitis
illis præceperunt, ne omnino lo/
querentur, neq; docerēt in nomi/
ne Iesu. At Petrus & Iohannes re
spondentes, dixerūt ad eos: An iu
stum sit in conspectu dei, uos po/
tius audire ꝙ deum, iudicate. Nō
ēm possumus quæ uidimus & au
diuimus, nō loqui. At illi additis
minis, dimiserūt eos: nihil inueni/
entes qua ratione punirent eos
propter populū, quia ōmes glori
ficabant deū sup eo qđ acciderat.
Annorum

& quotquot erant de gene/
re sacerdotali. Et statuentes
eos in medio interrogabāt:
In qua uirtute aut in q̄ no/
mine fecistis hoc uos? Tūc
repletus spiritusancto Petr⁹
dixit ad eos: Principes po/
puli & seniores Israel audi/
te: si nos hodie diiudicamur
in benefacto hominis infir/
mi: in quo iste saluus factus
est: notū sit omnibus uobis
& omni plæbi Israel: quia in
nomine domini nostri Iesu
Christi Nazareni: quē uos
crucifixistis: quē deus susci/
tauit a mortuis: in hoc iste
astat corā uobis sanus. Hic
est lapis qui reprobatus est
a uobis ædificātibus: qui fa
ctus est in caput anguli: &
nō est in aliq̄ alio salus. Nec
enim aliud nomē est sub cœ
lo datū hominibus, in quo
oporteat nos saluos fieri. Vi
dentes aūt Petri cōstantiam
& Iohānis, comperto quod
homines essent sine litteris
& idiotæ, admirabant: & co
gnoscebāt eos, quoniā cum
Iesu fuerāt: hominem quo/
que uidentes stantē cum eis
qui curatus fuerat: nihil po
terant cōtradicere. Iusserūt
aūt eos foras extra conciliū
secedere: & conferebāt adin
uicem, dicētes: Quid facie/
mus hominibus istis? Quo
niamquidē notū signū factū
est per eos omnibus habitā
tibus Hierusalē: Manifestū
est & nō possumus negare.
Sed ne amplius diuulgetur
in populum, comminemur
eis: ne ultra loquātur in no/
mine hoc ulli hominum. Et
uocantes eos, denunciaue/
runt ne omnino loquerētur
neq; docerēt in nomīe Iesu.
Petrus uero & Iohannes re
spondentes, dixerūt ad eos:
Si iustū est in conspectu dei
uos potius audire quā deū,
iudicate. Nō ēm possumus
quæ uidimus & audiuimus
nō loqui. At illi cōminātes,
dimiserūt eos: nō inueniētes
quomodo punirēt eos pro/
pter populum: quia omnes
clarificabant id quod factū
fuerat in eo quod acciderat.
Annorum

ἐτῶν γὰρ ἦν πλειόνων τεσσαράκοντα ὁ ἄνθρωπος, ἐφ' ὃν ἐγεγόνει τὸ σημεῖον τοῦτο τῆς ἰάσεως. ἀπολυθέντες δὲ ἦλθον πρὸς τοὺς ἰδίους, καὶ ἀπήγγειλαν, ὅσα πρὸς αὐτοὺς οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι εἶπον. οἱ δὲ ἀκούσαντες ὁμοθυμαδὸν ἦραν φωνὴν πρὸς τὸν θεόν, καὶ εἶπον. Δέσποτα, σὺ ὁ θεὸς, ὁ ποιήσας τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν καὶ τὴν θάλασσαν, καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτοῖς, ὁ διὰ στόματος δαβὶδ παιδός σου εἰπών. ἵνα τί ἐφρύαξαν ἔθνη, καὶ λαοὶ ἐμελέτησαν κενά; παρέστησαν οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς, καὶ οἱ ἄρχοντες συνήχθησαν ἐπὶ τὸ αὐτὸ κατὰ τοῦ κυρίου, καὶ κατὰ τοῦ χριστοῦ αὐτοῦ. Συνήχθησαν γὰρ ἐπ' ἀληθείας ἐπὶ τὸν ἅγιον παῖδά σου Ἰησοῦν, ὃν ἔχρισας, ἡρώδης τε καὶ πόντιος πιλᾶτος σὺν ἔθνεσι καὶ λαοῖς ἰσραὴλ, ποιῆσαι ὅσα ἡ χείρ σου, καὶ ἡ βουλή σου προώρισε γενέσθαι. καὶ τὰ νῦν κύριε ἔπιδε ἐπὶ τὰς ἀπειλὰς αὐτῶν, καὶ δὸς τοῖς δούλοις σου μετὰ παρρησίας πάσης λαλεῖν τὸν λόγον σου, ἐν τῷ τὴν χεῖρά σου ἐκτείνειν σε, εἰς ἴασιν καὶ σημεῖα καὶ τέρατα γίνεσθαι διὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ ἁγίου παιδός σου Ἰησοῦ. καὶ δεηθέντων αὐτῶν, ἐσαλεύθη ὁ τόπος ἐν ᾧ ἦσαν συνηγμένοι, καὶ ἐπλήσθησαν ἅπαντες πνεύματος ἁγίου. καὶ ἐλάλουν τὸν λόγον τοῦ θεοῦ μετὰ παρρησίας. τοῦ δὲ πλήθους τῶν πιστευσάντων ἦν ἡ καρδία καὶ ἡ ψυχὴ μία. καὶ οὐδὲ εἷς τι τῶν ὑπαρχόντων αὐτῷ, ἔλεγεν ἴδιον εἶναι, ἀλλ' ἦν αὐτοῖς ἅπαντα κοινά. καὶ μεγάλῃ δυνάμει ἀπεδίδουν τὸ μαρτύριον οἱ ἀπόστολοι τῆς ἀναστάσεως τοῦ κυρίου Ἰησοῦ, χάρις τε μεγάλη ἦν ἐπὶ πάντας αὐτούς. οὐδὲ γὰρ ἐνδεής τις ὑπῆρχεν ἐν αὐτοῖς. ὅσοι γὰρ κτήτορες χωρίων ἢ οἰκιῶν ὑπῆρχον, πωλοῦντες ἔφερον τὰς τιμὰς τῶν πιπρασκομένων, καὶ ἐτίθουν παρὰ τοὺς πόδας τῶν ἀποστόλων. Διεδίδοτο δὲ ἑκάστῳ καθότι ἄν τις χρείαν εἶχεν. Ἰωσῆς δὲ ὁ ἐπικληθεὶς βαρνάβας ὑπὸ τῶν ἀποστόλων ὅ ἐστιν υἱὸς παρακλήσεως, λευίτης, κύπριος τῷ γένει, ὑπάρχοντος αὐτῷ ἀγροῦ, πωλήσας ἤνεγκε τὸ χρῆμα, καὶ ἔθηκε παρὰ τοὺς πόδας τῶν ἀποστόλων.

Ἀνὴρ

Annorũ em̃ erat amplius quadraginta homo, in quo æditũ fuerat signũ istud sanatiõis. Dimissi aũt uenerũt ad suos, & anunciauerũt quæcunq; sibi principes sacerdotũ & seniores dixerãt. Qui cũ audissent, unanimiter attollebant uocẽ ad deũ, dixerũtq;: Dñe, tu es deus qui fecisti cœlũ ac terrã, mare & omnia quæ in eis sunt, qui per os dauid pueri tui dixisti: Quare fremuerũt gentes, & populi meditati sunt inania? Astiterũt reges terræ, & principes cõuenerũt in unũ aduersus dñm, & aduersus Christum eius. Conuenerunt em̃ uere aduersus sanctũ filium tuũ Iesum quem unxeras, Herodes simul & Pontius Pilatus cum gentibus et populis Israël, ad faciendum quæcunq; manus tua, & consiliũ tuũ prius decreuerat ut fierent. Et nũc dñe aspice in minas eorũ: et da seruis tuis, ut cũ omĩ fiducia loquantur sermonẽ tuum, manũ tuã porrigẽdo in hoc, ut sanatio & signa & prodigia ædantur per nomen sancti filij tui Iesu. Et cũ orassent illi, motus est locus in quo erant congregati, et repleti sunt omnes spiritu sancto, & loquebantur sermonem dei cũ fiducia. Multitudinis autẽ credentiũ erat cor unũ et aĩa una, nec quisquã aliquid eorum quæ possidebant, suũ esse dicebat, sed erant illis omnia cõmunia. Et uirtute magna reddebant apostoli testimoniũ resurrectionis dñi Iesu, & gratia magna erat super om̃es illos. Neq; enim quisquã egens erat inter illos. Quotquot em̃ possessores agrorũ aut ædiũ erant, uendentes afferebant precia eorũ quæ uẽdita fuerãt, & ponebãt ad pedes apostolorũ. Distribuebaẽ aũt singulis prout cuique opus erat. Ioses uero, qui cognominat⁹ est Barnabas ab apostolis, qđ est, filius consolationis, Leuites, Cyprius genere, cũ haberet agrũ, uẽdidit eũ: & attulit preciũ & posuit ad pedes apostolorũ

Vir

Annorũ em̃ erat ampli⁹ quadraginta homo, in q̃ factum fuerat signũ istud sanitatis. Dimissi aũt uenerũt ad suos & annũciauerũt eis quanta ad eos principes sacerdotũ & seniores dixissent. Qui cũ audissent, unanimiter leuauerunt uocẽ ad deũ, & dixerunt: Dñe tu qui fecisti cœlũ & terrã, mare & omnia quæ in eis sunt: qui spiritu sancto per os patris nostri Dauid pueri tui dixisti: Quare fremuerũt gẽtes: & populi meditati sunt inania. Astiterũt reges terræ: & principes conuenerũt in unũ aduersus dominũ, & aduersus Christũ eius? Cõuenerũt enim uere in ciuitate ista aduersus sanctum puerũ tuũ Iesum quẽ unxisti, Herodes & Põti⁹ Pilatus cũ gentibus & populis Israel facere quæ man⁹ tua & cõsiliũ tuũ decreuerũt fieri. Et nunc dñe respice in minas eorũ: & da seruis tuis cũ omĩ fiducia loq uerbũ tuũ: in eo qđ manũ tuã extẽdas ad sanitates & signa & prodigia fieri per nomẽ sancti filij tui Iesu. Et cũ orassent, mot⁹ est locus in q̃ erãt cõgregati. Et repleti sunt omnes spiritu sancto: & loquebanẽ uerbũ dei cũ fiducia. Multitudinis autẽ credentiũ erat cor unũ & anima una: nec quisquã eorũ quæ possidebãt aliqđ suũ esse dicebat: sed erãt illis omnia cõmunia. Et uirtute magna reddebãt apostoli testimoniũ resurrectionis Iesu Christi dñi nostri: & gratia magna erat in omnib⁹ illis. Neq; em̃ quisquã egens erat inter illos. Quotq̃t em̃ possessores agrorũ aut domorũ erãt uendẽtes afferebãt precia eorũ quæ uẽdebãt, & ponebãt ante pedes apostolorũ. Diuidebaẽ autẽ singulis prout cuiq; op⁹ erat. Ioseph aũt q cognominat⁹ est Barnabas ab apostolis: qđ est interpretatũ filius cõsolatiõis: Leuites, Cyprius genere, cũ haberet agrũ uendidit eũ: & attulit preciũ & posuit ante pedes apostolorum.

Vir

Ἀνὴρ δέ τις ἀνανίας ὀνόματι σὺν
σαπφείρῃ τῇ γυναικὶ αὐτοῦ ἐπώλησε
κτῆμα, καὶ ἐνοσφίσατο ἀπὸ τῆς τιμῆς,
συνειδυίας καὶ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ, καὶ
ἐνέγκας μέρος τι παρὰ τοὺς πόδας
τῶν ἀποστόλων ἔθηκεν. Εἶπε δὲ πέ/
τρος. Ἀνανία, διὰ τί ἐπλήρωσεν ὁ σα
τανᾶς τὴν καρδίαν σου, ψεύσασθαί
σε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, καὶ νοσφίσα/
σθαί σε ἀπὸ τῆς τιμῆς τοῦ χωρίου; οὐ/
χὶ μένον σοὶ ἔμενε, καὶ πραθὲν ἐν
τῇ σῇ ἐξουσίᾳ ὑπῆρχε; τί ὅτι ἔθου ἐν
τῇ καρδίᾳ σου τὸ πρᾶγμα τοῦτο; οὐκ ἐ/
ψεύσω ἀνθρώποις, ἀλλὰ τῷ θεῷ. ἀκού
ων δὲ ἀνανίας τοὺς λόγους τούτους,
πεσὼν ἐξέψυξε. Καὶ ἐγένετο φόβος
μέγας ἐπὶ πάντας τοὺς ἀκούοντας
ταῦτα. ἀναστάντες δὲ οἱ νεώτεροι συ
νέστειλαν αὐτὸν, καὶ ἐξενέγκαντες ἔθα
ψαν. Ἐγένετο δὲ ὡς ὡρῶν τριῶν διά/
στημα, καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ μὴ εἰδυῖα τὸ γε
γονὸς, εἰσῆλθεν. ἀπεκρίθη δὲ αὐτῇ ὁ
πέτρος. εἰπέ μοι, εἰ τοσούτου τὸ χω
ρίον ἀπέδοσθε; Ἡ δὲ εἶπε. Ναί, τοσού
του. Ὁ δὲ πέτρος εἶπε πρὸς αὐτήν.
τί ὅτι συνεφωνήθη ὑμῖν πειράσαι τὸ
πνεῦμα κυρίου; ἰδοὺ οἱ πόδες τῶν θα/
ψάντων τὸν ἄνδρα σου, ἐπὶ τῇ θύρᾳ,
καὶ ἐξοίσουσί σε. Ἔπεσε δὲ παραχρῆμα
παρὰ τοὺς πόδας αὐτοῦ, καὶ ἐξέψυξεν.
Εἰσελθόντες δὲ οἱ νεανίσκοι, εὗρον αὐ
τὴν νεκρὰν, καὶ ἐξενέγκαντες ἔθα/
ψαν πρὸς τὸν ἄνδρα αὐτῆς. Καὶ ἐγέ
νετο φόβος μέγας ἐφ᾽ ὅλην τὴν ἐκ
κλησίαν, καὶ ἐπὶ πάντας τοὺς ἀ/
κούοντας ταῦτα. Διὰ δὲ τῶν χειρῶν
τῶν ἀποστόλων ἐγένετο σημεῖα καὶ
τέρατα ἐν τῷ λαῷ πολλά. καὶ ἦ/
σαν ὁμοθυμαδὸν ἅπαντες ἐν τῇ
στοᾷ σολομῶντος. Τῶν δὲ λοιπῶν
οὐδεὶς ἐτόλμα κολλᾶσθαι αὐτοῖς,
ἀλλ᾽ ἐμεγάλυνεν αὐτοὺς ὁ λαός.
Μᾶλλον δὲ προσετίθοντο πιστεύοντες
τῷ κυρίῳ πλήθη ἀνδρῶν τε καὶ γυ/
ναικῶν, ὥστε κατὰ τὰς πλατείας ἐκ
φέρειν τοὺς ἀσθενεῖς, καὶ τιθέναι ἐπὶ
κλινῶν καὶ κραββάτων, ἵνα ἐρχομέ/
νου πέτρου κἂν ἡ σκιὰ ἐπισκιάσῃ τι
νὶ αὐτῶν. Συνήρχετο δὲ καὶ τὸ πλῆ
θος τῶν πέριξ πόλεων εἰς ἱερουσα/
λήμ, φέροντες ἀσθενεῖς καὶ ὀχλουμέ
νους ὑπὸ πνευμάτων ἀκαθάρτων,
οἵτινες

Vir aũt quidam nomine Ana
nias cũ Sapphira uxore sua uen/
diderat possessionem, & seposue
rat de precio, cõscia etiam uxore
sua, & allatã partem aliquã ad pe
des apostolorũ posuit. Dixit autẽ
Petrus: Anania, cur impleuit sata
nas cor tuũ, ut mentireris spiritui
sancto, & fraudares de precio a/
gri? Nonne prorsus tibi manebat
& uenũdatus in tua erat potesta/
te? Quare posuisti in corde tuo
rem istam? Non es mentitus ho/
minibus, sed deo. Audiens autẽ
Ananias hæc uerba, collapsus ex
pirauit. Et ortus est timor magn⁹
super omnes qui audierunt hæc.
Surgentes aũt iuuenes amouerũt
eum, elatũq; sepelierunt. Interces/
sit aũt fermè horarũ trium inter/
uallũ, uxor quoq; ipsius, nesciens
quod factũ fuerat, introiuit. Re/
spondit autẽ ei Petrus: Dic mihi,
num tanti agrũ uendidistis? At il
la dixit: Etiam, tanti. Petrus autẽ
ait ad eam: Cur conspirastis inter
uos, ut tentaretis spiritũ domini?
Ecce pedes eorum, qui sepelierũt
uirum tuũ, ad ostium adsunt, &
efferent te. Confestim aũt cõcidit
ad pedes eius, & expirauit. Ingres/
si autem iuuenes, repererũt illam
mortuã, & extulerũt ac sepelierũt
iuxta uirũ suũ. Et ortus est timor
magnus super uniuersam congre
gationẽ, & super omes qui audie
bant hæc. Per manus aũt aposto
lorum ædebantur signa ac prodi
gia multa in populo. Et erãt una/
nimiter omnes in porticu Solo/
monis. Cæterorũ aũt nemo aude
bat se cõiungere illis, sed magnifi
cabat eos populus. Magis aũt ac/
crescebat credentiũ dño multitu/
do uirorũ simul ac mulierũ, ita ut
in plateas exportarẽt infirmos, &
ponerẽt in lectulis ac grabbatis,
ut uenientis Petri uel umbra ob/
umbraret aliquẽ illorũ. Cõuenie/
bat aũt et multitudo uicinarũ ciui
tatũ Hierosolymã, afferẽs ægros
ac uexatos à spiritibus immũdis,
qui

Vir autẽ quidam nomine V.
Ananias cũ Saphira uxore
sua uendidit agrũ: & frauda
uit de precio agri, cõscia
uxore sua: & afferẽs partem
quandã ad pedes apostolo
rum posuit. Dixit autẽ Pe/
tr⁹ ad Ananiã: Anania, cur
tentauit sathanas cor tuum
mentiri te spirituisancto, &
fraudare de precio agri?
Nõne manẽs tibi manebat:
& uenũdatũ in tua erat po/
testate? Quare posuisti in
corde tuo hãc rem? Non es
mẽtitus hominib⁹, sed deo.
Audiens autẽ Ananias hæc
uerba, cecidit & expirauit.
Et factus est timor magnus
super oẽs qui audierũt. Sur
gentes aũt iuuenes amoue/
runt eũ, & efferẽtes sepelie/
runt. Factũ est aũt quasi ho
rarum triũ spacium, & uxor
ipsius nesciẽs quod factum
fuerat introiuit. Dixit aũt ei
Petrus: Dic mihi mulier, si
tanti agrũ uendidistis? At il
la dixit: Etiã tãti. Petrus au/
tem ad eam: Quid utiq; cõ
uenit uobis tẽtare spiritum
domini? Ecce pedes eorum
qui sepelierũt uirum tuum
ad ostiũ, & efferẽt te. Confe/
stim cecidit ante pedes eius
& expirauit. Intrãtes aũt iu/
uenes inuenerunt illã mor/
tuã: & extulerũt & sepelierũt
ad uirũ suũ. Et factus est ti/
mor magnus in uniuersa ec
clesia, & in omes qui audie/
runt hæc. Per man⁹ aũt apo/
stolorũ fiebãt signa & prodi
gia multa in plæbe. Et erant
unanimiter omes in porticu
Salomõis. Cæterorũ aũt ne
mo audebat se cõiungere il
lis: sed magnificabat eos po
pulus. Magis autẽ augebat
credentiũ in dño multitudo
uirorũ ac mulierũ: ita ut in
plateas eijcerẽt infirmos: &
ponerẽt in lectulis ac graba
tis: ut ueniẽte Petro, saltem
umbra illi⁹ obũbraret quẽ/
quã illorũ: & liberarẽtur o/
mnes ab infirmitatib⁹ suis.
Cõcurrebat aũt & multitu/
do uicinarũ ciuitatũ Hieru
salem: afferẽtes ægros & ue/
xatos a spiritibus immũdis:
qui

οἵτινες ἐθεραπεύοντο ἅπαντες. Ἀναστὰς δὲ ὁ ἀρχιερεὺς καὶ πάντες οἱ σὺν αὐτῷ, ἡ οὖσα αἵρεσις τῶν σαδδουκαίων, ἐπλήσθησαν ζήλου, καὶ ἐπέβαλον τὰς χεῖρας αὐτῶν ἐπὶ τοὺς ἀποστόλους, καὶ ἔθεντο αὐτοὺς ἐν τηρήσει δημοσίᾳ. Ἄγγελος δὲ κυρίου διὰ τῆς νυκτὸς ἤνοιξε τὰς θύρας τῆς φυλακῆς, ἐξαγαγών τε αὐτοὺς εἶπε. πορεύεσθε καὶ σταθέντες λαλεῖτε ἐν τῷ ἱερῷ τῷ λαῷ πάντα τὰ ῥήματα τῆς ζωῆς ταύτης. Ἀκούσαντες δὲ εἰσῆλθον ὑπὸ τὸν ὄρθρον εἰς τὸ ἱερόν, καὶ ἐδίδασκον. παραγενόμενος δὲ ὁ ἀρχιερεὺς καὶ οἱ σὺν αὐτῷ, συνεκάλεσαν τὸ συνέδριον καὶ πᾶσαν τὴν γερουσίαν τῶν υἱῶν ἰσραήλ, καὶ ἀπέστειλαν εἰς τὸ δεσμωτήριον ἀχθῆναι αὐτούς. οἱ δὲ ὑπηρέται παραγενόμενοι, οὐχ εὗρον αὐτοὺς ἐν τῇ φυλακῇ, ἀναστρέψαντες δὲ ἀπήγγειλαν, λέγοντες, ὅτι τὸ μὲν δεσμωτήριον εὕρομεν κεκλεισμένον ἐν πάσῃ ἀσφαλείᾳ, καὶ τοὺς φύλακας ἔξω ἑστῶτας πρὸ τῶν θυρῶν. ἀνοίξαντες δὲ, ἔσω οὐδένα εὕρομεν. ὡς δὲ ἤκουσαν τοὺς λόγους τούτους ὅ, τε ἱερεὺς καὶ ὁ στρατηγὸς τοῦ ἱεροῦ καὶ οἱ ἀρχιερεῖς, διηπόρουν περὶ αὐτῶν, τί ἂν γένοιτο τοῦτο. παραγενόμενος δέ τις ἀπήγγειλεν αὐτοῖς, ὅτι ἰδοὺ οἱ ἄνδρες οὓς ἔθεσθε ἐν τῇ φυλακῇ, εἰσὶν ἐν τῷ ἱερῷ ἑστῶτες καὶ διδάσκοντες τὸν λαόν. Τότε ἀπελθὼν ὁ στρατηγὸς σὺν τοῖς ὑπηρέταις ἤγαγεν αὐτοὺς οὐ μετὰ βίας, ἐφοβοῦντο γὰρ τὸν λαόν, ἵνα μὴ λιθασθῶσιν. ἀγαγόντες δὲ αὐτοὺς ἔστησαν ἐν τῷ συνεδρίῳ. καὶ ἐπηρώτησεν αὐτοὺς ὁ ἀρχιερεὺς, λέγων. οὐ παραγγελίᾳ παρηγγείλαμεν ὑμῖν, μὴ διδάσκειν ἐπὶ τῷ ὀνόματι τούτῳ; καὶ ἰδοὺ πεπληρώκατε τὴν ἱερουσαλὴμ τῆς διδαχῆς ὑμῶν, καὶ βούλεσθε ἐπαγαγεῖν ἐφ᾽ ἡμᾶς τὸ αἷμα τοῦ ἀνθρώπου τούτου. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ πέτρος καὶ οἱ ἀπόστολοι, εἶπον. πειθαρχεῖν δεῖ θεῷ μᾶλλον, ἢ ἀνθρώποις. ὁ θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν ἤγειρεν Ἰησοῦν, ὃν ὑμεῖς διεχειρίσασθε κρεμάσαντες ἐπὶ ξύλου. τοῦτον ὁ θεὸς ἀρχηγὸν καὶ σωτῆρα

qui sanabantur omnes. Exurgens autem princeps sacerdotum & omnes qui cum illo erant, quæ est factio Sadducæorũ, repleti sunt æmulatione, & iniecerunt manus in apostolos, & posuerunt eos in custodia publica. Sed angelꝰ domini per noctem aperuit ianuas carceris, eductisq; illis, dixit: Ite, & stãtes loquamini in templo populo omnia uerba uitæ huius. Illi uero cum hæc audissent, intrauerunt diluculo in templum, ac docebant. Aduenıẽs autem princeps sacerdotum & qui cum eo erant, conuocauerunt concilium & uniuersum seniorum ordinem filiorum Israël, miseruntq; ad carcerem qui adducerent eos. Cum autem uenissent ministri, nec reperissent illos in carcere, reuersi nunciauerunt, dicẽtes: Carcerem quidem inuenimus clausum cum omni diligentia, & custodes foris stantes ante ianuas. Cum aperuissemus autem, neminem intus reperimus. Vt autem audierũt hos sermones & sacerdos & magistratus templi principesq; sacerdotũ, ambigebãt de illis, quid nam hoc futurum esset. Adueniens autem quidam nunciauit eis. Ecce uiri quos posueratis in carcere, sunt in templo stantes, ac docẽtes populum. Tũc abijt magistratus cũ ministris, & adduxit illos sine ui. Timebant enim populum, ne lapidarentur. Et cum adduxissent illos, statuerunt in concilio. Et interrogauit eos princeps sacerdotum, dicens: Nonne etiam atque etiam præcepimus uobis, ne doceretis in nomine isto? Et ecce replestis Hierosolymã doctrina uestra, & uultis inducere super nos sanguinẽ hominis istius. Respondens autem Petrus & apostoli, dixerunt: Obedire oportet deo magis, quàm hominibus. Deus patrum nostrorum suscitauit Iesum, quem uos interemistis suspẽdentes in ligno. Hunc principem & seruatorem

qui curabãtur omnes. Exurgens autem princeps sacerdotum & omẽs qui cum illo erant (quæ est hæresis Saduceorum) repleti sunt zelo: & iniecerunt manus in apostolos: & posuerunt eos in custodia publica. Angelus autem domini per noctem aperiens ianuas carceris & educens eos, dixit: Ite & stantes loquimini in templo plæbi omnia uerba uitæ huius. Qui cum audissent, intrauerunt diluculo in templum, & docebant. Aduenıẽs autem princeps sacerdotum & qui cum eo erant, conuocauerunt concilium: & omnes seniores filiorum Israel: & miserunt ad carcerem ut adducerentur. Cum autem uenissent ministri, & aperto carcere non inuenissent illos: reuersi nunciauerunt, dicentes: Carcerẽ quidẽ inuenimus clausum cum omni diligentia, & custodes stantes ante ianuas: aperiẽtes autem, neminem intus inuenimus. Vt autem audierũt hos sermones magistratus templi & principes sacerdotũ, ambigebant de illis quidnam fieret. Adueniens autẽ quidam nunciauit eis: quia ecce uiri quos posuistis in carcerem, sunt in templo stantes & docentes populum. Tũc abijt magistratus cum ministris: & adduxit illos sine ui. Timebant enim populum, ne lapidarentur. Et cũ adduxissent illos, statuerunt in concilio. Et interrogauit eos princeps sacerdotum, dicens: Præcipiendo præcepimus uobis, ne doceretis in nomine isto: & ecce replestis Hierusalem doctrina uestra: & uultis introducere super nos sanguinem hominis istius. Respõdens autem Petrus & apostoli, dixerũt: Obedire oportet deo magis quam hominibus. Deus patrũ nostrorum suscitauit Iesum: quẽ uos interemistis, suspendentes in ligno: Hunc principẽ & saluatorem

καὶ σωτῆρα ὕψωσε τῇ δεξιᾷ αὐτοῦ, δοῦναι μετάνοιαν τῷ ἰσραὴλ, καὶ ἄφεσιν ἁμαρτιῶν. καὶ ἡμεῖς ἐσμὲν αὐτοῦ μάρτυρες τῶν ῥημάτων τούτων, καὶ τὸ πνεῦμα δὲ τὸ ἅγιον, ὃ ἔδωκεν ὁ θεὸς τοῖς πειθαρχοῦσιν αὐτῷ. οἱ δὲ ἀκούσαντες διεπρίοντο, καὶ ἐβουλεύοντο ἀνελεῖν αὐτούς. ἀναστὰς δέ τις ἐν τῷ συνεδρίῳ φαρισαῖος ὀνόματι γαμαλιὴλ, νομοδιδάσκαλος τίμιος παντὶ τῷ λαῷ, ἐκέλευσε ἔξω βραχύ τι τοὺς ἀποστόλους ποιῆσαι. εἶπέ τε πρὸς αὐτούς. ἄνδρες ἰσραηλῖται, προσέχετε ἑαυτοῖς ἐπὶ τοῖς ἀνθρώποις τούτοις, τί μέλλετε πράσσειν. πρὸ γὰρ τούτων τῶν ἡμερῶν ἀνέστη θευδᾶς, λέγων εἶναί τινα ἑαυτὸν, ᾧ προσεκολλήθη ἀριθμὸς ἀνδρῶν ὡσεὶ τετρακοσίων, ὃς ἀνῃρέθη, καὶ πάντες ὅσοι ἐπείθοντο αὐτῷ, διελύθησαν καὶ ἐγένοντο εἰς οὐδέν. μετὰ τοῦτον ἀνέστη ἰούδας ὁ γαλιλαῖος ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς ἀπογραφῆς, καὶ ἀπέστησε λαὸν ἱκανὸν ὀπίσω αὐτοῦ. κἀκεῖνος ἀπώλετο, καὶ πάντες ὅσοι ἐπείθοντο αὐτῷ, διεσκορπίσθησαν. καὶ τὰ νῦν λέγω ὑμῖν, ἀπόστητε ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων τούτων, καὶ ἐάσατε αὐτούς. ὅτι ἐὰν ᾖ ἐξ ἀνθρώπων ἡ βουλὴ, ἢ τὸ ἔργον τοῦτο, καταλυθήσεται. εἰ δὲ ἐκ θεοῦ ἐστιν, οὐ δύνασθε καταλῦσαι αὐτὸ, μή ποτε καὶ θεομάχοι εὑρεθῆτε. ἐπείσθησαν δὲ αὐτῷ, καὶ προσκαλεσάμενοι τοὺς ἀποστόλους δείραντες παρήγγειλαν, μὴ λαλεῖν ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ ἰησοῦ, καὶ ἀπέλυσαν αὐτούς. οἱ μὲν οὖν ἐπορεύοντο χαίροντες ἀπὸ προσώπου τοῦ συνεδρίου, ὅτι ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ κατηξιώθησαν ἀτιμασθῆναι. πᾶσάν τε ἡμέραν ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ κατ᾽ οἶκον οὐκ ἐπαύοντο διδάσκοντες, καὶ εὐαγγελιζόμενοι ἰησοῦν τὸν χριστόν.

Ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις ταύταις πληθυνόντων τῶν μαθητῶν, ἐγένετο γογγυσμὸς τῶν ἑλληνιστῶν πρὸς τοὺς ἑβραίους, ὅτι παρεθεωροῦντο ἐν τῇ διακονίᾳ τῇ καθημερινῇ αἱ χῆραι αὐτῶν. προσκαλεσάμενοι δὲ οἱ δώδεκα τὸ πλῆθος τῶν μαθητῶν, εἶπον. οὐκ ἀρεστόν ἐστιν, ἡμᾶς καταλείψαντας τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, διακο-

νεῖν

& seruatorem deus exaltauit dextera sua,ad dandam pœnitentiã Israëli,remissionemq; peccatorũ. ac nos sumus ei testes horũ quæ dicimus: Insuper autẽ & spiritus sanctus,quẽ dedit deus obedientibus ipsi. Hæc autem cum audissent,dissecabãtur: & cõsultabant, ut interficerent illos. Surgens aũt quidã in cõcilio pharisæus nomine Gamaliel,legis doctor in precio habitus apud totum populũ, iussit ut paulisper secederent foras apostoli. Dixitq; ad illos: Viri Israëlitæ attendite uobis super hominibus istis,quid acturi sitis. Ante hos enĩ dies extitit Theudas, dicens se esse aliquem, cui adhæsit numerus uirorum circiter quadringẽtorũ,qui occisus est:& omnes qui credebãt ei dissipati sunt, & redacti ad nihilũ. Post hunc extitit Iudas Galilæus in diebus professionis,& auertit populũ multũ post se,et ipse perijt,et om̃es quotquot paruerant ei dispersi sunt. Et nunc dico uobis,abstinete ab hominibus istis,& finite illos. Quoniam si est ex hominibus consiliũ aut opus hoc,dissoluetur. Sin ex deo est,nõ potestis dissoluere,ne quãdo & deo repugnare reperiamini. In huius aũt sententiã pedibus itum est à cæteris:& cum aduocassent apostolos,cæsis præcperũt,ne loquerentur in nomine Iesu,& dimiserũt eos. Et illi quidẽ ibant gaudentes à cõspectu cõcilij, qđ digni habiti essent, ut pro nomine eius cõtumelia afficerentur. Et quotidie in tẽplo & in singulis domibus non cessabant docere & annũciare Iesum Christũ.

In diebus autem illis crescente numero discipulorum,ortum est murmur Græcorũ aduersus Hebræos, eo quod despicerentur in ministerio quotidiano uiduæ ipsorũ. Cæterũ duodecim illi, cũ iussissent adesse multitudinẽ discipulorũ,dixerunt:Non est placitũ,ut nos derelicto sermone dei, mini-

stremus

& saluatorem deus exaltauit dextera sua,ad dandam pœnitentiam Israel,& remissionem peccatorum: & nos sumus testes horum uerborum: & spiritussanctus quẽ dedit deus om̃ibus obediẽtibus sibi. Hæc autem cum audissent, dissecabantur & cogitabant interficere illos. Surgens autem quidam in concilio pharisæus nomine Gamaliel legisdoctor, honorabilis uniuersæ plæbi: iussit foras ad breue homines fieri:dixitq; ad illos:Viri Israelitæ, attendite uobis super hominibus istis,quid acturi sitis. Ante hos enim dies extitit theodas, dicens se esse aliquem, cui cõsensit numerus uirorum circiter quadringentorum:qui occisus est, & om̃es quicũq; credebant ei, dissipati sunt & redacti ad nihilum. Post hũc extitit Iudas Galilæ9 in diebus professionis: & auertit populum post se. Et ipse perijt: & omnes quotquot cõsenserunt ei, dispersi sunt. Et nunc itaq; dico uobis: discedite ab hominibus istis,& finite illos. Quoniã si est ex hominibus consiliũ hoc aut opus, dissoluetur: si uero ex deo est,non poteritis dissoluere: ne forte & deo repugnare uideamini. Cõsenserunt aũt illi,& conuocantes apostolos, cæsis denũciauerunt, ne omnino loquerentur in nomine Iesu: & dimiserũt eos. Et illi quidẽ ibant gaudentes a conspectu concilij: quoniam digni habiti sunt pro nomine Iesu cõtumeliã pati. Omni autẽ die non cessabant in templo & circa domos docentes & euangelizantes Iesum Christum.

In diebus autẽ illis crescẽte numero discipulorum,factum est murmur Græcorũ aduersus Hebræos: eo qđ despicerentur in ministerio quotidiano uiduæ eorũ. Cõuocãtes aũt duodecim multitudinẽ discipulorũ, dixerunt: Nõ est æquũ nos derelinquere uerbũ dei:& mini- VI.

strare

νῶν τραπέζαις. ἐπισκέψασθε οὖν ἀδελφοὶ ἄνδρας ἐξ ὑμῶν μαρτυρουμένους ἑπτὰ, πλήρεις πνεύματος ἁγίου καὶ σοφίας, οὓς καταστήσομεν ἐπὶ τῆς χρείας ταύτης. ἡμεῖς δὲ τῇ προσευχῇ, καὶ τῇ διακονίᾳ τοῦ λόγου προσκαρτερήσομεν. καὶ ἤρεσεν ὁ λόγος ἐνώπιον παντὸς τοῦ πλήθους. καὶ ἐξελέξαντο στέφανον ἄνδρα πλήρη πίστεως καὶ πνεύματος ἁγίου, καὶ φίλιππον, καὶ πρόχορον, καὶ νικάνορα, καὶ τίμωνα, καὶ παρμενᾶν, καὶ νικόλαον προσήλυτον ἀντιοχέα. οὓς ἔστησαν ἐνώπιον τῶν ἀποστόλων, καὶ προσευξάμενοι ἐπέθηκαν αὐτοῖς τὰς χεῖρας. καὶ ὁ λόγος τοῦ θεοῦ ηὔξανε, καὶ ἐπληθύνετο ὁ ἀριθμὸς τῶν μαθητῶν ἐν ἱερουσαλὴμ σφόδρα, πολύς τε ὄχλος τῶν ἱερέων ὑπήκουον τῇ πίστει. Στέφανος δὲ πλήρης πίστεως καὶ δυνάμεως ἐποίει τέρατα καὶ σημεῖα μεγάλα ἐν τῷ λαῷ. ἀνέστησαν δέ τινες τῶν ἐκ τῆς συναγωγῆς, τῆς λεγομένης λιβερτίνων, καὶ κυρηναίων, καὶ ἀλεξανδρέων, καὶ τῶν ἀπὸ κιλικίας, καὶ ἀσίας, συζητοῦντες τῷ στεφάνῳ, καὶ οὐκ ἴσχυον ἀντιστῆναι τῇ σοφίᾳ, καὶ τῷ πνεύματι ᾧ ἐλάλει. τότε ὑπέβαλον ἄνδρας, λέγοντας, ὅτι ἀκηκόαμεν αὐτοῦ λαλοῦντος ῥήματα βλάσφημα εἰς μωσῆν καὶ τὸν θεόν. Συνεκίνησάν τε τὸν λαὸν καὶ τοὺς πρεσβυτέρους καὶ τοὺς γραμματεῖς, καὶ ἐπιστάντες συνήρπασαν αὐτὸν, καὶ ἤγαγον εἰς τὸ συνέδριον, ἔστησάν τε μάρτυρας ψευδεῖς, λέγοντας. ὁ ἄνθρωπος οὗτος οὐ παύεται ῥήματα βλάσφημα λαλῶν κατὰ τοῦ τόπου τοῦ ἁγίου τούτου καὶ τοῦ νόμου. ἀκηκόαμεν γὰρ αὐτοῦ λέγοντος, ὅτι ὁ Ἰησοῦς ὁ ναζωραῖος οὗτος καταλύσει τὸν τόπον τοῦτον, καὶ ἀλλάξει τὰ ἔθη, ἃ παρέδωκεν ἡμῖν μωϋσῆς. καὶ ἀτενίσαντες εἰς αὐτὸν ἅπαντες οἱ καθιζόμενοι ἐν τῷ συνεδρίῳ, εἶδον τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ὡσεὶ πρόσωπον ἀγγέλου. Εἶπε δὲ ὁ ἀρχιερεύς. εἰ ἄρα ταῦτα οὕτως ἔχει; ὁ δὲ ἔφη. ἄνδρες ἀδελφοὶ καὶ πατέρες, ἀκούσατε. ὁ θεὸς τῆς δόξης ὤφθη τῷ πατρὶ ἡμῶν ἀβραὰμ, ὄντι ἐν τῇ μεσοποταμίᾳ,

πρὶν

ſtremus menſis. Circumſpicite ergo fratres, uiros ex uobis ſpectatæ probitatis ſeptem, plenos ſpiritu ſancto & ſapiẽtia, quibus delegabimus hoc negocij. Nos uero deprecationi & adminiſtrãdo ſermoni incũbemus. Et placuit hic ſermo coram tota multitudine. Et elegerunt Stephanũ uirum plenum fide ac ſpiritu ſancto, & Philippum, & Prochorum, & Nicanorem, & Timonem, & Parmenam, & Nicolaum proſelytũ Antiochenum. Hos ſtatuerũt in conſpectu apoſtolorum: & cum oraſſent, impoſuerunt eis manus. Et ſermo dei creſcebat, ac multiplicabatur numerus diſcipulorũ Hieroſolymis ualde, multaq́ turba ſacerdotum obediebat fidei. Porrò Stephanus plenus gratia ac fortitudine ædebat prodigia & ſigna magna in populo. Exorti ſunt autem quidam è ſynagoga, quæ appellatur Libertinorum, & Cyrenenſium, & Alexandrinorum, & Cilicum, et Aſianorum, diſputantes cum Stephano, nec poterant reſiſtere ſapientiæ, & ſpiritui qui loquebatur. Tunc ſubornarũt uiros, qui dicerent: Audiuimus eũ dicentem uerba contumelioſa in Moſen ac deum. Cõmouerũtq́ plebem & ſeniores & ſcribas, atq́ inuadentes corripuerunt eum, & adduxerunt in concilium, ſtatueruntq́ falſos teſtes, qui dicerent: Homo iſte non ceſſat loqui uerba contumelioſa aduerſus locum ſanctum hunc & legem. Audiuimus enim eum dicentem: Ieſus Nazarenus iſte demolietur locũ hunc, & mutabit inſtituta, quæ tradidit nobis Moſes. Et intuentes eum omnes qui ſedebant in concilio, uiderũt faciem eius tanquam faciem angeli. Dixit autem princeps ſacerdotũ: Num hæc ita ſe habent? At ille ait: Viri fratres et patres, audite: Deus gloriæ apparuit patri noſtro Abrahæ, cum eſſet in Meſopotamia,

priuſquam

ſtrare menſis. Conſiderate ergo fratres uiros ex uobis boni teſtimonij ſeptem, plenos ſpiritusancto & ſapientia: quos cõſtituamus ſuper hoc opus. Nos uero orationi & miniſterio uerbi inſtantes erimus. Et placuit ſermo coram omni multitudine. Et elegerũt Stephanum uirum plenum fide & ſpiritusancto, & Philippum & Prochorum & Nicanorem & Timonem & Parmenam & Nicolaum aduenã Antiochenum. Hos ſtatuerunt ante conſpectum apoſtolorum: & orantes impoſuerunt eis manus. Et uerbum domini creſcebat: & multiplicabatur numerus diſcipulorũ in Hieruſalem ualde. Multa etiam turba ſacerdotũ obediebat fidei. Stephanus autem plen⁹ gratia & fortitudine faciebat ꝓdigia & ſigna magna in populo. Surrexerunt autẽ quidam de ſynagoga quæ appellabatur Libertinorum & Cyrenenſium & Alexandrinorũ, & eorum qui erãt a Cilicia & Aſia, diſputãtes cũ Stephano: & nõ poterant reſiſtere ſapientiæ & ſpiritui qui loquebatur. Tunc ſubmiſerũt uiros qui dicerẽt ſe audiuiſſe eum dicentem uerba blaſphemiæ in Moyſen & deum. Commouerunt itaq́ plæbem & ſeniores & ſcribas: & cõcurrentes rapuerũt eum, & adduxerunt in cõcilium: & ſtatuerunt falſos teſtes, qui dicerent: Homo iſte nõ ceſſat loqui uerba aduerſus locũ ſanctum & legem. Audiuimus eñ eum dicentẽ: quoniam Ieſus Nazarenus hic deſtruet locũ iſtum: & mutabit traditiões quas tradidit nobis Moyſes. Et intuentes eum omnes qui ſedebãt in concilio, uiderunt faciẽ eius tanquam faciem angeli. Dixit autem princeps ſacerdotum, ſi hæc ita ſe haberent.
Qui ait: Viri fratres & VII.
patres audite: Deus gloriæ apparuit patri noſtro Abrahæ cũ eſſet in Meſopotamia

y priuſquam

πρὶν ἢ κατοικῆσαι αὐτὸν ἐν χαῤῥὰν
καὶ εἶπε πρὸς αὐτόν. ἔξελθε ἐκ τῆς γῆς
σου, καὶ ἐκ τῆς συγγενείας σου, καὶ δεῦ-
ρο εἰς γῆν ἣν ἄν σοι δείξω. τότε ἐξ-
ελθὼν ἐκ γῆς χαλδαίων, κατῴκη-
σεν ἐν χαῤῥάν. κἀκεῖθεν μετὰ τὸ
ἀποθανεῖν τὸν πατέρα αὐτοῦ, μετῴ-
κησεν αὐτὸν εἰς τὴν γῆν ταύτην, εἰς
ἣν ὑμεῖς νῦν κατοικεῖτε, καὶ οὐκ ἔδω-
κεν αὐτῷ κληρονομίαν ἐν αὐτῇ, οὐ-
δὲ βῆμα ποδός. καὶ ἐπηγγείλατο αὐ-
τῷ δοῦναι εἰς κατάσχεσιν αὐτὴν, καὶ
τῷ σπέρματι αὐτοῦ μετ᾽ αὐτὸν, οὐκ
ὄντος αὐτῷ τέκνου. ἐλάλησε δὲ οὕτως
ὁ θεὸς, ὅτι ἔσται τὸ σπέρμα αὐτοῦ πά-
ροικον ἐν γῇ ἀλλοτρίᾳ, καὶ δουλώ-
σουσιν αὐτὸ, καὶ κακώσουσιν ἔτη τε-
τρακόσια. καὶ τὸ ἔθνος ᾧ ἐὰν δουλεύ-
σωσι, κρινῶ ἐγὼ, εἶπεν ὁ θεός. καὶ με-
τὰ ταῦτα ἐξελεύσονται, καὶ λατρεύ-
σουσί μοι ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ. καὶ ἔδω-
κεν αὐτῷ διαθήκην περιτομῆς, καὶ οὕ-
τως ἐγέννησε τὸν ἰσαὰκ, καὶ περιέτεμεν
αὐτὸν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ὀγδόῃ. καὶ ὁ ἰσα-
ὰκ τὸν ἰακὼβ, καὶ ὁ ἰακὼβ τοὺς δώδε-
κα πατριάρχας. καὶ οἱ πατριάρχαι
ζηλώσαντες τὸν ἰωσὴφ ἀπέδοντο εἰς
αἴγυπτον. καὶ ἦν ὁ θεὸς μετ᾽ αὐτοῦ,
καὶ ἐξείλετο αὐτὸν ἐκ πασῶν τῶν θλί-
ψεων αὐτοῦ, καὶ ἔδωκεν αὐτῷ χά-
ριν καὶ σοφίαν ἐναντίον φαραὼ βα-
σιλέως αἰγύπτου, καὶ κατέστησεν αὐ-
τὸν ἡγούμενον ἐπ᾽ αἴγυπτον, καὶ
ὅλον τὸν οἶκον αὐτοῦ. ἦλθε δὲ λιμὸς
ἐφ᾽ ὅλην τὴν γῆν αἰγύπτου καὶ χα-
ναὰν, καὶ θλῖψις μεγάλη, καὶ οὐχ
εὕρισκον χορτάσματα οἱ πατέρες
ἡμῶν. ἀκούσας δὲ ἰακὼβ ὄντα σῖτα
ἐν αἰγύπτῳ, ἐξαπέστειλε τοὺς πατέ-
ρας ἡμῶν πρῶτον, καὶ ἐν τῷ δευτέ-
ρῳ ἀνεγνωρίσθη ἰωσὴφ τοῖς ἀδελ-
φοῖς αὐτοῦ, καὶ φανερὸν ἐγένετο τῷ
φαραὼ τὸ γένος τοῦ ἰωσήφ. ἀποστεί-
λας δὲ ἰωσὴφ μετεκαλέσατο τὸν πα-
τέρα αὐτοῦ ἰακὼβ, καὶ πᾶσαν τὴν
συγγένειαν ἐν ψυχαῖς ἑβδομήκοντα
πέντε. κατέβη δὲ ἰακὼβ εἰς αἴγυ-
πτον, καὶ ἐτελεύτησεν αὐτὸς, καὶ οἱ πα-
τέρες ἡμῶν. καὶ μετετέθησαν εἰς συ-
χὲμ, καὶ ἐτέθησαν ἐν τῷ μνήμα-
τι, ὃ ὠνήσατο ἀβραὰμ τιμῆς ἀργυρίου
παρὰ τῶν υἱῶν ἐμὸρ τοῦ συχέμ.
καθὼς

priusquã moraretur in Charran,
& dixit ad illum: Exi de terra tua,
& de cognatione tua, & ueni in
terrã quancũq; monstrauero tibi.
Tunc exijt è terra Chaldæorũ, &
habitauit in Charrã. Et inde post
quã mortuus est pater eius, trãstu-
lit illum in terrã hanc, in qua nũc
uos habitatis. Et nõ dedit illi hæ-
reditatem in ea, ne uestigium qui
dem pedis, & repromisit illi eam
se daturum possidendam, & semi
ni eius post ipsum, cum nõ habe-
ret filium. Locutus est autẽ deus
sic, quod futurũ esset semen eius
inquilinũ in terra aliena, quodq;
seruituti illud subiecturi essent, &
male tractaturi annis quadringẽ-
tis. Et gentem cuicunq; seruierint
iudicabo ego, dixit deus. Et post
hæc exibũt & seruient mihi in lo
co hoc. Et dedit illi testamentum
circuncisionis, atq; hic genuit Isa-
ac, & circuncidit eum in die octa
uo. & Isaac genuit Iacob, & Iacob
genuit duodecim patriarchas. Et
patriarchæ inuidia moti, Ioseph
uendiderunt in Aegyptũ. Et erat
deus cũ eo, & eripuit eum ex o-
mnibus afflictionibus eius, & de
dit ei gratiam & sapientiã coram
Pharaone rege Aegyptiorum. Et
cõstituit eum præfectũ super Ae-
gyptũ, & super totam domũ suã.
Venit autẽ fames in uniuersam
terrã Aegypti & Chanaan, & af-
flictio magna, nec inueniebant ci
bos patres nostri. Cum audisset
aũt Iacob esse frumenta in Aegy
pto, misit patres nostros primũ:
& cum iterũ misisset eos, agnitus
est Ioseph à fratribus suis, & inno
tuit Pharaoni genus Ioseph. Mis-
so autẽ nuntio Ioseph accersiuit
Iacob patrem suũ, omnẽq; cogna
tionem suam in animabus septua
gintaquinq;. Et descẽdit Iacob in
Aegyptũ, defunctusq; est ipse &
patres nostri. Et translati sunt in
Sychem, & positi sunt in sepul-
chro, quod emit Abrahã precio
argenti à filijs Emor filij Sychem.
Cum

priusquã moraret̃ in Char
ram, & dixit ad illũ: Exi de
terra tua & de cognatione
tua & ueni in terrã quã mõ
strauero tibi. Tunc exijt de
terra Chaldæorũ, & habita
uit in Charrã. Et inde post-
quã mortuus est pater eius
transtulit illũ in terrã istam:
in qua nunc uos habitatis.
Et nõ dedit illi hæreditatem
in ea, nec passum pedis: sed
repromisit dare illi eã in pos
sessionẽ & semini eius post
ipsum, cũ non haberet filiũ.
Locutus est autem ei deus:
quia erit semẽ tuum accola
in terra aliena: & seruituti e
os subijciẽt: & male tracta-
bunt eos annis quadringẽ-
tis triginta: & gentẽ cui ser-
uierint, iudicabo ego: dicit
dominus. Et post hæc exi-
bunt & seruiẽt mihi in loco
isto. Et dedit illi testamentũ
circuncisionis: & sic genuit
Isaac: & circũcidit eum die
octauo: & Isaac Iacob: & Ia
cob duodecim patriarchas
Et patriarchæ æmulãtes Io
seph uendiderunt in Aegy-
ptum: & erat deus cum eo:
& eripuit eum ex omnibus
tribulationibus eius: & de-
dit ei gratiã & sapientiam in
conspectu Pharaonis regis
Aegypti: & cõstituit eũ præ-
positum super Aegyptũ &
super omnẽ domum suam.
Venit autẽ fames in uniuer
sam Aegyptum & Chanaã,
& tribulatio magna: & non
inueniebãt cibos patres no
stri. Cum audisset autẽ Ia-
cob esse frumẽtum in Aegy
pto, misit patres nostros pri
mum. Et in secundo cogni-
tus est Ioseph a fratribus su
is: & manifestatum est Pha
raoni genus eius. Mittens
autem Ioseph accersiuit Ia-
cob patrem suũ: & omnem
cognationem suam in ani-
mabus septuagintaquinq;.
Et descendit Iacob in Ae-
gyptum: & defunctus est
ipse & patres nostri. Et trãs-
lati sunt in Sichem: & po-
siti sunt in sepulchro, quod
emit Abraham precio argẽ
ti a filijs Emor filij Sichem.
Cum

καθὼς δὲ ἤγγιζεν ὁ χρόνος τῆς ἐπαγ/
γελίας, ἧς ὤμοσεν ὁ θεὸς τῷ ἀβρα/
άμ, ηὔξησεν ὁ λαὸς καὶ ἐπληθύνθη
ἐν αἰγύπτῳ, ἄχρις οὗ ἀνέστη βασι/
λεὺς ἕτερος, ὃς οὐκ ᾔδει τὸν ἰωσήφ.
οὗτος κατασοφισάμενος τὸ γένος
ἡμῶν, ἐκάκωσε τοὺς πατέρας ἡμῶν
τοῦ ποιεῖν ἔκθετα τὰ βρέφη αὐτῶν,
εἰς τὸ μὴ ζωογονεῖσθαι. ἐν ᾧ καιρῷ
ἐγεννήθη μωϋσῆς, καὶ ἦν ἀστεῖος τῷ
θεῷ, ὃς ἀνετράφη μῆνας τρεῖς ἐν τῷ
οἴκῳ τοῦ πατρός. ἐκτεθέντα δὲ αὐ/
τὸν ἀνείλετο αὐτὸν ἡ θυγάτηρ φαραώ.
καὶ ἀνεθρέψατο αὐτὸν ἑαυτῇ εἰς υἱόν.
καὶ ἐπαιδεύθη μωϋσῆς πάσῃ σο/
φίᾳ αἰγυπτίων, ἦν δὲ δυνατὸς ἐν ἔρ/
γοις καὶ ἐν λόγοις. Ὡς δὲ ἐπληροῦ/
το αὐτῷ τεσσαρακονταετὴς χρόνος,
ἀνέβη ἐπὶ τὴν καρδίαν αὐτοῦ, ἐπι/
σκέψασθαι τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ τοὺς
υἱοὺς ἰσραήλ. καὶ ἰδών τινα ἀδικού/
μενον, ἠμύνατο, καὶ ἐποίησεν ἐκδί/
κησιν τῷ καταπονουμένῳ, πατά/
ξας τὸν αἰγύπτιον. ἐνόμιζε δὲ συ/
νιέναι τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ, ὅτι ὁ
θεὸς διὰ χειρὸς αὐτοῦ δίδωσιν αὐ/
τοῖς σωτηρίαν. οἱ δὲ οὐ συνῆκαν. τῇ
τε ἐπιούσῃ ἡμέρᾳ ὤφθη αὐτοῖς μα/
χομένοις, καὶ συνήλασεν αὐτοὺς εἰς
εἰρήνην, εἰπών. ἄνδρες, ἀδελφοί ἐστε
ὑμεῖς, ἵνα τί ἀδικεῖτε ἀλλήλους; ὁ
δὲ ἀδικῶν τὸν πλησίον, ἀπώσατο
αὐτὸν, εἰπών. τίς σε κατέστησεν ἄρ/
χοντα καὶ δικαστὴν ἐφ' ἡμᾶς; μὴ ἀνε
λεῖν με σὺ θέλεις, ὃν τρόπον ἀνεῖ/
λες χθὲς τὸν αἰγύπτιον; ἔφυγε δὲ
μωϋσῆς ἐν τῷ λόγῳ τούτῳ, καὶ ἐγέ
νετο πάροικος ἐν γῇ μαδιάμ, οὗ ἐ/
γέννησεν υἱοὺς δύο. καὶ πληρωθέν/
των ἐτῶν τεσσαράκοντα, ὤφθη αὐτῷ
ἐν τῇ ἐρήμῳ τοῦ ὄρους σινᾶ ἄγγελος
κυρίου ἐν φλογὶ πυρὸς βάτου. ὁ δὲ
μωϋσῆς ἰδὼν ἐθαύμασε τὸ ὅραμα.
προσερχομένου δὲ αὐτοῦ κατανοῆσαι,
ἐγένετο φωνὴ κυρίου πρὸς αὐτόν. Ἐγὼ
ὁ θεὸς τῶν πατέρων σου, ὁ θεὸς ἀβρα
άμ, καὶ ὁ θεὸς ἰσαάκ, καὶ ὁ θεὸς ἰακώβ.
ἔντρομος δὲ γενόμενος μωϋσῆς,
οὐκ ἐτόλμα κατανοῆσαι. Εἶπε δὲ
αὐτῷ ὁ κύριος. λῦσον τὸ ὑπόδημα
τῶν ποδῶν σου. ὁ γὰρ τόπος ἐν ᾧ
ἕστηκας, γῆ ἁγία ἐστίν. ἰδὼν εἶδον τὴν
κάκωσιν

Cum autẽ appropinquaret tem/
pus promissionis, de qua iuraue/
rat deus Abrahæ, creuit populus
& multiplicatus est in Aegypto,
donec exortus est alius rex, qui
non nouerat Ioseph. Hic circũue
niens genus nostrum, afflixit pa
tres nostros: ut exponerẽt infan/
tes suos, ne fœtus essent uitales.
Eodem tẽpore natus est Moses,
et fuit gratus deo, qui nutritus est
tribus mensibus in domo patris.
Expositũ aũt illũ sustulit filia Pha
raonis, & nutriuit eũ sibi uice filij.
Et eruditus est Moses omni sapi/
entia Aegyptiorũ, & erat potens
in factis & in dictis. Vt uero ex=
pletũ est ei quadraginta annorũ
tempus subijt in cor eius, ut inui/
seret fratres suos filios Israël. Et cũ
uidisset quendã iniuria affici, de/
fendit eũ, & ultus est uicem eius
qui affligebatur, percusso Aegy/
ptio. Existimabat autẽ intelligere
fratres suos, quod deus per manũ
ipsius daret salutẽ illis. At illi non
intellexerũt. Et sequenti die cõspe
ctus est illis litigantibus, & rede/
git eos in concordiã, dicẽs: Viri,
fratres estis, cur uos inuicem lædi
tis? Cæterũ is qui iniuriã faciebat
proximo, repulit eũ, dicẽs: Quis
te cõstituit principẽ ac iudicẽ sup
nos? Nunquid interficere me tu
uis, quemadmodũ interfecisti he
ri Aegyptiũ? Fugit aũt Moses ad
dictũ hoc, & factus est aduena in
terra Madian, ubi generauit filios
duos. Et expletis annis quadra/
ginta, apparuit illi in deserto mõ/
tis Sina angelus domini in flam/
meo incendio rubi. Moses aũt ut
cõspexit, admiratus est uisũ. Por/
rò cũ accederet ut attenderet, fa/
cta est ad eum uox domini: Ego
sum deus patrũ tuorũ, deus Abra
ham, deus Isaac, & deus Iacob.
Tremefactus aũt Moses, non au
debat attendere. Dixit aũt illi do/
minus: Solue calciamentũ pedũ
tuorum. Locus enim in quo stas
terra sancta est. Vidi, uidi inquã,
afflictionem

Cum aũt appropinquaret
temp9 promissionis quã cõ
fessus erat deus Abrahæ: cre
uit populus & multiplicat9
est in Aegypto: q̃adusq; sur
rexit alius rex in Aegypto
qui non sciebat Ioseph. Hic
circũueniẽs gen9 nostrũ, af/
flixit patres nostros: ut ex/
ponerẽt infantes suos ne ui/
uificarent. Eodẽ tẽpore na/
tus est Moyses: & fuit grat9
deo: q nutrit9 est trib9 mẽsi/
bus in domo patris sui. Ex/
posito aũt illo sustulit eũ fi/
lia Pharaõis: & nutriuit eũ
sibi in filiũ. Et eruditus est
Moyses omi sapiẽtia Aegy/
ptiorũ: & erat potẽs in uer/
bis & in operib9 suis. Cũ aũt
impleret ei q̃draginta anno
rum tẽpus: ascẽdit in cor ei9
ut uisitaret fratres suos fili/
os Israel. Et cũ uidisset quẽ/
dam iniuriã patientẽ, uindi/
cauit illũ, & fecit ultionẽ ei
qui iniuriã sustinebat, pcus/
so Aegyptio. Existimabat
aũt intelligere fratres: quo/
niam deus per manũ ipsius
daret salutẽ illis. At illi nõ in
tellexerũt. Sequẽti uero die
apparuit illis litigãtibus: &
recõciliabat eos in pace, di/
cens: Viri fratres estis: ut qd
nocetis alterutrũ? Qui aũt
iniuriã faciebat pximo re/
pulit eũ, dicẽs: Quis te cõsti
tuit principẽ & iudicẽ super
nos? Nũquid interficere me
tu uis, quemadmodũ inter/
fecisti heri Aegyptiũ? Fugit
aũt Moyses in uerbo isto: &
fact9 est aduena in terra Ma
diã: ubi generauit filios du/
os. Et expletis annis q̃dra/
ginta, apparuit illi in deser/
to montis Sina angelus in
igne flãmæ rubi. Moyses au
tem uidẽs admiratus est ui/
sum. Et accedẽte illo ut cõsi
deraret, facta est ad eũ uox
domini, dicẽs: Ego sum de/
us patrũ tuorũ, deus Abra/
am, deus Isaac & deus Ia/
cob. Tremefactus aũt Moy
ses nõ audebat cõsiderare.
Dixit aũt illi dominus: Sol
ue calciamẽtum pedũ tuo/
rum: locus ẽm in quo stas,
terra sancta est. Vidẽs uidi

κάκωσιν τοῦ λαοῦ μου τοῦ ἐν αἰγύ/
πτῳ, καὶ τοῦ στεναγμοῦ αὐτῶν ἤκουσα,
καὶ κατέβην ἐξελέσθαι αὐτούς. καὶ
νῦν δεῦρο, καὶ ἀποστελῶ σε εἰς αἴγυ/
πτον. τοῦτον τὸν μωϋσῆν, ὃν ἠρνήσαν
το εἰπόντες, τίς σε κατέστησεν ἄρχον
τα καὶ δικαστήν; τοῦτον ὁ θεὸς ἄρχον/
τα καὶ λυτρωτὴν ἀπέστειλεν ἐν χειρὶ
ἀγγέλου τοῦ ὀφθέντος αὐτῷ ἐν τῇ
βάτῳ. οὗτος ἐξήγαγεν αὐτοὺς, ποιή
σας τέρατα καὶ σημεῖα ἐν τῇ αἰγύ/
πτῳ, καὶ ἐν ἐρυθρᾷ θαλάσσῃ, καὶ ἐν τῇ
ἐρήμῳ ἔτη τεσσαράκοντα. οὗτός ἐστιν
ὁ μωϋσῆς, ὁ εἰπὼν τοῖς υἱοῖς ἰσραήλ.
» προφήτην ὑμῖν ἀναστήσει κύριος ὁ θε
» ὸς ὑμῶν ἐκ τῶν ἀδελφῶν ὑμῶν, ὡς
» ἐμὲ, αὐτοῦ ἀκούσεσθε. οὗτός ἐστιν ὁ
γενόμενος ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἐν τῇ
ἐρήμῳ, μετὰ τοῦ ἀγγέλου τοῦ λαλοῦν
τος αὐτῷ ἐν τῷ ὄρει σινᾶ, καὶ τῶν
πατέρων ἡμῶν, ὃς ἐδέξατο λόγον
ζῶντα δοῦναι ἡμῖν. ᾧ οὐκ ἠθέλησαν
ὑπήκοοι γενέσθαι οἱ πατέρες ἡμῶν,
ἀλλ' ἀπώσαντο καὶ ἐστράφησαν τῇ
καρδίᾳ αὐτῶν εἰς αἴγυπτον, εἰπόν/
τες τῷ ἀαρών. ποίησον ἡμῖν θεοὺς,
οἳ προπορεύσονται ἡμῶν. ὁ γὰρ μωϋ/
σῆς οὗτος, ὃς ἐξήγαγεν ἡμᾶς ἐκ γῆς
αἰγύπτου, οὐκ οἴδαμεν τί γέγονεν
αὐτῷ. καὶ ἐμοσχοποίησαν ἐν ταῖς
ἡμέραις ἐκείναις, καὶ ἀνήγαγον θυσί/
αν τῷ εἰδώλῳ, καὶ εὐφραίνοντο ἐν τοῖς
ἔργοις τῶν χειρῶν αὐτῶν. ἔστρεψε δὲ
ὁ θεὸς, καὶ παρέδωκεν αὐτοὺς λατρεύειν
τῇ στρατιᾷ τοῦ οὐρανοῦ, καθὼς γέγρα
» πται ἐν βίβλῳ τῶν προφητῶν. μὴ
» σφάγια καὶ θυσίας προσηνέγκατέ
» μοι ἔτη τεσσαράκοντα ἐν τῇ ἐρήμῳ
» οἶκος ἰσραήλ; καὶ ἀνελάβετε τὴν
» σκηνὴν τοῦ μολὸχ, καὶ τὸ ἄστρον τοῦ
» θεοῦ ὑμῶν ῥεμφὰν, τοὺς τύπους οὓς
» ἐποιήσατε προσκυνεῖν αὐτοῖς. καὶ
μετοικιῶ ὑμᾶς ἐπέκεινα βαβυλῶνος.
ἡ σκηνὴ τοῦ μαρτυρίου ἦν τοῖς πα/
τράσιν ἡμῶν ἐν τῇ ἐρήμῳ, καθὼς
διετάξατο, ὁ λαλῶν τῷ μωσῇ ποιῆ/
σαι αὐτὴν κατὰ τὸν τύπον, ὃν ἑω/
ράκει. ἣν καὶ εἰσήγαγον διαδεξάμε
νοι οἱ πατέρες ἡμῶν μετὰ ἰησοῦ ἐν
τῇ κατασχέσει τῶν ἐθνῶν, ὧν ἔξωσεν
ὁ θεὸς ἀπὸ προσώπου τῶν πατέρων
ἡμῶν ἕως τῶν ἡμερῶν δαβίδ, ὃς εὗρε
χάριν

afflictionem populi mei qui est
in Aegypto, & gemitum eorum
audiui, & descendi ut eruam eos.
Nūc uenito, & mittam te in Ae/
gyptum. Hunc Mosen quem ne
gauerunt, dicentes, quis te consti
tuit principem & iudicem? hunc
inquā deus principem & redem/
ptorem miserat per manum an/
geli, qui apparuerat illi in rubo.
Hic eduxit illos, ædens prodigia
& signa in Aegypto, & in rubro
mari, & in deserto annis quadra/
ginta. Hic est Moses, qui dixit fi/
lijs Israël: Prophetā suscitabit uo/
bis deus uester è fratribus uestris
similem mei, illū audietis. Hic est
qui fuit in congregatione in soli/
tudine cum angelo qui loqueba/
tur ei in monte Sina: & cum pa/
tribus nostris, qui accepit sermo/
nem uiuum ut daret nobis. Cui
noluerunt obedire patres nostri,
sed repulerūt & auersi sunt corde
suo in Aegyptū, dicentes ad Aa/
ron: Fac nobis deos qui præcedāt
nos. Mosi enim huic, qui eduxit
nos de terra Aegypti, nescimus
quid acciderit. Et uitulū fecerunt
in diebus illis, & obtulerūt hostiā
simulacro, & lætabantur super o/
peribus manuum suarum. Con/
uertit se autem deus, & tradidit
eos, ut colerent militiam coeli, si/
cut scriptum est in libro prophe/
tarum: Num uictimas & hostias
obtulistis mihi annis quadragin/
ta in deserto, domus Israël? Et su/
scepistis tabernaculum Moloch,
& sydus dei uestri Rempham, fi/
guras quas fecistis ad adorandū
eas. Et transferam uos ultra Ba/
bylonem. Tabernaculum testi/
monij fuit patribus nostris in de
serto, sicut ordinauerat illis, lo/
quens ad Mosen ut faceret illud
secundum formam, quam uide/
rat. Quod & induxerūt, qui suc/
cesserunt, patres nostri cum Iesu
in possessionem gentiū, quas ex/
pulit deus à facie patrū nostrorū
usque ad dies Dauid, qui inuenit
gratiam

affictionē populi mei qui
est in Aegypto: & gemitum
eorum audiui, & descendi
liberare eos. Et nunc ueni,
& mittam te in Aegyptum.
Hunc Moysen quem nega/
uerunt dicentes: quis te cō/
stituit principem & iudicē?
Hūc deus principem & re/
demptorem misit cum ma/
nu angeli qui apparuit illi
in rubo. Hic eduxit illos, fa
ciēs prodigia & signa in ter/
ra Aegypti & in rubro ma/
ri: & in deserto annis qua/
draginta. Hic est Moyses
qui dixit filijs Israel: Pro/
phetā suscitabit uobis deus
de fratribus uestris, tanquā
meipsum audietis. Hic est
qui fuit in ecclesia in solitu/
dine cum angelo qui loque
batur ei in mōte Sina: & cū
patribus nostris qui acce/
pit uerba uitæ dare nobis.
Cui noluerūt obedire pa/
tres uestri: sed repulerunt,
& auersi sunt cordibus suis
in Aegyptum, dicentes ad
Aaron: Fac nobis deos qui
præcedāt nos. Moysi enim
huic qui eduxit nos de ter/
ra Aegypti, nescimus quid
factum sit ei. Et uitulum fe/
cerunt in diebus illis: & ob/
tulerūt hostiam simulacro:
et lætabanť in operibus ma
nuum suarum. Conuertit
autem deus & tradidit eos
seruire militiæ coeli: sicut scri
ptū est in libro prophetarū:
Nunquid uictimas aut ho/
stias obtulistis mihi annis
quadraginta in deserto do/
mus Israel? Et suscepistis ta
bernaculum Moloch & si/
dus dei uestri Remphā, fi/
guras quas fecistis adorare
eas: & transferam uos trās
Babylonem. Tabernaculū
testimonij fuit cū patribus
nostris in deserto: sicut di/
sposuit illis deus, loquēs ad
Moysen: ut faceret illud se/
cundum formam quam ui
derat. Quod & induxerūt
suscipiētes patres nostri cū
Iesu in possessionem genti/
um, quas expulit deus a fa/
cie patrū nostrorum usq; in
dieb⁹ Dauid. Qui inuenit
gratiam

χάριν ἐνώπιον τοῦ θεοῦ, καὶ ᾐτήσατο εὑρεῖν σκήνωμα τῷ θεῷ ἰακώβ. Σολομῶν δὲ ᾠκοδόμησεν αὐτῷ οἶκον. ἀλλ᾽ οὐχ ὁ ὕψιστος ἐν χειροποιήτοις ναοῖς κατοικεῖ, καθὼς ὁ προφήτης λέγει. Ὁ οὐρανός μοι θρόνος, ἡ δὲ γῆ ὑποπόδιον τῶν ποδῶν μου. ποῖον οἶκον οἰκοδομήσετέ μοι, λέγει κύριος, ἢ τίς τόπος τῆς καταπαύσεώς μου; οὐχὶ ἡ χείρ μου ἐποίησε ταῦτα πάντα; Σκληροτράχηλοι καὶ ἀπερίτμητοι τῇ καρδίᾳ καὶ τοῖς ὠσίν, ὑμεῖς ἀεὶ τῷ πνεύματι τῷ ἁγίῳ ἀντιπίπτετε, ὡς οἱ πατέρες ὑμῶν, καὶ ὑμεῖς. τίνα τῶν προφητῶν οὐκ ἐδίωξαν οἱ πατέρες ὑμῶν; καὶ ἀπέκτειναν τοὺς προκαταγγείλαντας περὶ τῆς ἐλεύσεως τοῦ δικαίου, οὗ νῦν ὑμεῖς προδόται καὶ φονεῖς γεγένησθε, οἵτινες ἐλάβετε τὸν νόμον εἰς διαταγὰς ἀγγέλων, καὶ οὐκ ἐφυλάξατε. ἀκούοντες δὲ ταῦτα διεπρίοντο ταῖς καρδίαις αὐτῶν, καὶ ἔβρυχον τοὺς ὀδόντας αὐτῶν ἐπ᾽ αὐτόν. ὑπάρχων δὲ πλήρης πνεύματος ἁγίου, ἀτενίσας εἰς τὸν οὐρανόν, εἶδε δόξαν θεοῦ, καὶ ἰησοῦν ἑστῶτα ἐκ δεξιῶν τοῦ θεοῦ. καὶ εἶπεν. ἰδοὺ θεωρῶ τοὺς οὐρανοὺς ἀνεῳγμένους, καὶ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐκ δεξιῶν ἑστῶτα τοῦ θεοῦ. κράξαντες δὲ φωνῇ μεγάλῃ, συνέσχον τὰ ὦτα αὐτῶν, καὶ ὥρμησαν ὁμοθυμαδὸν ἐπ᾽ αὐτόν. καὶ ἐκβαλόντες ἔξω τῆς πόλεως ἐλιθοβόλουν καὶ οἱ μάρτυρες ἀπέθεντο τὰ ἱμάτια, παρὰ τοὺς πόδας νεανίου καλουμένου σαύλου, καὶ ἐλιθοβόλουν τὸν στέφανον ἐπικαλούμενον, καὶ λέγοντα. κύριε ἰησοῦ, δέξαι τὸ πνεῦμά μου. θεὶς δὲ τὰ γόνατα, ἔκραξε φωνῇ μεγάλῃ. κύριε, μὴ στήσῃς αὐτοῖς τὴν ἁμαρτίαν ταύτην. καὶ τοῦτο εἰπών, ἐκοιμήθη.

Σαῦλος δὲ ἦν συνευδοκῶν τῇ ἀναιρέσει αὐτοῦ. ἐγένετο δὲ ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ διωγμὸς μέγας ἐπὶ τὴν ἐκκλησίαν τὴν ἐν ἱεροσολύμοις, πάντες τε διεσπάρησαν κατὰ τὰς χώρας τῆς ἰουδαίας καὶ σαμαρείας πλὴν τῶν ἀποστόλων. Συνεκόμισαν δὲ τὸν στέφανον ἄνδρες εὐλαβεῖς, καὶ ἐποιήσαντο κοπετὸν μέγαν ἐπ᾽ αὐτῷ. Σαῦλος δὲ ἐλυμαίνετο τὴν ἐκκλησίαν, κατὰ τοὺς οἴκους εἰσπορευόμενος, σύρων τε ἄνδρας

gratiam coram deo, et petijt ut inueniret tabernaculũ deo Iacob. Solomon autem ædificauit illi domum. Sed excelsissimus ille nõ in manufactis templis habitat, sicut propheta dicit: Cœlũ mihi sedes est, terra aũt scabellũ pedũ meorũ Quam domum ædificabitis mihi dicit dominus, aut quis locus requietionis meæ est? Nonne manus mea fecit hæc om̃ia? Duri ceruice & incircuncisi corde & auribus, uos semp spiritui sancto resistitis, sicut patres uestri, ita & uos. Quem prophetarũ nõ sunt persecuti patres uestri? Et occiderunt eos, qui prænũciabant de aduentu iusti illius, cuius uos nũc proditores & occisores fuistis: qui accepistis legẽ per dispositiões angelorũ, nec seruastis. Audientes aũt hæc dissecabant̃ cordibus suis, & stridebant dentibus suis in eum. Cum aũt esset plenus spiritu sancto, intentis in cœlũ oculis, uidit gloriã dei, & Iesum stantem à dextris dei. Et ait: Ecce uideo cœlos apertos, & filiũ hominis stantẽ à dextris dei. Exclamãtes aũt uoce magna, continuerunt aures suas, et impetũ fecerunt unanimiter in eum. Et eiectũ eum è ciuitate lapidabant, ac testes deposuerunt uestimenta ad pedes adolescentis, qui uocabatur *Saulus*. Et lapidabant *Stephanũ* inuocantẽ, ac dicentem: Domine Iesu, suscipe spiritum meum. Positis aũt genibus, clamauit uoce magna: Domine, ne statuas illis peccatũ hoc. Et cũ hoc dixisset obdormiuit.

Saulus aũt consenserat in necẽ eius. Facta est aũt in illo die persecutio magna aduersus ecclesiam, quæ erat *Hierosolymis*, et omnes dispersi sunt per regiones Iudææ et *Samariæ* præter apostolos. Curauerunt autem unà *Stephanũ* uiri religiosi, fecerũtq; planctum magnum super eum. *Saulus* uero deuastabat ecclesiam per singulas domos intrans, trahensq; uiros

gratiam ante deũ: & petijt ut inueniret tabernaculum deo Iacob. Salomõ aũt ædificauit illi domũ. Sed nõ excelsus in manufactis habitat: sicut per pphetã dicit: Cœlũ mihi sedes est: terra autẽ scabellũ pedũ meorũ. Quã domũ ædificabitis mihi, dicit dñs: aut quis locus requietiõis meæ est? Nõne man⁹ mea fecit hæc om̃ia? Dura ceruice & incircũcisis cordibus & aurib⁹ uos semper spirituisancto resistitis: sicut patres uestri ita & uos. Quẽ prophetarũ non sunt psecuti patres uestri? Et occiderunt eos qui prænũciabant de aduẽtu iusti: cuius uos nũc pditores & homicidæ fuistis: qui accepistis legem in dispositiõe angelorũ & nõ custodistis. Audiẽtes autẽ hæc dissecabãtur cordibus suis: & stridebãt dẽtibus in eũ. Cũ aũt esset plen⁹ spiritusancto intẽdẽs in cœlum uidit gloriã dei: & Iesum stãtẽ a dextris uirtutis dei. Et ait: Ecce uideo cœlos apertos & filiũ hominis stãtem a dextris uirtutis dei. Exclamãtes autẽ uoce magna cõtinuerũt aures suas: & impetũ fecerũt unanimiter in eũ. Et eijciẽtes eũ extra ciuitatẽ lapidabãt: & testes deposuerũt uestimenta sua secus pedes adolescẽtis, qui uocabat̃ Saulus. Et lapidabant Stephanũ inuocãtem & dicentẽ: Dñe Iesu suscipe spiritũ meũ. Positis autẽ genubus clamauit uoce magna, dicẽs: Dñe ne statuas illis hoc peccatũ: qa nesciũt quid faciũt. & cũ hoc dixisset, obdormiuit in domino.

Saulus aũt erat cõsentiẽs neci eius. Facta est aũt in illa die persecutio magna in ecclesia quæ erat Hierosolymis: & oẽs dispersi sunt per regiones Iudææ & Samariæ, præter apostolos. Curauerũt autẽ Stephanũ uiri timorati: & fecerũt planctum magnũ super eũ. Saulus aũt destastabat ecclesiã, per domos intrãs, & trahẽs uiros VIII.

ἄνδρας καὶ γυναῖκας παρεδίδου
εἰς φυλακήν. οἱ μὲν οὖν διασπα/
ρέντες διῆλθον, εὐαγγελιζόμενοι
τὸν λόγον. Φίλιππος δὲ κατελ/
θὼν εἰς πόλιν τῆς σαμαρείας, ἐκή/
ρυσσεν αὐτοῖς τὸν χριστόν. προσεῖ/
χόν τε οἱ ὄχλοι τοῖς λεγομένοις
ὑπὸ τοῦ φιλίππου, ὁμοθυμαδὸν ἐν
τῷ ἀκούειν αὐτοὺς, καὶ βλέπειν τὰ
σημεῖα ἃ ἐποίει. πολλῶν γὰρ τῶν ἐ/
χόντων πνεύματα ἀκάθαρτα, βο/
ῶντα μεγάλῃ φωνῇ, ἐξήρχετο. πολ/
λοὶ δὲ παραλελυμένοι καὶ χωλοὶ ἐθε
ραπεύθησαν. καὶ ἐγένετο χαρὰ με
γάλη ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ. Ἀνὴρ δέ
τις ὀνόματι σίμων, προϋπῆρχεν ἐν
τῇ πόλει μαγεύων, καὶ ἐξιστῶν τὸ
ἔθνος τῆς σαμαρείας, λέγων, εἶναί
τινα ἑαυτὸν μέγαν, ᾧ προσεῖχον
ἀπὸ μικροῦ ἕως μεγάλου, λέγον/
τες, οὗτός ἐστιν ἡ δύναμις τοῦ θεοῦ
ἡ μεγάλη. προσεῖχον δὲ αὐτῷ, διὰ
τὸ ἱκανῷ χρόνῳ ταῖς μαγείαις ἐξε/
στακέναι αὐτούς. ὅτε δὲ ἐπίστευσαν
τῷ φιλίππῳ, εὐαγγελιζομένῳ τὰ
περὶ τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ, καὶ τοῦ
ὀνόματος τοῦ Ἰησοῦ χριστοῦ, ἐβαπτί/
ζοντο ἄνδρες τε καὶ γυναῖκες. ὁ δὲ
σίμων καὶ αὐτὸς ἐπίστευσε, καὶ βα/
πτισθεὶς ἦν προσκαρτερῶν τῷ φι/
λίππῳ. θεωρῶν τε δυνάμεις καὶ ση
μεῖα γινόμενα ἐξίστατο. Ἀκούσαντες
δὲ οἱ ἐν ἱεροσολύμοις ἀπόστολοι,
ὅτι δέδεκται ἡ σαμάρεια τὸν λόγον
τοῦ θεοῦ, ἀπέστειλαν πρὸς αὐτοὺς τὸν
πέτρον καὶ ἰωάννην, οἵτινες καταβάν
τες, προσηύξαντο περὶ αὐτῶν, ὅπως
λάβωσι πνεῦμα ἅγιον. οὔπω γὰρ
ἦν ἐπ' οὐδενὶ αὐτῶν ἐπιπεπτωκὸς,
μόνον δὲ βεβαπτισμένοι ὑπῆρχον
εἰς τὸ ὄνομα τοῦ χριστοῦ Ἰησοῦ. τότε ἐ/
πετίθουν τὰς χεῖρας ἐπ' αὐτοὺς, καὶ
ἐλάμβανον πνεῦμα ἅγιον. Θεασά
μενος δὲ ὁ σίμων, ὅτι διὰ τῆς ἐπιθέ
σεως τῶν χειρῶν τῶν ἀποστόλων δί
δοται τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, προσήνε/
γκεν αὐτοῖς χρήματα, λέγων. Δό/
τε κἀμοὶ τὴν ἐξουσίαν ταύτην, ἵνα,
ᾧ ἐὰν ἐπιθῶ τὰς χεῖρας, λαμβάνῃ
πνεῦμα ἅγιον. Πέτρος δὲ εἶπε πρὸς
αὐτόν. τὸ ἀργύριόν σου σὺν σοὶ εἴη
εἰς ἀπώλειαν, ὅτι τὴν δωρεὰν τοῦ
θεοῦ

uiros ac mulieres tradebat in cu/
stodiã. Illi igitur dispersi peragra/
bant, annunciantes sermonẽ dei.
Philippus autem peruenit in ciui
tatem Samariæ, ac prædicabat il/
lis Christum. Intendebant aũt tur
bæ his, quæ à Philippo dicebãtur,
unanimiter audiẽtes, & uidentes
signa quæ ædebat. Spiritus enim
immũdi, è multis qui ab illis tene
bantur, exibant, clamantes uoce
magna. Multi autem paralytici et
claudi sanati sunt. Et factũ est gau
dium magnũ in illa ciuitate. Vir
autem quidam nomine Simon,
qui ante in ea ciuitate artem exer
cuerat magicam, ac gentem de/
mentauerat Samariæ, dicens se es/
se quempiam magnũ, cui ausculta
bant illi à minimo usque ad maxi
mum, dicentes: Iste est uirtus dei,
quæ uocatur magna. Auscultabãt
autem ei, propterea quod multo
tempore magicis artibus demen/
tasset eos. Cum uero credidissent
Philippo, euangelizanti de regno
dei, deq; nomine Iesu Christi, ba/
ptizabãtur uiri simul ac mulieres.
Tunc Simon & ipse credidit, &
cum baptizatus esset, adhærebat
Philippo. Videnscq; signa et uirtu
tes fieri stupens admirabatur. Cũ
autẽ audissent apostoli, qui erant
Hierosolymis, quod recepisset Sa
maria sermonem dei, miserunt ad
eos Petrũ ac Iohãnem. Qui cum
descendissent, orauerũt pro ipsis,
ut acciperent spiritũ sanctũ. Non
dum enim in quenquam illorum
illapsus fuerat, sed baptizati tantũ
erant in nomine Christi Iesu. Tũc
imponebãt manus super illos, ac/
cipiebãtque spiritum sanctum.
Cum uidisset autem Simõ, quod
per impositionem manuum apo
stolorum daretur spiritus sanctus
obtulit eis pecunias dicens: Date
& mihi potestatem istam, ut cui/
cunq; imposuero manus, accipiat
spiritũ sanctum. Petrus autem di/
xit ad eum: Pecunia tua tecum sit
in perditionem, quoniã donum
dei

uiros ac mulieres tradebat
in custodiã. Igit̃ qui dispersi
erãt, pertranſibãt euãgelizã
tes uerbũ dei. Philippus au
tem descẽdens in ciuitatem
Samariæ, prædicabat illis
Christũ. Intendebãt autem
turbæ his quæ a Philippo di
cebant̃ unanimiter audien
tes & uidẽtes signa quæ fa/
ciebat. Multi eñ eorum qui
habebant spiritus immun/
dos, clamãtes uoce magna
exibant. Multi autẽ paraly
tici & claudi curati sunt. Fa/
ctum est ergo gaudiũ ma/
gnũ in illa ciuitate. Vir au/
tem quidã nomine Simon
qui ante fuerat in ciuitate
Magus, seducẽs gentẽ Sa/
mariæ: dicẽs se esse aliquem
magnũ: cui auscultabant o/
mnes a minimo usq; ad ma
ximum, dicẽtes: Hic est uir
tus dei quæ uocat̃ magna.
Attendebant autẽ eũm pro
pter quod multo tempore
magicis suis demẽtasset eos
Cum uero credidissent Phi
lippo euangelizanti de re/
gno dei: in nomĩe Iesu Chri
sti baptizabãtur uiri ac mu
lieres. Tũc Simõ & ipse cre/
didit. & cũ baptizatus esset,
adhærebat Philippo. Vidẽs
etiam signa & uirtutes ma/
ximas fieri, stupẽs admira/
batur. Cum autẽ audissent
apostoli qui erant in Hiero
solymis: quia recepisset Sa
maria uerbũ dei: miserunt
ad eos Petrũ & Iohannem.
Qui cum uenissent, oraue/
runt pro ipsis ut acciperent
spiritumsanctum. Nõdum
enim in quẽquam illorum
uenerat: sed baptizati tan/
tum erãt in nomine domi/
ni Iesu. Tũc imponebãt ma
nus super illos, & accipiebãt
spiritumsanctũ. Cum uidis
set autẽ Simõ, quia per im/
positionẽ manus apostolo/
rum daret̃ spiritussanctus,
obtulit eis pecuniã, dicens:
Date & mihi hãc potestatẽ:
ut cuicũq; imposuero ma/
nus, accipiat spiritumsan/
ctum. Petrus autẽ dixit ad
eum: Pecunia tua tecũ sit in
perditionẽ: quoniã donum
dei

θεοῦ ἐνόμισας διὰ χρημάτων κτᾶ/
σθαι. οὐκ ἔστι σοι μερὶς οὐδὲ κλῆρος
ἐν τῷ λόγῳ τούτῳ. Ἡ γὰρ καρδία σου
οὐκ ἔστιν εὐθεῖα ἐνώπιον τοῦ θεοῦ. Με
τανόησον οὖν ἀπὸ τῆς κακίας σου ταύ
της, καὶ δεήθητι τοῦ θεοῦ, εἰ ἄρα ἀφε/
θήσεταί σοι ἡ ἐπίνοια τῆς καρδίας
σου. Εἰς γὰρ χολὴν πικρίας καὶ σύν
δεσμον ἀδικίας ὁρῶ σε ὄντα. Ἀπο/
κριθεὶς δὲ ὁ σίμων, εἶπε. Δεήθητε ὑ/
μεῖς ὑπὲρ ἐμοῦ πρὸς τὸν κύριον, ὅ/
πως μηδὲν ἐπέλθῃ ἐπ' ἐμὲ ὧν εἰρή/
κατε. Οἱ μὲν οὖν διαμαρτυράμενοι
καὶ λαλήσαντες τὸν λόγον τοῦ κυρίου,
ὑπέστρεψαν εἰς ἱερουσαλὴμ, πολλάς
τε κώμας τῶν σαμαρειτῶν εὐηγγελί
σαντο. Ἄγγελος δὲ κυρίου ἐλάλησε
πρὸς φίλιππον, λέγων. Ἀνάστηθι, καὶ
πορεύου κατὰ μεσημβρίαν ἐπὶ τὴν ὁ/
δὸν, τὴν καταβαίνουσαν ἀπὸ ἱερουσα
λὴμ εἰς γάζαν. αὕτη ἐστὶν ἔρημος.
Καὶ ἀναστὰς ἐπορεύθη. Καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ αἰ/
θίοψ, εὐνοῦχος, δυνάστης κανδάκης τῆς
βασιλίσσης αἰθιόπων, ὃς ἦν ἐπὶ πά
σης τῆς γάζης αὐτῆς, ὃς ἐληλύθει προ
σκυνήσων εἰς ἱερουσαλὴμ, ἦν τε ὑπο
στρέφων καὶ καθήμενος ἐπὶ τοῦ ἅρ/
ματος αὐτοῦ, καὶ ἀνεγίνωσκε τὸν προ
φήτην ἡσαΐαν. Εἶπε δὲ τὸ πνεῦμα
τῷ φιλίππῳ. Πρόσελθε, καὶ κολλήθη
τι τῷ ἅρματι τούτῳ. προσδραμὼν
δὲ ὁ φίλιππος, ἤκουσεν αὐτοῦ ἀνα
γινώσκοντος τὸν προφήτην ἡσαΐαν
καὶ εἶπεν. ἆρά γε γινώσκεις ἃ ἀνα/
γινώσκεις; Ὁ δὲ εἶπε. πῶς γὰρ ἂν δυ/
ναίμην, ἐὰν μή τις ὁδηγήσῃ με; Πα
ρεκάλεσέ τε τὸν φίλιππον ἀναβάν/
τα καθίσαι σὺν αὐτῷ. Ἡ δὲ περιοχὴ
τῆς γραφῆς ἣν ἀνεγίνωσκεν, ἦν αὕ/
» τη. ὡς πρόβατον ἐπὶ σφαγὴν ἤχθη,
» καὶ ὡς ἀμνὸς ἐναντίον τοῦ κείροντος
» αὐτὸν ἄφωνος, οὕτως οὐκ ἠνοίγει
» τὸ στόμα αὐτοῦ. ἐν τῇ ταπεινώσει αὐ
» τοῦ ἡ κρίσις αὐτοῦ ἤρθη. τὴν δὲ γενεὰν
» αὐτοῦ τίς διηγήσεται; ὅτι αἴρεται
» ἀπὸ τῆς γῆς ἡ ζωὴ αὐτοῦ. Ἀποκριθεὶς
δὲ ὁ εὐνοῦχος τῷ φιλίππῳ, εἶπε. δέο
μαί σου, περὶ τίνος ὁ προφήτης λέ/
γει τοῦτο, περὶ ἑαυτοῦ, ἢ περὶ ἑτέρου τι/
νός; Ἀνοίξας δὲ ὁ φίλιππος τὸ στό/
μα αὐτοῦ, καὶ ἀρξάμενος ἀπὸ τῆς
γραφῆς ταύτης, εὐηγγελίσατο αὐτῷ
τὸν Ἰησοῦν.

dei existimasti pecunijs parari.
Nō est tibi pars neque sors in ra/
tione hac. cor enim tuum non est
rectum coram deo. resipisce igitē
ab ista malicia tua, & roga deū,
si forte remittatur tibi cogitatio
cordis tui. In felle enim amaritu/
dinis, & colligatione iniquitatis
uideo te esse. Respōdens autem
Simon, dixit: Precemini uos pro
me apud dominum, ne quid eue
niat in me horum quæ dixistis. Et
illi quidem testificati & locuti ser
monem dei, reuersi sunt Hieroso
lymā, & multis oppidulis Sama/
ritanorum euangelizabant. An/
gelus autem domini locutus est
ad Philippum, dicens: Surge, &
uade meridiem uersus ad uiam
quæ descendit ab urbe Hieroso/
lymorum ad ciuitatem Gazam,
hæc est deserta. Et surgens abijt, &
ecce uir Aethiops, eunuchus, præ
fectus Candaces reginæ Aethio/
pum, quem præfecerat uniuersæ
gazæ suæ, uenerat adoratur⁹ Hie
rosolymam, & reuertebatur se/
dens super currum suū, legebatq́
Esaiam prophetam. Dixit autem
spiritus Philippo: Accede, & ad/
iunge te ad currum istum. Accur
rens autem Philippus, audiuit
eum legentem Esaiam prophe/
tam, & dixit: Intelligisne quæ le/
gis? At ille ait: Qui nam enim
possim, nisi aliquis dux uiæ mihi
fuerit? Rogauitq́ Philippum, ut
ascenderet, sederetq́ secum. Ar/
gumentum autem scripturæ quā
legebat, erat hoc: Tanquàm ouis
ad occisionem ductus est, & sicut
agnus corā tondente se mutus,
sic non aperuit os suum. In hu/
militate ipsius iudicium eius sub/
latum est. Generationem aūt eius
quis enarrabit? Quoniā tollitur
de terra uita eius. Respōdens aūt
eunuchus Philippo, dixit: Obse/
cro te, de quo ꝓpheta dicit hoc,
de se, an de alio quopiā? Aperiēs
aūt Philippus os suum, & incipi/
ens à scriptura ista, prædicauit illi
Iesum.

dei existimasti pecunia pos
sideri. Nō est enim tibi pars
neque sors in sermone isto.
Cor enim tuū non est rectū
corā deo. Pœnitentiā itaq́
age ab hac nequitia tua: &
roga deū si forte remittatē ti
bi hæc cogitatio cordis tui.
In felle enim amaritudinis
& obligatiōe iniquitatis ui/
deo te esse. Respōdens autē
Simō, dixit: Precamini uos
pro me ad dominū, ut nihil
ueniat super me horū quæ
dixistis. Et illi quidē testifi/
cati & locuti uerbum domi
ni, redibāt Hierosolymam:
& multis regionibus Sama
ritanorum euāgelizabant.
Angelus autē domini locu
tus est ad Philippū, dicens:
Surge & uade contra meri/
dianū ad uiam quæ descen/
dit ab Hierusalē in Gazam:
hæc est deserta. Et surgens
abijt: & ecce uir Aethiops
eunuchus potens candacis
reginæ Aethiopū: qui erat
super omēs Gazas eius: ue
nerat adorare in Hierusalē:
& reuertebatur sedēs supra
currum suū: legensq́ Esai/
am prophetam. Dixit au/
tem spiritus Philippo: Ac/
cede & adiunge te ad cur/
rum istum. Acurrēs autem
Philippus, audiuit eum le/
gentem Esaiam prophetā,
& dixit: Putasne intelligis
quæ legis? Qui ait: Et quo
modo possum, si nō aliquis
ostenderit mihi? Rogauit/
que Philippum ut ascēde/
ret & sederet secum. Locus
autem scripturæ quā lege/
bat erat hic: Tāquam ouis
ad occisionem ductus est:
& sicut agnus coram ton/
dente se sine uoce sic nō a/
peruit os suū. In humilitate
iudiciū eius sublatum est.
Generationē eius quis enar
rabit? Quoniam tolletur
de terra uita eius. Respon/
dens autem eunuchus, di/
xit Philippo: Obsecro te de
quo propheta dicit hoc? de
se, an de alio aliquo? Ape/
riens autem Philippus os
suum: & incipiens a scri/
ptura ista euāgelizauit illi
Iesum.

τὸν Ἰησοῦν. ὡς δὲ ἐπορεύοντο κατὰ τὴν
ὁδὸν, ἦλθον ἐπί τι ὕδωρ. καὶ φησὶν ὁ
εὐνοῦχος. ἰδοὺ ὕδωρ, τί κωλύει με βα
πτισθῆναι; εἶπε δὲ ὁ φίλιππος. εἰ
πιστεύεις ἐξ ὅλης τῆς καρδίας, ἔξεστιν.
ἀποκριθεὶς δὲ εἶπε. πιστεύω τὸν υἱὸν
τοῦ θεοῦ εἶναι τὸν Ἰησοῦν χριστόν. καὶ
ἐκέλευσε στῆναι τὸ ἅρμα. καὶ κατέβη
σαν ἀμφότεροι εἰς τὸ ὕδωρ, ὅ, τε φί-
λιππος καὶ ὁ εὐνοῦχος, καὶ ἐβάπτισεν
αὐτόν. ὅτε δὲ ἀνέβησαν ἐκ τοῦ ὕδα-
τος, πνεῦμα κυρίου ἥρπασε τὸν φί-
λιππον, καὶ οὐκ εἶδεν αὐτὸν οὐκέτι ὁ
εὐνοῦχος. ἐπορεύετο γὰρ τὴν ὁδὸν
αὐτοῦ χαίρων. φίλιππος δὲ εὑρέθη
εἰς ἄζωτον, καὶ διερχόμενος, εὐηγ-
γελίζετο τὰς πόλεις πάσας, ἕως τοῦ
ἐλθεῖν αὐτὸν εἰς καισάρειαν.

Ὁ δὲ σαῦλος ἔτι ἐμπνέων ἀπει
λῆς καὶ φόνου εἰς τοὺς μαθητὰς τοῦ κυ
ρίου, προσελθὼν τῷ ἀρχιερεῖ, ᾐτήσα
το παρ' αὐτοῦ ἐπιστολὰς εἰς δαμασκὸν
πρὸς τὰς συναγωγάς, ὅπως ἐάν τι
νας εὕρῃ τῆς ὁδοῦ ὄντας ἄνδρας τε καὶ
γυναῖκας, δεδεμένους ἀγάγῃ εἰς ἱε
ρουσαλήμ. ἐν δὲ τῷ πορεύεσθαι, ἐγένε
το αὐτὸν ἐγγίζειν τῇ δαμασκῷ, καὶ
ἐξαίφνης περιήστραψεν αὐτὸν φῶς ἀ-
πὸ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ πεσὼν ἐπὶ τὴν γῆν
ἤκουσε φωνὴν, λέγουσαν αὐτῷ, σαοὺλ
σαούλ, τί με διώκεις; εἶπε δέ. τίς εἶ
κύριε; ὁ δὲ κύριος εἶπεν. ἐγώ εἰμι Ἰη
σοῦς, ὃν σὺ διώκεις. σκληρόν σοι πρὸς
κέντρα λακτίζειν. τρέμων τε καὶ θαμ
βῶν εἶπε. κύριε, τί με θέλεις ποιῆ-
σαι; καὶ ὁ κύριος πρὸς αὐτόν. ἀνά
στηθι, καὶ εἴσελθε εἰς τὴν πόλιν, καὶ
λαληθήσεταί σοι, τί σε δεῖ ποιεῖν.
οἱ δὲ ἄνδρες οἱ συνοδεύοντες αὐτῷ
εἱστήκεισαν ἐνεοί, ἀκούοντες μὲν τῆς
φωνῆς, μηδένα δὲ θεωροῦντες. ἠγέρ
θη δὲ ὁ σαῦλος ἀπὸ τῆς γῆς, ἀνεῳ-
γμένων τε τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ,
οὐδένα ἔβλεπε. χειραγωγοῦντες δὲ
αὐτὸν, εἰσήγαγον εἰς δαμασκόν.
καὶ ἦν ἡμέρας τρεῖς μὴ βλέπων,
καὶ οὐκ ἔφαγεν, οὐδὲ ἔπιεν. ἦν δέ
τις μαθητὴς ἐν Δαμασκῷ, ὀνό-
ματι ἀνανίας, καὶ εἶπε πρὸς αὐτὸν
ὁ κύριος ἐν ὁράματι, ἀνανία. ὁ δὲ
εἶπεν, ἰδοὺ ἐγὼ κύριε. ὁ δὲ κύριος
πρὸς αὐτόν. ἀναστὰς πορεύθητι ἐπὶ
τὴν ῥύμην

Iesum. Et dum irent per uiam, ue
nerunt ad quandā aquam. Et ait
eunuchus: Ecce aqua. quid uetat
quo minus baptizer? Dixit autē
Philippus: Si credis ex toto cor-
de, licet. Et respondens ait: Credo
filium dei esse Iesum Christū. Et
iussit sisti currū. Ac descenderunt
ambo in aquā, Philippus simul &
eunuchus, & baptizauit eum. Cū
aūt ascendissent ex aqua, spiritus
domini rapuit Philippū, nec am-
plius uidit eum eunuchus. Ibat
em̄ per uiam suā gaudens. Philip
pus aūt repertus est Azoti, & per
transiens euangelizabat ciuitati-
bus cunctis, donec ueniret Cæsa-
ream. Saulus aūt adhuc spirās
minas ac cædē aduersus discipu-
los domini, accessit ad principē
sacerdotū, & petijt ab eo episto-
las, quas perferret Damascum ad
synagogas: ut si quos inuenisset
eius uiæ seu uiros seu mulieres,
uinctos duceret Hierosolymam.
Et cum iter faceret, contigit ut ap
propinquaret Damasco. Et subi-
to circūfulgurauit eum lux de cœ
lo, collapsusq; in terrā, audiuit uo
cem, dicentē sibi: Saul saul, quid
me persequeris? Dixit aūt: Quis
es domine? Dominus autē dixit:
Ego sum Iesus, quē tu persequeris
Durū est tibi contra stimulos cal
citrare. Is tremens ac stupens di-
xit: Domine, quid me uis facere?
Et dn̄s ad eum: Surge, & ingrede
re ciuitatē, & dicetur tibi, quid te
oporteat facere. Viri autē illi qui
erant ei comites itineris, stabant
attoniti, audientes quidē uocem,
neminē tamē uidentes. Surrexit
aūt Saulus è terra, apertisq; ocu-
lis, neminem uidebat. Sed manu
ducentes illū, introduxerunt Da
mascū. Et erat tribus diebus nō ui
dens, ac non comedit, neq; bibit.
Erat autē quidam discipulus Da-
masci, nomine Ananias, & dixit
ad illū per uisum dominus: Ana-
nia. Et ille ait: Ecce ego domine.
Et dominus ad eū: Surge, & uade
in uicum

Iesum. Et dū irēt per uiā, ue
nerunt ad quandam aquā.
Et ait eunuchus: Ecce aqua:
Quis prohibet me baptiza
ri? Dixit autē Philippus: Si
credis ex toto corde, licet.
Et respōdens, ait: Credo fi-
liū dei esse Iesum Christū.
Et iussit stare currū. Et de-
scenderunt uterq; in aquā,
Philippus & eunuch⁹ & ba-
ptizauit eum. Cū aūt ascen
disset de aqua: spiritus do-
mini rapuit Philippū: et am
plius non uidit eum eunu-
chus. Ibat em̄ per uiā suam
gaudens. Philippus aūt in-
uentus est in azoto: & per-
transiēs euāgelizabat ciuita
tibus cūctis, donec ueniret
Cæsareā. Saulus aūt ad- IX.
huc spirās minarū & cædis
in discipulos domini, acces-
sit ad principē sacerdotū: &
petijt ab eo epistolas in Da
mascū ad synagogas: ut si
q̄s inuenisset huius uiæ ui-
ros ac mulieres, uinctos per
duceret in Hierusalem. Et
cum iter faceret: contigit ut
appropinquaret Damasco.
Et subito circūfulsit eū lux
de cœlo. Et cadēs in terram
audiuit uocē dicentem sibi:
Saule, Saule quid me perse
queris? Qui dixit: Quis es
domine? Et ille: Ego sum Ie
sus, quē tu persequeris: Du
rum est tibi contra stimulū
calcitrare. Et tremēs ac stu-
pens, dixit: Domine quid
me uis facere? Et dominus
ad eū: Surge & ingredere ci
uitatē: & ibi dicet tibi, quid
te oporteat facere. Viri aūt
illi qui comitabantur cum
illo, stabāt stupefacti: audiē
tes quidē uocem: neminem
autē uidētes. Surrexit au-
tem Saulus de terra: apertis
que oculis nihil uidebat. Ad
manus aūt illū trahētes, in-
troduxerūt Damascū. Et e-
rat tribus diebus nō uidēs:
& nō māducauit neq; bibit.
Erat autē quidā discipulus
Damasci, nomine Anani-
as. Et dixit ad illū in uisu do
minus: Anania. At ille ait:
Ecce ego domine. Et domi-
nus ad eum: Surge & uade
in uicum

τὴν ῥύμην τὴν καλουμένην εὐθεῖαν,
καὶ ζήτησον ἐν οἰκίᾳ ἰούδα, Σαῦλον
ὀνόματι ταρσέα. ἰδοὺ γὰρ προσεύ
χεται. καὶ εἶδεν ἐν ὁράματι ἄνδρα,
ὀνόματι ἀνανίαν εἰσελθόντα, καὶ ἐπι
θέντα αὐτῷ χεῖρα, ὅπως ἀναβλέ
ψῃ. Ἀπεκρίθη δὲ ἀνανίας. κύριε, ἀκή
κοα ἀπὸ πολλῶν περὶ τοῦ ἀνδρὸς
τούτου, ὅσα κακὰ ἐποίησε τοῖς ἁγί/
οις σου ἐν ἱερουσαλήμ. καὶ ὧδε ἔχει
ἐξουσίαν παρὰ τῶν ἀρχιερέων, δῆ/
σαι πάντας τοὺς ἐπικαλουμένους
τὸ ὄνομά σου. Εἶπε δὲ πρὸς αὐτὸν ὁ
κύριος. πορεύου, ὅτι σκεῦος ἐκλο
γῆς μοι ἐστὶν οὗτος, τοῦ βαστάσαι τὸ
ὄνομά μου ἐνώπιον ἐθνῶν καὶ βα/
σιλέων, υἱῶν τε ἰσραήλ. Ἐγὼ γὰρ
ὑποδείξω αὐτῷ, ὅσα δεῖ αὐτὸν ὑπὲρ
τοῦ ὀνόματός μου παθεῖν. ἀπῆλθε
δὲ ἀνανίας καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὴν οἰ/
κίαν, καὶ ἐπιθεὶς ἐπ᾽ αὐτὸν τὰς χεῖ/
ρας, εἶπε. Σαοὺλ ἀδελφέ, ὁ κύριος
ἀπέσταλκέ με, ὁ ὀφθείς σοι ἐν τῇ ὁ/
δῷ ᾗ ἤρχου, ὅπως ἀναβλέψῃς, καὶ πλη
σθῇς πνεύματος ἁγίου, καὶ εὐθέως ἀπέ
πεσον ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ ὡσεὶ
λεπίδες, ἀνέβλεψέ τε. καὶ ἀναστὰς
ἐβαπτίσθη. καὶ λαβὼν τροφὴν ἐνίσχυ
σεν. Ἐγένετο δὲ ὁ σαῦλος μετὰ τῶν
ἐν δαμασκῷ μαθητῶν ἡμέρας τι/
νάς. Καὶ εὐθέως ἐν ταῖς συναγωγαῖς
ἐκήρυσσε τὸν χριστόν, ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ
υἱὸς τοῦ θεοῦ. ἐξίσταντο δὲ πάντες οἱ
ἀκούοντες, καὶ ἔλεγον. οὐχ οὗτός
ἐστιν ὁ πορθήσας ἐν ἱερουσαλὴμ τοὺς
ἐπικαλουμένους τὸ ὄνομα τοῦτο;
καὶ ὧδε εἰς τοῦτο ἐλήλυθεν, ἵνα δε/
δεμένους αὐτοὺς ἀγάγῃ ἐπὶ τοὺς ἀρ
χιερεῖς; σαῦλος δὲ μᾶλλον ἐνεδυ/
ναμοῦτο, καὶ συνέχυνε τοὺς ἰουδαί/
ους, τοὺς κατοικοῦντας ἐν δαμα/
σκῷ, συμβιβάζων ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ
χριστός. ὡς δὲ ἐπληροῦντο ἡμέραι ἱκα
ναί, συνεβουλεύσαντο οἱ ἰουδαῖοι ἀνε
λεῖν αὐτόν. ἐγνώσθη δὲ τῷ σαύ/
λῳ ἡ ἐπιβουλὴ αὐτῶν. παρετήρουν
τε τὰς πύλας ἡμέρας τε καὶ νυκτὸς,
ὅπως αὐτὸν ἀνέλωσι. λαβόντες δὲ
αὐτὸν οἱ μαθηταὶ νυκτὸς, καθῆκαν
διὰ τοῦ τείχους, χαλάσαντες ἐν σπυ
ρίδι. παραγενόμενος δὲ ὁ σαῦλος
ἐν ἱερουσαλὴμ, ἐπειρᾶτο κολλᾶσθαι
τοῖς μα

in uicū qui uocatˀ rectus, et quære
in domo Iudæ. Saulū nomie Tar
sensem. Ecce em̄ orat. Et uidit per
uisum uirum. Ananiā nomine in
troeūtē, & imponentē sibi ma/
num, ut uisum reciperet. Respon
dit aūt Ananias: Domine, audiui
ex multis de uiro hoc, quāta ma/
la fecerit sanctis tuis Hierosoly/
mæ. Et hoc loco habet potestatē
à principibus sacerdotū, uinciēdi
omēs qui inuocant nomē tuum.
Dixit aūt ad eum dominus: Va/
de, quoniā organum electum est
mihi iste, ut portet nomē meum
coram gētibus & regibus ac filijs
Israël. Ego em̄ ostendā illi, quan/
ta oporteat eū pro nomine meo
pati. Et abijt Ananias, & introi/
uit in domū, & imponens ei ma=
nus, dixit: Saul frater, dominꝰ mi
sit me, qui apparuit tibi in uia qua
ueniebas, ut uisum recipias, & im
plearis spiritu sancto. Et cōfestim
deciderunt ab oculis eius tanquā
squamæ, & uisum recepit, & sur/
gens baptizatus est. Cumq; cepis
set cibum, corroboratus est. Fuit
autē Saulus cū discipulis, qui erāt
Damasci, per dies aliquot. Et cōti
nuo in synagogis ꝑdicabat Chri/
stum, quod is esset filius dei. Stu/
pebant aūt omēs qui eum audie/
bāt, ac dicebāt: Nónne hic est qui
expugnabat Hierosolymis eos,
qui inuocabant nomen istud? Et
huc ad hoc uenit, ut uinctos il/
los duceret ad principes sacerdo
tum? Saulus autem multo ma/
gis inualescebat, & confundebat
Iudæos, qui habitabāt Damasci,
affirmans quod is esset Christus.
Expletis autē diebus compluri/
bus, inierunt inter se Iudæi con/
silium, ut illum occiderēt. Sed in/
tellectæ sunt Saulo insidiæ eorū.
Asseruabantq; portas die ac no/
cte, ut eum interficerēt. Accipien/
tes aūt eū discipuli nocte, per mu
rum demiserūt, summittentes in
sporta. Cum autē Saulus uenisset
Hierosolymā, tentabat se iungere
discipulis.

in uicū qui uocatˀ rectus: &
quære in domo Iudæ Sau/
lum nomie Tarsensem: ecce
em̄ orat. Et uidit uirū Ana/
niam nomine introeuntem
et imponentē sibi manus: ut
uisum recipiat. Respōdit au
tem Ananias: Domine au/
diui a multis de uiro hoc:
quanta mala fecerit sanctis
tuis in Hierusalē. Et hic po/
testatē habet a principibus
sacerdotū alligandi omnes
qui inuocāt nomen tuū. Di
xit autē ad eum dn̄s: Vade,
quoniā uas electiōis est mi/
hi iste: ut portet nomē meū
corā gentibus & regibus &
filijs Israel. Ego enim osten/
dam illi, quāta oporteat eū
pro nomine meo pati. Et a/
bijt Ananias, & introiuit in
domū: & imponēs ei manꝰ,
dixit: Saule frater, dn̄s Ie/
sus misit me: qui apparuit ti
bi in uia qua ueniebas: ut ui
deas, & implearis spiritu/
sancto. Et cōfestim cecide/
runt ab oculis eius tanquā
squamæ, & uisum recepit. Et
surgēs baptizatus est: & cū
accepisset cibū confortatus
est. Fuit autem cū discipulis
qui erant Damasci per dies
aliquot. Et cōtinuo ingres/
sus in synagogas prædica/
bat Iesum: quoniā hic est fi/
lius dei. Stupebāt aūt omēs
qui eū audiebāt & dicebāt:
Nōne hic est qui expugna/
bat in Hierusalē eos qui in/
uocabant nomen istud? Et
huc ad hoc uenit, ut uinctos
illos duceret ad principes
sacerdotū. Saulus aūt mul/
to magis cōualescebat & cō
fundebat Iudæos qui habi
tabant Damasci: affirmans
quoniā hic est Christꝰ. Cū
autē implerentˀ dies multi,
consilium fecerūt in unū Iu
dæi: ut eum interficerēt. No
tæ aūt factæ sunt Saulo in/
sidiæ eorū. Custodiebāt au
tem & portas die ac nocte:
ut eum interficerēt. Accipiē
tes autē eum discipuli eius,
nocte per murū dimiserunt
eum, submittētes in sporta.
Cum aūt uenisset in Hieru
salem, tentabat se iungere
discipulis:

τοῖς μαθηταῖς, καὶ πάντες ἐφοβοῦν/
το αὐτὸν, μὴ πιστεύοντες, ὅτι ἐστὶ μαθη/
τής. Βαρνάβας δὲ ἐπιλαβόμενος
αὐτὸν, ἤγαγε πρὸς τοὺς ἀποστόλους,
καὶ διηγήσατο αὐτοῖς, πῶς ἐν τῇ ὁ/
δῷ εἶδε τὸν κύριον, καὶ ὅτι ἐλάλη/
σεν αὐτῷ, καὶ πῶς ἐν δαμασκῷ ἐ/
παῤῥησιάσατο ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ
Ἰησοῦ. καὶ ἦν μετ᾽ αὐτῶν εἰσπορευό/
μενος εἰς ἱερουσαλὴμ, καὶ παῤῥη/
σιαζόμενος ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ κυ/
ρίου Ἰησοῦ. ἐλάλει τε καὶ συνεζήτει
πρὸς τοὺς ἑλληνιστάς. οἱ δὲ ἐπεχεί/
ρουν αὐτὸν ἀνελεῖν. ἐπιγνόντες δὲ οἱ
ἀδελφοὶ, κατήγαγον αὐτὸν εἰς και/
σάρειαν, καὶ ἐξαπέστειλαν αὐτὸν εἰς
ταρσόν. Αἱ μὲν οὖν ἐκκλησίαι κα/
θ᾽ ὅλης τῆς ἰουδαίας καὶ γαλιλαίας καὶ
σαμαρείας εἶχον εἰρήνην, οἰκοδο/
μούμεναι καὶ πορευόμεναι τῷ φόβῳ
τοῦ κυρίου, καὶ τῇ παρακλήσει τοῦ ἁγίου
πνεύματος ἐπληθύνοντο. Ἐγένε/
το δὲ, πέτρον διερχόμενον διὰ πάν/
των, κατελθεῖν καὶ πρὸς τοὺς ἁγίους,
τοὺς κατοικοῦντας λύδδαν. εὗρε δὲ
ἐκεῖ ἄνθρωπόν τινα αἰνέαν ὀνόμα/
τι, ἐξ ἐτῶν ὀκτὼ κατακείμενον ἐπὶ
κραββάτῳ, ὃς ἦν παραλελυμένος,
καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ πέτρος. αἰνέα,
ἰᾶταί σε ὁ Ἰησοῦς χριστός. ἀνάστηθι,
καὶ στρῶσον σεαυτῷ. καὶ εὐθέως ἀνέ/
στη. καὶ εἶδον αὐτὸν πάντες οἱ κατοι/
κοῦντες λύδδαν καὶ τὸν ἀσσάρωνα,
οἵτινες ἐπέστρεψαν ἐπὶ τὸν κύριον.
Ἐν ἰόππῃ δέ τις ἦν μαθήτρια ὀνό/
ματι ταβιθά. ἣ διερμηνευομένη λέ/
γεται δορκάς. αὕτη ἦν πλήρης ἀ/
γαθῶν ἔργων καὶ ἐλεημοσυνῶν ὧν
ἐποίει. Ἐγένετο δὲ ἐν ταῖς ἡμέραις
ἐκείναις, ἀσθενήσασαν αὐτὴν ἀπο/
θανεῖν. Λούσαντες δὲ αὐτὴν, ἔθηκαν
ἐν ὑπερῴῳ, ἐγγὺς δὲ οὔσης λύδδης
τῇ ἰόππῃ, οἱ μαθηταὶ ἀκούσαντες,
ὅτι πέτρος ἐστὶν ἐν αὐτῇ, ἀπέστει/
λαν πρὸς αὐτὸν, παρακαλοῦντες, μὴ
ὀκνῆσαι διελθεῖν ἕως αὐτῶν. Ἀναστὰς
δὲ πέτρος, συνῆλθεν αὐτοῖς. ὃν
παραγενόμενον ἀνήγαγον εἰς τὸ ὑ/
περῷον, καὶ παρέστησαν αὐτῷ πᾶσαι
αἱ χῆραι κλαίουσαι, καὶ ἐπιδεικνύμε/
ναι χιτῶνας καὶ ἱμάτια, ὅσα ἐποίει
μετ᾽ αὐτῶν οὖσα ἡ δορκάς. Ἐκβαλὼν
δὲ ἔξω

discipulis, & omnes timebant eũ,
nõ credentes, quod esset discipu/
lus. Barnabas autẽ apprehensum
illum, duxit ad apostolos, ac nar/
rauit illis, quomodo in uia uidis/
set dominum, & quod locutus es/
set ei, & quomodo in Damasco
fortiter egisset in nomine Iesu. Et
erat cum illis uersans Hierosoly/
mis, cum fiducia loquẽs in nomi/
ne domini Iesu. Loquebaturq; &
disputabat aduersus Græcos. illi
uero quærebant occidere eum.
Quod cum cognouissent fratres
deduxerunt eum Cæsareã, & emi
serũt Tarsum. Igitur ecclesiæ qui/
dem per totam Iudæam & Gali/
læam & Samariam habebant pa/
cem, & ædificabãtur uersantes in
timore domini, & consolatione
sancti spiritus multiplicabantur.
Factum est autẽ, ut Petrus, dum
peragraret per omnes, deueniret
etiam ad sanctos, qui habitabant
Lyddæ. Reperit autem ibi homi
nem quendã nomine Aenæam,
annis iam octo decũbentem in
grabbato, qui erat paralyticus. Et
ait illi Petrus: Aenæa sanet te do/
minus Iesus Christus. Surge, &
sterne tibijpsi. Et continuo surre/
xit. Et uiderũt eum omnes qui ha
bitabant Lyddæ & Assarone, qui
conuersi sunt ad dominũ. Ioppæ
aũt fuit quædam discipula nomi/
ne Tabitha, quæ interpretata di/
citur Dorcas. Hæc erat plena ope
ribus bonis & eleemosynis quas
præstabat. Factum est autẽ in die
bus illis, ut infirmata moreretur.
Quam cum lauissent, posuerunt
in cœnaculo, Cũ autẽ uicina esset
Lydda Ioppæ, ac discipuli audis/
sent, quod Petrus esset in ea, mise
runt ad eum, rogantes, ne graua/
retur uenire usq; ad se. Exurgens
autẽ Petrus, uenit cũ illis. Et cum
aduenisset, duxerunt illũ in cœna
culũ, & circũsteterunt illũ omnes
uiduæ flentes, & ostendentes tu/
nicas uestesq;, quas faciebat cum
esset cum ipsis Dorcas. Eiectis
autem

discipulis: & omes timebãt
eum. nõ credentes quod es/
set discipulus. Barnabas au
tem apprehensum illũ du/
xit ad apostolos: & narra/
uit illis quomodo in uia ui/
disset dominum: & quia lo/
cutus est ei: & quomodo in
Damasco fiducialiter ege/
rit in nomine Iesu. Et erat cũ
illis intrans & exiens in Hie
rusalem, fiducialiter agens
in nomine domini. Loque/
batur quoq; gẽtibus: & di/
sputabat cũ Græcis. Illi au/
tem quærebãt occidere eũ.
Quod cũ cognouissent fra
tres, deduxerũt eum Cæsa/
reã: & dimiserũt Tharsum.
Ecclesia quidẽ per totũ Iu/
dæam & Galilæã & Sama/
riã habebat pacẽ: & ædifica
batur ambulans in timore
domini: & cõsolatione san/
cti spiritus replebat. Factũ
est aũt ut Petrus dum trãsi/
ret uniuersos, deueniret ad
sanctos qui habitabãt Lyd/
de. Inuenit autẽ ibi hominẽ
quendã nomine Aeneã ab
annis octo iacentẽ in graba
to, qui erat paralyticus. Et
ait illi Petrus: Aenea, sanet te
dominus Iesus Christus, sur
ge & sterne tibi. Et cõtinuo
surrexit. Et uiderũt eum o/
mnes qui habitabãt Lydde
& Sarone: qui cõuersi sunt
ad dominũ. In Ioppe autẽ
fuit quædã discipula, nomi
ne Thabita: quæ interpreta
ta dicitur Dorcas: hæc erat
plena operibus bonis & ele
mosynis quas faciebat. Fa/
ctum est autẽ in diebus il/
lis, ut infirmata moreretur.
Quam cũ lauissent, posue/
runt eam in cœnaculo. Cũ
autẽ prope esset Lydda ab
Ioppe, discipuli audientes
quia Petrus esset in ea: mise
runt duos uiros ad eũ, ro/
gantes: Ne pigriteris ueni/
re usque ad nos. Exurgens
autem Petrus uenit cum il/
lis. Et cum aduenisset, du/
xerunt illũ in cœnaculũ: &
circunsteterũt illum omnes
uiduæ flẽtes, & ostendentes
ei tunicas & uestes quas fa/
ciebat illis Dorcas. Eiectis
autem

δὲ ἔξω πάντας ὁ πέτρος, θεὶς τὰ γόνατα προσηύξατο. καὶ ἐπιστρέψας πρὸς τὸ σῶμα, εἶπε. ταβιθὰ, ἀνάστηθι. Ἡ δὲ ἤνοιξε τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῆς, καὶ ἰδοῦσα τὸν πέτρον, ἀνεκάθισε. Δοὺς δὲ αὐτῇ χεῖρα, ἀνέστησεν αὐτήν. φωνήσας δὲ τοὺς ἁγίους καὶ τὰς χήρας, παρέστησεν αὐτὴν ζῶσαν. γνωστὸν δὲ ἐγένετο καθ᾽ ὅλης τῆς ἰόππης, καὶ πολλοὶ ἐπίστευσαν ἐπὶ τὸν κύριον. Ἐγένετο δὲ, ἡμέρας ἱκανὰς μεῖναι αὐτὸν ἐν ἰόππῃ παρά τινι σίμωνι βυρσεῖ.

Ἀνὴρ δέ τις ἦν ἐν καισαρείᾳ, ὀνόματι κορνήλιος, ἑκατοντάρχης ἐκ σπείρης τῆς καλουμένης ἰταλικῆς, εὐσεβὴς καὶ φοβούμενος τὸν θεὸν σὺν παντὶ τῷ οἴκῳ αὐτοῦ, ποιῶν τε ἐλεημοσύνας πολλὰς τῷ λαῷ, καὶ δεόμενος τοῦ θεοῦ διὰ παντός. Εἶδεν ἐν ὁράματι φανερῶς, ὡσεὶ ὥραν ἐννάτην τῆς ἡμέρας, ἄγγελον τοῦ θεοῦ εἰσελθόντα πρὸς αὐτὸν, καὶ εἰπόντα αὐτῷ. κορνήλιε. Ὁ δὲ ἀτενίσας αὐτῷ, καὶ ἔμφοβος γενόμενος, εἶπε. τί ἐστι κύριε; Εἶπε δὲ αὐτῷ. αἱ προσευχαί σου καὶ αἱ ἐλεημοσύναι σου ἀνέβησαν εἰς μνημόσυνον ἐνώπιον τοῦ θεοῦ. Καὶ νῦν πέμψον εἰς ἰόππην ἄνδρας, καὶ μετάπεμψαι σίμωνα τὸν ἐπικαλούμενον πέτρον. οὗτος ξενίζεται παρά τινι σίμωνι βυρσεῖ, ᾧ ἐστιν οἰκία παρὰ θάλασσαν. οὗτος λαλήσει σοι, τί σε δεῖ ποιεῖν. ὡς δὲ ἀπῆλθεν ὁ ἄγγελος ὁ λαλῶν τῷ κορνηλίῳ, φωνήσας δύο τῶν οἰκετῶν αὐτοῦ, καὶ στρατιώτην εὐσεβῆ τῶν προσκαρτερούντων αὐτῷ, καὶ ἐξηγησάμενος αὐτοῖς ἅπαντα, ἀπέστειλεν αὐτοὺς εἰς τὴν ἰόππην. Τῇ δὲ ἐπαύριον ὁδοιπορούντων ἐκείνων καὶ τῇ πόλει ἐγγιζόντων, ἀνέβη πέτρος ἐπὶ τὸ δῶμα προσεύξασθαι, περὶ ὥραν ἕκτην. Ἐγένετο δὲ πρόσπεινος, καὶ ἤθελε γεύσασθαι. Παρασκευαζόντων δὲ ἐκείνων, ἐπέπεσεν ἐπ᾽ αὐτὸν ἔκστασις. καὶ θεωρεῖ τὸν οὐρανὸν ἀνεῳγμένον, καὶ καταβαῖνον ἐπ᾽ αὐτὸν σκεῦός τι ὡς ὀθόνην μεγάλην, τέσσαρσιν ἀρχαῖς δεδεμένον, καὶ καθιέμενον ἐπὶ τῆς γῆς, ἐν ᾧ ὑπῆρχε πάντα τὰ τετράποδα τῆς γῆς καὶ τὰ θηρία καὶ τὰ ἑρπετά,

καὶ τὰ

autem omnibus foras, Petrus positis genibus orauit. & conuersus ad corpus, dixit: Tabitha, surge. At illa aperuit oculos suos, uisoq́ Petro, resedit. Data autem illi manu, erexit eam, & cum uocasset sanctos ac uiduas, exhibuit eam uiuam. Id autem innotuit per totam Ioppen, & crediderunt multi in dominum. Factum est autem ut dies multos maneret Ioppæ apud Simonem quẽdam coriarium.

Vir autem quidam erat Cæsareæ, nomine Cornelius, centurio ex cohorte, quæ dicitur Italica, religiosus ac timens deum cum tota domo sua, præstans eleemosynas multas plebi, deprecansque deum semper. Is uidit per uisum manifeste fermè hora diei nona angelum dei introeuntem ad se, dicentémque sibi: Corneli. At ille intuens eum, ac timore correptus, dixit: Quid est domine? Dixit autem illi: Orationes tuæ et eleemosinæ tuæ ascenderunt in memoriam coram deo. Et nunc mitte uiros Ioppen, & accerse Simonem qui cognominatur Petrus. Hic diuersatur apud Simonem quendam coriarium, cui est domus iuxta mare. Hic dicet tibi, quid te oporteat facere. Et cũ discessisset angelus qui loquebatur illi, uocauit duos famulos suos, & militem religiosum ex his qui sibi adhærebãt. Quibus cum narrasset omnia, misit illos Ioppen. Postridie uero facientibus illis iter & appropinquãtibus ciuitati, ascendit Petrus in superiora domus, ut oraret, circa horam sextam. Et cum esuriret, uoluit gustare cibum. Parantibus autem illis, irruit super eum mentis excessus. Et uidet cœlum apertum, ac descẽdens ad se uas quoddam uelut linteum magnum, quatuor initijs alligatum, summitti è cœlo in terrã, in quo erant omnia quadrupedia terræ bestiæq́ & reptilia,

autem omnibus foras, Petrus ponẽs genua orauit: & conuersus ad corpus, dixit: Thabita surge. At illa aperuit oculos: & uiso Petro resedit. Dans autem illi manum, erexit eam. Et cũ uocasset sanctos & uiduas, assignauit eam uiuã. Notum autem factũ est per uniuersam Ioppem: & crediderunt multi in domino. Factũ est autem ut dies multos moraret in Ioppe apud Simonem quẽdam coriarium.

Vir autem quidam erat X.
in Cæsarea nomine Cornelius, Cẽturio cohortis quæ dicit Italica: religiosus & timens deum cum omni domo sua: faciens elemosynas multas plæbi: & deprecans deum semper. Is uidit in uisu manifeste quasi hora diei nona angelum dei introeũtem ad se, & dicentem sibi: Corneli. At ille intuẽs eum, timore correpte dixit: Quis es domine? Dixit autem illi: Orationes tuæ & elemosynæ tuæ ascenderunt in memoriam in cõspectu dei. Et nunc mitte uiros in Ioppẽ: & accersi Simonem quendam, qui cognominatur Petrus: hic hospitatur apud Simonem quendam coriariũ: cuius est domus iuxta mare. Hic dicet tibi, qd te oporteat facere. Et cum discessisset angelus, qui loquebatur illi: uocauit duos domesticos suos & militem metuentem dominum ex his qui illi parebant. Quibus cum narrasset omnia, misit illos in Ioppem. Postera aũt die iter illis faciẽtibus & appropinquantibus ciuitati ascendit Petrus in superiora, ut oraret circa horam sextam. Et cum esuriret, uoluit gustare. Parantibus autem illis: cecidit super eum mentis excessus. Et uidit cœlum apertum: & descendens quoddam uas uelut lintheum magnum quattuor initijs submitti de cœlo in terram: in quo erant omnia quadrupedia & serpẽtia

τά, καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ. καὶ
ἐγένετο φωνὴ πρὸς αὐτόν. ἀναστὰς
πέτρε, θῦσον καὶ φάγε. ὁ δὲ πέτρος
εἶπε. μηδαμῶς κύριε, ὅτι οὐδέποτε
ἔφαγον πᾶν κοινὸν ἢ ἀκάθαρτον.
καὶ φωνὴ πάλιν ἐκ δευτέρου πρὸς
αὐτόν. ἃ ὁ θεὸς ἐκαθάρισε σὺ μὴ κοί
νου. τοῦτο δὲ ἐγένετο ἐπὶ τρίς, καὶ πά
λιν ἀνελήφθη τὸ σκεῦος εἰς τὸν οὐ
ρανόν. ὡς δὲ ἐν ἑαυτῷ διηπόρει ὁ πέ
τρος, τί ἂν εἴη τὸ ὅραμα ὃ εἶδε, καὶ
ἰδοὺ οἱ ἄνδρες οἱ ἀπεσταλμένοι ἀπὸ
τοῦ κορνηλίου, διερωτήσαντες τὴν οἰ
κίαν σίμωνος, ἐπέστησαν ἐπὶ τὸν πυ
λῶνα. καὶ φωνήσαντες ἐπυνθάνοντο
εἰ σίμων ὁ ἐπικαλούμενος πέτρος
ἐνθάδε ξενίζεται. τοῦ δὲ πέτρου ἐνθυμου
μένου περὶ τοῦ ὁράματος, εἶπεν αὐτῷ
τὸ πνεῦμα. ἰδοὺ ἄνδρες ζητοῦσί σε,
ἀλλὰ ἀναστὰς κατάβηθι, καὶ πορεύου
σὺν αὐτοῖς, μηδὲν διακρινόμενος,
διότι ἐγὼ ἀπέσταλκα αὐτούς. κατα/
βὰς δὲ πέτρος πρὸς τοὺς ἄνδρας,
τοὺς ἀπεσταλμένους ἀπὸ τοῦ κορνη/
λίου πρὸς αὐτόν, εἶπεν. ἰδοὺ ἐγώ εἰμι
ὃν ζητεῖτε. τίς ἡ αἰτία δι' ἣν πάρεστε;
οἱ δὲ εἶπον. κορνήλιος ἑκατοντάρχης
ἀνὴρ δίκαιος καὶ φοβούμενος τὸν
θεόν, μαρτυρούμενός τε ὑπὸ ὅλου τοῦ
ἔθνους τῶν ἰουδαίων, ἐχρηματίσθη ὑ/
πὸ ἀγγέλου ἁγίου, μεταπέμψασθαί
σε εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, καὶ ἀκοῦσαι ῥή
ματα παρὰ σοῦ. εἰσκαλεσάμενος
οὖν αὐτούς, ἐξένισε. τῇ δὲ ἐπαύριον
ὁ πέτρος ἐξῆλθε σὺν αὐτοῖς, καί τι
νες τῶν ἀδελφῶν τῶν ἀπὸ ἰόππης
συνῆλθον αὐτῷ. καὶ τῇ ἐπαύριον εἰ
σῆλθον εἰς τὴν καισάρειαν. ὁ δὲ κορ/
νήλιος ἦν προσδοκῶν αὐτούς, συγκα
λεσάμενος τοὺς συγγενεῖς αὐτοῦ καὶ
τοὺς ἀναγκαίους φίλους. ὡς δὲ ἐγένετο
εἰσελθεῖν τὸν πέτρον, συναντήσας αὐ
τῷ ὁ κορνήλιος, πεσὼν ἐπὶ τοὺς πό
δας, προσεκύνησεν. ὁ δὲ πέτρος αὐτὸν
ἤγειρε, λέγων. ἀνάστηθι, κἀγὼ αὐτὸς
ἄνθρωπός εἰμι, καὶ συνομιλῶν αὐτῷ
εἰσῆλθε, καὶ εὑρίσκει συνεληλυθότας
πολλούς, ἔφη τε πρὸς αὐτούς. ὑμεῖς
ἐπίστασθε, ὡς ἀθέμιτόν ἐστιν ἀνδρὶ ἰου
δαίῳ κολλᾶσθαι ἢ προσέρχεσθαι ἀλλο
φύλῳ. καὶ ἐμοὶ ὁ θεὸς ἔδειξε, μηδένα
κοινὸν ἢ ἀκάθαρτον λέγειν ἄνθρωπον
διὸ

lia, & uolatilia cœli. Et facta est
uox ad eum: Surge Petre, macta
& uescere. Ait autem Petrus: Ne/
quaquā domine, quia nunquam edi
quicquam cōmune & immundum.
Et uox rursus iterū ad eum: Quæ
deus purificauit, tu cōmunia ne
dixeris. Hoc autem factū est ter-
tio. Et rursum receptum est uas
in cœlum. Et dum apud sese hæsi,
taret Petrus, quæ nam esset uisio
quam uidisset, ecce uiri qui missi
erant à Cornelio, percontati de
domo Simonis, astiterunt ad ia/
nuam. Et euocato quopiam inter
rogabant an Simon qui cogno/
minaretur Petrus, illic haberet ho/
spitium. Petro uero cogitante de
uisione, dixit spiritus ei: Ecce uiri
quærunt te. Surge itaque & descen/
de, & uade cum eis, nihil hæsitās,
propterea quod ego misi illos. De/
scendens autē Petrus ad uiros, qui
missi erant à Cornelio ad ipsum,
dixit: Ecce ego sum ille quē quæri
tis. Quæ causa est propter quam
uenistis? Qui dixerūt: Cornelius
centurio, uir iustus ac timens deū
& testimoniū habens ab uniuer/
sa gente Iudæorū, oraculo admo
nitus est ab angelo sancto, ut ac/
cerseret te in domum suam, & au
diret uerba abs te. Intro uocatos
igitur eos, recepit hospitio. Sequen
ti uero die Petrus profectus est
cū illis, & quidā ex fratribus Iop/
pensibus comitati sunt eum. Po/
stridie uero introierunt Cæsareā.
Porrò Cornelius expectabat il/
los, cōuocatis cognatis suis ac ne
cessariis amicis. Vt autē factū est
ut introiret Petrus, obuiā progres/
sus ei Cornelius, ac procidens ad
pedes, adorauit eum. Petrus uero
erexit eū, dicēs: Surge, & ego ipse
homo sum. Et colloquens cū illo,
intrauit, & offendit multos qui
cōuenerant, dixitque ad illos: Vos
scitis, nō esse fas uiro Iudæo cōiun
gi aut accedere ad alienigenā. sed
mihi ostendit deus, ne quē cōmu
nem aut immundū dicerē hoīem
quapropter

tia terræ & uolatilia cœli. Et
facta est uox ad eum: Sur/
ge Petre, occide & mandu/
ca. Ait autē Petrus: Absit do
mine: quia nunquā mandu
caui omne commune & im
mundum. Et uox iterum secū
do ad eū: Quod deus pu/
rificauit, tu cōmune ne dixe
ris. Hoc aūt factum est per
ter. Et statim receptum est
uas in cœlū. Et dum intra se
hæsitaret Petrus, quidnam
esset uisio quā uidisset, ecce
uiri qui missi erāt a Corne/
lio inquirentes domum Si/
monis astiterunt ad ianuā.
Et cū uocassent, interroga/
bant si Simō qui cognomi/
natur Petrus illic haberet ho/
spitium. Petro autē cogitāte
de uisione, dixit spiritus ei:
ecce uiri tres quærūt te. Sur
ge itaque & descende & uade
cum eis, nihil dubitās: quia
ego misi illos. Descendens
autē Petrus ad uiros, dixit:
Ecce ego sum quem quæri/
tis: Quæ causa est propter
quam uenistis? Qui dixe/
rūt: Cornelius Cēturio uir
iustus & timens deū, & testi
monium habēs ab uniuer/
sa gente Iudæorū: respōsum
accepit ab angelo sancto, ac
cersiri te in domū suā & au/
dire uerba abs te. Intro du/
cens ergo eos, recepit hospi
tio. Sequēti aūt die surgens,
profectus est cū illis: & qui/
dam ex fratribus ab Ioppe
comitati sunt eū. Altera aūt
die introiuit Cæsareā. Cor/
nelius uero expectabat illos:
conuocatis cognatis suis &
necessariis amicis. Et factū
est cū introisset Petrus, ob/
uius uenit ei Cornelius: &
procidēs ad pedes eius, ad
orauit eum. Petrus uero ele
uauit eum, dicēs: Surge: &
ego ipse homo sum. Et lo/
quens cum illo intrauit: &
inuenit multos qui cōuene
rant. Dixitque ad illos: Vos
scitis quomodo abomina/
tum sit uiro Iudæo cōiun/
gi: aut accedere ad alienige/
nam. Sed mihi ostēdit deus
neminem communem aut
immūdum dicere hominē,
propter

διὸ καὶ ἀναντιῤῥήτως ἦλθον μεταπεμφθείς. πυνθάνομαι οὖν, τίνι λόγῳ μετεπέμψασθέ με; καὶ ὁ κορνήλιος ἔφη, ἀπὸ τετάρτης ἡμέρας μέχρι ταύτης τῆς ὥρας ἤμην νηστεύων, καὶ τὴν ἐννάτην ὥραν προσευχόμενος ἐν τῷ οἴκῳ μου, καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ ἔστη ἐνώπιόν μου ἐν ἐσθῆτι λαμπρᾷ, καὶ φησί, κορνήλιε, εἰσηκούσθη σου ἡ προσευχή, καὶ αἱ ἐλεημοσύναι σου ἐμνήσθησαν ἐνώπιον τοῦ θεοῦ. πέμψον οὖν εἰς ἰόππην, καὶ μετακάλεσαι σίμωνα, ὃς ἐπικαλεῖται πέτρος, οὗτος ξενίζεται ἐν οἰκίᾳ σίμωνος βυρσέως παρὰ θάλασσαν, ὃς παραγενόμενος λαλήσει σοι. ἐξαυτῆς οὖν ἔπεμψα πρός σε, σύ τε καλῶς ἐποίησας παραγενόμενος. Νῦν οὖν πάντες ἡμεῖς ἐνώπιον τοῦ θεοῦ πάρεσμεν, ἀκοῦσαι πάντα τὰ προστεταγμένα σοι ὑπὸ τοῦ θεοῦ. Ἀνοίξας δὲ πέτρος τὸ στόμα, εἶπεν. ἐπ᾽ ἀληθείας καταλαμβάνομαι, ὅτι οὐκ ἔστι προσωπολήπτης ὁ θεός, ἀλλ᾽ ἐν παντὶ ἔθνει ὁ φοβούμενος αὐτὸν καὶ ἐργαζόμενος δικαιοσύνην δεκτὸς αὐτῷ ἐστι. τὸν λόγον ὃν ἀπέστειλε τοῖς υἱοῖς ἰσραήλ, εὐαγγελιζόμενος εἰρήνην διὰ ἰησοῦ χριστοῦ, οὗτός ἐστι πάντων κύριος, ὑμεῖς οἴδατε τὸ γενόμενον ῥῆμα καθ᾽ ὅλης τῆς ἰουδαίας, ἀρξάμενον ἀπὸ τῆς γαλιλαίας, μετὰ τὸ βάπτισμα ὃ ἐκήρυξεν ἰωάννης ἰησοῦν τὸν ἀπὸ ναζαρέθ, ὡς ἔχρισεν αὐτὸν ὁ θεὸς πνεύματι ἁγίῳ καὶ δυνάμει, ὃς διῆλθεν εὐεργετῶν καὶ ἰώμενος πάντας τοὺς καταδυναστευομένους ὑπὸ τοῦ διαβόλου, ὅτι ὁ θεὸς ἦν μετ᾽ αὐτοῦ. καὶ ἡμεῖς ἐσμὲν μάρτυρες πάντων ὧν ἐποίησεν ἔν τε τῇ χώρᾳ τῶν ἰουδαίων καὶ ἐν ἱερουσαλήμ, ὃν ἀνεῖλον κρεμάσαντες ἐπὶ ξύλου. τοῦτον ὁ θεὸς ἤγειρε τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ, καὶ ἔδωκεν αὐτὸν ἐμφανῆ γενέσθαι οὐ παντὶ τῷ λαῷ, ἀλλὰ μάρτυσι τοῖς προκεχειροτονημένοις ὑπὸ τοῦ θεοῦ ἡμῖν, οἵτινες συνεφάγομεν καὶ συνεπίομεν αὐτῷ, μετὰ τὸ ἀναστῆναι αὐτὸν ἐκ νεκρῶν. καὶ παρήγγειλεν ἡμῖν κηρύξαι τῷ λαῷ καὶ διαμαρτύρασθαι, ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ ὡρισμένος ὑπὸ τοῦ θεοῦ κριτὴς ζώντων καὶ νεκρῶν. τούτῳ πάντες οἱ προφῆται μαρτυροῦσιν,

quapropter et incunctanter ueni accersitus. Interrogo ergo, quam ob causam accersistis me? Et Cornelius ait: Die abhinc quarto usq; ad hanc horã, sedebam ieiunus, & hora nona precabar in domo mea, & ecce uir stetit ante me in ueste splendida, & ait: Corneli exaudita est deprecatio tua, & eleemosynæ tuæ in memoria habitæ sunt coram deo. Mitte ergo qui eant Ioppen, & accerse Simonẽ qui cognominatur Petrus, hic diuersatur in ædibus Simonis coriarij iuxta mare, qui simulatq; uenerit loquetur tibi. Confestim ergo misi ad te, et tu bene fecisti qui adueneris. Nunc ergo omẽs nos, teste deo, adsumus, ut audiamus omĩa quæcũq; tibi præcepta sunt à deo. Aperiens aũt Petrus os, dixit: Re ipsa comperio, quod non sit personarũ respectus apud deũ sed in quauis gẽte, qui timet ipsũ & operatur iustitiam, is acceptus est illi. Sermonẽ quẽ misit deus filijs Israël, annũcians pacem per Iesum Christum, hic est omnium dominus. Ipsi nostis, de quo sermone fama diuulgatũ fuit in tota Iudæa, rumore primum orto à Galilæa, post baptisma quod prædicabat Iohannes, ut Iesum Nazarenũ unxerit deus spiritu sancto & uirtute, qui obambulauit bene faciendo & sanando omnes oppressos à diabolo, quoniam deus erat cum illo. Et nos testes sumus omnium quæ fecit & in regione Iudæorũ et Hierosolymis, quẽ occiderũt suspensum in ligno. Hũc deus suscitauit tertio die, & exhibuit eũ ut manifestus fieret nõ toti populo, sed testib⁹ prius ad hoc delectis à deo nimirũ nobis, qui comedimus ac bibimus unà cũ illo, posteaquam resurrexit à mortuis. Et præcepit nobis ut prædicaremus populo ac testificaremur, quod ipse sit ille qui cõstitutus erat à deo iudex uiuorum ac mortuorũ. Huic omẽs prophetæ testimonium

propter quod sine dubitatione ueni accersitus. Interrogo ergo quam ob causam accersitis me? Et Cornelius ait: A nudiusquarta die usque ad hanc horam orans erã hora nona in domo mea: & ecce uir stetit ante me in ueste cãdida & ait: Corneli, exaudita est oratio tua: & elemosinæ tuæ cõmemoratæ sunt in conspectu dei. Mitte ergo in Ioppen & accersi Simonẽ qui cognominatur Petrus: hic hospitatur in domo Simonis coriarij iuxta mare. Cõfestim ergo misi ad te, & tu bene fecisti ueniẽdo. Nunc ergo omnes nos in conspectu tuo assumus audire omnia quæcunq; tibi præcepta sunt a domino. Aperiens autem Petrus os suum, dixit: In ueritate comperi: quoniam nõ est personarũ acceptor deus, sed in omni gente qui timet deũ & operatur iusticiam, acceptus est illi. Verbum misit deus filijs Israel, annuncians pacem per Iesum Christum: hic est omnium dominus. Vos scitis quod factum est uerbum per uniuersam Iudæam. Incipiens eñ a Galilæa post baptismum quod prædicauit Iohãnes, Iesum a Nazareth: quomodo unxit eum deus spiritusancto & uirtute: qui pertrãsijt benefaciendo & sanando omnes oppressos a diabolo: quoniã deus erat cum illo. Et nos testes sumus omnium quæ fecit in regione Iudæorũ & Hierusalem: quẽ occiderũt suspendentes in ligno. Hunc deus suscitauit tertia die: & dedit eum manifestum fieri nõ omni populo, sed testibus præordinatis a deo nobis, qui mãducauimus & bibimus cum illo postquam resurrexit a mortuis. Et præcepit nobis prædicare populo & testificari: quia ipse est qui constitutus est a deo iudex uiuorũ & mortuorũ. Huic omẽs prophetæ testimonium

τυροῦσιν, ἄφεσιν ἁμαρτιῶν λαβεῖν διὰ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ πάντα τὸν πιστεύοντα εἰς αὐτόν. ἔτι λαλοῦντος τοῦ πέτρου τὰ ῥήματα ταῦτα, ἐπέπεσε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐπὶ πάντας τοὺς ἀκούοντας τὸν λόγον. καὶ ἐξέστησαν οἱ ἐκ περιτομῆς πιστοί, ὅσοι συνῆλθον τῷ πέτρῳ, ὅτι καὶ ἐπὶ τὰ ἔθνη ἡ δωρεὰ τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐκκέχυται. ἤκουον γὰρ αὐτῶν λαλούντων γλώσσαις καὶ μεγαλυνόντων τὸν θεόν. τότε ἀπεκρίθη ὁ πέτρος. μή τι τὸ ὕδωρ κωλῦσαι δύναταί τις, τοῦ μὴ βαπτισθῆναι τούτους, οἵτινες τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἔλαβον καθὼς καὶ ἡμεῖς; προσέταξέ τε αὐτοὺς βαπτισθῆναι ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ κυρίου. τότε ἠρώτησαν αὐτὸν ἐπιμεῖναι ἡμέρας τινάς.

Ἤκουσαν δὲ οἱ ἀπόστολοι καὶ οἱ ἀδελφοὶ οἱ ὄντες κατὰ τὴν ἰουδαίαν, ὅτι καὶ τὰ ἔθνη ἐδέξαντο τὸν λόγον τοῦ θεοῦ. καὶ ὅτε ἀνέβη πέτρος εἰς ἱεροσόλυμα, διεκρίνοντο πρὸς αὐτὸν οἱ ἐκ περιτομῆς, λέγοντες, ὅτι πρὸς ἄνδρας ἀκροβυστίαν ἔχοντας εἰσῆλθες καὶ συνέφαγες αὐτοῖς. Ἀρξάμενος δὲ ὁ πέτρος, ἐξετίθετο αὐτοῖς καθεξῆς, λέγων. ἐγὼ ἤμην ἐν πόλει ἰόππῃ προσευχόμενος, καὶ εἶδον ἐν ἐκστάσει ὅραμα, καταβαῖνον σκεῦός τι ὡς ὀθόνην μεγάλην, τέσσαρσιν ἀρχαῖς καθιεμένην ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἦλθεν ἄχρις ἐμοῦ. εἰς ἣν ἀτενίσας, κατενόουν, καὶ εἶδον τὰ τετράποδα τῆς γῆς καὶ τὰ θηρία καὶ τὰ ἑρπετά, καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ. Ἤκουσα δὲ φωνῆς, λεγούσης μοι. ἀναστὰς πέτρε, θῦσον καὶ φάγε. Εἶπον δέ, μηδαμῶς κύριε, ὅτι πᾶν κοινὸν ἢ ἀκάθαρτον οὐδέποτε εἰσῆλθεν εἰς τὸ στόμα μου. ἀπεκρίθη δέ μοι φωνὴ ἐκ δευτέρου ἐκ τοῦ οὐρανοῦ. ἃ ὁ θεὸς ἐκαθάρισε, σὺ μὴ κοίνου. τοῦτο δὲ ἐγένετο ἐπὶ τρίς, καὶ πάλιν ἀνεσπάσθη ἅπαντα εἰς τὸν οὐρανόν. καὶ ἰδοὺ ἐξαυτῆς τρεῖς ἄνδρες ἐπέστησαν ἐπὶ τὴν οἰκίαν ἐν ᾗ ἤμην, ἀπεσταλμένοι ἀπὸ καισαρείας πρός με. Εἶπε δέ μοι τὸ πνεῦμα, συνελθεῖν αὐτοῖς, μηδὲν διακρινόμενον. ἦλθον δὲ σὺν ἐμοὶ καὶ οἱ ἓξ ἀδελφοὶ οὗτοι, καὶ εἰσήλθομεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ ἀνδρός.

ἀπήγγειλέ

monium ferunt, quod remissionem peccatorū accepturus sit per nomē eius quisquis crediderit in eum. Adhuc loquēte Petro uerba hæc, cecidit spiritus sanctus super omnes qui audiebant sermonem. Et obstupuerūt hi qui ex circuncisorū genere credebāt, quotquot uenerant cum Petro, quod & in gentes donū spiritus sancti effusum esset. Audiebant enim illos loquentes linguis ac magnificantes deum. Tunc respondit Petrus: Num quis prohibere potest quominus aqua baptizent͂ hi qui spiritū sanctū acceperunt sicut & nos? Et iussit eos baptizari in nomine domini. Tūc rogauerūt eū, ut remaneret aliquot dies.

Audierunt aūt apostoli & fratres qui erant in Iudæa, qđ & gentes recepissent sermonē dei. Cūq; ascendisset Petrus Hierosolymā, disceptabant aduersus illum qui erant ex circūcisione, dicētes: Ad uiros præputiū habētes introisti, & edisti cum illis. Petrus aūt rem ab initio repetēs, exposuit illis ordine, dicens: Ego eram in ciuitate Ioppe orans, & uidi raptus extra me uisionē, descendere uas quoddam ceu linteū magnū, quatuor initijs emissum è cœlo & uenit usque ad me. In quod cum intendissem oculos, animaduerti & uidi quadrupedia terræ et bestias et reptilia, et uolatilia cœli. Audiui aūt & uocē, dicentē mihi: Surge Petre, macta & uescere. Dicebā aūt: Nequaq̃ dn̄e, quia nihil cōmune aut imundū unq̃ introiuit in os meū. Respōdit aūtē mihi uox rursum è cœlo: quæ deus mundauit, tu ne cōmunia dixeris. Idq; accidit tertio, & rursum oīa subducta sunt in cœlū. Et ecce extēplo tres uiri presto aderāt in ædibus in q̄bus eram, è Cæsarea missi ad me. Dixerat aūt mihi sp̄us, ut congrederer cū illis, nihil hæsitās. Porrò comitati me sunt & sex fratres hi. Et ingressi sum⁹ in domū uiri.

isq;

monium perhibent remissionem peccatorū accipere per nomē eius oēs qui credunt in eū. Adhuc loquēte Petro uerba hæc, cecidit spiritussanct⁹ super omnes qui audiebāt uerbū. Et obstupuerūt ex circūcisione fideles qui uenerāt cū Petro: q̄a & in natiōes gratia spiritussancti effusa est. Audiebant enim illos loquētes linguis, & magnificātes deū. Tūc respōdit Petr⁹: Nunq̄d aquā quis prohibere potest ut nō baptizent͂ hi qui spiritūsanctū acceperūt sicut & nos? Et iussit eos baptizari in nomine Iesu Christi. Tūc rogauerūt eum ut maneret apud eos aliquot diebus.

Audierunt autē apostoli & fratres qui erant in Iudæa: quoniā & gentes receperunt uerbū dei. Cum autem ascēdisset Petrus Hierosolymā, disceptabāt aduersus illum qui erāt ex circūcisione dicētes: Quare introisti ad uiros præputiū habentes, & manducasti cū illis? Incipiēs autē Petrus exponebat illis ordinē, dicens: Ego erā in ciuitate Ioppe orans: & uidi in excessu mētis meæ uisionē descendens uas quoddā uelut lintheū magnū quatuor initijs submitti de cœlo: & uenit usq; ad me. In quod intuēs cōsiderabā & uidi quadrupedia terræ & bestias & reptilia & uolatilia cœli. Audiui aūt & uocem dicentē mihi: Surge Petre, occide & mā-duca. Dixi autē, nequaquā domine: quia cōmune aut immūdū nunquā introiuit in os meū. Respōdit autem uox secūdo de cœlo: Quæ deus mūdauit, tu ne cōmune dixeris. Hoc aūt factū est per ter: & recepta sunt oīa rursum in cœlū. Et ecce uiri tres cōfestim astiterūt in domo in qua erā, missi a Cæsarea ad me. Dixit autē spiritus mihi, ut irē cū illis, nihil hæsitans: Venerūt autē mecum & sex fratres isti: & ingressi sumus in domū uiri.

XI.

Narrauit

ἀπήγγειλέ τε ἡμῖν, πῶς εἶδε τὸν ἄγ-
γελον ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ, σταθέντα καὶ
εἰπόντα αὐτῷ. ἀπόστειλον εἰς ἰόπ-
πην ἄνδρας, καὶ μετάπεμψαι σί-
μωνα τὸν ἐπικαλούμενον πέτρον,
ὃς λαλήσει ῥήματα πρός σε, ἐν οἷς
σωθήσῃ σὺ, καὶ πᾶς ὁ οἶκός σου. ἐν
δὲ τῷ ἄρξασθαί με λαλεῖν, ἐπέπεσε
τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐπ' αὐτοὺς, ὥσπερ
καὶ ἐφ' ἡμᾶς ἐν ἀρχῇ. ἐμνήσθην δὲ τοῦ
ῥήματος κυρίου ὡς ἔλεγεν. ἰωάννης
μὲν ἐβάπτισεν ὕδατι, ὑμεῖς δὲ βα-
πτισθήσεσθε ἐν πνεύματι ἁγίῳ. Εἰ
οὖν τὴν ἴσην δωρεὰν ἔδωκεν αὐτοῖς
ὁ θεὸς, ὡς καὶ ἡμῖν πιστεύσασιν ἐπὶ
τὸν κύριον ἰησοῦν χριστὸν, ἐγὼ δὲ
τίς ἤμην δυνατὸς κωλῦσαι τὸν θε-
όν; Ἀκούσαντες δὲ ταῦτα, ἡσύχα-
σαν, καὶ ἐδόξαζον τὸν θεὸν, λέγον-
τες. ἄραγε καὶ τοῖς ἔθνεσιν ὁ θεὸς
τὴν μετάνοιαν ἔδωκεν εἰς ζωήν. Καὶ
οἱ μὲν οὖν διασπαρέντες ἀπὸ τῆς θλί-
ψεως τῆς γενομένης ἐπὶ στεφάνῳ, δι-
ῆλθον ἕως φοινίκης καὶ κύπρου καὶ
ἀντιοχείας, μηδενὶ λαλοῦντες τὸν
λόγον, εἰ μὴ μόνον ἰουδαίοις. ἦσαν
δέ τινες ἐξ αὐτῶν ἄνδρες κύπριοι καὶ
κυρηναῖοι, οἵτινες εἰσελθόντες εἰς ἀν
τιόχειαν, ἐλάλουν πρὸς τοὺς ἑλλη-
νιστὰς, εὐαγγελιζόμενοι τὸν κύριον
ἰησοῦν. καὶ ἦν χεὶρ κυρίου μετ' αὐ-
τῶν, πολύς τε ἀριθμὸς πιστεύσας
ἐπέστρεψεν ἐπὶ τὸν κύριον. ἠκού-
σθη δὲ ὁ λόγος εἰς τὰ ὦτα τῆς ἐκ-
κλησίας, τῆς ἐν ἱεροσολύμοις, πε-
ρὶ αὐτῶν, καὶ ἐξαπέστειλαν βαρνά-
βαν διελθεῖν ἕως ἀντιοχείας. ὃς πα
ραγενόμενος, καὶ ἰδὼν τὴν χάριν
τοῦ θεοῦ, ἐχάρη, καὶ παρεκάλει
πάντας, τῇ προθέσει τῆς καρδίας
προσμένειν τῷ κυρίῳ, ὅτι ἦν ἀνὴρ
ἀγαθὸς, καὶ πλήρης πνεύματος
ἁγίου καὶ πίστεως. καὶ προσετέθη ὄ-
χλος ἱκανὸς τῷ κυρίῳ. ἐξῆλθε δὲ
εἰς ταρσὸν ὁ βαρνάβας, ἀναζητῆσαι
σαῦλον. καὶ εὑρὼν αὐτὸν, ἤγαγεν
αὐτὸν εἰς ἀντιόχειαν. Ἐγένετο δὲ αὐ-
τοὺς ἐνιαυτὸν ὅλον συναχθῆναι τῇ
ἐκκλησίᾳ, καὶ διδάξαι ὄχλον ἱκα-
νὸν, χρηματίσαι τε πρῶτον ἐν ἀντιο
χείᾳ τοὺς μαθητὰς χριστιανούς. Ἐν
ταύταις δὲ ταῖς ἡμέραις κατῆλθον
ἀπὸ

Isq; retulit nobis, ut uidisset angelum domi suæ, qui astitisset ac dixisset sibi: Emitte uiros Ioppē, & accerse Simonē cognomento Petrum, qui tibi ea dicturus est, per quæ serueris & tu & uniuersa domus tua. Cum aūt exorsus essem sermonē, illapsus est spiritus sanctus in illos, quemadmodū & in nos fuerat illapsus initio. Veniebat aūt in mentē qđ dixerat dominus. Ioānes quidē baptizauit aqua, cæterū uos baptizabimini spiritu sancto. Proinde si par donum dedit illis deus, quēadmodū & nobis cū credidissemus in dominum Iesum Christū: ego porrò quis eram, qui possem obsistere deo? His aūt auditis obticuerūt, & glorificauerūt deū, dicētes: Igitur & gentibus deus pœnitētiam concessit ad uitā. Et illi quidē qui dispersi fuerāt ex afflictione quæ orta fuerat ob Stephanū, perambulauerūt usq; ad Phœnicen, & Cyprum & Antiochiam, nemini loquētes sermonem illū, nisi solis Iudæis. Erāt autē quidā ex eis uiri Cyprij & Cyrenēses, qui cū introissent Antiochiā, loquebātur ad Græcos, prædicantes dominū Iesum. Et erat manus dñi cū eis, multusq; numerus credentiū cōuersus est ad dominū. Peruenit aūt rumor ad aures ecclesiæ, quæ erat Hierosolymis, sup his, & miserunt Barnabā ut iret ad Antiochiam. Qui cū peruenisset, & uidisset gratiam dei, gauisus est, & hortabaꝰ oēs, ut proposito cordis perseuerarent adhærere dño. Nā erat uir bonus, ac plenus spū sancto & fide. Et addita est multa turba dño. Profectus est aūt Barnabas Tarsum, ut quæreret Saulum, quē cū inuenisset, perduxit Antiochiā. Accidit aūt ut annum totum cōsuetudinē agerent cū ea cōgregatione, docerētq; turbam multā, & discipuli cognominarētur primū Antiochiæ Christiani. In his autē diebus superuenerūt
ab urbe

Narrauit autē nobis quomodo uidisset angelū in domo sua stantē & dicētem sibi: Mitte in Ioppē: & accersi Simonē qui cognominatur Petrus: qui loquetur tibi uerba in quibus saluus eris tu & uniuersa domus tua. Cum autē cœpissem loqui, cecidit spiritussanctꝰ super eos sicut & in nos in initio. Recordatus sum aūt uerbi domini, sicut dicebat: Iohannes quidē baptizauit aqua: uos aūt baptizabimini spiritusancto. Si ergo eādem gratiā dedit illis deus sicut & nobis qui credidimꝰ in dominū Iesum Christū: ego quis eram qui possem prohibere deū? His auditis, tacuerūt: & glorificauerunt deum, dicētes: Ergo & gentibus pœnitētiam dedit deus ad uitā. Et illi quidem qui dispersi fuerāt a tribulatiōe quæ facta fuerat sub Stephano, perambulauerunt usque Phœnicē & Cyprum & Antiochiā, nemini loquētes uerbum, nisi solis Iudæis. Erāt autē quidā ex eis uiri Cyprij & Cyrenei, qui cum introissent Antiochiam, loquebātur & ad Græcos annūciantes dominum Iesum. Et erat manus domini cū eis: multusq; numerus credentium cōuersus est ad dominū. Peruenit autē sermo ad aures ecclesiæ quæ erat Hierosolymis super istis. Et miserunt Barnabam usq; ad Antiochiam. Qui cū peruenisset & uidisset gratiā dei, gauisus est: & hortabatur oēs in proposito cordis permanere in dño: quia erat uir bonꝰ & plenꝰ spiritusancto & fide: & apposita est multa turba domino: Profectꝰ est autē Tharsum ut quæreret Saulum: quē cum inuenisset, perduxit Antiochiam. Et annum totum cōuersati sunt in ecclesia: & docuerūt turbam multā, ita ut cognominarent primū Antiochiæ discipuli Christiani. In his autē diebus superuenerunt

ab Hie

ἀπὸ ἱεροσολύμων προφῆται εἰς ἀντιόχειαν. Ἀναστὰς δὲ εἷς ἐξ αὐτῶν ὀνόματι ἄγαβος, ἐσήμανε διὰ τοῦ πνεύματος, λιμὸν μέγαν μέλλειν ἔσεσθαι ἐφ᾽ ὅλην τὴν οἰκουμένην. ὅστις καὶ ἐγένετο ἐπὶ κλαυδίου καίσαρος. τῶν δὲ μαθητῶν καθὼς ηὐπορεῖτό τις, ὥρισαν ἕκαστος αὐτῶν εἰς διακονίαν πέμψαι τοῖς κατοικοῦσιν ἐν τῇ ἰουδαίᾳ ἀδελφοῖς, ὃ καὶ ἐποίησαν, ἀποστείλαντες πρὸς τοὺς πρεσβυτέρους, διὰ χειρὸς βαρνάβα καὶ σαύλου. Κατ᾽ ἐκεῖνον δὲ τὸν καιρὸν ἐπέβαλεν ἡρώδης ὁ βασιλεὺς τὰς χεῖρας κακῶσαί τινας τῶν ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας. ἀνεῖλε δὲ ἰάκωβον τὸν ἀδελφὸν ἰωάννου μαχαίρᾳ. καὶ ἰδὼν ὅτι ἀρεστόν ἐστι τοῖς ἰουδαίοις, προσέθετο συλλαβεῖν καὶ πέτρον. ἦσαν δὲ ἡμέραι τῶν ἀζύμων. ὃν καὶ πιάσας, ἔθετο εἰς φυλακήν, παραδοὺς τέσσαρσι τετραδίοις στρατιωτῶν φυλάσσειν αὐτόν, βουλόμενος μετὰ τὸ πάσχα ἀναγαγεῖν αὐτὸν τῷ λαῷ. ὁ μὲν οὖν πέτρος ἐτηρεῖτο ἐν τῇ φυλακῇ. προσευχὴ δὲ ἦν ἐκτενὴς γινομένη ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας πρὸς τὸν θεὸν ὑπὲρ αὐτοῦ. ὅτε δὲ ἔμελλεν αὐτὸν προάγειν ὁ ἡρώδης, τῇ νυκτὶ ἐκείνῃ ἦν ὁ πέτρος κοιμώμενος μεταξὺ δύο στρατιωτῶν, δεδεμένος ἁλύσεσι δυσί, φύλακές τε πρὸ τῆς θύρας ἐτήρουν τὴν φυλακήν. καὶ ἰδοὺ ἄγγελος κυρίου ἐπέστη, καὶ φῶς ἔλαμψεν ἐν τῷ οἰκήματι. πατάξας δὲ τὴν πλευρὰν τοῦ πέτρου, ἤγειρεν αὐτόν, λέγων. ἀνάστα ἐν τάχει. καὶ ἐξέπεσον αὐτοῦ αἱ ἁλύσεις ἐκ τῶν χειρῶν. Εἶπέ τε ὁ ἄγγελος πρὸς αὐτόν. περίζωσαι, καὶ ὑπόδησαι τὰ σανδάλιά σου. ἐποίησε δὲ οὕτως, καὶ λέγει αὐτῷ. περιβαλοῦ τὸ ἱμάτιόν σου, καὶ ἀκολούθει μοι. καὶ ἐξελθὼν ἠκολούθει αὐτῷ, καὶ οὐκ ᾔδει, ὅτι ἀληθές ἐστι τὸ γινόμενον διὰ τοῦ ἀγγέλου. ἐδόκει δὲ ὅραμα βλέπειν. Διελθόντες δὲ πρώτην φυλακὴν καὶ δευτέραν, ἦλθον ἐπὶ τὴν πύλην τὴν σιδηρᾶν, τὴν φέρουσαν εἰς τὴν πόλιν, ἥτις αὐτομάτη ἠνοίχθη αὐτοῖς. καὶ ἐξελθόντες προῆλθον ῥύμην μίαν, καὶ εὐθέως ἀπέστη ὁ ἄγγελος ἀπ᾽ αὐτοῦ. καὶ ὁ πέτρος

γενόμενος

ab urbe Hierosolymorũ prophetæ Antiochiam, surgensq́ unus ex eis nomine Agabus, significabat per spiritum, famem magnã futuram in toto terrarum orbe, quæ accidit sub Claudio Cæsare. Discipuli autem prout cuiq́ suppetebat, proposuerunt in subsidium mittere habitantibus in Iudæa fratribus, quod & fecerunt, mittẽtes ad seniores per manum Barnabæ ac Sauli.

Eodem autem tempore iniecit Herodes rex manus, ut affligeret quosdam de ecclesia. Occidit autem Iacobum fratrem Iohannis gladio: uidens autem quod gratum esset Iudæis, perrexit comprehendere & Petrum. Erant autem dies azymorũ. Quem cum etiam apprehendisset, posuit in carcerem, tradens quatuor quaternionibus militum asseruandũ, uolens post pascha producere eũ populo. Et Petrus quidem seruabatur in carcere. Cæterum precatio fiebat sine intermissione ab ecclesia ad deum pro eo. Cum autem producturus eũ esset Herodes, in ipsa nocte dormiebat Petrus inter duos milites, uinctus catenis duabus, & custodes ante ostium custodiebant carcerem. Et ecce angelus domini astitit, & lumen refulsit in habitaculo, percussóque latere Petri excitauit eum, dicens: Surge uelociter. Et exciderunt catenæ de manibus eius. Dixit autẽ angelus ad eum: Præcingere et subliga soleas tuas. Et fecit sic. Et dicit illi: Circunda tibi uestimentum tuum, & sequere me. Et exiens sequebatur eum, & nesciebat, quod uerum esset quod fiebat per angelum, sed putabat se uisum uidere. Cum autẽ præterissent primam ac secũdam custodiam, uenerũt ad portã ferream, quæ ducit in ciuitatem, quæ ultro apta est eis. Et exeuntes processerũt uicum unum, et cõtinuo discessit angelus ab eo. Et Petrus

ad se

ab Hierosolymis prophetæ Antiochiã: & surgens unus ex eis nomine Agabus significabat per spiritum famem magnam futuram in uniuerso orbe terrarũ, quæ facta est sub claudio. Discipuli autem prout quisque habebat proposuerũt in ministeriũ mittere habitãtibus in Iudæa fratribus: quod & fecerunt mittentes ad seniores per manus Barnabæ & Sauli.

Eodem autem tempore
misit Herodes rex manus XII.
ut affligeret quosdam de ecclesia. Occidit autem Iacobum fratrem Iohannis gladio: uidens autem quia placeret Iudæis, apposuit apprehendere & Petrũ. Erant autẽ dies azymorum. Quẽ cum apprehẽdisset, misit in carcerem: tradẽsq́ quattuor quaternionibus militum ad custodiendum, uolens post pascha producere eũ populo. Et Petrus quidem seruabat in carcere: oratio autem fiebat sine intermissione ab ecclesia ad deũ pro eo. Cum autem producturus eũ esset Herodes, in ipsa nocte erat Petrus dormiẽs inter duos milites uinctus catenis duabus: & custodes ante ostiũ custodiebant carcerem. Et ecce angelus domini astitit et lumen refulsit in habitaculo: percussoq́ latere Petri excitauit eum, dicens: Surge uelociter. Et ceciderũt catenæ de manibus eius. Dixit autem angelus ad eum: Præcingere & calcia te caligas tuas. Et fecit sic. Et dixit illi: Circunda tibi uestimentum tuum & sequere me. Et exiens sequebatur eũ: & nesciebat quia uerũ esset quod fiebat per angelum. Existimabat autẽ se uisum uidere. Transeũtes autem primam & secũdam custodiã, uenerunt ad portam ferreã quæ ducit ad ciuitatẽ, quæ ultro aperta est eis. Et exeũtes processerunt uicũ unũ: & continuo discessit angelus ab eo. Et Petrus

ad se

γενόμενος ἐν ἑαυτῷ, εἶπε. Νῦν οἶδα ἀληθῶς, ὅτι ἐξαπέστειλε κύριος τὸν ἄγγελον αὐτοῦ, καὶ ἐξείλετό με ἐκ χειρὸς ἡρώδου, καὶ πάσης τῆς προσδοκίας τοῦ λαοῦ τῶν ἰουδαίων. Συνιδών τε ἦλθεν ἐπὶ τὴν οἰκίαν μαρίας, τῆς μητρὸς ἰωάννου τοῦ ἐπικαλουμένου μάρκου, οὗ ἦσαν ἱκανοὶ συνηθροισμένοι καὶ προσευχόμενοι. κρούσαντος δὲ τοῦ πέτρου τὴν θύραν τοῦ πυλῶνος, προσῆλθε παιδίσκη ὑπακοῦσαι, ὀνόματι ῥόδη, καὶ ἐπιγνοῦσα τὴν φωνὴν τοῦ πέτρου, ἀπὸ τῆς χαρᾶς οὐκ ἤνοιξε τὸν πυλῶνα, εἰσδραμοῦσα δὲ ἀπήγγειλεν ἑστάναι τὸν πέτρον πρὸ τοῦ πυλῶνος. οἱ δὲ πρὸς αὐτὴν εἶπον, μαίνῃ. Ἡ δὲ διϊσχυρίζετο οὕτως ἔχειν. Οἱ δὲ ἔλεγον. Ὁ ἄγγελος αὐτοῦ ἐστίν. Ὁ δὲ πέτρος ἐπέμενε κρούων. Ἀνοίξαντες δὲ εἶδον αὐτόν, καὶ ἐξέστησαν. Κατασείσας δὲ αὐτοῖς τῇ χειρὶ σιγᾶν, διηγήσατο αὐτοῖς, πῶς ὁ κύριος αὐτὸν ἐξήγαγεν ἐκ τῆς φυλακῆς. Εἶπε δέ. ἀπαγγείλατε ἰακώβῳ καὶ τοῖς ἀδελφοῖς ταῦτα. Καὶ ἐξελθὼν ἐπορεύθη εἰς ἕτερον τόπον. Γενομένης δὲ ἡμέρας, ἦν τάραχος οὐκ ὀλίγος ἐν τοῖς στρατιώταις, τί ἄρα ὁ πέτρος ἐγένετο. ἡρώδης δὲ ἐπιζητήσας αὐτόν, καὶ μὴ εὑρών, ἀνακρίνας τοὺς φύλακας, ἐκέλευσεν ἀπαχθῆναι, καὶ κατελθὼν ἀπὸ τῆς ἰουδαίας εἰς τὴν καισάρειαν διέτριβεν. ἦν δὲ ὁ ἡρώδης θυμομαχῶν τυρίοις καὶ σιδονίοις. ὁμοθυμαδὸν δὲ παρῆσαν πρὸς αὐτόν, καὶ πείσαντες βλάστον τὸν * ἐπὶ τοῦ κοιτῶνος τοῦ βασιλέως, ᾐτοῦντο εἰρήνην, διὰ τὸ τρέφεσθαι αὐτῶν τὴν χώραν ἀπὸ τῆς βασιλικῆς. Τακτῇ δὲ ἡμέρᾳ ὁ ἡρώδης ἐνδεδυμένος ἐσθῆτα βασιλικήν, καὶ καθίσας ἐπὶ τοῦ βήματος, ἐδημηγόρει πρὸς αὐτούς. Ὁ δὲ δῆμος ἐπεφώνει, θεοῦ φωνή, καὶ οὐκ ἀνθρώπου. Παραχρῆμα δὲ ἐπάταξεν αὐτὸν ἄγγελος κυρίου, ἀνθ' ὧν οὐκ ἔδωκε δόξαν τῷ θεῷ, καὶ γενόμενος σκωληκόβρωτος, ἐξέψυξεν. Ὁ δὲ λόγος τοῦ θεοῦ ηὔξανε καὶ ἐπληθύνετο. Βαρνάβας δὲ καὶ παῦλος ὑπέστρεψαν εἰς ἱερουσαλήμ, πληρώσαντες τὴν διακονίαν, συμπαραλαβόντες καὶ ἰωάννην, τὸν ἐπικληθέντα μάρκον.

Aliás ἐπὶ τὸν κοιτῶνα.

Ἦσαν

ad se reuersus, dixit: Nunc scio uere, quod miserit dominus angelũ suum, & eripuerit me è manu Herodis, & ex om̃i expectatione plebis Iudæorũ. réque perpensa uenit ad domũ Mariæ, matris Ioannis, qui cognominatus est Marcus, ubi erant multi congregati et orantes. Cum pulsasset autem Petrus ostiũ uestibuli, processit puella ut subauscultaret, nomie Rhode. Et ut agnouit uocẽ Petri, præ gaudio non aperuit uestibulum, sed introcurrens renunciauit stare Petrũ ante uestibulũ. At illi dixerunt ad eam: Insanis. Illa autem affirmabat, sic se habere. At illi dicebant: Angelus eius est. Petrus autem perseuerabat pulsans. Cũ autem aperuissent, uiderũt eum, & obstupuerunt. Cum innuisset autẽ eis mota manu ut tacerent, narrauit illis, quomodo dominꝰ eduxisset ipsum de carcere. Dixit autem: Nunciate Iacobo & fratribus hæc. Et egressus abijt in aliũ locum. Porrò ubi diluxit, erat turbatio nõ parua inter milites, quidnam accidisset Petro. Herodes aũt cum requisisset eum, nec inuenisset, examinatis custodibus, iussit eos duci, descẽdensq́ à Iudæa Cæsareã, ibi cõmoratus est. Erat autẽ Herodes infensus Tyrijs ac Sidonijs. At illi uno animo uenerunt ad eum, & persuaso Blasto, qui præerat cubiculo regis, petebant pacem, eo qđ aleretur regio ipsorũ annona regia. Statuto autẽ die Herodes uestitus ueste regia, sedit pro tribunali, & cõcionabatur ad eos. Populus aũt acclamabat: uox dei, & nõ hominis. Cõfestim autẽ percussit eum angelus domini, eo quod nõ dedisset gloriam deo, & erosus à uermibus, expirauit. Porrò sermo domini crescebat ac multiplicabatur. Barnabas autẽ & Paulus reuersi sunt Hierosolymam, expleto ministerio, assumpto & Iohanne, cui cognomen erat Marcus.

Erant

ad se reuersus, dixit: Nunc scio uere quia misit dominus angelũ suum, & eripuit me de manu Herodis, & de om̃i expectatione plæbis Iudæorum. Cõsiderãsq; uenit ad domũ Mariæ matris Iohannis: qui cognominatus est Marcus, ubi erant multi cõgregati & orãtes. Pulsante aũt eo ad ostiũ ianuæ, processit puella ad uidẽdũ, nomine Rhode. Et ut cognouit uocẽ Petri, præ gaudio nõ aperuit ianuã, sed intro currẽs nũciauit stare Petrũ ante ianuã. At illi dixerunt ad eã: Insanis. Illa aũt affirmabat sic se habere. Illi autem dicebãt: Angelus eius est. Petrus aũt perseuerabat pulsans. Cum aũt aperuissent ostium, uiderũt eum & obstupuerũt. Annuens aũt eis manu ut tacerẽt, narrauit quomodo dominꝰ eduxisset eũ de carcere. Dixitque: Nũciate Iacobo & fratribꝰ hæc. Et egressus abijt in alium locũ. Facta autem die erat nõ parua turbatio inter milites, quidnã factũ esset de Petro. Herodes aũt cum requisisset eũ & nõ inuenisset: inquisitione facta de custodibus, iussit eos duci: descendensq́ a Iudæa in Cæsaream, ibi cõmoratus est. Erat aũt iratus Tyrijs & Sidonijs. At illi unanimes uenerũt ad eum: & persuaso blasto qui erat super cubiculũ regis postulabãt pacem: eo quod alerentur regiones eorũ ab illo. Statuto autẽ die, Herodes uestitus ueste regia, sedit pro tribunali: & cõcionabat̃ ad eos. Populus autẽ acclamabat dei uoces & non hominis. Cõfestim autẽ percussit eũ angelus domini: eo qđ non dedisset honorẽ deo: & cõsumptus a uermibus expirauit. Verbũ autem domini crescebat & multiplicabat̃. Barnabas aũt & Saulus reuersi sunt ab Hierosolymis expleto ministerio: assumpto Iohanne qui cognominatus est Marcus.

Erant

Ἦσαν δέ τινες ἐν ἀντιοχείᾳ κατὰ τὴν οὖσαν ἐκκλησίαν προφῆται καὶ διδάσκαλοι, ὅ, τε βαρνάβας καὶ σίμων καλούμενος νίγερ, καὶ λούκιος ὁ κυρηναῖος, μαναήν τε ἡρώδου τοῦ τετράρχου σύντροφος, καὶ σαῦλος. Λειτουργούντων δὲ αὐτῶν τῷ κυρίῳ, καὶ νηστευόντων, εἶπε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. ἀφορίσατε δή μοι τὸν βαρνάβαν, καὶ τὸν σαῦλον εἰς τὸ ἔργον ὃ προσκέκλημαι αὐτούς. τότε νηστεύσαντες καὶ προσευξάμενοι, καὶ ἐπιθέντες τὰς χεῖρας αὐτοῖς, ἀπέλυσαν. οὗτοι μὲν οὖν ἐκπεμφθέντες ὑπὸ τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου, κατῆλθον εἰς τὴν σελεύκειαν, κἀκεῖθεν δὲ ἐπέπλευσαν εἰς τὴν κύπρον. καὶ γενόμενοι ἐν σαλαμῖνι, κατήγγελον τὸν λόγον τοῦ θεοῦ ἐν ταῖς συναγωγαῖς τῶν ἰουδαίων. εἶχον δὲ καὶ ἰωάννην ὑπηρέτην. Διελθόντες δὲ τὴν νῆσον ἄχρι πάφου, εὗρον τινὰ μάγον ψευδοπροφήτην ἰουδαῖον, ᾧ ὄνομα βαριησοῦν, ὃς ἦν σὺν τῷ ἀνθυπάτῳ σεργίῳ παύλῳ ἀνδρὶ συνετῷ. οὗτος προσκαλεσάμενος βαρνάβαν καὶ σαῦλον, ἐπεζήτησεν ἀκοῦσαι τὸν λόγον τοῦ θεοῦ. ἀνθίστατο δὲ αὐτοῖς ἐλύμας ὁ μάγος, οὕτως γὰρ μεθερμηνεύεται τὸ ὄνομα αὐτοῦ, ζητῶν διαστρέψαι τὸν ἀνθύπατον ἀπὸ τῆς πίστεως. Σαῦλος δὲ ὁ καὶ παῦλος, πλησθεὶς πνεύματος ἁγίου, καὶ ἀτενίσας εἰς αὐτὸν, εἶπεν, ὦ πλήρης παντὸς δόλου καὶ πάσης ῥᾳδιουργίας υἱὲ διαβόλου, ἐχθρὲ πάσης δικαιοσύνης, οὐ παύσῃ διαστρέφων τὰς ὁδοὺς κυρίου τὰς εὐθείας. καὶ νῦν ἰδοὺ χεὶρ τοῦ κυρίου ἐπί σε, καὶ ἔσῃ τυφλὸς μὴ βλέπων τὸν ἥλιον ἄχρι καιροῦ. παραχρῆμα δὲ ἐπέπεσεν ἐπ᾽ αὐτὸν ἀχλὺς καὶ σκότος, καὶ περιάγων ἐζήτει χειραγωγούς. τότε ἰδὼν ὁ ἀνθύπατος τὸ γεγονὸς, ἐπίστευσεν, ἐκπλησσόμενος ἐπὶ τῇ διδαχῇ τοῦ κυρίου. ἀναχθέντες δὲ ἀπὸ τῆς πάφου οἱ περὶ τὸν παῦλον, ἦλθον εἰς πέργην τῆς παμφυλίας. ἰωάννης δὲ ἀποχωρήσας ἀπ᾽ αὐτῶν, ὑπέστρεψεν εἰς ἱεροσόλυμα. Αὐτοὶ δὲ διελθόντες, ἀπὸ τῆς πέργης παρεγένοντο εἰς ἀντιόχειαν τῆς πισιδίας, καὶ εἰσελθόντες εἰς τὴν συναγωγὴν τῇ ἡμέρᾳ

τῶν σαβ

Erant autē quidam in ecclesia, quæ erat Antiochiæ, prophetæ ac doctores, Barnabasq́ & Simon qui uocabatur Niger, & Lucius Cyrenensis, & Manahen qui erat Herodis tetrarchæ collactaneus, & Saulus. Cum autē illi sacrificarent domino, ieiunarentq́, dixit spiritus sanctus: Segregate mihi Barnabam & Saulum in opus ad quod accersiui eos. Cumque ieiunassent & orassent, imposuissentque eis manus, dimiserunt. Et ipsi quidē emissi à spiritu sancto, abierunt Seleuciam, & inde nauigauerunt in Cyprū. Et cum essent Salamine, annunciauerūt sermonem dei in synagogis Iudæorum Habebant autē & Iohannem ministrum. Et peragrata insula usq; ad Paphum, inuenerunt quendam magum pseudoprophetam Iudæum, cui nomen erat Bariesu, qui erat cum proconsule Sergio Paulo uiro prudente. Hic accersitis Barnaba & Saulo, desiderabat audire sermonem dei. Resistebat autē illis Elymas magus, sic enim interpretatur nomen eius, quærens auertere proconsulem à fide Saulus autem qui idem Paulus, repletus spiritu sancto, intentis in eum oculis, dixit: O plene omni dolo & omni uersutia fili diaboli, inimice omnis iustitiæ, nō desinis inuertere uias domini rectas. Et nunc ecce manus domini super te, & eris cæcus non uidens solem usque ad tempus. Et confestim cecidit in eum caligo ac tenebræ, & circumiens quærebat, qui se manu ducerent. Tunc proconsul cum uidisset quod acciderat, credidit, admirans super doctrina domini. Cum autem à Papho soluisset Paulus, qui cum eo erant, uenerūt Pergen Pamphyliæ. Iohannes autem digressus ab eis, reuersus est Hierosolymam. Cæterū ipsi peragratis regionibus, à Perga uenerunt Antiochiā Pisidiæ, & ingressi synagogam die

sabbatorum

Erant aūt in ecclesia quæ erat Antiochiæ prophetæ & XIII
doctores in quibus Barnabas & Simon: qui uocabat̄ Niger: & Lucius Cyrenēsis: et Manahen qui erat Herodis tetrachæ collactaneus & Saulus. Ministrātibus autem illis domino & ieiunātibus, dixit illis spiritussanctus: Segregate mihi Saulum & Barnabam in opus ad quod assumpsi eos. Tūc ieiunantes & orātes, imponentesq; eis manus, dimiserunt illos. Et ipsi quidē missi a spiritusancto abierūt Seleuciam: & inde nauigauerunt Cyprū. Et cum uenissent Salaminā, prædicabāt uerbū dei in synagogis Iudæorū. Habebāt autē & Iohannem in ministerio. Et cū perambulassent uniuersam insulam usq; ad Paphū, inuenerūt quendā uirū Magū pseudoprophetā Iudæum: cui nomen erat Barieu: qui erat cum procōsule Sergio Paulo uiro prudente. Hic accersitis Barnaba & Paulo desiderabat audire uerbū dei. Resistebat autē illis Elimas Magus: sic enim interpretatur nomen eius, quærens auertere proconsulē a fide. Saulus aūt qui & Paulus repletus spiritusancto, intuens in eum dixit: O plene omni dolo & omī fallacia fili diaboli, inimice omnis iusticiæ: nō desinis subuertere uias domini rectas. Et nūc ecce manus domini super te: & eris cæcus nō uidens solem usq; ad tempus. Et cōfestim cecidit in eum caligo & tenebræ: & circūiens quærebat qui ei manum daret. Tunc proconsul cum uidisset factum, credidit, admirans super doctrina domini. Et cū a Papho nauigassent Paulus & qui cum eo erant, uenerunt Pergen Pamphiliæ. Iohannes autem discedens ab eis, reuersus est Hierosolymā. Illi uero pertranseuntes Pergen, uenerunt Antiochiam Pisidiæ: & ingressi synagogam die

sabbatorum

τῶν σαββάτων, ἐκάθισαν. μετὰ δὲ
τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ νόμου καὶ τῶν προ
φητῶν ἀπέστειλαν οἱ ἀρχισυνάγω/
γοι πρὸς αὐτοὺς, λέγοντες. ἄνδρες
ἀδελφοὶ, εἰ ἔστι λόγος ἐν ὑμῖν παρα/
κλήσεως πρὸς τὸν λαὸν, λέγετε. Ἀνα
στὰς δὲ παῦλος καὶ κατασείσας τῇ
χειρὶ, εἶπεν. ἄνδρες ἰσραηλῖται, καὶ οἱ
φοβούμενοι τὸν θεὸν, ἀκούσατε. Ὁ θεὸς
τοῦ λαοῦ τούτου ἐξελέξατο τοὺς πα
τέρας ἡμῶν. καὶ τὸν λαὸν ὕψωσεν
ἐν τῇ παροικίᾳ ἐν γῇ αἰγύπτῳ. καὶ με
τὰ βραχίονος ὑψηλοῦ ἐξήγαγεν αὐ
τοὺς ἐξ αὐτῆς. καὶ ὡς τεσσαρακονταε/
τῆ χρόνον ἐτροποφόρησεν αὐτοὺς ἐν
τῇ ἐρήμῳ. καὶ καθελὼν ἔθνη ἑπτὰ ἐν
γῇ χαναὰν, κατεκληρονόμησεν αὐ/
τοῖς τὴν γῆν αὐτῶν. καὶ μετὰ ταῦτα,
ὡς ἔτεσι τετρακοσίοις καὶ πεντήκον/
τα, ἔδωκε κριτὰς, ἕως σαμουὴλ τοῦ
προφήτου. κἀκεῖθεν ᾐτήσαντο βασι/
λέα, καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς ὁ θεὸς τὸν σαοὺλ
υἱὸν κὶς, ἄνδρα ἐκ φυλῆς βενιαμὶν,
ἔτη τεσσαράκοντα. καὶ μεταστήσας αὐ
τὸν, ἤγειρεν αὐτοῖς τὸν δαβὶδ εἰς βα
σιλέα, ᾧ καὶ εἶπε μαρτυρήσας, εὗρον
δαβὶδ τὸν τοῦ ἰεσσαὶ, ἄνδρα κατὰ τὴν
καρδίαν μου, ὃς ποιήσει πάντα τὰ
θελήματά μου. τούτου ὁ θεὸς ἀπὸ τοῦ
σπέρματος κατ᾽ ἐπαγγελίαν ἤγαγε
τῷ ἰσραὴλ σωτῆρα Ἰησοῦν, προκη/
ρύξαντος ἰωάννου πρὸ προσώπου τῆς εἰ
σόδου αὐτοῦ βάπτισμα μετανοίας
τῷ ἰσραήλ. Ὡς δὲ ἐπλήρου ὁ ἰωάννης
τὸν δρόμον, ἔλεγε. τίνα με ὑπονοεῖ/
τε εἶναι; οὐκ εἰμὶ ἐγὼ, ἀλλ᾽ ἰδοὺ ἔρ
χεται μετ᾽ ἐμὲ, οὗ οὐκ εἰμὶ ἄξιος τὸ
ὑπόδημα τῶν ποδῶν λῦσαι. ἄνδρες
ἀδελφοὶ, υἱοὶ γένους ἀβραὰμ, καὶ οἱ ἐν
ὑμῖν φοβούμενοι τὸν θεὸν, ὑμῖν ὁ λό
γος τῆς σωτηρίας ταύτης ἀπεστάλη.
οἱ γὰρ κατοικοῦντες ἐν ἱερουσαλὴμ,
καὶ οἱ ἄρχοντες αὐτῶν τοῦτον ἀγνοή
σαντες, καὶ τὰς φωνὰς τῶν προφη/
τῶν, τὰς κατὰ πᾶν σάββατον ἀνα/
γινωσκομένας, κρίναντες ἐπλήρω/
σαν, καὶ μηδὲ μίαν αἰτίαν θανάτου
εὑρόντες, ᾐτήσαντο πιλᾶτον ἀναιρε/
θῆναι αὐτόν. ὡς δὲ ἐτέλεσαν ἅπαντα
τὰ περὶ αὐτοῦ γεγραμμένα, καθελόν
τες ἀπὸ τοῦ ξύλου, ἔθηκαν εἰς μνημεῖ/
ον. ὁ δὲ θεὸς ἤγειρεν αὐτὸν ἐκ νεκρῶν,
ὃς ὤφθη

sabbatorum, sederūt. Post lectio/
nem autē legis ac prophetarū mi
serūt principes synagogæ ad eos,
dicētes: Viri fratres, si quis est in
uobis sermo exhortatiōis ad ple/
bem, dicite. Surgens autem Pau/
lus & manu silentio indicto, ait:
Viri Israëlitæ, & qui timetis deū,
audite. Deus populi huius dele/
git patres nostros, & populum in
altum extulit, cum essent incolæ
in terra Aegypti, & brachio excel
so eduxit eos ex ea, & circiter qua
draginta annorū tempus mores
eorum sustinuit in deserto. Ac de
letis gentibus septē in terra Cha/
naan, sorte distribuit eis terrā eo/
rum. Et post hæc annis circiter
quadringentis quinquaginta de/
dit iudices usq; ad Samuelē pro/
phetam. Et exinde postulauerūt
regem, deditq; illis deus Saul fi/
lium Cis uirū de tribu Beniamin,
annis quadraginta. Et amoto il/
lo, suscitauit illis Dauid ut esset
rex, cui testimonium reddens di/
xit: Inueni Dauid filium Iessæ, ui
rum secundum cor meum, qui fa
ciet omnes uoluntates meas. Hu
ius è semine deus ita, ut promise/
rat, adduxit Israëli seruatorem Ie/
sum, cum ante prædicasset Ioan/
nes ante faciem introitus eius ba
ptismum pœnitētiæ Israëli. Cum
autem impleret Ioannes cursum,
dixit: Quē me arbitramini esse?
Non is sum ego, sed ecce uenit
post me, cuius nō sum dignus so/
leam pedū soluere. Viri fratres, fi/
lij generis Abrahæ, & qui inter
uos timent deū, uobis sermo salu
tis huius missus est. Qui eñ habi
tabāt Hierosolymis, & principes
eorum cū ignorarent illum, & uo
ces prophetarū quæ per omē sab/
batum legunt, condēnato eo im/
pleuerūt, nullaq; causa mortis in/
uēta petierūt à Pilato ut interfice
ret illū. Cūq; cōsummassent omīa
quæ de eo scripta erāt depositū de
ligno posuerunt in monumento.
Deus aūt suscitauit eū à mortuis,
qui

sabbatorū sederūt. Post le/
ctionē aūt legis & propheta
rum miserūt principes syna
gogæ ad eos, dicentes: Viri
fratres, si qs est in uobis ser/
mo exhortatiōis ad plebē,
dicite. Surgēs aūt Paulus &
manu silētiū indicēs, ait: Vi/
ri Israelitæ, & q timetis deū
audite: Deus plæbis Israel
elegit patres nostros: & plæ
bem exaltauit cū essent in/
colæ in terra Aegypti: & in
brachio excelso eduxit eos
ex ea: & per .xl. annorū tem
pus mores eorum sustinuit
in deserto. Et destruēs gētes
septē in terra Chanaā, sorte
distribuit eis terrā eorū, qua
si post quadringētos & qn/
qginta annos: & post hæc
dedit iudices usque ad Sa/
muel ꝓphetā. Et exinde po/
stulauerūt regē & dedit illis
Saul filiū Cis, uirū de tribu
Beniamin annis qdragin/
ta. Et amoto illo suscitauit il
lis Dauid regē: cui & testi/
moniū perhibēs dixit: Inue
ni Dauid filiū Iesse uirū se/
cundum cor meū, qui faciet
omēs uolūtates meas. Hu/
ius deus ex semine secūdū
ꝓmissionē eduxit Israel sal/
uatorē Iesum, prædicāte Io/
hanne ante faciē aduētus e/
ius baptismū pœnitētiæ o/
mni populo Israel. Cū im/
pleret aūt Iohānes cursum
suum, dicebat: Quē me ar/
bitramini esse, nō sum ego:
sed ecce uenit post me, cuiꝰ
nō sum dignus calciamēta
pedū soluere. Viri fratres fi
lij generis Abrahā, & qui in
uobis timēt deū: uobis uer/
bum salutis huius missum
est. Qui eñ habitabāt Hie/
rusalē & principes eius hūc
ignorātes & uoces prophe/
tarū quæ per omne sabba/
tum legunt, iudicātes im/
pleuerunt. Et nullam cau/
sam mortis inuenientes in
eo, petierūt a Pilato ut in/
terficerēt eum. Cūmq; cō/
summassent omnia quæ de
eo scripta erant deponentes
eum de ligno, posuerunt eū
in monumento. Deus ue/
ro suscitauit eum a mortuis

ὃς ὤφθη ἐπὶ ἡμέρας πλείους τοῖς συναναβᾶσιν αὐτῷ ἀπὸ τῆς γαλιλαίας εἰς ἱερουσαλήμ. οἵτινές εἰσι μάρτυρες αὐτοῦ πρὸς τὸν λαόν. καὶ ἡμεῖς ὑμᾶς εὐαγγελιζόμεθα τὴν πρὸς τοὺς πατέρας ἐπαγγελίαν γενομένην, ὅτι ταύτην ὁ θεὸς ἐκπεπλήρωκε τοῖς τέκνοις αὐτῶν ἡμῖν, ἀναστήσας ἰησοῦν, ὡς καὶ ἐν τῷ ψαλμῷ τῷ πρώτῳ γέγραπται. » υἱός μου εἶ σύ, ἐγὼ σήμερον » γεγέννηκά σε. ὅτι δὲ ἀνέστησεν αὐτὸν ἐκ νεκρῶν, μηκέτι μέλλοντα ὑποστρέφειν εἰς διαφθορὰν, οὕτως εἴρηκεν. ὅτι δώσω ὑμῖν τὰ ὅσια δαβὶδ τὰ πιστά. διὸ καὶ ἐν ἑτέρῳ λέγει. οὐ » δώσεις τὸν ὅσιόν σου ἰδεῖν διαφθο» ράν. Δαβὶδ μὲν γὰρ ἰδίᾳ γενεᾷ ὑπηρετήσας, τῇ τοῦ θεοῦ βουλῇ ἐκοιμήθη καὶ προσετέθη πρὸς τοὺς πατέρας αὐτοῦ, καὶ εἶδε διαφθοράν. ὃν δὲ ὁ θεὸς ἤγειρεν, οὐκ εἶδε διαφθοράν. γνωστὸν οὖν ἔστω ὑμῖν ἄνδρες ἀδελφοί, ὅτι διὰ τούτου ὑμῖν ἄφεσις ἁμαρτιῶν καταγγέλλεται καὶ ἀπὸ πάντων, ὧν οὐκ ἠδυνήθητε ἐν τῷ νόμῳ μωσέως δικαιωθῆναι, ἐν τούτῳ πᾶς ὁ πιστεύων δικαιοῦται. βλέπετε οὖν μὴ ἐπέλθῃ ἐφ᾽ ὑμᾶς, τὸ εἰρημένον ἐν » τοῖς προφήταις. ἴδετε οἱ καταφρο» νηταί, καὶ θαυμάσατε, καὶ ἀφανίσθη» τε, ὅτι ἔργον ἐγὼ ἐργάζομαι ἐν » ταῖς ἡμέραις ὑμῶν, ὃ οὐ μὴ πιστεύ» σητε, ἐάν τις ἐκδιηγῆται ὑμῖν. ἐξιόντων δὲ ἐκ τῆς συναγωγῆς τῶν ἰουδαίων, παρεκάλουν τὰ ἔθνη, εἰς τὸ μεταξὺ σάββατον λαληθῆναι αὐτοῖς τὰ ῥήματα. λυθείσης δὲ τῆς συναγωγῆς, ἠκολούθησαν πολλοὶ τῶν ἰουδαίων καὶ τῶν σεβομένων προσηλύτων τῷ παύλῳ καὶ τῷ βαρνάβᾳ. οἵτινες προσλαλοῦντες ἔπειθον αὐτοὺς ἐπιμένειν τῇ χάριτι τοῦ θεοῦ. τῷ τε ἐρχομένῳ σαββάτῳ σχεδὸν πᾶσα ἡ πόλις συνήχθη ἀκοῦσαι τὸν λόγον τοῦ θεοῦ. ἰδόντες δὲ οἱ ἰουδαῖοι τοὺς ὄχλους, ἐπλήσθησαν ζήλου καὶ ἀντέλεγον, τοῖς ὑπὸ τοῦ παύλου λεγομένοις ἀντιλέγοντες καὶ βλασφημοῦντες. παρρησιασάμενοι δὲ ὁ παῦλος καὶ ὁ βαρνάβας, εἶπον. ὑμῖν ἦν ἀναγκαῖον πρῶτον λαληθῆναι τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, ἐπειδὴ δὲ ἀπωθεῖσθε αὐτὸν,

qui uisus est per dies multos his, qui simul ascenderant cum eo à Galilæa Hierosolymam qui sunt testes eius apud plebē. Et nos uobis annunciamus, quod eam repromissionem, quæ ad patres facta est, deus adimpleuerit filiis illorum nimirū nobis, resuscitato Iesu, sicut & in psalmo primo scriptum est: Filius meus es tu, ego hodie genui te. Quod autem suscitauit eum à mortuis, iam non amplius reuersurum in corruptionē, ita dixit: Dabo uobis sancta Dauid fidelia. Ideo & aliâs dicit: Nō permittes ut sanctus tuus uideat corruptionem. Nam Dauid quidem cum suæ ætati inseruisset, cōsilio dei dormiuit, & appositus est ad patres suos, uiditque corruptionem. At is quem deus suscitauit, non uidit corruptionē. Notū igitur sit uobis uiri fratres, quod per hūc uobis remissio peccatorum annunciatur & ab omibus à quibus non potuistis per legem Mosi iustificari: per hunc omnis qui credit, iustificatur. Videte ergo ne superueniat uobis, quod dictū est in prophetis: Videte contemptores, & admiramini, & euanescite: quia opus operor ego in diebus uestris, quod nō credetis, si quis enarrauerit uobis Egressis autem è cœtu Iudæis, rogabant gentes, ut sequenti sabbato loquerentur sibi uerba. Soluto autem cœtu, secuti sunt multi Iudæi & religiosi proselyti Paulū ac Barnabam, qui alloquentes suadebant eis ut perseuerarēt in gratia dei. Sequenti uero sabbato penè uniuersa ciuitas conuenit ad audiendum sermonem dei. Videntes autem turbas Iudæi, repleti sunt zelo, et contradicebant his quæ à Paulo dicebantur contradicentes, ac loquentes blasphemias. Tunc sumpta fiducia Paulus ac Barnabas dixerunt: Vobis oportebat primum loqui sermonem dei, sed quoniā repellitis

illum

tertia die: qui uisus est per dies multos his qui simul ascenderant cum eo de Galilæa in Hierusalē: qui usque nunc sunt testes eius ad plebem: & nos uobis annūciamus eam quæ ad patres nostros repromissio facta est: quoniā hanc deus adimpleuit filiis uestris resuscitās Iesum: sicut & in psalmo secūdo scriptū est: Filius meus es tu: ego hodie genui te. Quod autē suscitauit eū a mortuis, amplius iam non reuersurum in corruptionē ita dixit: Quia dabo uobis sancta Dauid fidelia. Ideoque & alibi dicit: non dabis sanctū tuum uidere corruptionē. Dauid enim in sua generatione cū administrasset uoluntati dei, dormiuit & appositus est ad patres suos: et uidit corruptionē. Quē uero deus suscitauit, nō uidit corruptionē. Notum igitur sit uobis uiri fratres: quia per hūc uobis remissio peccatorum annūciatur ab omnibus quibus nō potuistis in lege Moysi iustificari. In hoc omnis qui credit iustificatur. Videte ergo ne superueniat uobis quod dictum est in prophetis: Videte cōtemptores & admiramini & dispergimini: quia opus operor ego in diebus uestris: opus quod nō credetis si quis enarrauerit uobis. Exeuntibus aūt illis, rogabant ut sequēti sabbato loquerentur sibi uerba hæc. Cūque dimissa esset synagoga, secuti sunt multi Iudæorum & colētium deū aduenarum, Paulū & Barnabā: qui loquentes suadebāt eis ut permanerēt in gratia dei. Sequenti uero sabbato pene uniuersa ciuitas conuenit audire uerbum dei. Videntes autē turbas Iudæi, repleti sunt zelo: & cōtradicebāt his quæ a Paulo dicebātur blasphemātes. Tūc constāter Paulus & Barnabas dixerunt: Vobis oportebat primū loqui uerbum dei: sed quoniam repellitis

illud

αὐτὸν, καὶ οὐκ ἀξίους κρίνετε ἑαυτοὺς τῆς
αἰωνίου ζωῆς, ἰδοὺ στρεφόμεθα εἰς τὰ
ἔθνη. οὕτως γὰρ ἐντέταλται ἡμῖν ὁ
» κύριος. τέθηκά σε εἰς φῶς ἐθνῶν, τοῦ
» εἶναί σε εἰς σωτηρίαν ἕως ἐσχάτου τῆς
γῆς. ἀκούοντα δὲ τὰ ἔθνη, ἔχαιρε, καὶ
ἐδόξαζον τὸν λόγον τοῦ κυρίου, καὶ
ἐπίστευσαν ὅσοι ἦσαν τεταγμένοι
εἰς ζωὴν αἰώνιον. Διεφέρετο δὲ ὁ λό
γος τοῦ κυρίου δι' ὅλης τῆς χώρας.
οἱ δὲ ἰουδαῖοι παρώτρυναν τὰς σε
βομένας γυναῖκας καὶ τὰς εὐσχή/
μονας, καὶ τοὺς πρώτους τῆς πόλε/
ως. καὶ ἐπήγειραν διωγμὸν ἐπὶ
τὸν παῦλον καὶ τὸν βαρνάβαν. καὶ
ἐξέβαλον αὐτοὺς ἀπὸ τῶν ὁρίων αὐ
τῶν. οἱ δὲ ἐκτιναξάμενοι τὸν κο/
νιορτὸν τῶν ποδῶν αὐτῶν ἐπ' αὐ/
τούς, ἦλθον εἰς ἰκόνιον. οἱ δὲ μα/
θηταὶ ἐπληροῦντο χαρᾶς καὶ πνεύ/
ματος ἁγίου.

Ἐγένετο δὲ ἐν ἰκονίῳ κατὰ τὸ αὐτὸ
εἰσελθεῖν αὐτοὺς εἰς τὴν συναγω/
γὴν τῶν ἰουδαίων, καὶ λαλῆσαι οὕ/
τως, ὥστε πιστεῦσαι ἰουδαίων τε καὶ ἑλ
λήνων πολὺ πλῆθος. οἱ δὲ ἀπει/
θοῦντες ἰουδαῖοι, ἐπήγειραν καὶ ἐκά/
κωσαν τὰς ψυχὰς τῶν ἐθνῶν κατὰ
τῶν ἀδελφῶν. ἱκανὸν μὲν οὖν χρό/
νον διέτριψαν παρρησιαζόμενοι ἐπὶ
τῷ κυρίῳ, τῷ μαρτυροῦντι τῷ λόγῳ
τῆς χάριτος αὐτοῦ, διδόντι σημεῖα καὶ
τέρατα γίνεσθαι διὰ τῶν χειρῶν αὐ
τῶν. ἐσχίσθη δὲ τὸ πλῆθος τῆς πό
λεως, καὶ οἱ μὲν ἦσαν σὺν τοῖς ἰου/
δαίοις, οἱ δὲ σὺν τοῖς ἀποστόλοις. ὡς
δὲ ἐγένετο ὁρμὴ τῶν ἐθνῶν τε καὶ ἰου
δαίων σὺν τοῖς ἄρχουσιν αὐτῶν, ὑβρί/
σαι καὶ λιθοβολῆσαι αὐτούς, συνι/
δόντες κατέφυγον εἰς τὰς πόλεις
τῆς λυκαονίας λύστραν καὶ δέρβην, καὶ
τὴν περίχωρον. κἀκεῖ ἦσαν εὐαγ/
γελιζόμενοι. Καί τις ἀνὴρ ἐν λύστροις
ἀδύνατος τοῖς ποσὶν ἐκάθητο, χω/
λὸς ἐκ κοιλίας μητρὸς αὐτοῦ ὑπάρ/
χων, ὃς οὐδέποτε περιπεπατήκει. οὗ
τος ἤκουε τοῦ παύλου λαλοῦντος. ὃς
ἀτενίσας αὐτῷ καὶ ἰδών, ὅτι πίστιν
ἔχει τοῦ σωθῆναι, εἶπε μεγάλῃ τῇ
φωνῇ. Ἀνάστηθι ἐπὶ τοὺς πόδας σου
ὀρθός. καὶ ἥλλετο καὶ περιεπάτει. οἱ δὲ
ὄχλοι ἰδόντες ὃ ἐποίησεν ὁ παῦλος,
ἐπῆραν

illum, & indignos uos iudicatis æterna uita, ecce conuertimur ad gentes. sic eñ nobis præcepit dominus: Posui te in lucem gentiũ, ut sis salus usq; ad extremũ terræ. Audientes autem gentes, gauisæ sunt, & glorificabant sermonẽ domini, & crediderunt quotquot erant ordinati ad uitam æternã. Diuulgabatur autẽ sermo domini per uniuersam regionẽ. Iudæi uero extimulauerũt mulieres religiosas & honestas, & primos ciuitatis. & excitauerũt persecutionẽ in Paulum ac Barnabã, & eiecerunt eos de finibus suis. At illi excusso puluere pedũ suorũ in eos, uenerunt Iconiũ. Porro discipuli replebãtur gaudio & spiritu sancto. Factum est autẽ Iconij ut simul introirent synagogã Iudæorum, & loquerẽtur sic, ut crederet Iudæorum simul & Græcorũ copiosa multitudo. Qui uero increduli erant Iudæi, concitauerũt & corruperunt animos gentiũ aduersus fratres. Multo igit̃ tempore demorati sunt fortiter agentes præsidio domini, qui testimoniũ perhibebat sermõi gratiæ suæ, dabatq; ut signa & prodigia fierent per manus eorũ. Diuisa est autẽ multitudo ciuitatis: & quidã quidem stabant à Iudæis, quidã uero ab apostolis. Cum autẽ factus esset impetus gentium pariter ac Iudæorum unà cum principibus suis, ut uim adferrent ac lapidarent eos, re intellecta, confugerunt ad ciuitates Lycaoniæ Lystram, & Derbẽ, & finitimam undiq; regionem, & ibi prædicabãt Euangelium. Et quidã uir Lystris debilis pedibus sedebat, claudus ab utero matris suæ, qui nunquã ambulauerat. Hic audiuit Paulũ loquentẽ. Qui intuitus eũ & uidens, quod fidẽ haberet fore, ut saluus fieret, dixit magna uoce: Surge in pedes tuos rect⁹. Et exilijt, ambulabatq;. Turbæ uero cũ uidissent quod fecerat Paulus,
sustulerunt

illũd & indignos uos iudicatis æternæ uitæ: ecce cõuertimur ad gẽtes. Sic eñ præcepit nobis dñs: Posui te in lumen gẽtibus ut sis in salutẽ usq; ad extremũ terræ. Audiẽtes aũt gẽtes, gauisæ sunt & glorificabãt uerbũ dñi, & crediderũt q̊tq̊t erãt præordinati ad uitã æternã. Disseminabat̃ aũt uerbũ domini per uniuersam regionẽ. Iudæi aũt cõcitauerũt mulieres religiosas & honestas & primos ciuitatis & excitauerunt persecutionẽ in Paulũ & Barnabã: & eiecerũt eos de finibus suis. At illi excusso puluere pedũ in eos, uenerũt Iconiũ. Discipuli q̊q; replebant̃ gaudio & spiritu
sancto. Factum est aũt in XIIII.
Iconio ut simul introirẽt synagogã Iudæorũ & loquerent̃, ita ut crederet Iudæorũ & Græcorũ copiosa multitudo. Qui uero increduli fuerũt Iudæi, suscitauerũt & ad iracũdiã cõcitauerũt animas gẽtiũ aduersus fratres. Multo igit̃ tẽpore demorati sunt fiducialiter agẽtes in dño, testimoniũ ꝑhibẽte uerbo gratiæ suæ, dãte signa & ꝓdigia fieri per man⁹ eorũ. Diuisa est aũt multitudo ciuitatis: & q̃dã q̃dẽ erãt cũ Iudæis: q̃dã uero cũ aplis. Cũ aũt fact⁹ esset impet⁹ gẽtiliũ & Iudæorũ cũ principibus suis ut cõtumelijs afficerẽt & lapidarẽt eos: intelligẽtes cõfugerũt ad ciuitates Lycaoniæ, Lystrã & Derbẽ, & uniuersam in circũitu regionẽ: & ibi euãgelizãtes erãt, Et cõmota est om̃is multitudo in doctrina eorũ: Paulus aũt & Barnabas morabant̃ Lystris. Et quidã uir Lystris infirmus pedib⁹ sedebat claud⁹ ex utero matris suæ qui nunq̃ ambulauerat. Hic audiuit Paulũ loquentẽ. Qui intuitus eũ: & uidens quia fidẽ haberet ut saluus fieret, dixit magna uoce: Surge sup pedes tuos rectus: & exiliuit & ambulabat. Turbæ autẽ cũ uidissent qđ fecerat Paulus,
leuauerunt

ἐπῆραν τὴν φωνὴν αὐτῶν λυκαονιστὶ λέγοντες. οἱ θεοὶ ὁμοιωθέντες ἀνθρώποις κατέβησαν πρὸς ἡμᾶς. ἐκάλουν τε τὸν μὲν βαρνάβαν, δία, τὸν δὲ παῦλον, ἑρμῆν, ἐπειδὴ αὐτὸς ἦν ὁ ἡγούμενος τοῦ λόγου. ὁ δὲ ἱερεὺς τοῦ διὸς, τοῦ ὄντος πρὸ τῆς πόλεως αὐτῶν, ταύρους καὶ στέμματα ἐπὶ τοὺς πυλῶνας ἐνέγκας, σὺν τοῖς ὄχλοις ἤθελε θύειν. ἀκούσαντες δὲ οἱ ἀπόστολοι βαρνάβας καὶ παῦλος, διαῤῥήξαντες τὰ ἱμάτια αὐτῶν, εἰσεπήδησαν εἰς τὸν ὄχλον, κράζοντες καὶ λέγοντες. ἄνδρες, τί ταῦτα ποιεῖτε, καὶ ἡμεῖς ὁμοιοπαθεῖς ἐσμὲν ὑμῖν ἄνθρωποι, εὐαγγελιζόμενοι ὑμᾶς, ἀπὸ τούτων τῶν ματαίων ἐπιστρέφειν ἐπὶ τὸν θεὸν τὸν ζῶντα, ὃς ἐποίησε τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν καὶ τὴν θάλασσαν, καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτοῖς, ὃς ἐν ταῖς παρῳχημέναις γενεαῖς εἴασε πάντα τὰ ἔθνη πορεύεσθαι ταῖς ὁδοῖς αὐτῶν. καί τοι γε οὐκ ἀμάρτυρον ἑαυτὸν ἀφῆκεν ἀγαθοποιῶν, οὐρανόθεν ἡμῖν ὑετοὺς διδοὺς, καὶ καιροὺς καρποφόρους, ἐμπιπλῶν τροφῆς καὶ εὐφροσύνης τὰς καρδίας ἡμῶν. καὶ ταῦτα λέγοντες, μόλις κατέπαυσαν τοὺς ὄχλους τοῦ μὴ θύειν αὐτοῖς. ἐπῆλθον δὲ ἀπὸ ἀντιοχείας καὶ ἰκονίου ἰουδαῖοι, καὶ πείσαντες τοὺς ὄχλους, καὶ λιθάσαντες τὸν παῦλον, ἔσυρον ἔξω τῆς πόλεως, νομίσαντες αὐτὸν τεθνάναι. κυκλωσάντων δὲ αὐτὸν τῶν μαθητῶν, ἀναστὰς εἰσῆλθεν εἰς τὴν πόλιν. καὶ τῇ ἐπαύριον ἐξῆλθε σὺν τῷ βαρνάβᾳ εἰς δέρβην. εὐαγγελισάμενοί τε τὴν πόλιν ἐκείνην, καὶ μαθητεύσαντες ἱκανούς, ὑπέστρεψαν εἰς τὴν λύστραν καὶ ἰκόνιον καὶ ἀντιόχειαν, ἐπιστηρίζοντες τὰς ψυχὰς τῶν μαθητῶν καὶ παρακαλοῦντες ἐμμένειν τῇ πίστει, καὶ ὅτι διὰ πολλῶν θλίψεων δεῖ ἡμᾶς εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ. χειροτονήσαντες δὲ αὐτοῖς πρεσβυτέρους κατ᾽ ἐκκλησίαν, προσευξάμενοι μετὰ νηστειῶν, παρέθεντο αὐτοὺς τῷ κυρίῳ εἰς ὃν πεπιστεύκεισαν. καὶ διελθόντες τὴν πισιδίαν, ἦλθον εἰς παμφυλίαν. καὶ λαλήσαντες ἐν πέργῃ τὸν λόγον, κατέβησαν εἰς ἀττάλειαν. κἀκεῖθεν ἀπέπλευσαν εἰς ἀντιόχειαν

sustulerunt uocem suam Lycaonice, dicentes: Dij in specie hominum descenderunt ad nos. Et uocabant Barnabam, Iouem: Paulũ uero Mercuriũ, quod is esset dux sermonis. Sacerdos autem Iouis, qui erat ante ciuitatem illorũ, tauros & coronas ad uestibula afferens, cum turbis uolebat sacrificare. Quod ubi audierunt apostoli Barnabas & Paulus conscissis uestibus suis, insilierunt in turbam, clamantes ac dicentes: Viri, cur ista facitis? Nos quoq; ijsdem quibus uos, obnoxij malis sumꝰ homines, annũciantes, ut ab istis uanis conuertamini ad deum uiuũ, qui fecit cœlum & terram & mare, et omnia quæ in eis sunt, qui in præteritis ætatibus sinebat omes gentes ingredi uijs suis. Quanq̃ nõ expertem testimonij seipsum esse sinebat, dum beneficia cõferret, de cœlo nobis dans pluuias ac tempora fructifera, implens cibo & lætitia corda nostra. Et hæc dicentes, uix compescuerunt turbas ne sibi immolarent. Superuenerunt autem quidam ab Antiochia & Iconio Iudæi, qui cũ persuasissent turbis, ac Paulum lapidassent, extraxerunt eum è ciuitate, existimantes illũ mortuũ esse. Circundantibus aũt eum discipulis, surrexit & intrauit ciuitatẽ. Ac postero die profectus est cũ Barnaba Derben. Cũq; euangelizassent ciuitati illi, ac docuissent multos, reuersi sunt Lystrã & Iconiũ & Antiochiã, denuo cõfirmantes anĩas discipulorũ, exhortantesq; ut perseuerarent in fide, & quod per multas afflictiones oporteat nos intrare in regnũ dei. Et cũ suffragijs creassent illis per singulas ecclesias presbyteros, precatiq; essent cum ieiunijs, cõmendauerũt eos domino in quẽ crediderant. Peragrataq; Pisidia uenerunt in Pamphyliã, & cum locuti essent sermonẽ Pergæ, descenderunt in urbem Attaliam, & inde soluerũt Antiochiam,

leuauerunt uocẽ suam Lycaonice, dicẽtes: Dij similes facti hominibus descenderunt ad nos. Et uocabant Barnabam iouem: Paulũ uero Mercuriũ: quoniam ipse erat dux uerbi. Sacerdos quoq; iouis qui erat ante ciuitatẽ: tauros & coronas ante ianuas afferens, cũ populis uolebat sacrificare. Quod ubi audierunt apostoli Barnabas & Paulus cõscissis tunicis suis exilierunt in turbas, clamãtes & dicentes: Viri quid hæc facitis? Et nos mortales sumus similes uobis homines: annunciantes uobis ab his uanis cõuerti ad deum uiuũ, qui fecit cœlũ & terram, mare et oĩa quæ in eis sunt: qui in præteritis generatiõibus dimisit omnes gentes ingredi uias suas. Et quidem nõ sine testimonio semetipsum reliquit benefaciẽs, de cœlo dans pluuias & tempora fructifera implẽs cibo & læticia corda eorũ. Et hoc dicentes, uix sedauerunt turbas ne sibi imolarẽt. Superuenerũt autem quidam ab Antiochia & Iconio Iudæi: & persuasis turbis lapidantesq; Paulum, traxerũt extra ciuitatẽ, æstimãtes eum mortuum esse. Circũdantibus autem eum discipulis, surgens intrauit ciuitatem: & postera die profectus est cum Barnaba in Derben. Cumq; euangelizassent ciuitati illi & docuissent multos: reuersi sunt Lystram & Iconium & Antiochiã, confirmãtes animas discipulorum, exhortantesq; ut permanerent in fide: & quoniã per multas tribulationes oportet nos intrare in regnũ dei. Et cũ constituissent illis per singulas ecclesias presbyteros, & orassent cũ ieiunationibus: cõmendauerũt eos domino in quẽ crediderunt. Trãseuntesq; Pisidiam, uenerũt in Pamphiliam: & loquentes uerbũ domini in Pergẽ, descenderũt in Attaliam & inde nauigauerunt Antiochiã,

ἀντιόχειαν, ὅθεν ἦσαν παραδεδομένοι τῇ χάριτι τοῦ θεοῦ εἰς τὸ ἔργον ὃ ἐπλήρωσαν. Παραγενόμενοι δὲ καὶ συναγαγόντες τὴν ἐκκλησίαν, ἀνήγγελαν ὅσα ἐποίησεν ὁ θεὸς μετ᾽ αὐτῶν. καὶ ὅτι ἤνοιξε τοῖς ἔθνεσι θύραν πίστεως. Διέτριβον δὲ ἐκεῖ χρόνον οὐκ ὀλίγον σὺν τοῖς μαθηταῖς.

Καί τινες κατελθόντες ἀπὸ τῆς ἰουδαίας ἐδίδασκον τοὺς ἀδελφούς, ὅτι ἐὰν μὴ περιτέμνησθε τῷ ἔθει μωσέως, οὐ δύνασθε σωθῆναι. Γενομένης οὖν στάσεως καὶ συζητήσεως οὐκ ὀλίγης τῷ παύλῳ καὶ τῷ βαρνάβᾳ πρὸς αὐτούς, ἔταξαν ἀναβαίνειν παῦλον καὶ βαρνάβαν, καί τινας ἄλλους ἐξ αὐτῶν, πρὸς τοὺς ἀποστόλους καὶ πρεσβυτέρους εἰς ἱερουσαλήμ, περὶ τοῦ ζητήματος τούτου. Οἱ μὲν οὖν προπεμφθέντες ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας, διήρχοντο τὴν φοινίκην καὶ σαμάρειαν, ἐκδιηγούμενοι τὴν ἐπιστροφὴν τῶν ἐθνῶν. καὶ ἐποίουν χαρὰν μεγάλην πᾶσι τοῖς ἀδελφοῖς. Παραγενόμενοι δὲ εἰς ἱερουσαλήμ, ἀπεδέχθησαν ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας καὶ τῶν ἀποστόλων καὶ τῶν πρεσβυτέρων, ἀνήγγελάν τε ὅσα ὁ θεὸς ἐποίησε μετ᾽ αὐτῶν. Ἐξανέστησαν δέ τινες τῶν ἀπὸ τῆς αἱρέσεως τῶν φαρισαίων τῶν πεπιστευκότων, λέγοντες, ὅτι δεῖ περιτέμνειν αὐτούς, παραγγέλλειν τε τηρεῖν τὸν νόμον μωσέως. Συνήχθησαν δὲ οἱ ἀπόστολοι καὶ οἱ πρεσβύτεροι ἰδεῖν περὶ τοῦ λόγου τούτου. Πολλῆς δὲ συζητήσεως γενομένης, ἀναστὰς πέτρος εἶπε πρὸς αὐτούς. Ἄνδρες ἀδελφοί, ὑμεῖς ἐπίστασθε, ὅτι ἀφ᾽ ἡμερῶν ἀρχαίων ὁ θεὸς ἐν ἡμῖν ἐξελέξατο, διὰ τοῦ στόματός μου ἀκοῦσαι τὰ ἔθνη τὸν λόγον τοῦ εὐαγγελίου, καὶ πιστεῦσαι. καὶ ὁ καρδιογνώστης θεὸς ἐμαρτύρησεν αὐτοῖς, δοὺς αὐτοῖς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, καθὼς καὶ ἡμῖν, καὶ οὐδὲν διέκρινε μεταξὺ ἡμῶν τε καὶ αὐτῶν, τῇ πίστει καθαρίσας τὰς καρδίας αὐτῶν. Νῦν οὖν τί πειράζετε τὸν θεόν, ἐπιθεῖναι ζυγὸν ἐπὶ τὸν τράχηλον τῶν μαθητῶν, ὃν οὔτε οἱ πατέρες ἡμῶν, οὔτε ἡμεῖς ἰσχύσαμεν βαστάσαι; ἀλλὰ διὰ τῆς χάριτος τοῦ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ πιστεύομεν σωθῆναι καθ᾽ ὃν τρόπον κἀκεῖνοι.

Antiochiam, unde erant traditi gratiæ dei in opus quod compleuerunt. Cum autem uenissent & congregassent ecclesiam, retulerunt quæcunq; fecisset deus secũ, et quod aperuisset gentibus ostiũ fidei. Commorati sunt autem illic multum temporis cũ discipulis.

Et quidam qui descenderant à Iudæa, docebant fratres nisi circuncidamini secundum morem Mosi, nõ potestis esse salui. Cum orta ergo seditio & disceptatio esset non exigua Paulo ac Barnabæ aduersus illos, statuerunt ut ascenderent Paulus & Barnabas & quidam alij ex illis, ad apostolos ac presbyteros Hierosolymã, super hac quæstione. Illi ergo deducti ab ecclesia, pertransibant Phœnicen & Samariam, narrantes conuersionem gentium, & adferebant gaudium magnum omĩbus fratribus. Cum autem uenissent Hierosolymam, suscepti sunt ab ecclesia & ab apostolis ac presbyteris, annunciaueruntq; quæcunq; deus fecisset cum ipsis. Surrexerũt autem quidam de factione pharisæorum, qui crediderant dicentes, quod oporteret circuncidere eos ac præcipere, ut seruarent legem Mosi. Conuenerũtq; apostoli ac presbyteri, ut dispicerent de hoc negocio. Cum autẽ magna disceptatio fuisset, surgẽs Petrus dixit ad eos: Viri fratres, uos scitis, quod ab antiquis diebus deus inter nos elegit, ut per os meum audirent gentes uerbũ euangelij, crederentq;. Et qui nouit corda deus, testimonium præbuit illis, dans illis spiritũ sanctũ sicut & nobis, nihilq; discreuit inter nos & illos, cum fide purificauerit corda illorum. Nunc ergo quid tentatis deũ, ut imponatur iugum super ceruices discipulorũ quod neq; patres nostri neq; nos portare potuimus? Sed per gratiam domini Iesu Christi credimus nos saluos futuros, queadmodũ & illi.

Antiochiam, unde erãt traditi gratiæ dei in opus quod compleuerũt. Cum autem uenissent & cõgregassent ecclesiam, retulerunt quanta fecisset deus cũ illis: & quia aperuisset gentibus ostium fidei. Morati sunt autẽ tempus non modicum cum discipulis.

XV. Et quidam descendentes de Iudæa docebant fratres: quia nisi circuncidamini secundum morem Moysi, nõ potestis saluari. Facta ergo seditione non minima Paulo & Barnabæ aduersus illos, statuerunt ut ascẽderent Paulus & Barnabas & quidã alij ex alijs ad apostolos & presbyteros in Hierusalem super hac quæstione. Illi ergo deducti ab ecclesia pertransibant Phœnicen & Samariam, narrãtes conuersionem gentium: & faciebant gaudium magnũ omnibus fratribus. Cũ autem uenissent Hierosolymã suscepti sunt ab ecclesia & ab apostolis & senioribus, annunciantes quanta deus fecisset cum illis. Surrexerunt autem quidam de hæresi pharisæorum qui crediderunt, dicentes quia oportet circumcidi eos: præcipere quoque seruare legem Moysi. Conueneruntque apostoli & seniores uidere de uerbo hoc. Cũ autem magna conquisitio fieret, surgens Petrus dixit ad eos: Viri fratres uos scitis, quoniam ab antiquis diebus deus in nobis elegit per os meũ audire gentes uerbum euangelij & credere. Et qui nouit corda deus, testimonium perhibuit, dans illis spiritumsanctum sicut et nobis, & nihil discreuit inter nos & illos fide purificans corda eorũ. Nunc ergo quid tentatis deum: imponere iugũ super ceruices discipulorũ: quod neq; nos neq; patres nostri portare potuimus, sed per gratiã domini nostri Iesu Christi credimus saluari, quẽadmodũ & illi.

κἀκεῖνοι. ἐσίγησε δὲ πᾶν τὸ πλῆθος,
καὶ ἤκουον βαρνάβα καὶ παύλου, ἐξη/
γουμένων ὅσα ἐποίησεν ὁ θεὸς ση/
μεῖα καὶ τέρατα ἐν τοῖς ἔθνεσι δι' αὐ
τῶν. μετὰ δὲ τὸ σιγῆσαι αὐτούς, ἀ/
πεκρίθη ἰάκωβος, λέγων. ἄνδρες ἀ/
δελφοί, ἀκούσατέ με. συμεὼν ἐξη/
γήσατο, καθὼς πρῶτον ὁ θεὸς ἐπεσκέ
ψατο λαβεῖν ἐξ ἐθνῶν λαὸν ἐπὶ τῷ
ὀνόματι αὐτοῦ, καὶ τούτῳ συμφωνοῦ
σιν οἱ λόγοι τῶν προφητῶν, καθὼς γέ
γραπται. μετὰ ταῦτα ἀναστρέψω καὶ
ἀνοικοδομήσω τὴν σκηνὴν τὴν δα
βὶδ, τὴν πεπτωκυῖαν, καὶ τὰ κατεσκαμ
μένα αὐτῆς ἀνοικοδομήσω, καὶ ἀνορθώ
σω αὐτὴν ὅπως ἂν ἐκζητήσωσιν οἱ
κατάλοιποι τῶν ἀνθρώπων τὸν κύριον καὶ
πάντα τὰ ἔθνη ἐφ' οὓς ἐπικέκληται
τὸ ὄνομά μου ἐπ' αὐτούς, λέγει κύριος,
ὁ ποιῶν ταῦτα πάντα. γνωστὰ ἀπ'
αἰῶνός ἐστι τῷ θεῷ πάντα τὰ ἔργα
αὐτοῦ. διὸ ἐγὼ κρίνω, μὴ παρενοχλεῖν
τοῖς ἀπὸ τῶν ἐθνῶν ἐπιστρέφουσιν
ἐπὶ τὸν θεόν, ἀλλὰ ἐπιστεῖλαι αὐτοῖς,
τοῦ ἀπέχεσθαι ἀπὸ τῶν ἀλισγημά/
των τῶν εἰδώλων, καὶ τῆς πορνείας,
καὶ τοῦ πνικτοῦ, καὶ τοῦ αἵματος. μωσῆς
γὰρ ἐκ γενεῶν ἀρχαίων κατὰ πόλιν
τοὺς κηρύσσοντας αὐτὸν ἔχει ἐν ταῖς
συναγωγαῖς κατὰ πᾶν σάββατον ἀνα
γινωσκόμενος. τότε ἔδοξε τοῖς ἀπο
στόλοις καὶ τοῖς πρεσβυτέροις σὺν ὅ/
λῃ τῇ ἐκκλησίᾳ, ἐκλεξαμένους ἄν/
δρας ἐξ αὐτῶν πέμψαι εἰς ἀντιόχει
αν σὺν παύλῳ καὶ βαρνάβᾳ, ἰούδαν
τὸν ἐπικαλούμενον βαρσαβᾶν, καὶ σί
λαν, ἄνδρας ἡγουμένους ἐν τοῖς ἀδελ
φοῖς, γράψαντες διὰ χειρὸς αὐτῶν
τάδε. οἱ ἀπόστολοι καὶ οἱ πρεσβύτε/
ροι καὶ οἱ ἀδελφοί, τοῖς κατὰ τὴν ἀντιό
χειαν καὶ συρίαν καὶ κιλικίαν ἀδελ/
φοῖς τοῖς ἐξ ἐθνῶν, χαίρειν. ἐπειδὴ
ἠκούσαμεν, ὅτι τινὲς ἐξ ἡμῶν ἐξελ/
θόντες, ἐτάραξαν ὑμᾶς λόγοις, ἀνα
σκευάζοντες τὰς ψυχὰς ὑμῶν, λέ/
γοντες περιτέμνεσθαι, καὶ τηρεῖν τὸν
νόμον, οἷς οὐ διεστειλάμεθα. ἔδοξεν
ἡμῖν γενομένοις ὁμοθυμαδόν, ἐκ/
λεξαμένους ἄνδρας πέμψαι πρὸς
ὑμᾶς, σὺν τοῖς ἀγαπητοῖς ἡμῶν βαρ
νάβᾳ καὶ παύλῳ, ἀνθρώποις παραδε/
δωκόσι τὰς ψυχὰς αὐτῶν ὑπὲρ τοῦ
ὀνόματος

& illi: Tacuit autem tota multitu
do, & audiebant Barnabam ac
Paulum narrantes, quæ deus ædi
diſſet ſigna & prodigia inter gen
tes per ipſos. Et poſtquam conti/
cuiſſent, reſpōdit Iacobus, dicens
Viri fratres, audite me. Symeon
narrauit quemadmodum primū
deus uiſitauerit, ut ſumeret ex gē/
tibus populum in nomine ſuo, et
huic conſonant uerba propheta/
rum, ſicut ſcriptum eſt: Poſt hæc
reuertar, ac rurſus ædificabo ta/
bernaculum Dauid, quod colla=
pſum eſt, & diruta eius inſtaura/
bo: & erigā illud, ut requirant qui
reliqui ſunt homines, dominū, &
omnes gentes ſuper quas inuoca
tum eſt nomen meū: dicit domi/
nus, qui facit hæc omnia. Nota à
ſæculo ſunt deo oīa hæc opera
ſua. Propter quod ego cenſeo, nō
obturbandū eſſe illis, qui ex gen/
tibus conuertuntur ad deum, ſed
ſcribendū ad eos, ut abſtineant ſe
ab inquinamentis ſimulacrorū, et
ſcortatione, et ſuffocato, et ſangui
ne. Moſes enim ab ætatibus anti/
quis in ſingulis ciuitatibus habet
qui ipſum prædicent in ſynago/
gis, ubi per omne ſabbatum legi/
tur. Tunc placuit apoſtolis & ſe/
nioribus cum tota eccleſia, ut de
lectos ex ſeſe uiros mitterent An
tiochiam cū Paulo et Barnaba, Iu
dam, cognomēto Barſaban & Si
lam, uiros primarios inter fratres
miſſis per manus eorum literis in
hāc ſententiā: Apoſtoli & presby
teri & fratres, his qui ſunt Antio/
chiæ & in Syria et in Cilicia fratri
bus qui ſunt ex gentibus, ſalutem.
Quoniam audiuimus, quod qui
dam è nobis egreſſi, turbauerunt
uos uerbis, labefactantes animas
ueſtras, iubentes uos circūcidi &
ſeruare legem, quibus nō manda
ueramus. Viſum eſt nobis unani
miter cōgregatis, delectos uiros
mittere ad uos, cum dilectis no/
ſtris Barnaba & Paulo, homibus
qui expoſuerunt animas ſuas pro
nomine

& illi. Tacuit autem omnis
multitudo: & audiebāt Bar
nabam & Paulum narran/
tes quanta deus feciſſet ſi/
gna & prodigia in gentibus
per eos. Et poſtquam tacue
runt, reſpondit Iacobus di
cēs: Viri fratres audite me.
Simon narrauit quemad/
modum primum deus uiſi
tauit ſumere ex gētibus po
pulum nomini ſuo. Et huic
concordant uerba prophe/
tarum: ſicut ſcriptū eſt: Poſt
hæc reuertar & reædificabo
tabernaculū Dauid quod
decidit: & dirupta eius re/
ædificabo, & erigam illud:
ut requirant cæteri homi/
num dominum: & omnes
gentes ſuper quas inuoca/
tum eſt nomen meum dicit
dominus faciens hæc. No/
tum a ſæculo eſt domino o/
pus ſuum. Propter quod
ego iudico non inquietari
eos qui ex gentibus con/
uertūtur ad deum: ſed ſcri/
bere ad eos ut abſtineant
ſe a contaminationibus ſi/
mulacrorum: & fornicatio
ne & ſuffocatis & ſangui/
ne. Moyſes enim a tempo/
ribus antiquis habet in ſin/
gulis ciuitatibus qui eum
prædicent in ſynagogis: ubi
per omne ſabbatum legi/
tur. Tunc placuit apoſto/
lis & ſenioribus cum omni
eccleſia eligere uiros ex eis,
& mittere Antiochiam cūm
Paulo & Barnaba: Iudam
qui cognominabatur Bar/
ſabas & Silam, uiros pri/
mos in fratribus ſcriben/
tes per manus eorum. A/
poſtoli & ſeniores fratres
his qui ſunt Antiochiæ &
Syriæ & Ciliciæ fratribus
ex gentibus ſalutem: Quo
niam audiuimus quia qui/
dam ex nobis exeuntes tur
bauerunt uos uerbis euer/
tentes animas ueſtras qui/
bus non mādauimus: pla/
cuit nobis collectis in u/
num eligere uiros: & mit/
tere ad uos cum chariſ/
ſimis noſtris Barnaba, &
Paulo hominibus qui tra/
diderunt animas ſuas pro
nomine

ὀνόματος τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ
χριστοῦ. Ἀπεστάλκαμεν οὖν Ἰούδαν
καὶ σίλαν, καὶ αὐτοὺς διὰ λόγου
ἀπαγγέλλοντας τὰ αὐτά. ἔδοξε γὰρ
τῷ ἁγίῳ πνεύματι καὶ ἡμῖν, μη/
δὲν πλέον ἐπιτίθεσθαι ἡμῖν βά/
ρος, πλὴν τῶν ἐπανάγκες τούτων,
ἀπέχεσθαι εἰδωλοθύτων, καὶ αἵμα/
τος, καὶ πνικτοῦ, καὶ πορνείας, ἐξ ὧν
διατηροῦντες ἑαυτοὺς, εὖ πράξετε.
ἔρρωσθε. οἱ μὲν οὖν ἀπολυθέντες,
ἦλθον εἰς ἀντιόχειαν, καὶ συναγα/
γόντες τὸ πλῆθος, ἐπέδωκαν τὴν
ἐπιστολήν. ἀναγνόντες δὲ, ἐχάρη/
σαν ἐπὶ τῇ παρακλήσει. ἰούδας τε
καὶ σίλας, καὶ αὐτοὶ προφῆται ὄντες,
διὰ λόγου πολλοῦ παρεκάλεσαν
τοὺς ἀδελφοὺς, καὶ ἐπεστήριξαν.
ποιήσαντες δὲ χρόνον, ἀπελύθησαν
μετ᾽ εἰρήνης ἀπὸ τῶν ἀδελφῶν πρὸς
τοὺς ἀποστόλους. Ἔδοξε δὲ τῷ σί/
λᾳ ἐπιμεῖναι αὐτοῦ. παῦλος δὲ καὶ
βαρνάβας διέτριβον ἐν ἀντιοχείᾳ,
διδάσκοντες καὶ εὐαγγελιζόμενοι
μετὰ καὶ ἑτέρων πολλῶν τὸν λό/
γον τοῦ κυρίου. Μετὰ δέ τινας ἡμέ
ρας εἶπε παῦλος πρὸς βαρνάβαν.
ἐπιστρέψαντες δὴ ἐπισκεψώμεθα
τοὺς ἀδελφοὺς ἡμῶν κατὰ πᾶσαν
πόλιν, ἐν αἷς κατηγγείλαμεν τὸν
λόγον τοῦ κυρίου, πῶς ἔχουσι. Βαρ/
νάβας δὲ ἐβουλεύσατο συμπαραλα
βεῖν τὸν ἰωάννην, τὸν καλούμενον
μάρκον. Παῦλος δὲ ἠξίου τὸν ἀπο/
στάντα ἀπ᾽ αὐτῶν ἀπὸ παμφυλίας,
καὶ μὴ συνελθόντα αὐτοῖς εἰς τὸ ἔρ
γον, μὴ συμπαραλαβεῖν τοῦτον. ἐγέ
νετο οὖν παροξυσμὸς, ὥστε ἀποχω/
ρισθῆναι αὐτοὺς ἀπ᾽ ἀλλήλων, τόν τε
βαρνάβαν παραλαβόντα τὸν μάρ/
κον ἐκπλεῦσαι εἰς κύπρον. Παῦλος
δὲ ἐπιλεξάμενος σίλαν, ἐξῆλθε πα
ραδοθεὶς τῇ χάριτι τοῦ θεοῦ ὑπὸ τῶν
ἀδελφῶν. Διήρχετο δὲ τὴν συρίαν καὶ
κιλικίαν ἐπιστηρίζων τὰς ἐκκλησίας.

Κατήντησε δὲ εἰς δέρβην καὶ λύ
στραν, καὶ ἰδοὺ μαθητής τις ἦν ἐκεῖ,
ὀνόματι τιμόθεος, υἱὸς γυναικός
τινος ἰουδαίας πιστῆς, πατρὸς δὲ ἕλ
ληνος. ὃς ἐμαρτυρεῖτο ὑπὸ τῶν ἐν
λύστροις καὶ ἰκονίῳ ἀδελφῶν. τοῦτον
ἠθέλησεν ὁ παῦλος σὺν αὐτῷ ἐξελ
θεῖν,

nomine domini nostri Iesu Chri/
sti. Misimus ergo Iudā & Silam,
qui & ipsi uobis uerbis referent
eadem. Visum est eñ spiritui san/
cto ac nobis, ne quid amplius im
poneremus uobis oneris, q̃ hæc
necessaria, uidelicet, ut abstinea/
tis ab his quæ sūt immolata simu/
lacris, & sanguine, & suffocato, &
scortatione. A qbus si cōseruaueri
tis uosipsos, benefacietis. Valete.
Illi ergo dimissi uenerunt Antio/
chiam, & cōgregata multitudine
reddiderūt epistolā. Quam cū le/
gissent, gauisi sunt super cōsolatio
ne. Iudas autē & Silas cū essent &
ipsi ꝓphetæ, sermone copioso ad
hortati sunt fratres, confirmaue/
rūtq;. Cōmorati aūt illic aliquan/
tum temporis, dimissi sunt cū pa/
ce à fratrib⁹ ad apostolos. Visum
est aūt Silæ manere ibidem, Pau/
lus uero et Barnabas demoraban
tur Antiochiæ, docētes, & annun
ciantes cum alijs etiā cōpluribus
sermonem dñi. Post aliquot autē
dies dixit ad Barnabā Paulus. Re
uertētes iam uisitemus fratres no
stros per omnes ciuitates, in qui/
bus annunciauimus sermonē dñi
quomodo se habeant. Barnabas
aūt cōsulebat ut assumerēt & Io/
hannem, cognomento Marcum
Paulus aūt nolebat, ut is qui defe
cisset ab ipsis ex Pamphylia, nec
isset cū eis in opus, adiungeretur.
Tam acris aūt fuit inter eos disce
ptatio, ut alter ab altero seiungere
tur, & Barnabas quidē assumpto
Marco nauigaret in Cyprū. Pau/
lus uero allecto Sila profectus est
traditus gratiæ dei à fratrib⁹. Per
ambulabat autem Syriam ac Cili
ciam, confirmans ecclesias.

Peruenit autē Derben & Ly/
stram, & ecce discipulus quidam
erat ibi, nomīe Timotheus, filius
mulieris cuiusdam Iudææ fidelis,
cæterum patre Græco. Huic testi
monium bonum reddebant qui
Lystris erant & Iconij fratres.
Hunc uoluit Paulus secum profi
cisci,

nomine domini nostri Iesu
Christi. Misimus ergo Iudā
& Silā: qui & ipsi uobis uer
bis referent eadē. Visum est
eñ spūisancto & nobis nihil
ultra imponere uobis one/
ris q̃ hæc necessaria: ut ab/
stineatis uos ab immolatis
simulacrorū & sanguine &
suffocato & fornicatione, a
quibus custodiētes uos be/
ne agetis. Valete. Illi ergo di
missi descēderūt Antiochiā:
& congregata multitudine
tradiderunt epistolā. Quā
cū legissent, gauisi sunt sup
cōsolatiōe. Iudas aūt & Si/
las & ipsi cū essent ꝓphetæ,
uerbo plurimo cōsolati sūt
fratres, & cōfirmauerūt. Fa
cto autē ibi aliquāto tēpore
dimissi sunt cū pace a fratri
bus ad eos q miserāt illos.
Visū est aūt Silæ ibi remane
re: Iudas aūt solus abijt Hie
rusalē. Paulus autē & Bar/
nabas demorabātur Antio
chiæ, docētes & euāgelizā/
tes cū alijs pluribus uerbū
domini. Post aliquot autē
dies dixit ad Barnabā Pau/
lus: Reuertentes uisitemus
fratres per uniuersas ciuita
tes in quib⁹ prædicauimus
uerbū domini: quomodo se
habeāt. Barnabas autē uo/
lebat secū assumere & Iohā
nem, qui cognominabatur
Marcus. Paulus autē roga/
bat eū: ut qui discessisset ab
eis de Pāphilia, & nō isset cū
eis in opus nō debere reci/
pi. Facta est aūt dissensio ita
ut discederēt ab inuicem: &
Barnabas quidē assumpto
Marco, nauigaret Cyprū.
Paul⁹ uero electo Syla pro/
fect⁹ est, traditus gratiæ dei
a fratribus. Perābulabat au
tem Syriā & Ciliciā, confir/
mās ecclesias: præcipiēs cu/
stodire præcepta apostolo/
rum & seniorū. Peruenit XVI.
aūt in Derbē & Lystrā. Et ec
ce discipulus quidā erat ibi
nomine Timothe⁹, fili⁹ mu
lieris uiduæ fidelis, patre gē
tili. Huic testimoniū bonū
reddebant qui in Lystris e/
rant, & Iconio fratres. Hūc
uoluit Paulus secum profi/
 cisci: &

θεῖν, καὶ λαβὼν περιέτεμεν αὐτὸν διὰ τοὺς ἰουδαίους, τοὺς ὄντας ἐν τοῖς τόποις ἐκείνοις. ἤδεισαν γὰρ ἅπαντες τὸν πατέρα αὐτοῦ ὅτι ἕλλην ὑπῆρχεν. ὡς δὲ διεπορεύοντο τὰς πόλεις, παρεδίδουν αὐτοῖς φυλάσσειν τὰ δόγματα, τὰ κεκριμένα ὑπὸ τῶν ἀποστόλων καὶ τῶν πρεσβυτέρων τῶν ἐν ἱερουσαλήμ. Αἱ μὲν οὖν ἐκκλησίαι ἐστερεοῦντο τῇ πίστει, καὶ ἐπερίσσευον τῷ ἀριθμῷ καθ' ἡμέραν. Διελθόντες δὲ τὴν φρυγίαν καὶ τὴν γαλατικὴν χώραν, κωλυθέντες ὑπὸ τοῦ ἁγίου πνεύματος λαλῆσαι τὸν λόγον ἐν τῇ ἀσίᾳ, ἐλθόντες κατὰ τὴν μυσίαν, ἐπείραζον κατὰ τὴν βιθυνίαν πορεύεσθαι, καὶ οὐκ εἴασεν αὐτοὺς τὸ πνεῦμα. Παρελθόντες δὲ τὴν μυσίαν, κατέβησαν εἰς τρωάδα. Καὶ ὅραμα διὰ τῆς νυκτὸς ὤφθη τῷ παύλῳ. Ἀνήρ τις ἦν μακεδὼν ἑστὼς, παρακαλῶν αὐτὸν, καὶ λέγων, διαβὰς εἰς μακεδονίαν, βοήθησον ἡμῖν. ὡς δὲ τὸ ὅραμα εἶδεν, εὐθέως ἐζητήσαμεν ἐξελθεῖν εἰς τὴν μακεδονίαν, συμβιβάζοντες, ὅτι προσκέκληται ἡμᾶς ὁ κύριος εὐαγγελίσασθαι αὐτους. Ἀναχθέντες οὖν ἀπὸ τῆς τρωάδος, εὐθυδρομήσαμεν εἰς σαμοθράκην, τῇ τε ἐπιούσῃ εἰς νεάπολιν, ἐκεῖθεν τε εἰς φιλίππους, ἥτις ἐστὶ πρώτη τῆς μερίδος τῆς μακεδονίας πόλις, κολώνια. ἦμεν δὲ ἐν αὐτῇ τῇ πόλει διατρίβοντες ἡμέρας τινὰς, τῇ τε ἡμέρᾳ τῶν σαββάτων ἐξήλθομεν ἔξω τῆς πόλεως παρὰ ποταμὸν, οὗ ἐνομίζετο προσευχὴ εἶναι, καὶ καθίσαντες ἐλαλοῦμεν ταῖς συνελθούσαις γυναιξί. Καί τις γυνὴ ὀνόματι λυδία πορφυρόπωλις πόλεως θυατείρων, σεβομένη τὸν θεὸν, ἤκουσεν, ἧς ὁ κύριος διήνοιξε τὴν καρδίαν προσέχειν τοῖς λαλουμένοις ὑπὸ τοῦ παύλου. ὡς δὲ ἐβαπτίσθη καὶ ὁ οἶκος αὐτῆς, παρεκάλεσε λέγουσα. Εἰ κεκρίκατέ με πιστὴν τῷ κυρίῳ εἶναι, εἰσελθόντες εἰς τὸν οἶκόν μου μείνατε, καὶ παρεβιάσατο ἡμᾶς. Ἐγένετο δὲ πορευομένων ἡμῶν εἰς προσευχὴν, παιδίσκην τινὰ ἔχουσαν πνεῦμα πύθωνος, ἀπαντῆσαι ἡμῖν, ἥτις ἐργασίαν πολλὴν παρεῖχε τοῖς κυρίοις αὐτῆς μαντευομένη

αὐτη

ciſci, & aſſumptũ circuncidit eum propter Iudæos, qui erant in illis locis. Sciebant enim om̃es quod pater eius erat Græcus. Cum autem pertranſirent ciuitates, tradebant eis ſeruanda decreta, quæ erãt ordinata ab apoſtolis & presbyteris, qui erant Hieroſolymis. Itaq́ eccleſiæ cõfirmabantur fide, & abundabant numero quotidie. Cum peragraſſent autem Phrygiam & Galaticam regionem, uetitiq́ eſſent à ſpiritu ſancto loqui ſermonẽ in Aſia, profecti in Myſiam, tentabant ire in Bithyniam, & nõ permiſit eos ſpiritus. Cum autem pertranſiſſent Myſiam, deſcenderũt Troadem. & uiſio per noctem Paulo uiſa eſt. Vir Macedo quidã erat ſtans, & deprecans eum, ac dicens: Profectus in Macedoniam, ſuccurre nobis. Vt autem uiſum uidit, ſtatim quæſiuimus proficiſci in Macedoniã, certi facti, quod uocaſſet nos dominus ad euangelizandũ eis. Cum ſoluiſſemus igitur à Troade, recto curſu uenimus Samothracen & poſtero die Neapolim, & inde Philippos, quæ eſt prima partis Macedoniæ ciuitas, colonia. Eramus autẽ in eadem urbe diebus aliquot commorantes, & die ſabbatorum egreſſi ſumus è ciuitate iuxta flumen, ubi ſolebat eſſe precatio, & ſedẽtes loquebamur mulieribus quæ cõuenerant. Et quædam mulier nomine Lydia purpurarũ uenditrix ciuitatis Thyatirorum, colens deum, audiuit, cuius dominus aperuit cor, ut intenderet his quæ dicebantur à Paulo. Cum autem baptizata eſſet & domus eius, deprecata eſt dicens: Si iudicaſtis me fidelem domino eſſe, introite in domum meam & manete. & adegit nos. Accidit autem euntibus nobis ad precationem, ut puella quædam habens ſpiritum Pythonis, occurreret nobis, quæ quæſtum magnum præſtabat dominis ſuis diuinando.

Hæc

ciſci: & aſſumens circũcidit eum propter Iudæos qui erant in illis locis. Sciebant em̃ omnes quod pater eius erat gentilis. Cum autẽ pertranſirent ciuitates, tradebant eis cuſtodire dogmata quæ erãt decreta ab apoſtolis & ſenioribus qui erant Hieroſolymis. Et eccleſiæ quidẽ confirmabant fide, & abundabant numero quotidie. Tranſeuntes autẽ Phrygiam & Galatiæ regionem, uetati ſunt a ſpiritu ſancto loqui uerbũ dei in Aſia. Cum ueniſſent autẽ in Myſiam, tentabant ire in Bithyniam: & nõ permiſit eos ſpiritus Ieſu. Cum aũt pertrãſiſſent Myſiã, deſcenderunt Troadẽ: & uiſio per noctem Paulo oſtenſa eſt. Vir Macedo quidam erat ſtans & deprecans eum & dicẽs: Tranſiens in Macedoniã adiuua nos. Vt aũt uiſum uidit, ſtatim quæſiuim⁹ proficiſci in Macedoniã, certi facti quod uocaſſet nos deus euangelizare eis. Nauigãtes autem a Troade, recto curſu uenimus Samothraciam: & ſequenti die Neapolim: & inde Philippis quæ eſt prima partis Macedoniæ ciuitas Colonia. Eramus autem in hac urbe diebus aliquot cõſiſtentes. Die autẽ ſabbatorum egreſſi ſum⁹ foras portam iuxta flumẽ ubi uidebatur oratio eſſe: & ſedentes loquebamur mulieribus quæ cõuenerant: & quædam mulier nomine Lydia purpuraria ciuitatis Thyatirenorũ colens deum audiuit, cuius domin⁹ aperuit cor intẽdere his quæ dicebãtur a Paulo. Cũ autẽ baptizata eſſet & domus eius, deprecata eſt dicens: Si iudicaſtis me fidelẽ domino eſſe: introite in domũ meam & manete: & coegit nos. Factũ eſt autẽ euntibus nobis ad orationẽ puellam quandã habẽtem ſpiritum Phythonem obuiare nobis: quæ quæſtum magnum præſtabat dominis ſuis diuinãdo.

Hæc

αὕτη κατακολουθήσασα τῷ παύλῳ
καὶ ἡμῖν, ἔκραζε λέγουσα. οὗτοι οἱ ἄν
θρωποι δοῦλοι τοῦ θεοῦ τοῦ ὑψίστου εἰσὶν
οἵτινες καταγγέλλουσιν ἡμῖν ὁδὸν
σωτηρίας. τοῦτο δὲ ἐποίει ἐπὶ πολ/
λὰς ἡμέρας. Διαπονηθεὶς δὲ ὁ παῦ/
λος καὶ ἐπιστρέψας, τῷ πνεύματι εἶ/
πε. παραγγέλλω σοι ἐν τῷ ὀνόματι
ἰησοῦ χριστοῦ ἐξελθεῖν ἀπ᾽ αὐτῆς. καὶ
ἐξῆλθεν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ. ἰδόντες δὲ οἱ
κύριοι αὐτῆς, ὅτι ἐξῆλθεν ἡ ἐλπὶς τῆς
ἐργασίας αὐτῶν, ἐπιλαβόμενοι τὸν
παῦλον καὶ τὸν σίλαν, εἵλκυσαν εἰς
τὴν ἀγορὰν ἐπὶ τοὺς ἄρχοντας, καὶ
προσαγαγόντες αὐτοὺς τοῖς στρατη/
γοῖς, εἶπον. οὗτοι οἱ ἄνθρωποι ἐκτα/
ράσσουσιν ἡμῶν τὴν πόλιν, ἰουδαῖοι
ὑπάρχοντες, καὶ καταγγέλλουσιν ἔθη
ἃ οὐκ ἔξεστιν ἡμῖν παραδέχεσθαι, οὐδὲ
ποιεῖν, ῥωμαίοις οὖσι. καὶ συνεπέστη
ὁ ὄχλος κατ᾽ αὐτῶν. καὶ οἱ στρατη
γοὶ περιῤῥήξαντες αὐτῶν τὰ ἱμάτια,
ἐκέλευον ῥαβδίζειν. πολλάς τε ἐπι/
θέντες αὐτοῖς πληγὰς, ἔβαλον εἰς
φυλακὴν, παραγγείλαντες τῷ δεσμο
φύλακι, ἀσφαλῶς τηρεῖν αὐτούς.
ὃς παραγγελίαν τοιαύτην εἰληφὼς,
ἔβαλεν αὐτοὺς εἰς τὴν ἐσωτέραν φυ/
λακὴν, καὶ τοὺς πόδας αὐτῶν ἠσφα
λίσατο εἰς τὸ ξύλον. κατὰ δὲ τὸ με/
σονύκτιον παῦλος καὶ σίλας προ/
σευχόμενοι ὕμνουν τὸν θεόν. ἐπηκρο
ῶντο δὲ αὐτῶν οἱ δέσμιοι. ἄφνω δὲ
σεισμὸς ἐγένετο μέγας, ὥστε σαλευ
θῆναι τὰ θεμέλια τοῦ δεσμωτηρίου.
ἀνεῴχθησάν τε παραχρῆμα αἱ θύραι
πᾶσαι, καὶ πάντων τὰ δεσμὰ ἀνέ/
θη. ἔξυπνος δὲ γενόμενος ὁ δεσμοφύ
λαξ, καὶ ἰδὼν ἀνεῳγμένας τὰς θύρας
τῆς φυλακῆς, σπασάμενος μάχαι/
ραν, ἔμελλεν ἑαυτὸν ἀναιρεῖν, νομί/
ζων ἐκπεφευγέναι τοὺς δεσμίους.
ἐφώνησε δὲ φωνῇ μεγάλῃ ὁ παῦλος
λέγων. μηδὲν πράξῃς σεαυτῷ κα/
κὸν, ἅπαντες γάρ ἐσμεν ἐνθάδε. αἰ/
τήσας δὲ φῶτα, εἰσεπήδησε. καὶ ἔν/
τρομος γενόμενος προσέπεσε τῷ
παύλῳ καὶ τῷ σίλᾳ. καὶ προαγαγὼν
αὐτοὺς ἔξω, ἔφη. κύριοι, τί με δεῖ ποι/
εῖν, ἵνα σωθῶ. οἱ δὲ εἶπον. πίστευσον
ἐπὶ τὸν κύριον ἰησοῦν, καὶ σωθήσῃ σὺ
καὶ ὁ οἶκός σου. καὶ ἐλάλησαν αὐτῷ
τὸν λόγον

Hæc ſubſecuta Paulū ac nos, cla/
mabat dicens: Iſti homines ſerui
dei excelſiſſimi ſunt, qui annun/
ciant nobis uiam ſalutis. Hoc au/
tem faciebat multos dies, Sed æ/
gre ferens Paulus, & conuerſus,
ſpiritui dixit: Præcipio tibi per no
men Ieſu Chriſti, ut exeas ab ea.
Et exijt eadē hora. Videntes au/
tem domini eius, quod abiſſet
ſpes quæſtus ſui, apprehenſum
Paulum & Silam traxerunt in fo
rum ad principes, & offerentes
eos magiſtratibus, dixerunt: Hi
homines cōturbant ciuitatem no
ſtram, cum ſint Iudæi, & annun/
ciant inſtituta quæ non licet no/
bis ſuſcipere, neque ſeruare, cum
ſimus Rhomani. Et concurrit tur
ba aduerſus eos, ac magiſtratus
ſciſſis ueſtibus ſuis, iuſſerunt eos
uirgis cædi. Cumque multas pla/
gas eis impoſuiſſent, coniecerunt
eos in carcerem, præcipientes cu/
ſtodi carceris, ut diligenter cuſto
diret eos. Qui cum tale præce/
ptum accepiſſet, coniecit eos in
interiorem carcerem, & pedes eo
rum ſtrinxit ligno. Media autem
nocte Paulus et Silas orantes lau
dabant deum. Exaudiebant au/
tem eos, qui uincti erant. Subito
uero terræmotus factus eſt ma/
gnus, ita ut concuterentur funda
menta carceris. Et ſtatim aperta
ſunt omnia oſtia, & omnium uin
cula ſoluta ſunt. Experrectus au/
tem cuſtos carceris, cum uideret
ianuas apertas carceris, euagina/
to gladio, erat ſeipſum interfe/
cturus, exiſtimans aufugiſſe uin/
ctos. Clamauit autem Paulus
uoce magna, dicens: Ne quid fe/
ceris tibi ipſi mali, uniuerſi enim
hic ſumus. Poſtulatóque lumi/
ne, irrupit, ac tremefactus ac/
cidit Paulo & Silæ ad pedes, &
productis illis foras, ait: Domi/
ni, quid me oportet facere, ut ſal/
uus fiam? At illi dixerunt: Crede
in dominum Ieſum, & ſaluus eris
tu & domus tua. Et locuti ſunt ei
ſermonem

Hæc ſubſecuta Paulum &
nos, clamabat dicēs: Iſti ho
mines ſerui dei excelſi ſunt:
qui annūciant uobis uiam
ſalutis: hoc autem faciebat
multis diebus. Dolens au/
tem Paulus & cōuerſus ſpi/
ritui, dixit: Præcipio tibi in
nomine Ieſu Chriſti exire
ab ea. Et exijt eadem hora.
Videntes autē domini eius
quia exiuit ſpes quæſtus eo
rum: apprehendentes Pau/
lum & Sylam perduxerunt
in forū ad principes: & offe
rentes eos magiſtratibus, di
xerunt: Hi homines cōtur/
bant ciuitatē noſtram cum
ſint Iudæi: & annūciant mo
rem quem nō licet nobis ſu
ſcipere nec facere, cum ſi/
mus Romani. Et cucurrit
plæbs aduerſus eos: & ma/
giſtratus ſciſſis tunicis eo/
rum, iuſſerunt eos uirgis
cædi. Et cum multas pla/
gas eis impoſuiſſent, miſe/
runt eos in carcerem: præ/
cipientes cuſtodi, ut diligen
ter cuſtodiret eos. Qui cū
tale præceptum accepiſſet,
miſit eos in interiorem car/
cerem: & pedes eorū ſtrin/
xit ligno. Media autem no/
cte Paulus & Sylas adoran
tes laudabant deum: & au/
diebant eos qui in cuſtodia
erāt. Subito uero terræmo/
tus factus eſt magnus: ita
ut mouerentur fundamen/
ta carceris. Et ſtatim aperta
ſunt omnia oſtia: & uniuer/
ſorum uincula ſoluta ſunt.
Expergefactus autē cuſtos
carceris & uidens ianuas a/
pertas carceris: euaginato
gladio uolebat ſe interfice/
re, æſtimās fugiſſe uinctos.
Clamauit autē Paulus uo/
ce magna, dicens: Nihil ti/
bi mali feceris. Vniuerſi e/
nim hic ſumus. Petitoq; lu/
mine introgreſſus eſt: & tre
mefactus procidit Paulo &
Sylæ ad pedes: & produ/
cens eos foras, ait: Domi/
ni, quid me oportet facere
ut ſaluus fiam? At illi dixe/
runt: Crede in dominum
Ieſum, & ſaluus eris tu &
domus tua. Et locuti ſunt ei

τὸν λόγον τοῦ κυρίου, καὶ πᾶσι τοῖς ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ. καὶ παραλαβὼν αὐτοὺς ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ τῆς νυκτὸς, ἔλουσεν ἀπὸ τῶν πληγῶν, καὶ ἐβαπτίσθη αὐτὸς, καὶ οἱ αὐτοῦ πάντες, παραχρῆμα. ἀναγαγών τε αὐτοὺς εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, παρέθηκε τράπεζαν, καὶ ἠγαλλιᾶτο πανοικὶ πεπιστευκὼς τῷ θεῷ. Ἡμέρας δὲ γενομένης, ἀπέστειλαν οἱ στρατηγοὶ τοὺς ῥαβδούχους, λέγοντες. ἀπόλυσον τοὺς ἀνθρώπους ἐκείνους. Ἀπήγγειλε δὲ ὁ δεσμοφύλαξ τοὺς λόγους τούτους πρὸς τὸν παῦλον, ὅτι ἀπεστάλκασιν οἱ στρατηγοὶ, ἵνα ἀπολυθῆτε, νῦν οὖν ἐξελθόντες, πορεύεσθε ἐν εἰρήνῃ. Ὁ δὲ παῦλος ἔφη πρὸς αὐτοὺς, δείραντες ἡμᾶς δημοσίᾳ, ἀκατακρίτους, ἀνθρώπους ῥωμαίους ὑπάρχοντας, ἔβαλον εἰς φυλακὴν, καὶ νῦν λάθρα ἡμᾶς ἐκβάλλουσιν; οὐ γὰρ, ἀλλὰ ἐλθόντες αὐτοὶ ἐξαγαγέτωσαν. ἀνήγγειλαν δὲ τοῖς στρατηγοῖς οἱ ῥαβδοῦχοι τὰ ῥήματα ταῦτα. καὶ ἐφοβήθησαν, ἀκούσαντες ὅτι ῥωμαῖοι εἰσί. καὶ ἐλθόντες παρεκάλεσαν αὐτοὺς, καὶ ἐξαγαγόντες ἠρώτων ἐξελθεῖν τῆς πόλεως. ἐξελθόντες δὲ ἐκ τῆς φυλακῆς, εἰσῆλθον εἰς τὴν λυδίαν. καὶ ἰδόντες τοὺς ἀδελφοὺς, παρεκάλεσαν αὐτοὺς, καὶ ἐξῆλθον.

Διοδεύσαντες δὲ τὴν ἀμφίπολιν καὶ ἀπολλωνίαν, ἦλθον εἰς θεσσαλονίκην, ὅπου ἦν ἡ συναγωγὴ τῶν ἰουδαίων. κατὰ δὲ τὸ εἰωθὸς τῷ παύλῳ εἰσῆλθε πρὸς αὐτοὺς, καὶ ἐπὶ σάββατα τρία διελέγετο αὐτοῖς ἀπὸ τῶν γραφῶν, διανοίγων καὶ παρατιθέμενος, ὅτι τὸν χριστὸν ἔδει παθεῖν, καὶ ἀναστῆναι ἐκ νεκρῶν, καὶ ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ χριστὸς Ἰησοῦς, ὃν ἐγὼ καταγγέλλω ὑμῖν. καί τινες ἐξ αὐτῶν ἐπείσθησαν, καὶ προσεκληρώθησαν τῷ παύλῳ καὶ τῷ σίλᾳ, τῶν τε σεβομένων ἑλλήνων πολὺ πλῆθος, γυναικῶν τε τῶν πρώτων οὐκ ὀλίγαι. ζηλώσαντες δὲ οἱ ἀπειθοῦντες ἰουδαῖοι, καὶ προσλαβόμενοι τῶν ἀγοραίων τινὰς ἄνδρας πονηροὺς, καὶ ὀχλοποιήσαντες, ἐθορύβουν τὴν πόλιν, ἐπιστάντες τε τῇ οἰκίᾳ ἰάσονος, ἐζήτουν αὐτοὺς ἀγαγεῖν εἰς τὸν δῆμον. μὴ εὑρόντες δὲ αὐτοὺς,

ἔσυρον

sermonē domini, & omnibus qui erant in domo eius. Et assumptis illis in illa hora noctis, abluit plagas, & baptizatꝰ est ipse, & omēs domestici illius, cōtinuo. Cumq́ꝫ perduxisset eos in domum suam, apposuit eis mēsam, & exultauit, quod cū uniuersa domo sua credidisset deo. Et cū dies ortus esset, miserūt magistratus uiatores, dicentes: Dimitte homines illos. Nunciauit aūt custos carceris sermones hos Paulo: miserunt magistratus ut dimittamini. Nūc igitur exeuntes, ite in pace. Paulus autē dixit eis: Cæsos nos publice, indicta causa, cum simus Rhomani, coniecerūt in carcerē, & nunc occulte nos eijciunt? Non profecto, sed ueniāt ipsi ac nos educāt. Nunciauerūt autem magistratibus uiatores uerba hæc. Timueruntq́ꝫ, audito quod Rhomani essent, & uenietes deprecati sunt eos, & eductos rogabāt ut egrederentur è ciuitate. Egressi autē è carcere, introierunt ad Lydiā. & uisis fratribus, consolati sunt eos, & profecti sunt.

Cum autem iter fecissent per Amphipolim & Apolloniā, uenerunt Thessalonicam, ubi erat synagoga Iudæorum. Secundum consuetudinem autem suam Paulus introiuit ad eos, & per sabbata tria disserebat eis è scripturis, adaperiens & allegās, quod Christum oportuisset pati & resurgere à mortuis, & qđ hic esset Christus Iesus, quem ego, inquit, annūcio uobis. Et quidam ex eis crediderunt, & adiuncti sunt Paulo & Silæ, & religiosorum Græcorum multitudo magna, mulieresq́ꝫ primariæ non paucæ. Zelo autem commoti Iudæi increduli, & assumptis quibusdam circumforaneis uiris malis, ac turba coacta, concitauerunt ciuitatem, & urgentes domum Iasonis, quærebant eos producere ad populum. Et cum nō inuenissent eos,

trahebant

uerbum domini cū omnibus qui erāt in domo eius. Et tollēs eos in illa hora noctis, lauit plagas eorum. Et baptizatus est ipse & omnis domus eius cōtinuo. Cumque perduxisset eos in domum suā, apposuit eis mēsam & lætatus est cum omī domo sua credens deo. Et cum dies factus esset, miserunt magistratus lictores: dicentes: Dimitte homines illos. Nunciauit autem custos carceris uerba hæc Paulo: quia miserunt magistratus ut dimittamini. Nunc igitur exeuntes ite in pace. Paulus autē dixit eis: Cæsos nos publice indēnatos homines Romanos miserunt in carcerem: & nunc occulte nos eijciunt? Non ita, sed ueniant & ipsi nos eijciant. Nunciauerunt autem magistratibus lictores uerba hæc. Timuerūtq́ꝫ audito quod Romani essent: & uenientes deprecati sunt eos: & educentes rogabant ut egrederētur de urbe. Exeuntes aut de carcere, intro ierunt ad Lydiam: & uisis fratribus cōsolati sunt eos, & profecti sunt.

Cum autem perambu
lassent Amphipolim & Ap XVII
poloniam, uenerunt Thessalonicam: ubi erat synagoga Iudæorum. Secundum cōsuetudinem autem Paulus introiuit ad eos: & per sabbata tria disserebat eis de scripturis, adaperiens & insinuans: quia Christū oportuit pati & resurgere a mortuis: & qa hic est Iesus Christus quem ego annūcio uobis. Et quidam ex eis crediderunt: & adiūcti sunt Paulo & Silæ: & de colentibus gentilibusq́ꝫ multitudo magna: & mulieres nobiles nō paucæ. Zelantes autem Iudæi, assumentesque de uulgo uiros quosdam malos: & turba facta concitauerūt ciuitatem: & assistentes domui Iasonis quærebant eos producere in populum. Et cum non inuenissent eos,

trahebant

ἔσυρον τὸν ἰάσονα καί τινας ἀδελ/
φοὺς ἐπὶ τοὺς πολιτάρχας, βοῶν/
τες. ὅτι οἱ τὴν οἰκουμένην ἀναστατώ
σαντες οὗτοι, καὶ ἐνθάδε πάρεισιν, οὓς
ὑποδέδεκται ἰάσων. καὶ οὗτοι πάντες
ἀπέναντι τῶν δογμάτων καίσαρος
πράσσουσι, βασιλέα λέγοντες ἕτε/
ρον εἶναι, ἰησοῦν. ἐτάραξαν δὲ τὸν ὄ/
χλον καὶ τοὺς πολιτάρχας ἀκούον/
τας ταῦτα. καὶ λαβόντες τὸ ἱκανὸν
παρὰ τοῦ ἰάσονος καὶ τῶν λοιπῶν, ἀπέ/
λυσαν αὐτούς. οἱ δὲ ἀδελφοὶ εὐθέως
διὰ τῆς νυκτὸς ἐξέπεμψαν τόν τε παῦ
λον καὶ τὸν σίλαν εἰς βέρροιαν. οἵτι
νες παραγινόμενοι, εἰς τὴν συναγω
γὴν ἀπῄεσαν τῶν ἰουδαίων. οὗτοι δὲ
ἦσαν εὐγενέστεροι τῶν ἐν θεσσαλονίκῃ,
οἵτινες ἐδέξαντο τὸν λόγον μετὰ πά
σης προθυμίας, τὸ καθ᾽ ἡμέραν ἀνα/
κρίνοντες τὰς γραφὰς, εἰ ἔχει ταῦτα
οὕτως. πολλοὶ μὲν οὖν ἐξ αὐτῶν ἐπί
στευσαν, καὶ τῶν ἑλληνίδων γυναικῶν
τῶν εὐσχημόνων, καὶ ἀνδρῶν οὐκ ὀλί/
γοι. Ὡς δὲ ἔγνωσαν οἱ ἀπὸ τῆς θεσσα
λονίκης ἰουδαῖοι, ὅτι καὶ ἐν τῇ βερ/
ροίᾳ κατηγγέλη ὑπὸ τοῦ παύλου ὁ λό
γος τοῦ θεοῦ, ἦλθον, κἀκεῖ σαλεύον
τες τοὺς ὄχλους. εὐθέως δὲ τότε τὸν
παῦλον ἐξαπέστειλαν οἱ ἀδελφοὶ,
πορεύεσθαι ὡς ἐπὶ τὴν θάλασσαν,
ὑπέμενον δὲ ὅ, τε σίλας καὶ ὁ τιμό
θεος ἐκεῖ. οἱ δὲ καθιστῶντες τὸν παῦ/
λον, ἤγαγον αὐτὸν ἕως ἀθηνῶν. καὶ
λαβόντες ἐντολὴν πρὸς τὸν σίλαν καὶ
τιμόθεον, ἵνα ὡς τάχιστα ἔλθωσι πρὸς
αὐτὸν, ἐξῄεσαν. Ἐν δὲ ταῖς ἀθήναις
ἐκδεχομένου αὐτοὺς τοῦ παύλου, πα
ρωξύνετο τὸ πνεῦμα αὐτοῦ ἐν αὐτῷ,
θεωροῦντι κατείδωλον οὖσαν τὴν
πόλιν. Διελέγετο μὲν οὖν ἐν τῇ συ
ναγωγῇ τοῖς ἰουδαίοις καὶ τοῖς σεβο/
μένοις, καὶ ἐν τῇ ἀγορᾷ κατὰ πᾶσαν
ἡμέραν πρὸς τοὺς παρατυγχάνον/
τας. Τινὲς δὲ τῶν ἐπικουρείων καὶ τῶν
στωϊκῶν φιλοσόφων, συνέβαλον αὐ
τῷ. καί τινες ἔλεγον. τί ἂν θέλοι ὁ
σπερμολόγος οὗτος λέγειν; οἱ δὲ,
ξένων δαιμονίων δοκεῖ καταγγε/
λεὺς εἶναι, ὅτι τὸν ἰησοῦν καὶ τὴν ἀνά/
στασιν αὐτοῖς εὐηγγελίζετο. Ἐπιλαβό
μενοί τε αὐτοῦ, ἐπὶ τὸν ἄρειον πά/
γον ἤγαγον, λέγοντες. Δυνάμεθα
γνῶναι,

trahebant Iasonem, & quosdam
fratres ad principes ciuitatis, cla/
mantes: Hi qui terrarum orbem
conturbarũt, huc quoqꝫ uenerũt,
quos clanculum excepit Iason. &
hi omnes contra decreta Cæsaris
faciunt, regem alium dicentes eſ/
ſe, Ieſum. Concitauerunt autem
turbã, & magiſtratus ciuitatis au/
diẽtes hæc. Et accepta ſatisfactio/
ne ab Iaſone & à cæteris, dimiſe/
runt eos. Fratres uero confeſtim
per noctẽ emiſerunt Paulũ, ſimul
& Silam in Berrhœã. Qui cum
aduenissent, abierunt in ſynago/
gam Iudæorum. Hi autem erant
ſummo genere nati inter eos qui
erant Theſſalonicæ, qui recepe/
rant ſermonem cum omni animi
promptitudine, quotidie ſcrutan
tes ſcripturas, an hæc ita ſe habe/
rent. Et multi quidem crediderũt
ex eis, & Græcæ mulieres hone/
ſtæ, & uiri nõ pauci. Cum aũt co/
gnouiſſent Theſſalonicenſes Iu/
dæi, quod & Berrhœæ annuncia/
tus eſſet à Paulo ſermo dei, uene/
runt, & illic quoqꝫ cõmouebant
turbas. Statimqꝫ tunc Paulũ emi
ſerunt fratres, ut iret uelut ad ma
re. Silas autem & Timotheus re/
manſerũt ibi. Porrò qui proſeque
bantur Paulum, deduxerũt eum
Athenas uſqꝫ. & accepto mãdato
ad Silã ac Timotheũ, ut quàm ce
lerrime uenirent ad ſe, profecti
ſunt. Paulus autẽ cũ Athenis eos
expectaret, incãdeſcebat ſpiritus
eius in ipſo, cũ uideret ſimulacro
rum cultui deditam ciuitatẽ. Di/
ſputabat igitur in ſynagoga cum
Iudæis & religioſis, et in foro quo
tidie cum iis qui ipſum forte adiſ/
ſent. Quidam autem Epicurei &
Stoici philoſophi cõflictabantur
cum eo, & quidã dicebant: Quid
uult ſpermologus hic dicere? Alij
uero, nouorũ, inquiebãt, dæmo/
niorũ uidet͛ annũciator eſſe, qꝛ Ie
ſum & reſurrectionẽ annũciaret
eis. Et apphẽſum eũ ad Martiũ ui
cũ duxerũt, dicẽtes: Poſſumus ne
ſcire

trahebãt Iaſonem & quoſ/
dam fratres ad principes ci
uitatis clamãtes: quoniam
hi qui urbẽ concitãt: & huc
uenerunt quos ſuſcepit Ia/
ſon: & hi omnes cõtra decre
ta Cæſaris faciũt regem ali/
um, dicẽtes eſſe Ieſum. Con
citauerunt autẽ plæbem &
principes ciuitatis audiẽtes
hæc. Et accepta ſatisfactio/
ne a Iaſone & cæteris, dimi/
ſerunt eos. Fratres uero cõ/
feſtim per noctẽ dimiſerunt
Paulum & Silam in Beroã.
Qui cum ueniſſent in ſyna
gogam Iudæorum, introie/
runt. Hi autẽ erant nobilio/
res eorũ qui ſunt Theſſalo/
nicæ qui ſuſceperunt uerbũ
cum omni auiditate: quoti/
die ſcrutantes ſcripturas, ſi
hæc ita ſe haberent. Et mul/
ti quidẽ crediderunt ex eis:
& mulierũ gentilium hone/
ſtarum, & uiri nõ pauci. Cũ
autẽ cognouiſſent in Theſ/
ſalonica Iudæi: quia & Be/
roæ prædicatũ eſt a Paulo
uerbum dei: uenerunt & il/
luc commouentes & turbã
tes multitudinem. Statimqꝫ
tunc Paulum dimiſerũt fra
tres, ut iret uſque ad mare.
Silas autem & Timotheus
remanſerunt ibi. Qui au/
tem deducebant Paulum,
perduxerũt eum uſqꝫ Athe
nis: & accepto mandato ab
eo ad Silam & Timotheũ,
ut quam celeriter uenirent
ad illum profecti ſunt. Pau/
lus autẽ cum Athenis eos
expectaret: incitabatur ſpi/
ritus eius in ipſo, uidẽs Ido
latriæ deditam ciuitatem.
Diſputabat igitur in ſyna/
goga cum Iudæis & colen/
tibus: & in foro per omnes
dies ad eos qui audierant.
Quidam autem Epicurei
& Stoici philoſophi diſſere
bant cum eo: & quidã dice
bant: Quid uult ſeminiuer
bius hic dicere? Alij uero
nouorum dæmoniorũ ui/
detur annũciator eſſe: quia
Ieſum & reſurrectionem an
nunciabat eis. Et apprehẽ/
ſum eum ad Ariopagũ du/
xerunt, dicentes: Poſſumus
A 3 ſcire

γνῶναι, τίς ἡ καινὴ αὕτη, ἡ ὑπὸ σοῦ λαλουμένη διδαχή; ξενίζοντα γάρ τινα εἰσφέρεις εἰς τὰς ἀκοὰς ἡμῶν. βουλόμεθα οὖν γνῶναι, τί ἂν θέλοι ταῦτα εἶναι. ἀθηναῖοι δὲ πάντες, καὶ οἱ ἐπιδημοῦντες ξένοι, εἰς οὐδὲν ἕτερον εὐκαίρουν, ἢ λέγειν τι καὶ ἀκούειν καινότερον. Σταθεὶς δὲ ὁ παῦλος ἐν μέσῳ τοῦ ἀρείου πάγου, ἔφη. ἄνδρες ἀθηναῖοι, κατὰ πάντα ὡς δεισιδαιμονεστέρους ὑμᾶς θεωρῶ. διερχόμενος γὰρ καὶ ἀναθεωρῶν τὰ σεβάσματα ὑμῶν, εὗρον καὶ βωμόν, ἐν ᾧ ἐπεγέγραπτο, ἀγνώστῳ θεῷ. ὃν οὖν ἀγνοοῦντες εὐσεβεῖτε, τοῦτον ἐγὼ καταγγέλλω ὑμῖν. ὁ θεὸς ὁ ποιήσας τὸν κόσμον καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτῷ οὗτος οὐρανοῦ καὶ γῆς κύριος ὑπάρχων, οὐκ ἐν χειροποιήτοις ναοῖς κατοικεῖ, οὐδὲ ὑπὸ χειρῶν ἀνθρώπων θεραπεύεται, προσδεόμενός τινος, αὐτὸς διδοὺς πᾶσι ζωὴν καὶ πνοὴν κατὰ πάντα. ἐποίησέ τε ἐξ ἑνὸς αἵματος πᾶν ἔθνος ἀνθρώπων, κατοικεῖν ἐπὶ πᾶν τὸ πρόσωπον τῆς γῆς, ὁρίσας προτεταγμένους καιρούς, καὶ τὰς ὁροθεσίας τῆς κατοικίας αὐτῶν, ζητεῖν τὸν κύριον, εἰ ἄρα γε ψηλαφήσειεν αὐτὸν, καὶ εὕροιεν, καί γε οὐ μακρὰν ἀπὸ ἑνὸς ἑκάστου ἡμῶν ὑπάρχοντα. ἐν αὐτῷ γὰρ ζῶμεν καὶ κινούμεθα καὶ ἐσμέν, ὡς καί τινες τῶν καθ' ὑμᾶς ποιητῶν εἰρήκασι. τοῦ γὰρ καὶ γένος ἐσμέν. γένος οὖν ὑπάρχοντες τοῦ θεοῦ, οὐκ ὀφείλομεν νομίζειν, χρυσῷ ἢ ἀργύρῳ, ἢ λίθῳ χαράγματι τέχνης καὶ ἐνθυμήσεως ἀνθρώπου, τὸ θεῖον εἶναι ὅμοιον. τοὺς μὲν οὖν χρόνους τῆς ἀγνοίας ὑπεριδὼν ὁ θεὸς, τὰ νῦν παραγγέλλει τοῖς ἀνθρώποις πᾶσι πανταχοῦ μετανοεῖν, διότι ἔστησεν ἡμέραν, ἐν ᾗ μέλλει κρίνειν τὴν οἰκουμένην ἐν δικαιοσύνῃ, ἐν ἀνδρὶ ᾧ ὥρισε, πίστιν παρέχων πᾶσιν, ἀναστήσας αὐτὸν ἐκ νεκρῶν. ἀκούσαντες δὲ ἀνάστασιν νεκρῶν, οἱ μὲν ἐχλεύαζον, οἱ δὲ εἶπον, ἀκουσόμεθά σου πάλιν περὶ τούτου. καὶ οὕτως ὁ παῦλος ἐξῆλθεν ἐκ μέσου αὐτῶν. τινὲς δὲ ἄνδρες κολληθέντες αὐτῷ, ἐπίστευσαν, ἐν οἷς καὶ διονύσιος ὁ ἀρεοπαγίτης, καὶ γυνὴ ὀνόματι δάμαρις,

ſcire, quæ ſit iſta noua quæ à te refertur, doctrina? Noua enim quædam ingeris auribus noſtris. Volumus ergo ſcire, quid nam uelint hæc eſſe. Athenieſes autẽ om̃es, & qui illic uerſabant̃ hoſpites, ad nihil aliud uacabant, niſi ad dicendum aut audiendũ aliquid noui. Stans aũt Paulus in medio Martij uici, ait: Viri Athenienſes, per om̃ia ferè ſuperſtitioſiores uos uideo. Præteriens em̃ & cõtemplãs culturas ueſtras, inueni et aram in qua inſcriptum erat: Ignoto deo. Quẽ ergo ignorantes colitis, hũc ego annuncio uobis. Deus qui fecit mundũ & om̃ia quæ in eo ſunt hic cœli & terræ cum ſit dominus nõ in manufactis templis habitat nec manibus humanis colitur, indigens aliquo, cum ipſe det omnibus uitam & halitũ per omnia, fecitq́ʒ ex uno ſanguine om̃e genus hominũ, ut inhabitaret ſuper uniuerſam faciẽ terræ, præfinijtq́ʒ præſtituta tempora, præfixitq́ʒ terminos habitationis eorum, ut quærerent deũ, ſi forte palpent eũ & inueniant, quamuis nõ longe abſit ab unoquoq́ʒ noſtrum. Per ipſum enim uiuimus & mouemur & ſumus, ſicut & quidã ueſtratiũ poẽtarum dixerunt: Nam huius progenies etiã ſumus. Genus ergo cũ ſimus dei, non debemus exiſtimare auro aut argẽto, aut lapidi arte ſculpto, & inuẽto hominis, numẽ eſſe ſimile. Et tempora quidẽ huius ignorantiæ cũ hactenus diſſimularit deus, nũc annũciat hominibus, ut om̃es ubiq́ʒ reſipiſcãt, eo quod ſtatuit diẽ in quo iudicaturꝰ eſt orbẽ terrarũ cũ iuſtitia, per eũ uirũ per quẽ decreuerat, fide præſtita om̃ibus, cum excitarit illũ ex mortuis. Cũ audiſſent aũt reſurrectionẽ mortuorũ, alij quidẽ irridebãt, alij uero dixerũt: Audiemꝰ te de hoc iterũ, ſic Paulꝰ exiuit è medio eorũ. Quidã uero uiri adhærẽtes ei crediderũt, in q̃bus et Dionyſius Areopagita, & mulier noĩe Damaris

ſcire quæ eſt hæc noua quæ a te dicitur doctrina? Noua enim quædã infers auribus noſtris. Volumus ergo ſcire quidnã uelint hæc eſſe. Athenienſes autẽ omnes & aduenæ hoſpites ad nihil aliud uacabant, niſi aut dicere aut audire aliquid noui. Stans autem Paulus in medio Ariopagi, ait: Viri Athenienſes per omnia quaſi ſuperſtitioſos uos uideo. Præteriens enim & uidens ſimulacra ueſtra: inueni & aram in qua ſcriptum erat: Ignoto deo. Quod ergo ignorãtes colitis, hoc ego annũcio uobis. Deus qui fecit mundum & om̃ia quæ in eo ſunt hic cœli & terræ cũ ſit dominus, nõ in manufactis templis habitat: nec manibꝰ humanis colit̃ indigẽs aliquo: cum ipſe det omnibus uitã & inſpirationẽ & omnia: fecitq́ʒ ex uno om̃e genꝰ hominum inhabitare ſuper uniuerſam faciẽ terræ, definiẽs ſtatuta tẽpora & terminos habitationis eorũ: quærere deũ ſi forte attrectẽt eũ aut inueniant: q̃uis nõ longe ſit ab unoquoq́ʒ noſtrũ. In ipſo enim uiuimus & mouemur & ſumus: ſicut & quidã ueſtrorũ poetarũ dixerũt. Ipſius em̃ & genus ſumus. Genus ergo cum ſimus dei, nõ debemus æſtimare auro & argẽto aut lapidi ſculpturæ artis & cogitatiõis hominis diuinũ eſſe ſimile. Et tempora quidem huius ignorãtiæ deſpiciẽs deus nunc annunciat hominibꝰ ut om̃es ubique pœnitentiam agant: eo quod ſtatuit diẽ in quo iudicaturus eſt orbẽ in æquitate in uiro in quo ſtatuit, fidem præbẽs omnibꝰ, ſuſcitans eum a mortuis. Cũ aũ diſſent aũt reſurrectionem mortuorũ: quidã quidẽ irridebãt: quidã uero dixerũt: Audiamus te de hoc iterũ. Sic Paulus exiuit de medio eorũ. Quidã uero uiri adhærentes ei, crediderunt: in quibus & Dionyſius Ariopagita & mulier nomĩe Damaris

δάμαρις, καὶ ἕτεροι σὺν αὐτοῖς.

Μετὰ δὲ ταῦτα χωρισθεὶς ὁ παῦλος ἐκ τῶν ἀθηνῶν, ἦλθεν εἰς κόρινθον, καὶ εὑρών τινα ἰουδαῖον, ὀνόματι ἀκύλαν, ποντικὸν τῷ γένει, προσφάτως ἐληλυθότα ἀπὸ τῆς ἰταλίας, καὶ πρίσκιλλαν γυναῖκα αὐτοῦ, διὰ τὸ διατεταχέναι κλαύδιον, χωρίζεσθαι πάντας τοὺς ἰουδαίους ἐκ τῆς ῥώμης, προσῆλθεν αὐτοῖς, καὶ διὰ τὸ ὁμότεχνον εἶναι, ἔμενε παρ᾽ αὐτοῖς καὶ εἰργάζετο. ἦσαν γὰρ σκηνοποιοὶ τὴν τέχνην. Διελέγετο δὲ ἐν τῇ συναγωγῇ κατὰ πᾶν σάββατον, ἔπειθέ τε ἰουδαίους καὶ ἕλληνας. Ὡς δὲ κατῆλθον ἀπὸ τῆς μακεδονίας, ὅ, τε σίλας καὶ ὁ τιμόθεος, συνείχετο τῷ πνεύματι ὁ παῦλος, διαμαρτυρόμενος τοῖς ἰουδαίοις τὸν χριστὸν ἰησοῦν. Ἀντιτασσομένων δὲ αὐτῶν καὶ βλασφημούντων, ἐκτιναξάμενος τὰ ἱμάτια, εἶπε πρὸς αὐτούς. Τὸ αἷμα ὑμῶν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν ὑμῶν, καθαρὸς ἐγὼ ἀπὸ τοῦ νῦν εἰς τὰ ἔθνη πορεύσομαι. καὶ μεταβὰς ἐκεῖθεν, ἦλθεν εἰς οἰκίαν τινὸς, ὀνόματι ἰούστου, σεβομένου τὸν θεόν, οὗ ἡ οἰκία ἦν συνομοροῦσα τῇ συναγωγῇ. κρίσπος δὲ ὁ ἀρχισυνάγωγος ἐπίστευσε τῷ κυρίῳ σὺν ὅλῳ τῷ οἴκῳ αὐτοῦ, καὶ πολλοὶ τῶν κορινθίων ἀκούσαντες ἐπίστευον καὶ ἐβαπτίζοντο. Εἶπε δὲ ὁ κύριος δι᾽ ὁράματος ἐν νυκτὶ τῷ παύλῳ. μὴ φοβοῦ, ἀλλὰ λάλει, καὶ μὴ σιωπήσῃς, διότι ἐγώ εἰμι μετὰ σοῦ. καὶ οὐδεὶς ἐπιθήσεταί σοι τοῦ κακῶσαί σε διότι λαός ἐστί μοι πολὺς ἐν τῇ πόλει ταύτῃ. ἐκάθισέ τε ἐνιαυτὸν καὶ μῆνας ἕξ, διδάσκων αὐτοὺς τὸν λόγον τοῦ θεοῦ. γαλλίωνος δὲ ἀνθυπατεύοντος τῆς ἀχαΐας, κατεπέστησαν ὁμοθυμαδὸν οἱ ἰουδαῖοι τῷ παύλῳ καὶ ἤγαγον αὐτὸν ἐπὶ τὸ βῆμα, λέγοντες. ὅτι παρὰ τὸν νόμον οὗτος ἀναπείθει τοὺς ἀνθρώπους σέβεσθαι τὸν θεόν. μέλλοντος δὲ τοῦ παύλου ἀνοίγειν τὸ στόμα, εἶπεν ὁ γαλλίων πρὸς τοὺς ἰουδαίους. εἰ μὲν οὖν ἦν ἀδίκημά τι ἢ ῥᾳδιούργημα πονηρόν, ὦ ἰουδαῖοι κατὰ λόγον ἂν ἠνεσχόμην ὑμῶν, εἰ δὲ ζήτημά ἐστι περὶ λόγου καὶ ὀνο

μάτων

Damaris, alijq; cum eis.

Post hæc Paulus digressus Athenis, uenit Corinthum, & nactus quendam Iudæum, nomine Aquilam, Ponticum genere, qui nuper uenerat ab Italia, & Priscillam uxorem eius, eo quod præcepisset Claudius, omnes Iudæos Rhoma decedere, accessit ad eos & quia eiusdem erat artificij, manebat apud eos & operabatur. Erat autem ars illorum texere tabernacula. Disputabat autem in synagoga per omne sabbatum, suadebatq; Iudæis pariter & Græcis. Cum uenissent autem è Macedonia Silas & Timotheus, coartabatur spiritu Paulus, testificans Iudæis Christum esse Iesum. Contradicentibus autem eis ac blasphema loquentibus, excussis uestimētis, dixit ad eos: Sanguis uester super caput uestrū. Mundus ego posthac ad gētes uadam Et migrans inde, intrauit in domum cuiusdam, nomine Iusti, colentis deum, cuius domus erat contigua synagogæ. Crispus autem archisynagogus credidit domino cum tota domo sua, multiq; Corinthiorum audientes credebant, ac baptizabantur. Dixit autem dominus nocte per uisionem Paulo: Noli timere, sed loquere & ne taceas, propterea quod ego sim tecum. & nemo adorietur te ut affligat te, quoniam populus est mihi multus in hac ciuitate. Sedit autem ibi annum & sex menses, docens eos sermonem dei. Cæterum cum Gallio ageret proconsulem Achaiæ, insurrexerunt uno animo Iudæi in Paulum, & adduxerunt eum ad tribunal, dicentes: contra legem hic suadet hominibus colere deum. Cum autem Paulus iam pararet aperire os, dixit Gallio ad Iudæos: si qua iniuria esset aut facinus malum, ó Iudæi merito uos sustinerem. si uero quæstio est de sermone ac no

minibus

maris: & alij cum eis.

Post hæc egressus ab Athenis, uenit Corinthum: & inueniens quendam Iudæum nomine Aquilam ponticum genere, qui nuper uenerat ab Italia & Priscillam uxorem eius: eo quod præcepisset Claudius discedere omnes Iudæos a Roma, accessit ad eos: & quia eiusdem erat artis: manebat apud eos & operabat̃. Erant autem scenofactoriæ artis. XVIII. Et disputabat in synagoga per omne sabbatum, interponens nomen domini Iesu: suadebatque Iudæis & Græcis. Cum uenissent autem de Macedonia Silas & Timotheus, instabat uerbo Paulus, testificās Iudæis esse Christum Iesum. Cōtradicentibus autem eis & blasphemantibus, excutiēs uestimenta sua, dixit ad eos: Sāguis uester super caput uestrum. Mundus ego ex hoc ad gentes uadā. Et migrās inde intrauit in domū cuiusdam nomine Titi iusti colentis deū: cuius domus erat coniuncta synagogæ. Crispus autē archisynagogus credidit domino cū omni domo sua: & multi Corinthiorū audientes, credebant & baptizabant̃. Dixit autē dominus nocte per uisionem Paulo: Noli timere: sed loquere & ne taceas. Propter quod ego sum tecū & nemo apponetur tibi ut noceat te: quoniam populus est mihi multus in hac ciuitate. Sedit autē ibi annum & sex menses, docens apud eos uerbū dei. Gallione autem proconsule Achaiæ insurrexerunt uno animo Iudæi in Paulum: & adduxerunt eum ad tribunal, dicētes quia cōtra legē hic persuadet hominibꝰ colere deum. Incipiente autē Paulo aperire os: dixit Gallio ad Iudæos: Si quidem esset iniquum aliquid aut facinus pessimū, O uiri Iudæi, recte uos sustinerem: si uero quæstiones sunt de uerbo & no

 minibus

μάτων καὶ νόμου τοῦ καθ᾽ ὑμᾶς, ὄψε-
σθε αὐτοί. κριτὴς γὰρ ἐγὼ τούτων οὐ
βούλομαι εἶναι. καὶ ἀπήλασεν αὐ-
τοὺς ἀπὸ τοῦ βήματος. Ἐπιλαβόμενοι
δὲ πάντες οἱ ἕλληνες σωσθένην τὸν
ἀρχισυνάγωγον, ἔτυπτον ἔμπρο-
σθεν τοῦ βήματος, καὶ οὐδὲν τούτων
τῷ γαλλίωνι ἔμελεν. ὁ δὲ παῦλος
ἔτι προσμείνας ἡμέρας ἱκανάς, τοῖς
ἀδελφοῖς ἀποταξάμενος, ἐξέπλει
εἰς τὴν συρίαν, καὶ σὺν αὐτῷ πρίσκιλ
λα καὶ ἀκύλας, κειράμενος τὴν κεφα
λὴν ἐν κεγχρεαῖς. εἶχε γὰρ εὐχήν.
κατήντησε δὲ εἰς ἔφεσον, καὶ ἐκείνους
κατέλιπεν αὐτοῦ. αὐτὸς δὲ εἰσελθὼν
εἰς τὴν συναγωγήν, διελέχθη τοῖς
ἰουδαίοις. Ἐρωτώντων δὲ αὐτῶν ἐπὶ
πλείονα χρόνον μεῖναι παρ᾽ αὐτοῖς
οὐκ ἐπένευσεν ἀλλ᾽ ἀπετάξατο αὐ-
τοῖς, εἰπών. Δεῖ με πάντως τὴν ἑορ-
τὴν τὴν ἐρχομένην ποιῆσαι εἰς ἱερο-
σόλυμα, πάλιν δὲ ἀνακάμψω πρὸς
ὑμᾶς, τοῦ θεοῦ θέλοντος. καὶ ἀνήχθη ἀπὸ
τῆς ἐφέσου. καὶ κατελθὼν εἰς καισά-
ρειαν, ἀναβὰς καὶ ἀσπασάμενος τὴν
ἐκκλησίαν, κατέβη εἰς ἀντιόχειαν.
καὶ ποιήσας χρόνον τινά, ἐξῆλθε, διερ
χόμενος καθεξῆς τὴν γαλατικὴν χώ
ραν καὶ φρυγίαν, ἐπιστηρίζων πάντας
τοὺς μαθητάς. Ἰουδαῖος δέ τις ἀπολ-
λῶς ὀνόματι, ἀλεξανδρεὺς τῷ γένει,
ἀνὴρ λόγιος, κατήντησεν εἰς ἔφεσον
δυνατὸς ὢν ἐν ταῖς γραφαῖς. οὗτος
ἦν κατηχημένος τὴν ὁδὸν τοῦ κυρίου, καὶ
ζέων τῷ πνεύματι ἐλάλει, καὶ ἐδίδα
σκεν ἀκριβῶς τὰ περὶ τοῦ κυρίου, ἐπι-
στάμενος μόνον τὸ βάπτισμα ἰωάν
νου, οὗτός τε ἤρξατο παρρησιάζεσθαι
ἐν τῇ συναγωγῇ. ἀκούσαντες δὲ αὐτοῦ
ἀκύλας καὶ πρίσκιλλα, προσελάβον-
το αὐτόν, καὶ ἀκριβέστερον αὐτῷ ἐξέ
θεντο τὴν τοῦ θεοῦ ὁδόν. Βουλομένου δὲ
αὐτοῦ διελθεῖν εἰς τὴν ἀχαΐαν, προ
τρεψάμενοι οἱ ἀδελφοὶ ἔγραψαν τοῖς
μαθηταῖς ἀποδέξασθαι αὐτόν. ὃς
παραγενόμενος, συνεβάλετο πο-
λὺ τοῖς πεπιστευκόσι διὰ τῆς χάρι-
τος. Εὐτόνως γὰρ τοῖς ἰουδαίοις δια
κατηλέγχετο, δημοσίᾳ, ἐπιδεικνὺς
διὰ τῶν γραφῶν, εἶναι τὸν χριστὸν
ἰησοῦν. Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ τὸν
ἀπολλῶ εἶναι ἐν κορίνθῳ, παῦ-
λον διελ

minibus & lege ueſtra te, uoſipſi
uideritis. Iudex eñ ego horum
nolo eſſe. Et abegit eos à tribuna
li. Apprehenſum autem omnes
Græci Soſthenem principem ſy-
nagogæ percutiebant ante tribu-
nal, neque quicquam eorum Gal
lioni curæ erat. Paulus uero dein
de commoratus dies multos, ua-
ledicto fratribus, abnauigauit in
Syriam, comitantibus eum Pri-
ſcilla & Aquila, poſteaquàm ra-
ſerat caput in Cenchreis, habe-
bat enim uotũ. Deuenitq́ Ephe-
ſum, & illos ibi reliquit. Ipſe uero
ingreſſus ſynagogam, diſputabat
cum Iudæis. Rogantibus autem
eis ut tempore ampliori maneret
apud ſe, nõ annuit, ſed ualedixit
illis, dicens: Oportet omnino me
feſtum quod inſtat, agere Hiero-
ſolymis, ſed iterum reuertar ad
uos, deo uolente. Et ſoluit Ephe-
ſo. Cumq́ deſcẽdiſſet Cæſareã,
aſcendiſſetq́ & ſalutaſſet eccleſi-
am, deſcendit Antiochiam. Et cõ
moratus illic aliquantum tempo
ris, profectus eſt perambulans ex
ordine Galaticã regionẽ ac Phry
giam, confirmans omnes diſcipu
los. Iudæus autem quidam Apol
los nomine, Alexandrinus gene-
re, uir eloquens, deuenit Ephe-
ſum, potens in ſcripturis. Hic erat
inſtitutus in uia domini, & feruẽs
ſpiritu loquebatur & docebat di-
ligenter ea quæ ſunt domini, ſciẽs
tantum baptiſma Iohannis. Et hic
cœpit libere loqui in ſynagoga.
Quem cum audiſſent Priſcilla &
Aquila, aſſumpſerunt eum, atq;
exactius expoſuerunt ei uiã dei.
Cum autem uellet ire Achaiam,
exhortati fratres ſcripſerunt diſci
pulis, ut ſuſciperent eum. Qui cũ
ueniſſet contulit multum his qui
crediderunt per gratiam. Vehe-
menter enim Iudæos reuincebat,
publice, oſtẽdens per ſcripturas,
quod Ieſus eſſet Chriſtus.
Factum eſt autem cum
Apollos eſſet Corinthi, ut Pau-
lus

minibus legis ueſtræ, uoſ-
ipſi uideritis. Iudex ego ho
rum nolo eſſe: & minauit
eos a tribunali. Apprehen-
dentes autẽ oẽs Soſthe-
nem principem ſynagogæ,
percutiebant eum ante tri-
bunal, & nihil eorum gal-
lioni curæ erat. Paulus ue-
ro cum adhuc ſuſtinuiſſet
dies multos fratribus uale-
faciens nauigauit in Syriã:
& cum eo Priſcilla & Aqui-
la qui ſibi totõderat in Cen
chris caput: Habebat enim
uotum. Deuenitque Ephe-
ſum, & illos ibi reliquit.
Ipſe uero ingreſſus ſynago-
gam diſputabat cum Iudæ
is. Rogantibus autem eis
ut ampliori tempore ma-
neret, non conſenſit: ſed ua-
lefaciens & dicens: iterum
reuertar ad uos deo uolen-
te, profectus eſt ab Ephe
ſo. Et deſcendens Cæſa-
ream aſcendit & ſalutauit
eccleſiam: & deſcendit in
Antiochiam. Et facto ibi
aliquanto tempore profe-
ctus eſt perambulans ex
ordine Galatiam regionem
& Phrygiam, confirmans
omnes diſcipulos. Iudæ-
us autem quidam Apol-
lo nomine, Alexandrinus
genere, uir eloquens de-
uenit Epheſum potens in
ſcripturis. Hic erat edoctus
uiam domini: & feruens ſpi
ritu loquebatur: & doce-
bat diligenter ea quæ ſunt
Ieſu, ſciens tantum baptiſ-
ma Iohannis. Hic ergo cœ-
pit fiducialiter agere in ſy-
nagoga. Quem cum au-
diſſent Priſcilla & Aquila,
aſſumpſerunt eum & dili-
gentius expoſuerunt ei ui-
am domini. Cum autem
uellet ire Achaiam, exhor-
tati fratres ſcripſerunt diſci
pulis, ut ſuſciperent eum.
Qui cum ueniſſet, contu-
lit multum his qui credide
runt. Vehementer enim Iu
dæos reuincebat publice o-
ſtendens per ſcripturas eſſe
Chriſtum Ieſum.
Factum eſt aũt cum Apol XIX.
lo eſſet Corinthi, ut Pau-
lus

λον διελθόντα τὰ ἀνωτερικὰ μέρη, ἐλθεῖν εἰς Ἔφεσον, καὶ εὑρὼν τινας μαθητὰς, εἶπε πρὸς αὐτούς. Εἰ πνεῦμα ἅγιον ἐλάβετε πιστεύσαντες; Οἱ δὲ εἶπον πρὸς αὐτόν. ἀλλ᾽ οὐδὲ εἰ πνεῦμα ἅγιον ἐστὶν, ἠκούσαμεν. Εἶπέ τε πρὸς αὐτούς. Εἰς τί οὖν ἐβαπτίσθητε; Οἱ δὲ εἶπον. εἰς τὸ Ἰωάννου βάπτισμα. Εἶπε δὲ Παῦλος. Ἰωάννης μὲν ἐβάπτισε βάπτισμα μετανοίας, τῷ λαῷ λέγων εἰς τὸν ἐρχόμενον μετ᾽ αὐτὸν, ἵνα πιστεύσωσι, τουτέστιν, εἰς τὸν Χριστὸν Ἰησοῦν. Ἀκούσαντες δὲ ἐβαπτίσθησαν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου Ἰησοῦ. Καὶ ἐπιθέντος αὐτοῖς τοῦ Παύλου τὰς χεῖρας, ἦλθε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐπ᾽ αὐτούς, ἐλάλουν τε γλώσσαις, καὶ προεφήτευον. Ἦσαν δὲ οἱ πάντες ἄνδρες ὡσεὶ δεκαδύο. Εἰσελθὼν δὲ εἰς τὴν συναγωγὴν, ἐπαῤῥησιάζετο ἐπὶ μῆνας τρεῖς, διαλεγόμενος καὶ πείθων τὰ περὶ τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ. Ὡς δέ τινες ἐσκληρύνοντο καὶ ἠπείθουν, κακολογοῦντες τὴν ὁδὸν ἐνώπιον τοῦ πλήθους, ἀποστὰς ἀπ᾽ αὐτῶν, ἀφώρισε τοὺς μαθητὰς, καθ᾽ ἡμέραν διαλεγόμενος ἐν τῇ σχολῇ Τυράννου τινός. Τοῦτο δὲ ἐγένετο ἐπὶ ἔτη δύο, ὥστε πάντας τοὺς κατοικοῦντας τὴν Ἀσίαν, ἀκοῦσαι τὸν λόγον τοῦ κυρίου Ἰησοῦ, Ἰουδαίους τε καὶ Ἕλληνας. Δυνάμεις τε οὐ τὰς τυχούσας ἐποίει ὁ θεὸς διὰ τῶν χειρῶν Παύλου, ὥστε καὶ ἐπὶ τοὺς ἀσθενοῦντας ἐπιφέρεσθαι ἀπὸ τοῦ χρωτὸς αὐτοῦ σουδάρια, ἢ σιμικίνθια, καὶ ἀπαλλάσσεσθαι ἀπ᾽ αὐτῶν τὰς νόσους, τά τε πνεύματα τὰ πονηρὰ ἐξέρχεσθαι ἀπ᾽ αὐτῶν. Ἐπεχείρησαν δέ τινες ἀπὸ τῶν περιερχομένων Ἰουδαίων ἐξορκιστῶν, ὀνομάζειν ἐπὶ τοὺς ἔχοντας τὰ πνεύματα τὰ πονηρὰ, τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου Ἰησοῦ, λέγοντες. ὁρκίζομεν ὑμᾶς τὸν Ἰησοῦν, ὃν ὁ Παῦλος κηρύσσει. Ἦσαν δέ τινες υἱοὶ Σκευᾶ Ἰουδαίου ἀρχιερέως ἑπτὰ, οἱ τοῦτο ποιοῦντες. Ἀποκριθὲν δὲ τὸ πνεῦμα τὸ πονηρὸν, εἶπε. τὸν Ἰησοῦν γινώσκω, καὶ τὸν Παῦλον ἐπίσταμαι, ὑμεῖς δέ τινες ἐστέ; Καὶ ἐφαλλόμενος ἐπ᾽ αὐτοὺς ὁ ἄνθρωπος ἐν ᾧ ἦν τὸ πνεῦμα τὸ πονηρὸν, καὶ κατακυριεύσας αὐτῶν, ἴσχυσε κατ᾽ αὐτῶν,

lus peragratis ſuperioribus partibus, ueniret Epheſum, & repertis quibuſdã diſcipulis, dixit ad eos: Num ſpiritũ ſanctum accepiſtis, poſteaꝙ credidiſtis? At illi dixerunt ad eum: Imò neq;, ſit ne ſpũs ſanctus, audiuimus. Et ait ad illos Quo ergo baptizati eſtis? At illi dixerũt: Iohannis baptiſmate. Dixit autẽ Paulus: Iohãnes quidem baptizauit baptiſmo pœnitentiæ populo loquens de eo, qui uenturus eſſet poſt ipſum, ut crederent: hoc eſt, de Chriſto Ieſu. His auditis baptizati ſunt in nomĩe domini Ieſu. Et cũ impoſuiſſet illis manus Paulus, uenit ſpiritus ſanctus ſuper eos, & loquebantur linguis & prophetabant. Erant aũt omes uiri ferè duodecim. Introgreſſus aũt ſynagogam, libere loquebatᷣ ad tres menſes, diſputans & ſuadens de regno dei. Cum autẽ quidam indurarentur nec crederent male loquentes de uia domini coram multitudine, digreſſus ab illis, ſegregauit diſcipulos, quotidie diſputans in ſchola Tyranni cuiuſdam. Hoc autem factum eſt per bienniũ, ita ut omnes qui habitabant in Aſia, audirent ſermonem domini Ieſu, Iudæi ſimul & Græci. Virtuteſq; non uulgares ædebat deus per manus Pauli, ita ut etiam ſuper infirmos deferrentur à corpore eius ſudaria & ſemicincta: & recederent ab eis morbi & ſpiritus mali egrederentᷣ. Tentauerũt autem quidam è circumeuntibus Iudæis exorciſtis inuocare ſuper eos qui habebant ſpiritus malos, nomen domini Ieſu, dicentes: Adiuram⁹ uos per Ieſum, quem Paulus prædicat. Erant autem quidã filij Sceuæ Iudæi principis ſacerdotum ſeptem, qui hoc faciebant. Reſpondens autem ſpiritus malus, dixit: Ieſum noui, & Paulum ſcio, uos autem qui eſtis? Et inſiliens in eos homo, in quo erat dæmonium malum, & dominatus eis, inualuit contra eos,

lus peragratis ſuperioribus partibus ueniret Epheſum & inueniret quoſdã de diſcipulis. Dixitq; ad eos: Si ſpiritumſanctũ accepiſtis credentes? At illi dixerunt ad eum: Sed neq; ſi ſpiritusſanctus eſt audiuimus. Ille uero ait: In quo ergo baptizati eſtis? Qui dixerũt: In Iohãnis baptiſmate. Dixit autem Paulus: Iohãnes baptizauit baptiſmo pœnitentiæ populum, dicẽs: in eum qui uẽturus eſſet poſt ipſum, ut crederent, hoc eſt in Ieſum. His auditis baptizati ſunt in nomine domini Ieſu. Et cum impoſuiſſet illis man⁹ Paulus, uenit ſpiritusſanct⁹ ſuper eos: & loquebantᷣ linguis & prophetabãt. Erant autẽ omnes uiri fere duodecim. Ingreſſus autẽ ſynagogam cũ fiducia loquebatur per tres mẽſes diſputans, & ſuadens de regno dei. Cum aũt quidã indurarentᷣ & nõ crederẽt, maledicẽtes uiam domini corã multitudine, diſcedens ab eis ſegregauit diſcipulos quotidie diſputans in ſchola tyrãni cuiuſdam. Hoc aũtẽ factũ eſt per bienniũ, ita ut oẽs qui habitabãt in Aſia, audirẽt uerbum domini, Iudæi atq; gẽtiles. Virtuteſq; nõ modicas quaslibet faciebat deus per manũ Pauli: ita ut etiã ſuper languidos deferrẽtur a corpore eius ſudaria & ſemicinctia: & recedebãt ab eis languores: & ſpiritus nequã egrediebãtur. Tentauerunt autẽ quidã & de circũeuntibus Iudæis exorciſtis inuocare ſuper eos qui habebãt ſpiritus malos nomẽ domini Ieſu dicẽtes: Adiuro uos per Ieſum quẽ Paulus prædicat. Erãt aũt cuiuſdam Iudæi nomĩe Sceuæ principis ſacerdotũ ſeptẽ filij qui hoc faciebãt. Reſpõdens autem ſpiritus nequã dixit eis: Ieſum noui & Paulũ ſcio: Vos autẽ qui eſtis? Et inſiliẽs homo in eos in q̃ erat dæmonium peſſimũ, & dominatus amborũ inualuit cõtra eos:

αὐτῶν, ὥστε γυμνοὺς καὶ τετραυματισμένους ἐκφυγεῖν ἐκ τοῦ οἴκου ἐκείνου. τοῦτο δὲ ἐγένετο γνωστὸν πᾶσιν ἰουδαίοις τε καὶ ἕλλησι τοῖς κατοικοῦσι τὴν ἔφεσον, καὶ ἐπέπεσε φόβος ἐπὶ πάντας αὐτούς, καὶ ἐμεγαλύνετο τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου Ιησοῦ. Πολλοί τε τῶν πεπιστευκότων ἤρχοντο ἐξομολογούμενοι καὶ ἀναγγέλλοντες τὰς πράξεις αὐτῶν. ἱκανοὶ δὲ τῶν τὰ περίεργα πραξάντων, συνενέγκαντες τὰς βίβλους κατέκαιον ἐνώπιον πάντων, καὶ συνεψήφισαν τὰς τιμὰς αὐτῶν, καὶ εὗρον ἀργυρίου μυριάδας πέντε. οὕτως κατὰ κράτος ὁ λόγος τοῦ κυρίου ηὔξανε καὶ ἴσχυεν. ὡς δὲ ἐπληρώθη ταῦτα, ἔθετο ὁ παῦλος ἐν τῷ πνεύματι, διελθὼν τὴν μακεδονίαν καὶ ἀχαΐαν, πορεύεσθαι εἰς ἱερουσαλήμ, εἰπών. ὅτι μετὰ τὸ γενέσθαι με ἐκεῖ, δεῖ με καὶ ῥώμην ἰδεῖν. ἀποστείλας δὲ εἰς τὴν μακεδονίαν δύο τῶν διακονούντων αὐτῷ, τιμόθεον καὶ ἔραστον, αὐτὸς ἐπέσχε χρόνον εἰς τὴν ἀσίαν. Εγένετο δὲ κατὰ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον τάραχος οὐκ ὀλίγος περὶ τῆς ὁδοῦ. Δημήτριος γάρ τις ὀνόματι, ἀργυροκόπος, ποιῶν ναοὺς ἀργυροῦς ἀρτέμιδος, παρείχετο τοῖς τεχνίταις ἐργασίαν οὐκ ὀλίγην. οὓς συναθροίσας καὶ τοὺς περὶ τὰ τοιαῦτα ἐργάτας, εἶπεν. ἄνδρες ἐπίστασθε, ὅτι ἐκ ταύτης τῆς ἐργασίας ἡ εὐπορία ἡμῶν ἐστι. καὶ θεωρεῖτε καὶ ἀκούετε, ὅτι οὐ μόνον ἐφέσου, ἀλλὰ σχεδὸν πάσης τῆς ἀσίας ὁ παῦλος οὗτος πείσας, μετέστησεν ἱκανὸν ὄχλον, λέγων. ὅτι οὐκ εἰσὶ θεοί, οἱ διὰ χειρῶν γινόμενοι. οὐ μόνον δὲ τοῦτο κινδυνεύει ἡμῖν τὸ μέρος εἰς ἀπελεγμὸν ἐλθεῖν, ἀλλὰ καὶ τὸ τῆς μεγάλης θεᾶς ἀρτέμιδος ἱερὸν εἰς οὐδὲν λογισθῆναι, μέλλειν τε καὶ καθαιρεῖσθαι τὴν μεγαλειότητα αὐτῆς, ἣν ὅλη ἡ ἀσία καὶ ἡ οἰκουμένη σέβεται. ἀκούσαντες δὲ καὶ γενόμενοι πλήρεις θυμοῦ, ἔκραζον λέγοντες, μεγάλη ἡ ἄρτεμις ἐφεσίων. καὶ ἐπλήσθη ἡ πόλις ὅλη τῆς συγχύσεως, ὥρμησάν τε ὁμοθυμαδὸν εἰς τὸ θέατρον, συναρπάσαντες γάϊον καὶ ἀρίσταρχον μακεδόνας,

συνεκδήμους

eos, ita ut nudi & uulnerati effugerent de domo illa. Hoc autem innotuit omnibus Iudæis simul et Græcis, qui habitabant Ephesi, & incidit timor super omnes illos, & magnificabatͬ nomen domini Iesu. Multiq́ꝫ credentium ueniebant confitentes et annunciantes facta sua. Multi autem ex eis, qui curiosas artes exercuerant, comportatos libros exusserūt coram omnibus, & supputatis precijs illorum, repererunt pecuniæ quinquaginta milia. Ita fortiter crescebat sermo dei, & confirmabatur. His autē expletis, proposuit Paulus in spiritu, transita Macedonia & Achaia, ire Hierosolymam, dicens: postquam fuero ibi, oportet me & Rhomam uidere. Missis autem in Macedoniam duobus ex ijs, qui ministrabāt sibi, uidelicet Timotheo & Erasto, ipse remansit ad tempus in Asia. Ortus est autem illo tempore tumultus non exiguus de illa uia. Nam quidam nomine Demetrius, faber argentarius, qui faciebat delubra argētea Dianæ, præstabat artificibus non exiguum quæstum: quibus conuocatis & ijs qui similium rerum erant opifices, dixit: Viri scitis, quod ex hoc opificio quæstus nobis est. & uidetis, & auditis, quod nō solum Ephesinæ ciuitatis, sed penè totius Asiæ Paulus hic persuasit, & auertit multam turbam, dicens: quod nō sint dij, qui manibus fiant. Non solum autem hæc pars nobis in periculum uenit, ne reprobetur, uerumetiam ne magnæ deæ Dianæ templum pro nihilo habeatur, futurumque fit ut etiam destruatur maiestas eius, quam tota Asia & orbis colit. His auditis, repleti sunt ira, & exclamauerūt, dicentes: Magna Diana Ephesiorum. Et impleta est ciuitas tota cōfusione, & impetum fecerūt uno animo in theatrum, correpto Gaio & Aristarcho Macedonibus,

comitibus

eos: ita ut nudi & uulnerati effugerēt de domo illa. Hoc autē notū factūm est omnibus Iudæis atq́ꝫ gentilibus qui habitabāt Ephesi. Et cecidit timor super omnes illos: & magnificabatur nomen domini Iesu: Multiq́ꝫ credentiū ueniebant confitentes & annūciantes actus suos. Multi autē ex eis qui fuerant curiosa sectati: contulerunt libros & combusserunt eos corā omnibus: & computatis præcijs illorū, inuenerūt pecuniam denariorum quinquaginta milium. Ita fortiter crescebat uerbum dei & cōfirmabatͬ. His autem expletis proposuit Paulus in spiritu transita Macedonia & Achaia ire Hierosolymā, dicēs: Quoniā postquā fuero ibi, oportet me & Romā uidere. Mittens aūt in Macedoniā duos ex ministrātibus sibi, Timotheum & Erastum: ipse remāsit ad tempus in Asia. Facta est autē illo tempore turbatio nō minima de uia domini. Demetrius enī quidam nomine, argentarius faciens ædes argēteas Dianæ, præstabat artificibus nō modicum quæstum, quos conuocans & eos qui eiusmodi erant opifices, dixit: Viri scitis quia de hoc artificio est nobis acquisitio, & uidetis & auditis: quia non solum Ephesi, sed pene totius Asiæ Paulus hic suadens auertit multam turbam, dicens: Quoniam nō sunt dij qui manibus fiunt. Non solum autem hæc periclitabitur nobis pars in redargutionem uenire, sed & magnæ Dianæ templum in nihilum reputabitur, sed & destrui incipiet maiestas eius quam tota Asia & orbis colit. His auditis, repleti sunt ira: & exclamauerunt dicentes: Magna Diana Ephesiorum. Et impleta est ciuitas tota confusione: & impetū fecerunt uno animo in theatrū rapto Gaio & Aristarcho Macedonibꝰ

comitibsu

συνεκδήμους τοῦ παύλου. τοῦ δὲ παύλου βουλομένου εἰσελθεῖν εἰς τὸν δῆμον, οὐκ εἴων αὐτὸν οἱ μαθηταί. τινὲς δὲ καὶ τῶν ἀσιαρχῶν, ὄντες αὐτῷ φίλοι, πέμψαντες πρὸς αὐτὸν, παρεκάλουν, μὴ δοῦναι ἑαυτὸν εἰς τὸ θέατρον. ἄλλοι μὲν οὖν ἄλλο τι ἔκραζον. ἦν γὰρ ἡ ἐκκλησία συγκεχυμένη, καὶ οἱ πλείους οὐκ ᾔδεισαν τίνος ἕνεκεν συνεληλύθεισαν. ἐκ δὲ τοῦ ὄχλου προεβίβασαν ἀλέξανδρον, προβαλόντων αὐτὸν τῶν ἰουδαίων. ὁ δὲ ἀλέξανδρος κατασείσας τὴν χεῖρα, ἤθελεν ἀπολογεῖσθαι τῷ δήμῳ. ἐπιγνόντων δὲ ὅτι ἰουδαῖός ἐστι, φωνὴ ἐγένετο μία ἐκ πάντων, ὡς ἐπὶ ὥρας δύο κραζόντων, μεγάλη ἡ ἄρτεμις ἐφεσίων. καταστείλας δὲ ὁ γραμματεὺς τὸν ὄχλον, φησίν. ἄνδρες ἐφέσιοι, τίς γάρ ἐστιν ἄνθρωπος, ὃς οὐ γινώσκει τὴν ἐφεσίων πόλιν, νεωκόρον οὖσαν τῆς μεγάλης θεᾶς ἀρτέμιδος καὶ τοῦ διοπετοῦς. ἀναντιρρήτων οὖν ὄντων τούτων, δέον ἐστὶν ὑμᾶς κατεσταλμένους ὑπάρχειν, καὶ μηδὲν προπετὲς πράσσειν. ἠγάγετε γὰρ τοὺς ἄνδρας τούτους, οὔτε ἱεροσύλους, οὔτε βλασφημοῦντας τὴν θεὰν ὑμῶν. εἰ μὲν οὖν δημήτριος καὶ οἱ σὺν αὐτῷ τεχνῖται πρός τινα λόγον ἔχουσιν, ἀγοραῖοι ἄγονται, καὶ ἀνθύπατοί εἰσιν, ἐγκαλείτωσαν ἀλλήλοις. εἰ δέ τι περὶ ἑτέρων ἐπιζητεῖτε, ἐν τῇ ἐννόμῳ ἐκκλησίᾳ ἐπιλυθήσεται. καὶ γὰρ κινδυνεύομεν ἐγκαλεῖσθαι στάσεως περὶ τῆς σήμερον, μηδενὸς αἰτίου ὑπάρχοντος, περὶ οὗ δυνησόμεθα δοῦναι λόγον τῆς συστροφῆς ταύτης. καὶ ταῦτα εἰπὼν, ἀπέλυσε τὴν ἐκκλησίαν.

Μετὰ δὲ τὸ παύσασθαι τὸν θόρυβον προσκαλεσάμενος ὁ παῦλος τοὺς μαθητὰς, καὶ ἀσπασάμενος, ἐξῆλθε πορευθῆναι εἰς τὴν μακεδονίαν. Διελθὼν δὲ τὰ μέρη ἐκεῖνα, καὶ παρακαλέσας αὐτοὺς λόγῳ πολλῷ, ἦλθεν εἰς τὴν ἑλλάδα. ποιήσας τε μῆνας τρεῖς, γενομένης αὐτῷ ἐπιβουλῆς ὑπὸ τῶν ἰουδαίων μέλλοντι ἀνάγεσθαι εἰς τὴν συρίαν, ἐγένετο γνώμη τοῦ ὑποστρέφειν διὰ μακεδονίας. συνείπετο δὲ αὐτῷ ἄχρι τῆς ἀσίας σώπατρος βερροιαῖος,

comitibus Pauli. Paulo autē uolente intrare ad populū, non permiserunt discipuli. Quidā autem & ex Asiæ primoribus, qui erant amici eius, miserunt ad eum, rogantes, ne se daret in theatrū. Alij quidem igitur aliud clamabant. Erat enim concio confusa, & plerique nesciebant qua ex causa cōuenissent. De turba autem protraxerunt Alexandrū, propellentibus eum Iudæis. Alexander autē manu silentio postulato, uolebat rationem reddere populo. Quem ut cognouerūt Iudæum esse, uox orta est una omniū, fermè ad horas duas clamantiū: Magna Diana Ephesiorum. Cum autē sedasset scriba turbā, dixit: Viri Ephesij, quis enim est hominū, qui nesciat Ephesiorum ciuitatem cultricem esse magnæ deæ Dianæ, & à Ioue delapsi simulacri. Cū igitur his nemo cōtradicat, oportet uos sedatos esse, & nihil præcipitanter agere. Adduxistis enim homines istos, neque sacrilegos, neque cōtumeliosos in deam uestrā. quod si Demetrius & qui cum eo sunt artifices habent aduersus aliquē causam, conuentus forenses aguntur, & proconsules sunt, accusent inuicem. Siquid autē de rebus alijs quæritis, in legitima cōcione dirimet. Nam periculū est, ne seditionis hodiernæ rei fiamus cum nulla subsit causa, unde poterimus reddere rationē concursus istius. Et cum hæc dixisset, dimisit concionē. Postque autē cessauit tumultus, uocatis ad se Paulus discipulis, complexusque illos profectus est, ut iret in Macedoniam. Cum autē perambulasset partes illas, et exhortatus eos fuisset multo sermone, uenit in Græciam, & ibi peractis mensibus tribus, cum essent illi structæ insidiæ à Iudæis soluturo in Syriam, habebat in animo, ut reuerteretur per Macedoniam. Comitatus est autem cum usque ad Asiam Sopater Berrhœensis,

comitibus Pauli. Paulo autem uolēte intrare in populum, nō permiserunt discipuli. Quidā aūt & de Asiæ principibus qui erāt amici eius, miserunt ad cū rogantes ne se daret in theatrum. Alij autem aliud clamabāt: Erat enim ecclesia confusa: & plures nesciebant qua ex causa cōuenissent. De turba autē detraxerūt Alexandrū propellētibus eum Iudæis. Alexāder aūt manu silētio postulato uolebat reddere rationē populo. Quē ut cognouerunt Iudæū esse uox facta est una omnium q̄si per horas duas clamātium: Magna Diana Ephesiorum. Et cum sedasset scriba turbas, dixit: Viri Ephesij: quis em̄ est hominū qui nesciat Ephesiorū ciuitatē cultricem esse magnæ Dianæ, iouisque prolis? Cū ergo his contradici nō possit, oportet uos sedatos esse, & nihil temere agere. Adduxistis enim homines istos neque sacrilegos neque blasphemantes deam uestrā. Quod si Demetrius et qui cū eo sunt artifices habēt aduersus aliquem causam: cōuentus forenses aguntur: & procōsules sunt, accusent inuicem. Si quid autem alterius rei quæritis, in legima ecclesia poterit absolui. Nam & periclitamur argui seditionis hodiernæ, cū nullus obnoxius sit de quo possumus reddere rationē concursus istius. Et cū hæc dixisset, dimisit ecclesiam.

Postquam autem cessauit tumultus, uocatis Paulus discipulis, & exhortatus eos ualedixit: & profectus est ut iret in Macedoniam. XX. Cum autē perambulasset partes illas & exhortatus eos fuisset multo sermone, uenit ad Græciā: ubi cū fuisset mēses tres, factæ sunt illi insidiæ a Iudæis nauigaturo in Syriā: habuitque cōsilium ut reuerteret per macedoniā. Comitatus est autem cum Sosipater Pyrrhi Beroensis:

βεῤῥοιαῖος, θεσσαλονικέων δὲ ἀρί/
σαρχος καὶ σεκοῦνδος καὶ γάϊος
δερβαῖος καὶ τιμόθεος, ἀσιανοὶ δὲ τυ/
χικὸς καὶ τρόφιμος. οὗτοι προελθόν/
τες, ἔμενον ἡμᾶς ἐν τρωάδι, ἡμεῖς
δὲ ἐξεπλεύσαμεν μετὰ τὰς ἡμέρας
τῶν ἀζύμων ἀπὸ φιλίππων, καὶ ἤλθο
μεν πρὸς αὐτοὺς εἰς τὴν τρωάδα ἄ/
χρις ἡμερῶν πέντε. οὗ διετρίψαμεν
ἡμέρας ἑπτά. Ἐν δὲ τῇ μιᾷ τῶν σαβ
βάτων, συνηγμένων τῶν μαθητῶν
κλάσαι ἄρτον, ὁ παῦλος διελέγε/
το αὐτοῖς, μέλλων ἐξιέναι τῇ ἐπαύ
ριον, παρέτεινέ τε τὸν λόγον μέχρι με
σονυκτίου. ἦσαν δὲ λαμπάδες ἱκα/
ναὶ ἐν τῷ ὑπερῴῳ οὗ ἦσαν συνηγμέ
νοι. καθήμενος δέ τις νεανίας ὀνόμα
τι εὔτυχος ἐπὶ τῆς θυρίδος, καταφε/
ρόμενος ὕπνῳ βαθεῖ, διαλεγομένου
τοῦ παύλου, ἐπὶ πλεῖον κατενεχθεὶς
ὑπὸ τοῦ ὕπνου, ἔπεσεν ἀπὸ τοῦ τριστέ/
γου κάτω, καὶ ἤρθη νεκρός. καταβὰς
δὲ ὁ παῦλος, ἐπέπεσεν αὐτῷ καὶ
συμπεριλαβὼν, εἶπε. μὴ θορυβεῖσθε,
ἡ γὰρ ψυχὴ αὐτοῦ ἐν αὐτῷ ἐστιν.
ἀναβὰς δὲ καὶ κλάσας ἄρτον καὶ γευ
σάμενος, ἐφ᾽ ἱκανόν τε ὁμιλήσας
ἄχρι αὐγῆς, οὕτως ἐξῆλθεν. ἤγαγον
δὲ τὸν παῖδα ζῶντα, καὶ παρεκλή/
θησαν οὐ μετρίως. Ἡμεῖς δὲ προελ/
θόντες ἐπὶ τὸ πλοῖον, ἀνήχθημεν εἰς
τὴν ἆσσον, ἐκεῖθεν μέλλοντες ἀνα/
λαμβάνειν τὸν παῦλον. οὕτως γὰρ
ἦν διατεταγμένος, μέλλων αὐτὸς
πεζεύειν. ὡς δὲ συνέβαλεν ἡμῖν εἰς
τὴν ἆσσον, ἀναλαβόντες αὐτὸν, ἤλ/
θομεν εἰς μιτυλήνην. κἀκεῖθεν ἀπο
πλεύσαντες, τῇ ἐπιούσῃ κατηντήσα
μεν ἀντικρὺ χίου. τῇ δὲ ἑτέρᾳ παρε/
βάλομεν εἰς σάμον, καὶ μείναντες
ἐν τρωγυλλίῳ, τῇ ἐχομένῃ ἤλθο/
μεν εἰς μίλητον. Ἔκρινε γὰρ ὁ παῦ/
λος παραπλεῦσαι τὴν ἔφεσον, ὅπως
μὴ γένηται αὐτῷ χρονοτριβῆσαι ἐν
τῇ ἀσίᾳ. ἔσπευδε γὰρ εἰ δυνατὸν ἦν
αὐτῷ, τὴν ἡμέραν τῆς πεντηκοστῆς
γενέσθαι εἰς ἱεροσόλυμα. ἀπὸ δὲ τῆς
μιλήτου πέμψας εἰς ἔφεσον, μετε/
καλέσατο τοὺς πρεσβυτέρους τῆς ἐκ/
κλησίας. ὡς δὲ παρεγένοντο πρὸς αὐ
τὸν, εἶπεν αὐτοῖς. ὑμεῖς ἐπίστασθε ἀπὸ
πρώτης ἡμέρας, ἀφ᾽ ἧς ἐπέβην εἰς τὴν
ἀσίαν,

Berrhœensis, Thessalonicensiũ
uero Aristarchus & Secundus &
Gaius Derbæus ac Timotheus,
Asiani uero Tychicus et Trophi
mus. Hi cum præcessissent, expe/
ctarunt nos Troade: nos uero ab
nauigauimus post dies azymorũ
à Philippis, & uenimus ad eos
Troadem intra dies quinque, ubi
demorati sumus diebus septem.
Vno autem die sabbatorũ, cum
cõuenissent discipuli ad frangen/
dum panẽ, Paulus disserebat eis
pfecturus postridie, protraxitq́;
sermonem usque in mediam no/
ctem. Erant autem lucernæ mul/
tæ in cœnaculo ubi eramus con/
gregati. Sedẽs aũt quidam adole/
scens nomine Eutychus in fene/
stra, cum degrauaret somno pro/
fundo, disserente diu Paulo ma/
gis depressus sõno, decidit ex ter/
tio cœnaculo deorsum, & sublat[9]
est mortuus. Cũ descendisset aũt
Paulus, incubuit super eũ, & com
plexus dixit: Nolite turbari, Ani/
ma em̃ eius in ipso est. Cũ ascen/
disset autẽ, fregissetq́; panẽ ac de/
gustasset, diu collocutus usque ad
diluculũ, ita demũ profectus est.
Adduxerunt aũt puerũ uiuentẽ,
et refocillati sunt nõ mediocriter.
Nos aũt conscensa naui soluimus
Asson, inde excepturi Paulũ. *Sic*
enim ordinauerat, ipse per terrã
iter facturus. Cum autem conue
nissemus Asson, recepto eo, ueni
mus in Mitylenem. Et inde naui/
gantes, sequenti die uenimus cõ/
tra Chium. Postridie uero appu/
limus Samum, & cõmorati Tro/
gyllij, proximo die uenimus in
Miletum: proposuerat enim Pau
lus præternauigare Ephesum, ne
tempus tereret in Asia. Festina/
bat enim, si possibile sibi esset, ut
diem pentecostes ageret Hieroso
lymis. A mileto autẽ missis Ephe
sum nuncijs, accersiuit presbyte/
ros Ecclesiæ, qui cum peruenis/
sent ad ipsum, dixit eis: Vos sci/
tis à primo die quo ingressus sum
Asiam,

Beroensis: Thessalonicensi/
um uero Aristarchus: & se/
cundus & Gaius Derbeus
& Timotheus: Asiani uero
Tichicus & Trophimus. Hi
cum præcessissent, sustinue
runt nos Troade: nos uero
nauigauimus post dies azy
morum a Philippis, & ueni
mus ad eos Troadẽ in die/
bus qnq;: ubi demorati su/
mus diebus septẽ. Vna aũ/
tem sabbati cum cõuenisse
mus ad frangendum panẽ,
Paulus disputabat cum eis
profecturus in crastinum:
protraxitq; sermonem usq;
in mediam noctẽ. Erãt autẽ
lampades copiose in cœna/
culo ubi eramus cõgregati.
Sedens autẽ quidam ado/
lescẽs nomine Eutychus su/
per fenestrã, cum mergeret̃
somno graui disputãte diu
Paulo, ductus somno ceci/
dit de tertio cœnaculo de/
orsum: & sublatus est mor/
tuus: ad quẽ cum descẽdis/
set Paul[9], incubuit super eũ,
& complexus dixit: Nolite
turbari: Anima em̃ ipsi[9] in
ipso est. Ascẽdens autẽ, fran
gensq; panem & gustans, sa
tisq; allocutus est usq; in lu/
cem: & sic profectus est. Ad
duxerunt aũt puerũ uiuen/
tem: & cõsolati sunt non mi
nime. Nos aũt ascẽdẽtes na
uẽ nauigauimus in Asson,
inde suscepturi Paulũ. Sic
em̃ disposuerat ipse per ter/
ram iter facturus. Cum au/
tem cõuenissem[9] in Asson,
assumpto eo uenimus My/
tilenem. Et inde nauigantes
sequenti die uenimus cõtra
Chium: & alia die applicui
mus Samum: & sequẽti die
uenimus Miletum. Propo
suerat em̃ Paulus transnaui
gare Ephesum: ne qua mo/
ra illi fieret in Asia. Festina/
bat enim si possibile sibi es/
set ut diem Pentecosten fa/
ceret Hierosolymis. A Mi/
leto autem mittens Ephe/
sum, uocauit maiores na/
tu ecclesiæ. Qui cum uenis/
sent ad eum & simul essent,
dixit eis: Vos scitis a prima
die qua ingressus sum in
Asiam,

ἀσίαν, πῶς μεθ' ὑμῶν τὸν πάντα χρόνον ἐγενόμην, δουλεύων τῷ κυρίῳ μετὰ πάσης ταπεινοφροσύνης, καὶ πολλῶν δακρύων καὶ πειρασμῶν τῶν συμβάντων μοι ἐν ταῖς ἐπιβουλαῖς τῶν ἰουδαίων, ὡς οὐδὲν ὑπεστειλάμην τῶν συμφερόντων, τοῦ μὴ ἀναγγεῖλαι ὑμῖν, καὶ διδάξαι ὑμᾶς δημοσίᾳ καὶ κατ' οἴκους, διαμαρτυρόμενος ἰουδαίοις τε καὶ ἕλλησι, τὴν εἰς τὸν θεὸν μετάνοιαν, καὶ πίστιν τὴν εἰς τὸν κύριον ἡμῶν ἰησοῦν. καὶ νῦν ἰδοὺ ἐγὼ δεδεμένος τῷ πνεύματι, πορεύομαι εἰς ἱερουσαλήμ, τὰ ἐν αὐτῇ συναντήσοντά μοι μὴ εἰδώς. πλὴν ὅτι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον κατὰ πόλιν διαμαρτύρεται, λέγον, ὅτι δεσμά με καὶ θλίψεις μένουσιν, ἀλλ' οὐδενὸς λόγον ποιοῦμαι, οὐδὲ ἔχω τὴν ψυχήν μου τιμίαν ἐμαυτῷ, ὡς τελειῶσαι τὸν δρόμον μου μετὰ χαρᾶς, καὶ τὴν διακονίαν ἣν ἔλαβον παρὰ τοῦ κυρίου ἰησοῦ, διαμαρτύρασθαι τὸ εὐαγγέλιον τῆς χάριτος τοῦ θεοῦ. καὶ νῦν ἰδοὺ ἐγὼ οἶδα, ὅτι οὐκέτι ὄψεσθε τὸ πρόσωπόν μου, ὑμεῖς πάντες ἐν οἷς διῆλθον, κηρύσσων τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ. διὸ μαρτύρομαι ὑμῖν ἐν τῇ σήμερον ἡμέρᾳ, ὅτι καθαρὸς ἐγὼ ἀπὸ τοῦ αἵματος πάντων. οὐ γὰρ ὑπεστειλάμην τοῦ μὴ ἀναγγεῖλαι πᾶσαν τὴν βουλὴν τοῦ θεοῦ. προσέχετε οὖν ἑαυτοῖς καὶ παντὶ τῷ ποιμνίῳ, ἐν ᾧ ὑμᾶς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἔθετο ἐπισκόπους ποιμαίνειν τὴν ἐκκλησίαν τοῦ θεοῦ, ἣν περιεποιήσατο διὰ τοῦ ἰδίου αἵματος. ἐγὼ γὰρ οἶδα τοῦτο, ὅτι εἰσελεύσονται μετὰ τὴν ἄφιξίν μου λύκοι βαρεῖς εἰς ὑμᾶς, μὴ φειδόμενοι τοῦ ποιμνίου. καὶ ἐξ ὑμῶν αὐτῶν ἀναστήσονται ἄνδρες, λαλοῦντες διεστραμμένα, τοῦ ἀποσπᾶν τοὺς μαθητὰς ὀπίσω αὐτῶν. διὸ γρηγορεῖτε, μνημονεύοντες, ὅτι τριετίαν νύκτα καὶ ἡμέραν οὐκ ἐπαυσάμην μετὰ δακρύων νουθετῶν ἕνα ἕκαστον. καὶ τὰ νῦν παρατίθημι ὑμᾶς ἀδελφοὶ τῷ θεῷ, καὶ τῷ λόγῳ τῆς χάριτος αὐτοῦ τῷ δυναμένῳ ἐποικοδομῆσαι καὶ δοῦναι ὑμῖν κληρονομίαν ἐν τοῖς ἡγιασμένοις πᾶσιν. ἀργυρίου, ἢ χρυσίου, ἢ ἱματισμοῦ

οὐδενὸς

Asiam, quomodo uobiscum per omne tempus fuerim, seruiẽs domino cum omni animi humilitate, cumq́ multis lachrymis & tentationibus, quæ mihi acciderunt ex insidiis Iudæorũ: ut nihil suffugerim eorũ quæ essent in rem uestram, quin annũciarem uobis & docerẽ uos publice ac per singulas domos testificãs Iudæis simul & Græcis, eam quæ erga deũ est pœnitentiam, ac fidem quæ est erga dominũ nostrũ Iesum. Et nũc ecce ego alligatus spiritu, proficiscor Hierosolymã, quæ in ea obuentura sint mihi ignorans, nisi quod spirit⁹ sanctus per singulas ciuitates testificatur, dicens: quod uincula et afflictiones me manẽt. Verum nihil me mouet, neq́ uita mea chara est mihi ipsi, ut consummẽ cursum meũ cum gaudio & ministerium quod accepi à domino Iesu, ad testificandum euangeliũ gratiæ dei. Et nunc ecce ego scio, quod posthac non uidebitis faciem meã, uos omnes per quos transiui, prædicans regnum dei. Quapropter contestor uos hodierno die, qđ mundus ego sum à sanguine omnium. Non enim subterfugi, quo minus annunciarim omne consiliũ dei uobis. Attendite igitur uobis & cũcto gregi, in quo uos spiritus sanctus posuit episcopos ad regendũ ecclesiam dei, quam acquisiuit sanguine suo. Ego enim noui hoc, quod ingressuri sint post discessum meum lupi graues in uos, non parcentes gregi. Et ex uobisipsis exorientur uiri, loquẽtes peruersa, ut abducant discipulos post se. Propter quod uigilate, memores, qđ per trienniũ nocte & die non cessauerim cum lachrymis monere unumquenq́. Et nunc commendo uos fratres deo et sermoni gratiæ ipsius, qui potens est superstruere & dare uobis hæreditatem inter sanctificatos omnes. Argentum & aurum, aut uestem

nullius

Asiam, qualiter uobiscum per omẽ tempus fuerim seruiens domino cũ omni humilitate & lachrymis & tentationibus quæ mihi acciderunt ex insidiis Iudæorũ: quomodo nihil subtraxerim uobis utilium, quo minus annunciarem uobis & docerem uos publice & per domos, testificans Iudæis atque gentilibus in deũ pœnitentiam & fidem in dominum nostrum Iesum Christum. Et nunc ecce ego alligatus spiritu uado in Hierusalẽ: quæ in ea uentura sunt mihi ignorãs: nisi quod spiritussanctus per omnes ciuitates mihi protestatur, dicens: Quoniam uincula & tribulationes Hierosolymis me manent. Sed nihil horũ uereor: nec facio animam meam preciosiorem quam me: dummodo ego consumem cursum meum & ministerium uerbi quod accepi a domino Iesu testificari euangeliũ gratiæ dei. Et nũc ecce ego scio: quia amplius non uidebitis faciẽ meã uos omnes per quos trãsiui prædicans regnũ dei. Quapropter cõtestor uos hodierna die: quia mũdus sum a sanguine omniũ. Nõ enim subterfugi: quo minus annũciarem omẽ cõsiliũ dei uobis. Attẽdite uobis & uniuerso gregi in quo uos spiritussanctus posuit episcopos regere ecclesiam dei quã acquisiuit sanguine suo. Ego scio quoniam intrabunt post discessionem meã lupi rapaces in uos: nõ parcentes gregi. Et ex uobisipsis exurgẽt uiri loquentes peruersa, ut adducãt discipulos post se. Propter quod uigilate memoria retinentes: quoniam per triennium nocte & die non cessaui cum lachrymis monens unumquenq́ uestrum. Et nunc commendo uos deo & uerbo gratiæ ipsius, qui potens est ædificare & dare hæreditatẽ in sanctificatis omnibus. Argentum & aurum aut uestem

B nullius

οὐδενὸς ἐπεθύμησα. αὐτοὶ δὲ γινώ/
σκετε, ὅτι ταῖς χρείαις μου καὶ τοῖς
οὖσι μετ' ἐμοῦ ὑπηρέτησαν αἱ χεῖρες
αὗται. πάντα ὑπέδειξα ὑμῖν, ὅτι οὕ
τως κοπιῶντας δεῖ ἀντιλαμβάνεσθαι
τῶν ἀσθενούντων, μνημονεύειν τε τῶν
λόγων τοῦ κυρίου Ἰησοῦ, ὅτι αὐτὸς εἶ/
πε. Μακάριόν ἐστι διδόναι μᾶλλον
ἢ λαμβάνειν. Καὶ ταῦτα εἰπὼν, θεὶς
τὰ γόνατα αὐτοῦ, σὺν πᾶσιν αὐ/
τοῖς προσηύξατο. Ἱκανὸς δὲ ἐγένετο
κλαυθμὸς πάντων, καὶ ἐπιπεσόν/
τες ἐπὶ τὸν τράχηλον τοῦ παύλου,
κατεφίλουν αὐτὸν, ὀδυνώμενοι μά
λιστα ἐπὶ τῷ λόγῳ, ᾧ εἰρήκει, ὅτι
οὐκ ἔτι μέλλουσι τὸ πρόσωπον αὐτοῦ
θεωρεῖν. προέπεμπον δὲ αὐτὸν εἰς τὸ
πλοῖον. Ὡς δὲ ἐγένετο ἀναχθῆναι
ἡμᾶς ἀποσπασθέντας ἀπ' αὐτῶν, εὐ
θυδρομήσαντες ἤλθομεν εἰς τὴν κῶν
τῇ δὲ ἑξῆς εἰς τὴν ῥόδον, κἀκεῖθεν
εἰς πάταρα. καὶ εὑρόντες πλοῖον δια
περῶν εἰς φοινίκην, ἐπιβάντες ἀνή/
χθημεν. ἀναφάναντες δὲ τὴν κύπρον
καὶ καταλιπόντες αὐτὴν εὐώνυμον,
ἐπλέομεν εἰς συρίαν, καὶ κατήχθη/
μεν εἰς τύρον. Ἐκεῖσε γὰρ ἦν τὸ πλοῖ
ον ἀποφορτιζόμενον τὸν γόμον. καὶ
ἀνευρόντες μαθητὰς, ἐπεμείναμεν
αὐτοῦ ἡμέρας ἑπτά. οἵτινες τῷ παύ
λῳ ἔλεγον διὰ τοῦ πνεύματος, μὴ
ἀναβαίνειν εἰς ἱερουσαλήμ. ὅτε δὲ ἐγέ
νετο ἡμᾶς ἐξαρτίσαι τὰς ἡμέρας,
ἐξελθόντες ἐπορευόμεθα, προπεμ/
πόντων ἡμᾶς πάντων σὺν γυναιξὶ
καὶ τέκνοις, ἕως ἔξω τῆς πόλεως, καὶ
θέντες τὰ γόνατα ἐπὶ τὸν αἰγιαλὸν
προσηυξάμεθα. καὶ ἀσπασάμενοι ἀλ
λήλους, ἐπέβημεν εἰς τὸ πλοῖον. ἐκεῖ
νοι δὲ ὑπέστρεψαν εἰς τὰ ἴδια. ἡμεῖς
δὲ τὸν πλοῦν διανύσαντες ἀπὸ τύρου,
κατηντήσαμεν εἰς πτολεμαΐδα, καὶ
ἀσπασάμενοι τοὺς ἀδελφοὺς, ἐμεί/
ναμεν ἡμέραν μίαν παρ' αὐτοῖς. τῇ δὲ
ἐπαύριον ἐξελθόντες οἱ περὶ τὸν παῦ
λον, ἤλθον εἰς καισάρειαν. καὶ εἰσελ/
θόντες εἰς τὸν οἶκον φιλίππου τοῦ εὐαγ
γελιστοῦ ὄντος ἐκ τῶν ἑπτὰ, ἐμείναμεν
παρ' αὐτῷ. Τούτῳ δὲ ἦσαν θυγατέρες
παρθένοι τέσσαρες, προφητεύουσαι. ἐπι
μενόντων δὲ ἡμῶν ἡμέρας πλείους, κα/
τῆλθέ τις ἀπὸ τῆς ἰουδαίας προφήτης,
ὀνόματι

nullius concupiui. Imò ipsi scitis,
quod necessitatibus meis & his
qui mecum sunt, suppeditauerũt
manus hæ. Omnia ostendi uo/
bis, quod sic laborantes oportet
suscipere infirmos, ac meminisse
uerborum domini Iesu, quoniam
ipse dixit: Beatum est dare potius
quàm accipere. Et cum hæc dixis/
set, positis genibus suis, orauit
cum omnibus illis. Magnus au/
tem fletus coortus est omnium,
& ruentes in collum Pauli, oscu/
labantur eum dolentes, maxime
ob sermonem quẽ dixerat, quod
amplius faciem eius non essent
uisuri. Et deducebant eum ad na/
uem. Cum autem factum
esset ut soluissemus auulsi ab eis,
recto cursu uenimus Coum, & se
quenti die Rhodum, & inde Pa
taram. Et nacti nauem, quæ tra/
ijceret in Phœnicen, ea conscen/
sa soluimus. Cum autem cœpis/
set nobis apparere Cyprus, reli/
cta ea ad sinistram, nauigauimus
in Syriam, ac uenimus Tyrum.
Nã huc nauis exponebat onus.
Repertisque discipulis, mansi/
mus ibidem diebus septem. Qui
Paulo dicebant per spiritum, ne
ascenderet Hierosolymam. Et ex
pletis diebus profecti ibamus, de
ducentibus nos omnibus unà cũ
uxoribus & filijs, donec exisse/
mus ciuitatem: & positis genibus
in litore, precati sumus. Et con/
salutatis nobis inuicem, conscen/
dimus nauim, illi autem redie/
runt ad sua. Nos uero nauigatio/
ne explicita à Tyro, descendi/
mus Ptolemaidam, & salutatis
fratribus, mansimus diem unum
cum illis. Postridie uero nos qui
eramus cum Paulo, uenimus Cæ
saream. Et ingressi domum Phi/
lippi euangelistæ, qui erat unus
è septem, mansimus apud eum.
Huic autem erant quatuor filiæ
uirgines, prophetantes. Et cum
permaneremus dies cõplures, ad
uenit quidam à Iudæa propheta,
nomine

nullius concupiui sicut ipsi
scitis: quoniã ad ea quæ mi
hi opus erãt: & his qui me/
cum sunt, ministrauerunt
manus istæ. Omnia ostẽdi
uobis: quoniã sic laboran/
tes oportet suscipere infir/
mos: ac meminisse uerbi
domini Iesu: quoniã ipse di
xit: Beatius est magis dare
quã accipere. Et cum hæc
dixisset, positis genibus suis
orauit cum omnibus illis.
Magnus aũt fletus factꝰ est
omniũ: & procumbẽtes su/
per collũ Pauli, osculabãtur
eũ, dolẽtes maxime in uer/
bo quod dixerat: quoniam
amplius faciẽ eius nõ essent
uisuri. Et deducebant eum
ad nauem.
Cum autem factũm es/ XXI.
set ut nauigaremus, abstra
cti ab eis, recto cursu ueni/
mus Choum: & sequenti
die Rhodũ: & inde Patha/
ram. Et cũ inuenissemus na
uem transfretantẽ in Phœ/
nicem, ascẽdentes nauigaui
mus. Cum apparuissemus
autẽ Cypro, relinquẽtes eã
ad sinistram, nauigauimus
in Syriam, & uenimus Ty/
rum. Ibi enim nauis exposi
tura erat onus. Inuentis au
tem discipulis, mãsimus ibi
diebus septẽ. Qui Paulo di
cebant per spiritũ: ne ascen/
deret Hierosolymã. Et ex/
pletis diebus, profecti iba/
mus: deducẽtibus nos o/
mnibus cum uxoribus & fi
lijs usq; foras ciuitatem: &
positis genibus in littore o/
rauimus. Et cũ ualefecisse/
mus inuicẽ, ascendimus in
nauem: illi aũt redierunt ad
sua. Nos uero nauigatione
expleta, a Tyro descẽdimus
Ptolomaidam: & salutatis
fratribus, mãsimus die una
apud illos. Alia autem die
profecti uenimus Cæsare/
am. Et intrantes domũ Phi/
lippi euãgelistæ qui erat u/
nus de septem, mansimus
apud eum. Huic autẽ erãt
quattuor filiæ uirgines pro
phetãtes. Et cũ moraremur
per dies aliquot, superuenit
quidã uir a Iudæa ꝓpheta
nomine

ὀνόματι Ἄγαβος. καὶ ἐλθὼν πρὸς
ἡμᾶς, καὶ ἄρας τὴν ζώνην τοῦ παύλου,
δήσας τε αὐτοῦ τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πό
δας, εἶπε. τάδε λέγει τὸ πνεῦμα τὸ
ἅγιον, τὸν ἄνδρα οὗ ἐστιν ἡ ζώνη αὕ/
τη, οὕτως δήσουσιν ἐν ἱερουσαλὴμ
ἰουδαῖοι, καὶ παραδώσουσιν εἰς χεῖρας
ἐθνῶν. ὡς δὲ ἠκούσαμεν ταῦτα, παρε/
καλοῦμεν ἡμεῖς τε καὶ οἱ ἐντόπιοι, τοῦ
μὴ ἀναβαίνειν αὐτὸν εἰς ἱερουσαλήμ.
Ἀπεκρίθη τε ὁ παῦλος. τί ποιεῖτε,
κλαίοντες καὶ συνθρύπτοντές μου τὴν
καρδίαν; ἐγὼ γὰρ οὐ μόνον δεθῆναι
ἀλλὰ καὶ ἀποθανεῖν εἰς ἱερουσαλὴμ ἑ/
τοίμως ἔχω ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος τοῦ κυ/
ρίου Ἰησοῦ. μὴ πειθομένου δὲ αὐτοῦ, ἡσυ/
χάσαμεν, εἰπόντες. τὸ θέλημα τοῦ κυ/
ρίου γενέσθω. Μετὰ δὲ τὰς ἡμέρας
ταύτας ἀποσκευασάμενοι, ἀνεβαίνο
μεν εἰς ἱερουσαλήμ. Συνῆλθον δὲ καὶ
τῶν μαθητῶν ἀπὸ καισαρείας σὺν ἡ/
μῖν, ἄγοντες παρ᾽ ᾧ ξενισθῶμεν, μνά
σωνί τινι κυπρίῳ, ἀρχαίῳ μαθητῇ. γε
νομένων δὲ ἡμῶν εἰς ἱεροσόλυμα,
ἀσμένως ἐδέξαντο ἡμᾶς οἱ ἀδελ/
φοί. τῇ δὲ ἐπιούσῃ εἰσῄει ὁ παῦλος
σὺν ἡμῖν πρὸς ἰάκωβον, πάντες τε
παρεγένοντο οἱ πρεσβύτεροι. καὶ ἀσπα
σάμενος αὐτοὺς ἐξηγεῖτο καθ᾽ ἓν ἕκα/
στον, ὧν ἐποίησεν ὁ θεὸς ἐν τοῖς ἔθνε
σι, διὰ τῆς διακονίας αὐτοῦ. οἱ δὲ ἀκού/
σαντες, ἐδόξαζον τὸν κύριον. εἰπόν
τε αὐτῷ. θεωρεῖς ἀδελφὲ, πόσαι μυ
ριάδες εἰσὶν ἰουδαίων τῶν πεπιστευ/
κότων; καὶ πάντες ζηλωταὶ τοῦ νό/
μου ὑπάρχουσι. κατηχήθησαν δὲ περὶ
σοῦ, ὅτι ἀποστασίαν διδάσκεις ἀπὸ
μωσέως, τοὺς κατὰ τὰ ἔθνη πάντας
ἰουδαίους, λέγων, μὴ περιτέμνειν αὐ/
τοὺς τὰ τέκνα, μηδὲ τοῖς ἔθεσι περι
πατεῖν. τί οὖν ἐστι; πάντως δεῖ πλῆ
θος συνελθεῖν, ἀκούσονται γὰρ ὅτι
ἐλήλυθας. τοῦτο οὖν ποίησον, ὅ, σοι
λέγομεν. εἰσὶν ἡμῖν ἄνδρες τέσσα
ρες εὐχὴν ἔχοντες ἐφ᾽ ἑαυτῶν. του/
τους παραλαβὼν, ἁγνίσθητι σὺν αὐ
τοῖς. καὶ δαπάνησον ἐπ᾽ αὐτοῖς, ἵνα
ξυρήσωνται τὴν κεφαλὴν. καὶ γνῶ/
σι πάντες, ὅτι ὧν κατήχηνται πε
ρὶ σοῦ, οὐδέν ἐστιν, ἀλλὰ στοιχεῖς καὶ
αὐτὸς τὸν νόμον φυλάσσων. περὶ δὲ
τῶν πεπιστευκότων ἐθνῶν ἡμεῖς ἐπε
στείλαμεν,

nomine Agabus. Is cum ueniſſet
ad nos, tulit cingulū Pauli, & alli/
gans ſibi pedes ac manus, dixit:
Hæc dicit ſpiritus ſanctus: Virū
cuius eſt cingulū hoc, ſic alligabūt
Hieroſolymæ Iudæi, tradentq; in
manus gentiū. Cum autē audiſſe
mus hæc, rogabam⁹ & nos & cæ/
teri qui loci illius erant, ne aſcen/
deret Hieroſolymā. Tunc reſpō/
dit Paulus, ac dixit: Quid facitis
flentes & affligentes cor meum?
Ego uero non ſolū uinciri, ſed &
mori paratus ſum Hieroſolymis
pro nomine dñi Ieſu. Cū uero illi
non perſuaderetur, acquieuimus
dicētes: Domini uolūtas fiat. Poſt
dies aūt iſtos ſublatis ſarcinis, con
ſcendebamus Hieroſolymā. Ve/
nerunt aūt unà quidā ex diſcipu/
lis à Cæſarea nobiſcum, adducen
tes ſecū, apud quē hoſpitaremur,
Mnaſonem quendā Cypriū, anti
quum diſcipulū. Et cum ueniſſe/
mus Hieroſolymā, libenter exce/
perunt nos fratres. Poſtero autē
die, introibat Paulus nobiſcū ad
Iacobum, omneſq; conuenerunt
presbyteri. Quos cum ſalutaſſet,
narrabat per ſingula, quæ deus fe
ciſſet inter gentes per miniſteriū
ipſius. At illi cū audiſſent, glorifi/
cabant dominū, dixeruntq; ei: Vi
des frater, quot milia ſunt Iudæo/
rum qui crediderūt, & omnes ſtu
dioſi ſectatores ſunt legis. Audie/
runt autē de te, quod defectionē
doceas à Moſe, omnes qui inter
gentes ſunt Iudæos, dicens, nō de
bere eos circumcidere filios, neq;
ſecundū inſtituta uiuere. Quid
eſt ergo? omnino oportet conue
nire multitudinē. Audient eñ te
ueniſſe. Hoc ergo fac, quod tibi
dicimus. Sūt nobis uiri quatuor
uotū habentes ſup ſe. His aſſum/
ptis purifica te cum illis, & impen
de ſuper illis, ut radant capita: &
ſcient omnes quod quæ de te au/
dierunt, nihil ſunt, ſed ambulas &
ipſe cuſtodiēs legē. De his aūt qui
crediderunt ex gentibus nos ſcri/
pſimus,

nomine Agabus. Is cum ue
niſſet ad nos, tulit zonam
Pauli: & alligās ſibi pedes &
manus dixit: Hæc dicit ſpūſ
ſanctus: Virū cuius eſt zo/
na hæc, ſic alligabūt in Hie/
ruſalē Iudæi & tradēt in ma
nus gētiū. Quod cū audiſ/
ſemus rogabamus nos, &
qui loci illius erāt ne aſcen/
deret Hieroſolymam. Tunc
reſpondit Paulus & dixit:
Quid facitis flētes & affligē
tes cor meum? Ego autem
nō ſolum alligari, ſed & mo
ri in Hieruſalē paratus ſum
propter nomē domini Ieſu.
Et cum ei ſuadere nō poſ/
ſemus, quieuimus dicen/
tes: Domini uoluntas fiat.
Poſt dies autē iſtos præpa/
rati aſcendebamus in Hie/
ruſalem. Venerūt autē qui/
dam ex diſcipulis a Cæſa/
rea nobiſcū, adducētes ſecū
apud quē hoſpitaremur, Ia
ſonem quendā Cypriū anti
quum diſcipulū. Et cum ue
niſſemus Hieroſolymā libē
ter exceperunt nos fratres.
Sequenti autē die introibat
Paulus nobiſcū ad Iacobū,
omneſq; collecti ſunt ſenio
res. Quos cū ſalutaſſet, nar
rabat per ſingula quæ deus
feciſſet in gētibus per mini/
ſteriū illius. At illi cū audiſ/
ſent, magnificabāt deū: di/
xeruntq; ei: Vides frater q̄t
milia ſunt in Iudæis qui cre
diderūt: & omnes æmulato
res ſunt legis. Audierūt aūt
de te quia diſceſſionē doce/
as a Moyſe eorum qui per
gentes ſunt Iudæorū, dicēs
nō debere eos circūcidere fi
lios ſuos: neq; ſecundū con
ſuetudinē ingredi. Quid er
go eſt? Vtiq; oportet conue
nire multitudinem. Audi/
ent eñ te ſuperueniſſe. Hoc
ergo fac quod tibi dicimus.
Sūt nobis uiri quattuor uo
tum habentes ſuper ſe. His
aſſumptis ſanctifica te cū il/
lis: & impēde in illis ut radāt
capita: & ſciēt oēs quia quæ
de te audierunt, falſa ſunt:
ſed ambulas & ipſe cuſtodi
ens legē. De his aūt qui cre/
diderūt ex gētibus, nos ſcri/
pſimus

στείλαμεν, κρίναντες, μηδὲν τοιοῦτον τηρεῖν αὐτοὺς, εἰ μὴ φυλάσσεσθαι αὐτούς τό, τε εἰδωλόθυτον καὶ τὸ αἷμα, καὶ πνικτὸν, καὶ πορνείαν. τότε ὁ παῦλος παραλαβὼν τοὺς ἄνδρας, τῇ ἐχομένῃ ἡμέρᾳ σὺν αὐτοῖς ἁγνισθεὶς, εἰσῄει εἰς τὸ ἱερὸν, διαγγέλλων τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν ἡμερῶν τοῦ ἁγνισμοῦ, ἕως οὗ προσηνέχθη ὑπὲρ ἑνὸς ἑκάστου αὐτῶν ἡ προσφορά. ὡς δὲ ἔμελλον αἱ ἑπτὰ ἡμέραι συντελεῖσθαι, οἱ ἀπὸ τῆς ἀσίας ἰουδαῖοι θεασάμενοι αὐτὸν ἐν τῷ ἱερῷ, συνέχεον πάντα τὸν ὄχλον, καὶ ἐπέβαλον τὰς χεῖρας ἐπ' αὐτὸν, κράζοντες. ἄνδρες ἰσραηλῖται, βοηθεῖτε. οὗτος ἐστὶν ὁ ἄνθρωπος, ὁ κατὰ τοῦ λαοῦ καὶ τοῦ νόμου καὶ τοῦ τόπου τούτου πάντας πανταχοῦ διδάσκων ἔτι τε καὶ ἕλληνας εἰσήγαγεν εἰς τὸ ἱερὸν, καὶ κεκοίνωκε τὸν ἅγιον τόπον τοῦτον. ἦσαν γὰρ ἑωρακότες τρόφιμον τὸν ἐφέσιον ἐν τῇ πόλει σὺν αὐτῷ, ὃν ἐνόμιζον, ὅτι εἰς τὸ ἱερὸν εἰσήγαγεν ὁ παῦλος. ἐκινήθη τε ἡ πόλις ὅλη, καὶ ἐγένετο συνδρομὴ τοῦ λαοῦ. καὶ ἐπιλαβόμενοι τοῦ παύλου, εἷλκον αὐτὸν ἔξω τοῦ ἱεροῦ, καὶ εὐθέως ἐκλείσθησαν αἱ θύραι. ζητούντων δὲ αὐτὸν ἀποκτεῖναι, ἀνέβη φάσις τῷ χιλιάρχῳ τῆς σπείρης, ὅτι ὅλη συγκέχυται ἱερουσαλήμ. ὃς ἐξαυτῆς παραλαβὼν στρατιώτας καὶ ἑκατοντάρχους, κατέδραμεν ἐπ' αὐτούς, οἱ δὲ ἰδόντες τὸν χιλίαρχον καὶ τοὺς στρατιώτας, ἐπαύσαντο τύπτοντες τὸν παῦλον. ἐγγίσας δὲ ὁ χιλίαρχος ἐπελάβετο αὐτοῦ, καὶ ἐκέλευσε δεθῆναι ἁλύσεσι δυσὶ, καὶ ἐπυνθάνετο τίς ἂν εἴη, καὶ τί ἐστι πεποιηκώς. ἄλλοι δὲ ἄλλο τι ἐβόων ἐν τῷ ὄχλῳ. μὴ δυνάμενος δὲ γνῶναι τὸ ἀσφαλὲς διὰ τὸν θόρυβον, ἐκέλευσεν ἄγεσθαι αὐτὸν εἰς τὴν παρεμβολήν. ὅτε δὲ ἐγένετο ἐπὶ τοὺς ἀναβαθμοὺς, συνέβη βαστάζεσθαι αὐτὸν ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν διὰ τὴν βίαν τοῦ ὄχλου, ἠκολούθει γὰρ τὸ πλῆθος τοῦ λαοῦ, κράζον. αἶρε αὐτόν. μέλλων τε εἰσάγεσθαι εἰς τὴν παρεμβολὴν ὁ παῦλος, λέγει τῷ χιλιάρχῳ. εἰ ἔξεστί μοι εἰπεῖν πρός σε; ὁ δὲ ἔφη. ἑλληνιστὶ γινώσκεις; οὐκ

ἄρα

psimus, decernentes, ne quid huiusmodi obseruent, nisi ut caueant & ab his quæ sunt immolata simulacris, & à sanguine, & suffocato, & scortatione. Tunc Paulus assumptis uiris postero die purificatus cum illis intrauit in templum, annuncians expletionem dierum purificationis, donec offerretur pro unoquoque eorum oblatio. Dum autem septem dies iam penè essent expleti, hi qui ab Asia erant Iudæi, cum uidissent eum in templo, conturbarunt totum populum, & iniecerūt ei manus, clamantes: Viri Israëlitæ, succurrite. Hic est ille homo qui aduersus populum & legem & locū hunc omnes ubique docet, insuper & Græcos induxit in templū, & prophanauit sanctum locum hunc. Viderant enim Trophimum Ephesium in ciuitate cum ipso, quem existimauerunt, quod in templū introduxisset Paulus. Commotaq́; est ciuitas tota & factus est concursus populi. Et apprehensum Paulū, protrahebant è templo, statimque clausæ sunt fores. Quærentibus autem illis eum occidere, nunciatum est tribuno cohortis, quod tota conturbata esset Hierosolyma. Qui statim assumptis militibus ac centurionibus, decucurrit ad illos. At illi cum uidissent tribunum ac milites cessauerunt percutere Paulum. Tunc accedens tribunus apprehendit eū, et iussit alligari catenis duabus, & interrogabat quisnam esset, et quid fecisset? Alij autem aliud clamabant in turba. Et cum non posset certum cognoscere præ tumultu, iussit duci eū in castra. Et cum uenisset ad gradus, contigit ut portaretur à militibus propter uiolentiam turbæ. Sequebatur eñ multitudo populi clamans, tolle eum. Et cū cœpisset induci in castra Paulus, dicit tribuno: Licet ne mihi loqui ad te? Qui dixit: Græce nosti? Nonne tu

psimus iudicantes: ut abstineant se ab Idolis immolato & sanguine & suffocato & fornicatione. Tunc Paulus assumptis uiris postera die purificatus cum illis intrauit in templum, annuncians expletionem dierum purificationis, donec offeretur pro unoquoq; eorum oblatio. Dum autem septē dies consummarent, hi qui de Asia erant Iudæi cum uidissent eum in templo: concitauerunt omnem populū & iniecerunt ei manus clamantes: Viri Israelitæ adiuuate: Hic est homo qui aduersus populum & legē & locum hunc omnes ubique docens, insuper & gentiles induxit in templum: & uiolauit sanctū locū istum. Viderant enim Trophimū Ephesium in ciuitate cum ipso: quem æstimauerunt, quoniam in templum introduxisset Paulus. Commotaq; est ciuitas tota: & facta est concursio populi. Et apprehendentes Paulum trahebant eum extra templū: & statim clausæ sunt ianuæ. Quærentibus autem eum occidere, nunciatum est tribuno cohortis: quia tota confunditur Hierusalem. Qui statim assumptis militibus & centurionibus, decurrit ad illos. Qui cum uidissent tribunum & milites, cessauerunt percutere Paulum. Tunc accedens tribunus apprehēdit eum & iussit eum alligari catenis duabus: & interrogabat quis esset: & quid fecisset. Alij autem aliud clamabant in turba. Et cum non posset certum cognoscere præ tumultu, iussit duci eum in castra. Et cum uenisset ad gradus, contigit ut portaretur a militibus propter uim populi. Sequebatur enim multitudo populi clamans: tolle eum. Et cum cepisset induci in castra, Paulus dicit tribuno: Si licet mihi loqui aliquid ad te? Qui dixit ei: Græce nosti? Nonne

tu es

ἆρα σὺ εἶ ὁ αἰγύπτιος, ὁ πρὸ τούτων
τῶν ἡμερῶν ἀναστατώσας, καὶ ἐξαγα
γὼν εἰς τὴν ἔρημον τοὺς τετρακισχι/
λίους ἄνδρας τῶν σικαρίων; Εἶπε δὲ ὁ
παῦλος. ἐγὼ ἄνθρωπος μέν εἰμι ἰου
δαῖος ταρσεὺς, τῆς κιλικίας οὐκ ἀσή/
μου πόλεως πολίτης. δέομαι δέ σου
ἐπίτρεψόν μοι λαλῆσαι πρὸς τὸν λα/
όν. ἐπιτρέψαντος δὲ αὐτοῦ, ὁ παῦλος
ἑστὼς ἐπὶ τῶν ἀναβαθμῶν. κατέσεισε
τῇ χειρὶ τῷ λαῷ. πολλῆς δὲ σιγῆς γενο
μένης, προσεφώνει τῇ ἑβραΐδι διαλέ
κτῳ, λέγων. Ἄνδρες ἀδελφοὶ καὶ
πατέρες, ἀκούσατέ μου, τῆς πρὸς ὑ/
μᾶς νῦν ἀπολογίας. ἀκούσαντες δὲ
ὅτι ἑβραΐδι διαλέκτῳ προσεφώνει
αὐτοῖς, μᾶλλον παρέσχον ἡσυχίαν.
Καί φησιν. ἐγὼ μέν εἰμι ἀνὴρ ἰουδαῖ
ος, γεγεννημένος ἐν ταρσῷ τῆς κιλι
κίας, ἀνατεθραμμένος δὲ ἐν τῇ πό/
λει ταύτῃ παρὰ τοὺς πόδας γαμα/
λιὴλ, πεπαιδευμένος κατὰ ἀκρίβειαν
τοῦ πατρῴου νόμου, ζηλωτὴς ὑπάρ/
χων τοῦ θεοῦ, καθὼς πάντες ὑμεῖς ἐστὲ
σήμερον, ὃς ταύτην τὴν ὁδὸν ἐδίω
ξα ἄχρι θανάτου, δεσμεύων καὶ παρα/
διδοὺς εἰς φυλακὰς ἄνδρας τε καὶ γυ
ναῖκας. ὡς καὶ ὁ ἀρχιερεὺς μαρτυρεῖ
μοι, καὶ πᾶν τὸ πρεσβυτέριον, παρ᾽ ὧν
καὶ ἐπιστολὰς δεξάμενος πρὸς τοὺς
ἀδελφοὺς, εἰς δαμασκὸν ἐπορευό/
μην, ἄξων καὶ τοὺς ἐκεῖσε ὄντας δεδε
μένους εἰς ἱερουσαλὴμ, ἵνα τιμωρηθῶ/
σιν. ἐγένετο δέ μοι πορευομένῳ καὶ
ἐγγίζοντι τῇ δαμασκῷ περὶ μεσημ/
βρίαν, ἐξαίφνης ἐκ τοῦ οὐρανοῦ περια/
στράψαι φῶς ἱκανὸν περὶ ἐμέ, ἔπεσά
τε εἰς τὸ ἔδαφος, καὶ ἤκουσα φωνῆς, λε
γούσης μοι. Σαοὺλ σαοὺλ, τί με διώ
κεις; ἐγὼ δὲ ἀπεκρίθην. τίς εἶ κύριε;
εἶπέ τε πρός με. ἐγώ εἰμι Ἰησοῦς ὁ
ναζωραῖος, ὃν σὺ διώκεις. οἱ δὲ σὺν
ἐμοὶ ὄντες, τὸ μὲν φῶς ἐθεάσαντο,
καὶ ἔμφοβοι ἐγένοντο, τὴν δὲ φω/
νὴν οὐκ ἤκουσαν τοῦ λαλοῦντός μοι.
εἶπον δὲ, τί ποιήσω κύριε, ὁ δὲ κύ/
ριος πρός με. ἀναστὰς πορεύου εἰς
δαμασκὸν, κἀκεῖ σοι λαληθήσε/
ται περὶ πάντων ὧν τέτακταί σοι
ποιῆσαι. ὡς δὲ οὐκ ἐνέβλεπον ἀπὸ
τῆς δόξης τοῦ φωτὸς ἐκείνου, χειραγω
γούμενος ὑπὸ τῶν συνόντων μοι,
ἦλθον

ne tu es ille Aegyptius, qui ante
hos dies tumultũ cõcitasti, & edu
xisti in desertũ quatuor milia ui/
rorũ sicariorum? Dixit aũt Pau/
lus: Ego sum homo quidẽ Iudæus
Tarsensis, non obscuræ Cilicum
ciuitatis ciuis. Rogo autẽ te, per/
mitte mihi loqui ad populum. Et
cum ille permisisset, Paulus stans
in gradibus, annuit manu ad ple/
bem. & magno silentio facto, al/
locutus est lingua Hebræa, dicẽs:
Viri, fratres & patres, audite
meam, qua nunc apud uos utor,
excusationem. Cum audissent au
tem, quod Hebræa lingua sibi lo/
queretur, magis præstiterũt silen/
tium. Et dicit: Ego quidẽ sum uir
Iudæus, natus in Tarso Ciliciæ,
cæterum educatus in hac ciuitate
ad pedes Gamalielis, institut⁹ ac/
curate in patria lege, sectator dei,
sicut & uos omẽs estis hodie, qui
hanc uiam persecutus sum usque
ad mortẽ, alligãs ac tradẽs in car
ceres uiros pariter ac mulieres,
sicut & princeps sacerdotum mi/
hi testis est, & totus seniorũ ordo,
à quibus etiã epistolis ad fratres
acceptis Damascum pergebã, ad
ductur⁹ & illos qui illic essent uin
ctos Hierosolymam, ut puniren/
tur. Accidit autem mihi iter faciẽ
ti & appropinquãti Damasco cir
citer meridiem, ut subito de cœlo
circũfulguraret me lux multa, ce/
cidiq; in solum, & audiui uocem,
dicentem mihi: Saul Saul, quid
me persequeris? Ego uero respõ
di: Quis es domine? Dixitq; ad
me: Ego sum Iesus ille Nazaren⁹,
quẽ tu persequeris. Et qui mecũ
erant, lumen quidem uiderũt, &
exterriti sunt: uocẽ aũt non audie
runt eius qui loquebat᷑ mecũ. Di/
cebam aũt: Quid faciã domine?
Dominus aũt dixit mihi: Surge,
ac uade Damascũ, et ibi tibi dicet᷑
de omnibus, quæ ordinata sunt
tibi ut facias. Et cũ nõ uiderẽ præ
gloria luminis illius, per manũ de
ductus à comitib⁹ qui erãt mecũ.
ueni

tu es Aegypti⁹ qui ante hos
dies tumultum cõcitasti: &
eduxisti in desertum quat/
tuor milia uirorũ siccario/
rum? Et dixit ad eum Pau
lus: Ego homo sum quidẽ
Iudæus a Tharso Ciliciæ:
non ignotæ ciuitatis muni/
ceps. Rogo autẽ te permitte
mihi loqui ad populum. Et
cum ille permisisset, Paulus
stans in gradib⁹, annuit ma
nu ad plæbem: & magno si/
lentio facto, allocutus est
lingua Hebræa, dicens:
Viri fratres & patres au/ XXII.
dite quam ad uos nunc red
do rationẽ. Cum audissent
aũt quia Hebræa lingua lo/
quereť ad illos, magis præ/
stiterunt silentium. Et dixit:
Ego sum uir Iudæus natus
Tharso Ciliciæ: nutritus au
tem in ista ciuitate secus pe/
des Gamalielis: eruditus iu
xta ueritatẽ paternæ legis:
æmulator legis sicut & uos
omnes estis hodie: qui hãc
uiam persecutus sum usq;
ad mortẽ, alligãs & tradens
in custodias uiros ac mulie
res: sicut princeps sacerdo/
tum mihi testimonium red
dit, & omnes maiores natu:
a quibus & epistolas acci/
piens ad fratres Damascũ
pergebam ut adducerẽ in/
de uinctos in Hierusalẽ ut
punirentur. Factũ est autem
eunte me & appropinquan
te Damasco, media die subi
to de cœlo circumfulsit me
lux copiosa, & decidens in
terram audiui uocẽ dicen/
tem mihi. Saule Saule quid
me persequeris? Ego autẽ
respõdi: Quis es domine?
Dixitq; ad me: Ego sum Ie
sus Nazarenus quẽ tu per/
sequeris. Et qui mecũ erãt,
lumẽ quidẽ uiderunt: uocẽ
autem eius nõ audierũt qui
loquebatur mecũ. Et dixi:
Quid faciam domine? Do
minus autem dixit ad me:
Surgẽs uade Damascum:
& ibi tibi dicetur de omni/
bus quæ te oporteat facere.
Et cum non uiderẽ præ cla
ritate luminis illius, ad ma/
num deductus a comitib⁹,

ueni

ἦλθον εἰς δαμασκόν. Ἀνανίας δέ τις
ἀνὴρ εὐσεβὴς, κατὰ τὸν νόμον, μαρτυ/
ρούμενος ὑπὸ πάντων τῶν κατοικούν
των ἰουδαίων, ἐλθὼν πρός με καὶ ἐπι
στὰς, εἶπέ μοι. Σαοὺλ ἀδελφὲ, ἀνά/
βλεψον. κἀγὼ αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἀνέβλε/
ψα εἰς αὐτόν. Ο δὲ εἶπεν, ὁ θεὸς τῶν
πατέρων ἡμῶν προεχειρήσατό σε
γνῶναι τὸ θέλημα αὐτοῦ, καὶ ἰδεῖν τὸν
δίκαιον, καὶ ἀκοῦσαι φωνὴν ἐκ τοῦ στό/
ματος αὐτοῦ, ὅτι ἔσῃ μάρτυς αὐτῷ
πρὸς πάντας ἀνθρώπους, ὧν ἑώρα/
κας καὶ ἤκουσας. καὶ νῦν τί μέλλεις;
Ἀναστὰς βάπτισαι καὶ ἀπόλουσαι τὰς
ἁμαρτίας σου, ἐπικαλεσάμενος τὸ
ὄνομα τοῦ κυρίου. Ἐγένετο δέ μοι ὑπο
στρέψαντι εἰς ἱερουσαλὴμ, καὶ προσευ/
χομένου μου ἐν τῷ ἱερῷ, γενέσθαι με
ἐν ἐκστάσει, καὶ ἰδεῖν αὐτὸν λέγοντά
μοι. σπεῦσον καὶ ἔξελθε ἐν τάχει ἐξ
ἱερουσαλὴμ, διότι οὐ παραδέξονταί
σου τὴν μαρτυρίαν περὶ ἐμοῦ. κἀγὼ εἶ
πον. κύριε, αὐτοὶ ἐπίστανται, ὅτι ἐγὼ
ἤμην φυλακίζων καὶ δέρων κατὰ τὰς
συναγωγὰς τοὺς πιστεύοντας ἐπὶ
σε. καὶ ὅτε ἐξεχεῖτο τὸ αἷμα στεφάνου
τοῦ μάρτυρός σου, καὶ αὐτὸς ἤμην ἐφε
στὼς καὶ συνευδοκῶν τῇ ἀναιρέσει αὐ
τοῦ, φυλάσσων τὰ ἱμάτια τῶν ἀναι/
ρούντων αὐτόν. καὶ εἶπε πρός με. πο
ρεύου, ὅτι ἐγὼ εἰς ἔθνη μακρὰν ἐξα/
ποστελῶ σε. ἤκουον δὲ αὐτοῦ ἄχρι τού/
του τοῦ λόγου, καὶ ἐπῆραν τὴν φωνὴν
αὐτῶν, λέγοντες. αἶρε ἀπὸ τῆς γῆς τὸν
τοιοῦτον. οὐ γὰρ καθῆκον αὐτὸν ζῆν. κρα
ζόντων δὲ αὐτῶν καὶ ῥιπτόντων τὰ ἱμά
τια, καὶ κονιορτὸν βαλλόντων εἰς τὸν
ἀέρα, ἐκέλευσεν αὐτὸν ὁ χιλίαρχος
ἄγεσθαι εἰς τὴν παρεμβολὴν, εἰπὼν,
μάστιξιν ἀνετάζεσθαι αὐτὸν, ἵνα ἐπι
γνῷ δι᾽ ἣν αἰτίαν οὕτως ἐπεφώνουν
αὐτῷ. Ὡς δὲ προέτεινεν αὐτὸν τοῖς
ἱμᾶσιν, εἶπε πρὸς τὸν ἑστῶτα ἑκα/
τόνταρχον ὁ παῦλος. εἰ ἄνθρω/
πον ῥωμαῖον καὶ ἀκατάκριτον ἔξε/
στιν ὑμῖν μαστίζειν; ἀκούσας δὲ ὁ ἑ/
κατόνταρχος προσελθὼν ἀπήγγειλε
τῷ χιλιάρχῳ, λέγων. ὅρα, τί μέλ/
λεις ποιεῖν; Ο γὰρ ἄνθρωπος οὗτος
ῥωμαῖός ἐστι. προσελθὼν δὲ ὁ χιλί/
αρχος, εἶπεν αὐτῷ. Λέγε μοι, εἰ
σὺ ῥωμαῖος εἶ; Ο δὲ ἔφη, ναί. Ἀπε/
κρίθη

ueni Damascũ. Ananias aũt qui/
dam, uir pius, secundũ legem, te/
stimonio probatus omnium illic
habitantiũ Iudæorũ, ueniens ad
me & astans, dixit mihi: Saul fra/
ter, recipe uisum. Et ego eadẽ ho/
ra recepto uisu, uidi illũ. At ille di
xit: Deus patrũ nostrorũ præpa/
rauit te, ut cognosceres uolunta/
tem suã, & uideres id quod iustũ
est, & audires uocem ex ore eius:
quia eris testis illi apud om̃es ho/
mines, eorũ quæ uidisti & audisti
Et nũc quid cõtaris? Exurge & ba
ptizare & ablue peccata tua inuo
cato nomine domini. Factum est
aũt cum essem reuersus Hieroso/
lymã, & orarem in templo, ut ra/
perer extra me, & uiderem eũ di/
centem mihi: Festina & exi uelo/
citer Hierosolymis, quoniã nõ re
cipient testimoniũ tuũ de me. Et
ego dixi: Domine, ipsi sciũt, quod
ego pertrahebã in carcerẽ, & cæ=
debam in singulis synagogis eos
qui credebant in te. Et cũ funde/
retur sanguis Stephani testis tui,
ego quoq; assistebã et assentiebar
morti illius, & custodiebam uesti
menta interficientiũ illũ. Et dixit
ad me: Vade, quoniã ego ad gen
tes procul mittã te. Audiebant au
tem eum usq; ad hoc uerbũ, atq;
sublatis uocibus, dicebant: Tolle
de terra hominem istiusmodi, nõ
enim phas est eum uiuere. Voci/
ferantibus aũt eis, & proĳcienti/
bus uestimẽta, & puluerẽ iactan/
tibus in aërem, iussit tribunus in/
duci eum in castra, & imperauit
eũ flagris examinari, ut sciret pro
pter quam causam sic acclamarẽt
ei. Et cũ astrinxisset eum loris, di/
xit astanti sibi centurioni Paulus:
Num hominẽ Rhomanũ et inde
mnatũ licet uobis flagellare? quo
audito, centurio accessit ad tribu
num, & nunciauit ei, dicẽs: Quid
facturus es? Hic em̃ homo Rho/
manus est. Accedens aũt tribunꝰ
dixit illi: Dic mihi, num tu Rho/
manus es? At ille dixit: Etiã. Et re
spondit

ueni Damascum. Ananias
autẽ quidam uir secũdum
legem testimonium habẽs
ab omnibus cohabitãtibus
Iudæis, ueniẽs ad me & stãs
dixit mihi: Saule frater re/
spice. Et ego eadem hora re
spexi in eum. At ille dixit:
Deus patrũ nostrorũ præ/
ordinauit te, ut cognosceres
uoluntatem eius & uideres
iustum: & audires uocẽ ex
ore eius; quia eris testis illi/
us ad om̃es homines eorũ
quæ uidisti & audisti. Et nũc
quid moraris? Exurge & ba
ptisare & ablue peccata tua
inuocato nomine ipsius. Fa
ctum est autẽ reuertenti mi
hi in Hierusalem & orãti in
tẽplo fieri me in stupore mẽ
tis & uidere illũ dicentẽ mi/
hi: Festina & exi uelociter
ex Hierusalẽ: quoniam non
recipient testimoniũ tuũ de
me. Et ego dixi: Domĩe ipsi
sciunt quia ego erã conclu/
dens in carcere & cædens
per synagogas eos qui cre/
debant in te. Et cũ funderet
sanguis Stephani testis tui,
ego astabam & consentiebã
& custodiebã uestimẽta in/
terficientium illum. Et dixit
ad me: Vade: quoniã ego in
nationes longe mittã te. Au
diebãt autem eum usq; ad
hoc uerbũ: & leuauerũt uo/
cem suam, dicẽtes: Tolle de
terra huiuscemodi: Nõ em̃
fas est eum uiuere. Vocife/
rantibus autẽ eis & proĳciẽ
tibus uestimẽta sua & pul/
uerem iactãtibus in aerem,
iussit tribunus induci eum
in castra, & flagellis cædi, &
torqueri eum: ut sciret pro/
pter quam causam sic accla
marent ei. Et cum astrinxis/
set eum loris, astanti sibi cẽ/
turioni Paulus dixit: Si ho/
minem Romanũ & indem/
natum licet uobis flagella/
re? Quo audito cẽturio ac/
cessit ad tribunum & nun/
ciauit ei, dicens: Quid actu
rus es? Hic enim homo ci/
uis Romanus est. Accedẽs
autem tribunus dixit illi:
Dic mihi si tu Romanꝰ es?
At ille dixit: Etiam. Et re/
spondit

κρίθη τε ὁ χιλίαρχος. ἐγὼ πολλοῦ κεφαλαίου τὴν πολιτείαν ταύτην ἐκτησάμην. ὁ δὲ παῦλος ἔφη. ἐγὼ δὲ καὶ γεγέννημαι. εὐθέως οὖν ἀπέστησαν ἀπ᾽ αὐτοῦ, οἱ μέλλοντες αὐτὸν ἀνετάζειν. καὶ ὁ χιλίαρχος δὲ ἐφοβήθη, ἐπιγνοὺς ὅτι ῥωμαῖός ἐστι, καὶ ὅτι ἦν αὐτὸν * δεδεκώς. τῇ δὲ ἐπαύριον βουλόμενος γνῶναι τὸ ἀσφαλές, τὸ, τί κατηγορεῖται παρὰ τῶν ἰουδαίων, ἔλυσεν αὐτὸν ἀπὸ τῶν δεσμῶν. καὶ ἐκέλευσεν ἐλθεῖν τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ ὅλον τὸ συνέδριον αὐτῶν. καὶ καταγαγὼν τὸν παῦλον, ἔστησεν εἰς αὐτούς.

Aliâs δεδεώς

Ἀτενίσας δὲ ὁ παῦλος τῷ συνεδρίῳ εἶπεν. ἄνδρες ἀδελφοί, ἐγὼ πάσῃ συνειδήσει ἀγαθῇ πεπολίτευμαι τῷ θεῷ, ἄχρι ταύτης τῆς ἡμέρας. ὁ δὲ ἀρχιερεὺς ἀνανίας ἐπέταξε τοῖς παρεστῶσιν αὐτῷ, τύπτειν αὐτοῦ τὸ στόμα. τότε ὁ παῦλος πρὸς αὐτὸν εἶπε. τύπτειν σε μέλλει ὁ θεὸς τοῖχε κεκονιαμένε. καὶ σὺ κάθῃ κρίνων με κατὰ τὸν νόμον, καὶ παρανομῶν κελεύεις με τύπτεσθαι; οἱ δὲ παρεστῶτες εἶπον. τὸν ἀρχιερέα τοῦ θεοῦ λοιδορεῖς; ἔφη τε ὁ παῦλος. οὐκ ᾔδειν ἀδελφοί, ὅτι ἐστὶν ἀρχιερεύς. γέγραπται γάρ, ἄρχοντα τοῦ λαοῦ σου οὐκ ἐρεῖς κακῶς. γνοὺς δὲ ὁ παῦλος, ὅτι τὸ ἓν μέρος ἐστὶ σαδδουκαίων, τὸ δὲ ἕτερον φαρισαίων, ἔκραξεν ἐν τῷ συνεδρίῳ. ἄνδρες ἀδελφοί, ἐγὼ φαρισαῖός εἰμι, υἱὸς φαρισαίου, περὶ ἐλπίδος καὶ ἀναστάσεως νεκρῶν ἐγὼ κρίνομαι. τοῦτο δὲ αὐτοῦ λαλήσαντος, ἐγένετο στάσις τῶν φαρισαίων, καὶ τῶν σαδδουκαίων, καὶ ἐσχίσθη τὸ πλῆθος. σαδδουκαῖοι μὲν γὰρ λέγουσι, μὴ εἶναι ἀνάστασιν, μηδὲ ἄγγελον, μήτε πνεῦμα. φαρισαῖοι δὲ ὁμολογοῦσι τὰ ἀμφότερα. ἐγένετο δὲ κραυγὴ μεγάλη, καὶ ἀναστάντες γραμματεῖς τοῦ μέρους τῶν φαρισαίων, διεμάχοντο, λέγοντες. οὐδὲν κακὸν εὑρίσκομεν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ τούτῳ. εἰ δὲ πνεῦμα ἐλάλησεν αὐτῷ ἢ ἄγγελος, μὴ θεομαχῶμεν. πολλῆς δὲ γενομένης στάσεως, εὐλαβηθεὶς ὁ χιλίαρχος μὴ διασπασθῇ ὁ παῦλος ὑπ᾽ αὐτῶν, ἐκέλευσε τὸ στράτευμα κατα-

βῆναι

spondit tribunus: Ego multa summa ciuitatem istam comparaui. At Paulus ait: Ego uero & natus sum. Protinus ergo discesserũt ab illo, qui eum fuerant examinaturi. Tribunus quoq; timuit postquàm resciuit, quod Rhomanus esset, & quod uinxisset eum. Postero autem die uolens scire certum, qua ex causa accusaret à Iudæis, soluit eum à uinculis, & iussit principes sacerdotum conuenire totumq; concilium, ac deductum Paulum sistebat corã illis.

Intentis autem oculis in concilium, Paulus ait: Viri fratres, ego omni conscientia bona conuersatus sum coram deo usq; in hodiernum diem. Princeps aũt sacerdotum Ananias præcepit astãtibus sibi, ut percuterent os eius. Tunc Paulus dixit ad eũ: Percussurus est te deus, paries dealbate. Et tu sedes iudicãs me secundũ legem, & cõtra legem iubes me percuti? Et qui astabant, dixerũt: Summo sacerdoti dei maledicis? Dixit autem Paulus: Nesciebam fratres, quod põtifex esset. Scriptum est enim: Principi populi tui nõ maledices. Sciens autẽ Paulus, quod una pars esset Saducæorum, & altera pharisæorũ, exclamauit in concilio: Viri fratres, ego pharisæus sum, filius pharisæi, de spe & resurrectione mortuorũ ego iudicor. Et cũ hoc dixisset, facta est dissensio inter pharisæos ac Sadducæos & dissecta est multitudo. Nam Sadducæi quidem dicunt, non esse resurrectionem, neq; angelum, neq; spiritũ: pharisæi autẽ utraq; confitentur. Factus est aũt clamor magnus: & cum surrexissent scribæ de factione pharisæorum, depugnabãt, dicentes: Nihil mali inuenimus in homine isto. Quod si spiritus locutus est ei aut angelus, ne repugnemus deo. Et cum magna seditio coorta esset, ueritus tribunus, ne discerperet Paulus ab ipsis, iussit milites descẽ-

dere

spondit tribunus: Ego multa summa ciuilitatem hanc consecutus sum. Et Paulus ait: Ego autẽ & natus sum. Protinus ergo discesserunt ab illo qui eũ torturi erant. Tribunus quoq; timuit postquã resciuit quia ciuis Romanus esset: & quia alligasset eum. Postera autem die uolens scire diligẽtius qua ex causa accusaretur a Iudæis, soluit eum & iussit sacerdotes cõuenire & omne conciliũ: et producens Paulum statuit inter illos.

XXIII.

Intendens autẽ in concilium Paulus ait: Viri fratres ego omni conscientia bona cõuersatus sum ante deum usq; in hodiernũ diem. Princeps autẽ sacerdotum Ananias præcepit astãtibus sibi percutere os eius. Tũc Paulus dixit ad eũ: Percutiet te deus paries dealbate. Et tu sedens iudicas me secundũ legem: & cõtra legem iubes me percuti? Et qui astabãt, dixerunt: Summum sacerdotem dei maledicis. Dixit autem Paulus: Nesciebam fratres, quia princeps est sacerdotũ. Scriptũ est enim: Principẽ populi tui nõ maledices. Sciens autem Paulus quia una pars esset Saduceorum, & altera pharisæorum: exclamauit in cõcilio: Viri fratres, ego pharisæus sum, filius pharisæorũ: de spe & resurrectione mortuorum ego iudicor. Et cũ hæc dixisset, facta est dissensio inter pharisæos & Saducæos: & soluta est multitudo. Saducæi autem dicunt non esse resurrectionẽ mortuorũ, neq; angelũ neq; spiritum: pharisæi autẽ utraq; confitentur. Factus est autem clamor magnus. Et exurgentes quidam pharisæorum pugnabant, dicentes: Nihil mali inuenimus in homine isto: Quid si spiritus locutus est ei aut angelus? Et cum magna dissensio facta esset, timens tribunus ne discerperetur Paulus ab ipsis; iussit milites descen-

 dere

βῶαι καὶ ἁρπάσαι αὐτὸν ἐκ μέσου αὐτῶν, ἄγειν τε εἰς τὴν παρεμβολήν. Τῇ δὲ ἐπιούσῃ νυκτὶ ἐπιστὰς αὐτῷ ὁ κύριος εἶπε. θάρσει παῦλε. ὡς γὰρ διεμαρτύρω τὰ περὶ ἐμοῦ εἰς ἱερουσαλὴμ, οὕτως σε δεῖ καὶ εἰς ῥώμην μαρτυρῆσαι. Γενομένης δὲ ἡμέρας, ποιήσαντές τινες τῶν ἰουδαίων συστροφὴν, ἀνεθεμάτισαν ἑαυτοὺς, λέγοντες, μήτε φαγεῖν μήτε πιεῖν, ἕως οὗ ἀποκτείνωσι τὸν παῦλον. ἦσαν δὲ πλείους τεσσαράκοντα, οἱ ταύτην τὴν συνωμοσίαν πεποιηκότες. οἵτινες προσελθόντες τοῖς ἀρχιερεῦσι καὶ τοῖς πρεσβυτέροις, εἶπον. ἀναθέματι ἀνεθεματίσαμεν ἑαυτοὺς, μηδενὸς γεύσασθαι, ἕως οὗ ἀποκτείνωμεν τὸν παῦλον. Νῦν οὖν ὑμεῖς ἐμφανίσατε τῷ χιλιάρχῳ καὶ τῷ συνεδρίῳ, ὅπως αὔριον αὐτὸν καταγάγῃ πρὸς ἡμᾶς ὡς μέλλοντας διαγινώσκειν ἀκριβέστερον τὰ περὶ αὐτοῦ. ἡμεῖς δὲ πρὸ τοῦ ἐγγίσαι αὐτὸν, ἕτοιμοί ἐσμεν τοῦ ἀνελεῖν αὐτόν. ἀκούσας δὲ ὁ υἱὸς τῆς ἀδελφῆς παύλου τὸ ἔνεδρον, παραγενόμενος καὶ εἰσελθὼν εἰς τὴν παρεμβολὴν, ἀπήγγειλε τῷ παύλῳ. Προσκαλεσάμενος δὲ ὁ παῦλος ἕνα τῶν ἑκατοντάρχων, ἔφη. τὸν νεανίαν τοῦτον ἀπάγαγε πρὸς τὸν χιλίαρχον. ἔχει γάρ τι ἀπαγγεῖλαι αὐτῷ. Ὁ μὲν οὖν παραλαβὼν αὐτὸν ἤγαγε πρὸς τὸν χιλίαρχον, καὶ φησίν. Ὁ δέσμιος παῦλος προσκαλεσάμενός με, ἠρώτησε τοῦτον τὸν νεανίαν ἀγαγεῖν πρός σε, ἔχοντά τι λαλῆσαί σοι. Ἐπιλαβόμενος δὲ τῆς χειρὸς αὐτοῦ ὁ χιλίαρχος, καὶ ἀναχωρήσας κατ᾽ ἰδίαν, ἐπυνθάνετο, τί ἐστιν ὃ ἔχεις ἀπαγγεῖλαί μοι; Εἶπε δὲ, ὅτι οἱ ἰουδαῖοι συνέθεντο τοῦ ἐρωτῆσαί σε, ὅπως αὔριον εἰς τὸ συνέδριον καταγάγῃς τὸν παῦλον, ὡς μέλλοντές τι ἀκριβέστερον πυνθάνεσθαι περὶ αὐτοῦ. Σὺ οὖν μὴ πεισθῇς αὐτοῖς. ἐνεδρεύουσι γὰρ αὐτὸν ἐξ αὐτῶν ἄνδρες πλείους τεσσαράκοντα. οἵτινες ἀνεθεμάτισαν ἑαυτοὺς μήτε φαγεῖν μήτε πιεῖν ἕως οὗ ἀνέλωσιν αὐτόν. καὶ νῦν ἕτοιμοί εἰσι προσδεχόμενοι τὴν ἀπὸ σοῦ ἐπαγγελίαν. Ὁ μὲν οὖν χιλίαρχος ἀπέλυσε τὸν νεανίαν παραγγείλας,

dere & rapere eum de medio eorum, ac deducere eum in castra. Sequenti autem nocte assistens ei dominus, ait: Bono animo esto Paule. Vt enim testificatus es de me Hierosolymis, sic te oportet & Rhomæ testificari. Facto autē die collegerunt se quidam ex Iudæis, & deuouerunt se, dicentes: neq; esuros se, neq; bibituros, donec occiderent Paulum. Erant autem plures quā quadraginta uiri, qui hanc coniurationem fecerāt. Qui accesserunt ad principes sacerdotum ac seniores, & dixerūt: Deuotiōe deuouimus nosipsos, nihil gustaturos, donec occidamus Paulum. Nunc ergo uos significate tribuno & concilio, ut cras producat illum ad nos, tanquàm aliquid certius cognituros de eo. Nos uero priusquàm appropinquet, parati sumus interficere illum. Cum autem audisset filius sororis Pauli insidias, uenit & intrauit in castra, nunciauitq; Paulo. Accersito autem Paulus ad se uno ex centurionibus, ait: Adolescētem hunc abduc ad tribunum. Habet enim quod renūciet illi. Et ille quidem assumens eum, duxit ad tribunum, & ait: Vinctus Paulus accersitū me rogauit, ut hunc adolescentem perducerem ad te, habentem aliquid quod loquatur tibi. Apprehensa autem tribunus manu illius, secessit cum eo seorsum, & percontatus est illum, Quid est quod habes significandum mihi? Ille autem dixit. Iudæi conspirarunt ut rogarent te, uti crastino die educeres Paulum in concilium, quasi aliquid certius inquisituri sint de illo, tu uero ne morem gesseris illis. Insidiantur enim ei ex eis uiri plures quadraginta, qui seipsos deuouerunt, ne uel edant uel bibant, donec interficiant eum, & nunc parati sunt expectantes, ut promittas. Tribunus igitur dimisit adolescentem,

præcepitq;

dere & rapere eū de medio eorum, ac deducere eum in castra. Sequenti autem nocte assistens ei dominus ait: Constans esto: sicut enim testificatus es de me in Hierusalē: sic te oportet & Romæ testificari. Facta autem die collegerunt se quidam ex Iudæis, & deuouerunt se dicētes neq; manducaturos neq; bibituros, donec occiderent Paulum. Erant autem plus quam quadraginta uiri qui hanc coniurationem fecerant: qui accesserunt ad principem sacerdotum & seniores, & dixerunt: Deuotiōe deuouimus nos nihil gustaturos, donec occidamus Paulum: Nūc ergo uos notum facite tribuno cum concilio, ut adducat illum ad uos, tanquam aliquid certius cognituri de eo. Nos uero priusquā appropiet, parati sumus interficere illum. Quod cum audisset filius sororis Pauli insidias, uenit & intrauit in castra: nunciauitque Paulo. Vocans autem Paulus ad se unum ex centurionibus, ait: Adolescentem hunc perduc ad tribunum: habet enim aliquid indicare illi. Et ille quidem assumens eum, duxit ad tribunum & ait: Vinctꝰ Paulus rogauit me hunc adolescentem perducere ad te habētem aliquid loqui tibi. Apprehendens autem tribunus manum illius, secessit cū eo seorsum: & interrogauit illum: Quid est quod habes indicare mihi? Ille autem dixit: Iudæis conuenit rogare te, ut crastina die producas Paulum in concilium: quasi aliquid certius inquisituri sint de illo: tu uero ne crediderıs illis. Insidiantur enim ei ex eis uiri amplius quam quadraginta, qui se deuouerunt non manducare neque bibere, donec interficiant eum: & nunc parati sunt, expectantes promissum tuum. Tribunus igitur dimisit adolescentem,

præcipiens

παραγγείλας, μηδενὶ ἐκλαλῆσαι, ὅτι ταῦτα ἐνεφάνισας πρός με. καὶ προσκαλεσάμενος δύο τινὰς τῶν ἑκατοντάρχων, εἶπεν. ἑτοιμάσατε στρατιώτας διακοσίους, ὅπως πορευθῶσιν ἕως καισαρείας, καὶ ἱππεῖς ἑβδομήκοντα, καὶ δεξιολάβους διακοσίους, ἀπὸ τρίτης ὥρας τῆς νυκτός, κτήνη τε παραστῆσαι, ἵνα ἐπιβιβάσαντες τὸν παῦλον διασώσωσι πρὸς φήλικα τὸν ἡγεμόνα, γράψας ἐπιστολὴν περιέχουσαν τὸν τύπον τοῦτον. κλαύδιος λυσίας τῷ κρατίστῳ ἡγεμόνι φήλικι χαίρειν. τὸν ἄνδρα τοῦτον συλληφθέντα ὑπὸ τῶν ἰουδαίων, καὶ μέλλοντα ἀναιρεῖσθαι ὑπ᾽ αὐτῶν, ἐπιστὰς σὺν τῷ στρατεύματι ἐξειλόμην αὐτόν, μαθὼν ὅτι ῥωμαῖός ἐστι, βουλόμενος δὲ γνῶναι τὴν αἰτίαν, δι᾽ ἣν ἐνεκάλουν αὐτῷ, κατήγαγον αὐτὸν εἰς τὸ συνέδριον αὐτῶν. ὃν εὗρον ἐγκαλούμενον περὶ ζητημάτων τοῦ νόμου αὐτῶν, μηδὲν ἄξιον θανάτου, ἢ δεσμῶν ἔγκλημα ἔχοντα. μηνυθείσης δέ μοι ἐπιβουλῆς εἰς τὸν ἄνδρα, μέλλειν ἔσεσθαι ἀπὸ τῶν ἰουδαίων, ἐξαυτῆς ἔπεμψα πρός σε, παραγγείλας καὶ τοῖς κατηγόροις λέγειν τὰ πρὸς αὐτὸν ἐπί σου, ἔρρωσο. οἱ μὲν οὖν στρατιῶται κατὰ τὸ διατεταγμένον αὐτοῖς, ἀναλαβόντες τὸν παῦλον, ἤγαγον διὰ τῆς νυκτὸς εἰς τὴν ἀντιπατρίδα. τῇ δὲ ἐπαύριον ἐάσαντες τοὺς ἱππεῖς πορεύεσθαι σὺν αὐτῷ, ὑπέστρεψαν εἰς τὴν παρεμβολήν. οἵτινες εἰσελθόντες εἰς τὴν καισάρειαν, καὶ ἀναδόντες τὴν ἐπιστολὴν τῷ ἡγεμόνι, παρέστησαν καὶ τὸν παῦλον αὐτῷ. ἀναγνοὺς δὲ ὁ ἡγεμὼν καὶ ἐπερωτήσας ἐκ ποίας ἐπαρχίας ἐστὶ, καὶ πυθόμενος ὅτι ἀπὸ κιλικίας διακούσομαί σου, ἔφη, ὅταν καὶ οἱ κατήγοροί σου παραγένωνται, ἐκέλευσέ τε αὐτὸν ἐν τῷ πραιτωρίῳ ἡρώδου φυλάσσεσθαι.

Μετὰ δὲ πέντε ἡμέρας κατέβη ὁ ἀρχιερεὺς ἀνανίας μετὰ τῶν πρεσβυτέρων καὶ ῥήτορος τερτύλλου τινὸς, οἵτινες ἐνεφάνισαν τῷ ἡγεμόνι κατὰ τοῦ παύλου. κληθέντος δὲ αὐτοῦ, ἤρξατο κατηγορεῖν ὁ τέρτυλλος, λέγων. πολλῆς εἰρήνης τυγχάνοντες διά σου καὶ κατορθωμάτων γινομένων

τῷ ἔθνει

præcæpitq; ei, ne cui effutias, inquiens, quod hæc indicaueris mihi. Et accersitis duobus quibusdã centurionibus, dixit: Parate milites ducentos, ut eant Cæsareã, & equites septuaginta, & lancearios ducentos, à tertia hora noctis, & iumenta præbete, ut impositum Paulum, saluum perducant, ad Felicem præsidem, scriptis literis in hanc formam. Claudius Lysias potentissimo præsidi Felici salutem. Virũ hunc cõprehensum a Iudæis, cum iam esset interficiendus ab eis, superueniens cũ exercitu, eripui, cognito, quod Rhomanus esset. uolensq; scire causam, ob quam accusarent illũ, deduxi eum in concilium corũ. Quem comperi accusari de quæstionibus legis ipsorum, nullum dignum morte aut uinculis habentem crimen. Et cũ indicatum esset mihi de insidijs, quas parauerant illi Iudæi, protinus misi eum ad te, præcepto dato etiã accusatoribus: ut quæ habent aduersus eum, dicant apud te: Vale. Milites uero iuxta quod sibi iniunctum erat, receptum Paulum duxerunt per noctem Antipatridem. Postero autem die dimissis equitibus ut cum eo irent, reuersi sunt in castra. Qui cum uenissent Cæsaream, ac tradidissent epistolam præsidi, statuerunt coram eo & Paulum. Cum legisset autẽ præses, & interrogasset ex qua prouincia esset, et cognouisset quod ex Cilicia, audiã te, inquit, cum accusatores quoque tui aduenerint. Iussitq; in prætorio Herodis custodiri eum.

Post quinq; autẽ dies descendit princeps sacerdotũ Ananias cum senioribus & Tertullo quodam oratore, qui adierunt præsidem contra Paulũ. Et citato Paulo, cœpit accusare Tertullus, dicens: Cũ in multa pace agamus per te, & multa recte gerantur

inop

præcipiens ei ne cui loqueretur, quoniã hæc nota sibi fecisset. Et uocatis duobus centurionibus, dixit illis: Parate milites ducẽtos: ut eant usq; Cæsareã: & equites septuaginta: & lancearios ducentos, a tertia hora noctis: & iumẽta præparate: ut imponentes paulum, saluum perduceret ad Felicem præsidem. Timuit enim ne forte raperent eum Iudæi & occiderent: & ipse postea calumniã sustineret: tanquam accepturus pecuniam: scribens ei epistolam continentem hæc: Claudius Lysias optimo præsidi Felici, salutem. Virum hunc comprehensum a Iudæis: & incipiẽtem interfici ab eis, superueniens cum exercitu eripui: cognito quia Romanus est: uolẽsq; scire causam quam obijciebant illi, deduxi eum in cõcilium eorum. Quem inueni accusari de quæstionibus legis ipsorũ: nihil uero dignum morte, aut uinculis habentem crimen. Et cum mihi perlatum esset de insidijs quas parauerãt illi: misi eum ad te, denuncians & accusatoribus ut dicant apud te. Vale. Milites uero secundum præceptum sibi assumentes Paulum, duxerunt per noctẽ in Antipatridem: & postera die dimissis equitibus, ut cũ eo irent: reuersi sunt ad castra. Qui cũ uenissent Cæsareã & tradidissent epistolã præsidi: statuerunt ante illum & Paulum. Cum legisset autẽ & interrogasset de qua prouincia esset: & cognoscẽs quia de Cilicia: Audiã te inquit, cum accusatores tui uenerint. Iussitq; in prætorio He-
rodis custodiri eum. Post XXIIII.
quinq; autem dies descẽdit princeps sacerdotũ Ananias cũ seniorib9 quibusdã & Tertullo q̃dam oratore: qui adierũt præsidem aduersus Paulũ. Et citato Paulo, cœpit accusare Tertull9, dicẽs: Cũ in multa pace agamus per te: et multa corrigantur

per

τῷ ἔθνει τούτῳ διὰ τῆς σῆς προνοίας
πάντη τε καὶ πανταχοῦ ἀποδεχόμε
θα, κράτιστε φῆλιξ, μετὰ πάσης εὐχα
ριστίας. ἵνα δὲ μὴ ἐπὶ πλεῖόν σε ἐγκό
πτω, παρακαλῶ ἀκοῦσαί σε ἡμῶν
συντόμως τῇ σῇ ἐπιεικείᾳ. εὑρόντες
γὰρ τὸν ἄνδρα τοῦτον λοιμὸν, καὶ κι
νοῦντα στάσιν πᾶσι τοῖς ἰουδαίοις
τοῖς κατὰ τὴν οἰκουμένην, πρωτοστά
την τε τῆς τῶν ναζωραίων αἱρέσεως
ὃς καὶ τὸ ἱερὸν ἐπείρασε βεβηλῶσαι,
ὃν καὶ ἐκρατήσαμεν, καὶ κατὰ τὸν ἡ/
μέτερον νόμον ἠθελήσαμεν κρίνειν.
παρελθὼν δὲ λυσίας ὁ χιλίαρχος,
μετὰ πολλῆς βίας ἐκ τῶν χειρῶν ἡ/
μῶν ἀπήγαγεν, κελεύων τοὺς κατη
γόρους αὐτοῦ ἔρχεσθαι ἐπί σε, παρ'
οὗ δυνήσῃ αὐτὸς ἀνακρίνας περὶ πάν
των τούτων ἐπιγνῶναι, ὧν ἡμεῖς κα
τηγοροῦμεν αὐτοῦ. συνέθεντο δὲ καὶ
οἱ ἰουδαῖοι, φάσκοντες ταῦτα οὕτως
ἔχειν. ἀπεκρίθη δὲ ὁ παῦλος, νεύσαν
τος αὐτῷ τοῦ ἡγεμόνος λέγειν. ἐκ
πολλῶν ἐτῶν ὄντα σε κριτὴν τῷ
ἔθνει τούτῳ ἐπιστάμενος, εὐθυμό/
τερον τὰ περὶ ἐμαυτοῦ ἀπολογοῦ/
μαι, δυναμένου σου γνῶναι, ὅτι οὐ
πλείους εἰσίν μοι ἡμέραι ἢ δεκα/
δύο, ἀφ' ἧς ἀνέβην προσκυνήσων
ἐν ἱερουσαλήμ. καὶ οὔτε ἐν τῷ ἱερῷ
εὗρόν με πρός τινα διαλεγόμενον,
ἢ ἐπισύστασιν ποιοῦντα ὄχλου, οὔ/
τε ἐν ταῖς συναγωγαῖς, οὔτε κατὰ
πόλιν. οὔτε παραστῆσαί με δύναν/
ται, περὶ ὧν κατηγοροῦσί μου. ὁμο
λογῶ δὲ τοῦτό σοι, ὅτι κατὰ τὴν
ὁδὸν, ἣν λέγουσιν αἵρεσιν, οὕτως
λατρεύω τῷ πατρῴῳ θεῷ, πι
στεύων πᾶσι τοῖς κατὰ τὸν νόμον καὶ
τοῖς προφήταις γεγραμμένοις, ἐλ
πίδα ἔχων εἰς τὸν θεὸν, ἣν καὶ αὐ/
τοὶ οὗτοι προσδέχονται, ἀνάστασιν
μέλλειν ἔσεσθαι νεκρῶν, δικαίων τε
καὶ ἀδίκων. ἐν τούτῳ δὲ αὐτὸς ἀσκῶ
ἀπρόσκοπον συνείδησιν ἔχειν πρὸς
τὸν θεὸν καὶ τοὺς ἀνθρώπους δια/
παντός. Δι' ἐτῶν δὲ πλειόνων πα/
ρεγενόμην, ἐλεημοσύνας ποιήσων
εἰς τὸ ἔθνος μου καὶ προσφοράς. ἐν οἷς
εὗρόν με ἡγνισμένον ἐν τῷ ἱερῷ,
οὐ μετὰ ὄχλου, οὐδὲ μετὰ θορύ/
βου. τινὲς δὲ ἀπὸ τῆς ἀσίας ἰουδαῖοι,
οὓς

in populo hoc per tuã prouiden/
tiam, & semp & ubiq; cõprobamus
præstantissime Felix, cum omni
gratiarũ actione. Sed ne diutius
te detineam, oro te, ut audias nos
paucis pro tua humanitate. Na/
cti enim sumus uirum hunc pesti
ferum & cõcitantem seditionem
oĩbus Iudæis in uniuerso orbe,
& autorẽ sectæ Nazarenorũ, qui
etiam templũ prophanare cona/
tus est, quem et apprehensum uo
luimus secundũ legem nostrã iu/
dicare. Sed superueniẽs tribunus
Lysias, cũ magna ui eripuit eum
è manibus nostris, iubens accusa/
tores eius ad te uenire, ex quo po
teris ipse inquisitione facta de o/
mnibus istis cognoscere, de qbus
nos accusamus eum. Adiecerunt
aũt & Iudæi, dicẽtes hæc ita se ha
bere. Respondit aũt Paulus, cum
annuisset ipse præses, ut diceret:
Aequiore animo pro meipso cau
sam dico, cũ sciam te multis iam
annis iudicem fuisse genti huic,
qui possis cognoscere, quod non
plures sunt mihi dies quàm duo/
decim, ex quo ascendi adoraturus
Hierosolymã. & neque in templo
compererunt me cum aliquo di/
sputantem, aut concursum facien
tem turbæ, neq; in synagogis, ne=
que in ciuitate. neq; probare pos/
sunt ea de quibus me accusant.
Confiteor autẽ hoc tibi, quod iu/
xta uiam, quam uocant hæresim,
sic colo patrium deum, credens
oĩbus quæ in lege & prophetis
scripta sunt, spem habens in deũ,
fore, quam & hi ipsi expectant, re
surrectionem mortuorũ, iustorũ
simul & iniustorũ. Quin in hoc
& ipse studeo sine offendiculo cõ
scientiam habere erga deum, et er
ga homines semper. Post annos
autẽ plures accessi, eleemosynas
exhibiturus in gentem meam, &
oblationes, in quibus compere/
runt me purificatũ in tẽplo, haud
cum turba, neque cum tumultu.
Quidam autem ex Asia Iudæi,
quos

per tuam prouidẽtiã, & sem
per & ubiq; suscipimus opti/
me Felix cũ omni gratiarũ
actione. Ne diutius autẽ te
protrahã, oro breuiter audi
as nos pro tua clemẽtia. In/
uenimus hunc hominẽ pe/
stiferum concitantẽ seditio/
nes omnibus Iudæis in uni
uerso orbe: & auctorẽ sedi/
tiõis sectæ Nazarenorũ: qui
etiam templũ uiolare cona/
tus est. Quẽ & apprehen/
sum uoluimus secundũ le/
gem nostrã iudicare: super/
ueniens aũt tribunus Lysi/
as, cũ ui magna eripuit eum
de manibus nostris: iubens
accusatores eius ad te ueni/
re: a q̃ poteris ipse iudicans
de omnibus istis cognosce/
re: de quibus nos accusamus
eum. Adiecerunt autẽ & Iu
dæi, dicẽtes hæc ita se habe/
re. Respõdit autem Paulus
annuente sibi præside dice/
re: Ex multis annis te esse iu
dicem gẽti huic sciẽs, bono
animo pro me satisfaciã: Po
tes eñ cognoscere quia nõ
plus sunt mihi dies quam
duodecim, ex quo ascendi
adorare in Hierusalẽ: & ne/
que in tẽplo inuenerunt me
cum aliquo disputantẽ, aut
concursum facientẽ turbæ:
neq; in synagogis, neq; in ci/
uitate: neq; ꝓbare possunt
tibi de quibus me nũc accu
sant. Cõfiteor autẽ hoc tibi,
quod secundũ sectã quam
dicũt hæresim: sic deseruio
patri & deo meo: credẽs o/
mnibus quæ in lege & pro
phetis scripta sunt: spem ha
bens in deum: quã & hi ipsi
expectant resurrectionẽ fu/
turam iustorũ & iniquorũ.
In hoc & ipse studeo sine of/
fendiculo conscientiã habe
re ad deũ & ad homĩes sem
per. Post annos autẽ plures
elemosynas facturus in gẽ/
tem meam ueni, & oblatio/
nes & uota, in quibus inue/
nerunt me purificatũ in tẽ/
plo: non cum turba neq; cũ
tumultu. Et apprehende/
runt me, clamãtes & dicen/
tes: Tolle inimicũ nostrum.
Quidã autẽ ex Asia Iudæi
quos

οὓς δεῖ ἐπὶ σοῦ παρεῖναι καὶ κατηγο/
ρεῖν, εἴ τι ἔχοιεν πρός με. ἢ αὐτοὶ οὗτοι
εἰπάτωσαν, εἴ τι εὗρον ἐν ἐμοὶ ἀδί/
κημα, στάντος μου ἐπὶ τοῦ συνεδρίου,
ἢ περὶ μιᾶς ταύτης φωνῆς, ἧς ἐκέ/
κραξα ἑστὼς ἐν αὐτοῖς, ὅτι περὶ ἀνα
στάσεως νεκρῶν ἐγὼ κρίνομαι σήμε
ρον ὑφ' ὑμῶν. ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ
φῆλιξ, ἀνέβαλε αὐτοὺς, ἀκριβέστερον
εἰδὼς τὰ περὶ τῆς ὁδοῦ, εἰπών. ὅταν
λυσίας ὁ χιλίαρχος καταβῇ, δια/
γνώσομαι τὰ καθ' ὑμᾶς. διαταξά/
μενός τε τῷ ἑκατοντάρχῳ τηρεῖσθαι
τὸν παῦλον, ἔχειν τε ἄνεσιν, καὶ μη
δένα κωλύειν τῶν ἰδίων αὐτοῦ ὑπη/
ρετεῖν, ἢ προσέρχεσθαι αὐτῷ. με/
τὰ δὲ ἡμέρας τινὰς παραγενόμενος
ὁ φῆλιξ σὺν δρουσίλλῃ τῇ γυναικὶ
αὐτοῦ, οὔσῃ ἰουδαίᾳ, μετεπέμψατο
τὸν παῦλον. καὶ ἤκουσεν αὐτοῦ περὶ
τῆς εἰς χριστὸν πίστεως. Διαλεγομέ/
νου δὲ αὐτοῦ περὶ δικαιοσύνης καὶ
ἐγκρατείας, καὶ τοῦ κρίματος τοῦ μέλ/
λοντος ἔσεσθαι, ἔμφοβος γενόμενος
ὁ φῆλιξ, ἀπεκρίθη, τὸ νῦν ἔχον πο/
ρεύου, καιρὸν δὲ μεταλαβὼν μετακα
λέσομαί σε. ἅμα δὲ καὶ ἐλπίζων ὅτι
χρήματα δοθήσεται αὐτῷ ὑπὸ τοῦ
παύλου, ὅπως λύσῃ αὐτόν. διὸ καὶ
πυκνότερον αὐτὸν μεταπεμπόμε/
νος ὡμίλει αὐτῷ. Διετίας δὲ πληρω
θείσης ἔλαβε διάδοχον ὁ φῆλιξ πόρ
κιον φῆστον. θέλων τε χάριτας κα/
ταθέσθαι τοῖς ἰουδαίοις ὁ φῆλιξ, κα/
τέλιπε τὸν παῦλον δεδεμένον.

Φῆστος οὖν ἐπιβὰς τῇ ἐπαρχίᾳ, με
τὰ τρεῖς ἡμέρας ἀνέβη εἰς ἱεροσόλυ/
μα ἀπὸ καισαρείας. ἐνεφάνισαν δὲ
αὐτῷ ὁ ἀρχιερεὺς καὶ οἱ πρῶτοι τῶν
ἰουδαίων κατὰ τοῦ παύλου, καὶ πα/
ρεκάλουν αὐτὸν, αἰτούμενοι χά/
ριν κατ' αὐτοῦ, ὅπως μεταπέμψη/
ται αὐτὸν εἰς ἱερουσαλὴμ, ἐνέδραν
ποιοῦντες ἀνελεῖν αὐτὸν κατὰ τὴν ὁδόν.
ὁ μὲν οὖν φῆστος ἀπεκρίθη, τηρεῖσθαι
τὸν παῦλον ἐν καισαρείᾳ, ἑαυτὸν δὲ
μέλλειν ἐν τάχει ἐκπορεύεσθαι. οἱ
οὖν δυνατοὶ ἐν ὑμῖν, φησὶ, συγκα/
ταβάντες, εἴ τι ἐστὶν ἐν τῷ ἀνδρὶ τού/
τῳ, κατηγορείτωσαν αὐτοῦ. Διατρίψας
δὲ ἐν αὐτοῖς ἡμέρας πλείους ἢ δέ/
κα, καταβὰς εἰς καισάρειαν, τῇ ἐπαύ/
ριον

quos oportebat apud te præsto
esse & accusare, si quid haberent
aduersum me. aut hi ipsi dicant, si
quid deprehenderunt in me ini/
quitatis, cum stem in cōcilio, nisi
de una hac uoce, qua clamaui in/
ter eos stans, de resurrectiōe mor
tuorum ego iudicor hodie à uo/
bis. Auditis autē his, Felix distulit
illos, certo sciens quæ ad eam uiā
attinebant, dicens: Cum tribunus
Lysias descenderit, pernoscā cau
sam uestram. Iussitq; cēturioni, ut
custodiret Paulū, sineretq; eū re/
laxari, & ne quē ex illius familiari
bus uetaret subministrare ei, aut
adire eum. Post aliquot aūt dies
cum aduenisset Felix cum Drusil
la uxore sua, quæ erat Iudæa, ac/
cersiuit Paulū, & audiuit ab eo fi/
dem, quæ est in Christum. Dispu/
tante autē illo de iusticia & tem/
perantia & de iudicio futuro, tre/
mefactus Felix respondit: In præ
sentia abi, cæterum opportunita/
tem nactus accersam te, simul &
illud sperans fore, ut pecunia sibi
daret à Paulo ut solueret ipsum,
propter quod & frequēter accer/
sens eum, loquebatur cū eo. Bien
nio autem expleto, accepit succes
sorem Felix Porcium Festū. Vo/
lens autem gratiam præstare Iu/
dæis Felix, reliquit Paulum uin/
ctum. Festus ergo suscepta pro
uincia, post triduū ascendit Hie/
rosolymam ab urbe Cæsarea. Si/
gnificarūtq; illi princeps sacerdo/
tum ac primores Iudæorum de
Paulo, & rogabant eū postulan/
tes fauorem aduersus eum, ut ac/
cerseret eum Hierosolymam, in/
sidias tendentes ut interficerent
eum in uia. Festus aūt respondit,
ut seruaretur quidem Paulus Cæ
sareæ, se uero breui illò profectu/
rum. Qui ergo inter uos, inquit,
potentes sunt unà nobiscū descē/
dant, & si quod est in hoc uiro cri
men, accusent eū. Demoratus aūt
inter eos dieb⁹ amplius quàm de
cem, descendit Cæsareā: & poste/
ro die

q̄s oportebat apud te præ/
sto esse, & accusare, si quid
haberēt aduersum me. Aut
hi ipsi dicant, si quid inuene
runt in me iniquitatis, cum
stem in concilio: nisi de una
hac solummodo uoce quæ
clamaui inter eos stās: quo
niam de resurrectione mor
tuorū ego iudicor hodie à
uobis. Distulit autem illos
Felix, certissime sciens de
uia hac, dicens: Cum tri/
bunus Lysias descenderit,
audiam uos. Iussitque cen/
turioni custodire eum & ha
bere requiem: nec quēquā
de suis prohibere ministra/
re ei. Post aliquot autē dies
ueniens Felix cum Drusil/
la uxore sua, quæ erat Iu/
dæa: uocauit Paulum, &
audiuit ab eo fidem, quæ
est in Christum Iesum. Di/
sputante autem illo de iusti
cia & castitate & de iudicio
futuro: tremefactus Felix,
respōdit: Quod nunc atti/
net uade: tempore autem
opportuno accersiam te: si/
mul & sperans quod pecu/
nia ei daretur a Paulo: pro/
pter quod & frequenter ac/
cersiens eum, loquebatur
cum eo. Biennio autem ex/
pleto accepit successorē Fe/
lix Portium Festū. Volens
autem gratiam præstare Iu
dæis Felix, reliquit Paulum
uinctum. Festus ergo cū XXV
uenisset in prouinciā, post
triduum ascendit Hieroso/
lymā a Cæsarea. Adierūtq;
eum principes sacerdotum
& primi Iudæorum aduer/
sus paulum: & rogabant eū
postulantes gratiam aduer
sus eum: ut iuberet perduci
eum in Hierusalem, insidias
tendentes, ut interficerent
eum in uia. Festus autē re/
spōdit seruari quidem Pau
lum in Cæsarea: se autē ma
turius profecturum. Qui
ergo in uobis ait potentes
sunt, descendentes simul si
quod est in uiro crimen, ac/
cusent eum. Demoratus au/
tem inter eos dies non am/
plius quam octo aut decē:
descēdit Cæsaream: & alte/
ra die

ριον καθίσας ἐπὶ τοῦ βήματος, ἐκέ-
λευσε τὸν παῦλον ἀχθῆναι. παρα-
γενομένου δὲ αὐτοῦ, περιέστησαν οἱ ἀπὸ
ἱεροσολύμων καταβεβηκότες ἰου-
δαῖοι, πολλὰ καὶ βαρέα αἰτιάματα
φέροντες κατὰ τοῦ παύλου, ἃ οὐκ ἴσχυ-
ον ἀποδεῖξαι, ἀπολογουμένου αὐτοῦ,
ὅτι οὔτε εἰς τὸν νόμον τῶν ἰουδαίων,
οὔτε εἰς τὸ ἱερὸν, οὔτε εἰς καίσαρά τι
ἥμαρτον. Ο φῆστος δὲ τοῖς ἰουδαίοις θέ-
λων χάριν καταθέσθαι, ἀποκριθεὶς
τῷ παύλῳ, εἶπε. Θέλεις εἰς ἱεροσό-
λυμα ἀναβὰς, ἐκεῖ περὶ τούτων κρίνε-
σθαι ἐπ᾽ ἐμοῦ; Εἶπε δὲ ὁ παῦλος ἐ-
πὶ τοῦ βήματος καίσαρος ἑστώς
εἰμι, οὗ με δεῖ κρίνεσθαι. Ιουδαίους οὐ-
δὲν ἠδίκησα, ὡς καὶ σὺ κάλλιον ἐπι-
γινώσκεις. Εἰ μὲν γὰρ ἀδικῶ, καὶ
ἄξιον θανάτου πέπραχά τι, οὐ παραι-
τοῦμαι τὸ ἀποθανεῖν. Εἰ δὲ οὐδέν ἐστιν
ὧν οὗτοι κατηγοροῦσί μου, οὐδείς με
δύναται αὐτοῖς χαρίσασθαι. Καίσα-
ρα ἐπικαλοῦμαι. Τότε ὁ φῆστος συλ-
λαλήσας μετὰ τοῦ συμβουλίου, ἀπε-
κρίθη. Καίσαρα ἐπικέκλησαι; ἐπὶ
καίσαρα πορεύσῃ. Ημερῶν δὲ δια-
γενομένων τινῶν, ἀγρίππας ὁ βα-
σιλεὺς καὶ βερνίκη κατήντησαν εἰς
καισάρειαν, ἀσπασόμενοι τὸν φῆ-
στον. Ως δὲ πλείους ἡμέρας διέτρι-
βεν ἐκεῖ, ὁ φῆστος τῷ βασιλεῖ ἀνέ-
θετο τὰ κατὰ τὸν παῦλον, λέγων.
ἀνήρ τίς ἐστι καταλελειμμένος ὑπὸ
φήλικος δέσμιος, περὶ οὗ γενομέ-
νου μου εἰς ἱεροσόλυμα, ἐνεφάνισαν
οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι τῶν
ἰουδαίων, αἰτούμενοι κατ᾽ αὐτοῦ δί-
κην, πρὸς οὓς ἀπεκρίθην, ὅτι οὐκ
ἔστιν ἔθος ῥωμαίοις χαρίζεσθαί τι-
να ἄνθρωπον εἰς ἀπώλειαν, πρὶν ἢ
ὁ κατηγορούμενος, κατὰ πρόσωπον
ἔχοι τοὺς κατηγόρους, τόπον τε ἀ-
πολογίας λάβοι περὶ τοῦ ἐγκλήμα-
τος. Συνελθόντων οὖν αὐτῶν ἐνθά-
δε, ἀναβολὴν μηδὲ μίαν ποιησά-
μενος, τῇ ἑξῆς καθίσας ἐπὶ τοῦ
βήματος, ἐκέλευσα ἀχθῆναι τὸν
ἄνδρα, περὶ οὗ σταθέντες οἱ κατήγο-
ροι, οὐδὲ μίαν αἰτίαν ἐπέφερον ὧν
ὑπενόουν ἐγώ. ζητήματα δέ τινα πε-
ρὶ τῆς ἰδίας δεισιδαιμονίας εἶχον
πρὸς αὐτὸν, καὶ περί τινος ἰησοῦ
τεθνηκότος

ro die sedit pro tribunali, iussitq́
Paulum adduci. Qui cum perdu-
ctus esset, circumsteterunt eum
qui ab Hierosolymis descende-
rant Iudæi, multa & grauia crimi-
na intendentes aduersus Paulum
quæ non poterant probare. Pau-
lo pro se respondente, quod neq́
in legem Iudæorum, neq́ in tem-
plum, neq́ in Cæsarem quicquã
peccasset. Festus autem uolens
gratificari Iudæis, respõdens Pau-
lo, dixit: Vis Hierosolymã ascen-
dere, & ibi de his iudicari apud
me? Dixit autem Paulus: Ad tri-
bunal Cæsaris sto, ubi me opor-
tet iudicari. Iudæis nullam iniuriã
feci, sicut & tu melius nosti. Si e-
nim nocui, aut dignum morte ali-
quid feci, non recuso mori. Si ue-
ro nihil est eorũ, de quibus hi ac-
cusant me, nemo potest me illis
donare. Cæsarem appello. Tunc
Festus cum consilio colloquutus
respondit: Cæsarem appellasti?
ad Cæsarem ibis. Et cum dies ali-
quot trãsacti essent, Agrippa rex
et Bernice descenderunt Cæsareã
salutaturi Festum. Et cũ dies com-
plures ibi commorarentur, Fe-
stus regi retulit causam Pauli, di-
cens: Vir quidam est relictus à
Felice uinctus, de quo cum uenis-
sem Hierosolymam, significarunt
mihi principes sacerdotum & se-
niores Iudæorum postulantes ad-
uersus illum sententiam. Quibus
respõdi: Non est Rhomanis con-
suetudo ob gratiam donare ali-
quem hominem ut pereat, prius-
quã is qui accusatur præsentes ha-
beat accusatores, locumq́ defen-
dendi accipiat de crimine. Cum
ergo huc conuenissent, sine ulla
dilatione, sequenti die sedens pro
tribunali iussi adduci uirum. De
quo cum stetissent accusatores,
nullum crimen intendebant su-
per hisce rebus, de quibus ego su-
spicabar, sed quæstiones quasdã
de sua superstitione habebant ad-
uersus eum, & de quodam Iesu
defuncto

ra die sedit pro tribunali: &
iussit Paulum adduci. Qui
cum perductus esset, circũ-
steterunt eum qui ab Hiero
solyma descenderãt Iudæi:
multas & graues causas ob-
ijcientes: quas nõ poterant
probare, Paulo rationẽ red-
dente: quoniam neq́ in le-
gem Iudæorũ neq́ in tem-
plũ neq́ in Cæsarem quic-
quã peccaui. Festus autem
uolens gratiã præstare Iu-
dæis: respondens Paulo, di-
xit: Vis Hierosolymã ascen-
dere, & ibi de his iudicari a-
pud me? Dixit aũt Paulus:
Ad tribunal Cæsaris sto:
ibi me oportet iudicari. Iu-
dæis non nocui: sicut tu me-
lius nosti. Si em̃ nocui: aut
dignum morte aliquid fe-
ci: non recuso mori. Si ue-
ro nihil est eorũ quæ hi ac-
cusant me: nemo potest me
illis donare. Cæsarem ap-
pello. Tunc Festus cum cõ-
silio locutus, respondit: Cæ-
sarem appellasti: ad Cæsa-
rem ibis. Et cũ dies aliquot
trãsacti essent, Agrippa rex
et Bernice descenderũt Cæ-
saream ad salutandum Fe-
stum. Et cũ dies plures ibi
morarentur, Festus regi in-
dicauit de Paulo, dicens:
Vir quidam est derelictus
a Felice uinctus: de quo cũ
essem Hierosolymis, adie-
runt me principes sacerdo-
tum & seniores Iudæorum
postulantes aduersus illum
damnationem. Ad quos re-
spondi: quia non est Roma-
nis cõsuetudo damnare ali-
quem hominem priusquã
is qui accusa͞t præsentes ha-
beat accusatores: locumq́
defendendi accipiat: ad ab-
luenda crimina quæ ei ob-
ijciuntur. Cum ergo huc cõ-
uenissent sine ulla dilatio-
ne: in sequenti die sedẽs pro
tribunali, iussi adduci ui-
rum. De quo cum stetissent
accusatores, nullam cau-
sam deferebant: de quibus
ego suspicabar malũ. Quæ-
stiones uero quasdã de sua
superstitione habebant ad-
uersus eũ: & de quodã Iesu
defuncto,

τεθνηκότος, ὃν ἔφασκεν ὁ παῦλος
ζῆν. Ἀπορούμενος δὲ ἐγὼ τὴν περὶ
τούτου ζήτησιν, ἔλεγον, εἰ βούλοιτο πο/
ρεύεσθαι εἰς ἱερουσαλὴμ, κἀκεῖ κρίνε/
σθαι περὶ τούτων. Τοῦ δὲ παύλου ἐπι/
καλεσαμένου, τηρηθῆναι αὐτὸν εἰς τὴν
τοῦ σεβαστοῦ διάγνωσιν, ἐκέλευσα
τηρεῖσθαι αὐτὸν, ἕως οὗ πέμψω αὐ/
τὸν πρὸς καίσαρα. Ἀγρίππας δὲ πρὸς
τὸν φῆστον ἔφη, ἐβουλόμην καὶ αὐτὸς
τοῦ ἀνθρώπου ἀκοῦσαι. Ὁ δὲ, αὔριον φη/
σὶν, ἀκούσῃ αὐτοῦ. Τῇ οὖν ἐπαύριον
ἐλθόντος τοῦ ἀγρίππα καὶ τῆς βερνί/
κης μετὰ πολλῆς φαντασίας, καὶ εἰ/
σελθόντων εἰς τὸ ἀκροατήριον σύν
τε τοῖς χιλιάρχοις καὶ ἀνδράσι τοῖς
κατ᾽ ἐξοχὴν οὖσι τῆς πόλεως, καὶ κε/
λεύσαντος τοῦ φήστου, ἤχθη ὁ παῦλος.
καί φησιν ὁ φῆστος. Ἀγρίππα βασι/
λεῦ, καὶ πάντες οἱ συμπαρόντες ἡμῖν
ἄνδρες, θεωρεῖτε τοῦτον, περὶ οὗ πᾶν τὸ
πλῆθος τῶν ἰουδαίων ἐνέτυχόν μοι
ἔν τε ἱεροσολύμοις καὶ ἐνθάδε, ἐπι/
βοῶντες μὴ δεῖν ζῆν αὐτὸν μηκέτι.
Ἐγὼ δὲ καταλαβόμενος μηδὲν ἄξι/
ον θανάτου αὐτὸν πεπραχέναι, καὶ αὐ/
τοῦ δὲ τούτου ἐπικαλεσαμένου τὸν σε/
βαστὸν, ἔκρινα πέμπειν αὐτόν. Περὶ
οὗ ἀσφαλές τι γράψαι τῷ κυρίῳ
οὐκ ἔχω. Διὸ προήγαγον αὐτὸν ἐφ᾽
ὑμῶν, καὶ μάλιστα ἐπὶ σοῦ βασιλεῦ
ἀγρίππα, ὅπως τῆς ἀνακρίσεως γε/
νομένης, σχῶ τι γράψαι. ἄλογον γάρ
μοι δοκεῖ πέμποντα δέσμιον, μὴ
καὶ τὰς κατ᾽ αὐτοῦ αἰτίας σημᾶναι.
Ἀγρίππας δὲ πρὸς τὸν παῦλον ἔ/
φη, ἐπιτρέπεταί σοι ὑπὲρ σεαυτοῦ λέ/
γειν. Τότε ὁ παῦλος ἀπελογεῖτο ἐκ/
τείνας τὴν χεῖρα. Περὶ πάντων ὧν ἐγκα/
λοῦμαι ὑπὸ ἰουδαίων βασιλεῦ ἀ/
γρίππα, ἥγημαι ἐμαυτὸν μακάρι/
ον, μέλλων ἀπολογεῖσθαι ἐπὶ σοῦ
σήμερον, μάλιστα γνώστην ὄντα σε
πάντων τῶν κατὰ ἰουδαίους, ἠθῶν τε καὶ
ζητημάτων. Διὸ δέομαί σου, μακρο/
θύμως ἀκοῦσαί μου. Τὴν μὲν οὖν
βίωσίν μου τὴν ἐκ νεότητος, τὴν
ἀπ᾽ ἀρχῆς γενομένην ἐν τῷ ἔθνει μου
ἐν ἱεροσολύμοις, ἴσασι πάντες οἱ
ἰουδαῖοι, προγινώσκοντές με ἄνω/
θεν, ἐὰν θέλωσι μαρτυρεῖν, ὅτι κατὰ
τὴν ἀκριβεστάτην αἵρεσιν τῆς ἡμετέρας
θρησκείας,

defuncto, quem affirmabat Pau/
lus uiuere. Hæsitãs autem ego de
huiusmodi quæstione, dicebam,
num uellet ire Hierosolymam, &
ibi iudicari super istis. Paulus aũt
cum appellasset ut seruaretur Au
gusti cognitioni, iussi seruari eũ,
donec mitterem eum ad Cæsarẽ
Agrippa autẽ dixit ad Festũ: Vo
lebã & ipse hominẽ audire. Cras,
inquit, audies eum. Postero autẽ
die cum uenisset Agrippa & Ber
nice cum multo apparatu, & in/
troissent in auditorium cum tri/
bunis & uiris principalibus ciui/
tatis, iubente Festo adductus est
Paulus. Et dicit Festus: Agrippa
rex, & oĩes qui simul adestis no/
biscum uiri, uidetis hunc homi/
nem, de quo omnis multitudo Iu
dæorum interpellauit me, & Hie/
rosolymis & hic, acclamantes nõ
oportere eũ uiuere amplius. Ego
uero comperi nihil dignũ morte
eum admisisse. Cæterum cum is
ipse appellasset Augustum, statui
mittere eum. De quo quid certũ
scribã domino, non habeo. Qua
propter ꝓduxi eũ ad uos, & maxi
me ad te rex Agrippa, ut exami/
natione facta, habeam quod scri/
bam. Iniquum eñ mihi uidetur
mittere uinctum, & crimina de
quibus accusatur non significare.

Agrippa uero ad Paulum ait:
Permittitur tibi loqui pro temet/
ipso. Tunc Paulus extenta manu
pro se dicebat: Super oĩbus de
quibus accusor à Iudæis rex A/
grippa, existimo me beatum, qui
causam dicturus sim apud te ho/
die, cum tu maxime sis gnarus ea
rum, quæ apud Iudæos sunt, &
cõsuetudinũ & quæstionũ. Qua/
propter obsecro te, ut patienter
me audias. Itaq; uitã quidem me/
am, quã egi ab adolescentia, quæ
ab initio fuit in gẽte mea Hieroso
lymis nouerũt omnes Iudæi, qui
prius nouerãt me ab initio, si ue/
lint testimoniũ ferre, quod secun/
dum exquisitissimã sectã nostræ
religionis

defuncto, quem affirmabat
Paulus uiuere. Hæsitãs au/
tem ego de huiusmodi quæ
stione, dicebam si uellet ire
Hierosolymam: & ibi iudi/
cari de istis. Paulo autem
appellante, ut seruaret̃ Au/
gusti cognitioni, iussi serua/
ri eum: donec mittam eum
ad Cæsarem. Agrippa au/
tem dixit ad Festum: Vole/
bam & ipse hominem audi
re. Cras inquit audies eũ.
Altera autẽ die cum uenis/
set Agrippa & Bernice cum
multa ambitione: & introis/
sent in auditorium cum tri/
bunis & uiris principalibus
ciuitatis: iubente Festo ad/
ductus est Paulus. Et dixit
Festus: Agrippa rex & o/
mnes qui simul adestis no/
biscum uiri, uidetis hũc ho
minem de quo omnis mul/
titudo Iudæorum interpel
lauit me Hierosolymis, petẽ
tes & acclamantes: nõ opor
tere eum uiuere amplius.
Ego uero comperi nihil di/
gnum eum morte admisis/
se. Ipso autẽ hoc appellan/
te, ad Augustũ iudicaui mit
tere. De quo quid certũ scri
bam domino, non habeo:
propter quod perduxi eum
ad uos: & maxime ad te rex
Agrippa: ut interrogatione
facta, habeam quid scribã.
Sine ratiõe enim mihi uide
tur mittere uinctum, & cau
sam eius non significare.

XXVI. Agrippa uero ad Paulũ
ait: Permittit̃ tibi loqui pro
temetipso. Tunc Paulus ex/
tenta manu cœpit rationẽ
reddere. De oĩb⁹ quibus
accusor a Iudæis rex Agrip
pa æstimo me beatũ apud
te: cũ sim defensurus me ho
die, maxime te sciente oĩa
quæ apud Iudæos sunt cõ/
suetudines & quæstiões: pro
pter quod obsecro, patiẽter
me audias. Et quidem uitã
meã a iuuẽtute quæ ab ini/
tio fuit in gente mea in Hie/
rosolymis, nouerũt omnes
Iudæi præsciẽtes me ab ini/
tio: si uelint testimoniũ per/
hibere: quoniam secũdum
certissimam sectam nostræ
C religionis

θρησκείας, ἔζησα φαρισαῖος, καὶ νῦν
ἐπ' ἐλπίδι τῆς πρὸς τοὺς πατέρας ἐ/
παγγελίας γενομένης ὑπὸ τοῦ θεοῦ,
ἕστηκα κρινόμενος, εἰς ἣν τὸ δωδεκά/
φυλον ἡμῶν ἐν ἐκτενείᾳ νύκτα καὶ ἡ/
μέραν λατρεῦον, ἐλπίζει καταντῆ/
σαι. περὶ ἧς ἐλπίδος ἐγκαλοῦμαι βα
σιλεῦ ἀγρίππα ὑπὸ τῶν ἰουδαίων.
τί ἄπιστον κρίνεται παρ' ὑμῖν, εἰ ὁ θεὸς
νεκροὺς ἐγείρει; Ἐγὼ μὲν οὖν ἔδοξα
ἐμαυτῷ πρὸς τὸ ὄνομα Ἰησοῦ τοῦ να/
ζωραίου δεῖν πολλὰ ἐναντία πρᾶξαι,
ὃ καὶ ἐποίησα ἐν ἱεροσολύμοις. καὶ
πολλοὺς τῶν ἁγίων ἐγὼ φυλακαῖς
κατέκλεισα, τὴν παρὰ τῶν ἀρχιερέ/
ων ἐξουσίαν λαβών, ἀναιρουμένων
τε αὐτῶν, κατήνεγκα ψῆφον. καὶ κα
τὰ πάσας τὰς συναγωγὰς πολ/
λάκις τιμωρῶν αὐτοὺς, ἠνάγκαζον
βλασφημεῖν, περισσῶς τε ἐμμαινό/
μενος αὐτοῖς, ἐδίωκον ἕως καὶ εἰς
τὰς ἔξω πόλεις. ἐν οἷς καὶ πορευόμε/
νος εἰς τὴν δαμασκὸν μετ' ἐξουσίας
καὶ ἐπιτροπῆς τῆς παρὰ τῶν ἀρχιε/
ρέων, ἡμέρας μέσης, βασιλεῦ, κα/
τὰ τὴν ὁδὸν εἶδον οὐρανόθεν ὑπὲρ
τὴν λαμπρότητα τοῦ ἡλίου περιλάμ
ψαν με φῶς, καὶ τοὺς σὺν ἐμοὶ πο
ρευομένους. πάντων δὲ καταπεσόν/
των ἡμῶν εἰς τὴν γῆν, ἤκουσα φω/
νὴν λαλοῦσαν πρός με, καὶ λέγουσαν
τῇ ἑβραΐδι διαλέκτῳ. Σαοὺλ, Σαοὺλ
τί με διώκεις; Σκληρόν σοι πρὸς κέν
τρα λακτίζειν. Ἐγὼ δὲ εἶπον. τίς εἶ
κύριε; ὁ δὲ εἶπεν. ἐγώ εἰμι Ἰησοῦς
ὃν σὺ διώκεις. ἀλλὰ ἀνάστηθι καὶ στῆ/
θι ἐπὶ τοὺς πόδας σου. εἰς τοῦτο
γὰρ ὤφθην σοι, προχειρίσασθαί σε
ὑπηρέτην καὶ μάρτυρα, ὧν τε εἴ/
δες, ὧν τε ὀφθήσομαί σοι, ἐξαιρού/
μενός σε ἐκ τοῦ λαοῦ καὶ τῶν ἐθνῶν
εἰς οὓς νῦν σε ἀποστέλλω, ἀνοῖξαι
ὀφθαλμοὺς αὐτῶν, τοῦ ὑποστρέψαι
ἀπὸ σκότους εἰς φῶς, καὶ τῆς ἐξουσίας
τοῦ σατανᾶ ἐπὶ τὸν θεόν, τοῦ λαβεῖν
αὐτοὺς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν, καὶ κλῆ/
ρον ἐν τοῖς ἡγιασμένοις πίστει τῇ εἰς
ἐμέ. ὅθεν βασιλεῦ ἀγρίππα, οὐκ
ἐγενόμην ἀπειθὴς τῇ οὐρανίῳ ὀπτα
σίᾳ, ἀλλὰ τοῖς ἐν δαμασκῷ πρῶτον,
καὶ ἱεροσολύμοις, εἰς πᾶσάν τε τὴν
χώραν τῆς ἰουδαίας, καὶ τοῖς ἔθνεσιν
ἀπαγγέλλων

religionis, uixerim pharisæus. Et
nunc fretus ſpe repromiſſionis,
quæ ad patres noſtros facta eſt à
deo, ſto iudicio ſubiectus, ad quã
duodecim tribus noſtræ inſtan/
ter nocte & die colentes deum,
ſperant ſe peruẽturas. De qua ſpe
accuſor, rex Agrippa, à Iudæis.
Cur incredibile iudicatur apud
uos, ſi deus mortuos ſuſcitat? Et
ego quidem exiſtimabam me ad
uerſus nomẽ Ieſu Nazareni mul/
ta repugnando facturũ, quod &
feci Hieroſolymis. Et multos ſan/
ctorum ego carceribus incluſi, à
principibus ſacerdotum poteſta/
te accepta: & cum occiderent, de/
tuli ſententiã. Et per omnes ſyna/
gogas frequẽter puniens eos, cõ/
pellebã blaſphemare, & amplius
inſaniens in eos, perſequebar etiã
in exteras uſque ciuitates. Quarũ
rerum ſtudio cum irem Damaſcũ
cum autoritate & permiſſu prin/
cipum ſacerdotũ, die medio, rex,
in uia uidi è cœlo ſupra ſplendo/
rem ſolis circũfulſiſſe me lumẽ, &
eos qui mecũ faciebant iter. Cum
aũt omẽs nos decidiſſemus in ter
ram, audiui uocem loquentẽ ad
me, ac dicentẽ Hebraica lingua:
Saul, Saul, quid me perſequeris?
Durũ eſt tibi cõtra ſtimulos calci
trare. Ego aũt dixi: Quis es dñe?
At ille dixit: Ego ſum Ieſus quem
tu perſequeris. Sed exurge & ſta
ſuper pedes tuos. Ad hoc eñ ap/
parui tibi, ut conſtituã te miniſtrũ
ac teſtem & eorũ quæ uidiſti, &
eorũ in quibus apparebo tibi, eri/
piens te à populo & gentibus, in
quas nũc te mitto: ut aperias ocu/
los eorum, ut cõuertantur à tene
bris ad lucẽ, & à poteſtate ſatanæ
ad deum: ut accipiant remiſſionẽ
peccatorũ, & ſortẽ inter eos qui
ſanctificati ſunt per fidem, quæ eſt
erga me. Vnde rex Agrippa, non
fui inobediens cœleſti uiſioni, ſed
his qui ſunt Damaſci primum &
Hieroſolymis, & per omnẽ regio
nem Iudææ, deinde & gentibus
annunciabam

religiõis uixi phariſæus. Et
nunc in ſpe quæ ad patres
noſtros repromiſſionis fa/
cta eſt a deo, ſto iudicio ſub
iectus: in qua duodecim tri
bus noſtræ nocte ac die ſer/
uientes ſperãt deuenire. De
q̃ ſpe accuſor a Iudæis rex:
quid incredibile iudicatur
apud uos: ſi deus mortuos
ſuſcitat? Et ego quidẽ æſti/
maueram me aduerſus no
men Ieſu Nazareni debere
multa cõtraria agere: quod
& feci Hieroſolymis. Et mul
tos ſanctorum ego in carce
ribus incluſi, a principibus
ſacerdotum poteſtate acce/
pta: & cum occiderentur, de
tuli ſententiã. Et per omnes
ſynagogas frequẽter puni/
ens eos, compellebam bla/
ſphemare: & amplius inſa/
niẽs in eos, perſequebar uſ/
que in exteras ciuitates. In
quibus dum irem Dama/
ſcum cum poteſtate & per/
miſſu principũ ſacerdotũ:
die media in uia uidi rex de
cœlo ſupra ſplẽdorem ſolis
circũfulſiſſe me lumẽ: & eos
qui ſimul mecũ erant: omeſ/
que nos cũ decidiſſemus in
terrã: audiui uocẽ loquen/
tem mihi Hebraica lingua:
Saule, Saule quid me perſe
queris? Durũ eſt tibi cõtra
ſtimulũ calcitrare. Ego autẽ
dixi: Quis es domine? Do
minus autẽ dixit: Ego ſum
Ieſus Nazarenus, quem tu
perſequeris. Sed exurge &
ſta ſupra pedes tuos. Ad
hoc em apparui tibi: ut con
ſtituam te miniſtrum & te/
ſtem eorũ quæ uidiſti: & eo/
rum quibus apparebo tibi,
eripiens te de populis & gẽ/
tibus: in quas nunc ego mit
to te aperire oculos eorũ ut
conuertantur a tenebris ad
lucem: & de poteſtate ſatha
næ ad deum: ut accipiãt re/
miſſionem peccatorum: &
ſortem inter ſanctos, per fi/
dem quæ eſt in me. Vnde
rex Agrippa non fui incre/
dulus cœleſti uiſiõi: ſed his
qui ſunt Damaſci primum
& Hieroſolymis, & in omnẽ
regionẽ Iudææ & gentibus
annunciabam,

ἀπαγγέλλων μετανοεῖν, καὶ ἐπιστρέφειν ἐπὶ τὸν θεόν, ἄξια τῆς μετανοίας ἔργα πράσσοντας. ἕνεκα τούτων με οἱ ἰουδαῖοι συλλαβόμενοι ἐν τῷ ἱερῷ, ἐπειρῶντο διαχειρίσασθαι. ἐπικουρίας οὖν τυχὼν τῆς παρὰ τοῦ θεοῦ, ἄχρι τῆς ἡμέρας ταύτης ἕστηκα, μαρτυρούμενος μικρῷ τε καὶ μεγάλῳ, οὐδὲν ἐκτὸς λέγων, ὧν τε οἱ προφῆται ἐλάλησαν μελλόντων γίνεσθαι, καὶ μωϋσῆς, εἰ παθητὸς ὁ χριστός, εἰ πρῶτος ἐξ ἀναστάσεως νεκρῶν φῶς μέλλει καταγγέλλειν τῷ λαῷ καὶ τοῖς ἔθνεσι. Ταῦτα δὲ αὐτοῦ ἀπολογουμένου, ὁ φῆστος μεγάλῃ τῇ φωνῇ ἔφη, μαίνῃ παῦλε. τὰ πολλά σε γράμματα εἰς μανίαν περιτρέπει. ὁ δέ, οὐ μαίνομαί φησι κράτιστε φῆστε, ἀλλὰ ἀληθείας καὶ σωφροσύνης ῥήματα ἀποφθέγγομαι. ἐπίσταται γὰρ περὶ τούτων ὁ βασιλεύς, πρὸς ὃν καὶ παρρησιαζόμενος λαλῶ. λανθάνειν γὰρ αὐτόν τι τούτων, οὐ πείθομαι οὐδέν, οὐ γάρ ἐστιν ἐν γωνίᾳ πεπραγμένον τοῦτο. πιστεύεις βασιλεῦ ἀγρίππα τοῖς προφήταις; οἶδα ὅτι πιστεύεις. ὁ δὲ ἀγρίππας πρὸς τὸν παῦλον ἔφη. ἐν ὀλίγῳ με πείθεις χριστιανὸν γενέσθαι. ὁ δὲ παῦλος εἶπεν. εὐξαίμην ἂν τῷ θεῷ, καὶ ἐν ὀλίγῳ καὶ ἐν πολλῷ, οὐ μόνον σε, ἀλλὰ καὶ πάντας τοὺς ἀκούοντάς μου σήμερον, γενέσθαι τοιούτους, ὁποῖος κἀγώ εἰμι, παρεκτὸς τῶν δεσμῶν τούτων. καὶ ταῦτα εἰπόντος αὐτοῦ, ἀνέστη ὁ βασιλεὺς καὶ ὁ ἡγεμών, ἥ τε βερνίκη, καὶ οἱ συγκαθήμενοι αὐτοῖς. καὶ ἀναχωρήσαντες, ἐλάλουν πρὸς ἀλλήλους λέγοντες. ὅτι οὐδὲν θανάτου ἄξιον ἢ δεσμῶν πράσσει ὁ ἄνθρωπος οὗτος. ἀγρίππας δὲ τῷ φήστῳ ἔφη, ἀπολελύσθαι ἐδύνατο ὁ ἄνθρωπος οὗτος, εἰ μὴ ἐπεκέκλητο καίσαρα.

Ὡς δὲ ἐκρίθη τοῦ ἀποπλεῖν ἡμᾶς εἰς τὴν ἰταλίαν, παρεδίδουν τόν τε παῦλον καί τινας ἑτέρους δεσμώτας ἑκατοντάρχῃ, ὀνόματι ἰουλίῳ, σπείρης σεβαστῆς. ἐπιβάντες δὲ πλοίῳ ἀδραμυττηνῷ μέλλοντες πλεῖν τοὺς κατὰ τὴν ἀσίαν τόπους, ἀνήχθημεν, ὄντος σὺν ἡμῖν ἀριστάρχου μακεδόνος θεσσαλονικέως. τῇ τε ἑτέρᾳ κατή-

χθημεν

annunciabam, ut pœnitentiã agerent, & conuerterentur ad deum, opera facientes digna his qui resipuissent. Hac ex causa Iudæi me in templo comprehensum tentauerunt interficere. Auxilium igitur nactus dei, usque in hodiernũ diem sto, testificans tum paruo tum magno, nihil aliud dicens, quàm ea quæ prophetæ prædixerant futura esse, & Moses, an passurus fuerit Christus, an primus ex resurrectione mortuorum lumen annunciaturus sit populo & gentibus. Hæc autem cum pro se diceret, Festus magna uoce ait: Insanis Paule. Multæ te literæ ad insaniam conuertunt. Et Paulus, non insanio, inquit, optime Feste, sed ueritatis & sobrietatis uerba eloquor. Scit enim de his rex apud quem & libere loquor. Latere enim eum nihil horum arbitror. Neque enim hoc in angulo gestum est. Credis rex Agrippa prophetis? Scio quod credis. Agrippa autẽ ad Paulum ait: Modica ex parte persuades mihi ut fiam Christianus. Et Paulus ait: Optarim à deo, non solum modica ex parte, uerũetiam magna: non te modo, sed omnes etiam, qui me audiunt hodie, esse tales, qualis ego sum, exceptis uinculis his. Et hæc eo locuto, surrexit rex, ac præses, & Bernice, & qui assidebant eis. Et cum secessissent, loquebantur inter se dicentes: Nihil morte aut uinculis dignum facit homo iste. Agrippa autem Festo dixit: Dimitti poterat homo hic, si non appellasset Cæsarem.

Postquàm autem decretũ est, ut nos nauigaremus in Italiam, tradiderũt & Paulum & quosdã alios uinctos centurioni, nomine Iulio, cohortis Augustæ. Conscensa autem naue Adramyttina nauigaturi iuxta loca Asiæ, soluimus, perseuerante nobiscum Aristarcho Macedone Thessalonicensi. Sequenti autem die appu-

limus.

annunciabam, ut pœnitentiam agerent: & conuerterentur ad deum, digna pœnitentiæ opera faciẽtes. Hac ex causa me Iudæi cum essem in templo comprehensum tentabant, uolentes me interficere. Auxilio autem adiutus dei, usq; in hodiernum diem sto testificans minori atque maiori: nihil extra dicẽs quam ea quæ prophetæ locuti sunt futura esse, & Moyses: si passibilis Christus: si primus ex resurrectione mortuorum lumen annunciaturus est populo & gentibus. Hæc loquente eo, & rationem reddẽte Festus magna uoce dixit: Insanis Paule: multæ te litteræ ad insaniam conuertunt. Et Paulus: Non insanio inquit optime Feste: sed ueritatis & sobrietatis uerba eloquor: Scit em̃ de his rex: ad quem & constanter loquor: latere enim eum nihil horum arbitror: neq; em̃ in angulo quicquam horũ gestũ est. Credis rex Agrippa prophetis? Scio quia credis. Agrippa autem ad Paulum: In modico suades me Christianum fieri. Et Paulus: Opto apud deum & in modico & in magno: nõ tantum te, sed etiã omnes qui audiũt hodie fieri tales qualis & ego sum: exceptis uinculis his. Et exurrexit rex & præses & Bernice, & qui assidebant eis. Et cum secessissent, loquebantur adinuicem dicẽtes: quia nihil morte aut uinculis dignũ quid fecit homo iste. Agrippa autem Festo dixit: Dimitti poterat homo hic: si nõ appellasset Cæsarem.

XXVII Vt autem iudicatum est nauigare eum in Italiam & tradi Paulum cum reliquis custodijs centurioni nomine Iulio cohortis Augustæ. Ascendentes autẽ nauẽ Hadrumetinam, incipiẽtes nauigare circa Asiæ loca sustulimus perseuerante nobiscũ Aristarcho Macedone Thessalonicẽse: sequẽti aũt die ue-

nimus

χθημεν εἰς σιδῶνα. φιλανθρώπως
τε ὁ ἰούλιος τῷ παύλῳ χρησάμενος,
ἐπέτρεψε πρὸς τοὺς φίλους πορευ/
θέντα, ἐπιμελείας τυχεῖν. κἀκεῖθεν
ἀναχθέντες, ὑπεπλεύσαμεν τὴν κύ/
προν. διὰ τὸ τοὺς ἀνέμους εἶναι ἐναν/
τίους. τό, τε πέλαγος τὸ κατὰ τὴν κιλι
κίαν καὶ παμφυλίαν διαπλεύσαν/
τες, κατήλθομεν εἰς μύρα τῆς λυκίας,
κἀκεῖ εὑρὼν ὁ ἑκατόνταρχος πλοῖον
ἀλεξανδρινὸν, πλέον εἰς τὴν ἰταλί/
αν, ἐνεβίβασεν ἡμᾶς εἰς αὐτό. Ἐν
ἱκαναῖς δὲ ἡμέραις βραδυπλοοῦντες,
καὶ μόλις γενόμενοι κατὰ τὴν κνίδον,
μὴ προσεῶντος ἡμᾶς τοῦ ἀνέμου, ὑπε/
πλεύσαμεν τὴν κρήτην κατὰ σαλμώ
νην. μόλις τε παραλεγόμενοι αὐτὴν
ἤλθομεν εἰς τόπον τινὰ, καλούμενον
καλοὺς λιμένας, ᾧ ἐγγὺς ἦν πόλις
λασαία. ἱκανοῦ δὲ χρόνου διαγενομέ/
νου, καὶ ὄντος ἤδη ἐπισφαλοῦς τοῦ πλο
ὸς, διὰ τὸ καὶ τὴν νηστείαν ἤδη παρε/
ληλυθέναι, παρῄνει ὁ παῦλος, λέγων
αὐτοῖς. ἄνδρες, θεωρῶ ὅτι μετὰ ὕβρε/
ως καὶ πολλῆς ζημίας, οὐ μόνον τοῦ
φόρτου καὶ τοῦ πλοίου, ἀλλὰ καὶ τῶν
ψυχῶν ἡμῶν μέλλειν ἔσεσθαι τὸν
πλοῦν. Ὁ δὲ ἑκατόνταρχος τῷ κυ
βερνήτῃ καὶ τῷ ναυκλήρῳ ἐπείθετο
μᾶλλον, ἢ τοῖς ὑπὸ τοῦ παύλου λε/
γομένοις. ἀνευθέτου δὲ τοῦ λιμένος ὑπάρ
χοντος πρὸς παραχειμασίαν, οἱ πλεί
ους ἔθεντο βουλὴν ἀναχθῆναι κἀκεῖ/
θεν εἴπως δύναιντο καταντήσαντες εἰς
φοίνικα παραχειμάσαι, λιμένα τῆς
κρήτης, βλέποντα κατὰ λίβα καὶ κα/
τὰ χῶρον. ὑποπνεύσαντος δὲ νό/
του, δόξαντες τῆς προθέσεως κεκρα/
τηκέναι, ἄραντες ἆσσον, παρελέγον
το τὴν κρήτην. μετ' οὐ πολὺ δὲ ἔβα/
λε κατ' αὐτῆς ἄνεμος τυφωνικὸς, ὁ
καλούμενος εὐροκλύδων. Συναρπα/
σθέντος δὲ τοῦ πλοίου, καὶ μὴ δυναμέ
νου ἀντοφθαλμεῖν τῷ ἀνέμῳ, ἐπιδόν
τες ἐφερόμεθα. Νησίον δέ τι ὑποδρα
μόντες, καλούμενον κλαύδην, μό/
λις ἰσχύσαμεν περικρατεῖς γενέσθαι τῆς
σκάφης, ἣν ἄραντες, βοηθείαις ἐχρῶν
το, ὑποζωννύντες τὸ πλοῖον, φοβούμε
νοί τε μὴ εἰς τὴν σύρτιν ἐκπέσωσι,
χαλάσαντες τὸ σκεῦος, οὕτως ἐφέρον
το. σφοδρῶς δὲ χειμαζομένων ἡμῶν
τῇ ἑξῆς

limus Sidonem. Et Iulius huma/
niter tractato Paulo, permisit ut
ad amicos profectus, ab illis cura
retur. Et inde cū soluissemus, sub/
nauigauimus iuxta Cyprū, pro/
pterea quod essent uenti cōtrarij.
Et pelagus quod est contra Cili/
ciam & Pamphyliā, emensi, per/
uenimus Myram, quæ est Lyciæ,
& ibi nactus centurio nauē Ale/
xandrinam, nauigantē in Italiam
imposuit nos in eam. Et cū multis
diebus tarde nauigaremus, uixq;
deuenissemus contra Gnidū, pro
hibente nos uento, adnauigaui/
mus Cretæ iuxta Salmonem. Et
uix præterlegentes illam, perueni
mus in locum quendā qui uocat̄
Pulchri portus, cui uicina erat ci/
uitas Lasæa. Multo aūt tempore
peracto, & cum esset iam pericu/
losa nauigatio, ob id quoq; quod
iam ultra tempus sustinuissent in/
ediam, admonebat eos Paulus,
dicens eis: Viri, uideo quod cū in
iuria multoq; damno, non solum
oneris & nauis, sed etiā animarū
nostrarum futura sit nauigatio.
Centurio autem gubernatori &
nauclero magis credebat, q̃ his
quæ à Paulo dicebantur. Et cum
aptus portus non esset ad hyber/
nandū, cōplures ceperūt consiliū
soluendi illinc, si quo modo pos/
sent peruecti Phœnicē illic hyber
nare. Is est portus Cretæ spectans
ad Africū & ad Chorū. Aspirāte
aūt Austro, rati se propositi cōpo
tes, cū soluissent Asson, præterle/
gebant Cretā. Verū haud multo
post coortus est cōtra ipsam uen/
tus Typhonicus, qui uocatur Eu/
roaquilo. Cūq; correpta esset na/
uis, nec posset obniti uento, data
naue flatibus, ferebamur. In insu/
lulam aūt quandam deuecti, quæ
uocat̄ Clauda, uix potuimus ob/
tinere scaphā. Qua sublata adiu/
torijs utebant̄, subcingentes nauē
timētes ne in Syrtim incideret, de
misso uase, sic ferebant̄. Cū autē
uehemēti tempestate iactaremur
sequenti

nimus Sidonem. Humane
aūt tractās Iulius Paulū, per
misit ad amicos ire, & curā
sui agere. Et inde cū sustulis
semus, subnauigauim⁹ Cy
prū: propterea quod essent
uenti contrarij. Et pelagus
Ciliciæ & Pamphyliæ naui/
gātes, uenimus Listrā: quæ
est Lyciæ: Et ibi inueniēs cē/
turio nauē Alexandrinā na
uigantē in Italiā, trāsposuit
nos in eam. Et cū multis die
bus tarde nauigaremus: &
uix deuenissem⁹ cōtra Gni/
dum, prohibente nos uēto:
adnauigauimus Cretæ iu/
xta Salmonē: & uix iuxta
nauigantes, uenimus in lo/
cum quēdam qui uocatur
Boniportus: cui iuxta erat
ciuitas, Thalassa. Multo au/
tem tempore peracto, & cū
iam nō esset tuta nauigatio,
eo quod ieiunium iam præ
terisset: consolabat̄ eos Pau
lus, dicens eis: Viri, uideo
quoniā cum iniuria & mul/
to damno nō solum oneris
& nauis, sed etiam animarū
nostrarum incipit esse naui
gatio. Centurio autem gu/
bernatori & nauclero ma/
gis credebat quam his quæ
a Paulo dicebatur. Et cū a/
ptus portus nō esset ad hye
mandū: plurimi statuerunt
consilium nauigare inde: si
quo modo possent deueniē
tes Phœnicē hyemare por/
tum Cretæ respicientem ad
Aphricum & ad Chorum.
Aspirante autē Austro æsti
mantes propositum se tene
re: cum sustulissent de As/
son, legebāt Cretam. Non
post multū autē misit se cō/
tra ipsam uentus Typhoni/
cus: qui uocatur Euroaqui
lo. Cumq; arrepta esset na/
uis, & nō posset conari in uē
tum, data naue flatib⁹ fere/
bamur. In insulam aūt quā
dam decurrētes, quæ uocat̄
Cauda, potuimus uix obti
nere scaphā. Qua sublata
adiutorijs utebant̄, accingē
tes nauē: timentes ne in Sir/
tim incideret submisso uase
sic ferebantur. Valida autē
nobis tempestate iactatis,
sequenti

τῇ ἑξῆς ἐκβολὴν ἐποιοῦντο, καὶ τῇ τρίτῃ αὐτόχειρες τὴν σκευὴν τοῦ πλοίου ἐῤῥίψαμεν. μήτε δὲ ἡλίου, μήτε ἄστρων ἐπιφαινόντων ἐπὶ πλείονας ἡμέρας, χειμῶνός τε οὐκ ὀλίγου ἐπικειμένου, λοιπὸν περιῄρειτο πᾶσα ἐλπὶς τοῦ σώζεσθαι ἡμᾶς. πολλῆς δὲ ἀσιτίας ὑπαρχούσης, τότε σταθεὶς ὁ παῦλος ἐν μέσῳ αὐτῶν, εἶπεν. ἔδει μὲν ὦ ἄνδρες πειθαρχήσαντάς μοι μὴ ἀνάγεσθαι ἀπὸ τῆς κρήτης, κερδῆσαί τε τὴν ὕβριν ταύτην καὶ τὴν ζημίαν. καὶ τὰ νῦν παραινῶ ὑμᾶς εὐθυμεῖν. ἀποβολὴ γὰρ ψυχῆς οὐδεμία ἔσται ἐξ ὑμῶν, πλὴν τοῦ πλοίου. παρέστη γάρ μοι τῇ νυκτὶ ταύτῃ ἄγγελος τοῦ θεοῦ οὗ εἰμί, ᾧ καὶ λατρεύω, λέγων. μὴ φοβοῦ παῦλε, καίσαρί σε δεῖ παραστῆναι. καὶ ἰδοὺ κεχάρισταί σοι ὁ θεὸς πάντας τοὺς πλέοντας μετά σου. διὸ εὐθυμεῖτε ἄνδρες. πιστεύω γὰρ τῷ θεῷ, ὅτι οὕτως ἔσται καθ᾽ ὃν τρόπον λελάληταί μοι. εἰς νῆσον δέ τινα δεῖ ἡμᾶς ἐκπεσεῖν. ὡς δὲ τεσσαρεσκαιδεκάτη νὺξ ἐγένετο, διαφερομένων ἡμῶν ἐν τῷ ἀδρίᾳ κατὰ μέσον τῆς νυκτὸς, ὑπενόουν οἱ ναῦται προσάγειν τινὰ αὐτοῖς χώραν, καὶ βολίσαντες, εὗρον ὀργυιὰς εἴκοσι, βραχὺ δὲ διαστήσαντες, καὶ πάλιν βολίσαντες, εὗρον ὀργυιὰς δεκαπέντε. φοβούμενοί τε μήπως εἰς τραχεῖς τόπους ἐκπέσωσιν, ἐκ πρύμνης ῥίψαντες ἀγκύρας τέσσαρας, ηὔχοντο ἡμέραν γενέσθαι. τῶν δὲ ναυτῶν ζητούντων φυγεῖν ἐκ τοῦ πλοίου, καὶ χαλασάντων τὴν σκάφην εἰς τὴν θάλασσαν, προφάσει ὡς ἐκ πρώρας μελλόντων ἀγκύρας ἐκτείνειν, εἶπεν ὁ παῦλος τῷ ἑκατοντάρχῳ καὶ τοῖς στρατιώταις. ἐὰν μὴ οὗτοι μείνωσιν ἐν τῷ πλοίῳ, ὑμεῖς σωθῆναι οὐ δύνασθε. τότε οἱ στρατιῶται ἀπέκοψαν τὰ σχοινία τῆς σκάφης, καὶ εἴασαν αὐτὴν ἐκπεσεῖν. ἄχρι δὲ οὗ ἔμελλεν ἡμέρα γίνεσθαι, παρεκάλει ὁ παῦλος ἅπαντας μεταλαβεῖν τροφῆς, λέγων. τεσσαρεσκαιδεκάτην σήμερον ἡμέραν προσδοκῶντες ἄσιτοι διατελεῖτε, μηδὲν προσλαβόμενοι. διὸ παρακαλῶ ὑμᾶς προσλαβεῖν τροφῆς. τοῦτο γὰρ πρὸς τῆς ὑμετέρας σωτηρίας ὑπάρ

sequenti die iactum fecerunt, ac tertio die nostris manibus armamenta nauis proiecimus. Porrò neq; sole neq; syderibus apparētibus ad cōplures dies, & tempestate non exigua imminēte, iam ablata erat spes omīs salutis nostræ. Cum autem multa iam esset inedia, tūc stans Paulus in medio eorum, dixit: Oportebat quidē ó uiri audito me nō soluere à Creta, nec accersere nobis iniuriā hanc & iacturā. Et nunc hortor, ut bono animo sitis. Iactura em̄ animæ nulla erit ex uobis, sed tantum nauis. Astitit em̄ mihi hac nocte angelus dei cuius sum ego, quem & colo, dicens: Ne timeas Paule, Cæsari te oportet sisti. Et ecce donauit tibi deus omnes qui nauigant tecum. Propter quod bono animo estote uiri. Credo em̄ deo, quod sic erit quemadmodum dictum est mihi. In insulam autem quandam oportet nos eijci. Sed posteaquā quartadecima nox superuenit, nauigantibus nobis in Adria circa medium noctis, suspicabantur nautæ apparere sibi aliquā regionē. Qui & demissa bolide, repererūt passus uiginti, ac pusillū inde digressi, rursumq; demissa bolide repererūt passus quindecim. Timentesq;, ne in aspera loca inciderent, de puppi iactis ancoris quatuor, optabant diē oriri Nautis uero quærentibus fugere è naui, cum demisissent scaphā in mare, sub prætextu uelut è prora ancoras extensuri, dixit Paulus centurioni & militibus: Nisi hi in naui manserint, uos salui fieri nō potestis. Tunc absciderunt milites funes scaphæ, & passi sunt eam excidere. Et cum dies inciperet apparere, hortabatur Paulus omnes sumere cibum, dicens: Dies hic decimusquartus est, qd̄ expectantes ieiuni permanetis, nihil accipientes, propter quod hortor uos, ut sumatis cibum: hoc em̄ ad salutem uestram pertinet,

sequenti die iactū fecerunt: & tertia die suis manibus armamenta nauis proiecerūt. Neq; autem sole neq; sideribus apparētibus per plures dies: & tempestate non exigua imminente, iam ablata erat spes omnis salutis nostræ. Et cum multa ieiunatio fuisset, tūc stans Paulus in medio eorū, dixit: Oportebat quidē, o uiri, audito me nō tollere a creta lucriq; facere iniuriam hanc & iacturam. Et nunc suadeo uobis bono animo esse: amissio enim nullius animæ erit ex uobis, præterquā nauis. Astitit enim mihi hac nocte angelus dei: cuius sum ego & cui deseruio, dicens: Ne timeas Paule: Cæsari te oportet assistere. Et ecce donauit tibi deus omnes qui nauigāt tecū. Propter quod bono animo estote uiri. Credo em̄ deo: quia sic erit quēadmodum dictum est mihi. In insulam autem quandam oportet nos deuenire. Sed posteaquam quartadecima nox superuenit, nauigantibus nobis in hadria circa mediam noctem suspicabantur nautæ apparere sibi aliquam regionem. Qui & submittentes bolidem inuenerunt passus uiginti: & pusillum inde separati inuenerunt passus quindecim. Timentes autem ne in aspera loca incideremus: de puppi mittētes ancoras quattuor, optabāt diē fieri. Nautis uero quærētibus fugere de naui, cū misissent scaphā in mare: sub obtētu quasi inciperēt a prora ancoras extēdere: dixit Paulus cēturioni & militibus: Nisi hi in naui mā serint: uos salui fieri nō potestis. Tūc absciderūt milites funes scaphæ: & passi sunt eam excidere. Et cū lux inciperet fieri: rogabat Paulus omnes sumere cibū, dicēs: Quartadecima die hodie expectantes ieiuni permanetis, nihil accipiētes. Propter quod rogo uos accipere cibum pro salute uestra:

ρίας ὑπάρχει. οὐδενὸς γὰρ ὑμῶν θρὶξ ἐκ τῆς κεφαλῆς πεσεῖται. εἰπὼν δὲ ταῦτα, καὶ λαβὼν ἄρτον, εὐχαρίστησε τῷ θεῷ ἐνώπιον πάντων, καὶ κλάσας, ἤρξατο ἐσθίειν. εὔθυμοι δὲ γενόμενοι πάντες, καὶ αὐτοὶ προσελάβοντο τροφῆς. ἦμεν δὲ ἐν τῷ πλοίῳ αἱ πᾶσαι ψυχαί, διακόσιαι ἑβδομηκονταέξ. κορεσθέντες δὲ τροφῆς, ἐκούφιζον τὸ πλοῖον, ἐκβαλλόμενοι τὸν σῖτον εἰς τὴν θάλασσαν. ὅτε δὲ ἡμέρα ἐγένετο, τὴν γῆν οὐκ ἐπεγίνωσκον, κόλπον δέ τινα κατενόουν ἔχοντα αἰγιαλόν, εἰς ὃν ἐβουλεύσαντο εἰ δυνατὸν, ἐξῶσαι τὸ πλοῖον. καὶ τὰς ἀγκύρας περιελόντες, εἴων εἰς τὴν θάλασσαν, ἅμα ἀνέντες τὰς ζευκτηρίας τῶν πηδαλίων, καὶ ἐπάραντες τὸν ἀρτέμονα τῇ πνεούσῃ, κατεῖχον εἰς τὸν αἰγιαλόν. περιπεσόντες δὲ εἰς τόπον διθάλασσον, ἐπώκειλαν τὴν ναῦν· καὶ ἡ μὲν πρῶρα ἐρείσασα, ἔμεινεν ἀσάλευτος. ἡ δὲ πρύμνα ἐλύετο ὑπὸ τῆς βίας τῶν κυμάτων. τῶν δὲ στρατιωτῶν βουλὴ ἐγένετο, ἵνα τοὺς δεσμώτας ἀποκτείνωσι, μή τις ἐκκολυμβήσας διαφύγοι. ὁ δὲ ἑκατόνταρχος βουλόμενος διασῶσαι τὸν παῦλον, ἐκώλυσεν αὐτοὺς τοῦ βουλήματος. ἐκέλευσέ τε τοὺς δυναμένους κολυμβᾷν, ἀπορρίψαντας πρώτους ἐπὶ τὴν γῆν ἐξιέναι, καὶ τοὺς λοιπούς, οὓς μὲν ἐπὶ σανίσιν, οὓς δὲ ἐπί τινων τῶν ἀπὸ τοῦ πλοίου. καὶ οὕτως ἐγένετο πάντας διασωθῆναι ἐπὶ τὴν γῆν.

Καὶ διασωθέντες, τότε ἐπέγνωσαν, ὅτι μελίτη ἡ νῆσος καλεῖται. οἱ δὲ βάρβαροι παρεῖχον οὐ τὴν τυχοῦσαν φιλανθρωπίαν ἡμῖν. ἀνάψαντες γὰρ πυρὰν, προσελάβοντο πάντας ἡμᾶς, διὰ τὸν ὑετὸν τὸν ἐφεστῶτα, καὶ διὰ τὸ ψῦχος. συστρέψαντος δὲ τοῦ παύλου φρυγάνων πλῆθος, καὶ ἐπιθέντος ἐπὶ τὴν πυρὰν, ἔχιδνα ἐκ τῆς θέρμης ἐξελθοῦσα, καθῆψε τῆς χειρὸς αὐτοῦ. ὡς δὲ εἶδον οἱ βάρβαροι κρεμάμενον τὸ θηρίον ἐκ τῆς χειρὸς αὐτοῦ, ἔλεγον πρὸς ἀλλήλους. πάντως φονεύς ἐστιν ὁ ἄνθρωπος οὗτος, ὃν διασωθέντα ἐκ τῆς θαλάσσης ἡ δίκη ζῆν οὐκ εἴασεν. ὁ μὲν οὖν ἀποτινάξας

tinet: quia nullius ueſtrum capillus de capite cadet. Et cum hæc dixiſſet, ſumpto pane gratias egit deo in conſpectu omniū, & cum fregiſſet, cœpit edere. Porrò animis iam recreatis omnium, ſumpſerunt & ipſi cibum. Eramus uero uniuerſæ animæ in naui ducentæ ſeptuagintaſex. Et ſatiati cibo, alleuabant nauem, eijcientes triticum in mare. Cum autem dies eſſet, terram non agnoſcebant: ſinum uero quendam animaduerterunt, habentem litus in quod cogitabant, ſi poſſent, impingere nauem. Et cum ancoras ſuſtuliſſent, committebant ſe mari, ſimul laxatis iuncturis gubernaculorum, & ſublato artemone ad auræ flatum, tendebant ad litus. Et cum incidiſſent in locum bimarem, impegerunt nauem. Ac prora quidem infixa manebat immobilis: puppis uero ſoluebatur à ui undarum. Militum autem conſilium erat, ut uinctos occiderent, ne quis cum enataſſet, effugeret. At centurio uolens ſeruare Paulum, compeſcuit eos à conſilio. iuſſitque ut qui poſſent natare, abijcerent ſe primos, & in terram euaderēt, cæteriq́ partim in tabulis, partim in quibuſdā nauis fragmentis. Et ſic factū eſt, ut omes incolumes euaderent in terram.

Et cum euaſiſſent, tunc cognouerunt, quod Melite inſula uocaretur. Barbari uero præſtabant non uulgarem humanitatem nobis. Accenſa enim pyra, recipiebant nos omnes propter imbrem qui imminebat, & propter frigus. Cum congregaſſet autem Paulus ſarmentorum multitudinem, & impoſuiſſet in ignem, uipera è calore prorepēs, inuaſit manum eius. Vt uero uiderunt Barbari pendentem beſtiam de manu eius, inter ſeſe dicebāt: Omnino homicida eſt homo hic, quem ſeruatum è mari ultio nō ſinit uiuere. Et ille quidem excuſſa

quia nullius ueſtrum capillus de capite peribit. Et cū hæc dixiſſet, ſumēs panem gratias egit deo in cōſpectu omniū: & cum fregiſſet, cœpit mādućare. Animæquiores autem facti omes, & ipſi aſſumpſerūt cibū. Eramus uero uniuerſæ animæ in naui ducentæ ſeptuagintaſex. Et ſatiati cibo, alleuiabant nauem, iactātes triticum in mare. Cum autem dies factus eſſet, terrā non agnoſcebant: ſinū uero quendā cōſiderabant habentē litus: in quē cogitabāt ſi poſſent eijcere nauē. Et cū ancoras ſuſtuliſſent, cōmittebāt ſe mari ſimul laxantes iuncturas gubernaculorum: & leuato artemone ſecundū auræ flatum tendebant ad littus. Et cum incidiſſemus in locum Bithalaſſum: impegerūt nauem: & prora quidem fixa manebat immobilis: puppis uero ſoluebatꝰ a ui maris. Militū autem conſilium fuit, ut cuſtodias occiderēt: ne quis cū enataſſet, effugeret: cēturio uero uolens ſeruare Paulū, prohibuit fieri. Iuſſitq́ eos qui poſſent natare emittere ſe primos & euadere & ad terram exire: et cæteros alios in tabulis ferebāt, quoſdā ſuper ea quæ de naui erāt. Et ſic factū eſt, ut omnes animæ euaderēt ad terram.

Et cum euaſiſſemus tūc cognouimus: XXVIII. quia Mitilene inſula uocabatur. Barbari uero præſtabant nō modicam humanitatem nobis. Accenſa enim pyra reficiebāt nos omnes, propter imbrem qui imminebat & frigus. Cum congregaſſet autem Paulus ſarmentorum aliquātam multitudinem: & impoſuiſſet ſuper ignem: uipera a calore cum proceſſiſſet, inuaſit manum eius. Vt uero uiderūt Barbari pendētem beſtiam de manu eius, adinuicem dicebant: Vtique homicida eſt homo hic: qui cum euaſerit de mari ultio non ſinit eum uiuere. Et ille quidem excutiens

ἀποτινάξας τὸ θηρίον εἰς τὸ πῦρ, ἔπαθεν οὐδὲν κακόν. οἱ δὲ προσεδόκων αὐτὸν μέλλειν πίμπρασθαι, ἢ καταπίπτειν ἄφνω νεκρόν. Επὶ πολὺ δὲ αὐτῶν προσδοκώντων, καὶ θεωρούντων μηδὲν ἄτοπον εἰς αὐτὸν γινόμενον, μεταβαλλόμενοι ἔλεγον θεὸν αὐτὸν εἶναι. ἐν δὲ τοῖς περὶ τὸν τόπον ἐκεῖνον, ὑπῆρχε χωρία τῷ πρώτῳ τῆς νήσου, ὀνόματι ποπλίῳ, ὃς ἀναδεξάμενος ἡμᾶς τρεῖς ἡμέρας φιλοφρόνως ἐξένισεν. Εγένετο δὲ τὸν πατέρα τοῦ ποπλίου πυρετοῖς καὶ δυσεντερίᾳ συνεχόμενον κατακεῖσθαι. πρὸς ὃν ὁ παῦλος εἰσελθὼν καὶ προσευξάμενος, ἐπιθεὶς τὰς χεῖρας αὐτῷ, ἰάσατο αὐτόν. Τούτου οὖν γενομένου καὶ οἱ λοιποὶ οἱ ἔχοντες ἀσθενείας ἐν τῇ νήσῳ, προσήρχοντο καὶ ἐθεραπεύοντο, οἳ καὶ πολλαῖς τιμαῖς ἐτίμησαν ἡμᾶς, καὶ ἀναγομένοις ἐπέθεντο τὰ πρὸς τὴν χρείαν. Μετὰ δὲ τρεῖς μῆνας ἀνήχθημεν ἐν πλοίῳ παρακεχειμακότι ἐν τῇ νήσῳ, ἀλεξανδρίνῳ, παρασήμῳ διοσκούροις. καὶ καταχθέντες εἰς συρακούσας ἐπεμείναμεν ἡμέρας τρεῖς. ὅθεν περιελθόντες κατηντήσαμεν εἰς ῥήγιον, καὶ μετὰ μίαν ἡμέραν ἐπιγενομένου νότου, δευτεραῖοι, ἤλθομεν εἰς ποτιόλους, οὗ εὑρόντες ἀδελφοὺς, παρεκλήθημεν ἐπ' αὐτοῖς ἐπιμεῖναι ἡμέρας ἑπτά, καὶ οὕτως εἰς τὴν ῥώμην ἤλθομεν. Κἀκεῖθεν οἱ ἀδελφοὶ ἀκούσαντες τὰ περὶ ἡμῶν ἐξῆλθον εἰς ἀπάντησιν ἡμῖν, ἄχρις ἀππίου φόρου, καὶ τριῶν ταβερνῶν. οὓς ἰδὼν ὁ παῦλος εὐχαριστήσας τῷ θεῷ, ἔλαβε θάρσος. ὅτε δὲ ἤλθομεν εἰς ῥώμην, ὁ ἑκατόνταρχος παρέδωκε τοὺς δεσμίους τῷ στρατοπεδάρχῃ. τῷ δὲ παύλῳ ἐπετράπη μένειν καθ' ἑαυτὸν, σὺν τῷ φυλάσσοντι αὐτὸν στρατιώτῃ. Εγένετο δὲ μετὰ ἡμέρας τρεῖς, συγκαλέσασθαι τὸν παῦλον τοὺς ὄντας τῶν ἰουδαίων πρώτους. συνελθόντων δὲ αὐτῶν, ἔλεγε πρὸς αὐτούς. Ανδρες ἀδελφοί, ἐγὼ οὐδὲν ἐναντίον ποιήσας τῷ λαῷ ἢ τοῖς ἔθεσι τοῖς πατρῴοις, δέσμιος ἐξ ἱεροσολύμων παρεδόθην εἰς τὰς χεῖρας τῶν ῥωμαίων, οἵτινες ἀνακρίναντές με, ἐβούλοντο ἀπολῦσαι, διὰ τὸ μηδὲ μίαν αἰτίαν

excussa uipera in ignem, mali nihil passus est. At illi existimabant futurum ut incenderetur, aut cōcideret repente mortuus. Diu autem illis expectantibus, & intuentibus nihil mali illi accidere, mutata mente dicebāt eum esse deū. In locis autem illis erant prædia primati insulæ, nomine Publio, qui nos exceptos, triduo benigne tractauit hospitio. Cōtigit autem patrem Publij febribus ac dysenteria uexatum decūbere. Ad quē Paulus intrauit: & cū orasset imposuissetq; ei manus, sanauit eū. Hoc igitur facto, cæteri quoque qui habebant infirmitates in insula, accedebant, & sanabantur: qui etiam multis honoribus nos honorauerunt, & soluentibus imposuerunt, quæ necessaria erant. Post menses autem tres nauigauimus in naui Alexandrina, quæ in insula hyemauerat, cui erat insigne Castor & Pollux. Et cū uenissemus Syracusas, mansimus triduo. Inde circumlegentes deuenimus Rhegium, & post unū diem afflante austro, postridie uenimus Puteolos, ubi repertis fratribus rogati sumus manere apud eos dies septem, & sic uenimus Rhomam. Et inde cum audissent fratres de nobis prodierunt in occursum nobis usque ad Appij forum ac tres tabernas. Quos cum uidisset Paulus, gratijs actis deo, sumpsit fiduciam. Cum autē uenissemus Rhomā, centurio tradidit uinctos principi exercitus. Permissum est autem Paulo, ut maneret solus cum custodiēte ipsum milite. Post tertium autē diem conuocauit Paulus Iudæorum primores. Cumq; uenissent, dicebat eis: Ego uiri fratres cum nihil fecerim aduersus plebem, aut instituta maiorū, uinctus ab Hierosolymis traditus sum in manus Rhomanorū. qui cum examinassent, uoluerūt me dimittere, eo quod nulla esset causa

excutiēs bestiam in ignem, nihil mali passus est. At illi existimabant eum in tumorem conuertendum, & subito casurū & mori. Diu autem illis expectantibus, & uidentibus nihil mali in eo fieri: conuertentes se, dicebāt eum esse deum. In locis autem illis erāt prædia principis insulæ nomīe Publij, qui nos suscipiens, triduo benigne exhibuit. Cōtigit autem patrem publij febribus & dysenteria uexatum iacere, ad quem Paulus intrauit: & cum orasset, & imposuisset ei manus, saluauit eum. Quo facto, & omnes qui in insula habebant infirmitates, accedebant & curabantur. Qui etiam multis honoribus nos honorauerunt: & nauigantibus imposuerūt quæ necessaria erant. Post menses autem tres nauigauimus in naui Alexandrina: quæ in insula hyemauerat: cui erat insigne castrorū. Et cum uenissemus Syracusam, mansimus ibi triduo. Inde circumlegentes deuenimus Rhegiū: & post unum diem flante austro: secunda die uenimus Puteolos: ubi inuentis fratribus, rogati sumus manere apud eos dies septem. Et sic uenimus Romā. Et inde cū audissent fratres, occurrerūt nobis usq; ad Appij forum tribūs tabernis. Quos cum uidisset Paulus, gratias agens deo accepit fiduciam. Cum autem uenissemus Romam, permissum est Paulo permanere sibimet cum custodiente se milite. Post tertium autē diem conuocauit primos Iudæorum. Cumque uenissent, dicebat eis: Ego uiri fratres nihil aduersus plæbem faciēs aut morem paternum, uinctus ab Hierosolymis traditus sum in manus Romanorum: qui cum interrogationē de me habuissent: uoluerunt me dimittere: eo qđ nulla esset

 causa

αἰτίαν θανάτου ὑπάρχειν ἐν ἐμοί. ἀν-
τιλεγόντων δὲ τῶν ἰουδαίων, ἠναγκά-
σθην ἐπικαλέσασθαι καίσαρα, οὐχ
ὡς τοῦ ἔθνους μου ἔχων τί κατηγορῆ-
σαι. Διὰ ταύτην οὖν τὴν αἰτίαν πα-
ρεκάλεσα ὑμᾶς, ἰδεῖν καὶ προσλαλῆ-
σαι. ἕνεκεν γὰρ τῆς ἐλπίδος τοῦ ἰσραὴλ
τὴν ἅλυσιν ταύτην περίκειμαι. οἱ δὲ
πρὸς αὐτὸν εἶπον. ἡμεῖς οὔτε γράμμα-
τα περὶ σοῦ ἐδεξάμεθα ἀπὸ τῆς ἰουδαί-
ας, οὔτε παραγενόμενός τις τῶν ἀδελ-
φῶν ἀπήγγειλεν ἢ ἐλάλησέ τι περὶ
σοῦ πονηρόν. ἀξιοῦμεν δὲ παρὰ σοῦ ἀκοῦ-
σαι ἃ φρονεῖς. περὶ μὲν γὰρ τῆς αἱρέσε-
ως ταύτης γνωστόν ἐστιν ἡμῖν, ὅτι
πανταχοῦ ἀντιλέγεται. ταξάμενοι δὲ
αὐτῷ ἡμέραν, ἧκον πρὸς αὐτὸν εἰς τὴν
ξενίαν πλείονες, οἷς ἐξετίθετο δια-
μαρτυρόμενος τὴν βασιλείαν τοῦ
θεοῦ, πείθων τε αὐτοὺς τὰ περὶ τοῦ ἰη-
σοῦ ἀπό τε τοῦ νόμου μωσέως καὶ τῶν
προφητῶν, ἀπὸ πρωῒ ἕως ἑσπέρας.
καί οἱ μὲν ἐπείθοντο τοῖς λεγομέ-
νοις, οἱ δὲ ἠπίστουν. ἀσύμφωνοι δὲ ὄν-
τες πρὸς ἀλλήλους, ἀπελύοντο, εἰπόν-
τος τοῦ παύλου ῥῆμα ἕν. ὅτι καλῶς τὸ
πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐλάλησε διὰ ἡσαΐου
τοῦ προφήτου πρὸς τοὺς πατέρας ἡ-
» μῶν, λέγον. πορεύθητι πρὸς τὸν λαὸν
» τοῦτον, καὶ εἰπέ. ἀκοῇ ἀκούσετε, καὶ οὐ
» μὴ συνῆτε, καὶ βλέποντες βλέψετε,
» καὶ οὐ μὴ ἴδητε. ἐπαχύνθη γὰρ ἡ καρ-
» δία τοῦ λαοῦ τούτου, καὶ τοῖς ὠσὶ βα-
» ρέως ἤκουσαν, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐ-
» τῶν ἐκάμμυσαν, μήποτε ἴδωσι τοῖς
» ὀφθαλμοῖς, καὶ τοῖς ὠσὶν ἀκούσωσι,
» καὶ τῇ καρδίᾳ συνῶσι, καὶ ἐπιστρέψω-
σι, καὶ ἰάσωμαι αὐτούς. γνωστὸν οὖν
ἔστω ὑμῖν, ὅτι τοῖς ἔθνεσιν ἀπεστάλη
τὸ σωτήριον τοῦ θεοῦ, αὐτοὶ καὶ ἀκού-
σονται. καὶ ταῦτα αὐτοῦ εἰπόντος, ἀπῆλ-
θον οἱ ἰουδαῖοι, πολλὴν ἔχοντες ἐν
ἑαυτοῖς συζήτησιν. ἔμεινε δὲ ὁ παῦ-
λος διετίαν ὅλην ἐν ἰδίῳ μισθώμα-
τι. καὶ ἀπεδέχετο πάντας τοὺς εἰσπο-
ρευομένους πρὸς αὐτὸν, κηρύσσων τὴν
βασιλείαν τοῦ θεοῦ, καὶ διδάσκων τὰ
περὶ τοῦ κυρίου ἰησοῦ μετὰ πάσης παῤ-
ῥησίας ἀκωλύτως.

ΠΡΑΞΕΩΝ ΤΕΛΟΣ.

causa mortis in me. Sed contradicentibus Iudæis, coactus sum appellare Cæsarem, nō quasi habeā de quo gentem meam accusem. Propter hanc igitur causam aduocaui uos, ut uiderem & alloquerer. propter spem enim Israëlis catena hac circundatus sum. At illi dixerunt ad eum: Nos neque literas accepimus de te à Iudæa, neque adueniens aliquis fratrū nunciauit, aut locutus est aliquid de te mali. Volumus autē ex te audire quæ sentias. Nam de secta ista notum est nobis, quod ubique ei contradicitur. Cum cōstituissent autem illi diem, uenerūt ad eum in hospitium complures, quibus exponebat testificans regnū dei, suadensq; eis de Iesu ex lege Mosi & prophetis, à mane usq; ad uesperam. Et quidam credebant his quæ dicebantur, quidam uero nō credebant. Cumq; inter se non essent concordes, discedebant, ubi dixisset Paulus unum uerbū: Bene spiritus sanctus locutus est per Esaiam prophetam ad patres nostros, dicens: Vade ad populum istum, & dic: Auribus audietis & non intelligetis: & uidentes uidebitis, & non perspicietis. Incrassatum est enim cor populi huius, & auribus grauiter audierūt, & oculos suos compresserunt: ne quando uideant oculis, & auribus audiant, & corde intelligant, & conuertantur & sanem eos. Notum ergo sit uobis, quod gentibus missum est hoc salutare dei, & ipsi audient. Et cum hæc dixisset, exierūt ab eo Iudæi, multam habentes inter se disceptationem. Mansit autem Paulus biennio toto in suo conducto, & suscipiebat omnes qui ingrediebātur ad ipsum, prædicans regnū dei, ac docens quæ sunt de domino Iesu, cum omni fiducia, nemine prohibente.

ACTORVM FINIS.

causa mortis in me. Cōtradicentibus autē Iudæis coactus sum appellare Cæsarem: nō quasi gentē meam, habēs aliquid accusare. Propter hanc igit̄ causam rogaui uos uidere & alloq. Propter spem enim Israel catena hac circūdatus sum. At illi dixerūt ad eū: Nos neq; litteras accepim⁹ de te a Iudæa: neq; adueniēs aliquis fratrum nūciauit: aut locutus est quid de te malū. Rogamus aūt a te audire quæ sentis. Nā de secta hac notum est nobis: quia ubiq; ei contradicitur. Cum constituissent autē illi diem, uenerunt ad eum in hospitiū plurimi: quibus exponebat testificans regnū dei: suadēsq; eis de Iesu ex lege Moysi & prophetis a mane usque ad uesperam. Et quidā credebant his quæ dicebant̄: quidam uero non credebant. Cumq; inuicem non essent consentiētes, discedebāt: dicente Paulo unum uerbū: quia bene spiritussanct⁹ locutus est per Esaiā prophetam ad patres nostros, dicens: Vade ad populū istū, & dic ad eos: Aure audietis & non intelligetis: & uidentes uidebitis, & nō perspicietis. Incrassatū est enim cor populi huius: & aurib⁹ grauiter audierūt: & oculos suos compresserūt: ne forte uideant oculis, et auribus audiant, & corde intelligant: & conuertātur, & sanem eos. Notum ergo sit uobis, quoniam gentibus missum est hoc salutare dei: & ipsi audient. Et cum hæc dixisset, exierunt ab eo Iudæi, multam habentes inter se quæstionem. Māsit autem biennio toto in suo conductu: & suscipiebat omes qui ingrediebātur ad eum: prædicās regnum dei: & docens quæ sunt de domino Iesu Christo, cum omni fiducia sine prohibitione.

FINIS.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΠΑΥΛΟΥ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΡΩΜΑΙΟΥΣ.

ΤΑΥΤΗΝ ἐπιστέλλει ἀπὸ Κορίνθου, μήπω μὲν ἑωρακὼς Ῥωμαίους, ἀκούων δὲ περὶ αὐτῶν, καὶ ἐπιποθῶν αὐτοὺς ἰδεῖν. καὶ πρῶτον μὲν ἀποδέχεται τὴν πίστιν αὐτῶν καταγγελλομένην ὅλων πανταχοῦ. ἔπειτα σημαίνει πολλάκις ἑαυτὸν προθέμενον ἐλθεῖν, διὰ τὸν εἰς αὐτοὺς πόθον, καὶ τέως μὴ δεδυνῆσθαι. καὶ λοιπὸν διδασκαλικὴν τὴν ἐπιστολὴν ποιεῖται περὶ κλήσεως ἐθνῶν, καὶ ὅτι ἡ περιτομὴ ἕως καιροῦ ἦν, καὶ νῦν πέπαυται, καὶ ὅτι διὰ τοῦ Χριστοῦ λέλυται τὸ παράπτωμα τοῦ Ἀδάμ, καὶ ἡ σκιὰ τοῦ νόμου παρῆλθε. τὴν μὲν οὖν κλῆσιν τῶν ἐθνῶν ἀκολούθως γεγενῆσθαι κατασκευάζει, οὕτως ἀποδείκνυσι πᾶσιν ἀνθρώποις ἔμφυτον εἶναι τὸν νόμον, καὶ πάντας ἀδιδάκτως τε τῇ φύσει, καὶ ἀπ' αὐτῆς τῆς κτίσεως δύνασθαι γινώσκειν τὸν θεόν. Διὸ καὶ εἰκότως αἰτιᾶται πρῶτον Ἕλληνας, ὡς τοῦ μὲν θεοῦ φανερώσαντος αὐτοῖς ἐκ τῶν ποιημάτων αὐτοῦ τοῦ κόσμου, τὴν περὶ αὐτοῦ γνῶσιν, καὶ τῆς ἀϊδίου δυνάμεως αὐτοῦ, ἐν ᾧ καὶ δι' οὗ τὰ πάντα πεποίηκεν. αὐτοὺς δὲ ἐγνωκέναι μὲν ἐκ τῶν κτισμάτων, εἶναι θεὸν τὸν τούτων δημιουργόν, τὰ δὲ ποιήματα θεοποιήσαντας, καὶ τῇ κτίσει μᾶλλον, ἢ αὐτῷ λατρεύσαντας. Αἰτιᾶται δὲ καὶ Ἰουδαίους, ὡς μὴ φυλάξαντας τὸν νόμον, ἀλλὰ μᾶλλον διὰ τῆς παραβάσεως τοῦ νόμου τὸν θεὸν ἀτιμάσαντας, καὶ οὕτως ἀμφότερα τὰ μέγιστα, Ἰουδαίους τε καὶ Ἕλληνας συγκλείει, καὶ ἐλέγχει ἐπὶ τῇ παρανομίᾳ. ἵνα δείξῃ, ὅτι ἴσοι γενόμενοι πάντες, ἐπ' ἴσοις οἱ πάντες ὡς ὑπεύθυνοι τοῦ λυτρουμένου δέονται. τῆς δὲ χάριτος καὶ λυτρώσεως ἐπ' ἴσης τοῖς Ἰουδαίοις γενομένης καὶ ἐπὶ τὰ ἔθνη, εἰκότως καὶ ἡ κλῆσις γέγονε τῶν ἐθνῶν. τῆς δὲ κλήσεως τῶν ἐθνῶν γενομένης, ἐξ ἀνάγκης πέπαυται ἡ περιτομή, καὶ ἡ ἐν τῷ νόμῳ σκιά. ὁ γὰρ Ἀβραὰμ φησίν, οὐκ ἐν περιτομῇ, ἀλλὰ πρὸ τῆς περιτομῆς δικαιωθείς, μετωνομάσθη μὲν Ἀβραάμ, ὅτι πατὴρ πολλῶν ἐθνῶν ἔμελλεν εἶναι, κατὰ τὴν ἐν τῇ ἀκροβυστίᾳ πίστιν. ἔλαβε δὲ μετὰ τὸ δικαιωθῆναι καὶ τὴν περιτομὴν ἐν σαρκί, ἵνα σημεῖον ᾖ τοῖς κατὰ σάρκα γενομένοις ἐξ αὐτοῦ, παύσασθαι ποτὲ τὴν περιτομήν, ὅταν τὰ ἔθνη γίνηται τέκνα τοῦ Ἀβραάμ, ἀρξάμενα πολιτεύεσθαι κατὰ τὴν πίστιν τοῦ Ἀβραάμ, ἐν ᾗ ἐδικαιώθη, ὅτε ἦν ἐν ἀκροβυστίᾳ. τούτων γὰρ χάριν καὶ μετωνομάσθη Ἀβραάμ. ἀνάγκη δὲ ἐλθόντων τῶν σημαινομένων, παύσασθαι τὸ σημαῖνον. εἰ μὲν οὖν τὰ ἔθνη ἀναγκάζουσι περιτέμνεσθαι, παυέτωσαν καὶ τὸ ὄνομα τοῦ Ἀβραάμ, καὶ καλείσθω Ἄβραμ. εἰ δὲ Ἀβραὰμ παρὰ θεοῦ μετωνομάσθη, οὐδὲ περιτέμνεσθαι τὰ ἔθνη, ἀλλ' οὐδ' αὐτοὺς ἔτι τοὺς κατὰ σάρκα Ἰουδαίους, ἵνα ᾖ τὸ ὄνομα βέβαιον, καὶ πατὴρ ἐθνῶν πολλῶν καλεῖται. καὶ γὰρ οὐ χρείαν ἔχει τις λοιπὸν περιτέμνεσθαι, ἀρκούμενος τῇ πίστει τοῦ Ἀβραάμ, οὐδὲ τῆς ἄλλης δὲ τῆς ἐν τῷ νόμῳ σκιᾶς. οὐ γὰρ ἐκ τούτων, ἀλλ' ἐκ πίστεως δικαιοῦταί τις, καθάπερ καὶ Ἀβραάμ. ταῦτα οὕτως κατασκευάσας, ἀποδείκνυσι πάλιν, ὅτι ἄλλως οὐκ ἂν γένοιτο λύτρωσις καὶ χάρις τῷ Ἰσραήλ, καὶ τοῖς ἔθνεσιν, εἰ μὴ διαλυθῇ ἡ ἀρχαία ἁμαρτία τοῦ Ἀδάμ, ἡ εἰς πάντας γενομένη, δι' ἄλλου δὲ μὴ δύνασθαι αὐτὴν ἐξαλειφθῆναι φησί, ἢ διὰ Χριστοῦ τοῦ θεοῦ. οὐ γὰρ δυνατὸν ἦν, ἄλλον λῦσαι τὸ παράπτωμα. δι' αὐτοῦ γὰρ καὶ ἐξ ἀρχῆς ἡ κατάρα γέγονεν. εἶτα γράφει, ὅτι ἄλλως τοῦτο οὐ μὴ γένηται, εἰ μὴ σῶμα φορέσῃ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, καὶ γένηται ἄνθρωπος, ἵνα τοῦτο προσενέγκας ὑπὲρ πάντων, τοὺς πάντας ἐλευθερώσῃ ἀπὸ τοῦ θανάτου, καὶ ὥσπερ δι' ἑνὸς ἀνθρώπου ἡ ἁμαρτία εἰς τὸν κόσμον εἰσῆλθεν, οὕτω καὶ δι' ἑνὸς ἀνθρώπου ἡ χάρις γένηται. καὶ λοιπὸν ὡς καλὸς οἰκονόμος, τοὺς μὲν Ἰουδαίους παραμυθεῖται, ὅτι οὐ παραβάται γίνεσθε τοῦ νόμου, ἐὰν εἰς Χριστὸν πιστεύσητε. τοῖς δὲ ἀπὸ τῶν ἐθνῶν παρεγγυᾷ μὴ ἐπαίρεσθαι κατὰ τοῦ Ἰσραήλ, ἀλλὰ γινώσκειν ὅτι ὡς κλάδοι ἐπ' ἐκείνους, ὡς ἐπὶ τὴν ῥίζαν ἐνεκεντρίσθησαν. μετὰ δὲ ταῦτα παραινετικοὺς λόγους εἰς τὰ ἤθη, διδάξας, τελειοῖ τὴν ἐπιστολήν.

ΤΟΥ ΜΑΚΑΡΙΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ ΤΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΕΙΣ ΠΑΣΑΣ ΤΟΥ ΠΑΥΛΟΥ ΕΠΙΣΤΟΛΑΣ ΠΡΟΛΟΓΟΣ.

ΣΥΝΕΧΩΣ ἀκούων ἀναγινωσκομένων τῶν ἐπιστολῶν τοῦ μακαρίου παύλου, καὶ καθ' ἑκάστην ἑβδομάδα δὶς πολλάκις καὶ τρὶς καὶ τετράκις ἡνίκα ἂν μαρτύρων ἁγίων ἐπιτελῶμεν μνήμας, χαίρω μὲν τῆς σάλπιγγος ἀπολαύων τῆς πνευματικῆς, καὶ διανίσταμαι καὶ θερμαίνομαι τῷ πόθῳ τὴν ἐμὴν φίλην ἐπιγινώσκων φωνὴν, καὶ μονονουχὶ παρόντα αὐτὸν δοκῶ φαντάζεσθαι καὶ διαλεγόμενον ὁρᾶν. ἀλγῶ δὲ καὶ ὀδυνῶμαι, ὅτι τὸν ἄνδρα τοῦτον, οὐχ ἅπαντες ἴσασιν ὥσπερ εἰδέναι χρὴ, ἀλλ' οὕτως τινὲς αὐτὸν ἀγνοοῦσιν, ὡς μηδεμίαν τῶν ἐπιστολῶν αὐτοῦ εἰδέναι σαφῶς. τοῦτο δὲ γίνεται, οὐ παρὰ ἀμαθίαν, ἀλλὰ παρὰ τὸ μὴ βούλεσθαι συνεχῶς ὁμιλεῖν τῷ μακαρίῳ τούτῳ, οὐδὲ γὰρ ἡμεῖς ὅσαπερ ἴσμεν, εἴπερ τινὰ ἴσμεν, δι' εὐφυΐαν, καὶ ὀξύτητα διανοίας ἐπιστάμεθα, ἀλλὰ διὰ τὸ συνεχῶς ἔχεσθαι τοῦ ἀνδρὸς, καὶ σφόδρα διακεῖσθαι πρὸς αὐτόν. τὰ γὰρ τῶν φιλουμένων πρὸ τῶν ἄλλων ἁπάντων, οἱ φιλοῦντες ἴσασιν, ἅτε δὴ μεριμνῶντες αὐτούς. ὅπερ καὶ μακάριος οὗτος ἐνδεικνύμενος ἔλεγε φιλιππησίοις, καθὼς δίκαιόν ἐστιν ἐμὲ τοῦτο φρονεῖν περὶ ὑμῶν, διὰ τὸ ἔχειν με ἐν τῇ καρδίᾳ ὑμᾶς, ἔν τε τοῖς δεσμοῖς μου, καὶ ἐν τῇ ἀπολογίᾳ καὶ βεβαιώσει τοῦ εὐαγγελίου. ὥστε κἂν ὑμεῖς θέλητε μετὰ προθυμίας προσέχειν τῇ ἀναγνώσει, οὐδενὸς ἑτέρου δεήσεσθε, ἀψευδὴς γὰρ ὁ τοῦ χριστοῦ λόγος εἰπών. ζητεῖτε καὶ εὑρήσετε, κρούετε καὶ ἀνοιγήσεται ὑμῖν. ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ πλέον ἡμῖν τῶν ἐνταῦθα συλλεγομένων, καὶ παιδοτροφίαν, καὶ γυναικὸς ἐπιμέλειαν, καὶ οἰκίας πρόνοιαν ἀνεδέξαντο, καὶ διὰ τοῦτο οὐκ ἂν ἀνάσχοιντο ὅλους ἑαυτοὺς δοῦναι τῷ πόνῳ τούτῳ, πρὸς γοῦν τὸ λαβεῖν τὰ παρ' ἑτέρων συλλεγέντα, διανάστητε, καὶ τοσαύτην ἀπονείματε σπουδὴν, τῇ τῶν λεγομένων ἀκροάσει, ὅσην τῇ τῶν χρημάτων συλλογῇ. εἰ γὰρ καὶ αἰσχρὸν τοσαύτην ἀπαιτῆσαι παρ' ὑμῶν μόνην, ἀλλ' ἀγαπητὸν ἄν. τοσαύτην γοῦν δότε, καὶ γὰρ ἐντεῦθεν τὰ μυρία ἔφυ κακὰ, ἀπὸ τῆς τῶν γραφῶν ἀγνοίας, ἐντεῦθεν ἡ πολλὴ τῶν αἱρέσεων ἐβλάστησε λύμη, ἐντεῦθεν οἱ ἠμελημένοι βίοι, ἐντεῦθεν οἱ ἀκερδεῖς πόνοι. ὥσπερ γὰρ οἱ τοῦ φωτὸς τούτου ἐστερημένοι, οὐκ ἂν ὀρθὰ βαδίσαιεν, οὕτως οἱ πρὸς τὴν ἀκτῖνα τῶν θείων μὴ βλέποντες γραφῶν, πολλὰ ἀναγκάζονται καὶ συνεχῶς ἁμαρτάνειν, ἅτε δὴ ἐν σκότῳ χαλεπῷ βαδίζοντες. ὅπερ ἵνα μὴ γένηται, ἀνοίξωμεν τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς τὴν λαμπηδόνα τῶν ἀποστολικῶν ῥημάτων. καὶ γὰρ ὑπὲρ τὸν ἥλιον ἔλαμψεν ἡ τούτου γλῶττα, καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων ἐπλεονέκτησε τῷ τῆς διδασκαλίας λόγῳ. ἐπειδὴ γὰρ περισσότερον αὐτῶν ἐκοπίασε, πολλὴν καὶ τοῦ πνεύματος ἐπεσπάσατο τὴν χάριν. καὶ τοῦτο οὐκ ἀπὸ τῶν ἐπιστολῶν ἰσχυρίζομαι μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῶν πράξεων. εἰ γάρ που δημηγορίας ἦν καιρὸς, αὐτῷ πανταχοῦ παρεχώρουν. διὸ καὶ ἑρμῆς εἶναι ἐνομίζετο παρὰ τοῖς ἀπίστοις, διὰ τὸ τοῦ λόγου κατάρχειν. μέλλοντας δὲ εἰς τὴν ἐπιστολὴν καθιέναι ταύτην, ἀναγκαῖον καὶ τὸν χρόνον εἰπεῖν καθ' ὃν ἐγράφη. οὐδὲ γὰρ ὡς ἐπεὶ οἱ πολλοὶ νομίζουσι πρὸ πασῶν τῶν ἄλλων ἐστὶν, ἀλλὰ τῶν μὲν ἀπὸ ῥώμης γραφεισῶν προτέρα πασῶν, τῶν δὲ ἄλλων προτέρα, εἰ καὶ μὴ πασῶν. καὶ γὰρ αἱ πρὸς κορινθίους ἀμφότεραι πρὸ ταύτης εἰσὶν ἀπεσταλμέναι. καὶ τοῦτο δῆλον ἀφ' ὧν ἐν τῷ τέλει αὐτῆς ἔγραψεν, οὑτωσὶ λέγων, νυνὶ δὲ πορεύομαι εἰς ἱερουσαλὴμ διακονῶν τοῖς ἁγίοις, εὐδόκησε γὰρ μακεδόσι, καὶ ἀχαΐᾳ κοινωνίαν τινὰ ποιήσασθαι εἰς τοὺς πτωχοὺς τῶν ἁγίων τῶν ἐν ἱερουσαλήμ. κορινθίοις δὲ ἐπιστέλλων ἔλεγεν, ἐὰν ᾖ ἄξιον τοῦ κἀμὲ πορεύεσθαι, σὺν ἐμοὶ πορεύσονται, περὶ τῶν ἀποκομιζόντων ἐκεῖσε τὰ χρήματα, ταῦτα λέγων. ὅθεν δῆλον ἡνίκα μὲν ἀπέστελλε κορινθίοις, ἀμφίβολον ἦν τὸ τῆς τοιαύτης ἀποδημίας αὐτοῦ. ὅτε δὲ ῥωμαίοις, ἦν κεκυρωμένον λοιπὸν, τούτου δὲ ὡμολογημένου κἀκεῖνο δῆλον, ὅτι αὕτη μετ' ἐκείνας ἡ ἐπιστολή. καὶ ἡ πρὸς θεσσα-

λονικεῖς

λονικεῖς δὲ ἐμοὶ δοκεῖ, προτέρα τῆς παρὰ κορινθίους ἐπιστολῆς εἶναι, καὶ γὰρ ἐκείνοις πρότερον ἀποστείλας, καὶ τὸν τῆς ἐλεημοσύνης πρὸς αὐτοὺς κινήσας λόγον, ὅτε ἔλεγε, περὶ δὲ τῆς φιλαδελφίας οὐ χρείαν ἔχετε γράφειν ὑμῖν, αὐτοὶ γὰρ θεοδίδακτοί ἐστε, εἰς τὸ ἀγαπᾶν ἀλλήλους, καὶ γὰρ ποιεῖτε αὐτὸ εἰς πάντας τοὺς ἀδελφούς, τότε κορινθίοις ἐπέστειλε, καὶ τοῦτο αὐτὸ δηλοῖ λέγων. οἶδα γὰρ τὴν προθυμίαν ὑμῶν ἣν ὑπὲρ ὑμῶν καυχῶμαι μακεδόσιν, ὅτι ἀχαΐα παρεσκεύασται ἀπὸ πέρυσι, καὶ ὁ ἐξ ὑμῶν ζῆλος, ἠρέθισε τοὺς πλείονας. ἐξ ὧν ἔδειξεν ὅτι πρώτοις ἐκείνοις περὶ τούτου διελέχθη. τούτων μὲν οὖν ὑστέρα τῶν ἐπιστολῶν, αὕτη. τῶν δὲ ἀπὸ ῥώμης πρώτη, οὐδέπω γὰρ τῆς ῥωμαίων πόλεως ἐπιβὰς ἦν ἡνίκα ταύτην ἔγραφε τὴν ἐπιστολήν. καὶ τοῦτο δηλοῖ λέγων, ἐπιποθῶ γὰρ ἰδεῖν ὑμᾶς, ἵνα τι μεταδῶ ὑμῖν χάρισμα πνευματικόν. ἀπὸ ῥώμης δὲ φιλιππησίοις ἐπέστειλε. διό φησι, τοὺς ἀπὸ τῆς ἰταλίας ἀσπάζεσθαι πάντας αὐτούς. καὶ τὴν πρὸς τιμόθεον δὲ ἐπιστολὴν καὶ αὐτὴν ἀπὸ ῥώμης δεδεμένος ἔπεμψεν, ἣ καὶ ἐσχάτη μοι δοκεῖ πασῶν τῶν ἐπιστολῶν εἶναι, καὶ δῆλον ἀπὸ τοῦ τέλους. ἐγὼ γὰρ ἤδη σπένδομαι καὶ ὁ καιρὸς τῆς ἐμῆς ἀναλύσεως ἐφέστηκεν. ὅτι δὲ ἐκεῖ τὸν βίον κατέλυσε παντί που δῆλόν ἐστιν. ἡ δὲ πρὸς φιλήμονα ἐσχάτη γὰρ καὶ αὐτή, πρὸς γὰρ ἐσχάτῳ γήρᾳ αὐτὴν ἔγραψε, διὸ καὶ ἔλεγεν, ὡς παῦλος πρεσβύτης, νυνὶ δὲ καὶ δέσμιος ἰησοῦ χριστοῦ, τῆς μέντοι πρὸς κολασσαεῖς προτέρα. καὶ τοῦτο ἀπὸ τοῦ τέλους δῆλόν ἐστι. κολασσαεῦσι γὰρ γράφων φησίν, ὅτι τυχικὸς πάντα γνωρίσει ὑμῖν, ὃν ἔπεμψα σὺν ὀνησίμῳ τῷ πιστῷ, καὶ ἀγαπητῷ ἀδελφῷ. ὀνήσιμος δὲ οὗτος ἦν ὑπὲρ οὗ τὴν πρὸς φιλήμονα ἐπιστολὴν συνέθηκε. καὶ ὅτι οὐκ ἦν ἄλλος ὁμώνυμος ἐκείνῳ οὗτος, δῆλον ἀπὸ τοῦ ἀρχίππου. ὃν γὰρ ἔλαβε συνεργὸν ἐν τῇ πρὸς φιλήμονα ἐπιστολῇ, τῆς παρακλήσεως τῆς ὑπὲρ ὀνησίμου, τοῦτον καὶ παρὰ κολασσαεῦσιν ἐπιστέλλων διεγείρει λέγων, εἴπατε ἀρχίππῳ, βλέπε τὴν διακονίαν ἣν παρέλαβες, ἵνα αὐτὴν πληροῖς. δοκεῖ δέ μοι καὶ ἡ πρὸς γαλάτας προτέρα εἶναι τῆς πρὸς ῥωμαίους. εἰ δὲ ἐν τοῖς βιβλίοις ἑτέραν ἔχουσι τάξιν, θαυμαστὸν οὐδέν. ἐπεὶ καὶ οἱ προφῆται οἱ δώδεκα, οὐκ ἐφεξῆς, ἀλλὰ πολλῷ διεστηκότες ἀλλήλων ἐν τῇ τῶν βιβλίων τάξει ἐφεξῆς εἰσὶ κείμενοι. ὁ γοῦν ἀμὼς καὶ ζαχαρίας καὶ ἄγγεος μετὰ τὸν ἰεζεκιὴλ, καὶ Δανιὴλ προεφήτευσαν. καὶ πάλιν μετὰ τὸν ἰωνᾶν καὶ σοφωνίαν, καὶ τοὺς ἄλλους δὲ ἅπαντας, ἀλλ' ὅμως συνημμένοι πᾶσίν εἰσιν ἐκείνοις, ὧν τοσοῦτον τῷ χρόνῳ διεστήκασιν. μηδεὶς δὲ πάρεργον ἡγείσθω τοῦτον τὸν πόνον, μηδὲ περιεργίας περιττῆς τὴν τοιαύτην ἔρευναν. συντελεῖ γὰρ ἡμῖν πρὸς τὰ ζητούμενα οὐ μικρὸν ὁ τῶν ἐπιστολῶν χρόνος. ὅταν γὰρ ἴδω ῥωμαίοις καὶ κολασσαεῦσιν, ὑπὲρ τῶν αὐτῶν μὲν ἐπιστέλλοντα, οὐχ ὁμοίως δὲ ὑπὲρ τῶν αὐτῶν, ἀλλ' ἐκείνοις μὲν μετὰ πολλῆς τῆς συγκαταβάσεως, ὅταν λέγῃ, τὸν δὲ ἀσθενοῦντα τῇ πίστει προσλαμβάνεσθε, μὴ εἰς διακρίσεις διαλογισμῶν. ὃς μὲν πιστεύει πάντα φαγεῖν. ὁ δὲ ἀσθενῶν λάχανα ἐσθίει, καὶ κολασσαεῦσι δὲ οὐχ οὕτως περὶ τῶν αὐτῶν, ἀλλὰ μετὰ πλείονος παρρησίας, εἰ γὰρ ἀπεθάνετε φησὶ σὺν χριστῷ, ἀπὸ τῶν στοιχείων τοῦ κόσμου, τί ὡς ζῶντες ἐν κόσμῳ δογματίζεσθε, μὴ ἅψῃ, μηδὲ γεύσῃ, μηδὲ θίγῃς, ἅτινά ἐστι πάντα εἰς φθορὰν τῇ ἀποχρήσει, οὐκ ἐν τιμῇ τινὶ πρὸς πλησμονὴν τῆς σαρκός, οὐδὲν ἄλλο αἴτιον εὑρίσκω τῆς διαφορᾶς ταύτης, ἢ τὸν τῶν γραμμάτων χρόνον. ἐν ἀρχῇ μὲν γὰρ συγκαταβαίνειν ἔδει, μετὰ δὲ ταῦτα οὐκέτι. καὶ πολλαχοῦ τοῦτο ἄν τις εὕροι ποιοῦντα αὐτόν. οὕτω καὶ ἰατρὸς καὶ διδάσκαλος ποιεῖν εἰώθασιν. οὔτε γὰρ τοῖς ἐξ ἀρχῆς νοσοῦσιν ἰατρὸς καὶ τοῖς πρὸς τὸ τέλος ὑγείας ἐλθοῦσιν, οὔτε τοῖς ἐξ ἀρχῆς μανθάνουσι παιδίοις ὁ διδάσκαλος καὶ τοῖς τῶν τελειοτέρων δεομένοις διδαγμάτων, ὁμοίως χρήσαιντο. τοῖς μὲν οὖν ἄλλοις, ἐξ αἰτίας τινὸς καὶ ὑποθέσεως κινούμενος ἐπέστειλε, καὶ δηλοῖ τοῦτο κορινθίοις μὲν λέγων, περὶ δὲ ὧν ἐγράψατέ μοι, καὶ γαλάταις δὲ ὁμοίως, ἐκ τοῦ προοιμίου καὶ τῆς ἐπιστολῆς ἁπάσης τοῦτο ἐμφαίνων. τούτοις δὲ τίνος ἕνεκεν καὶ διατί; καὶ γὰρ φαίνεται μαρτυρῶν αὐτοῖς, ὅτι μεστοί εἰσιν ἀγαθωσύνης, πεπληρωμένοι πάσης τῆς γνώσεως, δυνάμενοι καὶ ἄλλους νουθετεῖν. τίνος οὖν ἕνεκεν ἐπέστειλε; διὰ τὴν χάριν τοῦ θεοῦ φησι τὴν δοθεῖσάν μοι, εἰς τὸ εἶναί με λειτουργὸν ἰησοῦ χριστοῦ. διὸ καὶ ἐν ἀρχῇ ἔλεγεν. ὀφειλέτης εἰμὶ τὸ κατ' ἐμὲ

πρόθυμον

πρόθυμον, καὶ ὑμῖν τοῖς ἐν ῥώμῃ εὐαγγελίσασθαι. καὶ γὰρ τὰ εἰρημένα, οἷον ὅτι δύναιντο καὶ ἄλλους νουθετεῖν καὶ ὅσα τοιαῦτα, ἐγκωμίου μᾶλλον εἰσὶ καὶ προτροπῆς, καὶ ἀναγκαῖα, καὶ ἡ διὰ τῶν γραμμάτων διόρθωσις, καὶ τότε ἦν. ἐπειδὴ γὰρ οὔπω παραγενόμενος ἦν, διπλῇ ῥυθμίζει τοὺς ἄνδρας, καὶ τῇ τῶν γραμμάτων ὠφελείᾳ, καὶ τῇ τῆς παρουσίας προσδοκίᾳ. τοιαύτη γὰρ ἦν ἡ ἁγία ψυχή, πᾶσαν περιελάμβανε τὴν οἰκουμένην καὶ ἐν αὐτῇ περιέφερεν ἅπαντας, καὶ συγγένειαν μεγίστην τὴν κατὰ θεὸν εἶναι νομίζων, καὶ ὥσπερ πάντας αὐτοὺς ἀποτεκών, οὕτως ἐφίλει. μᾶλλον δὲ πατρὸς παντὸς μείζονα ἐπεδείκνυτο φιλοστοργίαν. τοιαύτη γὰρ ἡ τοῦ πνεύματος χάρις, νικᾷ τὰς σαρκικὰς ὠδῖνας, καὶ θερμότερον ἐπιδείκνυται τὸν πόθον, καὶ τοῦτο μάλιστά ἐστιν ἰδεῖν ἐπὶ τῆς ψυχῆς παύλου, ὃς καθάπερ πτηνός τις ὑπὸ τῆς ἀγάπης γενόμενος, ἅπαντας περιῄεισι συνεχῶς, οὐδαμοῦ μένων οὐδὲ ἱστάμενος. ἐπειδὴ γὰρ ἤκουσε τοῦ χριστοῦ λέγοντος, πέτρε εἰ φιλεῖς με, ποίμαινε τὰ πρόβατά μου, καὶ τὸν μέγιστον ὅρον ἐκφέροντος ἀγάπης, μεθ᾽ ὑπερβολῆς αὐτὸν ἐπεδείκνυτο. τοῦτον οὖν καὶ ἡμεῖς ζηλώσαντες, εἰ καὶ μὴ τὴν οἰκουμένην, μηδὲ πόλεις ὁλοκλήρους καὶ ἔθνη, ἀλλὰ τὴν οἰκίαν ἕκαστος ῥυθμιζέτω τὴν ἑαυτοῦ, τὴν γυναῖκα, τὰ παιδία, τοὺς φίλους, τοὺς γείτονας. καὶ μή μοι λεγέτω τίς, ὅτι ἄπειρός εἰμι καὶ ἰδιώτης. οὐδὲν ἀμαθέστερον πέτρου. οὐδὲ ἰδιωτικώτερον παύλου, καὶ τοῦτο αὐτὸς ὁμολογεῖ καὶ οὐκ αἰσχύνεται λέγων, εἰ δὲ καὶ ἰδιώτης τῷ λόγῳ, ἀλλ᾽ οὐ τῇ γνώσει. ἀλλ᾽ ὅμως ὁ ἰδιώτης οὗτος, καὶ ὁ ἀμαθὴς ἐκεῖνος μυρίους ἐνίκησαν φιλοσόφους, μυρίους ἐπεστόμισαν ῥήτορας, ἀπὸ τῆς αὐτῶν προθυμίας καὶ τῆς τοῦ θεοῦ χάριτος, τὸ πᾶν ἐργασάμενοι. τίνα οὖν ἕξομεν ἀπολογίαν ἡμεῖς, οὐδὲ τοῖς συνοικοῦσιν ὄντες χρήσιμοι; σκῆψις ταῦτα καὶ πρόφασις. οὐδὲ γὰρ ἀμαθία καὶ ἀπαιδευσία κωλύει τὴν διδασκαλίαν, ἀλλὰ νωθρεία καὶ ὕπνος. τοῦτον οὖν ἀποτιναξάμενοι τὸν ὕπνον, μετὰ πάσης σπουδῆς ἀντεχώμεθα τῶν οἰκείων μελῶν. ἵνα καὶ ἐνταῦθα πολλῆς ἀπολαύσωμεν τῆς γαλήνης, κατὰ τὸν τοῦ θεοῦ φόβον τοὺς ἡμῖν ἐπιτηδείους ῥυθμίζοντες, καὶ ἐκεῖ μυρίων μετάσχωμεν ἀγαθῶν χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.

IN EPIST.

IN EPISTOLAM PAVLI AD RHOMANOS ARGVMENTVM PER ERASMVM ROTERODAMVM.

AM quo res sit dilucidior, argumentum epistolæ paucis explicandum. Atq; ut exordiar ab ipso nomine, quanquàm me non fugit Hieronymum in commentarijs, quos scripsit in epistolam ad Philemonem in hac esse sententia, ut existimet apostolũ prius uocatum Saulum, Pauli uero cognomẽ ceu trophæum usurpasse à Sergio Paulo proconsule, quem Christo lucrifecit, quemadmodum legimus in Actis apostolorum cap. xiij. Rursus alios esse, quibus placeat in Iudaismo dictum Saulum, mutata religione simul & nomẽ mutasse. Sed alteram minus probabilem facit, quod Lucas hoc ipso, quod modo citauimus capite scribit: Saulus qui & Paulus repletus spiritu sancto, haud obscure declarans eum binominem fuisse, priusquàm Sergius Paulus esset conuersus, alteram planè refellit, quod cũ alijs aliquot locis, tum in eodẽ capite Saulus dicitur iam Christi prædicans Euangelium: Dixit illis spiritus sanctus: segregate mihi Saulum & Barnabam. Proinde mihi uero propior uidetur Origenis opinio, quemadmodum in ueteris instrumenti libris aliquot cõperimus diuersis nominibus notatos, uelut Idida dictum, qui aliâs uocatus est Salomõ: & Oziam alicubi dictum, qui alibi sit Azarias, Item in euangelicis literis, Lucæ dictũ Leui, qui se in suo Euãgelio Matthæum nominat, ita Paulo geminum fuisse uocabulum: quãquàm ipse in suis epistolis se nunquam Saulũ appellat, sed ubiq; Paulum, fortassis ob id, quod Pauli uocabulum Græcorum ac Rhomanorum, ad quos scribebat, auribus esset familiarius. Saulus enim sic à Saul Hebræa uoce deflexũ apparet, ut Græci à Ioseph Iosephum deflexerunt. Paulus autem Hebræis sonat mirabilem, si tamẽ ferendum putamus, Rhomanæ seu Græcanicæ uocis etymologiam à peregrina lingua peti. Quod tamen Hieronymus cum alicubi in alijs reprehendat, hic sibi permittit, opinor, ut in re non admodum seria. Certe Græcis sonat quietum, Latinis pusillum. Saul Hebræis sonat postulatum, & si Ambrosio credimus, inquietudinem siue tentationem. Atq; hæc quidem de ratione nominis, ut in argumẽto penè plus satis. Cæterum dictauit hanc epistolam, excipiente Tertio, quod is quoq; in calce epistolæ testatur, adijciẽs: Saluto uos ego Tertius, qui scripsi epistolam, in domino. Missam apparet è Corintho, per Phœbẽ fœminam Cenchreensem. Est autem Cenchreæ portus Corinthiorum, haud procul ab urbe dissitus. Quod si tempus quoq; requiratur, scriptam apparet, post utrãq; ad Corinthios epistolã: unde putant in hac absolutæ iam & confirmatæ pietatis argumenta potissimum elucere, id temporis, cum peragrata iam Achaia, in qua Corinthus est, & huic finitima Macedonia usq; ad Illyricum: ac non solum prædicato ubiq; Christi euangelio, in his duntaxat locis, in quibus aliorum apostolorum nemo prædicauerat, uerumetiam iuxta Petri monita, collecta à suis aliquanta pecunia, in subsidium pauperum, adornaret iter Hierosolymam, ut exhibito quod acceperat, illinc proficisceretur in Hispaniam, Rhoma iter facturus, atq; illic obiter salutaturus Christianos, de quorũ fide ac religione audierat, cum ipsos nondum uidisset. Acciderat

enim illis diuersum quiddam atq; Galatis. Siquidē hi primum recte à Paulo instituti, postea fraude pseudapostolorum circūuenti sunt, & retracti in Iudaismū. Contra Rhomani, primum male instituti à pseudapostolis, simul atque pro sua prudentia senserant fraudem, resipuerunt, & in eo quod rectum esse cognouerūt, perseuerabant. Nam in ecclesiæ nascentis primordijs erant qui existimarent, Euāgelij gratiam, quoniam Abrahæ posteris, & Iudaicæ genti peculiariter promissa uidebatur, non esse propagandam in prophanas gentes, & simulacrorum ac dæmonum cultui deditas. In qua sententia & Petrum apparet fuisse, qui uiso monēdus erat ut Cornelium centurionem admitteret: quo nomine mox illi exhibitum est negotium Hierosolymis, expostulantibus his, qui ex Iudaismo cōuersi fuerāt ad Christum, quod cum incircuncisis habuisset commercium, atq; in his probabile est & apostolos aliquot fuisse. Sic enim legimus in Actis cap. xi. Audierunt autem apostoli & fratres qui erant in Iudæa, quoniam & gentes receperunt uerbum dei. Cum autem ascendisset Petrus Hierosolymam, disceptabant aduersus illum qui erant ex circuncisione dicentes: Quare introisti ad uiros præputium habentes, & manducasti cum illis? Erant rursus, qui licet non existimarēt gentes prorsus arcendas ab euangelij consortio, non admittendas tamen ducebant nisi circunciderentur ritu Iudaico: perinde quasi Christus egeret adminiculo legis Mosaicæ, simul ut euangelij gloriam in suam gentem transferrent. Et in Actis apostolorum cap. xi. proditum est, eos qui ob persecutionem, quæ accidit à morte Stephani, profugerant in Phœnicen, in Cyprum & in Antiochiam, nemini prædicasse Christū nisi solis Iudæis. Rursus capi. xv. Quidam Iudæi ueniunt Antiochiam, palàm aduersus Paulum & Barnabā prædicantes, non esse spem salutis, nisi iuxta Moysi præscriptum circunciderentur. Tantusq; tumultus per hos concitatus est, ut coacto concilio decretum sit, ut Paulus & Barnabas unà cum aduersarijs Hierosolymam irent, & lis apostolorum ac seniorum arbitrio componeretur. Atq; illic rursum acriter obnitentibus non nullis, præsertim factionis pharisaicæ Christianis, cuius fuerat & Paulus, coacta est synodus apostolorum & seniorum, ac Petri Iacobiq; autoritate decretum est, ne gentes onerarentur lege Mosaica, tantum temperarent, ab esu suffocati animantis, à sanguine, à carnibus simulacro immolatis, & à stupris. Quod tamen pro ratione temporum, inuincibili Iudæorum superstitioni datum esse uel illud argumēto est, quod tria illa iam olim uidemus esse sublata, ac prorsus abolita. Ex eodem fonte nata est illa Pauli cum Petro concertatio Antiochiæ, cum gentium apostolus cernens suos ob Petri simulationem periclitari, palàm illum redarguit, quemadmodum refert ipse in epistola ad Galatas capi. ij. Rursum Hierosolymis autore Iacobo, quo purgaret iam inter Iudæos sparsum rumorem, quod retrahere uideretur à lege Mosaica, cum cæteris caluitiū induxit capiti, & iuxta ritum Iudaicum purgatus munus obtulit in templo, sicuti refert Lucas Actorum cap. xxi. Quo quidem ex loco uidetur Iacobus, tametsi gentes prius onere legis Mosaicæ propémodum liberasset, esse tamen in hac sententia, ut putaret à Iudæis exigendam esse legis obseruationē: uel in hoc ut placarentur ij, qui nondum sic profecerant in euangelica ueritate, ut possent omnino patrios

trios ritus contemnere. Sic enim loquitur, ut est coniectandum multitudinis congregatæ nomine, Iacobus: Et scient om̃es quia quæ de te audierunt falsa sunt, sed ambulas & ipse custodiens legẽ. Nec alia de causa opinor, totondit caput ex uoto Cenchreis capite decimo octauo. Consimili necessitate circumcidit Timotheũ capite decimo sexto, cum esset matre quidẽ Iudæa natus, sed patre ethnico. Tantæ molis erat ex Iudæo facere Christianum. Est enim ei genti peculiaris quædam pertinacia, nec ulla fuit unquam suæ religionis tenacior, ut eleganter docet Iosephus in apologia Iudaicarum antiquitatum. Ad hæc ut Iudæorum natio tum omnibus orbis nationibus erat peculiariter inuisa, ita uicissim omnes execrabantur illi, ceu impuros, prophanos & impios, adeo ut nec congressu dignarentur, & templum suum pollui crederent, si quis forte incircuncisus esset ingressus. Tantũ erat præcisæ pelliculæ superciliũ. Cum igitur spes non esset fore, ut Græci Rhomaniq́ legem inuisam reciperent, & incredibili pertinacia reclamarent Iudæi, Paulus intelligens periculum esse, ne tam exitiabili dissidio magna ex parte periret euangelij fructus, & Christi gloria Mosaici nominis obscuraret admixtu, hoc in primis agit ubiq́, ut legis ceremonias abroget atque antiquet, omnemq́ salutis adipiscẽdæ fiduciam, in unum Christum transferat. Sicut autẽ Galatas acriter, sed tamen amanter obiurgat, quod essent in Iudaismum adducti: ita Rhomanos præmunit et instruit, ne ab pseudapostolis, quos sciebat nusquã cessare, illaqueentur incauti, sed in recta doctrina quam amplecti cœpissent, persisterent. Erat enim Rhomæ ingens Iudæorum numerus, siue illuc à Pompeio translatus, siue quod iam Rhomanorum esset prouincia Iudæa, quorum superstitio crebro & apud Iuuenalem atque Horatium & apud Senecam notatur. Cum quibus & Paulo multum negotij fuisse, posteaquàm Rhomam peruenisset, testatur extremum caput actorũ apostolicorum. Ac miro consilio singularis artifex in hac epistola sermonẽ temperat, inter Iudæos & gentes, dum studet omneis omnibus modis ad Christum pellicere, neq́ uult, si fieri possit, quẽquam omnino mortalium perire suo duci cui militabat. Itaq́ nunc hos obiurgat, nunc illos: nunc rursus erigit, ac subleuat. Gentium supercilium deprimit, ostendens nihil illis profuisse neq́ naturæ legem, neque philosophiam, cuius professione tumebant, quo minus in omne scelerum dedecus prolaberentur. Rursum Iudæorum arrogantiam cohercet, qui legis fiducia perdidissent, id quod erat totius legis caput, fidem in Christum Iesum, docens legis ceremonias antiquatas esse iam coruscante Christi euangelio, quem legis umbræ deliniarant, abrogata iam ocia sabbatorum, circuncisionis iniuriam, Calendarum recursus, ter quotannis redeuntes ferias, delectum ciborum, in singulos dies iterum sordidãda lauacra, pecudũ innoxiarum lanienam, templi religionem assiduis inquinati cædibus. Has rerum umbras emicãte luce ueritatis euanescere. Veros esse filios Abrahæ, qui fidem Abrahæ referrent, uere Iudæos esse, qui Christũ profiterentur, uere circuncisos, qui mentẽ haberent à fœdis cupiditatibus repurgatam. Veram iusticiã ac perfectam salutẽ citra legis auxilia, per euangelium ac solã fidẽ in Christo conferri ex æquo omnibus, licet ea salus peculiariter olim esset promissa Iudæis: sed ita his promissa, ut prophetæ non tacuerint, fore ut illis reijcien-

tibus ad gentes prædicatio Christi propagaretur. Per legem Mosaicam ueram iusticiam nulli contingere, sed per fidem: idq; docet tum exemplo Abrahæ, tum uarijs ipsius legis testimonijs. Et ad eum modũ detracto utrisq; supercilio, adempta utrisq; fiducia sui, omneis æquat in negocio fidei euangelicæ, ita gratulans saluti gentium, ut suæ gentis cæcitatem paterno deploret affectu, licet illam ubiq; pertinacissime infensam experiretur, atq; id per se durũ, ita mitigat, ut dicat nec omneis excæcatos & fore ut aliquando resipiscat Iudæorũ natio, fide gentium prouocata. Atque hic obiter uaria multiplexq; doctrina de præfinitis, siue prædestinatis, de præscitis, de uocatis, de gratia & merito, de libero arbitrio, de diuino consilio nobis inscrutabili, de lege naturæ, de lege Moysi, de lege peccati. Varij item allegoria rum fontes, dum duos facit Adam, alterum, quo nascimur iuxta carnẽ mortales: alterum, quo renascimur immortales futuri. Duos homines, internum & externũ: internum spiritui & rationi parẽtem, externum cupiditatibus & affectibus obnoxium, quorum priorem aliquando spiritum appellat, posteriorem interim corpus siue membra, interim carnem, aliquoties legem peccati uocat. Duplicem mortem, corporis & animi: & tertiam qua morimur peccato & peccandi affectibus. Triplicem item uitam, qua uiuimus corpore, qua animo, & qua uiuimus iusticiæ & peccato. Duplicem seruitutẽ aut libertatem, qua uicissim uel innocẽtiæ seruimus, emã cipati à peccatis, uel peccatis seruimus, liberi à iusticia. Duplicẽ Iudaismum, duplicem circuncisionẽ, geminos posteros Abrahæ, duas parteis legis Mosaicæ: carnalem, ueluti corpus: spiritualem, uelut animam legis. Duplicem baptismũ, quo primum abluimur à peccatis pristinis sacro lauacro, & quo Christo cõmorimur, abdicatis mũdi affectibus. Duplicem sepulturã, corporalem, qua triduo sepultus est Christus: & spiritualem, qua nos semoti à mũdi uitijs, requiescimus in illo. Duplicem resurrectionem, alteram quæ præcessit in Christo, in nobis secutura: alteram qua nos à peccatis pristinis rediuiui, progredimur à uirtute ad uirtutem, hac parte quoad licet futuram immortalitatẽ meditantes. Duplicem iusticiam, dei & hominum. Duplex iudicium, dei & hominũ. Duplicem gloriam siue laudem, apud deũ & apud homines. His dissertis, transit ad locum moralem: in primis adhortãs ad mutuam concordiam, exemplo membrorum corporis. Et quoniam pax constare non potest, ubi fastus est aut liuor, obsecrat, ut obsequijs mutuis, mutuum amorem alant foueantq;: Rhomanos, ut Iudæorum infirmitatem ex diutina legis assuetudine relictam ferant: Contra Iudæos, ne gentibus in euangelij consortium ascitis inuideant, sed illorũ fidem ac libertatem potius æmulentur: & cum idem sit omnium deus, idem Christus, eadem gratia, idem præmium, omnes in unũ corpus coalescant, neque quisquam sibi arroget quicquam: sed si qua dote præcellat aliquis, eam ad fratris opem accommodet. Atque hunc locum uarie tractat, docens, quales se præstare debeãt erga Iudæos incredulos, quales erga Christianos superstitiosiores, siue, ut ipse uocat, infirmos: quales erga superiores, quales erga inferiores, quales erga pares, quales erga principes ac magistratus Ethnicos, sed suo utcunque fungentes officio, quales in prosperis, quales in aduersis. Deinde rursum laude Rhomanorum, mitigat admonitionis acerbitatem: & suam apud

apud illos autoritatem commendat,commemorans quanto plus cæteris promouerit in Euāgelio Christi,declarat quāta teneatur illos uidendi cupiditate: & spem facit sui aduentus, cur eum differre cogatur,aperit,laudans spontaneam Macedonum & Corinthiorum in pauperes sanctos liberalitatem,tacite ac uerecūde Rhomanos ad æmulandum prouocans. Caput extremum penè totum occupat salutationibus, non frigide congestis multorum nominibus, sed mire suo cuiq; addito elogio. Postremo quoniam penitus nouerat & pseudapostolorū improbam uersutiam,& Rhomanorum simplicitatem,ac facilitatem,admonet etiam atq; etiam caueant, ne illorum blandiloquentia fallātur. Quanquàm autem horum pleraq; peculiarius ad eam pertinent ætatē, in qua rudis adhuc paulatim suppullulabat ecclesia Iudæis & gentibus admixta,ac principibus Ethnicis obnoxia,tamen nihil est,unde nō ad hæc quoq; tempora salutaris aliquid doctrinæ possit accōmodari, ueluti de fugienda superstitione, quæ dissidiorum est seminarium: & sic habet speciē pietatis, ut nihil sit ueræ pietati aduersius:de stulta fiducia philosophiæ mūdanæ,de merito fidei,de uitando fastu,de toleranda alicubi minus eruditorū aut superstitiosorum imbecillitate,de mutuis obsequijs alenda concordia,de ferendis aliquousq; malis principibus & impijs episcopis,ne turbetur ordo status publici, de malefactis beneficentia superandis, de non iudicādo quod ad te nō pertineat, de commode interpretando quicquid recto animo fieri potest,de cauēda insidiosa blandiloquentia,alijsq; id genus rebus,in quibus hodieq; communis hominū uita uersatur. Sed utilitatē huius epistolæ æquat,ac penè superat difficultas, idq; mihi tribus potissimū de causis accidere uidetur,siue quod non alibi sermonis ordo confusior,nusquàm oratio hyperbatis magis hiulca,nusquàm anantapodotis crebrius inabsoluta,quod subinde queritur interpres Origenes,in huiusmodi difficultatibus passim luctans ac laborans. Quod utrum interpreti aut scribæ Tertio sit tribuendum,an ipsi Paulo,aliorum esto iudicium. Ipse sanè agnoscit sermonis imperitiam,licet rerum inscitiam deprecetur. Rursus adeo non affectauit orationem arte humana compositam, ut eam sibi fugiendam etiā duxerit,ne quid hinc decederet gloriæ crucis:atq; ob id Origenes existimat superuacaneum esse,sermonis compositionem in eo requirere. Hieronymus aliâs illi uindicat orationis artificium,aliâs adimit,ingenue confitens è corrupto Cilicū sermone nonnihil traxisse uitij. Augustinus etiam rhetorū ornamenta flosculosq; ex huius depromit epistolis. Quin & in actis dux uerbi est,& in epistola ad Corinthios priore,supra cæteros omnes linguis loquitur. Quamuis enim,ut testatur Hieronymus,id temporis totus oriens Græce loqueretur:tamen ut consentaneum est, apud Celtas non eandem fuisse Rhomani sermonis castimoniam, quæ fuit Rhomæ:ita uerisimile est,non parum interfuisse inter Cilicem Græce loquentē,& Atticum. Ad hæc orationis incommoda accessit hebraismus, cuius idiomata passim refert,ita græce loquens,ut nihilo secius interim Hebræum agnoscas. Alteram difficultatis causam arbitror,quod ob rerum inexplicabilium obscuritatē,non alia sit crebrioribus impedita salebris, aut altioribus interrupta uoraginibus, adeo ut ipse relicto quod instituerat exclamare cogatur:O altitudo diuitiarū. Quid quod quædā mysteria

prudens sic attingit, ut ceu per transennam duntaxat ostendat, pro temporũ illorum ratione, proq́ captu eorum quibus scribit, orationem attemperans. Nouerat & uiderat ille quædam, quæ nephas esset homini loqui, & nouit quatenus esset opus lacte, quatenus cibo solido. Sciebat ætatũ in Christo gradus, & quid cui foret adhibendum. Hoc consilio Petrus apostolus apud rudem concionem uerba facturus de Christo, uirum eum nominat, deum tacet. Tertiam, opinor, crebram ac subitam personarum mutationem, dum nunc Iudæos, nunc gentes, nunc utrinque, modo credentes, modo incredulos respicit, aliâs infirmi, aliâs firmi, interim pij, interim impij, personam sustinet. Quibus fit, ut lector uelut in labyrinthis ac Mæandris quibusdam inextricabilibus oberrans, nec unde sit ingressus satis uideat, nec quâ sit exitus. Vt mihi non minus uere quàm eleganter Origenes Paulum adsimilem faciat ei, qui hospitem in opulentissimi cuiuspiam principis palatium inducat, diuersis uiarum ambagibus & conclauium secessibus perplexum. Quædam autem procul ostẽdat, ex ditissimo opum thesauro, quædam propius admoueat, quædam uideri nolit. Sæpe interim per aliud ingressus hostium aliunde exeat, ut hospes ipse miretur unde uenerit, ubi sit, aut quâ sit exeundũ. Agnouit hoc & Petrus apostolus in epistola secunda, testans esse in Paulinis epistolis, quædam intellectu difficilia, quæ parum eruditi, parumq́ firmi deprauarent ad suam perniciem. Nos difficultates has pro uirili conati sumus amoliri, nisi quod quædam Paulinæ linguæ adeo peculiaria sunt, ut aliquoties mutari non queant, uelut hæc, fides, gratia, corpus, caro, membra, spiritus, mens, sensus, ædificare, aliaque huius generis, quæ ut prorsus mutari non debuerunt, ita quo ad licuit emollire studuimus.

EPISTOLAE PAVLI APOSTOLI AD GRAECAM VERITATEM ET VETERUM LATINORUM CODICUM FIDEM RECOGNITAE PER ERASMVM ROTERODAMUM, SACRAE THEOLOGIAE PROFESSOREM.

ΠΑΥΛΟΥ ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ἡ πρὸς ῥωμαίους ἐπιστολή.

A ΑΥΛΟΣ δοῦλος Ἰησοῦ Χριστοῦ, κλητὸς ἀπόστολος, ἀφωρισμένος εἰς εὐαγγέλιον θεοῦ ὃ προεπηγγείλατο διὰ τῶν προφητῶν αὐτοῦ ἐν γραφαῖς ἁγίαις, περὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, τοῦ γενομένου ἐκ σπέρματος δαβίδ, κατὰ σάρκα, τοῦ ὁρισθέντος υἱοῦ θεοῦ, ἐν δυνάμει, κατὰ πνεῦμα ἁγιωσύνης, ἐξ ἀναστάσεως νεκρῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν, δι' οὗ ἐλάβομεν χάριν καὶ ἀποστολὴν, εἰς ὑπακοὴν πίστεως ἐν πᾶσι τοῖς ἔθνεσιν, ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ, ἐν οἷς ἐστὲ καὶ ὑμεῖς, κλητοὶ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Πᾶσι τοῖς οὖσιν ἐν ῥώμῃ, ἀγαπητοῖς θεοῦ, κλητοῖς ἁγίοις, χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν, καὶ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ.

B Πρῶτον μὲν εὐχαριστῶ τῷ θεῷ μου, διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὑπὲρ πάντων ὑμῶν ὅτι ἡ πίστις ὑμῶν καταγγέλλεται ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ. Μάρτυς γάρ μου ἐστὶν ὁ θεὸς, ᾧ λατρεύω ἐν τῷ πνεύματί μου, ἐν τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, ὡς ἀδιαλείπτως μνείαν ὑμῶν ποιοῦμαι πάντοτε ἐπὶ τῶν προσευχῶν μου, δεόμενος, εἴπως ἤδη ποτὲ εὐοδωθήσομαι ἐν τῷ θελήματι τοῦ θεοῦ ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς. Ἐπιποθῶ γὰρ ἰδεῖν ὑμᾶς, ἵνα τι μεταδῶ χάρισμα ὑμῖν πνευματικὸν, εἰς τὸ στηριχθῆναι ὑμᾶς, τοῦτό δέ ἐστι, συμπαρακληθῆναι ἐν ὑμῖν, διὰ τῆς ἐν ἀλλήλοις πίστεως, ὑμῶν τε καὶ ἐμοῦ.

Γ Οὐ θέλω δὲ ὑμᾶς ἀγνοεῖν ἀδελφοί, ὅτι πολλάκις προεθέμην ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς, καὶ ἐκολύθην ἄχρι τοῦ δεῦρο, ἵνα καρπόν τινα σχῶ καὶ ἐν ὑμῖν, καθὼς καὶ ἐν τοῖς λοιποῖς ἔθνεσιν ἕλλησί τε καὶ βαρβάροις, σοφοῖς

ERASMI VERSIO.

AVLVS seruus Iesu Christi uocatus ad munus apostolicū, segregatus in euangelium dei, quod ante ꝓmiserat per prophetas suos, in scripturis sanctis de filio suo, qui genitus fuit ex semine Dauid, secundū carnē, qui declaratus fuit filius dei cū potentia, secundū spiritū sanctificationis, ex eo quod resurrexit è mortuis Iesus Christus dn̄s noster, per quē accepimus gratiā ac muneris apostolici functionē, ut obediatᷣ fidei inter om̄es gentes, sup ipsius noīe quorum de numero estis & uos, uocati Iesu Christi. Omnibus qui Rhomæ estis dilectis dei, uocatis sanctis, gratia uobis & pax à deo patre nostro, & dn̄o Iesu Christo.

Primū quidē gratias ago deo meo per Iesum Christū super omnibus uobis, ꝙ fides uestra annunciatᷣ in toto mūdo. Testis em̄ mihi est deus, quē colo spū meo, in euāgelio filij ipsius, ꝙ indesinēter mentionē uestri faciā, semp in precibus meis orās, si quo modo tandē aliqn̄ ꝓsperū iter cōtingat, uolente deo, ut ueniā ad uos. Desidero em̄ uidere uos, ut aliquod impertiar uobis donū spūale, quo cōfirmemini: hoc est, ut cōmunē capiā cōsolationē in uobis, p mutuā fidē, uestrā simul et meā. Nolo autē uos ignorare fratres, ꝙ sæpe ꝓposuerā uenire ad uos, licet p̄pedit⁹ fuerī ad hūc usq; diē, quo fructū aliquē haberē inter uos quoq; quēadmodū & inter reliq̄s gētes. Græcis simul & barbaris eruditis

VVLGATA EDITIO.

AVlus seruus Iesu christi, uocatus Apostolus segregatus in euangeliū dei quod ante promiserat per ꝓphetas suos in scripturis sanctis, de filio suo, qui fact⁹ est ei ex semine Dauid secūdum carnē: q prædestinat⁹ est fili⁹ dei in uirtute secūdū spiritū sanctificatiōis ex resurrectione mortuorū Iesu Christi dn̄i nostri: p quē accepimus gratiā & apl'atū ad obediendū fidei in omnib⁹ gētib⁹ pro nomīe ei⁹, in quibus estis & uos uocati Iesu Christi: oībus qui sunt Romæ dilectis dei, uocatis sanctis: Gr̄a uobis & pax a deo p̄re & dn̄o nr̄o Iesu Christo. Primū q̄dē gratias ago deo meo p Iesum Christū ꝓ omnibus uobis: qa fides ur̄a annūciatᷣ in uniuerso mundo. Testis enim mihi est de⁹ cui seruio in spū meo, in euā gelio filij ei⁹: ꝙ sine intermissiōe memoriā ur̄i facio semper in oratiōib⁹ meis: obsecrās si quomodo tandē aliquādo prosperū iter habeā in uolūtate dei ueniendi ad uos. Desidero enim uidere uos, ut aliqd impertiar uobis gratiæ spiritalis ad cōfirmādos uos, id est simul cōsolari in uobis p eā quæ inuicē est fidē ur̄am atq; meā. Nolo aūt uos ignorare fratres: quia sepe ꝓposui uenire ad uos: & ꝓhibitus sum usq; adhuc, ut aliquē fructum habeā in uobis, sicut & in cæteris gentibus. Græcis ac Barbaris, sapiētibus

τε καὶ ἀνοήτοις, ὀφειλέτης εἰμί. οὕ
τως τὸ κατ᾽ ἐμὲ, πρόθυμον, καὶ ὑμῖν
τοῖς ἐν ῥώμῃ εὐαγγελίσασθαι. οὐ γὰρ
ἐπαισχύνομαι τὸ εὐαγγέλιον τοῦ
χριστοῦ. Δύναμις γὰρ θεοῦ ἐστιν εἰς
σωτηρίαν παντὶ τῷ πιστεύοντι, ἰου/
δαίῳ τε πρῶτον καὶ ἕλληνι. Δικαιο/
σύνη γὰρ θεοῦ ἐν αὐτῷ ἀποκαλύ/
πτεται ἐκ πίστεως εἰς πίστιν. καθὼς
» γέγραπται. ὁ δὲ δίκαιος ἐκ πί/
» στεως ζήσεται.
Δ Ἀποκαλύπτεται γὰρ ὀργὴ θεοῦ ἀπ᾽
οὐρανοῦ, ἐπὶ πᾶσαν ἀσέβειαν, καὶ ἀδι/
κίαν ἀνθρώπων, τῶν τὴν ἀλήθειαν ἐν
ἀδικίᾳ κατεχόντων. Διότι τὸ γνω/
στὸν τοῦ θεοῦ, φανερόν ἐστιν ἐν αὐτοῖς
ὁ γὰρ θεὸς αὐτοῖς ἐφανέρωσε. τὰ γὰρ
ἀόρατα αὐτοῦ, ἀπὸ κτίσεως κόσμου
τοῖς ποιήμασι νοούμενα καθορᾶ/
ται, ἥ τε ἀΐδιος αὐτοῦ, δύναμις καὶ
θειότης, εἰς τὸ εἶναι αὐτοὺς ἀναπολο/
γήτους, διότι γνόντες τὸν θεὸν, οὐχ
ὡς θεὸν ἐδόξασαν ἢ εὐχαρίστησαν,
ἀλλ᾽ ἐματαιώθησαν ἐν τοῖς διαλο/
γισμοῖς αὐτῶν, καὶ ἐσκοτίσθη ἡ
ἀσύνετος αὐτῶν καρδία. φάσκον/
τες εἶναι σοφοὶ, ἐμωράνθησαν, καὶ
ἤλλαξαν τὴν δόξαν τοῦ ἀφθάρτου
θεοῦ, ἐν ὁμοιώματι εἰκόνος φθαρ/
τοῦ ἀνθρώπου, καὶ πετεινῶν καὶ τετρα/
πόδων καὶ ἑρπετῶν. διὸ καὶ παρέδω
κεν αὐτοὺς ὁ θεὸς ἐν ταῖς ἐπιθυμίαις
τῶν καρδιῶν αὐτῶν, εἰς ἀκαθαρσί/
αν, τοῦ ἀτιμάζεσθαι τὰ σώματα
αὐτῶν ἐν ἑαυτοῖς. οἵτινες μετήλλα
ξαν τὴν ἀλήθειαν αὐτοῦ ἐν τῷ ψεύ/
δει, καὶ ἐσεβάσθησαν καὶ ἐλάτρευσαν
τῇ κτίσει, παρὰ τὸν κτίσαντα, ὅς ἐστιν
εὐλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶνας, ἀμήν.
B Διὰ τοῦτο παρέδωκεν αὐτοὺς ὁ θεὸς
εἰς πάθη ἀτιμίας. αἵ τε γὰρ θήλειαι
αὐτῶν μετήλλαξαν τὴν φυσικὴν χρῆ
σιν, εἰς τὴν παρὰ φύσιν. ὁμοίως τε καὶ
οἱ ἄρσενες, ἀφέντες τὴν φυσικὴν χρῆ/
σιν τῆς θηλείας, ἐξεκαύθησαν ἐν τῇ
ὀρέξει αὐτῶν εἰς ἀλλήλους, ἄρσενες
ἐν ἄρσεσι τὴν ἀσχημοσύνην κατερ
γαζόμενοι, καὶ τὴν ἀντιμισθίαν,
ἣν ἔδει τῆς πλάνης αὐτῶν, ἐν ἑαυ/
τοῖς ἀπολαμβάνοντες. καὶ καθὼς
οὐκ ἐδοκίμασαν τὸν θεὸν ἔχειν ἐν
ἐπιγνώσει, παρέδωκεν αὐτοὺς ὁ
θεὸς

pariter ac rudibus, debitor sum.
ita quantũ in me est, paratus sum
uobis quoque qui Rhomæ estis,
euangelizare. Non ẽm me pudet
euangelij Christi. Potentia siqui/
dem est dei, ad salutẽ omĩ creden
ti, Iudæo primũ simul & Græco.
Iustitia ẽm dei per illud patefit ex
fide in fidem. *Sicuti scriptum est:*
Iustus autẽ ex fide uicturus est.
Palàm fit ẽm ira dei de cœlo, ad/
uersus omnẽ impietatẽ, & iniusti
tiam hominũ, qui ueritatẽ in iniu
stitia detinent: propterea quod id
quod de deo cognosci potest, ma
nifestũ est in illis. Deus ẽm illis pa
tefecit. *Siquidẽ* quæ sunt inuisibi/
lia illius, ex creatione mũdi, dum
per opera intelligũtur, peruident
ipsaq́ æterna eius potẽtia ac diui/
nitas, in hoc, ut sint inexcusabiles,
propterea quod cũ deũ cognoue
rint, nõ ut deum glorificauerunt,
neq; grati fuerũt, sed frustrati sunt
per cogitationes suas, & obtene/
bratũ est insciens cor eorũ. Cum
se crederent esse sapiẽtes, stulti fa/
cti sunt, mutauerũtq́ gloriam im
mortalis dei, per imaginẽ, non so
lum ad mortalis hominis similitu
dinem efficta, uerũ etiã uolatiliũ
& quadrupedũ & reptiliũ. Qua/
propter tradidit illos deus per cu
piditates cordiũ suorũ, in immun
ditiã, ut ignominia afficiãt corpo
ra sua, inter se mutuo. qui cõmuta
runt ueritatem eius mendacio, &
uenerati sunt coluerunt q́ ea quæ
cõdita sunt, supra eũ qui cõdidit,
qui est laudãdus in secula amen.
Quamobrẽ tradidit eos deus in
cupiditates ignominiosas. Nam
et fœminæ illorũ mutauerũt natu
ralem usum, in eum qui est præter
naturã. *Similiter*q́ & masculi, reli
cto naturali usu fœminæ, exarse/
rũt per appetentiã sui, alius in aliũ
masculi in masculos fœditatẽ per
petrantes, & præmiũ quod opor/
tuit, erroris sui in sese recipientes.
Et queadmodũ nõ ꝓbauerũt, ut
deũ agnoscerent: ita tradidit eos
deus

& insipiẽtibus debitor sum:
ita quod in me promptum
est & uobis qui Romæ estis
euangelizare. Non enim e/
rubesco euangelium. Vir/
tus enim dei est in salutem
omni credenti: Iudæo pri/
mum & Græco. Iusticia e/
nim dei in eo reuelatur ex fi
de in fidem: sicut scriptum
est: Iustus autẽ ex fide ui/
uit. Reuelať enim ira dei de
cœlo super omnẽ impietatẽ
& iniusticiam hominũ, eo/
rum qui ueritatẽ dei in iniu
sticia detinẽt: quia quod no
tum est dei, manifestũ est in
illis. Deus enim illis manife
stauit. Inuisibilia enim ipsi/
us a creatura mundi per ea
quæ facta sunt, intellecta cõ
spiciunť: sempiterna quoq;
eius uirtus & diuinitas, ita
ut sint inexcusabiles. Quia
cum cognouissent deũ, non
sicut deum glorificauerunt
aut gratias egerũt, sed eua/
nuerũt in cogitatiõibus su/
is: & obscuratũ est insipiẽs
cor eorũ. Dicẽtes enim se es
se sapientes, stulti facti sunt.
Et mutauerũt gloriã incor/
ruptibilis dei, in similitudi/
nem imaginis corruptibilis
hominis: & uolucrũ & qua
drupedũ & serpentiũ. Pro/
pter quod tradidit illos de/
us in desideria cordis eorũ,
in immundiciã, ut contu/
melijs afficiãt corpora sua
in semetipsis. Quia cõmu/
tauerũt ueritatem dei in mẽ
dacium: & coluerunt & ser/
uierũt creaturæ potius quã
creatori: qui est benedictus
in sæcula: amen. Propterea
tradidit illos deus in passio
nes ignominiæ. Nam fœmi
næ eorũ immutauerunt na
turalẽ usum, in eum usum
qui est contra naturã. Simi/
liter autem & masculi reli/
cto naturali usu fœminæ:
exarserunt in desiderijs suis
in inuicem: masculi in ma/
sculos turpitudinẽ operan/
tes: & mercedem quam o/
portuit erroris sui in semet/
ipsis recipientes. Et sicut nõ
probauerunt deum habe/
re in noticia: tradidit illos
deus

θεὸς εἰς ἀδόκιμον νοῦν, ποιεῖν τὰ
μὴ καθήκοντα, πεπληρωμένους πά
σῃ ἀδικίᾳ, πορνείᾳ, πονηρίᾳ, πλεο/
νεξίᾳ, κακίᾳ, μεστοὺς φθόνου, φόνου, ἔρι
δος, δόλου, κακοηθείας, ψιθυριστὰς,
καταλάλους, θεοστυγεῖς, ὑβριστὰς, ὑπε
ρηφάνους, ἀλαζόνας, ἐφευρετὰς κα/
κῶν, γονεῦσιν ἀπειθεῖς, ἀσυνέτους,
ἀσυνθέτους, ἀστόργους, ἀσπόνδους,
ἀνελεήμονας. οἵτινες τὸ δικαίωμα
τοῦ θεοῦ ἐπιγνόντες, ὅτι οἱ τὰ τοιαῦ
τα πράσσοντες, ἄξιοι θανάτου εἰσὶν,
οὐ μόνον αὐτὰ ποιοῦσιν, ἀλλὰ καὶ
συνευδοκοῦσι τοῖς πράσσουσι.
β Διὸ ἀναπολόγητος εἶ ὦ ἄνθρωπε,
πᾶς ὁ κρίνων. ἐν ᾧ γὰρ κρίνεις τὸν
ἕτερον, σεαυτὸν κατακρίνεις. τὰ γὰρ
αὐτὰ πράσσεις ὁ κρίνων. οἴδαμεν
δὲ ὅτι τὸ κρῖμα τοῦ θεοῦ ἐστὶ κατὰ ἀλή
θειαν ἐπὶ τοὺς τὰ τοιαῦτα πράσσον/
τας. λογίζῃ δὲ τοῦτο ὦ ἄνθρωπε, ὁ
κρίνων τοὺς τὰ τοιαῦτα πράσσοντας,
καὶ ποιῶν αὐτὰ, ὅτι σὺ ἐκφεύξῃ τὸ
κρῖμα τοῦ θεοῦ; ἢ τοῦ πλούτου τῆς
χρηστότητος αὐτοῦ, καὶ τῆς ἀνοχῆς,
καὶ τῆς μακροθυμίας καταφρονεῖς,
ἀγνοῶν, ὅτι τὸ χρηστὸν τοῦ θεοῦ εἰς
μετάνοιάν σε ἄγει; κατὰ δὲ τὴν σκλη
ρότητά σου, καὶ ἀμετανόητον καρ/
δίαν, θησαυρίζεις σεαυτῷ ὀργὴν
ἐν ἡμέρᾳ ὀργῆς, καὶ ἀποκαλύψε/
ως δικαιοκρισίας τοῦ θεοῦ, ὃς ἀπο/
δώσει ἑκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ,
τοῖς μὲν καθ᾽ ὑπομονὴν ἔργου ἀγα
θοῦ δόξαν καὶ τιμὴν καὶ ἀφθαρσίαν ζη
τοῦσι, ζωὴν αἰώνιον. τοῖς δὲ ἐξ ἐρι/
θείας, καὶ ἀπειθοῦσι μὲν τῇ ἀλη/
θείᾳ, πειθομένοις δὲ τῇ ἀδικίᾳ, θυ/
μὸς, καὶ ὀργὴ, θλίψις, καὶ στενοχω/
ρία, ἐπὶ πᾶσαν ψυχὴν ἀνθρώπου
τοῦ κατεργαζομένου τὸ κακὸν, ἰου/
δαίου τε πρῶτον καὶ ἕλληνος. δόξα
δὲ, καὶ τιμὴ, καὶ εἰρήνη παντὶ τῷ
ἐργαζομένῳ τὸ ἀγαθὸν, ἰουδαίῳ τε
πρῶτον, καὶ ἕλληνι. οὐ γάρ ἐστι προ
σωποληψία παρὰ τῷ θεῷ. ὅσοι γὰρ
ἀνόμως ἥμαρτον, ἀνόμως καὶ ἀπο
λοῦνται. καὶ ὅσοι ἐν νόμῳ ἥμαρ/
τον, διὰ νόμου κριθήσονται. οὐ γὰρ
οἱ ἀκροαταὶ τοῦ νόμου δίκαιοι παρὰ
τῷ θεῷ, ἀλλ᾽ οἱ ποιηταὶ τοῦ νόμου δι/
καιωθήσονται. ὅταν γὰρ ἔθνη τὰ μὴ νό
μον

deus in reprobā mentē, ut facerēt quæ nō cōueniebat, repleti omni iniustitia, scortatione, uersutia, auaritia, malitia, pleni inuidia, cæde, cōtentione, dolo, malis prædīti moribus, susurrones, obtrectatores, dei osores, cōtumeliosi, elati, gloriosi, excogitatores malorū parētibus imorigeri, exptes intelligētiæ, pactorū haudquaq̃ tenaces, alieni à charitatis affectu, nescij fœderis, imisericordes. qui cū dei iustitiā nouerint, nēpe, φ ij q talia faciūt, digni sint morte: nō solum ea faciūt, uerūetiā assentiunt ijs, qui faciūt. Quapropter inexcusabilis es ó homo, quisq̃s es q iudicas. Nam hoc ipso φ iudicas alterū, teipsū cōdemnas. Eadē em̄ facis tu, qui iudicas. Scimus autē, qđ iudiciū dei est secūdū ueritatē aduersus eos qui talia agūt. Cogitas aūt hoc ó homo, q iudicas eos qui talia faciūt, & facis eadē, φ tu suffugies iudiciū dei? Aut diuitias bonitatis illius, ac tolerantiæ, lenitatisq̃ cōtemnis, ignorās, φ bonitas dei ad pœnitentiā te inuitat? Sed iuxta duritiā tuā, & cor pœnitere nesciū, colligis tibijpsi iram in die iræ, quo patefiet iustū iudiciū dei, qui redditurus est unicuiq̃ iuxta facta sua: his quidē qui pseuerātes in benefaciēdo, gloriā & honorē & immortalitatē quærūt, uitam æternā: ijs uero qui sunt contentiosi, & qui ueritati quidē non obtēperant, sed obtēperant iniustitiæ, uētura est indignatio, & ira afflictio, & anxietas, aduersus omnē animā hoīs perpetrantis malum, Iudæi primū simul & Græci. Gloria uero & honor & pax om̄i operāti bonū, Iudæo primū simul & Græco. Nō em̄ est personarū respectus apud deū. Quicūq̃ em̄ sine lege peccauerūt, sine lege & peribūt: & qcūq̃ in lege peccauerūt per legē iudicabunt. Non em̄ qui audiunt legē, iusti sunt apud deū: sed qui legē factis exprimūt, iusti habebunt. Nam cū gentes quæ le gem

deus in reprobū sensum, ut
faciant ea quæ nō conueniūt,
repletos omni iniqtate, malitia, fornicatione, auaritia, nequitia, plenos inuidia, homicidijs, contentione, dolo, malignitate: susurrones, detractores, deo odibiles, cōtumeliosos, supbos, elatos, inuentores malorum, parentibus nō obedientes, insipientes, incōpositos, sine affectione, absq̃ fœdere, sine misericordia. Qui cū iustitiā dei cognouissent, non intellexerunt, quoniā qui talia agūt, digni sunt morte: nō solum qui ea faciūt, sed etiā qui cōsentiūt facientibus. Pro/ II.
pter quod inexcusabilis es o homo omnis qui iudicas In quo enim alterū iudicas teipsum cōdemnas. Eadem eni agis quæ iudicas. Scimus eni qm̄ iudiciū dei est secundum ueritatē in eos qui talia agūt. Existimas aūt hoc o homo om̄is q iudicas eos q talia agūt & facis ea quia tu effugies iudiciū dei? An diuitias bonitatis eius & patientiæ & longanimitatis cōtemnis? Ignoras quoniā benignitas dei ad pœnitentiā te adducit. Secundū aūt duritiam tuā & impœnitēs cor thesaurizas tibi iram in die iræ & reuelationis iusti iudicij dei, q reddit unicuiq̃ secundū opa eius. His quidē secundū patientiā boni operis gloriā & honorē & incorruptionē quærentibus uitā æternā. His aūt qui sunt ex cōtentiōe, & q nō acqescūt ueritati, credūt aūt iniqtati, ira & indignatio, tribulatio & angustia, in omnē aīam hoīs operantis malū, Iudæi primū & Græci. Gloria aūt & honor & pax om̄i operanti bonū, Iudæo primū & Græco. Non eni est acceptio personarū apud deū. Quicūq̃ eni sine lege peccauerunt, sine lege peribūt. Et quicūq̃ in lege peccauerūt, per legē iudicabunt. Nō eni auditores legis iusti sunt apud deum, sed factores legis iustificabunt. cū eni gētes quæ le gem

μον ἔχοντα, φύσει τὰ τοῦ νόμου ποιῇ, οὗτοι νόμον μὴ ἔχοντες, ἑαυτοῖς εἰσι νόμος, οἵτινες ἐνδείκνυνται τὸ ἔργον τοῦ νόμου γραπτὸν ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν, συμμαρτυρούσης αὐτῶν τῆς συνειδήσεως, καὶ μεταξὺ ἀλλήλων τῶν λογισμῶν κατηγορούντων, ἢ καὶ ἀπολογουμένων, ἐν ἡμέρᾳ ὅτε κρινεῖ ὁ θεὸς τὰ κρυπτὰ τῶν ἀνθρώπων, κατὰ τὸ εὐαγγέλιόν μου διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἴδε σὺ Ἰουδαῖος ἐπονομάζῃ, καὶ ἐπαναπαύῃ τῷ νόμῳ, καὶ καυχᾶσαι ἐν θεῷ, καὶ γινώσκεις τὸ θέλημα, καὶ δοκιμάζεις τὰ διαφέροντα, κατηχούμενος ἐκ τοῦ νόμου, πέποιθάς τε σεαυτὸν ὁδηγὸν εἶναι τυφλῶν, φῶς τῶν ἐν σκότει, παιδευτὴν ἀφρόνων, διδάσκαλον νηπίων, ἔχοντα τὴν μόρφωσιν γνώσεως, καὶ τῆς ἀληθείας ἐν τῷ νόμῳ. Ὁ οὖν διδάσκων ἕτερον, σεαυτὸν οὐ διδάσκεις. Ὁ κηρύσσων μὴ κλέπτειν, κλέπτεις. Ὁ λέγων μὴ μοιχεύειν, μοιχεύεις. Ὁ βδελυσσόμενος τὰ εἴδωλα, ἱεροσυλεῖς. Ὃς ἐν νόμῳ καυχᾶσαι, διὰ τῆς παραβάσεως τοῦ νόμου τὸν θεὸν ἀτιμάζεις. Τὸ γὰρ ὄνομα τοῦ θεοῦ δι' ὑμᾶς βλασφημεῖται ἐν τοῖς ἔθνεσι, καθὼς γέγραπται. Περιτομὴ μὲν γὰρ ὠφελεῖ, ἐὰν νόμον πράσσῃς. Ἐὰν δὲ παραβάτης νόμου ᾖς, ἡ περιτομή σου ἀκροβυστία γέγονεν. Ἐὰν οὖν ἡ ἀκροβυστία τὰ δικαιώματα τοῦ νόμου φυλάσσῃ, οὐχὶ ἡ ἀκροβυστία αὐτοῦ εἰς περιτομὴν λογισθήσεται; καὶ κρινεῖ ἡ ἐκ φύσεως ἀκροβυστία, τὸν νόμον τελοῦσα, σὲ τὸν διὰ γράμματος καὶ περιτομῆς παραβάτην νόμου; Οὐ γὰρ ὁ ἐν τῷ φανερῷ Ἰουδαῖός ἐστιν, οὐδὲ ἡ ἐν τῷ φανερῷ ἐν σαρκὶ περιτομή, ἀλλ' ὁ ἐν τῷ κρυπτῷ Ἰουδαῖος, καὶ περιτομὴ καρδίας, ἐν πνεύματι, οὐ γράμματι, οὗ ὁ ἔπαινος οὐκ ἐξ ἀνθρώπων, ἀλλ' ἐκ τοῦ θεοῦ.

3 Τί οὖν τὸ περισσὸν τοῦ Ἰουδαίου; ἢ τίς ἡ ὠφέλεια τῆς περιτομῆς; Πολὺ κατὰ πάντα τρόπον. Πρῶτον μὲν γάρ, ὅτι ἐπιστεύθησαν τὰ λόγια τοῦ θεοῦ. Τί γάρ, εἰ ἠπίστησάν τινες; μὴ ἡ ἀπιστία αὐτῶν τὴν

πίστιν

gem nō habent, natura quæ legis sunt, fecerint, eæ legem nō habentes, sibiipsis sunt lex, qui ostendūt opus legis scriptū in cordibus suis simul attestante illorū cōscientia, & cogitationibus inter se accusantibus, aut etiam excusantibus, in eo die, cum iudicabit dn̄s occulta hominū, iuxta euangeliū meū per Iesum Christum. Ecce tu Iudæus cognominaris, & acquiescis in lege, & gloriaris in deo, & nosti uoluntatē, ac probas eximia, institutus ex lege, confidisq; teipsum ducem esse cæcorū, lumē in tenebris uersantiū, eruditorem insipientiū doctorē imperitorū, habentē formam cognitionis ac ueritatis per legē. Qui igitur doces aliū, teipsū non doces. qui prædicas nō furandum, furaris. qui dicis non adulterandū, adulteriū cōmittis. qui execraris simulacra, sacrilegiū admittis: qui de lege gloriaris, per legis transgressionē deum dehonestas Nam nomē dei propter uos male audit inter gentes: quemadmodum scriptū est. Nam circuncisio quidem prodest, si legē seruaris. Quod si transgressor legis fueris, circuncisio tua in præputiū uersa est. Ergo si præputiū iustificatiōes legis seruauerit, nōne præputiū illius pro circūcisione imputabit̃? & iudicabit qđ est ex natura præputiū, si legē seruauerit, te qui per literā & circūcisionē transgressor es legis? Non is qui in manifesto Iudæus sit, Iudæus est: nec ea quæ in manifesto sit carnis circūcisio, circūcisio est: sed qui in occulto Iudæus fuerit, is Iudæus est: & circūcisio cordis circūcisio est, quæ spiritu constat, non litera: cuius laus nō ex hominibus est, sed ex deo.

Quid igitur habet in quo præcellat Iudæus? aut quæ utilitas circuncisionis? Multū per omnem modum. Nam primū quidem illud, quod illis cōmissa sunt oracula dei. Quid em̄, si quidā fuerūt increduli? Num incredulitas illorū

fidem

gem non habent, naturaliter ea quæ legis sunt faciūt: eiusmodi legem non habentes, ipsi sibi sunt lex: qui ostendunt opus legis scriptū in cordibus suis, testimoniū reddēte illis cōscientia ipsorum, & inter seinuicem cogitationum accusantium: aut etiam defendentium in die cum iudicabit deus occulta hominum secundum euangelium meum per Iesum Christum. Si aūt tu Iudæus cognominaris, & requiescis in lege, & gloriaris in deo, & nosti uoluntatem eius, & probas utiliora instructus per legem, confidis teipsum esse ducem cæcorū, lumen eorū qui in tenebris sunt, eruditorem insipientium, magistrum infantium, habentē formā scientiæ & ueritatis in lege. Qui ergo alium doces, teipsum nō doces. Qui prædicas nō furandū, furaris. Qui dicis nō mœchandū, mœcharis. Qui abominaris idola, sacrilegiū facis. Qui in lege gloriaris, per præuaricationem legis deum inhonoras Nomen em̄ dei per uos blasphemat̃ inter gentes. Sicut scriptū est: Circūcisio quidē prodest si legē obserues. Si autē præuaricator legis sis, circuncisio tua præputiū facta est. Si igitur præputiū iustitias legis custodiat, nōne præputiū illius in circūcisionē reputabit̃? et iudicabit id qđ ex natura est præputiū legē cōsumās, te qui per literam & circūcisionē præuaricator legis es. Nō enim qui in manifesto Iudæus est, neq; quæ in manifesto in carne est circuncisio, sed qui in abscōdito Iudæus est, & circuncisio cordis in spū, nō litera, cuius laus nō ex hominibus, sed ex deo est. Quid III.
ergo amplius Iudæo est, aut quæ utilitas circuncisionis? Multū per omnē modū. Primū quidē, quia credita sunt illis eloquia dei. Quid em̄ si quidā illorū nō crediderūt? Nunqđ incredulitas illorū

fidem

πίστιν τοῦ θεοῦ καταργήσει; μὴ γέ/
νοιτο. γινέσθω δὲ ὁ θεὸς ἀληθὴς, πᾶς
δὲ ἄνθρωπος ψεύστης, καθὼς γέ/
" γραπται. ὅπως ἂν δικαιωθῇς ἐν
" τοῖς λόγοις σου, καὶ νικήσῃς ἐν τῷ
" κρίνεσθαί σε.
H Εἰ δὲ ἡ ἀδικία ἡμῶν, θεοῦ δι/
καιοσύνην συνίστησι, τί ἐροῦμεν; μὴ
ἄδικος ὁ θεὸς, ὁ ἐπιφέρων τὴν ὀρ
γήν; κατὰ ἄνθρωπον λέγω. μὴ γέ
νοιτο. ἐπεὶ πῶς κρινεῖ ὁ θεὸς τὸν κό/
σμον; εἰ γὰρ ἡ ἀλήθεια τοῦ θεοῦ ἐν τῷ
ἐμῷ ψεύσματι ἐπερίσσευσεν εἰς τὴν
δόξαν αὐτοῦ, τί ἔτι κἀγὼ ὡς ἁμαρ/
τωλὸς κρίνομαι; καὶ μὴ καθὼς βλα/
σφημούμεθα, καὶ καθώς φασί τινες
ἡμᾶς λέγειν. ὅτι ποιήσωμεν τὰ κα
κὰ, ἵνα ἔλθῃ τὰ ἀγαθά. ὧν τὸ κρί/
μα ἔνδικόν ἐστι.
Θ Τί οὖν, προεχόμεθα; οὐ πάντως.
προῃτιασάμεθα γὰρ ἰουδαίους τε καὶ
ἕλληνας πάντας ὑφ᾽ ἁμαρτίαν εἶ/
" ναι, καθὼς γέγραπται. ὅτι οὐκ ἔστι δί
" καιος, οὐδὲ εἷς, οὐκ ἔστιν ὁ συνιῶν,
" οὐκ ἔστιν ὁ ἐκζητῶν τὸν θεόν. πάν/
" τες ἐξέκλιναν, ἅμα ἠχρειώθησαν,
" οὐκ ἔστι ποιῶν χρηστότητα, οὐκ ἔστιν
" ἕως ἑνός. τάφος ἀνεῳγμένος ὁ λά
" ρυγξ αὐτῶν, ταῖς γλώσσαις αὐτῶν
" ἐδολιοῦσαν. ἰὸς ἀσπίδων ὑπὸ τὰ χεί
" λη αὐτῶν. ὧν τὸ στόμα ἀρᾶς καὶ πι/
" κρίας γέμει, ὀξεῖς οἱ πόδες αὐτῶν
" ἐκχέαι αἷμα. σύντριμμα, καὶ τα/
" λαιπωρία ἐν ταῖς ὁδοῖς αὐτῶν, καὶ
" ὁδὸν εἰρήνης οὐκ ἔγνωσαν. οὐκ ἔστι
φόβος θεοῦ ἀπέναντι τῶν ὀφθαλμῶν
αὐτῶν. οἴδαμεν δὲ, ὅτι ὅσα ὁ νόμος
λέγει, τοῖς ἐν τῷ νόμῳ λαλεῖ, ἵνα
πᾶν στόμα φραγῇ, καὶ ὑπόδικος γέ
νηται πᾶς ὁ κόσμος τῷ θεῷ. Διό
τι ἐξ ἔργων νόμου οὐ δικαιωθήσεται
πᾶσα σὰρξ ἐνώπιον αὐτοῦ. Διὰ γὰρ
νόμου ἐπίγνωσις ἁμαρτίας. Νυνὶ
δὲ χωρὶς νόμου δικαιοσύνη θεοῦ πε/
φανέρωται, μαρτυρουμένη ὑπὸ τοῦ
νόμου καὶ τῶν προφητῶν. Δικαιοσύ
νη δὲ θεοῦ διὰ πίστεως Ἰησοῦ Χριστοῦ
εἰς πάντας, καὶ ἐπὶ πάντας τοὺς πι
στεύοντας. οὐ γάρ ἐστι διαστολή. πάν
τες γὰρ ἥμαρτον, καὶ ὑστεροῦνται τῆς
δόξης τοῦ θεοῦ. Δικαιούμενοι δωρεὰν
τῇ αὐτοῦ χάριτι, διὰ τῆς ἀπολυτρώ
σεως

fidem dei faciet irritã? Absit. Imò
sit deus uerax, omnis autẽ homo
mendax. Quemadmodũ scriptũ
est: Vt iustificeris in sermonibus
tuis, & uincas cũ iudicaris. Quod
si iniustitia nostra, dei iustitiã cõ/
mendat, quid dicemus? Num in/
iustus deus, qui inducat iram. Hu
mano more loquor. Absit. Nam
quomodo iudicabit deus mũdũ?
Etenim si ueritas dei, per meũ men/
dacium excelluit, in gloriã ipsius,
quid posthac & ego ueluti pecca/
tor iudicor? Ac nõ potius (quem
admodũ de nobis male loquũtur
& sicut quidam aiunt nos dicere)
faciamus mala, ut ueniant bona.
quorũ damnatio iusta est. Quid
igit? præcellimus eos? Nullo mo
do. Nã ante causis redditis osten/
dimus & Iudæos et Græcos oẽs
peccato esse obnoxios, sicut scri/
ptum est: Non est iustus, ne unus
quidẽ, nõ est qui intelligat, nõ est
qui exquirat deũ, omnes deflexe/
runt: simul inutiles facti sunt, non
est qui exerceat bonitatẽ, non est
usq; ad unum. Sepulchrũ apertũ
guttur eorũ, linguis suis ad dolũ
usi sunt, uenenũ aspidũ sub labijs
eorum. Quorũ os execratiõe &
amarulentia plenũ est, ueloces pe
des illorũ ad effundedũ sanguinẽ
Contritio & calamitas in uijs eo/
rum, & uiam pacis nõ cognoue/
runt. Non est timor dei corã ocu
lis eorũ. Scimus autẽ, quod quæ=
cunq; lex dicit, his qui in lege sunt
dicat: ut omne os obturet, & ob/
noxius fiat totus mũdus deo, pro
pterea quod ex operibus legis nõ
iustificabitur omnis caro in cõspe
ctu eius. Per legem enim agnitio
peccati. Nunc uero absq; lege iu/
stitia dei manifestata est, dum cõ/
probatur testimonio legis ac pro
phetarũ. Iustitia uero dei per fidẽ
Iesu Christi in oẽs, & sup oẽs
eos qui credũt. Nõ eẽ est distin/
ctio. Oẽs eẽ peccauerũt, ac de/
stituunt gloria dei. Iustificant aũt
gratis p illius gratiã, per redẽptio
nem

fidem dei euacuauit? Absit.
Est autẽ deus uerax: omnis
aũt homo mẽdax. Sicut scri
ptũ est: Vt iustificeris in ser/
monibus tuis, & uincas cũ
iudicaris. Si autẽ iniquitas
nostra, iusticiã dei cõmen/
dat quid dicemus? Nũquid
iniquus est deus qui infert
iram? Secundũ hominẽ di/
co. Absit. Alioquin quomo
do iudicabit deus hũc mũ/
dum? Si enim ueritas dei in
meo mendacio abũdauit in
gloriã ipsius, quid & adhuc
ego tanq; peccator iudicor?
Et nõ sicut blasphemamur:
& sicut aiũt quidã nos dice/
re: Faciamus mala, ut ueni/
ant bona. Quorũ dãnatio
iusta est. Quid ergo? Præ/
cellimus eos? Nequaquã.
Causati enim sumus Iudæ/
os & Græcos, oẽs sub pec
cato esse. Sicut scriptũ est:
Quia nõ est iustus quisq;:
nõ est intelligens: nõ est re/
quirens deũ. Omnes decli/
nauerũt, simul inutiles facti
sunt: nõ est qui faciat bonũ:
non est usq; ad unũ. Sepul/
chrum patẽs est guttur eo/
rum: linguis suis dolose age
bant: uenenũ aspidum sub
labijs eorũ. Quorũ os ma/
ledictiõe & amaritudine ple
num est: ueloces pedes eo/
rum ad effundendũ sangui
nem. Cõtritio & infœlicitas
in uijs eorũ: & uiam pacis
non cognouerũt: non est ti/
mor dei ante oculos eorũ.
Scimus aũt quoniam quæ/
cunq; lex loquit: his qui in
lege sunt loquit: Vt omne
os obstruatur: & subditus
fiat oẽs mũdus deo: quia
ex operibus legis nõ iusti/
ficabitur oẽs caro coram
illo. Per legẽ enim cognitio
peccati. Nunc autẽ sine le/
ge iusticia dei manifestata
est, testificata a lege & pro/
phetis. Iusticia autem dei
per fidem Iesu Christi, in o/
mnes & super oẽs qui cre
dunt in eũ. Nõ enim est di/
stinctio. Omnes enim pec/
cauerunt, & egent gloria
dei. Iustificati gratis per gra
tiam ipsius, per redemptio/
nem

σεως τῆς ἐν χριστῷ Ιησοῦ, ὃν προέ/
θετο ὁ θεὸς ἱλαστήριον, διὰ τῆς πίστε/
ως ἐν τῷ αὐτοῦ αἵματι, εἰς ἔνδει/
ξιν τῆς δικαιοσύνης αὐτοῦ, διὰ τὴν
πάρεσιν τῶν προγεγονότων ἁμαρ/
τημάτων, ἐν τῇ ἀνοχῇ τοῦ θεοῦ, πρὸς
ἔνδειξιν τῆς δικαιοσύνης αὐτοῦ, ἐν
τῷ νῦν καιρῷ, εἰς τὸ εἶναι αὐτὸν δί
καιον, καὶ δικαιοῦντα τὸν ἐκ πί/
στεως Ιησοῦ.

I Ποῦ οὖν ἡ καύχησις; ἐξεκλείσθη.
διὰ ποίου νόμου; τῶν ἔργων; οὐχὶ,
ἀλλὰ διὰ νόμου πίστεως. Λογιζόμε/
θα οὖν πίστει δικαιοῦσθαι ἄνθρωπον
χωρὶς ἔργων νόμου. ἢ ἰουδαίων ὁ θεὸς
μόνον; οὐχὶ δὲ καὶ ἐθνῶν; Ναὶ καὶ
ἐθνῶν. ἐπείπερ εἷς ὁ θεὸς, ὃς δικαιώ
σει περιτομὴν ἐκ πίστεως, καὶ ἀκροβυ
στίαν διὰ τῆς πίστεως. Νόμον οὖν κα/
ταργοῦμεν διὰ τῆς πίστεως; Μὴ γέ/
νοιτο. ἀλλὰ νόμον ἱστῶμεν. Τί οὖν
ἐροῦμεν ἀβραὰμ τὸν πατέρα ἡμῶν
εὑρηκέναι κατὰ σάρκα; Εἰ γὰρ ἀβρα/
ὰμ ἐξ ἔργων ἐδικαιώθη, ἔχει καύχη
μα, ἀλλ᾽ οὐ πρὸς τὸν θεόν. τί γὰρ ἡ
» γραφὴ λέγει; Ἐπίστευσε δὲ ἀβραὰμ
» τῷ θεῷ, καὶ ἐλογίσθη αὐτῷ εἰς δι/
καιοσύνην. τῷ δὲ ἐργαζομένῳ, ὁ μι
σθὸς οὐ λογίζεται κατὰ χάριν, ἀλ/
λὰ κατὰ τὸ ὀφείλημα. τῷ δὲ μὴ ἐργα
ζομένῳ, πιστεύοντι δὲ ἐπὶ τὸν δικαι/
οῦντα τὸν ἀσεβῆ, λογίζεται ἡ πίστις
αὐτοῦ εἰς δικαιοσύνην. καθάπερ καὶ
δαβὶδ λέγει τὸν μακαρισμὸν τοῦ ἀν
θρώπου, ᾧ ὁ θεὸς λογίζεται δικαιο/
» σύνην χωρὶς ἔργων. Μακάριοι, ὧν
» ἀφέθησαν αἱ ἀνομίαι, καὶ ὧν ἐπε/
» καλύφθησαν αἱ ἁμαρτίαι. Μακά/
» ριος ἀνὴρ, ᾧ οὐ μὴ λογίσηται κύριος
ἁμαρτίαν. Ὁ μακαρισμὸς οὖν οὗ/
τος, ἐπὶ τὴν περιτομὴν, ἢ καὶ ἐπὶ
τὴν ἀκροβυστίαν; Λέγομεν γὰρ, ὅτι
ἐλογίσθη τῷ ἀβραὰμ ἡ πίστις εἰς
δικαιοσύνην. πῶς οὖν ἐλογίσθη; ἐν
περιτομῇ ὄντι, ἢ ἐν ἀκροβυστίᾳ; οὐκ
ἐν περιτομῇ, ἀλλ᾽ ἐν ἀκροβυστίᾳ. καὶ
σημεῖον ἔλαβε περιτομῆς, σφραγῖ
δα τῆς δικαιοσύνης τῆς πίστεως, τῆς
ἐν τῇ ἀκροβυστίᾳ, εἰς τὸ εἶναι αὐτὸν
πατέρα πάντων τῶν πιστευόντων
δι᾽ ἀκροβυστίας, εἰς τὸ λογισθῆναι καὶ
αὐτοῖς τὴν δικαιοσύνην, καὶ πατέ
ρα περι

ERASMVS.

nem quæ eſt in Chriſto Ieſu, quē
propoſuit deus reconciliatorem
per fidem interueniēte ipſius ſan/
guine, ad oſtenſionē iuſticiæ ſuæ,
propter remiſſionem præterito/
rum peccatorũ, quæ deus tolera/
uit, ad oſtendendã iuſtitiã ſuam,
in præſenti tēpore: in hoc, ut ipſe
ſit iuſtus: & iuſtificãs eum qui eſt
ex fide Ieſu. Vbi igitur gloriatio?
Excluſa eſt. Per quã legem? Ope
rum? Non, imò per legē fidei. Ar
bitramur igitur fide iuſtificari ho
minem abſq; operibus legis. An
Iudæorũ deus tantum? An nõ &
gentiũ? Certe et gentiũ. Quando
quidem unus deus, qui iuſtifica/
bit circuncifionē ex fide, & præpu
tium per fidem. Legem igitur irri
tam facimus per fidē? Abſit. Imò
legem ſtabilimus. Quid igitur
dicemus inueniſſe Abrahã patrē
noſtrũ ſecundũ carnem? Nam ſi
Abrahã ex operibus iuſtificatus
fuit, habet quod glorietur, at non
apud deũ. Quid em̃ ſcriptura di/
cit? Credidit aũt Abrahã deo, &
imputatũ eſt ei ad iuſtitiã. Ei ue/
ro qui operatur, merces nõ impu
tatur ſecundũ gratiã, ſed ſecundũ
debitũ. Porrò ei qui nõ operatur,
ſed credit in eum qui iuſtificat im
pium, imputatur fides ſua ad iuſti
tiam. Quemadmodũ & Dauid
explicat beatificationē hominis,
cui deus imputat iuſtitiã abſq; o/
peribus. Beati, quorũ remiſſæ ſũt
iniquitates, et quorũ obtecta ſunt
peccata. Beatus uir, cui nõ impu/
tabit dñs peccatũ. Beatificatio igi
tur hæc, in præputium tantum,
an & in circũciſionē deuenit? Di/
cimus em̃, quod imputata fuerit
Abrahæ fides ad iuſtitiam. Quo/
modo ergo imputata eſt? cum eſ
ſet in circũciſione, an cum eſſet in
præputio? Nõ in circũciſione, ſed
in ꝑputio. Et ſignũ accepit circũci
ſionis, ſignaculũ iuſtitiæ fidei, quæ
fuerat in præputio, ut eſſet pater
omniũ credentiũ per præputiũ, ut
imputaretur & illis iuſtitia, & pa/
ter circun

VVLG. EDITIO.

nem quæ eſt in Chriſto Ie/
ſu: quē propoſuit deus pro/
pitiatorē per fidē in ſangui/
ne ipſius, ad oſtenſionē iuſti
ciæ ſuæ propter remiſſionē
præcedentiũ delictorũ in ſu
ſtentatione dei, ad oſtēſionē
iuſticiæ eius in hoc tempo/
re: ut ſit ipſe iuſtus & iuſtifi
cans eũ, qui ex fide eſt Ieſu
Chriſti. Vbi eſt ergo gloria/
tio tua? Excluſa eſt. Per quã
legem? Factorũ? Non. Sed
per legē fidei. Arbitramur
enim iuſtificari hominē per
fidē ſine operibus legis. An
Iudeorũ deus tantũ? Non/
ne & gentiũ? Immo & gen/
tium. Quoniã quidē unus
eſt deus qui iuſtificat circũ/
ciſionem ex fide: & præpu/
tium per fidem. Legē ergo
deſtruimus per fidem? Ab/
ſit. Sed legem ſtatuimus.
Quid ergo dicemus inue IIII.
niſſe Abraam patrē noſtrũ
ſecundũ carnē? Si em̃ Abra
am ex operib⁹ legis iuſtifica
tus eſt, habet gloriã: ſed nõ
apud deũ. Quid enim dicit
ſcriptura? Credidit Abraã
deo: & reputatũ eſt illi ad iu
ſticiã. Ei aũt qui operať, mer
ces nõ imputať ſecũdũ gra/
tiã, ſed ſecundũ debitum. Ei
uero qui nõ operať: creden
ti aũt in eũ, qui iuſtificat im/
piũ, reputatur fides eius ad
iuſticiam ſecũdũ propoſitũ
gratiæ dei: ſicut & Dauid di
cit, beatitudinē hominis cui
deus accepto fert iuſticiã ſi/
ne operibus. Beati quorum
remiſſæ ſunt iniquitates: &
quorum tecta ſunt peccata.
Beat⁹ uir cui nõ imputauit
dominus peccatũ. Beatitu/
do ergo hæc in circũciſione
tantũ manet: an etiã in præ/
putio? Dicimus em̃ quia re
putata eſt fides Abraæ ad
iuſticiam. Quomodo ergo
reputata eſt? In circũciſio/
ne, an in præputio? Non in
circũciſione, ſed in præpu/
tio. Et ſignũ accepit circun/
ciſionis ſignaculum iuſticiæ
fidei quæ eſt in præputio:
ut ſit pater omniũ creden/
tiũ per præputiũ: ut reputeť
& illis ad iuſticiã: Vt ſit pa/
ter circũ

ρα περιτομῆς, τοῖς οὐκ ἐκ περιτομῆς
μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς στοιχοῦσι τοῖς
ἴχνεσι τῆς πίστεως, τῆς ἐν ἀκροβυ/
στία τοῦ πατρὸς ἡμῶν ἀβραάμ. οὐ
γὰρ διὰ νόμου ἡ ἐπαγγελία τῷ ἀ/
βραὰμ, ἢ τῷ σπέρματι αὐτοῦ, τὸ
κληρονόμον αὐτὸν εἶναι τοῦ κόσμου.
ἀλλὰ διὰ δικαιοσύνης πίστεως. εἰ
γὰρ οἱ ἐκ νόμου κληρονόμοι, κεκε/
κένωται ἡ πίστις, καὶ κατήργηται
ἡ ἐπαγγελία. ὁ γὰρ νόμος ὀργὴν κα
τεργάζεται. οὗ γὰρ οὐκ ἔστι νόμος,
οὐδὲ παράβασις. διὰ τοῦτο ἐκ πίστεως
ἵνα κατὰ χάριν, εἰς τὸ εἶναι βεβαίαν
τὴν ἐπαγγελίαν παντὶ τῷ σπέρμα
τι, οὐ τῷ ἐκ τοῦ νόμου μόνον, ἀλ/
λὰ καὶ τῷ ἐκ πίστεως ἀβραὰμ, ὅς
ἐστι πατὴρ πάντων ἡμῶν. καθὼς
» γέγραπται, ὅτι πατέρα πολλῶν
» ἐθνῶν τέθεικά σε, κατέναντι, οὗ ἐ/
πίστευσε θεοῦ, τοῦ ζωοποιοῦντος
τοὺς νεκροὺς, καὶ καλοῦντος τὰ
μὴ ὄντα, ὡς ὄντα. ὃς παρ' ἐλπίδα
ἐπ' ἐλπίδι ἐπίστευσεν, εἰς τὸ γε/
νέσθαι αὐτὸν πατέρα πολλῶν ἐ/
θνῶν κατὰ τὸ εἰρημένον. οὕτως ἔσται
τὸ σπέρμα σου. καὶ μὴ ἀσθενή/
σας τῇ πίστει, οὐ κατενόησε τὸ ἑαυ/
τοῦ σῶμα ἤδη νενεκρωμένον, ἑκα/
τονταέτης που ὑπάρχων, καὶ τὴν
νέκρωσιν τῆς μήτρας σάῤῥας, εἰς δὲ
τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ θεοῦ οὐ διε/
κρίθη τῇ ἀπιστίᾳ, ἀλλ' ἐνεδυναμώ
θη τῇ πίστει, δοὺς δόξαν τῷ θεῷ,
καὶ πληροφορηθεὶς, ὅτι ὃ ἐπήγ/
γελται, δυνατός ἐστι καὶ ποιῆ/
σαι. Διὸ καὶ ἐλογίσθη αὐτῷ εἰς
δικαιοσύνην. οὐκ ἐγράφη δὲ δι' αὐ
τὸν μόνον, ὅτι ἐλογίσθη αὐτῷ, ἀλ/
λὰ καὶ δι' ἡμᾶς, οἷς μέλλει λογίζε/
σθαι, τοῖς πιστεύουσιν ἐπὶ τὸν ἐγεί/
ραντα ἰησοῦν τὸν κύριον ἡμῶν ἐκ
νεκρῶν, ὃς παρεδόθη διὰ τὰ παρα/
πτώματα ἡμῶν, καὶ ἠγέρθη διὰ τὴν
δικαιοσύνην ἡμῶν.

ΙΑ Δικαιωθέντες οὖν ἐκ πίστεως, εἰ/
ρήνην ἔχομεν πρὸς τὸν θεὸν, διὰ
τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, δι' οὗ
καὶ τὴν προσαγωγὴν ἐσχήκαμεν
τῇ πίστει εἰς τὴν χάριν ταύτην, ἐν
ᾗ ἑστήκαμεν καὶ καυχόμεθα ἐπ' ἐλπί
δι τῆς δόξης τοῦ θεοῦ. οὐ μόνον δὲ, ἀλ
λὰ καὶ

ter circuncisionis, ijs qui non solũ
genus ducerent à circũcisis, uerũ
etiam ingrederent̃ uestigijs fidei,
quæ fuit in præputio patris nostri
Abrahæ. Non eñ per legem pro/
missio contigit Abrahæ, aut semi
ni eius, illum hæredem fore mun
di, sed per iustitiã fidei. Etenim si
ij qui ad legẽ pertinent, hæredes
sunt, inanis facta est fides, et irrita
facta est promissio. nam lex iram
operatur. *Siquidẽ* ubi non est lex
ibi nec transgressio est. Idcirco ex
fide datur hæreditas, ut secundũ
gratiã, ut firma sit promissio uni/
uerso semini: nõ ei, quod est ex le/
ge tantũ, uerũ etiam ei, quod est
ex fide Abrahæ, qui est pater o/
mnium nostrũ. *Sicut* scriptũ est:
Patrem multarũ gentium consti
tui te, nimirũ ad exemplũ dei cui
crediderat, qui uitæ restituit mor/
tuos: ac uocat ea quæ non sunt,
tanq̃ sint: qui præter spem sub spe
credidit, se fore patrem multarũ
gentium, iuxta id quod dictũ est:
Sic erit semen tuũ. Ac nõ infirma
tus fide, haud considerauit suum
ipsius corpus iam emortuũ, cum
centũ ferè natus esset annos, nec
emortuã uuluã *Saræ*: uerũ ad pro
missionẽ dei non hæsitabat ob in
credulitatem, sed robustus factus
est fide, tribuens gloriã deo: certa
persuasione cõcepta, quod is qui
promiserat, idem potens esset &
præstare. Quapropter etiã impu/
tatũ est illi ad iustitiã. Non scriptũ
est aũt propter illũ tantũ, imputa
tum fuisse illi, sed etiã ꝓpter nos,
quibus imputabitur, credentibus
in eum, qui excitauit Iesum dñm
nostrũ à mortuis, qui tradit⁹ fuit
propter peccata nostra, & excita/
tus est propter iustificationẽ no/
stri. Iustificati igitur ex fide, pa
cem habemus erga deum, per do
minũ nostrũ Iesum Christũ: per
quem & cõtigit nobis, ut fide per/
duceremur in gratiã hanc, in qua
stamus & gloriamur sub spe glo/
riæ dei. Nec id solum, uerum etiã
gloriamur

ter circũcisionis: nõ his tan/
tum qui sunt ex circũcisio/
ne: sed & his qui sectant̃ ue/
stigia fidei, quæ est in in præ
putio patris nostri Abraæ.
Nõ enim per legem promis
sio Abraæ aut semini eius,
ut hæres esset mũdi: sed per
iusticiam fidei. Si enim qui
ex lege hæredes sunt: exina
nita est fides: abolita est pro
missio. Lex enim iram ope/
ratur. Vbi enim non est lex,
nec præuaricatio. Ideo ex fi
de ut secundum gratiam fir
ma sit promissio omni semi
ni. Nõ ei qui ex lege est solũ,
sed & ei qui ex fide est Abra
hæ, qui pater est omnium
nostrum: sicut scriptum est:
Quia patrem multarũ gen
tium posui te ante deũ cui
credidisti: qui uiuificat mor
tuos, & uocat ea quæ non
sunt, tanquam ea quæ sunt.
Qui contra spem in spem
credidit, ut fieret pater mul
tarum gentium: secundum
quod dictum est ei: Sic erit
semen tuum sicut stellæ cœ/
li & arena maris. Et non est
infirmatus in fide: nec con/
siderauit corpus suũ emor/
tuum cum iam fere centum
esset annorum, & emortuã
uuluam Saræ. In repromis
sione etiam dei non hæsita/
uit diffidentia, sed conforta
tus est fide, dans gloriam
deo, plenissime sciens: quia
quæcunque promisit deus,
potens est & facere. Ideo &
reputatum est illi ad iustici/
am. Non est autem scriptũ
tantũ propter ipsum: quia
reputatum est illi ad iustici/
am, sed & propter nos qui/
bus reputabit̃ credentibus
in eum qui suscitauit Iesum
Christum dominum no/
strũ a mortuis: qui traditus
est propter delicta nostra: et
resurrexit propter iustifica/
tionem nostrã. Iustificati V.
ergo ex fide, pacem habea/
mus ad deũ per dominũ no
strum Iesum Christum, per
quẽ habemus accessum per
fidẽ in gratiã, istam in qua
stamus, & gloriamur in spe
gloriæ filiorũ dei. Nõ solum
E autem

λὰ καὶ καυχώμεθα ἐν ταῖς θλίψεσιν, εἰδότες, ὅτι ἡ θλίψις ὑπομονὴν κατεργάζεται, ἡ δὲ ὑπομονὴ δοκιμὴν, ἡ δὲ δοκιμὴ ἐλπίδα. ἡ δὲ ἐλπὶς οὐ καταισχύνει, ὅτι ἡ ἀγάπη τοῦ θεοῦ ἐκκέχυται ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν, διὰ πνεύματος ἁγίου τοῦ δοθέντος ἡμῖν.

ΙΒ Ἔτι γὰρ χριστὸς, ὄντων ἡμῶν ἀσθενῶν κατὰ καιρὸν, ὑπὲρ ἀσεβῶν ἀπέθανε. μόλις γὰρ ὑπὲρ δικαίου τὶς ἀποθανεῖται. ὑπὲρ γὰρ τοῦ ἀγαθοῦ τάχα τὶς καὶ τολμᾷ ἀποθανεῖν. Συνίστησι δὲ τὴν ἑαυτοῦ ἀγάπην εἰς ἡμᾶς ὁ θεὸς, ὅτι ἔτι ἁμαρτωλῶν ὄντων ἡμῶν, χριστὸς ὑπὲρ ἡμῶν ἀπέθανε. πολλῷ οὖν μᾶλλον δικαιωθέντες νῦν ἐν τῷ αἵματι αὐτοῦ, σωθησόμεθα δι' αὐτοῦ ἀπὸ τῆς ὀργῆς. Εἰ γὰρ ἐχθροὶ ὄντες, κατηλλάγημεν τῷ θεῷ διὰ τοῦ θανάτου τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ πολλῷ μᾶλλον καταλλαγέντες σωθησόμεθα ἐν τῇ ζωῇ αὐτοῦ. οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ καυχώμενοι ἐν τῷ θεῷ διὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ, δι' οὗ νῦν τὴν καταλλαγὴν ἐλάβομεν. Διὰ τοῦτο, ὥσπερ δι' ἑνὸς ἀνθρώπου ἡ ἁμαρτία εἰς τὸν κόσμον εἰσῆλθε, καὶ διὰ τῆς ἁμαρτίας ὁ θάνατος, καὶ οὕτως εἰς πάντας ἀνθρώπους ὁ θάνατος διῆλθεν, ἐφ' ᾧ πάντες ἥμαρτον. Ἄχρι γὰρ νόμου ἁμαρτία ἦν ἐν κόσμῳ, ἁμαρτία δὲ οὐκ ἐλλογεῖται, μὴ ὄντος νόμου.

ΙΓ Ἀλλ' ἐβασίλευσεν ὁ θάνατος ἀπὸ ἀδὰμ μέχρι μωσέως, καὶ ἐπὶ τοὺς μὴ ἁμαρτήσαντας ἐπὶ τῷ ὁμοιώματι τῆς παραβάσεως ἀδὰμ, ὅς ἐστι τύπος τοῦ μέλλοντος.

ΙΔ Ἀλλ' οὐχ ὡς τὸ παράπτωμα, οὕτως καὶ τὸ χάρισμα. Εἰ γὰρ τῷ τοῦ ἑνὸς παραπτώματι οἱ πολλοὶ ἀπέθανον, πολλῷ μᾶλλον ἡ χάρις τοῦ θεοῦ, καὶ ἡ δωρεὰ ἐν χάριτι, τῇ τοῦ ἑνὸς ἀνθρώπου Ἰησοῦ χριστοῦ, εἰς τοὺς πολλοὺς ἐπερίσσευσε. καὶ οὐχ ὡς δι' ἑνὸς ἁμαρτήσαντος, τὸ δώρημα. τὸ μὲν γὰρ κρῖμα ἐξ ἑνὸς εἰς κατάκριμα, τὸ δὲ χάρισμα ἐκ πολλῶν παραπτωμάτων εἰς δικαίωμα. Εἰ γὰρ τῷ τοῦ ἑνὸς παραπτώματι ὁ θάνατος ἐβασίλευσε διὰ τοῦ ἑνὸς, πολλῷ μᾶλλον οἱ τὴν

gloriamur super afflictionibus: scientes, quod afflictio patientiā pariat, patientia uero probationem probatio autē spem. Porrò spes non pudefacit, quod dilectio dei effusa sit in cordibus nostris, per spiritū sanctum qui datus est nobis. Christus em, cum adhuc essemus infirmi iuxta temporis rationem, pro impijs mortuus est. Nā uix pro iusto quisquā morieť. *Siquidē pro bono forsitan aliquis etiam mori sustinet*. Cōmendat autem suam charitatem erga nos deus, quod cum adhuc essemus peccatores, Christus pro nobis mortuus fuit. Multo igitur magis iustificati nunc sanguine eius, seruabimur per eum ab ira. Nam si cū inimici essemus, reconciliati fuimus deo per mortem filij eius, multo magis reconciliati seruabimur per uitam ipsius. Non solum autem hoc, uerum etiam gloriantes in deo per dominū nostrum Iesum Christum, per quem nunc reconciliationem assecuti sumus. Propterea, quemadmodum propter unum hominem peccatū in mundū introijt, ac per peccatum mors, & sic in omnes homines mors peruasit, quatenus omnes peccauimus. Vsq; ad legem enim peccatū erat in mūdo: porrò peccatum nō imputatur, cum nō est lex. Imò regnauit mors ab Adam usq; ad Mosen, in eos quoque qui non peccauerant ad similitudinē transgressionis Adam, qui typū gerit illius futuri. At nō ut peccatum, ita & donū. Nam si unius delicto multi mortui sūt, multo magis gratia dei, & donū per gratiā, quæ fuit unius hominis Iesu Christi, in multos exuberauit. Et nō sicut per unū qui peccauerat, ueniebat mors, ita donum. Nam cōdemnatio quidē ex uno delicto ad cōdemnationē, donū aūt ex multis delictis ad iustificationē. Etenim si per unius delictum mors regnauit per unum, multo magis ij, qui

autē sed etiā gloriamur in tribulationibus, sciētes qđ tribulatio patientiā operatur: patientia autem probationem: probatio uero spē. Spes autem nō confundit: quia charitas dei diffusa est in cordibus nostris per spiritum sanctū qui datus est nobis. Vt quid enim Christus cum adhuc infirmi essemus secundum tempus, pro impijs mortuus est? Vix enim pro iusto quis moritur: nam pro bono forsitan quis audeat mori. Commēdat autem charitatē suam deus in nobis: quoniam si cum adhuc peccatores essemus secundū tempus, Christus pro nobis mortuus est: multo igitur magis nunc iustificati in sanguine ipsius, salui erimus ab ira per ipsum. Si em cum inimici essemus reconciliati sumus deo per mortem filij eius: multo magis reconciliati salui erimus in uita ipsius. Nō solum autem, sed & gloriamur in deo per dominum nostrum Iesum Christum per quē nūc reconciliationē accepimus. Propterea sicut per unū hominē peccatū in hunc mundum intrauit: & per peccatum mors: & ita in omes homines mors pertransijt: in quo omes peccauerūt. Vsq; ad legē em peccatū erat in mundo. Peccatum autē nō imputabař, cū lex non esset: sed regnauit mors ab Adā usq; ad Moysen etiā in eos qui nō peccauerunt in similitudinem præuaricationis Adæ, qui est forma futuri. Sed non sicut delictum, ita & donū. Si enim unius delicto multi mortui sunt multo magis gratia dei & donum in gratia unius hominis Iesu Christi in plures abundauit. Et non sicut per unum peccatum, ita & donum. Nam iudiciū ex uno in condēnationē: gratia autem ex multis delictis in iustificationem. Si enim in unius delicto mors regnauit per unū: multo magis abūdantiam

οἱ τὴν περισσείαν τῆς χάριτος καὶ τῆς
δωρεᾶς τῆς δικαιοσύνης λαμβάνον/
τες, ἐν ζωῇ βασιλεύσουσι διὰ τοῦ ἑνὸς
Ἰησοῦ χριστοῦ. ἄρα οὖν ὡς δι᾽ ἑνὸς πα/
ραπτώματος εἰς πάντας ἀνθρώπους
εἰς κατάκριμα, οὕτω καὶ δι᾽ ἑνὸς δι/
καιώματος εἰς πάντας ἀνθρώπους
εἰς δικαίωσιν ζωῆς. ὥσπερ γὰρ διὰ
τῆς παρακοῆς τοῦ ἑνὸς ἀνθρώπου, ἁ/
μαρτωλοὶ κατεστάθημεν οἱ πολλοί,
οὕτως καὶ διὰ τῆς ὑπακοῆς τοῦ ἑνὸς
δίκαιοι κατασταθήσονται οἱ πολλοί.
Νόμος δὲ παρεισῆλθεν, ἵνα πλεονάσῃ
τὸ παράπτωμα. οὗ δὲ ἐπλεόνασεν ἡ
ἁμαρτία, ὑπερεπερίσσευσεν ἡ χάρις.
ἵνα ὥσπερ ἐβασίλευσεν ἡ ἁμαρτία
ἐν τῷ θανάτῳ, οὕτως καὶ ἡ χάρις βα
σιλεύσῃ διὰ δικαιοσύνης εἰς ζωὴν
αἰώνιον, διὰ Ἰησοῦ χριστοῦ.

Τί οὖν ἐροῦμεν; Ἐπιμενοῦμεν τῇ
ἁμαρτίᾳ, ἵνα ἡ χάρις πλεονάσῃ; Μὴ
γένοιτο. οἵτινες ἀπεθάνομεν τῇ ἁ/
μαρτίᾳ, πῶς ἔτι ζήσομεν ἐν αὐτῇ;
15 Ἢ ἀγνοεῖτε, ὅτι ὅσοι ἐβαπτίσθη/
μεν εἰς χριστὸν Ἰησοῦν, εἰς τὸν θάνα/
τον αὐτοῦ ἐβαπτίσθημεν; Συνετάφη
μεν οὖν αὐτῷ διὰ τοῦ βαπτίσματος
εἰς τὸν θάνατον, ἵνα ὥσπερ ἠγέρθη
χριστὸς ἐκ νεκρῶν, διὰ τῆς δόξης τοῦ
πατρὸς, οὕτω καὶ ἡμεῖς ἐν καινότητι
ζωῆς περιπατήσωμεν. Εἰ γὰρ σύμ
φυτοι γεγόναμεν τῷ ὁμοιώματι
τοῦ θανάτου αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ τῆς ἀνα
στάσεως ἐσόμεθα. Τοῦτο γινώσκον/
τες, ὅτι ὁ παλαιὸς ἡμῶν ἄνθρωπος
συνεσταυρώθη, ἵνα καταργηθῇ τὸ σῶ
μα τῆς ἁμαρτίας, τοῦ μηκέτι δου/
λεύειν ἡμᾶς τῇ ἁμαρτίᾳ. Ὁ γὰρ ἀπο/
θανὼν, δεδικαίωται ἀπὸ τῆς ἁμαρ/
τίας. Εἰ δὲ ἀπεθάνομεν σὺν χριστῷ,
πιστεύομεν, ὅτι καὶ συζήσομεν αὐτῷ.
Εἰδότες ὅτι χριστὸς ἐγερθεὶς ἐκ νε/
κρῶν, οὐκ ἔτι ἀποθνήσκει, θάνατος αὐ
τοῦ οὐκ ἔτι κυριεύει. Ὃ γὰρ ἀπέθανε,
τῇ ἁμαρτίᾳ ἀπέθανεν ἐφ᾽ ἅπαξ. ὃ δὲ
ζῇ, ζῇ τῷ θεῷ. οὕτως καὶ ὑμεῖς λογί/
ζεσθε ἑαυτοὺς, νεκροὺς μὲν εἶναι τῇ
ἁμαρτίᾳ, ζῶντας δὲ τῷ θεῷ ἐν χρι/
στῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν.
15 Μὴ οὖν βασιλευέτω ἡ ἁμαρτία
ἐν τῷ θνητῷ ὑμῶν σώματι, εἰς τὸ ὑπα
κούειν αὐτῇ ἐν ταῖς ἐπιθυμίαις αὐτοῦ.
Μηδὲ

ij,qui exuberantiā gratiæ & doni
iustitiæ accipiunt, per uitā regna/
bunt autore uno Iesu Christo. Ita
que sicut per unius delictum pro
pagatum est malū in oēs homi
nes ad cōdemnationē, ita & per
unius iustificationē propagat̃ bo
num in oēs homines ad iustifi/
cationē uitæ. Queadmodū enim
per inobedientiā unius hominis,
peccatores cōstituti fuim⁹ multi.
ita per obediētiā unius, iusti cōsti
tuentur multi. Cæterū lex obiter
subijt, ut abūdaret delictū. Vbi ue
ro exuberauit peccatū, ibi magis
exuberauit gratia: ut queadmo/
dum regnauerat peccatū in mor/
te, sic & gratia regnaret per iusti/
ciā ad uitā æternā, per Iesum Chri
stum. Quid igit̃ dicemus? Ma
nebimus in peccato, ut gratia abū
det? Absit. Qui mortui sum⁹ pec/
cato, quomodo posthac uiuem⁹
in eodē? An ignoratis, qđ qui/
cunq; baptizati sumus in Christū
Iesum, in mortē eius baptizati su/
mus? Sepulti igit̃ sumus unà cū
illo per baptismū in mortē, ut quē
admodū excitatus est Christ⁹ ex
mortuis, per gloriam patris, ita &
nos in nouitate uitæ ambulem⁹.
Nam si insititij facti sumus illi per
similitudinē mortis eius, nimirū
& resurrectiōis participes erim⁹:
illud scientes, qđ uetus ille noster
homo cū illo crucifixus est, ut ab/
oleretur corpus peccati, ut post/
hac nō seruiamus peccato. Etenī
qui mortuus est, iustificatus est à
peccato. Quod si mortui sumus
cū Christo, credimus quod & ui/
uemus cū illo. Sciētes qđ Christ⁹
excitatus à mortuis, nō amplius
morit̃: mors illi nō ampli⁹ domi/
natur. Nā qđ mortuus fuit, pecca
to mortuus fuit semel: qđ aūt ui/
uit, uiuit deo. Ita & uos reputate
uosipsos, mortuos qdē esse pctō,
uiuētes aūt deo p Christū Iesum
dn̄m nostrū. Ne regnet igit̃ pec
catū in mortali uestro corpore, ut
obediatis illi p cupiditates eius.
Neq;

dantiam gratiæ & donatio/
nis & iusticiæ accipientes in
uita, regnabūt per unum Ie
sum Christū. Igit̃ sicut per
unius delictū in omnes ho/
mines in cōdēnationē, sic &
per unius iusticiā in omnes
homines in iustificationē ui
tæ. Sicut enim per inobediē
tiam unius hominis pecca/
tores constituti sunt multi:
ita & per unius obediētiam
iusti constituent̃ multi. Lex
aūt subintrauit, ut abūdaret
delictum. Vbi autē abunda
uit delictū, superabundauit
& gratia. Vt sicut regnauit
peccatū in mortē, ita & gra/
tia regnet per iusticiā in ui/
tam æternā: per Iesum Chri
stum dominū nostrum.

Quid ergo dicemus? Ma VI.
nebimus in peccato: ut gra
tia abūdet? Absit. Qui eñ
mortui sumus peccato: q̃/
modo adhuc uiuemus in il
lo? An ignoratis fratres: qa
quicūq; baptizati sumus in
Christo Iesu, in morte ipsi/
us baptizati sumus. Cōse/
pulti enim sum⁹ cū illo per
baptismū in mortē: ut quo/
modo Christus surrexit a
mortuis per gloriā patris:
ita & nos in nouitate uitæ
ambulemus. Si enim cōplā
tati facti sumus similitudini
mortis eius, simul & resurre
ctionis erimus. Hoc sciētes:
quia uetus homo noster si/
mul crucifix⁹ est, ut destrua
tur corpus peccati: ut ultra
nō seruiam⁹ peccato. Qui
enim mortu⁹ est, iustificatus
est a peccato. Si autē mor/
tui sumus cū Christo: credi
mus quia simul etiam uiue
mus cum illo. Sciētes quod
Christus resurgēs ex mor/
tuis iam nō moritur: mors
illi ultra non dominabitur.
Quod enim mortuus est
peccato, mortuus est semel.
Quod autem uiuit, uiuit
deo. Ita & uos existimate
uos mortuos quidē esse pec
cato: uiuentes autē deo, in
Christo Iesu. Non ergo re/
gnet peccatū in uestro mor
tali corpore, ut obediatis
concupiscentijs eius. Sed

μηδὲ παριστάνετε τὰ μέλη ὑμῶν, ὅ/
πλα ἀδικίας τῇ ἁμαρτίᾳ, ἀλλὰ πα
ραστήσατε ἑαυτοὺς τῷ θεῷ, ὡς ἐκ νε/
κρῶν ζῶντας, καὶ τὰ μέλη ὑμῶν, ὅ/
πλα δικαιοσύνης τῷ θεῷ. ἁμαρτία
γὰρ ὑμῶν οὐ κυριεύσει. οὐ γάρ ἐστε ὑ/
πὸ νόμον, ἀλλ᾽ ὑπὸ χάριν. τί οὖν;
ἁμαρτήσομεν, ὅτι οὐκ ἐσμὲν ὑπὸ
νόμον, ἀλλ᾽ ὑπὸ χάριν; μὴ γένοιτο.
οὐκ οἴδατε, ὅτι ᾧ παριστάνετε ἑαυτοὺς
δούλους εἰς ὑπακοήν, δοῦλοί ἐστε,
ᾧ ὑπακούετε, ἤτοι ἁμαρτίας εἰς θά
νατον, ἢ ὑπακοῆς εἰς δικαιοσύ/
νην; χάρις δὲ τῷ θεῷ, ὅτι ἦτε δοῦλοι
τῆς ἁμαρτίας, ὑπηκούσατε δὲ ἐκ καρ
δίας, εἰς ὃν παρεδόθητε τύπον διδα
χῆς. ἐλευθερωθέντες δὲ ἀπὸ τῆς ἁμαρ
τίας, ἐδουλώθητε τῇ δικαιοσύνῃ. ἀν
θρώπινον λέγω, διὰ τὴν ἀσθένειαν
τῆς σαρκὸς ὑμῶν. ὥσπερ γὰρ παρεστή
σατε τὰ μέλη ὑμῶν δοῦλα τῇ ἀκα/
θαρσίᾳ, καὶ τῇ ἀνομίᾳ, εἰς τὴν ἀνο/
μίαν, οὕτω καὶ νῦν παραστήσατε τὰ
μέλη ὑμῶν δοῦλα τῇ δικαιοσύνῃ,
εἰς ἁγιασμόν. ὅτε γὰρ δοῦλοι ἦτε τῆς
ἁμαρτίας, ἐλεύθεροι ἦτε τῇ δικαιο/
σύνῃ. τίνα οὖν καρπὸν εἴχετε τότε,
ἐφ᾽ οἷς νῦν ἐπαισχύνεσθε; τὸ γὰρ τέ
λος ἐκείνων θάνατος. νυνὶ δὲ ἐλευθε
ρωθέντες ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας, δουλω/
θέντες δὲ τῷ θεῷ, ἔχετε τὸν καρπὸν
ὑμῶν εἰς ἁγιασμόν, τὸ δὲ τέλος ζω
ὴν αἰώνιον. τὰ γὰρ ὀψώνια τῆς ἁμαρ
τίας, θάνατος. τὸ δὲ χάρισμα τοῦ
θεοῦ, ζωὴ αἰώνιος, ἐν χριστῷ Ἰησοῦ
τῷ κυρίῳ ἡμῶν.
ΙΖ Ἢ ἀγνοεῖτε ἀδελφοί, γινώσκουσι
γὰρ νόμον λαλῶ, ὅτι ὁ νόμος κυρι/
εύει τοῦ ἀνθρώπου, ἐφ᾽ ὅσον χρόνον ζῇ;
ἡ γὰρ ὕπανδρος γυνή, τῷ ζῶντι ἀν
δρὶ δέδεται νόμῳ. ἐὰν δὲ ἀποθάνῃ
ὁ ἀνήρ, κατήργηται ἀπὸ τοῦ νόμου
τοῦ ἀνδρός. ἄρα οὖν ζῶντος τοῦ ἀνδρὸς
μοιχαλὶς χρηματίσει, ἐὰν γένηται
ἀνδρὶ ἑτέρῳ. ἐὰν δὲ ἀποθάνῃ ὁ ἀ/
νήρ, ἐλευθέρα ἐστὶν ἀπὸ τοῦ νόμου,
τοῦ μὴ εἶναι αὐτὴν μοιχαλίδα, γε
νομένην ἀνδρὶ ἑτέρῳ. ὥστε ἀδελφοί
μου καὶ ὑμεῖς ἐθανατώθητε τῷ νό/
μῳ διὰ τοῦ σώματος τοῦ χριστοῦ, εἰς
τὸ γενέσθαι ὑμᾶς ἑτέρῳ, τῷ ἐκ νε/
κρῶν ἐγερθέντι, ἵνα καρποφορήσω/
μεν τῷ

Neq; accommodetis membra ue
stra, arma iniustitiæ peccato, sed
accommodetis uosmetipsos deo,
uelut ex mortuis uiuẽtes, & mem
bra uestra arma iustitiæ deo. Pec/
catum em̃ uobis non dominabit.
Non em̃ estis sub lege, sed sub gra
tia. Quid igitur? Peccabimus, qđ
nõ simus sub lege, sed sub gratia?
Absit. An nescitis, quod cui accõ/
modatis uosipsos seruos ad obe/
diendũ, eius serui estis, cui obedi/
tis, siue peccati ad mortẽ, siue obe
dientiæ ad iustitiã? Gratia aũt deo
quod fuistis quidẽ serui peccati,
sed obedistis ex animo, in eam in
quã traducti estis formã doctri/
næ. Cæterũ liberati à peccato, ser/
ui facti estis iustitiæ. Humanum
quiddã dico, propter infirmitatẽ
carnis uestræ. Quemadmodũ em̃
præbuistis membra uestra serua
immũditiæ & iniquitati, ad aliam
atq; aliã iniquitatẽ, sic & nũc præ/
bete membra uestra serua iustitiæ
ad sanctificationẽ. Cum em̃ serui
essetis peccati, liberi eratis iustitiæ
Quẽ igitur fructũ habebatis tũc
in his, de quibus nũc erubescitis?
Nam finis illorũ mors. Nũc uero
manumissi à peccato, serui aũt fa/
cti deo, habetis fructũ uestrũ in
sanctificationẽ, finem autẽ uitam
æternã. Etenim autoramenta pec
cati, mors: donum aũt dei, uita æ/
terna, per Christum Iesum domi/
num nostrũ. An ignoratis fra/
tres, scientibus em̃ legem loquor.
quod lex tantisper dominetur ho
mini, quoad ea uixerit? Nã uiro
obnoxia mulier, uiuenti uiro alli/
gata est per legẽ, quod si mortuus
fuerit uir, liberata est à lege uiri.
Proinde uiuẽte uiro, adultera uo
cabit, si se iunxerit alteri uiro. Sin
aũt mortuus fuerit uir, libera est à
iure uiri: ut non sit adultera, si iun
cta fuerit alteri uiro. Itaque fra/
tres mei, uos quoque mortificati
estis legi per corp⁹ Christi, ut iun
geremini alteri, nimirum ei qui
ex mortuis surrexit, ut fructifice/
mus

neq; exhibeatis mẽbra ue/
stra arma iniquitatis pecca
to, sed exhibete uos deo tã/
quam ex mortuis uiuẽtes:
& membra uestra arma iu/
sticiæ deo. Peccatũ enim uo
bis nõ dominabit. Non em̃
sub lege estis, sed sub gratia.
Quid ergo? Peccabimus:
quoniã nõ sumus sub lege,
sed sub gratia? Absit. An ne
scitis quoniã cui exhibetis
uos seruos ad obediẽdum:
serui estis eius cui obedistis:
siue peccati ad mortẽ: siue
obeditiõis ad iusticiã. Grãs
autẽ deo quod fuistis serui
peccati: obedistis autem ex
corde in eam formã doctri/
næ in qua traditi estis. Libe/
rati autẽ a peccato, serui fa/
cti estis iusticiæ. Humanum
dico propter infirmitatẽ car
nis uestræ. Sicut enim exhi/
buistis mẽbra uestra serui/
re immũdiciæ & iniquitati
ad iniquitatẽ: ita nunc exhi
bete membra uestra seruire
iusticiæ in sanctificationem.
Cum enim serui essetis pec/
cati, liberi fuistis iusticiæ.
Quẽ ergo fructũ habuistis
tunc in illis in quibus nunc
erubescitis? Nam finis illo/
rum mors est. Nũc uero li/
berati a peccato: serui autẽ
facti deo, habetis fructũ ue
strum in sanctificationẽ: fi/
nem uero uitam æternã. Sti
pendia enim peccati mors:
gratia autẽ dei uita æterna:
in Christo Iesu domino no
stro. An ignoratis fra/
tres: sciẽtibus enim legẽ lo/ VII.
quor: quia lex in homine
dominatur quanto tẽpore
uiuit. Nam quæ sub uiro est
mulier: uiuẽte uiro alligata
est legi. Si autem mortuus
fuerit uir eius, soluta est a
lege uiri. Igitur uiuente ui/
ro uocabit adultera, si fue/
rit cum alio uiro. Si autem
mortuus fuerit uir eius, li/
berata est a lege uiri ut non
sit adultera, si fuerit cum a/
lio uiro. Itaque fratres mei
& uos mortificati estis le/
gi per corpus Christi, ut
sitis alterius, qui ex mor/
tuis resurrexit ut fructifi/
cetis

μὲν τῷ θεῷ. ὅτε γὰρ ἦμεν ἐν τῇ σαρκί, τὰ παθήματα τῶν ἁμαρτιῶν, τὰ διὰ τοῦ νόμου ἐνηργεῖτο ἐν τοῖς μέλεσιν ἡμῶν, εἰς τὸ καρποφορῆσαι τῷ θανάτῳ. Νυνὶ δὲ κατηργήθημεν ἀπὸ τοῦ νόμου, ἀποθανόντες ἐν ᾧ κατειχόμεθα, ὥστε δουλεύειν ἡμᾶς ἐν καινότητι πνεύματος, καὶ οὐ παλαιότητι γράμματος. Τί οὖν ἐροῦμεν; Ὁ νόμος ἁμαρτία; Μὴ γένοιτο. Ἀλλὰ τὴν ἁμαρτίαν οὐκ ἔγνων, εἰ μὴ διὰ νόμου. Τήν τε γὰρ ἐπιθυμίαν οὐκ ᾔδειν, εἰ μὴ ὁ νόμος ἔλεγεν, οὐκ ἐπιθυμήσεις. Ἀφορμὴν δὲ λαβοῦσα, ἡ ἁμαρτία διὰ τῆς ἐντολῆς κατειργάσατο ἐν ἐμοὶ πᾶσαν ἐπιθυμίαν. Χωρὶς γὰρ νόμου, ἁμαρτία νεκρά. Ἐγὼ δὲ ἔζων χωρὶς νόμου ποτέ. Ἐλθούσης δὲ τῆς ἐντολῆς, ἡ ἁμαρτία ἀνέζησεν, ἐγὼ δὲ ἀπέθανον. Καὶ εὑρέθη μοι ἡ ἐντολὴ ἡ εἰς ζωήν, αὕτη εἰς θάνατον. Ἡ γὰρ ἁμαρτία ἀφορμὴν λαβοῦσα διὰ τῆς ἐντολῆς, ἐξηπάτησέ με, καὶ δι' αὐτῆς ἀπέκτεινεν. Ὥστε ὁ μὲν νόμος ἅγιος, καὶ ἡ ἐντολὴ ἁγία καὶ δικαία καὶ ἀγαθή. Τὸ οὖν ἀγαθὸν, ἐμοὶ γέγονε θάνατος; Μὴ γένοιτο. Ἀλλὰ ἡ ἁμαρτία. ἵνα φανῇ ἁμαρτία, διὰ τοῦ ἀγαθοῦ μοι κατεργαζομένη θάνατον, ἵνα γένηται καθ' ὑπερβολὴν ἁμαρτωλὸς ἡ ἁμαρτία διὰ τῆς ἐντολῆς.

IH Οἴδαμεν γὰρ, ὅτι ὁ νόμος πνευματικός ἐστιν. Ἐγὼ δὲ σαρκικός εἰμι, πεπραμένος ὑπὸ τὴν ἁμαρτίαν. ὃ γὰρ κατεργάζομαι, οὐ γινώσκω. Οὐ γὰρ ὃ θέλω, τοῦτο πράσσω, ἀλλ' ὃ μισῶ, τοῦτο ποιῶ. Εἰ δὲ ὃ οὐ θέλω, τοῦτο ποιῶ, σύμφημι τῷ νόμῳ, ὅτι καλός. Νυνὶ δὲ οὐκέτι ἐγὼ κατεργάζομαι αὐτό, ἀλλ' ἡ οἰκοῦσα ἐν ἐμοὶ ἁμαρτία. Οἶδα γὰρ, ὅτι οὐκ οἰκεῖ ἐν ἐμοί, τουτέστιν ἐν τῇ σαρκί μου, ἀγαθόν. Τὸ γὰρ θέλειν παράκειταί μοι, τὸ δὲ κατεργάζεσθαι τὸ καλὸν, οὐχ εὑρίσκω. Οὐ γὰρ ὃ θέλω ποιῶ ἀγαθόν, ἀλλ' ὃ οὐ θέλω κακὸν, τοῦτο πράσσω. Εἰ δὲ ὃ οὐ θέλω ἐγὼ, τοῦτο ποιῶ, οὐκέτι ἐγὼ κατεργάζομαι αὐτὸ, ἀλλ' ἡ οἰκοῦσα ἐν ἐμοὶ ἁμαρτία. Εὑρίσκω ἄρα τὸν νόμον τῷ θέλοντι ἐμοὶ ποιεῖν τὸ καλὸν, ὅτι ἐμοὶ τὸ

κακὸν

mus deo. Cum enim eſſemus in carne, affectus peccatorum, qui ſunt per legem, uigebant in membris noſtris ad fructificandũ morti. Nunc autẽ liberati ſumus à lege, mortui ei in qua detinebamur ut ſeruiamus per nouitatem ſpiritus, & non per uetuſtatem literæ. Quid ergo dicemus? Lex peccatum eſt? Abſit. Sed peccatum nõ cognoui, niſi per legem. Nam & concupiſcentiã non nouiſſem, niſi lex dixiſſet: nõ concupiſces. Sed occaſione accepta, peccatum per præceptũ genuit in me omnem cõcupiſcentiã. Siquidem abſq; lege, peccatũ erat mortuũ. Ego aũt uiuebam ſine lege quondã. Porrò ueniente mandato, peccatũ reuixit: ego uero mortuus ſum. Et repertũ eſt, mandatũ quod inſtitutum erat ad uitam, mihi cedere ad mortem. Nam peccatũ occaſione accepta per præceptũ, decepit me: & per illud occidit. Itaque lex ipſa quidẽ ſancta, et præceptũ ſanctum ac iuſtum et bonũ. Ergo quod bonũ erat, mihi factum eſt mors? Abſit. Imò peccatũ. Vt appareret peccatũ, per id quod erat bonũ mihi gignere mortẽ, ut fieret maiorem in modũ peccãs peccatũ per præceptũ. Scimus eñ qđ lex ſpiritualis eſt. At ego carnalis ſum, uenditus ſub peccatũ. Quod eñ ago, non probo. Non eñ quod uolo, hoc facio: ſed qđ odi, hoc ago. Si uero quod nõ uolo, hoc facio, cõſentio legi, quod bona ſit. Nunc autẽ non iam ego perpetro illud, ſed inhabitans in me peccatum. Noui enim, quod nõ habitet in me, hoc eſt, in carne mea bonũ. Nam uelle adeſt mihi at ut faciam bonum, nõ reperio. Non enim quod uolo facio bonum, ſed quod nõ uolo malum, hoc ago. Porrò ſi quod non uolo ego, hoc facio: nõ iam ego perpetro illud, ſed inhabitans in me peccatũ. Reperio igit̃ per legẽ uolenti mihi facere bonũ, qđ mihi

malum

cetis deo. Cũ enim eſſemus in carne: paſſiões peccatorũ quæ per legẽ erãt, operabãtur in mẽbris noſtris ut fructificarẽt morti. Nunc autẽ ſoluti ſumus a lege mortis in qua detinebamur: ita ut ſeruiamus in nouitate ſpiritus, & nõ in uetuſtate litteræ. Quid ergo dicemus? Lex peccatũ eſt. Abſit. Sed peccatũ nõ cognoui, niſi per legẽ. Nam cõcupiſcentiã neſciebam, niſi lex diceret: Nõ cõcupiſces. Occaſione autẽ accepta: peccatũ per mãdatum operatum eſt in me omnem cõcupiſcentiã. Sine lege enim peccatũ mortuũ erat. Ego autẽ uiuebam ſine lege aliquãdo: Sed cũ ueniſſet mandatũ, peccatũ reuixit. Ego autem mortuus ſum, & inuentũ eſt mihi mãdatũ quod erat ad uitã, hoc eſſe ad mortẽ. Nam peccatum occaſione accepta per mandatũ ſeduxit me: & per illud occidit. Itaq; lex quidẽ ſancta & mãdatũ ſanctũ & iuſtũ & bonũ. Qđ ergo bonũ eſt, mihi factũ eſt mors? Abſit. Sed peccatũ ut appareat peccatũ, per bonũ operatũ eſt mihi mortẽ, ut fiat ſupra modũ peccãs peccatum per mandatũ. Scimus enim quia lex ſpiritalis eſt: Ego aũt carnalis ſum, uænũdatus ſub peccato. Quod eñ operor, nõ intelligo. Nõ enim quod uolo bonũ, hoc ago, ſed quod odio malũ, illud facio. Si aũt quod nolo illud facio: cõſentio legi, q̃niam bona eſt. Nũc aũt iam nõ ego operor illud, ſed qđ habitat in me peccatũ. Scio enim quia nõ habitat in me hoc eſt in carne mea bonũ. Nã uelle adiacet mihi: perficere autẽ bonum non inuenio. Nõ enim quod uolo bonũ hoc facio, ſed quod nolo malum hoc ago. Si autem quod nolo illud facio: iam non ego operor illud, ſed quod habitat in me peccatum. Inuenio igitur legem uolẽti mihi facere bonum: quoniam mihi ma

 lum

κακὸν παράκειται. συνήδομαι γὰρ τῷ νόμῳ τοῦ θεοῦ κατὰ τὸν ἔσω ἄνθρωπον. βλέπω δὲ ἕτερον νόμον ἐν τοῖς μέλεσί μου, ἀντιστρατευόμενον τῷ νόμῳ τοῦ νοός μου, καὶ αἰχμαλωτίζοντά με τῷ νόμῳ τῆς ἁμαρτίας, τῷ ὄντι ἐν τοῖς μέλεσί μου. ταλαίπωρος ἐγὼ ἄνθρωπος, τίς με ῥύσεται ἐκ τοῦ σώματος τοῦ θανάτου τούτου; εὐχαριστῶ τῷ θεῷ διὰ Ἰησοῦ χριστοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν. ἄρα οὖν αὐτὸς ἐγὼ τῷ μὲν νοῒ δουλεύω νόμῳ θεοῦ, τῇ δὲ σαρκὶ νόμῳ ἁμαρτίας. οὐδὲν ἄρα νῦν κατάκριμα τοῖς ἐν χριστῷ Ἰησοῦ, μὴ κατὰ σάρκα περιπατοῦσιν, ἀλλὰ κατὰ πνεῦμα. ὁ γὰρ νόμος τοῦ πνεύματος τῆς ζωῆς ἐν χριστῷ Ἰησοῦ ἠλευθέρωσέ με ἀπὸ τοῦ νόμου τῆς ἁμαρτίας, καὶ τοῦ θανάτου. τὸ γὰρ ἀδύνατον τοῦ νόμου ἐν ᾧ ἠσθένει διὰ τῆς σαρκὸς, ὁ θεὸς τὸν ἑαυτοῦ υἱὸν πέμψας ἐν ὁμοιώματι σαρκὸς ἁμαρτίας, καὶ περὶ ἁμαρτίας κατέκρινε τὴν ἁμαρτίαν, ἐν τῇ σαρκὶ, ἵνα τὸ δικαίωμα τοῦ νόμου πληρωθῇ ἐν ἡμῖν, τοῖς μὴ κατὰ σάρκα περιπατοῦσιν, ἀλλὰ κατὰ πνεῦμα. οἱ γὰρ κατὰ σάρκα ὄντες, τὰ τῆς σαρκὸς φρονοῦσιν. οἱ δὲ κατὰ πνεῦμα, τὰ τοῦ πνεύματος.

ΙΘ Τὸ γὰρ φρόνημα τῆς σαρκὸς, θάνατος. τὸ δὲ φρόνημα τοῦ πνεύματος, ζωὴ καὶ εἰρήνη. διότι τὸ φρόνημα τῆς σαρκὸς ἔχθρα εἰς θεόν. τῷ γὰρ νόμῳ τοῦ θεοῦ οὐχ ὑποτάσσεται, οὐδὲ γὰρ δύναται. οἱ δὲ ἐν σαρκὶ ὄντες, θεῷ ἀρέσαι οὐ δύνανται. ὑμεῖς δὲ οὐκ ἐστὲ ἐν σαρκὶ, ἀλλ᾽ ἐν πνεύματι, εἴπερ πνεῦμα θεοῦ οἰκεῖ ἐν ὑμῖν. εἰ δέ τις πνεῦμα χριστοῦ οὐκ ἔχει, οὗτος οὐκ ἔστιν αὐτοῦ. εἰ δὲ χριστὸς ἐν ὑμῖν, τὸ μὲν σῶμα νεκρὸν διὰ ἁμαρτίαν, τὸ δὲ πνεῦμα ζωὴ διὰ δικαιοσύνην. εἰ δὲ τὸ πνεῦμα τοῦ ἐγείραντος Ἰησοῦν ἐκ νεκρῶν οἰκεῖ ἐν ὑμῖν, ὁ ἐγείρας τὸν χριστὸν ἐκ νεκρῶν ζωοποιήσει καὶ τὰ θνητὰ σώματα ὑμῶν, διὰ τὸ ἐνοικοῦν αὐτοῦ πνεῦμα ἐν ὑμῖν.

Κ Ἄρα οὖν ἀδελφοὶ ὀφειλέται ἐσμὲν οὐ τῇ σαρκὶ, τοῦ κατὰ σάρκα ζῆν. εἰ γὰρ κατὰ σάρκα ζῆτε, μέλλετε ἀποθνήσκειν. εἰ δὲ

malum adiunctũ sit. Delectat enim me lex dei secundũ internum hominem. Sed uideo aliam legẽ in membris meis, rebellantem legi mentis meæ: & captiuum reddentem me legi peccati, quæ est in membris meis. Miser ego homo, quis me eripiet ex hoc corpore morti obnoxio? Gratias ago deo per Iesum Christũ dominum nostrũ. Itaq; idẽ ego mẽte quidẽ seruio legi dei, carne uero legi peccati. Nulla igitur nũc est cõdemnatio, his qui insiti sunt Christo Iesu, qui nõ iuxta carnẽ uersantur, sed iuxta spiritũ. Nã lex spũs uitæ per Christũ Iesum, liberũ me reddidit à iure peccati & mortis. Etenim quod lex præstare nõ poterat, ea parte qua imbecillis erat per carnem, hoc deus proprio filio, misso sub specie carnis peccato obnoxiæ, præstitit, ac de peccato cõdẽnauit peccatũ per carnẽ, ut iustificatio legis impleretur in nobis: qui nõ secundũ carnẽ uersamur, sed secundũ spm̃. Nã qui carnales sunt, quæ carnis sunt curãt. at qui spũales, quæ spũs sunt. Nam affectus carnis, mors est Affectus uero spiritus, uita & pax. Propterea quod affectus carnis, inimicitia est aduersus deũ: nam legi dei nõ subditur, siquidẽ ne potest quidẽ. Qui uero in carne sũt, deo placere nõ possunt. Vos aũt nõ estis in carne, sed in spiritu: siquidẽ spiritus dei habitat in uobis. Quod si qs spiritum Christi nõ habet, hic nõ est eius. Porrò si Christus in uobis est, corpus quidẽ mortuũ est propter peccatũ, spiritus aũt uita est propter iustificationẽ. Quod si spiritus eius qui excitauit Iesum à mortuis, habitat in uobis, is qui excitauit Christũ ex mortuis, uiuificabit & mortalia corpora uestra, propter ipsius spiritũ inhabitantẽ in uobis. Proinde fratres, debitores sumus, nõ carni, ut secũdum carnẽ uiuamus. Nam si secũdum carnẽ uixeritis, moriemini.

Quod

lum adiacet. Condelector enim legi dei secundum interiorem hominem. Video autem aliam legem in mẽbris meis repugnantem legi mentis meæ: & captiuantem me in lege peccati quæ est in membris meis. Infelix ego homo: quis me liberabit de corpore mortis huius? Gratia dei per Iesum Christum dominum nostrũ. Igitur egoipse mente seruio legi dei: carne autem legi pec
cati. Nihil ergo nunc dã VIII.
nationis est his qui sunt in Christo Iesu qui nõ secundum carnẽ ambulant. Lex enim spiritus uitæ in Christo Iesu, liberauit me a lege peccati & mortis. Nã quod impossibile erat legi in quo infirmabatur per carnem: deus filium suum mittens in similitudinem carnis peccati: & de peccato dãnauit peccatũ in carne, ut iustificatio legis impleretur in nobis qui nõ secũdũ carnẽ ambulamus, sed secundũ spiritũ. Qui enim secũdũ carnẽ sunt, quæ carnis sunt, sapiũt: qui uero secũdum spiritũ sunt, quæ sunt spũs, sentiũt. Nam prudentia carnis mors est: prudẽtia aũt spiritus uita & pax. Quoniã sapiẽtia carnis inimica est deo. Legi enim dei non est subiecta: nec enim potest. Qui autem in carne sunt, deo placere nõ possũt. Vos autẽ in carne nõ estis, sed in spiritu: si tamen spiritus dei habitat in uobis. Si quis autẽ spiritũ Christi nõ habet, hic nõ est eius. Si autem Christus in uobis est, corpus quidẽ mortuum est propter peccatũ: spiritus uero uiuit propter iustificationem. Quod si spũs eius qui suscitauit Iesum a mortuis, habitat in uobis: qui suscitauit Iesũ Christũ a mortuis, uiuificabit & mortalia corpora uestra propter inhabitantẽ spiritũ eius in uobis. Ergo fratres, debitores sumus nõ carni ut secũdũ carnẽ uiuamus. Si eni secundũ carnẽ uixeritis, moriemini.

Si aũt

εἰ δὲ πνεύματι τὰς πράξεις τοῦ σώμα-
τος θανατοῦτε, ζήσεσθε. ὅσοι γὰρ πνεύ-
ματι θεοῦ ἄγονται, οὗτοί εἰσιν υἱοὶ θεοῦ.
οὐ γὰρ ἐλάβετε πνεῦμα δουλείας
πάλιν εἰς φόβον, ἀλλ᾽ ἐλάβετε πνεῦ-
μα υἱοθεσίας, ἐν ᾧ κράζομεν, ἀββᾶ ὁ
πατήρ. αὐτὸ τὸ πνεῦμα συμμαρτυ-
ρεῖ τῷ πνεύματι ἡμῶν, ὅτι ἐσμὲν
τέκνα θεοῦ. εἰ δὲ τέκνα, καὶ κληρονό-
μοι. κληρονόμοι μὲν θεοῦ, συγκληρο-
νόμοι δὲ χριστοῦ, εἴπερ συμπάσχομεν
ἵνα καὶ συνδοξασθῶμεν. λογίζομαι
γὰρ, ὅτι οὐκ ἄξια τὰ παθήματα τοῦ
νῦν καιροῦ, πρὸς τὴν μέλλουσαν δό-
ξαν ἀποκαλυφθῆναι εἰς ἡμᾶς. ἡ
γὰρ ἀποκαραδοκία τῆς κτίσεως, τὴν
ἀποκάλυψιν τῶν υἱῶν τοῦ θεοῦ ἀπεκ-
δέχεται. τῇ γὰρ ματαιότητι ἡ κτί-
σις ὑπετάγη, οὐχ ἑκοῦσα, ἀλλὰ διὰ
τὸν ὑποτάξαντα ἐπ᾽ ἐλπίδι. ὅτι
καὶ αὐτὴ ἡ κτίσις ἐλευθερωθήσεται
ἀπὸ τῆς δουλείας τῆς φθορᾶς, εἰς
τὴν ἐλευθερίαν τῆς δόξης τῶν τέ-
κνων τοῦ θεοῦ. οἴδαμεν γὰρ, ὅτι
πᾶσα ἡ κτίσις συστενάζει καὶ συνω-
δίνει ἄχρι τοῦ νῦν. οὐ μόνον δὲ, ἀλ-
λὰ καὶ αὐτοὶ τὴν ἀπαρχὴν τοῦ πνεύ-
ματος ἔχοντες, καὶ ἡμεῖς αὐτοὶ
ἐν ἑαυτοῖς στενάζομεν, υἱοθεσίαν ἀ-
πεκδεχόμενοι, τὴν ἀπολύτρωσιν
τοῦ σώματος ἡμῶν. τῇ γὰρ ἐλπί-
δι ἐσώθημεν. ἐλπὶς δὲ βλεπομένη
οὐκ ἔστιν ἐλπίς. ὃ γὰρ βλέπει τις,
τί καὶ ἐλπίζει; εἰ δὲ ὃ οὐ βλέπομεν
ἐλπίζομεν, δι᾽ ὑπομονῆς ἀπεκδεχό-
μεθα. ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ πνεῦμα
συναντιλαμβάνεται ταῖς ἀσθενείαις
ἡμῶν. τὸ γὰρ τί προσευξόμεθα κα-
θὸ δεῖ, οὐκ οἴδαμεν, ἀλλ᾽ αὐτὸ τὸ
πνεῦμα ὑπερεντυγχάνει ὑπὲρ ἡ-
μῶν, στεναγμοῖς ἀλαλήτοις. ὁ δὲ ἐ-
ρευνῶν τὰς καρδίας, οἶδε τί τὸ φρό-
νημα τοῦ πνεύματος, ὅτι κατὰ θεὸν
ἐντυγχάνει ὑπὲρ ἁγίων. οἴδαμεν
δὲ, ὅτι τοῖς ἀγαπῶσι τὸν θεὸν πάν-
τα συνεργεῖ εἰς ἀγαθὸν, τοῖς κατὰ
πρόθεσιν κλητοῖς οὖσιν. ὅτι οὓς προέ-
γνω, καὶ προώρισε, συμμόρφους τῆς
εἰκόνος τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, εἰς τὸ εἶ-
ναι αὐτὸν πρωτότοκον ἐν πολλοῖς
ἀδελφοῖς.
KB οὓς δὲ προώρισε, τούτους καὶ ἐκάλε-
σε, καὶ

Quod si spū facta corporis mortificetis, uiuetis. Etenim quicunq; spiritu dei ducunt̃, hi sunt filij dei Non enim accepistis spiritū seruitutis iterū ad timorem, sed accepistis spiritum adoptionis: per quē clamamus, abba pater. Idē spirit⁹ testatur unà cū spiritu nostro, qđ simus filij dei. Quod si filij igit̃, & hæredes. Hæredes quidē dei, cohæredes autē Christi. Siquidē simul cū eo patimur, ut & unà cū illo glorificemur. Nam reputo, nō esse pares afflictiōes præsentis tēporis ad gloriā, quæ reuelabit̃ erga nos. Etem̄ solicita creaturæ expectatio expectat ut palàm fiant filij dei. Quippe uanitati creatura subiacet: nō uolens, sed ꝓpter eū, qui subiecit illā sub spe. Quoniam & ipsa creatura liberabitur à seruitute corruptiōis, in libertatem gloriæ filiorū dei. Scimus em̄ quod om̄is creatura cōgemiscit, simulq; nobiscum parturit usq; ad hoc tempus. Nō solū autē illa, sed & ipsi, qui primitias spiritus habemus, & nos ipsi in nobisipsis gemimus, adoptionē expectātes, redemptionē corporis nostri. Siquidem spe seruati sum⁹. Porrò spes si uideatur nō est spes. Quod em̄ quis cernit, cur idem speret? Si uero quod non uidemus, speramus, id per patiētiā expectamus. Cōsimiliter aūt & spūs auxiliat̃ infirmitatibus nostris Siquidē hoc ipsum, quid oraturi sim⁹, ut oportet, nō nouimus: uerū ipse spirit⁹ intercedit pro nobis, gemitib⁹ inenarrabilibus. At ille qui scrutatur corda, nouit quis sit sensus spiritus: quoniā secundū deū intercedit pro sanctis. Scimus aūt, quod his qui diligūt deum, om̄ia simul adiumento sunt in bonū, nimirū his qui iuxta propositum uocati sunt. Quoniā quos præsciuerat, eosdem & præfiniuit, conformes imaginis filij sui, ut ipse sit primogenit⁹ inter multos fratres. Porrò quos prædefinierat, eosdē & uocauit.

Si autē spiritu facta carnis mortificaueritis, uiuetis. Quicunq; enim spiritu dei aguntur, hi sunt filij dei. Nō enim accepistis spiritum seruitutis iterū in timore, sed accepistis spiritum adoptionis filiorū dei: in quo clamamus, abba pater. Ipse enim spirit⁹ testimoniū reddit spiritui nostro qđ sumus filij dei. Si autē filij, & hæredes: hæredes quidē dei: cohæredes autē Christi: si tñ cōpatimur ut & cōglorificemur. Existimo em̄ quod nō sunt cōdignæ passiones huius tēporis ad futurā gloriā quæ reuelabitur in nobis. Nam expectatio creaturæ reuelationem filiorū dei expectat. Vanitati enim creatura subiecta est, nō uolens, sed propter eum qui subiecit eā in spe: quia & ipsa creatura liberabitur a seruitute corruptionis in libertatē gloriæ filiorū dei. Scimus enim qđ omnis creatura ingemiscit & parturit usq; adhuc. Non solum aūt illa, sed & nosipsi primitias spiritus habētes, & ipsi intra nos gemim⁹ adoptionem filiorū dei, expectantes redemptionē corporis nostri: Spe enim salui facti sumus. Spes aūt quæ uidetur, nō est spes. Nam qđ uidet quis, quid sperat? Si autē quod nō uidemus speramus, per patientiā expectamus. Similiter aūt spiritus adiuuat infirmitatē nostram. Nā quid oremus sicut oportet nescimus: sed ipse spiritus postulat ꝓ nobis gemitibus inenarrabilibus. Qui aūt scrutatur corda scit quid desideret spiritus: quia secundū deum postulat pro sanctis. Scimus autem quoniā diligentibus deum omnia cooperantur in bonum his qui secūdum propositū uocati sunt sancti. Nam quos præsciuit & prædestinauit cōformes fieri imaginis filij sui, ut sit ipse primogenitus in multis fratribus. Quos autem prædestinauit, hos & uoca-

σε, καὶ οὓς ἐκάλεσε, τούτους καὶ ἐδι/
καίωσεν. οὓς δὲ ἐδικαίωσε, τούτους
καὶ ἐδόξασε. Τί οὖν ἐροῦμεν πρὸς ταῦ
τα; Εἰ ὁ θεὸς ὑπὲρ ἡμῶν, τίς καθ'
ἡμῶν; ὅς γε τοῦ ἰδίου υἱοῦ οὐκ ἐφείσατο.
ἀλλ' ὑπὲρ ἡμῶν πάντων παρέδω/
κεν αὐτὸν, πῶς οὐχὶ καὶ σὺν αὐτῷ
τὰ πάντα ἡμῖν χαρίσεται.

ΚΓ Τίς ἐγκαλέσει κατὰ ἐκλεκτῶν
θεοῦ; Θεὸς ὁ δικαιῶν. τίς ὁ κα/
τακρίνων; Χριστὸς ὁ ἀποθανὼν, μᾶλ
λον δὲ καὶ ἐγερθεὶς, ὃς καὶ ἐστὶν ἐν
δεξιᾷ τοῦ θεοῦ, ὃς καὶ ἐντυγχάνει ὑπὲρ
ἡμῶν. τίς ἡμᾶς χωρίσει ἀπὸ τῆς ἀγά
πης τοῦ θεοῦ; θλῖψις ἢ στενοχωρία;
ἢ διωγμός; ἢ λιμός; ἢ γυμνότης;
ἢ κίνδυνος; ἢ μάχαιρα; καθὼς γέ
» γραπται. ὅτι ἕνεκά σου θανατούμε/
» θα, ὅλην τὴν ἡμέραν, ἐλογίσθημεν
» ὡς πρόβατα σφαγῆς. ἀλλ' ἐν τού/
τοις πᾶσιν ὑπερνικῶμεν, διὰ τοῦ ἀγα
πήσαντος ἡμᾶς. Πέπεισμαι γὰρ,
ὅτι οὔτε θάνατος, οὔτε ζωὴ, οὔτε ἄγγε
λοι, οὔτε ἀρχαὶ, οὔτε δυνάμεις, οὔτε
ἐνεστῶτα, οὔτε μέλλοντα, οὔτε ὕψω/
μα, οὔτε βάθος, οὔτε τις κτίσις ἑτέ
ρα δυνήσεται ἡμᾶς χωρίσαι ἀπὸ
τῆς ἀγάπης τοῦ θεοῦ, τῆς ἐν Χριστῷ
Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν.

ΚΔ Ἀλήθειαν λέγω ἐν Χριστῷ, οὐ ψεύ
δομαι, συμμαρτυρούσης μοι τῆς συ/
νειδήσεώς μου, ἐν πνεύματι ἁγίῳ,
ὅτι λύπη μοι ἐστὶ μεγάλη, καὶ ἀδιά
λειπτος ὀδύνη τῇ καρδίᾳ μου. ηὐχό
μην γὰρ αὐτὸς ἐγὼ ἀνάθεμα εἶναι
ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν
μου, τῶν συγγενῶν μου κατὰ σάρ/
κα, οἵτινές εἰσιν Ἰσραηλῖται, ὧν ἡ υἱο
θεσία, καὶ ἡ δόξα, καὶ αἱ διαθῆκαι,
καὶ ἡ νομοθεσία, καὶ ἡ λατρεία, καὶ
αἱ ἐπαγγελίαι, ὧν οἱ πατέρες, καὶ
ἐξ ὧν ὁ Χριστὸς, τὸ κατὰ σάρκα, ὁ ὢν
ἐπὶ πάντων θεὸς εὐλογητὸς εἰς τοὺς
αἰῶνας. ἀμήν.

ΚΕ Οὐχ οἷον δὲ, ὅτι ἐκπέπτωκεν ὁ
λόγος τοῦ θεοῦ. οὐ γὰρ πάντες οἱ ἐξ
Ἰσραὴλ, οὗτοι Ἰσραήλ. οὐδ' ὅτι εἰσὶ
σπέρμα Ἀβραὰμ, πάντες τέκνα,
ἀλλ' ἐν Ἰσαὰκ κληθήσεταί σοι σπέρ
μα, τουτέστιν, οὐ τὰ τέκνα τῆς σαρ/
κὸς, ταῦτα τέκνα τοῦ θεοῦ, ἀλλὰ τὰ
τέκνα τῆς ἐπαγγελίας, λογίζεται εἰς
σπέρμα.

cauit. Et quos uocauit, eos & iuſti
ficauit. Quos autē iuſtificauit, hos
& glorificauit. Quid igitur dicem⁹
ad hæc? Si deus pro nobis, quis cō
tra nos? Qui proprio filio non pe
percit, ſed pro nobis omibus tradi
dit illū, qui fieri poteſt, ut non et cū
eodē omia nobis donet? Quis in/
tentabit crimina aduerſus electos
dei? Deus eſt qui iuſtificat. Quis il
le, qui cōdemnet? Chriſtus eſt, qui
mortuus eſt, imò qui & ſuſcitatus
eſt, qui etiā eſt ad dexterā dei, qui
et intercedit pro nobis. Quis nos
ſeparabit à dilectione dei? num af
flictio? num anguſtia? num perſe/
cutio? num fames? num nuditas?
num periculū? num gladius? Quē
admodum ſcriptū eſt: Propter te
morti tradimur tota die, habiti ſu/
mus uelut oues deſtinatæ macta/
tioni. Verū in his omnibus ſupera
mus, per eū qui dilexit nos. Nā mi
hi perſuaſum habeo, ꝙ neq; mors
neq; uita, neq; angeli, neq; princi/
patus, neq; poteſtates, neq; inſtan
tia, neq; futura, neq; altitudo, neq;
ꝓfunditas, neq; ulla creatura alia
poterit nos ſeparare à dilectione
dei, quæ eſt in Chriſto Ieſu dño no
ſtro. Veritatē dico in Chriſto, nō
mentior, atteſtāte mihi ſimul cōſci
entia mea, per ſpiritū ſanctū, ꝙ do
lor mihi ſit magn⁹, & aſſiduus cru
ciatus cordi meo. Optarim enim
egoipſe, anathema eſſe à Chriſto
pro fratribus meis, cognatis meis
ſecundū carnem, qui ſunt Iſraëlitæ
quorū eſt adoptio, & gloria, & te/
ſtamenta, & legis cōſtitutio, & cul
tus, & promiſſiones, quorum ſunt
patres, & ij, ex quibus eſt Chriſtus
quantū attinet ad carnē, qui eſt in
omnibus deus laudandus in ſecu/
la, amen. Non autem hæc loquor
quod exciderit ſermo dei. Nō em̄
omnes qui ſunt ex Iſraël, ſunt Iſra/
el: neq; quia ſunt ſemen Abrahæ,
ſtatim omnes filij, ſed per Iſaac no
minabitur tibi ſemen: hoc eſt, non
qui filij carnis, ij filij dei: ſed qui ſūt
filij promiſſionis, recenſentur in ſe
men

uit: & q̊s uocauit, hos & iu/
ſtificauit: q̊s aūt iuſtificauit,
illos & magnificauit. Quid
ergo dicem⁹ ad hæc? Si de/
us pro nobis, quis contra
nos? Qui etiā proprio filio
ſuo nō pepercit, ſed pro no/
bis om̄ib⁹ tradidit illū: quo/
modo nō etiā cū illo omnia
nobis donauit? Quis accu
ſabit aduerſus electos dei?
De⁹ qui iuſtificat. Quis eſt
qui cōdemnet? Chriſtus Ie
ſus qui mortuus eſt: immo
qui & reſurrexit qui eſt ad
dexteram dei: qui etiā inter
pellat pro nobis. Quis er/
go nos ſeparabit a charita/
te Chriſti? Tribulatio, an an
guſtia, an fames, an nudi/
tas, an periculū, an perſecu
tio, an gladius? Sicut ſcri/
ptum eſt: Quia propter te
mortificamūr tota die. Aeſti
mati ſumus ſicut oues occi
ſionis: Sed in his omnibus
ſuperamus: ꝓpter eū qui di
lexit nos. Certus ſum em̄:
quia neq; mors: neq; uita:
neq; angeli: neq; principat⁹:
neq; uirtutes: neq; inſtātia:
neq; futura: neq; fortitudo:
neq; altitudo: neq; ꝓfundū:
neque creatura alia poterit
nos ſeparare a charitate dei
quæ eſt in Chriſto Ieſu dño
noſtro. Veritatē dico in IX.
Chriſto Ieſu: nō mentior: te
ſtimonium mihi perhibēte
conſciētia mea in ſpiritu ſan
cto: quoniam triſticia mihi
magna eſt, & cōtinuus do/
lor cordi meo. Optabam e/
nim ego ipſe anathema eſſe
a Chriſto pro fratrib⁹ meis
qui ſunt cognati mei ſecūdū
carnē qui ſunt Iſraelitæ: q̊rū
adoptio eſt filiorū, & gloria
& teſtamentū & legislatio &
obſequiū & ꝓmiſſa: q̊rū pa/
tres ex qb⁹ eſt Chriſt⁹ ſecū/
dū carnē qui eſt ſup oīa de⁹
bn̄dict⁹ in ſecula: amē. Nō
aūt qd' exciderit uerbū dei:
Nō enim oēs qui ex circūci/
ſiōe ſunt Iſrael, hi ſunt Iſrae
litæ: neq; q ſemē ſunt Abrææ
oēs filij: ſed in Iſaac uocabi/
tur tibi ſemē, id eſt nō q filij
carnis hi filij dei, ſed qui filij
ſunt ꝓmiſſiōis, æſtimant in
ſemine.

σπέρμα. Ἐπαγγελίας γὰρ ὁ λόγος
» οὗτος. κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον ἐλεύ/
» σομαι, καὶ ἔσαι τῇ σάῤῥᾳ υἱός. οὐ μό
νον δὲ, ἀλλὰ καὶ ῥεβέκκα ἐξ ἑνὸς κοί
την ἔχουσα ἰσαὰκ τοῦ πατρὸς ἡμῶν.
Μήπω γὰρ γεννηθέντων, μηδὲ πρα/
ξάντων τι ἀγαθὸν ἢ κακὸν, ἵνα ἡ κατ᾽
ἐκλογὴν, τοῦ θεοῦ πρόθεσις μένῃ, οὐκ
ἐξ ἔργων, ἀλλ᾽ ἐκ τοῦ καλοῦντος,
ἐῤῥήθη αὐτῇ. ὅτι ὁ μείζων δουλεύσει
» τῷ ἐλάσσονι. καθὼς γέγραπται. τὸν
» ἰακὼβ ἠγάπησα, τὸν δὲ ἡσαῦ ἐμίσησα.
Τί οὖν ἐροῦμεν; μὴ ἀδικία πα/
ρὰ τῷ θεῷ; μὴ γένοιτο. τῷ γὰρ μω
» σῇ λέγει. Ἐλεήσω ὃν ἂν ἐλεῶ, καὶ
» οἰκτειρήσω ὃν ἂν οἰκτείρω. ἄρα οὖν,
οὐ τοῦ θέλοντος, οὐδὲ τοῦ τρέχοντος,
ἀλλὰ τοῦ ἐλεοῦντος θεοῦ. Λέγει γὰρ
ἡ γραφὴ τῷ φαραώ. ὅτι εἰς αὐτὸ
τοῦτο ἐξήγειρά σε, ὅπως ἐνδείξω/
μαι ἐν σοὶ τὴν δύναμίν μου, καὶ
ὅπως διαγγελῇ τὸ ὄνομά μου ἐν πά
σῃ τῇ γῇ.
κζ Ἄρα οὖν ὃν θέλει ἐλεεῖ, ὃν δὲ θέ/
λει σκληρύνει. ἐρεῖς οὖν μοι. τί ἔτι
μέμφεται; τῷ γὰρ βουλήματι αὐ/
τοῦ τίς ἀνθέστηκε; Μενοῦνγε ὦ ἄνθρω
πε, σὺ τίς εἶ, ὁ ἀνταποκρινόμενος τῷ
θεῷ; μὴ ἐρεῖ τὸ πλάσμα τῷ πλά/
σαντι, τί με ἐποίησας οὕτως; Ἢ οὐκ
ἔχει ἐξουσίαν ὁ κεραμεὺς τοῦ πηλοῦ,
ἐκ τοῦ αὐτοῦ φυράματος ποιῆσαι ὃ
μὲν εἰς τιμὴν σκεῦος, ὃ δὲ εἰς ἀτιμί/
αν; Εἰ δὲ θέλων ὁ θεὸς ἐνδείξασθαι
τὴν ὀργὴν, καὶ γνωρίσαι τὸ δυνατὸν
αὐτοῦ, ἤνεγκεν ἐν πολλῇ μακροθυ/
μίᾳ σκεύη ὀργῆς κατηρτισμένα εἰς ἀ/
πώλειαν, καὶ ἵνα γνωρίσῃ τὸν πλοῦτον
τῆς δόξης αὐτοῦ, ἐπὶ σκεύη ἐλέους, ἃ
προητοίμασεν εἰς δόξαν, οὓς καὶ ἐκά/
λεσεν ἡμᾶς, οὐ μόνον ἐξ ἰουδαίων,
ἀλλὰ καὶ ἐξ ἐθνῶν. Ὡς καὶ ἐν τῷ
» ὠσηὲ λέγει. καλέσω τὸν οὐ λαόν μου
» λαόν μου, καὶ τὴν οὐκ ἠγαπημένην,
» ἠγαπημένην. καὶ ἔσαι ἐν τῷ τόπῳ,
» οὗ ἐῤῥήθη αὐτοῖς, οὐ λαός μου ὑμεῖς,
» ἐκεῖ κληθήσονται υἱοὶ θεοῦ ζῶντος.
κθ Ἠσαΐας δὲ κράζει ὑπὲρ τοῦ ἰσραήλ.
» Ἐὰν ᾖ ὁ ἀριθμὸς τῶν υἱῶν ἰσραὴλ, ὡς
» ἡ ἄμμος τῆς θαλάσσης, τὸ κατά/
» λειμμα σωθήσεται. Λόγον γὰρ
» συντελῶν καὶ συντέμνων ἐν δικαιο
σύνῃ,

men. Promissionis em̃ sermo hic
est. In tẽpore hoc ueniã, & erit Sa
ræ filius. Non solũ aũt hoc, sed &
Rebecca ex uno cõceperat Isaac
patre nostro: nondũ enim natis
pueris, cũ neq; boni quippiã fecis/
sent neq; mali, ut secundũ electio
nem propositũ dei maneret: non
ex operibus, sed ex uocante, dictũ
est illi: Maior seruiet minori. sicut
scriptũ est: Iacob dilexi, Esau uero
odio habui. Quid igitur dicem⁹?
Num iniustitia est apud deũ? Ab
sit. Nam Mosi dicit: Miserebor, cu
iuscũq; misereor: & cõmiserabor
quencũq; cõmiseror. Itaq; nõ uo/
lentis est, neq; currentis, sed mise/
rentis dei. Dicit em̃ scriptura Pha
raoni: In hoc ipsum te excitaui, ut
ostendam in te potentiã meam,
& ut annuncietur nomen meum
in tota terra. Itaq; cui uult, misere
tur, quem aũt uult, indurat. Dices
ergo mihi: Quid adhuc cõqueri
tur? Nam uoluntati illius quis re/
stitit? Atqui ó homo, tu quis es,
qui ex aduerso respondes deo?
Num dicet figmentũ, ei qui finxit
cur me finxisti ad hũc modũ? An
non habet potestatẽ figulus luti,
ut ex eadẽ massa, fingat aliud qui
dem uas in honorem, aliud uero
in ignominiã? Quod si deus uo/
lens ostendere iram, & notam fa
cere potentiam suam, tulit multa
animi lenitate uasa iræ, apparata
in interitũ, & ut notas faceret di/
uitias gloriæ suæ, erga uasa miseri
cordiæ, quæ præparauerat in glo/
riam. Quos & uocauit nimirum
nos, nõ solũ ex Iudæis, uerũetiam
ex gentibus. Queãdmodũ & O/
see dicit: Vocabo populũ qui me/
us nõ erat, populũ meum: & eam
quæ dilecta nõ erat, dilectã. et erit
in loco, ubi dictũ fuerat eis: Non
populus meus uos, ibi uocabunt̃
filij dei uiuentis. Esaias autẽ cla
mat sup Israël: Si fuerit numerus
filiorum Israël, ut arena maris, reli
quiæ saluæ erunt. Sermonẽ enim
perficiens & abbreuians cũ iusti/
tia,

semine. Promissiõis enĩ uer
bum hoc est: Secũdũ hoc tẽ
pus ueniã: & erit Saræ fili⁹.
Nõ solũ autẽ illa, sed & Re/
becca ex uno cõcubitu ha/
bens Isaac pr̃is nr̃i. Cũ enĩ
nondũ nati fuissent, aut ali/
quid boni egissent aut mali,
ut secũdũ electionẽ ꝓpositũ
dei maneret: nõ ex operib⁹,
sed ex uocante, dictũ est ei:
quia maior seruiet minori:
sicut scriptum est: Iacob di/
lexi: Esau autẽ odio habui.
Quid ergo dicemus? Nũ/
quid iniquitas apud deũ?
Absit. Moysi enim dixit: Mi
serebor cui misertus sum: &
misericordiã præstabo cui
miserebor. Igit̃ nõ uolentis
neq; currẽtis, sed miserẽtis
est dei. Dicit enim scriptura
Pharaoni: Quia in hoc i/
psum excitaui te ut ostendã
in te uirtutẽ meã: & ut an/
nuncietˀ nomen meũ in uni
uersa terra. Ergo cui⁹ uult,
miseretur: & quẽ uult, indu
rat. Dicis itaq; mihi: Quid
adhuc queritur? Volũtati
enim eius quis resistit? O
homo tu qui es qui respõ/
deas deo? Nũquid dicit fi/
gmẽtũ ei qui se finxit, qd me
fecisti sic? An nõ habet pote
statẽ figul⁹ luti ex eadẽ mas/
sa facere aliud quidẽ uas in
honorẽ: aliud uero in cõtu/
meliã? Qđ si deus uolẽs o/
stẽdere irã & notã facere po
tentiã suã sustinuit in multa
patiẽtia uasa iræ apta in in/
teritum, ut ostẽderet diuiti/
as gloriæ suæ in uasa miseri
cordiæ quæ præparauit in
gloriã. Quos & uocauit: nõ
solum ex Iudæis, sed etiã ex
gẽtibus: sicut in Osee dicit:
Vocabo nõ plebem meam,
plæbem meã: & nõ dilectã
dilectã: & nõ misericordiã
consecutã, misericordiã cõ/
secutã. Et erit in loco ubi di/
ctum est eis: Nõ plæbs mea
uos: ibi uocabũtur filij dei
uiui. Esaias autem clamat
pro Israel: Si fuerit nume/
rus filiorũ Israel tanquam
arena maris, reliquiæ saluæ
fient. Verbũ enim consum/
mans & abbreuiãs in æqui/
tate:

» σύνῃ, ὅτι λόγον συντετμημένον
» ποιήσει κύριος ἐπὶ τῆς γῆς. καὶ κα
» θὼς προείρηκεν Ἡσαΐας. Εἰ μὴ κύρι/
» ος σαβαὼθ ἐγκατέλιπεν ἡμῖν σπέρ
» μα, ὡς σόδομα ἂν ἐγενήθημεν, καὶ
» ὡς γόμορρα ἂν ὡμοιώθημεν. Τί οὖν
ἐροῦμεν; ὅτι ἔθνη τὰ μὴ διώκοντα
δικαιοσύνην, κατέλαβε δικαιοσύ/
νην, δικαιοσύνην δὲ τὴν ἐκ πίστεως.
Ἰσραὴλ δὲ διώκων νόμον δικαιοσύ
νης, εἰς νόμον δικαιοσύνης οὐκ ἔφθα
σε. Διατί; ὅτι οὐκ ἐκ πίστεως. ἀλλ᾽
ὡς ἐξ ἔργων νόμου. προσέκοψαν γὰρ
τῷ λίθῳ τοῦ προσκόμματος. καθὼς
» γέγραπται. Ἰδοὺ τίθημι ἐν σιὼν λί
» θον προσκόμματος, καὶ πέτραν σκαν
» δάλου. καὶ πᾶς ὁ πιστεύων ἐπ᾽ αὐτῷ,
» οὐ καταισχυνθήσεται.
Λα Ἀδελφοί, ἡ μὲν εὐδοκία τῆς ἐμῆς
καρδίας, καὶ ἡ δέησις ἡ πρὸς τὸν θε/
ὸν, ὑπὲρ τοῦ ἰσραήλ ἐστιν εἰς σωτη/
ρίαν. Μαρτυρῶ γὰρ αὐτοῖς, ὅτι ζῆ/
λον θεοῦ ἔχουσιν, ἀλλ᾽ οὐ κατ᾽ ἐπί/
γνωσιν. Ἀγνοοῦντες γὰρ τὴν τοῦ θεοῦ
δικαιοσύνην, καὶ τὴν ἰδίαν δικαιο
σύνην ζητοῦντες στῆσαι, τῇ δικαιο/
σύνῃ τοῦ θεοῦ οὐχ ὑπετάγησαν. Τέ
λος γὰρ νόμου χριστὸς εἰς δικαιοσύ/
νην παντὶ τῷ πιστεύοντι.
Λβ Μωσῆς γὰρ γράφει τὴν δικαιοσύ
νην τὴν ἐκ τοῦ νόμου, ὅτι ὁ ποιήσας
αὐτὰ ἄνθρωπος, ζήσεται ἐν αὐτοῖς.
Ἡ δὲ ἐκ πίστεως δικαιοσύνη, οὕτως
λέγει. Μὴ εἴπῃς ἐν τῇ καρδίᾳ σου,
τίς ἀναβήσεται εἰς τὸν οὐρανόν; τοῦ
τέστι χριστὸν καταγαγεῖν. ἢ, τίς κα/
ταβήσεται εἰς τὴν ἄβυσσον; τουτέστι
χριστὸν ἐκ νεκρῶν ἀναγαγεῖν. ἀλλὰ
τί λέγει; ἐγγύς σου τὸ ῥῆμά ἐστιν ἐν τῷ
στόματί σου, καὶ ἐν τῇ καρδίᾳ σου. τοῦ
τέστι τὸ ῥῆμα τῆς πίστεως, ὃ κηρύσσο/
μεν. ὅτι ἐὰν ὁμολογήσῃς ἐν τῷ στό
ματί σου κύριον Ἰησοῦν, καὶ πιστεύ/
σῃς ἐν τῇ καρδίᾳ σου, ὅτι ὁ θεὸς αὐτὸν
ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν, σωθήσῃ. καρδίᾳ
γὰρ πιστεύεται εἰς δικαιοσύνην, στόμα
τι δὲ ὁμολογεῖται εἰς σωτηρίαν. Λέ
» γει γὰρ ἡ γραφή. πᾶς ὁ πιστεύων ἐπ᾽
» αὐτῷ, οὐ καταισχυνθήσεται. οὐ γάρ
ἐστι διαστολὴ ἰουδαίου τε καὶ ἕλληνος.
ὁ γὰρ αὐτὸς κύριος πάντων, πλου
τῶν εἰς πάντας τοὺς ἐπικαλουμέ/
νους

cia, quoniam sermonē abbreuiatum faciet dominꝰ in terra. Et quē admodū prius dixit Esaias: Nisi dominus Sabaoth reliquisset nobis semen, ut Sodoma facti fuissemus, & Gomorrhæ assimilati fuissemus. Quid igit̄ dicemꝰ? Quod gentes quæ nō sectabant̄ iusticiam, apprehenderūt iusticiā, iusticiam aūt eam quæ est ex fide. Cōtra, Israël, qui sectabat̄ legē iusticiæ, ad legē iusticiæ nō peruenit. Propter quid? Quia nō ex fide, sed tanq̄ ex operibus legis. Impegerunt em̄ in lapidē offendiculi. Quemadmodū scriptū est: Ecce pono in Sion lapidē offendiculi, & petrā offensionis: & omnis qui credit in eo, non pudefiet.

Fratres, propensa quidē uoluntas cordis mei, & deprecatio quæ fit ad deū, pro Israël est ad salutē. Testimoniū enim illis perhibeo, quod studiū dei habent, sed non secundum scientiā. Nam ignorātes dei iusticiā, & propriā iusticiā quærentes cōstituere, iusticiæ dei nō fuerūt subditi. Nam perfectio legis Christus, ad iustificationem omni credenti. Moses em̄ scribit de iusticia quæ est ex lege, quod qui fecerit ea homo, uiuet per illa. Cæterū quæ ex fide est iusticia, ea sic loquitur: Ne dixeris in corde tuo: Quis ascendet in cœlū? Hoc est Christum ex alto deducere. Aut, quis descendet in abyssum? Hoc est Christū ex mortuis reducere. Sed q̄d dicit? Prope te uerbū est in ore tuo, & in corde tuo. Hoc est, uerbum fidei, quod prædicamus. Nempe si cōfessus fueris ore tuo dominū Iesum, & crediderís in corde tuo, quod deus illum excitauit à mortuis, saluus eris. Corde enim creditur ad iusticiam, ore autem cōfessio fit ad salutem. Dicit enim scriptura: Omnis qui fidit illi, nō pudefiet. Nō enim est distinctio uel Iudæi, uel Græci. Nam idem dominus omnium, diues in om̄es inuocantes

tate: quia uerbum breuiatū faciet dominus super terrā. Et sicut prædixit Esaias: Nisi dominus sabaoth reliquisset nobis semen, sicut Sodoma facti essemꝰ: & sicut Gomorra similes fuissemus. Quid ergo dicemus, quod gentes quæ non sectabātur iusticiam, apprehenderunt iusticiam? Iusticiam autem quæ ex fide est. Israel uero sectando legem iusticiæ, in legem iusticiæ nō peruenit. Quare? Quia non ex fide, sed quasi ex operibus. Offenderunt enim in lapidem offensionis, sicut scriptū est: Ecce pono in Sion lapidem offensionis, & petram scandali: & omnis qui credit in eum, non confundetur.

Fratres: Voluntas quidem cordis mei & obsecratio ad deum fit pro illis in salutem. Testimonium enim perhibeo illis: quod æmulationem quidem dei habēt, sed non secundū scientiam. Ignorantes enim iusticiam dei & suā quærentes statuere, iusticiæ dei nō sunt subiecti. Finis em̄ legis Christus: ad iusticiam omni credēti. Moyses enim scripsit: quoniam iusticiam quæ ex lege est: qui fecerit homo, uiuet in ea. Quæ autem ex fide est iusticia, sic dicit: Ne dixeris in corde tuo, quis ascendet in cœlum, id est Christum deducere: aut quis descendet in abyssum, hoc est Christum a mortuis reuocare. Sed quid dicit scriptura? Prope est uerbum in ore tuo & in corde tuo, hoc est uerbum fidei quod prædicamus: quia si cōfitearis in ore tuo dominum Iesum: & in corde tuo credideris, q̄d deus illum suscitauit a mortuis, saluus eris. Corde enim creditur ad iusticiam: ore autem cōfessio fit ad salutem. Dicit enim scriptura: Omnis qui credit in illū, non confundetur. Nō enim est distinctio Iudæi & Græci. Nā idē dominus omnium: diues in om̄es qui inuocant

νους αὐτόν. πᾶς γὰρ ὃς ἂν ἐπικαλέ
σηται τὸ ὄνομα κυρίου, σωθήσεται.
Δγ Πῶς οὖν ἐπικαλέσονται, εἰς ὃν
οὐκ ἐπίστευσαν; πῶς δὲ πιστεύσουσιν
οὗ οὐκ ἤκουσαν; πῶς δὲ ἀκούσουσι χω
ρὶς κηρύσσοντος; πῶς δὲ κηρύξου/
σιν, ἐὰν μὴ ἀποσταλῶσι; καθὼς γέ
» γραπται. ὡς ὡραῖοι οἱ πόδες τῶν εὐ
» αγγελιζομένων εἰρήνην, τῶν εὐαγ/
» γελιζομένων τὰ ἀγαθά. ἀλλ' οὐ
» πάντες ὑπήκουσαν τῷ εὐαγγελίῳ.
» Ησαΐας γὰρ λέγει. κύριε, τίς ἐπίστευ/
» σε τῇ ἀκοῇ ἡμῶν; ἄρα ἡ πίστις ἐξ ἀ/
κοῆς. ἡ δὲ ἀκοὴ διὰ ῥήματος θεοῦ.
ἀλλὰ λέγω, μὴ οὐκ ἤκουσαν; Μενοῦν
γε εἰς πᾶσαν τὴν γῆν ἐξῆλθεν ὁ
φθόγγος αὐτῶν, καὶ εἰς τὰ πέρατα
τῆς οἰκουμένης τὰ ῥήματα αὐτῶν.
ἀλλὰ λέγω, μὴ οὐκ ἔγνω ἰσραήλ;
» πρῶτος μωσῆς λέγει. ἐγὼ παραζηλώ
» σω ὑμᾶς ἐπ' οὐκ ἔθνει, ἐπὶ ἔθνει ἀσυ/
» νέτῳ παροργιῶ ὑμᾶς. Ησαΐας δὲ ἀπο
» τολμᾷ, καὶ λέγει. Εὑρέθην τοῖς ἐμὲ
» μὴ ζητοῦσιν, ἐμφανὴς ἐγενόμην τοῖς
» ἐμὲ μὴ ἐπερωτῶσι. πρὸς δὲ τὸν ἰσραὴλ
» λέγει. ὅλην τὴν ἡμέραν ἐξεπέτα/
» σα τὰς χεῖράς μου πρὸς λαὸν ἀπει/
» θοῦντα καὶ ἀντιλέγοντα.
Δδ Λέγω οὖν, μὴ ἀπώσατο ὁ θεὸς τὸν
λαὸν αὐτοῦ; Μὴ γένοιτο. καὶ γὰρ ἐγὼ
ἰσραηλίτης εἰμί, ἐκ σπέρματος ἀ/
βραάμ, φυλῆς βενιαμίν. οὐκ ἀπώ
σατο ὁ θεὸς τὸν λαὸν αὐτοῦ, ὃν προέ
γνω. ἢ οὐκ οἴδατε, ἐν ἠλίᾳ τί λέγει
ἡ γραφή; ὡς ἐντυγχάνει τῷ θεῷ
» κατὰ τοῦ ἰσραήλ, λέγων. κύριε, τοὺς
» προφήτας σου ἀπέκτειναν, καὶ τὰ
» θυσιαστήριά σου κατέσκαψαν, κἀ/
γὼ ὑπελείφθην μόνος, καὶ ζητοῦσι
τὴν ψυχήν μου. ἀλλὰ τί λέγει αὐτῷ
» ὁ χρηματισμός. κατέλιπον ἐμαυτῷ
» ἑπτακισχιλίους ἄνδρας, οἵτινες οὐκ
ἔκαμψαν γόνυ τῇ βάαλ. οὕτως οὖν
καὶ ἐν τῷ νῦν καιρῷ, λεῖμμα κατ'
ἐκλογὴν χάριτος γέγονεν. Εἰ δὲ χά
ριτι, οὐκ ἔτι ἐξ ἔργων. ἐπεὶ ἡ χάρις,
οὐκ ἔτι γίνεται χάρις. Εἰ δὲ ἐξ ἔργων
οὐκ ἔτι ἐστὶ χάρις. Επεὶ τὸ ἔργον, οὐκ
ἔτι ἐστὶν ἔργον.
Δε Τί οὖν; ὃ ἐπιζητεῖ ἰσραήλ, τοῦτο οὐκ
ἐπέτυχεν. Η δὲ ἐκλογὴ ἐπέτυχεν,
οἱ δὲ λοιποὶ ἐπωρώθησαν. καθὼς γέγρα
πται.

tes se. quisquis em̃ inuocauerit no/
men dñi, saluus erit. Quomõ igit̃
inuocabũt eum, in quẽ nõ credide
runt? Quomodo aũt credẽt ei, de
quo nõ audierũt? Quomõ aũt au/
dient absq; prædicãte? Quomodo
aũt prædicabũt nisi missi fuerint?
Sicut scriptum est: Quàm speciosi
pedes annunciantiũ pacẽ, annun/
ciantiũ bona. At nõ oẽs obedierũt
euãgelio. Esaias em̃ dicit: Dñe quis
credidit sermonibus nostris? Ergo
fides ex auditu est: auditus aũt per
uerbũ dei. Sed dico, an non audie/
rũt. Atqui in omnẽ terrã exiuit so/
nus eorũ, & in fines orbis terrarũ
uerba illorũ. Sed dico: Nunqd nõ
cognouit Israël? Primus Moses di
cit: Ego ad æmulationẽ ꝓuocabo
uos per gentẽ quæ nõ est gens, per
gentem stultã ad iram cõmouebo
uos. Esaias aũt post hunc audet, ac
dicit: Inuentus fui his qui me non
quærebãt: cõspicu⁹ factus sum his
qui de me nõ interrogabant. Ad/
uersus Israël aũt dicit: Toto die ex
pandi manus meas ad populũ nõ
credentẽ, & cõtradicentẽ. Dico
igitur: Num repulit deus populũ
suũ? Absit. Nam & ego Israëlita sũ,
ex semine Abrahæ, tribus Benia/
min. Nõ repulit deus populũ suũ,
quẽ ante agnouerat. An nescitis,
de Elia quid dicat scriptura? Quo
modo interpellat apud deũ aduer
sus Israël, dicẽs: Dñe, prophetas tu/
os occiderũt, & altaria tua subrue/
runt: & ego relictus fui solus, & in
sidiant̃ uitæ meæ. Sed quid dicit ei
diuinũ responsum? Reliqui mihi
ipsi septẽ milia uirorũ, qui nõ infle
xerunt genu imagini Baal. *Sic igit̃*
& in hoc tẽpore, reliquiæ secundũ
electionẽ gratiæ fuerunt. Quod si
per gratiam, nõ iam ex operibus.
Quandoquidẽ gratia, iam nõ est
gratia. Sin ex operibus, iam nõ est
gratia. Quandoquidẽ opus, iam
non est opus. Quid igitur? Quod
quærit Israël, hoc nõ assecutus est:
sed electio cõsecuta est, reliqui ue/
ro excæcati sunt. quẽadmodũ scri/
ptum

cant illũ. Omnis enim qui/
cũq; inuocauerit nomẽ do/
mini, saluus erit. Quomo/
do ergo inuocabunt in quẽ
nõ crediderũt? Aut quomo
do credent ei quẽ nõ audie/
runt? Quomodo autẽ au/
dient sine prædicãte? Quo
modo uero prædicabũt nisi
mittãtur, sicut scriptum est:
Quã speciosi pedes euãgeli
zantiũ pacẽ, euãgelizantiũ
bona? Sed nõ omnes obe/
diunt euãgelio. Esaias em̃ di
cit: Dñe, qs credidit auditui
nostro? Ergo fides ex audi/
tu: audit⁹ aũt ꝑ uerbũ Chri
sti. Sed dico: Nũquid nõ au
dierũt? Et qdẽ, in omnẽ ter/
ram exiuit sonus eorũ: & in
fines orbis terræ uerba eo/
rũ. Sed dico: Nũquid Israel
nõ cognouit? Primus Moy/
ses dixit: Ego ad æmulatio/
nẽ uos adducã in nõ gentẽ:
in gentẽ insipientẽ in irã uos
mittã. Esaias autẽ audet &
dicit: inuẽtus sum a nõ quæ
rentibus me: palã apparui
his qui me non interroga/
bant. Ad Israel aũt dicit: To
ta die expandi manus me/
as ad populũ nõ credentẽ,
sed contradicentẽ mihi.
Dico ergo: Nũquid deus XI.
repulit populũ suũ? Absit.
Nã & ego Israelita sum ex
semine Abraã, de tribu Be/
niamin. Non repulit deus
plebem suã quã præsciuit.
An nescitis in Helia quid di
cit scriptura, quẽadmodũ
interpellat deũ aduersũ Isra
el? Domine, ꝓphetas tuos
occiderũt: altaria tua suffo/
derũt: & ego relictus sum so
lus: & quærunt animã me/
am. Sed quid dicit illi diui/
nũ respõsum? Reliqui mihi
septẽ milia uirorũ qui non
curuauerũt genua ante Ba/
al. Sic ergo & in hoc tẽpore
reliquiæ secundũ electionẽ
gratiæ dei saluæ factæ sunt.
Si aũt gratia iam nõ ex ope
ribus: Alioquin gratia iam
nõ est gratia. Quid ergo?
Qđ quærebat Israel, hoc
non est cõsecutus. Electio/
autẽ consecuta est: cæteri ue
ro excæcati sunt; sicut scri/
ptum

» πται. ἔδωκεν αὐτοῖς ὁ θεὸς πνεῦμα
» κατανύξεως, ὀφθαλμοὺς τοῦ μὴ βλέ
» πειν, καὶ ὦτα τοῦ μὴ ἀκούειν, ἕως τῆς
» σήμερον ἡμέρας. καὶ Δαβὶδ λέγει.
» γενηθήτω ἡ τράπεζα αὐτῶν εἰς πα/
» γίδα, καὶ εἰς θήραν, καὶ εἰς σκάνδα/
» λον, καὶ εἰς ἀνταπόδομα αὐτοῖς.
» σκοτισθήτωσαν οἱ ὀφθαλμοὶ αὐ/
» τῶν τοῦ μὴ βλέπειν, καὶ τὸν νῶτον αὐ
» τῶν διαπαντὸς σύγκαμψον.

A5 Λέγω οὖν, μὴ ἔπταισαν, ἵνα πέ
σωσι; μὴ γένοιτο. ἀλλὰ τῷ αὐτῶν παραπτώματι ἡ σωτηρία τοῖς ἔθνεσιν, εἰς τὸ παραζηλῶσαι αὐτούς. εἰ δὲ τὸ παράπτωμα αὐτῶν πλοῦτος κόσμου, καὶ τὸ ἥττημα αὐτῶν πλοῦτος ἐθνῶν, πόσῳ μᾶλλον τὸ πλήρωμα αὐτῶν. ὑμῖν γὰρ λέγω τοῖς ἔθνεσιν, ἐφ᾽ ὅσον μὲν εἰμι ἐγὼ ἐθνῶν ἀπόστολος, τὴν διακονίαν μου δοξάζω, εἴπως παραζηλώσω μου τὴν σάρκα, καὶ σώσω τινὰς ἐξ αὐτῶν. εἰ γὰρ ἡ ἀποβολὴ αὐτῶν καταλλαγὴ κόσμου, τίς ἡ πρόσληψις, εἰ μὴ ζωὴ ἐκ νεκρῶν; εἰ δὲ ἡ ἀπαρχὴ ἁγία, καὶ τὸ φύραμα. καὶ εἰ ἡ ῥίζα ἁγία, καὶ οἱ κλάδοι. εἰ δέ τινες τῶν κλάδων ἐξεκλάσθησαν, σὺ δὲ ἀγριέλαιος ὢν, ἐνεκεντρίσθης ἐν αὐτοῖς, καὶ συγκοινωνὸς τῆς ῥίζης καὶ τῆς πιότητος τῆς ἐλαίας ἐγένου, μὴ κατακαυχῶ τῶν κλάδων. εἰ δὲ κατακαυχᾶσαι, οὐ σὺ τὴν ῥίζαν βαστάζεις, ἀλλ᾽ ἡ ῥίζα σέ. ἐρεῖς οὖν, ἐξεκλάσθησαν κλάδοι, ἵνα ἐγὼ ἐγκεντρισθῶ. καλῶς. τῇ ἀπιστίᾳ ἐξεκλάσθησαν, σὺ δὲ πίστει ἕστηκας. μὴ ὑψηλοφρόνει, ἀλλὰ φοβοῦ. εἰ γὰρ ὁ θεὸς τῶν κατὰ φύσιν κλάδων οὐκ ἐφείσατο, μή πως οὐδὲ σοῦ φείσηται. ἴδε οὖν χρηστότητα καὶ ἀποτομίαν θεοῦ. ἐπὶ μὲν τοὺς πεσόντας, ἀποτομίαν. ἐπὶ δὲ σὲ χρηστότητα, ἐὰν ἐπιμείνῃς τῇ χρηστότητι. ἐπεὶ καὶ σὺ ἐκκοπήσῃ. καὶ ἐκεῖνοι δέ, ἐὰν μὴ ἐπιμείνωσι τῇ ἀπιστίᾳ, ἐγκεντρισθήσονται. δυνατὸς γάρ ἐστιν ὁ θεὸς πάλιν ἐγκεντρίσαι αὐτούς. εἰ γὰρ σὺ ἐκ τῆς κατὰ φύσιν ἐξεκόπης ἀγριελαίου, καὶ παρὰ φύσιν ἐνεκεντρίσθης εἰς καλλιέλαιον, πόσῳ μᾶλλον οὗτοι κατὰ φύσιν, ἐγκεντρισθήσονται τῇ ἰδίᾳ ἐλαίᾳ;

A8 Οὐ γὰρ θέλω ὑμᾶς ἀγνοεῖν ἀδελ
φοὶ

ptum eſt: Dedit eis deus ſpiritum compunctionis: oculos, ut nõ uideant: & aures, ut nõ audiant, uſque ad hodiernũ diem. Et Dauid dicit: Vertatur menſa illorũ in laqueum, & in captionẽ, & in offendiculũ, & in retaliationẽ ipſis. Obtenebrentur oculi eorũ, ut non uideant, & tergum illorũ ſemper incurua. Dico igitur: Num ideo impegerunt, ut cõciderent? Abſit. Sed per lapſum illorũ ſalus contigit gẽtibus, in hoc ut eos ad æmulandum prouocaret. Quod ſi lapſus illorũ diuitiæ ſunt mũdi: & diminutio illorũ, diuitiæ gentium, quanto magis plenitudo illorũ.

Vobis enĩ dico gẽtibus: quatenꝰ ego quidẽ ſum apoſtolus gentiũ, miniſteriũ meũ illuſtro, ſi quo modo ad æmulandũ prouocẽ, carnẽ meã, & ſaluos reddã nõnullos ex illis. Nam ſi reiectio illorũ, eſt reconciliatio mũdi: quæ erit aſſumptio, niſi uita ex mortuis? Quod ſi primitiæ ſanctæ, ſancta eſt & cõſperſio. Et ſi radix ſancta, ſancti erunt & rami. Quod ſi nõnulli rami defracti ſunt, tu uero cũ eſſes oleaſter, inſitꝰ fuiſti illis, & cõſors radicis & pinguitudinis oleæ factus es, ne glorieris aduerſus ramos, qđ ſi glorieris, nõ tu radicem portas, ſed radix te. Dices igitᷓ, defracti ſũt rami, ut ego insererer. bñ dicis. ꝑ incredulitatẽ defracti ſũt, tu uero fide cõſtitiſti. Ne efferaris aĩo, ſed timeas. Nã ſi deus naturalibus ramis nõ pepercit, uide ne quã fiat, ut nec tibi parcat. Ecce igitur bonitatẽ ac ſeueritatẽ dei: in eos quidẽ, qui ceciderũt, ſeueritatem: in te uero bonitatẽ, ſi permanſeris in bonitate. Quoniã & tu excideris: & illi rurſum, ſi non permãſerint in incredulitate, inſerentᷓ. Poteſt enĩ deꝰ denuo inſerere illos. Etenĩ ſi tu ex naturali exectus es oleaſtro, & præter naturã inſitꝰ es in uerã oleã, quãto magis hi, q naturales ſũt, inſerentᷓ ꝓpriæ oleæ? Non enĩ uolo uos ignorare fratres

ptũ eſt: Dedit illis deus ſpiritũ cõpunctiõis: oculos ut nõ uideãt: & aures ut nõ audiant: uſqꝫ in hodiernũ diẽ. Et Dauid dixit: Fiat menſa eorũ corã ipſis in laqueũ: & in captionẽ & in ſcãdalũ, & in retributionẽ illis. Obſcurentur oculi eorũ ne uideãt: & dorſum eorũ ſemper incurua. Dico ergo: Nũquid ſic offenderunt ut caderẽt? Abſit. Sed illorũ delicto: ſalus eſt gẽtibus ut illos æmulentᷓ. Quod ſi delictũ illorũ diuitiæ ſunt mũdi: & diminutio eorũ diuitiæ gentiũ: quãto magis plenitudo eorum. Vobis enim dico gẽtibus: quãdiu quidẽ ego ſum gentiũ apoſtolus: miniſterium meum honorificabo, ſi quo modo ad æmulãdum prouocem carnẽ meã: & ſaluos faciã aliquos ex illis. Si enim amiſſio eorũ recõcilia tio eſt mũdi, quæ aſſumptio niſi uita ex mortuis? Quod ſi delibatio ſancta eſt, & maſſa. Et ſi radix ſancta, & rami. Qđ ſi aliqui ex ramis fracti ſunt: tu aũt cũ oleaſter eſſes, inſertus es in illis: & ſocius radicis & pinguedinis oliuæ factus es: noli gloriari aduerſus ramos. Quod ſi gloriaris, nõ tu radicẽ portas, ſed radix te. Dicis ergo: Fracti ſunt rami ut ego inſerar. Bene: ꝑpter incredulitatẽ fracti ſunt. Tu autem fide ſtas: noli altum ſapere, ſed time. Si enim deus naturalibus ramis nõ pepercit: ne forte nec tibi parcat. Vide ergo bonitatem & ſeueritatem dei. In eos quidẽ qui ceciderũt ſeueritatem: in te autẽ bonitatem dei, ſi permãſeris in bonitate: Alioquin & tu excideris. Sed & illi ſi nõ permanſerint in incredulitate, inſerẽtur. Potens eſt enim deus iterũ inſerere illos. Nam & ſi tu ex naturali exciſus es oleaſtro & contra naturã inſertus es in bonam oliuam: quanto magis hi qui ſecũdum naturam inſerẽtur ſuæ oliuæ? Nolo enĩ uos ignorare fratres

φοί, τὸ μυστήριον τοῦτο, ἵνα μὴ ἦτε
παρ' ἑαυτοῖς φρόνιμοι, ὅτι πώρωσις
ἀπὸ μέρους τῷ ἰσραὴλ γέγονεν, ἄ/
χρις οὗ τὸ πλήρωμα τῶν ἐθνῶν εἰ/
σέλθῃ, καὶ οὕτως πᾶς ἰσραὴλ σωθή/
» σεται. καθὼς γέγραπται. ἥξει ἐκ σι/
» ὼν ὁ ῥυόμενος, καὶ ἀποστρέψει ἀσε/
» βείας ἀπὸ ἰακώβ. καὶ αὕτη αὐτοῖς ἡ
» παρ' ἐμοῦ διαθήκη, ὅταν ἀφέλωμαι
» τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν. κατὰ μὲν τὸ
εὐαγγέλιον, ἐχθροὶ δι' ὑμᾶς, κατὰ δὲ
ἐκλογὴν ἀγαπητοὶ διὰ τοὺς πατέ/
ρας. ἀμεταμέλητα γὰρ τὰ χαρίσμα/
τα, καὶ ἡ κλῆσις τοῦ θεοῦ. ὥσπερ γὰρ καὶ
ὑμεῖς ποτε ἠπειθήσατε τῷ θεῷ, νῦν δὲ
ἠλεήθητε τῇ τούτων ἀπειθείᾳ, οὕτως
καὶ οὗτοι νῦν ἠπείθησαν τῷ ὑμετέ/
ρῳ ἐλέει, ἵνα καὶ αὐτοὶ ἐλεηθῶσι. συ/
νέκλεισε γὰρ ὁ θεὸς τοὺς πάντας εἰς
ἀπείθειαν, ἵνα τοὺς πάντας ἐλεήσῃ.
ΛΘ Ὦ βάθος πλούτου καὶ σοφίας
καὶ γνώσεως θεοῦ, ὡς ἀνεξερεύνητα
τὰ κρίματα αὐτοῦ, καὶ ἀνεξιχνία/
στοι αἱ ὁδοὶ αὐτοῦ. τίς γὰρ ἔγνω νοῦν
κυρίου; ἢ τίς σύμβουλος αὐτοῦ ἐ/
γένετο; ἢ τίς προέδωκεν αὐτῷ, καὶ
ἀνταποδοθήσεται αὐτῷ; ὅτι ἐξ αὐ/
τοῦ, καὶ δι' αὐτοῦ, καὶ εἰς αὐτὸν τὰ
πάντα. αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶ/
νας. ἀμήν.
Μ Παρακαλῶ οὖν ὑμᾶς ἀδελφοί,
διὰ τῶν οἰκτιρμῶν τοῦ θεοῦ, παρα/
στῆσαι τὰ σώματα ὑμῶν, θυσίαν ζῶ/
σαν, ἁγίαν, εὐάρεστον τῷ θεῷ, τὴν
λογικὴν λατρείαν ὑμῶν. καὶ μὴ συ/
σχηματίζεσθε τῷ αἰῶνι τούτῳ, ἀλλὰ
μεταμορφοῦσθε τῇ ἀνακαινώσει τοῦ νο/
ὸς ὑμῶν, εἰς τὸ δοκιμάζειν ὑμᾶς, τί
τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ, τὸ ἀγαθὸν, καὶ εὐά/
ρεστον καὶ τέλειον.
ΜΑ Λέγω γὰρ διὰ τῆς χάριτος τῆς
δοθείσης μοι, παντὶ τῷ ὄντι ἐν ὑ/
μῖν, μὴ ὑπερφρονεῖν, παρ' ὃ δεῖ
φρονεῖν, ἀλλὰ φρονεῖν, εἰς τὸ σω/
φρονεῖν, ἑκάστῳ ὡς ὁ θεὸς ἐμέρισε
μέτρον πίστεως.
ΜΒ Καθάπερ γὰρ ἐν ἑνὶ σώματι μέ/
λη πολλὰ ἔχομεν, τὰ δὲ μέλη πάν/
τα οὐ τὴν αὐτὴν ἔχει πρᾶξιν, οὕτως
οἱ πολλοὶ ἓν σῶμά ἐσμεν ἐν χρι/
στῷ. ὁ δὲ καθεῖς, ἀλλήλων μέλη, ἔ/
χοντες δὲ χαρίσματα κατὰ τὴν χάριν
τὴν δο

fratres myſteriũ hoc, ut ne ſitis apud
uoſmetipſos elati animo, qđ excæ/
catio ex parte Iſraëli accidit, donec
plenitudo gẽtiũ aduenerit, & ſic to/
tus Iſraël ſalu⁹ erit. Sicut ſcriptũ eſt:
Adueniet ex Sion ille qui liberat, &
auertet impietates à Iacob. Et hoc il
lis à me teſtamentũ, cum abſtulero
peccata ipſorũ. Secundũ euangeliũ
quidẽ, inimici propter uos, ſecundũ
electionem autẽ dilecti propter pa/
tres. Nã dona quidẽ & uocatio dei,
eiuſmodi ſunt, ut eorum illũ pœni/
tere nõ poſſit. Quemadmodũ eñ
& uos quõdã increduli fuiſtis deo:
nunc aũt miſericordiã eſtis conſecu
ti per illorũ incredulitatẽ, ſic & iſti
nunc increduli facti ſunt, ex eo qđ
uos miſericordiã eſtis adepti, ut &
ipſi miſericordiã conſequãtur. Cõ/
cluſit enim deus omẽs ſub incredu/
litatem, ut omniũ miſereret. O pro/
funditatem diuitiarũ & ſapiẽtiæ &
cognitionis dei, quam inſcrutabilia
ſunt iudicia eius, & imperueſtiga/
biles uiæ eius. Quis eñ cognouit
mentẽ domini? Aut quis illi fuit à
cõſilijs? Aut quis prior dedit illi, &
reddetur ei? Quoniã ex illo, & per
illum, & in illũ omnia. Ipſi gloria in
ſæcula. Amẽ. Obſecro igitur uos
fratres, per miſerationes dei, ut præ/
beatis corpora ueſtra, hoſtiã uiuen/
tem, ſanctam, acceptã deo, rationa/
lem cultũ ueſtrũ. Et ne accõmode/
tis uos ad figuram ſeculi huius, ſed
trãsformemini per renouationem
mẽtis ueſtræ, ut probetis quæ ſit uo/
luntas dei, qđ bonũ eſt, acceptumq;
& perfectũ. Dico eñ per gratiam,
quæ data eſt mihi, cuilibet uerſanti
inter uos, ne quis arrogãter de ſe ſen
tiat, ſupra quam oportet de ſe ſen/
tire, ſed ita ſentiat, ut modeſtus ſit
& ſobrius, ut cuiq; deus partitus eſt
menſuram fidei. Quemadmodũ
enim in uno corpore mẽbra multa
habemus: mẽbra uero non omnia
eundẽ habent actũ, ſic multi unum
corpus ſumus in Chriſto: ſingula/
tim autem alij aliorũ membra: ſed
tamen habẽtes dona iuxta gratiam
datam

tres myſteriũ hoc: ut non ſi/
tis uobiſmetipſis ſapientes,
quia cæcitas ex parte conti/
git in Iſrael, donec plenitu/
do gentiũ intraret: & ſic o/
mnis Iſrael ſaluus fieret. Si
cut ſcriptum eſt: Veniet ex
Sion qui eripiat & auertat
impietatẽ ab Iacob. Et hoc
illis a me teſtamẽtum cum
abſtulero peccata eorũ. Se/
cundũ euangeliũ quidẽ ini/
mici propter uos: ſecundũ
electionẽ aũt chariſſimi pro
pter patres. Sine pœnitẽtia
enim ſunt dona & uocatio
dei. Sicut enim aliquãdo &
uos nõ credidiſtis deo: nũc
autẽ miſericordiã conſecuti
eſtis propter incredulitatẽ il
lorũ: ita & iſti nunc nõ credi
derũt in ueſtrã miſericordi/
am, ut & ipſi miſericordiam
conſequanť. Cõcluſit enim
deus omnia in incredulita/
te ut omniũ miſereať. O al/
titudo diuitiarũ ſapiẽtiæ &
ſciẽtiæ dei: quã incõprehẽſi/
bilia ſunt iudicia eius, & in/
ueſtigabiles uiæ eius. Quis
enim cognouit ſenſum do/
mini: aut quis cõſiliarius e/
ius fuit: aut qs prior dedit
illi & retribuetur ei? Quo/
niam ex ipſo & per ipſum &
in ipſo ſunt omnia. Ipſi ho/
nor & gloria in ſæcula ſæcu
lorũ: Amẽ. Obſecro itaq; XII.
uos frater per miſericordiã
dei: ut exhibeatis corpora
ueſtra hoſtiã uiuentem, ſan
ctam, deo placentẽ, rationa
bile obſequiũ ueſtrũ. Et no/
lite cõformari huic ſæculo:
ſed reformamini in nouita/
te ſenſus ueſtri, ut probetis
quæ ſit uolũtas dei bona &
beneplacẽs & perfecta. Di/
co eñ per gratiã quæ data
eſt mihi oib⁹ qui ſunt inter
uos: nõ plus ſape q̃ oportet
ſapere: ſed ſapere ad ſobrie/
tatẽ, & unicuiq; ſicut de⁹ di/
uiſit mẽſurã fidei. Sicut enĩ
in uno corpore multa mẽ/
bra habemus: oĩa autẽ mẽ/
bra nõ eundẽ actũ habẽt, ita
multi unũ corpus ſumus in
Chriſto: ſinguli aũt alter al/
teri⁹ mẽbra: habẽtes aũt do
natiões ſecundũ gratiã quæ

τὰ δοθεῖσαν ἡμῖν διάφορα, εἴτε προ
φητείαν κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῆς
πίστεως, εἴτε διακονίαν ἐν τῇ διακο
νίᾳ, εἴτε ὁ διδάσκων ἐν τῇ διδα-
σκαλίᾳ, εἴτε ὁ παρακαλῶν ἐν τῇ
παρακλήσει, ὁ μεταδιδοὺς ἐν ἁ-
πλότητι, ὁ προϊστάμενος ἐν σπου-
δῇ, ὁ ἐλεῶν ἐν ἱλαρότητι. Ἡ ἀγά-
πη ἀνυπόκριτος, ἀποστυγοῦντες
τὸ πονηρόν, κολλώμενοι τῷ ἀγα
θῷ, τῇ φιλαδελφίᾳ εἰς ἀλλήλους
φιλόστοργοι, τῇ τιμῇ ἀλλήλους
προηγούμενοι, τῇ σπουδῇ μὴ ὀ-
κνηροί, τῷ πνεύματι ζέοντες, τῷ
καιρῷ δουλεύοντες, τῇ ἐλπίδι χαί
ροντες, τῇ θλίψει ὑπομένοντες, τῇ
προσευχῇ προσκαρτεροῦντες, ταῖς
χρείαις τῶν ἁγίων κοινωνοῦντες,
τὴν φιλοξενίαν διώκοντες. Εὐλο-
γεῖτε τοὺς διώκοντας ὑμᾶς, εὐλο
γεῖτε καὶ μὴ καταρᾶσθε. χαίρειν
μετὰ χαιρόντων, καὶ κλαίειν με-
τὰ κλαιόντων, τὸ αὐτὸ εἰς ἀλλή-
λους φρονοῦντες, μὴ τὰ ὑψηλὰ φρο
νοῦντες, ἀλλὰ τοῖς ταπεινοῖς συνα
παγόμενοι. μὴ γίνεσθε φρόνιμοι
παρ᾽ ἑαυτοῖς, μηδενὶ κακὸν ἀντὶ κα-
κοῦ ἀποδιδόντες. προνοούμενοι κα-
λὰ ἐνώπιον πάντων ἀνθρώπων.
εἰ δυνατόν, τὸ ἐξ ὑμῶν, μετὰ
πάντων ἀνθρώπων εἰρηνεύοντες,
μὴ ἑαυτοὺς ἐκδικοῦντες ἀγαπητοί
ἀλλὰ δότε τόπον τῇ ὀργῇ. γέγρα-
» πται γάρ, ἐμοὶ ἐκδίκησις, ἐγὼ ἀντα
» ποδώσω, λέγει κύριος. ἐὰν οὖν πει
νᾷ ὁ ἐχθρός σου, ψώμιζε αὐτόν.
ἐὰν διψᾷ, πότιζε αὐτόν. τοῦτο γὰρ
ποιῶν ἄνθρακας πυρὸς σωρεύσεις
ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ. μὴ νικῶ ὑ-
πὸ τοῦ κακοῦ, ἀλλὰ νίκα ἐν τῷ ἀγα
θῷ τὸ κακόν.

ΜΓ Πᾶσα ψυχὴ ἐξουσίαις ὑπερεχού-
σαις ὑποτασσέσθω. οὐ γάρ ἐστιν ἐξ
ουσία, εἰ μὴ ἀπὸ θεοῦ. αἱ δὲ οὖσαι ἐξ
ουσίαι, ὑπὸ θεοῦ τεταγμέναι εἰσίν.
ὥστε ὁ ἀντιτασσόμενος τῇ ἐξουσίᾳ,
τῇ τοῦ θεοῦ διαταγῇ ἀνθέστηκεν. οἱ
δὲ ἀνθεστηκότες, ἑαυτοῖς κρίμα λή-
ψονται. οἱ γὰρ ἄρχοντες οὐκ εἰσὶ φό-
βος τῶν ἀγαθῶν ἔργων, ἀλλὰ τῶν κα
κῶν. θέλεις δὲ μὴ φοβεῖσθαι τὴν ἐξ
ουσίαν; τὸ ἀγαθὸν ποίει, καὶ ἕξεις ἔπαι
νον ἐξ

datam nobis uaria, siue prophetiã iuxta portionem fidei, siue ministerium in administratione, siue qui docet in doctrina, siue qui exhortatur in exhortatiõe, qui impertit in simplicitate, qui præest in diligentia, qui miseretur in hilaritate. Dilectio sit non simulata, sitis odio prosequentes quod malum est, adhærentes ei, quod bonum est, per fraternam charitatem, ad mutuo uos diligendos propensi, honore alius alium præuenientes, studio non pigri, spiritu feruentes, tempori seruientes, spe gaudentes, in afflictione patientes, precationi instantes, necessitatibus sanctorum communicantes, hospitalitatem sectantes. Bene loquamini de ijs, qui uos insectantur: bene loquamini, inquam, & ne male precemini. Gaudete cum gaudẽtibus, & flete cum flentibus: eodem anio alij in alios affecti, nõ arroganter de uobisipsis sentientes, sed humilibus uos accõmodantes. Ne sitis arrogãtes apud uosmetipsos, neque cuiquam malum pro malo reddatis. Prouide parantes honesta in conspectu omnium hominum: si fieri potest, quantum in uobis est, cum omnibus hominibus in pace uiuentes, non uosmetipsos ulciscentes dilecti, quin potius date locũ iræ. Scriptum est enim: Mihi ultio, ego rependam, dicit dominus. Si igitur esurit inimicus tuus, pasce illum: si sitit, da illi potũ. Hoc enim si feceris carbones ignis coaceruabis in caput illius. Ne uincaris à malo, imò uince bono malum.

Omnis anima potestatibus supereminentibus subdita sit. Non eñ est potestas nisi à deo: quæ uero sunt potestates, à deo ordinatæ sunt. Itaq; quisquis resistit potestati dei ordinationi resistit. Qui autem restiterint, sibijpsis iudicium accipient. Nam principes non terrori sunt bene agentibus, sed male. Vis autem non timere potestatem? Quod bonũ est facito: & feres laudem

data est nobis differẽtes. Siue prophetiam secundũ rationem fidei: siue ministerium in ministrando: siue qui docet in doctrina. Qui exhortatur in exhortãdo: qui tribuit in simplicitate: qui præest in sollicitudine: qui miseretur in hilaritate. Dilectio sine simulatione. Odiẽtes malum: adhærentes bono. Charitatem fraternitatis inuicem diligentes: honore inuicem præuenientes. Sollicitudine non pigri: spiritu feruentes: domino seruientes. Spe gaudentes: in tribulatione patientes: orationi instantes. Necessitatibus sanctorum communicantes: hospitalitatem sectãtes. Benedicite persequentibus uos. Benedicite & nolite maledicere. Gaudere cũ gaudentibus: flere cũ flentibus. Idipsum inuicẽ sentientes. Non alta sapientes, sed humilibus consentientes. Nolite esse prudentes apud uosmetipsos. Nulli malum pro malo reddentes: prouidentes bona: non tantum coram deo, sed etiã coram omnibus hominibus. Si fieri potest, quod ex uobis est, cum omnibus hominibus pacem habentes. Non uosmetipsos defendentes charissimi, sed date locum iræ. Scriptũ est enim: Mihi uindictam, & ego retribuam dicit dominus. Sed & si esurierit inimicus tuus, ciba illũ: si sitit, potum da illi. Hoc enim faciens carbones ignis congeres super caput eius. Noli uinci a malo, sed uince in bono malum.

Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit: non est enim potestas nisi a deo. Quæ autem sunt, a deo ordinata sunt. Itaq; qui resistit potestati, dei ordinationi resistit. Qui autem resistunt, ipsi sibi damnationem acquirunt. Nam principes non sunt timori boni operis, sed mali. Vis autem nõ timere potestatem? Bonum fac, & habebis laudem XIII.

νον ἐξ αὐτῆς; θεοῦ γὰρ διάκονός
ἐστί σοι εἰς τὸ ἀγαθόν. ἐὰν δὲ τὸ κα/
κὸν ποιῇς, φοβοῦ. οὐ γὰρ εἰκῇ τὴν
μάχαιραν φορεῖ. θεοῦ γὰρ διάκονός
ἐστιν, ἔκδικος εἰς ὀργὴν τῷ τὸ κακὸν
πράσσοντι. διὸ ἀνάγκη ὑποτάσσεσθαι
οὐ μόνον διὰ τὴν ὀργὴν, ἀλλὰ καὶ
διὰ τὴν συνείδησιν. διὰ τοῦτο γὰρ
καὶ φόρους τελεῖτε. λειτουργοὶ γὰρ
θεοῦ εἰσιν, εἰς αὐτὸ τοῦτο προσ/
καρτεροῦντες.

No Ἀπόδοτε οὖν πᾶσι τὰς ὀφει/
λάς. τῷ τὸν φόρον, τὸν φόρον. τῷ
τὸ τέλος, τὸ τέλος. τῷ τὸν φόβον
τὸν φόβον. τῷ τὴν τιμὴν, τὴν τι/
μήν. μηδενὶ μηδὲν ὀφείλετε, εἰ μὴ
τὸ ἀγαπᾶν ἀλλήλους. ὁ γὰρ ἀγα
πῶν τὸν ἕτερον, νόμον πεπλήρω/
κεν. τὸ γὰρ, οὐ μοιχεύσεις, οὐ φο/
νεύσεις, οὐ κλέψεις, οὐ ψευδομαρ/
τυρήσεις, οὐκ ἐπιθυμήσεις, καὶ εἴ τις
ἑτέρα ἐντολὴ, ἐν τούτῳ τῷ λόγῳ
ἀνακεφαλαιοῦται, ἐν τῷ ἀγαπή/
σεις τὸν πλησίον σου ὡς ἑαυτόν. ἡ
ἀγάπη τῷ πλησίον κακὸν οὐκ ἐρ/
γάζεται. πλήρωμα οὖν νόμου, ἡ
ἀγάπη. καὶ τοῦτο εἰδότες, τὸν και/
ρὸν, ὅτι ὥρα, ἡμᾶς ἤδη ἐξ ὕπνου ἐ/
γερθῆναι. νῦν γὰρ ἐγγύτερον ἡμῶν
ἡ σωτηρία, ἢ ὅτε ἐπιστεύσαμεν. ἡ νὺξ
προέκοψεν, ἡ δὲ ἡμέρα ἤγγικεν. ἀπο
θώμεθα οὖν τὰ ἔργα τοῦ σκότους, καὶ
ἐνδυσώμεθα τὰ ὅπλα τοῦ φωτός.
ὡς ἐν ἡμέρᾳ εὐσχημόνως περιπα/
τήσωμεν, μὴ κώμοις καὶ μέθαις,
μὴ κοίταις καὶ ἀσελγείαις, μὴ ἔρι/
δι καὶ ζήλῳ, ἀλλ᾽ ἐνδύσασθε τὸν
κύριον Ἰησοῦν Χριστόν.

NS Καὶ τῆς σαρκὸς πρόνοιαν μὴ ποι
εῖσθε εἰς ἐπιθυμίας. Τὸν δὲ ἀσθε
νοῦντα τῇ πίστει, προσλαμβάνεσθε,
μὴ εἰς διακρίσεις διαλογισμῶν. ὃς
μὲν πιστεύει φαγεῖν πάντα. ὃς δὲ
ἀσθενῶν, λάχανα ἐσθίει. ὁ ἐσθίων,
τὸν μὴ ἐσθίοντα μὴ ἐξουθενείτω. καὶ
ὁ μὴ ἐσθίων, τὸν ἐσθίοντα μὴ κρι/
νέτω. ὁ θεὸς γὰρ αὐτὸν προσελά/
βετο. σὺ τίς εἶ, ὁ κρίνων ἀλλότρι/
ον οἰκέτην; τῷ ἰδίῳ κυρίῳ στή/
κει, ἢ πίπτει, σταθήσεται δέ. δυνα/
τὸς γάρ ἐστιν ὁ θεὸς στῆσαι αὐτόν.
ὃς μὲν κρίνει ἡμέραν παρ᾽ ἡμέραν, ὃς

dem ab illa. Dei em̃ minister est ti/
bi in bonũ. Quod si feceris, id qđ
malum est, time. Non enim frustra
gladiũ gestat. Nã dei minister est,
ultor ad iram, ei qui, qđ malũ est,
fecerit. Quapropter oportet esse
subditos, nõ solũ propter iram, ue/
rumetiam propter cõscientiã. Pro
pter hoc em̃ & uectigalia soluitis.
Siquidem ministri dei sunt, in hoc
ipsum incumbentes. Reddite igit̃
omnibus, quod debet̃: cui tributũ,
tributum: cui uectigal, uectigal: cui
timorem, timorẽ: cui honorẽ, ho/
norẽ. Nemini quicquã debeatis, ni
si hoc, ut inuicẽ diligatis. Nam qui
diligit alterum, legẽ expleuit. Siqui
dem illa: Nõ mœchaberis, nõ occi
des, nõ furaberis, nõ falsum testi/
moniũ dices, nõ concupisces: & si
quod aliud præceptum, in hoc ser/
mone summatim comprehendit̃:
Nempe, diliges proximũ tuũ sicut
teipsum. Dilectio ꝓximo malũ nõ
operatur. Cõsummatio itaq; legis,
est dilectio. Præsertim cũ sciamus
tempus, quod tempestiuũ sit, nos
iam à somno expergisci. Nunc em̃
propius adest nobis salus, quàm
tum, cũ credebamus. Nox ꝓgressa
est, dies aũt appropinquat. Abijcia
mus igitur opera tenebrarũ, & in/
duamur arma lucis: tanquã in die
cõposite ambulemus, nõ comessa/
tionibus & ebrietatibus, nõ cubili/
bus ac lasciuijs, nõ contentione &
æmulatione, sed induamini domi/
num Iesum Christũ. Et carnis cu/
ram ne agatis ad concupiscẽtias.

Porrò eum qui infirmat̃ fide, as/
sumite, nõ ad dijudicationes disce/
ptationũ. Alius quidẽ credit uescẽ
dum esse quibuslibet. Alius aũt qui
infirmus est, holeribus uescit̃. Qui
uescit̃, nõ uescentẽ ne despiciat. Et
qui non uescit̃ uescentẽ ne iudicet.
Deus enim illũ assumpsit. Tu quis
es, qui iudicas de alieno famulo?
Proprio dño stat, aut cadit, imò
fulcietur ut stet. Potens em̃ est de/
us efficere ut stet. Hic quidem iu/
dicat, diem ad diem cõferens: ille

dem ex illa. Dei enim mini/
ster est tibi in bonum. Si au/
tem malũ feceris, time. Non
enim sine causa gladiũ por/
tat. Dei em̃ minister est, uin
dex in irã ei qui male agit.
Ideoque necessitate subditi
estote: non solum propter
iram, sed etiam propter cõ/
scientiã. Ideo enim & tribu/
ta præstatis. Ministri em̃ dei
sunt: in hocipsum seruiẽtes.
Reddite ergo omnibus de/
bita. Cui tributũ, tributũ:
cui uectigal, uectigal: cui ti/
morem, timorẽ: cui honorẽ,
honorẽ. Nemini quicquam
debeatis, nisi ut inuicẽ dili/
gatis. Qui enim diligit pro
ximum, legẽ impleuit. Nam
non adulterabis: non occi/
des: nõ furaberis: nõ falsum
testimonium dices: nõ con/
cupisces: & si quod est aliud
mandatũ, in hoc uerbo in/
stauratur. Diliges proximũ
tuũ sicut teipsum. Dilectio
proximi malum nõ opera/
tur. Plenitudo ergo legis est
dilectio. Et hoc sciẽtes tem/
pus: quia hora est iam nos
de somno surgere. Nũc em̃
propior est nostra salus quã
cũ credidimus. Nox præces
sit: dies autẽ appropinqua/
uit. Abijciamus ergo opera
tenebrarũ, & induamur ar/
ma lucis. Sicut in die hone/
ste ambulemus. Non in co/
messatioĩbus & ebrietatibus:
non in cubilibus & impudi
citijs: nõ in contentione &
æmulatione, sed induimini
dominũ Iesum Christũ: &
carnis curam ne feceritis in
desiderijs. Infirmum aũt XIIII.
in fide assumite: nõ in disce/
ptationibus cogitationum.
Alius em̃ credit se mãduca
re oĩa. Qui aũt infirmus
est, olus manducet. Is qui
manducat, non manducan
tem non spernat: & qui non
manducat, manducantem
non iudicet. Deus enim illũ
assumpsit. Tu quis es: qui iu
dicas alienũ seruũ? Domi/
no suo stat aut cadit: stabit
autem. Potẽs est enim deus
statuere illũ. Nam alius iu/
dicat diẽ inter diem: Alius

δὲ κρίνει πᾶσαν ἡμέραν. Ἕκαστος ἐν
τῷ ἰδίῳ νοῒ πληροφορείσθω. ὁ φρο
νῶν τὴν ἡμέραν, κυρίῳ φρονεῖ. καὶ ὁ
μὴ φρονῶν τὴν ἡμέραν, κυρίῳ οὐ φρο
νεῖ. ὁ ἐσθίων κυρίῳ ἐσθίει, εὐχαριστεῖ
γὰρ τῷ θεῷ. καὶ ὁ μὴ ἐσθίων, κυ/
ρίῳ οὐκ ἐσθίει, καὶ εὐχαριστεῖ τῷ θεῷ.
Οὐδεὶς γὰρ ἡμῶν ἑαυτῷ ζῇ, καὶ οὐ/
δεὶς ἑαυτῷ ἀποθνήσκει.
μ3 Ἐάν τε γὰρ ζῶμεν, τῷ κυρίῳ ζῶ
μεν, ἐάν τε ἀποθνήσκομεν, τῷ κυ/
ρίῳ ἀποθνήσκομεν. Ἐάν τε οὖν ζῶ/
μεν, ἐάν τε ἀποθνήσκομεν, τοῦ κυ/
ρίου ἐσμέν. Εἰς τοῦτο γὰρ χριστὸς καὶ
ἀπέθανε, καὶ ἀνέστη, καὶ ἀνέζησεν,
ἵνα καὶ νεκρῶν καὶ ζώντων κυριεύσῃ.
Σὺ δὲ τί κρίνεις τὸν ἀδελφόν σου; Ἢ
καὶ σὺ, τί ἐξουθενεῖς τὸν ἀδελφόν
σου; πάντες γὰρ παραστησόμεθα
τῷ βήματι τοῦ χριστοῦ. Γέγραπται
» γάρ. ζῶ ἐγὼ λέγει κύριος, ὅτι ἐμοὶ
» κάμψει πᾶν γόνυ, καὶ πᾶσα γλῶσ
» σα ἐξομολογήσεται τῷ θεῷ. ἄρα
οὖν ἕκαστος ἡμῶν περὶ ἑαυτοῦ λό/
γον δώσει τῷ θεῷ. μηκέτι οὖν ἀλλή
λους κρίνωμεν, ἀλλὰ τοῦτο κρίνατε
μᾶλλον, τὸ, μὴ τιθέναι πρόσκομμα
τῷ ἀδελφῷ, ἢ σκάνδαλον. Οἶδα
καὶ πέπεισμαι ἐν κυρίῳ Ἰησοῦ, ὅτι
οὐδὲν κοινὸν δι᾽ ἑαυτοῦ, εἰ μὴ τῷ λο/
γιζομένῳ τι κοινὸν εἶναι, ἐκείνῳ κοι
νόν. Εἰ δὲ διὰ βρῶμα ὁ ἀδελφός σου
λυπεῖται, οὐκ ἔτι κατὰ ἀγάπην
περιπατεῖς. μὴ τῷ βρώματί σου
ἐκεῖνον ἀπόλλυε, ὑπὲρ οὗ χριστὸς
ἀπέθανε. Μὴ βλασφημείσθω οὖν ὑ/
μῶν τὸ ἀγαθόν. οὐ γάρ ἐστιν ἡ βα/
σιλεία τοῦ θεοῦ βρῶσις καὶ πόσις,
ἀλλὰ δικαιοσύνη καὶ εἰρήνη καὶ χα
ρὰ ἐν πνεύματι ἁγίῳ. ὁ γὰρ ἐν τού
τοις δουλεύων τῷ χριστῷ, εὐάρεστος
τῷ θεῷ, καὶ δόκιμος τοῖς ἀνθρώ/
ποις. ἄρα οὖν τὰ τῆς εἰρήνης διώκω
μεν, καὶ τὰ τῆς οἰκοδομῆς, τῆς εἰς
ἀλλήλους. Μὴ ἕνεκεν βρώματος κα/
τάλυε τὸ ἔργον τοῦ θεοῦ. Πάντα μὲν
καθαρὰ, ἀλλὰ κακὸν τῷ ἀνθρώπῳ,
τῷ διὰ προσκόμματος ἐσθίοντι.
Καλὸν τὸ μὴ φαγεῖν κρέα, μηδὲ πι/
εῖν οἶνον, μηδὲ ἐν ᾧ ὁ ἀδελφός σου
προσκόπτῃ, ἢ σκανδαλίζεται, ἢ ἀ/
σθενεῖ. Σὺ πίστιν ἔχεις, κατὰ σαυτὸν
ἔχε

autē idem iudicat de quouis die.
Vnicuique sua mens satisfaciat.
Qui curat diem, domino curat.
Et qui nō curat diem, domino nō
curat. Qui uescit, domino uescit,
gratias em̄ agit deo: & qui nō ue/
scitur, dn̄o nō uescitur, & gratias
agit deo. Nullus em̄ nostrū sibiip/
psi uiuit, & nullus sibiipsi morit.
Nam siue uiuimus, domino uiui
mus: siue morimur, domio mori/
mur. Siue igit uiuamus, siue mo/
riamur, domini sumus. In hoc em̄
Christus & mortuus est, & resur/
rexit, & reuixit, ut mortuis ac ui/
uentibus dn̄et. Tu uero cur iudi/
cas fratrē tuū? Aut etiā tu, cur de
spicis fratrē tuū? Om̄es em̄ statue
mur apud tribunal Christi. Scri/
ptum est em̄: Viuo ego dicit do/
minus: Mihi sese flectet om̄e ge/
nu, & om̄is lingua cōfitebit deo.
Igit unusquisq; nostrū de seipso
rationē reddet deo. Ne posthac
igit alius aliū iudicemus, uerū il=
lud iudicate magis, ne offendicu/
lum ponat fratri, aut lapsus occa/
sio. Noui siquidem, & persuasum
habeo per dn̄m Iesum, nihil esse
commune per se, nisi ei qui existi
mat aliquid esse comune, illi cō/
mune est. Verū si propter cibum
frater tuus cōtristat, nō iam secū/
dum charitatem ambulas. Ne ci/
bo tuo illū perdas, pro quo Chri
stus mortuus est. Ne uestrū igit
bonū, hominū maledicentiæ sit
obnoxiū. Nō enim est regnū dei
cibus ac potus, sed iustícia & pax
& gaudiū, in spiritu sancto. Etem̄
qui per hæc seruit Christo, acce/
ptus est deo, & probatus homini
bus. Itaq; quæ pacis sūt, sectemur:
& quæ ædificatiōis, alius erga ali/
um. Ne cibi causa, destruas opus
dei. Omnia quidē pura, sed ma/
lum est homini, qui per offendi/
culum uescit. Bonū est nō edere
carnes, neq; bibere uinū, neq; qc/
quā, per qd frater tuus impingit,
aut offendit, aut infirmatur. Tu
fidem habes? Apud temetipsum
habe

autem iudicat omnē diem.
Vnusquisq; in suo sensu abū/
det. Qui sapit diem, domi/
no sapit: & qui mādūcat, do
mino māducat. Gratias em̄
agit deo. Et qui nō mandu/
cat, domino nō manducat:
& gratias agit deo. Nemo e/
nim nostrū sibi uiuit: & ne/
mo sibi moritur. Siue enim
uiuimus, domino uiuimus:
siue morimur, domino mo
rimur. Siue ergo uiuimus si
ue morimur, domini sum9.
In hoc enim Christus mor/
tuus est & resurrexit: ut &
uiuorum & mortuorū do/
minetur. Tu autem quid iu
dicas fratrem tuum: aut tu
quare spernis fratrē tuum?
Omnes enim stabimus an/
te tribunal Christi. Scriptū
est enim: Viuo ego dicit do/
minus: quoniā mihi flectet
omne genu: & om̄is lingua
confitebit deo. Itaq; unus/
quisque nostrū pro se ratio/
nem reddet deo. Non ergo
amplius inuicē iudicemus.
Sed hoc iudicate magis, ne
ponatis offendiculum fra/
tri uel scādalū. Scio & confi
do in domino Iesu: quia ni/
hil cōmune per ipsum, nisi
ei qui existimat quid cōmu
ne esse, illi cōmune est. Si e/
nim ꝑpter cibū frater tuus
contristat, iam nō secundū
charitatem ambulas. Noli
cibo tuo illum perdere pro
quo Christus mortuus est.
Nō ergo blasphemet bonū
nostrū. Non est enim regnū
dei esca & potus, sed iusticia
& pax & gaudiū in spiritu/
sancto. Qui enim in hoc ser
uit Christo, placet deo, &
probat9 est hominib9. Itaq;
quæ pacis sunt sectemur: &
quæ ædificationis sunt, inui
cem custodiamus. Noli pro
pter escam destruere opus
dei. Omnia quidem mūda
sunt, sed malum est homini
qui per offendiculū mādu/
cat. Bonū est nō māducare
carnē & nō bibere uinum:
neq; in quo frater tuus of/
fendit, aut scandalizat, aut
infirmatur. Tu fidem quā
habes penes temetipsum,
habe

ἔχε ἐνώπιον τοῦ θεοῦ. μακάριος ὁ μὴ κρίνων ἑαυτὸν, ἐν ᾧ δοκιμάζει. ὁ δὲ διακρινόμενος, ἐὰν φάγῃ, κατακέκριται, ὅτι οὐκ ἐκ πίστεως. πᾶν δὲ ὃ οὐκ ἐκ πίστεως, ἁμαρτία ἐστίν.

Ὀφείλομεν δὲ ἡμεῖς οἱ δυνατοὶ, τὰ ἀσθενήματα τῶν ἀδυνάτων βαστάζειν, καὶ μὴ ἑαυτοῖς ἀρέσκειν. ἕκαστος γὰρ ἡμῶν τῷ πλησίον ἀρεσκέτω εἰς τὸ ἀγαθὸν πρὸς οἰκοδομήν. καὶ γὰρ ὁ χριστὸς οὐχ ἑαυτῷ ἤρεσεν, ἀλλὰ καθὼς γέγραπται. οἱ ὀνειδισμοὶ τῶν ὀνειδιζόντων σε, ἐπέπεσον ἐπ᾽ ἐμέ.

N Ὅσα γὰρ προεγράφη, εἰς τὴν ἡμετέραν διδασκαλίαν προεγράφη, ἵνα διὰ τῆς ὑπομονῆς καὶ τῆς παρακλήσεως τῶν γραφῶν τὴν ἐλπίδα ἔχωμεν. ὁ δὲ θεὸς τῆς ὑπομονῆς καὶ τῆς παρακλήσεως δῴη ὑμῖν τὸ αὐτὸ φρονεῖν ἐν ἀλλήλοις κατὰ χριστὸν Ἰησοῦν, ἵνα ὁμοθυμαδὸν ἐν ἑνὶ στόματι δοξάζητε τὸν θεὸν, καὶ πατέρα τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ. Διὸ προσλαμβάνεσθε ἀλλήλους, καθὼς καὶ ὁ χριστὸς προσελάβετο ἡμᾶς εἰς δόξαν θεοῦ. Λέγω δὲ Ἰησοῦν χριστὸν διάκονον γεγενῆσθαι περιτομῆς ὑπὲρ ἀληθείας θεοῦ, εἰς τὸ βεβαιῶσαι τὰς ἐπαγγελίας τῶν πατέρων. τὰ δὲ ἔθνη ὑπὲρ ἐλέους δοξάσαι τὸν θεόν. καθὼς γέγραπται. Διὰ τοῦτο ἐξομολογήσομαί σοι ἐν ἔθνεσι, καὶ τῷ ὀνόματί σου ψαλῶ. καὶ πάλιν λέγει. εὐφράνθητε ἔθνη μετὰ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ. καὶ πάλιν. Αἰνεῖτε τὸν κύριον πάντα τὰ ἔθνη, καὶ ἐπαινέσατε αὐτὸν πάντες οἱ λαοί. καὶ πάλιν ἡσαΐας λέγει, ἔσται ἡ ῥίζα τοῦ ἰεσσαὶ, καὶ ὁ ἀνιστάμενος ἄρχειν ἐθνῶν, ἐπ᾽ αὐτῷ ἔθνη ἐλπιοῦσιν. ὁ δὲ θεὸς τῆς ἐλπίδος, πληρώσαι ὑμᾶς πάσης χαρᾶς καὶ εἰρήνης, ἐν τῷ πιστεύειν εἰς τὸ περισσεύειν ὑμᾶς ἐν τῇ ἐλπίδι, ἐν δυνάμει πνεύματος ἁγίου. πέπεισμαι δὲ ἀδελφοί μου, καὶ αὐτὸς ἐγὼ περὶ ὑμῶν, ὅτι καὶ αὐτοὶ μεστοί ἐστε ἀγαθωσύνης πεπληρωμένοι πάσης γνώσεως, δυνάμενοι καὶ ἀλλήλους νουθετεῖν. τολμηρότερον δὲ ἔγραψα ὑμῖν ἀδελφοὶ ἀπὸ μέρους, ὡς ἐπαναμιμνήσκων

habe coram deo. Beatus qui non iudicat seipsum, in eo quod probat. At qui diiudicat, si ederit cõdemnatus est: quoniam non edit ex fide. Porrò quicquid ex fide non est peccatum est.

Debemus autem nos qui potentes sumus, infirmitates impotentium portare, ac non placere nobisipsis. Nam unusquisque nostrum proximo placeat in bonũ ad ædificationem. Etenim Christus non placuit sibiipsi, sed quẽadmodum scriptum est: Opprobria opprobrantium tibi, inciderunt in me. Nam quæcunq; præscripta sunt, in nostram doctrinã præscripta sunt: ut per patientiam & consolationẽ scripturarũ spem habeamus. Deus autẽ patientiæ & consolationis det uobis idem mutuo inter uos sentire secundum Iesum Christũ, ut unanimiter uno ore glorificetis deũ, ac patrem domini nostri Iesu Christi. Quapropter assumite uos inuicem, quem admodum & Christus assumpsit nos in gloriam dei. Illud autẽ dico, Iesum Christum ministrũ fuisse circuncisionis pro ueritate dei, ad cõfirmandas promissiones patrum. Cæterũ, ut gentes pro misericordia glorificent deũ. Sicut scriptum est: Propter hoc confitebor tibi in gentibus, & nomini tuo canam. Et rursũ dicit: Gaudete gentes cum populo eius. Et rursum: Laudate dominũ omnes gentes, & collaudate eum omẽs populi. Et rursum Esaias dicit: Erit radix Iesse, & qui exurget ad imperandum gentibus, in eo gentes sperabunt. Deus autẽ spei, impleat uos omni gaudio & pace, in credendo in hoc, ut exuberetis in spe p potentiã spiritus sancti. Persuasum eñ habeo fratres mei, & ipse ego de uobis, qđ & ipsi pleni estis bonitate, impleti omi scientia, ualentes etiã inuicẽ alius aliũ admonere. Sed tamẽ audacius scripsi uobis fratres ex parte, ueluti cõmonefaciens

habe corã deo. Beatus qui non iudicat semetipsum in eo quod probat. Qui autem discernit si manducauerit, damnatus est: quia non ex fide: Omne autem quod non est ex fide, peccatum est.

Debemus autẽ nos firmiores imbecillitates infirmorum sustinere: & nõ nobis placere. XV. Vnusquisq; uestrum proximo suo placeat in bonum ad ædificationem. Etenim Christus non sibi placuit, sed sicut scriptũ est: Improperia improperantium tibi ceciderunt super me. Quæcunque enim scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta sunt: ut per patientiam & consolationẽ scripturarum spem habeamus. Deus autẽ patientiæ & solatij det uobis idipsum sapere in alterutrum secundum Iesum Christum: ut unanimes uno ore honorificetis deum & patrẽ domini nostri Iesu Christi. Propter quod suscipite inuicẽ sicut & Christus suscepit uos in honorem dei. Dico enim Christũ Iesum ministrũ fuisse circuncisionis propter ueritatem dei ad cõfirmãdas promissiones patrũ: gentes autẽ super misericordia honorare deum: sicut scriptũ est: Propterea cõfitebor tibi in gentibus domine: & nomini tuo cantabo. Et iterũ dicit: Lætamini gentes cum plæbe eius. Et iterum. Laudate omnes gẽtes dominũ, & magnificate eum omnes populi. Et rursus Esaias ait: Erit radix Iesse: & qui exurget regere gentes: in eũ gentes sperabunt. Deus autem spei repleat uos omni gaudio & pace in credendo: ut abundetis in spe & uirtute spiritussancti. Certus sum autem fratres mei: & egoipse de uobis: quoniam & ipsi pleni estis dilectione: repleti omni sciẽtia: ita ut possitis alterutrũ monere. Audacius autem scripsi uobis fratres ex parte, tanquam

μνήσκων ὑμᾶς, διὰ τὴν χάριν τὴν
δοθεῖσάν μοι ὑπὸ τοῦ θεοῦ, εἰς τὸ
εἶναί με λειτουργὸν Ἰησοῦ χριστοῦ εἰς
τὰ ἔθνη, ἱερουργοῦντα τὸ εὐαγγέ/
λιον τοῦ θεοῦ, ἵνα γένηται ἡ προσφο
ρὰ τῶν ἐθνῶν εὐπρόσδεκτος, ἡγια
σμένη ἐν πνεύματι ἁγίῳ. Ἔχω οὖν
καύχησιν ἐν χριστῷ Ἰησοῦ τὰ πρὸς
θεόν. οὐ γὰρ τολμήσω λαλεῖν τι
ὧν οὐ κατειργάσατο χριστὸς δι' ἐμοῦ,
εἰς ὑπακοὴν ἐθνῶν, λόγῳ καὶ ἔρ/
γῳ, ἐν δυνάμει σημείων καὶ τερά/
των, ἐν δυνάμει πνεύματος θεοῦ,
ὥστε με ἀπὸ ἱερουσαλὴμ καὶ κύκλῳ
μέχρι τοῦ ἰλλυρικοῦ, πεπληρωκέ/
ναι τὸ εὐαγγέλιον τοῦ χριστοῦ. οὕτως
δὲ φιλοτιμούμενον εὐαγγελίζεσθαι,
οὐχ ὅπου ὠνομάσθη χριστὸς, ἵνα μὴ
ἐπ' ἀλλότριον θεμέλιον οἰκοδομῶ.
» ἀλλὰ καθὼς γέγραπται. οἷς οὐκ ἀ/
» νηγγέλη περὶ αὐτοῦ, ὄψονται, καὶ
οἳ οὐκ ἀκηκόασι συνήσουσι. διὸ καὶ
ἐνεκοπτόμην τὰ πολλὰ τοῦ ἐλθεῖν
πρὸς ὑμᾶς. Νυνὶ δὲ μηκέτι τόπον
ἔχων ἐν τοῖς κλίμασι τούτοις, ἐπι/
ποθίαν δὲ ἔχων, τοῦ ἐλθεῖν πρὸς ὑ/
μᾶς ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν, ὡς ἐὰν πο
ρεύωμαι εἰς τὴν σπανίαν, ἐλεύσο/
μαι πρὸς ὑμᾶς. Ἐλπίζω γὰρ δια/
πορευόμενος, θεάσασθαι ὑμᾶς, καὶ
ὑφ' ὑμῶν προπεμφθῆναι ἐκεῖ, ἐὰν
ὑμῶν πρῶτον ἀπὸ μέρους ἐμπλη/
σθῶ. Νυνὶ δὲ πορεύομαι εἰς ἱερου/
σαλὴμ διακονῶν τοῖς ἁγίοις. Εὐδό/
κησαν γὰρ μακεδονία καὶ ἀχαΐα,
κοινωνίαν τινὰ ποιήσασθαι εἰς τοὺς
πτωχοὺς τῶν ἁγίων τῶν ἐν ἱερουσα
λήμ. Εὐδόκησαν γὰρ καὶ ὀφειλέ/
ται αὐτῶν εἰσίν. Εἰ γὰρ τοῖς πνευμα
τικοῖς αὐτῶν ἐκοινώνησαν τὰ ἔθνη,
ὀφείλουσι καὶ ἐν τοῖς σαρκικοῖς λει
τουργῆσαι αὐτοῖς. Τοῦτο οὖν ἐπι/
τελέσας, καὶ σφραγισάμενος αὐ
τοῖς τὸν καρπὸν τοῦτον, ἀπελεύ/
σομαι δι' ὑμῶν εἰς τὴν σπανίαν. οἶ
δα δὲ, ὅτι ἐρχόμενος πρὸς ὑμᾶς,
ἐν πληρώματι εὐλογίας τοῦ εὐαγγε
λίου τοῦ χριστοῦ ἐλεύσομαι. Παρακα/
λῶ δὲ ὑμᾶς ἀδελφοὶ, διὰ τοῦ κυρίου
ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ, καὶ διὰ τῆς ἀγά/
πης τοῦ πνεύματος, συναγωνίσασθαί
μοι ἐν ταῖς προσευχαῖς ὑπὲρ ἐμοῦ,
πρὸς

nefaciẽs uos, propter gratiã, quæ
data eſt mihi à deo, in hoc ut ſim
miniſter Ieſu Chriſti in gẽtes, ad/
miniſtrans euangeliũ dei, ut fiat
oblatio gentium acceptabilis, ſan
ctificata per ſpiritũ ſanctũ. Habeo
igitur quod glorier per Chriſtũ
Ieſum, in his quæ ad deum perti/
nent. Nõ em̃ auſim loqui quicꝙ
eorũ, quæ nõ effecit Chriſtus per
me, in obedientiã gentiũ, uerbo
& facto per potentiã ſignorũ ac
prodigiorũ, per potentiã ſpiritus
dei, ut ab Hieruſalẽ & in circũia/
centibus regionibus uſqꝫ ad Illyri
cum impleuerim euangeliũ Chri
ſti: ita porrò annitens prædicare
euangeliũ, nõ ubi nomiatus erat
Chriſtus, ut ne ſuꝑ alienũ funda/
mentũ ædificarẽ, ſed quemadmo
dum ſcriptum eſt: Quibus nõ eſt
annunciatũ de eo, uidebũt, et qui
non audierant, intelligent. Qua
propter & præpeditus ſum ſæpe,
quo minus uenirẽ ad uos. Nunc
uero cũ nõ amplius habeam locũ
in regionibus his, deſideriũ autẽ
habeã ueniẽdi ad uos multis iam
annis, quandocũqꝫ iter inſtituero
in Hiſpaniã, ueniã ad uos. Spero
em̃ fore, ut iſtac iter faciens, uideã
uos, & à uobis ꝓducar illuc, ſi ta/
men ueſtra cõſuetudine prius ex
parte fuero expletus. Nunc autẽ
proficiſcor Hieroſolymam, mini/
ſtrans ſanctis. Viſum eſt em̃ Ma/
cedoniæ et Achaiæ, cõmunicatio
nem aliquã facere in paupes ſan/
ctos, qui ſũt Hieroſolymis. Nam
ita uiſũ eſt ipſis, et debitores illorũ
ſunt. Etem̃ ſi ſpũalia ſua cõmunica
uerunt gentibus, debent & hæ in
carnalib⁹ miniſtrare illis. Hoc igi
tur ubi ꝑfecero, & obſignauero il
lis fructũ hũc, reuertar per uos in
Hiſpaniã. Scio nanqꝫ, ꝙ ubi uene
ro ad uos, cũ plenitudine benedi
ctionis euãgelij Chriſti uenturus
ſim. Obſecro autẽ uos fratres per
dñm noſtrũ Ieſum Chriſtũ, et per
dilectionẽ ſpũs, ut me laborantẽ
adiuuetis, precationibus pro me
ad

in memoriam uos reducẽs,
propter gratiam quæ data
eſt mihi a deo: ut ſim mini/
ſter Chriſti Ieſu in gẽtibus
ſanctificans euãgelium dei:
ut fiat oblatio gentium ac/
cepta, & ſanctificata in ſpi/
ritu ſancto. Habeo igiť glo/
riam in Chriſto Ieſu ad de/
um. Nõ enĩ audeo aliquid
loqui eorum quæ per me
nõ efficit Chriſtus, in obe/
dientiam gentiũ, in uerbo &
factis, in uirtute ſignorũ &
prodigiorũ, in uirtute ſpiri/
tuſſancti: ita ut ab Hieruſa/
lem per circuitũ uſqꝫ ad Il
lyricũ repleuerim euãgeliũ
Chriſti. Sic autẽ prædicaui
euãgeliũ hoc: nõ ubi nomi/
natus eſt Chriſtus: ne ſuper
alienũ fundamentũ ædifica
rem: ſed ſicut ſcriptum eſt:
Quoniã quibus nõ eſt an/
nunciatũ de eo, uidebũt: &
qui nõ audierũt de eo, intel/
ligent: ꝓpter qđ & impedie
bar plurimũ uenire ad uos:
& ꝓhibit⁹ ſum uſqꝫ adhuc.
Nũc uero ulterius locũ nõ
habens in his regionib⁹: cu
piditatẽ autẽ habens ueniẽ/
di ad uos ex multis iã præ/
cedentibus annis: cũ in Hi/
ſpaniã ꝓficiſci cœpero, ſpe/
ro quod præteriẽs uideam
uos: & a uobis deducar il/
luc, ſi uobis primũ ex parte
fruitus fuero. Nũc igiť profi
ciſcar in Hieruſalẽ, miniſtra
re ſanctis. Probauerũt enim
Macedonia & Achaia col/
lationem aliquam facere in
pauperes ſanctorũ, qui ſunt
in Hieruſalẽ. Placuit enim
eis, & debitores ſunt eorũ.
Nam ſi ſpiritualium eorum
participes facti ſunt gẽtiles:
debent & in carnalibus mi/
niſtrare eis. Hoc igitur cum
cõſummauero, & aſſigna/
uero eis fructum hunc: per
uos proficiſcar in Hiſpani/
am. Scio autem quoniã ue/
niens ad uos: in abundan/
tia benedictiõis Chriſti ue/
niã. Obſecro ergo uos fra/
tres per dñm noſtrũ Ieſum
Chriſtũ, & per charitatẽ ſan
cti ſpũs: ut adiuuetis me in
orationibus ueſtris pro me
ad

πρὸς τὸν θεόν, ἵνα ῥυσθῶ ἀπὸ τῶν ἀπειθούντων ἐν τῇ ἰουδαίᾳ, καὶ ἵνα ἡ διακονία μου ἡ εἰς ἱερουσαλὴμ εὐπρόσδεκτος γένηται τοῖς ἁγίοις, ἵνα ἐν χαρᾷ ἔλθω πρὸς ὑμᾶς, διὰ θελήματος θεοῦ, καὶ συναναπαύσωμαι ὑμῖν. ὁ δὲ θεὸς τῆς εἰρήνης, μετὰ πάντων ὑμῶν. ἀμήν.

Συνίστημι δὲ ὑμῖν φοίβην, τὴν ἀδελφὴν ἡμῶν, οὖσαν διάκονον τῆς ἐκκλησίας τῆς ἐν κεγχρεαῖς, ἵνα αὐτὴν προσδέξησθε ἐν κυρίῳ, ἀξίως τῶν ἁγίων, καὶ παραστῆτε αὐτῇ ἐν ᾧ ἂν ὑμῶν χρήζῃ πράγματι. καὶ γὰρ αὕτη προστάτις πολλῶν ἐγενήθη, καὶ αὐτοῦ ἐμοῦ. Ἀσπάσασθε πρίσκαν καὶ ἀκύλαν, τοὺς συνεργούς μου ἐν χριστῷ Ἰησοῦ, οἵτινες ὑπὲρ τῆς ψυχῆς μου τὸν ἑαυτῶν τράχηλον ὑπέθηκαν. οἷς οὐκ ἐγὼ μόνος εὐχαριστῶ, ἀλλὰ καὶ πᾶσαι αἱ ἐκκλησίαι τῶν ἐθνῶν, καὶ τὴν κατ' οἶκον αὐτῶν ἐκκλησίαν. Ἀσπάσασθε ἐπαίνετον τὸν ἀγαπητόν μου, ὅς ἐστιν ἀπαρχὴ τῆς ἀχαΐας ἐν χριστῷ. Ἀσπάσασθε μαριάμ, ἥτις πολλὰ ἐκοπίασεν εἰς ἡμᾶς. Ἀσπάσασθε ἀνδρόνικον καὶ ἰουνίαν, τοὺς συγγενεῖς μου, καὶ συναιχμαλώτους μου, οἵτινές εἰσιν ἐπίσημοι ἐν τοῖς ἀποστόλοις, οἳ καὶ πρὸ ἐμοῦ γεγόνασιν ἐν χριστῷ. Ἀσπάσασθε ἀμπλίαν τὸν ἀγαπητόν μου ἐν κυρίῳ. Ἀσπάσασθε οὐρβανόν, τὸν συνεργὸν ἡμῶν ἐν χριστῷ, καὶ στάχυν τὸν ἀγαπητόν μου. Ἀσπάσασθε ἀπελλῆν, τὸν δόκιμον ἐν χριστῷ. ἀσπάσασθε τοὺς ἐκ τῶν ἀριστοβούλου. ἀσπάσασθε ἡρωδίωνα τὸν συγγενῆ μου. ἀσπάσασθε τοὺς ἐκ τῶν ναρκίσσου τοὺς ὄντας ἐν κυρίῳ. ἀσπάσασθε τρύφαιναν καὶ τρυφῶσαν, τὰς κοπιώσας ἐν κυρίῳ. ἀσπάσασθε περσίδα τὴν ἀγαπητήν, ἥτις πολλὰ ἐκοπίασεν ἐν κυρίῳ. ἀσπάσασθε ῥοῦφον τὸν ἐκλεκτὸν ἐν κυρίῳ, καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ καὶ ἐμοῦ. ἀσπάσασθε ἀσύγκριτον, φλέγοντα, ἑρμᾶν, πατρόβαν, ἑρμῆν, καὶ τοὺς σὺν αὐτοῖς ἀδελφούς. Ἀσπάσασθε φιλόλογον, καὶ ἰουλίαν, νηρέα καὶ τὴν ἀδελφὴν αὐτοῦ, καὶ ὀλυμπᾶν, καὶ τοὺς σὺν αὐτοῖς πάντας ἁγίους. ἀσπάσασθε ἀλλήλους ἐν φιλήματι

ad deũ, ut liberer ab incredulis in Iudæa, utq; miniſteriũ hoc meũ, quod exhibebo Hieroſolymis, acceptũ ſit ſanctis, ut cũ gaudio ueniam ad uos, per uoluntatẽ dei, unaq; uobiſcũ refociller. Deus autem pacis, ſit cũ omnibus uobis. Amen. Commendo autẽ uobis Phœben, ſororẽ noſtrã, quæ eſt miniſtra eccleſiæ Cenchreenſis, ut illam ſuſcipiatis in Chriſto, ita ut decet ſanctos, & adſitis ei, in quocunq; uobis eguerit negocio. Nam hæc cum multis adfuit, tum mihi etiam ipſi. Salutate Priſcam & Aquilã, adiutores meos in Chriſto Ieſu, qui pro anĩa mea ſuam ipſorũ ceruicem ſuppoſuerunt. Quibus non ego ſolus gratias ago, ſed & omẽs eccleſiæ gentium, item quæ in domo illorum eſt congregationẽ. Salutate Epænetum dilectum meũ, qui eſt primitiæ Achaiæ in Chriſto. Salutate Mariam, quæ multum laborauit erga nos. Salutate Andronicum, & Iuniam, cognatos meos, & cõcaptiuos meos, qui ſunt inſignes inter apoſtolos, qui etiã ante me fuerunt in Chriſto. Salutate Ampliam dilectum meũ in domino. Salutate Vrbanũ, adiutorẽ noſtrũ in Chriſto, & Stachyn dilectum meũ. Salutate Appellam, probatũ in Chriſto. Salutate eos qui ſunt ex Ariſtobuli familiaribus. Salutate Herodionẽ, cognatum meum. Salutate eos qui ſunt ex Narciſſi familiaribus, hos qui ſunt in domio. Salutate Tryphænam & Tryphoſam, quæ laborãt in domino. Salutate Perſidem dilectam, quæ multum laborauit in domino. Salutate Rufum, electũ in dño, & matrem illius ac meam Salutate Aſyncritũ, Phlegontem Hermam, Patrobam, Mercuriũ, & qui cum his ſunt fratres. Salutate Philologũ, & Iuliam, Nereum & ſororem eius, & Olympam, & qui cum his ſunt, omnes ſanctos Salutate uos inuicem cum oſculo ſancto.

ad deum: ut liberet ab infidelibus qui ſunt in Iudæa: & obſequij mei oblatio accepta fiat in Hieruſalẽ ſanctis: ut ueniã ad uos in gaudio per uoluntatem dei, & refrigerer uobiſcum. Deus autem pacis ſit cum omnibus uobis: Amen.

XVI. Commendo autem uobis Phœbem ſororem noſtram, quæ eſt in miniſterio eccleſiæ, quæ eſt Cenchris: ut eam ſuſcipiatis in domino digne ſanctis: & aſſiſtatis ei in quocunq; negocio ueſtri indiguerit. Etem ipſa quoq; aſſiſtit multis & mihiipſi. Salutate Priſcam & Aquilã adiutores meos in Chriſto Ieſu: qui pro anima mea ſuas ceruices ſuppoſuerunt: Quibus nõ ſolum ego gratias ago, ſed & cunctæ eccleſiæ gentiũ: & domeſticam eccleſiam eorũ. Salutate Epenetũ dilectum mihi: qui eſt primitiuus eccleſiæ Aſiæ in Chriſto Ieſu. Salutate Mariã: quæ multũ laborauit in uobis. Salutate Andronicũ & Iuniã cognatos & cõcaptiuos meos: qui ſunt nobiles in apoſtolis: qui & ante me fuerunt in Chriſto Ieſu. Salutate Ampliatũ dilectiſſimũ mihi in domino. Salutate Vrbanũ adiutorem noſtrũ in Chriſto Ieſu: & Stachyn dilectũ meũ. Salutate Appellẽ probum in Chriſto. Salutate eos qui ſunt ex Ariſtobuli domo. Salutate Herodionẽ cognatũ meũ. Salutate eos qui ſunt ex Narciſſi domo, qui ſunt in domino. Salutate Triphenã & Triphoſam: quæ laborãt in domio. Salutate Perſidã chariſſimam: quæ multũ laborauit in domino. Salutate Rufum electum in dño: & matrẽ eius & meã. Salutate Aſincretum Phlegontã, Hermã, Patrobam, Hermẽ: & qui cum eis ſunt fratres. Salutate Philologũ & Iuliã, Nereũ & ſororem eius, & Olympiadẽ: & omẽs qui cum eis ſunt ſanctos. Salutate inuicẽ in oſculo ſan

λήματι ἁγίῳ. Ἀσπάζονται ὑμᾶς αἱ ἐκκλησίαι τοῦ χριστοῦ. Παρακαλῶ δὲ ὑμᾶς ἀδελφοί, σκοπεῖν τοὺς τὰς διχοστασίας, καὶ τὰ σκάνδαλα, παρὰ τὴν διδαχήν, ἣν ὑμεῖς ἐμάθετε, ποιοῦντας, καὶ ἐκκλίνατε ἀπ᾽ αὐτῶν. Οἱ γὰρ τοιοῦτοι, τῷ κυρίῳ Ἰησοῦ χριστῷ οὐ δουλεύουσιν, ἀλλὰ τῇ ἑαυτῶν κοιλίᾳ, καὶ διὰ τῆς χρηστολογίας, καὶ εὐλογίας ἐξαπατῶσι τὰς καρδίας τῶν ἀκάκων. Ἡ γὰρ ὑμῶν ὑπακοὴ εἰς πάντας ἀφίκετο. Χαίρω οὖν τὸ ἐφ᾽ ὑμῖν. Θέλω δὲ ὑμᾶς σοφοὺς μὲν εἶναι εἰς τὸ ἀγαθόν, ἀκεραίους δὲ εἰς τὸ κακόν. Ὁ δὲ θεὸς τῆς εἰρήνης συντρίψει τὸν σατανᾶν ὑπὸ τοὺς πόδας ὑμῶν, ἐν τάχει. Ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ μεθ᾽ ὑμῶν. Ἀσπάζονται ὑμᾶς τιμόθεος ὁ συνεργός μου, καὶ λούκιος, καὶ ἰάσων, καὶ σωσίπατρος, οἱ συγγενεῖς μου. Ἀσπάζομαι ὑμᾶς ἐγὼ τέρτιος ὁ γράψας τὴν ἐπιστολὴν ἐν κυρίῳ. Ἀσπάζεται ὑμᾶς γάϊος ὁ ξένος μου καὶ τῆς ἐκκλησίας ὅλης. Ἀσπάζεται ὑμᾶς ἔραστος, ὁ οἰκονόμος τῆς πόλεως, καὶ κούαρτος ὁ ἀδελφός. Ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ, μετὰ πάντων ὑμῶν. ἀμήν.

Τῷ δὲ δυναμένῳ ὑμᾶς στηρίξαι κατὰ τὸ εὐαγγέλιόν μου, καὶ τὸ κήρυγμα Ἰησοῦ χριστοῦ, κατὰ ἀποκάλυψιν μυστηρίου, χρόνοις αἰωνίοις σεσιγημένου φανερωθέντος δὲ νῦν, διά τε γραφῶν προφητικῶν, κατ᾽ ἐπιταγὴν τοῦ αἰωνίου θεοῦ, εἰς ὑπακοὴν πίστεως, εἰς πάντα τὰ ἔθνη γνωρισθέντος, μόνῳ σοφῷ θεῷ, διὰ Ἰησοῦ χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. ἀμήν.

Πρὸς τοὺς ῥωμαίους.

Ἐγράφη ἀπὸ κορίνθου διὰ φοίβης τῆς διακόνου τῆς ἐν κεγχρεαῖς ἐκκλησίας.

sancto. Salutãt uos ecclesiæ Christi. Obsecro aũt uos fratres, ut cõsideretis eos, qui dissidia & offendicula contra doctrinam, quam uos didicistis, gignunt, & declinetis ab illis. Nam qui eiusmodi sũt, domino Iesu Christo nõ seruiunt sed suo uẽtri: & per blandiloquentiam, & assentationem decipiunt corda simplicium. Nam uestra obedientia ad omnes permanauit Gaudeo igitur sanè de uobis. Sed uolo uos sapientes quidem esse ad bonũ, synceros autem ad malum. Deus autem pacis conteret satanam sub pedes uestros, breui. Gratia domini nostri Iesu Christi sit uobiscum. Salutant uos Timotheus cooperarius meus, & Lucius, & Iason, & Sosipater, cognati mei. Saluto uos ego Tertius, qui scripsi epistolam in domino. Salutat uos Gaius hospes meus & ecclesiæ totius. Salutat uos Erastus quæstor ærarius ciuitatis, et Quartus frater. Gratia domini nostri Iesu Christi, sit cum omnibus uobis. Amen.

Ei autem qui potens est uos confirmare secundum Euangelium meum, & præconium Iesu Christi, iuxta reuelationem mysterij, temporibus æternis taciti, manifestati uero nũc, & per scripturas propheticas iuxta delegationem æterni dei, in obedientiam fidei, in omnes gentes patefacti, soli sapienti deo, per Iesum Christum, cui gloria in secula. Amen.

Ad Rhomanos.

Missa fuit à Corintho per Phœben ministrã Cenchreen. ecclesiæ

lo sancto. Salutant uos omnes ecclesiæ Christi. Rogo autem uos fratres, ut obseruetis eos qui dissensiões & offendicula præter doctrinam quã uos didicistis faciunt: & declinate ab illis. Huiuscemodi em̃ Christo domino nostro nõ seruiũt: sed suo uentri: & per dulces sermones & benedictiones seducũt corda innocẽtium. Vestra enim obedientia in omni loco diuulgata est. Gaudeo igitur in uobis: sed uolo uos sapiẽtes esse in bono: & simplices in malo. Deus autem pacis conterat sathanã sub pedibus uestris uelociter. Gratia domini nostri Iesu Christi, uobiscum. Salutat uos Timotheus adiutor meꝰ, & Luciꝰ & Iason & Sosipater, cognati mei. Saluto uos ego Tertius qui scripsi epistolã hanc in domino. Salutat uos Caius hospes meus, & uniuersa ecclesia. Salutat uos Erastus arcarius ciuitatis, & Quartus frater. Gratia dñi nostri Iesu Christi cum omnibus uobis: amen. Ei autẽ qui potens est uos confirmare iuxta euangeliũ meum, & prædicationẽ Iesu Christi, secũdum reuelationẽ mysterij tẽporis æternis taciti: qđ nũc patefactum est per scripturas prophetarũ, secundum præceptũ æterni dei, ad obedientiam fidei in cunctis gentibus cogniti, soli sapiẽti deo, per Iesum Christũ: cui honor & gloria in secula seculorum: Amen.

FINIS.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΠΡΟΣ ΚΟΡΙΝΘΙΟΥΣ ΠΡΩΤΗΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ.

Ταύτην ἐπιστέλλει ἀπὸ ἐφέσου τῆς ἀσίας, ἑωρακὼς αὐτοὺς ἤδη καὶ διδάξας, ὑπομιμνήσκων δὲ ὅμως διὰ τῆς ἐπιστολῆς ταύτης. Ἡ δὲ πρόφασις τῆς ἐπιστολῆς αὕτη. Κορίνθιοι ἐκ φιλονικίας συναγόμενοι, ἐσχίζοντο ταῖς γνώμαις, καὶ λοιπὸν ἦν ἐν αὐτοῖς σχίσματα. καὶ ὄντων σχισμάτων παρέβλεπον τὸν λαβόντα τὴν μητρυιάν. ἄλλοι δὲ ἤθελον καταλιμπάνειν τὰς ἰδίας γυναῖκας, προφάσει τῆς ἐγκρατείας. τινὲς δὲ καὶ ἐν εἰδωλείοις ἤσθιον, ὡς ἀδιαφόρων ὄντων τῶν εἰδωλοθύτων, ἄλλοι δὲ τοὺς μὲν ἄλλους ἐξουθένουν, τοὺς δὲ λαλοῦντας γλώσσαις ἐθαύμαζον. καὶ τέλος ἠπάτων καὶ εἰς τὸ περὶ ἀναστάσεως μυστήριον, λέγοντες, μὴ ἐγείρεσθαι τὴν σάρκα ταύτην. τούτων πάντων ἐν κορίνθῳ κινουμένων, γράφουσιν οἱ λαοὶ τῷ ἀποστόλῳ. καὶ λοιπὸν πρὸς πάντα ἀντιγράφει. καὶ πρῶτον μὲν μαρτυρεῖ αὐτοῖς ἐν φρονήσει καὶ γνώσει. οὐκ ἀποδέχεται δὲ αὐτοὺς ποιοῦντας τὰ σχίσματα, ἀλλὰ καὶ συμβουλεύει μὴ ἐν λόγῳ τὴν ἀρετὴν, ἀλλ' ἐν ἔργῳ καὶ δυνάμει ἡγεῖσθαι. ἔπειτα ἐπιτιμήσας τῷ τὴν μητρυιὰν λαβόντι, καὶ παραινέσας μὴ ἔχειν κρίματα πρὸς ἑαυτοὺς, λοιπὸν περὶ ὧν ἔγραψαν ἀποκρίνεται, περὶ μὲν τοῦ γάμου διδάσκων ἄρρηκτον εἶναι τὴν συζυγίαν, καὶ ἐν καιρῷ μόνῳ σχολάζειν διὰ τὴν εὐχὴν, διὰ δὲ τὸ ἀγαπᾶν αὐτοὺς τὴν ἐγκράτειαν, γράφει περὶ παρθενίας, ὅτι οὐ κατὰ ἀνάγκην, ἀλλὰ πειθοῖ τοῦτο γινέσθω. εἶτα περὶ τῶν εἰδωλοθύτων, ἵνα μὴ καταχρῶνται τῇ γνώσει ἀλλὰ τῇ ἀγάπῃ πολιτεύωνται. κωλύει οὖν τὰ ἐν εἰδωλείῳ συμπόσια, ἵνα μὴ σκανδαλίζονται οἱ μικροί. εἶτα περὶ τῶν πνευματικῶν χαρισμάτων γράφει, ἵνα μὴ διαφέρονται ἐν τοῖς χαρίσμασι, μηδὲ προκρίνωσι τὸν ἔχοντα χάρισμα τόδε, τοῦ ἔχοντος τόδε. πάντα γὰρ τοῦ αὐτοῦ πνεύματος εἶναι λέγει. καὶ λοιπὸν περὶ ἀναστάσεως διδάσκει, ὅτι ἡ σὰρξ ἐγείρεται, ἀποθνήσκουσα μὲν σαρκὶ, ἐγειρομένη δὲ ἄφθαρτος κατὰ τὴν τοῦ θεοῦ χάριν. τὴν δὲ ἀνάστασιν, ἀπὸ τοῦ ἐγηγέρθαι τὸν χριστὸν, συνίστησι. καὶ τέλος, παραινετικοὺς λόγους εἰς τὰ ἤθη γράφει, καὶ περὶ λογίας τῆς εἰς τοὺς ἁγίους παραγγέλλει, καὶ οὕτως πληροῖ τὴν ἐπιστολήν.

IN EPISTOLAM AD CORINTHIOS PRIOREM, ARGVMENTVM PER ERASMVM ROT.

CORINTHVS Achaiæ metropolis olim erat, ob portuum commoditatem, est enim Isthmos, emporium totius Asiæ tum celeberrimum, tum opulentissimũ. Ferè fit autem, ut eiusmodi ciuitatum mores multo sint corruptissimi, quod undiq; ex omni natione, non tam mores quàm uitia soleant importari: & magnã uitæ licentiam, negociatorum genus sibi uindicat. Proinde Corinthij, tametsi prædicatione Pauli iampridẽ euangelicam doctrinã accepissent, tamen adhuc ingenij uitæq; prioris uestigia nõnulla ac reliquiæ manebãt: adeo ut periculũ esset, ne per philosophos, crucis prædicationem, ut humilem & indoctam fastidientes, et pseudapostolos ad Iudaismum inuitantes, à Christi synceritate alienarẽtur. Vsq; adeo ardua res est, ab ijs in quibus natus sis & quibus diu assueueris, in alium hominẽ transformari. Quin diuus Hieronymus in præfatione secundi libri commentariorũ, quos scripsit in epistolam ad Galatas, testatur, sua etiãnum ætate apud Achaicos, horum quæ Paulus Corinthijs obijcit, extitisse reliquias. Cum hodie satis esse putemus, aquula modo tingi, ut subito fias Christianus. Paulus igit' sciens, nõ minoris esse uirtutis

parta

parta tueri,quàm parasse:filios suos,quos magno studio Christo genuerat, nam sesquiannum apud illos egerat, pari studio ad Christum reuocat,& in euangelica doctrina confirmat:nunc apostolica sæuiens autoritate, corripiens,obiurgans, ac minitans denicꝫ:nunc paterno affectu blandiens atcꝫ exhortãs, & necessariæ reprehensionis acrimoniam laudis admixtu leniens:& sapientũ medicorum exemplo,amarum absinthij pharmacũ prælito melle condulcans, ac singulis malis opportuna admouens remedia. Primum,opulentiæ comes solet esse tumor ac ferocitas. Et inter feroces plerũcꝫ factiones oriũtur,dum nullus alteri uult cedere,& se quiscꝫ potiorẽ ducit. Ad hæc opes comitatur luxus & gulæ studiũ,luxus libidinem comitem trahit. Porrò negociatorũ peculiaris est auaritia. Necꝫ uero solum tumebant opibus,uerumetiam Græcanicæ philosophiæ supercilio,sine qua cæteros ut Barbaros despiciebant.Tumoris erat,quod ex dignitate apostolorũ,à quo quiscꝫ fuerat baptizatus,efferrent sese.Hinc illæ dissidiorũ uoces:ego Apollo,ego Cephæ, ego Pauli.Præterea quod ne in cõuenticulis quidẽ solennibus satis inter eos conueniret,cum in donis spiritualibus sibi quiscꝫ placeret,& dum in eodẽ dono sibi nollent inuicẽ cedere,tumultus & cõfusio nasceretur,adeo ut in publico cõuentu mulieres etiam loquerentur ac docerent.Porrò luxus simul & tumoris erat, quod quoties ad sacrosanctã cœnam conuenirent,quàm Paulus dominicam uocat,in qua maxime conueniebat præstare Christianã concordiam,diuites non expectatis tenuioribus cibum caperent,& uscꝫ ad temulentiã sese ingurgitarẽt, esurientibus cæteris:ut iam non solum dissidium illic esset & intemperantia, uerumetiam indecora quædã inæqualitas,quã dominica cœna nesciebat.Iam partim tumoris,partim philosophiæ uitiũ erat, quod Paulũ quidam illorũ,ut tenuem atcꝫ humilem,deinde ineloquentẽ,& imperitum,fastidirent. Proprium uero Philosophiæ fuit, quod resurrectionẽ mortuorum, fidei nostræ basim, in dubium uocarent. Luxus erat, quod promiscue uescerentur ijs, quæ tum simulachris dæmonũ immolabantur,nõ uitato offendiculo infirmorũ.Libidinis erat,quæ nusquã gentium regnabat impunitius quã Corinthi, quod præter alia repertus sit inter eos, qui patris uxorẽ, hoc est,nouercã suam, stupro cõtaminarit:nec huius autorẽ flagitij è suo cõtubernio profligarint:quodcꝫ cũ alijs flagitiosis Christianis cõmercium habuerint,uelut illorũ uitijs fauentes.Huc pertinet,quod præter decorum & uiri essent comati, & mulieres nõ uererentur nudo capite conspici in cœtu ecclesiastico, uelut ipso corporis habitu mores effœminatos, ac delitias præ se ferentes. Auaritiæ erat, quod nõ de fama neque de capite, sed de re pecuniaria inter sese lites agitarent,eò gliscẽte pecuniæ studio, ut Christiani rerum eiusmodi comtemptum professi, apud ethnicos & impios iudices litigarẽt magno dedecore Christiani nominis. Et adeo nõ negligerent potius pecuniolæ iacturam, ut ipsi ultro alios in huiusmodi negotijs circumuenirent. Postremo de matrimonio inter sese dissentiebant, iam tum asseuerantibus quibusdam Christianis,in totum à coniugio temperandum, cum uiderent apostolos ab uxoribus suis abstinere. Morbos ostendi Corinthiorũ, non omnium, sed quorundam: qui ne gregem uniuersum contagio inficerẽt, Paulus his remedijs occurrit. Primo loco præfatus fiduciam suam

ſuam de futura illorum conſtantia in euangelio Chriſti, ſeuerius obiurgat, ac docet, ne per contentionem humanam in hominibus glorientur, ſed per cõcordiam ex æquo glorientur in Chriſto, cui uni accepta ferenda ſunt om̃ia, obiter indicans fontem eiuſmodi diſſidiorum, animi tumorem eſſe. Proinde à ſupercilio mundanæ philoſophiæ ad crucis humilitatem reuocat, quæ licet oſtentationem non habeat, uim tamen & energiam habet. Indicat & autores huius mali pſeudapoſtolos, qui poſt Pauli abitum ſeſe ingerebant, declarans ſe rectum iecisſe fundamentum, cauendum ne illi ſuperſtruerent quod paulo poſt eſſet demoliendũ, hoc eſt, ne quid diſcerent Corinthij, quod mox eſſet dediſcendum. Deinde ceu pater cum filijs expoſtulat, quod huc prouecti ſint magnitudinis, ut iam autorem ſuum uelut humilem contemnant, nihil nõ perpetientem euangelij gratia, cui ob id ipſum magis etiam fauere cõueniebat. Hortatur autem filios, ne degenerent à patre, neu ultro ſe pædagogis in ſeruitutem dedant. Atque hæc quidem potiſſimum agit capite primo, ſecundo, tertio, & quarto. Porrò quarti finis ad quinti initium mihi uidetur pertinere. De inceſto præcipit, & publico cõſilio decernit, uitandam hominis conſuetudinem, partim quo pudore correctus reſipiſcat, partim ne huius contactu cæteri inficiantur. Admonet autem non hunc modo uitandum, uerũ etiam omnes qui falſo titulo Chriſtiani manifeſtis flagitijs eſſent infames. Nam ethnicos flagitioſos non ita oportere uitari, uel quod noſtra non referat, quales illi ſint, uel quod paſſim eſſent flagitioſi, ut omnes uitandi fuerint ei, qui flagitioſos uellet effugere. Hæc agit cap. quinto. Tertio de litibus admonet, ſi quid huiuſmodi quæſtionũ inter ipſos natum eſſet, quod ipſum tamen inter Chriſtianos fœdum uideretur, ob pecuniam, quæ nobis debeat eſſe uiliſſima, contendere: ne res eò procedat, ut ethnici iudices adeantur, ſed ipſi per arbitros quoſcũq; rem inter ſe tranſigant. Idq; agit cap. ſexto, cuius magna pars ad ſeptimũ pertinet, mea quidem ſententia: nimirũ ab eo loco, quo de matrimonio tractaturus, inter cætera uitia ſcortationem, adulteriũ, & maſculam Venerem damnat, idq; proſequitur ſub initium proximi capitis: Neſcitis quod membra ueſtra templa ſunt Chriſti? Quarto loco præcipit de matrimonio, de uiduitate, de impari cõnubio, de diuortijs, de uirginitate: obiter admonens, ob ſuſceptũ Chriſtianiſmũ non eſſe mutandum uitæ ſtatum. Totoq; hoc ſermone ita hortatur ad cœlibatum, & continentiã, ut tamen coniugij remedium non adimat ijs, quibus opus eſt. Hoc agitur cap. ſeptimo. Quinto docet, carnes immolatas ſimulacris re nihil differre à cæteris carnibus, & tamen ab his abſtinendũ, ſi periculum ſit, ne quis ethnicus, aut Chriſtianus infirmior, ex eo quod ueſceris, exiſtimet te ſimulacrorũ aſſentiri culturæ. Ab his & huiuſmodi uitijs ueterum exemplo deterret. Idq; agit cap. octauo, ac rurſus cap. nono. Nam in medio expatiatur in commendationem ſui, tacite ſe præferens cæteris apoſtolis etiam ſummis, qui ſolus omnium Corinthijs gratis impartierit doctrinam euangelicam. Sexto docet, quid oporteat obſeruari in conuentu publico Chriſtianorum, ne uiri ſint comati, ne mulieres nudo capillitio, tum in dominico conuiuio ſeruetur cõmunitas & æqualitas: neque enim illic agi negocium uentris, quod domi rectius agatur, ſed myſticis epulis repræſentari cœnam dominicam.

Præterea monet,ne quis ob dotem spiritualem sibi placeat, sed suam quisque dotem in commune conferat cõmodum,exemplo membrorum corporis,exhortans,ut reliquis quidem donis quæ contigerũt,recte utantur, præcipue tamen enitantur ad charitatem,sine qua reliqua adeo nihil conducant,ut officiant etiã.Porrò cum charitati primas tribuerit,proximas tribuit prophetiæ,sic enim uocat enarrationem arcanæ scripturæ. In hac admonet uitandum esse tumultum & confusionem. Id fore,si uicissim & pauci dicant,mulieribus interim silere iussis, adeo ut nec discendi gratia rogare liceat in cœtu. Hæc agit capite undecimo, duodecimo, decimotertio,& decimoquarto. Septimo loco uarijs argumentis astruit resurrectionem mortuorũ,declarans,qualis & quibus modis ea sit futura. Atq; id quidem capite decimoquinto. Postremo capite familiaria quædam subijcit, de collatione pecuniæ in subsidia pauperũ.de suo ad Corinthios reditu.Postremo Timotheum & alios aliquot illis cõmendat. Diuus Ambrosius putat hanc non esse primã epistolam,quam Paulus scripserit Corinthijs,hanc opinor cõiecturam secutus,quod capite quinto: Scripsi,inquit,uobis in epistola, quasi prius alteris literis super hac re ad illos scripserit. Etiamsi Græci interpretes dissentiunt. Hanc missam putant per Timotheũ, cuius semel atq; iterum facit mentionem, simulq; per Stephanam,Fortunatum & Achaicum,quos illis commendat.Rursus alij putant ab Epheso missam, quod in calce scribat: Permanebo autem Ephesi usq; ad Pentecosten. Alij è Philippis,nam hanc inscriptionem habent Græcorũ codices. Nec mihi coniectare licet,quid secuti sint,qui ita senserunt,nisi colligunt ex itinere scriptam,ob ea quæ scribit Paulus:ueniam autem cum Macedoniã pertransiero, nam Macedoniã pertransibo. Ac mox:Nolo enim uos modo in transitu uidere.

ARGVMENTI FINIS.

ΑΥΛΟΣ κλητὸς ἀπόστολος Ἰησοῦ χριστοῦ διὰ θελήματος θεοῦ καὶ σωσθένης ὁ ἀδελφὸς, τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ θεοῦ, τῇ οὔσῃ ἐν κορίνθῳ, ἡγιασμένοις ἐν χριστῷ Ἰησοῦ, κλητοῖς ἁγίοις, σὺν πᾶσι τοῖς ἐπικαλουμένοις τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ, ἐν παντὶ τόπῳ, αὐτῶν τε καὶ ἡμῶν. Χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν, καὶ κυρίου Ἰησοῦ χριστοῦ. Εὐχαριστῶ τῷ θεῷ μου πάντοτε περὶ ὑμῶν, ἐπὶ τῇ χάριτι τοῦ θεοῦ, τῇ δοθείσῃ ὑμῖν ἐν χριστῷ Ἰησοῦ, ὅτι ἐν παντὶ ἐπλουτίσθητε ἐν αὐτῷ, ἐν παντὶ λόγῳ, καὶ πάσῃ γνώσει, καθὼς τὸ μαρτύριον τοῦ χριστοῦ ἐβεβαιώθη ἐν ὑμῖν, ὥστε ὑμᾶς μὴ ὑστερεῖσθαι ἐν μηδενὶ χαρίσματι, ἀπεκδεχομένους τὴν ἀποκάλυψιν τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ, ὃς καὶ βεβαιώσει ὑμᾶς ἕως τέλους, ἀνεγκλήτους, ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ. Πιστὸς ὁ θεὸς, δι' οὗ ἐκλήθητε εἰς κοινωνίαν τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἰησοῦ χριστοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν.

B Παρακαλῶ δὲ ὑμᾶς ἀδελφοὶ, διὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ, ἵνα τὸ αὐτὸ λέγητε πάντες, καὶ μὴ ἦ ἐν ὑμῖν σχίσματα, ἦτε δὲ κατηρτισμένοι ἐν τῷ αὐτῷ νοῒ, καὶ ἐν τῇ αὐτῇ γνώμῃ.

Γ Ἐδηλώθη γάρ μοι περὶ ὑμῶν ἀδελφοί μου, ὑπὸ τῶν χλόης, ὅτι ἔριδες ἐν ὑμῖν εἰσι. Λέγω δὲ τοῦτο, ὅτι ἕκαστος ὑμῶν λέγει. ἐγὼ μέν εἰμι παύλου, ἐγὼ δὲ ἀπολλὼ, ἐγὼ δὲ κηφᾶ, ἐγὼ δὲ χριστοῦ. Μεμέρισται ὁ χριστός; μὴ παῦλος ἐσταυρώθη ὑπὲρ ὑμῶν; ἢ εἰς τὸ ὄνομα παύλου ἐβαπτίσθητε; Εὐχαριστῶ τῷ θεῷ, ὅτι οὐδένα ὑμῶν ἐβάπτισα, εἰ μὴ κρίσπον καὶ γάϊον, ἵνα μή τις εἴπῃ, ὅτι εἰς τὸ ἐμὸν ὄνομα ἐβάπτισα. ἐβάπτισα δὲ καὶ τὸν στεφανᾶ οἶκον. λοιπὸν οὐκ οἶδα, εἴ τινα ἄλλον ἐβάπτισα. οὐ γὰρ ἀπέστειλέ με χριστὸς βαπτίζειν, ἀλλ' εὐαγγελίζεσθαι

AVLVS uocatus apostol⁹ Iesu Christi, per uolūtatē dei, & Sosthenes frater, ecclesiæ dei, quæ est Corinthi, sanctificatis per Christum Iesum, uocatis sanctis, unà cū om̄ibus qui inuocant nomen domini nostri Iesu Christi, in quouis loco, uel suo uel nostro Gratia uobis & pax à deo patre nostro, & dn̄o Iesu Christo. Gratias ago deo meo semper pro uobis, de gratia dei, quæ data est uobis per Christū Iesū, ꝙ in om̄ibus ditati estis per ipsum, in omni sermone, & om̄i cognitione, quibus rebus testimoniū Iesu Christi cōfirmatū fuit in uobis, adeo, ut nō destituamini in ullo dono, expectantes reuelationē domini nostri Iesu Christi, qui & cōfirmabit uos usq; ad finem, inculpatos, in die domini nostri Iesu Christi. Fidelis deus, per quē uocati estis in cōsortium filij ipsius Iesu Christi dn̄i nostri. Obsecro autē uos fratres, per nomē domini nostri Iesu Christi, ut idem loquamini om̄es, & nō sint inter uos dissidia sed sitis integrum corpus eadem mente, & eadē sententia. Significatum est em̄ mihi de uobis fratres mei, à familiaribus Chloæ, ꝙ contentiones sint inter uos. Dico aūt illud, quod unusquisq; uestrū dicit: Ego quidem sum Pauli, ego uero Apollo, ego uero Cephæ, ego uero Christi. Num diuisus est Christus? num Paulus crucifixus est pro uobis? aut in nomine Pauli baptizati fuistis? Gratias ago deo meo, ꝙ neminē uestrū baptizauerim, nisi Crispū et Gaium ne qs dicat, ꝙ in meo noīe baptizauerim. Baptizaui aūt et Stephanæ familiā. præterea haud scio, nū quē aliū baptizarim. Nō em̄ misit me Christus, ut baptizarē, sed ut euan

AVlus uocat⁹ apostolus Iesu christi per uoluntatē dei: & Sosthenes frater ecclesiæ dei, quæ est Corinthi: sanctificatis in Christo Iesu uocatis sanctis, cum omnibus qui inuocāt nomē domini nostri Iesu Christi in omni loco ipsorū & nostro. Gratia uobis & pax a deo patre nostro & dn̄o Iesu Christo. Gratias ago deo meo semp pro uobis in gratia dei, quæ data est uobis in Christo Iesu: qa in omib⁹ diuites facti estis in illo in omni uerbo & in om̄i sciētia: sicut testimoniū Christi cōfirmatū est in uobis: ita ut nihil uobis desit in ulla gratia expectātib⁹ reuelationē dn̄i nostri Iesu Christi. qui & cōfirmabit uos usq; in finē sine crimine, in die aduentus domini nostri Iesu Christi. Fidelis deus per quē uocati estis in societatē filij eius Iesu Christi dn̄i nr̄i. Obsecro aūt uos fratres ꝑ nomē dn̄i nr̄i Iesu Christi: ut idipsū dicatis oēs: & nō sint in uobis schismata. Sitis aūt perfecti in eodē sensu, & in eadē sciētia. Significatū est enim mihi de uobis fratres mei ab his qui sunt Cloes: qa cōtētiōes sunt inter uos. Hoc autem dico, qd' unusquisq; uestrū dicit. Ego qdē sum Pauli: ego aūt Apollo: ego uero Cephe: ego aūt Christi. Diuisus est Christus? Nūquid Paulus crucifix⁹ est pro uobis: aut in noīe Pauli baptizati estis? Gratias ago deo meo, qd' neminē uestrū baptizaui, nisi Crispū & Caiū ne qs dicat, qd' in noīe meo baptizati sitis. Baptizaui aūtem & Stephanæ domū: cæterū nescio, si quē aliū uestrū baptizauerim. Nō enī misit me Christus baptizare, sed euan

γελίζεσθαι, οὐκ ἐν σοφίᾳ λόγου, ἵνα
μὴ κενωθῇ ὁ σταυρὸς τοῦ χριστοῦ.
E Ο λόγος γὰρ ὁ τοῦ σταυροῦ, τοῖς μὲν
ἀπολλυμένοις, μωρία ἐστὶ, τοῖς δὲ σω
ζομένοις ἡμῖν, δύναμις θεοῦ ἐστι.
S γέγραπται γάρ. ἀπολῶ τὴν σο
» φίαν τῶν σοφῶν, καὶ τὴν σύνεσιν
» τῶν συνετῶν ἀθετήσω. ποῦ σοφός;
ποῦ γραμματεύς; ποῦ συζητητὴς τοῦ
αἰῶνος τούτου; οὐχὶ ἐμώρανεν ὁ θεὸς
τὴν σοφίαν τοῦ κόσμου τούτου; ἐπει/
δὴ γὰρ ἐν τῇ σοφίᾳ τοῦ θεοῦ, οὐκ
ἔγνω ὁ κόσμος διὰ τῆς σοφίας τὸν
θεὸν, εὐδόκησεν ὁ θεὸς, διὰ τῆς μω
ρίας τοῦ κηρύγματος σῶσαι τοὺς
πιστεύοντας. ἐπειδὴ καὶ ἰουδαῖοι
σημεῖον αἰτοῦσι, καὶ ἕλληνες σο/
φίαν ζητοῦσιν. ἡμεῖς δὲ κηρύσσο/
μεν χριστὸν ἐσταυρωμένον, ἰουδαί/
οις μὲν σκάνδαλον, ἕλλησι δὲ μω
ρίαν. αὐτοῖς δὲ τοῖς κλητοῖς, ἰουδαί/
οις τε καὶ ἕλλησι, χριστὸν θεοῦ δύνα/
μιν, καὶ θεοῦ σοφίαν.
Z Οτι τὸ μωρὸν τοῦ θεοῦ σοφώτε/
ρον τῶν ἀνθρώπων ἐστὶ, καὶ τὸ ἀσθε
νὲς τοῦ θεοῦ ἰσχυρότερον τῶν ἀνθρώ/
πων ἐστί. βλέπετε γὰρ τὴν κλῆσιν
ὑμῶν ἀδελφοὶ, ὅτι οὐ πολλοὶ σοφοὶ
κατὰ σάρκα, οὐ πολλοὶ δυνατοὶ, οὐ πολ
λοὶ εὐγενεῖς, ἀλλὰ τὰ μωρὰ τοῦ κό/
σμου ἐξελέξατο ὁ θεὸς, ἵνα τοὺς σο/
φοὺς καταισχύνῃ. καὶ τὰ ἀσθενῆ τοῦ
κόσμου ἐξελέξατο ὁ θεὸς, ἵνα καται/
σχύνῃ τὰ ἰσχυρά. καὶ τὰ ἀγενῆ τοῦ κό
σμου, καὶ τὰ ἐξουθενημένα ἐξελέξατο
ὁ θεὸς, καὶ τὰ μὴ ὄντα, ἵνα τὰ ὄντα
καταργήσῃ. ὅπως μὴ καυχήσηται
πᾶσα σὰρξ ἐνώπιον αὐτοῦ. ἐξ αὐτοῦ
δὲ ὑμεῖς ἐστὲ, ἐν χριστῷ Ἰησοῦ, ὃς ἐγε/
νήθη ἡμῖν σοφία ἀπὸ θεοῦ, δικαιοσύ
νη τε καὶ ἁγιασμὸς, καὶ ἀπολύτρω/
» σις. ἵνα καθὼς γέγραπται, ὁ καυχώ
» μενος, ἐν κυρίῳ καυχάσθω.
H Κἀγὼ ἐλθὼν πρὸς ὑμᾶς ἀδελ/
φοὶ, ἦλθον οὐ καθ᾽ ὑπεροχὴν λόγου ἢ
σοφίας, καταγγέλλων ὑμῖν τὸ μαρ
τύριον τοῦ θεοῦ. οὐ γὰρ ἔκρινα τοῦ
εἰδέναι τί ἐν ὑμῖν, εἰ μὴ Ἰησοῦν χρι
στὸν, καὶ τοῦτον ἐσταυρωμένον. καὶ ἐγὼ
ἐν ἀσθενείᾳ, καὶ ἐν φόβῳ, καὶ ἐν τρό
μῳ πολλῷ ἐγενόμην πρὸς ὑμᾶς.
καὶ ὁ λόγος μου, καὶ τὸ κήρυγμά
μου,

euangelizarem, nõ erudito ſermo
ne, ne inanis reddatur crux Chri/
ſti. Nam ſermo crucis, ijs quidem
qui pereũt, ſtultitia eſt, at nobis qui
ſalutem conſequimur, potentia dei
eſt. Scriptum eſt enim: Perdam ſa/
pientiam ſapientiũ, & intelligentiã
intelligentiũ reijciam. Vbi ſapiẽs?
ubi ſcriba? ubi diſputator ſeculi hu
ius? Nonne infatuauit deus ſapien
tiam mundi huius? Nam poſtquã
in ſapientia dei, nõ cognouit mun
dus per ſapientiã deum, uiſum eſt
deo, per ſtultitiã prædicationis ſal/
uos facere credentes. Quandoqui
dem & Iudæi ſignum poſtulant, &
Græci ſapientiã quærũt. Nos autẽ
prædicamus Chriſtum crucifixum
Iudæis quidem offendiculũ, Græ/
cis uero ſtultitiã, ſed ijſdem uoca/
tis, Iudæis pariter & Græcis, Chri/
ſtum dei potentiam, ac dei ſapien/
tiam. Quoniã ſtultitia dei ſapien/
tior eſt quàm homines, & imbecil
litas dei robuſtior eſt quàm homines.
Videtis enim uocationẽ ueſtrã fra
tres, quod non multi ſapientes ſe=
cundũ carnem, nõ multi potentes
nõ multi claro genere nati: uerum
quæ ſtulta erant ſecundũ mundũ,
delegit deus, ut pudefaceret ſapiẽ/
tes: & quæ erant imbecillia in mun
do, delegit deus, ut pudefaceret ea
quæ ſunt robuſta. & quæ ignobilia
erant in mũdo cõtemptaq́, delegit
deus, & ea quæ nõ erant, ut ea quæ
ſunt obliteraret, ut ne gloriaret̃ ul/
la caro coram ipſo. Ex eodem autẽ
uos eſtis, in Chriſto Ieſu, qui factus
fuit nobis ſapiẽtia à deo, iuſtitiaq́,
& ſanctificatio, & redemptio. Vt
quemadmodũ ſcriptũ eſt: Qui glo
riatur, in domino glorietur. Et
ego cũ uenirẽ ad uos fratres, nõ ue
niebam cũ eminẽtia ſermonis aut
ſapientiæ, annuncians uobis teſti/
moniũ dei. Non enim me iudicaui
quicquã ſcire inter uos, niſi Ieſum
Chriſtũ, & hunc crucifixũ. Et ego
per infirmitatẽ, & cũ timore, ac in
tremore multo apud uos uerſatus
ſum. & ſermo meus, & prædicatio
mea

euãgelizare: nõ in ſapientia
uerbi: ut non euacuet̃ crux
Chriſti. Verbũ enim crucis
pereuntibus quidẽ ſtulticia
eſt: his autẽ qui ſalui fiunt:
id eſt nobis, dei uirtus eſt.
Scriptũ eſt enim: Perdã ſa/
pientiam ſapiẽtiũ: & prudẽ/
tiã prudentiũ reprobabo.
Vbi ſapiens, ubi ſcriba, ubi
inquiſitor huius ſæculi? Nõ
ne ſtultam fecit deus ſapien
tiã huius mũdi? Nam quia
in dei ſapiẽtia nõ cognouit
mundus per ſapientiã deũ:
placuit deo per ſtulticiã præ
dicationis ſaluos facere cre/
dentes. Quoniam & Iudæi ſigna
petunt: & Græci ſapientiam
quærũt: Nos autẽ prædica/
mus Chriſtũ crucifixũ: Iu/
dæis quidẽ ſcandalum: gen
tibus aũt ſtulticiã: ipſis aũt
uocatis Iudæis atq; Græcis
Chriſtum dei uirtutẽ & dei
ſapientiã: Quia quod ſtul/
tum eſt dei, ſapiẽtius eſt ho/
minibus: & quod infirmũ
eſt dei, fortius eſt homĩbus.
Videte enim uocationẽ ue/
ſtram fratres: quia nõ mul/
ti ſapiẽtes ſecundũ carnem:
nõ multi potentes: nõ multi
nobiles: ſed quæ ſtulta ſunt
mundi elegit deus, ut cõfun
dat ſapiẽtes: & infirma mun
di elegit deus, ut confundat
fortia: & ignobilia mundi &
contemptibilia elegit deus,
& ea quæ nõ ſunt, ut ea quæ
ſunt deſtrueret: ut non glo/
rietur omnis caro in con/
ſpectu eius. Ex ipſo autem
uos eſtis in Chriſto Ieſu:
qui factus eſt nobis ſapien/
tia a deo & iuſticia & ſan/
ctificatio & redemptio: ut
quemadmodum ſcriptum
eſt: Qui gloriatur, in domi
no glorietur.
Et ego cũm ueniſſem ad II.
uos fratres: ueni nõ in ſubli
mitate ſermonis aut ſapien
tiæ annuncians uobis teſti/
monium Chriſti. Nõ enim
iudicaui me ſcire aliquid in
ter uos, niſi Ieſum Chriſtũ,
& hunc crucifixũ. Et ego in
infirmitate & timore & tre/
more multo fui apud uos:
& ſermo meus & prædicatio
mea

μου, οὐκ ἐν πειθοῖς ἀνθρωπίνης σο-
φίας λόγοις, ἀλλ' ἐν ἀποδείξει πνεύ-
ματος καὶ δυνάμεως, ἵνα ἡ πίστις ὑ-
μῶν μὴ ᾖ ἐν σοφίᾳ ἀνθρώπων,
ἀλλ' ἐν δυνάμει θεοῦ.
Θ Σοφίαν δὲ λαλοῦμεν ἐν τοῖς τε-
λείοις. σοφίαν δὲ οὐ τοῦ αἰῶνος τού-
του, οὐδὲ τῶν ἀρχόντων τοῦ αἰῶνος
τούτου, τῶν καταργουμένων, ἀλλὰ
λαλοῦμεν σοφίαν θεοῦ ἐν μυστη-
ρίῳ, τὴν ἀποκεκρυμμένην, ἣν προ-
ώρισεν ὁ θεὸς πρὸ τῶν αἰώνων, εἰς
δόξαν ἡμῶν, ἣν οὐδεὶς τῶν ἀρχόν-
των τοῦ αἰῶνος τούτου ἔγνωκεν. εἰ
γὰρ ἔγνωσαν, οὐκ ἂν τὸν κύριον τῆς
δόξης ἐσταύρωσαν. ἀλλὰ καθὼς γέ-
» γραπται. ἃ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδε, καὶ
» οὖς οὐκ ἤκουσε, καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀν-
» θρώπου οὐκ ἀνέβη, ἃ ἡτοίμασεν ὁ θε-
» ὸς τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν.
Ι Ἡμῖν δὲ ὁ θεὸς ἀπεκάλυψε διὰ
τοῦ πνεύματος αὐτοῦ. τὸ γὰρ πνεῦ-
μα πάντα ἐρευνᾷ, καὶ τὰ βάθη τοῦ
θεοῦ. τίς γὰρ οἶδεν ἀνθρώπων, τὰ
τοῦ ἀνθρώπου, εἰ μὴ τὸ πνεῦμα τοῦ ἀν-
θρώπου τὸ ἐν αὐτῷ; οὕτω καὶ τὰ τοῦ
θεοῦ, οὐδεὶς οἶδεν, εἰ μὴ τὸ πνεῦ-
μα τοῦ θεοῦ.
ΙΑ Ἡμεῖς δὲ οὐ τὸ πνεῦμα τοῦ κόσμου
ἐλάβομεν, ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τὸ ἐκ
τοῦ θεοῦ, ἵνα εἰδῶμεν τὰ ὑπὸ τοῦ θεοῦ
χαρισθέντα ἡμῖν, ἃ καὶ λαλοῦμεν,
οὐκ ἐν διδακτοῖς ἀνθρωπίνης σο-
φίας λόγοις, ἀλλ' ἐν διδακτοῖς
πνεύματος ἁγίου, πνευματικοῖς πνευ-
ματικὰ συγκρίνοντες. ψυχικὸς δὲ ἄν-
θρωπος οὐ δέχεται τὰ τοῦ πνεύματος τοῦ
θεοῦ, μωρία γὰρ αὐτῷ ἐστι, καὶ οὐ δύνα-
ται γνῶναι, ὅτι πνευματικῶς ἀνα-
κρίνεται. ὁ δὲ πνευματικὸς ἀνακρίνει
μὲν πάντα, αὐτὸς δὲ ὑπ' οὐδενὸς
ἀνακρίνεται. τίς γὰρ ἔγνω νοῦν κυ-
ρίου, ὃς συμβιβάσει αὐτόν; ἡμεῖς δὲ
νοῦν χριστοῦ ἔχομεν.
ΙΒ Καὶ ἐγὼ ἀδελφοί, οὐκ ἠδυνήθην
λαλῆσαι ὑμῖν, ὡς πνευματικοῖς,
ἀλλ' ὡς σαρκικοῖς, ὡς νηπίοις ἐν χρι-
στῷ. γάλα ὑμᾶς ἐπότισα, καὶ οὐ
βρῶμα. οὔπω γὰρ ἠδύνασθε, ἀλλ'
οὔτε ἔτι νῦν δύνασθε. ἔτι γὰρ σαρκι-
κοί ἐστε. ὅπου γὰρ ἐν ὑμῖν ζῆλος
καὶ ἔρις, καὶ διχοστασίαι, οὐχὶ σαρ-
κικοί

mea, nō erat in persuasorijs huma-
næ sapiētiæ uerbis, sed in ostensio-
ne spiritus ac potētiæ, ut fides ue-
stra non sit in sapientia hominum,
sed in potentia dei. Porrò sapienti-
am loquimur inter perfectos: sapiē-
tiam autem, nō seculi huius, neque
principum sæculi huius qui abolē-
tur: sed loquimur sapiētiam dei in
mysterio, quæ est recōdita, quam
præfinierat deus ante secula, in glo
riam nostrā, quam nemo principū
seculi huius cognouit. Nam si co-
gnouissent, haudquaquàm domi-
num gloriæ crucifixissent. Sed quē
admodum scriptū est: Quæ ocu-
lus non uidit, & auris non audiuit,
& in cor hominis nō ascenderunt,
quæ præparauit deus diligentibus
se. Nobis autem deus reuelauit per
spiritum suum. Spiritus enim o-
mnia scrutatur, etiam profundita-
tes dei. Quis enim hominum no-
uit ea, quæ sunt hominis, nisi spiri-
tus hominis qui est in eo? Sic &
ea quæ sunt dei, nemo nouit, nisi
spiritus dei. Nos uero nō spiritum
mundi accepimus, sed spiritū, qui
est ex deo, ut sciamus, quæ a Chri-
sto donata sint nobis, quæ & loqui
mur, non sermonibus quos docet
humana sapientia, sed quos docet
spiritus sanctus, spiritualibus spiri-
tualia comparantes. Animalis au-
tem homo nō accipit ea quæ sunt
spirit⁹ dei: stulticia siquidē illi sunt,
nec potest cognoscere, quod spiri-
tualiter dijudicantur. At spiritua-
lis dijudicat quidem omīa: ipse ue-
ro à nemine dijudicatur. Quis em̄
cognouit mentem domini, qui cō-
silium daturus sit illi? Nos autem
mentem Christi tenemus.
Et ego fratres, non potui loqui
uobis, ut spiritualibus, sed loquen
dum fuit, ut carnalibus, ut infanti-
bus in Christo. Lactis potu uos a-
lui, & non cibo. Nōdum em̄ pote-
ratis, imò ne nunc quidem adhuc
potestis: nam adhuc carnales estis.
Siquidē cū in uobis sit æmulatio et
cōtentio, & factiones, nonne car-
nales

mea non in persuasibilibus
humanæ sapientiæ uerbis:
sed in ostensione spiritus &
uirtutis: ut fides uestra non
sit in sapiētia hominū, sed in
uirtute dei. Sapientiā aūt lo
quimur inter perfectos. Sa
pientiā uero nō huius secu-
li neq; principū huius secu-
li, qui destruūtur: sed loqui
mur dei sapientiā in myste-
rio quæ abscondita est: quā
prædestinauit deus ante se-
cula in gloriā nostrā: quam
nemo principū huius secu-
li cognouit. Si enim cogno-
uissent: nunquam dominū
gloriæ crucifixissent. Sicut
scriptū est: quod oculus nō
uidit, nec auris audiuit, nec
in cor hominis ascēdit: quæ
præparauit deus his qui di
ligunt illum. Nobis autem
reuelauit deus per spiritum
suum. Spiritus enim omnia
scrutatur: etiam profunda
dei. Quis enim scit homi-
num quæ sunt hominis: nisi
spiritus hominis qui in ipso
est? Ita & quæ dei sunt ne-
mo cognouit nisi spūs dei.
Nos autē non spiritū huius
mundi accepimus: sed spiri
tum qui ex deo est: ut scia-
mus quæ a deo donata sunt
nobis: quæ & loquimur nō
in doctis humanæ sapiētiæ
uerbis: sed in doctrina spiri
tus, spiritualibus spiritualia
comparātes. Animalis autē
homo non percipit ea quæ
sunt spiritus dei. Stulticia e-
nim est illi, & nō potest intel
ligere: quia spiritualiter exa
minatur. Spiritualis aūt iu-
dicat omnia: & ipse a nemi-
ne iudicatur: sicut scriptū est:
Quis enim cognouit sen-
sum domini: aut quis instrū
xit eum? Nos autē sensum
Christi habemus.
Et ego fratres nō potui III.
uobis loqui quasi spiritua-
libus, sed quasi carnalib⁹.
Tanquā paruulis in Chri-
sto lac uobis potū dedi, nō
escam. Nōdum enim po-
teratis: sed nec nūc quidem
potestis: adhuc em̄ carnales
estis. Cū enim sit inter uos
zelus & cōtentio: nōne car-
nales

κικοί ἐστε, καὶ κατὰ ἄνθρωπον περιπατεῖ-
τε; ὅταν γὰρ λέγῃ τις, ἐγὼ μέν εἰμι
παύλου, ἕτερος δὲ ἐγὼ ἀπολλώ, οὐ-
χὶ σαρκικοί ἐστε; τίς οὖν ἐστι παῦ-
λος; τίς δὲ ἀπολλώς; ἀλλ' ἢ διάκο-
νοι, δι' ὧν ἐπιστεύσατε, καὶ ἑκάστῳ ὡς
ὁ κύριος ἔδωκεν. ἐγὼ ἐφύτευσα,
ἀπολλὼς ἐπότισεν, ἀλλ' ὁ θεὸς ηὔ-
ξανεν. ὥστε οὔτε ὁ φυτεύων ἐστί τι, οὔ-
τε ὁ ποτίζων, ἀλλ' ὁ αὐξάνων θε-
ός. ὁ φυτεύων δὲ, καὶ ὁ ποτίζων, ἕν
εἰσιν. ἕκαστος δὲ τὸν ἴδιον μισθὸν
λήψεται, κατὰ τὸν ἴδιον κόπον.
ιγ Θεοῦ γάρ ἐσμεν συνεργοί. θεοῦ
γεώργιον, θεοῦ οἰκοδομή ἐστε, κα-
τὰ τὴν χάριν τοῦ θεοῦ, τὴν δοθεῖ-
σάν μοι. ὡς σοφὸς ἀρχιτέκτων,
θεμέλιον τέθεικα, ἄλλος δὲ ἐποι-
κοδομεῖ. ἕκαστος δὲ βλεπέτω πῶς
ἐποικοδομεῖ. θεμέλιον γὰρ ἄλλον
οὐδεὶς δύναται θεῖναι, παρὰ τὸν κεί-
μενον, ὅς ἐστιν Ἰησοῦς χριστός. εἰ δέ
τις ἐποικοδομεῖ ἐπὶ τὸν θεμέλιον
τοῦτον, χρυσὸν, ἄργυρον, λίθους τι-
μίους, ξύλα, χόρτον, καλάμην, ἑκά-
στου τὸ ἔργον φανερὸν γενήσεται.
ἡ γὰρ ἡμέρα δηλώσει, ὅτι ἐν πυ-
ρὶ ἀποκαλύπτεται. καὶ ἑκάστου τὸ ἔρ-
γον ὁποῖόν ἐστι, τὸ πῦρ δοκιμάσει.
εἴ τινος τὸ ἔργον μένει, ὃ ἐπῳκοδό-
μησε, μισθὸν λήψεται. εἴ τινος τὸ ἔρ-
γον κατακαύσεται, ζημιωθήσεται, αὐ-
τὸς δὲ σωθήσεται, οὕτως δὲ ὡς διὰ πυ-
ιδ ρός. Οὐκ οἴδατε, ὅτι ναὸς θεοῦ
ἐστε, καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ θεοῦ οἰκεῖ ἐν ὑ-
μῖν; εἴ τις τὸν ναὸν τοῦ θεοῦ φθείρει,
φθερεῖ τοῦτον ὁ θεός. ὁ γὰρ ναὸς τοῦ θεοῦ
ἅγιός ἐστιν, οἵτινες ἐστὲ ὑμεῖς.
ιε Μηδεὶς ἑαυτὸν ἐξαπατάτω. εἴ
τις δοκεῖ σοφὸς εἶναι ἐν ὑμῖν, ἐν
τῷ αἰῶνι τούτῳ μωρὸς γενέσθω,
ἵνα γένηται σοφός. ἡ γὰρ σο-
φία τοῦ κόσμου τούτου, μωρία πα-
„ ρὰ τῷ θεῷ ἐστι. γέγραπται γάρ. ὁ δρασ-
„ σόμενος τοὺς σοφοὺς ἐν τῇ πα-
„ νουργίᾳ αὐτῶν. καὶ πάλιν. κύριος
„ γινώσκει τοὺς διαλογισμοὺς τῶν
„ σοφῶν, ὅτι εἰσὶ μάταιοι.
ις Ὥστε μηδεὶς καυχάσθω ἐν ἀν-
θρώποις. πάντα γὰρ ὑμῶν ἐστιν, εἴτε
παῦλος, εἴτε ἀπολλὼς, εἴτε κηφᾶς,
εἴτε κόσμος, εἴτε ζωὴ, εἴτε θάνατος
εἴτε

ERASMVS.

nales eſtis, & ſecundũ hominem
ambulatis? Etẽ cũ dicat aliquis:
ego quidẽ ſum Pauli, alter uero,
ego Apollo, nõne carnales eſtis?
Quis igiť eſt Paulus? quis autem
Apollo niſi miniſtri, per quos cre
didiſtis, & ut cuiq; dñs dedit. Ego
plãtaui, Apollo rigauit, ſed deus
dedit incrementũ. Itaq; neq; qui
plãtat, eſt aliquid, neq; qui rigat,
ſed qui dat incrementũ deus. Cæ
terũ is qui plãtat, & is q̃ rigat, unũ
ſunt. Vnuſquiſq; tamẽ ſuã merce
dem accipiet, iuxta ſuũ laborẽ. Et
eñ dei ſumus cooperarij, dei agri
colatio, dei ædificatio eſtis, iuxta
gratiã dei, quæ data eſt mihi. Vt
ſapiẽs architectus fundamẽtũ po
ſui, alius autẽ ſuper illud ædificat.
Porrò quiſq; uideat quomodo ſu
perſtruat. Nã fundamentũ aliud
nemo poteſt ponere, præter hoc
quod poſitũ eſt, qđ eſt Ieſus Chri
ſtus. Quod ſi quis ſuperſtruit ſu-
per fundamentũ hoc, aurũ, argen
tum, lapides precioſos, ligna, fœ-
num, ſtipulam, cuiuſq; opus ma-
nifeſtum fiet. Dies enim declara-
bit, quod in igne reuelať. et cuiuſ-
que op⁹ quale ſit, ignis probabit.
Si cuius opus mãſerit, qđ ſuper-
ſtruxit, mercedẽ accipiet: ſi cuius
opus exuſtũ fuerit, damnum pa-
tietur: ipſe uero ſaluus fiet, ſed ſic
tanquàm per ignem. An neſcitis
quod templũ dei eſtis, & ſpiritus
dei habitat in uobis? Si quis tem
plum dei prophanat, hũc perdet
deus. Nam templũ dei ſanctũ eſt,
quod eſtis uos. Ne quis ſeipſum
fallat. Si quis ſibi uideť ſapiens eſ-
ſe inter uos, in ſæculo hoc ſtultus
fiat, ut reddatur ſapiẽs. Etenim ſa-
pientia mũdi huius, ſtulticia eſt
apud deũ. Scriptũ eſt enim: Qui
comprehendit ſapiẽtes in aſtutia
ipſorũ. Et rurſum: Domin⁹ nouit
cogitatiões ſapientiũ, quod ſint
uanæ. Itaq; ne quis glorieť in ho-
minib⁹. Omĩa nãq; ueſtra ſũt ſiue
Paulus. ſiue Apollo, ſiue Cephas
ſiue mundus, ſiue uita, ſiue mors,
ſiue

VVLG. EDITIO.

nales eſtis: & ſecundũ homi-
nem ambulatis? Cũ eñ quis
dicat, ego quidẽ ſum Pauli:
alius aũt, ego Apollo: nonne
homines eſtis? Quid igiť eſt
Apollo? quid uero Paulus
Miniſtri eius cui credidiſtis:
& unicuiq; ſicut dominus de
dit. Ego plãtaui: Apollo riga
uit: ſed deus nũc incremen-
tum dedit. Itaq; neq; qui plã
tat eſt aliquid, neq; qui rigat:
ſed qui incremẽtũ dat deus.
Qui autẽ plãtat & qui rigat
unũ ſunt. Vnuſquiſq; autem
propriam mercedẽ accipiet,
ſecũdum ſuũ laborẽ. Dei eñ
ſum⁹ adiutores: dei agricul-
tura eſtis, dei ædificatio eſtis.
Secundũ gratiã dei quæ da-
ta eſt mihi, ut ſapiẽs archite-
ctus fundamentũ poſui: ali-
us autẽ ſuperædificat. Vnuſ-
quiſq; autẽ uideat, quomo-
do ſuperædificat. Fundamẽ-
tum enim aliud nemo poteſt
ponere præter id quod poſi-
tum eſt: qđ eſt Chriſtus Ie-
ſus. Si quis autẽ ſuperædifi-
cat ſupra fundamẽtũ hoc, au
rum, argentũ, lapides precio
ſos, ligna, fœnũ, ſtipulã: uni-
uſcuiuſq; opus manifeſtũ e-
rit. Dies eñ dñi declarabit:
quia in igne reuelabiť: & uni
uſcuiuſq; op⁹ quale ſit, ignis
probabit. Si cuius opus mã-
ſerit qđ ſuperædificauit, mer
cedẽ accipiet. Si cuius opus
arſerit, detrimentũ patietur:
ipſe autẽ ſaluus erit ſic tamẽ
quaſi per ignẽ. Neſcitis quia
templũ dei eſtis: & ſpirit⁹ dei
habitat in uobis? Si quis au-
tem templũ dei uiolauerit: di
ſperdet illũ deus. Templum
enim dei ſanctũ eſt, qđ eſtis
uos. Nemo uos ſeducat. Si
quis uideť inter uos ſapiens
eſſe in hoc ſæculo: ſtultus fi-
at ut ſit ſapiẽs. Sapiẽtia enim
hui⁹ mũdi, ſtulticia eſt apud
deũ. Scriptũ eſt enĩ. Cõpre-
hendã ſapiẽtes in aſtutia eo-
rum: Et iterũ: Dominus no-
uit cogitatiões ſapiẽtiũ: quo
niam uanæ ſunt. Nemo itaq;
glorieť in hominibus. Omĩa
enĩ ueſtra ſunt, ſiue Paulus,
ſiue Apollo, ſiue Cephas, ſi-
ue mũd⁹, ſiue uita, ſiue mors,
ſiue

εἴτε ἐνεστῶτα, εἴτε μέλλοντα, πάντα
ὑμῶν ἐστιν, ὑμεῖς δὲ χριστοῦ, χριστὸς δὲ
ιζ θεοῦ. οὕτως ἡμᾶς λογιζέσθω ἄν-
θρωπος, ὡς ὑπηρέτας χριστοῦ, καὶ οἰ-
κονόμους μυστηρίων θεοῦ. ὃ δὲ λοιπὸν
ζητεῖται ἐν τοῖς οἰκονόμοις, ἵνα πι-
στός τις εὑρεθῇ. Εμοὶ δὲ εἰς ἐλάχιστόν
ἐστιν, ἵνα ὑφ' ὑμῶν ἀνακριθῶ, ἢ ὑπὸ ἀν-
θρωπίνης ἡμέρας, ἀλλ' οὐδὲ ἐμαυ-
τὸν ἀνακρίνω. οὐδὲν γὰρ ἐμαυτῷ σύ-
νοιδα, ἀλλ' οὐκ ἐν τούτῳ δεδικαίω-
μαι. ὁ δὲ ἀνακρίνων με, κύριός ἐστιν.
Ωστε μὴ πρὸ καιροῦ τι κρίνεται, ἕως
ἂν ἔλθῃ ὁ κύριος, ὃς καὶ φωτίσει
τὰ κρυπτὰ τοῦ σκότους, καὶ φανε-
ρώσει τὰς βουλὰς τῶν καρδιῶν, καὶ
τότε ὁ ἔπαινος γενήσεται ἑκάστῳ
ἀπὸ τοῦ θεοῦ.
ιη Ταῦτα δὲ ἀδελφοὶ μετεσχημάτι-
σα εἰς ἐμαυτὸν, καὶ ἀπολλὼ, δι' ὑ-
μᾶς, ἵνα ἐν ἡμῖν μάθητε, τὸ μὴ ὑ-
πὲρ ὃ γέγραπται φρονεῖν, ἵνα μὴ,
εἷς ὑπὲρ τοῦ ἑνὸς μὴ φυσιοῦσθε κατὰ
τοῦ ἑτέρου. Τίς γάρ σε διακρίνει; τί δὲ
ἔχεις, ὃ οὐκ ἔλαβες; εἰ δὲ καὶ ἔλαβες, τί
καυχᾶσαι, ὡς μὴ λαβών; ἤδη κεκορε-
σμένοι ἐστὲ, ἤδη ἐπλουτήσατε, χω-
ρὶς ἡμῶν ἐβασιλεύσατε, καὶ ὄφελόν
γε ἐβασιλεύσατε, ἵνα καὶ ἡμεῖς ὑμῖν
συμβασιλεύσωμεν.
ιθ Δοκῶ γὰρ ὅτι ὁ θεὸς ἡμᾶς, τοὺς
ἀποστόλους ἐσχάτους, ἀπέδειξεν ὡς
ἐπιθανατίους. ὅτι θέατρον ἐγενήθη-
μεν τῷ κόσμῳ, καὶ ἀγγέλοις, καὶ ἀν-
θρώποις. ἡμεῖς μωροὶ διὰ χριστὸν, ὑ-
μεῖς δὲ φρόνιμοι ἐν χριστῷ. ἡμεῖς ἀ-
σθενεῖς, ὑμεῖς δὲ ἰσχυροί. ὑμεῖς ἔνδο-
ξοι, ἡμεῖς δὲ ἄτιμοι. ἄχρι τῆς ἄρτι
ὥρας καὶ πεινῶμεν, καὶ διψῶμεν,
καὶ γυμνητεύομεν, καὶ κολαφιζό-
μεθα, καὶ ἀστατοῦμεν, καὶ κοπιῶ-
μεν, ἐργαζόμενοι ταῖς ἰδίαις χερ-
σί. Λοιδορούμενοι, εὐλογοῦμεν, διω-
κόμενοι, ἀνεχόμεθα. βλασφημού-
μενοι, παρακαλοῦμεν. ὡς περικα-
θάρματα τοῦ κόσμου ἐγενήθημεν,
πάντων περίψημα, ἕως ἄρτι. οὐκ
ἐντρέπων ὑμᾶς γράφω ταῦτα,
ἀλλ' ὡς τέκνα μου ἀγαπητὰ νου-
θετῶ. Εὰν γὰρ μυρίους παι-
δαγωγοὺς ἔχητε ἐν χριστῷ, ἀλλ' οὐ
πολλοὺς πατέρας. ἐν γὰρ χριστῷ Ἰη-
σοῦ διὰ

siue præsentia, siue futura, omĩa in/ quã uestra sũt, uos aũt Christi, Christus uero dei. *Sic nos æstimet homo, ut ministros Christi, & dispensatores mysteriorũ dei.* quod superest aũt, illud requirit in dispensatorib⁹, ut fidus aliquis reperiat. Mihi uero pro minimo est, ut à uobis dijudicer, aut ab hũano iudicio, imò nec meipsũ dijudico. Nullius em̃ rei mihi cõscius sum, sed nõ per hoc iustificatus sum. Cæterũ qui me iudicat, dñs est. Proinde ne ante tẽpus quicquã iudicetis, donec uenerit dñs, q & illustraturus est occulta tenebrarum, & patefaciet cõsilia cordiũ, ac tũc laus erit unicuiq; à deo. Hæc aũt fratres per figuram transtuli in meipsum, & in Apollo, propter uos, ut in nobis disceretis, ne quis supra id quod scriptũ est, de se sentiat: ut ne, hic illius, ille huius nomine inflemini, alius aduersus aliũ. Quis enim te dijudicat? Quid aũt habes, quod non accepisti? Quod si etiã accepisti, quid gloriaris, quasi nõ accepis? Iam saturati estis, iam ditati estis, absq; nobis regnũ adepti estis: atq; utinam sanè adepti sitis, ut & nos simul uobiscũ regnem⁹. Arbitror em̃ quod deus nos, qui sumus apostoli postremi, ostẽderit tanq̃ morti addictos. Quoniã spectaculũ facti sumus mũdo & angelis, & hominib⁹. Nos stulti propter Christũ, uos aũt prudentes per Christũ, nos imbecilles: uos aũt ualidi. uos clari, nos contempti. Ad hoc usq; tempus & esurimus, et sitimus, & nudi sumus, & colaphis cædimur, & incertis uagamur sedibus, & laboramus operantes proprijs manibus, male audientes, benedicimus, persecutionẽ patientes, sustinemus, cõuicijs affecti, obsecramus, ueluti excremẽta mundi facti sumus, omniũ reiectamentum ad hũc usq; diem. Nõ quo uos pudore suffundã hæc scribo, sed ut filios meos dilectos admoneo. Nam etiãsi innumeros pædagogos habeatis in Christo, nõ multos tamẽ habetis patres. *Siquidẽ in Christo Iesu, per*

siue præsentia, siue futura. Omnia em̃ uestra sunt: uos autẽ Christi: Christus autem dei. Sic nos exi/ IIII.
stimet homo, ut ministros Christi, & dispẽsatores ministeriorũ dei. Hic iam quæritur inter dispẽsatores: ut fidelis quis inueniatur. Mihi autẽ pro minimo est ut a uobis iudicer, aut ab humano die. Sed neq; meipsum iudico. Nihil enĩ mihi cõscius sum: sed nõ in hoc iustificatus sum. Qui aũt iudicat me, dominus est. Itaq; nolite ante tẽpus iudicare: q̊usq; ueniat dñs: qui & illuminabit abscõdita tenebrarũ: & manifestabit cõsilia cordiũ: & tunc laus erit unicuiq; a deo. Hæc aũt fratres trãsfiguraui in me, & Apollo ꝑpter uos, ut in nobis discatis ne supra quã scriptũ est, un⁹ aduersus alterũ inflet pro alio. Quis enĩ te discernit? Quid autẽ habes quod nõ accepisti: si autem accepisti, quid gloriaris quasi nõ acceperis? Iam saturati estis: iam diuites facti estis. Sine nobis regnatis. Et utinã regnetis: ut & nos uobiscũ regnemus. Puto enĩ qđ deus nos apostolos nouissimos ostẽdit, tanq̃ morti destinatos: quia spectaculũ facti sumus mũdo & angelis & hominibus. Nos stulti ꝑpter Christũ: uos aũt prudentes in Christo. Nos infirmi: uos aũt fortes. Vos nobiles: nos autẽ ignobiles. Vsq; in hanc horã & esurimus & sitimus & nudi sumus: & colaphis cædimur & instabiles sum⁹: & laboramus operãtes manibus nostris. Maledicimur & benedicimus. Persecutionem patimur, & sustinem⁹. Blasphemamur, & obsecramus. Tanquã purgamenta huius mũdi facti sumus omnium peripsima usq; adhuc. Nõ ut cõfundam uos, hæc scribo: sed ut filios meos charissimos moneo. Nã si decẽ milia pædagogorum habeatis in Christo: sed nõ multos p̃res. Nã in Christo

σοῦ διὰ τοῦ εὐαγγελίου ἐγὼ ὑμᾶς
ἐγέννησα. παρακαλῶ οὖν ὑμᾶς, μι/
μηταί μου γίνεσθε. Διὰ τοῦτο ἔπεμ/
ψα ὑμῖν Τιμόθεον, ὅς ἐστι τέκνον
μου ἀγαπητὸν καὶ πιστὸν ἐν κυρίῳ,
ὃς ὑμᾶς ἀναμνήσει τὰς ὁδούς μου,
τὰς ἐν Χριστῷ. καθὼς πανταχοῦ ἐν
πάσῃ ἐκκλησίᾳ διδάσκω. ὡς μὴ ἐρ
χομένου δέ μου πρὸς ὑμᾶς, ἐφυσιώ
θησάν τινες. ἐλεύσομαι δὲ ταχέως
πρὸς ὑμᾶς, ἐὰν ὁ κύριος θελήσῃ, καὶ
γνώσομαι οὐ τὸν λόγον τῶν πεφυ/
σιωμένων, ἀλλὰ τὴν δύναμιν. οὐ
γὰρ ἐν λόγῳ ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ,
ἀλλ᾽ ἐν δυνάμει. τί θέλετε; ἐν ῥάβ/
δῳ ἔλθω πρὸς ὑμᾶς, ἢ ἐν ἀγάπῃ
πνεύματί τε πρᾳότητος;
Κβ Ολως ἀκούεται ἐν ὑμῖν πορνεία,
καὶ τοιαύτη πορνεία, ἥτις οὐδὲ ἐν
τοῖς ἔθνεσιν ὀνομάζεται, ὥστε γυ/
ναῖκά τινα τοῦ πατρὸς ἔχειν, καὶ ὑ/
μεῖς πεφυσιωμένοι ἐστὲ, καὶ οὐχὶ
μᾶλλον ἐπενθήσατε, ἵνα ἐξαρθῇ ἐκ
μέσου ὑμῶν, ὁ τὸ ἔργον τοῦτο ποιήσας.
Κγ Εγὼ μὲν γὰρ, ὡς ἀπὼν τῷ σώ/
ματι, παρὼν δὲ τῷ πνεύματι, ἤδη
κέκρικα ὡς παρὼν, τὸν οὕτως τοῦτο
κατεργασάμενον, ἐν τῷ ὀνόματι
τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, συ/
ναχθέντων ὑμῶν καὶ τοῦ ἐμοῦ
πνεύματος, σὺν τῇ δυνάμει τοῦ
κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, παρα/
δοῦναι τὸν τοιοῦτον τῷ σατανᾷ
εἰς ὄλεθρον τῆς σαρκὸς, ἵνα τὸ πνεῦ
μα σωθῇ ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ κυρίου
Ἰησοῦ.
Κδ Οὐ καλὸν τὸ καύχημα ὑμῶν.
οὐκ οἴδατε, ὅτι μικρὰ ζύμη ὅλον τὸ
φύραμα ζυμοῖ; Εκκαθάρατε οὖν τὴν
παλαιὰν ζύμην, ἵνα ἦτε νέον φύ/
ραμα, καθώς ἐστε ἄζυμοι, καὶ γὰρ
τὸ πάσχα ἡμῶν ὑπὲρ ἡμῶν ἐτύθη
Χριστός. ὥστε ἑορτάζωμεν, μὴ ἐν ζύ/
μῃ παλαιᾷ, μηδὲ ἐν ζύμῃ κακίας
καὶ πονηρίας, ἀλλ᾽ ἐν ἀζύμοις εἰλι/
κρινείας καὶ ἀληθείας.
Κε Εγραψα ὑμῖν ἐν τῇ ἐπιστολῇ,
μὴ συναναμίγνυσθαι πόρνοις, καὶ οὐ
πάντως τοῖς πόρνοις τοῦ κόσμου
τούτου, ἢ τοῖς πλεονέκταις, ἢ ἅρ/
παξιν, ἢ εἰδωλολάτραις. ἐπεὶ ὀ/
φείλετε ἄρα ἐκ τοῦ κόσμου ἐξελ/
θεῖν.

sti, per euangelium ego uos genui. Adhortor itaque uos, ut imitatores mei sitis. Hac de causa misi uobis Timotheum, qui est filius meus dilectus, & fidelis in domino, qui uobis in memoriam reducet uias meas, quæ sunt in Christo, quemadmodum ubique in omni ecclesia doceo. Perinde quasi non sim uenturus ad uos, inflati sunt quidam. Sed ueniam breui ad uos, si dominus uoluerit, & cognoscam non sermonem istorum qui inflati sunt, sed uirtutem. Non enim in sermone regnum est dei, sed in uirtute. Quid uultis? Cum uirga uenio ad uos, an cum charitate, & spiritu lenitatis?

Omnino auditur inter uos stuprum, & huiusmodi stuprum, quod nec inter gentes nominatur, ut aliquis uxorem patris habeat. Et uos inflati estis, ac non potius luxistis, ut tolleretur de medio uestrum, qui facinus hoc perpetrasset. Nam ego quidem, ut absens corpore, præsens autem spiritu, iam decreui tanquam præsens, ut is qui sic hoc patrauit, in nomine domini nostri Iesu Christi, cōgregatis uobis & meo spiritu, unà cum potestate domini nostri Iesu Christi, tradatur satanæ ad interitum carnis, quo spiritus saluus sit in die domini Iesu.

Non est bona gloriatio uestra. An nescitis, quod paululum fermenti totam conspersionem fermentat? Expurgate itaque uetus fermentum, ut sitis noua conspersio, sicut estis infermentati. Nam & pascha nostrum pro nobis immolatus est Christus. Itaque festum celebremus, non in fermento ueteri, nec in fermento maliciæ & uersutiæ, sed in panibus fermento carentibus, hoc est, synceritate & ueritate. Scripsi uobis per epistolam: Ne cōmisceremini cum scortatoribus, ac non omnino cum scortatoribus mūdi huius, aut cum auaris, aut cum rapacibus aut simulacrorum cultoribus. Alioqui utinam uidelicet è mundo exissetis.

Nunc

Iesu per euangeliū ego uos genui. Rogo ergo uos imitatores mei estote: sicut & ego Christi. Ideo misi ad uos Timotheū: qui est filius meus charissimus & fidelis in domino: qui uos commonefaciat uias meas, quæ sunt in Christo Iesu: sicut ubique in omni ecclesia doceo. Tanquam nō uenturus sim ad uos, sic inflati sunt quidam. Veniam autem ad uos cito si domin⁹ uoluerit: & cognoscam nō sermonem eorum qui inflati sunt, sed uirtutē. Non enim in sermone est regnum dei: sed in uirtute. Quid uultis? in uirga ueniam ad uos: an in charitate & spiritu mansuetudinis?

Omnino auditur inter V.
uos fornicatio: & talis fornicatio qualis nec inter gētes: ita ut uxorem patris sui aliquis habeat. Et uos inflati estis: & non magis luctum habuistis: ut tollatur de medio uestrum qui hoc opus fecit. Ego quidem absens corpore, præsens autem spiritu: iam iudicaui ut præsens eum qui sic operatus est in nomine domini nostri Iesu Christi: cōgregatis uobis & meo spiritu cum uirtute domini Iesu, tradere huiusmodi sathanæ in interitum carnis: ut spiritus saluus sit in die domini nostri Iesu Christi. Non est bona gloriatio uestra. Nescitis, quia modicum fermentum totam massam corrumpit? Expurgate uetus fermentum, ut sitis noua conspersio, sicut estis azymi. Etenim pascha nostrum immolatus est Christus. Itaque epulemur: non in fermento ueteri, neque in fermento maliciæ & nequitiæ: sed in azymis sinceritatis & ueritatis. Scripsi uobis in epistola, ne commisceamini fornicarijs. Non utique fornicarijs huius mundi, aut auaris, aut rapacibus, aut idolis seruientibus: alioquin debueratis de hoc mundo exisse.

Nuhc

θεῖν. Νυνὶ δὲ ἔγραψα ὑμῖν, μὴ συ/
ναναμίγνυσθαι. ἐάν τις ἀδελφὸς ὀνο
μαζόμενος, ἢ πόρνος, ἢ πλεονέ/
κτης, ἢ εἰδωλολάτρης, ἢ λοίδορος,
ἢ μέθυσος, ἢ ἅρπαξ, τῷ τοιούτῳ μη/
δὲ συνεσθίειν. τί γάρ μοι καὶ τοὺς
ἔξω κρίνειν; οὐχὶ τοὺς ἔσω ὑμεῖς
κρίνετε; τοὺς δὲ ἔξω ὁ θεὸς κρινεῖ.
καὶ ἐξαρεῖτε τὸν πονηρὸν, ἐξ ὑ/
μῶν αὐτῶν.

κς Τολμᾷ τις ὑμῶν πρᾶγμα ἔχων
πρὸς τὸν ἕτερον, κρίνεσθαι ἐπὶ τῶν
ἀδίκων, καὶ οὐχὶ ἐπὶ τῶν ἁγίων;
οὐκ οἴδατε, ὅτι οἱ ἅγιοι τὸν κό/
σμον κρινοῦσι, καὶ εἰ ἐν ὑμῖν κρί/
νεται ὁ κόσμος, ἀνάξιοί ἐστε κρι
τηρίων ἐλαχίστων; οὐκ οἴδατε, ὅ/
τι ἀγγέλους κρινοῦμεν, μή τι γε
βιωτικά; βιωτικὰ μὲν οὖν κριτή/
ρια ἐὰν ἔχητε, τοὺς ἐξουθενημέ/
νους ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, τούτους κα/
θίζετε. πρὸς ἐντροπὴν ὑμῖν λέ/
γω. οὕτως οὐκ ἔστιν ἐν ὑμῖν σοφὸς
οὐδὲ εἷς, ὃς δυνήσεται διακρῖναι ἀνὰ
μέσον τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ; ἀλλὰ
ἀδελφὸς μετὰ ἀδελφοῦ κρίνεται,
καὶ τοῦτο ἐπὶ ἀπίστων;

κζ Ἤδη μὲν οὖν ὅλως ἥττημα ἐν ὑ/
μῖν ἐστὶν, ὅτι κρίματα ἔχετε μεθ᾽
ἑαυτῶν. διὰ τί οὐχὶ μᾶλλον ἀδι/
κεῖσθε; διὰ τί οὐχὶ μᾶλλον ἀποστε/
ρεῖσθε; ἀλλὰ ὑμεῖς ἀδικεῖτε, καὶ ἀπο
στερεῖτε, καὶ ταῦτα ἀδελφούς;

κη Ἢ οὐκ οἴδατε, ὅτι ἄδικοι βασι/
λείαν θεοῦ οὐ κληρονομήσουσι; μὴ
πλανᾶσθε. οὔτε πόρνοι, οὔτε εἰδω/
λολάτραι, οὔτε μοιχοὶ, οὔτε μαλα/
κοὶ, οὔτε ἀρσενοκοῖται, οὔτε κλέπται
οὔτε πλεονέκται, οὔτε μέθυσοι, οὐ λοί
δοροι, οὐχ ἅρπαγες, βασιλείαν θεοῦ
οὐ κληρονομήσουσι, καὶ ταῦτά τινες
ἦτε, ἀλλὰ ἀπελούσασθε, ἀλλὰ ἡγιά
σθητε, ἀλλὰ ἐδικαιώθητε ἐν τῷ ὀνό
ματι τοῦ κυρίου Ἰησοῦ, καὶ ἐν τῷ πνεύ
ματι τοῦ θεοῦ ἡμῶν.

κθ Πάντα μοι ἔξεστιν, ἀλλ᾽ οὐ πάντα
συμφέρει. πάντα μοι ἔξεστιν, ἀλλ᾽
οὐκ ἐγὼ ἐξουσιασθήσομαι ὑπό τινος
τὰ βρώματα τῇ κοιλίᾳ, καὶ ἡ κοιλία
τοῖς βρώμασιν. ὁ δὲ θεὸς καὶ ταύ/
την καὶ ταῦτα καταργήσει. τὸ δὲ σῶ
μα, οὐ τῇ πορνείᾳ, ἀλλὰ τῷ κυρίῳ, καὶ
ὁ κύριος

Nunc aũt ſcripſi uobis, ne commi/ſceamini. Si quis cum frater appelletur, fuerit ſcortator, aut auarus, aut ſimulacrorũ cultor, aut conuiciator, aut ebrioſus, aut rapax, cũ eiuſmodi ne cibũ quidem capiatis Quid enim ad me attinet, etiã de his qui foris ſunt iudicare? Nonne de his qui intus ſunt, iudicatis? eos uero qui foris ſunt, deus iudicat. Etiam profligate iſtum qui malus eſt, ex uobiſipſis. Suſtinet aliquis ueſtrũ, negociũ habens cum altero, iudicari ſub iniuſtis, & non magis ſub ſanctis? An neſcitis, qđ ſancti mundũ iudicabũt? Et ſi per uos iudicatur mũdus, indigni eſtis minimis iudicijs? an neſcitis, quod angelos iudicabimus, nõ tantum iſta quæ ad uictũ pertinent? Proinde iudicia ſiquidẽ habueritis de ijs, quæ ad uitæ uſum attinent, qui cõtempti ſunt in eccleſia, eos conſtituite. Ad erubeſcentiã ueſtrã dico. Adeo nõ eſt inter uos ſapiens, ne unus quidem, qui poſſit dijudicare inter fatrem ſuũ & fatrẽ? Sed frater cum fratre litigat, idq́; ſub infidelibus? Itaq́; iam quidẽ omnino delictũ in uobis eſt, quod lites habetis inter uos inuicem. Cur non potius iniuriã patimini, cur nõ potius damnũ accipitis? Imò uos iniuriam facitis, & damno afficitis, idq́; fratres? An neſcitis, quod iniuſti regni dei hæreditatẽ nõ cõſequentur? Ne erretis: Neq́; ſcortatores, neq́; cultores ſimulacrorum neq́; adulteri, neq́; molles, neq́; qui concũbunt cũ maſculis, neq́; fures, neq́; auari, neq́; ebrioſi, neq́; maledici, neq́; rapaces, regni dei hæreditatem accipiẽt. Atq́; hæc eratis quidam, ſed abluti eſtis, ſed ſanctificati eſtis, ſed iuſtificati eſtis p nomẽ dñi Ieſu, et p ſpũm dei noſtri. oĩa mihi licent, at nõ oĩa conducũt. Omniũ mihi poteſtas eſt, at ego nõ redigar ſub ulliꝰ poteſtatẽ. Eſcæ uentri deſtinatæ ſũt, & uẽter eſcis: deus aũt & hunc & illas abolebit. corpus uero nõ ſtupro, ſed dño, et dominus

Nunc aũt ſcripſi uobis non commiſceri. Si is qui frater nominatur inter uos eſt fornicator, aut auarus, aut idolis ſeruiens, aut maledicus, aut ebrioſus, aut rapax, cũ huiuſmodi nec cibũ ſumere. Quid enim mihi de his qui foris ſunt iudicare? Nõne de his qui intus ſunt, uos iudicatis? Nã eos qui foris ſunt, deus iudicabit. Auferte malũ ex uobiſipſis.

Audet aliquis ueſtrũ habens negociũ aduerſus alterum, iudicari apud iniq̃s, & nõ apud ſanctos? An neſcitis q̃m ſancti de hoc mũdo iudicabũt. Et ſi in uobis iudicabiť mundus: indigni eſtis qui de minimis iudicetis? Neſcitis q̃niã angelos iudicabimus: quãto magis ſæcularia? Sæcularia igiť iudicia ſi habueritis: contemptibiles qui ſunt in eccleſia, illos cõſtituite ad iudicandũ. Ad uerecundiam ueſtrã dico. Sic nõ eſt inter uos ſapiens quiſquã qui poſſit iudicare inter fratrẽ ſuũ: ſed frater cũ fratre iudicio cõtẽdit: & hoc apud infideles. Iam quidem omnino delictũ eſt in uobis, qđ iudicia habetis inter uos. Quare nõ magis iniuriã accipitis? Quare nõ magis fraudẽ patimini? Sed uos iniuriã facitis: et fraudatis: & hoc fratribus. An neſcitis, quia iniqui regnũ dei nõ poſſidebũt? Nolite errare: neq́; fornicarij, neq́; idolis ſeruiẽtes, neq́; adulteri, neq́; molles, neq́; maſculorũ cõcubitores, neq́; fures, neque auari, neq́; ebrioſi, neq́; maledici, neq́; rapaces: regnũ dei poſſidebũt. Et hæc aliquando quidẽ fuiſtis: ſed abluti eſtis, ſed ſanctificati eſtis, ſed iuſtificati eſtis: in nomine domini Ieſu Chriſti: & in ſpũ dei noſtri. Oĩa mihi licent: ſed nõ oĩa expediũt. Omnia mihi licent: ſed ego ſub nullius redigar poteſtate. Eſca uẽtri, & uẽter eſcis: deus aũt hunc & hanc deſtruet. Corpus autẽ non fornicationi ſed domino: & dñs

(VI. — marginal chapter number beside "Audet aliquis")

ὁ κύριος τῷ σώματι. ὁ δὲ θεὸς καὶ τὸν κύριον ἤγειρε, καὶ ἡμᾶς ἐξεγερεῖ διὰ τῆς δυνάμεως αὐτοῦ.

Δ Οὐκ οἴδατε, ὅτι τὰ σώματα ὑμῶν μέλη Χριστοῦ ἐστιν; ἄρας οὖν τὰ μέλη τοῦ Χριστοῦ, ποιήσω πόρνης μέλη; μὴ γένοιτο. ἢ οὐκ οἴδατε, ὅτι ὁ κολλώμενος τῇ πόρνῃ, ἓν σῶμά
» ἐστιν; ἔσονται γάρ, φησιν, οἱ δύο εἰς
» σάρκα μίαν. ὁ δὲ κολλώμενος τῷ κυρίῳ, ἓν πνεῦμά ἐστι.

ΑΔ Φεύγετε τὴν πορνείαν. πᾶν ἁμάρτημα, ὃ ἐὰν ποιήσῃ ἄνθρωπος, ἐκτὸς τοῦ σώματός ἐστιν. ὁ δὲ πορνεύων, εἰς τὸ ἴδιον σῶμα ἁμαρτάνει. ἢ οὐκ οἴδατε, ὅτι τὸ σῶμα ὑμῶν, ναὸς τοῦ ἐν ὑμῖν ἁγίου πνεύματός ἐστιν, οὗ ἔχετε ἀπὸ θεοῦ, καὶ οὐκ ἐστὲ ἑαυτῶν; ἠγοράσθητε γὰρ τιμῆς. δοξάσατε δὴ τὸν θεὸν ἐν τῷ σώματι ὑμῶν, καὶ ἐν τῷ πνεύματι ὑμῶν, ἅτινά ἐστι τοῦ θεοῦ.

ΑΒ Περὶ δὲ ὧν ἐγράψατέ μοι, καλὸν ἀνθρώπῳ, γυναικὸς μὴ ἅπτεσθαι. διὰ δὲ τὰς πορνείας, ἕκαστος τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα ἐχέτω, καὶ ἑκάστη τὸν ἴδιον ἄνδρα ἐχέτω. τῇ γυναικὶ ὁ ἀνὴρ τὴν ὀφειλομένην εὔνοιαν ἀποδιδότω, ὁμοίως δὲ καὶ ἡ γυνὴ τῷ ἀνδρί. Η γυνὴ τοῦ ἰδίου σώματος οὐκ ἐξουσιάζει, ἀλλ᾽ ὁ ἀνήρ. ὁμοίως δὲ καὶ ὁ ἀνὴρ τοῦ ἰδίου σώματος οὐκ ἐξουσιάζει, ἀλλ᾽ ἡ γυνή. μὴ ἀποστερεῖτε ἀλλήλους, εἰ μή τι ἐὰν ἐκ συμφώνου πρὸς καιρόν, ἵνα σχολάζητε τῇ νηστείᾳ, καὶ τῇ προσευχῇ. καὶ πάλιν ἐπὶ τὸ αὐτὸ συνέρχησθε, ἵνα μὴ πειράζῃ ὑμᾶς ὁ σατανᾶς διὰ τὴν ἀκρασίαν ὑμῶν.

Αγ Τοῦτο δὲ λέγω κατὰ συγγνώμην, οὐ κατ᾽ ἐπιταγήν. θέλω γὰρ πάντας ἀνθρώπους εἶναι, ὡς καὶ ἐμαυτόν. ἀλλ᾽ ἕκαστος ἴδιον χάρισμα ἔχει ἐκ θεοῦ, ὃς μὲν οὕτως, ὃς δὲ οὕτως.

ΑΔ Λέγω δὲ τοῖς ἀγάμοις, καὶ ταῖς χήραις, καλὸν αὐτοῖς ἐστιν, ἐὰν μείνωσιν ὡς κἀγώ. εἰ δὲ οὐκ ἐγκρατεύονται, γαμησάτωσαν. κρεῖσσον γάρ ἐστι γαμῆσαι, ἢ πυροῦσθαι.

Αε Τοῖς δὲ γεγαμηκόσι παραγγέλλω, οὐκ ἐγώ, ἀλλὰ κύριος, γυναῖκα ἀπὸ ἀνδρὸς μὴ χωρισθῆναι. ἐὰν δὲ καὶ χωρισθῇ, μενέτω ἄγαμος, ἢ τῷ ἀνδρὶ κα

dominus corpori. Deus autem & dominū suscitauit, & nos suscitabit per potentiam suam. An ne scitis, quod corpora uestra membra sunt Christi? Num igitur tollens membra Christi, faciā scorti membra? absit. An nescitis, quod qui adglutinatur scorto, unū corpus est? Redigentur enim, inquit duo in carnem unam. At qui adglutinatur domino, unus spiritus est. Fugite scortationē. Omne peccatum, quodcunq; fecerit homo, extra corpus est. sed qui scortatur, in propriū corpus peccat. An nescitis, quod corpus uestrū templum est habitantis in uobis spiritus sancti, quē habetis à deo, & non estis ipsi uestri iuris? Nam empti estis precio. Glorificate iā deum in corpore uestro, & in spiritu uestro, quæ sunt dei.

Cæterum de quibus scripsistis mihi: Bonū est homini, uxorem non attingere. Attamen propter stupra uitanda, suam quisq; uxorem habeat: & suum quæque uirum habeat. Vxori uir debitam beneuolentiam reddat: similiter autem & uxor uiro. Vxor proprij corporis ius non habet, sed maritus. Similiter & maritus proprij corporis ius non habet, sed uxor. Ne fraudetis uos inuicē, nisi si quid ex cōsensu, pro tempore ut uacetis ieiunio & precationi: & rursum in unū conueniatis, ne tentet uos satanas propter intemperantiā uestrā. Hoc aūt dico iuxta indulgentiā, non iuxta præceptum. Nam uelim omēs homies esse, ut & ipse sum. Sed unusquisque propriū donū habet ex deo, alius quidē sic, alius aūt sic. Dico aūt incōiugatis et uiduis, bonū eis est, si māserint, ut & ego. quod si se nō continent, cōtrahant matrimoniū. Nā satius est matrimoniū contrahere, q̄ uri. At coniugatis præcipio, nō ego, imò dn̄s. Vxor à uiro ne separet: quod si separata fuerit, maneat innupta, aut marito re

dominus corpori. Deus uero et dominum suscitauit: & nos suscitabit per uirtutem suā. Nescitis quoniā corpora uestra mēbra sunt Christi? Tollēs ergo mēbra Christi, faciā mēbra meretricis? Absit. An nescitis, quoniam qui adhæret meretrici, unū corpus efficit? Erunt enim inqt duo in carne una. Qui autem adhæret deo, unus spiritus est. Fugite fornicationem. Omne enim peccatum quodcunq; fecerit homo, extra corpus est: qui autem fornicat, in corpus suum peccat. An nescitis quoniam mēbra uestra templū sunt spiritussancti, qui in uobis est: quem habetis a deo: & nō estis uestri. Empti eñ estis præcio magno: glorificate & portate deū in corpore uestro.

De quibus autē scripsistis VII.
mihi, bonū est homini mulierem nō tangere. Propter fornicationem autem unusquisq; suam uxorē habeat: & unaquæq; suū uirum habeat. Vxori uir debitū reddat: similiter autē & uxor uiro. Mulier sui corporis potestatē nō habet, sed uir. Similiter autē & uir sui corporis potestatē non habet, sed mulier. Nolite fraudare inuicem: nisi forte ex consensu ad tempus: ut uacetis orationi: & iterum reuertimini in idipsum: ne tentet uos sathanas propter incōtinentiam uestram. Hoc autem dico secundum indulgentiam, & nō secundum imperium. Volo aūt omnes uos esse sicut meipsum. Sed unusquisq; propriū donū habet ex deo: alius quidē sic, alius uero sic. Dico autem non nuptis & uiduis: bonū est illis si sic permāserint sicut & ego. Quod si non se continēt, nubāt. Melius est eñ nubere quā uri. His aūt qui matrimonio iuncti sunt præcipio: nō ego, sed dominus: uxorem a uiro nō discedere. Quod si discesserit, manere innuptam: aut uiro suo

καταλλαγήτω. καὶ ἄνδρα, γυναῖκα μὴ ἀφιέναι. Τοῖς δὲ λοιποῖς ἐγὼ λέγω, οὐχ ὁ κύριος.

Δ5 Εἴ τις ἀδελφὸς γυναῖκα ἔχει ἄπιστον, καὶ αὐτὴ συνευδοκεῖ οἰκεῖν μετ᾽ αὐτοῦ, μὴ ἀφιέτω αὐτήν. καὶ γυνή, ἥ τις ἔχει ἄνδρα ἄπιστον, καὶ αὐτὸς συνευδοκεῖ οἰκεῖν μετ᾽ αὐτῆς, μὴ ἀφιέτω αὐτόν. Ἡγίασται γὰρ ὁ ἀνὴρ ὁ ἄπιστος ἐν τῇ γυναικί, καὶ ἡγίασται ἡ γυνὴ ἡ ἄπιστος ἐν τῷ ἀνδρί. Ἐπεὶ ἄρα τὰ τέκνα ὑμῶν ἀκάθαρτά ἐστι, νῦν δὲ ἅγιά ἐστιν. εἰ δὲ ὁ ἄπιστος χωρίζεται, χωριζέσθω. οὐ δεδούλωται ὁ ἀδελφὸς ἢ ἡ ἀδελφὴ ἐν τοῖς τοιούτοις, ἐν δὲ εἰρήνῃ κέκληκεν ἡμᾶς ὁ θεός. Τί γὰρ οἶδας γύναι, εἰ τὸν ἄνδρα σώσεις; ἢ τί οἶδας ἄνερ, εἰ τὴν γυναῖκα σώσεις; εἰ μὴ ἑκάστῳ ὡς ἐμέρισεν ὁ θεός, ἕκαστον ὡς κέκληκεν ὁ κύριος, οὕτως περιπατείτω, καὶ οὕτως ἐν ταῖς ἐκκλησίαις πάσαις διατάσσομαι. Περιτετμημένος τις ἐκλήθη; μὴ ἐπισπάσθω. ἐν ἀκροβυστίᾳ τις ἐκλήθη; μὴ περιτεμνέσθω. ἡ περιτομὴ οὐδέν ἐστι, καὶ ἡ ἀκροβυστία οὐδέν ἐστιν, ἀλλὰ τήρησις ἐντολῶν θεοῦ.

Δ3 Ἕκαστος ἐν τῇ κλήσει, ᾗ ἐκλήθη, ἐν ταύτῃ μενέτω. δοῦλος ἐκλήθης; μή σοι μελέτω, ἀλλ᾽ εἰ καὶ δύνασαι ἐλεύθερος γενέσθαι, μᾶλλον χρῆσαι. ὁ γὰρ ἐν κυρίῳ κληθεὶς δοῦλος, ἀπελεύθερος κυρίου ἐστίν. ὁμοίως καὶ ὁ ἐλεύθερος κληθείς, δοῦλός ἐστι χριστοῦ. Τιμῆς ἠγοράσθητε, μὴ γίνεσθε δοῦλοι ἀνθρώπων. ἕκαστος ἐν ᾧ ἐκλήθη, ἀδελφοί, ἐν τούτῳ μενέτω παρὰ θεῷ.

ΔΗ Περὶ δὲ τῶν παρθένων ἐπιταγὴν κυρίου οὐκ ἔχω, γνώμην δὲ δίδωμι ὡς ἠλεημένος ὑπὸ κυρίου πιστὸς εἶναι. Νομίζω οὖν τοῦτο καλὸν ὑπάρχειν διὰ τὴν ἐνεστῶσαν ἀνάγκην. ὅτι καλὸν ἀνθρώπῳ, τὸ οὕτως εἶναι. δέδεσαι γυναικί; μὴ ζήτει λύσιν. λέλυσαι ἀπὸ γυναικός; μὴ ζήτει γυναῖκα. ἐὰν δὲ καὶ γήμῃς, οὐχ ἥμαρτες. καὶ ἐὰν γήμῃ ἡ παρθένος, οὐχ ἥμαρτε. θλῖψιν δὲ τῇ σαρκὶ ἕξουσιν οἱ τοιοῦτοι. Ἐγὼ δὲ ὑμῶν φείδομαι. τοῦτο δέ φημι ἀδελ

φοὶ

to recõcilietᷣ:& maritus uxorẽ ne dimittat. Reliquis aũt ego dico, nõ dñs: Si quis frater uxorẽ habet infidelẽ, & hæc aſſentitᷣ ut habitet cũ illo, ne dimittat eã:& mulier quæ habet maritũ infidelẽ, & is aſſentitᷣ ut habitet cum ea, ne dimittat illũ. Sãctificat⁹ eſt em̃ maritus incredul⁹ per uxorẽ, & ſanctificata eſt uxor incredula per maritum. Alioqui filij ueſtri immundi eſſent, nũc aũt ſancti ſunt. Qđ ſi incredulus diſcedit, diſcedat. Nõ eſt ſeruituti ſubiect⁹ frater aut ſoror in huiuſmodi, ſed in pace uocauit nos deus. Qui nãq; ſcis mulier, an maritũ ſis ſeruatura? Aut qui ſcis uir, an uxorẽ ſis ſeruaturus? Vtcũq; fuerit, unuſquiſq; ut ipſi partitus eſt deus, unuſquiſq; ut illũ uocauit dñs, ita ambulet, et ſic in eccleſijs om̃ibus ordino. Circũciſus aliquis uocatus eſt? ne accerſat præputiũ. In præputio aliquis uocatus eſt? ne circuncidatᷣ. Circunciſio nihil eſt, & præputiũ nihil eſt, ſed obſeruatio mãdatorum dei. Vnuſqſq; in ea uocatione, in qua uocatus fuit maneat. Seruus uocatus es? ne ſit tibi curæ: quinetiã ſi potes liber fieri, potius utere. Etem̃ qui in dño uocatus eſt ſeruus, libertus dñi eſt. Similiter & qui liber uocat⁹ fuit, ſeruus eſt Chriſti. Pretio empti fuiſtis, nolite fieri ſerui hoĩm. Vnuſquiſq; in eo, in quo uocat⁹ fuit, fratres maneat apud deũ. De uirginibus aũt præceptũ domini non habeo: cõſiliũ tamẽ do, tanquàm miſericordiã cõſecut⁹ à domino, in hoc ut ſim fidelis. Arbitror igitᷣ hoc bonũ eſſe, ꝓpter præſentẽ neceſſitatẽ. Nã bonũ eſt homini ſic eſſe. Alligatus es uxori? ne quære diuortiũ. Solutus es ab uxore? ne quæras uxorem. Quod ſi duxeris uxorem, nõ peccaſti. Et ſi nupſerit uirgo, nõ peccauit. Attamen afflictionẽ in carne habituri ſunt huiuſmodi. Ego uero uobis parco. Cæterũ illud dico fra

tres

ro ſuo recõciliari. Et uir uxorem nõ dimittat. Nã cæteris dico ego, nõ dñs: Si quis frater uxorẽ habet infidelem: & hæc conſentit habitare cũ illo: nõ dimittat illã. Et ſi qua mulier fidelis habet uirũ infidelẽ: & hic cõſentit habitare cum illa: nõ dimittat uirũ. Sanctificatus eſt enim uir infidelis per mulierẽ fidelem: & ſanctificata eſt mulier infidelis per uirũ fidelem. Alioquin filij ueſtri immundi eſſent: nũc aũt ſancti ſunt. Qđ ſi infidelis diſcedit, diſcedat: Nõ enim ſeruituti ſubiectus eſt frater uel ſoror in eiuſmodi. In pace autẽ uocauit uos deus. Vnde enim ſcis mulier, ſi uirum ſaluũ facies? Aut unde ſcis uir, ſi mulierẽ ſaluam facies? Niſi unicuiq; ſicut diuiſit dñs. Vnũquẽq; ſicut uocauit deus, ita ambulet: & ſicut in omnibus eccleſijs doceo. Circunciſus aliquis uocatus eſt, nõ adducat præputium. In præputio autẽ aliquis uocatus eſt, nõ circuncidatur. Circũciſio nihil eſt: & præputiũ nihil eſt: ſed obſeruatio mãdatorum dei. Vnuſquiſq; in qua uocatiõe uocatus eſt: in ea permaneat. Seruus uocatus es, nõ ſit tibi curæ: ſed & ſi potes fieri liber, magis utere. Qui enim in dño uocatus eſt ſeruus: libertus eſt dñi. Similiter qui liber uocatus eſt: ſeruus eſt Chriſti. Precio empti eſtis: nolite fieri ſerui hominum. Vnuſqſq; ergo in quo uocatus eſt frater: in hoc permaneat apud deũ. De uirginibus aũt præceptũ dñi non habeo: cõſiliũ autẽ do tanq̃ miſericordiã cõſecut⁹ a dño ut ſim fidelis. Exiſtimo ergo hoc bonũ eſſe, ꝓpter inſtantẽ neceſſitatẽ: q̃niã bonũ eſt homini ſic eſſe. Alligat⁹ es uxori: noli quærere ſolutionẽ. Solutus es ab uxore: noli quærere uxorẽ. Si aũt acceperis uxorẽ, nõ peccaſti: & ſi nupſerit uirgo, nõ peccauit. Tribulationẽ tamẽ carnis habebũt huiuſmodi. ego autem uobis parco. Hoc itaq; dico fra

tres:

φοὶ, ὁ καιρὸς συνεσταλμένος. τὸ
λοιπόμ ἐστιμ, ἵνα καὶ οἱ ἔχοντες γυ/
ναῖκας, ὡς μὴ ἔχοντες ὦσι. καὶ οἱ
κλαίοντες, ὡς μὴ κλαίοντες. καὶ οἱ
χαίροντες, ὡς μὴ χαίροντες. καὶ οἱ
ἀγοράζοντες, ὡς μὴ κατέχοντες.
καὶ οἱ χρώμενοι τῷ κόσμῳ του/
τῳ, ὡς μὴ καταχρώμενοι. παράγει
γὰρ τὸ σχῆμα τοῦ κόσμου τούτου.
Θέλω δὲ ὑμᾶς ἀμερίμνους εἶναι.
ὁ ἄγαμος μεριμνᾷ τὰ τοῦ κυρίου
πῶς ἀρέσει τῷ κυρίῳ. ὁ δὲ γαμή
σας μεριμνᾷ τὰ τοῦ κόσμου, πῶς
ἀρέσει τῇ γυναικί. μεμέρισται ἡ γυ
νὴ καὶ ἡ παρθένος. ἡ ἄγαμος
μεριμνᾷ τὰ τοῦ κυρίου, ἵνα ᾖ ἁ/
γία καὶ σώματι καὶ πνεύματι. ἡ
δὲ γαμήσασα μεριμνᾷ τὰ τοῦ κό/
σμου, πῶς ἀρέσει τῷ ἀνδρί. τοῦ/
το δὲ πρὸς τὸ ὑμῶμ αὐτῶμ συμφέ
ρομ λέγω, οὐχ ἵνα βρόχομ ὑμῖμ
ἐπιβάλω, ἀλλὰ πρὸς τὸ εὔσχημομ
καὶ εὐπρόσεδρομ τῷ κυρίῳ ἀπε/
ρισπάστως.

Λθ Εἰ δέ τις ἀσχημονεῖμ ἐπὶ τὴν παρ
θένομ αὐτοῦ νομίζει, ἐὰμ ᾖ ὑπέρα/
κμος, καὶ οὕτως ὀφείλει γίνεσθαι,
ὃ θέλει ποιείτω. οὐχ ἁμαρτάνει, γα
μείτωσαμ. ὃς δὲ ἕστηκεμ ἑδραῖος
ἐν τῇ καρδίᾳ, μὴ ἔχωμ ἀνάγκην,
ἐξουσίαμ δὲ ἔχει περὶ τοῦ ἰδίου
θελήματος, καὶ τοῦτο κέκρικεμ
ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, τοῦ τηρεῖμ
τὴν ἑαυτοῦ παρθένομ, καλῶς
ποιεῖ. ὥστε ὁ ἐκγαμίζωμ καλῶς
ποιεῖ, ὁ δὲ μὴ ἐκγαμίζωμ κρεῖσ/
σομ ποιεῖ.

Μ Γυνὴ δέδεται νόμῳ, ἐφ᾽ ὅσομ
χρόνομ ζῇ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς. ἐὰμ δὲ
καὶ κοιμηθῇ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς, ἐλευ/
θέρα ἐστὶμ ᾧ θέλει γαμηθῆναι, μό/
νομ ἐν κυρίῳ. μακαριωτέρα δέ ἐστιμ
ἐὰμ οὕτως μείνῃ, κατὰ τὴν ἐμὴν
γνώμην. Δοκῶ δὲ κᾀγὼ πνεῦμα
θεοῦ ἔχειμ.

Περὶ δὲ τῶμ εἰδωλοθύτωμ οἴδα
μεν, ὅτι πάντες γνῶσιμ ἔχομεν.
ἡ γνῶσις φυσιοῖ, ἡ δὲ ἀγάπη οἰκο
δομεῖ. εἰ δέ τις δοκεῖ εἰδέναι τι,
οὐδέπω οὐδὲμ ἔγνωκεμ, καθὼς δεῖ
γνῶναι. εἰ δέ τις ἀγαπᾷ τὸμ θε/
όμ, οὗτος ἔγνωσται ὑπ᾽ αὐτοῦ.

Περὶ

tres, tempus cōtractum est: super,
est, ut qui habent uxores, sint tan/
quàm nō habeant: & qui plorant,
tanquàm non plorent: & qui gau/
dent, tanquàm non gaudeant: &
qui emunt, tanquàm nō posside/
ant: & qui utūtur mundo hoc, tan/
quàm non utantur. Præterit enim
habitus huius mundi. Velim autē
uos absque sollicitudine esse. Qui
cœlebs est, curat ea quæ sunt domi
ni, quomodo placiturus sit domi/
no. At qui duxit uxorem, sollicitus
est de his quæ sunt mundi, quomo
do placiturus sit uxori. Diuisa sunt
hæc duo, mulier & uirgo. Innupta
curat ea, quæ sunt domini, ut sit san
cta cum corpore tum spiritu. Con
tra, quæ nupta est, curat ea quæ sūt
mundi, quomodo placitura sit ui/
ro. Hoc autem ad id, quod uobis
conducibile est, dico: non uti la/
queum uobis iniiciam: sed ut quod
honestū ac decorum est, sequami-
ni, & adhæreatis domino, absq; ul/
la distractione. Quod si quis inde/
corū uirgini suæ putat, si prætereat
nubendi tēpus, & sic oportet fieri:
quod uult faciat, nō peccat, iungā/
tur matrimonio. Cæterū qui stat fir
mus in corde, nō habens necessita
tem, sed potestatem habet propriæ
uolūtatis: & hoc decreuit in corde
suo, ut seruet suā uirginem, bene fa
cit. Itaq; qui elocat nuptū, bene fa/
cit. Attamē qui non elocat nuptū,
melius facit. Vxor alligata est ma/
trimonio, quamdiu uiuit maritus
eius. Quod si dormierit maritus
illius, libera est ad cui uelit nuben/
dum, modo in domino. Attamen
beatior est, si sic maneat, iuxta me/
am sententiā. Opinor autem quod
& ipse spiritum dei habeam.

Cæterum de iis quæ simulacris
immolantur, scimus, quod omnes
scientiam habemus. Sciētia inflat,
charitas uero ædificat. Qđ si quis
sibi uidetur aliquid scire, nondum
quicquam nouit, quemadmodum
oporteat scire. At si quis diligit de/
um, hic cognitus est ab illo. De
esu

tres: Tēpus breue est. Reli/
quū est: ut & qui habēt uxo
res, tanquā nō habētes sint:
& qui flent tanquā nō flen/
tes: & qui gaudēt tanq̃ non
gaudentes: & qui emūt tan/
quā nō possidētes: & qui u/
tunť hoc mūdo, tanquā nō
utanť. Præterit enim figu/
ra huius mūdi. Volo autem
uos sine sollicitudine esse.
Qui sine uxore est: sollicit9
est quæ dñi sunt, quomodo
placeat deo. Qui aūt cum
uxore est: sollicitus est quæ
sunt mūdi, quomodo pla/
ceat uxori: & diuisus est. Et
mulier innupta & uirgo, co
gitat quæ dñi sunt: ut sit san
cta corpore & spū. Quæ aūt
nupta est, cogitat quæ sunt
mūdi, quomodo placeat ui
ro. Porro hoc ad utilitatē ue
strā dico: nō ut laqueū uo/
bis iniiciā: sed ad id qđ ho/
nestū est: & quod facultatē
præbeat sine impedimento
dominū obsecrādi. Si quis
aūt turpē se uideri existimat
super uirgine sua, qđ sit su/
peradulta, & ita oportet fie/
ri, quod uult faciat: nō pec/
cat si nubat. Nā qui statuit
in corde suo firmus, nō ha/
bens necessitatem: potesta/
tem autē habēs suæ uolun/
tatis: & hoc iudicauit in cor
de suo, seruare uirginē suā:
bene facit. Igiť & qui matri
monio iungit uirginē suam,
bene facit: & qui nō iungit,
melius facit. Mulier alliga/
ta est legi, quāto tēpore uir
eius uiuit. Quod si dormie
rit uir eius: liberata est a le/
ge. Cui autē uult nubat, tan
tum in domino. Beatior au
tem erit, si sic permāserit se/
cundum meū consiliū. Pu/
to autē quod & ego spiritū
dei habeam.

De his autem quæ idolis VIII.
sacrificātur scimus: quia o/
mnes scientiam habemus.
Scientia inflat: charitas ue/
ro ædificat. Si quis autem
se existimat scire aliquid: nō
dum cognouit quemadmo
dum oporteat eum scire. Si
quis autem diligit deum,
hic cognitus est ab eo. De
escis

περὶ τῆς βρώσεως οὖν τῶν εἰδωλο
θύτων οἴδαμεν, ὅτι οὐδὲν εἴδωλον
ἐν κόσμῳ, καὶ ὅτι οὐδεὶς θεὸς ἕτε/
ρος, εἰ μὴ εἷς. Καὶ γὰρ εἴπερ εἰσὶ λεγό
μενοι θεοὶ, εἴτε ἐν οὐρανῷ, εἴτε ἐπὶ
τῆς γῆς, ὥσπερ εἰσὶ θεοὶ πολλοὶ,
καὶ κύριοι πολλοὶ, ἀλλ' ἡμῖν εἷς
θεὸς, ὁ πατὴρ, ἐξ οὗ τὰ πάντα, καὶ
ἡμεῖς εἰς αὐτὸν, καὶ εἷς κύριος
Ἰησοῦς χριστὸς, δι' οὗ τὰ πάν/
τα, καὶ ἡμεῖς δι' αὐτοῦ. ἀλλ' οὐκ
ἐν πᾶσιν ἡ γνῶσις. τινὲς δὲ τῇ
συνειδήσει τοῦ εἰδώλου ἕως ἄρτι,
ὡς εἰδωλόθυτον ἐσθίουσι, καὶ ἡ συ
νείδησις αὐτῶν ἀσθενὴς οὖσα, μο/
λύνεται. βρῶμα δὲ ἡμᾶς οὐ πα/
ρίστησι τῷ θεῷ. οὔτε γὰρ ἐὰν φά
γωμεν, περισσεύομεν. οὔτε ἐὰν μὴ
φάγωμεν, ὑστερούμεθα. βλέπετε
δὲ, μή πως ἡ ἐξουσία ὑμῶν αὕτη
πρόσκομμα γένηται τοῖς ἀσθενοῦ
σιν. ἐὰν γάρ τις ἴδῃ σὲ, τὸν ἔχον/
τα γνῶσιν, ἐν εἰδωλείῳ κατακεί/
μενον, οὐχὶ ἡ συνείδησις αὐτοῦ
ἀσθενοῦς ὄντος, οἰκοδομηθήσε/
ται εἰς τὸ τὰ εἰδωλόθυτα ἐσθίειν;
καὶ ἀπολεῖται ὁ ἀσθενῶν ἀδελφὸς,
ἐπὶ τῇ σῇ γνώσει, δι' ὃν χριστὸς ἀ/
πέθανεν. οὕτως δὲ ἁμαρτάνοντες
εἰς τοὺς ἀδελφοὺς, καὶ τύπτοντες
αὐτῶν τὴν συνείδησιν ἀσθενοῦ/
σαν, εἰς χριστὸν ἁμαρτάνετε. διό
περ εἰ βρῶμα σκανδαλίζει τὸν ἀ/
δελφόν μου, οὐ μὴ φάγω κρέα εἰς
τὸν αἰῶνα, ἵνα μὴ τὸν ἀδελφόν μου
σκανδαλίζω.

Ma Οὐκ εἰμὶ ἀπόστολος; οὐκ εἰμὶ
ἐλεύθερος; οὐχὶ Ἰησοῦν χριστὸν
τὸν κύριον ἡμῶν ἑώρακα; οὐ τὸ ἔρ
γον μου ὑμεῖς ἐστὲ ἐν κυρίῳ; εἰ ἄλ
λοις οὐκ εἰμὶ ἀπόστολος, ἀλλά
γε ὑμῖν εἰμί. Ἡ γὰρ σφραγὶς τῆς
ἐμῆς ἀποστολῆς, ὑμεῖς ἐστὲ ἐν κυ/
ρίῳ. Ἐμὴ ἀπολογία τοῖς ἐμὲ ἀνα
κρίνουσιν αὕτη ἐστί. Μὴ οὐκ ἔχο/
μεν ἐξουσίαν φαγεῖν καὶ πιεῖν;
μὴ οὐκ ἔχομεν ἐξουσίαν ἀδελ/
φὴν γυναῖκα περιάγειν; ὡς καὶ
οἱ λοιποὶ ἀπόστολοι, καὶ οἱ ἀδελ/
φοὶ τοῦ κυρίου, καὶ κηφᾶς; ἢ μό
νος ἐγὼ καὶ βαρνάβας οὐκ ἔχο/
μεν ἐξουσίαν τοῦ μὴ ἐργάζεσθαι;
τίς

esu igitur eorũ quæ simulacris im/
molantur, scimus, quod nullũ est si
mulacrum in mundo: & quod nul
lus sit deus alius, nisi unus. Nam e/
tiam si sunt qui dicantur dij, siue in
cœlo, siue in terra, quemadmodũ
sunt dij multi, & domini multi: no/
bis tamẽ unus est deus, qui est pa
ter ille, ex quo omĩa, & nos in illũ:
& unus dominus Iesus Christus, per
quẽ omnia, & nos per illũ: sed non
in omnibus est scientia. Nõnulli ue
ro cum conscientia simulacri usq;
ad hoc tempus, tanquã simulacris
immolatũ edunt, & conscientia il/
lorum infirma cum sit, polluitur.
Atqui esca nos nõ cõmendat deo,
neq; si comedamus, aliquid nobis
superest: neque si non comedamus
quicquam nobis deest. Sed uidete
ne quo modo facultas illa uestra
offendiculo sit ijs, qui infirmi sunt.
Etenim si quis conspexerit te, qui
habes scientiam, in epulo simula/
crorum accumbentẽ, nonne con/
scientia eius qui infirmus est, ædifi/
cabitur ad edendum ea, quæ sunt
simulacris immolata? Et peribit
frater, qui infirmus est, in tua scien
tia, propter quẽ Christus fuit mor
tuus. Sic autem peccãtes in fratres
& uulnerantes illorum conscien/
tiam infirmam, in Christum pecca
tis. Quapropter si esca offendit fra
trem meum, haudquaq; uescar car
nibus in æternũ, ne fratri meo sim
offendiculo. An non sum apo/
stolus? an nõ sum liber? an non Ie/
sum Christum dominũ nostrũ ui/
di? an nõ opus meum uos estis in
domino? Si cæteris nõ sum aposto
lus, at sanè uobis sum. Siquidem si
gillũ apostolatus mei, uos estis in
domino. Mea responsio apud eos
qui me interrogant, hæc est: An nõ
habemus potestatem edendi ac bi
bendi? An nõ habemus potestatẽ,
sororem mulierem circumducen/
di? quemadmodũ & cæteri aposto
li, & fratres domini, & Cephas?
Aut solus ego & Barnabas non ha
bemus potestatem hoc faciendi?
Quis

escis autẽ quæ idolis immo
lantur scimus, quia nihil est
idolum in mundo: & quod
nullus est deus, nisi unus.
Nam & si sunt qui dicãtur
dij: siue in cœlo siue in ter/
ra: siquidem sunt dij mul/
ti & domini multi: nobis ta
men unus est deus pater, ex
quo omnia: & nos in illo: &
unus dominus Iesus Chri/
stus: per quem omĩa, & nos
per ipsum. Sed non in omni
bus est scientia. Quidam
autem cum conscientia us/
que nunc idoli, quasi Idolo
thitum manducant: & con/
scientia ipsorum cum sit in/
firma polluitur. Esca autem
nos non commendat deo.
Neque enim si manducaue
rimus, abundabimus: neq;
si non mãducauerimus, de/
ficiemus. Videte autem ne
forte hæc licentia uestra of/
fendiculum fiat infirmis. Si
enim quis uiderit eum qui
habet scientiam in idolio re
cumbentem: nonne consciẽ
tia eius cum sit infirma ædi/
ficabitur ad manducãdum
Idolothita? Et peribit infir/
mus in tua conscientia fra/
ter: propter quem Christus
mortuus est. Sic autem pec
cantes in fratres, & percutiẽ
tes conscientiam eorum in/
firmam, in Christo pecce/
tis. Quapropter si esca scan
dalizat fratrem meum: non
mãducabo carnem in æter/
num: ne fratrem meum scã
dalizem. Non sum li/ IX.
ber, non sum apostolus: nõ
ne Christum Iesum domi/
num nostrum uidi? Nonne
opus meum uos estis in do
mino? Et si alijs nõ sum apo
stolus, sed tamẽ uobis sum:
nam signaculũ apostolatus
mei uos estis in domio. Mea
defensio apud eos qui me
interrogãt, hæc est: Nũquid
non habemus potestatẽ mã
ducandi & bibẽdi? Nũquid
nõ habem9 potestatẽ sororẽ
mulierculã circũducendi: si
cut & cæteri apl̃i & fratres
dñi & Cephas? Aut solus e/
go & Barnabas nõ habem9
potestatem hoc operandi?
Quis

τίς στρατεύεται ἰδίοις ὀψωνίοις πο/
τέ; τίς φυτεύει ἀμπελῶνα, καὶ ἐκ
τοῦ καρποῦ αὐτοῦ οὐκ ἐσθίει; ἢ τίς ποι/
μαίνει ποίμνην, καὶ ἐκ τοῦ γάλα/
κτος τῆς ποίμνης οὐκ ἐσθίει; μὴ κα
τὰ ἄνθρωπον ταῦτα λαλῶ; ἢ οὐχὶ
καὶ ὁ νόμος ταῦτα λέγει; ἐν γὰρ
τῷ μωσέως νόμῳ γέγραπται. οὐ
φιμώσεις βοῦν ἀλοῶντα. μὴ τῶν
βοῶν μέλει τῷ θεῷ; ἢ δι᾽ ἡμᾶς πάν
τως λέγει; δι᾽ ἡμᾶς γὰρ ἐγράφη. ὅτι
ἐπ᾽ ἐλπίδι ὀφείλει, ὁ ἀροτριῶν, ἀρο
τριᾶν, καὶ ὁ ἀλοῶν, τῆς ἐλπίδος αὐτοῦ
μετέχειν, ἐπ᾽ ἐλπίδι. εἰ ἡμεῖς ὑμῖν
τὰ πνευματικὰ ἐσπείραμεν, μέγα
εἰ ἡμεῖς ὑμῶν τὰ σαρκικὰ θερίσο/
μεν; εἰ ἄλλοι τῆς ἐξουσίας ὑμῶν
μετέχουσιν, οὐ μᾶλλον ἡμεῖς; ἀλλ᾽
οὐκ ἐχρησάμεθα τῇ ἐξουσίᾳ ταύ/
τῃ, ἀλλὰ πάντα στέγομεν, ἵνα μὴ
ἐγκοπήν τινα δῶμεν τῷ εὐαγγε/
λίῳ τοῦ χριστοῦ. οὐκ οἴδατε, ὅτι οἱ τὰ
ἱερὰ ἐργαζόμενοι, ἐκ τοῦ ἱεροῦ ἐσθίου
σιν; οἱ τῷ θυσιαστηρίῳ προσεδρεύον
τες, τῷ θυσιαστηρίῳ συμμερίζονται;
οὕτως καὶ ὁ κύριος διέταξε, τοῖς τὸ
εὐαγγέλιον καταγγέλλουσιν, ἐκ τοῦ
εὐαγγελίου ζῆν. ἐγὼ δὲ οὐδενὶ ἐχρη/
σάμην τούτων. οὐκ ἔγραψα δὲ ταῦ
τα, ἵνα οὕτως γένηται ἐν ἐμοί. κα
λὸν γάρ μοι μᾶλλον ἀποθανεῖν, ἢ
τὸ καύχημά μου ἵνα τις κενώσῃ.
ἐὰν γὰρ εὐαγγελίζωμαι, οὐκ ἔστι μοι
καύχημα. ἀνάγκη γάρ μοι ἐπίκει/
ται. οὐαὶ δέ μοι ἐστίν, ἐὰν μὴ εὐαγ
γελίζωμαι. εἰ γὰρ ἑκὼν τοῦτο πράσ
σω, μισθὸν ἔχω. εἰ δὲ ἄκων, οἰκονο
μίαν πεπίστευμαι. τίς οὖν μοί ἐστιν
ὁ μισθός; ἵνα εὐαγγελιζόμενος,
ἀδάπανον θήσω τὸ εὐαγγέλιον τοῦ
χριστοῦ, εἰς τὸ, μὴ καταχρήσασθαι τῇ
ἐξουσίᾳ μου ἐν τῷ εὐαγγελίῳ.

MB Ἐλεύθερος γὰρ ὢν ἐκ πάντων,
πᾶσιν ἐμαυτὸν ἐδούλωσα, ἵνα τοὺς
πλείονας κερδήσω. καὶ ἐγενόμην
τοῖς ἰουδαίοις, ὡς ἰουδαῖος, ἵνα ἰου/
δαίους κερδήσω. τοῖς ὑπὸ νόμον,
ὡς ὑπὸ νόμον, ἵνα τοὺς ὑπὸ νόμον
κερδήσω. τοῖς ἀνόμοις, ὡς ἄνομος,
μὴ ὢν ἄνομος θεῷ, ἀλλ᾽ ἔννομος
χριστῷ, ἵνα κερδήσω ἀνόμους. ἐγε/
νόμην τοῖς ἀσθενέσιν ὡς ἀσθενής,
ἵνα

quis militat suis stipendiis unquã?
quis plantat uineam, & de fructu
eius nõ edit? Aut quis pascit gregẽ
& de lacte gregis nõ edit? Num se
cundum hominem hæc dico? An
non & lex eadem dicit? Etenim in
Mosi lege scriptũ est: Non obliga/
bis os boui trituranti. Nũ boues cu
ræ sũt deo? An hoc propter nos o/
mnino dicit? Propter nos eñ hoc
scriptum est: quod sub spe debeat
is, qui arat, arare: & qui triturat sub
spe, spei suæ particeps esse debeat.
*Si nos uobis spiritualia seminaui/
mus, magnũ est, si nos uestra carna
lia messuerimus? Si cæteri potesta
tis erga uos participes sunt, cur nõ
potius nos?* Atqui non usi fuimus
potestate ista, sed omia sufferimus
ne quod offendiculũ demus euan
gelio Christi. An nescitis, quod ii
qui in sacris operãtur, ex sacrificio
uiuũt? Qui sacrario assistunt, unà
cum sacrario partem accipiũt? *Sic*
& dominus ordinauit, ut qui euan
gelium annunciant, ex euangelio
uiuant. Ego tamẽ nullo horũ usus
fui. Quanquã non scripsi hæc, ut ita
fiat in me. Nam bonũ est mihi mo
ri potius, quàm ut gloriationem
meam aliquis inanem reddat. Ete/
nim si euangelizem, non est quod
glorier. Necessitas eñ mihi incum
bit. Væ autem mihi est, nisi euange
lizem. Nam si uolens hoc faciam,
præmiũ habeo: sin inuitus, dispen/
satio commissa est mihi. Quod igi
tur mihi est præmiũ? Vt cum euan
gelizem, gratuitũ efficiam euange
lium Christi, in hoc, ne abutar po/
testate mea in euãgelio. Etenim cũ
liber sim ab omnibus, omibus me
ipsum seruũ feci, quo plureis lucri-
faciam: & factus sum Iudæis, quasi
Iudæus, ut Iudæos lucrifaciam: iis
qui sub lege sunt, quasi sim sub le/
ge, ut eos qui sub lege sunt, lucrifa/
ciam: his qui sine lege sunt, tanquã
sim sine lege: cum non sim sine le/
ge deo, sed obnoxius legi Christi,
ut lucrifaciã eos qui sunt sine lege.
Factus sum infirmis quasi infirmus
ut

Quis militat suis stipẽdiis
unquã? Quis plãtat uineã: &
de fructu ei⁹ nõ edit? Quis
pascit gregẽ: & de lacte gre/
gis nõ mãducat? Nunquid
secundũ hominẽ hæc dico?
An & lex hæc nõ dicit? Scri
ptũ est eñ in lege Moysi: Nõ
alligabis os boui triturãti.
Nũquid de bobus cura est
deo? An propter nos utiq;
hæc dicit? Nã ꝑpter nos uti
que scripta sunt: quoniã de/
bet in spe qui arat arare: &
qui triturat in spe fruct⁹ per
cipiẽdi. Si nos uobis spũa/
lia seminauimus: magnum
est, si nos carnalia uestra me
tam⁹? Si alii potestatis uræ
participes sunt: qre nõ poti/
us nos? Sed nõ usi sum⁹ hac
potestate: sed oĩa sustinem⁹
ne qđ offẽdiculũ dem⁹ euã
gelio Christi. Nescitis, quo
niã qui in sacrario operant,
quæ de sacrario sunt, edũt?
Et qui altario deseruiũt: cũ
altario participãt? Ita & dñs
ordinauit his qui euangeliũ
annunciãt, de euãgelio uiue
re. Ego aũt nullo horũ usus
sum. Nõ autẽ scripsi hæc, ut
ita fiãt in me. Bonũ est enim
mihi magis mori: quàm ut glo/
riam meã quis euacuet. Nã
etsi euangelizauero, non est
mihi gloria. Necessitas eñ
mihi incũbit. Væ enim mihi
est si nõ euangelizauero. Si
eñ uolẽs hoc ago, mercedẽ
habeo: si aũt inuitus, dispẽ/
satio mihi credita est. Quæ
est ergo merces mea: ut euã
geliũ prædicãs sine sumptu
ponã euangeliũ: ut nõ abu/
tar potestate mea in euãge/
gelio? Nã cũ liber essem ex
omnibus omniũ me seruũ
feci, ut plures lucrifacerẽ. Et
factus sum Iudæis tanquã
Iudæus, ut Iudæos lucra/
rer. His qui sub lege sunt q/
si sub lege essem, cũ ipse non
essem sub lege: ut eos qui
sub lege erãt, lucrifacerem.
His qui sine lege erant tan/
quã sine lege essem: cũ sine
lege dei nõ essem: sed in le/
ge essem Christi ut lucrifa/
cerẽ eos qui sine lege erant.
Fact⁹ sum infirmis infirm⁹:
ut

ἵνα τοὺς ἀσθενεῖς κερδήσω. τοῖς πᾶσι γέγονα τὰ πάντα, ἵνα πάντας τινὰς σώσω. τοῦτο δὲ ποιῶ διὰ τὸ εὐαγγέλιον, ἵνα συγκοινωνὸς αὐτοῦ γένωμαι.

κγ οὐκ οἴδατε, ὅτι οἱ ἐν σταδίῳ τρέχοντες, πάντες μὲν τρέχουσιν, εἷς δὲ λαμβάνει τὸ βραβεῖον; οὕτως τρέχετε, ἵνα καταλάβητε. πᾶς δὲ ὁ ἀγωνιζόμενος πάντα ἐγκρατεύεται. ἐκεῖνοι μὲν οὖν, ἵνα φθαρτὸν στέφανον λάβωσιν, ἡμεῖς δὲ ἄφθαρτον.

κδ Ἐγὼ τοίνυν οὕτως τρέχω, ὡς οὐκ ἀδήλως. οὕτως πυκτεύω, ὡς οὐκ ἀέρα δέρων. ἀλλ' ὑπωπιάζω μου τὸ σῶμα, καὶ δουλαγωγῶ, μή πως ἄλλοις κηρύξας, αὐτὸς ἀδόκιμος γένωμαι.

κε οὐ θέλω δὲ ὑμᾶς ἀγνοεῖν ἀδελφοί, ὅτι οἱ πατέρες ἡμῶν πάντες ὑπὸ τὴν νεφέλην ἦσαν, καὶ πάντες διὰ τῆς θαλάσσης διῆλθον, καὶ πάντες εἰς τὸν μωσῆν ἐβαπτίσαντο ἐν τῇ νεφέλῃ καὶ ἐν τῇ θαλάσσῃ. καὶ πάντες τὸ αὐτὸ βρῶμα πνευματικὸν ἔφαγον, καὶ πάντες τὸ αὐτὸ πόμα πνευματικὸν ἔπιον. ἔπινον γὰρ ἐκ πνευματικῆς ἀκολουθούσης πέτρας. ἡ δὲ πέτρα ἦν ὁ χριστός.

κς Ἀλλ' οὐκ ἐν τοῖς πλείοσιν αὐτῶν εὐδόκησεν ὁ θεός, κατεστρώθησαν γὰρ ἐν τῇ ἐρήμῳ. ταῦτα δὲ τύποι ἡμῶν ἐγενήθησαν, εἰς τὸ μὴ εἶναι ἡμᾶς ἐπιθυμητὰς κακῶν, καθὼς κἀκεῖνοι ἐπεθύμησαν. μὴ δὲ εἰδωλολάτραι γίνεσθε, καθώς τινες αὐτῶν, ὡς γέγραπται.
» ἐκάθισεν ὁ
» λαὸς φαγεῖν καὶ πιεῖν, καὶ ἀνέστησαν
» παίζειν. μὴ δὲ πορνεύωμεν, καθώς τινες αὐτῶν ἐπόρνευσαν, καὶ ἔπεσον ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ εἰκοσιτρεῖς χιλιάδες. μὴ δὲ ἐκπειράζωμεν τὸν χριστόν, καθὼς καί τινες αὐτῶν ἐπείρασαν, καὶ ὑπὸ τῶν ὄφεων ἀπώλοντο. μὴ δὲ γογγύζετε, καθὼς καί τινες αὐτῶν ἐγόγγυσαν, καὶ ἀπώλοντο ὑπὸ τοῦ ὀλοθρευτοῦ.

κζ Ταῦτα δὲ πάντα τύποι συνέβαινον ἐκείνοις, ἐγράφη δὲ πρὸς νουθεσίαν ἡμῶν, εἰς οὓς τὰ τέλη τῶν αἰώνων κατήντησεν. ὥστε ὁ δοκῶν ἑστάναι, βλεπέτω μὴ πέσῃ. πειρασμὸς

ut infirmos lucrifaciam. Omnibus factus sum omnia, ut omnino aliquos seruem. Hoc autē facio propter euangeliū, ut particeps illius fiam. An nescitis, quod qui in stadio currunt, omnes quidem currunt, sed unus accipit præmium? Sic currite, ut comprehendatis. Omnis autem qui certat, per omnia temperans est: illi quidem igitur, ut perituram coronam accipiant, nos autem ut æternā. Ego itaq; sic curro, ut non in incertum: sic pugilem ago, non uelut aërem feriens: uerum subijcio corpus meū, & in seruitutē redigo, ne quomodo fiat, ut cum alijs prædicarim ipse reprobus efficiar. Nolim autem uos ignorare fratres, quod patres nostri omnes sub nube erant, & omes per mare transierunt, & omnes in Mosen baptizati sunt in nube & in mari: & omnes eandem escam spiritualem comedebant, & omes eundem potum spiritualem bibebant. Bibebant enim de spirituali, quæ illos comitabatur, petra: petra uero fuit Christus. Sed plures illorum non approbauit deus: prostrati sunt enim in deserto. Hæc autem figuræ nostri fuerunt, ne nos simus concupiscentes rerum malarum, quemadmodum & illi concupierunt. Neq; simulacrorum sitis cultores, sicuti quidam illorū, quemadmodum scriptum est: *Sedit populus ut ederet ac biberet, & surrexerunt ad ludendum*. Neque stupris inquinemur, sicuti quidam illorum stupris polluti sunt, & conciderunt uno die uiginti tria milia. Neq; tentemus Christum, sicut & quidam illorum tentauerunt, & à serpentibus extincti sunt. Neque murmuretis, sicut & quidam illorum murmurauerūt, & interempti sunt ab extinctore. Hæc autem omnia figuræ contigerunt illis. Scripta uero sunt propter admonitionem nostri, in quos termini ætatum inciderunt. Proinde qui sibi uidetur stare, uideat ne cadat. Tentatio

ut infirmos lucrifacerē. Omnibus omnia factus sum: ut omnes facerem saluos. Oīa aūt facio propter euāgeliū: ut particeps eius efficiar. Nescitis quod hi qui in stadio currūt, omnes quidē currūt, sed unus accipit brauiū? Sic currite ut cōprehēdatis. Omnis enī qui in agone cōtendit, ab omnibus se abstinet: & illi quidē ut corruptibilē coronā accipiant: nos autē incorruptam. Ego igitur sic curro, nō quasi in incertū: sic pugno, nō quasi aerem uerberās. Sed castigo corpus meū, & in seruitutem redigo: ne forte cū alijs prædicauerim, ipse reprobus efficiar. Nolo enim X.
uos ignorare fratres: quoniā patres nostri omnes sub nube fuerūt: & omnes mare transierūt: & oēs in Moyse baptizati sunt in nube & in mari: & omnes eandē spiritalem escam māducauerunt: & omnes eundem potum spiritalē biberūt. Bibebant autem de spiritali cōsequēte eos petra: Petra autem erat Christus. Sed nō in pluribus eorū beneplacitum est deo. Nam prostrati sunt in deserto. Hæc autē in figura facta sunt nostri: ut non simus cōcupiscētes malorum: sicut & illi cōcupierunt. Neq; idolatræ efficiamini, sicut quidam ex ipsis: quemadmodum scriptum est: Sedit populus māducare & bibere: & surrexerunt ludere. Neq; fornicemur sicut quidā ex ipsis fornicati sunt: & ceciderūt una die uigintitria milia. Neque tentemus Christum: sicut quidam eorū tentauerunt: & a serpentibus perierunt. Neque murmuraueritis: sicut quidam eorū murmurauerunt: & perierūt ab exterminatore. Hæc autem omnia in figura cōtingebant illis: scripta sunt autē ad correptionem nostrā: in quos fines seculorū deuenerunt. Itaque qui se existimat stare, uideat ne cadat. Tentatio

σμὸς ὑμᾶς οὐκ εἴληφεν, εἰ μὴ ἀνθρώ
ΜΗ πινος. Πιστὸς δὲ ὁ θεός, ὃς οὐκ ἐά
σει ὑμᾶς πειρασθῆναι, ὑπὲρ ὃ δύνα
σθε. ἀλλὰ ποιήσει σὺν τῷ πειρα
σμῷ καὶ τὴν ἔκβασιν, τοῦ δύνασθαι
ὑμᾶς ὑπενεγκεῖν. Διόπερ ἀγαπητοί
μου φεύγετε ἀπὸ τῆς εἰδωλολατρεί
ας, ὡς φρονίμοις λέγω, κρίνατε ὑ
ΜΘ μεῖς ὅ φημι. Τὸ ποτήριον τῆς εὐ
λογίας, ὃ εὐλογοῦμεν, οὐχὶ κοινω
νία τοῦ αἵματος τοῦ χριστοῦ ἐστι; τὸν
ἄρτον ὃν κλῶμεν, οὐχὶ κοινωνία
τοῦ σώματος τοῦ χριστοῦ ἐστιν; ὅτι
εἷς ἄρτος, ἓν σῶμα οἱ πολλοί ἐσ
μεν. οἱ γὰρ πάντες ἐκ τοῦ ἑνὸς ἄρ
του μετέχομεν.

Ν Βλέπετε τὸν ἰσραὴλ κατὰ σάρκα.
οὐχὶ οἱ ἐσθίοντες τὰς θυσίας, κοινω
νοὶ τοῦ θυσιαστηρίου εἰσί; τί οὖν φη
μι, ὅτι εἴδωλόν τί ἐστιν; ἢ ὅτι εἰδω
λόθυτόν τί ἐστιν; ἀλλ᾽ ὅτι ἃ θύει τὰ
ἔθνη, δαιμονίοις θύει, καὶ οὐ θεῷ. οὐ
θέλω δὲ ὑμᾶς κοινωνοὺς τῶν δαιμο
νων γίνεσθαι. οὐ δύνασθε ποτήριον
κυρίου πίνειν, καὶ ποτήριον δαιμο
νίων. οὐ δύνασθε τραπέζης κυρίου
μετέχειν, καὶ τραπέζης δαιμονίων.
ἢ παραζηλοῦμεν τὸν κύριον; μὴ ἰσχυ
ρότεροι αὐτοῦ ἐσμέν; πάντα μοι ἔξ
εστιν, ἀλλ᾽ οὐ πάντα συμφέρει. πάν
τα μοι ἔξεστιν, ἀλλ᾽ οὐ πάντα οἰκο
δομεῖ. μηδεὶς τὸ ἑαυτοῦ ζητείτω, ἀλ
λὰ τὸ τοῦ ἑτέρου ἕκαστος.

ΝΑ Πᾶν τὸ ἐν μακέλλῳ πωλούμε
νον, ἐσθίετε, μηδὲν ἀνακρίνοντες,
διὰ τὴν συνείδησιν. τοῦ γὰρ κυ
ρίου ἡ γῆ, καὶ τὸ πλήρωμα αὐτῆς. εἰ
δέ τις καλεῖ ὑμᾶς τῶν ἀπίστων, καὶ
θέλετε πορεύεσθαι, πᾶν τὸ παρατιθέ
μενον ὑμῖν, ἐσθίετε, μηδὲν ἀνακρί
νοντες διὰ τὴν συνείδησιν.

ΝΒ Ἐὰν δέ τις ὑμῖν εἴπῃ, τοῦτο εἰδω
λόθυτόν ἐστι, μὴ ἐσθίετε, δι᾽ ἐκεῖνον
τὸν μηνύσαντα, καὶ τὴν συνείδη
σιν. τοῦ γὰρ κυρίου ἡ γῆ, καὶ τὸ πλή
ρωμα αὐτῆς. Συνείδησιν δὲ λέγω,
οὐχὶ τὴν ἑαυτοῦ, ἀλλὰ τὴν τοῦ ἑτέ
ρου, ἵνα τί γὰρ ἡ ἐλευθερία μου κρίνε
ται ὑπὸ ἄλλης συνειδήσεως; εἰ δὲ ἐ
γὼ χάριτι μετέχω, τί βλασφημοῦ
μαι, ὑπὲρ οὗ ἐγὼ εὐχαριστῶ;

ΝΓ Εἴτε οὖν ἐσθίετε, εἴτε πίνετε, εἴτε
τι ποιεῖτε,

tatio uos non cepit, nisi humana. Sed fidelis est deus, qui non sinet uos tētari, supra id quod potestis: imò faciet unà cū tentatione euentum, quo possitis sufferre. Quapropter dilecti mei, fugite ab simulacrorum cultu, ut prudentibus loquor, iudicate uos quod dico. Poculum benedictionis, cui benedicimus, nōne communicatio sanguinis Christi est? Panis quem frangimus, nonne communicatio corporis Christi est? Quoniam unus panis, unum corpus multi sumus. Nam omnes ex eodem pane participamus. Videte Israëlē iuxta carnem. Nónne qui edunt uictimas, participes sacrarij sūt? Quid ergo dico quod simulachrū aliquid sit? aut quod simulachris immolatum aliquid sit? Non, uerum illud dico, quod quæ immolāt gētes, dæmonijs immolant, & non deo. Nolim autem uos cōsortes dæmoniorum esse. Non potestis poculū domini bibere, & poculum dæmoniorum. Non potestis mensæ domini participes esse, & mēsæ dæmoniorū. An prouocamus dominū? Num fortiores illo sumus? Oīa mihi licēt, at nō omnia conducunt. Oīa mihi licent, sed non omnia ædificant. Nemo quod suum est, quærat, sed quisq; quod alterius est. Omne qđ in macello uenditur, edite: nihil interrogantes, propter cōscientiam. Domini siquidem est terra, & plenitudo eius. Qđ si quis uocat uos infideliū, & uultis ire, quicquid apponit̃ uobis, edite: nihil interrogātes propter cōscientiam. Quod si quis uobis dixerit, hoc simulacris immolatū est: ne edatis propter illum qui indicauit, & propter conscientiā. Domini siquidē est terra, et plenitudo eius. Porrò cōscientiā dico, nō tuā, sed illius alterius. Cur enim libertas mea iudicat̃ ab alia conscientia? Quod si ego cū gratia participo, cur ob id mihi male dicit̃, pro quo ego gratias ago? Siue igit̃ editis, siue bibitis, siue quid facitis,

tio uos nō apprehendat nisi humana. Fidelis aūt deus est qui nō patietur uos tentari supra id quod potestis: sed faciet etiā cum tentatione prouentū: ut possitis sustinere. Propter qđ charissimi mihi, fugite ab idolorū cultura. Vt prudētibus loq̊r: uosipsi iudicate quæ dico. Calix benedictionis cui benedicimus: nōne cōmunicatio sāguinis Christi est? Et panis quē frāgimus: nōne participatio corporis domini est? Quoniā unus panis & unū corpus multi sumus: oēs quidē de uno pane & de uno calice participam9. Videte Israel secūdū carnē. Nōne qui edūt hostias, participes sunt altaris? Quid ergo? Dico qđ idolis immolatū sit aliqd: aut qđ idolū sit aliqd? Sed quæ immolāt gentes, dæmonijs immolant, & nō deo. Nolo aūt uos socios fieri dæmoniorū. Nō potestis calicem dñi bibere: & calicē dæmoniorū. Nō potestis mēsæ dñi participes esse, & mēsæ dæmoniorum. An æmulamur dñm: Nūquid fortiores illo sumus? Oīa mihi licēt: sed nō omnia expediūt. Oīa mihi licēt: sed nō omnia ædificant. Nemo quod suū est quærat: sed qđ alterius. Omne quod in macello uenit, māducate: nihil interrogantes propter conscientiā. Domini est terra & plenitūdo eius. Si quis uocat uos infideliū ad cœnam & uultis ire: omne qđ uobis apponitur māducate: nihil interrogātes, propter consciētiam. Si quis autē dixerit: hoc immolatū est idolis: nolite manducate, propter illum qui indicauit, & propter consciētiam. Conscientiam autem dico: nō tuam, sed alterius. Vt quid enī libertas mea iudicat̃ ab aliena consciētia? Si ego cū gratia participo: quid blasphemor pro eo quod gratias ago? Siue ergo māducatis siue bibitis, uel aliud quid facitis:

τι ποιεῖτε, πάντα εἰς δόξαν θεοῦ ποιεῖτε. ἀπρόσκοποι γίνεσθε, καὶ ἰουδαίοις, καὶ ἕλλησι, καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ θεοῦ. καθὼς κἀγὼ πάντα πᾶσιν ἀρέσκω, μὴ ζητῶν τὸ ἐμαυτοῦ συμφέρον, ἀλλὰ τὸ τῶν πολλῶν, ἵνα σωθῶσι. μιμηταί μου γίνεσθε, καθὼς κἀγὼ χριστοῦ.

Νδ Επαινῶ δὲ ὑμᾶς ἀδελφοὶ, ὅτι πάντα μου μέμνησθε. καὶ καθὼς παρέδωκα ὑμῖν, τὰς παραδόσεις κατέχετε.

Νε Θέλω δὲ ὑμᾶς εἰδέναι, ὅτι παντὸς ἀνδρὸς ἡ κεφαλὴ, ὁ χριστός ἐστι, κεφαλὴ δὲ γυναικὸς, ὁ ἀνήρ. κεφαλὴ δὲ χριστοῦ, ὁ θεός.

Νς Πᾶς ἀνὴρ προσευχόμενος, ἢ προφητεύων, κατὰ κεφαλῆς ἔχων, καταισχύνει τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ. πᾶσα δὲ γυνὴ, προσευχομένη ἢ προφητεύουσα ἀκατακαλύπτῳ τῇ κεφαλῇ, καταισχύνει τὴν κεφαλὴν ἑαυτῆς. ἓν γάρ ἐστι καὶ τὸ αὐτὸ τῇ ἐξυρημένῃ. εἰ γὰρ οὐ κατακαλύπτεται γυνὴ, καὶ κειράσθω. εἰ δὲ αἰσχρὸν γυναικὶ τὸ κείρασθαι ἢ ξυρᾶσθαι, κατακαλυπτέσθω. Ανὴρ μὲν γὰρ οὐκ ὀφείλει κατακαλύπτεσθαι τὴν κεφαλὴν, εἰκὼν καὶ δόξα θεοῦ ὑπάρχων. γυνὴ δὲ δόξα ἀνδρός ἐστιν. οὐ γάρ ἐστιν ἀνὴρ ἐκ γυναικὸς, ἀλλὰ γυνὴ ἐξ ἀνδρός. καὶ γὰρ οὐκ ἐκτίσθη ἀνὴρ διὰ τὴν γυναῖκα, ἀλλὰ γυνὴ διὰ τὸν ἄνδρα. διὰ τοῦτο ὀφείλει ἡ γυνὴ ἐξουσίαν ἔχειν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, διὰ τοὺς ἀγγέλους, πλὴν οὔτε ἀνὴρ χωρὶς γυναικὸς, οὔτε γυνὴ χωρὶς ἀνδρὸς ἐν κυρίῳ. ὥσπερ γὰρ ἡ γυνὴ ἐκ τοῦ ἀνδρὸς, οὕτως καὶ ὁ ἀνὴρ διὰ τῆς γυναικὸς, τὰ δὲ πάντα ἐκ τοῦ θεοῦ. ἐν ὑμῖν αὐτοῖς κρίνατε, πρέπον ἐστὶ, γυναῖκα ἀκατακάλυπτον τῷ θεῷ προσεύχεσθαι; ἢ οὐδὲ αὐτὴ ἡ φύσις διδάσκει ὑμᾶς, ὅτι ἀνὴρ μὲν ἐὰν κομᾷ, ἀτιμία αὐτῷ ἐστι, γυνὴ δὲ ἐὰν κομᾷ, δόξα αὐτῆς ἐστιν; ὅτι ἡ κόμη ἀντὶ περιβολαίου δέδοται. εἰ δέ τις δοκεῖ φιλόνεικος εἶναι, ἡμεῖς τοιαύτην συνήθειαν οὐκ ἔχομεν, οὐδὲ αἱ ἐκκλησίαι τοῦ θεοῦ. τοῦτο δὲ παραγγέλλων οὐκ ἐπαινῶ, ὅτι οὐκ εἰς τὸ κρεῖττον, ἀλλ' εἰς τὸ ἧττον συνέρχεσθε. πρῶτον μὲν γὰρ συνερχομένων ὑμῶν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, ἀκούω,

facitis, omnia in gloriam dei facite. Tales estote, ut nullũ præbeatis offendiculũ, neq; Iudæis, neq; Græcis, neq; ecclesiæ dei: quemadmodum ego per omnia omĩbus placeo, nõ quærens meam ipsius utilitatem, sed multorum ut salui fiant. Imitatores mei estote, sicut & ego Christi. Collaudo autem uos fratres, quod omĩa mea memoria tenetis: & quemadmodum tradidi uobis, instituta tenetis. Sed uolo uos scire, quod omĩs uiri caput, Christus est: caput aũt mulieris, uir: caput uero Christi, deus. Omnis uir orans, aut prophetans, quicquã habens in capite, probro afficit caput suũ. Omĩs uero mulier, orans aut prophetans non uelato capite, dehonestat caput suum. Nam id perinde est prorsus, ac si rasa esset. Etenim si non uelatur mulier, etiam tondeatur. Quod si fœdũ est mulieri tonderi aut radi, ueletur. Vir quidem nõ debet uelare caput, cum is imago sit & gloria dei. At mulier gloria uiri est. Non enim est uir ex muliere, sed mulier ex uiro Neq; ẽm cõditus est uir propter mulierẽ, sed mulier propter uirũ. Propter hoc debet mulier potestatem habere in capite, propter angelos: alioqui neq; uir absque muliere, neq; mulier absq; uiro in dño. Nam quemadmodũ mulier ex uiro est, ita & uir per mulierẽ, omĩa uero ex deo. Inter uosipsos iudicate, num decorũ est, mulierẽ non uelatam deum orare? An ne natura quidẽ ipsa hoc docet uos, quod uiro quidẽ si comatus fuerit, probro sit? Contra, mulieri si comata fuerit, gloriæ sit? eo quod coma pro uelamine data sit. Cæterũ si quis uidet cõtentiosus esse nos huiusmodi consuetudinem non habemus, neq; ecclesiæ dei. Illud tamen præcipiens non laudo, quod non in melius, sed in deterius conuenitis. Nam primum quidem, cũ conuenitis in ecclesia audio,

citis: omnia in gloriam dei facite Sine offensione estote Iudæis & gentibus & ecclesiæ dei: sicut & ego per omnia omnibus placeo: non quærẽs quod mihi utile est: sed quod multis, ut salui fiant. Imitatores mei esto XI.
te, sicut ego Christi. Laudo autẽ uos fratres, quod per omnia mei memores estis: et sicut tradidi uobis, præcepta mea tenetis. Volo autẽ uos scire, quod omnis uiri caput Christus est: caput autem mulieris uir: caput uero Christi deus. Omnis uir orans uel prophetãs uelato capite, deturpat caput suum. Omnis autem mulier orans aut prophetans non uelato capite, deturpat caput suum. Vnũ enim est ac si decaluetur. Nam si nõ uelatur mulier, tondeatur. Si uero turpe est mulieri tonderi, aut decaluari: uelet caput suum. Vir quidem non debet uelare caput suum: quoniam imago & gloria dei est: mulier autẽ gloria uiri est. Non enim uir ex muliere est: sed mulier ex uiro. Etenim non est creatus uir propter mulierem: sed mulier propter uirum. Ideo debet mulier uelamẽ habere super caput suum, & propter angelos. Veruntamen neque uir sine muliere: neque mulier sine uiro in domino. Nam sicut mulier de uiro: ita & uir per mulierem. Omnia autẽ ex deo. Vosipsi iudicate: decet mulierem non uelatam orare deum. Nec ipsa natura docet uos. Quod uir quidem si comam nutriat: ignominia est illi: mulier uero si comam nutriat, gloria est illi: quoniã capilli pro uelamine dati sunt ei. Si quis autem uidetur cõtentiosus esse: nos talem consuetudinem non habemus: neq; ecclesia dei. Hoc autem præcipio: nõ laudans quod nõ in melius: sed in deterius cõuenitis. Primum quidem conuenietibus uobis in ecclesiã

ἀκούω σχίσματα ἐν ὑμῖν ὑπάρχειν
καὶ μέρος τι πιστεύω. δεῖ γὰρ καὶ αἱρέσεις
ἐν ὑμῖν εἶναι, ἵνα οἱ δόκιμοι, φανε/
ροὶ γένωνται ἐν ὑμῖν. Συνερχομένων
οὖν ὑμῶν ἐπὶ τὸ αὐτὸ, οὐκ ἔστι κυρια/
κὸν δεῖπνον φαγεῖν, ἕκαστος γὰρ τὸ
ἴδιον δεῖπνον προλαμβάνει ἐν τῷ
φαγεῖν. καὶ ὃς μὲν πεινᾷ, ὃς δὲ με/
θύει. μὴ γὰρ οἰκίας οὐκ ἔχετε εἰς τὸ
ἐσθίειν καὶ πίνειν; ἢ τῆς ἐκκλησίας
τοῦ θεοῦ καταφρονεῖτε καὶ κατα/
σχύνετε τοὺς μὴ ἔχοντας; τί ὑμῖν
εἴπω; ἐπαινέσω ὑμᾶς; ἐν τούτῳ οὐκ
ἐπαινῶ. Ἐγὼ γὰρ παρέλαβον ἀπὸ
τοῦ κυρίου, ὃ καὶ παρέδωκα ὑμῖν,
ὅτι ὁ κύριος ἰησοῦς ἐν τῇ νυκτὶ ᾗ
παρεδίδοτο, ἔλαβεν ἄρτον καὶ εὐ/
χαριστήσας ἔκλασε, καὶ εἶπε. λάβε/
τε, φάγετε, τοῦτό μου ἐστὶ τὸ σῶμα,
τὸ ὑπὲρ ὑμῶν κλώμενον. τοῦτο ποι/
εῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν. ὡσαύ
τως καὶ τὸ ποτήριον μετὰ τὸ δειπνῆ
σαι, λέγων, τοῦτο τὸ ποτήριον ἡ και
νὴ διαθήκη ἐστὶν ἐν τῷ ἐμῷ αἵμα/
τι. τοῦτο ποιεῖτε, ὁσάκις ἂν πίνητε,
εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν. ὁσάκις γὰρ
ἂν ἐσθίητε τὸν ἄρτον τοῦτον, καὶ
τὸ ποτήριον τοῦτο πίνητε, τὸν θά/
νατον τοῦ κυρίου καταγγέλλετε, ἄχρις
οὗ ἂν ἔλθῃ. ὥστε ὃς ἂν ἐσθίῃ τὸν ἄρτον
τοῦτον, ἢ πίνῃ τὸ ποτήριον τοῦ κυρίου
ἀναξίως, ἔνοχος ἔσται τοῦ σώματος
καὶ αἵματος τοῦ κυρίου. Δοκιμαζέτω
δὲ ἄνθρωπος ἑαυτὸν, καὶ οὕτως ἐκ
τοῦ ἄρτου ἐσθιέτω, καὶ ἐκ τοῦ ποτη/
ρίου πινέτω. Ὁ γὰρ ἐσθίων καὶ πίνων
ἀναξίως, κρῖμα ἑαυτῷ ἐσθίει καὶ πί
νει, μὴ διακρίνων τὸ σῶμα τοῦ κυρίου.
Διὰ τοῦτο ἐν ὑμῖν πολλοὶ ἀσθενεῖς
καὶ ἄῤῥωστοι, καὶ κοιμῶνται ἱκανοί. Εἰ
γὰρ ἑαυτοὺς διεκρίνομεν, οὐκ ἂν ἐ/
κρινόμεθα. κρινόμενοι δὲ ὑπὸ κυρίου
παιδευόμεθα, ἵνα μὴ σὺν τῷ κό/
σμῳ κατακριθῶμεν.
Ξ Ὥστε ἀδελφοί μου συνερχόμενοι
εἰς τὸ φαγεῖν, ἀλλήλους ἐκδέχεσθε. Εἰ
δέ τις πεινᾷ, ἐν οἴκῳ ἐσθιέτω, ἵνα μὴ
εἰς κρῖμα συνέρχησθε. τὰ δὲ λοιπὰ
ὡς ἂν ἔλθω, διατάξομαι.
Ξα Περὶ δὲ τῶν πνευματικῶν ἀδελφοὶ,
οὐ θέλω ὑμᾶς ἀγνοεῖν. οἴδατε ὅτι ὅτε
ἔθνη ἦτε πρὸς τὰ εἴδωλα τὰ ἄφωνα,
ὡς ἂν

audio, dissidia in uobis esse, & ali/
qua ex parte credo. Oportet em̄ et
sectas in uobis esse, quo qui proba
ti sunt, manifesti fiāt inter uos. Igi/
tur cum cōuenitis in eundē locū,
non licet dominicam cœnā edere,
quod unusquisq; propriā cœnam
occupat in edēdo. Et hic quidem
esurit, ille uero ebrius est. Num sa/
nè domos nō habetis ad edēdum
& bibendum? An ecclesiā dei con
temnitis, & pudefacitis eos qui nō
habent? Quid uobis dicā? Lau/
dabo uos? In hoc nō laudo. Ego
em̄ accepi à domino, quod & tra/
didi uobis, quod dominus Iesus,
in ea nocte qua traditus est, acce/
pit panē: & postquā gratias egis/
set, fregit, ac dixit: Accipite, edite,
Hoc meum est corpus, quod pro
uobis frangitur, hoc facite in mei
commemorationē. Ad eundē mo
dum & poculū, peracta cœna, di/
cens: hoc poculum nouū testamē
tum est in meo sanguine. hoc faci
te, quotiescunq; biberitis, in mei
commemorationē. Quotiescunq;
enim comederitis panem hunc, &
de poculo hoc biberitis, mortē do
mini annunciatis, donec uenerit.
Itaq; quisq; ederit panē hunc, aut
biberit de poculo dn̄i indigne, re/
us erit corporis et sanguinis domi
ni. Probet autē homo seipsum, &
sic de pane illo edat, & de poculo
illo bibat. Nam qui edit & bibit in
digne, iudiciū sibijpsi edit & bibit,
nō dijudicās corpus domini. Pro/
pter hoc inter uos multi imbecil/
les & inualidi, & dormiunt multi.
Etem̄ si nosipsos dijudicassemus,
haudquaquā iudicati fuissemus.
At cum iudicamur, a dn̄o corripi/
mur, ne cū mūdo cōdemnemur.
Itaq; fratres mei, cum cōuenitis ad
comedendum, alius aliū expecta/
te. Quod si quis esurit, domi edat,
ne ad cōdemnationem conuenia/
tis. Cætera uero, cū uenero dispo/
nam. Porrò de spiritualib9 fra/
tres, nolo uos ignorare. Scitis qd'
gētes fuistis, & ad simulacra muta
utcunq;

audio scissuras esse īter uos:
& ex parte credo. Nā opor
tet & hæreses esse: ut & qui
ꝓbati sunt, manifesti fiāt in
uobis. Cōuenientibus ergo
uobis in unū iam nō est dn̄i
cam cœnā māducare. Vnus/
quisq; eni suā cœnā præsu/
mit ad māducandū. Et ali/
us quidē esurit: alius autem
ebrius est. Nūquid domos
nō habetis ad manducādū
& bibendū? Aut ecclesiā dei
cōtēnitis: & confunditis eos
qui nō habēt? Quid dicam
uobis? Laudo uos: in hoc
nō laudo. Ego eni accepi a
dn̄o, quod & tradidi uobis:
quoniā dn̄s Iesus in qua no
cte tradebat: accepit panē,
& gratias agēs fregit, & di/
xit: Accipite & manducate:
hoc est corpus meū: qd' pro
uobis tradet. Hoc facite in
meā cōmemorationē. Simi
liter & calicē postquā cœna
uit dicēs: Hic calix nouū te/
stamētū est in meo sangui/
ne. Hoc facite quotiēscunq;
bibetis, in meā cōmemora/
tionē. Quotiēscūq; eni mā/
ducabitis panē hunc: & cali
cem bibetis: mortē domini
annūciabitis, donec ueniat.
Itaq; quicūq; manducaue/
rit panē hunc, & biberit cali
cem dn̄i indigne: reus erit
corporis & sanguinis domi
ni. Probet autē seipsum ho/
mo: & sic de pane illo edat:
& de calice bibat. Qui eni
māducat & bibit indigne: iu
diciū sibi māducat & bibit,
non dijudicās corpus dn̄i.
Ideo inter uos multi infirmi
& imbecilles: & dormiunt
multi. Qd' si nosmetipsos
dijudicaremus: nō utiq; di/
iudicaremur. Dum iudica/
mur aūt a dn̄o corripimur:
ut nō cum hoc mūdo dāne
mur. Itaq; fratres mei cū cō
uenitis ad māducandū, in/
uicē expectate. Si quis esu/
rit, domi māducet: ut nō in
iudiciū cōueniatis. Cætera
autē cum uenero disponā.
De spiritualibus autē no/ XII
lo uos ignorare fratres. Sci
tis autē quoniā cum gentes
essetis, ad simulacra muta
prout

ὡς ἂν ἤγεσθε ἀπαγόμενοι. διὸ γνω-
ρίζω ὑμῖν, ὅτι οὐδεὶς ἐν πνεύματι
θεοῦ λαλῶν, λέγει ἀνάθεμα ἰησοῦν.
καὶ οὐδεὶς δύναται εἰπεῖν κύριον ἰη-
σοῦν, εἰ μὴ ἐν πνεύματι ἁγίῳ. διαι-
ρέσεις δὲ χαρισμάτων εἰσί, τὸ δὲ αὐ-
τὸ πνεῦμα. καὶ διαιρέσεις διακονιῶν
εἰσί, καὶ ὁ αὐτὸς κύριος. καὶ διαιρέ-
σεις ἐνεργημάτων εἰσίν, ὁ δὲ αὐτός
ἐστι θεὸς, ὁ ἐνεργῶν τὰ πάντα ἐν
πᾶσιν. ἑκάστῳ δὲ δίδοται ἡ φανέ-
ρωσις τοῦ πνεύματος, πρὸς τὸ συμ-
φέρον. ᾧ μὲν γὰρ διὰ τοῦ πνεύμα-
τος δίδοται λόγος σοφίας, ἄλλῳ
δὲ λόγος γνώσεως, κατὰ τὸ αὐτὸ πνεῦ-
μα, ἑτέρῳ δὲ πίστις, ἐν τῷ αὐτῷ
πνεύματι, ἄλλῳ δὲ χαρίσματα ἰα-
μάτων, ἐν τῷ αὐτῷ πνεύματι, ἄλ-
λῳ δὲ ἐνεργήματα δυνάμεων, ἄλ-
λῳ δὲ προφητεία, ἄλλῳ δὲ διακρί-
σεις πνευμάτων, ἑτέρῳ δὲ γένη
γλωσσῶν, ἄλλῳ δὲ ἑρμηνεία γλωσ-
σῶν. πάντα δὲ ταῦτα ἐνεργεῖ τὸ ἓν
καὶ τὸ αὐτὸ πνεῦμα, διαιροῦν ἰδίᾳ ἑκά-
στῳ, καθὼς βούλεται. καθάπερ γὰρ τὸ σῶ-
μα ἕν ἐστι, καὶ μέλη ἔχει πολλὰ, πάν-
τα δὲ τὰ μέλη τοῦ σώματος τοῦ ἑνὸς,
πολλὰ ὄντα, ἕν ἐστι σῶμα, οὕτω καὶ
ὁ χριστός. καὶ γὰρ ἐν ἑνὶ πνεύματι ἡ-
μεῖς πάντες εἰς ἓν σῶμα ἐβαπτίσθη-
μεν, εἴτε ἰουδαῖοι, εἴτε ἕλληνες, εἴτε
δοῦλοι, εἴτε ἐλεύθεροι. καὶ πάντες εἰς
ἓν πνεῦμα ἐποτίσθημεν. καὶ γὰρ τὸ
σῶμα οὐκ ἔστιν ἓν μέλος, ἀλλὰ
πολλά. ἐὰν εἴπῃ ὁ πούς, ὅτι οὐκ εἰ-
μὶ χεὶρ, οὐκ εἰμὶ ἐκ τοῦ σώματος,
οὐ παρὰ τοῦτο οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ σώμα-
τος; καὶ ἐὰν εἴπῃ τὸ οὖς, ὅτι οὐκ εἰ-
μὶ ὀφθαλμὸς, οὐκ εἰμὶ ἐκ τοῦ σώ-
ματος, οὐ παρὰ τοῦτο οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ
σώματος; εἰ ὅλον τὸ σῶμα ὀφ-
θαλμὸς, ποῦ ἡ ἀκοή; εἰ ὅλον ἀ-
κοὴ, ποῦ ἡ ὄσφρησις; νυνὶ δὲ ὁ θεὸς
ἔθετο τὰ μέλη, ἓν ἕκαστον αὐτῶν ἐν
τῷ σώματι, καθὼς ἠθέλησεν. εἰ δὲ
ἦν τὰ πάντα ἓν μέλος, ποῦ τὸ σῶ-
μα; νῦν δὲ πολλὰ μὲν μέλη, ἓν δὲ
σῶμα. οὐ δύναται δὲ ὁ ὀφθαλμὸς εἰ-
πεῖν τῇ χειρὶ, χρείαν σου οὐκ ἔχω. ἢ
πάλιν ἡ κεφαλὴ τοῖς ποσὶ, χρείαν
ὑμῶν οὐκ ἔχω, ἀλλὰ πολλῷ μᾶλλον
τὰ δοκοῦντα μέλη τοῦ σώματος ἀσθε-
νέστερα

utcunque ducebamini sequentes. Quapropter notum uobis facio, quod nullus per spiritũ dei loquẽs dicit anathema Iesum: & nemo potest dicere dominũ Iesum, nisi per spiritũ sanctũ. Diuisiones autẽ donorũ sunt, sed idem spiritus, & diuisiones ministeriorũ sunt, et idem dñs: et diuisiones operationũ sunt sed idem est deus, efficiens omnia in omnibus. Vnicuiq; uero datur manifestatio spũs, ad id quod expedit. Nam huic quidẽ per spiritũ datur sermo sapientiæ, alij uero sermo scientiæ, secundũ eundem spiritum: alij uero fides per eundem spiritum: alij uero dona sanationũ per eundem spiritũ: alij uero efficaciæ potentiarũ: alij uero prophetia, alij uero discretiones spirituũ, alij uero genera linguarũ, alij uero interpretatio linguarũ. Sed omia hæc efficit unus ille & idem spiritus, diuidens peculiariter unicuiq; sicuti uult. Quemadmodũ eñ corpus unũ est, et membra habet multa, omnia uero membra corporis unius, multa cum sint, unum sunt corpus, sic & Christus. Etem̃ per unũ spiritũ nos omnes in unũ corpus baptizati sumus, siue Iudæi, siue Græci, siue serui, siue liberi. & om̃es unũ spiritũ hausimus. Etem̃ corpus nõ est unum membrũ, sed multa. Si dicat pes, nõ sum manus non sum de corpore, num idcirco nõ est de corpore? Et si dicat auris, non sum oculus, non sum de corpore, num ideo non est de corpore? Si totũ corpus oculus, ubi auditus? Si totum auditus, ubi olfactus? Nunc autem deus posuit membra, unũquodq; singulatim in corpore, quemadmodum uoluit. Quod si essent omnia unum membrũ, ubi corpus? Nunc autẽ multa quidem membra, unũ uero corpus. At nõ potest oculus dicere manui, nõ est mihi opus te: aut rursum caput pedibus, non est mihi opus uobis, imò multo potius, quæ uident̃ mẽbra corporis imbecilliora

prout ducebamini euntes. Ideo notũ uobis facio: qđ nemo in spiritu dei loquẽs, dicit anathema Iesu. Et nemo potest dicere dominus Iesus: nisi in spiritusancto. Diuisiones uero gratiarum sunt: idem autẽ spiritus. Et diuisiones ministrationum sunt: idem autẽ dominus. Et diuisiones operationum sunt: idẽ uero deus: qui operatur om̃ia in om̃ibus. Vnicuiq; autẽ datur manifestatio spũs ad utilitatẽ. Alij quidem per spiritũ dat̃ sermo sapiẽtiæ. Alij aũt sermo sciẽtiæ secundũ eundẽ spiritũ. Alteri fides in eodẽ spiritu: alij gratia sanitatum in uno spiritu: alij operatio uirtutum: alij prophetia: alij discretio spirituũ: alij genera linguarũ: alij interpretatio sermonũ. Hæc autẽ omnia operatur unus atq; idẽ spiritus: diuidẽs singulis prout uult. Sicut enĩ corpus unũ est: & mẽbra habet multa. Omnia autẽ membra corporis cũ sint multa: unũ tamẽ corpus sunt. Ita & Christus. Etenĩ in uno spiritu omnes nos in unũ corpus baptizati sumus: siue Iudæi, siue gentiles, siue serui, siue liberi: & omnes in uno spiritu potati sumus. Nã & corpus nõ est unum membrũ, sed multa. Si dixerit pes: q̃niam nõ sum manus, non sum de corpore: num ideo nõ est de corpore? Et si dixerit auris: quoniã nõ sum oculus, nõ sum de corpore: num ideo nõ est de corpore? Si totũ corpus oculus: ubi auditus? Si totũ auditus: ubi odoratus? Nũc aũt posuit deus mẽbra, unũquodq; eorum in corpore sicut uoluit. Quod si essent omnia unũ membrũ: ubi corpus? Nũc autem multa quidẽ mẽbra: unum autẽ corpus. Nõ potest autẽ oculus dicere manui, opera tua nõ indigeo: aut iterum caput pedibus, nõ estis mihi necessarij. Sed multo magis quæ uidentur membra corporis infirmiora

νέστερα ὑπάρχειν, ἀναγκαῖά ἐστι. καὶ
ἃ δοκοῦμεν ἀτιμότερα εἶναι τοῦ σώ
ματος, τούτοις τιμὴν περισσοτέραν
περιτίθεμεν. καὶ τὰ ἀσχήμονα ἡμῶν
εὐσχημοσύνην περισσοτέραν ἔχει.
τὰ δὲ εὐσχήμονα ἡμῶν, οὐ χρείαν ἔ/
χει. ἀλλ' ὁ θεὸς συνεκέρασε τὸ σῶ/
μα, τῷ ὑστεροῦντι περισσοτέραν δοὺς
τιμὴν, ἵνα μὴ ἦ σχίσμα ἐν τῷ σώ/
ματι, ἀλλὰ τὸ αὐτὸ ὑπὲρ ἀλλή/
λων μεριμνῶσι τὰ μέλη. καὶ εἴτε
πάσχει ἓν μέλος, συμπάσχει πάν
τα τὰ μέλη. εἴτε δοξάζεται ἓν μέ/
λος, συγχαίρει πάντα τὰ μέλη.
ὑμεῖς δὲ ἐστὲ σῶμα χριστοῦ, καὶ μέλη
ἐκ μέρους. καὶ οὓς μὲν ἔθετο ὁ θεὸς ἐν
τῇ ἐκκλησίᾳ, πρῶτον ἀποστόλους,
δεύτερον προφήτας, τρίτον διδα/
σκάλους, ἔπειτα δυνάμεις, εἶτα χα
ρίσματα ἰαμάτων, ἀντιλήψεις, κυ/
βερνήσεις, γένη γλωσσῶν. μὴ πάν/
τες ἀπόστολοι; μὴ πάντες προφῆται;
μὴ πάντες διδάσκαλοι; μὴ πάντες
δυνάμεις; μὴ πάντες χαρίσματα
ἔχουσιν ἰαμάτων; μὴ πάντες γλώσ
σαις λαλοῦσι; μὴ πάντες διερμηνεύ
ουσι; ζηλοῦτε δὲ τὰ χαρίσματα τὰ
κρείττονα. καὶ ἔτι καθ' ὑπερβολὴν ὁ/
δὸν ὑμῖν δείκνυμι. Ἐὰν ταῖς γλώσ
σαις τῶν ἀνθρώπων λαλῶ καὶ τῶν
ἀγγέλων, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, γέ/
γονα χαλκὸς ἠχῶν, ἢ κύμβαλον
ἀλαλάζον. καὶ ἐὰν ἔχω προφητεί/
αν, καὶ εἰδῶ τὰ μυστήρια πάντα,
καὶ πᾶσαν τὴν γνῶσιν, καὶ ἐὰν ἔ/
χω πᾶσαν τὴν πίστιν, ὥστε ὄρη με
θιστάνειν, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, οὐδέν
εἰμι. καὶ ἐὰν ψωμίσω πάντα τὰ
ὑπάρχοντά μου, καὶ ἐὰν παρα/
δῶ τὸ σῶμά μου, ἵνα καυθήσωμαι
ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, οὐδὲν ὠφελοῦ/
μαι. Ἡ ἀγάπη μακροθυμεῖ, χρη/
στεύεται. ἡ ἀγάπη οὐ ζηλοῖ. ἡ ἀ/
γάπη οὐ περπερεύεται, οὐ φυσιοῦ/
ται, οὐκ ἀσχημονεῖ, οὐ ζητεῖ τὰ ἑ/
αυτῆς, οὐ παροξύνεται, οὐ λογί/
ζεται τὸ κακὸν, οὐ χαίρει ἐπὶ τῇ ἀ/
δικίᾳ, συγχαίρει δὲ τῇ ἀληθείᾳ, πάν
τα στέγει, πάντα πιστεύει, πάντα
ἐλπίζει, πάντα ὑπομένει. ἡ ἀγά/
πη οὐδέ ποτε ἐκπίπτει. Εἴτε δὲ
προφητεῖαι καταργηθήσονται, εἴτε
γλῶσσαι

cilliora esse, necessaria sunt, et quæ
putamus minus honesta esse cor/
poris, his honorem uberiorem ap
ponimus: & indecora nostri, co/
piosiorem decorē habent. Cæterū
quæ decora sunt nostri, non indi=
gent: sed deus simul tēperauit cor/
pus, ei cui deerat, copiosiorem ad/
dens honorem, ne sit dissidium in
corpore, sed inuicem alia pro aliis
eandem sollicitudinē gerant mem
bra. Et siue patitur unum membrū
simul patiuntur omnia membra:
siue glorificatur unum membrū, si
mul gaudent omia membra. Vos
aūt estis corpus Christi, & mem/
bra ex parte. Et alios quidē posuit
deus in ecclesia, primū apostolos,
deinde prophetas, tertio docto/
res, deinde potestates, deinde do/
na sanationū, subsidia, gubernatio
nes, genera linguarū. Num omes
apostoli? num omnes prophetæ?
num omes doctores? num omes
potestates? num omnes dona ha/
bent sanationum? num omnes lin
guis loquuntur? num omes inter/
pretantur? Sectemini uero dona
potiora. Et adhuc his excellentio/
rem uiam uobis ostendo. Si lin
guis hominū loquar & angelorū,
charitatem autē non habeā, factus
sum æs resonans, aut cymbalū tin/
niens. Et si habeā prophetiā, & no
uerim mysteria omia, omnēq; sci/
entiam: & si habeam omnē fidem,
adeo ut montes loco dimoueam,
charitatē aūt non habeā, nihil sum
Et si insumam in alimoniā omnes
facultates meas, & si tradā corpus
meum, ut comburar, charitatē au
tem nō habeam, nihil utilitatis ca/
pio. Charitas patiens est, benigna
est, charitas non inuidet: charitas
non est procax, nō inflatur, nō est
fastidiosa, nō quærit quæ sua sunt,
non irritatur, non cogitat malum,
nō gaudet de iniustitia, sed cōgau/
det ueritati: omnia suffert, omnia
credit, omnia sperat, omnia susti/
net. Charitas nunquam excidit:
siue prophetiæ abolebuntur, siue
linguæ

ra esse, necessariora sunt. Et
quæ putam⁹ ignobiliora mē/
bra esse corporis: his honorē
abūdantiorem circūdamus.
Et quæ inhonesta sūt nostra,
abundantiorē honestatē ha/
bent. Honesta aūt nostra nul
lius egēt. Sed deus tēperauit
corpus ei cui deerat, abūdan
tiorem tribuendo honorē: ut
nō sit scisma in corpore: sed in
idipsū pro inuicē sollicita sint
mēbra. Et si quid patitur unū
membrū: cōpatiūtur omnia
mēbra: siue gloriat̃ unū mē/
brū, cōgaudēt omnia mēbra.
Vos aūt estis corpus Christi:
& mēbra de mēbro. Et quos/
dam quidē posuit deus in ec/
clesia primo apostolos: secū/
do ꝓphetas: tertio doctores:
deinde uirtutes: exinde gra/
tias curationū, opitulatiōes,
gubernatiōes, genera lingua
rum, interpretationes sermo/
num. Nūquid omes aposto/
li? Nūquid omes prophetæ?
Nunquis oēs doctores? Nū/
quid omnes uirtutes? Nun/
quid omnes gratiā habēt cu/
rationū? Nūquid omnes lin/
guis loquūtur? Nūquid oēs
interpretant̃? Aemulamini
autē charismata meliora. Et
adhuc excellentiorē uiā uo/
bis demonstro. Si linguis XIII.
hominū loquar & angelorū:
charitatē autē nō habeā: fa/
ctus sum uelut æs sonās, aut
cymbalū tinniēs. Et si habue
ro prophetiā: & nouerim my
steria omnia, & omnē sciētiā:
& si habuero omnē fidem: ita
ut mōtes transferā: charitatē
autē nō habuero, nihil sum.
Et si distribuero in cibos pau
perum omnes facultates me
as: & si tradidero corpus me/
um ita ut ardeā: charitatē au
tem non habuero, nihil mi/
hi prodest. Charitas patiens
est, benigna est. Charitas nō
æmulat̃: nō agit perperā: nō
inflat̃: nō est ambitiosa: non
quærit quæ sua sunt: nō irri/
tat̃: nō cogitat malū: nō gau/
det super iniqtate: cōgaudet
aūt ueritati. Omia suffert: oīa
credit: oīa sperat: oīa sustinet.
Charitas nunq̃ excidit: siue
prophetiæ euacuabūtur: siue
linguæ

γλῶσσαι παύσονται, εἴτε γνῶσις
καταργηθήσεται. Ἐκ μέρους γὰρ γινώ
σκομεν, καὶ ἐκ μέρους προφητεύο/
μεν. ὅταν δὲ ἔλθῃ τὸ τέλειον, τότε
τὸ ἐκ μέρους καταργηθήσεται. ὅτε
ἤμην νήπιος, ὡς νήπιος ἐλάλουν,
ὡς νήπιος ἐφρόνουν, ὡς νήπιος
ἐλογιζόμην. ὅτε δὲ γέγονα ἀνὴρ,
κατήργηκα τὰ τοῦ νηπίου. Βλέπομεν
γὰρ ἄρτι δι' ἐσόπτρου ἐν αἰνίγματι,
τότε δὲ πρόσωπον πρὸς πρόσωπον,
ἄρτι γινώσκω ἐκ μέρους, τότε δὲ ἐπι
γνώσομαι, καθὼς καὶ ἐπεγνώ/
σθην. Νυνὶ δὲ μένει πίστις, ἐλπὶς,
ἀγάπη, τὰ τρία ταῦτα, μείζων δὲ
τούτων ἡ ἀγάπη.

ιγ Διώκετε τὴν ἀγάπην, ζηλοῦτε δὲ
τὰ πνευματικὰ, μᾶλλον δὲ ἵνα προ
φητεύητε. Ὁ γὰρ λαλῶν γλώσσῃ,
οὐκ ἀνθρώποις λαλεῖ, ἀλλὰ τῷ
θεῷ. οὐδεὶς γὰρ ἀκούει, πνεύματι
δὲ λαλεῖ μυστήρια. Ὁ δὲ προφητεύων
ἀνθρώποις λαλεῖ οἰκοδομὴν, καὶ
παράκλησιν, καὶ παραμυθίαν. Ὁ λα
λῶν γλώσσῃ, ἑαυτὸν οἰκοδομεῖ. Ὁ
δὲ προφητεύων, ἐκκλησίαν οἰκοδο/
μεῖ. Θέλω δὲ πάντας ὑμᾶς λα/
λεῖν γλώσσαις, μᾶλλον δὲ ἵνα προ
φητεύητε. μείζων γὰρ ὁ προφητεύων
ἢ ὁ λαλῶν γλώσσαις ἐκτὸς εἰ μὴ
διερμηνεύῃ, ἵνα ἡ ἐκκλησία οἰκο/
δομὴν λάβῃ. Νυνὶ δὲ ἀδελφοὶ, ἐὰν
ἔλθω πρὸς ὑμᾶς γλώσσαις λα/
λῶν, τί ὑμᾶς ὠφελήσω; ἐὰν μὴ ὑ/
μῖν λαλήσω, ἢ ἐν ἀποκαλύψει, ἢ
ἐν γνώσει, ἢ ἐν προφητείᾳ, ἢ ἐν δι/
δαχῇ; ὅμως τὰ ἄψυχα φωνὴν δι/
δόντα, εἴτε αὐλὸς, εἴτε κιθάρα, ἐὰν
διαστολὴν τοῖς φθόγγοις μὴ δῷ,
πῶς γνωσθήσεται τὸ αὐλούμενον, ἢ
τὸ κιθαριζόμενον; καὶ γὰρ ἐὰν ἄδη
λον φωνὴν σάλπιγξ δῷ, τίς πα/
ρασκευάσεται εἰς πόλεμον; οὕ/
τως καὶ ὑμεῖς διὰ τῆς γλώσσης ἐὰν
μὴ εὔσημον λόγον δῶτε, πῶς γνω
σθήσεται τὸ λαλούμενον; ἔσεσθε
γὰρ εἰς ἀέρα λαλοῦντες. τοσαῦτα,
εἰ τύχοι, γένη φωνῶν ἐστιν ἐν κό/
σμῳ, καὶ οὐδὲν αὐτῶν ἄφωνον. Ἐὰν
οὖν μὴ εἰδῶ τὴν δύναμιν τῆς φω/
νῆς, ἔσομαι τῷ λαλοῦντι βάρβα/
ρος, καὶ ὁ λαλῶν, ἐν ἐμοὶ βάρβαρος.
οὕτως

linguæ cessabunt, siue scientia abo
lebitur. Ex parte enim cognosci/
mus, & ex parte ꝓphetamus. Ast
ubi uenerit quod perfectũ est: tũc
quod ex parte est, abolebit̃. Cum
essem puer, ut puer loquebar, ut
puer sentiebã, ut puer cogitabam.
At ubi factus sum uir, aboleui pue
rilia. Cernimus eñ nunc per spe/
culum in ænigmate, tunc autem
facie ad faciem, nunc cognosco ex
parte, tunc uero cognoscã quem/
admodũ & cognitus sum. Nunc
autem manet fides, spes, charitas,
tria hæc, sed maxima in his chari/
tas. Sectemini charitatẽ, æmule
mini spiritualia, magis tamen ut
prophetetis. Nam qui loquit̃ lin/
gua, non hominibus loquitur, sed
deo: nullus enim audit: spiritu ue/
ro loquitur mysteria. Cæterũ qui
prophetat, hominibus loquit̃ ædi
ficationem, & exhortationem, &
consolationem. Qui loquitur lin/
gua, seipsum ædificat: at qui ꝓphe
tat, congregationẽ ædificat. Volo
autem omẽs uos loqui linguis, ma
gis tamẽ ut prophetetis. Maior e/
nim qui prophetat, quàm qui lo/
quitur linguis, nisi interpretet̃, ut
ecclesia ædificationem accipiat.
Nunc autem fratres, si ueniam ad
uos linguis loquens, quid uobis
prodero? nisi uobis loquar, aut
per reuelationẽ, aut per scientiam,
aut per prophetiã, aut per doctri/
nam? Quin & inanima, uocem
reddentia, siue tibia, siue cithara,
nisi distinctionem sonis dederint:
quomodo cognoscetur, quod ti/
bia canitur, aut cithara? Etenim si
incertam uocẽ tuba dederit, quis
apparabitur ad bellum? Sic & uos
per linguam nisi significantem ser
monem dederitis, quomodo in/
telligetur, quod dicitur? eritis e/
nim in aërem loquẽtes. Tam mul
ta, uerbi gratia, genera uocũ sunt
in mundo, & nihil horum mu/
tum. Itaque si nesciero uim uocis,
ero ei qui loquitur barbarus, &
qui loquitur, apud me barbarus.
Itaqȝ

linguæ cessabũt: siue sciẽtia
destruet̃. Ex parte enim co/
gnoscimus: & ex parte pro/
phetamus. Cum aũt uene/
rit qđ perfectũ est: euacua/
bitur quod ex parte est. Cũ
essem paruulus, loquebar
ut paruulus: sapiebã ut par
uulus: cogitabã ut paruu/
lus. Quãdo aũt factus sum
uir: euacuaui quæ erãt par/
uuli. Videmus nũc per spe/
culum in ænigmate: tũc aũt
facie ad faciẽ. Nunc cogno/
sco ex parte: tunc aũt cogno
scã sicut & cognit⁹ sum. Nũc
aũt manẽt, fides, spes, chari
tas, tria hæc: maior aũt ho/
rum est charitas. Secta/ XIIII.
mini charitatẽ: æmulamini
spiritalia magis aũt ut pro/
phetetis. Qui enim loquit̃
lingua: nõ hominib⁹ loquit̃,
sed deo. Nemo enim audit.
Spũs autẽ loquit̃ mysteria.
Nam qui ꝓphetat, homini/
bus loquit̃ ad ædificationẽ
& exhortationẽ & cõsolatio
nem. Qui loquit̃ lingua, se/
metipsum ædificat: qui au/
tem prophetat, ecclesiã dei
ædificat. Volo aũt oẽs uos
loqui linguis: magis aũt ꝓ/
phetare. Nam maior est qui
prophetat, quã qui loquit̃
linguis: nisi forte interprete/
tur, ut ecclesia ædificationẽ
accipiat. Nunc aũt fratres si
uenero ad uos, linguis lo/
quens: quid uobis ꝓdero,
nisi uobis loquar: aut in re/
uelatione, aut in sciẽtia, aut
in ꝓphetia, aut in doctrina?
Tamẽ quæ sine anima sunt,
uocẽ dãtia: siue tibia siue ci/
thara: nisi distinctionẽ soni/
tuũ dederit: quomodo scie
tur id quod canit̃, aut quod
citharizat̃? Etenim si incer/
tam uocẽ det tuba, quis pa/
rabit se ad bellũ? Ita & uos
per linguã, nisi manifestum
sermonẽ dederitis: quomo
do scietur id quod dicitur?
Eritis enĩ in aera loquẽtes.
Tam multa utputa genera
linguarũ sunt in hoc mun/
do: & nihil sine uoce est. Si
ergo nesciero uirtutẽ uocis:
ero ei cui loq̃r barbarus: &
qui loquit̃ mihi barbarus.

οὕτως καὶ ὑμεῖς, ἐπεὶ ζηλωταί ἐστε πνευμάτων, πρὸς τὴν οἰκοδομὴν τῆς ἐκκλησίας ζητεῖτε, ἵνα περισσεύητε. Διόπερ ὁ λαλῶν γλώσσῃ, προσευχέσθω, ἵνα διερμηνεύῃ. Ἐὰν γὰρ προσεύχωμαι γλώσσῃ, τὸ πνεῦμά μου προσεύχεται, ὁ δὲ νοῦς μου ἄκαρπός ἐστι. Τί οὖν ἐστι; Προσεύξομαι τῷ πνεύματι, προσεύξομαι δὲ καὶ τῷ νοΐ. ψαλῶ τῷ πνεύματι, ψαλῶ δὲ καὶ τῷ νοΐ. Ἐπεὶ ἐὰν εὐλογήσῃς τῷ πνεύματι, ὁ ἀναπληρῶν τὸν τόπον τοῦ ἰδιώτου, πῶς ἐρεῖ τὸ ἀμὴν, ἐπὶ τῇ σῇ εὐχαριστίᾳ; ἐπειδὴ, τί λέγεις, οὐκ οἶδε. Σὺ μὲν γὰρ καλῶς εὐχαριστεῖς, ἀλλ' ὁ ἕτερος οὐκ οἰκοδομεῖται. Εὐχαριστῶ τῷ θεῷ μου, πάντων ὑμῶν μᾶλλον γλώσσαις λαλῶν. ἀλλ' ἐν ἐκκλησίᾳ θέλω πέντε λόγους διὰ τοῦ νοός μου λαλῆσαι, ἵνα καὶ ἄλλους κατηχήσω ἢ μυρίους λόγους ἐν γλώσσῃ. ἀδελφοί, μὴ παιδία γίνεσθε ταῖς φρεσὶν, ἀλλὰ τῇ κακίᾳ νηπιάζετε, ταῖς δὲ φρεσὶ τέλειοι γίνεσθε. ἐν τῷ νόμῳ γέγραπται. » ὅτι ἐν ἑτερογλώσσοις καὶ ἐν χείλεσιν ἑτέροις λαλήσω τῷ λαῷ τούτῳ, καὶ οὐδ' οὕτως εἰσακούσονταί μου, λέγει κύριος. ὥστε αἱ γλῶσσαι εἰς σημεῖόν εἰσιν, οὐ τοῖς πιστεύουσιν, ἀλλὰ τοῖς ἀπίστοις. ἡ δὲ προφητεία οὐ τοῖς ἀπίστοις, ἀλλὰ τοῖς πιστεύουσιν. Ἐὰν οὖν συνέλθῃ ἡ ἐκκλησία ὅλη ἐπὶ τὸ αὐτὸ, καὶ πάντες γλώσσαις λαλῶσιν, εἰσέλθωσι δὲ ἰδιῶται ἢ ἄπιστοι, οὐκ ἐροῦσιν, ὅτι μαίνεσθε; Ἐὰν δὲ πάντες προφητεύωσιν, εἰσέλθῃ δέ τις ἄπιστος ἢ ἰδιώτης, ἐλέγχεται ὑπὸ πάντων, ἀνακρίνεται ὑπὸ πάντων, καὶ οὕτως τὰ κρυπτὰ τῆς καρδίας αὐτοῦ φανερὰ γίνεται, καὶ οὕτως πεσὼν ἐπὶ πρόσωπον, προσκυνήσει τῷ θεῷ, ἀπαγγέλλων, ὅτι ὁ θεὸς ὄντως ἐν ὑμῖν ἐστι. Τί οὖν ἐστιν ἀδελφοί; ὅταν συνέρχησθε, ἕκαστος ὑμῶν ψαλμὸν ἔχει, διδαχὴν ἔχει, γλῶσσαν ἔχει, ἀποκάλυψιν ἔχει, ἑρμηνείαν ἔχει. πάντα πρὸς οἰκοδομὴν γενέσθω. εἴτε γλώσσῃ τίς λαλεῖ, κατὰ δύο, ἢ τὸ πλεῖστον τρεῖς, καὶ ἀνὰ μέρος, καὶ εἷς διερμηνευέτω. Ἐὰν δὲ μὴ ᾖ διερμηνευτὴς, σιγάτω ἐν ἐκκλησίᾳ,

Itaque & uos, quandoquidem sectatores estis spirituum, ad ædificationem ecclesiæ quærite, ut excellatis. Quapropter qui loquitur lingua, oret, ut interpretetur. Nam si orem lingua, spiritus meus orat, at mens mea fructu uacat. Quid igitur est? Orabo spiritu, sed orabo & mente. Canã spiritu, sed canã et mente. Alioqui si benedixeris spiritu, is qui implet locum indocti, quomodo dicturus est Amen, ad tuam gratiarũ actionem? Quandoquidẽ, quid dicas, nescit. Nam tu quidem bene gratias agis, uerũ alius nõ ædificat̃. Gratias ago deo meo, quod magis quàm omnes uos, linguis loquor. Sed in ecclesia uolo quinque uerba mente mea loqui, ut et alios instituam, potius quàm decem milia uerborum lingua. Fratres, ne sitis pueri sensibus, sed malicia pueri sitis: sensibus uero perfecti sitis. In lege scriptum est: Varijs linguis & labijs uarijs loquar populo huic, & ne sic quidem audient me, dicit dominus. Itaque linguæ signi uice sunt, non ijs qui credunt, sed incredulis: cõtra prophetia, nõ incredulis, sed credentibus. Ergo si conuenerit ecclesia tota simul, & omnes linguis loquantur: ingrediantur autem indocti aut increduli, nónne dicent uos insanire? Quod si omẽs prophetetis, ingrediatur autẽ incredulus aut indoctus, coarguit ab omnibus, dijudicatur ab omĩbus: & sic occulta cordis eius manifesta fiunt, atq; ita procidẽs in faciẽ adorabit deum, renunciãs, quod deus reuera in uobis sit. Quid igitur est fratres? Quoties conuenitis, unusquisq; uestrũ canticũ habet, doctrinã habet, linguam habet, reuelationẽ habet, interpretationem habet: omnia ad ædificationẽ fiant. siue lingua quis loquitur, fiat per binos, aut ad summũ ternos, idq; uicissim, & unus interpretet̃. q̃ si nõ sit interpres, taceat in eccle

Sic & uos quoniam æmulatores estis spirituum ad ædificationem ecclesiæ quærite ut abundetis. Et ideo qui loquitur lingua: oret ut interpretetur. Nam si orẽ lingua, spiritus meus orat: mẽs aũt mea sine fructu est. Quid est ergo? Orabo spiritu: orabo & mẽte: Psallam spiritu: psallam & mente. Cæterum si benedixeris spiritu: quis supplet locũ idiotæ? Quomodo dicet amen super tuam benedictionẽ? Quoniam quid dicas, nescit. Nam tu quidẽ bene gratias agis: sed alter nõ ædificatur. Gratias ago deo meo, quod omnium uestrum lingua loquor. Sed in ecclesia uolo quinq; uerba sensu meo loqui, ut & alios instruã: quã decẽ milia uerborum in lingua. Fratres nolite pueri effici sensibus: sed malicia paruuli estote: sensibus autem perfecti estote. In lege enim scriptum est: Quoniam in alijs linguis & in alijs labijs loquor populo huic: & nec sic exaudiẽt me, dicit dominus. Itaq; linguæ in signum sunt, non fidelibus sed infidelibus: prophetiæ autẽ nõ infidelibus sed fidelibus. Si ergo cõueniat uniuersa ecclesia in unum: & omnes linguis loquantur: intrẽt autẽ idiotæ aut infideles: nonne dicent, quid insanitis? Si autem omnes prophetent: intret autẽ quis infidelis uel idiota, cõuincitur ab omnibus, dijudicatur ab omnibus. Occulta enim cordis eius manifesta fiũt: & ita cadens in faciẽ, adorabit deum: pronuncians quod uere deus in uobis sit. Quid ergo est fratres? Cum conuenitis, unusquisq; uestrũ psalmum habet doctrinam habet, apocalypsim habet, linguã habet, interpretationẽ habet: omia ad ædificationẽ fiãt. Siue lingua quis loquitur secundũ duos: aut ut multum tres & per partes & unus interpretetur. Si autem non fuerit interpres, taceat in eccle

ἐκκλησίᾳ, ἑαυτῷ δὲ λαλείτω καὶ
κθ τῷ θεῷ. Προφῆται δὲ δύο ἢ τρεῖς
λαλείτωσαν, καὶ οἱ ἄλλοι διακρινέ/
τωσαν. Ἐὰν δὲ ἄλλῳ ἀποκαλυφθῇ
καθημένῳ, ὁ πρῶτος σιγάτω. Δύ/
νασθε γὰρ καθ' ἕνα πάντες προφη/
τεύειν, ἵνα πάντες μανθάνωσι, καὶ
πάντες παρακαλῶνται. καὶ πνεύ/
ματα προφητῶν προφήταις ὑπο
τάσσεται. οὐ γάρ ἐστιν ἀκαταστασί/
ας ὁ θεὸς, ἀλλ' εἰρήνης, ὡς ἐν πά/
σαις ταῖς ἐκκλησίαις τῶν ἁγίων.
λδ Αἱ γυναῖκες ὑμῶν ἐν ταῖς ἐκ/
κλησίαις σιγάτωσαν. οὐ γὰρ ἐπι/
τέτραπται αὐταῖς λαλεῖν, ἀλλ' ὑ/
ποτάσσεσθαι, καθὼς καὶ ὁ νόμος
λέγει. Εἰ δέ τι μαθεῖν θέλουσιν, ἐν
οἴκῳ τοὺς ἰδίους ἄνδρας ἐπερωτά/
τωσαν. Αἰσχρὸν γάρ ἐστι γυναιξὶν
ἐν ἐκκλησίᾳ λαλεῖν. ἢ ἀφ' ὑμῶν ὁ
λόγος τοῦ θεοῦ ἐξῆλθεν; ἢ εἰς ὑμᾶς
μόνους κατήντησεν; Εἴ τις δοκεῖ προ
φήτης εἶναι, ἢ πνευματικὸς, ἐπιγι/
νωσκέτω ἃ γράφω ὑμῖν, ὅτι κυρίου
εἰσὶν ἐντολαί. Εἰ δέ τις ἀγνοεῖ, ἀγνο
είτω. ὥστε ἀδελφοὶ, ζηλοῦτε τὸ προφη
τεύειν, καὶ τὸ λαλεῖν γλώσσαις μὴ
κωλύετε. πάντα εὐσχημόνως, καὶ κα
τὰ τάξιν γινέσθω.
ιε Γνωρίζω δὲ ὑμῖν ἀδελφοὶ τὸ εὐ/
αγγέλιον, ὃ εὐηγγελισάμην ὑμῖν,
ὃ καὶ παρελάβετε, ἐν ᾧ καὶ ἑστήκα/
τε, δι' οὗ καὶ σώζεσθε, τίνι λόγῳ
εὐηγγελισάμην ὑμῖν, εἰ κατέχετε,
ἐκτὸς εἰ μὴ εἰκῇ ἐπιστεύσατε. Παρέ/
δωκα γὰρ ὑμῖν ἐν πρώτοις, ὃ καὶ
παρέλαβον, ὅτι χριστὸς ἀπέθανεν
ὑπὲρ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν, κατὰ
τὰς γραφὰς, καὶ ὅτι ἐτάφη, καὶ
ὅτι ἐγήγερται τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ, κα
τὰ τὰς γραφὰς, καὶ ὅτι ὤφθη κη/
φᾷ, εἶτα τοῖς δώδεκα, ἔπειτα ὤφθη
ἐπάνω πεντακοσίοις ἀδελφοῖς ἐ/
φάπαξ. ἐξ ὧν οἱ πλείους μένου/
σιν ἕως ἄρτι, τινὲς δὲ καὶ ἐκοι/
μήθησαν. ἔπειτα ὤφθη ἰακώβῳ,
εἶτα τοῖς ἀποστόλοις πᾶσιν. Ἔσχα/
τον δὲ πάντων ὡσπερεὶ τῷ ἐκ/
τρώματι ὤφθη κἀμοί. ἐγὼ γάρ εἰμι
ὁ ἐλάχιστος τῶν ἀποστόλων, ὃς οὐκ
εἰμὶ ἱκανὸς καλεῖσθαι ἀπόστολος, διό
τι ἐδίωξα τὴν ἐκκλησίαν τοῦ θεοῦ.
χάριτι

in eccleſia, cæterum ſubijpſi loqua/
tur & deo. Prophetæ uero duo aut
tres loquantur, & cæteri dijudi/
cent. Porrò ſi alij fuerit reuelatum
aſſidenti, prior taceat. Poteſtis em̃
ſingulatim omnes prophetare, ut
omnes diſcant, & omnes conſola/
tionem accipiant, & ſpiritus pro/
phetarum prophetis ſubijciuntur.
Non em̃ eſt confuſionis autor de/
us, ſed pacis, ut in omnibus con/
gregationibus ſanctorum. Mulie/
res ueſtræ in eccleſijs ſileant: nec
enim permiſſum eſt illis ut loquã/
tur, ſed ut ſubditæ ſint: quẽadmo/
dum & lex dicit. Quod ſi quid di
ſcere uolunt, domi ſuos uiros in/
terrogent. Nam turpe eſt mulieri/
bus in cœtu loqui. An à uobis ſer/
mo dei profectus eſt? An in uos
ſolos incidit? Si quis uidetur pro/
pheta eſſe, aut ſpiritualis, agnoſcat
quæ ſcribo uobis, qđ domini ſint
præcepta: cæterum ſi quis ignorat,
ignoret. Proinde fratres, ad id eni/
tamini, ut prophetetis, & loqui lin
guis ne uetueritis. Omnia decen/
ter, & ſecundum ordinem fiant.

Notum autẽ uobis facio fratres
euangelium, quod euãgelizaui uo
bis, qđ & accepiſtis, in quo & ſta/
tis, per quod & ſalutem conſequi/
mini, quo pacto annunciarim uo
bis, ſi tenetis, niſi fruſtra credidi/
ſtis. Tradidi em̃ uobis in primis,
quod & acceperã: quod Chriſtus
mortuus fuerit pro peccatis no/
ſtris, ſecũdum ſcripturas: & quod
ſepultus ſit, & qđ reſurrexerit ter/
tio die, ſecundum ſcripturas, &
quod uiſus ſit Cephæ, deinde duo
decim illis, poſtea uiſus eſt pluſ/
quàm quingentis fratribus ſimul.
Ex quibus plures manẽt ad hunc
uſque diem: quidam autem & ob
dormierunt. Deinde uiſus eſt Ia/
cobo, poſt apoſtolis omnibus. Po
ſtremo uero omnium uelut abor/
tiuo uiſus eſt & mihi. Ego em̃ ſum
minimus apoſtolorũ: qui nõ ſum
idoneus, ut dicar apoſtolus, ꝓpter
ea qđ perſecutus ſum eccleſiã dei:
ſed

in eccleſia: ſibi autẽ loqua/
tur & deo, prophetæ autem
duo aut tres dicant. & cæte/
ri dijudicẽt. Quod ſi alij re/
uelatum fuerit ſedenti, pri/
or taceat. Poteſtis enim o/
mnes per ſingulos prophe/
tare: ut omnes diſcant, & o/
mnes exhortentᷣ. Et ſpiritus
prophetarũ prophetis ſub/
iectus eſt. Nõ enim diſſenſio
nis eſt deus, ſed pacis: ſicut
& in omnibus eccleſijs ſan/
ctorũ doceo. Mulieres in ec
cleſijs taceant. Nõ enim per
mittitur eis loqui, ſed ſubdi
tas eſſe: ſicut & lex dicit. Si
quid aũt uolunt diſcere: do
mi uiros ſuos interrogent.
Turpe eſt enim mulieri lo/
qui in eccleſia. An a uobis
uerbum dei proceſſit: aut in
uos ſolos peruenit? Si quis
uidetur propheta eſſe, aut
ſpiritualis: cognoſcat quæ
ſcribo uobis: quia domini
ſunt mandata. Si quis au/
tem ignorat ignorabitᷣ. Ita/
que fratres æmulamini pro
phetare: & loqui linguis no/
lite prohibere. Omnia au/
tem honeſte & ſecundũ or/
dinem fiant in uobis.
Notum autem uobis fa/ XV.
cio fratres euãgelium quod
prædicaui uobis: quod & ac
cepiſtis: in quo & ſtatis: per
quod & ſaluamini: qua ra/
tione prædicauerim uobis,
ſi tenetis: niſi fruſtra credidi
ſtis. Tradidi enim uobis in
primis quod & accepi: quo
niam Chriſtus mortuus eſt
pro peccatis noſtris ſecũdũ
ſcripturas: & quia ſepultus
eſt: & quia reſurrexit tertia
die ſecundum ſcripturas: &
qa uiſus eſt Cephæ: & poſt
hoc undecim. Deinde uiſus
eſt plusquã quingentis fra/
tribus ſimul: ex quibꝰ mul/
ti manẽt uſq adhuc: quidã
autẽ dormierũt. Deinde ui/
ſus eſt Iacobo: deinde apo/
ſtolis omibꝰ. Nouiſſime au/
tem omniũ tanquam abor/
tiuo uiſus eſt & mihi. Ego
enim ſum minimus apoſto
lorum: qui non ſum dignus
uocari apoſtolus: quoniam
perſecutus ſum eccleſiã dei.
Gratia

χάριτι δὲ θεοῦ εἰμι, ὅ εἰμι. καὶ ἡ χάρις αὐτοῦ ἡ εἰς ἐμέ, οὐ κενὴ ἐγενήθη ἀλλὰ περισσότερον αὐτῶν πάντων ἐκοπίασα. οὐκ ἐγὼ δέ, ἀλλ' ἡ χάρις τοῦ θεοῦ, ἡ σὺν ἐμοί. εἴτε οὖν ἐγώ, εἴτε ἐκεῖνοι, οὕτως κηρύσσομεν, καὶ οὕτως ἐπιστεύσατε. εἰ δὲ χριστὸς κηρύσσεται, ὅτι ἐκ νεκρῶν ἐγήγερται, πῶς λέγουσί τινες ἐν ὑμῖν, ὅτι ἀνάστασις νεκρῶν οὐκ ἔστιν, εἰ δὲ ἀνάστασις νεκρῶν οὐκ ἔστιν, οὐδὲ χριστὸς ἐγήγερται. εἰ δὲ χριστὸς οὐκ ἐγήγερται, κενὸν ἄρα τὸ κήρυγμα ἡμῶν, κενὴ δὲ καὶ ἡ πίστις ὑμῶν. εὑρισκόμεθα δὲ καὶ ψευδομάρτυρες τοῦ θεοῦ, ὅτι ἐμαρτυρήσαμεν κατὰ τοῦ θεοῦ, ὅτι ἤγειρε τὸν χριστόν, ὃν οὐκ ἤγειρεν, εἴπερ ἄρα νεκροὶ οὐκ ἐγείρονται. εἰ γὰρ νεκροὶ οὐκ ἐγείρονται, οὐδὲ χριστὸς ἐγήγερται. εἰ δὲ χριστὸς οὐκ ἐγήγερται, ματαία ἡ πίστις ὑμῶν. ἔτι ἐστὲ ἐν ταῖς ἁμαρτίαις ὑμῶν. ἄρα καὶ οἱ κοιμηθέντες ἐν χριστῷ, ἀπώλοντο. εἰ ἐν τῇ ζωῇ ταύτῃ ἠλπικότες ἐσμὲν ἐν χριστῷ μόνον, ἐλεεινότεροι πάντων ἀνθρώπων ἐσμέν. Νυνὶ δὲ χριστὸς ἐγήγερται ἐκ νεκρῶν, ἀπαρχὴ τῶν κεκοιμημένων ἐγένετο. Ἐπειδὴ γὰρ δι' ἀνθρώπου ὁ θάνατος, καὶ δι' ἀνθρώπου ἀνάστασις νεκρῶν. ὥσπερ γὰρ ἐν τῷ ἀδὰμ πάντες ἀποθνήσκουσιν, οὕτως καὶ ἐν τῷ χριστῷ πάντες ζωοποιηθήσονται. ἕκαστος δὲ ἐν τῷ ἰδίῳ τάγματι, ἀπαρχὴ χριστός, ἔπειτα οἱ τοῦ χριστοῦ ἐν τῇ παρουσίᾳ αὐτοῦ. εἶτα τὸ τέλος, ὅταν παραδῷ τὴν βασιλείαν τῷ θεῷ καὶ πατρί, ὅταν καταργήσῃ πᾶσαν ἀρχήν, καὶ πᾶσαν ἐξουσίαν, καὶ δύναμιν. Δεῖ γὰρ αὐτὸν βασιλεύειν, ἄχρις οὗ ἂν θῇ πάντας τοὺς ἐχθροὺς ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ, ἔσχατος ἐχθρὸς καταργεῖται ὁ θάνατος. Πάντα γὰρ ὑπέταξεν ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ. ὅταν δὲ εἴπῃ, ὅτι πάντα ὑποτέτακται, δηλονότι, ἐκτὸς τοῦ ὑποτάξαντος αὐτῷ τὰ πάντα. ὅταν δὲ ὑποταγῇ αὐτῷ τὰ πάντα, τότε καὶ αὐτὸς ὁ υἱὸς ὑποταγήσεται, τῷ ὑποτάξαντι αὐτῷ τὰ πάντα, ἵνα ᾖ ὁ θεὸς τὰ

πάντα

sed gratia dei sum, id quod sum. Et gratia eius quæ profecta est in me nō fuit inanis, sed copiosius quàm illi omnes laboraui: nō ego tamē, sed gratia dei, quæ mihi adest. Siue igitur ego, siue illi, sic prædicamus, & sic credidistis. Quod si Christꝰ prædicatur à mortuis resurrexisse quomodo dicunt quidā inter uos non esse resurrectionem mortuorum? Porrò si resurrectio mortuorum non est, ne Christus quidem resurrexit. Quod si Christus nō resurrexit, inanis uidelicet est prædicatio nostra, inanis autem est & fides uestra. Reperimur aūt & falsi testes dei, quoniā testificati sumus de deo, quod excitauerit Christū, quem non excitauit, si uidelicet mortui non resurgunt. Etenim si mortui nō resurgunt, ne Christus quidem resurrexit. Quod si Christus non resurrexit, superuacanea est fides uestra: adhuc estis in peccatis uestris. Igit̃ & qui obdormierunt in Christo, perierunt. Si in uita hac spem in Christo tantum fixam habemus, maxime miserabiles omniū hominū sumus. Nunc aūt Christus surrexit ex mortuis, primitiæ eorū qui dormierāt, fuit. Postquā enim per hominē mors, etiā per hominē resurrectio mortuorū. Quemadmodū enim per Adam om̄es moriuntur, ita & per Christū om̄es uiuificabunt̃: unusquisq; aūt in ꝓprio ordine: primitiæ Christus, deinde ij qui sūt Christi in aduentu ipsius: mox finis, cū tradiderit regnū deo & patri, cum aboleuerit omnem principatū, & omnem potestatem, ac uirtutem. Nam oportet eū regnare, donec posuerit om̄es inimicos sub pedes suos. Nouissimus hostis aboletur mors. Nam omnia subiecit sub pedes illius. Atqui cū dicat, qđ om̄ia subiecta sint, palàm est, excipiendum eum, qui subiecit illi omnia. Cum autem subiecta fuerint illi omnia, tunc & ipse filius subijcietur ei, qui illi subiecit om̄ia, ut sit deus

omnia

Gratia aūt dei sum id quod sum: & gratia eius in me uacua nō fuit: sed abūdantius illis omnibus laboraui. Nō ego autē, sed gratia dei mecum. Siue enim ego siue illi, sic prædicauimus & sic credidistis. Si autem Christus prædicat̃ quod resurrexit a mortuis: quomodo quidā dicūt in uobis: quoniā resurrectio mortuorū nō est? Si autē resurrectio mortuorū non est: neq; Christus resurrexit. Si aūt Christus nō resurrexit: inanis est prædicatio nostra: inanis est & fides uestra. Inuenimur aūt & falsi testes dei: quoniā testimoniū diximus aduersus deū, quod suscitauerit Christū, quem nō suscitauit: si mortui non resurgunt. Nam si mortui nō resurgunt: neq; Christus resurrexit. Quod si Christus nō resurrexit: uana est fides uestra. Adhuc em̄ estis in peccatis uestris. Ergo & qui dormierunt in Christo, perierūt. Si in hac uita tantū in Christo sperātes sumus: miserabiliores sumus omnibus hominibus. Nunc aūt Christus resurrexit a mortuis primitiæ dormiētium: quoniā quidē per hominē mors: & per hominem resurrectio mortuorū. Et sicut in Adā omnes moriuntur: ita & in Christo omnes uiuificabunt̃. Vnusquisq; aūt in suo ordine, primitiæ Christus: Deinde hi qui sunt Christi: qui in aduētu eius crediderūt. Deinde finis: cū tradiderit regnū deo & patri: cū euacuauerit omnē principatū & potestatem & uirtutē. Oportet autē illum regnare: donec ponat omnes inimicos sub pedibus eius. Nouissime autem inimica destruet̃ mors. Omnia enim subiecit sub pedibus eius. Cum aūt dicat, omnia subiecta sunt ei: sine dubio præter eū qui subiecit ei om̄ia. Cū aūt subiecta fuerint illi omnia: tūc & ipse filius subiectus erit illi qui subiecit sibi om̄ia: ut sit deus

omnia

πάντα ἐν πᾶσιν. Ἐπεὶ τί ποιήσουσιν, οἱ βαπτιζόμενοι ὑπὲρ τῶν νεκρῶν, εἰ ὅλως νεκροὶ οὐκ ἐγείρονται; τί καὶ βαπτίζονται ὑπὲρ τῶν νεκρῶν; τί καὶ ἡμεῖς κινδυνεύομεν πᾶσαν ὥραν; Καθ᾽ ἡμέραν ἀποθνήσκω, νὴ τὴν ἡμετέραν καύχησιν, ἣν ἔχω ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν. Εἰ κατὰ ἄνθρωπον ἐθηριομάχησα ἐν Ἐφέσῳ, τί μοι τὸ ὄφελος, εἰ νεκροὶ οὐκ ἐγείρονται; φάγωμεν καὶ πίωμεν, αὔριον γὰρ ἀποθνήσκομεν. μὴ πλανᾶσθε. φθείρουσιν ἤθη χρηστὰ ὁμιλίαι κακαί. ἐκνήψατε δικαίως, καὶ μὴ ἁμαρτάνετε. ἀγνωσίαν γὰρ θεοῦ τινὲς ἔχουσι. πρὸς ἐντροπὴν ὑμῖν λέγω. ἀλλ᾽ ἐρεῖ τις. πῶς ἐγείρονται οἱ νεκροί; ποίῳ δὲ σώματι ἔρχονται; ἄφρον. Σὺ ὃ σπείρεις οὐ ζωοποιεῖται, ἐὰν μὴ ἀποθάνῃ. καὶ ὃ σπείρεις, οὐ τὸ σῶμα τὸ γενησόμενον σπείρεις, ἀλλὰ γυμνὸν κόκκον, εἰ τύχοι, σίτου, ἤ τινος τῶν λοιπῶν. ὁ δὲ θεὸς αὐτῷ δίδωσι σῶμα, καθὼς ἠθέλησε, καὶ ἑκάστῳ τῶν σπερμάτων τὸ ἴδιον σῶμα. οὐ πᾶσα σὰρξ, ἡ αὐτὴ σάρξ, ἀλλὰ ἄλλη μὲν σὰρξ ἀνθρώπων, ἄλλη δὲ σὰρξ κτηνῶν, ἄλλη δὲ ἰχθύων ἄλλη δὲ *πτηνῶν. καὶ σώματα ἐπουράνια, καὶ σώματα ἐπίγεια. ἀλλ᾽ ἑτέρα μὲν ἡ τῶν ἐπουρανίων δόξα, ἑτέρα δὲ ἡ τῶν ἐπιγείων, ἄλλη δόξα ἡλίου, καὶ ἄλλη δόξα σελήνης, καὶ ἄλλη δόξα ἀστέρων. ἀστὴρ γὰρ ἀστέρος διαφέρει ἐν δόξῃ. οὕτως καὶ ἡ ἀνάστασις τῶν νεκρῶν. Σπείρεται ἐν φθορᾷ ἐγείρεται ἐν ἀφθαρσίᾳ. σπείρεται ἐν ἀτιμίᾳ, ἐγείρεται ἐν δόξῃ. σπείρεται ἐν ἀσθενείᾳ, ἐγείρεται ἐν δυνάμει. σπείρεται σῶμα ψυχικόν, ἐγείρεται σῶμα πνευματικόν. ἔστι σῶμα ψυχικόν, καὶ ἔστι σῶμα πνευματικόν. οὕτως καὶ γέγραπται. ἐγένετο ὁ πρῶτος ἄνθρωπος ἀδὰμ εἰς ψυχὴν ζῶσαν, ὁ ἔσχατος ἀδὰμ εἰς πνεῦμα ζωοποιοῦν. ἀλλ᾽ οὐ πρῶτον, τὸ πνευματικόν, ἀλλὰ τὸ ψυχικόν, ἔπειτα τὸ πνευματικόν. ὁ πρῶτος ἄνθρωπος ἐκ γῆς χοϊκός. ὁ δεύτερος ἄνθρωπος, ὁ κύριος ἐξ οὐρανοῦ. οἷος ὁ χοϊκός τοιοῦτοι καὶ οἱ χοϊκοί. καὶ οἷος ὁ ἐπουράνιος, τοιοῦτοι καὶ οἱ ἐπουράνιοι. καὶ

*Aliâs πετεινῶν.

καθὼς

omnia in omnibus. Alioqui quid facient ij, qui baptizant̃ pro mortuis, si omnino mortui non resurgunt? Cur & baptizant̃ pro illis? Quid & nos periclitamur om̃i tẽpore? In dies morior per nostram gloriationẽ, quã habeo in Christo Iesu dño nostro. Si secundũ hominem cũ bestijs depugnaui Ephesi, quæ mihi utilitas, si mortui nõ resurgũt? Edamus & bibamus, cras em̃ morimur. Ne decipiamini. Mores bonos colloquia corrũpũt mala. Expergiscimini iuste, & ne peccetis. Nam ignorationẽ dei nonnulli habent. Ad pudorẽ uobis loquor. At dicet aliquis: Quomodo resurgunt mortui? Quali autẽ corpore uenient? Stulte. Tu qđ seminas, nõ uiuificat̃, nisi mortuũ fuerit. Et hoc quod seminas, nõ corpus, qđ nascetur, seminas, sed nudũ granũ, exempli causa, tritici aut alicuius ex cæteris. Sed deus illi dat corpus ut uoluit, et unicuiq; seminũ suũ corpus. Non om̃is caro, eadẽ caro: sed alia quidẽ caro hominũ, alia uero caro pecorum, alia uero pisciũ, alia uero uolucriũ. Et sunt corpora cœlestia, & sunt corpora terrestria. Verum alia quidẽ cœlestiũ gloria, alia uero terrestriũ, alia gloria solis, & alia gloria lunæ, & alia gloria stellarũ. Stella siquidẽ à stella differt in gloria. Sic & resurrectio mortuorũ. Seminatur in corruptiõe, resurgit in incorruptibilitate: seminat̃ in ignominia, resurgit in gloria: seminatur in infirmitate, resurgit in potentia. Seminat̃ corpus animale, resurgit corpus spũale. Est corpus animale, & est corpus spirituale: queadmodum & scriptũ est: Factus est primus homo Adam in animã uiuentem, extremus Adam in spiritũ uiuificantem. At nõ primum, quod spirituale, sed quod animale, deinde quod spũale. Primus homo de terra terrenus, secũdus homo, ipse dñs de cœlo. Qualis terren⁹ ille, tales & hi q terreni sunt. Et qualis ille cœlestis, tales & ij q cœlestes sũt. Et

quemad

omnia in omnib⁹: Alioquin quid faciẽt qui baptizantur pro mortuis? Si oĩno mortui nõ resurgũt: ut qd & baptizant̃ pro illis? Vt quid & nos periclitamur omni hora. Quotidie morior ꝓpter uestrã gloriã fratres quã habeo in Christo Iesu dño nostro. Si secundũ hominẽ ad bestias pugnaui Ephesi: qd mihi ꝓdest, si mortui nõ resurgunt? Mãducemus & bibamus, cras enĩ moriemur. Nolite seduci. Corrumpũt mores bonos colloquia mala. Euigilate iusti: & nolite peccare. Ignorantiã enĩ dei quidã habent. Ad reuerentiam uobis loquor. Sed dicet aliquis: Quomodo resurgẽt mortui? Quali autẽ corpore uenient? Insipiẽs tu, quod seminas nõ uiuificat̃: nisi prius moriat̃. Et quid seminas? Nõ corpus quod futurũ est seminas: sed nudũ granũ, utputa, tritici: aut alicuius cæterorũ. Deus autẽ dat illi corpus sicut uult: & unicuiq; seminũ proprium corpus. Nõ omnis caro eadem caro: sed alia hominũ, alia pecorũ, alia uolucrũ, alia aũt pisciũ. Et corpora cœlestia & corpora terrestria. Sed alia quidẽ cœlestiũ gloria: alia autẽ terrestriũ. Alia claritas solis: alia claritas lunæ: & alia claritas stellarũ. Stella enim a stella differt in claritate: sic & resurrectio mortuorũ. Seminat̃ in corruptione: surget in incorruptione. Seminat̃ in ignobilitate: surget in gloria. Seminat̃ in infirmitate: surget in uirtute. Seminat̃ corp⁹ aĩale: surget corpus spũale. Si est corpus aĩale, est & spũale: sicut scriptũ est: Fact⁹ est primus homo Adam in aĩmã uiuentẽ: nouissimus Adam in spiritũ uiuificãtem. Sed nõ prius qđ spũale est: sed qđ aĩale est: deinde qđ spũale. Prim⁹ homo de terra terren⁹: secũd⁹ homo de cœlo cœlestis. Qualis terren⁹: tales & terreni. Et q̃lis cœlestis: tales & cœlestes. Igitur

sicut

καθὼς ἐφορέσαμεν τὴν εἰκόνα τοῦ χοϊκοῦ, φορέσομεν καὶ τὴν εἰκόνα τοῦ ἐπουρανίου. τοῦτο δέ φημι ἀδελφοί, ὅτι σὰρξ καὶ αἷμα βασιλείαν θεοῦ κληρονομῆσαι οὐ δύνανται. οὐδὲ ἡ φθορὰ τὴν ἀφθαρσίαν κληρονομεῖ. ἰδοὺ μυστήριον ὑμῖν λέγω. πάντες μὲν οὐ κοιμηθησόμεθα, πάντες δὲ ἀλλαγησόμεθα, ἐν ἀτόμῳ, ἐν ῥιπῇ ὀφθαλμοῦ, ἐν τῇ ἐσχάτῃ σάλπιγγι. σαλπίσει γάρ, καὶ οἱ νεκροὶ ἐγερθήσονται ἄφθαρτοι, καὶ ἡμεῖς ἀλλαγησόμεθα. Δεῖ γὰρ τὸ φθαρτὸν τοῦτο ἐνδύσασθαι ἀφθαρσίαν, καὶ τὸ θνητὸν τοῦτο ἐνδύσασθαι ἀθανασίαν. ὅταν δὲ τὸ φθαρτὸν τοῦτο ἐνδύσηται ἀφθαρσίαν, καὶ τὸ θνητὸν τοῦτο ἐνδύσηται ἀθανασίαν, τότε γενήσεται ὁ
» λόγος ὁ γεγραμμένος. κατεπόθη
» ὁ θάνατος εἰς νῖκος. ποῦ σου θάνατε τὸ κέντρον; ποῦ σου ᾅδη τὸ νῖκος; τὸ δὲ κέντρον τοῦ θανάτου, ἡ ἁμαρτία. ἡ δὲ δύναμις τῆς ἁμαρτίας, ὁ νόμος. τῷ δὲ θεῷ χάρις, τῷ διδόντι ἡμῖν τὸ νῖκος, διὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ. ὥστε ἀδελφοί μου ἀγαπητοί, ἑδραῖοι γίνεσθε, ἀμετακίνητοι, περισσεύοντες ἐν τῷ ἔργῳ τοῦ κυρίου πάντοτε, εἰδότες, ὅτι ὁ κόπος ὑμῶν οὐκ ἔστι κενὸς ἐν κυρίῳ.

ις Περὶ δὲ τῆς λογίας τῆς εἰς τοὺς ἁγίους, ὥσπερ διέταξα ταῖς ἐκκλησίαις τῆς γαλατίας, οὕτως καὶ ὑμεῖς ποιήσατε. κατὰ μίαν σαββάτων, ἕκαστος ὑμῶν παρ᾽ ἑαυτῷ τιθέτω, θησαυρίζων ὅτι ἂν εὐοδῶται, ἵνα μὴ ὅταν ἔλθω, τότε λογίαι γίνωνται. ὅταν δὲ παραγένωμαι, οὓς ἐὰν δοκιμάζητε δι᾽ ἐπιστολῶν, τούτους πέμψω ἀπενεγκεῖν τὴν χάριν ὑμῶν εἰς ἱερουσαλήμ. Ἐὰν δὲ ᾖ ἄξιον τοῦ, κἀμὲ πορεύεσθαι, σὺν ἐμοὶ πορεύσονται. ἐλεύσομαι δὲ πρὸς ὑμᾶς, ὅταν μακεδονίαν διέλθω. μακεδονίαν γὰρ διέρχομαι. πρὸς ὑμᾶς δὲ τυχὸν παραμενῶ, ἢ καὶ παραχειμάσω, ἵνα ὑμεῖς με προπέμψητε, οὗ ἐὰν πορεύωμαι. οὐ θέλω γὰρ ὑμᾶς ἄρτι ἐν παρόδῳ ἰδεῖν, ἐλπίζω δὲ χρόνον τινὰ ἐπιμεῖναι πρὸς ὑμᾶς, ἐὰν ὁ κύριος ἐπιτρέπῃ. Ἐπιμενῶ δὲ ἐν ἐφέσῳ ἕως τῆς πεντηκοστῆς. θύρα γάρ μοι ἀνέῳγε

quemadmodũ gestauimus imaginem terreni, gestabimus & imaginem cœlestis. Hoc aũt dico fratres quod caro & sanguis regni dei hæreditatẽ cõsequi nõ possunt. Neq; corruptio incorruptibilitatis hæreditatem accipit. Ecce mysteriũ uobis dico. Nõ omnes quidẽ dormiemus, omnes tamẽ immutabimur, in puncto tẽporis, in momento oculi, per extremã tubã. Canet eñ, & mortui resurgent incorruptibiles, & nos immutabimur. Oportet eñ corruptibile hoc induere corruptibilitatẽ, & mortale hoc induere immortalitatẽ. Cum aũt corruptibile hoc induerit incorruptibilitatem, & mortale hoc induerit immortalitatẽ, tunc fiet sermo qui scriptus est. Absorpta est mors in uictoriã. Vbi tuus mors aculeus? ubi tua inferne uictoria? Aculeus aũt mortis, peccatũ: potentia uero peccati, lex. Sed deo gratia, qui dedit nobis uictoriã, per dominũ nostrũ Iesum Christũ. Itaq; fratres mei dilecti, stabiles sitis, immobiles, abundantes in opere domini semp, cum sciatis, quod labor uester non est inanis in dño. Cæterũ de collatione in sanctos, quemadmodũ ordinaui ecclesijs Galatiæ, ita & uos facite. In una sabbatorũ unusquisq; uestrũ apud se seponat, recondens quicquid cõmodum fuerit: ne cũ uenero, tunc collationes fiant. Vbi uenero autem, quoscunq; probaueritis per epistolas, hos mittã ut perferant munificentiã uestrã Hierosolymam. Quod si fuerit operæ preciũ, ut & ipse proficiscar, mecũ proficiscent. Veniã autẽ ad uos, cũ Macedoniã transiero. Macedoniã eñ pertransiturus sum. Apud uos aũt forte permanebo, aut etiam hybernabo, ut uos me deducatis quocunq; proficiscar. Nolo enim uos nũc in transcursu uidere, sed spero tẽpus aliquantũ mansurũ me apud uos, si dominus permiserit. Cõmorabor aũt Ephesi, usq; ad diẽ quinquagesimum. Nam hostium mihi apertum

sicut portauimus imaginẽ terreni: portemus & imaginem cœlestis. Hoc autẽ dico fratres: quia caro & sanguis regnũ dei possidere nõ possunt: neq; corruptio incorruptelã possidebit. Ecce mysteriũ uobis dico. Omẽs quidẽ resurgemus: sed non oẽs immutabimur. In momento in ictu oculi, in nouissima tuba. Canet enĩ tuba, & mortui resurgẽt incorrupti: & nos immutabimur. Oportet enim corruptibile hoc induere incorruptionem: & mortale hoc induere immortalitatẽ. Cum autem mortale hoc induerit immortalitatẽ: tunc fiet sermo qui scriptus est: Absorpta est mors in uictoria: Vbi est mors uictoria tua? Vbi est mors stimulus tuus? Stimulus autẽ mortis peccatũ est: uirtus uero peccati lex. Deo autẽ gratias qui dedit nobis uictoriam per dominum nostrũ Iesum Christũ. Itaq; fratres mei dilecti, stabiles estote & immobiles: abundãtes in omni opere domini, semper scientes quod labor uester non est inanis in domino.

De collectis autem quæ fiunt in sãctos: sicut ordinaui in ecclesijs Galathiæ: ita & uos facite per unã sabbati. Vnusquisq; uestrũ apud se reponat, recõdens qđ ei beneplacuerit: ut nõ cũ uenero tunc collectæ fiant. Cũ autẽ præsens fuero, q̊s probaueritis per epistolas, hos mittã perferre gratiã uestrã in Hierusalem. Quod si dignũ fuerit, ut ego eã, mecũ ibunt. Veniam aũt ad uos: cum Macedoniã pertransiero. Nã Macedoniã pertrãsibo. Apud uos autẽ forsitan manebo: uel etiã hyemabo: ut uos me deducatis quocunq; iero. Nolo enim uos modo in trãsitu uidere. Spero enim me aliquãtulũ temporis manere apud uos: si dñs permiserit. Permanebo autem Ephesi usq; ad Pẽtecosten. Ostium enim mihi apertum XVI.

ἀνέῳγε μεγάλη καὶ ἐνεργής, καὶ ἀν/
τικείμενοι πολλοί. ἐὰν δὲ ἔλθῃ τιμό
θεος, βλέπετε ἵνα ἀφόβως γένηται
πρὸς ὑμᾶς. τὸ γὰρ ἔργον κυρίου ἐργά
ζεται, ὡς καὶ ἐγώ. μή τις οὖν αὐτὸν
ἐξουθενήσῃ, προπέμψατε δὲ αὐτὸν
ἐν εἰρήνῃ, ἵνα ἔλθῃ πρός με. ἐκδέχο/
μαι γὰρ αὐτὸν μετὰ τῶν ἀδελφῶν.
περὶ δὲ ἀπολλῶ τοῦ ἀδελφοῦ, πολλὰ
παρεκάλεσα αὐτόν, ἵνα ἔλθῃ πρὸς ὑ/
μᾶς μετὰ τῶν ἀδελφῶν. καὶ πάντως
οὐκ ἦν θέλημα, ἵνα νῦν ἔλθῃ. ἐλεύσε
ται δέ, ὅταν εὐκαιρήσῃ. γρηγορεῖτε,
στήκετε ἐν τῇ πίστει. ἀνδρίζεσθε, κρα/
ταιοῦσθε. πάντα ὑμῶν ἐν ἀγάπῃ γι
νέσθω. παρακαλῶ δὲ ὑμᾶς ἀδελφοί
οἴδατε τὴν οἰκίαν στεφανᾶ, ὅτι ἐστὶν
ἀπαρχὴ τῆς ἀχαΐας, καὶ εἰς διακονίαν
τοῖς ἁγίοις ἔταξαν ἑαυτούς, ἵνα καὶ
ὑμεῖς ὑποτάσσησθε τοῖς τοιούτοις,
καὶ παντὶ τῷ συνεργοῦντι καὶ κο/
πιῶντι. χαίρω δὲ ἐπὶ τῇ παρουσίᾳ
στεφανᾶ, καὶ φουρτουνάτου, καὶ ἀ/
χαϊκοῦ, ὅτι τὸ ὑμῶν ὑστέρημα, οὗ/
τοι ἀνεπλήρωσαν. ἀνέπαυσαν γὰρ
τὸ ἐμὸν πνεῦμα, καὶ τὸ ὑμῶν. ἐπι
γινώσκετε οὖν τοὺς τοιούτους. ἀσπά
ζονται ὑμᾶς αἱ ἐκκλησίαι τῆς ἀσί/
ας. ἀσπάζονται ὑμᾶς ἐν κυρίῳ πολ
λὰ ἀκύλας καὶ πρίσκιλλα, σὺν τῇ
κατ᾽ οἶκον αὐτῶν ἐκκλησίᾳ. ἀσπά/
ζονται ὑμᾶς οἱ ἀδελφοὶ πάντες.
ἀσπάσασθε ἀλλήλους ἐν φιλήμα/
τι ἁγίῳ. ὁ ἀσπασμὸς τῇ ἐμῇ χειρὶ
παύλου. εἴ τις οὐ φιλεῖ τὸν κύριον
ἰησοῦν χριστόν, ἤτω ἀνάθεμα, μαρα/
ναθά. ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ
μεθ᾽ ὑμῶν. ἡ ἀγάπη μου μετὰ πάν/
των ὑμῶν ἐν χριστῷ ἰησοῦ. ἀμήν.

Πρὸς κορινθίους πρώτη.
Ἐγράφη ἀπὸ φιλίππων διὰ στεφα/
νᾶ καὶ φουρτουνάτου, καὶ ἀχαϊκοῦ,
καὶ τιμοθέου.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ

apertum est magnum, & efficax,
& aduersarij multi. Quod si uene
rit Timotheus, uidete ut absque
metu sit apud uos: opus enim do
mini operatur, quemadmodum
& ego. Ne quis igitur eum sper/
nat, sed prosequamini eum cũ pa
ce, ut ueniat ad me. Expecto em̃
illum cum fratribus. Porrò de A/
pollo fratre: Multũ hortatus sum
illum, ut iret ad uos cũ fratribus,
& omnino nõ erat uoluntas nũc
eundi. Venturus est autem, cum
opportunitatem erit nactus. Vi/
gilate, state in fide, uiriliter agite,
estote fortes. Omnia uobis cum
charitate fiant. Obsecro autẽ uos
fratres: Nostis familiam Stepha/
næ, esse primitias Achaiæ, & qđ
in ministerium sanctis ordinarũt
seipsos, ut & uos subditi sitis tali/
bus, & omni adiuuãti & laboran
ti. Gaudeo uero de aduentu Ste/
phanæ & Fortunati & Achaici:
quoniam id quod mihi deerat ue
stri, hi suppleuerunt. Refocillaue
runt enim spiritum meum ac ue/
strum. Agnoscite itaq; huiusmo/
di. Salutant uos ecclesiæ Asiæ. Sa
lutant uos in domino multũ A/
quila & Priscilla, cũ ea quæ in do/
mo est ipsorum ecclesia. Salutant
uos fratres omnes. Salutate inui/
cem osculo sancto. Salutatio mea
manu Pauli. Si quis nõ diligit do
minũ Iesum, sit anathema maran
atha. Gratia domini Iesu Christi
sit uobiscũ. Dilectio mea cũ omni
bus uobis in Christo Iesu. Amen.

Ad Corinthios prior.
Missa fuit è Philippis, per Ste/
phanam & Fortunatũ, & Achai/
cum, & Timotheum.

apertũ est magnũ & euidẽs,
& aduersarij multi. Si autẽ
uenerit Timotheus: uidete
ut sine timo re sit apud uos.
Opus enĩ dñi operat̃, sicut
& ego. Ne qs ergo illũ sper/
nat. Deducite aũt illũ in pa
ce, ut ueniat ad me. Expecto
enĩ illũ cũ fratribus. De A/
pollo aũt fratre uobis notũ
facio: quoniã multũ rogaui
eũ: ut ueniret ad uos cũ fra/
tribus: & utiq; nõ fuit uolũ/
tas eius ut nũc ueniret. Ve/
niet autẽ cum ei uacuũ fue/
rit. Vigilate, state in fide, uiri
liter agite, & cõfortamini: o/
mnia enĩ uestra in charita/
te fiãt. Obsecro aũt uos fra/
tres: nostis domũ Stepha/
næ & Fortunati & Achaici:
q̃niã sunt primitiæ Achaiæ:
& in ministeriũ sanctorũ or
dinauerũt seipsos: ut & uos
subditi sitis eiusmodi: & o/
mni cooperanti & laboran/
ti. Gaudeo aũt in præsentia
Stephanæ & fortunati & A/
chaici: quoniã id qđ uobis
deerat, ipsi suppleuerũt. Re/
fecerũt enĩ & meũ spiritũ &
uestrum. Cognoscite ergo
quæ eiusmodi sunt. Salutãt
uos ecclesiæ Asiæ. Salutat
uos in dño multũ Aquila et
Prisca: cũ domestica sua ec/
clesia: apud q̃s & hospitor.
Salutãt uos oẽs fratres. Sa
lutate inuicẽ in osculo sãcto
Salutatio mea, manu Pauli.
Si qs nõ amat dñm nostrũ
Iesum Christum, sit anathe/
ma maranatha. Gr̃a dñi nr̃i
Iesu Christi, uobiscũ. Chari
tas mea cum omnib9 uobis
in Christo Iesu: Amen.

FINIS.

I

ΔΕΥΤΕΡΑΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ.

Ταύτην ἐπιστέλλει ἀπὸ μακεδονίας, ἡ δὲ πρόφασις τῆς ἐπιστολῆς αὕτη. δεξάμενοι κορίνθιοι τὴν προτέραν ἐπιστολήν, κατενύγησαν ἐπὶ τῇ ἁμαρτίᾳ τοῦ λαβόντος τὴν μητρυιάν, καὶ ἐλυπήθησαν, ὡς περιιδόντες τὸ τοιοῦτον ἁμάρτημα. εἶτα ὑφηρπάζοντο ὑπό τινων, τῶν καὶ τὰς προφάσεις τῶν σχισμάτων ποιούντων, ὥστε παρακαθέζεσθαι τῷ γράμματι τοῦ νόμου, καὶ ἀδιάφορον ἡγεῖσθαι τὴν παρὰ τοῦ χριστοῦ χάριν, καὶ μᾶλλον προσέχειν τοῖς ἐν προσώπῳ καυχωμένοις. ἤσαν δὲ καὶ περὶ τῆς λογίας, τῆς εἰς τοὺς ἁγίους φροντίζοντες καλῶς. πρὸς ταῦτα οὖν ἀντιγράφει ὁ ἀπόστολος. καὶ πρῶτον μὲν ἀποδέχεται τοὺς ἐκβαλόντας τὸν παρανομήσαντα. ἔπειτα ἀξιώσασιν αὐτοῖς ἀνθικετεύει, καὶ μετανοήσαντα ἐκεῖνον κελεύει δεχθῆναι. ἐν αὐτῇ δὲ διδάσκει περὶ τοῦ νόμου, διαιρῶν τὸ γράμμα τοῦ νόμου. καὶ δείκνυσιν, ὅτι οὐ δεῖ λαμβάνειν τὰ γράμματα μόνον τοῦ νόμου, ἀλλ' ἐν αὐτῷ τῷ γράμματι τὴν διάνοιαν ἐρευνᾶν. οὐ γὰρ μόνον ῥῆμά ἐστιν ὁ νόμος, ἀλλ' ἐν τοῖς ῥητοῖς ἐστι, καὶ ὁ νοῦς τοῦ πνεύματος. ἔπειτα ὅτι τοῦ χριστοῦ ἐλθόντος, καινὴ κτίσις γέγονεν, καὶ οὐ δεῖ κατὰ τὸ παλαιὸν ζῆν, ἀλλ' ὡς ἐν καινῇ κτίσει, ἐν πᾶσιν ἀνανεοῦσθαι, καὶ ἀργὴν εἶναι λοιπὸν τὴν περιτομήν. ἀποδέχεται δὲ αὐτοὺς καὶ περὶ τῆς διακονίας, καὶ προτρέπεται αὐτὴν μᾶλλον πλεονάζειν. αἰτιώμενος δὲ τοὺς ἐν προσώπῳ καυχωμένους, καταλέγει πάντα, ἅπερ πέπονθε διὰ τὸν κύριον. καὶ τὰς ὀπτασίας δὲ διηγεῖται, ἅσπερ ἑώρακεν, εἴς τε τὸν παράδεισον, καὶ εἰς τὸν τρίτον οὐρανὸν ἁρπαγείς. εἶτα παραγγείλας μὴ ἁμαρτάνειν, ἀλλὰ μετανοεῖν τοὺς ἁμαρτάνοντας ἐν εὐχαριστείᾳ, τελειοῖ τὴν ἐπιστολήν. ἔστι δὲ καὶ ταῦτα, ὁ πᾶς λόγος ἐστὶν ἐν τῇ ἐπιστολῇ περί τε ἑαυτοῦ, καὶ περὶ κορινθίων, καὶ τῶν ψευδαποστόλων. καὶ ἐκ ταύτης τῆς ὑποθέσεως, πρόεισιν εἴς τε τὰ τῆς χάριτος θεοῦ, καὶ περὶ ἀγαθῆς πολιτείας, κατὰ τὸ εὐσυνείδητον, καὶ τὸ ἐναγώνιον, καὶ τὸ ἀφιλοχρήματον, καὶ περὶ τῆς μεταδοτικῆς ἀρετῆς, καὶ περὶ τῆς τῶν ψευδαποστόλων ἀλαζονείας καὶ πονηρίας.

IN SECVNDAM AD CORINTHIOS EPISTOLAM, ARGVMENTVM PER ERASMVM ROT.

PRIMVM reddit causas Corinthijs, quare non reuiserit illos, quemadmodum pollicitus est epistola superiore: prius quædam præfatus de suis afflictionibus, quas ob Euangelium Christi perpetiebatur, ostendens in tantis malis deum sibi fuisse solatio. Mox reconciliat Corinthijs eum, quem superiore epistola iusserat tradi satanæ, ut amanter reciperent castigatū, quem peccantem eiecerant. Hæc fermè cap. primo ac secundo. Deinde prædicat studium suum in euangelio prædicando, obiter taxans ac notans cæteros pseudapostolos, qui suo seruientes quæstui, suæ studentes gloriæ, nusquā non pelliciebant ad legem Mosaicam, quā Christo sic conabantur admiscere, quasi sine huius accessione non esset spes salutis. Itaq; umbris legis Mosaicæ præfert euangelij lucem: subinde adhortans illos non ad ceremonias legis, sed ad conscientiā uitamq; Christo dignam: testans interim qua synceritate prædicauerit euangelium Christi, quantumq; malorū eius gratia perpessus sit spe præmij cœlestis. Ad hæc indicat quibus in rebus sita sit potissimum Christiana pietas. Hæc tractantur in calce cap. secundi, cap. tertio, quarto, quinto, & principio sexti. Nam reliqua huius capitis parte, simulq; initio proximi hortatur illos, ut agnoscentes dignitatem & & sanctitatem suæ professionis, modis omnibus abstineant ab inquinamentis ethnicorum, cum quibus nihil esset illis commune. Quarto loco lenit superioris reprehensio-

nis

nis acerbitatem, collaudans illorum obedientiam, quod epistolæ suæ, licet obiurgatrici, per omnia paruissent: gratulaturque, quod is mœror temporarius summum gaudium utrisque pepererit, uelut cum ex amaro pharmaco cōsequitur gratissima sanitas. Quinto loco cum exemplo Macedonum, tum uarijs argumentis ac scripturarum testimonijs prouocat, ut pro sua quisque facultate, proque animi propensione conferat aliquid in subsidium sanctorum, qui Hierosolymis agebant, memor hoc sibi mandatum à Petro: ad hoc negocij misso Tito cum altero collega, ut plerique putant, Luca, quos commēdat Corinthijs. Hæc agit cap. octauo & nono. Sexto, quos ante taxauit oblique, palàm insectatur pseudapostolos, qui fastu ac supercilio dignitatem ac maiestatem apostolicam præ se ferebant, Paulum in contemptum uocantes uelut humilem, ut qui cerdonicā exercuerit, uelut imperitum, & infantem, ad hæc toties cæsum, ac uexatum iniurijs. Aduersus hos autoritatem suam asserit apud Corinthios, testans nusquam sibi deesse autoritatem ac potestatem apostolicam, sed qua nolit uti, grauandis alijs, quemadmodū cæteri, sed tantum ad commodum suorū & Christi gloriam. Deinde præfatus ueniam stulticiæ, quod de se gloriosius quædam dicere cogeretur: primum æquat se summis apostolis: deinde præfert etiam, idque multis nominibus, uel quod latius sparserit Euangelij doctrinā, uel quod unus gratuito eam tradiderit, neque per se neque per suos grauans Achaicos, uel quod plura perpessus sit Euangelij causa, quàm illorum quisquam: ea sibi gloriæ uertens, ob quæ quibusdam uidebatur contemptior. Porrò sermonis imperitiam agnoscens modestiæ causa, rerum scientiam sibi uindicat, ne quid uel hic desiderent. Postremo, quoniam pseudapostoli fictis angelorum uisionibus sese uenditabant apud simplices, Paulus ueram & insignem adducit uisionem, se raptum in tertium usque cœlum, atque illic edoctum, quæ captum hominum excedant. Hæc ferè cap. decimo, undecimo, & duodecimo. Septimo, ne per pseudapostolos relaberentur in pristina uitia, testatur sibi in animo esse, inuisere illos: cum autoritate interminans, ne tales eos offendat, ut sui dissimilis esse cogatur: aut ne, sicut epistola sæuire coactus est, ita præsens quoque sæuire cogatur, quod ante hac non fecerit, cum suo iure potuisset. Hæc agit in calce capitis duodecimi, & cap. decimotertio. Græcorum inscriptiones testantur, hanc epistolā missam è Philippis per Titum & Lucam. Cæterum argumēta, quæ nullo autore, sed commoda breuitate habentur in Latinis codicibus, testantur, per eosdem missam è Troade. Nam huius loci meminit capite secundo.

FINIS.

A Παῦλος ἀπόστολος Ἰησοῦ χριστοῦ διὰ θελήματος θεοῦ, καὶ τιμόθεος ὁ ἀδελφὸς τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ θεοῦ, τῇ οὔσῃ ἐν κορίνθῳ, σὺν τοῖς ἁγίοις πᾶσι τοῖς οὖσιν ἐν ὅλῃ τῇ ἀχαΐᾳ. χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν, καὶ κυρίου Ἰησοῦ χριστοῦ. Εὐλογητὸς ὁ θεὸς, καὶ πατὴρ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ, ὁ πατὴρ τῶν οἰκτιρμῶν, καὶ θεὸς πάσης παρακλήσεως, ὁ παρακαλῶν ἡμᾶς ἐπὶ πάσῃ τῇ θλίψει ὑμῶν, εἰς τὸ δύνασθαι ἡμᾶς παρακαλεῖν, τοὺς ἐν πάσῃ θλίψει διὰ τῆς παρακλήσεως, ἧς παρακαλούμεθα αὐτοὶ ὑπὸ τοῦ θεοῦ. ὅτι καθὼς περισσεύει τὰ παθήματα τοῦ χριστοῦ εἰς ἡμᾶς, οὕτως διὰ χριστοῦ περισσεύει, καὶ ἡ παράκλησις ἡμῶν. εἴτε δὲ θλιβόμεθα ὑπὲρ τῆς ὑμῶν παρακλήσεως, καὶ σωτηρίας, τῆς ἐνεργουμένης ἐν ὑπομονῇ τῶν αὐτῶν παθημάτων, ὧν καὶ ἡμεῖς πάσχομεν, εἴτε παρακαλούμεθα ὑπὲρ τῆς ὑμῶν παρακλήσεως καὶ σωτηρίας, καὶ ἡ ἐλπὶς ἡμῶν βεβαία ὑπὲρ ὑμῶν, εἰδότες, ὅτι ὥσπερ κοινωνοί ἐστε τῶν παθημάτων, οὕτως καὶ τῆς παρακλήσεως.

B Οὐ γὰρ θέλομεν ὑμᾶς ἀγνοεῖν ἀδελφοί, ὑπὲρ τῆς θλίψεως ἡμῶν, τῆς γενομένης ἡμῖν ἐν τῇ ἀσίᾳ, ὅτι καθ᾽ ὑπερβολὴν ἐβαρήθημεν ὑπὲρ δύναμιν, ὥστε ἐξαπορηθῆναι ἡμᾶς καὶ τοῦ ζῆν, ἀλλὰ αὐτοὶ ἐν ἑαυτοῖς, τὸ ἀπόκριμα τοῦ θανάτου ἐσχήκαμεν, ἵνα μὴ πεποιθότες ὦμεν ἐφ᾽ ἑαυτοῖς, ἀλλ᾽ ἐπὶ τῷ θεῷ τῷ ἐγείροντι τοὺς νεκρούς, ὃς ἐκ τηλικούτου θανάτου ἐῤῥύσατο ἡμᾶς, καὶ ῥύεται. εἰς ὃν ἠλπίκαμεν, ὅτι καὶ ἔτι ῥύσεται, συνυπουργούντων καὶ ὑμῶν ὑπὲρ ἡμῶν τῇ δεήσει, ἵνα ἐκ πολλῶν προσώπων, τὸ εἰς ἡμᾶς χάρισμα, διὰ πολλῶν εὐχαριστηθῇ ὑπὲρ ἡμῶν. Ἡ γὰρ καύχησις ἡμῶν αὕτη ἐστὶ, τὸ μαρτύριον τῆς συνειδήσεως ἡμῶν, ὅτι ἐν ἁπλότητι καὶ εἰλικρινείᾳ θεοῦ, οὐκ

PAVLVS apostolus Iesu Christi per uoluntatem dei, ac Timotheus frater congregationi dei, quæ est Corinthi, unà cũ sanctis omnibus, qui sunt in tota Achaia. Gratia uobis & pax à deo patre nostro, & domio Iesu Christo. Benedictus deus, & pater domini nostri Iesu Christi, qui est pater misericordiarũ, & deus omnis consolationis, cõsolans nos in omni afflictione nostra, in hoc, ut possimus consolari, eos qui sunt in quauis afflictione, per consolationem, qua nosipsos consolatur deus. Quoniam sicut abundant afflictiones Christi in nobis, ita per Christum abundat & consolatio nostra. *Siue* aũt affligimur, id fit pro uestri consolatione ac salute, quæ operat̃ in tolerantia earundem afflictionũ, quas & nos patimur, siue consolationẽ accipimus pro uestri cõsolatione ac salute, spes etiã nostra firma est pro nobis, cũ sciamus, quod quemadmodũ participes estis afflictionũ sic futuri sitis & cõsolationis. Nõ enim uolumus uos ignorare fratres, de afflictione nostra, quæ nobis accidit in Asia, quoniã supra modũ grauati fuimus supra uires adeo ut desperauerim⁹ etiã de uita. Quin ipsi in nobisipsis, sententiam mortis acceperamus, ne cõfideremus in nobisipsis, sed in deo qui ad uitã suscitat mortuos, qui ex tanta morte eripuit nos, & eripit: in quo spem fixã habemus, ꝙ & iam posthac ereptur⁹ sit, simul adiuuantibus et uobis, per depcationẽ pro nobis, ut ex multis personis, pro dono in nos collato, per multos gratiæ agant̃ pro nobis. nam gloriatio nostra hæc est, testimoniũ cõscientiæ nostræ, qđ cũ simplicitate & synceritate dei: non

PAVLVS apostolus Iesu christi, per uoluntatem dei: & Timotheus frater ecclesiæ dei: quæ est Corinthi, cũ omnib⁹ sanctis qui sunt in uniuersa Achaia. Gratia uobis & pax a deo patre nostro & dño Iesu Christo. Benedict⁹ de⁹ & pr̃ dñi nostri Iesu Christi: pr̃ misericordiarũ & deus totius cõsolationis: qui cõsolat̃ nos in omni tribulatiõe nr̃a: ut possim⁹ & ipsi cõsolari eos qui in omi pressura sunt per exhortationem qua exhortamur & ipsi a deo: q̃niã sicut abundant passiões Christi in nobis: ita & per Christũ abũdat cõsolatio nostra. Siue autẽ tribulamur pro uestra exhortatiõe & salute: siue cõsolamũr pro uestra cõsolatione: siue exhortamur pro uestra exhortatiõe & salute quæ operat̃ tolerãtiam earundẽ passionum quas & nos patimur: ut spes nostra firma sit pro uobis. Sciẽtes quoniã sicut socij passionũ estis: sic eritis & cõsolatiõis: nõ enim uolumus ignorare uos fratres de tribulatione nr̃a quæ facta est in Asia: quoniã supra modũ grauati sumus supra uirtutẽ: ita ut tæderet nos etiã uiuere. Sed ipsi in nobismetipsis respõsum mortis habuimus: ut nõ sim⁹ fidẽtes in nobis: sed in deo qui suscitat mortuos: qui de tantis periculis nos eripuit & eruit, in quẽ speramus: quoniã & adhuc eripiet adiuuãtib⁹ & uobis in oratiõe pro nobis: ut ex multarũ personis facierũ eius quæ in nobis est donationis: per multos gratiæ agañ ꝓ nobis. Nã gloria nostra hæc est testimoniũ conscietiæ nostræ: ꝙ in simplicitate cordis & sinceritate dei: & non

οὐκ ἐν σοφίᾳ σαρκικῇ, ἀλλ᾽ ἐν χάριτι θεοῦ ἀνεστράφημεν ἐν τῷ κόσμῳ, περισσοτέρως δὲ πρὸς ὑμᾶς.

C Οὐ γὰρ ἄλλα γράφομεν ὑμῖν, ἀλλ᾽ ἢ ἃ ἀναγινώσκετε, ἢ καὶ ἐπιγινώσκετε. ἐλπίζω δὲ, ὅτι καὶ ἕως τέλους ἐπιγνώσεσθε. καθὼς καὶ ἐπέγνωτε ἡμᾶς ἀπὸ μέρους, ὅτι καύχημα ὑμῶν ἐσμὲν, καθάπερ καὶ ὑμεῖς ἡμῶν, ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ κυρίου Ἰησοῦ. Καὶ ταύτῃ τῇ πεποιθήσει ἐβουλόμην πρὸς ὑμᾶς ἐλθεῖν πρότερον, ἵνα δευτέραν χάριν ἔχητε, καὶ δι᾽ ὑμῶν διελθεῖν εἰς μακεδονίαν, καὶ πάλιν ἀπὸ μακεδονίας ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς. καὶ ὑφ᾽ ὑμῶν προπεμφθῆναι εἰς τὴν ἰουδαίαν. τοῦτο οὖν βουλευόμενος, μή τι ἄρα τῇ ἐλαφρίᾳ ἐχρησάμην; ἢ ἃ βουλεύομαι, κατὰ σάρκα βουλεύομαι; ἵνα ᾖ παρ᾽ ἐμοὶ τὸ ναὶ ναί. καὶ τὸ οὔ, οὔ. Πιστὸς δὲ ὁ θεὸς, ὅτι ὁ λόγος ἡμῶν ὁ πρὸς ὑμᾶς οὐκ ἐγένετο ναὶ, καὶ οὔ. Ὁ γὰρ τοῦ θεοῦ υἱὸς Ἰησοῦς χριστὸς, ὁ ἐν ὑμῖν δι᾽ ἡμῶν κηρυχθεὶς, δι᾽ ἐμοῦ καὶ σιλουανοῦ καὶ τιμοθέου, οὐκ ἐγένετο ναὶ καὶ οὔ, ἀλλὰ ναὶ ἐν αὐτῷ γέγονεν. ὅσαι γὰρ ἐπαγγελίαι θεοῦ, ἐν αὐτῷ τὸ ναὶ, καὶ ἐν αὐτῷ τὸ ἀμὴν, τῷ θεῷ πρὸς δόξαν δι᾽ ἡμῶν. Ὁ δὲ βεβαιῶν ἡμᾶς σὺν ὑμῖν εἰς χριστὸν, καὶ χρίσας ἡμᾶς, θεὸς, ὁ καὶ σφραγισάμενος ἡμᾶς, καὶ δοὺς τὸν ἀῤῥαβῶνα τοῦ πνεύματος ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν.

D Ἐγὼ δὲ μάρτυρα τὸν θεὸν ἐπικαλοῦμαι ἐπὶ τὴν ἐμὴν ψυχὴν, ὅτι φειδόμενος ὑμῶν, οὐκέτι ἦλθον εἰς κόρινθον. οὐχ ὅτι κυριεύομεν ὑμῶν τῆς πίστεως, ἀλλὰ συνεργοί ἐσμεν τῆς χαρᾶς ὑμῶν. τῇ γὰρ πίστει ἑστήκατε.

E Ἔκρινα δὲ ἐμαυτῷ τοῦτο, τὸ μὴ πάλιν ἐλθεῖν ἐν λύπῃ πρὸς ὑμᾶς. Εἰ γὰρ ἐγὼ λυπῶ ὑμᾶς, καὶ τίς ἐστιν ὁ εὐφραίνων με, εἰ μὴ ὁ λυπούμενος ἐξ ἐμοῦ; καὶ ἔγραψα ὑμῖν τοῦτο αὐτὸ, ἵνα μὴ ἐλθὼν, λύπην σχῶ, ἀφ᾽ ὧν ἔδει με χαίρειν. πεποιθὼς ἐπὶ πάντας ὑμᾶς, ὅτι ἡ ἐμὴ χαρὰ πάντων ὑμῶν ἐστιν. ἐκ γὰρ πολλῆς θλίψεως καὶ συνοχῆς

nō sapientia carnali, sed per gratiā dei conuersati fuerimus in mūdo, abundantius autē erga uos. Non enim alia scribimus uobis, quàm quæ legitis, aut etiā agnoscitis. Spero autem, quod usq; ad finē quoq; agnoscetis, quemadmodū et agnouistis nos ex parte, quoniā gloria uestra sumus, quemadmodum & uos nostra, in die domini Iesu. Et hac fiducia uolebam ad uos uenire prius, ut geminā apud uos inirem gratiam, & per uos pertransire in Macedoniā, & rursum à Macedonia uenire ad uos, ac à uobis deduci in Iudæam. Hoc igitur cū in animo uersarem, nuncubi leuitate sum usus? aut num quæ cogito, secundū carnem cogito? Vt sit apud me, quod est etiam, etiam: et quod est nō, non. Imò fidelis deus quod sermo noster erga uos, non fuit etiam, & nō. Nam dei filius Iesus Christus, qui inter uos per nos prædicatus est, per me, et Syluanū ac Timotheum, non fuit etiam & non, sed etiā per ipsum fuit. Quotquot enim sunt promissiones dei, per ipsum sunt etiam, & per ipsum amen, deo ad gloriā per nos. Porrò qui confirmat nos unà uobiscū in Christū: & qui unxit nos, deus est: qui etiam obsignauit nos, deditq; arrā spiritus in cordibus nostris. Ego uero testem deum inuoco in animam meam, quod parcens uobis, nondum uenerim Corinthum, non quod dominemur uobis nomine fidei, sed adiutores sumus gaudij uestri, nam fide statis.

Sed decreui apud memetipsum hoc, non iterū cum dolore ad uos uenire. Nam si ego mœrore uos afficiam, & quis est qui exhilaret me, nisi is qui mœrore afficitur ex me? Et scripsi uobis hoc ipsum: ne si uenissem ad uos, dolorem caperem ex his, ex quibus oportebat me capere uoluptatē: fiduciā hanc habens erga uos omēs, quod meū gaudium omniū uestrū sit. Nam ex multa afflictione & anxietate

& nō in sapiētia carnali: sed in gratia dei cōuersati sumus in hoc mūdo: abundantius autē ad uos. Nō eni alia scribimus uobis quā quæ legistis & cognouistis. Spero autem quod usq; in finem cognoscetis: sicut & cognouistis nos ex parte: quia gloria uestra sumus sicut & uos nostra: in die dñi nostri Iesu Christi. Et hac cōfidētia uolui prius uenire ad uos ut secundam gratiā haberetis: et per uos transirem in Macedoniam: & iterū a Macedonia uenirem ad uos: & a uobis deduci in Iudæā. Cum ergo hoc uoluissem: nunqd leuitate usus sum? Aut quæ cogito, secundum carnem cogito: ut sit apud me est & non? Fidelis aūt deus: quia sermo noster qui fuit apud uos: nō est in illo, est & nō: sed est, in illo est. Dei enim filius Iesus Christus qui in uobis per nos prædicatus est: per me, & Siluanū & Timotheum nō fuit in illo, est & nō: sed est in illo fuit. Quotquot enim promissiones dei sunt in illo est. Ideo & per ipsum dicimus amē deo ad gloriā nostrā. Qui autem cōfirmat nos uobiscum in Christo & qui unxit nos deus & qui signauit nos & dedit pignus spiritus in cordibus nostris. Ego autem testem deum inuoco in animam meā, quod parcēs uobis nō ueni ultra Corinthū: non quia dominamur fidei uestræ: sed adiutores sumus gaudij uestri. Nam fide statis.

Statui autem hoc ipsum apud me: ne iterū in tristicia uenirem ad uos. Si eñi ego cōtristo uos: & quis est qui me lætificet, nisi qui contristatur ex me? Et hocipsum scripsi uobis: ut non cū uenero tristiciam super tristiciam habeā: de quibus oportuerat me gaudere: confidens in omibus uobis: quia meum gaudium omnium uestrum est. Nam ex multa tribulatione & angustia II.

καρδίας ἔγραψα ὑμῖν, διὰ πολ/
λῶν δακρύων, οὐχ ἵνα λυπηθῆτε,
ἀλλὰ τὴν ἀγάπην ἵνα γνῶτε, ἣν ἔ/
χω περισσοτέρως εἰς ὑμᾶς. εἰ δέ τις
λελύπηκεν, οὐκ ἐμὲ λελύπηκεν,
ἀλλ' ἀπὸ μέρους, ἵνα μὴ ἐπιβαρῶ
πάντας ὑμᾶς. ἱκανὸν τῷ τοιού/
τῳ ἡ ἐπιτιμία αὕτη, ἡ ὑπὸ τῶν πλειό/
νων. ὥστε τοὐναντίον μᾶλλον ὑμᾶς
χαρίσασθαι, καὶ παρακαλέσαι,
μή πως τῇ περισσοτέρᾳ λύπῃ κα/
ταποθῇ ὁ τοιοῦτος. Διὸ παρακα/
λῶ ὑμᾶς, κυρῶσαι εἰς αὐτὸν ἀγά/
πην. εἰς τοῦτο γὰρ καὶ ἔγραψα,
ἵνα γνῶ τὴν δοκιμὴν ἡμῶν, εἰ εἰς
πάντα ὑπήκοοί ἐστε. ᾧ δέ τι χαρί/
ζεσθε, καὶ ἐγώ. καὶ γὰρ ἐγὼ εἴ τι κεχά/
ρισμαι, ᾧ κεχάρισμαι, δι' ὑμᾶς ἐν
προσώπῳ χριστοῦ, ἵνα μὴ πλεονε/
κτηθῶμεν ὑπὸ τοῦ σατανᾶ. οὐ γὰρ
αὐτοῦ τὰ νοήματα ἀγνοοῦμεν.
5 Ἐλθὼν δὲ εἰς τὴν τρωάδα, εἰς
τὸ εὐαγγέλιον τοῦ χριστοῦ, καὶ θύ/
ρας μοι ἀνεῳγμένης ἐν κυρίῳ, οὐκ
ἔσχηκα ἄνεσιν τῷ πνεύματί μου,
τῷ μὴ εὑρεῖν με τίτον τὸν ἀδελ/
φόν μου, ἀλλὰ ἀποταξάμενος
αὐτοῖς, ἐξῆλθον εἰς μακεδονίαν.
Τῷ δὲ θεῷ χάρις, τῷ πάντοτε θρι/
αμβεύοντι ἡμᾶς ἐν τῷ χριστῷ, καὶ
τὴν ὀσμὴν τῆς γνώσεως αὐτοῦ φα
νεροῦντι, δι' ἡμῶν ἐν παντὶ τόπῳ.
ὅτι χριστοῦ εὐωδία ἐσμὲν τῷ θεῷ,
ἐν τοῖς σωζομένοις, καὶ ἐν τοῖς ἀ/
πολλυμένοις. οἷς μὲν ὀσμὴ θανά/
του, εἰς θάνατον. οἷς δὲ ὀσμὴ ζωῆς,
εἰς ζωήν. καὶ πρὸς ταῦτα τίς ἱκα/
νός; οὐ γάρ ἐσμεν ὡς οἱ πολλοὶ
καπηλεύοντες τὸν λόγον τοῦ θεοῦ,
ἀλλ' ὡς ἐξ εἰλικρινείας, ἀλλ' ὡς ἐκ
θεοῦ, κατενώπιον τοῦ θεοῦ, ἐν χρι
Z στῷ λαλοῦμεν. Ἀρχόμεθα πά/
λιν ἑαυτοὺς συνιστάνειν. εἰ μὴ χρήζο
μεν ὥς τινες συστατικῶν ἐπιστολῶν
πρὸς ὑμᾶς, ἢ ἐξ ὑμῶν συστατικῶν;
ἡ ἐπιστολὴ ἡμῶν, ὑμεῖς ἐστέ, ἐγγε/
γραμμένη ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν
γινωσκομένη καὶ ἀναγινωσκομένη
ὑπὸ πάντων ἀνθρώπων, φανερούμε
νοι, ὅτι ἐστὲ ἐπιστολὴ χριστοῦ, διακονη/
θεῖσα, ὑφ' ἡμῶν ἐγγεγραμμένη, οὐ
μέλανι, ἀλλὰ πνεύματι θεοῦ ζῶντος,
οὐκ

cordis scripsi uobis, per multas la/
chrymas, non ut mœrore afficere/
mini, sed ut cognosceretis charita/
tem, quam habeo abundantius er/
ga uos. Quod si quis dolore affe/
cit, nō me dolore affecit, sed ex par/
te, ne aggrauem omneis uos. Suffi
cit istiusmodi homini increpatio
hæc, quæ facta est à pluribus: adeo
ut ediuerso magis condonare de/
beatis & consolari: ne quo modo
fiat, ut immodico dolore absorbea
tur huiusmodi. Quapropter obse/
cro uos, efficite ut ualeat in illum
charitas. Nam et in hoc scripseram
ut cognoscerem probationē uestri
an ad omnia obedientes sitis. Cui
uero cōdonatis aliquid, et ego con
dono. Nam & ego si quid condo/
naui, cui condonaui, propter uos
condonaui in cōspectu Christi, ne
occuparemur à satana. Non enim
illius cogitationes ignoramus. Cæ
terum cum uenissem Troadem in
euangeliū Christi, & ostium mihi
esset apertū per dominū, nō habui
relaxationē spiritu meo, eo quod
non inuenissem Titum fratrē meū
sed dimissis illis abij in Macedoniā
Deo aūt gratia, qui semper trium/
phat per nos in Christo, & odorē
noticiæ suæ manifestat per nos in
omni loco. Quoniā Christi bona
fragrantia sumus deo, in his qui sal
ui fiunt, & in his qui pereūt, his qui
dem odor mortis ad mortem, illis
uero odor uitæ ad uitā. Et ad hæc
quis idoneus? Non enim sumus ut
pleriq; cauponantes sermonē dei,
sed uelut ex synceritate, sed uelut
ex deo in conspectu dei, per Chri/
stum loquimur. Incipimus rur/
sus nosipsos cōmendare. Num ege
mus ut nōnulli cōmendatitijs epi/
stolis apud uos, aut à uobis com/
mendatitijs? Epistola nostra uos
estis, inscripta in cordibus nostris:
quæ intelligitur & legitur ab omni
bus hominibus, dum declaratis,
quod estis epistola Christi, submi/
nistrata, à nobis inscripta, non a/
tramento, sed spiritu dei uiuentis,
non

cordis scripsi uobis per mul
tas lachrimas: non ut cōtri/
stemini: sed ut sciatis quam
charitatē habeā abūdanti/
us in uobis. Si quis aūt con
tristauit me: nō me contri/
stauit: sed ex parte ut nō o/
nere omēs uos. Sufficit illi
qui eiusmodi est obiurga/
tio hæc quæ fit a pluribus: ita
ut ecōtrario magis donetis
& cōsolemini: ne forte abū/
dantiori tristicia absorbea/
tur qui eiusmodi est. Pro/
pter qđ obsecro uos ut con
firmetis in illum charitatē.
Ideo enī & scripsi uobis ut
cognoscam experimentum
uestrū an in omnibus obe/
dientes sitis. Cui autem ali/
quid donastis: & ego. Nam
& ego quod donaui: si quid
donaui propter uos in per/
sona Christi: ut non circū/
ueniamur a sathana. Nō e/
nim ignoramus cogitatio/
nes eius. Cū uenissem autē
Troadem propter euange/
lium Christi: et ostium mihi
apertū esset in domino: nō
habui requiē spiritui meo:
eo quod nō inuenerim Ti/
tum fratrē meum: sed uale/
faciēs eis: profectus sum in
Macedoniā. Deo autē gra/
tias qui semper triumphat
nos in Christo Iesu: & odo/
rem noticiæ suæ manifestat
per nos in omni loco: quia
Christi bonus odor sumus
deo in his qui salui fiunt: &
in his qui pereūt. Alijs qui/
dem odor mortis in mortē:
alijs autem odor uitæ in ui/
tam. Et ad hæc quis tā ido/
neus? Nō enim sumus sicut
plurimi adulterātes uerbū
dei: sed ex sinceritate sicut
ex deo coram deo in Chri/
sto loquimur. Incipimus IIII
iterū nosmetipsos cōmēda/
re. Aut nūquid egemus si/
cut quidā cōmēdaticijs epi
stolis ad uos aut ex uobis.
Epistola nr̄a uos estis scri/
pta in cordibus nostris quæ
scit̄ & legit̄ ab omnibus ho
minibus manifestati: quoniā
epistola estis Christi mini/
strata a nobis & scripta nō
atramēto: sed spū dei uiui:
non

οὐκ ἐν πλαξὶ λιθίναις, ἀλλ' ἐν πλαξὶ καρδίας σαρκίναις.

H Πεποίθησιν δὲ τοιαύτην ἔχομεν διὰ τοῦ χριστοῦ πρὸς τὸν θεόν, οὐχ ὅτι ἱκανοί ἐσμεν ἀφ' ἑαυτῶν λογίζεσθαί τι ὡς ἐξ ἑαυτῶν, ἀλλ' ἡ ἱκανότης ἡμῶν ἐκ τοῦ θεοῦ. ὃς καὶ ἱκάνωσεν ἡμᾶς διακόνους καινῆς διαθήκης, οὐ γράμματος, ἀλλὰ πνεύματος. τὸ γὰρ γράμμα ἀποκτείνει, τὸ δὲ πνεῦμα ζωοποιεῖ. εἰ δὲ ἡ διακονία τοῦ θανάτου ἐν γράμμασιν, ἐντετυπωμένη ἐν λίθοις ἐγενήθη ἐν δόξῃ, ὥστε μὴ δύνασθαι ἀτενίσαι τοὺς υἱοὺς ἰσραὴλ εἰς τὸ πρόσωπον μωϋσέως, διὰ τὴν δόξαν τοῦ προσώπου αὐτοῦ τὴν καταργουμένην, πῶς οὐχὶ μᾶλλον ἡ διακονία τοῦ πνεύματος ἔσται ἐν δόξῃ; εἰ γὰρ ἡ διακονία τῆς κατακρίσεως δόξα, πολλῷ μᾶλλον περισσεύει ἡ διακονία τῆς δικαιοσύνης ἐν δόξῃ. καὶ γὰρ οὐδὲ δεδόξασται τὸ δεδοξασμένον ἐν τούτῳ τῷ μέρει, ἕνεκεν τῆς ὑπερβαλλούσης δόξης. εἰ γὰρ τὸ καταργούμενον, διὰ δόξης, πολλῷ μᾶλλον τὸ μένον, ἐν δόξῃ. ἔχοντες οὖν τοιαύτην ἐλπίδα, πολλῇ παῤῥησίᾳ χρώμεθα, καὶ οὐ καθάπερ μωϋσῆς ἐτίθει κάλυμμα ἐπὶ τὸ πρόσωπον ἑαυτοῦ, πρὸς τὸ μὴ ἀτενίσαι τοὺς υἱοὺς ἰσραὴλ εἰς τὸ τέλος τοῦ καταργουμένου. ἀλλ' ἐπωρώθη τὰ νοήματα αὐτῶν. ἄχρι γὰρ τῆς σήμερον, τὸ αὐτὸ κάλυμμα ἐπὶ τῇ ἀναγνώσει τῆς παλαιᾶς διαθήκης μένει, μὴ ἀνακαλυπτόμενον, ὅ, τι ἐν χριστῷ καταργεῖται. ἀλλ' ἕως σήμερον, ἡνίκα ἀναγινώσκεται μωσῆς κάλυμμα ἐπὶ τὴν καρδίαν αὐτῶν κεῖται. ἡνίκα δ' ἂν ἐπιστρέψῃ πρὸς κύριον, περιαιρεῖται τὸ κάλυμμα. ὁ δὲ κύριος τὸ πνεῦμά ἐστιν. οὗ δὲ τὸ πνεῦμα κυρίου, ἐκεῖ ἐλευθερία. ἡμεῖς δὲ πάντες ἀνακεκαλυμμένῳ προσώπῳ τὴν δόξαν κυρίου κατοπτριζόμενοι, τὴν αὐτὴν εἰκόνα μεταμορφούμεθα ἀπὸ δόξης εἰς δόξαν, καθάπερ ἀπὸ κυρίου πνεύματος.

Θ Διὰ τοῦτο ἔχοντες τὴν διακονίαν ταύτην, καθὼς ἠλεήθημεν, οὐκ ἐκκακοῦμεν, ἀλλ' ἀπειπάμεθα τὰ

κρυπτὰ

non in tabulis lapideis, sed in tabulis cordis carneis. Fiduciam autẽ huiusmodi habemus per Christũ erga deum, non quod idonei simus, ex nobisipsis cogitare quicq̃ tanquã ex nobisipsis: sed si ad aliquid idonei sumus, id ex deo est, qui & idoneos fecit nos ministros noui testamenti, nõ literæ, sed spiritus. Nam litera occidit, spiritus autem uiuificat. Quod si administratio mortis in literis, deformata in saxis, fuit in gloria, adeo ut non possent oculos intendere filij Israel in faciem Moysi, propter gloriam uultus eius, quæ aboletur: cur non potius administratio spiritus erit in gloria? Nam si administratio condemnationis gloria, multo magis excellit administratio iustitiæ in gloria. Quandoquidem ne glorificatũ quidem fuit, quod glorificatum est in hac parte, propter eminentem gloriam. Etenim si quod aboletur, fuit in gloria, multo magis id quod manet, est in gloria. Itaque cum habeamus huiusmodi spem, multa libertate utamur: & non, quemadmodũ Moyses ponebat uelamen in facie sua, ne intenderent filij Israël in finem eius quod abolebatur. Sed obcæcati sunt sensus illorum. Nam usque ad diem hodiernum, idem uelamen in lectione ueteris testamenti manet, nec tollitur uelum, quod per Christum aboletur. Sed ad hunc usque diem, cum legitur Moyses, uelamen cordibus illorum impositum est. At ubi conuersi fuerint ad dominũ, tolletur uelamen. Dominus autem spiritus est. Porrò ubi spiritus domini, ibi libertas. Nos autem omnes retecta facie, gloriam domini in speculo repræsentantes, ad eandem imaginem transformamur à gloria in gloriam, tanquam à domini spiritu.

Propterea cũ ministeriũ hoc habeamus, ut nostri misert⁹ est deus, haud degeneramus, sed reiecimus

occulta

non in tabulis lapideis: sed in tabulis cordis carnalib⁹. Fiduciam autem talem habemus per Christũ ad deum. Non quod sufficientes simus cogitare aliquid a nobis quasi ex nobis: sed sufficientia nostra ex deo est. Qui & idoneos nos fecit ministros noui testamenti: nõ littera sed spiritu. Littera enim occidit: spiritus autem uiuificat. Quod si ministratio mortis litteris deformata in lapidibus fuit in gloria: ita ut non possent intendere filij Israel in faciẽ Moysi propter gloriã uultus eius quæ euacuatur: quomodo nõ magis ministratio spiritus erit in gloria? Nam si ministratio damnationis in gloria est: multo magis abundat ministerium iusticiæ in gloria. Nam nec glorificatum est quod claruit in hac parte: propter excellentem gloriam. Si enim quod euacuatur per gloriam est: multomagis quod manet in gloria est. Habentes igitur talem spem multa fiducia utimur. Et nõ sicut Moyses ponebat uelamen super faciem suam: ut non intenderent filij Israel in faciem eius quod euacuatur: sed obtusi sunt sensus eorum. Usque in hodiernum diem idipsum uelamen in lectione ueteris testamenti manet non reuelatum quod in Christo euacuatur: sed usque in hodiernũ diem cum legitur Moyses, uelamẽ positum est super cor eorum. Cum autem cõuersus fuerit ad deum, auferetur uelamẽ. Dominus autem spiritus est. Ubi autem spiritus domini: ibi libertas. Nos uero omnes reuelata facie gloriam domini speculantes, in eandem imaginem transformamur a claritate in claritatem tanquã a domini spiritu. Ideo habentes hanc administrationem, iuxta quod misericordiã consecuti sumus nõ deficimus: sed abdicamus IIII.

κρυπτὰ τῆς αἰσχύνης, μὴ περιπατοῦν/
τες ἐν πανουργίᾳ, μὴ δὲ δολοῦντες
τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, ἀλλὰ τῇ φανερώ/
σει τῆς ἀληθείας, συνιστῶντες ἑαυ/
τοὺς πρὸς πᾶσαν συνείδησιν ἀνθρώ/
πων, ἐνώπιον τοῦ θεοῦ.
ι Εἰ δὲ καὶ ἔστι κεκαλυμμένον τὸ
εὐαγγέλιον ἡμῶν, ἐν τοῖς ἀπολλυ/
μένοις ἐστὶ κεκαλυμμένον, ἐν οἷς ὁ
θεὸς τοῦ αἰῶνος τούτου ἐτύφλωσε
τὰ νοήματα τῶν ἀπίστων, εἰς τὸ μὴ
αὐγάσαι αὐτοῖς τὸν φωτισμὸν τοῦ
εὐαγγελίου τῆς δόξης τοῦ χριστοῦ, ὅς ἐστιν
εἰκὼν τοῦ θεοῦ. οὐ γὰρ ἑαυτοὺς κηρύσ/
σομεν, ἀλλὰ χριστὸν Ἰησοῦν κύριον,
ἑαυτοὺς δὲ δούλους ὑμῶν διὰ Ἰησοῦν.
ὅτι ὁ θεὸς, ὁ εἰπὼν ἐκ σκότους φῶς
λάμψαι, ὃς ἔλαμψεν ἐν ταῖς καρ/
δίαις ἡμῶν, πρὸς φωτισμὸν τῆς γνώ/
σεως, τῆς δόξης τοῦ θεοῦ ἐν προσώπῳ
Ἰησοῦ χριστοῦ. ἔχομεν δὲ τὸν θησαυρὸν
τοῦτον ἐν ὀστρακίνοις σκεύεσιν, ἵνα ἡ
ὑπερβολὴ τῆς δυνάμεως ᾖ τοῦ θεοῦ, καὶ
μὴ ἐξ ἡμῶν, ἐν παντὶ θλιβόμενοι,
ἀλλ' οὐ στενοχωρούμενοι. ἀπορούμε/
νοι, ἀλλ' οὐκ ἐξαπορούμενοι. διωκό/
μενοι, ἀλλ' οὐκ ἐγκαταλειπόμενοι.
καταβαλλόμενοι, ἀλλ' οὐκ ἀπολλύ/
μενοι. πάντοτε τὴν νέκρωσιν τοῦ κυ/
ρίου Ἰησοῦ ἐν τῷ σώματι περιφέρον/
τες, ἵνα καὶ ἡ ζωὴ τοῦ Ἰησοῦ ἐν τῷ σώ/
ματι ἡμῶν φανερωθῇ.
ια Ἀεὶ γὰρ ἡμεῖς οἱ ζῶντες, εἰς θάνα/
τον παραδιδόμεθα διὰ Ἰησοῦν, ἵνα καὶ
ἡ ζωὴ τοῦ Ἰησοῦ φανερωθῇ ἐν τῇ θνη/
τῇ σαρκὶ ἡμῶν. ὥστε ὁ μὲν θάνατος
ἐν ἡμῖν ἐνεργεῖται, ἡ δὲ ζωὴ ἐν ὑμῖν.
ἔχοντες δὲ τὸ αὐτὸ πνεῦμα τῆς πί/
στεως, κατὰ τὸ γεγραμμένον, ἐπί/
» στευσα, διὸ ἐλάλησα. καὶ ἡμεῖς πι/
» στεύομεν, διὸ καὶ λαλοῦμεν, εἰδό/
τες, ὅτι ὁ ἐγείρας τὸν κύριον Ἰη/
σοῦν, καὶ ἡμᾶς διὰ Ἰησοῦ ἐγερεῖ,
καὶ παραστήσει σὺν ὑμῖν. τὰ γὰρ
πάντα δι' ὑμᾶς, ἵνα ἡ χάρις πλεο/
νάσασα, διὰ τῶν πλειόνων τὴν εὐ/
χαριστίαν, περισσεύσῃ εἰς τὴν δόξαν
τοῦ θεοῦ. Διὸ οὐκ ἐκκακοῦμεν, ἀλλ'
εἰ καὶ ὁ ἔξω ἡμῶν ἄνθρωπος δια/
φθείρεται, ἀλλ' ὁ ἔσωθεν ἀνακαινοῦ/
ται ἡμέρᾳ καὶ ἡμέρᾳ. τὸ γὰρ πα/
ραυτίκα ἐλαφρὸν τῆς θλίψεως ἡ/
μῶν

occultamenta dedecoris, nõ uer/santes per astutiam, neq; dolo tra/ctantes uerbũ dei, sed manifesta/tione ueritatis, cõmendantes nos ipsos apud omnẽ conscientiã ho/minũ, in conspectu dei. Quod si adhuc uelatum est euangelium nostrũ, in his qui pereunt, uelatũ est: in quibus deus huius seculi ex cæcauit sensus incredulorum, ne illucesceret illis lumen euangelij gloriæ Christi, qui est imago dei. Non enim nosipsos prædicamus sed Christum Iesum dominum: nos autẽ seruos uestros propter Iesum. Quoniã deus est, qui ius/sit è tenebris lucẽ illucescere, qui luxit in cordibus nostris, ad illu/minationem cognitionis gloriæ dei, in facie Iesu Christi. Habem⁹ autem thesaurum hunc in testa/ceis uasculis, ut uirtutis eminen/tia sit dei, & non ex nobis, dum in omnibus premimur, at nõ anxij reddimur: laboramus, at nõ desti tuimur: persecutionem patimur, at nõ in ea deserimur: deijcimur, at nõ perimus: semper mortifica/tionem domini Iesu in corpore circumferentes, ut & uita Iesu in corpore nostro manifestetur.

Semper em̃ nos qui uiuimus, in mortem tradimur propter Ie/sum, ut & uita Iesu manifestetur in mortali carne nostra. Itaque mors quidem in nobis agit, uita uero in uobis. Cæterum cum ha beamus eundem spiriritum fidei, iuxta illud quod scriptum est: Cre didi, & ideo locutus sum: & nos credimus, quapropter & loqui/mur, scientes, quod qui suscitauit dñm Iesum, nos quoq; per Iesum suscitabit, et cõstituet uobiscũ. Nã omnia propter uos, ut beneficiũ quod exũdauit, pluribus gratias agentibus, exuberet in gloriã dei. Propterea non defatigamur, sed quamuis externus homo noster corrũpitur, internus tamen reno uatur in dies singulos. Nam mo mentanea leuitas afflictionis no stræ.

occulta dedecoris: nõ am/bulãtes in astutia: neq; ad/ulterantes uerbũ dei: sed in manifestatione ueritatis, cõ mendantes nosmetipsos ad omnem conscientiã homi/num corã deo. Quod si eti/am opertum est euãgelium nostrũ, in his qui pereũt est opertũ: in quibus deus hu/ius sæculi excæcauit mẽtes infidelium ut nõ fulgeat il/luminatio euangelij gloriæ Christi qui est imago dei. Nõ enim nosmetipsos præ/dicamus: sed Iesum Chri/stum dominũ nostrũ. Nos autẽ seruos uestros per Ie/sum: quoniã deus qui dixit de tenebris lucẽ splendesce/re: ipse illuxit in cordibus nostris ad illuminationem sciẽtiæ claritatis dei in facie Christi Iesu. Habemus aũt thesaurũ istum in uasisficti libus, ut sublimitas sit uirtu tis dei: & nõ ex nobis. In o/mnibus tribulationem pati mur: sed non angustiamur. Aporiamur: sed nõ destitui mur. Persecutionẽ patimur: sed nõ derelinquimur. Hu/miliamur: sed nõ confundi/mur. Deijcimur: sed nõ pe/rimus. Sẽper mortificatio/nem Iesu Christi in corpo/re nostro circũferẽtes: ut & uita Iesu manifestet̃ in cor/poribus nr̃is. Sẽper eni nos qui uiuimus in mortẽ tradi mur ꝑpter Iesum: ut & uita Iesu manifestet̃ in carne no stra mortali. Ergo mors in nobis operat̃: uita aũt in uo bis. Habentes aũt eundẽ spi ritum fidei: sicut scriptũ est: Credidi, ꝑpter qđ locutus sum: & nos credimus, ꝑpter qđ & loquimur: sciẽtes quo niã qui suscitauit Iesum: & nos cũ Iesu suscitabit, & cõ/stituet uobiscũ. Oĩa eni ꝑ pter uos: ut grã abũdãs per multos in gratiarũactiõe a/bũdet in gloriã dei. Propter qđ nõ deficim⁹. Sed licet is qui foris est nr̃ homo corrũ pat̃: tamẽ is qui intus est re/nouat̃ de die in diẽ. Id enim qđ in præsenti est momẽta/neũ & leue tribulatiõis no/stræ.

μῶν καθ᾽ ὑπερβολὴν, εἰς ὑπερβολὴν
αἰώνιον βάρος δόξης κατεργάζεται
ἡμῖν, μὴ σκοπούντων ἡμῶν, τὰ βλε
πόμενα, ἀλλὰ τὰ μὴ βλεπόμενα.
τὰ γὰρ βλεπόμενα πρόσκαιρα, τὰ
δὲ μὴ βλεπόμενα, αἰώνια.

ιβ Οἴδαμεν γὰρ, ὅτι ἐὰν ἡ ἐπίγει/
ος ἡμῶν οἰκία τοῦ σκήνους καταλυ/
θῇ, οἰκοδομὴν ἐκ θεοῦ ἔχομεν, οἰ/
κίαν ἀχειροποίητον, αἰώνιον ἐν τοῖς
οὐρανοῖς. καὶ γὰρ ἐν τούτῳ στενάζο
μεν, τὸ οἰκητήριον ἡμῶν τὸ ἐξ οὐρα
νοῦ, ἐπενδύσασθαι ἐπιποθοῦντες. εἴ
γε καὶ ἐνδυσάμενοι, οὐ γυμνοὶ εὑ/
ρεθησόμεθα. καὶ γὰρ οἱ ὄντες ἐν τῷ
Aliâs σκήνει, στενάζομεν βαρούμενοι, * ἐ/
ἐφ᾽ ᾧ. πειδὴ οὐ θέλομεν ἐκδύσασθαι, ἀλλ᾽
ἐπενδύσασθαι, ἵνα καταποθῇ τὸ θνη
τὸν ὑπὸ τῆς ζωῆς. ὁ δὲ κατεργασά/
μενος ἡμᾶς εἰς αὐτὸ τοῦτο, θεὸς, ὁ καὶ
δοὺς ἡμῖν τὸν ἀῤῥαβῶνα τοῦ πνεύμα/
τος. Θαῤῥοῦντες οὖν πάντοτε, καὶ εἰ/
δότες, ὅτι ἐνδημοῦντες ἐν τῷ σώ
ματι, ἐκδημοῦμεν ἀπὸ τοῦ κυρίου.
διὰ πίστεως γὰρ περιπατοῦμεν, οὐ
διὰ εἴδους.

ιγ Θαῤῥοῦμεν δὲ καὶ εὐδοκοῦμεν μᾶλ
λον ἐκδημῆσαι ἐκ τοῦ σώματος, καὶ
ἐνδημῆσαι πρὸς τὸν κύριον. διὸ καὶ
φιλοτιμούμεθα, εἴτε ἐνδημοῦντες,
εἴτε ἐκδημοῦντες, εὐάρεστοι αὐτῷ εἶ/
ναι. τοὺς γὰρ πάντας ἡμᾶς φανερω/
θῆναι δεῖ ἔμπροσθεν τοῦ βήματος
τοῦ χριστοῦ, ἵνα κομίσηται ἕκαστος τὰ
διὰ τοῦ σώματος, πρὸς ὃ ἔπρα/
ξεν, εἴτε ἀγαθὸν, εἴτε κακόν. εἰδότες
οὖν τὸν φόβον τοῦ κυρίου, ἀνθρώπους
πείθομεν, θεῷ δὲ πεφανερώμεθα.
ἐλπίζω δὲ καὶ ἐν ταῖς συνειδήσε/
σιν ὑμῶν πεφανερῶσθαι. οὐ γὰρ
πάλιν ἑαυτοὺς συνιστάνομεν ὑμῖν,
ἀλλὰ ἀφορμὴν διδόντες ὑμῖν καυ
χήματος ὑπὲρ ἡμῶν, ἵνα ἔχητε
πρὸς τοὺς ἐν προσώπῳ καυχωμέ/
νους, καὶ οὐ καρδίᾳ. εἴτε γὰρ ἐξέστη/
μεν, θεῷ, εἴτε σωφρονοῦμεν, ὑμῖν.
ἡ γὰρ ἀγάπη τοῦ χριστοῦ συνέχει ἡ/
μᾶς, κρίναντας τοῦτο, ὅτι εἰ εἷς ὑ/
πὲρ πάντων ἀπέθανεν, ἄρα οἱ πάν/
τες ἀπέθανον. καὶ ὑπὲρ πάντων ἀπέ
θανεν, ἵνα οἱ ζῶντες μηκέτι ἑαυτοῖς
ζῶσιν, ἀλλὰ τῷ ὑπὲρ αὐτῶν ἀπο/
θανόντι

ſtræ mire, ſupra modũ æternũ pon
dus gloriæ parit nobis, dum nõ ſpe
ctamus ea quæ uidenť, ſed ea quæ
non uidenť. Nam quæ uidentur,
temporaria ſunt: at quæ nõ uiden/
tur, æterna. Scimus eñ qđ ſi
terrenũ noſtrum domiciliũ huius
tabernaculi deſtructũ fuerit, ædifi/
cationem ex deo habemus, domi/
cilium nõ manufactũ, æternum in
cœlis. Nam in hoc gemimus, domi
cilio noſtro quod è cœlo eſt, ſuper
indui deſiderantes. Si tamẽ induti,
non nudi reperiemur. Etem̃ qui ſu
mus in hoc tabernaculo, gemimus
onerati: propterea quod nolimus
exui, ſed ſuperindui, ut abſorbeať
mortalitas à uita. Porrò qui para/
uit nos in hoc ipſum, deus eſt: qui
idem dedit nobis arrabonem ſpiri
tus. Itaqꝫ bono animo ſumus ſem/
per, & ſcimus, quod cum domi ſu/
mus in corpore, peregrinamur à
deo. Per fidem enim ambulamus,
nõ per ſpeciem. Cõfidimus autem
& probamus magis, peregre abeſ/
ſe à corpore: & præſentes adeſſe a/
pud deum. Quapropter cõtendi/
mus, ſiue domi præſentes, ſiue fo/
ris peregre agentes, ut illi placea/
mus. Om̃es enim nos manifeſtari
oportet corã tribunali Chriſti, ut
reportet unuſquiſqꝫ ea quæ fiũt per
corpus, iuxta id quod fecit, ſiue bo
num, ſiue malũ. Scientes igitur ter
rorem illum domini, ſuademus ho
minibus, deo uero manifeſti ſum⁹.
Spero autem nos & in cõſcientijs
ueſtris manifeſtos eſſe. Non enim
iterum noſipſos cõmendamus uo/
bis, ſed occaſionẽ damus uobis glo
riandi de nobis, ut aliquid habea/
tis aduerſus eos, qui in facie gloriã
tur, & nõ in corde. Nam ſiue inſa/
nimus, deo inſanimus: ſiue ſani ſu/
mus, uobis ſani ſumus. Charitas e/
nim Chriſti conſtringit nos, iudi/
cantes illud, quod ſi unus pro o/
mnibus mortuus fuit, ergo omnes
mortui fuerũt: & pro om̃ibus mor
tuus eſt, ut qui uiuunt, poſthac nõ
ſibi uiuãt, ſed ei qui pro ipſis mor/
tuus

ſtræ: ſupra modũ in ſublimi
tate æternum gloriæ põdus
operať in nobis: nõ cõtẽplã
tibus nobis quæ uidenť: ſed
quæ nõ uidenť. Quæ enim
uidenť, tẽporalia ſunt: quæ
aũt nõ uidenť, æterna ſunt.
Scimus eñi quoniã ſi ter/ V.
reſtris domus nr̃a huius ha
bitatiõis diſſoluať: qđ ædi/
ficationẽ ex deo habem⁹ do
mum nõ manufactam: ſed
æternã in cœlis. Nã & in hoc
ingemiſcim⁹ habitationẽ no
ſtrã quæ de cœlo eſt ſuper/
indui cupiẽtes: ſi tamẽ ueſti
ti & non nudi inueniamur.
Nã & qui ſumus in hoc ta/
bernaculo ingemiſcim⁹ gra
uati: eo qđ nolumus expo/
liari, ſed ſuperueſtiri: ut ab/
ſorbeať quod mortale eſt a
uita. Qui autẽ efficit nos in
hocipſũ deus qui dedit no/
bis pignus ſpũs. Audentes
igiť ſemper & ſciẽtes quoni/
am dum ſumus in hoc cor/
pore, peregrinamur a dño.
Per fidẽ eñi ambulamus &
nõ per ſpeciẽ. Audemus au
tem & bonã uoluntatẽ habe/
mus magis pegrinari a cor/
pore & præſentes eſſe ad do
minũ: & ideo contendimus
ſiue abſentes ſiue præſentes
placere illi. Oẽs eñi nos ma
nifeſtari oportet ante tribu
nal Chriſti: ut referat unuſ/
quiſqꝫ ꝑpria corporis pro/
ut geſſit, ſiue bonũ, ſiue ma/
lum. Sciẽtes ergo timorem
domini hominibus ſuade/
mus: deo autẽ manifeſti ſu/
mus. Spero autẽ & in con/
ſcientijs ueſtris manifeſtos
nos eſſe. Non iterum com/
mendamus nos uobis: ſed
occaſionẽ damus uobis glo
riandi pro nobis: ut habea/
tis ad eos qui in facie gloriã
tur & non in corde. Siue e/
nim mente excedimus deo:
ſiue ſobrij ſum⁹ uobis. Cha
ritas eñi Chriſti urget nos
æſtimantes hoc: quoniam
ſi unus pro omnibus mor/
tuus eſt: ergo omnes mor/
tui ſunt. Et pro omnibus
mortuus eſt Chriſtus, ut &
qui uiuunt: iam nõ ſibi ui/
uant, ſed ei qui ꝑ ipſis mor/
tuus

θανόντι καὶ ἐγερθέντι. ὥστε ἡμεῖς ἀ/
πὸ τοῦ νῦν οὐδένα οἴδαμεν κατὰ
σάρκα. εἰ δὲ καὶ ἐγνώκαμεν κατὰ
σάρκα χριστὸν, ἀλλὰ νῦν οὐκ ἔτι γι/
νώσκομεν.

ΙϚ Ὥστε εἴ τις ἐν χριστῷ, καινὴ κτίσις,
τὰ ἀρχαῖα παρῆλθεν, ἰδοὺ γέγονε
καινὰ τὰ πάντα. τὰ δὲ πάντα ἐκ τοῦ
θεοῦ, τοῦ καταλλάξαντος ἡμᾶς ἑ/
αυτῷ διὰ Ἰησοῦ χριστοῦ, καὶ δόντος
ἡμῖν τὴν διακονίαν τῆς καταλλα/
γῆς. ὡς ὅτι θεὸς ἦν ἐν χριστῷ, κό/
σμον καταλλάσσων ἑαυτῷ, μὴ λο
γιζόμενος αὐτοῖς τὰ παραπτώμα
τα αὐτῶν, καὶ θέμενος ἐν ἡμῖν τὸν
λόγον τῆς καταλλαγῆς. ὑπὲρ χρι/
στοῦ οὖν πρεσβεύομεν, ὡς τοῦ θεοῦ
παρακαλοῦντος δι᾽ ἡμῶν, δεόμε/
θα ὑπὲρ χριστοῦ, καταλλάγητε τῷ
θεῷ. τὸν γὰρ μὴ γνόντα ἁμαρτίαν
ὑπὲρ ἡμῶν ἁμαρτίαν ἐποίησεν. ἵνα
ἡμεῖς γινώμεθα δικαιοσύνη θεοῦ
ἐν αὐτῷ.

ΙΖ Συνεργοῦντες δὲ καὶ παρακαλοῦ/
μεν, μὴ εἰς κενὸν τὴν χάριν τοῦ θεοῦ
δέξασθαι ὑμᾶς. λέγει γὰρ, καιρῷ δε/
κτῷ ἐπήκουσά σου, καὶ ἐν ἡμέρᾳ σω
τηρίας ἐβοήθησά σοι. ἰδοὺ νῦν και/
ρὸς εὐπρόσδεκτος, ἰδοὺ νῦν ἡμέρα
σωτηρίας. μηδὲ μίαν ἐν μηδενὶ δι/
δόντες προσκοπὴν, ἵνα μὴ μωμη/
θῇ ἡ διακονία, ἀλλ᾽ ἐν παντὶ συνι/
στῶντες ἑαυτοὺς ὡς θεοῦ διάκονοι, ἐν
ὑπομονῇ πολλῇ, ἐν θλίψεσιν, ἐν
ἀνάγκαις, ἐν στενοχωρίαις, ἐν πλη
γαῖς, ἐν φυλακαῖς, ἐν ἀκαταστα/
σίαις, ἐν κόποις, ἐν ἀγρυπνίαις, ἐν
νηστείαις, ἐν ἁγνότητι, ἐν γνώσει, ἐν
μακροθυμίᾳ, ἐν χρηστότητι, ἐν πνεύ/
ματι ἁγίῳ, ἐν ἀγάπῃ ἀνυποκρίτῳ,
ἐν λόγῳ ἀληθείας, ἐν δυνάμει θεοῦ,
διὰ τῶν ὅπλων τῆς δικαιοσύνης τῶν
δεξιῶν καὶ ἀριστερῶν, διὰ δόξης καὶ ἀτι
μίας, διὰ δυσφημίας καὶ εὐφημίας.
ὡς πλάνοι, καὶ ἀληθεῖς. ὡς ἀγνοούμε/
νοι, καὶ ἐπιγινωσκόμενοι. ὡς ἀποθνή/
σκοντες, καὶ ἰδοὺ ζῶμεν. ὡς παιδευό
μενοι, καὶ μὴ θανατούμενοι. ὡς λυπού
μενοι, ἀεὶ δὲ χαίροντες. ὡς πτωχοὶ,
πολλοὺς δὲ πλουτίζοντες. ὡς μηδὲν
ἔχοντες, καὶ πάντα κατέχοντες.

ΙΗ Τὸ στόμα ἡμῶν ἀνέῳγε πρὸς ὑμᾶς
κορίνθιοι.

tuus eſt & reſurrexit. Itaque nos
poſthac neminē nouimus ſecun/
dum carnem. Porrò etiamſi co/
gnouimus Chriſtum ſecundum
carnem, nunc tamen nō amplius
nouimus. Proinde ſi quis eſt in
Chriſto, noua creatura eſt. Vete
ra præterierunt, ecce noua facta
ſunt omnia. Omnia autē ex deo:
qui reconciliauit nos ſibi per Ie/
ſum Chriſtum, deditꝗ́ nobis mi/
niſterium reconciliationis: quan
doquidem deus erat in Chriſto,
mundū reconcilians ſibi, non im
putans eis peccata ſua, & poſuit
in nobis ſermonem reconciliatio
nis. Itaq nomine Chriſti legatio
ne fungimur: tanquā deo uos ob
ſecrante per nos, rogamus pro
Chriſto, recōciliemini deo: eum
enim qui non nouit peccatū, pro
nobis peccatum fecit, ut nos effi/
ceremur iuſtitia dei per illum.

Quin & adiuuantes obſecra/
mus, ne in uacuū gratiam dei re/
ceperitis. Dicit enim: In tempore
accepto exaudiui te, & in die ſalu
tis ſuccurri tibi. Ecce nūc tempus
acceptum, ecce nunc dies ſalutis.
Ne quā uſquam demus offenſio/
nem, ne reprehendat miniſteriū,
ſed in om̄ibus cōmendemus nos
ipſos ut dei miniſtri, in tolerantia
multa, in afflictionibus, in neceſſi
tatibus, in anxietatibus, in plagis,
in carceribus, in ſeditionibus, in
laboribus, in uigilijs, in ieiunijs, in
puritate, in ſcientia, in animi leni
tate, in benignitate, in ſpiritu ſan/
cto, in charitate non ſimulata, in
ſermone ueritatis, in potētia dei,
per arma iuſtitiæ dextra ac ſini/
ſtra, per gloriā & ignominiā, per
conuitia et laudes, quaſi impoſto
res, & tamen ueraces: quaſi igno/
ti, & tamen noti: quaſi morientes
& ecce uiuimus: quaſi correpti, &
nō occiſi: quaſi dolentes, ſemp ta/
men gaudentes: quaſi pauperes,
multos tamē ditantes: ut nihil ha
bentes, & tamē om̄ia poſſidentes
Os noſtrū apertum eſt erga uos
Corinthij.

tuus eſt & reſurrexit. Itaꝗ
nos ex hoc neminem noui/
mus ſecundū carnem. Et ſi
cognouimus ſecundū car/
nem Chriſtū: ſed nunc iam
non nouimus. Si qua ergo
in Chriſto noua creatura,
uetera tranſierūt: ecce facta
ſunt omnia noua. Om̄ia au
tem ex deo qui nos reconci
liauit ſibi per Chriſtū: et de/
dit nobis miniſteriū recōci/
liationis. Quoniā quidem
deus erat in Chriſto mun/
dum recōcilians ſibi: nō re/
putās illis delicta ipſorū: &
poſuit in nobis uerbū recō/
ciliationis. Pro Chriſto er/
go legatione fungimur tan/
quā deo exhortāte per nos.
Obſecramus pro Chriſto,
recōciliamini deo. Eum qui
nō nouerat peccatū pro no
bis peccatū fecit: ut nos effi
ceremur iuſticia dei in ipſo.

Adiuuantes autē exhor VI.
tamur: ne in uacuū gratiam
dei recipiatis. Ait eñ: Tem/
pore accepto exaudiui te: et
in die ſalutis adiuui te. Ecce
nūc tempus acceptabile: ec
ce nunc dies ſalutis. Nemi/
ni dantes ullam offenſionē,
ut nō uituperetur miniſte/
rium noſtrum: ſed in omni
bus exhibeamus noſmet/
ipſos ſicut dei miniſtros. In
multa patientia: in tribula/
tionibus: in neceſſitatibus:
in anguſtijs: in plagis: in car
ceribus: in ſeditionibus: in
laboribus: in uigilijs: in ie/
iunijs. In caſtitate: in ſcien/
tia: in longanimitate: in ſua/
uitate: in ſpiritu ſancto: in
charitate nō ficta: in uerbo
ueritatis: in uirtute dei. Per
arma iuſticiæ a dextris & a
ſiniſtris per gloriam & igno
bilitatem: per infamiam &
bonam famam. Vt ſedu/
ctores & ueraces: ſicut qui
ignoti & cogniti: quaſi mo/
rientes, & ecce uiuimus: ut
caſtigati & non mortificati.
Quaſi triſtes, ſemper au/
tem gaudētes. Sicut egen/
tes: multos autem locuple/
tantes. Tanquam nihil ha/
bentes: & omnia poſſiden/
tes. Os noſtrū patet ad uos
o Corin

κορίνθιοι. ἡ καρδία ἡμῶν πεπλάτυ
ται. οὐ στενοχωρεῖσθε ἐν ἡμῖν, στενοχω
ρεῖσθε δὲ ἐν τοῖς σπλάγχνοις ὑμῶν.
τὴν δὲ αὐτὴν ἀντιμισθίαν ὡς τέ/
κνοις λέγω. πλατύνθητε καὶ ὑμεῖς,
μὴ γίνεσθε ἑτεροζυγοῦντες ἀπίστοις.
τίς γὰρ μετοχὴ δικαιοσύνῃ καὶ ἀνο
μίᾳ; τίς δὲ κοινωνία φωτὶ πρὸς σκό
τος; τίς δὲ συμφώνησις χριστῷ πρὸς
βελίαρ; ἢ τίς μερὶς πιστῷ μετὰ ἀπί
στου; τίς δὲ συγκατάθεσις ναῷ θεοῦ
μετὰ εἰδώλων; ὑμεῖς γὰρ ναὸς
θεοῦ ἐστὲ ζῶντος, καθὼς εἶπεν ὁ
» θεός. ὅτι ἐνοικήσω ἐν αὐτοῖς, καὶ
» ἐμπεριπατήσω, καὶ ἔσομαι αὐτῶν
» θεός. καὶ αὐτοὶ ἔσονταί μοι λαός.
» διὸ ἐξέλθετε ἐκ μέσου αὐτῶν, καὶ
» ἀφορίσθητε, λέγει κύριος. καὶ ἀκα
» θάρτου μὴ ἅπτεσθε, κἀγὼ εἰσδέξο/
» μαι ὑμᾶς, καὶ ἔσομαι ὑμῖν εἰς πα
» τέρα, καὶ ὑμεῖς ἔσεσθέ μοι εἰς υἱοὺς
» καὶ θυγατέρας, λέγει κύριος παν/
» τοκράτωρ.

Ταύτας οὖν ἔχοντες τὰς ἐπαγ/
γελίας ἀγαπητοί, καθαρίσωμεν ἑ/
αυτοὺς ἀπὸ παντὸς μολυσμοῦ σαρ
κὸς καὶ πνεύματος, ἐπιτελοῦντες ἁ/
γιωσύνην ἐν φόβῳ θεοῦ. χωρήσατε
ἡμᾶς. οὐδένα ἠδικήσαμεν, οὐδένα
ἐφθείραμεν, οὐδένα ἐπλεονεκτήσα/
μεν. οὐ πρὸς κατάκρισιν λέγω. προ
είρηκα γάρ, ὅτι ἐν ταῖς καρδίαις
ἡμῶν ἐστε εἰς τὸ συναποθανεῖν καὶ
K συζῆν. πολλή μοι παῤῥησία πρὸς
ὑμᾶς, πολλή μοι καύχησις ὑπὲρ ὑ/
μῶν. πεπλήρωμαι τῇ παρακλήσει
ὑπερπερισσεύομαι τῇ χαρᾷ ἐπὶ πά
σῃ τῇ θλίψει ἡμῶν. καὶ γὰρ ἐλθόν/
των ἡμῶν εἰς μακεδονίαν, οὐδὲ μί/
αν ἔσχηκεν ἄνεσιν ἡ σὰρξ ἡμῶν, ἀλλ'
ἐν παντὶ θλιβόμενοι. ἔξωθεν μά/
χαι, ἔσωθεν φόβοι. ἀλλ' ὁ παρακα
λῶν τοὺς ταπεινούς, παρεκάλεσεν ἡ/
μᾶς ὁ θεὸς ἐν τῇ παρουσίᾳ τίτου. οὐ
μόνον δὲ ἐν τῇ παρουσίᾳ αὐτοῦ, ἀλλὰ
καὶ ἐν τῇ παρακλήσει, ᾗ παρεκλήθη ἐφ'
ὑμῖν, ἀναγγέλλων ἡμῖν τὴν ὑμῶν
ἐπιπόθησιν, τὸν ὑμῶν ὀδυρμόν,
τὸν ὑμῶν ζῆλον ὑπὲρ ἐμοῦ, ὥστε με
μᾶλλον χαρῆναι. ὅτι εἰ καὶ ἐλύπη/
σα ὑμᾶς ἐν τῇ ἐπιστολῇ, οὐ μετα/
μέλομαι, εἰ καὶ μετεμελόμην.

βλέπω

Corinthij. Cor noſtrũ dilatatũ eſt.
Non eſtis anguſti in nobis, ſed an
guſti eſtis in uiſceribus ueſtris. Eã
dem aũt remunerationẽ, ut à filijs
exigo. Dilatemini & uos, ne duca/
tis iugum cũ incredulis. Q́d enim
conſortiũ iuſticiæ cum iniuſticia?
aut quæ cõmunio luci cum tene/
bris? aut quæ cõcordia Chriſto cũ
Belial? aut quæ pars fideli cũ infide
li? aut quid conuenit tẽplo dei cũ
ſimulacris? Nam uos templũ eſtis
dei uiuentis, quẽadmodum dixit
deus: Inhabitabo in illis, & inam/
bulabo, & ero illorum deus: & ipſi
erunt mihi populus. Quapropter
exite de medio illorũ, & ſeparemi
ni ab illis: dicit dominus: & immũ
dum ne tetigeritis, & ego ſuſcipiã
uos, & ero uobis loco patris, &
uos eritis mihi uice filiorũ ac filia/
rum: dicit dominus omnipotẽs.

Has igitur promiſſiones cũ ha/
beamus chariſſimi, mũdemus noſ
ipſos ab omni inquinamento car/
nis ac ſpiritus, perficiẽtes ſanctimo
niam cũ timore dei. Capaces eſto/
te noſtri: neminẽ læſimus, neminẽ
corrupimus, neminem fraudaui/
mus. Nõ hoc ad cõdemnationem
ueſtri dico. Siquidẽ iam ante dixi
uobis, quod in cordibus noſtris e/
ſtis ad commoriendũ & cõuiuen/
dum. Multa mihi fiducia erga uos
multa mihi gloriatio de uobis, im
pletus ſum cõſolatione, uehemen/
ter exundo gaudio in omni affli/
ctione noſtra. Etenim cum ueniſ/
ſemus in Macedoniã, nullam ha/
buit relaxationẽ caro noſtra, ſed
in om̃ibus affligebamur. Foris pu
gnæ, intus terrores. Verũ qui con/
ſolatur humiles, cõſolatus eſt nos
deus per aduentũ Titi. Nõ ſolum
autem per aduentũ illius, uerũeti/
am per conſolationẽ, quã ille acce
pit de uobis, cũ annũciaret nobis
ueſtrum deſideriũ, ueſtrum fletũ,
ueſtrum pro me ſtudium, adeo ut
magis gauiſus fuerim. Nam etiãſi
contriſtaui uos per epiſtolam, nõ
me pœnitet, tametſi pœnituerat.

Video

o Corinthij: cor noſtrũ dila
tatũ eſt. Non anguſtiamini
in nobis: anguſtiamini autẽ
in uiſcerib⁹ ũris. Eandẽ aũt
habẽtes remũerationẽ: tãq̃
filijs dico, dilatamini & uos
Nolite iugũ ducere cũ infi/
delib⁹. Quæ enĩ participa/
tio iuſticiæ cũ iniqtate: aut
quæ ſocietas luci ad tene/
bras? Quæ aũt conuentio
Chriſti ad belial? Aut quæ
pars fideli cũ infideli? Qui
aũt cõſenſus tẽplo dei cum
idolis? Vos enĩ eſtis templũ
dei uiui, ſicut dicit de⁹: Q̃m
inhabitabo in illis & inam/
bulabo inter eos: & ero illõ/
rum deus: & ipſi erũt mihi
populus. Propter q́d exite
de medio eorũ: & ſeparami
ni dicit dñs: & immundũ ne
tetigeritis: et ego recipiã uos
& ero uobis in patrẽ: & uos
eritis mihi in filios & filias:
dicit dominus omnipotẽs.

Has ergo habẽtes ꝓmiſ/ VII.
ſiões chariſſimi: mũdemus
nos ab omni inquinamẽto
carnis & ſpũs, perficiẽtes ſan
ctificationem in timore dei.
Capite nos. Neminem læſi/
mus: neminẽ corrupimus:
neminẽ circũuenimus. Nõ
ad cõdemnationẽ ueſtram
dico. Prædiximus enĩ quod
in cordibus noſtris eſtis ad
commoriẽdum & ad con/
uiuendum. Multa mihi fi/
ducia eſt apud uos: multa
mihi gloriatio pro uobis.
Repletus ſum cõſolatione:
ſuperabundo gaudio: in o/
mni tribulatione ueſtra. Nã
& cum ueniſſemus in Ma/
cedoniam: nullam requiem
habuit caro noſtra: ſed o/
mnem tribulationẽ paſſi ſu
mus. Foris pugnæ: intus ti/
mores. Sed qui cõſolat̃ hu/
miles cõſolatus eſt nos de/
us in aduẽtu Titi. Nõ ſolum
autẽ in aduẽtu eius: ſed etiã
in cõſolatiõe in qua cõſola/
tus eſt in uobis, referẽs no/
bis ueſtrũ deſiderium: ue/
ſtrum fletũ: ueſtrã æmula/
tionem pro me: ita ut magis
gauderẽ. Quoniã & ſi con/
triſtaui uos in epiſtola, nõ
me pœnitet. Et ſi pœniteret

uidens

βλέπω γὰρ, ὅτι ἡ ἐπιστολὴ ἐκείνη, εἰ καὶ πρὸς ὥραν, ἐλύπησεν ὑμᾶς. νῦν χαίρω, οὐχ ὅτι ἐλυπήθητε ἀλλ' ὅτι ἐλυπήθητε εἰς μετάνοιαν. ἐλυπήθητε γὰρ κατὰ θεὸν, ἵνα ἐν μηδενὶ ζημιωθῆτε ἐξ ἡμῶν. ἡ γὰρ κατὰ θεὸν λύπη, μετάνοιαν εἰς σωτηρίαν ἀμεταμέλητον κατεργάζεται, ἡ δὲ τοῦ κόσμου λύπη θάνατον κατεργάζεται. ἰδοὺ γὰρ αὐτὸ τοῦτο, τὸ κατὰ θεὸν λυπηθῆναι ὑμᾶς, πόσην κατειργάσατο ὑμῖν σπουδὴν, ἀλλὰ ἀπολογίαν, ἀλλὰ ἀγανάκτησιν, ἀλλὰ φόβον, ἀλλὰ ἐπιπόθησιν, ἀλλὰ ζῆλον, ἀλλ' ἐκδίκησιν. ἐν παντὶ συνεστήσατε ἑαυτοὺς ἁγνοὺς εἶναι ἐν τῷ πράγματι. ἄρα εἰ καὶ ἔγραψα ὑμῖν, οὐχ εἵνεκεν τοῦ ἀδικήσαντος, οὐ δὲ εἵνεκεν τοῦ ἀδικηθέντος, ἀλλ' εἵνεκεν τοῦ φανερωθῆναι τὴν σπουδὴν ὑμῶν τὴν ὑπὲρ ἡμῶν πρὸς ὑμᾶς ἐνώπιον τοῦ θεοῦ. διὰ τοῦτο παρακεκλήμεθα ἐπὶ τῇ παρακλήσει ὑμῶν, περισσοτέρως δὲ μᾶλλον ἐχάρημεν ἐπὶ τῇ χαρᾷ τίτου, ὅτι ἀναπέπαυται τὸ πνεῦμα αὐτοῦ ἀπὸ πάντων ὑμῶν. ὅτι εἴ τι αὐτῷ ὑπὲρ ὑμῶν κεκαύχημαι, οὐ κατῃσχύνθην, ἀλλ' ὡς πάντα ἐν ἀληθείᾳ ἐλαλήσαμεν ὑμῖν, οὕτω καὶ ἡ καύχησις ἡμῶν ἡ ἐπὶ τίτου, ἀλήθεια ἐγενήθη. καὶ τὰ σπλάγχνα αὐτοῦ περισσοτέρως εἰς ὑμᾶς ἐστιν, ἀναμιμνησκομένου τὴν πάντων ὑμῶν ὑπακοὴν, ὡς μετὰ φόβου καὶ τρόμου ἐδέξασθε αὐτόν. χαίρω ὅτι ἐν παντὶ θαῤῥῶ ἐν ὑμῖν.

Κα Γνωρίζομεν δὲ ὑμῖν ἀδελφοὶ, τὴν χάριν τοῦ θεοῦ, τὴν δεδομένην ἐν ταῖς ἐκκλησίαις τῆς μακεδονίας, ὅτι ἐν πολλῇ δοκιμῇ θλίψεως ἡ περισσεία τῆς χαρᾶς αὐτῶν, καὶ ἡ κατὰ βάθους πτωχεία αὐτῶν ἐπερίσσευσεν εἰς τὸν πλοῦτον τῆς ἁπλότητος αὐτῶν. ὅτι κατὰ δύναμιν, μαρτυρῶ, καὶ ὑπὲρ δύναμιν αὐθαίρετοι, μετὰ πολλῆς παρακλήσεως δεόμενοι ἡμῶν, τὴν χάριν καὶ τὴν κοινωνίαν τῆς Διακονίας τῆς εἰς τοὺς ἁγίους, δέξασθαι ἡμᾶς. καὶ οὐ καθὼς ἠλπίσαμεν, ἀλλ' ἑαυτοὺς ἔδωκαν

Video nanq; qđ epistola illa, tam etsi ad tẽpus, cõtristauit uos. Nũc gaudeo, nõ quod contristati fueritis, sed quod cõtristati sitis ad pœnitentiam. Nam cõtristati estis secundum deũ, sic ut nulla in re detrimẽto sitis affecti per nos. Nam qui secundũ deũ est dolor, is pœnitentiã ad salutẽ haud pœnitendã parit: cõtra mũdi dolor mortẽ adfert. Ecce enĩ istuc ipsum, quod secundũ deũ cõtristati fuistis, quantam in uobis genuit solicitudinẽ, imò satisfactionẽ, imò indignationem, imò timorem, imò desideriũ imò uindictã. Siquidẽ ubiq; commendastis uosipsos, quod puri sitis in eo negocio. Proinde tametsi scripsi uobis, non id feci eius causa qui læserat, nec eius causa qui læsus fuerat, sed ob id, ut palàm fieret studium uestrũ pro nobis apud uos in conspectu dei. Idcirco consolationem accepimus ex cõsolatione uestri: quin uberius insuper gauisi fuimus ob gaudiũ Titi, quod refocillatus sit spiritus illius ab omnibus uobis: quod si quid apud illum de uobis gloriatus sum, non fuerim pudefactus, sed ut om̃ia cũ ueritate locuti sumus uobis, ita & gloriatio nostra, qua usus eram apud Titum, ueritas facta est. Et uiscera illius maiorem in modum erga uos affecta sunt, dum recolit omniũ uestrum obedientiã, quem admodũ cum timore ac tremore exceperitis ipsum. Gaudeo quod in omnibus confidã uobis. Certiores autem uos facio fratres de gratia dei, quæ data fuit in ecclesijs Macedoniæ, quoniã per multam probationem afflictionis exuberauit gaudiũ illorũ, & profunda paupertas illorũ exundauit in diuitias simplicitatis ipsorũ. Nam pro uiribus, testor, etiã supra uires prompti fuerunt, multa cum obtestatione rogantes nos, ut beneficium & societatẽ ministerij susciperemus in sanctos: ac non quatenus sperabamus, quinetiam semetipsos dediderũt

uidens quod epistola illa & si ad horã uos contristauit: nunc gaudeo: nõ quia contristati estis: sed quia cõtristati estis ad pœnitẽtiã. Cõtristati enim estis secũdum deũ: ut in nullo detrimentũ patiamini ex nobis. Quæ enim secundũ deum tristicia est: pœnitentiã in salutẽ stabilẽ operat̃: sæculi aũt tristicia mortẽ operat̃. Ecce enim hoc ipsum secũdũ deũ cõtristari uos: quantã in uobis operat̃ sollicitudinẽ: sed defensionẽ: sed indignationem: sed timorẽ: sed desideriũ: sed æmulationẽ: sed uindictã. In omnibus exhibuistis uos incõtaminatos esse negocio. Igit̃ & si scripsi uobis: nõ propter eũ qui fecit iniuriã: nec propter eũ qui passus est: sed ad manifestãdam sollicitudinẽ nostram quã habemus pro uobis coram deo. Ideo quoq; cõsolati sumus. In cõsolatiõe autem nostra abũdantius magis gauisi sumus super gaudio Titi: quia refectus est spiritus eius ab omnibus uobis. Et si quid apud illũ de uobis gloriat⁹ sum, nõ sum cõfusus: sed sicut omnia uobis in ueritate locuti sumus ita & gloriatio nostra quæ fuit ad Titum, ueritas facta est. Et uiscera eius abũdantius in uobis sunt: reminiscentis omnium uestrũ obedientiã quomodo cũ timore & tremore excepistis illũ. Gaudeo quod in omnibus confido in uobis.

Notã autẽ facimus uobis fratres gratiã dei quæ data est in ecclesijs Macedoniæ: & quod in multo experimẽto tribulationis abũdantia gaudij ipsorũ fuit: & altissima paupertas eorũ abũdauit in diuitias simplicitatis eorũ. Quia secũdũ uirtutẽ testimoniũ illis reddo: & supra uirtutẽ uoluntarij fuerunt, cũ multa exhortatiõe obsecrãtes nos gratiã & cõmunicationẽ ministerij qđ fit in sanctos. Et non sicut sperauimus: sed semetipsos dederunt. VIII.

ἔδωκαν πρῶτον τῷ κυρίῳ, καὶ ἡμῖν διὰ θελήματος θεοῦ, εἰς τὸ παρακαλέσαι ἡμᾶς τίτον, ἵνα καθὼς προενήρξατο, οὕτως καὶ ἐπιτελέσῃ εἰς ὑμᾶς καὶ τὴν χάριν ταύτην.

κβ Ἀλλ᾽ ὥσπερ ἐν παντὶ περισσεύετε πίστει, καὶ λόγῳ, καὶ γνώσει, καὶ πάσῃ σπουδῇ, καὶ τῇ ἐξ ὑμῶν ἐν ἡμῖν ἀγάπῃ, ἵνα καὶ ἐν ταύτῃ τῇ χάριτι περισσεύητε. οὐ κατ᾽ ἐπιταγὴν λέγω, ἀλλὰ διὰ τῆς ἑτέρων σπουδῆς, καὶ τὸ τῆς ὑμετέρας ἀγάπης γνήσιον δοκιμάζων. γινώσκετε γὰρ τὴν χάριν τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ, ὅτι δι᾽ ὑμᾶς ἐπτώχευσε πλούσιος ὤν, ἵνα ὑμεῖς τῇ ἐκείνου πτωχείᾳ πλουτήσητε. καὶ γνώμην ἐν τούτῳ δίδωμι. τοῦτο γὰρ ὑμῖν συμφέρει, οἵτινες οὐ μόνον τὸ ποιῆσαι, ἀλλὰ καὶ τὸ θέλειν προενήρξασθε ἀπὸ πέρυσι. Νυνὶ δὲ καὶ τὸ ποιῆσαι ἐπιτελέσατε, ὅπως καθάπερ ἡ προθυμία τοῦ θέλειν, οὕτως καὶ τὸ ἐπιτελέσαι ἐκ τοῦ ἔχειν. εἰ γὰρ ἡ προθυμία πρόκειται, καθὸ ἐὰν ἔχῃ τις εὐπρόσδεκτος, οὐ καθὸ οὐκ ἔχει. οὐ γὰρ ἵνα ἄλλοις ἄνεσις, ὑμῖν δὲ θλίψις, ἀλλ᾽ ἐξ ἰσότητος ἐν τῷ νῦν καιρῷ τὸ ὑμῶν περίσσευμα εἰς τὸ ἐκείνων ὑστέρημα, ἵνα καὶ τὸ ἐκείνων περίσσευμα γένηται εἰς τὸ ὑμῶν ὑστέρημα, ὅπως γένηται ἰσότης, καθὼς γέγραπται.
» ὁ τὸ πολὺ, οὐκ ἐπλεόνασε. καὶ ὁ τὸ
» ὀλίγον, οὐκ ἠλαττόνησεν. χάρις δὲ τῷ θεῷ, τῷ διδόντι τὴν αὐτὴν σπουδὴν ὑπὲρ ὑμῶν ἐν τῇ καρδίᾳ τίτου, ὅτι τὴν μὲν παράκλησιν ἐδέξατο, σπουδαιότερος δὲ ὑπάρχων, αὐθαίρετος ἐξῆλθε πρὸς ὑμᾶς. Συνεπέμψαμεν δὲ μετ᾽ αὐτοῦ τὸν ἀδελφὸν, οὗ ὁ ἔπαινος ἐν τῷ εὐαγγελίῳ διὰ πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ χειροτονηθεὶς ὑπὸ τῶν ἐκκλησιῶν, συνέκδημος ἡμῶν σὺν τῇ χάριτι ταύτῃ, τῇ διακονουμένῃ ὑφ᾽ ἡμῶν πρὸς τὴν αὐτοῦ τοῦ κυρίου δόξαν, καὶ προθυμίαν ὑμῶν. στελλόμενοι τοῦτο, μή τις ἡμᾶς μωμήσηται ἐν τῇ ἁδρότητι ταύτῃ, τῇ διακονουμένῃ ὑφ᾽ ἡμῶν.

προνοούμενοι

dederũt primum dño, deinde & nobis per uoluntatẽ dei, in hoc ut adhortaremur Titũ, ut queadmodum ante cœpisset, ita & consummaret hanc quoq; erga uos beneficentiã. Imò queadmodũ ubiq; abundatis fide, & sermone, & sciẽtia, & omi diligẽtia, & in ea quæ ex uobis erga nos est charitate, facite ut in hac quoq; beneficentia abundetis. Non secundũ imperiũ loquor, sed per sollicitudinẽ, erga alios etiã uestræ dilectionis synceritatem approbans. Nostis eñ beneficentiã domini nostri Iesu Christi, qđ propter uos pauper factus sit, cũ esset diues, ut uos illius paupertate ditescеretis. Et consiliũ in hoc do, nam hoc uobis conducit: qui quidẽ nõ solũ facere, uerũ etiã uelle iam cœpistis anno superiore. Nunc aũt & illud, quod facere cœpistis, perficite: ut queadmodũ uoluntas prompta fuit, ita & perficiatis ex eo qđ potestis. Etenĩ si prius adsit animi promptitudo, ea iuxta quicquid illud est, qđ possidet aliqs, accepta est, nõ iuxta id, quod nõ possidet. Nõ eñ, ut aliis relaxatio sit, uobis aũt angustia, sed ut ex æquabilitate in præsenti tempore uestra copia illorũ succurrat inopiæ, & illorũ copia uestræ succurrat inopiæ: ut fiat æquabilitas, quemadmodũ scriptũ est: Qui multũ habebat, huic nihil superfuit: & qui paulũ habebat, is nihilominus habuit. Gratia autem deo, qui dedit eandem sollicitudinem pro uobis in corde Titi, qui exhortationem acceperit: quin potius cũ esset diligẽtior, suapte sponte ad uos uenerit. Misimus aũt unà cum illo fratrẽ eum, cuius laus est in euangelio per omnes ecclesias: nec id solum, uerum etiã delectus est ab ecclesiis, comes peregrinationis nostræ, cum hac beneficentia quæ administratur à nobis ad eiusdem domini gloriam, & animi uestri promptitudinem: declinantes hoc, ne qs nos carpat in hac exuberantia, quæ administratur à nobis,

procurantes

dederunt primũ dño: deinde nobis per uoluntatẽ dei: ita ut rogaremus Titum: ut quemadmodũ cœpit: ita & perficiat in uobis etiã gratiã istam. Sed sicut in omibus abundatis fide, spe & sermone & sciẽtia: & omni sollicitudine insuper & charitate ur̃a in nos: ut & in hac gratia abũdetis. Nõ quasi imperans dico: sed per aliorũ sollicitudinẽ etiam uestræ charitatis ingeniũ bonum comprobãs. Scitis enĩ gratiã domini nostri Iesu Christi: qm niam ꝓpter uos egenus factus est cũ esset diues: ut illius inopia uos diuites essetis. Et consilium in hoc do. Hoc enĩ uobis utile est qui non solũ facere: sed & uelle cœpistis ab anno priore. Nunc uero & facto perficite: ut quemadmodũ promptus est animus uolũtatis: ita sit & perficiẽdi ex eo qđ habetis. Si enim uoluntas prompta est, secundũ id qđ habet accepta est, nõ secundum id qđ nõ habet. Non enim ut aliis sit remissio: uobis aũt tribulatio: sed ex æqualitate in præsenti tempore: uestra abũdantia, illorũ inopiã suppleat: ut & illorũ abũdantia uestræ inopiæ sit supplementũ ut fiat æqualitas: sicut scriptum est: Qui multũ non abũdauit: & qui modicum non minorauit. Gratias aũt ago deo qui dedit eandem sollicitudinem pro uobis in corde Titi: quoniam exhortationem quidem suscepit: sed cũ sollicitior esset sua uolũtate profectus est ad uos. Misimus autem cum illo fratrem nostrũ, cuius laus est in euangelio per omnes ecclesias. Non solũ autẽ, sed & ordinatus est ab ecclesiis comes peregrinatiõis nostræ in hanc gratiã quæ ministrat a nobis ad domini gloriã: & destinatã uoluntatẽ nostram. Deuitãtes hoc, ne quis nos uituperet in hac plenitudine quæ ministratur a nobis in domini gloriam. Prouidemus

προνοούμενοι καλὰ, οὐ μόνον ἐνώπιον κυρίου, ἀλλὰ καὶ ἐνώπιον ἀνθρώπων. συνεπέμψαμεν δὲ αὐτοῖς τὸν ἀδελφὸν ἡμῶν, ὃν ἐδοκιμάσαμεν ἐν πολλοῖς πολλάκις σπουδαῖον ὄντα, νυνὶ δὲ πολὺ σπουδαιότερον, πεποιθήσει πολλῇ τῇ εἰς ὑμᾶς, εἴτε ὑπὲρ τίτου, κοινωνὸς ἐμὸς, καὶ εἰς ὑμᾶς συνεργὸς, εἴτε ἀδελφοὶ ἡμῶν ἀπόστολοι ἐκκλησιῶν, δόξα χριστοῦ. τὴν οὖν ἔνδειξιν τῆς ἀγάπης ὑμῶν, καὶ ἡμῶν καυχήσεως ὑπὲρ ὑμῶν, εἰς αὐτοὺς ἐνδείξασθε καὶ εἰς πρόσωπον τῶν ἐκκλησιῶν.

περὶ μὲν γὰρ τῆς διακονίας τῆς εἰς τοὺς ἁγίους περισσόν μοι ἐστὶ τὸ γράφειν ὑμῖν. οἶδα γὰρ τὴν προθυμίαν ὑμῶν, ἣν ὑπὲρ ὑμῶν καυχῶμαι μακεδόσιν, ὅτι ἀχαΐα παρεσκεύασται ἀπὸ πέρυσι, καὶ ὁ ἐξ ὑμῶν ζῆλος ἠρέθισε τοὺς πλείονας. ἔπεμψα δὲ τοὺς ἀδελφοὺς, ἵνα μὴ τὸ καύχημα ἡμῶν τὸ ὑπὲρ ὑμῶν, κενωθῇ ἐν τῷ μέρει τούτῳ. ἵνα, καθὼς ἔλεγον, παρεσκευασμένοι ἦτε. μή πως ἐὰν ἔλθωσι σὺν ἐμοὶ μακεδόνες, καὶ εὕρωσιν ὑμᾶς ἀπαρασκευάστους καταισχυνθῶμεν ἡμεῖς, ἵνα μὴ λέγωμεν ὑμεῖς, ἐν τῇ ὑποστάσει ταύτῃ τῆς καυχήσεως. ἀναγκαῖον οὖν ἡγησάμην, παρακαλέσαι τοὺς ἀδελφοὺς, ἵνα προέλθωσιν εἰς ὑμᾶς, καὶ προκαταρτίσωσι τὴν προκατηγγελμένην εὐλογίαν ὑμῶν, ταύτην ἑτοίμην εἶναι, οὕτως ὡς εὐλογίαν, καὶ μὴ ὥσπερ πλεονεξίαν. τοῦτο δὲ, ὁ σπείρων φειδομένως, φειδομένως καὶ θερίσει. καὶ ὁ σπείρων ἐπ᾽ εὐλογίαις, ἐπ᾽ εὐλογίαις καὶ θερίσει. ἕκαστος καθὼς προαιρεῖται τῇ καρδίᾳ, μὴ ἐκ λύπης ἢ ἐξ ἀνάγκης. ἱλαρὸν γὰρ δότην ἀγαπᾷ ὁ θεός. Δυνατὸς δὲ ὁ θεὸς πᾶσαν χάριν περισσεῦσαι εἰς ὑμᾶς ἵνα, ἐν παντὶ πάντοτε πᾶσαν αὐτάρκειαν ἔχοντες, περισσεύητε εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθόν. καθὼς γέγραπται. ἐσκόρ-
» πισεν, ἔδωκε τοῖς πένησιν, ἡ δι-
» καιοσύνη αὐτοῦ μένει εἰς τὸν αἰῶνα.
ὁ δὲ ἐπιχορηγῶν σπέρμα τῷ σπείροντι, καὶ ἄρτον εἰς βρῶσιν χορηγήσαι, καὶ πληθύναι τὸν σπόρον ὑμῶν, καὶ αὐξήσαι

procurãtes honesta, nõ tantũ corã domino, sed etiã corã hominibus. Misimus aũt unà cũ illis fratrẽ nostrum, quẽ probaueramus in multis sæpenumero diligentẽ, nũc aũt multo diligẽtiorẽ, ob multã fiduciam, quã habeo erga uos, siue Titi nomine, qui socius meus est, & erga uos adiutor, siue aliorũ, qui fratres nostri sunt & legati ecclesiarũ, gloria Christi. Proinde documentum charitatis uestræ, & nostræ de uobis gloriatiõis, in eos demõstretis etiã in conspectu ecclesiarum.

Nam de subministratiõe quidẽ quæ fiat in sanctos, superuacuũ est mihi scribere uobis. Noui em̃ ꝓmptitudinẽ animi uestri, quã de uobis iacto apud Macedones: quod Achaia parata est ab anno superiore, & uestrũ exemplũ prouocauit complures. Misi tamẽ hos fratres, ne gloria nostra qua glorior de uobis, inanis fiat in hac parte: ut quẽadmodum dicebam, parati sitis: ne quo pacto fiat, ut si mecũ uenerint Macedones, et offenderint uos imparatos, nos pudore suffundamur ut ne dicam uos, in hoc argumẽto gloriationis. Proinde necessarium arbitrat⁹ sum, adhortari fratres, ut prius accederet ad uos, & præpararent iam ante promissam bonam collationẽ uestrã, ut ea sit in promptu, sic tanquã bona collatio, & nõ tanquàm fraudatio. Illud aũt dico: Qui sementem facit parce, is parce messurus est. Et qui sementẽ facit, libenter ac benigne largiendo, copiose messurus est: unusquisq; secũdum propositũ cordis, non ex molestia, aut ex necessitate. Nam hilarem datorẽ diligit deus. Potẽs est autem deus efficere, ut totũ beneficiũ in uos exuberet: ut in om̃ibus omnẽ sufficientiã habẽtes, exuberetis in omne opus bonũ, quẽadmodum scriptum est: Dispersit dedit pauperibus, iustitia eius manet in seculũ. Porrò qui suppeditat semẽ seminãti, is & panẽ in cibũ suppeditet, & multiplicet sementem uestrã, & augeat

demus enim bona, non solum coram deo: sed etiã coram hominibus. Misimus autẽ cum illis & fratrem nostrum quẽ probauimus in multis sepe sollicitum esse: nunc aũt multo sollicitiorẽ confidẽtia multa in uos, siue pro Tito qui est soci⁹ meus & in uobis adiutor: siue fratres nostri apostoli ecclesiarũ gloriæ Christi. Ostensionẽ ergo quæ est charitatis uestræ & nostræ gloriæ pro uobis in illos ostendite in faciem ecclesiarum.

Nam de ministerio qđ fit IX.
in sanctos, ex abundanti est mihi scribere uobis. Scio enim promptũ animũ uestrũ pro quo de uobis glorior apud Macedones: quoniã & Achaia parata est ab anno præterito: & uestra æmulatio ꝓuocauit plurimos. Misimus autẽ fratres ut ne qđ gloriamur de uobis, euacuetur in hac parte: ut queadmodũ dixi parati sitis: ne cũ uenerint Macedones mecũ & inuenerint uos imparatos: erubescamus nos: ut nõ dicamus uos in hac substãtia. Necessarium ergo existimaui rogare fratres: ut præueniant ad uos: & præparent repromissam benedictionem hãc paratam esse: sic quasi benedictionẽ, non quasi auariciã. Hoc autem dico: Qui parce seminat: parce & metet. Et qui seminat in benedictionibus: de benedictionibus & metet. Vnusquisq; prout destinauit in corde suo: nõ ex tristicia aut ex necessitate. Hilarẽ enim datorem diligit deus. Potens est autẽ deus omnẽ gratiam abũdare facere in uobis: ut in omnibus semper omnem sufficientiã habentes, abundetis in omne opus bonũ. Sicut scriptum est: Dispersit dedit pauperibus: iusticia eius manet in sæculum sæculi. Qui autẽ administrat semen seminanti: & panem ad manducandum præstabit. Et multiplicabit semen uestrum: & augebit

καὶ αὐξήσαι τὰ γεννήματα τῆς δικαιοσύνης ὑμῶν, ἐν παντὶ πλουτιζόμενοι, εἰς πᾶσαν ἁπλότητα, ἥτις κατεργάζεται δι' ἡμῶν εὐχαριστίαν τῷ θεῷ. ὅτι ἡ διακονία τῆς λειτουργίας ταύτης οὐ μόνον ἐστὶ προσαναπληροῦσα τὰ ὑστερήματα τῶν ἁγίων, ἀλλὰ καὶ περισσεύουσα διὰ πολλῶν * εὐχαριστεῖν τῷ θεῷ, διὰ τῆς δοκιμῆς διακονίας ταύτης, δοξάζοντες τὸν θεὸν ἐπὶ τῇ ὑποταγῇ τῆς ὁμολογίας ὑμῶν εἰς τὸ εὐαγγέλιον τοῦ χριστοῦ, καὶ ἁπλότητι τῆς κοινωνίας εἰς αὐτοὺς καὶ εἰς πάντας, καὶ αὐτῶν δεήσει ὑπὲρ ὑμῶν ἐπιποθούντων ὑμᾶς, διὰ τὴν ὑπερβάλλουσαν χάριν τοῦ θεοῦ ἐφ' ὑμῖν. χάρις δὲ τῷ θεῷ, ἐπὶ τῇ ἀνεκδιηγήτῳ αὐτοῦ δωρεᾷ.

Aliàs εὐχαριστιῶν.

Κγ Αὐτὸς δὲ ἐγὼ παῦλος παρακαλῶ ὑμᾶς διὰ τῆς πρᾳότητος καὶ ἐπιεικείας τοῦ χριστοῦ, ὃς κατὰ πρόσωπον μὲν ταπεινὸς ἐν ὑμῖν, ἀπὼν δὲ θαῤῥῶ εἰς ὑμᾶς. δέομαι δὲ τὸ μὴ παρὼν θαῤῥῆσαι τῇ πεποιθήσει, ᾗ λογίζομαι τολμῆσαι, ἐπί τινας τοὺς λογιζομένους ἡμᾶς, ὡς κατὰ σάρκα περιπατοῦντας. ἐν σαρκὶ γὰρ περιπατοῦντες οὐ κατὰ σάρκα στρατευόμεθα. τὰ γὰρ ὅπλα τῆς στρατείας ἡμῶν οὐ σαρκικὰ, ἀλλὰ δυνατὰ τῷ θεῷ πρὸς καθαίρεσιν ὀχυρωμάτων, λογισμοὺς καθαιροῦντες, καὶ πᾶν ὕψωμα ἐπαιρόμενον κατὰ τῆς γνώσεως τοῦ θεοῦ, καὶ αἰχμαλωτίζοντες πᾶν νόημα εἰς τὴν ὑπακοὴν τοῦ χριστοῦ, καὶ ἐν ἑτοίμῳ ἔχοντες ἐκδικῆσαι πᾶσαν παρακοὴν, ὅταν πληρωθῇ ὑμῶν ἡ ὑπακοή. τὰ κατὰ πρόσωπον βλέπετε; εἴ τις πέποιθεν ἑαυτῷ χριστοῦ εἶναι, τοῦτο λογιζέσθω πάλιν ἀφ' ἑαυτοῦ, ὅτι καθὼς αὐτὸς χριστοῦ, οὕτως καὶ ἡμεῖς χριστοῦ. ἐάν τε γὰρ καὶ περισσότερόν τι καυχήσωμαι περὶ τῆς ἐξουσίας ἡμῶν, ἧς ἔδωκεν ὁ κύριος ἡμῖν εἰς οἰκοδομὴν, καὶ οὐκ εἰς καθαίρεσιν ὑμῶν, οὐ καταισχυνθήσομαι, ἵνα μὴ δόξω ὡς ἂν ἐκφοβεῖν ὑμᾶς διὰ τῶν ἐπιστολῶν. ὅτι αἱ μὲν ἐπιστολαί, φησι, βαρεῖαι καὶ ἰσχυραί, ἡ δὲ παρουσία τοῦ σώματος ἀσθενὴς

& augeat prouentus iustitiæ uestræ, ut in omnibus locupletemini, in omnem simplicitatem, quæ per nos efficit, ut gratiæ agantur deo. Nam functio huius ministerij nō solū supplet ea quæ desunt sanctis, uerūetiā exuberat in hoc, qđ per multos agant̄ gratiæ deo, qui per probationē ministerij huius, glorificāt deum super obediētia consensus uestri in euāgelium Christi, & de simplicitate cōmunicationis in ipsos, & in omneis, & in illorum oratione pro uobis, qui desiderāt uos propter eminētem gratiā dei in uobis. Gratia autem deo, super inenarrabili suo munere. Cæterū ipse ego Paulus obsecro uos per lenitatem & mansuetudinē Christi, qui iuxta faciem quidem humilis sum inter uos, absens tamen audax sum erga uos. Rogo autem uos, ne præsens audeam ea fiducia, qua existimor audax fuisse in quosdam, qui putant nos ueluti secundum carnem ambulare: nam in carne ambulantes, nō secundum carnē militamus. Siquidem arma militiæ nostræ non carnalia sunt, sed potētia deo, ad demolitionē munitionum, quibus cōsilia demolimur, & omnē celsitudinem quæ extollitur aduersus cognitionem dei, et captiuam ducimus omnē cogitationē ad obediēdum Christo, & in promptu habemus uindictam aduersus omnē inobediētiam, cū impleta fuerit uestra obedientia. Quæ in cōspectu sunt, uidetis? Si quis de seipso cōfidit, qđ Christi sit, illud rursum perpēdat ex seipso: quod queadmodū ipse Christi est, ita & nos Christi sumus. Nam si & amplius quippiā glorier de potestate nostra, quā dedit domin⁹ nobis in ædificationem, & nō in destructionem uestri, nō pudefiā, ne uidear ceu perterrefacere uos per epistolas. Nā epistolæ quidē, inqt, graues sunt & robustæ, at præsentia corporis infirma,

augebit incremēta frugū iusticiæ uestræ: ut in omnibus locupletati abundetis in omnem simplicitatē: quæ operatur per nos gratiarū actionem deo. Quoniā ministeriū huius officij nō solū supplet ea quæ desunt sanctis, sed etiā abūdat per multas gratiarū actiōes in dn̄o, per probationē ministerij hui⁹: glorificātes deū in obedientia cōfessionis uestræ, in euāgelio Christi & simplicitate cōmunicatiōis uestræ in illos, & in omnes, & in ipsorū obsecratiōe pro uobis, desiderantiū uos ꝓpter eminentem gratiā dei in uobis. Gratias ago deo super inenarrabili dono eius. Ipse autē ego Paul⁹, obsecro uos per mansuetudinē & modestiā Christi: qui in facie quidem humilis sum inter uos: absens autē confido in uobis. Rogo autē uos ne præsens audeā per eam confidentiā qua existimor audere in q̄sdam: qui arbitrant̄ nos tanquā secundū carnē ambulemus. In carne enim ambulantes: non tamē secundum carnē militamus. Nam arma militiæ nostræ nō carnalia sunt: sed potentia deo, ad destructionē munitionū cōsilia destruentes: & omnē altitudinem extollentē se aduersus sciētiam dei: & in captiuitatem redigētes omnē intellectū in obsequiū Christi: & in prōptu habētes ulcisci omnē inobedientiā: cū impleta fuerit uestra obedientia. Quæ secundū faciem sunt uidete. Si quis confidit christi se esse: hoc cogitet iterum apud se: quia sicut ipse Christi est: ita & nos. Nā & si amplius aliquid gloriatus fuero de potestate nostra quā dedit nobis dominus in ædificationem: & nō in destructionem uestram, non erubescam. Vt autem nō existimer tanquam terrere uos per epistolas: quoniam quidem epistolæ inquiunt graues sunt & fortes: præsentia autē corporis

X.

ἀσθενὴς, καὶ ὁ λόγος ἐξουθενημέ
νος. τοῦτο λογιζέσθω ὁ τοιοῦτος,
ὅτι οἷοί ἐσμεν τῷ λόγῳ δι' ἐπισο
λῶν ἀπόντες, τοιοῦτοι καὶ παρόντες
τῷ ἔργῳ. οὐ γὰρ τολμῶμεν ἐγκρῖ
ναι ἢ συγκρῖναι ἑαυτοὺς τισι τῶν
ἑαυτοὺς συνιστανόντων, ἀλλὰ αὐτοὶ
ἐν ἑαυτοῖς ἑαυτοὺς μετροῦντες,
καὶ συγκρίνοντες ἑαυτοὺς ἑαυτοῖς,
οὐ συνιοῦσιν. ἡμεῖς δὲ οὐχὶ εἰς τὰ
ἄμετρα καυχησόμεθα, ἀλλὰ κα
τὰ τὸ μέτρον τοῦ κανόνος, οὗ ἐμέ
ρισεν ἡμῖν ὁ θεὸς μέτρου ἐφικέ
σθαι ἄχρι καὶ ὑμῶν. οὐ γὰρ ὡς
μὴ ἐφικνούμενοι εἰς ὑμᾶς, ὑπερε
κτείνομεν ἑαυτούς. ἄχρι γὰρ καὶ
ὑμῶν ἐφθάσαμεν ἐν τῷ εὐαγγε
λίῳ τοῦ χριστοῦ, οὐκ εἰς τὰ ἄμε
τρα καυχώμενοι ἐν ἀλλοτρίοις κό
ποις, ἐλπίδα ἔχοντες, αὐξανομέ
νης τῆς πίστεως ὑμῶν ἐν ὑμῖν, με
γαλυνθῆναι κατὰ τὸν κανόνα ἡ
μῶν, εἰς περισσείαν, εἰς τὰ ὑπε
ρέκεινα ὑμῶν εὐαγγελίσασθαι,
οὐκ ἐν ἀλλοτρίῳ κανόνι εἰς τὰ
ἕτοιμα καυχήσασθαι. ὁ δὲ καυ
χώμενος ἐν κυρίῳ καυχάσθω.
οὐ γὰρ ὁ ἑαυτὸν συνιστῶν ἐκεῖ
νός ἐστι δόκιμος, ἀλλ' ὃν ὁ κύ
ριος συνίστησιν.
κδ Ὄφελον ἀνείχεσθέ μου μικρὸν
τῇ ἀφροσύνῃ. ἀλλὰ καὶ ἀνέχεσθέ
μου. ζηλῶ γὰρ ὑμᾶς θεοῦ ζήλῳ. ἡρμο
σάμην γὰρ ὑμᾶς ἑνὶ ἀνδρὶ, παρθένον
ἁγνὴν παραστῆσαι τῷ χριστῷ. φοβοῦ
μαι δὲ, μή πως ὡς ὁ ὄφις εὔαν ἐξη
πάτησεν ἐν τῇ πανουργίᾳ αὐτοῦ, οὕ
τως φθαρῇ τὰ νοήματα ὑμῶν, ἀπὸ
τῆς ἁπλότητος τῆς εἰς τὸν χριστόν.
κε Εἰ μὲν γὰρ ὁ ἐρχόμενος ἄλλον
Ἰησοῦν κηρύσσει, ὃν οὐκ ἐκηρύξαμεν
ἢ πνεῦμα ἕτερον λαμβάνετε, ὃ οὐκ
ἐλάβετε, ἢ εὐαγγέλιον ἕτερον, ὃ
οὐκ ἐδέξασθε, καλῶς ἠνείχεσθε.
Λογίζομαι γὰρ μηδὲν ὑστερηκέναι
τῶν ὑπὲρ λίαν ἀποστόλων. εἰ δὲ καὶ
ἰδιώτης τῷ λόγῳ, ἀλλ' οὐ τῇ γνώ
σει. ἀλλ' ἐν παντὶ φανερωθέντες ἐν
πᾶσιν εἰς ὑμᾶς. ἢ ἁμαρτίαν ἐποί
ησα ἐμαυτὸν ταπεινῶν, ἵνα ὑμεῖς
ὑψωθῆτε; ὅτι δωρεὰν τὸ τοῦ θεοῦ
εὐαγγέλιον εὐηγγελισάμην ὑμῖν;
ἄλλας

infirma,& ſermo cōtemptus. Hoc reputet, qui iſtiuſmodi eſt, quod quales ſumus ſermone, per epiſtolas cum abſumus, tales ſumus & cū adſumus, facto. Nō enim ſuſtinemus inſerere, aut cōferre noſipſos cum quibuſdā, qui ſeipſos cōmendant. Sed iſti nō intelligūt, qđ ipſi inter ſeſe ſeipſos metiunt̄, & cōparant ſemetſibi. At nos nō in immēſum gloriabimur, uerū iuxta mēſuram regulæ, qua partitus eſt nobis deus, mēſura pertingendi etiā uſq; ad uos. Nō enim quaſi non pertingamus uſq; ad uos, extendimus noſipſos ſupra modū. Nā uſq; ad uos quoque peruenimus in euangelio Chriſti, nō in immenſum gloriantes ſuper alienis laboribus, ſperantes futurū: ut ſuboleſcente fide ueſtra in uobis, magnificemur iuxta regulam noſtrā in exuberantiam: ut ijs quoq; regionibus, quæ ultra uos ſunt, euāgelizem, nō per alienam regulā, ut de his quæ parata ſunt, gloriemur: ſed qui gloriatur, in domino glorieť. Non eñ qui ſeipſum cōmendat, ille probatus eſt, ſed is quē dñs cōmendat. Vtinā toleraſſetis me pauliſper in inſipiētia mea: imò & ſuffertis me: nam zelotypus ſum erga uos, dei zelo. Adiunxi eñ uos uni uiro, ut uirginem caſtā exhiberetis Chriſto: ſed metuo, ne quā fiat, ut quemadmodum ſerpens Euam decepit uerſutia ſua, ita corrūpātur ſenſus ueſtri à ſimplicitate, quæ erat erga Chriſtum. Nam ſi is, qui uenit, alium Ieſum prædicat, quem nō prædicauimus: aut ſi ſpiritū alium accipitis, quem nō accepiſtis, aut euāgelium aliud quod nō accepiſtis, recte ſuſtinuiſſetis. Arbitror enim me nihilo inferiorem fuiſſe eximijs apoſtolis. Cæterū licet imperitus ſim ſermone, non tamen ſcientia. Verum ubiq; manifeſti fuimus in omnibus erga uos. Num illud peccaui, quod meipſum humiliarim, ut uos exaltaremini? qđ gratuito euāgeliū dei prædicauerim uobis?
Cæteras

infirma & ſermo cōtemptibilis: hoc cogitet qui eiuſmodi eſt: quia quales ſumꝰ uerbo per epiſtolas abſentes: tales & præſentes in facto. Nō enim audemus inſerere aut cōparare nos quibuſdā qui ſeipſos cōmendant: ſed ipſi in nobis noſmetipſos metiētes, & cōparantes noſmetipſos nobis. Nos autem nō in immēſum gloriabimur: ſed ſecundū menſurā regulæ qua menſus eſt nobis deus menſurā pertingendi uſque ad uos. Nō enim quaſi non pertingētes ad uos, ſuper extendimus nos. Vſque ad uos enī peruenimus in euangelio Chriſti, nō in immenſum gloriātes in alienis laboribus. Spem autē habētes creſcentis fidei ueſtræ in uobis magnificari ſecundū regulam noſtrā in abūdantia: etiā in illa quæ ultra uos ſunt euangelizare, nō in aliena regula in his quæ præparata ſunt gloriari. Qui autem gloriatur: in domino glorietur. Nō enim qui ſeipſum cōmendat, ille probatus eſt: ſed quē deus cōmendat. XI. Vtinam ſuſtineretis modicū quid inſipiētiæ meæ: ſed & ſupportate me. Aemulor enī uos dei æmulatione. Deſpōdi enim uos uni uiro, uirginē caſtam exhibere Chriſto. Timeo aūt ne ſicut ſerpens Euam ſeduxit aſtutia ſua: ita corrūpantur ſenſus ueſtri, et excidāt a ſimplicitate quæ eſt in Chriſto Ieſu. Nam ſi is qui uenit alium Chriſtum prædicat quē nō prædicauimus: aut alium ſpiritū accipitis quē nō accepiſtis: aut aliud euāgelium quod nō recepiſtis, recte pateremini. Exiſtimo enim nihil me minus feciſſe a magnis apoſtolis. Nam & ſi imperitus ſermone: ſed non ſcientia. In omnibus autem manifeſtus ſum uobis. Aut nunquid peccatum feci meipſum humilians, ut uos exaltemini? Quoniam gratis euangelium dei euāgelizaui uobis:
alias

ἄλλας ἐκκλησίας ἐσύλησα, λαβὼν
ὀψώνιον πρὸς τὴν ὑμῶν διακονίαν.
καὶ παρὼν πρὸς ὑμᾶς καὶ ὑστερηθεὶς, οὐ
κατενάρκησα οὐδενός. τὸ γὰρ ὑστέρη
μά μου προσανεπλήρωσαν οἱ ἀδελ
φοὶ, ἐλθόντες ἀπὸ μακεδονίας. καὶ
ἐν παντὶ ἀβαρῆ ὑμῖν ἐμαυτὸν ἐ/
τήρησα, καὶ τηρήσω. ἔστιν ἀλήθεια
χριστοῦ ἐν ἐμοὶ, ὅτι ἡ καύχησις αὕ/
τη οὐ φραγήσεται εἰς ἐμὲ ἐν τοῖς
κλίμασι τῆς ἀχαΐας. διατί; ὅτι
οὐκ ἀγαπῶ ὑμᾶς; ὁ θεὸς οἶδεν. ὃ
δὲ ποιῶ, καὶ ποιήσω, ἵνα ἐκκόψω
τὴν ἀφορμὴν, τῶν θελόντων ἀφορ
μὴν, ἵνα ἐν ᾧ καυχῶνται εὑρεθῶ/
σι, καθὼς καὶ ἡμεῖς.
KS οἱ γὰρ τοιοῦτοι ψευδαπόστολοι,
ἐργάται δόλιοι, μετασχηματιζόμε/
νοι εἰς ἀποστόλους χριστοῦ. καὶ οὐ θαυ
μαστόν. αὐτὸς γὰρ ὁ σατανᾶς μετα
σχηματίζεται εἰς ἄγγελον φωτός.
οὐ μέγα οὖν, εἰ καὶ διάκονοι αὐτοῦ
μετασχηματίζονται, ὡς διάκονοι
δικαιοσύνης, ὧν τὸ τέλος ἔσται κα
τὰ τὰ ἔργα αὐτῶν. πάλιν λέγω,
μή τις με δόξῃ ἄφρονα εἶναι, εἰ δὲ
μή γε, κἂν ὡς ἄφρονα δέξασθέ με
ἵνα μικρόν τι κἀγὼ καυχήσωμαι.
ὃ λαλῶ, οὐ λαλῶ κατὰ κύριον, ἀλλ'
ὡς ἐν ἀφροσύνῃ, ἐν ταύτῃ τῇ ὑπο
στάσει τῆς καυχήσεως. ἐπεὶ πολ/
λοὶ καυχῶνται κατὰ τὴν σάρκα,
κἀγὼ καυχήσομαι. ἡδέως γὰρ
ἀνέχεσθε τῶν ἀφρόνων, φρόνιμοι
ὄντες. ἀνέχεσθε γὰρ, εἴ τις ὑμᾶς κα/
ταδουλοῖ, εἴ τις κατεσθίει, εἴ τις λαμ
βάνει, εἴ τις ἐπαίρεται, εἴ τις ὑμᾶς
εἰς πρόσωπον δέρει, κατὰ ἀτι/
μίαν λέγω, ὡς ὅτι ἡμεῖς ἠσθενή/
σαμεν, ἐν ᾧ δ' ἄν τις τολμᾷ, ἐν
ἀφροσύνῃ λέγω, τολμῶ κἀγώ.
ἑβραῖοί εἰσι, κἀγώ. ἰσραηλῖταί εἰ/
σι, κἀγώ. σπέρμα ἀβραάμ εἰσι, κἀ
γώ. διάκονοι χριστοῦ εἰσι, παραφρο
νῶν λαλῶ, ὑπὲρ ἐγώ. ἐν κόποις
περισσοτέρως, ἐν πληγαῖς ὑπερ/
βαλλόντως, ἐν φυλακαῖς περισσο/
τέρως, ἐν θανάτοις πολλάκις. ὑπὸ
ἰουδαίων πεντάκις τεσσαράκον/
τα παρὰ μίαν ἔλαβον. τρὶς ἐρ/
ραβδίσθην. ἅπαξ ἐλιθάσθην, τρὶς
ἐναυάγησα. νυχθήμερον ἐν τῷ βυ/
θῷ πε

Cæteras ecclesias deprædatus sum
accepto ab illis stipendio, quo uo/
bis inseruirē. Et cū apud uos essem
et egerem, nō onerosus fui cuiquā.
Nam qđ mihi deerat, suppleuerūt
fratres, qui uenerāt à Macedonia:
& in omibus sic me seruabā, ne cui
essem onerosus, atq; ita seruabo. est
ueritas Christi in me, ꝙ hæc gloria
tio nō interrūpetur cōtra me in re/
gionibus Achaiæ. quapropter? an
quod nō diligā uos? Deus nouit.
Verū ꝙ facio, idem & faciā, ut am/
putem occasionē ijs, qui cupiūt oc
casionē: ut in eo de quo gloriātur,
reperiant̄, queadmodū & nos. Si=
quidem istiusmodi pseudapostoli,
operarij dolosi sunt, sumpta perso/
na apostolorū Christi: atque haud
mirum, quandoquidē ipse satanas
transfiguratur in angelū lucis. Nō
magnū est igitur, si & ministri illi/
us, personam in se transferūt, quasi
sint ministri iustitiæ, quorum finis
erit iuxta opera eorū. Iterū dico, ne
quis me putet insipientē esse, alio/
quin & iam ut insipientē accipite
me, ut paululū quiddā & ego glo/
rier. Quod dico, nō dico secundū
dn̄m, sed uelut p insipientiā, in hoc
argumento gloriationis. Quando
quidē multi gloriant̄ secūdū carnē,
et ego gloriabor. Libēter em̄ suffer
tis insipientes, cū sitis sapiētes. Suf/
fertis enim, si quis uos in seruitutē
adigit, si quis exedit, si quis accipit,
si quis attollit sese, si quis uos in fa/
ciem cædit, iuxta cōtumeliam lo/
quor. perinde quasi nos infirmi fue
rimus: imò in quocunq; audet ali/
quis, per insipientiā loquor, audeo
& ego. Hebræi sūt, sum & ego. Isra/
elitæ sunt, sum & ego. Semē Abra/
hæ sunt, sum & ego. Ministri Chri
sti sunt, desipiēs loquor, excellenti⁹
sum ego, in laboribus copiosius, in
uerberib⁹ supra modū, in carcerib⁹
abūdantius, in mortibus frequēter
A Iudæis quinquies quadragenas
plagas una minus accepi. Ter uir/
gis cæsus fui, semel fui lapidat⁹: ter
naufragiū feci: noctē ac diē in pro/
fundo

alias ecclesias expoliaui, ac
cipiēs stipendiū ad ministe/
rium uestrū. Et cū essem a/
pud uos & egerē: nulli one/
rosus fui. Nā qđ mihi dee/
rat suppleuerūt fratres qui
uenerūt de Macedonia: & in
omnibus sine onere me uo/
bis seruaui & seruabo. Est
ueritas Christi in me: qm̄ iā
hæc gloriatio non infringet̄
in me in regiōibus Achaiæ.
Quare? Quia non diligo
uos: Deus scit. Quod autē
facio & faciā: ut amputem
occasionē eorū qui uolunt
occasionē: ut in quo gloriā/
tur, inueniant̄ sicut & nos.
Nam eiusmodi pseudo apo
stoli sunt operarij subdoli,
transfigurātes se in aposto/
los Christi. Et nō mirū: Ipse
em̄ sathanas transfigurat se
in angelū lucis. Nō ergo est
magnū si ministri eius trāsfi/
gurent̄ uelut ministri iusti
ciæ quorū finis erit secundū
opera ipsorū. Iterū dico ne
quis putet me insipiētem es/
se. Alioquin uelut insipientē
accipite me: ut & ego modi/
cum quid glorier. Quod lo
quor nō loquor secundum
deum: sed quasi in insipiētia
in hac substātia gloriæ: quo
niā multi gloriant̄ secundū
carnē: et ego gloriabor. Li/
benter enī suffertis insipien/
tes: cū sitis ipsi sapiētes. Su/
stinetis enī si qs uos in serui
tutē redigit: si quis deuorat
si quis accipit: si quis extolli
tur: si quis in faciē uos cæ/
dit. Secundū ignobilitatem
dico, quasi nos infirmi fueri
mus in hac parte. In q̊ quis
audet: in insipiētia dico au/
deo & ego. Hebræi sunt & e/
go. Israelitæ sunt & ego. Se/
men Abrahæ sunt & ego.
Ministri Christi sunt & ego.
Vt minus sapiens dico plus
ego. In laboribus plurimis:
in carceribus abūdantius:
in plagis supra modum: in
mortibus frequenter. A Iu/
dæis quinquies quadrage/
nas una minus accepi. Ter
uirgis cæsus sum: semel la/
pidatus sum: ter naufragi/
um feci: nocte & die in pro/

θῷ πεποίηκα, ὁδοιπορίαις πολλά/
κις, κινδύνοις ποταμῶν, κινδύ/
νοις λῃστῶν, κινδύνοις ἐκ γένους,
κινδύνοις ἐξ ἐθνῶν, κινδύνοις ἐν
πόλει, κινδύνοις ἐν ἐρημίᾳ, κινδύ
νοις ἐν θαλάσσῃ, κινδύνοις ἐν ψευ/
δαδέλφοις, ἐν κόπῳ καὶ μόχθῳ,
ἐν ἀγρυπνίαις πολλάκις, ἐν λιμῷ
καὶ δίψῃ, ἐν νηστείαις πολλάκις,
ἐν ψύχει καὶ γυμνότητι, χωρὶς τῶν
παρεκτὸς, ἡ ἐπισύστασίς μου ἡ
καθ' ἡμέραν, ἡ μέριμνα πασῶν
τῶν ἐκκλησιῶν. τίς ἀσθενεῖ, καὶ
οὐκ ἀσθενῶ; τίς σκανδαλίζεται, καὶ
οὐκ ἐγὼ πυροῦμαι; εἰ καυχᾶσθαι
δεῖ, τὰ τῆς ἀσθενείας μου καυχή/
σομαι. Ο θεὸς καὶ πατὴρ τοῦ
κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ οἶδεν, ὁ
ὢν εὐλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶνας, ὅτι
οὐ ψεύδομαι. ἐν Δαμασκῷ ὁ ἐ/
θνάρχης Ἀρέτα τοῦ βασιλέως ἐ/
φρούρει τὴν Δαμασκηνῶν πόλιν,
πιάσαι με θέλων, καὶ διὰ θυρί/
δος ἐν σαργάνῃ ἐχαλάσθην διὰ
τοῦ τείχους, καὶ ἐξέφυγον τὰς χεῖ
ρας αὐτοῦ. καυχᾶσθαι δὴ οὐ συμ/
φέρει μοι, ἐλεύσομαι γὰρ εἰς ὀπτα
σίας καὶ ἀποκαλύψεις κυρίου. οἶδα
ἄνθρωπον ἐν Χριστῷ πρὸ ἐτῶν δεκα
τεσσάρων, εἴτε ἐν σώματι, οὐκ οἶ/
δα, εἴτε ἐκτὸς τοῦ σώματος, οὐκ
οἶδα, ὁ θεὸς οἶδεν, ἁρπαγέντα τὸν
τοιοῦτον ἕως τρίτου οὐρανοῦ. καὶ οἶ/
δα τὸν τοιοῦτον ἄνθρωπον, εἴτε ἐν
σώματι, εἴτε ἐκτὸς τοῦ σώματος,
οὐκ οἶδα, ὁ θεὸς οἶδεν, ὅτι ἡρπάγη
εἰς τὸν παράδεισον, καὶ ἤκουσεν ἄῤ/
ῥητα ῥήματα, ἃ οὐκ ἐξὸν ἀνθρώπῳ
λαλῆσαι. ὑπὲρ τοῦ τοιούτου καυχή/
σομαι, ὑπὲρ δὲ ἐμαυτοῦ οὐ καυχή
σομαι, εἰ μὴ ἐν ταῖς ἀσθενείαις
μου. Ἐὰν γὰρ θελήσω καυχήσασθαι,
οὐκ ἔσομαι ἄφρων, ἀλήθειαν γὰρ
ἐρῶ. φείδομαι δὲ, μή τις εἰς ἐμὲ
λογίσηται, ὑπὲρ ὃ βλέπει με, ἢ ἀκού
ει ἐξ ἐμοῦ. καὶ τῇ ὑπερβολῇ τῶν ἀπο
καλύψεων ἵνα μὴ ὑπεραίρωμαι,
ἐδόθη μοι σκόλοψ τῇ σαρκὶ, ἄγ/
γελος σατᾶν, ἵνα με κολαφίζῃ,
ἵνα μὴ ὑπεραίρωμαι. ὑπὲρ τούτου
τρὶς τὸν κύριον παρεκάλεσα, ἵνα ἀπο
στῇ ἀπ' ἐμοῦ, καὶ εἴρηκέ μοι. ἀρκεῖ
σοι

fundo egi, in itineribus saepe, in pe
riculis fluminum, periculis latro/
num, periculis ex genere, pericu/
lis ex gentibus, periculis in ciuita/
te, periculis in deserto, periculis in
mari, periculis inter falsos fratres,
in labore & molestia, in uigiliis sae
pe, in fame & siti, in ieiuniis saepe,
in frigore, & nuditate, praeter ea
quae extrinsecus accidunt, incum/
bens mihi quotidiana cura omni/
um ecclesiarum. Quis infirmatur,
& ego non infirmor? Quis offen/
ditur, & ego non uror? Si gloria/
ri oporteat, de his quae infirmita/
tis meae sunt, gloriabor.

Deus & pater domini nostri Ie
su Christi, qui est laudandus in se/
cula, nouit, quod non mentiar. In
Damasci ciuitate, gētis praefectus
nomine Aretae regis excubias po
suerat in Damascenorum urbe, cu
piens me comprehendere, ac per
fenestram in sporta demissus fui
per moenia, effugiq; manus eius.
Gloriari sanè nō expedit mihi, ue/
niam enim ad uisiones & reuela/
tiones domini. Noui hominem
in Christo ante annos quatuorde
cim, an in corpore, nescio: an extra
corpus, nescio, deus nouit: raptū
huiusmodi in tertium usq; coelū: et
scio huiusmodi hominē: an in cor
pore, an extra corpus, nescio, de/
us nouit: raptum fuisse in paradi/
sum, & audisse arcana uerba, quae
fas non sit homini loqui. Super
huiusmodi homine gloriabor, de
meipso uero non gloriabor, nisi
super infirmitatibus meis. Nam si
uoluero gloriari, non ero insipi/
ens, ueritatem enim dicam: sed
parco uobis, ne quis de me cogi/
tet, supra id quod uidet esse me,
aut quod audit ex me. Et ne ex/
cellentia reuelationum supra mo/
dum efferrer, datus fuit mihi sti/
mulus per carnem, nuncius sata/
nae, ut me colaphis caederet, ne su/
pra modum efferrer. Super hoc
ter dominum rogaui, ut discede/
ret à me, & dixit mihi: Sufficit
tibi

fundo maris fui. In itineri/
bus saepe: periculis flumi/
num: periculis latronū: peri
culis ex genere periculis ex
gentibus: periculis in ciuita
te: periculis in solitudine: pe
riculis in mari: periculis in
falsis fratribus. In labore &
erūna: in uigiliis multis: in
fame & siti: in ieiuniis mul/
tis. In frigore & nuditate:
praeter illa quae intrinsecus
sunt instātia mea: quotidia/
na sollicitudo omnium ec/
clesiarum. Quis infirma/
tur: & ego non infirmor?
Quis scandalizatur: et ego
nō uror? Si gloriari oportet
quae infirmitatis meae sunt
gloriabor. Deus & pater do
mini nostri Iesu Christi scit,
qui est benedictus in secula
quod non mentior. Dama/
sci praepositus gentis Aretae
regis custodiebat ciuitatem
Damascenorū: ut me com/
prehēderet. Et per fenestrā
in sporta dimissus sum per
murum: & sic effugi ma/
nus eius.
Si gloriari oportet: non XII.
expedit quidem. Veniam
autem ad uisiones & reue/
lationes domini. Scio ho/
minem in Christo ante an/
nos quattuordecim: siuè in
corpore: siue extra corpus,
nescio: deus scit raptum hu
iuscemodi usq; ad tertiū coe
lum. Et scio huiuscemodi
hominē siue in corpore si/
ue extra corpus, nescio: de/
us scit, quoniam raptus est
in paradisum & audiuit ar/
cana uerba quae non licet
homini loqui. Pro huiusce/
modi gloriabor: pro me au
tem nihil, nisi in infirmitati/
bus meis. Nam & si uolue/
ro gloriari, non ero insipiēs:
ueritatem enim dicam. Par
co aūt ne quis me existimet
supra id quod uidet in me:
aut audit aliquid ex me. Et
ne magnitudo reuelationū
extollat me, datus est mihi
stimulus carnis meae ange/
lus sathanae qui me colaphi
zet. Propter quod ter domi
num rogaui ut discederet a
me. Et dixit mihi: Sufficit
tibi

σοι ἡ χάρις μου. ἡ γὰρ δύναμίς μου ἐν ἀσθενείᾳ τελειοῦται. ἥδιστα οὖν μᾶλλον καυχήσομαι ἐν ταῖς ἀσθενείαις μου, ἵνα ἐπισκηνώσῃ ἐπ' ἐμὲ ἡ δύναμις τοῦ χριστοῦ. Διὸ εὐδοκῶ ἐν ἀσθενείαις, ἐν ὕβρεσιν, ἐν ἀνάγκαις, ἐν διωγμοῖς, ἐν στενοχωρίαις ὑπὲρ χριστοῦ. ὅταν γὰρ ἀσθενῶ, τότε δυνατός εἰμι. γέγονα ἄφρων καυχώμενος. ὑμεῖς με ἠναγκάσατε, ἐγὼ γὰρ ὤφειλον ὑφ' ὑμῶν συνίστασθαι. οὐδὲν γὰρ ὑστέρησα τῶν ὑπὲρ λίαν ἀποστόλων. εἰ καὶ οὐδέν εἰμι. τὰ μὲν σημεῖα τοῦ ἀποστόλου κατειργάσθη ἐν ὑμῖν ἐν πάσῃ ὑπομονῇ, ἐν σημείοις καὶ τέρασι, καὶ δυνάμεσι. τί γάρ ἐστιν ὃ ἡττήθητε ὑπὲρ τὰς λοιπὰς ἐκκλησίας, εἰ μὴ ὅτι αὐτὸς ἐγὼ οὐ κατενάρκησα ὑμῶν; χαρίσασθέ μοι τὴν ἀδικίαν ταύτην. ἰδοὺ τρίτον ἑτοίμως ἔχω ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς, καὶ οὐ καταναρκήσω ὑμῶν. οὐ γὰρ ζητῶ τὰ ὑμῶν, ἀλλ' ὑμᾶς. οὐ γὰρ ὀφείλει τὰ τέκνα τοῖς γονεῦσι θησαυρίζειν ἀλλ' οἱ γονεῖς τοῖς τέκνοις, ἐγὼ δὲ ἥδιστα δαπανήσω, καὶ ἐκδαπανηθήσομαι ὑπὲρ τῶν ψυχῶν ὑμῶν, εἰ καὶ περισσοτέρως ὑμᾶς ἀγαπῶν, ἧττον ἀγαπῶμαι. ἔστω δέ, ἐγὼ οὐ κατεβάρησα ὑμᾶς, ἀλλ' ὑπάρχων πανοῦργος, δόλῳ ὑμᾶς ἔλαβον. μή τινα ὧν ἀπέσταλκα πρὸς ὑμᾶς, δι' αὐτοῦ ἐπλεονέκτησα ὑμᾶς; παρεκάλεσα τίτον, καὶ συναπέστειλα τὸν ἀδελφόν. μή τι ἐπλεονέκτησεν ὑμᾶς τίτος; οὐ τῷ αὐτῷ πνεύματι περιεπατήσαμεν; οὐ τοῖς αὐτοῖς ἴχνεσι; πάλιν δοκεῖτε, ὅτι ὑμῖν ἀπολογούμεθα; κατενώπιον τοῦ θεοῦ ἐν χριστῷ λαλοῦμεν. τὰ δὲ πάντα ἀγαπητοὶ ὑπὲρ τῆς ὑμῶν οἰκοδομῆς. φοβοῦμαι γάρ, μή πως ἐλθὼν, οὐχ οἵους θέλω εὕρω ὑμᾶς, κἀγὼ εὑρεθῶ ὑμῖν οἷον οὐ θέλετε, μή πως ἔρεις, ζῆλοι, θυμοί, ἐριθεῖαι, καταλαλιαί, ψιθυρισμοί, φυσιώσεις, ἀκαταστασίαι. μὴ πάλιν ἐλθόντα με ταπεινώσῃ ὁ θεός μου πρὸς ὑμᾶς, καὶ πενθήσω πολλοὺς τῶν προημαρτηκότων, καὶ μὴ μετανοησάντων ἐπὶ τῇ ἀκαθαρσίᾳ καὶ πορνείᾳ,

tibi gratia mea: nā uirtus mea per infirmitatem perficitur. Libentissime igitur gloriabor potius sup infirmitatibus meis, ut inhabitet in me uirtus Christi. Quamobrē placeo mihi in infirmitatibus, in cōtumelijs, in necessitatibus, in persecutionibus, in anxietatibus pro Christo. Cum enim infirmus sum, tunc robustus sum. Factus sum insipiēs gloriando. Vos me coēgistis, nam ego debueram à uobis cōmendari. Nulla em̄ in re inferior fui summis apostolis: tametsi nihil sum. Signa quidem apostoli peracta fuerunt inter uos cum omni patientia & signis & prodigijs, & potētibus factis. Nam quid est in quo fuistis inferiores cæteris ecclesijs, nisi qđ ipse ego non fuerim uobis onerosus? Condonate mihi hanc iniuriā Ecce tertio propensus animo sum, ut ueniam ad uos, nec ero uobis onerosus. Non enim quæro quæ uestra sunt, sed uos. Non em̄ debent filij parentibus recondere, sed filijs parētes. Ego uero libentissime impendam, & expendar pro animabus uestris: licet uberius uos diligens, minus diligar. Sed esto, ipse non grauaui uos: uerum cū essem astutus, dolo uos cepi. Num per quenquā eorum quos misi ad uos, expilaui uos? Rogaui Titum, & unà cū illo misi fratrē. Num quid à uobis extorsit Titus? An non eodem spiritu ambulauimus? an non ijsdem uestigijs? Rursum arbitramini, quod nos uobis excusemus? In conspectu dei, in Christo loquimur, sed omnia charissimi pro uestri ædificatione. Nam metuo, ne quā fiat, ut si uenero, non quales uelim, reperiam uos, & ego reperiar uobis qualem nolitis, ne quo modo sint contentiones, æmulationes, iræ, concertationes, obtrectationes, susurri, tumores, seditiones. Ne iterū ubi uenero, humilem faciat me deus meꝰ apud uos, & lugeam multos eorū, qui ante peccauerūt: nec eos pœnituit imundiciæ libidinisq;

tibi gratia mea: nam uirtus in infirmitate perficitur. Libenter igit̄ gloriabor in infirmitatibus meis: ut inhabitet in me uirtus Christi. Propter quod placeo mihi in infirmitatibus meis: in cōtumelijs: in necessitatibus: in persecutionibus: in angustijs pro Christo. Cū enim infirmor, tunc potens sum. Factus sum insipiēs, uos me coegistis. Ego enim a uobis debui cōmendari. Nihil enī minꝰ feci ab his qui sunt supra modū apostoli. Tametsi nihil sum: signa tamē apostolatus mei facta sunt sup uos in omni patientia: in signis & prodigijs & uirtutibus. Quid est enī qđ minꝰ habuistis præ cæteris ecclesijs, nisi qđ egoipse non grauaui uos? Donate mihi hāc iniuriā. Ecce tertio hoc paratus sum uenire ad uos: & nō ero grauis uobis. Nō enim quæro quæ uestra sunt sed uos. Nec enī debent filij parētibus thesaurizare: sed parentes filijs. Ego autē libentissime impēdam: & sup impendar egoipse pro animabus uestris: licet plus uos diligēs, minꝰ diligar. Sed esto: Ego uos nō grauaui: sed cū essem astutus dolo uos cepi. Nūquid per aliquē eorū quos misi ad uos, circūueni uos? Rogaui Titū: & misi cū illo fratrē. Nunquid Titus uos circūuenit? Nōne eodē spiritu ambulauimꝰ? Nōne eisdē uestigijs? Olim putatis qđ excusemꝰ nos apud uos. Corā deo in Christo loquimur. Oīa aūt charissimi propter ædificationē uestrā. Timeo em̄ ne forte cū uenero: nō q̄les uolo inueniā uos: & ego inueniar a uobis qualē nō uultis: ne forte cōtentiōes: æmulatiōes: animositates: dissensiōes: detractiōes: susurratiōes: inflationes: seditiōes sint inter uos. Ne iterū cū uenero humiliet me deus apud uos: & lugeam multos ex his qui ante peccauerūt: & nō egerūt pœnitētiā sup immūdicia &

πορνείᾳ, καὶ ἀσελγείᾳ ᾗ ἔπραξαν.
ιγ Τρίτον τοῦτο ἔρχομαι πρὸς ὑμᾶς. ἐπὶ στόματος δύο μαρτύρων καὶ τριῶν σταθήσεται πᾶν ῥῆμα. προείρηκα καὶ προλέγω, ὡς παρὼν τὸ δεύτερον, καὶ ἀπὼν νῦν γράφω τοῖς προημαρτηκόσι, καὶ τοῖς λοιποῖς πᾶσιν, ὅτι ἐὰν ἔλθω εἰς τὸ πάλιν, οὐ φείσομαι. ἐπεὶ δοκιμὴν ζητεῖτε, τοῦ ἐν ἐμοὶ λαλοῦντος χριστοῦ, ὃς εἰς ὑμᾶς οὐκ ἀσθενεῖ, ἀλλὰ δυνατεῖ ἐν ὑμῖν. καὶ γὰρ εἰ ἐσταυρώθη ἐξ ἀσθενείας, ἀλλὰ ζῇ ἐκ δυνάμεως θεοῦ. καὶ γὰρ ἡμεῖς ἀσθενοῦμεν ἐν αὐτῷ, ἀλλὰ ζησόμεθα σὺν αὐτῷ ἐκ δυνάμεως θεοῦ εἰς ὑμᾶς. ἑαυτοὺς πειράζετε, εἰ ἐστὲ ἐν τῇ πίστει. ἑαυτοὺς δοκιμάζετε. ἢ οὐκ ἐπιγινώσκετε ἑαυτούς, ὅτι ἰησοῦς χριστὸς ἐν ὑμῖν ἐστιν; εἰ μή τι ἀδόκιμοί ἐστε. ἐλπίζω δέ, ὅτι γνώσεσθε, ὅτι ἡμεῖς οὐκ ἐσμὲν ἀδόκιμοι. εὔχομαι δὲ πρὸς τὸν θεὸν μὴ ποιῆσαι ὑμᾶς κακὸν μηδέν. οὐχ ἵνα ἡμεῖς δόκιμοι φανῶμεν, ἀλλ᾽ ἵνα ὑμεῖς τὸ καλὸν ποιῆτε, ἡμεῖς δὲ ὡς ἀδόκιμοι ὦμεν. οὐ γὰρ δυνάμεθά τι κατὰ τῆς ἀληθείας, ἀλλ᾽ ὑπὲρ τῆς ἀληθείας. χαίρομεν γάρ ὅταν ἡμεῖς ἀσθενῶμεν, ὑμεῖς δὲ δυνατοὶ ἦτε. τοῦτο δὲ καὶ εὐχόμεθα, τὴν ὑμῶν κατάρτισιν. διὰ τοῦτο ταῦτα ἀπὼν γράφω, ἵνα μὴ παρὼν μὴ ἀποτόμως χρήσωμαι κατὰ τὴν ἐξουσίαν, ἣν ἔδωκέ μοι ὁ κύριος εἰς οἰκοδομήν, καὶ οὐκ εἰς καθαίρεσιν. Λοιπὸν ἀδελφοί, χαίρετε, καταρτίζεσθε, παρακαλεῖσθε, τὸ αὐτὸ φρονεῖτε, εἰρηνεύετε, καὶ ὁ θεὸς τῆς ἀγάπης καὶ εἰρήνης ἔσται μεθ᾽ ὑμῶν. ἀσπάσασθε ἀλλήλους ἐν ἁγίῳ φιλήματι. ἀσπάζονται ὑμᾶς οἱ ἅγιοι πάντες. ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ, καὶ ἡ ἀγάπη τοῦ θεοῦ, καὶ ἡ κοινωνία τοῦ ἁγίου πνεύματος, μετὰ πάντων ὑμῶν. ἀμήν.

Πρὸς κορινθίους δευτέρα.
Ἐγράφη ἀπὸ φιλίππων τῆς μακεδονίας διὰ τίτου καὶ λουκᾶ.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ

libidinisq́;, & impudicitiæ quã patrarunt. Hic tertius erit aduentus meus ad uos. In ore duorũ testium aut trium constituet̃ omne uerbũ. Prædixi & prædico, ut præsens cum essem iterũ, ita & absens nunc scribo ijs, qui ante peccauerunt, & reliquis omnibus: quod si uenero denuo, non parcã. Quandoquidẽ experimentũ quæritis in me loquẽtis Christi, qui erga uos nõ est infirmus, sed potẽs est in uobis. Nam quãuis crucifixus fuit ex infirmitate, uiuit tamen ex uirtute dei. Siquidẽ & nos infirmi sumus in illo, sed uiuemus cum illo ex uirtute dei erga uos. Vosipsos tentate, num sitis in fide. Vosipsos probate. An non cognoscitis uosmetipsos, qđ Iesus Christus in uobis est? Nisi sicubi reprobi estis. At spero uos cogni turos, quod nos nõ simus reprobi. Opto aũt apud deũ, ne quid mali faciatis: nõ quo nos probati appareamus, sed ut uos, quod honestũ est, faciatis, nos uero ueluti reprobi simus. Non em̃ possumus quicq́; aduersus ueritatem, sed pro ueritate. Gaudemus em̃, cum nos infirmi fuerimus: uos autẽ ualidi fueritis. Hoc aũt insup optamus, uestrã integritatẽ. Propterea hæc absens scribo, ne cum præsens fuero, rigidꝰ sim iuxta potestatem, quã dedit mihi dñs in extructionem, et nõ in destructionẽ. Quod superest fratres, ualete, integri estote, consolationem habete, unanimes sitis, in pace agite, et deus charitatis ac pacis erit uobiscũ. Salutate uos mutuo sancto osculo. Salutant uos sancti omnes. Gratia domini Iesu Christi, & charitas dei, & cõmunicatio spiritus sancti sit cum omnibus uobis. Amen.

Ad Corinthios secunda.
Missa fuit à Philippis Macedoniæ per Titum & Lucam.

fornicatione, & impudicitia quam gesserũt. Ecce tertio hoc uenio ad uos: ut in ore duorũ uel triũ testiũ stabit omne uerbũ. Prædixi enim & prædico: ut præsens uobis & nũc absens his qui ante peccauerunt & cæteris omnibus: quoniã si uenero, iterum nõ parcã. An experimentũ quæritis eius qui in me loquit̃ Christus? Qui in uobis nõ infirmatur: sed potens est in uobis. Nam & si crucifixus est ex infirmitate: sed uiuit ex uirtute dei. Nam & nos infirmi sumꝰ in illo: sed uiuemꝰ cũ eo ex uirtute dei in uobis. Vosmetipsos tentate si estis in fide: ipsi uos probate. An nõ cognoscitis uosmetipsos: quia Christus Iesus in uobis est? Nisi forte reprobi estis. Spero aũt qđ cognoscitis: quia nos nõ sumus reprobi. Oramus autẽ deũ ut nihil mali faciatis: non ut nos probati pareamus: sed ut uos quod bonũ est faciatis. Nos autẽ ut reprobi simus. Nõ possumus enĩ aliqđ aduersus ueritatẽ: sed pro ueritate. Gaudemus enim quoniã nos infirmi sumus: uos autẽ potẽtes estis. Hoc & oramus uestram cõsummationẽ. Ideo enim hæc absens scribo, ut non præsens durius agã secundum potestatẽ quã dominus dedit mihi in ædificationẽ & nõ in destructionem. De cætero aũt fratres gaudete: perfecti estote, exhortamini: idipsum sapite. Pacẽ habete: & deus pacis & dilectiõis erit uobiscũ. Salutate inuicẽ in osculo sancto. Salutãt uos omnes sancti. Gratia domini nostri Iesu Christi: & charitas dei: & cõmunicatio sancti spũs sit cum omibus uobis. Amẽ.

FINIS.

XIII.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΠΡΟΣ ΓΑΛΑΤΑΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ ΠΑΥΛΟΥ.

Ταύτην ἐπιστέλλει ἀπὸ ῥώμης, ἑωρακὼς αὐτοὺς ἤδη καὶ διδάξας. ἡ δὲ πρόφασις τῆς ἐπιστολῆς αὕτη. διδαχθέντες καλῶς οἱ γαλάται παρὰ τοῦ ἀποστόλου, καὶ πιστεύσαντες γνησίως εἰς τὸν χριστόν, ἀποδημήσαντος τοῦ ἀποστόλου, ὑφηρπάσθησαν παρά τινων, ὥστε περιτέμνεσθαι. ταῦτα τοίνυν μαθὼν ὁ ἀπόστολος, γράφει πρὸς αὐτούς. καὶ πρῶτον μὲν μαρτυρεῖ αὐτοῖς περὶ ἧς εἶχον πίστεως, καὶ γνησίας εἰς χριστὸν διαθέσεως. μέμφεται δὲ ὡς ἀνοήτως πράξαντας, καὶ μεταβαλλομένους αὐτούς. ἔπειτα διαλαμβάνει περὶ τοῦ νόμου καὶ τῆς κατὰ τὸν ἀβραὰμ πίστεως, καὶ ἀποδείκνυσιν ἐκ τοῦ νόμου, καὶ τῶν γυναικῶν τοῦ ἀβραάμ, ἀλληγορήσας αὐτάς, μέχρι καιροῦ δεδόσθαι τὴν σκιάν, καὶ τὴν περιτομήν, καὶ ἀργεῖν αὐτὰ λοιπὸν τῇ τοῦ χριστοῦ παρουσίᾳ. καὶ οὕτως ἀποδείξας, παραγγέλλει λοιπὸν αὐτοῖς, μηκέτι προσέχειν τοῖς ἀπατήσασιν, ἀλλὰ μᾶλλον ἔχεσθαι τῆς ἐν χριστῷ πίστεως, καὶ γινώσκειν, ὅτι ἡ ἐν χριστῷ χάρις καταργεῖ τὴν κατὰ σάρκα περιτομήν. καὶ οὕτως πάλιν εἰς τὰ ἤθη παραινέσας καὶ διδάξας, πληροῖ τὴν ἐπιστολήν.

IN EPISTOLAM AD GALATAS, ARGVMENTVM PER ERASMVM ROT.

GALATAE Græci sunt, sed ex Gallis oriundi. Vnde iuxta diuũ Hieronymum, originis ingenium, ingenij tarditate referebant. Quando quidem & Hilarius Gallus ipse, in hymnorũ carmine Gallos indociles uocat. Et Paulus illos obiurgans, ἀνοήτους appellat. Ad quorum ingenium suum attemperãs sermonem, acerbius illos castigat, quàm ullos in cæteris epistolis: & reprehendit magis quàm docet. ut quibus ratio suadere non poterat, reuocaret autoritas. Agit in hac epistola, quod nusquàm non agit, ut à legis Mosaicæ seruitute inuitet ad euangelij gratiã. Quod idẽ agit in epistola ad Rhomanos. Nam utrisq; idẽ error acciderat, sed diuersa ratione. Nam Rhomani primum in Iudaismũ inducti, postea resipuerũt: Galatæ recte ab apostolo instituti, pseudapostolorũ opera in Iudaismũ retracti fuerunt. Quod Rhomani perperã instituti sunt, simplicitatis erat: quod mox admoniti resipuerũt, prudẽtiæ. Contra, quod Galatæ Christũ amplexi sunt, facilitatis erat: quod ꝑtinus in Iudaismũ relapsi, leuitatis atq; stulticiæ. Ad hos igitur subierãt pseudapostoli, uelut à Petro et Iacobo summatibus apostolis missi: et Pauli autoritatẽ calũnijs eleuabãt, negãtes illi fidẽ habendã, qui sibi nõ constaret, nũc legis utens ceremonijs, susceptis uotis, rasoq; capite, & circũciso Timotheo, nunc cũ ethnicis legẽ negligens ac damnans: potius audiendos, qui apud Petrũ & Iacobum uersati fuissent, quiq; dominũ Iesum uidissent: cum Paulus nec uidisset Christũ, & discipulorũ duntaxat discipulus esset, nõ Christi. Proinde Paulus uehemẽti & acri oratione, neq; enim est ulla epistola cõcitatior, salubriq; austeritate, & clemẽti sæuitia, simul & Galatarũ errori medetur, & suã asserit autoritatem, & pseudapostolorũ fraudulẽtiam aperit. In ipso statim epistolæ limine testat᷑, sese uel summis apostolis parem, aut etiã superiorẽ, in hoc quod euãgelij prædicãdi autoritatẽ à Christo iam immortali cœlitus

accepisset:

accepiſſet:atque hoc autore fretum,in Arabia & Damaſci aliquandiu prædicaſſe Chriſtum,priuſquam cum quoquam apoſtolorum contuliſſet:deinde Hieroſolymis uidiſſe quidem Petrum ac Iacobum diebus perpaucis, neq; quicquã tamen ab illis adiutum eſſe:ſub hæc in Syria & Cilicia quatuordecim annis Chriſti præconem egiſſe:donec admonitus diuinitus,Hieroſolymam reuerſus unà cum Barnaba ac Tito,cum primarijs apoſtolis contulit euangelium ſuum. Non quod de tot annorũ prædicatione iam ueniſſet in dubium, ſed ut eorum comprobatione, quorum ſumma erat apud omnes autoritas,magis confirmarentur cæteri:ſed ita contuliſſe cum Petro,ut ab illo nihil acceſſerit, quod ad euangelij rem attineret:& adeo non fuiſſe ſe compulſum à Petro,ut gentibus legis onus imponeret,ut Antiochiæ Petrum cibis communibus ueſcentem, ubi ſe metu ſuperuenientium Iudæorum,è conuiuio ſubduceret,palàm in os reprehenderit,docens,ex fide contingere ſalutem euangelicam,non ex obſeruatione legis iam antiquatæ.Id ueluti Petro dici cœptum,latius proſequitur,uerſus ad Galatas:demonſtrans,legem Moſaicam ad tempus modo fuiſſe datam,& ad unum Chriſtũ illa ſpectaſſe omnia: in illa fuiſſe carnem,in euangelio ſpiritũ:in illa umbras,in euangelio lucem:in illa imagines, in euangelio ueritatem:in illa ſeruitutem,in euangelio libertatem. Dementiæ uero eſſe, guſtatis potioribus,ultro recidere ad deteriora,Hæc agit capite primo,ſecundo,tertio,quarto. Deinde grauiter interminatus eis,ne circunciſione recepta, turpiter ſe dedant in ſeruitutem legis: oſtendit, Chriſtianã libertatem non eſſe peccandi licentiam,ſed ultroneam functionem officiorum pietatis,quæ charitate dictante,non lege iubente præſtantur. Poſtremo hortatur ad Chriſtianam concordiam, ad ſubleuandos infirmiores aut lapſos,ad benemerendum de ijs,qui nos fidem edocuerunt. Huiuſmodi factis, quoniam ſpiritus ſunt,æterna deberi præmia:cum ceremonijs temporarijs temporaria ſit gloria: obiter in odium uocans pſeudapoſtolos,qui non ob aliud ſtudebant circuncidi Galatas,niſi ut ſuper hoc gloriarentur,uelut autores huius facinoris.Cui morbo affines ſunt qui hodie nouos cultus, & prodigioſe inſignes reperiunt, ut dicatur: hoc hominũ genus ille inſtituit. Hanc epiſtolam, ut apparet, Paulus, quo ſingularem erga Galatas affectum teſtaretur,totam ſua manu ſcripſit,cum in alijs ſoleat duntaxat ſubſcribere. Noſtra argumenta ſcriptam teſtantur ab Epheſo ciuitate: Græcorũ inſcriptiones ab urbe Rhoma.

ARGVMENTI FINIS.

Παῦλος ἀπόστολος, οὐκ ἀπ' ἀνθρώπων, οὐδὲ δι' ἀνθρώπου, ἀλλὰ διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ θεοῦ πατρὸς, τοῦ ἐγείραντος αὐτὸν ἐκ νεκρῶν, καὶ οἱ σὺν ἐμοὶ πάντες ἀδελφοὶ, ταῖς ἐκκλησίαις τῆς γαλατίας. χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς, καὶ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ δόντος ἑαυτὸν ὑπὲρ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν, ὅπως ἐξέληται ἡμᾶς ἐκ τοῦ ἐνεστῶτος αἰῶνος πονηροῦ, κατὰ τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν. Θαυμάζω, ὅτι οὕτως ταχέως μετατίθεσθε ἀπὸ τοῦ καλέσαντος ὑμᾶς ἐν χάριτι *Χριστοῦ, εἰς ἕτερον εὐαγγέλιον, ὃ οὐκ ἔστιν ἄλλο, εἰ μή τινες εἰσίν, οἱ ταράσσοντες ὑμᾶς, καὶ θέλοντες μεταστρέψαι τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ. ἀλλὰ καὶ ἐὰν ἡμεῖς, ἢ ἄγγελος ἐξ οὐρανοῦ εὐαγγελίζηται ὑμῖν, παρ' ὃ εὐηγγελισάμεθα ὑμῖν, ἀνάθεμα ἔστω. ὡς προειρήκαμεν, καὶ ἄρτι πάλιν λέγω, εἴ τις ὑμᾶς εὐαγγελίζεται, παρ' ὃ παρελάβετε, ἀνάθεμα ἔστω. ἄρτι γὰρ ἀνθρώπους πείθω, ἢ τὸν θεόν; ἢ ζητῶ ἀνθρώποις ἀρέσκειν; εἰ γὰρ ἔτι ἀνθρώποις ἤρεσκον, Χριστοῦ δοῦλος οὐκ ἂν ἤμην. γνωρίζω δὲ ὑμῖν, ἀδελφοὶ, τὸ εὐαγγέλιον τὸ εὐαγγελισθὲν ὑπ' ἐμοῦ, ὅτι οὐκ ἔστι κατὰ ἄνθρωπον. οὐδὲ γὰρ ἐγὼ παρὰ ἀνθρώπου παρέλαβον αὐτὸ, οὔτε ἐδιδάχθην ἀλλὰ δι' ἀποκαλύψεως Ἰησοῦ Χριστοῦ. ἠκούσατε γὰρ τὴν ἐμὴν ἀναστροφήν ποτε ἐν τῷ ἰουδαϊσμῷ, ὅτι καθ' ὑπερβολὴν ἐδίωκον τὴν ἐκκλησίαν τοῦ θεοῦ, καὶ ἐπόρθουν αὐτήν, καὶ προέκοπτον ἐν τῷ ἰουδαϊσμῷ ὑπὲρ πολλοὺς συνηλικιώτας ἐν τῷ γένει μου, περισσοτέρως ζηλωτὴς ὑπάρχων τῶν πατρικῶν μου παραδόσεων. ὅτε δὲ εὐδόκησεν ὁ θεὸς, ὁ ἀφορίσας με ἐκ κοιλίας μητρός μου, καὶ καλέσας διὰ τῆς χάριτος αὐτοῦ,

Aliâs θεοῦ.

ἀποκαλύψαι

PAVLVS apostolus, nō ab hominibus, neque per hominē, sed per Iesum Christum, ac deum patrem, qui suscitauit illū ex mortuis, quiq; mecum sunt omēs fratres, ecclesijs Galatiæ. Gratia uobis & pax à deo patre, & domino nostro Iesu Christo, qui dedit seipsum pro peccatis nostris, ut eriperet nos ex præsenti seculo malo, iuxta uoluntatem dei & patris nostri, cui gloria in secula seculorum. Amen. Miror, quod à Christo, qui uocauit uos per gratiam, adeo cito transferamini in aliud euangeliū, quod nō est aliud, nisi quod quidam sunt, qui turbant uos, & uolunt inuertere euangelium Christi. Cæterum etiamsi nos, aut angelus è cœlo prædicauerit uobis euāgelium, præter id quod prædicauimus uobis, anathema sit. Quemadmodum ante diximus, & nunc iterum dico: si quis uobis prædicauerit euangelium, præter id quod accepistis anathema sit. Nunc enim utrum hominibus suadeo, an deo? aut quæro hominibus placere? Nam si hactenus hominibꝰ placuissem Christi seruus haud quaquàm essem. Notum autē uobis facio fratres, euāgelium quod prædicatū est à me, non esse secundū hominem. Neq; ēm ego ab homine accepi illud, neq; didici, sed per reuelationē Iesu Christi. Audistis ēm meā conuersationē quondam in Iudaismo, quod supra modū persequebar ecclesiā dei, ac depopulabar illā, & proficiebā in Iudaismo supra multos æq̄les in genere meo, cū uehemēter essem studiosus à maioribꝰ meis traditorū institutorū. Ast ubi deo, qui segregauerat me ab utero matris meæ, & uocauit per gratiam suam in hoc,

ut

PAVlus apostolus nō ab hominibus neque per hominem: sed per Iesum Christum & deum patrē: qui suscitauit eū a mortuis: & qui mecū sunt omnes fratres ecclesijs Galathiæ. Gratia uobis & pax a deo & patre nostro & dn̄o Iesu Christo: q̄ dedit semetipsum pro peccatis nr̄is: ut eriperet nos de præsenti sæculo nequā, secū dum uolūtatē dei & pr̄is nostri: cui est gloria in secula seculorū amē. Miror qd' sic tā cito transferimini ab eo qui uos uocauit in gratiā Christi, in aliud euāgeliū: qd' nō est aliud nisi sunt aliqui qui uos cōturbāt: & uolūt conuertere euangeliū Christi. Sed licet nos aut angelꝰ de cœlo euāgelizet uobis: præterq̄ qd' euāgelizauimꝰ uobis, anathema sit. Sicut prædiximus & nunc iterū dico: Si quis uobis euāgelizauerit præter id qd' accepistis, anathema sit. Modo enī hominibꝰ suadeo: an deo? An quæro hominibus placere? Si adhuc hominibus placerem: Christi seruus non essem. Notū enī uobis facio fratres euāgeliū quod euāgelizatū est a me: quia non est secundū hominē. Neque enim ego ab homine accepi illud neq; didici: sed per reuelationē Iesu Christi. Audistis enī cōuersationē meā aliquādo in Iudaismo: quoniam supra modum persequebar ecclesiā dei, & expugnabam illā: & proficiebā in Iudaismo supra multos coætaneos meos in genere meo: abundantius æmulator existens paternarū mearum traditionū. Cum autem placuit ei qui me segregauit ex utero matris meæ: & uocauit per gratiā suam

I.

ut

ἀποκαλύψαι τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἐν ἐμοὶ,
ἵνα εὐαγγελίζωμαι αὐτὸν ἐν τοῖς
ἔθνεσιν, εὐθέως, οὐ προσανεθέμην
σαρκὶ καὶ αἵματι, οὐδὲ ἀνῆλθον εἰς
ἱεροσόλυμα πρὸς τοὺς πρὸ ἐμοῦ ἀ/
ποςόλους, ἀλλὰ ἀπῆλθον εἰς ἀρα/
βίαν, καὶ πάλιν ὑπέςρεψα εἰς Δα/
μασκόν. ἔπειτα μετὰ ἔτη τρία ἀ/
νῆλθον εἰς ἱεροσόλυμα ἱςορῆσαι πέ
τρον καὶ ἐπέμεινα πρὸς αὐτὸν ἡμέ/
ρας δεκαπέντε. ἕτερον δὲ τῶν ἀπο/
ςόλων οὐκ εἶδον, εἰ μὴ ἰάκωβον τὸν
ἀδελφὸν τοῦ κυρίου. ἃ δὲ γράφω ὑ/
μῖν, ἰδοὺ ἐνώπιον τοῦ θεοῦ, ὅτι οὐ
ψεύδομαι. ἔπειτα ἦλθον εἰς τὰ κλί/
ματα τῆς συρίας καὶ τῆς κιλικίας.
ἤμην δὲ ἀγνοούμενος τῷ προσώ/
πῳ ταῖς ἐκκλησίαις τῆς ἰουδαίας,
ταῖς ἐν χριςῷ. μόνον δὲ ἀκούοντες
ἦσαν, ὅτι ὁ διώκων ἡμᾶς ποτε,
νῦν εὐαγγελίζεται τὴν πίςιν, ἥν ποτε
ἐπόρθει, καὶ ἐδόξαζον ἐν ἐμοὶ
τὸν θεόν.

Ἔπειτα διὰ δεκατεσσάρων ἐτῶν
πάλιν ἀνέβην εἰς ἱεροσόλυμα με/
τὰ βαρνάβα, συμπαραλαβὼν καὶ τί/
τον. ἀνέβην δὲ κατὰ ἀποκάλυψιν,
καὶ ἀνεθέμην αὐτοῖς τὸ εὐαγγέλιον,
ὃ κηρύσσω ἐν τοῖς ἔθνεσιν, κατ᾽ ἰδίαν
δὲ τοῖς δοκοῦσι, μή πως εἰς κενὸν
τρέχω, ἢ ἔδραμον. ἀλλ᾽ οὐδὲ τίτος
ὁ σὺν ἐμοὶ, ἕλλην ὢν, ἠναγκάσθη
περιτμηθῆναι, διὰ τοὺς παρεισά/
κτους ψευδαδέλφους, οἵτινες παρει/
σῆλθον κατασκοπῆσαι τὴν ἐλευ/
θερίαν ἡμῶν, ἣν ἔχομεν ἐν χριςῷ
ἰησοῦ, ἵνα ἡμᾶς καταδουλώσων/
ται. οἷς οὐδὲ πρὸς ὥραν εἴξαμεν τῇ
ὑποταγῇ, ἵνα ἡ ἀλήθεια τοῦ εὐ/
αγγελίου διαμείνῃ πρὸς ὑμᾶς. Ἀπὸ
δὲ τῶν δοκούντων εἶναί τι ὁποῖοί πο/
τε ἦσαν, οὐδέν μοι διαφέρει. πρόσω
πον ἀνθρώπου θεὸς οὐ λαμβάνει. ἐ/
μοὶ γὰρ οἱ δοκοῦντες, οὐδὲν προσα/
νέθεντο, ἀλλὰ τοὐναντίον, ἰδόντες,
ὅτι πεπίςευμαι τὸ εὐαγγέλιον τῆς
ἀκροβυςίας, καθὼς πέτρος τῆς πε
ριτομῆς. ὁ γὰρ ἐνεργήσας πέτρῳ
εἰς ἀποςολὴν τῆς περιτομῆς, ἐνήρ/
γησε καὶ ἐμοὶ εἰς τὰ ἔθνη. καὶ γνόν/
τες τὴν χάριν τὴν δοθεῖσάν μοι, ἰά
κωβος καὶ κηφᾶς καὶ ἰωάννης, οἱ δο/
κοῦντες

ut reuelaret filiũ ſuum per me, ui/
ſum eſt, ut prædicarem ipſum in/
ter gentes, cõtinuo, nõ contuli cũ
carne & ſanguine, neq; redij Hie
roſolymã, ad eos qui ante me fue
rant apoſtoli: ſed abij in Arabiã,
ac denuo reuerſus ſum Damaſcũ
Deinde poſt annos treis redij hie
roſolymam, ut uiderem Petrũ, &
manſi apud illũ dies quindecim.
Aliũ autem ex apoſtolis nõ uidi
quenq;, niſi Iacobũ fratrẽ domini
Porrò quæ ſcribo uobis, ecce co/
ram deo, nõ mentior. Deinde ue
ni in regiones Syriæ Ciliciæq;.
Eram autẽ ignotus iuxta faciem,
eccleſijs Iudææ, quæ erãt in Chri/
ſto. Sed tantũ hic rumor apud il/
los erat: qui perſequebant̃ nos ali/
quando, nũc prædicat fidem, quã
quondã expugnabat: & glorifica
bant in me deũ. Deinde poſt
annos quatuordecim rurſũ aſcen
di Hieroſolymã unà cum Barna
ba, aſſumpto ſimul et Tito. aſcen
di aũt iuxta reuelationẽ, & contu
li cum illis euangeliũ, quod prædi
co inter gentes, ſed priuatim cũ
ijs qui erant in pretio, ne quo mo
do in uanũ currerem, aut cucur/
riſſem. Sed neq; Titus, qui mecũ
erat, cũ eſſet Græcus, compulſus
fuit circumcidi, propter obiter in
greſſos falſos fratres, qui ſubintro
ierant ad explorandũ libertatem
noſtrã, quã habemus in Chriſto
Ieſu, quo nos in ſeruitutem adige
rent. Quibus ne ad tẽpus quidẽ
ceſſimus per ſubiectionẽ, ut ueri/
tas euãgelij pmaneret apud uos.
ab ijs aũt, qui uidebant̃ aliqd eſſe,
quales aliqñ fuerint, nihil mea re/
fert. Perſonã hois deus nõ accipit
Nã mihi qui uidebant̃ eſſe in pre
cio, nihil cõtulerũt. Imò cõtra, cũ
uidiſſent, mihi concreditũ fuiſſe
euãgeliũ pputij, queadmodũ Pe/
tro circuncisionis. Nã qui efficax
fuit in Petro ad apoſtolatũ circũ/
ciſionis, efficax fuit et in me erga
gentes. Cũq; cognouiſſent gratiã
mihi datã Iacob⁹ & Cephas, & Io
annes, qui

ut reuelaret filiũ ſuũ in me,
ut euangelizarẽ illũ in genti
bus: cõtinuo non acquieui
carni & ſanguini. Neq; ueni
Hieroſolymã ad anteceſſo/
res meos apoſtolos: ſed a/
bij in Arabiã: & iterũ reuer/
ſus ſum Damaſcũ. Deinde
poſt annos tres ueni Hiero
ſolymã uidere Petrũ: & mã/
ſi apud eum diebus quinde
cim. Alium aũt apoſtolorũ
uidi neminẽ, niſi Iacobũ fra
trem domini. Quæ autem
ſcribo uobis: ecce corã deo:
quia nõ mẽtior. Deinde ue
ni in partes Syriæ & Ciliciæ.
Eram aũt ignot⁹ facie eccle
ſijs Iudææ quæ erãt in Chri
ſto. Tantũ aũt auditũ habe/
bant: quoniã qui perſeque/
bat̃ nos aliquãdo, nũc euã/
gelizat fidẽ quã aliquando
expugnabat: & in me clariſi
cabant deũ. Deinde poſt II.
annos quattuordecim ite/
rum aſcẽdi Hieroſolymam
cum Barnaba, aſſumpto &
Tito. Aſcendi aũt ſecũdum
reuelationẽ: et contuli cum
illis euangeliũ quod prædi/
co in gẽtibus. Seorſum aũt
his qui uidebant̃ aliqd eſſe:
ne forte in uacuũ currerem
aut cucurriſſem. Sed neq;
Titus qui mecũ erat, cũ eſſet
gẽtilis cõpulſus eſt circũci/
di: ſed propter ſubintrodu/
ctos falſos fratres, q ſubin/
troierũt explorare libertatẽ
nrãm q̃ habem⁹ in Chriſto
Ieſu: ut nos in ſeruitutẽ redi
gerẽt: quibus neq; ad horã
ceſſimus ſubiectiõi: ut ueri/
tas euãgelij pmaneat apud
uos. Ab his aũt qui uidebã/
tur eſſe aliquid, q̃les aliquã
do fuerint, nihil mea itereſt.
Deus eni pſonã hois nõ ac/
cipit. Mihi aũt qui uideban/
tur eſſe aliquid, nihil cõtule
runt: ſed ecõtra cũ uidiſſent
qđ creditũ eſt mihi euãge/
lium præputij ſicut & Petro
circunciſiõis: Qui eni ope/
ratus eſt Petro in apoſtola/
tum circũciſionis, operatus
eſt & mihi inter gẽtes. Et cũ
cognouiſſent gratiã quæ da
ta eſt mihi: Iacobus & Ce/
phas & Iohãnes qui uide/
bãtur

κοῦντες στῦλοι εἶναι, δεξιὰς ἔδωκαν
ἐμοὶ καὶ βαρνάβᾳ κοινωνίας, ἵνα ἡ/
μεῖς εἰς τὰ ἔθνη, αὐτοὶ δὲ εἰς τὴν πε
ριτομὴν, μόνον τῶν πτωχῶν ἵνα
μνημονεύωμεν. ὃ καὶ ἐσπούδασα αὐ
τὸ τοῦτο ποιῆσαι. ὅτε δὲ ἦλθεν πέ/
τρος εἰς ἀντιόχειαν, κατὰ πρόσωπον
αὐτῷ ἀντέστην, ὅτι κατεγνωσμένος
ἦν. πρὸ τοῦ γὰρ ἐλθεῖν τινὰς ἀπὸ ἰα
κώβου, μετὰ τῶν ἐθνῶν συνήσθιεν.
ὅτε δὲ ἦλθον, ὑπέστελλε καὶ ἀφώ/
ριζεν ἑαυτὸν, φοβούμενος τοὺς ἐκ
περιτομῆς, καὶ συνυπεκρίθησαν
αὐτῷ καὶ οἱ λοιποὶ ἰουδαῖοι, ὥστε
καὶ βαρνάβας συναπήχθη αὐτῶν
τῇ ὑποκρίσει. ἀλλ᾽ ὅτε εἶδον, ὅτι
οὐκ ὀρθοποδοῦσι πρὸς τὴν ἀλήθει/
αν τοῦ εὐαγγελίου, εἶπον τῷ πέ/
τρῳ ἔμπροσθεν πάντων. εἰ σὺ ἰου/
δαῖος ὑπάρχων, ἐθνικῶς ζῇς,
καὶ οὐκ ἰουδαϊκῶς, τί τὰ ἔθνη ἀνα/
γκάζεις ἰουδαΐζειν; ἡμεῖς φύσει ἰου
δαῖοι, καὶ οὐκ ἐξ ἐθνῶν ἁμαρ/
τωλοί, εἰδότες, ὅτι οὐ δικαιοῦται
ἄνθρωπος ἐξ ἔργων νόμου, ἐὰν
μὴ διὰ πίστεως ἰησοῦ χριστοῦ. καὶ
ἡμεῖς εἰς χριστὸν ἰησοῦν ἐπιστεύ/
σαμεν, ἵνα δικαιωθῶμεν ἐκ πί/
στεως χριστοῦ, καὶ οὐκ ἐξ ἔργων νό
μου, διότι οὐ δικαιωθήσεται ἐξ
ἔργων νόμου πᾶσα σάρξ. εἰ δὲ ζη/
τοῦντες δικαιωθῆναι ἐν χριστῷ, εὑ/
ρέθημεν καὶ αὐτοὶ ἁμαρτωλοὶ, ἆ/
ρα χριστὸς ἁμαρτίας διάκονος; μὴ
γένοιτο. εἰ γὰρ ἃ κατέλυσα, ταῦτα
πάλιν οἰκοδομῶ, παραβάτην ἐ/
μαυτὸν συνίστημι. ἐγὼ γὰρ διὰ νό/
μου νόμῳ ἀπέθανον, ἵνα θεῷ ζήσω
χριστῷ συνεσταύρωμαι. ζῶ δὲ, οὐκ
ἔτι ἐγὼ, ζῇ δὲ ἐν ἐμοὶ χριστός. ὃ δὲ
νῦν ζῶ ἐν σαρκὶ, ἐν πίστει ζῶ τῇ τοῦ
υἱοῦ τοῦ θεοῦ, τοῦ ἀγαπήσαντός με,
καὶ παραδόντος ἑαυτὸν ὑπὲρ ἐμοῦ.
οὐκ ἀθετῶ τὴν χάριν τοῦ θεοῦ. εἰ γὰρ
διὰ νόμου δικαιοσύνη, ἄρα χριστὸς
δωρεὰν ἀπέθανεν.

Ω ἀνόητοι γαλάται, τίς ὑμᾶς
ἐβάσκηνε, τῇ ἀληθείᾳ μὴ πείθε/
σθαι; οἷς κατ᾽ ὀφθαλμοὺς ἰησοῦς
χριστὸς προεγράφη, ἐν ὑμῖν ἐσταυ/
ρωμένος. τοῦτο μόνον θέλω μα
θεῖν ἀφ᾽ ὑμῶν, ἐξ ἔργων νόμου τὸ
πνεῦμα

annes, qui uidebantur esse colũnæ
dextras dederũt mihi ac Barnabæ,
societatis, ut nos in gentes, ipsi ue/
ro in circuncisionẽ apostolatu fun
geremur, tantum ut pauperũ me/
mores essemus. In quo & diligens
fui, ut hoc ipsum facerem. Cum au
tem uenisset Petrus Antiochiam,
palàm illi restiti, eo quod reprehen
sus esset. Nam antequã uenissent
quidam à Iacobo, unà cum genti/
bus sumebat cibum. Cum autẽ ue/
nissent, subduxit ac separauit se ab
illis, metuens eos qui erant ex circũ
cisione, ac simulabant unà cum il/
lo cæteri quoq; Iudæi, adeo ut Bar/
nabas simul abduceretur in illorũ
simulationẽ. Verum ubi uidissem
quod nõ recto pede incederent ad
ueritatẽ euangelij, dixi Petro corã
omibus: Si tu, cum sis Iudæus, gen/
tiliter uiuis, ac nõ Iudaice, cur gen/
tes cogis Iudaissare? Nos natura Iu
dæi, & nõ ex gentibus peccatores:
quoniã scimus nõ iustificari homi/
nem ex operibus legis, nisi per fidẽ
Iesu Christi, & nos in Christum Ie
sum credidimus, ut iustificaremur
ex fide Christi, & non ex operibus
legis, propterea quod nõ iustifica/
bitur ex operibus legis omis caro.
Quod si dum quærimus iustificari
per Christũ, reperimur & ipsi pec/
catores, num ergo Christus pecca
ti minister est? Absit. Nam si quæ
destruxi, ea rursum ædifico, trans/
gressorẽ meipsum constituo. Ego
enim per legem legi mortuus fui,
ut deo uiuerem, unà cum Christo
crucifixus sum. Viuo tamẽ, nõ iam
ego, sed uiuit in me Christus. Vitã
aũt, quã nũc uiuo in carne, per fidẽ
uiuo filij dei, qui dilexit me, & tradi
dit semetipsum pro me. Non asper
nor gratiã dei. Nam si per legẽ est
iustitia, igitur Christus frustra mor
tuus est. O stulti Galatæ, quis
uos fascinauit, ut nõ crederetis ue/
ritati? quibus præ oculis Iesus Chri
stus ante fuit depictus, inter uos
crucifixus. Hoc solũ cupio discere
à uobis, utrum ex operibus legis
spiritum

bantur colũnæ esse: dextras
dederunt mihi & Barnabæ
societatis: ut nos in gentes:
ipsi autem in circucisionem
tantum: ut pauperũ memo
res essemus. Quod etiã sol/
licitus fui hoc ipsum facere.
Cum autẽ uenisset Cephas
Antiochiã, in faciem ei resti
ti: quia reprehẽsibilis erat.
Prius enim quã uenirẽt qui
dam a Iacobo, cũ gẽtibus e/
debat. Cum autẽ uenissent,
subtrahebat & segregabat
se, timens eos qui ex circũci
sione erãt: & simulationi e/
ius cõsenserũt cæteri Iudæi:
ita ut & Barnabas duceret
ab eis in illam simulationẽ.
Sed cũ uidissem quod non
recte ambularẽt ad ueritatẽ
euangelij, dixi Cephæ corã
omnibus: Si tu cum Iudæ/
us sis, gentiliter uiuis & nõ
Iudaice: quomodo gentes
cogis Iudaizare? Nos natu
ra Iudæi: & nõ ex gentibus
peccatores. Scientes autem
quod nõ iustificatur homo
ex operibus legis, nisi per fi/
dem Iesu Christi: & nos in
Christo Iesu credim⁹ ut iu/
stificemur ex fide Christi: &
non ex operibus legis. Pro/
pter quod ex operib⁹ legis
non iustificabit omis caro.
Quod si quærẽtes iustifica
ri in Christo, inuẽti sumus
et ipsi peccatores: nunquid
Christ⁹ peccati minister est?
Absit. Si enim quæ destruxi
iterũ hæc reædifico, præua/
ricatorem me cõstituo. Ego
enim per legẽ legi mortuus
sum ut deo uiuam: Christo
cõfixus sum cruci. Viuo au
tem iam nõ ego: uiuit uero
in me Christus. Quod aũt
nũc uiuo in carne: in fide ui
uo filij dei: qui dilexit me: et
tradidit seipsum ꝓ me. Nõ
abijcio gratiã dei. Si enim
per legẽ iusticia: ergo gratis
Christus mortuus est.

O insensati Galathæ quis III.
uos fascinauit non obedire
ueritati? Ante quorum ocu
los Christus Iesus proscri/
ptus est: & in uobis crucifi/
xus. Hoc solum a uobis uo
lo discere. Ex operib⁹ legis
L spiritum

πνεῦμα ἐλάβετε, ἢ ἐξ ἀκοῆς πίστεως; οὕτως ἀνόητοί ἐστε, ἐναρξάμενοι πνεύματι, νῦν σαρκὶ ἐπιτελεῖσθε; Τοσαῦτα ἐπάθετε εἰκῇ, εἴ γε καὶ εἰκῇ. ὁ οὖν ἐπιχορηγῶν ὑμῖν τὸ πνεῦμα, καὶ ἐνεργῶν δυνάμεις ἐν ὑμῖν, ἐξ ἔργων νόμου, ἢ ἐξ ἀκοῆς πίστεως; καθὼς ἀβραὰμ ἐπίστευσε τῷ θεῷ, καὶ ἐλογίσθη αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην. γινώσκετε ἄρα, ὅτι οἱ ἐκ πίστεως, οὗτοί εἰσιν υἱοὶ ἀβραάμ. προϊδοῦσα δὲ ἡ γραφή, ὅτι ἐκ πίστεως δικαιοῖ τὰ ἔθνη ὁ θεός, προευηγγελίσατο τῷ ἀβραάμ. ὅτι εὐλογηθήσονται ἐν σοὶ πάντα τὰ ἔθνη. ὥστε οἱ ἐκ πίστεως εὐλογοῦνται σὺν τῷ πιστῷ ἀβραάμ. ὅσοι γὰρ ἐξ ἔργων νόμου εἰσίν, ὑπὸ κατάραν εἰσίν. γέγραπται γάρ, ἐπικατάρατος πᾶς, ὃς οὐκ ἐμμένει ἐν πᾶσι τοῖς γεγραμμένοις ἐν τῷ βιβλίῳ τοῦ νόμου, τοῦ ποιῆσαι αὐτά. ὅτι δὲ ἐν νόμῳ οὐδεὶς δικαιοῦται παρὰ τῷ θεῷ, δῆλον, ὅτι ὁ δίκαιος ἐκ πίστεως ζήσεται, ὁ δὲ νόμος οὐκ ἔστιν ἐκ πίστεως, ἀλλ' ὁ ποιήσας αὐτὰ ἄνθρωπος, ζήσεται ἐν αὐτοῖς. Χριστὸς ὑμᾶς ἐξηγόρασεν ἐκ τῆς κατάρας τοῦ νόμου, γενόμενος ὑπὲρ ὑμῶν κατάρα. γέγραπται γάρ, ἐπικατάρατος πᾶς, ὁ κρεμάμενος ἐπὶ ξύλου, ἵνα εἰς τὰ ἔθνη ἡ εὐλογία τοῦ ἀβραὰμ γένηται ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, ἵνα τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ πνεύματος λάβωμεν διὰ τῆς πίστεως. Ἀδελφοί, κατὰ ἄνθρωπον λέγω. ὅμως ἀνθρώπου κεκυρωμένην διαθήκην, οὐδεὶς ἀθετεῖ, ἢ ἐπιδιατάσσεται. τῷ δὲ ἀβραὰμ ἐρρέθησαν αἱ ἐπαγγελίαι, καὶ τῷ σπέρματι αὐτοῦ. οὐ λέγει καὶ τοῖς σπέρμασιν, ὡς ἐπὶ πολλῶν, ἀλλ' ὡς ἐφ' ἑνός, καὶ τῷ σπέρματί σου ὅς ἐστι Χριστός. τοῦτο δὲ λέγω, διαθήκην προκεκυρωμένην ὑπὸ τοῦ θεοῦ εἰς Χριστόν, ὁ μετὰ ἔτη τετρακόσια καὶ τριάκοντα γεγονὼς νόμος, οὐκ ἀκυροῖ εἰς τὸ καταργῆσαι τὴν ἐπαγγελίαν. εἰ γὰρ ἐκ νόμου ἡ κληρονομία, οὐκ ἔτι ἐξ ἐπαγγελίας. τῷ δὲ ἀβραὰμ δι' ἐπαγγελίας κεχάρισται ὁ θεός. τί οὖν ὁ νόμος; τῶν παραβάσεων

χάριν

spiritum accepistis, an ex prædicatione fidei? Adeo stulti estis, cum spiritu cœperitis, nūc carne cōsummamini? Tam multa passi estis frustra, si tamē & frustra. Qui igit̃ subministrat uobis spiritum, & operatur uirtutes in uobis, utrū ex operibus legis, an ex prædicatione fidei id facit? Quemadmodū Abrahā credidit deo, & imputatum est illi ad iusticiā. Scitis igit̃, quod qui ex fide sunt, ij sint filij Abrahæ. Præuidens autem scriptura, quod ex fide iustificet gētes deus, prius rem læta nunciauit Abrahæ: Benedicētur, inquiens, in te om̄es gentes. Itaque qui ex fide sunt benedicuntur cum fideli Abraham. Nam quotquot ex operibus legis sunt, execrationi sunt obnoxij. Scriptum est enim: Execrabilis om̄is, qui non mā serit in omnibus, quæ scripta sunt in libro legis, ut faciat ea. Quod autem in lege nullus iustificetur apud deum, palàm est. Siquidē iustus ex fide uiuet, lex autem nō est ex fide: sed qui fecerit ea homo, uiuet in ipsis. Christus nos redemit ab execratione legis, dum pro uobis factus est execratio. Scriptum est enim, Execrabilis om̄is, qui pendet in ligno, ut in gētes benedictio Abrahæ ueniret per Christum Iesum, ut promissionem spiritus acciperemus per fidem. Fratres, secū dum hominem dico. Hominis licet testamentum, tamen si sit comprobatum, nemo reijcit, aut addit aliquid. Porrò Abrahæ dictæ sunt promissiones & semini eius. Non dicit, & seminibus, tanquā de multis, sed tanquàm de uno: & in semine tuo, qui est Christus. Hoc autem dico, testamentum ante comprobatum à deo erga Christū, lex quæ post annos quadringentos & triginta cœpit, non facit irritum, ut abroget promissionem. Nam si ex lege est hæreditas, non iam ex promissione. Atqui Abrahæ per promissionem donauit deus. Quid igitur lex? Propter transgressiones

addita

spiritum accepistis: an ex auditu fidei? Sic stulti estis, ut cum spiritu cœperitis: nunc carne consummamini. Tanta passi estis sine causa: si tamen sine causa. Qui ergo tribuit uobis spiritū, & operatur uirtutes in uobis ex operibus legis, an ex auditu fidei: sicut scriptū est? Abrahā credidit deo: & reputatū est illi ad iusticiā. Cognoscite ergo q̃a qui ex fide sunt, hi sunt filij Abraæ. Prouidens autē scriptura: quia ex fide iustificat gētes deus: prænūciauit Abraæ, quia benedicent̃ in te omnes gētes. Igit̃ qui ex fide sunt: benedicent̃ cum fideli Abraham. Qui cunq; enī ex operibus legis sunt, sub maledicto sunt. Scriptum est enim: Maledictus omnis qui nō permanserit in om̄ibus quæ scripta sunt in libro legis ut faciat ea. Quoniā autem in lege nemo iustificatur apud deum: manifestum est, quia iustus ex fide uiuit. Lex autē non est ex fide: sed qui fecerit ea, uiuet in illis. Christus nos redemit de maledicto legis, factus pro nobis maledictum: quia scriptum est: Maledictus omnis qui pendet in ligno: ut in gentibus benedictio Abrahæ fieret in Christo Iesu, ut pollicitationem spiritus accipiamus per fidem. Fratres, secundum hominem dico: tamen hominis cōfirmatum testamentum nemo spernit aut superordinat. Abrahæ dictæ sunt promissiones & semini eius: Non dicit: & seminibus, quasi in multis: sed quasi in uno, & semini tuo qui est Christus. Hoc autem dico testamentum confirmatū a deo, quæ post quadringētos & triginta annos facta est lex: non irritum facit ad euacuandā promissionem. Nam si ex lege hæreditas: iam non ex promissiōe. Abrahæ autem per repromissionem donauit deus. Quid igitur lex? Propter trāsgressionem po-

sita

χάριν προσετέθη, ἄχρις οὗ ἔλθῃ τὸ
σπέρμα, ᾧ ἐπήγγελται, διαταγεὶς δι'
ἀγγέλων ἐν χειρὶ μεσίτου. ὁ δὲ με/
σίτης, ἑνὸς οὐκ ἔστιν, ὁ δὲ θεὸς εἷς ἐστιν.
ὁ οὖν νόμος κατὰ τῶν ἐπαγγελιῶν
τοῦ θεοῦ; μὴ γένοιτο. εἰ γὰρ ἐδόθη
νόμος, ὁ δυνάμενος ζωοποιῆσαι,
ὄντως, ἂν ἐκ νόμου ἦν ἡ δικαιοσύνη.
ἀλλὰ συνέκλεισεν ἡ γραφὴ τὰ πάν
τα ὑπὸ ἁμαρτίαν, ἵνα ἡ ἐπαγγελία
ἐκ πίστεως Ἰησοῦ χριστοῦ δοθῇ τοῖς πι
στεύουσι. πρὸ τοῦ δὲ ἐλθεῖν τὴν πί/
στιν, ὑπὸ νόμον ἐφρουρούμεθα, συγκε
κλεισμένοι εἰς τὴν μέλλουσαν πίστιν
ἀποκαλυφθῆναι. ὥστε ὁ νόμος παι/
δαγωγὸς ἡμῶν γέγονεν εἰς χριστόν
ἵνα ἐκ πίστεως δικαιωθῶμεν. ἐλθού/
σης δὲ τῆς πίστεως, οὐκ ἔτι ὑπὸ παιδα/
γωγόν ἐσμεν. πάντες γὰρ υἱοὶ θεοῦ
ἐστὲ διὰ τῆς πίστεως ἐν χριστῷ Ἰησοῦ.
ὅσοι γὰρ ἐβαπτίσθητε, χριστὸν ἐνεδύ/
σασθε. οὐκ ἔνι ἰουδαῖος οὐδὲ ἕλλην.
οὐκ ἔνι δοῦλος οὐδὲ ἐλεύθερος. οὐκ
ἔνι ἄρσεν καὶ θῆλυ. πάντες γὰρ ὑ/
μεῖς εἷς ἐστὲ ἐν χριστῷ Ἰησοῦ. εἰ δὲ ὑμεῖς
χριστοῦ, ἄρα τοῦ ἀβραὰμ σπέρμα ἐστέ, καὶ
κατ' ἐπαγγελίαν κληρονόμοι.

Λέγω δέ, ἐφ' ὅσον χρόνον ὁ κλη/
ρονόμος νήπιός ἐστιν, οὐδὲν διαφέ/
ρει δούλου, κύριος πάντων ὤν, ἀλλὰ
ὑπὸ ἐπιτρόπους ἐστὶ καὶ οἰκονόμους
ἄχρι τῆς προθεσμίας τοῦ πατρός. οὕ
τω καὶ ἡμεῖς. ὅτε ἦμεν νήπιοι, ὑπὸ
τὰ στοιχεῖα τοῦ κόσμου ἦμεν δεδου/
λωμένοι. ὅτε δὲ ἦλθε τὸ πλήρωμα
τοῦ χρόνου, ἐξαπέστειλεν ὁ θεὸς τὸν
υἱὸν αὐτοῦ, γενόμενον ἐκ γυναικός,
γενόμενον ὑπὸ νόμον, ἵνα τοὺς ὑπὸ
νόμον ἐξαγοράσῃ, ἵνα τὴν υἱοθεσί/
αν ἀπολάβωμεν. ὅτι δέ ἐστε υἱοί,
ἐξαπέστειλεν ὁ θεὸς τὸ πνεῦμα τοῦ
υἱοῦ αὐτοῦ εἰς τὰς καρδίας ἡμῶν,
κρᾶζον ἀββᾶ, ὁ πατήρ. ὥστε οὐκ ἔτι
εἶ δοῦλος, ἀλλ' υἱός. εἰ δὲ υἱός, καὶ
κληρονόμος θεοῦ διὰ χριστοῦ. Ἀλ/
λὰ τότε μὲν οὐκ εἰδότες θεόν, ἐδου/
λεύσατε τοῖς μὴ φύσει οὖσι θεοῖς.
νῦν δὲ γνόντες θεόν, μᾶλλον δὲ γνω
σθέντες ὑπὸ θεοῦ, πῶς ἐπιστρέφετε
πάλιν ἐπὶ τὰ ἀσθενῆ καὶ πτωχὰ
στοιχεῖα, οἷς πάλιν ἄνωθεν δουλεύειν
θέλετε; ἡμέρας παρατηρεῖσθε, καὶ
μῆνας

addita fuit, donec ueniret semen,
cui ꝓmissum fuerat, ordinata per
angelos in manu intercessoris. In/
tercessor autẽ unius nõ est, at deus
unus est. Lex igitur num est aduer/
sus promissiones dei? Absit. Etem̃
si data fuisset lex, quæ possit uiuifi/
care, uere ex lege esset iusticia. Sed
conclusit scriptura om̃ia sub pecca/
tum, ut promissio ex fide Iesu Chri
sti daretur credentibus. Cæterũ an
tequàm uenisset fides, sub lege cu/
stodiebamur, conclusi in eam fidẽ,
quæ erat reuelanda. Itaq; lex pæda
gogus noster fuit ad Christũ, ut ex
fide iustificaremur. At postquã ue/
nit fides, nõ amplius sub pædago/
go sumus. Omnes em̃ filij dei estis,
eo quod credidistis Christo Iesu.
Nam quicũq; baptizati estis, Chri/
stum induistis. Nõ est Iudæus, ne/
que Græcus. Nõ est seruus, neque
liber. Non est masculus, ac fœmi/
na. Omnes enim uos unus estis in
Christo Iesu. Qđ si uos estis Chri/
sti, igitur Abrahæ semẽ estis, & iu/
xta promissionem hæredes.

Dico autem, quàm diu hæres
puer est, nihil differt à seruo, cũ sit
dominus omnium, sed sub tutori/
bus & actoribus est usque ad tem/
pus, quod pater præscripserit. Sic
& nos cum essemus pueri, sub ele/
mentis mundi eramus, in seruitu/
tem adacti. At ubi uenit plenitu/
do temporis, emisit deus filium su/
um, factum ex muliere, factũ legi
obnoxium: ut eos qui legi erãt ob/
noxij, redimeret: ut adoptione ius
filiorum acciperemus. Quoniam
autem estis filij, emisit deus spiritũ
filij sui in corda nostra, clamãtem,
abba pater. Itaq; iam nõ es seruus,
sed filius: quod si filius, & hæres dei
per Christũ. Sed tum quidem cum
ignoraretis deũ, seruiebatis ijs, qui
natura nõ sunt dij. At nunc postea
quã cognouistis deũ, quin potiꝰ co
gniti estis à deo, quomodo cõuer/
timini denuo ad infirma & egena
elementa, quibus iterũ ab integro
seruire uultis? Dies obseruatis, &
menses,

sita est, donec ueniret semẽ
cui ꝓmiserat: ordinata per
angelos in manu mediato/
ris. Mediator autẽ unius nõ
est: deus autẽ unus est. Lex
ergo aduersus ꝓmissa dei?
Absit. Si enim data esset lex
quæ posset uiuificare, uere
ex lege esset iusticia. Sed cõ/
clusit scriptura omnia sub
peccato: ut promissio ex fi/
de Iesu Christi daret̃ credẽ/
tibꝰ. Prius autẽ quã ueniret
fides, sub lege custodieba/
mur: cõclusi in eã fidẽ quæ
reuelanda erat. Itaq; lex pæ
dagogus noster fuit in Chri
sto: ut ex fide iustificemur.
At ubi uenit fides: iam non
sumus sub pædagogo. O/
mnes enim filij dei estis per
fidem quæ est in Christo Ie
su. Quicunq; enim in Chri
sto Iesu baptizati estis, Chri
stum induistis. Nõ est Iudæ
us neq; Græcus: nõ est ser/
uus neq; liber: non est ma/
sculus neq; fœmina. Om̃es
enim uos unũ estis in Chri/
sto Iesu. Si autem uos Chri
sti: ergo semẽ Abrahæ estis
secundum promissionẽ hæ/
redes. Dico aũt: Quãto IIII.
tẽpore hæres paruulus est,
nihil differt a seruo, cum sit
dominus omniũ: sed sub tu
toribus & actoribus est usq;
ad præfinitum tempus a pa
tre. Ita & nos cum essemus
paruuli, sub elemẽtis mun/
di eramus seruiẽtes: At ubi
uenit plenitudo temporis,
misit deus filiũ suum factũ
ex muliere: factũ sub lege,
ut eos qui sub lege erãt re/
dimeret: ut adoptionem fi/
liorum reciperemus. Quo
niam autẽ estis filij dei, mi/
sit deus spiritũ filij sui in cor
da uestra clamantem, abba
pater. Itaq; iam non est ser/
uus, sed filius: quod si filius
& hæres per deũ. Sed tunc
quidem ignorantes deũ his
qui natura nõ sunt dij, ser/
uiebatis. Nunc aũt cum co/
gnoueritis deum: immo co
gniti sitis a deo: q̃modo cõ/
uertimini iterũ ad infirma
& egena elemẽta, quibꝰ de/
nuo seruire uultis? Dies ob/

seruatis

μῆνας, καὶ καιροὺς, καὶ ἐνιαυτούς.
φοβοῦμαι ὑμᾶς, μή πως εἰκῆ κεκο
πίακα εἰς ὑμᾶς. γίνεσθε ὡς ἐγὼ,
ὅτι κἀγὼ ὡς ὑμεῖς, ἀδελφοί, δέο/
μαι ὑμῶν. οὐδέν με ἠδικήσατε. οἴ
δατε δὲ, ὅτι δι' ἀσθένειαν τῆς σαρκὸς
εὐηγγελισάμην ὑμῖν τὸ πρότερον.
καὶ τὸν πειρασμόν μου, τὸν ἐν τῇ
σαρκί μου, οὐκ ἐξουθενήσατε, οὐδὲ
ἐξεπτύσατε, ἀλλ' ὡς ἄγγελον θεοῦ
ἐδέξασθέ με, ὡς χριστὸν Ἰησοῦν. τίς
οὖν ἦν ὁ μακαρισμὸς ὑμῶν; μαρ/
τυρῶ γὰρ ὑμῖν, ὅτι εἰ δυνατὸν,
τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑμῶν ἐξορύξαν/
τες ἂν ἐδώκατέ μοι. ὥστε ἐχθρὸς
ὑμῶν γέγονα ἀληθεύων ὑμῖν; ζη/
λοῦσιν ὑμᾶς οὐ καλῶς, ἀλλὰ ἐκ/
κλεῖσαι ὑμᾶς θέλουσιν, ἵνα αὐτοὺς
ζηλοῦτε. καλὸν δὲ τὸ ζηλοῦσθαι ἐν
καλῷ πάντοτε, καὶ μὴ μόνον ἐν τῷ
παρεῖναί με πρὸς ὑμᾶς. τεκνία μου,
οὓς πάλιν ὠδίνω, ἄχρις οὗ μορφω
θῇ χριστὸς ἐν ὑμῖν. ἤθελον δὲ παρεῖ/
ναι πρὸς ὑμᾶς ἄρτι, καὶ ἀλλάξαι
τὴν φωνήν μου, ὅτι ἀποροῦμαι ἐν
ὑμῖν. λέγετέ μοι οἱ ὑπὸ νόμον θέ
λοντες εἶναι, τὸν νόμον οὐκ ἀκούε
τε; γέγραπται γὰρ, ὅτι ἀβραὰμ
δύο υἱοὺς ἔσχεν, ἕνα ἐκ τῆς παιδί/
σκης, καὶ ἕνα ἐκ τῆς ἐλευθέρας.
ἀλλ' ὁ μὲν ἐκ τῆς παιδίσκης, κα/
τὰ σάρκα γεγέννηται, ὁ δὲ ἐκ τῆς
ἐλευθέρας, διὰ τῆς ἐπαγγελίας. ἅ
τινά ἐστιν ἀλληγορούμενα. αὗται
γάρ εἰσι δύο διαθῆκαι, μία μὲν
ἀπὸ ὄρους σινᾶ, εἰς δουλείαν γεν/
νῶσα, ἥτις ἐστὶν ἄγαρ. τὸ γὰρ ἄ/
γαρ, σινᾶ ὄρος ἐστὶν ἐν τῇ ἀραβίᾳ,
συστοιχεῖ δὲ τῇ νῦν ἱερουσαλὴμ, δου
λεύει δὲ μετὰ τῶν τέκνων αὐτῆς.
ἡ δὲ ἄνω ἱερουσαλὴμ, ἐλευθέρα ἐστὶν
ἥτις ἐστὶ μήτηρ πάντων ἡμῶν. γέ/
» γραπται γὰρ, εὐφράνθητι στεῖρα ἡ
» οὐ τίκτουσα, ῥῆξον καὶ βόησον ἡ
» οὐκ ὠδίνουσα, ὅτι πολλὰ τὰ τέκνα
τῆς ἐρήμου μᾶλλον, ἢ τῆς ἐχούσης τὸν ἄν
δρα. ἡμεῖς δὲ ἀδελφοὶ κατὰ ἰσαὰκ
ἐπαγγελίας τέκνα ἐσμέν. ἀλλ' ὥ/
σπερ τότε ὁ κατὰ σάρκα γεννηθεὶς,
ἐδίωκε τὸν κατὰ πνεῦμα, οὕτως καὶ νῦν
» ἀλλὰ τί λέγει ἡ γραφή; ἔκβαλε τὴν
» παιδίσκην καὶ τὸν υἱὸν αὐτῆς, οὐ
γὰρ μὴ

menses, & tempora, & annos. Me/
tuo de uobis, ne frustra laboraue/
rim erga uos. Estote, ut ego sum:
quandoquidẽ & ego sum, ut uos:
fratres, rogo uos. Nihil me læsistis.
Nostis, quod per infirmitatem car
nis euangelizauerim uobis prius:
& experimentũ mei, quod erat in
carne, non estis aspernati, neque re
spuistis, sed me uelut angelũ dei su
scepistis, uelut Christũ Iesum. quæ
est igitur beatitudo uestra? Testi/
moniũ enim reddo uobis, quod si
fieri potuisset, oculos uestros effos/
sos dedissetis mihi. Igitur inimicus
factus sum uobis, uera loquendo
uobis? Ambiũt uos nõ bene, imò
excludere uos uolũt, ut ipsos æmu/
lemini. Bonum autem est æmulari
in re bona semper, & nõ solum cũ
præsens sum apud uos. Filioli mei,
quos iterũ parturio, donec forme/
tur Christus in uobis. Vellem aũt
adesse apud uos nũc, & mutare uo
cem meam, quoniã consilij inops
sum in uobis. Dicite mihi qui sub
lege uultis esse, legem ipsam nõ au
ditis? Scriptũ est enim, quod Abra
ham duos filios habebat, unum ex
ancilla, & unum ex libera. Verum
is qui ex ancilla natus est, secundũ
carnem natus est: qui uero ex libe/
ra, per repromissionẽ, quæ per alle
goria dicunt. Nam hæc sunt duo
testamenta, unũ quidem à monte
Sina, in seruitutẽ generans, qui est
Agar. Nam Agar, Sina mons est
in Arabia, confinis est autẽ ei, quæ
nunc uocat Hierusalem: seruit aũt
cũ filijs suis. At quæ sursum est Hie
rusalem, libera est, quæ est mater o/
mnium nostrũ. Scriptũ est enĩ: Læ
tare sterilis, quæ nõ paris, erumpe
& clama quæ non parturis: quoniã
multi liberi desertæ, magis quàm
eius quæ habet uirum. Nos autem
fratres secundũ Isaac promissionis
filij sumus. Sed quemadmodũ tũc
is qui secundũ carnẽ natus erat per
sequebat eũ, qui natus erat secũdũ
spiritũ, ita & nũc. At quid dicit scri/
ptura? Eijce ancillã & filiũ illius: nõ
enim

seruatis & mẽses & tempora
& annos: Timeo ne forte si/
ne causa laborauerim in uo
bis. Estote sicut ego: quia &
ego sicut uos. Fratres obse/
cro uos: nihil me læsistis.
Scitis aũt quia per infirmi/
tatẽ carnis euãgelizaui uo/
bis iampridẽ: & tentationẽ
uestrã in carne mea nõ spre
uistis, neq; respuistis: sed si/
cut angelum dei excepistis
me sicut Christum Iesum.
Vbi est ergo beatitudo ue/
stra? Testimoniũ enim per/
hibeo uobis: quia si fieri po
tuisset oculos uestros eruis/
setis & dedissetis mihi. Ergo
inimicus uobis factus sum:
uerum dicẽs uobis? Aemu
lantur uos nõ bene: sed ex/
cludere uos uolunt: ut illos
æmulemini. Bonum autem
æmulamini in bono semper:
& nõ tantum cum præsens
sum apud uos. Filioli mei
quos iterũ parturio, donec
formet Christus in uobis.
Vellẽ aũt esse apud uos mo
do & mutare uocẽ meam:
qm cõfundor in uobis. Di/
cite mihi qui sub lege uultis
esse? Legem nõ legistis: Scri
ptum est enĩ: quoniã Abra/
am duos filios habuit: unũ
de ancilla, & unũ de libera.
Sed qui de ancilla, secundũ
carnẽ natus est: qui autẽ de
libera, per repromissionem:
quæ sũt per allegoriã dicta.
Hæc enĩ sunt duo testamen
ta: unũ quidẽ in mõte Sina,
in seruitutẽ generãs, quæ est
Agar. Sina enim mõs est in
Arabia, qui cõiunctus est ei
quæ nũc est Hierusalẽ: & ser
uit cũ filijs suis. Illa aũt quæ
sursum est Hierusalẽ, libera
est, quæ est mater nostra: si/
cut scriptũ est: Lætare steri/
lis quæ nõ paris: erũpe & cla
ma quæ nõ parturis: qa mul
ti filij desertæ magis quàm eius
quæ habet uirũ. Nos aũt fra
tres secũdũ Isaac promissiõis
filij sumus. Sed quomodo tũc
is qui secũdũ carnẽ natus fue
rat persequebat eũ qui secũ
dum spiritũ: ita & nũc. Sed
quid dicit scriptura? Eijce
ancillã & filium eius: Non
enim

γὰρ μὴ κληρονομήσῃ ὁ υἱὸς τῆς παι
δίσκης μετὰ τοῦ υἱοῦ τῆς ἐλευθέ/
ρας. ἄρα ἀδελφοὶ οὐκ ἐσμὲν παι/
δίσκης τέκνα, ἀλλὰ τῆς ἐλευθέρας.
Τῇ ἐλευθερίᾳ οὖν ᾗ χριστὸς ἡμᾶς ἠ/
λευθέρωσε, στήκετε, καὶ μὴ πάλιν
ζυγῷ δουλείας ἐνέχεσθε. ἴδε ἐγὼ
παῦλος λέγω ὑμῖν, ὅτι ἐὰν πε
ριτέμνησθε, χριστὸς ὑμᾶς οὐδὲν ὠ/
φελήσει. μαρτύρομαι δὲ πάλιν
παντὶ ἀνθρώπῳ περιτεμνομένῳ, ὅτι
ὀφειλέτης ἐστὶν, ὅλον τὸν νόμον
ποιῆσαι. κατηργήθητε ἀπὸ τοῦ χρι
στοῦ, οἵτινες ἐν νόμῳ δικαιοῦσθε, τῆς
χάριτος ἐξεπέσετε. ἡμεῖς γὰρ πνεύ/
ματι ἐκ πίστεως ἐλπίδα δικαιοσύ/
νης ἀπεκδεχόμεθα. ἐν γὰρ χριστῷ
Ἰησοῦ, οὔτε περιτομή τι ἰσχύει, οὔτε ἀ/
κροβυστία, ἀλλὰ πίστις δι᾽ ἀγάπης
ἐνεργουμένη. ἐτρέχετε καλῶς, τίς
ὑμᾶς ἀνέκοψε, τῇ ἀληθείᾳ μὴ πεί/
θεσθαι; ἡ πεισμονὴ οὐκ ἐκ τοῦ κα/
λοῦντος ὑμᾶς. μικρὰ ζύμη ὅλον
τὸ φύραμα ζυμοῖ. ἐγὼ πέποιθα εἰς
ὑμᾶς ἐν κυρίῳ, ὅτι οὐδὲν ἄλλο φρο
νήσετε. ὁ δὲ ταράσσων ὑμᾶς βαστά
σει τὸ κρίμα, ὅς τις ἂν ᾖ. ἐγὼ δὲ
ἀδελφοί, εἰ περιτομὴν ἔτι κηρύσσω,
τί ἔτι διώκομαι; ἄρα κατήργη/
ται τὸ σκάνδαλον τοῦ σταυροῦ. ὄφε
λον καὶ ἀποκόψονται οἱ ἀναστατοῦν/
τες ὑμᾶς. ὑμεῖς γὰρ ἐπ᾽ ἐλευθερίαν
ἐκλήθητε ἀδελφοί. μόνον μὴ τὴν
ἐλευθερίαν εἰς ἀφορμὴν τῇ σαρκί,
ἀλλὰ διὰ τῆς ἀγάπης δουλεύετε ἀλ/
λήλοις. ὁ γὰρ πᾶς νόμος ἐν ἑνὶ
λόγῳ πληροῦται, ἐν τῷ, ἀγαπήσεις
τὸν πλησίον σου ὡς ἑαυτόν. εἰ δὲ
ἀλλήλους δάκνετε καὶ κατεσθίετε,
βλέπετε μὴ ὑπὸ ἀλλήλων ἀναλωθῆ
τε. Λέγω δὲ, πνεύματι περιπατεῖτε,
καὶ ἐπιθυμίαν σαρκὸς οὐ μὴ τελέση
τε. Ἡ γὰρ σὰρξ ἐπιθυμεῖ κατὰ τοῦ πνεύ/
ματος, τὸ δὲ πνεῦμα κατὰ τῆς σαρκός.
ταῦτα δὲ ἀντίκειται ἀλλήλοις, ἵνα
μὴ ἃ ἂν θέλητε, ταῦτα ποιῆτε. εἰ
δὲ πνεύματι ἄγεσθε, οὐκ ἐστὲ ὑπὸ
νόμον. φανερὰ δέ ἐστι τὰ ἔργα τῆς
σαρκὸς, ἅτινά ἐστι, μοιχεία, πορ/
νεία, ἀκαθαρσία, ἀσέλγεια, εἰδωλο
λατρία, φαρμακεία, ἔχθραι, ἔρις,
ζῆλοι, θυμοί, ἐριθεῖαι, διχοστασίαι,
αἱρέσεις,

eñ hæres erit filius ancillæ cũ filio li
beræ. Itaq; fratres, nõ sumus ancil/
læ filij, sed liberæ. In libertate igit̃
qua Christus nos liberauit, state, &
ne rursus iugo seruitutis implicemi
ni. Ecce ego Paul⁹ dico uobis: qđ si
circũcidamini, Christ⁹ nihil uobis
proderit. Contestor autẽ omnem
hominem qui circũciditur, qđ de/
bitor est totius legis seruãdæ. Chri
stus uobis factus est ociosus, quicũ
que per legẽ iustificamini, à gratia
excidistis. Nos eñ spiritu ex fide,
spem iustitiæ expectamus. Nã in
Christo Iesu, neq; circũcisio quic/
quam ualet, neq; præputiũ, sed fi/
des per dilectionẽ operans. Curre
batis bene, quis uos impediuit, ut
nõ crederetis ueritati? Nempe per
suasio nõ ex eo profecta, qui uocat
uos. Paulũ fermenti totam cõsper/
sionem fermentat. Ego confido de
uobis in domino, quod nihil aliud
sensuri sitis. Cæterũ qui conturbat
uos, portabit iudiciũ, quisquis fue/
rit. Ego autẽ fratres, si circumcisio
nem adhuc prædico, quid adhuc
persecutionẽ patior? Abolitum est
igitur offendiculum crucis. Vtinã
& abscindant̃ qui uos labefactant.
Vos eñ in libertatẽ uocati fuistis
fratres, tantũ ne libertatem in occa
sionem detis carni, sed per charita/
tem seruite uobis inuicẽ. Nam to/
ta lex in uno uerbo cõpletur, nem/
pe hoc: Diliges proximũ tuũ ut te/
ipsum. Quod si alius aliũ uicissim
mordetis, & deuoratis, uidete ne
uicissim alius ab alio cõsumamini.
Dico autẽ, spiritu ambulate, & cõ/
cupiscentiam carnis nõ perficietis.
Nam caro cõcupiscit aduersus spi/
ritum, spiritus autem aduersus car/
nem. Hæc autẽ inter se mutuo ad/
uersantur, ut nõ quæcunq; uolueri
tis, eadẽ faciatis. Quod si spũ duci
mini, nõ estis sub lege. Porrò ma=
nifesta sunt opera carnis, quæ sunt
hæc: adulteriũ, scortatio, immundi
cia, lasciuia, simulacrorũ cultus, ue/
neficium, inimicitiæ, lis, æmulatio
nes, iræ, cõcertationes, seditiones,
sectæ,

enim hæres erit filius ancil/
læ cum filio liberæ. Itaq; fra
tres nõ sumus ancillæ filij,
sed liberæ: qua libertate nos
Christus liberauit. State V.
& nolite iterũ iugo seruitu/
tis contineri. Ecce ego Pau/
lus dico uobis: quoniã si cir
cuncidamini: Christus uo/
bis nihil ꝓderit. Testificor
aũt rursus omi homini cir/
cuncidẽti se: quoniã debitor
est uniuersæ legis faciendæ.
Euacuati estis a Christo: q
in lege iustificamini, a gra/
tia excidistis. Nos enim spũ
ex fide spẽ iusticiæ expecta/
mus. Nã in Christo Iesu, ne
que circũcisio aliquid ualet
neq; præputiũ: sed fides quæ
per charitatẽ operat̃. Curre
batis bene: qs uos impedi/
uit ueritati nõ obedire? Ne/
mini cõsenseritis. Persuasio
hæc non est ex eo qui uocat
uos. Modicũ fermentũ, totã
massam corrumpit. Ego cõ
fido in uobis in domino, qđ
nihil aliud sapietis. Qui au
tem cõturbat uos, portabit
iudiciũ quicũq; est ille. Ego
aũt fratres si circũcisionem
adhuc prædico: qd adhuc
ꝑsecutionẽ patior? Ergo eua
cuatũ est scãdalũ crucis? Vti
nam abscindant̃ q uos cõ/
turbant. Vos enĩ in liberta/
tem uocati estis fratres: tãtũ
ne libertatẽ in occasionẽ de/
tis carnis: sed per charitatẽ
spũs seruire inuicẽ. Omnis
eñ lex in uno sermone im/
plet̃: Diliges ꝓximũ tuũ si/
cut teipsum. Quod si inui/
cem mordetis & comeditis:
uidete ne ab inuicẽ cõsuma
mini. Dico autẽ in Christo:
Spũ ambulate: & desideria
carnis non perficietis. Caro
enĩ cõcupiscit aduersus spi/
ritũ: spũs aũt aduersus car/
nem. Hæc enĩ sibi inuicẽ ad
uersant̃: ut nõ quæcũq; uul/
tis illa faciatis. Qđ si spũ du/
cimini: nõ estis sub lege. Ma
nifesta sunt autẽ opera car/
nis: quæ sunt fornicatio, im
mũdicia, ipudicitia, luxuria
idolorũ seruit⁹, ueneficia, ini
micitiæ, contentiões, æmula
tiones, iræ, rixæ, dissensiões,

 sectæ,

αἱρέσεις, φθόνοι, φόνοι, μέθαι, κῶ/
μοι, καὶ τὰ ὅμοια τούτοις, ἃ προλέ/
γω ὑμῖν, καθὼς καὶ προεῖπον, ὅτι
οἱ τὰ τοιαῦτα πράσσοντες, βασι/
λείαν θεοῦ οὐ κληρονομήσουσιν. ὁ
δὲ καρπὸς τοῦ πνεύματός ἐστιν, ἀγά
πη, χαρὰ, εἰρήνη, μακροθυμία, χρη/
στότης, ἀγαθοσύνη, πίστις, πραότης
ἐγκράτεια. κατὰ τῶν τοιούτων οὐκ
ἔστι νόμος. οἱ δὲ τοῦ χριστοῦ, τὴν
σάρκα ἐσταύρωσαν σὺν τοῖς παθή
μασι, καὶ ταῖς ἐπιθυμίαις. εἰ ζῶ/
μεν πνεύματι, πνεύματι καὶ στοιχῶ
μεν. μὴ γινώμεθα κενόδοξοι, ἀλλή
λους προκαλούμενοι, ἀλλήλους φθο
νοῦντες. Ἀδελφοὶ, ἐὰν καὶ προ/
ληφθῇ ἄνθρωπος ἔν τινι παραπτώ
ματι, ὑμεῖς οἱ πνευματικοὶ, καταρ
τίζετε τὸν τοιοῦτον ἐν πνεύματι πρα
ότητος, σκοπῶν σεαυτὸν, μὴ καὶ
σὺ πειρασθῇς. ἀλλήλων τὰ βάρη
βαστάζετε, καὶ οὕτως ἀναπληρώσα
τε τὸν νόμον τοῦ χριστοῦ. εἰ γὰρ δο/
κεῖ τις εἶναί τι, μηδὲν ὢν, ἑαυτὸν
φρεναπατᾷ. τὸ δὲ ἔργον ἑαυτοῦ
δοκιμαζέτω ἕκαστος, καὶ τότε εἰς
ἑαυτὸν μόνον τὸ καύχημα ἕξει, καὶ
οὐκ εἰς τὸν ἕτερον. ἕκαστος γὰρ τὸ
ἴδιον φορτίον βαστάσει. κοινωνεί/
τω δὲ ὁ κατηχούμενος τὸν λόγον
τῷ κατηχοῦντι ἐν πᾶσιν ἀγαθοῖς.
μὴ πλανᾶσθε, θεὸς οὐ μυκτηρίζε/
ται. ὃ γὰρ ἐὰν σπείρῃ ἄνθρωπος, τοῦ
το καὶ θερίσει. ὅτι ὁ σπείρων εἰς τὴν
σάρκα αὐτοῦ, ἐκ τῆς σαρκὸς θερίσει
φθοράν. ὁ δὲ σπείρων εἰς τὸ πνεῦ/
μα, ἐκ τοῦ πνεύματος θερίσει ζωὴν
αἰώνιον. τὸ δὲ καλὸν ποιοῦντες μὴ
ἐκκακῶμεν. καιρῷ γὰρ ἰδίῳ θερί/
σομεν μὴ ἐκλυόμενοι. ἄρα οὖν ὡς
καιρὸν ἔχομεν, ἐργαζώμεθα τὸ ἀ/
γαθὸν πρὸς πάντας, μάλιστα δὲ πρὸς
οἰκείους τῆς πίστεως. ἴδετε πηλίκοις
ὑμῖν γράμμασιν ἔγραψα τῇ ἐμῇ
χειρί. ὅσοι θέλουσιν εὐπροσωπῆ/
σαι ἐν σαρκὶ, οὗτοι ἀναγκάζουσιν
ὑμᾶς περιτέμνεσθαι, μόνον ἵνα
μὴ τῷ σταυρῷ τοῦ χριστοῦ διώκων/
ται. οὐδὲ γὰρ οἱ περιτεμνόμενοι αὐ
τοὶ νόμον φυλάσσουσιν, ἀλλὰ θέλου/
σιν ὑμᾶς περιτέμνεσθαι, ἵνα ἐν τῇ
ὑμετέρᾳ σαρκὶ καυχήσωνται. ἐμοὶ δὲ

μὴ γένοιτο

sectæ, inuidiæ, cædes, ebrietates, co/
messationes, & his similia, de qui/
bus prædico uobis, quemadmodũ
& prædixi: quod qui talia agunt, re
gni dei hæredes nõ erunt. Contra,
fructus spiritus est, charitas, gaudi/
um, pax, lenitas, benignitas, boni/
tas, fides, mansuetudo, temperãtia.
Aduersus huiusmodi non est lex.
Qui uero sunt Christi, carnem cru
cifixerunt cũ affectibus & cõcupi/
scentijs. Si uiuimus spiritu, spiritu
& incedamus. Ne efficiamur ina/
nis gloriæ cupidi, inuicẽ nos pro/
uocantes, inuicem inuidentes.

Fratres, etiam si occupatus fue/
rit homo in aliquo delicto, uos qui
spirituales estis, instaurate huius/
modi spiritu mansuetudinis, consi/
derans temetipsum, ne & tu tente/
tis. Inuicem alij aliorũ onera por/
tate, & sic cõplete legem Christi.
Nam si quis sibi uidetur aliquid es/
se, cum nihil sit, suum ipse fallit ani
mum. Opus autẽ suũ probet unus/
quisque, & tunc in semetipso tan/
tum gloriationem habebit, & non
in alio. Vnusquisq; eñ propriam
sarcinã baiulabit. Cõmunicet autẽ
qui catechizatur sermone, ei qui se
catechizat in omibus bonis. Ne er/
retis, deus nõ irridetur. Quicquid
eñ seminauerit homo, hoc & me/
tet. Nam qui seminat per carnem
suam, de carne metet corruptio/
nem: sed qui seminat per spiritum,
de spiritu metet uitam æternam.
Bonum autem faciendo ne defati/
gemur. Tempore enim suo mete/
mus nõ defatigati. Itaq; dum tem
pus habemus, operemur bonum:
cum erga omnes, tum uero maxi/
me erga domesticos fidei. Vide/
tis quãta uobis epistola scripserim
mea manu. Quicunque uolunt
iuxta faciem placere in carne, ij co
gunt uos circumcidi, tantum, ne
ob crucem Christi persecutionem
patiantur. Nam qui circumcidun/
tur, ne ipsi quidem legem seruant:
sed uolunt uos circumcidi, ut in ue
stra carne glorientur. Ego uero,

absit,

sectæ, inuidiæ, homicidia, e/
brietates, comessationes: &
his similia: quæ prædico uo
bis sicut prædixi: quoniam
qui talia agũt, regnũ dei nõ
consequetur. Fructus autẽ
spiritus est charitas, gaudi/
um, pax, patientia, benigni/
tas, bonitas, longanimitas,
mansuetudo, fides, mode/
stia, cõtinentia, castitas. Ad/
uersus huiuscemodi nõ est
lex. Qui autẽ sunt Christi:
carnẽ suam crucifixerũt cũ
uitijs & cõcupiscentijs.

Si spiritu uiuimus: spiri/ VI.
tu & ambulemus. Non effi/
ciamur inanis gloriæ cupi/
di, inuicem prouocãtes, in/
uicem inuidẽtes. Fratres &
si præoccupatus homo fue
rit in aliq̃ delicto: uos qui
spirituales estis, huiuscemo
di instruite in spiritu lenita/
tis: cõsiderãs teipsum, ne &
tu tenteris. Alter alteri[9] one
ra portate: & sic adimplebi/
tis legẽ Christi. Nam si quis
existimat se aliqd esse cũ ni
hil sit, ipse se seducit. Opus
autẽ suũ probet unusquisq;
& sic in semetipso tantũ glo/
riam habebit: & nõ in alte/
ro. Vnusquisq; eñi onus suũ
portabit. Cõmunicet aũt is
qui catechizat uerbo ei qui
se catechizat in omnib[9] bo/
nis. Nolite errare: deus nõ
irridetur. Quæ enim semi/
nauerit homo, hæc & me/
tet: quoniã qui seminat in
carne sua, de carne & metet
corruptionẽ. Qui autẽ se/
minat in spiritu: de spũ me/
tet uitam æternam. Bonum
autem faciẽtes non deficia/
mus: tempore enim suo me
temus nõ deficientes. Ergo
dum tẽpus habemus, ope/
remur bonũ ad omnes: ma
xime autem ad domesticos
fidei. Videte qualibus litte/
ris scripsi uobis mea manu.
Quicunq; enim uolũt pla/
cere in carne: hi cogunt uos
circũcidi, tantum ut crucis
Christi persecutionẽ nõ pa
tiãtur. Neq; enim qui circũ/
ciduñt legẽ custodiunt: sed
uolũt uos circũcidi, ut in car
ne uestra gloriẽt. Mihi aũt

absit

μὴ γένοιτο καυχᾶσθαι, εἰ μὴ ἐν τῷ σταυρῷ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ, δι' οὗ ἐμοὶ κόσμος ἐσταύρωται, κἀγὼ τῷ κόσμῳ. ἐν γὰρ χριστῷ Ἰησοῦ οὔτε περιτομή τι ἰσχύει, οὔτε ἀκροβυστία ἀλλὰ καινὴ κτίσις. καὶ ὅσοι τῷ κανόνι τούτῳ στοιχήσουσιν, εἰρήνη ἐπ' αὐτοὺς καὶ ἔλεος, καὶ ἐπὶ τὸν ἰσραὴλ τοῦ θεοῦ. τοῦ λοιποῦ κόπους μοι μηδεὶς παρεχέτω. ἐγὼ γὰρ τὰ στίγματα τοῦ κυρίου Ἰησοῦ ἐν τῷ σώματί μου βαστάζω. Ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ μετὰ τοῦ πνεύματος ὑμῶν ἀδελφοί. ἀμήν.

Πρὸς γαλάτας ἐγράφη ἀπὸ ῥώμης.

absit, ut glorier, nisi in cruce domini nostri Iesu Christi, per quẽ mihi mũdus crucifixus est, et ego mundo. Nam in Christo Iesu neque circuncisio quicquã ualet, neque præputiũ, sed noua creatura. Et quicunq; iuxta regulã hanc incedũt, pax super eos, & misericordia, & super Israëlem dei. De cætero ne quis mihi molestias exhibeat. Ego enim stigmata domini Iesu in corpore meo porto. Gratia domini nostri Iesu Christi cũ spiritu uestro fratres. Amen.

Ad Galatas missa fuit è Rhoma.

absit gloriari, nisi in cruce domini nostri Iesu Christi, per quẽ mihi mũdus crucifixus est, & ego mundo. In Christo enim Iesu neq; circuncisio aliquid ualet, neq; præputiũ, sed noua creatura. Et quicunq; hanc regulã secuti fuerint, pax sup illos & misericordia, & sup Israel dei. De cætero nemo mihi molestus sit. Ego eñ stigmata domini Iesu in corpore meo porto. Gratia domini nostri Iesu Christi cũm spiritu uestro fratres. Amen.

FINIS.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΠΡΟΣ ΕΦΕΣΙΟΥΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ ΠΑΥΛΟΥ.

Ταύτην ἐπιστέλλει ἀπὸ ῥώμης, οὔπω μὲν αὐτοὺς ἑωρακώς, ἀκούσας δὲ περὶ αὐτῶν. ἡ δὲ πρόφασις τῆς ἐπιστολῆς αὕτη. Ἐφέσιοι πιστεύσαντες εἰς τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν χριστὸν, γνησίαν ἔχον εἰς αὐτὸν τὴν πίστιν, καὶ εἰς πάντας τοὺς ἁγίους τὴν ἀγάπην, καὶ ἤθελον παρὰ τοῦ παύλου βεβαιωθῆναι. μαθὼν τοίνυν ὁ ἀπόστολος, γράφει πρὸς αὐτοὺς ταύτην τὴν ἐπιστολὴν, ὥσπερ κατηχήσας. καὶ πρῶτον μὲν δείκνυσι, μὴ νεώτερον εἶναι τὸ καθ' ἡμᾶς μυστήριον, ἀλλ' ἐξ ἀρχῆς καὶ πρὸ καταβολῆς κόσμου εἶναι ταύτην εὐδοκίαν τοῦ θεοῦ. ὥστε τὸν χριστὸν ὑπὲρ ἡμῶν παθεῖν, καὶ ἡμᾶς σωθῆναι. ἔπειτα περὶ κλήσεως ἐθνῶν διαλέγεται, ἵνα δείξῃ ἀξίως αὐτοὺς πεπιστευκέναι. καὶ ἀποδείκνυσιν, ὅτι ἡ κλῆσις αὐτῶν γέγονεν, οὐ δι' ἀνθρώπου, ἀλλὰ διὰ Ἰησοῦ χριστοῦ, ὅς ἐστιν υἱὸς τοῦ θεοῦ, ἵνα καὶ ἐκ τούτου μάθωσιν, ὅτι οὐκ ἀνθρωπολάτραι γεγόνασι, πιστεύσαντες τῷ χριστῷ, ἀλλ' ἀληθινοὶ θεοσεβεῖς. σημαίνει δὲ καὶ ἑαυτὸν διὰ τοῦτο ἀπεστάλθαι κηρύσσειν τὸ εὐαγγέλιον, καὶ ὅτι περὶ αὐτῶν ἐφρόντισεν. ἔπειτα παραινετικοὺς λόγους ἀνδράσι καὶ γυναιξὶ πατράσι καὶ τέκνοις, κυρίοις καὶ δούλοις, τίθησιν ἐν τῇ ἐπιστολῇ. καὶ καθόλου πάντας παρασκευάζει κατὰ τοῦ διαβόλου, καὶ τῶν δαιμόνων αὐτοῦ, λέγων πρὸς ἐκείνους, ἡμῖν εἶναι τὴν πάλην. καὶ ὥσπερ ἀγαθὸς ἀλείπτης ἀλείψας τοῖς λόγοις πάντας κατὰ τῆς διαβολικῆς ἐνεργίας, οὕτως παύει τὴν ἐπιστολήν.

EPHESVS metropolis quondã erat Asiæ minoris, ciuitas superstitiose dedita cultui dæmonũ, & præcipue Dianæ, unde & in Actis, Dianæ νεωκόρος dicitur, non illius uenatricis, cui Poëtæ sagittas & arma tribuunt, sed multimammiæ, quam Græci πολύμασον appellant, quam uolebant omnium animantium esse nutricem, ut indicauit Hieronymus. Nam de templo Ephesiæ Dianæ, toto orbe celebratissimo, passim etiam ethnici meminere scriptores. Hos curiosarũ artium tenebat studium. Vnde legimus, ad prædicationem apostolorum magicos libros ab eis comportatos, igni traditos fuisse, & supputato precio, compertum fuisse quinquagies mille numûm argenti, sicuti refertur in Actis capite decimonono. Vt igitur à tantis erroribus illos abduceret, triennium apud illos egit, nihil interim nõ faciens, quod ad illorum salutem faciebat, magno studio reclamantibus & obstrepentibus multis, sicut ipse testatur alicubi: ubi & bestijs obiectus est, quemadmodum ipse testatur in secunda ad Corinthios epistola. At discedens, Timotheum apud eos remanere iussit. Abundabat autem ea ciuitas, ut curiosis & magiæ deditis, ita doctissimis uiris. Vnde Paulus, ut ad omnium mores & ingenia sese attemperat, de dæmonibus ac spiritibus crebro meminit, bonorum ac malorum differentiam indicans. Ad hæc retrusa quædam aperit. Nec enim est ulla epistola, quæ tam abditos habeat sensus, ut ob hanc potissimũ Petrus scripsisse uideatur: Sicut & charissimus frater noster Paulus secundum datam sibi sapientiam scripsit uobis, sicut in omnibus epistolis loquens in eis de his, in quibus sunt quædam difficilia intellectu, quæ indocti & instabiles deprauant, sicut & cæteras scripturas, ad suam ipsorum perditionem. Difficultas autem non tam in uerbis sita est, quanquã haud alibi sermonis phrasis perplexior, quàm in sensibus, quod agnoscit & diuus Hieronymus in præfatione cõmentariorum. Hæc idcirco uniuersa replicauimus, ut ostenderemus, quare apostolus in hac uel potissimũ epistola obscuros sensus & ignota seculis sacramenta congesserit. Hos igitur quoniam in fide perstiterant, hortatur ut pergant, & & ad perfectionem proficiant, cõmonefaciens cuiusmodi fuerint, cum uitijs addicti seruirent impijs spiritibus, & quales nunc facti sint, insiti Christo, docens interim euangelij gratiam consilio diuino, licet Iudæis promissam, in gentes quoque recte propagatam & huius muneris se ministrum à deo constitutum. Quoniam autem scripsit è carcere, hortatur ne deijciantur animo, ob ipsius afflictiones, uerum eas potius sibi gloriæ ducant. Hæc agit capite primo, & secũdo. In cæteris tribus uitæ formam illis præscribit, demonstrans quid sequendũ, quid fugiendum: quæ officia maritorũ in uxores, uxorum in maritos: quæ parentum in liberos, liberorũ in parentes: quæ dominorũ in seruos, seruorum in dominos. Scripta est epistola ab urbe Rhoma per Tychicum diaconũ, cuius meminit in calce, fidelem ministrũ eum uocans. Ambrosius addit scriptam è carcere, cum Hierosolymis Rhomam deductus sub fideiussore degeret extra castra in suo conducto.

ARGVMENTI FINIS.

Παῦλος ἀπόστολος Ἰησοῦ χριστοῦ διὰ θελήματος θεοῦ τοῖς ἁγίοις τοῖς οὖσιν ἐν ἐφέσῳ, καὶ πιστοῖς ἐν χριστῷ Ἰησοῦ. χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν, καὶ κυρίου Ἰησοῦ χριστοῦ. εὐλογητὸς ὁ θεὸς καὶ πατὴρ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ, ὁ εὐλογήσας ἡμᾶς ἐν πάσῃ εὐλογίᾳ πνευματικῇ ἐν τοῖς ἐπουρανίοις χριστῷ. καθὼς ἐξελέξατο ἡμᾶς ἐν αὐτῷ πρὸ καταβολῆς κόσμου, εἶναι ἡμᾶς ἁγίους καὶ ἀμώμους κατενώπιον αὐτοῦ ἐν ἀγάπῃ, προορίσας ἡμᾶς εἰς υἱοθεσίαν διὰ Ἰησοῦ χριστοῦ εἰς αὐτὸν, κατὰ τὴν εὐδοκίαν τοῦ θελήματος αὐτοῦ εἰς ἔπαινον δόξης τῆς χάριτος αὐτοῦ, ἐν ᾗ ἐχαρίτωσεν ἡμᾶς ἐν τῷ ἠγαπημένῳ. ἐν ᾧ ἔχομεν τὴν ἀπολύτρωσιν διὰ τοῦ αἵματος αὐτοῦ, τὴν ἄφεσιν τῶν παραπτωμάτων κατὰ τὸν πλοῦτον τῆς χάριτος αὐτοῦ, ἧς ἐπερίσσευσεν εἰς ἡμᾶς, ἐν πάσῃ σοφίᾳ καὶ φρονήσει, γνωρίσας ἡμῖν τὸ μυστήριον τοῦ θελήματος αὐτοῦ, κατὰ τὴν εὐδοκίαν αὐτοῦ, ἣν προέθετο ἐν αὐτῷ εἰς οἰκονομίαν τοῦ πληρώματος τῶν καιρῶν, ἀνακεφαλαιώσασθαι τὰ πάντα ἐν τῷ χριστῷ, τά τε ἐν τοῖς οὐρανοῖς, καὶ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς ἐν αὐτῷ, ἐν ᾧ καὶ ἐκληρώθημεν, προορισθέντες κατὰ πρόθεσιν, τοῦ τὰ πάντα ἐνεργοῦντος, κατὰ τὴν βουλὴν τοῦ θελήματος αὐτοῦ, εἰς τὸ εἶναι ἡμᾶς εἰς ἔπαινον τῆς δόξης αὐτοῦ, τοὺς προηλπικότας ἐν τῷ χριστῷ, ἐν ᾧ καὶ ὑμεῖς ἀκούσαντες τὸν λόγον τῆς ἀληθείας, τὸ εὐαγγέλιον τῆς σωτηρίας ὑμῶν, ἐν ᾧ καὶ πιστεύσαντες ἐσφραγίσθητε τῷ πνεύματι τῆς ἐπαγγελίας τῷ ἁγίῳ, ὅς ἐστιν ἀῤῥαβὼν τῆς κληρονομίας ἡμῶν, εἰς ἀπολύτρωσιν τῆς περιποιήσεως εἰς ἔπαινον τῆς δόξης αὐτοῦ. διὰ τοῦτο κἀγὼ ἀκούσας τὴν καθ' ὑμᾶς πίστιν ἐν τῷ κυρίῳ Ἰησοῦ, καὶ τὴν ἀγάπην τὴν εἰς πάντας τοὺς ἁγίους, οὐ παύομαι εὐχαριστῶν

PAVLVS Apostolus Iesu Christi per uoluntatē dei, sanctis qui agunt Ephesi, & fidelibus in Christo Iesu. Gratia uobis & pax à deo patre nostro, & domino Iesu Christo. Benedictus deus & pater dñi nostri Iesu Christi, qui benedixit nos om̄i benedictione spirituali in cœlestibus Christo. Quemadmodum elegit nos in ipso, antequā iacerent̄ fundamenta mundi, ut essemus sancti & irreprehensibiles coram illo per charitatem, qui prædestinauit nos, ut adoptaret in filios per Iesum Christū in sese, iuxta beneplacitū uoluntatis suæ, ut laudetur gloria gratiæ suæ, qua charos reddidit nos per dilectū. Per quem habemus redemptionem per sanguinem ipsius, remissionem peccatorū, iuxta diuitias gratiæ suæ, de qua ubertim nobis impartiuit in om̄i sapientia & prudentia, patefacto nobis arcano uolūtatis suæ, iuxta beneplacitū suū, quod proposuerat in seipso, usq; ad dispensationem plenitudinis temporū, ut summatim instauraret om̄ia per Christum, & quæ in cœlis sunt & quæ in terra per eundem, per quem & in sortem asciti sumus, prædestinati secundum propositum ipsius, cuius ui fiunt uniuersa, iuxta decretum uoluntatis ipsius, ut simus nos in laudē gloriæ illius, qui priores sperauimus in Christo, in quo sperastis & uos, audito uerbo ueritatis, Euangelio salutis uestræ, in quo etiam posteaquam credidistis obsignati estis spiritu promissionis sancto, qui est arrabo hæreditatis nostræ, in redemptionem acquisitæ possessionis, in laudem gloriæ ipsius. Quapropter & ego, cū audissem eam quæ in uobis est fidem in domino Iesu, & charitatem in omnes sanctos, non desino gratias

PAVlus apostolus Iesu christi, per uoluntatem dei: omnib⁹ sanctis qui sunt Ephesi: et fidelibus omnib⁹ in Christo Iesu. Gratia uobis & pax a deo p̄re nostro, & dño Iesu Christo. Benedictus deus & pater dñi nostri Iesu Christi, qui benedixit nos in omni benedictiōe spirituali, in cœlestib⁹ in Christo: Sicut elegit nos in ipso ante mundi cōstitutionē: ut essemus sancti & immaculati in cōspectu ei⁹ in charitate. Qui prædestinauit nos in adoptionē filiorū per Iesum Christū in ipsum secūdum ꝓpositū uolūtatis suæ, in laudē gloriæ gratiæ suæ: in qua gratificauit nos in dilecto filio suo, in quo habemus redēptionē, per sanguinem eius in remissionē peccatorū, secūdū diuitias grãe eius: quæ superabūdauit in nobis in om̄i sapiētia & prudentia: ut notum faceret nobis sacramentum uolūtatis suæ, secūdū beneplacitū ei⁹ quod ꝓposuit in eo in dispēsatiōe plenitudinis tēporū, instaurare om̄ia in Christo quæ in cœlis & quæ in terra sunt in ipso. In quo etiā nos sorte uocati sum⁹, prædestinati secūdū propositū eius qui operatur omnia secundum consiliū uolūtatis suæ: ut simus in laudē gloriæ eius, nos qui ante sperauim⁹ in Christo. In quo & uos cū audissetis uerbū ueritatis, euangeliū salutis uestræ: in quo & credētes signati estis spiritu promissiōis sancto: qui est pignus hæreditatis nostræ in redēptionē acquisitionis in laudē gloriæ ipsius. Propterea & ego audiens fidē uestram, quæ est in Christo Iesu, & dilectionē in omnes sanctos: nō cesso gratias

εὐχαριστῶν ὑπὲρ ὑμῶν, μνείαν ὑμῶν ποιούμενος ἐπὶ τῶν προσευχῶν μου, ἵνα ὁ θεὸς τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁ πατὴρ τῆς δόξης δώῃ ὑμῖν πνεῦμα σοφίας καὶ ἀποκαλύψεως, ἐν ἐπιγνώσει αὐτοῦ, πεφωτισμένους τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς διανοίας ὑμῶν, εἰς τὸ εἰδέναι ὑμᾶς, τίς ἐστιν ἡ ἐλπὶς τῆς κλήσεως αὐτοῦ, καὶ τίς ὁ πλοῦτος τῆς δόξης τῆς κληρονομίας αὐτοῦ ἐν τοῖς ἁγίοις, καὶ τί τὸ ὑπερβάλλον μέγεθος τῆς δυνάμεως αὐτοῦ εἰς ἡμᾶς, τοὺς πιστεύοντας κατὰ τὴν ἐνέργειαν τοῦ κράτους τῆς ἰσχύος αὐτοῦ, ἣν ἐνήργησεν ἐν τῷ Χριστῷ, ἐγείρας αὐτὸν ἐκ νεκρῶν, καὶ ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ αὐτοῦ ἐν τοῖς ἐπουρανίοις ὑπεράνω πάσης ἀρχῆς, καὶ ἐξουσίας καὶ δυνάμεως, καὶ κυριότητος, καὶ παντὸς ὀνόματος ὀνομαζομένου, οὐ μόνον ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ μέλλοντι. καὶ πάντα ὑπέταξεν ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ. καὶ αὐτὸν ἔδωκε κεφαλὴν ὑπὲρ πάντα τῇ ἐκκλησίᾳ, ἥτις ἐστὶ τὸ σῶμα αὐτοῦ, τὸ πλήρωμα τοῦ πάντα ἐν πᾶσι πληρουμένου.

Καὶ ὑμᾶς ὄντας νεκροὺς τοῖς παραπτώμασι καὶ ταῖς ἁμαρτίαις, ἐν αἷς ποτὲ περιεπατήσατε κατὰ τὸν αἰῶνα τοῦ κόσμου τούτου, κατὰ τὸν ἄρχοντα τῆς ἐξουσίας τοῦ ἀέρος, τοῦ πνεύματος, τοῦ νῦν ἐνεργοῦντος ἐν τοῖς υἱοῖς τῆς ἀπειθείας, ἐν οἷς καὶ ἡμεῖς πάντες ἀνεστράφημέν ποτε, ἐν ταῖς ἐπιθυμίαις τῆς σαρκὸς ἡμῶν ποιοῦντες τὰ θελήματα τῆς σαρκὸς, καὶ τῶν διανοιῶν, καὶ ἦμεν τέκνα φύσει ὀργῆς, ὡς καὶ οἱ λοιποί. ὁ δὲ θεὸς πλούσιος ὢν ἐν ἐλέει, διὰ τὴν πολλὴν ἀγάπην αὐτοῦ, ἣν ἠγάπησεν ἡμᾶς, καὶ ὄντας ἡμᾶς νεκροὺς τοῖς παραπτώμασι, συνεζωοποίησε τῷ Χριστῷ. χάριτί ἐστε σεσωσμένοι, καὶ συνήγειρε, καὶ συνεκάθισεν ἐν τοῖς ἐπουρανίοις ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, ἵνα ἐνδείξηται ἐν τοῖς αἰῶσι τοῖς ἐπερχομένοις τὸν ὑπερβάλλοντα πλοῦτον τῆς χάριτος αὐτοῦ ἐν χρηστότητι ἐφ' ἡμᾶς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. τῇ γὰρ χάριτί ἐστε σεσωσμένοι διὰ τῆς πίστεως, καὶ τοῦτο οὐκ ἐξ ὑμῶν, θεοῦ τὸ δῶρον,

οὐκ

gratias agere pro uobis, mentionem uestri faciēs in precibus meis, ut deus dñi nostri Iesu Christi, pater gloriæ det uobis spiritū sapientiæ & reuelationis, per agnitionē sui, illuminatos oculos mētis uestræ, ut sciatis, quæ sit spes ad quam ille uocauit, & quàm opulenta gloria hæreditatis illiꝰ in sanctis, & quæ sit excellens magnitudo potentiæ illius in nos, qui credimus secundum efficaciam roboris fortitudinis eius, quam exercuit in Christo, cum suscitaret eum ex mortuis, & sedere fecit ad dextram suam in cœlestibus, supra omnem principatum ac potestatem, & uirtutē, & dominiū, & omne nomen quod nominatur, non solum in seculo hoc, uerumetiam in futuro. Et omīa subiecit sub pedes illius, & eum dedit caput super omnia ipsi ecclesiæ, quæ est corpus illius, complementum eius, qui omīa in omnibus adimplet.

Et uos cum essetis mortui delictis ac peccatis, in quibus aliquādo ambulastis iuxta seculū mundi huius, iuxta principem, cui potestas est aëris, qui est spiritus, nunc agens in filijs contumacibus, inter quos & nos omēs conuersabamur aliquando in concupiscentijs carnis nostræ, facientes quæ carni ac menti libebant, & eramus natura filij iræ, quemadmodum & cæteri. Sed deus qui diues est in misericordia, propter multam charitatem suā, qua dilexit nos, etiam cum essemus mortui per delicta, conuiuificauit nos unà cum Christo: per gratiam estis seruati, simulq; cum eo resuscitauit, & simul cum eo sedere fecit inter cœlestes, in Christo Iesu, ut ostēderet in seculis superuenientibus eminentem opulentiam gratiæ suæ, benignitate erga nos per Christum Iesum. Gratia enim estis seruati per fidem, idq; non ex uobis. Dei donum est,

non

gratias agēs pro uobis, memoriam uestri faciēs in orationibus meis: ut deus domini nostri Iesu Christi pater gloriæ, det uobis spiritū sapientiæ & reuelationis in agnitionem eius, illuminatos oculos cordis uestri: ut sciatis quæ sit spes uocationis eius: & quæ diuitiæ gloriæ hæreditatis eius in sanctis. Et quæ sit superueniēs magnitudo uirtutis eius in nos, qui credimus secundū operationem potentiæ uirtutis eius, quā operatus est in Christo Iesu, suscitans illum a mortuis: & constituens ad dexterā suam in cœlestibus, super omnem principatum & potestatē & uirtutem & dominationem: & omne nomen quod nominatur: nō solum in hoc sæculo, sed etiam in futuro: & omīa subiecit sub pedibus eius. Et ipsum dedit caput super omnem ecclesiā: quæ est corpus ipsius & plenitudo eius, qui omnia in omnibus adimplet.

Et uos cō- II.
uiuificauit cū essetis mortui delictis & peccatis uestris, in quibus aliquādo ambulastis secundū sæculum mūdi huius: secundum principem potestatis aeris huius spiritus qui nunc operatur in filios diffidentiæ: in quibus & nos omnes aliquando conuersati sumus in desiderijs carnis nostræ, facientes uoluntatē carnis & cogitationum: & eramus natura filij iræ sicut & cæteri. Deus aūt qui diues est in misericordia, ꝓpter nimiā charitatem suam qua dilexit nos & cum essemus mortui peccatis, conuiuificauit nos in Christo: cuius gratia estis saluati: & conresuscitauit & cōsedere fecit in cœlestibus in Christo Iesu: ut ostenderet in sæculis superuenientibus abundantes diuitias gratiæ suæ in bonitate super nos in Christo Iesu. Gratia em̄ estis saluati per fidem: & hoc non ex uobis. Dei enim donum est,

non

οὐκ ἐξ ἔργων, ἵνα μή τις καυχήσηται. αὐτοῦ γάρ ἐσμεν ποίημα, κτισθέντες ἐν χριστῷ Ἰησοῦ ἐπὶ ἔργοις ἀγαθοῖς, οἷς προητοίμασεν ὁ θεὸς, ἵνα ἐν αὐτοῖς περιπατήσωμεν. Διὸ μνημονεύετε, ὅτι ὑμεῖς ποτὲ τὰ ἔθνη ἐν σαρκὶ, οἱ λεγόμενοι ἀκροβυστία, ὑπὸ τῆς λεγομένης περιτομῆς ἐν σαρκὶ χειροποιήτου, ὅτι ἦτε ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ, χωρὶς χριστοῦ, ἀπηλλοτριωμένοι τῆς πολιτείας τοῦ ἰσραὴλ, καὶ ξένοι τῶν διαθηκῶν τῆς ἐπαγγελίας, ἐλπίδα μὴ ἔχοντες, καὶ ἄθεοι ἐν τῷ κόσμῳ. νυνὶ δὲ ἐν χριστῷ Ἰησοῦ ὑμεῖς, οἵ ποτε ὄντες μακρὰν ἐγγὺς ἐγενήθητε ἐν τῷ αἵματι τοῦ χριστοῦ. Αὐτὸς γάρ ἐστιν ἡ εἰρήνη ἡμῶν ὁ ποιήσας τὰ ἀμφότερα ἓν, καὶ τὸ μεσότοιχον τοῦ φραγμοῦ λύσας, τὴν ἔχθραν ἐν τῇ σαρκὶ αὐτοῦ, τὸν νόμον τῶν ἐντολῶν ἐν δόγμασι καταργήσας, ἵνα τοὺς δύο κτίσῃ ἐν ἑαυτῷ εἰς ἕνα καινὸν ἄνθρωπον, ποιῶν εἰρήνην, καὶ ἀποκαταλλάξῃ τοὺς ἀμφοτέρους ἐν ἑνὶ σώματι τῷ θεῷ διὰ τοῦ σταυροῦ, ἀποκτείνας τὴν ἔχθραν ἐν αὐτῷ, καὶ ἐλθὼν εὐηγγελίσατο εἰρήνην ὑμῖν, τοῖς μακρὰν, καὶ τοῖς ἐγγύς. ὅτι δι᾽ αὐτοῦ ἔχομεν τὴν προσαγωγὴν οἱ ἀμφότεροι ἐν ἑνὶ πνεύματι πρὸς τὸν πατέρα. ἄρα οὖν οὐκέτι ἐστὲ ξένοι καὶ πάροικοι, ἀλλὰ συμπολῖται τῶν ἁγίων καὶ οἰκεῖοι τοῦ θεοῦ, ἐποικοδομηθέντες ἐπὶ τῷ θεμελίῳ τῶν ἀποστόλων καὶ προφητῶν, ὄντος ἀκρογωνιαίου αὐτοῦ Ἰησοῦ χριστοῦ, ἐν ᾧ πᾶσα οἰκοδομὴ συναρμολογουμένη, αὔξει εἰς ναὸν ἅγιον ἐν κυρίῳ, ἐν ᾧ καὶ ὑμεῖς συνοικοδομεῖσθε εἰς κατοικητήριον τοῦ θεοῦ ἐν πνεύματι.

Τούτου χάριν ἐγὼ παῦλος ὁ δέσμιος τοῦ χριστοῦ Ἰησοῦ ὑπὲρ ὑμῶν τῶν ἐθνῶν. εἴ γε ἠκούσατε τὴν οἰκονομίαν τῆς χάριτος τοῦ θεοῦ, τῆς δοθείσης μοι εἰς ὑμᾶς, ὅτι κατὰ ἀποκάλυψιν ἐγνώρισέ μοι τὸ μυστήριον, καθὼς προέγραψα ἐν ὀλίγῳ, πρὸς ὃ δύνασθε ἀναγινώσκοντες νοῆσαι τὴν σύνεσίν μου ἐν τῷ μυστηρίῳ τοῦ χριστοῦ, ὃ ἐν ἑτέραις γενεαῖς

οὐκ

non ex operibus, ne quis glorietur. Nam ipsius sumus opus, conditi in Christo Iesu ad opera bona, quæ præparauit deus, ut in eis ambularemus. Quapropter mementote, quod uos quondã gentes in carne, uocabamini præputium, ab ea quæ uocatur circũcisio in carne, quæ circũcisio manibus fit, quod inquã eratis in tempore illo, sine Christo, abalienati à republica Israëlis, et extranei à testamentis promissionis, spem nõ habentes, deoq; carẽtes in mundo. Nunc autem per Christũ Iesum uos, qui quondam eratis longinqui, propinqui facti estis per sanguinem Christi. Ipse eñ est pax nostra, qui fecit ex utrisq; unum, & interstitium maceriæ diruit, simultatem per carnẽ suam, legem mandatorũ in decretis sitam abrogans, ut duos cõderet in semet ipso in unum nouum hominẽ, faciens pacẽ: & ut recõciliaret ambos in uno corpore deo per crucem, perempta inimicitia per eã, & ueniens euãgelizauit pacẽ uobis, qui procul aberatis, & ijs qui prope. Quoniã autem per illum habemus aditũ utriq; in uno spiritu ad patrẽ. Iam igitur non estis hospites & incolæ, sed conciues sanctorũ ac domestici dei, superstructi super fundamentum apostolorum ac prophetarũ, summo angulari lapide ipso Iesu Christo, in quo quæcũq; structura coagmentatur, ea crescit in templũ sanctũ in domino, in quo & uos coædificamini in habitaculũ dei per spiritum. Huius rei gratia ego Paulus uinctus sum Christi Iesu pro uobis gentibus. Siquidẽ audistis dispensationẽ gratiæ dei, quæ data est mihi in uos, quod secundum reuelationẽ notum mihi fecit mysterium, quemadmodum ante scripsi paucis, ex quibus potestis legentes intelligere cognitionem meam in mysterio Christi, quod in alijs ætatibus,

non

non ex operibꝰ: ut ne quis glorieť. Ipsius enim sumꝰ factura creati in Christo Iesu in operibus bonis: quæ præparauit deus ut in illis ambulemus. Propter qđ memores estote, quod aliquãdo uos qui gentes eratis in carne: qui dicebamini præputium ab ea quæ diciť circuncisio in carne manufacta: qui eratis illo in tempore sine Christo, alienati a cõuersatiõe Israel: & hospites testamentorũ, promissionis spem non habentes, & sine deo in hoc mũdo. Nunc autem in Christo Iesu uos qui aliquãdo eratis longe: facti estis ꝑpe in sanguine Christi. Ipse enĩ est pax nostra, qui fecit utraq; in unum: & medium parietem maceriæ soluens inimicitias in carne sua: legem mandatorũ decretis euacuans, ut duos cõdat in semetipso in uno nouo homine faciens pacem: ut recõciliet ambos in uno corpore deo: per crucem interficiens inimicitias in semetipso: & ueniens euangelizauit pacem uobis qui longe fuistis: & pacem his qui ꝑpe: quoniã per ipsum habemus accessum ambo in uno spiritu ad patrẽ. Ergo iam non estis hospites & aduenæ: sed estis ciues sanctorum & domestici dei, superædificati super fundamẽtum apostolorũ & prophetarũ ipso summo angulari lapide Christo Iesu: in quo omnis ædificatio cõstructa, crescit in templũ sanctũ in domino. In quo & uos coædificamini in tabernaculũ dei in spiritusancto.

Huius rei gratia ego Pau III.
lus uinctꝰ Christi Iesu pro uobis gentibus: si tamẽ audistis dispensationem gratiæ dei, quæ data est mihi in uobis: quoniã secundũ reuelationẽ notũ factũ mihi est sacramentũ: sicut supra scripsi in breui: prout potestis legentes intelligere prudentiã meã in ministerio Christi: qđ alijs generationibus

non

οὐκ ἐγνωρίσθη τοῖς υἱοῖς τῶν ἀνθρώπων, ὡς νῦν ἀπεκαλύφθη τοῖς ἁγίοις ἀποστόλοις αὐτοῦ καὶ προφήταις ἐν πνεύματι, εἶναι τὰ ἔθνη συγκληρονόμα, καὶ σύσσωμα, καὶ συμμέτοχα τῆς ἐπαγγελίας αὐτοῦ ἐν τῷ χριστῷ, διὰ τοῦ εὐαγγελίου, οὗ ἐγενόμην διάκονος κατὰ τὴν δωρεὰν τῆς χάριτος τοῦ θεοῦ, τὴν δοθεῖσάν μοι κατὰ τὴν ἐνέργειαν τῆς δυνάμεως αὐτοῦ. ἐμοὶ τῷ ἐλαχιστοτέρῳ πάντων ἁγίων ἐδόθη ἡ χάρις αὕτη. ἐν τοῖς ἔθνεσιν εὐαγγελίσασθαι τὸν ἀνεξιχνίαστον πλοῦτον τοῦ χριστοῦ. καὶ φωτίσαι πάντας, τίς ἡ κοινωνία τοῦ μυστηρίου, τοῦ ἀποκεκρυμμένου ἀπὸ τῶν αἰώνων ἐν τῷ θεῷ, τῷ τὰ πάντα κτίσαντι διὰ Ἰησοῦ χριστοῦ, ἵνα γνωρισθῇ νῦν ταῖς ἀρχαῖς καὶ ταῖς ἐξουσίαις ἐν τοῖς ἐπουρανίοις διὰ τῆς ἐκκλησίας, ἡ πολυποίκιλος σοφία τοῦ θεοῦ, κατὰ πρόθεσιν τῶν αἰώνων, ἣν ἐποίησεν ἐν χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν, ἐν ᾧ ἔχομεν τὴν παῤῥησίαν καὶ τὴν προσαγωγὴν ἐν πεποιθήσει, τῇ διὰ τῆς πίστεως αὐτοῦ. διὸ αἰτοῦμαι, μὴ ἐκκακεῖν ἐν ταῖς θλίψεσί μου ὑπὲρ ὑμῶν, ἥτις ἐστὶ δόξα ὑμῶν. τούτου χάριν κάμπτω τὰ γόνατά μου πρὸς τὸν πατέρα τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ, ἐξ οὗ πᾶσα πατριὰ ἐν οὐρανοῖς καὶ ἐπὶ γῆς ὀνομάζεται, ἵνα δῴη ἡμῖν κατὰ τὸν πλοῦτον τῆς δόξης αὐτοῦ, δυνάμει κραταιωθῆναι διὰ τοῦ πνεύματος αὐτοῦ εἰς τὸν ἔσω ἄνθρωπον, κατοικῆσαι τὸν χριστὸν διὰ τῆς πίστεως ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν, ἐν ἀγάπῃ ἐῤῥιζωμένοι καὶ τεθεμελιωμένοι, ἵνα ἐξισχύσητε καταλαβέσθαι σὺν πᾶσι τοῖς ἁγίοις, τί τὸ πλάτος καὶ μῆκος καὶ βάθος καὶ ὕψος, γνῶναί τε τὴν ὑπερβάλλουσαν τῆς γνώσεως ἀγάπην τοῦ χριστοῦ, ἵνα πληρωθῆτε εἰς πᾶν τὸ πλήρωμα τοῦ θεοῦ. τῷ δὲ δυναμένῳ ὑπὲρ πάντα ποιῆσαι ὑπὲρ ἐκ περισσοῦ, ὧν αἰτούμεθα ἢ νοοῦμεν κατὰ τὴν δύναμιν τὴν ἐνεργουμένην ἐν ἡμῖν, αὐτῷ ἡ δόξα ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἐν χριστῷ Ἰησοῦ, εἰς πάσας τὰς γενεὰς τοῦ αἰῶνος τῶν αἰώνων. ἀμήν.

Παρακαλῶ

non innotuit filijs hominũ, quem admodum nunc reuelatũ est sanctis apostolis eius & prophetis per spiritum, ut sint gentes cohæredes, & eiusdem corporis, consortesq́ ꝓmissionis eius in Christo, per euangelium, cuius factus sum minister secundum donum gratiæ dei, quod datum est mihi secundum efficaciam potentiæ illius. Mihi minimo omnium sanctorum data est gratia hæc, ut inter gentes euangelizem imperuestigabiles diuitias Christi, & in lucem proferam omnibus, quæ sit cõmunio mysterij, quod erat absconditũ à seculis in deo, qui uniuersa condidit per Iesum Christum, ut nota fiat nunc principatibus ac potestatibus in cœlestibus per ecclesiã, uehementer uaria sapientia dei, secundum præfinitionem seculorum, quam fecit in Christo Iesu domino nostro, per quem habemus audaciam & aditum cum fiducia, quæ est per fidem illius. Quapropter peto, ne deficiatis ob afflictiones meas, quas ꝓ uobis tolero, quæ est gloria uestra. Huius rei gratia flecto genua mea ad patrẽ domini nostri Iesu Christi, ex quo omnis à cõmuni patre cognatio in cœlis & in terra nominatur, ut det uobis iuxta diuitias gloriæ suæ, ut fortitudine corroboremini per spiritum suũ, in internum hominem, ut inhabitet Christus per fidem in cordibus uestris, fixis in charitate radicibus, & fundamento iacto: ut ualeatis assequi cum omnibus sanctis, quæ sit latitudo et longitudo, & ꝓfunditas, et sublimitas, cognoscereq́ præeminentem cognitioni dilectionẽ Christi, ut impleamini in omnẽ plenitudinẽ dei. Ei uero qui potest cumulate facere ultra oĩa, quæ petimus, aut cogitamus, iuxta uim agentem in nobis, sit gloria in ecclesia per Christũ Iesum, in oẽs ætates seculi seculorũ. Amen.

Hortor

non est agnitum filijs hominum: sicuti nunc reuelatũ est sanctis apostolis eius & ꝓphetis in spiritu: esse gentes cohæredes & concorporales, & comparticipes promissionis in Christo Iesu per euangelium: cuius factus sum ego minister secũdum donũ gratiæ dei quæ data est mihi secundũ operationem uirtutis eius. Mihi enim omnium sanctorum minimo data est gratia hæc in gentibus euangelizare inuestigabiles diuitias Christi: & illuminare omnes, quæ sit dispensatio sacramenti absconditi a seculis in deo qui oĩa creauit: ut innotescat principatibus & potestatibus in cœlestibus per ecclesiam multiformis sapientia dei secũdum præfinitionem seculorum, quã fecit in Christo Iesu domino nostro: in quo habemus fiduciã & accessum in confidentia per fidẽ eius. Propter quod peto ne deficiatis in tribulationibus meis pro uobis: quæ est gloria uestra. Huius rei gratia flecto genua mea ad patrem domini nostri Iesu Christi: ex quo omnis paternitas in cœlis & in terra nominatur: ut det uobis secundum diuitias gloriæ suæ uirtutem corroborari per spiritum eius in interiori homine Christum habitare per fidem in cordibus uestris in charitate radicati & fundati: ut possitis cõprehendere cum omnibus sanctis, quæ sit latitudo & longitudo & sublimitas & profundum. Scire etiã supereminẽtem scientiæ charitatem Christi: ut impleamini in omnem plenitudinem dei. Ei autem qui potens est oĩa facere superabũdanter quam petimus aut intelligimus secũdum uirtutem quæ operatur in nobis: ipsi gloria in ecclesia & in Christo Iesu in omnes generationes seculi seculorum. Amen.

Obsecro

Παρακαλῶ οὖν ὑμᾶς ἐγὼ ὁ δέσμιος ἐν κυρίῳ, ἀξίως περιπατῆσαι τῆς κλήσεως, ἧς ἐκλήθητε, μετὰ πάσης ταπεινοφροσύνης καὶ πραότητος, μετὰ μακροθυμίας, ἀνεχόμενοι ἀλλήλων ἐν ἀγάπῃ, σπουδάζοντες τηρεῖν τὴν ἑνότητα τοῦ πνεύματος ἐν τῷ συνδέσμῳ τῆς εἰρήνης. ἓν σῶμα καὶ ἓν πνεῦμα, καθὼς καὶ ἐκλήθητε ἐν μιᾷ ἐλπίδι τῆς κλήσεως ὑμῶν. εἷς κύριος, μία πίστις. ἓν βάπτισμα. εἷς θεὸς καὶ πατὴρ πάντων, ὁ ἐπὶ πάντων καὶ διὰ πάντων, καὶ ἐν πᾶσιν ὑμῖν. ἑνὶ δὲ ἑκάστῳ ἡμῶν ἐδόθη ἡ χάρις κατὰ τὸ μέτρον τῆς δωρεᾶς τοῦ χριστοῦ. διὸ λέγει. ἀναβὰς εἰς ὕψος ᾐχμαλώτευσεν αἰχμαλωσίαν, καὶ ἔδωκε δόματα τοῖς ἀνθρώποις. τὸ δὲ ἀνέβη, τί ἐστιν, εἰ μὴ ὅτι καὶ κατέβη πρῶτον εἰς τὰ κατώτερα μέρη τῆς γῆς; ὁ καταβὰς αὐτός ἐστι, καὶ ὁ ἀναβὰς ὑπεράνω πάντων τῶν οὐρανῶν, ἵνα πληρώσῃ τὰ πάντα. καὶ αὐτὸς ἔδωκε, τοὺς μὲν ἀποστόλους, τοὺς δὲ προφήτας, τοὺς δὲ εὐαγγελιστὰς, τοὺς δὲ ποιμένας καὶ διδασκάλους, πρὸς τὸν καταρτισμὸν τῶν ἁγίων εἰς ἔργον διακονίας, εἰς οἰκοδομὴν τοῦ σώματος τοῦ χριστοῦ, μέχρι καταντήσωμεν οἱ πάντες εἰς τὴν ἑνότητα τῆς πίστεως, καὶ τῆς ἐπιγνώσεως τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ, εἰς ἄνδρα τέλειον, εἰς μέτρον ἡλικίας τοῦ πληρώματος τοῦ χριστοῦ, ἵνα μηκέτι ὦμεν νήπιοι κλυδωνιζόμενοι καὶ περιφερόμενοι παντὶ ἀνέμῳ τῆς διδασκαλίας, ἐν τῇ κυβείᾳ τῶν ἀνθρώπων, ἐν πανουργίᾳ πρὸς τὴν μεθοδείαν τῆς πλάνης. ἀληθεύοντες δὲ ἐν ἀγάπῃ, αὐξήσωμεν εἰς αὐτὸν τὰ πάντα, ὅς ἐστιν ἡ κεφαλὴ, ὁ χριστὸς, ἐξ οὗ πᾶν τὸ σῶμα συναρμολογούμενον, καὶ συμβιβαζόμενον διὰ πάσης ἁφῆς τῆς ἐπιχορηγίας, κατ' ἐνέργειαν ἐν μέτρῳ ἑνὸς ἑκάστου μέρους, τὴν αὔξησιν τοῦ σώματος ποιεῖται, εἰς οἰκοδομὴν ἑαυτοῦ ἐν ἀγάπῃ. τοῦτο οὖν λέγω καὶ μαρτύρομαι ἐν κυρίῳ, μηκέτι ὑμᾶς περιπατεῖν, καθὼς καὶ τὰ λοιπὰ ἔθνη περιπατεῖ ἐν ματαιότητι τοῦ νοὸς αὐτῶν,

ἐσκοτισμένοι.

Hortor itaq; uos ego uinctus in domino, ut ambuletis: ita ut dignũ est uocatione, qua uocati estis, cũ omni submissione, ac mansuetudine, cum animi lenitate, tolerantes uos inuicem per charitatẽ, studentes seruare unitatẽ spiritus per uinculum pacis. Vnũ corpus & unus spiritus, quemadmodũ & uocati estis in una spe uocationis uestræ. Vnus dominus, una fides, unũ baptisma. unus deus & pater omniũ qui est super omnia & per omnia, & in omnibus uobis. Verum unicuique nostrũ data est gratia iuxta mensurã donationis Christi. Quapropter dicit: Cum ascendisset in altum, captiuam duxit captiuitatẽ & dedit dona hominibus. Cæterũ illud ascendit, quid est, nisi quod etiam descẽderat prius in infimas partes terræ? Qui descendit, idem ille est, qui etiam ascendit supra omnes cœlos, ut impleret oĩa. Et idem dedit, alios quidem apostolos, alios uero prophetas, alios autem euangelistas, alios autẽ pastores ac doctores, ad instaurationẽ sanctorum in opus administrationis, in ædificationẽ corporis Christi, donec perueniamus omnes in unitatẽ fidei & agnitionis filiĳ dei, in uirum perfectum, in mensurã ætatis plene adultæ Christi, ut nõ amplius simus pueri, qui fluctuemus & circunferamur quouis uento doctrinæ, per uersutiam hominum, per astutiã, qua nos adoriuntur, ut imponant nobis, sed ueritatem sectantes in charitate, adolescamus in illum per omnia, qui est caput, nempe Christus: in quo totum corpus, si coagmentetẽ, & conpingatur per omnem cõmissurã subministrationis, iuxta actum in mensura uniuscuiusq; partis, incrementum corporis facit, in ædificationem sui ipsius per charitatem. Hoc itaque dico, & testor per dominũ, ne posthac ambuletis, quẽadmodum & reliquæ gentes ambulant in uanitate mẽtis suæ, dum

men

Obsecro itaq; uos ego uinctus in domĩo: ut digne ambuletis uocatione qua uocati estis: cum omni humilitate & mansuetudine, cum patientia supportantes inuicem in charitate: solliciti seruare unitatẽ spiritus in uinculo pacis. Vnum corpus & unus spiritus: sicut uocati estis in una spe uocatiõis uestræ. Vnus dominus, una fides, unũ baptisma. Vnus deus & pater omnium qui super oẽs & per omnia & in omnibus nobis. Vnicuique autem nostrũ data est gratia secũdum mensuram donationis Christi. Propter quod dicit: Ascẽdens in altum captiuã duxit captiuitatem: dedit dona hominibus. Quod autem ascẽdit, quid est nisi quia & descendit primũ in inferiores partes terræ? Qui descẽdit ipse est & qui ascẽdit super oẽs cœlos: ut adimpleret oĩa. Et ipse dedit quosdam quidem apostolos: quosdã autem prophetas: alios uero euangelistas: alios autẽ pastores & doctores, ad consummationem sanctorũ in opus ministerĳ, in ædificatiõnẽ corporis Christi: donec occurramus omnes in unitatem fidei & agnitionis filĳ dei in uirum perfectum, in mensuram ætatis plenitudinis Christi: ut iam non simus paruuli fluctuantes, & circunferamur omni uento doctrinæ in nequitia hominum, in astutia ad circũuentionem erroris. Veritatem autem facientes in charitate, crescamus in illo per omnia qui est caput, Christus: ex quo totum corpus compactũ & cõnexum per omnem iuncturã subministrationis secundum operationem in mẽsuram uniuscuiusque membri augmentum corporis facit, in ædificationem sui in charitate. Hoc igitur dico & testificor in domino: ut iam non ambuletis sicut & gẽtes ambulant in uanitate sensus sui,

IIII.

M tenebris

ἐσκοτισμένοι τῇ διανοίᾳ, ὄντες ἀπηλλοτριωμένοι τῆς ζωῆς τοῦ θεοῦ, διὰ τὴν ἄγνοιαν τὴν οὖσαν ἐν αὐτοῖς, διὰ τὴν πώρωσιν τῆς καρδίας αὐτῶν, οἵτινες ἀπηλγηκότες, ἑαυτοὺς παρέδωκαν τῇ ἀσελγείᾳ, εἰς ἐργασίαν ἀκαθαρσίας πάσης ἐν πλεονεξίᾳ. ὑμεῖς δὲ οὐχ οὕτως ἐμάθετε τὸν χριστόν, εἴ γε αὐτὸν ἠκούσατε, καὶ ἐν αὐτῷ ἐδιδάχθητε, καθώς ἐστιν ἀλήθεια ἐν τῷ Ἰησοῦ, ἀποθέσθαι ὑμᾶς κατὰ τὴν προτέραν ἀναστροφὴν τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον, τὸν φθειρόμενον κατὰ τὰς ἐπιθυμίας τῆς ἀπάτης, ἀνανεοῦσθαι δὲ τῷ πνεύματι τοῦ νοὸς ὑμῶν, καὶ ἐνδύσασθαι τὸν καινὸν ἄνθρωπον, τὸν κατὰ θεὸν κτισθέντα ἐν δικαιοσύνῃ, καὶ ὁσιότητι τῆς ἀληθείας. διὸ ἀποθέμενοι τὸ ψεῦδος, λαλεῖτε ἀλήθειαν ἕκαστος μετὰ τοῦ πλησίον αὐτοῦ, ὅτι ἐσμὲν ἀλλήλων μέλη. ὀργίζεσθε, καὶ μὴ ἁμαρτάνετε. ὁ ἥλιος μὴ ἐπιδυέτω ἐπὶ τῷ παροργισμῷ ὑμῶν, μήτε δίδοτε τόπον τῷ διαβόλῳ. ὁ κλέπτων μηκέτι κλεπτέτω, μᾶλλον δὲ κοπιάτω ἐργαζόμενος τὸ ἀγαθὸν ταῖς χερσίν, ἵνα ἔχῃ μεταδιδόναι τῷ χρείαν ἔχοντι. πᾶς λόγος σαπρὸς ἐκ τοῦ στόματος ὑμῶν μὴ ἐκπορευέσθω, ἀλλ' εἴ τις ἀγαθὸς πρὸς οἰκοδομὴν τῆς χρείας, ἵνα δῷ χάριν τοῖς ἀκούουσιν. καὶ μὴ λυπεῖτε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον τοῦ θεοῦ, ἐν ᾧ ἐσφραγίσθητε εἰς ἡμέραν ἀπολυτρώσεως. πᾶσα πικρία, καὶ θυμός, καὶ ὀργή, καὶ κραυγή, καὶ βλασφημία ἀρθήτω ἀφ' ὑμῶν σὺν πάσῃ κακίᾳ. γίνεσθε δὲ εἰς ἀλλήλους χρηστοί, εὔσπλαγχνοι, χαριζόμενοι ἑαυτοῖς, καθὼς καὶ ὁ θεὸς ἐν χριστῷ ἐχαρίσατο ὑμῖν.

Γίνεσθε οὖν μιμηταὶ τοῦ θεοῦ, ὡς τέκνα ἀγαπητά, καὶ περιπατεῖτε ἐν ἀγάπῃ, καθὼς καὶ ὁ χριστὸς ἠγάπησεν ἡμᾶς, καὶ παρέδωκεν ἑαυτὸν ὑπὲρ ἡμῶν προσφορὰν καὶ θυσίαν τῷ θεῷ εἰς ὀσμὴν εὐωδίας. πορνεία δὲ καὶ πᾶσα ἀκαθαρσία, ἢ πλεονεξία μηδὲ ὀνομαζέσθω ἐν ὑμῖν, καθὼς πρέπει ἁγίοις, καὶ αἰσχρότης, καὶ μωρολογία, ἢ εὐτραπελία, τὰ οὐκ

mentem habent obtenebratam, abalienati à uita dei, propter ignorantiam quæ est in illis, & excæcationem cordis eorũ, qui postea quam peruenerũt eò ut dolere desierint, semetipsos dediderunt lasciuiæ, ad patrandum immundiciã omnem cum auiditate. Vos autem non sic didicistis Christum: siquidẽ illum audistis, & in eo docti fuistis, quẽadmodũ est ueritas in Iesu, deponere iuxta priorem conuersationẽ ueterem hominem, qui corrumpitur iuxta concupiscentias erroris: renouari uero spiritu mẽtis uestræ, & induere nouum hominem, qui iuxta deum conditus est per iustitiam, & sanctitatem ueritatis. Quapropter deposito mẽdacio, loquamini ueritatem quisque proximo suo, quoniam sumus inuicẽ membra. Irascimini, & nõ peccetis. Sol ne occidat super iram uestram, neque detis locũ calumniatori. Qui furabatur, non amplius furet: magis autem laboret operando manibus quod bonum est, ut possit impartiri ei qui opus habuerit. Omis sermo spurcus ex ore uestro ne ꝓcedat: sed si quis est bonꝰ ad ædificationẽ, quoties opus est, ut det gratiam audientibus. Et ne contristetis spiritum sanctum dei, per quem obsignati estis in diem redemptionis. Omnis amarulentia, & tumor, & ira, & uociferatio, & maledicentia tollatur à uobis cum omni malicia. Sitis autem inuicem alius in alium comes, misericordes, largiẽtes uobis inuicem, quemadmodũ & deus per Christum largitus est uobis. Sitis igitur imitatores dei, tanquàm filij dilecti, & ambuletis in dilectione, quemadmodum & Christus dilexit nos, & tradidit semetipsum pro nobis oblationem ac uictimam deo in odorem bonæ fragrantiæ. Cæterũ scortatio, & omnis immũdicia, aut auaricia ne nominet quidẽ inter uos: sicut decet sanctos: aut obscœnitas, aut stultiloquiũ, aut urbanitas, quæ

tenebris obscuratũ habentes intellectum: alienati a uita dei per ignorantiam, quæ est in illis propter cæcitatẽ cordis ipsorũ: qui desperantes semetipsos tradiderunt impudicitiæ in operationẽ immundiciæ omnis in auariciam. Vos autem non ita didicistis Christum: si tamẽ illum audistis: & in ipso edocti estis: sicut est ueritas in Iesu. Deponite uos secũdum pristinam cõuersationẽ ueterem hominẽ: qui corrumpitur secundũ desideria erroris. Renouamini autẽ spiritu mentis uestræ: & induite nouũ hominem, qui secũdum deum creatus est in iusticia & sanctitate ueritatis. Propter qđ deponẽtes mendacium loquimini ueritatẽ unusquisq; cũ proximo suo: quoniã sumus inuicẽ membra. Irascimini, & nolite peccare. Sol non occidat super iracundiã uestrã. Nolite dare locum diabolo. Qui furabatur, iam nõ furet: magis autem laboret: operando manibus suis, qđ bonũ est: ut habeat unde tribuat necessitatem patienti. Omis sermo malus ex ore uestro non procedat: se si quis bonus est ad ædificationem fidei: ut det gratiam audientibus. Et nolite cõtristare spiritumsanctũ dei: in quo signati estis in die redemptionis. Omis amaritudo & ira & indignatio & clamor & blasphemia tollat a uobis cum omni malicia. Estote autem inuicem benigni: misericordes, donantes inuicem, sicut & deus in Christo donauit uobis.

V. Estote ergo imitatores dei sicut filij charissimi: & ambulate in dilectione, sicut & Christus dilexit nos: & tradidit semetipsum ꝓ nobis oblationem & hostiã deo in odorem suauitatis. Fornicatio autem & omnis immundicia aut auaricia nec nominet in uobis, sicut decet sanctos: aut turpitudo, aut stultiloquium, aut scurrilitas, quæ

τὰ οὐκ ἀνήκοντα, ἀλλὰ μᾶλλον εὐ/
χαριστία. τοῦτο γάρ ἐστε γινώσκοντες,
ὅτι πᾶς πόρνος, ἢ ἀκάθαρτος, ἢ πλεο
νέκτης, ὅς ἐστιν εἰδωλολάτρης, οὐκ
ἔχει κληρονομίαν ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ
χριστοῦ καὶ θεοῦ. μηδεὶς ὑμᾶς ἀπατά
τω κενοῖς λόγοις. διὰ ταῦτα γὰρ ἔρ
χεται ἡ ὀργὴ τοῦ θεοῦ ἐπὶ τοὺς υἱοὺς τῆς
ἀπειθείας. μὴ οὖν γίνεσθε συμμέτο/
χοι αὐτῶν. ἦτε γάρ ποτε σκότος, νῦν
δὲ φῶς ἐν κυρίῳ. ὡς τέκνα φωτὸς πε
ριπατεῖτε. ὁ γὰρ καρπὸς τοῦ πνεύ/
ματος ἐν πάσῃ ἀγαθωσύνῃ καὶ δι/
καιοσύνῃ καὶ ἀληθείᾳ, δοκιμάζον/
τες, τί ἐστιν εὐάρεστον τῷ κυρίῳ. καὶ
μὴ συγκοινωνεῖτε τοῖς ἔργοις τοῖς ἀ/
κάρποις τοῦ σκότους, μᾶλλον δὲ καὶ
ἐλέγχετε. τὰ γὰρ κρυφῇ γινόμενα
ὑπ' αὐτῶν, αἰσχρόν ἐστι καὶ λέγειν.
τὰ δὲ πάντα ἐλεγχόμενα ὑπὸ τοῦ
φωτὸς φανεροῦται. πᾶν γὰρ τὸ φανε
ρούμενον, φῶς ἐστι. διὸ λέγει, ἔγειραι
ὁ καθεύδων, καὶ ἀνάστα ἐκ τῶν νε/
κρῶν, καὶ ἐπιφαύσει σοι ὁ χριστός.
βλέπετε οὖν πῶς ἀκριβῶς περιπατεῖ
τε μὴ ὡς ἄσοφοι, ἀλλὰ ὡς σοφοί,
ἐξαγοραζόμενοι τὸν καιρόν, ὅτι αἱ
ἡμέραι πονηραί εἰσι. διὰ τοῦτο μὴ
γίνεσθε ἄφρονες, ἀλλὰ συνιέντες,
τί τὸ θέλημα τοῦ κυρίου. καὶ μὴ μεθύ/
σκεσθε οἴνῳ, ἐν ᾧ ἐστιν ἀσωτία, ἀλλὰ
πληροῦσθε ἐν πνεύματι, λαλοῦντες
ἑαυτοῖς ψαλμοῖς καὶ ὕμνοις, καὶ ᾠ/
δαῖς πνευματικαῖς, ᾄδοντες καὶ ψάλ
λοντες ἐν τῇ καρδίᾳ ὑμῶν τῷ κυ/
ρίῳ, εὐχαριστοῦντες πάντοτε ὑπὲρ
πάντων, ἐν ὀνόματι τοῦ κυρίου ἡμῶν
ἰησοῦ χριστοῦ τῷ θεῷ καὶ πατρί. ὑπο
τασσόμενοι ἀλλήλοις ἐν φόβῳ θεοῦ.
αἱ γυναῖκες τοῖς ἰδίοις ἀνδράσιν ὑ/
ποτάσσεσθε, ὡς τῷ κυρίῳ, ὅτι ἀνήρ
ἐστι κεφαλὴ τῆς γυναικός, ὡς καὶ ὁ
χριστὸς κεφαλὴ τῆς ἐκκλησίας, καὶ
αὐτός ἐστι σωτὴρ τοῦ σώματος. ἀλλ'
ὥσπερ ἡ ἐκκλησία ὑποτάσσεται τῷ
χριστῷ, οὕτως καὶ αἱ γυναῖκες τοῖς
ἰδίοις ἀνδράσιν ἐν παντί. οἱ ἄνδρες
ἀγαπᾶτε τὰς γυναῖκας ἑαυτῶν,
καθὼς καὶ ὁ χριστὸς ἠγάπησε τὴν
ἐκκλησίαν, καὶ ἑαυτὸν παρέδωκεν
ὑπὲρ αὐτῆς, ἵνα αὐτὴν ἁγιάσῃ,
καθαρίσας τῷ λουτρῷ τοῦ ὕδατος ἐν
ῥήματι,

quæ non conueniunt, ſed magis
gratiarũactio. Nam hoc ſcitis qđ
omnis ſcortator, aut immundus,
aut auarus, qui eſt ſimulacrorum
cultor, non habet hæreditatem in
regno Chriſti & dei. Ne quiſquã
uos decipiat inanibus ſermonibꝰ
Propter hæc enim uenire ſolet ira
dei in filios inobedientes. Ne ſitis
igitur cõſortes illorum. Eratis em̃
quondam tenebræ, nunc aũt lux
in domino. Vt filij lucis ambula/
te. nam fructus ſpiritus ſitus eſt
in omni bonitate & iuſtitia & ue
ritate, probantes quid ſit acceptũ
domino. Et ne cõmercium habue
ritis cum operibus infrugiferis te
nebrarũ, quin ea potius etiam ar/
guite. Nam quæ ſecreto fiunt ab
iſtis, turpe eſt uel dicere. ſed om̃ia
dum produ͂tur à luce manifeſta
fiunt. Nam quicquid manifeſtũ
redditur, lumen eſt. Quapropter
dicit: Expergiſcere qui dormis, &
ſurge à mortuis, & illuceſcet tibi
Chriſtus. Videte igiť, quomodo
circũſpecte ambuletis: nõ ut inſi/
pientes, ſed ut ſapiẽtes, rediměntes
occaſionem, quod dies mali ſint.
Propterea ne ſitis imprudentes,
ſed intelligentes, quæ ſit uoluntas
domini. Et ne inebriemini uino,
in quo luxus eſt, ſed impleamini
ſpũ, loquentes uobiſmetipſis per
pſalmos, & hymnos, & cãtiones
ſpũales, canentes ac pſallentes in
corde ueſtro dño, gratias agẽtes
ſemp de om̃ibus, in nomine dñi
noſtri Ieſu Chriſti, deo & patri.
Subditi uiciſſim alius alij cũ timo
re dei. Vxores proprijs uiris ſub/
ditæ ſitis, ueluti dño: quoniam uir
eſt caput uxoris, quemadmodũ
& Chriſtus eſt caput eccleſiæ: &
idem eſt, qui ſalutem dat corpori
Itaq; quemadmodũ eccleſia ſub/
dita eſt Chriſto, ſic & uxores ſuis
uiris ſubditæ ſint in omnibus. Vi/
ri, diligite uxores ueſtras, ſicut &
Chriſtus dilexit eccleſiã, & ſemet
ipſũ expoſuit pro ea, ut illã ſancti
ficaret, mũdatã lauacro aquæ per
uerbum,

quæ ad rem nõ pertinet: ſed
magis gratiarumactio. Hoc
enim ſcitote, intelligẽtes qđ
om̃is fornicator, aut immũ
dus, aut auarus: qđ eſt ido
lorũ ſeruitus, nõ habet hæ/
reditatẽ in regno Chriſti &
dei. Nemo uos ſeducat ina/
nibus uerbis: ꝓpter hæc e/
nim uenit ira dei in filios dif
fidentiæ. Nolite ergo effici
participes eorũ. Eratis enim
aliquãdo tenebræ: nunc au
tem lux in domino. Vt filij
lucis ambulate. Fructus enĩ
lucis eſt in omni bonitate &
iuſticia & ueritate: probãtes
quid ſit beneplacitũ deo. Et
nolite cõmunicare operibꝰ
infructuoſis tenebrarũ: ma
gis autẽ redarguite. Quæ
enim in occulto fiũt ab ipſis
turpe eſt & dicere. Om̃ia au
tem quæ arguũtur, a lumi/
ne manifeſtãtur. Omne enĩ
quod manifeſtať, lumẽ eſt.
Propter qđ dicit: Surge qui
dormis: et exurge a mortu/
is: & illuminabit te Chriſtꝰ.
Videte itaq; fratres quomo
do caute ambuletis: nõ qua
ſi inſipientes: ſed ut ſapiẽtes
redimẽtes tempus: quoniã
dies mali ſũt. Propterea no/
lite fieri imprudẽtes: ſed in/
telligentes quæ ſit uoluntas
dei. Et nolite inebriari uino,
in quo eſt luxuria: ſed im/
pleamini ſpirituſancto: lo/
quẽtes uobiſmetipſis in pſal
mis & hymnis & cãticis ſpi/
ritalibus: cantãtes & pſallẽ/
tes in cordibus ueſtris, do/
mino gratias agẽtes ſemper
pro omnibus in nomĩe do/
mini noſtri Ieſu Chriſti, deo
& patri. Subiecti inuicem in
timore Chriſti. Mulieres ui
ris ſuis ſubditæ ſint ſicut do
mino: quoniã uir caput eſt
mulieris: ſicut Chriſtus ca/
put eſt eccleſiæ: ipſe ſalua/
tor corporis eius. Sed ſicut
eccleſia ſubiecta eſt Chri/
ſto: ita & mulieres uiris ſu/
is in omnibus. Viri diligite
uxores ueſtras: ſicut & Chri
ſtus dilexit eccleſiam: & ſe/
ipſum tradidit pro ea: ut il/
lam ſanctificaret, mundans
eam lauacro aquæ in uer/

ῥήματι, ἵνα παραστήσῃ αὐτὴν ἑαυτῷ ἔνδοξον, τὴν ἐκκλησίαν, μὴ ἔχουσαν σπίλον, ἢ ῥυτίδα, ἤ τι τῶν τοιούτων, ἀλλ᾽ ἵνα ᾖ ἁγία, καὶ ἄμωμος. οὕτως ὀφείλουσιν οἱ ἄνδρες ἀγαπᾶν τὰς ἑαυτῶν γυναῖκας, ὡς τὰ ἑαυτῶν σώματα. ὁ ἀγαπῶν τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα, ἑαυτὸν ἀγαπᾷ. οὐδεὶς γάρ ποτε τὴν ἑαυτοῦ σάρκα ἐμίσησεν, ἀλλ᾽ ἐκτρέφει καὶ θάλπει αὐτὴν, καθὼς καὶ ὁ κύριος τὴν ἐκκλησίαν. ὅτι μέλη ἐσμὲν τοῦ σώματος αὐτοῦ, ἐκ τῆς σαρκὸς αὐτοῦ, καὶ ἐκ τῶν ὀστέων αὐτοῦ. ἀντὶ τούτου καταλείψει ἄνθρωπος τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα, καὶ προσκολληθήσεται πρὸς τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ ἔσονται οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν. τὸ μυστήριον τοῦτο μέγα ἐστὶν, ἐγὼ δὲ λέγω εἰς χριστὸν, καὶ εἰς τὴν ἐκκλησίαν. πλὴν καὶ ὑμεῖς οἱ καθ᾽ ἕνα, ἕκαστος τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα οὕτως ἀγαπάτω, ὡς ἑαυτὸν, ἡ δὲ γυνὴ, ἵνα φοβῆται τὸν ἄνδρα.

Τὰ τέκνα, ὑπακούετε τοῖς γονεῦσιν ὑμῶν ἐν κυρίῳ, τοῦτο γάρ ἐστι δίκαιον. τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα, ἥτις ἐστὶν ἐντολὴ πρώτη ἐν ἐπαγγελίᾳ, ἵνα εὖ σοι γένηται καὶ ἔσῃ μακροχρόνιος ἐπὶ τῆς γῆς. οἱ πατέρες, μὴ παροργίζετε τὰ τέκνα ὑμῶν, ἀλλ᾽ ἐκτρέφετε αὐτὰ ἐν παιδείᾳ καὶ νουθεσίᾳ κυρίου. οἱ δοῦλοι ὑπακούετε τοῖς κυρίοις κατὰ σάρκα, μετὰ φόβου καὶ τρόμου, ἐν ἁπλότητι τῆς καρδίας ὑμῶν, ὡς τῷ χριστῷ, μὴ κατ᾽ ὀφθαλμοδουλείαν ὡς ἀνθρωπάρεσκοι, ἀλλ᾽ ὡς δοῦλοι τοῦ χριστοῦ, ποιοῦντες τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ ἐκ ψυχῆς, μετ᾽ εὐνοίας, δουλεύοντες τῷ κυρίῳ, καὶ οὐκ ἀνθρώποις, εἰδότες, ὅτι ὃ ἐάν τι ἕκαστος ποιήσῃ ἀγαθὸν, τοῦτο κομιεῖται παρὰ τοῦ κυρίου, εἴτε δοῦλος, εἴτε ἐλεύθερος. καὶ οἱ κύριοι τὰ αὐτὰ ποιεῖτε πρὸς αὐτούς, ἀνιέντες τὴν ἀπειλὴν, εἰδότες, ὅτι καὶ ὑμῶν αὐτῶν ὁ κύριός ἐστιν ἐν οὐρανοῖς, καὶ προσωποληψία οὐκ ἔστι παρ᾽ αὐτῷ. τὸ λοιπὸν ἀδελφοί μου, ἐνδυναμοῦσθε ἐν κυρίῳ, καὶ ἐν τῷ κράτει τῆς ἰσχύος αὐτοῦ. ἐνδύσασθε τὴν πανοπλίαν τοῦ θεοῦ πρὸς τὸ δύνασθαι ὑμᾶς.

uerbum, ut adhiberet eam sibiipsi gloriosam, ecclesiam, non habentem maculam, aut rugã, aut quicquam eiusmodi, sed ut esset sancta & irreprehensibilis. Sic debent uiri diligere suas uxores, ut sua ipsorum corpora. Qui diligit suam uxorẽ, seipsum diligit. Nullus enim unquam suam ipsius carnẽ odio habuit, imò enutrit, ac fouet eam, sicut & dominus ecclesiam. Quoniam mẽbra sumus corporis eiusdem, ex carne eius, & ex ossibus eius. Huius rei gratia, relinquet homo patrem ac matrem, & adiungetur uxori suæ, atque è duobus fiet una caro. Mysterium hoc magnum est, uerum ego loquor de Christo, & de ecclesia. Quanquã & uos singulatim hoc præstate, ut suam quisque uxorem diligat, tanquam seipsum: uxor autem ut reuereatur uirum.

Filij obedite parentibus uestris in domino, nam id est iustum. Honora patrem tuũ, & matrẽ, quod est præceptum primum in promissione, ut bene tibi sit, & sis longæuus in terra. Patres, ne prouocetis ad iram liberos uestros, sed educetis eos per eruditionem, & correptionẽ domini. Serui obedite ijs, qui domini sunt iuxta carnẽ, cum timore, ac tremore, cum simplicitate cordis uestri, tanquam Christo, non ad oculum seruientes, uelut hominibus placere studentes, sed tanquam serui Christi, facientes quæ uult deus, ex animo, cum beneuolentia, seruientes domino, & non hominibus: illud scientes, quod unusquisque quod fecerit boni, hoc reportabit à deo, siue seruus fuerit, siue liber. Et uos domini eadem facite erga illos, remittentes minas, scientes, quod & uester ipsorum dominus est in cœlis, nec personæ respectus est apud illum. Quod superest fratres mei, sitis fortes per dominum, perq; potentiam roboris illius. Induite totam armaturam dei, ut possitis stare

bo uitæ: ut exhiberet ipse sibi gloriosam ecclesiam, non habẽtem maculam aut rugam, aut aliquid huiusmodi: sed ut sit sancta & immaculata. Ita & uiri debent diligere uxores suas ut corpora sua. Qui suam uxorẽ diligit, seipsum diligit. Nemo enim unquam carnẽ suam odio habuit: sed nutrit & fouet eam: sicut & Christus ecclesiam: quia mẽbra sumus corporis eius, de carne eius & de ossibus eius. Propter hoc relinquet homo patrẽ & matrem suam: & adhærebit uxori suæ: & erũt duo in carne una. Sacramentum hoc magnum est. Ego autem dico in Christo & in ecclesia. Veruntamen & uos singuli unusquisq; uxorem suam sicut seipsum diligat: uxor autem timeat uirum suum.

Filij obedite parentibus VI.
uestris in domino. Hoc enĩ iustum est. Honora patrem tuum & matrem tuã: quod est mandatum primum in promissione: ut bene sit tibi: & sis longæuus super terrã. Et uos patres nolite ad iracundiã prouocare filios uestros: sed educate illos in disciplina & correctione domini. Serui obedite dominis carnalibus cum timore & tremore: in simplicitate cordis uestri sicut Christo. Non ad oculum seruientes, quasi hominibus placentes: sed ut serui Christi, faciẽtes uoluntatem dei ex animo, cũ bona uoluntate seruientes sicut domino, & nõ hominibus: sciẽtes quoniam unusquisq; quodcũque fecerit bonum, hoc recipiet a domino, siue seruus siue liber. Et uos domini eadem facite illis, remittentes minas: scientes quia & illorum & uester dominus est in cœlis: & personarum acceptio non est apud deum. De cætero fratres confortamini in domino & in potentia uirtutis eius. Induite uos armaturam dei: ut possitis stare

ὑμᾶς στῆναι πρὸς τὰς μεθοδείας τοῦ
διαβόλου. ὅτι οὐκ ἔστιν ἡμῖν ἡ πάλη
πρὸς αἷμα καὶ σάρκα, ἀλλὰ πρὸς
τὰς ἀρχὰς, πρὸς τὰς ἐξουσίας, πρὸς
τοὺς κοσμοκράτορας τοῦ σκότους τοῦ
αἰῶνος τούτου, πρὸς τὰ πνευματι/
κὰ τῆς πονηρίας ἐν τοῖς ἐπουρανίοις.
διὰ τοῦτο ἀναλάβετε τὴν πανοπλίαν
τοῦ θεοῦ, ἵνα δυνηθῆτε ἀντιστῆναι ἐν
τῇ ἡμέρᾳ τῇ πονηρᾷ, καὶ ἅπαντα
κατεργασάμενοι στῆναι. στῆτε οὖν,
περιζωσάμενοι τὴν ὀσφὺν ὑμῶν ἐν
ἀληθείᾳ, καὶ ἐνδυσάμενοι τὸν θώρακα
τῆς δικαιοσύνης, καὶ ὑποδησάμενοι
τοὺς πόδας ἐν ἑτοιμασίᾳ τοῦ εὐαγ/
γελίου τῆς εἰρήνης, ἐπὶ πᾶσιν ἀνα/
λαβόντες τὸν θυρεὸν τῆς πίστεως, ἐν
ᾧ δυνήσεσθε πάντα τὰ βέλη τοῦ πο/
νηροῦ τὰ πεπυρωμένα σβέσαι. καὶ
τὴν περικεφαλαίαν τοῦ σωτηρίου δέ/
ξασθε, καὶ τὴν μάχαιραν τοῦ πνεύ/
ματος, ὅ ἐστι ῥῆμα θεοῦ, διὰ πάσης
προσευχῆς καὶ δεήσεως προσευχό/
μενοι ἐν παντὶ καιρῷ, ἐν πνεύμα
τι, καὶ εἰς αὐτὸ τοῦτο ἀγρυπνοῦντες ἐν
πάσῃ προσκαρτερήσει, καὶ δεήσει πε
ρὶ πάντων τῶν ἁγίων, καὶ ὑπὲρ ἐμοῦ
ἵνα μοι δοθείη λόγος ἐν ἀνοίξει τοῦ
στόματός μου ἐν παρρησίᾳ, γνωρί/
σαι τὸ μυστήριον τοῦ εὐαγγελίου, ὑπὲρ
οὗ πρεσβεύω ἐν ἁλύσει, ἵνα ἐν αὐτῷ
παρρησιάσωμαι, ὡς δεῖ με λαλῆ/
σαι. ἵνα δὲ εἰδῆτε καὶ ὑμεῖς τὰ κατ'
ἐμὲ, τί πράσσω, πάντα ὑμῖν γνωρί
σει τυχικὸς ὁ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς
καὶ πιστὸς διάκονος ἐν κυρίῳ, ὃν ἔ/
πεμψα πρὸς ὑμᾶς εἰς αὐτὸ τοῦτο, ἵνα
γνῶτε τὰ περὶ ἡμῶν, καὶ παρακαλέσῃ
τὰς καρδίας ὑμῶν. Εἰρήνη τοῖς ἀ/
δελφοῖς καὶ ἀγάπη μετὰ πίστεως
ἀπὸ θεοῦ πατρὸς καὶ κυρίου Ἰησοῦ χρι/
στοῦ. Ἡ χάρις μετὰ πάντων τῶν ἀγα
πώντων τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν
χριστὸν ἐν ἀφθαρσίᾳ. ἀμήν.

Ἐγράφη ἀπὸ ῥώμης πρὸς ἐφε/
σίους διὰ τυχικοῦ.

ſtare aduerſus aſſultus diaboli.
Quoniā non eſt nobis lucta ad/
uerſus ſanguinem & carnem, ſed
aduerſus principatꝰ, aduerſus po
teſtates, aduerſus mundi domi/
nos rectores tenebrarum ſeculi
huius, aduerſus ſpirituales aſtu/
tias in cœleſtibus. Quapropter
aſſumite uniuerſam armaturam
dei, ut poſſitis reſiſtere in die ma/
lo, & omnibus peractis ſtare.
State igitur, lumbis circuncinctis
baltheo per ueritatem, & induti
thoracem iuſticiæ, & calciati pe/
dibus, ut parati ſitis ad euangeli/
um pacis, ſuper omnia aſſumpto
ſcuto fidei, quo poſſitis omnia ia/
cula mali illius ignita extinguere.
Galeamque ſalutaris accipite, &
gladium ſpiritus, qui eſt uerbum
dei, in omni deprecatione & ob/
ſecratione orantes in omni tem/
pore, in ſpiritu, & ad hoc ipſum
uigilantes cum omni ſedulitate,
& deprecatione pro oībus ſan/
ctis, & pro me, ut mihi detur ſer/
mo in apertione oris mei cum li/
bertate, ut notum faciam myſte/
rium euangelij mei, ſuper quo le/
gatione fungor in catena, ut in
eo libere loquar, ſicut oportet me
loqui. Vt autem ſciatis & uos
quæ ad me pertinent, quid agam,
de omnibus uos certiores red/
det Tychicus dilectus frater & fi/
dus miniſter in domino, quem
miſi ad uos in hoc ipſum, ut co/
gnoſceretis de rebus noſtris, &
conſolaret corda ueſtra. Pax fra/
tribus, & charitas cum fide, à deo
patre, & domino Ieſu Chriſto.
Gratia ſit cum omnibus diligenti
bus dominū noſtrū Ieſum Chri/
ſtum cum ſynceritate. Amen.

Miſſa fuit è Rhoma ad Ephe/
ſios per Tychicum.

ſtare aduerſus inſidias dia
boli: quoniam non eſt no/
bis colluctatio aduerſus
carnem & ſanguinem: ſed
aduerſus principes & pote
ſtates: aduerſus mundi re/
ctores tenebrarum harum
cōtra ſpiritalia nequitiæ in
cœleſtibus. Propterea acci
pite armaturam dei ut poſ
ſitis reſiſtere in die malo: &
in omībꝰ perfecti ſtare. Sta/
te ergo ſuccincti lūbos ue/
ſtros in ueritate: & induti
loricam iuſticiæ: & calciati
pedes in præparationē euā
gelij pacis. In omnibus ſu/
mentes ſcutū fidei: in quo
poſſitis oīa tela nequiſſi/
mi ignea extinguere. Et ga/
leā ſalutis aſſumite: & gla/
dium ſpiritus: quod eſt uer
bum dei, per omnem ora/
tionem & obſecrationem,
orātes omni tempore in ſpi
ritu: & in ipſo uigilantes in
omni inſtantia & obſecra/
tione pro omnibus ſanctis
& pro me: ut detur mihi ſer
mo in apertione oris mei,
cum fiducia notum facere
myſterium euangelij: pro
quo legatione fungor in ca
tena iſta: ita ut in ipſo aude
am prout oportet me lo/
qui. Vt autem & uos ſcia/
tis quæ circa me ſunt quid
agam: oīa uobis nota fa/
ciet Tychicus chariſſimus
frater, & fidelis miniſter in
domino: quē miſi ad uos
in hocipſum, ut cognoſca/
tis quæ circa nos ſunt, & cō
ſoletur corda ueſtra. Pax
fratribus & charitas cū fi/
de a deo patre noſtro & do
mino Ieſu Chriſto. Gratia
cum omnibus qui diligūt
dominum noſtrum Ieſum
Chriſtum in incorruptio/
ne. Amen.

FINIS.

Ταύτην ἐπιστέλλει ἀπὸ ῥώμης, ἑωρακὼς αὐτοὺς ἅμα καὶ διδάξας. ἡ δὲ πρόφασις τῆς ἐπιστολῆς αὕτη. πεμψάντων φιλιππησίων διακονίαν τῷ παύλῳ, καί τινων περιερχομένων, καὶ διαφθειρόντων τὰς ἀκοὰς τῶν ἀκεραίων προφάσει τῆς σκιᾶς τοῦ νόμου καὶ τῆς περιτομῆς, καὶ λεγόντων, χωρὶς ταύτης μὴ δύνασθαι δικαιωθῆναι, μαθὼν ὁ ἀπόστολος γράφει φιλιππησίοις, καὶ πρῶτον μὲν ἀποδέχεται αὐτῶν τὴν πίστιν, καὶ σημαίνει μνημονεύειν αὐτῶν. ἔπειτα διηγεῖται ὡς ἀπελογήσατο ἐν ῥώμῃ, καὶ ὅτι τινὲς αὐτῷ βαρεῖς γεγόνασιν, ἐν τοῖς δεσμοῖς φθόνον αὐτῷ κινοῦντες. ἔπειτα αὐτοὺς προτρέπεται ἀλλήλους ἀγαπᾶν, ἐξηγούμενος τὴν τοῦ σωτῆρος φιλανθρωπίαν, ὅτι θεὸς ὢν, ἄνθρωπος γέγονε δι' ἡμᾶς. εἶτα περὶ τῆς περιτομῆς, καὶ τοῦ παλαιοῦ νόμου διαλαβὼν, ἀποδείκνυσι λοιπὸν ἀργὴν γεγενῆσθαι τὴν περιτομὴν, λαμβάνων ἐφ' ἑαυτοῦ τὸ παράδειγμα, καὶ λέγων, ὅτι ταῦτα πάντα ἥγημαι διὰ τὸν χριστὸν ζημίαν. διὸ καὶ τοὺς μὲν διδάσκοντας ἐπὶ περιτομὴν, καὶ θέλοντας αὐτοὺς ἀπατῆσαι μεμψάμενος, καὶ εἰπὼν ἐχθροὺς αὐτοὺς εἶναι τοῦ χριστοῦ, ἀποδέχεται φιλιππησίους διὰ τὴν πρὸς αὐτὸν τῆς κοινωνίας δόσιν. καὶ προτρεψάμενος πάλιν εἰς τὰ ἤθη αὐτοὺς, παύει τὴν ἐπιστολήν.

IN EPISTOLAM AD PHILIPPENSES, ARGVMENTVM ERASMI ROTERODAMI.

PHILIPPENSES in prima Macedoniæ parte sunt, ut narrat in Actis capite xvi. colonia oriunda ab urbe Philippis, dicta à Philippo cōditore. Horum metropolis est Thessalonice. Qui quoniā in fide semel accepta perstiterant, non admissis pseudapostolis, quibus auscultarant Corinthij & Galatæ, merito ab apostolo collaudant. Ad hos Paulus, admonitu spiritus profectus, complures dies apud illos egit non sine negocio. Nam hic flagris cæsus est Paulus, & cū Sila coniectus est in carcerem. Quo tempore carceris custos cum tota familia baptizatus est. Hic erat & Lydia purpuraria, quæ prima conuersa, Paulum excepit hospitio. Hic & milites, cognito quod Rhomanus esset ciuis, ultro rogarunt, ut quò uellet, abiret: & Christi nomen satis felicibus auspicijs inclaruit. Quinetiā cum Paulus Rhomæ ageret in uinculis, miserūt illi quæ ad uitæ necessitatem pertinebant, per Epaphroditum, quod & ante fecerant, cum ageret Thessalonicæ, sicut in hac ipse testatur epistola. Collaudatos igitur eos adhortatur, ut perseuerent ac proficiant: ostendens gloriandū etiam in afflictionibus, quæ ad illustrandum Christi euangelium facerent: se uero uel mortem adeo non horrere, ut optet etiā, si Christo uolente contingat. Deinde cum primis hortatur ad mutuam concordiam, quæ inter elatos esse non potest. Et quo æquiore sint animo, pollicetur, Timotheum atq; etiam ipsum breui ad illos rediturum: interim misso Epaphrodito, qui ex periculosissima ægrotatione conualuerat. Hæc agit duobus primis cap. Nam in tertio confirmat animos illorum aduersus pseudapostolos, ad Iudaismum ubiq; sollicitantes, quos canes appellat, operarios iniquitatis, inimicos crucis Christi, & qui uentrem dei loco colerent, nusquam apertius in eos stomachatus. Quartum cōmendationibus & salutationibus occupat, nisi quod monita quædā obiter admiscet & Philippensibus pro sua in se munificentia gratias agit. Scripsit ex urbe Rhoma per Epaphroditū, cum iterum esset in carcere. Nam post primam defensionem, rursus in carcerem ductus est, cuius rei meminit ipse in epistola ad Timotheum.

FINIS.

Παῦλος καὶ Τι-
μόθεος δοῦλοι
Ἰησοῦ Χριστοῦ,
πᾶσι τοῖς ἁ-
γίοις ἐν Χριστῷ
Ἰησοῦ, τοῖς οὖ-
σιν ἐν Φιλίπποις, σὺν ἐπισκόποις
καὶ διακόνοις. χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη
ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν, καὶ κυρίου
Ἰησοῦ Χριστοῦ. Εὐχαριστῶ τῷ θεῷ μου
ἐπὶ πάσῃ τῇ μνείᾳ ὑμῶν, πάντοτε
ἐν πάσῃ δεήσει μου ὑπὲρ πάντων
ὑμῶν, μετὰ χαρᾶς τὴν δέησιν ποι-
ούμενος, ἐπὶ τῇ κοινωνίᾳ ὑμῶν εἰς
τὸ εὐαγγέλιον, ἀπὸ πρώτης ἡμέρας
ἄχρι τοῦ νῦν, πεποιθὼς αὐτὸ τοῦτο,
ὅτι ὁ ἐναρξάμενος ἐν ὑμῖν ἔργον
ἀγαθὸν, ἐπιτελέσει ἄχρις ἡμέρας
Ἰησοῦ Χριστοῦ, καθώς ἐστι δίκαιον ἐ-
μοὶ, τοῦτο φρονεῖν ὑπὲρ πάντων ὑ-
μῶν, διὰ τὸ ἔχειν με ἐν τῇ καρδίᾳ
ὑμᾶς, ἔν τε τοῖς δεσμοῖς μου, καὶ τῇ
ἀπολογίᾳ, καὶ βεβαιώσει τοῦ εὐαγγε-
λίου, συγκοινωνούς μου τῆς χάριτος
πάντας ὑμᾶς ὄντας. Μάρτυς γάρ
μου ἐστὶν ὁ θεὸς, ὡς ἐπιποθῶ πάν-
τας ὑμᾶς ἐν σπλάγχνοις Ἰησοῦ Χρι-
στοῦ. καὶ τοῦτο προσεύχομαι, ἵνα ἡ ἀγά-
πη ὑμῶν ἔτι μᾶλλον καὶ μᾶλλον πε-
ρισσεύῃ ἐν ἐπιγνώσει καὶ πάσῃ αἰσθή-
σει, εἰς τὸ δοκιμάζειν ὑμᾶς τὰ δια-
φέροντα, ἵνα ἦτε εἰλικρινεῖς, καὶ ἀπρό-
σκοποι εἰς ἡμέραν Χριστοῦ, πεπληρω-
μένοι καρπῶν δικαιοσύνης, τῶν διὰ
Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς δόξαν καὶ ἔπαινον
θεοῦ. Γινώσκειν δὲ ὑμᾶς βούλομαι ἀ-
δελφοὶ, ὅτι τὰ κατ᾽ ἐμὲ, μᾶλλον εἰς
προκοπὴν τοῦ εὐαγγελίου ἐλήλυθεν,
ὥστε τοὺς δεσμούς μου φανεροὺς ἐν
Χριστῷ γενέσθαι ἐν ὅλῳ τῷ πραιτω-
ρίῳ, καὶ τοῖς λοιποῖς πᾶσι, καὶ τοὺς πλεί-
ονας τῶν ἀδελφῶν ἐν κυρίῳ, πεποι-
θότας τοῖς δεσμοῖς μου, περισσοτέ-
ρως τολμᾶν ἀφόβως τὸν λόγον λα-
λεῖν. τινὲς μὲν καὶ διὰ φθόνον καὶ ἔριν,
τινὲς δὲ καὶ δι᾽ εὐδοκίαν τὸν Χριστὸν
κηρύσσουσιν. οἱ μὲν ἐξ ἐριθείας
τὸν Χριστὸν καταγγέλλουσιν οὐχ ἁ-
γνῶς, οἰόμενοι θλίψιν ἐπιφέρειν
τοῖς δεσμοῖς μου, οἱ δὲ ἐξ ἀγάπης,
εἰδότες

PAVLVS ac Ti-
motheus serui Ie-
su Christi, omībꝰ
sanctis in Chri-
sto Iesu, qui sunt
Philippis, unà
cum episcopis ac diaconis. Gratia
uobis & pax à deo patre nostro &
domino Iesu Christo. Gratias ago
deo meo in omni memoria uestri,
semper in omī precatiōe mea pro
omnibus uobis, cū gaudio preca-
tionem faciens, quod ueneritis in
communionē euangelij, à primo
die usque ad hoc tempus: persua-
sum habēs hoc ipsum, quod is qui
cœpit in uobis opus bonum, per-
ficiet usq; ad diem Iesu Christi: si-
cut iustū est mihi, ut hoc sentiā de
omībus uobis, ꝑpter ea quod ha-
beā uos in corde, et in uinculis me-
is, & in defensione, & cōfirmatio-
ne euangelij, cum sitis omēs mihi
consortes gratiæ. Testis em̄ mihi
est deus, quàm desiderē uos omēs
in uisceribus Iesu Christi. Et illud
oro, ut charitas uestra adhuc ma-
gis ac magis exuberet in agnitio-
ne omniq; intelligentia, ut probe-
tis quæ sunt præstātia, ut sitis syn-
ceri, ac tales, ut nemini sitis offen-
diculo in diem Christi, impleti fru-
ctu iusticiæ, qui contingit per Ie-
sum Christum ad gloriam & lau-
dem dei. *Scire* autē uos uolo fra-
tres, quod quæ mihi acciderūt, ma-
gis ad profectum euāgelij euene-
runt: ita ut uincula mea manifesta
facta sint in Christo in toto præto-
rio ac cæteris omnibus: utq; plu-
res ex fratribꝰ in domino, freti uin-
culis meis, uberius auderēt, impa-
uide sermonē loqui. Nōnulli qui-
dem per inuidiam & cōtentionē,
nōnulli uero & propter bonā uo-
luntatem Christū prædicant. Alij
quidem ex cōtentione Christum
annunciant non pure, existiman-
tes sese afflictionem addere uincu-
lis meis: alij rursus ex charitate, sciē-
tes

PAV- I.
lus &
Timo
theus
serui
Iesu
Chri-
sti: o-
mnibus sanctis in Christo
Iesu, qui sunt Philippis, cū
episcopis & diaconibꝰ: Gra
tia uobis & pax a deo patre
nostro & dn̄o Iesu Christo,
Gratias ago deo meo in o-
mni memoria uestri, semp
in cunctis oratiōibus meis,
pro omnibus uobis cū gau
dio: deprecationē faciēs sup
cōmunicatiōe ur̄a in euāge
lio Christi: a prima die usq;
nūc, cōfidens in hoc ipsum:
qa qui cœpit in uobis opus
bonū, perficiet usq; in diem
Christi Iesu. Sicut est mihi
iustū hoc sentire pro omībꝰ
uobis: eo qd' habeā uos in
corde & in uinculis meis, &
in defensiōe & cōfirmatiōe
euangelij socios gaudij mei
omnes uos esse. Testis enim
mihi est deus: quomodo cu
piam omnes uos esse in ui-
sceribꝰ Iesu Christi. Et hoc
oro ut charitas uestra ma-
gis ac magis abūdet in sciē-
tia & in omni sensu: ut pro-
betis potiora: ut sitis since-
res & sine offēsa in diē Chri
sti, repleti fructu iusticiæ per
Iesum Christū in gloriam &
laudem dei. Scire aūt uolo
uos fratres, quia quæ circa
me sunt, magis ad profectū
uenerūt euāgelij: ita ut uin-
cula mea manifesta fierēt in
Christo, in omni prætorio:
& in cæteris omnibꝰ: ut plu
res e fratribꝰ in dn̄o cōfidē-
tes, in uinculis meis abūdā-
tius auderēt sine timore uer
bum dei loq. Quidā qdē &
ꝑpter inuidiā & cōtentionē.
Quidā aūt & propter bonā
uoluntatem Christū prædi-
cāt. Quidā ex charitate, sciē
tes quoniā in defensiōe euā
gelij positus sum. Quidam
autē ex contentione Chri-
stum annūciant nō sincere:
existi

εἰδότες ὅτι εἰς ἀπολογίαν τοῦ εὐαγ/
γελίου κεῖμαι. τί γάρ; πλὴν παντὶ
τρόπῳ, εἴτε προφάσει, εἴτε ἀληθείᾳ,
χριστὸς καταγγέλλεται, καὶ ἐν τούτῳ
χαίρω, ἀλλὰ καὶ χαρήσομαι. οἶδα
γὰρ, ὅτι τοῦτό μοι ἀποβήσεται εἰς σωτη
ρίαν, διὰ τῆς ὑμῶν δεήσεως καὶ ἐπι
χορηγίας τοῦ πνεύματος ἰησοῦ χριστοῦ
κατὰ τὴν ἀποκαραδοκίαν καὶ ἐλπίδα
μου, ὅτι ἐν οὐδενὶ αἰσχυνθήσομαι,
ἀλλ᾽ ἐν πάσῃ παῤῥησίᾳ, ὡς πάντο
τε καὶ νῦν μεγαλυνθήσεται χριστὸς
ἐν τῷ σώματί μου, εἴτε διὰ ζωῆς,
εἴτε διὰ θανάτου. ἐμοὶ γὰρ τὸ ζῆν χρι
στὸς, καὶ τὸ ἀποθανεῖν κέρδος. εἰ δὲ
τὸ ζῆν ἐν σαρκὶ, τοῦτό μοι καρπὸς
ἔργου. καὶ τί αἱρήσομαι οὐ γνωρί/
ζω. συνέχομαι γὰρ ἐκ τῶν δύο,
τὴν ἐπιθυμίαν ἔχων εἰς τὸ ἀναλῦ
σαι, καὶ σὺν χριστῷ εἶναι, πολλῷ
μᾶλλον κρεῖσσον. τὸ δὲ ἐπιμένειν
ἐν τῇ σαρκὶ ἀναγκαιότερον δι᾽ ὑ/
μᾶς. καὶ τοῦτο πεποιθὼς οἶδα, ὅτι με
νῶ καὶ συμπαραμενῶ πᾶσιν ὑμῖν
εἰς τὴν ὑμῶν προκοπὴν καὶ χαρὰν
τῆς πίστεως, ἵνα τὸ καύχημα ὑμῶν
περισσεύῃ ἐν χριστῷ ἰησοῦ ἐν ἐμοὶ,
διὰ τῆς ἐμῆς παρουσίας πάλιν
πρὸς ὑμᾶς. μόνον ἀξίως τοῦ εὐαγ
γελίου τοῦ χριστοῦ πολιτεύεσθε, ἵνα,
εἴτε ἐλθὼν καὶ ἰδὼν ὑμᾶς, εἴτε ἀ/
πὼν ἀκούσω τὰ περὶ ὑμῶν, ὅτι
στήκετε ἐν ἑνὶ πνεύματι, μιᾷ ψυχῇ,
συναθλοῦντες τῇ πίστει τοῦ εὐαγ/
γελίου, καὶ μὴ πτυρόμενοι ἐν μη/
δενὶ ὑπὸ τῶν ἀντικειμένων, ἥτις αὐ
τοῖς μέν ἐστιν ἔνδειξις ἀπολείας, ὑ/
μῖν δὲ σωτηρίας, καὶ τοῦτο ἀπὸ θεοῦ,
ὅτι ὑμῖν ἐχαρίσθη τὸ ὑπὲρ χριστοῦ,
οὐ μόνον τὸ εἰς αὐτὸν πιστεύειν, ἀλ
λὰ καὶ τὸ ὑπὲρ αὐτοῦ πάσχειν, τὸν
αὐτὸν ἀγῶνα ἔχοντες, οἷον ἴδετε ἐν
ἐμοὶ, καὶ νῦν ἀκούετε ἐν ἐμοί.

Εἴ τις οὖν παράκλησις ἐν χριστῷ,
εἴ τι παραμύθιον ἀγάπης, εἴ τις κοι/
νωνία πνεύματος, εἴ τις σπλάγχνα
καὶ οἰκτιρμοὶ, πληρώσατέ μου τὴν
χαρὰν, ἵνα τὸ αὐτὸ φρονῆτε, τὴν
αὐτὴν ἀγάπην ἔχοντες, σύμ/
ψυχοι, τὸ ἓν φρονοῦντες, μηδὲν
κατὰ ἐρίθειαν ἢ κενοδοξίαν, ἀλ/
λὰ τῇ ταπεινοφροσύνῃ ἀλλήλους
ἡγούμενοι

tes quod in defensionē euāgelij cō
stitutus sim. Quid enim? Attamē
quouis modo siue per occasionē,
siue per ueritatē, Christus tamen
annūciat, & in hoc gaudeo, quin/
etiam gaudebo. Noui em̄, qđ hoc
mihi cedet in salutē, per uestrā de/
precationē, & subministrationem
spiritus Iesu Christi, secundū expe
ctationē & spem meā, quod nulla
in re pudefiam, sed cum om̄i liber/
tate, ut semper, ita nunc quoq; ma
gnificabitur Christus in corpore
meo, siue per uitam, siue per mor/
tem. Nam mihi uita Christus est,
& mors lucrū. Quod si contingat
uiuere in carne, ea res mihi fruct⁹
est operis, & quid eligam, ignoro.
Coartor em̄ ex his duobus, deside
rans dissolui, & esse cum Christo,
multo longeq; melius est. Cæte/
rum manere in carne, magis neces
sarium propter uos. Et hoc certo
scio, quod māsurus sim, & cum o/
mnibus uobis permansurus sim,
in uestrum profectū, & gaudium
fidei, ut gloriatio uestra exuberet
per Christū Iesum, in me, per meū
ad uos reditū. Tantū ut dignū est
euangelio Christi, conuersemini,
ut siue cum uenero, & uidero uos,
siue absens sim, audiā de rebus ue/
stris, qđ stetis in uno spiritu, una
anima, adiuuātes decertantem fi/
dem euangelij, nec in ullo terrea/
mini ab aduersarijs, quæ illis qui/
dem est causa perditiōis, uobis au
tem salutis: & hoc à deo: quia uo/
bis donatum est pro Christo, non
solum ut in eum credatis, uerūetiā
ut pro illo patiamini, idē certamē
habentes, quale uidistis in me, &
nunc auditis in me. *Si* qua igit̄
consolatio in Christo, si quod sola
tium dilectiōis, si qua communio
spiritus, si qua uiscera ac miseratio
nes, cōplete meum gaudiū, ut simi
liter affecti sitis, eandem charitatē
habētes, unanimes, idē sentientes,
ne quid fiat per cōtentionem aut
per inanē gloriā, sed per humilita/
tem animi, aliū quisq; se præstātiorē
existimet:

existimantes pressurā se su/
scitare uinculis meis. Quid
enim? Dum omni modo si/
ue per occasionē siue per ue
ritatē Christus annūcietur:
& in hoc gaudeo: sed & gau
debo. Scio enī quia hoc mi
hi proueniet ad salutē per
uestrā orationē, & submini/
strationē spiritus Iesu Chri
sti, secundū expectationē &
spem meā: quia in nullo cō/
fundar: sed in omni fiducia
sicut semper: & nūc magni/
ficabitur Christus in corpo
re meo: siue per uitā siue per
mortem. Mihi enim uiuere
Christus est: & mori lucrū.
Qđ si uiuere in carne hic
mihi fructus operis est: &
quid eligā, ignoro: coartor
autē e duobus, desiderium
habens dissolui & esse cum
Christo: multo magis me/
lius: permanere autē in car/
ne necessariū propter uos.
Et hoc confidens scio, quia
manebo & permanebo o/
mnibus uobis ad profectū
uestrum & gaudiū fidei: ut
gratulatio uestra abūdet in
Christo Iesu in me, per meū
aduentum iterum ad uos.
Tantū digne euāgelio Chri
sti cōuersamini: ut siue cum
uenero & uidero uos: siue
absens audiā de uobis: quia
statis in uno spiritu unani/
mes, collaborātes fidei euā/
gelij: & in nullo terreamini
ab aduersarijs: quæ est illis
causa perditionis: uobis au
tem salutis. Et hoc a deo.
Quia uobis donatū est pro
Christo: ut nō solum in eū
credatis: sed ut etiam pro il
lo patiamini: idem certamē
habentes, quale & uidistis
in me, & nunc audistis de
me. Si qua ergo con/ II.
solatio in Christo: si quod
solatium charitatis: si qua
societas spiritus: si qua ui/
scera miserationis: implete
gaudium meum: ut idem
sapiatis, eandem charitatē
habētes unanimes idipsum
sentientes. Nihil per con/
tentionem neque per ina/
nem gloriam: sed in humili
tate superiores sibijnuicem
arbi

ἡγούμενοι ὑπερέχοντας ἑαυτῶν, μὴ
τὰ ἑαυτῶν ἕκαστος σκοπεῖτε, ἀλλὰ καὶ
τὰ ἑτέρων ἕκαστος. τοῦτο γὰρ φρονεί/
σθω ἐν ὑμῖν, ὃ καὶ ἐν χριστῷ ἰησοῦ,
ὃς ἐν μορφῇ θεοῦ ὑπάρχων, οὐχ ἁρ
παγμὸν ἡγήσατο τὸ εἶναι ἴσα θεῷ,
ἀλλ᾽ ἑαυτὸν ἐκένωσε, μορφὴν δού/
λου λαβὼν, ἐν ὁμοιώματι ἀνθρώ/
πων γενόμενος, καὶ σχήματι εὑρεθεὶς
ὡς ἄνθρωπος, ἐταπείνωσεν ἑαυτὸν,
γενόμενος ὑπήκοος μέχρι θανάτου
θανάτου δὲ σταυροῦ. Διὸ καὶ ὁ θεὸς αὐτὸν
ὑπερύψωσε, καὶ ἐχαρίσατο αὐτῷ ὄνο
μα, τὸ ὑπὲρ πᾶν ὄνομα, ἵνα ἐν τῷ
ὀνόματι ἰησοῦ πᾶν γόνυ κάμψῃ
ἐπουρανίων, καὶ ἐπιγείων, καὶ κατα/
χθονίων, καὶ πᾶσα γλῶσσα ἐξομο
λογήσηται, ὅτι κύριος ἰησοῦς χριστὸς
εἰς δόξαν θεοῦ πατρός. Ὥστε ἀγαπη
τοί μου, καθὼς πάντοτε ὑπηκούσατε,
μὴ ὡς ἐν τῇ παρουσίᾳ μου μόνον, ἀλ
λὰ νῦν πολλῷ μᾶλλον ἐν τῇ ἀπου
σίᾳ μου, μετὰ φόβου καὶ τρόμου τὴν
ἑαυτῶν σωτηρίαν κατεργάζεσθε.
ὁ θεὸς γάρ ἐστιν ὁ ἐνεργῶν ἐν ὑμῖν
καὶ τὸ θέλειν, καὶ τὸ ἐνεργεῖν ὑπὲρ
τῆς εὐδοκίας. πάντα ποιεῖτε χωρὶς
γογγυσμῶν, καὶ διαλογισμῶν,
ἵνα γένησθε ἄμεμπτοι καὶ ἀκέραιοι,
τέκνα θεοῦ ἀμώμητα ἐν μέσῳ γε
νεᾶς σκολιᾶς καὶ διεστραμμένης, ἐν
οἷς φαίνεσθε ὡς φωστῆρες ἐν κό/
σμῳ, λόγον ζωῆς ἐπέχοντες, εἰς
καύχημα ἐμοὶ εἰς ἡμέραν χριστοῦ,
ὅτι οὐκ εἰς κενὸν ἔδραμον, οὐδὲ εἰς
κενὸν ἐκοπίασα. ἀλλ᾽ εἰ καὶ σπέν/
δομαι ἐπὶ τῇ θυσίᾳ, καὶ λειτουρ/
γίᾳ τῆς πίστεως ὑμῶν, χαίρω καὶ
συγχαίρω πᾶσιν ὑμῖν. τὸ δὲ αὐτὸ
καὶ ὑμεῖς χαίρετε καὶ συγχαίρετέ
μοι. Ἐλπίζω δὲ ἐν κυρίῳ ἰησοῦ, τι/
μόθεον ταχέως πέμψαι ὑμῖν,
ἵνα κἀγὼ εὐψυχῶ, γνοὺς τὰ περὶ
ὑμῶν. οὐδένα γὰρ ἔχω ἰσόψυ/
χον, ὅστις γνησίως τὰ περὶ ὑ/
μῶν μεριμνήσει. οἱ πάντες γὰρ
τὰ ἑαυτῶν ζητοῦσιν, οὐ τὰ τοῦ χρι/
στοῦ ἰησοῦ. τὴν δὲ δοκιμὴν αὐτοῦ γι
νώσκετε, ὅτι ὡς πατρὶ τέκνον σὺν
ἐμοὶ ἐδούλευσεν εἰς τὸ εὐαγγέλιον.
τοῦτον μὲν οὖν ἐλπίζω πέμψαι,
ὡς ἂν ἀπίδω τὰ περὶ ἐμὲ ἐξαυτῆς.
Πέποιθα

existimet: ne sua quisque spectetis,
sed unusquisque quæ sunt aliorum. Is
enim affectus sit in uobis, qui fuit
& in Christo Iesu: qui cum esset in
forma dei, nō rapinam arbitratus
est, ut esset æqualis deo, sed semeti/
psum inaniuit, forma serui sumpta
in similitudine hominū cōstitutus,
et figura repertus ut homo, humilē
præbuit semetipsum, factus obedi/
ens usque ad mortē, mortem aūt cru
cis. Quapropter et deus illū in sum
mam extulit sublimitatē, ac dona/
uit illi nomē, quod est supra omne
nomē, ut in nomine Iesu omne ge
nu se flectat, cœlestiū ac terrestriū,
& infernorū, omnisque lingua confi
teaṫ, quod dominus sit Iesus Chri/
stus ad gloriā dei patris. Proinde
dilecti mei, quemadmodū semper
obedistis, non tanquā in præsentia
mea solū, sed nunc multo magis in
absentia mea, cū timore ac tremo/
re, uestrā ipsorum salutē operemi/
ni. Nam deus est is qui agit in uo/
bis, & ut uelitis, & ut efficiatis pro
bono animi proposito. Omnia fa/
cite sine murmuratiōibus ac disce/
ptatiōibus, tales ut nemo de uobis
queri possit synceríque, filij dei irre/
prehēsibiles in medio nationis pra
uæ ac tortuosæ, inter quos lucet e
tanquam luminaria in mūdo, sermonē
uitæ sustinentes, ut gloriari possim
in diē Christi, quod nō in uanū cucur/
rerim, nec in uanum laborauerim.
Quinetiā si immolor super hostia,
sacrificioque fidei uestræ, gaudeo &
cōgaudeo omnibus uobis. Ob id
ipsum autē & uos gaudetis, & con
gaudetis mihi. Spero autē in domi
no Iesu, me Timotheū breui missu
rum uobis, ut & ego læto sim ani=
mo, cognito statu uestro. Neminē
enim habeo pari mecū animo præ
ditū, qui germane res uestras cura
turus sit. Nā omes quæ sua ipsorū
sunt, quærūt, non quæ Christi Iesu.
Porro probationē eius nostis, quod ut
filius mecū ueluti cū patre seruierit
in euāgeliū. Hūc igiṫ spero me mis/
surū, mox ubi uidero mea negotia.
Confido

arbitrātes: nō quæ sua sunt
singuli considerantes: sed &
ea quæ aliorū. Hoc enī sen/
tite in uobis qd' & in Chri/
sto Iesu. Qui cum in forma
dei esset: nō rapinā arbitra/
tus est esse se æqualem deo:
sed semetipsum exinaniuit,
formā serui accipiēs in simi
litudinē hominū factus, &
habitu inuentus ut homo:
humiliauit semetipsum, fa/
ctus obediens usque ad mor/
tem: mortē autē crucis. Pro/
pter quod & deus exaltauit
illum: & donauit illi nomen
qd' est super omne nomē: ut
in nomine Iesu omne genu
flectaṫ, cœlestiū, terrestriū,
& infernorū. Et omnis lin/
gua cōfiteaṫ, quia dn̄s Iesus
Christus in gloria est dei pa
tris. Itaque charissimi mei si/
cut semper obedistis: nō in
præsentia mei tātū: sed mul/
to magis nunc in absentia
mea, cū metu & tremore ue
strā salutē operamini. Deus
est enī qui operaṫ in uobis
& uelle & perficere pro bona
uolūtate. Omīa aūt facite si
ne murmuratiōibus & hæsi
tationibus: ut sitis sine que/
rela: & simplices filij dei sine
reprehēsiōe in medio natio/
nis prauæ atque peruersæ: in/
ter quos lucetis sicut lumi/
naria in mūdo: uerbū uitæ
continētes: ad gloriā meā in
die Christi: qa nō in uacuū
cucurri: neque in uacuū labo
raui. Sed & si æmulor supra
sacrificiū & obsequiū fidei
uestræ: gaudeo & cōgratu/
lor omībus uobis. Idipsum
aūt & uos gaudete & cōgra
tulamini mihi. Spero aūt in
dn̄o Iesu Timotheū me cito
mittere ad uos: ut & ego bo
no animo sim cognitis quæ
circa uos sunt. Neminē enī
habeo tā unanimē, qui sin/
cera affectiōe pro uobis sol
licitus sit. Omēs enim quæ
sua sunt, quærūt: nō quæ Ie
su Christi. Experimentū au
tem eius cognoscite: qm̄ iā si/
cut patri filius mecū serui/
uit in euāgelio. Hūc igiṫ spe
ro me mittere ad uos mox
ut uidero quæ circa me sūt.
Confido

Πέποιθα δὲ ἐν κυρίῳ, ὅτι καὶ αὐτὸς ταχέως ἐλεύσομαι. ἀναγκαῖον δὲ ἡγησάμην, ἐπαφρόδιτον τὸν ἀδελφὸν, καὶ συνεργὸν, καὶ συστρατιώτην μου, ὑμῶν δὲ ἀπόστολον, καὶ λειτουργὸν τῆς χρείας μου, πέμψαι πρὸς ὑμᾶς. Ἐπειδὴ ἐπιποθῶν ἦν πάντας ὑμᾶς, καὶ ἀδημονῶν, διότι ἠκούσατε, ὅτι ἠσθένησε. καὶ γὰρ ἠσθένησε παραπλήσιον θανάτῳ, ἀλλ᾽ ὁ θεὸς αὐτὸν ἠλέησεν, οὐκ αὐτὸν δὲ μόνον ἀλλὰ καὶ ἐμὲ, ἵνα μὴ λύπην ἐπὶ λύπῃ σχῶ. σπουδαιοτέρως οὖν ἔπεμψα αὐτὸν, ἵνα ἰδόντες αὐτὸν, πάλιν χαρῆτε, κἀγὼ ἀλυπότερος ὦ. προσδέχεσθε οὖν αὐτὸν ἐν κυρίῳ, μετὰ πάσης χαρᾶς, καὶ τοὺς τοιούτους ἐντίμους ἔχετε, ὅτι διὰ τὸ ἔργον τοῦ χριστοῦ μέχρι θανάτου ἤγγισεν, παραβουλευσάμενος τῇ ψυχῇ, ἵνα πληρώσῃ τὸ ὑμῶν ὑστέρημα τῆς πρός με λειτουργίας.

Τὸ λοιπὸν ἀδελφοί μου, χαίρετε ἐν κυρίῳ. τὰ αὐτὰ γράφειν ὑμῖν ἐμοὶ μὲν οὐκ ὀκνηρὸν, ὑμῖν δὲ τὸ ἀσφαλές. βλέπετε τοὺς κύνας, βλέπετε τοὺς κακοὺς ἐργάτας, βλέπετε τὴν κατατομήν. Ἡμεῖς γάρ ἐσμεν ἡ περιτομή, οἱ πνεύματι θεῷ λατρεύοντες, καὶ καυχώμενοι ἐν χριστῷ Ἰησοῦ, καὶ οὐκ ἐν σαρκὶ πεποιθότες, καίπερ ἐγὼ ἔχων πεποίθησιν καὶ ἐν σαρκί. εἴ τις δοκεῖ ἄλλος πεποιθέναι ἐν σαρκὶ, ἐγὼ μᾶλλον, περιτομὴ ὀκταήμερος, ἐκ γένους ἰσραὴλ, φυλῆς βενιαμὶν, ἑβραῖος ἐξ ἑβραίων, κατὰ νόμον φαρισαῖος, κατὰ ζῆλον διώκων τὴν ἐκκλησίαν, κατὰ δικαιοσύνην τὴν ἐν νόμῳ, γενόμενος ἄμεμπτος. ἀλλ᾽ ἅτινά μοι ἦν κέρδη, ταῦτα ἥγημαι διὰ τὸν χριστὸν ζημίαν. ἀλλὰ μὲν οὖν καὶ ἡγοῦμαι πάντα ζημίαν εἶναι διὰ τὸ ὑπερέχον τῆς γνώσεως χριστοῦ Ἰησοῦ τοῦ κυρίου μου. δι᾽ ὃν τὰ πάντα ἐζημιώθην, καὶ ἡγοῦμαι σκύβαλα εἶναι, ἵνα χριστὸν κερδήσω, καὶ εὑρεθῶ ἐν αὐτῷ, μὴ ἔχων ἐμὴν δικαιοσύνην τὴν ἐκ νόμου, ἀλλὰ τὴν διὰ πίστεως χριστοῦ, τὴν ἐκ θεοῦ δικαιοσύνην ἐπὶ τῇ πίστει, τοῦ γνῶναι αὐτὸν

Confido autē in domino, quod & ipse breui uenturus sim. Sed operæ pretiū arbitratus sum, Epaphroditum fratrem, & collegam, & cōmilitonem meum, uestrū autem apostolum, quiq; mihi subministrat in necessitate mea, mittere ad uos. Quandoquidē desiderabat omēs uos anxius animi, propterea quod audissetis eum infirmatū fuisse. Et certe fuit infirmus, ita ut esset uicinus morti, sed deus misertus est illius: at nō illius tantū, sed et mei, ne dolorem haberem super dolorem. Studiosius itaq; misi illum, ut cum uideritis illum, denuo gaudeatis, et ego magis uacem dolore. Excipite igitur illum in domino, cum omī gaudio, & qui huiusmodi sunt eos in precio habete: quoniā propter opus Christi eò accessit, ut morti proximus fuerit, nō habita ratione uitæ, ut suppleret id quod in uestro erga me officio fuit diminutum. Quod superest fratres, gaudete in domino. Eadem scribere uobis, me quidē haud piget, uobis autem tutū est. Cauete canes, cauete malos operarios, cauete cō cisionem. Nos enim sumus circuncisio, qui spiritu deum colimus, & gloriamur in Christo Iesu, & non cōfidimus in carne, quanq; ego cō fidam etiā in carne. Si quisquā alius uidet fiduciā habere in carne, ego magis habeo, circumcisus octauo die, Israël ex genere, tribus Beniamin, Hebræus ex Hebræis, iuxta legē pharisæus, iuxta studiū persequens ecclesiam, iuxta iustitiā quæ est in lege, factus irreprehensibilis. Sed quæ mihi erant lucra, ea arbitratus sum ,ppter Christū damnū esse. Quinetiam arbitror omīa damnum esse propter excellentiā cognitionis Christi Iesu dñi mei, propter quē omnia pro damnis duxi, habeoq; pro reiectamētis, ut Christum lucrifaciā, utq; reperiar in illo nō habens meā iustitiā ex lege, sed eā quæ per fidē est Christi, quæ est ex deo iustitiā sup fide, ut cognoscā illum

Cōfido aūt in dño: quoniā
& ipse ueniā ad uos cito. Ne
cessariū aūt existimaui epa/
phroditū fratrē & coopera/
torem & cōmilitonē meum:
uestrū autē apostolū: & mi/
nistrū necessitatis meæ mit/
tere ad uos: quoniā quidē
omnes uos desiderabat: &
mœstus erat, ,pptерea quod
audieratis illū infirmatum.
Nam & infirmatus est usq;
ad mortē: sed deus misertus
est eius. Nō solum aūt eius:
uerumetiā & mei: ne tristi/
ciam super tristiciā haberē.
Festinātius ergo misi illū: ut
uiso illo iterū gaudeatis: &
ego sine tristicia sim. Excipi
te itaq; illū cum omni gau/
dio in dño: & eiusmodi cum
honore habetote: quoniam
,ppter opus Christi usq; ad
mortē accessit, tradēs animā
suā: ut impleret id qđ ex uo
bis deerat erga meum obse
quiū. De cætero fratres III.
mei gaudete in domio: eadē
uobis scribere mihi quidem
nō pigrū, uobis aūt necessa
riū. Videte canes, uidete ma
los operarios, uidete cōcisio
nem. Nos enī sumus circūci
sio, qui spū seruimus deo: &
gloriamur in Christo Iesu:
& nō in carne fiduciā habē/
tes: quāq; & ego habeā con
fidentiā in carne. Siquis ali/
us uidet cōfidere in carne:
ego magis circūcisus octa/
uo die ex genere Israel, de
tribu Beniamin, Hebræus
ex Hebræis: secundū legem
Pharisæus secundū æmula/
tionē persequēs ecclesiā dei:
secundū iusticiā quæ in lege
est cōuersatus sine querela.
Sed quæ mihi fuerūt lucra:
hæc arbitrat⁹ sum propter
Christū detrimēta. Verūta/
mē existimo omīa detrimē/
tum esse propter eminētem
sciētiā Iesu Christi dñi mei:
,ppter quē omīa detrimētū
feci: & arbitror ut stercora,
ut Christū lucrifaciā: ut &
inueniar in illo, nō habens
meā iusticiā quæ ex lege est:
sed illā quæ ex fide est Chri/
sti Iesu: quæ ex deo est iusti/
cia in fide, ad cognoscendū
illum

αὐτὸν, καὶ τὴν δύναμιν τῆς ἀναστά/
σεως αὐτοῦ, καὶ τὴν κοινωνίαν τῶν πα
θημάτων αὐτοῦ, συμμορφούμενος
τῷ θανάτῳ αὐτοῦ, εἴ πως καταντή/
σω εἰς τὴν ἐξανάστασιν τῶν νεκρῶν,
οὐχ ὅτι ἤδη ἔλαβον, ἢ ἤδη τετελείω
μαι, διώκω δὲ, εἰ καὶ καταλάβω, ἐφ'
ᾧ καὶ κατελήφθην ὑπὸ τοῦ χριστοῦ Ἰησοῦ.
Ἀδελφοὶ, ἐγὼ ἐμαυτὸν οὔπω λογί
ζομαι κατειληφέναι. ἓν δὲ, τὰ μὲν
ὀπίσω ἐπιλανθανόμενος, τοῖς δὲ ἔμ
προσθεν ἐπεκτεινόμενος, κατὰ σκο/
πὸν διώκω, ἐπὶ τὸ βραβεῖον τῆς ἄνω
κλήσεως τοῦ θεοῦ ἐν χριστῷ Ἰησοῦ.
ὅσοι οὖν τέλειοι τοῦτο φρονῶμεν, καὶ
εἴ τι ἑτέρως φρονεῖτε, καὶ τοῦτο ὁ θεὸς
ὑμῖν ἀποκαλύψει. πλὴν εἰς ὃ ἐφθά
σαμεν, τῷ αὐτῷ στοιχεῖν κανόνι, τὸ
αὐτὸ φρονεῖν. Συμμιμηταί μου γί/
νεσθε ἀδελφοὶ, καὶ σκοπεῖτε τοὺς οὕ
τως περιπατοῦντας. καθὼς ἔχετε
τύπον ἡμᾶς. πολλοὶ γὰρ περιπατοῦ/
σιν, οὓς πολλάκις ἔλεγον ὑμῖν, νῦν
δὲ καὶ κλαίων λέγω, τοὺς ἐχθροὺς
τοῦ σταυροῦ τοῦ χριστοῦ, ὧν τὸ τέλος ἀ/
πώλεια, ὧν ὁ θεὸς ἡ κοιλία, καὶ ἡ δό
ξα ἐν τῇ αἰσχύνῃ αὐτῶν, οἱ τὰ ἐ/
πίγεια φρονοῦντες. Ἡμῶν γὰρ τὸ
πολίτευμα ἐν οὐρανοῖς ὑπάρχει,
ἐξ οὗ καὶ σωτῆρα ἀπεκδεχόμε/
θα, κύριον Ἰησοῦν χριστὸν, ὃς μετα
σχηματίσει τὸ σῶμα τῆς ταπεινώ/
σεως ἡμῶν, εἰς τὸ γενέσθαι αὐτὸ
σύμμορφον τῷ σώματι τῆς δό/
ξης αὐτοῦ, κατὰ τὴν ἐνέργειαν, τοῦ
δύνασθαι αὐτὸν καὶ ὑποτάξαι ἑαυ/
τῷ τὰ πάντα.

Aliâs γενῶσαι.

Ὥστε ἀδελφοί μου ἀγαπητοὶ καὶ
ἐπιπόθητοι, χαρὰ καὶ στέφανός μου,
οὕτως στήκετε ἐν κυρίῳ ἀγαπητοί.
Εὐοδίαν παρακαλῶ, καὶ συντύχην
παρακαλῶ, τὸ αὐτὸ φρονεῖν ἐν κυρίῳ.
ναὶ ἐρωτῶ καί σε σύζυγε γνήσιε,
συλλαμβάνου αὐταῖς αἵτινες ἐν τῷ
εὐαγγελίῳ συνήθλησάν μοι, μετὰ
καὶ κλήμεντος καὶ τῶν λοιπῶν συνερ
γῶν μου, ὧν τὰ ὀνόματα ἐν βίβλῳ
ζωῆς. Χαίρετε ἐν κυρίῳ πάντοτε, καὶ
πάλιν ἐρῶ χαίρετε. τὸ ἐπιεικὲς ὑ/
μῶν γνωσθήτω πᾶσιν ἀνθρώποις.
ὁ κύριος ἐγγύς. μηδὲν μεριμνᾶ/
τε, ἀλλ' ἐν παντὶ τῇ προσευχῇ
καὶ τῇ

illum, & potentiã resurrectionis il/
lius, & cõmunionẽ afflictionũ illi/
us, dum cõformis fio morti eius, si
quo modo pertingã ad resurrectio
nem mortuorũ, nõ quod apprehẽ
derim, aut iam perfectus sim, sed
sector, si etiã apprehendam, quate/
nus & apprehensus sum à Christo
Iesu. Fratres, ego meipsum nondũ
arbitror assecutum esse. Vnũ autẽ
illud ago, ea quidem quæ à tergo
sunt obliuiscens, ad ea uero quæ à
fronte sunt enitẽs, iuxta præfixum
signum insequor ad palmam su/
pernæ uocationis dei, per Christũ
Iesum. Quotquot itaq; perfecti su
mus, hoc sentiamus: & si quid ali/
ter sentitis, hoc quoq; uobis deus
reuelabit. Attamen ad id quod as/
secuti sumus, eadẽ procedamus re/
gula, ut simus cõcordes. Pariter e/
stote imitatores mei fratres, & con
siderate eos qui sic ambulant, quẽ/
admodum habetis nos pro exem/
plari. Nam cõplures ambulant, de
quibus sæpe dixi uobis, nunc autẽ
& flens dico, inimici crucis Chri/
sti, quorum finis perditio est, quo/
rum deus uenter, & gloria in dede
core ipsorum, qui terrestria curãt.
Nam nostra conuersatio in cœlis
est, ex quo & seruatorem expecta
mus, dominum Iesum Christũ, qui
transfigurabit corpus nostrum hu
mile, ut conforme reddat corpori
suo glorioso, secundũ efficaciã, qua
potest etiam subijcere sibi omnia.

Proinde fratres mei dilecti
ac desiderati, gaudium & corona
mea, sic state in domino dilecti.
Euodiam obsecro, & Syntychẽ ob
secro, ut sint cõcordes in domino.
Sanè rogo & te compar germana,
adiuua eas quæ in euãgelio decer/
tarunt mecum unà cum Clemẽte
quoq; et reliquis cooperarijs meis,
quorum nomina sunt in libro ui/
tæ. Gaudete in domino semper, &
iterum dico gaudete. Modestia ue
stra nota sit omnibus hominibus.
Dominus ꝓpe est. De nulla re sol/
liciti sitis, sed in omi, precatione &
& obse

illum & uirtutẽ resurrectio/
nis eius, & societatẽ passiõis
illius: cõfiguratus morti e/
ius: si quo modo occurram
ad resurrectionẽ, quæ est ex
mortuis: nõ quod iam acce
perim: aut iam ꝑfectus sim.
Sequor aũt si quo modo cõ
prehendã: in quo & cõpre/
hensus sum a Christo Iesu.
Fratres ego me nõ arbitror
cõprehẽdisse. Vnũ aũt: quæ
quidẽ retro sunt obliuiscẽs:
ad ea uero quæ sunt priora
extendens meipsum, ad de/
stinatũ ꝓsequor ad brauiũ
supnæ uocatiõis dei in Chri
sto Iesu. Quicũq; ergo per/
fecti sumus, hoc sentiamus:
& si qd aliter sapitis: & hoc
uobis reuelabit deus. Verũ
tamẽ ad qđ peruenimus ut
idẽ sapiamus: & in eadẽ per
maneamus regula. Imitato
res mei estote fratres: & ob/
seruate eos qui ita ambulãt,
sicut habetis formã nostrã.
Multi enĩ ambulãt quos sæ
pe dicebã uobis: nũc autem
& flẽs dico, inimicos crucis
Christi: quorũ finis interi/
tus: quorũ deus uenter est:
& gloria in cõfusione ipsorũ
qui terrena sapiunt. Nostra
aũt conuersatio in cœlis est.
Vnde etiam saluatorẽ expe
ctamus, dominũ nostrũ Ie/
sum Christũ: qui reforma/
bit corpus humilitatis no/
stræ, cõfiguratũ corpori cla
ritatis suæ, secundũ opera/
tionẽ uirtutis suæ: qua etiã
possit subijcere sibi omnia.

Itaq; fratres mei charissi/ IIII.
mi & desideratissimi: gaudi/
um meũ & corona mea: sic
state in domino charissimi.
Euchodiã rogo & synticem
deprecor idipsum sapere in
domino. Etiã rogo & te ger/
mane compar: adiuua illas
quæ mecũ laborauerunt in
euãgelio, cũ clemente & cæ/
teris adiutoribus meis: quo
rum nomĩa sunt in libro ui/
tæ. Gaudete in domino sem
per: iterũ dico gaudete. Mo
destia uestra nota sit omni/
bus hominibus: Dominus
enim prope est. Nihil sollici/
ti sitis: sed in omni oratione
& obse

καὶ τῇ δεήσει μετὰ εὐχαριστίας τὰ αἰ/
τήματα ὑμῶν γνωριζέσθω πρὸς τὸν
θεόν. καὶ ἡ εἰρήνη τοῦ θεοῦ ἡ ὑπερέχουσα
πάντα νοῦν, φρουρήσει τὰς καρδίας
ὑμῶν, καὶ τὰ νοήματα ὑμῶν ἐν χρι/
στῷ Ἰησοῦ. τὸ λοιπὸν ἀδελφοί, ὅσα
ἐστὶν ἀληθῆ, ὅσα σεμνά, ὅσα δίκαια,
ὅσα ἁγνά, ὅσα προσφιλῆ, ὅσα εὔφη
μα, εἴ τις ἀρετή, καὶ εἴ τις ἔπαινος,
ταῦτα λογίζεσθε, ἃ καὶ ἐμάθετε, καὶ
παρελάβετε καὶ ἠκούσατε, καὶ εἴδετε ἐν
ἐμοί. ταῦτα πράσσετε, καὶ ὁ θεὸς τῆς
εἰρήνης ἔσται μεθ' ὑμῶν. Ἐχάρην δὲ
ἐν κυρίῳ μεγάλως, ὅτι ἤδη ποτὲ
ἀνεθάλετε τὸ ὑπὲρ ἐμοῦ φρονεῖν, ἐφ'
ᾧ καὶ ἐφρονεῖτε, ἠκαιρεῖσθε δέ. οὐχ
ὅτι καθ' ὑστέρησιν λέγω. ἐγὼ γὰρ
ἔμαθον, ἐν οἷς εἰμί, αὐτάρκης εἶναι.
οἶδα καὶ ταπεινοῦσθαι, οἶδα καὶ περισ
σεύειν, ἐν παντὶ καὶ ἐν πᾶσι μεμύη/
μαι, καὶ χορτάζεσθαι, καὶ πεινᾶν, καὶ
περισσεύειν, καὶ ὑστερεῖσθαι. πάντα ἰσχύω
ἐν τῷ ἐνδυναμοῦντί με χριστῷ.
πλὴν καλῶς ἐποιήσατε, συγκοινω
νήσαντές μου τῇ θλίψει. οἴδατε δὲ καὶ
ὑμεῖς φιλιππήσιοι, ὅτι ἐν ἀρχῇ τοῦ
εὐαγγελίου, ὅτε ἐξῆλθον ἀπὸ μακε/
δονίας, οὐδὲ μία μοι ἐκκλησία ἐκοι/
νώνησεν εἰς λόγον δόσεως καὶ λή/
ψεως, εἰ μὴ ὑμεῖς μόνοι. ὅτι καὶ ἐν
θεσσαλονίκῃ, ἅπαξ καὶ δὶς εἰς τὴν
χρείαν μοι ἐπέμψατε, οὐχ ὅτι ἐπιζη
τῶ τὸ δόμα, ἀλλ' ἐπιζητῶ τὸν καρ
πὸν τὸν πλεονάζοντα εἰς λόγον ὑ/
μῶν. ἀπέχω δὲ πάντα καὶ περισ/
σεύω. πεπλήρωμαι, δεξάμενος
παρὰ ἐπαφροδίτου, τὰ παρ' ὑμῶν, ὀσ
μὴν εὐωδίας, θυσίαν δεκτὴν εὐάρε/
στον τῷ θεῷ. ὁ δὲ θεός μου πληρώ/
σει πᾶσαν χρείαν ὑμῶν, κατὰ τὸν
πλοῦτον αὐτοῦ ἐν δόξῃ, ἐν χριστῷ Ἰη
σοῦ. τῷ δὲ θεῷ καὶ πατρὶ ἡμῶν ἡ
δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.
ἀμήν. Ἀσπάσασθε πάντα ἅγιον
ἐν χριστῷ Ἰησοῦ. ἀσπάζονται ὑμᾶς
οἱ σὺν ἐμοὶ ἀδελφοί. ἀσπάζονται
ὑμᾶς πάντες ἅγιοι, μάλιστα δὲ οἱ ἐκ
τῆς καίσαρος οἰκίας. Ἡ χάρις τοῦ κυρίου
ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ μετὰ πάντων
ὑμῶν. ἀμήν.

Ἐγράφη ἀπὸ ῥώμης δι'
ἐπαφροδίτου.

& obſecratiōe cū gratiarū actione
petitiones ueſtræ innoteſcāt apud
deū, & pax dei quæ ſuperat omnē
intellectū, cuſtodiet corda ueſtra,
& ſenſus ueſtros per Chriſtū Ieſū.
Quod reliquū eſt fratres, quæcūq;
ſunt uera, quæcunq; honeſta, quæ/
cūq; iuſta, quæcūq; pura, quæcunq;
accōmoda, quæcūq; boni nominis
ſi qua uirtus, & ſi qua laus: hæc co/
gitate, quæ & didiciſtis, & accepi/
ſtis, & audiſtis, & uidiſtis in me:
hæc facite, & deus pacis erit uobi/
ſcum. Gauiſus ſum autē in dño ma
gnopere, q iam tandē reuiguit ue/
ſtra p me ſollicitudo in eo, in quo
& ſoliciti eratis, uerū deerat opor/
tunitas. Non qđ iuxta penuriā lo/
quar. Nam ego didici, in qbus ſum
his cōtentus eſſe. Noui & humilis
eſſe, noui & excellere, ubiq; & in o/
mnibus inſtitutus ſum, & ſaturari,
et eſurire, & abūdare, et penuriā pa
ti. Omnia poſſum per Chriſtū, qui
me corroborat. Attamē recte feci/
ſtis, quod ſimul cōmunicaſtis meæ
afflictioni. Noſtis autē & uos Phi/
lippenſes, q in principio euangelij
cū proficiſcerer à Macedonia, nul/
la mihi eccleſia cōmunicauerit in
rationē dandi & accipiēdi, niſi uos
ſoli. Nam & in Theſſalonica cū eſ
ſem, ſemel & iterū, q opus erat, mi/
hi miſiſtis, non qđ requirā munus
ſed requiro fructū exuberantē in
rationē ueſtrā. Recepi tamē omia
& abūdo. Expletus ſū, poſteaq; ac/
cepi ab Epaphrodito, quæ à uobis
miſſa fuerāt, odorē bonæ fragran/
tiæ, hoſtiā acceptā gratāq; deo. De/
us aūt meus ſupplebit quicqd opus
fuerit uobis, ſecundū diuitias ſuas
cū gloria, p Chriſtū Ieſum. Deo aūt
& patri noſtro gloria in ſecula ſecu
lorū. Amē. Salutate omnē ſanctū
in Chriſto Ieſu. Salutāt uos qui me
cū ſunt fratres. Salutant uos omes
ſancti, maxime uero qui ſunt ex cæ
ſaris familia. Gratia dñi noſtri Ieſu
Chriſti cū omnibus uobis. Amen.

Scripta eſt è Rhoma per
Epaphroditum.

& obſecratione cū gratiarū
actione, petitiōes ueſtræ in/
noteſcant apud deū. Et pax
dei quæ exuperat omnē ſen
ſum, cuſtodiat corda ueſtra
& intelligētias uras in Chri
ſto Ieſu. De cætero fratres,
quæcūq; ſunt uera, quæcūq;
pudica, quæcūq; iuſta, quæ
cunq; ſancta, quæcūq; ama
bilia, quæcūq; bonæ famæ:
ſi qua uirtus, ſi qua laus diſci
plinæ: hæc cogitate quæ &
didiciſtis & accepiſtis & au/
diſtis & uidiſtis in me. Hæc
agite: & deus pacis erit uo/
biſcū. Gauiſus ſum autē in
dño uæhemēter: quoniā tā/
dem aliquando refloruiſtis
pro me ſentire, ſicut & ſentie
batis. Occupati autē eratis.
Nō quaſi ppter penuriam
dico. Ego enī didici in qui/
bus ſum ſufficiēs eſſe. Scio
& humiliari, ſcio & abūda/
re. Vbiq; & in omnibus in/
ſtitutus ſum: & ſatiari & eſu
rire & abūdare & penuriam
pati. Omnia poſſum in eo
qui me cōfortat. Verūtamē
bene feciſtis, cōmunicantes
tribulationi meæ. Scitis aūt
& uos Philippēſes, q in prin
cipio euāgelij quādo profe/
ctus ſum a Macedonia, nul
la mihi eccleſia cōmunica/
uit in ratiōe dati & accepti,
niſi uos ſoli: quia & Theſſa/
lonicā ſemel & bis in uſum
mihi miſiſtis: nō quia quæ/
ro datū, ſed requiro fructū
abundantē in ratiōe ueſtra.
Habeo aūt omnia & abun/
do. Repletus ſum exceptis
ab epaphrodito quæ miſi/
ſtis in odorē ſuauitatis, ho/
ſtiam acceptam placentem
deo. Deus aūt meus imple/
at omne deſideriū ueſtrum
ſecundū diuitias ſuas in glo
ria in Chriſto Ieſu. Deo aūt
& patri noſtro gloria in ſe/
cula ſeculorū: Amē. Saluta
te omnē ſanctū in Chriſto
Ieſu. Salutāt uos qui mecū
ſunt fratres. Salutāt uos o/
mnes ſancti: maxime autē
qui de Cæſaris domo ſunt.
Gratia dñi noſtri Ieſu Chri
ſti cū ſpiritu ueſtro: Amē.

FINIS.

Ταύτην ἐπιστέλλει ἀπὸ ῥώμης, οὐχ ἑωρακὼς μὲν αὐτούς, ἀκούσας δὲ περὶ αὐτῶν. ἡ δὲ πρόφασις τῆς ἐπιστολῆς αὕτη. τοὺς κολασσαεῖς ἤθελόν τινες ἀπατῆσαι σοφίσμασιν ἑλληνικοῖς, κατὰ τῆς εἰς ἰησοῦν πίστεως, καὶ περὶ τῶν ἐν νόμῳ βρωμάτων, καὶ περιτομῆς. ταῦτα τοίνυν μαθὼν ὁ ἀπόστολος, γράφει τὴν ἐπιστολὴν ὥσπερ κατηχητικὴν αὐτοῖς ταύτην. καὶ πρῶτον μὲν εὐχαριστῶν τῷ θεῷ, σημαίνει ἀπὸ τοῦ σκότους αὐτοὺς μεταβεβηκέναι εἰς τὸ φῶς τῆς ἀληθείας, καὶ ὅτι ὁ χριστὸς εἰς ὃν ἐπίστευσαν εἰκών ἐστι τοῦ θεοῦ καὶ λόγος, δι' οὗ τὰ πάντα γέγονε, καὶ ὅτι ἔπρεπεν αὐτὸν δημιουργὸν ὄντα, γενέσθαι αὐτὸν πρωτότοκον τῆς κτίσεως καὶ πρωτότοκον ἐκ τῶν νεκρῶν, ἵνα τὰ ἀμφότερα συνάψῃ, καὶ ζωοποιήσῃ τὰ πάντα. προτρέπει δὲ αὐτοὺς ἐμμένειν ἐν τῇ πίστει, σημαίνων, ὅτι αὐτὸς παῦλος διάκονός ἐστι τοῦ εὐαγγελίου, ἐν ᾧ κατηχήθησαν. εἶτα καὶ περὶ τοῦ νόμου, καὶ τῶν ἐν αὐτῷ βρωμάτων, καὶ περὶ ἡμερῶν, καὶ ἐνιαυτῶν ἐξηγεῖται. καὶ ἀποδείκνυσι ἠργηκέναι λοιπὸν τὰ παλαιά, καὶ τὴν περιτομήν, συμβουλεύει τε αὐτοῖς μὴ πλανᾶσθαι ἀπὸ τῶν σοφιζομένων, καὶ πλανᾶν αὐτοὺς θελόντων. καὶ λοιπὸν παραινέσας, καὶ ὧδε γονεῦσι καὶ τέκνοις, ἀνδράσι καὶ γυναιξί, δούλοις καὶ κυρίοις, καὶ τὰ ἄλλα τὰ πρὸς τὰ ἤθη συμβουλεύσας, πληροῖ τὴν ἐπιστολήν.

IN EPISTOLAM AD COLOSSENSES ARGUMENTUM PER ERASMUM ROT.

COLOSSENSES in Asia minore sunt, finitimi Laodicensibus, Hos nō uiderat apostolus. Nam Archippi, siue, quod addit Ambrosius, Epaphræ, quibus hoc delegatū erat, prædicatione conuersi sunt ad Christum. His uehementer imminebant pseudapostoli, conantes in dogma multo peruersissimum inducere, docentes nō esse filium dei salutis autorem, sed per angelos uiam patere ad patrem. Neq; enim uenisse filium dei in hunc mundum, neq; uenturum, cum in ueteri testamento per angelos administrata sint omnia. Deinde Iudaismum & philosophiæ superstitionem cum Christi doctrina miscebant, obseruantes quædam legis instituta, & superstitiose obseruantes solem, lunam, ac stellas, & elementa huius mundi, quibus docebant nos esse obnoxios. Hos igitur suæ professionis commonefacit, ostendens illos quicquid hactenus assecuti sunt, non angelis debere, sed Christo angelorum conditori: hunc unum esse caput ecclesiæ, nec ab alio quoquam petendam salutem. Atq; interim autoritatem suam asserit. Diligenter autem monet, ne pseudapostolorum magniloquentia, confictisq; uisionibus angelorum sibi imponi paterentur, & uel in Iudaismū, uel in philosophicam superstitionem prolaberentur. Atq; hæc agit duobus primis capitibus. In reliquis hortatur ad officia pietatis, nominatim præscribens, qualis uxor erga maritū, qualis debeat esse maritus in uxorem, qualis parens erga liberos, liberi erga parentes, serui erga dominos, domini erga seruos. Extrema pars salutationibus occupatur nisi quod Archippum commonet officij sui. Scripsit autem è carcere ab Epheso per Tychicum, quod ipse palàm testatur in huius epistolæ capite quarto, cui collegam dederat Onesimum. Græcorum inscriptiones ex urbe Rhoma missam, testantur. Hinc certe remisit Onesimum, quem illic in uinculis genuerat Christo.

ARGUMENTI FINIS.

ΑΥΛΟΣ ἀπόστολος Ἰησοῦ Χριστοῦ διὰ θελήματος θεοῦ, καὶ Τιμόθεος ὁ ἀδελφὸς, τοῖς ἐν κολασσαῖς ἁγίοις, καὶ πιστοῖς ἀδελφοῖς ἐν Χριστῷ. χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν, καὶ κυρίου, Ἰησοῦ Χριστοῦ. Εὐχαριστοῦμεν τῷ θεῷ καὶ πατρὶ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, πάντοτε περὶ ὑμῶν προσευχόμενοι, ἀκούσαντες τὴν πίστιν ὑμῶν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, καὶ τὴν ἀγάπην τὴν εἰς πάντας τοὺς ἁγίους, διὰ τὴν ἐλπίδα τὴν ἀποκειμένην ὑμῖν ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ἣν προηκούσατε ἐν τῷ λόγῳ τῆς ἀληθείας τοῦ εὐαγγελίου τοῦ παρόντος εἰς ὑμᾶς, καθὼς καὶ ἐν παντὶ τῷ κόσμῳ, καὶ ἔστι καρποφορούμενον, καθὼς καὶ ἐν ὑμῖν, ἀφ' ἧς ἡμέρας ἠκούσατε, καὶ ἔγνωτε τὴν χάριν τοῦ θεοῦ ἐν ἀληθείᾳ. καθὼς καὶ ἐμάθετε ἀπὸ ἐπαφρᾶ τοῦ ἀγαπητοῦ συνδούλου ἡμῶν, ὅς ἐστι πιστὸς ὑπὲρ ὑμῶν διάκονος τοῦ Χριστοῦ, ὁ καὶ δηλώσας ἡμῖν τὴν ὑμῶν ἀγάπην ἐν πνεύματι. διὰ τοῦτο καὶ ἡμεῖς ἀφ' ἧς ἡμέρας ἠκούσαμεν, οὐ παυόμεθα ὑπὲρ ὑμῶν προσευχόμενοι καὶ αἰτούμενοι, ἵνα πληρωθῆτε τὴν ἐπίγνωσιν τοῦ θελήματος αὐτοῦ ἐν πάσῃ σοφίᾳ καὶ συνέσει πνευματικῇ, περιπατῆσαι ὑμᾶς ἀξίως τοῦ κυρίου, εἰς πᾶσαν ἀρέσκειαν, ἐν παντὶ ἔργῳ ἀγαθῷ καρποφοροῦντες, καὶ αὐξανόμενοι εἰς τὴν ἐπίγνωσιν τοῦ θεοῦ, ἐν πάσῃ δυνάμει δυναμούμενοι, κατὰ τὸ κράτος τῆς δόξης αὐτοῦ, εἰς πᾶσαν ὑπομονὴν καὶ μακροθυμίαν μετὰ χαρᾶς, εὐχαριστοῦντες τῷ πατρὶ, τῷ ἱκανώσαντι ἡμᾶς εἰς τὴν μερίδα τοῦ κλήρου τῶν ἁγίων ἐν τῷ φωτί, ὃς ἐρρύσατο ἡμᾶς ἐκ τῆς ἐξουσίας τοῦ σκότους, καὶ μετέστησεν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ υἱοῦ τῆς ἀγάπης αὐτοῦ, ἐν ᾧ ἔχομεν τὴν ἀπολύτρωσιν διὰ τοῦ αἵματος αὐτοῦ, τὴν ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν, ὅς ἐστιν εἰκὼν τοῦ θεοῦ τοῦ ἀοράτου, πρωτότοκος πάσης κτίσεως, ὅτι

AVLVS Apostolus Iesu Christi per uoluntatem dei, et Timotheus frater, iis qui sunt Colossis sanctis ac fidelibus fratribus in Christo. Gratia uobis & pax a deo patre nostro, & domino Iesu Christo. Gratias agimus deo & patri domini nostri Iesu Christi, semper de uobis, cum oramus: quoniam audiuimus fidem uestram in Christo Iesu, & charitatem erga omnes sanctos, propter spem repositam uobis in cœlis, de qua prius audieratis per sermonem uerácem Euangelij, quod peruenit ad uos, quemadmodum & in toto mundo etiam fructificat, sicut & in uobis, ex eo die quo audistis & cognouistis gratiam dei per ueritatem. Quemadmodum & didicistis ex Epaphra dilecto conseruo nostro, qui est fidus pro uobis minister Christi, qui & exposuit nobis uestram dilectionem in spiritu. Propterea & nos, ex quo die audiuimus, non desiuimus pro uobis orare, & poscere, ut impleamini agnitione uoluntatis eius, in omni sapientia & prudentia spirituali, ut ambuletis digne domino, ut per omnia placeatis, in omni opere bono fructificantes, & crescentes in agnitionem dei, omni robore corroborati, iuxta potentiam gloriæ illius, ad omnem tolerantiam ac patientiam cum gaudio, gratias agentes patri, qui idoneos nos fecit ad participationem sortis sanctorum in lumine, qui eripuit nos à potestate tenebrarum, ac transtulit in regnum filij sibi dilecti, per quem habemus redemptionem per sanguinem ipsius, remissionem peccatorum, qui est imago dei incõspicui, primogenitus uniuersæ creaturæ, quod

I. AVlus apostolus Iesu christi per uolũtatem dei, & Timotheus frater, his qui sunt colossis sanctis & fidelibus fratrib⁹ in Christo Iesu: Gratia uobis & pax a deo patre nostro. Gratias agimus deo & patri dñi nostri Iesu Christi semper pro uobis orantes, audiẽtes fidẽ uestrã in Christo Iesu, & dilectionem quam habetis in sanctos omnes: propter spẽ quæ reposita est uobis in cœlis: quã audistis in uerbo ueritatis euãgelij quod peruenit ad uos: sicut & in uniuerso mũdo est: & fructificat & crescit sicut in uobis, ex ea die qua audistis & cognouistis gratiã dei in ueritate: sicut didicistis ab Epaphra charissimo cõseruo nostro: qui est fidelis pro uobis minister Christi Iesu. Qui etiam manifestauit nobis dilectionem uestram in spiritu. Ideo & nos ex qua die audiuimus, non cessamus pro uobis orantes & postulantes: ut impleamini agnitione uoluntatis eius in omni sapientia & intellectu spiritali: ut ambuletis digne deo, per omnia placẽtes, in omni opere bono fructificantes: & crescentes in scientia dei, in omni uirtute confortati secundum potentiam claritatis eius in omni patientia & longanimitate cũ gaudio gratias agẽtes deo & patri: qui dignos nos fecit in partem sortis sanctorum in lumine. Qui eripuit nos de potestate tenebrarũ: & transtulit in regnum filij dilectionis suæ: in quo habemus redemptionem & remissionem peccatorũ. Qui est imago dei inuisibilis, primogenitus omnis creaturæ quoniam

ὅτι ἐν αὐτῷ ἐκτίσθη τὰ πάντα, τὰ
ἐν τοῖς οὐρανοῖς, καὶ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς
τὰ ὁρατὰ καὶ τὰ ἀόρατα, εἴτε θρόνοι
εἴτε κυριότητες, εἴτε ἀρχαί, εἴτε ἐξου
σίαι. τὰ πάντα δι᾽ αὐτοῦ, καὶ εἰς αὐτὸν
ἔκτισαι, καὶ αὐτός ἐστιν πρὸ πάντων,
καὶ τὰ πάντα ἐν αὐτῷ συνέστηκε, καὶ
αὐτός ἐστιν ἡ κεφαλὴ τοῦ σώματος τῆς
ἐκκλησίας, ὅς ἐστιν ἀρχὴ πρωτότο/
κος ἐκ τῶν νεκρῶν, ἵνα γένηται ἐν
πᾶσιν αὐτὸς πρωτεύων, ὅτι ἐν αὐτῷ
εὐδόκησε πᾶν τὸ πλήρωμα κατοι/
κῆσαι, καὶ δι᾽ αὐτοῦ ἀποκαταλλάξαι
τὰ πάντα εἰς αὐτόν, εἰρηνοποιήσας
διὰ τοῦ αἵματος τοῦ σταυροῦ αὐτοῦ, δι᾽
αὐτοῦ, εἴτε τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, εἴτε τὰ ἐπὶ
τοῖς οὐρανοῖς. καὶ ὑμᾶς ποτὲ ὄντας
ἀπηλλοτριωμένους, καὶ ἐχθροὺς τῇ
διανοίᾳ ἐν τοῖς ἔργοις τοῖς πονηροῖς
νυνὶ δὲ ἀποκατήλλαξεν ἐν τῷ σώ
ματι τῆς σαρκὸς αὐτοῦ διὰ τοῦ θανάτου
παραστῆσαι ὑμᾶς ἁγίους, καὶ ἀμώμους
καὶ ἀνεγκλήτους κατενώπιον αὐτοῦ
εἴγε ἐπιμένετε τῇ πίστει τεθεμελιω/
μένοι καὶ ἑδραῖοι, καὶ μὴ μετακινού/
μενοι ἀπὸ τῆς ἐλπίδος τοῦ εὐαγγε/
λίου, οὗ ἠκούσατε, τοῦ κηρυχθέντος ἐν
πάσῃ τῇ κτίσει τῇ ὑπὸ τὸν οὐρανόν,
οὗ ἐγενόμην ἐγὼ παῦλος διάκονος
Νῦν χαίρω ἐν τοῖς παθήμασί μου
ὑπὲρ ὑμῶν, καὶ ἀνταναπληρῶ τὰ ὑ/
στερήματα τῶν θλίψεων τοῦ χριστοῦ ἐν
τῇ σαρκί μου ὑπὲρ τοῦ σώματος αὐ
τοῦ, ὅ ἐστιν ἡ ἐκκλησία, ἧς ἐγενόμην
ἐγὼ διάκονος κατὰ τὴν οἰκονομίαν
τοῦ θεοῦ, τὴν δοθεῖσάν μοι εἰς ὑμᾶς
πληρῶσαι τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, τὸ μυ
στήριον τὸ ἀποκεκρυμμένον ἀπὸ τῶν
αἰώνων, καὶ ἀπὸ τῶν γενεῶν. Νυνὶ
δὲ ἐφανερώθη τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ, οἷς ἠ/
θέλησεν ὁ θεὸς γνωρίσαι, τίς ὁ πλοῦ
τος τῆς δόξης τοῦ μυστηρίου τούτου ἐν τοῖς
ἔθνεσιν, ὅς ἐστι χριστὸς ἐν ὑμῖν, ἡ ἐλ/
πὶς τῆς δόξης, ὃν ἡμεῖς καταγγέλλο
μεν, νουθετοῦντες πάντα ἄνθρωπον,
καὶ διδάσκοντες πάντα ἄνθρωπον
ἐν πάσῃ σοφίᾳ, ἵνα παραστήσω/
μεν πάντα ἄνθρωπον τέλειον ἐν
χριστῷ Ἰησοῦ, εἰς ὃ καὶ κοπιῶ, ἀ/
γωνιζόμενος κατὰ τὴν ἐνέργειαν
αὐτοῦ, τὴν ἐνεργουμένην ἐν ἐμοὶ ἐν
δυνάμει.

θέλω

quod per illum creata sint omnia,
quæ in cœlis sunt, & quæ in terra,
uisibilia & inuisibilia, siue throni,
siue dominationes, siue principa
tus, siue potestates. Omnia per il
lum, & in illum creata sunt, & ipse
est ante omnia: & omnia per illū
consistūt, & ipse est caput corpo/
ris ecclesiæ, qui est principiū pri/
mogenitus ex mortuis, ut sit in o/
mnibus ipse primas tenens: quo/
niam in illo complacitum est pa/
tri uniuersam plenitudinem inha
bitare, & per eum recōciliare cun
cta erga se, pacificatis per sangui/
nem crucis eius per eundem, siue
quæ in terra sunt, siue quæ in cœ/
lis. Et uos qui quondā eratis ab/
alienati, & inimici mēte in operi/
bus malis: nunc tamē reconcilia/
uit in corpore carnis suæ per mor
tem, ut exhiberet uos sanctos, &
irreprehēsibiles, & inculpatos in
cōspectu suo. Siquidē permane/
tis in fide fundati ac stabiles, nec
dimouemini à spe euāgelij, quod
audistis, quod prædicatum est a/
pud uniuersam creaturā, quæ sub
cœlo est, cuius factus sum ego
Paulus minister. Nunc gaudeo
super afflictionibus meis pro uo/
bis, & suppleo quod deerat affli/
ctionū Christi in carne mea, pro
corpore ipsius, quod est ecclesia,
cuius ecclesiæ factus sum ego mi/
nister iuxta dispensationem dei,
quæ data est mihi in uos implen/
di sermonem dei, mysteriū quod
reconditum fuit à seculis, & à ge/
nerationibus. Nunc autē patefa/
ctum est sanctis illius, quibus uo/
luit deus notum facere, quæ sint
diuitiæ gloriæ mysterij huius in/
ter gentes, qui est Christus in uo/
bis, spes gloriæ: quem nos annun
ciamus, admonentes omnem ho
minem, & docentes omnē homi
nem in omni sapiētia, ut exhibea
mus omnē hominem perfectum
in Christo Iesu, ad quod etiā eni/
tor, decertans secūdum efficaciā
eius, agentem in me per uirtutē.

Nam

quoniā in ipso condita sunt
uniuersa in cœlis & in terra,
uisibilia & inuisibilia: siue
throni, siue dominationes,
siue principatus, siue pote/
states. Omnia per ipsum &
in ipso creata sunt: & ipse
est ante omnes: & omnia in
ipso constant. Et ipse est ca/
put corporis ecclesiæ qui est
principiū primogenitus ex
mortuis: ut sit in omnibus
ipse primatū tenens. Quia
in ipso complacuit omnem
plenitudinem diuinitatis in
habitare: & per eum recon/
ciliari omnia in ipsum, paci
ficans per sanguinem cru/
cis eius: siue quæ in cœlis, si/
ue quæ in terris sunt. Et uos
cum essetis aliquando alie/
nati & inimici sensu in ope/
ribus malis: nunc autem re
conciliauit in corpore car/
nis eius per mortem exhi/
bere uos sanctos & imma/
culatos & irreprehensibiles
coram ipso. Si tamen per/
manetis in fide fundati &
stabiles & immobiles a spē
euangelij quod audistis: qđ
prædicatum est in uniuersa
creatura quæ sub cœlo est.
Cuius factus sum ego Pau
lus minister: qui nunc gau/
deo in passionibus pro uo/
bis: & adimpleo ea quæ de/
sunt passionū Christi in car
ne mea pro corpore ei⁹ qđ
est ecclesia. Cui⁹ factus sum
ego minister secundum di/
spensationem dei, quæ da/
ta est mihi in uobis: ut im/
pleam uerbum dei, mysteri
um quod absconditū fuit a
seculis & generationib⁹: nūc
autem manifestatū est san/
ctis eius: quibus uoluit de/
us notas facere diuitias glo
riæ sacramenti huius in gen
tibus: quod est Christus in
uobis spes gloriæ: quē nos
annunciamus: corripien/
tes omnē hominem: & do/
centes in omni sapientia, ut
exhibeamus omnem homi
nem perfectum in Christo
Iesu: in quo & laboro, cer/
tando secundum operatio/
nem eius quā operatur in
me in uirtute.

θέλω γὰρ ὑμᾶς εἰδέναι, ἡλίκον ἀγῶνα ἔχω περὶ ὑμῶν, καὶ τῶν ἐν Λαοδικείᾳ, καὶ ὅσοι οὐχ ἑωράκασι τὸ πρόσωπόν μου ἐν σαρκί, ἵνα παρακληθῶσιν αἱ καρδίαι αὐτῶν, συμβιβασθέντων ἐν ἀγάπῃ, καὶ εἰς πάντα πλοῦτον τῆς πληροφορίας τῆς συνέσεως, εἰς ἐπίγνωσιν τοῦ μυστηρίου τοῦ θεοῦ, καὶ πατρὸς καὶ τοῦ Χριστοῦ, ἐν ᾧ εἰσὶ πάντες οἱ θησαυροὶ τῆς σοφίας καὶ τῆς γνώσεως ἀπόκρυφοι. τοῦτο δὲ λέγω, ἵνα μή τις ὑμᾶς παραλογίζηται ἐν πιθανολογίᾳ. εἰ γὰρ καὶ τῇ σαρκὶ ἄπειμι, ἀλλὰ τῷ πνεύματι σὺν ὑμῖν εἰμι, χαίρων καὶ βλέπων ὑμῶν τὴν τάξιν, καὶ τὸ στερέωμα τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως ὑμῶν. ὡς οὖν παρελάβετε τὸν Χριστὸν Ἰησοῦν τὸν κύριον, ἐν αὐτῷ περιπατεῖτε, ἐρριζωμένοι καὶ ἐποικοδομούμενοι ἐν αὐτῷ, καὶ βεβαιούμενοι ἐν τῇ πίστει, καθὼς ἐδιδάχθητε, περισσεύοντες ἐν αὐτῇ ἐν εὐχαριστίᾳ. βλέπετε, μή τις ὑμᾶς ἔσται ὁ συλαγωγῶν διὰ τῆς φιλοσοφίας καὶ κενῆς ἀπάτης, κατὰ τὴν παράδοσιν τῶν ἀνθρώπων, κατὰ τὰ στοιχεῖα τοῦ κόσμου, καὶ οὐ κατὰ Χριστόν. ὅτι ἐν αὐτῷ κατοικεῖ πᾶν τὸ πλήρωμα τῆς θεότητος σωματικῶς, καὶ ἐστὲ ἐν αὐτῷ πεπληρωμένοι, ὅς ἐστιν ἡ κεφαλὴ πάσης ἀρχῆς καὶ ἐξουσίας, ἐν ᾧ καὶ περιετμήθητε περιτομῇ ἀχειροποιήτῳ ἐν τῇ ἀπεκδύσει τοῦ σώματος τῶν ἁμαρτιῶν τῆς σαρκός, ἐν τῇ περιτομῇ τοῦ Χριστοῦ, συνταφέντες αὐτῷ ἐν τῷ βαπτίσματι, ἐν ᾧ καὶ συνηγέρθητε διὰ τῆς πίστεως τῆς ἐνεργείας τοῦ θεοῦ, τοῦ ἐγείραντος αὐτὸν ἐκ τῶν νεκρῶν. καὶ ὑμᾶς νεκροὺς ὄντας τοῖς παραπτώμασι καὶ τῇ ἀκροβυστίᾳ τῆς σαρκὸς ὑμῶν, συνεζωοποίησεν σὺν αὐτῷ, χαρισάμενος ἡμῖν πάντα τὰ παραπτώματα, ἐξαλείψας τὸ καθ᾽ ἡμῶν χειρόγραφον, τοῖς δόγμασιν ὃ ἦν ὑπεναντίον ἡμῖν, καὶ αὐτὸ ἦρκεν ἐκ τοῦ μέσου, προσηλώσας αὐτὸ τῷ σταυρῷ, ἀπεκδυσάμενος τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς ἐξουσίας ἐδειγμάτισεν ἐν παρρησίᾳ, θριαμβεύσας αὐτοὺς ἐν αὐτῷ.

Nam uolo uos scire, quantam sollicitudinem habeã de uobis, & his qui sunt Laodiciæ, & quotquot nõ uiderũt faciem meam in carne, ut cõsolationem accipiant corda illorum, cum fuerint cõpacti in charitate, & in omnem opulentiam certæ persuasionis intelligẽtiæ, in agnitionem mysterij dei, & patris, & Christi, in quo sunt omnes thesauri sapiẽtiæ ac scientiæ reconditi. Hoc autem dico, ne quis uobis imponat probabilitate sermonis. Etenim quamuis carne sim absens, tamen spiritu uobiscum sum, gaudẽs ac uidens uestrum ordinem, & soliditatem uestræ in Christum fidei. Quemadmodum igitur accepistis Christum Iesum dominum: ita in eo ambulate, sic ut radices habeatis in illo fixas, et in illo superstruamini cõfirmeminiq; per fidem, sicut edocti estis, exuberantes in ea cum gratiarumactiõe. Videte, ne quis sit, qui uos deprædetur per philosophiam & inanem deceptionem, iuxta constitutionem hominum, iuxta elementa mundi, & non iuxta Christum. Quoniam in illo inhabitat omnis plenitudo deitatis corporaliter, & estis in illo cõpleti, qui est caput om̃is principatus ac potestatis, per quem & circũcisi estis circũcisione, quæ fit sine manibꝰ, dum exuistis corpus peccatorum carnis per circumcisionem Christi, cõsepulti simul cũ illo per baptismũ, in quo simul etiã cum illo resurrexistis per fidẽ operationis dei, qui excitauit illum ex mortuis. Et uos cum essetis mortui per delicta & per præputiũ carnis uestræ, simul cũ illo uiuificauit, condonans nobis om̃ia delicta, deleto, quod aduersus nos erat, chirographo, quod erat contrariũ nobis per decreta, & illud sustulit ẽ medio, affixũ cruci, expoliatosq; principatus ac potestates ostentauit palàm, triumphans de illis

Volo enim uos scire qualem sollicitudinem habeam pro uobis & pro his qui sunt Laodiciæ: & quicunque non uiderunt faciem meam in carne: ut cõsolẽtur corda ipsorum, instructi in charitate: & in omnes diuitias plenitudinis intellectus in agnitiõe mysterij dei patris & Christi Iesu: in quo sunt omnes thesauri sapientiæ & scientiæ absconditi. Hoc autem dico, ut nemo uos decipiat in sublimitate sermonũ. Nam & si corpore absens sum: sed spiritu uobiscum sum, gaudẽs & uidens ordinem uestrum & firmamentum eius quæ in Christo est fidei uestræ. Sicut ergo accepistis Iesum Christum dominum nostrum, in ipso ambulate: radicati & superædificati in ipso: & confirmati in fide: sicut & didicistis, abundantes in illo in gratiarũ actione. Videte ne quis uos decipiat per philosophiã & inanẽ fallaciam secundum traditionem hominum: secundum elementa mundi, & non secundum Christum: quia in ipso inhabitat omnis plenitudo diuinitatis corporaliter: & estis in illo repleti qui est caput omnis principatus & potestatis. In quo & circumcisi estis, circũcisione non manufacta in expoliatiõe corporis carnis: sed in circunciside Iesu Christi cõsepulti ei in baptismo: in quo & resurrexistis per fidẽ operationis dei, qui suscitauit illum a mortuis. Et uos cũ mortui essetis in delictis & præputio carnis uestræ: cõuiuificauit cũ illo, donans uobis om̃ia delicta delens qđ aduersus nos erat chirographum decreti quod erat contrarium nobis. Et ipsum tulit de medio, affigens illud cruci: & expolians principatus & potestates traduxit confidẽter palam, triumphans illos II.

ἐν αὐτῷ. Μὴ οὖν τίς ὑμᾶς κρινέτω
ἐν βρώσει, ἢ ἐν πόσει, ἢ ἐν μέρει ἑορ
τῆς, ἢ νουμηνίας, ἢ σαββάτων, ἅ ἐστι
σκιὰ τῶν μελλόντων, τὸ δὲ σῶμα τοῦ
χριστοῦ. μηδεὶς ὑμᾶς καταβραβευέ/
τω θέλων ἐν ταπεινοφροσύνῃ καὶ
θρησκείᾳ τῶν ἀγγέλων, ἃ μὴ ἑώρα
κεν ἐμβατεύων, εἰκῇ φυσιούμενος
ὑπὸ τοῦ νοὸς τῆς σαρκὸς αὐτοῦ, καὶ
οὐ κρατῶν τὴν κεφαλήν, ἐξ οὗ πᾶν
τὸ σῶμα διὰ τῶν ἁφῶν καὶ συνδέ
σμων ἐπιχορηγούμενον, καὶ συμβι
βαζόμενον, αὔξει τὴν αὔξησιν τοῦ
θεοῦ. Εἰ οὖν ἀπεθάνετε σὺν τῷ χρι
στῷ ἀπὸ τῶν στοιχείων τοῦ κόσμου,
τί ὡς ζῶντες ἐν κόσμῳ δογματί/
ζεσθε; Μὴ ἅψῃ, μηδὲ γεύσῃ, μηδὲ
θίγῃς, ἅ ἐστι πάντα εἰς φθορὰν τῇ
ἀποχρήσει, κατὰ τὰ ἐντάλματα,
καὶ διδασκαλίας τῶν ἀνθρώπων,
ἅτινά ἐστι λόγον μὲν ἔχοντα σο/
φίας ἐν ἐθελοθρησκείᾳ καὶ ταπει/
νοφροσύνῃ, καὶ ἀφειδίᾳ σώμα/
τος, οὐκ ἐν τιμῇ τινι, πρὸς πλησμο
νὴν τῆς σαρκός.

Εἰ οὖν συνηγέρθητε τῷ χριστῷ,
τὰ ἄνω ζητεῖτε, οὗ ὁ χριστός ἐστιν ἐν
δεξιᾷ τοῦ θεοῦ καθήμενος. τὰ ἄνω
φρονεῖτε, μὴ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς. ἀπε/
θάνετε γάρ, καὶ ἡ ζωὴ ὑμῶν κέκρυ/
πται σὺν τῷ χριστῷ ἐν τῷ θεῷ. ὅτ'
ἂν ὁ χριστὸς φανερωθῇ, ἡ ζωὴ ἡμῶν,
τότε καὶ ὑμεῖς σὺν αὐτῷ φανερω/
θήσεσθε ἐν δόξῃ. νεκρώσατε οὖν τὰ
μέλη ὑμῶν τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, πορ/
νείαν, ἀκαθαρσίαν, πάθος, ἐπιθυμί
αν κακήν, καὶ τὴν πλεονεξίαν, ἥτις
ἐστὶν εἰδωλολατρία, δι' ἃ ἔρχεται ἡ
ὀργὴ τοῦ θεοῦ ἐπὶ τοὺς υἱοὺς τῆς ἀπει
θείας, ἐν οἷς καὶ ὑμεῖς περιεπατήσα/
τέ ποτε, ὅτε ἐζῆτε ἐν αὐτοῖς. Νυνὶ
δὲ ἀπόθεσθε καὶ ὑμεῖς τὰ πάντα, ὀρ
γήν, θυμόν, κακίαν, βλασφημίαν,
αἰσχρολογίαν ἐκ τοῦ στόματος ὑ/
μῶν. Μὴ ψεύδεσθε εἰς ἀλλήλους,
ἀπεκδυσάμενοι τὸν παλαιὸν ἄν/
θρωπον σὺν ταῖς πράξεσιν αὐτοῦ,
καὶ ἐνδυσάμενοι τὸν νέον, τὸν ἀνα
καινούμενον εἰς ἐπίγνωσιν κατ' εἰ/
κόνα τοῦ κτίσαντος αὐτόν, ὅπου οὐκ ἔνι
ἕλλην καὶ ἰουδαῖος, περιτομὴ καὶ ἀ/
κροβυστία, βάρβαρος, σκύθης, δοῦλος
ἐλεύθερος

per semetipsum. Ne quis igit̄ uos
iudicet in cibo aut potu, aut in par
te diei festi, aut nouilunij, aut sab/
batorum, quæ sunt umbra rerum
futurarum, corpus autem Christi.
Ne quis uobis palmam interuer/
tat data opera per humilitatem &
superstitionem angelorum, in ijs
quæ nō uidit fastuosus incedens,
frustra inflatus à mēte carnis suæ,
nec obtinens caput, ex quo totum
corpus per cōmissuras & cōpagi/
nes subministratū, & compactū,
augescit augmento dei. Itaque si
mortui estis cum Christo ab ele/
mentis mundi, quid quasi uiuen/
tes in mundo, decretis tenemini?
Ne tetigeris, ne gustaris, neq; con/
trectaris, quæ omnia ipso pereunt
abusu, iuxta præcepta & doctri/
nas hominū, quæ uerbotenus qui/
dem habēt speciē sapientiæ per su
perstitionem, ac humilitatem ani/
mi, & læsionem corporis, non per
honorem aliquem ad expletionē
carnis. Itaq; si resurrexistis
unà cū Christo, superna quærite,
ubi Christus est ad dexteram dei
sedens. Superna curate, non terre/
stria. Siquidem emortui estis, &
uita uestra abscondita est cū Chri
sto in deo. Quādocunque Chri/
stus manifestatus fuerit, uita no/
stra, tunc & uos cū illo manifesta/
bimini in gloria. Mortificate igit̄
membra uestra terrestria, stuprū,
immundiciā, mollicìem, concupi/
scentiam malam, et auaritiam, quæ
est simulacrorū cultus, ob quæ ue/
nire solet ira dei in filios intractabi
les, inter quos ambulabatis quon/
dam, cū uiueretis in his. Nunc aūt
deponite & uos omnia, iram, indi
gnationem, maliciam, maledicen/
tiam, turpiloquētiā ab ore uestro,
Ne mētiamini alius aduersus aliū,
posteaquā exuistis ueterē hominē
cū factis suis, et induistis nouū, qui
renouat̄ ad agnitionē & imaginē
eius, qui condidit illum, ubi nō est
Græc⁹ & Iudæus, circūcisio & præ
putium, barbarus, Scytha, seruus,
liber,

in seipso. Nemo ergo uos iu
dicet in cibo aūt in potu, aut
in parte diei festi, aut neo/
meniæ, aut sabbatorum:
quæ sunt umbra futurorū:
corpus autē Christi. Nemo
uos seducat uolēs in humi/
litate & religiōe angelorum
quæ nō uidit ambulās fru/
stra, inflatus sensu suæ car/
nis: & non tenens caput ex
quo totū corpus per nexus
& coniunctiones submini/
stratum & cōstructum cre/
scit in augmētum dei. Si er/
go mortui estis cū Christo
ab elementis huius mundi:
quid adhuc tanquā uiuen/
tes mūdo decernitis? Ne teti
geritis, neq; gustaueritis ne/
que cōtrectaueritis: quæ sūt
omīa in interitu ipso usu se/
cundū præcepta & doctri/
nas hominū: quæ sunt ratio
nem quidē habētia sapiētiæ
in superstitiōe & humilitate:
& nō ad parcendū corpori,
nō in honore aliquo ad sa/
turitatē carnis. Igit̄ si cō/ III.
surrexistis cū Christo, quæ
sursum sunt quærite: ubi
Christ⁹ est in dextera dei se/
dens: quæ sursum sunt sapi/
te: nō quæ sup terrā. Mortui
enī estis: & uita uestra abscō
dita est cū Christo in deo.
Cū aūt Christus apparue/
rit uita uestra: tūc & uos ap
parebitis cū ipso in gloria.
mortificate ergo mēbra urā
quæ sunt sup terrā, fornica/
tionē, immūdiciā, libidinē,
cōcupiscentiā malā: & aua/
riciā, quæ est simulachrorū
seruit⁹: pter quæ uenit ira
dei sup filios incredulitatis.
in quib⁹ & uos ambulastis
aliquādo cū uiueretis in il/
lis. Nūc aūt deponite & uos
omīa: irā, indignationē, mali
ciam, blasphemiā, turpē ser
monē de ore uestro. Nolite
mentiri inuicē: expoliantes
uos ueterē hominē cū acti/
bus suis: & induētes nouū:
eum qui renouat̄ in agnitio
ne dei, secūdū imaginē eius
qui creauit eū: ubi nō est ma
scul⁹ & fœmina, gētilis & Iu
dæus, circūcisio & præputiū,
barbarus & Scytha, seru⁹ &
liber:

ἐλεύθερος, ἀλλὰ τὰ πάντα καὶ ἐν
πᾶσι χριστός. Ἐνδύσασθε οὖν ὡς ἐκ
λεκτοὶ τοῦ θεοῦ ἅγιοι καὶ ἠγαπημένοι,
σπλάγχνα οἰκτιρμῶν, χρηστότητα,
ταπεινοφροσύνην, πραότητα, μα/
κροθυμίαν, ἀνεχόμενοι ἀλλήλων,
καὶ χαριζόμενοι ἑαυτοῖς, ἐάν τις
πρός τινα ἔχῃ μομφήν, καθὼς καὶ
ὁ χριστὸς ἐχαρίσατο ὑμῖν, οὕτως καὶ
ὑμεῖς. ἐπὶ πᾶσι δὲ τούτοις, τὴν ἀγά
πην, ἥτις ἐστὶ σύνδεσμος τῆς τελειό/
τητος, καὶ ἡ εἰρήνη τοῦ θεοῦ βραβευέ
τω ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν, εἰς ἣν
καὶ ἐκλήθητε ἐν ἑνὶ σώματι, καὶ εὐ/
χάριστοι γίνεσθε. ὁ λόγος τοῦ χριστοῦ
ἐνοικείτω ἐν ὑμῖν πλουσίως ἐν
πάσῃ σοφίᾳ. Διδάσκοντες καὶ νου
θετοῦντες ἑαυτούς, ψαλμοῖς καὶ ὕ/
μνοις καὶ ᾠδαῖς πνευματικαῖς ἐν
χάριτι ᾄδοντες ἐν τῇ καρδίᾳ ὑμῶν
τῷ κυρίῳ. καὶ πᾶν ὃ ἂν ποιῆτε ἐν
λόγῳ ἢ ἐν ἔργῳ, πάντα ἐν ὀνόματι
τοῦ κυρίου ἰησοῦ, εὐχαριστοῦντες τῷ
θεῷ καὶ πατρὶ δι' αὐτοῦ. αἱ γυναῖ/
κες ὑποτάσσεσθε τοῖς ἰδίοις ἀνδρά/
σιν, ὡς ἀνῆκεν ἐν κυρίῳ. οἱ ἄνδρες
ἀγαπᾶτε τὰς γυναῖκας, καὶ μὴ πι
κραίνεσθε πρὸς αὐτάς. τὰ τέκνα, ὑ/
πακούετε τοῖς γονεῦσι κατὰ πάντα. τοῦ
το γάρ ἐστιν εὐάρεστον τῷ κυρίῳ. οἱ
πατέρες μὴ ἐρεθίζετε τὰ τέκνα ὑ/
μῶν, ἵνα μὴ ἀθυμῶσιν. οἱ δοῦλοι
ὑπακούετε κατὰ πάντα τοῖς κατὰ σάρκα
κυρίοις, μὴ ἐν ὀφθαλμοδουλίαις ὡς
ἀνθρωπάρεσκοι, ἀλλ' ἐν ἁπλότητι
καρδίας, φοβούμενοι τὸν θεόν. καὶ
πᾶν ὅ, τι ἐὰν ποιῆτε, ἐκ ψυχῆς ἐρ
γάζεσθε, ὡς τῷ κυρίῳ, καὶ οὐκ ἀνθρώ
ποις, εἰδότες, ὅτι ἀπὸ κυρίου ἀπολή
ψεσθε τὴν ἀνταπόδοσιν τῆς κληρο
νομίας, τῷ γὰρ κυρίῳ χριστῷ δουλεύε
τε. ὁ δὲ ἀδικῶν κομιεῖται ὃ ἠδίκη/
σε, καὶ οὐκ ἔστι προσωποληψία.

Οἱ κύριοι τὸ δίκαιον καὶ τὴν ἰσό
τητα τοῖς δούλοις παρέχεσθε, εἰδό/
τες, ὅτι καὶ ὑμεῖς ἔχετε κύριον ἐν
οὐρανοῖς. τῇ προσευχῇ προσκαρτε
ρεῖτε, γρηγοροῦντες ἐν αὐτῇ ἐν εὐχα
ριστίᾳ, προσευχόμενοι ἅμα καὶ περὶ
ἡμῶν, ἵνα ὁ θεὸς ἀνοίξῃ ἡμῖν θύραν
τοῦ λόγου, λαλῆσαι τὸ μυστήριον
τοῦ χριστοῦ, διὸ καὶ δέδεμαι, ἵνα
φανερώσω

liber, sed omnia in omnibus Chri/
stus. Sitis igit̃ induti tanquàm ele/
cti dei, sancti ac dilecti, uiscera mi/
serationum, comitatem, modesti/
am, mansuetudinẽ, lenitatem, suf/
ferentes uos inuicem, & condo/
nantes uobis mutuo, si quis aduer
sus aliquẽ habuerit querelam, quẽ/
admodum & Christus condona/
uit uobis, ita & uos. Super omnia
antem hæc, charitatẽ, quæ est uin/
culum perfectionis, et pax dei pal
mam ferat in cordibus uestris, in
quam & uocati estis in uno corpo
re, & grati sitis. Sermo Christi in/
habitet in uobis opulẽte cum om̃i
sapiẽtia. Docetecꝫ & commonete
uos inuicem, cantionibus & laudi
bus et cantilenis spiritualibus cum
gratia canẽtes in corde uestro do/
mino. Et quicquid egeritis sermõe
aut facto, omnia in nomine domi
ni Iesu facite, gratias agentes deo
& patri per illum. Vxores, subditæ
estote proprijs uiris, sicuti conue/
nit, in domino. Viri, diligite uxo/
res, & ne sitis amarulenti aduersus
illas. Filij, obedite parentibus in o/
mnibus: hoc em̃ bene placet domi
no. Patres, ne prouocetis liberos
uestros, ne despõdeant animum.
Serui, obedite per om̃ia ijs qui do/
mini sunt secundum carnẽ, nõ ob/
sequijs ad oculũ exhibitis, tanquã
hominibus placere studentes, sed
cum simplicitate cordis, timentes
deum. Et quicquid feceritis ex ani
mo facite, tanquã domino, & non
hominibus, sciẽtes, quod a domi/
no recipietis mercedem hæredita
tis, nam dño Christo seruitis. Cæ/
terum qui peccarit, reportabit pec
catum suũ, & nõ est personarũ re/
spectus. Vos domini, æquitatẽ
et æquabilitatẽ seruis exhibete, sci/
entes, quod & uos habeatis dñm
in cœlis. Obsecrationi instate, ui/
gilantes in ea cum gratiarumactio
ne, orantes simul & pro nobis, ut
deus aperiat nobis ostium sermo/
nis, ut loquamur mysteriũ Chri/
sti, ꝓpter quod & uinctus sum, ut
manife

liber: sed omnia & in omni/
bus Christus. Induite uos
ergo sicut electi dei sancti &
dilecti uiscera misericordiæ:
benignitatẽ, humilitatẽ, mo
destiã, patiẽtiã: supportãtes
inuicẽ & donãtes uobismet/
ipsis si quis aduersus aliquẽ
habet querelã: sicut & dñs
donauit uobis, ita & uos. Su
per omnia autẽ hæc chari/
tatem habete: quod est uin/
culum perfectionis. Et pax
Christi exultet in cordibus
uestris: in qua & uocati estis
in uno corpore: & grati esto
te. Verbũ Christi habitet in
uobis abundanter: in omni
sapientia docẽtes & cõmo/
nentes uosmetipsos in psal/
mis & hymnis & cãticis spi/
ritualibus, in gratia cantan/
tes in cordibus uestris dño.
Omne quodcunqꝫ facitis in
uerbo aut in opere: om̃ia in
nomĩe dñi nostri Iesu Chri/
sti, gratias agentes deo & pa
tri per ipsum. Mulieres sub/
ditæ estote uiris uestris, sicut
oportet in dño. Viri diligite
uxores uestras: & nolite a/
mari esse ad illas. Filij obe/
dite parentibus per omnia:
hoc enim placitũ est in dño.
Patres nolite ad indignatio
nem ꝓuocare filios uestros
ut nõ pusillo animo fiãt. Ser
ui obedite per omnia dñis
carnalibus: nõ ad oculũ ser/
uientes, quasi hominibꝰ pla
cẽtes: sed in simplicitate cor
dis timẽtes dominũ. Quod
cunqꝫ facitis, ex animo ope
ramini sicut domino & nõ
hominibus, sciẽtes quod a
domino accipietis retribu/
tionem hæreditatis: domi/
no Christo seruite. Qui eñi
iniuriã facit: recipiet id qđ
inique gessit. Et nõ est perso
narum acceptio apud deũ.

Domini quod iustũ est
& æquũ seruis præstate: sciẽ IIII.
tes quoniã & uos dominũ
habetis in cœlo. Oratiõi in/
state, uigilãtes in ea in gra/
tiarumactiõe: orãtes simul
& pro nobis, ut deus aperi/
at nobis ostiũ sermõis ad lo
quẽdũ mysteriũ Christi: ꝓ/
pter qđ etiã uinctus sum, ut
manife

φανερώσω αὐτὸ, ὡς δεῖ με λαλῆσαι.
ἐν σοφίᾳ περιπατεῖτε πρὸς τοὺς ἔ/
ξω, τὸν καιρὸν ἐξαγοραζόμενοι.
ὁ λόγος ὑμῶν πάντοτε ἐν χάρι/
τι ἅλατι ἠρτυμένος, εἰδέναι πῶς
δεῖ ὑμᾶς ἑνὶ ἑκάστῳ ἀποκρίνεσθαι.
τὰ κατ᾽ ἐμὲ πάντα γνωρίσει ὑμῖν
τυχικὸς ὁ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς, καὶ
πιστὸς διάκονος καὶ σύνδουλος
ἐν κυρίῳ, ὃν ἔπεμψα πρὸς ὑμᾶς
εἰς αὐτὸ τοῦτο, ἵνα γνῷ τὰ περὶ ὑ/
μῶν, καὶ παρακαλέσῃ τὰς καρ/
δίας ὑμῶν, σὺν ὀνησίμῳ τῷ πιστῷ
καὶ ἀγαπητῷ ἀδελφῷ, ὅς ἐστιν ἐξ
ὑμῶν, πάντα ὑμῖν γνωριοῦσι τὰ
ὧδε. ἀσπάζεται ὑμᾶς ἀρίσταρχος
ὁ συναιχμάλωτός μου, καὶ μάρ
κος ὁ ἀνεψιὸς βαρνάβα, περὶ οὗ ἐ/
λάβετε ἐντολάς. ἐὰν ἔλθῃ πρὸς ὑ/
μᾶς, δέξασθε αὐτὸν, καὶ ἰησοῦς ὁ
λεγόμενος ἰοῦστος. οἱ ὄντες ἐκ περι
τομῆς, οὗτοι μόνοι συνεργοὶ εἰς τὴν
βασιλείαν τοῦ θεοῦ, οἵτινες ἐγενή/
θησάν μοι παρηγορία. ἀσπάζεται
ὑμᾶς ἐπαφρᾶς ὁ ἐξ ὑμῶν δοῦλος
χριστοῦ, πάντοτε ἀγωνιζόμενος ὑπὲρ
ὑμῶν ἐν ταῖς προσευχαῖς, ἵνα στῆ/
τε τέλειοι καὶ πεπληρωμένοι ἐν παν
τὶ θελήματι τοῦ θεοῦ. μαρτυρῶ γὰρ
αὐτῷ, ὅτι ἔχει ζῆλον πολὺν ὑπὲρ
ὑμῶν, καὶ τῶν ἐν λαοδικείᾳ, καὶ
τῶν ἐν ἱεραπόλει. ἀσπάζεται ὑμᾶς
λουκᾶς ὁ ἰατρὸς ὁ ἀγαπητὸς, καὶ
δημᾶς. ἀσπάσασθε τοὺς ἐν λαοδι
κείᾳ ἀδελφοὺς, καὶ νυμφᾶν, καὶ τὴν
κατ᾽ οἶκον αὐτοῦ ἐκκλησίαν. καὶ ὅταν
ἀναγνωσθῇ παρ᾽ ὑμῶν ἡ ἐπιστολὴ
ποιήσατε, ἵνα καὶ ἐν τῇ λαοδικέων
ἐκκλησίᾳ ἀναγνωσθῇ, καὶ τὴν ἐκ λαο
δικείας, ἵνα καὶ ὑμεῖς ἀναγνῶτε, καὶ
εἴπατε ἀρχίππῳ, βλέπε τὴν δια
κονίαν ἣν παρέλαβες ἐν κυρίῳ, ἵνα
αὐτὴν πληροῖς. ὁ ἀσπασμὸς τῇ ἐμῇ
χειρὶ παύλου. μνημονεύετέ μου τῶν
δεσμῶν. ἡ χάρις μεθ᾽ ὑμῶν. ἀμήν.

Ἐγράφη ἀπὸ ῥώμης διὰ τυ/
χικοῦ καὶ ὀνησίμου.

manifestem illud, sicut oportet me
loqui. Sapiẽter ambulate erga ex/
traneos, opportunitatem redimẽ/
tes. Sermo uester semper cum gra
tia, sit sale conditus, ut sciatis, quo/
modo oporteat uos unicuique re/
spondere. De omnibus rebus me/
is certiores uos faciet Tychicus di
lectus frater, & fidus minister, &
conseruus in domino, quem misi
ad uos in hoc ipsum, ut cognoscat
quid agatis, et cõsoletur corda ue/
stra, unà cum Onesimo fido & di/
lecto fratre, qui est ex uobis: de o/
mnibus, uobis exponent, quæ hic
agantur. Salutat uos Aristarchus
concaptiuus meus, & Marcus cõ/
sobrinus Barnabæ, de quo acce/
pistis mandata. Si uenerit ad uos,
excipite eum, & Iesus qui uoca/
tur Iustus, qui sunt ex circumcisio
ne. Hi soli cooperarij sunt ad re/
gnum dei, qui fuere mihi solatio.
Salutat uos Epaphras, qui ex uo/
bis est seruus Christi, semper an/
xie laborãs pro uobis in precatio/
nibus, ut stetis perfecti & comple/
ti in omni uoluntate dei. Testimo
nium eñ illi perhibeo, quod habe
at multum studium pro uobis, &
his qui sunt Laodiceæ, & his qui
Hierapoli. Salutat uos Lucas me/
dicus dilectus, & Demas. Saluta/
te fratres, qui sunt Laodiceæ, &
Nympham, & quæ in domo illius
est congregationem, & cum reci/
tata fuerit à uobis epistola, facite,
ut & in Laodicensiũ ecclesia reci/
tetur, & eã quæ scripta est ex Lao/
dicea, ut uos quoq; legatis. Et dici/
te Archippo: uide ministeriũ qđ
accepisti in domino, ut illud im/
pleas. Salutatio mea manu Pauli.
Memores sitis uinculorum meo/
rum. Gratia uobiscum. Amen.

Missa è Rhoma per Tychi/
cum & Onesimum.

manifestẽ illud: ita ut opor/
tet me loqui. In sapiẽtia am
bulate ad eos qui foris sunt,
tempus redimentes. Sermo
uester semper in gratia sale
sit conditus: ut sciatis quo/
modo oporteat uos unicui
que respondere. Quæ circa
me sunt, omnia uobis nota
faciet Tychicus charissimus
frater & fidelis minister, &
conseruus in dño: quẽ misi
ad uos ad hoc ipsum: ut co/
gnoscat quæ circa uos sunt:
& cõsoletur corda uestra cũ
onesimo charissimo & fide/
li fratre, qui ex uobis est: qui
omnia quæ hic agũtur, no/
ta faciẽt uobis. Salutat uos
Aristarchus cõcaptiuꝰ me/
us, & Marcus consobrinus
Barnabæ: de quo accepistis
mãdata. Si uenerit ad uos,
suscipite illũ. Et Iesus qui di
citur iustus: qui sunt ex cir/
cuncisione. Hi soli sunt adiu
tores mei in regno dei, qui
mihi fuerunt solatio. Salu/
tat uos Epaphras, qui ex uo
bis est seruus Christi Iesu,
semꝑ sollicitus pro uobis in
orationibus, ut stetis perfe/
cti & pleni in omni uolũtate
dei. Testimoniũ enĩ illi per/
hibeo, quod habet multũ la
borem ꝓ uobis, & ꝓ his qui
sunt Laodiciæ, & qui Hiera
poli. Salutat uos Lucas me
dicꝰ charissimus, & Demas.
Salutate fratres q̃ sunt Lao
diciæ, & Nympham & quæ
in domo eius est ecclesiã. Et
cũ lecta fuerit apud uos epi
stola hæc, facite ut & in Lao
dicensiũ ecclesia legaẗ: & ea
quæ Laodicensiũ est, uobis
legatur. Et dicite Archippo:
Vide ministeriũ qđ accepi/
sti in dño, ut illud impleas.
Salutatio mea manu Pau/
li. Memores estote uinculo/
rum meorũ. Grã dñi nostri
Iesu Christi uobiscũ: Amẽ.

FINIS.

ΠΡΩΤΗΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ

Ταύτην ἐπιστέλλει ἀπὸ ἀθηνῶν, ἑωρακὼς πρότερον αὐτοὺς, καὶ διατρίψας παρ᾽ αὐτοῖς. ἡ δὲ πρόφασις τῆς ἐπιστολῆς αὕτη. ὁ ἀπόστολος πολλὰς θλίψεις παθὼν ἐν βεῤῥοίᾳ, καὶ ἐν φιλίπποις τῆς μακεδονίας καὶ ἐν κορίνθῳ, γινώσκων τε ὅσα πέπονθε καὶ ἐν θεσσαλονίκῃ, φοβούμενος μὴ ἀκούσαντες θεσσαλονικεῖς ἃ πέπονθεν ἐν ταῖς προειρημέναις πόλεσι, πειρασθῶσιν ὑπὸ τῶν πειραζόντων, καὶ σκανδαλισθῶσι, μαθὼν δὲ ὅτι καὶ ἐπὶ τοῖς ἀποθνήσκουσι κατώδυνοι ἐγίνοντο, ἀποστέλλει τιμόθεον πρὸς αὐτοὺς μετὰ τῆς ἐπιστολῆς ταύτης. καὶ πρῶτον μὲν ἐπιστηρίζει αὐτοὺς ἐν τῇ πίστει, ὥστε μὴ σαλεύεσθαι διὰ τὰς θλίψεις, καὶ μηδὲν ξένον αὐτοὺς πεπονθέναι ὑπὸ τῶν ἰουδαίων, τῶν καὶ τὸν κύριον ἀποκτεινάντων. χριστιανῶν γὰρ ἴδιον τὸ θλίβεσθαι ἐν τῷ βίῳ τούτῳ, ἔλεγεν. πολλὰ δὲ παραινέσας αὐτοῖς οὕτως, ὡς παρέλαβον παρ᾽ αὐτοῦ, ἀναστρέφεσθαι, γράφει περὶ τῶν τελευτόντων, παραμυθούμενος αὐτοὺς, καὶ διδάσκων μὴ βαρέως φέρειν. οὐ γὰρ εἶναι τὸν θάνατον ἀπώλειαν, ἀλλ᾽ ὁδὸν ἀναστάσεως. ἔπειτα δὲ καὶ περὶ τῶν χρόνων αὐτοὺς διδάσκει, ἵνα ἄδηλον τὴν ἡμέραν γινώσκοντες, ἀεὶ ἕτοιμοι γίνωνται, καὶ μηδενὶ προσέχωσιν ἀπαγγελλομένῳ περὶ αὐτῆς. ἔσεσθαι γάρ φησι τὴν παρουσίαν οὕτως, ὥστε τοὺς περιλειπομένους καὶ εὑρισκομένους ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, μὴ φθάνειν τοὺς ἐκ νεκρῶν ἐγειρομένους. ἅμα γὰρ γίνεσθαι τὴν πάντων ἀλλαγὴν, διδάσκει. πρὸς τούτοις, προτρέπων αὐτοὺς βελτιοῦσθαι ἐν τοῖς ἤθεσι, προτρέπει αὐτοὺς καὶ ἀεὶ χαίρειν τῇ ἐλπίδι, καὶ προσεύχεσθαι, καὶ εὐχαριστεῖν αὐτοὺς ἀεὶ τῷ κυρίῳ, ἐνορκίζων αὐτοὺς ἀναγνῶναι τὴν ἐπιστολὴν ταύτην πᾶσι τοῖς ἀδελφοῖς. καὶ οὕτως πληροῖ τὴν ἐπιστολήν.

IN EPISTOLAM AD THESSALONICENSES PRIOREM, ARG. PER ERAS. ROT.

THESSALONICA Macedoniæ metropolis est, unde & regionis incolæ Thessalonicenses appellati. Hi in fide semel accepta, tanta constantia perstiterunt, ut & Pauli exemplo, ciuium suorum persecutiones, infracto & alacri pertulerint animo, nec ullo pseudapostolorum suasu quiuerint ab euangelica institutione deflecti. Quod ueritus Paulus, quem non latebat pseudapostolorũ improbitas, cum ipsi non liceret illos inuisere, misit Timotheum. Ex quo reuerso cum didicisset illorum constantiam, collaudat eos, gratias agens deo. Atq; id quidem agit cap. primo & secundo. In cæteris duobus instituit eos in uarijs pietatis officijs, subindicans esse inter eos, qui nondum omnino puri essent ab omni libidine, nec deesse, qui ocio deditii grauarent alios: item qui inquieti ipsi, turbarent ecclesiæ tranquillitatem, quos corripi iubet. Præterea qui de resurrectione nondum satis confirmata essent opinione, cum defunctos ita lugerent, quasi perissent, ac non potius ad meliora demigrassent, hos instituit atque confirmat. Rursus alios disputasse de die aduentus domini, quasi is præsciri prædiciq; possit, cum incertus sit omnibus. Verum eum ait subitum, & præter omnium expectationẽ adfuturũ, quo magis simus ad omne momentũ parati. Scripsit ab Athenis per Tychicum ministrum, iuxta Græcorũ inscriptionem: cui collegam addunt Onesimum nostra argumenta, quæ incerto autore leguntur in uulgatis exemplaribus.

ARGVMENTI FINIS.

αῦλος καὶ σιλουανὸς καὶ τιμόθεος, τῇ ἐκκλησίᾳ θεσσαλονικέων, ἐν θεῷ πατρὶ καὶ κυρίῳ Ἰησοῦ χριστῷ. χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν καὶ κυρίου Ἰησοῦ χριστοῦ. Εὐχαριστοῦμεν τῷ θεῷ πάντοτε περὶ πάντων ὑμῶν, μνείαν ὑμῶν ποιούμενοι ἐπὶ τῶν προσευχῶν ὑμῶν, ἀδιαλείπτως μνημονεύοντες ὑμῶν τοῦ ἔργου τῆς πίστεως καὶ τοῦ κόπου τῆς ἀγάπης, καὶ τῆς ὑπομονῆς τῆς ἐλπίδος τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ ἔμπροσθεν τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς ἡμῶν, εἰδότες ἀδελφοὶ ἠγαπημένοι ὑπὸ θεοῦ τὴν ἐκλογὴν ὑμῶν, ὅτι τὸ εὐαγγέλιον ἡμῶν οὐκ ἐγενήθη εἰς ὑμᾶς ἐν λόγῳ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν δυνάμει, καὶ ἐν πνεύματι ἁγίῳ, καὶ ἐν πληροφορίᾳ πολλῇ, καθὼς οἴδατε, οἷοι ἐγενήθημεν ἐν ὑμῖν δι᾽ ὑμᾶς. καὶ ὑμεῖς μιμηταὶ ἡμῶν ἐγενήθητε, καὶ τοῦ κυρίου, δεξάμενοι τὸν λόγον ἐν θλίψει πολλῇ μετὰ χαρᾶς πνεύματος ἁγίου, ὥστε γενέσθαι ὑμᾶς τύπους πᾶσι τοῖς πιστεύουσιν ἐν τῇ μακεδονίᾳ καὶ ἀχαΐᾳ. ἀφ᾽ ὑμῶν γὰρ ἐξήχηται ὁ λόγος τοῦ κυρίου, οὐ μόνον ἐν τῇ μακεδονίᾳ καὶ ἀχαΐᾳ, ἀλλὰ καὶ ἐν παντὶ τόπῳ, ἡ πίστις ὑμῶν ἡ πρὸς τὸν θεὸν ἐξελήλυθεν, ὥστε μὴ χρείαν ἡμᾶς ἔχειν λαλεῖν τι. αὐτοὶ γὰρ περὶ ὑμῶν ἀπαγγέλλουσιν, ὁποίαν εἴσοδον ἔσχομεν πρὸς ὑμᾶς, καὶ πῶς ἐπεστρέψατε πρὸς τὸν θεὸν ἀπὸ τῶν εἰδώλων, δουλεύειν θεῷ ζῶντι, καὶ ἀληθινῷ, καὶ ἀναμένειν τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἐκ τῶν οὐρανῶν, ὃν ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν, Ἰησοῦν τὸν ῥυόμενον ἡμᾶς ἀπὸ τῆς ὀργῆς τῆς ἐρχομένης.

Αὐτοὶ γὰρ οἴδατε ἀδελφοὶ τὴν εἴσοδον ἡμῶν τὴν πρὸς ὑμᾶς, ὅτι οὐ κενὴ γέγονεν, ἀλλὰ καὶ προπαθόντες καὶ ὑβρισθέντες, καθὼς οἴδατε ἐν φιλίπποις ἐπαρρησιασάμεθα ἐν τῷ θεῷ ἡμῶν, λαλῆσαι

πρὸς

AVLVS & Siluanus & Timotheus ecclesiæ Thessalonicensium, in deo patre & domino Iesu Christo. Gratia uobis et pax à deo patre nostro & domino Iesu Christo. Gratias agimus deo semper de omnibus uobis, mentionem uestri facientes in precibus nostris, indesinenter memores uestri propter opus fidei ac laborem charitatis, & quod permãsistis in spe domini nostri Iesu Christi, coram deo & patre nostro, scientes fratres dilecti à deo, electionem uestram: quoniam euangelium nostrũ fuit erga uos: non per sermonem solum, uerũ etiam per uirtutem, & per spiritũ sanctum, percp certitudinẽ multam, quemadmodum nostis, quales fuerimus inter uos, uestra causa. Et uos imitatores nostri facti fuistis, & domini, recipientes sermonem cum afflictione multa, cum gaudio spiritus sancti, adeo ut fueritis exemplo omnibus credentibus in Macedonia, & Achaia. A uobis enim pertonuit sermo domini: non solum in Macedonia, & Achaia, uerumetiam in omĩ loco fides uestra quæ est in deum, dimanauit, ut non sit nobis necesse loqui quicquã. Siquidem ipsi de uobis annunciant, qualem ingressum habuerimus ad uos, & quomodo cõuersi fueritis ad deũ à simulacris, ut seruiretis deo uiuẽti & ueraci, & expectaretis filiũ eiꝰ de cœlis, quẽ excitauit à mortuis Iesum, qui liberat nos ab ira uetura. Nam ipsi nostis fratres, introitũ nostrũ ad uos, quod nõ fuerit inanis, sed quod ante malis afflicti et contumelijs affecti, quemadmodũ scitis Philippis, audacter egerimus in domino nostro ad loquẽdum

apud

AVLus & Siluanus & Timotheꝰ ecclesiæ Thessalonicensium in deo patre nostro, & domino Iesu Christo: Gratia uobis & pax. Gratias agimus deo semper pro omĩbus uobis memoriam uestri facientes in orationibus nostris sine intermissione, memores operis fidei uestræ & laboris & charitatis & sustinentiæ spei domini nostri Iesu Christi ante deum & patrem nostrum. Scientes fratres dilecti a deo electionem uestram: quia euangelium nostrum non fuit ad uos in sermone tantum: sed & in uirtute & in spiritusancto, & in plenitudine multa: sicut scitis quales fuerimus in uobis propter uos. Et uos imitatores nostri facti estis & domini, excipiẽtes uerbum in tribulatione multa cum gaudio spiritussancti: ita ut facti sitis forma omnibus credentibus in Macedonia & in Achaia. A uobis enim diffamatus est sermo domini: nõ solum in Macedonia & in Achaia: sed & in omni loco fides tiestra quæ est ad deum profecta est: ita ut nõ sit nobis necesse quicquam loqui. Ipsi enim de nobis annunciant qualem introitum habuerimus ad uos: & quo modo conuersi estis ad deum a simulacris seruire deo uiuo & uero: & expectare filium eius de cœlis quem suscitauit ex mortuis Iesum: qui eripuit nos ab ira uentura.

Nam & ipsi scitis fratres II.
introitum nostrum ad uos: quia non inanis fuit: sed ante passi multa, & contumelijs affecti (sicut scitis) in Philippis, fiduciam habuimꝰ in deo nostro loqui

ad uos

πρὸς ὑμᾶς τὸ εὐαγγέλιον τοῦ θεοῦ
ἐν πολλῷ ἀγῶνι. ἡ γὰρ παράκλησις
ἡμῶν οὐκ ἐκ πλάνης, οὐδὲ ἐξ ἀκα/
θαρσίας, οὔτε ἐν δόλῳ, ἀλλὰ καθὼς
δεδοκιμάσμεθα ὑπὸ τοῦ θεοῦ πιστευ
θῆναι τὸ εὐαγγέλιον, οὕτως λαλοῦ/
μεν, οὐχ ὡς ἀνθρώποις ἀρέσκοντες,
ἀλλὰ τῷ θεῷ, τῷ δοκιμάζοντι τὰς
καρδίας ἡμῶν. οὔτε γάρ ποτε ἐν λό
γῳ κολακίας ἐγενήθημεν, καθὼς
οἴδατε, οὔτε ἐν προφάσει πλεονεξί/
ας, θεὸς μάρτυς, οὔτε ζητοῦντες ἐξ
ἀνθρώπων δόξαν, οὔτε ἀφ᾽ ὑμῶν,
οὔτε ἀπ᾽ ἄλλων, δυνάμενοι ἐν βά/
ρει εἶναι, ὡς χριστοῦ ἀπόστολοι, ἀλλ᾽
ἐγενήθημεν ἤπιοι ἐν μέσῳ ὑμῶν,
ὡς ἂν τροφὸς θάλπῃ τὰ ἑαυτῆς τέ/
κνα, οὕτως ἱμειρόμενοι ὑμῶν, εὐδο
κοῦμεν μεταδοῦναι ὑμῖν, οὐ μό/
νον τὸ εὐαγγέλιον τοῦ θεοῦ, ἀλλὰ καὶ
τὰς ἑαυτῶν ψυχὰς, διότι ἀγαπη/
τοὶ ἡμῖν γεγένησθε. μνημονεύετε
γὰρ ἀδελφοὶ τὸν κόπον ἡμῶν, καὶ
τὸν μόχθον. νυκτὸς γὰρ καὶ ἡμέ
ρας ἐργαζόμενοι πρὸς τὸ μὴ ἐπι/
βαρῆσαί τινα ὑμῶν, ἐκηρύξαμεν εἰς
ὑμᾶς τὸ εὐαγγέλιον τοῦ θεοῦ. ὑμεῖς
μάρτυρες καὶ ὁ θεὸς, ὡς ὁσίως, καὶ
δικαίως, καὶ ἀμέμπτως ὑμῖν τοῖς
πιστεύουσιν ἐγενήθημεν. καθάπερ
οἴδατε, ὡς ἕνα ἕκαστον ὑμῶν, ὡς
πατὴρ τέκνα ἑαυτοῦ, παρακα/
λοῦντες ὑμᾶς καὶ παραμυθούμε/
νοι καὶ μαρτυρούμενοι εἰς τὸ περι
πατῆσαι ὑμᾶς ἀξίως τοῦ θεοῦ, τοῦ
καλοῦντος ὑμᾶς εἰς τὴν ἑαυτοῦ
βασιλείαν καὶ δόξαν. διὰ τοῦτο
καὶ ἡμεῖς εὐχαριστοῦμεν τῷ θεῷ
ἀδιαλείπτως, ὅτι παραλαβόντες
λόγον ἀκοῆς παρ᾽ ἡμῶν τοῦ θεοῦ, ἐδέ
ξασθε οὐ λόγον ἀνθρώπων, ἀλλὰ
καθώς ἐστιν ἀληθῶς λόγον θεοῦ, ὃς
καὶ ἐνεργεῖται ἐν ὑμῖν τοῖς πιστεύου
σιν. ὑμεῖς γὰρ μιμηταὶ ἐγενήθητε
ἀδελφοὶ τῶν ἐκκλησιῶν τοῦ θεοῦ, τῶν
οὐσῶν ἐν τῇ ἰουδαίᾳ, ἐν χριστῷ ἰη/
σοῦ, ὅτι ταυτὰ ἐπάθετε καὶ ὑμεῖς
ὑπὸ τῶν ἰδίων συμφυλετῶν, καθὼς
καὶ αὐτοὶ ὑπὸ τῶν ἰουδαίων, τῶν καὶ τὸν
κύριον ἀποκτεινάντων ἰησοῦν, καὶ
τοὺς ἰδίους προφήτας, καὶ ἡμᾶς ἐκ
διωξάντων, καὶ θεῷ μὴ ἀρεσκόντων,
καὶ πᾶσιν

apud uos euãgelium dei, in multo
certamine. Siquidẽ exhortatio no
ſtra nõ fuit ex impoſtura, neq; ex
immundicia, neq; cũ dolo, ſed quẽ
admodũ probati fueramus à deo,
ut nobis cõmitteretur euangeliũ:
ita loquimur, nõ ut hominibꝰ pla/
centes, ſed deo qui probat corda
noſtra. Neq; em̃ unquã per ſermo
nem adulatiõis uerſati ſumus, quẽ
admodũ noſtis, nec per occaſionẽ
auaritiæ, deus eſt teſtis, neq; quærẽ
tes ex hominibus gloriã, nec à uo
bis, nec ab alijs, cum poſſemus in
autoritate eſſe, tanquam apoſtoli
Chriſti, ſed fuimus placidi in me/
dio ueſtri, perinde acſi nutrix fo/
ueat ſuos filios, ſic affectu propen
ſi in uos, animo cupiebamus im/
pertire uobis, nõ ſolum euangeliũ
dei, uerũetiam noſtras ipſorum a/
nimas, propterea quod chari no/
bis facti eſtis. Meminiſtis em̃ fra/
tres laboris noſtri, ac ſudoris. No/
cte enim ac die opus facientes ob
id, ne cui ueſtrum eſſemus oneri,
prædicauimus apud uos euange/
lium dei. Vos autem teſtes eſtis &
deus, quã ſancte & iuſte & incul/
pate uobiſcum qui credebatis, uer
ſati fuerimus: quemadmodum no
ſtis, ut erga unumquẽq; ueſtrum,
tanquã pater erga filios ſuos, fue/
rimus affecti, obſecrantes uos, &
conſolantes & obteſtantes, ut am/
bularetis digne deo, qui uocaſſet
uos in ſuum regnum ac gloriam.
Quapropter & nos gratias agimꝰ
deo indeſinenter: quod cum acci/
peretis ſermonẽ à nobis, quo deũ
diſcebatis, accepiſtis non ſermonẽ
hominum, ſed ſicut erat uere ſer/
monem dei, qui & agit in uobis
credentibus. Vos enim imitato/
res facti eſtis fratres, eccleſiarum
dei, quæ ſunt in Iudæa, in Chri/
ſto Ieſu, quod eadem paſſi ſitis &
uos à proprijs cõtribulibus, quem
admodũ & ipſi nos à Iudæis, qui
ut & dominum occiderũt Ieſum,
& proprios prophetas, ita & nos
perſecuti ſunt, & deo nõ placent,
& omnibus

ad uos euãgeliũ dei in mul/
ta ſollicitudine. Exhortatio
enim noſtra non de errore
neq; de immũdicia, neq; in
dolo: ſed ſicut probati ſu/
mus a deo: ut crederetur a
nobis euangelium ita loqui
mur: non quaſi hominibus
placentes: ſed deo, qui pro/
bat corda noſtra. Neq; em̃
aliquãdo fuimus in ſermo/
ne adulatiõis ſicut ſcitis, ne/
que in occaſione auariciæ:
deus teſtis eſt: neq; quærẽ/
tes ab hominibus gloriam
neq; a uobis, neq; ab alijs:
cum poſſemus uobis oneri
eſſe, ut Chriſti apoſtoli. Sed
facti ſumus paruuli in me/
dio ueſtrũ, tanquam ſi nu/
trix foueat filios ſuos: ita de
ſiderantes uos cupide, uo/
lebamus tradere uobis: nõ
ſolum euangelium dei: ſed
etiam animas noſtras: quo/
niam chariſſimi nobis facti
eſtis. Memores enim facti
eſtis fratres laboris noſtri &
fatigationis, nocte & die o/
perantes, ne quẽquam ue/
ſtrum grauaremus, prædi/
cauimus in uobis euãgeliũ
dei. Vos teſtes eſtis & de/
us, quam ſancte & iuſte &
ſine querela uobis qui cre/
didiſtis affuimus: ſicut ſci/
tis qualiter unumquenque
ueſtrum tanquam pater fi/
lios ſuos deprecantes uos
& conſolantes, teſtificati ſu/
mus ut ambularetis digne
deo qui uocauit uos in ſũ/
um regnum & gloriã. Ideo
& nos gratias agimus deo
ſine intermiſſione: quoni/
am cum accepiſſetis a no/
bis uerbum auditus dei:
accepiſtis illud non ut uer/
bum hominum, ſed ſicut
eſt uere uerbum dei: qui o/
peratur in uobis qui credi/
diſtis. Vos enim imitatores
facti eſtis fratres eccleſia/
rum dei quæ ſunt in Iudæa
in Chriſto Ieſu: quia ea/
dem paſſi eſtis & uos a cõ/
tribulibus ueſtris, ſicut &
ipſi a Iudæis: qui & domi/
num occiderunt Ieſum &
prophetas: & nos perſecu/
ti ſunt: & deo non placent:
& omnibus

καὶ πᾶσιν ἀνθρώποις ἐναντίων,
κωλυόντων ἡμᾶς τοῖς ἔθνεσι λαλῆ/
σαι, ἵνα σωθῶσιν, εἰς τὸ ἀναπλη/
ρῶσαι αὐτῶν τὰς ἁμαρτίας πάν/
τοτε. ἔφθασε δὲ ἐπ᾽ αὐτοὺς ἡ ὀργὴ εἰς
τέλος. ἡμεῖς δὲ ἀδελφοὶ ἀπορφανι/
σθέντες ἀφ᾽ ὑμῶν πρὸς καιρὸν ὥρας
προσώπῳ, οὐ καρδίᾳ, περισσοτέρως
ἐσπουδάσαμεν τὸ πρόσωπον ὑμῶν
ἰδεῖν ἐν πολλῇ ἐπιθυμίᾳ. διὸ ἠθε/
λήσαμεν ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς. ἐγὼ μὲν
παῦλος, καὶ ἅπαξ καὶ δίς, καὶ ἐνέ/
κοψεν ἡμᾶς ὁ σατανᾶς. τίς γὰρ ἡ/
μῶν ἐλπὶς, ἢ χαρὰ, ἢ στέφανος καυ/
χήσεως, ἢ οὐχὶ καὶ ὑμεῖς, ἔμπροσθεν
τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ ἐν τῇ
αὐτοῦ παρουσίᾳ; ὑμεῖς γάρ ἐστε ἡ δό/
ξα ἡμῶν καὶ ἡ χαρά.
Διὸ μηκέτι στέγοντες εὐδοκήσα/
μεν καταλειφθῆναι ἐν ἀθήναις μό/
νοι, καὶ ἐπέμψαμεν τιμόθεον τὸν ἀ/
δελφὸν ἡμῶν, καὶ διάκονον τοῦ θεοῦ
καὶ συνεργὸν ἡμῶν ἐν τῷ εὐαγ/
γελίῳ τοῦ χριστοῦ, εἰς τὸ στηρίξαι ὑ/
μᾶς, καὶ παρακαλέσαι ὑμᾶς περὶ
τῆς πίστεως ἡμῶν, τῷ μηδένα σαί/
νεσθαι ἐν ταῖς θλίψεσι ταύταις.
αὐτοὶ γὰρ οἴδατε, ὅτι εἰς τοῦτο κεί/
μεθα. καὶ γὰρ ὅτε πρὸς ὑμᾶς ἦμεν,
προελέγομεν ὑμῖν, ὅτι μέλλομεν
θλίβεσθαι, καθὼς καὶ ἐγένετο καὶ οἴ/
δατε. διὰ τοῦτο κἀγὼ μηκέτι στέγων
ἔπεμψα εἰς τὸ γνῶναι τὴν πίστιν
ὑμῶν, μή πως ἐπείρασεν ὑμᾶς ὁ
πειράζων, καὶ εἰς κενὸν γένηται ὁ
κόπος ἡμῶν. Ἄρτι δὲ ἐλθόντος τι/
μοθέου πρὸς ἡμᾶς ἀφ᾽ ὑμῶν, καὶ εὐ/
αγγελισαμένου ἡμῖν τὴν πίστιν, καὶ
τὴν ἀγάπην ὑμῶν, καὶ ὅτι ἔχετε
μνείαν ἡμῶν ἀγαθὴν πάντοτε, ἐπι/
ποθοῦντες ἡμᾶς ἰδεῖν, καθάπερ
καὶ ἡμεῖς ὑμᾶς. διὰ τοῦτο παρεκλή/
θημεν ἀδελφοὶ ἐν ὑμῖν, ἐπὶ πά/
σῃ τῇ θλίψει, καὶ ἀνάγκῃ ἡμῶν,
διὰ τῆς ὑμῶν πίστεως. ὅτι νῦν ζῶ/
μεν, ἐὰν ὑμεῖς στήκετε ἐν κυρίῳ.
τίνα γὰρ εὐχαριστίαν δυνάμεθα
τῷ θεῷ ἀνταποδοῦναι περὶ ὑμῶν
ἐπὶ πάσῃ τῇ χαρᾷ, ᾗ χαίρομεν δι᾽
ὑμᾶς ἔμπροσθεν τοῦ θεοῦ ἡμῶν, νυ/
κτὸς καὶ ἡμέρας ὑπερεκπερισσοῦ
δεόμενοι, εἰς τὸ ἰδεῖν ὑμῶν τὸ
πρόσωπον,

et omnibus hominibus aduersan/
tur, qui obsistunt nobis, ne loqua/
mur gẽtibus, quo salui fiant, ut ex/
pleant sua peccata semper. perue/
nit aũt in illos ira in finem. Cæterũ
nos fratres, orbati uobis ad spatiũ
temporis, aspectu, nõ corde, uehe
mentius studuimus uidere faciem
uestram, cũ multo desiderio. Qua
propter uoluimus uenire ad uos,
ego quidẽ Paulus, & semel & ite/
rum, & obstitit nobis satanas. Nã
quæ est nostra spes, aut gaudiũ, aut
corona gloriationis, an nõ & uos
in conspectu dñi nostri Iesu Chri
sti, in eius aduentu? Vos em̃ estis
gloria nostra & gaudium.
Proinde cum non amplius fer/
remus, uisum est nobis, ut Athe/
nis residerem⁹ soli, ac misimus Ti/
motheum fratrem nostrum, ac mi
nistrum dei, & adiutorẽ operis no
stri in euangelio Christi, ut confir
maret uos, & consolaretur uos de
fide nostra, ne quisquã turbaretur
in afflictionibus his. Nam ipsi no/
stis, nos in hunc usum positos esse
Etem̃ cum apud uos essemus, præ
dicebamus uobis fore, ut afflictio
nem pateremur, quemadmodũ &
euenit, & nostis. Quapropter &
ego nõ amplius ferẽs, misi ad hoc,
ut cognoscerem fidem uestram, ne
quo pacto tẽtasset uos ille qui ten
tat, & inanis factus esset labor no/
ster. Nuper autẽ cum uenisset Ti/
motheus ad nos à uobis, & annũ/
ciasset nobis fidem ac dilectionẽ
uestram, & quod habeatis memo/
riam nostri bonam semper, deside
rantes nos uidere, quemadmodũ
nos quoq; uos. Idcirco consolatio
nem accepimus fratres per uos su
per omni afflictione & necessitate
nostra, per uestram fidem. Quoni
am nũc uiuimus, si uos statis in do
mino. Quam enim gratiarũ actio
nem possumus deo rependere de
uobis super omni gaudio, qđ gau
demus propter uos in conspectu
dei nostri, nocte ac die supra mo/
dum orantes, ut uideamus uestrã
faciem,

& omnibus hominibus ad/
uersantur: prohibentes nos
gentibus loqui, ut salui fiãt:
ut impleãt peccata sua sem/
per. Peruenit enĩ ira dei su/
per illos usq; in finẽ. Nos au
tem fratres desolati a uobis
ad tẽpus horæ, aspectu non
corde, abundantius festina
uimus faciem uestrã uide/
re cũ multo desiderio. Quo
niam uoluimus uenire ad
uos: ego quidem Paulus &
semel & iterũ: sed impediuit
nos sathanas. Quæ est enĩ
nostra spes, aut gaudiũ, aut
corona gloriæ? Nonne uos
ante dominum nostrum Ie
sum Christum in aduentu
eius? Vos enim estis gloria
nostra & gaudium.
Propter quod nõ sustinen III.
tes ampli⁹ placuit nobis re/
manere Athenis solis: et mi/
simus Timotheum fratrem
nostrum & ministrũ dei in
euangelio Christi, ad cõfir/
mandos uos & exhortãdos
pro fide uestra: ut nemo mo
ueat̃ in tribulatiõibus istis.
Ipsi enim scitis quod in hoc
positi sumus. Nam & cum
apud uos essemus, prædi/
cebam⁹ uobis passuros nos
tribulationes: sicut & factũ
est & scitis. Propterea & ego
amplius non sustinens misi
ad cognoscẽdum fidem ũe/
stram: ne forte tentauerit
uos is qui tentat: & inanis
fiat labor noster. Nunc au/
tem ueniente Timotheo ad
nos a uobis, & annuncian/
te nobis fidem & charitatẽ
uestram: & quia memori/
am nostri habetis bonam,
semper desiderantes nos ui
dere: sicut & nos quoq; &
uos: ideo consolati sumus
fratres in uobis in omni ne/
cessitate & tribulatione no/
stra per fidem uestrã: quo/
niam nunc uiuimus si uos
statis in domino. Quam
enim gratiarum actionem
possumus deo retribuere
pro uobis in omni gaudio
quo gaudemus ꝑpter uos
ante dominum deum no/
strum: nocte ac die abundã
tius orantes, ut uideamus
faciem

πρόσωπον, καὶ καταρτίσαι τὰ ὑστερήματα τῆς πίστεως ὑμῶν. αὐτὸς δὲ ὁ θεὸς καὶ πατὴρ ἡμῶν καὶ ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς χριστὸς κατευθύναι τὴν ὁδὸν ἡμῶν πρὸς ὑμᾶς. ὑμᾶς δὲ ὁ κύριος, πλεονάσαι καὶ περισσεύσαι τῇ ἀγάπῃ εἰς ἀλλήλους, καὶ εἰς πάντας, καθάπερ καὶ ἡμεῖς εἰς ὑμᾶς, εἰς τὸ στηρίξαι ὑμῶν τὰς καρδίας ἀμέμπτους ἐν ἁγιωσύνῃ ἔμπροσθεν τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς ἡμῶν, ἐν τῇ παρουσίᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ, μετὰ πάντων τῶν ἁγίων αὐτοῦ.

Τὸ λοιπὸν οὖν ἀδελφοί, ἐρωτῶμεν ὑμᾶς καὶ παρακαλοῦμεν ἐν κυρίῳ Ἰησοῦ, καθὼς παρελάβετε παρ' ἡμῶν, τὸ πῶς δεῖ ὑμᾶς περιπατεῖν, καὶ ἀρέσκειν θεῷ, ἵνα περισσεύητε μᾶλλον. οἴδατε γάρ, τίνας παραγγελίας ἐδώκαμεν ὑμῖν διὰ τοῦ κυρίου Ἰησοῦ. τοῦτο γάρ ἐστι θέλημα τοῦ θεοῦ ὁ ἁγιασμὸς ὑμῶν, ἀπέχεσθαι ὑμᾶς ἀπὸ τῆς πορνείας, εἰδέναι ἕκαστον ὑμῶν τὸ ἑαυτοῦ σκεῦος κτᾶσθαι ἐν ἁγιασμῷ καὶ τιμῇ, μὴ ἐν πάθει ἐπιθυμίας, καθάπερ καὶ τὰ ἔθνη, τὰ μὴ εἰδότα τὸν θεόν, τὸ μὴ ὑπερβαίνειν καὶ πλεονεκτεῖν ἐν τῷ πράγματι τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, διότι ἔκδικος ὁ κύριος περὶ πάντων τούτων, καθὼς καὶ προείπαμεν ὑμῖν, καὶ διεμαρτυράμεθα. οὐ γὰρ ἐκάλεσεν ἡμᾶς ὁ θεὸς ἐπὶ ἀκαθαρσίᾳ, ἀλλ' ἐν ἁγιασμῷ. τοιγαροῦν ὁ ἀθετῶν, οὐκ ἄνθρωπον ἀθετεῖ, ἀλλὰ τὸν θεόν, τὸν διδόντα τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον αὐτοῦ εἰς ὑμᾶς. περὶ δὲ τῆς φιλαδελφίας, οὐ χρείαν ἔχετε γράφειν ὑμῖν, αὐτοὶ γὰρ ὑμεῖς θεοδίδακτοί ἐστε εἰς τὸ ἀγαπᾶν ἀλλήλους. καὶ γὰρ ποιεῖτε αὐτὸ εἰς πάντας τοὺς ἀδελφούς, τοὺς ἐν ὅλῃ τῇ μακεδονίᾳ. Παρακαλοῦμεν δὲ ὑμᾶς ἀδελφοί, περισσεύειν μᾶλλον καὶ φιλοτιμεῖσθαι, ἡσυχάζειν καὶ πράσσειν τὰ ἴδια, καὶ ἐργάζεσθαι ταῖς ἰδίαις χερσὶν ὑμῶν, καθὼς ὑμῖν παρηγγείλαμεν, ἵνα περιπατῆτε εὐσχημόνως πρὸς τοὺς ἔξω καὶ μηδενὸς χρείαν ἔχητε. οὐ θέλω δὲ ὑμᾶς ἀγνοεῖν ἀδελφοὶ περὶ τῶν κεκοιμημένων, ἵνα μὴ λυπῆσθε, καθὼς

faciem, & suppleamus quæ desunt fidei uestræ. Ipse uero deus & pater noster & dominus noster Iesus Christus dirigat uiam nostram ad uos. Vos aũt dominus abundãtes & exuberantes faciat mutua inter uos charitate, & in omẽs, quemadmodum & nos in uos, ut cõfirmet corda uestra, irreprehensibilia in sanctimonia corã deo & patre nostro, in aduentu domini nostri Iesu Christi, cũ omĩbus sanctis eius.

Quod superest igit fratres, rogamus uos & adhortamur per dominum Iesum, quemadmodũ accepistis à nobis, quomodo oporteat uos uersari, & placere deo, ut abũdetis magis. Nostis enim, quæ præcepta dederimus uobis per dominum nostrũ Iesum. Hæc enim est uolũtas dei, sanctificatio uestra, ut abstineatis à scortatione, & sciat unusquisq; uestrum suũ uas possidere, cũ sanctificatione & honore, nõ cum affectu concupiscẽtiæ, quemadmodũ & gentes, quæ nõ nouerunt deũ, ne quis opprimat ac fraudet in negocio fratrẽ suum, propterea qđ ultor est dominus de omnibus his, quemadmodum & ante diximus uobis, ac testati sumus. Non enim uocauit nos deus immundiciæ causa, sed ad sanctificationem. Proinde qui reijcit, nõ reijcit hominem, sed deum, qui dedit spiritum suum sanctum in uos. Cæterum de fraterna charitate nõ necesse habetis, ut scribam uobis. Ipsi namque diuinitus docti estis, ut diligatis uos inuicẽ. Nam & facitis hoc erga cunctos fratres qui sunt in tota Macedonia. Obsecramus autem uos fratres, ut abũdetis magis, & in hoc incumbatis, ut quieti sitis, & agatis res proprias, & operemini proprijs manibus uestris, sicuti uobis præcepimus, ut uos geratis honeste erga extrarios, & nulla re uobis sit opus. Cæterum nolo uos ignorare fratres de ijs qui obdormierunt, ne doleatis, quemadmodum & cæteri

faciem uestrã: & compleamus ea quæ desunt fidei uestræ. Ipse autem deus & pater noster & dominus Iesus Christus dirigat uiam nostram ad uos. Vos autẽ dominus multiplicet & abundare faciat charitatẽ uestrã in inuicem & in omnes: quẽadmodũ & nos in uobis ad confirmanda corda uestra sine querela in sanctitate ante deum & patrẽ nostrum in aduentu domini nostri Iesu Christi cum omnibus san-
ctis eius: Amẽ. De cæte- IIII.
ro ergo fratres rogam9 uos & obsecramus in domĩo Iesu: ut quemadmodũ accepistis a nobis, q̃modo oporteat uos ambulare & placere deo: sic & ambuletis ut abũdetis magis. Scitis enĩ quæ præcepta dederim uobis p dominũ Iesum. Hæc est enĩ uolũtas dei, sanctificatio uestra: ut abstineatis uos a fornicatiõe: ut sciat unusquisq; uestrũ uas suũ possidere in sanctificatiõe & honore: nõ in passione desiderij: sicut & gentes quæ ignorãt deum. Et ne quis supergrediatur neque circũueniat in negocio fratrem suũ: quoniã uindex est dñs de his omnib9: sicut prædiximus uobis & testificati sumus. Nõ enim uocauit nos deus in immũdiciã: sed in sanctificationẽ. Itaq; qui hæc spernit: nõ hominẽ spernit, sed deũ: qui etiã dedit spiritũ suũ sanctũ in nobis. De charitate aũt fraternitatis nõ necesse habuim9 scribere uobis: Ipsi enĩ uos a deo didicistis, ut diligatis inuicem. Etenĩ illud facitis in omnes fratres in uniuersa Macedonia. Rogam9 autem uos fratres, ut abũdetis magis & operã detis ut quieti sitis: & ut uestrũ negociũ agatis: & operemini manibus ur̃is: sicut præcipimus uobis, ut & honeste ambuletis ad eos qui foris sunt: & nullius aliquid desideretis. Nolumus autẽ uos ignorare fratres de dormiẽtibus: ut non contristemini sicut & cæteri

θῶς καὶ οἱ λοιποὶ, οἱ μὴ ἔχοντες ἐλ/
πίδα. εἰ γὰρ πιστεύομεν, ὅτι Ἰησοῦς
ἀπέθανεν καὶ ἀνέστη, οὕτως καὶ ὁ θε/
ὸς τοὺς κοιμηθέντας διὰ τοῦ Ἰησοῦ,
ἄξει σὺν αὐτῷ. τοῦτο γὰρ ὑμῖν λέγο
μεν ἐν λόγῳ κυρίου, ὅτι ἡμεῖς οἱ ζῶν/
τες οἱ περιλειπόμενοι εἰς τὴν παρου
σίαν τοῦ κυρίου, οὐ μὴ φθάσωμεν τοὺς
κοιμηθέντας, ὅτι αὐτὸς ὁ κύριος ἐν
κελεύσματι, ἐν φωνῇ ἀρχαγγέλου,
καὶ ἐν σάλπιγγι θεοῦ καταβήσεται
ἀπ᾽ οὐρανοῦ, καὶ οἱ νεκροὶ ἐν χριστῷ
ἀναστήσονται πρῶτον, ἔπειτα ἡμεῖς οἱ
ζῶντες, οἱ περιλειπόμενοι, ἅμα σὺν
αὐτοῖς ἁρπαγησόμεθα ἐν νεφέλαις
εἰς ἀπάντησιν τοῦ κυρίου εἰς ἀέρα,
καὶ οὕτως πάντοτε σὺν κυρίῳ ἐσόμε
θα. ὥστε παρακαλεῖτε ἀλλήλους ἐν
τοῖς λόγοις τούτοις.

Περὶ δὲ τῶν χρόνων καὶ τῶν καιρῶν
ἀδελφοὶ, οὐ χρείαν ἔχετε ὑμῖν γρά
φεσθαι. αὐτοὶ γὰρ ἀκριβῶς οἴδατε
ὅτι ἡμέρα κυρίου, ὡς κλέπτης ἐν νυ/
κτὶ, οὕτως ἔρχεται. ὅταν γὰρ λέγω
σιν, εἰρήνη καὶ ἀσφάλεια, τότε αἰφνι
δίως αὐτοῖς ἐφίσταται ὄλεθρος, ὥ/
σπερ ἡ ὠδὶν τῇ ἐν γαστρὶ ἐχούσῃ, καὶ
οὐ μὴ ἐκφύγωσιν. ὑμεῖς δὲ ἀδελφοὶ
οὐκ ἐστὲ ἐν σκότει, ἵνα ἡ ἡμέρα ὑμᾶς
ὡς κλέπτης καταλάβῃ. πάντες ὑμεῖς
υἱοὶ φωτός ἐστε, καὶ υἱοὶ ἡμέρας, οὐκ ἐσ
μὲν νυκτὸς οὐδὲ σκότους. ἄρα οὖν
μὴ καθεύδωμεν, ὡς καὶ οἱ λοιποὶ,
ἀλλὰ γρηγορῶμεν καὶ νήφωμεν. οἱ
γὰρ καθεύδοντες, νυκτὸς καθεύδουσι
καὶ οἱ μεθυσκόμενοι, νυκτὸς μεθύου/
σιν. ἡμεῖς δὲ ἡμέρας ὄντες, νήφω/
μεν, ἐνδυσάμενοι θώρακα πίστεως
καὶ ἀγάπης, καὶ περικεφαλαίαν ἐλ/
πίδα σωτηρίας. ὅτι οὐκ ἔθετο ἡμᾶς
ὁ θεὸς εἰς ὀργὴν, ἀλλ᾽ εἰς περιποίη/
σιν σωτηρίας διὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰη
σοῦ χριστοῦ, τοῦ ἀποθανόντος ὑπὲρ ἡ/
μῶν, ἵνα εἴτε γρηγορῶμεν, εἴτε κα/
θεύδωμεν, ἅμα σὺν αὐτῷ ζήσωμεν.
διὸ παρακαλεῖτε ἀλλήλους, καὶ οἰκοδο
μεῖτε εἷς τὸν ἕνα, καθὼς καὶ ποιεῖτε.
ἐρωτῶμεν δὲ ὑμᾶς ἀδελφοὶ, εἰδέ/
ναι τοὺς κοπιῶντας ἐν ὑμῖν, καὶ προϊ
σταμένους ὑμῶν ἐν κυρίῳ, καὶ νουθε/
τοῦντας ὑμᾶς, καὶ ἡγεῖσθε αὐτοὺς
ὑπὲρ ἐκπερισσοῦ ἐν ἀγάπῃ διὰ τὸ ἔρ/
γον

& cæteri non habentes spem. Nã
si credimus, quod Iesus mortuus
est & resurrexit, sic & deus eos
qui obdormierunt per Iesum, ad
ducet cum illo. Hoc enim uobis
dicimus in uerbo domini, quod
nos qui uiuemus & reliqui erimᵘˢ
in aduentũ domini, nequaq̃ præ
ueniemus eos qui dormiũt. Quo
niam ipse dominus cum hortatu
& uoce archangeli, ac tuba dei de
scendet de cœlo, et mortui in chri
sto resurgent primũ, deinde nos
qui uiuemus, qui reliqui erimus si
mul cũ illis rapiemur in nubibus
in occursum domini in aëra, et sic
semper cum dño erimus. Proin/
de cõsolemini uos mutuo sermo/
nibus his. Porrò de tẽporibus
& articulis temporũ fratres, non
est opus ut uobis scribã. Ipsi enim
planè scitis, quod dies ille dñi, ut
fur in nocte, ita uẽturus sit. Cum
enim dixerint, pax & tuta omnia
tunc repentinus eis imminet inte
ritus, sicuti dolor partus mulieri
prægnanti, nec effugient. At uos
fratres, nõ estis in tenebris, ut dies
ille uos tanq̃ fur opprimat. Oẽs
uos filij lucis estis, ac filij diei: non
sumᵘˢ noctis, neq̧ tenebrarũ. Pro
inde ne dormiamus, sicut & cæte
ri, sed uigilemus & sobrij simus.
Nam qui dormiũt, nocte dormi/
unt, & qui inebriãtur, noctu sunt
ebrij. at nos qui sumus diei, sobrij
simus, induti thoracẽ fidei & cha
ritatis, & pro galea spem salutis.
Quoniã nõ constituit nos deus,
ut iram nobis cõcitemus, sed ut sa
lutem cõsequamur per dñm no/
strum Iesum Christũ, qui mortuᵘˢ
est pro nobis, ut siue uigilemus, si
ue dormiamus, simul cũ illo uiua
mus. Quapropter adhortemini
uos mutuo, & ædificetis singuli
singulos, sicut & facitis. Rogamᵘˢ
aũt uos fratres, ut agnoscatis eos,
qui laborant inter uos, & qui præ
sunt uobis in domino, & admo/
nent uos, ut habeatis illos in sum
mo precio per charitatẽ propter
opus

& cæteri qui spẽ nõ habent.
Si enim credimus quod Ie/
sus mortuus est & resurre/
xit: ita & deus eos qui dor/
mierũt per Iesum adducet
cum eo. Hoc enim uobis di
cimus in uerbo domini: q̃a
nos qui uiuimus, qui resi/
dui sumus in aduẽtu domi
ni: non præueniemus eos
qui dormierũt. Quoniam
ipse dominus in iussu & in
uoce archangeli & in tuba
dei descẽdet de cœlo: et mor
tui qui in Christo sunt, re/
surgent primi: Deinde nos
qui uiuimus qui relinqui/
mur, simul rapiemur cũ il/
lis in nubibus obuiã Chri/
sto in aera: & sic semper cũ
domino erimus. Itaq̧ cõso/
lamini inuicẽ in uerbis istis.
De temporibus autẽ &
momentis fratres nõ indige V.
tis ut scribamus uobis: Ipsi
enim diligẽter scitis, quia di/
es domini sicut fur in nocte
ita ueniet. Cum enim dixe/
rint, pax & securitas: tũc re/
pentinus eis superueniet in/
teritus, sicut dolor in utero
habẽtis, & nõ effugiẽt. Vos
autẽ fratres nõ estis in tene/
bris: ut uos dies ille tanquã
fur comprehendat. Omnes
enim uos filij lucis estis & fi
lij diei. Nõ sumus noctis ne
que tenebrarum. Igitur nõ
dormiamus sicut & cæteri:
sed uigilemus & sobrij simᵘˢ.
Qui enim dormiunt, nocte
dormiũt: & qui ebrij sunt, no
cte ebrij sũt. Nos autem qui
diei sumus, sobrij simus: in/
duti loricã fidei & charitatis
& galeã spem salutis: quo/
niam nõ posuit nos deus in
iram: sed in acquisitionẽ sa
lutis per dñm nostrũ Iesum
Christũ: qui mortuus est ꝓ
nobis: ut siue uigilemus, si/
ue dormiamus, simul cũ il/
lo uiuamus. Propter quod
cõsolamini inuicẽ, & ædifi/
cate alterutrũ: sicut & faci/
tis. Rogamus autẽ uos fra/
tres ut noueritis eos qui la/
borant inter uos, & præsunt
uobis in domino: & monẽt
uos: ut habeatis illos abun/
dantius in charitate ꝓpter

γον αὐτῶν, εἰρηνεύετε ἐν αὐτοῖς. παρακαλοῦμεν δὲ ὑμᾶς ἀδελφοί, νουθετεῖτε τοὺς ἀτάκτους, παραμυθεῖσθε τοὺς ὀλιγοψύχους, ἀντέχεσθε τῶν ἀσθενῶν, μακροθυμεῖτε πρὸς πάντας. ὁρᾶτε, μή τις κακὸν ἀντὶ κακοῦ τινὶ ἀποδῷ, ἀλλὰ πάντοτε τὸ ἀγαθὸν διώκετε, καὶ εἰς ἀλλήλους, καὶ εἰς πάντας. πάντοτε χαίρετε, ἀδιαλείπτως προσεύχεσθε, ἐν παντὶ εὐχαριστεῖτε. τοῦτο γὰρ θέλημα θεοῦ ἐν χριστῷ Ἰησοῦ εἰς ὑμᾶς. τὸ πνεῦμα μὴ σβέννυτε. προφητείας μὴ ἐξουθενεῖτε. πάντα δοκιμάζετε, τὸ καλὸν κατέχετε. ἀπὸ παντὸς εἴδους πονηροῦ ἀπέχεσθε. αὐτὸς δὲ ὁ θεὸς τῆς εἰρήνης ἁγιάσαι ὑμᾶς ὁλοτελεῖς. καὶ ὁλόκληρον ὑμῶν τὸ πνεῦμα, καὶ ἡ ψυχή, καὶ τὸ σῶμα ἀμέμπτως ἐν τῇ παρουσίᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ τηρηθείη. πιστὸς ὁ καλῶν ὑμᾶς, ὃς καὶ ποιήσει. ἀδελφοί, προσεύχεσθε περὶ ἡμῶν. ἀσπάσασθε τοὺς ἀδελφοὺς πάντας ἐν φιλήματι ἁγίῳ. ὁρκίζω ὑμᾶς τὸν κύριον, ἀναγνωσθῆναι τὴν ἐπιστολὴν πᾶσι τοῖς ἁγίοις ἀδελφοῖς. Ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ μεθ' ὑμῶν. ἀμήν.

Πρὸς θεσσαλονικεῖς πρώτη ἐγράφη ἀπὸ ἀθηνῶν.

opus illorũ: pacem habete cum illis. Obsecramus autẽ uos fratres, monete inordinatos, cõsolamini pusillanimes, subleuate infirmos, patientes estote erga omneis. Videte, ne quis malũ pro malo cuipiam reddat, sed semper quod bonum est, sectemini, tum erga uos inuicẽ, tum erga omneis. Semper gaudete, indesinenter orate, in omnibus gratias agite. Hæc em̃ est uolũtas dei per Christũ Iesum erga uos. Spiritum ne extinguatis, ꝓphetias ne aspernemini. Om̃ia probate: quod bonũ fuerit, tenete Ab omni specie mala abstinete. Ipse aũt deus pacis sanctificet uos totos. Et integer uester spiritus, et anĩa & corpus, ita ut in nullo possitis culpari, in aduẽtu dñi nostri Iesu Christi seruetur. Fidelis est qui uocauit uos, qui idem efficiet Fratres, orate pro nobis. Salutate fratres omneis cũ osculo sancto. Adiuro uos per dñm, ut recitetur hæc epistola omnibus sanctis fratribus. Gratia domini nostri Iesu Christi sit uobiscum.

Ad Thessalonicenses prima scripta fuit ex Athenis.

opus illorum: & pacem habete cum eis. Rogamus autem uos fratres: corripite inquietos: cõsolamini pusillanimes: suscipite infirmos: patientes estote ad omnes. Videte ne quis malum pro malo alicui reddat: sed semper quod bonum est, sectamini in inuicẽ & in omnes. Semper gaudete: sine intermissione orate: in omnibus gratias agite. Hæc est enim uolũtas dei in Christo Iesu in omnibus uobis. Spiritũ nolite extinguere: prophetias nolite spernere. Omnia aũt probate: quod bonum est tenete: ab om̃i specie mala abstinete uos. Ipse autẽ deus pacis sanctificet uos per om̃ia: ut integer spiritus uester & anima & corpus sine querela in aduẽtu dñi nostri Iesu Christi seruetur. Fidelis est qui uocauit uos: qui etiã faciet. Fratres orate ꝓ nobis. Salutate fratres omẽs in osculo sancto. Adiuro uos per dñm, ut legat epistola hæc omib⁹ sanctis fratrib⁹. Gra dñi nostri Iesu Christi uobiscũ. Amẽ.

FINIS.

Ταύτην ἐπιστέλλει ἀπὸ ῥώμης. ἡ δὲ πρόφασις τῆς ἐπιστολῆς αὕτη. τινὲς ἀπὸ θεσσαλονίκης ἀργοὶ καὶ ἄτακτοι περιερχόμενοι, τοὺς ἀδελφοὺς ἀφήρπαζον, ὡς ἤδη τῆς παρουσίας τοῦ κυρίου ἐνστάσης. ἠπάτων δὲ τοὺς ἀκούοντας, ὡς τοῦ ἀποστόλου τοῦτο δηλοῦντος, καὶ ὑπὸ πνεύματος ἀκούοντες. ταῦτα τοίνυν μαθὼν ὁ ἀπόστολος, γράφει τὴν ἐπιστολήν, καὶ πρῶτον μὲν ἀποδέχεται τὴν πίστιν αὐτῶν αὐξάνουσαν, καὶ ὅτι ἐν αὐτοῖς ἐκαυχᾶτο, τὰς θλίψεις γενναίως ὑποφέρουσι διὰ τὸν χριστόν. καὶ παραμυθεῖται δὲ αὐτοὺς ὡς ἐσομένης ἐκδικίας παρὰ τοῦ θεοῦ κατὰ τῶν αὐτοὺς ἐκδικούντων. ἔπειτα περὶ τῆς παρουσίας τοῦ σωτῆρος διδάσκει, μηδενὶ αὐτοὺς πείθεσθαι, μηδὲ θροεῖσθαι αὐτούς, μήτε διὰ πνεύματος, μήτε ὡς αὐτοῦ γράψαντος, μηδ᾽ ὅλως νομίζειν ἤδη παρεῖναι αὐτήν. μὴ γὰρ πρότερον ἔσεσθαι αὐτήν, ἐὰν μὴ ἡ ἀποστασία πρῶτον ἔλθῃ, καὶ μετ᾽ αὐτὴν ὁ ἀντίχριστος, ὁ υἱὸς τῆς ἀπωλείας, οὗ τὴν παρουσίαν ἐν σημείοις καὶ τέρασι ψεύδους κατ᾽ ἐνέργειαν τοῦ σατανᾶ ἔσεσθαι, σημαίνει. εἶτα παραινέσας αὐτοῖς στήκειν γενναίως, καὶ κρατεῖν τὰς παραδόσεις, ἃς ἐδιδάχθησαν παρ᾽ αὐτοῦ, παραγγέλλει μηδὲ μίαν κοινωνίαν ἔχειν μετὰ τῶν ἀτάκτων, ἀλλὰ ἀποβάλλειν αὐτούς. εἶναι γὰρ καὶ περιέργους καὶ πλάνους ἐδήλωσε τοὺς τοιούτους. καὶ καθόλου δὲ παρήγγειλε τὸν μὴ ὑπακούοντα τοῖς λόγοις αὐτοῦ, τοῦτον ἀποσυνάγωγον γίνεσθαι. καὶ λοιπὸν ἐπευξάμενος αὐτοῖς εἰρήνην, πληροῖ τὴν ἐπιστολήν, τὸν ἀσπασμὸν τῇ ἰδίᾳ χειρὶ γράψας, ὅπερ σημεῖον εἶναι πάσης ἐπιστολῆς δεδήλωκεν.

IN EPISTOLAM AD THESSALONICENSES POSTERIOREM ARG. PER ERAS. ROT.

QVONIAM non contigit Paulo facultas reuisendi Thessalonicenses, per epistolam confirmat illorum animos, ut fortiter ferant illatas ob Christum afflictiones, nec ipsis defuturum præmium, nec aduersarijs uindictam. Rursum de die aduentus domini, de quo nonnihil attigerat in epistola superiori, monet, ne quid commouerentur quorundam dictis, qui asseuerabant illum iam instare, tecte, sicuti putant, significans, prius abolendum Rhomanum imperium, ac deinde uenturum Antichristum. Attentius etiam inculcat, coërcendos esse, qui ocio & curiositate sua turbarent quietem & ordinem publicum, & ad opus adigendos, cum ipse Paulus apud eos manibus suis laborarit. Scripsit Athenis per eosdem, per quos misit priorem epistolam, ut nostra docent argumenta.

ARGVMENTI FINIS.

ΠΑῦλος καὶ Σιλουανὸς καὶ Τιμόθεος, τῇ ἐκκλησίᾳ θεσαλονικέων ἐν θεῷ πατρὶ ἡμῶν καὶ κυρίῳ Ἰησοῦ χριστῷ. χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν καὶ κυρίου Ἰησοῦ χριστοῦ. Εὐχαριστεῖν ὀφείλομεν τῷ θεῷ πάντοτε περὶ ὑμῶν ἀδελφοί, καθὼς ἄξιόν ἐστιν, ὅτι ὑπεραυξάνει ἡ πίστις ὑμῶν, καὶ πλεονάζει ἡ ἀγάπη ἑνὸς ἑκάστου πάντων ὑμῶν εἰς ἀλλήλους, ὥστε ἡμᾶς αὐτοὺς ἐν ὑμῖν καυχᾶσθαι ἐν ταῖς ἐκκλησίαις τοῦ θεοῦ, ὑπὲρ τῆς ὑπομονῆς ὑμῶν καὶ πίστεως, ἐν πᾶσι τοῖς διωγμοῖς ὑμῶν, καὶ ταῖς θλίψεσιν αἷς ἀνέχεσθε, ἔνδειγμα τῆς δικαίας κρίσεως τοῦ θεοῦ, εἰς τὸ καταξιωθῆναι ὑμᾶς τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ, ὑπὲρ ἧς καὶ πάσχετε. εἴπερ δίκαιον παρὰ θεῷ, ἀνταποδοῦναι τοῖς θλίβουσιν ὑμᾶς, θλίψιν, καὶ ὑμῖν τοῖς θλιβομένοις ἄνεσιν μεθ' ἡμῶν ἐν τῇ ἀποκαλύψει τοῦ κυρίου Ἰησοῦ ἀπ' οὐρανοῦ, μετ' ἀγγέλων δυνάμεως αὐτοῦ, ἐν πυρὶ φλογὸς, διδόντος ἐκδίκησιν τοῖς μὴ εἰδόσι θεὸν, καὶ τοῖς μὴ ὑπακούουσι τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ, οἵτινες δίκην τίσουσιν, ὄλεθρον αἰώνιον, ἀπὸ προσώπου τοῦ κυρίου, καὶ ἀπὸ τῆς δόξης τῆς ἰσχύος αὐτοῦ, ὅταν ἔλθῃ ἐνδοξασθῆναι ἐν τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ, καὶ θαυμασθῆναι ἐν πᾶσι τοῖς πιστεύουσιν, ὅτι ἐπιστεύθη τὸ μαρτύριον ἡμῶν ἐφ' ὑμᾶς ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, εἰς ὃ καὶ προσευχόμεθα πάντοτε περὶ ὑμῶν, ἵνα ὑμᾶς ἀξιώσῃ τῆς κλήσεως ὁ θεὸς ἡμῶν, καὶ πληρώσῃ πᾶσαν εὐδοκίαν ἀγαθωσύνης, καὶ ἔργον πίστεως ἐν δυνάμει, ὅπως ἐνδοξασθῇ τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ ἐν ὑμῖν, καὶ ὑμεῖς ἐν αὐτῷ κατὰ τὴν χάριν τοῦ θεοῦ ἡμῶν καὶ κυρίου Ἰησοῦ χριστοῦ.

Ἐρωτῶμεν δὲ ὑμᾶς ἀδελφοὶ ὑπὲρ παρουσίας τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ, καὶ ἡμῶν ἐπισυναγωγῆς ἐπ' αὐτὸν, εἰς τὸ μὴ ταχέως σαλευθῆναι ὑμᾶς

PAVLVS & Siluanus ac Timotheus ecclesiæ Thessalonicensium, in deo patre nostro et domino Iesu Christo. Gratia sit uobis & pax à deo patre nostro & dn̄o Iesu Christo. Gratias agere debemus deo semp de uobis fratres, ut par est, quod uehementer augescit fides uestra, & exuberat mutua uestra omniū charitas, cuiusq; in alterū, adeo ut nos ipsi de uobis gloriemur in ecclesijs dei, de tolerantia uestra & fide, super omnibus psecutionibus uestris et afflictionibus, quas sustinetis, documentū iusti iudicij dei, in hoc ut digni habeamini regno dei, pro quo & patimini. *Siquidē* iustum est apud deū, reddere ijs qui affligunt uos, afflictionē, & uobis qui affligimini relaxationē nobiscum, cū reuelabitur dn̄s Iesus de cœlo, cum angelis potentiæ suæ, cum incendio flammæ, qui infligit ultionem ijs, qui nō nouerunt deum, & qui non obediunt euangelio domini nostri Iesu Christi, qui pœnam luent, interitum æternum, à facie dn̄i, & à gloria fortitudinis illius, cum uenerit, ut glorificetur in sanctis suis, & admirādus fiat in omnibus credentibus, quod fides habita sit testimonio nostro erga uos in die illo, ad qđ etiam oramus semper pro uobis, ut uos dignos habeat ista uocatione deus noster, & compleat omne bonum propositum bonitatis, & opus fidei cum potentia, ut illustretur nomen domini nostri Iesu Christi per uos, & uos per illum, iuxta gratiā dei nostri & domini Iesu Christi.

Rogamus autem uos fratres, per aduentum domini nostri Iesu Christi, & nostri aggregationem in illū, ne cito dimoueamini à mente,

PAVlus & I.
Siluanus &
Timotheus
ecclīæ
Thes/
salonicēsiū in deo patre no/
stro & domīo Iesu Christo.
Gratia uobis & pax a deo
patre nostro & domino Ie/
su Christo. Gratias agere
debemus semp deo pro uo
bis fratres, ita ut dignū est:
quoniā supcrescit fides ue/
stra: & abūdat charitas uni/
uscuiusq; uestrū in inuicē:
ita ut & nosipsi in uobis glo
riemur in ecclesijs dei, p pa
tientia uestra & fide: in om̄i
bus persecutionib9 uestris
& tribulatiōibus quas susti
netis in exēplū iusti iudicij
dei: ut digni habeamini in
regno dei: p quo & patimi/
ni. Si tamen iustū est apud
deū retribuere retributionē
his qui uos tribulāt: & uo/
bis qui tribulamini, requiē
nobiscū in reuelationē do/
mini Iesu de cœlo cū ange/
lis uirtutis eius in flamma
ignis, dātis uindictā his qui
non nouerūt deū: & qui nō
obediūt euangelio domini
nostri Iesu Christi. Qui pe/
nas dabūt in interitu æter/
nas a facie domini: & a glo/
ria uirtutis eius, cū uenerit
glorificari in sanctis suis: &
admirabilis fieri in omnib9
qui crediderūt: quia credi/
tum est testimoniū nostrum
super uos in die illo. In quo
etiā oramus semper pro uo
bis: ut dignet̄ uos sua uoca
tione deus noster: & implē/
at omnē uoluntatē bonita/
tis suæ: & opus fidei in uir/
tute, ut clarificet̄ nomē do/
mini nr̄i Iesu Christi in uo/
bis, & uos in illo secundum
gratiā dei nostri & dn̄i Iesu
Christi. Rogamus autē II.
uos fratres per aduentū do
mini nr̄i Iesu Christi & no/
stræ cōgregatiōis in ipsum:
ut nō cito moueamini a ue/
stro

ὑμᾶς ἀπὸ τοῦ νοὸς, μήτε θροεῖσθε, μήτε διὰ πνεύματος, μήτε διὰ λόγου, μήτε δι᾽ ἐπιστολῆς ὡς δι᾽ ἡμῶν, ὡς ὅτι ἐνέστηκεν ἡ ἡμέρα τοῦ χριστοῦ, μή τις ὑμᾶς ἐξαπατήσῃ κατὰ μηδένα τρόπον, ὅτι ἐὰν μὴ ἔλθῃ ἡ ἀποστασία πρῶτον, καὶ ἀποκαλυφθῇ ὁ ἄνθρωπος τῆς ἁμαρτίας, ὁ υἱὸς τῆς ἀπωλείας, ὁ ἀντικείμενος καὶ ὑπεραιρόμενος ἐπὶ πάντα λεγόμενον θεὸν, ἢ σέβασμα, ὥστε αὐτὸν εἰς τὸν ναὸν τοῦ θεοῦ, ὡς θεὸν καθίσαι, ἀποδεικνύντα ἑαυτὸν ὅτι ἐστὶ θεός. οὐ μνημονεύετε ὅτι ἔτι ὢν πρὸς ὑμᾶς, ταῦτα ἔλεγον ὑμῖν; καὶ νῦν τὸ κατέχον οἴδατε, εἰς τὸ ἀποκαλυφθῆναι αὐτὸν ἐν τῷ ἑαυτοῦ καιρῷ. τὸ γὰρ μυστήριον ἤδη ἐνεργεῖται τῆς ἀνομίας, μόνον ὁ κατέχων ἄρτι ἕως ἐκ μέσου γένηται. καὶ τότε ἀποκαλυφθήσεται ὁ ἄνομος, ὃν ὁ κύριος ἀναλώσει τῷ πνεύματι τοῦ στόματος αὐτοῦ, καὶ καταργήσει τῇ ἐπιφανείᾳ τῆς παρουσίας αὐτοῦ, οὗ ἐστὶν ἡ παρουσία κατ᾽ ἐνέργειαν τοῦ σατανᾶ ἐν πάσῃ δυνάμει καὶ σημείοις, καὶ τέρασι ψεύδους, καὶ ἐν πάσῃ ἀπάτῃ τῆς ἀδικίας ἐν τοῖς ἀπολλυμένοις, ἀνθ᾽ ὧν τὴν ἀγάπην τῆς ἀληθείας οὐκ ἐδέξαντο, εἰς τὸ σωθῆναι αὐτούς. καὶ διὰ τοῦτο πέμψει αὐτοῖς ὁ θεὸς ἐνέργειαν πλάνης, εἰς τὸ πιστεῦσαι αὐτοὺς τῷ ψεύδει, ἵνα κριθῶσι πάντες οἱ μὴ πιστεύσαντες τῇ ἀληθείᾳ, ἀλλ᾽ εὐδοκήσαντες ἐν τῇ ἀδικίᾳ. ἡμεῖς δὲ ὀφείλομεν εὐχαριστεῖν τῷ θεῷ πάντοτε περὶ ὑμῶν ἀδελφοὶ ἠγαπημένοι ὑπὸ κυρίου, ὅτι εἵλετο ὑμᾶς ὁ θεὸς ἀπ᾽ ἀρχῆς εἰς σωτηρίαν ἐν ἁγιασμῷ πνεύματος, καὶ πίστει ἀληθείας, εἰς ὃ ἐκάλεσεν ὑμᾶς διὰ τοῦ εὐαγγελίου ἡμῶν, εἰς περιποίησιν δόξης τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ. ἄρα οὖν ἀδελφοὶ, στήκετε καὶ κρατεῖτε τὰς παραδόσεις ἃς ἐδιδάχθητε, εἴτε διὰ λόγου, εἴτε δι᾽ ἐπιστολῆς ἡμῶν. αὐτὸς δὲ ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς χριστὸς καὶ ὁ θεὸς καὶ πατὴρ ἡμῶν, ὁ ἀγαπήσας ἡμᾶς, καὶ δοὺς παράκλησιν αἰωνίαν, καὶ ἐλπίδα ἀγαθὴν ἐν χάριτι, παρακαλέσαι ὑμῶν τὰς καρδίας, καὶ στηρίξαι ὑμᾶς ἐν παντὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ ἀγαθῷ.

τὸ λοιπὸν

à mente, neq; turbemini, neq; per spiritum, neq; per sermonē, neque per epistolā, tanquàm à nobis profectā, quasi instet dies Christi, ne quis uos decipiat ullo modo, quoniam non adueniet dominus, nisi uenerit defectio prius, et reuelatus fuerit homo ille scelerosus, filiꝰ perditus, qui est aduersarius, & effertur aduersus omnē, qui dicitur deus aut numen, adeo ut in tēplo dei sedeat, ostentans seipsum esse deū. An nō meministis, quod cum adhuc essem apud uos, hæc dixerim uobis? Et nunc quid detineat scitis, nempe, ut ille reueletur in suo tempore. Nam mysterium nunc agit iniquitatis, tantum qui tenet, in præsentia teneat, donec è medio tollatur, & tunc patefiet iniquus ille, quem dominus cōficiet spiritu oris sui, & abolebit claritate aduentus sui, cuius est aduētus secundum operationem sathanæ, cum omni potentia, & signis, ac prodigijs mendacibus, & cum omni deceptione iniusticiæ, in ijs qui pereunt, pro eo quod dilectionem ueritatis non receperunt in hoc, ut salui fierent. Et propterea mittet illis deus efficaciam illusionis, ut credant mendacio, ut iudicentur omnes, qui non crediderūt ueritati, sed approbauerunt iniusticiam. Nos autem debemus gratias agere deo semper de uobis, fratres dilecti à domino, quod elegerit uos deus ab initio in salutē, per sanctificationem spiritus, ac fidem ueritatis, ad quod uocauit uos per euangelium nostrum, in acquisitionem gloriæ domini nostri Iesu Christi. Itaq; fratres state, & tenete institutiones quas didicistis, siue per sermonem, siue per epistolam nostram. Ipse uero dominus noster Iesus Christus, & deus ac pater noster, qui dilexit nos, & dedit consolationē æternam, et spem bonam per gratiam, consolet' uestra corda, et stabiliat uos in omni sermone: & opere bono.

Quod

stro sensu, neque terreamini: neq; per spiritum: neque per sermonem, neq; per epistolam tanquā per nos missam, quasi instet dies domini. Ne quis uos seducat ullo modo. Quoniā nisi uenerit discessio primū: et reuelatus fuerit homo peccati filius perditiōis: qui aduersatur & extollit' supra omne quod dicit' deus, aut quod colitur: ita ut in templo dei sedeat, ostendens se tanquā sit deus: non retinetis, quod cū adhuc essem apud uos, hæc dicebam uobis. Et nūc quid detineat scitis, ut reueletur in suo tempore. Nam mysteriū iam operatur iniquitatis tantum, ut qui tenet nūc teneat, donec de medio fiat. Et tunc reuelabitur ille iniquus: quem dominus Iesus interficiet spiritu oris sui. Et destruet illustratione aduentus sui eum cuius est aduentus secundū operationem sathanæ in omni uirtute & signis & prodigijs mendacibus: & in omni seductiōe iniquitatis, his qui pereunt: eo quod ueritatem charitatis non receperūt ut salui fierent. Ideo mittet illis deus operationem erroris, ut credant mendacio: ut iudicentur omnes qui non crediderunt ueritati, sed cōsenserunt iniquitati. Nos autem debemus gratias agere deo semper pro uobis fratres dilecti a deo: quod elegerit uos deus primitias in salutē in sanctificatione spiritus & in fide ueritatis: in qua & uocauit uos per euāgelium nostrum in acquisitionem gloriæ domini nostri Iesu Christi. Itaque fratres state & tenete traditiones quas didicistis, siue per sermonem, siue per epistolam nostram. Ipse autē dominꝰ noster Iesus Christus & deus & pater noster qui dilexit nos, & dedit consolationem æternā, & spem bonam in gratia, exhortet' corda uestra, & confirmet in omni opere & sermōe bono.

Τὸ λοιπὸν, προσεύχεσθε ἀδελφοὶ περὶ ἡμῶν, ἵνα ὁ λόγος τοῦ κυρίου τρέχῃ καὶ δοξάζηται, καθὼς καὶ πρὸς ὑμᾶς, καὶ ἵνα ῥυσθῶμεν ἀπὸ τῶν ἀτόπων καὶ πονηρῶν ἀνθρώπων. οὐ γὰρ πάντων ἡ πίστις, πιστὸς δέ ἐστιν ὁ κύριος, ὃς στηρίξει ὑμᾶς, καὶ φυλάξει ἀπὸ τοῦ πονηροῦ. πεποίθαμεν δὲ ἐν κυρίῳ ἐφ᾽ ὑμᾶς, ὅτι ἃ παραγγέλλομεν ὑμῖν, καὶ ποιεῖτε καὶ ποιήσετε. ὁ δὲ κύριος κατευθύναι ὑμῶν τὰς καρδίας εἰς τὴν ἀγάπην τοῦ θεοῦ, καὶ εἰς τὴν ὑπομονὴν τοῦ χριστοῦ. Παραγγέλλομεν δὲ ὑμῖν ἀδελφοὶ, ἐν ὀνόματι τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ, στέλλεσθαι ὑμᾶς ἀπὸ παντὸς ἀδελφοῦ ἀτάκτως περιπατοῦντος, καὶ μὴ κατὰ τὴν παράδοσιν ἣν παρέλαβεν παρ᾽ ἡμῶν. αὐτοὶ γὰρ οἴδατε, πῶς δεῖ μιμεῖσθαι ἡμᾶς, ὅτι οὐκ ἠτακτήσαμεν ἐν ὑμῖν, οὐδὲ δωρεὰν ἄρτον ἐλάβομεν παρά τινος, ἀλλ᾽ ἐν κόπῳ καὶ μόχθῳ νύκτα καὶ ἡμέραν ἐργαζόμενοι, πρὸς τὸ μὴ ἐπιβαρῆσαί τινα ὑμῶν. οὐχ ὅτι οὐκ ἔχομεν ἐξουσίαν, ἀλλ᾽ ἵνα ἑαυτοὺς τύπον δῶμεν ὑμῖν εἰς τὸ μιμεῖσθαι ἡμᾶς. καὶ γὰρ ὅτε ἦμεν πρὸς ὑμᾶς, τοῦτο παρηγγέλλομεν ὑμῖν, ὅτι εἴ τις οὐ θέλει ἐργάζεσθαι, μηδὲ ἐσθιέτω. ἀκούομεν γάρ τινας περιπατοῦντας ἐν ὑμῖν ἀτάκτως, μηδὲν ἐργαζομένους, ἀλλὰ περιεργαζομένους. Τοῖς δὲ τοιούτοις παραγγέλλομεν καὶ παρακαλοῦμεν διὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ, ἵνα μετὰ ἡσυχίας ἐργαζόμενοι, τὸν ἑαυτῶν ἄρτον ἐσθίωσιν. ὑμεῖς δὲ ἀδελφοὶ, μὴ ἐκκακήσητε καλοποιοῦντες. εἰ δέ τις οὐχ ὑπακούει τῷ λόγῳ ὑμῶν, διὰ τῆς ἐπιστολῆς τοῦτον σημειοῦσθε, καὶ μὴ συναναμίγνυσθε αὐτῷ, ἵνα ἐντραπῇ, καὶ μὴ ὡς ἐχθρὸν ἡγεῖσθε, ἀλλὰ νουθετεῖτε ὡς ἀδελφόν. αὐτὸς δὲ ὁ κύριος τῆς εἰρήνης δῴη ὑμῖν τὴν εἰρήνην διὰ παντὸς ἐν παντὶ τρόπῳ. ὁ κύριος μετὰ πάντων ὑμῶν. ὁ ἀσπασμὸς τῇ ἐμῇ χειρὶ παύλου, ὅ ἐστι σημεῖον ἐν πάσῃ ἐπιστολῇ. οὕτως γράφω. Η χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ μετὰ πάντων ὑμῶν. ἀμήν.

Ἐγράφη ἀπὸ ἀθηνῶν.

Quod ſupereſt, orate fratres pro nobis, ut ſermo domini currat & glorificet, ſicut & apud uos, & ut eripiamur ab abſurdis ac peruerſis hominibus. Non em̃ omnium eſt fides, ſed fidelis eſt dñs, qui ſtabiliet uos, & cuſtodiet à malo. Confidimus aũt per dominum de uobis, quod quæ præcipimus uobis, & faciatis, & facturi ſitis. Porrò domin⁹ dirigat ueſtra corda in dilectionẽ dei, & in expectationẽ Chriſti. Præcipimus autem uobis fratres, per nomen domini noſtri Ieſu Chriſti, ut ſubducatis uos ab omni fratre, qui inordinate ſe gerit, & nõ iuxta inſtitutionẽ quam accepit à nobis. Nam ipſi ſcitis, quomodo oporteat imitari nos: quoniam nõ inordinate geſſimus nos inter uos, neq; gratis panẽ accepimus à quoquàm, ſed cũ labore & ſudore nocte dieq; facientes opus, ad hoc, ne cui ueſtrum eſſemus oneri. Nõ, quod id nobis nõ liceat, ſed ut noſmetipſos formam exhiberemus uobis ad imitãdum nos. Etenim cũ eſſemus apud uos, hoc præcipiebam⁹ uobis, ut ſi quis nollet operari, is nec ederet. Audimus enim quoſdã uerſantes inter uos inordinate, nihil operis facientes, ſed curioſe agentes. Iis autem qui ſunt iſtiuſmodi, præcipimus et obſecramus per dominũ noſtrum Ieſum Chriſtũ, ut cum quiete operantes, ſuum ipſorũ panem edant. Vos autẽ fratres, ne defatigemini in benefaciẽdo. Quod ſi quis non obedit ſermoni noſtro, per epiſtolam hunc indicate: & ne cõmerciũ habeatis cũ illo, ut pudore ſuffundatur: neq; uelut inimicum habeatis, ſed admonete ut fratrem. Ipſe autẽ dominus pacis det uobis pacem ſemper omnibus modis. Dominus ſit cum omnibus uobis. Salutatio mea manu Pauli, quod eſt ſignum in omni epiſtola. Ita ſcribo. Gratia dñi noſtri Ieſu Chriſti ſit cum omnibus uobis. Amen.

Miſſa fuit ex Athenis.

De cætero fratres orate pro nobis: ut ſermo dei currat & clarificet, ſicut & apud uos: & ut liberemur ab importunis & malis hominibus. Nõ enim omniũ eſt fides. Fidelis aũt deus eſt qui cõfirmabit uos & cuſtodiet a malo. Confidimus aũt de uobis fratres in dño: quoniam quæcũq; præcipimus & facitis & facietis. Dñs autẽ dirigat corda ueſtra in charitate dei & patiẽtia Chriſti. Denũciamus aũt uobis fratres in nomĩe dñi noſtri Ieſu Chriſti: ut ſubtrahatis uos ab omni fratre ambulãte inordinate: & nõ ſecundũ traditionẽ quã acceperũt a nobis. Ipſi enim ſcitis quẽadmodũ oporteat imitari nos quoniã nõ inquieti fuimus inter uos: neq; gratis panẽ manducauimus ab aliquo: ſed in labore & fatigatione nocte ac die operantes: ne quem ueſtrũ grauaremus. Non quaſi nõ habuerimus poteſtatem: ſed ut noſmetipſos formam daremus uobis ad imitandũ nos. Nam & cum eſſemus apud uos, hæc denũciabamus uobis: quoniã ſi quis non uult operari, nec mãducet. Audiuimus enim inter uos quoſdam ambulare inquiete: nihil operãtes, ſed curioſe agẽtes. His autem qui eiuſmodi ſunt denunciamus & obſecramus in dño Ieſu Chriſto: ut cũ ſilentio operantes, ſuum panẽ mãducent. Vos autẽ fratres nolite deficere benefaciẽtes. Quod ſi quis nõ obedierit uerbo noſtro per epiſtolã hanc, notate: & non cõmiſceamini cum illo ut cõfundat. Et nolite quaſi inimicũ exiſtimare: ſed corripite ut fratrem. Ipſe autẽ deus pacis det uobis pacẽ ſempiternã in om̃i loco. Dominus ſit cum omnibus uobis. Salutatio mea manu Pauli: quod eſt ſignũ in om̃i epiſtola: ita ſcribo: Gratia domini noſtri Ieſu Chriſti cum omnibus uobis: Amẽ.

FINIS.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΠΡΟΣ ΤΙΜΟΘΕΟΝ ΠΡΩΤΗΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ.

Ταύτην ἐπιστέλλει ἀπὸ μακεδονίας. ἡ δὲ πρόφασις τῆς ἐπιστολῆς αὕτη. ἐν τῇ ἐφέσῳ τινὲς ἰουδαΐζοντες ἐπεχείρουν ἑτεροδιδασκαλεῖν, καὶ ἀπατᾶν τοὺς ἀκεραίους προφάσει τοῦ νόμου. τοῦτο δὲ μαθὼν ὁ ἀπόστολος, προτρέπει τὸν τιμόθεον ἐκεῖ προσμεῖναι πρὸς διόρθωσιν αὐτῶν. γράφει δὲ τὴν ἐπιστολήν, καὶ πρῶτον μὲν ὑπομιμνήσκει τιμόθεον, εἰδότα τὴν ἐν χριστῷ πίστιν, διδάσκων αὐτὸν περὶ τοῦ νόμου κωλύειν τοὺς παρὰ τὴν ὀρθὴν διδασκαλίαν λαλοῦντας, ἐπιτιμᾶν τε αὐτούς. καὶ γὰρ καὶ αὐτὸς ὑμέναιον καὶ ἀλέξανδρον ναυαγήσαντας περὶ τὴν πίστιν, παρέδωκε τῷ σατανᾷ, ἵνα παιδευθῶσι μὴ βλασφημεῖν. ταῦτα ὑπομνήσας, λοιπὸν διατάσσει αὐτῷ κανόνας ἐκκλησιαστικοὺς περὶ προσευχῆς. πῶς καὶ ποῦ, καὶ περὶ τίνων δεῖ προσεύχεσθαι, περὶ τοῦ σιγᾶν ἐν ἐκκλησίᾳ τὰς γυναῖκας, καὶ μᾶλλον μανθάνειν, καὶ μὴ διδάσκειν αὐτάς. περὶ ἐπισκόπων καὶ πρεσβυτέρων, καὶ διακόνων, πῶς καὶ ὁποίους εἶναι δεῖ τοὺς καθισταμένους. περὶ τῶν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ χηρῶν, ἀπὸ πόσων ἐτῶν χρὴ ταύτας καταλέγεσθαι, καὶ ὁποίας αὐτὰς εἶναι δεῖ, καὶ πῶς αὐταῖς δεῖ προσέχειν. περὶ τοῦ σωφρονεῖν τοὺς νεωτέρους, καὶ γαμεῖν μᾶλλον, καὶ μὴ αἰσχρῶς ζῆν. περὶ τοῦ παραγγέλλειν τοὺς πλουσίους, μὴ ὑψηλοφρονεῖν, μηδὲ ἐλπίζειν ἐπὶ πλούτῳ. περὶ τούτων διαταξάμενος προτρέπεται αὐτὸν ταῦτα διδάσκειν, καὶ μηκέτι ὑδροποτεῖν, προσέχειν δὲ ἑαυτῷ καὶ τῇ διδασκαλίᾳ, εἰδότα, ἔσεσθαι καιροὺς ἐν οἷς ἀποστήσονταί τινες τῆς πίστεως, διδάξας δὲ καθαρὰ εἶναι καὶ τὰ βρώματα, καὶ παραγγείλαντος αὐτῷ ἐκτρέπεσθαι τὰς ἐμφιλονείκους ζητήσεις ὡς βεβήλους, ἐφ' αἷς τινες καυχώμενοι παρέβησαν τὴν πίστιν, οὕτως πληροῖ τὴν ἐπιστολήν.

IN EPISTOLAM AD TIMOTHEVM PRIOREM. ARG. PER ERASMVM ROT.

TIMOTHEVM matre Iudæa, ſed Chriſtiana, patre Græco, Paulus in miniſterium adoptarat, probæ indolis iuuenem, & ſacris literis eruditũ, quem tamen ob Iudæos coactus eſt circumcidere. Quoniam autem huic eccleſiarũ curam delegarat, ſicut & Tito, quas ipſe non poterat adire, inſtituit eum in functione epiſcopali, & in diſciplina eccleſiæ, non ſic admonens ut diſcipulũ, ſed ut filiũ, & collegam. Id quo cum maiore faciat autoritate, ſubinde apoſtolicam autoritatem ſibi uindicat. Admonet autem, ut reiectis, qui Iudaicas fabulas inueherent, ea doceret, quæ eſſent fidei & charitatis: deinde principum licet ethnicorum, autoritatem, quoniam hinc pendebat ordo ciuitatis, & tranquillitas rei publicæ, adeo non ſpernendam Chriſtianis, ut pro his orari iubeat. Quid uiros deceat in cœtu eccleſiaſtico, quid mulieres, præſcribit. Epiſcopum depingit cum ſua familia. Atq; hæc fermè tribus primis capitibus. Deinde admonet, ne recipiat Iudaicas fabulas, de ciborum delectu, de uitando coniugio. Mox docet, qualem ſe præſtare debeat erga grandes natu uiros, erga iuuenes, erga anus, erga puellas, erga uiduas diuites ac pauperes & eccleſiæ ſtipe alendas, erga adoleſcentiores & ſuſpectæ etiamnum ætatis. Ad hæc præſcribit, quid præcipere debeat dominis, quid ſeruis, quid diuitibus: admonens modis omĩbus reĩciendas cõtentioſas quæſtiones ſophiſtarũ, inani doctrinæ ſpecie ſeſe uenditantiũ. Scribit è Laodicea per Tychicũ diaconũ.

FINIS.

ΑΥ͂ΛΟΣ ἀπό-
στολος ἰησοῦ
χριστοῦ κατ᾽ ἐ-
πιταγὴν θεοῦ
σωτῆρος ἡ-
μῶν, καὶ κυρίου
ἰησοῦ χριστοῦ, τῆς ἐλπίδος ἡμῶν, τιμο
θέῳ γνησίῳ τέκνῳ ἐν πίστει. χάρις,
ἔλεος, εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν
καὶ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ τοῦ κυρίου ἡ-
μῶν. καθὼς παρεκάλεσά σε προσ-
μεῖναι ἐν ἐφέσῳ, πορευόμενος εἰς
μακεδονίαν, ἵνα παραγγείλῃς τισὶ
μὴ ἑτεροδιδασκαλεῖν, μηδὲ προ-
σέχειν μύθοις, καὶ γενεαλογίαις
ἀπεράντοις, αἵτινες ζητήσεις παρέ
χουσι μᾶλλον ἢ οἰκοδομίαν θεοῦ
τὴν ἐν πίστει. τὸ δὲ τέλος τῆς πα
ραγγελίας ἐστὶν, ἀγάπη ἐκ καθα-
ρᾶς καρδίας, καὶ συνειδήσεως ἀ-
γαθῆς, καὶ πίστεως ἀνυποκρίτου. ὧν
τινες ἀστοχήσαντες, ἐξετράπησαν
εἰς ματαιολογίαν, θέλοντες εἶναι
νομοδιδάσκαλοι, μὴ νοοῦντες ἃ λέ-
γουσι, μήτε περὶ τίνων διαβεβαι-
οῦνται. οἴδαμεν δὲ, ὅτι καλὸς ὁ
νόμος, ἐάν τις αὐτῷ νομίμως
χρῆται, εἰδὼς τοῦτο, ὅτι δικαίῳ
νόμος οὐ κεῖται, ἀνόμοις δὲ καὶ
ἀνυποτάκτοις, ἀσεβέσι καὶ ἁμαρ
τωλοῖς, ἀνοσίοις καὶ βεβήλοις, πα
τραλοίαις καὶ μητραλοίαις, ἀν-
δροφόνοις, πόρνοις, ἀρσενοκοί-
ταις, ἀνδραποδισταῖς, ψεύσταις,
ἐπιόρκοις, καὶ εἴ τι ἕτερον τῇ ὑ-
γιαινούσῃ διδασκαλίᾳ ἀντίκειται
κατὰ τὸ εὐαγγέλιον τῆς δόξης τοῦ
μακαρίου θεοῦ, ὃ ἐπιστεύθην ἐγώ.
καὶ χάριν ἔχω τῷ ἐνδυναμώσαν-
τί με χριστῷ ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν,
ὅτι πιστόν με ἡγήσατο, θέμενος
εἰς διακονίαν, τὸν πρότερον ὄντα
βλάσφημον, καὶ διώκτην, καὶ ὑ-
βριστὴν, ἀλλὰ καὶ ἠλεήθην, ὅτι
ἀγνοῶν ἐποίησα ἐν ἀπιστίᾳ. ὑπε-
ρεπλεόνασε δὲ ἡ χάρις τοῦ κυρίου
ἡμῶν μετὰ πίστεως καὶ ἀγάπης,
τῆς ἐν χριστῷ ἰησοῦ. πιστὸς ὁ λό-
γος, καὶ πάσης ἀποδοχῆς ἄξιος,
ὅτι χριστὸς ἰησοῦς ἦλθεν εἰς τὸν
κόσμον

AVLVS apo-
stolus Iesu Chri-
sti iuxta delega-
tionem dei serua
toris nostri, et do
mini Iesu Chri-
sti, qui est spes nostra, Timotheo
germano filio in fide. Gratia, mise-
ricordia, pax à deo patre nostro et
domino Iesu Christo domino no
stro. Quemadmodum rogaui te,
ut remaneres Ephesi, cum profici-
scerer in Macedoniã: ita facito, ut
denuncies quibusdã, ne diuersam
sequantẽ doctrinã, nec attendãt fa
bulis & genealogijs nunquã finiẽ-
dis, quæ quæstiones præbẽt magis
quàm ædificationẽ dei, quæ est per
fidem. Porrò finis præcepti, est cha
ritas ex puro corde, & cõsciẽtia bo
na, & fide non simulata. A quibus
quod aberrarũt quidã, deflexerũt
ad uaniloquiũ, uolentes esse legis
doctores, nõ intelligentes quæ lo-
quuntur, neque de quibus asseue-
rant. Scimus autẽ, quod bona sit
lex, si quis ea legitime utatur, sciẽs
illud, quod iusto lex nõ sit posita,
sed iniustis & inobsequẽtibus, im-
pijs & peccatoribus, irreuerẽtibus
& prophanis, patricidis & matrici
dis, homicidis, scortatoribus, ma-
sculorũ cõcubitoribus, plagiarijs,
mẽdacib⁹, periuris, et si quid aliud
est, quod sanæ doctrinæ aduersẽt
secundũ euãgeliũ gloriæ beati dei,
quod cõcreditũ est mihi. Et gratiã
habeo, qui me potentem reddidit
Christo Iesu domino nostro, quia
fidelẽ me iudicauit, ponẽdo in mi-
nisteriũ, qui prius erã blasphemus,
& persecutor, et uiolẽtus, sed & mi
sericordiã adeptus sum, qđ igno-
rans fecerim per incredulitatem.
Exuberauit autem supra modum
gratia domini nostri cum fide &
dilectione, quæ est per Christum
Iesum. Certus sermo & dignus,
quem modis omnibus amplecta-
mur, qđ Christus Iesus uenit in
mundum,

AV-
lus a-
posto-
lus Ie-
su chri
sti se-
cũdũ
impe-
rium dei saluatoris nostri &
Christi Iesu spei nostræ: Ti-
motheo dilecto filio in fide,
grã & misericordia: & pax
a deo patre & Christo Iesu
domino nostro. Sicut roga
ui te, ut remaneres Ephesi
cum irem in Macedoniã: ut
denũciares quibusdã, ne ali
ter docerẽt, neque intende-
rẽt fabulis & genealogijs in
terminatis: quæ quæstiones
præstãt magis quã ædifica-
tionẽ dei quæ est in fide. Fi-
nis aũt præcepti est charitas
de corde puro & cõscientia
bona, & fide nõ ficta. A qui
bus quidã aberrãtes cõuer
si sunt in uaniloquium, uo-
lentes esse legis doctores: nõ
intelligẽtes, neq; quæ loquũ
tur, neq; de quib⁹ affirmãt.
Scimus autẽ quia bona est
lex si quis ea legitime utatr:
sciẽtes hoc quia lex iusto nõ
est posita, sed iniustis & non
subditis: impijs & peccato-
ribus: sceleratis & contami-
natis: parricidis & matrici-
dis: homicidis: fornicarijs:
masculorum concubitori-
bus: plagiarijs: mẽdacibus
& periuris: & si quid aliud
sanæ doctrinæ aduersatur:
quæ est secundum euange-
lium gloriæ beati dei quod
creditum est mihi. Gratias
ago ei qui me cõfortauit in
Christo Iesu domio nostro:
quia fidelẽ me existimauit
ponens in ministerio. Qui
prius blasphemus fui & per
secutor & cõtumeliosus: sed
misericordiã dei cõsecutus
sum: quia ignorans feci in
incredulitate. Superabũda
uit aũt gratia domini nostri
cũ fide & dilectiõe quæ est in
Christo Iesu. Fidelis sermo
& omĩ acceptiõe dignus: qa
Christus Iesus uenit in hũc
mundum

κόσμον ἁμαρτωλοὺς σῶσαι, ὧν
πρῶτός εἰμι ἐγώ. ἀλλὰ διὰ τοῦτο
ἠλεήθην, ἵνα ἐν ἐμοὶ πρώτῳ ἐνδείξη
ται Ἰησοῦς χριστὸς τὴν πᾶσαν μα/
κροθυμίαν πρὸς ὑποτύπωσιν τῶν
μελλόντων πιστεύειν ἐπ᾽ αὐτῷ εἰς
ζωὴν αἰώνιον. τῷ δὲ βασιλεῖ τῶν
αἰώνων ἀφθάρτῳ, ἀοράτῳ, μόνῳ
σοφῷ θεῷ τιμὴ, δόξα εἰς τοὺς αἰῶ/
νας τῶν αἰώνων, ἀμήν. ταύτην τὴν
παραγγελίαν παρατίθεμαί σοι τέ/
κνον τιμόθεε, κατὰ τὰς προαγούσας
ἐπί σε προφητείας, ἵνα στρατεύῃ ἐν
αὐταῖς τὴν καλὴν στρατείαν, ἔχων
πίστιν καὶ ἀγαθὴν συνείδησιν ἥν τινες
ἀπωσάμενοι περὶ τὴν πίστιν ἐναυά
γησαν, ὧν ἐστιν ὑμέναιος καὶ ἀλέξαν
δρος, οὓς παρέδωκα τῷ σατανᾷ,
ἵνα παιδευθῶσι μὴ βλασφημεῖν.

Παρακαλῶ οὖν, πρῶτον πάντων
ποιεῖσθαι δεήσεις, προσευχὰς, ἐν/
τεύξεις, εὐχαριστίας ὑπὲρ πάντων ἀν
θρώπων, ὑπὲρ βασιλέων, καὶ πάν
των τῶν ἐν ὑπεροχῇ ὄντων, ἵνα ἤρε/
μον καὶ ἡσύχιον βίον διάγωμεν
ἐν πάσῃ εὐσεβείᾳ καὶ σεμνότητι. τοῦ
το γὰρ καλὸν καὶ ἀπόδεκτον ἐνώ/
πιον τοῦ σωτῆρος ἡμῶν θεοῦ, ὃς
πάντας ἀνθρώπους θέλει σωθῆναι,
καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν.
εἷς γὰρ θεὸς, εἷς καὶ μεσίτης θεοῦ καὶ
ἀνθρώπων, ἄνθρωπος χριστὸς Ἰησοῦς,
ὁ δοὺς ἑαυτὸν ἀντίλυτρον ὑπὲρ πάν
των, τὸ μαρτύριον καιροῖς ἰδίοις,
εἰς ὃ ἐτέθην ἐγὼ κήρυξ καὶ ἀπόστο
λος; ἀλήθειαν λέγω ἐν χριστῷ, οὐ
ψεύδομαι, διδάσκαλος ἐθνῶν
ἐν πίστει καὶ ἀληθείᾳ. Βούλομαι
οὖν προσεύχεσθαι τοὺς ἄνδρας ἐν
παντὶ τόπῳ, ἐπαίροντας ὁσίους
χεῖρας χωρὶς ὀργῆς καὶ διαλογι/
σμοῦ. ὡσαύτως καὶ τὰς γυναῖκας
ἐν καταστολῇ κοσμίῳ, μετὰ αἰδοῦς
καὶ σωφροσύνης κοσμεῖν ἑαυτὰς,
μὴ ἐν πλέγμασιν, ἢ χρυσῷ, ἢ μαρ
γαρίταις, ἢ ἱματισμῷ πολυτελεῖ,
ἀλλ᾽ ὃ πρέπει γυναιξὶν, ἐπαγγελλο
μέναις θεοσέβειαν δι᾽ ἔργων ἀγα/
θῶν. γυνὴ ἐν ἡσυχίᾳ μανθανέτω
ἐν πάσῃ ὑποταγῇ. γυναικὶ δὲ δι/
δάσκειν οὐκ ἐπιτρέπω, οὐδὲ αὐθεν/
τεῖν ἀνδρὸς, ἀλλ᾽ εἶναι ἐν ἡσυχίᾳ.
Ἀδὰμ

mundum, ut peccatores saluos fa/
ceret, quorũ primus sum ego. Ve/
rum ideo misericordiam sum ade/
ptus, ut in me primo ostenderet Ie
sus Christus omnem clementiam
ad exprimendũ exemplar ijs, qui
crediturí essent in ipso, in uitã æter
nam. Regi aũt seculorum immor/
tali, inuisibili, soli sapienti deo ho/
nor, gloria, in secula seculorũ, amẽ
Hoc præceptum cõmendo tibi fili
Timothee, iuxta prophetias quæ
de te præcesserunt, ut milites in eis
bonam militiam habens fidem &
bonã conscientiã, qua repulsa nõ/
nulli circa fidem naufragiũ fecerũt
quorũ de numero est Hymenæus
& Alexander, quos tradidi satanæ
ut discant non maledicere.

Adhortor igitur, ut ante omnia
fiant deprecationes, obsecrationes
interpellationes, gratiarum actio/
nes pro omnibus hominibus, pro
regibus, & omnibus in eminentia
constitutis, ut placidam ac quietã
uitã degamus cum omĩ pietate &
honestate. Nam hoc bonũ est &
acceptum coram seruatore nostro
deo, qui cunctos homines uult sal
uos fieri, & ad agnitionem uerita/
tis uenire. Vnus enim deus, unus
etiam conciliator dei & hominũ,
homo Christus Iesus, qui dedit se/
metipsum precium redemptionis
pro omnibus, ut esset testimoniũ
temporibus suis, in quod positus
sum ego præco & apostolus. Veri
tatem dico in Christo, non men/
tior, doctor gentiũ cum fide & ue
ritate. Volo igitur orare uiros in
omni loco sustollentes puras ma
nus absq; ira & disceptatione. Cõ/
similiter & mulieres in amictu mo
desto, cũ uerecũdia & castitate or/
nare semetipsas, nõ tortis crinibus
aut auro, aut margaritis, aut uesti/
tu sumptuoso, sed qđ decet mulie
res, ꝓfitentes pietatẽ per opera bo
na. Mulier in silentio discat cũ omĩ
subiectione. Cæterũ mulieri doce
re nõ permitto, neq; autoritatem
usurpare in uiros, sed esse in silẽtio
Adam

mũdum peccatores saluos
facere: quorum primus ego
sum. Sed ideo misericordiã
cõsecutus sum: ut in me pri
mo ostẽderet Christus Ie/
sus omnem patientiã ad in/
formationẽ eorum qui cre/
dituri sunt illi in uitam æter
nam. Regi autẽ seculorũ im
mortali, inuisibili: soli deo
honor & gloria in secula se/
culorum: amen. Hoc præce
ptum commẽdo tibi fili Ti/
mothee secundũ præceden
tes in te prophetias: ut mili/
tes in illis bonã militiam ha
bens fidem & bonã cõscien
tiam. Quã quidã repellen/
tes circa fidem naufragaue
runt: ex quibus est Hyme/
neus & Alexãder: quos tra/
didi sathanæ: ut discant nõ
blasphemare. Obsecro
igitur primũ omniũ fieri ob II.
secratiões: oratiões: postula
tiones: gratiarũ actiões: pro
omnibus hominibus: pro
regibus & omnibus qui in
sublimitate cõstituti sunt: ut
quietam & tranquillam ui/
tam agamus in omni pieta/
te & castitate. Hoc enim bo/
num est & acceptũ corã sal/
uatore nostro deo: qui o/
mnes homines uult saluos
fieri: & ad agnitionẽ uerita/
tis uenire. Vnus enim deus:
unus & mediator dei & ho/
minum, homo Christus Ie/
sus: qui dedit redemptionẽ
semetipsum pro omnibus.
Cuius testimoniũ tempori/
bus suis cõfirmatum est: in
quo positus sum ego prædi
cator & apostolus. Veritatẽ
dico, nõ mẽtior, doctor gen
tiũ in fide & ueritate. Volo
ergo uiros orare in omni lo
co: leuãtes puras manus si/
ne ira & disceptatiõe. Simili
ter & mulieres in habitu or
nato cũ uerecũdia & sobrie/
tate ornãtes se: & nõ in tor/
tis crinib⁹ aut auro aut mar
garitis uel ueste preciosa:
sed qđ decet mulieres, ꝓmit
tentes pietatẽ per opera bo/
na. Mulier in silẽtio discat cũ
omĩ subiectiõe. Docere aũt
mulieri nõ ꝑmitto, neq; dña
ri in uirũ, sed esse in silentio.
Adam

Ἀδὰμ γὰρ πρῶτος ἐπλάσθη, εἶτα εὔα, καὶ ἀδὰμ οὐκ ἠπατήθη, ἡ δὲ γυνὴ ἀπατηθεῖσα ἐν παραβάσει γέγονε. σωθήσεται δὲ διὰ τῆς τεκνογονίας ἐὰν μείνωσιν ἐν πίστει καὶ ἀγάπῃ καὶ ἁγιασμῷ μετὰ σωφροσύνης.

Πιστὸς ὁ λόγος. εἴ τις ἐπισκοπῆς ὀρέγεται, καλοῦ ἔργου ἐπιθυμεῖ. δεῖ οὖν τὸν ἐπίσκοπον ἀνεπίληπτον εἶναι, μιᾶς γυναικὸς ἄνδρα, νηφάλιον, σώφρονα, κόσμιον, φιλόξενον, διδακτικὸν, μὴ πάροινον, μὴ πλήκτην, μὴ αἰσχροκερδῆ, ἀλλ᾽ ἐπιεικῆ, ἄμαχον, ἀφιλάργυρον, τοῦ ἰδίου οἴκου καλῶς προϊστάμενον, τέκνα ἔχοντα ἐν ὑποταγῇ μετὰ πάσης σεμνότητος. εἰ δέ τις τοῦ ἰδίου οἴκου προστῆναι οὐκ οἶδε, πῶς ἐκκλησίας θεοῦ ἐπιμελήσεται; μὴ νεόφυτον, ἵνα μὴ τυφωθεὶς εἰς κρῖμα ἐμπέσῃ τοῦ διαβόλου. δεῖ δὲ αὐτὸν καὶ μαρτυρίαν καλὴν ἔχειν ἀπὸ τῶν ἔξωθεν, ἵνα μὴ εἰς ὀνειδισμὸν ἐμπέσῃ καὶ παγίδα τοῦ διαβόλου. διακόνους ὡσαύτως σεμνοὺς, μὴ διλόγους, μὴ οἴνῳ πολλῷ προσέχοντας, μὴ αἰσχροκερδεῖς, ἔχοντας τὸ μυστήριον τῆς πίστεως ἐν καθαρᾷ συνειδήσει. καὶ οὗτοι δὲ δοκιμαζέσθωσαν πρῶτον, εἶτα διακονείτωσαν, ἀνέγκλητοι ὄντες. γυναῖκας ὡσαύτως σεμνὰς, μὴ διαβόλους, νηφαλίους, πιστὰς ἐν πᾶσι. διάκονοι ἔστωσαν μιᾶς γυναικὸς ἄνδρες, τέκνων καλῶς προϊστάμενοι, καὶ τῶν ἰδίων οἴκων. οἱ γὰρ καλῶς διακονήσαντες, βαθμὸν ἑαυτοῖς καλὸν περιποιοῦνται, καὶ πολλὴν παῤῥησίαν ἐν πίστει τῇ ἐν χριστῷ Ἰησοῦ. ταῦτά σοι γράφω, ἐλπίζων ἐλθεῖν πρός σε τάχιον. ἐὰν δὲ βραδύνω, ἵνα εἰδῇς πῶς δεῖ ἐν οἴκῳ θεοῦ ἀναστρέφεσθαι, ἥτις ἐστὶν ἐκκλησία θεοῦ ζῶντος, στύλος καὶ ἑδραίωμα τῆς ἀληθείας, καὶ ὁμολογουμένως μέγα ἐστὶ τὸ τῆς εὐσεβείας μυστήριον. θεὸς ἐφανερώθη ἐν σαρκὶ, ἐδικαιώθη ἐν πνεύματι, ὤφθη ἀγγέλοις, ἐκηρύχθη ἔθνεσιν, ἐπιστεύθη ἐν κόσμῳ, ἀνελήφθη ἐν δόξῃ.

Τὸ δὲ πνεῦμα ῥητῶς λέγει, ὅτι ἐν ὑστέροις καιροῖς ἀποστήσονταί τινες τῆς πίστεως,

Adam eñ prior formatus est, deinde Eua, & Adam non fuit deceptus, sed mulier seducta obnoxia facta est trāsgressioni, salua tamen fiet per generationē liberorū, si mā serint in fide ac dilectiōe & sanctificatione cū castitate. Indubitatus sermo. Si quis episcopi munus appetit, honestū opus desiderat. Oportet igitur episcopū irreprehēsibilem esse, unius uxoris maritū, uigilantem, sobriū, modestū, hospitalem, aptū ad docendū, non uinolentum, nō percussorē, nō turpiter lucri cupidū, sed æquū, alienū à pugnis, alienū ab auaritia, qui suæ domui bene præsit, q̄ liberos habeat in subiectiōe cū omī reuerētia. Qđ si quis propriæ domui præesse nō nouit, quomodo ecclesiā dei curabit? Nō nouitiū, ne inflatus in condemnationē incidat calūniatoris. Oportet aūt illum & bonū habere testimoniū ab extraneis, ne in probrum incidat, & laqueū calumniatoris. Ministros itidem cōpositos, nō bilingues, nō multo uino deditos, nō turpiter lucri auidos, tenētes mysteriū fidei cum pura cōscientia. atq; hi probent̄ prius, deinde ministrēt sic, ut nemo possit illos criminari. Vxores similiter modestas, nō calūniosas, sobrias, fidas in omibus. Diaconi sint uni⁹ uxoris mariti, qui liberis recte præsint & proprijs familijs. Nam qui bene ministrauerint, gradū sibi bonum acquirunt: & multā libertatē in fide, quæ est in Christo Iesu. Hæc tibi scribo, sperans fore, ut ueniā ad te cito. Quod si tardius uenero, ut noris quomodo oporteat in domo dei uersari, quæ est ecclesia dei uiuētis, colūna & stabilimentū ueritatis. Et citra cōtrouersiā magnū est pietatis mysteriū. Deus manifestatus est in carne, iustificatus est in spū, uisus est angelis, prædicatus est gentibus, fides illi habita est in mūdo, recept⁹ est in gloria. Spūs aūt certo loquit̄, qđ in posterioribus temporibus desciscēt quidam à fide,

Adam enim primus formatus est, deinde Eua. Et Adā nō est seductus: mulier aūt seducta in præuaricatione fuit. Saluabit̄ autē per filiorum generationē si permāserit in fide & dilectiōe: & sanctificatiōe cum sobrietate.

Fidelis sermo. Si quis epi III.
scopatū desiderat, bonum opus desiderat. Oportet eñ episcopum irreprehensibilē esse, unius uxoris uirum, sobrium, ornatū, prudentem, pudicū, hospitalē, doctorē, nō uinolentū, nō percussorem: sed modestū, nō litigiosum, nō cupidū: sed suæ domui bene præpositū: filios habentē subditos cū omī castitate. Si qs aūt domui suæ bene præesse nescit, quomodo ecclesiæ dei diligentiā habebit? Nō neophytū: ne in superbiā elatus in iudiciūm incidat diaboli. Oportet autem & illū testimoniū habere bonū ab his qui foris sūt: ut nō in opprobriū incidat & in laqueū diaboli. Diacones similiter pudicos: nō bilingues: nō multo uino deditos: nō turpe lucrū sectantes: habētes mysteriū fidei in consciētia pura. Et hi aūt probentur primū: & sic ministrent nullū crimē habentes. Mulieres similiter pudicas: nō detrahētes: sobrias: fideles in omib⁹. Diacones sint unius uxoris uiri: qui filijs suis bene præsint & suis domibus. Qui eñi bñ ministrauerit, gradū bonū sibi acqrēt: & multā fiduciā in fide quæ est in Christo Iesu. Hæc tibi scribo fili Timothee, sperans me uenire ad te cito. Si aūt tardauero: ut scias q̄mo do oporteat te in domo dei cōuersari quæ est in ecclesia dei uiui, colūna & firmamētum ueritatis. Et manifeste magnū est pietatis sacramētū: q̄ manifestatū est in carne, & iustificatū est in spū: apparuit angelis: prædicatū est gētib⁹: creditū est in mūdo: assūptū est in glīa. Spūs aūt IIII.
manifeste dicit: qa in nouissimis tēporib⁹ discedēt quidā a fide,

τῆς πίστεως, προσέχοντες πνεύμασι πλάνοις καὶ διδασκαλίαις δαιμονίων, ἐν ὑποκρίσει ψευδολόγων κεκαυτηριασμένων τὴν ἰδίαν συνείδησιν, κωλυόντων γαμεῖν, ἀπέχεσθαι βρωμάτων, ἃ ὁ θεὸς ἔκτισεν, εἰς μετάληψιν μετὰ εὐχαριστίας τοῖς πιστοῖς καὶ ἐπεγνωκόσι τὴν ἀλήθειαν, ὅτι πᾶν κτίσμα θεοῦ καλὸν, καὶ οὐδὲν ἀπόβλητον, μετὰ εὐχαριστίας λαμβανόμενον. ἁγιάζεται γὰρ διὰ λόγου θεοῦ καὶ ἐντεύξεως. Ταῦτα ὑποτιθέμενος τοῖς ἀδελφοῖς, καλὸς ἔσῃ διάκονος Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐντρεφόμενος τοῖς λόγοις τῆς πίστεως, καὶ τῆς καλῆς διδασκαλίας, ᾗ παρηκολούθηκας. τοὺς δὲ βεβήλους καὶ γραώδεις μύθους παραιτοῦ, γύμναζε δὲ σεαυτὸν πρὸς εὐσέβειαν. ἡ γὰρ σωματικὴ γυμνασία πρὸς ὀλίγον ἐστὶν ὠφέλιμος, ἡ δὲ εὐσέβεια πρὸς πάντα ὠφέλιμός ἐστιν, ἐπαγγελίας ἔχουσα ζωῆς τῆς νῦν, καὶ τῆς μελλούσης. πιστὸς ὁ λόγος, καὶ πάσης ἀποδοχῆς ἄξιος. εἰς τοῦτο γὰρ καὶ κοπιῶμεν καὶ ὀνειδιζόμεθα, ὅτι ἠλπίκαμεν ἐπὶ θεῷ ζῶντι, ὅς ἐστι σωτὴρ πάντων ἀνθρώπων, μάλιστα πιστῶν. παράγγελλε ταῦτα καὶ δίδασκε. μηδείς σου τῆς νεότητος καταφρονείτω, ἀλλὰ τύπος γίνου τῶν πιστῶν ἐν λόγῳ, ἐν ἀναστροφῇ, ἐν ἀγάπῃ, ἐν πνεύματι, ἐν πίστει, ἐν ἁγνείᾳ. ἕως ἔρχομαι, πρόσεχε τῇ ἀναγνώσει, τῇ παρακλήσει, τῇ διδασκαλίᾳ. μὴ ἀμέλει τοῦ ἐν σοὶ χαρίσματος, ὃ ἐδόθη σοι διὰ προφητείας μετὰ ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν τοῦ πρεσβυτερίου. ταῦτα μελέτα, ἐν τούτοις ἴσθι, ἵνα σου ἡ προκοπὴ φανερὰ ᾖ ἐν πᾶσιν. ἔπεχε σεαυτῷ καὶ τῇ διδασκαλίᾳ. ἐπίμενε αὐτοῖς. τοῦτο γὰρ ποιῶν, καὶ σεαυτὸν σώσεις, καὶ τοὺς ἀκούοντάς σου. πρεσβυτέρῳ μὴ ἐπιπλήξῃς, ἀλλὰ παρακάλει ὡς πατέρα, νεωτέρους ὡς ἀδελφούς, πρεσβυτέρας ὡς μητέρας, νεωτέρας ὡς ἀδελφὰς ἐν πάσῃ ἁγνείᾳ. χήρας τίμα, τὰς ὄντως χήρας. εἰ δέ τις χήρα τέκνα ἢ ἔκγονα ἔχει, μανθανέτωσαν πρῶτον τὸν ἴδιον οἶκον εὐσεβεῖν,

à fide, attendentes ſpiritibus impoſtoribus, ac doctrinis dæmoniorũ per ſimulationẽ falſiloquorũ, cauterio notatam habentiũ conſcientiam, prohibentiũ contrahere matrimoniũ, iubentiũ abſtinere à cibis, quos deus creauit ad ſumendum cum gratiarumactione fidelibus, & ijs qui cognouerũt ueritatẽ quod quicquid creauit deus, bonũ ſit: & nihil reijciendũ, ſi cum gratiarumactione ſumatur. Sanctificat̃ enim per ſermonẽ dei, ac precationem. De his, ſi commonefeceris fratres, bonus eris miniſter Ieſu Chriſti, enutritus in ſermonibus fidei, bonæq; doctrinæ, quã uſque ſecutus es. Cæterũ prophanas & aniles fabulas reijce, quin potius exerce temetipſum ad pietatẽ. Nã corporalis exercitatio, paululũ habet utilitatis: at pietas ad omnia utilis eſt, ut quæ promiſſiones habeat uitæ præſentis ac futuræ. Indubitat⁹ ſermo dignusq;, qui omnibus modis approbet̃. Nam in hoc & laboramus & probris afficimur, quod ſpem fixã habemus in deo uiuente, qui eſt ſeruator omniũ hominũ maxime fideliũ. Præcipe hæc & doce. Nemo tuã iuuentutẽ deſpiciat, ſed eſto forma fideliũ in ſermone, in conuerſatione, in dilectione, in ſpiritu, in fide, in puritate. Donec uenero attende lectioni, exhortationi, doctrinæ. Ne neglexeris qđ in te eſt donũ, quod datum eſt tibi per prophetiam cum impoſitione manuũ, autoritate ſacerdotij. Hæc exerce, in his eſto, ut tuus ꝓfectus manifeſtus ſit in omnibus. Attende tibi ipſi & doctrinæ, perſiſte in his. Nam id ſi feceris, teipſum ſeruabis, & eos qui te audierint.

Seniorẽ ne ſæuius obiurges, ſed adhortare ut patrem, iuniores ut fratres, mulieres natu grandiores ut matres, iuniores ut ſorores cum om̃i caſtitate, uiduas honora, quæ uere uiduæ ſunt. Quod ſi qua uidua liberos aut nepotes habet, diſcant primũ propriam domũ pie tractare,

a fide, attẽdentes ſpiritibus erroris & doctrinis dæmoniorum in hypocriſi: loquẽtium mendacium, & cauteriatam habentiũ ſuam conſcientiam, prohibentiũ nubere: abſtinere a cibis quos deus creauit ad percipiẽdũ cum gratiarũactione fidelibus: & his qui cognouerũt ueritatem: Quia om̃is creatura dei bona eſt, & nihil reijciẽdum quod cũ gratiarũ actione percipitur. Sanctificatur enim per uerbũ dei & orationem. Hæc proponẽs fratribus bonus eris miniſter Chriſti Ieſu, enutritus uerbis fidei & bonæ doctrinæ quam aſſecutus es. Ineptas autẽ & aniles fabulas deuita. Exerce autẽ teipſum ad pietatẽ: Nam corporalis exercitatio ad modicũ utilis eſt. Pietas autẽ ad omnia utilis eſt: promiſſionem habens uitæ quæ nũc eſt & futuræ. Fidelis ſermo & omni acceptione dignus. In hoc enim laboramus & maledicimur, quia ſperam⁹ in deum uiuum, qui eſt ſaluator omnium hominum, maxime fideliũ. Præcipe hæc & doce. Nemo adoleſcẽtiam tuam contẽnat: ſed exemplum eſto fideliũ in uerbo: in conuerſatione: in charitate: in fide: in caſtitate. Dum uenio attẽde lectioni, exhortationi & doctrinæ. Noli negligere gratiã quæ in te eſt: quæ data eſt tibi per ꝓphetiam cum impoſitione manuum præſbyteri. Hæc meditare, in his eſto: ut profectus tuus manifeſtus ſit omnibus. Attende enim tibi & doctrinæ: inſta in illis. Hoc em̃ faciens: & teipſum ſaluum facies: & eos qui te audiunt.

Seniorem ne increpa- V.
ueris, ſed obſecra ut patrẽ.
Iuuenes ut fratres: anus ut
matres: iuuenculas ut ſo-
rores in omni caſtitate. Vi-
duas honora quæ uere ui-
duæ ſunt. Si qua aũt uidua
filios aut nepotes habet, di-
ſcat primum domum ſuam
regere:

σέβειν, καὶ ἀμοιβὰς ἀποδιδόναι τοῖς προγόνοις. τοῦτο γάρ ἐστι καλὸν καὶ ἀπόδεκτον ἐνώπιον τοῦ θεοῦ. ἡ δὲ ὄντως χήρα καὶ μεμονωμένη, ἤλπικεν ἐπὶ τὸν θεόν, καὶ προσμένει ταῖς δεήσεσι, καὶ ταῖς προσευχαῖς νυκτὸς καὶ ἡμέρας. ἡ δὲ σπαταλῶσα, ζῶσα τέθνηκεν. καὶ ταῦτα παράγγελε, ἵνα ἀνεπίληπτοι ὦσιν. εἰ δέ τις τῶν ἰδίων καὶ μάλιστα τῶν οἰκείων οὐ προνοεῖ, τὴν πίστιν ἤρνηται, καὶ ἔστιν ἀπίστου χείρων. χήρα καταλεγέσθω, μὴ ἔλαττον ἐτῶν ἑξήκοντα, γεγονυῖα ἑνὸς ἀνδρὸς γυνή, ἐν ἔργοις καλοῖς μαρτυρουμένη, εἰ ἐτεκνοτρόφησεν, εἰ ἐξενοδόχησεν, εἰ ἁγίων πόδας ἔνιψεν, εἰ θλιβομένοις ἐπήρκεσεν, εἰ παντὶ ἔργῳ ἀγαθῷ ἐπηκολούθησεν. νεωτέρας δὲ χήρας παραιτοῦ. ὅταν γὰρ καταστρηνιάσωσι τοῦ χριστοῦ, γαμεῖν θέλουσιν, ἔχουσαι κρῖμα, ὅτι τὴν πρώτην πίστιν ἠθέτησαν. ἅμα δὲ καὶ ἀργαὶ μανθάνουσι περιερχόμεναι τὰς οἰκίας. οὐ μόνον δὲ ἀργαί, ἀλλὰ καὶ φλύαροι καὶ περίεργοι, λαλοῦσαι τὰ μὴ δέοντα. βούλομαι οὖν νεωτέρας γαμεῖν, τεκνογονεῖν, οἰκοδεσποτεῖν, μηδὲ μίαν ἀφορμὴν διδόναι τῷ ἀντικειμένῳ λοιδορίας χάριν. ἤδη γάρ τινες ἐξετράπησαν, ὀπίσω τοῦ σατανᾶ. εἴ τις πιστὸς, ἢ πιστὴ ἔχει χήρας, ἐπαρκείτω αὐταῖς, καὶ μὴ βαρείσθω ἡ ἐκκλησία, ἵνα ταῖς ὄντως χήραις ἐπαρκέσῃ. οἱ καλῶς προεστῶτες πρεσβύτεροι, διπλῆς τιμῆς ἀξιούσθωσαν, μάλιστα οἱ κοπιῶντες ἐν λόγῳ καὶ διδασκαλίᾳ. λέγει γὰρ ἡ γραφή, βοῦν ἀλοῶντα οὐ φιμώσεις. καὶ ἄξιος ὁ ἐργάτης τοῦ μισθοῦ αὐτοῦ. κατὰ πρεσβυτέρου κατηγορίαν μὴ παραδέχου, ἐκτὸς εἰ μὴ ἐπὶ δύο ἢ τριῶν μαρτύρων. τοὺς ἁμαρτάνοντας ἐνώπιον πάντων ἔλεγχε, ἵνα καὶ οἱ λοιποὶ φόβον ἔχωσι. διαμαρτύρομαι ἐνώπιον τοῦ θεοῦ καὶ κυρίου Ἰησοῦ χριστοῦ καὶ τῶν ἐκλεκτῶν ἀγγέλων, ἵνα ταῦτα φυλάξῃς χωρὶς προκρίματος, μηδὲν ποιῶν κατὰ πρόσκλισιν. χεῖρας ταχέως μηδενὶ ἐπιτίθει, μηδὲ κοινώνει ἁμαρτίαις

tractare, & uicem rependere maioribus. Hoc enim est honestũ & acceptum corã deo. Porrò quæ uere uidua est ac desolata, sperat in deo, & perseuerat in obsecrationibus ac precationibus noctu dieq;. Porrò quæ in delitijs uersatur, ea uiuens mortua est. Et hæc præcipe, ut irreprehẽsibiles sint. Quod si qua suis & maxime familiaribus nõ prouidet, fidem abnegauit, & est infideli deterior. Vidua allegatur non minor annis sexaginta, quæ fuerit unius uiri uxor, in operibus bonis hominum testimonio cõprobata, si filios educauit, si fuit hospitalis, si sanctorum pedes lauit, si afflictis subministrauit, si in omni opere bono fuit assidua. Porrò iuniores uiduas reijce. cum enim lasciuire cœperint aduersus Christũ, nubere uolunt, habentes condemnationem, quod primam fidem reiecerint: simul autẽ & ociosæ discunt circũire domos. Imò non solũ ociosæ, uerũ etiã garrulæ & curiosæ, loquentes quæ nõ oportet. Volo igitur iuniores nubere, liberos gignere, domũ administrare, nullam occasionem dare aduersario, ut habeat maledicendi causam. Iam enim nõnullæ defluxerunt, secutæ satanã. Quod si quis fidelis, aut si qua fidelis habet uiduas, suppeditet illis, & non oneretur ecclesia: ut ijs quæ uere uiduæ sunt, suppetat. Qui bene præsunt presbyteri, duplici honore digni habeantur: maxime ij, qui laborant in sermone & doctrina. Dicit ẽm scriptura: Boui triturãti nõ obligabis os. Et: Dignus est operarius mercede sua. Aduersus presbyterũ accusationem ne admiseris, nisi sub duobus aut tribus testib9. Eos qui peccant, coram omnibus argue, ut & cæteri timorem habeant. Obtestor in conspectu dei & domini Iesu Christi & electorum angelorũ, ut hæc serues sine præcipitatione iudicij, nihil faciens iuxta propensionem animi. Manus cito ne cui imponas, neque communices peccatis

regere: & mutuã uicẽ reddere parentibus. Hoc enim acceptũ est corã deo. Quæ autem uere uidua est & desolata, speret in deũ: & instet obsecratiõibus & oratiõib9 nocte ac die. Nam quæ in delitijs est uiuẽs, mortua est. Et hoc præcipe ut irreprehẽsibiles sint. Si quis autẽ suorũ & maxime domesticorũ curam nõ habet, fidẽ negauit: & est infideli deterior. Vidua eligatur nõ minus sexaginta annorũ, quæ fuerit unius uiri uxor, in operibus bonis testimoniũ habẽs: si filios educauit: si hospitio recepit: si sanctorum pedes lauit: si tribulationẽ patientibus subministrauit: si omne opus bonũ subsecuta est. Adolescentiores autem uiduas deuita. Cũ enim luxuriatæ fuerint in Christo nubere uolunt, habẽtes dãnationẽ: quia primã fidẽ irritã fecerũt. Simul autẽ & ociosæ discũt circumire domos: nõ solũ ociosæ, sed & uerbosæ & curiosæ loquentes quæ nõ oportet. Volo aũt iuniores nubere: filios procreare: matresfamilias esse: nullam occasionẽ dare aduersario maledicti gratia. Iam enim quedam cõuersæ sunt retro post sathanã. Si quis fidelis habet uiduas, subministret illis ut non grauetur ecclesia: ut his quæ ueræ uiduæ sunt, sufficiat. Qui bene præsunt præsbyteri, duplici honore digni habeantur: maxime qui laborãt in uerbo & doctrina. Dicit enĩ scriptura: Nõ infrænabis os boui triturãti: & dignus est operarius mercede sua. Aduersus præsbyterum accusationẽ noli recipere, nisi sub duobus aũt tribus testibus. Peccantes coram omnibus argue: ut & cæteri timorẽ habeant. Testor coram deo & Christo Iesu & electis angelis eius, ut hæc custodias sine præiudicio: nihil faciẽs in alterã partẽ declinãdo. Manus cito nemini imposueris: neq; cõmunicaueris peccatis

τίαις ἀλλοτρίαις. σεαυτὸν ἁγνὸν τή
ρει. μηκέτι ὑδροπότει, ἀλλ᾽ οἴνῳ ὀλί
γῳ χρῶ διὰ τὸν στόμαχόν σου, καὶ
τὰς πυκνάς σου ἀσθενείας. τινῶν ἀν
θρώπων αἱ ἁμαρτίαι πρόδηλοί εἰ/
σι, προάγουσαι εἰς κρίσιν, τισὶ δὲ
καὶ ἐπακολουθοῦσιν. ὡσαύτως καὶ
τὰ καλὰ ἔργα πρόδηλά ἐστι, καὶ τὰ
ἄλλως ἔχοντα, κρυβῆναι οὐ δύναν/
ται. Ὅσοι εἰσὶν ὑπὸ ζυγὸν δοῦ
λοι, τοὺς ἰδίους δεσπότας πάσης τι
μῆς ἀξίους ἡγείσθωσαν, ἵνα μὴ τὸ
ὄνομα τοῦ θεοῦ καὶ ἡ διδασκαλία
βλασφημῆται. οἱ δὲ πιστοὺς ἔχον/
τες δεσπότας, μὴ καταφρονείτω/
σαν, ὅτι ἀδελφοί εἰσιν, ἀλλὰ μᾶλ
λον δουλευέτωσαν, ὅτι πιστοί εἰσι
καὶ ἀγαπητοὶ, οἱ τῆς εὐεργεσίας
ἀντιλαμβανόμενοι. ταῦτα δίδα/
σκε καὶ παρακάλει. εἴ τις ἑτεροδι/
δασκαλεῖ, καὶ μὴ προσέρχεται
ὑγιαίνουσι λόγοις τοῖς τοῦ κυρίου ἡ/
μῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ τῇ κατ᾽ εὐ/
σέβειαν διδασκαλίᾳ, τετύφωται,
μηδὲν ἐπιστάμενος, ἀλλὰ νοσῶν
περὶ ζητήσεις καὶ λογομαχίας, ἐξ
ὧν γίνεται φθόνος, ἔρις, βλασφη/
μίαι, ὑπόνοιαι πονηραί, παραδιατρί
βαὶ διεφθαρμένων ἀνθρώπων τὸν
νοῦν, καὶ ἀπεστερημένων τῆς ἀληθείας
νομιζόντων πορισμὸν εἶναι τὴν
εὐσέβειαν. ἀφίστασο ἀπὸ τῶν τοιού/
των. ἔστι δὲ πορισμὸς μέγας ἡ εὐ/
σέβεια μετὰ αὐταρκείας. οὐδὲν γὰρ
εἰσηνέγκαμεν εἰς τὸν κόσμον, δῆ
λον ὅτι οὐδὲ ἐξενεγκεῖν τι δυνά/
μεθα, ἔχοντες δὲ διατροφὰς καὶ σκε
πάσματα, τούτοις ἀρκεσθησόμε/
θα. οἱ δὲ βουλόμενοι πλουτεῖν, ἐμ
πίπτουσιν εἰς πειρασμὸν καὶ παγί/
δα, καὶ ἐπιθυμίας πολλὰς ἀνοήτους
καὶ βλαβερὰς, αἵτινες βυθίζουσι τοὺς
ἀνθρώπους εἰς ὄλεθρον, καὶ ἀπώλει/
αν. ῥίζα γὰρ πάντων τῶν κακῶν
ἐστὶν ἡ φιλαργυρία, ἧς τινὲς ὀρεγό/
μενοι, ἀπεπλανήθησαν ἀπὸ τῆς
πίστεως, καὶ ἑαυτοὺς περιέπειραν ὀδύ/
ναις πολλαῖς. σὺ δὲ ὦ ἄνθρωπε τοῦ
θεοῦ, ταῦτα φεῦγε. δίωκε δὲ δικαιο/
σύνην, εὐσέβειαν, πίστιν, ἀγάπην,
ὑπομονὴν, πρᾳότητα. ἀγωνίζου τὸν
καλὸν ἀγῶνα τῆς πίστεως, ἐπιλα/
βοῦ

catis alienis. Temetipsum purum
serua. Ne posthac bibas aquã, sed
uino paululo utere propter sto/
machum tuum, & crebras tuas in/
firmitates. Quorũdam hominum
peccata ante manifesta sunt, praece
dentia ad iudicium, quosdam ue/
ro & subsequuntur. Cõsimiliter &
bona opera ante manifesta sunt, et
ea quæ secus habẽt, occultari non
possunt. Quicunq; sub iugo sunt
serui, suos dominos omni honore
dignos ducant, ne nomẽ dei & do
ctrina male audiat. Qui uero fide/
les habẽt dominos, ne cõtemnãt,
quod fratres sint, sed magis inser/
uiant, quod fideles sint ac dilecti,
qui beneficentiæ participes sunt.
Hæc doce & exhortare. Si quis di
uersam sequitur doctrinam, & nõ
accedit sanis sermonibus domini
nostri Iesu Christi, & ei quæ secun
dum pietatẽ est doctrinæ, is infla/
tus est, nihil sciens, sed insaniẽs cir/
ca quæstiones ac disputationũ pu
gnas, ex quibus nascitur inuidia,
contentio, maledicentia, suspicio/
nes malæ, superuacaneæ conflicta
tiones hominum mente corrupto
rum, & quibus adepta est ueritas,
qui existimant quæstum esse pieta
tem. Seiungere ab ijs qui eiusmodi
sunt. Est autem quæstus magnus,
pietas cum animo sua sorte cõten
to. Nihil enim intulimus in mun/
dum, uidelicet nec efferre quicquã
possumus: sed habentes alimen=
ta, & quibus tegamur, his conten/
ti erimus. Cæterum qui uolunt di
tescere, incidunt in tentationem,
& laqueum & cupiditates multas,
stultas, ac noxias, quæ demergunt
homines in exitium & interitum.
Siquidem radix omnium malo/
rum est studium pecuniæ, quam
quidam dum appetunt, aberra/
uerunt à fide, & seipsos implicue/
runt doloribus multis. Tu uero
homo dei, ista fuge: sectare autem
iusticiam, pietatem, fidem, chari=
tatem, patientiam, mansuetudinẽ.
Certa bonum certamen fidei: ap/
prehende

catis alienis. Teipsum castũ
custodi. Noli adhuc aquã
bibere, sed modico uino ute
re propter stomachum tu/
um, & frequẽtes tuas infir/
mitates. Quorundã homi/
num peccata manifesta sunt
præcedẽtia ad iudiciũ: quo/
rundam autẽ & subsequun
tur. Similiter & facta bona
manifesta sunt: & quæ ali/
ter se habent, abscondi non
possunt.
Quicunq; sunt sub iugo VI.
serui, dominos suos omni
honore dignos arbitrẽtur:
ne nomẽ domini & doctri/
na blasphemetur. Qui aũt
fideles habẽt dominos, non
cõtemnãt: quia fratres sunt:
sed magis seruiant: quia fi/
deles sunt & dilecti quia be
neficij participes sunt. Hæc
doce & exhortare. Si quis
aliter docet, & nõ acquiescit
sanis sermõibus domini no
stri Iesu Christi: & ei quæ se
cundũ pietatẽ est doctrinæ,
superbus est, nihil sciẽs: sed
languens circa quæstiões &
pugnas uerborũ, ex quibus
oriuntur inuidiæ, contẽtio/
nes, blasphemiæ, suspitiões
malæ, conflictatiões homi/
num mente corruptorũ: &
qui a ueritate priuati sunt,
existimãtium quæstum es/
se pietatem. Est autem quæ/
stus magnus pietas cũ suf/
ficientia. Nihil enim intuli/
mus in hũc mundũ: Haud
dubium, quia nec auferre
quid possumus. Habentes
autem alimẽta & quibus te/
gamur: his contenti simus.
Nam qui uolũt diuites fie/
ri, incidunt in tentationẽ &
in laqueũ diaboli, & deside/
ria multa & inutilia & noci/
ua, quæ mergunt homines
in interitum & perditionẽ.
Radix enim omniũ malorũ
est cupiditas: quã quidam
appetentes errauerunt a fi/
de & inseruerunt se dolori/
bus multis. Tu autem o ho/
mo dei hæc fuge. Sectare ue
ro iusticiam, pietatem, fi/
dem, charitatem, patienti/
tiam, mansuetudinem. Cer
ta bonũ certamen fidei: ap/
P prehende

λαβοῦ τῆς αἰωνίου ζωῆς, εἰς ἣν καὶ ἐκλήθης καὶ ὡμολόγησας τὴν καλὴν ὁμολογίαν ἐνώπιον πολλῶν μαρτύρων. παραγγέλλω σοι ἐνώπιον τοῦ θεοῦ τοῦ ζωοποιοῦντος τὰ πάντα, καὶ χριστοῦ ἰησοῦ, τοῦ μαρτυρήσαντος ἐπὶ ποντίου πιλάτου τὴν καλὴν ὁμολογίαν, τηρῆσαί σε τὴν ἐντολὴν ἄσπιλον, ἀνεπίληπτον, μέχρι τῆς ἐπιφανείας τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, ἣν καιροῖς ἰδίοις δείξει ὁ μακάριος καὶ μόνος δυνάστης, ὁ βασιλεὺς τῶν βασιλευόντων, καὶ κύριος τῶν κυριευόντων, ὁ μόνος ἔχων ἀθανασίαν, φῶς οἰκῶν ἀπρόσιτον, ὃν εἶδεν οὐδεὶς ἀνθρώπων, οὐδὲ ἰδεῖν δύναται, ᾧ τιμὴ καὶ κράτος αἰώνιον ἀμήν. τοῖς πλουσίοις ἐν τῷ νῦν αἰῶνι παράγγελλε, μὴ ὑψηλοφρονεῖν, μηδὲ ἠλπικέναι ἐπὶ πλούτου ἀδηλότητι, ἀλλ᾽ ἐν τῷ θεῷ τῷ ζῶντι τῷ παρέχοντι ἡμῖν πλουσίως πάντα εἰς ἀπόλαυσιν, ἀγαθοεργεῖν, πλουτεῖν ἐν ἔργοις καλοῖς, εὐμεταδότους εἶναι, κοινωνικούς, ἀποθησαυρίζοντας ἑαυτοῖς θεμέλιον καλὸν εἰς τὸ μέλλον, ἵνα ἐπιλάβωνται τῆς αἰωνίου ζωῆς. ὦ τιμόθεε τὴν παρακαταθήκην φύλαξον, ἐκτρεπόμενος τὰς βεβήλους κενοφωνίας, καὶ ἀντιθέσεις τῆς ψευδωνύμου γνώσεως, ἥν τινες ἐπαγγελλόμενοι, περὶ τὴν πίστιν ἠστόχησαν. ἡ χάρις μετὰ σοῦ. ἀμήν.

Ἐγράφη ἀπὸ λαοδικείας, ἥτις ἐστὶ μητρόπολις φρυγίας τῆς πακατιανῆς.

ERASMVS.

prehende uitam æternã, ad quam & uocatus es, & professus es bonam professionem coram multis testibus. Præcipio tibi in conspectu dei, qui uiuificat omnia, & Iesu Christi, qui testatam fecit sub Pontio Pilato bonam professionẽ, ut serues præceptum, immaculatus, irreprehensibilis, usq; ad apparitionem dñi nostri Iesu Christi, quam temporibus suis ostensurus est ille beatus & solus princeps, rex regnantium, & dominus dominantium, qui solus habet immortalitatem, lucem habitans inaccessam, quem uidit nemo hominũ, neque uidere potest, cui honor & imperium sempiternũ, amẽ. His qui diuites sunt in præsenti seculo præcipe, ne elato sint animo, neq; spem ponant in diuitijs incertis, sed in deo uiuente: qui præbet nobis omnia affatim ad fruendũ, ut bene faciant, ut diuites sint operibus bonis, ut faciles sint ad impartiendũ, libenter cõmunicantes, recondentes sibiipsis fundamentũ bonũ in posterũ, ut apprehendant æternã uitã. O Timothee depositũ serua, deuitans prophanas uocũ inanitates, & oppositiones falsò nominatæ scientiæ, quam nõnulli profitentes, circa fidem aberrauerunt. Gratia sit tecum. Amen.

Missa fuit ex Laodicea, quæ est metropolis Phrigiæ Pacatianæ.

VVLG. EDITIO.

prehende uitam æternã: in qua uocatus es, & cõfessus bonam cõfessionem coram multis testibus. Precipio tibi coram deo qui uiuificat omnia: & Christo Iesu qui testimoniũ reddidit sub põtio Pilato bonam confessionem: ut serues mandatũ sine macula irreprehensibile usq; in aduentũ domini nostri Iesu Christi: quem suis temporibus ostendet beatus, & solus potens, rex regum, & dominus dominantiũ: qui solus habet immortalitatem: & lucem habitat inaccessibilem: quem nullus hominum uidit: sed nec uidere potest: cui est honor & imperium sempiternum: Amen. Diuitibus huius seculi præcipe non sublime sapere: neq; sperare in incerto diuitiarum, sed in deo uiuo qui præstat nobis omnia abunde ad fruendũ bene agere: diuites fieri in operibus bonis, facile tribuere, communicare, thesaurizare sibi fundamentum bonũ in futurum: ut apprehendant ueram uitã. O Timothee depositum custodi, deuitans prophanas uocũ nouitates & oppositiones falsi nominis scientiæ: quam quidam promittentes circa fidem exciderunt. Gratia tecum: Amen.

FINIS.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΠΡΟΣ ΤΙΜΟΘΕΟΝ ΔΕΥΤΕΡΑΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ.

Ταύτην ἐπιστέλλει πάλιν ἀπὸ Ῥώμης. ἡ δὲ πρόφασις τῆς ἐπιστολῆς αὕτη. τῶν συναποδημούντων τῷ Παύλῳ καταλειψάντων αὐτὸν, βουλόμενος αὐτὸς ὁ ἀπόστολος ἐλθεῖν Τιμόθεον πρὸς αὐτὸν, γράφει τὴν ἐπιστολήν. καὶ πρῶτον μὲν σημαίνει ἑαυτὸν μνημονεύειν αὐτοῦ τε τῆς εὐλαβείας, καὶ τῆς τῶν προγόνων αὐτοῦ πίστεως. ἔπειτα δηλῶν, ὅτι οἱ ἀπὸ Ἀσίας, ὧν ἐστὶ Φύγελλος καὶ Ἑρμογένης, ἀπεστράφησαν αὐτὸν, ὁρῶντες αὐτοῦ τὰς ἁλύσεις. μόνῳ δὲ Ὀνησιφόρῳ μαρτυρεῖ σπουδὴν, καὶ τοῦτον ἀπεδέξατο, ἐλθόντα εἰς τὴν Ῥώμην, καὶ προσμείναντα αὐτῷ. παραγγέλλει δὲ αὐτὸν παραιτεῖσθαι τὰς μωρὰς ζητήσεις, διὰ τὸ ἐξ αὐτῶν γεννᾶσθαι μάχας. καὶ γὰρ Ὑμέναιος καὶ Φιλητὸς οὕτως ἐκτραπέντες, παρέβησαν τὴν ἀλήθειαν, λέγοντες τὴν ἀνάστασιν ἤδη γεγονέναι, καὶ τινὰς ἀνατρέπουσι. μᾶλλον οὖν παραινεῖ αὐτῷ προσέχειν ἑαυτῷ, καὶ τῇ διδασκαλίᾳ, καὶ εἰδέναι μὲν, ὅτι ἐν ἐσχάτοις καιροῖς ἔσονται οἱ ἄνθρωποι φίλαυτοι, καὶ φιλήδονοι μᾶλλον ἢ φιλόθεοι. προβλέποντα δὲ ταῦτα, ἀσφαλίζεσθαι τοὺς λαοὺς, μή τις ἐξ αὐτῶν ἀπατηθῇ, καὶ εἰς τὰ ἤθη, καὶ εἰς τὴν τῆς διδασκαλίας ἀκρίβειαν πολλὰ προτρεψάμενος αὐτὸν, καὶ σημάνας τὸν καιρὸν τῆς ἀναλύσεως αὐτοῦ ἐνεστῶσαι, καὶ μέλλειν σπένδεσθαι καὶ μαρτυρεῖν, ἐνετείλατο αὐτῷ ἐλθεῖν πρὸς αὐτὸν ταχέως, κομίζοντα τὸν φαιλόνην καὶ τὰ βιβλία. παρῄνεσε δὲ αὐτῷ Ἀλέξανδρον τὸν χαλκέα φυλάττεσθαι, ὡς πολλὰ κακὰ ἐνδειξάμενον αὐτῷ, καὶ οὕτως πληροῖ τὴν ἐπιστολήν.

IN EPISTOLAM AD TIMOTHEVM POSTERIOREM ARG. PER ERAS. ROT.

QVONIAM in superiori epistola spem sui reditus fecerat Timotheo, apud Ephesios agenti, nec fuit eius præstandi facultas, quod Rhomæ in uinculis haberetur, literis eum confirmat, ne persecutionum procellis deijciatur, sed suo exemplo animum ad martyrium præparet. Instare enim tempora periculosa ob quosdam, pietatis prætextu ueram pietatem subuertentes: itaq; sese iactantes, quasi in uerbis sit Christiana religio, ac non potius in animi puritate. Deinde testatus, imminere diem obitus sui, seq; iam à plerisq; destitutum, iubet, ut Timotheus unà cum Marco propere ad se Rhomam ueniat. Scripsit Rhomæ, cum iterum ad Neronis tribunal sisteretur.

ARGVMENTI FINIS.

Παῦλος ἀπόστολος Ἰησοῦ χριστοῦ, διὰ θελήματος θεοῦ κατ' ἐπαγγελίαν ζωῆς τῆς ἐν χριστῷ Ἰησοῦ, Τιμοθέῳ ἀγαπητῷ τέκνῳ. χάρις ἔλεος, εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς, καὶ χριστοῦ Ἰησοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν. χάριν ἔχω τῷ θεῷ, ᾧ λατρεύω ἀπὸ προγόνων ἐν καθαρᾷ συνειδήσει, ὡς ἀδιάλειπτον ἔχω τὴν περὶ σοῦ μνείαν ἐν ταῖς δεήσεσί μου νυκτὸς καὶ ἡμέρας, ἐπιποθῶν σε ἰδεῖν, μεμνημένος σου τῶν δακρύων, ἵνα χαρᾶς πληρωθῶ, ὑπόμνησιν λαμβάνων τῆς ἐν σοὶ ἀνυποκρίτου πίστεως, ἥτις ἐνῴκησε πρῶτον ἐν τῇ μάμμῃ σου Λωΐδι, καὶ τῇ μητρί σου Εὐνίκῃ. πέπεισμαι δὲ, ὅτι καὶ ἐν σοί. δι' ἣν αἰτίαν ἀναμιμνήσκω σε, ἀναζωπυρεῖν τὸ χάρισμα τοῦ θεοῦ, ὅ ἐστιν ἐν σοὶ διὰ τῆς ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν μου. οὐ γὰρ ἔδωκεν ἡμῖν ὁ θεὸς πνεῦμα δειλίας, ἀλλὰ δυνάμεως, καὶ ἀγάπης, καὶ σωφρονισμοῦ. μὴ οὖν ἐπαισχυνθῇς τὸ μαρτύριον τοῦ κυρίου ἡμῶν, μηδὲ ἐμὲ, τὸν δέσμιον αὐτοῦ, ἀλλὰ συγκακοπάθησον τῷ εὐαγγελίῳ κατὰ δύναμιν θεοῦ τοῦ σώσαντος ἡμᾶς, καὶ καλέσαντος κλήσει ἁγίᾳ οὐ κατὰ τὰ ἔργα ἡμῶν, ἀλλὰ κατ' ἰδίαν πρόθεσιν καὶ χάριν, τὴν δοθεῖσαν ἡμῖν ἐν χριστῷ Ἰησοῦ πρὸ χρόνων αἰωνίων, φανερωθεῖσαν δὲ νῦν διὰ τῆς ἐπιφανείας τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ, καταργήσαντος μὲν τὸν θάνατον, φωτίσαντος δὲ ζωὴν, καὶ ἀφθαρσίαν διὰ τοῦ εὐαγγελίου, εἰς ὃ ἐτέθην ἐγὼ κῆρυξ καὶ ἀπόστολος, καὶ διδάσκαλος ἐθνῶν, δι' ἣν αἰτίαν καὶ ταῦτα πάσχω, ἀλλ' οὐκ ἐπαισχύνομαι. οἶδα γὰρ, ᾧ πεπίστευκα, καὶ πέπεισμαι ὅτι δυνατός ἐστι τὴν παρακαταθήκην μου φυλάξαι εἰς ἐκείνην τὴν ἡμέραν. ὑποτύπωσιν ἔχε ὑγιαινόντων λόγων, ὧν παρ' ἐμοῦ ἤκουσας ἐν πίστει καὶ ἀγάπῃ, τῇ ἐν χριστῷ Ἰησοῦ.

τὴν καλὴν

PAVLVS apostolus Iesu Christi, per uoluntatem dei, secundū ꝓmissionē uitæ, quæ est in Christo Iesu, Timotheo dilecto filio. Gratia, misericordia, pax à deo patre, & Christo Iesu domino nostro. Gratiā habeo deo, cui seruio à maioribus cū pura conscientia, quod citra ullam intermissionem faciā de te mētionem in precationibus meis noctu dieq́ꝫ, desiderans te uidere, memor tuarum lachrymarū, ut gaudio replear, ubi commonefactus fuero eius, quæ est in te nō simulatæ fidei, quæ habitauit primum in auia tua Loide, & matre tua Eunica. Certum autem scio, quod in te quoq́ꝫ. Quam ob causam commonefacio te, ut suscites donum dei, quod est in te per impositionem manuū mearum. Nō enim dedit nobis deus spiritū timiditatis, sed potentiæ ac dilectionis & sobrietatis. Ne igit̃ te pudeat testimonij domini nostri, neq́ꝫ te pudeat mei, qui sum uinctus illius, sed esto particeps afflictionū euāgelij iuxta potentiā dei, qui saluos fecit nos, et uocauit uocatione sancta, non secundū opera nostra, sed secundum suum propositū & gratiam, quæ data quidē est nobis per Christū Iesum ante tempora æterna, sed palàm facta est nūc per apparitionem seruatoris nostri Iesu Christi, qui mortē quidē aboleuit. uitam autē in lucem produxit, ac immortalitatē per euangelium, in quod positus sum ego præco & apostolus, ac doctor gentiū, quam ob causam et hæc patior, attamen nō erubesco. Noui enim certusq́ꝫ sum, qđ is cui credidi, potēs sit depositum meum custodire in illum diem. Formā habeto sanorum sermonū, quos à me audistí cū fide & charitate, quæ est in Christo Iesu,

Egregiū.

1. PAVlus apostolus Iesu christi, per uoluntatem dei secundū promissionē uitæ quæ est in Christo Iesu, Timotheo charissimo filio: Gr̃a & misericordia & pax a deo patre & Christo Iesu domino nostro. Gratias ago deo meo: cui seruio a progenitoribus meis in cōsciētia pura: ꝙ sine intermissiōe habeā tui memoriā in oratiōibus meis, nocte ac die desiderans te uidere. Memor lachrymarum tuarū, ut gaudio implear. Recordationē accipiens eius fidei quæ est in te nō ficta: quæ & habitauit primum in auia tua Loide: & matre tua Eunice: certus sum autē qđ & in te. Propter quā causam admoneo te, ut resuscites gratiam dei quæ est in te per impositionem manuum mearū. Non enim dedit nobis deus spiritum timoris, sed uirtutis & dilectiōis & sobrietatis. Noli itaq́ꝫ erubescere testimonium dñi nostri: neq́ꝫ me uinctū eius, sed collabora euāgelio secūdū uirtutē dei: qui nos liberauit & uocauit uocatiōe sua sancta: nō secūdū opera nr̃a, sed secūdū ꝓpositum suū & gratiā quæ data est nobis in Christo Iesu ante tēpora secularia. Manifestata est aūt nunc per illuminationē saluatoris nr̃i Iesu Christi, qui destruxit quidem mortē: illuminauit aūt uitā & incorruptionē per euāgeliū: in q̃ posit⁹ sum ego prædicator & apl̃s & magister gentiū. Ob quā causam etiā hæc patior: sed nō confundor. Scio enī cui credidi & cert⁹ sū, q̃a potēs est depositū meū seruare in illū diē. Formā habēs sanorū uerborū quæ a me audisti in fide & in dilectiōe in christo Iesu

Bonum

Aliàs παραθήκην.

τὴν καλὴν παρακαταθήκην φύλαξον διὰ πνεύματος ἁγίου, τοῦ ἐνοικοῦντος ἐν ἡμῖν. οἶδας τοῦτο, ὅτι ἀπεστράφησάν με πάντες οἱ ἐν τῇ ἀσίᾳ, ὧν ἐστι φύγελος καὶ ἑρμογένης. δῴη ἔλεος ὁ κύριος τῷ ὀνησιφόρου οἴκῳ, ὅτι πολλάκις με ἀνέψυξε, καὶ τὴν ἅλυσίν μου οὐκ ἐπῃσχύνθη, ἀλλὰ γενόμενος ἐν ῥώμῃ, σπουδαιότερον ἐζήτησέ με, καὶ εὗρε. δῴη αὐτῷ ὁ κύριος εὑρεῖν ἔλεος παρὰ κυρίου ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ. καὶ ὅσα ἐν ἐφέσῳ διηκόνησε, βέλτιον σὺ γινώσκεις.

Σὺ οὖν τέκνον μου, ἐνδυναμοῦ ἐν τῇ χάριτι, τῇ ἐν χριστῷ ἰησοῦ, καὶ ἃ ἤκουσας παρ᾽ ἐμοῦ διὰ πολλῶν μαρτύρων. ταῦτα παράθου πιστοῖς ἀνθρώποις, οἵτινες ἱκανοὶ ἔσονται, καὶ ἑτέρους διδάξαι. σὺ οὖν κακοπάθησον, ὡς καλὸς στρατιώτης ἰησοῦ χριστοῦ. οὐδεὶς στρατευόμενος ἐμπλέκεται ταῖς τοῦ βίου πραγματείαις ἵνα τῷ στρατολογήσαντι ἀρέσῃ, ἐὰν δὲ καὶ ἀθλῇ τις, οὐ στεφανοῦται, ἐὰν μὴ νομίμως ἀθλήσῃ. τὸν κοπιῶντα γεωργὸν δεῖ πρῶτον τῶν καρπῶν μεταλαμβάνειν. νόει ἃ λέγω. δῴη γάρ σοι ὁ κύριος σύνεσιν ἐν πᾶσι. μνημόνευε, ἰησοῦν χριστὸν ἐγηγερμένον ἐκ νεκρῶν, ἐκ σπέρματος δαβίδ, κατὰ τὸ εὐαγγέλιόν μου, ἐν ᾧ κακοπαθῶ μέχρι δεσμῶν, ὡς κακοῦργος. ἀλλ᾽ ὁ λόγος τοῦ θεοῦ οὐ δέδεται. διὰ τοῦτο πάντα ὑπομένω διὰ τοὺς ἐκλεκτούς, ἵνα καὶ αὐτοὶ σωτηρίας τύχωσι, τῆς ἐν χριστῷ ἰησοῦ, μετὰ δόξης αἰωνίου. πιστὸς ὁ λόγος. εἰ γὰρ συναπεθάνομεν, καὶ συζήσομεν. εἰ ὑπομένομεν, καὶ συμβασιλεύσομεν. εἰ ἀρνούμεθα, κἀκεῖνος ἀρνήσεται ἡμᾶς. εἰ ἀπιστοῦμεν, ἐκεῖνος πιστὸς μένει, ἀρνήσασθαι ἑαυτὸν οὐ δύναται. ταῦτα ὑπομίμνησκε, διαμαρτυρόμενος ἐνώπιον τοῦ κυρίου, μὴ λογομαχεῖν, εἰς οὐδὲν χρήσιμον, ἐπὶ καταστροφῇ τῶν ἀκουόντων. σπούδασον σεαυτὸν δόκιμον παραστῆσαι τῷ θεῷ, ἐργάτην ἀνεπαίσχυντον, ὀρθοτομοῦντα τὸν λόγον τῆς ἀληθείας. τὰς δὲ βεβήλους κενοφωνίας περιΐστασο. ἐπὶ πλεῖον γὰρ προκόψουσιν ἀσεβείας, καὶ ὁ

λόγος

Egregium depositum seruato per spiritũ sanctũ, qui inhabitat in nobis. Nosti hoc, quod auersati fuerint me omnes, qui sunt in Asia, quorũ est Phygelus & Hermogenes. Det misericordiam dominus Onesiphori familiæ, quoniã sæpe me refocillauit, & de catena mea non erubuit: sed cũ esset Rhomæ, studiosius quæsiuit me, & inuenit Det ei dominus, ut inueniat misericordiã apud dominũ in die illo. Et in quàm multis Ephesi ministrauerit, melius tu nosti.

Tu igit̃ fili mi, fortis esto in gratia, quæ est per Christũ Iesum, et in his, quæ audisti à me per multos testes. Hæc cõmenda fidelibus hominibus, qui erunt idonei, ut alios quoq; doceant. Tu igitur feras afflictionẽ, ut bonus miles Iesu Christi. Nemo qui militat, implicat̃ uitæ negocijs, ut ei qui se in militiam delegit, placeat. Quod si certet etiã aliquis, non coronat̃, nisi legitime certauerit. Laborantem agricolã oportet primũ de fructibus percipere. Cogita quæ dico. Det enim tibi dñs in om̃ibus intellectũ. Memento, Iesum Christũ resurrexisse ex mortuis, ex semine Dauid, secundũ euangeliũ meũ, in quo malis affligor, quasi facinorosus usq; ad uincula. At sermo dei non fuit uinctus. Propterea omnia suffero propter electos, ut & ipsi salutem consequant̃, quæ est in Christo Iesu, cũ gloria æterna. Certus sermo. Nam si cõmortui sumus, & conuiuemus: si sufferimus, & cõregnabimus: si negam⁹, et ille negabit nos: si increduli sum⁹, ille fidelis manet, negare seipsum nõ potest. Hæc admone, contestans coram domino ne uerborũ pugnas sequantur, ad nullam utilitatem, ad subuersionẽ audientium. Stude teipsum probatum exhibere deo, operarium nõ erubescendũ, recte secantẽ sermonem ueritatis. Cæterũ prophanas uocũ inanitates prætermittito: ad maiorẽ em̃ proficiẽt impietatẽ: &

sermo

Bonum depositum custodi per spiritũsanctũ qui habitat in nobis. Scis enim hoc qđ auersi sunt a me omnes qui in Asia sunt: ex quibus est Philet⁹ & Hermogenes. Det misericordiã dominus Onesiphori domui: quia sæpe me refrigerauit: & catenã meã nõ erubuit: sed cũ Romam uenisset, sollicite me quæsiuit & inuenit. Det illi dñs inuenire misericordiã a domino in illa die. Et quãta Ephesi ministrauit mihi, tu melius nosti. Tu ergo fili II.
mi cõfortare in gratia quæ est in Christo Iesu: et quæ audisti a me per multos testes, hæc cõmenda fidelibus hominibus qui idonei erũt & alios docere. Labora sicut bonus miles Christi Iesu. Nemo militans deo implicat se negocijs sæcularibus, ut ei placeat cui se ꝓbauit. Nam & qui certat in agone, non coronabit̃ nisi legitime certauerit. Laborantẽ agricolã oportet primũ de fructib⁹ accipere. Intellige quæ dico: Dabit enim tibi dominus in om̃ib⁹ intellectũ. Memor esto dñm Iesum Christum resurrexisse a mortuis ex semine Dauid secũdum euangeliũ meũ in q̃ laboro usq; ad uincula q̃si male operãs: sed uerbũ dei non est alligatũ. Ideo om̃ia sustineo ꝓpter electos: ut & ipsi salutem cõsequantur quæ est in Christo Iesu cũ gloria cœlesti. Fidelis sermo: nã si cõmortui sum⁹, & cõuiuemus si sustinemus, & cõregnabimus: si negauerimus, & ille negabit nos: si nõ credimus ille fidelis permanet: negare seipsum nõ potest. Hæc cõmone testificãs coram deo. Noli cõtendere uerbis: ad nihil enim utile est, nisi ad subuersionẽ audientiũ. Sollicite autẽ cura teipsum probabilem exhibere deo: operarium inconfusibilem, recte tractantem uerbũ ueritatis. Prophana autem & uaniloquia deuita. Multum enim proficiunt ad impietatẽ: &

λόγος αὐτῶν ὡς γάγγραινα νομὴν ἕξει. ὧν ἐστὶν ὑμέναιος καὶ φιλητός, οἵτινες περὶ τὴν ἀλήθειαν ἠστόχησαν, λέγοντες τὴν ἀνάστασιν ἤδη γεγονέναι, καὶ ἀνατρέπουσι τήν τινων πίστιν. ὁ μέντοι στερεὸς θεμέλιος τοῦ θεοῦ ἕστηκεν, ἔχων τὴν σφραγῖδα ταύτην, ἔγνω κύριος τοὺς ὄντας αὐτοῦ, καὶ ἀποστήτω ἀπὸ ἀδικίας πᾶς ὁ ὀνομάζων τὸ ὄνομα χριστοῦ. ἐν μεγάλῃ δὲ οἰκίᾳ οὐκ ἔστι μόνον σκεύη χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ, ἀλλὰ καὶ ξύλινα, καὶ ὀστράκινα, καὶ ἃ μὲν εἰς τιμὴν, ἃ δὲ εἰς ἀτιμίαν. ἐὰν οὖν τις ἐκκαθάρῃ ἑαυτὸν ἀπὸ τούτων, ἔσται σκεῦος εἰς τιμὴν ἡγιασμένον, εὔχρηστον τῷ δεσπότῃ, εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν ἡτοιμασμένον. τὰς δὲ νεωτερικὰς ἐπιθυμίας φεῦγε. δίωκε δὲ δικαιοσύνην, πίστιν, ἀγάπην, εἰρήνην, μετὰ τῶν ἐπικαλουμένων τὸν κύριον ἐκ καθαρᾶς καρδίας. τὰς δὲ μωρὰς καὶ ἀπαιδεύτους ζητήσεις παραιτοῦ, εἰδὼς, ὅτι γεννῶσι μάχας. δοῦλον δὲ κυρίου οὐ δεῖ μάχεσθαι, ἀλλ᾽ ἤπιον εἶναι πρὸς πάντας, διδακτικὸν, ἀνεξίκακον ἐν πρᾳότητι, παιδεύοντα τοὺς ἀντιδιατιθεμένους, μή ποτε δῷ αὐτοῖς ὁ θεὸς μετάνοιαν εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας, καὶ ἀνανήψωσιν ἐκ τῆς τοῦ διαβόλου παγίδος, ἐζωγρημένοι ὑπ᾽ αὐτοῦ εἰς τὸ ἐκείνου θέλημα.

Τοῦτο δὲ γίνωσκε, ὅτι ἐν ἐσχάταις ἡμέραις ἐνστήσονται καιροὶ χαλεποί. ἔσονται γὰρ οἱ ἄνθρωποι φίλαυτοι, φιλάργυροι, ἀλαζόνες, ὑπερήφανοι, βλάσφημοι, γονεῦσιν ἀπειθεῖς, ἀχάριστοι, ἀνόσιοι, ἄστοργοι, ἄσπονδοι, διάβολοι, ἀκρατεῖς, ἀνήμεροι, ἀφιλάγαθοι, προδόται, προπετεῖς, τετυφωμένοι, φιλήδονοι μᾶλλον ἢ φιλόθεοι, ἔχοντες μόρφωσιν εὐσεβείας, τὴν δὲ δύναμιν αὐτῆς ἠρνημένοι, καὶ τούτους ἀποτρέπου. ἐκ τούτων γάρ εἰσιν οἱ ἐνδύνοντες εἰς τὰς οἰκίας, καὶ αἰχμαλωτεύοντες τὰ γυναικάρια σεσωρευμένα ἁμαρτίαις, ἀγόμενα ἐπιθυμίαις ποικίλαις, πάντοτε μανθάνοντα, καὶ μηδέποτε εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν δυνάμενα. ὃν τρόπον δὲ ἰαννῆς

sermo illorum, ut cancer morbus, pastionem habebit, quorū de numero est Hymenæus & Philetus, qui circa ueritatem aberrarunt, dicentes, resurrectionem iam esse factam, & subuertunt quorundā fidem. Solidum tamē fundamentū dei stat, habens signaculū hoc: Nouit dn̄s, qui sint sui, & discedat ab iniquitate omnis, qui nominat nomen Christi. Cæterū in magna domo nō tantum sunt uasa aurea & argētea, uerumetiā lignea ac testacea, & alia quidem in honorē, alia uero in contumeliā. *Si* quis igitur expurgarit seipsum ab his, erit uas in honorem sanctificatum, accommodum usibus domini, ad omne opus bonū præparatū. Iuueniles autē concupiscentias fuge, sectare uero iusticiam, fidē, charitatem, pacem, cū his qui inuocāt dominum ex puro corde. Stultas aūt et ineruditas quæstiones respue, sciēs, eas parere pugnas. Porrò seruum dn̄i non oportet pugnare, sed placidū esse erga omnes, propēsum ad docendum, tolerantē malos cum mā suetudine, erudientē eos qui obsistunt, si quādo det illis deus pœnitentiam ad agnoscēdum ueritatē, & resipiscant è diaboli laqueo, capti ab eo ad ipsius uoluntatem.

Illud autem scito, quod in extremis diebus instabunt tempora periculosa. Erunt enim homines sui amātes, auari, fastuosi, superbi, maledici, parentibus immorigeri, ingrati, impij, carentes affectu, nescij fœderis, calumniatores, intemperantes, immites, negligentes bonorum, proditores, præcipites, inflati, uoluptatum amantes potius quàm amantes dei, habētes formā pietatis, sed qui uim eius abnegarint. Et istos auersare. Ex his enim sunt qui subeunt in familias, & captiuas ducunt mulierculas oneratas peccatis, quæ ducūtur cōcupiscentijs uarijs, semper discētes, nec unquā ad cognitionē ueritatis uenire ualentes. Quemadmodum autem

sermo eorum ut cancer serpit. Ex quibus est Hymeneus & Philetus, qui a ueritate exciderūt, dicentes resurrectionē iam factam: et subuerterunt quorūdam fidē. Sed firmū fundamentū dei, stat, habens signaculū hoc. Cognouit domin⁹ qui sunt eius: & discedit ab iniquitate omnis qui inuocat nomē domini. In magna autē domo: nō solum sunt uasa aurea & argentea, sed & lignea & fictilia: & quædā quidē in honorē: quædam autem in cōtumeliam. Si quis ergo se emūdauerit ab istis, erit uas in honorē sanctificatū: & utile domino ad om̄e opus bonum paratū. Iuuenilia autē desideria fuge: sectare uero iusticiam, fidem, spem, charitatem: & pacē cum his qui inuocant dominū de corde puro. Stultas aūt & sine disciplina quæstiones deuita: sciēs quia generāt lites. Seruum autē domini nō oportet litigare, sed mansuetum esse ad omnes, docibilē, patientem cum modestia, corripientem eos qui resistunt ueritati: ne quando det illis deus pœnitentiā ad cognoscēdam ueritatē: & resipiscāt a diaboli laqueis: a quo captiui tenentur ad ipsius uoluntatem.

III. Hoc autē scito, quia in nouissimis diebus instabūt tēpora periculosa: & erūt homines semetipsos amantes: cupidi, elati, supbi, blasphemi: parētibus nō obediētes: ingrati, scelesti: sine affectione: sine pace: criminatores: incontinentes, immites: sine benignitate: ꝓditores: proterui: tumidi: cæci: & uoluptatū amatores magis quā dei. Habētes speciē qdē pietatis: uirtutē aūt eius abnegātes. Et hos deuita. Ex his enim sunt qui penetrāt domos: & captiuas ducūt mulierculas oneratas peccatis, quæ ducunt̄ uarijs desiderijs semper discētes & nunquam ad sciētiam ueritatis peruenietes. Queadmodū autem

δὲ ἰαννῆς καὶ ἰαμβρῆς ἀντέστησαν μωϋσῇ, οὕτως καὶ οὗτοι ἀντίστανται τῇ ἀληθείᾳ, ἄνθρωποι κατεφθαρμένοι τὸν νοῦν, ἀδόκιμοι περὶ τὴν πίστιν, ἀλλ᾽ οὐ προκόψουσιν ἐπὶ πλεῖον. ἡ γὰρ ἄνοια αὐτῶν ἔκδηλος ἔσται πᾶσιν, ὡς καὶ ἡ ἐκείνων ἐγένετο. Σὺ δὲ παρηκολούθηκάς μου τῇ διδασκαλίᾳ, τῇ ἀγωγῇ, τῇ προθέσει, τῇ πίστει, τῇ μακροθυμίᾳ, τῇ ἀγάπῃ, τῇ ὑπομονῇ, τοῖς διωγμοῖς τοῖς παθήμασιν, οἷά μοι ἐγένετο ἐν ἀντιοχείᾳ, ἐν ἰκονίῳ, ἐν λύστροις, οἵους διωγμοὺς ὑπήνεγκα. καὶ ἐκ πάντων με ἐρρύσατο ὁ κύριος, καὶ πάντες δὲ οἱ θέλοντες εὐσεβῶς ζῆν ἐν χριστῷ ἰησοῦ, διωχθήσονται. πονηροὶ δὲ ἄνθρωποι, καὶ γόητες προκόψουσιν ἐπὶ τὸ χεῖρον, πλανῶντες καὶ πλανώμενοι. Σὺ δὲ μένε ἐν οἷς ἔμαθες καὶ ἐπιστώθης, εἰδὼς παρὰ τίνος ἔμαθες, καὶ ὅτι ἀπὸ βρέφους τὰ ἱερὰ γράμματα οἶδας, τὰ δυνάμενά σε σοφίσαι εἰς σωτηρίαν διὰ πίστεως, τῆς ἐν χριστῷ ἰησοῦ. πᾶσα γραφὴ θεόπνευστος, καὶ ὠφέλιμος πρὸς διδασκαλίαν, πρὸς ἔλεγχον, πρὸς ἐπανόρθωσιν, πρὸς παιδείαν τὴν ἐν δικαιοσύνῃ, ἵνα ἄρτιος ᾖ ὁ τοῦ θεοῦ ἄνθρωπος, πρὸς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν ἐξηρτισμένος.

Διαμαρτύρομαι οὖν ἐγὼ ἐνώπιον τοῦ θεοῦ, καὶ τοῦ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ, τοῦ μέλλοντος κρίνειν ζῶντας καὶ νεκροὺς κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν αὐτοῦ, καὶ τὴν βασιλείαν αὐτοῦ. κήρυξον τὸν λόγον. ἐπίστηθι εὐκαίρως, ἀκαίρως. ἔλεγξον, ἐπιτίμησον, παρακάλεσον ἐν πάσῃ μακροθυμίᾳ καὶ διδαχῇ. ἔσται γὰρ καιρὸς, ὅτε τῆς ὑγιαινούσης διδασκαλίας οὐκ ἀνέξονται, ἀλλὰ κατὰ τὰς ἐπιθυμίας τὰς ἰδίας ἑαυτοῖς ἐπισωρεύσουσι διδασκάλους, κνηθόμενοι τὴν ἀκοὴν, καὶ ἀπὸ μὲν τῆς ἀληθείας τὴν ἀκοὴν ἀποστρέψουσιν, ἐπὶ δὲ τοὺς μύθους ἐκτραπήσονται. Σὺ δὲ νῆφε ἐν πᾶσι, κακοπάθησον, ἔργον ποίησον εὐαγγελιστοῦ, τὴν διακονίαν σου πληροφόρησον. ἐγὼ γὰρ ἤδη σπένδομαι καὶ ὁ καιρὸς τῆς ἐμῆς ἀναλύσεως ἐφέστηκε. τὸν ἀγῶνα τὸν καλὸν ἠγώνισμαι, τὸν δρόμον τετέλεκα, τὴν

πίστιν

autem Iannes & Iambres resistebant Moysi, ita & hi resistunt ueritati, homines mēte corrupti, reprobi circa fidem, sed non proficient amplius. Siquidem amentia istorum euidens erit omnibus, quemadmodum & illorum fuit. Tu uero assectatus es doctrinam meā, institutionem, propositum, fidem, lenitatem, charitatem, patiētiam, persecutiones, afflictiōes, quæ mihi acciderūt Antiochiæ, Iconij, Lystris, quas persecutiones sustinuerim. Et ex omnibus eripuit me dominus, sed & omnes, qui uolunt pie uiuere in Christo Iesu, persecutionem patientur. Porrò mali homines, & impostores proficiēt in peius, dum & in errorem adducunt & errant ipsi. At tu persistito in his quæ didicisti, & quæ tibi concredita sunt, sciens à quo didiceris, & quod à puero sacras literas noueris, quæ te possunt eruditum reddere ad salutem per fidē, quæ est in Christo Iesu. Omnis scriptura diuinitus inspirata, & utilis ad doctrinam, ad redargutionem, ad correctionem, ad institutionem, quæ est in iusticia, ut integer sit dei homo, ad omne opus bonum apparatus.

Obtestor igitur ego corā deo, & domino Iesu Christo, qui iudicaturus est uiuos et mortuos in apparitione sua, & in regno suo. Prædica sermonem, insta tempestiue, intēpestiue: argue, increpa: exhortare cū omni lenitate & doctrina. Nam erit tempus, cum sanam doctrinam nō sustinebunt, sed iuxta concupiscentias suas coaceruabūt sibi doctores, ij quibus pruriūt aures, & à ueritate quidē aures auertent, ad fabulas uero cōuertentur. At tu uigila in omnibus, obdura in afflictionibus, opus perage Euangelistæ, ministerium tuum ad plenum probatum reddito. Nam ipse iam immolor, & tempus meæ resolutionis instat. Certamen bonū decertaui, cursum cōsummaui,

fidem

autē Iamnes & Mābres restiterunt Moysi: ita & hi resistunt ueritati homines corrupti mēte: reprobi circa fidem: sed ultra nō proficiēt. Insipientia enim eorum manifestata erit omnibus: sicut & illorum fuit. Tu autē assecutus es meam doctrinam: institutionem, propositum, fidem, longanimitatem, dilectionem, patientiā, persecutiones, passiōes: qualia mihi facta sunt Antiochiæ, Iconij, Lystris: quales persecutiones sustinui: & ex omnibus eripuit me dominus. Et omnes qui pie uolunt uiuere in Christo Iesu, persecutionē patientur. Mali autē homines & seductores proficient in peius, errantes & in errorem mittentes. Tu uero permane in his quæ didicisti: & credita sunt tibi, sciens a quo didiceris: Et quia ab infantia sacras litteras nosti quæ te possunt instruere ad salutem per fidem quæ est in Christo Iesu. Omnis enim scriptura diuinitus inspirata, utilis est ad docendum, ad arguendum, ad corripiēdū, ad erudiendum in iusticia: ut perfectus sit homo dei ad omne opus bonum instructus.

Testificor coram deo & IIII
Christo Iesu qui iudicaturus est uiuos & mortuos: et per aduentum ipsius & regnum eius: prædica uerbū: insta oportune importune: argue: obsecra: increpa in omni patientia & doctrina. Erit enim tempus cum sanam doctrinam non sustinebunt, sed ad sua desideria coaceruabunt sibi magistros prurientes auribus: & a ueritate quidem auditum auertent: ad fabulas autem conuertentur. Tu uero uigila: in omnibus labora: opus fac euangelistæ: ministerium tuum imple: sobrius esto. Ego enim iam delibor: & tempus resolutionis meæ instat. Bonum certamen certaui: cursum consummaui:

 fidem

πίστιν τετήρηκα. λοιπὸν ἀπόκειταί
μοι ὁ τῆς δικαιοσύνης στέφανος, ὃν
ἀποδώσει μοι ὁ κύριος ἐν ἐκείνῃ τῇ
ἡμέρᾳ, ὁ δίκαιος κριτὴς, οὐ μόνον
δὲ ἐμοὶ, ἀλλὰ καὶ πᾶσι τοῖς ἠγαπηκό
σι τὴν ἐπιφάνειαν αὐτοῦ. σπούδασον
ἐλθεῖν πρός με ταχέως. δημᾶς γάρ
με ἐγκατέλιπεν, ἀγαπήσας τὸν νῦν
αἰῶνα, καὶ ἐπορεύθη εἰς θεσσαλονί-
κην. κρήσκης εἰς γαλατίαν, τίτος
εἰς δαλματίαν, λουκᾶς ἐστι μόνος
μετ᾽ ἐμοῦ. μάρκον ἀναλαβὼν ἄγε
μετὰ σεαυτοῦ, ἔστι γάρ μοι εὔχρηστος
εἰς διακονίαν. τυχικὸν δὲ ἀπέστειλα
εἰς ἔφεσον. τὸν φαιλόνην, ὃν ἀπέ-
λιπον ἐν τρωάδι παρὰ κάρπῳ, ἐρχό
μενος φέρε, καὶ τὰ βιβλία, μάλιστα
τὰς μεμβράνας. Ἀλέξανδρος ὁ
χαλκεὺς πολλά μοι κακὰ ἐνεδείξα
το, ἀποδώη αὐτῷ ὁ κύριος κατὰ τὰ
ἔργα αὐτοῦ, ὃν καὶ σὺ φυλάσσου. λίαν
γὰρ ἀνθέστηκε τοῖς ἡμετέροις λόγοις.
ἐν τῇ πρώτῃ μου ἀπολογίᾳ οὐδείς
μοι συμπαρεγένετο, ἀλλὰ πάντες με
ἐγκατέλιπον. μὴ αὐτοῖς λογισθείη.
ὁ δὲ κύριός μοι παρέστη, καὶ ἐνεδυνά-
μωσέ με, ἵνα δι᾽ ἐμοῦ τὸ κήρυγμα
πληροφορηθῇ, καὶ ἀκούσῃ πάντα
τὰ ἔθνη, καὶ ἐρρύσθην ἐκ στόματος λέ
οντος, καὶ ῥύσεταί με ὁ κύριος ἀπὸ
παντὸς ἔργου πονηροῦ, καὶ σώσει εἰς τὴν
βασιλείαν αὐτοῦ τὴν ἐπουράνιον, ᾧ
ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων,
ἀμήν. Ἄσπασαι πρίσκαν καὶ ἀκύ-
λαν, καὶ τὸν ὀνησιφόρου οἶκον. ἔρα-
στος ἔμεινεν ἐν κορίνθῳ, τρόφιμον δὲ
ἀπέλιπον ἐν μιλήτῳ ἀσθενοῦντα.
σπούδασον πρὸ χειμῶνος ἐλθεῖν. ἀ-
σπάζεταί σε εὔβουλος, καὶ πούδης, καὶ
λῖνος, καὶ κλαυδία, καὶ οἱ ἀδελφοὶ πάν
τες. ὁ κύριος Ἰησοῦς χριστὸς μετὰ τοῦ
πνεύματός σου. Ἡ χάρις μεθ᾽ ὑ-
μῶν. ἀμήν.

Ἐγράφη ἀπὸ ῥώμης ἡ πρὸς τιμό
θεον δευτέρα, ὅτε παρέστη παῦλος
τῷ καίσαρι νέρωνι ἐκ δευ-
τέρου πάλιν.

fidē ſeruaui. Quod ſupereſt, repo-
ſita eſt mihi iuſticiæ corona, quam
reddet mihi dominus in illo die,
qui eſt iuſtus iudex: nō ſolum au-
tem mihi, ſed & omnibus qui di-
ligunt aduentum ipſius. Da ope-
ram, ut uenias ad me cito. Nam
Demas me reliquit, amplexus præ
ſens ſeculū, & profectus eſt Theſ-
ſalonicam, Creſcens in Galatiam,
Titus in Dalmatiam. Lucas me-
cum eſt ſolus. Marcum aſſumptū
adducito unà tecum, eſt enim mi-
hi perutilis ad miniſterium. Por-
rò Tychicum miſi Epheſum. Pe-
nulam quā reliqui Troade apud
Carpum, cum uenies apporta, &
libros maxime autem membra-
nas. Alexander faber ærarius mul
tis malis me affecit, reddat illi do-
minus iuxta facta ipſius, quem &
tu caue. Vehementer enim reſti-
tit ſermonibus noſtris. In prima
mea defenſiōe nemo mihi adfuit,
ſed omnes me deſeruerunt. Ne il-
lis imputet̄, ſed dominus mihi ad-
fuit, et corroborauit me, ut per me
præconium expleretur, & audirēt
omnes gētes, & ereptus fui ex ore
leonis, & eripiet me dominus ab
omni facto malo, ſeruabitq́ꝫ in re-
gnum ſuum cœleſte, cui gloria in
ſecula ſeculorum, Amen. Saluta
Priſcam & Aquilam, & Oneſipho
ri familiam. Eraſtus manſit Co-
rinthi. Trophimum autem reliqui
in Mileto languentem. Da ope-
ram, ut uenias ante hyemem. Sa-
lutat te Eubulus, & Pudens, & Li-
nus, & Claudia, & fratres omnes.
Dominus Ieſus Chriſtus cum
ſpiritu tuo. Gratia uobi-
ſcum. Amen.

*Scripta è Rhoma ad Timothe
um ſecunda, cum Paulus ite
rum ſiſteretur Cæſari
Neroni.*

fidem ſeruaui. In reliquo re-
poſita eſt mihi corona iuſti-
ciæ: quam reddet mihi do-
minus in illa die iuſtus iu-
dex. Non ſolū autem mihi,
ſed & his qui diligūt aduē-
tum eius. Feſtina ad me ue-
nire cito. Demas em̄ me de-
reliquit diligens hoc ſeculū:
& abijt Theſſalonicam, cre-
ſcens in Galatiam: Titus in
Dalmatiam: Lucas eſt me-
cum ſolus. Marcum aſſu-
me & adduc tecū: eſt enim
mihi utilis in miniſterio. Ty
chicum aūt miſi Epheſum.
Penulā quam reliqui Tro-
ade apud Carpum ueniēs
affer tecū & libros: maxime
autem & membranas. Ale-
xander ærarius multa ma-
la mihi oſtendit: reddet illi
dominus ſecundū opera e-
ius: quē & tu deuita. Valde
em̄ reſtitit uerbis noſtris. In
prima mea defenſiōe nemo
mihi affuit, ſed omnes me
dereliquerūt: nō illis impu
tetur. Dominus autē mihi
aſtitit & confortauit me: ut
per me prædicatio implea-
tur: & audiant omnes gen-
tes: & liberatus ſum de ore
leonis. Liberauit me do-
minus ab omni opere ma-
lo, & ſaluū faciet in regnum
ſuum cœleſte: cui gloria in
ſecula ſeculorū. Amen. Sa-
luta Priſcam & Aquilam &
Oneſiphori domū. Eraſtus
remanſit Corinthi. Trophi
mum autem reliqui infir-
mum Myleti. Feſtina ante
hyemem uenire. Salutant te
Eubolus & prudens & Li-
nus & Claudia & fratres o-
mnes. Dominus Ieſus
Chriſtus cum ſpiri-
tu tuo. Gratia uo
biſcum. Amē.

FINIS.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΠΡΟΣ ΤΙΤΟΝ ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ ΠΑΥΛΟΥ.

Ταύτην ἐπέστειλεν ἀπὸ νικοπόλεως, ἐκεῖ καὶ παρεχείμαζεν. ἡ δὲ πρόφασις τῆς ἐπιστολῆς αὕτη. εἰς μὲν τὴν κρήτην ἀπέλιπε τὸν τίτον, ἵνα καταστήσῃ κατὰ πόλεις κληρικούς. πολλῶν δὲ ὄντων ἐκεῖ τῶν ἐπιχειρούντων προφάσει τοῦ νόμου ἀπατᾶν τοὺς λαούς, μεθ' ὃ μαθὼν ὁ παῦλος γράφει. καὶ πρῶτον μὲν εὐχαριστῶν τῷ θεῷ διὰ τὴν αὐτοῦ εὐλάβειαν, σημαίνει τὴν ἐν χριστῷ πίστιν μὴ νεωτέραν εἶναι, ἀλλ' ἐξ αἰῶνος ἡτοιμάσθαι καὶ ἐπηγγέλθαι παρὰ τοῦ θεοῦ ταύτην. ἔπειτα περὶ τῆς καταστάσεως τῶν κληρικῶν καὶ τούτων διδάσκει, πῶς, καὶ ὁποίους αὐτοὺς εἶναι δεῖ. καὶ ἐπιτιμᾶν δὲ ἐντέλλεται αὐτῷ τοῖς ἀντιλέγουσι τῇ ὑγιαινούσῃ πίστει, μάλιστα δὲ τοὺς ἐκ περιτομῆς. εἰδέναι τε τοὺς κρῆτας, ὅτι ἀργοί εἰσι καὶ χαίρουσιν ἐπιθυμίαις. διδάξας δὲ πάντα τὰ βρώματα καθαρὰ εἶναι τοῖς καθαροῖς, καὶ ὁποίας εἶναι δεῖ τὰς πρεσβύτιδας τὰς ὀφειλούσας σωφρονίζειν τὰς νέας. παραινεῖ πῶς δεῖ καὶ τοὺς δούλους τοῖς ἰδίοις δεσπόταις ὑπηρετεῖν. καὶ τέλος ὑπομνήσας, ὅτι ἡ τοῦ σωτῆρος χάρις οὐκ ἐξ ἔργων ἡμᾶς ἐδικαίωσεν, ἀλλὰ τῇ ἰδίᾳ φιλανθρωπίᾳ, καὶ παραγγείλας τὰς νομικὰς μάχας ἐκτρέπεσθαι ὡς ἀναιχώντυς οὔσας, δηλοῖ αὐτῷ, μετὰ τὸ πέμψαι πρὸς αὐτὸν ἀρτεμᾶν, ἵνα ἔλθῃ πρὸς αὐτόν. ἐνετείλατό τε αὐτῷ ὥστε διδάσκειν, καὶ τοὺς αὐτοῦ καλῶν ἔργων προΐστασθαι. καὶ οὕτως πληροῖ τὴν ἐπιστολήν.

IN EPISTOLAM AD TITVM ARGVMENTVM PER ERASMVM ROT.

TITVM discipulum suũ ac filiŋ loco habitũ, ob eximias dotes insulæ nobilissimæ Cretæ præfecerat apostolus, & illinc abiens, archiepiscopum consecrarat. Huic scribit ex urbe Nicopoli, quæ est in Actiaco litore, rebus, ut apparet, adhuc tranquillioribus. siquidem afflictionum aut persecutionum nulla mentio. Monet autẽ ut quod ipse apud Cretenses cœperat, consummet absoluatq́ꝫ, per singulas ciuitates, quas centum habuisse memoratur ea insula, episcopos instituat, quos & presbyteros uocat, idonei episcopi formã præscribens. Et quoniã huc quoq; penetrarant pseudapostoli, qui Iudaismũ suum omnibus ingerebant, animat eum, ut eos fortiter reiiciat ac refutet. Deinde personarum & ætatum præscribit officia, quemadmodũ Timotheo præscribit. illud addens, ne quisquã Christianæ religionis prætextu principibus aut magistratibus resisteret, suo fungentibus officio, quamuis essent à Christi fide alieni, quin magis eos leniter ferendos, siquãdo forte, uolente deo, & illi resipiscant. Postremo iubet Titum ad se uenire Nicopolim, sed nõ priusquam Paulus Artemam aut Tychicum illuc misisset, ne Cretenses destituti uiderentur episcopi solatio.

FINIS.

Αὖλος δοῦλος
θεοῦ, ἀπόστο/
λος δὲ Ἰησοῦ
χριστοῦ κατὰ πί/
στιν ἐκλεκτῶν
θεοῦ, καὶ ἐπί/
γνωσιν ἀληθείας, τῆς κατ᾽ εὐσέ/
βειαν ἐπ᾽ ἐλπίδι ζωῆς αἰωνίου, ἣν
ἐπηγγείλατο ὁ ἀψευδὴς θεὸς πρὸ
χρόνων αἰωνίων. ἐφανέρωσε δὲ και/
ροῖς ἰδίοις τὸν λόγον αὐτοῦ ἐν κη/
ρύγματι, ὃ ἐπιστεύθην ἐγὼ κατ᾽ ἐπι/
ταγὴν τοῦ σωτῆρος ἡμῶν θεοῦ,
τίτῳ γνησίῳ τέκνῳ κατὰ κοινὴν
πίστιν. χάρις, ἔλεος, εἰρήνη ἀπὸ
θεοῦ πατρὸς, καὶ κυρίου Ἰησοῦ χρι/
στοῦ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν. Τούτου
χάριν κατέλιπόν σε ἐν κρήτῃ, ἵνα
τὰ λείποντα ἐπιδιορθώσῃ, καὶ κα/
ταστήσῃς κατὰ πόλιν πρεσβυτέ/
ρους, ὡς ἐγώ σοι διεταξάμην. εἴ
τίς ἐστιν ἀνέγκλητος, μιᾶς γυναι/
κὸς ἀνὴρ, τέκνα ἔχων πιστὰ, μὴ ἐν
κατηγορίᾳ ἀσωτίας, ἢ ἀνυπότα/
κτα. δεῖ γὰρ τὸν ἐπίσκοπον ἀνέ/
γκλητον εἶναι, ὡς θεοῦ οἰκονόμον
μὴ αὐθάδη, μὴ ὀργίλον, μὴ πά/
ροινον, μὴ πλήκτην, μὴ αἰσχρο/
κερδῆ, ἀλλὰ φιλόξενον, φιλάγα/
θον, σώφρονα, δίκαιον, ὅσιον,
ἐγκρατῆ, ἀντεχόμενον τοῦ κατὰ
τὴν διδαχὴν πιστοῦ λόγου, ἵνα δυ
νατὸς ᾖ καὶ παρακαλεῖν ἐν τῇ δι/
δασκαλίᾳ τῇ ὑγιαινούσῃ, καὶ τοὺς
ἀντιλέγοντας ἐλέγχειν. εἰσὶ γὰρ
πολλοὶ ἀνυπότακτοι, καὶ ματαιο
λόγοι, καὶ φρεναπάται, μάλι/
στα οἱ ἐκ περιτομῆς, οὓς δεῖ ἐπι/
στομίζειν, οἵτινες ὅλους οἴκους ἀ/
νατρέπουσι, διδάσκοντες ἃ μὴ
δεῖ αἰσχροῦ κέρδους χάριν. εἶ/
πέ τις ἐξ αὐτῶν, ἴδιος αὐτῶν
προφήτης. κρῆτες ἀεὶ ψεῦσται, κα/
κὰ θηρία, γαστέρες ἀργαί. Η μαρ/
τυρία αὕτη ἐστὶν ἀληθής. δι᾽ ἣν αἰ/
τίαν ἔλεγχε αὐτοὺς ἀποτόμως, ἵνα
ὑγιαίνωσιν ἐν τῇ πίστει, μὴ προσέ
χοντες ἰουδαϊκοῖς μύθοις, καὶ ἐντο
λαῖς ἀνθρώπων, ἀποστρεφομένων
τὴν ἀλήθειαν. Πάντα μὲν καθαρὰ
τοῖς κα

AVLVS ſeruꝰ
dei, apoſtolus
autē Ieſu Chri/
ſti iuxta fidem
electorum dei,
& agnitionē ue
ritatis, quæ eſt ſecundũ pietatem
in ſpe uitæ æternæ, quam promiſit
is, qui mentiri neſcit deus ante tē/
pora æterna, patefecit autē tempo
ribus ſuis ſermonē ſuum per præ/
dicationem, quæ commiſſa eſt mi
hi ſecundum delegationē ſeruato
ris noſtri dei, Tito germano filio
iuxta communē fidem. Gratia, mi
ſericordia, pax a deo patre, & do/
mino Ieſu Chriſto ſeruatore no/
ſtro. Huius rei gratia reliqui te in
Creta, ut quæ deſũt, pergas corrige
re, & cõſtituas oppidatim preſby
teros, ſicut ego tibi ordinaram. *Si*
quis eſt inculpatus unius uxoris
uir, liberos habēs fideles, nõ obno/
xios crimini luxus, aut qui nõ ſint
intractabiles. Oportet em̃ epiſco/
pum inculpatũ eſſe, tanquàm dei
diſpenſatorē, non præfractum, nõ
iracundum, nõ uinoſum, nõ per/
cuſſorem, nõ turpiter lucro dedi/
tum: ſed hoſpitalem, bonarum re/
rum ſtudioſum, ſobrium, iuſtum,
pium, temperantē, tenacē eius qui
ſecundum doctrinã eſt, fidelis ſer/
monis, ut potens ſit etiã exhortari
per doctrinã ſanam, & cõtradicen
tes conuincere. *Sunt* em̃ multi in/
tractabiles, & uaniloqui, & men/
tiũ ſeductores: maxime ij, qui ſunt
ex circũciſiõe, quibus oportet ob/
turare os, qui totas domos ſubuer
tunt, docētes, quæ nõ oportet, tur/
pis lucri gratia. Dixit quidam ex
iſtis, ꝓprius ipſorũ propheta: Cre/
tenſes ſemper mendaces, malæ be/
ſtiæ, uentres pigri, teſtimoniũ hoc
eſt uerum. Quã ob cauſam redar/
guito illos ſeueriter, ut ſani ſint in
fide, nõ attendentes Iudaicis fabu
lis, & præceptis hominũ, auerſan/
tium ueritatē. Omnia quidē pura
puris.

AV/ I.
lus ſer
uus
dei a/
poſto/
lus au
tem Ie
ſu chri
ſti ſecũdũ fidē electorũ dei:
& agnitionē ueritatis: quæ
ſecũdũ pietatē eſt in ſpē uitæ
æternæ: quã promiſit qui nõ
mētit̄ deus ante tēpora ſecu
laria: manifeſtauit aũt tēpo/
ribus ſuis uerbũ ſuũ in præ
dicatiõe: quæ credita eſt mi
hi ſecundũ præceptũ ſalua/
toris noſtri dei: Tito dilecto
filio ſecundũ cõmunē fidē:
Gratia & pax a deo patre &
Chriſto Ieſu ſaluatore nr̃o.
Huius rei gr̃a reliqui te Cre
tæ: ut ea quæ deſunt, corri/
gas: & cõſtituas per ciuita/
tes præſbyteros: ſicut & ego
diſpoſui tibi: Si qs ſine crimi
ne eſt, uniꝰ uxoris uir, filios
habens fideles: nõ in accuſa
tione luxuriæ: aut nõ ſubdi
tos. Oportet enim epiſcopũ
ſine crimine eſſe ſicut dei di/
ſpenſatorē: nõ ſuperbũ: nõ
iracundũ: nõ uinolentũ: nõ
percuſſorē: non turpis lucri
cupidum: ſed hoſpitalē, be/
nignum, ſobriũ, iuſtum, ſan
ctum, cõtinentē, amplecten
tem eũ qui ſecundũ doctri/
nam eſt fidelē ſermonem: ut
potēs ſit exhortari in doctri
na ſana: & eos qui cõtradi/
cunt arguere. Sunt em̃ mul
ti etiã inobedientes, uanilo/
qui & ſeductores: maxime
autē qui de circũciſiõe ſunt:
q̊s oportet redargui: qui u/
niuerſas domos ſubuertũt,
docētes quæ nõ oportet, tur
pis lucri gr̃a. Dixit quidam
ex illis proprius ipſorũ pro/
pheta: Cretēſes ſemper mē
daces, malæ beſtiæ: uentris
pigri. Teſtimonium hoc ue
rum eſt. Quã ob cauſam,
increpa illos dure, ut ſani
ſint in fide: nõ intendentes
Iudaicis fabulis & manda/
tis hominũ auertentium ſe
a ueritate. Om̃ia munda,
mundis:

τοῖς καθαροῖς. τοῖς δὲ μεμιασμένοις καὶ ἀπίστοις οὐδὲν καθαρόν, ἀλλὰ μεμίανται αὐτῶν καὶ ὁ νοῦς καὶ ἡ συνείδησις. θεὸν ὁμολογοῦσιν εἰδέναι, τοῖς δὲ ἔργοις ἀρνοῦνται, βδελυκτοὶ ὄντες καὶ ἀπειθεῖς, καὶ πρὸς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν ἀδόκιμοι.

Σὺ δὲ λάλει, ἃ πρέπει τῇ ὑγιαινούσῃ διδασκαλίᾳ. πρεσβύτας νηφαλίους εἶναι, σεμνούς, σώφρονας, ὑγιαίνοντας τῇ πίστει, τῇ ἀγάπῃ, τῇ ὑπομονῇ. πρεσβύτιδας ὡσαύτως, ἐν καταστήματι ἱεροπρεπεῖς, μὴ διαβόλους, μὴ οἴνῳ πολλῷ δεδουλωμένας, καλοδιδασκάλους, ἵνα σωφρονίζωσι τὰς νέας, φιλάνδρους εἶναι, φιλοτέκνους, σώφρονας, ἁγνάς, οἰκουροὺς ἀγαθάς, ὑποτασσομένας τοῖς ἰδίοις ἀνδράσιν. ἵνα μὴ ὁ λόγος τοῦ θεοῦ βλασφημῆται. τοὺς νεωτέρους ὡσαύτως παρακάλει σωφρονεῖν, περὶ πάντα σεαυτὸν παρεχόμενος τύπον καλῶν ἔργων ἐν τῇ διδασκαλίᾳ, ἀδιαφθορίαν, σεμνότητα, λόγον ὑγιῆ, ἀκατάγνωστον, ἵνα ὁ ἐξ ἐναντίας ἐντραπῇ, μηδὲν ἔχων περὶ ὑμῶν λέγειν φαῦλον. Δούλους ἰδίοις δεσπόταις ὑποτάσσεσθαι, ἐν πᾶσιν εὐαρέστους εἶναι, μὴ ἀντιλέγοντας, μὴ νοσφιζομένους, ἀλλὰ πίστιν πᾶσαν ἐνδεικνυμένους ἀγαθήν, ἵνα τὴν διδασκαλίαν τοῦ σωτῆρος ἡμῶν θεοῦ κοσμῶσιν ἐν πᾶσιν. ἐπεφάνη γὰρ ἡ χάρις τοῦ θεοῦ, ἡ σωτήριος πᾶσιν ἀνθρώποις παιδεύουσα ἡμᾶς, ἵνα ἀρνησάμενοι τὴν ἀσέβειαν καὶ τὰς κοσμικὰς ἐπιθυμίας, σωφρόνως καὶ δικαίως καὶ εὐσεβῶς ζήσωμεν ἐν τῷ νῦν αἰῶνι, προσδεχόμενοι τὴν μακαρίαν ἐλπίδα, καὶ ἐπιφάνειαν τῆς δόξης τοῦ μεγάλου θεοῦ, καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὃς ἔδωκεν ἑαυτὸν ὑπὲρ ἡμῶν, ἵνα λυτρώσηται ἡμᾶς ἀπὸ πάσης ἀνομίας, καὶ καθαρίσῃ ἑαυτῷ λαὸν περιούσιον, ζηλωτὴν καλῶν ἔργων. ταῦτα λάλει, καὶ παρακάλει, καὶ ἔλεγχε μετὰ πάσης ἐπιταγῆς. μηδείς σου περιφρονείτω. Ὑπομίμνησκε αὐτούς, ἀρχαῖς καὶ ἐξουσίαις ὑποτάσσεσθαι, πειθαρχεῖν, πρὸς πᾶν ἔργον

puris. Porrò pollutis & infidelibus nihil est purum, sed polluta est illorũ & mens & conscientia. Deũ profitentur se scire, cæterum factis negant, cum sint abominabiles, & dicto non audientes, & ad omne opus bonum reprobi.

Tu uero loquere, quæ decent sanam doctrinã. Senes, ut sobrij sint graues, modesti, sani fide, charitate, patientia. Anus itidem, ut in habitu sint, qui religionem deceat, non calumniatrices, nõ uino multo seruientes, ut honesta doceant, quo possint modestas reddere adolescentulas, ut maritos suos diligant, ut liberos ament, ut sobriæ sint, puræ, domus custodes, bonæ, subditæ suis uiris, ne sermo dei male audiat. Adolescentes consimiliter adhortare, ut sobrij sint, per omnia temetipsum præbens formã bonorum operum in doctrina, integritatem, grauitatem, sermonẽ sanum, irreprehensibilẽ: ut is qui repugnat rubore suffundatur, nihil habẽs, quod de uobis dicat mali. Seruos hortare, ut suis dominis pareant, in omnibus illis placeant, non responsatores, non suffurantes, sed fidem omnem ostendẽtes bonam, ut doctrinã seruatoris nostri dei ornent in omnibus. Illuxit enim gratia dei, salutifera omĩbus hominibus, erudiens nos, ut abnegata impietate & mundanis concupiscentijs, sobrie & iuste, & pie uiuamus in præsenti sæculo, expectantes beatam illam spem, & illustrationem gloriæ magni dei, & seruatoris nostri Iesu Christi, qui dedit semetipsum pro nobis, ut redimeret nos ab omni iniquitate, & purificaret sibĳpsi populum peculiarem, sectatorem bonorum operum. Hæc loquere, & hortare, & argue cum omni præcipiendi studio. Nemo te despiciat.

Admoneto illos, ut principatib⁹ ac potestatibus subditi sint, ut magistratibus pareant, ut ad omne opus

mundis: coinquinatis autẽ & infidelibus nihil est mundum: sed inquinatæ sunt eorum & mens & conscientia. Confitentur se nosse deum, factis autem negant: cum sint abominati & incredibiles: & ad omne opus bonũ reprobi.

Tu autem loquere quæ decent sanam doctrinã. Senes: ut sobrij sint, pudici, prudentes: sani in fide: in dilectione: in patientia. Anus similiter in habitu sancto: nõ criminatrices: nõ multo uino seruientes: bene docentes: ut prudentiam doceãt: Adolescẽtulas, ut uiros suos ament: filios suos diligant: prudentes, castas, sobrias, domus curam habẽtes: benignas, subditas uiris suis: ut non blasphemetur uerbũ dei. Iuuenes similiter hortare ut sobrij sint. In omnibus teipsum præbe exemplum bonorum operum: in doctrina: in integritate: in grauitate. Verbum sanum irreprehẽsibile: ut is qui ex aduerso est uereatur nihil habens malum dicere de nobis. Seruos dominis suis subditos esse, in omĩbus placentes, nõ contradicentes, nõ fraudãtes, sed in omnibus fidem bonã ostendentes: ut doctrinam saluatoris nostri dei ornent in omnibus. Apparuit eñ gratia dei & saluatoris nostri omnibus hominibus, erudiens nos: ut abnegãtes impietatem & secularia desideria, sobrie, iuste & pie uiuamus in hoc seculo, expectantes beatã spem & aduentũ gloriæ magni dei & saluatoris nostri Iesu Christi: qui dedit semetipsum pro nobis, ut nos redimeret ab omĩ iniquitate, & mundaret sibi populum acceptabilem, sectatorem bonorum operum. Hæc loquere & exhortare, & argue cum omni imperio. Nemo te contemnat. II.

Admone illos principibus & potestatib⁹ subditos esse: dicto obedire: ad omne opus III.

ἔργον ἀγαθὸν ἑτοίμους εἶναι, μηδένα βλασφημεῖν, ἀμάχους εἶναι, ἐπιεικεῖς, πᾶσαν ἐνδεικνυμένους πρᾳότητα πρὸς πάντας ἀνθρώπους. ἦμεν γάρ ποτε καὶ ἡμεῖς ἀνόητοι, ἀπειθεῖς, πλανώμενοι, δουλεύοντες ἐπιθυμίαις, καὶ ἡδοναῖς ποικίλαις, ἐν κακίᾳ καὶ φθόνῳ διάγοντες, στυγητοί, μισοῦντες ἀλλήλους. ὅτε δὲ ἡ χρηστότης, καὶ ἡ φιλανθρωπία ἐπεφάνη τοῦ σωτῆρος ἡμῶν θεοῦ, οὐκ ἐξ ἔργων τῶν ἐν δικαιοσύνῃ, ὧν ἐποιήσαμεν ἡμεῖς, ἀλλὰ κατὰ τὸν αὐτοῦ ἔλεον ἔσωσεν ἡμᾶς, διὰ λουτροῦ παλιγγενεσίας, καὶ ἀνακαινώσεως πνεύματος ἁγίου, οὗ ἐξέχεεν ἐφ' ἡμᾶς πλουσίως, διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν, ἵνα δικαιωθέντες τῇ ἐκείνου χάριτι, κληρονόμοι γενώμεθα, κατ' ἐλπίδα ζωῆς αἰωνίου. Πιστὸς ὁ λόγος. περὶ τούτων βούλομαί σε διαβεβαιοῦσθαι, ἵνα φροντίζωσι καλῶν ἔργων προΐστασθαι οἱ πεπιστευκότες τῷ θεῷ. ταῦτά ἐστι τὰ καλὰ καὶ ὠφέλιμα τοῖς ἀνθρώποις. μωρὰς δὲ ζητήσεις, καὶ γενεαλογίας, καὶ ἔρεις, καὶ μάχας νομικὰς περιΐστασο· εἰσὶ γὰρ ἀνωφελεῖς καὶ μάταιαι. αἱρετικὸν ἄνθρωπον μετὰ μίαν καὶ δευτέραν νουθεσίαν παραιτοῦ, εἰδὼς, ὅτι ἐξέστραπται ὁ τοιοῦτος, καὶ ἁμαρτάνει ὢν αὐτοκατάκριτος. ὅταν πέμψω Ἀρτεμᾶν πρός σε ἢ Τυχικὸν, σπούδασον ἐλθεῖν πρός με εἰς Νικόπολιν, ἐκεῖ γὰρ κέκρικα παραχειμάσαι. Ζηνᾶν τὸν νομικὸν καὶ Ἀπολλῶ σπουδαίως πρόπεμψον, ἵνα μηδὲν αὐτοῖς λείπῃ. μανθανέτωσαν δὲ καὶ οἱ ἡμέτεροι, καλῶν ἔργων προΐστασθαι εἰς τὰς ἀναγκαίας χρείας, ἵνα μὴ ὦσιν ἄκαρποι. ἀσπάζονταί σε οἱ μετ' ἐμοῦ πάντες. ἄσπασαι τοὺς φιλοῦντας ἡμᾶς ἐν πίστει. ἡ χάρις μετὰ πάντων ὑμῶν. ἀμήν.

ἐγράφη ἐκ Νικοπόλεως τῆς μακεδονίας.

opus bonũ sint parati, ne de quoquam maledicant, ne sint pugnaces, sed humani, omnem exhibentes mansuetudinẽ erga omnes homines. Nam eramus quondam & nos stulti, inobedientes, errantes, seruientes desiderijs ac uoluptatibus uarijs, in malitia & inuidia degentes, odiosi, inuicem odio prosequentes. At postquã bonitas, & erga homines amor apparuit seruatoris nostri dei, non ex operibus quæ sunt in iusticia, quæ faciebamus nos, sed secũdum suam misericordiam saluos nos fecit per lauacrum regenerationis, ac renouationis spiritus sancti, quem effudit in nos opulẽte, per Iesum Christum seruatorẽ nostrũ, ut iustificati illius gratia, hæredes efficeremur iuxta spẽ uitæ æternæ. Indubitatus sermo. De his uolo ut confirmes, quo solliciti sint, ut bonis operib⁹ præsint qui crediderunt deo. Hæc ẽm sunt honesta & utilia hominibus. Stultas aũt quæstiones, & genealogias, & contentiones, ac pugnas legales omitte: sunt ẽm inutiles & superuacaneæ. Sectarũ autorẽ hominẽ, post unã & alterã admonitionẽ fuge, sciens, quod euersus sit, qui eiusmodi est, & peccet per se damnatus. Cum autem misero Arteman ad te, aut Tychicũ, da operam, ut uenias ad me Nicopolim, nam illic decreui hybernare. Zenam legisperitum & Apollo studiose deducito, ne quid illis desit. Discant autem & nostri, bonis operibus præesse, ad necessarios usus, ut nõ sint infrugiferi. Salutant te, qui mecum sunt omnes. Saluta eos, qui diligũt nos in fide. Gratia cũ omnibus uobis, Amẽ.

Scripta ex Nicopoli Macedoniæ.

opus bonũ paratos esse. Neminem blasphemare: nõ litigiosos esse, sed modestos, omnẽ ostendentes mansuetudinẽ ad omnes homines. Eramus enim aliquando & nos insipiẽtes & increduli: errantes, seruiẽtes desiderijs & uoluptatibus uarijs: in malicia & inuidia agentes, odibiles, odientes inuicẽ. Cum autem benignitas & humanitas apparuit saluatoris nostri dei: nõ ex operibus iusticiæ quæ fecimus nos, sed secundum misericordiã suam saluos nos fecit: per lauacrũ regeneratiõis & renouationis spiritus sancti: quẽ effudit in nos abũde per Iesum Christũ saluatorẽ nostrũ: ut iustificati gratia ipsius, hæredes simus secundũ spem uitæ æternæ. Fidelis sermo est. Et de his uolo te cõfirmare: ut curẽt bonis operib⁹ præesse qui credunt deo. Hæc sunt bona & utilia hominibus. Stultas autẽ quæstiões & genealogias & contentiones & pugnas legis deuita. Sunt enim inutiles & uanæ. Hæreticum hominem post unam & secundã correptionem deuita, sciens quia subuersus est qui eiusmodi est: & delinquit cum sit proprio iudicio cõdemnatus. Cum misero ad te Arthemã aut Tychicum, festina ad me uenire Nicopolim: Ibi ẽm statui hyemare. Zenam legisperitum & Apollo sollicite præmitte, ut nihil illis desit. Discant autem & uestri bonis operibus præesse ad usus necessarios, ut non sint infructuosi. Salutant te qui mecum sunt omnes. Saluta eos qui nos amant in fide. Gratia dei cum omibus uobis. Amen.

FINIS.

Ταύτην ἐπιστέλλει ἀπὸ ῥώμης. ἡ δὲ πρόφασις τῆς ἐπιστολῆς αὕτη, ὀνήσιμος ὁ οἰκέτης φιλήμονος ἔφυγε, καὶ ἀπελθὼν πρὸς τὸν ἀπόστολον, κατηχήθη παρ᾽ αὐτοῦ, καὶ γέγονεν αὐτῷ χρήσιμος εἰς διακονίαν. περὶ τούτου τοίνυν γράφει φιλήμονι, παρατιθέμενος αὐτῷ τὸν ὀνήσιμον ἵνα προσέχῃ αὐτῷ γνησίως, καὶ μηκέτι ἔχῃ αὐτὸν ὡς δοῦλον, ἀλλ᾽ ὡς ἀδελφόν. προστάττει δὲ αὐτῷ καὶ ξενίαν αὐτῷ ἑτοιμάσαι, ἵνα ἐὰν ἔλθῃ, εὕρῃ ποῦ μείνῃ. καὶ οὕτως πληροῖ τὴν ἐπιστολήν.

IN EPISTOLAM AD PHILEMONEM, ARGVMENTVM PER ERAS. ROT.

GRAECI tradunt, hunc Philemonem genere Phrygem fuisse, quam nationem intractabilem ac seruilem esse, uel Græco prouerbio iactatū est: Phryx plagis emendatur. Quem tamen Paulus ob pietatem & officia in sanctos, inter præcipuos habuit amicos. Huius seruus Onesimus Rhomam profugerat non sine furto, quod ferè serui solent. Illic audito Paulo, qui tum in uinculis erat, euangelicam doctrinam amplexus est, ac Paulo seruiuit in carcere. Verū ne quid herus ob serui fugam animo cruciaretur, remittit eum: sed miro studio, miraq; ciuilitate seruū & fugitiuum & compilatorem domino reconcilians, se interim sponsorē offerens, dependsurus, si quid ille suppilasset in fuga. Scribit enim e uinculis per dictum Onesimum, quem & filium uocat.

FINIS.

ΠΡΟΣ ΦΙΛΗΜΟΝΑ ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΠΑΥΛΟΥ.

Παῦλος δέσμιος χριστοῦ Ἰησοῦ καὶ Τιμόθεος ὁ ἀδελφὸς φιλήμονι τῷ ἀγαπητῷ καὶ συνεργῷ ἡμῶν, καὶ ἀπφίᾳ τῇ ἀγαπητῇ, καὶ ἀρχίππῳ τῷ συστρατιώτῃ ἡμῶν, καὶ τῇ κατ᾽ οἶκόν σου ἐκκλησίᾳ. χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν, καὶ κυρίου Ἰησοῦ χριστοῦ. εὐχαριστῶ τῷ θεῷ μου, πάντοτε μνείαν σου ποιούμενος ἐπὶ τῶν προσευχῶν μου, ἀκούων σου τὴν ἀγάπην καὶ τὴν πίστιν ἣν ἔχεις πρὸς τὸν κύριον Ἰησοῦν, καὶ εἰς πάντας τοὺς ἁγίους, ὅπως ἡ κοινωνία τῆς πίστεώς σου ἐνεργὴς γένηται ἐν ἐπιγνώσει παντὸς ἀγαθοῦ, τοῦ ἐν ὑμῖν εἰς χριστὸν Ἰησοῦν. χάριν γὰρ ἔχομεν πολλὴν καὶ παράκλησιν ἐπὶ τῇ ἀγάπῃ σου, ὅτι τὰ σπλάγχνα τῶν ἁγίων ἀναπέπαυται διὰ σοῦ ἀδελ

σίαν

ERASMI VERSIO.

PAVLVS uinctus Christi Iesu et Timotheus frater Philemoni dilecto & collegæ nostro, & Apphiæ dilectæ, & Archippo cōmilitoni nostro, & quæ domi tuæ est, cōgregationi. Gratia uobis & pax à deo patre nostro & dño Iesu Christo. Gratias ago deo meo, semper mentionē tui faciēs in precibus meis, cum audiam tuā charitatem ac fidē, quam habes erga dominum Iesum, & erga omnes sanctos, ut cōmunicatio fidei tuæ efficax fiat in agnitione omnis boni, quod est in uobis erga Christum Iesum. Gaudium enim habemus multum, & consolationem in dilectione tua, quod uiscera sanctorum refocillata sunt per te frater.

Quapropter

VVLGATA EDITIO.

PAVlus uinct⁹ Christi Iesu, & Timotheus frater, Philemoni dilecto adiutori nostro: & Appiæ sorori charissimæ, & Archippo cōmilitoni nostro: & ecclesiæ, quæ in domo tua est: Gr̃a uobis & pax a deo pr̃e nostro & dño Iesu Christo. Gr̃as ago deo meo, semper memoriā tui faciēs in orationib⁹ meis, audiēs charitatē tuā & fidē q̃ habes in dño Iesu & in oēs sāctos: ut cōicatio fidei tuæ euidēs fiat in agnitiōe om̃is operis boni in Christo Iesu. Gaudiū enim magnū habui & cōsolationē in charitate tua: q̄a uiscera sctōrū requeuerūt p̄ te frater. I.

Q

φέ. Διὸ πολλὴν ἐν χριστῷ παῤῥησίαν ἔχων ἐπιτάσσειν σοι τὸ ἀνῆκον, διὰ τὴν ἀγάπην μᾶλλον παρακαλῶ, τοιοῦτος ὢν, ὡς παῦλος πρεσβύτης, νυνὶ δὲ καὶ δέσμιος Ἰησοῦ χριστοῦ. παρακαλῶ σε περὶ τοῦ ἐμοῦ τέκνου, ὃν ἐγέννησα ἐν τοῖς δεσμοῖς μου, ὀνήσιμον, τόν ποτέ σοι ἄχρηστον, νυνὶ δὲ σοὶ καὶ ἐμοὶ εὔχρηστον, ὃν ἀνέπεμψα. σὺ δὲ αὐτὸν, τουτέστι, τὰ ἐμὰ σπλάγχνα προσλαβοῦ, ὃν ἐγὼ ἐβουλόμην πρὸς ἐμαυτὸν κατέχειν, ἵνα ὑπὲρ σου διακονῇ μοι ἐν τοῖς δεσμοῖς τοῦ εὐαγγελίου, χωρὶς δὲ τῆς σῆς γνώμης οὐδὲν ἠθέλησα ποιῆσαι, ἵνα μὴ ὡς κατὰ ἀνάγκην τὸ ἀγαθόν σου ᾖ, ἀλλὰ κατὰ ἑκούσιον. τάχα γὰρ διὰ τοῦτο ἐχωρίσθη πρὸς ὥραν, ἵνα αἰώνιον αὐτὸν ἀπέχῃς, οὐκέτι ὡς δοῦλον, ἀλλ᾽ ὑπὲρ δοῦλον, ἀδελφὸν ἀγαπητὸν, μάλιστα ἐμοὶ, πόσῳ δὲ μᾶλλον σοὶ καὶ ἐν σαρκὶ, καὶ ἐν κυρίῳ; εἰ οὖν ἐμὲ ἔχεις κοινωνὸν, προσλαβοῦ αὐτὸν ὡς ἐμέ. εἰ δέ τι ἠδίκησέ σε, ἢ ὀφείλει, τοῦτο ἐμοὶ ἐλλόγει. ἐγὼ παῦλος ἔγραψα τῇ ἐμῇ χειρί. ἐγὼ ἀποτίσω. ἵνα μὴ λέγω σοι, ὅτι καὶ σεαυτόν μοι προσοφείλεις. Ναὶ ἀδελφέ. ἐγώ σου ὀναίμην ἐν κυρίῳ. ἀνάπαυσόν μου τὰ σπλάγχνα ἐν κυρίῳ. Πεποιθὼς τῇ ὑπακοῇ σου ἔγραψά σοι, εἰδὼς, ὅτι καὶ ὑπὲρ ὃ λέγω, ποιήσεις. ἅμα δὲ καὶ ἑτοίμαζέ μοι ξενίαν. ἐλπίζω γὰρ, ὅτι καὶ διὰ τῶν προσευχῶν ὑμῶν χαρισθήσομαι ὑμῖν. Ἀσπάζονταί σε ἐπαφρᾶς ὁ συναιχμάλωτός μου ἐν χριστῷ Ἰησοῦ, μάρκος, ἀρίσταρχος, δημᾶς, λουκᾶς, οἱ συνεργοί μου. Ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ μετὰ τοῦ πνεύματος ὑμῶν. ἀμήν.

Ἐγράφη ἀπὸ ῥώμης διὰ ὀνησίμου οἰκέτου.

Quapropter quamuis multam in Chriſto fiduciam habeam iniungendi tibi, id quod officij tui erat, tamen propter charitatem potius rogo, cū talis ſim, nempe Paulus ſenex, nunc aūt etiam uinctus Ieſu Chriſti. Rogo autē pro filio meo quem genui in uinculis meis, Oneſimo, quondam tibi inutili, nūc uero tibi & mihi perutili, quem remiſi. Tu autem eum, hoc eſt, uiſcera mea ſuſcipe, quem ego cupiebam apud me retinere, ut pro te miniſtraret mihi in uinculis euangelij, ſed abſq; tua ſententia nihil uolui facere, ne uelut ex neceſſitate bonum tuum eſſet, ſed ſpontaneum. Nam propterea forſitā ſeceſſit ad tempus, ut æternū eum reciperes, nō iam ut ſeruū, ſed ſupra ſeruum, nempe fratrem dilectū, maxime mihi, quanto aūt magis tibi, & in carne, & in domino? Si igitur me habes cōſortem, ſuſcipe illum tanquā me. Quod ſi quid læſit te, aut debet, hoc mihi imputato. Ego Paulus ſcripſi mea manu. Ego dependam. ut ne dicā tibi, quod etiā teipſum mihi inſuper debes. Etiam frater. Ego te fruar in domino. Refocilla mea uiſcera in domino. Cōfiſus de obedientia tua ſcripſi tibi, ſciens, quod etiā ultra quàm dico facturus ſis. Simul aūt etiam præpara mihi hoſpitium. Spero enim quod auxilio precū ueſtrarū donabor uobis. Salutant te Epaphras concaptiuus meus in Chriſto Ieſu, Marcus, Ariſtarchus, Demas, Lucas, adiutores mei. Gratia domini noſtri Ieſu Chriſti ſit cū ſpiritu ueſtro. Amen.

Miſſa fuit è Rhoma per Oneſimum ſeruum.

ter. Propter quod multā fiduciam habens in Chriſto Ieſu, imperādi tibi quod ad rem pertinet: propter charitatem magis obſecro cū ſis talis ut Paulus ſenex: nunc aūt & uinctus Ieſu Chriſti obſecro te ꝑ meo filio quē genui in uinculis Oneſimo, q tibi aliquādo inutilis fuit: nunc aūt & mihi & tibi utilis, quē remiſi tibi. Tu aūt illum ut mea uiſcera ſuſcipe. Quem ego uoluerā mecū detinere, ut ꝑ te mihi miniſtraret in uinculis euāgelij. Sine conſilio autē tuo nihil uolui facere: uti ne uelut ex neceſſitate bonum tuum eſſet, ſed uoluntariū. Forſitan enim ideo diſceſſit ad horā a te, ut in æternū illum reciperes: iam non ut ſeruū, ſed pro ſeruo chariſſimū fratrē: maxime mihi. Quāto autē magis tibi: & in carne & in domino. Si ergo me habes ſociū, ſuſcipe illum ſicut me. Si autē aliquid nocuit tibi, aut debet, hoc mihi imputa. Ego Paulus ſcripſi mea manu; ego reddā, ut non dicā tibi: qđ & teipſum mihi debes. Ita frater ego te fruar in domino: refice uiſcera mea in Chriſto. Confidens in obedientia tua ſcripſi tibi: ſciens quoniam & ſuper id qđ dico facies. Simul autem & para mihi hoſpitium. Nam ſpero per orationes ueſtras donari me uobis. Salutat te Epaphras cōcaptiuus meus in Chriſto Ieſu: Marcus, Ariſtarchus, Demas & Lucas adiutores mei: Gratia domini noſtri Ieſu Chriſti cum ſpiritu ueſtro: Amen.

FINIS.

Ταύτην ἐπιστέλλει ἀπὸ ἰταλίας. ἡ δὲ πρόφασις τῆς ἐπιστολῆς αὕτη. ἐπειδὴ οἱ ἰουδαῖοι ζηλώσαντο τῷ νόμῳ καὶ ταῖς σκιαῖς, διὰ τοῦτο ὁ ἀπόστολος παῦλος διδάσκαλος ἐθνῶν γενόμενος, καὶ εἰς τὰ ἔθνη ἀποσταλεὶς, κηρύττειν τὸ εὐαγγέλιον. γράψας τοῖς πᾶσι τοῖς ἔθνεσι, γράφει λοιπὸν καὶ τοῖς ἐκ περιτομῆς πιστεύσασιν ἑβραίοις ἀποδεικτικὴν ταύτην ἐπιστολὴν, περὶ τῆς τοῦ χριστοῦ παρουσίας, καὶ τοῦ πεπαῦσθαι τὴν σκιὰν τοῦ νόμου. καὶ πρῶτον μὲν ἀποδείκνυσι τοὺς προφήτας ἀπεστάλθαι, ἵνα περὶ τοῦ σωτῆρος ἀπαγγείλωσι, καὶ μετ᾽ αὐτοὺς αὐτὸς ἦλθε, δούλους τε εἶναι τοὺς προφήτας, καὶ μηνυτὰς τῆς αὐτοῦ παρουσίας, αὐτὸν δὲ τὸν χριστὸν υἱὸν εἶναι θεοῦ, δι᾽ οὗ τὰ πάντα γέγονε. καὶ ὅτι τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ ἔδει ἄνθρωπον γενέσθαι, ἵνα διὰ τῆς τοῦ σώματος αὐτοῦ θυσίας καταργήσῃ τὸν θάνατον. οὐ γὰρ δι᾽ αἵματος μόσχου, ἢ τράγου, ἀλλὰ δι᾽ αἵματος χριστοῦ ἔσεσθαι τὴν σωτηρίαν τοῖς ἀνθρώποις. ἀποδείκνυσι δὲ, ὅτι ὁ νόμος οὐδένα ἐτελείωσεν, ἀλλὰ σκιὰν εἶχεν τῶν μελλόντων ἀγαθῶν. καὶ οὐ κατέπαυσεν ὁ λαὸς, ἀλλὰ κοινὴ πᾶσιν ἡμῖν ὑπολείπεται ἡ ἡμέρα τῆς καταπαύσεως. πάλιν δὲ ἀποδείκνυσιν, ὅτι ἡ ἱεραρχικὴ λειτουργία μετετέθη ἀπὸ ἀαρὼν εἰς τὸν χριστὸν, οὗ τύπος ἦν ὁ μελχισεδέκ. οὐκοῦν ἐκ τοῦ λευὶ πίστει δεδικαιῶσθαι τοὺς πατέρας σημαίνει, καὶ οὐκ ἐξ ἔργων νόμου. εἶτα πάλιν εἰς τὰ ἤθη προτρεψάμενος αὐτοὺς, καὶ ἀποδεξάμενος αὐτῶν τὴν διὰ χριστὸν ὑπομονὴν, καὶ πείσας τιμᾶν τοὺς πρεσβυτέρους, πληροῖ τὴν ἐπιστολήν.

IN EPISTOLAM AD HEBRAEOS ARGVMENTVM PER ERAS. ROT.

NVLLA gens obstinatioribus animis repugnabat euãgelio Christi, quàm Iudæorum, qui Paulo etiam peculiariter erant infensi, quod se gentiũ apostolum profiteretur, quas Iudæi ut prophanas & impias abominabantur, quodq; legem Mosaicam, quam illi sacrosanctam habebant, & euãgelij uice per uniuersum orbem spargi cupiebãt, antiquare uideretur. Adeo ut essent inter hos quoq; qui Christi doctrinam receperant, qui putarent legis obseruationem cum euangelio miscendam. Hierosolymis igitur qui crediderant, uarijs calamitatibus afficiebantur ab ijs, qui resistebant euangelio, nam penes hos erat publica autoritas, conijciebantur in uincula, cædebantur, diripiebantur illorum bona. Hos itaq; cõsolatur Paulus partim exemplo ueterum sanctorum, quorum pleriq; similibus, aut grauioribus calamitatibus exerciti sunt, quo uirtus illorũ esset exploratior spectatiorq;, ac præcipue exemplo Christi, partim spe præmij cœlestis. Deinde declarat, coruscante iam euangelio Christi, cessasse umbras legis Mosaicæ, multa repetens ex ueteri testamento, & ad Christum accommodans. Docet non ex obseruatione legis, ad tempus datæ & imperfectæ, sperandam esse salutem, sed ex fide, qua ueteres etiam illi probatæ sanctimoniæ uiri, quorum memoria Iudæis erat sacrosancta, deo potissimum placuissent. In fine tradit præcepta quædam ad mores Christianos facientia.

FINIS.

ολυμερῶς καὶ πολυτρόπως πάλαι ὁ θεὸς λαλήσας τοῖς πατράσιν ἐν τοῖς προφήταις ἐπ᾽ ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν τούτων ἐλάλησεν ἡμῖν ἐν υἱῷ, ὃν ἔθηκε κληρονόμον πάντων, δι᾽ οὗ καὶ τοὺς αἰῶνας ἐποίησεν, ὃς ὢν ἀπαύγασμα τῆς δόξης, καὶ χαρακτὴρ τῆς ὑποστάσεως αὐτοῦ, φέρων τε τὰ πάντα τῷ ῥήματι τῆς δυνάμεως αὐτοῦ, δι᾽ ἑαυτοῦ καθαρισμὸν ποιησάμενος τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν, ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ τῆς μεγαλωσύνης, ἐν ὑψηλοῖς, τοσούτῳ κρείττων γενόμενος τῶν ἀγγέλων, ὅσῳ διαφορώτερον παρ᾽ αὐτοὺς κεκληρονόμηκεν ὄνομα. τίνι γὰρ εἶπεν ποτὲ τῶν ἀγγέλων. υἱός μου εἶ σὺ, ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε; καὶ πάλιν. ἐγὼ ἔσομαι αὐτῷ εἰς πατέρα, καὶ αὐτὸς ἔσται μοι εἰς υἱόν. ὅταν δὲ πάλιν εἰσαγάγῃ τὸν πρωτότοκον εἰς τὴν οἰκουμένην, λέγει. καὶ προσκυνησάτωσαν αὐτῷ πάντες ἄγγελοι θεοῦ. καὶ πρὸς μὲν τοὺς ἀγγέλους λέγει. ὁ ποιῶν τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ πνεύματα, καὶ τοὺς λειτουργοὺς αὐτοῦ πυρὸς φλόγα. πρὸς δὲ τὸν υἱόν, ὁ θρόνος σου ὁ θεὸς εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος, ῥάβδος εὐθύτητος, ἡ ῥάβδος τῆς βασιλείας σου. ἠγάπησας δικαιοσύνην καὶ ἐμίσησας ἀνομίαν, διὰ τοῦτο ἔχρισέ σε ὁ θεός, ὁ θεός σου ἔλαιον ἀγαλλιάσεως παρὰ τοὺς μετόχους σου. καὶ σὺ κατ᾽ ἀρχὰς κύριε τὴν γῆν ἐθεμελίωσας, καὶ ἔργα τῶν χειρῶν σου εἰσὶν οἱ οὐρανοί, αὐτοὶ ἀπολοῦνται, σὺ δὲ διαμένεις, καὶ πάντες ὡς ἱμάτιον παλαιωθήσονται, καὶ ὡσεὶ περιβόλαιον ἑλίξεις αὐτούς, καὶ ἀλλαγήσονται, σὺ δὲ αὐτὸς εἶ, καὶ τὰ ἔτη σου οὐκ ἐκλείψουσι. πρὸς τίνα δὲ τῶν ἀγγέλων εἴρηκέν ποτε; κάθου ἐκ δεξιῶν μου, ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου. οὐχὶ πάντες εἰσὶ λειτουργικὰ πνεύματα, εἰς διακονίαν ἀποστελλόμενα, διὰ τοὺς μέλλοντας κληρονομεῖν σωτηρίαν;

Διὰ τοῦ-

EVS olim multiphariam, multiſq; modis locutus patribus per prophetas, extremis diebus hiſce locutus eſt nobis per filium, quem conſtituit hæredem omnium, per quem etiam ſecula cōdidit. qui cū ſit ſplendor gloriæ, et expreſſa imago ſubſtantiæ illius, moderetur q; omnia uerbo potentiæ ſuæ, per ſemetipſum purgatione facta peccatorum noſtrorum, conſedit in dextera maieſtatis in excelſis, tanto præſtatior factus angelis, quanto excellentius præ illis ſortitus eſt nomen. Nam cui dixit unquam angelorum: Filius meus es tu, ego hodie genui te? Ac rurſum: Ego ero ei pater, & ille erit mihi filius. Rurſum autem cum inducit primogenitum in orbem terrarum, dicit: Et adorent eum omnes angeli dei. Et ad angelos quidem dicit: Qui creat angelos ſuos ſpiritus, & miniſtros ſuos ignis flammam. Ad filium autem: Thronus tuus deus in ſeculum ſeculi, uirga rectitudinis, uirga regni tui. Dilexiſti iuſtitiam & odiſti iniquitatem, propterea unxit te deus, deus tuus, oleo exultationis ultra conſortes tuos. Et tu in initio domine terræ fundamenta ieciſti, & opera manuum tuarum ſunt cœli: ipſi peribunt, tu autem permanes, & omnes ut ueſtimentum ueteraſcent ac uelut amictum circumuolues eos, & mutabuntur, tu autem idem es, & anni tui non deficient. Ad quem autem angelorum dixit unquam? Sede à dextris meis, donec poſuero inimicos tuos, ſcabellum pedum tuorum. Nonne omnes ſunt adminiſtratorij ſpiritus qui in miniſterium emittuntur propter eos qui hæredes erunt ſalutis?

Propterea

VLtifarie multiſq; modis olim deus loquens patribus in prophetis: nouiſſime diebus iſtis locutus eſt nobis in filio: quē cōſtituit hæredē uniuerſorū: per quē fecit & ſecula. Qui cū ſit ſplendor gloriæ & figura ſubſtantiæ eius: portanſq; omīa uerbo uirtutis ſuæ, purgationem peccatorum faciēs: ſedet ad dexteram maieſtatis eius in excelſis: tanto melior angelis effectus, quanto differentius præ illis nomen hæreditauit. Cui enim dixit aliquā do angelorum: filius meus es tu, ego hodie genui te? Et rurſum: Ego ero illi in patrem, & ipſe erit mihi in filium. Et cum iterum introducit primogenitum in orbem terræ, dicit: Et adorent eum omnes angeli dei. Et ad angelos quidem dicit: Qui facit angelos ſuos ſpiritus, & miniſtros ſuos flammā ignis. Ad filium autem: Thronus tuus deus in ſeculum ſeculi: uirga æquitatis uirga regni tui. Dilexiſti iuſticiam & odiſti iniquitatē: propterea unxit te deus deus tuus oleo exultationis præ participibus tuis. Et tu in principio domine terram fundaſti, & opera manuum tuarum ſunt cœli. Ipſi peribunt, tu autem permanebis: & omnes ut ueſtimentum ueteraſcent. Et uelut amictum mutabis eos & mutabuntur: tu autē idem ipſe es & anni tui non deficient. Ad quem autem angelorum dixit aliquando: Sede a dextris meis: quoadusque ponam inimicos tuos ſcabellum pedum tuorum? Nonne omnes ſunt adminiſtratorij ſpiritus in miniſterium miſſi propter eos qui hæreditatem capiunt ſalutis?

Propterea

Διὰ τοῦτο δεῖ περισσοτέρως ἡμᾶς
προσέχειν τοῖς ἀκουσθεῖσι, μή ποτε
παραῤῥυῶμεν. εἰ γὰρ ὁ δι᾽ ἀγγέλων
λαληθεὶς λόγος ἐγένετο βέβαιος,
καὶ πᾶσα παράβασις καὶ παρα/
κοὴ ἔλαβεν ἔνδικον μισθαποδοσί/
αν, πῶς ἡμεῖς ἐκφευξόμεθα, τηλι/
καύτης ἀμελήσαντες σωτηρίας; ἥ
τις ἀρχὴν λαβοῦσα λαλεῖσθαι διὰ
τοῦ κυρίου, ὑπὸ τῶν ἀκουσάντων εἰς
ἡμᾶς ἐβεβαιώθη, συνεπιμαρτυροῦν
τος τοῦ θεοῦ σημείοις τε καὶ τέρασι,
καὶ ποικίλαις δυνάμεσι, καὶ πνεύ/
ματος ἁγίου μερισμοῖς, κατὰ τὴν αὐ
τοῦ θέλησιν. οὐ γὰρ ἀγγέλοις ὑπέ/
ταξε τὴν οἰκουμένην τὴν μέλλου/
σαν περὶ ἧς λαλοῦμεν. διεμαρτύ
» ρατο δέ πού τις, λέγων, τί ἐστιν ἄν/
» θρωπος ὅτι μιμνήσκῃ αὐτοῦ, ἢ υἱὸς
» ἀνθρώπου, ὅτι ἐπισκέπτῃ αὐτόν;
» ἠλάττωσας αὐτὸν βραχύ τι παρ᾽
» ἀγγέλους, δόξῃ καὶ τιμῇ ἐστεφάνω
» σας αὐτὸν, καὶ κατέστησας αὐτὸν
» ἐπὶ τὰ ἔργα τῶν χειρῶν σου. πάν/
» τα ὑπέταξας ὑποκάτω τῶν πο/
δῶν αὐτοῦ. ἐν γὰρ τῷ ὑποτάξαι
αὐτῷ τὰ πάντα, οὐδὲν ἀφῆκεν αὐ
τῷ ἀνυπότακτον. νῦν δὲ οὔπω
ὁρῶμεν αὐτῷ τὰ πάντα ὑποτε/
ταγμένα, τὸν δὲ βραχύ τι παρ᾽ ἀγ/
γέλους ἠλαττωμένον βλέπομεν Ἰη
σοῦν διὰ τὸ πάθημα τοῦ θανάτου,
δόξῃ καὶ τιμῇ ἐστεφανωμένον, ὅπως
χάριτι θεοῦ ὑπὲρ παντὸς γεύση/
ται θανάτου. ἔπρεπε γὰρ αὐτῷ, δι᾽
ὃν τὰ πάντα, καὶ δι᾽ οὗ τὰ πάντα
πολλοὺς υἱοὺς εἰς δόξαν ἀγαγόντα, τὸν
ἀρχηγὸν τῆς σωτηρίας αὐτῶν, διὰ
παθημάτων τελειῶσαι. ὅ τε γὰρ
ἁγιάζων καὶ οἱ ἁγιαζόμενοι, ἐξ ἑ/
νὸς πάντες. δι᾽ ἣν αἰτίαν οὐκ ἐ/
παισχύνεται ἀδελφοὺς αὐτοὺς κα
» λεῖν, λέγων. ἀπαγγελῶ τὸ ὄνο/
» μά σου τοῖς ἀδελφοῖς μου, ἐν μέ
» σῳ ἐκκλησίας ὑμνήσω σε. καὶ πά/
» λιν. ἐγὼ ἔσομαι πεποιθὼς ἐπ᾽
» αὐτῷ. καὶ πάλιν. ἰδοὺ ἐγὼ καὶ
τὰ παιδία, ἅ μοι ἔδωκεν ὁ θε/
ός. ἐπεὶ οὖν τὰ παιδία κεκοινώ/
νηκε σαρκὸς καὶ αἵματος, καὶ αὐτὸς
παραπλησίως μετέσχε τῶν αὐτῶν, ἵνα
διὰ τοῦ θανάτου καταργήσῃ τὸν τὸ
κράτος

Propterea oportet nos uehe/
mentius attendere, ijs quæ dicta
sunt nobis, ne quādo perfluamus.
Etem̄ si is, qui per angelos dictus
fuerat sermo, fuit firmus, et omnis
transgressio & inobedientia iustā
præmij repensationē accepit, quo
modo nos effugiemus, si tantam
neglexerimus salutem? quæ cum
primū enarrari cœperit per ipsum
dominum, ab ijs qui audierāt, in
nos cōfirmata fuit, attestante deo
& signis, & prodigijs simul, uarijs
que uirtutibus, & spirituſsancti di
stributionibus, iuxta ipsius uolun
tatem. Non enim angelis subiecit
orbem terræ futurum, de quo lo/
quimur. Testatus est autem alicu
bi quidam, dicens, Quid est ho/
mo, quod memor es eius, aut fili/
us hominis, quod inuisis illum?
Fecisti eum paululo inferiorē an/
gelis, gloria & honore coronasti
eum, & cōstituisti eum super ope
ra manuum tuarum. Omnia sub/
iecisti sub pedibus eius. In hoc e/
nim, quod ei subiecit omnia, nihil
omisit illi nō subiectum. At non/
dum uidemus illi omnia esse sub/
iecta. Eum uero qui pusillū quid/
dam diminutus fuerat infra ange
los, cernimus Iesum, propter cru/
ciatum mortis, gloria & honore
coronatum, ut per gratiā dei pro
omni gustaret mortem. Decebat
enim eum, propter quem sunt o/
omnia, & per quem sunt omnia, ut
multis filijs in gloriam adductis,
principem salutis illorum per af/
flictiōes perfectū redderet. Quā/
doquidē & qui sanctificat, & qui
sanctificantur, ex uno sunt omes.
Quam ob causam non erubescit
fratres illos uocare, dicēs: Annun
ciabo nomen tuū fratribus meis,
in medio ecclesiæ laudabo te. Et
rursum: Ego ero fidēs in illo. Et ite
rum: Ecce ego & pueri, quos mihi
dedit deus. Posteaꝗ igit̃ pueri cō
merciū habent cū carne & sangui
ne, et ipse similiter particeps fact⁹
est eorudē, ut per mortē aboleret
eum qui

Propterea abundantius II.
oportet obseruare nos ea
quæ audiuimus: ne forte
pereffluamus. Si enim qui
per angelos dict⁹ est sermo
factus est firmus: & omnis
præuaricatio & inobediētia
accepit iustā mercedis retri
butionē: quomodo nos ef/
fugiem⁹ si tātā neglexerim⁹
salutē? Quæ cū initiū acce
pisset enarrandi per dn̄m,
ab eis qui audierunt in nos
confirmata est, contestante
deo signis & portentis & ua
rijs uirtutibus: & spiritus/
sancti distributionibus se/
cundum suam uoluntatē.
Non enim angelis subiecit
deus orbē terræ futurū de
quo loquimur. Testatus est
autē in quodam loco quis,
dicens. Quid est homo qđ
memor es eius: aut filius
hominis qm̄ uisitas eū? Mi/
nuisti eum paulominus ab
angelis: gloria & honore co
ronasti eum & constituisti
eum super opera manuum
tuarum. Omnia subiecisti
sub pedibus eius. In eo em̄
quod omnia ei subiecit, ni/
hil dimisit non subiectū ei.
Nunc autem necdum uide
mus omnia subiecta ei. Eū
autem qui modico quam
ab angelis minoratus est:
uidemus Iesum ꝓpter paſ
sionem mortis gloria & ho
nore coronatum: ut gratia
dei pro omnibus gustaret
mortē. Decebat enim eum
propter quē omnia, & per
quē omnia: qui multos fili
os in gloriā adduxerat au/
ctorem salutis eorū per paſ
sionem cōsummare. Qui
em̄ sanctificat & qui sancti/
ficant̃ ex uno omnes. Pro/
pter quā causam nō cōfun
ditur fratres eos uocare, di
cens. Nunciabo nomē tuū
fratribus meis: in medio ec
clesiæ laudabo te. Et iterū:
Ego ero fidēs in eū. Et iterū
Ecce ego & pueri mei quos
dedit mihi deus. Quia er/
go pueri cōmunicauerunt
carni & sanguini: & ipse si/
militer participauit eisdē:
ut per mortē destrueret eū
qui

κράτος ἔχοντα τοῦ θανάτου, τουτέ/
στι τὸν διάβολον, καὶ ἀπαλλάξῃ τού/
τους ὅσοι φόβῳ θανάτου διαπαντὸς
τοῦ ζῆν ἔνοχοι ἦσαν δουλείας. οὐ γὰρ
δήπου ἀγγέλων ἐπιλαμβάνεται,
ἀλλὰ σπέρματος ἀβραὰμ ἐπι/
λαμβάνεται. ὅθεν ὤφειλε κατὰ πάν
τα τοῖς ἀδελφοῖς ὁμοιωθῆναι,
ἵνα ἐλεήμων γένηται καὶ πιστὸς
ἀρχιερεὺς τὰ πρὸς τὸν θεόν, εἰς τὸ
ἱλάσκεσθαι τὰς ἁμαρτίας τοῦ λαοῦ.
ἐν ᾧ γὰρ πέπονθεν αὐτὸς πειρα/
σθεὶς, δύναται τοῖς πειραζομένοις
βοηθῆσαι.

Ὅθεν ἀδελφοὶ ἅγιοι, κλήσεως
ἐπουρανίου μέτοχοι, κατανοήσατε
τὸν ἀπόστολον καὶ ἀρχιερέα τῆς ὁ/
μολογίας ἡμῶν χριστὸν Ἰησοῦν, πι
στὸν ὄντα τῷ ποιήσαντι αὐτὸν, ὡς
καὶ μωϋσῆς ἐν ὅλῳ τῷ οἴκῳ αὐτοῦ.
πλείονος γὰρ δόξης οὗτος πα/
ρὰ μωϋσῆν ἠξίωται, καθ᾽ ὅσον
πλείονα τιμὴν ἔχει τοῦ οἴκου ὁ
κατασκευάσας αὐτόν. πᾶς γὰρ
οἶκος κατασκευάζεται ὑπό τι/
νος. ὁ δὲ τὰ πάντα κατασκευά/
σας θεός. καὶ μωϋσῆς μὲν πι/
στὸς ἐν ὅλῳ τῷ οἴκῳ αὐτοῦ, ὡς
θεράπων, εἰς μαρτύριον τῶν λα/
ληθησομένων. χριστὸς δὲ ὡς υἱὸς ἐ/
πὶ τὸν οἶκον αὐτοῦ, οὗ οἶκός ἐσ/
μεν ἡμεῖς, ἐάν περ τὴν παῤῥησίαν,
καὶ τὸ καύχημα τῆς ἐλπίδος, μέ
χρι τέλους βεβαίαν κατάσχωμεν.
διὸ καθὼς λέγει τὸ πνεῦμα τὸ ἅγι/
ον, σήμερον ἐὰν τῆς φωνῆς αὐτοῦ
» ἀκούσητε, μὴ σκληρύνητε τὰς καρ/
» δίας ὑμῶν, ὡς ἐν τῷ παραπικρα/
» σμῷ, κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ πειρασμοῦ
» ἐν τῇ ἐρήμῳ, οὗ ἐπείρασάν με οἱ
» πατέρες ὑμῶν, ἐδοκίμασάν με, καὶ
» εἶδον τὰ ἔργα μου τεσσαράκοντα
» ἔτη. διὸ προσώχθισα τῇ γενεᾷ ἐκείνῃ
» καὶ εἶπον, ἀεὶ πλανῶνται τῇ καρδίᾳ,
» αὐτοὶ δὲ οὐκ ἔγνωσαν τὰς ὁδούς μου
» ὡς ὤμοσα ἐν τῇ ὀργῇ μου, εἰ εἰσε/
» λεύσονται εἰς τὴν κατάπαυσίν μου.
βλέπετε ἀδελφοὶ, μή ποτε ἔσται ἔν
τινι ὑμῶν καρδία πονηρὰ ἀπιστίας
ἐν τῷ ἀποστῆναι ἀπὸ θεοῦ ζῶν/
τος, ἀλλὰ παρακαλεῖται ἑαυ/
τοὺς καθ᾽ ἑκάστην ἡμέραν ἄχρις
οὗ τὸ

eum qui mortis habebat imperiũ,
hoc est, diabolũ, & liberos redde/
ret eos, quicunq; metu mortis per
omnem uitam obnoxij erant ser/
uituti. non enim uidelicet angelos
assumit, sed semen Abrahæ assu/
mit. Vnde debuit per omnia fra/
tribus similis reddi, ut misericors
esset & fidelis pontifex, in his quæ
apud deum forent agenda, ad ex/
piandum peccata populi. Nam ex
hoc quod ipsi cõtigit tentatum es/
se, potest & ijs qui tentãtur succur
rere. Vnde fratres sancti, uoca/
tionis cœlestis participes, conside
rate apostolum & pontificem con
fessionis nostræ Christum Iesum,
quod fidelis sit ei qui ipsum consti
tuit, quemadmodum & Moyses
in tota domo ipsius. Tanto nam/
que maiore gloria, quàm Moses,
hic dignus est habitus, quanto ma
iorem habet honorem is qui con/
struxit domum, quàm ipsa do/
mus. Omnis enim domus con/
struitur ab aliquo. Porrò qui cõdi
dit om̃ia, deus est. Et Moyses qui/
dem fidelis fuit in tota domo illi/
us, ueluti minister, in testimoniũ
eorum, quæ post dicenda erant.
At Christus tanquam filius admi/
nistrauit domum ipsius, cuius do/
mus sumus nos, si fiduciam & glo
riationem spei, ad finem usque fir/
mam tenuerimus. Quapropter si
cut dicit spiritus ille sanctus: Ho/
die si uocem eius audieritis, ne ob
duretis corda uestra, sicut in exa/
cerbatione, in die tentationis in
deserto, ubi tentauerunt me pa/
tres uestri, probauerunt me, & ui/
derũt opera mea quadraginta an/
nis. Quapropter infensus erã ge/
nerationi illi, & dicebam: Semper
errant corde, ipsi uero non cogno
uerũt uias meas, sicut iuraui in ira
mea, si ingressuri sunt in requiem
meam. Videte fratres, ne quando
sit in ullo uestrum cor prauum, ob
noxium incredulitati, ut desciscat
à deo uiuẽte, sed exhortemini uos
inuicem quotidie, quoad appella/
tur

qui habebat mortis impe/
rium, id est diabolum: & li/
beraret eos qui timore mor
tis per totam uitam obno/
xij erant seruituti. Nusquã
enim angelos apprehendit,
sed semen Abrahæ appre/
hendit. Vnde debuit per o/
mnia fratribus assimilari,
ut misericors fieret & fidelis
pontifex ad deum: & ut re
propitiaret delicta populi.
In eo enim in quo passus est
ipse & tentatus, potẽs est &
eis qui tentantur auxiliari.
Vnde fratres sancti uo/ III.
catiõis cœlestis participes:
considerate apostolum &
pontificem confessionis no/
stræ Iesum: qui fidelis est ei
qui fecit illum: sicut & Moy
ses in omni domo eius. Am
plioris enim gloriæ iste præ
Moyse dignus habitus est:
quãto ampliorẽ honorẽ ha
bet domus qui fabricauit
illam. Omnis nanque do/
mus fabricatur ab aliquo.
Qui autem omnia creauit,
deus est. Et Moyses quidem
fidelis erat in tota domo e/
ius tanquã famulus in testi
monium eorum quæ dicen
da erant. Christus uero tã/
quam filius in domo sua.
Quæ domus sumus nos, si
fiduciam & gloriam spei us/
que ad finem firmam reti/
neamus. Quapropter sicut
dicit spiritussanctus: Ho/
die si uocem eius audieri/
tis, nolite obdurare corda
uestra: sicut in exacerbatio/
ne secundum diem tenta/
tionis in deserto: ubi tenta/
uerũt me patres uestri: pro/
bauerunt & uiderunt ope/
ra mea, quadraginta annis.
Propter quod infensus fui
generatiõi huic: & dixi sem
per, hi errant corde. Ipsi
autem non cognouerunt
uias meas quibus iuraui in
ira mea, si introibunt in re/
quiem meam. Videte fra/
tres ne forte sit in aliquo
uestrum cor malum incre/
dulitatis discedendi a deo
uiuo. Sed adhortamini uos
metipsos per singulos dies
donec hodie cognomina/
tur:

οὗ τὸ σήμερον καλεῖται, ἵνα μὴ σκληρυνθῇ τις ἐξ ὑμῶν ἀπάτῃ τῆς ἁμαρτίας. μέτοχοι γὰρ γεγόναμεν τοῦ χριστοῦ, ἐάνπερ τὴν ἀρχὴν τῆς ὑποστάσεως, μέχρι τέλους βεβαίαν κατάσχωμεν, ἐν τῷ λέγεσθαι, σήμερον ἐὰν τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἀκούσητε, μὴ σκληρύνητε τὰς καρδίας ὑμῶν ὡς ἐν τῷ παραπικρασμῷ. τινὲς γὰρ ἀκούσαντες παρεπίκραναν, ἀλλ᾽ οὐ πάντες οἱ ἐξελθόντες ἐξ αἰγύπτου διὰ μωσέως. τίσι δὲ προσώχθισε τεσσαράκοντα ἔτη; οὐχὶ τοῖς ἁμαρτήσασιν; ὧν τὰ κῶλα ἔπεσεν ἐν τῇ ἐρήμῳ; τίσι δὲ ὤμοσε, μὴ εἰσελεύσεσθαι εἰς τὴν κατάπαυσιν αὐτοῦ, εἰ μὴ τοῖς ἀπειθήσασι; καὶ βλέπομεν, ὅτι οὐκ ἠδυνήθησαν εἰσελθεῖν δι᾽ ἀπιστίαν.

Φοβηθῶμεν οὖν, μήποτε καταλειπομένης ἐπαγγελίας εἰσελθεῖν εἰς τὴν κατάπαυσιν αὐτοῦ, δοκῇ τις ἐξ ὑμῶν ὑστερηκέναι. καὶ γάρ ἐσμεν εὐηγγελισμένοι, καθάπερ κἀκεῖνοι. ἀλλ᾽ οὐκ ὠφέλησεν ὁ λόγος τῆς ἀκοῆς ἐκείνους, μὴ συγκεκραμένος τῇ πίστει τοῖς ἀκούσασιν. εἰσερχόμεθα γὰρ εἰς τὴν κατάπαυσιν οἱ πιστεύσαντες, καθὼς εἴρηκεν, ὡς ὤμοσα ἐν τῇ ὀργῇ μου, εἰ εἰσελεύσονται εἰς τὴν κατάπαυσίν μου, καίτοι τῶν ἔργων ἀπὸ καταβολῆς κόσμου γενηθέντων. εἴρηκε γάρ που περὶ τῆς ἑβδόμης οὕτως. καὶ κατέπαυσεν ὁ θεὸς ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ ἀπὸ πάντων ἔργων αὐτοῦ. καὶ ἐν τούτῳ πάλιν, εἰ εἰσελεύσονται εἰς τὴν κατάπαυσίν μου. ἐπεὶ οὖν ἀπολείπεταί τινας εἰσελθεῖν εἰς αὐτὴν, καὶ οἱ πρότερον εὐαγγελισθέντες, οὐκ εἰσῆλθον δι᾽ ἀπείθειαν, πάλιν τινὰ ὁρίζει ἡμέραν σήμερον ἐν δαβὶδ λέγων, μετὰ τοσοῦτον χρόνον καθὼς εἴρηται. σήμερον ἐὰν τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἀκούσητε, μὴ σκληρύνητε τὰς καρδίας ὑμῶν. εἰ γὰρ αὐτοὺς Ἰησοῦς κατέπαυσεν, οὐκ ἂν περὶ ἄλλης ἐλάλει μετὰ ταῦτα ἡμέρας. ἄρα ἀπολείπεται σαββατισμὸς τῷ λαῷ τοῦ θεοῦ. ὁ γὰρ εἰσελθὼν εἰς τὴν κατάπαυσιν αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς κατέπαυσεν ἀπὸ τῶν ἔργων αὐτοῦ,

tur dies hodiernus, ne quis ex uobis induretur seductione peccati. Christi participes facti sumus, si sane initium substantiæ, usque ad finem firmum tenuerimus. In hoc quod dicitur: hodie si uocem eius audieritis, ne obduretis corda uestra, sicut in exacerbatione. Nam quidam cum audissent, exacerbauerunt: at nō omnes qui profecti fuerant ex Aegypto per Mosen. Quibus autem infensus fuit quadraginta annis? Nōne ijs, qui peccauerant? quorum membra conciderunt in deserto? Quibus autē iurauit, non ingressuros in requiē suam, nisi ijs, qui non obedierant? Et uidemus, quod non potuerint ingredi propter incredulitatem.

Metuamus igitur, ne quando derelicta promissione introeundi in requiem eius, uideatur aliquis ex uobis fuisse frustratus. Etenim nobis annunciatum est, quemadmodum & illis. At non profuit illis audisse sermonem, quod is nō esset cum fide coniunctus, ijs qui audierant. Introimus enim in requiem, nos qui credidimus, quem admodū dixit: *Sicut iuraui in ira mea, si ingressuri sint in requiem meam,* licet operibus à iactis fundamentis mundi perfectis. Dixit enim quodam in loco de septimo die sic: Et requieuit deus die septimo ab omnibus operibus suis. Et in hoc rursum: *Si introibunt in requiem meam.* Posteaquam igitur illud reliquū est, aliquos introire in eam, & quibus prius annunciatum fuit, non introierunt propter incredulitatē, rursum quendā præfinit diem, hodie, in Dauid dicens, post tantū temporis, quemadmodum dictum est: Hodie si uocem eius audieritis, ne obduretis corda uestra. Nam si eis Iesus requiē præstitisset, nequaquā de alio posthac die locutus fuisset. Itaque relinquitur sabbatismus populo dei. Nam qui ingressus est in requiem illius, & ipse requieuit ab operibus

suis,

tur: ut nō obdureẽ quis ex uobis fallacia peccati. Participes enim Christi effecti sumus: si tamen initiū substantiæ eius usque ad finem firmum retineamus dum dicitur: Hodie si uocē eius audieritis, nolite obdurare corda uestra: quemadmodū in illa exacerbatione. Quidā enim audiētes exacerbauerunt, sed nō uniuersi qui profecti sunt ab Aegypto per Moysen. Quibus aūt infensus est quadraginta annis? Nōne illis qui peccauerunt: quorū cadauera prostrata sunt in deserto? Quibus autem iurauit nō introire in requiem ipsius, nisi illis qui increduli fuerūt? Et uidemus quia nō potuerunt introire in requiē ipsius propter in-
credulitatem. Timeamus IIII.
ergo: ne forte relicta pollicitatione introeūdi in requiē eius: existimetur aliquis ex nobis deesse. Etenī & nobis nunciatum est quemadmodum & illis: sed non profuit illis sermo auditus: nō admixtus fidei ex his quæ audierunt. Ingrediemur enim in requiem eius qui credidimus quēadmodum dixit: Sicut iuraui in ira mea, si introibūt in requiem meam. Et quidem operibus ab institutione mundi perfectis: dixit enim in quodam loco de die septima sic: Et requieuit deus die septimo ab omnibus operibus suis. Et in isto rursum: Si introibūt in requiē meā. Quoniā ergo superest introire quosdā in illam & hi quibus priorib⁹ annūciatū est, nō introierūt propter incredulitatē: iterū terminat diem quendā hodie in Dauid dicēdo post tātum temporis sicut supra dictum est: Hodie si uocē eius audieritis, nolite obdurare corda uestra. Nam si eis Iesus requiem præstitisset, nūquam de alia loquereẽ post hac die. Itaq; relinquitẽ sabbatismus populo dei. Qui enim ingressus est in requiē ei⁹, etiā ipse reqeuit ab opib⁹

αὐτοῦ, ὥσπερ ἀπὸ τῶν ἰδίων ὁ θεός. σπουδάσωμεν οὖν εἰσελθεῖν εἰς ἐκείνην τὴν κατάπαυσιν, ἵνα μὴ ἐν τῷ αὐτῷ τις ὑποδείγματι πέσῃ τῆς ἀπειθείας. ζῶν γὰρ ὁ λόγος τοῦ θεοῦ, καὶ ἐνεργὴς καὶ τομώτερος ὑπὲρ πᾶσαν μάχαιραν δίστομον, καὶ διϊκνούμενος ἄχρι μερισμοῦ ψυχῆς τε καὶ πνεύματος, ἁρμῶν τε καὶ μυελῶν, καὶ κριτικὸς ἐνθυμήσεων καὶ ἐννοιῶν καρδίας, καὶ οὐκ ἔστι κτίσις ἀφανὴς ἐνώπιον αὐτοῦ. πάντα δὲ γυμνὰ καὶ τετραχηλισμένα τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ πρὸς ὃν ἡμῖν ὁ λόγος. ἔχοντες οὖν ἀρχιερέα μέγαν διεληλυθότα τοὺς οὐρανοὺς Ἰησοῦν τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ κρατῶμεν τῆς ὁμολογίας. οὐ γὰρ ἔχομεν ἀρχιερέα μὴ δυνάμενον συμπαθῆσαι ταῖς ἀσθενείαις ἡμῶν, πεπειραμένον δὲ κατὰ πάντα, καθ᾽ ὁμοιότητα χωρὶς ἁμαρτίας. προσερχώμεθα οὖν μετὰ παρρησίας τῷ θρόνῳ τῆς χάριτος, ἵνα λάβωμεν ἔλεον, καὶ χάριν εὕρωμεν εἰς εὔκαιρον βοήθειαν. Πᾶς γὰρ ἀρχιερεὺς ἐξ ἀνθρώπων λαμβανόμενος ὑπὲρ ἀνθρώπων καθίσταται τὰ πρὸς τὸν θεόν, ἵνα προσφέρῃ δῶρά τε καὶ θυσίας ὑπὲρ ἁμαρτιῶν, μετριοπαθεῖν δυνάμενος τοῖς ἀγνοοῦσι καὶ πλανωμένοις, ἐπεὶ καὶ αὐτὸς περίκειται ἀσθένειαν. καὶ διὰ ταύτην ὀφείλει, καθὼς περὶ τοῦ λαοῦ, οὕτως καὶ περὶ ἑαυτοῦ προσφέρειν ὑπὲρ ἁμαρτιῶν. καὶ οὐχ ἑαυτῷ τις λαμβάνει τὴν τιμήν, ἀλλὰ ὁ καλούμενος ὑπὸ τοῦ θεοῦ, καθάπερ καὶ ὁ Ἀαρών. οὕτως καὶ ὁ Χριστὸς οὐχ ἑαυτὸν ἐδόξασε γενηθῆναι ἀρχιερέα, ἀλλ᾽ ὁ λαλήσας πρὸς αὐτόν, υἱός μου εἶ σύ, ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε. καθὼς καὶ ἐν ἑτέρῳ λέγει, σὺ ἱερεὺς εἰς τὸν αἰῶνα κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδέκ. ὃς ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς σαρκὸς αὐτοῦ, δεήσεις τε καὶ ἱκετηρίας πρὸς τὸν δυνάμενον σώζειν αὐτὸν ἐκ θανάτου μετὰ κραυγῆς ἰσχυρᾶς καὶ δακρύων προσενέγκας, καὶ εἰσακουσθεὶς ἀπὸ τῆς εὐλαβείας, καίπερ ὢν υἱός, ἔμαθεν ἀφ᾽ ὧν ἔπαθε τὴν ὑπακοήν, καὶ τελειωθεὶς ἐγένετο τοῖς ὑπακούουσιν αὐτῷ πᾶσιν,

αἴτιος

suis, quemadmodum à suis deus. Studeamus igiť ingredi in illā requiem, ne quis eodem cōcidat incredulitatis exemplo. Viuus est enim sermo dei, & efficax, & penetrantior quouis gladio utrinq; incidente, ac pertingens usq; ad diuisionē animæ simul ac spiritus, compagumq; & medullarum, & discretor cogitationum & intentionum cordis, nec est ulla creatura, quæ nō manifesta sit in cōspectu illius. Sed omnia nuda, & resupinata oculis eius, ad quē nobis est sermo. Habentes igitur pōtificem magnū qui penetrauit cœlos Iesum filiū dei, teneamus professionem. Nō em̄ habemus pontificem, qui nō possit affici sensu infirmitatū nostrarum, sed tentatum per omnia, iuxta similitudinē absque peccato. Accedamus igiť cum fiducia ad thronū gratiæ, ut consequamur misericordiā, & gratiā inueniamus ad opportunū auxiliū.

Nam om̄is pontifex qui ex hominibus assumiť pro hominibus cōstituiť in his quæ apud deū agūtur, ut offerat donaria & uictimas pro peccatis, qui placabilis esse possit ignorātibus & errātibus, quādo quidē & ipse circūdatus est infirmitate. Et propter hanc debet, quemadmodū pro populo, ita & pro seipso immolare pro peccatis. Nemo sibiipsi usurpat honorē, sed qui uocatur etiam à deo, quemadmodum & Aaron. Ita & Christus nō semetipsum glorificauit, ut fieret pontifex, sed is qui dixerat illi: Filius meus es tu, ego hodie genui te. Sicut & alibi dicit: Tu es sacerdos in æternum secūdum ordinē Melchisedech. Qui in diebus carnis suæ, cum & precationes & supplicationes apud illum, qui poterat ipsum à morte seruare, cū clamore ualido & lachrymis obtulisset, & exauditus esset ꝓ reuerētia, tāetsi filius erat, tamē didicit ex his quæ passus est, obedientiā, ac perfectus reddit⁹, om̄ibus qui sibi obedierūt

fuit

suis, sicut & a suis deus. Festinemus ergo ingredi in illam requiem, ut ne in id ipsum quis incidat incredulitatis exemplū. Viuus est enim sermo dei & efficax & penetrabilior omni gladio ancipiti: & pertingēs usque ad diuisionē animæ ac spiritus: cōpagum quoq; ac medullarū: & discretor cogitationum & intentionum cordis. Et non est ulla creatura inuisibilis in cōspectu eius: Omnia autē nuda & aperta sunt oculis eius ad quē nobis sermo. Habentes ergo pontificē magnū qui penetrauit cœlos Iesum filiū dei, teneamus spei nostræ cōfessionē. Nō em̄ habemus pontificem qui nō possit cōpati infirmitatibus nostris. Tentatū aūt per om̄ia pro similitudine absq; pctō. Adeam⁹ ergo cū fiducia ad thronū gratiæ eius: ut misericordiā cōseq̄mur, & gratiā inueniamus in auxilio opportuno.

Omnis nāq; pontifex ex hominibus assumptus pro hominibus cōstituiť in his quæ sunt ad deū, ut offerat dona & sacrificia pro peccatis. Qui cōdolere possit his qui ignorāt & errāt quoniā & ipse circundatus est infirmitate: ꝓpterea debet quēadmodū ꝓ populo: ita etiam pro semetipso offerre ꝓ peccatis. Nec quisq; sumit sibi honorē: sed qui uocat a deo tanq; Aarō. Sic & Christus nō semetipsum clarificauit ut pontifex fieret: sed qui locutus est ad eū: Filius meus es tu: ego hodie genui te. Quemadmodū & in alio loco dicit: Tu es sacerdos in æternū secundū ordinem Melchisedech. Qui in dieb⁹ carnis suæ preces supplicationesq; ad eū qui posset illū saluū facere a morte, cū clamore ualido & lachrymis offerens: exauditus est pro sua reuerētia. Et quidē cum esset filius dei: didicit ex his quæ passus est obedientiā & cōsummatus factus est omnibus obtēperātibus V.

sibi

αἴτιος σωτηρίας αἰωνίου, προσαγορευθεὶς ὑπὸ τοῦ θεοῦ ἀρχιερεὺς κατὰ τὴν τάξιν μελχισεδέκ. περὶ οὗ πολὺς ἡμῖν ὁ λόγος καὶ δυσερμήνευτος λέγειν, ἐπεὶ νωθροὶ γεγόνατε ταῖς ἀκοαῖς. καὶ γὰρ ὀφείλοντες εἶναι διδάσκαλοι διὰ τὸν χρόνον, πάλιν χρείαν ἔχετε τοῦ διδάσκειν ὑμᾶς τίνα τὰ στοιχεῖα τῆς ἀρχῆς τῶν λογίων τοῦ θεοῦ, καὶ γεγόνατε χρείαν ἔχοντες γάλακτος καὶ οὐ στερεᾶς τροφῆς. πᾶς γὰρ ὁ μετέχων γάλακτος, ἄπειρος λόγου δικαιοσύνης, νήπιος γάρ ἐστι. τελείων δέ ἐστιν ἡ στερεὰ τροφή, τῶν διὰ τὴν ἕξιν τὰ αἰσθητήρια γεγυμνασμένα ἐχόντων πρὸς διάκρισιν καλοῦ τε καὶ κακοῦ.

Διὸ ἀφέντες τὸν τῆς ἀρχῆς τοῦ χριστοῦ λόγον, ἐπὶ τὴν τελειότητα φερώμεθα, μὴ πάλιν θεμέλιον καταβαλλόμενοι μετανοίας ἀπὸ νεκρῶν ἔργων, καὶ πίστεως ἐπὶ θεόν, βαπτισμῶν, διδαχῆς, ἐπιθέσεώς τε χειρῶν, ἀναστάσεώς τε νεκρῶν, καὶ κρίματος αἰωνίου. καὶ τοῦτο ποιήσομεν, ἐάνπερ ἐπιτρέπῃ ὁ θεός. ἀδύνατον γὰρ τοὺς ἅπαξ φωτισθέντας, γευσαμένους τε τῆς δωρεᾶς τῆς ἐπουρανίου, καὶ μετόχους γενηθέντας πνεύματος ἁγίου, καὶ καλὸν γευσαμένους θεοῦ ῥῆμα, δυνάμεις τε μέλλοντος αἰῶνος, καὶ παραπεσόντας, πάλιν ἀνακαινίζειν εἰς μετάνοιαν, ἀνασταυροῦντας ἑαυτοῖς τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ, καὶ παραδειγματίζοντας. γῆ γάρ, ἡ πιοῦσα τὸν ἐπ᾽ αὐτῆς πολλάκις ἐρχόμενον ὑετὸν καὶ τίκτουσα βοτάνην εὔθετον ἐκείνοις, δι᾽ οὓς καὶ γεωργεῖται, μεταλαμβάνει εὐλογίας ἀπὸ τοῦ θεοῦ. ἐκφέρουσα δὲ ἀκάνθας, καὶ τριβόλους, ἀδόκιμος, καὶ κατάρας ἐγγύς, ἧς τὸ τέλος εἰς καῦσιν. πεπείσμεθα δὲ περὶ ὑμῶν ἀγαπητοί, τὰ κρείττονα καὶ ἐχόμενα σωτηρίας, εἰ καὶ οὕτως λαλοῦμεν. οὐ γὰρ ἄδικος ὁ θεὸς ἐπιλαθέσθαι τοῦ ἔργου ὑμῶν, καὶ τοῦ κόπου τῆς ἀγάπης, ἧς ἐνεδείξασθε εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ, διακονήσαντες τοῖς ἁγίοις, καὶ διακονοῦντες. ἐπιθυμοῦμεν δὲ ἕκαστον

fuit cauſa ſalutis æternæ, cognominatus à deo pontifex ſecundũ ordinationem Melchiſedec. de quo nobis multa forent dicenda, eaq; difficilia explicatu, quandoquidẽ ſegnes facti eſtis auribus. Etenim cum debeatis pro temporis ratione doctores eſſe, rurſum opus habetis, ut doceam⁹ uos quæ ſint elementa initij eloquiorũ dei: factiq; eſtis ij, quibus lacte ſit opus, & nõ ſolido cibo. Nã quiſquis lactis eſt particeps, is rudis eſt ſermonis iuſtitiæ, infans enim eſt. Porrò perfectorũ eſt ſolidus cibus, nempe horum, qui propter aſſuetudinẽ, ſenſus habent exercitatos ad diſcretionem boni pariter ac mali. Quapropter omiſſo, qui in Chriſto rudes inchoat, ſermone, ad ꝑfectionem feramur, non rurſum fundamentum iacientes pœnitentiæ ab operibus mortuis, & fidei in deũ, baptiſmatũ, doctrinæ, ac manuũ impoſitionis, & reſurrectiõis mortuorũ, & iudicij æterni. Atq; id faciemus, ſi quidem permiſerit deus Nam fieri non poteſt, ut qui ſemel fuerint illuminati, guſtauerintque donum cœleſte, et participes facti fuerint ſpũs ſancti, guſtauerintq; bonũ dei uerbũ, ac uirtutes futuri ſeculi, ſi prolabantur, denuo renouentur per pœnitentiã, ab integro crucifigentes ſibimetipſis filiũ dei, & ludibrio exponẽtes. Siquidem terra, quæ imbrem ſæpius in ſe uenientem cõbiberit, & progenuerit herbã accõmodam eis, opera quorum & colitur, recipit benedictionem à deo. At quæ produxerit ſpinas & tribulos, reproba eſt, & maledictioni cõfinis, cuius exitus huc tendit ut exuratur. Cæterũ perſuaſimus nobis de uobis dilecti, quæ his ſint meliora, & cum ſalute coniuncta, tametſi ſic loquamur. Nõ eñ iniuſtus eſt deus, ut obliuiſcat̃ operis ueſtri, & laboris ex charitate ſuſcepti, quã exhibuiſtis erga nomen illius, qui miniſtraſtis ſanctis & miniſtratis. Cupimus autem, ut unus

ſibi cauſa ſalutis æternæ: appellatus a deo pontifex iuxta ordinem Melchiſedech. De quo nobis grandis ſermo & interpretabilis ad dicendum: quoniam imbecilles facti eſtis ad audiendũ. Etenim cum deberetis magiſtri eſſe propter tempus, rurſum indigetis, ut uos doceamini quæ ſint elementa exordij ſermonum dei: & facti eſtis quibus lacte opus ſit non ſolido cibo. Omnis eñ qui lactis eſt particeps, expers eſt ſermõis iuſticiæ: Paruulus enim eſt. Perfectorum autẽ eſt, ſolidus cibus eorum qui pro conſuetudine exercitatos habent ſenſus ad diſcretionem bo-
ni ac mali. Quapropter VI.
intermittentes inchoationis Chriſti ſermonẽ ad perfectiora feramur: nõ rurſum iacientes fundamentũ pœnitentiæ ab operibus mortuis & fidei ad deum baptiſmatum doctrinæ, impoſitionis quoq; manuũ ac reſurrectionis mortuorum & iudicij æterni. Et hoc faciem⁹, ſiquidẽ permiſerit deus. Impoſſibile enim eſt eos qui ſemel ſunt illuminati: guſtauerunt etiã donũ cœleſte: & participes facti ſpũſſancti. Guſtauerunt nihilominus bonũ dei uerbũ uirtuteſq; ſeculi uenturi, & ꝓlapſi ſunt rurſus renouari ad pœnitẽtiam: rurſum crucifigentes ſibimetipſis filiũ dei, & oſtentui habẽtes. Terra eñ ſæpe uenientẽ ſuper ſe bibẽs imbrem: & germinans herbã opportunã illis a quibus colitur, accipit benedictionẽ a deo: proferens autẽ ſpinas ac tribulos, reproba eſt & maledicto ꝓxima, cuius cõſummatio in cõbuſtionem. Confidimus autẽ de uobis dilectiſſimi meliora & uiciniora ſaluti: tametſi ita loquimur. Non enim iniuſtus eſt deus ut obliuiſcat̃ operis ueſtri & dilectionis quã oſtendiſtis in nomine ipſius qui miniſtraſtis ſanctis & miniſtratis. Cupimus autẽ unũ

ἕκαστον ὑμῶν τὴν αὐτὴν ἐνδείκνυσθαι σπουδὴν πρὸς τὴν πληροφορίαν τῆς ἐλπίδος ἄχρι τέλους, ἵνα μὴ νωθροὶ γένησθε, μιμηταὶ δὲ τῶν διὰ πίστεως καὶ μακροθυμίας κληρονομούντων τὰς ἐπαγγελίας. Τῷ γὰρ ἀβραὰμ ἐπαγγειλάμενος ὁ θεός, ἐπεὶ κατ᾽ οὐδενὸς εἶχε μείζονος ὀμόσαι, ὤμοσε καθ᾽ ἑαυτοῦ, λέγων. ἦ μὴν εὐλογῶν εὐλογήσω σε, καὶ πληθύνων πληθυνῶ σε. καὶ οὕτως μακροθυμήσας, ἐπέτυχε τῆς ἐπαγγελίας. ἄνθρωποι μὲν γὰρ κατὰ τοῦ μείζονος ὀμνύουσι, καὶ πάσης αὐτοῖς ἀντιλογίας πέρας, εἰς βεβαίωσιν ὁ ὅρκος. ἐν ᾧ περισσότερον βουλόμενος ὁ θεὸς ἐπιδεῖξαι τοῖς κληρονόμοις τῆς ἐπαγγελίας τὸ ἀμετάθετον τῆς βουλῆς αὐτοῦ, ἐμεσίτευσεν ὅρκῳ, ἵνα διὰ δύο πραγμάτων ἀμεταθέτων, ἐν οἷς ἀδύνατον ψεύσασθαι θεόν, ἰσχυρὰν παράκλησιν ἔχωμεν, οἱ καταφυγόντες κρατῆσαι τῆς προκειμένης ἐλπίδος, ἣν ὡς ἄγκυραν ἔχομεν τῆς ψυχῆς, ἀσφαλῆ τε καὶ βεβαίαν, καὶ εἰσερχομένην εἰς τὸ ἐσώτερον τοῦ καταπετάσματος, ὅπου πρόδρομος ὑπὲρ ἡμῶν εἰσῆλθεν ἰησοῦς κατὰ τὴν τάξιν μελχισεδέκ, ἀρχιερεὺς γενόμενος εἰς τὸν αἰῶνα.

Οὗτος γὰρ ὁ μελχισεδὲκ βασιλεὺς σαλήμ, ἱερεὺς τοῦ θεοῦ τοῦ ὑψίστου, ὁ συναντήσας ἀβραὰμ ὑποστρέφοντι ἀπὸ τῆς κοπῆς τῶν βασιλέων, καὶ εὐλογήσας αὐτόν, ᾧ καὶ δεκάτην ἀπὸ πάντων ἐμέρισεν ἀβραάμ, πρῶτον μὲν ἑρμηνευόμενος βασιλεὺς δικαιοσύνης, ἔπειτα δὲ καὶ βασιλεὺς σαλήμ, ὅ ἐστι, βασιλεὺς εἰρήνης, ἀπάτωρ, ἀμήτωρ, ἀγενεαλόγητος, μήτε ἀρχὴν ἡμερῶν, μήτε ζωῆς τέλος ἔχων, ἀφωμοιωμένος δὲ τῷ υἱῷ τοῦ θεοῦ, μένει ἱερεὺς εἰς τὸ διηνεκές. Θεωρεῖτε δὲ πηλίκος οὗτος, ᾧ καὶ δεκάτην ἀβραὰμ ἔδωκεν ἐκ τῶν ἀκροθινίων ὁ πατριάρχης; καὶ οἱ μὲν ἐκ τῶν υἱῶν λευὶ τὴν ἱερατείαν λαμβάνοντες, ἐντολὴν ἔχουσιν ἀποδεκατοῦν τὸν λαὸν κατὰ τὸν νόμον,

ut unusquisq; uestrum idem præstet studium ad plenam spei certitudinem, usque ad perfectionem, ne sitis imbecilles, sed imitatores eorum, qui per fidem ac patientiam hæreditatem accipiũt promissionis. Deus enim pollicitus Abrahæ, cum non posset per quenquã maiorẽ iurare, iurauit per seipsum dicens: nisi benedicens benedixero tibi, & multiplicans multiplicauero te. Atque ita cum patienter expectasset, consecutus est promissum. Nam homines quidem per eum iurant, qui sit maior, atque ijsdẽ omnis controuersiæ finis est, si accedat iurisiurandi confirmatio. Qua in re deus cum eximie uellet hæredibus promissionis ostendere firmitatem cõsilij sui, interposuit iusiurandum, uti per duas res immutabiles, in quibus fieri non posset, ut mentiretur deus, ualidam cõsolationẽ haberemus, qui huc confugimus, ut potiamur proposita spe, quam uelut ancoram tenemus animæ, tum tutam, tum firmam, & introëuntem usq; ad ea, quæ sunt intra uelum, ubi præcursor pro nobis ingressus est Iesus iuxta ordinem Melchisedec, pontifex factus in æternum.

Nam hic erat Melchisedec, rex Salem, pontifex dei altissimi, qui occurrit Abrahæ, reuertenti à cæde regũ, & benedixit illi, cui & decimas ex omnibus impartitus est Abraham, qui primũ quidem ex interpretatiõe dicitur rex iusticiæ, deinde uero etiã rex Salem, quod est rex pacis, ignoti patris, ignotæ matris, ignoti generis, nec initium dierum, neq; uitæ finẽ habens, sed assimilatus filio dei, manet sacerdos in perpetuum. Cõsiderate uero, quantus hic fuerit, cui etiã decimas dederit Abraham patriarcha de spolijs? Atque ij quidem, qui quod sint de numero filiorum Leui, sacerdotij functionem sumunt, præceptum habent, ut decimas accipiant a populo iuxta legem,

unumquenq; uestrum eandem ostentare sollicitudinem, ad expletionem spei usque in finem, ut non segnes efficiamini: uerũ imitatores eorum qui fide & patientia hæreditabũt promissiones. Abrahæ nempe promittẽs deus, quoniam neminem habuit per quẽ iuraret maiorem: iurauit per semetipsum, dicens: Nisi benedicẽs benedicam te, & multiplicans multiplicabo te: & sic longanimiter ferẽs adeptus est repromissionem. Homines enim per maiorem sui iurant: & omnis cõtrouersiæ eorum finis ad cõfirmationem est iuramentum. In quo abundantius uolens deus ostendere pollicitationis hæredibus immobilitatem consilij sui interposuit iusiurandum: ut per duas res immobiles quibus impossibile est mentiri deum, fortissimum solatium habeamus qui confugimus ad tenendam propositã spem: quã sicut ancorã habemus animæ tutam ac firmam & incedentem usque ad interiora uelaminis: ubi præcursor pro nobis introiuit Iesus secundum ordinẽ Melchisedech pontifex factus in æternum.

VII. Hic enim Melchisedech rex Salẽ, sacerdos dei summi, qui obuiauit Abrahæ regresso a cæde regum: & benedixit ei, cui & decimas omnium diuisit Abrahã. Primum quidem qui interpretatur rex iusticiæ, deinde autẽ & rex Salem, quod est rex pacis, sine patre, sine matre, sine genealogia: neque initium dierum nec finem uitæ habens: assimilatus autem filio dei manet sacerdos in perpetuũ. Intuemini autem quantus sit hic: cui & decimas dedit de præcipuis Abraham patriarcha. Et quidẽ de filijs Leui sacerdotiũ accipiẽtes: mandatũ habent decimas sumere a populo secũdũ legem,

μον, τουτέστι, τοὺς ἀδελφοὺς αὐτῶν, καί περ ἐξεληλυθότας ἐκ τῆς ὀσφύος ἀβραάμ. ὁ δὲ μὴ γενεαλογούμενος ἐξ αὐτῶν, δεδεκάτωκε τὸν ἀβραὰμ, καὶ τὸν ἔχοντα τὰς ἐπαγγελίας εὐλόγηκεν. χωρὶς δὲ πάσης ἀντιλογίας, τὸ ἔλαττον ὑπὸ τοῦ κρείττονος εὐλογεῖται. καὶ ὧδε μὲν δεκάτας ἀποθνήσκοντες ἄνθρωποι λαμβάνουσιν. ἐκεῖ δὲ μαρτυρούμενος, ὅτι ζῇ, καὶ ὡς ἔπος εἰπεῖν, διὰ ἀβραὰμ καὶ λευὶ, ὁ δεκάτας λαμβάνων δεδεκάτωται. ἔτι γὰρ ἐν τῇ ὀσφύι τοῦ πατρὸς ἦν, ὅτε συνήντησεν αὐτῷ ὁ μελχισεδέκ. εἰ μὲν οὖν τελείωσις διὰ τῆς λευιτικῆς ἱερωσύνης ἦν, ὁ λαὸς γὰρ ἐπ' αὐτῇ νενομοθέτητο, τίς ἔτι χρεία, κατὰ τὴν τάξιν μελχισεδὲκ ἕτερον ἀνίστασθαι ἱερέα, καὶ οὐ κατὰ τὴν τάξιν ἀαρὼν λέγεσθαι; μετατιθεμένης γὰρ τῆς ἱερωσύνης, ἐξ ἀνάγκης καὶ νόμου μετάθεσις γίνεται. ἐφ' ὃν γὰρ λέγεται ταῦτα, φυλῆς ἑτέρας μετέσχηκεν, ἀφ' ἧς οὐδεὶς προσέσχηκε τῷ θυσιαστηρίῳ. πρόδηλον γὰρ, ὅτι ἐξ ἰούδα ἀνατέταλκεν ὁ κύριος ἡμῶν, εἰς ἣν φυλὴν οὐδὲν περὶ ἱερωσύνης μωϋσῆς ἐλάλησε. καὶ περισσότερον ἔτι κατάδηλόν ἐστιν, εἰ κατὰ τὴν ὁμοιότητα μελχισεδὲκ ἀνίσταται ἱερεὺς ἕτερος, ὃς οὐ κατὰ νόμον ἐντολῆς σαρκικῆς γέγονεν, ἀλλὰ κατὰ δύναμιν ζωῆς ἀκαταλύτου. μαρτυρεῖ γὰρ, ὅτι σὺ ἱερεὺς εἰς τὸν αἰῶνα κατὰ τὴν τάξιν μελχισεδέκ. ἀθέτησις μὲν γὰρ γίνεται προαγούσης ἐντολῆς διὰ τὸ αὐτῆς ἀσθενὲς καὶ ἀνωφελές. οὐδὲν γὰρ ἐτελείωσεν ὁ νόμος, ἐπεισαγωγὴ δὲ κρείττονος ἐλπίδος, δι' ἧς ἐγγίζομεν τῷ θεῷ, καὶ καθ' ὅσον οὐ χωρὶς ὁρκωμοσίας. οἱ μὲν γὰρ χωρὶς ὁρκωμοσίας εἰσὶν ἱερεῖς γεγονότες. ὁ δὲ μετὰ ὁρκωμοσίας διὰ τοῦ λέγοντος πρὸς αὐτόν. ὤμοσε κύριος, καὶ οὐ μεταμεληθήσεται. σὺ ἱερεὺς εἰς τὸν αἰῶνα κατὰ τὴν τάξιν μελχισεδέκ. κατὰ τοσοῦτον κρείττονος διαθήκης γέγονεν ἔγγυος ἰησοῦς, καὶ οἱ μὲν πλείονές εἰσι γεγονότες ἱερεῖς, διὰ τὸ θανάτῳ κωλύεσθαι παραμένειν.

ὁ δὲ

legē, hoc est à fratribus suis, licet egressis ex lūbis Abrahæ. At is cuiꝰ genus nō recensef ex illis, decimas accepit ab Abrahā, & habenti pro missiones benedixit. Porrò nemo negat, quin id qđ minus est, ab eo quod maius est, benedictionē accipiat. Atq; hic quidem homies, qui moriunť, decimas accipiūt. Illic autem is de quo testatū est, quod uiuat, & ut ita loquar, in Abrahā decimatus est etiam ipse Leui, qui decimas solet accipe. Nam is adhuc in lūbis patris erat, cū occurreret Abrahæ Melchisedec. Proinde si cōsummatio per Leuiticū sacerdotiū erat, siquidē per hoc populus legē accepat, qd præterea fuit opus, aliū exoriri sacerdotē, qui secundū ordinem Melchisedec, & nō secūdū ordinē Aaron diceref? quādoquidē translato sacerdotio, necesse est, ut legis quoq; translatio fiat. Nā is de quo dicūtur hæc, ad aliā tribū pertinet, de qua nullus altari astitit. Palam est em̄, ꝙ è tribu Iuda exortus sit dn̄s noster. At nihil locutus est de sacerdotio Moses, ꝙ ad hanc tribum ptineat. Idq; magis etiā liquet si quidē ad similitudinē Melchisedec exoritur sacerdos alius, qui nō iuxta legē mandati carnalis factus sit, sed iuxta potentiā uitæ indissolubilis. Testificatur em̄ ad hūc modum: Tu sacerdos in æternū secundū ordinē Melchisedec. Abrogaf em̄ qđ præcessit præceptū propter imbecillitatē, & inutilitatē. Nam nihil ad pfectionē adduxit lex: uerū erat introductio ad spem potiorē, per quā appropinquamꝰ deo, atq; hoc potiorē, quod nō absq; iureiurando res acta sit. Nā illi quidē citra iusiurandū sacerdotes facti sūt: hic uero cū iureiurādo, per eū qui dixit ad illū: Iurauit dn̄s & nō pœnitebit eū, tu sacerdos in æternū secundū ordinationē Melchisedec. Tanto potioris testamēti spōsor factus est Iesus, & illi quidē plures facti fuerūt sacerdotes, propterea qđ per mortē nō sinerent permanere.

at hic

gem, id est a fratribus suis: quāquam & ipsi exierūt de lumbis Abrahæ. Cuius aūt generatio nō annumeraf in eis: decimas sūpsit ab Abrahā: & hūc q habebat repromissiōes bn̄dixit. Sine ulla aūt cōtradictiōe qđ minus est a meliore bn̄dicif. Et hic qdē decimas moriētes hoīes accipiūt: ibi aūt cōtestaf qa uiuit. Et ut ita dictū sit, per Abraā & Leui qui decimas accepit, decimatus est. Adhuc enim in lumbis patris erat quādo obuiauit ei Melchisedech. Si ergo consummatio per sacerdotiū Leuiticū erat: populus enim sub ipso legē accepit: qd adhuc necessariū fuit secūdū ordinem Melchisedech aliū surgere sacerdotē: & nō secūdū ordinē Aaron dici? Trāslato enim sacerdotio, necesse est ut legis trāslatio fiat. In q̄ enim hæc dicunf, de alia tribu est de qua nullus altario præsto fuit. Manifestū est enim quod ex Iuda ortus sit dominus noster: in qua tribu nihil de sacerdotibꝰ Moyses locutus est. Et ampliꝰ adhuc manifestū est, si secundum multitudinē Melchisedech exurgat aliꝰ sacerdos qui nō secundū legē mandati carnalis factus est, sed secundū uirtutē uitæ insolubilis. Contestaf enim: quoniā tu es sacerdos in æternū secundū ordinem Melchisedech. Reprobatio quidē fit præcedētis mādati propter infirmitatē eius & inutilitatem. Nihil enim ad perfectū adduxit lex. Introductio uero melioris spei per quā proximamus ad deū. Et quantum est: nō sine iureiurādo. Alij quidem sine iureiurando sacerdotes facti sunt: Hic autē cū iureiurādo per eum qui dixit ad illū: Iurauit dominus & non pœnitebit eū: tu es sacerdos in æternū. In tantum melioris testamenti spōsor factꝰ est Iesus. Et alij quidem plures facti sūnt sacerdotes: idcirco quod morte prohiberent permanere:

hic

ὁ δὲ διὰ τὸ μένειν αὐτὸν εἰς τὸν αἰῶνα ἀπαράβατον ἔχει τὴν ἱερωσύνην, ὅθεν καὶ σώζειν εἰς τὸ παντελὲς δύναται, τοὺς προσερχομένους δι' αὐτοῦ τῷ θεῷ πάντοτε ζῶν εἰς τὸ ἐντυγχάνειν ὑπὲρ αὐτῶν. Τοιοῦτος γὰρ ἡμῖν ἔπρεπεν ἀρχιερεὺς, ὅσιος, ἄκακος, ἀμίαντος, κεχωρισμένος ἀπὸ τῶν ἁμαρτωλῶν, καὶ ὑψηλότερος τῶν οὐρανῶν γενόμενος, ὃς οὐκ ἔχει καθ' ἡμέραν ἀνάγκην, ὥσπερ οἱ ἀρχιερεῖς, πρότερον ὑπὲρ τῶν ἰδίων ἁμαρτιῶν θυσίας ἀναφέρειν, ἔπειτα τῶν τοῦ λαοῦ. τοῦτο γὰρ ἐποίησεν ἐφάπαξ, ἑαυτὸν ἀνενέγκας. ὁ νόμος γὰρ ἀνθρώπους καθίστησιν ἀρχιερεῖς, ἔχοντας ἀσθένειαν. ὁ λόγος δὲ τῆς ὁρκωμοσίας τῆς μετὰ τὸν νόμον, υἱὸν εἰς τὸν αἰῶνα τετελειωμένον.

Κεφάλαιον δὲ ἐπὶ τοῖς λεγομένοις, τοιοῦτον ἔχομεν ἀρχιερέα, ὃς ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ τοῦ θρόνου τῆς μεγαλωσύνης ἐν τοῖς οὐρανοῖς, τῶν ἁγίων λειτουργὸς, καὶ τῆς σκηνῆς τῆς ἀληθινῆς, ἣν ἔπηξεν ὁ κύριος, καὶ οὐκ ἄνθρωπος. Πᾶς γὰρ ἀρχιερεὺς εἰς τὸ προσφέρειν δῶρα καὶ θυσίας καθίσταται, ὅθεν ἀναγκαῖον ἔχειν τι καὶ τοῦτον, ὃ προσενέγκῃ. εἰ μὲν γὰρ ἦν ἐπὶ γῆς, οὐδ' ἂν ἦν ἱερεύς, ὄντων τῶν ἱερέων τῶν προσφερόντων κατὰ τὸν νόμον τὰ δῶρα. οἵτινες ὑποδείγματι καὶ σκιᾷ λατρεύουσι τῶν ἐπουρανίων, καθὼς κεχρημάτισται μωϋσῆς, μέλλων ἐπιτελεῖν τὴν σκηνήν. ὅρα, γάρ φησι, » ποιήσῃς πάντα κατὰ τὸν τύπον » τὸν δειχθέντα σοι ἐν τῷ ὄρει. Νυνὶ δὲ διαφορωτέρας τέτυχε λειτουργίας, ὅσῳ καὶ κρείττονός ἐστι διαθήκης μεσίτης, ἥτις ἐπὶ κρείττοσιν ἐπαγγελίαις νενομοθέτηται. Εἰ γὰρ ἡ πρώτη ἐκείνη ἦν ἄμεμπτος, οὐκ ἂν δευτέρας ἐζητεῖτο τόπος. Μεμφόμενος γὰρ αὐτοῖς λέγει. Ἰδοὺ » ἡμέραι ἔρχονται, λέγει κύριος, καὶ » συντελέσω ἐπὶ τὸν οἶκον ἰσραὴλ, » καὶ ἐπὶ τὸν οἶκον ἰούδα, διαθήκην και» νὴν, οὐ κατὰ τὴν διαθήκην ἣν ἐποίησα » τοῖς πατράσιν αὐτῶν ἐν ἡμέρᾳ ἐπι» λαβομένου μου τῆς χειρὸς αὐτῶν, ἐξα» γαγεῖν αὐτοὺς ἐκ γῆς αἰγύπτου,
ὅτι

at hic quod idem maneat in æternum, perpetuū habet sacerdotiū, unde & saluos facere ad plenū potest, qui per ipsum adeunt deum, semper uiuens, ad hoc ut interpellet pro illis. Talis enim decebat ut esset nobis pontifex pius, innocēs impollutus, segregatus à peccatoribus, et sublimior cœlis factus, cui nō sit quotidie necesse, quēadmodū illis pontificibus, prius pro proprijs peccatis uictimas offerre, deinde pro peccatis populi. Nā id fecit semel, cū semetipsum obtulit. Si quidē lex homies cōstituit pontifices, habētes infirmitatē. Porrò sermo iusiurādi, qui supra legē fuit, filium cōstituit in æternū cōsummatum. Cæterū eorū quæ dicimus illud est caput, quod talem habem⁹ pontificem, qui cōsedit ad dextrā throni maiestatis in cœlis, sanctorum administrator, ac ueri tabernaculi, quod fixit deus, & non homo. Omnis enim pontifex ad offerendum donaria & uictimas constituit, unde necesse est, ut hic etiā habeat aliquid, quod offerat. Nā si esset in terra, ne sacerdos quidē esset, ubi sunt sacerdotes qui offerunt iuxta legē donaria, quæ quidem exemplari & umbræ deseruiunt cœlestiū. quemadmodum oraculo responsum est Mosi, cū esset absoluturus tabernaculū: nam uide, inquit, ut facias omīa secundū exemplar, quod ostensum est tibi in monte, nunc uero hoc excellentius sortitus est sacerdotium, quo præstantioris est testamenti intercessor, qđ in præstantioribus promissis sancitū est. Etenim si prius illud tale fuisset, ut nihil in eo posset reprehendi, haudquaq̃ fuisset secundo quæsitus locus. Nam incusans eos loquitur illis: Ecce dies uenient, dicit dn̄s, & cōsummabo super domū Israël, & sup domū Iuda, testamentū nouū, nō iuxta testamentū quod feci patribus illorū in die cū apprehenderem manū illorū, ut educerē eos ex Aegypto,
quoniā

hic autem eo quod maneat in æternū, sempiternū habet sacerdotiū. Vnde & saluare in perpetuū potest accedēs per semetipsum ad deū semper uiuens ad interpellandum pro nobis. Talis enim decebat ut nobis esset pontifex sanctus, innocens, impollutus, segregat⁹ a peccatorib⁹: & excelsior cœlis factus. Qui nō habet necessitatē quotidie quēadmodū sacerdotes pri⁹ pro suis delictis hostias offerre: deinde pro populi. Hoc enim fecit semel seipsum offerēdo. Lex enim constituit homines sacerdotes infirmitatē habentes: sermo autē iurisiurādi qui post legem est filium in æternum perfectum.

Capitulum autem super VIII.
ea quæ dicuntur. Talem habemus pontificem qui consedit in dextra sedis magnitudinis in cœlis sanctorum minister & tabernaculi ueri quod fixit deus & non homo. Omīs enim pōtifex ad offerenda munera & hostias constituitur. Vnde necesse est & hūc habere aliquid quod offerat. Si ergo esset super terram: nec esset sacerdos, cum essent qui offerrēt secundū legem munera qui exemplari & umbræ deseruiunt cœlestiū: sicut responsum est Moysi cum cōsummaret tabernaculum: Vide inquit omnia facito secundum exēplar quod tibi ostēsum est in monte. Nunc autem melius sortitus est ministerium: quāto & melioris testamenti mediator est: qđ in melioribus repromissionibus sancitū est. Nam si illud prius culpa uacasset nō utiq̃ secundi locus inquireretur. Vituperans enim eos dicit: Ecce dies uenient dicit dominus: & cōsummabo super domū Israel, & super domum Iuda testamentum nouum: Non secundū testamentum quod feci patribus eorū in die qua apprehēdi manū eorū ut educerē illos de terra Aegypti:
quoniā

» ὅτι αὐτοὶ οὐκ ἐνέμειναν ἐν τῇ διαθή
» κῃ μου, κἀγὼ ἠμέλησα αὐτῶν, λέγει
» κύριος. ὅτι αὕτη ἡ διαθήκη, ἣν δια/
» θήσομαι τῷ οἴκῳ ἰσραὴλ μετὰ
» τὰς ἡμέρας ἐκείνας, λέγει κύριος,
» διδοὺς νόμους μου εἰς τὴν διάνοιαν
» αὐτῶν, καὶ ἐπὶ καρδίας αὐτῶν ἐπι/
» γράψω αὐτούς, καὶ ἔσομαι αὐτοῖς εἰς
» θεόν, καὶ αὐτοὶ ἔσονταί μοι εἰς λαόν,
» καὶ οὐ μὴ διδάξωσιν ἕκαστος τὸν
» πλησίον αὐτοῦ, καὶ ἕκαστος τὸν ἀδελ
» φὸν αὐτοῦ, λέγων, γνῶθι τὸν κύριον,
» ὅτι πάντες εἰδήσουσί με ἀπὸ μι/
» κροῦ αὐτῶν ἕως μεγάλου αὐτῶν,
» ὅτι ἵλεως ἔσομαι ταῖς ἀδικίαις
» αὐτῶν καὶ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν, καὶ
» τῶν ἀνομιῶν αὐτῶν οὐ μὴ μνησθῶ
ἔτι. ἐν τῷ λέγειν καινήν, πεπα/
λαίωκε τὴν πρώτην. τὸ δὲ παλαιού/
μενον καὶ γηράσκον, ἐγγὺς ἀφανι/
σμοῦ. Εἶχε μὲν οὖν καὶ ἡ πρώτη
δικαιώματα λατρείας, τό, τε ἅγιον
κοσμικόν. σκηνὴ γὰρ κατεσκευά/
σθη ἡ πρώτη, ἐν ᾗ ἥ τε λυχνία, καὶ ἡ
τράπεζα, καὶ ἡ πρόθεσις τῶν ἄρτων,
ἥτις λέγεται ἁγία. μετὰ δὲ τὸ δεύτε
ρον καταπέτασμα σκηνή, ἡ λεγο
μένη ἅγια ἁγίων, χρυσοῦν ἔχουσα
θυμιατήριον, καὶ τὴν κιβωτὸν τῆς δια
θήκης, περικεκαλυμμένην πάντοθεν
χρυσίῳ, ἐν ᾗ στάμνος χρυσῆ ἔχουσα
τὸ μάννα, καὶ ἡ ῥάβδος ἀαρὼν ἡ
βλαστήσασα, καὶ αἱ πλάκες τῆς δια
θήκης. ὑπεράνω δὲ αὐτῆς χερουβὶμ
δόξης, κατασκιάζοντα τὸ ἱλαστήριον
περὶ ὧν οὐκ ἔστι νῦν λέγειν κατὰ μέ/
ρος. τούτων δὲ οὕτως κατεσκευα/
σμένων, εἰς μὲν τὴν πρώτην σκη
νὴν διὰ παντὸς εἰσίασιν οἱ ἱερεῖς,
τὰς λατρείας ἐπιτελοῦντες, εἰς δὲ
τὴν δευτέραν ἅπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ μό
νος ὁ ἀρχιερεύς, οὐ χωρὶς αἵματος,
ὃ προσφέρει ὑπὲρ ἑαυτοῦ, καὶ τῶν τοῦ
λαοῦ ἀγνοημάτων. τοῦτο δηλοῦντος
τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου, μήπω πε/
φανερῶσθαι τὴν τῶν ἁγίων ὁδόν, ἔτι
τῆς πρώτης σκηνῆς ἐχούσης στάσιν,
ἥτις παραβολὴ εἰς τὸν καιρὸν τὸν
ἐνεστηκότα, καθ᾽ ὃν δῶρά τε καὶ θυ/
σίαι προσφέρονται, μὴ δυνάμε/
ναι κατὰ συνείδησιν τελειῶσαι τὸν
λατρεύοντα, μόνον ἐπὶ βρώμασι
καὶ πόμασι,

quoniã ipſi nõ perſtiterũt in teſta/
mento meo, & ego neglectui eos
habui, dicit dominus. Nã hoc eſt
teſtamentum, quod diſponã do/
mui Iſraël poſt dies illos, dicit do/
minus, dans leges meas in mentẽ
illorũ, & in corde illorũ inſcribã il
las, & ero illis deus & ipſi erunt
mihi populus. Et nõ docebũt quiſ
que proximum ſuum, & unuſquiſ
que fratrẽ ſuum, dicentes: Cogno/
ſce dominum, quod omnes cogni
turi ſint me, ab eo qui puſillus fue
rit inter eos, uſq; ad eum qui ma/
gnus eſt inter illos, quoniã placa/
tus ero ſuper iniuſticijs illorum, &
peccatis eorũ, & iniquitatũ illorũ
non recordabor amplius. Per hoc
quod dicit nouum, antiquauit pri
us. Porrò quod antiquatur ac ſene
ſcit, in ꝓpinquo eſt, ut euaneſcat.

Igitur habebat quidẽ etiam pri/
us illud, iuſtificatiões, cultus, ac ſan
ctum mundanũ. Siquidem taber
naculũ factũ fuit primũ, in quo e/
rant & lucernæ, & menſa, & pro/
poſitio panũ, quam uocãt, ſancta.
Poſt ſecundũ aũt uelum erat taber
naculum, quod uocatur ſanctum
ſanctorum, aureũ habẽs thuribu/
lum, & arcã teſtamenti, undiq; cir
cumtectam auro, in qua urna au/
rea habens manna, & uirga Aarõ,
quæ germinauerat, & tabulæ teſta
menti. Supra hanc aũt Cherubim
gloriæ, obũbrantia propiciatoriũ.
de quibus nõ eſt nunc dicendum
ſingulatim. His aũt ad hũc ordina
tis modũ, in prius quidẽ taberna/
culum ſemper ingrediunt ſacerdo
tes, qui ſacrorũ ritus peragãt: in ſe/
cundũ autẽ ſemel quotannis ſolus
põtifex, nõ ſine ſanguine, quẽ of/
fert pro ſeipſo, & pro populi igno
rantijs. Illud ſignificãte ſpiritu ſan=
cto, nõdum manifeſtatã eſſe ſan/
ctorum uiã, adhuc priore taberna
culo conſiſtente, quæ erat ſimilitu/
do pro tempore tum præſente, in
quo dona ſacrificiaq; offeruntur,
quæ nõ poſſint iuxta cõſcientiam
perfectũ reddere cultorẽ, in cibis
dumtaxat.

quoniam ipſi non permã/
ſerunt in teſtamẽto meo: &
ego neglexi eos dicit domi
nus. Quia hoc eſt teſtamẽ
tum quod diſponam do/
mui Iſrael poſt dies illos di
cit dominus: dando leges
meas in mentem eorum, &
in corda eorum ſuperſcri/
bam eas: & ero eis in deũ:
& ipſi erunt mihi in popu/
lum. Et non docebit unuſ/
quiſq; ꝓximũ ſuũ: & unuſ/
quiſq; fratrem ſuũ, dicens:
Cognoſce dñm: quoniam
omes ſciẽt me a minore uſ/
que ad maiorẽ eorũ: quia
ꝓpitius ero iniquitatibus
eorũ: & peccatorũ eorum
iam nõ memorabor. Dicẽ
do autem nouum uetera/
uit prius. Quod autẽ an/
tiquatur & ſeneſcit, prope
interitum eſt. Habuit IX.
quidẽ & prius iuſtificatio/
nes culturæ & ſanctũ ſecu/
lare. Tabernaculum enim
factum eſt primũ: in quo
erant candelabra & men/
ſa & propoſitio panũ quæ
dicitur ſancta. Poſt uelamẽ
tum autem ſecundũ taber
naculum quod dicitur ſan
ctaſanctorum: aureum ha
bens thuribulũ & arcã te/
ſtamenti circũtectam ex o/
mni parte auro, in qua ur/
na aurea habens mãna: &
uirga Aaron quæ frõdue/
rat: & tabulæ teſtamẽti: ſu/
per quæ erant Cherubin
gloriæ obũbrantia ꝓpitia/
toriũ: de quibus nõ eſt mo
do dicẽdũ per ſingula. His
uero ita cõpoſitis, in priori
quidẽ tabernaculo ſemper
introibãt ſacerdotes ſacrifi
ciorũ officia cõſummãtes:
in ſecundo aũt ſemel in an
no ſolus pontifex non ſine
ſanguie quẽ offerret ꝓ ſua
& populi ignorãtia: hoc ſi/
gnificãte ſpũſancto, nõdũ
ꝓpalatã eſſe ſanctorũ uiã
adhuc priore tabernaculo
habente ſtatũ. Quæ para/
bola eſt tẽporis inſtãtis iu/
xta quã mũera & hoſtiæ of
ferunẽ: quæ nõ poſſunt iu/
xta cõſciẽtiam perfectũ fa/
cere ſeruiẽtẽ: ſolũmõ in ci/
bis

καὶ πόμασι, καὶ διαφόροις βαπτι/
σμοῖς, καὶ δικαιώμασι σαρκὸς, μέ
χρι καιροῦ διορθώσεως ἐπικείμενα.
Χριστὸς δὲ παραγενόμενος ἀρχιε/
ρεὺς τῶν μελλόντων ἀγαθῶν, διὰ
τῆς μείζονος καὶ τελειοτέρας σκη/
νῆς, οὐ χειροποιήτου, τουτέστιν, οὐ
ταύτης τῆς κτίσεως, οὐ δὲ δι' αἵμα
τος τράγων καὶ μόσχων, διὰ δὲ τοῦ
ἰδίου αἵματος εἰσῆλθεν ἐφάπαξ εἰς
τὰ ἅγια, αἰωνίαν λύτρωσιν εὑρό/
μενος. εἰ γὰρ τὸ αἷμα ταύρων, καὶ
τράγων, καὶ σποδὸς δαμάλεως,
ῥαντίζουσα τοὺς κεκοινωμένους, ἁ/
γιάζει πρὸς τὴν τῆς σαρκὸς καθα/
ρότητα, πόσῳ μᾶλλον τὸ αἷμα τοῦ
χριστοῦ, ὃς διὰ πνεύματος αἰωνίου
ἑαυτὸν προσήνεγκεν ἄμωμον τῷ
θεῷ, καθαριεῖ τὴν συνείδησιν ὑμῶν
ἀπὸ νεκρῶν ἔργων, εἰς τὸ λατρεύειν
θεῷ ζῶντι. Καὶ διὰ τοῦτο διαθήκης
καινῆς μεσίτης ἐστὶν, ὅπως θανάτου
γενομένου, εἰς ἀπολύτρωσιν τῶν
ἐπὶ τῇ πρώτῃ διαθήκῃ παραβάσε/
ων, τὴν ἐπαγγελίαν λάβωσιν οἱ
κεκλημένοι, τῆς αἰωνίου κληρονομί/
ας. ὅπου γὰρ διαθήκη, θάνατον ἀνά
γκη φέρεσθαι τοῦ διαθεμένου. δια/
θήκη γὰρ ἐπὶ νεκροῖς βεβαία, ἐπεὶ
μή ποτε ἰσχύει, ὅτε ζῇ ὁ διαθέμε/
νος. ὅθεν οὐδ' ἡ πρώτη, χωρὶς αἵμα
τος ἐγκεκαίνισται. λαληθείσης γὰρ
πάσης ἐντολῆς κατὰ νόμον ὑπὸ
μωϋσέως παντὶ τῷ λαῷ, λαβὼν
τὸ αἷμα τῶν μόσχων καὶ τράγων
μετὰ ὕδατος καὶ ἐρίου κοκκίνου καὶ
ὑσσώπου, αὐτό τε τὸ βιβλίον καὶ
πάντα τὸν λαὸν ἐῤῥάντισε, λέγων.
» τοῦτο τὸ αἷμα τῆς διαθήκης, ἧς ἐνε/
» τείλατο πρὸς ὑμᾶς ὁ θεός. καὶ τὴν
σκηνὴν δὲ καὶ πάντα τὰ σκεύη τῆς
λειτουργείας τῷ αἵματι πάντα ὁ/
μοίως ἐῤῥάντιζε. καὶ σχεδὸν ἐν αἵ/
ματι πάντα καθαρίζεται κατὰ τὸν
νόμον, καὶ χωρὶς αἱματεκχυσίας
οὐ γίνεται ἄφεσις. ἀνάγκη οὖν τὰ
μὲν ὑποδείγματα τῶν ἐν τοῖς οὐ/
ρανοῖς, τούτοις καθαρίζεσθαι. αὐτὰ
δὲ τὰ ἐπουράνια, κρείττοσι θυσί/
αις παρὰ ταύτας. οὐ γὰρ εἰς χει
ροποίητα ἅγια εἰσῆλθεν ὁ χριστὸς,
ἀντίτυπα τῶν ἀληθινῶν, ἀλλ'
εἰς

duntaxat & potionibus, & diuer/
sis ablutionibus ac iustificationi/
bus carnis usq; ad tẽpus correctio
nis imposita, At Christus accedẽs
pontifex futurorũ bonorum, per
maius & perfectius tabernaculũ,
non manu factum, hoc est, nõ hu
ius structuræ, neq; per sanguinem
hircorum ac uitulorũ, sed per pro/
prium sanguinem ingressus est se/
mel in sancta, æterna redemptio/
ne reperta. Nam si sanguis tauro/
rum & hircorũ, & cinis iuuencæ,
aspergens inquinatos, sanctificat
ad carnis purificationẽ, quãto ma/
gis sanguis Christi, qui per spiritũ
æternum seipsum obtulit immacu
latum deo, purgabit conscientiam
uestrã à mortuarijs operibus, ad
seruiendum deo uiuenti? Et ob id
noui testamenti conciliator est, ut
morte intercedẽte, ad redemptio/
nem earũ præuaricationũ, quæ fue/
rant sub priori testamẽto, ij qui uo
cati sunt, promissionem accipiant
æternæ hæreditatis. Siquidem ubi
testamentum est, mors intercedat
necesse est testatoris. Nã testamen
tum in mortuis ratũ est, quãdoqui
dem nondũ ualet, cũ uiuit testator
Vnde ne prius quidẽ illud, absq;
sanguine dedicatũ fuit. Cum enĩ
Moyses oẽ præceptũ iuxta legẽ
exposuisset omni populo, sumpto
sanguine uitulorum & hircorum,
cum aqua & lana coccina & hyso/
po, simul & ipsum librum & totũ
populum aspersit, dicens: Hic est
sanguis testamenti, quod manda/
uit uobis deus. Insuper autẽ & ta/
bernaculum, & omnia uasa mini-
sterij, sanguine consimiliter asper/
gebat. Et omnia ferè secundum le
gem sanguine purificant, & absq;
sanguinis effusione non fit remis/
sio. Itaq; necesse est, ut exemplaria
quidem eorum quæ sunt in cœlis,
hisce rebus purificentur, cæterum
ipsa cœlestia potioribus quàm hæ
sint, uictimis mũdentur. Non enĩ
in manu facta sancta ingressus est
Christus, exemplaria uerorũ, sed
in

bis & in potibus & in uarijs
baptismatib⁹ & iusticijs car
nis usque ad tempus corre/
ctionis impositis. Christus
autem assistens pontifex fu
turorum bonorum per am
plius & perfectius taberna/
culum nõ manufactum, id
est non huius creatiõis: neq;
per sanguinem hircorũ aut
uitulorum: sed per propriũ
sanguinẽ introiuit semel in
sancta, æterna redemptione
inuẽta. Si enim sanguis hir
corum aut taurorum: & ci/
nis uitulæ aspersus inquina
tos sanctificat ad emunda/
tionem carnis: quanto ma/
gis sanguis Christi qui per
spiritũsanctum semetipsum
obtulit immaculatum deo,
emundauit conscientiã no/
stram ab operibus mortuis
ad seruiendum deo uiuen/
ti. Et ideo noui testamenti
mediator est: ut morte inter
cedente in redemptionẽ ea/
rum præuaricationum quæ
erant sub priori testamento
repromissionem accipiant
qui uocati sunt æternæ hæ/
reditatis. Vbi enim testamẽ
tum est, mors necesse est in/
tercedat testatoris. Testamẽ
tum enim in mortuis cõfir/
matum est: alioquin nondũ
ualet dum uiuit qui testa/
tus est. Vnde nec primũ qui
dem sine sanguine dedicatũ
est. Lecto enim omni man/
dato legis a Moyse uniuer/
so populo: accipiens sangui
nem uitulorum & hircorũ
cum aqua & lana coccinea
& hysopo: ipsum quoq; li/
brũ & omnẽ populũ asper/
sit, dicẽs: Hic sanguis testa/
menti qđ mandauit ad uos
deus. Etiã tabernaculum &
omnia uasa ministerij san/
guine similiter aspersit. Et o/
mnia pene in sanguine secũ
dum legem mundant: & si/
ne sanguinis effusione non
fit remissio. Necesse est ergo
exemplaria quidem cœle/
stium his mundari: ipsa au/
tem cœlestia melioribus ho
stijs quam istis. Non enĩ in
manufactis sanctis Iesus in
troijt exẽplaria uerorũ, sed
in

εἰς αὐτὸν τὸν οὐρανόν, νῦν ἐμφανι/
σθῆναι τῷ προσώπῳ τοῦ θεοῦ ὑπὲρ
ἡμῶν. οὐδ᾽ ἵνα πολλάκις προσφέρῃ
ἑαυτόν, ὥσπερ ὁ ἀρχιερεὺς εἰσέρ/
χεται εἰς τὰ ἅγια κατ᾽ ἐνιαυτὸν ἐν
αἵματι ἀλλοτρίῳ, ἐπεὶ ἔδει αὐτὸν
πολλάκις παθεῖν ἀπὸ καταβολῆς
κόσμου. νῦν δὲ ἅπαξ ἐπὶ συντε/
λείᾳ τῶν αἰώνων, εἰς ἀθέτησιν ἁ/
μαρτίας, διὰ τῆς θυσίας αὐτοῦ πε/
φανέρωται. καὶ καθ᾽ ὅσον ἀπό/
κειται τοῖς ἀνθρώποις ἅπαξ ἀπο/
θανεῖν, μετὰ δὲ τοῦτο κρίσις, οὕ/
τως καὶ ὁ χριστὸς ἅπαξ προσενεχθεὶς
εἰς τὸ πολλῶν ἀνενεγκεῖν ἁμαρτίας,
ἐκ δευτέρου χωρὶς ἁμαρτίας ὀφθή/
σεται τοῖς αὐτὸν ἀπεκδεχομένοις
εἰς σωτηρίαν.

Σκιὰν γὰρ ἔχων ὁ νόμος τῶν
μελλόντων ἀγαθῶν, οὐκ αὐτὴν τὴν
εἰκόνα τῶν πραγμάτων, κατ᾽ ἐνιαυ
τὸν ταῖς αὐταῖς θυσίαις ἃς προσφέ
ρουσιν εἰς τὸ διηνεκές, οὐδέποτε δύ
ναται τοὺς προσερχομένους τελειῶ
σαι. ἐπεὶ οὐκ ἂν ἐπαύσαντο προσ/
φερόμεναι; διὰ τὸ μηδὲ μίαν ἔχειν
ἔτι συνείδησιν ἁμαρτιῶν τοὺς λα/
τρεύοντας, ἅπαξ κεκαθαρμένους.
ἀλλ᾽ ἐν αὐταῖς ἀνάμνησις ἁμαρ/
τιῶν κατ᾽ ἐνιαυτόν. ἀδύνατον γὰρ
αἷμα ταύρων καὶ τράγων ἀφαιρεῖν
ἁμαρτίας. διὸ εἰσερχόμενος εἰς
» τὸν κόσμον, λέγει. θυσίαν καὶ προσ
» φορὰν οὐκ ἠθέλησας. σῶμα δὲ κα/
» τηρτίσω μοι, ὁλοκαυτώματα καὶ
» περὶ ἁμαρτίας οὐκ εὐδόκησας, τότε
» εἶπον. ἰδοὺ ἥκω, ἐν κεφαλίδι βι/
» βλίου γέγραπται περὶ ἐμοῦ, τοῦ
ποιῆσαι ὁ θεὸς τὸ θέλημά σου. ἀνώ
τερον λέγων, ὅτι θυσίαν καὶ προσ
φορὰν, καὶ ὁλοκαυτώματα, καὶ πε
ρὶ ἁμαρτίας οὐκ ἠθέλησας, οὐδὲ εὐ
δόκησας, αἵτινες κατὰ τὸν νόμον
προσφέρονται, τότε εἴρηκεν, ἰδοὺ ἥ/
κω τοῦ ποιῆσαι ὁ θεὸς τὸ θέλημά σου,
ἀναιρεῖ τὸ πρῶτον, ἵνα τὸ δεύτερον
στήσῃ, ἐν ᾧ θελήματι ἡγιασμένοι
ἐσμὲν, οἱ διὰ τῆς προσφορᾶς τοῦ σώ
ματος τοῦ Ἰησοῦ χριστοῦ ἐφάπαξ. καὶ
πᾶς μὲν ἱερεὺς ἕστηκε καθ᾽ ἡμέραν λει
τουργῶν, καὶ τὰς αὐτὰς πολλάκις
προσφέρων θυσίας, αἵτινες οὐδέποτε
δύνανται

in ipsum cœlum, ut appareat nūc
in conspectu dei pro nobis, non
ut sæpius offerat semetipsum, quē/
admodum pontifex ingreditur in
sancta singulis annis per sanguinē
alienum. Alioqui oportuisset il/
lum sæpius passum fuisse à con/
dito mundo. Nunc autem semel,
sub cōsummationem seculorum,
ad profligationem peccati, per im
molationem sui ipsius apparuit.
Et quatenus illud manet omes ho
mines, ut semel moriantur, post
hoc autem iudicium, ita & Chri/
stus semel oblatus, ut multorum
peccata tolleret, rursus absque pec
cato conspicietur, ijs qui illum ex/
pectant in salutem.

Nam lex umbram obtinens
futurorum bonorum, non ipsam
imaginem rerum, his hostijs quas
singulis annis easdem continenter
offerunt, nunquam potest acce/
dentes perfectos reddere. Alioqui
nonne desiissent offerri? propter/
ea, quod nullam iam habuissent
conscientiam peccatorum, qui sa/
crificassent, ac semel purgati es/
sent. Atqui in istis commemora/
tio fit peccatorum quotannis. Nō
enim potest sanguis taurorum &
hircorum auferre peccata. Qua/
propter cum ingressurus est mun
dum, dicit: Sacrificium & oblatio/
nem noluisti. Corpus autem apta
sti mihi, holocautomata & ꝓ pec
cato non comprobasti. Tunc di/
xi: Ecce adsum, in capite libri scri/
ptum est de me, ut faciā deus uo/
luntatem tuam. Superius cum di/
cit, sacrificium, & oblationē, & ho/
locautomata, & pro peccato no/
luisti, nec comprobasti, quæ iuxta
legem offeruntur, tunc dixit: Ecce
adsum, ut faciam deus uolūtatem
tuam: tollit prius, ut posterius sta/
tuat: per quā uoluntatē sanctifica/
ti sumus per oblationem corporis
Iesu Christi semel peractam. Et o/
mnis quidem sacerdos assistit quo
tidie, sacra peragens, & easdem
sæpius offerens hostias, quæ nun/
quàm

in ipsum cœlum, ut appa/
reat nūc uultui dei pro no/
bis. Neque ut sepe offerat
semetipsum: quemadmo/
dum pontifex intrat in san
cta per singulos annos in
sanguine alieno: Alioquin
oportebat eum frequenter
pati ab origine mundi: nūc
autem semel in consumma
tione seculorum ad desti/
tutionem peccati per ho/
stiam suā apparuit. Et quē/
admodum statutū est ho/
minibus semel mori: post
hoc autem iudicium: sic &
Christus semel oblatus est
ad multorum exhaurien/
da peccata: secūdo sine pec
cato apparebit omnibꝰ ex/
pectantibus se in salutem.

Vmbram enim habens X.
lex futurorum bonorum,
non ipsam imaginem rerū
per singulos annos eisdem
ipsis hostijs quas offerunt
indesinenter, nunquam po
test accedētes perfectos fa/
cere: Alioquin cessassent of
ferri: ideo quod nullam ha
berent ultra conscientiam
peccati cultores semel mū/
dati: sed in ipsis commemo
ratio peccatorū per singu/
los annos fit. Impossibile
enim est sanguine taurorū
& hircorū auferri peccata:
ideo ingrediens mundū, di
cit: Hostiam & oblationem
noluisti: corpus autē apta/
sti mihi. Holocaustomata,
& pro peccato non tibi pla
cuerūt. Tunc dixi: Ecce ue/
nio. In capite libri scriptū
est de me: ut faciā deus uo
luntatem tuam. Superius
dicens, quia hostias & ob/
lationes & holocaustoma/
ta & pro peccato noluisti:
nec placita sunt tibi quæ se
cundum legem offerūtur:
Tunc dixi, ecce uenio, ut fa
ciam deus uoluntatem tu/
am: aufert primum ut se/
quens statuat. In qua uolū
tate sanctificati sumus per
oblationem corporis Iesu
Christi semel. Et omnis qui
dem sacerdos præsto est q̄
tidie ministrās, & easdē sæ/
pe offerēs hostias quæ nū/
quam

τε δύνανται περιελεῖν ἁμαρτίας. αὐ/
τὸς δὲ μίαν ὑπὲρ ἁμαρτιῶν προσε/
νέγκας θυσίαν, εἰς τὸ διηνεκὲς ἐκά
θισεν ἐν δεξιᾷ τοῦ θεοῦ, τὸ λοιπὸν
ἐκδεχόμενος, ἕως τεθῶσιν οἱ ἐχ/
θροὶ αὐτοῦ ὑποπόδιον τῶν ποδῶν
αὐτοῦ. μιᾷ γὰρ προσφορᾷ τετελείω
κεν εἰς τὸ διηνεκὲς τοὺς ἁγιαζομέ
νους. μαρτυρεῖ δὲ ἡμῖν καὶ τὸ πνεῦ
μα τὸ ἅγιον. μετὰ γὰρ τὸ προειρη
κέναι, αὕτη ἡ διαθήκη, ἣν διαθήσο/
μαι πρὸς αὐτοὺς, μετὰ τὰς ἡμέ/
ρας ἐκείνας λέγει κύριος, διδοὺς
νόμους μου ἐπὶ καρδίας αὐτῶν, καὶ
ἐπὶ τῶν διανοιῶν αὐτῶν ἐπιγρά/
ψω αὐτοὺς, καὶ τῶν ἁμαρτιῶν, καὶ
τῶν ἀνομιῶν αὐτῶν οὐ μὴ μνησθῶ
ἔτι. ὅπου δὲ ἄφεσις τούτων, οὐκ
ἔτι προσφορὰ περὶ ἁμαρτίας. Ἔχον
τες οὖν ἀδελφοὶ παῤῥησίαν εἰς τὴν
εἴσοδον τῶν ἁγίων ἐν τῷ αἵματι
Ἰησοῦ, ἣν ἐνεκαίνισεν ἡμῖν ὁδὸν
πρόσφατον καὶ ζῶσαν διὰ τοῦ κα/
ταπετάσματος, τουτέστι, τῆς σαρ
κὸς αὐτοῦ, καὶ ἱερέα μέγαν ἐπὶ τὸν
οἶκον τοῦ θεοῦ, προσερχώμεθα με/
τὰ ἀληθινῆς καρδίας ἐν πληροφο/
ρίᾳ πίστεως, ἐῤῥαντισμένοι τὰς καρ
δίας ἀπὸ συνειδήσεως πονηρᾶς,
καὶ λελουμένοι τὸ σῶμα, ὕδατι κα/
θαρῷ, κατέχωμεν τὴν ὁμολογίαν
τῆς ἐλπίδος, ἀκλινῆ. πιστὸς γὰρ
ὁ ἐπαγγειλάμενος. καὶ κατανοῶ/
μεν ἀλλήλους εἰς παροξυσμὸν ἀγά
πης, καὶ καλῶν ἔργων, μὴ ἐγκα/
ταλιπόντες τὴν ἐπισυναγωγὴν
ἑαυτῶν, καθὼς ἔθος τισὶν, ἀλλὰ
παρακαλοῦντες, καὶ τοσούτῳ μᾶλ/
λον, ὅσῳ βλέπετε ἐγγίζουσαν τὴν
ἡμέραν. ἑκουσίως γὰρ ἁμαρτανόν/
των ἡμῶν μετὰ τὸ λαβεῖν τὴν ἐπί
γνωσιν τῆς ἀληθείας, οὐκ ἔτι περὶ ἁμαρ
τιῶν ἀπολείπεται θυσία, φοβερὰ δέ
τις ἐκδοχὴ κρίσεως, καὶ πυρὸς ζῆλος
ἐσθίειν μέλλοντος τοὺς ὑπεναντίους.
ἀθετήσας τις νόμον μωϋσέως, χω
ρὶς οἰκτιρμῶν ἐπὶ δυσὶν ἢ τρισὶ
μάρτυσιν ἀποθνήσκει. πόσῳ δο/
κεῖτε χείρονος ἀξιωθήσεται τιμω/
ρίας, ὁ τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ καταπα/
τήσας, καὶ τὸ αἷμα τῆς διαθήκης κοι
νὸν ἡγησάμενος, ἐν ᾧ ἡγιάσθη, καὶ
τὸ πνεῦμα

quàm possint auferre peccata. Hic
uero, una pro peccatis oblata uicti
ma, perpetuo sedet ad dexterā dei,
id quod superest expectans, do/
nec reddantur inimici ipsius, sca/
bellum pedum eius. Vnica enim
oblatione perfectos effecit in per/
petuum, eos qui sanctificantur.
Testificatur autē nobis & ipse spi/
ritus sanctus, nimirum cum præ/
dixerit, Hoc est testamentū, quod
condam erga illos, post dies illos,
dicit dominus, dans leges meas in
corde illorum, & in mentibus illo/
rum inscribam eas, & peccatorum
atq; iniquitatum illorum nō recor
dabor amplius. Porrò ubi horum
est remissio, non est amplius obla/
tio pro peccato. Cum igitur fra/
tres, habeamus libertatem adeun
di in sancta per sanguinem Iesu,
ea uia quam dedicauit nobis recē/
tem ac uiuentem, per uelamētum,
hoc est, per carnem suam, cumq;
habeamus sacerdotem magnum
præfectū domui dei, accedamus
cum uero corde, in certitudine fi/
dei, aspersi cordibus, ac depulsa cō
scientia mala, & abluti corpore, a/
qua pura, teneamus cōfessionem
spei, non uacillantem, fidelis enim
qui promisit, & cōsideremus nos
inuicē, in hoc, ut prouocemus ad
charitatem & bona opera, nō de/
serentes aggregationē nostri mu/
tuam, sicuti mos est nonnullis, sed
adhortātes inuicem, idq; hoc ma/
gis, quod uidetis appropinquantē
diem. Nam si uolentes peccaueri/
mus post acceptam cognitionē ue
ritatis, non ultra pro peccatis re/
liqua est hostia, sed formidabilis
quædā expectatio iudicij, & ignis
uehementia, qui deuoraturus est
aduersarios. Qui aspernatus fuerit
Moysi legem, absq; misericordia,
sub duobus aut tribus testibus mo
ritur. Quāto putatis peioribus af/
ficietur supplicijs, qui filiū dei con
culcarit, & sanguinem testamen/
ti, ceu rem prophanam habuerit,
per quem fuerat sanctificatus, &
spiritum

quam possunt auferre pec/
cata. Hic autem unam pro
peccatis offerēs hostiam in
sempiternum sedet in dexte
ra dei: de cætero expectans
donec ponantur inimici e/
ius scabellum pedum eius.
Vna enim oblatione con/
summauit in sempiternum
sanctificatos. Contestat̄ au
tem nos & spiritussanctus.
Postquam enim dixit: Hoc
autem testamentum quod
testabor ad illos post dies il
los dicit dominus: Dabo le
ges meas in cordibus eorū:
& in mētibus eorū superscri
bam eas: & peccatorū & ini/
quitatū eorū iam nō recor/
dabor amplius. Vbi autem
horum remissio iam nō est
oblatio pro peccato. Habē/
tes itaq; fratres fiduciam in
introitu sanctorū in sangui/
ne Christi: quam initiauit
nobis uiam nouā & uiuen/
tem per uelamen: id est car/
nem suam & sacerdotē ma/
gnum super domū dei, ac/
cedamus cum uero corde
in plenitudine fidei aspersi
corda a conscientia mala: &
abluti corpus aqua munda
teneamus spei nostræ con/
fessionem indeclinabilem.
Fidelis enim est qui repro/
misit. Et consideremus inui
cem in prouocationē chari/
tatis & bonorū operum, nō
deserentes collectionem no
stram: sicut consuetudinis
est quibusdam: sed conso/
lantes & tanto magis quan/
to uideritis appropinquan/
tem diem. Volūtarie enim
peccantibus nobis post ac/
ceptam noticiam ueritatis,
iam nō relinquitur pro pec
catis hostia: terribilis autē
quædam expectatio iudicij
& ignis æmulatio quæ con/
sumptura est aduersarios.
Irritam quis faciens legem
Moysi, sine ulla miseratio/
ne duobus uel tribus testi/
bus moritur: quanto ma/
gis putatis deteriora mere/
ri supplicia, qui filium dei
cōculcauerit, & sanguinem
testamenti pollutū duxerit,
in quo sanctificatus est: &
spiritu/

τὸ πνεῦμα τῆς χάριτος ἐνυβρίσας. οἴδαμεν γὰρ τὸν εἰπόντα, ἐμοὶ ἐκδίκησις, ἐγὼ ἀνταποδώσω, λέγει κύριος. καὶ πάλιν, κύριος κρινεῖ τὸν λαὸν αὐτοῦ. φοβερὸν τὸ ἐμπεσεῖν εἰς χεῖρας θεοῦ ζῶντος. Ἀναμιμνήσκεσθε δὲ τὰς πρότερον ἡμέρας ἐν αἷς φωτισθέντες, πολλὴν ἄθλησιν ὑπεμείνατε παθημάτων. τοῦτο μὲν, ὀνειδισμοῖς τε καὶ θλίψεσι θεατριζόμενοι, τοῦτο δὲ κοινωνοὶ τῶν οὕτως ἀναστρεφομένων γενηθέντες. καὶ γὰρ τοῖς δεσμοῖς μου συνεπαθήσατε, καὶ τὴν ἁρπαγὴν τῶν ὑπαρχόντων ὑμῶν μετὰ χαρᾶς προσεδέξασθε, γινώσκοντες ἔχειν ἐν ἑαυτοῖς κρείττονα ὕπαρξιν ἐν οὐρανοῖς καὶ μένουσαν. μὴ ἀποβάλητε οὖν τὴν παρρησίαν ὑμῶν, ἥτις ἔχει μισθαποδοσίαν μεγάλην. ὑπομονῆς γὰρ ἔχετε χρείαν, ἵνα τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ ποιήσαντες, κομίσησθε τὴν ἐπαγγελίαν. ἔτι γὰρ μικρὸν ὅσον ὅσον, ὁ ἐρχόμενος ἥξει, καὶ οὐ χρονιεῖ. Ὁ δὲ δίκαιος ἐκ πίστεως ζήσεται, καὶ ἐὰν ὑποστείληται, οὐκ εὐδοκεῖ ἡ ψυχή μου ἐν αὐτῷ. ἡμεῖς δὲ οὐκ ἐσμὲν ὑποστολῆς εἰς ἀπώλειαν, ἀλλὰ πίστεως εἰς περιποίησιν ψυχῆς.

Ἔστι δὲ πίστις, ἐλπιζομένων ὑπόστασις, πραγμάτων ἔλεγχος οὐ βλεπομένων. ἐν ταύτῃ γὰρ ἐμαρτυρήθησαν οἱ πρεσβύτεροι. πίστει νοοῦμεν κατηρτίσθαι τοὺς αἰῶνας ῥήματι θεοῦ, εἰς τὸ μὴ ἐκ φαινομένων τὰ βλεπόμενα γεγονέναι. πίστει πλείονα θυσίαν ἄβελ παρὰ κάϊν προσήνεγκε τῷ θεῷ, δι' ἧς ἐμαρτυρήθη εἶναι δίκαιος, μαρτυροῦντος ἐπὶ τοῖς δώροις αὐτοῦ τοῦ θεοῦ, καὶ δι' αὐτῆς ἀποθανὼν ἔτι λαλεῖ. πίστει ἐνὼχ μετετέθη τοῦ μὴ ἰδεῖν θάνατον, καὶ οὐχ εὑρίσκετο, διότι μετέθηκεν αὐτὸν ὁ θεός. πρὸ γὰρ τῆς μεταθέσεως αὐτοῦ μεμαρτύρηται εὐηρεστηκέναι τῷ θεῷ. χωρὶς δὲ πίστεως ἀδύνατον εὐαρεστῆσαι. πιστεῦσαι γὰρ δεῖ τὸν προσερχόμενον τῷ θεῷ, ὅτι ἔστι, καὶ τοῖς ἐκζητοῦσιν αὐτὸν μισθαποδότης γίνεται. πίστει χρηματισθεὶς

ſpiritũ gratiæ contumelia affecerit Nouimus em̃ eum qui dixit: Meũ eſt ulciſci, ego rependã, dicit dñs. Et rurſum: Dominus iudicabit populum ſuũ. Horrendũ eſt incidere in manus dei uiuẽtis. Redeant autem uobis in memoriã ſuperiores dies, in q̃bus illuminati, ingens certamen ſuſtinuiſtis afflictionũ, partim quidẽ, dum & probris & preſſuris affecti, ſpectaculo fuiſtis om̃ibus, partim dum cõſortes ita conuerſantiũ facti eſtis. Siquidẽ & afflictionũ, quæ ex uinculis meis cõtigerunt participes, fuiſtis, & direptionẽ facultatũ ueſtrarũ cum gaudio accepiſtis, ſcientes uos habere in uobis, potiorẽ ſubſtantiã in cœlis ac manentẽ. Ne abieceritis igiť fiduciã ueſtram, quæ magnã habet præmij retributionẽ. Nam patientia uobis eſt opus, ut ubi uoluntatem dei peregeritis, reportetis promiſſionẽ. Adhuc em̃ perpuſillũ tẽporis, & qui uenturus eſt ueniet, & nõ tardabit. Iuſtus aũt ex fide uicturus eſt. & ſi ſe ſubduxerit, non probabiť anĩo meo. At nos nõ ſumus qui ſubducamus nos in perditionem, ſed ad fidẽ pertinemus in acquiſitionẽ animæ. Eſt aũt fides earũ rerũ quæ ſperanť, ſubſtantia, argumentũ eorũ, quæ nõ uidenť. per hanc em̃ teſtimoniũ meruerũt ſeniores. Per fidẽ intelligimus perfecta fuiſſe ſecula uerbo dei, ut ex his quæ nõ apparebant, ea quæ uidentur, fierẽt. Per fidẽ uberiorẽ hoſtiam Abel obtulit deo, q̃ Cain: p quã teſtimoniũ meruit, q͛ eſſet iuſtus, teſtimoniũ perhibente de donarijs illius deo, & per hãc mortu⁹ adhuc loquiť. Per fidẽ Enoch fuit translatus, ne uideret mortẽ, nec fuit inuẽtus, propterea qđ tranſtulerat illũ deus. priuſquã em̃ trãsferretur, teſtimoniũ meruerat, qđ placuiſſet deo. Atqui ſine fide, fieri nõ poteſt, ut quis illi placeat. Nam qui accedit ad deũ, hunc credere oportet, eſſe deũ, & eſſe remuneratorẽ quærẽtibus ſe. Per fidẽ admonitus

ſpiritui gratiæ cõtumeliam fecerit. Scimus enim qui dixit: Mihi uindictã & ego retribuam. Et iterum: Quia iudicabit dominus populũ ſuum. Horrendum eſt incidere in manus dei uiuentis. Rememoramini autem priſtinos dies, in quibus illuminati magnum certamẽ ſuſtinuiſtis paſſionũ: & in altero quidẽ opprobrijs & tribulationibus ſpectaculũ facti: in altero autẽ ſocij taliter conuerſantium effecti. Nam & uinctis cõpaſſi eſtis: & rapinam bonorũ ueſtrorũ cum gaudio ſuſcepiſtis, cognoſcentes uos habere meliorẽ & manentẽ ſubſtantiã. Nolite itaq; amittere confidentiam ueſtrã: quæ magnam habet remunerationem. Patientia enim uobis neceſſaria eſt: ut uoluntatem dei faciẽtes, reportetis promiſſionem. Adhuc enim modicũ aliquãtulum qui uenturus eſt ueniet & nõ tardabit: iuſtus autem meus ex fide uiuit. Quod ſi ſubtraxerit ſe, non placebit animæ meæ. Nos autẽ nõ ſimus ſubtractionis filij in perditionem: ſed fidei in acquiſitionẽ animæ.

XI. Eſt autem fides ſperandarum ſubſtantia rerũ, argumentum non apparentium. In hac enim teſtimonium cõſecuti ſunt ſenes. Fide intelligimus aptata eſſe ſecula uerbo dei: ut ex inuiſibilibus uiſibilia fierent. Fide plurimam hoſtiam Abel quam Cain obtulit deo: per quam teſtimonium conſecutus eſt eſſe iuſtus, teſtimonium perhibẽte muneribus eius deo: & per illam defunctus adhuc loquitur. Fide Enoch translatus eſt ne uideret mortẽ: & nõ inueniebatur: quia tranſtulit illum deus: Ante trãslationem enim teſtimoniũ habuit placuiſſe deo. Sine fide autem impoſſibile eſt placere deo. Credere enim oportet accedentem ad deum, quia eſt: & inquirentibus ſe remunerator ſit. Fide Noe reſpõſo

σθεὶς νῶε περὶ τῶν μηδέπω βλε/
πομένων, εὐλαβηθεὶς, κατεσκεύα/
σε κιβωτὸν εἰς σωτηρίαν τοῦ οἴκου
αὐτοῦ, δι' ἧς κατέκρινε τὸν κόσμον
καὶ τῆς κατὰ πίστιν δικαιοσύνης ἐ/
γένετο κληρονόμος. πίστει καλούμε
νος ἀβραὰμ ὑπήκουσεν ἐξελθεῖν εἰς
τὸν τόπον, ὃν ἤμελλε λαμβάνειν εἰς
κληρονομίαν, καὶ ἐξῆλθε, μὴ ἐπιστά
μενος ποῦ ἔρχεται. πίστει παρῴκησεν
εἰς γῆν τῆς ἐπαγγελίας, ὡς ἀλλο/
τρίαν, ἐν σκηναῖς κατοικήσας μετὰ
ἰσαὰκ καὶ ἰακὼβ τῶν συγκληρονόμων
τῆς ἐπαγγελίας τῆς αὐτῆς. ἐξεδέχε/
το γὰρ, τὴν τοὺς θεμελίους ἔχουσαν
πόλιν, ἧς τεχνίτης καὶ δημιουργὸς ὁ
θεός. πίστει καὶ αὐτὴ σάῤῥα δύνα/
μιν εἰς καταβολὴν σπέρματος ἔ/
λαβε, καὶ παρὰ καιρὸν ἡλικίας ἔτε/
κεν, ἐπὶ πιστὸν ἡγήσατο τὸν ἐπαγ
γειλάμενον. διὸ καὶ ἀφ' ἑνὸς ἐγεν/
νήθησαν, καὶ ταῦτα νενεκρωμένου,
καθὼς τὰ ἄστρα τοῦ οὐρανοῦ τῷ πλή/
θει, καὶ ὡσεὶ ἄμμος ἡ παρὰ τὸ χεῖ/
λος τῆς θαλάσσης ἡ ἀναρίθμητος. κα/
τὰ πίστιν ἀπέθανον οὗτοι πάντες,
μὴ λαβόντες τὰς ἐπαγγελίας, ἀλ/
λὰ πόῤῥωθεν αὐτὰς ἰδόντες καὶ πει/
σθέντες, καὶ ἀσπασάμενοι καὶ ὁμολο
γήσαντες, ὅτι ξένοι καὶ παρεπίδημοί
εἰσιν ἐπὶ τῆς γῆς. οἱ γὰρ τοιαῦτα λέ
γοντες, ἐμφανίζουσιν, ὅτι πατρίδα
ἐπιζητοῦσι. καὶ εἰ μὲν ἐκείνης ἐμνη
μόνευον ἀφ' ἧς ἐξῆλθον, εἶχον ἂν
καιρὸν ἀνακάμψαι. νῦν δὲ κρείττο/
νος ὀρέγονται, τουτέστιν ἐπουρανίου.
διὸ οὐκ ἐπαισχύνεται αὐτοὺς ὁ θεὸς,
θεὸς ἐπικαλεῖσθαι αὐτῶν, ἡτοίμασε
γὰρ αὐτοῖς πόλιν. πίστει προσενήνο
χεν ἀβραὰμ τὸν ἰσαὰκ πειραζόμε/
νος, καὶ τὸν μονογενῆ προσέφερεν, ὁ
τὰς ἐπαγγελίας ἀναδεξάμενος,
« πρὸς ὃν ἐλαλήθη, ὅτι ἐν ἰσαὰκ κλη
» θήσεταί σοι σπέρμα, λογισάμενος
ὅτι καὶ ἐκ νεκρῶν ἐγείρειν δυνατὸς
ὁ θεὸς, ὅθεν αὐτὸν καὶ ἐν παραβολῇ
ἐκομίσατο. πίστει περὶ μελλόντων εὐ
λόγησεν ἰσαὰκ τὸν ἰακὼβ καὶ τὸν
ἠσαῦ. πίστει ἰακὼβ ἀποθνήσκων, ἕκα
στον τῶν υἱῶν ἰωσὴφ εὐλόγησε, καὶ
προσεκύνησεν ἐπὶ τὸ ἄκρον τῆς ῥάβ
δου αὐτοῦ. πίστει, ἰωσὴφ τελευτῶν,
περὶ

nitus oraculo Noë, ea quæ non/
dum uidebantur, ueritus, appara/
uit arcam ad salutem domus suæ,
per quā arcam cōdemnauit mun/
dum, & eius quæ secundum fidem
est, iusticiæ factus est hæres. Per fi/
dem, appellatus Abrahā, obediijt,
ut exiret in locū quem accepturus
erat in hæreditatē, & exiuit, nesci/
ens quò esset uenturus. Per fidem
cōmigrauit in terrā promissionis,
ueluti peregrinā, cum in taberna/
culis habitasset cum Isaac & Iacob
cohæredibus eiusdē promissionis
Expectauerat enī habentē funda/
menta ciuitatē, cuius opifex & cō/
ditor est deus. Per fidē & ipsa Sa/
ra uim ad concipiendū ac retinen
dum semen accepit, ac præter æta/
tis rationē peperit, quod fidelem
iudicaret eū qui promiserat. Qua/
propter & ex uno prognati sunt
posteri, eoq́ iam annis effœto, tan
to numero, quanto sunt stellæ cœ
li, et uelut arena, quæ est iuxta mar
ginem maris innumerabilis. Iuxta
fidem mortui sunt hi omēs, cū nō
accepissent promissiones, sed pro/
cul eas uidissent, & credidissent, sa
lutassentq́, & cōfessi fuissent, se ho
spites atque aduenas esse in terra.
Nam hæc qui dicunt, declarant se
patriā inquirere. Et si illius quidem
memores fuissent, unde fuerant
profecti, habebant opportunita/
tem reuertendi. Nunc aūt meliorē
expetunt, hoc est, cœlestem. Qua/
propter nō erubescit ipse deus uo
cari deus illorū. parauerat enim il/
lis ciuitatem. Per fidem obtulit A/
braham Isaac, cū tentaretur, & uni
genitum obtulit, in quo promissio
nes acceperat, ad quem dictū fue/
rat: In Isaac uocabitur tibi semen,
cum illud secū perpendisset, deum
uel à mortuis excitare posse, unde
illū etiā resurrectionis typo redu/
xit. Per fidem de futuris benedixit
Isaac filio Iacob, & Esau. Per fidem
Iacob moriēs, singulis filijs Ioseph
benedixit, & adorauit fastigiū uir/
gæ illius, Per fidē Ioseph moriens,
de

accepto de his quæ adhuc
non uidebātur, metuens a/
ptauit arcam in salutem do
mus suæ, per quam dāna/
uit mūdum: & iusticiæ quæ
per fidē est hæres est institu/
tus. Fide qui uocat᷑ Abra/
ham obediuit in locum ex/
ire quem accepturus erat in
hæreditatem: & exijt nesciēs
quo iret. Fide demorat⁹ est
in terra repromissionis tan/
quā in aliena: in casulis ha/
bitando cum Isaac & Iacob
cohæredibus repromissio/
nis eiusdem. Expectabat e/
nim fundamenta habētem
ciuitatem: cuius artifex &
conditor deus. Fide & ipsa
Sara sterilis uirtutē in con/
ceptione seminis accepit eti/
am præter tēpus ætatis: quo
niam fidelem credidit esse
eum qui repromiserat. Pro/
pter qđ & ab uno orti sunt:
& hoc emortuo tanquā si/
dera cœli in multitudinē: &
sicut harena quæ est ad orā
maris innumerabilis. Iuxta
fidem defuncti sunt omnes
isti, non acceptis repromis/
sionibus: sed a longe eas a/
spicientes & salutātes & con
fitentes: quia peregrini &
hospites sunt super terram.
Qui enim hæc dicunt, si/
gnificant se patriam inqui/
rere. Et siquidem illius me/
minissent de qua exierunt:
habebant utiq́ tempus re/
uertendi. Nunc autem me/
liorem appetunt: id est cœ/
lestem. Ideo non confundi/
tur deus uocari deus eo/
rum. Parauit enim illis ci/
uitatem. Fide obtulit Abra/
ham Isaac cum tentaretur:
& unigenitum offerebat: in
quo susceperat repromis/
siones. Ad quem dictum
est: Quia in Isaac uoca/
bitur tibi semen: arbitrans
quia & a mortuis suscitare
potens est deus. Vnde eum
& in parabolam accepit.
Fide & de futuris benedixit
Isaac Iacob & Esau. Fide Ia
cob moriens singulos filio/
rum Ioseph benedixit: &
adorauit fastigium uirgæ e/
ius. Fide Ioseph moriens
de

περὶ τῆς ἐξόδου τῶν υἱῶν ἰσραὴλ ἐμνημόνευσε, καὶ περὶ τῶν ὀστέων αὐτοῦ ἐνετείλατο. πίστει, μωϋσῆς γεννηθεὶς, ἐκρύβη τρίμηνον ὑπὸ τῶν πατέρων αὐτοῦ, διότι εἶδον ἀστεῖον τὸ παιδίον, καὶ οὐκ ἐφοβήθησαν τὸ διάταγμα τοῦ βασιλέως. πίστει, μωϋσῆς μέγας γενόμενος, ἠρνήσατο λέγεσθαι υἱὸς θυγατρὸς φαραώ, μᾶλλον ἑλόμενος συγκακουχεῖσθαι τῷ λαῷ τοῦ θεοῦ, ἢ πρόσκαιρον ἔχειν ἁμαρτίας ἀπόλαυσιν. μείζονα πλοῦτον ἡγησάμενος τῶν ἐν αἰγύπτῳ θησαυρῶν τὸν ὀνειδισμὸν τοῦ χριστοῦ. ἀπέβλεπε γὰρ εἰς τὴν μισθαποδοσίαν. πίστει κατέλιπεν αἴγυπτον, μὴ φοβηθεὶς τὸν θυμὸν τοῦ βασιλέως. τὸν γὰρ ἀόρατον ὡς ὁρῶν ἐκαρτέρησε. πίστει πεποίηκε τὸ πάσχα καὶ τὴν πρόσχυσιν τοῦ αἵματος, ἵνα μὴ ὁ ὀλοθρεύων τὰ πρωτότοκα, θίγῃ αὐτῶν. πίστει δὲ διέβησαν τὴν ἐρυθρὰν θάλασσαν ὡς διὰ ξηρᾶς, ἧς πεῖραν λαβόντες οἱ αἰγύπτιοι, κατεπόθησαν. πίστει τὰ τείχη ἱεριχὼ κατέπεσε, κυκλωθέντα ἐπὶ ἑπτὰ ἡμέρας. πίστει ῥαὰβ ἡ πόρνη οὐ συναπώλετο τοῖς ἀπειθήσασι, δεξαμένη τοὺς κατασκόπους μετ᾽ εἰρήνης. καὶ τί ἔτι λέγω; ἐπιλείψει γάρ με διηγούμενον ὁ χρόνος περὶ γεδεὼν, βαράκ τε, καὶ σαμψὼν καὶ ἰεφθάε, δαβίδ τε καὶ σαμουὴλ, καὶ τῶν προφητῶν, οἳ διὰ πίστεως κατηγωνίσαντο βασιλείας, εἰργάσαντο δικαιοσύνην, ἐπέτυχον ἐπαγγελιῶν, ἔφραξαν στόματα λεόντων ἔσβεσαν δύναμιν πυρὸς, ἔφυγον στόματα μαχαίρας, ἐνεδυναμώθησαν ἀπὸ ἀσθενείας, ἐγενήθησαν ἰσχυροὶ ἐν πολέμῳ, παρεμβολὰς ἔκλιναν ἀλλοτρίων. ἔλαβον γυναῖκες ἐξ ἀναστάσεως τοὺς νεκροὺς αὐτῶν. ἄλλοι δὲ ἐτυμπανίσθησαν, οὐ προσδεξάμενοι τὴν ἀπολύτρωσιν, ἵνα κρείττονος ἀναστάσεως τύχωσιν. ἕτεροι δὲ ἐμπαιγμῶν καὶ μαστίγων πεῖραν ἔλαβον, ἔτι δὲ δεσμῶν καὶ φυλακῆς, ἐλιθάσθησαν, ἐπρίσθησαν, ἐπειράσθησαν, ἐν φόνῳ μαχαίρας ἀπέθανον, περιῆλθον ἐν μηλωταῖς,

de egressione filiorum Israël meminit, deque ossibus suis mandauit. Per fidem, cum natus esset Moyses, occultatus est menses treis, à parentibus suis, propterea quod uiderent elegantem puellum, nec ueriti sunt edictũ regis. Per fidem Moses iam grandis, renuit uocari filius filiæ Pharaonis, potius eligẽs simul malis affici cum populo dei quàm temporarijs peccati cõmodis frui, maiores arbitrat⁹ diuitias probrũ Christi, quàm Aegyptiorum thesauros. Respectum enim habebat remunerationis. Per fidem reliquit Aegyptum, haud ueritus ferociam regis. Perinde eñ quasi uidisset eum qui est inuisibilis, ita obdurauit. Per fidem fecit pascha, & effusionẽ sanguinis: ne is qui perimebat primogenita, tangeret ipsos. Per fidem transierunt rubrũ mare, ueluti per siccã terrã, quod cũ tentassent Aegyptij, absorpti sunt. Per fidem mœnia Hiericho conciderunt, circundata ad dies septem. Per fidem Raab meretrix non perijt unà cum ijs qui non obedierant, cum excepisset hospitio exploratores pacifice. Et quid præterea loquor? Deficiet enim me tempus, cõmemorantẽ de Gedeone, de Barac, & Sampsone, & Hiephthaë, necnon Dauid & Samuële, ac prophetis, qui per fidem expugnauerunt regna, operati sunt iusticiam, assecuti sunt promissiones, occluserũt ora leonum, extinxerunt uim ignis, effugerũt acies gladij, ualidi facti sunt ex imbecillitate, effecti sunt robusti in bello, incursiones auerterunt exterorum. Mulieres acceperunt ex resurrectione mortuos suos. Alij uero distenti sunt, aspernati redemptionem, ut potiorem sortirentur resurrectionẽ. Alij rursus ludibrijs & flagris explorati sunt, insuper & uinculis, & carcere, lapidati sunt, dissecti sunt, tentati sunt, occisione gladij occubuerunt, oberrarunt in ouillis

de profectione filiorũ Israel memoratus est, & de ossibus suis mandauit. Fide Moyses natus occultat⁹ est mensibus tribus a parentibus suis: eo quod uidissent elegantem infantem: & non timuerunt regis ædictum. Fide Moyses grãdis factus negauit se esse filium filiæ Pharaonis: magis eligẽs affligi cum populo dei, quam temporalis peccati habere iocunditatem, maiores diuitias æstimans thesauro Aegyptiorũ improperiũ Christi. Aspiciebat enim in remunerationem. Fide reliquit Aegyptum nõ ueritus animositatem regis. Inuisibilem enim tanquam uidẽs sustinuit. Fide celebrauit pascha & sanguinis effusionẽ: ne qui uastabat primitiua tangeret eos. Fide transierunt mare rubrum tanquã per aridam terram: quod experti Aegyptij deuorati sunt. Fide muri Hiericho corruerunt circumitu dierum septẽ. Fide Raab meretrix non perijt cum incredulis, excipiens exploratores cum pace. Et quid adhuc dicam? Deficiet enim me tempus enarrantem, de Gedeon, Barach, Samson, Iepthe, Dauid, Samuel, & prophetis qui per fidem uicerunt regna, operati sunt iusticiam: adepti sunt repromissiones. Obturauerunt ora leonum: extinxerunt impetum ignis: effugauerunt aciem gladij: cõualuerunt de infirmitate: fortes facti sunt in bello. Castra uerterunt exterorum: acceperunt mulieres de resurrectione mortuos suos. Alij autem distenti sunt, non suscipientes redemptionem: ut inuenirent meliorem resurrectionem. Alij uero ludibria & uerbera experti, insuper, & uincula, & carceres: lapidati sunt: secti sunt: tentati sunt: in occisiõe gladij mortui sunt. Circumierunt in melotis,

μηλωταῖς, ἐν αἰγείοις δέρμασιν, ὑστερούμενοι, θλιβόμενοι, κακουχού-
μενοι, ὧν οὐκ ἦν ἄξιος ὁ κόσμος,
ἐν ἐρημίαις πλανώμενοι, καὶ ὄρεσι
καὶ σπηλαίοις, καὶ ταῖς ὀπαῖς τῆς γῆς.
καὶ οὗτοι πάντες μαρτυρηθέντες διὰ
τῆς πίστεως, οὐκ ἐκομίσαντο τὴν ἐπαγ-
γελίαν, τοῦ θεοῦ περὶ ἡμῶν κρεῖττόν τι
προβλεψαμένου, ἵνα μὴ χωρὶς ἡμῶν
τελειωθῶσιν.

Τοιγαροῦν καὶ ἡμεῖς τοσοῦτον ἔ-
χοντες περικείμενον ἡμῖν νέφος
μαρτύρων, ὄγκον ἀποθέμενοι πάν-
τα, καὶ τὴν εὐπερίστατον ἁμαρτίαν,
δι' ὑπομονῆς τρέχωμεν τὸν προκεί-
μενον ἡμῖν ἀγῶνα, ἀφορῶντες εἰς
τὸν τῆς πίστεως ἀρχηγὸν, καὶ τελειω-
τὴν Ἰησοῦν, ὃς ἀντὶ τῆς προκειμένης
αὐτῷ χαρᾶς, ὑπέμεινε σταυρὸν, αἰ-
σχύνης καταφρονήσας, ἐν δεξιᾷ τε
τοῦ θρόνου τοῦ θεοῦ ἐκάθισεν. ἀναλο-
γίσασθε γὰρ τὸν τοιαύτην ὑπομεμε-
νηκότα ὑπὸ τῶν ἁμαρτωλῶν εἰς αὐ-
τὸν ἀντιλογίαν, ἵνα μὴ κάμητε,
ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν ἐκλυόμενοι.
οὔπω μέχρις αἵματος ἀντικατέστητε
πρὸς τὴν ἁμαρτίαν ἀνταγωνιζόμε-
νοι, καὶ ἐκλέλησθε τῆς παρακλήσεως, ἥ-
τις ὑμῖν ὡς υἱοῖς διαλέγεται. υἱέ μου
μὴ ὀλιγώρει παιδείας κυρίου, μηδὲ
ἐκλύου ὑπ' αὐτοῦ ἐλεγχόμενος. ὃν
γὰρ ἀγαπᾷ κύριος, παιδεύει. μαστι-
γοῖ δὲ πάντα υἱὸν, ὃν παραδέχεται.
εἰ παιδείαν ὑπομένετε, ὡς υἱοῖς ὑ-
μῖν προσφέρεται ὁ θεός. τίς γάρ ἐστιν
υἱὸς, ὃν οὐ παιδεύει πατήρ; εἰ δὲ χω-
ρίς ἐστε παιδείας, ἧς μέτοχοι γεγό-
νασι πάντες, ἄρα νόθοι ἐστὲ καὶ οὐχ
υἱοί. εἶτα τοὺς μὲν τῆς σαρκὸς ἡμῶν
πατέρας εἴχομεν παιδευτὰς καὶ
ἐνετρεπόμεθα, οὐ πολλῷ μᾶλλον ὑπο-
ταγησόμεθα τῷ πατρὶ τῶν πνευμά-
των, καὶ ζήσομεν; οἱ μὲν γὰρ πρὸς ὀλί-
γας ἡμέρας, κατὰ τὸ δοκοῦν αὐτοῖς, ἐ-
παίδευον, ὁ δὲ ἐπὶ τὸ συμφέρον εἰς
τὸ μεταλαβεῖν τῆς ἁγιότητος αὐτοῦ.
Πᾶσα δὲ παιδεία πρὸς μὲν τὸ παρὸν οὐ
δοκεῖ χαρᾶς εἶναι, ἀλλὰ λύπης. ὕστε-
ρον δὲ καρπὸν εἰρηνικὸν τοῖς δι' αὐ-
τῆς γεγυμνασμένοις ἀποδίδωσι δι-
καιοσύνης. διὸ τὰς παρειμένας χεῖ-
ρας, καὶ τὰ παραλελυμένα γόνατα
ἀνορθώσατε.

ouillis & caprinis pellibus, destitu-
ti, pressi, afflicti, quibus indignus
erat mundus, in desertis errantes,
& montibus, ac speluncis, & cauer-
nis terræ. Atque omnes hi testimo-
nium promeriti per fidem, non ac-
ceperant promissionē, quod deus
de nobis melius quiddam proui-
derat, ne sine nobis cōsummaren-
tur. Proinde nos quoque, cum
tanta septi simus nube testium, de-
posito onere omni, & tenaciter in-
hærente peccato, per tolerantiam
curramus in proposito nobis cer-
tamine, respicientes ad fidei ducē
& cōsummatorem Iesum, qui pro
proposito sibi gaudio, pertulit cru-
cem ignominia contempta, & ad
dexteram throni dei consedit. Re-
putate enim quod is talem susti-
nuerit à peccatoribus aduersus se
contradictionem, ne defatigemi-
ni, animis defecti. Nondum usq;
ad sanguinem restitistis, aduersus
peccatum repugnantes, & obliti
estis exhortationis, quæ uobis tan-
quam filijs loquitur: Fili mi, ne ne-
glexeris correptionem domini, ne-
que deficias cum ab eo argueris.
Quem enim diligit dominus, cor-
ripit: flagellat autem omnem filiū,
quem recipit. Si castigationem su-
stinetis, ueluti filijs uobis offert se
deus. Quis enim est filius, quem
non castigat pater? Quod si alieni
estis à castigatione, cuius partici-
pes sunt omnes: igitur spurij estis,
non filij. Itaque cum carnis nostræ
patres habuerimus castigatores,
& reueriti simus illos, an non mul-
to magis subijciemur patri spiri-
tuum, & uiuemus. Atque illi qui-
dem ad paucos dies, pro arbitratu
suo nos erudiebant: hic autem ad
cōmodum nostrum in hoc ut im-
partiat nobis sanctimoniam suam.
Omnis autem castigatio in præ-
sens quidem, non uidetur esse gau-
dij, sed molestiæ. At postea fructū
tranquillum iusticiæ reddit, ijs qui
per illā fuerint exercitati. Quapro-
pter man⁹ remissas, et genua soluta
surrigite,

melotis, in pellib⁹ caprinis,
egentes, angustiati, afflicti:
quibus dignus nō erat mū-
dus: in solitudinibus erran-
tes, in mōtibus & speluncis
& in cauernis terræ. Et hi o-
mnes testimonio fidei pro-
bati, nō acceperunt repro-
missionē, deo pro nobis me-
lius aliquid ꝓuidēte, ut nō
sine nobis cōsummarent̄.
Ideoq; & nos tantā habē- XII.
tes impositā nubē testiū, de-
ponētes omne pōdus & cir-
cunstās nos peccatū, per pa-
tientiā curramus ad propo-
sitū nobis certamē: aspicien-
tes in auctorē fidei & cōsū-
matorē Iesum: qui ꝓposito
sibi gaudio, sustinuit crucē,
confusiōe cōtempta: atq; in
dextera sedis dei sedet. Re-
cogitate enim eum qui talē
sustinuit a peccatoribus ad-
uersus semetipsum cōtradi-
ctionē: ut nō fatigemini ani-
mis ur̄is deficiētes. Nōdū e-
nim usq; ad sanguinē restiti-
stis aduersus peccatū repu-
gnātes: & obliti estis cōsola-
tionis: quæ uobis tanq; filijs
loquit̄, dicēs: Fili mi, noli ne-
gligere disciplinā dn̄i: neq;
fatigeris dum ab eo argue-
ris. Quē em̄ diligit dn̄s, ca-
stigat: flagellat autem omnē
filium quē recipit. In disci-
plina perseuerate. Tanq; fi-
lijs uobis offert se de⁹. Quis
enim filius quē non corripit
pater? Quod si extra disci-
plinam estis: cuius partici-
pes facti sunt omnes: Ergo
adulteri & nō filij estis. De-
inde patres quidē carnis no-
stræ eruditores habuimus
& reuerebamur eos. Num
multo magis obtemperabi-
mus patri spirituū & uiue-
mus? Et illi quidē in tēpore
paucorū dierū secūdū uolū-
tatē suā erudiebant nos: hic
aūt ad id qđ utile est in reci-
piendo sanctificationē eius.
Omīs aūt disciplina in præ-
senti quidē uidetur nō esse
gaudij: sed mœroris: post-
ea aūt fructū pacatissimum
exercitatis per eam reddet
iusticiæ. Propter qđ remis-
sas manus & soluta genua
erigite

ἀνορθώσατε, καὶ τροχιὰς ὀρθὰς ποι/
ήσατε τοῖς ποσὶν ὑμῶν, ἵνα μὴ τὸ
χωλὸν ἐκτραπῇ, ἰαθῇ δὲ μᾶλλον.
εἰρήνην διώκετε μετὰ πάντων, καὶ
τὸν ἁγιασμὸν, οὗ χωρὶς οὐδεὶς ὄ/
ψεται τὸν κύριον, ἐπισκοποῦντες,
μή τις ὑστερῶν ἀπὸ τῆς χάριτος τοῦ
θεοῦ, μή τις ῥίζα πικρίας, ἄνω φύ/
ουσα ἐνοχλῇ, καὶ διὰ ταύτης μι/
ανθῶσι πολλοὶ, μή τις πόρνος ἢ
βέβηλος ὡς ἡσαῦ, ὃς ἀντὶ βρώσε/
ως μιᾶς ἀπέδοτο τὰ πρωτοτόκια
αὐτοῦ. ἴστε γὰρ, ὅτι καὶ μετέπειτα
θέλων κληρονομῆσαι τὴν εὐλογί/
αν, ἀπεδοκιμάσθη. μετανοίας γὰρ
τόπον οὐχ εὗρε, καίπερ μετὰ δα/
κρύων ἐκζητήσας αὐτήν. οὐ γὰρ προ
σεληλύθατε ψηλαφωμένῳ ὄρει, καὶ
κεκαυμένῳ πυρὶ καὶ γνόφῳ, καὶ σκό
τῳ, καὶ θυέλλῃ, καὶ σάλπιγγος ἤχῳ,
καὶ φωνῇ ῥημάτων, ἧς οἱ ἀκούσαν/
τες, παρῃτήσαντο μὴ προσεθῆναι
αὐτοῖς λόγον. οὐκ ἔφερον γὰρ τὸ
διαστελλόμενον, κἂν θηρίον θίγῃ
τοῦ ὄρους, λιθοβοληθήσεται, ἢ βο/
λίδι κατατοξευθήσεται, καὶ οὕτως
φοβερὸν ἦν τὸ φανταζόμενον. μω/
σῆς εἶπεν, ἔκφοβός εἰμι καὶ ἔντρο
μος, ἀλλὰ προσεληλύθατε σιὼν
ὄρει, καὶ πόλει θεοῦ ζῶντος, ἱε/
ρουσαλὴμ ἐπουρανίῳ, καὶ μυριά/
σιν ἀγγέλων πανηγύρει, καὶ ἐκ/
κλησίᾳ πρωτοτόκων ἐν οὐρανοῖς
ἀπογεγραμμένων, καὶ κριτῇ θεῷ
πάντων, καὶ πνεύμασι δικαίων
τετελειωμένων, καὶ διαθήκης νέας
μεσίτῃ ἰησοῦ, καὶ αἵματι ῥαντι/
σμοῦ, κρείττονα λαλοῦντι παρὰ τὸν
ἄβελ. βλέπετε μὴ παραιτήσησθε
τὸν λαλοῦντα. εἰ γὰρ ἐκεῖνοι οὐκ
ἔφυγον, τὸν ἐπὶ γῆς παραιτησά/
μενοι χρηματίζοντα, πολλῷ μᾶλ
λον ἡμεῖς, οἱ τὸν ἀπ' οὐρανῶν ἀπο/
στρεφόμενοι, οὗ ἡ φωνὴ τὴν γῆν ἐσά
λευσε τότε, νῦν δὲ ἐπήγγελται, λέ
» γων. ἔτι ἅπαξ ἐγὼ σείω, οὐ μόνον
» τὴν γῆν, ἀλλὰ καὶ τὸν οὐρανόν. τὸ δὲ
ἔτι ἅπαξ, δηλοῖ τῶν σαλευομένων
τὴν μετάθεσιν, ὡς πεποιημένων
ἵνα μείνῃ τὰ μὴ σαλευόμενα. διὸ
βασιλείαν ἀσάλευτον παραλαμ/
βάνοντες, ἔχωμεν χάριν, δι' ἧς
λατρεύωμεν

ſurrigite,& facite,ut recti ſint greſ/
ſus pedibus ueſtris, ne claudicatio
aberret à uia, imò ſanetur potius.
Pacē ſectemini cū omnibus,& ſan
ctimoniam, ſine qua nemo uide/
bit dominū, curā agentes, ne quis
ſit qui deficiat à gratia dei, ne qua
radix amarulētiæ,ſuppullulans ob
turbet,& per hanc inquinenť mul
ti: ne quis ſcortator aut propha/
nus, uelut Eſau, qui unico edulio
permutauit ius primogeniti. Sci/
tis enim, quod & poſtea,cum uel/
let hæreditario iure benedictionē
aſſequi,reprobatus ſit. Non eñ re
perit pœnitētiæ locū, tametſi cū la
chrymis quæſiuiſſet eā. Nō eñ ac/
ceſſiſtis ad cōtactū mōtē, & incē/
ſum ignē ac turbinē,& caliginē, &
procellā, tubæq; ſonitū, & uocem
uerborū,quam qui audierant,de/
precati ſunt, ne his adiungeretur
oratio. Nō eñ ferebāt,quod edice
batur: Si beſtia tetigerit montē,la/
pidabiť,aut iaculo cōfigeť. et adeo
terribile erat uiſum,qđ apparebat.
Moſes dixit: Expauefactus ſum,ac
tremebūdus, ſed acceſſiſtis ad mō
tem Siō, & ad ciuitatē dei uiuētis,
Hieruſalē cœleſtē,& ad innumera
biliū angelorū cœtū,et ad cōcionē
primogenitorū, qui cōſcripti ſunt
in cœlis,& ad iudicē uniuerſorum
deū,& ad ſpiritus iuſtorū perfecto
rum,& ad noui teſtamenti cōcilia
torem Ieſum,& ad ſanguinē aſper
ſionis,meliora loquētē, quā loque
bať ſanguis Abel. Videte ne aſper
nemini eum,qui loquiť. nam ſi illi
nō effugerūt, qui auerſabanť eum
qui loquebatur in terra, multo ma
gis nos,ſi eū qui de cœlis eſt,auer/
ſemur: cuius uox tum cōcuſſit ter/
ram,at nūc denūciauit,dicēs. Ad/
huc ſemel ego cōcutio, nō modo
terram, uerūetiā cœlū. Porrò illud
quod dicit, adhuc ſemel, ſignificat
eorū quæ concutiunť trāslationē,
utpote quæ facta ſint, ut maneant
ea quæ non concutiunť. Quapro/
pter regnū aſſumētes quod cōcuti
nō poſſit,habeam⁹ gratiā,per quā
ita

erigite: & greſſus rectos fa/
cite pedibus ueſtris: ut non
claudicans quis erret: ma/
gis autem ſanetur. Pacem
ſequimini cum omnibus &
ſanctimoniam: ſine qua ne/
mo uidebit deum. Contem
plantes ne quis deſit gratiæ
dei: ne qua radix amaritudi
nis ſurſum germinans im/
pediat: & per illam inquinē/
tur multi. Ne quis fornica/
tor aut prophanus ut Eſau:
qui propter unam eſcā uen
didit primitiua ſua. Scitote
enim quoniam & poſtea cu
piēs hæreditare benedictio/
nem, reprobatus eſt. Non e/
nim inuenit pœnitētiæ locū:
quanquā cum lachrymis in
quiſiſſet eam. Non enim ac/
ceſſiſtis ad tractabilem & ac
ceſſibilem ignē & turbinē &
caliginē & procellam & tu/
bæ ſonum & uocē uerborū:
quā qui audierūt excuſaue
runt ſe: ne eis fieret uerbū.
Non enim portabant quod
dicebatur: & ſi beſtia tetige/
rit montem, lapidabitur. Et
ita terribile erat quod uide/
batur. Moyſes dixit: Exter/
ritus ſum & tremebundus.
Sed acceſſiſtis ad Sion mō/
tem & ad ciuitatē dei uiuen
tis Hieruſalem cœleſtem &
multorum miliū angelorū
frequentiā & eccleſiam pri/
mitiuorū, qui cōſcripti ſunt
in cœlis: & iudicem omniū
deum & ſpiritū iuſtorū per/
fectorum & teſtamēti noui
mediatorē Ieſum,& ſangui/
nis aſperſionē melius loquē
tem quā Abel. Videte ne re/
cuſetis loquentē. Si enim illi
nō effugerūt recuſantes eū
qui ſuper terrā loquebať:
multo magis nos qui de cœ
lo loquentem nobis auerti/
mus: cuius uox mouit ter/
ram tunc: nunc autē repro/
mittit, dicēs: Adhuc ſemel &
ego mouebo: nō ſolum ter/
ram, ſed etiā cœlum. Quod
aūt adhuc ſemel dicit, decla
rat mobilium trāslationem
tanquā factorū: ut maneāt
ea quæ ſūt immobilia. Itaq;
regnū immobile ſuſcipien/
tes, habemus grām per quā
ſeruia

λατρεύωμεν εὐαρέστως τῷ θεῷ μετὰ αἰδοῦς καὶ εὐλαβείας.

Καὶ γὰρ ὁ θεὸς ἡμῶν πῦρ καταναλίσκον. ἡ φιλαδελφία μενέτω. τῆς φιλοξενίας μὴ ἐπιλανθάνεσθε. διὰ ταύτης γὰρ ἔλαθόν τινες ξενίσαντες ἀγγέλους. μιμνήσκεσθε τῶν δεσμίων, ὡς συνδεδεμένοι, τῶν κακουχουμένων, ὡς καὶ αὐτοὶ ὄντες ἐν σώματι. τίμιος ὁ γάμος ἐν πᾶσι, καὶ ἡ κοίτη ἀμίαντος. πόρνους δὲ καὶ μοιχοὺς κρινεῖ ὁ θεός. ἀφιλάργυρος ὁ τρόπος, ἀρκούμενοι τοῖς παροῦσιν. αὐτὸς γὰρ εἴρηκεν, οὐ μή σε ἀνῶ, οὐδ᾽ οὐ μή σε ἐγκαταλείπω. ὥστε θαῤῥοῦντας ἡμᾶς λέγειν, κύριος ἐμοὶ βοηθὸς, καὶ οὐ φοβηθήσομαι τί ποιήσει μοι ἄνθρωπος. Μνημονεύετε τῶν ἡγουμένων ὑμῶν, οἵτινες ἐλάλησαν ὑμῖν τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, ὧν ἀναθεωροῦντες τὴν ἔκβασιν τῆς ἀναστροφῆς, μιμεῖσθε τὴν πίστιν. Ἰησοῦς χριστὸς χθὲς καὶ σήμερον, ὁ αὐτὸς καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας. Διδαχαῖς ποικίλαις καὶ ξέναις μὴ περιφέρεσθε. καλὸν γὰρ, χάριτι βεβαιοῦσθαι τὴν καρδίαν, οὐ βρώμασιν, ἐν οἷς οὐκ ὠφελήθησαν οἱ περιπατήσαντες. Ἔχομεν θυσιαστήριον, ἐξ οὗ φαγεῖν οὐκ ἔχουσιν ἐξουσίαν, οἱ τῇ σκηνῇ λατρεύοντες. ὧν γὰρ εἰσφέρεται ζώων τὸ αἷμα περὶ ἁμαρτίας, εἰς τὰ ἅγια διὰ τοῦ ἀρχιερέως, τούτων τὰ σώματα κατακαίεται ἔξω τῆς παρεμβολῆς. διὸ καὶ Ἰησοῦς, ἵνα ἁγιάσῃ διὰ τοῦ ἰδίου αἵματος τὸν λαὸν, ἔξω τῆς πύλης ἔπαθε. τοίνυν ἐξερχώμεθα πρὸς αὐτὸν ἔξω τῆς παρεμβολῆς, τὸν ὀνειδισμὸν αὐτοῦ φέροντες. οὐ γὰρ ἔχομεν ὧδε μένουσαν πόλιν, ἀλλὰ τὴν μέλλουσαν ἐπιζητοῦμεν. δι᾽ αὐτοῦ οὖν ἀναφέρομεν θυσίαν αἰνέσεως διὰ παντὸς τῷ θεῷ, τουτέστι καρπὸν χειλέων, ὁμολογούντων τῷ ὀνόματι αὐτοῦ. τῆς δὲ εὐποιίας καὶ κοινωνίας μὴ ἐπιλανθάνεσθε. τοιαύταις γὰρ θυσίαις εὐαρεστεῖται ὁ θεός. πείθεσθε τοῖς ἡγουμένοις ὑμῶν, καὶ ὑπείκετε. αὐτοὶ γὰρ ἀγρυπνοῦσιν ὑπὲρ τῶν ψυχῶν ὑμῶν, ὡς λόγον ἀποδώ-

ita colamus deum, ut illi placeamus cum reuerentia & religione.

Etenim deus noster ignis consumens est. Fraterna charitas maneat. Hospitalitatis ne sitis immemores. Per hanc em̃ quidã inscientes exceperunt angelos hospitio. Memores estote uinctorũ, tanꝙ unà cum illis uincti, eorũ qui affliguntur, uelut ipsi quoq; uersantes in corpore. Honorabile est inter omnes cõiugiũ, & cubile impollutum. Scortatores aũt & adulteros iudicabit deus. Sint mores alieni ab auaritia, cõtenti ijs quæ adsunt. Siquidem ipse dixit: Nõ te desero, neq; derelinquo, ut fidentes dicamus: domin⁹ mihi auxiliator, nec timebo, ꝗd faciat mihi homo. Memores estote eorũ qui præsunt uobis, qui locuti sunt uobis sermonẽ dei, quorum imitemini fidem, cõsiderantes qui fuerit exitus cõuersationis illorum. Iesus Christus heri & hodie, idem est etiam in secula. Doctrinis uarijs ac peregrinis ne circumferamini. Bonũ est em̃, gratia cõstabiliri cor, nõ escis quæ non profuerunt ijs qui uersati sunt in illis. Habemus altare, de quo non est fas edere, ijs qui tabernaculo deseruiũt. Animalium enim quorum sanguis infertur pro peccato, in sancta per põtificem, horum corpora cremantur extra castra. Quapropter & Iesus, ut sanctificaret per proprium sanguinẽ populum, extra portã passus est. Exeamus igitur ad eum extra castra, opprobrium eius portantes. Non enim habemus hic manentem ciuitatem, sed futuram inquirimus. Per ipsum igitur offerimus hostiam laudis semper deo, hoc est, fructum labiorum, confitentium nomini eius. Cæterum beneficentiæ, & cõmunicationis ne obliuiscamini. Talibus enim uictimis placetur deo. Parete ijs qui præsunt uobis, & concedite, siquidem illi uigilant pro animabus uestris, tanquàm rationem reddi

seruiamus, placentes deo cum metu & reuerentia. Et enim deus noster ignis consumens est.

XIII. Charitas fraternitatis maneat in uobis: & hospitalitatem nolite obliuisci. Per hanc enim placuerunt quidam angelis hospitio receptis. Memẽtote uinctorum tanquam simul uincti, & laborantium tanquam & ipsi in corpore morantes. Honorabile connubium in omnibus & thorus immaculatus. Fornicatores enim & adulteros iudicabit deus. Sint mores sine auaricia cõtenti præsentibus. Ipse enim dixit: Non te deseram neq; derelinquã: ita ut confidenter dicamus: Dominus mihi adiutor est: non timebo quid faciat mihi homo. Mementote præpositorum uestrorũ, qui uobis locuti sunt uerbum dei: quorũ intuentes exitum, conuersationis imitamini fidem. Christus Iesus heri & hodie, ipse & in secula. Doctrinis uarijs & peregrinis nolite abduci. Optimũ est enim gratia stabilire cor: non escis quæ nõ profuerunt ambulantibus in eis. Habemus altare de quo edere non habent potestatẽ qui tabernaculo deseruiunt. Quorũ enim animaliũ infertur sanguis pro peccato in sancta per pontificem, horum corpora cremanť extra castra. Propter quod & Iesus ut sanctificaret per suum sanguinem populũ, extra portã passus est. Exeamus igiť ad eũ extra castra, improperiũ eius portantes. Non enim habemus hic manentẽ ciuitatẽ: sed futurã inquirimus. Per ipsum ergo offeramus hostiã laudis semper deo: id est frũctũ labiorum confitentium nomini eius. Beneficientiæ aũt & communionis nolite obliuisci. Talibus enim hostijs promeretur deus. Obedite præpositis u̅ris, & subiacete eis. Ipsi enĩ peruigilãt: quasi rationẽ pro animab⁹ uestris reddi

ἀποδώσοντες, ἵνα μετὰ χαρᾶς τοῦτο ποιῶσι, καὶ μὴ στενάζοντες. ἀλυσιτελὲς γὰρ ὑμῖν τοῦτο. προσεύχεσθε περὶ ἡμῶν, πεποίθαμεν γάρ, ὅτι καλὴν συνείδησιν ἔχομεν ἐν πᾶσι καλῶς θέλοντες ἀναστρέφεσθαι. περισσοτέρως δὲ παρακαλῶ τοῦτο ποιῆσαι, ἵνα τάχιον ἀποκατασταθῶ ὑμῖν. ὁ δὲ θεὸς τῆς εἰρήνης, ὁ ἀναγαγὼν ἐκ νεκρῶν τὸν ποιμένα τῶν προβάτων τὸν μέγαν ἐν αἵματι διαθήκης αἰωνίου, τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν, καταρτίσαι ὑμᾶς ἐν παντὶ ἔργῳ ἀγαθῷ, εἰς τὸ ποιῆσαι τὸ θέλημα αὐτοῦ, ποιῶν ὑμῖν τὸ εὐάρεστον ἐνώπιον αὐτοῦ, διὰ Ἰησοῦ χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν. παρακαλῶ δὲ ὑμᾶς ἀδελφοί ἀνέχεσθε τοῦ λόγου τῆς παρακλήσεως. καὶ γὰρ διὰ βραχέων ἐπέστειλα ὑμῖν. γινώσκετε τὸν ἀδελφὸν Τιμόθεον ἀπολελυμένον, μεθ᾽ οὗ, ἐὰν τάχιον ἔρχηται, ὄψομαι ὑμᾶς. ἀσπάσασθε πάντας τοὺς ἡγουμένους ὑμῶν, καὶ πάντας τοὺς ἁγίους. ἀσπάζονται ὑμᾶς οἱ ἀπὸ τῆς Ἰταλίας. Ἡ χάρις μετὰ πάντων ὑμῶν. ἀμήν.

Ἐγράφη ἀπὸ Ἰταλίας διὰ Τιμοθέου.

reddituri, ut cum gaudio hoc faciant, & nō gementes. nam id est inutile uobis. Orate pro nobis, cōfidimus enim, quod bonam habemus conscientiam inter omnes cupientes honeste conuersari. Magis autem obsecro uos, ut id faciatis, quo celerius restituar uobis. Deus autem pacis, qui reduxit à mortuis pastorem ouium illū magnum per sanguinem testamenti æterni, dominum nostrum Iesum, absolutos uos reddat in om̄i opere bono, ad faciendum uoluntatē ipsius, efficiens, ut quod agitis, acceptum sit in conspectu suo per Iesum Christum, cui gloria in secula seculorum. Amē. Obsecro uos fratres, sufferte sermonem exhortationis. Etenim paucis scripsi uobis. *Scitis* fratrem nostrum Timotheum solutum esse, cum quo, si celerius uenerit, uisam uos. Salutate omnes qui præsunt uobis, & om̄es sanctos. Salutant uos Itali. Gratia cum omnibus uobis. Amen.

Missa ab Italia per Timotheum.

reddituri: ut cum gaudio hoc faciant, & nō gemētes. Hoc enim non expedit uobis. Orate pro nobis. Confidimus enim, quia bonam consciētiam habemus in omnibus bene uolentes conuersari. Amplius autem deprecor uos hoc facere: quo celerius restituar uobis. Deus autem pacis qui eduxit de mortuis pastorem magnū ouiū in sanguine testamenti æterni, dn̄m nostrum Iesum Christum, aptet uos in omni bono: ut faciatis eius uoluntatem: faciens in uobis quod placeat coram se per Iesum Christum: cui est gloria in secula seculorū: Amen. Rogo autē uos fratres ut sufferatis uerbum solatij. Etenim perpaucis scripsi uobis: cognoscite fratrē nostrum Timotheū dimissum: cum quo si celerius uenerit uidebo uos. Salutate om̄es præpositos uestros & om̄es sanctos. Salutant uos de Italia fratres: gratia cum omnibus uobis: Amen.

FINIS.

ΑΓΙΟΥ ΙΑΚΩΒΟΥ.

Ταύτην ἐπιστέλλει τοῖς ἀπὸ τῶν δώδεκα φυλῶν διασπαρεῖσι, καὶ πιστεύουσιν εἰς τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν χριστόν. γράφει δὲ διδασκαλικὴν τὴν ἐπιστολὴν, διδάσκων περὶ διαφορᾶς πειρασμῶν, ποῖος μὲν ἐστὶν ἀπὸ τοῦ θεοῦ, ποῖος δὲ ἀπὸ τῆς ἰδίας καρδίας τῶν ἀνθρώπων ἐστί. καὶ ὅτι οὐ λόγῳ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἔργῳ δεικνύναι τὴν πίστιν, καὶ οὐχ οἱ ἀκροαταὶ τοῦ νόμου, ἀλλ᾽ οἱ ποιηταὶ δικαιοῦνται. περί τε πλουσίων παραγγέλλει, ἵνα μὴ προκρίνωνται τῶν πτωχῶν οἱ πλούσιοι ἐν ταῖς ἐκκλησίαις, ἀλλὰ μᾶλλον καὶ ἐπιπλήττωνται ὡς ὑπερήφανοι. καὶ τέλος παραμυθησάμενος τοὺς ἀδικουμένους, καὶ προτρεψάμενος αὐτοὺς μακροθυμεῖν, ἕως τῆς παρουσίας τοῦ κριτοῦ. καὶ διδάξας περὶ ὑπομονῆς ἐκ τοῦ ἰὼβ τοῦ χριστὸν τῆς ὑπομονῆς, παραγγέλλει προσκαλεῖσθαι τοὺς πρεσβυτέρους ἐπὶ τοὺς ἀσθενοῦντας, καὶ σπουδάζειν ἐπιστρέφειν τοὺς πλανηθέντας ἐπὶ τὴν ἀλήθειαν, εἶναι γὰρ τούτου μισθὸν παρὰ τοῦ κυρίου, ἄφεσιν ἁμαρτιῶν. καὶ οὕτως πληροῖ τὴν ἐπιστολήν.

IN EPISTOLAM IACOBI ARGVMENTVM PER ERASMVM ROT.

IACOBVS quoniam erat Hierosolymitarum episcopus, scribit & cæteris Iudæis, qui per omnes nationes sparsi habitabant, uarijs præceptis uitam illorũ formans & instituens.

FINIS.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΙΑΚΩΒΟΥ.

Ἰάκωβος θεοῦ καὶ κυρίου Ἰησοῦ χριστοῦ δοῦλος, ταῖς δώδεκα φυλαῖς, ταῖς ἐν τῇ διασπορᾷ, χαίρειν. Πᾶσαν χαρὰν ἡγήσασθε ἀδελφοί μου, ὅταν πειρασμοῖς περιπέσητε ποικίλοις. γινώσκοντες, ὅτι τὸ δοκίμιον ὑμῶν τῆς πίστεως κατεργάζεται ὑπομονήν. Ἡ δὲ ὑπομονὴ ἔργον τέλειον ἐχέτω, ἵνα ἦτε τέλειοι καὶ ὁλόκληροι, ἐν μηδενὶ λειπόμενοι. Εἰ δέ τις ὑμῶν λείπεται σοφίας, αἰτείτω παρὰ τοῦ διδόντος θεοῦ πᾶσιν ἁπλῶς, καὶ μὴ ὀνειδίζοντος, καὶ δοθήσεται αὐτῷ. αἰτείτω δὲ ἐν πίστει, μηδὲν διακρινόμενος. ὁ γὰρ διακρινόμενος ἔοικε κλύδωνι θαλάσσης ἀνεμιζομένῳ καὶ ῥιπιζομένῳ. μὴ γὰρ οἰέσθω ἄνθρωπος ἐκεῖνος, ὅτι λήψεταί τι παρὰ τοῦ κυρίου. Ἀνὴρ δίψυχος, ἀκατά

ERASMI VERSIO.

IACOBVS dei ac domini Iesu Christi seruus, duodecim tribubus, quæ sunt in dispersione, salutem. Pro summo gaudio ducite fratres mei, quoties in tentationes incideritis uarias, illud scientes, quod exploratio fidei uestræ parit patientiam. Cæterũ patientia opus perfectum habeat, ut sitis perfecti, & integri, nullaque in parte diminuti. Quod si cui uestrum deest sapientia, postulet ab eo qui dat, nempe deo, qui dat inquam omnibus simpliciter, nec exprobrat, ac dabitur ei. Sed postulet cum fiducia, nihil hæsitans. Nam qui hæsitat, is similis est fluctui maris, qui uentis agitur, & impetu rapitur. Neque enim existimet homo ille, se quicquã accepturũ à dño. Vir animo duplici

VVLGATA EDITIO.

Iacobꝰ dei & dñi nostri Iesu Christi seruus, duodecim tribubꝰ quæ sũt in dispersione, salutẽ. Omne gaudium existimate fratres mei, cum in tentationes uarias incideritis: sciẽtes quod probatio fidei uestræ patientiam operatur. Patientia autem opus perfectum habet ut sitis perfecti & integri, in nullo deficiẽtes. Si quis aũt uestrũ indiget sapientia, postulet a deo, qui dat omnibus affluenter, & nõ improperat, & dabitur ei. Postulet autẽ in fide, nihil hæsitans. Qui em̃ hæsitat, similis est fluctui maris, qui a uento mouet̃ & circunfert̃. Nõ ergo existimet homo ille qđ accipiat aliquid a dño. Vir duplex

ἀκατάστατος ἐν πάσαις ταῖς ὁ-
δοῖς αὐτοῦ. καυχάσθω δὲ ὁ ἀδελφὸς
ὁ ταπεινὸς, ἐν τῷ ὕψει αὐτοῦ. ὁ δὲ
πλούσιος, ἐν τῇ ταπεινώσει αὐτοῦ. ὅτι
ὡς ἄνθος χόρτου παρελεύσεται. ἀνέτει-
λε γὰρ ὁ ἥλιος σὺν τῷ καύσωνι,
καὶ ἐξήρανε τὸν χόρτον, καὶ τὸ ἄνθος
αὐτοῦ ἐξέπεσε, καὶ ἡ εὐπρέπεια τοῦ
προσώπου αὐτοῦ ἀπώλετο. οὕτως καὶ
ὁ πλούσιος ἐν ταῖς πορείαις αὐτοῦ
μαρανθήσεται. μακάριος ἀνὴρ ὃς ὑπο-
μένει πειρασμὸν, ὅτι δόκιμος γενό-
μενος λήψεται τὸν στέφανον τῆς ζωῆς,
ὃν ἐπηγγείλατο ὁ κύριος τοῖς ἀγαπῶ-
σιν αὐτόν. μηδεὶς πειραζόμενος
λεγέτω, ὅτι ἀπὸ θεοῦ πειράζομαι. ὁ γὰρ
θεὸς ἀπείραστός ἐστι κακῶν, πειράζει
δὲ αὐτὸς οὐδένα. ἕκαστος δὲ πειράζεται,
ὑπὸ τῆς ἰδίας ἐπιθυμίας ἐξελκόμε-
νος καὶ δελεαζόμενος. εἶτα ἡ ἐπιθυ-
μία συλλαβοῦσα τίκτει ἁμαρτίαν, ἡ
δὲ ἁμαρτία ἀποτελεσθεῖσα ἀποκύει
θάνατον. μὴ πλανᾶσθε ἀδελφοί
μου ἀγαπητοί. πᾶσα δόσις ἀγαθὴ,
καὶ πᾶν δώρημα τέλειον, ἄνωθέν
ἐστι καταβαῖνον ἀπὸ τοῦ πατρὸς τῶν φώ-
των, παρ' ᾧ οὐκ ἔνι παραλλαγὴ, ἢ τρο-
πῆς ἀποσκίασμα. βουληθεὶς ἀπεκύη-
σεν ἡμᾶς λόγῳ ἀληθείας, εἰς τὸ εἶ-
ναι ἡμᾶς ἀπαρχήν τινα τῶν αὐτοῦ κτι-
σμάτων. ὥστε ἀδελφοί μου ἀγαπη-
τοί, ἔστω πᾶς ἄνθρωπος ταχὺς εἰς τὸ
ἀκοῦσαι, βραδὺς εἰς τὸ λαλῆσαι,
βραδὺς εἰς ὀργήν. ὀργὴ γὰρ ἀνδρὸς,
δικαιοσύνην θεοῦ οὐ κατεργάζεται.
διὸ ἀποθέμενοι πᾶσαν ῥυπαρίαν
καὶ περισσείαν κακίας, ἐν πραΰτητι
δέξασθε τὸν ἔμφυτον λόγον, τὸν δυ-
νάμενον σῶσαι τὰς ψυχὰς ὑμῶν.
γίνεσθε δὲ ποιηταὶ λόγου, καὶ μὴ μό-
νον ἀκροαταὶ παραλογιζόμενοι ἑαυ-
τούς. ὅτι εἴ τις ἀκροατὴς λόγου ἐστὶ
καὶ οὐ ποιητὴς, οὗτος ἔοικεν ἀνδρὶ,
κατανοοῦντι τὸ πρόσωπον τῆς γενέ-
σεως αὐτοῦ ἐν ἐσόπτρῳ. κατενόησε
γὰρ ἑαυτὸν καὶ ἀπελήλυθε, καὶ εὐθέως
ἐπελάθετο ὁποῖος ἦν. ὁ δὲ παρακύ-
ψας εἰς νόμον τέλειον τὸν τῆς ἐλευθε-
ρίας, καὶ παραμείνας, οὗτος οὐκ ἀκροα-
τὴς ἐπιλησμονῆς γενόμενος, ἀλ-
λὰ ποιητὴς ἔργου, οὗτος μακάριος
ἐν τῇ ποιήσει αὐτοῦ ἔσται. εἴ τις δοι-
κεῖ

duplici, inconstans est in omĩbus
uijs suis. Glorietur aũt frater qui est
humilis, in sublimitate sua, contra
qui diues est, in humiliatione sui:
quoniã ueluti flos herbæ præteri-
bit. Exortus est eñ sol cum æstu, &
exaruit herba, & flos illius deci-
dit, & decor aspectus illius perijt.
Sic & diues in uijs suis marcescet.
Beatus uir qui suffert tentationẽ,
quoniã cum probatus erit, accipi-
et coronã uitæ, quam promisit do
minus ijs, à quibus fuerit dilectus.
Ne quis cũ tentatur, dicat se à deo
tentari. Nam deus ut malis tenta-
ri nõ potest, ita nec ipse quẽquam
tentat. Imò unusquisque tentatur,
dum à propria cõcupiscentia ab-
strahitur et inescatur. Deinde con
cupiscentia posteaquàm cõcepit,
parit peccatũ: peccatum uero per-
fectum progignit mortem. Ne er-
retis fratres mei dilecti. Oĩs do-
natio bona, & omne donum per-
fectum, è supernis est descendens
à patre luminum, apud quem nõ
est transmutatio aut conuersionis
obumbratio. Is destinata uolunta
te progenuit nos sermone uerita-
tis, ut essemus primitiæ quædam
suarũ creaturarũ. Itaq; fratres mei
dilecti, sit oĩs homo uelox ad au
diendũ, tardus ad loquendũ, tar-
dus ad iram. Nam ira uiri iusticiã
dei non efficit. Quapropter depo
sita omni immundicia & redun-
dantia maliciæ, cum mansuetudi-
ne recipite insitum sermonem, qui
potest saluas reddere animas ue-
stras. Sitis autem effectores ser-
monis, & non auditores tantũ, fal
lentes uosmetipsos. Quoniam si
quis audiat sermonẽ, nec eum fa-
ctis exprimat, hic similis est uiro
considerãti faciem natiuitatis suæ
in speculo. Considerauit enim se-
ipsum, et abijt, & cõtinuo oblitꝰ est
qualis esset. At qui prospexerit in
legem perfectam, quæ est liberta-
tis & permanserit, hic cum sit non
auditor obliuiosus, sed effector o-
peris, beatus facto suo erit. Si quis
uidetur

duplex animo incõstans est
in omnibus uijs suis. Glo-
rietur autẽ frater humilis in
exaltatiõe sua: diues autẽ in
humilitate sua: quoniã sicut
flos feni trãsibit. Exortus est
enim sol cum ardore: & are
fecit fenum: & flos eius deci
dit: & decor uultus eius de-
perijt. Ita & diues in itineri-
bus suis marcescet. Beatus
uir qui suffert tentationem:
quoniam cũ probatus fue-
rit accipiet coronã uitæ: quã
repromisit deus diligẽtibus
se. Nemo cũ tentatur dicat:
qm̃ a deo tẽtetur. Deus eñ in
tentator malorũ est. Ipse aũt
neminẽ tentat. Vnusquisq;
uero tentatur a concupiscẽtia
sua: abstractꝰ & illectus. De
inde cõcupiscẽtia cũ cõcepe
rit parit peccatũ: Peccatũ ue
ro cum consummatũ fuerit
generat mortẽ. Nolite itaq;
errare fratres mei dilectissi-
mi. Omne datũ optimũ &
omne donũ perfectũ desur-
sum est descendens a patre
luminum: apud quẽ nõ est
transmutatio: nec uicissitu-
dinis obumbratio. Volun-
tarie enim genuit nos uer-
bo ueritatis: ut simus initiũ
aliqđ creaturæ eius. Scitis
fratres mei dilectissimi. Sit
autem omnis homo uelox
ad audiendum: tardus au-
tem ad loquendum: & tar-
dus ad iram. Ira enim uiri
iusticiam dei non operatur.
propter quod abijciẽtes o-
mnẽ immundiciam & abun
dantiam maliciæ: in mãsue-
tudine suscipite insitũ uer-
bum: quod potest saluare
animas uestras. Estote autẽ
factores uerbi & nõ audito
res tantum fallẽtes uosmet-
ipsos: qa si quis auditor est
uerbi & nõ factor: hic cõpa
rabitur uiro cõsiderãti uul-
tum natiuitatis suæ in specu
lo. Considerauit enim se &
abijt: & statim oblitus est
qualis fuerit. Qui aũt per-
spexerit in lege pfectæ liber
tatis & permãserit in ea non
auditor obliuiosus factus:
sed factor operis: hic bea-
tus in facto suo erit. Si quis
S autem

κεῖ θρῆσκος εἶναι ἐν ὑμῖν, μὴ χαλιναγωγῶν γλῶσσαν αὐτοῦ, ἀλλὰ ἀπατῶν καρδίαν αὐτοῦ, τούτου μάταιος ἡ θρησκεία. θρησκεία καθαρὰ καὶ ἀμίαντος παρὰ τῷ θεῷ καὶ πατρί, αὕτη ἐστίν, ἐπισκέπτεσθαι ὀρφανοὺς καὶ χήρας ἐν τῇ θλίψει αὐτῶν, ἄσπιλον ἑαυτὸν τηρεῖν ἀπὸ τοῦ κόσμου.

Ἀδελφοί μου μὴ ἐν προσωποληψίαις ἔχετε τὴν πίστιν τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τῆς δόξης. ἐὰν γὰρ εἰσέλθῃ εἰς τὴν συναγωγὴν ὑμῶν ἀνὴρ χρυσοδακτύλιος ἐν ἐσθῆτι λαμπρᾷ, εἰσέλθῃ δὲ καὶ πτωχὸς ἐν ῥυπαρᾷ ἐσθῆτι, καὶ ἐπιβλέψητε ἐπὶ τὸν φοροῦντα τὴν ἐσθῆτα τὴν λαμπράν, καὶ εἴπητε αὐτῷ, σὺ κάθου ὧδε καλῶς, καὶ τῷ πτωχῷ εἴπητε, σὺ στῆθι ἐκεῖ, ἢ κάθου ὧδε ὑπὸ τὸ ὑποπόδιόν μου, καὶ οὐ διεκρίθητε ἐν ἑαυτοῖς, καὶ ἐγένεσθε κριταὶ διαλογισμῶν πονηρῶν. ἀκούσατε ἀδελφοί μου ἀγαπητοί. οὐχ ὁ θεὸς ἐξελέξατο τοὺς πτωχοὺς τοῦ κόσμου τούτου, πλουσίους ἐν πίστει, καὶ κληρονόμους τῆς βασιλείας, ἧς ἐπηγγείλατο τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν; ὑμεῖς δὲ ἠτιμάσατε τὸν πτωχόν. οὐχ οἱ πλούσιοι καταδυναστεύουσιν ὑμῶν καὶ αὐτοὶ ἕλκουσιν ὑμᾶς εἰς κριτήρια; οὐκ αὐτοὶ βλασφημοῦσι τὸ καλὸν ὄνομα, τὸ ἐπικληθὲν ἐφ᾽ ὑμᾶς. εἰ μέντοι νόμον τελεῖτε βασιλικὸν κατὰ τὴν γραφήν, ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν, καλῶς ποιεῖτε. εἰ δὲ προσωποληπτεῖτε, ἁμαρτίαν ἐργάζεσθε, ἐλεγχόμενοι ὑπὸ τοῦ νόμου, ὡς παραβάται. ὅστις γὰρ ὅλον τὸν νόμον τηρήσει, πταίσει δὲ ἐν ἑνί, γέγονε πάντων ἔνοχος. ὁ γὰρ εἰπών, μὴ μοιχεύσῃς, εἶπε καί, μὴ φονεύσῃς. εἰ δὲ οὐ μοιχεύσῃς, φονεύσῃς δέ, γέγονας παραβάτης νόμου. οὕτως λαλεῖτε, καὶ οὕτως ποιεῖτε, ὡς διὰ νόμου ἐλευθερίας μέλλοντες κρίνεσθαι. ἡ γὰρ κρίσις ἀνίλεως τῷ μὴ ποιήσαντι ἔλεος. καὶ κατακαυχᾶται ἔλεος κρίσεως. τί τὸ ὄφελος ἀδελφοί μου, ἐὰν πίστιν λέγῃ τις ἔχειν, ἔργα δὲ μὴ ἔχῃ; μὴ δύναται ἡ πίστις σῶσαι αὐτόν; ἐὰν δὲ ἀδελφὸς ἢ ἀδελ

φὴ

uidet religiosus esse inter uos, qui non frenat linguā suam, sed aberrare sinit cor suum, huius uana est religio. Religio pura & immaculata apud deū & patrem hæc est, inuisere orphanos & uiduas in afflictione sua, immaculatum seipsum seruare à mundo. Fratres mei, ne cum respectu personarū habeatis fidem domini nostri Iesu Christi ex opinione. Nam si ingrediatur in cœtum uestrū uir aureū gestans anulum, ueste indutus splendida, ingrediatur autē & pauper in sordida ueste, & respexeritis ad illum qui uestem gestat splendidā & dixeritis illi, tu sede hic bene, & pauperi dicatis, tu sta illic, aut sede hic subter scabellum meum, & nō dijudicati estis in uobisipsis, & facti estis iudices cogitationū malarum. Audite fratres mei dilecti, nonne deus elegit pauperes mūdi huius, diuites in fide, et hæredes regni, quod promisit ijs, à quibus dilectus fuerit? Vos aūt contemptui habuistis pauperem. Nonne diuites tyrannidem exercent in uos, et ijdem trahunt uos ad tribunalia? Et ijdem male loquūtur de bono nomine quod inuocatū est super uos? Si legem quidem regiam perficitis iuxta scripturā, diliges proximum tuum sicut teipsum, bene facitis: sin uero personam respicitis, peccatū cōmittitis, & redarguimini à lege ueluti trāsgressores. Quisquis enim totam legem seruauerit offenderit aūt in uno, factus est omniū reus. Nam qui dixit, ne mœcheris, dixit etiā, ne occidas. quod si nō fueris mœchat⁹, occideris tamen, factus es trāsgressor legis. Ita loquamini, et ita faciatis ueluti per legē libertatis iudicādi. Siquidē iudiciū absq; misericordia erit ei, qui nō præstiterit misericordiā. Et gloriatur misericordia aduersus iudicium. Quæ utilitas fratres mei, si fidem dicat aliquis habere se, facta uero non habeat? Num potest fides saluū facere illū? Quod si frater

ter

autē putat se religiosum esse nō refrenans linguā suā sed seducens cor suū huius uana est religio. Religio mūda & immaculata apud deū & patrē hæc est: Visitare pupillos & uiduas in tribulatione eorum: & immaculatū se custodire ab hoc sæculo.

Fratres mei: nolite in personarū acceptiōe habere fidem dñi nostri Iesu Christi gloriæ. II. Eteni si introierit in cōuentū uestrū uir aureum anulum habēs in ueste candida: introierit autē & pauper in sordido habitu: & intendatis in eū qui indutus est ueste præclara, & dixeritis ei: Tu sede hic bene: pauperi autē dicatis: tu sta illic: aut, sede sub scabello pedū meorū: nonne iudicatis apud uosmetipsos: & facti estis iudices cogitationū iniquarū? Audite fratres dilectissimi: Nonne deus elegit pauperes in hoc mundo, diuites in fide, & hæredes regni, quod repromisit deus diligētibus se? Vos autē exhonorastis pauperē. Nonne diuites per potentiā opprimunt uos: & ipsi trahūt uos ad iudicia? Nonne ipsi blasphemāt bonū nomē, quod inuocatū est super uos? Si tamen legē perficitis regalē secundū scripturas: Diliges proximū tuū sicut teipsum, bene facitis. Si autē personā accipitis, peccatū operamini: redarguti a lege q̄si trāsgressores. Quicunq; aūt totam legem seruauerit, offendat aūt in uno: factus est omniū reus. Qui enim dixit: nō mœchaberis, dixit & nō occides. Quod si non mœchaberis, occides autē: fact⁹ es transgressor legis. Sic loquimini & sic facite: sicut per legē libertatis incipiētes iudicari. Iudiciū enī sine misericordia illi q nō facit misericordiā. Supexaltat aūt misericordia iudiciū. Quid p̄derit fratres mei si fidē qs dicat se habere: opera aūt non habeat? Nunquid poterit fides saluare eū? Si autē frater

ter

φῃ γυμνοὶ ὑπάρχωσι, καὶ λειπόμε/
νοι ὦσι τῆς ἐφημέρου τροφῆς, εἴπῃ δέ
τις αὐτοῖς ἐξ ὑμῶν, ὑπάγετε ἐν εἰ/
ρήνῃ, θερμαίνεσθε καὶ χορτάζεσθε,
μὴ δῶτε δὲ αὐτοῖς τὰ ἐπιτήδεια τοῦ
σώματος, τί τὸ ὄφελος; οὕτως καὶ
ἡ πίστις, ἐὰν μὴ ἔργα ἔχῃ, νεκρά ἐστι
καθ᾽ ἑαυτήν. ἀλλ᾽ ἐρεῖ τίς, σὺ πίστιν
ἔχεις, κἀγὼ ἔργα ἔχω. δεῖξόν μοι
τὴν πίστιν σου ἐκ τῶν ἔργων σου, κἀ/
γὼ δείξω σοι ἐκ τῶν ἔργων μου τὴν
πίστιν μου. σὺ πιστεύεις, ὅτι ὁ θεὸς
εἷς ἐστι; καλῶς ποιεῖς. καὶ τὰ δαι/
μόνια πιστεύουσι, καὶ φρίσσουσι. θέλεις
δὲ γνῶναι ὦ ἄνθρωπε κενὲ, ὅτι ἡ πί/
στις χωρὶς τῶν ἔργων νεκρά ἐστιν; ἀ/
βραὰμ ὁ πατὴρ ἡμῶν οὐκ ἐξ ἔργων
ἐδικαιώθη, ἀνενέγκας ἰσαὰκ τὸν υἱὸν
αὐτοῦ ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον; βλέπεις, ὅτι
ἡ πίστις συνήργει τοῖς ἔργοις αὐτοῦ,
καὶ ἐκ τῶν ἔργων ἡ πίστις ἐτελειώθη;
καὶ ἐπληρώθη ἡ γραφὴ, ἡ λέγουσα.
» ἐπίστευσε δὲ ἀβραὰμ τῷ θεῷ, καὶ ἐλο
» γίσθη αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην. καὶ
» φίλος θεοῦ ἐκλήθη. ὁρᾶτε τοίνυν ὅτι
ἐξ ἔργων δικαιοῦται ἄνθρωπος, καὶ
οὐκ ἐκ πίστεως μόνον; ὁμοίως δὲ καὶ
ῥαὰβ ἡ πόρνη, οὐκ ἐξ ἔργων ἐδικαιώ
θη, ὑποδεξαμένη τοὺς ἀγγέλους, καὶ
ἑτέρᾳ ὁδῷ ἐκβαλοῦσα; ὥσπερ γὰρ τὸ
σῶμα χωρὶς πνεύματος νεκρόν ἐστιν
οὕτως καὶ ἡ πίστις χωρὶς τῶν ἔργων
νεκρά ἐστι. Μὴ πολλοὶ διδάσκα/
λοι γίνεσθε ἀδελφοί μου, εἰδότες, ὅ/
τι μεῖζον κρῖμα ληψόμεθα. πολλὰ
γὰρ πταίομεν ἅπαντες. εἴ τις ἐν λό
γῳ οὐ πταίει, οὗτος τέλειος ἀνὴρ,
δυνατὸς χαλιναγωγῆσαι καὶ ὅ/
λον τὸ σῶμα. ἰδοὺ τῶν ἵππων τοὺς
χαλινοὺς εἰς τὰ στόματα βάλλο/
μεν, πρὸς τὸ πείθεσθαι αὐτοὺς ἡμῖν
καὶ ὅλον τὸ σῶμα αὐτῶν μετάγο
μεν. ἰδοὺ καὶ τὰ πλοῖα τηλικαῦ/
τα ὄντα, καὶ ὑπὸ σκληρῶν ἀνέμων
ἐλαυνόμενα, μετάγεται ὑπὸ ἐλαχί
στου πηδαλίου, ὅπου ἂν ἡ ὁρμὴ τοῦ εὐ/
θύνοντος βούληται. οὕτως καὶ ἡ γλῶσ
σα μικρὸν μέλος ἐστὶ, καὶ μεγαλαυ
χεῖ. ἰδοὺ ὀλίγον πῦρ ἡλίκην ὕλην
ἀνάπτει. καὶ ἡ γλῶσσα πῦρ, ὁ κό
σμος τῆς ἀδικίας, οὕτως ἡ γλῶσσα
καθίσταται ἐν τοῖς μέλεσιν ἡμῶν,
ἡ σπι

ter aut ſoror nudi fuerint,& egen/
tes quotidiano uictu,dicat autem
aliquis ueſtrum illis, abite cum pa
ce,caleſcite & ſaturamini: non ta/
men dederitis illis,quæ ſunt neceſ/
ſaria corpori,quæ erit utilitas? Sic
& fides ſi facta non habuerit, mor
tua eſt per ſe. Sed dicet aliquis,tu fi
dem habes,& ego facta habeo. O/
ſtende mihi fidem tuam ex factis
tuis, & ego oſtendā tibi ex factis
meis fidem meā. Tu credis quod
deus unus eſt? Recte facis. Et dæ/
monia credunt,ac contremiſcunt.
Vis uero ſcire ô homo inanis, qđ
fides abſq; factis mortua ſit? Abra/
ham pater noſter nónne ex factis
iuſtificatus eſt, cū obtuliſſet Iſaac
filium ſuū ſuper altare? Vides,qđ
fides adiumento fuerit factis illius
& ex factis fides perfecta fuerit?
Et impleta eſt ſcriptura, quæ dicit:
Credidit Abrahā deo, & imputa/
tum eſt illi ad iuſtitiam, & amicus
dei uocatus eſt. Videtis igitur qđ
ex factis iuſtificetur homo,& non
ex fide tantum? Similiter autē &
Rhaab meretrix,an non ex factis
iuſtificata eſt cum excepiſſet nun/
cios,& alia uia emiſiſſet? Nā quē/
admodum corpus abſque ſpiritu
mortuum eſt,ita & fides abſque fa
ctis mortua eſt.

Nolite plures magiſtri fieri fra/
tres mei, ſcientes quod maius iu/
dicium ſumpturi ſimus. In multis
enim labimur omnes. Si quis in
ſermone nō labitur, hic perfectus
eſt uir, qui poſſit freno moderari
totum etiam corpus. Ecce equis
frena in ora immittimus, ut obe/
diant nobis, & totum corpus illo/
rum circūagimus. Ecce naues quo
que cum tantæ ſint,& à uentis ſæ/
uis agantur, circumaguntur à mi/
nimo gubernaculo, quocunque
impetus dirigentis uoluerit. Ita &
lingua puſillum membrum eſt, &
magna iactat. Ecce exiguus ignis
quantam materiā incendit. Et lin/
gua ignis eſt,mūdus iniquitatis,ſic
lingua cōſtituit̃ in mēbris noſtris,
quæ

ter & ſoror nudi ſint & indi/
geant uictu quotidiano: di/
cat autē aliquis ex uobis il/
lis: ite in pace, calefacimini
& ſaturamini: nō dederitis
autē eis quæ neceſſaria ſunt
corpori,qd ꝓderit? Sic & fi/
des ſi nō habeat opera: mor
tua eſt in ſemetipſa. Sed di/
cet quis: Tu fidē habes: & e/
go opera habeo: Oſtēde mi
hi fidem tuā ſine operibus:
& ego oſtendā tibi ex operi/
bus fidē meā. Tu credis q̃/
niam unus eſt deus: bene fa
cis: & dæmones credūt & cō
tremiſcūt. Vis aūt ſcire o ho
mo inanis: quoniā fides ſine
operibus mortua eſt: Abra
ham pater noſter, nōne ex
operibus iuſtificatus eſt, of/
ferens Iſaac filiū ſuū ſuper
altare? Vides quoniā fides
cooperabat̃ operibꝰ illius:
& ex operibus fides cōſum/
mata eſt. Et ſuppleta eſt ſcri
ptura, dicēs. Credidit Abra
ham deo, & reputatū eſt illi
ad iuſticiā: & amicus dei ap
pellatus eſt. Videtis qm̄ ex
operibꝰ iuſtificat̃ homo: &
nō ex fide tantū. Similiter &
Raab meretrix, nōne ex ope
ribus iuſtificata eſt, ſuſcipiēs
nūcios: & alia uia eijciēs? Si/
cut enim corpus ſine ſpiritu
mortuū eſt: ita fides ſine ope
ribus mortua eſt. Nolite III.
plures magiſtri fieri fratres
mei: ſcientes quoniā maius
iudiciū ſumitis. In multis e/
nim offendimus omnes. Si
quis in uerbo non offendit:
hic perfectus eſt uir. Poteſt
etiam freno circūducere to/
tum corpus. Si autē frenos
equis in ora mittimꝰ, ad cō/
ſentiendū nobis: omne cor/
pus illorū circunferimus. Et
ecce naues cū magnæ ſint, et
a uentis ualidis minētur: cir
cunferuntur autē a modico
gubernaculo, ubi impetus
dirigētis uoluerit. Ita & lin/
gua modicū quidem mem/
brum eſt: & magna exaltat.
Ecce quantus ignis quam
magnam ſiluam incendit.
Et lingua ignis eſt: uniuer/
ſitas iniquitatis lingua cō/
ſtituitur in mēbris noſtris,
S 2 quæ

ἡ σπιλοῦσα ὅλον τὸ σῶμα, καὶ φλο/
γίζουσα τὸν τροχὸν τῆς γενέσεως,
καὶ φλογιζομένη ὑπὸ τῆς γεέννης. πᾶ/
σα γὰρ φύσις θηρίων τε καὶ πετεινῶν
ἑρπετῶν τε καὶ ἐναλίων δαμάζε/
ται καὶ δεδάμασται τῇ φύσει τῇ ἀν/
θρωπίνῃ. τὴν δὲ γλῶσσαν οὐδεὶς δύ/
ναται ἀνθρώπων δαμάσαι, ἀκατά/
σχετον κακὸν, μεστὴ ἰοῦ θανατηφόρου.
ἐν αὐτῇ εὐλογοῦμεν τὸν θεὸν καὶ πα/
τέρα, καὶ ἐν αὐτῇ καταρώμεθα
τοὺς ἀνθρώπους, τοὺς καθ᾽ ὁμοίωσιν
θεοῦ γεγονότας. ἐκ τοῦ αὐτοῦ στό/
ματος ἐξέρχεται εὐλογία καὶ κα/
τάρα. οὐ χρὴ ἀδελφοί μου ταῦτα
οὕτως γίνεσθαι. μήτι ἡ πηγὴ ἐκ τῆς
αὐτῆς ὀπῆς βρύει τὸ γλυκὺ καὶ τὸ πι
κρόν; μὴ δύναται ἀδελφοί μου συ
κῆ ἐλαίας ποιῆσαι; ἢ ἄμπελος σύ
κα; οὕτως οὐδὲ μία πηγὴ ἁλικὸν
καὶ γλυκὺ ποιῆσαι ὕδωρ. τίς σοφὸς
καὶ ἐπιστήμων ἐν ὑμῖν; δειξάτω ἐκ
τῆς καλῆς ἀναστροφῆς τὰ ἔργα αὐτοῦ
ἐν πραΰτητι σοφίας. εἰ δὲ ζῆλον πι
κρὸν ἔχετε, καὶ ἐρίθειαν ἐν τῇ καρ/
δίᾳ ὑμῶν, μὴ κατακαυχᾶσθε, καὶ
ψεύδεσθε κατὰ τῆς ἀληθείας. οὐκ ἔστιν
αὕτη ἡ σοφία ἄνωθεν κατερχομένη
ἀλλ᾽ ἐπίγειος, ψυχική, δαιμονιώ/
δης. ὅπου γὰρ ζῆλος καὶ ἐρίθεια, ἐκεῖ ἀ/
καταστασία, καὶ πᾶν φαῦλον πρᾶ/
γμα. ἡ δὲ ἄνωθεν σοφία, πρῶτον μὲν
ἁγνή ἐστιν, ἔπειτα εἰρηνική, ἐπιεικής,
εὐπειθής, μεστὴ ἐλέους καὶ καρπῶν ἀ/
γαθῶν, ἀδιάκριτος καὶ ἀνυπόκριτος,
καρπὸς δὲ τῆς δικαιοσύνης ἐν εἰρήνῃ
σπείρεται τοῖς ποιοῦσιν εἰρήνην.

Πόθεν πόλεμοι καὶ μάχαι ἐν
ὑμῖν; οὐκ ἐντεῦθεν, ἐκ τῶν ἡδονῶν
ὑμῶν, τῶν στρατευομένων ἐν τοῖς
μέλεσιν ὑμῶν; ἐπιθυμεῖτε, καὶ οὐκ
ἔχετε. φονεύετε καὶ ζηλοῦτε, καὶ οὐ
δύνασθε ἐπιτυχεῖν. μάχεσθε καὶ πο
λεμεῖτε. οὐκ ἔχετε, διὰ τὸ μὴ αἰτεῖ
σθαι ὑμᾶς. αἰτεῖτε καὶ οὐ λαμβάνετε,
διότι κακῶς αἰτεῖσθε, ἵνα ἐν ταῖς
ἡδοναῖς ὑμῶν δαπανήσητε. μοιχοὶ
καὶ μοιχαλίδες, οὐκ οἴδατε, ὅτι ἡ φι
λία τοῦ κόσμου, ἔχθρα τοῦ θεοῦ ἐστίν; ὃς
ἂν βουληθῇ φίλος εἶναι τοῦ κόσμου, ἐ/
χθρὸς τοῦ θεοῦ καθίσταται. ἢ δοκεῖτε
ὅτι κενῶς ἡ γραφὴ λέγει, πρὸς φθό
νον

quæ maculat totũ corpus, & inflã/
mat rotã natiuitatis, et inflammat̃
à gehẽna. Omnis em̃ natura & fe/
rarum & uolucrum, ſerpẽtiumq́;,
& marinorũ domatur, & domita
eſt à natura humana. Linguã autẽ
nullus hominum domare poteſt,
incoërcibile malum, plena uene/
no mortifero. Per ipſam benedici
mus deo & patri, & per ipſam ma/
ledicimus hominibus, qui ad ſimi
litudinem dei cõditi ſunt. Ex eodẽ
ore procedit benedictio et maledi
ctio. Non oportet fratres mei hæc
ita fieri. Nũquid fons ex eodẽ fora
mine emittit dulcẽ et amarã aquã?
Nũquid poteſt fratres mei, ficus o/
leas gignere, aut uitis ficus? Sic nul
lus fons ſalſam ac dulcẽ poteſt æde
re aquã. Quis ſapiẽs & ſciẽtia præ
ditus inter uos? Oſtẽdat ex bona
cõuerſatione opera ſua cũ manſue
tudine ſapientiæ. Quod ſi æmula/
tionem amarã habetis, & conten/
tionẽ in corde ueſtro, nolite glo/
riari & mẽdaces eſſe aduerſus ue/
ritatẽ. Nõ eſt em̃ iſta ſapiẽtia è ſu/
pernis deſcẽdens, ſed terrena, ani/
malis, dæmoniaca. Vbi em̃ æmu/
latio & cõtentio, ibi incõſtantia &
omne opus prauũ. Quæ autẽ è ſu/
pernis eſt ſapiẽtia, primũ quidem
caſta eſt, deinde pacifica, mode/
ſta, tractabilis, plena miſericordia
& fructibus bonis, abſq; diiudica/
tione, ſine ſimulatione. Fructus au
tem iuſticiæ in pace ſeminatur, fa/
cientibus pacem. Vnde bella et
lites in uobis? Nõne hinc? nimirũ
ex uoluptatibus ueſtris, quæ mili/
tant in mẽbris ueſtris? Cõcupiſci/
tis & nõ habetis, inuidetis & æmu
lamini, & nõ poteſtis adipiſci. pu/
gnatis & bellatis, nõ habetis, pro/
pterea qđ nõ poſtulatis. Petitis &
nõ accipitis, eo qđ male petatis, ut
in uoluptatib⁹ ueſtris iſumatis. Ad
ulteri et adulteræ neſcitis, q̄ amici/
tia mundi, inimicitia eſt cũ deo?
Quicũq; ergo uoluerit amic⁹ eſſe
mũdi, inimic⁹ dei cõſtituit. an puta
tis qđ inaniter ſcriptura dicat: Ad
inuidiam

quæ maculat totũ corpus: &
inflãmat rotã natiuitatis no
ſtræ, inflãmata a gehẽna. O/
mnis enĩ natura beſtiarũ &
uolucrũ & ſerpentiũ & cæte
rorũ domant̃, & domita ſũt
a natura humana: linguam
aũt nullus hominũ domare
poteſt. Inquietũ malũ: ple/
na ueneno mortifero. In i/
pſa benedicimus deũ & pa/
trẽ: & in ipſa maledicim⁹ ho
mines qui ad imaginẽ & ſi/
militudinẽ dei facti ſunt. Ex
ipſo ore ꝓcedit bñdictio &
maledictio. Nõ oportet fra/
tres mei hæc ita fieri: Nun/
quid fons de eodẽ forami/
ne emanat dulcẽ & amarã
aquã? Nũqd poteſt fratres
mei fic⁹ uuas facere: aut ui/
tis fic⁹? Sic neq; ſalſa dulcẽ
poteſt facere aquã. Quis ſa
piẽs & diſciplinat⁹ inter uos?
Oſtendat ex bona cõuerſa/
tiõe opationẽ ſuã in mãſue/
tudine ſapientiæ. Q; ſi zelũ
amarũ habetis: & cõtentio/
nes ſint in cordib⁹ urĩs: noli
te gloriari & mendaces eſſe
aduerſus ueritatẽ. Nõ eſt e/
nim iſta ſapiẽtia deſurſũ de/
ſcẽdẽs a pr̃e luminũ: ſed ter
rena, anialis, diabolica. Vbi
enĩ zelus & cõtentio: ibi in/
cõſtantia & om̃e opus pra/
uum. Quæ autẽ deſurſum
eſt ſapiẽtia, primũ quidẽ pu
dica eſt: deinde pacifica, mo
deſta, ſuadibilis, bonis con/
ſentiẽs plena miſericordia &
fructib⁹ bonis: iudicãs ſine
ſimulatiõe. Fructus aũt iu/
ſticiæ in pace ſeminat̃ faciẽ/
tibus pacẽ. Vnde bella & IIII.
lites in uobis? Nõne ex cõ/
cupiſcẽtijs ueſtris quæ mili/
tant in mẽbris ueſtris? Cõ/
cupiſcitis & nõ habetis: occi
ditis & zelatis, & nõ poteſtis
adipiſci. Litigatis & bellige/
ratis, & nõ habetis: propter
quod nõ poſtulatis. Petitis
& nõ accipitis: eo qđ male
petatis: ut in cõcupiſcentijs
ueſtris inſumatis. Adulteri:
neſcitis qa amicitia hui⁹ mũ
di inimica eſt deo? Quicũ/
que ergo uoluerit amic⁹ eſ/
ſe ſeculi huius: inimicus dei
conſtituit. An putatis, quia
inaniter ſcriptura dicat: Ad
inuidiam

» νον ἐπιποθεῖ τὸ πνεῦμα, ὃ κατῴ-
» κησεν ἐν ἡμῖν. μείζονα δὲ δίδωσι χάριν. ὑποτάγητε οὖν τῷ θεῷ, ἀντίστητε τῷ διαβόλῳ, καὶ φεύξεται ἀφ' ὑμῶν. ἐγγίσατε τῷ θεῷ, καὶ ἐγγιεῖ ὑμῖν. καθαρίσατε χεῖρας ἁμαρτωλοὶ καὶ ἁγνίσατε καρδίας δίψυχοι. ταλαιπωρήσατε, καὶ πενθήσατε, καὶ κλαύσατε, ὁ γέλως ὑμῶν εἰς πένθος μεταστραφήτω, καὶ ἡ χαρὰ εἰς κατήφειαν. ταπεινώθητε ἐνώπιον τοῦ κυρίου, καὶ ὑψώσει ὑμᾶς. μὴ καταλαλεῖτε ἀλλήλων ἀδελφοί. ὁ καταλαλῶν ἀδελφοῦ, καὶ κρίνων τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, καταλαλεῖ νόμου, καὶ κρίνει νόμον. εἰ δὲ νόμον κρίνεις, οὐκ εἶ ποιητὴς νόμου, ἀλλὰ κριτής. εἷς ἐστιν ὁ νομοθέτης, ὁ δυνάμενος σῶσαι καὶ ἀπολέσαι. σὺ τίς εἶ, ὃς κρίνεις τὸν ἕτερον; ἄγε νῦν οἱ λέγοντες, σήμερον καὶ αὔριον πορευσώμεθα εἰς τήνδε τὴν πόλιν, καὶ ποιήσωμεν ἐκεῖ ἐνιαυτὸν ἕνα, καὶ ἐμπορευσώμεθα, καὶ κερδήσωμεν, οἵτινες οὐκ ἐπίστασθε τὸ τῆς αὔριον. ποία γὰρ ἡ ζωὴ ὑμῶν; ἀτμὶς γάρ ἐστιν ἡ πρὸς ὀλίγον φαινομένη, ἔπειτα δὲ ἀφανιζομένη, ἀντὶ τοῦ λέγειν ὑμᾶς. ἐὰν ὁ κύριος θελήσῃ, καὶ ζήσωμεν, καὶ ποιήσωμεν τοῦτο ἢ ἐκεῖνο. νῦν δὲ καυχᾶσθε ἐν ταῖς ἀλαζονείαις ὑμῶν. πᾶσα καύχησις τοιαύτη πονηρά ἐστιν. εἰδότι οὖν καλὸν ποιεῖν, καὶ μὴ ποιοῦντι, ἁμαρτία αὐτῷ ἐστιν. Ἄγε νῦν οἱ πλούσιοι, κλαύσατε ὀλολύζοντες ἐπὶ ταῖς ταλαιπωρίαις ὑμῶν ταῖς ἐπερχομέναις. ὁ πλοῦτος ὑμῶν σέσηπε, τὰ ἱμάτια ὑμῶν σητόβρωτα γέγονεν. ὁ χρυσὸς ὑμῶν, καὶ ὁ ἄργυρος κατίωται, καὶ ὁ ἰὸς αὐτῶν εἰς μαρτύριον ὑμῖν ἔσται, καὶ φάγεται τὰς σάρκας ὑμῶν, ὡς πῦρ. ἐθησαυρίσατε ἐν ἐσχάταις ἡμέραις. ἰδοὺ ὁ μισθὸς τῶν ἐργατῶν τῶν ἀμησάντων τὰς χώρας ὑμῶν, ὁ ἀπεστερημένος ἀφ' ὑμῶν κράζει. καὶ αἱ βοαὶ τῶν θερισάντων εἰς τὰ ὦτα κυρίου σαβαὼθ εἰσεληλύθασιν. ἐτρυφήσατε ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ἐσπαταλήσατε. ἐθρέψατε τὰς καρδίας ὑμῶν, ὡς ἐν ἡμέρᾳ σφαγῆς.

inuidiam concupiſcit ſpiritus qui habitauit in nobis? Maiorem autem dat gratiā. Subditi ergo eſtote deo, reſiſtite autem diabolo, & fugiet à uobis. Appropinquate deo, & appropinquabit uobis. Emundate manus ó peccatores, & purificate corda duplices animo. Affligimini & lugete & plorate. riſus ueſter in luctum conuertatur, & gaudium in mœrorem. Humiles uos reddite in cōſpectu domini, & eriget uos. Nolite detrahere uobis inuicem fratres. Qui detrahit fratri, quiçq iudicat fratrē ſuū, detrahit legi, & iudicat legē. quod ſi iudicas legem, nō es obſeruator legis, ſed iudex. Vnus eſt legislator, qui poteſt ſeruare & perdere. Tu quis es qui iudicas aliū? Age nunc qui dicitis: hodie & cras eamus in hanc ciuitatē, & faciamus ibi annum unum, et mercemur, et lucrum faciamus, qui ignoratis, quid futurū ſit poſtero die. Quæ eſt enim uita ueſtra? Vapor enim eſt, qui ad exiguum tempus apparet, & deinde euaneſcit: pro eo qđ dicere debueritis, ſi dominus uoluerit, et ſi uixerim⁹, faciamus hoc aut illud. Nunc aūt exultatis in ſuperbijs ueſtris. Omis exultatio talis mala eſt. Igitur qui nouerit recte facere, nec facit, hic peccato tenetur. Agite nunc diuites, plorate, ululantes ſuper miſerijs ueſtris, quæ aduenient uobis. Diuitiæ ueſtræ putrefactæ ſunt, ueſtimenta ueſtra tineis obnoxia facta ſunt. Aurum & argentū ueſtrum erugine uiciatum eſt, & erugo eorum in teſtimonium uobis erit, et exedit carnes ueſtras ſicut ignis. Theſaurum congeſſiſtis in extremis diebus. Ecce merces operariorum qui meſſuerunt regiones ueſtras, quæ fraude non reddita eſt à uobis, clamat. & clamores eorum qui meſſuerant, in aures domini ſabaoth introierunt. In delitijs uixiſtis ſup terrā, & laſciuiſtis. enutrijſtis corda ueſtra, ut in die

inuidiā concupiſcit ſpiritus qui habitat in uobis? Maiorem aūt dat gratiā. Propter qđ dicit. Deus ſuperbis reſiſtit humilibus aūt dat gratiā. Subditi ergo eſtote deo: reſiſtite aūt diabolo, & fugiet a uobis. Appropinquate deo, & appropinquabit uobis. Emūdate man⁹ peccatores: & purificate corda duplices animo. Miſeri eſtote & lugete & plorate: riſus ueſter in luctū conuertatur, & gaudiū in mœrorē. Humiliamini in cōſpectu domini, & exaltabit uos. Nolite detrahere alterutrum fratres mei. Qui detrahit fratri aut qui iudicat fratrē ſuū: detrahit legi & iudicat legē. Si autem iudicas legē: non es factor legis, ſed iudex. Vn⁹ eſt enim legislator & iudex, qui poteſt pdere & liberare. Tu aūt quis es, qui iudicas proximū tuū? Ecce nūc qui dicitis: hodie aut craſtino ibim⁹ in illam ciuitatē: & faciemus ibi quidē annū & mercabimur & lucrū faciemus qui ignoratis quid erit in craſtinum. Quæ eſt enī uita uřa? Vapor eſt ad modicū parēs & deinceps exterminabit: p eo ut dicatis, ſi dn̄s uoluerit: & ſi uixerimus faciem⁹ hoc aut illud. Nūc aūt exultatis in ſuperbijs ueſtris. Omnis exultatio talis maligna eſt. Scieti igitur bonū facere & non facieti, peccatū eſt illi.

V. Agite nūc diuites, plorate ululantes in miſerijs uřis, quæ adueniēt uobis. Diuitiæ ueſtræ putrefactæ ſunt: & ueſtimēta ueſtra a tineis comeſta ſunt. Aurū & argētum ueſtrū eruginauit: & erugo eorū in teſtimoniū uobis erit: & manducabit carnes uřas ſicut ignis. Theſaurizaſtis uobis irā in nouiſſimis diebus. Ecce merces operariorū qui meſſuerūt regiones ueſtras quæ fraudata eſt a uobis, clamat: & clamor eorum in aures dn̄i ſabaoth introiuit. Epulati eſtis ſup terrā: & in luxurijs enutriſtis corda uřa. In die

σφαγῆς. κατεδικάσατε, ἐφονεύσατε
τὸν δίκαιον, οὐκ ἀντιτάσσεται ὑμῖν.
Μακροθυμήσατε οὖν ἀδελφοὶ ἕως
τῆς παρουσίας τοῦ κυρίου. ἰδοὺ ὁ γεωργὸς
ἐκδέχεται τὸν τίμιον καρπὸν τῆς γῆς,
μακροθυμῶν ἐπ᾽ αὐτῷ, ἕως λάβῃ
ὑετὸν πρώϊμον καὶ ὄψιμον. μακρο/
θυμήσατε καὶ ὑμεῖς, στηρίξατε τὰς
καρδίας ὑμῶν, ὅτι ἡ παρουσία τοῦ κυ/
ρίου ἤγγικε. μὴ στενάζετε κατ᾽ ἀλλή/
λων ἀδελφοί, ἵνα μὴ κατακριθῆτε.
ἰδοὺ ὁ κριτὴς πρὸ τῶν θυρῶν ἕστηκεν.
ὑπόδειγμα λάβετε τῆς κακοπαθεί/
ας ἀδελφοί μου, καὶ τῆς μακροθυμίας
τοὺς προφήτας, οἳ ἐλάλησαν τῷ
ὀνόματι κυρίου. ἰδοὺ μακαρίζομεν
τοὺς ὑπομένοντας. τὴν ὑπομονὴν ἰὼβ
ἠκούσατε, καὶ τὸ τέλος κυρίου εἴδετε,
ὅτι πολύσπλαγχνός ἐστιν ὁ κύριος
καὶ οἰκτίρμων. πρὸ πάντων δὲ ἀδελ
φοί μου, μὴ ὀμνύετε, μήτε τὸν οὐρα
νὸν, μήτε τὴν γῆν, μήτε ἄλλον τινὰ
ὅρκον. ἤτω δὲ ὑμῶν τὸ ναί, ναί, καὶ τὸ
οὔ, οὔ, ἵνα μὴ εἰς ὑπόκρισιν πέση/
τε. κακοπαθεῖ τίς ἐν ὑμῖν; προσευ/
χέσθω. εὐθυμεῖ τίς; ψαλλέτω. ἀσθε
νεῖ τίς ἐν ὑμῖν; προσκαλεσάσθω
τοὺς πρεσβυτέρους τῆς ἐκκλησίας,
καὶ προσευξάσθωσαν ἐπ᾽ αὐτὸν, ἀλεί
ψαντες αὐτὸν ἐλαίῳ ἐν τῷ ὀνόμα
τι τοῦ κυρίου. καὶ ἡ εὐχὴ τῆς πίστεως
σώσει τὸν κάμνοντα, καὶ ἐγερεῖ αὐ/
τὸν ὁ κύριος, κἂν ἁμαρτίας ᾖ πεποιη
κὼς, ἀφεθήσεται αὐτῷ. ἐξομολο/
γεῖσθε ἀλλήλοις τὰ παραπτώματα
καὶ εὔχεσθε ὑπὲρ ἀλλήλων, ὅπως ἰα
θῆτε. πολὺ ἰσχύει δέησις δικαίου
ἐνεργουμένη. Ἠλίας ἄνθρωπος ἦν
ὁμοιοπαθὴς ἡμῖν, καὶ προσευχῇ
προσηύξατο τοῦ μὴ βρέξαι, καὶ οὐκ
ἔβρεξεν ἐπὶ τῆς γῆς, ἐνιαυτοὺς τρεῖς
καὶ μῆνας ἕξ. καὶ πάλιν προσηύξα
το, καὶ ὁ οὐρανὸς ὑετὸν ἔδωκε, καὶ
ἡ γῆ ἐβλάστησε τὸν καρπὸν αὐτῆς.
ἀδελφοί, ἐάν τις ἐν ὑμῖν πλανηθῇ
ἀπὸ τῆς ἀληθείας, καὶ ἐπιστρέψῃ τὶς
αὐτὸν, γινωσκέτω, ὅτι ὁ ἐπιστρέ/
ψας ἁμαρτωλὸν ἐκ πλάνης ὁδοῦ
αὐτοῦ, σώσει ψυχὴν ἐκ θανά/
του, καὶ καλύψει πλῆ
θος ἁμαρτιῶν.

Τῆς τοῦ ἁγίου ἰακώβου ἐπι/
στολῆς τέλος.

occiſionis. Condemnaſtis, & oc/
cidiſtis iuſtum, et nõ reſiſtit uobis.
Patientes igitur eſtote fratres uſq;
ad aduentũ dñi: Ecce agricola ex/
pectat precioſum fructũ terræ, pa
tienter expectans illũ, donec acci/
piat pluuiam tempeſtiuam & ſero
tinam. Patiẽtes igit̃ eſtote & uos,
& confirmate corda ueſtra, quo/
niam aduẽtus domini appropin/
quat. Nolite ingemiſcere alius ad/
uerſus aliũ fratres, ut ne condem/
nemini. Ecce iudex ante ianuã aſ/
ſiſtit. Exẽplũ accipite fratres mei,
afflictionis ac patientiæ prophe/
tas, qui locuti ſunt in nomine do/
mini. Ecce beatos ducim⁹ eos qui
ſuſtinent. Tolerantiam Iob audi/
ſtis, & finẽ domini uidiſtis, qđ ual
de miſericors ſit dominus ac com
miſerans. Ante omnia autem fra/
tres mei, nolite iurare, neq; per cœ
lum, neq; per terram, neque aliud
quodcunq; iuſiurandũ, Sit autem
ueſtrum eſt, eſt: non, non, ut ne in
ſimulationem incidatis. Affligitur
aliquis inter uos? oret. Aequo a/
nimo eſt aliquis? pſallat. Infirma/
tur quis inter uos? accerſat presby
teros eccleſiæ, & orẽt ſuper eum,
ungentes eum oleo in nomine do
mini. Et obſecratio fidei ſaluũ red/
det laborantem, & eriget eum do
minus: & ſi in peccatis fuerit, re/
mittentur ei. Cõfitemini inuicem
alius alij delicta, & orate pro uo/
bis inuicem, ut ſani ſitis. Multum
eñ ualet deprecatio iuſti efficax.
Helias homo erat ſimiliter obno/
xius affectionibus ut nos, & pre/
catione precatus eſt ne plueret: &
non pluit ſuper terrã annos tres et
mẽſes ſex. Et rurſum orauit, & cœ/
lum dedit pluuiã, & de terra pro/
duxit fructum ſuũ. Fratres, ſi quis
inter uos errauerit à ueritate, &
conuerterit quis eum, ſciat, quod
qui cõuerti fecerit peccatorem ab
errore uiæ ſuæ, ſaluam faciet ani/
mam à morte, & operiet multitu/
dinem peccatorum.

Beati Iacobi epi/
ſtolæ finis.

occiſionis adduxiſtis & oc/
cidiſtis iuſtum: & nõ reſtitit
uobis. Patiẽtes igitur eſtote
fratres uſq; ad aduentũ do/
mini. Ecce agricola expe/
ctat precioſum fructum ter
ræ: patienter ferẽs donec ac/
cipiat temporaneũ & ſeroti/
num. Patientes igitur eſtote
uos & cõfirmate corda ue/
ſtra: quoniam aduẽtus do/
mini appropinquabit. Noli
te ingeminiſcere fratres in al
terutrũ: ut non iudicemini:
Ecce iudex ante ianuam aſ/
ſiſtit. Exemplũ accipite fra/
tres exitus mali & lõganimi
tatis & laboris & patientiæ,
prophetas: qui locuti ſunt
in nomĩe domini. Ecce bea/
tificamus eos qui ſuſtinue/
runt. Sufferentiã Iob audi/
ſtis: & finẽ domini uidiſtis:
quoniã miſericors eſt dñs
& miſerator. Ante omnia
autem fratres mei nolite iu
rare, neq; per cœlũ, neq; per
terrã: neq; aliud quodcũq;
iuramentũ. Sit autẽ ſermo
ueſter, eſt eſt: nõ non: ut nõ
ſub iudicio decidatis. Triſta
tur autem aliquis ueſtrum,
oret æquo animo & pſallat.
Infirmatur quis in uobis: in
ducat presbyteros eccleſiæ:
& orẽt ſuper eum, ungentes
eum oleo in nomine domi
ni. Et oratio fidei ſaluabit in
firmum: & alleuiabit eum
dominus: & ſi in peccatis ſit,
remittentur ei. Confitemi/
ni ergo alterutrum pecca/
ta ueſtra: & orate pro inui/
cem, ut ſaluemini. Multum
enim ualet deprecatio iuſti
aſſidua. Helias homo erat ſi
milis nobis paſſibilis: & ora
tione orauit ut non plueret
ſuper terrã: & non pluit an/
nos tres & mẽſes ſex. Et rur/
ſum orauit, & cœlum dedit
pluuiam, & terra dedit fru/
ctum ſuum. Fratres mei ſi
quis ex uobis errauerit a ue
ritate: & cõuerterit quis eũ:
ſcire debet, quoniã qui con/
uerti fecerit peccatorem ab
errore uiæ ſuæ: ſaluabit ani/
mam eius a morte: & operit
multudinẽ peccatorum.

FINIS.

ὙΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ἘΠΙΣΤΟΛΗΣ ΤΟΥ ἉΓΙΟΥ ἈΠΟΣΤΟΛΟΥ ΠΕΤΡΟΥ.

Ταύτην ἐπιστέλλει ὁ μακάριος πέτρος τοῖς ἐν τῇ διασπορᾷ οὖσιν, ἰουδαίοις καὶ γενομένοις χριστιανοῖς. γράφει δὲ τὴν ἐπιστολὴν διδασκαλικήν, ἐπιστηρίζων αὐτούς, διότι γὰρ ἀπὸ ἰουδαίων ἐπίστευσαν. καὶ πρῶτον μὲν ἐξηγεῖται καὶ ἀποδείκνυσιν, ὅτι ἡ εἰς τὸν χριστὸν πίστις, ἀπὸ τῶν προφητῶν κατηγγέλθη, καὶ δι' αὐτῶν ἐμηνύθη, ἡ διὰ τοῦ αἵματος αὐτοῦ λύτρωσις. καὶ ὅτι αὐτοῖς καὶ τοῖς ἔθνεσιν εὐηγγελίσθη τὰ πάντα, εἰς ἃ ἐπιθυμοῦσιν ἄγγελοι παρακύψαι. εἶτα συμβουλεύσας ἀξίως τοῦ καλέσαντος ἀναστρέφεσθαι, προτρέπει καὶ βασιλέας τιμᾶν. γυναιξί τε γὰρ καὶ ἀνδράσιν ὁμοφροσύνην καταγγέλλει. καὶ εἰς τὰ ἤθη παραινέσας ὀλίγα, σημαίνει, ὅτι καὶ εἰς τὸν ᾅδην γέγονε παρὰ κυρίου τὸ κήρυγμα τῆς σωτηρίας καὶ ἀναστάσεως. ἵνα καὶ οἱ προθανόντες ἀναστῶσι, καὶ κριθῶσι μὲν τῷ σώματι, τῇ δὲ χάριτι τῆς ἀναστάσεως διαμείνωσι, καὶ ὅτι τὸ τέλος πάντων λοιπὸν ἤγγικε καὶ ὀφείλουσι πάντες ἕτοιμοι γίνεσθαι, ὡς λόγον ἀποδώσοντες τῷ κριτῇ. καὶ οὕτως πληροῖ τὴν ἐπιστολήν.

IN EPISTOLAM PETRI PRIOREM ARGUMENTUM PER ERASMUM ROT.

PETRUS, quemadmodum & Iacobus, Iudæis scribit, sparsim incolentibus gentium regiones, epistolam profecto dignam apostolorum principe, plenam autoritatis ac maiestatis apostolicæ, uerbis parcam, sententijs differtã. Hortatur autem ad tolerantiam malorum, quæ ob euangelij inuidiam per petiebantur, spe præmiorum. Ad hæc admonet, ut iuxta prophetiarum oracula ad tantam dignitatem uocati gratis, uitam præstent sua professione dignam: Christianismũ enim non in titulo aut baptismo tantum, sed in morum innocentia situm esse. alioqui quod affliguntur malis, non cessurum ad gloriam Christi, si ob malefacta pœnas dare uideantur. Ad hæc admonet, ne freti Christianismo, detrectent parêre magistratibus licet ethnicis, ne prouocati nec conuertantur ad Christum, & acrius sæuiant: item ne serui negent officium suum heris, licet ethnicis. Christianæ bonitatis esse omnia perpeti: item ne mulieres Christianæ uiros suos licet ethnicos cõtemnant, sed moribus suis ad meliora studeant prouocare. Maritos admonet, ut uxoribus suis deferant, ut à coitu nonnunquam temperent, quo magis uacet orare. Deinde exemplo Christi prouocat ad tolerantiam malorũ, ne conentur iniuriam iniuria pensare, sed mansuetudine & benefactis uincere studeant male meritos. Atq; hæc agit tribus primis capitibus, & initio quarti. Post hæc hortatur ad nouitatem uitæ, dehortans à uitijs gentium. Inuitat ad sobrietatem, ad uigilantiam, ad preces assiduas, in primis ad mutuã charitatem, ad hospitalitatem, ad officia mutua, rursus ad patientiam persecutionum ob Christi nomen illatarum. Mox episcopos instituit, & his subditum populũ. In calce testatur sese & alterã epistolam ad eosdem scripsisse per Syluanũ, quæ intercidit. Hanc scriptam apparet ex Babylone: nam huius ecclesiæ uerbis iubet eos saluere, si cui de Rhoma cõmentum non probatur.

FINIS.

ετρος ἀπόστολος Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐκλεκτοῖς παρεπιδήμοις διασπορᾶς Πόντου, Γαλατίας, Καππαδοκίας, Ἀσίας καὶ Βιθυνίας, κατὰ πρόγνωσιν θεοῦ πατρὸς ἐν ἁγιασμῷ πνεύματος, εἰς ὑπακοὴν καὶ ῥαντισμὸν αἵματος Ἰησοῦ Χριστοῦ. Χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη πληθυνθείη. Εὐλογητὸς ὁ θεὸς, καὶ πατὴρ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁ κατὰ τὸ πολὺ αὐτοῦ ἔλεος ἀναγεννήσας ἡμᾶς εἰς ἐλπίδα ζῶσαν δι' ἀναστάσεως Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐκ νεκρῶν εἰς κληρονομίαν ἄφθαρτον καὶ ἀμίαντον, καὶ ἀμάραντον, τετηρημένην ἐν οὐρανοῖς, εἰς ὑμᾶς τοὺς ἐν δυνάμει θεοῦ φρουρουμένους διὰ πίστεως, εἰς σωτηρίαν, ἑτοίμην ἀποκαλυφθῆναι ἐν καιρῷ ἐσχάτῳ, ἐν ᾧ ἀγαλλιᾶσθε, ὀλίγον ἄρτι, εἰ δέον ἐστὶ, λυπηθέντες ἐν ποικίλοις πειρασμοῖς, ἵνα τὸ δοκίμιον ὑμῶν τῆς πίστεως, πολὺ τιμιώτερον χρυσίου τοῦ ἀπολλυμένου, διὰ πυρὸς δὲ δοκιμαζομένου, εὑρεθῇ εἰς ἔπαινον καὶ δόξαν καὶ τιμὴν, ἐν ἀποκαλύψει Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὃν οὐκ εἰδότες ἀγαπᾶτε, εἰς ὃν ἄρτι μὴ ὁρῶντες, πιστεύοντες δὲ, ἀγαλλιᾶσθε χαρᾷ ἀνεκλαλήτῳ καὶ δεδοξασμένῃ, κομιζόμενοι τὸ τέλος τῆς πίστεως ὑμῶν, σωτηρίαν ψυχῶν, περὶ ἧς σωτηρίας ἐξεζήτησαν, καὶ ἐξηρεύνησαν προφῆται, οἱ περὶ τῆς εἰς ὑμᾶς χάριτος προφητεύσαντες, ἐρευνῶντες εἰς τίνα, ἢ ποῖον καιρὸν ἐδήλου, τὸ ἐν αὐτοῖς πνεῦμα Χριστοῦ, προμαρτυρόμενον τὰ εἰς Χριστὸν παθήματα, καὶ τὰς μετὰ ταῦτα δόξας, οἷς ἀπεκαλύφθη, ὅτι οὐχ ἑαυτοῖς, ἡμῖν δὲ διηκόνουν αὐτὰ, ἃ νῦν ἀνηγγέλη ὑμῖν, διὰ τῶν εὐαγγελισαμένων ὑμᾶς ἐν πνεύματι ἁγίῳ ἀποσταλέντι ἀπ' οὐρανοῦ, εἰς ἃ ἐπιθυμοῦσιν ἄγγελοι παρακύψαι. Διὸ ἀναζωσάμενοι τὰς ὀσφύας τῆς διανοίας

ETRUS apoſtolus Ieſu Chriſti, aduenis ſparſim incolentibus Pontū, Galatiā, Cappadociā, Aſiam, & Bithyniam, delectis iuxta præfinitionē dei patris, per ſanctificationē ſpiritus, in obedientiā, & aſperſionē ſanguinis Ieſu Chriſti. Gratia uobis & pax multiplicetur. Laudandus eſt deus, & pater dn̄i noſtri Ieſu Chriſti, qui iuxta copioſam ſuā miſericordiā regenuit nos in ſpem uiuā, per hoc ꝙ reſurrexit Ieſus Chriſtus ex mortuis, in hæreditatē immortalē, et incōtaminabilem, atq; immarceſſibilē, cōſeruatā in cœlis erga uos, qui uirtute dei cuſtodimini per fidem, ad ſalutē, quæ in hoc parata eſt, ut pateſiat in tēpore ſupremo, in quo exultatis, nunc ad breue tēpus afflicti in uarijs experimētis, ſi opus ſit, quo exploratio fidei ueſtræ, multo precioſior auro, qđ perit, & tamē per ignem probat̄, reperiat̄ in laudē et gloriā & honorē, tum cū reuelabit̄ Ieſus Chriſtus: quē cum nō uideatis, diligitis: in quē in præſentia, cū nō uideritis, credentes tamē, exultatis gaudio ineffabili, & glorificato, reportantes finē fidei ueſtræ, ſalutem animarum, de qua ſalute exquiſierunt, & ſcrutati ſunt prophetæ, qui de uētura in uos gratia uaticinati ſunt, ſcrutantes ad quē, aut cuiuſmodi temporis articulū ſignificaret, qui in illis erat ſpiritus Chriſti qui priuſquā acciderent, teſtabatur uenturas in Chriſtum afflictiones, & quæ eſſent conſecuturæ glorias, quibus et illud reuelatum eſt, quod haud ſibijpſis, imò nobis miniſtrarent, hæc quæ nunc annunciata ſunt uobis, per eos qui uobis prædicauerunt Euangelium, per ſpiritum ſanctum emiſſum è cœlo in quæ deſiderant angeli proſpicere. Quapropter ſuccincti lumbis mentis

Etrus apoſtolus Ieſu chriſti, electis aduenis diſperſionis pōti, Galaciæ, Cappadociæ, Aſiæ & Bithyniæ: ſecundum præſcientiā dei patris in ſanctificationē ſpiritus, in obedientiā, & aſperſionē ſanguinis Ieſu Chriſti: Gratia uobis & pax multiplicetur. Benedictus deus & pater domini noſtri Ieſu Chriſti: qui ſecundum miſericordiā ſuam magnā regenerauit nos in ſpem uiuā, per reſurrectionē Ieſu Chriſti ex mortuis in hæreditatē incorruptibilē & incōtaminatam & immarceſcibilē cōſeruatā in cœlis: in uobis q in uirtute dei cuſtodimini p fidem in ſalutē paratā reuelari in tēpore nouiſſimo. In quo exultabitis modicum nunc, ſi oportet cōtriſtari in uarijs tentatiōibus: ut probatio ur̄æ fidei multo precioſior ſit auro qđ per ignē probat̄: inueniat̄ in laudē & gloriā & honorē in reuelatione Ieſu Chriſti: quē cū nō uideritis, diligitis. In quē nunc quoq; nō uidētes creditis: credentes autē exultabitis lætitia inenarrabili & glorificata, reportātes finē fidei ueſtræ ſalutē animarū ueſtrarū. De qua ſalute exquiſierunt atq; ſcrutati ſunt prophetæ: qui de futura in uobis gratia ꝓphetauerūt: ſcrutantes in qđ uel quale temp9 ſignificaret in eis ſpiritus Chriſti, prænuncians eas quæ in Chriſto ſunt paſſiones, & poſteriores glorias: quibus reuelatū eſt: quia non ſibimetipſis. Vobis aūt miniſtrabāt ea quæ nūc nūciata ſunt uobis per eos qui euāgelizauerūt uobis, ſpū ſācto miſſo de cœlo: in quē deſiderāt angeli proſpicere. Propter qđ ſuccincti lūbos mentis

διανοίας ὑμῶν, νήφοντες, τελείως ἐλπίσατε ἐπὶ τὴν φερομένην ὑμῖν χάριν ἐν ἀποκαλύψει Ἰησοῦ χριστοῦ, ὡς τέκνα ὑπακοῆς, μὴ συσχηματιζόμενοι ταῖς πρότερον ἐν τῇ ἀγνοίᾳ ὑμῶν ἐπιθυμίαις, ἀλλὰ κατὰ τὸν καλέσαντα ὑμᾶς ἅγιον, καὶ αὐτοὶ ἅγιοι ἐν πάσῃ ἀναστροφῇ γενήθητε, διότι γέγραπται. ἅγιοι γένεσθε, ὅτι ἐγὼ ἅγιός εἰμι. καὶ εἰ πατέρα ἐπικαλεῖσθε τὸν ἀπροσωπολήπτως κρίνοντα κατὰ τὸ ἑκάστου ἔργον, ἐν φόβῳ τὸν τῆς παροικίας ὑμῶν χρόνον ἀναστράφητε. εἰδότες, ὅτι οὐ φθαρτοῖς ἀργυρίῳ ἢ χρυσίῳ ἐλυτρώθητε ἐκ τῆς ματαίας ὑμῶν ἀναστροφῆς πατροπαραδότου, ἀλλὰ τιμίῳ αἵματι ὡς ἀμνοῦ ἀμώμου καὶ ἀσπίλου χριστοῦ, προεγνωσμένου μὲν πρὸ καταβολῆς κόσμου φανερωθέντος δὲ ἐπ᾽ ἐσχάτων τῶν χρόνων δι᾽ ὑμᾶς, τοὺς δι᾽ αὐτοῦ πιστεύοντας εἰς θεόν, τὸν ἐγείραντα αὐτὸν ἐκ νεκρῶν, καὶ δόξαν αὐτῷ δόντα, ὥστε τὴν πίστιν ὑμῶν, καὶ ἐλπίδα, εἶναι εἰς θεόν. τὰς ψυχὰς ὑμῶν ἡγνικότες ἐν τῇ ὑπακοῇ τῆς ἀληθείας διὰ πνεύματος, εἰς φιλαδελφίαν ἀνυπόκριτον, ἐκ καθαρᾶς καρδίας ἀλλήλους ἀγαπήσατε ἐκτενῶς, ἀναγεγεννημένοι οὐκ ἐκ σπορᾶς φθαρτῆς, ἀλλὰ ἀφθάρτου, διὰ λόγου ζῶντος θεοῦ, καὶ μένοντος εἰς τὸν αἰῶνα. διότι πᾶσα σάρξ, ὡς χόρτος, καὶ πᾶσα δόξα ἀνθρώπου ὡς ἄνθος χόρτου. ἐξηράνθη ὁ χόρτος, καὶ τὸ ἄνθος ἐξέπεσε. τὸ δὲ ῥῆμα κυρίου μένει εἰς τὸν αἰῶνα. τοῦτο δέ ἐστι τὸ ῥῆμα τὸ εὐαγγελισθὲν εἰς ὑμᾶς.

Ἀποθέμενοι οὖν πᾶσαν κακίαν, καὶ πάντα δόλον, καὶ ὑποκρίσεις, καὶ φθόνους, καὶ πάσας καταλαλιάς, ὡς ἀρτιγέννητα βρέφη, τὸ λογικὸν ἄδολον γάλα ἐπιποθήσατε, ἵνα ἐν αὐτῷ αὐξηθῆτε. εἴπερ ἐγεύσασθε, ὅτι χριστὸς ὁ κύριος, πρὸς ὃν προσερχόμενοι, λίθον ζῶντα, ὑπὸ ἀνθρώπων μὲν ἀποδεδοκιμασμένον, παρὰ δὲ θεῷ ἐκλεκτόν,

mentis uestræ, sobrij, perfecte sperate in eam quæ ad uos defertur gratiam, dum uobis patefit Iesus Christus, tanquàm filij obedientes, ut nõ accommodetis uos pristinis concupiscentijs, quibus dum adhuc ignoraretis Christũ, agebamini, sed quẽadmodum is qui uos uocauit, sanctus est: ita ipsi quoq; sancti in omĩ cõuersatione reddamini, propterea quod scriptũ est: Sancti estote, nam ego sanctus sum. Et si patrẽ inuocatis citra personarum respectũ iudicantẽ iuxta cuiusq; opus, uidete ut in timore conuersantes, incolatus uestri tempus trãsigatis. Cum sciatis uos, nõ caducis rebus uelut argẽto & auro fuisse redemptos à uana uestra conuersatione, quam ex patrum acceperatis traditione, sed precioso sanguine uelut agni immaculati, et incõtaminati Christi, qui præordinatus quidẽ fuerat, anteq; conditus esset mũdus, sed manifestatus fuit extremis temporibus propter uos qui per illũ creditis in deũ, qui illum excitauit è mortuis, & gloriã ei dedit, ut uos fidẽ ac spem haberetis erga deũ, qui animas uestras purificastis obediẽdo ueritati, per spiritum cũ charitate fraterna, ab omĩ simulatione aliena, ex puro corde uos inuicẽ diligite impẽse, renati nõ ex semine mortali, sed ex immortali per sermonẽ uiuentis dei, & manentis in æternũ, propterea qđ omnis caro gramẽ sit, & omĩs gloria hominis quasi flos graminis. Exaruit gramẽ, & flos decidit, at uerbũ domini manet in æternũ. Hoc autẽ est uerbũ, quod per euangeliũ delatum est ad uos. Proinde deposita omni malitia, & omni dolo, & simulationibus, & inuidentijs, & omnibus obtrectationibus, ut modo nati infantes, lac illud nõ corporis, sed animi, quod dolum nescit, appetite, ut per illud subolescatis. Siquidem gustastis, qđ benignus sit dominus ad quem accedentes, qui lapis est uiuus, ab hominibus quidẽ reprobatus, apud deum uero electus

mentis uestræ, sobrij, perfecti sperate in eam quæ offertur uobis gratiam in reuelationem Iesu Christi, quasi filij obedientiæ: non configurati prioribus ignorantiæ uestræ desiderijs: sed secundum eum qui uocauit uos sanctum: ut & ipsi in omni cõuersatione sancti sitis: quoniam scriptum est: Sancti eritis: quoniam ego sanctus sum. Et si patrẽ inuocatis eum qui sine acceptione personarum iudicat secũdũ uniuscuiusq; opus, in timore incolatus uestri tempore cõuersamini: scientes quod non corruptibilibus auro uel argento redempti estis de uana uestra conuersatione paternæ traditionis: sed precioso sanguine quasi agni incõtaminati & immaculati Christi: præcogniti quidem ante mundi constitutionem: manifestati autẽ nouissimis temporibus propter uos qui per ipsum fideles estis in deo: qui suscitauit eum a mortuis: & dedit ei gloriam: ut fides uestra & spes esset in deo. Animas uestras castificantes in obedientia charitatis, in fraternitatis amore: simplici ex corde inuicem diligite attentius: renati non ex semine corruptibili: sed incorruptibili per uerbum dei uiui & permanentis in æternum: quia omnis caro ut fœnũ: & omnis gloria eius tanquam flos fœni. Exaruit fœnum, & flos eius decidit: uerbum autem domini manet in æternum. Hoc est autem uerbum quod euangelizatum est in uos.

II. Deponentes igitur omnem maliciam & omnem dolum & simulatiões & inuidias & omnes detractiones, sicut modo geniti infantes rationabiles, sine dolo lac concupiscite: ut in eo crescatis in salutẽ: si tamẽ gustatis quoniam dulcis est dñs. Ad quẽ accedentes, lapidẽ uiuum ab hominibus quidẽ reprobatũ: a deo aũt electum

λεκτὸν, ἔντιμον, καὶ αὐτοὶ ὡς λίθοι
ζῶντες οἰκοδομεῖσθε, οἶκος πνευ/
ματικὸς, ἱεράτευμα ἅγιον, ἀνενέ/
γκαι πνευματικὰς θυσίας, εὐπροσ/
δέκτους τῷ θεῷ διὰ ἰησοῦ χριστοῦ.
διὸ καὶ περιέχει ἐν τῇ γραφῇ. ἰδοὺ
τίθημι ἐν σιὼν λίθον ἀκρογωνιαῖ/
ον, ἐκλεκτὸν, ἔντιμον. καὶ ὁ πι/
στεύων ἐπ' αὐτῷ, οὐ μὴ καταισχυν
θῇ. ὑμῖν οὖν ἡ τιμὴ τοῖς πιστεύου/
σιν. ἀπειθοῦσι δὲ λίθον ὃν ἀπεδοκί
μασαν οἱ οἰκοδομοῦντες, οὗτος ἐγε
νήθη εἰς κεφαλὴν γωνίας, καὶ λί/
θος προσκόμματος, καὶ πέτρα
σκανδάλου, οἳ προσκόπτουσι τῷ λό
γῳ, ἀπειθοῦντες εἰς ὃ καὶ ἐτέθησαν.
ὑμεῖς δὲ γένος ἐκλεκτὸν, βασίλειον
ἱεράτευμα, ἔθνος ἅγιον, λαὸς εἰς
περιποίησιν, ὅπως τὰς ἀρετὰς ἐξ/
αγγείλητε τοῦ ἐκ σκότους ὑμᾶς κα
λέσαντος εἰς τὸ θαυμαστὸν αὐτοῦ
φῶς. οἵ ποτε οὐ λαὸς, νῦν δὲ λα/
ὸς θεοῦ. οἱ οὐκ ἠλεημένοι, νῦν δὲ ἐ/
λεηθέντες. ἀγαπητοὶ, παρακαλῶ
ὡς παροίκους καὶ παρεπιδήμους,
ἀπέχεσθε τῶν σαρκικῶν ἐπιθυμι/
ῶν, αἵτινες στρατεύονται κατὰ τῆς
ψυχῆς, τὴν ἀναστροφὴν ὑμῶν ἔ/
χοντες καλὴν ἐν τοῖς ἔθνεσιν, ἵνα
ἐν ᾧ καταλαλοῦσιν ὑμῶν ὡς κα/
κοποιῶν, ἐκ τῶν καλῶν ἔργων ἐπο
πτεύοντες, δοξάσωσι τὸν θεὸν ἐν ἡ/
μέρᾳ ἐπισκοπῆς. ὑποτάγητε οὖν
πάσῃ ἀνθρωπίνῃ κτίσει διὰ τὸν κύ/
ριον, εἴτε βασιλεῖ ὡς ὑπερέχοντι, εἴ/
τε ἡγεμόσιν, ὡς δι' αὐτοῦ πεμπο/
μένοις, εἰς ἐκδίκησιν μὲν κακοποι
ῶν, ἔπαινον δὲ ἀγαθοποιῶν. ὅτι οὕ
τως ἐστὶ τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ, ἀγαθο/
ποιοῦντας φιμοῦν τὴν τῶν ἀφρόνων
ἀνθρώπων ἀγνωσίαν, ὡς ἐλεύθε/
ροι, καὶ μὴ ὡς ἐπικάλυμμα ἔχον/
τες τῆς κακίας τὴν ἐλευθερίαν, ἀλλ' ὡς
δοῦλοι θεοῦ. πάντας τιμήσατε, τὴν
ἀδελφότητα ἀγαπᾶτε, τὸν θεὸν
φοβεῖσθε, τὸν βασιλέα τιμᾶτε.
οἱ οἰκέται ὑποτασσόμενοι ἐν παν
τὶ φόβῳ τοῖς δεσπόταις, οὐ μό/
νον τοῖς ἀγαθοῖς καὶ ἐπιεικέσιν,
ἀλλὰ καὶ τοῖς σκολιοῖς. τοῦτο γὰρ
χάρις, εἰ διὰ συνείδησιν θεοῦ ὑπο
φέρει τις λύπας πάσχων ἀδίκως.
ποῖον

ctus ac preciosus: ipsi quoq; ueluti
uiui lapides ædificemini, dom⁹ spi/
ritualis, sacerdotiũ sanctum ad offe
rendũ spirituales hostias, acceptabi
les deo per Iesum Christum. Qua
propter & continet scriptura, Ecce
pono in Sion lapidẽ, in summo po
nendũ angulo, electum, preciosum
Et qui crediderit in illo, non pude/
fiet. Vobis igitur preciosus est, qui
creditis. Cæterũ ijs qui nõ credunt
lapis quẽ reprobauerant ædifican/
tes, hic cœpit esse caput anguli: &
lapis in quem impingit, et petra ad
quam offendant, nempe ijs qui im
pingũt in sermonem, neq; credunt
in id ad quod & instituti fuerant.
Vos autẽ genus electum, regale sa
cerdotiũ, gens sancta, populus qui
in lucrũ accessit, ut uirtutes prædi/
cetis illius, qui è tenebris uos uoca/
uit in admirabilem suã lucẽ. Qui
quondã eratis nõ populus, nũc po
pulus dei, qui quondã nõ cõsecuti
misericordiã, nunc estis misericor/
diam cõsecuti. Dilecti, obsecro tan
quã aduenas ac peregrinos, absti/
nete à carnalibus concupiscentijs,
quæ militant aduersus animã, et cõ
uersationẽ uestrã habete, honestã
inter gentes, ut in hoc quod obtre/
ctant uobis quasi maleficis, ex bo/
nis operibus æstimantes uos, glori
ficent deum in die uisitationis. Pro
inde subditi estote cuiuis humanæ
creaturæ, ꝓpter dñm, siue regi, tan/
quã præcellenti, siue præsidibus, ut
qui per eum mittantᷣ ad uindictam
quidem nocentiũ, laudem uero re
cte agentiũ. Quoniã sic est uolun/
tas dei, ut benefaciendo obturetis
os hominibus stultis & ignoranti/
bus, tanq; liberi, & nõ ueluti præte
xtum habentes maliciæ libertatẽ,
sed tanq; serui dei. Oẽs honora/
te, fraternitatẽ diligite, deũ timete,
regẽ honorate. Famuli subditi sint
cum timore dominis, non solũ bo/
nis ac humanis, uerumetiã prauis.
Nam hæc est gratia, si quis propter
conscientiam dei suffert molestias,
præter meritum affectus malis.
Quæ

ctum & honorificatũ: & ipsi
tanq; lapides uiui supædifi/
camini domos spũales, in sa
cerdotiũ sanctum, offerẽtes
spiritales hostias acceptabi
les deo per Iesum Christũ.
Propter qđ cõtinet scriptu/
ra: Ecce ponã in Sion lapidẽ
summũ, angularẽ, probatũ,
electũ, preciosum: & qui cre
diderit in eũ, nõ confundetᷣ.
Vobis igitᷣ credentibus ho/
nor: nõ credẽtibus aũt lapis
quẽ reprobauerũt ædificã/
tes: hic fact⁹ est in caput an/
guli: & lapis offensiõis, & pe
tra scãdali his qui offendũt
uerbo: nec credũt in q̃ & po
siti sunt. uos autẽ genus ele/
ctum, regale sacerdotium,
gens sancta: populus acqui
sitionis: ut uirtutes annũcie
tis eius qui de tenebris uos
uocauit in admirabile lu/
men suũ. Qui aliquãdo nõ
populus dei, nũc aũt popu/
lus dei: qui nõ cõsecuti mise
ricordiã, nũc autẽ misericor
diam cõsecuti. Charissimi,
obsecro uos tanq; aduenas
& peregrinos, abstinere uos
a carnalibus desiderijs: quæ
militãt aduersus animã, cõ/
uersationẽ uestrã inter gẽtes
habentes bonã: ut in eo qđ
detractant de uobis tanquã
de malefactoribus, ex bo/
nis operibus uos cõsideran
tes, glorificent deũ in die ui/
sitatiõis. Subiecti igitᷣ estote
omi humanæ creaturæ pro
pter deũ: Siue regi q̃si præ/
cellenti: siue ducibus tanq;
ab eo missis ad uindictã ma
lefactorũ: laudẽ uero bono
rum. Quia sic est uoluntas
dei ut benefaciẽtes obmute
scere faciatis imprudẽtium
hominũ ignorantiã. Quasi
liberi, & nõ quasi uelamen
habentes maliciæ libertatẽ,
sed sicut serui dei: Oẽs ho
norate: fraternitatẽ diligite.
Deum timete: regẽ honori/
ficate. Serui subditi estote
in omni timore dominis: nõ
tantum bonis & modestis,
sed etiam dischólis. Hæc est
enim gratia, si propter dei
conscientiã sustinet quis tri/
sticias patiens iniuste.
Quæ

ποῖον γὰρ κλέος, εἰ ἁμαρτάνοντες καὶ κολαφιζόμενοι ὑπομενεῖτε; ἀλλ' εἰ ἀγαθοποιοῦντες καὶ πάσχοντες ὑπομενεῖτε. τοῦτο γὰρ χάρις παρὰ θεῷ. εἰς τοῦτο γὰρ ἐκλήθητε, ὅτι καὶ χριστὸς ἔπαθεν ὑπὲρ ἡμῶν, ἡμῖν ὑπολιμπάνων ὑπογραμμὸν, ἵνα ἐπακολουθήσητε τοῖς ἴχνεσιν αὐτοῦ, ὃς ἁμαρτίαν οὐκ ἐποίησεν, οὐδὲ εὑρέθη δόλος ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ, ὃς λοιδορούμενος οὐκ ἀντελοιδόρει, πάσχων οὐκ ἠπείλει. παρεδίδου δὲ τῷ κρίνοντι δικαίως. ὃς τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν αὐτὸς ἀνήνεγκεν ἐν τῷ σώματι αὐτοῦ ἐπὶ τὸ ξύλον, ἵνα ταῖς ἁμαρτίαις ἀπογενόμενοι, τῇ δικαιοσύνῃ ζήσωμεν, οὗ τῷ μώλωπι αὐτοῦ ἰάθητε. ἦτε γὰρ ὡς πρόβατα πλανώμενα, ἀλλ' ἐπεστράφητε νῦν ἐπὶ τὸν ποιμένα, καὶ ἐπίσκοπον τῶν ψυχῶν ὑμῶν.

Ὁμοίως αἱ γυναῖκες ὑποτασσόμεναι τοῖς ἰδίοις ἀνδράσιν, ἵνα καὶ εἴ τινες ἀπειθοῦσι τῷ λόγῳ, διὰ τῆς τῶν γυναικῶν ἀναστροφῆς ἄνευ λόγου κερδηθήσωνται, ἐποπτεύσαντες τὴν ἐν φόβῳ ἁγνὴν ἀναστροφὴν ὑμῶν, ὧν ἔσω οὐχ ὁ ἔξωθεν ἐμπλοκῆς τριχῶν, καὶ περιθέσεως χρυσίων ἢ ἐνδύσεως ἱματίων κόσμος, ἀλλ' ὁ κρυπτὸς τῆς καρδίας ἄνθρωπος ἐν τῷ ἀφθάρτῳ, τοῦ πραέως καὶ ἡσυχίου πνεύματος, ὅ ἐστιν ἐνώπιον τοῦ θεοῦ πολυτελές. οὕτω γάρ ποτε καὶ αἱ ἅγιαι γυναῖκες, αἱ ἐλπίζουσαι ἐπὶ τὸν θεὸν, ἐκόσμουν ἑαυτὰς, ὑποτασσόμεναι τοῖς ἰδίοις ἀνδράσιν, ὡς σάῤῥα ὑπήκουσε τῷ ἀβραὰμ, κύριον αὐτὸν καλοῦσα, ἧς ἐγενήθητε τέκνα ἀγαθοποιοῦσαι, καὶ μὴ φοβούμεναι, μηδὲ μίαν πτόησιν. οἱ ἄνδρες ὁμοίως συνοικοῦντες κατὰ γνῶσιν, ὡς ἀσθενεστέρῳ σκεύει τῷ γυναικείῳ ἀπονέμοντες τιμὴν, ὡς καὶ συγκληρονόμοι χάριτος ζωῆς, εἰς τὸ μὴ ἐκκόπτεσθαι τὰς προσευχὰς ὑμῶν. τὸ δὲ τέλος, πάντες ὁμόφρονες, συμπαθεῖς, φιλάδελφοι, εὔσπλαγχνοι, φιλόφρονες, μὴ ἀποδιδόντες κακὸν ἀντὶ κακοῦ, ἢ λοιδορίαν ἀντὶ λοιδορίας, τοὐναντίον δὲ εὐλογοῦντες, εἰδότες ὅτι εἰς τοῦτο ἐκλήθητε, ἵνα εὐλογίαν

Quæ enim est laus, si cũ peccãtes alapis cædimini sufferetis? At si cũ benefacitis, & tamen malis afficimini, sufferstis. Hæc enim est gratia apud deum. Siquidẽ in hoc uocati estis, quoniã & Christus afflict⁹ est pro nobis, relinquens nobis exemplum, ut insequeremini uestigia ipsius, qui peccatũ non fecerat nec inuentus est dolus in ore illius qui cũ maledictis incesseretur, nõ regessit maledicta: cum malis afficeretur, non minabatur. Sed tradidit uindictam ei qui iudicat iuste, qui peccata nostra ipse pertulit in corpore suo super lignũ, quo peccatis mortui iustitiæ uiueremus. Cuius eiusdẽ uibice sanati fuistis Nam eratis uelut oues errãtes, sed conuersi estis nunc ad pastorẽ, & curatorem animarũ uestrarum.

Similiter uxores subditæ sitis uestris uiris, ut etiã qui nõ obtemperant sermoni, per uxorũ conuersationem absque sermone lucrifiant: dum cõsiderant cũ reuerentia con iunctam castã conuersationẽ uestram, quarũ ornatus sit, nõ externus, qui situs est in plicatura capillorum, et additione auri, aut in palliorum amictu, uerũ occultus, qui est in corde homo, si is careat om̃i corruptela, ita ut spiritus placidus sit ac quietus, qui spiritus in oculis dei magnifica ac sumptuosa res est Nam ad eũ modũ olim & sanctæ illæ mulieres sperantes in deo, comebant sese, & subditæ erãt suis uiris, quemadmodũ Sara obediuit Abrahæ, dñm illum appellans, cuius factæ estis filiæ, dũ benefacitis, & nõ terremini ullo pauore. Viri similiter cohabitent secũdũ sciẽtiã, uelut infirmiori uasi muliebri impartiẽtes honorẽ, tanq̃ etiã cohæredes gratiæ uitæ, ne interrũpant p̃ces uestræ. In sũma, oẽs sitis unanimes, similiter affecti, fraterna p̃diti charitate, misericordes, affabiles, nõ retaliãtes malũ malo, aut cõuiciũ cõuicio, sed cõtra, bñdicẽtes, sciẽtes uos in hoc uocatos esse, ut benedictionẽ

Quæ enim est gratia, si peccantes & colaphizati suffertis? Sed si benefaciẽtes patiẽter sustinetis: hæc est gratia apud deũ. In hoc enim uocati estis quia & Christ⁹ passus est ꝑ nobis, uobis relinquens exemplũ, ut sequamini uestigia eius. Qui peccatum nõ fecit: nec inuetus est dolus in ore eius. Qui cum malediceret, non maledicebat: cũ pateret, non cõminabatur. Tradebat aũt iudicãti se iniuste. Qui peccata nostra ipse pertulit in corpore suo super lignũ: ut peccatis mortui iusticiæ uiuam⁹: cuius liuore sanati estis. Eratis enim sicut oues errãtes: sed cõuersi estis nunc ad pastorem & episcopũ animarum uestrarum.

Similiter & mulieres sub III.
ditæ sint uiris suis: ut etsi qui non credunt uerbo, per mulierũ conuersationẽ sine uerbo lucrifiant, cõsiderãtes in timore sanctã cõuersationẽ uestrã. Quarũ nõ sit extrinsecus capillatura: aut circũdatio auri: aut indumẽti uestimentorũ cultus: sed qui absconditus est homo cordis in incorruptibilitate, quieti & modesti spiritus, qui est in conspectu dei locuplex. Sic enim aliquando & sanctæ mulieres sperantes in deo, ornabant se subiectæ proprijs uiris: sicut Sara obediebat Abrahæ, dominũ eum uocans: cuius estis filiæ benefacientes, & nõ pertimẽtes ullam perturbationem. Viri similiter cohabitantes secundum scientiam, quasi infirmiori uasculo muliebri impertiẽtes honorem tanquam cohæredibus gratiæ uitæ, ut non impediantur oratiões uestræ. In fide autem omnes unanimes compatientes, fraternitatis amatores, misericordes, modesti, humiles: non reddentes malum pro malo: nec maledictum pro maledicto, sed econtrario benedicentes: quia in hoc uocati estis, ut benedictionẽ

» γίαν κληρονομήσητε. ὁ γὰρ θέλων
» ζωὴν ἀγαπᾶν, καὶ ἰδεῖν ἡμέρας ἀγα
» θὰς, παυσάτω τὴν γλῶσσαν αὐτοῦ
» ἀπὸ κακοῦ, καὶ χείλη αὐτοῦ τοῦ μὴ
» λαλῆσαι δόλον. ἐκκλινάτω ἀπὸ
» κακοῦ, καὶ ποιησάτω ἀγαθόν. ζη-
» τησάτω εἰρήνην, καὶ διωξάτω αὐ-
» τήν. ὅτι οἱ ὀφθαλμοὶ κυρίου ἐπὶ δι
» καίους, καὶ ὦτα αὐτοῦ εἰς δέησιν αὐ
» τῶν. πρόσωπον δὲ κυρίου ἐπὶ ποι-
» οῦντας κακά. καί τίς ὁ κακώσων

ὑμᾶς, ἐὰν τοῦ ἀγαθοῦ μιμηταὶ γένησθε; ἀλλ' εἰ καὶ πάσχοιτε διὰ δικαιοσύνην, μακάριοι. τὸν δὲ φόβον αὐτῶν μὴ φοβηθῆτε, μηδὲ ταραχθῆτε, κύριον δὲ τὸν θεὸν ἁγιάσατε ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν. ἕτοιμοι δὲ ἀεὶ πρὸς ἀπολογίαν παντὶ τῷ αἰτοῦντι ὑμᾶς λόγον περὶ τῆς ἐν ὑμῖν ἐλπίδος μετὰ πραΰτητος καὶ φόβου, συνείδησιν ἔχοντες ἀγαθήν, ἵνα ἐν ᾧ καταλαλῶσιν ὑμῶν, ὡς κακοποιῶν, καταισχυνθῶσιν οἱ ἐπηρεάζοντες ὑμῶν τὴν ἀγαθὴν ἐν χριστῷ ἀναστροφήν. κρεῖττον γὰρ ἀγαθοποιοῦντας, εἰ θέλει τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ, πάσχειν, ἢ κακοποιοῦντας. ὅτι καὶ χριστὸς ἅπαξ ὑπὲρ ἁμαρτιῶν ἔπαθεν, δίκαιος ὑπὲρ ἀδίκων ἵνα ἡμᾶς προσαγάγῃ τῷ θεῷ, θανατωθεὶς μὲν σαρκί, ζωοποιηθεὶς δὲ τῷ πνεύματι ἐν ᾧ καὶ τοῖς ἐν φυλακῇ πνεύμασι πορευθεὶς, ἐκήρυξεν, ἀπειθήσασί ποτε. ὅτε ἅπαξ ἐξεδέχετο ἡ τοῦ θεοῦ μακροθυμία, ἐν ἡμέραις νῶε κατασκευαζομένης κιβωτοῦ, εἰς ἣν ὀλίγαι, τουτέστιν, ὀκτὼ ψυχαὶ διεσώθησαν δι' ὕδατος, ὃ καὶ ἡμᾶς ἀντίτυπον νῦν σώζει βάπτισμα, οὐ σαρκὸς ἀπόθεσις ῥύπου, ἀλλὰ συνειδήσεως ἀγαθῆς ἐπερώτημα εἰς θεόν, δι' ἀναστάσεως ἰησοῦ χριστοῦ, ὅς ἐστιν ἐν δεξιᾷ τοῦ θεοῦ, πορευθεὶς εἰς οὐρανόν, ὑποταγέντων αὐτῷ ἀγγέλων καὶ ἐξουσιῶν καὶ δυνάμεων.

Χριστοῦ οὖν παθόντος ὑπὲρ ἡμῶν σαρκί, καὶ ὑμεῖς τὴν αὐτὴν ἔννοιαν ὁπλίσασθε, ὅτι ὁ παθὼν ἐν σαρκί, πέπαυται ἁμαρτίας, εἰς τὸ μηκέτι ἀνθρώπων ἐπιθυμίαις, ἀλλὰ θελήματι θεοῦ, τὸν ἐπίλοιπον ἐν

σαρκὶ

dictionẽ hæreditate poſſideatis. Nam qui uult uitã diligere, et uidere dies bonos, coerceat linguã ſuã à malo, & labia ſua ne loquant̃ dolum. Declinet à malo, & faciat bonum, quærat pacẽ, & perſequatur eam: quoniã oculi domini ſuper iuſtos, & aures eius ad deprecationem illorũ. Rurſus aſpectus dñi ſuper eos qui faciũt mala. Et quis eſt, qui ſit afflicturus uos, ſi bonitatis æmulatores fueritis? Imò ſi qd etiam acciderit incõmodi ꝓpter iuſticiã, beati tamẽ eſtis. Cæterũ terrore illorũ ne terreamini, necꝫ turbemini, ſed dominũ deũ ſanctificate in cordibus ueſtris. *Sitis* aũt parati ſemper ad reſpõdendum cuilibet petẽti, ut loquamini de ea quæ in uobis eſt ſpe, cũ manſuetudine & reuerentia, conſcientiã habẽtes bonam, ut in hoc quod uobis detrahũt, tanqꝫ ſceleroſis, pudefiant hi qui inceſſunt ueſtrã bonam in Chriſto conuerſationem. Præſtat enĩ, ut bene agentes, ſi ita uelit dei uoluntas, malis afficiamini, quàm male faciẽtes. Quãdoqdẽ & Chriſtus ſemel ꝓ peccatis paſſus fuit, iuſtus pro iniuſtis, ut nos adduceret deo, mortificatus quidẽ carne, ſed uiuificatus ſpiritu, in quo etiã abijt et ſpiritibus qui erãt in carcere prædicauit, qui inobedientes fuerant quõdam. Cũ ſemel expectabatur dei lenitas in diebus Noë, cũ apparabat̃ arca, in qua paucæ, hoc eſt, octo animæ ſeruatæ fuerũt per aquã. cuius figuræ nũc reſpõdẽs baptiſmus, nos quoqꝫ ſaluos reddit, quo nõ carnis ſordes abijciuntur, ſed quo fit, ut bona cõſciẽtia bene reſpõdeat apud deũ, ꝑ reſurrectionem Ieſu Chriſti, qui eſt ad dexteram dei, ꝑfectus in cœlũ, ſubiectis ſibi angelis, & poteſtatibꝰ, ac uirtutibus. Cũ igit̃ Chriſtꝰ paſſus ſit ꝓ nobis carne, uos quoqꝫ iuxta eãdem cogitationẽ armemini, qđ q patiebat̃ in carne, deſtitit à pctõ, in hoc, ut iam nõ cõcupiſcẽtijs hominum, ſed uolũtati dei, qđ ſupeſt in

carne

dictionem hæreditate poſſideatis. Qui enim uult uitam diligere & dies uidere bonos, coerceat linguã ſuã a malo: & labia eius ne loquantur dolũ. Declinet aũt a malo & faciat bonũ: inquirat pacẽ & perſequat̃ eam: quia oculi dñi ſuper iuſtos: et aures eius in preces eorũ, uultus aũt dñi ſuper facientes mala. Et qs eſt qui uobis noceat, ſi boni æmulatores fueritis? Sed etſi quid patimini propter iuſticiã, beati. Timorẽ aũt eorũ ne timueritis, ut nõ cõturbemini. Dominũ autẽ Chriſtũ ſanctificate in cordibus ueſtris: parati ſemper ad ſatisfactionẽ omĩ poſcenti uos rationẽ de ea quæ in uobis eſt ſpe & fide: ſed cũ modeſtia & timore cõſcientiã habẽtes bonã: ut in eo qđ detrahũt de uobis confundant̃, qui calumniantur ueſtrã bonã in Chriſto cõuerſationẽ. Melius eſt enim ut benefaciẽtes ſi uolũtas dei uelit pati quã malefaciẽtes: quia & Chriſtus ſemel pro peccatis nr̃is mortuus eſt, iuſtus pro iniuſtis: ut nos offerret deo mortificatos quidẽ carne: uiuificatos aũt ſpũ. In q̃ & his qui in carcere erãt ſpũ ueniẽs prædicauit: qui increduli fuerãt aliqñ: qñ expectabãt dei patientiã in diebꝰ Noe cũ fabricaret̃ arca: in qua pauci, id eſt octo animæ ſaluæ factæ ſunt per aquã. Qđ & uos nũc ſimilis formæ ſaluos facit baptiſma: nõ carnis depoſitio ſordiũ, ſed cõſciẽtiæ bonæ interrogatio in deum per reſurrectionẽ Ieſu Chriſti a mortuis qui eſt in dextera dei deglutiens mortẽ: ut uitæ æternæ hæredes efficeremur: profectus in cœlũ ſubiectis ſibi angelis & poteſtatibus & uirtutibus.

Chriſto igitur paſſo in IIII.
carne: & uos eadem cogitatione armamini: quia qui paſſus eſt in carne, deſijt a peccatis: ut nõ iam deſiderijs hominum, ſed uoluntate dei quod reliquum eſt in

carne

σαρκὶ βιῶσαι χρόνον. ἀρκετὸς γὰρ
ἡμῖν ὁ παρεληλυθὼς χρόνος τοῦ
βίου, τὸ θέλημα τῶν ἐθνῶν κα/
τεργάσασθαι, πεπορευμένους ἐν
ἀσελγείαις, ἐπιθυμίαις, οἰνοφλυ
γίαις, κώμοις, πότοις, καὶ ἀθε/
μίτοις εἰδωλολατρίαις. ἐν ᾧ ξενί/
ζονται, μὴ συντρεχόντων ὑμῶν
εἰς τὴν αὐτὴν τῆς ἀσωτίας ἀνά/
χυσιν, βλασφημοῦντες, οἳ ἀπο/
δώσουσι λόγον τῷ ἑτοίμως ἔχον
τι κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς. εἰς
τοῦτο γὰρ καὶ νεκροῖς εὐηγγελίσθη
ἵνα κριθῶσι μὲν κατὰ ἀνθρώπους
σαρκὶ, ζῶσι δὲ κατὰ θεὸν πνεύ/
ματι. πάντων δὲ τὸ τέλος ἤγγι/
κε. σωφρονήσατε οὖν καὶ νήψατε
εἰς τὰς προσευχάς. πρὸ πάντων
δὲ τὴν εἰς ἑαυτοὺς ἀγάπην ἐκτενῆ
ἔχοντες. ὅτι ἀγάπη καλύψει πλῆ
θος ἁμαρτιῶν. φιλόξενοι εἰς ἀλλή
λους ἄνευ γογγυσμῶν. ἕκαστος κα
θὼς ἔλαβε χάρισμα, εἰς ἑαυτοὺς
αὐτὸ διακονοῦντες, ὡς καλοὶ οἰκο/
νόμοι ποικίλης χάριτος θεοῦ. εἴ
τις λαλεῖ, ὡς λόγια θεοῦ. εἴ τις δια
κονεῖ, ὡς ἐξ ἰσχύος, ἧς χορηγεῖ
ὁ θεὸς, ἵνα ἐν πᾶσι δοξάζηται ὁ
θεὸς διὰ Ἰησοῦ χριστοῦ, ᾧ ἐστιν ἡ
δόξα, καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰ/
ῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν. Ἀγαπη/
τοὶ, μὴ ξενίζεσθε τῇ ἐν ὑμῖν πυρώ/
σει, πρὸς πειρασμὸν ὑμῖν γινο/
μένῃ, ὡς ξένου ὑμῖν συμβαίνοντος
ἀλλὰ καθὸ κοινωνεῖτε τοῖς χριστοῦ
παθήμασι, χαίρετε, ἵνα καὶ ἐν
τῇ ἀποκαλύψει τῆς δόξης αὐτοῦ
χαρῆτε ἀγαλλιώμενοι. εἰ ὀνειδίζε/
σθε ἐν ὀνόματι χριστοῦ, μακάριοι,
ὅτι τὸ τῆς δόξης καὶ τὸ τοῦ θεοῦ
πνεῦμα ἐφ᾽ ὑμᾶς ἀναπαύεται. κα
τὰ μὲν αὐτοὺς βλασφημεῖται, κα
τὰ δὲ ὑμᾶς δοξάζεται. μὴ γάρ τις
ὑμῶν πασχέτω ὡς φονεὺς, ἢ κλέ/
πτης, ἢ κακοποιὸς, ἢ ὡς ἀλλοτριο/
επίσκοπος. εἰ δὲ ὡς χριστιανὸς, μὴ
αἰσχυνέσθω, δοξαζέτω δὲ τὸν θεὸν
ἐν τῷ μέρει τούτῳ. ὅτι ὁ καιρὸς
τοῦ ἄρξασθαι τὸ κρίμα ἀπὸ τοῦ οἴκου
τοῦ θεοῦ. εἰ δὲ πρῶτον ἀφ᾽ ἡμῶν, τί
τὸ τέλος τῶν ἀπειθούντων τῷ τοῦ
θεοῦ εὐαγγελίῳ; καὶ εἰ ὁ δίκαιος μό/
λις σώ

carne tempus uiuat. *Sat enim est*
nobis quod anteacto uitæ tempo/
re uolũtatẽ gentiũ patrauerimus,
cum uersaremur in lasciuijs, cõcu/
piscẽtijs, uinolentijs, comessationi
bus, cõpotationibus, & nefarijs si/
mulacrorũ cultibus. Atq; id absur/
dum illis uidetur, qđ non accurratis
unà cũ ipsis in eandẽ luxus refusio
nem, qui de uobis male loquuntur.
Qui reddituri sunt rationẽ ei, qui
paratus est ad iudicandũ uiuos &
mortuos. Nã in hoc mortuis quo/
que prædicatũ est euãgeliũ, ut iudi
centur quidẽ secũdũ homines car
ne, uiuãt aũt iuxta deũ spũ. Porrò
rerũ omniũ finis imminet. *Sitis igi*
tur sobrij, & uigilãtes ad orãdũ. an
te omnia uero charitatẽ inter uos
uehementẽ habẽtes. Nã charitas
opiet multitudinẽ peccatorũ. Ho/
spitales estote erga uos inuicẽ, sine
murmuratiõib⁹, ut quisq; accepit
donũ, ita ali⁹ in aliũ illud ministrã/
tes, ut boni dispẽsatores uariæ gra
tiæ dei. *Si* quis loquitur, loquatur ut
eloquia dei: si quis ministrat, mini
stret tanquàm ex uirtute, quã sup/
peditat deus, ut oĩbus glorificetur
deus ꝑ Iesum Christũ, cui est glo/
ria & imperiũ in secula secula secu
lorũ, Amẽ. Charissimi, ne miremi
ni, dum ꝑ ignẽ exploramini, quæ
res ad experimẽtũ uestri fit, ꝑinde
quasi nouũ aliqd uobis obtingat,
imò in hoc qđ cõsortes estis affli/
ctionũ Christi, gaudete, ut in reue
latiõe quoq; gloriæ eiusdẽ gaudea
tis exultãtes. *Si* ꝓbris afficimini in
noie Christi, beati estis: qm̃ gloria
& spũs dei sup uos reqescit. Iuxta
ipsos quidẽ maledictis afficitur, iu/
xta uos aũt glorificatur. Ne quis em̃
uestrum affligatur, ut homicida, aut
fur, aut facinorosus, aut curiosus a/
lienarũ rerũ. Porrò si ut Christian⁹
affligitur aliqs, ne pudefiat, imò glo/
rificet deũ in parte hac. Qñquidẽ
& tempus est, ut incipiat iudiciũ à
domo dei, quod si primũ incipit à
nobis, quis erit finis eorũ qui non
credũt dei euãgelio? Et si iust⁹ uix
saluus

carne uiuat temporis. Suffi
cit em̃ præteritũ tempus ad
uoluntatẽ gentiũ cõsummã
dam, his qui ambulauerũt
in luxurijs, desiderijs, uino/
lentijs, comesationibus, po/
tatiõibus, ebrietatibus & il/
licitis idolorũ cultibus. In q̊
admirantur, nõ cõcurrẽtibus
uobis in eandẽ luxuriæ con
fusionẽ blasphemantes: qui
reddẽt rationẽ ei qui parat⁹
est iudicare uiuos & mortu
os. Propter hoc em̃ & mor/
tuis euãgelizatũ est ut iudi/
centur quidẽ secũdũ homi/
nes in carne: uiuãt aũt secũ/
dum deũ in spiritu. Omniũ
autẽ finis appropinquabit.
Estote itaq; prudẽtes & uigi
late in orationibus: Ante o/
mnia aũt mutuam in uobis
metipsis charitatẽ continuã
habẽtes: qa charitas operit
multitudinẽ peccatorũ. Ho
spitales inuicẽ sine murmu/
ratiõe: Vnusqsq; sicut acce/
pit gratiã in alterutrũ illã ad
ministrãtes: sicut boni dispẽ
satores multi formis gratiæ
dei. Si qs loquitur q̃si sermo/
nes dei. Si qs ministrat tãq;
ex uirtute quã administrat
deus, ut in oĩbus honori/
ficetur deus: per Iesum Chri/
stum: cui est gloria & impe/
riũ in secula seculorũ: Amẽ.
Charissimi, nolite peregri/
nari in feruore qui ad tenta
tionẽ uobis sit: quasi noui
aliquid uobis cõtingat: sed
cõmunicãtes Christi passio
nibus gaudete: ut & in reue
latione gloriæ eius gaudea/
tis exultãtes. Si exprobra/
mini in nomine Christi, bea
ti eritis: quoniã quod est ho
noris gloriæ & uirtutis dei,
& qui est eius spũs, sup uos
reqescet. Nemo autẽ uestrũ
patiatur quasi homicida aut
fur: aut maledicus, aut alie/
norum appetitor. Si aũt ut
Christianus, nõ erubescat:
glorificet autẽ deum in isto
nomine: quoniã tempus est
ut incipiat iudicium a do/
mo dei. Si autẽ primum a
nobis: quis finis eorum qui
non credunt dei euãgelio?
Et si iustus quidem uix sal/

T uabitur

λις σώζεται, ὁ ἀσεβὴς καὶ ἁμαρτω-
λὸς ποῦ φανεῖται; ὥστε καὶ οἱ πάσχον-
τες κατὰ τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ, ὡς πιστῷ
κτίστῃ παρατιθέσθωσαν τὰς ψυχὰς
αὐτῶν ἐν ἀγαθοποιΐᾳ.

Πρεσβυτέρους τοὺς ἐν ὑμῖν παρα-
καλῶ, ὁ συμπρεσβύτερος, καὶ μάρ-
τυς τῶν τοῦ χριστοῦ παθημάτων, ὁ
καὶ τῆς μελλούσης ἀποκαλύπτεσθαι
δόξης κοινωνὸς, ποιμάνατε τὸ ἐν ὑ-
μῖν, ποίμνιον τοῦ χριστοῦ, ἐπισκο-
ποῦντες μὴ ἀναγκαστῶς, ἀλλ᾽ ἑκου-
σίως, μὴ αἰσχροκερδῶς, ἀλλὰ προθύ-
μως, μηδὲ ὡς κατακυριεύοντες τῶν
κλήρων, ἀλλὰ τύποι γιγνόμενοι τοῦ
ποιμνίου. καὶ φανερωθέντος τοῦ
ἀρχιποιμένος, κομιεῖσθε τὸν ἀ-
μαράντινον τῆς δόξης στέφανον. ὁ-
μοίως νεώτεροι ὑποτάγητε πρεσβυ-
τέροις, πάντες ἀλλήλοις ὑποτασ-
σόμενοι. τὴν ταπεινοφροσύνην
ἐγκομβώσασθε, ὅτι ὁ θεὸς ὑπερηφά-
νοις ἀντιτάσσεται, ταπεινοῖς δὲ δί-
δωσι χάριν. ταπεινώθητε οὖν ὑπὸ
τὴν κραταιὰν χεῖρα τοῦ θεοῦ, ἵνα
ὑμᾶς ὑψώσῃ ἐν καιρῷ, πᾶσαν τὴν
μέριμναν ὑμῶν ἐπιρρίψαντες ἐπ᾽
αὐτὸν, ὅτι αὐτῷ μέλει περὶ ὑμῶν.
νήψατε, γρηγορήσατε, ὅτι ὁ ἀντίδι-
κος ὑμῶν διάβολος ὡς λέων ὠρυό-
μενος περιπατεῖ, ζητῶν τίνα κα-
ταπίῃ. ᾧ ἀντίστητε στερεοὶ τῇ πίστει,
εἰδότες τὰ αὐτὰ τῶν παθημάτων
τῇ ἐν κόσμῳ ὑμῶν ἀδελφότητι
ἐπιτελεῖσθαι. ὁ δὲ θεὸς πάσης χά-
ριτος, ὁ καλέσας ἡμᾶς εἰς τὴν αἰώ-
νιον αὐτοῦ δόξαν ἐν χριστῷ Ἰησοῦ,
ὀλίγον παθόντας, αὐτὸς καταρτί-
σαι ὑμᾶς, στηρίξαι, σθενώσαι, θεμε-
λιώσαι. αὐτῷ ἡ δόξα, κράτος εἰς τοὺς
αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν. Διὰ σιλ-
ουανοῦ ὑμῖν πιστοῦ ἀδελφοῦ, ὡς λογί-
ζομαι, δι᾽ ὀλίγων ἔγραψα, παρακα-
λῶν καὶ ἐπιμαρτυρῶν ταύτην εἶ-
ναι ἀληθῆ χάριν τοῦ θεοῦ, εἰς ἣν ἑστή-
κατε. ἀσπάζεται ὑμᾶς ἡ ἐν Βαβυλῶ-
νι συνεκλεκτὴ, καὶ μάρκος ὁ υἱός μου.
ἀσπάσασθε ἀλλήλους ἐν φιλήματι
ἀγάπης. εἰρήνη ὑμῖν πᾶσι τοῖς ἐν
χριστῷ Ἰησοῦ. ἀμήν.

saluus efficitur, impius et peccator
ubi comparebit? Proinde qui affli-
guntur iuxta uoluntatem dei, tan-
quam apud fidelem conditorē de-
ponant anīas suas benefaciendo.

Presbyteros qui inter uos sunt
obsecro, qui sum & ipse presbyter,
ac testis afflictionū Christi, atque
idem consors gloriæ, quæ reuela-
bitur, pascite quantū in uobis est
gregem Christi, curam illius agen-
tes non coacte, sed uolentes: non
turpiter affectantes lucrū, sed pro-
penso animo, neq; ceu dominium
exercentes aduersus cleros, sed sic
ut sitis exemplaria gregis. Et cum
apparuerit ille pastorum princeps
reportabitis immarcessibilem glo-
riæ coronā. Similiter iuniores sub-
diti estote senioribus, sic ut omnes
alius alij uicissim subijciamini. Hu-
militatem animi uobis infixam ha-
bete: propterea quod deus super-
bis resistit, humilibus autē dat gra-
tiam. Humiliemini igitur sub po-
tenti manu dei, ut uos extollat cū
erit opportunū, omni cura uestra
cōiecta in illū. Nam illi cura est de
uobis. Sobrij estote, uigilate, quo-
niam aduersarius uester diabolus
tanquam leo rugiens obambulat,
quærens quem deuoret. Cui resi-
stite, solidi fide, scientes easdem af-
flictiones, uestræ, quæ in mūdo est
fraternitati cōsummari. Sed deus
omnis gratiæ, qui uocauit nos ad
æternam suam gloriam per Chri-
stum Iesum, parumper afflictos,
idem instauret uos, fulciat, robo-
ret, stabiliat. Ipsi gloria, imperiū in
secula seculorum, Amen. Per Syl-
uanum uobis fidelem fratrem, ut
arbitror, paucis scripsi, adhortans
ac testificans hanc esse ueram gra-
tiam dei, in qua statis. Salutat uos
ea, quæ est in Babylone, uestræ cō-
sors electionis ecclesia, & Marcus
filius meus. Salutate uos mutuo
charitatis osculo. Pax uobis omni-
bus, qui estis in Christo Iesu. Amē

uabitur, impius & peccator
ubi parebunt. Itaq; & hi qui
patiuntur secundū uolunta-
tem dei: fideli creatori com-
mendent animas suas in be-
nefactis. Seniores ergo V.
qui in uobis sunt, obsecro
cōsenior & testis Christi pas-
sionū: qui & eius quæ in fu-
turo reuelāda est gloriæ cō-
municator. Pascite qui in uo-
bis est gregem dei, prouidē-
tes nō coacte, sed spontanee
secundum deum: neq; tur-
pis lucri gratia, sed uolūta-
rie: neq; ut domināte in cle-
ris, sed forma facti gregis ex
animo. Et cum apparuerit
princeps pastorū, percipie-
tis immarcessibilem gloriæ
coronam. Similiter adole-
scentes subditi estote senio-
ribus. Oēs enim inuicem
humilitatem insinuate: quia
deus superbis resistit: humi-
libus autem dat gratiā. Hu-
miliamini igitur sub poten-
ti manu dei, ut uos exaltet
in tempore uisitationis, o-
mnem sollicitudinē uestrā
proijcientes in eum: quoni-
am ipsi cura est de uobis. So-
brij estote & uigilate: qa ad-
uersarius uester diabol⁹ tā-
quam leo rugiens circumit,
quærēs quem deuoret. Cui
resistite fortes in fide: sciētes
eandem passionem ei quæ
in mundo est uestræ frater-
nitati fieri. Deus autem o-
mnis grē qui uocauit nos
in æternam suam gloriā in
Christo Iesu modicum pas-
sos: ipse perficiet, confirma-
bit, solidabitq;. Ipsi gloria &
imperium in secula seculo-
rum: Amen. Per Siluanum
fidelem fratrem uobis ut ar-
bitror, breuiter scripsi: obse-
crans & contestans hanc es-
se ueram gratiā dei in qua
statis. Salutat uos ecclesia
quæ est in Babylone colle-
cta: & Marcus filius meus.
Salutate inuicem in osculo
sancto. Gratia uobis omni-
bus qui estis in Christo Ie-
su: Amen.

FINIS.

ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΠΕΤΡΟΥ.

Ταύτην πάλιν ὁ αὐτὸς πέτρος ἐπιστέλλει τοῖς ἤδη πιστεύσασιν. ἔστι δὲ ἡ ἐπιστολὴ, ὑπόμνησις τῶν πρώτων. εἰδὼς γὰρ ταχεῖαν ἑαυτοῦ ἔσεσθαι τὴν ἀνάλυσιν τοῦ σώματος, ἐσπούδασε πάντας ὑπομνῆσαι περὶ ὧν κατηχήθησαν, τὴν διδασκαλίαν. καὶ πρῶτον δείκνυσιν ἀπὸ τῶν προφητῶν αὐτὴν εὐαγγελισθεῖσαν; καὶ ὅτι αἱ προφητίαι αἱ περὶ τοῦ σωτῆρος, οὐκ εἰσὶν ἀνθρώπιναι, ἀλλὰ περὶ θεοῦ ἐλαλήθησαν. ἔπειτα παραγγέλλει μὴ προσέχειν τοῖς ἀπατῶσι, λέγων ἔσεσθαι αὐτῶν ἀπώλειαν, ὥσπερ καὶ τῶν παραβάντων ἀγγέλων γέγονε. προμηνύει δὲ ἐν τῇ ἐπιστολῇ ἡμέρας ἔσεσθαι ἐν αἷς ἐμπαῖκται περιπατήσουσι, καὶ θελήσουσιν ἀπατᾶν τινὰς, λέγοντες, μάτην λέγεσθαι παρ' ἡμῶν τὴν παρουσίαν τοῦ σωτῆρος, διὰ τὸ ἀεὶ λέγεσθαι, καὶ μήπω παραγενέσθαι. ἀπὸ τούτων οὖν καὶ μάλιστα ἀπέχεσθαι παραγγέλλει, διδάσκων μὴ ὀλιγωρεῖν ἐν τοῖς χρόνοις. πάντα γὰρ τὸν χρόνον, μηδὲν εἶναι ἐνώπιον κυρίου, διὰ τὸ καὶ τὴν μίαν ἡμέραν ὡς χίλια ἔτη, εἶναι, καὶ τὰ χίλια ἔτη, ὡς ἡμέραν μίαν. ἔσεσθαι δὲ ταχέως τὴν ἡμέραν κυρίου διαβεβαιοῦται καὶ ἀποδείκνυσι, καὶ ἐντέλλεται ἑτοίμους εἶναι πάντας εἰς αὐτὴν, ἐν ἔργοις ἀγαθοῖς, καὶ ἀγαπᾶν τὰ ὑπὸ τοῦ ἀποστόλου παύλου γραφέντα, καὶ μὴ προσέχειν τοῖς διαβάλλουσιν αὐτά. διὰ ὃ καὶ πάσας τὰς θείας γραφὰς, διαβάλλειν αὐτοὺς. ὑπομνήσας οὖν καὶ διδάξας πάντας προειδέναι τὰ πράγματα, παραινεῖ μὴ ἐκπίπτειν τοῦ σκοποῦ τῆς πίστεως, καὶ οὕτως πληροῖ τὴν ἐπιστολήν.

IN EPISTOLAM PETRI POSTERIOREM ARGVMENTVM PER ERASMVM ROTERODAMVM.

HANC, ut apparet, scripsit admodum senex, & iam morti uicinus, quandoquidem de obitu suo meminit. Scribit autem promiscue Christianis omnibus, adhortans ad uitæ puritatem, & ueterum exemplis ac terrore iudicij extremi deterrens à turpibus, uehementer insectans eos, qui simplicium animos peruersa doctrina corrumperent, negantes aduenturum Christum.

FINIS.

Συμεὼν πέτρος δοῦλος καὶ ἀπόστολος Ἰησοῦ χριστοῦ, τοῖς ἰσότιμον ἡμῖν λαχοῦσι πίστιν ἐν δικαιοσύνῃ τοῦ θεοῦ ἡμῶν, καὶ σωτῆρος Ἰησοῦ χριστοῦ. χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη πληθυνθείη ἐν ἐπιγνώσει τοῦ θεοῦ, καὶ Ἰησοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν, ὡς πάντα ἡμῖν τῆς θείας δυνάμεως αὐτοῦ, τὰ πρὸς ζωὴν καὶ εὐσέβειαν δεδωρημένης, διὰ τῆς ἐπιγνώσεως τοῦ καλέσαντος ἡμᾶς διὰ δόξης καὶ ἀρετῆς, δι᾽ ὧν τὰ τίμια ἡμῖν καὶ μέγιστα ἐπαγγέλματα δεδώρηται, ἵνα διὰ τούτων γένησθε θείας κοινωνοὶ φύσεως, ἀποφυγόντες τῆς ἐν κόσμῳ ἐν ἐπιθυμίᾳ φθορᾶς. καὶ αὐτὸ τοῦτο δὲ σπουδὴν πᾶσαν παρεισενέγκαντες, ἐπιχορηγήσατε ἐν τῇ πίστει ὑμῶν τὴν ἀρετήν, ἐν δὲ τῇ ἀρετῇ τὴν γνῶσιν, ἐν δὲ τῇ γνώσει τὴν ἐγκράτειαν, ἐν δὲ τῇ ἐγκρατείᾳ τὴν ὑπομονήν, ἐν δὲ τῇ ὑπομονῇ τὴν εὐσέβειαν, ἐν δὲ τῇ εὐσεβείᾳ τὴν φιλαδελφίαν, ἐν δὲ τῇ φιλαδελφίᾳ τὴν ἀγάπην. ταῦτα γὰρ ὑμῖν ὑπάρχοντα καὶ πλεονάζοντα, οὐκ ἀργοὺς οὐδὲ ἀπράκτους καθίστησιν εἰς τὴν τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ ἐπίγνωσιν. ᾧ γὰρ μὴ πάρεστι ταῦτα, τυφλός ἐστι, μυωπάζων, λήθην λαβὼν τοῦ καθαρισμοῦ τῶν πάλαι αὐτοῦ ἁμαρτιῶν. διὸ μᾶλλον ἀδελφοὶ σπουδάσατε βεβαίαν ὑμῶν τὴν κλῆσιν καὶ ἐκλογὴν ποιεῖσθαι. ταῦτα γὰρ ποιοῦντες οὐ μὴ πταίσητέ ποτε. οὕτως γὰρ πλουσίως ἐπιχορηγηθήσεται ὑμῖν ἡ εἴσοδος εἰς τὴν αἰώνιον βασιλείαν τοῦ κυρίου ἡμῶν καὶ σωτῆρος Ἰησοῦ χριστοῦ. διὸ οὐκ ἀμελήσω, ὑμᾶς ἀεὶ ὑπομιμνήσκειν περὶ τούτων καίπερ εἰδότας, καὶ ἐστηριγμένους ἐν τῇ παρούσῃ ἀληθείᾳ. δίκαιον δὲ ἡγοῦμαι ἐφ᾽ ὅσον εἰμὶ ἐν τούτῳ τῷ σκηνώματι, διεγείρειν ὑμᾶς ἐν ὑπομνήσει, εἰδὼς, ὅτι ταχινή ἐστιν ἡ ἀπόθεσις τοῦ σκηνώματός μου, καθὼς

SYMEON Petrus, ſeruus & apoſtolꝰ Ieſu chriſti, ijs qui æque precioſam nobiſcum ſortiti ſunt fidem, per iuſticiam dei noſtri, & ſeruatoris Ieſu Chriſti. Gratia uobis & pax multiplicetur per agnitionem dei, & Ieſu domini noſtri, ſic ut eius diuina uirtus om̃ia nobis largita eſt, quæ ad uitã ac pietatem pertinent per agnitionẽ eius qui uocauit nos per gloriã & uirtutem, per quæ precioſa nobis ac maxima promiſſa donata ſunt, ut per hæc efficeremini diuinæ conſortes naturæ, ſi refugeritis à corruptione quæ eſt in mũdo per cõcupiſcẽtiam. Sed & in hoc ipſum om̃i adhibito ſtudio, ſubminiſtrate in fide ueſtra uirtutem, in uirtute uero ſcientiam, in ſcientia uero temperantiam, in temperãtia uero patientiam, rurſus in patientia pietatem, in pietate autem fraternam charitatem, in fraterna uero charitate dilectionem. Hæc enim cum uobis adſint, & exuberent, haudocioſos, nec in irritum laborantes efficiunt, ad domini noſtri Ieſu Chriſti cognitionẽ. Nam cui nõ adſunt hæc, is cæcus eſt, & manu uiam tentans, oblitus ſeſe à ueteribus peccatis ſuis fuiſſe purgatum. Quapropter fratres potius operam date, ut uocationẽ & electionẽ ueſtrã firmã efficiatis. Hæc em̃ ſi feceritis, nõ labemini unq̃. Siquidẽ ad hũc modũ, abũde ſubminiſtrabit̃ uobis introitꝰ in æternum regnũ dñi noſtri & ſeruatoris Ieſu Chriſti. Quapropter haud negligam, uos ſemper cõmonere de his, tametſi ſciatis, & cõfirmati ſitis in præſenti ueritate. Attamen iuſtũ arbitror, quãdiu ſum in hoc tabernaculo, excitare uos per cõmonitionẽ, cũ ſciã breui futurũ, ut deponã hoc tabernaculũ meum. quemad

SImon Petrus ſeruus & apoſtolꝰ Ieſu Chriſti, his qui coæqualẽ nobiſcũ ſortiti ſunt fidẽ, in iuſticia dei nr̃i & ſaluatoris Ieſu Chriſti. Gratia uobis & pax adimpleat̃ in cognitione dei & Chriſti Ieſu dñi noſtri. Quomodo omnia nobis diuine uirtutis ſuæ quæ ad uitã & pietatem donata ſunt per cognitionẽ eius qui uocauit nos ꝓpria gloria & uirtute: ꝑ quẽ maxima & precioſa nobis ꝓmiſſa donauit: ut ꝑ hoc efficiamini diuĩæ cõſortes naturæ: fugiẽtes eius quæ in mũdo eſt cõcupiſcẽtiæ corruptionem. Vos aũt curã oẽm ſubinferẽtes, miniſtrate in fide ur̃a uirtutẽ: in uirtute aũt ſciẽtiã: in ſciẽtia aũt abſtinẽtiam: in abſtinẽtia aũt patientiam: in patiẽtia aũt pietatẽ: in pietate autẽ amorẽ fraternitatis: in amore autẽ fraternitatis charitatẽ. Hæc enĩ ſi uobiſcũ aſſint & ſuperẽt: nõ uacuos, nec ſine fructu uos conſtituent in domini noſtri Ieſu Chriſti cognitione. Cui enĩ nõ præſto ſunt hæc, cæcus eſt & manu tentans, obliuionẽ accipiens purgationis ueterũ ſuorũ delictorum. Quapropter fratres magis ſatagite, ut per bona opera certã ueſtrã uocationẽ & electionẽ faciatis. Hæc enim faciẽtes, non peccabitis aliquãdo. Sic enim abũdanter miniſtrabit̃ uobis introitus in æternũ regnũ domini & ſaluatoris noſtri Ieſu Chriſti. Propter qđ uos incipiã ſemꝑ cõmonere de his: & quidẽ ſciẽtes & cõfirmatos uos in præſenti ueritate. Iuſtum autẽ arbitror quãdiu ſum in hoc tabernaculo, ſuſcitare uos in cõmonitiõe: certus qđ uelox eſt depoſitio tabernaculi mei, ſecundũ

καθὼς καὶ ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἐδήλωσέ μοι. σπουδάσω δὲ καὶ ἑκάστοτε ἔχειν ὑμᾶς μετὰ τὴν ἐμὴν ἔξοδον τὴν τούτων μνήμην ποιεῖσθαι. οὐ γὰρ σεσοφισμένοις μύθοις ἐξακολουθήσαντες ἐγνωρίσαμεν ὑμῖν τὴν τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ δύναμιν καὶ παρουσίαν, ἀλλ᾽ ἐπόπται γενηθέντες τῆς ἐκείνου μεγαλειότητος. λαβὼν γὰρ παρὰ θεοῦ πατρὸς τιμὴν καὶ δόξαν, φωνῆς ἐνεχθείσης αὐτῷ τοιᾶσδε ὑπὸ τῆς μεγαλοπρεποῦς δόξης, οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητὸς, εἰς ὃν ἐγὼ εὐδόκησα. καὶ ταύτην τὴν φωνὴν ἡμεῖς ἠκούσαμεν, ἐξ οὐρανοῦ ἐνεχθεῖσαν, σὺν αὐτῷ ὄντες ἐν τῷ ὄρει τῷ ἁγίῳ. καὶ ἔχομεν βεβαιότερον τὸν προφητικὸν λόγον. ᾧ καλῶς ποιεῖτε, προσέχοντες, ὡς λύχνῳ φαίνοντι ἐν αὐχμηρῷ τόπῳ, ἕως οὗ ἡμέρα διαυγάσῃ, καὶ φωσφόρος ἀνατείλῃ ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν. τοῦτο πρῶτον γινώσκοντες, ὅτι πᾶσα προφητεία γραφῆς, ἰδίας ἐπιλύσεως οὐ γίνεται. οὐ γὰρ θελήματι ἀνθρώπου ἠνέχθη ποτὲ προφητεία, ἀλλ᾽ ὑπὸ πνεύματος ἁγίου φερόμενοι, ἐλάλησαν οἱ ἅγιοι θεοῦ ἄνθρωποι.

Ἐγένοντο δὲ καὶ ψευδοπροφῆται ἐν τῷ λαῷ, ὡς καὶ ἐν ὑμῖν ἔσονται ψευδοδιδάσκαλοι, οἵτινες παρεισάξουσιν αἱρέσεις ἀπωλείας, καὶ τὸν ἀγοράσαντα αὐτοὺς δεσπότην ἀρνούμενοι, ἐπάγοντες ἑαυτοῖς ταχινὴν ἀπώλειαν, καὶ πολλοὶ ἐξακολουθήσουσιν αὐτῶν ταῖς ἀπωλείαις, δι᾽ οὓς ἡ ὁδὸς τῆς ἀληθείας βλασφημηθήσεται, καὶ ἐν πλεονεξίᾳ πλαστοῖς λόγοις ὑμᾶς ἐμπορεύσονται, οἷς τὸ κρῖμα ἔκπαλαι οὐκ ἀργεῖ, καὶ ἡ ἀπώλεια αὐτῶν οὐ νυστάζει. εἰ γὰρ ὁ θεὸς ἀγγέλων ἁμαρτησάντων οὐκ ἐφείσατο, ἀλλὰ σειραῖς ζόφου ταρταρώσας, παρέδωκεν εἰς κρίσιν τετηρημένους, καὶ ἀρχαίου κόσμου οὐκ ἐφείσατο, ἀλλὰ ὄγδοον Νῶε δικαιοσύνης *κήρυκα ἐφύλαξε, κατακλυσμὸν κόσμῳ ἀσεβῶν ἐπάξας, καὶ πόλεις Σοδόμων καὶ Γομόῤῥας τεφρώσας καταστροφῇ κατέκρινεν, ὑπόδειγμα μελλόντων

Aliâs κήρυγμα.

quemadmodũ & dominus noſter Ieſus Chriſtus ſignificauit mihi. Quin & dabo ſemper operam, ut uos poſt exitum meũ, horum mentionem facere poſſitis. Nõ em̃ arte compoſitas fabulas ſecuti, notam uobis fecimus domini noſtri Ieſu Chriſti uirtutẽ, & aduentum, ſed qui oculis noſtris aſpeximus illius maieſtatem. Acceperat em̃ à deo patre honorẽ & gloriam, uoce ad illum delata huiuſmodi à magnifica gloria: Hic eſt ille filius meus dilectus, in quo mihi complacitum eſt. Et hanc uocem nos audiuimus è cœlo delatã, cum eſſemus unà cum illo in monte ſancto. Et habemus firmiorem ſermonẽ propheticum, cui dum attenditis, ceu lucernæ apparẽti in obſcuro loco, recte facitis, donec dies illuceſcat, & lucifer exoriat̃ in cordibus ueſtris. Si illud prius noueritis, quod omnis prophetica ſcriptura nõ ſit priuatæ interpretationis. Non em̃ uoluntate hominis allata eſt olim prophetia, ſed a ſpiritu ſancto impulſi, locuti ſunt ſancti dei homines. Fuerunt autem & Pſeudoprophetæ in populo, quemadmodum & inter uos erunt falſi doctores, qui clàm inducent ſectas perniciosas, etiam dominum qui illos mercatus eſt, abnegantes, accerſentes ſibipſis celerem interitum: & pleriq; ſequẽtur illorum exitia. per quos uia ueritatis maledictis afficietur, & per auariciã facticijs ſermonibus de uobis negociabuntur, quibus iudiciũ iam olim non tardat, et perditio illorũ non dormitat. Nam ſi deus angelis qui peccauerant, non pepercit, ſed catenis noctis in Tartarũ præcipitatos, tradidit ſeruatos in iudicium, & priſco mũdo non pepercit, ſed octauum iuſticiæ præconẽ Noë ſeruauit, diluuio in mundũ impiorum inducto, & ciuitates Sodomorum ac Gomorrhæ in cinerẽ redactas, ſubuerſione condẽnauit cosq; fecit exemplũ iis, qui impie forent

ſecundũ quod & dominus noſter Ieſus Chriſtus ſignificauit mihi. Dabo aũt operam & frequẽter habere uos poſt obitum meũ: ut horũ omnium memoriam faciatis. Nõ enim indoctas fabulas ſecuti, notã fecimus uobis domini noſtri Ieſu Chriſti uirtutẽ & præſcientiam: ſed ſpeculatores facti illius magnitudinis. Accipiens enim a deo patre honorẽ & gloriam uoce delapſa ad eũ huiuſcemodi a magnifica gloria: Hic eſt filius meus dilectus in quo mihi complacui: ipſum audite. Et hãc uocem nos audiuimus de cœlo allatam, cum eſſemus cum ipſo in monte ſancto. Et habemus firmiorẽ propheticum ſermonẽ: cui benefacitis, attendentes quaſi lucernæ lucenti in loco caliginoſo: donec dies eluceſcat & lucifer oriatur in cordibus ueſtris. Hoc primũ intelligentes quod omnis prophetia ſcripturæ propria interpretatione nõ fit. Non enim uoluntate humana allata eſt aliquãdo prophetia, ſed ſpiritu ſancto inſpirati locuti ſunt ſancti dei homĩes.

II. Fuerunt uero & pſeudoprophetæ in populo: ſicut et in uobis erũt magiſtri mendaces, qui introducẽt ſectas perditionis: et eum qui emit eos, deum negant: ſuperducentes ſibi celerẽ perditionẽ. Et multi ſequent̃ eorũ luxurias: per quos uia ueritatis blaſphemabit̃: & in auaricia fictis uerbis de uobis negociabũtur. Quibus iudicium iam olim nõ ceſſat: & perditio eorũ nõ dormitat. Si enim deus angelis peccãtibus non pepercit, ſed rudentibꝰ inferni detractos in Tartarum tradidit cruciandos in iudiciũ reſeruari: & originali mũdo nõ pepcit, ſed octauũ Noe iuſticiæ præconẽ cuſtodiuit, diluuiũ mũdo impiorũ inducẽs: & ciuitates Sodomorũ & Gomorræorũ in cinerẽ redigẽs euerſiõe dãnauit, exẽplũ eorũ qui impie acturi

μελλόντων ἀσεβεῖν τεθεικώς. καὶ δί-
καιον λὼτ καταπονούμενον ὑπὸ
τῆς τῶν ἀθέσμων ἐν ἀσελγείᾳ ἀνα-
στροφῆς, ἐῤῥύσατο. βλέμματι γὰρ
καὶ ἀκοῇ ὁ δίκαιος ἐγκατοικῶν ἐν
αὐτοῖς, ἡμέραν ἐξ ἡμέρας ψυχὴν
δικαίαν ἀνόμοις ἔργοις ἐβασάνι-
ζεν. οἶδε κύριος εὐσεβεῖς ἐκ πει-
ρασμοῦ ῥύεσθαι, ἀδίκους δὲ εἰς ἡμέ-
ραν κρίσεως κολαζομένους τηρεῖν,
μάλιστα δὲ τοὺς ὀπίσω σαρκὸς ἐν
ἐπιθυμίᾳ μιασμοῦ πορευομένους,
καὶ κυριότητος καταφρονοῦντας,
τολμηταὶ, αὐθάδεις, δόξας οὐ τρέ-
μουσι βλασφημοῦντες. ὅπου ἄγγε-
λοι ἰσχύϊ καὶ δυνάμει μείζονες ὄν-
τες, οὐ φέρουσι κατ᾽ αὐτῶν παρὰ κυ-
ρίῳ βλάσφημον κρίσιν. οὗτοι δὲ ὡς
ἄλογα ζῶα φυσικὰ γεγεννημένα,
εἰς ἅλωσιν καὶ φθορὰν, ἐν οἷς ἀ-
γνοοῦσι βλασφημοῦντες ἐν τῇ φθο-
ρᾷ αὐτῶν καταφθαρήσονται, κο-
μιούμενοι μισθὸν ἀδικίας, ἡδονὴν
ἡγούμενοι τὴν ἐν ἡμέρᾳ τρυφὴν,
σπῖλοι καὶ μῶμοι, ἐντρυφῶντες,
ἐν ταῖς ἀπάταις αὐτῶν συνευω-
χούμενοι, ὑμῖν, ὀφθαλμοὺς ἔχον-
τες μεστοὺς μοιχαλίδος, καὶ ἀκα-
ταπαύστους ἁμαρτίας, δελεάζοντες
ψυχὰς ἀστηρίκτους, καρδίαν γεγυ-
μνασμένην πλεονεξίαις ἔχοντες,
κατάρας τέκνα, καταλιπόντες τὴν
εὐθεῖαν ὁδὸν, ἐπλανήθησαν, ἐξα-
κολουθήσαντες τῇ ὁδῷ τοῦ βαλαὰμ
τοῦ βοσὸρ, ὃς μισθὸν ἀδικίας ἠγά-
πησεν, ἔλεγξιν δὲ ἔσχεν ἰδίας πα-
ρανομίας. ὑποζύγιον ἄφωνον, ἐν ἀν-
θρώπου φωνῇ φθεγξάμενον, ἐκώλυ-
σε τὴν τοῦ προφήτου παραφρονίαν.
οὗτοί εἰσι πηγαὶ ἄνυδροι, νεφέλαι
ὑπὸ λαίλαπος ἐλαυνόμεναι, οἷς
ὁ ζόφος τοῦ σκότους εἰς αἰῶνα τε-
τήρηται. ὑπέρογκα γὰρ ματαιό-
τητος φθεγξάμενοι, δελεάζουσιν ἐν
ἐπιθυμίαις σαρκὸς ἀσελγείαις, τοὺς
ὄντως ἀποφυγόντας, τοὺς ἐν πλά-
νῃ ἀναστρεφομένους, ἐλευθερίαν αὐ-
τοῖς ἐπαγγελλόμενοι, αὐτοὶ δοῦλοι
ὑπάρχοντες τῆς φθορᾶς. ᾧ γάρ τις
ἥττηται, τούτῳ καὶ δεδούλωται. εἰ γὰρ
ἀποφυγόντες τὰ μιάσματα τοῦ
κόσμου, ἐν ἐπιγνώσει τοῦ κυρίου,
καὶ σω

forent acturi: & iustum Lot, qui
opprimebatur à nefarijs per libi-
dinosam conuersationem, eripuit
Is enim oculis & auribus iustus,
cum habitaret inter illos, cottidie
animam iustam iniquis illorũ fa-
ctis excruciabat. Nouit dominus
pios è tentatione eripere, iniustos
autem in diem iudicij puniendos
seruare, maxime uero illos, qui car
nem sequentes in concupiscentia
pollutionis ambulant, ac domina
tionem cõtemnunt, audaces, præ-
fracti, qui gloria præcellentes nõ
uerentur cõuitijs incessere. Cum
ipsi angeli, qui sunt robore ac uir-
tute maiores, non ferunt aduer-
sus sese apud dominum, maledicũ
iudicium. At isti ueluti bruta ani-
mantia, natura genita in capturã
& in perniciem, in his quæ non in
telligunt maledicentes in perditio
ne sua peribunt, reportantes mer-
cedem iniustitiæ, pro uoluptate
ducentes, si in diem delitijs fruan-
tur, labes ac maculæ, qui cõuiuan-
tes in erroribus suis, insultant uo-
bis, oculos habentes plenos adul-
teræ, & qui à peccando cessare ne
sciant, inescantes animas instabi-
les, cor habentes exercitatum ra-
pinis, execrabiles filij, qui relicta
recta uia, aberrauerũt, secuti uiam
Balaã filij Bosor, qui mercedẽ ini-
quitatis dilexit, sed redargut⁹ fuit
de sua iniquitate. Animal subiuga
le mutum, humana uoce loquens
prohibuit prophetæ dementiam.
Isti sunt fontes aqua carentes, ne-
bulæ quæ à procella feruntur, qui
bus caligo tenebrarũ in æternũ ser
uata est. Siquidẽ ubi uehementer
fastuosa uanitatis uerba sonuerint
inescant homines per cõcupiscen
tias carnis uoluptatib⁹, eos qui ue
re aufugerant, ab his qui in errore
cõuersantur, dũ illis libertatẽ polli
centur, cũ ipsi serui sint corruptio
nis. Siquidẽ à quo qs superatus est,
huic etiã in seruitutẽ est addictus.
Nam si posteaq̃ refugerunt ab in
quinamentis mũdi, per agnitionẽ
dñi, &

acturi sunt ponẽs: & iustum
Loth oppressum a nephan-
dorum iniuria, ac luxuriosa
cõuersatione eripuit. Aspe-
ctu enim & auditu iustus e-
rat, habitãs apud eos qui de
die in diem animã iustã ini-
quis operibus cruciabant.
Nouit deus pios de tentatio
ne eripere: iniquos uero in
diem iudicij reseruare cru-
ciandos. Magis aũt eos qui
post carnẽ in cõcupiscentia
immũdiciæ ambulant, do-
minationẽq; contẽnunt: au-
daces, sibi placentes: sectas
nõ metuũt introducere bla
sphemantes. Vbi angeli for
titudine & uirtute, cum sint
maiores, nõ portant aduer-
sum se execrabile iudiciũ.
Hi uero uelut irrationabi-
lia pecora naturaliter in ca-
ptionem & in perniciẽ in his
quæ ignorãt blaspheman-
tes, in corruptione sua peri-
bunt, percipientes mercedẽ
iusticiæ. Voluptatem existi-
mãtes diei delitias coinqui-
nationis & maculæ: delitijs
affluentes in conuiuijs suis,
luxuriãtes uobiscum: ocu-
los habẽtes plenos adulte-
rij & incessabilis delicti: pel-
licientes animas instabiles:
cor exercitatum in auaricia
habentes: maledictionis fi-
lij, derelinquentes uiam re-
ctam, errauerunt, secuti ui-
am Balaam ex Bosor: qui
mercedem iniquitatis ama-
uit: correptionem uero ha-
buit suæ uæsaniæ: subiuga-
le mutum animal in homi-
nis uoce loquẽs prohibuit
prophetæ insipientiam. Hi
sunt fontes sine aqua & ne-
bulæ turbinibus exagitatæ
quibus caligo tenebrarum
reseruatur. Superbia enim
uanitatis loquentes, pellici-
unt in desiderijs carnis lu-
xuriæ eos qui paululum ef-
fugiunt. Qui in errore con-
uersati libertatem illis pro-
mittentes, cum ipsi serui sint
corruptionis. A quo enim
quis superatus est, huius &
seruus est. Si enim refugiẽ-
tes coinquinationes mundi
in cognitione domini nostri
& sal

καὶ σωτῆρος Ἰησοῦ Χριστοῦ, τούτοις δὲ
πάλιν ἐμπλακέντες ἡττῶνται, γέ/
γονεν αὐτοῖς τὰ ἔσχατα χείρονα τῶν
πρώτων. κρεῖττον γὰρ ἦν αὐτοῖς, μὴ
ἐπεγνωκέναι τὴν ὁδὸν τῆς δικαιο
σύνης, ἢ ἐπιγνοῦσιν, ἐπιστρέψαι ἐκ
τῆς παραδοθείσης αὐτοῖς ἁγίας ἐντο
λῆς. συμβέβηκε δὲ αὐτοῖς τὸ τῆς ἀληθοῦς
παροιμίας, κύων ἐπιστρέψας ἐπὶ τὸ
ἴδιον ἐξέραμα, καὶ ὗς λουσαμένη
εἰς κύλισμα βορβόρου.

Ταύτην ἤδη ἀγαπητοὶ δευτέραν
ὑμῖν γράφω ἐπιστολὴν, ἐν αἷς διε/
γείρω ὑμῶν ἐν ὑπομνήσει τὴν εἰλι/
κρινῆ διάνοιαν, μνησθῆναι τῶν προει
ρημένων ῥημάτων ὑπὸ τῶν ἁγίων
προφητῶν, καὶ τῆς τῶν ἀποστόλων
ἡμῶν ἐντολῆς, τοῦ κυρίου καὶ σωτῆ/
ρος, τοῦτο πρῶτον γινώσκοντες, ὅτι
ἐλεύσονται ἐπ᾽ ἐσχάτου τῶν ἡμε/
ρῶν, ἐμπαῖκται κατὰ τὰς ἰδίας
αὐτῶν ἐπιθυμίας πορευόμενοι, καὶ
λέγοντες. ποῦ ἐστιν ἐπαγγελία τῆς
παρουσίας αὐτοῦ; ἀφ᾽ ἧς γὰρ οἱ πα
τέρες ἐκοιμήθησαν, πάντα οὕτως
διαμένει ἀπ᾽ ἀρχῆς κτίσεως. Λαν/
θάνει γὰρ αὐτοὺς τοῦτο θέλοντας, ὅτι
οὐρανοὶ ἦσαν ἔκπαλαι καὶ γῆ, ἐξ
ὕδατος καὶ δι᾽ ὕδατος συνεστῶσα τῷ
τοῦ θεοῦ λόγῳ, δι᾽ ὧν ὁ τότε κόσμος
ὕδατι κατακλυσθεὶς ἀπώλετο. οἱ δὲ
νῦν οὐρανοὶ καὶ ἡ γῆ αὐτοῦ λόγῳ τεθη
σαυρισμένοι εἰσὶ, πυρὶ τηρούμενοι
εἰς ἡμέραν κρίσεως καὶ ἀπωλείας
τῶν ἀσεβῶν ἀνθρώπων. ἓν δὲ τοῦτο
μὴ λανθανέτω ὑμᾶς ἀγαπητοὶ, ὅτι
μία ἡμέρα παρὰ κυρίῳ ὡς χίλια ἔ/
τη, καὶ χίλια ἔτη ὡς ἡμέρα μία. οὐ
βραδύνει ὁ κύριος τῆς ἐπαγγελί/
ας, ὥς τινες βραδύτητα ἡγοῦνται.
ἀλλὰ μακροθυμεῖ εἰς ἡμᾶς, μὴ βου/
λόμενός τινας ἀπολέσθαι, ἀλλὰ πάν
τας εἰς μετάνοιαν χωρῆσαι. ἥξει δὲ
ἡ ἡμέρα κυρίου, ὡς κλέπτης ἐν νυκτὶ
ἐν ᾗ οἱ οὐρανοὶ ῥοιζηδὸν παρελεύσον
ται, στοιχεῖα δὲ καυσούμενα λυθή/
σονται, καὶ γῆ καὶ τὰ ἐν αὐτῇ ἔργα
κατακαήσεται. Τούτων οὖν πάν/
των λυομένων, ποταποὺς δεῖ ὑ/
πάρχειν ὑμᾶς ἐν ἁγίαις ἀναστρο/
φαῖς καὶ εὐσεβείαις, προσδοκῶντας
καὶ σπεύδοντας τὴν παρουσίαν τῆς
τοῦ θεοῦ

domini, & seruatoris Iesu Christi:
tamē his rursum inuoluti superan
tur, facta sunt illis postrema peio/
ra primis. Satius enim fuisset illis,
non cognouisse uiā iustitiæ, quàm
ubi cognouerunt, conuerti ab eo,
quod illis traditū fuit, sancto præ/
cepto. Verū accidit illis id, quod
uero prouerbio dici solet: Canis re
uersus ad suū ipsius uomitū: & sus
lota, reuersa ad uolutabrum cœni.

Hasce iam alteras uobis charis/
simi, scribo literas, in quibus exti/
mulo uestram, per commonitio/
nem, synceram mentem ut memo
res sitis uerborum, quæ prædicta
sunt à sanctis prophetis, & manda
ti nostri, qui sumus apostoli domi
ni et seruatoris, illud primum scien
tes, uenturos in extremis diebus il
lusores, qui iuxta proprias concu/
piscentias ambulent, & dicāt: Vbi
est pollicitatio aduentus eius. *Si/
quidem* ex quo die patres obdor/
mierunt, sic omnia permanent ab
initio conditionis. Nam illud uo/
lentes nesciunt, quod cœli iam o/
lim fuerint ac terra, ex aqua & per
aquam consistentes dei sermone,
per quæ is qui tum erat mundus,
aqua inundatus perijt. At qui nūc
sunt cœli ac terra, eiusdem sermo/
ne repositi sunt, & seruantur igni,
in diem iudicij & perditionis im/
piorum hominū. Vnum autē hoc
ne lateat uos dilecti, qđ unus dies
apud dominū perinde est, ut mil/
le anni, & mille anni ut dies unus.
Haud tardat dominus qui promi
sit, quemadmodū nonnulli tardi/
tatem existimant. Verum patiens
est erga nos, dum non uult ullos
perire, sed omēs ad pœnitentiam
recipere. Veniet autē dies domini
sicut fur in nocte, quo cœli, procel
læ in morem transibunt: elementa
uero æstuantia soluent̄, terraq́; &
quæ in ea sunt opera, exurent̄. Cū
igitur hæc omnia soluantur, qua/
les oportet esse uos in sanctis con
uersationibus ac pietatibus, expe/
ctantes & accelerantes aduentum
diei

& saluatoris Iesu Christi:
his rursus implicati superā/
tur: facta sunt eis posterio/
ra deteriora prioribus. Me/
lius em̄ erat illis nō cogno/
scere uiam iusticiæ, quam
post agnitionem retrorsum
conuerti ab eo quod illis tra
ditum est sancto mandato.
Contigit enim eis illud ueri
prouerbij: Canis reuersus
ad suum uomitū: & sus lo/
ta in uolutabro luti. Hanc III
ecce uobis charissimi secū/
dam scribo epistolā, in qui/
bus uestrā excito in cōmo/
nitione sincerā mentē: ut me
mores sitis eorū quæ prædi/
xi uerborū a sanctis ꝓphe/
tis, & apostolorū uestrorū
præceptorum domini & sal
uatoris. Hoc primū scientes
quod uenient in nouissimis
diebus in deceptione illuso/
res iuxta proprias cōcupi/
scentias ambulantes, dicen/
tes: Vbi est promissio aut
aduētus eius? Ex quo enim
patres dormierūt, omnia sic
perseuerāt ab initio creatu/
ræ. Latet enim eos uolentes
quod cœli erāt prius & ter/
ra de aqua: & per aquā con
sistens dei uerbo per quæ il
le tunc mūdus aqua inūda/
tus perijt. Cœli aūt qui nūc
sunt & terra eodē uerbo re/
positi sunt igni reseruati in
diem iudicij, perditionis im
piorum hominū. Vnū ue/
ro hoc nō lateat uos charis/
simi: qa unus dies apud do
minum sicut mille anni: &
mille anni sicut dies unus.
Non tardat dominus pro/
missionem suā, sicut quidā
existimant: sed patiēter agit
propter uos, nolēs aliquos
perire, sed omnes ad pœni/
tentiam reuerti. Aduenie
autē dies domini sicut fur:
in quo cœli magno impetu
transient: elementa uero ca/
lore soluentur: terra autem
& omnia quæ in ipsa sunt o/
pera exurentur. Cum igi/
tur hæc omnia dissoluenda
sint, quales oportet uos es/
se in sanctis conuersationi/
bus & pietatibus, expectan
tes & ꝓperantes in aduentū
diei

τοῦ θεοῦ ἡμέρας, δι' ἣν οὐρανοὶ πυρούμενοι λυθήσονται, καὶ στοιχεῖα καυσούμενα τήκεται. καινοὺς δὲ οὐρανοὺς καὶ γῆν καινὴν κατὰ τὸ ἐπάγγελμα αὐτοῦ προσδοκῶμεν, ἐν οἷς δικαιοσύνη κατοικεῖ. Διὸ ἀγαπητοὶ ταῦτα προσδοκῶντες, σπουδάσατε ἄσπιλοι, καὶ ἀμώμητοι αὐτῷ εὑρεθῆναι ἐν εἰρήνῃ. καὶ τὴν τοῦ κυρίου ἡμῶν μακροθυμίαν, σωτηρίαν ἡγεῖσθε. καθὼς καὶ ὁ ἀγαπητὸς ἡμῶν ἀδελφὸς παῦλος κατὰ τὴν αὐτῷ δοθεῖσαν σοφίαν ἔγραψεν ὑμῖν, ὡς καὶ ἐν πάσαις ταῖς ἐπιστολαῖς λαλῶν ἐν αὐταῖς, περὶ τούτων, ἐν οἷς ἐστι δυσνόητά τινα, ἃ οἱ ἀμαθεῖς καὶ ἀστήρικτοι στρεβλοῦσιν, ὡς καὶ τὰς λοιπὰς γραφάς, πρὸς τὴν ἰδίαν αὐτῶν ἀπώλειαν. ὑμεῖς οὖν ἀγαπητοὶ προγινώσκοντες, φυλάσσεσθε, ἵνα μὴ τῇ τῶν ἀθέσμων πλάνῃ συναπαχθέντες, ἐκπέσητε τοῦ ἰδίου στηριγμοῦ, αὐξάνετε δὲ ἐν χάριτι, καὶ γνώσει τοῦ κυρίου ἡμῶν καὶ σωτῆρος Ἰησοῦ Χριστοῦ. Αὐτῷ ἡ δόξα καὶ νῦν καὶ εἰς ἡμέραν αἰῶνος.

Ἀμήν.

diei dei, per quem cœli incensi soluentur, & elementa æstuantia liquescent. Sed cœlos nouos ac terram nouam iuxta promissum illius expectamus, in quibus iusticia inhabitat. Quapropter dilecti, hæc expectantes, date operam, ut immaculati & incontaminati, ab illo reperiamini in pace: dominiq; nostri patientiam, salutẽ arbitremini. quemadmodum et dilectus frater noster Paulus, iuxta sibi datam sapientiam scripsit uobis, etiã in omnibus ferè epistolis loquens de his, inter quæ sunt nõnulla difficilia intellectu, quæ indocti parumq; firmi detorquẽt, sicut & cæteras scripturas ad suam ipsorum perniciem. Vos igitur dilecti, posteaquàm præmoniti estis, cauete, ne simul cum alijs nefariorum errore abducti, excidatis à propria stabilitate, sed crescite in gratia, & cognitione domini nostri & seruatoris Iesu Christi. Ipsi gloria & nunc & in diem æternitatis. Amen.

diei domini: per quem cœli ardentes soluentur: & elementa ignis ardore tabescent. Nouos uero cœlos & nouam terram & promissa ipsius expectamus, in quibus iusticia habitat. Propter quod charissimi hac expectãtes, satagite immaculati & inuiolati ei inueniri in pace, & dñi nostri Iesu Christi longanimitatem, salutem arbitramini: sicut & charissimus frater noster Paulus secundum datam sibi sapientiam scripsit uobis: sicut & in omnibus epistolis loquẽs in eis de his in quibus sunt quædã difficilia intellectu, quæ indocti & instabiles deprauant: sicut & cæteras scripturas ad suam ipsorũ perditionem. Vos igitur fratres præscientes custodite, ne insipientium errore traducti excidatis a propria firmitate. Crescite uero in gratia & cognitione domini nostri & saluatoris Iesu Christi. Ipsi gloria & nunc & in diem æternitatis: Amen.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΠΡΩΤΗΣ ΚΑΘΟΛΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΚΑΙ ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΤΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ.

ΤΑύτην αὐτὸς ὁ Ἰωάννης, ὁ τὸ εὐαγγέλιον γράψας, ἐπιστέλλει, ὑπομιμνήσκων τοὺς ἤδη πιστεύσαντας εἰς τὸν κύριον. καὶ πρῶτον μὲν ὥσπερ ἐν τῷ εὐαγγελίῳ, οὕτω καὶ ἐν ταύτῃ τῇ ἐπιστολῇ θεολογεῖ περὶ τοῦ λόγου, ἀποδεικνὺς αὐτὸν εἶναι ἀεὶ ἐν τῷ θεῷ, καὶ διδάσκων τὸν πατέρα φῶς εἶναι, ἵνα καὶ οὕτως γνῶμεν τὸν λόγον, ὡς ἀπαύγασμα ὂν αὐτοῦ εἶναι. θεολογῶν δὲ, ἐξηγεῖται μὴ νεώτερον εἶναι τὸ καθ' ἡμᾶς μυστήριον, ἀλλ' ἐξ ἀρχῆς μὲν καὶ ἀεὶ τυγχάνειν αὐτὸ, νῦν δὲ πεφανερῶσθαι ἐν τῷ κυρίῳ, ὅς ἐστι ζωὴ αἰώνιος, καὶ θεὸς ἀληθινός. καὶ τὸ αἴτιον δὲ τῆς τούτου παρουσίας, καὶ ἐπιφανείας αὐτοῦ τίθησι, λέγων εἶναι τοῦτο, ἐπὶ τὸ λῦσαι τὰ ἔργα τοῦ διαβόλου, καὶ ἡμᾶς ἐλευθερωθῆναι ἀπὸ τοῦ θανάτου, καὶ γινώσκειν ἡμᾶς τὸν πατέρα, καὶ αὐτὸν τὸν υἱὸν, τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν. γράφει οὖν πρὸς πᾶσαν ἡλικίαν, πρὸς παιδία, πρὸς νεανίσκους, πρὸς γέροντας, ὅτι ὁ μὲν θεὸς ἐγνώσθη, ἡ δὲ διαβολικὴ ἐνέργεια λοιπὸν νενίκηται καταργηθέντος τοῦ θανάτου. εἶτα λοιπὸν δι' ὅλης τῆς ἐπιστολῆς περὶ ἀγάπης διδάσκει, θέλων ἡμᾶς ἀλλήλους ἀγαπᾶν, ἐπειδὴ καὶ ὁ Χριστὸς ἠγάπησεν ἡμᾶς. ἐξηγεῖται οὖν περὶ διαφορᾶς φόβου καὶ ἀγάπης, καὶ τέκνων θεοῦ καὶ τέκνων διαβόλου, καὶ περὶ ἁμαρτίας θανατικῆς καὶ μὴ θανατικῆς, καὶ περὶ διαφορᾶς πνευμάτων. καὶ λοιπὸν διαιρεῖ, ποῖον μὲν πνεῦμα ἐκ τοῦ θεοῦ ἐστι, ποῖον δὲ τῆς πλάνης, καὶ πότε μὲν γινωσκόμεθα τέκνα θεοῦ, πότε δὲ διαβόλου, καὶ περὶ ποίας ἁμαρτίας ὀφείλομεν εὔχεσθαι ὑπὲρ τῶν ἁμαρτανόντων, καὶ περὶ ποίας οὐ δεῖ εὔχεσθαι, καὶ ὅτι ὁ μὴ ἀγαπῶν τὸν πλησίον, οὐκ ἔστιν ἄξιος τῆς κλήσεως, οὐδὲ δύναται λέγεσθαι τοῦ Χριστοῦ, καὶ τὴν ἑνότητα δὲ τοῦ υἱοῦ πρὸς τὸν πατέρα δείκνυσι, καὶ ὅτι ὁ ἀρνούμενος τὸν υἱὸν, οὐδὲ τὸν πατέρα ἔχει. διακρίνει δὲ ἐν τῇ ἐπιστολῇ ταύτῃ, λέγων, καὶ τὸ ἴδιον τοῦ ἀντιχρίστου, εἶναι δὲ τοῦτο τὸ λέγειν, μὴ εἶναι τὸν υἱὸν αὐτὸν τὸν Χριστὸν, ἵνα δῆλον ὡς μὴ ὄντως ἐκείνου, ἑαυτὸν εἴπῃ εἶναι ὁ ψεύστης. παραινεῖ δὲ δι' ὅλης ἐπιστολῆς, μὴ ἀθυμεῖν τοὺς πιστεύοντας τῷ κυρίῳ, εἰ μισοῦνται ἐν τῷ κόσμῳ, ἀλλὰ μᾶλλον χαίρειν, ὅτι τὸ μῖσος τοῦ κόσμου, δείκνυσι τοὺς πιστεύοντας μεταβεβηκέναι ἀπ' αὐτοῦ τοῦ κόσμου, καὶ εἶναι λοιπὸν τῆς οὐρανίου πολιτείας. καὶ ἐν τῷ τέλει δὲ τῆς ἐπιστολῆς πάλιν ὑπομιμνήσκει λέγων, ὅτι ὁ τοῦ θεοῦ υἱὸς, ζωὴ αἰώνιός ἐστι, καὶ φῶς ἀληθινόν, καὶ ἵνα τούτῳ δουλεύωμεν, καὶ φυλάττωμεν ἑαυτοὺς ἀπὸ τῶν εἰδώλων.

IN EPISTOLAM IOANNIS PRIOREM, ARGVMENTVM PER ERASMVM ROT.

HANC epistolam esse Ioannis apostoli, qui scripsit euangelium, uel ipse sermonis character arguit. Multus est in mentione lucis ac tenebrarũ, uitæ ac mortis, odíj & charitatis, in iterandis uerbis, uelut exceptis ex sermone proximo. Quod genus est illud, ut exemplo quod dicimus, fiat dilucidius: Nolite diligere mundum, neq; ea quæ in mundo sunt. Si quis diligit mundum, non est charitas patris in eo: quoniam omne quod in mundo est &c. Ac mox: Non est ex patre, sed ex mundo est. Et mundus transit. Quoties hic iteratur mundus? Postremo, est in toto huius sermone quiddam minus astrictum, ac fusius, quàm in sermone reliquorum apostolorum. Est autem dilucidior epistola, quàm ut egeat argumento: quemadmodum & duæ sequentes, quæ Ioanni cuidam presbytero non apostolo tribuuntur.

FINIS.

ἦν ἀπ' ἀρχῆς, ὃ ἀκηκόαμεν, ὃ ἑωράκαμεν τοῖς ὀφθαλμοῖς ἡμῶν, ὃ ἐθεασάμεθα καὶ αἱ χεῖρες ἡμῶν ἐψηλάφησαν περὶ τοῦ λόγου τῆς ζωῆς, καὶ ἡ ζωὴ ἐφανερώθη, καὶ ἑωράκαμεν, καὶ μαρτυροῦμεν, καὶ καταγγέλλομεν ὑμῖν τὴν ζωὴν τὴν αἰώνιον, ἥτις ἦν πρὸς τὸν πατέρα, καὶ ἐφανερώθη ἡμῖν. ὃ ἑωράκαμεν καὶ ἀκηκόαμεν, ἀπαγγέλλομεν ὑμῖν, ἵνα καὶ ὑμεῖς κοινωνίαν ἔχητε μεθ' ἡμῶν. καὶ ἡ κοινωνία δὲ ἡ ἡμετέρα μετὰ τοῦ πατρὸς καὶ μετὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. καὶ ταῦτα γράφομεν ὑμῖν, ἵνα ἡ χαρὰ ὑμῶν ᾖ πεπληρωμένη. καὶ ἔστιν αὕτη ἡ ἐπαγγελία, ἣν ἀκηκόαμεν ἀπ' αὐτοῦ, καὶ ἀναγγέλλομεν ὑμῖν, ὅτι ὁ θεὸς φῶς ἐστι, καὶ σκοτία ἐν αὐτῷ οὐκ ἔστιν οὐδεμία. ἐὰν εἴπωμεν, ὅτι κοινωνίαν ἔχομεν μετ' αὐτοῦ, καὶ ἐν τῷ σκότει περιπατῶμεν, ψευδόμεθα, καὶ οὐ ποιοῦμεν τὴν ἀλήθειαν. ἐὰν δὲ ἐν τῷ φωτὶ περιπατῶμεν, ὡς αὐτός ἐστιν ἐν τῷ φωτὶ, κοινωνίαν ἔχομεν μετ' ἀλλήλων, καὶ τὸ αἷμα Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ καθαρίζει ἡμᾶς ἀπὸ πάσης ἁμαρτίας. ἐὰν εἴπωμεν, ἁμαρτίαν οὐκ ἔχομεν, ἑαυτοὺς πλανῶμεν, καὶ ἡ ἀλήθεια οὐκ ἔστιν ἐν ἡμῖν. ἐὰν ὁμολογῶμεν τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν, πιστός ἐστι καὶ δίκαιος, ἵνα ἀφῇ ἡμῖν τὰς ἁμαρτίας, καὶ καθαρίσῃ ἡμᾶς ἀπὸ πάσης ἀδικίας. ἐὰν εἴπωμεν, ὅτι οὐχ ἡμαρτήκαμεν, ψεύστην ποιοῦμεν αὐτὸν, καὶ ὁ λόγος αὐτοῦ οὐκ ἔστιν ἐν ἡμῖν.

Τεκνία μου ταῦτα γράφω ὑμῖν, ἵνα μὴ ἁμάρτητε, καὶ ἐάν τις ἁμάρτῃ, παράκλητον ἔχομεν πρὸς τὸν πατέρα, Ἰησοῦν Χριστὸν δίκαιον. καὶ αὐτὸς ἱλασμός ἐστι περὶ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν, οὐ περὶ τῶν ἡμετέρων δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ περὶ ὅλου τοῦ κόσμου. καὶ ἐν τούτῳ γινώσκομεν, ὅτι ἐγνώκαμεν αὐτὸν, ἐὰν τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ τηρῶμεν. ὁ λέγων, ἔγνωκα αὐτὸν, καὶ τὰς ἐντολὰς

ERASMI VERSIO.

VOD erat ab initio, quod audiuimus, quod uidimus oculis nostris quod perspeximus, & manus nostræ contrectauerunt de sermone uitæ, & uita manifestata est, uidimus: etiam testamur, & annunciamus uobis uitam æternam, quæ erat apud patrem, & manifestata est nobis. Quod uidimus & audiuimus annunciamus uobis, ut & uos societatem habeatis nobiscum, & societas nostra sit cum patre & filio eius Iesu Christo. Et hæc scribimus uobis, ut gaudium uestrum sit plenum. Et hæc est promissio, quam audiuimus ex ipso, & annunciamus uobis, quod deus lux est, & tenebræ in eo non sunt ullæ. *Si dixerimus*, quod societatem habemus cum eo, & in tenebris ambulamus, mentimur, & ueritatem non facimus. Quod si in luce ambulamus, sicut ipse est in luce, societatem habemus inter nos mutuam, & sanguis Iesu Christi filij eius emundat nos ab omni peccato. *Si dixerimus*: peccatum non habemus, nosipsos fallimus, & ueritas in nobis non est. *Si* confiteamur peccata nostra, fidelis est & iustus, ut remittat nobis peccata nostra, & emundet nos ab omni iniquitate. *Si dixerimus*: non peccauimus, mendacem facimus eum, & sermo eius non est in nobis.

Filioli mei, hæc scribo uobis ne peccetis: & si quis peccauerit, aduocatum habemus apud patrem, Iesum Christum iustum. Et ipse est propiciatio pro peccatis nostris: non pro nostris autem tantum, sed etiam pro totius mundi. Et per hoc scimus, quod cognouimus eum, si iussa illius obseruamus. Qui dicit: noui eum, & præce

VVLGATA EDITIO.

Vod fuit ab initio quod audiuimus quod uidimus oculis nostris: quod perspeximus: & manus nostræ contrectauerūt de uerbo uitæ: & uita manifestata est: & uidimus & testamur & annūciamus uobis uitā æternā quæ erat apud patrē & apparuit uobis. Quod uidimus & audiuimus annūciamus uobis: ut & uos societatē habeatis nobiscū: & societas nostra sit cū patre & filio eius Iesu Christo. Et hæc scribimus uobis ut gaudeatis: & gaudiū uestrū sit plenū. Et hæc est annunciatio quā audiuimus ab eo, & annūciamus uobis: quoniā deus lux est: & tenebræ in eo nō sunt ullæ. Si dixerimus quoniā societatem habemus cū eo, & in tenebris ambulamus, mentimur: & ueritatem nō facimus. Si autem in luce ambulamus sicut & ipse est in luce, societatem habemus ad inuicē: & sanguis Iesu Christi filij eius emūdat nos ab omi peccato. Si dixerimus quoniā peccatum nō habemus, ipsi nos seducimus, & ueritas in nobis nō est. Si cōfiteamur peccata nostra fidelis est & iustus ut remittat nobis peccata nostra: & emūdet nos ab omni iniquitate. Si dixerimus quoniā non peccauimus, mendacē facimus eū: & uerbū eius non est in no/
bis. Filioli mei hæc scri/ II.
bo uobis ut non peccetis. etsi quis peccauerit, aduocatum habemus apud patrem, Iesum Christū iustū: & ipse est propitiatio pro peccatis nostris: nō pro nostris autem tantū, sed etiā pro totius mūdi. Et in hoc scimus quoniā cognouimus eū, si mādata eius obseruamus. Qui dicit se nosse deum, & manda

ἐντολὰς αὐτοῦ μὴ τηρῶν, ψεύστης ἐστί, καὶ
ἐν τούτῳ ἡ ἀλήθεια οὐκ ἔστιν. ὃς δ᾽ ἂν
τηρῇ αὐτοῦ τὸν λόγον, ἀληθῶς ἐν τούτῳ
ἡ ἀγάπη τοῦ θεοῦ τετελείωται. ἐν τούτῳ
γινώσκομεν, ὅτι ἐν αὐτῷ ἐσμέν. ὁ
λέγων ἐν αὐτῷ μένειν, ὀφείλει καθὼς
ἐκεῖνος περιεπάτησε, καὶ αὐτὸς οὕτως
περιπατεῖν. Ἀδελφοὶ οὐκ ἐντολὴν και
νὴν γράφω ὑμῖν, ἀλλ᾽ ἐντολὴν πα
λαιὰν, ἣν εἴχετε ἀπ᾽ ἀρχῆς. ἡ ἐντολὴ
ἡ παλαιά ἐστιν ὁ λόγος, ὃν ἠκούσατε ἀπ᾽
ἀρχῆς. πάλιν ἐντολὴν καινὴν γρά-
φω ὑμῖν, ὅ ἐστιν ἀληθὲς ἐν αὐτῷ καὶ
ἐν ὑμῖν, ὅτι ἡ σκοτία παράγεται, καὶ τὸ
φῶς τὸ ἀληθινὸν ἤδη φαίνει. ὁ λέγων
ἐν τῷ φωτὶ εἶναι, καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ
μισῶν, ἐν τῇ σκοτίᾳ ἐστὶν ἕως ἄρτι.
Ὁ ἀγαπῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, ἐν τῷ
φωτὶ μένει, καὶ σκάνδαλον ἐν αὐτῷ
οὐκ ἔστιν. ὁ δὲ μισῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ
ἐν τῇ σκοτίᾳ ἐστὶ, καὶ ἐν τῇ σκοτίᾳ πε
ριπατεῖ, καὶ οὐκ οἶδε ποῦ ὑπάγει. ὅτι ἡ
σκοτία ἐτύφλωσε τοὺς ὀφθαλμοὺς
αὐτοῦ. γράφω ὑμῖν τεκνία, ὅτι ἀφέων-
ται ὑμῖν αἱ ἁμαρτίαι διὰ τὸ ὄνομα
αὐτοῦ. γράφω ὑμῖν πατέρες, ὅτι ἐγνώ
κατε τὸν ἀπ᾽ ἀρχῆς. γράφω ὑμῖν νεα-
νίσκοι, ὅτι νενικήκατε τὸν πονηρόν. γρά-
φω ὑμῖν παιδία, ὅτι ἐγνώκατε τὸν
III πατέρα. ἔγραψα ὑμῖν πατέρες, ὅτι
ἐγνώκατε τὸν ἀπ᾽ ἀρχῆς. ἔγραψα ὑμῖν
νεανίσκοι, ὅτι ἰσχυροί ἐστε, καὶ ὁ λόγος
τοῦ θεοῦ ἐν ὑμῖν μένει, καὶ νενικήκατε
τὸν πονηρόν. Μὴ ἀγαπᾶτε τὸν κόσμον,
μηδὲ τὰ ἐν τῷ κόσμῳ. Ἐάν τις ἀγα
πᾷ τὸν κόσμον, οὐκ ἔστιν ἡ ἀγάπη τοῦ
πατρὸς ἐν αὐτῷ. ὅτι πᾶν τὸ ἐν τῷ
κόσμῳ, ἡ ἐπιθυμία τῆς σαρκὸς, καὶ ἐπι
θυμία τῶν ὀφθαλμῶν, καὶ ἡ ἀλαζονεία
τοῦ βίου, οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ πατρὸς, ἀλλ᾽
ἐκ τοῦ κόσμου ἐστί. καὶ ὁ κόσμος παράγε
ται, καὶ ἡ ἐπιθυμία αὐτοῦ. ὁ δὲ ποιῶν τὸ
θέλημα τοῦ θεοῦ, μένει εἰς τὸν αἰῶνα.
Παιδία ἐσχάτη ὥρα ἐστί, καὶ καθὼς ἠ-
κούσατε, ὅτι ὁ ἀντίχριστος ἔρχεται, καὶ
νῦν ἀντίχριστοι πολλοὶ γεγόνασιν.
ὅθεν γινώσκομεν, ὅτι ἐσχάτη ὥρα
ἐστίν. ἐξ ἡμῶν ἐξῆλθον, ἀλλ᾽ οὐκ ἦσαν
ἐξ ἡμῶν. εἰ γὰρ ἦσαν ἐξ ἡμῶν, μεμε
νήκεισαν ἂν μεθ᾽ ἡμῶν. ἀλλ᾽ ἵνα φα-
νερωθῶσιν, ὅτι οὐκ εἰσὶ πάντες ἐξ ἡ-
μῶν. καὶ ὑμεῖς χρίσμα ἔχετε ἀπὸ τοῦ
ἁγίου.

præcepta eius non seruat, mendax est, & in eo ueritas nō est. Qui aūt seruat sermonem eius, uere in hoc charitas dei perfecta est. Per hoc scimus, ꝙ in ipso sumus. Qui dicit se in eo manere, debet sicut ille ambulauit, & ipse ambulare. Charissimi, non præceptū nouū scribo uobis, sed præceptū uetus, qđ habuistis ab initio. Præceptum uetus est sermo, quē audistis ab initio. Rursum præceptū nouū scribo uobis, qđ uerū est in ipso, idem uerū est & in uobis: qa tenebræ prætereūt, & uerū lumē iam lucet. Qui dicit se in luce esse, & fratrē suū odit, in tenebris est usq adhuc. Qui diligit fratrē suū, in lumine manet, & offendiculū in eo non est. Qui autē odit fratrē suū, in tenebris est, & in tenebris ambulat, et nescit quò eat quia tenebræ obcæcauerūt oculos eius. Scribo uobis filioli, quoniā remittunt uobis peccata propter nomen eius. Scribo uobis patres, quoniam cognouistis eū qui ab initio est. Scribo uobis adolescentes, qm̄ uicistis illum malū. Scribo uobis filioli, qm̄ cognouistis patrē. Scripsi uobis patres, quoniā cognouistis eū, qui ab initio est. Scripsi uobis adolescentes, qm̄ fortes estis, et uerbum dei manet in uobis, et uicistis illū malū. Ne diligatis mundū, neque ea quæ in mūdo sunt. Si quis diligit mundū, non est charitas patris in eo. Qm̄ oñe qđ est in mundo, uelut cōcupiscentia carnis, & cōcupiscentia oculorū, & fastus uitæ, nō est ex patre, sed ex mūdo est Et mūdus transit & cōcupiscentia eius. Qui aūt facit uoluntatē dei, manet in æternū. Filioli, nouissimū tempus est, & sicut audistis, quod Antichristus uenturus sit, etiā nūc antichristi multi cœperūt esse. Vnde scimus nouissimū tempus esse. E nobis egressi sunt, sed nō erāt ex nobis. Nā si fuissent ex nobis, permāsissent utiq nobiscū. Sed ut manifesti fierent, ꝙ nō sint omnes ex nobis. Sed uos unctionē habetis à sancto.

mandata eius nō custodit, mendax est: & in eo ueritas nō est. Qui aūt seruat uerbum eius: uere in hoc charitas dei pfecta est. In hoc scimus, qm̄ in ipso sumus: Qui dicit se in Christo manere, debet sicut ille ambulauit & ipse ambulare. Charissimi: nō mādatū nouū scribo uobis, sed mādatū uetus ꝙ habuistis ab initio. Mādatū uetus est uerbū ꝙ audistis. Iterum mandatū nouū scribo uobis qđ uerū est: & in ipso & in uobis: qa tenebræ trāsierūt, & uerū lumē iam lucet. Qui dicit se in luce esse & fratrē suū odit, in tenebris est usq adhuc. Qui diligit fratrē suū, in lumine manet: & scādalū in eo nō est. Qui autē odit fratrē suū, in tenebris est, & in tenebris ambulat, & nescit q̊ eat: quia tenebræ obcæcauerūt oculos eius. Scribo uobis filioli, q̊niam remittunt uobis peccata ꝑpter nomē eius. Scribo uobis patres, q̊niā cognouistis eū qui ab initio est. Scribo uobis adolescentes, q̊niā uicistis malignū. Scribo uobis infantes q̊niā cognouistis patrē. Scribo uobis patres: q̊niā cognouistis eū q ab initio est. Scribo uobis iuuenes: qm̄ fortes estis: et uerbum dei manet in uobis, & uicistis malignū. Nolite diligere mundū, neq ea quæ in mūdo sūt. Si qs diligit mundum, nō est charitas prīs in eo. Quoniā omne qđ est in mundo, cōcupiscētia carnis est: & cōcupiscētia oculorū & superbia uitæ: quæ nō est ex pre, sed ex mūdo est: Et mūdus trāsit & cōcupiscētia eius. Qui aūt facit uolūtatē dei, manet in æternū. Filioli: nouissima hora est. Et sicut audistis qa Antichristus uenit, nūc Antichristi multi facti sunt. Vnde scimus quia nouissima hora est. Ex nobis prodierūt, sed nō erāt ex nobis. Nā si fuissent ex nobis, permāsissent utiq nobiscū. Sed ut manifesti sint, q̊niam nō sunt oēs ex nobis. Sed uos unctionē habetis à sancto

ἁγίου, καὶ οἴδατε πάντα. οὐκ ἔγρα/
ψα ὑμῖν, ὅτι οὐκ οἴδατε τὴν ἀλή/
θειαν, ἀλλ᾽ ὅτι οἴδατε αὐτήν. καὶ ὅτι
πᾶν ψεῦδος ἐκ τῆς ἀληθείας οὐκ ἔστι.
τίς ἐστιν ὁ ψεύστης, εἰ μὴ ὁ ἀρνούμενος
ὅτι Ἰησοῦς οὐκ ἔστιν ὁ χριστός; οὗτός
ἐστιν ὁ ἀντίχριστος, ὁ ἀρνούμενος τὸν
πατέρα καὶ τὸν υἱόν. πᾶς ὁ ἀρνούμενος τὸν
υἱόν, οὐδὲ τὸν πατέρα ἔχει. ὑμεῖς οὖν ὃ
ἠκούσατε ἀπ᾽ ἀρχῆς, ἐν ὑμῖν μενέτω.
ἐὰν ἐν ὑμῖν μείνῃ ὃ ἀπ᾽ ἀρχῆς ἠκού/
σατε, καὶ ὑμεῖς ἐν τῷ υἱῷ, καὶ ἐν τῷ
πατρὶ μενεῖτε. καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ ἐπαγ/
γελία, ἣν αὐτὸς ἐπηγγείλατο ἡμῖν,
τὴν ζωὴν τὴν αἰώνιον. ταῦτα ἔγρα
ψα ὑμῖν περὶ τῶν πλανώντων ὑμᾶς.
καὶ ὑμεῖς τὸ χρίσμα ὃ ἐλάβετε ἀπ᾽ αὐτοῦ
ἐν ὑμῖν μένει. καὶ οὐ χρείαν ἔχετε, ἵνα
τὶς διδάσκῃ ὑμᾶς. ἀλλ᾽ ὡς τὸ αὐτὸ
χρίσμα διδάσκει ὑμᾶς περὶ πάντων
καὶ ἀληθές ἐστι. καὶ οὐκ ἔστι ψεῦδος.
καὶ καθὼς ἐδίδαξεν ὑμᾶς, μενεῖτε ἐν
αὐτῷ. καὶ νῦν τεκνία μένετε ἐν αὐτῷ
ἵνα ὅταν φανερωθῇ, ἔχωμεν παῤῥη
σίαν, καὶ μὴ αἰσχυνθῶμεν ἀπ᾽ αὐτοῦ ἐν
τῇ παρουσίᾳ αὐτοῦ. ἐὰν εἰδῆτε ὅτι δί
καιός ἐστι, γινώσκετε, ὅτι πᾶς ὁ ποι
ῶν τὴν δικαιοσύνην, ἐξ αὐτοῦ γεγέ/
νηται. Ἴδετε ποταπὴν ἀγάπην
δέδωκεν ἡμῖν ὁ πατήρ, ἵνα τέκνα
θεοῦ κληθῶμεν. διὰ τοῦτο ὁ κόσμος
οὐ γινώσκει ὑμᾶς, ὅτι οὐκ ἔγνω αὐ/
τόν. Ἀγαπητοί, νῦν τέκνα θεοῦ ἐσμὲν
καὶ οὔπω ἐφανερώθη, ὅτι ἐσόμεθα. οἴ/
δαμεν δέ, ὅτι ἐὰν φανερωθῇ, ὅμοιοι
αὐτῷ ἐσόμεθα, ὅτι ὀψόμεθα αὐτὸν
καθώς ἐστι. καὶ πᾶς ὁ ἔχων τὴν ἐλπί
δα ταύτην ἐπ᾽ αὐτόν, ἁγνίζει ἑαυτὸν
καθὼς ἐκεῖνος ἁγνός ἐστι. πᾶς ὁ ποι/
ῶν τὴν ἁμαρτίαν, καὶ τὴν ἀνομίαν
ποιεῖ, καὶ ἡ ἁμαρτία ἐστὶν ἡ ἀνομία.
καὶ οἴδατε, ὅτι ἐκεῖνος ἐφανερώθη, ἵνα
τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν ἄρῃ, καὶ ἁμαρ/
τία ἐν αὐτῷ οὐκ ἔστι. πᾶς ὁ ἐν αὐτῷ
μένων οὐχ ἁμαρτάνει, πᾶς ὁ ἁμαρ
τάνων οὐχ ἑώρακεν αὐτόν, οὐδὲ ἔγνω
κεν αὐτόν. τεκνία μηδεὶς πλανάτω
ὑμᾶς. ὁ ποιῶν τὴν δικαιοσύνην,
δίκαιός ἐστι, καθὼς ἐκεῖνος δίκαιός
ἐστιν. ὁ ποιῶν τὴν ἁμαρτίαν ἐκ τοῦ
διαβόλου ἐστίν, ὅτι ἀπ᾽ ἀρχῆς ὁ διά/
βολος ἁμαρτάνει. εἰς τοῦτο ἐφανερώθη
ὁ υἱὸς

ſancto illo,& noſtis omnia.|Non
ſcripſi uobis, quaſi ignorantibus
ueritatem, ſed tanquā ſcientibus
eam. Quodq́ȝ om̄e mendaciū ex
ueritate nō eſt. Quis eſt mendax,
niſi is qui negat Ieſum eſſe Chri/
ſtum? Hic eſt Antichriſtus, qui ne
gat patrem & filium. Quiſquis ne
gat filium, is ne patrem quidē ha
bet. Vos igit̄ quod audiſtis ab ini
tio, in uobis permaneat. *Si in uo/
bis permanſerit quod audiſtis ab
initio, et uos in filio et patre mane
bitis.* Et hæc eſt repromiſſio, qua
ipſe pollicitus eſt nobis, uitā æter/
nam. Hæc ſcripſi uobis de his qui
ſeducunt uos. Et unctio quā uos
accepiſtis ab eo, manet in uobis.
Et non neceſſe habetis, ut quiſquā
doceat uos, ſed ſicut ipſa unctio
docet uos de omnibus, & uerax
eſt, & nō eſt mendacium. Et ſicut
docuit uos, manete in ea. Et nunc
filioli manete in eo, ut cum appa/
ruerit, habeamus fiduciam, & nō
pudefiamus ab eo in aduentu e/
ius. *Si* ſcitis quod iuſtus eſt, ſcito/
te, quod omnis qui facit iuſticiā,
ex ipſo natus eſt.

Videte qualem charitatem de/
dit nobis pater, ut filij dei nomi/
nemur. Propter hoc mundus nō
nouit uos, quia non nouit eum.
Chariſſimi, nūc filij dei ſumus, &
nondum apparuit id quod futuri
ſumus. *Scimus autem*, quod ſi ap
paruerit, ſimiles ei erimus, quoni/
am uidebimus eum ſicuti eſt. Et
omnis qui habet hāc ſpem in eo,
purificat ſe, ſicut & ille purus eſt.
Omnis qui committit peccatum,
idem et iniquitatē cōmittit: & pec
catum eſt iniquitas. Et ſcitis quod
ille apparuit, ut peccata noſtra tol
leret, & peccatū in eo non eſt. O/
mnis qui in eo manet, nō peccat:
omnis qui peccat, nō uidit eū, nec
cognouit eum. Filioli, nemo uos
ſeducat. Qui exercet iuſticiā, iuſt⁹
eſt, ſicut & ille iuſtus eſt. Qui cō/
mittit peccatū, ex diabolo eſt: qm̄
ab initio diabolus peccat. Ad hoc
appa

ſancto & noſtis omnia. Nō
ſcripſi uobis q̄ſi ignorātib⁹
ueritatē, ſed q̄ſi ſcie͞tibus eā:
& qm̄ omne mēdaciū ex ue
ritate nō eſt. Quis eſt men/
dax, niſi is qui negat, q̄niā Ie
ſus nō eſt Chriſtus? Hic eſt
antichriſt⁹ qui negat patrē
& filiū. Ois qui negat filiū,
nec patrē habet. Qui cōfite
tur filiū, & patrē habet. Vos
qđ audiſtis ab initio, in uo/
bis p̄maneat: q̄ ſi in uobis
permāſerit qđ audiſtis ab
initio, & uos in filio & patre
manebitis. Et hæc eſt repro
miſſio q̄ ipſe pollicitus eſt
nobis uitā æternā. Hæc ſcri
pſi uobis de his q̄ ſeducunt
uos: & uos unctionem quā
accepiſtis ab eo, maneat in
uobis. Et nō neceſſe habe/
tis ut aliq̄s doceat uos, ſed
ſicut unctio eius docet uos
de omnibus: & uerū eſt, &
nō eſt mēdaciū. Et ſicut do/
cuit uos, manete in eo. Et
nunc filioli manete in eo: ut
cum apparuerit, habeamus
fiduciā, & nō cōfundamur
ab eo in aduentu eius. Si ſci/
tis quoniam iuſtus eſt: ſci/
tote quoniam & omnis qui
facit iuſticiam, ex ipſo na/
tus eſt.

Videte qualē charitatem III.
dedit nobis pater, ut filij dei
nominemur & ſimus, Pro/
pter hoc mūdus non nouit
nos: q̄a nō nouit eū. Charif
ſimi: nūc filij dei ſum⁹: & nō
dum apparuit q̄d erimus.
Scimus quoniā cū apparue
rit, ſimiles ei erimus: qm̄ ui/
debim⁹ eū ſicuti eſt: Et om̄is
qui habet hāc ſpē in eo, ſan/
ctificat ſe ſicut & ille ſanctus
eſt. Om̄is qui facit peccatū,
& iniq̄tatē facit. Et peccatū
eſt iniq̄tas. Et ſcitis quia ille
apparuit ut peccata tolleret
& peccatū in eo nō eſt. Oīs
qui in eo manet, nō peccat:
& omnis q̄ peccat, nō uidit
eū, nec cognouit eū. Filioli:
nemo uos ſeducat. Qui fa/
cit iuſticiā, iuſtus eſt ſicut &
ille iuſtus eſt. Qui facit pec
catum, ex diabolo eſt: quo/
niā ab initio diabolus pec/
cat. In hoc apparuit filius
dei,

ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, ἵνα λύσῃ τὰ ἔργα τοῦ
διαβόλου. πᾶς ὁ γεγεννημένος ἐκ τοῦ
θεοῦ, ἁμαρτίαν οὐ ποιεῖ, ὅτι σπέρμα
αὐτοῦ ἐν αὐτῷ μένει, καὶ οὐ δύναται
ἁμαρτάνειν, ὅτι ἐκ τοῦ θεοῦ γεγέννηται.
ἐν τούτῳ φανερά ἐστι τὰ τέκνα τοῦ
θεοῦ καὶ τὰ τέκνα τοῦ διαβόλου. πᾶς
ὁ μὴ ποιῶν δικαιοσύνην, οὐκ ἔστιν
ἐκ τοῦ θεοῦ, καὶ ὁ μὴ ἀγαπῶν τὸν ἀδελ
φὸν αὐτοῦ. ὅτι αὕτη ἐστὶν ἡ ἀγγελία,
ἣν ἠκούσατε ἀπ' ἀρχῆς, ἵνα ἀγαπῶ/
μεν ἀλλήλους. οὐ καθὼς κάϊν ἐκ τοῦ πο
νηροῦ ἦν, καὶ ἔσφαξε τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ.
καὶ χάριν τίνος ἔσφαξεν αὐτόν;
ὅτι τὰ ἔργα αὐτοῦ πονηρὰ ἦν, τὰ δὲ τοῦ
ἀδελφοῦ αὐτοῦ δίκαια. μὴ θαυμάζε/
τε ἀδελφοί μου, εἰ μισεῖ ὑμᾶς ὁ κό/
σμος. ἡμεῖς οἴδαμεν, ὅτι μεταβεβή/
καμεν ἐκ τοῦ θανάτου εἰς τὴν ζωήν, ὅτι
ἀγαπῶμεν τοὺς ἀδελφούς. ὁ μὴ ἀγα
πῶν τὸν ἀδελφόν, μένει ἐν τῷ θανά/
τῳ. πᾶς ὁ μισῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ,
ἀνθρωποκτόνος ἐστί. καὶ οἴδατε, ὅτι πᾶς
ἀνθρωποκτόνος οὐκ ἔχει ζωὴν αἰώνιον
ἐν αὐτῷ μένουσαν. ἐν τούτῳ ἐγνώκα
μεν τὴν ἀγάπην, ὅτι ἐκεῖνος ὑπὲρ ἡ/
μῶν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἔθηκε, καὶ ἡμεῖς ὀ/
φείλομεν ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν τὰς ψυ
χὰς τιθέναι. ὃς δ' ἂν ἔχῃ τὸν βίον τοῦ
κόσμου, καὶ θεωρῇ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ
χρείαν ἔχοντα, καὶ κλείσῃ τὰ σπλά/
γχνα αὐτοῦ ἀπ' αὐτοῦ, πῶς ἡ ἀγάπη τοῦ
θεοῦ μένει ἐπ' αὐτῷ; τεκνία μου μὴ ἀγα
πῶμεν λόγῳ, μηδὲ γλώσσῃ, ἀλλ' ἔρ
γῳ καὶ ἀληθείᾳ. καὶ ἐν τούτῳ γινώσκο/
μεν, ὅτι ἐκ τῆς ἀληθείας ἐσμέν, καὶ ἔμπρο
σθεν αὐτοῦ πείσομεν τὰς καρδίας ἡ/
μῶν. ὅτι ἐὰν καταγινώσκῃ ἡμῶν ἡ
καρδία, ὅτι μείζων ἐστὶν ὁ θεὸς τῆς καρ
δίας ἡμῶν, καὶ γινώσκει πάντα. ἀγα
πητοὶ ἐὰν ἡ καρδία ἡμῶν μὴ καταγι
νώσκῃ ἡμῶν, παῤῥησίαν ἔχομεν πρὸς
τὸν θεόν, καὶ ὃ ἐὰν αἰτῶμεν, λαμβάνομεν
παρ' αὐτοῦ, ὅτι τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ τηροῦ
μεν, καὶ τὰ ἀρεστὰ ἐνώπιον αὐτοῦ ποιοῦ
μεν. καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ ἐντολὴ αὐτοῦ, ἵνα
πιστεύσωμεν τῷ ὀνόματι τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ
Ἰησοῦ χριστοῦ, καὶ ἀγαπῶμεν ἀλλήλους
καθὼς ἔδωκεν ἐντολήν. καὶ ὁ τηρῶν
τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ, ἐν αὐτῷ μένει, καὶ αὐ
τὸς ἐν αὐτῷ. καὶ ἐν τούτῳ γινώσκο/
μεν, ὅτι μένει ἐν ἡμῖν ἐκ τοῦ πνεύμα/
τος,

apparuit filius dei, ut dissoluat ope
ra diaboli. Omnis qui natus est ex
deo, peccatum non cõmittit: quo/
niam semen ipsius in eo manet, &
non potest peccare, eò quod ex
deo natus est. In hoc manifesti
sunt filij dei, & filij diaboli: Omnis
qui non facit iusticiam, non est
ex deo, & qui non diligit fratrem
suum. Quoniam hæc est annun/
ciatio, quam audistis ab initio, ut
diligatis uos inuicem. Non sicut
Cain ex illo malo erat, & occidit
fratrem suum. Et propter quid oc/
cidit eum? Quia opera eius mala
erant, fratris autem eius iusta. Ne
miremini fratres mei, si odit uos
mundus. Nos scimus, quod trans/
lati sumus de morte ad uitã, quia
diligimus fratres. Qui non diligit
fratrem, manet in morte. Omnis
qui odit fratrem suum, homicida
est. Et scitis, quod omnis homici/
da non habet uitam æternam in se
manentem. Per hoc cognouimus
charitatem, quoniam ille animam
suam pro nobis posuit: & nos de
bemus pro fratribus animas po
nere. Qui uero habuerit substan/
tiam mundi, et uiderit fratrẽ suum
egentem, et clauserit uiscera sua ab
eo, quomodo charitas dei manet
in eo? Filioli mei, ne diligamꝰ uer/
bo, neq; lingua, sed opere & ueri/
tate. Per hoc cognoscimus, quod
ex ueritate sumus, & in conspectu
eius suadebimus cordibus nostris.
Quoniam si condemnet nos cor
nostrum, maior est deus corde no
stro, & nouit omnia. Charissimi,
si cor nostrũ nõ condemnet nos,
fiduciam habemus erga deum: &
quicquid petierimus, accipimus
ab eo: quoniam præcepta eius cu
stodimus, & ea quæ sunt placita
coram eo, facimus. Et hoc est præ/
ceptum eius, ut credamus nomi/
ni filij eius Iesu Christi, & diliga/
mus nos mutuo, sicut dedit præce
ptum. Et qui seruat præcepta eius,
in illo manet, & ipse in eo. Et per
hoc scimus, ꝙ manet in nobis è spi
ritu

dei, ut dissoluat opera dia/
boli. Omis qui natus est ex
deo, peccatũ nõ facit: quo/
niam semẽ ipsius in eo ma/
net: & nõ potest peccare, ꝙ/
niã ex deo natus est. In hoc
manifesti sunt filij dei & filij
diaboli. Omis qui nõ est iu/
stus, nõ est ex deo: & qui nõ
diligit fratrẽ suum. Quo/
niã hæc est annũciatio quã
audistis ab initio ut diliga/
tis alterutrũ. Nõ sicut Cain
qui ex maligno erat & occi/
dit fratrẽ suum. Et propter
quid occidit eum? Quoniã
opera eius maligna erant:
fratris autẽ eius iusta. Noli/
te mirari fratres si odit uos
mundus. Nos scimus quo/
niã trãslati sumus de mor/
te ad uitã: quoniã diligimꝰ
fratres. Qui nõ diligit, ma/
net in morte. Omis qui odit
fratrem suũ, homicida est.
Et scitis quoniã omnis ho/
micida nõ habet uitã æter/
nam in se manentẽ. In hoc
cognouimus charitatẽ dei,
quoniã ille animã suã pro
nobis posuit: & nos debemꝰ
pro fratribus animas pone
re. Qui habuerit substãtiã
huius mũdi: & uiderit fra/
trem suũ necesse habere: &
clauserit uiscera sua ab eo:
quomodo charitas dei ma/
net in eo? Filioli mei: nõ dili
gamus uerbo neq; lingua,
sed opere & ueritate. In hoc
cognoscimus quoniã ex ue
ritate sumus: & in cõspectu
eius suadebimꝰ corda nr̃a.
Qm̃ si reprehenderit nos
cor nostrũ, maior est deus
corde nr̃o, & nouit omnia.
Charissimi si cor nostrũ nõ
reprehẽderit nos, fiduciã ha
bemus ad deũ: & quicquid
petierimus, accipiemus ab
eo: qñiã mãdata eius custo/
dimus: & ea quæ sunt placi
ta corã eo facimus. Et hoc
est mandatũ eius ut creda/
mus in nomine filij eius Ie/
su Christi: & diligamus al/
terutrũ, sicut dedit mãdatũ
nobis. Et qui seruat mãda/
ta eius, in illo manet, & ipse
in eo. Et in hoc scimus, quo/
niã manet in nobis de spi/
ritu

τος, οὗ ἡμῖν ἔδωκεν. Ἀγαπητοί,
μὴ παντὶ πνεύματι πιστεύετε, ἀλλὰ
δοκιμάζετε τὰ πνεύματα εἰ ἐκ τοῦ
θεοῦ ἐστιν, ὅτι πολλοὶ ψευδοπροφῆται ἐξε
ληλύθασιν εἰς τὸν κόσμον. ἐν τούτῳ
γινώσκετε τὸ πνεῦμα τοῦ θεοῦ. πᾶν
πνεῦμα ὃ ὁμολογεῖ Ἰησοῦν χριστὸν
ἐν σαρκὶ ἐληλυθότα, ἐκ τοῦ θεοῦ ἐστί.
καὶ πᾶν πνεῦμα ὃ μὴ ὁμολογεῖ τὸν
Ἰησοῦν χριστὸν ἐν σαρκὶ ἐληλυθότα,
ἐκ τοῦ θεοῦ οὐκ ἔστι. καὶ τοῦτό ἐστι τὸ τοῦ
ἀντιχρίστου, ὃ ἀκηκόατε, ὅτι ἔρχεται,
καὶ νῦν ἐν τῷ κόσμῳ ἐστὶν ἤδη. ὑμεῖς
ἐκ τοῦ θεοῦ ἐστε τεκνία, καὶ νενικήκατε αὐ
τούς, ὅτι μείζων ἐστὶν ὁ ἐν ὑμῖν, ἢ ὁ
ἐν τῷ κόσμῳ. αὐτοὶ ἐκ τοῦ κόσμου εἰ
σί, διὰ τοῦτο ἐκ τοῦ κόσμου λαλοῦσι,
καὶ ὁ κόσμος αὐτῶν ἀκούει. ἡμεῖς ἐκ
τοῦ θεοῦ ἐσμέν. ὁ γινώσκων τὸν θεὸν,
ἀκούει ἡμῶν. ὃς οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ θεοῦ,
οὐκ ἀκούει ἡμῶν. ἐκ τούτου γινώσκο/
μεν τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας, καὶ τὸ
πνεῦμα τῆς πλάνης. ἀγαπητοί, ἀγα
πῶμεν ἀλλήλους, ὅτι ἡ ἀγάπη ἐκ τοῦ
θεοῦ ἐστι. καὶ πᾶς ὁ ἀγαπῶν, ἐκ τοῦ
θεοῦ γεγέννηται, καὶ γινώσκει τὸν θεόν.
ὁ μὴ ἀγαπῶν, οὐκ ἔγνω τὸν θεόν, ὅτι
ὁ θεὸς ἀγάπη ἐστίν. ἐν τούτῳ ἐφανε/
ρώθη ἡ ἀγάπη τοῦ θεοῦ ἐν ἡμῖν, ὅτι
τὸν υἱὸν αὐτοῦ μονογενῆ ἀπέσταλκεν
ὁ θεὸς εἰς τὸν κόσμον, ἵνα ζήσωμεν
δι᾽ αὐτοῦ. ἐν τούτῳ ἐστὶν ἡ ἀγάπη, οὐχ
ὅτι ἡμεῖς ἠγαπήσαμεν τὸν θεόν, ἀλλ᾽
ὅτι αὐτὸς ἠγάπησεν ἡμᾶς, καὶ ἀπέ/
στειλε τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἱλασμὸν περὶ τῶν
ἁμαρτιῶν ἡμῶν. ἀγαπητοὶ εἰ οὕτως
ἠγάπησεν ἡμᾶς ὁ θεός, καὶ ἡμεῖς ὀ/
φείλομεν ἀλλήλους ἀγαπᾶν. θεὸν
οὐδεὶς πώποτε τεθέαται. ἐὰν ἀγα/
πῶμεν ἀλλήλους, ὁ θεὸς ἐν ἡμῖν μέ
νει, καὶ ἡ ἀγάπη αὐτοῦ τετελειωμέ/
νη ἐστὶν ἐν ἡμῖν. ἐν τούτῳ γινώσκο
μεν, ὅτι ἐν αὐτῷ μένομεν, καὶ αὐτὸς
ἐν ἡμῖν, ὅτι ἐκ τοῦ πνεύματος αὐ
τοῦ δέδωκεν ἡμῖν. καὶ ἡμεῖς τεθεά/
μεθα καὶ μαρτυροῦμεν, ὅτι ὁ πατὴρ
ἀπέσταλκε τὸν υἱὸν σωτῆρα τοῦ κόσμου.
ὃς ἂν ὁμολογήσῃ, ὅτι Ἰησοῦς ἐστιν
ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, ὁ θεὸς ἐν αὐτῷ μένει, καὶ
αὐτὸς ἐν τῷ θεῷ. καὶ ἡμεῖς ἐγνώκα/
μεν καὶ πεπιστεύκαμεν τὴν ἀγάπην,
ἣν ἔχει ὁ θεὸς ἐν ἡμῖν. ὁ θεὸς ἀγά/
πη ἐστί.

ritu, quem nobis dedit.

Chariſſimi, ne cuiuis ſpiritui credatis, ſed probate ſpiritus an ex deo ſint, quoniam multi pſeu/dopropheta exierunt in mundũ Per hoc cognoſcite ſpiritum dei. Omnis ſpiritus, qui confitetur Ie ſum Chriſtum in carne ueniſſe, ex deo eſt. Et omnis ſpiritus, qui non confitetur Ieſum Chriſtum in carne ueniſſe, ex deo non eſt. Et hic eſt ille ſpiritus Antichriſti, de quo audiſtis, quod uenturus ſit, & nunc iam in mundo eſt. Vos ex deo eſtis filioli, & uiciſtis eos: quoniã maior eſt qui in uo/bis eſt, quàm qui in mundo. Ipſi è mundo ſunt, ideo è mundo lo/quuntur, & mundus eos audit. Nos ex deo ſumus. Qui nouit deum, audit nos, qui non eſt ex deo, non audit nos. Per hoc co/gnoſcimus ſpiritum ueritatis, & ſpiritum erroris. Chariſſimi, dili/gamus nos inuicẽ, quia charitas ex deo eſt. Et omnis qui diligit ex deo natus eſt, & cognoſcit deũ. Qui non diligit, nõ nouit deum quoniã deus charitas eſt. In hoc apparuit charitas dei in nobis, ꝙ filium ſuum unigenitũ miſit de/us in mundũ, ut uiuamus per eũ. In hoc eſt charitas, nõ quod nos dilexerimus deum, ſed quod ipſe dilexerit nos: et miſerit filium ſuũ propiciationem pro peccatis no ſtris. Chariſſimi, ſi ſic deus dile/xit nos, & nos debemus nos mu/tuo diligere. Deum nemo uidit unquam. Si diligamus nos inui/cem, deus in nobis manet, & cha ritas eius eſt pfecta in nobis. Ex hoc cognoſcimus, in eo nos ma/nere, & ipſum in nobis: quod de ſpiritu ſuo dedit nobis. Et nos ui/dimus & teſtamur, qđ pater mi/ſit filium ſeruatorẽ mundi. Quiſ/quis confeſſus fuerit, quod Ieſus eſt filius dei, deus in eo manet, & ipſe in deo. Et nos cognouimus & credidimus charitatem, quam habet deus in nobis. Deus chari/

tas

ritu quem dedit nobis.

Chariſſimi: nolite omni IIII.
ſpiritui credere: ſed proba/te ſpũs ſi ex deo ſint: quoniã multi pſeudo prophetæ ex/ierunt in mundũ. In hoc co gnoſcit̃ ſpiritus dei. Omnis ſpiritus qui confitet̃ Ieſum Chriſtũ in carne ueniſſe, ex deo eſt. Et omnis ſpũs qui ſoluit Ieſum, ex deo nõ eſt: & hic eſt Antichriſtus de q̃ audiſtis: quoniam uenit: & nunc iam in mũdo eſt. Vos ex deo eſtis filioli & uiciſtis eum: quoniã maior eſt qui in uobis eſt, quã qui in mũ/do: ipſi de mũdo ſunt: ideo de mundo loquunt̃: & mũ/dus eos audit. Nos ex deo ſumus. Qui nouit deũ, au/dit nos: qui nõ eſt ex deo, nõ audit nos. In hoc cognoſci/mus ſpiritũ ueritatis & ſpiri tum erroris. Chariſſimi, di/ligamus nos inuicem: quia charitas ex deo eſt. Et oĩs qui diligit fratrem ſuum, ex deo natus eſt: & cognoſcit deum. Qui nõ diligit, non nouit deum: quoniã deus charitas eſt. In hoc appa/ruit charitas dei in nobis: quoniam filiũ ſuum unige/nitũ miſit deus in mundũ: ut uiuamus per eũ. In hoc eſt charitas nõ quaſi nos di lexerimus deum, ſed quo/niam ipſe prior dilexit nos: & miſit filiũ ſuum propitia/torem pro peccatis noſtris. Chariſſimi: ſi deus dilexit nos, & nos debemus alter/utrum diligere. Deũ nemo uidit unquam. Si diligimus inuicem, deus in nobis ma/net: & charitas eius in no/bis perfecta eſt. In hoc co/gnoſcimus: quoniã in eo ma nemus & ipſe in nobis: quo/niã de ſpiritu ſancto ſuo de dit nobis. Et nos uidimus & teſtificamur: quoniã pa/ter miſit filium ſuum ſalua/torem mũdi. Quiſquis con feſſus fuerit quoniam Ie/ſus eſt filius dei: deus in eo manet, & ipſe in deo. Et nos cognouimus & credi/mus charitati quam habet deus in nobis. Deus chari/

tas

πη ἐστί. καὶ ὁ μένων ἐν τῇ ἀγάπῃ, ἐν
τῷ θεῷ μένει, καὶ ὁ θεὸς ἐν αὐτῷ. ἐν τού
τῳ τετελείωται ἡ ἀγάπη μεθ' ἡμῶν,
ἵνα παῤῥησίαν ἔχωμεν ἐν τῇ ἡμέρᾳ
τῆς κρίσεως, ὅτι καθὼς ἐκεῖνός ἐστι, καὶ ἡ/
μεῖς ἐσμὲν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ. φό
βος οὐκ ἔστιν ἐν τῇ ἀγάπῃ, ἀλλ' ἡ τε/
λεία ἀγάπη ἔξω βάλλει τὸν φόβον,
ὅτι ὁ φόβος κόλασιν ἔχει. ὁ δὲ φοβού
μενος οὐ τετελείωται ἐν τῇ ἀγάπῃ.
ἡμεῖς ἀγαπῶμεν αὐτόν, ὅτι αὐτὸς πρῶ
τος ἠγάπησεν ἡμᾶς. ἐάν τις εἴπῃ, ὅ/
τι ἀγαπῶ τὸν θεόν, καὶ τὸν ἀδελφὸν
αὐτοῦ μισῇ, ψεύστης ἐστίν. ὁ γὰρ μὴ ἀ/
γαπῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ ὃν ἑώρα/
κε, τὸν θεὸν ὃν οὐχ ἑώρακε, πῶς δύνα
ται ἀγαπᾶν; καὶ ταύτην τὴν ἐντολὴν
ἔχομεν ἀπ' αὐτοῦ, ἵνα ὁ ἀγαπῶν τὸν
θεόν, ἀγαπᾷ καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ.

Πᾶς ὁ πιστεύων, ὅτι Ἰησοῦς ἐστιν
ὁ χριστὸς, ἐκ τοῦ θεοῦ γεγέννηται. καὶ
πᾶς ὁ ἀγαπῶν τὸν γεννήσαντα, ἀγα
πᾷ καὶ τὸν γεγεννημένον ἐξ αὐτοῦ.
ἐν τούτῳ γινώσκομεν, ὅτι ἀγαπῶ/
μεν τὰ τέκνα τοῦ θεοῦ, ὅταν τὸν θεὸν
ἀγαπῶμεν, καὶ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ
τηρῶμεν. αὕτη γάρ ἐστιν ἡ ἀγάπη τοῦ
θεοῦ, ἵνα τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ τηρῶμεν
καὶ αἱ ἐντολαὶ αὐτοῦ βαρεῖαι οὐκ εἰσίν.
ὅτι πᾶν τὸ γεγεννημένον ἐκ τοῦ θεοῦ
νικᾷ τὸν κόσμον, καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ νίκη, ἡ
νικήσασα τὸν κόσμον ἡ πίστις ἡμῶν.
τίς ἐστιν ὁ νικῶν τὸν κόσμον, εἰ μὴ ὁ πι
στεύων, ὅτι Ἰησοῦς ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ;
οὗτός ἐστιν ὁ ἐλθὼν δι' ὕδατος καὶ αἵ/
ματος Ἰησοῦς χριστὸς, οὐκ ἐν τῷ ὕδατι
μόνον, ἀλλ' ἐν τῷ ὕδατι καὶ τῷ αἵ/
ματι. καὶ τὸ πνεῦμά ἐστι τὸ μαρτυροῦν,
ὅτι τὸ πνεῦμά ἐστιν ἡ ἀλήθεια. ὅτι τρεῖς
εἰσιν οἱ μαρτυροῦντες ἐν τῷ οὐρανῷ
ὁ πατὴρ, ὁ λόγος, καὶ τὸ πνεῦμα ἅγιον
καὶ οὗτοι οἱ τρεῖς ἕν εἰσι. καὶ τρεῖς εἰ/
σιν οἱ μαρτυροῦντες ἐν τῇ γῇ, πνεῦ/
μα, καὶ ὕδωρ, καὶ αἷμα, καὶ οἱ τρεῖς εἰς
τὸ ἕν εἰσιν. εἰ τὴν μαρτυρίαν τῶν ἀν
θρώπων λαμβάνομεν, ἡ μαρτυρία τοῦ
θεοῦ μείζων ἐστὶν, ὅτι αὕτη ἐστὶν ἡ μαρ/
τυρία τοῦ θεοῦ, ἣν μεμαρτύρηκε περὶ τοῦ
υἱοῦ αὐτοῦ. ὁ πιστεύων εἰς τὸν υἱὸν τοῦ
θεοῦ, ἔχει τὴν μαρτυρίαν ἐν ἑαυτῷ.
ὁ μὴ πιστεύων τῷ θεῷ, ψεύστην πεποίη
κεν αὐτὸν, ὅτι οὐ πεπίστευκεν εἰς τὴν
μαρτυρίαν

tas est, & qui manet in charitate,
in deo manet, & deus in eo. In
hoc perfecta est charitas nobi/
scum, ut fiduciam habeamus in
die iudicij, quod sicut ille est, &
nos sumus in mūdo hoc. Timor
non est in charitate, sed perfecta
charitas foras eijcit timorē, quo/
niam timor cruciatū habet. Qui
autem timet, nō est perfectus in
charitate. Nos diligimus eum,
quoniam ipse prior dilexit nos.
Si quis dixerit: diligo deum, &
fratrem suū oderit, mendax est.
Qui enim nō diligit fratrē suum
quem uidit, deū quem nō uidit,
quomō potest diligere? Et hoc
præceptū habemus ab eo: ut qui
diligit deū, diligat & fratrem suū.

Omnis qui credit Iesum esse
Christū, ex deo natus est. Et o/
mnis qui diligit eum qui genuit,
diligit et eum qui natus est ex eo
In hoc cognoscimus, quod diliga/
mus filios dei, cū deū diligimus,
& præcepta eius seruamus. Hæc
est enī charitas dei, ut præcepta
eius seruemus, & præcepta eius
grauia non sunt. Quoniā omne
quod natū est ex deo, uincit mū/
dum: & hæc est uictoria quæ ui/
cit mūdū, fides nostra. Quis est
qui uincit mundū, nisi qui credit
quod Iesus est filius dei? Hic est
qui uenit per aquam & sangui/
nem Iesus Christus: nō per aquā
solum, sed per aquā & sanguinē.
Et spiritus est qui testificat, quo/
niam spiritus est ueritas. quoniā
tres sunt qui testimoniū dant in
cœlo, pater, sermo, & spiritus san
ctus: & hi tres unum sunt. Et tres
sunt qui testimoniū dant in ter/
ra, spiritus, & aqua, & sanguis: &
hi tres unum sunt. Si testimoniū
hominum accipimus, testimo/
nium dei maius est: quoniā hoc
est testimonium dei, quo testifi/
catus est de filio suo. Qui credit
in filiū dei, habet testimoniū in se
ipso. Qui nō credit deo, menda/
cem fecit eum: quia nō credit in
testimo

tas est: et qui manet in chari
tate, in deo manet, & deus in
eo. In hoc perfecta est chari
tas nobiscū, ut fiduciam ha
beamus in die iudicij: quia
sicut ille est, & nos sumus in
hoc mundo. Timor non est
in charitate: sed pfecta cha/
ritas foras mittit timorem:
quoniā timor pœnā habet.
Qui autē timet, non est per
fectus in charitate. Nos er/
go diligamus deū: quoniā
deus prior dilexit nos. Si qs
dixerit quoniā diligo deū &
fratrem suū oderit, mēdax
est. Qui enim nō diligit fra
trem suū quē uidet, deum
quem non uidet quomodo
potest diligere? Et hoc mā/
datum habemus a deo: ut
qui diligit deū, diligat & fra
trem suū. Omnis qui cre/ V.
dit quoniam Iesus est Chri
stus, ex deo natus est. Et o/
mnis qui diligit eum qui ge
nuit, diligit & eū qui natus
est ex eo. In hoc cognosci/
mus quoniā diligimus na/
tos dei, cū deū diligamus &
mādata eius faciamus. Hæc
est enī charitas dei ut māda
ta eius custodiamus: & māda
ta eius grauia nō sunt. Qm̄
om̄e qd natū est ex deo, uin
cit mundū: & hæc est uicto/
ria quæ uincit mundū: fides
nr̄a. Quis est aūt qui uincit
mundū, nisi qui credit q̄niā
Iesus est filius dei? Hic est qui
uenit p aquā & sanguinē Ie/
sus Christus. Nō in aqua so/
lum, sed in aqua & sangui/
ne. Et spūs est qui testificat:
quoniā Christus est ueritas.
Qm̄ tres sunt qui testimo/
niū dant in cœlo, pater, uer/
bū, & spūssanctus. Et hi tres
unū sunt. Et tres sūt qui testi
moniū dant in terra: spūs, a/
qua & sanguis. Et hi tres u/
num sunt. Si testimonium
hominū accipimus, testimo
nium dei maius est: Quo/
niam hoc est testimoniū dei
quod maius est: quia testifi
catus est de filio suo. Qui
credit in filiū dei, habet te/
stimoniū dei in se. Qui ue/
ro nō credit filio, mendacē
facit eum: quia nō credit in
testimo

μαρτυρίαν, ἣν μεμαρτύρηκεν ὁ θεὸς
περὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ. καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ μαρτυ/
ρία, ὅτι ζωὴν αἰώνιον ἔδωκεν ἡμῖν
ὁ θεὸς, καὶ αὕτη ἡ ζωὴ ἐν τῷ υἱῷ αὐ/
τοῦ ἐστιν. ὁ ἔχων τὸν υἱὸν, ἔχει τὴν ζωήν.
ὁ μὴ ἔχων τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ, τὴν ζωὴν
οὐκ ἔχει. ταῦτα ἔγραψα ὑμῖν τοῖς
πιστεύουσιν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ υἱοῦ τοῦ
θεοῦ, ἵνα εἰδῆτε, ὅτι ζωὴν αἰώνιον ἔχε
τε, καὶ ἵνα πιστεύητε εἰς τὸ ὄνομα τοῦ υἱοῦ
τοῦ θεοῦ. καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ παῤῥησία, ἣν
ἔχομεν πρὸς αὐτὸν, ὅτι ἐάν τι αἰτώ/
μεθα κατὰ τὸ θέλημα αὐτοῦ, ἀκούει ἡ/
μῶν. καὶ ἐὰν οἴδαμεν ὅτι ἀκούει ἡμῶν
ὃ ἂν αἰτώμεθα, οἴδαμεν ὅτι ἔχομεν
τὰ αἰτήματα ἃ ᾐτήκαμεν παρ᾽ αὐτοῦ.
ἐάν τις ἴδῃ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ ἁμαρτά
νοντα ἁμαρτίαν μὴ πρὸς θάνατον, αἰ
τήσει καὶ δώσει αὐτῷ ζωὴν τοῖς ἁ/
μαρτάνουσι μὴ πρὸς θάνατον. ἔστιν ἁ/
μαρτία πρὸς θάνατον, οὐ περὶ ἐκείνης
λέγω ἵνα ἐρωτήσῃ. πᾶσα ἀδικία
ἁμαρτία ἐστὶν, καὶ ἔστιν ἁμαρτία οὐ
πρὸς θάνατον. οἴδαμεν, ὅτι πᾶς ὁ
γεγεννημένος ἐκ τοῦ θεοῦ οὐχ ἁμαρ/
τάνει, ἀλλ᾽ ὁ γεννηθεὶς ἐκ τοῦ θεοῦ τηρεῖ
ἑαυτὸν, καὶ ὁ πονηρὸς οὐχ ἅπτεται αὐτοῦ.
οἴδαμεν ὅτι ἐκ τοῦ θεοῦ ἐσμεν, καὶ ὁ
κόσμος ὅλος ἐν τῷ πονηρῷ κεῖται.
οἴδαμεν δὲ ὅτι ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ ἥκει. καὶ δέ
δωκεν ἡμῖν διάνοιαν, ἵνα γινώσκω
μεν τὸν ἀληθινόν. καὶ ἐσμὲν ἐν τῷ
ἀληθινῷ, ἐν τῷ υἱῷ αὐτοῦ Ἰησοῦ Χριστῷ.
οὗτός ἐστιν ὁ ἀληθινὸς θεὸς, καὶ ἡ ζωὴ
αἰώνιος. τεκνία φυλάξατε ἑαυτοὺς ἀπὸ
τῶν εἰδώλων. ἀμήν.

teſtimoniũ, quod teſtificatus eſt
deus de filio ſuo. Et hoc eſt teſti/
monium,quod uitam æternã de/
dit nobis deus, & hæc uita in filio
eius eſt. Qui habet filium, habet
uitam : qui non habet filium dei,
uitam non habet. Hæc ſcripſi uo/
bis,qui creditis in nomie filij dei,
ut ſciatis quod uitã habetis æter/
nam, & ut credatis in nomine fi/
lij dei.Et hæc eſt fiducia quam ha/
bemus apud eũ: quod ſi quid pe/
tierimus ſecundum uoluntatem
eius,audit nos.Et ſi ſcimus, quod
audit nos , quicquid petierimus,
ſcimus quod habemus petitiones
quas poſtulauimus ab eo. Si quis
uiderit fratrem ſuum peccare pec
catum nõ ad mortem,petet,& da
bit ei uitam , peccantibus non ad
mortem.Eſt peccatum ad mortẽ,
non pro illo dico ut roges. Om̃is
iniquitas peccatum eſt,Et eſt pec
catum non ad mortem. Scimus,
quod omnis qui natus eſt ex deo,
non peccat:ſed qui genitus eſt ex
deo, ſeruat ſeipſum, & malus ille
non tangit eum.Scimus quod ex
deo ſumus , & mundus totus in
malo conſtitutus eſt. Scimus aũt
quod filius dei uenit,& dedit no/
bis mentẽ,ut cognoſcamus illum
qui uerus eſt:& ſumus in uero, in
filio eius Ieſu Chriſto.Hic eſt ue/
rus deus,& uita æterna.Filioli, ca
uete uobis à ſimulacris. Amen.

teſtimonium quod teſtifica
tus eſt deus de filio ſuo. Et
hoc eſt teſtimoniũ : q̃niã ui/
tam æternã dedit nobis de/
us: & hæc uita in filio eius
eſt. Qui habet filiũ dei,ha/
bet uitam:qui non habet fi/
lium dei,uitam non habet.
Hæc ſcribo uobis ut ſciatis
quoniam uitã habetis æter/
nam,qui creditis in nomine
filij dei. Et hæc eſt fiducia
quam habemus ad deum:
quia quodcunque petieri/
mus ſecũdum uoluntatem
eius , audit nos. Et ſcimus
quia audit nos quicquid pe
tierimus. Scimus quoniam
habemus petitiões quas po
ſtulamus ab eo. Qui ſcit
fratrem ſuum peccare pec/
catum non ad mortem, pe/
tat:& dabitur ei uita peccan
ti non ad mortem. Eſt pec/
catum ad mortem:non pro
illo dico ut roget quis. O/
mnis iniquitas peccatũ eſt:
& eſt peccatum ad mortẽ.
Scimus quoniã omnis qui
natus eſt ex deo , non pec/
cat:ſed generatio dei cõſer/
uat eum : & malignus non
tanget eum. Scimus quo/
niam ex deo ſumus: & mũ/
dus totus in maligno poſi/
tus eſt.Et ſcimus quoniã fi/
lius dei uenit & dedit nobis
ſenſum ut cognoſcam⁹ deũ
uerum : & ſimus in uero fi/
lio eius. Hic eſt uerus deus
& uita æterna.Filioli,cuſto/
dite uos a ſimulacris.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΔΕΥΤΕΡΑΣ ΚΑΘΟΛΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ.

Ταύτην ὁ πρεσβύτερος γράφει κυρίᾳ καὶ τοῖς τέκνοις αὐτῆς. ἡ δὲ πρόφασις τῆς ἐπιστολῆς, αὕτη. ὁρῶν τὰ τέκνα αὐτῆς καλῶς ἀναστρεφόμενα ἐν τῇ πίστει, καὶ πολλοὺς πλάνους περιερχομένους, καὶ λέγοντας, μὴ εἶναι τὴν παρουσίαν τοῦ χριστοῦ ἐν σαρκὶ, γράφει τὴν ἐπιστολήν. καὶ πρῶτον μὲν ἀποδέχεται αὐτῆς τὰ τέκνα. εἶτα διδάσκων, μὴ νεώτερον εἶναι τὸ καθ' ἡμᾶς μυστήριον, παραινεῖ πάλιν περὶ ἀγάπης, καὶ ἵνα μείνωσιν ἐν τῇ διδαχῇ τῇ παραδοθείσῃ αὐτοῖς. καὶ λοιπὸν διδάσκει ἀντίχριστον εἶναι, τὸν λέγοντα, μὴ ἐν σαρκὶ ἐληλυθέναι τὸν χριστόν. παραγγέλλει δὲ, ὥστε τοὺς τοιούτους μὴ δέχεσθαι τινὰ εἰς οἰκίαν, μηδὲ λέγειν τοῖς τοιούτοις, χαίρειν. καὶ οὕτως πληροῖ τὴν ἐπιστολήν.

ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ ἐπιστολὴ δευτέρα.

Ὁ πρεσβύτερος ἐκλεκτῇ κυρίᾳ καὶ τοῖς τέκνοις αὐτῆς, οὓς ἐγὼ ἀγαπῶ ἐν ἀληθείᾳ, καὶ οὐκ ἐγὼ μόνος, ἀλλὰ καὶ πάντες οἱ ἐγνωκότες τὴν ἀλήθειαν, διὰ ἀλήθειαν τὴν μένουσαν ἐν ὑμῖν, καὶ μεθ' ἡμῶν ἔσται εἰς τὸν αἰῶνα. ἔσται καθ' ἡμῶν χάρις, ἔλεος, εἰρήνη, παρὰ θεοῦ πατρὸς, καὶ παρὰ κυρίου Ἰησοῦ χριστοῦ τοῦ υἱοῦ τοῦ πατρὸς, ἐν ἀληθείᾳ καὶ ἀγάπῃ. Ἐχάρην λίαν, ὅτι εὕρηκα ἐκ τῶν τέκνων σου περιπατοῦντας ἐν ἀληθείᾳ, καθὼς ἐντολὴν ἐλάβομεν παρὰ τοῦ πατρός. καὶ νῦν ἐρωτῶ σε κυρία, οὐχ ὡς ἐντολὴν γράφω σοι καινὴν, ἀλλὰ ἣν εἴχομεν ἀπ' ἀρχῆς, ἵνα ἀγαπῶμεν ἀλλήλους. καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ ἀγάπη, ἵνα περιπατῶμεν κατὰ τὴν ἐντολὴν αὐτοῦ. αὕτη ἐστὶν ἡ ἐντολὴ, καθὼς ἠκούσατε ἀπ' ἀρχῆς, ἵνα ἐν αὐτῇ περιπατῆτε, ὅτι πολλοὶ πλάνοι εἰσῆλθον εἰς τὸν κόσμον, οἱ μὴ ὁμολογοῦντες Ἰησοῦν χριστὸν ἐρχόμενον ἐν σαρκί. οὗτός ἐστιν ὁ πλάνος καὶ ὁ ἀντίχριστος. Βλέπετε ἑαυτοὺς, μὴ ἀπολέσωμεν ἃ εἰργασάμεθα, ἀλλὰ μισθὸν πλήρη ἀπολάβωμεν. πᾶς ὁ παραβαίνων καὶ μὴ μένων ἐν τῇ διδαχῇ τοῦ χριστοῦ, θεὸν οὐκ ἔχει. ὁ μένων ἐν τῇ διδαχῇ τοῦ χριστοῦ, οὗτος καὶ τὸν πατέρα καὶ τὸν υἱὸν ἔχει. εἴ τις ἔρχεται πρὸς ὑμᾶς, καὶ ταύτην διδαχὴν οὐ φέρει, μὴ λαμβάνετε αὐτὸν εἰς οἰκίαν,

καὶ

ERASMI VERSIO.

SENIOR electæ dominæ & filijs eius, quos ego diligo in ueritate: & nō ego solus, sed & oēs qui cognouerunt ueritatem, propter ueritatem, quæ permanet in nobis, & nobiscū erit in æternum Erit nobiscū gratia, misericordia, pax, à deo patre, & à domino Iesu Christo filio patris in ueritate & charitate. Gauisus sum ualde, quod inueni de filijs tuis ambulantes in ueritate, sicut præceptū accepimus à patre. & nūc rogo te domina, non tanq̃ mandatū nouum scribo tibi, sed qđ habuimus ab initio, ut diligam⁹ nos mutuo. Et hæc est charitas, ut ambulem⁹ secūdum præceptū eius. Hoc est præceptum, quemadmodū audistis ab initio, ut in eo ambuletis: quoniā multi seductores ingressi sunt in mundū, qui nō confitent Iesum Christū uenturū in carne. Hic est seductor & antichristus. Intuemini uosipsos, ne perdam⁹ quæ operati sumus, sed ut mercedem plenam recipiamus. Omnis qui transgreditur, & nō manet in doctrina Christi, deū non habet. Qui manet in doctrina Christi, hic & patrē & filiū habet. Si quis uenit ad uos, & hanc doctrinam nō affert, ne recipiatis eum in domum,

VVLGATA EDITIO.

SENIor electæ dominæ & natis eius q̃s ego diligo in ueritate: & nō ego solus, sed & oēs qui cognouerunt ueritatē propter ueritatē quæ permanet in uobis: & uobiscum erit in æternum. Sit uobiscū gratia, misericordia, pax a deo p̃re: & a Christo Iesu filio patris in ueritate & charitate. Gauisus sum ualde, q̃niā inueni de filijs tuis ambulantes in ueritate: sicut mādatū accepimus a p̃re. Et nūc rogo te dñā: nō tāq̃ mandatū nouū scribēs tibi, sed qđ habuim⁹ ab initio, ut diligamus alterutrū. Et hæc est charitas ut ambulemus secūdū mādata eius. Hoc est enī mādatū ut queādmodū audistis ab initio in eo ambuletis: q̃niā multi seductores exierūt in mundū, qui nō cōfitētur Iesum Christū uenisse in carne. Hic est seductor & Antichrist⁹. Videte uosmetipsos ne p̄datis quæ operati estis: sed ut mercedē plenam accipiatis. Omīs q recedit & nō permanet in doctrina Christi: deū nō habet. Qui p̄manet in doctrina, hic & patrē & filiū habet. Si q̃s uenit ad uos & hanc doctrinā nō affert, nolite recipere eū in domum:

ὁ χαίρειν αὐτῷ μὴ λέγετε. ὁ γὰρ λέγων χαίρειν, κοινωνεῖ τοῖς ἔργοις αὐτοῦ τοῖς πονηροῖς. πολλὰ ἔχων ὑμῖν γράφειν, οὐκ ἠβουλήθην διὰ χάρτου καὶ μέλανος. ἀλλὰ ἐλπίζω ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς, καὶ στόμα πρὸς στόμα λαλῆσαι, ἵνα ἡ χαρὰ ἡμῶν ᾖ πεπληρωμένη. ἀσπάζεταί σε τὰ τέκνα τῆς ἀδελφῆς σου τῆς ἐκλεκτῆς. ἀμήν.

mum, nec aue ei dixeritis. Qui enim dicit illi aue, cõmunicat operibus eius malis. Cũ multa haberem uobis ſcribenda, nolui per chartam & atramentũ. Sed ſpero me uenturũ ad uos, & præſentem præſentibus locuturũ, ut gaudiũ noſtrum ſit completũ. Salutant te filĳ ſororis tuæ electæ. Amen.

mũ, nec aue ei dixeritis: qui enĩ dicit illi aue, cõicat operibus ei⁹ malignis. Ecce prædixi uobis, ut in die dñi nõ cõfũdamini. Plura habẽs uobis ſcribere: nolui p chartã & attramẽtũ. Spo enĩ me futurũ apud uos, & os ad os loqui, ut gaudiũ ueſtrũ plenũ ſit. Salutãt te filĳ ſororis tuæ electæ. Gr̃a tecũ. Amẽ.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΤΡΙΤΗΣ ΚΑΘΟΛΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΤΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ.

Ἐστὶν ἡ ἐπιστολὴ περὶ φιλοξενίας. ἐν ᾗ πρῶτον μὲν ἀποδέχεται τὸν γάϊον, μαρτυρούμενον παρὰ πάντων, ἐπὶ φιλοξενίᾳ. καὶ προτρέπεται τῇ αὐτῇ προθέσει ἐμμένειν, καὶ προπέμπειν καὶ δέξασθαι τοὺς ἀδελφούς, πάλιν τε αὐτοῦ μὲν τὴν προσφορὰν ἀποδέχεται. αἰτιᾶται δὲ διοτρεφῆ, ὡς μή τε αὐτὸν παρέχοντα τοῖς πτωχοῖς, ἀλλὰ καὶ κωλύοντα τοὺς ἄλλους, καὶ πολλὰ φλυαροῦντα. τοὺς δὲ τοιούτους λέγει ἀλλοτρίους εἶναι τῆς ἀληθείας, καὶ μηδὲ εἰδέναι τὸν θεόν. δημήτριον δὲ συνίστησι μαρτυρῶν αὐτῷ τὰ κάλλιστα.

ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ τοῦ θεολόγου καθολικὴ ἐπιστολὴ γ.

Ὁ πρεσβύτερος γαΐῳ τῷ ἀγαπητῷ, ὃν ἐγὼ ἀγαπῶ ἐν ἀληθείᾳ. ἀγαπητέ, περὶ πάντων εὔχομαί σε, εὐοδοῦσθαι, καὶ ὑγιαίνειν, καθὼς εὐοδοῦταί σου ἡ ψυχή. ἐχάρην γὰρ λίαν ἐρχομένων ἀδελφῶν, καὶ μαρτυρούντων σου τῇ ἀληθείᾳ, καθὼς σὺ ἐν ἀληθείᾳ περιπατεῖς. μειζοτέραν τούτων οὐκ ἔχω χαράν, ἵνα ἀκούω τὰ ἐμὰ τέκνα ἐν ἀληθείᾳ περιπατοῦντα. ἀγαπητέ πιστὸν ποιεῖς, ὃ ἐὰν ἐργάσῃ εἰς τοὺς ἀδελφοὺς καὶ εἰς τοὺς ξένους, οἳ ἐμαρτύρησάν σου τῇ ἀγάπῃ ἐνώπιον ἐκκλησίας, οὓς καλῶς ποιήσεις, προπέμψας ἀξίως τοῦ θεοῦ. ὑπὲρ γὰρ τοῦ ὀνόματος ἐξῆλθον, μηδὲν λαμβάνοντες ἀπὸ τῶν ἐθνῶν. ἡμεῖς οὖν ὀφείλομεν ἀπολαμβάνειν τοὺς τοιούτους, ἵνα συνεργοὶ γινώμεθα τῇ ἀληθείᾳ. ἔγραψα τῇ ἐκκλησίᾳ, ἀλλ᾽ ὁ φιλοπρωτεύων αὐτῶν διοτρεφὴς οὐκ ἐπιδέχεται ἡμᾶς.

ERASMI VERSIO.

SEnior Gaio dilecto, quẽ ego diligo in ueritate. Dilecte, de omnibus opto, ut ꝓſpere agãt, & recte ualeant, ſicut proſpere agit anima tua. Gauiſus ſum enim ualde uenientibus fratribus, & teſtimoniũ reddentibus ueritati tuæ, ſicut tu in ueritate ambulas. Maius ĳs nõ habeo gaudium, quàm ut audiam filios meos in ueritate ambulare. Chariſſime, fideliter facis quicquid operaris in fratres, & in hoſpites, qui teſtimonium reddiderunt charitati tuæ in conſpectu eccleſiæ, quos, benefacies, ſi deduxeris digne deo. Pro nomine enim eius profecti ſunt, nihil accipientes à gentibus. Nos ergo debemus recipere huiuſmodi, ut cooperatores ſimus ueritati. Scripſi eccleſiæ, ſed is qui amat primatũ gerere in eis Diotrephes non recipit nos.

VVLGATA EDITIO.

SENIor Gaio chariſſimo, quẽ ego diligo in ueritate. Chariſſime, de omnib⁹ orationẽ facio ꝓſpere te ingredi & ualere: ſicut ꝓſpere agit anĩa tua. Gauiſus ſum ualde uenientibus fratrib⁹, & teſtimoniũ ꝑhibẽtib⁹ ueritati tuæ: ſicut tu in ueritate ambulas. Maiorẽ horũ nõ habeo gratiã, quã ut audiã filios meos in ueritate ambulare. Chariſſime: fideliter facis qcqd oꝑaris in fratres: & hoc in ꝑegrinos, q teſtimoniũ reddiderũt charitati tuæ in cõſpectu eccleſie, q̊s benefacies deducẽs digne deo. Pro nomĩe enĩ eius profecti ſunt, nihil accipiẽtes a gentilibus. Nos ergo debem⁹ ſuſcipere huiuſcemodi: ut cooperatores ſimus ueritatis. Scripſiſſem forſitã eccleſiæ: ſed is qui amat primatum gerere in eis diotrepes, non recipit nos.

Propter

μᾶς. διὰ τοῦτο ἐὰν ἔλθω, ὑπομνήσω αὐτοῦ τὰ ἔργα ἃ ποιεῖ, λόγοις πονηροῖς φλυαρῶν ἡμᾶς, καὶ μὴ ἀρκούμενος ἐπὶ τούτοις, οὔτε αὐτὸς ἐπιδέχεται τοὺς ἀδελφούς, καὶ τοὺς βουλομένους κωλύει, καὶ ἐκ τῆς ἐκκλησίας ἐκβάλλει. ἀγαπητὲ μὴ μιμοῦ τὸ κακόν, ἀλλὰ τὸ ἀγαθόν. ὁ ἀγαθοποιῶν ἐκ τοῦ θεοῦ ἐστιν. ὁ δὲ κακοποιῶν οὐχ ἑώρακε τὸν θεόν. Δημητρίῳ μεμαρτύρηται ὑπὸ πάντων, καὶ ὑπ᾽ αὐτῆς τῆς ἀληθείας, καὶ ἡμεῖς δὲ μαρτυροῦμεν, καὶ οἴδατε, ὅτι ἡ μαρτυρία ἡμῶν ἀληθής ἐστι. πολλὰ εἶχον γράφειν, ἀλλ᾽ οὐ θέλω διὰ μέλανος, καὶ καλάμου σοι γράψαι. ἐλπίζω δὲ εὐθέως ἰδεῖν σε, καὶ στόμα πρὸς στόμα λαλήσομεν. εἰρήνη σοι. ἀσπάζονταί σε οἱ φίλοι. ἀσπάζου τοὺς φίλους κατ᾽ ὄνομα.

nos. Propter hoc si uenero, indicabo facta illius quæ facit, uerbis maliciosis garriens in nos, & nec his contentus, nõ solum non recipit fratres, uerum etiã uolentes recipere, prohibet, & è congregatione eijcit. Dilecte, ne imiteris qđ malum est, sed quod bonum est. Qui benefacit, ex deo est: qui aũt malefacit, nõ uidet deum. Demetrio testimoniũ redditũ est ab omnibus, & ab ipsa ueritate, sed & nos testimoniũ perhibem⁹, & nostis, quod testimoniũ nostrũ uerũ est. Multa habebã quæ scriberem sed nolo per atramentum & calamum scribere tibi. Spero aũt protinus me uisurũ te, et præsentes corã loquemur. Pax tibi. Salutant te amici. saluta amicos nominatim.

Propter hoc si uenero commoneam eius opera quæ facit, uerbis malignis garriẽs in nos. Et quasi nõ ei ista sufficiant: neq; ipse suscipit fratres: & eos qui suscipiũt, prohibet & de ecclesia eijcit. Charissime, noli imitari malum, sed qđ bonũ est. Qui benefacit, ex deo est: qui aũt malefacit, nõ uidet deũ. Demetrio testimoniũ redditur ab omibus, & ab ipsa ueritate: sed & nos testimoniũ perhibemus: & nosti quoniã testimoniũ nostrum uerũ est. Multa habui tibi scribere, sed nolui per attramentũ & calamũ scribere tibi. Spero aũt protinus te uidere: & os ad os loquemur. Pax tibi. Salutant te amici: saluta tu amicos nominatim.

ὙΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΙΟΥΔΑ ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ.

Αὔτην ἐπιστολὴν γράφει τοῖς ἤδη πιστεύσασιν. ἡ δὲ πρόφασις αὕτη. παρεισελθόντων τινῶν, καὶ διδασκόντων ἀδιάφορον εἶναι τὴν πίστιν, καὶ ἀρνουμένων τὸν κύριον, ἀνάγκην ἔχει γράψαι. καὶ ἀσφαλίσασθαι τοὺς ἀδελφούς. καὶ πρῶτον μὲν παρακαλεῖ αὐτοὺς ἀγωνίζεσθαι, καὶ ἐμμένειν τῇ παραδοθείσῃ αὐτοῖς πίστει. ἔπειτα ἀποκηρύττει τοὺς τοιούτους, ὡς πλάνους. καὶ παραγγέλλει, μηδὲ μίαν κοινωνίαν ἔχειν πρὸς τοὺς τοιούτους, εἰδότας, ὅτι οὐκ ἀρκεῖ τὸ κληθῆναι μόνον, ἐὰν μὴ καὶ ἀξίως περιπατήσωμεν τῆς κλήσεως. καὶ γὰρ καὶ τὸν πρότερον λαὸν ἐξαγαγὼν ἐξ αἰγύπτου ὁ θεός, καὶ μὴ ἐμμείναντας τῇ πίστει, ἀπώλεσε. καὶ ἀγγέλων δὲ μὴ τηρησάντων τὴν ἰδίαν τάξιν, οὐκ ἐφείσατο, δεῖ οὖν ἀπὸ τῶν τοιούτων ἀναχωρεῖν, καὶ γὰρ μιχαὴλ ὁ ἀρχάγγελος, οὐχ ὑπήνεγκε βλασφημίαν τοῦ διαβόλου, ἔσεσθαι γοῦν τὴν ἀπώλειαν αὐτῶν ὡς σοδόμων διδάσκει. εἶτα παραινεῖ εἰς τὰ ἤθη. καὶ ἐπευξάμενος αὐτοῖς βεβαιότητα τῆς πίστεως παρὰ τοῦ κυρίου, πληροῖ τὴν ἐπιστολήν.

IN EPISTOLAM IVDAE ARGVMENTVM PER ERASMVM ROT.

VLTIS uerbis destomachatur in eos, qui cupiditatibus suis excæcati, aduersabantur euangelio. Quod tamen nouum uideri non debeat, cum iam olim in hoc destinati sint, & ab apostolis prædictum sit, id genus homines irrepturos in gregem Christianorum. Aduersus hos sic armat eos, ut studeant & illos uel increpatione coërcere, uel admonendo seruare. Quod si nõ queant, certe ipsi sese parent in aduentum Christi.

FINIS.

Ἰούδας Ἰησοῦ χριστοῦ δοῦλος, ἀδελφὸς δὲ Ἰακώβου, τοῖς ἐν θεῷ πατρὶ ἡγιασμένοις καὶ Ἰησοῦ χριστῷ τετηρημένοις, κλητοῖς. ἔλεος ὑμῖν καὶ εἰρήνη καὶ ἀγάπη πληθυνθείη. ἀγαπητοί, πᾶσαν σπουδὴν ποιούμενος γράφειν ὑμῖν περὶ τῆς κοινῆς σωτηρίας, ἀνάγκην ἔσχον γράψαι ὑμῖν, παρακαλῶν ἐπαγωνίζεσθαι τῇ ἅπαξ παραδοθείσῃ τοῖς ἁγίοις πίστει. παρεισέδυσαν γάρ τινες ἄνθρωποι, οἱ πάλαι προγεγραμμένοι εἰς τοῦτο τὸ κρῖμα, ἀσεβεῖς, τὴν τοῦ θεοῦ ἡμῶν χάριν μετατιθέντες εἰς ἀσέλγειαν, καὶ τὸν μόνον δεσπότην θεὸν, καὶ κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν χριστὸν ἀρνούμενοι. ὑπομνῆσαι δὲ ὑμᾶς βούλομαι, εἰδότας ὑμᾶς ἅπαξ τοῦτο, ὅτι ὁ κύριος λαὸν, ἐκ τῆς Αἰγύπτου σώσας, τὸ δεύτερον τοὺς μὴ πιστεύσαντας ἀπώλεσεν. ἀγγέλους τε τοὺς μὴ τηρήσαντας τὴν ἑαυτῶν ἀρχὴν, ἀλλὰ ἀπολιπόντας τὸ ἴδιον οἰκητήριον, εἰς κρίσιν μεγάλης ἡμέρας, δεσμοῖς ἀϊδίοις ὑπὸ ζόφον τετήρηκεν. ὡς Σόδομα καὶ Γόμορρα, καὶ αἱ περὶ αὐτὰς πόλεις τὸν ὅμοιον τούτοις τρόπον ἐκπορνεύσασαι, καὶ ἀπελθοῦσαι ὀπίσω σαρκὸς ἑτέρας, πρόκεινται δεῖγμα πυρὸς αἰωνίου δίκην ὑπέχουσαι. ὁμοίως μέντοι καὶ οὗτοι ἐνυπνιαζόμενοι, σάρκα μὲν μιαίνουσι, κυριότητα δὲ ἀθετοῦσι, δόξας δὲ βλασφημοῦσιν. ὁ δὲ Μιχαὴλ ὁ ἀρχάγγελος, ὅτε τῷ διαβόλῳ διακρινόμενος διελέγετο περὶ τοῦ Μωϋσέως σώματος, οὐκ ἐτόλμησε κρίσιν ἐπενεγκεῖν βλασφημίας, ἀλλ᾽ εἶπεν. ἐπιτιμήσαί σοι κύριος. οὗτοι δὲ ὅσα μὲν οὐκ οἴδασι, βλασφημοῦσιν, ὅσα δὲ φυσικῶς ὡς τὰ ἄλογα ζῶα ἐπίστανται, ἐν τούτοις φθείρονται. οὐαὶ αὐτοῖς ὅτι τῇ ὁδῷ τοῦ Κάϊν ἐπορεύθησαν, καὶ τῇ πλάνῃ τοῦ Βαλαὰμ μισθοῦ ἐξεχύθησαν, καὶ τῇ ἀντιλογίᾳ τοῦ Κορὲ ἀπώλοντο.

οὗτοί

ERASMI VERSIO.

IVDAS Ieſu Chriſti ſeruus, frater Iacobi, ijs qui in deo patre ſanctificati ſunt, quiq́ Ieſu chriſto ſeruati ſūt, uocatis. Miſericordia uobis, & pax, & charitas multiplicetur. Dilecti, tantū mihi ſtudium fuit ſcribendi ad uos, de cōmuni ſalute, ut nō potuerim non ſcribere uobis, obſecrās, ut ueſtris laborib⁹ adiumēto ſitis fidei, quæ ſemel data eſt ſanctis. Obiter em̄ ſubierūt quidā homies impij, qui prius deſcripti fuerāt in hoc iudicium, qui dei noſtri gratiā transferūt ad laſciuiā, ac deū qui ſolus eſt herus, ac dn̄m noſtrū Ieſum Chriſtum negāt. Volo aūt uos cōmonefacere, cū ſciatis ſemel illud, qđ dn̄s, poſteaquā populū ex Aegypto ſaluū eduxerat, rurſus eos qui non credebant, perdidit: quodq́ angelos qui nō ſeruauerāt ſuā originem, ſed reliquerāt ſuū domicilium, ad iudiciū magni illius diei, uinculis æternis ſub caligine ſeruauit. *Sicut* Sodoma & Gomorrha & his finitimæ ciuitates, quæ ad cōſimilē modū cū illis ſtupris inqnatæ fuerāt, ac ſecutæ fuerant carnem alienā, ꝓpoſitæ ſunt exēplo, ignis æterni pœnā ſuſtinentes. *Si*militer ſanè & hi deluſi inſomnijs carnē qdē polluūt, dominos uero ſpernūt, in poteſtate p̄ditos maledicta congerunt. At Michaël archangelus, cum aduerſus diabolū certās diſceptaret de corpore Moſi, nō auſus eſt illi impingere notā maledicti, ſed dixit: Increpet te dn̄s. At iſti quæ nō nouerunt, ea maledictis iſectant̃, quæ uero natura ceu aiantia ratiōis expertia ſciūt, in his corrūpunt̃. uæ illis qm̄ uiā Cain ingreſſi ſūt, et deceptiōe mercedis, q̃ decept⁹ fuit Balaā, effuſi ſūt, et cōtradictione Core pierūt.

Hi

VVLGATA EDITIO.

IVdas Ieſu Chriſti ſeruus, frater aūt Iacobi: his qui ſunt in deo patre dilectis: & Chriſto Ieſu cōſeruatis & uocatis. Miſericordia uobis & pax & charitas adimpleat̃. Chariſſimi, omnem ſollicitudinē faciens ſcribendi uobis de cōmuni ueſtra ſalute, neceſſe habui ſcribere uobis, deprecās ſupercertari ſemel traditæ ſanctis fidei. Subintroierūt em̄ quidam homines qui olim præſcripti ſunt in hoc iudiciū impij dn̄i nr̄i gratiā trāſferentes in luxuriā: & ſolū dn̄atorē & dn̄m noſtrū Ieſum Chriſtū negātes. Commonere uos aūt uos uolo, ſciētes ſemel om̄ia: qm̄ Ieſus populū de terra Aegypti ſaluans: ſecūdo eos qui nō crediderunt, perdidit. Angelos uero qui nō ſeruauerūt ſuū principatū, ſed dereliquerūt ſuū domiciliū, in iudicium magni dei, uinculis æternis ſub caligine reſeruauit. Sicut Sodoma & Gomorra & finitimæ ciuitates ſimili modo exfornicatæ: & abeuntes poſt carnē alterā, facti ſunt exemplū ignis æterni pœnā ſuſtinētes. Similiter & hi qui carnem quidē maculāt: dominationē autem ſpernūt: maieſtatem autē blaſphemant. Cum Michael archāgelus cū diabolo diſputās, altercaretur de moyſi corpore: nō eſt auſus iudicium inferre blaſphemiæ: ſed dixit: Imperet tibi deus. Hi autem quæcunq́ quidē ignorant, blaſphemāt: quæcunque autem naturaliter tanquā muta animalia norūt, in his corrumpūtur. Væ illis qui in uia Cain abierūt: & in errore Balaam mercede effuſi ſunt: & in contradictione Chore perierunt.

Hi

οὗτοί εἰσιν ἐν ταῖς ἀγάπαις ὑμῶν,
σπιλάδες, συνευωχούμενοι ἀφόβως
ἑαυτοὺς ποιμαίνοντες, νεφέλαι ἄνυ/
δροι, ὑπὸ ἀνέμων περιφερόμεναι,
δένδρα φθινοπωρινά, ἄκαρπα, δὶς
ἀποθανόντα, καὶ ἐκριζωθέντα, κύμα/
τα ἄγρια θαλάσσης, ἐπαφρίζοντα
τὰς ἑαυτῶν αἰσχύνας, ἀστέρες πλα
νῆται, οἷς ὁ ζόφος τοῦ σκότους, εἰς
αἰῶνα τετήρηται. προεφήτευσε δὲ
καὶ τούτοις ἕβδομος ἀπὸ ἀδὰμ ἑ/
» νὼχ, λέγων. ἰδοὺ ἦλθε κύριος ἐν ἁ/
» γίαις μυριάσιν αὐτοῦ, ποιῆσαι κρί/
» σιν κατὰ πάντων, καὶ ἐξελέγξαι πάν
» τας τοὺς ἀσεβεῖς αὐτῶν, περὶ πάντων
» τῶν ἔργων ἀσεβείας αὐτῶν, ὧν ἠσέ
» βησαν, καὶ περὶ πάντων τῶν σκληρῶν,
» ὧν ἐλάλησαν κατ᾽ αὐτοῦ ἁμαρτωλοὶ
ἀσεβεῖς. οὗτοί εἰσι γογγυσταί, μεμψί
μοιροι, κατὰ τὰς ἐπιθυμίας αὐτῶν
πορευόμενοι, καὶ τὸ στόμα αὐτῶν λαλεῖ
ὑπέρογκα, θαυμάζοντες πρόσωπα
ὠφελείας χάριν. ὑμεῖς δὲ ἀγαπητοὶ,
μνήσθητε τῶν ῥημάτων τῶν προειρη/
μένων ὑπὸ τῶν ἀποστόλων τοῦ κυρίου
ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, ὅτι ἔλεγον ὑ/
μῖν, ὅτι ἐν ἐσχάτῳ χρόνῳ ἔσονται
ἐμπαῖκται, κατὰ τὰς ἑαυτῶν ἐπιθυ
μίας πορευόμενοι τῶν ἀσεβειῶν. οὗτοί
εἰσιν οἱ ἀποδιορίζοντες ψυχικοὶ,
πνεῦμα μὴ ἔχοντες. ὑμεῖς δὲ ἀγα/
πητοὶ, τῇ ἁγιωτάτῃ ὑμῶν πίστει ἐ/
ποικοδομοῦντες ἑαυτοὺς, ἐν πνεύ/
ματι ἁγίῳ προσευχόμενοι, ἑαυ/
τοὺς ἐν ἀγάπῃ θεοῦ τηρήσατε, προσ
δεχόμενοι τὸ ἔλεος τοῦ κυρίου ἡμῶν
ἰησοῦ χριστοῦ, εἰς ζωὴν αἰώνιον. καὶ
οὓς μὲν ἐλεεῖτε διακρινόμενοι, οὓς
δὲ ἐν φόβῳ σώζετε, ἐκ πυρὸς ἁρπά
ζοντες, μισοῦντες καὶ τὸν ἀπὸ τῆς σαρ/
κὸς ἐσπιλωμένον χιτῶνα. τῷ δὲ δυ
ναμένῳ φυλάξαι αὐτοὺς ἀπταίστους,
καὶ στῆσαι κατενώπιον τῆς δόξης αὐ
τοῦ ἀμώμους ἐν ἀγαλλιάσει, μό/
νῳ σοφῷ θεῷ σωτῆρι ἡμῶν, δόξα καὶ
μεγαλωσύνη, κράτος καὶ ἐξουσία,
νῦν καὶ εἰς πάντας τοὺς αἰῶ/
νας. ἀμήν.

Hi sunt inter charitates uestras, maculæ inter se cõuiuantes, absq; ullius timore, suopte ductu arbitrioq; uiuẽtes, nubes aquã nõ habentes, quæ à uẽtis circũ agũtur, arbores autũno marcescentes, infrugiferæ, bis emortuæ, & eradicatæ, undæ efferæ maris, despumãtes sua ipsorũ dedecora, stellæ erraticæ, quib⁹ caligo tenebrarũ in æternũ seruata est. Prius autẽ his uaticinat⁹ est septim⁹ ab Adã Enoch, dicens: Ecce uenit dñs in sanctis milib⁹ suis, ut faciat iudiciũ aduersus omẽis, & redarguat omẽs ex eis q sunt impij, de factis omibus quæ impie patrarũt, deq; omib⁹ duris quæ locuti sũt aduersus eũ, peccatores impij. Hi sunt murmuratores, queruli, iuxta cõcupiscẽtias suas ambulãtes, & os illorũ loquit̃ tumida, admirãtes psonas, utilitatis gratia. Vos autẽ dilecti, memores estis uerborũ, quæ ante hac dicta fuerũt ab apostolis dñi nostri Iesu Christi, qđ dixerũt uobis in extremo tẽpore futuros illusores, q iuxta suas impias cupiditates ambularent. Hi sunt qui segregãt aniales, spm̃ nõ habẽtes. Vos aũt dilecti, sanctissimæ uestræ fidei supstruẽtes uosipsos, per spm̃ sanctũ orantes, uos inuicẽ in charitate dei seruate, expectãtes misericordiã dñi nostri Iesu Christi in uitam æternã. Et hos qdẽ cõmiseremini dijudicamini: illos autẽ p timorẽ saluos facite, ex incẽdio rapientes, odio psequẽtes, & eã quæ ex carne est maculatã tunicã. Ei uero qui potest illos seruare à peccato immunes, & statuere in cõspectu gloriæ suæ, incõtaminatos cum exultatione, soli sapiẽti deo seruatori nostro, gloria & magnificẽtia, & imperiũ, & potestas, nũc & in omnia secula. Amen.

Hi sũt in epulis suis maculæ: cõuiuãtes sine timore, semetipsos pascẽtes: nubes sine aqua quæ a uentis circũferuntur: arbores autumnales infructuosæ: bis mortuæ, eradicate: fluctus feri maris despumãtes suas cõfusiones: sidera errãtia, quibus pcella tenebrarum cõseruata est in æternũ. Prophetauit autẽ de his septim⁹ ab Adã Enoch, dicẽs: Ecce ueniet dñs in sanctis milib⁹ suis facere iudiciũ contra omnes: & arguere omnes impios de omib⁹ operibus impietatis eorũ quib⁹ impie egerũt: & de omnibus duris quæ locuti sunt cõtra deũ peccatores impij. Hi sũt murmuratores querulosi, secundũ desideria sua ambulãtes: & os eorũ loquit̃ supbiã, mirãtes psonas quæstus causa. Vos aũt charissimi memores estote uerborũ quæ prædicta sunt ab apostolis domini nostri Iesu Christi qui dicebãt uobis: Qm̃ in nouissimis tẽporib⁹ ueniẽt illusores secundũ desideria sua ambulantes in impietatib⁹. Hi sunt qui segregãt semetipsos: aniales, spiritum nõ habẽtes. Vos aũt charissimi superædificãtes uosmetipsos sanctissimæ nræ fidei: in spũsancto orantes, uosmetipsos in dilectiõe dei seruate: expectãtes misericordiã dñi nri Iesu Christi in uitã æternã. Et hos quidẽ arguite iudicatos: illos uero saluate de igne rapiẽtes. Alijs aũt miseremini in timore odientes eã quæ carnalis est maculatã tunicã. Ei autẽ qui potẽs est uos cõseruare sine peccato: et cõstituere ante cõspectũ gloriæ suæ immaculatos in exultatiõe: in aduentu dñi nri Iesu Christi: soli deo saluatori nro p Iesum Christum dñm nostrũ, gloria & magnificẽtia, imperiũ & potestas ante omnia secula: & nunc & in omnia secula seculorum: Amen.

Ἀποκάλυψις Ἰη/
σοῦ χριστοῦ, ἣν ἔ/
δωκεν αὐτῷ ὁ
θεός, δεῖξαι τοῖς
δούλοις αὐτοῦ
ἃ δεῖ γενέσθαι
ἐν τάχει, καὶ ἐσήμανεν ἀποστείλας
διὰ τοῦ ἀγγέλου αὐτοῦ, τῷ δούλῳ
αὐτοῦ ἰωάννῃ, ὃς ἐμαρτύρησε τὸν λό/
γον τοῦ θεοῦ καὶ τὴν μαρτυρίαν Ἰησοῦ
χριστοῦ, ὅσα τε εἶδε. μακάριος ὁ ἀνα
γινώσκων, καὶ οἱ ἀκούοντες τοὺς λό/
γους τῆς προφητείας, καὶ τηροῦντες τὰ
ἐν αὐτῇ γεγραμμένα. ὁ γὰρ καιρὸς
ἐγγύς. Ἰωάννης ταῖς ἑπτὰ ἐκκλησί/
αις ταῖς ἐν τῇ ἀσίᾳ. χάρις ὑμῖν καὶ
εἰρήνη ἀπὸ τοῦ ὁ ὢν καὶ ὁ ἦν, καὶ ὁ ἐρ/
χόμενος, καὶ ἀπὸ τῶν ἑπτὰ πνευμά
των, ἅ ἐστιν ἐνώπιον τοῦ θρόνου αὐτοῦ, καὶ
ἀπὸ Ἰησοῦ χριστοῦ ὁ μάρτυς ὁ πιστός,
ὁ πρωτότοκος ἐκ τῶν νεκρῶν, καὶ ὁ ἄρ
χων τῶν βασιλέων τῆς γῆς, τῷ ἀγα/
πήσαντι ἡμᾶς, καὶ λούσαντι ἡμᾶς ἐκ
τῶν ἁμαρτιῶν ἐν τῷ αἵματι αὐτοῦ.
Καὶ ἐποίησεν ἡμᾶς βασιλεῖς καὶ ἱε/
ρεῖς τῷ θεῷ καὶ πατρὶ αὐτοῦ, αὐτῷ ἡ
δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν
αἰώνων, ἀμήν. Ἰδοὺ ἔρχεται μετὰ
τῶν νεφελῶν, καὶ ὄψεται αὐτὸν πᾶς
ὀφθαλμὸς, καὶ οἵτινες αὐτὸν ἐξεκέν/
τησαν. καὶ κόψονται ἐπ' αὐτὸν πᾶσαι αἱ
φυλαὶ τῆς γῆς, ναί, ἀμήν. Ἐγώ εἰμι τὸ
ᾱ. καὶ τὸ ω̄ ἀρχὴ καὶ τέλος, λέγει ὁ κύ
ριος, ὁ ὢν καὶ ὁ ἦν καὶ ὁ ἐρχόμενος ὁ
παντοκράτωρ. Ἐγὼ ἰωάννης ὁ καὶ ἀδελ
φὸς ὑμῶν καὶ συγκοινωνὸς ἐν τῇ θλί/
ψει καὶ ἐν τῇ βασιλείᾳ καὶ ὑπομονῇ
Ἰησοῦ χριστοῦ, ἐγενόμην ἐν τῇ νήσῳ
τῇ καλουμένῃ πάτμῳ διὰ τὸν λόγον
τοῦ θεοῦ καὶ διὰ τὴν μαρτυρίαν Ἰησοῦ χρι
στοῦ. Ἐγενόμην ἐν πνεύματι ἐν τῇ κυ
ριακῇ ἡμέρᾳ, καὶ ἤκουσα ὀπίσω μου φω
νὴν μεγάλην ὡς σάλπιγγος, λεγού
σης. Ἐγώ εἰμι τὸ ᾱ καὶ τὸ ω̄. ὁ πρῶτος
καὶ ὁ ἔσχατος. καὶ ὃ βλέπεις γράψον εἰς
βιβλίον, καὶ πέμψον ταῖς ἐκκλησί/
αις, ταῖς ἐν ἀσίᾳ, εἰς ἔφεσον, καὶ εἰς
σμύρναν, καὶ εἰς πέργαμον, καὶ εἰς
θυάτειρα, καὶ εἰς σάρδεις, καὶ εἰς φιλα/
δέλφειαν, καὶ εἰς λαοδικείαν. Καὶ ἐπέ
στρεψα

EVELATIO
Iesu Christi, quã
dedit illi deꝰ, ut
palã faceret ser/
uis suis, quæ o/
porteat fieri cito
& significauit, cum misisset man/
datũ suũ seruo suo Iohanni, qui te
stificatus est sermonem dei, & te/
stimonium Iesu Christi, & quæ/
cunque uidit. Beatus qui legit &
audit uerba prophetiæ & seruat
ea, quæ in ea scripta sunt. Tem/
pus enim prope est. Iohannes
septem ecclesijs quæ sunt in A/
sia. Gratia uobis & pax ab eo qui
est, & qui erat, & qui uenturus
est, & à septem spiritibus, qui in
conspectu throni eius sunt, & à
Iesu Christo, qui est testis fidelis
primogenitus mortuorũ, & prin/
ceps regum terræ. ei qui dilexit
nos et lauit nos à peccatis nostris
per sanguinem ipsius, & fecit nos
reges & sacerdotes deo & patri
suo, ipsi gloria & imperium in se/
cula seculorum, Amen. Ecce ue
nit cum nubibus, & uidebit eum
omnis oculus, & qui eum com/
punxerunt. Et plangent se super
eum omnes tribus terræ, etiam,
Amen. Ego sum alpha & Ω, prin
cipium & finis, dicit dominꝰ, qui
est, & qui erat, & qui uenturus est
omnipotens. Ego Iohannes fra
ter uester & particeps in afflictio
ne, & regno, & patientia in Chri
sto Iesu, fui in insula, quæ appel/
latur Patmos, propter sermonẽ
dei & testimonium Iesu Christi.
Fui in spiritu in dominico die,
& audiui post me uocem ma/
gnam tanquam tubæ, dicentis:
Ego sum alpha & Ω, primus &
nouissimus. Quod uides scri/
be in libro: & mitte septem eccle/
sijs, quæ sunt in Asia, Epheso, &
Smyrnæ, & Pergamo, & Thya/
tiræ, & Sardis, & Philadelphiæ,
& Laodiciæ. Et conuersus sum,
ut uide

Pocaly/
psis Ie/
su Chri
sti quã
dedit il/
li deus
palã fa/
cere ser
uis suis quæ oportet fieri ci/
to: & significauit, mittẽs per
angelum suũ seruo suo Io/
hanni qui testimonium per
hibuit uerbo dei: & testi/
monium Iesu Christi quæ/
cunque uidit. Beatus qui le
git & audit uerba prophe/
tiæ huius: & seruat ea quæ
in ea scripta sunt. Tempus
enim prope est. Iohãnes se/
ptem ecclesijs quæ sunt in
Asia. Gratia uobis & pax
ab eo qui est, & qui erat, &
qui uẽturus est: & a septem
spiritibus qui in conspectu
throni eius sunt: & a Iesu
Christo qui est testis fidelis
primogenitus mortuorũ &
princeps regum terræ: Qui
dilexit nos & lauit nos a pec
catis nostris in sanguie suo:
& fecit nos regnum & sacer/
dotes deo & patri suo. Ipsi
gloria & imperium in secu/
la seculorum. Amen. Ecce
uenit cum nubibus: & uide/
bit eum omnis oculus, &
qui eum pupugerunt. Et
plangent se super eũ omnes
tribus terræ: etiam amen.
Ego sum Alpha & ω: princi
pium & finis, dicit dñs de/
us qui est & qui erat: & qui
uenturus est omnipotens.
Ego Iohannes frater uester
& particeps in tribulatione
& regno & patiẽtia in Chri/
sto Iesu: fui in insula quæ ap
pellatur Pathmos: propter
uerbum dei & testimonium
Iesu Christi. Fui in spiritu
in dominica die. Et audiui
post me uocem magnã tan/
quam tubæ, dicẽtis: Quod
uides, scribe in libro: & mit/
te septem ecclesijs quæ sunt
in Asia, Epheso & Smyrnæ,
& Pergamo, & Thiatyræ, &
Sardis & Philadelphiæ, &
Laodiciæ. Et cõuersus sum
ut ui

στρέψας βλέπειν τὴν φωνὴν, ἥτις ἐλά
λησε μετ' ἐμοῦ. καὶ ἐπιστρέψας εἶδον
ἑπτὰ λυχνίας χρυσᾶς, καὶ ἐν μέσῳ
τῶν ἑπτὰ λυχνιῶν ὅμοιον υἱῷ ἀνθρώ
που, ἐνδεδυμένον ποδήρη, καὶ περιε/
ζωσμένον πρὸς τοῖς μαστοῖς ζώνην
χρυσῆν. Η δὲ κεφαλὴ αὐτοῦ, καὶ αἱ τρί/
χες λευκαὶ, ὡσεὶ ἔριον λευκὸν, ὡς
χιών. καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ ὡς φλὸξ
πυρός. καὶ οἱ πόδες αὐτοῦ ὅμοιοι χαλ
κολιβάνῳ, ὡς ἐν καμίνῳ πεπυρωμέ
νοι. καὶ ἡ φωνὴ αὐτοῦ ὡς φωνὴ ὑδά/
των πολλῶν. καὶ ἔχων ἐν τῇ δεξιᾷ
αὐτοῦ χειρὶ ἀστέρας ἑπτὰ, καὶ ἐκ τοῦ στό
ματος αὐτοῦ ῥομφαία δίστομος ὀξεῖα
ἐκπορευομένη. καὶ ἡ ὄψις αὐτοῦ, ὡς ὁ
ἥλιος φαίνει ἐν τῇ δυνάμει αὐτοῦ. καὶ
ὅτε εἶδον αὐτὸν, ἔπεσα πρὸς τοὺς
πόδας αὐτοῦ ὡς νεκρός. καὶ ἐπέθη/
κεν τὴν δεξιὰν αὐτοῦ χεῖρα ἐπ' ἐμὲ
λέγων μοι. Μὴ φοβοῦ, ἐγώ εἰμι ὁ
πρῶτος, καὶ ὁ ἔσχατος, καὶ ὁ ζῶν, καὶ
ἐγενόμην νεκρὸς, καὶ ἰδοὺ ζῶν εἰμὶ
εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν. καὶ
ἔχω τὰς κλεῖς τοῦ ᾅδου, καὶ τοῦ θανάτου.
γράψον ἃ εἶδες, καὶ ἅ εἰσιν, καὶ ἃ μέλ
λει γίνεσθαι μετὰ ταῦτα. τὸ μυστήρι/
ον τῶν ἑπτὰ ἀστέρων, οὓς εἶδες ἐπὶ τῆς
δεξιᾶς μου, καὶ τὰς ἑπτὰ λυχνίας τὰς
χρυσᾶς. οἱ ἑπτὰ ἀστέρες, ἄγγελοι τῶν
ἑπτὰ ἐκκλησιῶν εἰσί. καὶ αἱ ἑπτὰ λυ
χνίαι ἃς εἶδες, ἑπτὰ ἐκκλησίαι εἰσί.

Τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐφεσίνης ἐκκλη/
σίας γράψον. τάδε λέγει ὁ κρατῶν
τοὺς ἑπτὰ ἀστέρας ἐν τῇ δεξιᾷ αὐτοῦ
ὁ περιπατῶν ἐπὶ μέσῳ τῶν ἑπτὰ λυ
χνιῶν τῶν χρυσῶν. οἶδα τὰ ἔργα
σου, καὶ τὸν κόπον σου, καὶ τὴν ὑπομο/
νήν σου. καὶ ὅτι οὐ δύνῃ βαστάσαι κα
κοὺς, καὶ ἐπειράσω τοὺς φάσκοντας
εἶναι ἀποστόλους καὶ οὐκ εἰσί. καὶ εὗ
ρες αὐτοὺς ψευδεῖς, καὶ ἐβάστασας, καὶ
ὑπομονὴν ἔχεις, καὶ διὰ τὸ ὄνομά μου
κεκοπίακας καὶ οὐ κέκμηκας. ἀλλ' ἔ/
χω κατὰ σοῦ, ὅτι τὴν ἀγάπην σου τὴν
πρώτην ἀφῆκας. Μνημόνευε οὖν πό
θεν ἐκπέπτωκας, καὶ μετανόησον, καὶ
τὰ πρῶτα ἔργα ποίησον. Εἰ δὲ μή, ἔρ/
χομαί σοι τάχει, καὶ κινήσω τὴν λυ
χνίαν σου ἐκ τοῦ τόπου αὐτῆς, ἐὰν μὴ
μετανοήσῃς. ἀλλὰ τοῦτο ἔχεις, ὅτι μι
σεῖς τὰ ἔργα τῶν νικολαϊτῶν, ἃ κἀγὼ
μισῶ.

ut uiderem uocem quæ loqueba
tur mecũ. E cõuersus, uidi septem
candelabra aurea, & in medio se/
ptem candelabrorũ aureorũ simi
lem filio hominis, uestitum ueste
ad pedes usq; demissa, & præcin/
ctum ad mamillas zona aurea.
Caput aũt eius & capilli erãt can/
didi, uelut lana alba, & tanq̃ nix.
Et oculi eius tanq̃ flamma ignis,
& pedes eius similes chalcoliba/
no, uelut in camino ardentes. Et
uox illius tanq̃ uox aquarũ mul/
tarum, & habebat in dextera sua
stellas septem. Et de ore eius gla/
dius utraq; parte acutus exibat, et
facies eius sicut sol lucet in uirtu/
te sua. Et cũ uidissem eum, cecidi
ad pedes eius tanq̃ mortuus. Et
posuit dexterã suã super me, dicẽs
mihi: Noli timere, ego sum prim⁹
& nouissim⁹, & uiuus, & fui mor
tuus, & ecce sum uiuens in secula
seculorũ, amẽ, & habeo claues in/
ferorũ et mortis. Scribe ergo quæ
uidisti, & quæ sunt, & quæ opor/
tet fieri post hæc. Sacramentũ se/
ptem stellarũ, quas uidisti in de/
xtera mea, & septẽ candelabra au
rea. Septẽ stellæ angeli sunt septẽ
ecclesiarũ, & candelabra septem
quæ uidisti, septem ecclesiæ sunt.

Angelo Ephesinæ ecclesiæ scri/
be. Hæc dicit qui tenet septẽ stel/
las in dextera sua, qui ambulat in
medio septẽ candelabrorũ aureo
rum. Scio opera tua, & laborẽ &
patientiã tuam, et quod nõ potes
sustinere malos, & tẽtasti eos qui
se dicũt apostolos esse, et nõ sunt:
& inuenisti eos mendaces, & tuli
sti, & patientiã habes & propter
nomen meũ, laborasti & non de/
fecisti. Sed habeo aduersum te,
quod charitatem tuam primã re/
liquisti. Memor esto itaque unde
excideris, & age pœnitentiam, &
prima opera fac. Sin minus, ue/
niam tibi cito, & mouebo cande/
labrum tuum de loco suo, nisi re/
sipueris. Sed hoc habes, quia odi/
sti facta Nicolaitarũ, quæ & ego
odi.

ut uiderem uocem quæ lo/
quebatur mecũ. Et conuer/
sus, uidi septẽ cãdelabra au/
rea: & in medio septẽ cande
labrorum aureorũ similem
filio hominis uestitũ pode/
re: & præcinctũ ad mãmil/
las zona aurea. Caput aũt
eius & capilli erant candidi,
uelut lana alba: & tanquam
nix. Et oculi eius tanquã flã
ma ignis, & pedes eius simi/
les aurichalco: sicut in cami
no ardẽti. Et uox illius tan/
quã uox aq̃rũ multarũ: &
habebat in dextera sua stel/
las septẽ. Et de ore eius gla/
dius utraq; parte acutus ex
ibat: et facies eius sicut sol lu
cet in uirtute sua. Et cũ uidis
sem eũ, cecidi ad pedes eius
tanq̃ mortuus. Et posuit de
xterã suã sup me, dicẽs: No/
li timere: ego sum primus &
nouissimus & uiuus, & fui
mortuus: & ecce sum uiuẽs
in secula seculorũ. Et habeo
claues mortis & ĩferni. Scri
be ergo quæ uidisti: & quæ
sunt, & quæ oportet fieri,
post hæc. Sacramentũ septẽ
stellarũ quas uidisti in de/
xtera mea: & septẽ candela/
bra aurea: septẽ stellæ ange/
li sunt septẽ ecclesiarũ: & can
delabra septem, septẽ eccle/
siæ sunt.

Et angelo Ephesi ecclesiæ II.
scribe: Hæc dicit qui tenet
septẽ stellas in dextera sua,
qui ambulat in medio septẽ
candelabrorũ aureorum.
Scio opera tua & laborẽ &
patientiã tuã: & quia nõ po
tes sustinere malos: & tenta
sti eos qui se dicunt aposto/
los esse & nõ sunt: & inue/
nisti eos mendaces. Et pa/
tientiam habes: & sustinui/
sti propter nomẽ meum, &
nõ defecisti. Sed habeo ad/
uersum te pauca: quod cha
ritatem tuã primam reliqui
sti. Memor esto itaq; unde
excideris: & age pœnitentiã
& prima opera fac. Sin au/
tem uenio tibi: & mouebo
cãdelabrũ tuũ de loco suo:
nisi pœnitẽtiam ægeris. Sed
hoc habes: quia odisti facta
Nicolaitarum: quæ & ego
odi.

μισῶ. ὁ ἔχων οὖς ἀκουσάτω, τί τὸ
πνεῦμα λέγει ταῖς ἐκκλησίαις. τῷ
νικῶντι δώσω αὐτῷ φαγεῖν ἐκ τοῦ ξύ/
λου τῆς ζωῆς, ὅ ἐστιν ἐν μέσῳ τοῦ παρα/
δείσου τοῦ θεοῦ. καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐκ/
κλησίας σμυρναίων γράψον. τάδε
λέγει ὁ πρῶτος, καὶ ὁ ἔσχατος, ὃς ἐγέ
νετο νεκρὸς, καὶ ἔζησεν. οἶδά σου τὰ
ἔργα καὶ τὴν θλίψιν καὶ τὴν πτωχείαν
πλούσιος δὲ εἶ, καὶ τὴν βλασφημίαν
τῶν λεγόντων ἰουδαίους εἶναι ἑαυτοὺς,
καὶ οὐκ εἰσὶν, ἀλλὰ συναγωγὴ τοῦ σα
τανᾶ. μηδὲν φοβοῦ ἃ μέλλεις πάσχειν
ἰδοὺ μέλλει βαλεῖν ἐξ ὑμῶν ὁ διά/
βολος εἰς φυλακὴν, ἵνα πειρασθῆτε,
καὶ ἕξετε θλίψιν ἡμερῶν δέκα. γίνου
πιστὸς ἄχρι θανάτου, καὶ δώσω σοι τὸν
στέφανον τῆς ζωῆς. ὁ ἔχων οὖς ἀκου
σάτω, τί τὸ πνεῦμα λέγει ταῖς ἐκ/
κλησίαις. ὁ νικῶν οὐ μὴ ἀδικηθῇ ἐκ
τοῦ θανάτου τοῦ δευτέρου. καὶ τῷ ἀγ
γέλῳ τῆς ἐν περγάμῳ ἐκκλησίας γρά
ψον. τάδε λέγει ὁ ἔχων τὴν ῥομφαί/
αν τὴν δίστομον τὴν ὀξεῖαν. οἶδα τὰ
ἔργα σου, καὶ ποῦ κατοικεῖς, ὅπου ὁ θρό
νος τοῦ σατανᾶ. καὶ κρατεῖς τὸ ὄνομά
μου, καὶ οὐκ ἠρνήσω τὴν πίστιν μου. καὶ
Aliâs ἐν αἷς. ἐν ταῖς ἡμέραις *ἐμαῖς, ἀντίπας ὁ
μάρτυς μου ὁ πιστὸς ὃς ἀπεκτάνθη
παρ᾽ ὑμῖν, ὅπου κατοικεῖ ὁ σατανᾶς.
ἀλλ᾽ ἔχω κατά σου ὀλίγα, ὅτι ἔχεις
ἐκεῖ κρατοῦντας τὴν διδαχὴν βαλα
ὰμ, ὃς ἐδίδασκεν ἐν τῷ βαλὰκ βα
λεῖν σκάνδαλον ἐνώπιον τῶν υἱῶν
ἰσραὴλ, φαγεῖν εἰδωλόθυτα, καὶ πορ/
νεῦσαι. οὕτως ἔχεις καὶ σὺ κρατοῦ/
τας τὴν διδαχὴν τῶν νικολαϊτῶν, *ὃ
Aliâs ὁμοίως μισῶ. μετανόησον, εἰ δὲ μὴ, ἔρχομαί
σοι ταχὺ, καὶ πολεμήσω μετ᾽ αὐτῶν
ἐν τῇ ῥομφαίᾳ τοῦ στόματός μου. ὁ ἔ/
χων οὖς, ἀκουσάτω, τί τὸ πνεῦμα
λέγει ταῖς ἐκκλησίαις. τῷ νικῶντι
δώσω αὐτῷ φαγεῖν ἀπὸ τοῦ μάννα τοῦ
κεκρυμμένου, καὶ δώσω αὐτῷ ψῆφον
λευκὴν, καὶ ἐπὶ τὴν ψῆφον ὄνομα και
νὸν γεγραμμένον, ὃ οὐδεὶς ἔγνω εἰ
μὴ ὁ λαμβάνων. καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῆς
ἐν θυατείροις ἐκκλησίας γράψον.
τάδε λέγει ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, ὁ ἔχων τοὺς
ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ ὡς φλόγα πυρὸς, καὶ
οἱ πόδες αὐτοῦ ὅμοιοι χαλκολιβάνῳ.
Οἶδά σου τὰ ἔργα καὶ τὴν ἀγάπην, καὶ
τὴν δια

odi. Qui habet aurē, audiat, quid
ſpiritus dicat eccleſijs: Vincenti
dabo edere de ligno uitæ, qđ eſt
in medio paradiſi dei. Et ange/
lo Smyrnæorum eccleſiæ ſcribe:
Hæc dicit primus & nouiſſimus,
qui fuit mortuus, & uiuit. Scio o/
pera tua & afflictionem & pau/
pertatem, ſed diues es: & blaſphe
miam eorum qui ſe dicunt Iudæ/
os eſſe, & non ſunt, ſed ſunt ſy/
nagoga Satanæ. Nihil horum ti/
meas quæ paſſurus es. Ecce miſ/
ſurus eſt diabolus aliquos ex uo/
bis in carcerem ut tentemini, &
habebitis afflictionem dierū de/
cem. Eſto fidelis uſque ad mor/
tem, & dabo tibi coronam uitæ.
Qui habet aurem, audiat, quid
ſpiritus dicat eccleſijs. Qui ui/
cerit, non lædetur à morte ſecun/
da. Et angelo Pergamenſis eccle/
ſiæ ſcribe: Hæc dicit, qui habet
rhomphæā utraq; parte acutam:
Scio opera tua & ubi habitas ubi
ſedes eſt ſatanæ: & tenes nomen
meum, & nō negaſti fidē meam.
Et in diebus meis Antipas teſtis
meus fidelis, qui occiſus eſt apud
uos, ubi ſatanas habitat. Sed ha
beo aduerſus te pauca, quia ha
bes illic tenentes doctrinam Ba
laam, qui docebat in Balac mit/
tere ſcandalum coram filijs Iſra/
ël edere ex ijs quæ ſimulacris im/
molantur & ſcortari: ita habes
& tu tenentes doctrinam Ni/
colaitarum, quod odi. Reſipi/
ſce, alioqui ueniam tibi cito, &
pugnabo cum illis gladio oris
mei. Qui habet aurem, audi/
at, quid ſpiritus dicat eccleſijs:
Vincenti dabo edere ex man/
na abſcondito, & dabo illi cal/
culum candidum, & in calculo
nomen nouum ſcriptum: quod
nemo ſcit, niſi qui accipit. Et an/
gelo Thyatirenſis eccleſiæ ſcribe:
Hæc dicit filius dei, qui habet o/
culos tanquàm flammā ignis, &
pedes eius ſimiles chalcolibano.
Noui opera tua, & charitatem, &
mini

odi. Qui habet aurem au/
diat, quid ſpiritus dicat ec/
cleſijs. Vincenti dabo edere
de ligno uitæ: qđ eſt in pa/
radiſo dei mei. Et angelo
ſmyrnæ eccleſiæ ſcribe: Hæc
dicit primus & nouiſſimus:
qui fuit mortuus & uiuit.
Scio tribulationem tuam &
paupertatem tuam: ſed di/
ues es, & blaſphemaris ab
his qui ſe dicunt Iudæos eſ/
ſe, & non ſunt: ſed ſunt syna
goga ſathanæ. Nihil horum
timeas quæ paſſurus es. Ec
ce miſſurus eſt diabolus ali
quos ex uobis in carcerem
ut tentemini: & habebitis
tribulationem diebus de/
cem. Eſto fidelis uſque ad
mortem: & dabo tibi coro/
nam uitæ. Qui habet au/
rem audiat, quid ſpiritus
dicat eccleſijs. Qui uicerit,
non ledetur a morte ſecun/
da. Et angelo Pergami ec/
cleſiæ ſcribe. Hæc dicit: qui
habet romphæam ex utra/
que parte acutam. Scio ubi
habitas, ubi ſedes eſt ſatha/
næ: & tenes nomen meum:
& non negaſti fidem meā.
Et in diebus illis Antiphas
teſtis meus fidelis qui oc/
ciſus eſt apud uos ubi ſa/
thanas habitat. Sed habeo
aduerſus te pauca: quia ha
bes illic tenētes doctrinam
Balaam: qui docebat Ba
lac mittere ſcandalum co/
ram filijs Iſrael, edere & for
nicari: ita habes & tu te/
nentes doctrinam Nicolai/
tarum. Similiter pœniten/
tiam age ſi quo minus, ue/
niam tibi cito & pugnabo
cum illis in gladio oris mei.
Qui habet aurem audiat:
quid ſpiritus dicat eccle/
ſijs. Vincenti dabo manna
abſconditum: & dabo illi
calculum candidum: & in
calculo nomen nouum ſcri
ptum: quod nemo ſcit niſi
qui accipit. Et angelo Thya/
tiræ eccleſiæ ſcribe: Hæc di/
cit filius dei: qui habet o/
culos tanquam flammam
ignis: & pedes eius ſimiles
aurichalco. Noui opera tua
& fidem & charitatem tuā &
mini

τὴν διακονίαν, καὶ τὴν πίστιν, καὶ τὴν
ὑπομονήν σου, καὶ τὰ ἔργα σου, καὶ τὰ
ἔσχατα πλείονα τῶν πρώτων. ἀλλ'
ἔχω κατὰ σοῦ ὀλίγα, ὅτι ἐᾷς τὴν γυ/
ναῖκα ἰεζαβὴλ τὴν λέγουσαν ἑαυτὴν
προφῆτιν, διδάσκειν, καὶ πλανᾶσθαι
ἐμοὺς δούλους πορνεῦσαι, καὶ εἰδωλό
θυτα φαγεῖν. καὶ ἔδωκα αὐτῇ χρόνον
ἵνα μετανοήσῃ ἐκ τῆς πορνείας αὐτῆς.
καὶ οὐ μετενόησεν. ἰδοὺ ἐγὼ βάλλω
αὐτὴν εἰς κλίνην, καὶ τοὺς μοιχεύον
τας μετ' αὐτῆς, εἰς θλῖψιν μεγάλην
ἐὰν μὴ μετανοήσωσιν ἐκ τῶν ἔργων
αὐτῶν, καὶ τὰ τέκνα αὐτῆς ἀποκτενῶ
ἐν θανάτῳ. καὶ γνώσονται πᾶσαι αἱ
ἐκκλησίαι, ὅτι ἐγώ εἰμι ὁ ἐρευνῶν νε
φροὺς καὶ καρδίας, καὶ δώσω ὑμῖν ἑ/
κάστῳ κατὰ τὰ ἔργα ὑμῶν. ὑμῖν δὲ λέ
γω καὶ λοιποῖς τοῖς ἐν θυατείροις, ὅ/
σοι οὐκ ἔχουσι τὴν διδαχὴν ταύτην,
καὶ οἵτινες οὐκ ἔγνωσαν τὰ βάθη τοῦ
σατανᾶ, ὡς λέγουσιν, οὐ βαλῶ ἐφ'
ὑμᾶς ἄλλο βάρος, πλὴν ὃ ἔχετε,
κρατήσατε ἄχρις οὗ ἂν ἥξω. καὶ ὁ νι/
κῶν καὶ ὁ τηρῶν ἄχρι τέλους τὰ ἔρ/
γα μου, δώσω αὐτῷ ἐξουσίαν ἐπὶ τῶν
ἐθνῶν, καὶ ποιμανεῖ αὐτοὺς ἐν ῥάβ/
δῳ σιδηρᾷ, ὡς τὰ σκεύη τὰ κεραμι
κὰ συντρίβεται. ὡς κἀγὼ εἴληφα πα
ρὰ τοῦ πατρός μου, καὶ δώσω αὐ/
τῷ τὸν ἀστέρα τὸν πρωϊνόν. ὁ ἔχων
οὖς ἀκουσάτω, τί τὸ πνεῦμα λέγει
ταῖς ἐκκλησίαις. Καὶ τῷ ἀγγέλῳ
τῆς ἐν σάρδεσιν ἐκκλησίας γράψον.
τάδε λέγει ὁ ἔχων τὰ πνεύματα τοῦ
θεοῦ, καὶ τοὺς ἑπτὰ ἀστέρας. οἶδά σου
τὰ ἔργα, ὅτι τὸ ὄνομα ἔχεις, ὅτι ζῇς,
καὶ νεκρὸς εἶ. γίνου γρηγορῶν, καὶ στήρι
ξον τὰ λοιπά, ἃ μέλλει ἀποθανεῖν. οὐ
γὰρ εὕρηκά σου τὰ ἔργα πεπληρωμέ
να ἐνώπιον τοῦ θεοῦ. μνημόνευε οὖν
πῶς εἴληφας καὶ ἤκουσας, καὶ τήρει,
καὶ μετανόησον. ἐὰν οὖν μὴ γρηγο/
ρήσῃς, ἥξω ἐπί σε ὡς κλέπτης. καὶ οὐ
μὴ γνῷς ποίαν ὥραν ἥξω ἐπί σε. Ε/
χεις ὀλίγα ὀνόματα καὶ ἐν σάρδεσιν,
ἃ οὐκ ἐμόλυναν τὰ ἱμάτια αὐτῶν, καὶ
περιπατήσουσιν μετ' ἐμοῦ ἐν λευκοῖς
ὅτι ἄξιοί εἰσιν. ὁ νικῶν, οὗτος περι/
βαλεῖται ἐν ἱματίοις λευκοῖς. καὶ οὐ
μὴ ἐξαλείψω τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐκ βί/
βλου τῆς ζωῆς, καὶ ἐξομολογήσομαι
τὸ ὄνομ

ministeriũ, & fidem, & patientiã
tuam, & opera tua, & nouissima
plura priorib⁹. Sed habeo aduer/
sus te pauca, quia permittis mulie
rem Hiezabel, quæ se dicit pro/
phetã, docere, & seducere seruos
meos, scortari & edere ex ijs quæ
simulacris immolant. Et dedi illi
tempus, ut resipisceret à scortatio
ne sua, nec resipuit. Ecce ego mit/
to eam in lectũ, & qui adulterio
miscentur cum ea, in aflictionem
maximã, nisi pœnitentiã egerint
ab operibus suis, & filios eius in/
terficiam morte, & scient omnes
ecclesiæ, quod ego sim ille scrutãs
renes & corda, & dabo unicuiq;
uestrũ secundũ opera sua. Vobis
aũt dico, & cæteris qui Thyatiræ
estis: quicunq; nõ habent doctri/
nam hanc, & qui nõ cognouerũt
profunditates satanæ, quẽadmo/
dum dicunt, non mittã super uos
aliud pondus: tamen id quod ha/
betis, tenete, donec ueniã. Et qui
uicerit et custodierit usq; in finem
opera mea, dabo illi potestatẽ su/
per gentes, & reget eas uirga fer/
rea, & tanq; uasa figuli cõfringen
tur. Sicut & ego accepi à patre
meo, & dabo illi stellã matutinã.
Qui habet aurẽ audiat, quid spiri
tus dicat ecclesijs. Et angelo
ecclesiæ, quæ est Sardis, scribe:
Hæc dicit qui habet septem spiri/
tus dei, & septem stellas. Scio o/
pera tua, quia nomẽ habes, quod
uiuas & mortuus es. Esto uigilãs
& cõfirma cætera quæ moritura
erant. Non em̃ inueni opera tua
plena coram deo. In mente ergo
habe, qualiter acceperis & audie/
ris, & serua, & resipisce. Si ergo
nõ uigilaueris, ueniã ad te tanq;
fur, & nescies qua hora ueniã ad
te. Habes pauca nomina & Sar/
dis, qui non inquinauerunt uesti
menta sua, & ambulabũt mecum
in albis, quia digni sunt. Qui ui/
cerit, sic uestietur uestimentis al/
bis: & nõ delebo nomen eius de
libro uitæ, & confitebor nomen
eius

ministeriũ & patiẽtiam tuã:
& opera tua nouissima plu/
ra prioribus. Sed habeo ad
uersus te pauca: quia per/
mittis mulierem Hiezabel
quæ se dicit ꝓphetẽ docere,
& seducere seruos meos: for
nicari & manducare de Ido
lothitis. Et dedi illi tempus
ũt pœnitẽtiam ageret: & nõ
uult pœnitere a fornicatio/
ne sua. Ecce ego mitto eam
in lectũ: & qui mœchanť cũ
ea in tribulatione maxima
erunt: nisi pœnitentiam ab
operibus suis egerint: & fili/
os eius interficiã in mortẽ:
& scient om̃es ecclesiæ, quia
ego sum scrutãs renes & cor
da: & dabo unicuiq; uestrũ
secũdũ opera sua. Vobis au/
tem dico: & cæteris qui thia
tyræ estis: quicunq; nõ ha/
bent doctrinam hãc: & qui
non cognouerũt altitudinẽ
sathanæ: quẽadmodũ dicũt
nõ mittã sup uos aliud põ/
dus: tamẽ id qđ habetis: te/
nete donec ueniã. Et qui ui/
cerit & custodierit usq; in fi/
nem opa mea: dabo illi po/
testatẽ sup gẽtes: & reget eas
in uirga ferrea: & tanq; uas
figuli cõfringenť: sicut & e/
go accepi a pr̃e meo: & da/
bo illi stellã matutinã. Qui
habet aurẽ audiat, quid spi/
ritus dicat ecclesijs. Et an III.
gelo ecclesiæ Sardis scribe:
Hæc dicit qui habet septem
spiritus dei & septẽ stellas.
Scio opera tua: quia nomẽ
habes qđ uiuas: & mortu/
us es. Esto uigilãs & confir/
ma cætera quæ moritura e/
rant. Nõ enim inueni opera
tua plena coram deo meo.
In mente ergo habe quali/
ter acceperis & audieris &
serua: & pœnitentiã age. Si
ergo nõ uigilaueris, ueniã
ad te tanquã fur: & nescies
qua hora ueniam ad te. Sed
habes pauca nomĩa in Sar/
dis qui nõ inquinauerũt ue
stimenta sua: & ambulabũt
mecum in albis: quia digni
sunt. Qui uicerit, sic uestie/
tur uestimentis albis: & nõ
delebo nomen eius de libro
uitæ: & confitebor nomen
X eius

τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐνώπιον τοῦ πατρός μου, καὶ ἐνώπιον τῶν ἀγγέλων αὐτοῦ. ὁ ἔχων οὖς, ἀκουσάτω, τί τὸ πνεῦμα λέγει ταῖς ἐκκλησίαις. Καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐν φιλαδελφίᾳ ἐκκλησίας γράψον. τάδε λέγει ὁ ἅγιος, ὁ ἀληθινός, ὁ ἔχων τὴν κλεῖδα τοῦ δαβίδ, ὁ ἀνοίγων, καὶ οὐδεὶς κλείει, καὶ κλείει καὶ οὐδεὶς ἀνοίγει. οἶδά σου τὰ ἔργα. ἰδοὺ δέδωκα ἐνώπιόν σου, θύραν ἀνεῳγμένην, καὶ οὐδεὶς δύναται κλεῖσαι αὐτήν, ὅτι μικρὰν ἔχεις δύναμιν, καὶ ἐτήρησάς μου τὸν λόγον, καὶ οὐκ ἠρνήσω τὸ ὄνομά μου. ἰδοὺ δίδωμι ἐκ τῆς συναγωγῆς τοῦ σατανᾶ τῶν λεγόντων αὐτοὺς ἰουδαίους εἶναι, καὶ οὐκ εἰσίν, ἀλλὰ ψεύδονται. ἰδοὺ ποιήσω αὐτούς, ἵνα ἥξωσιν καὶ προσκυνήσωσιν ἐνώπιον τῶν ποδῶν σου, καὶ γνῶσιν ὅτι ἐγὼ ἠγάπησά σε, ὅτι ἐτήρησας τὸν λόγον τῆς ὑπομονῆς μου, κἀγώ σε τηρήσω ἐκ τῆς ὥρας τοῦ πειρασμοῦ τῆς μελλούσης ἔρχεσθαι ἐπὶ τῆς οἰκουμένης ὅλης, πειράσαι τοὺς κατοικοῦντας ἐπὶ τῆς γῆς. ἰδοὺ ἔρχομαι ταχύ. κράτει ὃ ἔχεις, ἵνα μηδεὶς λάβῃ τὸν στέφανόν σου. ὁ νικῶν, ποιήσω αὐτὸν στύλον ἐν τῷ ναῷ τοῦ θεοῦ μου. καὶ ἔξω οὐ μὴ ἐξέλθῃ ἔτι. καὶ γράψω ἐπ' αὐτὸν τὸ ὄνομα τοῦ θεοῦ μου, καὶ τὸ ὄνομα τῆς πόλεως τοῦ θεοῦ μου τῆς καινῆς ἱερουσαλήμ, ἡ καταβαίνουσα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἀπὸ τοῦ θεοῦ μου, καὶ τὸ ὄνομά μου τὸ καινόν. ὁ ἔχων οὖς ἀκουσάτω, τί τὸ πνεῦμα λέγει ταῖς ἐκκλησίαις. καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐκκλησίας λαοδικέων γράψον. τάδε λέγει, ὁ ἀμὴν ὁ μάρτυς ὁ πιστός, καὶ ἀληθινός, ἡ ἀρχὴ τῆς κτίσεως τοῦ θεοῦ. οἶδά σου τὰ ἔργα, ὅτι οὔτε ψυχρὸς εἶ οὔτε ζεστός, ὄφελον ψυχρὸς εἴης ἢ ζεστός. οὕτως ὅτι χλιαρὸς εἶ, καὶ οὔτε ψυχρὸς οὔτε ζεστός, μέλλω σε ἐμέσαι ἐκ τοῦ στόματός μου, ὅτι λέγεις, ὅτι πλούσιός εἰμι, καὶ πεπλούτηκα, καὶ οὐδενὸς χρείαν ἔχω, καὶ οὐκ οἶδας ὅτι σὺ εἶ ὁ ταλαίπωρος καὶ ἐλεεινός, καὶ πτωχός, καὶ τυφλὸς καὶ γυμνός. συμβουλεύω σοι ἀγοράσαι παρ' ἐμοῦ χρυσίον πεπυρωμένον ἐκ πυρός, ἵνα πλουτήσῃς, καὶ ἱμάτια λευκὰ ἵνα περιβάλῃ, καὶ μὴ φανερωθῇ ἡ αἰσχύνη τῆς

γυμνότητος

eius coram patre meo, & coram angelis eius. Qui habet aurem audiat, quid spiritus dicat ecclesijs. Et angelo Philadelphiensis ecclesiæ scribe: Hæc dicit sanctus & uerax, qui habet clauem Dauid: qui aperit, & nemo claudit: claudit, & nemo aperit. Scio opera tua. Ecce dedi coram te ostium apertum, & nemo potest claudere illud, quia modicam habes uirtutē. Et seruasti sermonem meum, & non negasti nomen meum. Ecce do de synagoga Satanæ, qui dicunt se Iudæos esse, & non sunt, sed mentiuntur. Ecce adigam illos, ut ueniant, & adorent ante pedes tuos, & sciant quod ego dilexi te, quoniam seruasti sermonem patiētiæ meæ, & ego seruabo te ab hora tentationis, quæ uentura est in orbem uniuersum, ut tentet habitantes in terra. Ecce uenio cito: tene quod habes ut nemo accipiat coronam tuā. Qui uicerit, faciam illum columnam in templo dei mei, & foras non egredietur amplius. Et scribam super eum nomen dei mei, & nomen ciuitatis dei mei nouæ Hierusalem, quæ descendit de cœlo à deo meo, & nomen meum nouum. Qui habet aurem audiat, quid spiritus dicat ecclesijs. Et angelo Laodicensium ecclesiæ scribe: Hæc dicit: Amen testis fidelis & uerus, principium creaturæ dei. Scio opera tua, quia neque frigidus es, neque feruidus, utinam frigidus esses aut feruidus. Itaque quoniam tepidus es & nec frigidus nec feruidus, incipiam te euomere ex ore meo: quia dicis, diues sum, & ditatus sum, & nullius egeo, & nescis quod tu es miser & miserabilis, & pauper, & cæcus, ac nudus. Suadeo tibi emere à me aurum ignitum ex igni, ut locuples fias, et uestimētis albis induaris, ut non appareat dedecus nu-

ditatis

eius coram patre meo, & coram angelis eius. Qui habet aurem audiat, quid spiritus dicat ecclesijs. Et angelo Philadelphiæ ecclesiæ scribe. Hæc dicit sanctus & uerus qui habet clauem Dauid: qui aperit et nemo claudit: claudit & nemo aperit. Scio opera tua. Ecce dedi coram te ostium apertum quod nemo potest claudere: quia modicā habes uirtutem. Et seruasti uerbum meum: & non negasti nomē meum. Ecce dabo te synagoga sathanæ: qui dicunt se Iudæos esse & non sunt, sed mentiunt. Ecce faciā illos ut ueniant et adorent ante pedes tuos: et scient quia ego dilexi te. Quoniam seruasti uerbum patientiæ meæ: & ego seruabo te ab hora tentationis quæ uentura est in orbem uniuersum tentare habitantes in terra. Ecce uenio cito. Tene quod habes, ut nemo accipiat coronam tuam. Qui uicerit, faciam illum colūnam in templo dei mei: & foras non egredietur amplius. Et scribam super eum nomen dei mei, & nomen ciuitatis dei mei nouæ Hierusalem: quæ descēdit de cœlo a deo meo & nomen meum nouum. Qui habet aurem audiat, quid spiritus dicat ecclesijs. Et angelo Laodiciæ ecclesiæ scribe. Hæc dicit amen testis fidelis & uerus: qui est principiū creaturæ dei. Scio opera tua: quia neque frigidus es neque calidus: utinam frigidus esses aut calidus: sed quia tepidus es: et nec frigidus nec calidus, incipiam te euomere ex ore meo: quia dicis quod diues sum, & locupletatus & nullius egeo: nescis quia tu es miser & miserabilis & pauper & cæcus & nudus. Suadeo tibi emere a me aurum ignitum, probatum: ut locuples fias: & uestimentis albis induaris: ut non appareat confusio nu-

ditatis

μυότητός σου, καὶ κολλούριον ἔγχρισον τοὺς ὀφθαλμοὺς σου, ἵνα βλέπῃς. ἐγὼ ὅσους ἐὰν φιλῶ, ἐλέγχω, καὶ παιδεύω. ζήλωσον οὖν καὶ μετανόησον. ἰδοὺ ἕστηκα ἐπὶ τὴν θύραν, καὶ κρούω. ἐάν τις ἀκούσῃ τῆς φωνῆς μου, καὶ ἀνοίξῃ τὴν θύραν, εἰσελεύσομαι πρὸς αὐτὸν, καὶ δειπνήσω μετ᾽ αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς μετ᾽ ἐμοῦ. ὁ νικῶν δώσω αὐτῷ καθίσαι μετ᾽ ἐμοῦ ἐν τῷ θρόνῳ μου, ὡς κἀγὼ ἐνίκησα, καὶ ἐκάθισα μετὰ τοῦ πατρός μου ἐν τῷ θρόνῳ αὐτοῦ. ὁ ἔχων οὖς ἀκουσάτω, τί τὸ πνεῦμα λέγει ταῖς ἐκκλησίαις.

Μετὰ ταῦτα εἶδον, καὶ ἰδοὺ θύρα ἠνεῳγμένη ἐν τῷ οὐρανῷ, καὶ ἡ φωνὴ ἡ πρώτη, ἣν ἤκουσα ὡς σάλπιγγος λαλούσης μετ᾽ ἐμοῦ, λέγουσα, ἀνάβα ὧδε, καὶ δείξω σοι ἃ δεῖ γενέσθαι μετὰ ταῦτα. καὶ εὐθέως ἐγενόμην ἐν πνεύματι. καὶ ἰδοὺ θρόνος ἔκειτο ἐν τῷ οὐρανῷ, καὶ ἐπὶ τοῦ θρόνου καθήμενος. καὶ ὁ καθήμενος ἦν ὅμοιος ὁράσει λίθῳ ἰάσπιδι, καὶ σαρδίνῳ, καὶ ἶρις κυκλόθεν τοῦ θρόνου, ὅμοιος ὁράσει σμαραγδίνῳ. καὶ κυκλόθεν τοῦ θρόνου θρόνοι κδ. καὶ ἐπὶ τοὺς θρόνους εἶδον τοὺς κδ. πρεσβυτέρους καθημένους, περιβεβλημένους ἐν ἱματίοις λευκοῖς, καὶ ἔχον ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν στεφάνους χρυσοῦς, καὶ ἐκ τοῦ θρόνου ἐκπορεύονται ἀστραπαί, καὶ βρονταί, καὶ φωναί, καὶ ἑπτὰ λαμπάδες πυρὸς καιόμεναι ἐνώπιον τοῦ θρόνου, αἵ εἰσι τὰ ἑπτὰ πνεύματα τοῦ θεοῦ. καὶ ἐνώπιον τοῦ θρόνου θάλασσα ὑαλίνη ὁμοία κρυστάλλῳ. καὶ ἐν μέσῳ τοῦ θρόνου, καὶ κύκλῳ τοῦ θρόνου τέσσαρα ζῶα, γέμοντα ὀφθαλμῶν ἔμπροσθε, καὶ ὄπισθεν. καὶ τὸ ζῶον τὸ πρῶτον ὅμοιον λέοντι, καὶ τὸ δεύτερον ζῶον ὅμοιον μόσχῳ, καὶ τὸ τρίτον ζῶον ἔχον τὸ πρόσωπον ὡς ἄνθρωπος, καὶ τὸ τέταρτον ζῶον ὅμοιον ἀετῷ πετωμένῳ. καὶ τέσσαρα ζῶα, ἓν καθ᾽ ἑαυτὸ εἶχον ἀνὰ πτέρυγας ἓξ κυκλόθεν, καὶ ἔσωθεν γέμοντα ὀφθαλμῶν. καὶ ἀνάπαυσιν οὐκ ἔχουσιν ἡμέρας καὶ νυκτὸς, λέγοντα. ἅγιος, ἅγιος, ἅγιος κύριος ὁ θεὸς ὁ παντοκράτωρ ὁ ἦν καὶ ὁ ὢν, καὶ ὁ ἐρχόμενος. καὶ ὅταν δώσουσι τὰ ζῶα δόξαν, καὶ τιμὴν, καὶ εὐχαριστίαν τῷ καθημένῳ ἐπὶ τοῦ θρόνου τῷ

Aliâs ἓν καθὲν αὐτῶν ἔχον.

ditatis tuæ, & collyrio inũge oculos tuos ut uideas. Ego quoscunque amo, arguo & castigo. Aemulare ergo ac resipisce, ecce sto ad ostium & pulso. Si quis audierit uocem meam, & aperuerit ianuam, intrabo ad illum, & cœnabo cum illo, & ipse mecum. Qui uicerit, dabo ei sedere mecum in throno meo, sicut & ego uici, & cõsedi cum patre meo in throno eius. Qui habet aurẽ audiat, quid spiritus dicat ecclesijs.

Post hæc uidi, & ecce ostium apertũ in cœlo, & uox prima quã audiui tanquàm tubæ loquentis mecum, dicens: Ascende huc, & ostendam tibi quæ oportet fieri post hæc. Et statim fui in spiritu. Et ecce sedes posita erat in cœlo, & supra sedem sedens. Et qui sedebat, similis erat aspectu, lapidi iaspidi & sardio, & iris erat in circumitu sedis, similis aspectu smaragdino. Et in circumitu sedis sedilia uigintiquatuor, & sup thronos uidi uigintiquatuor seniores sedentes, circumamictos stolis albis, & habebant in capitibus suis coronas aureas. Et de throno procedebant fulgura & tonitrua, & uoces & septẽ lampades ignis ardentes ante thronũ, quæ sunt septem spiritus dei. Et in conspectu sedis tanquam mare uitreũ simile crystallo, & in medio sedis & in circũitu sedis quatuor animalia, plena oculis ante & retro. Et animal primũ simile leoni, & secundum animal simile uitulo, & tertium animal habẽs faciẽ uelut homo, & quartũ animal simile aquilæ uolãti. Et quatuor animalia singula eorũ habebant alas senas in circumitu, & intus plena erãt oculis. Et requiẽ non habẽt die ac nocte, dicẽtia: Sanctus, sanctus, sanctus dominus deus omnipotẽs, qui erat, & qui est, & qui uenturus est. Et cum darent illa animalia gloriam & honorẽ & benedictionem sedenti super thronum, uiuenti

ditatis tuæ: & collyrio inũge oculos tuos ut uideas. Ego quos amo arguo & castigo. Aemulare ergo: & pœnitentiam age. Ecce sto ad ostiũ & pulso. Si quis audierit uocẽ meã, & apuerit mihi ianuam: intrabo ad illũ, & cœnabo cũ illo: & ipse mecum. Qui uicerit, dabo ei sedere mecũ in throno meo: sicut & ego uici & sedi cũ prẽ meo in throno ei⁹. Qui habet aurem audiat, quid spiritus dicat ecclesijs.

Post hæc uidi: & ecce ostiũ apertum in cœlo: & uox prima quã audiui tanquã tubæ loquẽtis mecum, dicẽs: Ascende huc & ostendã tibi quæ oportet fieri cito. Post hæc statim fui in spiritu. Et ecce sedes posita erat in cœlo: & supra sedem sedens. Et qui sedebat similis erat aspectui lapidis Iaspidis & Sardinis: & iris erat in circumitu sedis similis uisioni Smaragdinæ. Et in circũitu sedis sedilia uigintiquattuor: & super thronos uigintiquattuor seniores, sedentes circum amicti stolis albis: & in capitibus eorum coronas aureas. Et de throno procedebant fulgura & uoces & tonitrua: & septem lampades ardentes ante thronũ, quæ sunt septem spiritus dei. Et in cõspectu sedis tanquam mare uitreum simile Cristallo: & in medio sedis & circumitu sedis quattuor animalia plena oculis ante & retro. Et animal primum simile leoni: & secũdum animal simile uitulo: & tertiũ anĩal habẽs faciẽ quasi hominis: & quartũ anĩal simile aquilæ uolanti. Et quattuor animalia singula eorũ habebãt alas senas: & in circumitu & intus plena sunt oculis. Et requiem nõ habebãt die ac nocte, dicentia: Sanctus sanctus, sanctus dominus deus omnipotens: qui erat & qui est & qui uenturus est. Et cum darent illa animalia gloriam & honorẽ & benedictionẽ sedenti super thronũ,

IIII.

νου τῷ ζῶντι εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, πεσοῦνται οἱ κδ´. πρεσβύτεροι ἐνώπιον τοῦ καθημένου ἐπὶ τῶ θρόνου, καὶ προσκυνοῦσι τῷ ζῶντι εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. καὶ βάλλουσι τοὺς στεφάνους αὐτῶν ἐνώπιον τοῦ θρόνου, λέγοντες. ἄξιος εἶ κύριε λαβεῖν τὴν δόξαν καὶ τὴν τιμὴν, καὶ τὴν δύναμιν, ὅτι σὺ ἔκτισας τὰ πάντα, καὶ διὰ τὸ θέλημά σου εἰσὶ, καὶ ἐκτίσθησαν.

Καὶ εἶδον ἐπὶ τὴν δεξιὰν τοῦ καθημένου ἐπὶ τοῦ θρόνου βιβλίον γεγραμμένον ἔσωθεν καὶ ὄπισθεν, κατεσφραγισμένον σφραγῖσιν ἑπτά. καὶ εἶδον ἄγγελον ἰσχυρὸν κηρύσσοντα φωνῇ μεγάλῃ. τίς ἐστιν ἄξιος ἀνοῖξαι τὸ βιβλίον, καὶ λῦσαι τὰς σφραγῖδας αὐτοῦ; καὶ οὐδεὶς ἠδύνατο ἐν τῷ οὐρανῷ, οὐδὲ ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ὑποκάτω τῆς γῆς ἀνοῖξαι τὸ βιβλίον, οὐδὲ βλέπειν αὐτό. καὶ ἐγὼ ἔκλαιον πολλὰ, ὅτι οὐδεὶς ἄξιος εὑρέθη ἀνοῖξαι, καὶ ἀναγνῶναι τὸ βιβλίον, οὔτε βλέπειν αὐτό. καὶ εἷς ἐκ τῶν πρεσβυτέρων λέγει μοι, μὴ κλαῖε. ἰδοὺ ἐνίκησεν ὁ λέων ὁ ὢν ἐκ τῆς φυλῆς ἰούδα, ἡ ῥίζα δαβὶδ ἀνοῖξαι τὸ βιβλίον, καὶ λῦσαι τὰς ἑπτὰ σφραγῖδας αὐτοῦ. καὶ εἶδον, καὶ ἰδοὺ ἐν μέσῳ τοῦ θρόνου, καὶ τῶν τεσσάρων ζώων, καὶ ἐν μέσῳ τῶν πρεσβυτέρων, ἀρνίον ἑστηκὸς ὡς ἐσφαγμένον, ἔχον κέρατα ἑπτὰ καὶ ὀφθαλμοὺς ἑπτὰ, οἵ εἰσι τὰ ἑπτὰ τοῦ θεοῦ πνεύματα τὰ ἀπεσταλμένα εἰς πᾶσαν τὴν γῆν. καὶ ἦλθε καὶ εἴληφε τὸ βιβλίον ἐκ τῆς δεξιᾶς τοῦ καθημένου ἐπὶ τοῦ θρόνου. καὶ ὅτε ἔλαβε τὸ βιβλίον, τὰ τέσσαρα ζῶα, καὶ οἱ κδ´ πρεσβύτεροι ἔπεσον ἐνώπιον τῶ ἀρνίου, ἔχοντες ἕκαστος κιθάρας, καὶ φιάλας χρυσᾶς γεμούσας θυμιαμάτων αἵ εἰσιν αἱ προσευχαὶ τῶν ἁγίων, καὶ ᾄδουσιν ᾠδὴν καινὴν, λέγοντες. ἄξιος εἶ λαβεῖν τὸ βιβλίον, καὶ ἀνοῖξαι τὰς σφραγῖδας αὐτοῦ, ὅτι ἐσφάγης, καὶ ἠγόρασας τῷ θεῷ ἡμᾶς ἐν τῷ αἵματί σου ἐκ πάσης φυλῆς καὶ γλώσσης, καὶ λαοῦ, καὶ ἔθνους, καὶ ἐποίησας ἡμᾶς τῷ θεῷ ἡμῶν βασιλεῖς καὶ ἱερεῖς, καὶ βασιλεύσομεν ἐπὶ τῆς γῆς. καὶ εἶδον, καὶ ἤκουσα φωνὴν ἀγγέλων πολλῶν κυκλόθεν τοῦ θρόνου καὶ τῶν ζώων, καὶ τῶν πρεσβυτέρων, καὶ χιλιάδες χιλιάδων, λέγοντες φωνῇ μεγάλῃ.

uiuenti in secula seculorũ, procidunt uigintiquatuor seniores ante sedentem in throno, & adorant uiuentem in secula seculorum, et abijciũt coronas suas ante thronum, dicentes: Dignus es domine accipere gloriam & honorem & uirtutẽ: quia tu creasti omnia, & propter uoluntatẽ tuam sunt, & creata sunt. Et uidi in dextera sedentis super thronũ librum scriptum intus & in tergo, signatũ sigillis septem. Et uidi angelum fortem, prædicantem uoce magna: Quis est dignus aperire librũ & soluere signacula eius? Et nemo poterat neque in cœlo, neque in terra, neque subter terram aperire librum, neque aspicere illum. Et ego flebam multum, quod nemo dignus inuentus esset aperire & legere librum, nec uidere eum. Et unus de senioribus dicit mihi: Ne fleueris. Ecce uicit leo de tribu Iuda, radix Dauid, ut aperiat librum, & soluat septẽ signacula eius. Et uidi, & ecce in medio throni & quatuor animalium, & in medio seniorũ agnus stans tanquã occisus, habens cornua septem & oculos septem, qui sunt septem spiritus dei, missi in omnem terram. Et uenit, & accepit de dextera sedentis in throno librum. Et cum accepisset librum quatuor animalia, & uigintiquatuor seniores ceciderunt coram agno, habentes singuli citharas & phialas aureas, plenas odoramentorum, quæ sunt precationes sanctorum, & canunt canticũ nouum, dicentes: Dignus es accipere librũ & aperire signacula eius, quoniam occisus es, & redemisti nos deo per sanguinẽ tuũ, ex omni tribu & lingua & populo, & natione, & fecisti nos deo nostro reges & sacerdotes, & regnabimꝰ super terram. Et uidi & audiui uocem angelorum multorum in circumitu throni & animaliũ & seniorũ, & milia miliũ, dicẽtia uoce magna:

uiuẽti in secula seculorum: procidebant uigintiquattuor seniores ante sedẽtem in throno: & adorabãt uiuentem in secula seculorum: & mittebant coronas suas ante thronũ, dicentes: Dignus es domine deus noster accipere gloriã & honorẽ & uirtutem: quia tu creasti oĩa: & propter uoluntatẽ tuam erant, & creata sunt. V.
Et uidi in dextera sedentis super thronũ librum scriptum intus & foris, signatum sigillis septẽ. Et uidi angelũ fortẽ, prædicantem uoce magna: Quis est dignus aperire librũ & soluere signacula eiꝰ? Et nemo poterat neq; in cœlo neq; in terra neq; subtus terram aperire librũ: neq; respicere illum. Et ego flebam multum: quoniã nemo dignus inuẽtus est aperire librũ nec uidere eũ. Et unus de seniorib⁹ dixit mihi: Ne fleueris. Ecce uicit leo de tribu Iuda, radix Dauid aperire librũ: & soluere septem signacula eius. Et uidi, & ecce in medio throni & quatuor animaliũ: & in medio seniorũ agnum stantẽ tanq̃ occisum, habentẽ cornua septẽ & oculos septẽ: qui sunt septẽ spũs dei missi in omnẽ terrã. Et uenit & accepit de dextera sedẽtis in throno librum. Et cum aperuisset librum, q̃ttuor animalia, & uigintiquattuor seniores ceciderunt corã agno habentes singuli citharas & phialas aureas plenas odoramentorum: quæ sunt oratiões sanctorũ: & cantabãt canticum nouũ, dicẽtes: Dignꝰ es dñe aperire librum & soluere signacula eius: qm̃ occisus es: & redemisti nos deus in sanguine tuo, ex omni tribu & lingua & populo & natiõe. Et fecisti nos deo nostro regnũ & sacerdotes: & regnabimus super terrã. Et uidi & audiui uocem angelorum multorum in circuitu throni & animaliũ & seniorũ: & erat numerus eorum milia milium, dicentiũ uoce magna:

μεγάλῃ. ἄξιόν ἐστιν ἀρνίον τὸ ἐσφαγμένον λαβεῖν τὴν δύναμιν, καὶ πλοῦτον καὶ σοφίαν καὶ ἰσχὺν, καὶ τιμὴν, καὶ δόξαν, καὶ εὐλογίαν. καὶ πᾶν κτίσμα, ὅ ἐστιν ἐν τῷ οὐρανῷ, καὶ ἐν τῇ γῇ, καὶ ὑποκάτω τῆς γῆς, καὶ ἐπὶ τῆς θαλάσσης ἅ ἐστι, καὶ τὰ ἐν αὐτοῖς πάντα, ἤκουσα λέγοντας. τῷ καθημένῳ ἐπὶ τοῦ θρόνου καὶ τῷ ἀρνίῳ ἡ εὐλογία, καὶ ἡ τιμὴ, καὶ ἡ δόξα, καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. καί τὰ τέσσαρα ζῶα ἔλεγον, ἀμήν. καὶ οἱ εἰκοσιτέσσαρες πρεσβύτεροι ἔπεσαν, καὶ προσεκύνησαν ζῶντι εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. καὶ εἶδον, ὅτι ἤνοιξε τὸ ἀρνίον ἓν ἐκ τῶν σφραγίδων, καὶ ἤκουσα ἑνὸς ἐκ τῶν τεσσάρων ζώων, λέγοντος, ὡς φωνῆς βροντῆς, ἔρχου καὶ βλέπε, καὶ εἶδον. καὶ ἰδοὺ ἵππος λευκὸς, καὶ ὁ καθήμενος ἐπ᾽ αὐτῷ ἔχων τόξον. καὶ ἐδόθη αὐτῷ στέφανος, καὶ ἐξῆλθε νικῶν, καὶ ἵνα νικήσῃ. καὶ ὅτε ἤνοιξε τὴν σφραγίδα τὴν δευτέραν, ἤκουσα τοῦ δευτέρου ζώου, λέγοντος, ἔρχου καὶ βλέπε. καὶ ἐξῆλθεν ἄλλος ἵππος πυῤῥὸς, καὶ τῷ καθημένῳ ἐπ᾽ αὐτῷ ἐδόθη αὐτῷ, λαβεῖν τὴν εἰρήνην ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ ἵνα ἀλλήλους σφάξωσι καὶ ἐδόθη αὐτῷ μάχαιρα μεγάλη. καὶ ὅτε ἤνοιξε τὴν τρίτην σφραγίδα, ἤκουσα τοῦ τρίτου ζώου, λέγοντος. ἔρχου καὶ βλέπε. καὶ εἶδον, καὶ ἰδοὺ ἵππος μέλας, καὶ ὁ καθήμενος ἐπ᾽ αὐτῷ, ἔχων ζυγὸν ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ. καὶ ἤκουσα φωνὴν ἐν μέσῳ τῶν τεσσάρων ζώων, λέγουσαν, χοίνιξ σίτου δηναρίου, καὶ τρεῖς χοίνικες κριθῆς δηναρίου, καὶ τὸ ἔλαιον καὶ τὸν οἶνον μὴ ἀδικήσῃς. καὶ ὅτε ἤνοιξε τὴν σφραγίδα τὴν τετάρτην, ἤκουσα φωνὴν τοῦ τετάρτου ζώου, λέγουσαν. ἔρχου καὶ βλέπε, καὶ εἶδον. καὶ ἰδοὺ ἵππος χλωρὸς, καὶ ὁ καθήμενος ἐπάνω αὐτοῦ, ὄνομα αὐτῷ ὁ θάνατος, καὶ ὁ ᾅδης ἀκολουθεῖ μετ᾽ αὐτοῦ. καὶ ἐδόθη αὐτοῖς ἐξουσία ἀποκτεῖναι ἐπὶ τὸ τέταρτον τῆς γῆς ἐν ῥομφαίᾳ, καὶ ἐν λιμῷ καὶ ἐν θανάτῳ, καὶ ὑπὸ τῶν θηρίων τῆς γῆς. καὶ ὅτε ἤνοιξε τὴν πέμπτην σφραγίδα, εἶδον ὑποκάτω τοῦ θυσιαστηρίου τὰς ψυχὰς τῶν ἐσφαγμένων διὰ τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, καὶ διὰ τὴν μαρτυρίαν ἣν εἶχον, καὶ ἔκραξον φωνῇ μεγάλῃ λέγοντες.

magna: Dignus est agnus qui occisus est, accipere uirtutē, & diuitias, & sapientiā, & fortitudinem, & honorem, et gloriam, & benedictionem. Et omnem creaturā quæ in cœlo est, & quæ super terram, & sub terra et in mari, et quæ in eis sunt omia, audiui dicentes: sedenti in throno et agno benedictio, & honor, & gloria, & potestas in secula seculorū. Et quatuor animalia dicebant: Amen. Et uigintiquatuor seniores ceciderūt in facies suas, & adorauerūt uiuētem in sæcula sæculorū. Et uidi cum aperuisset agnus unum de sigillis, & audiui unum de quatuor animalibus, dicens, tanq̃ uocē tonitrui: Veni & uide. Et uidi, & ecce equus albus, & qui sedebat sup eum, habebat arcū, & data est ei corona, & exiuit uincēs & ut uinceret. Et cū aperuisset sigillum secundum, audiui secundū animal, dicens: Veni & uide. Et exiuit alius equus rufus, & qui sedebat super illū, datū est ei, ut tolleret pacem de terra, & ut inuicē se interficiant, & datus est ei gladius magnus. Et cum aperuisset sigillū tertium, audiui tertiū animal, dicēs: ueni, & uide. Et uidi, & ecce equ⁹ niger, & qui sedebat super illū, habebat statheram in manu sua. Et audiui uocem in medio quatuor animaliū, dicentem: Chœnix tritici denario uno, & tres chœnices hordei denario uno, & uinum & oleum ne læseris. Et cum aperuisset sigillum quartū, audiui uocem quarti animalis, dicentē: Veni & uide. Et uidi, et ecce equus pallidus, & qui sedebat super eum, nomen illi mors, & infernus sequit̄ eū. Et data est illis potestas interficiendi sup quartā partē terræ, gladio, & fame, & morte, et à bestijs terræ. Et cū aperuisset sigillū quintum, uidi subter altare animas interfectorum propter uerbum dei et propter testimoniū quod habebant. Et clamabant uoce magna, dicentes:

gna: Dignus est agnus qui occisus est accipere uirtutē & diuinitatē sapientiā & fortitudinem & honorē & gloriam & benedictionē. Et omnem creaturā quæ in cœlo est, & quæ sup terrā, et subtus terrā & mare, & quæ in eo sunt sunt: oēs audiui, dicentes sedēti in throno & agno: Benedictio & honor & gloria & potestas in secula seculorū. Et quatuor animalia dicebāt: Amen. Et uigintiquatuor seniores ceciderunt in facies suas: & adorauerunt uiuentē in secula se-
culorum. Et uidi qđ ape VI.
ruisset agnus unū de septē sigillis: & audiui unū de q̃tuor animalibus, dicēs: tanquam uocē tonitrui: Veni & uide. Et uidi: & ecce equus albus & qui sedebat sup eū habebat arcū: & data est ei corona: & exiuit uincēs ut uinceret. Et cū aperuisset sigillū secundū: audiui secundum anīal, dicēs: Veni & uide. Et exiuit alius equus rufus: & qui sedebat sup illū, datū est ei ut sumeret pacē de terra: & ut inuicē se interficiāt: & datus est ei gladius magnus. Et cū aperuisset sigillum tertiū: audiui tertiū animal, dicēs: Veni & uide. Et ecce equ⁹ niger: & qui sedebat super illū habebat staterā in manu sua. Et audiui tanq̃ uocē in medio quatuor animaliū, dicētiū: Bilibris tritici denario uno: & tres bilibres hordei denario uno: & uinū & oleū ne læseris. Et cū aperuisset sigillum quartū audiui uocē quarti animalis, dicētis: Veni & uide. Et ecce equus pallidus: & qui sedebat super eū, nomen illi mors: & infernus sequebat̄ eum. Et data est illi potestas sup quattuor partes terræ interficere gladio, fame & morte & bestijs terræ. Et cū aperuisset sigillum quintū: uidi subtus altare animas interfectorum propter uerbū dei & propter testimoniū quod habebant. Et clamabant uoce magna, dicentes

λέγοντες, ἕως πότε ὁ δεσπότης ὁ ἅγιος, καὶ ὁ ἀληθινὸς, οὐ κρίνεις καὶ ἐκδικεῖς τὸ αἷμα ἡμῶν ἀπὸ τῶν κατοικούντων ἐπὶ τῆς γῆς; καὶ ἐδόθησαν ἑκάστοις στολαὶ λευκαί, καὶ ἐῤῥέθη αὐτοῖς ἵνα ἀναπαύσωνται ἔτι χρόνον μικρὸν ἕως οὗ πληρώσονται καὶ οἱ σύνδουλοι αὐτῶν, καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτῶν, οἱ μέλλοντες ἀποκτείνεσθαι ὡς καὶ αὐτοί. καὶ εἶδον, ὅτε ἤνοιξε τὴν σφραγίδα τὴν ἕκτην, καὶ ἰδοὺ σεισμὸς μέγας ἐγένετο, καὶ ὁ ἥλιος ἐγένετο μέλας ὡς σάκκος τρίχινος, καὶ ἡ σελήνη ἐγένετο ὡς αἷμα. καὶ οἱ ἀστέρες τοῦ οὐρανοῦ ἔπεσαν εἰς τὴν γῆν, ὡς συκῆ βάλλει τοὺς ὀλύνθους αὐτῆς, ὑπὸ μεγάλου ἀνέμου σειομένη. καὶ οὐρανὸς ἀπεχωρίσθη ὡς βιβλίον εἱλισσόμενον. καὶ πᾶν ὄρος καὶ νῆσος ἐκ τῶν τόπων αὐτῶν ἐκινήθησαν, καὶ οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς, καὶ οἱ μεγιστᾶνες, καὶ οἱ πλούσιοι, καὶ οἱ χιλίαρχοι, καὶ οἱ δυνατοί, καὶ πᾶς δοῦλος, καὶ πᾶς ἐλεύθερος ἔκρυψαν ἑαυτοὺς εἰς τὰ σπήλαια, καὶ εἰς τὰς πέτρας τῶν ὀρέων, καὶ λέγουσι τοῖς ὄρεσι καὶ ταῖς πέτραις, πέσετε ἐφ᾽ ἡμᾶς, καὶ κρύψατε ἡμᾶς ἀπὸ προσώπου τοῦ καθημένου ἐπὶ τοῦ θρόνου, καὶ ἀπὸ τῆς ὀργῆς τοῦ ἀρνίου, ὅτι ἦλθεν ἡ ἡμέρα ἡ μεγάλη τῆς ὀργῆς αὐτοῦ, καὶ τίς δύναται σταθῆναι; καὶ μετὰ ταῦτα εἶδον τέσσαρας ἀγγέλους ἑστῶτας ἐπὶ τὰς τέσσαρας γωνίας τῆς γῆς, κρατοῦντας τοὺς τέσσαρας ἀνέμους τῆς γῆς, ἵνα μὴ πνέῃ ἄνεμος ἐπὶ τῆς γῆς, μήτε ἐπὶ τῆς θαλάσσης, μήτε ἐπὶ πᾶν δένδρον. καὶ εἶδον ἄλλον ἄγγελον ἀναβάντα ἀπὸ ἀνατολῆς ἡλίου, ἔχοντα σφραγίδα θεοῦ ζῶντος, καὶ ἔκραξε φωνῇ μεγάλῃ τοῖς τέσσαρσιν ἀγγέλοις, οἷς ἐδόθη αὐτοῖς ἀδικῆσαι τὴν γῆν καὶ τὴν θάλασσαν, λέγων, μὴ ἀδικήσητε τὴν γῆν, μήτε τὴν θάλασσαν, μήτε τὰ δένδρα ἄχρι σφραγίζωμεν τοὺς δούλους τοῦ θεοῦ ἡμῶν ἐπὶ τῶν μετώπων αὐτῶν. καὶ ἤκουσα τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐσφραγισμένων ρμδ. χιλιάδες ἐσφραγισμένοι, ἐκ πάσης φυλῆς υἱῶν ἰσραήλ, ἐκ φυλῆς ἰούδα. ιβ. χιλιάδες ἐσφραγισμένοι. ἐκ φυλῆς ῥουβίμ. ιβ. χιλιάδες ἐσφραγισμένοι. ἐκ φυλῆς γάδ. ιβ. χιλιάδες ἐσφραγισμένοι. ἐκ φυλῆς ἀσήρ. ιβ. χιλιάδες

dicentes uſquequo domine, qui es ſanctus, & uerax, nō iudicas ac uindicas ſanguinem noſtrum de his, qui habitant in terra? Et datæ ſunt illis ſingulæ ſtolæ albæ, & dictum eſt illis, ut requieſcerent adhuc tempus modicum, donec cōplerentur conſerui eorum, & fratres eorum, qui interficiendi eſſent ſicut & illi. Et uidi, cum aperuiſſet ſigillum ſextum, & ecce terræmotus magnus factus eſt. Et ſol factus eſt niger tanquàm ſaccus cilicinus, et luna tota facta eſt ſicut ſanguis, & ſtellæ de cœlo ceciderunt ſuper terram, ſicut ficus abijcit groſſos ſuos, cum a uento magno mouetur. Et cœlum receſſit ſicut liber, qui circumuoluitur, & omnis mons & inſulæ de locis ſuis motæ ſunt, & reges terræ, principes, & diuites, & tribuni, & fortes, & omīs ſeruus, & liber abſconderunt ſe in ſpeluncis, & in petris montium. Et dicunt montibus & petris: Cadite ſuper nos, abſcondite nos à facie ſedentis ſuper thronum, & ab ira agni: quoniam uenit dies magnus iræ illius. Et quis poterit ſtare? Poſt hæc uidi quatuor angelos ſtantes ſuper quatuor angulos terræ, tenentes quattuor uentos terræ, ne flaret uentus ſuper terram, neque ſuper mare, neque in ullam arborem. Et uidi alterum angelum aſcendentem ab ortu ſolis, habentem ſigillum dei uiui, & clamauit uoce magna quatuor angelis, quibus datū eſt nocere terræ & mari, dicens: Nolite nocere terræ, neque mari, neque arboribus, quoaduſque ſignemus ſeruos dei noſtri in frontibus ſuis. Et audiui numerum ſignatorum, centum quadragintaquatuor milia ſignati ex omni tribu filiorum Iſraël. Ex tribu Iuda, duodecim milia ſignati. Ex tribu Ruben, duodecim milia ſignati. Ex tribu Gad, duodecim milia ſignati. Ex tribu

dicentes: Vſquequo domine ſanctus & uerus, non iudicas & non uindicas ſanguinem noſtrum de his qui habitant in terra? Et datæ ſunt illis ſingulæ ſtolæ albæ: & dictum eſt illis ut requieſcerent adhuc tempus modicum, donec compleātur conſerui eorū, & fratres eorum: qui interficiendi ſunt ſicut & illi. Et uidi cum aperuiſſet ſigillum ſextū: & ecce terremotus magnus factus eſt. Et ſol factus eſt niger tanquam ſaccus cilicinus: & luna tota facta eſt ſicut ſanguis: & ſtellæ de cœlo ceciderunt ſuper terrā: ſicut ficus emittit groſſos ſuos cum a uēto magno mouetur. Et cœlum receſſit ſicut liber inuolutꝰ: & omīs mons & inſulæ de locis ſuis mote ſunt: & reges terræ & principes & tribuni, & diuites & fortes & omnis ſeruus & liber: abſconderunt ſe in ſpeluncis & in petris montium: Et dicunt montibus & petris: Cadite ſuper nos, abſcōdite nos a facie ſedentis ſuper thronum & ab ira agni: quoniā uenit dies magnus iræ ipſorum. Et quis poterit ſtare?

Poſt hæc uidi quattuor VII.
angelos ſtantes ſuper quattuor angulos terræ: tenentes quattuor uentos terræ ne flarent ſuper terram, neque ſuper mare, neq; in ullam arborem. Et uidi alterum angelum aſcendentem ab ortu ſolis habentem ſignum dei uiui: & clamauit uoce magna quattuor angelis: quibus datum eſt nocere terræ & mari, dicēs: Nolite nocere terræ & mari: neque arboribus quoaduſq; ſignemus ſeruos dei noſtri in frōtibus eorum. Et audiui numerum ſignatorū centum quadragintaquattuor milia ſignati ex omni tribu filiorū Iſrael. Ex tribu Iuda, duodecim milia ſignati. Ex tribu Rubē, duodecim milia ſignati. Ex tribu Gad, duodecim milia ſignati. Ex tribu

χιλιάδες ἐσφραγισμένοι. ἐκ φυλῆς
νεφθαλὶμ. ιβ. χιλιάδες ἐσφραγισ/
μένοι. ἐκ φυλῆς μανασσῆ. ιβ. χιλιά/
δες ἐσφραγισμένοι. ἐκ φυλῆς συμε
ὼμ. ιβ. χιλιάδες ἐσφραγισμένοι. ἐκ
φυλῆς λευΐ. ιβ. χιλιάδες ἐσφραγι/
σμένοι. ἐκ φυλῆς ἰσαχὰρ. ιβ. χιλιά/
δες ἐσφραγισμένοι. ἐκ φυλῆς ζαβου
λὼμ. ιβ. χιλιάδες ἐσφραγισμένοι.
ἐκ φυλῆς ἰωσὴφ. ιβ. χιλιάδες ἐσφρα
γισμένοι. ἐκ φυλῆς βενιαμὶμ. ιβ. χι/
λιάδες ἐσφραγισμένοι. μετὰ ταῦ/
τα εἶδον, καὶ ἰδοὺ ὄχλος πολὺς, ὃν
ἀριθμῆσαι αὐτὸν οὐδεὶς ἠδύνατο, ἐκ
παντὸς ἔθνους καὶ φυλῶν. καὶ λαῶν, καὶ
γλωσσῶν, ἑστῶτες ἐνώπιον τοῦ θρόνου,
καὶ ἐνώπιον τοῦ ἀρνίου, περιβεβλημένοι
στολὰς λευκὰς, καὶ φοίνικες ἐν ταῖς
χερσὶν αὐτῶν, καὶ κράζοντες φωνῇ μεγά
λῃ, λέγοντες, ἡ σωτηρία τῷ καθημέ
νῳ ἐπὶ τοῦ θρόνου τοῦ θεοῦ ἡμῶν, καὶ τῷ ἀρ
νίῳ. καὶ πάντες οἱ ἄγγελοι ἑστήκεσαν
κύκλῳ τοῦ θρόνου, καὶ τῶν πρεσβυτέρων, καὶ
τῶν τεσσάρων ζώων, καὶ ἔπεσον ἐνώπι
ον τοῦ θρόνου ἐπὶ πρόσωπον αὐτῶν, καὶ προ
σεκύνησαν τῷ θεῷ, λέγοντες, ἀμήν.
ἡ εὐλογία, καὶ ἡ δόξα, καὶ ἡ σοφία, καὶ ἡ
εὐχαριστία, καὶ ἡ τιμὴ καὶ ἡ δύναμις, καὶ
ἡ ἰσχὺς τῷ θεῷ ἡμῶν εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν
αἰώνων, ἀμήν. καὶ ἀπεκρίθη εἷς ἐκ τῶν
πρεσβυτέρων, λέγων μοι. οὗτοι οἱ περι/
βεβλημένοι τὰς στολὰς, τὰς λευκὰς τί
νες εἰσι, καὶ πόθεν ἦλθον; καὶ εἴρηκα αὐ/
τῷ. κύριε σὺ οἶδας. καὶ εἶπέ μοι, οὗτοί
εἰσιν οἱ ἐρχόμενοι ἐκ τῆς θλίψεως τῆς
μεγάλης, καὶ ἐπλάτυναν τὰς στολὰς
αὐτῶν, καὶ ἐλεύκαναν στολὰς αὐτῶν ἐν τῷ
αἵματι τοῦ ἀρνίου, διὰ τοῦτό εἰσιν ἐνώ/
πιον τοῦ θρόνου τοῦ θεοῦ, καὶ λατρεύουσιν
αὐτῷ ἡμέρας καὶ νυκτὸς ἐν τῷ ναῷ
αὐτοῦ. καὶ ὁ καθήμενος ἐπὶ τοῦ θρόνου
σκηνώσει ἐπ᾽ αὐτούς. οὐ πεινάσουσιν
ἔτι, οὐδὲ διψήσουσιν ἔτι, οὐδὲ μὴ πέ/
σῃ ἐπ᾽ αὐτοὺς ὁ ἥλιος, οὐδὲ πᾶν καῦ/
μα. ὅτι τὸ ἀρνίον τὸ ἀναμέσον τοῦ θρό/
νου ποιμανεῖ αὐτοὺς, καὶ ὁδηγήσει αὐτοὺς
ἐπὶ ζώσας πηγὰς ὑδάτων, καὶ ἐξαλεί
ψει ὁ θεὸς πᾶν δάκρυον ἀπὸ τῶν ὀφθαλ
μῶν αὐτῶν. και ὅτε ἤνοιξε τὴν σφραγῖ
δα τὴν ἑβδόμην ἐγένετο σιγὴ ἐν τῷ
οὐρανῷ ὡς ἡμιώριον, καὶ εἶδον τοὺς ἑ/
πτὰ ἀγγέλους, οἳ ἐνώπιον τοῦ θεοῦ ἑστή/
κασι, καὶ ἐδόθη

tribu Aser, duodecim milia signa
ti. Ex tribu Neptalim, duodecim
milia signati. Ex tribu Manasse,
duodecim milia signati. Ex tribu
Symeon, duodecim milia signa/
ti. Ex tribu Leui, duodecim mi/
lia signati. Ex tribu Isachar, duo
decim milia signati. Ex tribu Za
bulon, duodecim milia signati.
Ex tribu Ioseph, duodecim mi/
lia signati. Ex tribu Beniamin,
duodecim milia signati. Post hæc
uidi, et ecce turba multa, quam di
numerare nemo poterat, ex o/
mnibus gentibus, et tribub[9], et po
pulis, & linguis, stantes ante thro
num, & in conspectu agni, ami/
cti stolis albis, & palmæ in mani/
bus eorum, & clamabant uoce
magna, dicentes: Salus ei qui se/
det super thronum dei nostri &
agno. Et omnes angeli stabant
in circumitu throni & seniorum,
& quatuor animalium, & pro/
cubuerunt in cõspectu throni in
facies suas, & adorauerũt deum,
dicentes: Amen. Benedictio, &
claritas, & sapientia, & gratiarũ/
actio, honor & uirtus, & fortitu/
do deo nostro in secula seculorũ,
Amẽ. Et respõdit unus de senio
ribus, & dixit mihi: Hi qui ami/
cti sunt stolis albis, qui sunt & un
de uenerunt? Et dixi illi, Domi/
ne, tu scis. Et dixit mihi: Hi sunt
qui uenerũt ex afflictiõe magna,
& dilatauerũt stolas suas, & deal/
bauerunt eas per sanguinẽ agni.
Ideo sunt ante thronũ dei, & ser/
uiunt ei die ac nocte in templo e/
ius, & qui sedet in throno, habita
bit super illos. Nõ esuriẽt neq; si/
tient amplius, nec cadet super il/
los sol, neq; ullus æstus: quoniam
agnus qui in medio throni est, re
get illos, & deducet eos ad uiuos
fontes aquarũ, & abstersurus est
deus omnẽ lachrymã ab oculis
eorũ. Et cum aperuisset sigillũ
septimũ, factũ est silentiũ in cœlo
media fermè hora. Et uidi septẽ
angelos stãtes in cõspectu dei, &
datæ

tribu Aser, duodecim milia
signati. Ex tribu Neptalim,
duodecim milia signati. Ex
tribu Manasses, duodecim
milia signati. Ex tribu Sy/
meõ, duodecim milia signa
ti. Ex tribu Leui, duodecim
milia signati. Ex tribu Isa/
char, duodecim milia signa
ti. Ex tribu Zabulon, duo/
decim milia signati. Ex tri/
bu Ioseph, duodecim milia
signati. Ex tribu Beniamin,
duodecim milia signati. Post
hæc uidi turbam magnam
quã dinumerare nemo po/
terat: ex omnibus gẽtibus &
tribub[9] et populis & linguis
stantes ante thronũ: & in cõ
spectu agni amicti stolis al/
bis: & palmæ in manibus eo
rum: et clamabant uoce ma
gna, dicentes: Salus deo no
stro qui sedet super thronũ
& agno. Et omnes angeli sta
bant in circũitu throni & se/
niorũ et quattuor animaliũ
& ceciderũt in cõspectu thro
ni in facies suas: & adoraue
runt deũ, dicentes: Amẽ. Be
nedictio & claritas & sapien
tia et gratiarũ actio: honor
& uirt[9] & fortitudo deo no/
stro: in secula seculorũ amẽ.
Et respõdit unus de seniori/
bus: & dixit mihi: Hi qui a/
micti sunt stolis albis, qui
sunt: et unde uenerũt? Et di
xi illi: Domine mi tu scis. Et
dixit mihi: Hi sunt qui uene
runt de tribulatiõe magna:
& lauerũt stolas suas: & de/
albauerunt eas in sanguine
agni. Ideo sunt ante thronũ
dei: & seruiunt ei die ac no/
cte in templo eius: & qui se/
det in throno, habitabit su/
per illos. Nõ esuriẽt neq; si/
tient amplius: nec cadet su/
per illos sol, neq; ullus æstus
quoniã agnus qui in medio
throni est, reget illos: & de/
ducet eos ad uitæ fontes a/
quarum: et absterget deus
omnem lachrymã ab ocu/
lis eorum.
Et cum aperuisset sigil/ VIII.
lum septimum: factum est
silentium in cœlo quasi me/
dia hora. Et uidi septẽ ange
los stãtes in cõspectu dei, et

ἐδόθησαν αὐτοῖς ἑπτὰ σάλπιγγες.
καὶ ἄλλος ἄγγελος ἦλθε, καὶ ἐστάθη ἐπὶ
τὸ θυσιαστήριον, ἔχων λιβανωτὸν χρυ-
σοῦν, καὶ ἐδόθη αὐτῷ θυμιάματα πολ
λά, ἵνα δώσῃ ταῖς προσευχαῖς τῶν
ἁγίων πάντων ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον τὸ
χρυσοῦν τὸ ἐνώπιον τοῦ θρόνου. καὶ ἀνέβη
ὁ καπνὸς τῶν θυμιαμάτων ταῖς προ-
σευχαῖς τῶν ἁγίων ἐκ χειρὸς τοῦ ἀγγέ-
λου ἐνώπιον τοῦ θεοῦ. καὶ εἴληφεν ὁ ἄγγε
λος τὸν λιβανωτόν, καὶ ἐγέμισεν αὐτὸ
ἐκ τοῦ πυρὸς τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ ἔβαλεν
εἰς τὴν γῆν, καὶ ἐγένοντο φωναὶ, καὶ
βρονταὶ, καὶ ἀστραπαὶ, καὶ σεισμός, καὶ
οἱ ἑπτὰ ἄγγελοι ἔχοντες τὰς ἑπτὰ
σάλπιγγας, ἡτοίμασαν ἑαυτοὺς, ἵνα
σαλπίσωσι. καὶ ὁ πρῶτος ἄγγελος ἐ-
σάλπισε. καὶ ἐγένετο χάλαζα καὶ πῦρ
μεμιγμένα αἵματι. καὶ ἐβλήθη εἰς τὴν
γῆν. καὶ τὸ τρίτον τῶν δένδρων κατεκάη
καὶ πᾶς χόρτος χλωρὸς κατεκάη. καὶ
ὁ δεύτερος ἄγγελος ἐσάλπισε, καὶ ὡς
ὄρος μέγα πυρὶ καιόμενον, ἐβλήθη
εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ ἐγένετο τὸ τρίτον
τῆς θαλάσσης αἷμα, καὶ ἀπέθανε τὸ τρί
τον τῶν κτισμάτων, τῶν ἐν τῇ θαλάσσῃ,
τὰ ἔχοντα ψυχάς. καὶ τὸ τρίτον τῶν
πλοίων διεφθάρη. καὶ ὁ τρίτος ἄγγελος
ἐσάλπισε, καὶ ἔπεσεν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ
ἀστὴρ μέγας καιόμενος ὡς λαμπὰς
καὶ ἔπεσεν ἐπὶ τὸ τρίτον τῶν ποταμῶν,
καὶ ἐπὶ τὰς πηγὰς ὑδάτων, καὶ τὸ ὄνο
μα τοῦ ἀστέρος λέγεται ἄψινθος. καὶ γίνε
ται τὸ τρίτον εἰς ἄψινθον. καὶ πολλοὶ ἀν
θρώπων ἀπέθανον ἐκ τῶν ὑδάτων, ὅτι
ἐπικράνθησαν. καὶ ὁ τέταρτος ἄγγε-
λος ἐσάλπισε, καὶ ἐπλήγη τὸ τρίτον
τοῦ ἡλίου, καὶ τὸ τρίτον τῆς σελήνης, καὶ τὸ τρί
τον τῶν ἀστέρων, ἵνα σκοτισθῇ τὸ τρίτον
αὐτῶν. καὶ ἡ ἡμέρα μὴ φαίνῃ τὸ τρίτον
αὐτῆς, καὶ ἡ νὺξ ὁμοίως. καὶ εἶδον, καὶ ἤ-
κουσα ἑνὸς ἀγγέλου πετωμένου ἐν με
σουρανήματι, λέγοντος φωνῇ μεγά
λῃ, οὐαὶ, οὐαὶ οὐαὶ τοῖς κατοικοῦσιν ἐπὶ
τῆς γῆς ἐκ τῶν λοιπῶν φωνῶν τῆς σάλπι-
γος τῶν τριῶν ἀγγέλων τῶν μελλόντων
σαλπίζειν. καὶ ὁ πέμπτος ἄγγελος
ἐσάλπισε, καὶ εἶδον ἀστέρα ἐκ τοῦ οὐ
ρανοῦ πεπτωκότα εἰς τὴν γῆν, καὶ ἐδό
θη αὐτῷ ἡ κλεὶς τοῦ φρέατος τῆς ἀβύσσου
καὶ ἤνοιξε τὸ φρέαρ τῆς ἀβύσσου, καὶ ἀνέ
βη καπνὸς ἐκ τοῦ φρέατος ὡς καπνὸς
καμίνου

datæ ſunt illis ſeptẽ tubæ . Et alius
angelus uenit & ſtetit ante altare
habens thuribulũ aureum,et data
ſunt illi incenſa multa,ut daret de
precationibus ſanctorũ omnium
ſuper altare aureũ , quod eſt ante
thronũ.Et aſcendit fumus incen-
ſorum de precibus ſanctorũ è ma
nu angeli coram deo . Et accepit
angelus thuribulum , & impleuit
illud de igne altaris,& miſit in ter
ram:& facta ſunt tonitrua & uo-
ces & fulgura & terræmotus,& ſe
ptem angeli qui habebãt ſeptem
tubas,præparauerũt ſe,ut tuba ca
nerent. Et primꝰ angelus tuba ce
cinit, & facta eſt grando, & ignis
mixta ſanguine , & miſſa ſunt in
terrã, & tertia pars arborũ cõcre-
mata eſt , & omne fœnum uiride
combuſtũ eſt.Et ſecũdus angelus
tuba cecinit,& tanquã mons ma-
gnus igne ardens proiectus eſt in
mare. Et facta eſt tertia pars ma-
ris ſanguis , & mortua eſt tertia
pars creaturarũ, quæ erant in ma
ri,quæ habebant animas,& tertia
pars nauiũ interijt.et tertiꝰ angelꝰ
tuba cecinit,& cecidit è cœlo ſtel
la magna ardens tanq̃ facula, &
cecidit in tertiã partem fluminũ,
& in fontes aquarũ,& nomẽ ſtel-
læ dicitur abſinthium.Et uerſa eſt
tertia pars in abſinthium,et multi
homines mortui ſunt ex aquis ,
quia amaræ factæ ſunt . Et quartꝰ
angelus tuba cecinit: & percuſſa
eſt tertia pars ſolis , & tertia pars
lunæ, & tertia pars ſtellarũ, ita ut
obſcuraretur tertia pars eorũ, &
diei non luceret pars tertia,& no
ctis ſimiliter.Et uidi, & audiui u-
num angelum uolantem per me
dium cœli, dicentẽ uoce magna:
Væ uæ uæ habitantibus in terra,
è cæteris uocibus tubæ trium an-
gelorũ, qui erant tuba canturi.

Et quintus angelus tuba ceci-
nit,& uidi ſtellã de cœlo cecidiſſe
in terrã , & data eſt ei clauis putei
abyſſi.Et aperuit puteũ abyſſi,&
aſcendit fumus putei,ſicut fumus
fornacis

datæ ſunt illis ſeptẽ tubæ.Et
alius angelus uenit & ſtetit
ante altare,habens thuribu
lum aureũ:& data ſũt illi in-
cenſa multa ut daret de ora
tionibꝰ ſanctorũ omniũ ſup
altare aureũ q̃ eſt ante thro
num dei.Et aſcẽdit fumꝰ in-
cẽſorũ de orõnibꝰ ſanctorũ
de manu angeli corã deo.
Et accepit angelus thuribu
lum aureũ:& impleuit illud
de igne altaris & miſit in ter
ram:& facta ſunt tonitrua&
uoces & fulgura & terremo
tus magnꝰ : & ſeptẽ angeli q
habebãt ſeptẽ tubas:præpa
rauerũt ſe ut tuba canerent.
Et primus angelus tuba ce-
cinit. Et facta eſt grando &
ignis mixta in ſanguine : &
miſſum eſt in terrã. Et tertia
pars terræ cõbuſta eſt:& ter
tia pars arborũ concrema-
ta eſt:& om̃e fœnũ uiride cõ
buſtũ eſt.Et ſecũdus angelꝰ
tuba cecinit : & tanq̃ mons
magnus igne ardẽs miſſus
eſt in mare. Et facta eſt ter-
tia pars maris ſãguis:et mor
tua eſt tertia pars creaturæ
eorũ quæ habebãt anĩas in
mari: & tertia pars nauiũ in
terijt. Et tertiꝰ angelus tuba
cecinit:et cecidit de cœlo ſtel
la magna ardẽs tanq̃ facu-
la.Et cecidit in tertiã partem
fluminũ & in fontes aquarũ
& nomen ſtellæ dicit̃ abſin-
thiũ. Et facta eſt tertia pars
aquarũ in abſinthiũ: & mul
ti hominũ mortui ſunt de a-
quis: q̃a amare factæ ſunt.
Et quartus angelus tuba ce
cinit:& pcuſſa eſt tertia pars
ſolis,& tertia pars lunæ,& ter
tia pars ſtellarũ:ita ut obſcũ
raret̃ tertia pars eorũ:& diei
nõ luceret pars tertia,& no-
ctis ſimiliter. Et uidi & audi
ui uocẽ unius aqlæ uolãtis p
mediũ cœli dicẽtis uoce ma
gna: Væ,uæ,uæ, habitãtibꝰ
in terra. De cæteris uocibus
triũ angelorũ q erãt tuba ca
nituri. Et quintꝰ angelus
tuba cecinit:& uidi ſtellã de IX.
cœlo cecidiſſe in terrã: & da
ta eſt ei clauis putei abyſſi.
Et apuit puteũ abyſſi. Et a-
ſcẽdit fumꝰ putei,ſicut fumꝰ
fornacis

καμίνου μεγάλης, καὶ ἐσκοτίσθη ὁ ἥ-
λιος, καὶ ὁ ἀὴρ ἐκ τοῦ καπνοῦ τοῦ φρέα-
τος. καὶ ἐκ τοῦ καπνοῦ ἐξῆλθον ἀκρί-
δες εἰς τὴν γῆν, καὶ ἐδόθη αὐταῖς ἐξ-
ουσία, ὡς ἔχουσιν ἐξουσίαν οἱ σκορ-
πίοι τῆς γῆς, καὶ ἐρρέθη αὐταῖς, ἵνα μὴ
ἀδικήσωσι τὸν χόρτον τῆς γῆς, οὐδὲ
πᾶν χλωρὸν, οὐδὲ πᾶν δένδρον, εἰ
μὴ τοὺς ἀνθρώπους μόνους, οἵτινες οὐκ
ἔχουσιν τὴν σφραγίδα τοῦ θεοῦ ἐπὶ τῶν
μετώπων αὐτῶν. καὶ ἐδόθη αὐτοῖς ἵνα
μὴ ἀποκτείνωσιν αὐτοὺς, ἀλλ᾽ ἵνα βα-
σανισθήσωνται μῆνας πέντε, καὶ ὁ βα-
σανισμὸς αὐτῶν, ὡς βασανισμὸς σκορ-
πίου ὅταν παίσῃ ἄνθρωπον. καὶ ἐν
ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ζητήσουσιν οἱ
ἄνθρωποι τὸν θάνατον, καὶ οὐκ εὑρήσου-
σιν αὐτὸν, καὶ ἐπιθυμήσουσιν ἀποθανεῖν,
καὶ φεύξεται ὁ θάνατος ἀπ᾽ αὐτῶν. καὶ τὰ
ὁμοιώματα τῶν ἀκρίδων, ὅμοια ἵπ-
ποις ἡτοιμασμένοις εἰς πόλεμον, καὶ
ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν ὡς στέφανοι
ὅμοιοι χρυσῷ. καὶ τὰ πρόσωπα αὐτῶν,
ὡς πρόσωπα ἀνθρώπων. καὶ εἶχον τρί-
χας ὡς τρίχας γυναικῶν, καὶ οἱ ὀδόν-
τες αὐτῶν, ὡς λεόντων ἦσαν. καὶ εἶχον
θώρακας, ὡς θώρακας σιδηροῦς, καὶ ἡ
φωνὴ τῶν πτερύγων αὐτῶν, ὡς φωνὴ ἁρμά-
των ἵππων πολλῶν τρεχόντων εἰς πό-
λεμον. καὶ ἔχουσιν οὐρὰς ὁμοίας σκορ-
πίοις. καὶ κέντρα ἦν ἐν ταῖς οὐραῖς αὐτῶν
καὶ ἡ ἐξουσία αὐτῶν ἀδικῆσαι τοὺς ἀνθρώ-
πους μῆνας πέντε, καὶ ἔχουσιν ἐπ᾽ αὐτῶν
βασιλέα τὸν ἄγγελον τῆς ἀβύσσου, ὄνο-
μα ἑαυτῷ ἑβραϊστὶ ἀββαδὼν, καὶ ἐν
τῇ ἑλληνικῇ ὄνομα ἔχει, ἀπολλύων. ἡ
οὐαὶ ἡ μία ἀπῆλθεν, ἰδοὺ ἔρχονται ἔ-
τι δύο οὐαὶ μετὰ ταῦτα. καὶ ὁ ἕκτος ἄγ-
γελος ἐσάλπισε, καὶ ἤκουσα φωνὴν
μίαν ἐκ τῶν τεσσάρων κεράτων τοῦ θυ-
σιαστηρίου τοῦ χρυσοῦ τοῦ ἐνώπιον τοῦ θεοῦ,
λέγουσαν τῷ ἕκτῳ ἀγγέλῳ ὃς εἶχε
τὴν σάλπιγγα. λῦσον τοὺς τέσσαρας
ἀγγέλους τοὺς δεδεμένους ἐπὶ τῷ πο-
ταμῷ τῷ μεγάλῳ εὐφράτῃ, καὶ ἐλύ-
θησαν οἱ τέσσαρες ἄγγελοι οἱ ἡτοιμα-
σμένοι εἰς τὴν ὥραν καὶ ἡμέραν καὶ μῆ-
να καὶ ἐνιαυτὸν, ἵνα ἀποκτείνωσιν τὸ τρί-
τον τῶν ἀνθρώπων. καὶ ὁ ἀριθμὸς στρα-
τευμάτων τοῦ ἱππικοῦ δύο μυριάδες
μυριάδων. καὶ ἤκουσα τὸν ἀριθμὸν
αὐτῶν. καὶ οὕτως εἶδον τοὺς ἵππους ἐν
τῇ ὁρά

fornacis magnæ, et obſcuratus eſt
ſol & aër à fumo putei. Et de fu-
mo exierunt locuſtæ in terram, et
data eſt illis poteſtas, ſicut habēt
poteſtatem ſcorpiones terræ. Et
præceptū eſt illis ne læderent fœ-
num terræ, neque omne uiride,
neque omnem arborem, niſi tan-
tum homines, qui non habent ſi-
gnum dei in frontibus ſuis. Et da-
tum eſt illis, ne occiderēt eos, ſed
ut cruciarentur menſibus quinqꝫ
Et cruciatus eorum, ut cruciatus
ſcorpij, cum percuſſerit hominē.
Et in diebus illis quærent homi-
nes mortē, & non inuenient eam
& deſiderabunt mori, & fugiet
mors ab eis. Et ſimilitudines lo-
cuſtarum ſimiles equis paratis in
prælium, & ſuper capita earū tan-
quam coronæ, ſimiles auro, & fa-
cies earum tanquam facies homi
num. Et habebant capillos ſicut
capillos mulierum, & dentes ea-
rum quaſi leonum erant. Et ha-
bebant loricas ſicut loricas ferre-
as, & uox alarū earum ſicut uox
curruum equis multis currenti-
bus ad bellum. Et habent caudas
ſimiles ſcorpionum, & aculei erāt
in caudis earum, & poteſtas ea-
rum nocere hominibus menſi-
bus quinque. Et habent ſuper ſe
regem angelum abyſſi, cui nomē
Hebraice abaddon, Græce autem
ἀπολλύων, id eſt, perdens. Væ u-
num abijt, & ecce ueniunt adhuc
duo uæ poſt hæc. Et ſextus ange-
lus tuba cecinit, & audiui uocem
unam ex quatuor cornibus alta-
ris aurei, quod eſt ante oculos
dei, dicentem ſexto angelo, qui
habebat tubam: Solue quatuor
angelos, qui alligati ſunt in flu-
mine magno Euphrate. Et ſoluti
ſunt quatuor angeli, qui parati
erant in horam, & diem, & men-
ſem, & annum, ut occiderent ter-
tiam partem hominum. Et nume
rus equeſtris exercitus uicies mil-
lies decem milia. Et audiui nume
rum eorum. Et ita uidi equos in
uiſione

fornacis magnæ: & obſcura
tus eſt ſol & aer de fumo pu
tei. Et de fumo putei exierūt
locuſtæ in terrā: & data eſt il
lis poteſtas: ſicut habēt pote
ſtatem ſcorpiones terræ. Et
præceptū eſt illis ne læderēt
fœnū terræ neqꝫ omne uiri-
de neqꝫ omnē arborē: niſi tā
tum homines qui nō habēt
ſignū dei in frōtibus ſuis. Et
dictū eſt illis ne occiderent
eos: ſed ut cruciarēt menſi-
bus quinqꝫ. Et cruciatus eo
rum ut cruciatus ſcorpij, cū
percutit hominē. Et in die-
bus illis quærent homines
mortem, & nō inuenient eā:
& deſiderabūt mori, & fugi-
et mors ab eis. Et ſimilitudi-
nes locuſtarū ſimiles eqs pa
ratis in prælıū: & ſuper capi
ta earū tanquam coronæ ſi-
miles auro: & facies earū tā
quam facies hominū. Et ha
bebant capillos ſicut capil-
los mulierū: dentes earū ſi-
cut dentes leonum erāt. Et
habebant loricas ſicut lori-
cas ferreas: & uox alarū ea-
rum ſicut uox currūū equo
rum multorū currētium in
bellum. Et habebāt caudas
ſimiles ſcorpionum: & acu-
lei erant in caudis earum: &
poteſtas earū nocere homi-
nibus mēſibꝰ quinqꝫ. Et ha-
bebant ſuper ſe regē ange-
lum abyſſi: cui nomen He
braice Abaddon: grece au-
tem Apollyon: & latine ha-
bens nomen exterminans.
Væ unū abijt: & ecce ueniūt
adhuc duo uæ poſt hæc. Et
ſextus angelus tuba cecinit:
& audiui uocem unam ex
quattuor cornibus altaris
aurei quod eſt ante oculos
dei: dicentem ſexto angelo
qui habebat tubam: Solue
quattuor angelos qui alli-
gati ſunt in flumine magno
Euphrate. Et ſoluti ſūt quat
tuor angeli qui parati erant
in horam & diem menſem
& annum: ut occiderēt ter-
tiam partem hominum. Et
numerus equeſtris exerci-
tus: uicies milies dena mi-
lia. Et audiui numerum eo-
rum. Et ita uidi equos in
uiſione:

τῇ ὁράσει, καὶ τοὺς καθημένους ἐπ᾽ αὐτῶν ἔχοντας θώρακας πυρίνους καὶ ὑακινθίνους καὶ θειώδεις. καὶ αἱ κεφαλαὶ τῶν ἵππων ὡς κεφαλαὶ λεόντων, καὶ ἐκ τῶν στομάτων αὐτῶν ἐκπορεύεται πῦρ καὶ καπνὸς, καὶ θεῖον. ὑπὸ τῶν τριῶν τούτων ἀπεκτάνθησαν τὸ τρίτον τῶν ἀνθρώπων ἐκ τοῦ πυρὸς, καὶ ἐκ τοῦ καπνοῦ, καὶ ἐκ τοῦ θείου τοῦ ἐκπορευομένου ἐκ τῶν στομάτων αὐτῶν. αἱ γὰρ ἐξουσίαι αὐτῶν ἐν τῷ στόματι αὐτῶν εἰσίν. αἱ γὰρ οὐραὶ αὐτῶν ὅμοιοι ὄφεσιν, ἔχουσαι κεφαλὰς καὶ ἐν αὐταῖς ἀδικοῦσιν. καὶ οἱ λοιποὶ τῶν ἀνθρώπων οἳ οὐκ ἀπεκτάνθησαν ἐν ταῖς πληγαῖς ταύταις, οὔτε μετενόησαν ἐκ τῶν ἔργων τῶν χειρῶν αὐτῶν, ἵνα μὴ προσκυνήσωσι τὰ δαιμόνια καὶ τὰ εἴδωλα τὰ χρυσᾶ καὶ τὰ ἀργυρᾶ, καὶ τὰ χαλκᾶ καὶ τὰ λιθινὰ, καὶ τὰ ξυλινὰ, ἃ οὔτε βλέπειν δύναται, οὔτε ἀκούειν, οὔτε περιπατεῖν, καὶ οὐ μετενόησαν ἐκ τῶν φόνων αὐτῶν, οὔτε ἐκ τῶν φαρμακειῶν αὐτῶν οὔτε ἐκ τῆς πορνείας αὐτῶν, οὔτε ἐκ τῶν κλεμμάτων αὐτῶν. Καὶ εἶδον ἄλλον ἄγγελον ἰσχυρὸν καταβαίνοντα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ περιβεβλημένον νεφέλην. καὶ ἶρις ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, καὶ τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ὡς ὁ ἥλιος, καὶ οἱ πόδες αὐτοῦ ὡς στῦλοι πυρός. καὶ εἶχεν ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ *βιβλαρίδιον ἀνεῳγμένον, καὶ ἔθηκε τὸν πόδα αὐτοῦ τὸν δεξιὸν ἐπὶ τὴν θάλασσαν, τὸν δὲ εὐώνυμον ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ ἔκραξε φωνῇ μεγάλῃ, ὥσπερ λέων μυκᾶται. καὶ ὅτε ἔκραξεν, ἐλάλησαν ἑπτὰ βρονταὶ τὰς ἑαυτῶν φωνάς. καὶ ὅτε ἐλάλησαν ἑπτὰ βρονταὶ τὰς φωνὰς ἑαυτῶν, ἔμελλον γράφειν. καὶ ἤκουσα φωνὴν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, λέγουσάν μοι, σφράγισον ἃ ἐλάλησαν αἱ ἑπτὰ βρονταί, καὶ μὴ ταῦτα γράφῃς. καὶ ὁ ἄγγελος ὃν εἶδον ἑστῶτα ἐπὶ τῆς θαλάσσης, καὶ ἐπὶ τῆς γῆς ἦρε τὴν χεῖρα αὐτοῦ εἰς τὸν οὐρανὸν, καὶ ὤμοσεν ἐν τῷ ζῶντι εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ὃς ἔκτισε τὸν οὐρανὸν καὶ τὰ ἐν αὐτῷ, καὶ τὴν γῆν καὶ τὰ ἐν αὐτῇ, καὶ τὴν θάλασσαν, καὶ τὰ ἐν αὐτῇ, ὅτι χρόνος οὐκ ἔσται ἔτι, ἀλλὰ ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς φωνῆς τοῦ ἑβδόμου ἀγγέλου, ὅταν μέλλει σαλπίζειν, καὶ τελεσθῇ τὸ μυστήριον τοῦ θεοῦ, ὡς εὐηγγέλισε

σε τοῖς

*Aliâs βιβλίδιον.

uisione, & qui sedebāt super eos, habebant thoraces igneas & hyacinthinas & sulphureas. Et capita equorū erāt tanquàm capita leonum, & de ore ipsorū procedebat ignis & fumus & sulphur. Ab his tribus plagis occisa est tertia pars hominum, de igne & de fumo & sulphure, quæ procedebant ex ore ipsorum. Potestas enim eorū in ore eorum est, & in caudis eorū. Nam caudæ eorum similes serpētibus, habentes capita, & per hæc nocent. Et cæteri homines qui nō sunt occisi his plagis, neque resipuerunt ab operibus manuum suarum, ut non adorarent dæmonia & simulacra aurea & argentea, & ærea & lapidea & lignea, quæ neque uidere possunt, neque audire, neque ambulare, & non egerunt pœnitentiam ab homicidijs suis, neque à ueneficijs suis, neque a fornicatione sua, neque à furtis suis.

Et uidi alium angelum fortem descendentem de cœlo, amictum nube, & iris in capite eius, & facies eius erat ut sol, & pedes eius tāquàm columnæ ignis. Et habebat in manu sua libellum apertum, & posuit pedem suum dextrum super mare, sinistrum autem super terram, & clamauit uoce magna, quemadmodum cum leo rugit. Et cum clamasset, locuta sunt septem tonitrua uoces suas. Et cum locuta fuissent septē tonitrua uoces suas, & ego scripturus erā. Et audiui uocē de cœlo dicentē mihi: Obsigna quæ locuta sunt septē tonitrua, & ne ea scribas. Et angelus quem uidi stantem super mare & super terram, leuauit manū suam ad cœlum, & iurauit per uiuentē in secula seculorū: qui creauit cœlū: & ea quæ in illo sunt, & terrā. & ea quæ in ea sunt, & mare, et ea quæ in eo sunt: tēpus nō fore amplius, sed in diebꝰ uocis septimi angeli, cū cœperit tuba canere, cōsummādū esse mysteriū dei, sicut

euangeli

uisione: & qui sedebāt super eos habebāt loricas igneas & hiacinthinas & sulphureas. Et capita equorum erāt tanquā capita leonū: & de ore ipsorū procedebat ignis & fumus & sulphur. Et ab his tribꝰ plagis occisa est tertia pars hominū: de igne & de fumo & sulphure: quæ procedebant ex ore ipsorū. Potestas em̄ equorū in ore eorū est: & in caudis eorū. Nā caudæ eorū similes serpentibus habentes capita et in his nocēt. Et cæteri homines qui nō sunt occisi in his plagis, neq; pœnitentiā ægerunt de operibꝰ manuū suarum: ut nō adorarēt dæmonia & simulacra aurea & argentea & ærea & lapidea & lignea: quæ neq; uidere possunt neq; audire neq; ambulare: & nō ægerunt pœnitētiam ab homicidijs suis: neque a ueneficijs suis: neq; a fornicatiōe sua: neq; a furtis
suis. Et uidi aliū angelū X.
fortem descendentē de cœlo amictū nube & iris in capite eius. Et facies eius erat ut sol: & pedes eius tanquā columna ignis. Et habebat in manu sua libellum apertum: & posuit pedem suum dextrum super mare: sinistrum autem super terrā: & clamauit uoce magna: quēadmodum cū leo rugit. Et cum clamasset, locuta sunt septem tonitrua uoces suas. Et cū locuta fuissent septem tonitrua uoces suas: & ego scripturus eram. Et audiui uocem de cœlo dicētem mihi: Signa quæ locuta sunt septem tonitrua: & noli ea scribere. Et angelus quem uidi stantem supra mare & supra terram: leuauit manum suam ad cœlū: & iurauit per uiuentē in secula seculorū: qui creauit cœlū & ea quæ in illo sunt: & terrā et ea quæ in ea sunt: & mare & ea quæ in eo sunt: quia tempus non erit amplius: sed in diebꝰ uocis septimi angeli, cū ceperit tuba canere cōsūmabitur mysteriū dei: sicut

euangeli

σε τοῖς ἑαυτοῦ δούλοις τοῖς προφή/
ταις. καὶ ἡ φωνὴ ἣν ἤκουσα ἐκ τοῦ οὐρα
νοῦ πάλιν λαλοῦσα μετ᾽ ἐμοῦ, καὶ λέ
γουσα. ὕπαγε, λαβὲ τὸ *βιβλαρίδιον
τὸ ἠνεῳγμένον ἐν τῇ χειρὶ ἀγγέλου
τοῦ ἑστῶτος ἐπὶ τῆς θαλάσσης καὶ ἐπὶ
τῆς γῆς. καὶ ἀπῆλθον πρὸς τὸν ἄγγε
λον λέγων αὐτῷ, δός μοι τὸ βιβλα
ρίδιον. καὶ λέγει μοι, λάβε, καὶ κατά
φαγε αὐτὸ, καὶ πικρανεῖ σου τὴν κοι/
λίαν, ἀλλ᾽ ἐν στόματί σου ἔσται γλυ/
κὺ ὡς μέλι, καὶ ἔλαβον τὸ βιβλαρίδι/
ον ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ ἀγγέλου, καὶ κατέ
φαγον αὐτὸ, καὶ ἦν ἐν τῷ στόματί μου,
ὡς μέλι γλυκύ. καὶ ὅτε ἔφαγον αὐ/
τὸ ἐπικράνθη ἡ κοιλία μου. καὶ λέγει
μοι, δεῖ σε πάλιν προφητεῦσαι ἐπὶ
λαοῖς καὶ ἔθνεσι καὶ γλώτταις καὶ βασι
λεῦσι πολλοῖς. Καὶ ἐδόθη μοι
κάλαμος ὅμοιος ῥάβδῳ, λέγων,
ἔγειραι καὶ μέτρησον τὸν ναὸν τοῦ θεοῦ,
καὶ τὸ θυσιαστήριον καὶ τοὺς προσκυνοῦν
τας ἐν αὐτῷ. καὶ τὴν αὐλὴν τὴν ἔσω
θεν τοῦ ναοῦ ἔκβαλε ἔξω, καὶ μὴ αὐτὴν
μετρήσῃς. ὅτι ἐδόθη τοῖς ἔθνεσι, καὶ
τὴν πόλιν τὴν ἁγίαν πατήσουσι μῆ/
νας τεσσαράκοντα δύο, καὶ δώσω τοῖς
δυσὶ μάρτυσί μου, καὶ προφητεύσου
σιν ἡμέρας χιλίας διακοσίας ἑξή/
κοντα περιβεβλημένοι σάκκους. οὗτοί
εἰσιν αἱ δύο ἐλαῖαι καὶ δύο λυχνίαι
αἱ ἐνώπιον τοῦ θεοῦ τῆς γῆς ἑστῶσαι.
καὶ εἴ τις αὐτοὺς θέλῃ ἀδικῆσαι, πῦρ
ἐκπορεύεται ἐκ τοῦ στόματος αὐτῶν,
καὶ κατεσθίει τοὺς ἐχθροὺς αὐτῶν. καὶ
εἴ τις αὐτοὺς θέλῃ ἀδικῆσαι, οὕτως
δεῖ αὐτὸν ἀποκτανθῆναι. οὗτοι ἔχου
σιν ἐξουσίαν κλεῖσαι τὸν οὐρανὸν,
ἵνα μὴ βρέχῃ ὑετὸς ἐν ταῖς ἡμέραις
αὐτῶν τῆς προφητείας, καὶ ἐξουσίαν
ἔχουσιν ἐπὶ τῶν ὑδάτων στρέφειν αὐ
τὰ εἰς αἷμα, καὶ πατάξαι τὴν γῆν
πάσῃ πληγῇ, ὁσάκις ἐὰν θελήσω/
σιν. καὶ ὅτε τελέσουσι τὴν μαρτυρίαν
αὐτῶν, τὸ θηρίον ἀναβαῖνον ἐκ τῆς ἀβύσ/
σου ποιήσει πόλεμον μετ᾽ αὐτῶν, καὶ νι/
κήσει αὐτοὺς, καὶ ἀποκτανεῖ αὐτοὺς, καὶ
τὰ πτώματα αὐτῶν ἐπὶ τῆς πλατείας
πόλεως τῆς μεγάλης ἥτις καλεῖται
πνευματικῶς σόδομα καὶ αἴγυπτος,
ὅπου καὶ ὁ κύριος ἡμῶν ἐσταυρώθη. καὶ
βλέψουσιν ἐκ τῶν λαῶν καὶ φυλῶν καὶ
γλωττῶν

Aliâs βιβλίδιον.

Aliâs ἔξωθεν.

euangelizauit seruis suis prophe/
tis. Et audiui uocem de cœlo ite/
rum loquentem mecum, & dicen
tem: Vade & accipe libellum a/
pertum in manu angeli, stantis su
per mare & super terram. Et abij
ad angelum, dicēs ei, ut daret mi/
hi libellum. Et dixit mihi: Accipe
libellum & deuora illum, & faciet
amaricari uentrem tuū, sed in ore
tuo erit dulcis tanquàm mel. Et
accepi libellum de manu angeli,
& deuoraui illum, & erat in ore
meo tanquàm mel dulcis. Et cum
deuorassem eum, amaricatus est
uenter meus. Et dicit mihi: Opor
tet te iterum prophetare in genti
bus, & linguis & populis & regi/
bus multis. Et datus est mihi ca
lamus similis uirgæ, & dictum est
mihi: Surge & metire templū dei
& altare, & adorantes in eo. Et a/
trium quod intra templū est, eijj/
ce foras, & ne metiaris illud, quo/
niam datum est gentibus & ciui/
tatem sanctam calcabunt mensi/
bus quadraginta duobus, & da/
bo duobus testibus meis, & pro/
phetabunt diebus mille ducentis
sexaginta amicti saccis. Hi sunt
duæ oliuæ & duo candelabra in
conspectu dei terræ stantia. Et si
quis uoluerit eis nocere, ignis
exit de ore eorum & deuorat ini/
micos eorum. Et si quis uolue/
rit eos lædere, sic oportet eum
occidi. Hi habēt potestatem clau
dendi cœlum, ne pluat diebus
prophetiæ ipsorum, & potesta/
tem habent super aquas conuer/
tendi eas in sanguinem, et percu/
tiendi terram omni plaga quo/
tiescunque uoluerint. Et cum fi/
nierint testimonium suum, be/
stia quæ ascendit de abysso faciet
aduersus eos bellum, & uincet il/
los, et occidet eos. Et corpora eo/
rum iacebunt in plateis ciuitatis
magnæ, quæ uocatur spiritualiter
Sodoma & Aegyptus, ubi et do/
minus noster crucifixus est. Et ui
debunt de tribubus, & populis et
linguis

euāgelizauit per seruos su/
os prophetas. Et audiui uo
cem de cœlo iterū loquentē
mecū, & dicentē: Vade & ac
cipe librū apertū de manu
angeli stantis supra mare &
super terrā. Et abij ad ange/
lum, dicēs ei, ut daret mihi
librū. Et dixit mihi: Accipe
librum & deuora illū, & fa/
ciet amaricari uentrem tuū:
sed in ore tuo erit dulce tan/
quā mel. Et accepi librū de
manu angeli & deuoraui il/
lum: & erat in ore meo tan/
quā mel dulce. Et cū deuo/
rassem eum amaricatus est
uenter meus. Et dixit mihi:
Oportet te iterū propheta/
re gentibus & populis & lin
guis & regibus multis.

Et datus est mihi cala/ XI.
mus similis uirgæ: & dictū
est mihi: Surge & metire tē/
plum dei & altare: & adorā/
tes in eo. Atrium aūt quod
est foris templū eijce foras:
& ne metiaris illud quoniā
datum est gentibus & ciui/
tatem sanctā calcabūt men/
sibus quadraginta duobus:
& dabo duob⁹ testibus me/
is: & prophetabunt diebus
mille ducentis sexaginta a/
micti saccis. Hi sunt duæ oli
uæ & duo candelabra lucē/
tia in conspectu domini ter
ræ stantes. Et si quis uolue/
rit eos nocere: ignis exiet de
ore eorum: et deuorabit ini
micos eorum. Et si quis uo/
luerit eos lædere: sic oportet
eum occidi. Hi habent po/
testatem claudendi cœlum
ne pluat diebus prophetiæ
illorum: & potestatem ha/
bent super aquas cōuertēdi
eas in sanguinem: & percu/
tere terrā omni plaga quo/
tienscunque uoluerint. Et
cum finierint testimonium
suum: bestia quæ ascendit
de abysso faciet aduersus e/
os bellum: & uincet illos &
occidet eos. Et corpora eo/
rum iacebunt in platæis ci/
uitatis magnæ quæ uocat̄
spiritaliter Sodoma et Ae/
gyptus: ubi & dn̄s eorū cru
cixifixus est. Et uidebunt
de tribubus, et populis et
linguis

γλωττῶν καὶ ἐθνῶν τὰ πτώματα αὐ/
τῶν, ἡμέρας τρεῖς καὶ ἥμισυ, καὶ τὰ
πτώματα αὐτῶν οὐκ ἀφήσουσι τε/
θῆναι εἰς μνήματα. καὶ οἱ κατοικοῦν
τες ἐπὶ τῆς γῆς χαροῦσι ἐπ᾽ αὐτοῖς
καὶ εὐφρανθοῦνται, καὶ δῶρα πέμψου/
σιν ἀλλήλοις, ὅτι οὗτοι οἱ δύο προ/
φῆται ἐβασάνισαν τοὺς κατοικοῦν/
τας ἐπὶ τῆς γῆς. καὶ μετὰ τρεῖς ἡμέρας
καὶ ἥμισυ πνεῦμα ζωῆς ἐκ τοῦ θεοῦ εἰ/
σῆλθεν ἐπ᾽ αὐτοὺς καὶ ἔστησαν ἐπὶ τοὺς
πόδας αὐτῶν, καὶ φόβος μέγας ἔπε
σεν ἐπὶ τοὺς θεωροῦντας αὐτούς. καὶ
ἤκουσαν φωνὴν μεγάλην ἐκ τοῦ οὐρα
νοῦ, λέγουσαν αὐτοῖς, ἀνάβητε ὧδε. καὶ
ἀνέβησαν εἰς τὸν οὐρανὸν ἐν τῇ νεφέ
λῃ. καὶ ἐθεώρησαν αὐτοὺς οἱ ἐχθροὶ αὐ
τῶν. καὶ ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ ἐγένετο σει/
σμὸς μέγας, καὶ τὸ δέκατον τῆς πό/
λεως ἔπεσε, καὶ ἀπεκτάνθησαν ἐν
τῷ σεισμῷ ὀνόματα ἀνθρώπων χι
λιάδες ἑπτὰ, καὶ οἱ λοιποὶ ἔμφοβοι
ἐγένοντο, καὶ ἔδωκαν δόξαν τῷ θεῷ
τοῦ οὐρανοῦ. Η οὐαὶ ἡ δευτέρα ἀπῆλ=
θε, ἰδοὺ ἡ οὐαὶ ἡ τρίτη ἔρχεται τα/
χύ. καὶ ὁ ἕβδομος ἄγγελος ἐσάλπι/
σε, καὶ ἐγένοντο φωναὶ μεγάλαι ἐν
τῷ οὐρανῷ, λέγουσαι. ἐγένοντο αἱ βα
σιλεῖαι τοῦ κόσμου τοῦ κυρίου ἡμῶν καὶ
τοῦ χριστοῦ αὐτοῦ, καὶ βασιλεύσει εἰς τοὺς
αἰῶνας τῶν αἰώνων. καὶ οἱ. κδ. πρεσβύ
τεροι οἱ ἐνώπιον τοῦ θεοῦ καθήμενοι
ἐπὶ τοὺς θρόνους αὐτῶν, ἔπεσαν ἐπὶ
τὰ πρόσωπα αὐτῶν, καὶ προσεκύνη/
σαν τῷ θεῷ, λέγοντες, εὐχαριστοῦμέν
σοι κύριε ὁ θεὸς ὁ παντοκράτωρ ὁ ὢν
καὶ ὁ ἦν, καὶ ὁ ἐρχόμενος, ὅτι εἴλη/
φας δύναμίν σου τὴν μεγάλην, καὶ
ἐβασίλευσας. καὶ τὰ ἔθνη ὠργίσθησαν
καὶ ἦλθεν ἡ ὀργή σου καὶ ὁ καιρὸς τῶν νε
κρῶν κριθῆναι καὶ δοῦναι τὸν μισθὸν
τοῖς δούλοις σου τοῖς προφήταις, καὶ
τοῖς ἁγίοις, καὶ τοῖς φοβουμένοις τὸ
ὄνομά σου, τοῖς μικροῖς καὶ τοῖς μεγά
λοις, καὶ διαφθεῖραι τοὺς διαφθείρον
τας τὴν γῆν. καὶ ἠνοίγη ὁ ναὸς τοῦ θεοῦ ἐν
τῷ οὐρανῷ, καὶ ὤφθη ἡ κιβωτὸς τῆς δια
θήκης αὐτοῦ ἐν τῷ ναῷ αὐτοῦ. καὶ ἐγέ/
νοντο ἀστραπαὶ καὶ φωναὶ καὶ βρονταὶ
καὶ σεισμὸς, καὶ χάλαζα μεγάλη.

Καὶ σημεῖον μέγα ὤφθη ἐν τῷ οὐ
ρανῷ, γυνὴ περιβεβλημένη τὸν ἥλιον
καὶ ἡ

linguis, & gentibus corpora eo/
rum, per tres dies & dimidium,
& corpora eorum non sinent po
ni in monumentis. Et inhabitan/
tes terram, gaudebunt super illis
& lætabuntur,& munera mittent
inuicem: quoniã hi duo prophe/
tæ cruciauerunt eos qui habitant
super terram. Et post lies tres &
dimidium spiritus uitæ à deo in/
trauit in eos. Et steterũt super pe/
des suos, & timor magnus ceci/
dit super eos qui uiderunt eos. Et
audierũt uocem magnam de cœ
lo, dicentem ipsis: Ascendite huc
Et ascenderunt in cœlum in nu/
be, & uiderunt illos inimici eorũ.
Et in illa hora factus est terræmo
tus magnus, & decima pars ciui/
tatis cecidit. Et occisa sunt in ter/
ræmotu nomina hominũ septem
milia & reliqui territi sunt, & de/
derunt gloriam deo cœli. Væ se/
cundum abijt,& ecce uæ tertium
ueniet cito. Et septimus angelus
tuba cecinit, & factæ sunt uoces
magnæ in cœlo, dicentes: Facta
sunt regna huius mundi domini
nostri & Christi eius, & regnabit
in sæcula sæculorum, Amen. Et ui
gintiquatuor seniores, qui in con
spectu dei sedent in sedibus suis,
ceciderunt in facies suas, & ado/
rauerunt deum, dicentes: Gratias
agimus tibi domine deus omni/
potens, qui es, & qui eras, & qui
uenturus es, quia accepisti uir/
tutem tuam magnam, & regna/
sti. Et iratæ sunt gentes, & ad/
uenit ira tua & tempus mortuo
rum ut iudicentur: & reddas mer
cedem seruis tuis prophetis et san
ctis, & timentibus nomen tuum
pusillis & magnis, & perdas eos
qui perdunt terram. Et apertum
est templum dei in cœlo, & uisa
est arca testamenti eius in tem/
plo eius, & facta sunt fulgura &
uoces & tonitrua & terræmotus
& grando magna.

Et signum magnum appa/
ruit in cœlo: Mulier amicta sole
& luna

linguis & gentibus corpora
eorũ per tres dies & dimidi/
um: & corpora eorũ non si/
nent poni in monumẽtis. Et
inhabitãtes terrã gaudebũt
super illos & iocundabunt:
& munera mittẽt inuicem:
quoniã hi duo ꝓphetæ cru/
ciauerũt eos qui habitãt su/
per terrã. Et post dies tres &
dimidiũ spiritus uitæ a deo
intrauit in eos. Et steterũt su
per pedes suos: & timor ma
gnus cecidit super eos qui
uiderũt eos. Et audierũt uo
cem magnã de cœlo, dicen/
tem eis: Ascẽdite huc. Et a/
scenderũt in cœlũ in nube:
& uiderũt illos inimici eorũ.
Et in illa hora factus est ter/
remotus magnus: & deci/
ma pars ciuitatis cecidit. Et
occisa sunt in terremotu no
mina hominũ septẽ milia: &
reliqui in timorẽ sunt missi:
& dederũt gloriã deo cœli.
Væ secũdũ abijt: & ecce uæ
tertium ueniet cito. Et septi/
mus angelus tuba cecinit: &
factæ sunt uoces magnæ in
cœlo, dicentes. Factum est
regnum huius mũdi domi
ni nostri & Christi eius: & re
gnabit in secula seculorum:
Amẽ. Et uigintiquatuor se/
niores qui in conspectu dei
sedent in sedibus suis, ceci/
derunt in facies suas: & ado
rauerunt deum, dicentes:
Gratias agimus tibi domi/
ne deus noster omnipotẽs:
qui es & qui eras & qui uen
turus es: quia accepisti uir/
tutem tuam magnam & re/
gnasti. Et iratæ sunt gentes,
& aduenit ira tua, & tem/
pus mortuorum iudicari:
& reddere mercedem seruis
tuis prophetis & sanctis: &
timentibus nomen tuum,
pusillis & magnis: & exter/
minandi eos qui corrupe/
runt terram. Et apertum est
templum dei in cœlo: & ui/
sa est arca testamenti eius in
templo eius: & facta sunt
fulgura & uoces & tonitrua
& terremotus, & grãdo ma/
gna.

XII. Et signum
magnum apparuit in cœ/
lo. Mulier amicta sole, & lu/
na sub

καὶ σελήνη ὑποκάτω τῶν ποδῶν αὐτῆς, καὶ
ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτῆς στέφανος ἀστέρων
ιβ. καὶ ἐν γαστρὶ ἔχουσα κράζει ὠδίνου/
σα καὶ βασανιζομένη τεκεῖν. καὶ ὤφθη
ἄλλο σημεῖον ἐν τῷ οὐρανῷ. καὶ ἰδοὺ
δράκων μέγας πυῤῥὸς, ἔχων κεφα
λὰς ἑπτὰ καὶ κέρατα δέκα, καὶ ἐπὶ τὰς
κεφαλὰς αὐτοῦ διαδήματα ἑπτά. καὶ ἡ
οὐρὰ αὐτοῦ σύρει τὸ τρίτον τῶν ἀστέρων τοῦ
οὐρανοῦ, καὶ ἔβαλεν αὐτοὺς εἰς τὴν γῆν,
καὶ ὁ δράκων ἕστηκεν ἐνώπιον τῆς γυ
ναικὸς τῆς μελλούσης τεκεῖν, ἵνα ὅταν
τέκῃ τὸ τέκνον αὐτῆς, καταφάγῃ. καὶ ἔτε
κεν υἱὸν ἄῤῥενα ὃς μέλλει ποιμαίνειν
πάντα τὰ ἔθνη ῥάβδῳ σιδηρᾷ. καὶ ἡρ/
πάσθη τὸ τέκνον αὐτῆς πρὸς τὸν θεὸν καὶ
τὸν θρόνον αὐτου. καὶ ἡ γυνὴ ἔφυγεν
εἰς τὴν ἔρημον, ὅπου ἔχει τόπον ἡτοιμα
σμένον ἀπὸ του θεοῦ, ἵνα ἐκεῖ τρέφω
σιν αὐτὴν ἡμέρας χιλίας διακοσίας
ἑξήκοντα. καὶ ἐγένετο πόλεμος ἐν
τῷ οὐρανῷ. ο μιχαὴλ καὶ οἱ ἄγγε/
λοι αὐτοῦ ἐπολέμησαν κατὰ τοῦ δρά/
κοντος. καὶ ὁ δράκων ἐπολέμησε, καὶ οἱ
ἄγγελοι αὐτου, καὶ οὐκ ἴσχυσαν οὔτε τό
πος εὑρέθη αὐτῶν ἔτι ἐν τῷ οὐρανῷ,
καὶ ἐβλήθη ὁ δράκων ὁ μέγας, ὄφις
ὁ ἀρχαῖος ὁ καλούμενος διάβολος
καὶ ὁ σατανᾶς, ὁ πλανῶν τὴν οἰκου/
μένην ὅλην, ἐβλήθη εἰς τὴν γῆν, καὶ
οἱ ἄγγελοι αὐτου μετ᾽ αὐτου ἐβλήθη/
σαν. καὶ ἤκουσα φωνὴν μεγάλην,
λέγουσαν. ἐν τῷ οὐρανῷ ἄρτι ἐ/
γένετο ἡ σωτηρία καὶ ἡ δύναμις
καὶ ἡ βασιλεία του θεου ἡμῶν καὶ ἡ
ἐξουσία του χριστοῦ αὐτοῦ, ὅτι κατεβλή
θη ὁ κατηγόρος τῶν ἀδελφῶν ἡμῶν
ὁ κατηγορῶν αὐτῶν ἐνώπιον του θεοῦ
ἡμῶν ἡμέρας καὶ νυκτός. καὶ αὐτοὶ
ἐνίκησαν αὐτὸν διὰ τὸ αἷμα του ἀρ/
νίου καὶ διὰ τὸν λόγον τῆς μαρτυρίας
αὐτῶν, καὶ οὐκ ἠγάπησαν τὴν ψυ/
χὴν αὐτῶν ἄχρι θανάτου. διὰ τοῦτο
εὐφραίνεσθε οἱ οὐρανοὶ καὶ οἱ ἐν αὐτοῖς
σκηνοῦντες. οὐαὶ τοῖς κατοικοῦσι τὴν
γῆν, καὶ τὴν θάλασσαν, ὅτι κατέ/
βη ὁ διάβολος πρὸς ὑμᾶς, ὁ ἔχων
θυμὸν μέγαν, εἰδὼς ὅτι ὀλίγον και
ρὸν ἔχει. καὶ ὅτε εἶδεν ὁ δράκων, ὅτι
ἐβλήθη εἰς τὴν γῆν, ἐδίωξε τὴν γυ/
ναῖκα, ἥτις ἔτεκε τὸν ἄῤῥενα, καὶ ἐ/
δόθησαν τῇ γυναικὶ δύο πτέρυγες
τοῦ ἀετ.

& luna sub pedibus eius, & in ca/
pite eius corona stellarũ duode/
cim. Et in utero habẽs, clamat par
turiens, & cruciatur ut pariat. Et
uisum est aliud signum in cœlo, et
ecce draco magnus rufus, habens
capita septem, & cornua decem:
& in capitibus suis diademata se/
ptem, & cauda eius trahit tertiã
partem stellarũ cœli, & misit eas
in terram, & draco stetit ante mu
lierem quæ erat paritura: ut cum
peperisset filium eius, deuoraret.
Et peperit filium masculũ, qui re/
cturus erat omẽs gentes in uirga
ferrea, & raptus est filius eius ad
deum & ad thronum eius: & mu
lier fugit in solitudinẽ, ubi habet
locum paratum à deo, ut ibi pa/
scant eam diebus mille ducentis
sexaginta. Et factum est prælium
magnum in cœlo. Michaël & an
geli eius præliabãtur cũ dracone,
& draco pugnabat & angeli eius,
et non ualuerũt, neq; locus inuen
tus est eorũ amplius in cœlo. Et
proiectus est draco ille magnus,
serpens antiquus, qui uocatur dia
bolus & satanas, qui seducit totũ
terrarum orbem, & proiectus est
in terram, & angeli eius cum illo
proiecti sunt. Et audiui uocẽ ma/
gnam dicentẽ: In cœlo nunc fa/
cta est salus & uirtus, & regnum
dei nostri, & potestas Christi e/
ius: quia proiectus est accusator
fratrum nostrorũ, qui accusabat
illos ante conspectum dei nostri
die ac nocte, & ipsi uicerunt eum
propter sanguinẽ agni, et propter
sermonem testimonij sui, & non
dilexerunt animam suam usque
ad mortem. Propterea lætamini
cœli, & qui habitatis in eis. Væ
habitatorib[9] terræ & maris, quia
descendit diabolus ad uos ha/
bens iram magnam, sciens quod
modicum tempus habet. Et post
quàm uidit draco, quod proie/
ctus esset in terram, persecutus
est mulierem quæ peperit mascu
lum. Et datæ sunt mulieri alæ duæ
aquilæ

na sub pedibũs eius: & in ca
pite eius corona stellarum
duodecim. Et in utero ha/
bens: & clamabat parturiẽs
& cruciatur ut pariat. Et ui/
sum est aliud signũ in cœlo:
& ecce draco magnus rufus
habens capita septem & cor
nua decẽ, & in capitibus su/
is septem diademata: & cau
da eius trahebat tertiã par/
tem stellarum cœli: & misit
eas in terram: & draco stetit
ante mulierẽ quæ erat pari/
tura: ut cum peperisset filiũ
eius deuoraret. Et peperit fi
lium masculum qui rectu/
rus erat omẽs gentes in uir/
ga ferrea: & raptus est filius
eius ad deum & ad thronũ
eius: & mulier fugit in solitu
dinem ubi habebat locum
paratum a deo: ut ibi pascat
eam diebus mille ducentis
sexaginta. Et factũ est præ/
lium magnum in cœlo: Mi/
chael & angeli eius prælia/
bantur cum dracone: & dra
co pugnabat & angeli eius,
& non ualuerũt, neq; locus
inuentus est eorum ampli/
us in cœlo. Et proiectus est
draco ille magnus serpens
antiquus qui uocatur dia/
bolus & sathanas: qui sedu
cit uniuersum orbẽ: & pro/
iectus est in terram, & an/
geli eius cum illo missi sunt.
Et audiui uocem magnam
in cœlo, dicentem: Nunc fa/
cta est salus & uirtus & re/
gnum dei nostri & potestas
Christi eius: quia proiectus
est accusator fratrũ nostro/
rum qui accusabat illos an/
te cõspectum dei nostri die
ac nocte: & ipsi uicerũt eum
propter sanguinem agni: &
propter uerbum testimonij
sui: et nõ dilexerunt animas
suas usq; ad mortem. Pro/
pterea lætamini cœli: & qui
habitatis in eis. Væ terræ &
mari: quia descendit diabo
lus ad uos habens iram ma
gnam, sciens quod modicũ
tempus habet. Et postq; ui/
dit draco qđ proiectus esset
in terrã, persecutus est mulie
rem quæ peperit masculũ.
Et datæ sũt mulieri alæ duæ

 aquilæ

τοῦ ἀετοῦ τοῦ μεγάλου, ἵνα πέτηται εἰς τὴν ἔρημον εἰς τὸν τόπον αὐτῆς, ὅπου τρέφεται ἐκεῖ καιρὸν καὶ καιροὺς καὶ ἥμισυ καιροῦ ἀπὸ προσώπου τοῦ ὄφεως. καὶ ἔβαλεν ὁ ὄφις ὀπίσω τῆς γυναικὸς ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ ὕδωρ ὡς ποταμόν, ἵνα ταύτην ποταμοφόρητον ποιήσῃ. καὶ ἐβοήθησεν ἡ γῆ τῇ γυναικί, καὶ ἤνοιξεν ἡ γῆ τὸ στόμα αὐτῆς καὶ κατέπιε τὸν ποταμὸν ὃν ἔβαλεν ὁ δράκων ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ. καὶ ὀργίσθη ὁ δράκων ἐπὶ τῇ γυναικὶ καὶ ἀπῆλθε ποιῆσαι πόλεμον μετὰ τῶν λοιπῶν τοῦ σπέρματος αὐτῆς, τῶν τηρούντων τὰς ἐντολὰς τοῦ θεοῦ, καὶ ἐχόντων τὴν μαρτυρίαν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. καὶ ἐστάθην ἐπὶ τὴν ἄμμον τῆς θαλάσσης.

Καὶ εἶδον ἐκ τῆς θαλάσσης θηρίον ἀναβαῖνον ἔχον κεφαλὰς ἑπτά, καὶ κέρατα δέκα, καὶ ἐπὶ τῶν κεράτων αὐτοῦ δέκα διαδήματα. καὶ ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτοῦ ὄνομα βλασφημίας. καὶ τὸ θηρίον ὃ εἶδον ἦν ὅμοιον παρδάλει καὶ οἱ πόδες αὐτοῦ ὡς ἄρκτου, καὶ τὸ στόμα αὐτοῦ ὡς στόμα λέοντος. καὶ ἔδωκεν αὐτῷ ὁ δράκων τὴν δύναμιν αὐτοῦ καὶ τὸν θρόνον αὐτοῦ καὶ ἐξουσίαν μεγάλην. καὶ εἶδον μίαν τῶν κεφαλῶν αὐτοῦ ὡς ἐσφαγμένην εἰς θάνατον, καὶ ἡ πληγὴ τοῦ θανάτου αὐτοῦ ἐθεραπεύθη. καὶ ἐθαυμάσθη ἐν ὅλῃ τῇ γῇ ὀπίσω τοῦ θηρίου. καὶ προσεκύνησαν τὸν δράκοντα ὃς ἔδωκεν ἐξουσίαν τῷ θηρίῳ, καὶ προσεκύνησαν τὸ θηρίον, λέγοντες, τίς ὅμοιος τῷ θηρίῳ, τίς δύναται πολεμῆσαι μετ᾽ αὐτοῦ; καὶ ἐδόθη αὐτῷ στόμα λάλον μεγάλα καὶ βλασφημίας. καὶ ἐδόθη αὐτῷ ἐξουσία ποιῆσαι μῆνας τεσσαράκοντα δύο, καὶ ἤνοιξε τὸ στόμα αὐτοῦ εἰς βλασφημίαν πρὸς τὸν θεὸν βλασφημῆσαι τὸ ὄνομα αὐτοῦ καὶ τὴν σκηνὴν αὐτοῦ καὶ τοὺς ἐν τῷ οὐρανῷ σκηνοῦντας. καὶ ἐδόθη αὐτῷ πόλεμον ποιῆσαι μετὰ τῶν ἁγίων, καὶ νικῆσαι αὐτούς. καὶ ἐδόθη αὐτῷ ἐξουσία ἐπὶ πᾶσαν φυλὴν καὶ γλῶσσαν καὶ ἔθνος, καὶ προσκυνήσουσιν αὐτῷ πάντες οἱ κατοικοῦντες ἐπὶ τῆς γῆς, ὧν οὐ γέγραπται τὰ ὀνόματα ἐν τῇ βίβλῳ τῆς ζωῆς τοῦ ἀρνίου ἐσφαγμένου ἀπὸ καταβολῆς κόσμου. εἴ τις ἔχει

οὖς,

aquilæ magnæ, ut uolaret in desertum in locum suum ubi alitur per tempus & tempora & dimidium temporis à facie serpentis. Et eiecit serpens ex ore suo post mulierem aquam tanquam flumen, ut eam faceret rapi à flumine. Et adiuuit terra mulierem, & aperuit terra os suum, & absorbuit flumen quod eiecerat draco ex ore suo. Et iratus est draco aduersus mulierem, & abijt ut faceret prælium cum reliquis de semine eius qui custodiunt mandata dei, & habent testimonium Iesu Christi. Et stetit super arenam maris.

Et uidi de mari bestiam ascendentem, habentem capita septem & cornua decem, et super cornua eius decem diademata, & super capita eius nomen blasphemiæ. Et bestia quam uidi, similis erat pardo, & pedes eius sicut pedes ursi, & os eius sicut os leonis. Et dedit illi draco uirtutem suam & sedem suam & potestatem magnam. Et uidi unum de capitibus eius quasi occisum in mortem, & plaga mortis eius curata est. Et admiratio fuit in uniuersa terra post bestiam. Et adorauerunt draconem, qui dedit potestatem bestiæ, & adorauerunt bestiam, dicentes: Quis similis bestiæ, & quis poterit pugnare cum ea? Et datum est ei os loquens magna & blasphemias, & data est ei potestas faciendi menses quadragintaduos. Et aperuit os suum in cõuitia ad deum, ut conuitijs afficeret nomen eius & tabernaculum eius, & eos qui in cœlo habitant. Et est datum illi bellum facere cum sanctis, & uincere eos. Et data est illi potestas in omnem tribum, & populum, & linguã, & gentem, & adorabũt eam omnes qui inhabitant terram, quorũ nõ sunt scripta nomina in libro uitæ agni, qui occisus est ab origine mũdi. Si quis habet

aurem

aquilæ magnæ ut uolaret in desertum in locum suũ ubi alitur per tempus & tempora & dimidium temporis a facie serpentis. Et misit serpens ex ore suo post mulierem aquam tanquã flumen ut eam faceret trahi a flumine. Et adiuuit terra mulierem: & aperuit terra os suũ: & absorbuit flumen quod misit draco de ore suo. Et iratus est draco in mulierem: et abijt facere prælium cum reliquis de semine eius: qui custodiunt mandata dei: & habẽt testimonium Iesu Christi. Et stetit super arenam maris.

Et uidi de mari bestiam XIIII.
ascẽdentem habentem capita septem & cornua decem: & super cornua eius decem diademata: & super capita eius nomina blasphemiæ. Et bestia quam uidi similis erat pardo, & pedes eius sicut pedes ursi: & os eius sicut os leonis. Et dedit illi draco uirtutem suam & potestatem magnam. Et uidi unum de capitibus suis quasi occisum in mortem: & plaga mortis eius curata est. Et admirata est uniuersa terra post bestiam. Et adorauerũt draconem: qui dedit potestatem bestiæ: & adorauerunt bestiam, dicentes: Quis similis bestiæ: & quis poterit pugnare cum ea? Et datum est ei os loquens magna & blasphemias: & data est ei potestas facere menses quadragintaduos. Et aperuit os suum in blasphemias ad deum, blasphemare nomen eius & tabernaculum eius: & eos qui in cœlo habitant. Et est datum illi bellum facere cum sanctis, & uincere eos. Et data est illi potestas in omnem tribum: & populum & linguam & gentem: & adorauerunt eam omnes qui inhabitant terram: quorum non sunt scripta nomina in libro uitæ agni: qui occisus est ab origine mũdi. Si quis habet

aurem

οὖς, ἀκουσάτω. εἴ τις αἰχμαλωσίαν συνάγει, εἰς αἰχμαλωσίαν ὑπάγει. εἴ τις ἐν μαχαίρᾳ ἀποκτενεῖ, δεῖ αὐτὸν ἐν μαχαίρᾳ ἀποκτανθῆναι. ὧδε ἐστὶν ἡ ὑπομονὴ καὶ ἡ πίστις τῶν ἁγίων. καὶ εἶδον ἄλλο θηρίον ἀναβαῖνον ἐκ τῆς γῆς καὶ εἶχε κέρατα δύο ὅμοια ἀρνίου, καὶ ἐλάλει ὡς δράκων. καὶ τὴν ἐξουσίαν τοῦ πρώτου θηρίου πᾶσαν ποιεῖ ἐνώπιον αὐτοῦ. καὶ ποιεῖ τὴν γῆν καὶ τοὺς κατοικοῦντας ἐν αὐτῇ, ἵνα προσκυνήσωσι τὸ θηρίον τὸ πρῶτον, οὗ ἐθεραπεύθη ἡ πληγὴ τοῦ θανάτου αὐτοῦ. καὶ ποιεῖ σημεῖα μεγάλα, ἵνα καὶ πῦρ ποιῇ καταβαίνειν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ εἰς τὴν γῆν ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων. καὶ πλανᾷ τοὺς κατοικοῦντας ἐπὶ τῆς γῆς διὰ τὰ σημεῖα, ἃ ἐδόθη αὐτῷ ποιῆσαι ἐνώπιον τοῦ θηρίου, λέγων τοῖς κατοικοῦσιν ἐπὶ τῆς γῆς, ποιῆσαι εἰκόνα τῷ θηρίῳ, ὃ ἔχει τὴν πληγὴν τῆς μαχαίρας καὶ ἔζησε. καὶ ἐδόθη αὐτῷ δοῦναι πνεῦμα τῇ εἰκόνι τοῦ θηρίου, ἵνα καὶ λαλήσῃ ἡ εἰκὼν τοῦ θηρίου, καὶ ποιήσῃ ὅσοι ἂν μὴ προσκυνήσωσι τὴν εἰκόνα τοῦ θηρίου ἵνα ἀποκτανθῶσι. καὶ ποιεῖ πάντας τοὺς μικροὺς, καὶ τοὺς μεγάλους, καὶ τοὺς πλουσίους, καὶ τοὺς πτωχοὺς, καὶ τοὺς ἐλευθέρους, καὶ τοὺς δούλους, ἵνα δώσῃ αὐτοῖς χάραγμα ἐπὶ τῆς χειρὸς αὐτῶν τῆς δεξιᾶς ἢ ἐπὶ τῶν μετώπων αὐτῶν, καὶ ἵνα μή τις δύνηται ἀγοράσαι ἢ πωλῆσαι εἰ μὴ ὁ ἔχων τὸ χάραγμα ἢ τὸ ὄνομα τοῦ θηρίου ἢ τὸν ἀριθμὸν τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ. ὧδε ἡ σοφία ἐστίν. ὁ ἔχων τὸν νοῦν ψηφισάτω τὸν ἀριθμὸν τοῦ θηρίου. ἀριθμὸς γὰρ ἀνθρώπου ἐστὶ, καὶ ὁ ἀριθμὸς αὐτοῦ χξϛ.

καὶ εἶδον, καὶ ἰδοὺ ἀρνίον ἑστὸς ἐπὶ τὸ ὄρος σιὼν, καὶ μετ᾽ αὐτοῦ ἑκατὸν τεσσαράκοντα τέσσαρες χιλιάδες ἔχουσαι τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς αὐτοῦ γεγραμμένον ἐπὶ τῶν μετώπων αὐτῶν. καὶ ἤκουσα φωνὴν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ὡς φωνὴν ὑδάτων πολλῶν, καὶ ὡς φωνὴν βροντῆς μεγάλης. καὶ φωνὴν ἤκουσα κιθαρῳδῶν κιθαριζόντων ἐν ταῖς κιθάραις αὐτῶν, καὶ ᾄδουσιν ὡς ᾠδὴν καινὴν ἐνώπιον τοῦ θρόνου, καὶ ἐνώπιον τῶν τεσσάρων ζώων, καὶ τῶν πρεσβυτέρων. καὶ οὐδεὶς ἠδύνατο μαθεῖν τὴν ᾠδὴν, εἰ μὴ αἱ ἑκατὸν τεσσαράκοντα τέσσαρες χιλιάδες

aurem, audiat. Qui in captiuitatem ducit, in captiuitatem uadit: qui gladio occiderit, oportet eũ gladio occidi. Hic est patientia & fides sanctorum. Et uidi aliam bestiam ascendentẽ de terra, & habebat cornua duo, similia agni, et loquebatur sicut draco. Et potestatem prioris bestiæ omnẽ facit in conspectu eius, & facit terrã, et inhabitãtes in ea, adorare bestiã primã, cuius curata est plaga mortis. Et facit signa magna, ut etiam ignem faceret de cœlo descendere in terram in conspectu hominum. Et seducit habitantes in terra propter signa quæ data sunt illi ut faceret in conspectu bestiæ, dicens habitantibus in terra, ut faciant imaginem bestiæ, quæ habet plagam gladij, & uixit. Et datum est illi ut daret spiritum imagini bestiæ, & ut loquatur imago bestiæ, & faciet ut quicunq; non adorauerint imaginem bestiæ occidantur. Et facit omnes pusillos & magnos, & diuites, & pauperes, & liberos, & seruos accipere characterem in manu sua dextera, aut in frõtibus suis. Et ne quis posset emere aut uẽdere, nisi qui habeat characterem, aut nomen bestiæ, aut numerũ nominis eius Hic sapientia est. Qui habet intellectum, computet numerũ bestiæ. Numerus enim hominis est & numerus eius sexcenti sexaginta sex. Et uidi, & ecce agnus stans super montem Sion, & cũ eo centum quadragintaquatuor milia habentia nomen patris eius scriptum in frontibus suis. Et audiui uocem de cœlo tanquam uocem aquarum multarum, & tanquam uocem tonitrui magni, & uocem audiui citharœdorum citharizantium citharis suis. Et cantant quasi canticum nouum ante sedem & ante quatuor animalia, & seniores, & nemo poterat discere canticum, nisi illa centum quadragintaquatuor milia,

aurem audiat. Qui in captiuitatem duxerit, in captiuitatẽ uadet: qui in gladio occiderit, oportet eũ gladio occidi. Hic est patiẽtia & fides sanctorũ. Et uidi aliam bestiam ascendentẽ de terra: & habebat cornua duo similia agni: & loquebatur sicut draco. Et potestatẽ prioris bestiæ omnẽ faciebat in conspectu eius: et fecit terrã & inhabitantes in ea, adorare bestiam primã: cuius curata est plaga mortis. Et fecit signa magna ut etiã ignẽ faceret de cœlo descẽdere in terram in conspectu hominũ. Et seduxit habitantes in terra propter signa quæ data sunt illi facere in conspectu bestiæ, dicẽs habitãtibus in terra: ut faciant imaginẽ bestiæ quæ habet plagã gladij, & uixit. Et datũ est illi ut daret spiritũ imagini bestiæ: & ut loquaẽ imago bestiæ: & faciet ut quicunq; nõ adorauerit imaginẽ bestiæ, occidatur. Et faciet omnes pusillos & magnos & diuites & pauperes & liberos & seruos habere characterem in dextera manu aut in frõtibus suis. Et ne quis posset emere aut uẽdere, nisi qui habeat characterẽ aut nomen bestiæ: aut numerũ nomĩs eius. Hic sapientia est. Qui habet intellectum, cõputet numerũ bestiæ. Numerus enim hominis est: & numerus eius sexcenti sexaginta
sex. Et uidi & ecce agnus XIIII.
stabat supra montẽ Sion, & cum eo centũ quadraginta quattuor milia habẽtes nomen eius, & nomẽ patris eius scriptũ in frontibus suis. Et audiui uocẽ de cœlo tanquam uocẽ aquarum multarum: et tanquã uocem tonitrui magni, & uocẽ quam audiui sicut citharœdorum citharizantium in citharis suis. Et cantabãt quasi canticum nouũ ante sedem, & ante quattuor animalia & seniores, & nemo poterat dicere canticũ, nisi illa centum quadragintaquattuor. mi-

χιλιάδες, οἱ ἠγορασμένοι ἀπὸ τῆς γῆς
οὗτοί εἰσιν οἳ μετὰ γυναικῶν οὐκ ἐ/
μολύνθησαν, παρθένοι γάρ εἰσιν. οὗ
τοι οἱ ἀκολουθοῦντες τῷ ἀρνίῳ ὅπου
ἂν ὑπάγῃ. οὗτοι ἠγοράσθησαν ἀπὸ τῶν
ἀνθρώπων ἀπαρχὴ τῷ θεῷ καὶ τῷ
ἀρνίῳ, καὶ ἐν τῷ στόματι αὐτῶν οὐκ
εὑρέθη δόλος, ἄμωμοι γάρ εἰσιν
ἐνώπιον τοῦ θρόνου τοῦ θεοῦ. καὶ εἶ/
δον ἄλλον ἄγγελον πετώμενον ἐν
μεσουρανήματι, ἔχοντα εὐαγγέ/
λιον αἰώνιον εὐαγγελίσαι τοὺς κα/
τοικοῦντας ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ πᾶν
ἔθνος, καὶ φυλὴν, καὶ γλῶσσαν, καὶ
λαὸν, λέγοντα ἐν φωνῇ μεγάλῃ. φο
βήθητε τὸν θεὸν, καὶ δότε αὐτῷ δόξαν
ὅτι ἦλθεν ἡ ὥρα τῆς κρίσεως αὐτοῦ,
καὶ προσκυνήσατε τῷ ποιήσαντι τὸν
οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, καὶ θάλασσαν
καὶ πηγὰς ὑδάτων. καὶ ἄλλος ἄγγε/
λος ἠκολούθησε, λέγων. ἔπεσεν ἔπε
σε Βαβυλὼν ἡ πόλις ἡ μεγάλη, ὅτι
ἐκ τοῦ οἴνου τοῦ θυμοῦ τῆς πορνείας αὐ/
τῆς πεπότικεν πάντα ἔθνη. καὶ τρί
τος ἄγγελος ἠκολούθησεν αὐτοῖς, λέ/
γων ἐν φωνῇ μεγάλῃ, εἴ τις τὸ θηρίον
προσκυνεῖ, καὶ τὴν εἰκόνα αὐτοῦ, καὶ
λαμβάνει χάραγμα ἐπὶ τοῦ μετώ/
που αὐτοῦ, ἢ ἐπὶ τὴν χεῖρα αὐτοῦ, καὶ
αὐτὸς πίεται ἐκ τοῦ οἴνου τοῦ θυμοῦ
τοῦ θεοῦ, τοῦ κεκερασμένου ἀκράτου
ἐν τῷ ποτηρίῳ τῆς ὀργῆς αὐτοῦ. καὶ
βασανισθήσεται ἐν πυρὶ καὶ θείῳ, ἐνώ
πιον ἀγγέλων τῶν ἁγίων, καὶ ἐνώπιον
τοῦ ἀρνίου. καὶ ὁ καπνὸς τοῦ βασανισμοῦ
αὐτῶν ἀναβαίνει εἰς αἰῶνα αἰώνων.
καὶ οὐκ ἔχουσιν ἀνάπαυσιν ἡμέρας
καὶ νυκτὸς οἱ προσκυνοῦντες τὸ θηρίον
καὶ τὴν εἰκόνα αὐτοῦ, καὶ εἴ τις λαμ/
βάνει χάραγμα τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ.
ὧδε ὑπομονὴ τῶν ἁγίων ἐστὶν, ὧδε
οἱ τηροῦντες τὰς ἐντολὰς τοῦ θεοῦ
καὶ τὴν πίστιν Ἰησοῦ. καὶ ἤκουσα φω/
νῆς ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, λεγούσης μοι.
γράψον, μακάριοι οἱ νεκροὶ, οἱ ἐν κυ/
ρίῳ ἀποθνήσκοντες ἀπάρτι. ναὶ, λέ/
γει τὸ πνεῦμα, ἵνα ἀναπαύσονται ἐκ
τῶν κόπων αὐτῶν, τὰ δὲ ἔργα αὐτῶν
ἀκολουθεῖ μετ᾽ αὐτῶν. καὶ εἶδον, καὶ
ἰδοὺ νεφέλη λευκὴ, καὶ ἐπὶ τὴν νεφέ
λην καθήμενος ὅμοιος υἱῷ ἀνθρώπου
ἔχων ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ στέφα/
νον

milia, qui empti ſunt de ter/
ra. Hi ſunt qui cum mulieribus
non ſunt coinquinati, uirgines
enim ſunt. Hi ſequuntur agnũ
quocunque ierit. Hi empti ſunt
ex hominibus primitiæ deo &
agno, & in ore eorum non eſt
inuentus dolus. Sine macula
enim ſunt ante thronum dei.
Et uidi alterum angelum uolan
tem per medium cœli, haben/
tem euangelium æternum, ut
euangelizaret habitantibus ſu/
per terram, & omni genti & tri/
bui, & linguæ & populo, dicen/
tem magna uoce: Timete de/
um, & date illi honorem, quia
uenit hora iudicij eius: & ado/
rate eum, qui fecit cœlum & ter
ram, mare & fontes aquarum.
Et alius angelus ſecutus eſt, di/
cens: Cecidit cecidit Babylon
ciuitas illa magna: quia à uino
iræ fornicationis ſuæ potauit o/
mnes gentes. Et tertius ange/
lus ſecutus eſt illos, dicens uo/
ce magna: Si quis adorauerit
beſtiam & imaginem eius, & ac
ceperit characterẽ in fronte ſua,
aut in manu ſua, & hic bibet de
uino iræ dei, quod mixtum eſt
mero in calice iræ ipſius. Et cru/
ciabitur igne & ſulphure in con
ſpectu angelorum ſanctorum,
& ante conſpectum agni. Et fu/
mus tormenti eorum aſcẽdit in
ſecula ſeculorũ. Nec habent re/
quiem die ac nocte, qui adorant
beſtiam et imaginem eius, & ſi
quis acceperit characterem no/
minis eius. Hic patientia ſancto
rum eſt. Hic qui cuſtodiunt mã
data dei & fidem Ieſu. Et audiui
uocem de cœlo, dicentem mihi:
Scribe: Beati mortui, qui in do/
mino moriuntur amodo: etiã di
cit ſpiritus, ut requieſcant à labo
ribus ſuis, ſed opera illorum ſe/
quuntur illos. Et uidi & ecce nu
bem candidam, & ſuper nubem
ſedentem ſimilem filio homi/
nis, habentẽ in capite ſuo coro/
nam

lia qui empti ſunt de terra.
Hi ſunt qui cũ mulieribus
non ſunt coinquinati: uirgi/
nes enim ſunt. Hi ſequũtur
agnum quocunq; ierit. Hi
empti ſunt ex omnibus pri/
mitiæ deo & agno: & in ore
eorum nõ eſt inuentũ men/
dacium. Sine macula enim
ſunt ante thronũ dei. Et ui/
di alterum angelum uolan/
tem per mediũ cœli haben/
tem euangelium æternum,
ut euangelizaret ſedẽtibus
ſuper terram, & ſuper o/
mnem gentem & tribum &
linguam & populum, di/
cens magna uoce: Time/
te dominum & date illi ho/
norem: quia uenit hora iu/
dicij eius: & adorate eum
qui fecit cœlum & terram,
mare & fontes aquarum.
Et alius angelus ſecutus eſt
eum, dicens: Cecidit ceci/
dit Babylon ciuitas illa ma
gna, quæ a uino iræ forni/
cationis ſuæ potauit omnes
gentes. Et tertius angelus ſe
cutus eſt illos, dicens uoce
magna: Si quis adoraue/
rit beſtiam & imaginem e/
ius, & acceperit characte/
rem in fronte ſua, aut in ma
nu ſua, hic bibet de uino iræ
dei quod mixtum eſt mero
in calice iræ ipſius. Et cru/
ciabitur igne & ſulphure in
conſpectu angelorum ſan/
ctorum, & ante cõſpectum
agni. Et fumus tormento/
rum eorũ aſcendet in ſecu/
la ſeculorũ. Nec habent re/
quiem die ac nocte qui ado
rauerunt beſtiam & imagi/
nem eius: & ſiquis accepe/
rit characterem nominis e/
ius. Hic patientia ſancto/
rum eſt qui cuſtodiũt man
data dei & fidem Ieſu. Et
audiui uocem de cœlo di/
centem mihi: Scribe: Bea/
ti mortui qui in dño mori/
untur. Amodo iam dicit ſpi
ritus ut requieſcant a labo/
ribus ſuis: opera enim illo/
rum ſequuntur illos. Et ui/
di, & ecce nubẽ candidam,
& ſuper nubem ſedentem
ſimilem filio hominis ha/
bentem in capite ſuo coro/
nam

νον χρυσοῦν, καὶ ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ δρέπανον ὀξύ. καὶ ἄλλος ἄγγελος ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ ναοῦ, κράζων ἐν μεγάλῃ φωνῇ τῷ καθημένῳ ἐπὶ τῆς νεφέλης. πέμψον τῷ δρέπανόν σου, καὶ θέρισον, ὅτι ἦλθέ σοι ἡ ὥρα τοῦ θερίσαι, ὅτι ἐξηράνθη ὁ θερισμὸς τῆς γῆς. καὶ ἔβαλεν ὁ καθήμενος ἐπὶ τὴν νεφέλην τὸ δρέπανον αὐτοῦ ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ ἐθερίσθη ἡ γῆ. καὶ ἄλλος ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ ναοῦ τοῦ ἐν τῷ οὐρανῷ ἄγγελος, ἔχων καὶ αὐτὸς δρέπανον ὀξύ. καὶ ἄλλος ἄγγελος ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ θυσιαστηρίου, ἔχων ἐξουσίαν ἐπὶ τοῦ πυρὸς καὶ ἐφώνησε κραυγῇ μεγάλῃ τῷ ἔχοντι τὸ δρέπανον τὸ ὀξὺ, λέγων, πέμψον σου τὸ δρέπανον τὸ ὀξὺ, καὶ τρύγησον τοὺς βότρυας τῆς γῆς, ὅτι ἤκμασαν αἱ σταφυλαὶ αὐτῆς. καὶ ἔβαλεν ὁ ἄγγελος τὸ δρέπανον αὐτοῦ εἰς τὴν γῆν. καὶ ἐτρύγησε τὴν ἄμπελον τῆς γῆς, καὶ ἔβαλεν εἰς τὴν ληνὸν τοῦ θυμοῦ τοῦ θεοῦ τὴν μεγάλην καὶ ἐπατήθη ἡ ληνὸς ἔξω τῆς πόλεως, καὶ ἐξῆλθεν αἷμα ἐκ τῆς ληνοῦ ἄχρι, τῶν χαλινῶν τῶν ἵππων ἀπὸ σταδίων χιλίων ἑξακοσίων.

Καὶ εἶδον ἄλλο σημεῖον ἐν τῷ οὐρανῷ μέγα καὶ θαυμαστὸν, ἀγγέλους ἑπτὰ ἔχοντας πληγὰς ἑπτὰ τὰς ἐσχάτας, ὅτι ἐν αὐτοῖς ἐτελέσθη ὁ θυμὸς τοῦ θεοῦ. καὶ εἶδον ὡς θάλασσαν ὑαλίνην μεμιγμένην πυρὶ, καὶ τοὺς νικῶντας ἐκ τοῦ θηρίου καὶ ἐκ τῆς εἰκόνος αὐτοῦ, καὶ ἐκ τοῦ χαράγματος αὐτοῦ, ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ, ἑστῶτας ἐπὶ τὴν θάλασσαν τὴν ὑαλίνην, ἔχοντας κιθάρας τοῦ θεοῦ. καὶ ᾄδουσι τὴν ᾠδὴν μωσέως δούλου τοῦ θεοῦ καὶ τὴν ᾠδὴν τοῦ ἀρνίου, λέγοντες, μεγάλα καὶ θαυμαστὰ τὰ ἔργα σου κύριος ὁ θεὸς ὁ παντοκράτωρ, δίκαιαι καὶ ἀληθιναὶ αἱ ὁδοί σου ὁ βασιλεὺς τῶν ἁγίων. τίς οὐ μὴ φοβηθῇ σε κύριε, καὶ δοξάσῃ τὸ ὄνομά σου; ὅτι μόνος ὅσιος, ὅτι πάντα τὰ ἔθνη ἥξουσι καὶ προσκυνήσουσιν ἐνώπιόν σου, ὅτι τὰ δικαιώματά σου ἐφανερώθησαν. καὶ μετὰ ταῦτα εἶδον, καὶ ἰδοὺ ἠνοίγη ὁ ναὸς τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου ἐν τῷ οὐρανῷ. καὶ ἐξῆλθον οἱ ἑπτὰ ἄγγελοι ἔχοντες τὰς ἑπτὰ πληγὰς, ἐκ τοῦ ναοῦ

nam auream, & in manu ſua falcem acutam. Et alius angelus exiuit de templo, clamans uoce magna ad ſedentem ſuper nubem: Mitte falcem tuam & mete, quia uenit tibi hora ut metas, quoniā aruit meſſis terræ. Et miſit qui ſedebat ſuper nubem, falcem ſuam in terram, & demeſſa eſt terra. Et alius angelus exiuit de templo, quod eſt in cœlo, habens & ipſe falcem acutam. Et alius angelus exiuit de altari, qui habebat poteſtatem ſupra ignem, & clamauit uoce magna ad eum, qui habebat falcem acutam, dicens: Mitte falcem tuam acutam, & uindemia botros terræ, quoniam maturæ ſunt uuæ eius. Et miſit angelus falcem ſuam acutam in terram, & uindemiauit uineā terræ, & miſit in lacū iræ dei magnum, & calcatus eſt lacus extra ciuitatem, & exiuit ſanguis de lacu, uſq; ad frenos equorū per ſtadia mille ſexcenta.

Et uidi aliud ſignum in cœlo magnum & mirabile, angelos ſeptem, habentes plagas ſeptē nouiſſimas, quoniam in illis cōſummata eſt ira dei. Et uidi tanquam mare uitreum mixtum igni, & eos qui uictoriam reportarāt de beſtia & de imagine eius, & de charactere eius, & de numero nominis eius, ſtantes ſuper mare uitreum, habentes citharas dei, & cantant canticum Moyſi ſerui dei, & canticum agni, dicentes: Magna & mirabilia ſunt opera tua domine deus omnipotens: iuſtæ, & ueræ ſunt uiæ tuæ rex ſanctorum: Quis non timebit te domine, et magnificabit nomen tuum? Quia ſolus pius es, quoniā om̄es gentes uenient, & adorabunt in conſpectu tuo, quoniā iudicia tua manifeſtata ſūt. Et poſt hæc uidi, & ecce apertum eſt templū tabernaculi teſtimonij in cœlo, & exierūt ſeptem angeli habentes ſeptē plagas, de templo

nam auream, & in manu ſua falcem acutam. Et alius angelus exiuit de templo clamans uoce magna ad ſedentem ſuper nubē: Mitte falcem tuam & mete: quia uenit hora ut metatur: quoniam maturuit meſſis terræ. Et miſit qui ſedebat ſuper nubē, falcem ſuam in terram, & meſſuit eam. Et alius angelus exiuit de templo quod eſt in cœlo habens & ipſe falcem acutam. Et alius angelus exiuit de altari qui habebat poteſtatem ſupra ignē, & clamauit uoce magna ad eum qui habebat falcē acutam, dicens: Mitte falcem tuam acutam & uindemia botros uineā terræ: quoniā maturæ ſunt uuæ eius. Et miſit angelus falcē ſuam acutam in terram & uindemiauit uineā terræ: & miſit in lacū iræ dei magnum: & calcatus eſt lacus extra ciuitatem, & exiuit ſanguis de lacu uſque ad frenos equorū per ſtadia mille ſexcenta.

Et uidi aliud ſignū in cœlo magnū & mirabile, angelos ſeptem habētes plagas XV.
ſeptem nouiſſimas: quoniam in illis conſummata eſt ira dei. Et uidi tanquā mare uitreū mixtum igne, & eos qui uicerūt beſtiam & imaginē eius, & numerum nominis eius ſtātes ſupra mare uitreum, habētes citharas dei, & cantantes cāticum Moyſi ſerui dei, & cāticum agni dicētes: Magna & mirabilia ſunt opera tua domine deus omnipotēs: iuſte & ueræ ſunt uiæ tuæ domie rex ſanctorū. Quis non timebit te domine & magnificabit nomē tuum? Quia ſolus pius es: quoniam omnes gentes uenīet & adorabunt in conſpectu tuo: quoniam iudicia tua manifeſta ſunt. Et poſt hæc uidi & ecce apertū eſt templū tabernaculi teſtimonij in cœlo: & exierūt ſeptē angeli habētes .vii. plagas de templo

τοῦ ναοῦ ἐνδεδυμένοι λίνον καθαρὸν καὶ λαμπρὸν, καὶ περιεζωσμένοι περὶ τὰ στήθη ζώνας χρυσᾶς, καὶ ἓν τῶν τεσσάρων ζώων ἔδωκε τοῖς ἑπτὰ ἀγγέλοις ἑπτὰ φιάλας χρυσᾶς γεμούσας τοῦ θυμοῦ τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. καὶ ἐγεμίσθη ὁ ναὸς καπνοῦ ἐκ τῆς δόξης τοῦ θεοῦ καὶ ἐκ τῆς δυνάμεως αὐτοῦ. καὶ οὐδεὶς ἠδύνατο εἰσελθεῖν εἰς τὸν ναὸν, ἄχρι τελεσθῶσιν αἱ ἑπτὰ πληγαὶ τῶν ἑπτὰ ἀγγέλων.

Καὶ ἤκουσα φωνῆς μεγάλης ἐκ τοῦ ναοῦ, λεγούσης τοῖς ἑπτὰ ἀγγέλοις, ὑπάγετε, ἐκχέετε τὰς φιάλας τοῦ θυμοῦ τοῦ θεοῦ εἰς τὴν γῆν, καὶ ἀπῆλθεν ὁ πρῶτος, καὶ ἐξέχεε τὴν φιάλην αὐτοῦ ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ ἐγένετο ἕλκος κακὸν καὶ πονηρὸν εἰς τοὺς ἀνθρώπους τοὺς ἔχοντας τὸ χάραγμα τοῦ θηρίου, καὶ τοὺς τὴν εἰκόνα προσκυνοῦντας αὐτοῦ. καὶ ὁ δεύτερος ἄγγελος ἐξέχεε τὴν φιάλην αὐτοῦ εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ ἐγένετο αἷμα ὡς νεκροῦ, καὶ πᾶσα ψυχὴ ζῶσα ἀπέθανεν ἐν τῇ θαλάσσῃ. καὶ ὁ τρίτος ἄγγελος ἐξέχεε τὴν φιάλην αὐτοῦ εἰς τοὺς ποταμοὺς καὶ εἰς τὰς πηγὰς τῶν ὑδάτων, καὶ ἐγένετο αἷμα. καὶ ἤκουσα τοῦ ἀγγέλου τῶν ὑδάτων λέγοντος, δίκαιος κύριε εἶ ὁ ὢν καὶ ὁ ἦν, καὶ ὁ ὅσιος, ὅτι ταῦτα ἔκρινας, ὅτι αἷμα ἁγίων καὶ προφητῶν ἐξέχεον. καὶ αἷμα αὐτοῖς ἔδωκας πιεῖν, ἄξιοι γάρ εἰσιν. καὶ ἤκουσα ἄλλου ἐκ τοῦ θυσιαστηρίου, λέγοντος. Ναὶ κύριε ὁ θεὸς ὁ παντοκράτωρ, ἀληθιναὶ καὶ δίκαιαι αἱ κρίσεις σου. καὶ ὁ τέταρτος ἄγγελος ἐξέχεε τὴν φιάλην αὐτοῦ ἐπὶ τὸν ἥλιον. καὶ ἐδόθη αὐτῷ καυματίσαι τοὺς ἀνθρώπους ἐν πυρί. καὶ ἐκαυματίσθησαν οἱ ἄνθρωποι καῦμα μέγα. καὶ ἐβλασφήμησαν τὸ ὄνομα τοῦ θεοῦ, τοῦ ἔχοντος ἐξουσίαν ἐπὶ τὰς πληγὰς ταύτας. καὶ οὐ μετενόησαν δοῦναι αὐτῷ δόξαν. καὶ ὁ πέμπτος ἄγγελος ἐξέχεε τὴν φιάλην αὐτοῦ ἐπὶ τὸν θρόνον τοῦ θηρίου, καὶ ἐγένετο ἡ βασιλεία αὐτοῦ ἐσκοτωμένη καὶ ἐμασῶντο τὰς γλώσσας αὐτῶν ἐκ τοῦ πόνου, καὶ ἐβλασφήμησαν τὸν θεὸν τοῦ οὐρανοῦ ἐκ τῶν πόνων αὐτῶν, καὶ ἐκ τῶν ἑλκῶν αὐτῶν, καὶ οὐ μετενόησαν ἐκ τῶν ἔργων αὐτῶν.

templo, uestiti lino mũdo & candido, & præcincti circa pectora zonis aureis. Et unum ex quattuor animalibus dedit septẽ angelis septẽ phialas aureas, plenas iracũdiæ dei uiuẽtis in secula seculorũ. Et impletum est templũ fumo à maiestate dei, & de uirtute eius, & nemo poterat introire in templum, donec consummarẽtur septem plagæ septem angelorum.

Et audiui uocem magnam de templo dicentẽ septẽ angelis: Ite, effundite septẽ phialas iræ dei in terrã. Et abijt primus angelus & effudit phialam suam in terrã, & factum est uulnus malũ ac noxiũ in homines, qui habebant characterem bestiæ, & in eos qui adorabant imaginem eius. Et secundus angelus effudit phialam suam in mare, & factus est sanguis tanquàm mortui, & omnis anima uiuens, mortua est in mari. Et tertius angelus effudit phialã suam in flumina, & in fontes aquarum, & factæ sunt sanguis. Et audiui angelum aquarũ dicentẽ: Iustus es domine, qui es, & qui eras, & sanct⁹, quia hæc iudicasti, quia sanguinem sanctorũ & prophetarũ effuderũt, & sanguinẽ eis dedisti bibere, digni enĩ sunt. Et audiui alterum dicentem: Etiam domine deus omipotẽs, uera & iusta iudicia tua. Et quartus angelus effudit phialam suam in solem, & datum est illi æstu affligere homines per ignem. Et æstuauerunt homines æstu magno, & blasphemauerunt nomen dei habentis potestatem super has plagas, neque egerunt scelerum pœnitentiam, ut darent illi gloriam. Et quintus angelus effudit phialam suam super sedem bestiæ, & factum est regnum eius tenebrosum, & commanducauerunt linguas suas præ dolore, & conuitijs affecerunt deum cœli præ doloribus suis, & ulceribus suis, nec resipuerunt ab operibus suis.

templo, uestiti lapide mundo & candido & præcincti circa pectora zonis aureis. Et unũ ex quattuor animalibus dedit septẽ angelis septẽ phialas aureas plenas iracũdiæ dei uiuẽtis in secula seculorũ. Et impletum est templum fumo a maiestate dei, & de uirtute eius: & nemo poterat introire in templũ donec consummarẽtur septẽ plagæ septẽ angelorũ.

Et audiui uocem magnã de templo, dicentẽ septẽ angelis: Ite & effundite septem phialas iræ dei in terram. Et abijt primus angelus & effudit phialam suã in terrã: & factũ est uulnus sæuũ ac pessimũ in homines qui habebant characterẽ bestiæ, & in eos qui adorauerunt bestiam & imaginẽ eius. Et secũdus angelus effudit phialam suã in mare: & fact⁹ est sanguis tanquã mortui: & omnis anima uiuẽs mortua est in mari. Et tertius angelus effudit phialam suã super flumina & super fontes aquarum: & factus est sanguis. Et audiui angelum aquarum, dicentem: Iustus es domine qui es & qui eras sanctus qui hoc iudicasti: quia sanguinẽ sanctorum & prophetarum effuderũt: & sanguinem eis dedisti bibere. Digni enim sunt. Et audiui alterũ angelum dicentẽ: Etiã domine deus omnipotẽs uera & iusta iudicia tua. Et quartus angelus effudit phialam suã in solem: & datum est illi æstu affligere homines & igne. Et æstuauerũt homines æstu magno: et blasphemauerũt nomẽ dei habentis potestatẽ super has plagas: neq; egerunt pœnitentiam ut darent illi gloriã. Et quintus angelus effudit phialam suam super sedem bestiæ: et factũ est regnum eius tenebrosum: & cõmanducauerũt linguas suas præ dolore: & blasphemauerũt deum cœli præ doloribus & uulneribus suis, & non egerunt pœnitẽtiã ex operibus suis.

XVI.

τῶν. καὶ ὁ ἕκτος ἄγγελος ἐξέχεε τὴν
φιάλην αὐτοῦ ἐπὶ τὸν ποταμὸν τὸν
μέγαν τὸν εὐφράτην. καὶ ἐξηράνθη
τὸ ὕδωρ αὐτοῦ, ἵνα ἑτοιμασθῇ ἡ ὁδὸς
τῶν βασιλέων τῶν ἀπὸ ἀνατολῶν
ἡλίου. καὶ εἶδον ἐκ τοῦ στόματος τοῦ δρά
κοντος, καὶ ἐκ τοῦ στόματος τοῦ θηρίου,
καὶ ἐκ τοῦ στόματος τοῦ ψευδοπροφή/
του πνεύματα τρία ἀκάθαρτα ὅμοια
βατράχοις. εἰσὶ γὰρ πνεύματα δαι/
μόνων ποιοῦντα σημεῖα ἐκπορεύεσθαι
ἐπὶ τοὺς βασιλεῖς τῆς γῆς καὶ τῆς οἰ
κουμένης ὅλης συναγαγεῖν αὐτοὺς
εἰς πόλεμον τῆς ἡμέρας ἐκείνης τῆς με
γάλης τοῦ θεοῦ τοῦ παντοκράτορος. ἰδοὺ
ἔρχομαι ὡς κλέπτης. μακάριος ὁ
γρηγορῶν καὶ τηρῶν τὰ ἱμάτια αὐ
τοῦ, ἵνα μὴ γυμνὸς περιπατῇ, καὶ βλέ
πωσι τὴν ἀσχημοσύνην αὐτοῦ, καὶ συ
νήγαγεν αὐτοὺς εἰς τὸν τόπον τὸν κα
λούμενον ἑβραϊστὶ ἀρμαγεδών. καὶ ὁ
ἕβδομος ἄγγελος ἐξέχεε τὴν φιάλην
αὐτοῦ εἰς τὸν ἀέρα. καὶ ἐξῆλθε φωνὴ με
γάλη ἀπὸ τοῦ ναοῦ τοῦ οὐρανοῦ ἀπὸ τοῦ
θρόνου, λέγουσα, γέγονε. καὶ ἐγένοντο
φωναὶ καὶ βρονταὶ καὶ ἀστραπαί, καὶ
σεισμὸς ἐγένετο μέγας, οἷος οὐκ ἐ/
γένετο ἀφ᾽ οὗ οἱ ἄνθρωποι ἐγένοντο
ἐπὶ τῆς γῆς τηλικοῦτος σεισμὸς οὕ/
τως μέγας. καὶ ἐγένετο ἡ πόλις ἡ
μεγάλη εἰς τρία μέρη, καὶ αἱ πόλεις
τῶν ἐθνῶν ἔπεσον. καὶ βαβυλὼν ἡ
μεγάλη ἐμνήσθη ἐνώπιον τοῦ θεοῦ
δοῦναι αὐτῇ τὸ ποτήριον τοῦ οἴνου τοῦ
θυμοῦ τῆς ὀργῆς αὐτοῦ. καὶ πᾶσα νῆ/
σος ἔφυγε καὶ ὄρη οὐκ εὑρέθησαν.
καὶ χάλαζα μεγάλη ὡς ταλαντιαία
καταβαίνει ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐπὶ τοὺς ἀν/
θρώπους, καὶ ἐβλασφήμησαν οἱ ἄνθρω
ποι τὸν θεὸν ἐκ τῆς πληγῆς τῆς χαλάζης
ὅτι μεγάλη ἐστὶν ἡ πληγὴ αὐτῆς σφό
δρα. Καὶ ἦλθεν εἷς ἐκ τῶν ἑπτὰ
ἀγγέλων, τῶν ἐχόντων τὰς ἑπτὰ φιά
λας, καὶ ἐλάλησε μετ᾽ ἐμοῦ, λέγων
μοι. δεῦρο, δείξω σοι τὸ κρῖμα τῆς πόρ/
νης, τῆς μεγάλης, τῆς καθημένης ἐπὶ τῶν ὑ/
δάτων τῶν πολλῶν, μεθ᾽ ἧς ἐπόρνευσαν
οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς, καὶ ἐμεθύσθησαν ἐκ
τοῦ οἴνου τῆς πορνείας αὐτῆς οἱ κατοικοῦντες
τὴν γῆν. καὶ ἀπήνεγκέ με εἰς ἔρημον ἐν
πνεύματι. καὶ εἶδον γυναῖκα καθημέ
νην ἐπὶ θηρίον κόκκινον, γέμον ὀνο/
μάτων

suis. Et sextus angel9 effudit phia
lam suam in flumẽ illud magnũ
Euphraten, & siccata est aqua e/
ius, ut pręparareť uia regũ ab or
tu solis. Et uidi ex ore draconis,
et ex ore bestiæ, et ex ore pseudo
prophetæ exire spiritus tres im/
mundos in modũ ranarũ. Sunt
enim spiritus dæmoniorum fa/
cientes signa, ut procedant ad
reges totius terræ ad congregã/
dum illos in prælium diei illius
magni dei omnipotentis. Ecce
uenio sicut fur. Beatus qui uigi/
lat & custodit uestimẽta sua, ne
nudus ambulet, & uideant tur/
pitudinem eius. Et congregauit
illos in locum qui uocatur He/
braice Armageddon. Et septi/
mus angelus effudit phialã su/
am in aërẽ, & exiuit uox magna
de templo cœli, à throno, dicẽs:
Factum est. Et facta sunt fulgu/
ra & uoces, & tonitrua, & terræ/
motus factus est magnus, qua/
lis nunquàm fuit, ex quo homi
nes fuerunt super terram, talis
terræmotus adeo magnus. Et fa
cta est ciuitas magna in tres par
tes, & ciuitates gentium cecide/
runt. Et Babylon magna uenit
in memoriam ante deum, ut da
ret illi calicẽ uini indignationis
iræ suæ. Et omnis insula fugit, &
montes nõ sunt inuenti. Et gran
do magna sicut talẽtum descen/
dit de cœlo in homines, & bla/
sphemauerunt deum homines
propter plagam grandinis, quo
niam magna facta est plaga eius
uehementer. Et uenit unus de
septem angelis, qui habebant se/
ptem phialas, & locutus est me/
cum, dicens mihi: Veni osten/
dam tibi dãnationẽ meretricis
magnæ, quæ sedet super aquas
multas, cum qua scortati sunt re
ges terræ, & inebriati sunt qui in
habitant terrã de uino prostitu
tionis eius. Et abstulit me spiritu
in desertũ. Et uidi mulierẽ seden/
tem sup bestiã coccinã, plenã no
minibus

suis. Et sextus angelus effu/
dit phialam suã in flumẽ il/
lud magnũ Euphratẽ, & sic/
cauit aquã eius ut prępara
retur uia regibus ab ortu so
lis. Et uidi de ore draconis,
& de ore bestiæ: & de ore
pseudo prophetæ exire spi/
ritus tres immũdos in mo/
dum ranarum. Sunt enim
spiritus dæmoniorũ facien/
tes signa, & procedẽt ad re/
ges totius terræ cõgregare il
los in prælium ad diem ma
gnum om̃ipotẽtis dei. Ecce
uenio sicut fur. Beatus qui
uigilat & custodit uestimen
ta sua, ne nudus ambulet: &
uideant turpitudinẽ eius. Et
congregabit illos in locum
qui uocatur Hebraice Her/
mageddon. Et septimus an/
gelus effudit phialam suam
in aerem: & exiuit uox ma/
gna de templo a throno, di/
cens: Factum est. Et facta
sunt fulgura & uoces & to/
nitrua: et terræmotus factus
est magnus qualis nunquã
fuit, ex quo homines fue/
runt super terram, talis ter/
ræmotus magnus. Et fracta
est ciuitas magna in tres par
tes, & ciuitates gentium ce/
ciderunt. Et Babylon ma/
gna uenit in memoriam an
te deum: dare illi calicem
uini indignationis iræ eius.
Et omnis insula fugit, & mõ
tes non sunt inuẽti. Et gran/
do magna sicut talentũ de/
scẽdit de cœlo in homines:
& blasphemauerunt deum
homines propter plagã grã
dinis: quoniam magna fa/
cta est uehementer.
Et uenit unus de se/ XVII.
ptem angelis qui habebant
septem phialas: & locutus
est mecum, dicens: Veni
& ostendam tibi damna/
tionem meretricis magnæ
quæ sedet super aquas mul
tas, cum qua fornicati sunt
reges terræ: & inebriati sunt
qui inhabitant terram de
uino prostitutionis eius.
Et abstulit me in spiritu in
desertum. Et uidi mulie/
rem sedentem super besti/
am coccineam, plenam no/
minibus

μάτων βλασφημίας, ἔχον κεφα-
λὰς ἑπτὰ καὶ κέρατα δέκα. καὶ ἡ γυ-
νὴ ἡ περιβεβλημένη πορφύρα καὶ κοκκί-
νῳ καὶ κεχρυσομένη χρυσῷ, καὶ λίθῳ
τιμίῳ, καὶ μαργαρίταις, ἔχουσα χρυ-
σοῦν ποτήριον ἐν τῇ χειρὶ αὐτῆς, γέ-
μον βδελυγμάτων καὶ ἀκαθάρτη-
τος πορνείας αὐτῆς, καὶ ἐπὶ τὸ μέτω-
πον αὐτῆς ὄνομα γεγραμμένον μυ-
στήριον, βαβυλὼν ἡ μεγάλη ἡ μήτηρ
τῶν πορνῶν καὶ τῶν βδελυγμάτων τῆς
γῆς. καὶ εἶδον τὴν γυναῖκα μεθύ-
ουσαν ἐκ τοῦ αἵματος τῶν ἁγίων καὶ ἐκ
τοῦ αἵματος τῶν μαρτύρων Ἰησοῦ. καὶ
ἐθαύμασα ἰδὼν αὐτὴν θαῦμα μέ-
γα. καὶ εἶπέ μοι ὁ ἄγγελος. διὰ τί ἐ-
θαύμασας; ἐγώ σοι ἐρῶ τὸ μυστήριον
τῆς γυναικὸς, καὶ τοῦ θηρίου τοῦ βαστάζον-
τος αὐτὴν, τοῦ ἔχοντος τὰς ἑπτὰ κεφα
λὰς, καὶ τὰ δέκα κέρατα. Θηρίον ὃ εἶ
δες, ἦν καὶ οὐκ ἔστι, καὶ μέλλει ἀναβαί-
νειν ἐκ τῆς ἀβύσσου, καὶ εἰς ἀπώλειαν
ὑπάγει, καὶ θαυμάσονται οἱ κατοικοῦν-
τες ἐπὶ τῆς γῆς, ὧν οὐ γέγραπται τὰ
ὀνόματα ἐπὶ τὸ βιβλίον τῆς ζωῆς ἀπὸ
καταβολῆς κόσμου, βλέποντες τὸ θη
ρίον, ὅ, τι ἦν καὶ οὐκ ἔστι, καί περ ἔστιν.
ὧδε ὁ νοῦς ὁ ἔχων σοφίαν. Αἱ ἑπτὰ
κεφαλαὶ, ὄρη εἰσὶν ἑπτὰ, ὅπου ἡ γυ
νὴ κάθηται ἐπ' αὐτῶν, καὶ βασιλεῖς ἑ-
πτά εἰσιν. οἱ πέντε ἔπεσαν, καὶ ὁ εἷς
ἔστι, ὁ ἄλλος οὔπω ἦλθε, καὶ ὅταν ἔλ
θῃ, ὀλίγον αὐτὸν δεῖ μεῖναι. καὶ τὸ θη
ρίον ὃ ἦν, καὶ οὐκ ἔστι, καὶ αὐτὸς ὄγδο
ός ἐστι, καὶ ἐκ τῶν ἑπτά ἐστι, καὶ εἰς ἀπώ
λειαν ὑπάγει. καὶ τὰ δέκα κέρατα,
ἃ εἶδες, δέκα βασιλεῖς εἰσιν, οἵτινες
βασιλείαν οὔπω ἔλαβον, ἀλλ' ἐξου
σίαν ὡς βασιλεῖς μίαν ὥραν λαμ-
βάνουσι μετὰ τοῦ θηρίου. οὗτοι μίαν
γνώμην ἔχουσι, καὶ τὴν δύναμιν, καὶ
τὴν ἐξουσίαν ἑαυτῶν τῷ θηρίῳ δια
διδώσουσιν. οὗτοι μετὰ τοῦ ἀρνίου
πολεμήσουσι, καὶ τὸ ἀρνίον νικήσει
αὐτοὺς, ὅτι κύριος κυρίων ἐστὶ, καὶ βα
σιλεὺς βασιλέων, καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ κλη
τοὶ, καὶ ἐκλεκτοὶ, καὶ πιστοί. καὶ λέγει
μοι, τὰ ὕδατα ἃ εἶδες, οὗ ἡ πόρνη κά
θηται, λαοὶ καὶ ὄχλοι εἰσὶ, καὶ ἔθνη,
καὶ γλῶσσαι. καὶ τὰ δέκα κέρατα ἃ εἶ
δες ἐπὶ τὸ θηρίον, οὗτοι μισήσουσιν
τὴν πόρνην, καὶ ἠρημωμένην ποιή-
σουσιν

minibus maledicentiæ, habentē
capita septem & cornua decē. Et
mulier erat circūdata purpura &
coccino, & inaurata auro, & lapi-
de precioso, et margaritis, habens
poculum aureū in manu sua, ple-
num abominationibus et immū-
ditia libidinis suæ. Et in frōte eius
nomen scriptum mysteriū Baby-
lon magna mater scortationū, &
abominationū terræ. Et uidi mu-
lierem ebriā de sanguine sancto-
rum, & de sanguine martyrū Iesu
Et miratus sum, cum uiderem il-
lam admiratione magna. Et dixit
mihi angelus: quare miraris? Ego
dicam tibi mysteriū mulieris, &
bestiæ quæ portat eam, quæ ha-
bet capita septem, & cornua decē
Bestia quam uidisti, fuit, & nō est
& ascensura est de abysso, & in in
teritum ibit, & mirabuntur inha-
bitantes terram, quorū nomina
scripta nō sunt in libro uitæ, à cō
dito mundo, uidentes bestiam,
quæ erat & non est. Hic est mens
quæ habet sapientiam. Septem ca
pita septem montes sunt, super
quos mulier sedet, & reges septē
sunt. Quinque ceciderunt, unus
est, & alius nōdum uenit. Et cum
uenerit, oportet illum breue tem
pus manere. Et bestia quæ erat,
& non est, & ipse octauus est, &
de septem est, & in interitum ua-
dit. Et decem cornua quæ uidi-
sti, decem reges sunt, qui regnum
nondum acceperunt, sed potesta
tem tanquam reges una hora ac-
cipient cum bestia. Hi unum con
silium habent, & uirtutem & po-
testatem suam bestiæ tradent. Hi
cum agno pugnabunt, & agnus
uincet illos, quoniam dominus
dominorum est, & rex regum: &
qui cum illo sunt uocati, & ele-
cti & fideles. Et dicit mihi: Aquæ
quas uidisti, ubi meretrix sedet,
populi sunt & turbæ, & gentes, &
linguæ. Et decem cornua quæ ui-
disti in bestia, hi odio prosequen
tur meretricem, & desolatam fa-
cient

minibus blasphemiæ, habē-
tem capita septē, & cornua
decem. Et mulier erat circū-
data purpura & coccino, &
inaurata auro & lapide pre
cioso & margaritis, habens
poculum aureum in manu
sua, plenum abominatione
& immundicia fornicatio-
nis eius. Et in fronte eius no
men scriptum: mysterium
Babylō magna mater forni
cationum & abominationū
terræ. Et uidi mulierē ebriā
de sanguine sanctorū: & de
sanguine martyrum Iesu. Et
miratus sum cum uiderem
illam admiratione magna.
Et dixit mihi angelus: Qua
re miraris? Ego dicam tibi
sacramentum mulieris: &
bestiæ quæ portat eā: quæ
habet capita septem, & cor-
nua decem. Bestia quam ui-
disti fuit: & non est: & ascen-
sura est de abysso, & in inte-
ritum ibit: & mirabunt in-
habitantes terrā, quorū no-
mina scripta non sunt in li-
bro uitæ a cōstitutione mū-
di, uidētes bestiā quæ erat &
non est. Et hic est sensus qui
habet sapientiā. Septē capi-
ta, septem mōtes sunt, super
quos mulier sedet: & reges
septem sunt. Quinq; cecide
runt, unus est: & alius non-
dum uenit. Et cū uenerit, o-
portet illum breue tempus
manere. Et bestia quæ erat
& non est, & ipsa octaua est:
& de septem est. Et in interi-
tum uadet. Et decē cornua
quæ uidisti, decē reges sunt:
qui regnū nondum accepe-
runt: sed potestatē tanquā re
ges una hora accipient post
bestiam. Hi unū consilium
habent & uirtutē & potesta-
tem suam bestiæ tradent. Hi
cum agno pugnabunt, & a-
gnus uincet illos: quoniam
dominus dominorū est, &
rex regum: et qui cū illo sunt
uocati & electi & fideles. Et
dixit mihi: Aquæ quas ui-
disti ubi meretrix sedet, po-
puli sunt & gentes, & lin-
guæ: & decem cornua quæ
uidisti in bestia, hi odiēt for
nicariam & desolatam fa-
cient

σουσιν αὐτὴν, καὶ γυμνὴν, καὶ τὰς σάρκας αὐτῆς φάγονται, καὶ αὐτὴν κατακαύσουσιν ἐν πυρί. ὁ γὰρ θεὸς ἔδωκεν εἰς τὰς καρδίας αὐτῶν ποιῆσαι τὴν γνώμην αὐτοῦ, καὶ ποιῆσαι μίαν γνώμην, καὶ δοῦναι τὴν βασιλείαν αὐτῶν τῷ θηρίῳ ἄχρι τελεσθῇ τὰ ῥήματα τοῦ θεοῦ. καὶ ἡ γυνὴ ἣν εἶδες, ἔστιν ἡ πόλις ἡ μεγάλη ἡ ἔχουσα βασιλείαν ἐπὶ τῶν βασιλέων τῆς γῆς. Καὶ μετὰ ταῦτα εἶδον ἄλλον ἄγγελον καταβαίνοντα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, ἔχοντα ἐξουσίαν μεγάλην καὶ ἡ γῆ ἐφωτίσθη ἐκ τῆς δόξης αὐτοῦ, καὶ ἔκραξεν ἐν ἰσχύϊ φωνῇ μεγάλῃ, λέγων. ἔπεσεν ἔπεσε βαβυλὼν ἡ μεγάλη, καὶ ἐγένετο κατοικητήριον δαιμόνων, καὶ φυλακὴ παντὸς πνεύματος ἀκαθάρτου, καὶ φυλακὴ παντὸς ὀρνέου ἀκαθάρτου καὶ μεμισημένου, ὅτι ἐκ τοῦ οἴνου τοῦ θυμοῦ τῆς πορνείας αὐτῆς πέπωκε πάντα τὰ ἔθνη. καὶ οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς μετ᾽ αὐτῆς ἐπόρνευσαν, καὶ οἱ ἔμποροι τῆς γῆς, ἐκ τῆς δυνάμεως τοῦ στρήνους αὐτῆς ἐπλούτησαν. καὶ ἤκουσα ἄλλην φωνὴν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ λέγουσαν, ἐξέλθετε ἐξ αὐτῆς ὁ λαός μου ἵνα μὴ συγκοινωνήσητε ταῖς ἁμαρτίαις αὐτῆς, καὶ ἵνα μὴ λάβητε ἐκ τῶν πληγῶν αὐτῆς, ὅτι ἠκολούθησαν αὐτῆς αἱ ἁμαρτίαι ἄχρι τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἐμνημόνευσεν ὁ θεὸς τὰ ἀδικήματα αὐτῆς Ἀπόδοτε αὐτῇ, ὡς καὶ αὐτὴ ἀπέδωκεν ὑμῖν. καὶ διπλώσατε αὐτῇ διπλᾶ κατὰ τὰ ἔργα αὐτῆς, ἐν τῷ ποτηρίῳ ᾧ ἐκέρασε, κεράσατε αὐτῇ διπλοῦν. ὅσα ἐδόξασεν ἑαυτὴν, καὶ ἐστρηνίασε, τοσοῦτον δότε αὐτῇ βασανισμὸν καὶ πένθος, ὅτι ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς λέγει, κάθημαι βασίλισσα, καὶ χήρα οὐκ εἰμὶ, καὶ πένθος οὐ μὴ ἴδω. διὰ τοῦτο ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ ἥξουσιν αἱ πληγαὶ αὐτῆς θάνατος, καὶ πένθος καὶ λιμὸς, καὶ ἐν πυρὶ κατακαυθήσεται, ὅτι ἰσχυρὸς κύριος ὁ θεὸς ὁ κρινῶν αὐτήν. καὶ κλαύσονται αὐτὴν, καὶ κόψονται ἐπ᾽ αὐτῇ οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς, οἱ μετ᾽ αὐτῆς πορνεύσαντες, καὶ στρηνιάσαντες, ὅταν βλέπωσι τὸν καπνὸν τῆς πυρώσεως αὐτῆς, ἀπὸ μακρόθεν ἑστηκότες διὰ τὸν φόβον τοῦ βασανισμοῦ αὐτῆς, λέγοντες, οὐαὶ οὐαὶ ἡ πόλις ἡ μεγάλη βαβυλὼν, ἡ πόλις ἡ ἰσχυρὰ

ὅτι

cient illam & nudam, & carnes eius comedent, & ipsam igne cõcremabunt. Deus enim dedit in corda eorum, ut faciãt quod placitum est illi, ut unam faciant uoluntatem, ut dent regnum suum bestiæ, donec cõsummentur uerba dei. Et mulier quã uidisti, est ciuitas magna, quæ habet regnũ super reges terræ.

Et post hæc uidi alium angelum descendentem de cœlo, habentem potestatem magnam, & terra illuminata est à gloria eius. Et exclamauit per fortitudinem uoce magna, dicens: Cecidit cecidit Babylõ magna, & facta est habitatio dæmoniorum, & custodia omnis spiritus immundi, & custodia omnis uolucris immundæ, & inuisæ: quia de uino iræ scortationis eius biberunt omnes gentes. Et reges terræ cũ illa scortati sunt, & mercatores terræ de uirtute delitiarũ eius diuites facti sunt. Et audiui aliam uocem de cœlo dicentẽ: Exite de illa populus meus, ne participes sitis delictorum eius, & de plagis eius ne accipiatis. Quoniã peruenerũt peccata eius usq; ad cœlum, & recordatus est deus iniquitatum eius. Reddite illi sicut & ipsa reddidit uobis, & duplicate ei duplicia secundum opera eius. In poculo quo miscuit, miscete illi duplum. Quantũ glorificauit se & in delitijs fuit, tantũ miscete illi tormentũ & luctũ, quia in corde suo dicit. Sedeo regina, & uidua nõ sum, & luctum nõ uidebo. Ideo in una die uenient plagæ eius, mors & luctus & fames, & igne cõburetur: quia fortis est dominus deus, qui iudicabit illã. Et flebunt illã & plangẽt se super illa reges terræ, qui cũ illa scortati sunt, & in delitijs uixerunt, cũ uiderint fumũ incendij eius, longe stantes propter timorẽ tormenti eius, dicentes: Væ uæ ciuitas illa magna Babylõ, ciuitas illa fortis:

quo

cient illam & nudam: & carnes eius manducabunt, & ipsam igne concremabunt. Deus em̃ dedit in corda eorum ut faciant quod placitum est illi: ut dent regnum suum bestiæ, donec cõsummentur uerba dei. Et mulier quã uidisti, est ciuitas magna quæ habet regnũ super reges terræ.

XVIII. Et post hæc uidi aliũ angelum descẽdentem de cœlo, habentẽ potestatem magnam, & terra illuminata est a gloria eius. Et exclamauit in fortitudine, dicens:. Cecidit cecidit Babylon magna: & facta est habitatio dæmoniorum, & custodia omnis spiritus immundi, & custodia omnis uolucris immundæ: & odibilis quia de uino iræ fornicationis eius biberunt omnes gentes. Et reges terræ cum illa fornicati sunt: & mercatores terræ de uirtute delitiarũ eius diuites facti sunt. Et audiui aliam uocẽ de cœlo dicentem: Exite de illa populus meus, & ne participes sitis delicto rum eius: & de plagis eius non accipiatis. Quoniã peruenerunt peccata eius usq; ad cœlũ: & recordatus est dominus iniquitatum eius. Reddite illi sicut & ipsa reddidit uobis: & duplicate duplicia secũdum opera eius. In poculo quo miscuit uobis, miscete illi duplũ. Quantum glorificauit se & in delitijs fuit: tantũ date illi tormentum & luctum: quia in corde suo dicit: Sedeo ut regina & uidua nõ sum & luctum non uidebo. Ideo in una die uenient plagæ eius mors & luctus & fames, & igne comburetur: quia fortis est deus qui iudicabit illam. Et flebunt & plangent se super illam reges terræ qui cũ illa fornicati sunt, & in delitijs uixerunt, cũ uiderint fumum incendij eius: longe stantes propter timorẽ tormentorum eius, dicentes: Væ uæ ciuitas illa magna Babylon; ciuitas illa fortis:

quo

ὅτι ἐν μιᾷ ὥρᾳ ἦλθεν ἡ κρίσις σου.
καὶ οἱ ἔμποροι τῆς γῆς κλαίουσι, καὶ
πενθοῦσι ἐπ᾽ αὐτῇ, ὅτι τὸν γόμον
αὐτῶν οὐδεὶς ἀγοράζει οὐκ ἔτι, γό/
μον χρυσοῦ καὶ ἀργύρου, καὶ λίθου τιμίου,
οὔτε μαργαρίτου καὶ βύσσου, καὶ πορ/
φύρας, καὶ σηρικοῦ, καὶ κοκκίνου, καὶ πᾶν
ξύλον θύϊνον, καὶ πᾶν σκεῦος ἐλε/
φάντινον, καὶ πᾶν σκεῦος ἐκ ξύλου τι/
μιωτάτου, καὶ χαλκοῦ, καὶ σιδήρου, καὶ
μαρμάρου, καὶ κινάμωμον, καὶ θυμιά/
ματα, καὶ μῦρον, καὶ λίβανον, καὶ οἶνον,
καὶ ἔλαιον, καὶ σεμίδαλιν, καὶ σῖτον, καὶ
κτήνη, καὶ πρόβατα, καὶ ἵππων, καὶ ῥε/
δῶν, καὶ σωμάτων, καὶ ψυχὰς ἀνθρώ/
πων. καὶ ἡ ὀπώρα τῆς ἐπιθυμίας τῆς ψυ/
χῆς σου ἀπῆλθεν ἀπὸ σοῦ, καὶ πάντα
Aliâs ἀπώλοντο. τὰ λιπαρὰ, καὶ τὰ λαμπρὰ *ἀπῆλθεν
ἀπὸ σοῦ, καὶ οὐκ ἔτι οὐ μὴ εὑρήσῃς αὐτά.
οἱ ἔμποροι τούτων οἱ πλουτήσαντες
ἀπ᾽ αὐτῆς ἀπὸ μακρόθεν στήσονται,
διὰ τὸν φόβον τοῦ βασανισμοῦ αὐτῆς,
κλαίοντες καὶ πενθοῦντες, καὶ λέγον/
τες, οὐαὶ οὐαὶ ἡ πόλις ἡ μεγάλη ἡ πε
ριβεβλημένη βύσσινον καὶ πορφυροῦν,
καὶ κόκκινον, καὶ κεχρυσωμένη ἐν χρυ
σῷ καὶ λίθῳ τιμίῳ, καὶ μαργαρίταις
ὅτι μιᾷ ὥρᾳ ἠρημώθη ὁ τοσοῦτος
πλοῦτος. καὶ πᾶς κυβερνήτης, καὶ
πᾶς ἐπὶ τῶν πλοίων ὁ ὅμιλος καὶ
ναῦται καὶ ὅσοι τὴν θάλασσαν ἐργά
ζονται ἀπὸ μακρόθεν ἔστησαν, καὶ ἔ/
κραζον ὁρῶντες τὸν καπνὸν τῆς πυ/
ρώσεως αὐτῆς, λέγοντες. τίς ὁμοία
τῇ πόλει τῇ μεγάλῃ; καὶ ἔβαλον
χνοῦν ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν, καὶ
ἔκραζον κλαίοντες καὶ πενθοῦντες,
λέγοντες. οὐαὶ οὐαὶ ἡ πόλις ἡ μεγά
λη ἐν ᾗ ἐπλούτησαν πάντες οἱ ἔχον
τες πλοῖα ἐν τῇ θαλάσσῃ ἐκ τῆς τι/
μιότητος αὐτῆς, ὅτι μιᾷ ὥρᾳ ἠρη/
μώθη. εὐφραίνου ἐπ᾽ αὐτὴν οὐρανὲ, καὶ
οἱ ἅγιοι ἀπόστολοι, καὶ οἱ προφῆται,
ὅτι ἔκρινεν ὁ θεὸς τὸ κρῖμα ὑμῶν ἐξ
αὐτῆς. καὶ ἦρεν εἷς ἄγγελος ἰσχυ/
ρὸς λίθον ὡς μύλον μέγα, καὶ ἔβα/
λεν εἰς τὴν θάλασσαν, λέγων, οὕ/
τως ὁρμήματι βληθήσεται Βαβυ/
λὼν ἡ μεγάλη πόλις, καὶ οὐ μὴ εὑρεθῇ
ἔτι. καὶ φωνὴ κιθαρῳδῶν καὶ μου/
σικῶν, καὶ αὐλητῶν, καὶ σαλπιστῶν,
οὐ μὴ ἀκουσθῇ ἔν σοι ἔτι. καὶ πᾶς τε
χνίτης

quoniam in una hora uenit iudi
cium tuũ. Et negociatores terræ
flent & lugent super illa: quoniã
merces eorum nemo emit am/
plius, merces auri & argenti et la
pidis preciosi, neq; margaritæ, &
byssi, & purpuræ, & serici, & coc
cini, & omẽ lignũ thyinũ, & omẽ
uas eburneum, & omne uas de li
gno preciosissimo & ære, & fer/
ro & marmore & cinnamomũ,
& odoramentũ, & unguentũ, &
thus, & uinũ, & oleũ, & similã, &
triticũ, et iumẽta, et oues, et equo
rum, & rhedarũ, & mancipiorũ,
et animas hominũ. Et poma desi
derij animæ tuæ discesserũt à te,
& omnia pinguia & præclara pe
rierũt à te, & amplius illa iam nõ
inuenies. Mercatores horũ qui
diuites facti sunt, ab ea longe sta/
bunt propter timorem tormẽti
eius, flentes ac lugẽtes, & dicẽtes
Væ uæ ciuitas illa magna, quæ
amicta erat bysso, & purpura, &
cocco, & deaurata erat auro & la
pide precioso & margaritis: quo
niam una hora destitutæ sũt tan/
tæ diuitiæ, & omnis gubernator,
& om̃is in nauibus uersantiũ tur/
ba & nautæ, & qui in mari ope/
rantur, longe steterunt: & clama
uerunt, uidentes fumũ incendij
eius, dicentes: Quæ similis ciuita
ti huic magnæ? Et miserũt pulue/
rem sup capita sua, et clamauerũt
flentes & lugentes, dicentes: Væ
uæ ciuitas illa magna, in qua diui
tes facti sunt, om̃es qui habebant
naues in mari de precijs eius, quo
niam una hora desolata est. Exul
ta super eam cœlũ & sancti apo/
stoli & prophetæ, quoniam iudi/
cauit deus iudiciũ uestrũ de illa.
Et sustulit unus angelus fortis la
pidem quasi molarem magnũ, et
misit in mare, dicens: Hoc impe/
tu mittet̃ Babylon ciuitas illa ma
gna, & ultra iam nõ inuenief. Et
uox citharœdorũ & musicorũ, &
tibia canentium & tuba, non au
dietur in te amplius, & omnis ar
tifex

quoniã una hora uenit iudi
cium tuum. Et negociato/
res terræ flebunt & lugebũt
super illam: quoniã merces
eorũ nemo emet amplius:
merces auri & argenti & la/
pidis preciosi & margaritæ
& byssi & purpuræ & serici
& cocci: & omne lignum ty/
num: & omnia uasa eboris,
& omnia uasa de lapide prẽ
cioso & æramẽto & ferro &
marmore. Et cinnamomũ
& amomum & odoramẽto
rum & unguẽti & thuris &
uini & olei & similæ & tritici:
& iumentorũ & ouiũ & eq/
rum & rhedarũ & mãcipio/
rum & animarũ hominũ. Et
poma desiderij animæ tuæ
discesserũt a te: & omnia pin
guia & præclara perierũt a
te: & amplius illa iam nõ in/
uenient mercatores hominũ.
Qui diuites facti sũt ab ea,
longe stabunt, ꝑpter timorẽ
tormẽtorũ eius: flentes ac lu
gentes, & dicẽtes: Væ uæ ci/
uitas illa magna quæ ami/
cta erat bysso & purpura &
cocco: & deaurata est auro
& lapide precioso & marga/
ritis: quoniã una hora desti
tutæ sunt tantæ diuitiæ: & o/
mnis gubernator: & omnes
qui in lacũ nauigãt & nau/
tæ et qui in mari operantur
lõge steterũt, & clamauerũt
uidentes locũ incendij eius,
dicẽtes: Quæ similis ciuita/
ti huic magnæ? Et miserunt
puluerẽ super capita sua: &
clamauerũt flẽtes & lugẽtes:
dicentes: Væ uæ ciuitas illa
magna in qua diuites facti
sunt omẽs qui habebãt na/
ues in mari de precijs eius:
qm̃ una hora desolata est.
Exultate super eam cœlũ &
sancti apostoli & prophetæ:
quoniã iudicauit deus iudi
ciũ uestrũ de illa. Et sustulit
unus angelus fortis lapidẽ
quasi molarẽ magnũ & mi/
sit in mare, dicẽs: Hoc impe
tu mittet̃ Babylon ciuitas il
la magna: & ultra iam nõ in
uenietur. Et uox citharœdo
rum & musicorum, & tibia
canentiũ, & tuba nõ audiet̃
in te amplius: & omnis ar/
tiexf

χνίτης πάσης τέχνης οὐ μὴ εὑρεθῇ
ἔν σοι ἔτι. καὶ φωνὴ μύλου οὐ μὴ ἀ/
κουσθῇ ἔν σοι ἔτι. καὶ φῶς λύχνου
οὐ μὴ φανῇ ἔν σοι ἔτι. καὶ φωνὴ νυμ
φίου καὶ νύμφης οὐ μὴ ἀκουσθῇ ἔν
σοι ἔτι. ὅτι οἱ ἔμποροί σου ἦσαν οἱ
μεγιστᾶνες τῆς γῆς, ὅτι ἐν τῇ φαρ/
μακείᾳ σου ἐπλανήθησαν πάντα τὰ
ἔθνη, καὶ ἐν αὐτῇ αἷμα προφητῶν
καὶ ἁγίων εὑρέθη, καὶ πάντων τῶν
ἐσφαγμένων ἐπὶ τῆς γῆς.

Καὶ μετὰ ταῦτα ἤκουσα φωνὴν
ὄχλου πολλοῦ μεγάλην ἐν τῷ οὐ
ρανῷ, λέγοντος τὸ ἀλληλούϊα. ἡ σω/
τηρία καὶ ἡ δόξα, καὶ ἡ τιμή, καὶ ἡ
δύναμις κυρίῳ τῷ θεῷ ἡμῶν, ὅτι
ἀληθιναὶ καὶ δίκαιαι αἱ κρίσεις αὐ/
τοῦ, ὅτι ἔκρινεν τὴν πόρνην τὴν με
γάλην, ἥτις ἔφθειρε τὴν γῆν ἐν τῇ
πορνείᾳ αὐτῆς, καὶ ἐξεδίκησε τὸ αἷ/
μα τῶν δούλων αὐτοῦ, ἐκ τῆς χειρὸς
αὐτῆς, καὶ δεύτερον εἴρηκαν, ἀλλη/
λούϊα, καὶ ὁ καπνὸς αὐτῆς ἀναβαίνει
εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. καὶ ἔπε/
σαν οἱ πρεσβύτεροι οἱ. κδ. καὶ τὰ
τέσσαρα ζῶα, καὶ προσεκύνησαν τῷ
θεῷ τῷ καθημένῳ ἐπὶ τοῦ θρόνου λέ
γοντες, ἀμὴν ἀλληλούϊα. καὶ φω/
νὴ ἐκ τοῦ θρόνου ἐξῆλθεν λέγουσα,
αἰνεῖτε τὸν θεὸν ἡμῶν πάντες οἱ δοῦ/
λοι αὐτοῦ, καὶ οἱ φοβούμενοι αὐτόν, καὶ
οἱ μικροὶ καὶ οἱ μεγάλοι. καὶ ἤκουσα
ὡς φωνὴν ὄχλου πολλοῦ, καὶ ὡς φω/
νὴν ὑδάτων πολλῶν, καὶ ὡς φωνὴν
βροντῶν ἰσχυρῶν, λέγοντας ἀλλη/
λούϊα, ὅτι ἐβασίλευσεν κύριος ὁ θεὸς
ὁ παντοκράτωρ. χαίρωμεν καὶ ἀγαλ
λιώμεθα, καὶ δῶμεν τὴν δόξαν αὐτῷ
ὅτι ἦλθεν ὁ γάμος τοῦ ἀρνίου. καὶ ἡ γυ/
νὴ αὐτοῦ ἡτοίμασεν ἑαυτήν. καὶ ἐδό/
θη αὐτῇ ἵνα περιβάληται βύσσινον κα/
θαρὸν καὶ λαμπρόν. τὸ γὰρ βύσσι/
νον τὰ δικαιώματά ἐστιν τῶν ἁγίων.
καὶ λέγει μοι γράψον. μακάριοι οἱ
εἰς τὸ δεῖπνον τοῦ γάμου τοῦ ἀρνίου κε/
κλημένοι. καὶ λέγει μοι, οὗτοι οἱ λό
γοι ἀληθινοί εἰσιν τοῦ θεοῦ. καὶ ἔπε
σον ἔμπροσθεν τῶν ποδῶν αὐτοῦ,
προσκυνῆσαι αὐτῷ. καὶ λέγει μοι, ὅρα
μή, σύνδουλός σου εἰμί, καὶ τῶν ἀδελ
φῶν σου, τῶν ἐχόντων τὴν μαρτυ/
ρίαν τοῦ Ἰησοῦ. τῷ θεῷ προσκύνησον.
ἡ γὰρ

tifex cuiuſcunque artis non inue/
nietur in te amplius, & uox mo/
læ non audietur in te amplius, &
lux lucernæ non lucebit in te am
plius, & uox ſponſi & ſponſæ nõ
audietur poſthac in te: quia mer/
catores tui erant principes terræ:
quia in ueneficijs tuis errauerunt
om̃es gentes, & in ea ſanguis pro
phetarum & ſanctorum inuẽtus
eſt, et omnium qui interfecti ſunt
in terra. Poſt hæc audiui quaſi
uocem magnam turbæ multæ in
cœlo dicẽtis: Alleluia. Salus & ho
nor, & gloria, & uirtus domino
deo noſtro eſt: quia uera & iuſta
iudicia eius, quia iudicauit de me
retrice magna, quæ corrupit ter/
ram proſtitutione ſui, & uindica/
uit ſanguinem ſeruorum ſuorum
de eius manu. Et iterum dixerũt:
Alleluia. Et fumus eius aſcendit
in ſecula ſeculorum. Et cecide/
runt uigintiquatuor ſeniores, &
quatuor animalia, & adoraue/
runt deum ſedentem ſuper thro/
num, dicentes: Amen alleluia.
Et uox de throno exiuit, dicens:
Laudem dicite deo noſtro om̃es
ſancti eius, & qui timetis eum pu
ſilli & magni. Et audiui ſicut uo
cem turbæ multæ, & ſicut uocem
aquarum multarum, & ſicut uo/
cem tonitruorum magnorum, di
centium, Alleluia: quoniam re/
gnauit dominus deus noſter o/
mnipotens. Gaudeamus & ex/
ultemus & demus gloriam ei:
quia uenerunt nuptiæ agni, &
uxor eius præparauit ſe. Et da/
tum eſt illi ut cooperiat ſe byſſino
puro & ſplendido. Byſſinum e/
nim iuſtificationes ſunt ſancto/
rum. Et dicit mihi: Scribe: Bea/
ti qui ad cœnam nuptiarum a/
gni uocati ſunt. Et dicit mihi:
Hæc uerba dei uera ſunt. Et ce/
cidi ante pedes eius, ut adora/
rem eum. Et dicit mihi: Vide ne
feceris. Conſeruus tuus ſum, &
fratrum tuorum habentium te/
ſtimonium Ieſu. Deum adora.
Teſti

tifex, omnisq; ars non inue/
nietur in te amplius. Et uox
molæ non audietur in te am
plius. Et lux lucernæ non lu
cebit in te amplius: & uox
ſponſi & ſponſæ non audie/
tur adhuc in te: quia mer/
catores tui erant principes
terræ: quia in ueneficijs tuis
errauerunt omnes gentes.
Et in ea ſanguis propheta/
rum & ſanctorum inuentus
eſt: & omnium qui interfe/
cti ſunt in terra.
Poſt hæc audiui quaſi uo XIX.
cem magnam tubarũ mul/
tarũ in cœlo dicentium alle
luia: Laus & gloria & uirtus
deo noſtro eſt: quia uera &
iuſta iudicia ſunt ei⁹ qui iu/
dicauit de meretrice magna
quæ corrupit terram in pro
ſtitutione ſua: & uindicauit
ſanguinem ſeruorum ſuo/
rum de manibus eius. Et ite
rum dixerunt, alleluia. Et fu
mus eius aſcẽdit in ſecula ſe
culorũ. Et ceciderũt uiginti/
quattuor ſeniores & quattu
or animalia, & adorauerũt
deum ſedentẽ ſuper thronũ
dicentes: Amen alleluia. Et
uox de throno exiuit, dicẽs:
Laudẽ dicite deo noſtro o/
mnes ſancti eius: & qui time
tis deum puſilli & magni. Et
audiui quaſi uocẽ tubæ ma
gnæ, & ſicut uocem aquarũ
multarum: & ſicut uocẽ to/
nitruorum magnorum, di/
centium, alleluia: quoniam
regnauit dominus deus no
ſter omnipotens. Gaudea/
mus & exultemus & demus
gloriam ei: quia uenerunt
nuptiæ agni, & uxor eius
præparauit ſe. Et datum eſt
illi, ut cooperiat ſe byſſino
ſplendenti & candido. Byſ/
ſinum enim iuſtificationes
ſunt ſanctorum. Et dixit mi
hi: Scribe: Beati qui ad cœ/
nam nuptiarum agni uoca
ti ſunt. Et dixit mihi: Hæc
uerba dei uera ſunt. Et ce/
cidi ante pedes eius, ut ad/
orarem eum. Et dixit mi/
hi: Vide ne feceris. Con/
ſeruus tuus ſum, & fratrum
tuorum habẽtium teſtimo/
nium Ieſu. Deum adora.
Teſti

ἡ γὰρ μαρτυρία τοῦ Ἰησοῦ ἐστὶ τὸ πνεῦμα τῆς προφητείας. καὶ εἶδον τὸν οὐρανὸν ἀνεῳγμένον. καὶ ἰδοὺ ἵππος λευκός, καὶ ὁ καθήμενος ἐπ᾽ αὐτὸν καλούμενος πιστὸς καὶ ἀληθινός, καὶ ἐν δικαιοσύνῃ κρίνει καὶ πολεμεῖ. οἱ δὲ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ ὡς φλὸξ πυρός, καὶ ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ διαδήματα πολλά, ἔχων ὄνομα γεγραμμένον, ὃ οὐδεὶς οἶδεν εἰ μὴ αὐτός. καὶ περιβεβλημένος ἱμάτιον βεβαμμένον αἵματι. καὶ καλεῖται τὸ ὄνομα αὐτοῦ ὁ λόγος τοῦ θεοῦ. καὶ τὰ στρατεύματα ἐν τῷ οὐρανῷ ἠκολούθει αὐτῷ ἐφ᾽ ἵπποις λευκοῖς, ἐνδεδυμένοι βύσσινον λευκὸν καὶ καθαρόν. καὶ ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ ἐκπορεύεται ῥομφαία ὀξεῖα, ἵνα ἐν αὐτῇ πατάσσῃ τὰ ἔθνη. καὶ αὐτὸς ποιμανεῖ αὐτοὺς ἐν ῥάβδῳ σιδηρᾷ. καὶ αὐτὸς πατεῖ τὴν ληνὸν τοῦ οἴνου τοῦ θυμοῦ, καὶ τῆς ὀργῆς τοῦ θεοῦ παντοκράτορος. καὶ ἔχει ἐπὶ τὸ ἱμάτιον, καὶ ἐπὶ τὸν μηρὸν αὐτοῦ, τὸ ὄνομα γεγραμμένον, βασιλεὺς βασιλέων, καὶ κύριος κυρίων. καὶ εἶδον ἕνα ἄγγελον ἑστῶτα ἐν τῷ ἡλίῳ. καὶ ἔκραξε φωνῇ μεγάλῃ, λέγων πᾶσι τοῖς ὀρνέοις τοῖς πετωμένοις ἐν μεσουρανίσματι, δεῦτε καὶ συνάγεσθε εἰς τὸ δεῖπνον τοῦ μεγάλου θεοῦ, ἵνα φάγητε σάρκας βασιλέων, καὶ σάρκας χιλιάρχων, καὶ σάρκας ἰσχυρῶν, καὶ σάρκας ἵππων, καὶ τῶν καθημένων ἐπ᾽ αὐτῶν καὶ σάρκας πάντων ἐλευθέρων, καὶ δούλων, καὶ μικρῶν, καὶ μεγάλων. καὶ εἶδον τὸ θηρίον, καὶ τοὺς βασιλεῖς τῆς γῆς, καὶ τὰ στρατεύματα αὐτῶν συνηγμένα ποιῆσαι πόλεμον μετὰ τοῦ καθημένου ἐπὶ τοῦ ἵππου, καὶ μετὰ τοῦ στρατεύματος αὐτοῦ. καὶ ἐπιάσθη τὸ θηρίον, καὶ μετὰ τούτου ὁ ψευδοπροφήτης ὁ ποιήσας τὰ σημεῖα ἐνώπιον αὐτοῦ, ἐν οἷς ἐπλάνησε τοὺς λαβόντας τὸ χάραγμα τοῦ θηρίου, καὶ τοὺς προσκυνοῦντας τῇ εἰκόνι αὐτοῦ. ζῶντες ἐβλήθησαν οἱ δύο εἰς τὴν λίμνην τοῦ πυρὸς τὴν καιομένην ἐν τῷ θείῳ. καὶ οἱ λοιποὶ ἀπεκτάνθησαν ἐν τῇ ῥομφαίᾳ τοῦ καθημένου ἐπὶ τοῦ ἵππου, τῇ ἐκπορευομένῃ ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ, καὶ πάντα τὰ ὄρνεα ἐχορτάσθησαν ἐκ τῶν σαρκῶν αὐτῶν.

καὶ

Teſtimonium enim Ieſu, eſt ſpiritus prophetiæ. Et uidi cœlum apertum, & ecce equus albus, & qui ſedebat ſuper eum, uocabatur fidelis & uerax, & per iuſticiam iudicat, & pugnat. Oculi autem eius ſicut flamma ignis, & in capite eius diademata multa, habens nomen ſcriptum, quod nemo nouit niſi ipſe. Et ueſtitus erat ueſte tincta ſanguine, & uocatur nomen eius, ſermo dei. Et exercitus qui ſunt in cœlo, ſequebantur eum in equis albis, ueſtiti byſſino albo & mundo. & ex ore eius procedit gladius ex utraque parte acutus, ut eo percutiat gentes. Et ipſe reget eas uirga ferrea. Et ipſe calcat torcular uini furoris & iræ dei omnipotentis. Et habet in ueſtimento & in femore ſuo nomen ſcriptum: Rex regum & dominus dominãtium. Et uidi unum angelum ſtantem in ſole, & clamauit uoce magna, dicens omnibus auibus quæ uolabant per mediũ cœli: Venite & congregamini ad cœnã magni dei, ut edatis carnes regum, & carnes tribunorum, & carnes fortium, & carnes equorum, & ſedentium in ipſis, & carnes omnium liberorum ac ſeruorum, & puſillorum ac magnorum. Et uidi beſtiam & reges terræ, & exercitus eorum congregatos ad faciendum prælium cum illo qui ſedebat in equo & cum exercitu eius. Et apprehenſa eſt beſtia, & cũ illa pſeudo propheta, qui fecit ſigna coram ipſo, in quibus ſeduxit eos qui acceperunt characterem beſtiæ, & qui adorauerunt imaginem eius. Viui coniecti ſunt hi duo in ſtagnum ignis ardens ſulphure: & cæteri occiſi ſunt gladio ſedentis ſuper equũ, qui procedit ex ore ipſius, et omnes aues ſaturatæ ſunt carnibus eorum.

Et

Teſtimoniũ enim Ieſu eſt ſpiritus prophetiæ. Et uidi cœlum apertum: & ecce equus albus, & qui ſedebat ſuper eum uocabatur fidelis & uerax: & cum iuſticia iudicat & pugnat. Oculi aũt eius ſicut flamma ignis, et in capite eius diademata multa, habens nomen ſcriptũ, qđ nemo nouit niſi ipſe. Et ueſtitus erat ueſte aſperſa ſanguine: & uocabatur nomẽ eius, uerbum dei. Et exercitus qui ſunt in cœlo ſequebantur eum in equis albis ueſtiti byſſino albo & mundo: & de ore eius procedit gladius ex utraq; parte acutus: ut in ipſo percutiat gentes. Et ipſe reget eas in uirga ferrea: & ipſe calcat torcular uini furoris iræ dei omnipotentis. Et habet in ueſtimento & fœmore ſuo ſcriptum: Rex regũ & dominus dominantium. Et uidi unum angelum ſtantem in ſole: & clamauit uoce magna, dicẽs omnibus auibus quæ uolabant per medium cœli: Venite & cõgregamini ad cœnam magnam dei, ut manducetis carnes regum, & carnes tribunorum, & carnes fortium, & carnes equorum: & ſedẽtium in ipſis, & carnes omnium liberorum ac ſeruorum & puſillorũ ac magnorum. Et uidi beſtiã & reges terræ & exercitus eorum cõgregatos ad faciendum prælium cum illo qui ſedebat in equo & cum exercitu eius. Et apprehenſa eſt beſtia, et cũ illa pſeudo propheta, & qui fecit ſigna coram ipſo, quibus ſeduxit eos qui acceperunt characterem beſtiæ: et qui adorauerunt imaginem eius. Viui miſſi ſunt hi duo in ſtagnum ignis ardentis & ſulphuris: & cæteri occiſi ſunt in gladio ſedentis ſuper equũum qui procedit de ore ipſius: & omnes aues ſaturatæ ſunt carnibus eorum.

Et

καὶ εἶδον ἄγγελον καταβαίνον/
τα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἔχοντα τὴν κλεῖδα τῆς
ἀβύσσου, καὶ ἅλυσιν μεγάλην ἐπὶ τὴν
χεῖρα αὐτοῦ. καὶ ἐκράτησε τὸν δράκον
τα τὸν ὄφιν τὸν ἀρχαῖον, ὅς ἐστι διά/
βολος καὶ σατανᾶς, καὶ ἔδησεν αὐ/
τὸν χίλια ἔτη, καὶ ἔβαλεν αὐτὸν εἰς
τὴν ἄβυσσον, καὶ ἔκλεισεν αὐτὸν, καὶ
ἐσφράγισεν ἐπάνω αὐτοῦ, ἵνα μὴ
πλανήσῃ τὰ ἔθνη ἔτι, ἄχρι τελεσθῇ χί
λια ἔτη. καὶ μετὰ ταῦτα δεῖ αὐτὸν
λυθῆναι μικρὸν χρόνον. καὶ εἶδον θρό
νους καὶ ἐκάθισαν ἐπ᾽ αὐτούς, καὶ κρί/
μα ἐδόθη αὐτοῖς, καὶ τὰς ψυχὰς τῶν
πεπλεκισμένων διὰ τὴν μαρτυρί/
αν Ἰησοῦ, καὶ διὰ τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, καὶ
οἵτινες οὐ προσεκύνησαν τῷ θηρίῳ,
οὔτε τὴν εἰκόνα αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἔλαβον τὸ
χάραγμα ἐπὶ τὸ μέτωπον αὐτῶν,
καὶ ἐπὶ τὴν χεῖρα αὐτῶν, καὶ ἔζησαν,
καὶ ἐβασίλευσαν μετὰ χριστοῦ χίλια
ἔτη. οἱ δὲ λοιποὶ τῶν νεκρῶν οὐκ ἀνέζη/
σαν ἕως τελεσθῇ τὰ χίλια ἔτη ἄχρι.
αὕτη ἡ ἀνάστασις ἡ πρώτη. Μακάριος
καὶ ἅγιος ὁ ἔχων μέρος ἐν τῇ ἀναστά
σει τῇ πρώτῃ. ἐπὶ τούτων ὁ θάνατος ὁ
δεύτερος οὐκ ἔχει ἐξουσίαν, ἀλλ᾽ ἔσον
ται ἱερεῖς τοῦ θεοῦ, καὶ τοῦ χριστοῦ, καὶ βα/
Aliâs σιλεύσουσι μετ᾽ αὐτοῦ χίλια ἔτη. καὶ
ὅταν τε ὅτε ἐτελέσθησαν τὰ χίλια ἔτη, λυθή
λεσθῇ. σεται ὁ σατανᾶς ἐκ τῆς φυλακῆς αὐτοῦ,
καὶ ἐξελεύσεται πλανῆσαι τὰ ἔθνη
τὰ ἐν τέσσαρσιν γωνίαις τῆς γῆς τὸν
γὼγ καὶ τὸν μαγὼγ συναγαγεῖν αὐ
τοὺς εἰς πόλεμον, ὧν ὁ ἀριθμὸς ὡς
ἡ ἄμμος τῆς θαλάσσης. καὶ ἀνέβησαν
ἐπὶ τὸ πλάτος τῆς γῆς, καὶ ἐκύκλωσαν
τὴν παρεμβολὴν τῶν ἁγίων καὶ τὴν πό
λιν τὴν ἠγαπημένην. καὶ κατέβη
πῦρ ἀπὸ τοῦ θεοῦ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ κα/
τέφαγεν αὐτούς, καὶ ὁ Διάβολος ὁ
πλανῶν αὐτοὺς ἐβλήθη εἰς τὴν λί/
μνην τοῦ πυρὸς, καὶ θείου, ὅπου τὸ θη/
ρίον, καὶ ὁ ψευδοπροφήτης, καὶ βασα
νισθήσονται ἡμέρας καὶ νυκτὸς εἰς τοὺς
αἰῶνας τῶν αἰώνων. καὶ εἶδον θρό=
νον λευκὸν μέγαν καὶ τὸν καθήμε/
νον ἐπ᾽ αὐτοῦ, οὗ ἀπὸ προσώπου ἔφυ/
γεν ἡ γῆ καὶ ὁ οὐρανὸς, καὶ τόπος οὐκ
εὑρέθη αὐτοῖς. καὶ εἶδον τοὺς νεκροὺς
Aliâs μικροὺς καὶ μεγάλους ἑστῶτας ἐνώ
θρόνου. πιον *τοῦ θεοῦ, καὶ βιβλία ἠνεῴχθησαν.
καὶ βιβλίον

Et uidi angelum deſcendentē
de cœlo, habentem clauem abyſ/
ſi, & catenam magnam in manu
ſua. Et apprehendit draconē ſer/
pentem antiquum, qui eſt diabo/
lus & ſatanas, & ligauit eum per
annos mille, & miſit eum in abyſ/
ſum, & clauſit eum, & ſignauit ſu/
per illum, ut nō ſeducat amplius
gentes, donec cōſummentur mil
le anni. Et poſt hoc oportet illum
ſolui modico tempore. Et uidi ſe
des, & ſederunt ſuper eas, & iudi/
cium datum eſt illis: & animas de
collatorum propter teſtimoniũ
Ieſu, & propter ſermonem dei, &
qui non adorauerunt beſtiam, ne
que imaginem eius, nec accepe/
runt characterem eius in fronti/
bus ſuis, aut in manibus ſuis: & ui
xerunt & regnauerunt cum Chri
ſto mille annis. Cæteri uero mor/
tuorũ non reuixerunt, donec cō/
ſummen̄t mille anni. Hæc eſt re/
ſurrectio prima. Beatus & ſanct⁹
qui habet partem in reſurrectio/
ne prima. In ijs ſecunda mors nō
habet poteſtatem, ſed erunt ſacer
dotes dei & Chriſti, & regnabũt
cum illo mille annis. Et cum con/
ſummati fuerint mille anni, ſolue
tur ſatanas de carcere ſuo, & exi/
bit ut ſeducat gentes quæ ſunt ſu/
per quatuor angulos terræ, Gog
& Magog, ut congreget eos in
prælium, quorum numerus eſt ſi
cut arena maris. Et aſcenderunt
ſuper latitudinem terræ, & circũ/
ierunt caſtra ſanctorum & ciuita
tem dilectam. Et deſcendit ignis
à deo de cœlo, & deuorauit eos:
et diabolus qui ſeducebat eos, miſ
ſus eſt in ſtagnum ignis & ſul/
phuris, ubi & beſtia & pſeudo/
propheta cruciabitur die ac no/
cte in ſecula ſeculorum. Et uidi
thronum magnum candidũ & ſe
dentem ſuper eum, à cuius cōſpe
ctu fugit terra & cœlum, & locus
nō eſt inuētus eis. Et uidi mortu/
os magnos, & puſillos ſtantes in
conſpectu dei, & libri aperti ſunt:
& alius

Et uidi angelū deſcenden XX.
tem de cœlo habentem cla/
uem abyſſi, & catenam ma/
gnam in manu ſua. Et ap/
prehendit draconē ſerpentē
antiquũ qui eſt diabolus &
ſathanas: & ligauit eum per
annos mille: & miſit eū in a/
byſſum: et clauſit & ſignauit
ſuper illum ut non ſeducat
amplius gentes, donec con/
ſummentur mille anni. Et
poſt hoc oportet illum ſolui
modico tempore. Et uidi ſe/
des: & ſederũt ſuper eas, &
iudicium datũ eſt illis. Et a/
nimas decollatorũ propter
teſtimoniũ Ieſu: & propter
uerbum dei, & qui nō ado/
rauerunt beſtiam neq; ima/
ginem eius: neq; acceperũt
characterem eius in fronti/
bus aut in manibus ſuis: &
uixerunt & regnauerunt cũ
Chriſto mille annis. Cæte/
ri uero mortuorũ non uixe/
runt, donec conſummētur
mille anni. Hæc eſt reſurre/
ctio prima. Beatus & ſan/
ctus qui habet partem in re
ſurrectione prima. In his ſe/
cunda mors nō habet pote
ſtatem: ſed erunt ſacerdotes
dei & Chriſti eius: & regna/
bunt cū illo mille annis. Et
cum cōſummati fuerint mil
le anni, ſoluet̄ ſathanas de
carcere ſuo: & exibit & ſedu
cet gētes quæ ſunt ſup quat
tuor angulos terræ Gog &
Magog: & cōgregabit eos in
prælium quorum numerũs
eſt ſicut arena maris. Et aſcē
derunt ſuper latitudinē ter/
ræ, & circũierunt caſtra ſan/
ctorũ & ciuitatē dilectā. Et
deſcendit ignis a deo de cœ/
lo & deuorauit eos: & dia/
bol⁹ qui ſeducebat eos, miſ/
ſus eſt in ſtagnum ignis &
ſulphuris: ubi & beſtia &
pſeudo prophetæ cruciabũ
tur die ac nocte in ſecula ſe/
culorum. Et uidi thronum
magnum candidũ et ſeden/
tem ſuper eū: a cuius cōſpe/
ctu fugit terra & cœlũ, & lo/
cus nō eſt inuentus ab eis.
Et uidi mortuos magnos, et
puſillos ſtantes in cōſpectu
throni: & libri aperti ſunt: &
Z alius

καὶ βιβλίον ἄλλο ἠνεῴχθη, ὅ ἐστι τῆς
ζωῆς, καὶ ἐκρίθησαν οἱ νεκροὶ ἐκ τῶν
γεγραμμένων ἐν τοῖς βιβλίοις, κατὰ
τὰ ἔργα αὐτῶν. καὶ ἔδωκεν ἡ θάλασσα
τοὺς ἐν αὐτῇ νεκροὺς, καὶ ὁ θάνατος, καὶ
ὁ ἅδης ἔδωκαν τοὺς ἐν αὐτοῖς νεκροὺς
καὶ ἐκρίθησαν ἕκαστος κατὰ τὰ ἔργα αὐτῶν.
καὶ ὁ θάνατος καὶ ὁ ἅδης ἐβλήθησαν εἰς
τὴν λίμνην τοῦ πυρός. οὗτός ἐστιν ὁ δεύ/
τερος θάνατος. καὶ εἴ τις οὐχ εὑρέθη ἐν
τῇ βίβλῳ τῆς ζωῆς γεγραμμένος, ἐ/
βλήθη εἰς τὴν λίμνην τοῦ πυρός.

Καὶ εἶδον οὐρανὸν καινὸν καὶ γῆν
καινήν. ὁ γὰρ πρῶτος οὐρανὸς καὶ ἡ
πρώτη γῆ παρῆλθεν, καὶ ἡ θάλασσα
οὐκ ἔστιν ἔτι. καὶ ἐγὼ Ἰωάννης εἶδον τὴν
πόλιν τὴν ἁγίαν Ἱερουσαλὴμ και/
νὴν καταβαίνουσαν, ἀπὸ τοῦ θεοῦ, ἐκ
τοῦ οὐρανοῦ, ἡτοιμασμένην, ὡς νυμ/
φην κεκοσμημένην τῷ ἀνδρὶ αὐτῆς.
καὶ ἤκουσα φωνῆς μεγάλης ἐκ τοῦ οὐ/
ρανοῦ, λεγούσης. ἰδοὺ ἡ σκηνὴ τοῦ θεοῦ
μετὰ τῶν ἀνθρώπων, καὶ σκηνώσει
μετ᾽ αὐτῶν, καὶ αὐτοὶ λαοὶ αὐτοῦ ἔ/
σονται, καὶ αὐτὸς ὁ θεὸς ἔσται μετ᾽
αὐτῶν θεὸς αὐτῶν. καὶ ἐξαλείψει ὁ
θεὸς πᾶν δάκρυον ἀπὸ τῶν ὀφθαλ/
μῶν αὐτῶν. καὶ ὁ θάνατος οὐκ ἔσται ἔτι
οὔτε πένθος, οὔτε κραυγὴ, οὔτε πόνος
οὐκ ἔσται ἔτι, ὅτι τὰ πρῶτα ἀπῆλθον.
καὶ εἶπεν ὁ καθήμενος ἐπὶ τοῦ θρό/
νου. ἰδοὺ καινὰ πάντα ποιῶ. καὶ λέ/
γει μοι. γράψον, ὅτι οὗτοι οἱ λόγοι
ἀληθινοὶ καὶ πιστοί εἰσι. καὶ εἶπέ μοι.
γέγονε, ἐγώ εἰμι τὸ α. καὶ τὸ ω. ἡ ἀρ
χὴ καὶ τὸ τέλος. ἐγὼ τῷ διψῶν/
τι δώσω ἐκ τῆς πηγῆς τοῦ ὕδατος τῆς
ζωῆς δωρεάν. ὁ νικῶν κληρονομή/
σει πάντα, καὶ ἔσομαι αὐτῷ θεὸς,
καὶ αὐτὸς ἔσται μοι ὁ υἱός. Δειλοῖς δὲ
καὶ ἀπίστοις καὶ ἐβδελυγμένοις καὶ
φονεῦσι, καὶ πόρνοις, καὶ φαρμακεῦ/
σι καὶ εἰδωλολάτραις, καὶ πᾶσι τοῖς
ψευδέσι τὸ μέρος αὐτῶν ἐν τῇ λί/
μνῃ τῇ καιομένῃ πυρὶ καὶ θείῳ, ὅ ἐστι
δεύτερος θάνατος. καὶ ἦλθε πρός με
εἷς τῶν ἑπτὰ ἀγγέλων τῶν ἐχόντων
τὰς ἑπτὰ φιάλας τὰς γεμούσας τῶν
ἑπτὰ πληγῶν τῶν ἐσχάτων. καὶ ἐ/
λάλησε μετ᾽ ἐμοῦ, λέγων. δεῦρο δεί
ξω σοι τὴν νυμφὴν τοῦ ἀρνίου τὴν γυ
ναῖκα. καὶ ἀπήνεγκέ με ἐν πνεύ/
ματι

et alius liber apertus est, qui est ui
tæ, & iudicati sunt mortui ex his
quæ scripta erant in libris secun/
dum opera ipsorũ, & dedit mare
mortuos, qui in eo erant, & mors
& infernus dederunt eos, qui in
ipsis erant mortuos, et iudicatum
est de singulis secundum opera
ipsorum. Et infernus & mors con
iecti sunt in stagnum ignis. Hæc
est mors secunda. Et qui non in/
uentus est in libro uitæ scriptus,
coniectus est in stagnum ig[n]i[s].

Et uidi cœlum nouum, & terrã
nouam. Primum enim cœlum, et
prima terra abijt, & mare iam nõ
est. Et ego Ioannes uidi sanctam
ciuitatem Hierusalem nouam de
scendentem de cœlo, à deo para/
tam, sicut sponsam ornatam uiro
suo. Et audiui uocem magnam
de throno dicentem: Ecce taber/
naculum dei cum hominibus, &
habitabit cum eis. Et ipsi populi
eius erũt, & ipse deus cum eis erit
eorum deus. Et abstersurus est
deus omnem lachrymam ab ocu
lis eorum. Et mors ultra non erit
neque luctus, neque clamor, ne/
que dolor erit ultra, quia prima
abierunt. Et dixit, qui sedebat in
throno: Ecce noua facio omnia.
Et dixit mihi: Scribe, quia hæc
uerba fidelia sunt & uera. Et di/
xit mihi: Factum est. Ego sum al
pha & Ω, initium & finis. Ego si/
tienti dabo de fonte aquæ uiuæ
gratis. Qui uicerit, possidebit o/
mnia, & ero illi deus, & ipse e/
rit mihi filius. Timidis autem
& incredulis, & execratis, & ho/
micidis, & scortatoribus, & ue/
neficis, & idololatris, & omnibus
mendacibus pars illorum erit in
stagno ardenti igne, & sulphu/
re, quod est mors secunda. Et
uenit ad me unus de septem an/
gelis habentibus septem phialas
plenas septem plagis nouissimis,
& locutus est mecum, dicens:
Veni & ostendam tibi sponsam
uxorem agni. Et sustulit me spi/
ritu

alius liber apert⁹ est qui est
uitæ: & iudicati sunt mor/
tui ex his quæ scripta erant
in libris secundũ opera ipso
rum. Et dedit mare mortu/
os suos qui in eo erant: &
mors & infernus dederunt
mortuos suos qui in ipsis e/
rant: & iudicatum est de sin
gulis secundum opera ipso
rum. Et infern⁹ & mors mis
si sunt in stagnũ ignis. Hæc
est mors secunda. Et qui
non inuentus est in libro ui
tæ scriptus: missus est in sta/
gnum ignis.

Et uidi cœlum nouum XXI.
& terram nouam. Primum
enim cœlum & prima ter/
ra abijt: & mare iam non
est. Et ego Iohãnes uidi san
ctam ciuitatem Hierusalem
nouam descẽdentẽ de cœlo
a deo paratã, sicut sponsam
ornatam uiro suo. Et audi/
ui uocem magnam de thro
no dicentem: Ecce taberna
culum dei cum hominibus,
& habitabit cum eis. Et ipsi
populus eius erunt: & ipse
deus cũ eis erit eorũ deus.
Et absterget deus omnẽ la/
chrymam ab oculis eorum.
Et mors ultra non erit neq;
luctus, neq; clamor, neq; do
lor erit ultra, quæ prima a/
bierunt. Et dixit: qui sede/
bat in throno: Ecce noua fa
cio omia. Et dixit mihi: Scri
be quia hæc uerba fidelissi/
ma sunt & uera. Et dixit mi/
hi: Factum est. Ego sum Al
pha & o: initiũ & finis. Ego
sitienti dabo de fonte aquæ
uiuæ gratis. Qui uicerit,
possidebit hæc. Et ero illi
deus: & ipse erit mihi filius.
Timidis autem & incredu/
lis & execratis & homicidis
& fornicatoribus & uenefi/
cis & idololatris & omibus
mendacibus pars illorũ e/
rit in stagno ardenti igne &
sulphure, quod est mors se/
cunda. Et uenit ad me unus
de septẽ angelis habẽtibus
phialas plenas septem pla/
gis nouissimis: et locutus est
mecum, dicens: Veni & ostẽ
dam tibi sponsam uxorem
agni. Et sustulit me in spi/
ritu

ματι ἐπ᾽ ὄρος μέγα καὶ ὑψηλὸν, καὶ ἔ-
δειξέ μοι τὴν πόλιν τὴν μεγάλην
τὴν ἁγίαν ἱερουσαλὴμ καταβαίνου-
σαν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἀπὸ τοῦ θεοῦ, ἔχου-
σαν τὴν δόξαν τοῦ θεοῦ, καὶ ὁ φωστὴρ αὐ-
τῆς ὅμοιος λίθῳ τιμιωτάτῳ ὡς λί-
θῳ ἰάσπιδι κρυσταλλίζοντι, ἔχουσά τε
τεῖχος μέγα καὶ ὑψηλὸν, ἔχουσα πυ-
λῶνας δώδεκα, καὶ ἐπὶ τοῖς πυλῶσι
ἀγγέλους δώδεκα, καὶ ὀνόματα ἐπι-
γεγραμμένα, ἅ ἐστι τῶν δώδεκα φυ-
λῶν τῶν υἱῶν ἰσραήλ. Ἀπ᾽ ἀνατολῆς
πυλῶνες τρεῖς ἀπὸ βοῤῥᾶ πυλῶνες
τρεῖς ἀπὸ νότου πυλῶνες τρεῖς, ἀπὸ δυ-
σμῶν πυλῶνες τρεῖς, καὶ τὸ τεῖχος
τῆς πόλεως ἔχον θεμελίους δώδεκα
καὶ ἐν αὐτοῖς ὀνόματα τῶν δώδεκα
ἀποστόλων τοῦ ἀρνίου. καὶ ὁ λαλῶν
μετ᾽ ἐμοῦ εἶχε κάλαμον χρυσοῦν
ἵνα μετρήσῃ τὴν πόλιν, καὶ τοὺς πυ-
λῶνας αὐτῆς, καὶ τὸ τεῖχος αὐτῆς. καὶ
ἡ πόλις τετράγωνος κεῖται, καὶ τὸ
μῆκος αὐτῆς τοσοῦτον ἐστὶν ὅσον καὶ
τὸ πλάτος, καὶ ἐμέτρησε τὴν πόλιν
ἐν τῷ καλάμῳ ἐπὶ σταδίων δώδε-
κα χιλιάδων, τὸ μῆκος, καὶ τὸ πλά-
τος, καὶ τὸ ὕψος αὐτῆς ἴσα ἐστίν. καὶ
ἐμέτρησε τὸ τεῖχος αὐτῆς ἑκατὸν τεσ-
σαράκοντα τεσσάρων πηχῶν, μέ-
τρον ἀνθρώπου ὅ ἐστιν ἀγγέλου. καὶ ἦν
ἡ ἐνδόμησις τοῦ τείχους αὐτῆς ἴασπις
καὶ ἡ πόλις χρυσίον καθαρὸν ὁμοία
ὑάλῳ καθαρῷ. καὶ οἱ θεμέλιοι τοῦ τεί-
χους τῆς πόλεως παντὶ λίθῳ τιμίῳ
κεκοσμημένοι. ὁ θεμέλιος ὁ πρῶ-
τος ἴασπις, ὁ δεύτερος σάπφειρος, ὁ
τρίτος καλκιδῶν, ὁ τέταρτος σμά-
ραγδος, ὁ πέμπτος σαρδόνυξ, ὁ ἕκ-
τος σάρδιος, ὁ ἕβδομος χρυσόλι-
θος, ὁ ὄγδοος βήριλλος, ὁ ἔνατος
τοπάζιον, ὁ δέκατος χρυσόπρασος,
ὁ ἑνδέκατος ὑάκινθος, ὁ δωδέκα-
τος ἀμέθυσος. καὶ οἱ δώδεκα πυλῶ-
νες, δώδεκα μαργαρῖται, ἀνὰ εἷς ἕ-
καστος τῶν πυλώνων ἦν ἐξ ἑνὸς μαρ-
γαρίτου, καὶ ἡ πλατεῖα τῆς πόλεως
χρυσίον καθαρὸν, ὡς ὕαλος διαφα-
νής. καὶ ναὸν οὐκ εἶδον ἐν αὐτῇ. ὁ γὰρ
κύριος ὁ θεὸς ὁ παντοκράτωρ ναὸς
αὐτῆς ἐστὶ, καὶ τὸ ἀρνίον. καὶ ἡ πόλις
οὐ χρείαν ἔχει τοῦ ἡλίου, οὐδὲ τῆς σε-
λήνης ἵνα φαίνωσιν ἐν αὐτῇ. ἡ γὰρ
δόξα

ritu in montem magnũ & altum,
& ostendit mihi ciuitatẽ magnã,
sanctam Hierusalem descenden-
tem de cœlo à deo, habentem cla
ritatem dei. Et lumen eius simile
lapidi preciosissimo tanquam lapidi
iaspidi crystallizanti. Et habebat
murum magnũ & altum, haben-
tem portas duodecim, & in por-
tis angelos duodecim, et nomina
inscripta, quæ sunt nomina duo-
decim tribuũ filiorũ Israël. Ab ori
ente portæ tres, ab aquilone por-
tæ tres. ab austro portæ tres, ab oc
casu portæ tres, et murus ciuitatis
habens fundamenta duodecim,
& in ipsis duodecim nomia duo-
decim apostolorũ agni. Et qui lo-
quebatur mecũ, habebat mensu-
ram arundineã auream, ut meti-
retur ciuitatem & portas eius, &
murum eius. Et ciuitas in quadro
posita est, et longitudo eius tanta
est, quanta & latitudo, & mensus
est ciuitatẽ de arundine aurea per
stadia duodecim milia, & longi-
tudo & altitudo & latitudo eius
æqualia sunt. Et mensus est murũ
eius centũ quadragintaquatuor
cubitorũ, mensura hominis quæ
est angeli. Et erat structura muri
eius ex iaspide. Ipsa uero ciuitas
aurũ mundũ, similis uitro mũdo,
& fundamẽta muri ciuitatis omi
lapide precioso ornata. Funda-
mentum primũ, iaspis: secundũ,
sapphirus: tertium, calcedonius:
quartũ, smaragdus: quintũ, sardo
nyx: sextũ, sardius: septimũ, chry-
solithus: octauũ, berillus: nonum
topazius: decimũ, chrysoprasus:
undecimum, hyacinthus: duode-
cimũ, amethystus. Et duodecim
portæ duodecim margaritæ sunt,
per singulas, & singulæ portæ sin
gulis margaritis, & platea ciuita-
tis aurum mundum, tanquam ui
trum perlucidum. Et templũ nõ
uidi in ea. Dominus enim deus
omnipotẽs templum illius est &
agnus. Et ciuitas non eget sole ne
que luna, ut luceant in ea. Nam
claritas

ritu in mõtem magnũ & al-
tum, & ostendit mihi ciuita-
tem sanctã Hierusalem de
scendentẽ de cœlo a deo, ha
bentem claritatem dei. Et lu
men eius simile lapidi præ-
cioso tanquam lapidi Iaspi-
dis: sicut crystallũ. Et habe-
bat murũ magnũ & altũ, ha
bentẽ portas duodecim: &
in portis angulos. xii. & no-
mina inscripta quæ sunt no
mina duodecim tribuũ filio
rum Israel. Ab oriẽte portæ
tres: ab aquilone portæ tres
ab austro portæ tres: & ab
occasu portæ tres. Et mu-
rus ciuitatis habẽs funda-
menta duodecim: & in ipsis
duodecim nomina duode-
cim apostolorum & agni. Et
qui loquebatur mecũ, habe-
bat mensurã arundineã au
ream, ut metiretur ciuitatẽ, &
portas eius, & murũ. Et ciui
tas in quadroposita est: et lõ
gitudo eius tanta est quãta
& latitudo: & mensus est ci-
uitatem de arundine aurea
per stadia duodecim milia:
& lõgitudo & altitudo & la
titudo eius æqualia sunt. Et
mensus est muros eius cen-
tum quadragintaquattuor
cubitorũ: mensura hominis
quæ est angeli. Et erat stru-
ctura muri ei9 ex lapide Ia-
spide: ipsa uero ciuitas au-
rum mundum, simile uitro
mundo: & fundamẽta mu-
ri ciuitatis omni lapide pre-
cioso ornata. Et fundamẽtũ
primũ Iaspis: secũdũ Saphy
rus: tertiũ Calcedonius: qr-
tum Smaragdus: quintum
Sardonyx: sextũ Sardius:
septimũ Chrysolithus: octa
uum Beryllus: nonũ Topa-
zius. x. Chrysopassus: un-
decimũ Hyacinthus: duo-
decimũ Amethistus. Et duo
decim portæ duodecĩ Mar-
garitæ sunt per singulas: &
singulæ portæ erãt ex singu-
lis Margaritis: & platæa ciui
tatis aurũ mũdũ tanquam uitrũ
perlucidũ. Et tẽplũ nõ uidi
in ea. Dñs enim deus omipo-
tens tẽplũ illi9 est & agnus.
Et ciuitas nõ eget sole neque
luna, ut luceãt in ea. Nam

δόξα τοῦ θεοῦ ἐφώτισεν αὐτήν, καὶ ὁ λύ-
χνος αὐτῆς τὸ ἀρνίον. καὶ τὰ ἔθνη τῶν σω-
ζομένων ἐν τῷ φωτὶ αὐτῆς περιπα-
τήσουσι. καὶ οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς φέρου-
σι τὴν δόξαν καὶ τὴν τιμὴν αὐτῶν
εἰς αὐτήν, καὶ πυλῶνες αὐτῆς οὐ μὴ
κλεισθῶσιν ἡμέρας. νὺξ γὰρ οὐκ ἔσται
ἐκεῖ, καὶ οἴσουσι τὴν δόξαν καὶ τὴν τι-
μὴν τῶν ἐθνῶν εἰς αὐτήν, καὶ οὐ μὴ
εἰσέλθῃ εἰς αὐτὴν πᾶν κοινοῦν καὶ
ποιοῦν βδέλυγμα καὶ ψεῦδος, εἰ μὴ
οἱ γεγραμμένοι ἐν τῷ βιβλίῳ τῆς
ζωῆς τοῦ ἀρνίου.

καὶ ἔδειξέ μοι καθαρὸν ποταμὸν
ὕδατος ζωῆς λαμπρὸν ὡς κρύσταλ-
λον, ἐκπορευόμενον ἐκ τοῦ θρόνου τοῦ
θεοῦ, καὶ τοῦ ἀρνίου. ἐν μέσῳ τῆς πλα-
τείας αὐτῆς, καὶ τοῦ ποταμοῦ ἐντεῦ-
θεν καὶ ἐντεῦθεν ξύλον ζωῆς, ποιοῦν
καρποὺς δώδεκα, κατὰ μῆνα ἕνα ἕκα-
στον ἀποδιδοῦν τὸν καρπὸν αὐτοῦ. καὶ
τὰ φύλλα τοῦ ξύλου εἰς θεραπείαν τῶν
ἐθνῶν, καὶ πᾶν *καταναθεμα οὐκ ἔσται
ἔτι. καὶ ὁ θρόνος τοῦ θεοῦ καὶ τοῦ ἀρνίου ἐν
αὐτῇ ἔσται. καὶ οἱ δοῦλοι αὐτοῦ λατρεύ-
σουσιν αὐτῷ, καὶ ὄψονται τὸ πρόσω-
πον αὐτοῦ, καὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐπὶ τῶν με-
τώπων αὐτῶν, καὶ νὺξ οὐκ ἔσται ἐκεῖ,
καὶ χρείαν οὐκ ἔχουσι λύχνου, καὶ φω-
τὸς ἡλίου, ὅτι κύριος ὁ θεὸς φωτίζει
αὐτούς, καὶ βασιλεύσουσιν εἰς τοὺς
αἰῶνας τῶν αἰώνων. καὶ εἶπέ μοι, οὗ-
τοι οἱ λόγοι πιστοὶ καὶ ἀληθινοί. καὶ
κύριος ὁ θεὸς τῶν ἁγίων προφητῶν
ἀπέστειλε τὸν ἄγγελον αὐτοῦ δεῖξαι
τοῖς δούλοις αὐτοῦ ἃ δεῖ γενέσθαι ἐν
τάχει. ἰδοὺ ἔρχομαι ταχύ, μακά-
ριος ὁ τηρῶν τοὺς λόγους τῆς προφη-
τείας τοῦ βιβλίου τούτου. καὶ ἐγὼ ἰω-
άννης ὁ βλέπων ταῦτα, καὶ ἀκούων.
καὶ ὅτε ἤκουσα καὶ ἔβλεψα, ἔπεσα,
προσκυνῆσαι ἔμπροσθεν τῶν ποδῶν
τοῦ ἀγγέλου τοῦ δεικνύοντός μοι ταῦ-
τα, καὶ λέγει μοι. ὅρα μή, σύνδουλός
σου γάρ εἰμι καὶ τῶν ἀδελφῶν σου προ-
φητῶν, καὶ τῶν τηρούντων τοὺς λόγους
τοῦ βιβλίου τούτου. τῷ θεῷ προσκύνη-
σον. καὶ λέγει μοι. μὴ σφραγίσῃς τοὺς
λόγους τῆς προφητείας τοῦ βιβλίου τού-
του. ὅτι ὁ καιρὸς ἐγγύς ἐστιν. ὁ ἀδι-
κῶν ἀδικησάτω ἔτι. καὶ ὁ ῥυπῶν, ῥυ-
πωσάτω ἔτι. καὶ ὁ δίκαιος δικαιω-
θήτω

*Alias κατάθεμα.

claritas dei illuminauit eam, & lucerna eius est agnus. Et ambulabunt gentes, quæ seruatæ fuerunt in lumine eius,& reges terræ afferent gloriam suam & honorem in illam,& portæ eius nõ claudentur per diem. Nox enim non erit illic. Et afferent gloriam & honorem gentiũ in illam. Nõ intrabit in eam aliquid quod inquinat, aut abominationem facit,& mendaciũ, nisi qui scripti sunt in libro uitæ agni.

Et ostendit mihi purum fluuium,aquæ uiuæ,splendidũ tanquam crystallum, procedentem de sede dei & agni. In medio plateæ eius,& ex utraq; parte fluminis lignum uitæ afferens fructus duodecim, per menses singulos reddens fructum suum, & folia ligni ad sanitatem gentium. Et omne maledictum non erit amplius,sed sedes dei & agni in illa erit, et serui eius seruient illi. Et uidebunt faciẽ eius, & nomẽ eius in frontibus suis. Et nox ultra nõ erit, & non egent lumine lucernæ, neq; lumine solis, quoniã dominus deus illuminat illos, & regnabunt in secula seculorũ. Et dixit mihi: Hæc uerba fidelia sunt, et uera. Et dominus deus sanctorum prophetarũ misit angelum suum ostendere seruis suis, quæ oportet fieri cito. Et ecce uenio uelociter. Beatꝰ qui custodit uerba prophetiæ libri huius. Et ego Ioannes qui audiui & uidi hæc. Et postq̃ audissem & uidissem, cecidi ut adorarem ante pedes angeli, qui mihi hæc ostendebat Et dicit mihi. Vide ne feceris. Cõseruus enim tuus sum, & fratrum tuorum prophetarum, & eorũ qui seruãt uerba prophetiæ libri huius. Deũ adora. Et dicit mihi: Ne obsignaueris uerba ꝓphetiæ libri huius. Tempus eñ propè est. Qui nocet, noceat adhuc: & qui sordidus est, sordescat adhuc: & qui iustus est, iustificetur

claritas dei illuminabit eã: & lucerna eius est agnus. Et ambulabunt gẽtes in lumine eius: & reges terræ afferent gloriam suam & honorem in illa. Et portæ eius nõ claudentur per diem. Nox enim nõ erit illic: & afferent gloriam & honorẽ gentium in illam. Nõ intrabit in eam aliquid coinquinatum aut abominationẽ faciẽs & mendacium, nisi qui scripti sunt in libro uitæ agni.

Et ostendit mihi fluuiũ XXII.
aquæ uiuæ, splendidum tanquam crystallum procedentem de sede dei & agni. In medio plateæ eius: et ex utraq; parte fluminis lignum uitæ afferẽs fructus duodecim, per mẽses singulos reddens fructum suũ: & folia ligni ad sanitatẽ gentium. Et omne maledictum non erit amplius: sed sedes dei & agni in illa erunt: & serui eius seruient illi. Et uidebunt faciẽ eius & nomẽ eius in frõtibus eorũ. Et nox ultra nõ erit: & nõ egebũt lumine lucernæ, neq; lumine solis: q̃niam dominus deus illuminabit illos: & regnabunt in secula seculorũ. Et dixit mihi: Hæc uerba fidelissima sunt & uera. Et dominꝰ deus spiritum prophetarum misit angelum suum ostendere seruis suis quæ oportet fieri cito. Et ecce uenio uelociter. Beatus qui custodit uerba prophetiæ libri huius. Et ego Iohannes qui audiui & uidi hæc. Et postquam audissem & uidissem, cecidi ut adorarem ante pedes angeli qui mihi hæc ostendebat. Et dixit mihi: Vide ne feceris: Conseruus enim tuus suum, & fratrum tuorum prophetarum: & eorum qui seruant uerba prophetiæ libri huius. Deum adora. Et dixit mihi: Ne signaueris uerba prophetiæ libri huius. Tempus enim prope est. Qui nocet, noceat adhuc: & qui in sordibus est, sordescat adhuc. Et qui iustus est, iustificetur

θήτω ἔτι, καὶ ὁ ἅγιος ἁγιασθήτω ἔτι. καὶ ἰδοὺ ἔρχομαι ταχύ, καὶ ὁ μισθός μου μετ' ἐμοῦ, ἀποδοῦναι ἑκάστῳ ὡς τὸ ἔργον αὐτοῦ ἔσται. ἐγώ εἰμι τὸ α. καὶ τὸ ω. ἀρχή, καὶ τέλος, ὁ πρῶτος, καὶ ἔσχατος. Μακάριοι οἱ ποιοῦντες τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ, ἵνα ἔσται ἡ ἐξουσία αὐτῶν ἐπὶ τὸ ξύλον τῆς ζωῆς, καὶ τοῖς πυλῶσιν εἰσέλθωσιν εἰς τὴν πόλιν. ἔξω δὲ οἱ κύνες καὶ οἱ φαρμακοί, καὶ πόρνοι, καὶ οἱ φονεῖς. καὶ οἱ εἰδωλολάτραι, καὶ πᾶς ὁ φιλῶν, καὶ ποιῶν ψεῦδος. ἐγὼ Ἰησοῦς ἔπεμψα τὸν ἄγγελόν μου μαρτυρῆσαι ὑμῖν ταῦτα, ἐπὶ ταῖς ἐκκλησίαις. ἐγώ εἰμι ἡ ῥίζα, καὶ τὸ γένος τοῦ δαβίδ. ὁ ἀστὴρ ὁ λαμπρὸς καὶ ὀρθρινός. καὶ τὸ πνεῦμα, καὶ ἡ νύμφη λέγουσιν ἐλθέ. καὶ ὁ ἀκούων εἰπάτω, ἐλθέ. καὶ ὁ διψῶν ἐλθέτω. καὶ ὁ θέλων, λαμβανέτω τὸ ὕδωρ ζωῆς δωρεάν. συμμαρτυροῦμαι γὰρ παντὶ ἀκούοντι τοὺς λόγους προφητείας βιβλίου τούτου. ἐάν τις ἐπιτιθῇ πρὸς ταῦτα, ἐπιθήσει ὁ θεὸς ἐπ' αὐτὸν τὰς πληγὰς τὰς γεγραμμένας ἐν βιβλίῳ τούτῳ. καὶ ἐάν τις ἀφαιρῇ ἀπὸ τῶν λόγων βίβλου τῆς προφητείας ταύτης, ἀφαιρήσει ὁ θεὸς τὸ μέρος αὐτοῦ ἀπὸ βίβλου τῆς ζωῆς, καὶ ἐκ τῆς πόλεως ἁγίας, καὶ τῶν γεγραμμένων ἐν βιβλίῳ τούτῳ. λέγει ὁ μαρτυρῶν ταῦτα. Ναὶ ἔρχομαι ταχύ, ἀμήν, ναί, ἔρχου κύριε Ἰησοῦ. ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μετὰ πάντων ὑμῶν. ἀμήν.

ΤΕΛΟΣ.

ficetur adhuc: & sanctus sanctificetur adhuc, & ecce uenio cito, & merces mea mecũ est, ut reddam unicuiq; ut opus illius erit. Ego sum alpha & Ω, primus & nouissimus, principium & finis. Beati qui seruant mandata illius, ut sit potestas eorũ in ligno uitæ, & per portas intrent in ciuitatem. Foris autem canes & uenefici, & impudici, & homicidæ, & idolis seruientes, & omnis qui amat & facit mendacium. Ego Iesus misi angelum meum ut testificaretur uobis hæc in ecclesiis. Ego sum radix & genus Dauid, stella splendida & matutina. Et spiritus & sponsa dicũt, ueni. Et qui audit dicat, ueni. Et qui sitit, ueniat: & qui uult, accipiat aquam uitæ gratis. Contestor enim omni audienti uerba prophetiæ libri huius Si quis apposuerit ad hæc, apponet deus super illum plagas scriptas in libro isto. Et si quis diminuerit de uerbis libri prophetiæ huius, auferet deus partem eius è libro uitæ & à ciuitate sancta, & ex his quæ scripta sunt in libro isto. Dicit qui testimoniũ perhibet istorum. Etiam uenio cito. Amen, etiam: ueni domine Iesu. Gratia domini nostri Iesu Christi cum omnibus uobis, Amen.

FINIS,

ficetur adhuc: & sanctus sanctificetur adhuc. Ecce uenio cito: & merces mea mecum est, reddere unicuiq; secundum opera sua. Ego sum alpha & o: primus & nouissimus: principiũ & finis. Beati qui lauant stolas suas in sanguine agni, ut sit potestas eorum in ligno uitæ & per portas intrent in ciuitatem. Foris autem canes & uenefici & impudici & homicidæ & idolis seruientes: & omis qui amat & facit mendacium. Ego Iesus misi angelũ meum testificari uobis hæc in ecclesiis. Ego sum genus & radix Dauid: stella splendida & matutina. Et spiritus & sponsa dicũt, ueni. Et qui audit dicat, ueni. Et qui sitit, ueniat: & qui uult, accipiat aquam uitæ gratis. Contestor enim omni audienti uerba prophetiæ libri huius. Si quis apposuerit ad hæc, apponet deus super illum plagas scriptas in libro isto. Et si quis diminuerit de uerbis libri ꝓphetiæ huius, auferet deus partem eius de libro uitæ, & de ciuitate sancta: & de his quæ scripta sunt in libro isto. Dicit qui testimonium perhibet istorum. Etiam uenio cito. Amen. Veni domine Iesu. Gratia domini nostri Iesu Christi cum omnibus uobis. Amen.

FINIS,

FINIS NOVI TESTAMENTI TOTIVS, AD GRAECAM VERITATEM, VETVSTISSIMORVMQVE CODICVM LATINORVM FIDEM, ET AD PROBATISSIMORVM AVTORVM CITATIONEM ET INTERPRETATIONEM IAM QVARTO ACCVRATE RECOGNITI, OPERA STVDIOQVE DES. ERASMI ROT. THEOLOGIAE PROFESSORIS. ANNO M. D. XXVII.

τῷ θεῷ δόξα.

INDEX TERNIONVM.

A B C D. a b c d e f g h i k l m n o p q r s t u x y z. A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z. Omnes sunt terniones, præter Z duernionem.

BASILEAE IN AEDIBVS IO. FROBENII, M. D. XXVII. MENSE MARTIO.

